R. 1804

SVMMA

ANGELICA DE CASIBVS conſcientialibus

R. P. F. ANGELI DE CLAVASIO
ORDINIS MINOR. OBSER. REG.

CVM ADDITIONIBVS QVAM COMMODIS R. P. F. Iacobi Vngarelli Patauini eiuſdem ordinis.

NOVISSIME' VERO AB INNVMERIS ERRORIbus tam in textu, quàm in allegationibus, & aliis annotationibus, cura ac induſtria D. Petri Vendramæni, Veneti Iuriſconſulti priſtinæ integritati reſtituta,

AC DECISIONIBVS SACROSANCTI CONCILII TRIDENTINI NEC NON CATECHISMI, IVXTA *materiarum exigentiam ab eodem aucta & decorata.*

VIRTVTI SIC CEDIT INVI[DIA]

VENETIIS. Ad candentis Salamandræ Inſigne.
M D LXXVIII.

GRANADA
De la Comp.a de Jesus de granada

R. 1804

SVMMA

ANGELICA
DE CASIBVS
conſcientialibus

R. P. F. ANGELI DE CLAVASIO
ORDINIS MINOR. OBSER. REG.

CVM ADDITIONIBVS QVAM COMMODIS
R. P. F. Iacobi Ungarelli Patauini eiuſdem ordinis.

NOVISSIME' VERO AB INNVMERIS ERRORIbus tam in textu, quàm in allegationibus, & aliis annotationibus, cura ac induſtria D. Petri Vendramæni, Veneti Iuriſconſulti priſtinæ integritati reſtituta,

AC DECISIONIBVS SACROSANCTI CONCILII TRIDENTINI NEC NON CATECHISMI, IVXTA *materiarum exigentiam ab eodem aucta & decorata.*

VIRTVTI SIC

CEDIT INVI[illegible]

VENETIIS. Ad candentis Salamand[illegible]
M D LXXVIII.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

SVMMAE ANGELICAE.

ANGELICI Spiritus, & ſi diuinę contemplationi ſemper intendant, ex charitate tamē qua omnes homines complectuntur diuina pietate, ſic diſponente, ſalutem noſtram procurare ſolicitè non deſiſtunt, nos defenſando ab inimicis, ſolicitando ad bonum, & dirigendo in uiam ſalutis. Hoc quippe ipſa Dei bonitas nobis inſinuare voluit in ſcala Iacob oſtenſa. Gene. 28. c. in qua Angelos deſcendentes & aſcendentes vidit vt ſic intelligeremus quanto feruore deuotionis teneamur beatos Angelos proſequi. Quod ego frater Angelus de Clauaſio ordinis minorum minimus attendens, vt nomen meum ſit conſequens rei ſicut debet, ut inſti. de dona. §. eſt & aliud & l. decernimus. C de epiſ. & cle. & l. 1. C. de offi. præfec. ur. & per ſanctorum Angelorum imitationem peruenire emerear ad eorum contemplationem animarū ſalutē procurando quo nihil Deo eſt carius. 8. q. 1. ſciendum. Conſpiciens etiam multitudinem ſummularum de caſibus conſcientialibus nō bene ſatisfacere pauperibus confeſſoribus & ſimplicibus propter prolixitatem aliquarū & aliarū nimiā breuitatem, multorum cōfratrum meorū charitatiua requiſitione compulſus, attendens etiā quòd diuiſiones gratiarū ſunt & donorum & vnicuiq; datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem. 1. ad Cor. 12. c. Decreui hanc ſummam compendioſam ordinare Dei adiutorio inuocato ſecundum illud. l. 1. in prin. C. de vete. iur. enuc. Quam & angelicā nominabo in qua mediocritate ſeruata iuxta illud inſti. de rerum diui. §. cum quis, & in aucten. de conſuli § igitur. & poſt quicūque eā perlegerit inueniet quicquid in alijs ſummulis continetur quod pertineat ad confeſſores, præſertim in ſumma dicta Piſanella ac eius ſupplemēto cuius caſus cōſcientiales hic omnē inſerui, licet aliquando per alia uerba aut alio ordine Et vltra prædicta reperies in c. quod incipit. Interrogationes quæcūq; pertinent ad confeſſorē vel confiteri volentem circa quæcunq; peccata mortalia cognoſcēda, dirigetur etiā ad multa conſilia danda ac ad inueniendū doctores & iura vbi de talibus diffuſè tractatur. Ita quòd hæc Angelica ſumma erit vtilis non ſolū confeſſoribus verum etiā ſcholaribus vtriuſque iuris & alijs quibuſcunque ſecundum Deum & rectam ciuilitatem viuere cupientibus. Cuius ordinē infraſcripta tabula demonſtrabit. Rogo ergo vos lectores vt hanc ultimam & Angelicam ſummam ea charitate ſuſcipiatis qua vobis offertur. Nec faciliter ad huiuſmodi operis iudicia procedatis, quando quidē quod diutine ſummiſq; vigilijs ac ſudoribus digeſtum non eſt leuiter unico perſcrutatur intuitu. Et quāuis in ea nihil ſit dictū quod non arbitratus fuerim cōuenire iuſtitię & veritati præſertim in foro conſciētiæ cui ſatisfaciendū magis cenſui quàm ad forum contentioſum, proptcrea non ſum ſecutus aliquādo cōmunē opi. doctorum præſertim canoniſtarū & legiſtarum, quia conſcientiali & theologicæ veritati nō mihi viſa fuit conuenire. Tamen iudicio ſanctæ matris eccleſiæ & cuiuſlibet melius ſapiētis corrigendam ſubmitto, vt ſit ad laudem domini noſtri Ieſu Chriſti & eius glorioſiſſime matris Mariæ ac ſeraphici patris mei Franciſci in ſecula ſeculorum. Amen.

TABVLA EORVM QVÆ IN HAC Prima parte continentur.

A

ABbas fol. 1
Abbatiſſa. 4
Aborſum. 15
Abrogatio. 15
Abſens. 5
Abſolutio. 16
Acceptio. 15
Accidia. 18
Actione. 19
Acoliti. 20
Actus. 20
Accuſatio. 21
Adiuratio. 25
Adminiſtratio. 26
Admonitio. 27
Adoptio. 27
Adoratio. 29
Adulatio. 32
Adulterium. 33
Aduocatus. 37
Affinitas. 43
Agnati. 43
Alchimia. 43
Alea. 44
Alienatio. 44
Alimenta. 51
Altare. 53
Alternatiua. 55
Ambitio. 58
Amor ſui. 59
Amicitia. 59
Amor ſęculi. 59
Angaria. 59
Appellatio. 59
Apoſtaſia. 63
Aqua benedicta. 65
Arbiter. 65
Archidiaconus. 69
Archiepiſcopus. 69
Archipresbyter. 70
Argumentatio. 70
Atra. 71
Arrogantia. 71
Arrogatio. 72
Ars baliſtariorum. 72
Aſſaſsinus. 73
Aſtrologia. 74
Aſtutia. 74
Auaritia. 74
Audacia. 75
Augere. 76
Augurium. 76
Auſteritas. 76

B

BAliſtariorum ars. 76
Balenum. 76
Bannum. 76
Baptiſmus. 77
Bellum. 92
Benedictio. 98
Benefacere. 99
Beneficium. 99
Bigamia. 109
Biſextus. 112
Blaſphemia. 112

C

CAbella. 114
Calix. 114
Calumniator. 114
Cambium. 114
Canonica portio. 114
Canonicus. 121
Canonizatio. 122
Cantus. 122
Capitulum. 122
Caracter. 123
Carcer. 123
Charitas. 125
Caſtitas. 127
Caſtratus. 128
Caſus epiſcopi. 128
Caſus fortuitus. 130
Cathechiſmus. 132
Cauſa. 132
Cautio. 134
Cecitas mentis. 135
Cedere bonis. 136
Celare. 136
Cenſure. 137
Cenſus. 137
Certum. 137
Ceſſatio. 137
Ceſsio. 136
Cimiterium. 142
Circunſtantia. 142
Citatio. 142
Chitariſta. 144
Ciuitas. 144
Ciuis. 147
Clamor. 148
Clandeſtinum. 148
Claues. 149
Clauſula. 151
Clericus. 152
Coactio. 176
Coadiutor. 176
Cogitatio. 177
Cognatio. 178
Collegium. 178
Colluſio. 179
Colonus. 180
Commenda. 180
Commiſsio. 180
Commodatum. 181
Compaternitas. 185
Compenſatio. 185
Compoſitio. 186
Compromiſſum. 186
Communicare. 186
Commutare. 186
Conceſſum. 186
Concilium. 187
Concubinatus. 187
Concuſsionis crimen. 188
Condemnatus. 189
Conditio. 189
Conductor. 192
Confeſsio delicti. 192
Confeſsio ſacramentalis. 98
Confirmatio electorum. 236
Confirmatio ſacramenti. 238
Confirmatio papæ. 239
Confraternitas. 240
Coniuratio. 240
Conſanguinitas. 241
Conſcientia. 241
Cõſecratio epiſcoporũ. 242
Cõſecratio eccleſiarũ. 242
Conſecratio altaris. 243
Conſecratio cimiterii. 245
Cõſecratio paramẽtorũ. 245
Conſecratio uirginum. 245
Conſentire. 246
Conſeruator. 250
Conſilium. 251
Conſpiratio. 254
Conſtellatio. 254
Conſtitutio. 254
Conſuetudo. 255
Contemptus. 261
Contemptio. 262
Continuum. 263
Contractus. 263
Contritio. 265
Contumacia. 267
Contumelia. 267
Corea. 269
Correctio prælatorum. 270
Correctio fraterna. 272
Corporalia. 274
Corpora ſanctorum. 274
Corpore uiciatus. 274
Corpus chriſti. 275
Crapula. 275
Credere. 275
Credulitas. 275
Creſcere. 276
Crimen. 276
Criſma. 277
Culpa. 277
Cura animarum. 279
Cupiditas. 280
Curialis. 280
Curioſitas. 280
Cuſtos. 281

D

DAmnatus. 282
Damnificatus. 282
Debitum coniugale. 282
Decanus. 289
Decima. 289
Defenſio. 296
Defunctus. 300
Degradatio. 300
Delectatio. 301
Delegatus. 301
Dementia. 303
Demoniacus. 303
Denunciatio. 303
Depoſitum. 308
Deriſio. 313
Deſperatio. 313
Detractio. 314
Dyaconus. 316
Dialectica. 317
Dies feſtus. 317
Diffamatio. 317
Diffidatus. 318
Dignitas. 318
Dilapidator. 320
Diligere. 320
Diligentia. 321
Dyoceſis. 321
Diſcere. 321
Diſciplina. 321
Diſcordia. 322
Diſcretio. 322
Diſpenſatio. 322
Diſputare. 327
Diuinatio. 328
Diuortium. 328
Diuturnitas. 328
Doctor. 328
Dolus. 329
Domeſticus. 333
Domicilium. 333
Dominica dies. 334
Dominium. 334
Dominus. 335
Donatio. 339
Dos. 352
Dubium. 391
Duellum. 361

E

EBrietas. 361
Eccleſia. 363
Electio. 365
Eleemoſyna. 375
Emancipatio. 378
Emphyteoſis. 379
Emptio. 396
Emunitas. 411
Enormis. 411
Epiſcopus. 411
Errare. 414
Erubuſcere. 415
Etas. 415
Euagatio. 416
Euangelium. 416
Euchariſtia. 416
Eunuchus. 432
Exactio. 432
Exaltatio. 433
Examinatio. 433
Excepta. 433
Exceptio. 433
Excommunicatio. 433
Excuſatio. 495
Executor. 496
Exemptus. 502
Exemplum. 505
Exquiæ. 505
Exhæredatio. 505
Exorbitantia. 506
Exorciſta. 506
Exorciſmus. 506
Expenſę. 507
Experientia. 508
Expoſitio. 508
Expoſitus. 508
Expresſio. 509
Extimatio. 509
Extrema unctio. 510

F

FAbul. 510
Facilitas. 510
Facultas. 510
Factum. 510
Falcidia. 511
Falſarius. 511
Fama. 514
Familia. 515
Familiaris. 517
Familiaritas. 518
Fatum. 518
Fauere. 518
Fautor. 518
Fœmina. 518
Fęnus. 519
Ferię. 519
Feudum. 525
Fictio. 536
Fideicommiſſum. 536
Fideiuſſor. 536
Fides. 541
Filius. 543
Finis. 550
Fiſcus. 550
Flagella. 550
Fletus. 550
Fomes. 550
Forma. 551
Fornicatio. 551
Fortitudo. 551

Conſecra-

Forus

Forus. 551.
Fratres. 551.
Fraus. 551.
Frigiditas. 552.
Fructus. 552.
Fugere. 553.
Funus. 554.
Furioſus. 554.
Furtum. 554.

G

GEneralis clauſula. 562.
Gladius. 562.
Gloria. 562.
Gratia. 562.
Gradus. 564.
Guerra. 564.
Gula. 564.

H

HAbitus. 565.
Hebetudo. 565.
Hedificans. 565.
Hæreditas. 567.
Hæres. 571.
Heremita. 979.
Hæreticus. 579.
Hærmofroditus. 584.
Hironia. 585.
Hiſtrio. 585.
Homagium. 585.
Homicidium. 586.
Homo. 598.
Honeſtas. 598.
Honor. 598.
Hora canonica. 599.
Horror futurę vitæ. 604.
Hoſpitale. 604.
Hoſpitalis. 605.
Hoſtiatius. 606.
Hoſtis. 606.
Humilitas. 606.

I

IActantia. 606.
Iconomus. 607.
Idulia. 607.
Ieiunium. 607.
Ignorantia. 614.
Illegitimus. 616.
Imagines ſanctorum. 616.
Immiſericordia. 616.
Immunitas. 616.
Immunditia. 616.
Impedimentum. 629.
Imperium merum. 629.
Impoſſibile. 629.
Impubes. 629.
Incantatio. 630.
Incarceratio. 630.
Incendiarius. 630.
Incertorum reſtitutio. 631.
Inceſtus. 631.
Inconſideratio. 632.
Inconſtantia. 632.
Inditium. 632.
Indignatio. 633.
Indulgentia. 633.
Inepta lætitia. 641.
Infamia. 641.
Infidelitas. 644.
Infirmus famulus. 645.
Ingratitudo. 645.
Iniuria. 646.
Iniuſtitia. 649.
Inobedientia. 649.
Inquietudo. 651.
Inquiſitio. 651.
Inquiſitor hęreticorũ. 653.
Inſignia. 656.
Inſcriptio. 656.
Inſtitutio. 656.
Intentio. 656.
Interdictum. 619.
Intereſſe. 675.
Interpretatio. 676.
Interrogationes in confeſſione. 677.
Inteſtatus. 700.
Intimiditas. 700.
Intruſus. 701.
Inuenta. 701.
Inueſtitura. 703.
Inuidia. 703.
Ipocriſis. 704.
Ipotheca. 704.
Ira. 704.
Irregularitas. 704.
Iriſio. 715.
Ironia. 715.
Iſtrio. 715.
Iudæus. 71
Iudex. 720.
Iudicare. 725.
Iudicium. 731.
Iuramentum. 734.
Iuriſdictio. 760.
Ius. 760.
Iuſpatronatus. 760.
Iuſtitia. 765.
Iuſtificatio impij. 765.

F I N I S.

NOMINA DOCTORVM SACRAE THEOlogiæ, & vtriuſque iuris, qui contentorum in præfata ſumma ſunt auriga, & fideliſſimi duces, & in allegãdo eorum abbreuiationes quæ ſunt infraſcripta ordine alphabeti ordinata non ſecundùm eorum antiquitatem vel excellentiam annotata, videlicet.

A

In Sacra Scriptura, & Theologia.

ALbertus Magnus ordi. prędicatorum.
Alexander ſcilicet de ales ordinis minorũ.
Alexander Lombar. de Alexandria ord. mi.
Ambroſius doctor eccleſiæ Sanctus.
Anſelmus cantuarienſis archiepiſcopus Sanctus.
Auguſtinus doctor eccleſiæ Sanctus.
Aureolus ſcilicet. Petrus aureolus ord. mi.

In iure canonico vel ciuili.

Abbas Alanus.
Albericus de Roſate.
Albertus Papienſis.
Alexander de Imola.
Alexander neuo Vicentinus.
Andreas Barbatius ſiculus.
Angelus ſcilicet de Peruſio.
Angelus aretinus ſeu de Aretio.
Antonius de Butric.
Archidiaconus.
Azo.

Summiſtę.

Aluarus ordinis minorum.
Archiepiſcopus Florentinus ordinis prędicatorum.
Aſtenſis ordinis minorum.
Auguſtinus de Anchona.

In ſacra ſcriptura ſeu theolo.

B

BEda.
Bernardus Sanctus.
Bonauentura ordinis mino. Sanctus.

In iure canonico vel ciuili.

Baldus ſcilicet de Peruſio.
Bartolus videlicet de ſaxo ferrato.
Bernardus gloſator decretalium.
Bartholomęus Brixienſis.
Bonagratia.
Butrigarius ſcilicet Iacobus Butrigarij.

Summiſtę.

Bernardinus de ſenis or. mi. Sanctus.
Bernardinus cardinalis ordinis mi.

In ſacra ſcriptura ſeu theolo.

C

CAſſianus.
Cyprianus martyr.

In iure canonico ſeu ciuili.

Calderinus qui fuit Ioannes Calderini.
Cardinalis ſcilicet Franciſcus de Zabarellis.
Cynus.
Collectarius.
Compoſtellanus cui nomen Bernardus.
Clarus ordinis minorum ſummiſta.

In ſacra ſcriptura ſeu theolo.

D

DAmaſcenus.
Dyoniſius.
Dynus vtriuſque iuris doctor.
Dominicus de ſancto Georgio canoniſta.

Summiſtę.

Directorium iuris qui fuit Petrus caſuel ordi. min.

In ſacra ſcriptura ſeu theolo.

E

Egidius ordinis hæremitarum.

F

FRan. ideſt Franciſcus de mayronis or. mi.
Franciſcus de ampullis ord. minorum.

In iure canonico vel ciuili.

Federicus de ſenis.
Florianus.
Franciſcus Vercellenſis.
Franciſcus de ramponibus.
Franciſcus de albertatijs.
Franciſcus tigni de piſis.
Franciſcus de aretio ſeu aretinus.
Fulgoſius ideſt Raphael fulgoſius.

In ſacra ſcriptura ſeu theolo.

G

GIlbertus.
Grego. ideſt Sãctus Gregorius doctor eccleſię.
Guillelmus de Marra ord. minorum.

In iure canonico vel ciuili.

Gabriel de oſſeletis mutinenſis.
Garſias.
Gaſpar de calderinis.
Gemi ideſt Dominicus de Sancto Geminiano.
Girardus de ſenis.
Goffredus.
Gratianus compilator decreti.
Guido de ſuzaria.
Guido epiſcopus concordienſis.
Guillelmus de cuneo.
Guillelmus naſon.
Guillelmus de mõte lauduno qui ſcripſit ſuper clementinas & allegatur ſic laudunus.
Guillelmus durandi qui fecit ſpeculum.

Summiſtæ.

Girardus obdonis ordi. minorum.
Gregorius de arimino.
Galdenſis.
Gualterius epiſcopus pictauienſis or. mi.

In ſacra ſcriptura ſeu theolo.

H

HEnricus de gandauo.
Hieronymus doctor eccleſiæ Sanctus.

Hugo

Hugo de Sancto victore.

In iure canonico vel ciuili.

Henricus boych.
Hermanus magnus legiſta.
Hoſtienſis lumen iuris canonici.
Hug. qui fecit multas gloſas ſuper decretum.
Hugo Vercellenſis.
Hugolinus de la fontana gloſator iuris ciuilis.

In ſacra ſcriptura ſeu theolo.

I

Ioannes Scoti ordinis minorum qui allegatur Scotus.
Ioannes de noto ordinis. mi. ſiculus.
Ioannes de neapoli ordinis prædicatorum.
Ioannes de ripolis.

In iure canonico vel ciuili.

Iacobus butrigarius qui allegatur Butrigarius.
Iacobus lotharius.
Iacobus de beluiſio.
Iacobus de rauena.
Iacobus de arena.
Innocentius Papa ſplendor canoniſtarum.
Ioannes theutonicus gloſator decreti.
Ioannes Fauentinus.
Ioannes de faucona.
Ioannes de deo hiſpanus.
Ioannes monachus cardinalis.
Ioannes Andreæ irradiator iuris can.
Ioannes de Anania.
Ioannes plagiarius de ſenis.
Ioannes de montemerlo.
Ioannes de Sancto Georgio bononien.
Ioannes Calderinus qui allegatur Calderinus.
Ioannes de Lignano.
Ioannes de imola qui allegatur Imola.
Ioannes de platea Bononienſis.
Ioannes Antoninus de Sancto Georgio nunc epiſcopus Alexandrinus mediolanenſis.

Summiſtę.

Iacobus de laude ordinis minorum.
Ioannes de Saxonia ordinis minorum.
Ioannes de Ancona.
Ioannes ordinis prędicatorum. qui fecit ſummam confeſſorum.

In ſacra Theologia.

L

Landulphus ordinis minorum.

In iure canonico uel ciuili.

Lappus de Caſtellione abbas.
Laurentius de pium.
Laudunus vide ſupra Guilielmus de monte &c.
Laurentius de Redulphis florentinus.
Lodouicus de Romanis.
Lucas de graſijs.

M

Magiſter ſententiarum ſcilicet Petrus Lombardus princeps theologorum.

In iure canonico vel ciuili.

Martinus ſilimani.
Marſilius.
Mattheus Romanus.
Mattheus de Matheolollijs.

N

Nicolaus de Lyra ordinis minorum totius biblię ſubtiliſſimus expoſitor.

In iure canonico vel ciuili.

Nicolaus de Matharellis.
Nicolaus de Neapoli.

O

Odoardus.
Odofredus.
Oldradus de ponte legiſta.
Oldradus de laude canoniſta qui fecit multa cõſilia.

P

In Theologia.

Petrus. i. de Tarantaſio ordinis prædicatorum.
Petrus aureolus ordinis minorum.
Petrus de palude ordi. prædicatorum.

In iure canonico vel ciuili.

Panormitanus id eſt Nicolaus Abbas ſiculus epiſcopus Panormitanus.
Paulus de Caſtro.
Paulus de Liazarijs.
Petrus id eſt de bella pertica.
Petrus de helie.
Petrus de ſtagno.
Petrus de Ancharano.
Pileius.
Philippus.
Philippus de peruſio.
Placentinus.
Petrus caſuel. i. directorum vt ſupra.

In ſacra ſcriptura ſeu theolo.

Rabanus.
Ricardus ſcilicet de media villa ordi. mino.
Ricardus angelicus ordinis minorum vnus ex quatuor expoſitoribus regulæ noſtræ.
Ricardus de Sancto Victore.

In iure canonico vel ciuili.

Raynerius de Forliuio.
Raphael fulgoſius.
Rizardus Malumbra.
Rofredus beneuentanus.

Summiſtę.

Raymundus ordinis prædicatorum.
Rodonenſis Guilelmus nomine gloſator raymundi ordinis prædicatorum.
Rogerius.

S

Scotus id eſt Ioannes ſcotus ordi. mino.

In iure canonico vel ciuili.

Salycetus.
Stephanus prouincialis.
Signorolus de homodeis.

Summiſtæ.

Speculator ſcilicet Guilelmus durandi.
Summa confeſſorum ordinis prædicatorum.

In Theologia.

T

Thomas de Aquino. ordi. prędicatorum Sanctus.
Tancredus doctor iuris canonici
Hugo de caſtronouo ordi. minorum.
Vbaldus de peruſio.
Vbertus de bobio.
Vincentius.
Vldericus.
Iſidorus Sanctus.
Imola id eſt Ioannes de Imola.
Zenzelinus doctor iuris canonici.

FINIS.

SVMMA ANGELICA REVER. P. F. ANGELI DE CLAVASIO ORDINIS Minor. Reg. Obſer.

OLIM REV. P. F. IACOBI VNGARELLI Patauini eiuſdem Ord. Nouiſſimè verò D. Petri Vendrameni Veneti Iuriſc. Additionibus aucta & illuſtrata.

ABBAS debet eſſe presbyter [a] c. 1. de ætat. & quali. & ætatis. 25. anno. vt infra ætas. §. 5.

1 Abbas à quo [b] debet eligi? Rñ. à monaſterio, cui præfici debet. 18. quæſtio. 2. c. Abbatem.

2 De cuius Monaſterio debet eligi? Rñ. quòd de proprio, niſi quando idoneam perſonã non haberet, quia tunc de alio [c] monaſterio eligi põt. 18. q. 2. c. quã ſit.

3 A quo debet confirmari. vide j. confirmatio. §. 4.

4 A quo debet benedici? Rñ. ꝙ ab epiſcopo diœceſano. per quã benedictionẽ ĩtelligitur ei dari cura monaſterij ſecundũ Innoc. in c. 1. de ſup. neg. præla. nec ante, quã ſit benedictus, debet exercere quę pertinent ad eius officiũ ſecundũ gl. in d. c. 1. Quod limito ſm Lau. in Cle. attendentes, de ſta. mona. qñ eſt conſuetudo in monaſterio, ꝙ benedicatur, aliàs non; & ſic intelligo. d. c. j.

5 Sed qd ſi eps recuſet eũ benedicere? Rñ. ꝙ ſi tertiò requiſitus cum humilitate, & deuotione, vt cõgruit, recuſauerit eum benedicere, tunc poteſt, & monachos ſuos benedicere, & alia q̃ ad eius officium pertinẽt, exercere, [d] vt in d. c. 1.

6 Quo die dẽt benedici? Rñ. ꝙ ſolummodo in diebus, in quibus ordines minores poſſunt conferri ſe-

a Debet eſſe presbyter] Iſte ordo eſt annexus dignitati Abbatis ſecundũ Panor. in d. c. 1. poteſt tamẽ diſpenſatiuè eligi in minoribus conſtitutus ordinibus, ſi induſtria, & honeſtate præditus ſit, vt in c. tuam, & ibi glo. in verſi. non aſcẽdat, de æta. & quali. imò laicus temporenecesſitatis, vt dicit ibi glo. alleg. c. a ſubdiacono. 93. diſt. & glo. ibi dicit, ꝙ ſecundùm antiqua tẽpora monachi erant laici. ideo dicitur in illo text. Abbas debet ſubeſſe hoſtiario. & not. gloſſ. in d. c. tuam. Quæ dicit ꝙ nomen Abbatis eſt potius ſolicitudinis, quã honoris. Et vide not. per Pa. in c. licèt Heli, de ſimo. Item non ſolùm laicus, ſed etiã infamis poteſt curam gerere monaſterij, vt dicit glo. in d. c. tuam. Et ſequitur d. Anto. ibidẽ. & facit, quia infamia non priuat quem a ciuilibus muneribus, vt in l. 1. C. de his, qui non imple. ſti. lib. 10. Et facit, c. accedens, in ſi. 1. diſt. Sed tu dic verum, ꝙ poteſt eſſe procurator monaſterij, quia eſt ſibi onus, vt dicit gloſſ. in d. c. accedens, ſed non Abbas. Et d. l. 1. dicit infamia remouet quem ab honoribus, non ab oneribus, & grauamine, quod nota.

b. Quo modo eligendus, vide Conc. Triden. Seſſ. 25. c. 6. & 21. de regu & quis ibid. & ſeſſ. 14. ca. 10. de refor. P. V.

c De alio] Debet intelligi de alio monaſterio, quod ſit eiuſdẽ ordinis, aliàs debet poſtulari, vt in Clemen. 1. de elec. vide Panormita. in cap. cum monaſterium, de elc.

d Exercere] Et hoc conceditur eis per conſtitutionẽ ſummi põtificis, nè propterea in ſpiritualibus vel alijs patiantur monaſteria detrimẽtum propter negligẽtiam ipſorum. ſimilem indulgẽtiam habes in capitu. nihil eſt. §. finali. vbi ex ſola electione habetur ius adminiſtrandi, vt quando ſunt valde remoti, &c. vide infra confirmatio electorum, in principio.

cundũ cõem opini.doct. vt no.glo.in d.Cle. attẽdẽtes. & Pan.in c.cũ ſis.de conſe. eccle. [a] vel alta.in fine.

7 Vtrũ poſſit aliqd exigi ꝓ tali bñdictione? Rñ. ꝙ non: aliter eſſet ſimonia, tex.eſt in c.ſicut. [b] el iij.de ſimo.

8 Vtrũ vnus [c] Abbas poſſit ꝑeſſe duob⁹ monaſterijs ſeu duabus eccleſijs curam aĩarum habentibus? Rñ. ꝙ non, ſine diſpenſatione Papæ, niſi vnũ monaſterũ, aut eccleſia dependeat ex alia, vel adinuicem ſint [d] annexa, vt in c.vl.in fi.de re.do.

9 Vtrũ Abbas poſſit ſolenniter populo bñdictionem dare? Rñ.ꝙ in eccleſijs, quæ ei pleno iure pertinent, põt poſt miſſarũ, veſperorũ, & matutinorum officia. Alibi aũt publicè, ac ꝑ vias [e] nõ poteſt, niſi ex ſpeciali priuilegio ei concedatur, vt in c. Abbas.de priuile.lib.vj.

10 Vtrũ poſſit benedicere paramenta, & quæ. vide infra, benedictio.§.1.& 2.

11 Vtrum [f] poſſit ordines ꝯferre? vid.j.ordo.2.ĩ prin.

12 Vtrum Abbas poſſit abſoluere ſuos monachos? Rñ.ꝙ ſic ab oĩbus peccatis, & cenſuris, niſi ſpecialiter alteri a iure reſeruentur, & licèt Pan. [g] in c. monachi. de ſent.excõ.teneat, ꝙ non põt abſoluere, niſi ab excõmunicatione pro iniectione manuũ in perſonam eccleſiaſticã; Tu tamen tene, ꝙ põt, vt infra Abſol.1.§.2.

13 Vtrũ poſſit prohibere ſuo monacho, nè confiteat epõ, vel eius penitẽtiario? Rñ. ſecundũ Iac. de Lau. ĩ ſum. ꝙ non. Quod limito niſi ſit exemptus, vel aliud hẽat per priuilegiũ a Papa.

14 Vtrũ Abbas poſſit diſpẽſare cũ monachis ſuper irregularitate? Rñ.ꝙ ſic. ſuꝑ irregularitate, quã contraxerũt recipiẽdo ordines in excõicatione, facti tñ memoriã, vel iuris peritiã non habẽtes, & hoc qñ graue & notabile factũ nõ fuit, ſiue in hãc irregularitatẽ incurrerũt añ ingreſſum religionis, ſiue poſt ſm cõem opi. do.in c.cũ illorũ, de ſen.ex. in alijs aũt irregularitatib⁹ non põt de iure cõi, vt no. Hoſt.& Pa.in d.c.cũ illorũ. facit regula, Quæ a iure cõmuni, de reg.iu.li.6.niſi vbi ius expreſsè ei concedat.

15 Vtrũ poſſit diſpẽſare cũ monachis ĩ votis factis ante ingreſſum religionis? Rñ. ꝙ ſic, vt no.gl. [h] ĩ c.noluit. 33.q.5. De votis in religione factis vide j.votũ.2.§.3.

16 Vtrum poſſit diſpenſare cum monachis in regula? vide j.diſpenſatio.§.8.

17 Vtrũ [i] poſſit concedere monachis vsũ alicuius rei, vel eius adminiſtrationẽ? Rñ. ſecundùm Inn.in c. ſi. qui cle. vel vo. ꝙ põt concedere certos reditus monacho, vnde viuat. & dicit Io.And. in reg. nõ eſt obligatorium, de reg.iur. lib.6. valere ſtatutũ monaſterij, vt ꝓ indumentis, & alijs neceſſarijs quiſque monachorum recipiat [k] certũ quid,

a De conſe.eccle.vel alta.] Idem Hoſtien.in c. cum contingat, de æta. & quali. Et ratio eſt propter reuerentiam ordinis. Et erunt dies dominici, & feſta præcipua.

b C.ſicut] Ex quo text. no. quòd epiſcopus dicitur conſecrari, & Abbas benedici, & clericus ordinari, licèt epiſcop⁹ etiã contineatur. Quia epiſcopatus eſt ordo, vt no.in proœm.6. Et not. etiam ex poſt facto nõ poteſt aliquid dari, neque poteſt introduci cõſuetudo, licèt Hoſ. dicat propter fabricam eccleſiæ poſſe introduci conſuetudinem, vt ordinatus aliquid det, dummodo ordo liberaliter conferatur, & poſtea petatur obſeruantia cõſuetudinis laudabilis. vide ibi Panor. Et ille text.loquitur etiam de ordinibus ſacris.

c Vide] Concil. Trident. 25.ſeſſ. c.21. P. V.

d Annexa] Idẽ dicendum eſt de monacho, q non poteſt eſſe monachus duorũ monaſteriorũ ad vocem dãdam; nec ſi eligatur, põt reſeruare ſibi locum in alio monaſterio. c.1. de priui. in 6. Et c. cõſtitutis, & qd' ibi not de elec.

e Non poteſt] Nec valeret conſuetudo in contrarium, quia eſſet irrationabilis ſecundũ Gemin. ibidem. Et benedictio ſolẽnis eſt cum inſignijs dicendo, ſit nomen domini benedictũ &c. minor autem poteſt conferri à quocunque ſacerdote.95.diſtin. Ecce ego dico. Et Abbas non poteſt benedicere vniuerſaliter, ſed ſolùm in eccleſijs ſibi pleno iure ſubiectis. Et dicitur pleno iure, ſ.ꝙ habeãt eccleſias parochiales ſubiectas in ſpiritualibus, & temporalibus ſecũdùm glo. ibi.

f Catechiſmus iuſſu Pij V.Pon. Max edi. de ſacra. ordi. c. iam verò, ad fi. P.V.

g Licet Pa.] Sed pro Pa facit tex. apertus in Clemen.1.de priuil. ibi, præterquam in caſibus in iure expreſſis, vel per priuilegia ſedis apoſtolicæ conceſſis.

h Vt not. glo.] Arguitur ſic, mulie. non tenetur perſoluere vota ante nuptias omiſſa, ſi vir prohibet, ergo multo magis monachus qui eſt magis Abbati ſubiectus, c.dicatis. 12.q.1.

i Vide Concil. Trid.ſeſſ.25.c 2. de reg. P.V.

k Certũ quid] Nec per hoc dicitur habere proprium, cũ illud retineat ſciente, & patiente ſuperiore, nec aliqd expendit contra voluntatem ſuperioris. Et id quod detinet, paratus eſt dimittere ad libitum eiuſdem ſuperioris. Quia idem videtur ĩ ſeruo, qui licèt habeat peculium, ſiue adminiſtrationẽ ex permiſſione domini, non per hoc dicitur habere proprietatẽ, ſeu dominium; pro hoc, l.quam Tuberonis, ff.de peculio. Sic etiã in quibuſdã monaſterijs monialium

ſed vt poſſit diſpenſare ad libitũ, & diſponere, nõ ꝑt. ſimiliter nè poſſit ei auferri, qñ ſuo ſuperiori placuerit, non poteſt concedere, ẽt cum licẽtia Papæ.c.cum ad monaſteriũ, de ſta.mo.

18 Vtrũ poſſit expellere monachos ſuos? Rñ.ꝙ nõ, ſm Pan.in d.c.cum ad monaſteriũ, per c.ſi. de regul. qd' vult, vt fugitiuos [a] requirat, & cogat eos ad ſuũ redire monaſterium, ſi põt eos tenere abſq; graui ſcãdalo, vel ſaltẽ prouideatur eis de alio loco religioſo eiuſdẽ ordinis, vbi ad agendã pñiam deputentẽ, & neceſſaria eis miniſtrẽtur. [b]

19 Vtrum [c] poſſit licentiare ad aliam religionem, vide infra religioſus.§.34.

20 Quid de bonis illi⁹ monachi, quẽ Abbas de facto expulit, vide j.monaſt.§.6.

21 Vtrum [d] poſſit dare licentiã monacho ſtandi ſeparatè in aliqua cella? Rñ. quod ſic, dummodo ex iuſta cauſa & infra ſepta monaſterij, ſed non extra, vt in c.vltimo.20.q.4.

22 Vtrũ poſſit corrigere monachos ſuos? Rñ.ꝙ ſic. nec tenetur in hoc reqrere conſiliũ ſui capituli ſm Panor.in c.Ioannes, de regu.

23 Ad quæ obligatur Abbas? Rñ.ꝙ vltra alios monachos obligatur ad curã animarum ſibi ſubiectarũ, & monaſterij, ac rerum ipſius, & magna negligentia eſt peccatum mortale, vt j. negligentia.§.1.

24 Vtrũ ligetur ſuo ſtatuto ẽt cum conuentu facto? Rñ.ſm Pan.in d.c. cum ad monaſterium, ꝙ nõ. [d] & dicit Io.An.in d.regula, Non eſt obligatorium, ꝙ ẽt ſi iuraſſet ſeruare, tenet reuocatio, licèt periurus. Ex quo patet, ꝙ licèt ĩſtituerit priorem cũ conuentu, aut aliũ officialẽ, poteſt reuocare, quia Abbas monacho ſuo ĩ aliquo nõ poteſt obligari, [e] ſicut nec dñs ſeruo. l.interpoſitas, in ſi.C.de tranſa.

25 Vtrum teneatur ire ad ſynodũ? Rñ ꝙ ſic, ſi hẽt populũ, vel capellas habentes populũ, ẽt ſi ipſe ſit exemptus, dũmodo capellæ ſeu populus non ſit exemptus: aliàs non.c.quod ſuper his, de ma.& obe.& qd' ibi no.

26 Vtrum poſſit prioratibus, eccleſijs, adminiſtrationib⁹, aut qbuſlibet alijs bñficijs nouas pẽſiones ĩponere, aut veteres augere, aut ad mẽſam ſuã ꝑdicta applicare? Rñ.ꝙ non, nec quilibet alius ꝑlatus regularis, Clem.vnica, de ſup.ne.prę.

27 Vtrũ poſſit præſentare clericos in eccleſijs, in quibus habet ius patronatus? Rñ.ꝙ non ſine conſenſu capituli.c.ea noſcitur, de his quę ſi.a præla.niſi ex approbata cõſuetudine, vel priuilegio aliud hẽatur, vt ibi. [h]

lium obſeruatur, vt habeant moniales victũ de monaſterio, & veſtimenta ſibi faciũt ex lucro manuum ſuarum. vide Io.An..in d.1. glo. Conſulunt tamen do. vt Abbas hoc nõ faciat, niſi ex magna cauſa, quia poſſet eſſe occaſio mali. Nam prædicta non ſunt de iure probata.

a Fugitiuos] Ad de quod no. Pan. in c.ex reſcripto, in ſi.1.col.de iureiuran.

b Miniſtrentur] Adde Bal.in l.ſi quis curialis. C. de epiſ.& cle.

c Concil. Tridẽ. 25.ſeſſ. cap. 19. de regul. P. V.

d Conc.Tri. 25. ſeſſ. c.4 P. V.

e Sui capituli] Sed opponiẽ de c.reprehẽſibilis, de appell. vbi ſit mentio de capitulo in correctione monachi. Sed dicit Ioan.An. ꝙ ibi non capitur capitulũ pro collegio, ſed pro loco, vbi ſit correctio, vel capitur pro capitulo regulæ, vel capitulo generali, non autem conuẽtuali. Nec ob. ſi dicatur, ꝙ epſ, qui eſt maior prælatus, non corrigit clericos ſuos ſine conſenſu capituli, vt in c.nouit, & in c. quanto, de his quæ ſi. a prælat. & 15. q. 7. epſ nullius. Nã ſecundũ eum hoc procedit ex diſpenſatione regulę, quæ eſt approbata per papam. Sicut videmus, ꝙ epiſcop⁹ ex conſuetudine poteſt ſolus corrigere clericos. c.3. de conſuetu. in 6. Quod ergo poteſt epiſcopus ex conſuetudine poteſt prælatus virtute regulæ. Nam ex tenore regulæ tota poteſtas monaſterij eſt penes abbatem. Vide bonum tex.in c.nullam.18 q.2. Sed recolo me legiſſe opinionem Hoſtien. ꝙ ſi Abbas eſt nimis ſeuerus in corrigendo, tunc debet adhiberi capitulum. Et ad hoc allegat.d.c.reprehenſibilis. Et no. hunc intellectum, quia alio iure non probatur.

f Quod non] Ratio eſt, quia monachi non poſſunt reſiſtere Abbati, cum habeãt obedire, & eorũ velle depẽdeat a voluntate Abbatis, ca. ſi religioſus, de elec. in 6.& c. 2. de teſta.co.lib.

g Obligari] qa Abbas nõ poteſt ſibi imponere legem, nec venire cõtra diſpoſitionem cap.cum ad monaſteriũ. Itẽ quia difficultaretur ex hoc obedientia, vt dicit Pan. ſe aliàs de facto interrogatum reſpondiſſe ſic. Et in d l.interpoſitas, not. ꝙ trãſactio facta inter ſeruum & dominum non valet. vnde arguendo à ſeruo ad monachum. (quod argumentum eſt bonum ſecundũ Innoc. in c. cum olim. de priuil. & Bart. in l. 1. in prin.& in §. vſufructuarius, ff.de ſtipula. ſer.) Ibi probatur ꝙ non valet tranſactio inter Monac. & Abb. Et ita ibi tenent Bal. & Sali. Fede.conſil.152. Archi 2.q.7.c.cũ paſtoris. Panormita.& docto.in ca. præſentia, de probat. Et Bald. in c.de cætero, & in c.ſtatutum, de tranſact.

h Addas ex concil. Trid.de Abbatis officio ĩ lectore eligẽdo ſeſſ.5. c 1. ĩ aſſiſtẽdo degradationi loco epiſcoporum.13.c.4.de reſor. in exequendo decreta concilij.25.c.22.de regula. Abbatum monaſteria ab epõrum iuriſditione exẽpta.25.c.11.& 20.de regul.

Eorum priuilegia quando ceſſent 23. c. 10. 24. c. 18. de ref. negligentia qñ ſuppleatur. 5. c. 1. & 2. P. V.
a De abbatiſſæ creatione Conc. Trid. ſeſ. 25. c. 6. & 7. de regula. Adde abbatiſſæ officium quale in prouiſione monialium. 25. ſeſſ. c. 17. de regula. nulla duobus monaſterijs præficienda ibidem. c. 7. P. V.

ABBATISSA a dēt eligi a monaſterio, in quo præficienda eſt, in qua electione nulla dēt admitti .i. recipi, niſi compleuerit 12. annum, & ſit ꝓfeſſa tacitè b vel expreſsè. & eligenda debet ꝯpleuiſſe 30. annū, c & eſſe profeſſa expreſsè ordinē regularem. Idem dic de prioriſſa, per quam monaſteriū regitur. cuius, ſcilicet Abbatiſſæ electio ſi duę partes cōuentus ad eā accedūt, d quando per ſcrutinium proceditur, nulla exceptione aut appellatione admiſſa eſt ꝯfirmanda. e Si verò nulla f ad duas partes acceſſit, tūc non obſtante g publicatione ſcrutinij, & electione poſſunt aliæ accedere ad eam, quæ habet maiorem partē totius capituli, quæ ſi ad duas pates accedit, non obſtante quocunque confirmetur. & qui vocantur ad eas dirigēdas in huiuſmodi electionibus, niſi ſe abſtineāt ab his, per quę diſcordia pōt exoriri, vel exorta nutriri, ſunt excommunicati ipſo facto. Et hęc locum habent nedū in monaſterijs religionis probatæ, verumetiam in mulieribus, quæ ſecundùm quarundam prouinciarū conſuetudinē nec proprijs renunciant, nec profeſſionē faciunt regularē, ſed viuūt vt in eccleſijs ſęcularibus canonici ſęculares. hęc no. in c. indēnitatibus, de elec. libr. 6. de quo habes infra excōmunicatio. 7. caſu. 16.

1 A quo debet cōfirmari? vide infra cōfirmatio. §. 4.

2 Vtrum debeat bñdici. h Rñ. ꝙ ſic, vbi eſt conſuetudo. ꝙ ſi non faciat ſe benedici j. an. a ſua confirmatione computādum, vbi eſt cōſuetudo, ꝙ benedicatur (niſi cā rōnabilis i ſubſit) cadit ipſo facto a iure ſuo, Cle. attendētes, de ſta mo.

3 Vtrū poſſit quocunque die benedici? Rñ. ſm gl. in d. Cle. attēdentes, k ꝙ ſic.

4 Vtrū Abbatiſſa poſſit eccleſias conferre, l & beneficia, & inſtituere clericos in eccleſijs ſui monaſterij? Reſpon. glo. in c. dilecta, de maio. & obe. ꝙ ſic de conſenſu ſui capituli poſt ſuā confirmationem.

5 Vtrum poſſit Abbatiſſa excommunicare, m ab officio ſuſpendere, vel interdicere? Reſpon. quòd non ſecundùm gl. in d. c. dilecta, quia hæc ꝑtinēt ad claues c. tanta, de exceſ. præla. Poteſt tamen a beneficio, & ab officio monachas, & clericos ſuſpēdere, & prohibere, nè celebrēt in eius eccleſijs, ſed tñ talis ſuſpēſio nō eſt propriè ſuſpēſio ſm Pa. in d. c. dilecta, quia ſi celebrent, non eſſent irregulares clerici celebrantes.

6 Vtrum poſſit prædicare, moniales bñdicere, confeſſiones audire, & huiuſmodi? Rñ. ꝙ non poteſt aliquid facere quod pertineat ad aliquem ordinem, vt patet in c. noua, de pœn. & re. Poteſt tamen in matutinis euāgelium legere, vnde ēt Diaconiſſę appellant. 27. q. 1. Diaconiſſam. Et etiā moniales, ſeu ſubditas monere & exhortari.

7 Vtrum Abbatiſſa volēs loqui cum aliquo debeat eſſe aſſociata? Rñ. ꝙ ſic ſaltem per vetulā monachā. 28. q. 2. diffinimus, & c. in decima, eadem q. dicitur, ꝙ duę, vel tres debent eſſe.

8 Quomodo a Abbatiſſa poteſt exire pro homagio faciendo, habes infra, Monialis. §. 3.

b Tacite] Qūo dicatur profeſſio tacita, vide infra Nou. §. 12.
c Xxx. annum] Abbatiſſa eligēda debet cōpleuiſſe trigeſimum annum. Et ſic nō ſufficit, quod attigerit. olim autē ſexagenaria eſſe debebat. 20 q. 1. iuuenculas. Sed p c. cum ī cunctis. de elec. §. inferiora, poterat eligi ſi 25. attigiſſet ānum. Sed eſt hodie prouiſum de 30. cōpleto. De Abbatibus autē ſecus, vt patet in d. c. indemnitatibus, in fi.
d Accedunt] .i. dant vocem, vel ipſę habeāt duas partes vocum.
e Confirmanda] Et ſic Abbatiſſa benedicitur pręmiſſa diligēti examinatione.
f Si verò nulla] Sed pone, quòd vna monacha nō habuit duas partes vocum. Nā licèt aliàs ſufficiat maior pars vocum; áttamen in Papa debent duę partes concordare, vt ī c. licet de vitanda, de elect. Et ī monialibus dic vt hic. Tunc illæ monachæ q̄ nihi aliàs dederant vota ſua, ſi accederent ad illam, quę habuit plures voces ante, quàm ad extraneos diuertant actus, illa erit electa, ſi per illum acceſſum erunt duæ partes vocum, &c.
g Non obſtante] Bene poteſt admitti aliqua exceptio, vt patet per glo. in d. c. indemnitatibus, in ver. non obſtāte. Et patet per hoc, quod dicitur prius, tñ ex officio, prout ſpectat ad ipſum, diligēti examinatione præmiſſa, ſi aliàs fuerit inuenta canonica, confirmatur, canonica, vt ait gl. ex forma debita, & perſona idonea, vnde ſi eſſet illegitimè nata, de elect. c. cum in cunctis, de fil. presb. per totū, videtur promoueri non poſſe. Et idem tenet Arch. ibi. Quia iſta etiā repellitur ab hæreditate paterna c. tuam, de ordi. cogni. Idem tenet Io. mon. ibi in addi. allegat. §. filium, in aut. quib. mo. na. eff. ſui, colū. 7. vide Gemi. ibid. Item ſi eſſet corrupta ſimiliter nō poſſet promoueri. d. c. iuuenculus. 20. q. 1. Ratio, quia malè poſſet alias ad virginitatē exhortari. 31. q. 1. qūo virginibus. Et idem tenet Archid. Ioan. An. & Gemi. in d. c. indemnitatibus.
h Benedici] Talis bñdictio eſt ſimplex. Sed bñdictio Abbatis ē mixta, vt dicit. d. Anc. in c. tuā. de ata. & qua. vnde confert ordines, vt infrà ordo. 2. in princip. ſed non Abbatiſſa. vide gloſ. in Clem attendentes, de ſta. mon. in ver. bñdici, q̄ latè loquitur.
i Cauſa rationabilis] Vt eſt infirmitas, volūtas diœceſani ſæpius requiſita, vacatio ſedis, & huiuſmodi. Idē, ſi poſſeſſionē Abbatiæ nō habuiſſet, neque per eā ſtetiſſet, de elec. c. omiſſa. lib. 6. 91. diſtin ſi qui epiſcopi hæc glo. in d. Clemen. attendentes. in ver rationabilis.
k Attendentes] Ad hoc c. 2. de conſe. eccle. vel alta. Sed nūquid tali benedictio poſſit reiterari, vide gl. in d. Clemen. attendentes, in ver. benedici. in fi.
l Conferre] Ratio eſt, quia iſta ſunt iuriſdictionis ſpiritualis, & non ordinis.
m Excommunicare] Ratio, quia excommunicatio, ſuſpenſio,

ſuſpenſio, & interdictum continentur appellatione cenſuræ eccleſiaſticæ, de ver. ſig. c. quærenti. Et quodlibet inducit irregularitatem in contrafaciente. c. is qui, & c. is cui, de ſen. excomm. lib. 6. cui ergo interdicitur ratione in capacitatis vnum, videntur interdicta, & reliqua, cum omnia dependeant ab ordine. Et dicit Pa. in d. c. dilecta, quod ſi eſſet aliquod collegium religioſorum non habentium ordines, non poſſet ſuperior non habens ordinem ſubiectos excommunicare. Sed talis, vt eſt Abbatiſſa, poteſt implorare officiū ſuperioris, vt ipſe excommunicet ſibi inobedientes, vt in d. c. dilecta. Et ſic quęlibet habens iuriſdictionē ſimplicem, poteſt in caſibus maioribꝰ recurrere ad ſuperiorē in loco, vt ſuam ſententiam mandet executioni, vel vt cōpellat ſubditos ſibi obedire. Ad hoc. l. a diuo Pio, ff. de re iud. Et facit. c. cum ab eccleſiarum, de offic. ordin. Nam ſicut Abbatiſſa in dict. capitulo dilecta, habuit recurſum ad Papam, ſic potuiſſet habere ad epiſcopum, qui tenetur ſibi impendere auxilium, capitulo, Abbates. 18. quæſtione ſecunda. per quem tex. putat Pa. quod etiam poſſet inuocare auxilium brachij ſœcularis in exercenda iuriſdictione ſibi competente. Facit quod not. in capitulo primo, de offic. ordin. & in cap. adminiſtratores, Et in capit. principes. 23 quæſtio. quinta.

ABORSVM b procurans, homicida eſt; qui ſterilitatis c venena procurat, peccat mortaliter. c. aliquando, & c. ſeq. 32. q. 2. Et ſi animatus erat fętus, debet puniri capite, quia verꝰ homicida. Si verò inanimatus d erat, ſi nobilis hoc facit, parte bonorum amiſſa relegatur. Si verò ignobilis damnatur in metallum, ff. de pœn. l. ſi quis aliquid §. qui abortionis.

ABROGATIO legū, vel conſtitutionum fit tribus de cauſis. Prima propter conſuetudinem e contrariam. 31. diſt. ante trienniū, inſti. de teſti. §. 2. Secunda propter diſparem ſucceſſionem temporum. 34. diſt. c. fraternitatis tuæ, vbi text. defectus noſtri temporis, quibus non ſolùm merita, ſed corpora ipſa defecerūt, diſtrictionis illius non patitur manere cenſurā. Tertia propter emergentia mala. 61. diſt. §. verū in fi. vbi exēplum de ſerpēre æneo, quē Moyſes bona fecit intentione, Ezec. bona f intentione deſtruxit.

ABSENS g cā reipublicę, vt Ambaſiato. & hmōi multa habent priuilegia. h

a Conc. Trid. 25. ſeſſ. capit. 5. de regul. P. V.
b Catechiſ. in pręcep. decalo. Non occides. P. V.
c Sterilitatis] Iſta ſterilitas aliquando fit ex libidine, vel odio, vt dicit text. in cap. ſi aliquis, de homicid. vbi Ioann. Andr. & P. ponunt exemplum de libidine. Vt quia mulier eſt talis, quod non decet apparere prægnantem, vnde procurat hoc fieri, vt vacare poſſit libidini; vel quia etiam faciunt propter paupertatem, licèt matrimoniū ſit iuſtum, & hoc vt euitent ſobolem &c. Sed quando ex odio faciunt, exemplum datur, vt ſuccedāt ab inteſtato; vel vt vxor ſterilis veniat marito in odium; vel vt inſtituatur hæres ab illo ſine filijs decedente. Idem eſt, ſi quis ex amore carnali poculum daret amatorium. De irregularitate autem vtrū incurratur, vide infra, Homicidium ſecundo. §. 5. Quid autem in dubio, puta quod anima poterat eſſe infuſa, vel non? Dicit Ioannes, ꝙ presbiter, ꝙ quo in capitulo, ſicut ſecundo de homi. debebat abſtinere, capitulo ad audientiam, de homici. Et dic vt infra, irregularitas. in §. 20.
d Inanimatus] Et ratio eſt, quia quod non vixit, mori nō poteſt, priuatio enim ꝓſupponit habitū. l. decem, de verborum obligat. trigeſima ſecūda quæſtione ſecunda, capitulo quia verò. Item non eſt homo ante īfuſionē animæ, cum homo conſiſtat ex anima & corpore, capitulo ī quadam, de celebratio. miſſ. ideo non poteſt dici homicidiū, cum dicatur, a cęde hominis. Ita not. Pānor. in cap. ſicut dignum, ſecundo de homici.
e Conſuetudinem] Quomodo vna lex tollatur per contrariam conſuetudinē, habes infra, Conſuet. §. 9.
f Bona] Quia populus ibi idolatrabat Et not. arg. ꝙ ſi priuilegium alicui conceſſum eſt exemplum mali, remouendum eſt, c. ſuggeſtum, de deci.
g Adde Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 1. de reformat. Abeſſe epiſcopo quando & quandiu liceat, & quando alijs curatis ibid. quantū canonicis & ſimilibus. 24. c. 12. de refor. Abſentia epiſcoporū denuncianda Roma. Pont. ſeſ. 6. c. 1. q̄ ſit legitima, & a qbꝰ proban. 23. c. 1. Abeſſe non dicitur q animarum curæ incumbit 22. c. 2. de refor. Cœtera vide j. Clericus. P. V.
h Priuilegia] Puta, quia reſtituuntur aduerſus ſententiam, non coguntur litigare.

1 Sed nũquid illi, qui data opera & affectatè etiam cauſa reipublicæ ſunt abſentes gaudeant illis priuilegijs? Reſpon. ꝙ non, vt l. a & q data, ff. ex quib. cau. ma. & l. penul. C. quomodo & quãdo iudex, & l. vniuerſi. C. de legationibus, ſecundùm vnam lect.

Et aduerte ꝙ ille, qui in officio modici valoris abſens eſt cauſa rei publicæ, præſumitur affectatè & data opera abeſſe; text. eſt ſingularis in l. ſpadonem. §. fi. ff. de excu. tut. ſequitur hoc Ludo. de Ro. in no. & facit contra clericos abſentes, q vt ampliores obtineant dignitates, ſtant cum cardinalibus. Et Ambaſiatores tenentur reſtituere expenſas communitati, quando ſtant plus, quàm expediat doloſè, vel voluntate ſua, vt in d. l. & qui data.

ABSOLVTIO primò ab excommunicatiõe vtrum poſſit impendi à nõ ſacerdote? Rñ. ſm Monal. tit. excommunicatio, ꝙ duplex eſt ipſius abſolutio. Vna, quę pertinet ad forum pœnitentiale. Et hæc ſolũ a ſacerdotibus poteſt impẽdi, vt in c. canonica, [b] de ſen. ex. Et ſic intelligo Inn. in c. quanto, de conſue.

Alia eſt, quæ pertinet merè ad forum contẽtioſum. Et huiuſmodi abſolutio poteſt committi diacono, & inferioribus clericis. Et de hac intellige glo. in c. paſtoralis, de offi. ord. quæ vult, vt etiam laicus abſoluat, de quo dic, vt infra, Abſolutio. 3. §. 17. Ita tamẽ quòd abſolutus a talibus oportet, quòd poſtea abſoluatur iterum a ſacerdote de prima abſolutione ratiõe mortalis peccati, propter quod fuit excommunicatus. Ratio ſecundùm Innocen. in d. c. quanto, & in c. ſi de exceſ. prela. quia pertinet ad poteſtatem clauium, quæ ſolis ſacerdotib⁹ datæ ſunt 20. diſt. §. 1. 96. diſt. §. illud autem, & c. bene, & de pœni. & re. noua.

1 Vtrum omnis ſacerdos poſſit abſoluere ab excommunicatione minori a iure, quam quis incurrit participando locutione, & huiuſmodi? Reſpon. ꝙ non ſed, ſolũ proprius epiſcopus, vel curatus, vel habẽs licentiam ab eis, vel à Papa, arg. c. nuper [c] §. in ſecunda, de ſen. ex. vbi etiam archiepiſcopo in prouincia, ſed extra ſuam diœceſim declaratur nõ licere, intellige niſi dum viſitat. [e] vt in c. perpetuo, de cenſi. lib. 6. ergo multominus alijs. concor. Inn. & Hoſt. in d. c. nuper.

2 Vtrum proprius epiſcopus, vel curatus poſſit abſoluere ab omni excommunicatione maiori lata à iure? Reſp. ſecundùm Inn. in d. c. nuper, quòd tam a minori, quàm a maiori poteſt abſoluere proprius epiſcopus, vel proprius ſacerdos, [f] niſi in caſibus in quibus conditor canonis ſibi abſolutionem reſeruauit, vel alteri. & cum ipſo concor. Hoſtien. ibidem, vbi eſt quaſi text. expreſſus. & hanc opinio. tenent Theologi, vt in diſt. 18. lib. 4. tit. 4. inter quos eſt ſanctus Tho. eadem diſt. ar. vlt. q. 1. Similiter ſummiſtæ, vt Monal. tit. excommunicatio, & Summa confe. tit. 33. §. 85. libr. 3. & Ioã. de Saxonia in ſua ſumma, titul. Abſolutio. Contrarium tenet Pa. in c. monachi, & c. mulieres, de ſenten. excommun. & gloſſ. in c. ſi epiſcopus, de pœn. & remiſſio, quam ſequitur Gemi. ibidem. & etiam gloſſ. videtur in Clementin. attendentes, de ſta. regu. & in Clementin. vnica, de conſanguinit. & affinitat. & Fede. conſil. 14. Ego conſulo, quòd ſacerdos proprius eam opinionem ſequatur, quæ ſibi videtur in illo caſu magis expedire ſaluti ipſius pœnitentis, vel communitati fidelium, quia vtranque poteſt tenere. Et prima de ſubtilitate iuris mihi videtur verior. Et intellige, niſi

epiſcopus

a L. & qui data] Meli⁹ probatur. i. l. præce. in fin. vbi dicitur, ꝙ qui abeſt cauſa maioris commodi cauſa rei publicæ ab hoc priuilegio reuocatur.

b Canonica] Ibi presbyter eſſe debet. gloſſ. n. ſi eſſet presbiter nõ cõcederet ita de facili, vel ſaltem clericus, excedit enim ibi indultum monachis, & canonicis regularibus ad fratres Hyeroſolymitanos, vt poſſint ab eorum priore abſolui propter violentam manuum iniectionem vnius in alterum.

c C. nuper.] Et concor. Ric. in 4. diſtin. 18. ar. 19. Et hic per text. in dicto capi. nuper, Ibi, a ꝓprio ſacerdote, ex quo negare videtur, quod nõ ab alio.

d Non licere.] Et facit, quia in quæſito nominatur Archiepiſcopi. Et in reſponſione ſolùm fit mẽtio de epiſcopo, & curato. Vnde ex tali reſponſione vidi archiepiſcopum voluiſſe excludere, de deci. c. ad audientiam. Et ſi non archiepiſcopus, multomin⁹ alij. Et hoc tenet director. libro 3. titul. 3.

e Dum viſitat] Non poteſt tamẽ clericos ordinare, nec literas cõmendatitias dare ſecundùm Gemi. ibidem.

f Vel proprius ſacerdos] Idem poteſt capitulũ, ſeu ille, ad quem iuriſdictio epiſcopalis pertinent ſede vacante, de maio. & obe. capi. vnico, libro. 6.

a epiſcopus ſibi abſolutionem a tali excommunicatione reſeruaſſet ſpecialiter, quia tunc proprius ſacerdos non poſſet abſoluere, vt latius dicam infra, caſus. Aduerte etiam, quia epiſcopis ſolis conceditur abſolutio ab excommunicatione pro violenta iniectione manuum in perſonam eccleſiaſticam, vt d. c. mulieres. ca. ea noſcitur, & ca. peruenit, quãdo iniuria eſt leuis, vel quãdo excommunicat⁹ adire non põt Papã. Et ſic inferior non abſoluit ab ea, niſi cui ſpãliter concedit, vt Abbati, & hmõi, de quo infra, excõicatio. 5. caſu. infra §. 38. cum ſeq.

3 Vtrum idẽ ſit dicendũ de excõicatione ſtatutorũ prouincialium conciliorũ, aut ſynodaliũ, ſeu quæ faciũt legati in ſuis legationibus? Rñ. Dir. vbi ſupra, ꝙ Guil. dicit ꝙ ſic. Et eſt verum, ſicut vult Pa. in c. graue, de præbẽ. in glo. Et loquitur ipſe de epiſcopo, quia tenet, ꝙ pertinet ad epm abſolutio. Et addit, etiam ſi incurratur in aliena diœceſi a ſubdito ſuo, & etiam ſi ſtatutũ eſſet confirmatum per Papam ſm Io. An. in c. ex frequentibus, de inſti. & ibi Pa. per rõnem, quia ex quo conditores non ſibi, nec alijs reſeruarunt, videntur alijs conceſſiſſe. Guil. autem intelligit ẽt de proprijs ſacerdotib. ex quo excipit religioſos, quib. eſt prohibitũ a talibus ſentẽtijs prouincialibus, aut ſynodalibus abſoluere, Cle. religioſi, de priui. & ſic tene ſecundùm quòd dixi in præce. q.

4 Vtrum idem ſit dicendũ de ſuſpẽſione, aut interdicto, quod imponitur a iure, aut per ſtatuta prouincialia, ſynodalia, vel legatorum? Rñ. glo. in d. c. graue ꝙ ſic, ex quo conditor canonis non reſeruauit. facit glo. in c. ſi quis, el 1. 16. q. 7. gl. tamen in Cle. 1. de hære. limitat verum, qñ ſuſpenſio nõ habet tempus determinatum, quia qñ habet tempus determinatum, nullus inferior abſoluere poteſt. & eam ſequitur Card. ibi & Pa. in c. tam in literis, de teſti. de quo dic vt infra, ſuſpenſio. 4. §. 1. ſed quæ ſunt in iure reſeruata Papæ, vide infra, excommunicatio. 5. Quæ aũt epiſcopo, vide infra excõmunicatio 6. & a quibus alij poſſunt abſoluere, excommunicatio. 7.

5 Vtrum in mortis articulo conſtitutus poſſit abſolui ab excommunicatione, vel impeditus, & quis poteſt abſoluere, vide infra, abſolutio. 3. §. 16. & 17.

6 Quis abſoluat exemptum ab excõicatione, vide infra, exemptus. §. 6.

7 Vtrũ ille, qui incurrit excõem ĩ vna diœceſi ibi habens domicilium, poſtea tranſfert ſe ad aliam diœceſim, poſſit abſolui a præfata excõe ab epo, vel curato illius diœceſis, ad quam ſe tranſtulit? Rñ. ſecundùm Ric. in 4. diſt. 18. ar. 9. q. 5. ꝙ ſic, ſi excommunicatio eſt a iure, vel per ſtatuta quorumcunq;, & nõ ſit reſeruata per conditorem, arg. d. c. nuper, quod nõ diſtinguit, [b] an ſit contracta in diœceſi, vel alibi. ſecus, ſi eſſet ab homine, vel ſi conditor canonis ſibi reſeruaſſet, quia tunc non poſſet. Hoc idem tenet Ioan. And. & Pan. in d. c. ex frequentibus, quò ad epiſcopos.

ABSOLVTIO Secundò ab excommunicatione, quæ eſt ab homine, ſeu iudice, a quo poteſt impendi? Reſpõ. quòd regulariter ab illo poteſt, qui eam tulit, quia regulariter qui poteſt ſoluere, poteſt & ligare, & econtrario. 24. quæſtio. 1. ſi. Petrus, & 21. diſtin. inferior. ff. de re iud. l. qui condemnare, & ff. de reg. iur. l. nemo, la 1. de pœn. diſtin. 1. verbum Fallit regula hęc in 6. caſibus. Primus in delegato Papæ, qui inobedientem ſuæ ſententiæ poteſt excommunicare, ſed poſt annum a ſua ſententia diffinitiua non poteſt abſoluere, vt de officio delega. cap. quærenti. & ibi dicit Innocent. quòd & ſi excommunicat delegatus Papæ ante diffinitiuam ſententiam, ſemper vſque ad diffinitiuam ſententiam, & etiam poſt vſque ad annum abſoluere poterit, quia perpetuata eſt iuriſdictio ſua, vt in cap. gratum, & capi. licèt, eod. titu. quia ea, quæ ad ius reſcribuntur, debent eſſe perpetua. [c] C. de di. re. l. falſo. & hoc idem tenet glo. in d. cap. quærenti. Secundus in eo, qui poſtquã excommunicauit, incidit ipſe in maiorẽ excõmunicationem. 24. quæſtio. 1. audiuimus de hoc

a Niſi epiſcop⁹] Et probatur per tex. in d. c. nuper. Ibi, quia tamen conditor canonis eius abſolutionem ſibi ſpiritualiter nõ retinuit, eò ipſo conceſſiſſe videtur facultatem alijs relaxandi. Religioſi tamen excõmunicatos a canone abſoluere nõ poſſunt, niſi ſpecialiter eis concedatur, vide infra excõmunicatio. 5. caſu. 12.

b Non diſtinguit] Ergo nec nos diſtinguere debemus cap. ad audientiam, de deci. cum ſimi.

c Perpetua]

Scilicet reſcripta tantùm habent durare, quantùm actio, ſuper qua conceduntur. Vnde ſi delegatus nunquam inchoaſſet proceſſum, nunquam ſua delegatio expiraret, nec anno clauderetur, niſi contrarium reſcriptum emanaret, vt d. l. fal.

a §. 19.] Conco. Ri in 4 quæſtio. 19. argumet. 7. 4. part.

b De maior. & obe.] Adde ſeptimum in clericis exhibētibus hæreticis eccleſiaſtica ſacramēta, & eos ſepelientibus, quos ordinarius poteſt ſuo priuare officio; ſed reſtituere nō poteſt abſque indulto apoſtolico ſpeciali, de hæreti. c. excommunicamus. §. ſanè. vbi etiam dicitur idem de recipientib. eleemoſynas ab hæreticis, aut oblationes, & quod dictū eſt de clericis, Idem ibi dicitur de regularibus, & ſubditur, Quibus etiā hoc infligatur, vt eorum priuilegia in illa diœceſi non ſeruentur in qua tales exceſſus præſumpſerūt perpetrare. Adde octauū in ſuſpenſis per conciliū à beneficijs conferendis, pro eo quod indignis ſcienter poſt ſecūdā admonitionē cōtulerunt eccleſiaſtica beneficia. Hanc. n. ſententiā nullus niſi Papa, vel vnus ex quatuor patriarchis principalibus poterit relaxare, extra de præben. c. graue. Adde nonum in degradato, quem ſi epiſcopus degradat, ſolus Papa reſtituit. tamen diſtingue, vt per Panormit. in capitul. ex tuæ, de cle. non reſiden. Et iſtos tres caſus habes in Roſe. abſolutio. 1. §. 7. cum ſeq.

c Iuriſdictio.] Quæſtio eſt, nunquid mero executori intelligatur conceſſa iuriſdictio acceſſoriè. Vin. dicit quod ſic in duobus caſibus. primus, quando eſt extra curiam, vnde nè commiſſio ſit facta ſine effectu, intelligitur data iuriſdi. arg. l. 1. de offic. eius cui man. eſt iuriſdicti. ſecundus, quando committitur aliquod ſpirituale, vt in textu hic. ſecus, ſi cōmitteret nudum factum, puta vt ligna ſcinderet. Adde tertium, quādo eſſent aliqua verba, per quæ denotet iuriſdict. puta contradictores compeſcendo, vel vices noſtras committimus in tali caſu, & ſi mandatur nuda facti executio prius cogniti plenè, nullam iuriſdi. poteſt exercere executor, vt in l. executorem, & in l. ſi. vt propoſuis, C. de execu. rei iu. Et vide Pan. in ca. ſuper quæſtionum, & in ca. ex literis, de offi. delegat.

d Vt excommunicet.] Quia ſi iſti tales executores eſſēt impediti, & nō poſſent exercere miniſteriū ſibi iniunctū deluſoria & ſine exitu eſſet talis commiſſio, ar. c. ex literis de of. dele. nec contradicit litera in d. cap. fin. ibi, non ſibi iuriſdictio, quia intelligitur quantum ad hoc vt committere poſſit.

vide infra excōicatio vlt. §. 19. a Secus, ſi in minorem, quia poſſet, de ſen. exc. duobus, de cle. excom. mi. ſi celebrat. Tertius in incendiario. vide j. excōicatio. 5. caſu. 5. Quartus in ſententia lata ab inferiore, ſed confirmata ex certa ſcientia per Papam. Quod intellige de ſententia, quæ eſt ab homine ſcdm Io. And. in c. ex frequētibus, de inſti. Rō, quia omnia noſtra facimus, quibus autoritatē impartimur c. ſi apoſtolicæ, de præben. lib. 6. C. de vete. iu. enu. l. 1. §. omnia. Secus, ſi ſine certa ſcientia, aut cāæ cognitione confirmat, vel ſi ſnīa eſſet per ſtatutū, quia quantūcunq; confirmatū, poterit inferior abſoluere, niſi Papa in cōfirmatione ſibi, vel alij reſeruaſſet ſicut de alijs quæ ſunt a iure, ſ. dictū eſt in præcedenti c. §. 3. Quintus de illo, qui excōicauit, & tñ nō eſt ſacerdos qui licèt poſſit abſoluere de abſolutione, quæ pertinet ad forū contentioſum, non tñ de illa, quæ pertinet ad forum pœnitentiale. de quo dic, vt ſ. Abſolutio primo. Sextus eſt in illo, cui Papa mandat, vt aliquem excōicet ſine aliqua cauſæ cognitione, quia talis ē merus executor, & ideo abſoluere nō poterit, ar. c. ſuper quæſtionum, & c. fi. de offi. delega. Secus, ſi mandaſſet cauſæ cognitionem, quia tunc poſſet abſoluere, arg. c. verbum, de pœniten. diſt. 1. hoc not. Ioā. & Archi. 21. diſt. inferior, & Hoſtien. & Ber. in c. 1. cum inferior, de ma. & obed. b

1 Sed quid ſi Papa mandat ſimpliciter, vt ſententiam excommunicationis ī aliquem ferat? Reſpon. Inn. in d. c. fin. quòd non debet eam ferre niſi cū cauſę cognitione, & monitione præmiſſa. 1. q. 1. nemo, & c. ſacroſan. de ſentē. excommu. & facit glo. in d. c. fi. Addit tamen quod ſi conſtat Papam cognouiſſe de cauſa, quòd tunc ad eius mandatum ſine alia cognitione dēt ferre ſententiam. l. de qua re, ff. de iudi. Et ſimiliter dicēdum eſt de ſententia, quā alij poſſunt per alium ferre: hoc tamen & Ioā. Andr. & Panor. in d. c. fin. tenent, quòd per tale mandatum ſimpliciter factum non cōceditur acceſſoriè iuriſdictio, quanuis Pa. dicat, quod opinio Vin. qui dicit quod datur iuriſdictio, c cum Papa mandat aliquod ſpirituale extra curiam, puta vt excōmunicet, d eſt valde æqua. Ego credo, quod etſi ſit æqua, tamē ſit verior prima, & iō ad intentionem Papæ ſit recurrendum, quæ per verba mandati poteſt deprehendi. Et ſi cum cauſæ cognitione mandet, vtputa quia dicit, Intelleximus, quòd talis &c. quare mādamus veritate cognita, vt excommunices &c. tunc abſoluere poterit; ſecus, ſi dicat, quia certificati ſumus, quòd ta-

poſſit. Tamen quod habetur hic in litera multum ſatisfacit.

a Appellatum eſt] Si conſtaret de iuſta excommunicatione deberet ad eum remittere, vt in d. c. venerabilibus, in §. ſanē. Et in caſu quo non poteſt archiepiſcopus abſoluere, non ſufficit, quod epiſcopus voluerit abſoluere, qui etiam tūc non poteſt ſecundùm Gemi. in caſu verò, de quo notoriè conſtat iniuſtam eſſe ſententiam, a qua appellatum extitit non debet archiepiſcopus etiam ex vrbanitate rēmittere appellātem, quia ei fieret iniuria. ſecundùm Panorm. in d. c. per tuas. Et nō ſolùm archiepiſcopus nō poteſt abſoluere excommunicatos a ſuis ſuffraganeis ſed nec ab officialibus ſuorum ſuffraganeorū. Et tunc ſi debet deferri iuriſdictio ad archiepiſcopum per appellationem, appellatio dēt tranſire per debita media. ſ. vt primo ad epiſcopū appelletur. ita Gem. in d. ca. Romana. De his tamen vide not. in ca. ad reprimendam, de officio. ordi. Et optimè Pa. in cap. ab excommunicato, de reſcrip.

b Male facit tamen] Ratio eſt, quia ſolùm negligentiam eorum ſupplere debet, d. capitu. 2. de exceſ. præla.

c C. quanto] Iſtud capit. quanto, non multum facit, ſed bene. capitul. ad reprimendam.

d C. dilecto] Officium archidiaconatus, ſiue iuriſdictio procedit niſi de conſuetudine. nam de iure communi fundat intentionem ſuam ſuper duobus tantum, ſcilicet in ordinatione clericorum, & in inſtitutione ponendo eos in corporalem poſſeſſionem. Pa. in c. 2. de exceſ. prælat. Et facit de offic archidia. c. ad hæc.

e Cle. non pōt] Exemplum, ſi dixerit dominus procuratori, cōmitto tibi cauſam &c. Nam nō venit in hoc mādato generali, id, quod mandatum ſpeciale requirit vt ſcilicet deferat iuramentum, paciſcatur, ſiue tranſigat. Secus, ſi in mandato eſſet expreſſum vnū de his, puta Conſtituo eum ad deferendum iuramentū, quia tunc poſſet & paciſci. Ratio nē vide per Gemi. in d. c. qui ad agendum. Et de materia iſtius. §. vide Felin. in ca. ſedes, de reſcrip.

f Capitul. dicitur] Si etiam haberet licentiam, oportet quod partes conſentiant, quia inuitè trahi non poſſunt extra territorium. Not. gl. in c. litigantes, de off. ordi in 6. Fallit tamen in caſu. d. Clemen. quamuis, de for. compe.

g Quæ nō requirunt] Puta quia notoria ſunt ſecundùm Hoſt. in c. nouit, de offic. leg. Et ſi epiſcopus extra territorium deprehēderit ſe erraſſe ī excommunicando, poterit abſoluere, quia nō requiritur cauſæ

lis &c. Iō mādamus, quatenus excōices &c. tunc a tali non poterit abſoluere.

2 Vtrū archiepiſcopus poſſit abſoluere a ſnīa excōicationis epiſcopi ſui ſuffraganei, aut aliorum inferiorū, qui quanuis ſint de ſua prouincia, non tamen ſunt de ſua diœceſi? Rñ. quod non. c. Romana, & c. venerabilibus. de ſen. exc. lib. 6. niſi quando hoc habet conſuetudo, vel quando ad eū appellatū eſt. a de quo dic vt ī dictis c. & in c. ad reprimendam, de off. or. & c. per tuas, de ſententia excommunica.

3 Vtrum Eps poſſit abſoluere excōicatum a ſuo inferiore, puta Archidiacono, & hmōi? Rñ. ſcdm Inno. in c. cum ab eccleſiarum, de off. ord. quod ſic, etiā non præmiſſa ſatisfactione, quia ordinarius eſt totius diœceſis, vt in c. 1. de off. ordi. C. de iuriſd. om. iudi. l. fi. Itē quia tales officiales dńr vicarij epiſcoporū, de offi. Arch. c. 1. 80. diſt. non debere. Male facit tñ b Epiſcopus, qa iuriſdictionē non ſeruat ſuis ſubditis, de exceſ. pręla. c. 2. & de offi. ord. c. quanto. c Quod intellige verū, niſi ex conſuetudine haberent, vt non poſſint ab Epiſcopo abſolui, quia tunc non poſſet, de offi. Archi. c. dilecto. d & hęc opi. Innocen. eſt cōis doc. quanuis alij contradicant, vt not Pa. in d. c. cū ab eccleſiarum. & hāc teneas.

4 Quid ſi Epiſcopus committit alicui vices ſuas, an talis valeat abſoluere ſupradictos in §. pręcedēti, ſicut Epiſcopus poteſt? Rñ. Dir. li. 3. tit. 5. quod non, niſi hoc expreſsè procedat, arg. de pę. & re. ſi epiſcopus, li. 6. de procur. qui ad agendum, lib. 6. ēt ſi diceret, Cōmittimus vobis vices noſtras ēt in his, quę ſpeciale mandatum exigūt, quia in tali mandato maiora & grauiora non veniūt, quàm in commiſſione ſunt expreſſa, Cle. non pōt, e de procu. quia iſtud eſt maius, quā abſoluere ſimpliciter, qa ſit cum iniuria inferioris.

5 Vtrū Epiſcopus extra territoriū ſuum poſſit excōicatos a ſe, vel a ſuis inferioribus abſoluere? Rñ. quod nō in his, quę requirunt cauſę cognitionē, quia, vt dicit Inn. in c. nouit, de offic. leg. de cauſa cognoſcere nō poteſt niſi ſedens pro tribunali, ar. 2. q. 3. abolitio ſed hoc ī aliena diœceſi non poteſt facere. 9. q. 2. c. epiſcopum, & alijs pluribus. c. eiuſdem. q. & hoc verū, niſi habeat licentiam Epiſcopi diœceſani, vt in eiſdem. c. dicitur. f

Fallit hoc in Epō expulſo, qui petita licentia quanuis non obtenta ab Epō, in cuius diœceſi eſt, poteſt ſedere pro tribunali, & exercere iuriſdictionem in ſuos ſubditos, dummō nō trahat eos vltra duas dietas a fine ſuę diœceſis, qui non fuerūt expulſores, ſeu fautores, aut conſiliatores cle. vnica, de for. com. In his autē quę non requirunt g cauſæ cogni-

ſæ cognitio ſecundùm Inno.in d.c.nouit, & facit.ca. ſacer,de ſen.excommu. Vide ad dictum Hoſti.,capit. euidentia,de accuſa.Et ex hoc habetur, quòd poteſt conferre beneficia, cauſas delegare &c. Et probatur in l.2.ff.de offic.procon.Et ſi epiſcopus excommunicat iniuſtè fulminando ſententiã non ſedẽdo pro tribunali, &c. teneret aliàs autẽ ſi vellet contentiosè procedere, non teneret proceſſus, etiam ſi non excipiatur, quia iuriſdictio inhæret territorio, Vnde extra territorium non eſt iudex capitu. 2, de conſtitutij. in 6.l.2.de offic. proconſul,tenet Bald.in l. ſi qui ex conſenſu, C. de epiſcopal.audi.Et de conſenſu proprij iudicis poteſt quis extra territorium exiſtens iudicare ſubditum illius,capit.3.6.q. 2.:& ſic fortius poteſt iudicare ſubditum proprium. Et non poſſet quis extra territorium confirmare electum,inſtituere, quia iſta cauſæ cognitionẽ exigunt.c.ſin. ſi iuncta gloſſ.de elec. lib.6.Et vide plenius Pan in d.c. nouit. Vbi idem dicit de delegato papæ extra prouinciã,dummodo non ſit reuocatus.

a In certis caſibus] Vt ex officio legationis, de offi.leg.capit. quòd translatio nem.c. excõmunicatis & c.nemini.Item ſi cõmittitur hoc alicui ex priuilegio, Vt archidiacono Bononienſi,

tionem,poteſt,qa quę ſunt volũtarię iuriſdictionis poſſunt vbique exerceri, ar. l. oẽs proconſules,ff. de offi. procon.& le. Legatus autẽ a latere an poſſit, dic vt in c.nouit,& c.excõicatis, de off. leg. quia non me extendo cũ hodie multa habeãt a Papa,quibus creditur,qñ nulli ſit præiudicium, vt infra,legatus.§ 4.& 5.

6 Vtrũ mortuo vel amoto excõicatore,capitulũ,ſucceſſor, aut ille, ad quẽ eius ꝑtinet iuriſdictio poſſit abſoluere, quos prædeceſſor potuiſſet? Rñ.ꝙ ſic;tex.eſt ĩ c.ſi eps,el 2.11.q.3. & in c. vnico,de maio.& obe. li.6.

7 Vtrũ participans in crimine criminoſo ſit abſoluẽdus ab excõicatore illius, cui participando incurrit maiorem excommunicationem? Rñ. ꝙ ſic.c.nuper,de ſenten. exc. de quo dic, vt infra,Excõicatio. 8.§.1.

8 Abſoluere q̃ pôt ex officio ĩ certis caſib[a] illos, q̃ ꝑ violentã manuum iniectionẽ in ꝑſonã eccleſiaſticã excõicati ſunt, pôt alijs committere abſolutionẽ, ſi viderit expedire.c.ſi.de off. ord. Idem dic de quocunq; qui ex officio ordinariæ poteſtatis poteſt abſoluere. Similiter dic de illo, cui eſt commiſſum a Papa ratione dignitatis.Secus, ſi ratione perſonæ, vt in d.c.ſi.no.gl.

ABSOLVTIO Tertiò quò ad modum abſoluendi ab excõicatione, Dic quod non debet eſſe conditionalis [b] aliter nõ valeret c.actus, de regu. iu.libr. 6. [c] ergo fiat abſoluta.

1 Vtrũ teneatur quis ſeruare certam formam in abſoluendo?Reſp.ꝙ ſic ſ.v.g: Primũ ꝙ faciat illum iurare, [d] ꝙ parebit mãdatis ipſius abſoluẽtis.c.ex tenore, de ſen.ex.Limitat hoc Hugo.in criminibus horrẽdis, non in leuibus, & placet. Secundùm ꝙ ante,quã abſoluatur, ſufficientem præſtet emendam [e] læſis iuxta proprias facultates. c. porrò,& cap. parochianos, de ſenten.excom. de quo dic, vt ĩ.§.9.& 10. Tertiùm, vt abſoluatur cum pſal.& oratione dominica,& alijs cõſuetis.ſ.abſolutione cõſueta,vt in cap.a nobis,el 2.de ſen.excom. Quartũ, quòd præcipiat ei, nè vnquã faciat contra illum canonẽ, contra quẽ faciendo incurrit excommunicationem,d. c.ex tenore. Intellige niſi ĩ caſibus ꝯceſſis à iure, quia nemini beneficium iuris eſt auferendum,vt in auth. de nup.§. ſed hoc, & ff. de re iud.l.4.§.ſi quis condemnatus.Et ita qui percuſſit clericum,iniungendum eſt,nè vnquam clericũ percutiat niſi de mãdato prælati, vel cauſa defenſionis,& huiuſmodi.Conſuetudo etiã habet,vt verberetur, q̃ ſeruanda eſt in maſculis, ſed non in fęminis,nec in multũ iuuenib[9] præſertim in nudo. Quintùm, ꝙ vtatur verbo abſolutorio, vel relaxato-

qui abſoluit excommunicatos in illo ſtudio, & ſic de ſingulis.Vide tamen nota.in c.fin.de of.deleg.

b Conditionalis] Poteſt tamen fieri ſub conditione de præterito,quæ non eſt propriè conditio; ſecus in conditione de futuro,vt habes infra,excommunicatio.2.§.5. Et per Pa.in c. de q̃bus de baptiſ An autem ſententia abſolutoria,vel cõdemnatoria poſſit fieri ſub conditione,vide infra ſententia. §.13.

c De reg.iu.lib. 6.]Et.l.actus, ff. eo.Actus legitimi ſunt emãcipatio,accepti latio hereditatis additio, ſerui optio, tutoris datio &c.

d Iurare] De iuramẽto vide Pa. in capi.quaſtioni,de appel.Hoc tamen iuramentum nõ eſt de neceſſitate, quin ſi omittatur, licet fieri non debeat teneat abſolutio cap.cum deſideres de ſen. excõ. ibi,ad cautelam. Vt ſcilicet poſt abſolutionem timore iuramenti ſimilia pertimeſcat,23.q.vltim. peſſimã.Et in virtute talis iuramenti debet abſoluens præcipere.An autẽ pueri iurare debeant, epiſcopi iudicio relinquitur. Mulieres verò ſic.

e Præſtent emendam] Aliqui intelligunt, ſi offenſa fuit notoria,ſec[9],ſi occulta, quia ſufficeret cautio iuratoria. Similiter ſi pro cõtumacia, ſi expenſæ nullæ petuntur, ſi iniuria eſt facta monacho, illa ſatiſfactio q̃ pecuniaria ſolet eſſe, mo-

monaſterio applicatur arg.12.q.1.non dicatis, & de ſta.mo.c.ad monaſterium.Si verò in clericum ſæcularem, ipſi clerico ſatisfactio eſt impendenda, niſi in contumeliam eccleſiæ, quia tunc ipſi eccleſiæ dabitur. Et Eccleſia poſſet agere actione iniuriarum,inſtitu.de iniur.§. ſi vſusfructus. Et vide infra in. §. vltim.

a C.1.de ſenten. excom. libr.6.] Nam ibi datur certus modus excommunicandi, & ſi nõ ſeruatur, bene tenet ſentẽtia tamen, punitur pœna.d c.

b Clem. ſi ſummus pon.]Et ibi dicit tex.& Car. quòd ſi Papa vocat aliquem ſub nomine dignitatis, non per hoc cẽſetur illum in tali dignitate approbare, aut illi quicquam iuris de nouo tribuere.Et ſic per actũ poſitiuum & exteriorẽ congruẽtem illi dignitati non videtur eius maius tribuere in illa dignitate,quod eſt notabile dictum.Vndè dicit ibi gloſ. not.ĩ ver appro bare, ꝙ licet epiſcopus miſſam audiat, vel procurationem accipiat à male ordinato,vel inſtituto, per hoc non diſpenſat cum illo,dato ꝙ ſit caſus, quo diſpenſare poſſet.Ita dicunt In. & Hoſt. in c. veniens,de fil. presbyr. hæc vide ibi in Ioan. And. latè de hoc Et licèt Papa cõmunicando cum excommunicato nõn videatur eũ abſoluere, non tamẽ ipſe eſt ex hac communione ligatus, quia

rio,vnde cõiter obſeruatur iſte modus.Primò dicat aliquem pſal.vel orationẽ dominicã. ſecundò dicit, Saluum fac ſeruũ tuũ de[9].&c. ℣. Dñe exaudi oratio. ℟. Et cla. meus ad te ven. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ ſpũ tuo. Oratio, Deus cui propriũ ẽ miſereri ſemꝑ & parcere, ſuſcipe deprecationẽ noſtrã,& hũc famulũ tuũ, quẽ excõis catena ꝯſtringit, miſeratio tuę pietatis abſoluat per Chriſtum dominũ no. Ãm. Deinde dicat, Ego te abſoluo a vĩculo excõis, quã incurriſti propter tale factũ, & reſtituo te ſacramentis eccl.In noĩe p. &c.

2 Vtrũ abſolutio teneat, ſi nõ ſeruet̃ ꝑfata forma?vr ꝙ non, qa forma reſcripti exacta diligentia ſeruãda ẽ ita, vt nec ordo ꝑpoſteret̃, c. cum dilecta, de reſcri.& alijs in gl. allegatis ibidem. Sed ego dico diſtinguẽdo, ꝙ ſi abſolutio ſit ab hoĩe alicui cõmiſſa ſub tali forma, nõ valet niſi forma ſeruet̃. facit.c.ſi.& qđ ibi no.de ꝑben. & c.prudentiã. 1.Reſ. de off.del.rõ,qa qñ omittit̃ forma data ab hoĩe, nulla ꝯpetit iuriſdictio, & ꝑpea non valet act[9] deſiciẽte ptãte.Si verò abſolõ ꝯpetat alicui de iure, vel ſimpliciter ꝯmittat̃,tenet q̃dẽ, q̃uis nõ ſit ſeruata forma ꝑfata, dũmõ vtat̃ aliquo verbo abſolutionis,vel relaxationis,vt ŝ. dictũ eſt. Rõ,qa in abſolutione ab excõicatione, ſicut & in excõicatione nulla eſt forma ſubſtãtialis a iure,vt no.in c. 1. de ſent.exc. li.6. [a] in c.1.de iud.facit.2. q.3.c.1.Ita tenet.Gof.vt no. Pa.in c.ſi.de reſti.ſpo.& idẽ tenet Inn.in d.c.cũ dilecta. & ſic patet,qñ abſolutio ſolo verbo facta tenet. & ſic intellige ſm dictã diſt. Ioã. An.& Archi.in c.cõperim[9]. 24.q.3.Inn.& Hoſt.in c. cũ deſideres,de ſen.exc.qui tenent, ꝙ abſolutio ab excõ. ſolo verbo facta tenet; ſed peccat q̃ ea nõ ſeruat, quæ ꝑdixi, niſi ex rationabili cã omittat.Similiter abſolutio ab excõicatione,ſiue iuſta, ſiue iniuſta tenet quò ad eccleſiã militantẽ.c.oĩs, de regu.iu.qa iura ſunt prõptiora ad abſoluendum,q̃ ad ligandũ. c.põderet. l. diſt. & no.in d.c.cum deſideres,& c.ex literis, de probatio.

3 Vtrũ Papa ſalutãte, vel ad oſculũ recipiẽte excõicatum abſoluat ab excõicatione?Rñ ꝙ non,niſi ſic faciendo intendat abſoluere,Cle. ſi ſummus Pontifex. [b] de ſen.exc.& niſi exprimat,nõ debet reputari abſolutus [c] ſm Inno.in c.cum olim eſſemus, de priuileg.

4 An eps,vel ali[9] ĩferior a Papa poſſit abſoluere excõicatum recipiendo eum, ad oſculum, [d] vel ſalutando? Reſp.Inn.in d.c. cum olim eſſemus, ꝙ nõ, ſed oportet quòd vtatur [e] aliquo verbo denotante abſolutionem. Concordat glo. in d.c.cum deſideres,in ſi. & eſt cõmunis opi.doc.in d.c.cum de-

ipſe eſt ſupra leges.Ita glo.1.c.nulli,& gl. in c.ſi aliquando,de ſen.excom.Et gl.in c. ſi inimicus.93.diſt. licet gl.in d.c.nulli,dicat ipſum male facere ſcienter communicando, quia dominus dicit, ſit tibi ſic vt ethnicus &c.Vide infra exc. 3.§.pen.Adde etiam ꝙ ſi Papa tollit cõſtitutionem, ꝑ qua, quis excõicatur, non indiget ille excõic.alia abſolutione,& hoc ꝑpter potẽtiã Papæ ſuper ius poſitiuũ. Hæc gl.in ver.in feſtis, in Cle. 1 de immu. eccl.Quã allegat ꝑ ſingulari P. n. in d c.nulli,& in d.c. ſi aliquãdo. Et ſubdit Pa.ſolitum eſſe in curia cum Papa dat audientiam ambaſciatoribus, vt prius eos abſoluat. Facta verò ambaſciata reducit eos in priſtinam excõicatio.

c Non debet reputari abſolut[9]] Similiter ſi Papa aliquẽ vitat,non dẽt ꝑ hoc reputari excõicatus, c. ſi inimicus. 93. diſtin.loquitur, quando vitat & pręcipit euitari.

d Oſculũ] Quid in dubio, an per talem communionem abſolutus quis videatur? Et dis. Aut ſuperior communicat cauſa cognita, & tunc præſumitur abſolutus.d.c.cum olim, primo de priuil. aut ſine cauſæ cognitione;& tunc ſecus. d,c.ſi aliquando de ſent. exc. hæc Pa.i d.c.cũ olim. Et vide eu in ca. propoſuit,de cl. excommuni.

e Sed oportet ꝙ vtatur] Rationẽ aſſignari infra ex cõicatio.8.§.1.

Quando

ſæ cognitio ſecundùm Inno. in d.c. nouit, & facit. ca. ſacer, de ſen. excommu. Vide ad dictum Hoſti. capit. euidentia, de accuſa. Et ex hoc habetur, quòd poteſt conferre beneficia, cauſas delegare &c. Et probatur in l. 2. ff. de offic. procon. Et ſi epiſcopus excommunicat iniuſtè fulminando ſententiã non ſedẽdo pro tribunali, &c. teneret alias autẽ ſi vellet contentioſè procedere, non teneret proceſſus, etiam ſi non excipiatur, quia iuriſdictio inhæret territorio, Vnde extra territorium non eſt iudex, capitu. 2. de conſtitutii. in 6. l. 2. de offic. proconſul. tenet Bald. in l. ſi qui ex conſenſu, C. de epiſcopal. audi. Et de conſenſu proprij iudicis poteſt quis extra territorium exiſtens iudicare ſubditum illius, capit. 3. 6. q. 2. & ſic fortius poteſt iudicare ſubditum proprium. Et non poſſet quis extra territorium confirmare electum, inſtituere, quia iſta cauſæ cognitionẽ exigunt. c. fin. ſi iuncta gloſſ. de elec. lib. 6. Et vide plenius Pan. in d.c. nouit. Vbi idem dicit de delegato papæ extra prouinciã, dummodo non ſit reuocatus.

a In certis caſibus] Vt ex officio legationis, de offi. leg. capit. quòd translationem, c. excõmunicatis & c. nemini. Item ſi cõmittitur hoc alicui ex priuilegio, Vt archidiacono Bononienſi,

tionem, poteſt, qa quę ſunt voluntarię iuriſdictionis poſſunt vbique exerceri, ar. l. oẽs proconſules, ff. de offi. procon. & le. Legatus autẽ a latere an poſſit, dic vt in c. nouit, & c. excõicatis, de off. leg. quia non me extendo cũ hodie multa habeãt a Papa, quibus creditur, qñ nulli fit præiudicium, vt infra, legatus. § 4. & 5.

6 Vtrũ mortuo vel amoto excõicatore, capitulũ, ſucceſſor, aut ille, ad quẽ eius ꝑtinet iuriſdictio poſſit abſoluere, quos prædeceſſor potuiſſet? Rñ. ꝙ ſic; tex. eſt ĩ c. ſi eps, el 2. 11. q. 3. & in c. vnico, de maio. & obe. li. 6.

17 Vtrũ participans in crimine criminoſo ſit abſoluẽdus ab excõicatore illius, cui participando incurrit maiorem excommunicationem? Rñ. ꝙ ſic. c. nuper, de ſenten. exc. de quo dic, vt infra, Excõicatio. 8. §. 1.

8 Abſoluere q põt ex officio ĩ certis caſib⁹ a illos, q ꝑp violentã manuum iniectionẽ in ꝑſonã eccleſiaſticã excõicati ſunt, põt alijs committere abſolutionẽ, ſi viderit expedire. c. ſi. de off. ord. Idem dic de quocunq; qui ex officio ordinariæ poteſtatis poteſt abſoluere. Similiter dic de illo, cui eſt commiſſum a Papa ratione dignitatis. Secus, ſi ratione perſonæ, vt in d.c. ſi. no. gl.

ABSOLVTIO Tertiò quò ad modum abſoluendi ab excõicatione, Dic quod non debet eſſe conditionalis b aliter nõ valeret, c. actus, de regu. iu. libr. 6. c ergo fiat abſoluta.

1 Vtrũ teneatur quis ſeruare certam formam in abſoluendo? Reſp. ꝙ ſic. ſ. v.g. Primũ, ꝙ faciat illum iurare, d ꝙ parebit mãdatis ipſius abſoluẽtis. c. ex tenore, de ſen. ex. Limitat hoc Hugo. in criminibus horrẽdis, non in leuibus, & placet. Secundùm ꝙ ante, quã abſoluatur, ſufficientem præſtet emendam e læſis iuxta proprias facultates. c. porrò, & cap. parochianos, de ſenten. excom. de quo dic, vt j. §. 9. & 10. Tertiùm, vt abſoluatur cum pſal. & oratione dominica, & alijs cõſuetis. ſ. abſolutione cõſueta, vt in cap. a nobis, el 2. de ſen. excom. Quartũ, quòd præcipiat ei, nè vnquã faciat contra illum canonẽ, contra quẽ faciendo incurrit excommunicationem. d.c. ex tenore. Intellige niſi ĩ caſibus ꝯceſſis à iure, quia nemini beneficium iuris eſt auferendum, vt in auth. de nup. §. ſed hoc, & ff. de re iud. l. 4. §. ſi quis condemnatus. Et ita qui percuſſit clericum, iniungendum eſt, nè vnquam clericũ percutiat niſi de mãdato prælati, vel cauſa defenſionis, & huiuſmodi. Conſuetudo etiã habet, vt verberetur, q̃ ſeruanda eſt in maſculis, ſed non in fęminis, nec in multũ iuuenib⁹ præſertim in nudo. Quintùm, ꝙ vtatur verbo abſolutorio, vel relaxato-

qui abſoluit, excommunicatos in illo ſtudio, & ſic de ſingulis. Vide tamen nota. in c. fin. de of. deleg.

b Conditionalis] Poteſt tamen fieri ſub conditione de præterito, quæ non eſt propriè conditio; ſecus in conditione de futuro, vt habes infra, excommunicatio. 2. §. 5. Et per Pa. in c. de q̃bus de baptiſ. An autem ſententia abſolutoria, vel cõdemnatoria poſſit fieri ſub conditione, vide infra ſententia. §. 13.

c De reg. iu. lib. 6.] Et. l. actus, ff. eo. Actus legitimi ſunt emãcipatio, accepti latio hereditatis additio, ſerui optio, tutoris datio &c.

d Iurare] De iuramẽto vide Pa. in capi. quæſtioni, de appel. Hoc tamen iuramentum nõ eſt de neceſſitate, quin ſi omittatur, licet fieri non debeat teneat abſolutio cap. cum deſideres de ſen. excõ. ibi, ad cautelam. Vt ſcilicet poſt abſolutionem timore iuramenti ſimilia pertimeſcat, 23. q. vltim. peſſimã. Et in virtute talis iuramenti debet abſoluens præcipere. An autẽ pueri iurare debeant, epiſcopi iudicio relinquitur. Mulieres verò ſic.

e Præſtent emendam] Aliqui intelligunt, ſi offenſa fuit notoria, ſec⁹, ſi occulta, quia ſufficeret cautio iuratoria. Similiter ſi pro cõtumacia, ſi expenſæ nullæ petuntur, ſi iniuria eſt facta monacho, illa ſatisfactio q̃ pecuniaria ſolet eſſe,

mo-

monaſterio applicatur arg. 12. q. 1. non dicatis, & de ſta. mo. c. ad monaſterium. Si verò in clericum ſæcularem, ipſi clerico ſatisfactio eſt impendenda, niſi in contumeliam eccleſiæ, quia tunc ipſi eccleſiæ dabitur. Et Eccleſia poſſet agere actione iniuriarum, inſtitu. de iniur. §. ſi vſusfructus. Et vide infra in. §. vltim.

a C. 1. de ſenten. excom. libr. 6.] Nam ibi datur certus modus excõmunicandi, & ſi nõ ſeruatur, bene tenet ſententia tamen, punitur pœna. d. c.

b Clem. ſi ſummus pon.] Et ibi dicit tex. & Car. quòd ſi Papa vocat aliquem ſub nomine dignitatis, non per hoc cẽſetur illum in tali dignitate approbare, aut illi quicquam iuris de nouo tribuere. Et ſic per actũ poſitiuum & exteriorẽ congruẽtem illi dignitati non videtur eius maius tribuere in illa dignitate, quod eſt notabile dictum. Vnde dicit ibi gloſſ. not. ĩ ver. approbare, ꝙ licet epiſcopus miſſam audiat, vel procurationem accipiat à male ordinato, vel inſtituto, per hoc non diſpenſat cum illo, dato ꝙ ſit caſus, quo diſpenſare poſſet. Ita dicunt In. & Hoſt. in c. veniens, de fil. presbyt. hæc vide ibi in Ioan. And. latè de hoc Et licèt Papa cõmunicando cum excommunicato nõn videatur eũ abſoluere, non tamẽ ipſe eſt ex hac communione ligatus, quia

rio, vnde cõiter obſeruatur iſte modus. Primò dicat aliquem pſal. vel orationẽ dominicã. ſecundò dicit, Saluum fac ſeruũ tuũ de⁹. &c. ℣. Dñe exaudi oratio. ℟. Et cla. meus ad te ven. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ ſpũ tuo. Oratio, Deus cui propriũ ẽ miſereri ſemꝑ & parcere, ſuſcipe deprecationẽ noſtrã, & hũc famulũ tuũ, quẽ excõis catena ꝯſtringit, miſeratio tuę pietatis abſoluat per Chriſtum dominũ no. Amẽ. Deinde dicat, Ego te abſoluo a vĩculo excõis, quã incurriſti propter tale factũ, & reſtituo te ſacramentis eccl. In noĩe p. &c.

2 Vtrũ abſolutio teneat, ſi nõ ſeruet̃ ꝓfata forma? Vr̃ ꝙ non, qa forma reſcripti exacta diligentia ſeruãda ẽ ita, vt nec ordo ꝓpoſteret̃, c. cum dilecta, de reſcri. & alijs in gl. allegatis ibidem. Sed ego dico diſtinguẽdo, ꝙ ſi abſolutio ſit ab hoĩe alicui cõmiſſa ſub tali forma, nõ valet niſi forma ſeruet̃. facit. c. ſi. & qđ ibi no. de ꝓben. & c. prudentiã. 1. Reſ. de off. del. rõ, qa qñ omittit̃ forma data ab hoĩe, nulla ꝯpetit iuriſdictio, & ꝑpea non valet act⁹ deficiẽte ptãte. Si verò abſolõ ꝯpetat alicui de iure, vel ſimpliciter ꝯmittat̃, tenet qdẽ, q̃uis nõ ſit ſeruata forma ꝓfata, dũmõ vtat̃ aliquo verbo abſolutionis, vel relaxationis, vt ſ. dictũ eſt. Rõ, qa in abſolutione ab excõicatione, ſicut & in excõicatione nulla eſt forma ſubſtãtialis a iure, vt no. in c. 1. de ſent. exc. li. 6. a in c. 1. de iud. facit. 2. q. 3. c. 1. Ita tenet Gof. vt no. Pa. in c. ſi. de reſti. ſpo. & idẽ tenet Inn. in d.c. cũ dilecta. & ſic patet, qñ abſolutio ſolo verbo facta tenet. & ſic intellige ſm dictã diſt. Ioã. An. & Archi. in c. cõperim⁹. 24. q. 3. Inn. & Hoſt. in c. cũ deſideres, de ſen. exc. qui tenent, ꝙ abſolutio ab excõ. ſolo verbo facta tenet; ſed peccat q ea nõ ſeruat, quæ ꝓdixi, niſi ex rationabili cã omittat. Similiter abſolutio ab excõicatione, ſiue iuſta, ſiue iniuſta tenet quò ad eccleſiã militantẽ. c. oĩs, de regu. iu. qa iura ſunt prõptiora ad abſoluendum, q̃ ad ligandũ. c. põderet. 1. diſt. & no. in d.c. cum deſideres, & c. ex literis, de probatio.

3 Vtrũ Papa ſalutãte, vel ad oſculũ recipiẽte excõicatum abſoluat ab excõicatione? Rñ ꝙ non, niſi ſic faciendo intendat abſoluere, Cle. ſi ſummus Pontifex. b de ſen. exc. & niſi exprimat, nõ debet reputari abſolutus c ſm Inno. in c. cum olim eſſemus, de priuileg.

4 An eps, vel ali⁹ ĩferior a Papa poſſit abſoluere excõicatum recipiendo eum, ad oſculum, d vel ſalutando? Reſp. Inn. in d.c. cum olim eſſemus, ꝙ nõ, ſed oportet quòd vtatur e aliquo verbo denotante abſolutionem. Concordat glo. in d.c. cum deſideres, in fi. & eſt cõmunis opi. doc. in d.c. cum de-

ipſe eſt ſupra leges. Ita glo. 1. c. nulli, & gl. in c. ſi aliquando, de ſen. excom. Et gl. in c. ſi inimicus. 93. diſt. licet gl. in d. c. nulli, dicat ipſum male facere ſcienter communicando, quia dominus dicit, ſit tibi ſic vt ethnicus &c. Vide infra exc. 3. §. pen. Adde etiam ꝙ ſi Papa tollit cõſtitutionem, ꝑ qua quis excõicatur, non indiget ille excõic. alia abſolutione, & hoc ꝑpter potẽtiã Papæ ſuper ius poſitiuũ. Hæc gl. in ver. in feſtis, in Cle. 1. de immu. eccl. Quã allegat ꝑ ſingulari P. n. in d. c. nulli, & in d. c. ſi aliquãdo. Et ſubdit Pa. ſolitum eſſe in curia cum Papa dat audientiam ambaſciatoribus, vt prius eos abſoluat. Facta verò ambaſciata reducit eos in priſtinam excõicatio.

c Non debet reputari abſolut⁹] Similiter ſi Papa aliquẽ vitat, non dẽt ꝑ hoc reputari excõicatus, c. ſi inimicus. 93. diſtin. loquitur, quando vitat & pręcipit euitari.

d Oſculũ] Quid in dubio, an per talem communionem abſolutus quis videatur? Et dic. Aut ſuperior communicat cauſa cognita, & tunc præſumitur abſolutus. d. c. cum olim, primo de priuil. aut ſine cauſæ cognitione; & tunc ſecus. d. c. ſi aliquando de ſent. ext. hæc Pa. ĩ d. c. cũ olim. Et vide eũ in ca. propoſuit, de cl. excom. mini.

e Sed oportet, ꝙ vtatur] Rationẽ aſſignari infra excõicatio. 8. §. 2.

Quando

a Quando receperit literas] Arg.4.q.5. quiſquis, de appel.c.ſuper eo,in fi. Sed quid ſi moreretur ante quàm literæ peruenirent ad ipſum. Dic eum abſoluendum poſt mortem,de ſen.excom.cap.à nobis, ſecundò, quia ex quo tali communicandum erat in vita, ergo & ĩ morte,ſiue poſt mortem.

b Per procuratorem] Quæſtio aliter formatur, vtrũ ſcilicet per procuratorem, vt in d.c.cum deſideres. Et quod non, allego textum ſingularẽ in l.2.C.de his, qui veniã ætatis impetrauerunt,ibi, iidem ipſi per ſe principale beneficium, & ibi gl. in verbo,per ſe, & nõ per procuratores. Ad idẽ. c.ꝙ de his,in fin. de ſen.ex. vbi dicit,Debet ſe præſentare perſonaliter.Dic ꝙ abſolutio bene obtinetur per procuratorẽ, ſed nõ reconciliatio quia in hac requiritur certa forma,ſ. ꝙ introducatur in eccleſiam. Ita loquitur text.in c. cũ aliquis. 2. q. 3.Et ibi Arch.Et idem dicerem de abſoluto ꝑ literas, dicit tamen Spe.tit. de proc. §.1.ver.itẽ opponitur,ꝙ in curia Ro. ſeruatur, vt abſolutio petatur per procuratorem,&c.Et ad de dictum.D. de Ro.de.405.in ordine nouiſſimo.

c Nõ obſtante] Pone quidã fuit excõmunicatus cõtumax,ſed iſte ad ſuperiorẽ excõicatoris recurrit,dicens ſententiam eſſe nullam, quia in ſcriptis non fuit data,vel quia non ſedendo.c.& ſi ſententia.§.ſi de ſent. & re iud.Et dic vt hic &c.

d Ad cautelam] Quid ſignificet ad cautelam, vide optimè per Pa.in c.apoſtolicæ, de except.vltim.col. Nota etiam quod ſi excommunicatus impetrat abſolutionẽ,ſciente aduerſario & non contradicẽte, nec aliquid petente,ipſe aduerſarius nõ poteſt poſtmodum conqueri, quia admiſiſſe videtur.c. quamuis, de re iudi.

e Manifeſta]Manifeſtum intelligitur, quod nulla poteſt tergiuerſatione celari,vel per confeſſionẽ,vel ꝑ probationẽ, vt in c. cũ olim, de ver.ſigni.Ex his nota tres regulas. prima, quando quis eſt excõicatus pro cõtumacia,debet abſolui præſtita cautione, nec tenetur ſatisfacerẽ ante, quã abſoluatur, ſed hoc eſt verum, quando cõtumacia ẽ dubia,vt d.c. ſolet. Si verò cõtumacia eſt manifeſta non debet abſolui niſi ꝑſtita ſatisfactiõe, vt puta reſtitutis expenſis c.venerabilibus §. ſecus, de ſent. excom. libr.6. Et ſic poſſunt eſſe duæ regulæ. Secunda regula eſt, quod excommunicatus pro offenſa dubia abſolui poteſt præſtita cautione competenti, nec tenetur litigare, nec ſatisfacere, niſi pri⁹ abſoluatur, ſit offenſa dubia eſt, vt ſi aliquis compareat coram iudice, & conqueritur

ſideres, & in d. Cle.ſi ſummus. & iõ dicat,ego abſoluo te a tali excõicatione,& reſtituo te ſacramentis eccleſię, In nomine pr̃is &c.

5 Vtrũ abſens per literas poſſit abſolui?Rñ.Ric.in 4. di.18.ar.10.q.2. ꝙ ſic; text. eſt in c.quanto.2.q.5.& ibi gl.& in c.de manifeſta.2.q.1.ſed quãdo erit abſolutus? quando receperit literas, [a] niſi aliud conſtet de mẽte.

6 Vtrum abſens poſſit abſolui per procuratorem? [b] Reſp.Ioã.And.ĩc.qui ad agendum,de procu.lib.6. & Archi.in c.eos qui, de ſent. excom.lib.6.& ſpec. tit. de procu.tenent ꝙ ſic.Sed ego credo verum ẽm Inn. in d. ca. cum deſideres, quando ſubeſt iuſta cã:aliàs non,vt ſatis patet in d.c.cum deſideres,de ſenten. excom.

7 Vtrũ inuitus poſſit abſolui ab excommunicatione?Reſpon. ꝙ fuerunt multę opi. tam theologorum ĩ 4. diſt.18. & canoniſtarum in c.ab excommunicato,de reſcrip.& c. ſignificaſti, de eo qui duxit in vxo. quam pol.per adult.& in c. 1. de ſen.excom.lib.6. ſed placet mihi opin.quæ dicit, quòd poteſt ex cauſa rationabili, quæ eſt, quãdo videt ꝙ excommunicatio nõ prodeſt excommunicato, & nocet communitati propter participationẽ, & hoc not.Pa.in c.apoſtolicæ, de excep. qui dicit, ꝙ vbi imminet vtilitas eccleſiaſtica ex abſolutione, ſeu impeditur ordinatio eccleſiæ, ſi non abſoluitur,tunc eſt abſoluendus etiã inuitus,facit.c.veniẽs, el 2.de teſti.Si tamẽ abſoluit ſine cauſa, etiam tenet abſolutio, quia ſicut in poteſtate ꝑlati fuit excommunicare etiam inuitum, ſic & reuocare, par enim ius eſt ligandi,& ſoluendi, de pœni.diſt.1.verbum.

8 Vtrum excommunicatus poſſit aliũ abſoluere? vide excommunicatio vlti. §. 19.

9 Vtrũ excommunicatus, qui ſe offert ad iuſtitiam, debeat abſolui? Reſpon.ꝙ ſic, ſi competens cautio de parẽdo iuri præſtetur, non obſtãte [c] cõtradictione,vel appellatione aduerſarij, de appell.c. qua fronte. Fallit hoc in caſu,quando excommunicatus dicit excommunicationis ſententiam eſſe nullam: tamen petit abſolui ad cautelam, [d] quia tũc ſi aduerſarius dicat eum excommunicatum pro manifeſta [e] offenſa,& probet infra terminum octo dierũ, tunc non poteſt abſolui niſi prius ſufficiẽtem præſtet emendam, vt in c.ſolet, de ſenten.excommu.lib.6. facit c. Odoardus, de ſol. & quod ibi notatur.

10 Vtrum ligat⁹ pluribus excommunicationibus teneatur omnes cauſas exprimere?Reſpon.Panor.in ca. cum pro cauſa, de ſenten. excommunicatio. Aut quælibet cauſa de per ſe ſufficiebat ad excõicationem.

queritur de aliqua offenſa, iudex petit ſatisfactionẽ in tali termino, aut compareat &c. Iuſſus neutrum facit, tunc eſt dubia offenſa. Et nota quòd offenſa eſt prius, poſtea contumacia, vide glo.& Pan.in c.ex parte, de ver.ſign. Et quod no.gl.in d.capit. ſolet. Et ibi Ge.dicit,ꝙ cõtẽptus dicitur offenſa. Alia regula eſt, quòd excommunicatus pro offenſa manifeſta, non abſoluitur niſi pri⁹ ſatisfaciat, nec ſufficit præſtare cautionem de ſatisfactione. Et hoc verum,vbi ſatisfactio conſiſtit in exercitio actus temporalis;ſecus, ſi in exercitio actus ſpiritualis, quia tunc debet ante abſolui, quã ſatisfaciat, nè excommunicatus attentet actum ſpiritualem. exemplum, excommunicantur canonici,quia de mandato Papæ nolunt recipere quem in canonicum receptione iuris.Certè iſti prius debẽt abſolui cum cautione &c.

a Exemplum] Vide aliud exemplũ in d.cap. cum pro cauſa.

b Expreſſa]Et ſic videretur per ſurreptionẽ obtenta.

c Omnib⁹ expreſſis] Intelligo ſecundùm Ric in 4. diſtinct.18. ſi cauſas fraudulenter tacet,ca. cum pro cauſa, de ſentent. excommunicatio. ſecus, ſi tacet ignoranter, quia non recolit, quia ſi abſoluens habet intentionem relaxãdi excõicationem,quã tulit in eum, ſimpliciter eſt abſolutus.Si aũt non intendit eum abſoluere niſi per cõparationẽ ad cauſas, quas exprimit, credit eũ non eſſe abſolutũ,niſi fortè ſint tales cauſæ,ꝙ vna ſine alia nõ meretur excõicationem.hæc ille.

d Rñ.ꝙ ſic]Exemplum.Vnus clericus habet beneficia ſub diuerſis diœceſibus,vel habet bñficiũ in vna & in alia domicilũ.Et ſic no.ꝙ multiplicatis excelſibus,põt multiplicari vinculum excõicationis. c. ita quorundam,de Iudæis.Quid autem operetur ſecunda excõmunicatio, cum per primam ſit totaliter ſeparatus, eſt, quòd magis eum vitandum oſtendit ſecundùm Pa.in d. c. ita quorundam. Tu dic pro Sco. in 4.diſtinctio.4.

e Secundùm Ric.] No.tres practicas.prima eſt, vt vnica abſolutione tollãtur omnes excommunicationes, puta ſi idem eſt prælatus, & pluribus de cauſis eũ excõicauit. Et ſic fiet vna abſolutio, vel ſi sũt diuerſi,omnes cõueniant ſimul, & ſic ſiet vna.&c. Secũda practica eſt. Si vnus committit alteri vices ſuas.Tertia eſt,vt quilibet ſeparatim abſoluat.Et licèt vtatur verbo, Abſoluo, non per hoc cenſetur communioni reſtitutus, quia ad cauſam ſubiectam reſtringitur,ar. l. age,& l.ſi de certa,C.de tranſ.

f Ex falſa] idem eſt, etiam ſi Papa abſoluerit ex falſa cauſa, Vt nota. in d. capitul. ex parte. Et poſſet ordinari⁹ procedere.

g Abſoluere] Vt puta, Si dicat ſatisfeciſſe, vel iniuriam ſibi remiſſam,cum non ſit verum. Et dicit Papa. in cap. ex parte de offic. ordina quòd excommunicatio, & abſolutio ſumunt vires ab intentione excommunicatoris, gl. in capitul.ſecundo de teſti.Et ideo ſi abſolutor intendebat abſoluere, etiam ſi iniuſta & falſa cauſa eſſet expreſſa, talis eſſet abſolutus,argum.in c.venerabilibus.§. vbi,de ſenten.excommu.lib.6.

h Et nõ niſi]Ratio,qa poſt mortẽ nõ imminet neceſſitas ſicut añ.Ideo abſolutio reſeruat̃ ei, q̃ põt de iu.

i Reſpon. quòd non] Nam verberabitur ſepulchrum, vel corpus exhumatum.Et valet iſta abſolutio,vel vt pro eo oretur,& etiam vt reponatur in loco ſacro. Et licet quis poſt mortem ſit adiudicatus a Deo, capitul.qualis.25.diſtinction.neque poſſit per ſententiam Papæ vel damnari, vel reſtitui, capitul. tempus.14.quæſt.2.tamen quò ad nos eccleſia ligat, & ſoluit,

Exemplũ [a] de eo,qui facit rapinã cũ effractione eccleſiæ,qui eſt excõicatus ſtatuto epi & canonis.Statuto ꝓpter rapinam.A canone ꝑꝑ effractionẽ. & ſic quælibet vr̃ principaliter conſiderata. & ſic non tenet abſolutio omnib⁹ non expresſis, qa ſuperior non intẽdebat abſoluere niſi ꝑ cã expſſa, [b] ar.opti.in c.officij,e.ti.& in c.ex parte, de of.or.niſi petijſſet gñaliter abſolutionẽ ab oĩb. excõicationib.& gñaliter fuiſſet cõceſſa, qa licèt fieri nõ debeat,niſi ſpiritualiter exprimat̃ tñ facta tenet.Si verò fuit excõicat⁹ ſolũ vna excõicatiõe,ſed ꝑꝑ plures cãs;tũc dicẽdũ, ꝙ aut vna cã ꝑ ſe ſufficit ad excõicationẽ,& tũc ſi expſſit cãm ſufficiẽtẽ, tenet abſolutio, ar.c. ſuꝑ literis,de reſcript.Aut oẽs de ꝑ ſe nõ ſufficiũt, ſed ſimul iunctæ ſic; & tũc non tenet abſolutio niſi omnib⁹ expresſis. [c]

11 Vtrũ ligat⁹ à plurib. iudicib. debeat ab oĩb⁹ abſolui. Rñ.ꝙ ſic, [d] & ſemper debet vitari donec ab oĩb⁹ ſit abſolutus. Aut vni oẽs committant abſolutionem. Ita not.doc.in d.c.officijs,niſi ſit ſuperior iudicum ſecundum Ricar. [e] in 4.diſt.18.

12 Vtrũ abſolutio obtenta ex falſa [f] cã valeat?Rñ. ẽm In.in c.ex parte,de of.ord. ꝙ non. 2.q.3.c.2. Ratio qa talis non intẽdit abſoluere [g] fa.gl.ĩ c.qđ ſuper his,de fi.inſtr.& d.c.cũ pro cauſa.

13 Vtrũ dubitãs de excommunicatione debeat petere abſolutionẽ?Rñ.ſi habet commoditatẽ abſoluentis, & nullũ ſibi imminet ꝑiudiciũ,debet,qa in dubijs tutior pars eſt eligẽda.c.iuuenis,de ſpon.Si verò non habet commoditatẽ talẽ, tũc aut hæc dubitatio ꝓuenit ex ꝓbabili cã, & ſic petere tenet̃. Aut ꝓuenit ex leui, & ſic debet deponere dubiũ ad conſilium boni viri, nec tenet̃ petere abſolutionẽ,Ar. ĩ c.inqſitioni, de ſen. exc. ꝙ ſi nõ ꝑt deponere dubiũ,tunc debet petere abſolutionẽ ratione iam dicta.

14 Vtrũ mortu⁹ q̃ ſigna cõtritionis oñdit,ſit abſoluend⁹?Rñ.ꝙ ſic c.à nobis,el 2. de ſen.ex.& non niſi [h] ab eo qui de iure poterat,vel de ei⁹ mãdato,vt ĩ d.c.ſed nũqd exhumabit̃ corpus?Rñ. quòd non, [i] ſi ẽ ſepultum

& ſoluit, ſed non quò ad eccleſiam triumphantem, vnde potius eſt quædam denuntiatio, vtrum ſit abſolutus, vel ne, Quia primò, ſe informat eccleſia, vtrum habuit contritionem, & ſic poſtea denuntiat. Sed quæri poſſet, nunquid debeat abſolui quis a peccato poſt mortē, ſi habuit ſigna, contritionis? Reſpond. quòd non, quia contritio ſibi ſufficit, vide Panormita. in d.cap.a nobis. Et gloſſ. in c ad hæc, de priuile. dicit, quòd communicans excommunicato poſt mortem, puta lauando, aſſociando &c contrahit excōmunicationem minorem. Et vide Panorm. ibidem.

a Quando mandatur eis] Quò citius poterit, debet ſe præſentare. Et ratio eſt propter iuramētum, quo quis aſtringitur ad factum. Vnde tenetur illud implere, quò citius poterit, ff de verborum obligation. l. continuus. §. cum ita. l. interdum, de operi. liber. cū ſimilib. Et eo ipſo, quòd ſe non repreſentat, ceſſante cauſa legitima, dicitur contemnere. 2. quæſt. 7. Metropolitanum. Et ſic d. c. eos. dinotat vitium. Sic 10. diſtin. quis dicat, cum alijs allegatis per Gemi. in d.ca.eos.

b Sed non credo] De peccato, quo quis eſt abſolutus in articulo mortis, non tenetur iterum cōfiteri ſecundùm Inno. in d. c. nuper, de ſentē. excōmu. niſi ſit

nexa cenſura, quia ſolùm de cenſura reperitur cautum, vt in c. eos, de ſenten. excom. li. 6. Sit tamen cautus ſacerdos, nè ſe ingerat, ſi epiſcop⁹ haberi poteſt. Dicunt etiam quidam, ꝙ non debēt abſolui, qui per proceſſum curiæ ſunt excommunicati, & per Sixtinā, quam alibi videbis, quia abſoluens eſſet excommunicatus excōmunicatione Papali, niſi obſeruaret ea, quæ ibi ſcribuntur. Idem tenet Gemi. ibidem. Idem Roſe. abſolutio primo. § 111.

c Sed excommunicandus] Quia nō reducitur per hominem ad priſtinam excōmunicationem, vt videbatur dicere. c. ſacro. §. verū. eo. titul. ſed in eandem reincidit. Et ratio eſt, nè fiat nouus proceſſus. Et ſic in diſpendium redūdaret aliorum.

d Etiam laicus] Laicus abſoluere nōpoteſt, quia nō habet claues, ſed talis confitēs efficitur venia dignus propter cōtritionem, & deuotionē, ex quo fecit quantū potuit, text. in cap. quem pœnitet, de pœni. diſt. 1.

e §. præterea] Panor. dicit, ꝙ illæ gloſ. ſunt magni effectus, quia hæres non compelleret amplius pro abſolutione, ire ad Papam, vel ad eum, a quo defunctus viuens erat abſoluendus. Vocat tamen iſtā potius remiſſionem, quàm abſolutionem. Et Archiepi. Florentinus vocat reconciliationem hic titu. abſolutio. 4. §. 36.

in eccleſia: aliàs ſic, & ſepelietur in eccleſia. Et de iſta materia vide in d. c. a nobis, el 2. per docto.

15 Qn̄ teneantur hæredes, vide infra, hæres. §. 4.

16 Qũo abſoluet̄ ille, q̄ legitimo tenet̄ impedimento, nè poſſit adire eū, q̄ de iure poterat eū abſoluere, vt Papā, Epiſcopū & hm̄ōi? Reſpon. ꝙ debet ei iniungi, ꝙ ceſſante tali, impedimento, quāprimum commodè poterit, adibit eum, qui illū poterat abſoluere offerēdo ſe ei⁹ parere mandatis. Intelligē, niſi impedimētū ſit perpetuū ſ̄m Inn. in c. quamuis, de ſen. excō. quod ſi nō fecerit, iterū in eandem reincidet excommunicationē. Similiter & illi, qui abſoluti fuerunt à ſede apoſtolica, vel legatis, qn̄ mādatur eis [a], vt aliquibus ſe præſentent, & paſſis iniuriam ſatisfaciant. c. eos qui de ſen. excō. li. 6. Et Io. Andr. ibidē, vt recitat Pa. in c. porrò, de ſen. excō. extendit hoc ad quemcunque, qui abſoluitur cū onere p̄ſentādi ſe, vel ſatisfaciendi alicui, ꝙ reincidit, ſi nō facit, quam primū commodè poterit; ſed nō credo [b] verum ſecur dū Io. Mo. vnde dn̄i de Rota deciſiōe. 492. propter dictū Io. Mo. dicūt ꝙ abſolutus ab auditore, ſi ſe non repræſentat, non eſt excommunicatus, ſed excommunicandus. [c]

17 Sed ex hoc dubitat̄, q̄s poteſt abſoluere excōmunicatum detentum tali impedimento? Rn̄. ꝙ ſi eſt in periculo mortis, q̄libet ſacerdos pōt ſ̄m Inno. in c. a nobis, el 2. & c. ſacris, de ſenten. excom. & Pa. in d c. a nobis, tenet quòd ēt laicus [d] poteſt abſoluere talē ab excōmunicatione, & eſt glo. ibidem, & in c. paſtoralis, in §. præterea, [e] de offi. ord. Et iura, quæ videntur contraria, dicit intelligenda de peccatis, non de excommunicatione. Et hoc verum, ſi epiſcopi vel proprij ſacerdotis, aut alteri⁹ præſentia haberi nō poſſit. Si verò detineat̄ aliquo legitimo impedimento alio à periculo mortis, ep̄s eſt requirendus, vt no. Inn. & ſequitur Pa. in c. de cętero, de ſen. excō. & ſi ad eū mittere non pōt ſecundū Inn. in c. 1. de ſen. exc. ſacerdos ꝓpri⁹ abſoluet. & hęc locū habēt tā in excōicatione iuris, quā hominis, d. c. eos.

18 Quid autem ſit impedimentū legitimū, vide infra excōicatio. 5. caſu. 1. §. 1. & q̄s ſit in periculo mortis, vide infrà mors. §. 6.

19 Vtrū abſolutio ꝑ vim, vel metum extorta valeat, Rn̄. ꝙ nō. vide infra, excōicatio. 7. Caſu. 18. de abſolutione à peccatis vide infra Confeſſio. 5. in prin. & infra Interrogationes, in fi.

20 Sed nunquid excōicatus ꝑꝑ damnū debet prius ſatisfacere ante, quā abſoluat̄? Rn̄. ꝙ ſic, ſi pōt. Si verò nō pōt, debet præſtare ido-

Non

a Non teneor darę] Vnde ſi quis donat de bonis ſuis centum amico, vel conſanguineo ratione amicitiæ, vel parentelæ, qui tamen non donat extraneo, non poteſt dici acceptator perſonarum. Ratio quia in re ſua quilibet eſt moderator & arbiter. l. in re mandata. C. manda.

b Ad meritum] Nam ad eum, qui habet diſtribuere, vel dare aliqua ex debito diſtribuenda, pertinet dare illa, prout reperit meritū, ſeu aptitudinem in perſonis, congruentem rei, quæ datur, quia ſecundùm Tho. ſecunda ſecundæ. quæſtio. 63. ad iuſtitiam diſtributiuam ſpectat diuerſis perſonis diuerſa tribuere ſecundùm proportionem ad dignitates perſonarum, ideſt vt vnicuiq; detur, ſecundum quòd eſt ī eo proprietas digna ad id, quod datur. Si igitur quis in dando conſideret proprietatem illam perſonæ, propter quā id, quòd ei confertur, eſt illi debitum, non eſt acceptio perſonarum. Si verò conſideret, non quod eſt tali proportionatum, ſed ſolùm quia Petrus &c. ſic eſt acceptio perſonarum. Contingit namque aliquā conditionem perſonæ facere eam dignam reſpectu vnius rei, & non reſpectu alterius, ſicut hæc conditio, Conſanguinitas ad vnam perſonam facit eā dignam,

vt ſibi plus dimittatur de patrimonialibus, ſed non vt conferantur ei beneficia eccleſiæ magis, quàm a ptiori.

c Catech. ī expoſi. oratio. dom. in ſecundā dict. P. V.

d Quod non] Quod non eſt apud Deum, vt patet Act. 10. Et Iacobi ſecundo. Et Ro. ſecundo. Et licèt peccatorum quoſdam relinquat in ſuis peccatis, quoſdam ad ſe vocet dando eis gratiam ſuam, quam non dat reprobis, non dicitur acceptator perſonarum. Nā acceptio perſonarum opponitur iuſtitiæ, vnde locum habet in his, quæ dantur ex debito, quod attendit iuſtitiam. Deus autem non ex debito, ſed ex gratia vocat. igitur &c. Ad Titum 3. Non ex operibus iuſtitiæ &c. Et Roma. 11. ſi ex operibus, iam non ex gratia.

e Quod nō] Adde c. ad decorem, de inſtitu. vbi reprehenditur Patriarcha Conſtantinopolitanus, qui ſolùm Venetos inſtituebat in eccleſijs ſuis, quādoquidem Deus ad nationes non reſpicit, ſed ad idoneitatem virtutum. Et pulchrum text. vide ad hoc in c. dilectiſſimi. 8. q. 2. Et 49. diſtinction. in c. fin. dicitur, Panem polluit, qui doctrinam Dei malè in populo diſpergit. Et qui honorat potentem, & deſpicit pauperem: animal ergo ſine macula offerendum eſt domino.

neam cautionem, ꝙ ſatisfaciet, cum ad pinguiorē veniet fortunā, vt in c. ex parte, el 1. de ver. ſign. & d. c. Odoard⁹, aliter peccat, qui abſoluit. Sūt ēt caſus, in quib⁹ nō valet abſolutio ante ſetisfactionem, de quib⁹ infra, excom. 7. Caſu vlt. §. 2.

21 Vtrum talis, qui nō pōt ſatisfacere, teneat̄ cedere bonis ante, q̄ abſoluat̄. Rn̄. ꝙ de rigore iuris ſic, ſi aduerſari⁹ exigit, vt not. in d. c. Odoardus. In conſciētia dico ꝙ non, ſed ſufficit, ꝙ reſtituat ſ̄m ꝙ tenetur, dic vt infra, reſtitut. 3. ꝑ totū.

22 Cui applicabitur ſatisfactio pecuniaria pro iniectione in eccleſiaſticū? Rn̄. ꝙ ſi fuit in religioſum, applicabitur monaſterio arg. 12. q. 1. nō dicatis, & de ſtatu mo. c. cū ad monaſtariū. 1. rn̄ſo. ſi verò fuit in clericum, ipſi clerico applicabitur, niſi fuiſſet in iniuriā eccleſiæ propulſatus, q̄a tunc ēt eccleſia agere poterit ꝓ iniuria, inſtitu. de iniu. §. ſi communi ſeruo, & ſic etiā eccleſiæ ſatisfiet.

ACCEPTIO perſonarum ſ̄m Alex. ſecūda ſecundæ tractatu de acceptione perſonarū eſt iniuſtitia, qua perſona perſonæ præfertur in conferēdo ei aliquod, quod ex debito iuſtitiæ alteri eſt conferendum ratione alicuius conditionis tranſitoriæ non cōgruētis ad ipſam rem exiſtentis circa perſonam, puta diuiciarū, poteſtatis terrenę, vel cognationis carnalis, & non ob meritum eius ad ipſam rē. & ſic patet, vt ſit acceptio perſonæ ꝙ oportet primò illud, q̄d confertur, ſit ex debito conferendum, quia ſi nō eſſet ex debito, nō poſſet eſſe acceptio perſonarum, quia tali dicitur, an non licet mihi facere, q̄d volo, ſcilicet de meo, q̄d non teneor dare [a] alicui. Secūdò oportet, ꝙ nō attendat ad meritū, [b] & conuenientiam illius, cuidat, conuenientem rei, quæ datur, ſed ſolū ad alia non congruentia ad ipſam rem, puta parentelam, potentiam, diuitias, & hm̄ōi.

1 Vtrū [c] ſit apud Deū? Rn̄. ꝙ nō, [d] arg. 32. q. 4. ſicut ſancti⁹, de conſ. diſ. 4. nec quēquam, de iud. nouit, de præben. venerabilis vbi dicitur, Non generis nobilitas, ſed virtutum, vitæq́ue honeſtas gratum deo faciūt.

2 Vtrum debeat eſſe apud homines? Rn̄. ꝙ non. [e] 49. d. c. vl. 63. di. ſacrorū. 2. q. 3. ſi q̄s presbyter. 11. q 3. ſummoper, & d. c. venerabilis.

3 In quibus prohibetur acceptio ꝑſonarū? Rn̄. quòd in viij. Primò in pœnitētiæ impoſitione. 26. q. 7. ſacerdos. Secundò in ſententiæ diffinitione. 3. q. 9. neceſſe. Tertiò in his, quæ ſunt fidei. 29. q. 2. c. 1. Quartò in hoſpitū receptione. 42. di. quieſcam⁹. Quintò in eleemoſynarum largitione. 16. q. 1. ſi cupis. Sextò in iudicij, de re. iu. ī indicijs, li. 6.

Septimo

Septimò a in promotione dignitatum.d.c. venerabilis,& 40.di.nõ loca,& c. multi. Octauò in exhibitione honoris.

4 Vtrum promouere aliquẽ ad dignitatem propter cõſanguinitatẽ ſit acceptio pſonarũ? Rñ.ſecundũ Alex. vbi ſuprà, q ſunt beneficia tẽporalia,& ſpiritualia. In collocatione beneficij temporalis,cui non eſt annexũ ſpirituale,licet illud cõferre intuitu cõſanguinitatis, ſi bon9 eſt,qa conſanguinitas eſt bene conditio faciẽs ad negotiũ circa diſpenſationes patrimoniorũ. Si verò eſt annexũ ſpirituali, puta qa ſunt res eccleſiæ, vel q̃ pauperib9 ſunt diſpenſanda,ſimiliter licet ei conferre, non ex ratione conſanguinitatis principali,ſed ſecundaria, vt non egeat,ſed non ita,vt luxuriet. Si verò eſt ſpirituale beneficiũ non eſt attendẽda ratio conſanguinitatis,vel carnis, quia ſpiritualia non dãtur iure ſanguinis b,ſed diuino munere.ſed attẽdi debet ratio ſpiritualis,q̃ ſ. eſt, vt detur iuſtiori & meliori,non ſimpliciter, ſed ad illud regimẽ,vt in c.licet.8.q.1. Qđ ſi conditiones ſint pares poteſt ex illis conditionibus moueri ad dandũ conſanguineo, dummodo non ſit ſcandalũ c ex reſpectu conſanguinitatis,qa pp ſcãdalũ multa dimittẽda ſunt.ergo eſt acceptio pſonarũ in pmotionib9 ad dignitates & officia,qñ beneficiũ ſpirituale datur pp conſanguinitatẽ principaliter d facit.c.Moyſes.8.q.1.vel qñ non datur meliori ad illud regimẽ,vt in d.c. licet,qa talis infideliter agit negotiũ domini, non meliorãs, cũ poteſt: vel qñ quodcunque officiũ datur indigno; e concor.Tho. in quoli.& ſecunda ſecundæ.q.63.

5 Vtrũ cum conditiones ſunt inæquales excedẽtes, & exceſſę,puta literat9,ſed ignobilis,alter nobilis, ſed illiterat9, ſit acceptio perſonarũ,ſi præponatur nobilis? Rñ.Alex.vbi ſupra, q licèt literatura ſimpliciter ſit pferẽda,nobilitati, vt in c. venerabilis,de præben. qa eſt neceſſaria in regimine eccleſiæ, tñ in caſu poteſt pferri nobilitas,vt arceantur lupi p potentiã,& in caſu vt ſint diuerſa mẽbra in corpore eccleſię,quib9 pax ei9 conſeruet,& ſic nobiles pñt promoueri,dũmõ morũ honeſtas eis ſuffraget.

6 Vtrũ ſi præferatur minus bon9 vir maiori bono, ſit acceptio perſonarum? Reſpon. Alexan. vbi ſupra.Quod aliud eſt ĩ maiori dignitate,aliud eſt in minoribus beneficijs. Aliud cũ eligitur de gremio illius eccleſiæ. Aliud cum poſtulatur de alterius gremio. Cũ ergo electio eſt facienda ad maiores dignitates, requiritur ſecundùm conſcientiam, vt eligatur vtilior regimini, a dummodo ſit bonus, quia ſecundùm Albertum Magnũ peccat mortaliter,qui promouet malum, quãuis ſit multùm profuturus,quia qui ſibi nequam eſt, alteri non poterit eſſe bonus; & qui ſibi non parcit, multominus alijs parcet,

a Septimò] Pone exemplum in capitulo, nouit,de iudic. vbi in correctionibus fiendis non eſt habenda ratio inter paruum & magnum,& In iudicijs non perſonarum acceptio habenda.

b Iure ſanguinis] ideſt non propter ſanguinem, ſed diuino munere, ideſt ſpirituali conceſſione. In talibus enim non debet haberi reſpectus niſi ad ſpiritum, & ad rationis cõgruentiam. Si enim quis conferendo officium, vel beneficium habet reſpectum ad aliquod carnale vel temporale, ſimoniam committit. 1. quæſtion. 1. ſunt nonnulli.

c Dummodo nõ ſit ſcandalum] Puta quia alij prælati mouerentur ex hoc ad dandum beneficia ſuis conſanguineis minus dignis. & hæc ratio eſt propter malum exẽplum, & hoc ſi timeatur probabiliter. Et ſic not. quòd opus de ſe licitum efficitur illicitum, ſi inde oriatur ſcandalũ, vel alteri detur occaſio peccandi, Roſe. hic. §. primo.

d Propter conſanguinitatẽ principaliter] Secunda ratio eſt, quia conditio affinitatis non eſt conditio pertinens ad eccleſiaſticam curam &c. Ex his infertur, quòd ſi quis diſpenſat iura communia vel particularia ſine rationabili cauſa, magis circa vnam perſonam,quàm aliam puta quia eſt amicus, vel conſanguineus, vel ſi diſpenſat ante legitimam ætatem, vt promoueatur, vel habeat curam animarum &c. vel Abbas diſpenſat cum aliquibus in eſu carnium, quia amicus &c. vel in laboribus. Omnia hæc videntur pertinere ad acceptionem perſonarum. Similiter in diſtributione eleemoſinarum, ſi dat conſanguineis, & non illis, quos credit magis indigere. Similiter ſi quis in conſilijs dat vocem &c. Et in omnibus his videtur grauius peccare, ar. 41. diſtintio. miramur.

e Indigno] Quia tunc, ſi non eſt bonus, eſſet eligere ſimpliciter malum. Nam ſecundũ Alb. Mag. promouens ad ordinem, vel curam paſtoralem, vel aliquod beneficium eccleſiaſticum ſcienter indignum, abſque dubio peccat mortaliter.nec nobilitas excuſare poteſt, vt promoueatur malus, Quià quantò nobilior, tantò nociuior. Et ſi dicatur,alium non eſſe ita vtilem,omnino iſta ratio nõ valet, Quia vtilitas ſpiritualis prę ponenda eſt, nec excuſat paucitas miniſtrorum eccleſiæ &c.

cet.ff.de his, qui ante ſent. l. final. nec excuſat ſecundùm eum paucitas miniſtrorum eccleſiæ. In minori verò beneficio ſufficit, quòd bon9 ſit. a Si verò fiat poſtulatio, requiritur, vt ſecundùm conſcientiã ſuam eligat vtiliorem, & meliorem.

7 Vtrũ pauper poſſit præponi diuiti in iudicio? Reſ. Alex. vbi ſupra quòd non, ſed æquitas debet ſeruari b & illud eccleſiaſtici. 4. cap. In iudicando eſto miſericors pupillis.& Eſa. 1. Subuenite oppreſſo, iudicate pupillo,& ſimiles intelligũtur; vt iudex tueatur miſerabiles perſonas ab oppreſſione potentum. Et ſi timore,vel amore defecerint pſonæ neceſſariæ ad inſtructionem ſuarum cauſarum iudex debet eis ſubuenire. In veritate autem ſententię nulli parti parcere.

8 Vtrum exhibitio honoris,quæ fit prælato malo inducat acceptionem perſonarum? Rñ. qui ſupra ibid. quòd prælatus ſpiritualis ſiue temporalis debet honorari ratione poteſtatis à Deo acceptæ. Cum quis autem c honorat peccatorem amore indebito à quo deberet corrigi, tunc peccatum eſt.

9 Vtrũ exhibitio honoris pter diuitias ſit acceptio perſonarum? Reſpon. Alex. vbi ſupra, quòd ſi tantùm habetur reſpectus,ad diuitias,vt tantò melior, quãtò ditior videatur, peccatum eſt. Similiter ſi de exhibitione honoris eccleſiaſtici hoc intelligitur. Si verò hoc fiat pro vitatione ſcandali, ita tamẽ quòd pauper non cõtemnatur,vel diues in peccato non foueatur,non erit peccatum.

10 Vtrum acceptio perſonarum ſit peccatum mortale. Reſpond. Angel. de Anco.libr. de poteſtate Papæ, quòd peccatum mortale tollit nobis Chriſtum, qui eſt vita noſtra,ad Colo. 3. capitulo Chriſtus autem tribus modis in nobis eſt, ſcilicet per iuſtitiæ æquitatem, per doctrinæ veritatem, per vitæ ſanctitatem, Ioann. 13. ego ſum via,ſcilicet iuſtitiæ,veritas, ſcilicet doctrinę & vita,ſcilicet exẽpli. Quando autẽ acceptio perſonarum repugnat iuſtitiæ,puta non reddens iuſtitiam,cui debem9,vel faciẽs

a Sufficit q bonus ſit] ſcilicet quantum ad hoc, vt electio non poſſit impugnari in iudicio, ſufficit q bonus ſit, nec oportet eligere meliorẽ, quia ſic oĩs electio poſſet impugnari. Sed quantũ ad conſciẽtiam eligentis neceſſe eſt eligere meliorẽ vel ſimpliciter vel per reſpectũ ad bonum commune; vide infra, elec. §.21.

b Aequitas debet ſeruari] Iuxta illud Exod. 24. pauperis non miſereberis ĩ iudicio. Vnde Prouerb. 18. Accipere perſonam in iudicio non eſt bonum. Et Reg. in 6. dicit, In iudicijs non eſt pſonarũ acceptio habenda. Et ratio eſt, quia per hoc corrumpuntur iudicium, & iuſtitia. Nam ſecundum Thomã ſecunda ſecundę queſtio. 63. iudicium eſt actus iuſtitiæ, prout ſcilicet iudex reducit ad æqualitatem iuſtitiæ ea, quæ inæqualitatem facere poſſunt oppoſitam. Perſonarum autem acceptio ſapit inæqualitatem, inquantum attribuit vni perſonæ præter proportionem, in qua conſiſtit iuſtitia &c. in pœnis tamen detortur dignitati. 45. diſtin. Cum beatus, de offi. dele. c. ſanè. Et nota. in c. fin. de tranſact. & in cap. 1. 40. diſtinct. Extra ea, quæ hic dicuntur, Quæro, an ſit acceptio perſonarum plus punire pauperem, quam diuitem pro eodem delicto? Reſpon. aut pœna imponitur pecuniaria. & tunc magis punitur diues. Si verò pœna eſt corporalis, magis pauper. Qui ergo facit contra ea, quę dñr videtur eſſe acceptator perſonarũ. De his no. Barto. in l. Pedius, ff. de incen. rui. & nau. & in l. quædam, ff. de pœnis, & l. properandum. §. ſin autem vterque, C. de iudi. Cyn. & Bald. in l. fina. C. de ſumma trini Adde quæ no. Ang. in d. l. Pedius. Et ſanctus Thomas ſecunda ſecundæ, queſtio. 185. Et quæ no. Panormita, in c. cum quidam, de iureiuran. Et Bald. in §. ſi quis temerario, de pa. iura. firman. vide Panormi. in c. magnæ, de vot. Et gloſſ. in cap. conſideret, de pœni. diſtin. 5. in ver. Ideo, gloſſ. in c. non coguntur. 41. di. gl. in c. 1. 40. di. & gl. in c. q. viderit. 32. q. 5. tamen, Bart. in d. l. 1. dicit, q ſi fit in derogationem dignitatis, & officij, magis punitur conſtitutus in dignitate. Si autem aliter, habet locũ hæc diſtinctio.

c Cum quis autem] Circa iſtos duos. §. ſciendũ, Cum honor ſit quoddam teſtimonium de virtute eius, qui honoratur, ſola virtus eſt cauſa honoris. Sed aliqs pt honorari nõ ſolũ pp virtutẽ propriam, ſed & alienam, vt prælati, & principes. Nam honorãtur etiam ſi ſunt mali, inquantũ gerunt perſonam Dei & cõmunitatis, cui præficiuntur. Eademq; ratione ſunt honorandi parentes, & domini, propter participationẽ diuinæ cõmunitatis, quia Deus eſt omniũ pater, & domin9. ſenes quoq; propter ſignum virtutis, quod eſt ſenectus: diuites, qa maiorẽ locũ in communitatibus obtinent, quia eſt vnus honor, qui debetur alicui ſecundum ſtatum, quem tenet in repub. Et diuites regulariter tenent maiorem ſtatum, &c. Sed ad alium honorem, qui cõmendando, ſeu reuerẽtia &c. diuitiæ nihil faciunt. In his autem, quę pertinent ad fidem Chriſti, peccatum eſt præferre diuites pauperibus, ſicut miniſtratores ſacramentorum, vnde ſi quis vellet audire confeſſiones diuitum, & non pauperum, vel non ita diligenter, aut tradere euchariſtiam &c. niſi ex hoc crederet magis diuites indigere, vel

contra, a amore amicitiæ pecuniæ & huiuſmodi, ſic eſt mortale. Quando verò repugnat doctrinæ, puta determinando, vel declarando ex complacentia cōtra ſanctam doctrinam, ſic eſt mortale. Quando verò repugnat vitæ, puta cum præfertur malus bono, indignus digno propter conſanguinitatem, & huiuſmodi non congruentia ad ipſam rem, quæ datur, ſic eſt mortale. adde etiam, ꝙ eſt mortale, quando melior ad dignitatem eccleſiaſticam nō prefertur, ſaltem in maioribus dignitatibus, vt patet per ea, quæ no. infra electio. §. 21. iuncto, quod dico ſupra hic. §. 6.

ACCIDIA b ſecundùm Ric. de ſancto Victo. eſt torpor mentis bona inchoare negligētis, vel ſecundū Dam. eſt triſtitia aggrauans mentē, vt nihil boni ei agere libeat. Et hæc eſt definitio eſſentialis ſecundùm Alexand. ſecunda ſecundæ, tractatu de accidia; aliæ ſunt per effectus, & differt ab inuidia, ſecūdùm Alexā. ibidem, quia eſt de alieno bono, Accidia verò de proprio.

1 Vtrum accidia ſit contra aliquod præceptum decalogi? Reſpon. Alexand. vbi ſupra, quòd eſt ſpecialiter & explicitè contra illud Eccleſiaſti. 38. Ne dederis in triſtitiam cor tuū, ſed repelle eam a tē. & vigeſimo. Triſtitiam longè expelle a te, multos enim occidit, & non eſt vtilitas in illa. Implicitè verò eſt contra illud, Memento, vt diem c ſabbati ſanctifices? Exod. vigeſimo. In accidia eſt triſtitia de ſpirituali bono & laborioſo cum amore quietis carnalis. In illo vero pręcepto eſt amor ſanctæ quietis, quæ cum gaudio eſt in bono ſpirituali, licèt ſit laborioſum. Vnde licèt præcipiatur ibi abſtinere ab opere ſeruili, in quo eſt labor, non tamen prohibetur bonum ſpirituale, vt orare, prædicare, & huiuſmodi, quæ ſunt bona ſpiritualia, licèt laborioſa. Et ex iſtis patet, ꝙ de ſua ratione accidia eſt

re, vel maiorem fructum inde ſequi, vel non ita patienter expectare, eſſet acceptio perſonarum.

a Faciens contra] Iſtud etiam vicium multum nocet bono communi. Vnde in l. diuina prohibetur, Deuter. 1. non accipietis cuiuſquam perſonam. Et de Chriſto dicitur Matt. 22. Nō reſpicies perſonam hominum.

b Accidia] Accidiari ſtomachari. Eſt tedium animi, vel anxietas. Et ſecundū Tho. dr̄ accidia quaſi acida. Acida autē ſeu acetoſa ſunt frigida, frigus verò inducit difficultatem, & tarditatem in motu. Videmus enim cū aqua ex frigore congelatur, immobilis manet, q̄ ex ſe flueret. Et ſenes, quia frigidi ſunt, graues & tardi ſunt ad ambulandum; ſecus de adoleſcentibus. Accidia ergo eſt quædam frigiditas ſpiritualis, ſeu defectus amoris ſpiritualis & feruoris diuini, ex quo anima non mouetur, vel cum difficultate mouet ad bene operandum. Et vt clariꝰ intelligas ſcias ꝙ accidia primo modo eſt triſtitia de bono ſpirituali, & ſic eſt generale peccatum, & non vnum de ſeptem. Quia omne peccatum refugit bonum ſpirituale virtutis ei oppoſitæ, vt ſuperbia refugit bonum ſpirituale, qui eſt actus humilitatis. Et luxuria bonum caſtitatis. Et ſic de alijs ſecundùm Thom. ſecunda ſecundę. q. 35. Secundo modo eſt horror ſpiritualis boni, inquantum eſt laborioſum, vel moleſtum corpori, aut impeditiuum delectationis eius. Et ſic a vitijs carnalibus non ſeparaē, quibus quis quietem & delectationem corporis quęrit. Et ſic etiam non eſt vnum de ſeptem. Tertio modo eſt triſtitia de bono ſpirituali, inquantum diuinum, & ſic ſpeciale peccatum & vnum de ſeptē, quia opponitur ſpeciali virtuti, quæ eſt charitas, cuius eſt gaudere de bono diuino. Et ſic eſt peccatum capitale, quia ex ea promptum eſt, vt alia vitia oriantur, ſecundùm rationem cauſæ finalis. Et hæc diuerſimodè aſſignantur a Grego. vt hic in §. fi. Et ab Iſidoro lib. de ſummo bono quæſtione vndecima ponitur, quibus diſtinguitur triſtitia ab accidia. Nam ſecundū eum propriè dicitur triſtitia, inquantum recedit a graui & laborioſo ope. Et ſic ex ea oriuntur, deſperatio, puſillanimitas, rancor, amaritudo, quæ non eſt ſpeciale vicium, ſed effectus quidam rancoris. Accidia inquantum quis accedit ad indebitam quietem laboris tædio, & ſic ſeptem oriuntur ex ea ſcilicet ocioſitas, cū prætermittuntur bōna præcepta. Somnolentia, cum negligenter impletur pręcepta. Hæc duo ſub tempore cōprehenduntur. Importunitas eſt euagatio mentis circa illicita reſidet in ipſa arce mentis volentis ſe diffundere ad diuerſa. Curioſitas, cum indebitè, vel immoderatè ſe diffundit ad diuerſa cognoſcenda. Verboſitas, cum indebitè & immoderatè vagatur in verbis. Inquietudo corporis, cum per immoderatos membrorum motus vagationem mentis indicat. Inſtabilitas cum diuerſorum ſit mutatio locorum, vel propoſiti. Et hæc quinque ad mentis euagationem pertinent, quam ponit beatus Gregorius. Et mortale dicitur quandoque talis triſtitia, quando contingit vſque ad conſenſum rationis, qui conſentit in fugam, & horrorem & deteſtationem boni diuini, carne contra ſpiritum omnino præualente. veniale verò quandocunque non contingit vſque ad conſenſum rationis, ſed eſt in ſola ſenſualitate propter ſolam repugnantiam carnis ad ſpiritum.

c Catechiſmus in explicatione huius præcepti, & in primum. Non habebis Deos.

P. V.

mortale peccatum a. vnde 2. ad Cor. 7. Triſtitia huius ſœculi mortem operatur. Et vt aduertere poſſis, quādo accidia habet propriam rationem, & eſt mortale peccatum, attende, quod, aut talis triſtitia boni conſiſtit in omiſſione neceſſariorum ad ſalutem, & ſic eſt mortalis, aut in omiſſione eorum, quæ non ſunt neceſſaria, & ſic eſt veniale peccatum. Aut deducit ad aliquod mortale, vt puta deſperationē, & ſic eſt mortale peccatum. Et ex hoc patet quid dicēdum de eo, qui attediatus abhominatur diuina, & ſpiritualia, quia niſi ſint neceſſaria ad ſalutem, & ea dimittat, vel deliberatè diſponat dimittere, nō peccat mortaliter. Similiter de eo, qui ꝓpter alicuius mortem diſponit nō benefacere, & de neceſſarijs, quod peccat mortaliter. Idem de eo, qui propter hoc nollet eſſe creatus a Deo, vel vellet eſſe irrationale animal, quia eſt mortale ſi deliberatè. Idem ſimiliter de illo, qui propter triſtitiam incurrit grauem infirmitatem, aut notabile corporis nocumentum, quia mortale eſt, ſi poteſt ſe iuuare, & huiuſmodi. Et ſecundùm prædicta intellige Th. ſecunda ſecūdę, quęſt. 35.

2 Vtrum accidia ſit grauiſſimum peccatorum. Rň. ſecūdùm Alc. vbi ſupra, ꝙ eſt loqui de accidia multipliciter. Vno mō, ſ. in ꝙ terminatur, & conſummatur in deſperationem, & ſic eſt grauiſſimum peccatorū ratione deſperationis adiunctæ in qua terminatur. Aut loquimur de accidia ratione ocioſitatis ſibi adiunctæ; Et hæc ocioſitas eſt occaſio multorum malorum, quia anima niſi in bonis occupetur, in malis defluit, & ſic eſt magnum malum. Veruntamen ratione generis peccati non eſt maximum peccatorum, quia maius eſt infidelitas ſuperbia, & huiuſmodi.

3 Quæ ſint filiæ accidiæ? Reſpond. ſecundùm Gregor. trigeſimoprimo mor. quòd ſunt ſex. Prima deſperatio. Secunda puſillanimitas reſpectu conſiliorum. Tertia ocioſitas. Quarta torpor, ſeu pigritia circa præcepta. Quinta eſt vagatio mentis illicita. Sexta malitia, qua quis deteſtatur bona ſpiritualia, de quibus dicetur in loco ſuo de qualibet.

ACTIONES b a iure ciuili ortū habent ſecundùm Innocentium, de conſtitutio. capitulo. quæ in eccleſiam. Et de ſpecialibus, generalibus, & vniuerſalibus, c quales ſint, & qualiter formentur, vide Inno. de offic. ordi. cap. conquerente, dę lib. obla. cap. ſecundo, de cauſa poſſ. & proprie. cum eccleſia. de ſepultu. certificari, quia pertinent ad forum contentioſum.

1 Quæ dicantur actiones bonæ fidei, habetur Inſtituta. de act. in §. actionum, & in gloſſ. capituli. cum venerabilis, de excep. & ſunt 15. ex vendito, ex empto, locatio, & conductio, negotiorum geſtio, mandati, depoſiti, pro ſocio, tutelæ, commodati, pignoratitia, familiæ herciſcundæ, communi diuidundo, præſcriptis verbis, quæ de ęſtimato proponitur, permutato, & hæreditatis petitio, nec dicuntur bonæ fidei, quia ſolùm, in his ſit ſeruanda bonafides, ſed quia in his magis exuberat iudicis officium, quàm in alijs.

2 Quæ dicuntur ſtricti iuris? Reſpon. tex. Inſtituta. vbi ſupra, quòd ſunt aliæ ab his. vt actio ex mutuo, & arbitrium, & his ſimilia, & dicuntur ſtricti iuris, quia non venit in eis, niſi quod ſtrictè exigit actionis natura. & de ipſis vide gloſſ. in dicto capitulo, cum venerabilis.

3 Quæ dicuntur actiones perſonales? Reſpō. Fran. Vercel. vt refert Gem. in c. diſpēdia, de reſcri. li. 6. quòd ſunt, quæ perſonas tenent obligatas ex contractu, vt mutuo, locatione, &c. vel quaſi contractu, vt nego

a De ſua ratione accidia eſt] Vel ſaltem ſemper mala, & hoc dupliciter, vno modo ſecūdùm ſeipſam, quando ſcilicet eſt de eo, quod eſt apparens malum, & verè bonum, Licèt appareat malum, ſenſitiuè propter laborem, quod eſt in eo. Attamen quando triſtatur qs de aliquo opere, ad quod tenetur, eſt peccatum, ſicut contra, delectatio eſt mala, & peccatum, quando eſt de verè malo, ſed apparenti bono, vt delectatio fornicationis, & huiuſmodi. Secundo modo ſecundùm affectum vt hic.

b Actiones] Not. quod actio eſt ius perſequendi in iudicio, quod ſibi debetur, vt inſtitut. de actio. §. 1. & per conſequens eſt effectus obligationis, & eius filia, vt dicit gloſſ. in ſtitutia. de obligat. Et quomodo obligatio eſt iuris vinculum. & quomō oriantur actiones diuerſimodè, vide Bar. in l. cum qs C. de iur. & fac. ign. Et in l. 1. ff. de condi. indeb.

c Et vniuerſalibus] De actionibus vniuerſalibus & particularibus vide per Pa. 1 d. c. 1. de li. obl. Et per In. in d. ca. cū ad ſedē.

tiorũ geſtio, tutela & hmõi Aut maleficio, vt furti dãni iniuriæ, &c. vel quaſi maleficio, vt in iudice malè iudicãte ex imperitia, & proijciente de cenaculo, quod nocuit, vt Inſt. de obliga. & in rubricis ſequentibus.

4 Quæ ſunt actiones reales? Rñ. Gem. vbi ſupra, ꝙ ſunt q̃ ſequunt̃ rẽ, & nõ ꝑſonam nec per eas dicitur perſona obligata, vt rei vendicatio, Publiciana. & ſimiles ſecundũ Ioa. de Imola.

5 Vtrũ in actionibus perſonalibus currat præſcriptio cõtra eccleſiã, & alios vide infra, ꝓſcriptio. §. 34.

6 Actio eſt inanis creditoris, quam excludit inopia debitoris c. olim nobis, de re. ſpo. ff. de dolo. l. nã is. & q nihil habet, ei⁹ periculo nihil eſt, ff. de furtis, l. itaq; fullo. §. 1. & ex. de vſu. cũ tu.

ACOLYTI [a] Grecè, ceroferarij Latinè. 21 di. c. clericos, ĩ fi. vnde ei⁹ offm̃ eſt præparare luminaria, & ipſa portare corã miniſtris altaris. 25. diſ. perlectis. 33. di. §. deſeruientes.

ACCOMODATIO. Vide infra, commodatum.

ACTVS [b] requirit tria regulariter, vt in c. magnæ, de voto, & ar. 2. quæſ. 1. aliud. Primũ, quid liceat ſecundũ æquitatẽ. æquitas verò eſt iuſtitia dulcore miſericordiæ tẽperata ſm Cypria. Secundũ, quid deceat ſecundũ honeſtatẽ. & eſt diuerſum à verbo, licet: quia multa licẽt, q̃ non decent. Tertiũ, q d expediat ſecundũ vtilitatẽ, vnde filiæ ſine cõſẽſu patris cõtrahere matrimoniũ licet, vt in c. ſuffi ciat. 27. q. 2. ſed nõ decet, vt ĩ c. 1. de deſp. imp. nec ẽt expedit, cũ mulieres ſæpe laborẽt ꝯ propria cõmoda. l. ſi pater, in fi. C. de deſpon.

1 Qũo cognoſcẽt, ſi actus eſt validus? Reſ. Pan. in c. cũ olim, de cle. coniug. ꝙ recurrendũ eſt primò ad conſuetudinẽ loci, vbi q̃s oriũdus fuit, vel vbi act⁹ eſt geſtus, & non ad conſuetudinẽ loci alteri⁹, vel vbi act⁹ eſt applicand⁹ [c]. Exẽplũ natus de patre ſacerdote ecclaſiæ oriẽtalis, qui contraxit ſm eorũ ritũ, eſt legitimus vbiq;, & ideo põt eligi in eccleſia occidentali ꝓ ꝑlato. facit in ar. ad hoc l. 1. C. de emã. li. & no. per Bar. in l. oẽs populi. ff. de iuſt. & iur. & l. cũctos populos. C. de ſum. tri. & facit ad qõnẽ verũ teſtm̃ factũ Senis cum tribus teſtibus ſecundũ eorum ſtatuta valeat quò ad bona alibi exiſtentia. [d]

2 Itẽ actus geſt⁹ ab habẽte duplicẽ ptãtem, ſemper in dubio ꝓſumitur geſt⁹ ſm eã poteſtatẽ, ſecundũ quã actus tolerari poſſit, vt valeat, vt no. Pa. in c. niſi eſsẽt de ꝓben. facit. c. qđ ſicut, [e] de ele. vbi ꝓſumitur actus

a Acolyti] Vnde Latinè dicuntur accedentes, a deportandis, cæreis, quando legẽdum eſt euangelium, aut ſacrificiũ offerendũ, tunc. n. accendunt luminaria & portant, licèt ſol eodem tẽpore rutilet, ad ſignum tamen lætitiæ, Ad demonſtrandum, vt typo luminis corporalis oſtendatur illa lux, de qua Ioan 1. erat lux vera.

Adde quando & cur inſtituti, Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 2. de refor. de acolytatu. 24. c. 11. de ref. quoto gradu ſit, eiuſque de munere, & ordinatione, Catechiſ. de ſacra. ordi. c. iam verò. P. V.

b Act⁹] Dupliciter capit̃ act⁹. i. pro quadã ſeruitute, qua is, cui debetur hõt ius, ꝙ põt per fundũ, in quo ſibi hæc ſeruitus debetur, ducere iumentum, vel vehiculũ ſuũ, ſ. vt non ſolũ poſſit ambulare ꝑ ſe, ſed ẽt iumentũ, & quadrigã ſecũ ducere. ff. de ſerui. ru. prædi. l. 1. verſ. actus, Et l. inter, & inſti. eo. §. actus. Secũdo capit̃ act⁹ ꝓ operatione, vt hic. vñ dicitur actus agẽtiũ &c. ſecundo de aĩa & 1. q. 1. ꝑ Iſaiã cũ ſi. Acta vero dñr ſcripturæ negotiorũ, q̃ in iudicio agunt ordinẽ eorũ, modum, & formam continẽtes, vel ẽt ſunt proceſſus, ſiue geſta curiæ, & ſunt cõia, vt C. de iudi. l. vlti. ff. de re iudi. l. actorum verba, & l. Paulus.

c Vbi actus eſt applicandus] Ad de text. in l. 1. C. de eman. li. vbi alienigena emancipatus duum viris. i. officialibus ſm legẽ municipij. i. cõſuetudinẽ dr̃ bene emancipatus quo ẽt ad alia loca.

Exemplum. Quidam Paduanus fuit doctoratus Bononiæ ſine ſolennitate, quæ requiritur Paduæ.

d Exiſtentia] Et cõtra tenetur ꝙ ſic in l. cunctos populos. Et in reſpicientib. deciſionẽ litis iudex ſemꝑ debet ſeruare ſtatuta loci, in quo celebratus eſt contractus, & nõ loci iudicij; Ita Barto. in d. l. cũctos populos. ex quo ſequit̃, ꝙ ſi contract⁹ ſit celebratus, in loco, vbi cõtra inſtrm̃ nulla poſſit opponi exceptio, iudex debebit ſeruare illud ſtatutum, quãuis iſtrm̃ ibi factũ, producat hic; Ita ſẽtit Bal. ĩ hac q in l. 1. C. ne ſi. pro pa. Nã cum illud reſpiciat deciſionẽ litis &c. ex hoc ẽt infertur, ꝙ ſtãte cõſuetudine, vel ſtatuto, ꝙ ſcripturæ priuatæ, vt ſunt apochæ mercatorũ ſcriptæ eorum manu, vel libri rõnũ plenam fidẽ faciãt, certè ſtabitur cõſuetudini illius loci in priuatis ſcripturis ibi factis, quãuis in alio loco agatur iudicium. d. Ant. in c. 2. de ſi. inſtr. Fallit ĩ dote. l. exigere dotẽ, de iud. Quia ſi ſtatuto cauetur, vt mortua vxore ſine liberis vir lucretur tertiam partem dotis, & in ciuitate viri dicatur, ꝙ lucretur dimidiam, certè ſtabitur ſtatuto loci mariti. vide alia pulcra multa in d. l. cunctos populos, ꝑ d. Iaſ.

e C. ꝙ ſicut] Archiepiſcop⁹ ante receptũ pallium non poteſt conuocare concilium, conficere chriſma &c. vt ibi. Et tamen eſt etiam epiſcopus. Tamen præſumitur illos actus feciſſe vt archiepiſcopus, vt ibi.

Duplicem

factus reſpectu maioris poteſtatis ab eo, qui duplicem poteſtatem [a] habet. facit l. tertia, [b] ff. de mili. teſtamen.

3 Actus legitimus eſt ille, qui obuenit, vel firmatur a lege. ff. de verb. ſigni. l. legè obuenire, vt eſt emãcipatio, acceptilatio, aditio hæreditatis, contractus matrimonij, tutoris datio, et huiuſmodi, quæ non ſunt actus contractuum: ſecundùm verò ordinem minorum eſt regere, prædicare, confeſſionem audire, legere, viſitare, diffinire, eligere, eligi, accuſare, teſtificari, & ad ordines promoueri, qui omnes intelliguntur ſolùm nomine actuum legitimorum, & non alij.

ACCVSATIO [c] eſt aliquem in libello reũ de crimine deferre ad vindictam ſecundùm Azo. in ſumma in rub. C. de accuſ. Circa quam quærẽda ſunt infraſcripta.

1 Vtrum accuſationẽ debeat præcedere monitio? Reſpond. quòd non de neceſsitate, arg. c. 2. & c. qualiter & quando, el 2. de accuſa. & glo. 2. c. vlt. §. 1. Ratio; quia fit ſolùm ad pœnam imponendam, vt in gl. in capitulo licet, de Simo.

2 Vtrum aliquis teneatur accuſare, Reſpon. ſecundum gloſſ. in cap. quapropter. 2. quæſtio. 7. quòd nemo. facit text. in l. vnica. C. vt nemo inuitus, & cap. ſi primates. 5. q. 2. & glo. in c. licet, in fi. de accuſ. Bar. [d] in l. in eum, ff. de accuſa. dicit verum niſi in homicidio, quoniam hæredes tenentur accuſare, argum. l. prætor. §. 1. ff. de iniu. aliàs perderent hæreditatem, & l. cum furem, C. de his qui. vt indi. ſed contrarium videtur tenere gloſſ. in l. ſi quis homicidij; C. de accuſat. & ibi Cyn. Bald. Salycet. & Angel. & Raph. in d. l. in eum, ſcilicet quòd non teneantur accuſare. & iura quæ videntur contraria, non loquuntur de accuſatione propriè, ſed de denuntiatione, [e] de qua dicam in titul. ſuo, & in quo differt ab accuſatione, imò videtur, quòd accuſare ſit contra præceptum diuinũ, dum dicit, Dimitte nobis debita noſtra. gloſſ. eſt in l. furti. §. ꝓhctus, ff. de his qui not. infa. de quo dic, vt infra §. 4.

3. Quis põt accuſare? Rñ. aut crimẽ ẽ priuatũ, aut pu

a Duplicem poteſtatem] Exemplum. compromittitur in aliquem tanquam in iudicem, & tanquam in arbitratorem, ſeu amicabilem compoſitorem. Quia poteſt iudex in eodem facto procedere tanquam iudex, & tanquam arbitrator. Et ſic limita, quod habetur in authen. vt diff. iud. Et in auth. ſi vero contigerit, C. de iu. per compromiſſum enim factũ in iudicem, non receditur à ptãte iudiciaria, ſed ſimul, & ſemel poteſt iudex vtraq; ptãte vti, & exceſſus factus ab iſto iudice in iudicando attribuere arbitrariæ poteſtati, per quam poteſt tollere ius vnius, & alteri dare tex. eſt in d. c. niſi eſſent.

b L. 3.] Nam ibi eſt caſus, ꝙ miles, qui volebat facere teſtamentum iure cõmuni, ſi non potuit perficere, præſumitur voluiſſe vti iure ſpeciali, quia illud qđ ex noſtra voluntate dependet, intelligimur facere omni iure, quo melius facere poſſumus, vide ĩ ſimili. Barr. ĩ l. poſt mortem §. 1. ff. quando ex fa. tu.

c Accuſatio] Accuſator dicitur ille, q criminalẽ corã iudice mouet quæſtionem, etymologizatur in cap. forus, de verb. ſignificatio. Accuſator quaſi qui ad cauſam vocat.

d Bar.] Pro opinione Bartol. facit text. in d. l. ſi quis homicidij, in verb. coges. Facit etiam quia hæres perdit hæreditatem defuncti, ſi non vendicat mortẽ eius accuſando, vt l. 1, C. de his qui vt indig. ergò iudex poteſt eum cogere accuſare, ne delinquat, Et hinc eſt quod, ſi iudex videt te velle delinquere, poteſt te cogere, nè delinquas. l. prima in fin ff. de offi. pre. vr. & l. congruit, ff. de offic. preſi. Sed in alijs criminibus poteſt dici ſecus. Item pro Bartol. facit quod dixit Odofre. in conſilio. incipien. Titius aliquem interfecit, & filius interfecti timet accuſare interfectorem propter ſuam potentiam. Dixit enim poteſtatem, qui non poterat procedere ex officio niſi per accuſationem, bene feciſſe, ſi compulit illum ad accuſandum, quãuis lege non caueatur, Quia expedit reipublicæ, ne maleficia remaneãt impunita. l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquiliam. Et propter ſcandalum multa cõceduntur. l. penultima. ff. de ſicca. Et quia ſi maleficium, non puniretur, res eſſet mali exempli. l. obſeruandum, ff. de officio. præſidis. l. diuus ff. de re iudicat. Et ſi timeat potentiam aduerſarij, faciat ſibi dare ſecuritatem. l. præſenti, circa finem. & l. final. C. de his, qui ad eccleſias confug. Et ſpecul. titul. de accuſatore. §. 1 in princip. & verſicul. quid ſi nullus; dicit quòd licèt in tali caſu quis non poſſit cogi, bene tamen faceret iudex ſi cogeret & cætera. Intellige ſupradicta ſecundùm Thomam ſecunda ſecundæ quæſtion. 68. articu. primo. Quando tale crimen vergit in detrimentum reipublicæ, & in multitudinis corruptelam corporalem ſeu ſpiritualem, & poſſit probari. Opin. autem gloſſ. in d. l. ſi quis homicidium, & Cyni, & aliorum intelligitur, quando tale crimen non poteſt probari, vel non redundat in detrimentũ multitudinis, aut reipublicæ, vt dicit Thomas vbi ſupra.

e Sed de denunciatione] Quia debet hæres dicere. Denuncio vobis mortem talis, qui ſuam mihi reliquit hæreditatem.

a Si priuatum]Vt furtum,rapina, iniuria &c. Vt dicit gl.in ru.de pub.iudi.
b Pro illa pœna] Cui autem applicetur illa pœna, dic vt in l. 3.ff.de ſepul.vio.& in l.agraria, ff. de termi amo.& Pa.in rubrica.de iudi.

blicũ. Si priuatũ, a regulariter non admittitur niſi cuius intereſt,vt videtur velle gl.in l.fi.ff.de priua. deli. quod limita, niſi ſit tale delictum priuatũ,ex quo pœna pecuniaria applicanda fiſco debeat imponi, quia tũc quilibet de populo admittitur ad accuſandũ pro illa pœna. b Ita vult gloſſ. ſing.Dyn. & Bart.in rub.ff. de popu.actio. licèt Bald.teneat contra in l. aduerſus, C.de fur.ſi verò eſt crimen publicũ, c quilibet admittitur, qui non prohibetur ſpecialiter lege,vel ſtatuto, aut conſuetudine. & q̃ prohibeantur, habes.2.q.7. & 3.cauſa.q.4. & 5.per totũ, & de accu.in multis.c. & ĩ l.qui accuſare,cũ plurib. legib.ſe.ff.de accu. ſicut ſunt infames, minores, pauperes, d & multi,quos omitto,q̃a non pertinet ad nos, & hoc verũ niſi in duobus caſib⁹. Primus,qñ ſuam,vel ſuorũ iniuriã proſequunt̃, vt no.in l.fi.ff.de pri.deli.& in l.fi.ff.de iniu.facit gl.in l. cũ emancipati filij. §.emancipatus,ff.de col.bo. Secundus qñ delictum non commiſſum contra perſonam, puta ſtatuto cauetur,vt qui blaſphemauerit, vel iuerit de nocte, puniatur in x.

tunc quilibet ad accuſandum talem admittitur, vt no. Bart. & Ioan. de Imol. in l. 1. ff.de pub.iud,& Bar. in l. lex Cornelia. §. ſi quis libellum, ff. de iniur. Requirunt tamen multas limitationes, & diſtinctiones, quas dimitto, quia ad nos non pertinent. Vide 2.q.1. prohibentur, vbi de hoc. Clericus tamen ad vindictam publicè accuſare non debet, etiam ſi pœna ſanguinis non venit imponenda.facit. c.ſicut ſacerdotes. 2.q.7. q̃a huiuſmodi odioſis non debet ſe immiſcere ſecundùm Pan.in c.cum P. de accu. e ſed ſi proſequit̃ iniuriam ſuam,põt etiam ſi venit imponẽda pœna ſanguinis ſ̃m Pa. vbi s̃. dũmodo dicat,q́ non intendit accuſare,vt pœna imponat̃; f tex.eſt clarus in c.prælatis, de homi.lib.6.

4 Qua intẽtione g dẽt qs accuſare,vt ſit ſine peccato accuſatio? Rñ. q́ pp bonũ cõe,ſ.vt cæteri q̃etè viuant 23.q.5.non fruſtra, vel propter ſuum intereſſe. Aliàs tale erit peccatũ, qualis inordinatio intentionis, ſ. & mortale,ſi ex odio;veniale, ſi aliqua paſſio fragilitatis immiſceatur,arg.c. accuſaſti, g de accuſa. & 2.quæſt.

c Crimen publicum] Vide quid ſit crimen publicũ ĩ.crimen.§.6.
d Pauperes]& criminoſi, quia qui trabem geſtat in oculo,feſtucam de oculo fratris ſui non poteſt eruere.
e Secundùm Pa. c.cum. P. de accu.]Ratio, quia accuſatio dicitur genus illaudabilis intentionis.2.q.7.c.ſi q̃s. Item quia clerici debent eſſe ſegregati a vita laicorum,vt in d.c. Item ſicut. Item quia clericus nõ poteſt aduocare cum ipſe debeat velle omnib. ꝓdeſſe.c.fin.de poſtu.fortius debet remoueri ab accuſatione, quæ eſt magis odioſa &c.Sed nunquid laicus poſſit clericos accuſare. Reſp. aut laicus vult accuſare criminaliter, & tũc regulariter non admittitur, etiã ſi eſſet patronus eccleſiæ, vt not. gl.2.q.7.c.in ſancta, quia laici p̃ſumũtur ex odio accuſare clericos.2.q.7.c.laicos.& c.laici. Itẽ quia debent clericos reuereri.2. q.7.Oues,& c.ſacerdotes. Fallit in quibuſdã caſib.de quibus per Pa.in d.c.cũ P.Si verò ciuiliter,& tunc patronus admittitur, ẽt ſi bñficio priuetur,vt no.in c.ex parte Adæ,de teſtib.De parochianis eſt dubiũ,ſed dic vt p Pan.in c.illa,de accuſ. Alij verò laici non admittuntur.Sed nunquid clerici clericos?Dicitur q́ ſic,ſi ſunt bonæ famæ,ẽt eorũ ſuperiores,vt in c.ex parte,& in c.veniens, & in c.licet de accu.Si verò malæ famæ.non admittũtur, vt in c. cum dilectus,de accu.niſi in exceptionib.criminalibus, q̃a in illis admittuntur ẽt contra nõ infamatos. Et in hoc differũt à laicis.Et de hoc in c. 1.de confeſ. Et 15.q.3.c.ſi.
f Vt pœna imponatur]Pro cõplemẽto huius.§.ſcias q́ iudicium dicitur publicum tribus modis; Vno mõ largiſſimè vt omne iudicium, quod fit ad vindictam,ſeu ad vltionem publicã, dicitur,publicũ. Et iſto mõ accipitur in l. interdũ,ff.de publicis iudic.in l.q́ ſenatus, ff. de iniur. Et in l.licitatio. §.q́ illicite,ff.de pu.Alio mõ dicitur largè,qñ quilibet de populo põt accuſare, & ſic accipitur ĩ §. conſequens inſt. de ſuſpec. tut. & in d.l q́ ſenatus. De hoc per Bart. in rubr.ff.de popu.act. Et l. lex Cornelia, in fin. ff. de iniu. Circa quod datur regula,q́ oẽ iudiciũ, quod non reſpicit certam perſonã principaliter quilibet de populo põt accuſare.Vt ſi ſtatutum dicat,ſiquis iurauerit per corpus Chriſti puniatur in cẽtũ, nã iſtud nõ reſpicit offenſam perſonæ,ſed malos mores, & ſic quilibet põt accuſare,& ſic loquitur d.l. q́ ſenatus.Sed iſte cõdẽnatus non punitur pœna infamiæ, ſicut cõdẽnatus de publico iudicio ſtricti iuris. 3.mõ accipitur publicũ iudiciũ ſtrictè.Et ſic accipitur ĩ ti.& l. 1.ff.de pu.iu.Et iſta ſunt iudicia,de q̃b.dãnatus ſtatim efficitur infamis. ff.de his,qui notantur infamia.Hæc Barto.in d.l.1.ff. de publicis iudicijs.
g Cate.in ꝓcep.Nõ loq̃ris,c.nunc explicemus. P. V.
h C.accuſaſti]No.illum canonẽ,qui imponit pœnam accuſantibus calumnioſè. Nã ſi quis eſt occiſus, debet

bet ieiunare p 40.dies in pane & aqua,cũ carina.i.carentia,q̃a ſeparari debet ad hominibus,& poſtea per ſeptẽ ſequẽtes annos ieiunãdo.ſ.ferijs canonicis qualibet hebdomada ſecundũ iudiciũ ſacerdotis.de quo in c.pe.11.q.3.Si aũt fuerit debilitatus, & erit qñ q̃s

7.ſi q ſunt, a & d.c. qualiter & quando.non tamen tenetur ad aliquam reſtitutionẽ propter hoc, ſed ſolùm ad pœnitentiam de peccato.

5 Quis modus ſit ſeruandus in accuſatione, vide 1. q.8.per totum.

6 Vtrum pactum ſeu iuramentum de nõ accuſando valeat,Reſp. ſecundùm gl. in c.quemadmodum, de iureiur.q́ non tenet de crimine perpetrando b. ff.de pactis.lege.ſi vnus.§.pacta, & §.ſequen. & peccat mortaliter.ſi hoc iurat,vt patet infra,Iuramẽtum.5 §. 13. De peccato verò commiſſo valet d §.pacta,& in tex.d.ca. quemadmodum,ibi,non ſolùm ſepties.Si tamen pecuniam reciperet,turpiter accipit, & reſtituere tenetur de bono conſilio. Ratio,q̃a propter charitatem proximi ex cõpaſſione debet moueri,credens,quod ſe emẽdabit,& non propter pecuniam.Multofortius deberet reſtituere, ſi recepiſſet pro non accuſando de peccato perpetrando,vel pro accuſando calumnioſe. 1. quæſtion. 1.iubemus.vide infra Celare.

7 Vtrum quis poſſit deſiſtere ab accuſatiõe incepta? Reſpon.ſi videt eum,quem accuſauit innocentem,tenetur omni modo,quo poteſt deſiſtere. 1. quæſtion. 3. ſi quẽ,aut per abolitionem. c

Si verò non cognoſcit innocentem eum eſſe, poteſt deſiſtere,ſi vult quò ad conſcientiam ex charitate, ſed non ex præmio,vt not. glo. in cap.primo,de collu.detegen.ſed quò ad impunitatẽ fori contẽtioſi non poteſt d niſi in certis caſibus,de quibus vide Barto.in lege quæſitum,ff.ad Turpil. & Pa.in c.licet de accuſa.

8 Quot modis accuſatio reddit̃ vitioſa?Rñ. q́ tribus modis ſecundùm Gratiannm.2.quæſt.3.in §. notandum,& l.1.ff.de aboli. ſcilicet.Primò calumniando,& tunc eſt,quando falſum crimen imponitur, & talis tenetur de omni damno dato proximo.c.vlti. e de calum. & peccat mortaliter.12. q. 2.c.primum.Secundò tergiuerſando; & tunc eſt tergiuerſator, quando in totum à lite recedit ſine licẽtia iudicis. Hoc intellige quo ad conſcientiam, ſi ex aliquo malo fine facit, quia ſi ex compaſſione proximi quò ad conſcientiam, licet, ſed quò ad forum cõtentioſum punitur in quinque libris auri.l. 3.ff.de præuari. Tertiò præuaricando; f & tunc eſt,quando colludit cũ reo falſas probationes & varias ſimulando, & talis punitur arbitrio iudicis,vt l.prima, & ſecũda.ff.de p̃uar. Sed in conſcientia credo non peccet niſi talis falſitate,vel mẽ

ꝑdiderit exercituũ alicuius,mẽbri pp percuſſionẽ, vt nõ poſſit liberè exercere officiũ brachij, vel pedis, & ſic contingit debilitatio ſine mẽbri abſciſſione, Vide aliquid in c.ſicut vrgeri.1. q.1.& in c. ego, de iureiu.in c.1. qui cler.vel vo. No.Bar.ĩ l.2. ff. de pu.iud. & ibi agit de mutilatione. i.detruncatione. Ad hoc q̃d no.ĩ Cl.1.de ho.Et hoc no.ꝑ ſtatutis facientibus mẽtionẽ de hoc.Hæc Pa.ĩ d. c.accuſaſti debet igitur accuſator p tres quadrageſimas pœnitere.
a 2.q 7. ſi qui ſunt]Ille,q calũniatus eſt ſemel non admittitur amplius ad accuſandũ, q̃a tũc p̃ſumit̃,malo zelo &c. vt dicit gl.ĩ c. veniẽs,de acc.in ver. ſilentiũ,Et tex.in l.ſi cui.§.1.de accu. & ib. gl. & Bar. q̃ tractant materiã regulæ, Qui ſemel malus, de re iu.li.6.
b De crimine ꝑpetrando]Facit q́ not.Bal in §. itẽ ſacramenta, col.ſi.p illũ tex. de pac.iur.fir.Si aliq̃s ꝓmittit ſe nõ denũciaturũ maleficiũ, & iurat,nõ valet iuramẽtũ, q̃a aperiret viã iniquitatis ad delinquendũ, allegat.Inn.in c.ad noſtrã,de iureiur. Itẽ ſi fiat ſtatutum,q́ quilibet exbannitus ſoluens mille, extrahatur de banno,non habet locum in eo,qui fuit exbannitus poſt ſtatutum conditum, Quia ſi traheretur ad futura,daret materiam delinquendi l.2. & ibi Salic. C.de generali aboli.Ita Bar.& Bal.in l.cum lex, per illum tex.ff. de legi.item reſcriptum dans remiſſionem pœnæ infligendæ ante delictũ commiſſum non valet. Salic.in l. caſtitati, C. de adul.quia remiſſio fit pœnitẽti: ſed pœnitere & operari ſimul ſtare non poſſunt. Quid autem de accuſatione ciuili,puta ad diuortium celebrandum ad commodum mariti?credo ſimpliciter pactum non valere,etiam ſi interueniat iuramentum, quia tunc tutius eſſet non accuſare,vt in d cap. quemadmodum. Et ꝑ hoc limitatur not.d. §. pacta, q̃a magis ſtringit iuramentũ, quã ſimplex pactum,ar. c. debitores,de iureiu. Facit,quod not. Ioan.And.in addi.Spe.tit. de donat. §. 1. verſic. quid ſi actum.
c Aut per abolitionem] Abolitio eſt peremptio accuſationis inſtitutæ per ſententiã ſecundũ. glo.in rub.C.de abolit.
d Non põt] Ratio,quia facit iniuriã reipublic. cui⁹ intereſt, ne delicta remaneant impunita, quia facilitas veniæ &c. 23. q 4. eſt iniuſta.
e C.vl. de cal.] Et not.ibi gl. 1. iuncto tex.q́ dicit q́ de calũnia cõuincitur accuſator eo ipſo,q́ nõ ꝓbat Idẽ tenet Bar.ĩ l.1.ff ad Tur.& in l.athletas §.p̃uaricator.ff.de inſa. & eſt gloſ.ſing.
f Prẽuaricando]Pa.in d.c.ſi.not.aliquos caſus,in quibus quis non præſumitur præuaricator nõ ꝓbando.

dacio vtatur, & huiuſmodi prohibitis, vel ex aliquo malo fine. de iſtis habes in l. 1. ff. de abol. & in l. 1. ff. ad Turpilia.

9 Vtrum poſt peractã pœnitentiã de peccato poſſit quis ſine peccato accuſare talem? Rñ. ſecundùm Inn. in ca. de his, de accuſat. ꝙ ſic, & tenet glo. ſimiliter a ibidem. Ratio eſt, quia per pœnitentiam ſatisfit Deo, ſed per punitionem, quæ imponitur in iudicio, ſatiſfit reipublicæ, vt cæteri timeant, & quietius viuãt. facit. C. de apoſta. l. hi qui, cum ſuis concordantijs. b

10 Vtrum ſemel accuſat⁹ poſſit de eodem iterum accuſari? Rñ. ꝙ non c. de his. de accuſa. quia de delicto vnius hominis ſæpius quæri nõ debet. ff. nau. cau. ſta. l. licet. §. vltim. 35. q. 9. veniam. c Fallit in duobus caſibus. Primus, ſi ſecundus accuſator doceat primum præuaricaſſe. ff. de præuaricato. l. 3. Secundus, ſi ſuum dolorem proſequens ignoret accuſationẽ ab alio inſtitutam. l. ſi cui, ff. de accuſatio. vide gloſſ. in d. ca. de his.

11 Vtrum accuſatus poſſit ſine peccato aliquid dare accuſatori, vt deſiſtat ab accuſatione? Reſpon. Innocen. in cap. crimina. de collu. detegen. quod quædam eſt cauſa criminalis, d & in hac ante inchoatam accuſationem e per gratiam deſiſtere poteſt, vt. ff. de his, ꝙ not. infa. l. furti. §. pactus, & ff. ad Turpil. l. mulier, & l. quęſitum poſt non licet, niſi vt habetur, C. de abo l. 2, & 3. & 5. q. 1. quidã. f & transfigere aliquo dato vel retẽto in crimine publico nõ licet. & ſi fiat trãſactio, nulla eſt, & accuſat⁹ habetur ꝓ conf. C. de tranſact. l. tranſigere. ff. de præuari. l. in omnibus. Vbi aũt eſt tale crimen, ꝙ irrogat pœnã ſanguinis, licet vnicuique ſanguinẽ ſuum redimere qualitercunque. ff. de bo. eorũ l. 1. vel pœnam detruſionis perpetuæ ſecundùm Pa. in c. 1. de collu. dete. q. a. licet tũc niſi in adulterio g di. l. tranſigere. In alijs aũt vbi pœna ſanguinis non irrogatur, tranſigere non licet niſi in crimine falſi h & vt in d. l. trãſigere. In crimine verò priuato trãſigere licet ſecundùm glo. in dicta l. tranſigere. & no. ꝙ ſecundum canones omne crimẽ dicitur publicũ, & ideo trãſigere non licet, vt de collu. dete. per totum, quia eccleſia pro nullo crimine imponit pœnam ſanguinis c. ſententiam ſanguinis, ne cle. vel mona. excepto vbi imponenda eſt pœna detruſionis perpetuæ, i vt.

a Glo. ſimiliter ibidem] Idem dic de peccatis remiſſis in baptiſmo, vt notat. glo. in c. gaudemus, de diuor. & in c. admonere. 33. q. 2. Et eſt communis opin. ſecundùm Ioann. de Anan. veruntamen videtur æquius, quòd nõ poſſit amplius accuſari, quia per baptiſmum tollitur omnis infamia. gl. in ca. ſine pœnitentia, de conſe. di. 4. vide gloſ. 49. diſtinct. in pri. & in cap. quod articu. 32. quæſt. 1.

b Concordantijs] Adde Pa. in in c. acccuſaſti, de accu. vbi quærit ſic. pone, quidam interfecit patrem meum, vel tutorem, & pœnituit, nunquid liceat mihi eum accuſare? Nam ſi non accuſo, perdo hęreditatem. l. 2. C. de his qui. vt in di. ſi verò accuſo, videor malo zelo moueri, ex quo egit pœnitentiã. Vin. dubitat, & plus ſibi placet, vt ab accuſatione abſtineatur. Ioan. And. tenet, quod licitè poteſt eum accuſare per no. in c. de his, de accuſa. Et hoc verius.

c 35. q. 9. veniã] Et diuina clemẽtia dimiſſa ſemel peccata in vltionem vlterius redire nõ patitur, de pœni. diſtinc. 4. ſi illic, vbi de hoc, & 2. quæſti. 3. §. notandum. Et vide infra, falſarius. §. 11. ibi notaui.

d Quædam eſt cauſa criminalis] Intellige, quando agitur criminaliter.

e Ante inchoatam accuſationem] Ideſt ante, quàm ſe inſcripſerit ad pœnam talionis.

f 5. q. 1. quidam] vtputa, quia per errorem, vel calorem, ſeu temeritatem accuſauerit, vel de conſenſu rei, & ſi aliqua paſſus fuerit.

g Niſi in adulterio] Ratio eſt propter frequentiam delicti, & nè ita frequenter contingat, fuit ſancitum, vt non tranſigatur. Alia ratio eſt propter honorem matrimonij, cui lex multum fauet per tex. not. in l. ſuper ſtatu, C. de qõ. ſecũdum Sali. & Moder. in d. l. trãſigere. Limita primò iſtud procedere ĩ adulterio vero: ſecus in præſumpto, quando pręmiſſa trina proteſtatione reperitur aliquis alloqui mulierem pręſumitur adulterium, & ſufficit talis præſumptio ad condemnationem. §. 1. & ibi Iac. de Belui. in autẽ. vt lima. & auiæ. Vbi dat hanc limitationem, quod in adulterio ꝓſumpto licitum eſt trãſigere. Sequũtur Bal. & Mod. in d. l. tranſigere. ſecundo limita. verum, ſ. ad ſinem impediẽdi proceſſus criminales: cũ poteſt fieri pax, vt euitetur rancor aſ, & inimicitia: Barto. cõſi. inci. dñõ pt̃ãti rochæ.

h Niſi in crimine falſi] Rõ eſt, quia condẽnat⁹ de falſo eſt quaſi mortuus, cũ multũ homines deteſtentur hoc crimen, & nulla ſides iſtis amplius adhibeatur, vnde tenent multi, quos ſequitur Bart. in d. l. tranſigere, quòd in crimine falſi poteſt indiſtinctè tranſigi; quæcunque pœna veniat imponenda prædicta ratione.

i Pœna detruſionis perpetuæ] Licẽt contrariũ ſenſerint Io. An. & d. Ant. in c. 1. de collu. dete. Sed primum tenet Card. in c. ſi. de tranſact. Et placet Pan. in d. c. per no. per Innoc. in c. qualiter & quando, de accuſa.

dictum eſt. a Et quæ dicantur crimina publica de iure ciuili, habes infra, crimen. §. 7.

12 Vtrum accuſatus teneatur reſpondere veritatem? dic vt infra, confeſſio delicti, in princip.

13 Vtrum liceat accuſatò calumnioſè ſe defendere? Reſp. ꝙ non, etiam ſi iniuſtè accuſaretur quia hoc eſſet genus vindictæ, quæ ſine peccato fieri nõ poteſt, imò poſt iuramentũ de calumnia receptum b eſſet periurus. Quãdo etiam iuſtè accuſatur, defendendo ſe ſecũdum iuris ordinem ſemper debet pro poſſe accuſatorem excuſare, nec peccat ſe defendendo ſecundum ordinem iuris, ẽt ſi accuſator remaneret infamatus ſecundũ Scotũ in. 4. di. 15. quia non tenetur ſe prodere, vnde põt quaſcunque exceptiones cõpetentes proponere & appellare, & alia iuridica facere non tñ mendaciũ dicere, quia peccaret mortaliter ſecundũ Sco. vbi ſupra. appellare autem cauſa moræ afferendæ, nè contra eũ iuſta ſentẽtia detur, nõ licet; quia calumnia eſt; concordat Tho. 2. 2. q. 69 art. 2. & Ricar. in 4. di. 15. ar. 5. q. 3.

14 Vtrũ accuſator teneatur ſe iſcribere ad pęnã talionis c vide ĩ. inſcript. §. 1.

15 Ad quid tendit accuſatio? Reſp. Pa. in c. ſuper his de accuſ. ꝙ tendit ad depoſitionem ab officio, & beneficio. & ſi crimen ſit enorme, ad perpetuũ carcerẽ, vt in c. tuæ, de pœ. & hoc de iure canonico, ſed de iure ciuili tẽdit, vt puniatur debita pœna. denũtiatio verò tendit ad correctionẽ, non ad puniendũ peccatũ pęna condigna, ſed vt deſiſtat a peccato, & hoc procedit tã in denuntiatione euangelica, quã canonica, tam iudiciali, quã extraiudiciali.

ADIVRATIO creaturarum q d eſt? Reſp. Ric. in 3. diſ. 37 ar. 3. q. 2. eſt per inuocationem diuini nominis, vel alterius rei ſacrę obſecrando, vel imperando inclinare eas ſecũdũ ſe, vel in comparationem ad eas ad aliquid agẽdum, vel patiendum.

1 Vtrum adiuratio hominis ſit licita? Reſ. qui ſupra ibidem, ꝙ aut adiurans intendit eos inclinare ad bonũ, aut ad malũ culpæ. Primo modo aut adiurat obſecrãdo, & ſic non accipit nomen dei in vanum ſic enim adiurauit Apoſtol⁹ ad Ro. 12. obſecro vos per miſericordiam dei, vt exhibeatis corpora veſtra &c. aut adiurat imperando, & tũc ſubdiſtingue. Aut adiurat eũ q ſibi tenẽ obediẽ & ſic licet.

caſa vbi dicit; quòd iſte pœna ęquiparatur morti. Sed Bar in l. 2. ff. de pub. iudi. & Bal. in l. reos, C. de accu. tenent, quód ęqui paratur damnationi in metallum, ideo non eſt licitum tranſigere. Ita in ſpecie tenent. d. Ant. & Imo. in c. 1. de collu. dete. & Ale. in d. l. tranſigere; C. de tranſact.

a Vt dictũ eſt] Pro intelligentia ſcias ſecundũ Panor. in c. 1. de collu. det. quod multis modis poteſt quis a lite recedere. primo proprio motu & autoritate, quia ſic ſibi placet. ſecundo per gratiam, quia ad ꝓces rei vult recedere a lite tertio per tranſactionẽ vt quia recedit a lite aliquo ſibi dato vel retẽto, nam illa propriè eſt trãſactio c. ſup eo, de tranſactioni. quarto per abolitionem, videlicet, impetrando à iudice facultatem recedendi, & vt accuſatio aboleatur, deleatur, & cancelletur ex aliqua cauſa, q a per errorem, vel calorem iracundiæ eum accuſauit, vel ex aliqua cauſa legitima, vt eſt. l. 2. C. de abolit. vide text. cum gloſ. 2. q. 3. ſi quem pœnituerit. Dic ergo his præmiſſis aut quęritur, nũquid liceat recedere a lite in cauſa ciuili, aut criminali. primo caſu ante oblatum libellum licitum eſt regulariter recedere ẽt motu proprio, etiam per gratiam, & trãſactionem, quia inuitus non compellitur agere. C. vt nemo inuitus in rubro & nigro, & not. in c. cauſam, de dol. & contu. Quandoque tamen ratione infamię, quia reus vult recedere de ciuitate, actor compellitur agere, vt l. diffamari, C. de inge. & manu. & c. conquerente, ſecundùm vnam lectionẽ, de offi. ordi. Et quod no. gloſſ. in d. l. 1. C. vt ne. iniu. poſt oblatum vero libellum, & fortius poſt conteſtationem litis non licet recedere ab ea propria autorite, imo compellitur agere. d. ca. cauſam. Et in aut. qui ſemel, C. quomodo & quando iu. niſi velit renuntiare litiſ, & cauſæ in totum, vt l. poſt quam liti, C. de pac. ſed per gratiam & tranſactionem licitus eſt receſſus, niſi ſit famoſa, q a tunc recedens ſine autoritate iudicis notatur infamia; gloſſ. in cap. 1. de collu. dete. & l. furti. §. pactus, ff. de infam. vel niſi ſit talis cauſa, quæ non dependeat a voluntate litigantium. Item alia cauſa ſpiritualis, in qua nõ poteſt interueniri tranſactio ſtrictè ſumpta, dicto cap. ſuper eo, de tranſact. Item ſi eſt cauſa popularis, nõn licet tranſigere, niſi deferendo iuramentum, vt l. cũ quis. §. in popularibus de iureiuran. Et idem dic, quando cauſa eſt criminalis, ſed ciuiliter intentatur, Si vero in caſu ſecundo cauſa eſt criminalis, dicatur vt ſupra.

b De calumnia receptũ] Præſtatur in hoc iuramentũ, vt in c. inhærentes, eo. tit. & tunc, videtur calumniari falſum dicendo, fraudem & dolum adhibendo, Et talia vim habent mendacij.

c Ad pœnam talionis] Tu tamen dic ſecundùm Ioannem Andreæ in rubrica de accuſationibus, quia

Aut adiurat eum, in quem nullam hẽt poteſtatẽ, & ſic aſſumit nomẽ Dei in vanũ, quia vſurpat poteſtatem in alium, quã non habet quantũ in ſe eſt; & peccat mortaliter, ᵃ ſi autem adiurans intendit inclinare illũ, quẽ adiurat ad malũ culpæ, ſic nomẽ Dei in vanũ aſſumit.

2 Vtrũ adiuratio ᵇ dęmonum ſit licita? Reſp. q ſupra ibidẽ, aut adiurat imperando, aut obſecrando. Primo modo, aut vt ipſum doceãt vel obſequium aliquod faciant; & ſic illicitũ eſt; quia pertinet ad quandam familiaritatem, vel ſocietatẽ: licitum tñ eſt aliquãdo, ſ. cũ aliqui ſancti viri ex ſpeciali inſtinctu ſpũs ſancti, vel reuelatione diuina vtuntur miniſterio dæmonũ ad aliquos effect⁹. ᶜ Aut eos adiurat ᵈ vt a ſe, & a ꝓximis expellat; & hoc licet, qa ſunt aduerſarij noſtri obſtinati; & ſic intelligitur illud Marci vltimo, In nomine meo dæmonia eijcient &c. ᵉ adiurare autem eos obſecrando ſemper illicitum eſt, qa ſic quoddam ſignum familiaritatis importat.

3 Vtrum adiuratio creaturarum irrationabilium liceat? Reſp. Ric. vbi ſ. ꝙ aut adiurantur ſecundũ ſe, & abſolutè, & qui ſic eas adiurat; nomen Dei aſſumit in vanum, quia non intelligũt adiurationem illam. Aut adiurantur in relatione ad aliũ, & hoc dupliciter, aut in relatione ad deum, vt cũ aliqui ſancti ad infidelium conuerſionem, & infirmorum in fide confirmationẽ inuocant nomẽ domini ad hoc, vt ei⁹ virtute ipſe creaturæ irrationabiles adiuratę aliquo motu moueãtur, q nõ eſt per earũ virtutẽ naturalẽ; & ſic licet. Aut adiurantur in relatione ad diabolum ad hoc, vt diabolus ab eis repellatur, nè eis vtatur vt inſtrumẽtũ ad nocen. & ſic adiurant̃ ab exorciſtis eccleſiæ; & ſic etiam licet.

4 Vtrũ adiuratio illicita ſit peccatũ mortale? Rñ. vt colligo ex verbis ꝑfati Ric. vbi ſ. ꝙ ſic ex ſe, quia ſic eſt directè contra ſecundũ pręceptum, Non aſſumes nomẽ Dei in vanum, Exo. 20.

ADMINISTRATIO ᶠ legitima & libera eſt, qñ quis põt iudicio agere, & conueniri, & ẽt extra iudicium de aliqua re diſponere ᵍ facit. c. ex literis, de ꝓba. & ibi Inno. allegat l. 2. in §. 2. C. de iur. calum.

1 Vtrũ adminiſtrator ʰ teneatur de mala adminiſtratione ſatisfacere? Rñ. ſm Inno. in c. ex præſentiũ, de pign. ꝙ ſic. & ille, cuius eſt adminiſtrator, habet actionem negotiorum geſtorum ꝯ eum, qui male adminiſtrauit. ff. de neg. geſt. l. 3. §. vlt. 12. q. 2. ſi qua de rebus, & c. ſi quis qualibet cõditione. Vnde aduerte, ꝙ tenetur adminiſtrator ſm glo. in l. cũ oſtendimus, ff. de fideiuſſ. tu. de dolo, vt ibi, & lata culpa, & l. curatoris, C. de neg. & ẽt leui, vt l. quicquid, C. arbi. tu. de dolo ſolùm tenetur ſm glo. in l. 3. in §. interdum, ff. de neg. geſt. qñ mea affectione ductus ſolũ adminiſtrauit, & lata culpa, q̃ ęquiparatur dolo, vt l. qđ Nerua, ff. depo. de leui verò tenetur vt cõiter, vt in d. l. qcquid. Aliqñ ẽt de leuiſſi-

volẽs accuſare, tria habet in litis exordio neceſſaria, videlicet libellũ offerre, ſe expreſſe ad pœnã talionis obligare, & fideiuſſorem de lite ꝓſequẽda dare, vt probatur expreſſe per tex. & ibi Bal. in l. qui crimẽ, C. q accuſare nõ poſſunt.

a Peccat mortaliter] vt fecit Cayphas, qui Matthæi. 26. Chriſtum adiurauit dicẽs, adiuro te &c.

b Facit index libror. prohibitorum, reg. 9. P. V.

c Ad aliquos effectus] vt fecit Sanct. Iacob. qñ præcepit dæmoni, vt duceret ſibi Hermogenẽ.

d De exorciſtis Concil. Tride. c. 22. ſeſſ. c. ij. de refor. catechiſ. de ſacra. ordi. cap. iam verò. P. V.

e Dæmonia eijcient] Et Luc. 10. ecce, ait dominus, dedi vobis poteſtatem calcãdi ſupra ſerpẽtes, & nihil vobis nocebunt.

f Adminiſtratio] Adminiſtrator eſt tutor, curator, ſyndicus œconomus &c. & dicitur ab adminiſtrando. Vnde & Angeli dicuntur adminiſtratorij. Heb. 1. Et adde l. nam & nocere, ff. de pact.

g Diſponere] Executor vltimę volũtatis tenetur reddere rationẽ de adminiſtratis, tex. eſt in l. 1. §. officio, ff. de tute. & ra. di. Et idẽ eſt in omni adminiſtratione ſecundùm Bar. & Iacob. de Are. in tantum, ꝙ cõſulit Rom. conſil. 414. inci. quò ad primum quo quæritur, ꝙ maior natu, qui poſt mortẽ patris adminiſtrauit bona fratris minoris, tenetur ei reddere rationem de adminiſtratis, & fortius filius fami. qui viuo patre adminiſtrauit, tenetur poſt mortem patris reddere rationẽ fratribus de adminiſtratis. Ita ſingul. tenet Pau. conſil. 12. incip. vt clarè materia thematis liqueat ſexto dubio vbi ad hoc bene põderat arguendo à ſpeciali tex. in l. cum oportet. § non autem, C. de bon. quæ li. ſecus tamen eſt in patre, qui adminiſtrauit bona aduẽtitia. & contra tutorem non edentem rationes, vel non reddentem illas ſeu reſtituẽtem iuratur in litem gloſſ. eſt ſing. & no. in l. 1. in §. officio, ff. de tutel. & ra. diſtra. Et dicit ibi Bart. fortè non reperies ſibi ſimilem.

h Adminiſtratio bonorũ monaſteriorum ad quos ſpectet Cõcil. Triden. ſeſſ. 25. c. 2. de regu. adminiſtratores piorum locorũ quibus, ratiõẽ reddant. 22. c. 9. qui

qui ſint bonorum epiſcopatus ſede vacãte ſeſſ. 24. capit. 16. de refor. Catechiſm. in præceptum, Nõ furtum facies. Pet. Vend.

a Animo deprædandi] Vel ſi pupilli. §. ſed & ſi quis. ff. de neg. geſt. Iſte talis non habet actionem, niſi in quantum ſit factꝰ locupletior is, pro quo geſſit negotia. Sed quæritur, quõ cognoſcetur eũ habuiſſe animũ deprædãdi. Hoc dicit Bart. in l. ſi pupilli. §. ſed & ſi quis, ꝙ ſi aliquid celat, vel ſupprimit tempore reddendæ rationis preſumetur, quod talem animum habuerit à principio, ar. in l. ſed, & vl. §. perinde, ff. ad Mace. Et facit ſimiliter. Nam qui celat res hæreditatis, perdit beneficiũ Falcidiæ. l. Paulus, & l. beneficium. ff. ad legẽ Falcid. & l. ſancimus §. de illo. C. de iur. delib. Et ſi hoc eſt in geſtore, multomagis in tutore & ſic debet determinari. l. 3. §. ſufficiat, ff. de contra. iudi. tute. quia non requiritur, quòd pupillus ſit locupletior, niſi quãdo tutor acceſſit animo deprædandi.

b Et inſolita fecit] Vt emendo ſeruos, qui vno ſolo anno ſeruierunt, vel vaſa vitrea. d. l. ſi negotia.

ma, vt qñ diligentiſſimus erat geſturus. l. ſi pupilli. §. videamꝰ, ff. de ne. geſt. aliqñ de caſu, vt in caſibus. 5. poſitis in l. ſi negotia, ff. de ne. ge. gl. 3. Primus, ſi acceſſit animo ᵃ depredãdi. Secundus, ſi noua negotia, & inſolita fecit. ᵇ Tertius, ſi culpa præceſſit. Quartꝰ, ſi fuit in mora. ᶜ Quintꝰ, ſi caſũ recepit. ᵈ No. ẽt ꝙ adminiſtratus non ſolũ habet actionẽ ꝯ adminiſtratorẽ, ſed etiã ꝯ hæredes, & intelligit Inno. vbi ſ. qñ dolo, vel lata culpa aliqd geſſit, ꝙ hæredes tenẽtur. Si verò ex leui culpa, nõ tenẽtur hæredes niſi in caſibus. 4. quorũ tres ponũtur in l. 1. C. de hære. tu. Primꝰ, ſi lis fuerat inchoata ꝯ tutorẽ. Secũdus, ſi aliquid ad eos peruenit de rebꝰ adminiſtrati. Tertiꝰ, ſi de bonis adminiſtrati alijs ex gratia ᵉ ꝯceſſit, qa ff. đ fur. l. ſi pignore, dr̃ ſpecies lucri eſt ex alieno largiri & bñficio ſibi debitorem acquirere. Quartus ponitur in gl. d. l. cum oſtendimus, ſ. ſi nõ explicet inchoata per defunctum, quia tenetur de leui ẽt. l. quicquid, C. arbi. tutel.

2 Vtrum ſcienter cõmittens adminiſtrationem indigno, teneatur ipſe de mala adminiſtratione? Rñ. ꝙ ſic ſm Inn. in c. ex ratione, de æta. & qualita. allegat. ff. ad municip. l. Lucius. §. imperator, ff. de magi. conuen. l. 1. in prin. per totum, ᶠ & peccat mortaliter.

3 Quis dicatur hẽre adminiſtrationẽ in eccleſiaſticis, vide ĩ. legatum. 1. §. 16.

ADMONITIO an dẽat, fieri añ denũtiationẽ? Rñ. ꝙ ſic, eſt gl. in c. qualiter, & qñ, el 2. de accuſa. & no. gl. in c. licet Heli, de ſimo. vide de hoc ĩ. denũtiatio, in prin. & §. 2. & 10.

1 Vtrũ añ admonitionẽ ꝯſtituatur in mora, q eſt obligatꝰ ad aliqd dandũ, vel faciendũ ſine determinatiõe temporis, vide ĩ. mora. §. 1.

ADOPTIO ᵍ eſt legitimꝰ actꝰ, per quem qui filiꝰ nõ eſt, pro filio habetur penê naturam imitãs, inſti. de adop. in gl. diuiditur aũt vt habet in l. 1. & 2. ff. de ado. qa vna dr̃ arrogatio, ʰ qa rogatur, i. interrogatur qs, an velit iſtũ habere patrẽ, & pater iſtum in filiũ. Alia ſtat in noĩe gñali, ʰ & ſupponit hic pro ſpecie. ſic in hoc nomine creditor ⁱ. ff. ſi cer. pet. l. 1. & 2. §. mutui.

1 Vtrũ adoptio, & arrogatio ĩ oĩbꝰ ꝯueniãt? Rñ. ꝙ ſic niſi ĩ aliqbꝰ ſpãlibꝰ q̃ sũt 5. Primũ, qaadoptio ſit cuiꝰli

c In mora] l. cum res, in fin. ff. de leg. 1.

d Caſum recepit] ff. de nego. ge. l. ſine. Et nota, quòd in his omnibus non ſufficit vtiliter eſſe cæptum, niſi ſequatur effectus, vt ibi gloſſ. Et ad hoc etiam. l. negotium, C de nego. geſt.

e Alijs ex gratia] Vel poteſt intelligi, quãdo potuit quęrere pupillo, & alijs conceſſit. Idem de rectore, qui ob negligentiam ſuam paſſus eſt rẽ eccleſiæ præſcribi, quia tenetur de proprio patrimonio ſatisfacere, gloſ. eſt ſin. in c. placuit 2. 16. q. 3. Quod ſing. not. & refert Pau. in c. ex præſentium, de pign.

f L. 1. in prin. ꝑ totũ] Dũ tex. dicit, Parui. n. refert, nominauerint, vel fideiuſſerint, an ĩ ſe ꝑiculũ receperint.

g De adoptione hominum in filios Dei, adde catechiſ. in oratio do. in dicti. pater, & in dict. noſter. P. V.

h Quia vna dicitur arrogatio] Arrogare ĩ alia ſignificatiõe dicitur aſcribere, vnde arrogans, i. ſibi oĩa aſcribẽs. arrogãntia, i. ſuperbia.

i Alia ſtat in nomine generali] Scias ꝓ intelligẽtia ꝙ adoptio ſic in genere eſt actus legitimus ꝑ quẽ vel ſit trãſitus in poteſtatẽ, vel ſaltẽ ius inteſtatæ ſucceſſionis defertur, penè naturã imitãs, & non dico naturali vinculo concurrente, vt dicebat Ang. Are. Inſtit. eo. in prin. cũ ſit, ꝙ ẽt ſine naturali vinculo ſiat trãſitꝰ in poteſtatẽ, vt eſt in arrogantẽ l. cũ in adoptiuis, C. eo. In ſpecie aũt ſic deſinitur. Adoptio eſt actus legitimꝰ, ꝑ quẽ ſit tranſitus in ꝑtãtẽ de ꝑtãte cũ magiſtratus autoritate naturali vinculo cõcurrẽte, quo nõ concurrente nõ ſit tranſitus, ſed ſola ſucceſſio ab inteſtato, & not. ꝙ optio idem eſt, quod electio, quod enim optamus, & eligimus. Vnde adoptio quaſi electio, & ad ſignat diſtantiã, qa nõ adoptatur filiꝰ. Arrogatio aũt eſt actus legitimus, ꝑ quẽ homo ſui iuris principis autoritate alterius poteſtatẽ ingredit̃.

K Sic in hoc nomine creditor] Credere dr̃ quaſi fidẽ habere, ſeu confidere Vnde & quia in omnibus cõtractibus fidẽ habemus ei, cũ quo contrahimus, & de eo confidi-

confidimus, ideo dicimur ei credere, & ſic creditor nomẽ ẽ generale. Ita declarat Bar. ĩ d. l. 1. ff ſi cer. pe.
a Apud eum plena ſit actio.] gl. in d. l. 1. aliter exponit, dist. plena legis actio, ideſt apud quem explicantur actus legitimi, ſcilicet adoptio, emancipatio hæreditatis aditio,

bet magiſtratus competentis autoritate, dum tamen apud eum plena ſit actio a ſcilicet merum b & mixtum imperium, C. de adoptio. l. prima. Arrogatio autem tantum ſit autoritate principis, c inſtitu. eod. in principio. Secundùm, in arrogatione requiritur vtriuſque verbum expreſſum, in adoptione non: vnde infans d non poteſt arrogari, ſed adoptari ſic. ff. de adoptio. l. 2. & l. in adoptionibus, hoc probatur. Tertiũ, quod arrogatio ſtatim arrogatum, & res ſuas & liberos, qui erant in ſua poteſtate, ſubijcit e poteſtati arrogatoris. ff. de adopt. l. ſecunda. §. vltim. Adoptio verò non, niſi in caſu, quando ſcilicet datur auo materno, vel ſi poſt f emancipationem genuit filiũ, & auo paterno dederit, Inſtitu. de adoptio. §. ſi vero arrogat. ergo qui eſt ſui iuris, adoptatur verò exiſtens in aliena poteſt. Quartum, quòd arrogator tenetur ſatiſdare de reſtituendis illis bonis perſonis, ad quas eſſent ventura, ſi arrogatus, permanſiſſet in ſtatu ſuo. g ff. de adoptio. l. nec ei. §. final. h Quintum, quòd ſi arrogator emancipauerit eũ, vel exhæredauerit ſine cauſa, tenet̃ ei relinquere quartam partem ſuorum bonorum, i eorum ſcilicet, quæ habiturus fuiſſet ab inteſtato ſecundum gloſſ. in l. ſi arrogator, ff. e. quæ quarta nõ eſt augmentata per auth. de tri. & ſe. ſecundùm Bar. ibi inſtitu. de adopt. §. cum autem impubes. Adoptiuo verò nihil tenetur de neceſſitate relinquere. C. eo. l. 1. & 2. ſi tamen moriatur adoptator ſine teſtamento, ſuccedit in bonis eius. l. pen. C. de adop. poſt medium, niſi ſit legitimè emancipatus.

2 Vtrum arrogatus in filium filij ſui acquirat quartam partem bonorum ſicut arrogatus ſimpliciter? Reſ. Azo in ſum. inſti. de ado. ꝙ ſi pater adoptat aliquem loco nepotis, ſi filius conſentit, mortuo ſuo patre hic arrogatus in poteſtatem fi-

Vt de re iudic. l. act⁹. vel. i. apud eum, qui habet cõtentioſam iuriſdictionem, ideſt qui poteſt cognoſcere, & ſententiam ferri in inuitum, & voluntariam inter conſentientes, vt præſtare autoritatem manumittere volẽtibus, vel adoptare, vel apud quem eſt, altera tantum, vt ff. de offic. procon. l. 2. Et ſunt etiam illi magiſtratus municipales, vt ff. eod. l. magiſtratum, & inſti. eo. §. 1. in ver. magiſtratus, ſcilicet cuiuſcunque ordinarij, etiam defẽſoris ciuitatis.
b Scilicet merũ & mixtũ] Ideſt liberum, & eſt iuriſdictio, quę officio iudicis nobili expeditur, vel per actionẽ publicam vtilitatem reſpiciẽs principaliter. Mixtum autem dicitur, quia partim capit à mero, & partim à iuriſdictione, & iſtud reſpicit priuatam vtilitatem: vide plenè per Bar. in l. imperium, ff. de iu. om. iud.
c Tantum ſit autoritate principis.] Licet Ioann. Fa. in §. adop. inſti. eo. aſſignet diuerſas rationes, quare tantum ſit autoritate principis, tamen vera ratio eſt quam tenet Cy. & Ang. in l. 2. ff. eo. quia in adoptione adeſt bonum conſilium patris naturalis, de quo lex confidit. l. quidam cum filium, ff de hæred. inſti. ideò contenta eſt ſola autoritate magiſtratus. Secus in arrogato, quia eſt ſui iuris, ideo requiritur tanta ſolemnitas, & dico tanta, quia quæ poſſunt fieri per ſolum principem, cẽſentur adeò difficilia, quòd quodammodo impoſſibilia dicuntur. An autem poſſit committi à Papa, vt inferior principe arrõget, vide Io. Fa. vbi ſupra.

d Vnde infans] Limita tamen hoc ſecundum gl. in l. 2. ff. de adopti. niſi coniuncti affirmauerint apud præſidem hoc infanti expedire, ar. d. l. 2. ff de adop.
e Subijcit poteſtati arrogatoris] Et ſic no. quod arrogatus mutat familiam, & ſic capite minuitur. vnde ſi feciſſet teſtamentum rumperetur.
f Si poſt emancipationẽ] Vult dicere. Si ego ſum à patre emãcipatus, & procreo filiũ, quem do auo paterno, ideſt patri meo, ipſe trãſit in poteſtati adoptantis. Nã ſi non eſſem emãcipatus, etiã filius meus eſſet in poteſtate patris mei, ſed nõ tranſeunt bona hoc caſu, cum non habeat Adoptio verò ſi ſit extraneæ perſonæ, nihil tranſit in adoptantem, ſed ſolum defertur ſucceſſio ab ĩteſtato ipſi adoptato. §. ſed hodie, inſtit. eo.
g Permanſiſſet in ſtatu ſuo] Intellige, quando arrogatur minor quia tenetur ſatiſdare; patet quia illa ſatiſdatio non durat, niſi vſque ad pubertatem. Ratio, quia ſatiſdatio ſit, nè p arrogationem dãnificentur venientes ab inteſtato Sed poſt pubertatem etiam arrogatus potuiſſet facere teſtamentum manendo ſui iuris, & inſtituẽdo, extraneos. Et intelligitur iſta cautio, etiam ſi teſtaretur.
h L. nec ei. §. fina.] Pone caſum, ſi arrogans ſit pauper, & honeſta perſona, & arrogatus ſit diues, permittitur enim, ſi fiat ſatiſdatio de reſtituenda hæreditate arrogati venientibus ab inteſtato, ſi impubes decedat, d. §. fin. cum l. ſeq. Et ſi fuerit omiſſa ſatiſdatio, datur vtilis actio in arrogatorem, eo. tit. ff. l. ſi his verbis.
i Quartam partem ſuorum bonorum] Et ſtatim arrogator reſtituet bona ipſi emancipato, & poſt mortẽ tenetur relinquere quartã partẽ. Illud probat no. text. in § cum autem, inſt. eo. in ver. Tunc, quò ad primum, quod denotat extremitatem tẽporis. l. quarta, in ſi.

ſin ſi. ff. de condi. & demon. Et ſecundum in ver. relinquere, quod propriè pertinet ad vltimas voluntates. l. ſi §. 1. ff. de tabu. exhi.
a Nec agnoſcitur] Facit tex. in l. ſi quis nepotem, ff de ado. ſi autem non conſentiat filius, tamen agnoſcitur. i. appropinquatur, ſeu agnatus ſit ei. i. auo hic nepos. & ſuus efficitur hæres etiam inuito filio, nec reincidit in poteſtatem eius, ſiue dicas eum ſuccedere vt filium, licèt non ſit filius, ſiue vt nepotem, quaſi ex altero filio patre mortuo natum: quo caſu æqualiter cum patruo admittitur, inſti. de hæredi. quæ ab inte. defe. §. cum autem.
b Adoptionis] Cum igitur non poſſit eſſe adoptio, quia caret forma, quæ dat eſſe rei, & conſeruat in eſſe, c. tua, de ſponſali. cum ſimi. non impediet etiam matrimonium.
c Nec per procuratorem] Ratio poteſt eſſe, quia arrogatus debet interrogari, vel quia tractatur de patrimonio alterius. Bart. tamen in d. §. nihil dicit de ratione. Tamen abſens principe permittente poteſt arrogari, vt ibi per eum.
d Caſtrati] Nũquid presbyter poſſit adoptare. Hoſt. in rub. de cog. le. ſentit, ꝙ ſic. idem Pan. in c. vnico, de cog. leg. & pro hoc videtur gloſſ. in §. ſed & illud, inſti. de adop. in ver. non poſſunt. videtur tamen mihi hoc abſonum, cum tales debeant vacare diuino cultui, vt in c. duo ſunt genera. 12. q. 1. & in c. cui portio. debe. 16. q. 1. Item quia non debent filijs theſaurizare. Item quia poſſet fieri fraus habendo tales filios adoptiuos, vt filij ſacerdotis naturales reputarentur adoptiui, ar. c. fin. de coha. cleri. & mulie.

lij, cui arrogatus fuit, trãſit nec agnoſcitur a auo ſuus hæres. ſi autem filius non conſenſerit, mortuo patre non reincidit in poteſtatẽ, ſed agnoſcetur auo ſuus hæres, vel tanquam nepos, licèt in filiũ non adoptauerit, vel tãquam eum, quem videtur ſu⁹ animus voluiſſe eſſe ſibi hæredem. idem dic de adoptato in nepotẽ, vel deinceps quod põt fieri, vt inſt. de adop. §. licet, excepto ꝙ non trãſit in poteſtatem patris adoptantis. & quod dixi de maſculis, dic de fœminis.

3 Vtrũ fiat adoptio, ſi qs dicat coram multis accipio te in filium meum? Rñ. Pa. in c. vnico, de cognat. lega. ꝙ nõ. l. nõ nudis, C. de ꝓb. niſi ſeruetur forma, de qua ſupra, ſ. ꝙ fiat autoritate magiſtrat⁹, vel principis, ꝙ eſt de ſubſtãtia adoptiõis, b & verbũ in arrogatione, vt dictum eſt in principio.

4 Quis poſſit adoptari? Rñ. ꝙ quilibet tã maſcul⁹, quã fęmina. ff. de adop. l. nã & fratres, dummõ ſit pñs. l. neque abſens, ff. eo. nec p procuratorem c fieri põt. l. poſt mortem. §. neque. ff. e. rõnẽ huius habes p Bart. in l. Gallus. §. forſitan, ff. de liber. & poſthum.

5 Vtrũ qs poſſit adoptare in fratrem, vel ſororem? Reſp. ꝙ non, vt l. nec apud, C. de hær. inſt. & ibi Ange. ita ꝙ nec ẽt in patrem, qa contra naturam.

6 Quis aũt non põt adoptare? Rñ. ꝙ caſtrati, d & dicuntur caſtrati, qui ſic nati ſũt, vt nũquã generare poſſint; ſed ſpadones ſic & dñr hi, qbus abſciſſũ eſt membrũ genitale ſpata vel cultello. Itẽ nec fœminę niſi ex reſcripto principis in ſolatiũ filiorũ amiſſorũ. Itẽ qui nõ ꝓcedit per 18. annos eũ quẽ vult adoptare, vel arrogare. Hæc habẽtur inſti. de adop. Item qui non habet 40 annos nõ põt arrogare e licèt adoptare poſſit, niſi iuſta cauſa interueniente. l. ſi pater §. vl. ff. de ado. & iuſta cauſa eſt morbus, aut cõiunctio perſonæ aliàs debet intẽdere generationi. vt in d. §. vltimo. f

7 Vtrum impediat matrimoniũ, vide infra matrimonium. 3. & 8. impedimẽto.

Adoratio

ADORATIO, quæ idem eſt qđ veneratio vtrum requirat actũ g corporalẽ? Reſpõ. quòd ſic. dicit enim Dam. 4. li. quòd quia conditi ſumus ex duplici ſubſtantia, h ſcilicet intellectuali, & ſenſibili, ita deo duplicẽ adorationem debemus, ſcilicet in anima, quæ cõſiſtit in interiori motu animæ, & corporalem, quæ cõſiſtit in exteriori motu corporis, & quia in omnibus actibus latriæ, illud qđ eſt exteri⁹, refertur ad illud, quod ẽ interius ſicut ad principali⁹, ideo exterior adoratio fit propter interiorem, vt. ſ. ꝓpter ſigna humilitatis, quę corporaliter exhibem⁹ excitetur affect⁹ noſter, q ꝓce-

e Nõ põt arrogare] Arrogatio nõ põt fieri ſine cãæ cognitione, quæ verſatur circa multa poſita in l. ſi pr̃ §. in arrogationib. & ĩ l. nec ei, ff ẽ a lo. Vr̃ ẽt, ꝙ arrogatio non poſſit fieri per procuratorem. Sed bene p nunciũ, vt l. neq. abſens, & l. poſt mortem. §. ſin. ff. de adoptio.
f Vt in d. §. vl.] Per illum tex. dicit Bal. ibi ꝙ magis eſt attendendum gñationi ſiliorum, q̃ ingreſſui religiõis, vñ filius vnicus regis peccaret ſm eum, ſi ingrederetur religionẽ. Sed hoc dictum eſt contra euangelium Mat. 19. ſi vis perfect⁹ eſſe &c. & quia religioſus ẽ in ſtatu perfectionis, c. quãtũlibet 47. diſtin. Facit pulcher text. in authent. de monachis, in princ.
g Facit Catech. de oratio. c. q̃ rõ in orando. P. V.
h Ex duplici ſubſtantia] Pro hoc c. in quadam, de cele. miſſ. & in c. inter cætera, de off. or. ex quo infert ibi Pa. quod vnuſquiſque duplici indiget cibo, ſ. corporali quò ad corpus, & ſpirituali quò ad animam.

Reſp.

a Reſpon. quòd non] Maximè illa, quæ fit corde, tũ quia deus eſt vbique, tum quia dicit Pau. 1. Ti. 2. Volo viros orare in omni loco leuantes puras manus.
b Vel tres] Quarto propter aſſecurationem. Nam diabolus vbique moleſtat creaturam, orantem maxime, prima Pe. 5. Aduerſarius veſter diabolus, &c. Sed in locis ſacris conſtringitur eius poteſtas tum propter cõſecrationem eccleſiæ, quæ terribilis eſt dæmonibus, tum propter cruces, & reliquias ſanctorũ & huiuſmodi.
c Catechiſ. in illam partẽ præcepti. i. Sex dies operaberis. P. V.
d Heſter. 13.] Dæmon non eſt adorandus, quia obſtinatꝰ eſt in peccato, ſimiliter nec malꝰ prælatꝰ dũ actu peccat.
e Concil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 1. de cul. & ven. ſanct. ſacra. P. V.
f Diſt. 9] Concor. Tho. 3. part. q. 25. ar. 1. & in 3. diſtint. 9.
g Vide Concil. Triden. ſeſ. 25. c. 2. Catechiſm. in præcep. non habebis deos. & de orati. ca. quis orandus ſit. P. V.
h Adoratione eadem cum Chriſto ſcilicet latriæ] Tene, quod hic dicitur. Et ratio eſt, quia eodem honore honoratur purpura cum rege, vt dicit Scotus, &

dit per ſenſibilia ad intelligibilia. vnde genuflexiones ſignant noſtram infirmitatẽ reſpectu dei, & proſternimus nos, quaſi nihil nos eſſe ex nobis profitentes.

1 Vtrũ adoratio requirat locum determinatum? Reſ. ꝙ non [a] principaliter, quaſi ſit de neceſſitate eius, ſed bene requirit ſecundũ cõdecentiam, ſicut & alia ſigna corporalia ſecũdũ illud Io. 2. domus mea domus orõnis vocabitur. & iõ Ioan. 4. Venit hora, in qua veri adoratores adorabũt in ſpũ, q eſt principalis actus adorationis, vt dictũ eſt. Locꝰ [b] tñ requiritur, nõ pp eũ, q adoratur, ſed pp adorãtes. Primo pp loci cõſiderationẽ, ex qua ſpãlẽ deuotionẽ concipiũt adorãtes, vt exaudiãtur vt patet. 3. Re. 8. Secũdò pp ſacra miſteria, & alia ſãctitatis ſigna, q̃ ibi cõtinentur. Tertiò pp concurſum multorũ adorantiũ, ex quo oratio ſit magis exaudibilis, ſecundùm illud Matth. 18. vbi duo, vel tres. [c]

2 Vtrũ tres perſonæ ĩ deo adorantur vna adoratione? Reſ. ꝙ ſic, quia ſicut in eis eſt vna eſſentia, ſubſtãtia, & excellentia. ita vnus honor & reuerentia eis debeẽ per conſequens vna adoratio.

3 Vtrũ aliqua creatura ſit adorãda? Rñ. ꝙ ſic pp quandã Dei excellẽtiam, qua Deo debeẽ reuerẽtia quã q̃dã creaturæ participãt, nõ ſm̃ æqualitatẽ, ſed, vt dixi, ſm̃ quandã participationẽ, & iõ alia veneratione veneramur Deũ, ꝙ pertinet ad latriã. alia veneratione veneramur creaturas quaſdã excellentes, qđ ptinet ad duliã, Propterea cũ ea, q̃ exteriꝰ agunẽ, ſint ſigna ĩterioris reuerentiæ, q̃dam exteriora ad reuerẽtiã ptinentia exhibenẽ excellẽtibꝰ creaturis, ĩter q̃ maximũ eſt adoratio. Sed aliqd ẽ, qđ ſoli deo debeẽ, qđ ẽ ſacrificiũ. Hoc elicit ex Aug. 10. đ ciu. dei. ſm̃ ergo reuerẽtiã excellẽti creaturę debitã Nathã adorauit Dauid. 3. Reg. 1. ſm̃ verò excellẽtiã, quæ Deo debeẽ, Mardochæus noluit adorare Amã, timens nè dei honorẽ trãſferret ad hoĩem, vt dr̃ He. 13. [d]

4 Vtrũ humanitas [e] Xpi ſit adorãda cultu latriæ? Rñ. ꝙ hñdo reſpectũ ad humanitatẽ Xpi ĩ ſe ſic nõ eẽt adorãda latria, cũ ſit creatura, ſed ſolũ illa, q̃ dulia dignior ẽ ſm̃ gl. ſup illud ps. Adorate ſcabellũ pedũ eiꝰ. hñdo tñ reſpectũ ad verbũ, cũ quo ẽ vnita hypoſtaticè, ſic debeẽ ei latria, qa vna adoratiõe adoraẽ ſuppoſitũ, & natura, ita, ꝙ natura adoraẽ p ſuppoſitũ. Xps ãt eſt nomẽ pſonæ in duabꝰ naturis. Hæc ex Ric. ĩ 3. di. 9. [f]

5 Vtrũ imago Xpi ſit adorãda latria? Rñ. ꝙ ꝯſiderãdo eã, put ẽ q̃dã res, ſic nullꝰ honor ei debeẽ, ſicut nec alicui lapidi, vel ligno. Sed ꝯſiderãdo put imago Xpi tunc, qa idẽ motꝰ, q ẽ in imagine, ẽ in imaginato, iõ vnꝰ honor debeẽ imagini & imaginato. & ppeà cũ Xps latria adoreẽ, & ſic eiꝰ imago, qa, vt dicit Dam. 3. li. c. 8. honor imaginis puenit ad ptotypũ, i. imaginatũ. de hoc ẽ tex. ĩ c. venerabiles, de ꝯſe. di. 3. Nec ob. illud exo. 16. Nõ facies [g] tibi imaginẽ, &c. qa illud phibitũ fuit p eo tpe, quo deꝰ naturã humanã nõ aſſũpſerat, qa tũc figurari nõ poterat: ſecus in humanitate aſſũpta, ppea imagines ſũt libri ſimpliciũ ad eorũ inſtructionẽ rectè a ſãctis inuẽtæ, vt ĩ c. platũ, de ꝯſe. di. 3.

6 Vtrũ crux Xpi ſit adoranda latria? Rñ. ꝙ honor, ſiue reuerẽtia nõ debeẽ niſi rõnabili creaturæ. Inſenſibili verò ñ debeẽ niſi rõne nãæ rõnabilis, & hoc dupliciter. Primò inq̃tũ repſentat creaturã rõnalẽ. Scđò inq̃tũ ei ꝯiungiẽ quocũq; mõ. Primo mõ ſolẽt hoĩes venerari imagines regis. Scđo mõ eiꝰ veſtẽ. vtrũq; aũt veneranẽ hoĩes eadẽ veneratiõe, qua & regẽ. ſi ergo q̃raẽ de cruce, qua Xps fuit crucifixꝰ, an ſit adorãda, dico ꝙ vtroq; mõ eſt veneranda. Primò qa repñtat figurã Xpi extẽſi in ea. Scđò ex ꝯtactu eiꝰ ad Xpi mẽbra, & ex hoc, qa eius ſanguine ẽ pfuſa. Vnde vtroq; modo adoratur adoratione [h]

eadem

alij in 9. diſtin. 3. Sed no. quòd nõ adoratur ipſa crux in teſtimonium virtutis, quia eſt res inſenſibilis, ſed in hoc ſolùm, vt aliæ imagines adorantur, ſcilicet vt placeamus ipſi crucifixo. Et hoc tenẽt omnes ex quo patet, quod repræhendens in hoc Angelicam, vel nõ intellexit eam, vel neſciuit diſtinguere inter ſignum, & ſignatum. Quidam autem vult, quod ipſa crux latria nõ adoretur, ſed ſolũ repræſentatiuè, & dicit fundabiliorem eſſe opinionem, quæ vult, quòd Chriſto humanato debeatur ſolùm hyperdulia, ſed malè dicit, qa Chriſtus adorari debet latria, quoniam adoratur ſuppoſitum, non natura ſecũdùm omnes. Humanitati tamen Chriſti, in quantũ cõſideratur ſeparatum ſolùm, benè debetur hyperdulia, &c. Item dum arguit, ꝙ Chriſtus in crucè pendens, ex quo magis participauit de humanitate debeat adorari hyperdulia, & ſic crux eius, hoc non eſt bene dictũ, quoniam licèt ſecundum humanitatem tantum Chriſtus paſſus fuerit, non tamen illa humanitas, ſiue caro erat à diuinitate ſeparata, vt dicunt Doc. in 3. diſt. 21. Ideo qualiter cunque conſideretur, debet latria adorari. Item quia imago relata ad prototypũ, latria adoratur, ergo, & eius crux, quia ſic repræſentat crux dominum Ieſum in cruce extenſum, ſicut imago: ergo &c. Nec obſtat quod adducitur de glorioſa virgine Maria, quoniã ſecundùm ſanctum Bona. ipſa habet propriam adorationem, vt ſibi quiſque placet. Sed nullus adorat crucem, vt cruci placeat. ſed vt Chriſto placeat, quem adorat. vel ſecundùm Pe. de Taran. in d. diſtinction. 9. magis repræſentat Chriſtum crux quò ad actum redemptionis, quàm virgo benedicta. igitur &c. Item malè allegat Doct. qui dicunt Chriſtum vna adoratione, & tamen, ipſe dicit contrarium, quod eſt falſum. Item dum dicit, quod auctor noſter impertinenter allegat, ſanctum Th. Dic quod ad propoſitum, ſi bene inſpiciatur. Conclude ergo, qua adoratione debet venerari crux. Dicunt quaſi omnes, quod hyperdulia, ſed ſanctus Bonau. dicit quædam reſolutoria, vt hic.

eadem cũ Chriſto, ſcilicet latriæ, & ideo crucem alloquimur, & depræcamur quaſi ipſum Chriſtum. [a] ſi vero loquimur de cruce Chriſti in alia materia, ſcilicet lapidis, ligni, & huiuſmodi, ſic veneramur tantũ eam Chriſti imaginem, quã veneramur adoratione latriæ, vt dictum eſt aliqui tamen, vt Tho. tenent in 3. q. 25. quòd crux Chriſti, in qua pependit, non adoratur eadem adoratione, ſcilicet latriæ cum verbo, cum non pertineat ad perſonam eiꝰ, quaſi pars eius, ſed ratione hyperdulię, in qua eſt quædam res Chriſti, ratione cuius veſtis ſimiliter, & alia quæ ad humanitatem eius referuntur hyperdulia adorantur. ſed ſanctus Bona. in 3. di. 9. dicit, ꝙ illa crux vt eſt res quædam, non debet adorari latria, nec dulia, ſed adoratione cuiuſdã honoris, & reuerentiæ tanquam inſtrumentum noſtræ ſalutis, ſicut etiam reueremur ſacramenta, pro eo quòd ſunt inſtrumenta noſtræ ſalutis; & quælibet harum poteſt teneri. [b]

7 Vtrum mater Chriſti [c] ſit adoranda latria? Reſp. ꝙ non, cum ſit pura creatura; quia tamen eſt mater Dei, quod eſt excellentiſſimum, ita quòd excellentius puræ creaturæ conuenire non poteſt, Ideo ſibi non tantum conuenit honor dulię. ſed, etiam hyperduliæ, quæ dicitur dulia maior ſecundùm gloſſ. Hierem. 4. capitulo. [d]

8 Vtrum ſãctorũ [e] reliquiæ ſint aliquo modo venerandæ? Reſpond. ꝙ ſic, vt vult Aug. 1. de ci. Dei, quando aliquis afficitur ad aliquem, ea, quæ ſibi de eo relinquuntur, poſt mortem veneratur non tantum corpus, & eius partes, ſed etiã aliqua exteriora, vt veſtes, & huiuſmodi. Manifeſtum eſt autem, quòd ſanctos

a Quaſi ipſum Chriſtum] Sed quare non adoratur Aſina, in qua Chriſtus fuit honoratus? Reſpon. gloſſ. in cap. crucis, de conſecration. diſtinction. 3. quia ibi recepit honorem mundanũ, in cruce verò perfecit noſtram redemptionem. Similiter nõ cuſtoditur exaltatio, ſed bene inuẽtio, ad dandũ intelligi, quod non debemus curare de exaltatione, ſed de depreſſione. ſi tantus honor ſit cruci, quid ſiet ſeruis Dei, in paradiſo?
b Poteſt teneri] Plus tamen placet op. ſci. Bona.
c Mater Chriſti] Quæritur cui debetur maior honor? an virgini glorioſæ, an cruci Chriſti? Thom. in 3. diſt. 9. Alex. in 3. par. dicunt qđ crux Chriſti poteſt, duobus, modis conſiderari primo inquantum eſt ſimpliciter, quædam res, & tũc maior honor incõparabiliter debetur virgini, quàm cruci. Et hoc quia crux Chriſti in ſe conſiderata nullo modo eſt adoranda, quia non eſt capax honoris, cum ſit inſenſibilis. & irrationabilis, ſed beata virgo ſecundũ ſeipſam eſt capax honoris &c. ſi verò conſideratur crux Chriſti, inquantum eſt imago Chriſti crucifixi maior honor cruci debetur, quia adorari debet latria, vt in §. præce. Et beata virgo adoratur hyperdulia.
d Hiere. 4. c.] Et hoc tenet Alex. in 3. par. tractatu de latria, quia adoratur beatiſſima tanquam mater noſtri creatoris, & totius mundi. Et dicit, ſan. Bonau. in 3. diſtin. 9. quod virgo Maria ex hoc, quod eſt Dei mater, eſt tantæ dignitatis & excellentię, vt non ſolùm viatores, ſed etiam comprehenſores, non ſolũ homines, ſed etiam Angeli eam reuerentur quadam prærogatiua ſpeciali, eſt enim prælata cæteris creaturis, vnde decens eſt eam præ cæteris creaturis honorari & reuereri.
e Conc. Tri. ſeſ. 25. c. 2. catechiſ. in pręcep. Non habebis deos alienos, & de orat. c. quis orandus. P. V.

Aduer-

Dei venerari debemus, inquantum ſunt mẽbra Chriſti, filij & amici & interceſſores noſtri. Et ideò reliqas ſanctorum qualeſcũque in eorum memoriam honore congruo venerari debem⁹. Vnde & Chriſtus eas honorat in eorum præſentia miracula faciendo.

9 Quid autem ſit latria, vide infra, latria, & dulia in c. ſuo.

10 Vtrũ aliquis poſſit adorare aduerſarium ſine peccato? a Rñ. ꝙ non, etiam ſi Chriſtus eſſe credatur; niſi interius, vel exterius conditio exprimatur actualiter, quia ipſa nouitas rei inſolitæ conſiderationem & attẽtionem actualem requirit, ſicut dicitur de beata virgine, quòd cogitabat, qualis eſſet talis ſalutatio. In adoratione vero hoſtiæ ſufficit hanc conditionem habere habitualiter, ſcilicet ſi cõſecratio debita eſt facta pro eo, quòd hoſtiæ conſecratio eſt conſueta. b

ADVLATIO c quid eſt? Rñ ſecundùm Alexa. ſecunda ſecundæ tractatu de adulatione eſt peccatũ ex ſermone vanæ laudis d alicui exhibito intentione complacẽdi. Laudare enim aliquem, de quo nõ eſt laudandus, vel pluſquam eſt laudandus, vel nõ eo, ſine quo fieri debet, peccatũ ẽ. & de hac. 25. diſt. §. aliàs. 6. q. 1. ſunt plurimi. 46. diſti. ſunt nonnulli, & 11. q. 3. nemo peritorum.

1 Vtrum adulatio ſit peccatum e mortale? Reſp. ſecundum Alexan. vbi ſuprà quod triplex eſt genus adulationis.

Primum, quod dicit malum bonum fouendo peccatorem in peccatis; & hoc

a Aduerſarium ſine peccato] Non excuſatur adorans dæmonem ſimpliciter in forma Chriſti, ſi ignorat, quia habet triplex adiutorium, quo poteſt talem errorem deuitare. primum eſt præmonitio ſacræ ſcripturę, quæ dicit dæmones transfigurari in angelos lucis, & ſub nomine Chriſti venire debere. de primo ſecundæ Corinthios. 11. diſtinctio. 2. Matthæ. vigeſimo quarto. Multi venient in nomine meo dicentes, ego ſum Chriſtus. Et 1. Ioannis quarto dicitur, Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus, ſi ex Deo ſunt. Secundum adiutoriũ eſt orationis, qua debet homo, & tenetur ad Deum recurrere, vt cor eius illuminet, Ioan. 15. Si quid petieritis patrem in nomine meo &c. Qui igitur non orat Deum non adhibet omnem diligẽtiam, quã poteſt, ideò non excuſatur. Tertium remedium eſt, quia debet ſe indignum reputare &c. Si verò adorat conditionaliter, hoc poteſt eſſe dupliciter. Actualiter, & habitualiter. Habitualiter, hoc non ſufficit ad vitandam idololatriam; ſufficit bene in ſacramento altaris. Si verò eſt actualis, ſufficit, quia non adorat ipſum Luciferum, ſed magis Ieſum Chriſtum, quia non ſiat adoratio niſi ſtante conditione, & ad eum refertur adoratio ad quem refertur adorationis imploratio. hęc. S. Bona. in tertia diſtinctio. nona, & Alex. tertia par. quæſtio. decimaſexta.

b Cõſueta] Licet nihil dicatur de tempore adorationis, Tu dic quod eſt dies dominica, in qua quiſque debet domino adorare, ſecundùm Sco. in tertia diſt. nona. vide late infra, feriæ. §. 40. cum ſeq.

Adde Catechiſ. in præcep. Non loqueris con. par. c. prohibetur. Pet. Vend.

c Adulatio] Adulor eſt verbum deponens, & ſupponit pro blandiri, componitur autem ex ad & aula, quia aulici blãdiri ſolẽt. Et au diphthõgus in u mutatur. Alij dicũt, ꝙ componitur ab au & dulos, ꝙ eſt ſeruire, quandoquidem adulari eſt ſeruientium.

d Vanæ laudis] ſcias quod quidam in delectando, vel contriſtando tenent medium alios ex ſuis locutionibus & geſtibus quærentes delectabiliter ſecundum debitum modum ſe habere cum his, cum quibus conuerſantur, non tamen ita, quin etiam contriſtentur, cũ expedit, ſcilicet repræhẽdere defectus eorum, & ij dicuntur comici, vel affabiles, eccleſiaſtici 4. Congregationi pauperum affabilem te facito. Quidam alij ſunt, qui recedẽtes a medio committunt defectũ in nimis delectãdo, quàm debẽt, & magis contriſtando, quàm cõgruit, & ij dicuntur agreſtes, vel dyſcoli, ſeu litigioſi. primo ad Timot. ſecundo. Seruum non oportet litigare. Alij verò excedunt in delectando alios verbis pluſquam debent; & ij dicuntur blanditores ſeu adulatores. Vnde Seneca. Lauda parce, & vitupera parcius. Et Pſalmiſta, Moliti ſunt ſermones eius ſuper Deũ, & ipſi ſunt iacula.

e Sit peccatũ] in primo genere quis poteſt erũpere in verba aut complacendo, aut laudando dupliciter. primo quatuor modis. primo propter Dei honorem, ſicut quæſiuit Heſter complacere Aſſuero, vt populum liberaret, Heſt. 15. Sic & Daniel Nabuchodonoſor laudabat, vt patet Daniel. ſecundo, & 4 ſecundo ad beniuolentiam captandam, ſicut fecit Paulus, quando Feſtum laudauit dicens. Optime Feſte, vt euaderet a manibus Phariſæorum, Act. 25. ſic & mulier Thecrates laudauit Dauid. 2. Re. 14. Tertio propter vtilitatem proximorum. vnde Pau. 1. Cor. 10. ait, Omnibus per omnia placeo & idem 1. Corin. 9. omnia omnibus factus ſum, vt omnes facerem ſaluos. Quarto poteſt fieri ad malum finem, & inordinatũ, & ſic eſſet peccatum. Vnde Pau. ad Gal. 1. Si hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Secundo principaliter laus de aliquo poteſt fieri vno de quatuor modis. Primo propter honorem Dei. Et ſic laudata fuit Iudit. 15. capitul. Tu gloria Hieruſalem. Secundo vt quis ſupportet tribulationes facilius, vt dicitur Noemi. Ruth. 2. Tertio vt quis facilius ſupportet repræhenſiones, ſicut Pau. laudat Cor. vt ſecurius repræhendat, ſic & Ioan. in Apo. 3. Vt virtus laudata creſcat ſecundùm Sene.

Et

eſt mortale. a Quod intellige, ſi malũ tale eſſet mortale ſm gl. in d. c. ſunt plurimi. b per c. ſunt nonnulli & c. clericus qui. 66. diſtin. ſecus, ſi illud malũ, ꝙ laudat, eſſet veniale, quia tũc adulatio eſſet veniale peccatũ. 25. di. §. aliàs. Secundũ genus c adulationis eſt, ꝙ fit intentione nulli nocendi, ſed vt alicui proſit, vel complaceat, vel aliam vtilitatem conſequatur, & laudat in illis, q̃ non ſunt peccata; d & iſtud eſt veniale. ſi verò fit intentione nocendi alteri, e licèt alteri proſit ẽ mortale. videtur enim facer̃ libidine mortali. Tertium genus eſt circa ea, q̃ non ſunt peccata, & nec ꝓdeſt nec obeſt, ſed tantùm contemptũ dei generat propter aſſiduitatẽ, & eſt mortale ſcilicet vel ĩ eo. cui adulatur, puta qa per adulationem mortaliter peccat in ſuperbia, vel alio modo, vel in eo, q adulatur, vtpu ta qa nõ timeret deũ offendere, & ẽt dat cauſam alteri peccãdi mortaliter ex adulatione. laudare aũt aliquẽ non mendaciter ad finẽ bonum vitium non eſt, nec adulatio, concor. Tho. 2. 2. quæſtione. 95.

2 Vtrum impetrans beneficium ꝑ adulationẽ teneatur reſignare? Rñ. Alex. vbi ſupra, ꝙ debet reduci ad munus ab obſequio. Vnde ſi non ſeruiret ei in alio niſi in hoc, quod ſibi adularetur credo ꝙ indignè reciperet, & reſignare tenetur f ſicut ille, qui ſeruit in turpi officio, Turpe aũt officium dr̃, cui eſt annexũ peccatũ. hæc Ale. Sed tu de hoc dic latius infra, ſimo. 5. §. 4.

3 Vtrum dare adulatoribus ſit peccatum? Reſ. ꝙ tale peccatum eſt dare, qualis eſt adulatio, ꝓpter quã dat., ſi veniale, veniale; ſi mortale, mortale, vt patet. 86. diſt. c. donare, & duob⁹ capitul. ſequen. & ſic intellige Tho. 2. 2. quæſt. 168. g dare tamen adulatori, non propter adulationem, ſed propter pietatem ad ſuſtentationem naturæ nõ eſt peccatum, vt in dictis ca. not. idẽ dic de dantibus hiſtrionibus, vt in dictis c.

4 Clericis adulatio prohibetur, & ſi exercent adulationem, degradandi ſũt. 46. di. c. clericus.

5 Adulatio fit quatuor modis ſm Alexã. vbi ſuprà primò laudando bonum, quòd non habent. Secundò augendo bonum, quòd habent pluſquã ſit. Tertiò laudando malum, quod habẽt dicendo bonum. Quartò minuendo malũ ipſum. ſ. dicendo non tã graue peccatũ. primi duò modi ſunt venialia peccata. niſi immiſceatur contẽptus dei vel in eo, q laudat, vel in eo, q laudatur. tertius & quart⁹ modus eſt peccatum mortale, ſi malum ſit mortale. facit d. §. aliàs in glo.

ADVLTERIVM eſt alieni tori violatio, vñ

a Et hic eſt mortale] Adde illud Eſa. 5. veh qui dicitis bonum malum, & 11. q. 3. c. veh.

b In d. capitulo ſi plurimi] Ratio, quòd ſi peccatum mortale eſt, quia fouet proximum in peccato mortali.

c Secundùm genus] Exemplifica, vt dixi ſupra & vide multa in archie. Florẽt. 2. par. tit. 10. c. 2. & Archi. ĩ d. c. ſunt nonnulli.

d Quæ nõ ſunt peccata] Vt dicendo talis eſt probus homo, vt eligatur ad aliquod officiũ.

e Nocendi alteri] Notabiliter in ſpiritualibus vel temporalibus, vt cum intendit ad aliqđ illicitum inducere, vel decipere ipſum in temporali ſubſtantia, cum viderit eũ in ſe confidere, vel vt indicet ſecreta cordis ſui, vt Matthæi. 22. Magiſter ſcimus, quia verax es &c. Et de huiuſmodi dicitur prouer. 27. Meliora ſũt vulnera diligentis, ſcilicet increpãtis durè, & verbera amici ſeu prælati, etiam ſi vulnerat ſenſualitatem contriſtãtis, & inferat ꝓ demeritis pœnas & plagas, q̃ fraudulẽta oſcula odientis, ideſt quàm applauſus nocere cupiẽtis, vel diſſimulantis &c.

f Et reſignare tenetur.] Contrariũ tenet Innoc. & ſequitur Do. Anto. in ca. tuam, de ætate, & quali. Et Archi. Flo. 2. parte. situ. 1. ca. 5. & §. 4. Mouentur, quia hęc ſola eſt ſimonia mentalis, quæ purgatur ſola pœnitentia, & hoc caſu non tenetur reſignarę beneficium, & de hoc eſt text. in c. fi. de ſimo. propter quod & Angelica reprehenditur a doctore moderno, ſed in veritate nõ meretur reprehẽdi, quãdoquidem ſe remittat ad ea, q̃ nota. In quo loco non videtur ſequi hanc opinionem. Sed durum videtur ẽt recedere ab opinione Alexandri. Et poſſet teneri, ꝙ loquatur de beneficio ꝓpter quod habendum cõmittitur ſimonia, q̃ de iure diuino eſt prohibita. Et per hoc facit, qđ vult Panormit. in repe. §. quia verò, in c. extirpãdæ, de præbẽ. Et in cap. 1. de ſimo. Vbi vult Papam inuolui vitio ſimoniæ, ſi pro precio cõfert beneficium, quod habet adminiſtratiõem, quia eſt quoddam ſpirituale. Et ſic debet reſtitui beneficiũ, vt ibi per eum. Cum igitur munus a lingua precio æſtimetur, poſſet dici ſaluo meliori iudicio, quòd deberet hoc caſu reſtitui. Et ita loquatur⁹ Alexander. Et pro hoc facit quod notat do. Anto. in d. c. tuam, Dum dicit, quòd ſi adularetur ſeruitio vel alio munere, ſimonia expreſſa eſſet.

g Secũda ſecundæ, q̃ſtio. 168.] Loquitur enim ibi de hiſtrionibus, de quo vide infra hiſtrio.

dicit [a] adulteriū quaſi ad
alienum torū acceſſio. 36.
q. 1. §. cum ergo [b] & aliquā
do ſimplex. ſ. quando ſolū
alter eſt ſolutus. quando-
que duplex. i. quādo ambo
ſunt coniugati.

1 Quot modis committi
tur? Rñ. ſecundùm Alexād.
2. tractatu de adulterio, ꝙ
propriè eſt ſolùm, quando
quis accedit, ad alienā vxo
rem. Secundò etiā quando
coniugatus peccat cū ſolu
ta. Tertiò ſecundùm quan-
dā iuris interpretationem
eſt, quādo quis ita ardēter
amat vxorem, quòd etiā ſi
nō eſſet vxor, concumbere
vellet cum ea, vel è contra
rio vxor virum. ſic intelli-
ge c. origo. [c] 32. q. 4.

2 Vtrum ſit maximū mor
talium peccatorū? Rñ. qui
ſ. ibidem, ꝙ non quò ad
deū. ſed eſt grauiꝰ inceſtꝰ,
vel ꝯ naturam, licèt quò ad
pœnam ſit grauiſſimum. [d]

3 Quæ ē pęna [e] tam viri,
q̄ vxoris adulterantis? Rñ.
ſecundū gl. in c. tuæ de pro
cur. ꝙ mulieri olim erat pę
na capitis, [f] vt C. d' adul. l.
caſtigati. hodie verò prius
verberata retruditur ī mo
naſterium. C. de adul. auth.
ſed hodie. [g] eſt & alia pę-
na, quia ſm Pa. in c. plerūq;
de dote poſt di. re. mulier
perdit dotem, [h] & vir do-
nationem propter nuptias,
ſi matrimonium ſepararet
p ſentētiā iudicis eccleſia-
ſtici: aliàs nō, ſm Io. An. Pa.
tñ ibidem tenet, ꝙ ſi eſt no
torium adulterium, quia
tunc cum poſſit ꝓpria au-
toritate vir expellere vxorē
& è ꝯrio, lucrat, qa ſi petet
obſtabit ei exceptio adulte
rij. ꝑdet ēt mulier donatio
nē pp nuptias, q̄ ex pacto,
aut ſtatuto debebat lucrari
ſoluto matrimonio, bona
verò paraphernalia nō per
dit ſm doc. qa ī pœnis ver
ba debēt reſtringi, regula,
odia, de re. iu. lib. 6. Quāuis
gl. in d. c. plerūq; teneat ꝙ
ꝑdat. eſt & tertia pęna, qa
amittit ius petēdi debitū, d'
quo dicā infra, debitū. §. 7.
ſi tñ recōciliantur, recupe-
rat oīa vt in d. c. plerūque.

4 Vtrum mulier adultera
teneatur reuelare filiū, quē
de adulterio ſuſcepit, &
quo mō tenet ſatisfacere?
Rñ. quāuis diuerſi diuerſi-
modè hic dixerint, ego cre
do opi. Pa. ī c. officij, de pę.
& re. iuſtitiſſimam, q dicit
ſic, aut nullum imminet pe
riculum, & veriſimiliter ſi-
bi credetur, vel pōt proba-
re, & ſic tenetur reuelare,
aut non pōt probare, nec ſi.
bi credetur, & ſic non tene
tur, qa induceret ſibi ſcan-
dalum ſine aliqua, vtilitate
argum. 2. q. 7. plerūque bo
ni. Aut imminet periculū ſi
bi, vel alteri, & ſic non te-
netur, quia in reuelādo im
minet periculum animarū
in non reuelando ſolùm
periculum rerum, & inter
duo mala minus eſt eligen
dum. 13. di. c. nerui. Satisfa-
ciat ergo de ſuo [i] quātum
poteſt, dānificatis, ſicut ſūt
qui nutriunt puerum, vel

a Adulterium quid, Catech. in præcep. Non mœcha
be. in prin. Adulterium non dirimit matrimonium,
Concil. Trid. 24. ſeſſ. de ſacr. matri. can. 7. Adulterij
interdicto quæ peccata prohibeantur, Catechiſ. ibid.
vbi etiam cauſa prohibitionis, & alia de eo tradūtur
in tota eiuſdem
præcepti expli-
catione. P. V.
b §. Cum ergo]
Hæc glo. in d. c.
origo, in ver. a-
dult. Et no. tex.
in d. c. cū ergo,
quia ibi decla-
rātur ſpecies lu-
xuriæ.
c C. Origo] Vñ
ſimilitudine fa-
cti dr̄ ſæpe ali-
qd fieri. 11. q. 3.
excellentiſſimū.
& 11. q. 2. ſtoitas.
d Grauiſſimū]
Vñ Aug de adul
terinis cōiugijs,
Adulterij malū
vicit fornicatio
nē. ſ. ſimplicem,
vincitur aūt ab
īceſtu, peiꝰ eſt. n.
cū matre cōcum
bere, quā cū alie
na vxore, ſed ho
rū omniū ē peſſi
mū, qđ ꝯ naturā
ſit, Vt ſi vir mē-
bro mulieris nō
ad hoc conceſſo
vtàtur. 22. q. 7. c.
Adulterij.
e Adulterij pœ
na. 24. ſeſ. Conc.
Trid. c. 8. de ma-
trim. ref. Cathe.
in pręceptū non
mœchaberis. ca.
ſequitur. P. V.
f Pęna capitis.]
in lege veteri pę
na adulterij erat
mors, vt patet
Leuit. 20. Si me-
chatus fuerit ali
qs cū vxore alte
riꝰ, & adulteriū
perpetrauerit,
morte moriat.
Et exemplū ha-
bemus. Io. 8. de
muliere adulte-
ra adducta ad
Chriſtū. Simili-
ter Dañ. 13. d' Su
ſanna. In lege āt
grāe ē miſericor
dia, licèt adulteri regnū Dei non poſſidebuit, Vt di
citur. 1. Corinth. 6.
g Authen. ſed hodie] Quærit. an pœna huius authen.
locū habeat in viro adulterante? dr̄, ꝙ non per §. pu
blico. 32. q. 1. & l. 1. C. de adulte. Rō diuerſitatis eſt,
qa maritus ē ca-
put vxoris, & nō
eꝯ, de deſpō. im-
pu. c. cōtinebat.
Itē qa maius ꝑ-
iudiciū gñat ma
rito ob vxoris
adulteriū pp ꝓ-
lem, q̄ vxori ex
adulterio mari-
ti. Adde ꝙ hor.
Pan. in c. tuæ, de
procur. in ſi. & ī
c. gaudemus, de
diuor. Tñ mari-
tus ab alio accu
ſatus, dēt caput
ꝑdere, tex. eſt in
l. quāuis, C. de
adul. ſecundùm
Pa. ī d. c. tuæ. Ex
his nota, ꝙ di-
ſpoſitū i vno ex
correlatiuis nō
extēdit ad aliud
Et ratio pōt eſ-
ſe, quia inuenit
hoc prohibitū.
f Mulier perdit
dotē] Ad hoc vi
de Fed. cōſ. 210.
in qōne vertēte.
vbi dicit, ꝙ dēt
priuari ēt oī ſer
uitute, & obliga
tione & iure, qđ
ſibi competit ad
uerſus maritum,
& tanq̄ malè me
rita, dēt publica
egeſtate labora-
re. l. conſenſu. C.
d' repu. c. 1. vt li.
non cōt. Refert
hoc Ioā. de Ana.
in c. ſi. de adult.
i Satisfaciat er
go de ſuo] Et ta
lis ſatisfactio de
bet fieri per aliū
ſecretè & cautè
nō reuelādo ipſi
viro pſonā vxo
ris, & ita erit in
bono ſtatu, arg.
22. q. 5. hoc vr̄.
Tenet ēt ſatisfa-
cere viro de cō-
ſumptis a filio,
& de ſuo tñ da-
ro

priuantur hęreditate pp ip
ſum, & doleat non poſſe
plene [a] ſatisfacere, & ſi ip-
ſa non pōt ſatisfacere, tene
tur adulter, ſi ſcit, vel ꝓba-
biliter credit, ꝙ ſit eius fi-
liꝰ, ſi nō hoc facere pt ſi-
ne ſcādalo, ar. c. ſi. de iniur.
aliàs non. Nec obſt. regula
qui ſcādalizauerit, de reg.
iu. vbi dr̄, vtilius. n. ſcanda-
lū naſci pmittit, q̄ veritas
deſeratur, qa intelligit in
iudice & teſte, non in denū
ciatione ſm eundem Pa.

5 Verū filius, q eſt in poſ
ſesſione filiationis, tenea-
tur credere matri dicenti
eū eſſe ſpuriū, vel ſuppoſi-
tū? Rñ. Pa. in c. per tuas, de
ꝓb. ꝙ non. & tenent doc. ī
l. filiū, ff. de his, qui ſunt ſui
vel ali. iu. & l. ſi vicinis, C.
de nup. & ibi dicunt fatuū
fuiſſe illū, q regno renūcia
uit pp dictū matris, & dicit
Pa. ibi ēt hoc procedere, ſi
ambo parētes negarēt eum
filiū, vt probatur in c. tranſ
miſſę, in ſi. iuncta gl. in ver-
bo indicijs, [b] qui filij ſint
le. & tex. cum gl. in l. 1. §. 1.
ff. de Car. edi. & l. ſi poſthu
mus, ff. de li. & poſthu. hoc
verū, niſi probent tempore
cōceptionis [c] nō cōcubuiſ-
ſe ſimul, vel pp abſentiam,
vel pp infirmitatē, imò plꝰ
dico, ēt ſi probaret, ꝙ adul
terabatur cum quodā alio
tempore cōceptionis, dum
modo vir eius habitaret cū
ea, cenſebitur nihilominus
talis filius legitimus, vt in
l. miles. §. defuncto, [d] ff. de
adult. Ratio, ꝙ in dubio de
bemus fauore filiorū [e] ſic
interpretari, vt no. Pa. in c.
intelleximus, de adul. & fa
cit. d. l. ſi vicinis, & l. quia
ſemper, ff. de in ius vo.

6 Verum aūt dictus filius
poſt completā præſcriptio
nem debeat ſibi facere con
ſcientiā de ſucceſſione in
bonis, ſi probetur, vel ſibi
conſtet non fuiſſe legitimè
conceptū? Reſ. ꝙ non, vt pa
tebit ex his, quæ not. in tit.
de præſcri. §. 47. Secus ante
completam præſcriptionē,
quia ſi credit & ex ſcrupu-
loſa conſciētia æſtimat, ve-
rum matrem dicere, & ſe
eſſe illegitimum, ſic tene-
tur abſtinere a bonis patris
putatiui, niſi eſſet talis con
ditionis, ꝙ alio modo non
poſſet viuere, qa ſic neceſſi
tatem vitę poſſet capere:
maximè non exiſtentibus
alijs, quibus deberetur in
tanta neceſſitate, & propo-
nere ſatisfacere, ſi ad pin-
guiorem perueniret fortu-
nā. verū eſt, quòd de conſū
ptis bona fide durante non
tenetur ſecundùm Hoſtiē.
& Rodo. [f] & tūc conſtitui-
tur in poſſeſſione filiatio-
nis, & incipit præſcribere,
quādo incæptus eſt noīari
ſeu reputari pro filio legiti
mo, vt no. in d. c. per tuas.

7 Verū adulteriū cōmittat
ſine dolo? [g] Rñ. ꝙ nō, vt pa

re venientib. ab inteſtato, vel illis, quos veriſimili
ter vir inſtituiſſet hæredes, ſi non credidiſſet filiū ha
bere. Et ſi dubitat, debet pauperibus dare, arg. c. cum
tu. de viur. Et ſi mulier eſt impotens, debet pœnite-
re ſecundùm Pa. in d. c. officij.
a Nō poſſe ple-
nè &c.] Scot. i 4.
di. 15. dicit, ꝙ ta
lis mulier nō te
net reuelare hoc
nec filio, nec ma
rito. Non filio,
quia, aut credet,
aut nō. ſi credet,
tūc ipſa eſt iam
diffamata: nec
eſt veriſimile, ꝙ
filiꝰ dimittat ta
lem hæreditatē,
vt videmꝰ ī plu
ribꝰ, qui quò ad
forū contentio-
ſum, dūmō poſ-
ſint aliqd tene-
re, nō curant de
conſcientia. Et
maximè qa iſti
tales malè nati
timēt hanc infa
miam, & ſic nō
reſtituet, nè hac
notetur infamia
&c. Si verò non
credet, tunc pe-
ius, Nec marito
propter verecū
diam, vel odiū,
qđ faciliter con
ciperet. Inducat
ergo filium bo-
no modo, vt in
grediat religio-
nē, vel vt ſit cle
ricus, alias ſatiſ
faciat, vt hic. nō
tamen tenet ad
totam hæredita
tem, quia differt
habere & prope
eſſe. ſed arbitrio
boni viri ſatisfa
ciet, hæc Sco.
b Iuncta gloſ.
in ver. indicijs]
Hoc tamē dictū
eſt valde arduū,
cū non ſit veriſi
mile, ꝙ paterna
pietas contra fi
lium moueatur
c. aſſerte, de præ
ſum. l. pe. §. ſi ve
ro, C. de adop. Et l. ſi mater, C. de inof. teſt. 23. q. 4. ea
vindicta. & nullus affectus vincit paternum C. de cu
ra. fu. l. vlti. §. 1. Et affectio cauſam ſuſpitionis remo-
uet. ff. de ritu nup. l. non ſolùm. §. de vno.
c Tempore conceptionis] Fallit etiam, ſi honeſtas
fœminæ & aliæ circunſtantiæ faciunt eidem de hoc
probabilem opinionem, ſiue conſcientiam, & vult
tutiorem viam eligere, quia tunc non poſſet vlteriꝰ
percipere. Con-
ſulendus tamen
eſſet talis, vt re-
ligionem ingre
deret, maximè
ſi eſſet honeſtæ
vitæ. Mulier au-
tem hoc reuela-
re deberet ſacer
doti pœnitentia
rio, ſiue epiſco-
po, ſiue vtrique,
vt poſſent bono
mō prouidere.
d §. defuncto]
Quia, vt ibi tex.
dicit, poteſt ſta-
re, quòd mulier
ſit adulterata, &
filius ſit legiti-
mꝰ; Et vide quæ
dicam infra fi-
lius. §. 16.
e Fauore filio-
rum] vtilitas eſt
propter venien-
tes ab inteſtato,
quia poſſent di-
cere talem de fa
cili non eſſe fi-
liū intellige de
filio, qui eſt in
poſſeſſione filia
tionis, quia ſic
nominabatur a
patre, & matre,
& vicinia ſic re-
putabat. Nam ſi
non eſſet in poſ
ſeſſione, tunc ſta
retur verbo ma
tris, & patris, vt
in caſu d. c. tranſ
miſſæ. & co. mō
qs probatur fi-
lius talis ex con
cubina de quo p
glo. no. & ibi d.
Ant. ī c. Michael
& vide Bal. in l.
neq; profeſſio,
C. de reſta.
f Secundū Hoſ.
& Rodo.] rō eſt
quia poſſeſſor
erat bonæ fidei,
C. de rei vendi.
l. certum, tenetur tamen mulier reſtituere illa cōſum
pta per filium putatiuum ſecundùm Hoſt.
g Sine dolo] Pone caſum ſic. factum eſt diuor-

tium inter Bertam, & Sempronium. Berta contraxit matrimonium cum Titio credens hoc licere. Nunquid dicatur adulterium committi? Reſponde vt hic. Et præpone pro intelligentia, quid ſit error, & quid ignorantia.

in l.ſi ex lege.ff. de adulte. vbi errantes in iure excuſantur a pena inceſtus, & adulterij.facit.c. Lucretiã, aliàs eſt ſub c.ꝓpoſito. 32. q.5.& hoc intellige ſm gl. in d.c.non quò ad culpam, qa peccat mortaliter, qcunque eũ committit ex metu ſiue ex ignorantia, vel errore iuris. Sec⁹ in ignorantia facti, quæ excuſat a culpa, puta qa credidit virum qui erat adulter. ſimiliter quando cõmittit ex coactiõe abſoluta, dũ tñ in animo non conſentiat, ſed quò ad pœnam [a] diſtingue ſm Pa. in c.& ſi neceſſe ſit, de do.poſt di. re. ꝙ aut loquimur de pœna corporali, vel pœna perditionis propriæ ſubſtãtiæ, vt dotis, ſeu donationis ꝓp nuptias, & ſic excuſat error etiam iuris, vt l.ſi adulterium, ff.de adul.& ar. in aut. inceſtas nuptias, C. de ince.& inu.nup.& licèt Io.An.& cõiter doc.in d.c.& ſi neceſſe, teneant cõtrarium, ſ.ꝙ error iuris nõ excuſat à pœna tamen Bar.in l.qui contra. §. de inceſtis, eſt cum Pa. quia non eſt in dolo, qui errat. vide infra, dolus §. 1. & 2. aut loquimur de pœna perditionis lucri,[b] & ſic error non excuſat, niſi ſit iuſtus, vt in l. nè paſſim, C.de iur. & fac. ign. ſimiliter excuſat a dolo metus etiam conditionalis, vt in d.c.propoſito.

8 Quomodo dicitur notorium adulterium? Reſp. Pan.in ca. intelleximus, de adulter. publicè dicitur adulterata, quãdo ſtat in domo cum publico concubinario, & conuincitur notoriè de adulterio, quãdo habet eam in menſa in domo & in lecto, vt in c.ſi.& in c. tua, de coh. cleri.& mu.vnde in l.fur eſt, ff. de furt.& in l. capite quinto, ff. de adulte.no.quòd adulterium dicitur notorium, quando vir & mulier deprehendũtur in latebris ſe oſculãtes, & huiuſmodi actib⁹ propinquis adulterio,[c] facit l. ſi quis non dicã rapere,[d] C. de epi.& cle. item quando paſſim admittit viros cauſa adulterij, vt in l. palam, in princ.ff.de ri.nup.& quod nota. in cap.cum diœceſi, de vſu.

9 Vtrũ ſpurij poſſint inſtitui hæredes, & quomõ ſuccedũt, vide ĩ.fili⁹.§.1.3.&4.

a Sed quò ad pœnam] Hanc diſt. videtur ſentire gl.in l. qui contra, C. de inceſ. nup.ſi bene ponderentur ei⁹ verba. Et vide diſtinctio. Bart. in in d. l.auũculo. Et in l. ſi adulterium cum inceſtu, ff.de adulte. Adde ad iſtum. §. & pro opini. Bart. quod cõſuluit Pa.conſ.10. incip. facti contingentia. Et poterit poni caſus in noſtro.§. Narrat nanque fuiſſe quandam mulierem, de adulterio a viro proprio accuſatam ad lucrandã dotem, & diuortiũ faciendum quæ conuicta, eò ꝙ prægnãs erat, allegabat violentiam a quodam viro, qui magiſtratum obtinebat potenter illatam, & hoc ex coniecturis ſufficientibus probabat. Querebatur an deberet pœnã legis euitare? Et reſpondet, quod ſi fuit violentia abſoluta, non debebat puniri, qa nec animo peccauit, ſi diſſenſit animo. Si verò vis fuit conditionata, & pœnitentiã indiget pro peccato, tamen ex quo ibi dolus non erat, pœnam legalem nullo modo pati debebat, & hoc expreſsè probatur in lege, vim paſſam, & in l.ſi vxor.§.ſi quis, ff. de adulter. Nam adulterium ſine dolo non committitur, licèt aliqualis interueniat culpa.l.pen.ff.de adulte.15.q. 1. inebriauerunt. 34.q.2.in lectum. Et iura procedunt etiã in metu conditionali, vt apertiſſimè ſenſit gloſſ.in §.Lucretiam.32. q. 5. Quia ex quo dolus eſt calliditas & machinatio ad circumueniendum.l.1.ff.de dolo. Qui ceſſat etiam interueniente metu conditionali. Nec valet, quod dici poſſet, quòd poſſet clamari, quia hoc excuſat pudor, & verecundia maximè tempore nocturno &c. Vt patet in exemplo de Lucretia.& facit, quia vbi ad incurrendum pœnam requiritur dolus, non ſufficit culpa etiam lata. l.1.ff. de ſica.l.in actionibus ff.de in li.iuran.l. qui Nerua, & quod ibi not. Bart. ff.de pœ.& vide ibi plenè per eum. Bene verùm eſt, quòd qui eſt in culpa lata delinquendo, & ſi pœnam ſtatuti nõ incurrat propter doli abſentiam, debet tamẽ aliter puniri.

b Perditionis lucri] Puta quia quis contraxit matrimoniũ cũ Berta, & fecit pactum, ꝙ ſoluto matrimonio debeat ſibi mulier dare. 10. Iſte error fecit perdere marito lucrũ niſi ſit iuſtus. tũc enim error eſt iuſtus, quando iuſtam cauſam habebat errãdi, puta quia non credebãt conſanguinitatem, & ſi credebant, tamẽ credebant diſpenſatum, ex quo ſacerdos parochialis affirmabat.

c Propinqs adulterio] Bartol.ibĩ hoc dicit, & in l. furem, ff. de fur. quæ eſt l.2.

d Facit l. ſi quis non dicam rapere.] Quomõ deprehẽditur quis adulter vide omnino Bar.in locis hic allegatis, & in l.1.ff de furt.in princ.ſic ait. Idem dico, ſi aliquis deprehenditur in domo alicuius. vbi pulchra mulier eſt, certè hoc facit adulterium manifeſtum. Ita debet intelligi l.capite quinto, ff. de adulter. vbi poſt glo.inquit Bartolus. Nota ergo, ſi teſtis dicit, quòd eum inuenit in rebus venereis, vt quia inuenit eum in camera ſolũm, vel oſculantem, vel tangentem, quia iſta ſufficiunt ad probationem adulterij. Et de hoc eſt text. expreſſus in capitulo 1.de teſti.& in c.literis, & in c. tertio loco, de præſumpt. Et pondera, quia Bar. in d. l.2.ff.de fur. dixit intelligendam, dictæ l.capit.quinto, ſecundùm ea, quæ dixit in dicta lege ſecunda, quia

quia non modo ſi videat tangentem &c. Sed etiam ſi quis exeat de loco ſuſpecto. Sequitur Bald. in auten. quas actiones, in ſina. C. de ſacroſanct. eccle. vbi dixit non eſſe neceſſariũ, quod teſtis reddat cauſam per ſenſum corporis, ſed ſufficit, ꝙ reddat cauſam, ex qua ꝑ ſumit ſẽſus corporalis ꝓſumptio. ne iuris. Allegat Bar.ĩ repe. l. pe. ff.ſi cert. pet. Sicut enim ſufficit ſenſus remotus ab actu, ſic ex eo præſumitur actus, vt in eo, q. vidit ſcholarem exeuntem de domo meretricis de nocte, vt in l. neque natales, de probatio. vbi Bal.in 1.colum. verſi. ſed contra hoc, ſic inquit, Ideo dicit Iac. Bu. quòd probatur aliquam eſſe meretricem non probato tactu, ſed probatis circunſtãtijs veriſimilibus, Vt quia paſſim intrabant domũ ſuam ſcholares de die, & de nocte, Quia quando ſcholaris loquitur cum puella, non præſumitur, dicere Pater noſter.& Bart.in l.ex lege. §.ſi ſimul, ff.de adulter.in ſin. Quæro inquit, Quomodo probabitur adulterium? Reſpondeo non poteſt probari directo aliqua ratione, quia ſi videres in camera duos, vel in lecto, neſcires tamen quid facerent, ſed dico, quòd probatur ex probatione, d.capitulo præterea, cum alijs ſupra allegatis. Idem dicit Bar.in l.ſi cui.§.idem Labeo, verſicul de his.ff.de aqua plu.ar.ſequitur Pan.in d.c.præterea.1.col.ver. nunc vt clarior. Et in d c.literis, dicit, Nota quod ad probandam fornicationem non eſt neceſſe deponere ſuper nuditate.& ſolitudine loci. Et in d.c.tertio loco, dicit Nota quod ex loci ſolitudine, & diuerſitate ſeu diſparitate ſexuum inducitur præſumptio fornicationis. Concor.cap.2.de coha.cle.& mu.& 81.diſt. c.clericus. Ex his apparet non bene dixiſſe.Pano.in d.c.tertio loco, dum notat Bar.de cõtrarietate, quia non eſt verum. videatur in terminis Io. And. in addi.Spe.in tit.de proba.§.1.verſ.13. De quo per Imo. in l.fin.ff.de hęre.inſti. Et de actu proximo dic, vt infra, immunitas.§.25.& vide quæ no.in d.l.ſi quis nõ dicam rapere.

ad ſequentia faciunt.

Advocatus dicitur ille, qui in iudicio apud eũ, qui iuriſdictioni [a] ꝑeſt deſiderium ſuum vel amici exponit,[b] vel alterius deſiderio contradicit. l. ſciendum.§.1.& ibi per doctor. & l.Paulus, la.1.& ibi Bart. ff.de leg. & ideo conſulens in camera [c] non propriè dicitur aduocatus. Ita quòd prohibitus aduocare, non cenſetur prohibitus in camera conſulere, vel allegationes in ſcriptis facere ſecundùm Panormi. in rubr. de poſtu.& tenet Bart.in l. 1.ff.de va.& extraor.cog.& debet eſſe iuriſperitus, & ſtuduiſſe per quinquenniũ ſaltẽ, & iuramẽto doctorũ approbatus.l. nemini, C.de aduo.di.iud.& no. Bar.ĩ d. l.1.in §. aduocatos.[d]

2 Sed qui ſunt, qui repelluntur ab aduocando? Reſ. quòd multi, de quibus.3.q. 7. infames.& eſt verſus,
Non cuique, datur, ꝙ poſtuſtulet, imò negatur, addictus pœnæ,[e] ſeruus, puer [f] actor arenæ,[g] luminibus

c In camera] Ad hoc facit tex.in d.l.1.ibi Poſtulare eſt deſideri um ſuum, vel amici in iure &c. gloſſ. exponit, deſt in loco, in quo ſolet ius reddi.ff. de iuſti. & iur.l.pen.§.fin. Et idem tenet Bartol. in l.Paulus, ff. de leg. Nota pro doctoribus, huius ciuitatis, qui non poſſunt eſſe aduocati, nam ſi mittunt vnam ſchedulã in ſcriptis iudici vel ei loquuntur, non per hoc videtur aduocare. Idem tenet Bart. in l.1.§.1. ff. de poſtuland. Et prohibitus aduocare, intelligitur, ſi precio, quia ſi gratis vellet, non prohiberetur. Ita dicit Roman.in l.2.in princ.ff.de verb. obligatio.per tex.in d.l.Paulus, in fin.ff.de lega. vbi dicitur, Qui cum amico ſuo prætore gratis cõſilium participat.

d In §.aduocatos] Vide ibi, quia incantator non dicitur medicus, vnde non poteſt petere, vt ſibi ſalariũ conſtituatur de publico, ſicut medici, & phyſici, docentes abachum bene poſſunt petere extraordinariè. & licet gloſſ.in l.1.ff.de poſtulan.& in l.2 C eodem tenuerint illiteratum poſſe eſſe aduocatum, ſi aliàs habeat peritiam cauſarum, tamen gloſſ. in d. l. 2.dicit, quòd inter aduocatos non debent numerari. Et vide in d. §. aduocatos. quomodo notarij, & procuratores poſſunt, petere ſibi conſtitui ſalarium.

a Iuriſdictioni] Quia comprehenditur etiam iudex delegatus, & arbiter compromiſſarius, nam & apud iſtos poſtulatur. l.1.§. item ſenatus, ff.de poſtulan. & licèt iuriſdictionem non habeant, ſed notionem, vt dicit glo.in d.l.1.ff.de poſtulan. Tamen & ea ſunt ad inſtar iudiciorum redacta. l.1. ff. de arbit. l. rem non nouam, C.de iudi. Ideo, & ipſi comprehendunt.

b Exponit] i.tam in iure, quàm in facto, quod negotio expediat C.de poſtulan. l. quiſquis.§. ante omnia, & eſt.§.1 hæc etiam diffinitio ponitur. 3.q.7.c.infames, & ff.de poſtulan.l.1. Nec in illa.l ſciendum §. 1. nec l. Paulus, ponitur diffinitio aduocati, ſed

e Addictus pœnæ] i.damnatus pro calumnijs, vel publico iuramento.de his no.in d.l.1.ff. de poſtuland. & Spe.ti.de aduo.§.1.

f Puer] ſcilicet minor.17. annis. procurator autem impleuiſſe debet 25.annos. Et hoc quia obligat ſe, non autem aduocatus. vide in l.ſi minor, ff. de proc. & C.eo.l.exigendi.

g Actor arenæ] i. qui in arena cũ beſtijs certat pro mercede, quia eſt infamis ipſo iure, & ſic non poteſt aduocare, nam ſi ſibi nõ parcit is, nec alijs parceret. Idem de faciente ludos periculoſos in plateis, quia ſunt infames. Secus de eo, qui vadit ad capiendas aues in turribus, vel colligendos fructus in arboribus, quia eſt cauſa publicæ vtilitatis. Hæc Bartolus in d.l.1. §. remoueant. ex quo patet ludentem cum beſtijs cauſa virtutis exercendæ non eſſe infamem.

h Luminibus carens] Et hoc eſt, vt magiſtratum videat, & honoret. Exemplum, Brutus ſellam auerterat, & Publius poſt humeros poſtulabat a tergo iudicis, & habitus eſt in deriſum, dicta lege prima, in §. caſum. Mulier autem propter honeſtatem prohibetur, & muliebria paſſus. Et aliqui nullo modo poſtulare poſſunt nec pro ſe,

nec pro alijs, vt puer, ſurdus &c. Alij pro ſe tantùm, vt cæcus, mulier. alij pro ſe, & pro quibuſdam tantum, de quibus in ti. de in ius vocan. vt ſunt liberti, filij &c. de quibus habes in dicta. l. 1. & 3. quæſtio. 7. infames.

carens, mulier, muliebria paſſus, & multi alij[a] repelli pñt, quos omitto. ſolummodò dicã de his, qui ſine peccato aduocare nõ pñt, qui ſunt triplici differẽtia, ſcilicet hæretici, & cæteri excõmunicati. ſecundi, clerici, tertij religioſi, de quibus latius proſequemur.

2 Hæretici, & infideles, & excõicati propter ſuſpitionem hæreſis nullo modo pñt aduocare. l. nemo,[b] C. de poſth. & l. nemo, la 2. C. de epi. au. de pœ. diſt. 1. nemo vel in foro. de hære. excommunicamus, el 1.

3 Excõicati etiam repelluntur. 11. q. 3. excõicatos, de excep. c. exceptionem, & omnes ſupradictos, & quẽlibet ipſorum admittens iudex grauiter peccat, vt patet in d. c. nemo vel in foro, & in d. c. excommunicatos.

4 Vtrũ epiſcopi, & alij ſuperiores poſſint aduocare pro alijs? Reſpon. ꝙ non[c] coram eccleſiaſtico, vel ciuili iudice, vt 11. q. 1. te qui dem. 88. diſt. perlatum, & c. epiſcopus, el 1. 14. q. 5. de nique. 21. q. 3. per totum.

5 Vtrum ſacerdotes poſſint poſtulare? Reſp. ꝙ non poſſunt neque coram eccleſiaſtico, vel ciuili iudice, niſi in quatuor caſibus, vt in c. ſi. de poſtula. extra, nè cleci. vel mo. ſacerdotib. 15. q. 2. c. vnico, in gl. 14. q. 5. deniq;. Prim⁹ caſus eſt pro ſe. Secũdus pro eccleſia ſua. Tertius pro pſonis ſibi coniunctis,[d] & hoc intellige, qñ nõ poſſunt habere aliũ, vel non ita bonum. Perſonæ aũt coniunctæ ſunt in iſto caſu vſq; ad quartũ gradum. C. de epi. & cle. autẽ. licẽtiam, & C. de aduo. di. iu. l. petitionẽ. Quartus caſus eſt pro miſerabilibus pſonis,[e] intellige miſerabiles pſonas oẽs illas, quæ p ſe proprias cauſas non poſſunt miniſtrare, vel eccleſiaſtico auxilio indigẽtes. 86. di. c. ſi. in ſi. & 87. di. defenſionis. C. quando impera. inter pu. & vi. per totũ. In criminali verò coram ſœculari iudice nullo modo poſſunt, vt infra dicam. §. 7.

6 Vtrũ diaconi vel ſubdiaconi beneficiati, vel nõ beneficiati poſſint aduocare. Rñ. ꝙ coram ſœculari iudice non pñt, ca. 1. de poſtula. niſi pro cauſa ſua, vel eccleſiæ ſuæ,[f] vel miſerabilium perſonarum, ſm Spe. tit. de aduo. allegat. d. c. 1. in quo glo. dicit etiam ꝙ pro miſerabilibus perſonis licet; alleg. d. c. ſi. Et ſic patet, ꝙ in omni caſu poſſunt, in quo & ſacerdotes in foro ſœculari poſſunt. Coram autem eccleſiaſtico pñt ſecundùm Inn. in d. c. 1. beneficiati tñ

a Et multi alij] Aduerte tamen, quod prohibitus aduocare in vna ciuitate ex cauſa irrogante infamiam, non poteſt alibi aduocare; ſecus, ſi talis cauſa non irrogat infamiã l. ex ea. ff de poſtu. no. gloſſ. & Bar. in l. 1 C eo.

b L. nemo] Vbi dicitur. Non poteſt eſſe aduocatus, qui non fuerit ſacramentis chriſtianitatis imbutus, & hoc nè chriſtianos lædat. Vnde quãuis Iudæis, & quibuslibet liceat pro ſe poſtulare, non tamen debent publicè, pro alijs aduocare. Et gl. in d. l. nemo, dicit rationem eſſe, nè ſcilicet Chriſtianis noceant. 17. quæ. 4. conſtituit, vel quia ſunt infames. Et vt cæteri, qui non ſunt Chriſtiani, pp hoc animẽtur ad Chriſtianiſmum ſecundùm Arc. ibi, tum quia nõ poſſunt officio publico præfici. c. ex ſpeciali, de Iudæ. tum quia non poſſunt eſſe doctores ſecundũ Bar. in l. ſi. C. de Iudæ. per illũ text. Et aduocatus non poteſt eſſe niſi doctor. l. nemini, C. de aduoca. diuer. iu. igitur &c. Et vt dicit glo. non eſt neceſſe, ꝙ ſit theologus, ſed ꝙ ſit baptizatus.

c Reſpon. ꝙ non] Ratio eſt, nè epiſcopi perſona vilis reddatur corã alijs, vt d. c. perlatum, & nè verbũ dei impediat, ad quod tenet. Et quia aduocatus ponit ſtãdo, vt l. quiſquis, C. de poſtulã. & iudex ſedet.

d Sibi coniunctis] Coniunctione carnali, & ſanguinis, non autem pro coniunctis coniunctione, vel amicitia ſpirituali. No d Anto in c. ex parte decani, & in c. nonnulli, de reſcrip. Ratio eſt, quia inter coniũctos carnaliter eſt duplex vinculum, vnũ, ſ. ſanguinis quod eſt indiſſolubile. l. iura ſanguinis, ff. de reg. iur. Aliud pſum ptinæ, ſ. dilectionis, c. poſtremo, de appel. In amico verò non eſt niſi vnum vinculum ciuile & accidentale; maximè hodiernis tẽporibus, quibus non reperitur verus amicus, quia in veris amicis debet eſſe idem velle, & idẽ nolle. Pan. in c. ſi. 2. col. de poſtu. vbi no. ꝙ pro ſtrictè coniunctis & miſerabilibus perſonis poterit clericus contra eccleſiam, a qua habuit beneficium aduocare, quia magis tenetur qs adiuuare coniunctum, quàm eũ, a quo habuit beneficium. Et ſic propinquitati præfertur beneficium.

e Miſerabilib⁹ perſonis] Not. quia non ſufficit miſerabilitas in habitu, ſed oportet ꝙ ſit in actu per text. c. 1. de poſthu. qui permittit non indiſtinctè pro miſerabilibus, ſed pro illis, qui cauſam adminiſtrare non poſſunt. Vt quia ſunt viduæ, pauperes, orphani & pupilli, quia eccleſia debet tales defendere. 87. diſtinctio. per totum. Vide Panormita. in d. cap. 1. & in cap. ſignificantibus, de offic. deleg.

f Vel eccleſiæ ſuæ] Et ſic pro cauſa eccleſiaſtica, & de eccleſiaſtica tribus modis ſecundùm Panormi. in

nihil quærent pro ſalario, ſed oblata ſpontè recipere pñt 15. q. 1. c. vni.[a] ſed gl. dicit, ꝙ non ſeruatur, quia nemo militat ſtipendijs ſuis. c. cum ex officij de præſcr.

7 Vtrũ in minoribus ordinibus cõſtituti poſſint aduocare? Rñ. ꝙ ſi ſunt beneficiati, nõ pñt niſi corã eccleſiaſtico iudice, c. 1. d poſtu. limita hoc ſm Pa. & Hoſt. qñ habent ſufficiens beneficium ad eorum ſuſtẽtationem, quia ſi nõ habent, poſſunt per aduocationem acquirere ſibi,[b] etiam ſi ſunt diaconi, vel ſubdiaconi. Si autem nõ ſunt beneficiati, poſſunt tam corã eccleſiaſtico, quã etiam ſeculari in cauſa ciuili. In cauſa autem criminali nullo modo poſſunt corã ſeculari iudice, nè cle. vel mo. c. ſententiã, 23. q. 8. his, a quibus. 51. di. aliquanto. Quidã tamen[c] dñt eos poſſe pro reis poſtulare, & appellare, & appellationem proſequi, ar. 23. q. 5. c. eos. ſed tuti⁹ eſt in totũ abſtinere. d. c. ſñiam & no. d. gl. in d. c. aliquanto.

8 Vtrũ, religioſus poſſit poſtulare? Reſpon. ꝙ non, niſi cum vtilitas monaſterij expoſceret Abbate imperãte. c. ex parte,[d] de poſtu. Et extenditur ẽt ad canonicos regulares; ibidem patet. Et ibi dicit Panor. ꝙ oportet prædicta duo ſimul concurrant; aliàs nullo modo etiã coram eccleſiaſtico iudice eſſe aduocatus, vel procurator[e] poteſt. Si verò prædicta duo concurrant, poteſt etiam coram iudice ſœculari, ar. in ca. 1. & c. ſi. eo. titu. intellige in cauſa ciuili tantùm.

9 Vtrum propter lucrum applicandum monaſterio Abbate imperãte poſſit monachus eſſe aduocatus, vel procurator? Rñ. Inno. in c. cum I. & A. de ſen. & re iu. ꝙ etiam pro laico poteſt eſſe aduocat⁹ & procurator monachus propter vtilitatem monaſterij; & ita dicitur, ꝙ d. Lapus ſeruauit. Sed contrarium, ꝙ nõ poſſit, tenet Io. And. Ego autẽ dico cum Pa. in d. c. ex parte fore magis honeſtum & æquum, vt abſtineat, ar. c. nõ magno, nè cle. vel mo. & 16. q. 1. alia eſt cauſa. Aduerte tñ, ꝙ clerici, vel monachi ſolũ prohibentur (vt dixi) poſtulare, qñ indifferenter exercere volunt talia officia ſecundùm Innoc. in c. vnico, de ob. ad ratio. ſec⁹, ſi volunt aſſumere in vna cauſa. & hoc ſequitẽ Archi. in c. peruenit. 86. diſt. & placet, & videtur ęquũ, licèt Colle. in c. dilecti, de arbitris, teneat ꝙ nec etiam in vna cauſa, & fortè verius.

10 Vtrũ aduocat⁹ † teneatur gratis pro impotẽte aduocare; Rñ. Pa. in c. 1. de offi. iu. or. diſtinguit ſic, aut eſt potens ad ſoluẽdũ, & ſic eſt vera opi. Goſ. qui dicit, ꝙ nõ tenetur, ſed iudex debet ſibi conſtituere ſalariũ ſecundũ facundiam, & pro modo litis, & cõſuetudinis

in d. c. 1. de poſtu. aut ratione perſonæ, vt quia perſona eccleſiaſtica ſequendo forum rei litigat coram ſœculari; aut ratione delicti, vt quia pro ſacrilegio eccleſia voluit conuenire laicum coram iudice ſœculari, quod poteſt, vt in cap. cum ſit generale, de foro competẽti, aut ratione rei, de qua agitur, vt quia res eſt eccleſiæ ſecũdùm Hoſtien. & bene.

a C. vnico] Et facit. c. dilectus, de ſimo. & quod ibi nota. Et in ca. licet. 11. quæſtio. 3. & dicunt aliqui, quod illi text loquuntur de religioſis, alij quod in ſpiritualibus cauſis non in temporalibus.

b Acquirere ſibi] Ratio, quia ſi clerici ppter indigentiam exercent opus rurale, vt in capit. 1. de celebratio. miſſarũ. & licitè poſſunt exercere artificium, vt infra, clericus. 9. §. 1. fortius debet ſibi licitè aduocationis officium exercere, cum magis conueniat dignitati. Et aduocati dicuntur defendere rempublicam ſicut milites militiæ armatæ, vt l. aduocati, C. de aduo. di. iudicum. Et hoc placet, licèt alij dicant, ꝙ ſi non habent, vnde viuant, debent agere contra epiſcopum.

c Quidam tamen] Ratio autem in hac eſſe poteſt, Quia aduocatus propter imperitiam ſuã ſuccumbere poſſet, vel propter aſtutiam, & malitiam ſuam poſſet reus iniuſtè abſolui, & ſic cõdemnaretur actor ad pœnam talionis. Vnde, quia lingua eſt nimis facilis. ff. ad l. Iul. maie. tuti⁹ eſt, vt clericus abſtineat. Dicit tamen, ꝙ ſi aduocatus eſſet omnino inculpabilis, non efficeretur irregularis, vel ſaltem debet proteſtari, iuxtà c. prælatis, de homi. 16. Debet tamen, vt dixi, potius abſtinere.

d C. ex parte] Fundatur hoc ſuper canone, monachi. 16. quæ. 1. Qui habuit reſpectũm ad religionem, non autem ad ordinem monachorum, quia extenditur ad canonicos regulares, nam etiam ipſi religioſi ſũt, licèt regulæ inſeruiãt laxiori. Et intelligit Panormita. de religioſis cuiuſcunque ordinis, vt veniant appellatione monachorum, ſi ratio diuerſitatis aſſignari nõ poſſit, pro quo facit. c. duo. 12. q. 1.

† De aduocati & patroni cauſarũ officio catechiſ. in præce. Non loqueris. c. nũc explicemus. P. V.

e Vel procurator] Ponatur caſus ſic. Monaſterium multũ grauatur ære alieno, nunquid monachus peritus poſſit aduocare, vt de lucro monaſterium releuetur ab onere debitorum? Et dixit Hoſtien. in ca. ex reſcripto, de iureiuran. ꝙ ex abbatis permiſſione poteſt monachus deputari ad ſeruitiũ prælati, vel magnatis per aliquod tempus,

patriæ, vt in l.1.§.in honorarijs,[a] ff.de va.& extraor. cog. Aut eſt impotens, & tunc tenetur gratis aduocare lege diuina hoc præcipiente. Mat.22. Diliges proximum tuũ ſicut teipſum. & credo, quod peccat mortaliter,[b] quando ſcit talem impotentem incurrere notabile damnum ex defectu aduocati, ſi requiſitus eum non adiuuat gratis. Secus, ſi leue damnum, quia tunc eſſet veniale. Et ſimiliter iudex peccat mortaliter, vel venialiter ſicut aduocatus, ſi ſciens talẽ impotentem non prouidet ſibi de aduocato, præcipiendo alicui ipſorum. ꝙ gratis aduocet ꝓ tali impotente. Et ſi ei nolunt obedire, poteſt & debet eis ĩterdicere officium aduocatiõis.l.prouidẽdum §.ſi quis verò.[c] C.de poſt. ar.l.moris eſt.in princ.ff.de pœnis.& in l. 1. de off.præ. vr.& in d.c.1. Et etiã cauere, nè potentior offendat aliam partem, vt no. Bar.in l.illicitas.§.nè potentiores, ff.de offi.præ.

11 Vtrum aduocare poſſit quis contra eum, à quo recepit beneficia, ſine vitio ingratitudinis? Reſpon. quòd non, vt patet in c.ſi. de poſtu. vide ibi Panor. imo poſſet donatio reuocari, ar. d. c.ſi.iuncto, c. ſi. de dona.[d] ſed aduerte, quòd beneficium datum pro mercede laborum, & ſeruitiorum, nõ eſt gratuitũ beneficiũ.[e] facit.l. Aquilius regulus, ff. de donat. vbi donatio facta magiſtro rõne diſciplinæ nõ eſt mera donatio & ideo reuocari non poſſet rõne ingratitudinis, ſed ſolummodo qñ donatio, ſeu beneficium eſt gratuitum. Fallit hoc qñ ꝓ ſe, vel pro patre, vel matre, impotente, aut pro alia miſerabili perſona aduocat, vt colligitur ex Specula. in titu.de aduo. §. finali, verſiculo quid ſi per imprudentiam, quia tunc poteſt ſine vitio ingratitudinis.

12 Vtrũ aduocatus teneatur ad reſtitutionem, ſi per imprudentiam, aut negligentiam ſuam amiſit cauſam clientulo? Reſ. Hoſ. vt recitat Spec.in tit.de aduo.

quia hoc non ſit ſine vtilitate monaſterij, cum per illum monaſterij negotia promoueantur, ſicut dicitur de clerico ſæculari.c.cum dilectus, de cle.non reſid. & tex.cum glo.in c.paſtoralis.2.q.7. & pro vtilitate Abbatis poteſt monachus procurator conſtitui, ſiue aduocatus, vt ſi ſit accuſatus, ſi inquiritur cõtra eum, & ĩ electione ipſius, & ſimilibus quia in his vertitur vtilitas monaſterij, vt bonus Abbas eligatur, & electus defendatur ſecũdùm Innocent. & refert Panor. in d.ca. cum I.& A.vltim.colum. de re iud.

a §. in honorarijs] Aduocati poſſunt officium iudicis implorare, vt eis conſtituatur ſalarium ſecundùm Bart. in d.§.in honorarijs. Et idem in procuratore ſecundùm Cyn. Et Baldũ in l. 1. C. mandati. Et aduocati habent alias actiones, quæ nota. in l.1. C. de ſuffragio. vide gloſſ. in l. ſalarium ff. mandati.

b Peccat mortaliter] Adde tex. in l. 1.§. ait prætor, ff. de poſtu. & l.1.§.nec quicquam, ff. de offi. procon. Et facit pro §.iſto, quod dicit ſan.Thom. ſecunda ſecundę q.71.art.1.in corpore.q. Præſtare patrocinium cauſæ pauperum, cum pertineat ad opus miſericordiæ, & opus miſericordiæ ſit affirmatiuum præceptum, non obligat niſi pro loco & tempore. Et quia omnibus indigentibus vnus ſubuenire nõ ſufficit, ideo obſeruandum eſt illud, quod dicit Auguſti. in 1.de doctrina Chriſti, Cum omnibus prodeſſe non poſſis, his potiſſimè conſulendum eſt, qui pro locorum, & temporum, vel quarumcunque rerum opportunitatibus conſtrictus tibi quaſi quadam ſorte iunguntur. Dicit enim pro locorum, quia non tenetur homo per mundum quærere indigentes, ſed ſufficit, ſi eis, qui occurrunt, ſubueniat. Vnde Exod.23. dicitur. Si occurreris boui inimici tui, aut aſino erranti, duc ad eum. Dicit & temporum, quia non tenetur homo futuræ neceſſitati prouidere alterius, ſed ſufficit præſenti ſuccurrere, prima Io.3. qui viderit fratrem ſuum &c. Dicit etiam, quarumlibet rerum, quia homo ſibi coniunctis quacunque neceſſitudine maximè debet curam impendere. 1. Timot.5. ſi quis ſuorum &c. Dicendum eſt ergo ĩ hoc caſu, quòd ſi apparet iſti cauſę pauperum poſſe aliter ſubueniri per ſeipſum, vel per coniunctam ſibi perſonam, aut maiorem facultatem habentem, non tenetur ex neceſſitate ſibi ſubuenire aduocatus, ita quòd peccet non ſubueniendo, quamuis ſubueniendo hoc caſu laudabiliter faciat. Secus, ſi non appareat in promptu, quomodo poſſit ſubueniri, indigenti, quia tunc talis teneretur. Et ſic patet non ſemp teneri aduocatum cauſæ pauperum patrocinium præſtare, ſed ſolùm concurrentibus prædictis circumſtantijs, alioquin oporteret eum cætera negotia prætermittere, & intendere cauſis pauperum tantum. Et idem dicendum de medic. hoc ſupra Thom.

c L.prouidendum. §. ſi quis verò.] Per illum text. dicit Bald.ibi, quod tabellio ad præceptum ſuperioris nolens conficere inſtrumentum impotenti, poteſt priuari officio.

d In c.ſi.de dona.] Et hoc not. indecens eſſe, vt contra amicum quis aſſumat officium aduocationis, ſeu procurationis. Et ex hoc etiam dici poteſt vaſallum non poſſe aduocare contra dominum, aliàs tãquam ingratus poſſet feudo priuari.

e Gratuitum beneficium] Ex hoc videtur malè dicere Bar. in l.2. C. de aduoca. diuerſorum iudicum, qui voluit aduocatum non poſſe patrocinari contra rempubli. à qua recipit ſalarium, per illum tex. quia

vbicunque

tenetur, argum. l.idem iuris,[a] ff.ad l.Aqui. Et breuiter tenetur ſecundũ eundẽ Hoſ. qualicũque eius vitio perdatur, ar.l. ſi ideo cõtra emptorem,[b] ff.de euict. Secus, ſi ex qualitate cauſæ, vel defectu probationum, quia tunc vitium eſt materiæ, non artificis. ff. ad l. Aqui.l.ſi ſeruus ſeruum. §. ſi calicem, de quãta autem vel quali negligẽtia, vel imperitia teneatur, vide infra culpa.§.5.[c] & 6. multomagis tenetur, ſi dolo ſuo cliẽtulus amiſit cauſam, ff. de iudi.l.ſi filiusfa.§.di. ſæpe.

13 Vtrum aduocatus ſciẽter defendẽs cauſam iniuſtam teneatur ad reſtitutionem? Rñ. ꝙ vltra mortale peccatũ, qđ commiſit, tenetur ſecundũ Monal.ti.Reſtitutio, ad omne, quod amiſit ille, contra quem patrocinia præſtabat ſiue per malitiam, ſiue per pertinaciã, vel falſitatem, & etiam cliẽtulo, ſi eum decepit dans ei intelligere eum habere cauſam iuſtam, quia aliter non litigaſſet,[d] argum.C.de ad mi.tu.l.non eſt ignotum.

14 Quid ſi ignorabat iniuſtam cauſam? Reſp. quòd ſi hæc ignorantia prouenit ex culpa ſua, vt puta quia non eſt peritus in iure, aut quia non inquiſiuit à clientulo, vt debuit debita merita cauſæ, credo, quòd ſimiliter teneatur ad reſtitutionem, nõ ſolùm illi, contra quem aduocauit, verùm etiam clientulo ſuo, ſi aliter non litigaſſet ſecundùm modum culpæ, & regulas, de quibus infra, culpa.§.5. Si verò præfata ignorantia prouenit ex qualitate negotij, vel falſa informatione, vel mala cliẽtuli, excuſatur. Tenetur tamen, eam dimittere[e] poſt quàm cognoſcit iniuſtitiã cauſæ. l.rem non nouam.§. patroni, C.de iudic. Et ſalarium receptum[f] reſtituere tenetur ſecundùm Monal.c.aduocatus. Quod credo neceſſarium, quando ex culpa ſua prouenit talis ignorantia: aliàs non credo niſi de conſilio, & ſic tenet Hoſt. his concordat Thom. 2.2.q.71.

15 Vtrum aduocatus poſſit petere ſalarium? Reſp. ꝙ cauſa nondum incæpta põt petere, prout vult niſi in caſu, vbi alius bonus nõ inueniretur, ar. eorum, quæ no. in l.1.C.de epiſc.au. Cauſa verò incæpta vel finita, vel quando alius bonus non inueniretur, non poteſt petere niſi moderatum attenta qualitate cauſæ, laboris, & conſuetudine regionis, & idoneitate aduocati vt colligitur.3.quęſtio.7.§. arcentur.in tex. & in gl. Aduerte

vbicunque non eſt beneficium gratuitum, ibi non incurritur vitium ingratitudinis, & ille textus loquitur in beneficio merè gratuito, de decurione ſcilicet. Et hoc tenet Spec.titu.da aduoc.§.1. verſic.ſed nũquid, vnde doctor, qui recipit ſalarium pro lectura, non recipit beneficium, ſed mercedem pro labore, ideo ei non tenetur. Sed pone, quis habet patrem, & patriam, nunquid poterit aduocare pro patre contra patriam? vide Spe. vbi ſupra, verſi. ſed quid ſi pater, vbi concludit in effectu, quod poteſt, pro hoc.l.pen. ff. de iuſti.& iure, & l. 2. C. de aduoc. diuerſi.iudi. vbi certæ perſonæ prohibentur; ergo alijs permittitur. Item concluditur, quod potius quis tenetur adiuuare patrem, quàm patriam, ar. in l. vt vim, ff. de iuſtit. & iure, vbi prius nominantur parentes, quàm patria. Hoc dicit eſſe verum, quando pater prætendit iuſtam cauſam. Aliàs, ſi eſſet rebellis patriæ, debet filius inſurgere contra patrem Vnde, ſi pater eſſet bannitus, ita quod poſſet impunè occidi, poteſt filius eum impunè occidere, vt l.Minime, & ibi Bart. ff.de reli. & ſump.fu. Hæc Pa. in d.ca. ſi.de poſtu.

Adde Catechiſ.in præcep.Non fur.fa.c.verum huius iuncto de ſatisfa.c.fin. Pet. Vend.

a Arg.l.idem iuris] Vbi de medico dicitur, qui perperam medetur, & etiam ſi debitam non adhibuit diligentiam, vide infra, medicus.

b Ar.l.ſi ideo contra emptorẽ] Adde Io. Fa. & Ang. inſti. qui, & ex quib. in §.ſi. Et vide l.ſi.& ibi gloſſ. & Bartol.ff.de var. & extraor. cog. Tenetur enim ſicut iudex, vt infra, iudex.§.21.& 22. Et ſicut medicus, vt l.illicitas.§.ſicuti, ff.de offi.preſid. & ff.ad l. Aquil.l. qua actione.§.fin.cum l.ſequen.ff.locati. l. impuberes. Et hoc verum, quia eo ipſo, quod profitetur ſe aduocatum, & artem exercet, videtur ſe aſſerere peritum, igitur ſua imperitia aſcribitur dolo, & fraudi, & deceptioni, vt.l.1. & quod ibi not. ff.quod quiſque iur. ergo tenetur de dolo, & fraude, vt l. 1. C. de aduo. diuer. iudic.

c Infra, culpa. §.5.] Barol. in l. 2.ff.mandati, dicit quod, ſi aduocatus dederit malum conſilium, non tenetur, niſi quatenus dolo fecit, & dicit de hoc per Specul. titul. de requi. conſil. pro hoc, quod vult Paul. de Caſtro in l. penulti. C.de pactis, quòd ſicut arbitrator, qui eligitur, ſiue arbiter, de conſenſu partium non tenetur niſi de dolo & lata culpa, vt l. prima. §. ſecundo. ff. ſi menſor.fal. mo. dix. ita debet eſſe in conſultore electo à iudice, in teſte, & notario.l. ſi quando, C.de teſt. Et l.1. & ibi Bart.C. de diſcuſſio. lib. 10. & Bar. in l.fin.ff. de var. & extraor.cog. Et in ſimilibus.in l.2.ff.de proxenetis.

d Litigaſſet] Concordat ſanctus Tho.2.2.q 71.artic. 3.in corpore quæſtionis.

e Eam dimittere] Tamen aduocatus nõ debet prodere ſecreta cãę aduerſario, vt eũ iuuet ſecũdũ aliquos.

f Salarium receptum] Vel inducere clientulum

ad

ad cedendum, vel componendum ſine aduerſarij dãno ſecũdũ Tho. 2. 2. q. 81. ar. 3. in reſpõſi. ad ſecũdum.
a Vel re.] ſcilicet de qua non litigatur, vt dicit Ale. in l. litem, C. de procur. licèt Ange. in d. l. ſumptus, tenuerit cõtrarium, & vide per Moder. in ll. hic alleg.

b Quod excedat centum] Pone, quis dicit, ſi tu vinces, centum dabo, ſi perdes, quinq. Et ſi dicitur, quòd pacta ſeruari debent, Intellige ſecundum Alex. in d. l. litem, quãdo illa centum nomine palmarium promittuntur. Sed pone, litigator tranſigit, nunquid aduocatus totum ſalarium, habebit? Spe. ti. de ſalarijs dicit quod ſi tranſactum eſt in fraudem, totum ſalarium habebit, quia per eum non ſtetit, quo minus vincat. ff. loca. l. qui operas. Et ſi per eum non ſtat, videtur conditio impleta. ff. de re iu. l. in iure ciuili, & ſic totum habebit ipſe, vel eius hęres. l. poſt duos, C. de aduo. diu. iudic. Si vero bona fide, tunc procurator ſalarium habebit, ſaltem de æquitate. Sed aduocatus, ſi cooperatus eſt ad dictam compoſitionem, non perdet quicquam.

hic, ꝙ aduocato, & procuratori non licet facere pactũ de quota litis, neque ẽt de certa quantitate, vel re * cum hac conditione, ſi vincat, q̃a eſt eadẽ rõ, ſicut & de ꝓmiſſione quotæ litis. q̃ ideo ꝓhibita eſt, nè ꝑ fas & nefas intendat ad victoriã cauſę, vt poſſit conſequi ꝓmiſſum. Sed q̃ñ ſimpliciter ꝓmittitur aliquid certũ, ſiue quantitas, ſiue res pro mercede, ſiue vincat, ſiue ꝑdat, & ẽt ſi vltra hoc ꝓmittitur aliq̃d noĩe palmarij, q̃d eſt modicum quid, non magnũ, ſic valet pactũ, quia ceſſat rõ prædictæ prohibitionis in iſto caſu. Et ſecundũ hoc cõcor. doc. & glo. in l. ſumptus, ff. de pac. & l. 1. in verbo, & ſi noĩe palmarij, ff. de va. & extraor. cog. & l. ſi hi, q. C. de poſtul. & l. itẽ, C. de proc. & l. ſalariũ, ff. manda. qui multũ intricatè & variè loquuntur. Item no. ꝙ aduocatꝰ, & procurator nõ põt accipere ſalariũ, q̃d excedat centũ [b] aureos in vna cã. l. 1. §. in honorarijs, ff. de va. & extraor. co. & in gl. 1. d. l. ſalariũ. Itẽ nõ pñt p̄dicti [c] aliquem cõtractum facere cã incæpta, & nondum finita cũ cliẽtulo. C. de poſtulã. l. quiſquis, & 3. q. 7. §. item ſi quis.

16 Vtrum ſalariatus de publico poſſit aliquid petere ab aliquo particulariter? Reſp. Pa. in c. 1. de poſtu. ſecundũ Inn. ꝙ nõ ab aliquo litigante, ſic nec põt ſalariatus medicꝰ [d] ab aliquo conſtituto in infirmitate; ſed à nõ litigãtib. vel ſanis licitè recipiũt, q̃a ſalaria ſunt cõſtituta talib. ſolũ ꝓ litigãtibus & ĩfirmis. ꝓbatur in l. antep. C. de ꝓfe. & me. l. 10.

17 Vtrum poſſit quis aduocare pro vtraque parte? [e] Reſp. Spec. in ti. de aduoc. ꝙ ſic, ar. 45. diſt. diſciplina, quaſi in fi. & ibi gl. extra de poſtu. præ. bonę memoriæ, el 1. quaſi in prin. Quod verum credo in caſu dubio, aliàs non, quia quãdiu cauſa eſt dubia, poteſt aduocatus patrocinari ſine peccato ſecundùm Rod.

18 Vtrum aduocatꝰ poſſit vti deceptione [f] cõtra eũ, qui habet iniuſtã cauſam? dic vt infra, bellum. §. 19.

c Item non poſſunt prædicti] Ratio eſt, quia omnia daret propter timorem litis, ſicut infirmus timore mortis. l. medicus, ff. de var. cogn.
d Medicus] Vide infra medicus. §. 6. in poſti.
e Pro vtraque parte] Quidam tenẽt opinionem Roſe. ti. aduocatus. §. 14. & per multa generalia reprehẽditur hoc dictum, & primo quia allegans contraria non auditur. Item quia lites poſſent fieri immortales, & aperta eſſet via malitijs. Item quia ex hoc videretur aduocatus præuaricator. Sed his non obſtantibus dico non mereri ex his reprehendi, Tum q̃a innititur opinioni Specu. & ipſam limitat. Tum quia loquitur quo ad peccatum. Nam pone, quod quis in cauſa dubia allegaſſet coram iudice pro vtraque parte, vt melius iudex ſciret diſcernere, & rectius iudicare, nunquid peccaret? Certè non, quandoquidem iſte pro iuſtitia pro vtraq; parte patrocinaretur. Sic igitur non eſſet præuaricator, nec malitijs eſſet aperta via: Quinimo malitijs obuiaretur. Quod autem dicitur, non eſt audiendus, procedit in foro cõtentioſo. Pone etiam, quod vnus tantùm aduocatus eſſet bonæ conſcientiæ nũquid hoc modo peccaret? Certè non. Imo ſi multi eſſent, & communes, qui per apices iuris procederẽt nonne lites magis prorogarentur? Contra ea, quæ not. in prima cõſtitution. C. Et hoc modo citius expedirentur. Sic ergo intelligitur hoc dictum. Item ea, quæ dicuntur a doctoribus allegatis, intelliguntur magis de honeſtate, Vt videtur innuere Gemi. in d. capi. fin. de teſti. Nec etiam Pa. in d. c. òlim, el. 2. dicit id, ad quod allegatur, Et multæ allegatiões ſunt falſæ, vt videtur. Summa etiam. Roſ. nihil allegat. Ideo teneo hanc opi. eo modo, quo declaraui.
f Deceptione] Dic vt per gloſſ. in ca. cupientes, in principio in verſic. malignantium, de elect. Ait enim ſic. Per hoc ſoluitur contrarium de canone. 4. quæ. 4. nullus. vbi habes, quòd reorum eſt ſubterfugere opponendo legitimas exceptiones & veras, non autem malitioſas, & falſas, vt hic conſueuit dici, quod qui habet ius in principali, cauillationes, & malitias aduerſarij poteſt per alias repellere, & ſic poſſet intelligi capitulo. nullus. Et de hoc. 23. quæſt. 2. Dominus noſter. Et ad hoc ar. de ſimo. c. dilectus. Item illud Nico. de Ly. ſuper Matth. 21. Vbi dicit, ꝙ dominus interrogauit Iudæos de baptiſmo Ioannis nolens eorum interrogationi reſpondere retundens clauum clauo oſtenderet cauillationes aduerſariorum cautelis poſſe repellere. Sed circa iſta mouetur

tur dubium, mutuaui tibi centum nullo vidente. Et tu eadem mihi reſtituiſti nullo vidente. Conuenio te, negas te mihi aliquid debere; facio poſitionem & dico quod iuramento reſpondeas, an tibi mutuauerim, nunquid ſine peccato poſſis, iurare? Petrus de Ancharan. in d. capitulo cupientes, allegat pro, & contra, & aliter non decidit, ſed remittit ad not. in regula, poſſeſſor, de reg. iur. in 6. per ſe. Sed Innocent. in d. capit. cupientes, dicit ſub dubio forte, quod tali poſitioni reſpondere non tenetur, an mutuauerit ſibi, vel ſi iudex arctaret eum ad reſpondendum purè ſuper mutui poſitione, poſſet dicere, Nõ mutuaſti mihi aliquid, propter quod ſim tibi obligatus, & tunc verum dicit, & aduerſarij calumniam repellit. Vide Archi. 4. quæſtio. 4. nullus primo, hæc Gemi. ſuper gloſſ. prædicta, in ver. malignantium. Item vijs illicitis non eſt malo obuiandũ, ſed licitis, vnde dicitur fraudem non facit, qui fraudem excludit. l. cum pater. §. Titio, in fi. de leg. 2.

AFFINITAS [a] q̃d ſit & quomodo impediat matrimoniũ. vide infra, matrimoniũ. 3. ĩpedimẽto. 15.

AGNATI ſunt, qui ꝑ virilis ſexus perſonas cognatione coniuncti ſunt. Nam in agnatis cognati intelliguntur vt genus in ſpecie, vnde fratres ex eodem patre, Filius fratris, nepos, & huiuſmodi agnati ſunt. At qui per fœmininum ſexum cognatione iungũtur, non agnati, ſed naturali ratione cognati ſunt, ſicut filij ſororis, vel amitæ. ff. de leg. tu. l. ſunt autem.

ALCHIMIA vtrum liceat? Reſpond. Oldra. in conſilijs ſuis [b] tenet, ꝙ ſic, dummodo non faciant per artem magicam, [c] vel per aliã legibus odioſam, [d] vt dicit l. vnica. C. de theſau. libro 10. quia tales metallarij ſunt, qui labore proprio, & ſibi, & rei publicæ commoda comparãt. C. de metal. l. prima, libro 11. Et iura propter publicam vtilitatem, quæ ex eorum officio videtur reſultare, fauent eis, nam poſſunt inuito domino ingredi fundum ad metallum inquirendũ. [e] l. 3. & l. quoſdam, & ibi not. C. de metal. quod aliàs non licet, dict. l. vnica, [f] & ff. de acquiren. rer. do. l. 3. Ratio eſt, quia, vt dicitur in libro de proprietate rerum in capit. de alchimia, Omnia metalla procedunt ex eodem principio, ſcilicet vt ſulphure, & argento viuo. Sed ex virtute elementorum, quę habent maiorẽ influentiam in vno loco, quàm in alio, in vna minera fit ſtagnum, in alia argentum. Cum ergo ars imitetur naturam. ff. de adoptio. l. adoptio. Non igitur eſt peccatum, [g] ſi per virtutem, quæ eſt in elementis, aut herbis, alchimiſtæ de ſtagno volunt facere argentum, quia cum ſit ex eodem principio, & in habentibus ſymbolum facilior ſit tranſitꝰ, inſti. quib. mo. tol. ob. §. 1. Cum multæ virtutes ſint inſitæ herbis, & lapidibus. 26. quæſt. 5. nec mirum, circa medium. [h] Sed his non obſtantibus credo, quòd ſit illicita ex multis reſpectibus. [i] tum primò, quia nullus inuenitur, qui habeat veram huiuſmodi artem, licèt dicatur de multis, ſed falſum ex experientia, tum quia videmus, quod cõmuniter ipſam facientes multa conſumunt, & a communiter accidit aurum ſophiſticatum ſiue alchimum pro bono, eſt illicita venditio, maximè quia aliquando impediuntur veræ operationes talis metalli, puta quia lætificat, adiuuat contra quaſdam infirmitates, quod non facit aurum alchimum, & cætera. Et vide Bald. in capitul. primo. in penultim. colum. quæ ſunt regalia, in vſi. feu. ſubdit tamen Thom. quod ſi alchimiſtæ facerent aurum verum, quod fieri poteſt, poſſent ſine peccato illud vendere.

a Affinitatẽ ex fornicatione cõtractam. S. Syno. Tridenti. reſtringit 24. c. 4. de reformation. matrimon. vide etiam infra cognatio. Petrus Ven. Iramenus.
b Conſilijs ſuis] Conſil. 68. refert Pan. in capitul. 2. circa fin. de ſortile.
c Magicam] Vt C. de mathemati. per totum, maximè in l. eorum, cum duabus ſeq.
d Legibus odioſam] Adde. C. de paga. per totum.
e Ad metallum inquirendum] Dummodo faciat abſque damno.
f D. l. vnica.] C. de theſau. libro. 10. verſicul. planè. Et inuito domino nullus ingredi poteſt fundum nõ ſuum ad quærendum theſaurum, ſed ſecus in faciendo metallum, & marmora. Ratio, quia hoc pertinet ad publicam vtilitatem, & cum magno labore, primum vero ad priuatam, & cum paruo labore vide gloſſ. & Bartol. in d. l. 3. & quaſdam. Et Ioann. Andreas in add. ad Spec. titul. de crim. fal. arguit pro, & contra, Et tandem concludit vt hic per Oldra.
g Non eſt peccatum] Certè de plumbo poterit argentum fieri, & ſic de ſingulis, & ſic nullũ erit peccatum.
h Circa medium] Inſunt enim reb. corporeis per omnia elementa quædam occultæ ſeminariæ rationes, quibus cum data fuerit opportunitas temporalis, atque cauſalis prorumpunt in ſpecies debitas.
i Ex multis reſpectibus] ſanctus Thom. 2. 2. quæſt. 72. arti. 2. in reſpon. ad primum ar. dicit, ꝙ aurum, & argentum non ſolum eſt vtile propter vaſa &c. ſed etiã quia habent materiam valde puram; vnde qui vẽdit aurum ſophiſticatum ...

tibus eſt ſtandum. [a] vnde de ipſis dicitur & ad Tim. tertio, & dicto capitu. nec mirum, Semper addiſcentes, & nunquam ad veritatis ſcientiam peruenientes; experientias multas faciunt, & nunquam ad perfectum attingunt, tempus vitamque conſumunt; nec id quod operantur, habet veritatem cum auro, vel argento, ſed ſolùm apparentiam, ideo ſemper ſunt condemnandi alchimiſtæ. Et hoc euidẽter probatur, quia nemo in publico eam vult facere, vt appareat, ꝙ malè agunt, quia odiunt lucem. Et ſi aliquando aliquid veri faciunt, aut fit cũ damno computatis expenſis, vel ex aliqua deceptione imponendo aurum verum, vel aliqua diabolica fallacia, quæ, vt eos attendere faciat huiuſmodi, facit eis verum aurum ex appoſitione auri veri occultè aliquando. Cum ergo ſit tale exercitium contra vtilitatem publicam, vt patet ex conſumptione rerum, & quia vt communiter faciunt ex his monetam falſam, ideo ſimpliciter ſunt condemnandi eam facientes. [b]

ALEA, [c] vide [d] infra, ludus. §. 3. cum ſequentibus.

ALIENATIO quid dicitur? Reſpon. quòd propriè & ſtrictè eſt omnis actus, per quem trãsfertur dominium. dicit text. C. de fun. do. l. 1. & l. alienationis verbum, ff. de verbo. oblig. ſecundùm gloſſ. in c. nulli liceat, de rebus eccle. non alienan. & eam ſequuntur Docto. ibidem. Largisſimè autem alienatio dicitur datio in emphyteuſim, & locatio ad longum tempus, vt voluit Iac. de Belui. in authen. de non alienan. §. quia verò, etiam quando ſola poſſeſsio in aliũ transfertur, vt not. Innocen. de reb. eccle. non alienan. ca. epiſcopi, & Alber. in authenti. hoc ius porrectum, C. de ſacroſan. eccle. ſed contra videtur text. in d. c. nulli licet, vbi dicit, Alienationis autẽ verbum continet conditionem, ſcilicet vendere ſub conditione, Alij habent conductionem ad longum tempus, donationem, venditionem, permutationem, & emphyteuſim, ac perpetuum contractum; hæc tex. ſed verbum, Cõtinet, denotat propriam naturam vocabuli, vt dicit Barto. in l. affinitates, aliàs incipit. l. cui eorum, ff. de poſth. §. Item Pomponius, vbi dicit ſe damnaſſe gloſ. in l. Gallus. §. inſtituens, ff. de liberis, & poſthumis. Et ſic conſuluiſſe, quòd vbi text. dicit, quod tutela ſolùm [e] veniat matri & auiæ, quòd etiam propriè venit proauus, & nomine nurus venit pronurus, & nomine filij venit nepos, & pronepos, [f] niſi addatur aliquid, quod faciat determinationem ad certã perſonam. [a] ita limitat Bar. in d. §. inſtituens, & not. idem in l. liberorum, ff. de verbo. ſignific. Pa. in d. c. nulli [b] liceat, dicit, quòd in materia fauorabili, & larga, vt in d. ca. nulli, eſt verum, ſed in materia odioſa non venit niſi, quod dixi, contractus, per quem transfertur dominium. propterea in rebus eccleſię aliena. accipitur alienatio, vt in d. c. nulli, ſecundùm glo. ibidem.

1 Alienatio de fratre ad ſororem non eſt [c] ſecundũ Monal. eo. ti. allegat. C. de fideicom. l. voluntas.

2 Quę requirantur [d] in alienatione rei eccleſiaſticæ, Reſ. Pa. in c. cum apoſtolica, de his quæ fi. à prælat. quòd. v. Primò tractat, [e] ſcilicet an expediat, vel non. Secundò conſenſus [f] capituli. Tertiò quòd fiat pro vtilitate eccleſiæ. Quartò autoritas ſuperioris. Quintò ſubſcriptio, [g] & hæc ponit in cap. tua, de his quę fi. à pręla. & in capitul. 1. co. tit. & capit. nulli, de reb. eccle. non alien.

3 Vtrum ſubſcriptio requiratur neceſſariò? Rñ. Panor. in c. 1. de his, quæ fil. a præla. ꝙ Inno. dat vnam regulam, quòd nunquã requiratur ſubſcriptio niſi in caſibus à iure expresſis, ratio quia regulariter in qualibet diſpoſitione ſufficit cõſenſus, nec requiritur ſcriptura. l. pactũ, C. de pac. vide gl. in c. 1. de cenſi. li. 6. Et ideò venditionem, permutationẽ, & donationẽ pręlatus facere nõ poteſt niſi de cõſenſu capituli, & ſubſcriptione canonicorum. Albe. in d. auth. hoc ius, tenet, ꝙ ſubſcriptio in alienatione rei eccleſiaſticæ regulariter non eſt neceſſaria niſi in tribus caſibus prædictis. ſ. venditione, permutatione, & donatione, vt in d. c. tua, & in caſib. no. per Arc. in c. ſine exceptione. 12. q. 2.

4 Quæ ſunt [g] cauſæ legitimę alienationis rerum eccleſiaſticarũ? Reſ. Pa. in d. c. nulli liceat ꝙ sũt quatuor. Prima neceſsitas, ſi debita vrgent, & eccleſia non poteſt ſatisfacere de fructib. Secũda vtilitas, ſ. vt habeat rem meliorem; & iſta ponũtur in aut. hoc ius, C. de ſa. ſan. ecc. & 10. q. 2. hoc ius. Tertia pietas. 12. q. 2. aurũ, & ca. ſacrorum. Quarta incommoditas, vt quia res eſt magis damnoſa, quàm vtilis eccleſiæ, vt in c. terrulas. 12. q. 2. & plenè in gloſ. ſummæ.

5 Vtrum omnis alienatio rei eccleſiaſticæ ſit prohibita ſine præfata ſolennitate, vel aliqua de pſatis cauſis? Reſ. ſ͞m doc. ĩ c. nulli liceat ꝙ nõ, ſed immobiliũ. Et nomine ĩmobiliũ rerũ cõprehẽdunt ea, quę ſeruãdo ſerbent ſe ſubſcribere. [h]

[a] Eſt ſtandum] l. nam ad ea. ff. de leg.

[b] Facientes] Quidam tenet contra hanc concluſionem, eò quia alchimiſtæ poſſunt veram artem inuenire. Item quia Docto. communiter hoc tenent, ſed malè dicit, quia hic non negatur abſolutio alchimiſtis, vt ipſe ſibi imponit. Itẽ quia fatetur eſſe veram artem, ſed bene eã diſſuadet efficaciſſimè per rationes fundatiſſimas, vt patet in litera. Nec ignorabat doctores auctor noſter, quando quidem & ipſos adduxit. Nõ valet etiam ratio, qua dicit, ꝙ poſſunt inuenire veram artẽ, quoniam hoc de facili non poteſt fieri, & vt plurimum homines decipiuntur. Et ſic eſt contra publicam vtilitatem, Iuxta not. in l. 1. ff. ſoluto matrimonio.

[c] Aleas fugere clerici debent. Conci. Trid ſeſ. 22. c. 1. de reforma. P. V.

[d] Alea] Aleator dicitur, qui ludum aleæ cauſa ſui emolumenti exercere conſueuit in eius domo, ſicut dicitur in cauponib. l. 1. §. ſi caupones, ff. nautæ, caup. ſtab. & in l. 1. ff. quarum rerum act. non da. Azo. in ſum. C. de reli. & ſump. fun. verſic. Aleator, & glo. in l. 1. in prin. ff. de Alea. vbi dicit Bal. ꝙ aleator eſt vilis perſona. Quod verum eſt, quando ex aſſuetudine apparet eum ludere, quia ſi incidenter, non dicitur propriè aleator, ſecundùm Azo. vbi ſupra. Et dicit Iac. de Are. in d. l. 1. in glo. quòd ſi ſcholaris recipiebat luſores in domo ſua, & pecuniam pro candela recipiebat, ꝙ dicitur aleator, ar. d. l. primæ in fin. Et verum eſt, etiam ſi gratis. Et hoc odio talis ludi.

[e] Quod tutela ſolùm.] Aut. matri & auiæ, C. quando mul. officio. tu. fun. Licèt enim loquatur de auia, tamen intelligitur etiã proauia, & eſt communis opi. licet Pau. de Caſtro. & Ang. tenuerint contrarium.

[f] Venit nepos, & pronepos] Vult Barto. vbi ſupra, quod pronepos, & abnepos, quilibet ſit verè nepos, & ꝙ præpoſitio, Pro, vel, Ab, ſolùm addit, vt vnus diſcernatur ab altero, & ſic vult, ꝙ præpoſitio non ſignificet improprietatem. Iſtud reprehendit per multa fundamẽta Aret. in d. §. inſtituens. Tu verò dic, quod de ꝓprietate ſermonis appellatiõe nepotis nõ veniat pronepos niſi per extenſionem. Hoc patet per tex. per Bar. allegatum in l. nurus, ff. de ver. ſignifi. vbi dicit iuriſcon. ꝙ nurus appellatio porrigenda eſt ad pronurum. Pondera verbũ, Porrigenda. ergo eſt per extenſionem non de proprietate vocabuli. Ad idem pondero text. in §. prætor, quod ſi aliquis vocauerit in ius parentem, aut nurum, quibus ſatiſdatio ſufficeret, Quęrit tex. in d. §. nurum, quid etiam ſi vocaret pronurum? dicit text. quòd continetur. Si ergo appellatione nurus de propria ſignificatione vocabuli continetur pronurus, ſuperflua eſſet illa adiectio in dicto §. nurum. nec ibi tex. loquitur de certa perſona, quia loquitur ĩ genere. ergo intelligitur, quod cõtinetur extenſiuè.

[a] Ad certã perſonam] Vt ſi dicat, inſtituo talem nepotem, ſecus, ſi generaliter loquatur, Exemplum, vt ſi dico, ĩſtituo Titium filium meũ tunc non venit nepos. vel ſi dico, inſtituo Sempronium nepotem meum, non venit pronepos.

[b] Pa. in d. c. nulli] Exemplum, Titius prohibetur alienare &c. in materia fauorabili, vt in perſonis, quæ non poſſent, prohibitæ ratione perſonæ; ſed rerum. In materia ſtricta erit in perſonis, quæ ſunt prohibitæ, vt in minori, prodigo &c. & iſta exempla patent in l. fin. C. de re. alie. non alienan. vide eam.

[c] Non eſt] Intellige, quando ſubeſt eadem ratio, puta quia teſtator prohibuit, nè res extra familiã iret.

[d] Quæ requirãtur] Panormi. facit mentionem de quatuor. Nã de autoritate ſuperioris nihil dicit, niſi intelligatur per conſenſum epiſcopi, quando capitulum vult alienare, ſed tu dic. Ex quo hodie pręlati iurant non alienare ſine conſenſu Papæ requiritur eius autoritas, de quo dic, vt per Pa. in c. vt ſuper, de reb. eccle. non alie. & per Arch. in c. ſine exceptione. 7. q. 1. Hodie prouiſum eſt per extrauagantem. Pauli ij. vide infra excommunicatio, ſeptimo, caſu vltimo.

[e] Tractatus] Inter prælatum, & capitulum, & requirit quandam diſcuſſionem & indaginẽ circa rẽ diſponendam in futurum, & non deliberatũ conſenſum; probat per text. in d. ca. Tua, iuncta glo. qui ponit tractatum, & conſenſum, vt diuerſa. Nam diſcutitur ſi poteſt aliter eccleſiæ ſubueniri, quã per alienationem; & ſi non, ſi vna res ſit magis alienãda, quàm alia, & ſic peruenit ad alienationem, in qua cõſenſus pſtatur. Quod eſt notandũ pro ſtatutis, quæ condẽnant aliquos pro tractatu de aliqua re, quia dicuntur tractaſſe, licèt actũ non perfecerint. Et vincus requiritur tractatus ſolennis, & diligens & non tres, & hoc tenet communiter Docto. & vide tex. cum glo. in c. 1. de re. eccle. non alien. in 6. Et de forma tractatꝰ Speca. titu. de loca. §. ſequitur, verſ. ſcias.

[f] Cõſenſus] Intellige de expreſſo. Vnde ſuper alienatione perpetua nõ ſufficeret tacitus. d. ca. 1. de re. eccl. non alien. lib. 6.

[g] Subſcriptio] .i. canonici poſt conſenſum debent ſe ſubſcribere.

[h] Alienare quæ non liceat clerico, Concil. Triden. ſeſſ. 22. cap. 2. de reform. Pet. Vend.

L. Tu-

vari pñt. facit l.tutores, [a] la 2.C.de admi.tu.& c.tua, de his q̃ ſi.a præl. Sed Alb. in d.auth.hoc ius, tenet, ꝙ mobilia, quæ ẽt ſeruari pñt alienari pñt ſine ꝓdicta ſolennitate, vt oues &c. niſi ſint ad diuinum cultum deputatæ; tũc quia ſeruabitur auth.præterea, C.de ſa.ſan. eccl.l.vt non vendantur niſi pro neceſsitate, & vtilitate, vt placet.

6 Vtrũ pecunia ſit de his, quæ ſeruando ſeruari pñt? Rñ. Pa.in d.c. nulli liceat, ꝙ non, quia retenta nihil operatur. 78.di.eijciens, & no.in l.cum plures, in ſi.ff. de admi.tuto. vbi tutor debet pecuniã pupilli ponere in emptione prædiorum. [b] Qđ verũ credo niſi in duobus caſib⁹. Primò, qñ pecunia eccleſię eſſet deputata ad emẽda bona immobilia, q̃a tunc iudicatur bonum immobile, nec poſſet mutari; tex. eſt ſingu.& ibi Bal.& Lud.de Ro.in l.3.§.vſuras, ver.quid ergo. [c] ff. de contra.iud.tu.& vti.actione.& per hoc tenuit Alb. q.24.in 2.parte ſtatutorum, ꝙ qñ ſtatuto cauetur, ꝙ mulier lucretur dimidiam partem bonorum immobilium mariti decedentis ſine liberis, quod lucrabitur partẽ pecunię deputatę ad bona immobilia emenda, quia illa pecunia iudicabitur, ſvt immobilis, ſed Bal. eſt contrarius in l.cętera.§.ſi.ff.de le. 1.& allegat mirabilem tex. in l.cum in fundo.§. ſi fundus, [d] ff.de iu.dot. Et iſtud credo verum quò ad dictũ ſtatutum, quia iura adducta per Alber.ff.de hære.inſti.l.ex facto. §.planè, la 2. loquũtur in actu fauorabili vltimæ volũtatis. [e] Similiter & Cle.nè Romani, de ele. loquitur in fauorẽ eccleſiæ. Et cũ præfatũ ſtatutũ ſit contra cõem diſpoſitionem iuris, ergo illa iura ad hoc non debẽt allegari. ſimiliter.l.& ſi non ſunt, ff. de aur.& arg.leg.§.quid ergo, ponit caſum, vbi argentum cœptũ fabricari habetur pro facto, & non pro infecto fauore vltimæ voluntatis. Secundus caſus eſt, quãdo pecunia eſſet in magna quantitate. facit. c.licèt Heli, de ſimo. vbi accuſat prelatus, ꝙ malè expendit non modicam pecuniã; ergo non poteſt ea vti ſicut fructibus, ſecus, ſi eſſet modica quantitas. Et ſic limito dictum Pa. [f] & ita intelligas in d.c.nulli.

7 Quid eſt illud, quod ſeruando ſeruari poteſt? Rñ. ſm Ang.in §.& quia parũ, in auth.de nu.ꝙ dicitur eẽ illud, quod non corrumpitur triennio; & eſt gl. ſing. in l.vnica. C. ſi aduer. vſu. Hoc limito, quando tale, quod ſeruatur, põt producere fructum ſic ſeruatũ; [g] aliàs non, ar.l.1.§.fuit quæſitũ, ff.ad Treb & ita intellige gl.in d.§.fuit quæſitũ, & facit tex.in l.Ariſt.§.ſi.cũ l.ſeq.ff.de iu.delib. & ſic q̃ vſu conſumuntur, nõ ſunt de illis, quæ ſeruando ſeruari poſſunt. Fallit in pecunia, vt dictum eſt, quia eſt caſus ſpecialis.

8 Vtrũ iura, actiones, & nomina debitorũ cenſeantur mobilia, vel immobilia? Rñ.Pan.in d.c.nulli, ꝙ non propriè, quia mobile, & immobile clauditur ali-

a L.tutores] Ea quæ ſeruando ſeruari poſſunt, ſunt ĩ auro &c. & dic vt infra. §.7.ſed in d.l.tutores, dicitur, Tutor, & curator poſt inuentarium debent mobilia, quæ ſeruantur, in tuto collocare, & ex pecunijs, ſi poſſunt, prædia emere.

b In emptione prædiorũ] Vel in mercãtia, quę non poſſet, ſi cõputaretur inter ea, quæ ſeruando ſeruari poſſunt. nõ obſtat, ſi dicatur, quòd pecunia põt ſeruari ſeruando. Reſpondeo, non poteſt ſeruari vt afferat vtilitatẽ ſecundũm vſum ad quem eſt deſtinata. Et ex his infert Pa.in d.c. nulli, ꝙ ad ſolũ prælatũ ſpectat diſpoſitio de pecunia eccleſiæ, ſicut de fructib⁹ vt in Clem.1.de re. ec. non alie. &c. Et dicas de ſpecialibus pecuniæ, vt in l.ſingularia, ff.ſi cer.petat.

c Verſi. quid ergo] Et eſt ibi talis caſus, Tutor expendit pecuniam pro pupillo, ex quo currunt ſibi vſuræ. Quæritur, nunquid dum eſt tutor tantùm, vſuræ ſibi debeãtur an etiã ſinita tutela? Dicendum ꝙ ſic, & aget cõtrario iudicio tutelæ, quia pecunia ſua nõ debet ſibi eſſe ocioſa. Quod verum eſt dicit tex. ſi erãt in facultate pupilli aliquid, de quo poſſet ſibi ſatisfieri, quid ergo, ſi illæ erãt deputatæ ad emptionem prędiorum, dicitur ꝙ ſi non impetrauit a prætore, ꝙ promat pecunia ſibi eſt imputandũ. Et ſic apparet menifeſtè, ꝙ illa pecunia inter immobilia cõputabatur, ex quo ſine prætore diſtrahi non poterat, & de ea fieri ſolutio. qñ quidem nec res minorũ immobiles ſine autoritate, & decreto prætoris poſsũt vendi, to.ti ff.de re.eo. & Bar.no. ibi, ꝙ Tuſci non ſinunt pecunias ſuas eſſe ocioſas. Sed bñ Lonbardi, q̃a ſeruãt eas ꝓ dijs ſuis.

d §.ſi fun.] Vbi eſt caſ⁹, ꝙ ſi cõis fundus datus ſit in dotem, & ſoci⁹ egerit cõi. diui.cũ marito. Et tunc ſi adiudicatus fuerit ſocio, vel extraneo, pecunia erit in dote, non tñ vt vice corporis. i. tanquam immobilis habeatur.

e Vltimæ volũtatis] Fauore ergo eccleſiæ, vel vltimæ voluntatis pecunia habetur pro re imobili, ſecus generaliter loquẽdo.

f Limito dictũ Pa.] qui dicebat ſolum prelatum poſſe diſponere de pecunia ſicut de fruc.Cle.1.de re.ec.non alie.

g Sic ſeruatum] Vult

dicere, ꝙ ea, quæ vſu conſumuntur, & ſi durent tunc modo, non tamen debent computari inter ea, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, vt veſtes &c.

a Aliquo termino].i.certo loco. nam immobile dicitur, quod non poteſt à loco moueri, immobile verò, quod ſecundùm naturã ſuã aptum eſt moueri.

quo termino, [a] vt l.mouentium, ff.de verb.ſig Et ideò cũ ſint q̃d incorporale, sũt in tertia ſpecie, vt patèt in l.à diuo Pio.§.in venditione, ff.de re iud. Ideò cõſuluit Old.ꝙ ſi princeps relinq̃t bona mobilia diſtribuenda, [b] non veniũt pęnæ non dũ exactæ. Vnũ tamen notabis, ꝙ ſi quis volens cõprehendere totum patrimonium ſuum, facit ſolũ mentionem de mobilibus & immobilibus, tunc iura, actiones, & nomina debitorum ſũnt immobilia, ſi adhærẽt immobilibus, [c] Si verò adhærent mobilibus ſunt mobilia. Et idem de annuis redditibus. Et ſic limita Clem. exiui.§.cum annui reditus, de ver.ſig. facit gl.in c.2.de reb.ec.non alie.li. 6. Alienari tamen non pñt ſine debita ſolennitate, & cã, quia ſeruando ſeruari poſſunt, quanuis Din. vt no. Alber. in d.authen. [d] hoc ius, conſuluerit poſſe alienari, qđ poſſet teneri poſt factũ, vel etiã ante ex magna cauſa.

9 Vtrum mobilia precioſa eccleſiæ cenſeantur immobilia? Reſp. quòd ſic, vt colligitur ex l. lex quæ tutores, C.de admi. tut.& ex gl.in c.epiſcopus, qui mancipium. 12.q. . ſimul iunctis. Idẽ tenet Pa. in dict.c. tua, de his, quę ſiũt [e] a ꝓla.

10 Vtrum præfata forma requiratur in oĩ alienatione rerũ immobiliũ eccleſiarum? Reſpon.Pan.vt refert Geminia.in c. 1.de reb.eccle.non alienan.lib.6. quaſi in ſi. quòd tractatus non requiritur niſi in eccleſijs cathedratibus, non in eccleſijs ĩferiorib. ſed ſufficit cõſenſ⁹ ſuperioris. [f] Sed ego credo verũ dictũ Pa. qñ eccleſiæ inferiores non habẽt capitulũ, aliàs, non. ar. Cle. 1.de reb.ecc.non alí.cauſa aũt legitima.ſ.vt neceſſitas vel vtilitas ſemper requiritur, vt in d. Cle. 1. Et licèt non dicat niſi de neceſsitate vel vtilitate etiã fieri põt ꝓ pietate. Rõ, q̃a vbicunq; ſtatutũ, vel conſtitutio loquitur ĩ materia iuris, [g] & aliquos caſus excipit, non per hoc firmat regulam in non enumeratis contra ius commune antiquũ, quinimo in caſib⁹ non exceptis ſuppletur a iure communi facit c.ad audientiam, cum ibi no.de cle.non reſi. facit gl.& Bar.ĩ l.ſerui, ff.de vſuca. vbi no. volunt, ꝙ ſi vnũ ius ponit regulam, & excipit aliquos caſus cũ dictione taxatiua, quòd nihilominus excipiuntur alij caſus, qui reperiuntur à iure excepti in alia parte iuris facit c. quoniam frequenter, iuncta gloſſ. 1. reſponſo,

b Diſtribuenda] In pios vſus. Et dicit Pa. ſe aliter conſuluiſſe aliàs ſupra.

c Si adhęrent immobilibus] Hoc in effectu vult Bart. in l. poteſt pupillus, ff.de auto tut.

d Alberic. in d. aut.] & ibi dicit eſſe notabilẽ gl. quæ vult, quòd cenſeãtur immobilia quò ad ſolennitatem ſeruandam non tñ ꝙ ſeruitutes cõputãtur inter immobilia, licèt ſint iura ĩcorporalia. Vide gl.in ca.2. de rebus eccle.non alie.li.6. in ver.iura.

e De his q̃ ſiũt] Idem tenet gloſ. in c ſi de cle ęgr. lib.6. vel limita hoc eſſe verum quò ad alienationem. Vnde & ille, qui ſolùm prohibetur alienare immobilia cum dictione taxatiua, non prohibetur alienare mobilia precioſa, ſicut dicit gl.& ibi Gemi.in c.is cui, de electio. lib.6. vbi dicitur, ꝙ habens iuriſdictionẽ & liberã adminiſtrationẽ a Papa in ſpiritualibus & temporalib⁹ poteſt omnia exercere, excepta alienatione immobilium duntaxat. gl. exponit ibi, puto quòd immobilia & precioſa poſsit in caſu licito alienare, & in caſu permiſſo.

f Conſenſus ſuperioris] Si epũs eſt autorizans tñ ſecus, ſi eſt principalis alienans, quia tunc requiritur tractatus, & conſenſus capituli. Et Pan.in c. 1. de his quæ ſi.a præla. ponit rationem diuerſitatis, quia vbi epũs eſt autor, videtur ſolus, & ſingularis in alienatione rerum, vnde meritò debet habere conſenſum ſui capituli, nè per eum diſſipentur bona eccleſię inferioris, ſecus in alio caſu; intelli ge, quando ipſe vult alienare bona eccleſiæ inferioris, debet habere conſilium eccleſiæ cathedralis, quia primo caſu requiritur tractatus, quando eſt autorizans nõ requiritur. Et ꝓ hoc facit quod nota. Ioan. And.in addit. Specu.de cleric.ægrot.in rubrica, vbi vult in actibus capituli non requiri tractatus, niſi in caſibus a iure expreſſis. Et facit text in cap.2.de reb. eccle. non alie.in 6. Sed de quo tractatu intelligatur hic, an ſcilicet eccleſiæ cathedralis? an clericorum illius eccleſiæ inferioris? Dic quòd ſi eccleſia inferior habet capitulum, eius ſufficit conſenſus, & nõ requiritur conſenſus capituli eccleſiæ cathedralis. Et hoc tenet Innocent.in d. capit. 1. licèt do. Ant. ibi aliter dixerit.

g In materia iuris] Nam de iure non reſidentes priuãtur fructibus, & excipiuntur infirmi, & exiſtentes in ſeruitio Papæ. Statutum autem, de quo in d.c.ad audientia, ſolũ excludebat exiſtentes in ſeruitio Papæ, & tñ intelliguntur excepti ẽt exiſtentes in ſeruitio epi. ſed ſic eſt in ꝓpoſito nro. Nã duæ tñ exprimunĩ cauſę, quib⁹ poſſunt alienari res eccleſiæ, ſ. vtilitas, & neceſſitas an

igitur

igitur videatur regula firmata, ſcilicet ꝙ non liceat alicui alienare &c. Dic ꝙ non, quia admittitur etiã alia cauſa expreſſa in alio canone, ſcilicet pia, vt in c. ſacrorum, & in c. gloria epiſcopi, & in ca. aurum. 12. queſtione ſecunda.

vt lit. non conteſta. [a] facit glo. in l. 1. C. de condi. inde bi. quæ vr̃ velle, ꝙ excepto vno caſu a regula videtur excipi omnes ſimiles. Satis eſt. n. vnum poſitum exempli gratia, ar. l. non poſſunt, de legi. c. tranſlato, de conſti. Et quod dicitur, ꝙ exceptio firmat regulam in non exceptis, vt in c. dominus. 32. q. 7. & in c. quoniam, de con. lepr. vbi dicit domin⁹, Non licet dimittere vxorẽ excepta cã fornicationis, debet intelligi, ꝙ firmat regulam in caſibus non ſimilibus, & non ſpecificè exceptis. facit. l. 1. §. denique, ff. quod vi aut clã. c. cum dilecta, de confir. vti. diſtingue tamen, ꝙ ſi caſus conſimiles non excipiuntur ſpecificè alibi, tunc in materia fauorabili extenditur, & pia per identitatem rationis, vt ſentit glo. in l. illud, C. de [b] ſacr. ſan. eccl. Secus in materia reſtringibili, [c] vt no. in l. 2. C. de pa. qui fi. di. [d] vide qđ no. in c. inter alia, de immu. ec. & d. c. cum dilecta, & d. c. quoniã, quod no. quia facit ad multa.

11 Quid ſi eṗs non hẽt capitulum, quia eccleſia eſt deſtructa propter guerras, & huiuſmodi? Rñ. Pa. in c. 1. de his, quæ fi. a præla. dicunt docto. quod loco canonicorũ aduocet aliquos clericos honeſtos, arg. 65. di. ſi forte, & l. vbi abſunt, [e] ff. de tuto. & cu. da. ab his, & 17. q. 4. nullus res. Et hoc eſt vtile ſeruare ẽt ĩ alienatione eccleſiæ inferioris.

12 Vtrum neceſſitate occurrente, quę non patitur, vt habeantur recurſus ad ſuperiorem, licitè poſſit fieri alienatio ſine eiuſdem, ſuperioris licentia? [f] vide infra, Iuramentum. quarto. §. primo.

13 Quis dicitur ſuperior vt pro licentia ad ipſum recurratur in cauſa alienationis rei eccleſiaſticæ? Reſp. quòd in non exemptis eſt epiſcopus proprius. In exẽptis eſt prælatus ipſorum, ſub quibus ſunt, [g] vel Abbates [h] in eccleſijs ſibi ſubiectis. Miniſtri minorum quò ad monaſteria ſanctæ Claræ, & prouinciales prædicatorum quò ad ſua monaſteria. ita elicitur ex no. in dicto capitulo primo. Clementin. prim. per Card. in capitulo. ſtatuimus, de tranſact. [i]

14 Vtrum recipiens rem eccleſiæ ſine obſeruatione ſolennitatis teneatur eam reſtituere? Reſpõ. ꝙ ſic ſm̃ Mo. titu. de alie. etiam cum fructibus, nec põt repetere precium ab eccleſia. 12. q. 2. nõ liceat. 10. q. 2. hoc ius. §. qui verò, in authen. de nõ alienan. §. 1. Limita hoc verum, quòd non repetit pretium ab eccleſia, niſi conuerſum fuiſſet in vtilita-

a Vt lit. non cõte.] Papa ibi ponit regulam, ꝙ ante litiſcõteſtationem non debent recipi teſtes; ſed dicit ꝙ in caſibus ibi enumeratis, vt in cauſa matrimoniali, & ſpirituali, electione. ſ. vt quando teſtes ſunt ſenes valetudinarij, & de eius morte timetur. glo. etiã ponit multos alios, & etiam ibidem Pan.

b L. illud, C. de ſac. ſan. eccle.] Nã dicit ibi imperator, ꝙ donatio vſq; ad quingentos ſolidos valet ſine inſinuatione, ad aliquos pios vſus ibi enumeratos. dicit gloſſ. & ad ſimiles. Et dum text. dicit nulla alia cauſa, verũ eſt, ſi non eſſet ſimilis.

c Materia reſtringibili] Idẽ, quãdo ſtatutum contra ius diſponit. nam non extenditur ad caſus conſimiles, ſed relinquitur caſus ille diſpoſitioni iuris cõmunis, arg. in l. commodiſſimè, ff. de lib. & poſthu. ĩ c. ſuſceptũ, de reſcri. in 6. Et in l. materia, de iureiur. &c.

d l. 2. C. de pa. qui fil. diſ.] Nã pater nõ poteſt vendere filiũ niſi ob famem, quia ſumus in materia ſtricta.

e l. vbi abſunt] Vide ibi Bar. multa in ſimili dicentem, & ibi Alex. in apoſtillis.

f Licentia] Vide Pan. in c. 1. de eccle. ædifi.

g Sub quibus ſunt] vide Bar. in aut. hoc ius porrectum, C. de ſac. ſan. ecc. Qui idem tenet, & Bal. ibidẽ.

h Abbates] Maximè vt dicit Io. An. quia habent iuriſdictionem epiſcopalem, vel quaſi; & hoc communiter ſeruatur.

i Tranſactionibus] Nam habemus, ꝙ in ſubditis epiſcopi requiritur conſenſus epiſcopi, in ſubditis archiepiſcopi requiritur eius. quid requiritur in iſta alienatione quò ad cõſenſum ſuperioris? Rñ. ſecundũ Innoc. in d. c. ſtatuim⁹, de tranſa. ꝙ requirit̃ cauſę cognitio, vt ſic ſuperior examinet, an talis alienatio ſit expediẽs eccleſiæ; aliàs alienatio facta ſine cauſę cognitione non tenet de rebus immobilibus. Et idem tenet Innocẽ. in c. vnico, vt eccleſiaſtica benefic. in ſi. & facit. 12. q. 2. ſine exceptione. Et gloſ. or. in c. 1. de re. eccl. non alie. li. 6. Sed non decretum ipſius epiſcopi reſpectu ſubditorum ſuorum, vt tenet Innocen. in d. c. 1. lib. 6. & & glo. ibidem. Vnde ſufficit conſenſus ſeu autoritas licèt Innoc. in d. c. ſtatuimus, dicat cõtra, ſed malè, vt ibi p Pan. & in c. 1. de re eccle. non alien. Et no. quòd differẽtia eſt inter decretum, autoritatem, & conſenſum, ſeu collaudationẽ. Nã decretũ eſt ſnĩa, qua iudex cõtractũ futurũ iuſtũ fore decernit, autoritatẽ ſuã interponẽdo vel aliquẽ ĩ poſſeſſionẽ mittẽdo, vel mittẽdũ declarando.

rando. ff. de dam. infec. l. ſi finita. §. inde, & §. ſi fortè, & interponitur ante contractum. ff. de re iudi. l. magis puto. §. non paſſim, cum ſeq. Autoritas autem eſt autorizabilis conſenſus, quæ competit ſibi ex publico officio, vel legitima adminiſtratione, ſicut ſunt tutores, & curatores. ff. de auto. tuto. per totum. Conſenſus aũt, ſiue collaudatio eſt multorũ voluntas, ad quos res pertinet, ſimul iuncta. Hęc gl. in c. 1. de reb. eccl. non alie. li. 6. in ver. tractatus.

tem eccleſiæ, [a] ar. c. 1. de depoſito. Do & aliam limitationem ſecũdùm do. Ant. ꝙ quando cauſa legitima fuit alienationis, licèt non ſit ſeruata forma, non tenetur in conſcientia, quia ſolennitates adinuentæ ſunt ad euitãdũ deceptiones. Et ideò quando deceptio non ſubeſt, & fuit cã legitima alienandi, non tenetur reſtituere in conſcientia, [b] qđ bene no. recitat Pa. in c. q̃a plerique, de im. eccl. & eſt æquiſſimum.

15 Vtrũ ṗlat⁹ eccleſiæ poſſit renunciare exceptioni cõpetenti eccleſiæ, aut trãſigere euidẽter in damnũ eccleſiæ? Rñ. Pan. in c. 1. de depo. ꝙ non ſm̃ Inn. ibid. niſi ex ſpeciali conceſſione Papæ. facit l. pręſes, [c] C. de trãſa. & l. cõtra iuris ciuilis regulas, [d] ff. de pact. Ex quo infertur, ꝙ non põt cedere liti & cauſæ, aut tranſigere niſi ſit cauſa euidens, & debita ſolẽnitas, ſi actio ſit ad rem immobilem iuxta no. in c. nulli liceat, de reb. eccle. non alien. Si verò ſit ad rem mobilem, ſic poteſt, vt no. gl. in auth. de non alien. §. 1. in ver. memoranda. Et hoc eſt verius per l. cũ hi. §. ſi cum lis, [e] ff. de tranſa. & l. non ſolùm, C. de præ. mi. quãuis aliq̃ teneãt indiſtinctè, ꝙ tranſigere poteſt, vt no. Albe. in d. auth. hoc ius.

16 Vtrũ prælatus ſol⁹ poſſit repudiare legatum ſine ſolennitate præfata? Reſp. vt colligo ex cõſilio 2. Pauli de Caſtr. quòd non, ſed donationem ſic, & dicit ꝓbari & bene ex l. magis puto. §. fundum. ff. [f] de re. eorum, qui ſub tu. Ratio diuerſitatis eſt, quia in donatione non acquiritur donatario niſi volẽti & nõ ignoranti, ſed in legato ſufficit factum teſtatoris ſolius, acquiritur enim ignoranti, licèt reuocabiliter. l. cũ pater, §. ſurdo, ff. de leg. 2. & d. §. fundũ. ergo legatũ eſt quæſitũ ipſo facto. Et ſic intellige no. p doct. in c. vt ſup, de reb. ecc. non alie. & in c. tua, de his, quæ fi. a ṗl. Et mihi placet quanuis Fede. [g] con. 9. conſuluerit, ꝙ ẽt legatum poteſt repudiare. & cum Fede. eſt Inno. in c. 2. de dona. Bart. in l. iubemus nullam, C. de ſac. ſan. ecc. vbi bene diſtinguit, & Pa. in c. 1. de dolo & contu. vbi latè ponit, ſed eos non ſequor, niſi quando quod legatur, eſſet de his, quæ alienari ſine ſolẽnitate poſſunt ante factum, ſed poſt factũ ſic, ſi cauſa legitima ſubeſſet. Et idẽ dic in quocunque prohibito alienari ſine aliqua ſolennitate, vel conſenſu alterius.

17 Vtrum œconomus eccleſiæ, cui cõmiſſa eſt ĩ aliquo caſu alienatio, poſſit illã facere cõſanguineis ſuis? Rñ. Pa. in c. vt ſuper, de re. ecc. nõ alie. legiſtæ tenẽt p aut.

a Vtilitatem eccleſiæ] Hoc eſt verum, ſi talis emẽs fuit in bona fide, & in defectum, quãdo. ſ. alienans eſt ſoluendo. hoc dicit Pa. in c. ſi q̃s, de re. eccle. non alien. & ſenſerũt Cyn. & Bald. in auth. præter, de ſac. ſan. eccle. Et apertè Barto. in auth. quirem, C. eod. & ſi eccleſia facta eſſet locupletior, deberet reſtituer̃ ipſi emptori preciũ bona ſide ementi, nè. ſ. videatur locupletari cũ iactura aliena. Et hoc videtur ſentire glo. in d. authen. qui res. Fallit, niſi eccleſia locupletaretur culpa illius, qui damnum ſentit, vnde ſibi imputet. ff. de reg. iu. quod quis; ita glo. in d. authen. qui rem, de ſac. ſan. eccle.

b Reſtituere in conſcientia] Et ſic not. ꝙ in foro conſcientiæ æquitas iuris naturalis præfertur rigori iuris poſitiui, idem tenet Panor. in c. 1. in ſin. de reſtitu. in integ. Et Geminia. in c. 1. in princ. de ſponſa. contra Inno. in d. c. quia plerique. Et confirmatur illud dictum per illud, quod voluit Innoc. in c. quia propter, de elect. vbi dicit, ꝙ ſi electio tenuit de iure naturali, ſ. conſenſus eligentium, licèt ſit nulla propter non ſeruatas ſolennitates iuris poſitiui, non tenetur electus in foro conſcientiæ renunciare, quia habuit fundamẽtum naturale.

c L. præſes] Illa lex dicit ſecũdũ Bar. quod adminiſtrator vniuerſitatis poteſt de re dubia tranſigere, ſed nõ poteſt debitum liquidum remittere. Et hẽt locum illa lex, in quocunque adminiſtratore, & tutore &c. & ſequit̃ Bar. alleg. d. l. pactũ C. de pactis.

d L. cõtra iuris ciuilis regulas] Vbi habetur ſm̃ Pau. de Caſtr. ꝙ pupillus ſine tutoris autoritate nõ põt facere cõditionẽ ſuam deteriorẽ, ſed meliorem; ſic legitimus adminiſtrator, de quo hic.

e §. ſi cũ lis] §. ſi cũ lis, & l. nõ ſolũ, ꝓbant a contrario ſenſu, ꝙ põt tranſigere.

f §. fundum. ff. &c.] Vbi dr̃, ꝙ pupillus nõ poteſt repudiare legatum ſine prætoris autoritate quia iam factũ eſt ſuum.

g Quãuis Fed.] Credo, ꝙ opin. Fede. ſit melior. Idẽ tenet Bal. in l. pupillorũ, C. de repu. hære. & l. ap. alle. 27. Idẽ d. Ant. in c. 1. de do. & cont. vide ẽt Bart. in l. aut facta, vlt. col. ff. de pœ. & ad hoc facit c. ſciẽtia, de pœ. & q̃ no. Alex. poſt Sali. in l. 1. C. qui admitti. Et vide Ro. in ſing. incip. habes in rubr.

de locato. Et glo. in c. delictum, de reg. iu. in 6.
a Auten. quibuſcunque] Ibi eſt tex. optimus, quòd licèt adminiſtrator cuiuſcunque poſſit emere palã, & bona fide res eius, cuius bona adminiſtrat, hic tamen locum non habet in eccleſia.

quibuſcunque [a] modis, C. de ſac. ſanct. eccle. poſitam. 10. q. 2. ꝙ non, nec alius adminiſtrator cuiuſcunq; cõditionis ſit. [b] Sed Panorm. dicit non eſſe verum in prælato, [c] ſed bene in æconomo, & alijs; ego tamen credo, quòd in cõſcientia ſi ex cauſa legitima facit, excuſetur, & valeat talis alienatio ar. c. 1. de coha. cle. & mu. in tex. & in glo. [d]

18 Quid dicitur perpetuũ? Reſpon. gl. 10. q. 2. hoc ius, Primò quod durat vſque ad 30. annos. inſt. de perpe. & tempo. ac. Secũdò qđ durat, quandiu viuit, cui conceditur. ff. pro ſocio. l. 1. & ca. precariæ. 10. q. 2. Tertiò quod durat, quandiu penſio ſoluatur, inſtitu. de loc. §. adeo. Quartò quod durat vſque ad tertiam generationem, vt in aut. de non alie. §. emphyteuſim. Et ſic omnis talis contractus prohibetur ſine ſolennitate, & in cauſis, de quibus ſupra dictum eſt.

19 Vtrum terræ incultæ datæ ad culturam cum ꝓmiſſione dandi eas in emphyteuſim poſſint dari poſt culturam ipſarum? Reſ. Panormita. in ca. ad aures, de rebus eccl. non alie. ꝙ ſic extirpantibus, ſiue eorum hæredibus [e] alijs non, niſi ſeruata debita ſolennitate, q̃a non ſunt amplius terræ ſilueſtres.

20 Vtrum ſede vacante poſſint alienari bona eccleſiæ? Reſpon. Pan. in c. 1. nè ſede vacan. ꝙ aut ſunt bona, quę ſeruando ſeruari non poſſunt, tũc in eccleſia epiſcopali æconomus, ſiue capitulum ſine alia licentia poterit, ſicut dicimus in tutore. C. de admi. tutor. l. tutor, qui repertorium, ff. e. Si verò bona ſeruari poſſunt, tunc in eccleſia epiſcopali non poterunt alienari ſine licentia papæ ſolùm, ar. d. c. 1. & in ca. 1. de rebus eccle. non alie. li. 6. [f] In eccleſia verò inferiori tũc, ſi magna vrget neceſſitas, & eccleſia diu eſt vacatura, nec poteſt commodè expectari creatio prælati, tunc in iſtis duobus caſibus dicit Inno. quòd dabitur curator bonis, & per illum fiet alienatio, nec prius poterit fieri etiam per archiepiſcopum ante, quàm ſit datus adminiſtrator [g] eccleſiæ vacãti, vt in d. cap. 1. li. 6. facit l. 2. ff. de cu. bon. dam. & quod no. in Clem. 2 de reb. eccl. nõ alie. & cõcordan. An. &

b Cuiuſcunque conditionis ſit] Quibuſcunque modis rei eccleſiæ alienatio facta permittatur non tamen licet æconomo, vel eius conſanguineis licitè rem accipere, & ideò eſt, quia eſt ſuſpitio læſionis propter conſanguinitatem.
c In prælato] Vide Pan in d. ca. vt ſuper, multa ad hoc allegantem. Itẽ Bart. ſic diſtinguit, quia quædam eſt conceſſio ad tempus, & poteſt fieri conſanguineis, in autenti. de ſanc. epiſco. §. finaſit. Qđ eſt tenẽdum menti pro abbatibus, qui res emphyteuticas ad ſe reuerſas concedũt conſanguineis, vſque ad ſecundam, vel tertiã generationem, quia poteſt quidem valere, ſecus, ſi in perpetuum, & Bald. in tit. in cap. 1. ſi de inueſ. lis oria. dicit ibi gloſ. ſing. in ver. in clericorum, circa me. quod de conſuetudine hodie à clericis concedũtur beneficia agnatis. & dicit Bald. hoc præualere. Item quando agnati ſint idonei, poſſunt prælati etiam de iure eis alienare. Nam ex quo prælati ſunt pauperum executores, poſſunt bona diſtribuere conſanguineis, ſi ſunt pauperes, aliàs ſecus, Iuxta gloſſ. in l. illud, C. de ſac. ſanct. eccle. Adde quod not. Bar. in l. cum quidam, de legat. 2. Et vide Anch. Clem. 1. de exceſ. prælæ. & Bar. & Bal. in d. aut. quibuſcunque, dicũt, quod rem ſolitam concedi in emphiteuſim, ſeu in feudum poteſt prælatus concedere ſuo conſanguineo, quia hoc caſu ceſſat Præſumptio fraudis, & læſionis, niſi ſecundùm Bald. vellet concedere conſanguineo potentiſſimo. Imò fortius voluit Fede. conſ. 204. quod prælatus, qui iurauit non alienare ſine licentia ſuperioris, poſſit tamen dare in emphyteuſim rem valoris vnius floreni. De quo vide Pa. ĩ d. c. vt ſup. d. Et in gloſſ.
d Vbi clerici poſſunt ſubſtentare conſanguineos pauperes, quia magis eis tenentur. 86. diſtinction. non ſatis. Et dicit text. in dicto capit. 1. cum gloſſ. quòd matri, & conſanguineis dẽt neceſſaria miniſtrare extra domum.
e Eorum hæredibus] id eſt primis. & hoc ob promiſſionẽ eis factam, & labores, & ſumptus, quibus fraudari non debent. Fallit hic ſi à principio potuiſſet habere meliorem cultorem, quia tunc eccleſia reſtitueretur in integrum, vt dicit gloſſ. relata ad tex. in d. cap. ad aures.
f Non alien. libro 6.] vbi habetur, quòd iudicium, cuius exitus eſt dubius, non poteſt agitari cõtra eccleſiam vacantem, fortius non poteſt fieri alienatio. quare ipſa videtur damnoſa ipſi eccleſiæ, quę tunc non habet defenſorem. faciunt notata ſupra. §. 10.
g Datus adminiſtrator] Et talem adminiſtratorem ſoli Papæ dare conuenit. c. fin. de ſup. neg. præl. facit c. is cui, de elec. in 6. Quinimo vult ibi tex. quòd adminiſtrator, ſeu viſitator deputatus generaliter per Papam non poteſt bona immobilia alienare. fortiꝰ non potuit capitulum etiam data autoritate archiepiſcopi, quare recurrendum eſt ad Papam, vt interponat autoritatem ſuam.

Hug. Similiter nõ valet alienatio facta a ſchiſmaticis, [a] vel intruſis, de ſchiſ. c. 1. 12. qõ. 2. alienationes. & tenetur, qui eã recipit reſtituere non ſolũ rẽ, ſed ẽt fructus perceptos, & qui ꝑcipi potuerũt à iuſto poſſeſſore, c. grauis de re. ſpo. Et eſt excõicatus, qui innititur talib. alienationib. vt ĩ. excommunica. 7. caſu. 9.

21 Vtrum prælatus habẽs bona diſtincta a bonis capituli, poſſit illa concedere alicui ad vitam ipſius prælati ſine capituli conſenſu, & alia ſolennitate? Reſ. Pa. in c. continebatur, de his, quæ fi. a præl ꝙ Fede. con. 52. tenet ꝙ ſic. [b] vide doc. in c. veniens, de tranſact. & maxime cauſa pietatis [c] ꝑ tex. iuncta gl. 16. q. 1. poſſeſſiones. vide Arch. in c. 1. de reb. eccl. non ali. li. 6.

22 Vtrũ in alienatione rei minoris requiritur aliqua ſolennitas? Reſ. Inno. in c. i. de reb. ecc. non ali. lib. 6. ꝙ ſic, ſcilicet cauſæ cognitio, & decretum, & cauſa legitima. C. de præd. mi. l. minorũ. & l. ſi minores. & ff. de reb. eo. qui ſunt ſub tutel. l. magis puto. §. non paſſim, & §. ſi æs. & hoc verum ẽt in mobilibus pretioſis ſecũdũ eundem ibi. aliàs habet contra poſſidẽtem rei vendicationem contra tutorẽ, aut curatorem perſonalem actionem tutelæ, vel negotiorũ geſtorum. d. §. ſi æs. & §. ſe. C. de prædi. mi. l. & ſi pręſes. & dicit ibidem imò ꝙ decretum eſt ſententia, & non imponitur ſine cauſæ cognitione, & ideo ĩ ſcriptis eſt dandum. C. de ſent. ex pericu. re. l. 2. ff. de rebꝰ eo. qui ſunt ſub tu. l. 1. & d. §. ſi ęs, & d. l. minorum. Sæpe tamen in iure decretũ vocatur autoritas. l. 1. C. de mi. & l. 1. C. quando decre. opus non eſt.

23 De alienatione poſſeſſionis datæ ſub cõditione, nè alienetur, Vide, infra, donatio. §. 47.

24 Vtrum valeat alienatio facta per eum, qui commiſit capitale crimen, etiam ad piã cauſam? Reſ. Inno. in capi. quia propter, de elec. ꝙ alienatio tenet, dummodo fiat antę ſententiam. l. poſt contractum, ff. de donat. & l. ſi quis poſt hac, C. de bo. dam. quæ præcipit ꝙ bona illius qui capitale cõmiſit crimen, publicentur, intelligenda eſt poſt ſententiam inuenta, vel ex ſuſpitione pœnæ alienata, vt. ff. de do. cauſa mor. l. ſi aliquis. Fallit in crimine læſæ maieſtatis, vt in glo. d. l. poſt contractum ſimiliter & hæreſis, vt in c. cũ ſ͠m, de hæ. li. 6. q̃a ſunt in cõmiſſum à die commiſſi criminis, vide infra, hæreticus. Idem dic in quocunque crimine, per quod ipſo facto bona ipſum perpetrantis eſſent confiſcata. [d]

25 Vtrum alienatio in fraudem creditorũ vel patronorũ valeat? Reſp. Inno. vbi ſupra ꝙ. non, quia venit reuocanda, vt ff. de his, quæ in frau. cre. per totum. imò plus, quãuis non ſit facta in fraudem. ſi tamen fraus eſt in ipſo facto, reuocatur. l. omnes. §. Lucius, ff. eod. tit.

26 Vtrum alienatio rei litigioſæ valeat? vide infra, ceſſio, in prin.

27 Vtrum alienatio fundi dotalis, vel rerũ donatarum propter nuptias valeat, vide infra, dos. §. 11. & 12.

28 Qui prohibeantur alienare, vide infra donatio. §. 4. cum ſequentibus.

29 De alienatione bonorũ mobiliũ, q̃ ſeruando ſeruari non pñt facta per eccleſiaſticas ꝑſonas, vide infra, clericꝰ. 13. per totũ.

ALIMENTA. Alimentorum appellatione veſtimenta, & calciamẽta intelliguntur in legatis, [e] ff. de alimen. & ciba. le. l legatis. Idem dico, ſi legatus eſt victus, vt ff. de ver. ſi. l. verbo. victꝰ ſecꝰ. ſi cibaria sũt relicta, vt ff. đ ali. & ci. le. l. antep. Itẽ nomine alimẽtorũ veniunt medicinæ [f] ſ͠m

a Schiſmaticis] Hoc eſt verum, niſi eſſent tolerati, quia ratione publici officij tenet alienatio, ſi facta fuit ſeruata debita, forma, ſed eccleſia, ſi eſt læſa reſtituitur in integrum ſecundũ Pan. ibidem. ſtamen acquiſita ꝑ eos bene ſunt eccleſiæ, & acquiſitio tenet ſecundũ gl. fi. in d c. 1.
b Tenet ꝙ ſic] Nam prælatus poteſt concedere vnam poſſeſſionem ad vitã indigenti.
c Cauſa pietatis] Dummodo ſit res modica.
d Cõfiſcata] vt in crimine ſodomitico, per l. cum vir, C. de adulter.
e Legatis] Et hoc eſt indubitatum, vbi tractatur de fauore, ſecus, ſi tractatur de damno, exemplum & caſus in l. cum hi. §. qui tranſigit, ff de tranſactio. vbi trãſactio facta ſuper alimẽtis non extenditur ad habitationem.
f Medicinæ] ſi contingat alimẽtarium infirmari, vide. d. Iaſo. in l. de alimentis, C. de tranſactio. Et hoc verum in eo, qui debet alimenta ſimpliciter, ſed in eo, qui debet alimenta ei, qui operatur, vt maritus ſeruo dotali, tunc expreſsè medicinæ, ſi sũt paruæ, veniunt, vt l. diuortio. §. Impendia, ſi hi, ægrumue. ff. ſoluto matrimon. ſecus, ſi ſunt magnę. l. 2. & l. omnino. ff. de imp. in re. dota. fac. No. tamẽ quòd ſi poteſtas conduxit iudicem, non tenetur ad

medicinas, ſi infirmatur ſecundùm Bart. in d.l. legatis, quia ſolùm tenetur ad cibaria, quo caſu non veniunt medicinæ, vt hic in litera, benè dabit ei pullos pro cibo, ſed non medicinas, vt dicunt Imo. & Ro. in d. §. ſi autem in ſæuiſſimo. Limita tamen hæc, niſi medicina eſſet modica. per l. in rebus. §. poſſunt ff. eo ſecundùm Bar. in d. §. ſinautem, & Bal. Ang. & Pau. de Caſtr. & Cy. & Bald. in l. vxore, C. de neg. ge. & Ang. in l. ſi ſeruum in prin, ff. de verb. ob. quod no.

temporis alimenta petere, ſaluo niſi interpellaſſet hæredes, qui fuerint in mora præſtandi alimenta, & ideò mulier acceperit pecuniam mutuo, vt inde ſe aleret, tunc hæredes bene tenentur, quod dicit eſſe quotidianum, & pluries vidiſſe de facto. Et ſequitur Alexan. in dicta l. de alimentis. Ex prædictis inferas, quòd licèt mulier nupta, & dotata non poſſit petere, vt amplius dotetur, Vt per Bartol. in l. obligamur. §. lege, ff. de actioni. & oblig. & in authentic. res quæ, C. com munia de legat. Iſtud, eſt bene verum in dote, quæ ſolummodo debet officio domini iudicis, Vt in patre, qui non tenetur aliquo iure obligationis dotare filiam l. liberos ff. de rit. nupti. Secus eſſet quando dos debetur filiæ iure actionis, vt quando ſtatutum diſponit, quod exiſtentibus maſculis fœminæ nunquam ſuccedant, ſed dotentur ſemper à fratribus. Certè ſi ſoror mea eſſet nupta, & ſimul dotata aliũde, adhuc poteſt petere.

Din. Ang. & Im. in l. ſi cum dotem. §. ſi autem, ff. ſo. ma. per l. verbo victus, cum ſe. vbi eſt caſus. ff. de ver. ſigni. & probatur in l. legatis, ff. de ali. & ciba. leg. & Bal. in l. in rebus, ff. commo. quãuis dixerit contrarium in d. §. ſi autem, per copulam, [a] quæ ponitur inter diuerſa, vt no. gl. in rub. ff. de iur. & fac. ign. [b] hoc non eſt verũ, quia ibi ponitur ĩter genus, & ſpeciem, vt in ſimili no. glo. in l. 1. C. de ſer. & aqua. ſed appellatione cibariorum non veniunt medicinæ ſm Ang. in d. §. ſi aũt. ſimiliter nomine alimoniæ veniunt neceſſaria vitæ ſecundũ Pa. in c. cum ſecundũ, de præbẽ. & patet ex c. non liceat, de præben. in fi. literæ, Et nomẽ vitæ neceſſaria importat veſtes, cibos medicinas, & huiuſmodi, ſicut dicimus de alimentis legatis in d.l. legatis. & ibi tenet Bar. quòd ille, cui debentur alimenta, debet habere expẽſas pro ſtudio neceſſario ſine quo viuere nó poſſet ſm condecentiã perſonæ, puta grammatica, & huiuſmodi [c] ſecus de expẽſis in ſtudijs, in quibus dicitur militare, ſine quibus bene poteſt viuere honeſtè ſecundũ concedẽtiam ſuæ perſonæ. [d] Idem no. in l. de bonis. §. non ſolùm, ff. de Carbo. edi.

1 Quis tenetur ad alimẽta præſtanda? Reſ. ſecũdùm Azo. in ſum. C. de alen. libe. & Mo. ĩ ti. alimenta, Quòd primò parentes liberos, & liberi parentes alere tenentur, & omnia onera inuicẽ ſufferre, vt pater. C. eo per totum [e] non tamen de ęre alieno, vt ff. eod. titul. l. ſi quis. §. parens. [f] No. tamẽ quod nomine patris hic veniunt aſcendentes ex linea paterna, & matris nomine ex linea materna. Eſt tamen differentia, [g] quia mater non tenetur, niſi pater, vel aſcendentes ex eius linea deſierint, vel ſint egentes, vt l. ſi quis. §. Vtrum primo, & l. non quemadmodum, ff. eodem titulo. fallit hoc etiam quando filij poſſunt ſibi ſufficere in alimentis, vel ex bonis ſuis, vel ex artificio. limita ſecundùm Bartolum, niſi ſit nobilis,

a Per copulã] Quæ eſt in d. §. ſinautem, & medicinæ, ſi ergo non eſſet expreſſum ſecundũ eũ, non venirent. ex quo medicina ẽ quid diuerſum ab alimentis.

b ff. de in. & fac. igno.] Vide ibi Alex.

c Puta grammatica, & hmõi] Et ita intelligitur l. qui filium ff. vbi pup. edu. de. Et §. non ſolùm, hic allegatus. & vide Ang. in l. cum hi. §. qui tranſigit, ff. de tranſ.

d Suæ perſonæ] Dic tu melius. Vbicunque alicui debentur alimenta ex vltima voluntate, non debentur ſumptus ꝓ ſtudio. ſed qñ debẽtur ratione ſanguinis, officio iudicis debentur, vti in patre, qui tenetur alere filium ex diſpoſitione legis. Tunc vt hic.

e C. eod. per totum] Et in l. ſi quis a liberis. §. ſed & ſi filius, ff. de lib. agno. Et no. in l. libertis, quos. §. 1. ff. de liberis agno. Vbi no. limitat, niſi filius mutuo accepiſſet pecuniam, ex qua ſe aluit. Vide Alex. conſi. 27. 4. par. & conſi. 133. per totum. Cardina. conſil. 71. Barba. conſi. 40. 1. par. & conſ. 72. 2. volumine. facit quod in ſimili tenet Pau. de Caſt. in l. diuortio, in princip, ff. ſolu. matri. quòd hæredes mariti, qui habent annum ad reſtituendum dotem, ſed intra illum annum tenentur præſtare alimenta vxori, quòd ſi vxor ſit aliunde alimentata, non poteſt præteriti

f §. Parens] Adde l. præſens, C. nè fil. pro pa. Et fallit in caſu l. fin. C. de primipilo, lib. 11. vbi filius non exiſtens hæres ſui patris primipili tenetur ad eius onera perſoluenda.

g Eſt tamen differentia] Mater tenetur ipſa alere filium intra ſiue vſque triennium, ſecundũ Bar. in l. ſi quis. §. ſi mater, ff. de libe. agno. & de hoc eſt text. in l. nec filium, C. de pa. po. Vnde infertur, ꝙ mater cogitur filiũ lactare, q̃a ante trienniũ non ſolet ablactari, Ge. 21. & in c. quicunque. 30. q. 1. dr̃, Ablactatus, q̃ põt cibo vti ſolido. Et ſic allegat Arch. in d. c. ad eiꝰ. legitur & no. in c. ſi. de conuer. inſi. Hoc intelligitur ſecundũ Pa. ibidem niſi mater ſit talis, quam lactare filium non deceat ſecundùm Azo in ſum. de patria pote. Et Barto. in tract. de alimen. Et refert Alexand.

in

in apoſtil. in d. l. nec filium, arg. l. Nepos Proculo, ff. de verb. ſigni. vnde hoc caſu debet expenſis patris lactari. Sed ego non video, quomodo ſit infamia cuicunque fœminæ, proprios lactare filios, Quandoquidem & beatiſſima virgo Maria dulciſſimum Ieſum vbere proprio de cœlo pleno lactauerit, ſicut cantat eccleſia. Itẽ quia ſanctus Auguſt. in d. ca. ad eius. 5. diſtin. dicit eſſe prauã conſuetudinem alijs dare proprios filios ad nutriendum, q̃a videtur, ſolùm procedere ex libidine. Fallit etiam, quando mater ipſa eſſet paupercula, q̃a tunc hoc ſpectaret ad virum, ſecundùm Bartol. in l. ſi quis. §. ſi mater, ff. de lib. agno. Allegat ad hoc d. l. ſi quis, in §. 1. §. parens, & §. pe. Alexan. autẽ dicit in d. l. nec filium, quod poſſet etiam dimitteř filiũ hoc caſu paupertatis, & vellet aliquid lucrari cauſa ſuſtentationis l. ſed ſi hæreditas, cum ibi ſcriptis. ff. ad exhiben. & tunc puto, quòd pater teneretur. & vide Bal. in d. l. ſed ſi hæreditas, & in l. alimenta C. de nego. geſt. Et Doct. in l. ſi cum dotem. §. ſinautem in ſęuiſſimo, ff. ſol. matr. Et in tantùm ſunt alimenta debita filio, quòd etiam poteſt compelli iudicis officio ad ea. l. fin. C. de alendis lib. & d. l. nec filium. Eſt enim de iure naturali, vt ca. ius naturale. 1. di. cum ſimi. Vnde & pater filiũ non alẽs perdit patriam poteſtatem, ar. l. necare, ff. de libe. agno. Vbi videas Bar. di. ꝙ mater, ſiue pater, qui filiũ præfocant, tenentur. l. Cornelia. Et ſi alimenta denegat, punitur pęna extraordinaria l. 1. §. pœna. ff. de libe. agnoſcen. Item quando pater dolo exponit eum vt moriatur, tenetur. l. Cornelia de ſica. l. 1. §. diuus, ff. de ſica. Et vide l. 2. C. de infan. expo.

b Alere ſpurios] Et hoc ex quadam æquitate naturali, & nè filij alimentis priuati pereant. d. c. cum haberet, & ibi per Pa. & hoc ſenſit Bart. in authenti. ex complexu, C. de incep. nupt.

c Secundò vir vxorem] Adde Baldum in l. 1. §. ius naturale, ff. de iuſti. & iu.

cui non deceat [a] talem artẽ exercere, & idem puto ĩ liberis circa parentes ſuos ff. e. l. ſi q̃s. §. ſed ſi filius nec diſtinguo, an ſit emãcipatꝰ, vel ne, an ſit legitimus, vel ne, q̃a de iure canonico tã pater, q̃ mater teneť alere ſpurios, [b] vt no. Inn. in c. 2. de regula. & Pa. in c. cũ haberet, de eo, qui du. in ma. q̃ pol. ꝑ adult. Fallit etiam, vt infra, filius. §. 21. Secũdò vir vxorẽ, [c] & vxor virum, ſi vir ſit inops & vxor locuples. C. vnde vir & vxor, authen. præterea, ff. ſo. mat. l. ſi cum dotem. §. ſinautem, ff. ad Sil. l. 1. §. ſi vir, ff. de iure do. l. mutus. Et hoc verum, niſi vir & vxor eſſet in culpa quominus exhiberet debita obſequia alteri, arg. l. Iulia. §. offerri, ff. de actio. empti, cum ſimilib. Tertiò frater fratrem, ſi egeat, ſecundùm gloſſ. in l. parentũ C. de alien. libro. 2. & d. l. ſi quis a liberis. & eam approbat Salice. in d. l. parentum dicens eſſe rationabile, q̃a ſi tenentur alere fratrem naturalem tantùm, [d] vt in authent. licèt, C. de naturali. li. multomagis naturalem [e] & legitimũ, ar. ff. de adm. tut. l. tutor ſecundùm dignitatem. §. in ſoluendis. Quartò ſeruus à dño. ff. de adm. tuto. l. cũ plures. §. pe. Alioquin fiet, quod eſt in l. 2. C. de his, qui ſunt ſui vel alie. iu. & in l. vnica. §. ſed ſcimus, C. de Lat. li. tolle. [f] Quintò ſocer nurum ſuam d. l. ſi quis. Sextò tutor matrem pupilli, & ſororem, ſi egent vt d. §. in ſoluẽdis. & no. ꝙ alimenta debent præſtari ſm cõſuetudinẽ regionis arbitrio boni viri & ſm facultatem debentur, & dignitatẽ legatarij. ſecũdùm Bartol. in tracta. de duobus fratribus facit l. alimenta, ff. de alimen. & ci. legat. & l. cum hi. §. in perſona, ff. de tranſactio. [g]

ALTARE duplex eſt. aliud ſtabile, quod q̃dem in eccleſia conſecrata non poteſt conſtrui niſi q̃d Epiſcopus proprius conſecrauit, vel conſecrari permiſit ſcilicet ab alio epiſcopo. 68. diſtinct. c. quamuis, & de conſecrat. diſtinct. 1. ca. nullus, el 2. [h] Aliud au-

d Fratrem naturalem tantùm] Idem Bar. in d. l. ſi quis. §. vtrum primo, allegat Cyn. in l. 1. C. de alend. lib. Et ibi Bartol. ſequitur hanc opi. per d. l. qui filium. vide Bal. in l. 1. §. ius naturale, ff. de iuſti. & iu.

e Multomagis naturalem] Et adde. l. quamuis ff. ſol. ma.

f C. de Lati. lib. to.] Et in §. 1. inſtitu. de his qui ſunt ſui, vel alienati. iu. Nam cogitur eum vendere, ſi nimis in ſeruum dominꝰ ſęuiat. Adde ad iſtum §. quod patronus etiam tenetur alere libertum. aliàs perdit ius patronatus, & ſi libertus deneget alimenta patrono, redigitur in ſeruitutem text. in l. alimenta, ff. de li. agno. & vide quod no. Bartolus, & Doct. in d. l. ſi quis a liberis. §. ſolent, ff. de li. agno. Itẽ adde, quomodo iſta alimenta iudicis officio petantur, de quo in d. l. ſi quis, in prin. cum §. ſe. Adde vltimo, ꝙ diuites debent præſtare alimenta pauperibus, ſicut hic, quadrageſimaſeptima diſtinctio. & ibi glo. de qua dic, vt infra, elec.

g Alimenta & expenſas litis quo caſu litigator aduerſario præſtare teneatur, Con. Tri. 24. ſeſſ. cap. 20. de reforma. Petrus Vendr.

h Nullus, el ſecundo] In illo textu a contrario ſenſu probatur, quod in eccleſia non conſecrata poteſt erigi altare ſine licentia epiſcopi. Dicitur enim ibi, nullus presbyter in eccleſia conſecrata aliud altare erigat &c. ergo à contrario ſenſu in non conſecrata poteſt erigi, & ita tenet gl. in d. c. quamuis.

a Cui non deceat] Idem Bart. in l. vnica. C. de vali. mendi. lib. 11.

D 3 Quod

tem dicitur viaticum, ſcilicet in via portandum, vel portabile ſecundùm Ioan. An. in c. qm̃, de priui. lib. 6. & not. ꝙ iſtud altare portabile aliquando fit ex tabula, & lapide ita qđ lapis eſt ſigillum, & ſepulchrum eſt in ligno. aliquando verò fit ex lapide ſolùm, ita ꝙ in ipſo lapide eſt ſepulchrum, aliquando cum ligno, & lapide, ita tamen ꝙ in lapide eſt ſepulchrum, & ſigillũ, & ponitur lignũ pro augẽda eius latitudine. aliqñ fit i lapide ſolo ſine ſepulchro & reliquijs. & iſtis quatuor modis ſolummodo poteſt fieri, & debet eſſe latum, ꝙ ſuper eo poſſit ſtare hoſtia & calix. ar. c. concedimus, de conſ. diſt. 1.

1 Vtrum debeat eſſe conſecratum ab epiſcopo, tam ſtabile, quàm viaticũ? Reſ. ꝙ ſic, d. c. nullus, & d. capitulo concedim⁹, & c. quod in dubijs, [a] de conſe. eccl. vel alta.

2 Quomodo execratur altare? Reſ. ſecundũ Pan. in c. 1. & 3. de conſ. ec. vel al. ꝙ duob⁹ modis. Primo, qñ mẽſa altaris eſt mota. i. qñ tabula ſuperior de loco cui cõpaginatur amouetur ſm Inno. in rub. prædicti tit. & Hoſt. in c. 1. eo. ti. & hoc verum in altari ſtabili, & licèt in ipſa menſa ſit forma conſecrationis, tamen ſi remoueatur menſa a ſtructura, [b] execratur [c] altare, quia conſecratio intelligitur principaliter in coniunctione lapidis ſuperioris, & ſtructuræ inferioris ſecus, ſi totum transfertur cum ſibi cohærentibus. Secus in portatili quia nõ execratur, niſi amoueatur illud paruum ſigillum continens conſecrationem, quando factum eſt ita ꝙ in lapide ſit ſepulchrum. Sed quando lapis eſt pro ſigillo in ligno, tunc ſecundũ Io. And. in c. ligneis, eo. tit. amoto lapide à ligno eſt execratum. Quando verò eſt factum tertio modo, tũc ſi lapis amoueatur à ligno. Abb. & Ioan. And. in d. ca. ligneis, tenent quòd non execratur, quia conſecratio eſt in ipſo lapide. Pan. ibidem dubitat, quia cum recipiat formam ab ipſo ligno, & lapide, puta quia lapis eſt ita paruus, quòd non ſufficit ad formam altaris viatici, ſublato ligno, eſt verum dicere, quòd altare patitur enormen læſionem. Tu dicas verum eſſe, quando lapis eſt ita paruus, ꝙ non poteſt continere calicem cum hoſtia eo modo quo debet ſuper ipſum poni ad celebrandum, & ſic vera eſt opinio Abba. & Io. And. Secũdo modo execratur, quando enormiter eſt fractum. d. c. ligneis & ibi dicit Pan. quòd vbicunq; contingat enormis fractura in altari, execratur, quia videtur perdere formam, ſecus, ſi fractura non ſit enormis. Iſto ſolùm modo execratur altare portatile, quarto modo dictum, & non alijs modis. & not. eũdem Pan. in d. c. 1. ꝙ enormiter frangitur [d] & execratur altare ſtabile, ſi aliquis de lapidibus tãgentibus ipſam conſecrationem, vel ſigillum eſt amotus. Et not. quòd quando fit conſecratio altaris, fit vnum foramen paruum in menſa lapidea altaris, vel ante altare, vel in latere dextro, & poſt conſecrationẽ clauditur lapide paruo & dicitur ille lapis ſigillum, [e] quia denotat illud conſecratum, & ibi ponuntur reliquiæ, & nomen Epiſcopi conſecrantis, & ſancti, ad cuius honorem conſecratur.

3 An autem poſſit poni corpus Chriſti conſecratum pro reliquia, Innocentius cum conſilio aſſiſtentium reſpondit, quòd non. [f] fertur tamen, quòd Leo Papa dedit partem corporalis, & corporis Chriſti in conſecratione cuiuſdam eccleſiæ. hæc Panormitanus in dicto capitu. propoſuiſti.

Tenet

a Quod in dubijs] Ibi tamen hoc non probatur, ſed dictum in ſe eſt verum. Sufficit tamen, vt tangat pes calicis lapidem, quia poſſet eſſe ita magnus, qđ neceſſariũ eſſet, quòd lapis eſſet ita magnus, ꝙ portari non poſſet. debet tamen altare eſſe lapideũ, vt in c. altari, 1. de cõ. di. 1. & hoc, quia ſcriptũ eſt. 1. Co. 10. Petra autẽ erat Chriſtus. & vide quis poſſit celebrare ſuper altare viatico, infra, miſſa. §. 36.

b Si remoueatur menſa a ſtructura] Adde cap. ſi motum, cũ not. ibi glo. & Arch. de conſ. di. 1.

c Execratur] Et rõ eſt, quia qñ altare eſt ſtabile non conſecratur ſolum tabula, ſed totũ altare, vnde ſi patitur enormẽ læſionẽ amittit formam ſuam, & dicitur execratum, & facit, c. quod in dubijs, extra e. qui tex. loquitur indiſtinctè. Nõ. n. refert ſed ad caſum, quando cõſecratio cõſiſtit ſub tabula & ſimiliter ſi augmẽtaretur tantum, ꝙ pderet formã eſſet reconſecrãdũ, quia forma dat eſſe rei. 10. q. 2. §. hoc ius.

d Enormiter frãgit] Gl. in d. ca. ſi motum, vult, ꝙ enormis fractura intelligatur vltra medietatem.

e Et dicitur ille lapis ſigillum] Quia ẽ ad inſtar ſigilli, nã ſicut ſigillũ denotat, ipsũ ſigillantẽ, ita illud ſigillũ denotat locum illum eſſe cõſecratũ, & ſi amoueatũ illud ſigillum, erit reconſecrandum altare, ſecundũ Archie. Flo. 3. par. tit. 12. c. 6. & Pa. in c. 1. in fi. e. tit.

f Reſp. ꝙ non]

Tenet Aſten. libro 6. titulo 39. quòd altare portatile poteſt conſecrari ſine reliquijs; alleg. capitu. concedimus, de conſecra. diſtin. 1. Et iura, quæ videntur contraria, dicit quòd loquuntur in altari ſtabili. Et quòd non ſint neceſſariæ, facit Rubrica in miſſalibus antiquis, quæ dicit, quòd ſi reliquiæ non fuerint, omittatur illa particula illi⁹ orationis, quæ dicitur poſt cõfeſſionem, ſcilicet Oramus te domine per merita ſanctorum tuorum, quorum reliquiæ hic ſunt, &c.

4 Vtrum execrata eccleſia execretur altare? Reſpõ. Panormita. in capitu. propoſuiſti, eod. titu. ꝙ non, quia eccleſia poteſt deſtrui abſque hoc, quod deſtruatur altare: [a] Secus, ſi polluatur, quia tunc etiam polluitur altare, & indiget reconciliatione. hoc intellige de ſtabili altari, non de viatico, ſeu portatili.

5 Vtrum plura altaria poſſint eadem die in eadem eccleſia conſecrari? Reſpõ. ꝙ ſic, ſicut & plures Epiſcopi eodem die conſecrari, [b] c. cum ſis, de conſecr. eccle. vel alta.

6 Vtrum altare in eccleſia conſecrata poſſit dirui ſine licentia Epiſcopi? videtur quod non, arg. c. placuit. de conſe. diſt. 1. ſecus in non conſecrata, argu. a contrario ſecundùm gloſſ. in c. quanuis, præalle. Idem dic de erectione, ꝙ & de dirutione.

7 Vtrum ſacerdos poſſit conſecrare altare? Rñ. ꝙ nõ 16. q. 6. miniſtrare.

8 Vtrum in altari, in quo Epiſcopus celebrauit, poſſit presbyter eodem die celebrare? Reſpõ. quòd non, de conſecra. diſtinct. 2. cap. fina. niſi de licentia Epiſcopi, aut neceſſitate, cum Epiſcopus non poteſt perficere. 6. quæſtio. 1. nihil; hæc gloſſ. in d. c. fin.

ALTERNATIVAE [c] pœnalis ſm Bart. in l. vbicunq;, C. de ſer. fu. ſi verba

Idem tenet Hoſtien. in ſum. huius tit. §. 3. & ratio eſt ſecundùm Ioan. Andr. quia corpus Chriſti eſt cibus animæ, de conſecr. diſtin. 2. c. panis. nec debet ſeruari niſi cauſa infirmorum, vel alia cauſa neceſſaria, cap. vnico de cuſto. euchariſ. Et vti debemus rebus ad vſum ordinatũ, cap. 3. de appel. Et idem tenet Panor. in d. ca. 1. quanquam gloſ. in c. placuit, de conſe. diſtinct. 1. aliter teneat.

a Deſtruatur altare] Similiter & eꝯ execrato altari nõ ĩtelligitĩ execrata eccleſia; ſec⁹, ſi polluatur. ratio diuerſitatis eſt, quia conſecratio eccleſiæ conſiſtit in parietibus, & eſt ſeparata a cõſecratione altarium. Vnde poteſt violari conſecratio eccleſiæ puta quia parietes, ſunt combuſti, vel corruerunt cõſecratione altarium remanente intacta. Ita econtra poſſunt deſtrui altaria, ita quòd eccleſia remaneat intacta. Sed pollutio cõcernit totum corpus eccleſiæ. Nam homicidio commiſſo in eccleſia totum corpus, cum ſit vnitum, & indiuiduum, polluitur: ideo etiam in altaribus non poteſt celebrari ante reconciliationem, cum ſint in corpore eccleſiæ.

b Conſecrari] Et ratio dubitandi fuit. Nam vni perſonæ nõ poſſunt plures ſacri ordines eadem die conferri, c. literas, de tempo. ordi. Item vnica miſſa in die per epiſcopum dici poteſt, c. conſuluiſti, de celeb. miſſ. & iſtæ conſecrationes non ſiunt ſine miſſa, de quo tamen dic, vt per gloſſ. not. in c. quod ſicut, de elect. vbi diſputat, an miſſa ſit de ſubſtantia conſecrationis. Vbi videtur, quòd eadem die plura altaria non poſſint conſecrari, ſed nihil obſtat, quin eadem die in eadem miſſa & in eodem loco poſſint plures perſonæ ordinari, & ſic plura altaria conſecrari; hoc intellige in eadem eccleſia; ſecus in diuerſis, quia requiritur certa forma, quæ non poteſt ſeruari in altaribus non præſentibus.

c Alternatiuæ] Bald aliter diſtinguit in d. l. quicunque, quod aut pœna eſt ſimplex, aut arbitraria, aut alternatiua, aut mixta. primo caſu non cadit electio, ſed diſpenſatio, & hæc ex cauſa ad iudicem pertinet. Vt ſi ſtatutum dicat de amputatione manus, & aliquis eſt ita puer vel ſenex, quod ſtatim moreretur, poteſt iudex diſpenſare, licèt ad hoc cogi non poſſet, nec appellari poſſet, ar. l. qui poſthumos, in fin. in ratione literæ, ff. ad Sillania. Secundo caſu tunc electio eſt iudicis, quia arbitrium eſt quædã iuriſdictio, quæ priuato, maximè reo non datur. Vnde, ſi reus arbitrari haberet, nunquam dignam pęnam eligeret. ff. de effracto. l. 1. §. expilatores. Tertio caſu dicendum quod eſt pœna ciuilis ipſi parti applicãda, & eſt electio debitoris, d. l. plerunque. §. ſi. Nam ſi habet electionem in alternatiua ſortis, q̃ eſt fauorabilis, ergo & multo magis in alternatiua pęnę, quæ eſt odioſa. Et ita tenet gloſſ. in d. l. quicunque, C. de ſeruis fugitiuis. Aut eſt pęna criminalis & pecuniaria ſiſco applicanda: & idem, quia in dubijs ſit interpretatio in partem mitiorem. l. interpretatio, ff. de pœnis. Aut eſt pœna corporalis, puta manus, vel pedis; & tunc putat Bald. rei electionem eſſe, quia vtràque pœna eſt certa, & purgat delictum. Et de hoc ante ſententiam interrogabitur per iudicem, & ſi non eligit, tunc eliget iudex per poteſtatem ſibi datam per l. hodie, de pœn. & ſententia ferretur certa, non alternatiua, quandoquidem habeat ſecum trahere executionem, quod alternatiua non faceret. Simile not. in l. rem in præſenti, §. exactio, C. de rei vxo. actio. Fallit hoc in caſu. l. Lucio, de leg. 2. in creditore, ſcilicet fauorabili, quia nõ loquimur in odioſo, vt l. fina. §. 1. C. com. de lega. Et ſic videtur Bal. cum Bart. concordare, nec obſtat huic ſententiæ doctrina Panormi. in c. inter cæteras.

dirigunt iudici, tunc optio eſt iudicis, puta cũ dicit, Puniatur, vel cõdemnetur. [a] Si verò dirigunt reo, putat ſoluat mille, vel exhibeat medietatem, & huiuſmodi tunc optio datur reo. [b] Si verò verba non dirigũtur nec iudici nec reo, puta dicit ſtatutum, ſit pœna pedis, & huiuſmodi, tunc in pœnis corporalib. electio [c] eſt iudicis. l. 1. §. explicatores, ff. de effrac. In pecuniarijs verò erit rei, argum. l. plerunque. §. final. ff. de iure do. & ſimilis diſtinctio fit in legatis per Dinum de regulis iuris libro. 4. in capitulo in alternatiuis, & docto. in l. Lucio, [d] ff. de legat. 2. Si verò legatum ſimpliciter fit alternatiuè non magis referendo verba ad hæredem, quàm ad legatarium. tũc electio eſt legatarij, vtputa lego Titio fundũ; vel vſumfructũ, vendicabit Titius, quod voluerit, vt in d. l. Lucio.

1 Vtrum quando quis tenetur ad alterum duorum ſub alternatione, poſsit dare quodcũq; voluerit? [e] Reſpon. gloſſ. in c. inter [f] cæteras. de reſcrip. ꝙ ſic, inſtit. de hæred. inſtitu. §. pen. C. de cond. indebi. l. pen. [g] &

de reſcript. quia iura per eum allegata loquuntur in arbitrarijs. Aut & quarto caſu, de mixta ſcilicet, arbitraria & alternatiua; & tunc putat Bald. electionem eſſe iudicis, facit d. l. ſi fugitiui, C. de ſer. fugi. nam tunc intelligitur de ſimili pœna, ſed aſſimilare pertinet ad iudicẽ, non ad partem. l. non poſſunt, ff. de legi. igitur optio erit iudicis. Aduerte tamẽ, quòd vbi vna pœna eſſet tranſlata in aliã, tunc iudex non haberet amplius electionẽ. Exemplum, dicit ſtatutum, vel ſententia iudicis, quòd pro tali delicto reus ſoluat mille, & ſi non ſoluerit intra. 10. dies, amputetur ſibi pes; certè poſt lapſum. 10. dierum non erit in optione iudicis eligere pœnã pecuniariam, quia illa pecuniaria eſt tranſlata in corporalem. Ita Bart. in contingentia facti, in l. cum duobus. §. idem reſpondit, el. 2. ff. pro ſo. Et ibi text. vide Bar. in l. 2. in verſicu. ſecundo quæro, ff de publi. iud. vbi vult, quod quando ſtatutum dicit, Si quis fecerit homicidium, puniatur in quinque libris, & ſi non ſoluerit intra. 10. dies, puniatur in capite, quod vocatur crimen capitale, & ex eo, quia illa pęna non venit officio iudicis, ſed ex ipſa condemnationis natura. & ſic non obſtabit. l. prima. ff. de in litem iuran. & probatur hæc diſtinctio in l. centum Capuæ, ff. de eo quod cer. lo. Et ad cognoſcendum quando illa pęna venit ex natura condemnationis, vide ibi optimam doctrinam Bartol. Aduerte tamen, quod eo caſu, quo poſt lapſum tamporis reſpublica acceptaſſet pęnã pecuniariam, videtur renunciaſſe pęnæ capitali. Ita Baldus in l quamuis, la ſecunda C. de vſu per illum tex. Baldus in l. data opera, quinta colum. C. qui accuſ. non poſ. & in l. reos, C. de accu. vide ad prædicta quæ no. Innoc. in capit. Odoardus, de ſol. & per Mod. in l. ſi quis id quod, ff. de iur. omn. iudic. vbi quando loco pęnæ corporalis poſsit ſubrogari pecuniaria, vel è conuerſo. Et vide Angel. in l. ſi inſulam, ff. de verborum obligatio.

a Vel condemnetur] Et ita loquitur textus in l. ſi fugitiui, C. de ſer. fug. ibi, aut pede amputato debilitentur, aut alia pœna afficiantur.

b Tunc optio datur reo] Et ita loquitur textus in l. quicunque, C. de ſer. fugi. in ver. reddat. Hoc verùm; ſi verba dirigantur actiuè, ſecus ſi paſſiuè, vt ſi dicat ſtatutum, patiatur pœnam iſtam vel illam. text. bonus in capitul. ſicut, de Iudæ. Idem Pan. in cap. inter cæteras, de reſcript.

c Electio eſt iudicis] Cum cauſæ tamen cognitione.

d L. Lucio] Bartolus ſic dicit, Aut verba executiua referuntur ad legatum, & tunc electio eſt legatarij: aut ad hæredem, & electio erit hęredis. In dubio autem erit electio legatarij. Idem tenet Cy. in l. cũ quidam, C. de verbor. ſigni. Et hòc eſt verum in vltimis voluntatibus, ſecus tamẽ in contractibus, quia electio eſſet debentis, vt dict. l. plerunque, in ſi. ſcilicet quando ſumus in caſu dubij. ſed de verbis relatis vel ad vnum, vel ad alium fit dicta diſtinctio. tã in cõtractib. quàm in vltimis voluntatibus, vt probatur in l. ſi ſic ſtipulat[9] fuero. & in l. ſi quis ſtipulatus, eodem titulo. Et idem tenet Bartolus in l. qui duos, de leg. primo. Quid autem in gratijs, beneficijs, & alijs? vide Baldum & Imol. in d. l. qui duos, & quod ibi not. dixit Bartolus Moder. inſtitu. de actio. in. §. huic autem, in princip. Imo. in l. cum res. §. ſi Stichus, de legat. 1. not. in l. cum proponas ab ea, C. de tranſact.

e Quodcunque voluerit] Pone exemplum inſtitut. de hære. inſtitu §. penult. Si debeo tibi centum, aut equum poſſum tibi dare vel centum. vel equum, ſicut mihi placuerit.

f C. inter cæteras] Not. de dictionibus, quæ importunt alternationem, de dictione Vel, non eſt dubium, vt patet in l. ſi ita quis ſtipulatus, de verbor. obligation. ſimiliter de dictione Aut, per argu. a ſpeciali in l. cum quidam, ff. de verbor. ſignificati. de dictione, Seu, ſed dic vt per Bartolum in l. ſiquis ita legauerit, ff. de aur. & argen. le. quod in fauorabilibus vt in legatis iſtæ dictiones ſtant copulatiuè ſecus in non fauorabilibus, nam quædam ſunt copulatiuæ alternatiuę propriè ſcilicet diſtinguentes inter præcedentia, & ſequentia, quò ad verbã, & quò ad ſenſum, vt dictio, Vel, & Aut Quędam ſunt habentes naturam copulatiuę, ita quod habent naturam mixtam, vt dictio, Siue, & Seu, quę quandoque diſtinguunt quo ad Verba, ſed non quo ad ſenſum, & ideo in iſtis debemus facere interpretationem ſecũdùm ſubiectam materiam. hæc Panor. in d. c. inter cæteras de reſcriptis.

g In l. pen.] Ponitur caſus de illo, qui debebat alternatiuè centum, vel ſeruum, quod ſi ſoluerit vtrunque per ignorantiam, datur ei optio repetendi, quod voluerit.

dict. l. plerunque. [a] §. fin. ff. de leg. ſecũdo. l. ſi ita §. ſi. [b] extra de præben. referente; contrà, Inſtitu. de lega. §. ſi generaliter. [c] Soluit gloſſ. prædicta vera prima iura, niſi eligens fuerit in mora. ff. de op. le. l. mancipiorũ. [d] ff. de leg. 2. l. ſtatuliberum §. 1. [e] ff. de ſolu. l. Stichum, primo. reſponſo. ff. de peti. hære. l. item. §. idem rectè [f] ait. vnde talis [g] ſi loco & tẽpore debito offerat alterũ, cui tenebatur, & noluit recipere, liberatur debitor. vnde ſi periret, vel alio modo alienaret, non propter hoc teneretur ad alterum, ex quo ſolus creditor eſt in culpa per iura primò allegata. Sed ſi nullus ſit in culpa, debens duo alternatiuè, puta Stichum, aut Pamphilum, ſi perijt, periculum primi ad venditorem. periculum ſecundi ad emptorem pertinet. l. da

a In l. plerunque] Similiter. datur optio marito, vel ſpeciem ſoluere, vel pecuniam vxori.

b In l. ſi ita. §. ſi.] Dicitur, quod obligatus ex teſtamento dare. 10. vel 15. poſt annum aut biennium eſt in electione ſua dare. 10. vel 15.

c §. ſi generaliter] dicitur ibi, quod ſi generaliter ſeruus vel res aliena legatur, electio eſt legatarij.

d L. mancipiorum] Ibi eſt talis caſus. Teſtator legauerat ex mãcipijs electionem, puta Sempronio hęres nolebat ea mancipia vendere, & de familia diſponere non poterat ante electionem, vnde iudex ſtatuit terminum ad eligendum legatario; & ſi non eligit in termino, tunc prohibetur eligere, niſi res ſit integra, ideſt antequam hæres, cui erat deuoluta poteſtas eligendi, venderet mãcipia & nullum patiebatur damnum. & no. illum text. quia facit ad multa ibi ſecundùm Bart.

e L. ſtatuliberum. §. 1.] Dicitur nanque, ꝙ ſi teſtator legauerit Stichum, aut Pamphilum, hæres debet eligere lecto teſtamento. quod ſi non facit, vterque ſeruus erit in obligatione. Ex quo not. Barto. ꝙ ei, qui poteſt aliquid facere, ſi ei ſtatuatur tempus ad faciendum, & infra tempus non facit, videtur eſſe prohibitus, ſiue ſtatuatur tempus a teſtatore, vt d. §. 1. ſiue a iudice d. l. mancipiorum, hic allegata, & l. ſi ea, C. qui accu. non poſ. & l. Titia, ff. de accuſ. facit. l. imperatores, ff. de poſtu. vbi econtra prohibitum ad tempus videtur poſt tẽpus permiſſum. Adde ad iſta, quæ no. Bar. in l. non ſolùm. §. ſed vt probari, ff. de oper. no. nun. Et quia dicitur ibi, ac ſi vterque in obligatione eſſet, & quod legatario data eſt poteſtas eligendi, Ex quo not. Bar. ibi, quod poſt moram hæredis in eligendo transfertur electio in legatarium, & idem, ſi electio rei transfertur in tertium.

f §. Idem rectè] Caſus eſt ibi talis. Quidam poſſidebat hæreditatẽ, in qua erat ſeruus, qui dederat damnum, puta Titio, vel in eum deliquit certè erat in facultate ipſius poſſeſſoris vel ſeruum tradere, vel damnum reſarcire. Hæc autem facultas durat, quouſque fuerit ſuper actione iudicati lis conteſtata. Vnde & ſic ſummat Pau de Caſtr. poſt Bar. Quando vnum eſt in obligatione, & aliud in ſolutione ex diſpoſitione legis, durat facultas ſo uendi aliud quouſque ſuper actione iudicati fuerit lis conteſtata; & ſic patet, ꝙ primò dominus fuerat declaratus debitor ex ſerui delicto. Nam ſi expectet, ꝙ conueniatur, perdit facultatem. Et Bart. ibi inducit ad quæſtio. quam dicit ſe de facto habuiſſe. Quidam tenebatur dare alicui centum hoc pacto, ꝙ ſi debitor vellet dare pro iſta quantitate terrenum, cogatur accipere. Certè perdit iſtam facultatem dandi terrenum, ex quo patitur litem conteſtatã ſi poſſeſſori.to. Et vide quæ not. Barto. in l. ſi ita ſtipulatus de.ro decem, ff. de ſolut. Et quid ſi ex diſpoſitione teſtatoris? Vide per Barto. in l. ſi quando. §. ſi hæres, de legat. primo. Et facit hoc ad materiam. l. ſtipulationes nõ diuiduntur, de verbo. obligat. ſcilicet ꝙ ex obligatione facti ſuccedit obligatio ad intereſſe.

g Vnde talis] Pro declaratione aduertẽdum, quod ſic ponendus eſt caſus. Stipulatus eſt Sempronius ſibi dari Stichum, aut Pamphilum, & ſic alternatiuè. Alter perijt; quæritur, cuius erit damnum? Barto. in dicta l. Stichum ſic not. diſtinguit, quando electio eſt debitoris. Aut perijt vna de rebus alternatiuè debitis, aut vtraque. primo caſu aut ante electionem, vel poſt. Si ante electionem, aut abſque ſui culpa; & tunc creditor poteſt petere ſolùm eum, qui ſuperuiuit, vt hic. debitor vero poteſt ſoluere æſtimationem mortui, vt l. cum res. §. qua ratione, de legat. primo. Si vero perijt culpa debitoris, tunc aut res, quæ perijt, erat vilior, & ſolùm ille, qui ſupereſt, poteſt peti, & ſolui, vt hic in verſicu. enimuero, aut erat precioſior; & tunc poteſt etiam mortuus, vt eius æſtimationem conſequatur, vt ex ratione huius textus colligitur. Si vero poſt electionem perijt res, tunc aut erant res ex teſtamento debitæ; & pereunt periculo creditoris, cuius erant iam factæ, vt l. huiuſmodi. §. Stichum, de legat. primo, & l. ſtatuliberum. §. primo. de legat. ſecundo, & l. apud Offilium, de op. legat. hoc intellige, niſi culpa debitoris periſſet, quia tunc debitor. l. Aquilia teneretur, quia rem alienam interemit. Si vero erat debitor in contractu, tunc aut poſt electionem creditor fuit in mora recipiendi; & idem, quia perijt periculo creditoris, vt hic notat in gloſſa, quam intellige, niſi debitoris culpa interceſſerit, vt dixit Bartolus in l. qui decem, in principio. ff. de ſolut. Si verò creditor non fuit in mora, perijt periculo debitoris, cuius erat, vt ſupra dictum eſt. Secundo caſu, quando ambæ res perierunt, tunc aut vtraque perijt culpa debitoris; & tunc transfertur electio in creditorem, vt hic in verſiculo enimuero. Aut vna perijt ſui culpa, alia ſine culpa; & tunc aut culpa fuit commiſſa in re, quæ vltimo loco perijt; & illa tantùm debebit de ſtricto iure peti, ſicut ſi ſola fuiſſet in obligatione, argumen. huius. l. iuncta. l. ſi ſeruum, in finem, de verborum obligationibus. Si verò culpa commiſſa fuit in re, quæ primò perijt, tunc re ſecunda perempta caſu debitor liberatur mero iure. Sed in actione de dolo tenetur, vt hic in fin. Hæc Barto.

de reſcript. quia iura per eum allegata loquuntur in arbitrarijs. Aut & quarto caſu, de mixta ſcilicet, arbitraria & alternatiua; & tunc putat Bald. electionem eſſe iudicis, facit d.l.ſi fugitiui, C. de ſer.fugi. nam tunc intelligitur de ſimili pœna, ſed aſſimilare pertinet ad iudicē, non ad partem. l. non poſſunt, ff. de legi. igitur optio erit iudicis. Aduerte tamē, quòd vbi vna pœna eſſet tranſlata in aliā, tunc iudex non haberet amplius electionē. Exemplum, dicit ſtatutum, vel ſententia iudicis, quòd pro tali delicto reus ſoluat mille, & ſi non ſoluerit intra. 10. dies, amputetur ſibi pes; certè poſt lapſum. 10. dierum non erit in optione iudicis eligere pœnā pecuniariam, quia illa pecuniaria eſt tranſlata in corporalem. Ita Bart. in contingentia facti, in l.cum duobus.§. idem reſpondit, el.2.ff. pro ſo. Et ibi text. vide Bar. in l.2. in verſicu. ſecundo quæro, ff de publi.iud. vbi vult, quod quando ſtatutum dicit, Si quis fecerit homicidium, puniatur in quinque libris, & ſi non ſoluerit intra. 10. dies, puniatur in capite, quod vocatur crimen capitale, & ex eo, quia illa pęna non venit officio iudicis, ſed ex ipſa condemnationis natura. & ſic non obſtabit. l.prima. ff. de in litem iuran. & probatur hæc diſtinctio in l.centum Capuæ, ff. de eo quod cer. lo. Et ad cognoſcendum quando illa pęna venit ex natura condemnationis, vide ibi optimam doctrinam Bartol. Aduerte tamen, quod eo caſu, quo poſt lapſum tamporis reſpublica acceptaſſet pęnā pecuniariam, videtur renunciaſſe pęnæ capitali. Ita Baldus in l quamuis, la ſecunda C. de vſu per illum tex. Baldus in l.data opera, quinta colum. C. qui accuſ. non poſ. & in l.reos, C. de accu. vide ad prædicta quæ no. Innoc. in capit. Odoardus, de ſol. & per Mod. in l.ſi quis id quod, ff. de iur.omn.iudic. vbi quando loco pęnæ corporalis poſſit ſubrogari pecuniaria, vel è conuerſo. Et vide Angel. in l.ſi inſulam, ff. de verborum obligatio.

a Vel condemnetur] Et ita loquitur textus in l.ſi fugitiui, C. de ſer. fug. ibi, aut pede amputato debilitentur, aut alia pœna afficiantur.

b Tunc optio datur reo] Et ita loquitur textus in l. quicunque, C. de ſer.fugi. in ver. reddat. Hoc verùm; ſi verba dirigantur actiuè, ſecus ſi paſſiuè, vt ſi dicat ſtatutum, patiatur pœnam iſtam vel illam. text. bonus in capitul. ſicut, de Iudæ. Idem Pan. in cap. inter cæteras, de reſcript.

dirigunt iudici, tunc optio eſt iudicis, puta cū dicit, Puniatur, vel cōdemnetur. [a] Si verò dirigunt reo, putat ſoluat mille, vel exhibeat medietatem, & huiuſmodi tunc optio datur reo. [b] Si verò verba non dirigūtur nec iudici nec reo, puta dicit ſtatutum, ſit pœna pedis, & huiuſmodi, tunc in pœnis corporalib. electio [c] eſt iudicis. l. 1. §. explicatores, ff. de effrac. In pecuniarijs verò erit rei, argum. l.plerunque. §. final. ff. de iure do. & ſimilis diſtinctio fit in legatis per Dinum de regulis iuris libro. 4. in capitulo in alternatiuis, & docto. in l. Lucio, [d] ff. de legat. 2. Si verò legatum ſimpliciter ſit alternatiuè non magis referendo verba ad hæredem, quàm ad legatarium. tūc electio eſt legatarij, vtputa lego Titio fundū; vel vſumfructū, vendicabit Titius, quod voluerit, vt in d. l. Lucio.

1 Vtrum quando quis tenetur ad alterum duorum ſub alternatione, poſſit dare quodcūq; voluerit? [e] Reſpon. gloſſ. in c. inter [f] cæteras. de reſcrip. ꝙ ſic, inſtit. de hæred. inſtitu. §. pen. C. de cond. indebi. l. pen. [g] &

c Electio eſt iudicis] Cum cauſæ tamen cognitione.

d L.Lucio] Bartolus ſic dicit, Aut verba executiua referuntur ad legatum, & tunc electio eſt legatarij: aut ad hæredem, & electio erit hęredis. In dubio autem erit electio legatarij. Idem tenet Cy. in l.cū quidam, C. de verbor. ſigni. Et hòc eſt verum in vltimis voluntatibus, ſecus tamē in contractibus, quia electio eſſet debentis, vt dict. l. plerunque, in ſi. ſcilicet quando ſumus in caſu dubij. ſed de verbis relatis vel ad vnum, vel ad alium fit dicta diſtinctio. tā in cōtractib. quàm in vltimis voluntatibus, vt probatur in l.ſi ſic ſtipulat[9] fuero. & in l.ſi quis ſtipulatus, eodem titulo. Et idem tenet Bartolus in l. qui duos, de leg. primo. Quid autem in gratijs, beneficijs, & alijs? vide Baldum & Imol. in d. l. qui duos, & quod ibi not. dixit Bartolus Moder. inſtitu. de actio. in §. huic autem, in princip. Imo. in l.cum res. §. ſi Stichus, de legat. 1. not. in l.cum proponas ab ea, C. de tranſact.

e Quodcunque voluerit] Pone exemplum inſtitut. de hære. inſtitu §. penult. Si debeo tibi centum, aut equum poſſum tibi dare vel centum. vel equum, ſicut mihi placuerit.

f C.inter cæteras] Not. de dictionibus, quæ important alternationem, de dictione Vel, non eſt dubium, vt patet in l.ſi ita quis ſtipulatus, de verbor. obligation. ſimiliter de dictione Aut, per argu. a ſpeciali in l.cum quidam, ff. de verbor. ſignificati. de dictione, Seu, ſed dic vt per Bartolum in l.ſiquis ita legauerit, ff. de aur. & argen. le. quod in fauorabilibus vt in legatis iſtæ dictiones ſtant copulatiuè ſecus in non fauorabilibus, nam quædam ſunt copulatiuæ alternatiuę propriè ſcilicet diſtinguentes inter præcedentia, & ſequentia, quò ad verba, & quò ad ſenſum, vt dictio, Vel, & Aut Quędam ſunt habentes naturam copulatiuę, ita quod habent naturam mixtam, vt dictio, Siue, & Seu, quę quandoque diſtinguunt quo ad Verba, ſed non quo ad ſenſum, & ideo in iſtis debemus facere interpretationem ſecūdùm ſubiectam materiam. hæc Panor. in d.c. inter cæteras de reſcriptis.

g In l.pen.] Ponitur caſus de illo, qui debebat alternatiuè centum, vel ſeruum, quod ſi ſoluerit vtrunque per ignorantiam, datur ei optio repetendi, quod voluerit.

In l.

a In l.plerunque] Similiter datur optio marito, vel ſpeciem ſoluere, vel pecuniam vxori.

b In l.ſi ita. §.ſi.] Dicitur, quod obligatus ex teſtamento dare. 10. vel 15. poſt annum aut biennium eſt in electione ſua dare. 10. vel 15.

c §. ſi generaliter] dicitur ibi, quod ſi generaliter ſeruus vel res aliena legatur, electio eſt legatarij.

d L. manciplorum] Ibi eſt talis caſus. Teſtator legauerat ex mācipijs electionem, puta Sempronio hęres nolebat ea mancipia vendere, & de familia diſponere non poterat ante electionem, vnde iudex ſtatuit terminum ad eligendum legatario; & ſi non eligit in termino, tunc prohibetur eligere, niſi res ſit integra, ideſt antequam hæres, cui erat deuoluta poteſtas eligendi, venderet mācipia & nullum patiebatur damnum. & no. illum text. quia facit ad multa ibi ſecundùm Bart.

e L.ſtatuliberum. §. 1.] Dicitur nanque, ꝙ ſi teſtator legauerit Stichum, aut Pamphilum, hæres debet eligere lecto teſtamento. quod ſi non facit, vterque ſeruus erit in obligatione. Ex quo not. Barto. ꝙ ei, qui poteſt aliquid facere, ſi ei ſtatuatur tempus ad faciendum, & infra tempus non facit, videtur eſſe prohibitus, ſiue ſtatuatur tempus a teſtatore, vt d. §. 1. ſiue a iudice d. l. mancipiorum, hic allegata, & l. ſi ea, C qui accu. non poſ. & l. Titia, ff. de accuſ. facit. l. imperatores, ff. de poſtu. vbi econtra prohibitum ad tempus videtur poſt tēpus permiſſum. Adde ad iſta, quæ no. Bar. in l.non ſolùm. §. ſed vt probari, ff. de oper. no. nun. Et quia dicitur ibi, ac ſi vterque in obligatione eſſet, & quod legatario data eſt poteſtas eligendi, Ex quo not. Bar. ibi, quod poſt moram hæredis in eligendo transfertur electio in legatarium, & idem, ſi electio rei transfertur in tertium.

f §. Idem rectè] Caſus eſt ibi talis. Quidam poſſidebat hæreditatē, in qua erat ſeruus, qui dederat damnum, puta Titio, vel in eum deliquit certè erat in facultate ipſius poſſeſſoris vel ſeruum tradere, vel damnum reſarcire. Hæc autem facultas durat, quouſque fuerit ſuper actione iudicati lis conteſtata. Vnde & ſic ſummat Pau de Caſtr. poſt Bar. Quando vnum eſt in obligatione, & aliud in ſolutione ex diſpoſitione legis, durat facultas ſoluendi aliud quouſque ſuper actione iudicati fuerit lis conteſtata; & ſic patet, ꝙ primò dominus fuerat declaratus debitor ex ſerui delicto. Nam ſi expectet, ꝙ conueniatur, perdit facultatem. Et Barr. ibi inducit ad quæſtio. quam dicit ſe de facto habuiſſe. Quidam tenebatur dare alicui centum hoc pacto, ꝙ ſi debitor vellet dare pro iſta quantitate terrenum, cogatur accipere. Certè perdit iſtam facultatem dandi terrenum, ex quo patitur litem conteſtari ſuper debito. Et vide quæ not. Barto. in l.ſi ita ſtipulatus fuero decem, ff. de ſolut. Et quid ſi ex diſpoſitione teſtatoris? Vide per Barto. in l. ſi quando. §. ſi hæres, de legat. primo. Et facit hoc ad materiam. l. ſtipulationes nō diuidantur, de verborū obligat. ſcilicet ꝙ ex obligatione facti ſuccedit obligatio ad intereſſe.

g Vnde talis] Pro declaratione aduertēdum, quod ſic ponendus eſt caſus. Stipulatus eſt Sempronius ſibi dari Stichum, aut Pamphilum, & ſic alternatiuè. Alter perijt; quæritur, cuius erit damnum? Barto. in dicta l. Stichum ſic not. diſtinguit, quando electio eſt debitoris. Aut perijt vna de rebus alternatiuè debitis, aut vtraque. primo caſu aut ante electionem, vel poſt. Si ante electionem, aut abſque ſui culpa; & tunc creditor poteſt petere ſolùm eum, qui ſuperuiuit, vt hic. debitor vero poteſt ſoluere æſtimationem mortui, vt l. cum res. §. qua ratione, de legat. primo. Si vero perijt culpa debitoris, tunc aut res, quæ perijt, erat vilior, & ſolùm ille, qui ſupereſt, poteſt peti, & ſolui, vt hic in verſicu. enimuero. aut erat precioſior; & tunc poteſt etiam mortuus, vt eius æſtimationem conſequatur, vt ex ratione huius textus colligitur. Si vero poſt electionem perijt res, tunc aut erant res ex teſtamento debitæ; & pereunt periculo creditoris, cuius erant iam factæ, vt l. huiuſmodi. §. Stichum, de legat. primo, & l. ſtatuliberum. §. primo. de legat. ſecundo, & l.apud Offilium, de op. legat. hoc intellige, niſi culpa debitoris perijſſet, quia tunc debitor. l. Aquilia teneretur, quia rem alienam interemit. Si vero erat debitor in contractu, tunc aut poſt electionem creditor fuit in mora recipiendi; & idem, quia perijt periculo creditoris, vt hic notat in gloſſa, quam intellige, niſi debitoris culpa interceſſerit, vt dixit Bartolus in l. qui decem, in principio. ff. de ſolut. Si verò creditor non fuit in mora, perijt periculo debitoris, cuius erat, vt ſupra dictum eſt. Secundo caſu, quando ambæ res perierunt, tunc aut vtraque perijt culpa debitoris; & tunc transfertur electio in creditorem, vt hic in verſiculo enimuero. Aut vna perijt ſui culpa, alia ſine culpa; & tunc aut culpa fuit commiſſa in re, quæ vltimo loco perijt; & illa tantùm debebit de ſtricto iure peti, ſicut ſi ſola fuiſſet in obligatione, argumen. huius. l. iuncta, l. ſi ſeruum, in finem, de verborum obligationibus. Si verò culpa commiſſa fuit in re, quæ primò perijt, tunc re ſecunda perempta caſu debitor. liberatur mero iure. Sed in actione de dolo tenetur, vt hic in fin. Hæc Barto.

dict. l.plerunque. [a] §. fin. ff. de leg. ſecūdo. l.ſi ita §. ſi. [b] extra de præben. referente; contrà, Inſtitu. de lega. §. ſi generaliter. [c] Soluit gloſſ. prædicta vera prima iura, niſi eligens fuerit in mora. ff. de op. le. l. mancipiorū. [d] ff. de leg. 2. l. ſtatuliberum §. 1. [e] ff. de ſolu. l. Stichum, primo. reſponſo. ff. de peti. hære. l. item. §. idem rectè [f] ait. vnde talis [g] ſi loco & tēpore debito offerat alterū, cui tenebatur, & noluit recipere, liberatur debitor. vnde ſi periret, vel alio modo alienaret, non propter hoc teneretur ad alterum, ex quo ſolus creditor eſt in culpa per iura primò allegata. Sed ſi nullus ſit in culpa, debens duo alternatiuè, puta Stichum, aut Pamphilum, ſi perijt, periculum primi ad venditorem. periculum ſecundi ad emptorem pertinet. l.da

In

tio.§. ſi emptor, a ff.de act. empt.& vendi.

AMBITIO b ſcdm Alexandrum.2.2.tractatu de auaritia q.7. eſt appetitus potentiæ. Potentia autem poteſt appeti, prout p illam acquiritur honorificẽtia, & ſic reducitur ad ſuperbiam vel prout eſt apparens ſufficientia, vel abundantia, & ſic reducitur ad concupiſcentiam oculorũ. Vnde Auguſtinus.1.confe. auaritia poſſidere vult multa, & tu domine poſſides omnia. Potentia verò dicitur in poſſeſſione omnium vñ gl.in illud, Cognoui qm̃ dñs meus es, qm̃ bonorum meorum non eges, ait, quãtumlibet auarus ſis, ſufficit tibi deus. etenim auaritia terram quęrit poſſidere totam. adde cœlum, adde, qđ pl⁹ eſt, qui fecit cęlũ, & terram. & ideo Aug. in libr. de vera religione. Ambitio ſęculi ſuperbos facit, concupiſcentia curioſos. & in li. confeſ. Iuſſiſti, vt contineã a concupiſcentia carnis, cõcupiſcentia oculorum, & ambitione ſœculi.

1 Vtrum ambitio ſit peccatum mortale? Reſ. ꝙ non ſemper, ſed primò rõne finis, & eſt tunc qñ in tali appetitu cõſtituit finem, ſ. qa paratus eſſet quodcunque mortale committere pro conſequendo potentiam, vel honorificentiam, vel ſecundò ratione rei, quæ appetitur, vt puta, quia appetit, vel plura beneficia eccleſiaſtica, ar. c. quia intantum, de præben. niſi in caſu licito, de quo dic vt infra, Clericus.3.§.2. vel aliquod beneficium, vel officium ſœculare, vel eccleſiaſticum, ſciens ſe indignum ratione criminis, vel ignorantiæ, & hmõi, c quia tunc eſt mortale. d Ratio, qa vult quod lex prohibet. ſimiliter dico, cum appetit be-

a In fin.§. ſi emptor] Ille §. nihil facit, nã ibi eſt caſus, Ego ſtipulor à te, qui vendidiſti mihi domum, vt poſſeſſionem vacuam, ideſt à nemine poſſeſſam trãdas, nunquid teneberis ad fructus? dicitur ibi quod non actione ex ſtipulatu à tempore moræ, ſed bene veniũt actione ex empto. Et ex hoc text. not. Bartolus, quod quando quis tenetur tradere fundum tenetur tradere liberum, & a nemine poſſeſſum, vel detentum. Et facit ad q. & ſi in capitulis pacis dictum ſit de reſtitutione caſtri, in quo alius conſtruxerat fortilicium, certè ſi debet tradi caſtrum, item, & fortilicium, quia aliàs non traderetur liberum. Et Bal. idem dicit in l. fin. C. de pac. inter empto. & vẽdit. Et hoc eſt expreſſum in c. Piſanis, de reſtitu. ſpolia.

b Ambitio] eſt aſpiratio ad dignitatem procedens ad actum, ſecundùm Pa. in cap. quia in tantum, de præben. & ibi prohibetur pluralitas præbendarum propter multa. Vel dic. ſecundùm Tho. quod eſt appetitus inordinatus honoris.2.2.quæſtio.131. Et quia ad dignitatem, potentiam, & præſidentiã, ſequitur honor, ideò inordinatus appetitus harum pertinet ad ambitionem. Ad cuius intelligentiam not. ſecundùm Tho. vbi ſupra, quod honor importat quandam reuerentiam exhibitam alicui in teſtimonium excellentiæ eius, vel virtutis. circa autem excellentiam hominis duo attendenda ſunt. Primum eſt, quod id, in quo homo excellit, nõ habet homo à ſeipſo, ſed eſt quaſi quoddam diuinum in eo, & ideo non debetur ſibi ex hoc principaliter honor, ſed Deo. Secundum, quod id, in quo homo excellit, datur ei a Deo, vt alijs proſit. vnde in tantum debet homini placere teſtimonium ſuæ excellentiæ, quod & alijs exhibetur, inquantum paratur ſibi via ex hoc, vt alijs proſit. Vnde contingit igitur appetitum honoris eſſe inordinatum vno modo, quando appetit teſtimonium de excellentia quam non habet, quod eſt appetere honorem ſupra ſuam proportionem, vt ſi malus deſideret honorem ac ſi eſſet bonus, & deſideret regimen, & præſidentiam, quæ non debetur niſi virtuoſis. Vnde eccleſiaſti.7. Noli fieri iudex, &c. ſcilicet aliorum rectè iudicando, nec declinando a veritate, timore, vel amore cuiuſcunque. Secundò inordinatè appetitur quando honorem de excellentia ſua quam habet a deo, non refert in deum, cupiens ipſum deum vt auctorem ſuæ excellentiæ principaliter honorari. prima Tim. primo, Regi ſœculorum &c. tertiò inquantum appetitus in ipſo honore quieſcit, non referens honorem ad vtilitatẽ aliorum. Vide. capi. virum catholicum. 47. diſtin. Ambitio etiam a mala radice generatur, vt à ſuperbia, vel auaritia, charitati contrariatur, quæ non eſt ambitioſa. 1. cor. 2. c. non vult alijs pręponi, & virtuti magnanimitati opponitur, &c.

c Et hmõi] Vel etiam quãdo appetit principaliter propter honoris excellentiam, vel abundantiam temporalium videtur eſſe mortale, quia peruertit ordinẽ, cum deberet habere pro ſalute animarum.

d Quia tunc eſt mortale] Iſtud tenet Archie. Flo. 2. parte. tit. 1. ca. 5. §. 4. dicens ſecundũ Tho ꝙ ſicut petere pro ſe officium eccleſiaſticum includit ſimoniam ergo, & appetere, ſicut qui deſideraret, epiſcopatum inquantum ſolum includit honorem, & excellentiã & ſufficientiam ſuam. Similiter dicitur de appetitu officij ſœcularis, ſi quis appetat poteſtariam, vel capitaneatum &c. magis curans de honore, & lucro, quàm de iuſtitia ſeruanda. Vnde & paratus eſt ſeruire amicis in licitis, & illicitis, & lucrari per fas, & nefas, quia facit contra illud Sap. 1. Diligite iuſtitiã &c. Quærat ergo quiſque deo placere, & ab eo dignitatẽ, quia ſicut regi diſpliceret, ſi vnus quæreret dignitatẽ in ſuo regno ab alio q̃ a ſe, ſic q. q̃rit dignitatẽ ab hominibus iniuriã Deo facit. Quilibet. n. rector vices dei tenet, Ro. 13. maximè eccleſiaſtic⁹. Tũc aũt putãt a deo præfici, ſeu de volũtate ei⁹, eũ a populis, ſeu ab electorib. vel ſuperiorib. in dignitate ſine ſuo affectu,

neficium, aut dignitatem, quę habet curam animarũ principaliter pp honorem videtur mortale ratione prędicta, facit in ar. c. ſtatuimus. 61. di. & c. licèt. 7. q. 1. & optimè c. miramur. 61. di. & hoc intelligo, ſi ſit deliberatio volũtatis, aliàs veniale peccatum cõiter eſt.

AMOR ſui eſt, qñ quis nimis diligit ſeipſum quęrẽdo delectationes corporis nimis, & quietẽ carnis, & procedit ex luxuria, & eſt peccatum mortale ſolũ, ſi propter eum non implet præcepta, a vel facit contra. Aliter cõiter eſt veniale, qui tamen amor ſui eſt ille, qui aliquando conducit vſque ad contemptũ dei, vt dicit Augu. & ab iſto procedit prudentia carnis de qua infra, prudentia.

AMOR ſœculi eſt fili⁹ luxuriæ, de quo vide infra, diligere. §. 3.

AMICITIA. vide infra diligere per totũ, & infra, placere.

ANGARIA b eſt op⁹ perſonale, & mun⁹ merè perſonale munus autem merè perſonale dicitur qđ poteſt labore corporali expleri ſine detrimẽto rerũ, c vt in l. munerum, la. 2. ff. de mu. & ho. perangaria verò in quibuſcunque conſiſtit, vt vult gl. in l. neminem, C. de ſa. ſan. eccle. & bene, qa dictio, Per, auget, vt l. Vrbana. §. pnoctare, d ff. de ver. ſi. & nor. in c. ſi conſtiterit, de accuſ. & ſic eſt munus mixtum, ſicut angaria merè perſonale eſt.

APPELLATIO eſt a minore ad maiorẽ iudicem prouocatio e ſecũdũ Canones. 2. q. 6. omnis oppreſſus, & c. ſe. & c. placuit.

1 Quando eſt appellandũ? Reſ. ꝙ intra. 10. dies a die latæ ſententiæ, vt C. de ap. authẽ. hodie verò fallit in abſente ex probabili, vel notoria cauſa, quia talis intra 10. dies a tempore, quo ſciuit ſentẽtiam latam, poteſt appellare, vt. C. quomodo, & quando iudex. l. ab eo. C. qñ appe. ſit l. 1. §. fi. & ibi bona gl. & hoc verum, niſi ſit contumax verè in non comparendo, vel veniendo ad iudicium, quia tunc nõ auditur, niſi veniat iudice ſedente adhuc pro tribunali. l. diuus, ff. de in inte. reſt. ſecus, ſi fuiſſet cõtumax in non reſtituendo, quia poteſt appellare. ff. de appel. l. creditor. §. iuſſus. f

2 Vtrum appellatio interpoſita poſt excommunicationẽ, vel interdictum, vel ſuſpẽſionem ab officio, vel ab ingreſſu eccleſiæ tollat ipſarum, cenſurarum effectum? Reſ. quòd non, g textus eſt in capit. is cui. §. fin. de ſenten. exc. lib. 6. & hoc verum, quando tales cenſuræ abſolutè ſunt inflictæ. Ratio, quia ſecum trahunt executionem, cap. paſtoralis, de appel. ſecus eſſet, ſi ſub conditione forent poſitę, vt puta, ſi nõn ſolueris hinc ad mẽſem, excommunico te, vel ſuſpendo, vel ſi non feceris hoc, vel illud, quia tunc ſi ante conditionis euentum appellauerit legitimè, bene ſuſpendit, vt in ca. præterea, el. 2. de appellationibus.

3 Quid ſi dicat excõmunico te, ſi appellaueris? h Rñ. Innoc. in d. c. præterea, ꝙ

vel quæſitu ponitur, He. 5. Nec quiſquã ſibi ſumat honorem, ſed qui vocatur, a deo tanquam Aaron.

a Non implet præcepta] Vide. 2. Ti. 3. Erunt homines ſeipſos amantes &c. Io. 12. qui amat animam ſuam, perdet eam &c.

b Angaria] dicitur ab ango angis. Vnde angaria dicitur ſeruitus perſonarum perangaria ſeruitus rerum, & perſonarũ, &c. De his habes in c. non minus, de immu. ec.

c Sine detrimẽto rerum] Vt tutela, curã, &c.

d §. pernoctare] Pernoctauit qui per totã noctẽ ĩ vno loco mãſit.

e Prouocatio] Pa. in rubr. eod. addi. quæ ſi eſt legitima, pnunciatũ & iuriſdictionem iudicis quo ad illã cauſam ſuſpẽdit, & ipſius cognitio ad ſuperiorem trãsfertur, & ſic ſunt duo effect⁹ ſ. deuolutiuus, quia deuoluitur cã ad ſuperiorẽ, & hoc reſpectu appellatur à ſnia c. dilecto, eod. ti. & Bar. ĩ l. expreſſim, ff. e. alius effectus eſt ſuſpenſiuus, & eſt triplex. ſ. quia ſuſpendit pronunciatum, & iuriſdictionem iudicis, quoad illam cãm, vel extinguit ſecũdũ Bar. in l. 1. ff. e. ſed nõ eſt verũ, ꝙ extinguat niſi de pñti ſed reſpectu futuri tpis ſuſpendit, quia ſi ſimpliciter extingueretur, non aſſumeret vires appellatione nõ pſequente, cum iura dicãt, Rata maneat ſentẽtia appellatore nõ pſequente. c. cũ ſit, & c. perſonas e. ti. 3. ſuſpendit pſumptionem q̃ erat p ſnia. c. cũ ad ſedẽ, de reſti. ſpo. vide Pa. vbi ſupra adde duplicẽ eẽ appellationem vnã iudicialẽ, de qua hic & in poſtilla, & extraiudicialẽ, de qua dr̃ ifra §. 10.

f §. iuſſus] Vbi litigans, qa non exhibuit inſtra, & rõnes, q̃ apud ſe erant ſecundũ pceptũ iudicis, & infra 10 dies, & fuit ſententia t⁹ nõ põt appellare, quia dicit glo. deliqt in nõ exhibendo.

g Reſp. ꝙ non] Hoc verum in ſpiritualib. ſec⁹ in tpalib nam ſi iudex interdiceret mihi ingreſſum alicui⁹ poſſeſſionis, appellãdo, bene ſuſpẽditur effect⁹, ar. l. non tantum, ff. eo. De ſuſpenſione a beneficio & vſu palij, vide Pa in d. c. paſtoralis, in §. verũ.

h Si appellaueris] Iſta excõicatio ſub condõne hodie non poteſt fieri niſi præcedẽte mera culpa, vel offenſa c. Romana, §. caueãt, de ſent. excõicationis, lib. 6. vide ifra excõicatio. 3. §. xc.

Circa

Circa iſtum §. dic ſecundùm Pa. an ſtatim cũ quis inceperit appellare, ſit excommunicatus, an vero poſt actum perfectum? & Inno. concludit ſequendam eſſe intentionem excommunicatoris. & Pa. ibidem tenet. quod intentio ſua videtur eſſe ſtatim, cum cæperit, ſit excommunicatus. Ratio, qa quilibet præſumitur agere actum eo meliori modo, quo poteſt. l. 3. ff. de mili. teſtam. Sed ſi præſumeremus excõmunicationem debere ſeq. actum appellationis, non valeret excommunicatio, quia per appellationẽ ſuſpẽderetur iuriſdictio. c. per tuas eodem tit. Sicut enim per inobedientiam cadit à conſpectu dei, ita ſtatim incidit in excommunicationem, quæ ſeparat à gratia dei. & ita præſumendum eſt in dubio. Ita Pan. in d. capi. præterea. 2. de appell. quem vide, qui alias rationes allegat.

d Hodie dic de iure ca. vt in conc. Trid. ſeſſ. 13. ca. 1. 22. c. 1. & 24. c. 20. de ref. P. V.

e Interlocutus eſt] Pone exemplum. Iudex determinat, quod ſerui debeant torqueri, ab iſta interlocutoria poteſt appellari, cuius contrariũ non poteſt reparari per diffinitiuã, quia iam eſſent torti ſerui, &c.

appellatio ſuſpendit effectũ, ſed dubiũ eſſet, ſi dicit. Excõico te, ſi diſpoſueris ad appellandũ, & tunc dico, ꝙ in caſu, in quo talis prelatus non poteſt prohibere appellationem, nõ erit excõmunicat⁹ aliàs ſic.

4 Vtrũ excõicatus poſt legitimã [a] appellationem ſit euitandus? Rñ. ꝙ nõ, vt no. in c. licèt, de ſen. ex. li. 6. & c. paſtoralis. §. verũ, de ap. vbi ſic ait, Veruntamen, [b] ſi excõicatus nominatim ſpecialiter & expreſsè intra tẽpus a iure, vel iudice determinatũ appellationem non fuerit proſecut⁹, vt debuit, eo lapſo poterit publicè excommunicatus denũciari, & tunc erit euitandus tam in iudicio, quàm extra, & ab actibus legitimis remouendus, di. c. licèt. & debet reputari pro excõmunicato poſt talem denunciationem, donec ſententialiter fuerit declaratum appellationem ante excommunicationem fuiſſe interpoſitã.

5 Sed vtrum talis poſt denunciationem excommunicationis, & deſertionem appellationis celebrãs, aut ingerens ſe diuinis efficiatur irregularis? Rñ. Arc. in d. c. licèt, & ſequitur ibi. Ge. ꝙ nõ, quia ex quo appellatio legitima fuit ante excõmunicationẽ ĩterpoſita ipſam excommunicationẽ ſuſpendit, & licèt poſt deſertionẽ appellationis denuncietur excõmunicatus non tamen excõmunicatur, nec verè [c] eſt excõicatus, vt ibi patet.

6 Vtrum [d] à qualibet ſententia, vel grauanime poſſit appellari? Reſ. ꝙ ſic, ſi eſt hominis de iure canonico, de iure ciuili non ab interlocutoria, niſi quãdo iudex in criminali, vel ciuili negocio quæſtionem per tormẽta interlocutus eſt [e] ꝯ l. ante ſententiã, ff. de app. reci. facit gl. in l. ante ſentẽtię tẽpus, C. quorũ ap. non re. Regulariter aũt non appellatur ab interlocutoria vt in l. 2. C. de epiſ. au. rõ, quia grauamen, quod per eam infertur, poteſt reparari per appellationem a diffinitiua, licèt, qñ nõ poſſet reparari, liceret. Quidã tñ tenent, ꝙ ẽt ab interlocutoria poteſt appellari ſemper vt l. ait prætor. §. quid tamẽ ff. de min. ſed primũ [f] veri⁹.

7 Vtrum quis poſſit appellare a declaratione pœnę [g] legis videtur ꝙ non, quia a pœna legis [h] non poteſt appellari. l. ſi qua pœna, ff. de verb. ſign. & in c. quia nos, & ibi glo. de appel. & titu. eo. c. conſuluit, tex. & gloſſ. ſed tu dic, ꝙ a declaratore poteſt, gl. eſt ſingu. in c. cupiẽtes. §. quòd ſi p. 20. dies, de elect. libro. 6. quod not.

8 Vtrũ quis poſſit appellare a denũciatione, aut declaratione excõicationis, ſeu alterius cenſuræ? Reſp. Pan. in c. peruenit, de app. ꝙ ſic, qa hæc nõ eſt ſñia iuris, à qua nõ licet appellare c. qa, de app. ſed iudicis declarantis, q̃ eſt hoĩs. facit ad

a Poſt legitimam] Pone exẽplum, Condemnatus eſt Titius ad dandum. 10. Sempronio, qui Titius appellauit ab illa ſentẽtia legitimè id eſt ex legitimis cauſis, &c. Et vide infra, excommunic. 3. §. 9.

b Veruntamen] Et Roſe. hic in. §. 3.

c Nec verè] Adde Roſe. §. vlti. & poteſt dici qa illa ſententia eſt nulla, ex quo à iudice lata fuit qui iuriſdictionem habebat ſuſpẽſam, ideo minime ligat.

f Sed primũ verius] Et vide de hoc Bar. in l. ante ſentẽtiam, ff. de app. recipi. in ver. priuatos circa mediũ. & rõ eſt, quia non eſt ſententia iuris, ſed hominis.

g Pœnæ legis] exemplũ, Iudex pronunciat Titium incidiſſe in pœnam legis, & dubium eſt, an inciderit vel certum eſt eum nõ incidiſſe, & tunc appellaẽ, ab iniquitate legis nõ appellatur, quã ſ. dicit iniquam reus, puta quia lex punit furtũ in quadruplum &c. ſed ab iniquo declaratore ſic. & vide in l. ab executore, ff. de appel. vbi ab executore facti non appellaẽ. l. executionẽ ff. de execu. rei iu. ſed ſi pronuntiatur exequẽda, bene poteſt appellari. l. in minorib. C. de ap. & hoc eſt, quod dicitur hic in ſi.

h Quia à pœna legis] Quod fallit in mulcta, à qua appellatur. d. l. ſi qua pœna differentiam autem inter mulctam, & pœnam vide in l. aliud. §. inter mulctã, ff. de verbo. ſig. & per Bar. poſt glo. in dict. l. ſi qua pœna.

a De ſi. presby.] Facit quod legitur & no. l. ictus fuſtium, ff. de infamibus.

b Ille, cuius intereſt] Adde vel pecuniariter, vt ff. de ap. l. 4. §. 1. vel affectione, vt l. non tantum, hic allegata, & 2. q. 6 non ſolent.

quo loquitur Innocen. in cap. ſi quando, de officio delega. & de materia Pan. de Eleaza. & Pet. de Ancha. de re iudi. in Clemen. 1. Item etiam pro abſente condemnato poteſt quilibet de plebe appellare, licèt videatur ceſſare ratio. d. l. intantum, quia ſi perditur ciuitas & in conſequentiam vita, non ſolùm habet locum. d. l. intantum, quando tractaẽ de morte naturali, vel membri abſciſſione, ſed etiam de morte ciuili], per ea quæ Barto. no. in ſimili in d. l. Stichus, ff. de pecu. lega.

hoc gl no. in c. cupiẽtes, de elect. li. 6. & hoc verũ, niſi ſit notorius exceſſus, quia notorius criminoſus nõ audiẽ appellãs, facit quod no. Inno. in c. ex parte, el. 1. de ver. ſi. qui dicit, ꝙ in notorijs non requiritur propriè ſñia, ſed ſit q̃dã iuris executio, & tex. in c. qm̃, de filijs pſby. [a] Qđ limito verũ, qñ exceſſus eſt ita notorius, quòd nulla tergiuerſatione poteſt celari.

9 Quis põt appellare? Rñ. ille, cuius intereſt [b] aliàs ꝑ aliũ facta nõ valet. l. 1. ff. de ap. nõ re. & c. ex ore, de his q̃ ſi. a ma. par. c. niſi qñ ꝓuocaret ꝓ eo, q ducitẽ [c] ad ſuppliciũ, vt l. nõ tm̃ ff. đ ap.

10 Vtrũ religioſus poſſit appellare? Rñ. ꝙ non a correctione ſuorũ ꝑlatorũ, ſi fiat ſm̃ ſtatuta ordinis vel regulæ. c. ad nr̃am, [d] & c. reprehenſibilis, de appel. & c. cũ ſpeciali, eod. tit.

11 Vtrum appellatio extra iudicialis [e] ſic annullet poſt facta ſicut iudicialis? Reſp. ſm̃ Inn. in c. ex parte, el. 1. de ver. ſi. ꝙ ſic. facit. c. ad audiẽtiã, de ap. ĩ hoc tñ ẽ differẽtia ſm̃ eũdẽ Inn. in c. 1. de his, q̃ ſi. a ma. par. c. qa iudex, q ꝓcedit in forma iudicij, debet audire legitimas exceptiões, [f] & niſi audiat iuſtè appellaẽ ab eo. Sed ſecus eſt ĩ eo, q nõ vt iudex, ſed vt priuata ꝑſona ꝑficit factũ ſuũ, qa iſte in forma iudicij nõ ꝓcedit, nec procedere põt, & ideo non dimittet, quin ꝑficiat factum ſuꝑ quo appellatur, nec reuocabitur, niſi probeẽ veritas cauſę, nec imputabitur ei, ſi nõ audit contradictionẽ, vel appellationẽ aduerſarij, niſi probet veritatem cauſæ appellationis, vt de elc. c. cũ dilectus, & meli⁹. c. cum inter canonicos, iũcto quod no. in c. interpoſitas. in glo. in verſi. ſed etiã, de appellatio. & ſic [g] col-

c Qui dicitur] Quid ſi reſiſtat, qui dãnatus eſt, aduerſus prouocationẽ, nec velit admitti eius appellationem, perire feſtinans; adhuc putẽ differendũ ſupplicium. Hæc text. ibidem. Et dicit Bart. ibi in ſi. ꝙ iudex deberet facere malefactores abagliare, vt alij poſſent pro eis prouocare. Simile in l. addictos, C. đ epiſ. audi. & in l. addictos, C. eo. tit. & d cit Ioã. An. in c. cum laicus, de fo. com. li. 6. ꝙ ſi aliquis eſſet condemnat⁹ ad mortem, niſi ſolueret centum, ẽt eo inuito ali⁹ poteſt ſoluere, licèt ille millies cõtradiceret. Ratio eſt, quia nemo eſt dominus membrorũ ſuorũ. l. liber hõ, ff. ad l. Aqui. facit. l. qui ſoluendo, ff. de nego. geſt. Et videtur tex. de ſupradicta. q. cum gloſſ. & ibi ponderat Barto. in l. Stichus, ff. de pecu. leg per Bald in d. l. ſi. per Innoc in c. latoi, de pigno. per Pau. de Caſt. in l. quamuis, ff. ſol. matri facit quod habetur in c. ipſa pietas. 23. q. 4. & quod not. ibi per glo. ſingul. quod etiam ille non poſſet huic beneſicio renunciare, & auxilio; gloſſa eſt in l. pactum inter hæredem, ff. de pact. & Bart. in l. ad cuſtodias, ff. de publi. iudi. per Bald. in cap. 1. ſecunda lectura, de iu di. & in l. ab accuſatoribus, C. de accuſat. Ponit multum not. Barto. in l. qui vltimo. ff. de pęnis, & Pau. de Caſtr. in d. l. in tantum, dixit referendo conſilium Ange. quòd in caſu poſito ibi, quando quis debebat condemnari in amputatione manus, ſi non ſolueret centum, & ille vellet potius ſibi amputari manus, quàm ſoluere, quod iudex debet eo inuito inquirere, an habeat bona: & ſi habet, accipere ei centum, deinde illum abſoluere a manu. Et appellationi interpoſitæ ſiue interponendæ non poteſt renunciari, per Baldum in l. ſina. C. de tempo. appellatio. Item poteſt reſiſti iudici eo modo,

d C. ad noſtrã] ex dictis iurib⁹ infertur, quod appellatio permittitur etiam religioſis, quando indebitè prægrauãtur per ſuperiorem, licèt ſuperior procedat per viam correctiõis; probatur in dicto c. reprehenſibilis, in ſinem. Nulli enim deneganda eſt defenſio, etiam ſi ſit excommunicatus, ca. cum inter, de excep.

e Extraiudicialis] Appellatio extraiudicialis eſt a præſenti, vel veriſimiliter futuro grauamine ad ſuperiorem prouocatio, quæ ſi eſt veriſimilis & probabilis, ipſam cauſam ad ſuperiorem transfert, vt ea pendente nil in ipſius præiudicium attentetur. Pone exemplum, vt in ca. conſtitutus, eo. tit.

f Legitimas exceptiones] Puta quia reus dicit actorem excommunicatum, nam licèt ſola exceptio non iuſtificet appellationem, niſi apud iudicem, ad quem, probetur veritas cauſæ: tamen, ſi probatio fuerit oblata iudici, a quo, & ipſe reiecerit, iuſtificatur appellatio, & c. interpoſita, eo. titu. & ibi vide rationem diuerſitatis per Pan.

g Et ſic] Exemplum in cap. cum inter canonicos. Pone, decem ſunt electores, ſeptem conueniũt, tres nolunt, & appellant eo, ꝙ dicunt electum eſſe inhabilem; iſta cauſa eſt approbata à iure canonico &c. Pan. aũt in c. bonæ, eo. titu. 1. col. dicit hanc eſſe differentiam inter iudicialem, & extraiudicialem app. Nam in iudicio cauſa appellandi debet eſſe vera, vt in cap. vt debitus, & in cap. interpoſita, eod. titu. ſed

lige, ꝙ appellatio extraiudicialis dēt fieri ex cā probata a iure vel ciuili, vel conſuetudinario, vel canonico. Secundò, ꝙ tenent geſta ēt poſt appellationē ipſam, niſi approbata veritate cauſæ. Tertiò no. ꝙ eò ipſo approbatur veritas cãæ, quò non probatur ꝯrium. Quartò, ꝙ ſnīa excōicationis non tenet poſt appellationē ex cauſis legitimis interpoſitã, ēt ſi nō probatur veritas. quod quartū eſt ſpeciale in excōicatione, & ꝯ ſupradicta. & eſt ratio, quia nunq̃ debet quis excōicari niſi [a] cauſa probetur. 2. q. 1. nemo. de hoc vide Inno. in c. dilectis filijs, de app. qui in hoc concordat.

12 Vbi & a quo eſt appellandum? Rñ. ꝙ a iudice, q̃ pronuntiauit, & vbi ius reddi cōſueuit. nã regulariter, quæ ad cauſas agendas pertinent, in eo loco debent fieri & agitari. ff. de inter. act. l. voluit. §. quod ait; & corã iudice, qui ſententiam tulit, ſi eius ſit copia, non per vicos, vel hortos. ff. qñ ſit app. l. 1. §. dies. & ſi nō vult iudex recipere appellationem, punitur. l. iudicibus, & l. quoniam, la 2. [b] C. eo.

13 Ad quē eſt appellandū? Rñ. ad ſuperiorē, & gradatim. ff. eo. l. imperatores, & C. e. l. addictos. ſi verò a delegato, appellatur ad delegantem. C. eo. l. ꝑcipim⁹. §. eorū. ſi autē a delegato delegati, ſeruetur forma poſita. C. q̃ pro ſua iuriſdictio. l. vnica, in fi. & in gl. ibidē, & propterea dat cautelam Rapha. Fulgo. in l. eo caſu, C. de appella. ꝙ epiſcopus, vel alius ordinari⁹ deleget cauſam, quia ſi appellatur a ſententia, deuoluetur ad ipſum, qui iterū deleget cauſam appellationis, quę pōt delegari, vt l. cū poſt ſnīam C. de ap. no. glo. & Ang. in l. eos, ī prin. C. eo. ti. & ſi iterū appellet, ad eū reuertet̄, & cum non liceat appellare tertio loco, non exibit de eius officio.

14 Qualiter eſt fienda? Rñ. ſi incontinēti fit, ſufficit viua voce ſine ſcriptis. C. eo. l. litigatorib⁹. ſi nō fit incontinēti, tunc dēt porrigere libellū appellatoriū intra 10. dies. C. eo. auth. hodie aūt. qui libellus dēt continere nomen appellãtis, & ei⁹ aduerſariū, & nomē iudicis, a quo, & ad quem appellat̄. hęc no. l. 1. §. fi. ff. eo. forma ſic. Ego Titius dico ſnīam nullã, quã tulliſtis dñe index. B. ꝯ me, ꝯdēnando me Semproniū in 10. libras ꝓ ſoluēdas; & ſi aliqua ē, ego ſentiēs me grauatū ad talē iudicē appello in ſcriptis, petens Apoſtolos, [c] &c.

15 Vtrū appellare liceat? Rñ. ꝙ ſic, qñ fit ex ꝯſidētia iuſtę cãæ, vel ad declinandū indebitū grauamē iudicis, qa hoc fit autho. iuris, & qđ fit iuris autho. nō hēt calūniã. & ꝙ liceat appellar̄ ex cauſis expſſis, hr̄ ī c. paſtoralis, de ap. ſi verò appellet qs cã afferendę moræ, & animo aggrauandi [d] aduerſariū, ſic non poteſt fieri ſine peccato mortali, ſi eſt in notabile detrimētum proximo, & tenetur ei ad reſtitutionem. 2. q. 6. c. quicunque concor. Tho. 2. 2. q. 69. ar. 3.

16 No. ꝙ timēs iniuriã inferri ſibi ab aliquo iudice, & arripiēs iter eūdi ad prīcipē, ꝑcipiat illi, nè ſibi iniuriã [e] inferat, ꝑ hoc vr̄ poſit⁹ ſub protectiōe principis, vt ſic iſtud ꝑceptū cū arreptione itineris hēat vim cuiuſdam appellationis extraiudicialis. facit quod not. Barto. in l. de pupillo. §. ſi quis [f] ipſi

extra iudicium ſatis eſt, ꝙ cauſa ſit veriſimilis & ꝓbabilis, vt puta veriſimiliter timui grauari in poſſeſſione alicuius rei, licèt adhuc non ſim grauatus; nihilominus extra iudicium poſſum appellare, & vide rationem diuerſitatis. ibidem.

a Niſi cauſa probetur] Iſtud ſic intelligit̄, quia dato, ꝙ cauſa appellationis non probetur: attamen, quia cauſa excōmunicationis erat nulla, quia non debebat excommunicare ſine cauſa, ex quo appellauerat.

b La 2.] 50. auri pondo punitur.

c Apoſtolos] Not. qui dicãtur Apoſtoli. Nam inueniūtur Apoſtoli dimiſſorij, refutatorij, & reuerentiales; & dicuntur literæ, in quibus iudex, a quo, narrat, quare detulit, & quare non appellationi. Et ſi detulit, ſunt dimiſſorij; ſi non, refutatorij. quandoque defert propter reuerētiam ſuperioris, & tūc dicuntur reuerētiales, &c. Hęc in cap. bonæ, de appel.

d Aggrauandi] appellatio enim non eſt inuenta, vt ſit iniquitatis vinculum, ſed oppreſſorum leuamen, eo. titu. c. cur ſpeciali. §. porro. Idem de iuramento, cap. quanto, de iureiurãn. 22. q. 2. c. inter cætera.

e Nè ſibi iniuriã] Ex parte ſuperioris, ad quē vult appellare, vt patet in ca. in cauſis, đ ele. vbi capitulum præcepit illis cōpromiſſarijs ex parte Papę, nè ad vlteriora procederent, & tamen a Papa nullã ſuꝑ hoc receperunt poteſtatem.

f L. de pupillo. §. ſi quis] per illum tex. ſecundū vnam lectu. quã ſentit ibi glo. & Barto. defendit, vbi probatur, ꝙ ſi quis proteſtat̄ alicui, nè ædificet nouum opus & arripit iter eūdi ad ſuperiorem, talis proteſtatio cum arreptiōe itineris habet vim nunciationis noui ope. vnde quicquid ædificatur, venit deſtruendū, &c. Vñ arreptio itineris habet vim appellationis, ſi ſeruētur ea, quæ debēt ſeruari in appellatione ſecundum Pan. in d. c. dilecti.

ipſi prętori, ff. de nou. ope. nun. & Inn. & Io. An. ī c. vt debit⁹, de ap. facit. c. dilecti, el 1. & c. ad audientiam, de ap. vbi patet, ꝙ arreptio itineris ad ſuperiorem conſtituit eū ſub eius protectione; & ſic punitur inferens tali iniuriã, [a] dum ius cōtemnit, & eū ſub cuius ꝓtectiōe ſe poſuit, vt no. Pa. in c. in cauſis, de electio.

APOSTASIA [b] ſm Ale. 2. 2. tract. de apoſtaſia ē temerari⁹ a ſtatu fidei, obedientiæ eccleſiaſticæ, vel religionis receſſus. Et ſic collige triplicē apoſtaſiam, vt eſt no. gl. in c. 1. de apo. In prima fuit Iulianus apoſtata, vt in c. Iulianus. 11. q. 3. & quicunq; recedit a fide. 2. q. 7. nō ꝑt. Et iſti ſm Hoſ. ī d. c. 1. ſunt verè hæretici, & in ipſis hñt locū oīa iura de hæreticis; ex quo patet, ꝙ ipſo facto ſunt excōicati. c. excōicamus, de hęre. el 1. & 2. & ita tenet Inn. in d. c. 1. nec teſtm̃ [c] facere pñt, vt ī. teſtm̃ §. 1. In ſcđa ſūt oēs Chriſtiani, qui nolūt obedire ſuis ꝑlatis eccleſiaſticis. 7. q. 1. ſciendū. ſed aduerte, ꝙ aut iſte inobediens ideo non obedit Papæ, ſeu canonibus, quia non credit, ꝙ habeant ptãtem condendi canones; & iſte dēt puniri vt hęretic⁹. 19. diſ. nulli fas eſt, & ibi dicit Hu. & Arch. ꝙ eſt excōicatus, & hęreticus, & ſchiſmatic⁹. c. licet, de ele. c. excōicam⁹, de hęre. c. 1. de ſchiſ. & Pa. ī Cle. 1. de æta. & quali. dicit, ꝙ ē infamis, & no. gl. 6. q. 1. infames, & glo. in c. gñali, de ele. li. 6. & ibi Gemi. aut iō non obedit, non qa nō credat eū habere ptãtem, ſed quia cōtēnit, [d] & talis grauiter dēt puniri. d. ca. nulli fas eſt, ſi verò nō vult obedire ex quadã cōcupiſcentia, quæ ipſum tenet, tunc mitius [e] punit̄; de quo vide ī. inobedientia, in princ. In 3. ſunt largè oēs, qui perdunt Deum ꝑ peccatū mortale iuxta illud. 38. diſt. c. 2. & Ezec. Ecce ego mitto te ad gētes apoſtatrices, &c. Propriè verò in iſta tertia ſpecie ſunt apoſtatę illi, q̃ recedūt ab ordine ſuo, ſiue ſumptę religionis, [f] vt ī d. c. 1. & 1. diſt. c. vlti. de quib⁹ loquitur Aug. 47. diſt. cap. quantūlibet, dicens, Nunquam peiores, quã qui in monaſterijs defecerūt. Pro cuius declaratione quærēda ſunt aliqua dubia.

1 Vtrū clericus in ſacris, q̃ dimittit ſolū habitū, ſit apoſtata? Rñ. Pa. ī c. tuę, de apoſt. ꝙ ſic, ar. c. 1. [g] de voto, li. 6. ſec⁹, ſi eſſet in minoribus ſm Inno. in d. c. tuæ, licèt alij contrariū teneãt, ſ. ꝙ ſint apoſtatę tales exiſtētes ī minorib⁹, ſed mihi placet opi. Inn. ꝙ non, per rationē, quam facit Pa. ī d. c. tuæ, quia in Cle. fi. de vi. & hone. cle. non punitur ſolū ex deſertione habitus, niſi dimittant [h] & tonſurã, & per omnia incedãt vt laici; & hoc verum, niſi tales exiſtentes in minoribus habeãt beneficium, quia ſi tenent beneficium, & dimittunt [i] habitū, ſunt apoſtatę. d. c. fi. 50. di. & qđ ibi no.

2 Vtrū peccēt clerici apoſtatãtes? Rñ. Ale. vbi ſ. ꝙ ſic in prima vice, qa faciūt cōtra illud, qđ dixerunt, Dñs pars hæreditatis meæ, &c. non tamen poſtea, ſi ſunt

a Tali iniuriã] Et grauius. bñ verū ē, ꝙ in tali ſubmiſſione debēt ſeruari oīa, q̃ ſeruãtur in appellatiōe ſiue iudiciali, ſiue extraiudiciali, cū nō ſit fienda vis verbis, ex quo verba intētioni deſeruiunt. ca. in his, de ver. ſi. Idē dico eſſe in eo, q̃ ſe ſubmiſit ꝓtectioni alterius citra Papam, dū modo ſit iudex appellatiōis. Pa. in d. c. ad audiētiam, eo titu.

b Apoſtaſia] Dr̄ .n. apoſtatio. ſ. retrograda ſtatio, ab apo, qđ eſt retro, & ſtatio, qđ eſt ſtãs, quia apoſtata retro ſtat. i. recedit ab eo, quod ſequi dēt. & dr̄ temerarius receſſus, qa poſſet aliquis recedere ab obediētia rationabiliter, videlicet qñ præciperetur aliqd illicitum, ſeu qđ nō ꝑtineret ad iuriſdictionē ſeu offm̃ ꝑcipiētis. 11. q. 3. nō ſē ꝑ, & c. q̃ reſiſtit.

c Nec teſtm̃] nec peracta pnīa redeunt, vt C. de apo. l. 2. & 3. & auth. Gazaros. & bona ſua erūt iure cōfiſcata. c. cū ſm, de hæret.

d Sed qa cōtemnit] Et Pa. in ca. de apo. dicit, ꝙ ſi eſt īcorrigibilis, tradet̄ curiæ ſęculari. & poterit excommunicari. c. cum non ab hoīe, de iud.

e Tūc miti⁹] cōcor. c. nã cōcupiſcētiã, de cōſti. & c. 1. e. ti. đ conſti.

f Siue ſumptæ religiōis] vt qa dimiſit habitū, & tonſuram, & rediit ad ſęculū, &c. ſecundū Inno. in c. 1 đ apo.

g Quod ſic, ar. c. 1. vbi etiam dicit. ꝙ ſi eſt religioſus profeſſ⁹, vel conſtitutus in ſacris, dicitur apoſtatar̄, vt ibi & c. 1. e. ti. & 20. q. 3. c. 1. 2. & 3. & c. eos. Quod ca. ſic intelligitur per Inn. & Hoſt. in d. c. 1. eo. titu. nã loquitur ibi de clericis aſtrictis. Item æquiparat clericos, & r̄ligioſos quoad reaſſumptionem habitus; & illa ęquiparatio procedit in clerico cōſtituto in ſacris, ar. cap. 1. de voto, in 6. hic alle.

h Niſi dimittãt] ſeu portando veſtes inhoneſtas. In hoc tamē puta valde cautū, ꝙ epiſcopus admoneat omnes tales. 1. 2. & 3. vt aſſumant habitum; ſi nō aſſumpſerint, perdunt oē priuilegium clericale, vt in ca. in audientia, de ſentent. excō. Nã alias ſequuntur multæ abſurditates, quia recipiunt primam tōſurã, ſeu quatuor minores, nō vt velint clericaliter viuere, ſed vt deprehenſi in criminibus poſſint effugere pęnam ſęcularē, ideo &c.

i Et dimittunt] Dicit enim Pan. qa ratione beneficij tenentur habitum

in minorib. tm̃, nec credo
etiam, quòd tales peccent
mortaliter taliter apoſta-
tādo per c.vlt. de vi.& ho.
cle.& per.c.Ioānes, de cle.
coniu.& quod no.glo.in d.
c.tuæ, niſi retinerent benefi
cium, ſi quod habebant, q̃a
nullum votum fecerũt, nec
contra aliquod præceptum
faciunt, & propterea dicit
Alex.vbi ſupra, ꝙ non effi-
ciuntur infames, ſi ſolùm
erāt in minoribus, ſed aliàs
apoſtatæ ſic. 3.q.4. ſi quis a
vero, aliàs ſi quis a ſuo ve-
ro.11.q.3.c. ſi autē. Ric.ta-
men in 4.di.24.tenet, ꝙ ēt
habens primam tonſuram
non poteſt eā deſerere ſine
peccato mortali, quod limi
tat verũ, niſi cauſa rationa-
lis eũ moueat ad dimitten
dum, ſed quando ſolùm ex
ſola libidine laicandi deſe
rit, tunc peccat mortaliter,
ſed quod non peccet mor-
taliter, videtur verius per
iura pręalle. Alij autem, q̃
ſunt in ſacris, ſemper ſunt
in peccato mortali, & ſunt
coercendi, vt redeant ad
ſumendum habitũ & tõſu-
ram, [a] vt in d.c.tuæ. quo-
modo aũt, ſi vxorem acce-
pit, diſpenſatur cum eo, vi
de infra, Bigamia.§. 8.& 9.

3 Vtrũ in minoribus ordi
nibus exiſtentes poſſint re-
nuntiare clericatui? Reſp.
Pa.in d.c.tuæ, ꝙ nõ verbo,
vt in c.ſi diligenti, de fo.cõ
pe. [b] ſed facto, ſic exercēdo
actũ omnino contrariũ cle
ricatui, [c] vt not.in ca.1.de
apo. vel qñ monit⁹ nõ vult
reſipiſcere, & idem in alijs
caſib.a iure exp̃ſſis, de quo
dic, vt infra, Excommunic.
5.caſu.1.§.22.cum ſequ.

4 Vtrũ religioſus recedēs
inconſulto pręlato ſuo, &
non ſubijciens ſe alterius
obedientiæ, ſit apoſtata [d]
propriè? Reſ.ſm Inno.in c.
fi.de renun.& in c.intellexi
mus, de æta.& qualit. ꝙ ſic
quantumcunque retineat,
habitũ, & tonſurã, quia o-
portet, ꝙ ingrediatur mo-
naſterium, ſi vult euitare
apoſtaſiam, de quo no.in c.
ex parte, de tēp. ord.& in c.
Ioannes, de regu. vide in-
fra, Religioſus, in. §. 43.

5 Vtrum [e] religioſus intrans monaſteriũ,
magis latum ſit apoſtata? Reſ.gl.in c. [f] fi.de
apo.& in c.ex parte, de temp. or. ꝙ nõ pro
priè, an autem largè ſit apoſtata, vide infra
Religioſus.§.trigeſimoquarto.

6 Vtrum recipiens ordinem ſacrũ in apo
ſtaſiã propriè habeat ipſius ordinis execu-
tionem ſine diſpenſatione? Rñ.Pa.in c.fin.
de apo. ꝙ non, ſi erat religioſus apoſtata,
quantumcunque pœniteat, & ſolus Papa
diſpenſat cum eo, ſecus, ſi minorem tantũ
ſuſcepiſſet, quia epiſcopus [g] poſſet diſpen
ſare, hoc intelligo, ſi non ſit religioſus exē
ptus, quia ſuper exemptum nullã habet e-
piſcopus autoritatē, vt patet infra exēptus.
§.6.fallit hoc, ſi in tali apoſtaſia dimiſiſſet
habitũ, & ſic ſuſcepiſſet poſtmodum ordi-
nes, quia cũ eſſet excõmunicatus, c.vt peri
culoſa, nè cle.vel mo.lib.6. ſolus Papa po-
terit diſpēſare, vel melius dic ꝙ habebit lo
cum, quod dicitur in c.cum illorum, in fi.
de ſent.ex.de quo vide ſupra, Abbas.§. 14.

7 De clericis, vel monachis contrahenti
bus matrimonium vide infra, bigamia, per
totum.

8 Vtrum religioſus apoſtata ſit requiren
dus, vide ſupra, Abbas.§.17.& de eius bo-
nis vide infra, monaſterium.§.6.

9 Vtrum Chriſtianus, qui propter timo-
rē mortis facit aliquem actum infidelitatis
exterius, puta reuerētiam idolo, licèt inte-
rius teneat fidem, peccet mortaliter? Reſ.
ꝙ ſic, licèt propriè non ſit apoſtata, nec ex-
communicatus. facit pro hoc.ca.ſicut ſan-
ctius.32.q.4.& quod ibi no. concor. Tho.
ſecunda ſecundæ.q.24.

10 Vtrum liceat Chriſtiano ſine apoſtaſia
portare

bitum, & tonſu-
rã portare. d.c.
fi. hic allegato.
a Habitũ, & ton
ſuram] Si ſunt ĩ
ſacris, vel in mi
noribus, ſi hñt
beneficium, &
ēt ſi non hñt be
neficiũ cauſati-
uè mõ dicto ĩ po
ſtilla.2. p̃ced §.
b De fo.com.]
Maximè verò ſi
ē religioſus, vel
in ſacris.
c Contrarium
clericatui] Vt ſi
accipiat vxorē,
de cle coniu.ex
parte. Item con
uertendo ſe ad
negocia ſœcula-
ria, de ſen. excõ.
in audientia, &
c perpendimus.
Interim autem,
ſi eſt in ſacris,
ab accuſatione,
& teſtimonio tã
quàm iſamis re
pellitur. 2. q. 7.
alieni. 3. q. 4. B.
Item non poteſt
p̃moueri ad di-
gnitates, vel ſa-
cros ordines.16
q. 1. legi & 50.
di.c. vlt. & p̃dit
priuilegiũ cleri
cale, de quo dic.
infra cleric⁹. 4.
d Vide Concil.
Tri.ſeſſ. 25.c.4.
& 19.de re.P.V.
e Con. Trid.ve
tat omnino trãſ
lationē, ſeſſ.ead.
§.8.& cap. P.V.
f C.fin.] Ratio
ſecundùm Pa.in
d.c fi.quia. ſ. nõ
reperitur venire
contra ſubſtãtia
lia regulæ, de
quibus ĩ c. cum
ad monaſterium
de ſtat. mon. Et
idem tenet Inn.
in d.c. ex parte,
de tempo.or.
g Quia epiſco-
pus] Ex quo Pa
pa non ſibi hoc
reſeruat.c.nuper
de ſent. excom.
Si ergo non po-
teſt miniſtrare
in ordine ſuſce-
pto in apoſtaſia
ſine diſpenſatio
ne multo minus
poterit ad maio
res ordines pro
moueri, quia vi
deretur ordina-
tus per ſaltum,
& eſt irregula-
ris. Vnde non
debet ordinari.
c.1.de re.libr.6.

portare habitum infideliũ,
vide infra, infidelitas, §.9.

AQVA [a] benedicta ali
quādo fit ad reconci
liationem eccleſiæ pollutæ
ſanguine, vel ſemine, &
hæc benedicitur ab epiſco
po ſolùm cum vino, [b] & ci
nere, vt in c.aqua, & in ca.
propoſuiſti, de conſecra.ec
cle.vel al. aliquando fit ad
aſpergendum homines vel
domus, & remouēdam ſte-
rilitatem rerum humana-
rum, & ad multiplicationē
cęterorum bonorum, & ad
defenſionē hominũ aduer-
ſus inſidias, atq; verſutias
diaboli, & ad delenda pec-
cata venialia, & hęc bene-
dicitur a ſacerdotibus cum
ſale, vt in c.aqua, de conſe.
di.3.nec credo, ꝙ diaconi
poſſint hanc benedicere,
ar.d.c.aquam, & in c.perle
ctis.§.ad presbiterum. 25.
di.dicitur ꝙ benedicere do
na Dei eſt officium presby
terorum, non diaconi, &
mandatur omnibus ſacer-
dotibus, vt eam faciāt in d.
c.aquam.& conſuetudo in
terpretatur vt omni die do
minico benedicatur.

1 Vtrũ aqua non ſacrata
addita ſacratæ efficiatur ſa
cra? Reſ. ſm regulam [c] gl.
in c.quod in dubijs, de con
ſe.eccle.vel al.quòd ſic, q̃a
dicit, ꝙ ſacrum tanquã di-
gnius trahit ad ſe non ſa-
crum. [d] 12.q.2.non æſtime
mus, & alijs concor. quod
intellige verũ ſecundũ Pa.
in d.c. quod in dubijs, in li
quorib⁹ & in his, quæ mix-
tione confunduntur, nec fa
cio caſum, an ſit maior quã
titas aquæ non benedictæ,
q̃ benedictæ ratione prædi
cta, fallit hoc in ſacramēto
ſanguinis Chriſti, quia li-
quor additur nõ miſcetur
ſanguini, cũ ſit ibi ſanguis
in venis ſed ſolũ commiſce
tur accidentibus illis, & p̃
pterea nõ efficitur ſanguis
Chriſti, vt no. in c.cũ Mar-
thæ, de celebra.miſ.vide j.
euchariſtia, in 1.§.38.

2 Vtrũ aqua benedicta ſit
cauſa remiſſionis peccato-
rum venialiũ, ſicut cœtera
ſacramenta? Reſ.ſecundùm
Pet.in 4.diſt.12.quòd non,
quia nõ ſacramentũ eſt, ſed
remiſſio, quæ fit per ipſam
fit per modum meriti, non
ſacramenti. Aqua enim be-
nedicta datur ad remouen
dum prohibens remiſſio-
nem, & diſponendum ad
deuotionem, & dolorem
peccatorum.

ARBITER eſt ſecun
dùm Inn. in c. Quin-
tauallis, de iureiu.ille, qui
eligitur vt iudex, ſcilicet vt
procedat ſeruato in ſubſtã
tialibus ordine iudicij. ff.
de arbit.l.prima, & l.qualē
Arbitrator eſt ſecundũ eun
dem ibidem, qui eligitur,
vt aliquid exiſtimet, vel q̃d
ſibi videatur de aliqua re,
dicat ſine ordine iudicia-
rio, vel ea arbitretur, Inſti.
de emp.§.preciũ, ff.de ver.
obli.l. ſi quis arbitratu, ff.
de le.3.l.fideicõmiſſa.§. ſic
fideicõmiſſũ. In multis dif
fert arbitrator ab arbitro,
de q̃b. no.Do.& Pa.in d.c.
Quinta.quæ omitto.

1 Vtrũ arbiter permittēs
tranſire tēpus teneatur par
tibus? Reſpõ. quod ſic.facit
tex.in l.prima.§. ſciendum
in verſi.prodeſſe, iuncto.§.
præcedēti.ff.de ma.cõue. [e]
facit quod not. in l.final. [f]
C.de contrahen.em.& in l.

a De aquæ ſigni
ficatione Conc.
Tri.ſeſſ.22.c. ſe-
pti. De aquæ en-
comio Chriſ.Ar
chiep. Hieroſo.
catechè. 3. P.V.
b Ab epiſcopo
ſolùm cũ vino]
Vinum ſignat
vniōnē in Chri-
ſto humanitatis
cum diuinitate.
Aqua ſignat po
pulum, cinis me
moriam paſſio-
nis Chriſti, & cũ
iſtis eſt reconci-
lianda eccleſia.
Et not. ꝙ quan-
do eccleſia pol
luta eſt, reconci
liatur. Si verò
execratur recon
ſecratur. hæc Pa
normi. in dicto
capitulo. propo
ſuiſti, hic allega
to.
c Secundùm re
gulã] Adde tex.
in l.quæ religio
ſis, ff.de rei ven-
dicat. & in l. ſi
alieni, ff. de ſo-
lutio. ſed quia
iſta ratio non
eſt ita generalis
ideo ſanct. Bo-
nauen. & Tho.
in quarto diſtin
ctione 12. aſſi-
gnant aliam ra-
tionem, quia ſci
licet virt⁹, quæ
acquiſita eſt a-
quæ ex benedi-
ctione, peruenit
ad aquam non
benedictam. iſta
enim benedi-
ctio eſt quædam
qualitas ſpiri-
tuale non habēs
obſtaculum, &
ideò tranſit ad
omnes partes nõ
benedictas, etiã
ſi aqua non be-
nedicta eſſet ma
ioris quantita-
tis &c. vide Ro-
ſe.in ver. aqua.
§.1.quæ hoc re-
fert.
d Trahit ad ſe
non ſacrum] Ad
de, capitulũ vni
cum de conſec.
ecc.vel alta.lib.
ſexto, ex quo
not.quòd com-
poſitum ex di-
uerſis aſſumit
ſibi naturam di
gnioris. Idem
Tho. in quarta
diſtin. 12.qui di
cit, quòd Vir-
tus, quæ acqui-
ſita eſt aquæ per
benedictionem,
p̃uenit ad aquã
nõ benedictam.
Idem dic de o-
leo ſancto per
prędicta.
e ff.de ma.con-
ue.] Vbi dici-
tur, quod magi
ſtratus, qui de-
bet expedire a-
ctum, & differt
in tempus ſuc-
ceſſoris, vt ſuc-
ceſſor faciat, pu
nitur, & exten-
ditur ad æſtima
tores, ſcilicet q̃
habent æſtima-
re, an tutores
ſint idonei, &
not.iſtum. §. q̃a
aureus eſt con-
tra procraſtinã
tes reſtituere di
centes, relinquã
vt ſatisfaciāt hæ
redes, de quo in
fra, reſtitutio,
tertio.§.1.
f Quod not. in
l.fin.] Ibi Bald.
extendit mate-
riam arbitrato-
ris, & ibi parti-
culariter not. ꝙ
cõtractus cõmiſ
ſus in arbitrio
alterius, ipſo nõ
arbitrante red-
ditur nullus, &
vide Bartol. de
materia. dicta l.
final. & in l. ſi
quis arbitratu,
ff. de verborum
obligatio.

quarta.§.tametſi neminem ff.de arbi.& in l.2.ff. ꝓ ſoc. gl.inſti.de obli. quę ex quaſi delic. naſ. in princi.& in auth.decernit,C. de arb.& in l.ſi quis in conſcribēdo, in fi.C.de pac.[a] quod limito verum,quando ex dolo vel lata culpa hoc facit, aliàs non,niſi ſe obtuliſſet, qa tunc teneretur ēt de leui,multomagis tenetur ad reſtitutionem, ſi iniuſtam dedit ſententiam ex dolo, vel lata culpa, & etiam leui,quando ſe obtulit.

2 Vtrum arbitrator poſſit die feriata procedere in cauſa,& ſententiare? Reſp. Pa.in c.conqueſtus, de ferijs,ꝙ ſic,quia eſt amicabilis compoſitor,& pacis mediator facit.ca.1. de ferijs, in fi.cōcor.Spec.[b] in tit.de arb.§.fi.ver.in forma,& Inno.in d.c.Quintauallis.ſed tñ peccat,dicit Pa. ibi.ſi ex ſuo arbitramento ſolū habetur reſpectus ad cōplementum contractus, ſecus ſi principaliter intenderet pacem, vel aliquem pium actū,vt in d.c.1. & ſic intellige Bar.in l.ſi de meis.§.fi. ff.de arb.qui dicit,ꝙ poteſt procedere etiam die dominica.[c] & ſequitur Pa.in c. cum dilectus,de arb.

3 Vtrum fœmina poſſit eſſe arbitratrix?Reſ. ꝙ ſic,nō tamen arbitrix, quia haberet procedere iudicialiter, quod eſt officium virile,vt probatur ī c.dilecti,de arb. & in l.fi.C.de arb.niſi ſit fęmina, q̃ ex dignitate haberet iuriſdictionē,vt regina; vide in d.c.dilecti, in gloſ.

4 Vtrum monachus poſſit eſſe arbitrator? Reſp. ꝙ ſic, quia eſt officium pietatis[d] reducere diſcordātes ad concordiam,arg.c.iniuſtum.2.q.3. ff.pro ſoc. l. ſi ſocietatem, la prima,in authen.vt iudi.di.ſi non. 86. di.peruenit. & quod poſſit eſſe, tenet Pau.in Clemen. 2.de reſcript. [e] requirit tñ licentiam Abbatis,& idem ibi Io.de Lign. Et ratio eſt, quia non habet neque velle.neque nolle.12.q.1.non dicatis. Oldr.tñ tenuit, ꝙ etiam ſine licētia Abbatis. Et credo verum, ſi Abbas ſcit,& non contradicit, qa vr̃ conſentire, & ſequitur. Car.ī d.Cle.2.q.19.& q.21.

5 Vtrum monachus poſſit eſſe arbiter?Reſ. ꝙ non, niſi de licentia Abbatis, & vtilitate monaſterij, ar. ca. 2.de teſti.lib.6.vbi non poteſt eſſe teſtamenti executor ſine licentia ſuperioris & vtilitate monaſterij, licèt ſit actus fauorabilis, ergo nec arbitrium in ſe aſſumere,d.c.non dicatis, hoc tenet Bald. in l.ſi qui ex cōſenſu,C.de epiſco.audien. in.3.colum.

6 Vtrum arbitrator poſſit pro bono pacis ſine peccato de iure alterius capere,& dare alteri?Reſ. Pa.in d.c. Quītauallis. quòd ſic, allegat gl.in l.ſed & ſi ī ſeruū.§.ſi quis,& l.ſi de meis. §.recepiſſe,ff.de arb.& Inno.ī d.c.Quintauallis. tex. eſt iuncta gl.in c niſi eſſent de præben. [f] facit. cap.his quæ,& ibi Pa.de maiori.& obedien.& in c.fi.de tranſ. ff.pro ſoc.l.ſocietatem, la ſecunda.§.arbitrorū, & nō ſolùm in caſu dubio, ſed etiā in caſu certo, ex quo facit pro bono pacis.Bald. tenet, quòd non poteſt, &

a In fin. C. de pactis] Ex quo tex.no.ſingu.ſecundùm omnes ibi, quòd quemadmodum iudex malè iudicando facit litem ſuam.l.1.ff. de var.& extraordin.cog.Idem eſt in arbitro, & illud, quod hic dicitur, quòd ſententiæ arbitri ſtandum eſt ſiue iuſtæ, ſiue iniuſtæ. l. diem proferre. §.ſtari,ff.de arbi.procedit quò ad partes, non reſpectu iud.arbitri. Plus etiam probat text. ſecundùm quòd ponderat Bald. in capitulo.1.de conſtit. quod arbiter non obſeruans apices iuris facit litem ſuam,patet quia ille text. loquitur de exceptione declinatoria, fori, quæ eſt de apicibus iuris.l. non fideiuſſor. §. quædam. ff. mandati & dicit Baldus in capitulo nè innitaris, de conſtitut. quòd arbiter facit litem ſuam reſpectu ſortis, nō reſpectu pœnæ. Similiter & circa damnum, ſecus, ſi omiſiſſet condemnare circa lucrū. Sed tu caue, quia quando lucrum eſt radicatum, intelligitur prout de damno gl. in l.1.§. ſi quis, ff. de itin. actuque priua.

b Concor.Spe.] Concor.Pa.in c. Quintauallis, eſt ia.13.de iurei.

c Die dñica] Ratio,qa corā arbitratore nō eſt iudicium nec quicquam, ſed potius eſt quædam tranſactio, vel compoſitio, vt in authent. Si verò C.de iudicijs. Iano.in c. Quintauallis, de iure iurā. igitur &c. Et Adde Specu. ti.de arbi.§. fin. ver.ſed nunquid. compoſitor, Et glo.not. in Cle. vna,de of. dele. & in cap.1.de ferijs,vbi dicitur, quòd pax poteſt fieri die feriata. Et ſic licitè incēdunt homines his diebus ad proceſſum pacis ſed arbitrator intendit ad pacē igitur &c.

d Quia eſt offm̄ pietatis] Similiter facit, qa pōt facere eleemoſynam, dum eſt in ſtudio de Inña Abbat. de vit.& ho.cl. in c.vl.

e Cle.2.d̄ reſc.] Cōparatur etiā ſeruo 54.di.multos,& ſeruus nō pt eē arbiter, ff. eo.l.Pedi? aliàs parui. §. in ſeruo. igitur &c. ſed Abbatis Iñia intercedens eo caſu, quo dari pōt, facit monachū habere legitimā ꝑſonam vt poſſit ēt poſtulari in iudicio, ca.1.de poſtu.Si igitur vertitur vtilitas monaſterij vel ſaltem in cōcernentib. pietatem,poteſt eē ēt arbiter &c.

f C. niſi eſſent, de præben.] Vbi ī poſſibile erat de iure, ꝙ vnus ha-

furtum cōmittit,[a] de vſib. feud.in ti.de lege Corra.c. 2.Et credo,ꝙ verum dicat quando facit ſine cauſa, ſecus pro bono pacis, quia multū lucratur, qui a lite recedit,ar.eorum,quæ no. in fi.l. Lucius,ff.ad Trebel. & niſi nimis enormiter læderet partem. facit qđ not. idem Pa.in c.fi.de tranſac.

7 Vtrum arbiter pro recōpenſatione alicuius ſpiritualis poſſit iudicare dānū temporale?Reſ.Pa.in c. fi.de rer.permu.quòd nō [b] quia cum arbitrium videatur quidam contractus, vt in aut.vt diffe.iudi.§.1. Vnde quemadmodū per viā contractus non poteſt dari aliquid temporale pro ſpirituali [c] ſine ſymonia, Sic nec per viā arbitrij,vt hic.

8 Vtrum in eccleſiaſticis poſſit compromitti in clericū,& laicum?Reſp.ꝙ ſic. cap.per tuas, de arbit.non vt in iudices, quia laicus eſt omnino incapax huius iuriſdictionis, vt in ca.decernimus,de iudic. [d] & iuriſdictio competeret cuilibet inſolidum & indiuiſibiliter,vt no.gl.in c.prudentiā,de offi.deleg.& ſic mixtura faceret habilem.l.Pedius, ff. de arbit. & ꝙ not. in c.cum ſuper,de offi.delega.& ſic quod eſſe nō poteſt.d l.Pedius.tenet tamē. gl.in ca.contingit,de arbi. quòd etiam de ſpiritualib. poteſt compromitti in clericum,& laicum autoritate ſuperioris.

9 Vtrum de rebus temporalibus clerici poſſint cōpromittere in arbitros, laicos?Reſ.ſecundùm Inn. in c.contingit. de arbit. ꝙ ſic.facit c.dilecti, de arbit.

10 Vtrum cum quis iurauit ſtare ſententię arbitratorum poſſit ſine periurio petere reductionem ipſius arbitramenti ad arbitrium boni viri, cum tale arbitramentum eſt iniquū? [e] Reſ. Pa.in d.cap. Quintauallis. multas opin.recitat,ſed in conſcientia colligo ex eius dictis ſic. Aut deceptio interuenit ex ꝓpoſito, & tūc reſpectu cuiuſcūque lęſionis poteſt peti reductio nō obſtante quocūque pacto. Ratio, quia ſicut expreſsè non pōt renuntiari dolus futurus.l.ſi vn⁹.§.illud nulla, ff.de pact. ita nec tacitè ſub generalitate verborū, & hoc communiter ſequūtur Docto.& dicitur dolus ex propoſito,quando ſcienter per fraudem,gratiam, ſeu odium aggrauat partē alteram. Aut deceptio interuenit re ipſa, & ſine dolo arbitratoris,& tūc,ſi læſio eſt modica, non poteſt peti reductio, vt in l. ſi de meis.§.recepiſſe, ff.de arb. ēt ſi renūciatio nō interuenit,vt patet in c.niſi eſſent, de præbend. aut læſit non modicè, & communis opinio eſt, vt poſſit reduci. [f] Sed hoc credo verū, ſi non interuenit renunciatio. Si verò interuenit renunciatio,ſ.vt poſſit dare vni, & leuari alteri,quia renūciatio aliquid operatur, arg. cap.ſi Papa,de priuileg. li. 6.& in c.in his,de priui. & in l.ſi quando,C. de inoffi. teſtament. Ideo tunc poterit ratione maximè & enormis læſionis & nō magnæ, quia iſta maxima læſio in dubio videtur excepta, ar.

haberet titulū in beneficio, & alteri deberet penſio. Et tamē pro bono pacis ex poteſtate arbitraria fuit illud toleratū. Quod tamen intelligit Bar.in d.§. recepiſſe, quādo modicè lædit; aliàs reduceretur ad arbitriū boni viri. d. § arbitrorum.

a Furtum cōmittit] Nō eſt ei permiſſum dare de alieno.l. prohibere.§.plane, ff. ꝙ vi aut clā &c.

b Permut. qđ non] Exemplū, vt ſi arbitrator componeret, vt vnus daret ius decimādi pro aliqua domo &c. Nā ius decimandi eſt ſpūale, vt ibidem per Pan.

c Pro ſpirituali] Et arbitrium continens in ſe vicium ſymonię ipſo iure eſt nullum,vt in d.c.fi. de rer.perm.

d C.decernim⁹. de iud.] Pan.tamen in d. ca.per tuas, dicit quòd ſœcularis nō eſt incapax arbitrij quia aliàs eſſe non poſſet, vt in d. l. Pedius. vbi non poteſt compromitti in ſeruū, & liberū, cū ſeruus non ſit capax, & propterea vtile vitiatur per inutile, ſed in caſu nr̄o laicus eſt bene capax, ſed prohibetur ꝓꝑ honeſtatē, qa non decet ipſum de talibus arbitrari, vt in c.contingit de arbit. Sed qñ & plures laici ſunt in ſocietate clerici,tunc efficiūtur capaces illius actus,quem ſoli exercere nō poſſent. ex mixtura tñ clericorū laicus nō pōt exercere actum ſpirituale, cum ſit incapax, cap. Maſſana,& ca.ſacroſan.de ele. & ſic caſus.cap.per tuas, non extēditur ad caſum ſpiritualem,ſed arbitrari ſuper re ſpūali nō ē actus ſpūalis ſecundū Io.An.in d.c.per tuas per quod limitatur.d. ca.decernimus,de iu. vbi laici nō pñt eē iudices ī ſpūalib.qa ꝓcedit,ni ſi ſint immixti cū clericis.& vid̄ ibi gl.q̃ ē gl.1.

e Eſt iniquum] Idem, ſi ꝓmiſit pœnā,qa nō incidit petēdo reductionē iniqui arbitramēti, qa iuramētum eſt fortius, quā pœna, ſed iuramentum non aſtringit eū ad parendū,quouſque redactum ſit ad arbitriū boni viri, patet in d.ca.Quintauallis.igitur nec pęna. Hoc ēt tenet Ho. qñ generaliter ē iuratū d̄ ſtādo dicto arbitratoris. Idē tenet Spe.in.§.1.tit.de arb. ver. ſed pone,per tex. ī d.c. Quintau. placet qa verba gñalia dēnt reſtrigi ꝑm ſubiectā mām.l. q̃ro §.iter locatorē,ff.locati, & l. ſi vno. dēt ergo iuramētū, & pœnā ītelligi ſi enormiter non lęſerit.

f Vt poſſit reduci]

l.omnes.§.Luci⁹, ff.de his, quæ in frau. cre. & ꝙ poſſit reduci, facit.l. ſi quis cũ aliter, ff.de ver.obligat. q̃a ſatis eſt, ꝙ non fecit, ſicut bon⁹ vir facere debuiſſet. l.ſi libertus ff.de op.li.& ex quo maxima læſio non fuit expreſſa, nõ debet trahi vltra intentionẽ agentis. Ita ſentit Bald.in l.penu.C.de arb.& do.Ant.in d.c.Quintauallis.. & magna quantitas dicitur reſpectu perſonarum, vel cauſæ ſecundũ Bal.alle.l.cũ filius.§.hæres meus, ff.de leg.2. vide bonam gl.in c ſi.in verſi.illuſtriũ, de re.iu.lib.6. Quid ſi fuiſſet dictũ, [a] vt poſſit altè & baſſè ĩ totũ, vel in partẽ de iure vnius dare alteri? & ſic credo non poſſit, ſi dolus nõ interuenit, niſi additũ fuiſſet illi poteſtati verbũ reſtrictiuũ, ſ. altè & baſsè, prout ſibi videbitur, vel placebit, quia hæc verba importãt arbitrium boni viri.l.Thais.§.ſorore ſua ff.de fideicom.li.l.prima. ff.de leg.ſecundo, & l.quiſquis, ff.de leg.3.in prin. vide infra, iudic.§.5. & 5.

11 Quomodo debent pronunciare arbitri ſententiã? Reſ.ꝙ in plurali dicendo, Nos arbitri pronũciamus, &c. Excepto in electione, quæ debet fieri in ſingulari vice omnium, de re iudic. c.cum ab vno, li.6. & præſentibus oĩbus arbitris ſꝭm Pa.in d.c.ſanè, de arb. verũ tñ dicit Bar.in l. duo ex tribus, ff.de re iu. ꝙ ſi tertius fuit preſens in diſceptatione ſuper meritis cauſæ, & dixit quicquid voluit, & monitus ab alijs duob. non vult eſſe præſens, nec allegat cãm legitimã abſentiæ, ꝙ tunc pñt duo procẽdere ſine ipſo tertio. [b] & quomodo poteſt mutare ſententiam, vel corrigere. Vide infra iudex.§.25.

12 Compromiſſum eſt in duos arbitratores; & non concordant, nunquid pñt cõpelli eligere tertium, aut iudex poſſit ipſe eligere? Rñ.recitat Pa.ĩ d.c.Quintauallis, Bal.in c.1. de inuel, in ma. facta dicẽtẽ quoſdã ſapiẽtes cõſuluiſſe, ꝙ non; & placet, [c] ſec⁹ de arbitris, q̃a cõpellunt eligere tertiũ c.cũ ſpãli, de ap.& l.item ſi vn⁹.§.ſi in duos, ff.de arbi.

13 Arbitrio boni viri q̃ñ dr̃ debere relinqui, vel ſtari, intelligitur de iudice ordinario loci, no.gl.in c.ſtatutũ, de reſcrpt.li.6.& ſequit Ge.in d.ca.ſtatutũ.Spec.in ti.de arbi.§.1.ver.ſed quis. vbi dicit, ꝙ bonus vir, cui⁹ arbitrio debet ſtari, dicitur iudex loci.l. continuus.§. cũ ita, ff.de ver.obl. cõcor. Lap. [d] Abbas.

[i] Quia illud pactum debet intelligi, ſi vt bonus vir fuerit arbitratus, ar.l.quæro.§. inter locatorem, ff. loca. vbi tex.no.dicit, ꝙ ſi promiſit locator non expellere inquilinum, intelligitur, ſi ipſe ſoluerit penſionem, & ibi Bar.dicit, ꝙ idem eſſet, ſi interueniſſet iuramentũ, aut pœna. Ioan. An. in regula, ſcienti. Idem Bart. in l.ſi ſocietatem, §. arbitrorũ, ff. pro ſocio, dicit, ꝙ iuramentũ habet illam conditionẽ, quã habet pactũ præambulum, ſ.non venire, cõtra ſi æquè fuerit arbitratus. Allegat. d. c.Quintauallis, & l. ſi C.de non nu.pec.

a Quid ſi fuiſſet dictum] D. Ant. in d.cap.Quintauallis, vt recitat ibi Pa.22.col.videtur velle, ꝙ data enormi, læſione etiã re ipſa poſſit peti reductio, quia talia verba in genere & effuſo ſermone prolata ſunt ſub confidentia amicitiæ, & diſcretionis arbitrorũ vt captent ipſorũ beneuolentiã ad non lędendũ, ideo non debent ita latè intelligi, ſicut verba ſonant, q̃a de verbis facile ſeruitur. Si ergo reperiũt ſe ĩ hac confidentia deceptos, debet eis ſuccurri.ar.in c. quanto, & in ca. veniens, de iure iu. Et ſi iuratum fuit, quia verba iuramẽti obuiãt abſoluetur, vel iudex ex officio ſuo prouidebit ſecundũ Hoſ. Et ſic refert de facto ſe conſuluiſſe, & & hæc opi.concor.cum illa Pe. de Anc, de qua ibi, & verè habet equitatem.& facit, c.cum veniſſent, de inſti.& l.ſi libertus, la 2.ff.de ope.lib. Et maxime quia notarij ſolent apponere dicta verba de conſuetudine. Et dicit Hoſ. ꝙ talis renunciatio, vel pactum fuit multũ gñale, & tunc aut præceptũ arbitratoris fuit cõtra Deũ.& nõ ligat.11.q.3.qui reſiſtit. ſꝭm eum. Idẽ puto, vbi ſit cõtra ius cõe non remisſibile ꝑ partes, vt in c.ꝑuenit, de ar.& in c.ſi diligẽti, de fo.com. aut eſt cõtra ius priuatũ, ipſi⁹ partis, & tũc ſi ĩteruenit dolus, põt peti reductio, aut nõ ĩteruenit: & põt. Et vide pleniſſimè Pa. ĩ d. c. Quintauallis, i.15.co. & ſe. &c. opinio tamẽ huius ſũmæ de iuris ſubtilitate eſt verior, ar. c. quã periculoſũ. 7.q.1.& 5.q.5. c.ſed aliud.

b Sine ipſo tertio] Iſta vr̃ fuiſſe opi. Inn. in c. Rainaldus, de teſta. ſed ſi allegata rõne abeat, q̃a non põt eos trahere ad ſuum velle, tũc nõ valeret ſñia. dict.l. duo ex trib.& l. Itẽ ſi vnus, cũ l. ſe. ff. de arb. imò ſi vnus committeret alteri, ꝙ certo modo iudicaret, non valeret, vt in.d. l. itẽ ſi vnus. De iure tamen canonico debet diſtingui, aut maior ꝑs eſt præſens, & põt abſentẽ citare, & ſi ille habet iuſtam cãm abſentiæ, debẽt eũ expectare, aliàs pñt ꝓnũciare. Si verò ſunt pares, non valet ſñia. In iudicib. tñ de legatis attẽditur ẽt ius ciuile, c.ſi. de arbi. lib. 6.

c Et placet] Ratio, quia arbitratores ſunt ad ſimilitudinem proxenetarum l.ſi de meis.§.accepiſſe. ff.de arbi. Sed certum eſt, quòd in proxenetis non eſt tractandum de tertio, &c.

d Concord. Lap.] Adde. l. quid ſi Aepheſi, ff. de eo, quod cert. loc.& in l. vir bonus, iudi. ſolui.& glo.in

ARCHIDIACONVS [a] multa poteſt de iure. Sed q̃a ſecundùm Inno. in c.1.de of.Arc.cõſtitutiones, & conſuetudines per diuerſa loca præualẽt in officijs, de cõſue. cũ olim, de exceſ.præla.c.ad hæc, ipſis ſtabitur. & ideò in officio ſuo faciet, ſꝭm ꝙ cõſuetudo ꝑſcripta ſuę eccleſię habet. Vbi aũt non eſſet talis conſuetudo, vel ſtatutũ, haberẽt locũ capitula toti⁹ iſti⁹ tituli ſꝭm eũdem Inn. Et ſic poſt epm̃ eſt vicari⁹ in oĩb. & habet curã in clero tam in vrbe q̃ in parochijs habitantium, & ipſos debet de tertio in tertiũ annũ, ſi epiſcopus non poteſt, viſitare, vt in d.c.1.& ĩ d.c.ad hæc. Debet auſcultare euangeliũ, & epiſtolã, & reſponſoria, & nullus ea in eccleſia cantet, niſi prius ab eo auſcultatus, & de eius iuſſu, & cæroferarios ordinare, vt in c.2.e.ti. tenetur, ſi aliquid ex ſua negligẽtia, vel alterius fraude [b] deperijt de rebus eccleſiæ, niſi pro poſſe prouideat, vt in c.ſecundo, eo. Debet examinare clericos, qui ſunt ad ſacros ordines promouendi c.ad hęc, & c.vt noſtrũ. Abbates, & abbatiſſas ponit, in ſede ſua, vt in d.c.vt noſtrum. quæ omnia capitula ſunt in d.tit.de of. Arch.

1 Vtrũ peccet archidiaconus reſpondendo epõ dicẽti, Scis hunc eſſe dignum, Scio, quantũ humana fragilitas permittit? Rñ. ſecundũ Inno.in c.vnico, de ſcru.in ordi. fa. ꝙ ſi talis ordinãd⁹ præſentatur a probis, põt ſana conſcientia reſpondere, dummõ non ſciat aliq̃d mali de eo. ar.de præſump. dudũ, [c] ꝙ ſi ſcit aliquid mali de eo, qḋ eſt ſecretum, debet obtinere a prælato, vt eo abſente faciat ordinationem. Et ſi non poteſt, vel ſine ſcandalo, tunc ẽt põt ſana conſcientia dicere, q̃a non dicit niſi vt miniſter, non vt ipſe: & eccleſia, quę nihil ſcit de occultis, per eum loquitur, nec debet, omittendo talia dicere, indirectè publicare crimẽ fratris ſecretum. Si verò eſſet publicũ tale crimen, tunc peccaret mortaliter talia dicendo. 22.q.2.primum ſi modò crimen eſt peccatũ mortale, quod ſcit, ſecus. ſi eſſet veniale, vt. 25.diſtint. §.criminis.

ARCHIEPISCOPVS [d] poteſt in tota ſua prouincia exercere iuriſdictionem tollendo prauam cõſuetudinem, & fulminãdo ſententiam excommunicationis in ſeruantes eam ſecundùm Inno. & ſequitur Pa. in ca. ex frequentibus, de inſti.& ſentit gl.in ſum. 9.quæſt.3.

Item poteſt in ſua diœceſi exiſtẽs rõne notorietatis delicti delinquentes ſuffraganeorum ſuorũ ſua ſententia afficere. [e] & licèt tex.in c.Romana, in §. notoria, de cenſi.li.6.loquatur, dum viſitat tamen docto.communiter extendunt in d. c. ex frequentibus, etiam dum non viſitat ratione notorietatis delicti.

2 Vtrũ Archieps̃ poſſit abſoluere ſubditos ſuffraganeorũ ſuorũ? Reſ. Ge.in c.ꝑpetuo, de cẽſi.li.6.ꝙ nõ põt ligare, [f] vel ſoluere, niſi dũ viſitat, vt tex.hic innuit, nec ẽt à minori excõicatione abſoluere, vt in c.nuper.§.in ſecunda verò, de ſent. excommu. & hoc verum, niſi per appellationem cauſa ad eum deuoluta ſit, vel in caſibus ſibi ſpecialiter à iure permiſſis, de quib.habes in cap.paſtoralis, de offic.ordi. in gloſſ. in ver.

gl. in ca.potuit, de loca.in verſi. celeri. quæ dicit ꝙ vbi ſit mentio de arbitrio viri in genere, intelligitur de iudice &c. Adde glo.in d.c.ſtatutum in verb.copia, quæ dicit bonũ virũ iudicem eccleſiaſticũ, quanquã ſecundũ Hoſ.intelligatur iudex vt hic.

a Archidiaconus] Si vis ſcire, quid iura dicunt de talib.vide 21. di.cleros, & 15. di.perlectis. Et vide Roſe. ꝑ totum ponentem verba formalia, q̃ hic ponuntur. De archidiacono con. Tri. ſeſ. 24.c 1.& 12.de reſt.& c 20 eod. catech.de ſac.ordi.c.iã ve. P.V.

b Vel alterius fraude] Et gl.in d.c.3.vicit, ꝙ tenetur de dolo, & lata, & leui ad inſtar tutorũ. Et ibi.d.Ant.dicit, ꝙ tenetur ẽt de leuiſſima. Ex quo recipit pluſquã, mercedem, quia habet dignitatẽ, & vide c.primũ, & c.ad hæc, ꝙ ſi erit negligẽs, reddet rõnem in diſtricti examinis iudicio, &c.

c De præſump. dudum] Dũmõ non rñdeat aliquid contra conſcientiam, quia qḋ fit contra cõ ędificat ad gehen.c.literas, de reſti. ſpo. &c.

d De archiepiſcopo multa ſtatuit con.Triden. ſeſſ.5.cap.1.& 2. ſeſſ.6.c.1.2 3.c. 1.& c.18.24.c.3. & 16. de ref.25. c.ij.& ca.5.de regul. De archiepiſcopo catec. etiã de ſacra. ordi.c. iã verò. P.V.

e Afficere] Qḋ limita, vt not in ca.paſtoralis, de of.ordi. Et vide Pa. in c.intantũ, in pen.no. de ſimo. qui dicit ibi eſſe caſum no.in quo archiepiſcopus exercet iuriſdictionẽ in non ſubditos, quia ſubditi ſuffraganei non ſunt ſui ſubditi, vt d. ca. paſtoralis.& hoc facit, qñ eſt negligẽs epiſcopus. Et ſic limita d. ca. paſtoralis. hoc aũt eſt, quia illa praua cõſuetudo concernit totã prouinciã, & peccatum eſt notorium. facit c.Romana.§.notoria, de cẽ.li.6.

f Quod non poteſt ligare] Idẽ tenet Inno. c.paſtoralis, de offi. & Pan.ibi dicit, ꝙ eſt communis opinio.

ver.

ver.exceptis,& in c.venerabilibus,de ſen.excom.li.6. & in d.c.perpetuò.

3 Vtrũ poſſit ante ſe crucem portari facere? Reſpõ. ꝙ tranſiens per prouinciã ſuam põt benedicere populo,& in pontificalibus & ſine pontificalibus celebrare & celebrari facere tam in locis exemptis,quàm in nõ exemptis. Et etiã epiſcopus in ſua diœceſi poteſt ſimiliter hæc. Tamen debent fieri ſine violentia, & grauamine exemptorum, Cle.archiepiſcopo,de priui.multa alia, quæ ad forum conſciẽntiæ pertinent, tangentia ſtatũ archiepiſcoporũ. Vide infra,prælatus,per totum,& epiſcopus, per totũ.

ARchipresbyter [a] ecclesiæ cathedralis debet habere curam,quomodo alij ſacerdotes diuina officia celebrẽt debito mõ & in abſentia epiſcopi poteſt fontes benedicere, [b] alijs ſacerdotibus pœnitentiã iniungere, c. ſecundo [c] de offi. Archipr. Iſti alio nomine dicũtur decani, vt in c.ad hęc,de offi.Archi.

1 Vtrum valeat abſoluere omnes de epiſcopatu? Reſ. ꝙ ſic omnes, qui ad ipſum pro pœnitentia recipienda recurrũt,quia eſt parochialis [d] ſacerdos omnium de epiſcopatu,ca.officium eo.ti.in tex.& in gl. & l.diſt.in capite.

2 Vtrum idẽ poſſit archipresbyter ruralis? Reſp. ꝙ non,niſi inquantum epiſcopus ei dat autoritatem,plebibus enim ſolũmodò præeſt, & nihil debet facere ſine relatione epiſcopi, aut ꝯ eius decreta.c.fin.eo. tit.

ARgvmentatio a minori ad maius valet affirmatiuè.c.ſi ĩ laicis.38.di. a maiori ad minus valet negatiuè.32.q.5. ſi Paulus.& de hoc in c.cum in cunctis,de elect.in gl. cum ſuis concor.

Nam ille teſtator, qui cõmiſit fidei Seio,vt manumitteret ſeruum,ſi placeret. ſibi intelligit, ſi

1 A toto ad partem valet affirmatiuè. 14. q.5.pœnale eſt. [e]

2 A parte ad totum valet negatiuè. 32. quæſtio.4.meretrices. [f]

3 Ab etymologia nominis. 16. q. 1. placuit,el primo,& 2. ſed non valet niſi negatiuè,& in nomine appellatiuo, [g] quia propria nomina imponuntur ad placitum, vt no.Bart.in prooemio infortiati ſuper rubr. Limito ẽt ſecundũ Pa.in c.1.de iudi.verum quando nomen ſumitur ex eſſentiali natura ſua,vt mutuum,teſtamentum,quia hoc verum eſt,Teſtamentum eſt mẽtis teſtatio. l.1.ff.de teſta.vbi ergo non eſt teſtatio mentis,nec teſtamentum.Similiter mutuũ eſt, quod de meo fit tuum.l.2.ff.ſi cert.pet. vbi ergo de meo non fit tuum, non eſt mutuũ, ſecus,quando imponitur nomen ex eo, qđ deberet ineſſe in nominato. Vnde imperator dicitur Auguſtus, quia augere debet rempubl.ſi non auget,tamẽ imperator eſt, vt no.in prooe ff.veteris. Papa Põtifex dicitur,quia debet eſſe pons per exemplaritatem vitæ.Sed ſi non facit,tamẽ Põtifex eſt, vt in c.primo de conſtitu.libr.6. Sic igitur intellige,inſtitut.de tute. in princip. ff. de verborum ſignific.l.bonorum, la prima.§. viduam.& l.malum.C.de defen ci.l.defenſores,la ſecunda in fin.& inſtitut.de dona. §.eſt & alius,C.de fer.l.a nullo, C. de offic.præfe.vr.l.prima, vbi text. Sciatis profectò ex ipſo nomine, quid præfecto debeatur annonæ. Ex quibus patet, quòd argumentum poteſt ſumi ab interpretatione nominis. & ſic limita ſecundùm Baldum, de vaſallo milite, qui arma bellica depoſuit, illud prouerbium, Si nomine priueris, nec rem habere mereris, eſſe verum, ſi nomen ſignificat ſubſtantiam,vel qualitatem neceſſariam ineſſe alicui ſubiecto,vt ff.de fideicommiſſ. liber.l. Lucius,la prima, [h] & ff.de pac. l. tale pactum.§.fin.ſecus,ſi ſignificat ſolam ſimplicem demonſtrationem. ff. de rebus dub.

l.ſi

a Ad archipreſbyterũ pertinentia,tibi ſuggerit index in cõ.Tri. a Ziletto excuſſum indictio.parochus. P. V.

b Poteſt fontes benedicere & ſic in his eſt epiſcopi vicarius.

c Capitulo 2.] Facit ibi tex.mẽtionẽ de ſacerdotib.cardinalibus expone. i.principalibus,ſimile ĩ c.paſtoralis, ſepti.q.1.

d Extat declaratio eſſe eum parochialem ſacerdotem in matrimonio contrahendo ex conci. Trid.ſeſſ. 24. de matr.refor. P. V.

e Penale eſt] Si ꝓhibuit furtũ, ꝓhibuit rapinã, & vſuram. Apertè.n. totũ ſignificauit,q.cquid illicitè rerum proximi aufertur.

f Meretrices] Si ꝓhibuit mechiã, ꝓhibuit,& fornicationẽ, ſed dic clarius, nõ ẽ hic pars, ergo nõ totũ, neq; valet, ſi dico affirmatiuè eſt hic ps, ergo totũ:ſed ſi dico, ẽ hic totũ, ergo pars bene valet.

g Et in noĩe appellatiuo] Rõ ẽ, q.a ſi argueretur affirmatiuè eſſet arguere de ſpecie ad genus, ꝙ nõ eſt bonũ. Vt ſi dico,ẽ alienatio ergo mutuũ non valet, & nota,ꝙ etimologia ẽ reſonãtia vocis in propriũ effectũ rei. Ita Bal. in c. 1.in §. ſi quis de malo,ĩ vl.col.de contro.inueſti.

h L.Luci⁹,la 1.]

l. ſi cognatis [a] & ex hoc patet eẽ verũ.ꝙ ſcholarẽs ſcholas intrãtes non attendẽtes, nec ſtudẽtes, nõ gaudẽt priuilegio ſcholariũ, vt tenet Io.de Lign. in ꝓœmio Cle. adducit no.ꝑ gl.in l.vna.C. de ſtudijs li.vr.Ro.& videẽ tex.in l.q̃s,C.de dome.ꝓte. & idẽ,ſi inhoneſtè viuũt.C. de curio.& ſta.lib.12.l.agentes,aliàs incipit,ꝑ id tẽpus. Similiter eſt verũ,ꝙ illi,qui ſunt de collegio alicuius artis,ſed artẽ illã nõ exercẽt, non gaudent priuilegio illi⁹ artis,vt no.Bar.in l.ſemꝑ,ff. de iu.immu. per illũ tex.in §.negotiatores.16.q.1. gñaliter. & hæc faciunt tã contra ſcholares, & artifices,q̃ eorũ rectores, qui grauãt litigantes cũ eis rõne priuilegiorũ.& iõ ſi hoc ẽ manifeſtum,credo ꝙ teneantur ad reſtitutionẽ rectores oĩum, in quib⁹ plus ſunt grauati. & ſimiliter ſcholares, ſi tales ſunt,ꝙ non gaudeãt,q̃uis nõ ſit manifeſtũ. In nomine aũt ꝓprio ſæpe ſit ar. licèt non validum,& iõ homines q̃runt bona noĩa. & dicebat vxor Io.An. ꝙ ſi vẽderẽtur, deberẽt emi ꝓ magno bono, ꝓpterea Io. And. extollit nomẽ proprium in prooemio Cle. Similiter Accurſius in l.facta.§. ſi in dãda,ff.ad Trebel. interpretãdo nomẽ ſuũ. & hoc venit, q.a ex horrido noĩe ſæpe ſuſpicantur hoĩes ſiniſtrũ, putantes a prauo euentu impoſitum. pro hoc vide text. cũ glo.in d.§.ſi in danda. [b]

4 Ab autoritate.32.q.1.dic.

5 Ab oppoſitis,vel contrarijs.8.q.1. ſciendum.

6 A ſimili. 2.q.1. multi, in glo.in ver.ſimilia.

7 Ab exemplis gentiliũ, de ver.ſig.forus.§.lis autẽ, de conſe.diſt.1.c.1.in gl.in verſi.ſi enim.vide Bal.in l. conuenticula, C. de epiſc. & cle. quomõ multis alijs modis valeat, omitto propter breuitatem.

ARrha [c] nõ precia, ſed pignora dicũtur.

1 Arrharum datio eſt argumentum emptionis,vel vẽditionis,aut alterius cõtractus, qui tñ ꝯtus valeret ſine eis.l.quod ſępe, in prin. ff.de ꝯtrahẽ. emp. & põt q̃s ab emptione,& vẽditione diſcedere poſt ipſarũ dationẽ, niſi ſint datæ noĩe arrhæ & ꝓ parte ſolutionis, quia cũ pars p̃cij ſit ſoluta,res non eſt integra. C. qñ li.ab emp.di.l.vnica. Vtrũ tñ ille, per quẽ ſtat, nè ꝯtractus perficiatur, qñ ſolũ ſunt datæ pro arrhis, ipſas perdat, qui dedit, & qui recipit, reſtituet in duplum, inſti.de emp.& ven. §. in his. [d] & idem dic de pignore, dummodo nõ ſit datum æſtimatum nomine partis ſolutionis. ff. de rei.vendi. l. precij.

2 Vtrum poſſint interuenire ĩ matrimonio, & quomodo faciũt matrimoniũ, vide infra, ſponſalia.§. 12. cum ſequen.

ARrogantia [e] eſt q̃dã filia ſuperbiæ, qua quis multum ſe exiſtimãs, cæteros, quos infra ſe videt,deſpicit, & quib⁹ non ꝯſulẽdo loq̃,ſed vix dominando dignatur.c 1.46.di.

1 Arrogãtes dñr,q̃ garrulitatẽ autoritatẽ putantes, humiliter neſciũt inferre, qđ docẽt,di.46.§.1.& c.1. d.49.c.hic &.n.circa med.

erit hæres cũ effectu.& ſic iſtud nomẽ, hæres, ſignat iſtam qualitatẽ ineſſe neceſſariò ſubiecto .i.ꝙ ſit hæres cũ effectu.Et in l.tale pactũ,in fi.Nã ex quo pr̃ fecerat pactũ de reddẽda dote, quã ꝓmiſerat filię,ſi moriaẽ ſine liberis,fratri,intelligiẽ,ſi alios filios nõ hẽret teſtõr, &c. In l. cognatis,licèt priuenẽ noĩe, q.a fuerũt deportati,tñ ſufficit,ꝙ erant cognati tpe teſtĩ.

a l. ſi cognatis] Dr̃ ibi, ꝙ ſi cognatis relictũ ſit & ſi deſierint eẽ cognati, adhuc debeẽ legatũ. & ſic patet, ꝙ illa cognatio, q̃ ſolã ſimplicẽ demonſtrationẽ ſigñat, nõ negat legatũ.

b §. ſi in dãda] Bald. ibi tractat plene de iſtis argumentis, &c.

c Arrha] dr̃ a re, ꝓ qua daẽ, vt nõ ipſa,ſicut pign⁹, reddaẽ, ſed ipſa ſibi manẽte cętera compleãtur.

d §.in his] Tu dic ſecũdũ Ang. in gl. in ver. cõpelliẽ,inſtitu.de emp. & vend.qđ ſi ꝯtus eſt ꝑfectus & ĩplet⁹, & arrha ceſſit in p̃ciũ, nõ repetit: aliàs ſic ꝑ cõdi. ſine cã. l. qđ ſæpe.§.is q̃ vina,ff. eo. ſi verò ſit ꝑfect⁹, ſed nõ impletus, & ſtat ꝑ vẽditorẽ, daẽ cõdictio ob cãm, ad ſimplũ, vt ꝑ gl.in l.ꝯtus, C. de fi.inſt. Ad duplũ aũt daẽ cõd. ex hac.l. Si verò ſtat ꝑ vtrũq;,agitur ad ſimplum tñ vtili, ac exẽpto, ſi ꝯtus fuit ꝑfectus,vt d.§.is q̃ vina;aliàs agiẽ cõdictione ſine cã &c.& vltra arrhas p̃t peti ĩter eſſe, ſecũdũ Bar. in l.1 §. vñ q̃riẽ, ff.de actio. em.p. poſt Di. alleg. ꝑ Ang.vbi ſ. Et facit.l.ſi.C.de pact. conuẽ. facit qđ no.Bal.in l.2.C. de iu.emphy. Sequuntur Imo.& Rapha. licèt Sal. in d.l. ꝯtus, tenuerit ꝯrium.

e Aſſumiẽ in deteriorẽ partẽ, cũ ea nobis q̃ non debem⁹ attribuimus,aut appetimus, vt & arrogãs q̃ id ſibi tribuit qđ in eo nõ eſt.Ariſt.in ethi. arrogans ꝑclara & ea q̃ nõ inſunt & maiora q̃ inſint, ſibi fingit. opponit diſſimulatori,q.aut ineſſe q̃d ſibi negat aut iminuit. Accidere plerũque ſolet hoĩbus arrogantia. Cæſ. 1. bel.ciui.accidiſſe ijs, ꝙ plerũq; hominib⁹ nimia ꝑtinacia atq; arrogantia accidere ſolet. Ex copia atq; rerũ omniũ affluẽtia primũ natã eẽ. Cic. ſcribit de l. agraria ꝯ Rullũ. arrogo verò, & in bonã partẽ ſumitur, ſicut & arrogatio ẽt in iure ciui.Inſt. ff.& C. de ado. ti. eadẽ tñ ſignificatiõe, ſibi.n.quẽ ñ hẽt, aſciſſi filiũ, nepotẽ ve demonſtrat a quopiã. P. V.

2 Arrogantia ruſticorum nihil impudentius, diſt. 46. in ſumma.

3 Vtrum ſit mortale pẽccatum? Reſ. quòd ſic, quando ex tali ſuperbia, vel contentione fit q̃ ſit mortalis, & ꝓpterea vide infra, ſupbia, & cõtemptio. aliàs cõiter peccatum veniale erit.

ARROGATIO. Vide ſupra, Adoptio.

ARS Baliſtariorũ vtrũ, licet? Reſp. ꝙ non imò prohibetur ſub pœna excõmunicationis inter Chriſtianos, vt in c. vnico, [a] de ſagittarijs. Quod eſt verũ ſecundùm gloſſ. ibidem, & doc. in bello iniuſto, ſecus iniuſto, quia data iuſtitia licitum eſt quibuſcunq; armis vti, & pugnare, [b] imò aduerſariũ decipere [c] per ſeductionem parando inſidias, [d] vt in c. dominus. 24. q. 2. & c. vt pridem, e. c. q. fi.

1 Vtrum artifices, qui inter ſe cõueniũt, quòd alios non inſtruant, aut ꝙ non vendant niſi certo modo, & huiuſmodi, peccẽt? Rñ. ſm Inn. in c. ſignificãte, de app. ꝙ ſic, ſi frauduléter faciũt. Secus, ſi ex priuilegio, vel cõſuetudine. [e] & C. de mono. l. vnicam intelligit, qñ fraudulenter faciũt. vel dicit, ꝙ locũ habet de perſonis, & reb. nõ de loco, vel modo, vel dic ꝙ ſi faciant ex aliqua cauſa legitima, ꝙ licet. Sec⁹, ſi ex auaritia, vel in damnum reipublicę. Et ſic intellige. d. l. vnicam.

2 Vtrũ artifices [f] facientes quæ p ſe, vel alio admixto nõ poſſint eſſe vtilia, de qb. dicit. l. qđ ſæpe. §. veneni mali, ff. de cõtrahẽ. emp. ꝙ flagitioſæ rei nec emptio nec mandatũ, nec ſocietas valere põt peccẽt mortaliter? Reſ. ꝙ ſic, imo oĩa mala eis imputabũtur ex ipſis veniẽtia. c. ſi. de iniu. & damda. & hoc videtur tenere Inn. in c. 1. ne cle. vel mo. q̃ dicit, ꝙ in his nullo mõ licèt negociari. Sed ſi poſſet eſſe vtile cũ aliquo admixto, vt puta ꝓ feris occidendis, vel ſi ſint fortè gladij, vel colores, q̃a pñt eſſe vtilia ad aliqua, ſ. ad defenſionẽ, vel ad colorãdũ hominẽ, vel mulierẽ in caſu licito, [g] & ꝓ bona cã licita eſt in his negociatio ſecundũ eũdẽ Inn. vbi ſupra. & hoc credo verum, qñ exiſtimat, vel põt exiſtimare ꝓbabiliter, ꝙ talis emẽs, vel cui talia dat, vel facit, eis vti ad bonũ. Aliàs tale erit peccatũ talia facere, vel vendere aut donare, quale peccatũ ẽ tali re vti. Et ex hoc patet q̃d dicẽdũ de artificib. q̃ faciũt taxillos, chartas, pompas, curioſitates, & hmõi, q̃ vt frequẽtius ſunt mortale peccatũ illis, qui ipſis vtuntur, q̃a non pñt abſolui, niſi à tali arte abſtineant.

3 Ars, ſiue exercitiũ corporale extrinſecũ, vtrũ ſit licitum? Reſ. ꝙ ſic ſi hæc cõcurrant. Primùm recta intẽtio. nã cuius finis bon⁹ eſt, id eſt intẽtio, ipſum quoq; bonum eſt in his quæ de ſe non ſunt mala. Finis ergo vltimus, qui debet haberi, eſt deus. 1. Corinthio. 10. Omnia, quæcunq; facitis, aut ĩ verbo, aut ĩ opere &c. finis ꝓpinqu⁹ debet eſſe aliquod rõnale, vt ſubuentio ꝓximi, vel ſuæ neceſſitatis ad Ephe. 4. Operẽt manib⁹ ſuis vt habeat, vnde tribuat

a In ca. vnico] Sed quid contra Saracenos, & hæreticos. gl. dicit ꝙ non eſt prohibita, & idẽ Pa. in d. c. vnico. & dato ꝙ bellum ſit iniuſtum aduerſus Saracenos nihilominus hoc. c. non prouidet, vt ibi per eum. & licèt ars baliſtariorũ ſit neceſſaria ad defenſionem murorũ & nauium: tamen in bello cãpeſtri non deberent vti ſecundũ Ioan. An. in d. c. vnico, quia ſæpe vilis homo occidit hominẽ magni precij. Et vide Io. de Ana. in d. c. vnico, & ſic eſt hic argumentum, ꝙ ars eorũ, qui faciũt bombardas, & ſchlopetros, videntur eſſe à fortiori reprobata.

b Et pugnare] Adde quod vult Bal. in rub. C. de fi. inſtrum. 8. co. verſi. incideter etiam quero, & Bar. Sal. ĩ l. ſi te, per illum text. C. de iure delib. quòd licèt ab alio patiaris iniuriam, non tamẽ per hoc alijs iniurioſus eris, quod dicunt tenendum menti propter repreſalias, tamen vidẽtur loq̃. quò ad tertium, nõ quò ad inferentem iniuriam.

c Decipere] Niſi fides eſſet promiſſa, quæ ei ſeruanda eſt c. niſi. 24. q. 1.

d Inſidias] Et ex his infertur, quod ſi aduocatus fouet iuſtam cauſam, poteſt aduerſarium decipere, ar. tex. 3. q. 4. c. 1. dummodo nõ vtatur falſis conſtitutionibus. ff. de fal. l. fin. & C. de fal. l. maiorem. Et ar. ad hoc, quia dolus põt fieri hoſti. ff. de do. l. 1. §. 2. Et nõ refert an dolo q̃s euadat ab hoſtibus. ff. de capti. l. nihil intereſt, ſecũdùm La. Vnde non refert, ſi habet iuſtam cauſam, quolibet vtatur ad victoriam. d. §. vt pridem. nec. n. videt dolo feciſſe qui fraude excludit. ff. de dolo. l. eleganter. & pro hoc gloſ. in ver. malignãtium, in c. cupiẽtes, in princi. de elect. in 6.

e Vel conſuetudine] Et ſecũdũ Pa in d. c. ſignificante, potuit induci cõſuetudo ſi alibi non volebant hoc exercere, & inhibiti acquieuerũt ꝓhibitioni per tempus legitimũ ad præſcriptionem complẽdam. Ad hoc, quod nota Cyn in l. 2. ar. 1. C q̃ ſit long. cõſue. facit. l. ſi q̃s diuturno ff. ſi ſerui. ven. &c.

f Artib. malis q̃ acquiruntur, noſtra non ſunt, catechi. in ora. do. in expoſit. verb. panẽ nrũm. P. V.

g In caſu licito] Pan. tñ ſequitur Hoſt. & Io. An. in c. 1. nè cle. vel mon. q̃ dicũt, ꝙ non eſt licitũ ſecolo-

colorare nec inuenire caſum licitum Imo. ſecũdùm Alex. in 4. par. q. 48. peccãt mortaliter talib. vtẽtes.

a Dominio alicuius] Nam ſic obediendo domino credũt ſaluari. Et dicit Hoſt. ꝙ multi principes Chriſtiani, per tales mortui ſunt.

dubium, de ſenten. excommunicat. vt ſunt conuerſi.

f Chriſtianorũ] No q̃a dicit, Chriſtianorum, qđ hęc pœna nõ haberet locũ, ſi q̃s faceret occidere infidelẽ ſecũdũ Gem. qui refert Io. An. ſe defendiſſe pręlatũ cõtra quẽ fuerat ꝓbatũ, ꝙ fecerat occidi homines infideles per aſſaſſinos.

neceſſitatem patienti. Quis ergo laboret, vt corp⁹ exerceat, nè ocio torpeſcat, vel vt lucrum acquirat, quo ſe, & ſuos gubernare poſſit, vel vt alijs ſubueniat, vñ viuere poſſint virtuosè, & ſic ad gloriã perueniant. Si aũt alia intentione quis facit, artẽ aliquã, tale eſt peccatũ, qualis eſt intẽtio praua, quam habet. Secundùm ꝙ opus ipſum non ſit prohibitũ à deo, vel ab eccleſia, vel a legib⁹, ſicut eſt ars vſuræ, & oĩa, quæ non ſunt niſi ad peccatũ, vel malũ ꝓximorum. Tertium, ꝙ fiat modo debito, & cum debitis circunſtantijs, ſ. tempore debito, & non feſtiuo. de quo dic, vt infra, Feriæ, per totum. Itẽ ſine fraude, vel dolo, periurijs, mendacijs, & huiuſmodi quia tale peccatum erit ars, quale mala circunſtantia, cum qua fit. Quartum, quòd fiat ab eo, qui non eſt prohibitus. Nã quædam ſunt, quę clericis prohibentur, vt infra, Clericus. 9. per totum.

ASSASSINVS ſecundùm Archidiacon. in cap. pro humani, de homi. lib. 6. dicitur à ſcindo ſcindis, quia ſcindunt animam à corpore. Iſti propriè ſunt ſerui, qui ſubſunt dominio alicuius, [a] & pro pecunia occidunt homines ad alicuius inſtantiam ſecũdùm prædictum Archidiacon. alij volunt, quòd ſunt quidam infideles liberi, qui pro pecunia faciliter quærunt interficere homines non curantes, ſi ipſi interficiantur, [b] ſeu quòd ſint ſub dominio alicuius, vel non, fideles, vel infideles, dummodo pro pecunia eis data homines interficiant, nõ refert ſecũdùm Io. de Im. & ſequitur Ge. in d. capitu. pro humani. [c]

1 Quæ pœna procurantiũ mortem alicuius per tales? Reſ. quicunque princeps, & quantuncũque magn⁹ [d] prælatus, ſeu quęuis alia ꝑſona eccleſiaſtica, [e] vel ſœcularis quempiã chriſtianorũ [f] per prędictos occidi fecerit, vel mãdauerit, [g] quãuis mors non ſit ſecuta, aut eos receptauerit, vel occultauerit, aut defenſauerit, excommunicationis, & depoſitionis a dignitate honore, ordine, officio, bñficio ĩcurrit ſñĩas ipſo facto, & ẽt cũ ſuis bonis mũdanis oĩb. diffidat⁹ a toto Chriſtiano populo ꝑpetuò. Nec reqritur alia ſñia poſt, q̃ probabilib. conſtiterit argumẽtis illud ſcelus cõmiſiſſe, hæc in d. c. pro humani. [h]

2 Vtrũ tales diffidati poſſint interfici impune? Reſp. Ang. [i] de Peru. conſi. 13. & ſequitur Gemi. in d. ca. pro humani, in. §. ſacri, ſup glo. in ver. liberè, ꝙ ſic nedũ ꝑ iudicem, ſed & quęcunque priuatum, quia idem eſt bãnire, & diffidare, quod ſtatuere & præcipere, vt ĩpune poſſit occidi, vt not. C. de accuſat. l. reos, quod in conſcientia liceret, quãdo

b Interficiãt] Iſti sũt da Luzo della montagna ſecũdũ gl. ĩ ver. formidantes.

c C. pro humani] Nam illud, ꝙ dicitur ibi ĩ tex. formidãtes coacti fuerint ſecuritatẽ ab eorundẽ aſſaſſinorum dño impetrare &c. per hoc tñ non probatur, ꝙ ad hoc, vt dicant aſſaſſini, neceſſe ſit eos eſſe ſub alicui⁹ dominio vt volebat Archidia. quia illa fuit cã impulſiua, & nõ finalis. & ideò cũ cã finalis ſit periculũ animarum, & correctio peccatorũ, concludit ẽt ad aſſaſſinos non ſubiectos tẽporaliter dominio alicuius. & ꝓ hoc facit tex. ibi in §. cum igitur, ꝑ aſſaſſinos occidi, indiſtinctè debet, intelligi. c. ſi Romanorum. 19. diſt. Et hoc eſt verum.

d Quantunque magnus] Etiam maximus, prout dicit Hoſt. ſecundũ mẽtẽ. d. c. pro humani. vñ non debet reſtringi, cũ vertat fauor animarũ, & reipub. & ſic conſtitutio pęnalis cõcernens fauorẽ animarũ eſt latè interpretãda gl. in c. generali, de ele. li. 6.

e Eccleſiaſtica] Et ſi ſit laic⁹ religioni alicui applicatus. c. non

g Vel mãdauerit] Quid ſi mandauit, & poſtea reuocauit re integra. glo. ibi rñdet, ꝙ nihilominus ĩcurrit iſtas pœnas, rõ eſt, q̃a delictum ꝑ mandatum iam erat conſummatum. & refert ibi Geminian. quòd licèt regulariter parcatur cogitanti, & pœnitenti. ff. de fal. l. qui falſum, quia maleficia diſtinguuntur, voluntate. l. qui in iure, ff. de fur. capit. quod prædeceſſor, vndecima quæſtione 3. tñ in quibuſdam caſibus nõ prodeſt pœnitẽtia, ſed punitur criminis conſcienti:, vt hic: ſimile in hæretico, de hęred. ad abolendam, & capitulo excommunicam⁹. §. credentes. Idem in crimine læſæ maieſtatis. l. quiſquis, C. ad l. Iuliam maieſtatis.

h C. pro humani] Vide hic Roſe. Et infra, pœna. §. 3.

i Reſpond. Angel.] Vide, quæ not. ipſe in conſilio. nos Carolus, per text. in l. tertia §. 1. ff. de ſicarijs. & Baldus in l. ſi quis non dicam rapere, in tertia colũ. C. de epiſcopali audientia.

Et

fieret zelo iuſtitiæ aliàs nõ.

3 Vtrum clericus taliter diffidatus, ſit ſpoliatus omni priuilegio clericali? Reſ. Gem. in d. ca. ꝓ humani, ꝙ ſic, & ſine alia degradatione [a] poteſt occidi. vel verberari ſine excommunicatione, vel alia pœna.

4 Vtrum bona prædictorũ ſint capientiũ? Reſ. ꝙ ſic, ſi ſunt bona mundana. Aduerte tamen hic ſm Archi. ibidem, ꝙ requiritur prius ſententia iudicis declarantis ipſum aſſaſſinũ, vel fautorẽ taliũ ante, quã liceat contra tales procedere in ꝑſonis, vel bonis. & ad tex. d. c. pro humani, reſpondet non requiri aliã ſententiã, ſ. quæ det licentiã occidendi, & hmõi, quia ſufficit declaratus aſſaſſinus, vel fautor, quod no. quia facit ad multa, vide ĩfra, pœna. §. 3.

ASTROLOGIA [b] nihil refert ad ſalutem, ſed potius mittit in errorẽ, & ideò a quolibet fideli eſt poſtponenda. 37. diſt. §. ſed contra [c] 26. q. 2. illud, circa fi. & c. ſed & illud.

ASTVTIA propriè ſm Tho. 2. 2. q. 55. ar. 3. eſt, cũ quis ad conſequẽdum aliquem finem bonũ, vel malum vtitur non veris medijs, ſed ſimulatis & apparẽtibus. [d] quod quidem eſt contra rationem, & contra prudentiam, & eſt peccatũ. Aliqñ tñ dicitur prudentia ꝓꝑ ſimilitudinẽ, ſed impropriè, vt prouerb. 1. vt detur paruulis aſtutia.

1 Aſtutia largè eſt quædã apparens fictio, ſeu ſimulatio, & poteſt dupliciter fieri. Primò ad bonũ alterius, & ad nullius malũ iniuſtè, & ſic non eſt peccatũ vt patet. 22. q. 1. in ca. vtilem. vbi ponitur, quomõ Chriſtꝰ, & Dauid, & alij vſi ſint ſimulatione & ſanctè & gl. dicit ibid. ꝙ dolus contra hoſtẽ bonꝰ eſt. 23. q. 2. dñs, & 43. di. in mandatis. ff. de capt. & poſtli. re. l. nihil intereſt, & 14. q. 5. dixit, qđ verũ credo, dummõ mendaciũ non dicatur, & hoſtis ſit nobis contra iuſtitiã hoſtis. Secũdo modo aſtutia, ſeu ſimulatio fit ad fallendũ proximum, & ſic ſemper eſt peccatũ. 27. di. quod interrogaſti. 12. q. 1. certè. Et aliquando eſt veniale peccatum, aliquando mortale ſecũdũ nocumentũ, qđ infert proximo, vel intendit inferre ex ea, vt puta de rẽ notabili ſic eſt mortale, ar. c. 1. 22. q. 2. & hoc etiã, ſi fieret propter bonũ alterius, qa nulli faciẽda eſt iniuria ꝓ alterius bono. d. ca. primũ. & de hac habes ĩ. prudẽtia. §. 4.

AVARITIA [e] ſecundũ Tulliũ eſt inordinatus amor habẽdi. [f] & dr̃ inordinatꝰ, dũ quis ſupra modũ menſuræ quærit, vel retinet diuitias. Nam bona exteriora hominis conſiſtere debẽt in quadã menſura, ſ. vt quærat habere diuitias, ꝓut ſunt neceſſariæ ad vitã vel ſuã cõditionẽ. & ſic auaritia ſemper eſt peccatum ſm Tho. 2. 2. q. 118. pro cuius declaratione eſt notandum, vt elicio ex dictis Alexand. [g] & Tho. vbi ſupra, ꝙ auaritia conſiſtit in tribus, ſcilicet in appetendo, in acquirendo, & in retinendo ĩ ordinatè res temporales.

1 Vtrũ autem ſit peccatũ mortale auaritia, quæ conſiſtit in appetendo? Reſp ꝙ ſic tribus modis, primo appetendo aliena illicitè volũtatę deliberata, ita ꝙ ꝓcederet in opus, ſi eſſet facultas. & iſto mõ eſt mortale peccatũ, qa contra illud ꝑceptũ, Exo. 20. non cõcupiſces rẽ proximi tui. Poſſet tñ eſſe veniale peccatũ propter modicitatem rei appetitę, ſicut dicitur de furto infra, furtum §. 34. Secũdo eſt mortale peccatũ cũ appetit deliberatè illicita, q̃ ſine peccato mortali teneri non pñt, puta beneficiũ eccleſiaſticũ, cũ ſit indignus. Tertio poſſet eſſe mortale peccatum, quãdo appetit ſuꝑflua appetitu ſuffocante totaliter mentẽ a debita cura ſui, & neceſſaria cõſideratione diuinorũ, vt patet in c. idololatria. 28. q. 1. & facit c. cũ oĩs auaritia. [a] 1. q. 1. Suꝑfluo igitur amore deſiderare diuitias, dũmõ ſit infra deũ, vt puta qa nec illicito mõ, nec illicita vellet, nec propter hoc dimittit neceſſaria ad ſalutẽ, cõiter eſt peccatum veniale.

2 Vtrum auaritia in acquirendo ſit mortalis? Reſp. ꝙ ſic duobus modis. Primo ſi acquirit per illicitum cõtractum diuina, vel humana lege prohibitum, puta per vſuram, rapinã, falſum contractum, & huiuſmodi. Secundo, ſi acquirit per opera, q̃ ſunt peccata mortalia quãuis ẽt nihil acquireret, vt adulterari, & ſimilia, ſi verò talia opera quãuis illicita, non eſſet peccatũ mortale, tũc auaritia non eſſet mortalis, vt puta cũ aliquis cõponit verba iocoſa ad lucrũ, ſalua tamen honeſtate ſed eſſet veniale peccatũ, ſicut illud, per qđ quęrit.

3 Vtrum auaritia in retinendo ſit mortale peccatũ? Reſ. ꝙ ſic tripliciter. Primò cũ retinet ſciẽter ea, quę reſtituere tenetur & poteſt c. ſæpe contingit, de reſt. ſpo. & toties, quoties poteſt reſtituere, & diſponit non reſtituere, ar. d. c. ſæpe. Secundò, cũ retinet ea, quæ ſunt vltra ſuam neceſſitatem, & ſuæ familiæ, videns aliquẽ in extrema neceſſitate, qa tenetur ei de tali ſuperfluo ſubuenire de præcepto, vt dicit Ri. in 4. di. 5. de quo Vide infra, eleemoſyna. §. 1. Tertiò cũ retinet ſuꝑflua rõne condecentiæ ſui ſtatꝰ, qa de ipſis tenet̃ facere eleemoſinas, ẽt non exiſtentib. in extrema neceſſitate ſm Ric. vbi ſ. & hoc intelligo, cũ retinet amore inordinato: ſecus, ſi teneret vt loco & tpe diſpẽſaret, qa non tenetur ſimul talia ſuperflua dare. In alijs aũt caſibus communiter eſt veniale.

4 Quæ ſunt eius filiæ? Reſ. ꝙ multæ, ipſa eſt, quæ fecit meũ & tuũ ꝯ ius naturale, qđ omnia cõia fecerat. 8. di. quo iure. 47. di. ſicut. 12. q. 1. dilectiſſimis, & cap. duo Ipſa in terrenis facit fortes, in cæleſtib. debiles. 47. di oẽs huius ſœculi. Ipſa excæcat rõnẽ & gratius facit videre aurũ quã ſolẽ d. ca. ſicut, & 47. di. nonne. Ipſa facit idolatrare, & fornicari. 28. q. 1. idololatriã, & 1. q. 1. cũ omnis auari. Item facit adulari regib. vt captent alienas hęreditates. d. c. nonne. Ipſa furtum, rapinam, vſuram, fraudem, falſitatem, iniuſtitiã, ſimoniã, acceptionẽ perſonarum, proditionem, turpe lucrum, immiſericordiã, & inquietudinem parit, de quibus vide in titu. ſuis. Et breuiter ipſa eſt oĩum malorũ radix. 47. di. bonorũ autori, & 23. di his igitur. ipſa maiorẽ reuerẽtiã exhibet auro, quã deo. 47. di. ſicut. Ipſa excæcat mẽtem, de ele. c. quorundã, li. 6. & in c. auaritiæ, eo. ti. & li. dicitur auaritiæ cæcitas.

AVDACIA [b] vtrũ ſit pctũ? Rñ. ꝙ ſic ſm ꝙ dicit̃ exceſſus paſſionis, q. ꝓpriè dr̃ audacia.

a Et ſine alia degradatione] A quocũque ẽt priuato, quia ipſo iure ſunt degradati.

b De aſtrologia & ſimilibus vide indicem lib. prohibitorũ, re. 9. catech. in præcep. Non habebis deos alienos. P. V.

Aſtrologia] Io. An. latè proſequitur in ca. 2. de ſortile.

c §. ſed ecõtra] iudicio meo tex. ille nihil facit, ſed in arg. facit ibi. c. ſi quis &c. Vbi gl. dicit de aſtronomia non facit mentionẽ, quia hæc abijt ĩ deſuetudinem. & de materia huius titul. vide latè. Io. An. in c. 2. de ſorti.

d Et apparentibus] Exẽplũ qs ad conſequendũ honorẽ deberet vti medio virtutũ, qa honor debetur virtuti. Et ipſe vtitur hipocriſi, & ſanctitate apparenti. qs vult eſſe diues, vera media ſũt labores, & cõtractus liciti, & ipſe vtit̃ ſimulatis contractibꝰ &c.

e S. ſyno. Trid. ſeſſ. 22. c. de obſer. & eui. in cele. miſ. & c. xj. de refor. ab eccleſiaſticis tollẽda, 21. c. 1. de refor. cathe. in præce. Non cõcupiſces &c. & in illud, Non fur. fac. c. 1. & 2. adde D. Ambro. de of. lib. 1. c. 30. & 2. c. 15. & 20. li. 3. c. 5. vſq; ad. xi. P. V.

f Amor habendi] Hæc deſcriptio ſolũ facit ꝓ auaritia, ĩquã tũ eſt peccatum ſpãle, ſed quia põt eſſe peccatũ generale, inquã tũ appetitur ẽt ſciẽtia, & hmõi, q̃ pñt pecuniæ cõputari, ideò ſic deſcribitur à Greg. in quadã Omelia auaritia eſt nõ ſolũ pecuniæ, ſed ẽt ſcientiæ, & altitudinis, cũ ſupra debitũ modũ ſublimitas ambitur & eſt differentia inter ſuperbiã, & auaritiam, qa ſuꝑbia eſt appetitus excellẽtiæ hic ſufficiẽtiæ illa eſt ꝑ auerſionẽ a deo, hæc ꝑ cõuerſionem ad bonũ cõmutabile, & ſemp ẽ peccatũ, vt patet in litera. cui adde aliã rõnẽ ſ. quodcunq; ꝑcipit deꝰ nõ facere ẽ pctm̃ qñ fit, ſed deꝰ dicit, Diuitiæ ſi affluãt, nolite cor apponere, ergo &c. põt tñ nõ eſſe peccatũ auaritia qñ conſideratur vt radix peccatorum, de qua dicit Pau. prima Tim. vlti. radix omniũ malorũ &c. hoc ẽ ꝓpter corruptio. & ſic non eſt aliud q̃ iclinatio qdam naturę corruptę ad bona corruptibilia & tẽporalia inordinatè appetenda. Sicut .n. radix virtutẽ ꝑſtat arbori, ſic auaritia ad omne malũ perpetrandum.

g Ex dictis Alexan.] Pro intelligentia ſciẽdũ ꝙ auaritia aliqñ importat inordinantiã quãdã circa diuitias dupliciter, vno mõ immediatè circa vſũ, & acceptionẽ, & acquiſitionẽ diuitiarum ĩ quantũ, ſ. aliqs, acqrit pecuniã vltra đbitũ, aliena capiendo, vel retinendo, & ſic opponitur iuſtitiæ. & ſic accipitur auaritia Ezechi 22. vbi dicitur, Prĩcipes eiꝰ in medio illius quaſi lupi rapiẽtes prædã ad effundẽdũ ſanguinẽ, & ad perdendas animas, & auarẽ ſectãda lucra, & hoc modo ex genere ſuo eſt peccatũ mortale. & ſic intelligitur illud ad Romànos primo, vbi cũ præmiſiſſet repletos omni iniquitate, fornicatione, auaritia &c. ſubdit, q. talia agũt digni ſunt morte, ſ. æterna. & illud Baſilij, Eſt panis famelici, quẽ tu tenes, tunica nudi, quam conſeruas. & illud Chryſoſt. ꝙ tenebra animæ eſt pecuniarũ cupido. Alio mõ id ĩportat ĩmoderatiã circa interiores affectiones diuitiarũ, cũ quis nimis amat vel deſiderat diuitias, vel nimis delectatur ĩ eis, ẽt ſi nolit rapere aliena & hoc modo opponitur liberalitati, quæ moderatur huiuſmodi affectiones, & tunc ſi in tantum amor diuitiarum creſcat ꝙ præferatur caritati dei, & proximi, eſt peccatũ mortale aliàs veniale. hæc S. Th. vbi ſupra ar. 3.

a Cũ oĩs auaritia] Auaritia eſt idololatria, idololatria ẽ infidelitas, infidelitas eſt fornicatio, ergo auaritia eſt fornicatio, &c.

b Audacia] Sonat in malũ aut. habita, C. nẽ fil. ꝓ pat. & ibi gl. ff. de pub. l. quãtæ temeritatis, & vide l. ſi quis ꝑiurio. C. de decurio. lib. 10. De audacia vide S. Th. 2. 2. q. 127.

c D. Ambr. l. 1. c. 37. de offi. P. V.

audacia, de qua Eccl.8. cũ audace nè eas, & opponitᷣ fortitudini, q̃ eſt contra timores, & audacias.

AVGERE [a] an prohibeatᷣ, q̱ eſt ꝓhibitus acq̱rere? Rñ. Gemi. in c. cũ ex eo, de exceſ. ꝑla. li. 6. ꝙ nõ, q̱a ꝓhibit[9] acq̱rere nouum ius ĩ re, nõ dr̃ venire ꝯ ꝓhibitionẽ, licèt augmẽtet priſtinũ, qđ hẽbat ante ꝓhibitionẽ, vt eſt caſus in c. fi. ſecũdo rñſo, de conceſ. pręb. lib. 6. vide infra loca. §. 3.

AVGVRIVM [b] qđ fit in cõſideratione auium [c] ad ſcientiam futurorũ, eſt ex traditione malorum angelorum. 26. q. 2. qui ſine.

1 Vtrũ hãc artẽ exercerᷣ ſit licitũ? Rñ ꝙ vanitas ẽ, & ſuꝑſtitio. 26. q. 2. c. illud. imo ẽ idololatriæ cult[9] augurij ſuꝑſtitionib[9] implicari. 26. q. 2. ſed & illud; & ſit patet, qđ eſt pc̃tm̃ mortale, & cõfirmatur hoc, q̱a in c. augurijs. 26. q. 6. dicitur, ꝙ augurijs ſeruiens eſt ab eccleſia ſeparandus, ſed de hoc latius vide ĩ. Sortilegium.

AVSTERITAS [d] indiſcreta in vigilijs, & orõnibus reprehẽditᷣ, de cõſe. di. 5. non mediocriter, & poſſet eſſe mortale peccatum, videlicet qñ notabiliter læderet vitã propriã & ſcienter, vel ex tali indiſcretione, q̃ ꝓueniret ex lata culpa, vt patet ex d. c. non mediocriter, qđ demonſtrat eos committere rapinam.

1 Auſteritas in imperãdo eſt, qñ non cũ trãquillitate corrigit, ſed aſperè ſubditos inflectere feſtinat. 46. diſt. hoc habet.

2 Auſter[9] non dẽt eẽ diſpẽſator, vbi deus eſt benign[9]. 26. q. 7. alligant, in fi. melius eſt ꝑ manſuetudinẽ peccatores ab errore eruere, q̃ per auſteritatem in foueã perditionis propellere. 45. diſ. recedite, quia auſteritas immoderata nec correctionẽ inducit, nec ſalutem. 45. diſt. cum beatus. Et ſic patet, ꝙ nec multa auſteritate exulcerandi ſunt ſubditi, neque nimia benignitate diſſoluendi, 45. diſtin. diſciplina.

BALISTARIORVM ars qũo ꝓhibetur, vide ſ. ars, in princ.

BALNEVM [e] Vtrum ſit intrandum die dñica? Rñ. pro voluptate, aut luxuria oĩ tꝑe prohibetur, pro neceſſitate aũt licet, vt eſt tex. in c. peruenit, [f] de conſec. di. 3.

1 Vtrum liceat clericis, vel religioſis balnea intrare? Rñ. ꝙ ſic cauſa neceſſitatis, vt patet ex tex. 24. q. 1. omnis qui.

2 Vtrum liceat balneũ intrare cũ mulieribus? Rñ. ꝙ non, vt eſt tex. in c. non oportet. 81. diſt. imo dicit gl. ibidem, [g] & Arch. in d. c. peruenit, Si vir ingreditur balneum cũ muliere extranea, donatiõe ꝑꝑ nuptias priuatur, & mulier dote, ſi cũ viro alieno habuerit balneũ, vt C. de repu. l. vlti. §. inter culpas. imò infamis eſt, q̱ tenet mulieres cuſtodientes balneatorum veſtes, vt l. athletas, ff. de his, qui not. infa. §. ait ꝑtor.

3 Vtrũ liceat balneũ intrare cum Iudæo? Rñ. ꝙ non vlli [h] Chriſtiano. & ſi clericus eſt, debet deponi, laicus excommunicari, qui cum Iudæo ſe balneat. 28. q. 1. nullus.

BANNVM. Qualiter puniatur banniens eꝑm, vide. ĩ. excõicatio. 5. caſu. 113.

1 Vtrum iniuſtè banniẽs aliquẽ teneatur ad reſtitutionẽ de amiſſis ratione talis bãnitionis? Rñ. ꝙ vltra peccatũ mortale, qđ incurrit, tenetur ad reſtitutionem ſm̃ Inn. in c. fin. de his, quæ vi, me. ve. cauſa fi. ff. ꝙ me. cau. l. ſi cum exceptione. §. Pedius, quia bannitio eius fuit amiſſionis occaſio. d. l. ſi cum. §. in hac actione. Nec obſt. ff. eo. l. metum, la. 3. in princ. vbi ſentiens armatos contra ſe venire, & fugiens, ſi occupatus fuit fundus, quem fugiendo dimiſit, non tenentur armati, quia loquitur, qñ metus fuit vanus, quia fortè contra eũ nõ ibãt. [i] ſed ſi promiſiſſent ire contra eũ, & huiuſmodi, [k] bene tenerẽtur de omni damno,

quod

a Augere] vide ĩ. Iudæus. §. 11. & Old. con. 188.

b Facit index libro prohitorũ, re. 9. cath. in ꝑce. Non hẽbis deos alienos. P. V.

c Auium] vt ſi aliquis determinatè credat, ꝙ ex obuiatiõe leporis tale malũ futurũ erit. Secus, ſi ex garritu animaliũ q̱s cognoſcere vult mutationẽ tꝑis, q̱a ex ipſis ex quo non ſunt ĩpedita rõne facili[9] ſentiũt mutationẽ aeris quare vide infra ſors. §. 3.

d Cath. in orat. domi. Et ne nos ind. cir. ſin. & in illud nõ mœchaberis, c. vl. P.V.

e Quid agendũ his diebus, vide ĩ. diẽ, & Cathe. in ꝑcep. Memento, vt diẽ Sab. vnde ẽt q̃ vitentur, addiſces. P. V.

f C. ꝑuenit] Ex quo no. ꝙ libido, nõ vſus culpãda ẽ. addit ibi Arch. ꝙ qui vellet abſtinere a ſanguinis minutiõe die veneris ꝑꝑ Chr̃i paſſione, laudãd[9] eẽt.

g Gl. ibid.] adde Arch. in c. ꝑuenit, de con. di. 3.

h Nõ vlli &c.] Ex quo vr̃ eſſe mortale, cũ excõicatio, & depoſitio nõ infe rantur niſi pro mortali. c. corrigantur. 4. q. 3.

i Quia fortè cõtra eũ nõ ibãt, adde ff. de vi & vi armata, l. 3. §. ſi q̱s.

k Et l. m. õ] Adde, vel ſi alio m. õ hoc ſuſpicari deberet, tunc bene haberet locũ actio, qđ me. cau. & tenerentur armati de oĩ damno &c. Adde, ꝙ ꝑꝑ hoc tenentur interdicto, vnde vi, niſi occuparent, ff. vnde vi. l. 3. §. ſi quis autem. Ibi enim vis neceſſaria eſt. ff. de incen. rui. nau. l. 3. §. non ſolùm.

quòd iuraret [a] ſibi cõtigiſſe eorũ occaſione, ar. dictarum. l. & d. c. fi. [b] & 2. q. 1. in primis. De bannis, q̃ debent fieri in matrimonio, vide ĩ. clandeſtinũ, in prin. de bannitione, quæ eſt diffidatio, vide ĩ. Diffidatus.

2 Vtrũ bannitus amittat, q̃ ſunt iu. ciui. Rñ. ſm̃ Bart. aut eſt bannit[9] taliter, ꝙ ꝑt impunè offendi, & ſi eſt bãnit[9] imperij, perdit. [c] Si verò eſt bãnitus alicuius ciuitatis, vel regni, ſic nõ perdit ea, quæ ſunt iu. ciui. ciuiũ Romanorũ, ſed ea quæ ſunt propria illi[9] ciuitatis, vel regni. hoc no. Bar. in l. amiſſione. [d] de capi. di. & addit, ꝙ ad hoc vt ſit talis bannitus, duo requirũtur. Primũ, ꝙ ſit inobediens, & aũfugerit ab imperio, cui ſubeſt, & ſit exbannitus. Secundũ, ꝙ in hoſtium numero [e] ſe cõferat, & habeat eũ pro hoſte. Si aũt q̱s eſſet bãnitus, non tñ haberetur vt hoſtis, nec poſſet offendi impunè ex forma ſtatuti, tunc talis non perdit niſi ea, quæ ſunt ciuitatis. Et ſic patet, qũo põt facere teſtm̃ vel ſuccedere, quia prim[9] non põt, ſed bannitus ciuitatis põt, & multò fortius bãnitus, qui non põt offendi, ſed ſecundus poteſt ſm̃ ius cõe: ſecus in ſucceſſione ſecundũ ſtatuta ciuitatis. & ſic patet, ꝙ bannitus ex delicto, ex quo veniunt bona publicãda, non æquiparatur deportato, qui non ſuccedit, nec ex teſtõ, nec ab inteſtato. l. 1. C. de here. inſti. q̱a talis ſuccedit; & ꝑt acq̱rere de nouo, ſi remanet liber, & hoc ſm̃ diſpoſitionẽ iuris cõis, ſed nõ vigor ſtatutorũ ciuitatis, vel terræ, de qua eſt bannitus.

3 Sed quid valet ei, cum nõ poſſit in dicta ciuitate, vel terra agere? [f] Rñ. ꝙ põt cedere alteri iura ſua recepto precio, & non obſtabit ceſſionario bãnitio. ſic nõ. Bart. [g] in l. certa forma, C. de iu. fiſc. lib. 10.

BAPTISMVS primò quotuplex eſt? Rñ. triplex, vt dicit Aug. li. 4. de vnico baptiſmo, & de conſe. diſt. 4. c. baptiſmi vicem, ſ. fluminis. de hoc Ioã. 3. Venit Ieſus in terrã Iudæam, & baptizabat, & iſte propriè dicitᷣ baptiſmus. alij autem metaphoricè, quia vterq; inſtar baptiſmi hẽt purificare, per conſequẽs vicem eius implere. Secundus eſt baptiſmus ſanguinis, Lucæ 12. Baptiſmo hoc habeo baptizari, & iſte eſt baptiſm[9] potiſſimus, de conſ. diſt. 4. cathecumenum. [h] Tertius eſt baptiſmus flaminis, ſiue ſpirit[9] ſancti, de quo Ac. 2. Vos autẽ baptizabimini ſpiritu ſancto, & iſte eſt propoſitum ſuſcipiendi baptiſmum modo debito, ſi dabitur facultas, vnde iſtud nõ congruit niſi adultis habẽtibus vſum rationis, d. c. baptiſmi [i] vicem. Iſte baptiſmus nõ æquipollet primo, q̱a non remittitur tota pęna debita peccatis, ſicut in

tiua, & expulſiua, & turbatiua, & inquietatiua.

c Perdit] Nã iſti tales æquiparãtur deportato, & ita intelligũtur iura ꝑpua, q̃ dñt banno imperiali ſubiacere, hoc eſt iura ciuilia ꝑdant, vt ĩ auth. ſed hodie nulli, C. de ſac. ſan. ec. Non perdit tñ ea, q̃ ſunt iuris gentiũ cõis omnib[9] quib[9] vt in l. q̱dã ſũt, ff. de re. ſed ſola ea, q̃ ſunt ciuiũ Romanorum.

a Qđ iuraret] Probatur ꝑ tex. d. c. fi. quia ꝓbatᷣ ꝑ teſtes violẽcia & de amiſſis ꝑ iuramentũ. Vñ no. ꝙ intereſſe, qđ ſurgit ex maleficio, probatᷣ ꝑ iuſiurandũ. 2. q. 1. in primis, & hoc, qđ dr̃ hic, extenditᷣ ad furtũ, q̱a ꝓbato furto ꝑ teſtes, ſtabitur iuramento damnũ paſſi de reb[9] amiſſis ꝑꝑ difficultatẽ probandi. Et vltra Inn. tenuit Hoſ. no. in d. c. fin. & Pa. & hoc vt puniatᷣ maleficiũ; eſtq; not. dignũ iſtud dictũ. Idẽ dicit Inn. ſi conuent[9] redargueretᷣ de dolo, vt in odiũ doloſi, & ꝑꝑ difficultatẽ ꝓbãdi ſtetur iuramẽto ꝑtis. Vñ infert, ꝙ ſi ego depoſui apud te ſaccũ ſigillatũ, & tu mihi reſtituiſti ſine ſigillo, ꝙ ſi conqueror de perditione aliquarũ rerũ, dẽt ſtari iuramẽto meo, q̱a actione depoſiti venit dol[9]. c. 1. de depo. & ff. depo. l. 1. doloſè enim verſat[9] fuiſti tollẽdo ſigillũ. Et hoc idem tenuit Barto. in l. in actionibus, ff. de in li. iu.

b Et d. c. fi.] Et vide l. ſi q̱s, C. vñ vi, q̃ idẽ diſponit, ſicut d. c. fin. Et intellige tex. tã in vi compulſiua, q̃ abla-

d In l. amiſſiõe] Idẽ in l. certa, C. de iure fiſ. li. 10.

e Hoſtiũ numero] Cõferre ſe in numero hoſtiũ intelligo, vbi eſtq; talis exbannitus, q̱ ꝑ forma ſtatuti pt impunè offendi, indicit ſibi bellũ, & hẽt eũ pro hoſte. l. hoſtes, ff. de captiuis, & l. 3. in fi. ff. de ſica.

f Vel terra agere] Quia nõ audiretᷣ, vt ff. ex q̃b[9] cauſ. maio. l. ſed ſi per prætorem. §. ſed & ſi dum decreto.

g Sic no. Bart.] Nõ video, quod Bart. ibi hoc dicat, licèt velit, ꝙ exbãnit[9] nõ prohibeatᷣ de nouo acq̱rerᷣ, vel ſuccedere, vt ibi ꝑ eũ.

h In con. Tri. vide canones baptiſmi, ſeſ. 7. cat. de ſacra. baptiſ. c. 1. vbi c. hactenus, de eius inſtitutione. P. V.

i Cathecumenũ] Determinatᷣ ibi, ꝙ ſi Cathecumen[9] moriatur ſine baptiſmo, ꝙ vitã habere non creditᷣ, niſi martyr moriatur, & intelligẽ, ſi baptizari nõ q̱rebat, & ſic erat in pc̃tõ, alias benè põt benè ꝑrendi de eo c nũ dubio, de conſ. di. 4.

k Baptiſmi vicem] Iſto baptiſmo

primo, ſed plus & minus ſecundũ ſuam deuotionem. Item per iſtum non imprimitur character. Item priuatur iſte eccleſiaſtica ſepultura, ſicut & cathecumeni, quanuis pro eis oret eccleſia. Item in iſto requiritur cõtritio, vt ſaluetur, ſed non in primo, ſed ſolũ attritio. Secundus verò baptiſmus excedit primũ quò ad præmium accidẽtale, quod eſt aureola, & etiam eſſentiale ſecundũ Pet. de Palu. in 4. quia plus de gratia cõfert, ſicut eſt ibi maius op⁹, ſed non imprimitur character per ipſum, ſicut primũ. Et iſte ſecũdus eſt communis adultis & paruulis, quia ſi paruuli interficiantur pro Chriſto, puta in deteſtationem fidei Chriſti, quam tenent parẽtes eius, ſunt martyres [a] ſm theologos, & ſecundũ Pet. de Palu. in 4. ẽt ſi eſſent in ventre, & in deſpectum Chriſti mater percuſſa abortum faceret, vel interficeretur. Sed quia hic intendo tractare de baptiſmo fluminis, ideo videndũ eſt, quid ſit [b] baptiſmus fluminis? Rñ. baptiſmus eſt exterior hominis ablutio cum certa forma verborum ſm magiſtrum ſent. in 4. diſt. 3. in quo ſecundũ Inn. & Pa. in rubri. de baptiſmo ſunt tria, ſicut in ſacramẽto [c] altaris. Vnum, quod eſt tantũ res ſacramenti, ſ. gratiæ infuſio, & peccati remiſſio. Secundũ, quod eſt tantùm ſacramentum, ſcilicet aqua abluens, [d] & abluti paſſio; intelligo [e] cum debita forma verborum; aliter non. 1. q. 1. detrahe. Tertiũ, quod eſt ſacramentum, & res, ſcilicet character. Aqua ergo verbo dñi ſanctificata ꝓpriè eſt ſacramentũ, ſicut ſpecies panis, & character ſecundariò ſicut verũ corpus Chriſti. Vide infra, euchariſtia, in prin.

1 Vtrũ ſit de neceſſitate? [f] Rñ. ſm Bonau. in 4. [g] ſent. diſt. 3. & Ricar. ibidẽ, ꝙ poſt tempus paſſionis Chriſti, ex quo euangeliũ eſt publicatum, quilibet etiam ſanctificatus in vtero debitor eſſe cœpit ipſi⁹ baptiſmi, ex quò ad eum inſtitutio peruenit. Vnde aduerte, ꝙ niſi aliquo dictorũ baptiſmorum quis ſuppleat vicẽ baptiſmi fluminis, dãnabiẽ, niſi eo fuerit baptizatus, ſed adultus ẽt punieẽ pœna ſenſus ex tali omiſſione, quia peccat mortaliter nõ ſuſcipiẽdo, ex quo ad eũ peruenit inſtitutio, ſed paruulus carens vſu rationis ſolũmodo punietur pęna damni. Sed aduerte, ꝙ non poteſt ſuppleri baptiſmus fluminis aliquo modo, qñ habetur oportunitas ipſum capiendi, ſi non capitur. [h]

Baptismvs ſecundò, quęritur, [i] quæ ſit forma baptiſmi? [k] Rñ. ſecundũ Docto. in c. 1. de baptiſmo eſt hæc, Ego te baptizo, in nomine [l] patris, & filij, & ſpiritus ſancti, Amẽ. Ponitur etiam de conſec. diſtin. 4. c. a quodam, & c. multi.

1 Vtrum, Ego, ſit de ſubſtantia? Rñ. Inn. in d. c. 1. cum glo. ꝙ non, [m] & text. eſt in c. retulerant, de conſe. diſt. 4. quòd eſt baptiſmus, licèt omittatur ego, & Ric. in 4. diſtin. 3. ar. 2. q. 3. concordat, quòd non eſt de ſubſtantia, Ego.

2 Quid ſi dimittatur, Te? Rñ. Inn. in d. c. 1. ꝙ nihil fit. [n] Eſſet tamen baptiſmus, ſi

a Sunt martyres] Exẽplũ de Innocentibus.

b Explicatio vocis baptiſmi, eiuſque alia noĩa quæ 1. & 2. c. de ſacr. bapt. docet catec. q ſit ãt de finitio, c. 3. P. V.

c Sicut in ſacramẽto] vt ſc. Marthæ, de cele. miſ.

d Scilicet, aqua abluẽs] Quia eſt tm̃ ſignũ viſibile, & ſignat occultã efficaciam ibi meſſe, ſ. Dei gratiã. Vnde ſacramentũ eſt ſacræ rei ſignum.

e Catechiſ. eod. titu. c. 3. P. V.

f Bonau. in 4.] 4. di. 2. pãr. q. 1. Et adde ibi Sco. artic. 3. & q. 1.

g Si non capiẽ] Vnde Io. 3. Niſi quis renat⁹ fuerit, &c.

h Forma baptiſmi] In ſacris eſt aliqd neceſſariũ ſimpliciter, ſ. ex parte ſacri, quo ſ. nõ exiſtẽte nõ eſt oĩno ſacrm̃, aliqd eſt neceſſariũ aliqualiter, ſ. ex pte miniſtri ſine quo miniſter diſpẽſando non põt vitare p tm̃. hc ſic ada. pta oẽs qſtiunculas hic poſitas. Hæc Sco. in 4. diſt. 3. q. 2.

i De neceſſitate baptiſmi Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 4. & eius cano. ſeſ. 7. Catechiſ. ead. c. ſed cum cœterarum. P. V.

k De Baptiſmi requiſitis verbis addas Con. Tri. ſeſſ. 7. de cano. baptiſ. catechiſ. eod. c. ſed duarum. P. V.

l In noĩe] eadẽ forma ponitur Matt. vlt. & per magiſtrum, & S. Bona. in 4. di. 5. q. 1. Et idẽ Sco. ibidẽ, vbi examinat plenè de forma iſtius ſacramenti. q. 2.

m Quòd non] Non debet tamẽ omitti, & fortè qui omittit, peccat, ex quo illud pronomen eſt incluſum ĩ forma ſicut dicim⁹ de dictiõe enim in cõſecratiõe corporis, quod ſi omittaẽ, ẽ ſacramentũ, tñ omittens ſciẽter peccat mortaliter, vt per doc. in 4. Et vide infra, euchariſtia. §. 22. concordat Tho. in 4. diſt. 3. Scot. ibi & Pa. ĩ Rub. eo. titu. tenet, ꝙ debet dici, ego. ſed tu dic, ꝙ nõ ẽ de ſubſtantia.

n Nihil fit] Ex quo non apparet quis baptizetur.

pro iſto pronomine, Te, [a] poneretur nomen propriũ illius, quem baptizat, ſm Pe. Aureolum in 4. ſenten. diſt. 5. q. 2. peccaret tamen grauiter, ſi ſic faceret.

3 Quid ſi diceret, Ego te linio in nomine patris, & filij? Rñ. Pet. Aureol. vbi ſupra, ꝙ non eſſet baptiſm⁹, qa oportet exprimat verbũ denotans abſolutionẽ, ſicut baptizo, i. abluo te, non linio te, & huiuſmodi, quia nihil faceret. [b]

4 Quid ſi vnus baptizans diceret, Nos te baptizam⁹? Rñ. S. Bona. in 4. di. 5. quod eſſet baptiſmus, qa cõiter dicimus, nos. Et hoc verũ, niſi intenderet alium ſenſum inducere, qa tunc nõ eſſet baptiſm⁹. vnde tenet Sco. in 4. diſt. 6. ꝙ ſi plures baptizando dicerent, nos baptizamus &c. ꝙ non eſſet baptiſmus, quia nõ repreſentant Chriſtũ, qui eſt vnus, ſed Bo. intendit dicere, ꝙ eſt baptiſm⁹, qñ pro, Nos, intendit dicere, Ego, ſicut faciunt domini.

5 Quid ſi quis diceret in plurali, Ego vos baptizo? Rñ. Pe. Au. vbi ſupra, ꝙ ſolus dẽt baptizari, & in ſingulari. Et faciẽs contrariũ, grauiter peccat, niſi neceſſitas [c] ſubeſſet, qa tunc liceret, [d] vt fecerũt apoſtoli.

6 Quid ſi omittatur, In? Rñ. Gualdenſis, ꝙ non eſt baptiſmus.

7 Vtrũ poſſit dicere, In noĩbus patris, & filij &c. Rñ. Pe. Aur. vbi ſ. ꝙ non, ſed in ſingulari, ſ. in nomine patris, &c. quod idem eſt, ac ſi diceret, In virtute ſanctę Trinitatis, ſ. patris, & filij, &c.

8 Quid ſi dicatur, ego te baptizo ĩ nomine Chriſti? [e] Rñ. qui ſupra, ꝙ non eſſet baptizatus, licèt diſpenſatũ fuerit apoſtolis ad gloriam nominis Chriſti. Glo. tamen in c. a quodam, de conſe. diſt. 4. tenet, ꝙ ſit baptizatus per dictum. c. Ego credo in dubio iterum baptizãdum [f] ſecundùm modum, vt infra, Baptiſmus. 4. §. 8.

9 Vtrũ ſit baptizatus, ſi dicatur, In nomine Trinitatis? Rñ. ꝙ nõ ſm gl. in d. c. quodã. facit. c. multi, ibi. [g]

10 Quid ſi dicatur, In nomine genitoris, & geniti, &c. Rñ. qui ſupra, & communiter theologi, ꝙ nihil fit, quia iſta nomina patris, & filij magis nominant hypoſtaſes, quàm genitor, & genitus. Gof. & Ioan. in d. c. multi, tenent ꝙ ſit baptizatus, ſed primum verius. & ideo in dubio eſt baptizandus iterum.

a Pronomine, Te] Quia expreſſior eſt demonſtratio per pronomen, & actum, quàm ſi loqueretur in tertia perſona, ſecundùm Innoc. ibidem.

b Nihil faceret] Innocen. in d. c. 1. Idem tenet, & gl. in cap. nulli, de conſecra. diſt. 4. dicit, ꝙ non eſt baptiſmus, ſi dicat, mergo te, &c.

c Niſi neceſſitas &c.] vel quia baptizãdus eſt nobilis, vt in d. ca. 1. de baptiſ. Et Gemi. not. in c. cum ab vno, de re iudi. lib. 6.

d Tunc liceret] Scot. in 4 diſt. 1. tenet, ꝙ ſi quis dicat ſuper multos aſpergendo, Ego baptizo vos quod eſt baptiſmus. Et idẽ tenet ſanctus Bonauent. in quinto, diſt. 4. Sed dicit Scotus, ꝙ ſi facit ſine neceſſitate, puta quia aliquis eſſet moriturus, ſi ſingulos ſeparatim baptizaret, tunc peccat mortaliter. Et rõ eſt, qa non ſeruat formam ſibi ab eccleſia impoſitã. Ratio eſt, quia videtur eſſe de forma ſubſtãtiali. Adde Pa. in d. c. 1. poſt Innoc.

e In nomine Chriſti] Refert Inno. in capit. 1. eo, quòd nõ eſt baptiſmus propter omiſſionẽ formæ ſubſtantialis, niſi fortè in vna prouincia conſuetudo aliud haberet, quod dictum eſt notabile. Nam vult, quod vna prouincia poſſit vti alia forma, quàm ſit expreſſa in d. cap. 1. dummodo in ſubſtantia ſit illi æquipollens. Ponit exemplum in Galabria, & dicit ꝙ Papa intantũ approbauit illorum conſuetudine, ꝙ eis conceſſit, vt in futurum poſſent ita facere. Secus dicit in vna ciuitate, vel pluribus, quia non eſt ita iuſtus error in vna ciuitate, ſicut in vna prouincia. Itẽ non eminet tantũ ſcandalum ſecundùm Hoſtien. Et concludunt Innoc. & Hoſtien. quod eccleſia Roma. debet quantum poteſt, ſine tamen violatione fidei, tolerare ritus & cõſuetudines aliarum prouinciarum, vt Grecorum, & aliorum Chriſtianorum, vt facilius redeant ad fidem integrã. Et iſtis rationibus Papa ſuſtinet Græcos ſacerdotes ĩ mundo, vt in ca. cũ olim, de cle. coniug. & in ca. Nicena. 31. diſt. Item Iudæos, & paganos contrahentes in ſecũdo gradu, vt in cap. gaudemus de diuor. Et ſic bene & ſingulariter no. quod conſtitutio Papæ non extenditur ad alios habentes conſuetudinem contrariã, ꝓ hoc vide bonam gl. in c. 1. in fi. 11 di. Hæc Pa. in d. c. 1. eo. ti. Et gl. in d. c. a quodam, dicit, Quod tamen non deberet fieri &c. ad iſtum. §. addo Tho. in 4. di. 3. dicentem quod in nomine Chriſti intelligitur tota trinitas. Implicitè tñ, & remotè, ſecundũ Bona. ibid. in q. circa literam, & ſic non intelligitur mutata forma quantum ad intellectum, ſed ſolùm quantum ad vocem. Nec tamen potuiſſẽt hoc apoſtoli niſi familiari conſilio ſpirit⁹ ſancti. Et fuit rõ, vt nomẽ Xp̃i amabile redderetur. Et Panormita. vbi ſupra quæſtione. fin.

f Iterũ baptiz.] Hęc ẽ ſnĩa Sco. ĩ 4. di. 3. q. 2. ar. 3. ĩ fi.

g Ibidem] Et illa iura hic allegata exponit gl. Trinitatis, ſ. explicitę. i. in nomine patris, & filij, & ſpũs ſancti. &c. & idem tenet Tho. in 4. diſtinc. 3. Et facit tex. in l. quæ extrinſecus, cum ibi. nota. de ver oblig.

11 Quid ſi nõ dicatur copulatiua, &? Reſp. Inn. in d. c. 1. ꝙ valeret, ſi poneretur loco eius, que: q̃a nulla eſt differentia inter has copulatiuas, &, que: aliàs non valeret.

12 Sed quero, vtrum ſit de neceſsitate, quòd proferat in Latino? Reſ. Aureol⁹ vbi ſupra, ꝙ ſic à Latino, q̃ ſcit literas. ab eo verò, qui Latinus eſt, ſed literas neſcit, proferantur in vulgari, ᵃ a Greco ĩ Greco ſermone. Et licèt Græcus, ſi proferat in Latino, & Latinus ĩ Greco, aut in vulgari ſit baptiſmus, tamen peccat. tu autẽ dic, ꝙ debet proferre in ea lingua, in qua melius põt proferre vel literali, vel vulgari.

13 Vtrum requiratur continuatio ĩ prolatione dictæ formæ? Reſp. Au. vbi ſupra ꝙ ſic, non interponẽdo hiſtoriã. Et credo, ᵇ ꝙ ſi notabilis eſſet diſcõtinuatio, nihil fieret, ſecus ĩ modica diſcontinuatione, puta tuſsis vel ſilentij, & hmõi, q̃ intẽtionẽ non diſcontinuent.

14 Vtrũ poſsit fieri trãſpoſitio in dictis verbis? Reſp. Au. vbi ſupra ꝙ non. & peccat grauiter trãſponendo, licèt baptizatus ſit. niſi trãſpoſitio mutet ſenſum, vt dicẽdo, Ego te ᶜ patris & filij baptizo in noĩe ſpiritu ſãcti. vel niſi intẽdat ĩducere errorẽ, q̃a nõ baptizaret.

15 Quid ſi proferatur corruptè ᵈ præfata verba? Reſ. Au. vbi ſupra, ꝙ ſi fit ex impotẽtia, non eſt peccatum. Ex ioco eſt peccatum graue: tamẽ baptiſmus eſt. Ex mala verò intentione eſt peccatũ grauisſimũ, & non erit baptizatus. ꝙ ſit baptizatus in duob. primis caſibus, patet in d. c. retulerũt, de cõ. di. 4. vbi ille dicebat, Ego te baptizo in noĩe patria, & filia, & ſpiritua ſancta. Ratio ſecundũ gl. ibidẽ q̃a error ſyllabæ nõ nocet; vt ff. de ma. te, l. q. habebat ᵉ ſeruũ, maximè in fine dictionis. Secus eſſet in principio vel medio. vnde tene ꝙ quando aliqua diminutio, vel corruptio interuenit in forma præfatę prolationis non ex malitia, ꝙ ſi moritur ſtatim, credẽdum ẽ, ꝙ deus ſuppleat, & talis ſepeliendus eſt in cœmeterio. Si verò ſuperuixerit reiterandũ eſt ſub conditione niſi in caſu q̃ñ certum eſt, ꝙ non mutat aliquid de eſſentia præfatę formę, ſicut eſt error ſillabæ ſolùm, maximè in fin.

16 Vtrũ ſit neceſſaria expresſio vocalis? Reſp. S. Bona. in 4. di. 3. ar. 1. q. 2. ꝙ ſic vnde ſine verbo vocali ᶠ nullius eſt efficaciæ. facit. c. detrahe, 1. q. 1.

17 Vtrùm ſit neceſſe, ꝙ ꝓferantur cũ fide? Reſp. ſanctus ᵍ Bo. vbi ſ. ar. 2. q. 2. ꝙ non, quia baptiſmus nõ eſt ſacramentũ ſingularis perſonæ. Ideò fides perſonę nihil ꝓdeſt, nec obeſt; ſed eſt ſacr̃m eccleſię Chriſti. vñ q̃cquid ſit de fide cordis ꝑſonę baptizãtis iudicãdum eſt ſm̃ expresſionem oris.

18 Vtrũ Græcus, qui dicit Baptizetur, Pe. in noĩe patris, & filij, & ſpirit⁹ ſãcti, ritè baptizet? Rñ. cõis opinio Theologorum in 4. diſtin. 3. eſt ꝙ ſic, quia in forma baptiſmi requiritur primo de neceſsitate vnũ pertinens ad ſanctificationem elementi, quod eſt inuocatio Trinitatis. Aliud pertinens ad determinationem intentionis miniſtri, ſcilicet expresſio actus baptizãdi. & circa iſtud concurrũt duo ſcilicet expresſio ipſi⁹ actus, & perſonæ, in quam tranſit actus. Et iſta ſunt de neceſsitate baptiſmi. ſed modus exprimendi eſt ex inſtitutiõe eccleſiæ. & ideò peccaret mortaliter Latin⁹ ſic baptizans, ſed non Græcus. ᵃ Securius credo, ꝙ iterũ baptizetur ꝑp dubium, quia alij contradicunt.

16 Vtrum aliquid addens ad prædictam formam baptizet? vt ſi dico, Ego Petr⁹ ſacerdos baptizo te, in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, amen, & ſancti Io. Baptiſtæ &c. Reſ. Inn. in c. 1. de bap. ꝙ ſi tale auditũ intendat eſſe de ſubſtantia formæ, ita, ꝙ non valeret, quaſi volens nouum ritum adducere, non eſſet baptizatus. Si autem crederet nõ eſſe de ſubſtãtia formæ, ſed ex ſimplicitate, aut ex deuotione, aut etiã ex malitia, etiam ſi diceret, in nomine diaboli, aut hæreticorum ego te baptizo in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, amen, dummõ hoc non credat eſſe de forma, & baptizare intendat, erit baptizatus, aut dũmodo talis additio non diſtrahat intellectum ᵇ formę, ſeu corrũpat, vt pura ſi dicatur, In nomine patris maioris, filij minoris, &c. ſecundùm doctor. in 4. di. tertiã, Ar. ſecun. quæſtione tertia primæ partis, quia non eſſet baptizatus. ᶜ

BAPTISMVS 3. quò ad ᵈ materiã, quæ eſt debita materia baptiſmi? Reſpon. Auguſt. vbi ſupra, quòd eſt aqua ſimplex naturalis potens abluere. Ex quo patet primò, quòd in nullo alio liquore poteſt fieri baptiſmus niſi in aqua, extra de bapt. c. non vt apponeres. ᵉ

1 Secundò requiritur, ꝙ pura. vnde nec in brodio,

Nam ſi dico promittis mihi dare 10. Arma virũque cano, &c. valet ſtipul. &c.
a Vulgari] Et hoc verius, & adde gl. in d. capit. multi, de conſe. di. 4. & ratio eſt. quia idem effectus, licèt voces non ſint eadem, nam & apoſtoli varijs linguis loquebantur, Act. 1. & Sco. in 4. di. 3. dicit, ꝙ fortè non licet baptizanti ex officio vti verbis cuiuſlibet linguæ, ſicut nec in confectione euchariſtiæ, quia eccleſia ordinauit, ꝙ officia eccleſiaſtica dicantur in Latino ſermone quando quidem diſtincti⁹ ſcribi, & proferri põt.
b Et credo] Th. in 4. diſt. 3. Idem tenet.
c Ego te] Adde Tho. vbi ſupra: Et ſubdit, quòd ſi diceret ego in nomine patris, & filij, & ſpirit⁹ ſãcti baptizo te, eſſet baptiſmus, quia iſta trãſpoſitio ſenſum nõ mutat, Licèt alij dicant, ꝙ qualitercunque tranſmutentur verba ſeu tranſponantur, quòd ſit baptiſmus, ex quo nõ mutatur ſenſus, niſi fiat cum malitia, ſed hoc caſu ſecũdũ ſupplemẽtũ, baptiſmus primo §. 7. deberet rebaptizari ſub conditiõe &c. & ad iſtos §. præcedẽtes adde Sco. & ſanc. Bona. in 4. diſt. 3. per omnia idem tenere.
d Corruptè] Scot. Bona. & Thomas in diſt. 3. quarti per omnia idem tenent.
e L. qui habebat] Ille nãq; habebat ſeruum nomine cratiſtũ & dixit Cratinum, & legauit ei libertatẽ. Nã liber erit, & ſubdit, Reſpond. nihil obeſſe, ꝙ in ſyllaba erraſſet. Et dicit Sco. vbi ſupra quòd ſi ſubtrahatur aliqua ſyllaba per ſyncopam, non propter hoc deſtruitur forma. Nõ enim voluit De⁹ omnino determinare hominem ad verba in ſacramentis vltra illum modum, quo verba ſufficiunt ad exprimendũ cõceptum. Sed cũ ſyncopa bene intelligit audiens conceptum loquentis, nec videt peccare mortaliter, qui ſyncopam nõ vitat ex infirmitate, ſecus, ſi ex contemptu, quanquã propter reuerentiam ſacramenti deberent omnia clarè exprimi, &c.
f Verbo vocali] Rõ eſt, quia De⁹ cõtulit vim verbo. vnde ſine verbo nulli⁹ eſt efficacię & ratio eſt perfecta. ſ. fidei profesſio, vt ſit in facto & verbo. Et etiam perfecta ſignatio q̃a ꝑ peracta ẽ regeneratio ꝑ verbũ incarnatũ, quod optimè ſignatur per verbũ voce inductum, ideò voluit, & inſtituit quòd ibi eſſet verbum vocale.
g San. Bona.] Loquitur de fide Trinitatis, quia & baptizans non credat, dummodò exprimat totam trinitatem, baptizatus eſt, tamen fides alicuius articuli eſt neceſſaria, ſcilicet pasſionis, a qua eſt meritum, & trinitatis, a qua eſt principium effectiuum ſecundùm San. Bonauen. vbi ſupra art. 1. queſtio. 3. & ibi allegat multas rationes, & neceſſarias, & congruentes. ſed nõ negatur quin ſit baptiſmus, ſi exprimatur forma, quia baptiſmus eſt ſacramẽtum non ſingularis hominis, ſed eccleſiæ. Et ſic efficaciam habet à fide eccleſiæ, & hoc per vnitatẽ ſponſæ & columbæ &c.
a Sed non Græcus] Sco. in 4. diſtinctio. 3. ſic loquitur de Græcis. Si quæras de forma neceſſaria miniſtro inter Gracos, dici poteſt quod quãtum ad aliqua verba non principalia in forma ſcilicet illa, in quibus exprimitur ſuſcipiens, & actus ſiue miniſter eccleſia Græca quandoq; nõ voluit formam iſtam ſeruare, cuius cauſam tangit apoſtolus 1. Corinth. 1. di. Hoc autem dico quod vnuſquiſque veſtrum dicit. Ego quidem ſum Pauli &c. Gloriabantur enim de miniſtris baptizantibus, quaſi eis aſcriberetur baptiſm⁹, & redarguit eos, & iſtã eorum contentionẽ. di. Diuiſus eſt Chriſtus, & ꝑp hoc ortũ eſt inter eos ſchiſma. Et vt ſchiſma hoc tolleretur, ordinatum fuit inter eos, nè miniſter exprimeretur in propria perſona, nec actus in modo indicatiuo, ſed optatiuo, quia tunc miniſter non ſignatur eſſe actor baptiſmi, ſed tm̃ miniſter deſiderãs, & orans effectũ baptiſmi conferendum a Deo. Et ſuſcipiens ẽt non exprimeretur in ſecunda perſona, ſed in 3. quaſi non præciſè reciperet, quod recipit ab aliquo ſermone ſibi dirigente, veruntamen melius potuiſſet ſuſcipiens, ſi fuiſſet expreſſius, quàm per hoc verbum ſeruus Chriſti. ſ. nomine proprio. Nõ enim iam ſeruus Chriſti baptizatur loquendo de ſeruitio ſpirituali, quo Chriſtianus eſt ſeruus Chriſti. Patet ergo, quòd rationabiliter fuit inſtituta, & dum tolerata fuit ab eccleſia, licita fuit eis, ſed ceſſante iam cauſa debuiſſet eis ſuffeciſſe forma communis. Si ergo Romana eccleſia eis prohibuit formam, certè peccarent eam ſeruando. Si verò eccleſia eis ꝑmittit eandem, miniſter Grecus tenetur eam ſeruare, ſi ordinatum fuiſſet inter eos, & conſequẽter videretur, ꝙ baptiſmus eorũ eſſet verus. hæc ex Scot.
b Non diſtrahat intellectum] Idẽ Thom. in 4 diſt. 3. & vide poſtillam 1. §. 8. ſupra.
c Baptizatus] Sco. & S. Th. idẽ tenent eo. diſt. 4.
d Quòd aqua ſit in baptiſmo neceſſaria, Concil. Trid. ſeſſ. 7. in canon. 2. de baptiſ. catechiſ. eod. tit. cap. quud autem cum ſeq. P. V.
e Non vt apponeres] Ibi habetur illud Io. 3. niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpirituſancto. Et Mar. vlti. euntes ĩ vniuerſum mundum, &c. Duo ergo ſunt neceſſaria, ſcilicet verbum, & elementum, & ſic not. quod vbi plura requiruntur ad ſubſtãtiam actus, defectus vnius facit totum deficere. Concor. l. ſi vnus, C. de teſtam. tamen aqua, & verbũ parum prodeſſet, niſi ſpiritus ſanctus baptizaret interius, de conſecra. diſtinction. quarta, per aquam. Vnde in baptizato eſt duplex filiatio. vna interius reſpectu Dei. Et ideò omnes Chriſtiani dicuntur filij Dei, Rom. octauo, & Galat. quarto. Et inter ſe ſunt fratres ſpirituales, quia habent vnum, & eundem patrem ſpiritualem in iſta ſecunda natiuitate. facit quod notatur, in capitulo, ad menſam, vndecima, quæſtione tertia. Alia exterius reſpectu baptizantis. Adde pro conuenientia materiæ baptiſmi, ſcilicet quod in aqua munda, & quia ſacramentum baptiſmi eſt maximè efficax, & maximè neceſſarium inter alia ſacramenta efficax

vel in aqua mixta butyro vel pinguedine pt fieri baptiſmus, quando ſcilicet permixtum ſoluit ſpeciem aquæ, ſicut ſi parum aquæ multum vinum miſceatur aliàs poteſt. Idem Thom. in 4. diſt. 3.

2 Sed nũquid ſalſedo impediat? R̃n. qui ſupra ꝙ nõ, quia nõ aufert ſpeciẽ aquæ imò ponitur in ſphera aquæ. Idẽ Thom. vbi ſupra. Aqua verò reliquata ſale non videt̃ materia debita [a] niſi per euaporationem & exalationem reduceretur ad dulcedinem.

3 Sed nunquid quælibet admixtio aquę facta impediat? Reſ. Ri. in 4. diſt. 3. ar. 3. q. 3. ꝙ aquæ mixtio pt dupliciter fieri. Vno mõ verè & propriè, qñ ex mixtibilibus cõſtituitur aliquod vnũ per eſſentiam, & ſic impedit, quia non eſt aqua in actu, ſed in potentia. Alio modo impropriè ſecundũ quandam apparentiam, ſecundũ quam miſcentur illa, quorum minimè partes ſecundũ ſenſum ſunt iuxta ſe inuicẽ poſitę, & actualiter alteraræ ſaluis eorum eſſentijs, quæ dicitur ꝑpriè confuſio, & ſic non impedit, quin poſſit fieri baptiſmus, qa manet ſpecies aquæ. Et ideo quauis aqua maris ſit alterata ꝑp admixtionem groſſorũ vapo porũ terreſtriũ aduſtorũ, quæ permixtio ſecundùm philoſophũ .2. meteo. eſt cã ſalſedinis mari, & aqua lixiuij propter ſui collationẽ ꝑ cineres. & alię aquæ, propter earum tranſitum per venas ſulphureas, tamen quia in eis manet ſalua ſpecies aquæ, põt fieri baptiſmus. Dic ergo, ꝙ ad cognoſcendum aquam debitam ſacramento illi attẽdi dẽt Primò origo, & ſic ſaliua, vrina, aqua roſea, [b] & huiuſmodi non ſunt materia debita. Secundò ad ſpeciem aquę, ſcilicet vt ſit liquida, & tertiò vt ſapor alicuiꝰ liquoris alteriꝰ non tollat virtutẽ; nam alij ſapores rerum non liquidarum non immutant ſpeciẽ aquę, quæ manet liquida, ſed bene ſapores rerum liquidarum, vtputa vini, & hmõi. vnde quando plus habet de ſapore vini, & huiuſmodi, q̃ aquę, nõ poteſt de ea baptizari.

quidem, quia in eo imprimitur character, qui diſponit animam ad ſuſceptionem luminis gratię, vt tranſparentia vitrum ad ſuſceptionem luminis corporalis, ſed datur etiam gratia mundificans animã. datur etiam illi gratiæ actus remittendi ardorem concupiſcentiæ. Sed quia hæc oportuit dari in eo ſigno, quod ſua proprietate multiplici hæc omnia deſignaret, tale autẽ eſt, aqua, quia tranſparet, & eſt præuia lumine, & iõ characterem ſignat, & iterum abluit & mũdat inter omnes liquores, & ideo ſignat gratiam mundantẽ Item infrigidat, & iõ ſignat remisſionem ardoris cõcupiſcẽtię. Conueniebat ergo maximè aqua baptiſmatis ſacramento ob efficaciam. Similiter etiã propter neceſſitatem. Quia enim ſacramentum eſt, a quo nemo abſoluitur, & in quo omnes communicant, neceſſe fuit inſtitui in liquore, qui eſt communis apud omnes & in quo abundant pauperes & diuites, talis autem liquor eſt aqua. &c. ergo &c. Hæc S. Bon. in 4. diſt. 3. ar. 1. & quæſt. 1. 2. partis. Addit Scot. ibidem. Quia enim aqua eſt frigida, fluida, lucida, neceſſaria, & communis. & hæ omnes proprietates conueniunt illi humori, in quo debet fieri baptiſmus, qui eſt ad reprimendũm æſtum concupiſcentiæ, ad flectendum rigorem inobedientiæ, ad illuſtrandum claritatem fidei, ad introducendum in viam ſalutis, & hoc eſt cõmune omnibus ſicut lex iſta, cuius hoc ſacramẽtum eſt incitatiuum communis eſt omnibus ad ſalutem. hæc primò.

a Materia debita] materia propriè accipiendo, ſic illud, in quo eſt forma rei, eſt totum illud, quod eſt ibi ſenſibile, in quo fundatur relatio ſigni, quod eſt formale in baptiſmo. Sed ſicut in illo toto ſenſibili aliquid eſt principalius, vt vltimatè determinans, & ideo dicitur format: ita eſt aliquid minus principale, vel determinabile: & illud dicitur materia. Sed tale poteſt intelligi vel proximum ad ſignãdum, vel remotum, proximum eſt ipſa ablutio viſibilis. Ipſa enim cum verbis tanquam proximũ ſignum ſignat effectum baptiſmi. Et ideo non vrget illa dubitatio de ca. de tralie. 1. q. 1. nè fortè aſinꝰ bibat ſacramentum, q̃ verè eſt dubitatio aſinina, qa illa ablutio non durat niſi in fieri, quantumcunque aqua poſſet bibi, vel huc vel illuc transfundi ipſa ablutio nõ. Et intelligit ablutio hic, nõ tantùm, ſicut aqua dicit̃ lauare corpus, ſed ſicut homo dicitur lauare corpus cum aqua quaſi propriè actiuè. Nam ſolus contactus ab aqua, quæ eſt quaſi ablutio formalis, non eſt inſtituta tanquã ſignum, vel pars ſigni, ſed ipſa lotio effectiuè facta ab aliquo abluente. Nec oportet, ꝙ ſit ibi ablutio, vt diſtinguitur contra lotionẽ, & includit amotionem ſordium a corpore per cõtactum aquæ. Sed ſufficit lotio in communi dicta corporis ab aqua, alio hoc agente Quod nihil aliud eſt, niſi quòd oportet iſtum contactum corporis ab aqua fieri ab alio cauſante contactum iſtum. Et iſto modo intelligendo ablutionem, & lotionem, lotio eſt materia proxima quaſi per ſe fundamentum, vel pars fundamenti iſtius ſignificationis. Aqua autem eſt materia remota, quæ applicatur corpori in iſtius lotione. & huiuſmodi probatio non eſt alia, niſi quia ſic inſtitutum eſt, vt patet Matt. 3. Et Ioan. 3. hæc Sco. vbi ſupra. Adde 6. modos. in 4. diſt. 3.

b Aqua roſea] Adde text. & ibi Pa. in c. Non vt appones, eod. titu.

Non

4 Tertiò requiritur, quòd poſſit lauare, quia aqua in linteo, vel in lana non eſt apta lauare, niſi exprimatur extra. Similiter nec glacies, vel nix, vel grando, niſi diſſoluatur, nec lutum.

5 Quartò ꝙ ſit materialis, nõ artificialis. [a] Et ideò aqua roſea, vel ardens non valet, ſimiliter nec aqua ſupnatãs cruori, quæ dr̃ flegma, nec aqua, quã faciũt alchimiſtæ. [b] Aqua tñ, quæ exiuit de latere, Chriſti, [c] fuiſſet materia debita, qa vera aqua fuit.

6 Vtrũ vrina poſſit eẽ materia debita? R̃n. Ric. vbi s̃. ꝙ nõ nec ceruiſia d̃bito mõ cocta, nec ſaliua, qa ĩ eis nõ manet ſalua ſpecies aquæ.

7 Vtrũ ĩ aqua paludoſa [d] poſſit fieri? Reſ. vbi s̃. ꝙ ſic. quia ibi ẽ ſpecies aquæ. Intellige, niſi eſſet ita condẽſa, ſicut eſt aqua in glacie.

BAPTISMVS 4. quò ad modũ, qs modus eſt tenendus in baptizãdo? Reſ. Pe. Au. ꝙ primò debet ablui ab eo, qui baptizat, nõ fricari, vel tingi, vel ſubmergi. Ex quo patet, ꝙ ꝓijciens puerũ in puteum nõ habens funẽ, nõ baptizat [f] ſm Sco. in 4. di. 5. in fi.

1 Quid de illo, q deponit in caniſtro ꝑ chordã, cũ nõ põt manu ad aquã attingere, intingẽs eũ & extrahẽs? Reſ. Ric. vbi s̃. diſt. 4. q. vlt. quòd ſic eſt baptizatus. [g]

2 Secundò debet immergi, vt appareat mortuus cũ Chriſto. vtrũ autem totum corpus ſit abluẽdum? Reſ. Ri. vbi s̃. ꝙ principaliter caput, ſeu facies, quia in ea vigent ſenſus, poſtea pectꝰ q eſt ſedes cordis. Tenetur tñ cõius, ꝙ qualitercũque contingatur, eſt baptizatus & quod ſufficit aſperſio q̃tumcũque modica in [h] caſu neceſſitatis.

3 Tertiò debet talis immerſio eſſe trina, vbi eſt cõſuetudo, aliàs non, quia eſt de neceſſitate ſacramenti, ſed ſufficit vna, [i] de conſ. diſt. 4. de trina.

4 Vtrũ requiratur ſimultas in prolatione verborũ, & ablutione? Reſ. Land. in 4. di. 6. q. 2. ꝙ ſic, quanta requiritur in actib. humanis, ſ. quantum põt nõ pũctualis. q̃ eſſe vix poſſet, vñ ſm Sco. & Ri. in 4. di. 3. ſufficit quod prolatio verborũ incipiatur ante, quàm ablutio terminet̃, vel ecõuerſo.

5 Vtrum requiratur, ꝙ aqua, qua quis baptizat̃, ſit ſanctificata a p̃sbytero primò ꝑ orõnẽ? Reſ. ſm S. Bo. in 4. di. 3. ꝙ non de neceſſitate, ſed de cõgruo. Ita tñ, ꝙ niſi neceſſitas hoc requireret, peccaret mortaliter ſacerdos baptizãs in aqua nõ ſanctificata eo mõ, quo dictum eſt, ſ. per orationẽ ſacerdotis.

6 Quid ſi omittãt̃ aliæ ſolẽnitates? Reſ. do. ĩ c. 1. d̃ ba. debẽt ſuppleri, licèt nõ ſint neceſſariæ. aduerte, ꝙ bap. debet fieri cũ chriſmate illiꝰ anni, aliter puniẽ ſacerdos, ſi ꝯfecerit niſi ĩ neceſſitate, de cõ. di. 4. c. ſi qs de alio, De qua infra, oleum.

7 Vtrum adultus baptizãdus poſſit conſtituere procuratorẽ ad rñdendum ꝓ eo, vt ſit in paruulis? R̃n. ꝙ non, tex. eſt in ca. cum pro paruulis, de con. di. 4.

a Non artificialis] Rõ concordat, quia aquæ, quę dñr artificiales, ſunt corpora quędã mixta, & non dñr aquæ niſi ęquiuocè. vide Sco. vbi s̃. latè proſequentẽ.

b Quam faciũt alchimiſtæ] Et hoc, quia dicit philoſophus. 4. meta. Sciant artifices alchimiæ ſpecies per artẽ permutari non poſſe.

c De latere Chriſti] Hoc tenet In nõ. ꝙ ſcilicet fuit vera aqua tũ ꝑp illud Ioann. 19. Et qui vidit, teſtimoniũ perhibuit, &c. Et vbi dixit, & cõtinuò exiuit ſanguis, & aqua. Vnde non dixit phlegma &c. Et ibi Ni. de Ly. dicit, ꝙ aqua illa fuit miraculosè formata ad oſtendendum, ꝙ Chriſtus habuit verum corpꝰ ex quatuor elementis, contra illos, dixerunt Chriſtum habere corpus cœleſte, nec fuit phlegma, vt habet̃ ĩ c. in quadã, de cele. miſſ. in §. per hoc aũt.

d Paludoſa] Tñ requiritur aqua munda, & pura propter reuerentiam ſacramenti ſm Tho. in 4. di. 5. nihilominus põt fieri baptiſmus in aqua immunda tpe neceſſitatis, &c.

e Catech. eod. c. hactenus. P. V.

f Nõ baptizat] Pa. in c. debitũ, d̃ baptiſmo, ponit fuiſſe de facto hũc caſum in deferẽte puerũ ad eccleſiã pro baptiſmo, qui oſtẽdebat oĩa ſigna mortis. tũc deferens non habẽs aquã ſecũ proiecit illũ in puteũ di. ego baptizo te in noĩe patris &c. quæritur, an talis puer ſit baptizatus? concludic ipſe vbi s̃. ꝙ ſi puer ſuper vixit, quandiu baptiſmus fuit cõpletus, ꝙ ſatis dicatur baptizatꝰ refert Roſe. Baptiſ. 4. in §. 1. ĩ fi.

g Baptizatus] opi. Ricar. eſt vera, qa hoc modo non imminet periculum mortis, vt in caſu præcedenti.

h Modica] Adde S. Bona. & S. Tho. in 4. diſt. 3. text. & glo. in l. 3. in prin. in ver. quamlibet, ff. de acqui. poſſ. Et facit, qa baptiſmꝰ ſit reſpectu aĩæ, q̃ eſt tota in toto &c. Bart. ĩ l. ſtipulationes nõ diuidunt. 3. expo. de de ver. obl. Et in l. ſi cui, de ſerui. vide tex. ĩ c. vulgaris, d̃ pę. di. 1. & Bart. idẽ tenet ĩ l. qd̃ certatũ, C. d̃ poſth. hr̃di. inſti. Et vide Arch. in c. nouiſſimè, de conſe. di. 5. & doc in c. debitũ, de baptiſ. Et infra baptiſ. 6. §. 3.

i Sufficit vna] Nã ſicut ꝑ trinã immerſionem ſignat̃ San. trinitas, & ſic diſ. pſonarũ, ita ꝑ vnã ſignat̃ vnitas eſſẽtiæ. Adde Sco. in 4. di. 3. q. 3. ar. 2. in fi. lĩt idẽ tenet S. Bona. ibidem.

8 Quid faciẽdũ de eo, q̃ dubitat nõ fuiſſe baptizat⁹? Rñ. ꝙ ſi dubiũ eſt iuris, vt puta, qa doctores diuerſa opinant; vel ſi dubiũ eſt facti ꝓbabile, vtputa qa inuenit puer ꝓiectus, nec apparet ꝙ fuerit baptizat⁹, tunc baptizandus eſt iſto modo, Si tu nõ es baptizatus, ego te baptizo In nomine patr. &c. Ex alio autẽ dubio non debet quis rebaptizari. Idẽ Sco. in 3. diſtinct. 3.

9 Qñ dẽt [a] quis baptizari? Rñ. ꝙ aut ſunt paruuli, & ſic dico ꝙ ſtatim tũ pp periculũ mortis, vt dicit gl. de conſe. di. 4. venerabilis, tũ ẽt qa dæmones non tm̃ pñt ſuper eos ſm̃ Dio. c. vlt. cęleſtis hierarchiæ. Vñ nõ excuſo a pctõ illos, qui tm̃ differũt paruulorũ baptiſmũ. Nec credo, euadant peccatũ mortale illi, q̃ tales pueros baptizant in domo, nõ ſeruata debita ſolennitate, qñ nulla ſubeſt neceſſitas, ſed ſolũ faciũt pp expectationẽ cõpatrũ, aut pp maiorẽ põpã poſtea fiendã. Et licèt poſtea deferant ad eccleſiã, & ſuppleant omiſſas ſolẽnitates, non tñ ſuſcipiẽtes efficiuntur patrini, [b] qa nõ tenẽt ad baptiſmũ, ẽt ſi iterũ baptizarẽtur, cũ ſemel ſint verè baptizati. Si verò ſunt adulti, ſic ſi non imminet periculũ mortis, per 8. menſes catechizati inter cathecumenos debẽt teneri, & inſtrui in fide, vel tpe arbitrario. Et ſic intellige. c. Iudęi, cum ſeq. de conſ. di. 4. Si vero imminet periculũ mortis, ſtatim ſunt baptizandi fide eis expoſita, de conſe. di. 4. ne, quod abſit. Et tempus propriũ talium adultorũ qui non ſunt in periculo mortis, eſt paſcha, & pentecoſtes, de conſ. diſt. 4. c. de cathecumenis, & d. c. venerabilis.

BAPTISMVS V. quoad [c] miniſtrũ. Quis eſt miniſter baptiſmi? Rñ. Aur. vbi ſupra di. 5. q. 1. quod eſt viator quilibet vnus perſonaliter diſtinctus, potens contingere, & verba proferre, intendens in habitu facere, quod facit eccleſia, vel de quo præſumitur, quod intendat. Et ſex dicit. Primo ꝙ ſit viator, quia nec Angelus, vel ſanctus eſt miniſter baptiſmi, ſi tñ baptizaret, nõ eſſet rebaptizandus, [d] quia crederetur, ꝙ deus diſpenſauerit, dummodo eſſet certus, ꝙ eſſet Angelus, vel ſanctus paradiſi.

1 Secundo dicit, Quilibet. ſ. tã fidelis, q̃[e] infidelis, hæreticus, excõicatus, & hmõi, ſiue vir, ſiue mulier, vel laicus bon⁹, vel malus; tñ non dẽt baptizare niſi ſacerdos, & q̃ non ſit præciſus niſi in caſu neceſſitatis, de conſec. diſt. 4. c. in neceſſitate, cũ multis. c. 30. q. 3. ſuper quibus. Aliter peccaret mortaliter, art. 1. de cle. non or. Aduerte, ꝙ nec pñte presbytero clericus ſimplex, nec pñte clerico laicus, nec pñte viro mulier dẽt baptizare: de conſe. diſt. 4. c. mulier, & c. Romanus, & 30. q. 3. c. ſuper quibus. Vñ non ſacerdos baptizans ſine neceſſitate efficitur irregularis c. 1. de cleri. non ordi. min. In neceſſitate verò ſolùm poteſt quilibet, ſed tenetur baptizare; aliter peccaret mortaliter, ar. c. quicunque, de conſec. diſt. 4. Et ideo bonum eſſet, ꝙ quilibet addiſceret formam baptiſmi.

2 Tertio dicit, vnus, quia non plures, vnde ſi plures dicerẽt, Nos baptizamus, non verè baptizarentur. Ric. vero in 4. diſt. 3. dicit, ꝙ tenet baptiſmus. Sed primum tutius, vt ſupra dictum eſt. Si vero quilibet eorũ diceret, Ego te baptizo, &c. tunc bene eſſet baptiſmus.

3 Quarto dicit, Perſonaliter diſtinctus, quia nullus ſe ipſum [f] poteſt baptizare. c. debitum, de baptiſmo.

4 Quinto dicit, Potẽs contingere. Ex quo patet, ꝙ in vtero nullus poteſt baptizari, quia natiuitas ſecunda præſupponit primam, de quo dic, vt infra, baptiſmus. 6. §. primo, ſecundo, & tertio.

5 Vtrum non habens manus poſſit baptizare? Rñ. Aureo. vbi ſupra, ꝙ non.

[a] De hoc Conc. Trid. ſeſſ. 5. ca. 1. & ſeſ. 7. can. pen. & antep. de bap. Catech. eod. c. cũ cæterarum. P. V.

[b] Patrini] Quia non baptizat denouo; ſecus, ſi catechizaret, cum per Catechiſmũ ꝯhatur cõpaternitas, ſm̃ do. ĩ 4. diſ. 4. Et vide. j. Matrim. 3. impedimento. 2. § fi.

[c] Catec. eo. c. iã verò. P. V. Cõc. Tri. ſeſ. 7. 1. cãn. d ba. P. V.

[d] Nõ eſſet rebaptizãdus] Vide Arch. in c. ꝓpriè, de conſ. di. 4. qui dicit, quòd diabolo non cõpetit vllo mõ baptizare. Et idem Scot. in 4. diſt. 6. ſubdens, ꝙ ſi cõſtaret, ꝙ deus ſic vellet, eſſet baptiſmus &c. qđ tamen in dubio nõ eſt credẽdũ, pp eius malã voluntatem, q. a. ſ. ſemper omitteret neceſſaria.

[e] Tã fidelis, q̃.] Nõ ponitur in c. Romanus, de conſec. diſt. 4. qa nõ hominẽ, qui baptizat, iudicat Ro. Pontifex ſed ſpiritum dei ſubminiſtrarẽ gratiam Dei, licèt paganus ſit, qui baptizat. Et ſic tollitur argumẽtum, nemo dat, quod nõ habet, quia ipſe habet aliena autoritate, vt dicimus, ꝙ creditor trãsfert dominium rei ſibi obligatę; poſt bieñiũ, quod tñ nõ hẽt, ſ. dñium, ſed hoc fit autoritate iuris, &c.

[f] Seipſum]

6 Sextò dicit, Potens verba proferre, qa mutus non poteſt baptizare, vñ quamuis non habens manus diceret verba, & mutus habens manus ablueret, non eſſet baptizat⁹. Pe. de Pal. tenet, ꝙ eſſet baptizatus, ſed primum verius, vt ſupra. baptiſmus. 2. §. 4.

7 Septimò ſubiungit, ꝙ intẽdat, vel ſaltẽ appareat, ꝙ intendat baptizare, non lauare tm̃, vnde ſm̃ Inno. in c. 1. de baptiſmo, non eſt neceſſe quò ad effectũ baptiſmi, ꝙ ſciat, quid ſit baptiſmus: ſ. ꝙ ĩfundatur gratia, vel ꝙ ſit ſacramentum nec etiam oportet, ꝙ credat hoc ipſum, imò ſi cõtrarium credit & reputat truffam, & deceptionẽ, baptiſmus tamẽ habet effectum ſuum; non requiritur tamẽ ꝙ baptizans ſciat, quid ſit eccleſia, nec ꝙ gerat in mẽte facere, ꝙ facit eccleſia, imò ſi contrarium gereret in mente, id eſt non facere quod facit eccleſia, ſed tñ facit, quia formam ſeruat, nihilomin⁹ baptizatur, dũmodò baptizare intendat. vnde, ſi quis in neceſſitate vadat ad infidelẽ, & dicat ei. Baptiza me, docendo ei formam, Si ille baptizat eũ ſm̃ intentionem petẽtis intendens facere, quod alij baptizantes faciũt, eſſet baptiſmus. Secus, ſi intẽderet ſolũ lauare. Lãdul. ñ in. 4. di. 5. q. 1. dicit, ꝙ ſi non intẽdit facere, qđ facit eccleſia, quòd non eſt baptiſm⁹. Sed opi. Inno. mihi placet, quanuis iſta ſit magis tuta, qa ſicut furioſus & amẽs, qa nihil intẽdere poſſunt, nõ baptizant, ſic vr̃, ꝙ intẽtio baptizandi requiratur ſaltẽ. Et hoc põt dici intendere, qđ intẽdit [a] eccleſia. Et ſic intellexit Landul.

8 Vtrũ requiratur [b] intẽtio actualis in baptizante? Reſ. Landul. in 4. di. 6. q. 3. ꝙ non de neceſſitate, nec ſufficit habitualis præcisè, quæ licèt poſſit exire in actũ tñ nunquã exit. Virtualiter aũt ſemper [c] eſt neceſſaria. Dicitur aũt virtualis, qñ quis habuit actualẽ intentionẽ nudã miniſtrandi ſacramentũ, & ex illa mot⁹ eſt ad miniſtrãdum, poſito ꝙ actualiter nõ cogitet, cũ miniſtrat, virtualiter tamẽ manet ĩtẽtio prima, & hæc eſt, quæ mouet, quia voluntas per ſuũ imperium mouet potẽtias inferiores ad actus ſuos, vt pedẽ ad ambulandum, & hmõi. Cum ergo voluntas intendit aliquid exequi, mouet potentias inferiores ad exequendum. Et licèt ceſſet actualiter intentio voluntatis, manet tamen executio potentiæ actualis: exemplum, cũ in me ſit actualis intentio eũdi ad eccleſiam, impero pedes moueri, & licet ĩ medio motus ceſſet intẽtio actualis, manet tamen motio pedis. Dicit etiam Ric. in quarto, diſtinction. 6. ar. 1. quæſt. tertio, quòd ſi baptizans non ſit diligens in applicando intẽtionẽ ſuã, ſecundùm quòd decet ad ipſum actum, non excuſatur à peccato.

9 Vtrum quis debeat poti⁹ baptizari a malo ſacerdote, q̃ a bono laico? Reſp. Land. vbi ſupra diſtin. 5. q. 2. ꝙ ſic, quia bonitas miniſtrorum [d] nõ tantũ ſpectat

Ratio eſt, quia in baptiſmo dicitur quis renaſci, Io. 3. Niſi qs renatus fuerit, &c. & ibidem dicitur ipſum renaſci denuo, ſicut nullus ſeipſum generat, ſic nec ſeipſum regenerat. De ætate autem regenerantis, vel tenentis ſufficit, quod ſit pubes ſecundùm Pet. de Ancharano, licèt Pan. in cap. debitum, aliter teneat.

[a] Quod intendit] De iſtis intentionibus vide per Scot. in 4. diſti 6. ibi, circa tertium principale. Vbi dicit, ꝙ oportet miniſtrum habere intentionem circa actum, quem exercet, ratio, quia intentio requiritur in quocunque homine agẽte aliqd non fortuitè, vel exercente aliquẽ actum humanũ propriè loquendo de actib⁹ humanis, qui ſcilicet cauſantur p intellectum, & voluntatem ab homine. Ille autem, quem miniſter debet exercere, debet eſſe humanus, non caſualis, vel fortuitus, quia ſuper fortuitis nõ cadit obligatio, ipſa etiam obligatio eſt, vt homo intendat illud, ad quod obligatur. Debet etiam habere intentionem reſpectu finis non remoti, ſcilicet vt baptiſm⁹ ſit cauſa paradiſi, & gratiæ, qua mediante perducitur hõ ad deum, aut proximi, vt ſcilicet baptizãdus fiat membrum Chriſti. & hoc, quia paganus hos fines non intendit, & tamen poteſt baptizare. proximus tamen finis debet intendi, ſcilicet vt baptizatus fiat Chriſtianus. & in generali vt intendatur fieri quod ab vtroque fit Chriſtiano ĩ iſto actu.

[b] Conc. Trid. vide ſeſſ. 7. de ſacram. cano. xi. Pet. Vend.

[c] Virtualiter autem ſemper] Vt dicit Scot. de celebrante, vide infra, miſſa, §. 12. & hoc dicit Sco. in 4. diſtin. 6. de actuali etiam dicit, quod de⁹ noluit obligare nos ad impoſſibile, vel nimis difficilè, quod eſſet, ſi obligaret ad intentionem actualem. Ponit etiam exemplũ do eunte ad ſanctum Iacobum, qui multa præparat, &c. quia in ipſis præparatis durat intentio virtualis.

[d] Bonitas miniſtrorum] Semp debẽt quæri boni miniſtri, quia vt dicit Scot. in 4 diſtinction. 5. q. vlti. quod de⁹ poteſt paruulo conferre maiorem gratiam in baptiſmo ꝓpter bonitatem miniſtrantis, ſeu aſſiſtentis.

ad ſacramentū, q̄ autoritas intellige, qn̄ eſt paratus baptizare, aliàs nō, vt j. §. 12.

10 Vtrū ſacerdos exiſtens in mortali peccet mortaliter baptizādo? Reſ. ſm Ric. in 4. di. 5. quod ſic, a niſi cōfiteatur de peccato, vel niſi baptizetur in articulo neceſſitatis, quia tūc non peccat. Limito b hoc verum, quando de peccato non aduertit, neque ꝙ contritionem debeat habere.

11 Vtrū non ſacerdos baptizans in aqua ſanctificata conferat ſacramentum? Reſ. Ric. in 4. di. 5. ar. vlt. q. 1. quòd ſic, ſed peccat mortaliter niſi ī neceſſitate, qn̄ alium habere non poteſt.

12 Vtrum baptiſmus c ſit ſuſcipiendus ab hæretico, vel excōicato, pciſo, ſuſpēſo, & hmōi? Reſ. Inn. in ca. fraternitati, de cle. exc. mi. ꝙ non niſi in neceſſitate. Et voluntariè ſuſcipiens ſine neceſſitate ab hæretico aut a quocunque ab eccleſia præciſo, aut ſuſpenſo a iure vel ab homine, non recipit grām. 1. q. 1. multæ, & c. ſeq. qa facit ꝯ inſtitutionem eccleſiæ, & ſic peccat mortaliter. d In neceſſitate aūt licet. 32. di. §. verū. e Si verò non ſit pciſus ab eccleſia, q̄uis ſit ī mortali poſſet qs recipere, dummō eū non inducat ad miniſtrandū, etiā ſi aliū poſſet habere, concor. Ric. vbi ſupra.

13 Vtrum credens baptizare maſculum, & baptizat fœminam, verè cōferat ſacramentū? Reſ. ſm Hoſt. ꝙ ſi ſimpliciter baptizat, eſt baptizata, ſ. ſi intendit baptizare perſonā, cuiuſcunque ſexus ſit. Sed ſi ſolū intenderet baptizare maſculū tm̄, ſic nō confert ſacr̄m & non eſſet baptizata. f

BAPTISMVS. VI quò ad eum, qui baptizandus eſt.

1 Vtrum in vtero matris totaliter exiſtens, nec ex aliquo apparēs ab extra ſit baptizandus? Reſ. ꝙ non g c. q. in maternis, de con. di. 4.

2 Vtrum mater ſit aperiēda? Reſ. ꝙ non, ſi eſt viua, quia non ſunt faciēda mala, vt eueniant bona, ſecus, ſi iam eſt mortua. h

3 Sed nunquid, ſi apparet aliquid extra, poterit baptizari? Reſ. Aureolus vbi ſupra, ꝙ ſic ſi eſt pars principalis. Si verò appareat pes, vel manus, tenet ipſe ꝙ nō. Landul. in 4. di. 4 q. 1. tenet ꝙ ſi pes vel manus apparet ꝙ debet baptizari. tn̄ ſi natus poſtea dēt iterum baptizari iſto modo, Si tu non es baptizatus, ego te baptizo, In nomine patris, &c. Concor. Scot. ibidem. dominus Cardina. in Clem. fidei, de ſumma trini. tenet, ꝙ oportet totus ſit nat⁹, niſi neceſſitas immineat, quia in tali neceſſitate id, quod apparet, debet baptizari pp occultā i operationē ſpūs ſancti. 1. q. 1. multi, circa med. gl. ī c. ſi ad matris, de conſ. di. 4. tenet, ꝙ non poteſt baptizari p. c. q. in maternis,

a Qđ ſit] Intellige, ſi ſacerdos baptizat cū ſolēnitate, vt miniſter eccleſiæ, cui hoc cōpetit ex officio.
b Limito] Quidam impugnat noſtram ſummam. vnde tene opinionem ſummæ noſtræ. Et primò imponit ſibi falſum, dum dicit, quòd ſumma noſtra reprobat Ricar, qa hoc non dicit, ſed limitat. Et videtur ſatis rationabile, quòd quādo aduertit, quòd debeat pœnitere, & ſi non vult, quod peccat mortaliter ſacerdos, quandoquidem hoc eſſet verum etiam qn̄ non vult baptizare quia nulli dubium ꝙ quicunque cogitat peccatum ſuum mortale, vt materia deteſtanda & non vult pœnitere, quod peccat mortaliter, Vt dicit infra, verbo, contritio §. 5. & in verbo, voluntas. §. 6. Et ideo cū miniſterio loquit̄ ſumma noſtra diſ. neque ꝙ contritionem debet habere. Et hæc procedunt in ſacerdote ſaltem. Et ſic non obſtant rationes ſuæ, quia procedunt, quando non aduertit qđ teneatur habere contritionē. Si dicatur, ergo pmittit puerum mori ſine baptiſmo nè peccet mortaliter baptizando, Reſpōdeo, quòd ſi dimittet, peccabit etiam mortaliter, ex eo, quia in tali caſu non diligeret proximum. Et ſic de duob. malis maius eſſet euitandum. Nō obſtat illud, quod iſte dicebat, quòd ſit lege permittēte &c. quia non ſequitur, ꝙ debito modo, non debeat fieri id, quod lex permittit &c. Et ſi hæretico permittitur poteſtas baptizandi, hoc facit propter bonum baptizandi. Si autem hæreticus non vult facere, quod facere debet, imputandum eſſet ei.
c Conc. Triden. videas loco ſupra proximè citato, ſeſſ. 7. in cano. de baptiſ. cartec. in c. iam verò. P. V.
d Peccat mortaliter] Rō vr̄ eſſe qa tunc vſurparet officiū ſacerdotis, ex quo aliū habere pōt.
e §. verum] Ibi, non abhorreat colūba. i. bonus miniſterium malorum, reſpiciat dn̄i pſtātem, &c. Adde ca. baptiſm⁹, de con. di. 4. Et Ri. in 4. di. 5. ar. 3. q 1. Cōcor. Tho. in 4. diſt. 5. cęterique doc.
f Baptizata] Hoſtien. h. d. in ſumma de baptiſmo & facit illud, qđ dictū eſt à Scot. de cōſciētę, vt habetur infra. euchar. 1. §. 26.
g Reſp ꝙ non] Quia qui natus adhuc ſecūdùm Adā non eſt, ſm Chriſtū regenerari non pōt. Similiter ī c. Moi. 32. q. 2. Vbi dicitur, ꝙ corpore nō formato nō intelligitur ibi eſſe aīa, exēplū de domo, quia nō inducitur habitator niſi completa domo, & Adam prius fuit corpus formatū quā infuſa aīa. hæc ibi Aug.
h Mortua] qa ſcindi deberet l. poſthumus, ff. de inof. teſt.
i Propter occultā &c.] Pro hoc facit, quia ſan-

quia qui non eſt perfectè natus, nō poteſt dici homo l. quod certatum eſt, C. de poſthu. hæredi. inſt. vbi oportet ſit totus natus, vt dicatur qs poſthumus. Alij dicunt, ꝙ ſi caput apparet, debet baptizari. l. cum in diuerſis. a ff. de reli. & ſum pti. fune. facit. c. ſi baptizata, de conſ. diſtin. 4. multiplex eſt alia opinio doct. in hoc; ſed tu tene opinio. Landul. quæ eſt ſecurior, & valde pia, quam tenet Tho. b & Ric. in 4. di. 6.

4 Quid ſi naſcatur, cum pelle ſecundina, poterit ne baptizari? Reſp. Aureo. vbi ſupra ꝙ ſic.

5 Vtrū mōnſtrum c ſit baptizandum, & quomodo? Reſ. ſecundū Landulph. in 4. di. 6. q. 2. ꝙ ſi perpēdatur duas habere animas, vt puta duo habet capita, quatuor pedes, duas ſpinas in dorſo, & hmōi, tunc baptizetur quilibet per ſe, & intingatur in loco quilibet per ſe. ſi verò dubitatur, an ſint duæ animæ vt puta, qa habet quatuor manus, & vnū caput, vel duas ſpinas in dorſo, tunc credo ꝙ debeat baptizari principalis abſolutè, & ali⁹ poſtea ſub cōditione, ſ. ſi tu non es baptizat⁹, ego te baptizo &c. nec baptizet intentione vaga, ſed determinādo ſe ad vnum, aliàs nihil faceret d ſecūdū Henri. in quolibet.

6 Vtrum requiratur e cōſenſus baptizati? Reſp. Aureol. diſt. 4. q. 1. 4. ſentent. ꝙ non in puero. In adulto verò ſic, verus, vel interpretatiuus; vnde vi, vel reclamans, f ſi baptizetur, nec recipit primum effectum, nec ſm baptiſmi. ſed de habente conſenſum interpretatiuū eſt dubiū, ſicut qui per minas, vel pœnas conſentiret, & licèt quidā dixerint non ſuſcipere charácterē baptiſmi, alij ſcientes, ꝙ volūtas coacta, volūtas eſt, tenēt ſm ſanctū Bo. in 4. di. 4. arti. 2. quæſtio. 1. ꝙ ſuſcipit, niſi intenderet non ſuſcipere ſacramentū, ſed ſolū illudere, & tales pœnas euadere, qa tūc nō ſuſciperet, ſimiliter Lādul. in 4. di. 4. q. 1. tenet ꝙ qui diſſentit g corde, neceſſariò eſt rebaptizandus.

7 Vtrum in adultis requiratur intentio, vt recipiant baptiſmum? Reſ. Ric. in 4. diſtin. 6. ar. 2. q. 3. quòd ſic, vel in actu, vel in habitu. In actu in illo, qui pri⁹ habuit intentionem non recipiendi, quia neceſſe, eſt vt habeat in actu cōtrariam, ſcilicet recipiendi, aliàs non expelleret cōtrariam, & ſic non reciperet ſacramentū. ſimiliter qn̄ aliquis admonetur, vt actu cōſentiat, requiritur conſenſus actualis, aliter non conſentiret nec actu, nec habitu, qa habitu diſpoſit⁹ dr̄ homo, quādo ſi actualiter & deliberatè recogitaret de illa re actualiter cōſentiret in illā, aliàs ſufficit habitualis, ſicut ſi qs cathecu-

ſanctificatus fuit Ioan. in vtero. Lu. 1. Et Hie. ſit operari etiam intra viſcera & hoc dicit ipſe Car. in §. ad hæc. in dicta Clement.
a Cum in diuerſis] Vbi ſepultum caput inuenitur, locus religioſus dicitur, quia pars principalis eſt hominis, Et in quo imago hominis ſit, vnde cognoſcitur, hęc ibid.
b Quam tenet Th.] vbi ſupra. Idem tenet. Et dicit Ricard. ꝙ etiam pueri poſſunt baptizari baptiſmo ſanguinis, cum pro fide interficiuntur in maternis vteris, etiam ſi non feratur intentio interficientis niſi ad interfectionem matris, tamē baptiſmo aquæ nō poſſunt in maternis vteris baptizari, qa nōdū nati ſunt militāti eccleſiæ &c.
c Monſtrum] An autem debeat baptizari, ponunt Bal. Angel. & Imo. in l. quod dicitur, ff. de li. & poſthu. Et Ang. in l. qđ certatum, C. de poſthum. hæred. inſtit. exemplū ponūt de minotauro. Et Sco. in 4. diſ. 6. Idem dicit quod hic. Addens, ꝙ fuit mōſtrum in Frācia. Erant enim duo capita, quatuor brachia &c. Et vnus viuebat ſobriè, alius luxorioſè, & ſobrius reclamabat, cū alius nimis grauabatur crapula. An autem occidens monſtrū teneat pœna homicidij, Vide Bald. & Ange. & Imo. vbi ſupra.
d Nihil faceret]
De hoc vide Archi. in c. propriè, de conſ. di. 4. & Th. in quolibet. Et ſupplementum baptiſmi. 4. §. 2.
e De hac & ſequentibus quæſtionibus, 7. 8. 9. & 10. catechiſ. eod. cap. docendum. P. V.
f Vi, vel reclamans] Duplex eſt vis præciſa, & conditionalis præciſa impedit impreſſionē characteris, ratio eſt, quia hoc caſu dicitur, quis poti⁹ pati, q̄ agere. e. ſacris, quod mt⁹ cā. Vnde ſi qs ligatis manib. & pedib. baptizaretur, non ſuſciperet charactērē ſecus in cōditionali, qa ē ibi volūtas, qa coacta volūtas, ē volūtas qđ tn̄ nō eſſet verū, vbi requireretur abſoluta volūtas, vt in matrimonio, vbi requiritur omnimoda libertas, vt in ca. cū locū, de ſponſa. Et ſuſcipientiū baptiſmum tres ſunt differētiæ. Quidā. n. nūquā habuerunt vſum rōnis, vt paruuli, & perpetuo furioſi. & in his nō requiritur voluntas. Quidā verò aliquando habuerunt, licèt tunc non habeant. Et in his in neceſſitate ſufficit antecedēs voluntas. Quidā verò habent vſum rōnis tūc, cū baptizantur, & in his requiritur contritio, & deuotio ad recipiendū rē ſacri, & intētio, ac volūtas ad pcipiēdū ſacr̄m. Hæc Pe. & Th. in 4. di. 4. & 6. & ſupplemētū bapt. 4. §. 3. Vide ꝯ §. 14.
g Diſſentit] Nota tamē ꝙ talis compellerētur ad

menũ nudũ baptizaret actu non cogitantem de ſuſceptione baptiſmi, vel furioſum, ſiue amentem, qui ante amentiam habuit intentionem recipiendi, vel nũquam habuit contrariam.

8 Vtrũ, requiratur fides in adultis? Reſp. ſecundùm Tho. in 4. diſt. 6. ꝙ nõ quò ad characterem ſuſcipiendum, ſed bene quò ad habendam gratiam.

9 Vtrum requiratur rectitudo intentionis; Reſ. ꝙ non ad ſuſceptionem characteris. vnde, qui recipit baptiſmũ propter quæſtũ, ſicut Iudæi ſæpè faciũt, verum baptiſmum recipiunt licèt non fructũ baptiſmi. Adde Scot. diſt. 4. in 4.

10 Vtrum amẽtes, & dormientes poſſint baptizari? Reſ. ꝙ ſi ante habuerũt cõſenſum, & neceſſitas immineat, poſſunt baptizari; vt in d. c. maiores, in fin. Si verò, ante amentiam, vel dormitionem contradixerunt præſumitur, quod propoſitum duret. Et ideò non ſuſcipiunt nec characterem, nec baptiſmũ, vt ibid. Si verò non diſſenſerunt, tenet Aureolus vbi ſupra, ꝙ ſuſcipiunt characterem. Hoc verũ ſecundũ Ric. vbi ſupra, dummodò aliquando conſenſerint de adultis loquẽdo, qui habuerũt vſum rõnis, ſecus in illis, qui nunq̃ vſum rationis habuerunt, quia ſuſcipiunt characterem. Et adde Sco. diſtinct. quarta, in 4.

11 Vtrum pueri Iudæorũ ſint baptizandi? Reſp. quòd in hoc fuerunt opi. diuerſæ quibuſdam dicentibus, ꝙ non inuitis parentibus. Sed ego dico cum Sco. [a] & Landul. in quarto, diſt. quarta, quòd etiam inuitis parentibus ſunt baptizandi, non quidem per priuatas perſonas, [b] ſed per principes, aut eorũ dños, & educandi religiosè, & cautè nè occidantur à parẽtibus, & ꝑ hoc facit quod no. Oldr. in conſi. ſuis, vbi tenet, ꝙ Iudæi ſunt ſerui facti per paſſionem Chriſti, extra de Iudęis, c. & ſi Iudæos, & fuit mandatum executioni per Conſtantinum, vt no. Hoſt. in c. conſuluit, de Iudæis, & hoc dicit Archid. 45. di. qui ſincera. hoc idẽ tenet Th. ĩ epiſtola ad Duciſſam Lothoringię: Nam cũ ſint ſerui, princeps, qui eſt eorũ dominus, poteſt eos vẽdere, ar. C. ſi ſer. expor. ven. l. 1. & 2. per iſtam rationẽ tenet Archĩdia. in c. fraternitatem. 54. di. ꝙ poteſt ois auferre bona eorum; cum non habeant ea niſi vt peculium, allegat. c. Iudæi, el 2. de Iudæis, vbi ſtatuitur, ꝙ ſi conuertantur, non auferantur eis bona; ergo ſi non conuertuntur, poſſunt eis auferri a contrario ſenſu. Melius facit. c. ſicut Iudæi, eo. ti. vbi prohibetur, ꝙ ſine iudicio terrenę poteſtatis nullus eis auferat bona, vel offendat, ergo ex cã legitima poſſent. Præterea ſuſtinẽtur ex pietate, & gratia, vt dicitur in c. & ſi Iudæos, de Iudęis, ergo non debet trahi ad neceſſitatẽ, ff. de of. procon l. ſolent in fi. & ex hoc poſſet ſuſtineri, opi. Aur. qui cum Lan. & Sco. cõcordat, ꝙ inuitis parentib. poſſunt baptizari ꝑ dominos, & bene facerẽt.

obſeruantiam fidei, & ipſius ſequelam vt in. ca. maiores. §. ſi. eo. tit. & in c. de Iudæis. 45. diſt.

a Cũ Sco. & La.] Nõ obſtat, ꝙ quidam dixit contrarium, quia allegati per eundem non probãt intentionem ſuã ſed ſolũ ꝙ Iudęi non ſunt directè compellendi ad fidem, neque. n. fit eis iniuria, cũ eorum filij ſint potius Dei, quã Iudæorum. Et Deus vult omnes ſaluos fieri, & per hanc viã poſſunt adduci ad ſalutem. Ridiculoſum eſt ẽt dicere, quòd Deus potuiſſet eos facere naſci de Chriſtianis, quia nihil aliud eſt hoc dicere, quàm ꝙ Deus, ſi vult, poteſt nos ſaluare, nec tenemur cooperari, &c. quod eſt inconueniens, fateor bene ſecundùm Ricard. in 6. diſtincti. quarta, quòd hoc nõ conſueuit facere eccleſia &c. Sicut dicit Thom. ſecunda ſecũdæ. quæſtion. 10. articul. 12. Sed rationes, quas facit, non videntur valere, quia falſo innituntur fundamento, tolluntúrque, per Scot. vbi ſupra. Et ideò opin. Scot. in puncto iuris eſt ſuſtentabilior, & fidei nrę cõuenientior.

b Non per priuatas perſonas] Et per hoc tollitur argumentum, quòd fieri poterat, Quia aut redderentur parentibus, & tunc baptizatio eorũ eſſet in contumeliam fidei Chriſtianæ, quia poſtea nutrirentur a parentibus in errore ſuo, aut non redderẽtur, & tũc fieret iniuria parẽtib. quia dum ſunt paruuli, parẽtes ius habẽt in eis. Iſta ratio poſſet concludere de quacunque perſona priuata, nõ concludit tamẽ de principe, cui in regimine reipublicę tales ſũt ſubditi. Nam dominus terræ maius ius habet in paruulos, quàm parentes vniuer ſaliter, n in poteſtatib⁹ ordinatis poteſtas inferior nõ obligat in his, quæ ſũt contra ſuperiorem, ſicut docet Aug. de verbis domini homilia 6. Si illud iubet ptãs, ꝙ nõ debes facere, hic ſatis contẽne poteſtatẽ timẽdo ptãtẽ maiorẽ. Dico ergo ꝙ ſi princeps hoc faceret cum cautela bona, ſ. nè parẽtes prius cognoſcẽtes occiderẽt pueros, & baptizatos faceret religiosè educari bñ eſſet, vid Ana. i c. ſicut d Iud. q alleg. ꝑ & cõtra. Vide et Cal. con. 6. de Iud. q tenet cõtra Sco. Imo dicit filios baptizatos eſſe reſtituendos. Sed tu tene opi. Scot. q̃ eſt verior.

Ita

12 Vtrũ Iudæi adulti, aut alij adulti ſint compellẽdi ad baptiſmũ? Rñ. de Iudæis tenet Scot. vbi ſupra, ꝙ ſic per dños eorũ, pro quo facit tex. in c. maiores, de baptiſ. vbi commendatur ille tex. qui coegit infideles baptizari. Sed ↄtra eſt tex. in c. ſicut Iudæi; de Iudæis, & 45. diſt. de Iudæis, qui prohibet cõpulſionẽ. Sed ego dico verã opi. Sco. intelligẽdo de compulſione indirecta; hoc eſt ita ſunt angariandi, [a] & in ſeruitutẽ redigendi, ꝙ eis veniat voluntas cõuertendi, ſicut exponit Greg. ſu p illud cõpelle intrare. [b] c. pen. 23. q. 4. cũ glo. & q. 6. c. iam verò. ſed de compulſione directa nõ licet, quia Deus voluntarium vult militem. d. c. de Iudæis. ſimiliter idem dico de alijs infidelibus.

13 Vtrum liceat emere aquam, vel laborem ab eo, qui nõ vult aliter baptizare? vide ĩ. ſimonia. 2. §. 7.

14 Quid ſi non vult baptizare; niſi cõmittat offerens aliquod mortale, puta adulterium? Rñ. Landul. vbi ſupra, ꝙ ſi ipſe non poteſt baptizare, puta quia mancus, vel mutus, nullo modo aſſentiat, quia fides offerẽtis, & operatio, & deuotio baptiſmum flaminis impetrabit, quia credendum eſt, ꝙ in talibus neceſſitatibus diuina pietas ſupplet.

15 Vtrũ requiratur contritio de peccatis factis ante baptiſmum a baptizando? Rñ. ſm Alex. de Al. in 2. 2. [c] ꝙ ſic de neceſſitate de omnib⁹ mortalibus, quæ recordatur, ẽt de venialib⁹ in genere, & fortè de venialibus maioribus, quę recordatur particulariter; aliter nõ ſuſcipit gratiã baptiſmalem, ſcilicet gratiã, & remiſſionem peccatorum, ſed bene ſuſcipit effectum baptiſmi, qui eſt res & ſacramẽtum, i. characterem, de cõſec. di. 4. c. oſtenditur. Sco. tamẽ in 4. diſt. 4. clarius exprimẽdo dicit, ꝙ licèt non doleat de veniali, ꝙ non tollitur effectus gratiæ [d] baptiſmalis, ſed tm̃ complementũ, quia non delet illud veniale, de quo non dolet, & ſic dicit fictè ſimpliciter, vel ſecundũ quid: fictè ſimpliciter accedit ad baptiſmũ ille, qui habet in ſe mortale peccatum, de quo non vult pœnitere, ſed tamen recedente fictione, hoc eſt adueniẽte contritione habebit effectum baptiſmi, ſ. remiſſionem peccatorum, vt in d. c. oſtenditur, in fi. Et hoc intellige quò ad pœnam peccatorum præcedentium baptiſmum, [e] ſed non quò ad pœnam ſequentium baptiſmũ, & ideo pœnitentia eſt oi iniungenda de perpetratis poſt baptiſmum ſecundùm S. Bona. in 4 diſt. 4. ar. 2. q. 3. Fictè ſecũdùm quid accedit, qui non dolet de veniali, & iſte non habet complementum. Et aduerte, quòd hic non accipio contritionem pro dolore

a Ita ſunt angariandi] Ita ſentit Sco. dum dicit; ꝙ per minas, & terrores &c.

b Compelle intrare] Ita intelligit Scot. & ſunt hæc verba ſua. Imo quod plus eſt, credere religiosè fieri, ſi epiſcopi parentes cogerent minis & terroribus ad ſuſcipiẽdum baptiſmum, & ad conſeruandũ poſtea ſuſceptũ, quia eſto ꝙ ipſi non eſſent verè fideles in animo, tamen minus malum eſſet eis non poſſe impunè legẽ ſuam illicitam ſeruare, quàm poſſe eam liberè ſeruare. item filij eorum, ſi bene educarentur, in tertia & quarta progenie eſſent verè fideles, & ſi dicas, ꝙ ſecundũ ꝓphetiã Iſaiæ, quã recitat Paulus Ro. 6. Reliquiæ Iſrael conuertentur in finem, & ideo Iudæos non oportet cogere ad baptiſmum, & relinquere legem ſuam? Reſp. Nõ dubito, quin vera ſit prophetia Chriſti, Ioan. 5. Ego veni in nomine pr̃is mei, & nõ accepiſtis me, ſi alius venerit in nomine ſuo, illũ ſuſcipietis, ergo ad minus ꝑ verbũ Chriſti erũt peruertendi, qa adhærebunt illi peſſimo antichriſto, de quo ſermo domini eſt, & ſi dicas, ꝙ viſa detractione antichriſti illi, qui ſibi adhæſerunt, conuertentur, dico ꝙ pro tam paucis & ſic tardè conuertẽdis ñ oporteret tot Iudęos in tot partibus mundi tantis tẽpibus ſuſtinere in lege ſua perſiſtere, quia finalis fructus de eis eccleſiæ eſt, & erit modicus. Vnde ſufficeret aliquos paucos in aliqua inſula ſequeſtratos permittere ſeruare legem ſuam, de quibus tandem illa prophetia impleretur. Cõmendatur etiam ille text. in c. maiores &c, vt vt in text.

c In ſecunda ſecundæ] Aliãs eſt in 2. diſt. 27.

d Effectus gratię baptiſmalis] Quia gratia ſtat cum caritate.

e Præcedẽtium baptiſmũ] Nec etiã, quod illius fuit cauſa fictionis in baptiſmo. Verbi gratia, aliquis ante baptiſmum commiſit ſeptem peccata mortalia, & veniens ad baptiſmum de ſex dterrtus, ſeptimũ actu placet, vel de eo minimè attẽrſ, illud ſeptimum ſolum eſt cauſa fictionis in baptiſmo. oportet ergo, quòd verè pœniteat ſe iſto ſeptimo, & in ſe, & in quantũ fuit cauſa eius in baptiſmo, quòd ꝑ tanto dico, quia fortè peccauit nouo peccato mortali faciens irreuerentiam ſacramento baptiſmi recipiendo illud cum tali fictione. Qua recedente Deus confert gratiam in remedium contra alia peccata, quæ fuiſſent deleta, ſi affuiſſent fictio &c. Vide latius Scot. l. 4. diſtinct. 4. ſecundo membro diuiſionis, & ar. 2.

Pecca-

a Peccati in actu] vide ad hoc c. 1. interrogetur, & c. omnis, de conſecr. diſt. 4. Vbi dicitur, ꝙ adultus debet interrogari, ſi abrenunciat &c.
b Late hac de re Catechiſ. eod. c. de his igitur & ſequentibus tribus. Conc. Trid. ſeſſ. 5. c. 1. & in cano. bapti. ſeſ. 7. P. V.

in lapillo alligato alę aquilæ, Si enim creſcit vigor alæ, magis volat, ſed non tollitur lapillus.
f Ex defectu ſacramẽti nõ &c.] Ad intelligentiã no. ꝙ ſacerdos in eccleſia tanq̃ Chriſti vicarius repreſentat perſonã Chriſti. Vñ non dẽt hẽre aliquid repugnãs Chriſto in cõparatiõe Chri ad eccleſiã, & econuerſo. Nunc aũt Chrs eſt vnicus ſponſus vnius eccleſię. Et eccleſia eſt vnica ſpõſa vnici Chri. igitur ſacerdos, q̃ habet aliqd repugnans Chro, non repreſentat perfectè Chrm. Sed bigamus, qui habuit duas, vel viduã, habet aliquid repugnãs, meritò dr eẽ ibi defectus ſacri, ſ. ſignãtis Chrm vnicũ, & eccleſiã vnicã. Sed q̃ eſt rõ diuerſitatis? diſt. Sco. in 4. di. 33. qđ eſt inſtitutũ eccleſiæ. Quare ergo irregularitas, q̃ per bigamiam contrahitur, non remittitur p baptiſmũ, & bñ illa homicidij? ſuit ſola eccleſię inſtitutio, q̃ fuit rõnabilis ex hoc, qđ homicida nõ eſt inhabilis ad ordines niſi pp horrorẽ ſanguinis, q. tollit in baptiſmo, cũ pſupponatur, qđ de lupo ſit factus agnus, ſicut Paulus poſt baptiſmum, ſed nõ ſic i bigamo, cũ nunquam poſſit eſſe ibi ſignificatio &c.
g Irregularitas cuiuſcũq;] vide infra irregularitas. 2. in prin.

informato a gratia, ſed pro dolore, qui excludit actualiter obicem mortalis peccati in actu, a tenetur etiã talis poſtea confiteri peccata ante baptiſmum cõmiſſa, vt patet infra, cõfeſſio. 2. § per Ric.

BAPTISMVS 7. quò [b] ad effectum, quæritur vtrũ per ipſum auferantur oĩa peccata? Reſ. ꝙ ſic, cap. regenerante, & c. ſine pœnitentia, de conſ. diſt. 4. Ratio, quia baptiſmus eſt ad regenerãdũ inſtitutus. Vñ ibi tranſit homo de poteſtate tenebrarũ in adoptionẽ filiorũ Dei, & ibi maximè aperitur largitas miſericordiæ Dei [c] in primo aduẽtu, & hoc eſt quod Pau. dicit ad Ti. 2. per lauacrũ regenerationis, & renouationis ſpiritus ſancti, quẽ effudit in nos abundè.

1 Vtrum per baptiſmum tollatur omnis pœna? Reſ. ꝙ ſic pœna, quæ retardat, & excludit a vita æterna, de conſ. di. 4. ſine pœnitentia. hoc eſt pœna, quam qs deberet exoluere, aut in hac vita, vel in alia, p peccatis commiſſis antequam vitã æternã, intraret, alias autem pœnas [d] non tollit.

2 Vtrũ baptiſmus tollat concupiſcentiam? Reſpon. quòd inquantum habet rationem culpæ, extinguitur per baptiſmũ; ſed inquantum habet rationem vitij ſiue pœnę, non tollitur, [e] vt nõ ſit, niſi ſpeciali dono Dei & miraculo fiat, ſed, vt non obſit, bene fit ex infuſione gratię, quæ ibi fit, ex qua ſuperari poteſt, de cõſec. diſtin. 3. c. 2.

3 Vtrũ per baptiſmũ tollatur irregularitas? Reſpõ. ꝙ illa, quæ prouenit ex defectu ſacramenti, nõ [f] tollitur, vnde bigamus ante baptiſmum, vel poſt nõ poteſt pmoueri, ſimiliter corrupta vel ante, vel poſt rõ põt velari; & de his habet. 26. di. acutius. Si verò pueniat ex peccato, ſic tollitur ſm cõiter Doct. irregularitas homicidij, ſed ſi homicidiũ ſit ſine peccato, vt in iudice, & hmõi, ſic ſecũdùm aliquos irregularitas non tollitur, vt not. vigeſimaſexta diſtinctio. q. deinde. ſed ſecundũ Scot. in 4. diſtinct. trigeſimatertia, irregularitas cuiuſcunque [g] homicidij tollitur, qualitercunque ſit commiſſum. hoc ſequitur gl. 50. diſt. c. ſi quis viduam, & 51. diſt. §. ecce. & hęc eſt verior [h] opin. alia autem irregularitas, quæ prouenit ex defectu natalũ, non tollitur.

4 Vtrum tollat infamiã? Reſpõ. quòd ſic ſecundùm glo. in dicto cap. ſine pœnitentia. Ratio, quia p baptiſmum tolluntur peccata, &

c Miſericordiæ Dei] ita eſt ſententia S. Bona. in 4. diſt. 4. & Ric. ibidẽ. Et baptiſmus pparat hominem, vt non poſſit cadere, quominus repatetur per pniam, not. in c. maiores, de bap. Et ſi incontinenti decederet baptizatus, non ſolueret pęnam etiam purgatorij, de pœn. di. 7. c. ſi. Et in hoc baptiſmus eſt generalior & magis neceſſarius, quam pnia, & corpus Chriſti, quia per confeſſionẽ non remittuntur peccata reſpectu pœnæ, quia ſi quis non perficit hic pniam, patietr pęnam in purgatorio. 25. diſt. qualis, gl. eſt in c. ſuper eo, de rapto. Item per corpus Chriſti non tolluntur niſi peccata venialia, no. in c. interrogo. 1. q. 1. Sed p baptiſmũ etiam mortalia, vt hic hr in litera &c.
De differentia baptiſmi, & pœnitentiæ, Conci. Trid. ſeſ. 14. c. 2. Catechi. de ſacr. pœn. c. quod verò pœni. P. V.
d Alias autẽ pœnas] vt famem, ſitim, &c. rationem aſſignat S. Bona. vbi ſupra.
e Nõ tollitur] Nam fomes, cum ſit in carne, vel in virtute aliqua corporali, non tollitur per gratiam, quia non eſt inter ipſum & gratiam repugnantia formalis, ſed minuitur fomes quantũ ad effectum. Pone exemplum
h Et hæc eſt verior] Nè peccator ſit melioris conditionis illo, qui non peccauit. & Inno. in c. presbyterum. de homici. idem tenet. & Archi. in prin. 51. diſt. quæ incipit, Ecce, vt hic allegatur.

Ideo

a Ideo tollitur]. Et hoc eſt cùm ſublato principali tollatur omne acceſſorium. Pone exemplum, vt ſi quis condemnatus fuit de adulterio, vel vſura &c. & Arch. idem tenet in cap. deinde. 26. diſtinctio. Et gl. in cap. 2. de conſe. diſt. 4.

tur mẽbrũ eius, & eccleſiæ militãtis, licèt autẽ quis ingreſſus in collegium offendat poſt, quã ingreſſus fuerit, poſſit reconciliari & collegio, & capiti, non tamen frequenter in collegium intrat &c.
g Magna] De hoc vide Sco. clarius diſtinguentem. in 4. diſt. 6. q. 4. principali.

ea, quæ ſequũtur ex peccatis ſub rõne, qua ſunt peccata, & ideò cum infamia conſequat peccatũ, & ſub rõne peccati, ideò tollit. [a]

5 Vtrum per baptiſmum cõferant homini gr̃a, & virtus? Reſp. ꝙ ſic [b] ſecundũ gl. in d. c. de conſ. diſt. 4.

6 Vtrum effectus baptiſmi ęqualiter cõferatur omnibus? Reſp. ſecundùm ſanctum Bon. in 4. diſtin. 4. ar. 1. q. 3. primæ partis, ꝙ triplex eſt effectus baptiſmi. Primus characteris [c] impreſſio. Secundus gratiæ infuſio. Tertius innocentiæ reſtitutio. Quantum ad primũ, & tertium æqualiter oẽs ſuſcipiunt, ſi non fictè accedunt ſed quantũ ad ſecundũ nõ, qa gratia habet duplicẽ actũ, ſ. delere peccatũ, & ſic magis delet in eo, qui magis cõmiſit, qa delet omnẽ culpã. Secundus actus eſt habilitare ad bonum, & in hoc maiorẽ efficaciã hẽt in eo, qui ſe magis diſponit. In paruulis aũt æqualis eſt efficacia communiter. [d]

7 Vtrũ puer, cũ defertur ad baptiſmũ, ſi occidatur, ſaluet? Reſ. ꝙ ſi occidit, nè baptizari poſſit in odiũ baptiſmi, ſeu Chriſti, ſic, piè credo, ſaluetur. ſi verò occidatur ex alio reſpectu, ſic damnabitur.

8 Quid ſi puer moreret, qñ baptizãs dixit, ego te baptizo i nomine patris ante, quã cõpleat? Reſ. Ri. i 4. di. 3. ar. 2. q. 3. in rñ, ad 2. piè credendũ eſt, ꝙ deus ſuppleat. vñ & i cœmeterio debet ſepeliri ſimiliter. ſi ſacerdos impediret, nè totũ compleret, eſſet baptizãdus ſic, ſi nõn es baptizatus &c.

9 Vtrũ baptiſmus ſit [e] reiterãdus? Reſ. ꝙ non, imò tam miniſtrans, quã ſuſcipiens ſcienter vltimo ſupplicio [f] plectuntur. l. 2. C. ne ſa. bã. ite. & ſunt irregulares, vt infrà, irregularitas. 1. § 24.

10 Vtrũ ignorãs ſi facit ſe baptizari ſine cõditione, ſit irregularis; ſi poſtea inuenit ꝙ fuerat baptizatus? Reſ. ꝙ irregularis ẽ, de conſ. di. 4. q. bis ſm cõem intellectũ. Põt tñ epſ diſpenſare in neceſſitate magna. [g]

11 Vtrũ nõ baptizatus credẽs ſe baptizatũ ſaluetur? Reſ. ſic, [h] de presb. nõ bap. c. apoſtolicam.

12 Verũ ſuſcipiat charecterẽ ordinũ, ſi ordinet? Reſp. ꝙ non, de presb. nõ bap. c. 1. & c. veniẽs. ſi celebrat tñ ignorãs, credit ꝙ conficiat virtute eccleſiæ, ſm In. hoc idẽ tenet Tho. i 4. di. 24. & Alb. & sũma confe. li. 3. tit. 22. q. 8. & placet, [i] qa virtus ſpiritus sãcti vegetãs eccleſiã ſuã ſupplet potẽtiã in tali, nè eccleſia decipiatur.

BAPTISMVS 8. quò ad eũ, qui tenet, Quærit qs poteſt tenere ad baptiſmũ? Reſ ꝙ nõ pt tenere Abbas, monachus, vel religioſus, de con. di. 4. non licet, el 1. 16. q. 4. placuit, el 2. tñ ſi tenent, ſunt compartes.

1 Vtrũ pater, vel mater? Reſ. ꝙ nõ, ſi ſunt in matri-

b Reſp. ꝙ ſic.] De hoc eſt text. in Cle. 1 in ſi. de ſum. tri. & gloſſ. ibi optima. Idẽ tenet Tho. in 4. diſt. 4. & Sco ibidem, & Ric.
c De impreſſione characteris. conc. Trid. ſeſſ. 7. de ſacr. cap. 9. Pet. Vend.
d Cõmuniter] adde Tho. & Ri. in 4. diſt. 4. vide Sco. ibidem, qui pulcherrime loquitur.
e De hoc Conc. Tri. ſeſ. 7, de ſac. can. 9. & de bapti. can. 11. pen. & vlt. & ſeſſ. 14. c. 2, Cate. eod. c. ſed qm. P. V.
f Vltimo ſupplicio] .i. morte. l. vltimũ ſupliciũ. ff. de pœnis. hæc glo. ibi. Idẽ Sco. in 4 diſ. 6. & ibi Ri. & alij. Ratio aũt, quare non poſſit iterari, ẽ diuina voluntas quæ tñ eſt rõnabiliſſima, cũ qa iſtud remedium eſt principaliter cõtra originale peccatum, ꝙ nõ eſt niſi vnicum, & non põt iterari, cũ qa baptiſmus eſt culpæ, & pœnæ remiſſius, vnde ſi poſſet iterari, eſſet quaſi quoddã incentiuum ad delinquẽdũ, quod nõ eſt ſic in pœnitẽtia, quæ pœnã tenet, tũ etiã per iſtud ſacramentũ ꝙ eſt ianua aliorũ, aſcribitur qs familię Chriſti, & effici

h Reſp. ſic] Nam intelligit baptizatus baptiſmo flaminis vt ibi dicit gl. ponit ibi exemplum de Valentiniano, qui cũ pergeret ad baptiſmum, defunctus ẽ, quẽ plorabat tanq̃ abortiuũ Amb. di. Ventrẽ meũ doleo, & hoc ad inſtar mulieris, q. parit abortiuũ. Et no. ibi gl. p. §. ſe. ꝙ ille quò ad ſe cõficiebat & ſibi, & quoad alios conficiebat, licèt in veritate non conficeret, ex quo no. ſingularẽ limitationẽ ad l. Barbarius, ff. de off. præto. Ad §. verſi. 3. q. 7. Ad no. in c. ad probandũ, de re iu. Ad ca. nihil, de elec. Quibus iuribus not. quod cõmunis error, ſeu opinio facit valere geſta. hoc verũ in dependentib. à iuriſdictione, non aũt in depẽdentibus ab ordine, ſeu in his ſacramentalibus. In his .n. attenditur veritas, & nõ opi. facit. c. quanto, de conſue. vnde ordinatus ab eo, q. putabatur epſ, non recipit ordinẽ. Vide no. in c. dudũ, de elec.
i Et placet] Sed pone, ꝙ vnus ſacerdos inueniatur non baptizatus,

zatus,& ſic debet reordinari, nunquid poſſit ad hoc cogi? do.Ant. in c.1. de presby non bap. tenet ꝙ ſic propter intẽtionem,quam ſemel habuit,Archi.c.qui bona.12.q.1.facit quod legitur & no.in c.porrectum de regula. & c.ſi. de presbyt. non ba. vbi mandatur tale ordinari, nè relinquatur pro priæ voluntati. vide Pa in d.c.1.

Et adde text. in l.ſi vſusfructus, ff. de vſufruc.
g Papa]Qui nulli ſubeſt,de iudi.c.nouit,& de elect. licèt,& 9.quæſt.3. Cuncta per mundum.Et hoc quia poteſt papa indicere bellum contra laicos Chriſtianos,vide in capitu.pro humani,de homici li. 6 Vbi ratione delicti exponit bona laicorum quibuſcunque. Itẽ inducit ſeruitutẽ, Vt in ca.ita quorundam, de Iudæ. Iſta ſunt verba Pan. poſt Innocen.in c. ſicut 1. de iureiurando.

monio,intellige.30.q.1.ad limina.aliàs contrahent cognationem [a] ſpiritualem, & etiam baptizando,niſi in neceſſitate baptizarent.

2 Vtrũ nõ baptizatus poſſit tenere ad baptiſmũ?Reſ. quòd non,de conſ.di.4. ca. in baptiſmate,licèt baptizare poſſit, quia baptizans eſt de neceſſitate ſacramẽti non ſuſcipiens, ſeu tenens ad baptiſmum. & ſi tenet non erit compater, ſed bene baptizans,cũ ſit verè pater ſpũalis.vide ĩ. matrimonij.3.impedimẽto.7.§.10.

4 Quot debẽt tenere ad baptiſmũ?Reſ. ꝙ vnus [b] tã tũ,de con.di.4.c.i catechiſmo,&.c.non plures. ſed tñ de conſuetudine nõ ſeruatur,idem in catechiſmo.

4 Ad quid tenentur [c] leuantes de baptiſmo?Reſ. ꝙ tenẽtur admonere,quos tenuerũt,vt caſtitatem cuſtodiant,iuſtitiam diligant,& charitatem teneant, & ante omnia ſymbolum, & orationem dominicã debẽt docere,vt in ca.[d] vos,ante omnia,de conſe.diſtin.4.& Magiſter in 4.di.6.c.pen.dicit,quod exigitur à patrino diligens cura circa eum,ꝓ quo reſpondet.Quod limita verum ſecũdùm Thom. quando parentes notabiliter negligunt. [e]

BELLVM [f] quidem dupliciter dicitur ſcilicet propriè & impropriè. Propriè aũt bellũ eſt illud, qđ autoritate principis ſuperiorem non recognoſcẽtis indicitur,vt eſt Imp.& Papa [g] ſcḋm Hoſ,23.q.2.c.1. ff. de capti. l. hoſtes, & ff.de ver.ſi.l.hoſtes. Et ĩ iſto bello capti efficiũtur ſerui, & bona efficiũtur capiẽtiũ,& ſequitur tertiũ ius.ſ.poſtliminij,de quo in l.poſtliminiũ,& l.ſi qđ bello,& l.hoſtes,ff.de capti.& hoc verũ ſi bellũ ſit iuſtũ. Debent tñ bona capta aſſignare Capitaneo,vt diſtribuat vnicuique ſcḋm merita,ſcḋm Bart. in d.l.ſi qđ bello,licèt a principio efficiãtur capientiũ. & hoc verũ credo,qđ dicit Bar.niſi cõſuetudo haberet ꝙ vnuſquiſque ſibi retineret,qđ cæpit,qa tũc non tenetur aſſignare, quia illud intelligit actũ,qđ eſt cõſuetũ.l.ꝙ ſi nolit.§.qui aſſidua ff.de ædil.edic. [h] Hodie ẽt ex cõſuetudine inter Chriſtianos non ſeruantur iura captiuitatis, & poſtliminij quò ad ſeruitutem,cui ſtandum eſt,vt l.poſtliminij,ff. de captiuis, & not. Bartol. in dicta l.hoſtes,ff. eodem. Quid autẽ ſit poſtliminiũ, Reſpõ. quòd eſt ius amiſſæ rei recipiendæ ab extraneo & in ſtatũ priſtinũ reſtituẽdæ, moribus, legibuſque conſtitutum,dicit tex.in d. l.poſtliminiũ. [i] Vnde quo [k]

a Contrahẽt cognationem]&ſic impediretur redditio,vel petitio debiti &c.
b Vide conſtitutionem S.Conci. Trid ſeſſ.24.c.2. Catech. eod.c.ac cedit autẽ. P. V.
c Cath. eod.c.ac cedit. P. V.
d In c.vos]Arc. in d.c. vos, dicit ſecundũ Hugo.ꝙ quia ſacerdos baptizans omnium baptizatorũ pater ſit ſpiritualis & teneatur omnes docere,& nõ poſſet oĩbus vacare, & debita iura perſoluere, ſõ curæ patrinorũ commendantur. Et iſti patrini dicuntur fideiuſſores,quia pro pueris in catechiſmo reſpondent, & ſpondent.
e Aduerte ex catech.de præcationibus, & ritibus huius ſacramenti.item quæ noĩa imponẽda baptizatis,Catec.eod. c.vlti. P. V.
f Bellum] Vide ꝗ bello iuſto vel iniuſto per Arc. in c.iuſtum.1 ꝗ.q.2.Vbi ponit ſeptem genera bellorum. Et quis poſſit idicere bellum, doc.in l.ex hoc iure, ff.de iuſti.& iu. Ang. in ꝗ.renouata guerra.Bal.in aut. Item nulla communitas, de epiſco. & cler.in l.aquã,C.de ſerui.& aqua,& in l.2.qui. ad li. procla.non li.& Old.conſi.71.Et præcipua cauſa eſt contumacia iniuſtè reſiſtentis, ſecundũ Archi. vbi ĩ.
h ff. de ædil. edic.] vide qđ legitur & notatur in c. dicit. 23.q. 5. Intellige etiã de bonis mobilibus, quia immobilia publicantur,vt legitur & notat in l. ſi captiuis,ff. eodem in §. 1.
i In d. l. poſtliminiũ] vide gl. in ca.ius gentiũ. 1.diſt. Et prædicta intelligũtur etiam ex parte illorum, qui mouent præliũ contra Romanũ imperium, vt in d. l. hoſtes. Ita, ꝙ proprium bellũ eſt ſiue Romanũ imperium moueat,ſiue contra illud moueatur ab alio.Qualiter autem Papa poſſit mouere bellum contra infideles, vide Inn. in c.quod ſuper his, de voto.
k Vnde quò ad res] ſenſus eſt, quod ille,qui remanet captus apud hoſtes, recuperat omnia bona ſua, quæ fuerunt occupata ꝑ alios: Vñ & ius ciuile dabat eidem reſciſſoriam, de qua in §. rurſus, Inſtitu.de actio. licèt ceſſet de iure canonico. quandòquidem contra talem non currat præſcriptio, vt hic.

Iura

a Iura principis] Et non poſſunt ad aliquem recurrere,cum non habeant. vide Panor in d. cap. ſicut, qui hanc mouet quæſtio. Et nullus eſt, qui præter Papam non recognoſcat ſuperiorem. ſaltem vnuſquiſque habet ipſum Papam pro ſuperiore.96. diſt. duo.Ideo ad ipſum ſemper recurſus haberi deberet pro iuſtitia, quia ab ipſo etiam imperator poteſt iudicari.d.capi.duo, & c.venerabilẽ, de elec. & ca.nouit, de iud.

ꝗ Hen.mouerit bellum contra Ioannem.Nam factũ iure non præſumitur, capitulo,cum in iure.de officio delegat.
e Vel patriam liberent] Quid ſi imperator nunc mouit bellum contra Papam, nunquid dicitur iuſtum? Et Ioannes Andr. Et Hoſtienſ. in capitulo, olim,el primo de reſtituti. ſpoliator. puta quia imperator eſt iniquus, & peccator,& monitus ſe non corrigit, ſed peiora committit, tandem excommunicatur per Papam, & omnia contemnit, mouens tandem bellum, & indicẽs propter hoc contra eccleſiã, dicetur ne iuſtũ bellum ex parte iſtius, cum ab imperatore, ſit indictum. Dicunt quod non. imperator enim ex officio, eſt aduocatus eccleſiæ, vnde non debet eam impugnare, ſed potius a malorum impugnationibus liberare, de nat. ex li. ven.cap.vno. Adde bonum text. in Clem. Romani,de iureiuran. Quinimo tanta pertinacia ſecundùm eos vix carere poteſt labe hæreticę prauitatis,ad hoc quod not.in ca.excommunicamus, de hæreti. Et in tanta iniquitate, etiam ſi Papa eſſet inferior, fieret ſuperior propter peccatum ipſius,argumen.40. di.multi, in ſi.tamen certum eſt,quod Papa eſt ſuperior,vnde ipſum electum examinat,approbat,improbat,de electione capitul.venerabilem,& circa hoc vide, quod plenè dicit Panormitan.in capit. nouit,de iudi.& finaliter concludũt tale bellum eſſe iniuſtum.Et in hoc caſu, contra iniquum principem tenentur omnes fideles, & ca.

ad res bene eſt ſeruãdum, vt ille qui aliqua perdidit in iuſto bello, quò ad eum integrè reſtituatur.& ideo non currit præſcriptio contra eum ſecundùm gl.in c. prima actione.16.q.3. Arma tamen de rigore nõ reſtituũtur.l.2.ff.de captiuis. ſed ſecundùm conſcientiã ſunt etiam reſtituenda.

1 An autem hæc locum habeãt in bello indicto ab his, qui de facto ſuperiorẽ non recognoſcunt, vt eſt rex Franciæ, Hiſpaniæ, & hmõi,Reſ.ſcḋm Inno.in cap. olim, el primo de reſtitur. ſpolia.& Bar.in d.l.hoſtes, ff.de ca. & poſtliminio reuerſis,quòd ſic,quia habẽt iura principis. [a]

2 Bellum autem impropriè eſt illud,quod non eſt indictum per principẽ,ſed per inferiores, q recognoſcũt ſuperiorem,& de hoc Pa.de iureiuran.c. ſicut,el terzo.

3 Verum [b] bellum in dubio ſit præſumendũ iuſtũ? Reſ.Pa.ĩ d.c.ſicut,ꝙ in bello indicto à principe ſummo, in dubio præſumitur iuſtũ & legitimã cauſam eſſe in principe iuxta no.per legiſtas in l. pręſcriptione, & l.fina.C.ſi contra ius,vel vti.pub. & per Cano. in c. ꝗ in eccleſiarum, de cõſti.

ſed in bello indicto a recognoſcente ſuperiorem, in dubio [c] præſumitur iniuſtũ,& ſic intellige Hoſti.& tex.d.capitul.ſicut. [d] facit, l.vnica,C.de gla.& capitu. primo,de pur.ca.cum ſuis concor.

4 Quid requiritur, vt ſit iuſtum?Reſ.Panor. vbi ſupra,quòd in bello propriè oportet, quòd ſubſit legitima & naturalis cauſa,puta quia contumaces, & rebelles ſunt imperio, vel eccleſię.Adde.2.vt non fiat animo vindicandi,ſed puniẽdi delinquẽtes. In bello autem ſecundo modo dicto quinque requiruntur ſcḋm gl.23.q.1.in ſumma, ſ. perſona,vt non ſit eccleſiaſticus,cui non licet ſanguinem effundere.23.q.8. clerici,niſi neceſſitate ineuitabili. poſſunt tamen ſecundũ Tho.ſecunda ſecundæ. q.40.inducere alios ad iuſtum bellum,& eis aſſiſtere,vt pugnantib.ſubueniãt exhortationibus,abſolutionibus,& alijs ſpũalib.Non tamen debẽt hortari,vt interficiant,vel mutilent,ſed vt fidẽ eccleſiaſticã, vel patriam liberent. [e] Et licèt aliqui interficiantur, non tñ eis imputabitur, & multo magis prælati hoc poſſunt imò peccarent, ſi non face

b Catechiſm. in præcep.Non occidas,folio. mihi. 2. P. V.
c In dubio poſſet tamen Papa, vel imperator mouere iniuſtũ bellum, & hoc quando non ſubeſt legitima, & naturalis cauſa, puta contra rebelles & contumaces eccleſiæ, ſeu imperio. Vnde eo ipſo,quod mouent præliũ, non videtur præſumi iuſtum cũ, & ipſi peccare poſſint. 40. diſt. ſi Papa 9.quæ.3. aliorum capi ad apoſtolicæ,de re iudicat.in.6.cle. paſtoralis. de re iudi.habẽt enim ſummi principes a deo poteſtatem paſcendi, & rectè iudicandi ſubditos,non autem delinquẽdi,ſeu opprimẽdi.40.diſt.capitulo.1. &c.
d C.ſicut]Hoſt. quærit,cui incũbet onus probãdi, quod ſit iniuſtum bellũ? Reſ. ꝙ mouẽti bellũ per tex.ibi conſtiterit,quod verbũ, Conſtiterit,poteſt referri ad verbum,iniuſtè. Et tũc dicit conſtare de iniuſticia eo ipſo, quod non cõſtat contrarium,facit in ſimili.C.qui milit.non poſſunt. l.ſuper ſeruis,lib.12. vel poteſt referri ad verbum, mouerint.Et tunc tex.non facit, vt pręſumatur bellum iuſtum. Et tunc eſt ſenſus literæ, Si conſtiterit

&catholici eccleſiæ adherere. Quos, etiam ſi vaſalli ipſius ſunt, ex hac cauſa poteſt Papa abſoluere ab obſeruantia præſtiti iuramenti ſuper fidelitate. 15. q. 6. nos ſanctorum. c. iuratos, cũ ſi. Et amplius dicit Pa. in d. c. ſicut, de iureiur. quòd papa poteſt ex cauſa ardua priuare imperatorẽ & alios reges, & contra eos indicere bellum publicũ. d. c. venerabilem, & d. ca. nouit, & c. alius. 15. q. 6. & d. c. pro humani. no. doc. in ca. ex geſtis, de cle. non reſi. facit. c. ad apoſtolica, de re iud. in 6. Et hodie optimè facit, quod habetur in extrauag. Bonifacij, quę incipit, Vnam ſanctam. Poteſt enim Papa ex cã ardua iuriſdictionẽ in temporalibus, quam a deo ſuſcepit in habitu, deducere ad actum contra quoſcunque, vt plenè not. Pan. in d. c. nouit, &c. Et bene verum eſt, ꝙ ex legitima cã poſſet ĩperator indicere bellum contra perſonam Papæ, nõ contra eccleſiã, vt ſi Papa eſſet hæretic⁹ & non poſſet iudicari per eccleſiam, vel ſchiſmaticus, vel aliàs incorrigibilis, & eccleſia non habet quid faciat, de quo ſe remittit Pa. in d. c. ſicut ad ea quæ habentur in c. principis, & in c. 1. regum. 24. q. 3. & in c. in nomine dñi. 23. diſ. & in c. nec licuit 17. d. ſt. Et ad hoc not. in c. cum nõ ab homine, de iudi. & in capi. non nos, & in c. de Ligurībus. 23. q. 5. Et vide gloſ. in cap. tua, de deci.

rent. 23. q. 5. de occidendis, de homi. poſtulaſti, & cap. tua nos. 23. q. 3. Maximian⁹. 23. quæſtio. 1. in ſumma, & capi. militare, de cleri. percu. ca. 3. de reſtitutio. ſpol. cap. olim, el primo. Innoc. tamen in cap. quod in dubijs, de pœnis, limitat prædictam exhortationem nõ poſſe fieri, quando ſunt in percuſſionib⁹, ſed ante ſic, & mihi placet, & eſt ſecurius. Secundò cauſa legitima, vt pro defenſione ſua, vel ſuorum, aut paternarũ legum. 23. quæſt. 8. ſi nulla. Tertiò res, ſcilicet pro reparatione rerum, & huiuſmodi, dicto capit. olim. Quartò animus,[a] vt nõ ex odio, ſed vt habeat debitum, & huiuſmodi. 23. quæſtio. 1. quid culpatur, & cap. mili. Quintò autoritas ſuperioris, d. cap. quid culpatur, & l. vnica. C. armorũ vſus in ſuo princip. libr. 11. Poteſt etiam fieri autoritate epiſcopi ſecundùm Hoſtienſ. in ſumma, præcipuè quando pugnatur pro fide, vel contra eum, qui pro peccato mortali excommunicat⁹ non vult parere.

5 Vtrum ſi aliquod prædictorũ defuerit teneatur ad reſtitutionem tam damnorum datorum, quàm ẽt raptorum bonorum? Reſp. Mo, eodem titul. quod ſic, ſi deficit ſecundum, vel tertium. Si tamen res ſubſit, quòd ſcilicet pro rebus repetendis factum ſit, non tenetur, qui mouit bellum,[b] reſtituere, quod ibi cepit, dummodo non excedat, qđ habere debebat. Et hoc verum in foro pœnitentiali, vbi habet locum liquidi ad non liquidum compenſatio. Sicut ſi quis cõfiteatur per furtum accepiſſe. 10. nõ cogetur reſtituere, ſi debet habere alia. 10. ab eod. Si verò damnificauit plus aduerſarium, non credo excuſatum. niſi concurrat ſimul autoritas, niſi in caſu quñ vim vi repellere licet, ſed tenetur compenſare dãna data cum eo, quod debet habere, & ſi plus haberet, reſtituat. c. ꝗ habetis,[c] & in c. ſe. 14. q. 5. & in d. l. hoſtes, ff. de captiuis, & ſm quod dico in. §. ſeq.

6 Vtrũ iſtis inferioribus a principe liceat facere bellũ? Rñ. Pa. i d. c. ſicut. ꝙ aut, is qui facit bellũ, habet iuriſdictionẽ ſuper hos, q̃b. guerrã facit, & illi ſunt cõtumaces & rebelles, & ſic põt ſtatuere & cõcedere, ꝙ liceat vnicuiq; res eorũ inuadere, & ſuas facere, & liberos homines rebelles capere, & detinere quouſque domino repſentare[d] potuerint, c. a nobis, el 1. de ſent. excom. Si autem nullam iuriſdictionem ſuper eos habent, non pñt ſine autoritate prĩcipis, niſi eſſent ĩuaſi, qa tunc poſſunt ſe, & ſua defendere cum moderamine inculpatę tutelæ, & hominẽ pcutere, & ẽt occidere, vt latius dicã infra, defenſio. Non poteſt tamen

Et dicit Pan. quòd poſſunt dicere, pugnate, & capite ſed caueant nè dicant, occidite, vt nota. in c. ſignificaſti. 2. de homici. cum ſi. & vide eundem in capi. in dubijs, de pœnis.

a Quartò animus] Th. 1. 2. q. 40. ar. 1. ponit tantùm tria requirit, ſ. autoritas, iuſta cauſa, & recta intentio ſed ad iuſtam cauſam poſſunt cætera referri.

b Non tenetur, qui mouit bellum] Tamẽ ſi per viam iuris poterat repetere, ſed per iſtam viam noluit, peccauit. Vnde pœnitere debet de hoc Pe. ſupra e. ti. §. 3.

c C. ꝗ habetis] infra reſtitutio. in ver. turpe lucrum, &c.

d Repræſentare potuerint] Et iſti potius dicuntur obſides, quàm captiui. Et ſecundũ hoc etiam poteſt intelligi, ff. de legat. tertiò l. 1. primo reſpon. & §. 1. vbi dubius de ſtatu ſuo non poteſt teſtari. facit. l. de ſtatu, ff. de teſtam. Secus ſi eſſet captus à latronibus, & hoc ſciret, quia poſſet teſtari. l. qui à latronibus, ff. de teſtament. Sed etiam ſine aliqua conſtitutione poteſt tales rebelles, ſi terram ſuam inuaſerint, & damnum dederint, punire. C. vbi de crimine agi oportet, autent. qua in prouincia. Et patet per id, quod legitur & not. in capitulo. 1. de raptor. ſecundùm Hoſtienſ. & Panormitan. in dicto capitulo ſicut, el. 3.

Suas

aduerſariũ capere, & nec inuadendo res aduerſarij ſuas facere.[a] Quod intellige, niſi in recompenſationem damnorum ſuorum, & in ſatisfactionem expenſarum, laborum, operum etiam ipſum adiuuantium, diſtin. 1. ius gentium. 23. q. 7. ſi de rebus, vel niſi in territorio ſuo eos delinquentes inueniret. Item quãdo talis ſuperiorem nõ habet corã quo ſua repetere poſſit, res ſuas propria autoritate repetere poſſet, & recuperare. l. Iudæi.[b] & l. nullius, C. de Iudæis.

7 Vtrum ſubditi teneant̃ ire ad bellum iuſtum domino mandãte? Reſ. Pa. in d. c. ſicut, el. 2. ꝙ ſubditorum quidã ſunt vaſalli[c] propriè, vt ſunt, ꝗ tenent feudũ ab eo. Quidam vaſalli impropriè, vt ſunt ſubditi ratione originis, vel domicilij, nihil tamen ab eo detinẽt, & tales propriè nõ ſunt vaſalli, licèt ibi habeant poſſeſſiones, nec tenẽt dño p̃ſtare fidelitatẽ. Quidã ſunt milites veri, vt qui iurãt,[d] quæ ponit gl in l. pen. ff. ex, quibus cau. ma. quę ſunt infra, Milites. Quidã nõ veri milites, ſed tantũ reſpectu honoris, qui iſta non promittunt, ſed viuunt vt alij ciues, vt per Cyn. in l. 1. C. de iur. & fac. igno. iſtis prçmiſſis diſtinguo, aut dominus vult alios pro libito voluntatis inuadere, nõ fauore reipublicę; & nõ tenẽtur eum ſequi etiam vaſalli propriè, ar. c. de forma 22. q. 5. niſi aliud habeat cõſuetudo, vel pactũ. Aut domin⁹ inuaditur, & tũc ſi timor eſt ſubitane⁹ & improuiſus, oẽs apti ad pugnam, ſeu cuſtodiam tenentur fauore reipublicæ. Nam clerici hoc caſu tenentur ad cuſtodiã. c. peruenit, & qđ ibi notatur, de immunitat. eccle. Facit. c. omni timore 33. q. 8. Aut non eſt talis timor, & tunc vaſalli ꝓpriè dicti tenentur per d. ca. de forma, & milites veri, p. d. l. penul. Alij verò non ſunt cõpellendi, dũmõ dñs ſufficiat de per ſe ex reditib⁹, quos habet a loco. Nã propter hoc honorant dominum in reditibus, gabellis & hmõi, vt neceſſitatis tẽpore eos defendat, arg. 23. q. 5. principes, & c. regum. Si verò non ſufficit per ſe, tunc tenentur omnes pro ſalute domini, vt patet ex c. ſi nulla, & d. cap. omni timore. 33. q. 8.

8 Vtrum ſubditi ſequentes dominum, ĩ iniuſto bello excuſentur? Reſ. Pa. in d. c. ſicut, ꝙ Inno. dicit quòd non, ſi ſcienter hoc faciũt, nec excuſantur ex timore amittendi feudum, vel alia bona. 32. q. 5. ita ne. Si verò dubitant, & inquiſierunt, quantum potuerunt, peritiores, & ſemper dubij remanſerunt, excuſantur p p bonum obedientiæ, c. quid culpatur. 23. q. 1. aliter.[e] nõ arg. cap. cum inhibitio, de clande. deſpon. non tamẽ excuſantur amici & cognati, & alij, qui[f] voluntariè adiuuant talem in dubio, imò ſi erat iniuſtũ, de omni damno dato tenẽtur ad reſtitutionem.

9 Vtrum ſubditus, qui in dubio bellãdo multa acquiſiuit, teneat̃ ea reſtituere, cognito ꝙ bellũ erat iniu-

a Suas facere] Iſti tamen inuaſori, ſi in ipſa inuaſione expolietur, vel verberetur, actio vi bo. rap. & etiam iniuriarum denegatur, quia exceptio paris criminis obſtat ei, cap. intelleximus, de adult. ſed bene poteſt res, quibus ſpoliatus eſt vendicare, cum remaneat dominus, ff. de rei vendi. l. in rem actio, ſecundùm Inno. quod not.

b L. Iudæi] Illa. l. Iudæi, nec prima, nec ſecunda aliquid facit, ſimiliter nec. l. nullus, niſi in argumẽtum, vt patet inſpicienti, concordat ſupplementum iſto titu. §. 2, in ſi. Et allegat not. in capitulo. ius gẽtium. 1. diſtinc. Tu vide nota. in l. vt vim, ff. de inſtit. & iur. Et in l. 1. & in l. ſi quis in tantam, C. vnde vi. & in capitulo. olim el. 1. & ibi Innocent. de reſtituti. ſpolia. Et in capitu. ſignificaſti. 2. de homi Et Panormitan. hoc dicit ex mente Innocent. in d. c. ſicut. Allegat etiã l. ait prætor. §. ſi debitorẽ, ff. quæ in frau. credito. & ibi Bartolus nota.

c Quidam ſunt vaſalli] Hanc diſtinctio. ſentit Bar. licèt in alia materia in l. 1. ff. de iudic. Et melius. in l. 1. §. & poſt operis, in fine, ff. de noui oper. nunc. Et vide, quod not. Innocen. capitulo, nimis, de iureiurand. Vbi dicit, quòd non, eo ipſo quod quis habet poſſeſſionẽ ĩ aliqua prouincia, tenetur dño ad fidelitatẽ præſtãdam, quia res non præſumuntur feudales, niſi probentur. Et vide Pan. ibidem latius de hoc.

d Iurant] Et maxime, ꝙ non effugient mortẽ pro republica.

e Aliter non] Et c. quid ergo. 11. q. 3. Et intellige de his, qui tenẽtur ire, aliàs non, quia licèt omnes ſint excuſati in iniuſto bello, ſi tamẽ eſt iuſtum, nullus niſi in dubio, vt ſunt vaſalli. Facit, quod no. Innoc. in c. ſi verò, de ſen. excomm. ar. in c. iuuenis, de ſpon.

f Qui voluntariè] Rõ, quia ibi non eſt obedientia, nec in dubio debent ſe committere diſcrimini, vt iuuent aliquem in præiudicium alterius. 14. quæſtio 5. denique nec eſt ſimile de aduocato, quem excuſat bonafides, quamdiu credit iuſtam eſſe cauſam, quam fouet, licèt in veritate ſit iniuſta, quia ibi iudex eſt ſuperior, qui cauſam examinat, & de allegatis iudicat.

In bello verò viribus corpo-

ralĩ

ſtum?Reſ.ꝙ ſic omnia,quę habet,& credo,ꝙ etiã conſumpta, [a] quia nunquã habuit bonam fidem, ex quo ſemper dubius permanſit. Et de hoc vide infra, præſcriptio.§. 4. & ſecundùm illam diſt.dic.

10 Vtrum omnes exiſtentes in bello iniuſto teneantur inſolidum? Reſ.ſcḋm Mona.ti.re.i.quòd ſic de omni damno, quod ſuo auxilio, conſilio,fauore datum eſt, quod aliter datũ non fuiſſet,argu.17.quæſtio.4. omnes,& 2.q.1.notum,in fine ſi verò probabiliter credit, ꝙ propter ſuum auxilium conſilium,vel fauorem nõ plus fecerint, quàm aliàs facturi erant,non tenetur, niſi de his,quæ ipſe habuit vel damnum dedit, vel aliquis de familia ſua directè & occaſionaliter,ar.de ſenten.& re.iudi.c.1. [b] de æta. & qua.or.c. tuã, & de hoc vide ẽt infra,Furtum.§.16.

11 Sed quæritur, quid tenetur reſtituere faciẽs bellum iniuſtum?Reſ.Mo.vbi ſupra, ꝙ tenetur de omnibus dãnis,quæ ipſe, vel ſui intulerunt aduerſario, vel eius hominibus tenetur ẽt proprijs hominibus de dãnis datis ab aduerſarijs. [c]

12 Vtrum habens iuſtum bellum teneatur in aliquo de damno aduerſarij? Reſ. Mo.vbi ſupra,quod non tenetur de illis damnis,quæ bona fide intulit, à quibus commodè abſtinere nõ poterat ſecundũ conſuetudinem pugnæ. Si qua tamen animo craſſandi,& malitioſè intulit, cum aliàs poſſet abſtinere & ſibi conſulere, tunc tenetur compenſare cum damno ſibi dato, & ſi excedunt, tenetur eis ſatiſfacere.

13 Vtrum habens iuſtum bellum [e] teneatur de damno dato ſubditis aduerſarij?Rñ.qui ſupra,quod nõ, imo licitè bona capit non ſolùm aduerſarij, ſed etiã fautorum, & ſubditorum ſuorum,donec ſibi ſit ſatiſfactum, ſubditi tamen aduerſarij,qui deum timẽtes nolunt domino ſuo in bello illicito impendere auxilium,vel conſilium,nullatenus ſunt ſpoliandi,nè pęna excedat autores, argumen.de his,quæ fiũt a maiori parte capituli, quæſiuit,& 1.q.4.c.1. imo ſecundùm Ric.in 4.diſt. 15. qui ſcienter talibus innocentibus inferunt damnum, tenentur ad reſtitutionem. Verum credo, niſi domin[9] eorum directè, vel indirectè ex perſonis,vel reb. eorum iuuaretur. Multomagis tenetur ad reſtitutionẽ qui damnificat non ſubditos aduerſarij, innocentes ſcienter,vt ſunt eccleſiaſtici, & huiuſmodi. [f] Secus autem eſſet,ſi a caſu damnificaret,hoc nõ intendẽs, nec obligatus intendere, vt puta quia bellans cõtra aduerſarium nõ valens eũ impugnare, incendit ciuitatem,& ſic comburuntur eccleſiæ,& bona ipſius, & aliorum innocentum,nam tunc non tenentur, & ſic patet,qḋ eccleſiæ incaſtellatæ poſſunt incendi,& bona ibi repoſita, ex quibus ſuſtentabantur contra hoſtes in iniuſto bello, poſſunt capi,non incaſtellatæ verò a propoſito, nec res eccleſiæ ſunt auferendæ, & cõtrarium facientes tenentur ad reſtitutionem.

ralibus negociũ vincitur, & non per rationem iudicatur.

a Et credo quod etiam conſumpta] Quidam dicebat eſſe æquius non teneri de conſumptis in dubio, quando non potuit certificari. Sed opinio hic poſita eſt ſecurior,ex quo nunquam fuit in bona fide, nõ enim debebat conſumere, donec eſſet certificatus, argumento. capituli fi. de præſcriptio. Si verò habuiſſet bonã fidem,non teneretur de conſumptis,ſed ſi ſolùm factus eſſet locupletior,C.de rei vendicatio.l.certum.

b De re iudicata.capit.1.]Facit enim hic modo in argumẽtum, quia ſi datur ſententia contra leges, ſeu canones, licèt non interponeretur, appellatio, non nocet, quia omnino ſententia eſt nulla. Sic a ſimili licèt iſti debent auxiliũ, Si tamen illud damnum erat futurum etiam ſine auxilio rationabiliter, teneri non debent. Ad idem dicto capitulo,tuam.Nam preces amicorũ non inducũt ſymoniam, ex eo quia ille promotus eſt in abbatem, quia omnino erat promouendus propter honeſtatem.

c Ab aduerſarijs] ſi ipſi proprij homines iuuerunt ipſum bona fide, aut ſi inducti fuerunt eius conſilio, timore, vel coactione, vel de ſe non erant facturi; Secus, ſi mala fide iuuerunt, quia tunc nullam habent actionem mandati, vel aliam contra mandantem, ſeu vocantem, quia in re turpi nulla contrahitur obligatio, inſtitu. mandati.§ illud quoque, & ff. mandati. l. ſi remunerandi. §. Rei turpis, cum ſimilibus. Vnde exequentes tale mandatum, licèt coacti, vel aliàs inducti nullam habẽt actionem. Hæc ſupra eod.tit. §.9. circa finem.

d Satisfacere] Adde ſup. eo.tit. §.1.&c.

e Bellum] Adde ſup. Bellum. 3. in princip. & §.1.

f Vt ſunt eccleſiaſtici, & huiuſmodi] Vt clerici, religioſi, peregrini, mercatores,ruſtici euntes & redeũtes, & in agricultura exiſtentes, & animalia quibus arant, & ſemina portant,de treu. & pa.innouam[9]. 34.quæ.3.ſi quis Romipetas.

14 Vtrum domini, qui habuerunt bellum adinuicẽ, poſſunt componere ſimul de dãnis? ℞.Mo. ti.reſti.ꝙ ille, qui habuit iniuſtũ bellũ, non põt cõponere in p̃iudiciũ hominum ſuorum quin ipſe teneaẽ eis de dãnis,quę paſſi ſunt,niſi & ipſi fuerint in culpa. Hoc verum in foro conſcientiæ, ſi ad talẽ culpam non venerũt ex eius pſuaſione aliàs non facturi. Ille aũt,qui habet iuſtũ bellũ, dẽt procurare pro virib[9], vt ſatisfiat ſuis hoĩbus.Et ſi nõ põt, & ipſi hoĩes ꝯdicunt cõpoſitioni,ſcḋm Mona.non põt de dãnis,quæ paſſi ſunt incendijs & rapinis,cõponere. [a] facit in ar.l.1.& l.trãſactionis placitũ,& l.p̃les, C. de trãſa.c.ſi.de maio.& obed. Sed ego credo, [b] qḋ in oĩbus põt,ar.eorũ q̃ notanẽ ĩ l.ſi.C.ſi ꝯ ius,vel vti.pu. & in c.q̃ in eccleſiarũ,ḋ cõſti. vbi patet, ꝙ ex rõnabili cã põt princeps tollere rem vnius,& dare alteri,& non põt eſſe maior rõ, q̃ fauor publicus carere bello.Et ſimiliter poterũt,qui hñt iura ĩperialia. Vñ Hoſ.tenet, ꝙ qñ duo milites habuerũt iniuſtũ bellũ inuicẽ, pace inter eos facta,& dãnis remiſſis, qḋ hæc remiſſio extendiẽ ad oẽs vtriuſq; partis,licèt non conſentiãt,qñ pax aliter haberi non poſſet;alleg.l.conuentionũ,ff. de pac. [c] cõcordat Pa.in c. in noſtra,de iniurijs.Aduerte hic ſcḋm eundẽ Pa. vbi s̃. quòd noĩe damni propriè & ſtrictè venit diminutio patrimonij per aliũ facta.l. 3.ff.de dã. inſe. Et ideo nõ veniunt expenſæ factæ propria volũtate,ẽt coacta, nomine damni.quod not.pro ſtatutis, & ſimilib[9] odioſis. Itẽ limita, ꝙ p̃dicta remiſſio non valet quò ad dãna data eccleſijs, & eccleſiaſticis pſonis,niſi prælati ipſarum conſentiant.

15 Vtrũ dñs teneaẽ mandatario de dãnis, q̃ in bello [d] eſt paſſus?℞.ſcḋm Pa.in d.c. ſicut, ꝙ ſic,niſi cã pietatis, humanitatis, vel parẽtelæ bellũ fecerit, [e] vel ex debito teneretur, vel niſi aliqd recipere conuenerit p mercede,& vide de hoc infra, Mãdatum.§.5. & hoc intellige de dãnis, q̃ veriſimiliter mandans prouideret.

16 Vtrũ occupata p principes Chr̃ianos, q hodie ĩter ſe bella gerũt ppria temeritate, & ꝙ vn[9] qetè poſſedit ab antiquo,ali[9] violẽter ḋ nouo accipit,ſint reſtituẽda?℞.d.Ant.ĩtc.qḋ ſup his, de voto ſcḋm Hoſt.ꝙ non videt,qũo iuſtè teneant, nec qualiter confeſſores eorũ peccata, q̃q̃ notoria palpitent. nec qualiter ab eiſdẽ eleemoſynas,aut poſſeſſiones accipiant,aut eos abſoluant. Vñ caueant,nè cateruatim ad inferos vadant, & alios ſecum trahant, nec credit, ꝙ in Italia præſcribi talia poſſint.c.fin. de præſcrip.Et ideo reſtituere tenentur. [f]

17 Vtrũ cleric[9] in bello iuſto cũ dño ſuo vadẽs, q lucraẽ aliqua de bonis aduerſariorũ,teneaẽ ea reſtituere? ℞.Mo.tit.reſti. ꝙ ſi ea rapuit,peccauit capiendo, & reſtituere tenetur eis,a quibus abſtulit, [g] qa illam rẽ capiendo nõ potuit facere ſuã, qa ſicut dñs nõ potuit ei dare autoritatẽ bellãdi, ſic nec rapiẽdi.Poſſet tñ retinere,ſi guerra [h] durante dñs,vt illã retineat conſenſit. Si verò nõ ipſe rapuit,ſed ſibi ab his, qbus licuit rapere,data fuit, tũc nõ reſtituere teneẽ. Qḋ verũ credo, qñ ex ꝯſuetudine qlibet,qḋ rapuit,ſibi retinet;aliàs ſecus, quia de iure quilibet tenetur capitaneo aſſignare,vt illa diſtribuat, vt l.ſi qd bello, & ibi

a Et rãpinis cõponere] Sec[9] de expẽſis ſecundũ aliquos, qa conſueuerũt dñi autoritate propria componere, vel tranſigere. Intelligitur etiam ſuper damnis, vt infra, & rõ eſt, quia bonum publicũ præualet priuato, ideo vt bonum pacis, & cõcordię habeatur, non video, quinetiam ipſis ſubditis contradicentibus, non poſſit componi. Idem Roſe. hic §. 21. & qḋ ſolet dici, ꝙ quis non tenetur actione negotiorũ geſtorũ poſt prohibitionẽ, Intelligo de perſonis priuatis. Et ſic limita l.ſi. C. de neg. geſt. Secus in pſonis publicis, vt in c. bonæ, el 1.de poſtu.præl.

b Sed ego credo] Quidam aſſerebat contrariã partem eſſe communiorem & tutiorem, & ęquiorẽ. Sed non rñdet rationib. hic poſitis, & maximè cũ aliter pax haberi nõ poteſt & hoc vergat in damnum ſubditorum. Credo tñ illum,per quem ſtat, nè pax habeaẽ, niſi remittantur dãna quæ intulit, non eſſe tutũ in conſcientia. Et pro iſto.§. facit.ſup. bellũ. 1.§.antepe.

c L. conuentionum, ff.de pac.] Vbi dicitur, ꝙ publica conuentio eſt, q̃ ſit per pacem,quotiens duces belli inter ſe aliqua paciſcũtur.Et vide ĩ.reſtitutio, vlt.§.4. & quæ ibi notaui in apoſtilla.

d Quæ in bello] .ſ. iuſto, quia in iniuſto ſecus, vt patet ſupra.§.11. in apoſtilla.

e Bellum fecerit] Ar.lege, Neſennius,ff.de nego.geſt. & 23.q. 3. non inferẽda.

f Tenentur] Cũ ſint in mala ſide. d.Ant. in reſponſione ad quintũ dicit, ꝙ nõ vult proſequi hũc articulum,quia eſt notorium. ſed ſecundũ Innoc. iſti tales ſaluari non poſſunt.

g A quibus abſtulit] Si ſint aliàs pauperes ſecundùm Ver.

h Si guerra durante] dominus ſcilicet rei raptę vel belli,ſcilicet capitaneus.

Bar.ff. de cap.ergo ſine ei⁹ autoritate tenere non poterit.facit.c.dicat.23.q.5.niſi vt dixi, conſuetudo ſit in contrarium. a

18 Vtrũ liceat oĩ tpe bellare?Reſ.ꝙ in bello iuſto nõ licet bellare in quadrageſima,nec in dieb.feſtiuis, niſi neceſſitas vrgeat ineuitabilis,tex.ẽ cũ gl.in c.ſi nulla.23.q.8. Itẽ nec tpe treugę.c.1.de treu.& pace.Qđ intellige in pugnatore, nõ in defenſore, vt notat prædicta gloſſ. b

19 Vtrum in bello iuſto liceat vti deceptione dolo, vel inſidijs ad vincendũ inimicos?Reſ.ꝙ ſic,dũmõ mẽdacium non dicant, vel fidem promiſſam non frangant. facit c.vtilem ſimulationem.22.q.2.23.q.2.c.dominus,& q.7.ĩ ſumma.13.q.5.dixit.vide gl.in c.cupiẽtes, c in ver.malignantium de ele.lib.6.

20 Vtrũ locãs arma,equos & hmõi eũti ad bellũ repetat,ſi amittãt in bello?Reſ. Inn. ĩ c.ſicut,el.3.de iurei. ꝙ nõ, qa ſic ea ꝯduxit.ff.loca.l.itẽ q̄rit.§.ſi qs ſeruũ facit.l.bideamus.§.ſi.ff. eod.

21 Vtrũ commodans poſſit ſimiliter repetere?Reſp. Inn.vbi ſupra ꝙ nõ, qa nõ exceſſit fines ꝯtract⁹.ff. cõ. l.ſi vt certo.§.ſed ĩterdum.

22 Vtrum tenente aliquo rẽ meã liceat mihi violẽter auferre?Reſ.Pa.ĩ d.c.ſicut. aut incontinẽti recuperare vult,& licet,quia vim vi repellere licet,de quo ĩ.Defenſio.Aut nõ ſtatim; & ſic debet p iudicẽ eã recuperare,ſi pt.ꝙ ſi non pt, ſic ĩ defectũ iudicis pt domin⁹ rẽ ſuã etiam violẽter,ſi aliter non pt facere,recuperare, ar.l.nullus,C.de Iudæis,in gl.& l.ait prętor,ff. de his, quæ in frau.cre.§.ſi debito rẽ.no.Inno.d in ca.olim,el 1.de reſtitu.ſpo.& Alexan. Ric.& Sco.in 4.diſ.15.ꝙ ſi aliter nõ poſſum rẽ meam habere, licet furto eam tollere,de quo dic, vt infra, Furtum.§.40. Non tamen licet per mendacium,quia non licet mentiri pro alterius vita.22 q.2.nè quis,& ſic limita gl.in c.cupientes de elect.li.6.

BENEDICTIO e Super populũ,quędam ſolennis, quę fit cum illa ſolennitate, Adiutorium noſtrum &c. & hanc ſolũ epi poſſunt facere ĩ tota ſua diœceſi, & archiepiſcopi in tota prouincia,cum viſitant, & legati in terminis ſuæ legationis, & abbates quibus ex priuilegio conceſſum eſt, vt no.26.q.6.miniſtrare,de conſec.diſ.1.cum ad celebrandas,de exceſ.præla.accedentibus de priuil.abbates,libr.6. Alia ſimplex. Et hęc fit a ſacerdotib.in miſſa abſente epiſcopo,aut de mandato eius,cum præſens. eſt.21.di.denique.95.di.ecce f ego dico.

2 Vtrũ benedictio calicis, paramentorũ & huiuſmodi pro miſſis celebrandis poſſit fieri à ſacerdote?Reſ.doct.in cle.attendentes,de ſta.reg.tenent ꝙ non, quia ſunt potius ordinis epiſcopalis, & hoc idem in d.c.abbates,ſed iudicio meo nullo iure eorum dictũ probatur. & credo,ꝙ imò poſſint benedicere paramẽta,tali ratione motus, Presbyter poteſt omnia facere, quæ ſunt ordinis, niſi ſint ordinis epiſcopalis, vel ſpecialiter ei interdicta.c. quãuis. 68. diſ.& d.c.ecce,& 93.di. legimus,ſed benedictio paramentorũ,cũ non ſit ordinis epiſcopalis,patet qa competit abbatib.ex conſuetudine,vt tenent doc.in d.c. abbates.& d.Cle.attendẽtes,ꝙ fieri nõ poſſet, ſi eſſet ordinis epalis,ar.eorũ.q̄ no.in c.pe. de cõſe.ec.vel alta.nec eſt ẽt eis ꝓhibitũ. patet, qa ĩ d.c.q̄uis,ꝓhibet cõſecratio ſacerdotũ diaconorũ,& ſubdiaconorũ,cõſecratio virginũ,conſecratio eccleſiæ,vel altaris,chriſma conficere, chriſmate frontes baptizatorum

a Contrarium] Adde ſup. bellũ. 2.§.1.
b Prædicta gl.] Adde ſup.bellũ. 1.§.vlti. Et vide S. Tho. 2.2.q.4.
c Glo in cap.cupientes] Quæ dicit, quod poteſt reus ſubterfugere ponendo veras exceptiones, vide q̄ ſcripſi ſupra,ars, in.§.1.
d No.Inno]Vide ibi latè, p ipſum, qñ mutua delicta compẽſatiõe tollũtur in foro iudiciali,& quãdo det actio contra rapientẽ bona debitoris, q nolebat ei ſoluere debitum.
e Addas benedictionibus,dei opera noſtra ꝓſpere cedere, catec. in ora.domin.in ver. Panem noſtrum. P. V.
f Ecce dico] gl. in d.c Si ego,dicit,ꝙ ſacer.celebrãs præſente epiſcopo debet ĩnuere ei an velit benedicere, ꝙ ſi nõ vult tũc ſacerdos bñdicat.imò fortius,ꝙ eo ipſo ꝙ pmittit ſacerdotẽ celebrare corã ſe,oĩa, q̄ ſine miſſa eſſe non pñt,conceſſit,ar.c.præterea de offi.dele ga.& in miſſa datur benedictio.ca. miſſas,de conſe.diſ. 1.igitur &c.Prædicta intelligas, quãdo ſacerdos celebrat coram ꝓprio epo,ſecus corã alieno, per tex.in d. ca. ecce ego,in prin.nunquid epo volenti legere lectionẽ,& dicenti, Iube domine benedicere, debeat ſacerdos ſm morẽ ſolitũ benedicere?gl.in ca. denique.21.di. ĩ ver. benedicere, reſpõdet, ꝙ debet dici,Ora pro nobis pater ſancte, & Aſten.li.4. tit. 14 ſubdit in hoc vt miſereat noſtri deus noſter, vel ſm gl.vbi ſupra, Inferior dicit Iube domine benedire, & eps benedicet, & poſtea leget.

zatorũ ſignare,publicè pœnitentẽ reconciliare, & in c.miniſtrare.26.q.6.addit, ꝙ non bñdicat publicè plebẽ in eccleſia. Qđ intellige,vt dixi ſ. & in c.conſulto,de conſ.di.1.ꝙ nec corporalia debet conſecrare. ergo veſtimenta pt,qa ĩ c. veſtimenta,& in c.vaſa,de conſ.di.1.nihil dr̃ de epo, quare credo oĩa,quæ pertinent ad celebrationẽ miſſarũ, quæ non fiunt cũ ſacra vnctione, vt eſt calix, & patena, & non ſunt eis ſpãliter inhibita, ſicut ſunt corporalia, q̄ ab epo debẽt eſſe benedicta,vt ĩ d.c.conſulto, & alia huiuſmodi pñt benedicere,ar.d.c.quãuis,&c.ecce, niſi epiſcop⁹ eſſet prę ſens,quia non liceret,ar.c.denique.21.di.

2 Vtrum abbates poſſint ſimiliter bñdicere?Ge. ĩ d. c.abbates,tenet ꝙ ſic oĩa, ĩ quibus ſit verbalis ſolũ benedictio, & qñ faciunt ad opus ſuarũ eccleſiarũ,aliàs non. Sed ego dubito de bñdictione corporaliũ,quæ licèt ſit verbalis,ſolùm tñ videtur epis reſeruata.d. ca. conſulto, niſi dicam⁹ derogatũ per contrariã conſuetudinẽ,cũ ſit potius epiſcopis reſeruata ratione dignitatis, quã ordinis, & ideò abbates poſſunt ex conſuetudine,arg.d.c. accedẽtib. Idem dic de benedictione calicis,de quo ĩ calix. §.1.

3 Vtrũ veſtis debeat iterũ benedici,qñ repetiatur? Reſ.ꝙ non, niſi qñ ſit talis repetiatio,ꝙ ſine ipſa cum dicta veſte non poſſet celebrari,puta totius manicę, & huiuſmodi,qa cũ amittat formam debet iterũ benedici,ar.eorũ, quæ not.in c.1.de conſ.ecc.vel alta.Secus dico,ſi de ſtola ſiat manipul⁹ vel de manipulo ſtola,qa non videtur alia forma, niſi ꝙ vnum eſt breui⁹ altero,q̄ quidẽ breuitas non mutat formã.

4 Vtrum ſponſa,quæ a non eſt virgo,debeat benedici?Rñ.ꝙ non. b 32.di.ſeriatim. imò bñdicẽs ſecũdas nuptias, ab officio, & beneficio ſuſpenſus debet mitti ad Papam,c.1.de ſecun. nup.

5 Vtrũ diaconus poſſit benedicere menſam?Reſ ꝙ non pręſente presby. niſi eſſet diaconus cardinalis,ſed abſente presby. pt ſecundùm no.in c.legimus.93.di.

6 Vtrum recipere pecuniam pro benedictione nubentium ſit ſimonia? c Reſp.ꝙ ſic,tex.eſt in c.cum in eccleſiæ, de ſim.

7 Vtrũ mulier poſſit benedicere? Reſ.ꝙ non niſi vt poteſt quilibet bonus Chriſtianus.c.noua,de pæ.& remiſ. quia quæ ſunt ordinis,non cadũt in mulierẽ d.c.noua. d

8 Vtrum benedictio menſæ, & aquæ ſit certi ordinis?Reſ.ſm Inn.in c.1. de exceſ. p̄la.li.6.ꝙ benedictio aquæ ſic, & ideò eſſet irregularis, exc.vel ſuſpẽs⁹ ipſã bñdicẽdo,ſec⁹ de bñdictiõe mẽſæ,q̄ nõ ẽ ordinis.

9 Vtrum libri eccleſiaſtici ſint benedicẽdi?Reſ.ſecundũ gl.in c.1.de pig. ꝙ non. e

BENEFACERE Ex timore, & non ex amore non reputatur benefacere, ſed pro non facere.33.q.5.ad fidem.33.q.5.ſicut enim,de conſe.di.5.quicquid.86.diſt. non ſatis,de re.iu.qui ex timore. f

BENEFICIVM g eſt quædam beneuola actio gaudium tribuens capienti,in li. feu.c.1.ex quib.cauſis feud.amit.& Pan.in c.vnico,de com.& in c.ad audiẽtiam, h de præſcrip.hæc diffinitio cõprehendit quodcunque,quod dicitur beneficium.Sed hic de eccleſiaſtico ſolùm dicendum eſt.

1 Quotuplex ẽ bñficiũ i eccleſiaſticũ?Rñ. ꝙ aliud eſt religioſũ,aliud ſœculare.Religioſum aliud ſimplex,vt canonicat⁹ regularis.Aliud duplex,vt abbatia,priorat⁹,vel aliud hñs iuriſdictionẽ. Sęculare verò, Aliud ſummũ,vt papat⁹. Aliud mai⁹ vt epat⁹. Aliud mediocre, ſeu duplex, vt dignitas, vel perſonat⁹,vel aliud hñs curã animarũ. Aliud minus ſeu ſimplex, k vt canonia,

a De benedictione cõiugũ in cõ. Trid.24.ſeſſ.c.1. de ref. mat.cate. de matri.ſac.c.ergo viri. P. V.
b Reſ.ꝙ nõ]vide in fra,nuptiæ.
c Sit ſymonia] vide infra,ſymonia.3.§.16.
d D.c noua] Et alia multa ibi notãtur p gl.mulierib. eſſe prohibita,& adducit exẽplũ beatiſſimæ virginis,cui non licuit prędicare publicè,euangelium legere,confeſſiones audire,&c. vt ibi.
e Quod nõ]hoc verum excepto miſſali ſm Pan. Roſe. tñ tenet indiſtinctè contrariũ, ſed non credo ſeruari de cõſuetudine.
f Qui ex timore]Adde,c. ſi qs inuenisti. 14. q. 5.& tex. cũ gl.in c.1.dd collu.de reg.Vbi hr̃ ꝙ de⁹ eſt remunerator aduerbiorũ, & non nominum.
g Beneficiũ]no. plura de beneficio per Iaſo. in l.fin.ff. de conſtitu. prin.
h Cap.ad audiẽtiã De p̄ſcripti.] Et in c.ſecundò, de cõceſ. præbẽ.
i Ad bñficio eccleſiaſtici electionẽ vel collationẽ, vel aliã ꝓuiſionẽ quomodo ꝓcedendũ ſit hodierno tempore vide conc. Trid. ſeſſ 22 c. 1j. & 4. 24. c. 12. & c.18. de ref. P. V.
k Aliud minus, ſeu ſimplex]qui dicantur habere beneficiũ cũ adminiſtratiõe,gl. in verſi.vt ipſos in capitu.tuę,de cleric. non reſi. videtur velle, qđ omnes prælati dicantur habere adminiſtra

tionem. & Inn.ibi videtur ſentire de quocunque habente curã animarũ,& adminiſtrationẽ ſacramentorum.ſ.ptãtẽ iniungendi pœnitẽtias. Ita notat Inn. in c.requiſiſti,de teſt.in gl.ſi.& facit quod ipſe no.in c. cũ inter,de ver.ſig.vbi dicit id, qđ acquirit ſacerdos iniungendo pęnitentias parochianis, acquirit eccleſiæ. Idẽ dicit Inn.de canonico hñte ſuam p̃bendã diſtinctã,vt ſ. dicaẽ habere adminiſtrationem, vt ipſe no. in ca. ex literis,de p̃b. in gl.1.& ij.& in c.trãſmiſſam, de ele.in gl magna, pro quo eſt text. in c.ſi.12.q.1.iuncto.§. præce. qui tex.loquitur ĩ canonicis ẽm intellectum Gratiani ibi poſitum.

a Cum adminiſtratione] Quia tunc dicitur habere adminiſtrationẽ illi⁹ dotis.

b Suſtẽtationẽ.] Not.ꝙ canonia ẽ ius,quod ꝓuenit ex electione &receptione ĩ fratrẽ vt in c.cũ. M. de con.prębẽda ẽ q̃ ꝓcedit ex ĩltõne & offõ,qa exquo qs facit offm̃, debet ꝑcipere bñficiũ. vñ & laicus, vt dixit Vin. põt habere præbẽdã. ca.in eccleſia, de inſt.ſed nõpõt eſſe canonic⁹.oĩs tñ canonicus debet habere præbẽdã, ſed non conuertiẽ.Sola.n. perceptio ſalarij nõ facit decurionẽ. ff. de decu.ſola.nec quicũque habet canoniã habet vocẽ in c.vt puer,vt c.ex rõne,de ӕta. & quali.ff.de decu.l. ſpurij, in d. c.cum.M.

c Dantur in titulum] i. propter ordinem,nam in titulari intelligitur.i.ordinari,vel clericari.

capellania, aduocatoria, & hmõi.Aliud non habens adminiſtrationẽ,& iſto mõ dicitur largè beneficiũ. Et eſt, qñ qs habet bñficiũ nõ in titulũ, vt ſunt capellani ad nutũ amouibiles,ſed qñ habet in titulũ aliquod bñficiũ,cui eſt aſſignata dos, quãtũcunq; ſit ſimplex, dr̃ habere beneficiũ cũ adminiſtratione a ẽm Ge.in c.p̃ſẽti,de of.or.li. 6.in 6. col.

2 Vtrũ præbenda ſit quid ſpũale?Reſ.Pa.in c.dilecto, de pręb.ꝙ ſi eſt annexa iuri canoniæ,partim eſt ſpũale, & partim tẽporale. Si verò non eſt annexa canoniæ, vt puta qa in eccleſia nõ ſunt præbẽdæ diſtinctæ, ſed omnia communia, & per capitulum aſſignatur iſti vnũ p̃diũ in præbenda, & alteri aliud,vel qd ſimile. Vel ẽt ſi ſunt diſtinctæ,tamen non ſunt canonicatibus annexæ qa nõ eſt ibi numer⁹ canonicorũ,tunc eſt merè tpale, & põt concedi ẽt laico ad ipſius ſuſtentationem. b

3 Vtrum altaria,quę dantur in titulum c perpetuum dicanẽ beneficia?Rñ.ẽm gl. in Cle.1.de decimis, & ſequitur Ge.in c. 1.de cõſue. lib. 6.ꝙ ſic,& appellatione officij altaria prędicta ĩtelligũtur.facit.c.2.de conce. præb.Secus,ſi nõ dantur in titulum, quia beneficiũ nõ dicuntur propriè.

4 A quo d debet dari beneficiũ eccleſiaſticũ? Reſ.ꝙ regulariter per ordinariũ, niſi ex ſpãli ſtatuto,vel conſuetudine ad alium pertineat,vt infra dicam.

5 Vtrum capitulũ e ſede vacante poſſit cõferre?Reſ. ꝙ non illa beneficia,quę ad ẽpi collationẽ pertinẽt,Sed bene poteſt conferre illa, q̃ ad ẽpm, & ipſum capitulũ cõiter pertinent. Similiter alia beneficia poteſt conferre, qñ ẽps eſt ſuſpenſus f à collatione beneficiorũ,ẽt ſi epiſcopus haberet intereſſe in tali collatione tanquã prælatus. & idem poteſt epiſcopus, qñ capitulũ eſſet excommunicatũ ſeu maior pars g maiori excommunicatione, vel ſuſpenſum.c.ſi ad ẽpm,nè ſede vacan. li.6. Si verò pertinet ad ẽpm collatio cum conſilio capituli h vel aſſenſu,non poſſet capitulũ ſe intromittere, niſi ſuſpenſus eſſet in mora i petendæ relaxationis. ſi verò capitulũ,vel ali⁹ de conſuetudine,vel ſtatuto deberet conferre de conſilio ẽpi defuncto ẽpo, vel in remotis agente ita, ꝙ in breui eius p̃ſentia non poſſit haberi, non ꝓpterea debet differri collatio, vt ĩ d.c. ſi ad ẽpm.

6 Quid de bñficijs vacantibus in curia?Reſ. ꝙ omnia beneficia,dignitates,& perſonatus vacantes in curia Romana k non pñt conferri niſi per papam. Similiter beneficia,dignitates, vel ꝑſonatus curialium, vel accedentium, ſeu redeũtium de curia, ſi decedũt l in locis vicinis curiæ ad duas dietas legales, quę faciunt

d Super hoc ſtatuit con.Trid.ſeſſ.24.c.18.de ref.ſunt & ſuper hoc conſtitutio.Pij.v.pont.max. P. V.

e A conc.Trid.ſeſſ.25.c.6.poteſtas & iuriſd. capituli ferè intacta relinquitur. P. V.

f Eſt ſuſpenſus] Puta, quia peccauit conferendo indignis vt dicit tex.in c.graue nimis,de præbend. hoc idem intelligitur,qñ epiſcopus eſſet mortu⁹ vel ſi quocũque alio mõ vacat ſedes renuntiatione, depoſitione, vel quouis mõ. ad hoc.7.q.1.c. ĩ apibus. §. ecce.

g Maiori pars] Nõ dicit tex.maior ps, ſed ſi ſingulariter oẽs ſint maioris excõmunicationis vinculo innodati, & dixit ſingulariter, qa capitulũ vniuerſitas collegium excõicari, non dẽt, de ſent. exc. Roman.§.in vniuerſitatẽ li 6. ſecus, ſi minori excõicatione,qa poſſent eligere, de cle. exc. mi. ſi celebrat.

h Conſilio capituli]Dicit,conſilio, & aſſenſu qa oportet conſilio aſſentiant, &c.

i Eſſet in mora] Dicitur aũt eſſe ĩ mora hoc ipſo ꝙ q̃ cito potuit, licẽtiã nõ petijt.& not.ꝙ poſt iſtam morã tẽp⁹ ĩcipit currere, & debẽt expectari poſt ſex mẽſes ẽm Io. ĩ d. c. ſi ad epiſcopũ.

k In curia Romana] & curia Ro. dr̃ eẽ vbi eſt papa,vt c.2. & c. præſenti, & ibi Ge. de præ. in 6.

l Decedũt]ĩtelligit, ꝙ ſpectat ad pa.eorũ collatio.

a Xx.milliaria ꝑ die] & nota, ꝙ mille paſſus faciũt miliare,paſſus autem eſt quinq; pedum,glo.& Bart. in l.3.ff.de verb.ſig. Bar. Ang. & alij in d.l.1. pes eſt quindecim digitorũ,tex.eſt & ibi gl.expreſsè in c.ſicut,primo.27.q.4. Bar.in tra. Tyberiadis.§. de inſula.Bald. in d.l.1. Flo.in l.die,ff.de ſerui.vr. p̃dio.& fiet cõputatio ꝑ ærem,vt ibi patet. ſ. in d.l. 1.

b De ver.ſi.l.3.] Dicit ibi, ꝙ debent dari.20.millia paſſuũ ꝑ dieta.vnde ad ſi vnũ locũ eſſent. 20. millia,& vnũ,darentur duę dietæ niſi aliter conuẽtum eſſet, &c.

c Niſi eſſent parochiales eccleſiæ] Quia tunc ꝑ mortẽ papæ in curia vacare nõ dñr,& ſic eorum collatio pertinet ad ordinarios. Vacant. n. in curia oĩa beneficia curialiũ ẽt quantum ad menſem, qui ad papã pertinet &c.

d De præſentatione patronorũ videas quæ cõſtituit Conci. Trid. ſeſ.14.c 13.& 24. c.18.de ref. P.V.

e Rñ. ꝙ capitulũ],ſ. eccleſiæ cathedralis.

f An hodie id fieri poſſit,conſulas Concil. Trid. ſeſſ.24. ca.18. de refor. P. V.

g Abſenti] & ſic no.ꝙ nõ eſt neceſſaria præſentia.

h Si conferat] ſcilicet alteri.

i Qđ nõ] & not. ꝙ quodlibet bñficium induceret hunc effectũ, nè .ſ.teneatur.

k Vide ſtatutum Conci. Trid.ſeſſ. 21.c.2. P. V.

l Rñ.ꝙ ſic] Rõ aũt,quare teneaẽ ſibi prouidere, ẽ multiplex,prima,quia qui altari ſeruit &c.ſecunda, nè clericus in opprobriũ clericat⁹ videaẽ mẽdicare. Item quia ẽps omnibus tenetur, ſed magis clericis.

m De præben.li.6.1] Vel ſaltem tenetur ei miniſtrare neceſſaria vitæ,& ſic veniẽt veſtes, medicinæ, & decedẽte ordinatore teneẽ ſucceſſor, niſi ad p̃ces alicuius eſſet p̃ſentat⁹, vt patet in d. c. cum ẽm.

n Eſt nulla]& facit ca.ſeq. & hoc eſt, quia inducit votum captandę mortis.

o Ineligibilis] & ſic eſt irregularis quoad dignitates obtinẽdas. Vnde nõ poteſt amplius ſine diſpenſatione ꝓmoueri ad aliq̃ dignitatem. Et Pa.in d.c.quiſq̃s ꝙ tex. ille videtur addere pœnã inhabilitantẽ ad ea,quæ habentur in c.ſi quis deinceps.16.q.7.& ẽt ex illo text.habetur, ꝙ recipiens, dignitatẽ de manibus laicorum, ſi eam poſtea obtinet a ſuperiore eccleſiaſtico ſine diſpenſatione tacita, vel expreſſa, eam iniuſtè obtinet, cum ex illa receptione iniuſtè facta effectus fuerit inhabilis ad dignitatem obtinendam. hoc tamen fallit, ſi laici haberẽt priuilegium eligendi,ſeu conferendi, quia tunc nõ efficerentur indigni de manibus laicorum accipiendo ſecundũ Pa. & doct.&c.

p De iure patr. præterea] Ibi.n. eſt tex.optim⁹ ꝓ hoc, vbi excõicãtur p̃roni laici, qui clericos inſtituunt

20.miliaria ꝑ die. a l.1.ff. ſi qs cau.& no.glo.in c.p̃ñti, de præben. li.6. Vnde ſi diſtarẽt ꝑ.41.miliare,non includerenẽ.ff.de verb. b ſig. l.3.limita, niſi p̃dicti morerenẽ in loco proprij domicilij,vel ꝓpriæ domus, qa tunc non reſeruanẽ papæ, niſi eſſet talis curialis, qui licèt haberet ibi ꝓpriũ domicilium, tñ ibi morabaẽ ſolùm ꝑꝑ curiã,qa tunc reſeruaẽ.Similiter reſeruatur qñ eſt curialis,qui moriẽ in loco, vnde recedit curia, vel in itinere, dum curiam ſequereẽ,quantũcunq;,vbi decedit,ſit remotus ab ipſa curia. Verũ eſt,ꝙ poſt menſem, ſi non fuerint collata bñficia prædictorũ,conferre pñt illi, ad quos ꝑtinet eorũ collatio ꝑ ſeipſos tñ vel ipſis agẽtibus in remotis ꝑ ſuos vicarios generales, quib⁹ id cõmiſſum fuerit in eorũ diœceſi exiſtentia, niſi eſſent parochiales eccleſiæ, c & vacarẽt ſede apoſtolica vacãte.vel ſi anteq̃ papa ea conferret,mortuus eſt. hæc notanẽ in c.licet,el 1.c.ſtatutũ.c.p̃ñti, & c.ſi apoſtolica, đ præb.li.6. Aduerte ẽt circa hæc ad regulas cancellariæ,& reſeruationes, quę faciũt cõiter põtifices in ſua creatione, qa non ſemper ſe hñt vno modo; ideo non pono hic.

7 Quid d de p̃ſentatis a patronis ſede vacante? ℞. ꝙ capitulum e põt eos admittere, & inſtituere in beneficijs,licèt ad ẽpm,ſi viueret pertinuiſſet. c. & ſi capitulum,de inſti. lib.6.

8 Quid ſi Eps cõferat beneficiũ f abſenti? g ℞. ꝙ licèt non fiat ſuũ,donec conſentiat, tñ ẽps non poterit alteri ↄferre,donec ille recuſet, nec valet collatio, ſi ↄferat, h niſi ẽps aſſignaſſet terminũ ↄpetentẽ conſentiendi, intra quẽ non conſentit. ſi tñ poſt terminũ iterum conſentit ante, q̃ alteri eſſet collatum.valeret.c. ſi tibi abſenti,de præb. li.6.

9 Vtrũ ẽps,vel ali⁹,cui mãdabaẽ de bñficio prouidere pauperi clerico, teneaẽ iterũ ꝓuidere,ſi ille cleric⁹ aliud eſt cõſecutus? Rñ.ꝙ nõ i c.ſi paup,de p̃b. lib.6.

10 Vtrũ ẽps k teneaẽ ordinatis per ipſum prouidere de beneficio?Rñ.ꝙ ſic, l ſi ẽ in ſacris ordinat⁹. c.cũ ẽm, de præb.Idem dic,qñ commiſit,ꝙ ordinetur,ꝑ aliũ.c. ſi ẽps,de præben.li.6. m Et hoc verũ,niſi habeat ſuam, vel paternam hęreditatẽ, vnde poſſit ſuſtentari ẽm glo.in d c.ſi epiſcopus.

11 Vtrũ promittens alicui prouidere de bñficio eccleſiaſtico non vacãte,vel qualitercunq; promittat,cũ potuerit,teneaẽ?Rñ.ꝙ ñ,qa talis ꝓmiſſio ẽ nulla. n c.deteſtanda,de conceſ.p̃b.li.6.

12 Vtrũ recipiẽs beneficiũ eccleſiaſticũ de manu laici cadat in aliquã pœnã? Rñ. Inn.in c.quiſquis,đ elec.ꝙ ſic,qa eſt ineligibilis o ipſo iure de iu.patr. p c.p̃terea, primo. Tñ epiſcopus poſſet

cum eo diſpenſare ſm eundē, ar. c. nuper, [a] de ſen. ex.

13 Vtrū qs poſſit renūciare ſuo bñficio, vt alij ꝓuideat? Rñ. Pa. ī c. dilecto, de ꝑben. ꝙ ſic, dūmō in actu renūciationis nō deducat in pactū, ſed ipſam renūciationem faciat purè & liberè: aliàs eſſet ſimoniacum, vt vult gl. in d. c. dilecto, & gl. in c. ex ꝑte, el 1. de off. dele. Si tñ in aīo gereret, vt alteri ꝯcederet, nō eēt ſimonia dūmō pactū nō faciat, licèt peccet, [b] vt eſt clara glo. in c. ordinationes. 1. q. 1.

14 Cui ꝑt dari bñficiū [c] eccleſiaſticū? ℞. ꝙ ſolis clericis ñ ꝯiugatis, & hñtib⁹ ætatē debitā, & q̄ ſit ætas d̄bita vide ĩ. ætas. & qs ordo requirat̄, vide infra cleric⁹. 7 §. 5.

15 Vtrū cleric⁹ ꝯiugat⁹ poſſit hr̄e bñficia eccleſiaſtica? ℞. Pa. ī c. ſanè, d̄ cle. ꝯiu. ꝙ non. Sed nec ēt adminiſtrationes eccleſiaſticas. Et per hoc puto, ꝙ nō poſſit eſſe vicarius epi, qd̄ tenēt do. in c. vno, eo. ti. li. 6 & ī c. Io. [d] Itē Pa. eo. ti. tenet, ꝙ nec ēt pōt diſpenſari cū eis, vt habeāt bñficium ſimplex, licèt alij ꝯriū teneāt, & pōt ſaluari dictum eorū, vt valeat diſpenſatio, ſi fiat a papa. & Pa. intelligat non valere, ſi fiat ab inferioribus papæ.

16 Vtrū filius [e] ſacerdotis poſſit obtinere bñficiū ī eccleſia pr̄is? ℞. ꝙ ſic, ſi aliàs eſt legitim⁹. c. ad hæc, de fi. ꝑſby. dūmō non ad illas dignitates, vel ꝑbendas, quas immediatè pr̄ ei⁹ habuit, ꝓmoueat̄. c. ꝯſtitut⁹, de fi. ꝑſby. [f] Et noīe filiorū in hoc veniūt etiam nepotes de iure in hæreditate ſuccedentes, vt ſunt ꝑ rectā lineā deſcendētes nepotes, ar. inſti. d̄ hære. qual. & di. §. ſui, ſm Hoſt. & Ber. in c. extirpandas, de fi. ꝑby. Secus in collateralib⁹, [g] in quib⁹ ſucceſſio locū non hēt, ar. de offi. dele. c. ex ꝑte. Itē ſm Hoſt. nepos pōt poni immediatè in eccleſia, quā auus ei⁹ habuit patre eius viuente, ſed patre mortuo non pōt, qa ceſſat rō in primo caſu ſucceſſionis, ſed non in ſecundo. Itē aduerte, ꝙ ſi pater habuit perſonatū, immediatè non poterit fili⁹ in eadē eccleſia habere vicariā, vt c. Michael, de fi. ꝑby. vel è ꝯtrario, ſi pater habuit vicariam perpetuam, filius immediatè non poterit habere perſonatum, vt in c. conſtitutus, de fi. presby.

17 Quis pōt diſpenſare cū illegitimis, vt obtineant beneficiū eccleſiaſticū? ℞. ꝙ Eps in bñficio ſimplici, cui nō imminet cura animarū, vt in c. is qui, de fi. ꝑſby. li. 6. nec diſtinguo ſm gl. ibidē, an ſit ſpurius, adulterinus, vel naturalis, licèt quò ad ſucceſſiones diſtinguantur, & ī difficultate diſpenſandi. In alijs āt ſol⁹ Papa.

18 Sed nunqd poterit eps diſpenſare cū talibus in ꝑſonatu, vel dignitate ſine cura? ℞. gl. in d. c. is qui, ꝙ non, ſed ſol⁹ papa. Et eā ſequuntur cōiter doct. etiam ſi efficeretur religioſus.

19 Vtrum eps poſſit cū ꝑdictis diſpenſare in canonicatu eccleſiæ cathedralis? ℞. ſm Arch. ī d. c. is qui, ꝙ ſic, ex quo non inuenit̄ prohibitum. Et ex eo concordat Gemi. in d. c. is qui, [h] licèt Io. Mo. & alij teneant, ꝙ non poteſt. Quod non placet.

20 Vtrum epiſcopus cum ꝑdictis poſſit di-

ſpenſare

tuūr, & dēſtituūt ī eccleſijs ēt ꝓnat⁹, vr̄ bona ipſarū aliter adminiſtrant, & clerici, qui inſtitutionē laicorum recipiūt, cōione priuētur, ex quo no. ibi Pan. ꝙ clericus recipiens à laico eccleſiā nō eſt ipſo facto excōicatus, vel ſuſpēſus maiori ſuſpēſione, ſed peccat mortaliter, & dēt cōione priuari, ex quo infert, qd̄ ſi impetraret hoc bñficium nō exꝑſſo, ꝙ prius habuit a laico, non valet impetratio, qa ſi papa ſciuiſſet, non ita de facili ſibi cōceſſiſſet, cū deberet ꝓꝑ delictū ſuū cōione priuari. d c. ꝑterea, primo. ꝓ hoc c. poſtulaſti, de reſcr. & qd̄ ibi no. Ho. ſi tñ papa ſciēter prouideret illi d̄ illa dignitate, in qua ſe intruſit, tūc tacitè vr̄ diſpēſare ſm Pan. vbi ſ̄. in alio tñ ſuperiore ſec⁹, vt habet̄. ĩ. diſpenſatio. §. 12.

a C. nuper] Bene facit in hoc, qa ſi non pōt haberi excōicator, qui abſoluat ī caſib⁹ de quib⁹ ibi, eps abſoluet cū cautione, ꝙ ꝑſentabit ſe, qñ poterit; ſic & hic.

b Licet peccet] Et hæc no. Pa. in d c. ex parte, primo ſuper glo. 1.

c Videas hac de re Conc. Tri. ſeſ. 7. c. 1. 2. & 3. 22. c. 2. & 4. 24. c. 12. & 18. de reform. Petrus Vend.

d C. Ioannes] In ver. tertius articulus. vide Gem. ibidem per text. d. c. 1. qui generaliter loquitur, quòd extra illos duos caſus non gaudet priuilegio clericali, qa aūt nō poſſit habere officia, probatur, qa cōiugatus non dēt adminiſtrare altari. 17. q. 2. multorū. ergo non pōt habere beneficium eccleſiaſticū, cū illud detur rōne adminiſtratiōis, vel officij, etiam ſi ſit ſimplex, vt in c. propoſuit, de fi. presby. & c. conquerente, de cle. non reſid. Item quia hoc tēdit in prauum exemplum, & ſcādalum aliorum, vt in c. cum decorem, de cleri. coniug.

e Vide Con. Tri. decretum ſeſ. 25. c 15. de ref. P. V.

f C. cōſtitutus, de fi presby.] Et hoc, qa videtur ei ſuccedere, qd̄ fieri non debet.

g Secus in collateralibus] Poterunt ergo tales collaterales obtinere beneficia, & dignitates, cū ceſſet rō in eis, ſ. ſucceſſionis.

h Gem. ī c. is q.] Qui multum diſputat, & allegat doc. pro & cōtra. & ſubdit, quod cum tali nō poſſet diſpenſari, vt eēt ī eccleſia metropolitana promouendus, &c.

ſpēſare in rectoria? [a] Rñ. ꝙ ſic, in oī bñficio. dummodo non cadat in nomen dignitatis, vel perſonatus, vel habeat curā animarū. Et hoc tene, licèt quidā teneant ꝯtrariū, vt no. Ge. in d. c. is q. Et rō potiſſima eſt, quia poteſtas diſpēſandi cōceſſa alicui, cuius effectus nō in ipſum, [b] ſed in alium deriuatur, debet latè inteꝑtari, [c] vt no. Io. An. in c. ſi. de ver. ſig. & ſe. Io. de Imo. & Ge. in d. c. is qui. Ex maximè qñ interꝑtatio fit ꝯ ipſum concedentē [d] iuxta no. de priu. c. quia circa. Et ideo iura, quæ videtur ꝯria, intellige, & limita, quòd loquuntur in diſpenſatione alicui conceſſa, cuius effectus in ipſum deriuat̄, quę ſtrictè interꝑtanda eſt. Quod nota.

21 Quid ſi beneficiū ſimplex habeat curam animarum annexam, nunqd eps poterit diſpenſare cū prædictis? Rñ. ſm Archi. in d. c. is q, ꝙ ſic, qa talis non dr̄ habere curā animarum, vt ꝓbat text. in c. ſuper eo, de ꝑben. lib. 6. Nā vt ibi patet, pōt qs habere præbendam, & dignitatē, cui annexa [e] eſt parochialis eccleſia; & tñ non poſſet qs hēre ſimul dignitatē, & eccleſiam curatā, c. de multa, de ꝑben. Lapus autē limitat hoc verū, qñ eccleſia curata hēt vicarium alium ab iſto, aliàs non, alij doc. indiſtinctè tenēt, ꝙ nullo modo eps pōt diſpenſare. vide Ge. in d. c. is qui. mihi placet prima opi. cum prędicta limitatione domini Lapi.

22 Pone, ꝙ in eccleſia ē ſtatutū iuratū, & per Papā approbatum, ꝙ null⁹ illegitimus ibi ꝓmoueatur, an eps poſſit diſpēſare? Rñ. Io. Mo. & ſequit̄ Ge. in d. c. is qui, ꝙ nō, ex quo tale ſtatutū ē iuratū, vel cōfirmatū. Secus eēt, ſi ſolū eſſet ſtatutū non iuratū, vel confirmatū, qa tūc poſſet Eps diſpenſare ꝯ ꝓpriū ſtatutū, iuxta no. de elect. c. licèt canon, li. 6. Limita ꝑdicta oīa, ꝙ eps pōt diſpenſare cū illegitimo in bñficio ſimplici; verū, niſi aliud īpedimētū canonicū obſtet, q̄ illegitimitas, [f] & ſup qua eps non poſſit diſpenſare, vt in d. cap. is qui.

23 Vtrū diſpenſatus, vt ꝓmoueat̄ ad ordines ſacros, per Papā, per hoc videatur talis illegitimus diſpēſat⁹, vt poſſit obtinere beneficium cū cura? Rñ. ꝙ non, [g] quia diſpēſatio non trahit̄ ad conſecutiua [h] eius, ſup quo diſpenſatur, qñ diſpenſatio imprimit effectum validum ſup actu, in quo diſpēſatur abſq; eo, ꝙ extendat̄ ad illud conſecutiuum ſm Gemi. in d. c is qui.

24 Vtrum præfatus illegitimus diſpenſatus, vt poſſit obtinere beneficium eccleſiaſticum, poſſit poſt primū poſtea aliud obtinere virtute diſpenſationis. [i] Rñ. Gemi. in d. c. is qui, ꝙ Paulus hoc diſtinguit, ꝙ aut diſpēſatio fuit facta ſuper certo beneficio; [k] & tunc ſi fuit

a In rectoria] Eſt enim quædam prælatio. nam rector eccleſiæ poteſt excommunicare, & alia facere, quę pertinent ad iuriſdictionem, ex quo videtur, ꝙ ſuper his non poſſet fieri diſpenſatio, cum iſta pertineant ad dignitatem, pro hoc gloſſ. in c. ſuper eo, de præben. in 6. vt ſtatim notaui præcedenti. §. quia text. d. c. 1. de filijs præsby. prohibet de habente beneficium, cui imminet cura animarum, & ad quod ipſe intitulatur, & non in principali, vt not. glo. in c. ſi eo tempore, de reſcrip. in 6. ratio eſt, quia non exercet curam reſpectu ſui tituli, ſed reſpectu annexi, cōſequitur enim is quandoque aliquid ex facto alteri⁹, quod ex proprio conſequi non poſſet, de conceſ. præ. c. autoritate, in 6.

b Nō in ipſum] ſ. cui cōceditur.

c Latè interpretari] Sed ſic eſt, ꝙ iſta poteſtas conceſſa epiſcopo deriuatur ad alium, ſcilicet ad ipſum diſpenſandum; ergo debet latè interpretari.

d Contra ipſum concedentem] Quia epiſcopus potuit in ſuum præiudicium remittere decimas monaſterio, & etiam ſui ſucceſſoris: ſic & iſta diſpenſatio interpretatur largè contra ipſum cōcedentem, ſcilicet legiſlatorem ex quo gratiæ ſunt ampliādæ.

e Cui annexa] & facit pro hoc, qa illud, quod alteri annectitur, ſumet naturā eius, cui annectitur, capitu. recolentes, de ſta. mona. capitu. 1. ne ſe. va. Et quia acceſſorium, quod eſt eccleſia curata, ſequitur naturam principalis, qd̄ eſt præbenda, cui vnitur, c. ſi ſuper gratia, de offi. de leg. lib. 6. & regula, acceſſorium. nam non mutatur natura prębendæ ex connexione eccleſię curatæ, ſecus, ſi mutaretur, nec obſtat, quod dicit gloſ. 2. in d. c. ſuper eo, ꝙ non poteſt negari, qn ipſe principalis non habeat curā,

f Illegitimitas] vt corporis vicium, bigamia, &c.

g Rñ. ꝙ non] Nam ſublata vna de duab⁹ prohibitionibus remanet altera. ca. paſtoralis, de priuileg. & per illū tex. dicit gl. ꝙ licèt lex concedat libertatem ſeruo vindicāti necem domini, a iudice tamen danda eſt. C. pro qui. c. ſerui præ. li. ac. li. 1. Et hoc eſt verū, quia religio diſpēſat in ordine ſacro, & non in cura, vt c. 1. de filijs præsbytero.

h Ad conſecutiua] Nam conſecutiuum ad ſacros ordines eſt, ꝙ poſſit habere eccleſiam curatā, de elect. ca. licèt canon. & tamen non extenditur ad illam.

i Virtute diſpenſationis] Puta, quia primum nō habuit cum effectu, & gratia fuit generalis.

k Sup certo beneficio] Siue ſpecialiter; & tunc quia gratiam cōſecuta eſt ſuum effectum, non poteſt aliud habere.

in culpa, vt illud non haberet, ſic aliud non poterit habere. Si verò non fuit in culpa,[a] vel diſpenſatio ſuper incerto beneficio fuit, ſic poterit poſt primũ aliud habere. Et placet mihi, licèt Gemin. ibi videatur tenere opi. do. Lapi, qui aliter diſtinguit.[b] Sed mihi non placet. Vide eum ibi, ſi placet.

25 Vtrum præfatus diſpẽſatus, vt poſſit habere beneficium curatum, poſſit per hoc obtinere dignitatem? Reſ. Ge. in c. fin. de fi. preſ. li. 6. quòd nõ, quia iſta ponuntur vt diuerſa in d. cap. fin. ergo vno conceſſo non veniet aliud. Vnde in diſpenſatione non procedit argumentum a maiori, nec a ſimili, vt ibi not. Ge. & in cap. poſtulaſti, de reſcriptis, lib. 6.

26 Vtrum illegitimus, vel irregularis diſpenſatus in ordine, & beneficio, atque promotus, poſſit poſtea imperrare diſpenſationem ſuper pluralitate non facta mentione de defectu illegitimitatis, vel irregularitatis? Reſpon. ſecundùm Ge. in d. c. fin. quòd non,[c] tex. eſt in d. c. fi.

27 Vtrum epiſcopus poſſit diſpenſare cum prædictis illegitimis, vt poſſint plura beneficia ſimplicia retinere ſimul? Reſ. Ge. vbi ſupra ꝙ non. facit c. is cui, primo reſ. de præben. li. 6. vbi quando conceditur alicui, vt poſſit beneficiũ alteri conferre, intelligitur de vno, non de pluribus.

28 Vtrũ eps poſſit diſpenſare cum illegitimis, vt habeant ſimplex bñficiũ, ſeu præbẽdam in eccleſijs ſuorum patrũ, qui ſunt ſacerdotes? Reſ. ꝙ non ipſis viuẽtib.[d] c. cũ decorẽ, de fi. p̃ſ. Multominus in canonicatu. c. cũ ad abolendã,[e] de fi. p̃ſ. Sed ipſis mortuis ſic, dummõ non diſpenſet ſup beneficio, ſeu p̃benda, quã eius pater tenebat immediatè,[f] ſecus, ſi mediatè. Gofre. tñ tenet, ꝙ nunquã canonicatũ in eadem eccleſia poterit habere ex diſpẽſatione epi. Sed cõtrarium credo verius, vt no. in d. c.

29 Pone, Papa diſpenſauit cũ illegitimo, vt poſſit promoueri ad beneficiũ ẽt curam habeas, nũqd ꝑ iſtam diſpenſationem poterit ꝓmoueri ad bñficiũ, cui p̃ficiẽdus eſt per electionem eligend⁹? Reſ. ſm Ge. ĩ d. c. is q, ꝙ ſic, qñ qñ viciũ tollit ex toto, vt in caſu prædicto, põt eligi, vt in c. cũ Vintonienſis,[g] de elec. ẽt ſi eſſet dubiũ, an verba diſpẽſationis tollãt ex toto viciũ;

a In culpa] putà, quia iniuſtè eum obtinuit, vel noluit &c.

b Aliter diſtinguit] An gratia fuerit generalis, an ſpecialis; dicit tamen, quod domini de rota deciſi. 742. dicunt obſeruari in curia opi. Archid. quæ eſt, qd adepto primo & omiſſo, poterit ſecundũ retinere.

c Quòd non] Et ẽ ratio, quia hic additur ſecunda diſpenſatio primæ diſpenſationi, vt in d. capitulo fin. ibi, non eſt veriſimile. vide tamen Gemi. ibi, vbi latè.

d Ipſis viuentibus] Ratio eſt, nè videatur impudico patri miniſtrare in eo loco, in quo vnigenitus Dei filius æterno patri viſtimatur pro ſalute humana.

e Ad abolendã] Idem tenet Geminia. poſt Ioã. An. in d. ca. 1. de fil. presb. & tex. d. capitul. ad abolẽdam loquitur per dict. maximè, ſi ſunt ſpurij; & dicit in ſœcularib. quaſi quod in regularibus bene pater & filius poſſunt eſſe in eadẽ eccleſia, vt dicit ibi glo.

f Immediatè] ideſt ſup ea met præbẽda mediatè autem vult dicere in eadem eccleſia in præbenda, quam alius habebat in eccleſia quæ erat principaliter patris ſui.

g Cum Vintonienſis] Text. eſt ibi de hoc. Sed nunquid legitimatus per reſcriptum papæ poſſit eligi ad dignitatem epiſcopalem? glo. in ver. promeruit in fin. in d. capi. cum Vintonien. tenet ſingulariter quòd ſic. Sed contra iſtud facere videtur text. in capitul cum in cunctis, de elec. vbi dicitur, quòd eligendus in epiſcopum, debet eſſe de legitimo matrimonio natus. D. Anton. in d c. cum Vintonien. Et Panormi. ibi diſtinguunt, quod aut Papa proceſſit per viam diſpenſationis, putà quia diſpẽſauit cum illegitimo, vt poſſit promoueri ad ordines, & dignitates eccleſiaſticas, & hæc diſpenſatio non extenditur a l dignitatem epiſcopalẽ, quia in materia reſtringibili, vt eſt diſpenſatio, ca. 1. & 2. de fil. presb. li. 6. & in c. quod dilectio, de conſangui. & affi. nunquam appellatione dignitatis venit epiſcopalis, tex. no. in c. dilectus, iuncto. ca. 2. de conceſ. p̃hend. vbi doct. tenent hoc dictum in materia diſpenſationis. Ad idem gl. no. in c. 2. de præben. lib. 6. quæ tenet, quod in reſeruatione dignitatum ſimpliciter facta non cõprehenditur dignitas epiſcopalis, quia eſt dignitatũ culmen. c. pen. de p̃bẽd. Et idem dicendũ ſi fiat mentio de dignitate epiſcopali, vt non extendatur diſpenſatio ad dignitatem Archiepiſcopalem. Vnde diſpenſatus in minori nõ videtur diſpẽſatus in maiori, d c. dilect⁹. Aut Papa proceſſit per viam legitimationis, & tunc aut Papa legitimauit illum, vt poſſit promoueri ad dignitates eccleſiaſticas Et idem dicẽdũ, vt in caſu præmiſſo, quia hæc legitimatio importat idem, quod diſpenſatio, & his duobus caſibus procedunt allegata contra glo. Fallit tamen, ſi in diſpenſatione, aut legitimatione eſſet facta expreſſa mentio de dignitate epiſcopali ſecundùm Hoſt. in d. c. cum Vintonien. Aut legitimauit eum, reſtituendo eum primæuo iuri, & priorib⁹ natalibus, ita quod decreuit illum legitimum, ac ſi

fuiſſet

[a] & hoc tene, licèt alij dicant, ꝙ non poteſt eligi.[b]

30 Intra[c] quod tempus debet beneficium vacans concedi? Rñ. ꝙ in cathedrali & regulari eccleſia vacãte prælato intra tres menſes eligere tenentur, ca. nè pro defectu. de elect. niſi eſſent priuilegiati, vt Minores. Alia autẽ beneficia eccleſiaſtica intra ſex menſes c. nulla, de conceſſio. præben. Aliàs collatio, ſeu prouiſio deuoluitur ad eum, q proximo præeſſe dignoſcitur, niſi in caſu, in quo prouiſio pertinet ad capitulũ, deuoluitur ad epiſcopum. & è contrario & poſt ad metropolitanũ, & poſt ad Papam. hoc eſt verum, niſi legitimo impedimẽto eſſent impediti, & incipit currere dictum tempus. a die ſcientiæ, non vacationis, capi. quia diuerſitatẽ, de conceſ. præbend. Et intelligitur legitimum impedimentum peregrinatio, vel ſuſpenſio etiam ex culpa, niſi eſſet in mora petendę abſolutionis, dicto capitulo. quia diuerſitatem. Et ſi beneficia pertinerent ad regulares exemptos, epiſcopi prouidebunt non obſtante exemptione Cle. quia regulares, de ſup. ne. pręla.

31 Vtrum præfatum[d] tẽpus habeat locum in habẽte inſtituere præſentatum per patronum? Reſ. dñi de Rota[e] tenèt ꝙ nõ, qa d. c. nulla, non extẽditur ad eũ, qui habet inſtituere, ſed ad eum qui habet conferre.[f]

32 Vtrum liceat alicui ſibi procurare beneficium? Reſ. Tho. & Rai. ꝙ beneficium cum cura animarum non licet, quia idoneè non põt adminiſtrare ſinè gratia, ſeu charitate, quã null⁹ ſe habere ſcire poteſt. Sec⁹ eſſet de alijs beneficijs, qa poſſunt procurari, Aug. de Anchona. lib. de poteſtate Papæ tenet generaliter nõ poſſe ſine peccato, quod verum credo, quãdo principaliter procurat, vt habeat beneficium, ſecus, qñ principali er procuraret, vt poſſet prodeſſe.[g]

33 Vtrum occupãs bñficiũ viuẽtis ſcienter faciens ſe inſtitui, ſit infamis?[h] Reſp. Pa. in c. 1. de conceſ. præbẽ. ꝙ ſic. 3. q. 2. audiuimus. & ſolus Papa diſpẽſat cũ eo, ſicut cũ illo, q viuẽte vxore

fuiſſet legitimè natus, & tunc poteſt promoueri, & tunc procedit gl. prænominata, quam ſequitur ibi. Pe. de Ancharano, etiam quod non fieret mentio de dignitate epiſcopali. Ratio, quia ſi conſtitutio Papę poteſt facere, quem legitimum, v promoueri poſſit in epiſcopum vt in c. tanta, qui fi. ſint legiti. iuncto is not. in capit. innotuit, de ele. vbi legitimatus per ſubſequens matrimonium, poteſt eligi in epiſcopum. Idem dicendum per reſcriptum Papæ, cum lex viua nõ ſit minus potens quàm lex mortua. Et facit in aut. quib⁹ mod. na. effi. ſui, prope finem.

a Ex toto viciũ] Ex quo ſumus in odioſis, ſecus ſi ĩ fauorabilib⁹ ſicut eſt vinculũ matrimonij ſpiritualis qd impedit tranſitum ad aliam eccleſiam, quia tunc requiritur poſtulatio ſecundùm Domin⁹ Anton. in capitul. licèt de transla. præl.

b Eligi] Circa iſtam diſpẽſationem quero quid ſi epiſcopus faciat ſtatutum, ꝑ quod legitimat filios illegitimos ad minores & ad beneficia ſimplicia, an imprimatur legitimatio, vel diſpẽſatio? Fed. de Se. conſilio. 278. tenet quòd non, nam de natura conſtitutionis eſt, quod trahitur ad futura, de conſti. capitulo ſecundo, & fin. Item induceret homines ad peccandum, & ſic eſſet contra ſalutem animæ, ergo non videtur valere, quia cauſa inhabilitationis filiorum illegitimorũ eſt, vt ſeruetur fides matrimonij, & auferatur materia fornicandi. 15. quæſtio, vltim. cum multæ, de eo qui duxit in matri. quam polluit, &c. capit. cum haberet. Sed iſta conſtitutio videndo homines, quòd ſui filij erunt habiles, induceret eos ad adulterandum, vel fornicandum &c. facit capitulo erit, quarta diſtinction. facit etiam cap. ex parte, de conſuetudine. vbi non valet conſuetudo, quæ inducit ad peccandum, & nec ſtatutum, cum eadem ſit ratio, quoniam ratio concludit ad vtrunque, igitur &c. 43. d iſtinctio. ſit rector. nec ob. text. in d. capitul. primo de fi. presbyte. vbi poteſt epiſcop⁹ diſpenſare, quia diſpenſatio reſpicit pręterita, & iam deducta in eſſe, cap At ſi clerici, de iudic. Et de conſangu. & affini. quod dilectio. Item in cautæ diſpenſationes, & veniæ facilitas reprobantur, & repræhenduntur, quia per eas præſtatur incentiuum delinquendi. l diſtinct. ca. primo, cum ſimil. ergo &c. Et facit, quia diſpenſatio non eſt cõcedenda ſine aliquali cauſæ cognitiõe ſaltem ſummarię, circa qualitates perſonæ, cum qua ſit diſpenſatio, vt not. Innocen. in c. ex tenore, de temp ordi. vltra mediũ magnæ gloſſ. Et co. ti. dilectus, in addi. de fi. presbyt. in prima glo. in capitul. veniens. Sed ſi per conſtitutionem admittitur indifferenter diſpenſatio, videtur inferri dicta incongruitas. ergo contra ius, & ſic non valet, Clem. nè Romani, de iure iurand.

c Videas Conc. Triden. ſeſſ. 24. c. 18. de refo. P. V.

d Domini de Rota] Deci. 150. & adde ſing. gloſſ. in Cle. vna, de ſupp. neg. præla.

e Conſule Trid. conc. ſeſſ. 24. c. 18. de ref. P. V.

f Conferre] Ita tenet Pa. in d. c. 2. de conceſ. præben. vbi latius proſequitur.

g Prodeſſe] Vide, quæ dicam infra, epiſcopus. §. ſecundo.

h Sit infamis] Et debet deponi, & ab eccleſiaſtica communione repelli. 2. q. 1. in primis, & hoc dicit Pa. vbi ſupra. 2. not.

Aliam

aliã accepit, [a] vt in c.ſi.de eo,q dux.in vxor. quã pol. per adul.ex quo concludit Pa.ibidẽ,ꝙ licèt cũ vacaret fecerit ſe inſtitui, vel ſibi conferri a Papa nõ habita mẽtione de occupatione, poſtea nõ valet,& eſt ſubreptitia, qa non ſic faciliter obtinuiſſet,facit c.poſtulaſti,de reſcrip. Similiter dicit de eis, q de facto occupãt, vel p brachiũ ſęculare ſe in vacantib.beneficijs intrudũt, ſi nõ faciũt mentionẽ in impetratione de tali occupatione, qa oẽ id, ex quo nõ ita faciliter obtineret, tacitã ĩducit ſurreptionẽ p d.c.poſtulaſti. cum ſi.

34 Quot bñficia [b] põt qs habere?Reſ.ſm Pa.in c.cõquerente,de cle. nõ reſi.ꝙ habẽs bñficiũ quantuncunque ſimplex, qđ p ſe ſufficit ad vitã beneficiati,non põt aliud tenere ſine peccato mortali,ſm gl. ĩ c.dudũ,el 2.de elec.gl.pen. qđ limitat idẽ Pa.ſi pp ſe ſolũ habet,ſecus verò, ſi collata ſibi eſſent non rõne ſui, ſed pp vtilitatẽ bñficiorũ, vt qa eſt hõ induſtrios⁹,& bonæ cõſciẽtiæ,vt no.in c.cũ iã dudũ đ p̃b.& ibi.Inn.

35 Vtrũ habens [c] plura,qñ vnũ ſufficit,excuſetur p diſpenſationẽ?Reſ.glo.prædicta ꝙ ſic.ſed Pa.in c.dudũ, dicit ꝙ habet p indubitato, ꝙ non ſit tutus quò ad eccleſiã triũphãtẽ, ẽt diſpẽſatus per Papã,qñ diſpenſatus eſt pp ſe & ad ſuã vtilitatem,quia in hoc caſu nõ ſolũ alteratur iuris poſitiui diſpoſitio,ſed etiã Chriſti patrimonium iniuſtè diſpergitur, cum ergo Papa non poſſit ſine cauſa alienare bona eccleſiæ ſine graui peccato, vt dicit Archi. 12.q.2.nõ liceat papæ,ergo multominus põt dare licẽtiã alteri ipsũ diſpergendi vt in c.nuper, [d] de reſt.do. poſt di.& ſic cõuincitur rõ Innoc.in c.cũ ad monaſterium,de ſta.mona. quia hic non ſolũ violatur ius poſitiuum, ſed potius diuinũ, hoc idẽ tenet Hoſt.in d.ca. dudũ,quẽ ſequitur Io.And.dicit ẽt Th.in 9.quoli.q.5.ꝙ habere plures præbendas abſolutè conſiderandũ eſt quid de ſe inordinatũ, vtpote quia quis non p̃t in diuerſis eccleſijs deſeruire quibus quaſi pro ſtipendio prębendæ ſunt ordinatæ,vt miniſtrantib.in eis dentur.Eſt ẽt diminutio diuini cultus, vnde vnus loco pluriũ conſtituitur. Eſt ẽt inęqualitas, vnde vnus habet multa beneficia, & alius non poteſt habere vnum. Continet & aliquando defraudationem volũtatũ teſtatorũ,qui vt certus numerus ſeruientiũ deputaretur,talia contulerunt,& multa alia, & niſi aliqua circunſtantia ſuperueniat,q̃ remoueat totaliter inordinationẽ eius,nunq̃ erit ſine peccato; ſicut nec homicidiũ põt fieri ẽt cũ diſpenſatione,niſi habeat circũſtantiã,quæ remoueat eius inordinationẽ. Aduerte tñ ſm Goff.ꝙ eſt triplex circũſtãtia, quæ põt remouere talem inordinationẽ ita,ꝙ diſpenſatio ſit legitima, & tutus diſpẽſatus.Prima neceſſitas puta,quia plures non inueniuntur idonei.Secunda vtilitas eccleſiarũ,& eorũ quib.præſunt. Tertia prærogatiua meritorũ.Nec valet cõſuetudo [e] ſm Pa.in d.c.dudũ,& iura, ſiue gl. quæ dicunt valere,intellige pro neceſſitate,vel vtilitate beneficiorũ,vel prærogatiua meritorũ,puta qa plus valet abſens, q̃ alius præſens, vel p potentia retinẽdi plura beneficia ſimplicia, ſed non vt fructus lucrifaciat ſibi ad vtilitatẽ priuatã, vel ad augendũ patrimoniũ, vel vt lautius viuat, vel vt facilius ad epiſcopatum,vel maiorẽ dignitatẽ poſſit aſcendere, quia cum tali intẽtione ẽt vnũ beneficium habere de ſe eſt inordinatum, quia eſt contra omnẽ rationẽ,vt in c ratio nulla, [f] cum ibi notatis de p̃ben.& contra officiũ pietatis.16.q.1. c.ſi.vide ẽt de hoc infra,clericus.2.§.3.

Vtrum

a Aliam accepit] Non.n.põt ducere talẽ in vxorẽ,cũ qua contraxit viuẽte marito, vel vxore ſua,ſic ẽt nõ põt conſequi vxorẽ ſpũalem, cũ qua contraxit viuente marito ſuo,& quodãmodo illã adulterando. 7.q.1.in c.ſicut. No.etiã Inno.in c. poſt electionẽ de conceſ. præbend.ſicut enim ſponſa debet eſſe perpetua, ſic & beneficiũ ſm antiquã ordinationẽ 56.diſt.ſatis. Et de cle. ęgrot. per totũ. & ſine magna cã non põt qs priuari beneficio, ſuo,tex ẽ no.ĩ c. inuẽtũ. 16. q.7.

b Beneficiorum pluralitas reprobatur, vide con. Trid.ſeſſ.7. c. 2. 3.4.& 5.ſeſſ. 24. c 17. de reform. vbi etiã qñ permittatur. P. V.

c Diſpenſationes huiuſmodi reuocãtur à Tri. conc.ſeſſ. 24. ca. 17.de ref. P. V.

d Vt in c. nup.] facit optimè,qa ſicut ſponſus nõ p̃t vxori de feudis eccleſiæ donare pp nuptias vt valeat retinere poſt mortem ſuam,ſic & papa non poteſt cuilibet concedere vt habeat plures prębendas.

e Nec valet conſuetudo] Rõ eſt, qa cõſuetudo contra ius diuinum nõ valet, niſi ſit rõnabilis c.ſi.de cõſue. cũ ibi no. qa eſt pot⁹ corruptela. & habere plura bñficia eſt contra omnẽ rõnẽ.c. rõ nulla de p̃bẽ.ergo &c.

f C.rõ nulla] & no. ibi Ab. ꝙ ex quo bona eccleſiarum ſunt bona communia,

36 Vtrum hñs beneficiũ cũ cura, ſi recipiat ſecũdũ cũ cura, ipſo iure ſit priuatus primo?Rñ. ꝙ ſic ſtatim adepta pacifica poſſeſſione ca.de multa,de præbẽ. vel quãdo per eum ſtetit,quomin⁹ haberet,c. licèt, el. 2. de præbẽ.li.6.Et niſi primũ reſignet in manu ordinarij vel cui cõpetit, ipſo iure ẽ priuatus ẽt ſecũdo,& inhabilis ad quodcunque beneficiũ, & ẽt ordines ſacros. [a] & ad Papã pertinet diſpẽſatio p extrauag. Ioan. 22. quæ incipit, Execrabilis.Et ideò non poterit abſoluere ſubditos ratione primi beneficij.Fallit hoc in.7.caſibus. Primus quando ſecũdũ annectitur primo, [b] ca. ſuper eo,de præben.li. 6. Secundus caſus,qñ expendit de bonis proprijs in vtilitatem primi beneficij, & ipſum retinet, donec ſit ſibi ſatisfactũ ſm Ant.de Bu. [c] p c.quicunque.12.q.4.& ſufficit, ꝙ talis expenſa ſit vtiliter cæpta, licèt poſtea a caſu ſit totũ perditũ, ſm Io.An.in c.ex parte,de conſtitu.puta qa domũ factam ignis poſtea cõbuſſit. Tertius caſus, qñ acceptat calore iracundiæ ſm Ioã. de Li.& d.Anto. [d] & facit gl. ĩ c.ex literis,de diuor. quæ vult,ꝙ confeſſio ex iracundia facta non præiudicet. Quartus caſus, quando acceptat ad tempus,puta do nec aliter [e] fuerit bñficio prouiſum,ſm Petr. de Ancha.in c.1.de cõſue.libr 6. Quintus caſus, quando cõmutauit vnũ beneficium ĩ aliud habẽs alia beneficia curata, dummodò poſſeſſionem ipſius beneficij, in quod commutauit, nõ fuerit nactus, [f] ſed ſi adeptus eſt ipſam poſſeſſionem vltimi, vacant prima omnia, quæ ex diſpenſatione tenebat,tex.eſt in Cle. ſi plures, de præben.Sextus caſus,qñ per diſpenſationem, vt in d.c.dudum. Septimus caſ⁹ in epiſcopatu,q nõ vacat [g] per ſecũdum, ſecundũ gl. in d.c.de multa,& Inno.in Cle.gratiæ,de reſcri.Idem dic de quocunque alio beneficio eccleſiaſtico, quod quis non põt cum alio tenere, niſi diſpenſetur cum eo [h] & quis poſſit diſpenſare,infra dicam.§. 38.

37 Vtrum habens bñficiũ in [i] cõmenda teneatur ſeruare eccleſiam ĩ ſtatu ſuo? Reſpõ.Pa.in cap. de monachis,de præbend.quòd ſic. nec poteſt [k] aliquid de ſta

non debet ſibi quiſquam tanquam propria vendicare.Et hoc eſt dicere,quia ſunt omnibus indigentib⁹ communicanda, prius tamen captis neceſſarijs pro ſe, quia debetur primò victus præbendato ratione ſeruitij adeo,vt primò ſit ei ſubueniẽ.quam eccleſiæ reparationi, vt in cap.de his, de eccle. ædi. Et de his,quæ ſuper ſunt, debeant indigentes viuere & ſic intelligendus eſt text.in c. ſi.16.q.1.vbi dr̃, quod quicquid habent clerici, pauperum ſunt. Concor.Pa.in c. de multa,de præben.in addit vbi hæc eadẽ concludit,vt hic.

a Ordines ſacros] Hæc not. Pa.in c. de multa,de præben.

b Quando ſecũdum annectitur primo] Ratio eſt vel quia acceſſoriũ ſequitur principalis naturam c. acceſſorium, de reg iur.cap.ſi ſuper gratia, de of.dele.vel quia cẽſetur tñ vnũ.

c ſm Anton. de But.] Idem tenet Pa.i d c.de multa, de præben. & addit,ꝙ quis nõ cogitur dimittere primum beneficium, niſi ſibi ſatisfiat de expẽſis.Et ex hoc colligitur,ꝙ ſi clericus ſine teſtamẽto moritur, põt hæres repetere expenſas, quas clericus fecit de patrimonio ĩ beneficio, & forti⁹ hoc procedit, ſi ſpecificè clericus illas repetẽdas decreuit,hæc t.

d Et do.Ant.] Concor.Pa.in d.c de multa,& intellige,ſi ipſum ſtatim pœniteret,& eſt cõmunis opinio.

e Donec aliter,&c.] Intelligitur vel de primo, vel de ſecundo &c.

f Non fuerit nactus] Si fuiſſet poſſeſſio.adeptus,tũc vacarent alia,vt in d.Cle dicitur.Idem Panor. in di. c.de multa,indiſtinctè credit, quòd nunquam inducatur vacatio primi beneficij per receptionem ſecũdi niſi poſt habitam pacificam poſſeſſionem ſecundi quæ non ſit momentanea,ſed duret, quia non dicitur fuiſſe,quod nõ ſtetit,ad hoc tex.cũ gl.in c.commiſſa,de el.lib.6.& Clem gratiæ, de reſcrip.& vide eum,quia allegat multa.

g Qui non vacat] Intellige niſi poſt conſecrationem.ratio eſt ſm Innocent. & Panor.in d. c.de multa, quia non dicitur eps, niſi ſit conſecratus. ca.ad honorem, & c.niſi.de auto. & vſu pa.iõ meritò expectatur cõſecrationis tẽpus, ſec⁹ in alijs dignitatibus,qa poſt cõfirmationẽ, vel collationem dicitur abbas,vel archipreſbyter,& huiõi, licet non habeat adhuc ordines, quos requirit illa dignitas,Hoſt. aſſignat aliã rõnem. ſ. quia electi ad epiſcopatũ cõmuniter nõ ſe transferunt ſine licentia Papæ,ſecus in alijs dignitatib⁹ inferioribus, quia de facto quis tñ ſit & retinet duo beneficia.

h Cum eod.] Fallunt prędicta in eo, qui non poteſt habeř fructus ſecundi beneficij,quia fortè ex priuilegio debentur alij q̃ epiſcopo, quia non vacat primum cap. ſi tibi cõceſſum,de pręben.li.6.

i Beneficia in commendam ſiue commendata null⁹ hodie recipere, nec retinere poteſt, ex Conc.Trid. ſeſſ.7 cap.1j.& 4 ſeſſ.24.c.17.de ref. P. V.

k Nec poteſt] Et habens eccleſiam commendatam,vt percipiat ſuſtentationem ſui,debet etiam facere ibi deſeruiri per clericum, ſeu numerum clericorum cõſuetum, & hoſpitalitatem more ſolito ibi tenere,& quod clarius tenet Inno. in c in Lateranẽ. de præben.& de priuileg.in c.paſtoralis.Quod nota contra tenentes eccleſias commendatas.

Ibi &

tu eccleſię minuere, ſed de ſuperfluo poteſt ſibi prouidere, aliàs non.

38 Quis poteſt diſpẽſare, vt quis habeat plura beneficia, legitima cauſa interueniente? Reſp. ꝙ in pluribus ſimplicibus, vel in vno curato, & alio ſimplici poteſt epiſcopus diſpenſare, vt in diuerſis eccleſijs habeat. ſed in vna eccleſia poteſt, ſi ſunt ſimplicia ſecundùm glo. in c. literas veſtras, de conceſ. præ. Ioan. An. dicit verum, ſi ſunt difformia, vnde dicit, ꝙ poteſt diſpenſare, vt quis habeat dignitatem, & canonicatum in eadem eccleſia, facit, capi. primum cum gloſſ. de conſue. li. 6. Federi. conſi 115. tenet, quòd poteſt diſpenſare epiſcopus, vt quis habeat canonicatum, & altare, ſeu beneficium alicuius capellæ in eadem eccleſia. Et hoc ſequitur Pa. in d.c. literas. In duobus autẽ cõformibus non poteſt, vt puta vt quis habeat duos canonicatus in eadem eccleſia. Et dicit Pa. vbi ſupra, ꝙ hoc ſequuntur communiter docto. Et ideò duo altaria in eadem eccleſia non poſſunt in titulum haberi ex diſpenſatione epiſcopi ſecundũ Guiliel. de Monte Lau. Et videtur ſeq Gem. [a] vbi ſupra, & placet, quia altaria, quæ dantur in titulũ perpetuum, dicuntur beneficia, ſecundùm gloſſ. in Clemen. prima, de deci. Et ſequitur Gemini. in capit. 1. de conſuetu. li. 6. Altaria verò, quæ non dantur in titulũ, bene pñt haberi ex diſpenſatione epiſcopi. In pſonatibus verò, vel dignitatibus, vel adminiſtrationib⁹, aut officijs ppetuis, [b] quocunque nomine cenſeantur, non poteſt niſi ſolus Papa diſpenſare, vt in d.c. primo, ſ. in eadẽ eccleſia, vel in diuerſis, vt in ca. de multa, de præben. licèt tex. videatur ſolùm de eadem eccleſia prohibere. Sed docto. [c] in dictis capi. dicunt etiam locum habere ĩ diuerſis, ſcilicet eccleſijs, per c. quia nõnulli. de cle. non reſi. quod no. licèt Innoc. [d] dicat contrarium in d.c. de multa, ſcilicet ꝙ epiſcopus poteſt diſpenſare in pluribus eccleſijs, dũ modo curam animarũ non habeant.

39 Quid fiendum de fructibus beneficiorũ. Vide j. Clericus. 3. & 13. p totum.

40 Vtrum fructus [e] beneficij vacantis ſint ſeruandi ſucceſſori? Reſ. ꝙ ſic, vel in vtilitatẽ eccleſiæ expendẽdi, aliàs contrafacientes, ſi ſunt capitula, conuentus, collegia, vel ſingulares pſonæ in cathedralib. eccleſijs, & regularib. vel collegiatis, ſunt ſuſpenſi ipſo facto ab officio & bñficio, donec plenè [f] reſtituerint quicquid perceperint, non obſtãtib⁹ priuilegijs, vel conſuetudinibus, vel ſtatutis etiam iuramento, vel ſedis apoſtolicæ autoritate, firmatis, c. quia ſæpe, de electio. li. 6.

41 Quid de prælatis, qui bona eccleſiarum, dignitatũ, prioratuum, & perſonatuũ vacantiũ ſibi ſubiectarũ, vel q̃ pertinent ad eorũ cuſtodiã, occupant? Reſ. ꝙ niſi ſpeciali priuilegio, vel conſuetudine præſcripta,

a Ibi & videtur ſequi Ge.] ſ. in c. 1. de conſue. lib. 6. ſuper gl. ĩ ver. quocunque. Qui dicit ſe habuiſſe hãc q. de facto, ſ. an in alijs beneficijs inferioribus a præbẽda in eadem eccleſia ſitis poſſit epiſcopus diſpenſare, puta vt qs duo altaria ĩ eodem corpore retineat Pe. de An. ibidẽ ẽ varius. Ge. dicit ſe conſuluiſſe d. Ant. qui reſpondit poſt multa, ꝙ ille tex. d.c. 1. nõ includebat altaria, quia cum tex. ſit pœnalis, & loquatur de dignitatib. canonijs, & alijs officijs quorũ appellatione nõ comprehendũtur altaria, vt patet p archidi. in d.c. 1. qui exponit iſtorũ nominũ ſignificationem, contrarium tamẽ tenet ipſe Ge. cum Fede. conſil. hic allegato, & cum d. Guil. de Monte lau. ſuper extrauag. Ioan. 22. execrabilis, ſ. ꝙ tex. d.c. primi habeat locũ in duobus altarib. ſi dãtur ĩ titulum. Et not. quod tex. d. c. 1. reprobat cõſuetudinẽ habendi duo beneficia ĩ vna eccleſia tãquã corruptelã.
b Officijs perpetuis] Et facit d. c. primum de cõſue. & not. ibi doctrinam Ge. quæ multum illuminat pro intelligentia eorũ, qui habent manſionarias Venetijs.
c Sed doc.] Vt Pa. in c. extirpandæ, ĩ. §. qa verò, in repe. & ĩ c. cũ iã dudũ, de pbẽ.
d Licèt Inn.] forte dictũ Inn. poſſet procedere in caſu neceſſitatis vel vtilitatis eccleſiæ, vnde cum olim poſſet eps diſpenſare, vt c. ſanctorũ. 70. diſ. non videtur ius illud immutatũ p d.c de multa. ꝙ directè non phibet epo diſpẽſare nec ẽt loquitur, qñ imminet diſpẽſatio pp neceſſitatẽ, vel vtilitatẽ eccleſiæ & c. literas. de conceſ. præben. loqtur in plurib. pbendis eiuſdem eccleſię, in qb⁹ eps non diſpenſat, hæc Pa. in d. c de mult, &c.
e Extrauagãs Iulij. 4. ponti. ma. id expedit opinionib. diuerſis. reſectis. P. V.
f Plenè] gloſ. in d. cap. quia ſæpe, vult, ꝙ debeant ſatisfacere vſq; ad ouũ, & ſic in hoc caſu modicũ eſt conſiderãdũ, ſecundũ Archi. ibi p.c ſi epiſcop⁹. 3. q. 2. Nec obſtat quòd iter coniunctas perſonas non curamus de modico l. omnino. ff. de impen. in re. do. fa. & in c. verũ, de dona. inter vi. & vxor qa illud fit ĩ odiũ delinquẽtiũ & qa talia frequẽtabãtur & ſeqtur Ge. ibi. nec ſufficit cautio, ſm gl. & ſeq. Archi q. vult, ꝙ nõ ſufficeret ẽt plati remiſ. vñ iſta verba ſumentur

amare

vel alia rationabili [a] cauſa hoc faciant, epi & ſuperiores ſunt ſuſpenſi ab ingreſſu eccleſię, & alij ab officijs, & bñficijs, donec ſatisfecerint. Idẽ dic de alijs perſonis eccleſiaſticis, ad quorũ collationẽ, pſentationẽ, ſeu cuſtodiam pertinent dignitates, pſonatus, prioratus, vel eccleſię vacãtes, vt in ca. pręſenti, de offic. ordi lib. 6. Et hæc phibitio loquitur d̃ bonis aliarum eccleſiarum ab his, de quibus ſupra in §. præcedenti, & d. cap. quia ſæpe.

42 Vtrũ fructus [b] bñficiorum poſſint locari? Vide ſupra, alienatio, i prin & §. 8.

43 Quid de diſtributionibus quotidianis? vide j. clericus. 12. §. 3.

44 Quid de [c] iniuſtè poſſidentibus bñficia eccleſiaſtica? ℞. ꝙ reſignare tenenẽ [d] in manu illius, q poteſt accipere reſignationẽ: vel ſi eſſet ĩ articulo mortis, alicui alteri recipiẽti eam nomine illius cui eſt facienda ſm Inn. & ẽt tenetur fructus pceptos reſtituere, de renun. c. poſt tranſlationẽ. §. rurſus. [e] Et dicit Arch. ꝙ ſi aliquis minus canonicè obtinet beneficiũ, ſ. ſimoniacè, vel per fraudem, aut ſurreptionem aliquam, in perpetuum nõ præſcribiẽ. c poſtulaſti, de cle. ex. mi. Verũ ẽ, qđ dicit Ho. ꝙ vitæ neceſſaria ſtrictè poterit retinere de conſilio confeſſoris, ita, ꝙ ſolũ non egeat, & alios fructus in eccleſiæ vtilitatem cõuertat, qa reſtituere tenetur, c. dilecto, de præb. aliter non poteſt abſolui, niſi obtineat diſpenſationẽ ab eo, qui põt. nec in foro animæ tenentur ei ſubditi obedire, vel ſoluere aliquid, qñ ſciunt pro certo, nec poteſt eoſdẽ ſubditos abſoluere, vel ligare; de quo tñ dic & limita, vt infra, Confeſsio. 4. §. 12.

45 Vtrũ filius priuetur bñficio eccleſiaſtico pp crimen lęſæ maieſtatis cõmiſſum a patre? Rñ. gl. ĩ c. ſatis peruerſum. 56. diſt. ꝙ non. Itẽ dicit nec pp crimẽ lęſę maieſtatis diuinæ, vt puta quia hæreticus, vel ſchiſmaticus. c. quicunque, de hære. li. 6. de ſchiſma. c. vnico, li. 6. vbi licet prohibeantur admitti ad beneficia eccleſiaſtica talium filij, tñ non dicitur, ꝙ habitis priuentur, quod not.

BIGAMIA. [f] Eſt [g] triplex ſm gl. eo. titu c. 1. aliàs eſt in 2. c. Prima dr̃ vera. Secũda ſimilitudinaria. Tertia interpretatiua.

1 Quot modis ꝯtrahitur bigamia vera? ℞. ſm Ricar. in 4. diſt. 27. ar. 4. q. 1. & gl. vbi ſupra vno modo, qñ habuit plures legitimas vxores. [h] 26. diſt. acutius, & c. ſeq. Intellige, ſi ambas cognouit; aliàs ſecus, [i] Argu. in c. debitum, de biga.

2 Quot modis ꝯtrahitur bigamia interpretatiua? ℞. ꝙ ſm glo. in d.c. 1. ꝙ duobus modis. Primus, quando cõtraxit cum corrupta. 33. diſt. maritum, & c. à nobis, eodem titu. Intellige, ſi cognouit eam; aliàs non, d. c. debitum. Secundus, quando reddit debitũ vxori adulteræ. 33. diſtin. cap. ſi cuius, & c. ſequen. etiam ſi ad præceptum eccleſiæ redderet ſecundùm communiorẽ opinio. & etiam

amarè in odium delinquentiũ: allegat no. in c. cũ deſideres, & ĩ c. cõtingit, de ſen. excom &c.
a Vel alia rõnabili cauſa] Et caſu, quo poſſent de pdictis habere illa bona, non intelligitur propterea niſi de ſuperfluis.
b Concil. Trid. ẽt de hoc canit ſeſſ. 25. c. 11. de refor. P. V.
c Neq; id relinqt intactũ con. Tri. ſeſ. 21. c. 1. 25. ca. 5. de reform. 24. c. 17. P. V.
d Reſignare tenẽtur] Nam qui nõ intrat p oſtiũ fur eſt, & latro, & ita in via ſalutis non eſt, quia debet reſignare, vel petere diſpẽſationem, ſi beneficium eſt diſpenſabile.
e § rurſus] Ille tex. parum facit. idem, quod hic dicit, tenet Pan. in c. dilecto, hic allegato. Vbi põderat ver. vnde dictũ celerariũ, ꝙ conuictus ſuper nullitate tituli beneficialis compellitur reſtituere omnia, quæ tenet occaſione illius beneficij, & ratio poteſt eſſe, ꝙ licèt quis poſſideat bona fide, tamẽ ex eo, quia ius ſibi reſiſtit, tenetur reſtituere fructus. Ita Bart. in l. ſed & ſi. §. ſcire. ff. de pe. hære. ar. in l. quemadmodum, C. de agri. & cenſi. lib. 11. & l. iubemus, C. de ſac. ſan. ecc. Pro hoc facit, quia qui contra iura mercatur, bonã fidem præſumitur non habere li. 6. Cum igitur iſte poſſideat iure reſiſtente non poteſt facere fructus ſuos.
f Bigamia] Bigamia dr̃ a bis & gamos, ꝙ ẽ vxor vel mulier, vel nuptiæ, & eſt q̃dam irregularitas, nè bigamus pmoueri poſſit, & aſſignanẽ, quatuor cauſæ ſup gl 26. di. in ſum. prin. a. pp defectũ ſacramenti, qa non eſt ibi ſacramentum vnitatis, cũ carnem ſuam diuiſerit, vt in c. acutius, ea. di. Itẽ pp prærogatiuã ordinũ, vt ea. diſ. c. vna. Item propter ſignũ incontinentię ex eo, ꝙ de vna tranſiuit ad aliam, vt 82. diſ. proſuiſti, quia pſumitur incontinens. Item ex eo, ꝙ non habet frontem hortandi ad caſtitatem, & viduitatẽ, qui coniugia frequẽtauit, vel qui cũ vidua contraxit. d. cap vna. Materia habetur. 24. diſtin. §. quid ergo, vſque ad finem diſt. & 26. diſt. & 72. diſtin. quiſquis, & 28. q. vlti. per totũ. hæc d. Ant. in rubr. eod tit.
g Bigamia phibita, a Con. Tri. ſeſſ. 24. de ſacra. matri. P. V.
h Vxores] & iſta dicitur bigamia ſtrictè.
i Aliàs ſe.] De his etiã Gem. in c. 1. eo. titu. lib. 6.

Si

a Si ignorabat] Et meritò, quia hic requiritur ſacramentum, cuius defectũ etiam ignorans pati põt.
b Sponſo] Vel fuit religionem ingreſſus, vel frigidus. Et hoc idem Bona in 4. diſt. 25. in q. circa literã: & meritò, quia carnem ſuam non diuiſit in plures.

ſi ignorabat a eam adulteratã ſm Pan. in c. ſi vir, de adul. allegat de biga. c. 2.

3 Sed nunq̃d accipiẽs virginem, quã non cognouit, & ea mortua, accipit ſecundam virginem, quã cognoſcit, vel a contrario primã cognouit, ſed non ſecundã efficit bigamus? ℞ Mo. tit eodẽ, ꝙ nõ. Similiter ſi ducit mulierem virginem ab aliquo deſponſatã, ſed non cognitam prȩmortuo ſponſo b non eſt bigamus, diſt. 34. c. fin. & d. c. debitum.

4 Quid ſi credebat c virginẽ tempore conſummationis matrimonij, & poſt cognouit corruptã? ℞. ꝙ bigamus eſt. 34. di. c. ſi cuius, cũ c. ſeq. nec excuſat error, vel ignorantia ſecundũ Goffre.

5 Vtrũ deflorans virginẽ, & poſtea accipiens eã vxorẽ ſit bigam⁹? ℞. gl. & Pan. in c. ſanè primo, de cle. cõiug. ꝙ non, & licèt Mo. vbi ſ. dicat, ꝙ celebrior opi. tenet ꝯrariũ, ego credo veriorẽ opin. ꝙ non ſit bigam⁹, d quia licèt autẽ. q̃uo opor. epi. e §. 1. velit, ꝙ vxorẽ habuerit virginem, tñ ſi attendamus ad veritatẽ, quæ opinioni prȩferenda eſt, c. nuper a nobis, de biga. 8. diſt. veritate. 82. di. f quicũque, & qui fi. ſint le. per tuas. C. plus vale. qđ agi. l. 1. 2. & 3. nõ diuiſit carnem ſuã. Nec ob. ꝙ opi. p̃feratur veritati, de ſponſa. iuuenis. g 3. q. 7. §. tria, ff. de offi. p̃tor. l. Barbarius. C. de teſta. l. 1. 22. q. 2. hoĩes. ff. ad Maced. l. 3. & in d. c. nuper a nobis, quia rñdet Inn. in d. c. nuper, ꝙ ſponſalia caſualia ſunt. h Prȩfertur. n. aliquãdo opi. veritati fauore contrahentium, & odio decipientiũ, i vt d. l. 3. ff. ad Maced. vel fauore prolis. k c. cum inter, qui fi. ſint le. aut teſtamẽtorum, l d. l. 1. vel aliqua cõmunis opi. præfertur veritati. d. l. Barbarius, & in d. c. nuper a nobis, vbi factũ attendit, m quòd non excedit caſum ſuum.

6 Quid ſi vnã vxorem habuit, & cognouit ante baptiſmũ, & aliã poſt? ℞ ꝙ bigam⁹ eſt 28. q. vlt. c. oportet, & c. acutius, n licèt Io. ꝯrariũ dixerit, & malè. o

7 Quot modis ꝯtrahitur bigamia ſimilitudinaria? ℞. ꝙ 4. modis. Primus, cũ quis ꝯtrahit cum deo ꝑ votum ſolenne, poſtea contrahit matrimonium de facto. 27. q. 1. quotquot, & de bigamis. c. a nobis. Secundus, quando quis diuerſis temporibus habuit plures vxores, vnam de iure, alteram

c Credebat] q̃a lex promotionis factum requirit, non animum, ca. fi. eõ. tit.
d Quòd non ſit bigamus] Et iſta eſt cõmunis ſententia, tenet namque eam primo Io. And. in c. vnico, de cle. coniuga. in 6. Pa. in d. c. ſanè, vbi dicit, ꝙ hæc opi. cõmuniter tenetur. ſentit gl. in d. c. qualis. 30. q. 5. & in cap. Innotuit, de elect. d. Ant. in d. c. debitum, eo. ti. Rai. Tho. & Pet. vt refert ſupplemẽtũ. Et facit c. tanta, qui fi. ſint legi. Nam fauore matrimonij fingitur matrimonium à principio fuiſſe contractũ, & ſic eſt conformitas, & vnitas inter iſtos. facit etiam, quia hæc irregularitas eſt de iure poſitiuo, & contrahitur ſine peccato; ideo cum ſit odioſa, reſtringitur, &c. ſecundũ Inno. in c. ad audientiam de homi. &c. nec obſtat d. ca. qualis, ibi, virgo caſta &c. quia intelligitur, nè ab alio ſit corrupta, &c. Quare autem bigamus vel corruptæ maritus non poſſit promoueri ad clericatum, vide ſupra bapti. 7. §. 3. & Pan. in c. ſanè, primo de cler. coniug. qui dicit, ꝙ ex quo cleric⁹ debet eſſe miniſter Chriſti, ideſt ſacramenti, ideo indecens eſt illum promoueri, qui patitur aliquem defectum in aliquo ſacramento, ſicut patitur ille, qui dimiſit carnem ſuam in plures, vel habuit corruptam. Nam matrimonium eſt maximum ſacramentum in eccleſia, vt in c. debitum, eo. tit. Et coniunctio carnis deſignat conformitatem, quæ eſt inter Chriſtum & eccleſiam militantem per carnis aſſumptionem, vnde ſicut caro vnica & pura, ita vnicum debet eſſe matrimonium, & purum ad hoc, vt eccleſia poſſit illam vnitatem præfigurare. Et no. ꝙ præponderatur bigamia potius, quãdo mulier ẽ corrupta, quã quando vir, q̃a actus ꝯhendi matrimoniũ nõ cadit ſup ſeipſum, ſed ſup aliũ, vnde ſi mulier eſſet ordinis ſuſceptiua recipiẽdo corruptũ, efficeretũ bigama. ſed quia vir eſt ordinis ſuſceptibilis, igitur &c. Alij aliter dicũt, vt per d. Ant. in d. c. debitum.
e Q̃uo op. epi.] Dixit aut. vxorẽ quidẽ habens ex virginit. hæc ĩ.
f 81 di.] vide d. Ant. in c. nuper, de big. q̃ ſtetur opi. quia opi. p̃ferenda.
g Iuuenis] vbi ille cognouit, vel cognoſcere tẽtauit puellã nondũ ſeptẽnẽ, quã duxerat, licèt non potuit explere, qđ volebat, inducit publicã eccleſiæ honeſtatẽ. Et ſic opi. præfertur veritati ꝑꝑ honeſtatem.
h Cãſalia ſunt], i. ſponſalia.
i Et odio decipientium] ibi. n. habebatur & tenebatur filiusfa. pro patre fam. & ĩõ ceſſare dẽt ſenatuſcõſultũ, nè decipiãt ꝯhẽtes.
k Vel fauore ꝓlis] Vt hẽant tanq̃ legitimi, licèt ſit factũ diuortiũ quoad ſucceſſionẽ.
l Aut teſtamentorum] Vbi ſufficit, ꝙ tempore teſtamenti omnes teſtes haberentur pro liberis.
m Vbi factum at.] quia contrahere voluit, licèt modum non tenuerit.
n C. acuti⁹] Idẽ, ſi habuit duas añ bap. q̃a hæc irregularitas nõ tollitur ꝑ baptiſ. vt ſ. baptiſmus, 7. §. 3.
o Et malè] Adde ſupple, eod. titu. § quinto. vbi addit,

addit, ꝙ ſi quis ante baptiſ. dimiſit vxorem ꝑꝑ fornicationem. & poſtea recepit ꝙ eſt bigamus, & per baptiſ. nõ tollitur hæc irregularitas ſecũdũ Th. in 4. diſt. 27.

de facto, & cognouit ambas d. c. nuper. Tertius, ſi ſimul duas habuit vxores, vnam de iure, alterã de facto. vel ambas de facto, & cognouit ambas. d. ca. nup. Quart⁹ a mod⁹, ſi exiſtẽs in ſacris cõtrahit vt ĩ d. c. nup.

8 Sed quis diſpenſare poteſt cum bigamis verè? Rñ. ꝙ quidã dixerunt, ꝙ nemo p̃t. tu dic cum Ric. vbi ſupra ꝙ papa ſol⁹ poteſt. 34. di. lector, in gl. vbi Lucius diſpenſauit cum Pa. Archiepiſcopo qui fuit bigamus. Alius inferior nõ p̃t. etiam in minoribus. no. in c. vnico, b de biga. li. 6. Idem de bigamis interpretatiuè, q̃a ſic in ipſis eſt defectus ſacramenti, ſicut in bigamis verè c ſm gl. ĩ d. c. 1. de big.

9 Nunquid in bigamis ſimilitudinariè poſſit eps diſpenſare? Reſ. ſm Pa. in d. c. de diacono, & c. ſe. qui cle. vel vo. ꝙ ſi clericus in ſacris contraxit cũ corrupta, ſolus papa diſpenſabit. d. c. nuper. Si verò clericus de iure contraxit cum vna, puta ante, quàm eſſet in ſacris, & de facto cum altera ſcilicet poſt ordinationẽ, & ambas cognouit, ſol⁹ papa poterit diſpẽſare. d. c. nup. Et ſimiliter in non clericis qui iſto modo bigamiã contraxerint. Quidã voluerũt reſtringere hoc verum, ſi ſciẽs impedimentũ accepit de facto eam, ſecus, ſi ignorabat, tamẽ cõiter tenetur, ꝙ ſiue ſciens, ſiue ignorans de impedimento ſecũdã acceperit, & cognouerit, q̃a tex. ad animũ cũ opere ſecuto attendit, q̃a ſic in ipſis eſt defectus ſacramenti, ſicut in bigamis verè ſm gl. in d. c. 1. & in d. c. nuper, ſecundũ Gem. in c. vnico de big. li. 6. Si verò exiſtens in ſacris, quãuis cõtraxerit cũ virgine, nec aliã habuerit vxorẽ ante in laicali habitu, vel in minoribus, poterit eps diſpenſare, vt miniſtret, tex. eſt ĩ c. diuerſis, de cle. coniu. & in c. 1. qui cle. vel vo. cũ gl. ibid. & etiam vt promoueatur ad vlteriora c. ſanè, de cle. coniug. & ad. d. c. nup. quod videtur contra, dicit ꝙ intelligit de eo, qui ante ſacros ordines aliã habuit, & poſt in ſacris aliã accepit, Ad. c. verò. 2. q. cle. vel vo. dicit, ꝙ loquitur in illo, quẽ non pȩnitet verè, d vel eſt ſuſpicio de recidiuo, ꝙ tũc niſi ingrediatur religionẽ, non poteſt. Similiter quãdo imminet ſcãdalum, e vt in d. c. nuper.

10 Vtrum bigamus f bigamia vera ſecundũ primum modũ ſit priuatus priuilegio clericali? Reſ. ꝙ nõ, ſed ſolũ illi, q̃ ſunt in minorib⁹ ordinibus ſed q̃ ſunt in ſacris, bñ gaudẽt ſm Ge. ĩ c. vnico, de biga. Rõ ſm eum q̃a ille, q̃ eſt in minorib. taliter cõtrahẽdo põt viuere & debet vt laic⁹. ille verò q̃ ẽ in ſacris, nõ põt redire ad ſœculũ, vt no. de apoſta. c. tuę, in gl. fi. ſm Io. de Fã. & ideò licèt ſit priuat⁹ habilitate ordinũ non tñ priuilegio clericali. Similiter religioſus religionis approbatæ gaudet, ita, ꝙ tales pcutiens eſſet excõicatus, q̃a licèt tex. priuet eũ priuilegio clericali, non tamen priuilegio monachali, g vel religionis, & tex. in d. c. vnico reſtringitur, vt loquatur de exiſtentibus in minoribus ordinibus, & non de monachis, vel exiſtẽti-

a Quartus] Iſte vltim⁹ caſus differt a primo, q̃a ille intelligitur de religioſo, iſte autem de iã exiſtente in ſacris.
b C. vnico] Ibi hoc not. Gemin. prius Ioan. And. & Io. And. in ca. 2. e. ti. ſuper glo. magna.
c Bigamis verè] Th. in 4. di. 27. q. 9. ſic ait bigamiæ non eſt adiuncta irregularitas de iure naturali, ſed de iure poſitiuo, nec verum eſt de eſſentialibus ordinis, quod aliàs non ſit bigamus. qđ patet, quia ſi bigam⁹ accedat ad ordines characterem ſuſcipit. & ideo papa poteſt diſpenſare in tali irregularitate, nec obſtat c. nuper, eo. q̃a ibi oſtenditur, ꝙ eſt eadẽ difficultas diſpenſandi in illis, qui de facto cũ pluribus contraxerunt, ſicut ſi dẽ iure cõtraxiſſent, non quòd ſubtrahatur poteſtas diſpenſandi, quod etiam obijcitur, ꝙ papa non poteſt diſpenſare contra apoſtolum, qui inhibet talẽ ordinari, quia verum eſt quò ad ea, quæ ſunt de iure naturali, & quantum ad ea, quæ ſunt de neceſſitate ſacramentorum, & fidei, ſed in his, q̃ ſunt de inſtitutione apoſtolorum cum eccleſia habeat nũc eãdem poteſtatẽ inſtituendi, & deſtituendi, poteſt, d. Ant. de But. in c. ſuper eo, eodẽ titu. ponit quatuor op. tandem concludit, ꝙ per epiſcopum non poteſt fieri iſta diſpenſatio &c. ſecus per papam & vide cũ. ſeq. videtur aliter dicere in 4. diſt. 33. & in fi. dicit, quòd non ſine magna cauſa papa debet diſpenſare.
d Quę non pœnitet verè] Et ex hoc patet, quia expectauit compulſionem epi.
e Scãdalũ] Idem ſi timetur, quod multas caſſantibus, locus ſit executio. vt ca. 1. de poſt. præla.
f Bigami ad minorum ordinum miniſteria ſi idonei, conc. Tridẽ. ſeſſ. 23. capit. 17. Petrus Vendr.
g Non tamẽ priuilegio monachali] Et conſequenter habebit priuilegium canonis, quod competit monacho ſi enim monachus eſt, ergo priuilegio monachali gaudere debet. & placet iſta op. q̃a pœnæ reſtringendæ ſunt &c. vide tamen Ioã. An. in regula, de lictum, in Merc.

bus

bus in ſacris. & hæc verior
eſt opi.quã ſequũtur Arch.
gl.in c.quiſquis.84.di.Gui.
Gar.Io.mo. & Io. Cal.in c.
1.e.ti.li.6. licèt Bonagratia
in c.de bigamis.e.ti.teneat,
ꝙ ſacerdos, q contraxit cũ
vidua,vel duo matrimonia
ſucceſſiuè, & poſtea com-
miſit homicidiũ,poterit pu
niri ꝑ iudicẽ ſœcularem ꝑ
d.c vnicum.

11 Vtrũ bigamus interpre
tatiuè ſimiliter ſit priuatus
omni priuilegio,ſicut biga
mus verè?Rñ.Ge.vbi ſupra
ꝙ ſic.Idẽ tenet gl. in d.c.v-
nico.Nec obſt.ꝙ in ſe.§.di
cã, de caſu vero ad caſũ fi-
ctũ, qa in iſto interpretati-
uo idẽ eſt quoad omnẽ mo
dũ,ſicut in vero, qa ſic eſt
in eis defect⁹ ſacramẽti, ſi-
cut in veris bigamis,vt no.
gl.in c.1. de big. & patet in
c.debitũ,e.ti.vbi dixit, ꝙ di
uiſit carnem ſuam.facit ẽt.
d.c.quiſquis,84. diſt.

12 Vtrũ ſimilitudinariè bi-
gamus ſit priuatus ſimiliter
priuilegio clericali?Rſpon.
Gem.vbi ſ.ꝙ non, niſi quò
ad executionẽ ordinum. &
ex hoc infert idẽ Ge.ꝙ con
ſtitutio pœnalis non extẽdi
tur de caſu vero ad caſũ fi-
ctũ, qñ caſus fictus non fin
gitᷣ idẽ eſſe quò ad omnem
effectũ,quẽ hẽt caſus verus
ſicut ẽ in ꝓpoſito, vt patet
in c.nuꝑ a nobis, [a] de big.
Intellige ergotex.d.c.vnici
de bigamo vero & interꝑ-
tatiuo,& q non eſt in ſacris
vel religioſus,q ẽ nudatus
omni priuilegio clericali,
& aſtrictus ſœculari foro,
& ei ſub excommunicatio-
nis pęna præcipitur,vt non
deferat tonſuram, vel habi
tum clericalẽ.d.c.vnico. &
ſi portat,peccat mortaliter
vt infra lex.§.3.

BISSEXTVS [b] dicitur
qa ꝑ duos dies ſtamus
ſuꝑ ſexto Kal.Martij.& no.
ꝙ vigilia S.Matthiæ ſemper
dẽt eſſe die immediatè præ
cedenti feſto eiuſdẽ,niſi ve
niret feſtum die Lunę,quia
tũc fieret die ſabbati.Et ſm
conſuetudinẽ Romanæ ec-
cleſiæ tꝑe biſſexti ſecunda
die fit feſtũ S.Matthiæ.hæc
notãt in c.q̃ſiuit, de ver.ſi.

1 Vtrũ ſuſpenſus ꝑ annũ
poſſit celebrare tꝑe biſſex
ti vlti. die anni biſſextilis?
Reſ.gl.in d.c.q̃ſiuit ꝙ ſic, ſi
cut libertas ꝓmiſſa ſeruiẽti
ꝑ annũ acquiritur, ſi ſeruit.
365.dieb.ff.de ſta.li.l.cũ hę
res.§.Stich⁹,ſi hæredi meo.

BLASPHEMIA [c] im
portare videtur quãdã
derogationẽ excellentis bo
nitatis alicuius & præcipuè
diuinæ. Quicunque ergo
negat aliquid de Deo, qđ
ſibi conuenit, vel aſſerit ali
quid de eo,quod ei non cõ
uenit, diuinę derogat boni
tati, qui Deus eſt ipſa boni
tatis eſſentia ſecũdũ Dio.đ
di.no.Quod quidẽ contin
gere p̃t vel ſecundũ intelle
ctũ tm̃, [d] vel ſecundũ intel-
lectũ,& affectũ.& vtroq; modo hmõi dero-
gatio,ſi ſit tm̃ in corde eſt,blaſphemia cor
dis.Si verò in ore,eſt blaſphemia oris,quæ
blaſphemia oris opponiᷣ confeſſioni fidei
& charitati diuinæ,& ſic ex gñe ſuo ẽ pctm̃
mortale ſẽꝑ, niſi qs aliqñ ex ſurreptione ĩ
verba blaſphemiæ ꝓrũperet, ita ꝙ hoc qđ
diceret,ñ aduerteret,qa tũc ſolũ venialiter
peccaret, [e] nec haberet ꝓpriè rationem bla
ſphemiæ. hæc ex Alc.2.2.ti.de blaſphemia
& Tho.2.2.q.13.ar.1.& 2. Quot ſunt ſpẽs
blaſph.Rñ.ſm Amb.ſunt duę.Prima eſt,cũ
Deo attribuiᷣ, qđ ei non cõuenit. [f] ſecũda,
cũ ab eo remouetur quod ei cõuenit. [g] ad
de tertiã ſm Th.vbi ſ.cũ creaturæ attribui
tur

[a] C.Nuper a no
bis] Quia in rei
veritate non eſt
bigamus,ex quo
contraxit de fa-
cto, & ſic matri-
monium non te
nuit, tñ iudica-
tur bigamus,ſed
ille,q cũ alia cõ-
traxit poſt votũ
ſolenne, non vi-
detur carnẽ ſuã
diuiſiſſe.

[b] Biſſextus] Tu
verò dic clarius
quod aut termi-
nus ſtatuitur per
numerum dierũ,
puta ꝙ ſeruiat,
vel ſtet ſuſpẽſus
per 40. dies, &
tunc ſimpliciter
duo dies non cõ
putabuntur pro
vno, & ſi termi-
nus ſtatuitur per
numerũ annorũ,
vel mẽſium.Et ſi
ſumus in fauora
bilibus, tũc duo
dies cõputabun
tur,ꝓ vno, vnde
ſi datur indulgẽ
tia triũ annorũ,
oẽs dies erunt in
cluſi,ſecus in o-
dioſis, puta qđ
ſtet in carcere ꝑ
tres annos tunc
annus biſſexti e-
rit, vel intellige
tur ſolũ de 365.
diebus.Adde bo.
glo.in c.ſi pp,de
reſcri.lib.6.& in
l.ij.ff.de diuer.&
tẽpora.præſec.&
ibi Bar.& Bar.in
l.cũ biſſextus,ff.
de ver.ſi Abb.in
c.quærẽti,de of-
ficio deleg. circa
prin.& vide glo.
in l.3.§. minorẽ,
in ver. biſſexto,
ff.de mino. & ibi
Bar.& gl ĩ c. nul
lus.65. diſ.

[c] Catec.in pręc.
Non aſſumes no
men dei in va.c.
1.& vlt. P. V.

[d] Secundũ intel
lectum tm̃]Puta
quia ĩtelligit ex
ſe Deũ eſſe mor-
talẽ,vel non eſſe
potentẽ, vel affe
ctu etiã,quia vel
let eſſe morta-
lem &c.

[e] Venialiter pec
caret] hoc puto
verum, niſi hoc
ei frequenter ac
cideret ex lata
culpa eius nõ cu
rando adhibere
remediũ. lata.n.
culpa æquipara-
tur dolo.ff.depo
ſi l.ꝙ nerua,& in
c. vt animarũ,de
conſt.li.6.Et no.
quòd a mortali
nõ excuſatur bla
ſphemus,ſi nõ re
cto animo mo-
ueatur licèt igno
ret ſua verba im
portare blaſphe
miã. nam vt dici
tur.1. Corin.14.
ignorans ignora
bitur, & ſtultus
in culpa ſapiens
erit in pœna. 38.
di. qui ea.

[f] Quod ei non
conuenit]vt ſiqs
attribuit ei cor-
p⁹, &c. vel quod
ſit mortalis.

[g] Quod ei con-
uenit] Cum re-
mouetur ab eo
potentia, vel ſa-
pientia.

tur, quòd conuenit creato
ri ſoli. [a] Sed propriè loquẽ
do nõ ſũt diuerſæ ſpẽs, qa
negatio, & affirmatio non
diuerſificãt habit⁹ ſpeciẽ. [b]
qa per eandem ſententiam
innoteſcit falſitas affirma-
tionum, & negationum.

2 Vtrũ pctm̃ blaſphemiæ
ſit remiſſibile?Rñ.ꝙ ſi bla-
ſphemia ſit ex coactione, [c]
vel đceptiõe, [d] vel infirmi-
tate. [e] ſic hẽt cãm annexã ꝓ
uocatiuã diuinę miſericor
diæ ad remiſſionẽ. & ſic in
tellige illud Mat.12.oẽ pec
catũ,& blaſphemia.ſ.ex in
firmitate, vel coactione re
mittiᷣ.ſi aũt blaſphemiã cõ
comitaᷣ certa malitia,tunc
dᷣ irremiſſibilis,ñ qa ñ poſ
ſit remitti,ſed qa nõ hẽt ſe
cũ cãm motiuã ad remiſſio
nẽ,& ſic ĩtellige illud Mat.
12.ſpũs blaſphemiæ.ſ. illa-
tæ ex certa malitia ñ remit
tiᷣ.i.vix,ſiue difficulter re-
mittiᷣ, qa ñ hẽt excuſatio.

3 Blaſphemia [f] verò ſan-
ctorũ cõſeqñr redundat in
deũ dũ vel illis attribuũt ꝙ
de⁹ ex ſua grã đclarauit nol
le ĩ eis eſſe, [g] vel remouẽt,
qđ declarauit in eis eſſe, [h]
& eodem mõ eſt peccatũ [l],
ſicut blaſphemia dei.

4 Vtrũ blaſphemãs poſſit
abſolui a ꝓprio ſacerdote?
Rñ.Pa.ĩ c.ſtatuim⁹,đ male.
ꝙ nõ publicè blaſphemãs,
ſed ab epo.facit gl.ĩ c.2.de
pę.& re.li.6.ſec⁹,ſi occultè
qa ſm Hoſ.tũc ñ ꝑtinet ad
epm.ego verò ĩtelligo,ꝙ ẽ
caſus epi, qñ blaſphemia ẽ
publica nõ ſimpliciter, ſed
qñ pp publicitatẽ defertur
ad epm. Vnde dicit Gof.&
Ho.ꝙ q̃ dñr ĩ d.c.ſtatuim⁹,
đ pęna tẽporali, vel pecu-
niaria,intelligũᷣ ſedẽte iu-
dice ꝓ tribunali [i] ĩ iudicio
ãt animæ p̃sbyter diſcret⁹
moliẽdo rigorẽ diſpenſare
poterit rigorem ex cã circa
pœnã [k] ſpũal ẽ ſuperiorem.
26.q.7.pœniten.hæc Hoſt.

5 Sed qñ dᷣ publica?Rñ.
Pa.& Ho.in d.c. ſtatuim⁹.
ꝙ publica dᷣ, qñ ẽ notoria
iuris,puta cõuictus, vel cõ
feſſ⁹ in iudicio vel notoria
facti,puta qa publicè pluri
b⁹ aſtãtib.blaſphemiã intu-
lit facit c.ſi.de coha. cle.&
mul.& breuiter [l] qñ ꝓbari
p̃t,& ad epm deferᷣ,dᷣ pu-
blica,ar.l.palã,ff. de ver.ſi.

6 Quid ſi calore iracũdię
vel ebrietatis quis blaſphe
mat?Reſ.Pa.in d.c.ſtatuim⁹
doc.cõiter recitãt dictũ ab
batis dicẽtis,ꝙ licèt peccet
grauiter,tñ nõ punieᷣ pęna
d.c.ſtatuim⁹,qa neſcit quo
dãmõ qd facit, [m] ſicut nec
cõfeſſio ſic facta p̃iudicat,
vt no gl.ĩ c.ex lr̃is,đ diu.&
pl; Pa.in ebrio,ar.l.oẽ đbi
tũ.§.q ſe vulnerauerit,ff.đ
re mi.ſed ĩ acceſſo calorᷣ irę
dicit fortè ñ ꝓcedere, niſi
calor eẽt ex iuſta cã ꝓuoca
t⁹,ar.l.ſi adulteriũ.§.ĩpera-
torſ.ff.đ adul.ſec⁹ qñ ex ĩiu
ſta cã,puta qa ĩ ludo amiſit
ar.c.inebriabũt.15.q.1.Sed
ego dico, ꝙ tã ex ebrietate
q̃ ex ira blaſphemãs ñ excu
ſaᷣ a mortali,ſi aduertit, [n]
ꝙ dicit & ſignationem ver
borũ,vt p; ex p̃dictis [o] quò
verò ad pœ.d.c. ſtatuimus
credo oĩno excuſari pp ver
bũ in eo poſitũ,ſ. p̃ſupſerit
relaxare.ſed quò ad aliã pę
nã ex̃ordinariã bñ attẽden
dũ ẽ an fuerit ĩ culpa ebrie.
vel irę,vt maior ĩponaᷣ. &
ſi ñ fuit ĩ culpa minor deᷣ.

7 Quæ ẽ pęna præfati ca
pit.ſtatuimus? [p] Reſ.quòd

[a] Creatori ſoli]
Vt remitteᷣ pec-
cata.Matt.9.&c.

[b] Habitus ſpe-
ciem] vt homo,
& nõ homo, iſta
ſentẽtia facit in-
telligere,vtrum
iſta ſit falſa, vel
vera, homo eſt,
vel non eſt.

[c] Ex coactione]
conditionata.

[d] Vel deceptio-
ne]quia fortè vi
detur nõ eẽ pec-
catum.

[e] Vel infirmita
te] ſ.fragilitate.

[f] Catech.in præ
cep.præcita.cap.
vltim. P. V.

[g] Nolle in eis
eſſe]ſ. ipſos pec-
catores, vel in
inferno eſſe.

[h] In eis eſſe]Sci
licet ſãctitatem,
fęlicitatem.

[i] Pro tribuna-
li] i.dum iudex
temporaliter, ſe
det publicè ad
condemnãdum,
& ſic in foro cõ-
tentioſo

[k] Circa pœnã]
Puta,quia eſt no
bilis, quem non
decet publicè pę
nitere. facit.c.1.
de voto,& c.mu
lieres,de ſen ex.
& de pœni. di.1.
medicinã, licèt
aliàs iſta pœna
ſit indiſpenſabi-
lis, quia ſubdit
tex.nullã in hoc
miſericordiã ha
biturus. Pęniten
tiæ namque ho-
die ſunt arbitra
rię, c.Deus,qui.
de pę.& re.

[l] Et breuiter]
Ro.confeſſio pri
mo in principio
tenet contra ſed
tu dic. cõcordan
do, quod quãdo
blaſphemia ẽ ita
publica,qđ nul-
la poteſt tergi-
uerſatione cela-
ri, non eſt neceſ-
ſarium, quod ad
epiſcopum defe
ratur,ſecus ſi ſo-
lùm coram ali-
quibus tantùm.
Et ſic opiniones
erunt cõcordes.

[m] Quid facit]
dicit Ho.in ſum.
de maled.§.qua
liter 2.col. verſi.
hoc autem intel
ligas, quod non
excuſatur,niſi eſ
ſet talis calor i-
racundiæ,qui de
mentiæ æquipa-
raretur. dicit ẽt
gl.ĩ l.2.C. de re.
cre.in verſi. pla-
cet, quòd calor
iracundiæ excu-
ſat a periurio.
Idẽ gl.in l.ſi duo
patroni.§.ſi ff. đ
iureiurand. vide
Tho. ſecunda ſe-
cũdæ.q.98.art.3.

[n] Si aduertit]
imo fortè & ſi ñ
aduertit, quãdo
dabat operã rei
illicitæ,ar. 15.q.
1. inebriauerũt.

[o] Vt patet ex di
ctis] vide c.ſicut
ex literis.de iure
iur.& ibi Pa.& q̃
notaui infra iura
mentum.5.§.8.

[p] Præfati.ca.ſta
tuimus] No.qđ
præcipit, Papa
ibi, quod iſtud
cap.habeatur in-
ter alia ſtatuta
communicatũ, ſ.
vt null⁹ ignoret
& ꝙ poſſint pu-
niri tales,& pœ-
na pecuniaria ex
acta a laico bla-
ſphemante appli
cabitur iudici ſę
culari. A clerico
verò iudici eccle
ſiaſtico, hæc Pa-
nor.in d.c.ſtatui
mus.& ſic patet,
qđ blaſphemia
eſt mixti fori,nã
laicus etiam po
terit puniri a iu-
dice eccleſiaſtic.

ſeptē dominicis [a] ſtet præ foribus eccleſiæ, dũ aguntur miſſarum ſolēnia,& vltimo die ſine pallio,& calciamentis,&ligatus corrigia in collo. Itē in 7. ſextis ferijs præfatarũ dñicarũ ieiunet ĩ pane & aqua,& nõ intret eccleſiam. Item ꝙ in quolibet præfatorũ dierũ tres,ſi poterit,vel duos,aut ſaltem vnum pauperum reficiat,& ſi nõ poteſt,in aliã pœnam commutetur. Itē ſi eſt diues. 40.ſolidos ſoluat,vl' 30.vel 20. vel ſaltē. v. vſualis monetæ [b] quam pœnitentiam ſi noluerit facere,[c]interdicatur ei ĩgreſſus eccleſię,& in obitu careat eccleſiaſtica ſepultur.

CAbella, vide infra pedagium, & talia, quia pro eodem accipiuntur, vel quaſi.

CAlix nõ debet eſſe [d] de ęre, aut auricalcho, aut cupro, nec de ligno, nec de vitro, nec de criſtallo, vel lapide, de conſe.di. 1. vaſa,&.c.ſe. ſed debet eſſe de auro, vel argento, aut ſtagno. [e] ca.calix, de conſe.diſt. 1.

1 Quis poteſt conſecrare calicē,& patenã, Car.in Cle.attendentes,de ſta.re. videtur ſentire, ꝙ eṕs, & ēt abbates,qui vtuntur inſignijs põtificalibus,qñ hñt ex conſuetudine,qa iſta sũt potius dignitatis,q̃ ordinis ſed Ge.in c.abbates,de priuile.li.6.dicit, ꝙ licèt hæc gl.ſit ꝓ ipſis abbatib. tñ debent abſtinere propter vnctionē,q̃ fit in eius conſec. c. vnico de ſacra vnct.

2 Qũo execrat̃? Rñ.ſm Pe. d̃ Pal. ꝙ cõſecratio calicis fit ĩ ſuꝑficie.& iõ ſi calix argēteꝰ ꝯſecratꝰ de aureẽ,ĩdiget recõſecratione,ſecꝰ credo, ſi deauratio cadit ꝑꝑ vsũ qa nõ recõſecrabit̃ nec ē ſimile ĩ calice deaurato, ſicut ĩ pariete eccleſiæ,q. d̃ croſtatꝰ ĩdiget reconſecratione,vt in gl.c.eccleſijs,d̃ cõſ.di.1.ſed ĩ ꝑditione auri ꝙ ita ſubtiliter ponit̃, ñ vr̃ ſit ita conſe.ĩ ſuꝑcie ipſiꝰ, qn remaneat ĩ argēto & ita ſeruat ꝯſuetudo.ſimiliter ſi amittat formã,ſuã execrat̃ ar.c.1.de conſ.ec.vel al. & qa d̃ſtructa forma iã nõ ē calix & ſi reparat̃, erit nouꝰ calix, & ideò cõſecrãdꝰ. Secꝰ,ſi formã nõ amiſit, q̃uis aliqualiter læſꝰ fuerit.

CAlvmniator qs dicat̃, vide s̃.Accuſatio. §.8. de iuramento calũniæ vide iurament. 2. in prin.

CAmbivm. Vide infra vſura, primo.§. 51.

CAnonica portio dicit̃,qa ē a canonibꝰ approbata,& debita iure decretorũ. 10.q.1.d̃ his & c.d̃ cernimꝰ,& 16.q.1.cõſtitutũ,& in Cle.dudũ, de ſep.

1 Quotuplex eſt canonica portio? Rñ. ꝙ duplex vna, quæ debet̃ eṕo ab omnibus eccleſijs totius diœceſis,de qua hẽt̃. 10.q.1.in.c.d̃ his,& c.ſe ĩ gl & de teſta.c.officij,& c.ſe. cũ con-

a Septem dominicis]. Iſta pœna non habet locum in clericis,vel religioſis,vt dicit Pa.in d.capit.ſtatuimus,& infra pœnitentiæ.§.4.& ibi habes rationem, bene poſſet puniri pœna arbitraria, & tam graue poſſet eſſe delictum,quòd deponeretur,Ar.c. ſi quis per capillum. 22.q.2.

b Vſualis monetæ] ſcilicet illius loci, vbi delinquitur,& ſi eſsēt plures monetæ vſuales,debet intelligi de plus viſitata ſecundũ Hoſt.ſed ſi æqualiter in vſu eſsēt tunc de minori fieret exactio, ſecundũ Goff.Et ſi laicꝰ nollet hãc pœnam peragere, bene poterit excommunicari Ar.c. ſi. de exce. li.6. vbi dicit,ꝙ tales poſſunt excommunicari. Quæro ad materiam huius ti.q.d ſi ſtatutum dicat ꝙ qui commiſerit delictum de nocte duplici pęna puniatur, & aliud ſtatutũ dicat,qd' blaſphemãs puniatur in decem, nunquid ſi de nocte blaſphemat, debeat puniri in 20. Bartolus in l.aut facta,ff.de pœnis, dicit quòd non, quia nõ dicitur maleficium, ſed maledictum. in cõtrarium facit. gloſſ. in verſi.iniuria, inſtitut.de act. quæ ex deli. naſ.vbi vide Baldũ omnino qui in terminis format hanc quæſtionem.Et ſi ſtatutum imponit certam pœnam blaſphemanti, Deũ,& ſanctos, debet omnibus pœnis puniri,Alberi.prima par. ſtatut. q. 44. vide ad hoc,Bar.in l.item apud Labeonem.§. ait prætor,verſic.ſed quæro,vtrum inter,ff.de iniurijs. vbi dicit,quod ſi maledictum refertur ad Deum,vel ad ſanctos,eſt blaſphemia,ſecus,ſi ad homines, quia cõmunis vſus habet, ꝙ maledictio dicatur de præterito,vel præſenti, ſed blaſphemia de futuro, ſubdit tamen,quòd blaſphemia eſt verbum iniurioſum,& dicit Archidia. in c.ſi qs calumniam. 22. quę.1.quòd quãdo quis iurat ꝑ mẽbra Dei, quæ in alijs hominibus repræſentantur, dicitur blaſphemare.

c Facere] Nota, quòd ſi talis nõ poterit ſoluere pœnam pecuniariam, quòd luere debet. in corpus,not.in capi. finem litibus,de dol.& contuma. & in l. ſi. ff. de in ius vocan. ſecus ſi teneret̃ ex contractu, vel quaſi quia tunc expectatur pinguior fortuna. ca.Odoardus, de ſolu.

d Non debet eſſe] Rationē,quare eſt prohibitũ in talibus conſecrari,vide ĩ gloſſis in.c. vt calix. de conſe.di.1.

e Aut ſtagno] Quando eccleſia ē ita pauper,&c. Si quis autem celebraret cũ iſtis, calicibus inhibitis,bene cõſecraret,gl.in d.c.vaſa.Et nota.quod dicit de auro, niſi pauperes morerentur fame, quia tunc tale metallum potiꝰ vendi deberet.l. ſancimus, C. de ſac.ſan.eccle.ca. aurum,12. q. 2. hoc dicit gloſ.in d.c.vt calix.

Iura

cordantijs in gl. Alia, quæ debetur eccleſię parochiali, de qua habetur d̃ ſepul. per totũ in decre.& 6.Cle.

2 Quota ē canonica portio epiſcopalis? Reſ. ſm gl. in ca.requiſiſti,de teſta.eſt tertia,vel quarta ſecũdùm conſuetudinem.

3 Quota ē canonica portio parochialis? Reſ.quòd iura ſunt diuerſa.[a] & ideò erit quarta, quia in illa oĩa iure concordant,licèt q̃dã dicant mediã,q̃dã tertiã.ff. de arbi.l.diē.§.ſi plures, & de arbi.c.ſi ex tribꝰ,li.6.nã in dubijs ſeqmur,qđ minimũ eſt,ff.de le.2.l. ſi ita relictũ,in fi.ff.de re.iu.l. ſemꝑ in ſtipulationibus,& l.ſēper in obſcuris,ita no. Archi.in c.cũ qs,de ſep li.6. & ibi Ge.in prin.& in fi.& Inn.[b] in d.ca. requiſiſti,& Bet.in c.certificari,de ſep. & hoc verũ, niſi conſuetudo eſſet dandi medietatē, vel tertiã, qa tũc iſta eſſet d̃bita,vt ĩ d.c.certificari.& ſic ĩtellige iura q̃ vñr dicere,ꝙ ē tertia,vel medietas.

4 Vtrũ conſuetudo [c] valeat,qua nihil dat̃ eṕo, vel parochiali eccleſiæ? Reſp. Hoſ.in ſum.ti.de ſepul. tenet,ꝙ nõ. Similiter & Go. cũ ſit irrationabilis.c.fi. de conſue.& cõtra iura, de ſepul.c.1.d.Pe.de Pe.ĩ tractatu de canonica portione, ſecunda par.prin.c.8.§.redeamꝰ.& Inn.in d.c.requiſiſti,tenent, ꝙ conſuetudo valet, dummõ ſit præſcripta ſpacio annorũ.40.facit c.de quarta,de præſcrip.& ꝙ no.Io.in d.c. certificari.

5 Vtrũ ꝑſcriptione ēt, ſicut conſuetudine poſſit in totũ tolli? Reſ.ſm Hoſt.vbi ſupra.& d.Pe.ꝙ ſic,ſed regrit̃ titulus,[d] vel cursꝰ tēporis, cuius cõtrarij [e] memoria nõ exiſtat.& ita loqtur c.1.de præſc.li 6.Ratio qa ius cõe ē ꝓ eccleſia parochiali,vel eṕo.Et ideò vbicũq; præſumptio eſt ꝯtra poſſidentē oportet, ꝙ titulũ alleget, & probet ꝑ quē talis pręſumptio. tollatur.

6 Vtrum per pactũ [f] poſſit renũciari dicta quarta? Reſ.ſm Arc.c.pactũ,d̃ pac. li.6. ꝙ quando damnificat̃ eccleſia,nõ valet pactum. Secus,vbi nõ damnificaretur,quia valeret ſine autoritate ſuperioris factum l. non eo minꝰ, C.de procu.

7 A quib.debetur quarta epiſcopalis? Rñ ſm Hoſt.in ſum.ti.d̃ ſep.ꝙ debet̃,& ꝑt peti ab oĩb. eccleſijs infra propriã diœceſim conſtitutis,vt 16.q.1.cõſtitutũ,ſiue ſint capellæ monacorũ,vel aliorũ r̃ligioſorũ,vel monaſteria,vel alia pia loca,ſiue

a Iura ſunt diuerſa] No.ꝙ concordantiæ iurium variè loquuntur in hac materia ſecundùm Pa. in c. requiſiſti,de teſt. quod olim de omnibꝰ reditibus,nedum de mortuarijs eccleſiarum inferiorum debebatur tertia pars epiſcopo loci,vt habetur in c.conſtitutum. 16. q. 1. & fuit illud indultum propter inopiam epiſcopatuum.cum verò poſtea facultates epiſcopatuũ cæperunt excreſcere, fuit ſtatutum, vt medietas omnium oblationum fiendarum in eccleſijs inferioribus deberetur epiſcopo,vt in cap antiquos. 10.q. 1. poſtea fuit ſtatutũ de tertia parte duntaxat capitulo de his 10.q. 1. Sed cũ epiſcopatus poſtea bene dotarentur, fuit cõſtitutum, vt præter cathedraticum, duos ſolidos fortè aureos, epiſcopo nil deberetur ab eccleſijs inferioribus. Itaque de iure omnis eccleſia debet ſoluere epiſcopo annuatim cathedraticum,ſic appellatum, quia datur in honorē cathedræ epiſcopalis. Hæc habētur 10.q.3.c.1. & 2. Fuit tamen ſtatutum, quod ſi epiſcopus vellet ſubire onus eccleſiæ fabricæ inferioris poſſit capere tertiam partem omnium redituum, vt in c. vno,ea.cauſa, & q.nec iſtud hodie reperitur mutatũ niſi ex cõſuetudine. Intelligo tamen,ꝙ illa tertia pars debebatur, ſi reliquę duæ partes ſufficiebãt presbytero,nam primo presbyter eccleſiæ debet ali,& de eo,quod ſupereſt, debet eccleſia reparari,vt eſt tex.no.in c.de eccle ædifi.Et vide quod ibi no.& in c.1.e.ti poſtremo fuit ſtatutũ, vt de omnibus mortuarijs,& decimis epiſcopo loci deberetur quarta, quæ eſt hodie debita & computatur inter iura epiſcopalia,Vt eſt caſus in c. conquerente,de officio.ord.

b Et ibi Inno.] Ab.in d.c.requiſiſti, idem tenet, & dicit hoc procedere circumſcripta omni conſuetudine, & procederet libellus ſuꝑ quarta parte, ca. conquerente, de offi.or. &c.

c Conſuetudo] quod autem iſta conſuetudo valeat.tenet.Dom. Card.& Pa.in d. c.requiſiſti,& eſt text. ad literam in ca. de quarta, de præſcripti. & glo.no.in c.1.de ſtat.mo.& Hoſt. in ti. de ſepul.in §.cum licitè ver. quid ſi conſuetudo,licèt Inn.aliter dixerit.

d Requiritur titulus]Verus,aut putatiuus, & facit quia epiſcopus poteſt iſtam quartam alteri concedere,vt eſt tex.no.in ca.ſin. 12.q. 3. Cum ergo ſit abdicabilis per conceſſionem,ergo & per præſcriptionem & vide tex.in d. c.de quarta, vbi eſt caſus rotundus contra epiſcopos extorquere volētes quartam contra pręſcriptionem. Et quod ſufficiat titulus putatiuus ad præſcriptionē,tex.eſt not.in l.quivulgo,ff.ꝓ empto,& Bar.in l. Celſus, ff. de vſuc. Et videtur alienare,qui patit̃ vſu l.alienat. ff. de ver. ſig.

e Cuius contrarij] Et in hoc caſu incumbit probatio petenti, & non poſſidenti,vt per Io.An.in c.cum apoſtolica,de his quæ ſi.a pręla.& per Gemi.in ca.1. de præſcrip.

f Pactum]Gemi.in d.c.pactum,& Ioan.And.in cap. qui ad agen.§.ſi.de procu.ſuper ver.paciſci,& in ca. cauſam.de iud.in ver.obtineat.

 Sollicitudinis

ſint conuentualia, vel q̃uis alia ĩ ciuitate, vel extra, de off. ordi. ꝯquerente, de teſta. officij, & c. requiſiſti, ẽt ſi ſint exempta, niſi in priuilegio fiat ſpecialis mentio de ꝑiudicio ep̃alis quartæ, de deci. dudum. §. vlt ff. nè qd in loco pu. l. 1. §. meritò. Pa. verò in d. c. officij, tenet ꝯrium. ſ. ꝙ ſolũ debeatur ab eccleſijs ep̃o ſubiectis, non ab exemptis, ſeu ſubiectis immediatè Papæ. & dicit, ꝙ ſic cõiter tenetur. Pe. verò in præfato tractatu limitat Pa. verũ dicere, qñ legans eccleſię exemptę non eſt ſubditus ep̃i, vel exẽptus ſimiliter; aliàs debeatur. Sed verior videtur opi. Pa. q̃a iſta quarta datur ep̃is rõne ſolicitudinis, [a] quã debet habere in eccleſijs ſibi ſubiectis, vt patet in d. c. conquerente, non reſpectu legantium.

8 Sed nunquid exempti tenentur ſoluere quartam canonicam Papæ? ℞. Abb. in c. officij; de teſta. ꝙ ſic, [b] & ſequitur do. Pe. vbi ſupra. Legatus tñ de latere petere non poterit, quia non eſt diœceſanus exemptorum, de priuile. c. autoritate. [c] §. 1. lib. 6. in glo. in ver. ſedis.

9 De quibus debeẽ quarta canonica ep̃alis? Rñ. ꝙ de omnibus legatis factis quibuſcunq; eccleſijs, vel pijs locis, ſm ꝙ dixi in §. 7. & etiam quarta decimarũ, & quarta eorũ, quæ veniũt occaſione funeris, vt in c. req̃ſiſti, de teſta. & ibi Pan. Fallit hoc in 7. caſibus ſm do. Pe. vbi ſupra 1. par. pri. c. 7. 2. & 3. col. Primus, qñ relinquitur aliquid pro ornamentis eccleſiæ, ſeu veſtibus, videlicet cum legat ſericum pro planeta, vel aliud ornamentum pro altari, vt no. do. ĩ c. fi. de teſt. Ex quo ſequitur, ꝙ ſi legatur aliquid, vt fiat chorus, vel pictura, vel maieſtas, vel calix, vel huiuſmodi, non debetur quarta, q̃a iſta eſt fabrica ad longęuũ honorẽ dei. d. c. fi. & l. 1. C. ne. li. ſig. ſal. [d] Iſtę imagines, & cruces appellãtur ſignum dei. l. Titia. §. Seia, [e] ff. de auro, argentoq; lega. & Inn. in c. cum ad ſedem, de reſti. ſpo. dicit, ꝙ cruces, & calices ſunt ornamenta eccleſiæ. Secundus, quando legatur pro pręfatis ornamentis redimendis, ornandis, ſeu reparandis, vt dicit Inno. & Abb. in d. c. fin. Idẽ dic, cum legatur pro libris neceſſarijs diuino officio. Similiter qñ legatur ꝓ monumento fiendo, quia religionis intereſt monumẽta cõſtrui, vel exornari. l. 1. §. interdictũ, ff. de mor. infe. Tertius, qñ legatur pro fabrica [f] eccleſiæ reparatione indigente, & portio pro fabrica non habetur, vel ſi habeẽ, nõ ſufficit. Si verò eccleſia non indiget fabrica, ſolueẽ quarta ſm Hoſt. reliquũ ſeruabitur pro tp̃e neceſſariò ad fabricã. Quartus, quando legatur pro luminaribus, oleum pro lampade, vel cærei huiuſmodi. Quintus, quando legatur pro anniuerſario [g] celebrãdo annuatim, c. cum creatura, de cele. miſ. Sextus, quãdo legatur pro. 7. [h] 30. & huiuſmodi ſecũdũ Hoſ. in d. c. fina Septimus, quando relinquitur ad perpetuum cultum diuinum, pu

a Sollicitudinis] Poteſt addi alia ratio, quia quarta debeẽ epiſcopo propter communionem, quæ eſt inter epiſcopũ, & ſibi ſubiectam eccleſiam. vt in c. requiſiſti, de teſta. in ver. ſecus. quæ ceſſat hic. poteſt etiam deberi ĩ recognitionem ſuperioritatis, ſicut in ſimili dicit Inno. in procuratione. c. 1. de cenſi. lib. 6. & hæc etiam ratio ceſſat in exemptis. Confirmatur etiam hoc per Cle. dudum, de ſepul. quæ loquens de fratribus, qui ſunt exempti, excludit omnes prælatos a quacunque petitione niſi ſolũ reſpectu quartæ, quæ debetur eccleſiæ parochiali. hinc dicit ibi gloſſ. not. ſuper verſi. quartam, quod ſi teſtator non ſepelitur apud fratres, non tenentur fratres ſoluere quartam de relicto eis facto; quod nota. Ad cap. dudum, poſſet reſponderi, quod ibi erat confirmatio quędam in forma communi, quæ non præiudicat tertio, quia intelligitur cum clauſula, Si ſic eſt. Et non releuat ab onere probandi ſic eſſe. Secus autem in caſu noſtro, quia eccleſiæ iſtæ exemptæ fuere ſimpliciter a papa ſciente.

b Quod ſic] Ratio, quia Papa cẽſetur, ordinarius & ep̃s exemptorum, vt not. 93. diſt. nullam, & in c. autoritate, de priui. in 6.

c Autoritate] in §. 1.

d Ne. li. ſig. ſal.] Et vide Nic. de Ly. ſuper Matth. 24. vbi dicit, ꝙ ſignum ſaluatoris eſt crux, claui, lancea &c. vel etiam cicatrices, de quibus ꝑ doctores in quarto, diſtinct. 44. vel 47.

e §. Seia] Reliquit enim ipſa, vt hæredes facerent ſignum Dei in templo, &c. Et intelligit glo. de quadam ſtatua, non autẽ de Cruce, quandoquidem Chriſtus adhuc non eſſet humanatus illo tempore.

f Pro fabrica] Et dicit Panor ꝙ hoc eſt no. in illo. c. fi. ꝙ relicta pro fabrica non debent conuerti in eccleſiæ ornamenta.

g Pro anniuerſario] Anniuerſarium dicitur eodem dies ſepelitionis vel defunctionis ſingulis annis, quia ille, qui legauit, fuit ſepultus vel defunctus.

h Pro ſeptimo &c.] Refert ſe hic ad varias cõſuetudines locorum, in quibus aliqui ſeruant facere officiũ pro defuncto, ideſt ſeptima die poſt ſepulturam, vel 10. ſeu 30. ſeu alia die. Et vide de his diebus in c. quia alij 13. q. 2. &c.

Cultus

ta, ꝙ feſtum vni⁹ ſancti fiat annuatim, vel dicatur officium in vna capella, quia ĩ hmõi conſiſtit cultus diuinus. [a] c. fi. de reſcript. lib. 6. Octauus fallit ſecundũ Pa. in d. c. requiſiſti, in oblationib. [b] de quibus non debetur quarta vt olim. Nonus fallit ſm eundẽ in donatione in vita, de qua etiam nõ debeẽ. c. de his, de ſep. [c] & cap. 1. de ſta. mo. & ibi glo. & ibi Pan.

10 Vtrum debeatur quarta ep̃o de relictis factis hoſpitali? Reſ. Pa. in d. c. officij ꝙ ſic, ſi ẽ religioſũ, puta autoritate ep̃i conſtructũ, etiã ſm Io. And. ſi relictũ fuiſſet factũ pauperib. talis hoſpitalis, q̃a præſumitur habuiſſe reſpectũ ad locũ, non ad perſonã. Secus, ſi relictũ eſſet pauperib⁹ ſimpliciter, q̃a non deberetur. l. nulli & l. ſi quis ad declinandã, C. de epiſc. & cle. [d] ſi verò hoſpitale non eſt religioſum, licèt diuerſa ſit opi. tñ tene cũ Pa. ibid. ꝙ ſi hoſpitale ẽ ædificatũ autoritate, iã defuncti, ſic ep̃s habebit quartã, q̃a ep̃s habebit curã, vt dicitur, in autẽ. de eccle. tit. §. ſi quis, quia nõ poteſt amplius redire ad profana. Si verò ędificator viuit, ſic nõ debetur quarta, & relictũ videtur factũ pauperib⁹, cũ talis locus non ſit capax, q̃a ædificator põt eũ deſtruere. c. inter dilectos, de don. & ibi Inn. [e] Et ex dictis patet, ꝙ de relictis iſtis fraternitatibus [f] nõ debetur quarta, vt tenet Pe. qui ſupra. Limita tñ præfatũ d. Io. And. de pauperibus ſimpliciter verũ, ſ. qñ legatur in genere pauperibus ſm Bald. Ita ꝙ inter perſonas diſtribuatur, & non inter loca, vt puta quia teſtator iubet cuilibet pauperi dari tunicam, vel certam quantitatem pecuniæ, quia legatur vt ſingularibus perſonis, & ſic non debeẽ quarta ep̃o. c. ex parte, el 3. de ver. ſi. aliàs legando pauperibus in genere videtur legare hoſpitali qđ eſt in ciuitate, vbi teſtator habet domicilium, caſ⁹ eſt in d. l. ſi quis ad declinãdã, ver. vbi aũt. & ideo deberetur quarta contra Ioã. An. [g] & eũ ſequentes, & ſic verũ credo, qñ eſt tale hoſpitale, ꝙ pauperes cõiter ibi mittuntur. ſecus in hoſpitalib. vbi pauci paſcuntur. Et ſic intellige. Io. An.

11 Vtrum debeatur quarta ep̃o de legato facto alicui vt ſingulari perſonæ? Reſ. do. Pe. vbi ſupra. 1. par. prin. col. 5. in fi. ꝙ nõ, ſicut quando legatur clerico nõ habẽti adminiſtrationem, vel prælationem, ſeu alicui canonico vt in d. c. requiſiſti. §. fi. [h] vel cum legatur leproſis morantibus in tali loco, ſeu domo, vel cum legatur eremitis, aut iſtis fratribus, qui morantur in aliquo loco, vel aliquibus mulieribus pro dote, vel viduis peregrinis & huiuſmodi, in quibus ceſſat dictum capitulum, ex parte, el terzo. vide quæ notat Innocent. in capitulo relatum, de ſepultu. [i]

12 Vtrum debeatur quarta epiſcopalis de legatis pro malè ablatis? Reſp. do. Pe. vbi ſupra prima par. prin. cap. 7. col. 7. verſi. quæritur ergo, ſi teſtator, quòd non, quia ſunt debita, non legata, ſiue reſtitutio ſit certa, ſiue incerta. [k]

13 Vtrum debeatur, quando ſubditus legat eccleſię extra diœceſim conſtitutæ? Reſpon. quòd non, ita tenet Abbas in c. requiſiſti, & Innocen. in dict. capitul. officium, & Ioan. in d. cap. certificari. Et ita cõſuluit Ioan. de Montemerlo. Hoc intelligo, niſi

a Cultus diuinus] De his omnibus habetur expreſſius in ca. ex parte, el 3. de verb. ſignific.

b In c. requiſiſti in oblationibus &c.] Adde text. no. in c. 1. de ſta. reg. & probãtur in c. conquerente, de offi. ordin. ibi enumeratur iura epiſcopalia, & nulla fit mentio de oblationibus, & licèt de iure antiquo deberetur quarta de oblationibus, tamen hodie reuocatum eſt per. c. 1. 10. q. 3.

c C. de his. de ſepultur.] Et ratio ibi redditur, q̃a liberum eſt eis tunc bona ſua nõ ſolùm religioſis ſed etiam quibuſlibet priuatis cõferre perſonis, dũmodo ſint honeſtæ. 86. diſtint. donare, & non hæreticis. C. de appel. l. hi qui, & c. ſi quis epiſcopus, cũ ſe. & hæreticis. ĩtellige omnia prędicta, niſi ſint facta in fraudem vt d. ca. fi. de teſt. quæ non nocent eccleſiæ, vt in ca. ex parte, el. 3. de ver. ſig.

d C. de epiſco. & cle.] Idem gl. in c. 2. de ſepult. Et Io. An. in c. dudũ de cõuer. coniu.

e Et ibi Inn.] Et ita procedunt rationes Pe. de Peru. qui tenet ꝙ nõ deberetur iſta quarta, Et quia epiſcopus non viſitat huiuſmodi loca. vide Feder. conſi 225. vbi dicit, quòd ab hoſpitalibus nõ religioſis non poteſt epiſcop⁹ exigere iura epiſcopalia &c.

f Fraternitatib⁹] Quomõ iſtæ fraternitates faciãt collegium, vide infra collegium. §. primò.

g Contra Ioãn. An.] Pa. in c. relatum, de ſep. allegat Io. An. in ca. dudum, de conuer. coniug. tenẽtẽ id, qđ hic &c.

h §. fi.] Text ibi limitat, niſi tale delictum fuiſſet factũ in fraudẽ.

i C. relatum] Et Pa ibidem dicit, ꝙ hæc portio de relictis factis pauperib. non debeẽ eccleſię parochiali, ſed nec epiſcopo.

k Incerta] Intellige, quando legat pauperibus in genere, ſecus quando reliquerit eccleſiæ ꝓ malè ablatis.

cõſuetudo, vel præſcriptio aliud habeat, cap. cum inter, de verb. ſig.

14 De quibus [a] debetur canonica parochialis. Reſpon. quòd de omnibus, [b] quę veniunt ratione funeris, & de omnibus legatis factis eccleſiæ, apud quam elegit ſepulturam, de ſepul. p totum, & in Clemẽ. dudum, eodem titulo. Fallit hoc in. 14. caſibus ſecundùm do. Petr. vbi ſupra ſecunda par. principali, ca. 4. cum ſequen. Primus, quando per conſuetudinem, vel præſcriptionẽ nihil ſoluitur, ſecundùm quòd dictũ eſt. Secundus, quando per priuilegium Papæ eximitur a præſtatione, de reli. domi. capit. conſtitutus, de teſta. capit. officij, in fin. de ſepul. in noſtra. huiuſmodi ſunt hodie fratres Minores, & prędicatores per priuilegium. Tertius, quando legatur ad vſus priuilegiatos, de quibus in capit. fin. de teſta. qui ſunt. 7. caſus primi, de quibus non debetur quarta epiſcopalis, de quibus ſupra in §. 9. Quartus, quando eccleſiæ donatur donatione inter viuos, vt in dict. capitul. de his. §. ſi verò. Quintus, quando poſt electionem ſepulturę in aliquo monaſterio ſanus exiſtens illud intrat, & in eo profitetur ante, quã moriatur. & idẽ dico, ſi intrauit cũ propoſito abſolutè mutandi vitã, qa deſinit eſſe parochianus alteri⁹ eccleſiæ, arg. c. beneficium, [c] de re. li. 6. Si verò non fecit profesſionẽ, nec habuit abſolutè propoſitũ vitam mutandi, debetur 4. ſm Arch. in c. cum quis, in princ. de ſepul. li. 6. & videtur veri⁹ ſm Gemi. ibidem, licèt alij dicant contra, [d] quia religioſus cenſetur cõtrahere domicilium in monaſterio facta pfesſione tacitè, vel expreſsè, non ante, vt dicit Arch. & Ioan. in c. ſtatutũ, de reſcrip. li. 6. Et idem videtur dicẽdum de leproſo, qui intrauit domũ leproſorum, ꝙ non debetur ſecundùm Gui. ſecus de illo, qui recipit in confratrem, qui tñ retinet bona ſua quo ad proprietatẽ, quia debetur quarta. c. cũ & plantare, [e] de priui. qa nõ trãſit in religionẽ. Secus, ſi ſolũ ſibi retinuiſſet vſumfructũ ſuorũ bonorũ, quia gauderet priuilegio religionis, c. vt priuilegia, [f] de priui. Sextus, qñ quis legat eccleſiæ, in qua non ſibi eligit ſepulturã, nec ſepelitur ibidẽ ſm glo. ordi. in c. 1. de ſepul. & idẽ Inn. in c. 2. de ſepul. & Arch. in c. 2. eo. ti. li. 6. licet in c. placuit. 13. q. 2. tenuiſſet, ꝙ deberet. hoc idẽ probat Io. An. ĩ c. 1. & c. certificari, de ſepul. in gl. in ver. quarta, & ĩ Cle. dudũ. §. verũ, vbi reprobat opi. Hoſt. tenẽtis contrariũ in d. c. 2.

a De quarta funeralium vide quid decreuit S. Syn. Trid. ſeſſ. 25. c. 13. de reformã. P. V.

b Et de omnibus] Et de candelis, quæ dãtur ad manum ſecundũ Io. An. in Cle. dudum. §. verum, per illum tex. qui dicit, omnibus. Et inducit Pan. c. in noſtra, de ſep. Nam negari non põt, quin ſint oblatæ vel portatæ cũ funere, facit. ca. cum inter. 2. de ver. ſig. Nam qđ ibi dr̃ in fratrib. vr̃ habere locũ quãtum ad hoc ĩ qualibet eccleſia ſepultura, ẽt ſi ſit ſimpliciter collegiata, vt in d. c. in noſtra. Nã ibi priuilegium non fecit mẽtionem de his oblationibus, & tñ Papa interpretatur etiam de his deberi. Et no. ꝙ ẽt de æquis, & armis, & quibuſcunque bonis debetur quarta Nã in d. c. in noſtra, fuit conceſſum priuilegium, vt de æquis & armis ipſis hoſpitalarijs relictis ĩ fauorẽ terræ ſanctę non ſolueretur quarta, ergo de iure communi deberẽt ſolui.

c C. beneficiũ] Dicit. n. ibi, ꝙ beneficiũ intrantis religionem nõ eſt alteri conferendũ ante pbationis annum niſi accedat eius aſſenſus, vel niſi conſtet, ꝙ voluerit mutare vitã, vel expreſſam fecerit profeſſionem. Et apparebit, ꝙ voluerit mutare vitã ex factis, & geſtis &c. Et vide ibi Gemi. qui ponit de illo canonico qui ingreſſus eſt ordinem Prædicatorum, cuius præbendam ante annum contulit epiſcopus. Et cum notarius dixiſſet illi canonico, ꝙ aut profiteretur, aut renũciaret, aut exiret, & reſpondit ipſe, profiteri non licet, ſcilicet ante annum, renunciare non placet, & exire non decet, de quo dicam infra religioſus. §. 12. cum ſeq.

d Licèt alij dicant cõtra] Pa. in c. relatum, de ſepul. refert Inn. aliter tenere. diſtinctio hic poſita cõiter approbatur. Et probatur in. c. de his, de ſepul. nã ibi loquũtur de relictis occaſione ſepulturæ. Item de morte naturali, ſed intrans monaſterium naturaliter nõ moritur, imo retinet ſucceſſionem. l. deo nobis, C. de epiſco. & cle. Item ſi mutaret domicilium, non teneretur dare aliqđ eccleſiæ parochiali, igitur nec ingrediẽdo monaſterium.

e C. cum plantare] Et facit. c. ri. c. tuarũ, & c. pen. & hoc ideo, qa per confraternitatem talem nõ ſunt cõuerſi, nec eorũ oblati. Pa. in d. c. cum plantare, not. vlt. dicit, ꝙ oblati aliquibus religionibus non gaudent priuilegijs illorum, niſi ex toto ſint tranſlati, quia tradiderunt ſe & ſua; alias remanẽt ſub iuriſdictione ordinariorum. Pro hoc bonus text. in c. fin. de ſepul. lib. 6. & pro hoc arguitur contra fratres de tertio ordine, de quo tamen per Pan. in c. 2. de fo. compe. & per Bar. in l. ſemper, ff. de iure immu.

f C. vt priuilegia] Adde Pan. ibidem ſuper glo. in verſi. mutato, in ſecundo not. & in c. in noſtra, de ſepul.

Et eſt

& eſt opi. [a] vera alia Hoſt. reprobata ſm d. Ant. in d. c. certificari. nã talia debent eſſe ſubiecta, qualia prædicata. 32. q. 2. Apoſtolus. [b] Septimò fallit, qñ de facto ſepelitur, vt puta quia erat ibi interdicta eccleſia, vel ciuitas; fuit tñ de facto & ↄ̃ voluntatẽ fratrum ſepult⁹ in eorum eccleſia, & multa oblata. Nam ſecundũ Fede. con. 119. & ſequitur Gemi. in d. c. 1. de ſepul. lib. 6. non debetur quarta. [d] Rõ, quia talis tpe interdicti nõ poteſt eligere ſepulturam apud mendicãtes, vt no. In no. đ priui. c. vt priuilegia, & c. cũ & plãtare, & de pę. & re. qđ ĩ te, quãuis liceat ipſis recipere mortuaria, vt orent pro defunctis, ſi cum pnĩa deceſſerunt. 11. q. 3. quicũque intra. facit quod no. Inno. in c. tanta, de exceſ. prælа. Item quia quarta debetur ratione iniuriæ factæ eccleſiæ parochiali. d. c. certificari, ergo nullã iniuriã ei facit, ex quo ibi non poterat ſepeliri, imo plus dicit idem Fede. ꝙ ſi mendicãtes ſpõtè eum tali tpe ſepeliunt, non debetur quarta, ſed tenentur tanq̃ violatores interdicti. Cle. 1. de ſepul. & in c. ſi canonici, de offi. ord. li. 6. tũc. n. ſolũ debetur quarta, qñ ſepeliunt in caſu a iure conceſſo; ſecus, ſi ſepeliunt in caſu a iure prohibito, vt in c. ex parte, el 1. & c. cũ liberum, & in c. in noſtra, in fi. de ſepul. & ibi dicit Inno. ꝙ qñ de facto, non de iure ſepelitur, debentur corpus oblationes, quæ rõne ſepulturæ factæ ſunt, ſed non legata facta non ratione ſepulturæ, vel occaſione ipſius, & ita patet, ꝙ ſi de facto ſepelit ↄtra voluntatẽ illius, cuius eſt eccleſia, ꝙ non tenetur ad quartã aliquam, ſed tenetur & corpus & omnia, quæ ratione ſepulturæ habuit, reſtituere, ſed non quartam de legatis factis non rõne ſepulturæ, vel eius occaſione. Similiter non debet de his, q̃ amici de bonis ipſorũ tunc offerunt. Octauo fallit qñ eccleſia parochialis erat interdicta ex culpa ſua, & nõ parochiani, tunc eccleſia non habebit quartã, ſiue parochianus ſepeliat alibi ex electione ſua, ſiue non, vt qa alibi eſt ſepulchrũ ſuorum maiorum ſm Pe. in d. ca. [d] in noſtra, in fin. de ſepul. & no. Gem. in c. 1. de ſepul. li. 6. Nono, qñ reuocat electionẽ, quam fecit legãdo, & alibi eligit ſepulturã, & ſepelit, qa patria ſunt non eligere, & electã mutare. ff. de adi. lega. l. 1. & 2. Sed primo caſu non debetur, vt ſupra dictũ eſt in 6. fallentia, ergo nec in ſecundo. Ita conſuluit Fede. con. 10. Gemi. in d. c. 1. videtur tenere, ꝙ reuocata electione ſepulturæ, reuocetur & legatum, & dabitur illi eccleſię, vbi elegit ſepeliri, quia ſubrogatus dẽt intelligi ſubrogatus cum omnibus qualitatibus, onere, & honore. l. 1. §. hæc actio. ff. ſi qs teſta. lib. eſſe iuſ. fue. ideo onus ẽt emolumenti commutatur, & econtra. l. alumnæ. §. Seia. [e] ff. de adi. leg. Et dicit verum, niſi aliter conſtet de volũtate legantis. Decimo qñ licèt elegerit, tñ non ſepelitur ex

a Et ẽ opi.] ſm Pan. in d. c. 1. eſt cõior, qa ſi iſte fuiſſet ſepultus in eccleſia parochiali, aliæ eccleſiæ legatariæ nihil ſoluerent. d. c. 1. ergo ex electione ſepulturæ non debent iſtæ eccleſiæ prægrauari, ex quo apud eas teſtõr nõ fuit ſepult⁹. Satis. n. eſt, ꝙ cõcurrat cũ eccleſia ſepulturæ, & ex hoc ſequitur, ꝙ de relicto facto pauperibus non debetur portio parochialis, neque etiã epalis, vt patet per Ab. in c. 2. de ſepul. tenet ẽt Ab. per illũ text. in c. in noſtra, de ſepul.

b Apoſtol⁹] Et l. Titia, ff. đ ver. obl. Et l auia, ff. de condi. & demonſt. & vult dicere, ꝙ pcedentia determinant ſequentia, quia ceſſante cã &c. ſed hic ceſſat iniuria, vt dixi ſtatim, igiẽ &c. Vel induc illũ text. hoc mõ, vir eſt caput mulieris, & eſt tanquã pdicatum. ſi ergo vir dimittens vxorem cã fornicationis dẽt remanere ſine vxore, eodẽ modo, & vxor dimittẽs virum, &c. quia eſt tanquam ſubiectum. Et ſic pdicata qualificãt ſubiecta &c.

c Nõ debeẽ quarta] Facit. l. cæteræ. §. ſed ſi quis, ff. fami. ercil. vbi acquiſita peculatu ſacrilegio, vel vi, aut rapina nõ veniunt in iudicium fam. erciſ.

d Secundũ Pet. ĩ d. c.] Secus tñ eſſet, ſi eccleſia parochialis nõ dediſſet cauſam interdicto, ſed culpa dñi terræ; tũc vbicunque ſepeliatur parochianus, non dẽt perdere quartã, qa ex quo non fuit in culpa, non debet iure ſuo priuari. l. ab adminiſtratione, C. de leg. ſecundũ Pet. de Anch. &c. Et no. ꝙ ſi eccleſia, in qua debebat ſepeliri, erat interdicta, tunc ſæpelietur in eccleſia cathedrali, & eccleſiæ cathedrali erit reſtituendũ illud, qđ reſtituẽñ. eſſet illi eccleſiæ, ĩ qua de iure debebat ſepeliri, quia ex quo cathedralis ſubrogatur in loco interdictæ, debet intelligi ſubrogata cũ oibus qualitatib⁹ onere, & honorẽ &c. l. 1. §. hæc actio, ff. ſi quis teſta. li. eſſe iuſ. fue. On⁹ etiam emolumẽti amittetur. l. alumnæ. §. Seia, ff. de adimen. lega. & no. in ca. 2. de ſepul. in 6.

e §. Seia] Ibi n. dicitur, ꝙ p ademptionem oneris adiecti ĩ vim modi ẽt legatũ cenſetur ademptũ. Et ratio ẽ, quia ſũt ibi duæ obligationes correlatiuæ, quia hæres obligatur ad dandum, & legatarius a l implendum modũ. l. pe. ff. de his, q̃ ſub mõ. Et natura obligatiõum

 cor-

facto hæredum , vel ex facto contingenti circa perſonã defuncti, puta quia moritur nimis longè,vel hæredes nolunt ad eccleſiã electã deferri , qa verba ſunt intelligenda cũ effectu.l.1. §.hæc autem verba , ff. qđ quiſque iuris,& l.ea qdem C.ſi man.in fue.alie. tex.eſt in c.relatum,de cleric.non reſi.ergo ceſſabit canonica ex quo ibi nõ ſepelitur. Ita tenet Federicus vbi ſupra , & domi.Pet.vbi ſupra.Ge. tñ in d.c.1.videtur ſentire , ꝙ iſto caſu eccleſia nõ priuatur legatis factis gratia ſepulturæ,[a] vt no.in cap.in noſtra,[b] de ſepult. & ideò fortè nec ſua quarta [c] eccleſia parochialis . Vndecimo cũ legatur pro incertis malè ablatis ſm do Pet. [d] vbi ſupra .Duodecimo qñ legatum eſt eccleſiæ parochiali tantũ , quantũ eſt quarta pars legatorum factorũ eccleſiæ electæ ſm Hoſ. in d. c.officij,& do.Petr.vbi ſ. [e] Alij volunt,ꝙ non computabitur,ſed ſoluet quartam eccleſiæ electæ , ac ſi nihil eccleſiæ parochiali eſſet legatũ,ſicut Goffr. Rainal.in ſumma,Io.in d.c.officij.Feder.con.3.Io.de Lign.in d. Cle.dudũ.Tu verò tene, ꝙ ſi conſuetudo eſſet , quòd teneret tantũ legare eccleſiæ parochiali,tunc vera ſit ſecunda opinio, vt non cõputetur.Si verò dicta [f] conſuetudo non eſt,ſic computabitur,& ſi minus eſt, ſupplebitur, ſicut filius facit [g] in lege ſi qñ,C. de inoffi.teſtam. Si plus eſt legatum ei quã ſua quarta, non defalcabitur . Tertiodecimo qñ tempore teſtamẽti,& legati nõ elegit ſepeliri,ſed poſtea tpe mortis elegit ſepulturã,facit.c.relatum , [h] de ſepul.in 2.gl.Ber.in d.c. de his , dicit ſe dubitare , ſed ego credo teneri , niſi fiat donatio inter viuos,& non in fraudem.Decimoquarto qñ parochianus non potuit audire diuina,nec percipere eccleſiaſtica ſacramenta in ſua parochiali eccleſia ꝓpter vacationem longo tpe & alibi eligit ſepulturam ſecundùm Baldum in ſuo tractatu [i] De hoc ratio, qa quæ legantur pro labore , ceſſante eo ceſſat & legatũ l. Seio , in fin. ff. de annu. leg. Cum ergo quarta detur pro adminiſtratione ſacramentorũ, & celebratione,vt patet in d.Cle..dudũ. §.verũ,ibi cũ mercedis exhibitio,patet ꝙ non debet, quia ceſſante cã finali ceſſat effectus, de quo in capitulo,cũ ceſſante,de appell. Hoſt.verò,& Io.in ca.relatũ,de ſepultu.& Pe.vbi ſupra tenent, ꝙ imo debetur quia vicium prelati nõ debet nocere eccleſię.ſed ego teneo cũ Bal. & dico,quod vicium prælati nocet eccleſiæ in acquirendis , vt not. Pa.in cap vt ſuper, de reb. eccle. non alie.

15 Vtrum de legato facto rectori eccleſiæ ĩ qua elegit ſepulturam,pro miſſis dicẽ-

correlatiuarum eſt, vt vna ſublata altera tollatur.l. ſi emptor.ff.de rei vendi.& l.fi.ff de acceptilatio.Secus,ſi relictum eſſet in vim conditionis.Vide Bar in d.§.Seia,Et in l.ſi quis ſeruum,ff de condi. & demõ. Cum igitur in iſto caſu videatur eſſe factum relictũ ſub modo,Igitur &c.Hoc idem tenet Pa.in d. ca.in noſtra,de ſepu.al legat bonũ text. in l. filio. §. matri,ff. de adi. leg.

a Gratia ſepulturæ] Idem Pau.in ca. cum ſuper,de ſepultu.

b Vt no.in ca.in noſtra]Opin.Ge. tenet Pan.in d.c. noſtra , & ponit exemplum de interfecto in bello cuius corpus reperiri non poteſt tunc enim putat quod relictum , debeatur eccleſiæ ſepulturæ, Argumen.optimum in l.quæ ſub conditione. §. quotiens,cum ver.ſequem.ff.de condi. inſtitu. Et & in l. prima . & qđ ibi not.C.de inſtitution. & ſubſtit.& ſentit Innocent. in d. c. in noſtra.

c Nec ſua quarta] De quarta tamen tenetur ꝙ priuatur ſcilicet funeralium,quia hoc eſt certum , ex quo non ſunt exhibita eccleſiæ ſepulturæ,

d Secundùm d. Pet.]Pan. diſputat hanc ſententiam ibi , & concludit,quod tam in epiſcopo, quã in eccleſia parochiali non debetur quarta niſi fortè in ſupplementum quando relictũ eſt eis aliquid per teſtatorem , vt ibi per eum, Et idem tenet in c.de his,de ſepultur.

e Et do.Pet.vbi ſupra.] Hoc idem videtur innuere Panormitan.in cap.cum ſuper , de ſepultur.dum reprobat Hoſt.& concludit , quod eligens alibi ſepulturam debet relinquere portionem ſolitam ſuæ eccleſię parochiali , ſed ſi non facit , tenet electio. regreſſus tamen datur contra eccleſiam legatariam. & ita etiam tenet Ioan.And.Et ita communiter obſeruatur &c. Idẽ tenet Pa.in ca.de his,de ſepul. per tex. ibi a contrario ſenſu . Quia quicquid relictũ ẽ ſacerdoti,tenetur ſibi computare in quartam , ſicut de relictis filio a patre, quia tenetur ſibi computare in legitimam.l. omnimodò,& l.ſancimus. C. de inofficio teſtamen.licèt fortè aliud ſit in epiſcopo , de quo dic, vt in capit. officij, de teſtament.&c.

f Si verò dicta, &c.] Vide quæ plene ſcripſi infra , legatum . 1. §. 31.

g Sicut filius facit]De legitima, quia caſu quo nõ ſit ſibi relicta, agit ad ſupplemẽtum &c.

h Facit.cap. relatum] Idem Pan. ibi, ſcilicet quod de oblatis ſeu relictis alicui eccleſiæ in vita nõ debetur canonica por. imo non debet etiam epõ & pro hoc videtur tex & clarius ibi gl.i c.1.de ſtatu re.ſit in c. omnis, 1.de exc. prælat. dixi de hoc Pa.ĩ c.requiſiti,de teſt.

i Bald. in ſuo.] Vide etiã de his aliqua per Pa.in capit. de his , de ſepul.

Quarta

dis per rectorem debeatur quarta parochialis?[a] ℞.ꝙ ſic, quia ẽt debetur quarta epiſcopalis, vt in c.cum inter vos,de verb.ſignifi.

19 Vtrũ de donatione cã mortis debeatur?℞.ꝙ ſic , quia accedit magis legato, quàm contractui, l.ſi.C.de do. cauſa mortis, Clemen. dudum, de ſepultu.

17 Cui debetur canonica portio? ℞. epãlis debetur epõ diœceſis ; parochialis verò debetur eccleſiæ, vbi audiuit diuina,& ꝑcipit eccleſiaſtica ſacramenta; tex. eſt in c.cum quis,de ſepul. lib. 6. vel dẽt percipere de iure . ſi verò tranſtulit domiciliũ alicubi,& moritur ante , q̃ nouum domiciliũ acquiſierit, tũc debetur eccleſiæ parochiali , in qua moritur,ſm Arch.in c.1.de ſepul.lib.6. Hug.Rai.Goff. & Vinc.in c.nos, de ſepul. quia volunt,ꝙ ibi debet ſepeliri, ſi non elegiſſet . Sed tenendo opi. Inno.d.c.nos inſti.de ſepul. ꝙ dẽt ſepeliri ĩn eccleſia cathedrali , epõ debebitur. Si verò hẽt domicilium in diuerſis parochijs,vt ſunt reges, tunc eſt æquum , ꝙ diuidatur ; ſed non credo neceſſariũ , ſed dabitur eccleſię,in qua moritur,licèt Hoſt.& Inn. dicant diuidendam .

18 Quid ſi audit diuina in vna,in alia verò recipit ſacramenta? ℞. Inn.& Io.in c.de his, [b] de ſepul. Arch. in d.c.cum quis, ꝙ fiet diuiſio portionis.c.1. & c.relatũ,de ſepul.limito,ſi vtraque hẽt cęmeteriũ , & curã,aliàs non,arg.c.ſi eccleſia,de conſe.eccle.vel alta.

19 Quid de iſtis receptis in confratribus, retẽtis bonis ſuis?℞.Hoſt.& Goff.ꝙ ſicut non eximũtur a iuriſdictione epi , ita debetur quarta de legatis ꝑ ipſos , de quo dic , vt ſupra.§.14.

20 Qũo extrahentur iſtæ quartę?℞.in ſum.de ſepul. ꝙ extrahetur primò quarta epiſcopalis,quia antiqor & dignior , demum parochialis,ſi venit extrahẽda . Si verò prius fuiſſet quarta parochialis extracta, ſic epiſcopus habebit quartam quartę parochialis,& quartam de reliquis . [c]

CANONICVS [d] dẽt facere,quæ ad canoniæ officium ſpectant , & ſi puer eſt,per aliũ,[e] vt de æta. & quali. c. 2. ff. de decurio.l. ſpurij.§.minores.

1 Vtrum [f] poſſit eſſe laicus? ℞. ſecundùm Vinc.ꝙ non . poteſt tamẽ laicus ex iuſta cauſa habere præbendam,extra de conſti.c.cum M.Ferrarienſis, & ibi Pan. hoc tenet. [g]

2 In quo ſunt interrogandi? Vide infra , Interrogationes .

a Quarta parochialis]Iudicio meo contrarium dicit ſupra eo.§.9 ver. Quintus, qñ legatur. ſed rñde, ꝙ de miſſis non debetur quarta, niſi ab illo,qui recipere debet,ſit præſcriptum,ſ. ius percipiendi quartam de oblationibus . Et ſic limita quæ ſupra dicta ſunt.dicto §.9.

b In ca.de his] quærit, quid ſi in aliqua capella ſub plebe ſita audiuit diuina , an fiet diuiſio?dicit, ꝙ ſuperior ſecundũ laborẽ deſtribuet ; & idem , ſi accepiſſet baptiſ.in altera eccleſiarũ , de quibus in textu.

c De reliquis] Exemplũ , teſtator reliquit eccleſiæ ſepul.quæ eſt epõ ſubiecta. 80.epõs ergo habebit . 20. & ſacerdos parochialis ſolũ.15. Et ſecundũ Io. And. hoc intelligitur in oẽm euentũ , hoc eſt etiã ſi ſacerdos paroc. 1. extraheret,quia epõs de toto aceruo nõ dẽt habere niſi . 20. licèt Pe.de An.ꝯtrium ſenſerit,& malè. Nec ẽt opi.Pe.de Peru.valet, q dicebat tã epõs,q̃ ſacerdos dẽbat habere.20. qa nullo iure ꝓbatur , imo oppoſitum probat per ea, q̃ no.Pa. in c. Raino,de teſ.& in c. Rainal. Vult hũ Pa. ꝙ eccleſia parochia.primò detrahet. Mouetur quia hæc quarta ſibi integraliter ſoluenda de obuentibus eccleſiæ ſepulturæ,d. Cle.dudum . Itẽ quia debetur ab ipſo teſtatore , ſed in ſubſidiũ ab eccleſia legataria , vt in c.1.& in c.cum ſuper,de ſepul.Et ideo epõs non poteſt dicere,ꝙ 80.fuerunt relicta illi eccleſiæ, quia ius reſecat illud legatum,& ſic in effectu non videntur legata niſi 60. ergo epõs non põt petere quartam bis de quãtitate debita eccleſię parochiali, qđ faceret, ſi primò detraheret de toto , & poſtea de parte . Et iſtud eſt cõmiſſoriæ,ſinge ꝙ eccleſia ſepulturæ & parochialis ſunt in diuerſis diœceſibus , certè ſi epõs primò detraheret, ſacerdos fraudaret de eo, qđ ſibi deberetur, qa haberet niſi 15. reſpectu epi , qui non eſt ſuperior ſuus, &c.

d De canonicis permulta ſtatuit Con.Tri. q̃ lõgũ foret receuſere, vide niſi totũ velis legere,indicẽ a Iordane ziletto excuſſi,qui te loca docebit. Petrus Vend.

e Per aliũ] Nõ ſœcularẽ,ſed clericũ,vt d.c.2. Et an pueri poſſint bñficia obtinere? vide ĩ.ætas,plenè ꝑ Pa.ĩ c.ſuper inordinata, de ꝑben.in d.ẽt §.dr, ꝙ licèt minores decurionũ ſportulas recipiãt,nõ tñ interim ſuffragiũ ferre pñt, ſicut nec minor miles factus dẽt ſapientium iura tractare.C. de teſta.mili.l fin.

f Id ẽt nõ præterit Conc.Tri.ſeſ. 22.c.4.d re.P.V.

Canonicat⁹ qbus cõferendi,ꝓuidit nouiſſimè Con.Tri.ſeſſ.22. c.4.24 c.12.quales eligendi canonici , ibid. de refor. P. V.

g Hoc tenet] ſuper gl. in verbo canonicos,& vide ſupra bñficiũ. §.1.& põt habere præbendã, nõ canoniam , quia eſt quid ſpirituale canonia . licitè ergo fuerint pro laicis in eccleſia præbendę ratione paupertatis, vel alicuius beneficij tẽporalis pro hoc c. poſſeſſiones.16.q.1.vbi eccleſia põt pauperi concedere vſum fructum alicuius poſſeſſionis.Quare dẽt eccleſia bona ſua communicare pauperibus.16,q.1 c.ſi.

In

CANONIZATIO [a] ſanctorũ ſm Inn. in c. audiuimus, de reli. & ve. ſan. eſt canonicè & regulariter ſtatuere, quòd aliquis honoretur pro ſancto, puta ꝙ fiat officium pro eo ſolenne, ſicut pro alijs ſanctis, q ſunt eiuſdem conditionis, vt ſi cõfeſſor, fiat officium cõfeſſorum, ſi martyr, martyrum.

1 Quæ requiruntur in canonizatione? Reſp. Inn. vbi ſupra, ꝙ regulariter probationes de fide, & excellẽtia vitæ, & miraculis ei⁹, extra de teſti. venerabili fratri. [b]

2 Vtrũ orõ ſit fundenda ad non ſanctũ? Reſ. Inn. vbi ſupra, ꝙ ſic ad aliquẽ, virũ, qui creditur bonus, & pro ſe ĩtercedat ad deum, quia deus fidem illorum attendens, etiam ſi ille non eſſet bonus, preces eorum acceptaret, ar. 32. diſt. §. verùm. 15. q. vlt. c. fin. non tamen licet de eo facere officiũ ſolenne, vel preces ſolẽnes. [c]

3 Vtrum alius, quã Papa poſſit canonizare? Reſ. Inn. ibidem quòd non. [d]

CANTVS [e] in eccleſia inuẽtus eſt ad prouocandã compũctionẽ in animos auditorum. 21. di. cleros ante, ſi. de conſe. diſ. 5. non mediocriter.

1 Vtrum cantus theatrales ſint cãtandi in eccleſia? Reſ. ꝙ nõ, nec in modũ tragediarum, [f] ſed cantãdum eſt cum cordis deuotione. 91. diſt. cantantes, & d. c. nõ mediocriter, & 38. di. ſedulo. 12. q. 1. quia.

CAPITVLVM [g] pt ſede vacante abſoluere ab excõicatione tã iuris, q̃ hominis, a qua eps abſoluere potuiſſet niſi a ſede apoſtolica ſpecialiter ſit ei interdictum. c. vnico, de maior. & obed. li. 6. & ibi Ge.

1 Vtrum poſſit diſpenſare in caſibus, in quibus permittit epo diſpẽſatio? Reſp. Fed. conſil. 19. ꝙ ſic, & not. Pa. in c. cũ olim, de maiori. & obed. & Ge. vbi ſupra.

2 Vtrum poſſit dare confeſſorem, ſeu abſoluere in caſib⁹ epiſcopo reſeruatis? Reſ. Pa. vbi ſupra, quòd ſic, [h] & Gem. vbi ſupra

3 Vtrum poteſtas capituli conſiſtat in maiori parte? Reſ. Mo. e. ti. ꝙ in maiori & ſaniori, ita quòd totum capitulum dicitur facere, quod maior & ſanior pars facit, c. cum in cunctis, de his quæ fiunt a maio. par. c. & ibi. Pa. Fallit hoc in trib. caſibus. Primus, quando aliquid eſt pluribus commune non vt collegiatis, ſed vt ſingulis, quia tunc nõ valet, quod fit a maiori parte ſed oportet conſentiant ſinguli. ff. de ſeru. ruſt. prædio. l. per fundũ, [i] de conſti. capitulo cum omnes, in glo. Secũdus quãdo maior pars capituli delinquit, & ꝓpterea ẽ priuata poteſtate ſua, vt in c. bonę memoriæ, [k] el. 1. & c. cũ nobis, de electio. cum ſi. & c. gratum, de poſtu. præla. quia tunc tota poteſtas capituli reſidet in minori parte, quę non deliqt, not. Pa. in c. 1. in gl. in verſi. rationabiliter, de his quæ fi. a maior. parte. Tertius in electione Romani Pontificis vbi oportet, quòd duæ partes conſentiant, cap. licèt, de electio.

4 Sed quæ dicitur maior pars capituli & ſanior? Reſ.

a In hanc rem S. Synod. Trid. ſtatuit ſeſſ. 25. ca. de inuocat. reu. &c. Pet. Vend.

b Fratri noſtro] Vide glo. or. in c. 1. de relig. & ve. ſan. li. 6. & Pan. in d. ca. venerabili notabiliter dicit licitè fratres poſſe intercedere ꝓ canonizatione, confratris ſui, & multa alia ad proportionem.

c Solennes] Et facit. c. 2. de reli. & ven. ſan. vbi celiquiæ denuò inuentæ non debẽt publicè venerari.

d Quòd non] Et facit tex. d. ca. 1. ibi, non liceat vobis ipſum ꝓ ſancto abſque autoritate Ro. eccleſiæ venerari, ẽt ſi feciſſet miracula rõ eſt quia ẽt per malos aliquãdo fiunt miracula, vt arte magica, vt Simon mag⁹. Vide Pa. in d. c. 1.

e De hmõi cantu. ſupra quoque cõ. Tri. conſtituit ſeſ. 22. in decreto de obſeru. & eui. in cel miſſ. 23. c. 18. de ref. P. V.

f Tragędiarum] Vide gl. in d. ca. cantantes.

g De poteſtate, & iuriſdictione, & officio capituli ſede vacãte decreuit aliqua Cõci. Tri. ſeſ. 24. c. 1. & 16. itẽ ſeſſ. 7. c. 10 ſeſſ. 23. ca. 10. de ref. Alia præterea non vacante etiã ſede reformauit, vt ca. 18. ſeſ. 24. c. 6. ſeſ 25. de ref ſũt & alia quæ referre prolixũ foret, vide indicẽ excuſſi à Iordane ziletto, ſi tibi oĩa legere ſit tædio. P. V.

h Quòd ſic] Cõcor. Pan. in c. his quæ, de maiori. & obedientia.

i L. ꝑ fundũ] Nã ibi ius eũdi per fundũ nõ acquiritur niſi ab oĩbus concedatur, hoc tñ fallit, qñ vnus ex ſocijs vellet deputare rẽ ad vſum deſtinatũ puta ĩferre mortuũ in ſepulcrũ. §. religioſũ, ver. ĩ cõo verò ſepulchrũ, inſt. de re. diu. ꝓcedit etiã hoc dictũ ĩ re cõpetẽti pluribus iure ſingulari, ſec⁹, ſi cõpetit iure eccleſiæ, licèt cõpetat ſingulis. exẽplũ ĩ ꝓbedis q̃ cõpetũt ſingulis canonicis ñ vt collegiũ tñ cõpetũt iure eccleſię, ſup his. n. poterit maior pars capituli ſtatuere deputando aliqd ad vſũ piũ tex. eſt ſing. in c. fin. de his q̃ fiũt a ma. par. c. Qđ ĩtelligit qñ diſponũt ſup redditib. ſupfluis, qa tũc propriè diſponũt de re ad vſũ deſtinatũ. fallit ẽt fauore liberatiõis, nã tunc valet, qđ facit maior pars vt l. maiorem ff. de pact. & l. ſi. C. qui bo. ce. poſ. Itẽ fallit fauoř litiũ dirimẽdarũ, nã valet ſnia duorũ ex trib. iudicib⁹ ſeu arbitris, & tñ nõ habẽt ius iudicãdi, vt collegium, vt no. in c. prudẽtiã, de officio deleg. ad hæc ca. ſi. de re iud. & in l. duo ex tribus, ff. de arbi.

k C. bonę memoriæ] Nam ibi ſm vnum intellectum deliquerũt per met⁹ impreſſionẽ &. electum ſinendo adminiſtrare.

Mo. ꝙ illa, quæ nititur maiori ratione & pietate. 9. di. ſanè quippe, pręſumitur tamẽ ſemper ꝓ maiori parte & illi ſtatur, niſi contrariũ probetur. 61. di. nullus, & d. c. 1. de ele dudũ, el. 1. multa tangunt doc. de ptãte capituli in d. c. cũ olim, q̃ non ꝑtinẽt cõfeſſorib. vide ibi.

CHARACTER [a] quid ẽ? Reſ. S. Bon. in 3. diſt. 6. q. 1. primæ partis, ſm cõmunẽ opi. eſt quædã ſpiritualis qualitas [b] animæ, Vnde nõ eſt paſſio, [c] vel potẽtia animę, imò eſt habitus in prima ſpecie qualitatis [d] accipiẽdo cõiter habitũ, prout comprehendit omnẽ qualitatẽ animam diſponentem ſiue facilè mobilẽ, ſiue perfectã, ſiue imperfectam. Vnde dicitur habitus, quia eſt perpetuus, & quia non perficit, ſed ad vlteriorem perfectionẽ diſponit. i. ad gratiam põt dici diſpoſitio. [e]

1 Ad quid datur? Reſ. ſanctus Bona. vbi ſupra. q. 2. ꝙ ad quatuor. Primò ad ſignificandũ. Secundò ad diſponendũ. Tertiò ad aſſimilandum. Quartò ad diſtinguendũ. Nam cũ ſit ſignũ ſacramentale ſignat gratiam, gratum facientem, nec ſolùm ſignat, ſed diſponit ad eã, qa vſus ſacramentorũ non eſt tantũ in ſignificãdo, ſed etiam in diſponendo, & qa diſponit ad gratiã, habet aliquã ſimilitudinẽ cum gratia, quæ eſt ſimilitudo dei. Ideò aliquo modo cõſignatur deo, & qa oẽs configurat deo, & ſic vni aſſimilat gregẽ dñi inter ſe, & ſic diſtinguit ab his, qui non ſũt de grege domini, vel ẽt qa diſtinctionem facit ĩ eo de grege ſecũdũ aliam & aliã rationem aſſimilandi.

2 Vtrũ imprimat [f] in oĩb. ſacramẽtis? Reſ. S. Bo. vbi ſ. q. 4. ꝙ non niſi tñ, in tribus ſacramẽtis. Primò in baptiſmo, in quo fides gignit, & diſtinguitur populus infidelis a fideli. Secũdò in cõfirmatione, in qua fides roboratur, & hõ vt pugil ad pugnandũ vngitur, & ab infirmis diſcernitur. Tertiò in ordine, in quo virtus multimoda datur, & homo vt ſanctus ad miniſteriũ templi a laico ſeparatur.

3 Vtrum ſit [g] indelebilis? Reſ. S. Bon. vbi ſupra q. 5. ꝙ ſic. Ratio eſt ex parte cauſæ voluntariæ, ſ. dei imprimentis, & ex parte ſubiecti nõ eſt principaliter in affectiua, quæ maximè vertibilis eſt, ſed in tota imagine, & principaliter in cognitiua, quia imago principaliter conſiſtit in cognitiua, vt dicitur in libro de ſpiritu & anima, tum ex parte finis, quia non datur ad actum alicuius virtutis, vel ſciẽtiæ, ſed ad actũ diſtĩguẽdi.

CARCER. Vtrum quis poſſit ſe includi facere in arcto carcere ad pœnitẽtiã peragẽdã? Reſ. Pa. in c. veniens, de reg. ꝙ ſic ex illo. c. & c. quæ verè. 16. q. 1. arti. 3.

1 Vtrum liceat [h] incarcerare aliquẽ? Rñ. ꝙ ſic ſm ordinẽ iuſtitiæ, ſ. aut in pœnam, aut in cautelam. [i] Et hoc pertinet ad eum, q vniuerſaliter hẽt de actibus, & eius vita diſponere, alius non poteſt niſi ad horam, nè aliquod peccatum faciat, vel vt iudici repræſentet ſecundùm Tho. 2. 2. q. 75.

2 Vtrum cedens bonis poſſit incarcerari ꝓ debito? Reſ. ꝙ non. Nam, vt tenet Pa. in c. lator, de pig. non poteſt quis etiam per pactum ſe obligare carcerari pro debito renuntiando beneficio ceſſionis bonorũ, qa eſt contra bonos mores. Idem tenet Dinus per. §. eleganter. l. alia cã, ff. ſoluto matri. & Ric. allegat gl. in authen. imo. C. de acti. & ob. & putat verum Bar. in d. §. eleganter, niſi in duob. caſib. Primus ſi alienauit oĩa ſua bona in fraudem creditorum, caſus eſt in l. ſi. ff. de his, quæ in frau. cre. qđ tenet Din. in §. ſi quis in fraudem, inſtitu. de actio. Secundus, ſi debitor tempore, quo contraxit ſciebat, ſe non ſoluendo eſſe, vt ff. de iure

a Quid ſit, can. 9. de ſacra. ſeſſ. 7. con. Trid catech. Pij. v. põtif. max. iuſſ. edi. de ſacra. effectibus. P. V.

b Spũalis qualitas] Qualitas vt lumen, lux, calor &c.

c Nõ eſt paſſio] ſ. amor vel odiũ timiditas &c.

d Specie qualitatis] vt virt⁹, vitiũ grammatica &c.

e In ſi] diſpoſitio aũt eſt qualitas de facili mobilis a ſubiecto non ſic habitus, vñ qa diſpoſitio & habit⁹ ſunt in prima ſpecie qualitatis &c. dicit ꝙ accipitur hic iſtæ character ꝙ ſit diſpoſitio quę facit animã mobilẽ. i. diſpoſitam ad gratiã multimodè, ſiue illa diſpoſitio ſit fides, ſiue cõtritio &c. Vtrũ aũt ſit ĩ prima ſpecie qualitatis, vel 2. vel 4. vide Scot in 4. di. 6. q. 10. idem tenet Scot. in 4. diſ. 6. q. 11.

f Idem, Conc. Trid ſeſſ. 7. cano. 9. de ſacra. & 23. c. 4. idem catech. in d. loco, & de conf. & eo. P. V.

g Idem, con. Tri. prædictis locis, & catech. ijſdem locis. P. V.

h De hoc aliqd a con. Tri. ſeſ. 25. c. 6. de ref. P. V.

i Cautelam] Et detinere aliquẽ nè ſe ꝑcipitet vel aliud malum faciat eſt bonũ. Nã & deus aliqñ cohibet peccatores ordine ſuæ ſapiẽtiæ nè poſſit mala implere. Iob. 5. qui dicſipat cogitationes malignorũ nè poſſint implẽre man⁹ eorũ quod cęperãt. Quandoque etiã permittit ſimpliciter.

do.l.pe.Nam in iſtis duob⁹ caſibus nõ dabitur ſibi beneficium ceſſionis bonorũ. Et placet mihi iſta opin.q̃a æqua, & ſequenda in conſcientia,licèt alij contrariũ teneant, quòd ſcilicet poſſit incarcerari ſimpliciter.[a] Adde etiam, ꝙ teneri facere aliquem in carcere pro debito aliquando eſt cõtrá præceptum charitatis proximi, vt puta quãdo in nulla culpa eſt de damno proximi, & non habeat, vnde ſatisfaciat ipſe, nec ſperatur, ꝙ aliquis pro eo ſit ſatisfacturus, ſecus,ſi fuit in culpa,q̃a tunc ad pœnã poſſet detineri,[b] qđ bene nót.

3 Vtrum incarcerans aliquẽ iniuſtè teneatur?Rñ.ꝙ ſiue ſit iudex,ſiue nõ,tenet̃ de oĩ dãno ei dato ad reſtitutionẽ,& ẽt de iniuria ſibi ſatisfacer̃, ar.c.pęnale,[c] cũ ibi no.14.q.5.& q̃cũq; [d]priuat⁹ aliquẽ ĩcarcerauerit ẽt ꝓ manifeſto crimine,capite punit̃ de iu.ciui.vt C.de cohort.l.oẽs li.12.cõmittit .n.crimẽ læſę maieſt.& vlt. ſupplicio punit̃,q̃ſquis,hẽt carcerẽ ad detinẽdũ aliquẽ vt C.de priu.car.l.vnica.[e] Verũ intelligit gl.ſ.publicè accuſatũ.Secus,ſi ad detinẽdum proprios ſeruos,nè fugiant,ſecũdùm gl.ibidem.

4 Vtrũ ille,q̃ iurauit redire ad carcerẽ,tenet̃?Rñ.Pa. in c.ſi verò, de iureiu.ꝙ ſic ẽt ſi ſit ſibi periculum mortis,dummodò carcer[f] non

a Incarcerari ſimpliciter,]Vide not.in ca.cum contingue,de iureiuran.& Spe.in ti.de renun.§.1.ver.itẽ eſt beneficium &c.

b Poſſet detineri.] Vtrum autem debitor poſſit capi & incarcerari,Pa.in c.lator,de pig.poſt Ioan.And. allegat Bart.in l. cum eo,ff.ad l.Iuliam.pe.& diſtinguit ſic,ꝙ aut q̃rit,an poſſit capi a priuato,& dicit ꝙ regulariter nõ l. non & ſingulis ff.de re.iu. fallit ſi debitor fugeret, & non haberet in loco, vbi poſſet ſibi ſatisfacere.l.ait prætor §. debitorem, ff. de his quę ĩ frau. cre.& ibi not.Et an idem procedat in clerico debitore,vt ſic poſſit capi ſine metu excommunicationis, dic vt per Pa. in c.cum non ab homine, de iudi.Secundò fallit in crimine, nam in eo deprehenſum poſſum capere,non vt detineam niſi ꝑ ſpacium a lege præfinitum.l.nullus.C. de iud.l.vna.C de rap.vir.& l. in ſeruitute,ff.de fur. vt.ſ.deducã ad iudicẽ.aliqui hoc reſtringunt,vbi venit imponenda pœna corporis,& eſt ęquum ſecũdò, aut autoritate iudicis. Dic ꝙ pro crimine põt iudex regulariter facere quem capi,ẽt ſi ſit clericus, dummõ de mandato ſui prę̃lati.c.vt famæ,de ſen. ex.no. in l.plerique,ff.de in ius vocã. Pro debito verò dic, ꝙ aut eſt debitum fiſcale,& põt facere aliquem cap. d.l.cũ eo.non tamen vt detineatur in carcere,niſi ꝑſeueret in contumacia.l.nemo.C.de exa.tribu.li.10. pro debito verò priuato conclude,ꝙ quis regulariter non debet capi & carcerari, niſi prius condemnetur,& nolit cedere bonis.l.1.C qui bo.ce.poſ. & puto ꝙ licèt quis ſit cõdemnatus ꝓ debito, non debet iudex eum incontinenti vinculare, ſed primò executionem in bonis facere.l.a diuo pio,ff.de re iud.Fallit,qñ eſt ſuſpectus de fuga,& dubitatur, vtrum bona ſint ſufficientia.vt le.& no.in l.3.§.tutores, ff. de ſuſpec.tut.Fallit ẽt,quando nondum venit dies ſolutionis,& debitor eſt ſuſpectus de fuga. tũc põt incarcerari vt aſſecuret,vel det pignora.l.ſi fideiuſſor.ff.q̃ſa iſda.cog.& l in bonæ fidei,ff.de iudi.quod intelligo;quando ſuſpicio fugæ accidit poſt contractum, aliàs ſibi imputabitur, ſi ante,Pa. in c.1. de loca.

c C.pœnale]Vult dicere, ſicut viſibiliter eripere eſt maius pc̃ñ,q̃ furtũ,Sic q̃ tenet aliquẽ in carcere iniuſtè,cõmittit rapinam.ideò tenetur ei de oĩ damno.

d Et quicunque] Sunt quidam priuati, qui habent ius capiendi & detinendi,vt dñs ſeruum, & pater filium,vt l.1.& 2.C.de pat.pote.& ff. de lib.ho.exhi.l.3.§.1.& 2. & iſti ſine dubio priuatum carcerem non committunt.tangitur in l.1.C.de priua.car.Quidam ſunt,qui habent ius capiendi,non tamen detinendi, & iſti committunt carcerem priuatum, ſi vltra 20. horas detineãt, caſus eſt in l.capite.v.&ibi Bar.ff. de adul. & quod no.per glo.in ca. cum non ab homine, de iudic. vnde, ſi aliquis, capit falſificatorem monetæ ex forma. l.1. C. de fal.mo. vel ſi caperet furem ex forma. l.itaque. ff.ad l.Aquil.& l. ſi quis in ſeruitute,ff de fur.& ſimilibus caſibus, non poteſt detinere vltra.20.horas,aliàs diceretur committere priuatum carcerem. Idem dicendum de his, qui capiunt debitorẽ fugientem, vt l. ait prætor. §. ſi debitore. ff. quæ in frau.credit.facit,quod no.inſti. de act.in prin. vt patet ſaltem per priuilegia.& quidã ſunt,qui non habent ius capiendi,nec detinendi.Et tunc aduertendum eſt,ob quam cauſam capiant, ſi enim capiunt, vulnerant, & occidunt incontinenti, inſpicimus ſolùm illud delictum propter quod capiebant.l.illud,ff. ad l.Aquil.Sed ſi ex interuallo occiderunt, tenentur de vtroque delicto,de priuato.ſ.carcere,& de occiſo.l. nunquam.ff. de priua. delic.tamen ſi quis caperet bannitum, qui põt impunè offendi in priuato carcere,non committeret priuatum carcerem, ita Bal.in d.l. 1.C. de priua.car. Quid autem de detinente mulierem in carcere cauſa libidinis, nunquid dicatur committere priuatum carcerem?Reſp.ꝙ ſi eſt meretrix non, ſecus,ſi mulier libera & honeſta ſit, quia ſi detineret per.20. horas,teneret̃.Ita Bar.in l.verum,ff.de fur.Quanquã credendum ſit,ꝙ alia pœna teneretur,ſcilicet de plagio,&c.Vtrum autem tenere aliquem in priuato carcere ſit offenſa in perſonam? Dic vt per Inn.in c.nuper,de ſen.exc.vide Ro.in l.licitatio.§.qđ illicitè.ff. de publ.Bar.& Bald.in l ſi qua per calumniam.C.de epi.& cle.& ꝙ ſic,habetur caſus in c. 1.§. ſi quis aliquem,cum §.ſe.de pace tenen.

e L.Vnica]No.illum tex.contra non corrigentes exceſſus ſubditorum Ad idem l 2 C.de cõmer. & mer. & l. 1.C de ſepul.vio.

f Carcer] Quando aliquis detinetur in carcere, an poſſit fugere, Vide not.a in ver.ſugere §.1.& 2.& Bar.in l.relegatis,ff.de pœ.& in l.vis eius,C.de probatio.Et Roman. in l.admonendi, de iureiurando.

Dicit

ſit iniurioſ⁹,[a] de quo dicit gl. ſing.ĩ Cle.paſtoralis, in ver.ꝑ violẽtã iniuriã, de re iudi.ꝙ nõ tenet̃ tũc redir̃.[b]

5 Vtrum ↄtractus geſti ꝑ incarceratũ valeant? ℞.Pa. in c.accedens, de procu. ꝙ retẽtus in carcere publico, & iuſtè, ſi eſt dãnatus pęna capitali,non valẽt, quia eſt effect⁹ ſeru⁹ pœnæ,& bona ſua veniũt ad ſuccedentes ab inteſtato, niſi ĩ crĩe lęſæ maieſtatis,vt ĩ aut.bona dãnatorũ,C.de bo.dã. vñ etiã non põt diſponere ad pias cauſas ſ͠m Io.An. in c.2.de vſu.li.6.Si nõ eſt ſic dãnat⁹ valẽt,vt no. in l.q̃ in carcerẽ,ff. qđ me.cau. ẽt cũ eo, qui eũ fecit detinere,vt dicit Bart.ibidẽ. Aut detinet̃ ĩ carcere iniurioſo;& ſic cũ illo, q̃ eũ tenet,non valẽt, ſed debẽt reſcindi actione, qđ me.cau.d.l.qui in carcerem. Cum alio aũt valent, niſi ad hoc detineatur[c] iuxta not.in c.dñs,[d] de ſecũ. nup. De capto ab hoſtibus in bello nihil dico,quia hodie,vt dixi ſupra, Bellũ, nõ efficit̃ ſeruus de ↄſuetudine, & iõ valent ↄ̈ctus ꝑ eũ facti, licèt ſecus ſit de iure, vt in l.eius q̃, in prin. ff. de teſta.& in l.diuus,ff. de iu. fi.& no.ſ͠m eũdẽ Pa. vbi ſupra,ꝙ non dr̃ liberat⁹ a carcere, qui cuſtodit̃.[e] & iõ oportet ſit in loco tuto, vt no.Bar.ĩ d.l.qui in carcerẽ, ↄ̈ practicam illorum,q̃ educunt aliquẽ de carcere, & cuſtoditur ibi per familiã.

6 No.ꝙ iudex dẽt viſitare carceratos,& facere, ꝙ habeãt neceſſaria, vt.C. de epiſco.au.[g] l.3.& põt liberare eum,quẽ videt ad nullius inſtantiam,vel ſine delicto, aut cauſa debita detentum ex mero officio,[g] vt no.Bar in l.ſi quis vxori. §.ſi fugitiuum,ff. de fur.

CHARITAS[h] eſt ſ͠m Aug. rectiſſima animi affectio,[i] qua diligit̃ Deus ꝓp ſe, & proximus ꝓpter deũ,& idẽ ĩ 3.ſen. diſt. 27.

1 Vtrũ teneamur ex charitate[k] diligere Deũ ex toto corde,tota aĩa,ex tota mẽte,ſicut dr̃ Matt.22.S.Bo.in 3.di.27.q.vlt. ꝙ nõ ꝑ excluſionẽ affectus extranei,ſ. ꝙ nihil ſit in amore noſtro niſi deus,nec in cogitatione, nec in mẽte,q̃a impoſſibile eſt ſic ĩplere ĩ hac vita; ſed ꝑ excluſionẽ affect⁹ contrarij ſic tenemur, hoc eſt ꝙ nihil diligam⁹ ſupra Deũ, vel æqualiter ipſi Deo.

2 Qui ſunt diligẽdi ex charitate?℞.ſ͠m S.Bo.in 3.diſt. 28.ar.1.q.1.& 2. ꝙ ſummũ bonum, vel cui ſummũ bonum eſt natũ vniri,vel vnitur per cognitionẽ & amorem, hoc autẽ bonum vnitur,vel participatur ab aliquib⁹ in actu, vt in beatis. A quibuſdam in habitu, vt in iuſtis viatoribus. A quibuſdam in potẽtia ſolùm, vt in malis viatoribus. In quibuſdã nullo mõ reducibilis eſt ad actũ, vt in damnatis,& creaturis irrationabilibus. Primi ſunt maximè ex charitate eligendi. Secundi minus, quã primi. Tertij minus,quàm ſecũdi. Quarti nullo mõ ſunt diligendi ex charitate, quãuis amore, quem includit vel imperat charitas, inquantũ Dei creaturæ,pñt diligi nõ ita, ꝙ charitas feratur directè ad ipſos, ſed ad Deum, cuius ſunt creaturæ.

Dicit tamen tex. in l.eos,ff.de pę. cuſt.reo. ꝙ frangens carcerem, & aufugiens,habetur pro confeſſo, & punitur, licèt ſit innocẽs, ac ſi deliquiſſet. Sed hoc iure fori, & non poli.

a Iniurioſus] Tunc enim dicitur iniurioſus, quando iniuſtè detinetur. Et ſic no.ꝙ vbicunque iuramẽtum vergit in interitum, vel diſpendium, vel contra ſalutem corporis,nõ eſt ſeruandum, vt no.& Pa. in c. ſi vero, de iureiuran.De quo tamen infra, iuramentum. §.7.

b Redire] Vide Pa. in c. ſicut, el 3.de iureiur.

c Niſi ad hoc detineatur] Pone exemplum,Quis poſuit mulierẽ in carcere, vt cũ alio contraheret matrimonium, vel venderet aliquid, quia non valet.

d Iuxta not. in c.dominus]Nam ibi no.quod poſitus in carcere poteſt matrimonium contrahere: ergo multo fortius alios cõtractus facere,vt ibi per Pan.

e Qui cuſtoditur] Ex quo no. quòd is qui tenetur aliquẽ reſtituere libertati, non liberatur ſimpliciter ab obligatione relaxando in ſuo territorio, cum poſſet faciliter capi, ſed oportet,vt ſit in loco ſecuro. vide tex. no.in l.liberationis, cum ſeq. de verb.ſig. ar. c.ſi. de reſti. ſpoliat.

f L.3.C. de epiſ. au.]No. illũ pulcherrimũ & moraliſſimum tex. vbi dicitur ꝙ in diebus paſchalibus non debent captiui in carcere detineri niſi ꝓ crimine enormi. Fallit etiam in eo, qui eſt aſſuetus male facere per text.ibi, Vbi Bart.no.ꝙ ſi ſtatuto caueatur ꝙ incarcerat⁹ in die Veneris ſancta debeat ex carcerari, ꝙ ſi fuit ſemel extractus, & poſtea iterum incarceratus pro eadem cauſa, ꝙ non debet excarcerari per d. l 3. in fi.Et intelligit Bar. ꝙ incarcerati non debeant extrahĩ, vt videant ſolem,ſed vt ſint liberi, licèt conſuetudo hẽatur in contrariũ ſecundùm eum.

g Ex mero officio] Factis tamẽ prius bannis ſecũdùm eundem Barto. & ſic fècit Bar.pluries fieri.

h Eſt perfectionis vinculum,ait S.Syn. Trid. ſeſſ. c.1 §.qm̃. P. V.

i Affectio] Vel eſt amor, vel dilectio ſecundum magiſtrum.

k Ex charitate] Hoc dicere, verũ habitus charitatis inclinetur,vt diligatur De⁹ ſuper omnia. nam ſecũdùm Scot.in 1.diſt.17. non ſolũ charitatis eſt habitus, ſed etiã inclinat ad determinatos actus.

Quod

3 Vtrũ ſit aliqs ordo charitatis de p̄cepto? Rñ.S.Bo. vbi ſ̃. q.vlt. ꝙ ſic ẜm Aug. de doct.Chriſtiana. Et primò ſup omnia diligend⁹ eſt Deus. ſecundò, qđ nos ſumus. ᵃ tertiò qđ iuxta nos eſt, ſ. proximus. quartò qđ intra nos eſt, ſ.corpus proprium, & corpus proxi. ᵇ de pœ.diſt.2.c.charitas eſt.

4 Vtrũ præfatus ordo attendatur penes affectũ, & effectũ? Rñ.S.Bo.vbi ſ̃.di.9. q. 6. ꝙ attenditur penes vtrunq;, ſed ſciendũ, ꝙ affectus accipitur aliqñ ꝑ motu; & ſic eſt quædã rõnalis eligentia. eſt aũt iſte affect⁹ aliqñ a charitate elicitus. ſ. quo quis optat alteri ſummũ bonum, & quantùm ad iſtũ affectũ dẽt eſſe ordo, qa magis mihi, q̃ patri, & magis patri, ᶜ q̃ alij debeo optare vitã æternam. Aliqñ affect⁹ eſt a charitate imperatus, vt eſt ille, quo qs optat alteri aliqđ bonũ tpale, quod eſt ordinatũ ad conſeruationem naturæ, & ſic ẜm diuerſas cõditiones ordo p̄t p̄dictus poſterari, affectus aũt, qñ accipitur nõ pro motu, ſed ꝑ paſſione, idẽ eſt quod quædã muliebris ꝯplacentia, & iſto mõ minimè reſpicitur a charitatis ordine, qa poti⁹ reſpicit ſenſualẽ experientiã, q̃ rationis eligentiã, ſicut patet ꝙ plus delectatur quis, cũ videt amicum, q̃ de patre abſolutè, quãuis plus diligat patrẽ, cuius ſignũ eſt, qa plus faceret pro patre. Effect⁹ aũt eſt triplex. Primus reſpicit ſalutẽ aĩæ, & hũc reſpicit ordo charitatis principaliter, qa primò debeo procurare ſalutem meã, q̃ proximi, & prius patris, q̃ extranei. Scđs reſpicit ſuſtẽtationẽ vitæ. & tũc reſpicit min⁹ principaliter, qa ẜm diuerſas cõditiones & opportunitates dẽt homo magis & minus eſſe beneficus in collatione alicuius temporalis. Tertius eſt in collatione bñficij eccleſiaſtici. & tũc minimè reſpicit, qa in talium collatione dignitas meriti ſolũ eſt attendenda, & parũ vel nihil propinquitas ſanguinis.

5 Vtrũ hõ teneat ex charitate ſubire mortẽ ꝓ Chr̃o? ℞. ẜm S.Bo. vbi ſ̃.q.2. Aut adeſt neceſſitas vel deſerẽdi iuſtitiam, vel amittẽdi vitã; & ſic quilibet tenetur magis mori d lecto Deo, q̃ eo offenſo viuere, & hoc dico, ſi dat̃ optio, vel ꝙ iuſtitia deſerat̃ vel ꝙ vita perdatur. Addo, ꝙ cũ quis videt, ꝙ ꝑ mortẽ ſuã põt fides ſeruari, vel iuſtitia & ꝑſecutio nõ eſt ꝑſonalis; ſed vniuerſalis, tũc tenet̃ d p̄cepto ſuſtinere mortẽ. vnde p̄lat⁹ tenet̃ ſe morti exponere, qñ videt, ꝙ ex fuga ſua ſequet̃ diſpẽdiũ in fide, vel iniuſtitia in eccleſia, & ſimiliter qlibet, ſicut fecit ᵈ Th. Cantuarienſis. aut adeſt ſolũ opportunitas manifeſtãdi diuinã gloriam, & ædificãdi eccleſiã; & iſto mõ eſt ſupererogationis, non neceſſitatis, ad quã perſecutionem non oẽs tenentur. Si aũt homo daret ſe morti pro Chriſto eo, ꝙ vitam ſuam habet exoſam, mortaliſſimè peccaret.

6 Vtrum hõ exiſtens in charitate teneat̃ ad perfectionem? ℞. ẜm S.Bona. vbi ſ̃. q.3. quod v. modis obligat̃ quis ad aliquid. Primò ꝑꝑ diuinum mandatũ; & ſic non magis obligatur quã alij niſi ex æquo, qa maiorẽ grãm hẽt. Secundò obligat̃ ꝑꝑ votũ emiſſum; & ſic ſolũ qui fecit, tenetur, non qui non fecit. Tertiò ꝑꝑ ſuſceptum officium; & ſic quilibet tenetur ad illam perfectionem, q̃ requiritur neceſſariò ad illud officium, ſicut in prælato regimen ſubditorũ. Quartò ꝑꝑ vitandũ ſcandalũ. vnde tunc tenet̃ ad opera exemplorũ, qñ aliter ſcandalũ ſequeretur. Quinto propter conſcientię iudiciũ, quod dictat de neceſſitate fiendum.

a Quod nos ſumus] Nota, ꝙ qs verè ſeipſum diligit, ſi quinque ſunt in eo, q̃ ſũt propria amicitiæ ſecundũ philoſophũ 9. Ethi. Nam vnuſquiſq; vult amicũ ſuũ eſſe, & viuere. Secũdò vult ei bona. Tertiò operatur bona ad ipſum. Quartò cõuiuit ei delectabiliter. Quintò concordat cum eo; vnde eiſdem delectationibus delectatur, & cõtriſtatur. Tho. 2. 2. q. 25. art. 7.

b Corpus proximi] Vide Sã. Th. 2. 2. q. 25. ar. fina.

c Magis patri] inquit & Thom. ſecunda ſecundę q. 26. art. 6. & ſe. ꝙ ex quo Deus eſt obiectum dilectionis, quãtò quis eſt Deo propinquior, tantò maius debemus ei velle bonum ex charitate, qa licèt vnum bonũ ſit, quod vult charitas omnib. ſ. vita æterna, ſecundũ tamen qđ habet diuerſas ſecũdũ diuerſas beatitudines participationes dẽt quis velle Dei iuſtitiam ſeruari, ſecundũ quã meliores perfectius beatitudinem participãt, & iſta attendunt ſecundũ ſpẽm dilectiõis, ex quo ſunt diuerſæ ſpecies dilectionis. Intentio aũt dilectionis attendenda eſt per reſpectũ ad ipſum hominẽ, qui intẽſius diligit propinquos, tum qa ſunt amici, intenſiori affectu, tum quia diuerſa mouent ad eorũ dilectionẽ. puta qa nõ ſolũ ꝓximi⁹, ſed ẽt conſanguineus, vel cõciuis &c. Ex his poſſent ſolui diuerſa q̃ſita, qs ſit magis diligend⁹, an pr̃, an mr̃, an frater, an ſoror, & ſic de ſingulis.

d Sicut fecit T.] De hoc monetur q̃õa S. Th. 2. 2. q. 185. arti. 5. Et a Nic. & Ly. ſuper Io. 10 c. vid̃ ibi.

7 Vtrum

7 Vtrum charitas ſemel habita poſſit amitti in via? ᵃ Reſ. ẜm cõiter doct. in 3. di. 27. ꝙ ſic, & aliter tenere eſſet erroneũ, quia charitas non tollit vertibilitatem arbitrij. 1. Cor. 10. tu qui ſtas, vide nè cadas.

8 Quomõ amittitur? Reſpon. per peccatum mortale ſolùm, per quod voluntas auertitur à deo. ᵇ vnde Aug. ſuper Ge. libr. 8. dicit ꝙ homo deo præſente ſibi illuminatur per charitatẽ, abſente verò continuè tenebratur, a quo nõ locorũ interuallis, ſed voluntatis auerſione diſceditur.

9 Quomodo recuperatũ? Reſ. quod per pœnitentiã, quæ tollit auerſionem illã. Vnde Aug. li. 5. conf. Pœnitentia eſt quædam res optima & perfecta omnes defect⁹ reuocans ad ꝑfectũ.

10 Vtrum quis poſſit ſcire certitudinaliter in hac vita ſe habere charitatem? Reſ. ꝙ non, eccle. 9. nemo ſcit, vtrum odio, vel amore ſit dignus. Et ratio vna ẽ propter charitatis, & dilectionis acquiſitæ ſimilitudinẽ, ᶜ vt dicit Ber. de amore. Alia propter diuinã diſpenſationem, per quã de⁹ claudit oculos ſeruorũ ſuorum, nè extollãtur. Aliqui tamen dicunt, ꝙ hoc eſt verum loquendo de charitate finali pro omni tempore, & abſolutè ſed accipiendo ꝑ charitate aliquo modo, nunc poteſt homo ſcire certitudine fidei ſe charitatem habere, puta cum adult⁹ bene diſpoſitus baptizatur, vel quis ſuſcipit ſacramentũ pœnitentiæ ſine obice peccati mortalis in voluntate inhærentis. ᵈ

11 Vtrum opera bona facta extra charitatẽ valeãt? Reſ. ꝙ non quò ad præmiũ vitæ æternæ, vel quò ad diminutionem pœnę debitæ peccatis directè, ſed bene valent indirectè, de quo dicam infra, Pœnitentia. §. 14. & ſatisfactio. §. 6.

12 Vtrũ bona facta in charitate, & per peccatũ mortale mortificata reuiuiſcãt per veram pœnitentiam? Reſpon. quòd ſic communiter ſecundùm Theologos in 4 di. 23.

CASTITAS ᵉ etiam inuenitur in matrimoniali coniugio, tex. notabilis eſt in c. Nicena, & capi. aliter. 31. diſtinc. & ar. in c. vt clericorum, de vi. & hone. cle. & gl. in c. quod a te. de cle. coniu. ᶠ

1 Vtrum mulier, q̃ mortuo viro cũ alio contrahit amittat legatum ſibi factũ ſub iſta conditione, ſi caſtè vixerit? Reſ. Bar. in l. mulier §. cum proponeretur, ff. ad Treb. ꝙ non, niſi aliud ſenſerit teſtator, vel aliud habeat vſus loquendi, qa verba dubia debent in cõtractu intelligi ẜm communẽ opi. facit quod no. idẽ Bart. in l. Labeo, ff. de ſup. leg. & in l. omnes populi, ff. de iuſti. & iur. Inn. in c. olim, de ver. ſig. & gl. in c. nonnulli. de reſcrip. quia communis vſus loquendi præfertur ꝓpriæ ſignificationi verborum in quacunque materia, idem Bar. in l. 5. quæ incipit, Generaliter, C. de ſecundis nup. ꝙ lucretur, tenet & facit illi text. cũ aut. ſua. Idẽ tenet Pa. ĩ d. cap. vt clericorũ. & addit ꝙ cautè.

a Amitti in via] not. tñ ſecundùm Th. 2. 2. q. 24. ꝙ tripliciter poſſumus conſiderare charitatem; vno mõ ex parte ſpiritu ſancti mouẽtis animã ad diligendũ deũ. Nam ſpũ ſanctus per charitatem habitat in nobis, & ex hac parte charitas habet impeccabilitatẽ ex virtute ſpiritus ſancti, qui infallibiliter operat̃, qđcunq; voluerit. Vnde impoſſibile eſt hæc duo vera eſſe, ꝙ ſpiritus ſanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis, & ꝙ ipſe peccando charitatem amittat. Secundo modo põt conſiderari charitas ſecundũ propriam rõnem. & ſic charitas non põt niſi illud, quod pertinet ad rõnem charitatis, vñ nullo mõ charitas põt peccare, ſicut nec calor infrigidare nec iniuſtitia bñ facere. Tertio mõ põt conſiderari charitas ex parte ſubiecti, qđ ẽ vertibile ſecundũ arbitrij libertatẽ. Et quia in via liberum arbitriũ ẽ vertibile ad bonum & ad malũ, charitas põt amitti. Secus in beatis qa hñt liberũ arbitrium in bono confirmatum, iõ non pñt peccare. Et his ſoluuntur multæ autoritates hinc inde adductæ. de pœ. di. 2. per totum.

b A Deo] Nam ſimul gehenna, & vita æterna ſtare non poſſunt, ſed peccato mortali debet̃ mors æterna, Rom̃. 6. Stipendia peccati mors. Charitati aũt fœlicitas, igitur &c. Vnde Hie ĩ Ioui. Quæ cõicatio lucis & tenebræ? Chriſti & Belial? qñ ſicut dies & nox miſceri nequeũt, ſic iuſticia & iniquitàs, peccatũ & bona opatio Chr̃s & antichr̃ſtus &c. bñ forte verum eſt, ꝙ per fectus gradatim diſponitur a peccatum, & ſic ad amiſſionem charitatis, vt puta ꝑ aliquam negligentiam, vel peccatũ veniale &c.

c Similitudine] Vide Sco. in 1. diſtin 7.

d Inhęrẽtis] Et pro hoc Scot in 4. diſt. 14. & 17. vbi dicit, ꝙ via pñiæ ſacramentalis eſt ſecurior, & certior ad acquirendam gratiam, & vide. 10. ſigna, quib. quiſque poteſt coniecturari ſe habere charitatem ꝑ Archiep̃i. Flo. 4. par. ti. 6. c. 2 §. 7.

e Catechiſ. in expoſitiõe p̄cepti, Non mœchaberis. P. V.

f De cle. cõiu.] Quęro, teſtator legat vxori ſuæ omni anno decẽ ſaccos frumenti, donec honeſtè & ſine marito vixerit. Pone, quòd iſta mulier infra duos menſes capiat virum, vel moriatur, numqđ vxor debeat habere ſecundùm portionem temporis.

poris legatū, vel totum legatum vel hæredes ſui ſi moriatur? Dic quod totum legatum debet habere, vel ſui hæredes. Ita conſuluit. d. Signorolus conſilio. 53. inci. Quidam nomine Iacobus, notarius, per text. in l. a nobis ff. de annu. lega. quod not.

a Et in viduitate] Idem Barto. in auten hoc locum, C. de ſe. nupti.

b Limitat Ang.] Nam facit ille text quod tranſiens ad ſecunda vota nō dicatur caſtè viuere, vt no. ibi Bartolus. licèt hoc dicat procedere in clericis &c. & poteſt intelligi de ea, quæ trāſit ad 3. vota.

c. Vide conciliū Trid. ſeſ. 14. ca. 7. de caſuū reſer. & in cano. 9. de ſanctiſſimo. pœ. ſa. Pet. Ven.

d Conditor canonis] Et canon largè ſumitur tā pro lege cōi quā municipali.

e Nō videtur reſeruatus] Summ⁹ enim pōtifex ſcribit Gradenſi epiſcopo, vt illū per annū, & plus ſi ſibi viſum fuerit, ab officio ſuſpendat, & poſt lapſum illius tēporis poterit liberè exercere officium ſuū ſine alia abſolutione ſecūdùm Pa. ibidem. Secus de excōmunicato, qa ibi ſemper requiritur abſolutio, gl. et no. in Cle.

addat ſi caſtè vixerit, & ī viduitate,[a] vide pro hoc, ꝙ legitur ī l. vnica. C. ſi ſecū. nup. limitat Ange.[b] in aut. quomodo opor. epiſco. §. hic de deo, verum, ſi nubat tantum ſemel per tex. in l. boues, §. hoc ſermōe, ff. de ver. ſig. per quem tex. dicit, ꝙ ſi quis reliquit ſua bona pro maritādis mulieribus indiſtinctè ꝙ intelligitur ſolū de mulierib. prima vel ſecunda vice contrahentibus, non de tertiò nubentibus. Similiter dicit idē Ange. ꝙ ſi prædicta verba, caſtè vixerit, proferuntur à lege, ſic lucratur legatum ēt tranſeundo ad ſecunda vota, qa omnes nuptiæ ſunt honeſtæ, ſed ſi proferātur a marito, filio, vel eius hærede, qui læduntur ꝑ tranſitum ad ſecunda vota, ſic perdet, ſi autem proferanť ab alijs, puta a conſanguineis vxoris, aut extraneis, ſic non perdet per ſecūda vota, ſed bene tranſeundo ad tertia connubia.

CASTRATVS. vtrū poſſit ordinari vide infra corpore vitiatus. §. 1.

CASVS[b] epiſcopis reſeruati, qui ſunt? Reſ. ꝙ de caſibus a iure reſeruatis modica eſt cōtrouerſia inter doctores. cōiter. n. doctores ſe remittunt ad gl. ī c. ſi eps, de pę. & remiſ. lib. 6. quæ ponit ſex caſus. Primus ē de excōicatione maiori, & hoc intellige de illa, quā conditor canonis[d] ſibi, vel alteri reſeruauit, quia allegat capitulū, nuꝑ, de ſentē. exc. & ideo dic vt ſupra, Abſolutio primo, §. 2. Secundus de blaſphemāte publicè deū, vel ſanctos, Hoc verū ſimiliter, qñ denunciatur epō, & poteſt cōuinci, quia alleg. capit. ſecundū de male, quod quidem loquitur de foro contentioſo, vt patet intuenti, ergo videtur, ꝙ ſi non denunciatur epiſcopo, nec cōtra eū aliquis procedit, ꝙ in foro animæ poſſit a proprio ſacerdote abſolui, cū pœna non debeat excedere caſum ſuum, vt ſupra dixi, blaſphemia. §. 4. Tertius de ſortilegijs, all. c. 2. d̄ ſortil. ſed nihil facit, quia ſi faceret, potius eſſet caſus reſeruatus patriarchę, quam epiſcopo, quia patriarchæ committitur illius ſacerdotis abſolutio, & diſpenſatio & ideò non videtur reſeruatus.[e] Quartus commutatio votorum, ſeu diſpenſatio. & hoc verum eſt, ꝙ pertinet ſecūdùm communiorem opi. ad epiſcopos, c. 1. de voto. Quintus eſt reſtitutio incertorum, alleg. c. cum ſit, de Iudæ. ſed non facit, vt infra, Reſtitutio, 2. §. 13. niſi in manifeſtis vſurarijs, vt dicetur infra, Vſura. 2. §. 8. Sextus contractus matrimonij contra interdictum eccleſiæ, allegat. cap. 1. & cap. vlt. de matrimon. contra inter. eccle. contra, eſt verum, quando epiſcopus præciperet alicui, nè contraheret propter aliquam rationabilem cauſam,[f] & talis cōtemneret, quia tunc ad epiſcopum eſſet mittendus propter honorem, arg. c. graue, de præbē. Septimus clandeſtinum matrimonium, contractum, de clandeſtin. deſpon. capit. cum inhibitio. ſed nihil dicit de hoc capitulū illud. Hoſt. tamen tit. de pœnitentia, ponit primum, ſm, & quartū, & poſt ponit pro quarto ſm eum de ſolenni pęnitentia allegat. l. di. c. miror. & c. in capite. Sed hæc tantū ꝑ notorio imponi debet, vt patet. 16.

1. de deci. in verbo, donec. Vult tamen glo. quod requiratur ſaltē declaratio iudicis ſuper ſatisfactione, gl. etiam in d. ca. 2. dicit, quod verum eſt, quod liberè poſt annum poterit adminiſtrare, ſcilicet cum diſpenſatione epiſcopi patet, quia de iure ſuſpēſus erat, ſed propter ſimplicitatem mandat papa, quod reſtituatur. &c. & in hoc poteſt dici caſus epiſcopalis ſcilicet quo ad diſpenſationē in ordinibus, ſed quo ad abſolutionem peccati, ſi ſortilegium ē factum a ſæculari, credo, quod ſimplex ſacerdos abſoluat.

f Aliquē rationabilē cauſam] puta quia deliquit. Exemplum in c. 1. hic allegato illa mulier cōtraxit cum vno ex fratribus, poſtea cum ſecūdo propter qd' epiſcopus ei interdixit, nè contraheret cum alio, & ipſa de facto contraxit cum alio.

q.:.

a Quin inferior poſſit abſoluere] Vide infra pęnitētia. §. 2. & 3.

b Cōcedendum eſt] Vt ſi reiterauit baptiſmum, vel quia contraxit matrimoniū de facto, vide capitulum fin. de tempo. ordi.

c Certa determinatio] Sed Papa Benedictus in d. extrauaganti declarauit quinq; eſſe caſus de conſuetudine reſeruatos epiſcopis ſcilicet homicidij. Et idem videtur de mutilatione membrorum, quia ꝑ hoc peccato videtur ab eodem pœnitentia danda, qui eā dem debeat incēdiario lare, & ꝙ nec mutilās, nec mutilationē fieri mandans, nec conſentiens debeat abſolui niſi præmiſſa ſatisfactione, patet. 23. q. 4. ſi quis membrorum. Secundus caſus falſarij. Tertius violatoris eccleſiaſticæ libertatis, ſcilicet qui iniuſtè vel res eccleſiaſticas, vel perſonas grauat, vt ſi quis ſæcularis iuriſdictionem, eccleſiaſticā impediret, vel ſi vſurparet ſibi iuriſdictionem ſuper perſonas vel res eccleſiaſticas quod ius prohibet. capit. ſi diligenti, de for. cō. pet. Quartus eſt violationis eccleſiaſticæ immunitatis, hoc eſt ſi quis in eccleſia, vel loco ſacro, vel ſpacio priuilegiato in circuitu eccleſiæ proximum in perſona ſeu rebus offendit. 17. quæſtion. ſi quis inuentus, Vel aliter ei⁹ immunitatem lædit, & ita omne ſacrilegium videtur caſus epiſcopalis. Quintus ſortilegi ſiue diuinatoris, capitulo primo. 26. quæſtion. 6. &c.

q. 6. c. vlt. in tex. & in gl. vbi ergo talis pnīa a prælatis cōiter non imponitur pro talibus, non video, qn inferior poſſit abſoluere.[a] Quint⁹ ſm Hoſt. eſt diſpenſatio irregularitatis in clerico; & concedendū eſt.[b] Sextus de incendiarijs ante denūciationē. Et ſatis facit ad hoc. c. peſſimā. 23. q. 8. in verbo, ſi quis aūt archieps, vel eps. Et intellige de incendiarijs, qui dolo hoc fecerint, vel fieri fecerint auxilio, vel cōſilio, aut mādato, vt ibidē. Septim⁹, ſi audiuit eps confeſſionē alicui⁹, & eū noluit abſoluere ab aliquo peccato, qa tunc inferior nō dēt ſe intromittere. 21. di. inferior. Mo. ī ſum. ti. de pnīa ponit ſolū quatuor de p̄ſatis, de re iudi. 1. tit. 15. ponit. 7. de p̄dictis. Bñdictus. 10. in extrauagāti reuocata ꝑ Bonifacium in Cle. dudū de ſepul. ponit quatuor de prædictis. Et ſic patet, qd tenēdum de caſibus de iure reſeruatis, qa in veritate non ſunt niſi. 5. vt patet. ſed de caſibus per conſuetudinē reſeruatis eſt magna diuerſitas inter doc. quibuſdam ponentibus plures qbuſdā pauciores. Gl. in d. c. ſi eps; ſic dicit. Solet epis reſeruari pnīa oīum publicorū enormiū criminū, oppreſſionis filiorū ex ꝓpoſito, vel caſu, cuiuſlibet homicidij, falſi teſtimonij, vel inſtrī, periurij, Inceſt⁹, corruptionis monialium, coeuntis cum brutis, & his ſimilia. Sed certè nō pōt dari certa determinatio,[c] qa vnaquæq; diœceſis habet conſuetudinē ſuā, nec eſt vna ꝯſuetudo gñalis ī oīb⁹ diœceſib. quoad hoc: imo aliqñ epi vno anno reſeruant ſibi plus, aliqñ minus, ſicut eis vr̄. Vñ tene ſm Spe. in repertorio in regula, ſuꝑ quib. ſit pœnitēs ad epm remittend⁹, ꝙ ꝓprius ſacerdos p̄t abſoluere ab oīb⁹, q̄ ſpāliter a iure non ſunt reſeruata epis, vel alij, vel q̄ nō ſunt ipſis ſacerdotib. directè, vel per aliquā conſequentiā interdicta,[d] arg. c. at ſi clerici, de iu. & c. nuꝑ, in fi. de ſen. ex. & in c. inter corporalia, de tranſ. p̄la. qa talis hēt ordinariam iuriſdictionē ſuper populū ſibi cōmiſſum a iure, de poe. di. 6. c. placuit, de pœ. & remiſ. c. oīs. Sed aduerte ſm eundē Spe. ꝙ eps directè vel aliqua conſequētia, ſeu cōſuetudine pōt interdicere dictis ſacerdotibus aliquos caſus, nè abſoluāt. Primò ſi talis ſacerdos cōmiſit crimē, ꝑꝑ qd' mereť tali ptāte priuari. Scđò, qñ ad vtilitatē cōitatis expedit aliàs nec p̄t obligare ſacerdotes parochiales, quin abſoluāt. facit. c. de eccleſiaſticis priuilegijs. 25. q. 2. cap. priuilegia, el. 1. & el 2. ibi. no. ēt, ꝙ quāuis talis ſacerdos habeat autoritatē abſoluendi ab aliquo caſu, ꝙ non dēt abſoluere, ſi videt expedire ſaluti animæ confitētis, ſed remittere ad ſuperiorē, quia, vt dicit apoſtolus. 2. Cor. 14. Ptātem[e] dedit deus in ædificationē non in deſtructionē. Similiter licèt eps[f] ſibi pro cōi vtilitate[g] reſeruaſſet aliquē caſum, & ſacerdos videret in aliquo ſingulari nō expedire ſaluti ei⁹, imo

d Conſequentiam interdicta] Puta quia prohibetur ſacerdos audire talem perſonam, quia etiam ſi audit, videtur conſequenter non poſſit eum abſoluere, vel ſi ipſe ſacerdos eſſet priuatus, vt hic.

e Concilio. Tridentin. ca. 7. præcitato proximè. Per. Vend.

f Similiter licèt epiſcopus] Faciunt nota. in l. pactum §. final. ff. de pact. Et licèt quidam dixerit contrariū, tene, quod hic dicitur, quia in hoc caſu non intelligitur ablata poteſtas ſacerdoti propter ſalutem animarum.

g Pro communi vtilitate] Puta, ſi reſeruaſſet ſibi blaſphemiam, vt ex conſuſione eundi ad ſuam præſentiam blaſphematores abſtinerunt &c Nam licèt pœna debeat commenſurari delicto, capi. non afferam⁹ 24. q. 1. quādo

 que

que, tamen aliqua maleficia acrius puniuntur quàm ipſa delicta exigant, nè nul is craſſantibus locus ſit exẽplo vt in l.aut facta, in fine. ff.de pœn.

a Art. l. non eſt veriſimile] nam qui conſtitutus eſt in dignitate, & in vrbe, non dicitur pati violentiam, neque creditur, ſi alleget, ex quo erat in loco, vbi poterat adire prælatũ in dignitate, qui eum defenſaſſet.

b Aliàs ſic] ſcilicet ſi diligentiſſimus non præcauiſſet, vt quia ab vxore, vel filio clandeſtinè fuit ſubtractum aliquid.

c Quæ fortuitis] Ibi enim no. quod ſi creditor pignus perdiderit fortuitis caſibus inter quos computatur incurſus latronũ, qui violenter ſpoliant ſecundum glo. quibus prouideri non poteſt, non tenetur, ſi perdiderit eum.

d §.ſed interdũ] Ibi Bartolus dicit ſic, Aut culpa cadit in moram, & tenetur de caſu, vt l.quod te, ff.ſi cert. peta. & l.ſi ex legati cauſa, de verborum obligation. Aut non cadit in moram, aut illa culpa non eſt ordinata ad caſum, quia ex illa culpa nullo modo potuiſſet, caſus contingere, &

obeſſe, ſi remitteretur, ꝙ poteſt abſoluere iuxta not. per Pa. in c. quod dilecto, de conſan. & affi. & in cap. at ſi clerici, de iu. Et ſic collige, ꝙ ſacerdos parochialis de iure poteſt abſoluere ab omni excommunicatione, ſecundùm quod dixi ſupra, Abſolutio primo, & ab oĩbus peccatis, excepto crimine incendiariorũ, & contrahentis contra interdictum eccleſiæ matrimoniũ, & ab eo, à quo eṗs noluit eũ abſoluere poſtquã audiuit eũ in confesſione, & qñ publica pœnitẽtia eſt imponenda, niſi eṗs ꝑꝑ ei⁹ delictũ, vel ꝑꝑ vtilitatem animarũ ei interdixerit aliquorum aliorũ abſolutionem peccatorũ. Diſpenſare autem vel in irregularitate, aut votis, vel alijs q̃buſcunque non poteſt, niſi ſpecialiter ei cõcedatur, tenet ẽt Hen. in primo quolib. q. 25. ꝙ prælati nõ poſſunt ſibi reſeruare nouos caſ⁹ vltra illos, qui de iure eis reſeruãtur, niſi ex cauſa legitima. & hoc verũ quò ad ſacerdotes, q̃ habẽt curã animarũ. quo verò ad alios bene pñt tot, quot volũt, excepto quò ad Minores, & prędicatores, de quibus dic vt infra, Confesſio. 3. §. 28.

CAsvs fortuitus ẽ inopinatæ rei euentus, qui p̃uideri, nec reſiſti p̃t, vt colligitur in l. in rebus cõmodatis, in prin. ff. comm. vt mors ſeruorum ſine culpa, hoſtium incurſus, piratarũ, vel naufragium, Incẽdiũ, fuga ſeruorũ, q̃ cuſtodiri non ſolent, vt ibi ponitur. Vbi no. ꝙ vbi diligẽtiſſimus præuidiſſet, non eſt caſus fortuit⁹, veluti ſi domũ, quã ruituram diligẽtiſſimus præuidiſſet, non præuidiſti, & ꝑpterea equum ĩ ea dimiſiſti, q̃ perijt ex ruina. Secus, ſi ex terremotu, aut ſubito impetu vẽtorũ.

1 Vtrum furtum ſit caſus fortuit⁹? Reſ. Pa. in c. vnico de commo. ꝙ gloſſ. iuris ciuilis videntur cõtrariæ, ſed ipſe dicit, ꝙ ſi per violentiã ſubtrahitur, eſt fortuit⁹ niſi fueris in culpa tranſeũdo per loca periculoſa, arg. l. nõ ẽ veriſimile, [a] in prin. ff. quod me. cauſa. Si autem clandeſtinè. & tunc ſi ab ea perſona, a qua diligentisſimus præcauiſſet, puta a vili famulo, non eſt caſus fortuitus, aliàs ſic [b] facit quod not. in l. quæ fortuitis, [c] C. de pign. act.

2 Vtrũ quis teneatur de caſu fortuito? Reſ. tex. in d. c. vnico ꝙ ſic in tribus caſibus. Primus, quando culpa præcesſit, puta cõmodaui tibi equũ vt ires Mediolanũ, & iuiſti Placẽtiam, & incidiſti in latrones, imputabitur tibi, vt hic & in l. ſi vt certo. §. ſed interdũ, [d] ff. cõmo. Secundus, qñ pręceſſit mora, puta non reddidiſti, qñ debuiſti, & fortuito ꝑdidiſti, tibi imputabitͬ, vt ĩ d. ca. vnico, & in cap. bona fides, depoſiti. Hoc verũ in conſcientia, niſi eodem modo fuiſſet peritura apud dominum, quia tunc non tenetur niſi de eo, in quo eum damnificauit per non factã reſtitutionẽ rei tẽpore debito, arg. capitu. finali de iniur. Sed quando dubiũ eſt, an fuiſſet peritura, vide infra, mora. §. vltim. Tertius, quando pactum in

tunc non tenetur, vt l. non omne, ff. de ſtatu. li. facit. l. ſi alius. §. eſt, & alia. quod vi aut clam. Quãdoque culpa poteſt eſſe ordinata ad caſum, q̃a ex ea poteſt contingere caſus, Tunc aut caſus ſecutus eſt propter illam culpam, & tunc tene vt de caſu, in dicto §. ſed interdum, & dicto capitulo vnico. Aut caſus nihilominus contingiſſet, poſito ꝙ culpa non interceſſiſſet, Et tunc aut culpa, fuit commiſſa in non faciendo, & quis non tenetur de caſu, vt l & in totum, ff. de impenſis. Aut fuit commiſſa in faciendo, & tunc aut id factum nõ cadebat in delictũ, & tunc non tenetur de caſu, vt l. final. §. 1. ff. ad l. Ro. de iactu, & l. ſi is qui, ff de actio. & obli. facit d. l. ſi alius. §. eod. & alia Aut illud factum cadebat in delictũ, & tunc tenetur quãdocũque de caſu poſtea eueniente, vt l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquil. ſecundum Guil. ſed tu ſubdiſtingue vt ibi per Bartol⁹. Aut delictum cõmittebatur circa rem ipſam, & verũ dicit Guil. Aut committebatur circa vitium rei, & tunc ſecus vt ff. de condit. furt. l. qui furtum, & ibi Bartolus.

terceſſit, vt teneretur [a] de fortuito, vt in d. cap. vnico, & bona fides, limita, niſi aduenìat culpa eius, cui promiſit, quia ſic non teneretur. l. cum proponas, [b] C. de nau. fę. & l. qui officij. §. ſi. ff. de contrahen. empt.

3 Sed quid ſi generaliter renunciauit, & nullus caſus fuit expreſſus, puta dicendo, ꝙ volebat teneri de omni caſu fortuito, an teneatur? Reſp. quòd licèt varia ſit opi. vt refert Bal. in l. 1. C. commo. ego dico [c] tamen ſecundũ Io. An. in d. c. vnico ꝙ non tenetur. facit. l. ſed & ſi, in §. quæſitum, ff. ſi quis cau. Quod verũ eſt infallanter in conſcientia, niſi in caſibus, in quib⁹ ſpecialiter fuiſſet renunciatur, ſi fuiſſent expresſi, ar. ca. ſi. de of. vic. lib. 6. & no. Accurſius in d. § quæſitum, [d] & bene, quia cõtra eũ, qui legem dicere potuit apertius eſt interpretatio faciẽda, de re. iu. li. 6. & in l. q̃cquid, ff. de ver obligat. dicitur, Quicquid aſtringendæ obligationis cauſa dictum eſt, id niſi palam verbis exprimatur, omiſſum intelligendum eſt.

4 Sed quid ſi aliqui caſus fuerunt enumerati ſpecialiter, & poſtea ſecuta fuit renũciatió generalis? ℞ ſm Bar. in d. §. quæſitum, ꝙ per illã gñalẽ renũciationẽ nõ veniunt caſus maiores expresſis, ſed ſolũ conſimiles expresſis. [e] Qđ quidẽ verũ eſt gñaliter in oĩb. odioſis, ſicut hic. Secus eſſet ĩ fauorabilibus, vt no. in Cle. non poteſt, de procu. & Innoc. in c. ſedes, de reſcrip.

5 Sed q̃d ſi renũciationi gñali interuenit iuramẽtũ? ℞. Io. An. vbi ſ. ꝙ non obligat. Rõ ſm ipsũ eſt, q̃a iuramentũ non obligat vltra cõſensũ iurãtis. facit. c. veniẽs el 1. & ꝙ ibi no. Inn. [f] de iureiu. & hoc credo verũ in caſibus ꝓ quib. ſpecialiter non iuraſſet. Secus, [g] in quibus ſpãliter, ſi fuiſſent expresſi, cõſenſiſſet, ꝓ quibus facit c. tua nos, cum ibi notatis, de ſpõ. Cõcordat Bal. vbi ſupra, Rõ. quia iuramẽtũ habet vim caſus expreſſi. l. cum pater. §. filius matrem, [h] ff. de leg. 2.

6 Vtrũ æſtimatio faciat venire caſum fortuitum? Rñ. ſecundùm Io. An. in d. c. vnico, & Bar. in l. ſi vt certo. §. nunc videndum, ff. cõm. & l. 1. e. [i] ti qñ ſumus in cõtractu, cui⁹ naturę nõ repugnat, ꝙ dominium transfe

a Vt teneret de fortuito] Et ſic no. quod valet pactũ appoſitum contra accidentalia contractus, & quod pactum in hoc vincit legem, vt in l. 1. §. ſi conueniat ff. depoſi. & in regula, contractus ex conditione, lib. 6. Secus, ſi pactum eſſet contra ſubſtantialia contractus, vide quę no. in l. pacta cõuenta, C. de contrahen. emp.

b L. cum proponas] Caſus, eſt ibi not. ſecũdùm Bald. Qui enim ſuſcepit in ſe periculum nauis, non intelligitur ſuſcepiſſe ea pericula, quæ contingunt culpa, nautæ, ſiue debitoris, ſed ſolùm ea, quæ tempeſtate, & ſimilibus veniunt. vnde, ſi onerasti nauem mercibus prohibitis, ꝑpter quod fiſcus eam ſibi vendicauit, qui aſſecurauit eam, non deberet teneri, & ibi Barto. not. per illum text. contra vecturales, qui vt fugiant gabellam, accipiũt iter inconſuetũ, quia ſi perdiderunt ſalmam, tenentur. Et eſt ibi argumentum, ꝙ qui portant aliqua illicita cum licitis, debet omnia perdere. De quo tamen dicẽdum eſt, vt per Bart. in l. cotem ferro. §. domin⁹, & in l. ſi publicanus. §. 1. ff de publi. Et vide Bal. in d. l. cum proponas. 11. col. & Alex. poſt Io. de Imo. in l. ſeruus communis, de vulg. & pu.

c Ego dico] Et eſt eadem ratio, quæ in iudicijs, nè quis ſub inuolucro verborum renunciaret ei iuri, cui non eſſet in ſpecie renunciaturus. d c. ſi. de offic. vic. li. 6. Et hoc eſt verum, quia tex. d. §. quæſitum, nõ fundat ſe in iudicio, ſed iuriſconſul. fui. interrogat⁹ de facto in illo caſu tunc contingenti. Item quia in iudicijs quaſi contrahitur.

d In d. §. quæſitum] Vide ibi per Mod.

e Conſimiles expresſis] Et ſic limitatur c qui ad agendum, de procu. vbi patet, ꝙ caſus requirẽtes ſpeciale mandatum veniunt expresſis aliquibus, & ſecuta clauſula generali.

f Et quod not. Innocent.] Not. enim ibi, quod iuramentum generaliter praſtitum de parendo alicuius mandato non eſt ita interpretãdum, vt cõprehẽdat omnia, quæ ex verborum generalitate poſſent cõprehendi, quia non debet extendi ad aliquod contrarium priori iuramento alteri præſtito, nec veriſimiliter eſt cogitatũ de quo ibi per Pa.

g Secus] Panor. in d. capi. vnico, vtitur his verbis ego credo, quod in foro pęnitentiali obligabitur ſaltem, ſecundum conſenſum ſuum, art. eorum, quæ no. in c. tua nos, de ſponſa. vbi in foro pœnitentiali ſtatur ſimplici veritati.

h §. filius matrem] Dicitur, ꝙ ſi filius matrem hæredẽ inſtituit, & iuramento cõſtrinxit, vt redderet hæreditatem, dato quòd teſtamentum nõ valuerit, & ipſa ab inteſtato ſucceſſerit, tamẽ ad fideicommiſſum tenetur, quia eius voluntatis, preces ad omnẽ ſucceſſionis ſpeciem porrectæ videbunt, hęc ibi. & facit iſte text. ad limitationem eorum, quæ habenẽ in l. veritas, & in l. ex teſtamento, & in l. eam quam, C. de fidei. vbi hæreditate non adita non debentur legata &c. quod fallit ꝑꝑ iurm̃, &c. & intellige d. tex. ſiue teſtõr iurauit ſiue hr̃s, de quo caſu. ſ. ꝙ iurm̃ opatͬ, vt actus valeat oĩ mõ, quo p̃õt contingat. Io. cha. de iuret. Vide Bar. in l. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſ. & Inno in c. cum.

i Et l. prima cod. tit.] Bart non ponit ibi hanc mate

ratur, tunc æſtimatio facit emptionẽ, vt l.plerunq;,ff. de iure dot.& l.quotiẽs, [a] C.eo. Et ſic æſtimatio facit periculum eſſe & commodum recipientis.l.neceſſario,in princi.ff. de peri. & com.rei ven.& d.l.quotiẽs & plerumq; , ẽt deteriorationis,vt l.ęſtimatæ,[b] ff. ſolu.matr.exemplũ,cum mulier dedit viro rem æſtimatam,vt in d.l.plerunq;.vel quis æſtimatam rẽ tradit, ita', ꝙ ęſtimatio reddatur, non res,vt in d.§. nunc videndũ.Si aũt ſumus in contractu,de cuius natura eſt, vt ſolũ pro parte dominiũ transferaẽ,& pro parte nõ, ſicut eſt in ſocietate, ſic periculũ partis ſolũ,ſi æſtimatio fit, tranſit in accipientem,vt l.cũ duob.§.dãna.[c] ff.pro ſocio. Si autẽ ſumus in ꝯtractu, cuius naturæ repugnat dñij translatio, vt in locato,& hmõi, ſic ęſtimatio non facit emptionẽ, nec tranſire periculũ caſus magis, q̃ teneatur ex natura ꝯctus.Nec obſt.qđ Bart. vbi ſupra vult,vt aliq̃d operetur,& ſic ſi tenebatur de lata, ſolũ teneaẽ de leui: ſi de leui,tũc de leuiſſima: ſi de leuiſſima,tunc de caſu, quia hoc nõ teneo, [d] ſicut nec Pa.in d.c.vnico.Sed dico, ꝙ operatur æſtimatio tunc ſolũ, vt ſciatur ꝑciũ, ſi deterioraretur,vel perderetur ex vicio recipientis, & ſic releuatur dñs ab onere probandi verũ ꝑciũ rei. Si autẽ res ęſtimata [e] daretur cũ pacto,ꝙ aut res, vel æſtimatio redderẽ, ſic facit tranſire periculũ ꝑemptionis,ſed non deteriorationis,vt d.l.plerunq;,in fi.

CATECHISMVS. [f] Quid eſt? ℞. ꝙ eſt ille exorciſmus, qui ſit ante ianuã eccleſię ſuper baptizando. Vnde dicitur catechiſmus a catechizo,ideſt inſtituo.vel doceo.Ideo catechiſmus inſtructio , vel doctrina dicitur;de hoc in c.per catechiſmũ, de co.ſpi.lib.6.& in c.ante baptiſmum,de conſecra.diſtin.4.

1 Vtrũ contrahatur aliqua cognatio ſpiritualis in tenentibus catechiſmo, ſicut in baptiſmo? ℞. ꝙ ſic,quæ impedit matrimonium contrahendum,ſed non dirimit cõtractum,vt in d.c.per catechiſmum.

2 Ad quid tenetur, qui tenet in catechiſmo.Dic vt ſupra,baptiſmus.8.in fi.

3 Ad quid valet catechiſmus? Reſp. ẽm Tho.in 4.diſt.6. ꝙ minuit poteſtatẽ dæmonis,nè tñ poſſit in corpore,& anima,vide infra, Exorziſmus,quia idem eſt.

CAVSA Dicitur multipliciter. aliqñ cauſa pia.vide infra legatũ 2.in prin. cauſa ciuilis,cuius finis eſt commodũ partis,ſeu aliquorum ſine alterius punitione. In hac tractaẽ de pecunijs , & poſſeſſionũ negocijs,& huiuſmodi.vt infra.14.q.2.ſuper prudentiam tuam. Cauſa criminalis, cuius eſt finis punitio peccati,vel vindicta publica,vt in c.at ſi clerici,& in c.cum nõ ab homine,de iudi. & d.c. ſuper prudẽtiã tuam,& 17.q.1.frater noſter,circa mediũ. Cauſa mixta eſt,q̃ participat de vtroq;, de procu.c.tuæ. [g] Et licèt glo. videãtur variæ ponendo pecuniariã pœnam aliqñ pro ciuili,aliqñ pro criminali, vt in l.prætor, in prin.ff.de ſepulc.viola.& in l.vnica.C. qñ ciui.ac.crimi.præ. Tñ concorda,ꝙ quando pecuniaria pœna applicatur fiſco,criminalis eſt,ſicut tenet Inn.in c. qualiter & qñ, el 2.de accuſ.& eſt gl.& Bar.in d. l.ꝑtor.§. 1.quia ſic intenditur vindicta publica per pœnam pecuniariã, ſicut per pœnam corporis.Si vero applicaẽ fiſco pro intereſſe fiſci,ciuilis eſt,vt in l.1.C.de his q, vt indig. Nec ob.c.ꝑ tuas,[h] de ſimo. & qđ ibi not. Pa.& in rub.extra de iudi.q̃a illud.c.loquitur de amotione a prælatio.q̃ eſt ciui.quia facit ad bonũ ſubditorũ hñe bonũ ꝑlatũ.Et tali nõ imponitur pęna debita delicto, ſed non ꝑmittitur exercere, qđ ei nõ cõuenit, ſ. ꝑlationem,ad quã eſt indignus; Itẽ nõ dicunt doct.ꝙ ꝑciſè eſt agere ciuiliter,quando

riã,ſed eſt Cy. in l.1.C. commo.

[a] L. quotiens] Exemplũ in fundo æſtimato dato in dotem.

[b] L. æſtimatæ] æſtimatæ res ẽt vſu mulieris periculo mariti deteriores efficiunẽ & hoc verũ ẽm gl.ibi,nõ ſolũ de æſtimatis ab homine,vt veſtes& ſimilia, ſed ẽt a l.vt vinũ, oleũ.

[c] §. dãna] Vt ſi ęſtimatæ pecudes ſint acceptę, & incendio, vel rapina perierũt, cõe dãnum erit, niſi dolo accipiẽtis id euenerit.

[d] Non teneo]& bene faciũt, quæ habẽtur ſ. § 3.

[e] Res ęſtimata] Bar.dicit, ꝙ hoc ſit in ꝯctu,de cuius natura eſt,vt ĩ re tradita transferatur dñiũ,vel vſucapiẽdi cõditio,& lõ ęſtimaẽ.

[f] De catechiſmo Con.Tri. ſeſ.24. c.7. & 25. ſeſ. in fi.de refo. P.V.

[g] De ꝑcu.c.tuę] Cã adulterij põt agitari corã iudice eccleſiaſtico, & ſęculari.Si corã iudice ſœculari,nõ admittitur ꝓcurator; ſecus, ſi corã eccleſiaſtico, q̃a admittiẽ, q̃a eſt tunc quaſi cã mixta participãs, ſ. ciuilem & criminalem.

[h] Nec ob.c. per tuas] Dupliciter põt rñderi ad illũ tex.ĩ fi.q dicit cãm ciuilẽ, cũ amoueẽ ꝑlat⁹ ab adminiſtratione &c.Primò q̃a ibi ſimpliciter,ſtatĩ propriè,vel voluit ſẽtire, quod

do pœna applicatur parti; ſed etiam alio modo, ſicut in d.capit.per tuas,hoc ſequitur glo.& Bar. & Ange. in l.3.de ſe.vio.& Bar.in l. fin.in verſi. Quæro,quomõ cognoſcam,ff. de priui.delic.Itẽ gl.Alber. & Salic.in l.1.C.de ſe.viola. & glo.in l.aut damnum cũ infamia, in prin.ff.de pœ. & cõmunior eſt opi.de hoc no.do. Ant.[a] in rubri.de iudi.

1 Nomine cauſæ intelligitur de cauſa propinqua, non remota. vide glo.in c. de cætero.de homi. Et no. ꝙ cauſa remota dicitur occaſio,facit.l. qui domum, in fine. [b] ff. loca. Vnde faciens turrim eſt occaſio homicidij illius, qui aſcendit & ſe pręcipitauit. Ipſa verò [c] eſt cauſa propinqua. Quando autem quis teneatur pro cauſa remota, not. gl.in c.ſicut nobis,de teſtibus,quæ diſtinguit. Aut dabat operam rei licitę, & ſi adhibuit diligentiam debitã,non tenetur. 23. q.5.de occidendis. [d] Si verò non adhibuit,tenetur.l.di.ſæpe ff.ad l.Aqui. qui occidit.§. pen. Si autem dabat operã rei illicitæ, imputantur ei ſemꝑ omnia, quæ inde ſequuntur.l.di. ca. quantum dixit, [e] de iniur,c.ſi ff.ad l. Aqui.l.itẽ Mela, [f] in princ. & §.item cum eo.

2 Cauſa eccleſiæ non dicitur cauſa propria rectoris, vnde in cauſa eccleſiæ ſuæ poteſt eſſe iudex. 2. q. 7.c. ſi quis erga epiſcopũ, in gl.facit.c.ſi.de poſtu.vbi ponit vt diuerſa pro ſe,vel pro eccleſia.Et hoc verum dummodo alius conſtituatur, qui agat nomine eccleſiæ,vt in capitu.inſuper,de teſti. Similiter poteſt eſſe teſtis in cauſa eccleſiæ, qñ alius eſt conſtitutus,q agat nomine eccleſiæ.d.capitu. inſuper.Sed no. quòd licèt canonicus poſſit eſſe teſtis pro concanonico ſuo contra extraneum,quia nõ dicitur domeſticus eius, ſed eccleſiæ tantùm ſecũdùm Hugo.vt in glo.d.ca.ſuper prudentiam.14.q.2.non tamen poteſt eſſe iudex pro eo contra extraneum,quia minor cauſa repellit aliquem à iudicio, quàm a teſtimonio.de offi. dele.c.cũ R.canonicus.

3 Cauſam propriam palam eſt eã eſſe,cuius emolumentum, vel damnum ad aliquẽ ſuo nomine pertinet.c.biduũ.§.palã.2.q.6.

4 Cauſa cõmunis, vtriuſque ẽ,vt ff.de ri.nu.l.illud. & ideò teſtis nõ põt eſſe in re communi ſibi cum alijs niſi indirectè,vt legatarius q poteſt eſſe teſtis in cã teſtamenti, in quo ſibi eſt aliquid relictum,inſt.de teſt. §.legatarijs,ſed cauſa vniuerſitatis non videtur ſingularis perſonæ, vt in c. q

illa pœna non applicatur fiſco, neque parti,& ſic videtur quædam alia ſpecies.de qua in ca. qualiter,& quando,in prin.de accuſa.Adde etiam, quòd doctrina,Pa.quam ponit in rub.de iudi.& d.c. per tuas,& in c.ſuper literis,de accuſa.aliquo modo non procedit, eo quia, qñ pęna applicatur parti, agitur de commodo priuato, & ex hoc patet, quòd iudicium eſt ciuile. Ita videtur diceẽ tex.in l. infamẽ, vltim.Reſpõſo. de public. iudic. Et bene facit textus in l.quod ſenatus,ff. de iniu. vnde contra naturam attributã legibus eſt quod vbi pœna applicatur parti, & principaliter agitur ad ipſam, iudicium ſit criminale.Vnde puta: Alexand. in apo.in l.prætor, de ſepulcro.viola.opin.Pan.non eſſe veram, & quò ad ſecũdum membrum de fiſco dicit eſſe cõtra tex.in l.ſi.qs falſum, ff. de fal. &c.

[a] D.An.] Adde Baldum in l.trãſigere,C. de tranſact.& Imo.in d. rubr. de iur.

[b] L. qui domũ, in fin.] Vbi locaui tibi aream cõtiguam domui meæ,vt in ea vel faceres, vel poneres calcem, ex cuius humore, propter pluuias parietes eiuſcorruerunt, ille humor dicitur occaſio.ſed melius exemplum eſt in cap.exhibita, de homicid. Vbi ille puer ludens cum alio proiecit lapidem non animo lædendi.& ille alius corruẽs ex timore, in alium lapidem offendit caput ſuum, qui poſtea tam incuria patris, qui eum expoſuit ſudorib. & laborib. quã imperitia medici mortu⁹ eſt.

[c] Ipſa verò]Ipſa ſcilicet fatuitas ſua,vel ipſe ſibi ipſi eſt cauſa propinqua.

[d] De occidendis] Et c.hi qui.l. diſt. puta quia incidebat arbores,& in priuato loco,quia diuinare non potuit, vt ff. ad legem, Aquil. ſi putator. Si verò in publico incidebat,debuit clamare, aliter imputatur ſibi.

[e] C. quãtum dixit] Vbi ſi mulier fecit aborſum oppreſſa ab equis,qui fugatẽ erant, tunc ille videtur culpabilis. Sed cõtra videtur tex.in l.verum, & in l. qui iniuriæ ff.de fur. vbi dicitur, ꝙ qui iniurioſè, vel libidinis cauſa inimici vel meretricis fregerit hoſtia, ſi fures non ab eo inducti poſtea res aſportent,non tenetur furti. Reſpond. quod verum eſt ꝙ non tenetur furti, ſed cõuẽtus de iniuria tenetur emendare damna per illos fures illata,quia qui occaſionem damni, &c.

[f] L. item Mela] in prin.d.l. dicitur de tonſore, qui ſi radebat in publico,vbi conſuetum erat lædere ad pilã, qđ tenetur.l.Aquil. quando pila a ludentibus percuſſa dedit per cultellum& incidit gulam &c. in illo. §. Item & in eo,qui canem incitauit, vt morderet, licèt non teneret eum,cõtra quem incitauerat,tenetur.l.Aqui.ſi momordit &c. Vide Io.And. in regula,imputari,in glo.in 6. Et Pa.in c.ſi.de iniu. & dã.dat.ait.No.ꝙ ex ſola culpa, & negligentia tenetur

netur quis ad ſatisfactionem damni etiam de iure canonico, quantumcuuque non habuerit damnificandi voluntatem. Et cum hæc litera loquatur indiſtinctè de culpa, ſeu negligentia, debet intelligi de qualibet culpa, quia indefinita æquipollet vniuerſali, vt notat in cap, vt circa, de electio. Infertur ergo, quòd in actione legis Aquiliæ venit leuisſima culpa de iure canonico, ſiue de iure ciuili, vt in l. Aquiliam. ff. ad legem Aquiliam, & quę ſit leuisſima culpa, vide infra, culpa 3. §. 1.

a §.ſexum] Cauſa finali ibi fuit honeſtas, & pudicitia vt ibi.

b L. Titio centum] Habetur enim ibi, quòd ſi modus reſpiciat vtilitatem legatarij, præſumitur impulſiuus: ſi tertij, finalis. Vnde ſi legentur Titio centum, vt inde emat fundum, non tenetur cauere: ſecus ſi legetur tertio.

c Niſi caueat] ſcilicet de adimplenda conditione.

d Pius actus] Nam vbicunque relinquitur pro cauſa pia, ſcilicet vt nubas. d. l. ſi ego, vel vt redimas captiuos, dicta l. ſi qs pro redemptione, hic allegatis, præſumitur cauſa finalis. Ratio, quia datur ob cauſam fauorabilem; tunc videtur velle, ꝙ fiat in ſalutem animæ. Quod fortè aliàs non dediſſet &c. Et vide, quod not. Bald. in l. ſicut, in fi. C. de act. & oblig. Et in l. 1. 3. colum. ff. de falſa cauſa adiec. leg.

e De neceſſitate eam] Pone exemplum, Lex ſtatuit, ne mulier ſit aduocata propter honeſtatem; certè iſta cenſetur cauſa finalis.

manumittitur, 12. q. 2. & ibi vide doct. in d. §. legatarijs, cum limitationib. ſuis.

5 Cauſa alia impulſiua, q̃ occaſionem remotã præſtat, ſicut Calfurnia, q̃ importunè poſtulãdo cauſam dedit, vt mulier nõ poſſit, poſtulare, vt in l. 1. §. ſexũ, a ff. de poſtu. & iſta ceſſante non ceſſat effectus. Alia finalis; & iſta regulat diſpoſitionẽ, c. cum ceſſante cauſa, de appe. l. gñaliter, C. de epi. & cle. & ibi Bald. multa dicit de hac materia. c. gñaliter. 6. q. 1. Hæc cognoſcitur ex. 5 Primò qñ illud quod exprimitur in viam cauſæ, reſpicit vtilitatẽ tam alterius, quã etiam partiũ, l. Titio centũ, b in prin. ff. de condi. & dem. puta dono tibi centum, vt inde facias fieri capellã in tali eccleſia, quę illa indiget, & hmõi. Si verò reſpiceret ſolũ vtilitatẽ illius, qui debet implere, & non ſit pia, ſic p̃ſumitur cauſa impulſiua. d. l. Titio, in princ. ver. ſed ſi filio. Vnde, ſi lego tibi. 10. vt caligas emas, nihilominus tenet legatum, licèt nõ emas. ſimiliter ſi vt fundũ. ſed ſi vt emas fundũ alterius induſtrioſo, non valet niſi caueat, vt ibi. Secundo cognoſcit, qñ exprimit pius actus d in viã cauſæ. l. ſi qs p redẽptione, C. de dona. & l. ſi ego, in prin. ff. de iur. do. & vult Bar. in l. 2. ff. de do. vtputa dono tibi centũ, vt facias hoſpitale. nam hoſpitale ꝙ fiat, erit cauſa finalis. Tertio cognoſcit, qñ in gerẽdo actũ exprimitur ab hoĩe cã, vbicunq; lex requirit de neceſſitate eam e ad validitatẽ actus, qa tunc intelligitur finalis, vt actus ſuſtineatur. l. ſed ſi mors. §. fi. cum l. ſeq. ff. de do. inter vir. & vx. vbi dr̃, ꝙ donatio facta vxori ad reſtaurationem ædiũ igne combuſtarũ valet vſq; ad earum reparationẽ, & non in plus. Quarto vbicunq; non p̃t eſſe alia ratio, illa cẽſetur cã finalis, c. quanuis, vbi glo. C. de fideicom. Vnde, q̃ legat iter ad fontem, vr̃ legare & hauſtum. ff. de ſer. ru. præ. l. itẽ ſi. Quinto vbicunque lex exprimit cauſam, cenſetur finalis; gl. eſt not. in l. cum tale. §. legato cauſam falſam, f de condi. & dem. quã ad hoc ponderat Angel. in l. ſciendum, ff. de ædil. edic. & Bar. in d. §. fina. cuius ſunt iſta dicta.

6 Eſt & alia cã, q̃ ẽ cauſatiua alicuius effectus, ſed nõ ſufficienter & efficaciter; & talis non tenet ad reſtitutionẽ dãni dati proximo, licèt peccauerit. g Eſt & alia, q̃ eſt cauſatiua, & inductiua alicuius effectus ſufficienter & efficaciter ita, ꝙ ſine ea nõ ſequeret, & talis tenet ad reſtitutionẽ vltra peccatum cõmiſſum. Et de iſta loquitur c. fin. de iniu. Quod no. quia facit ad multa.

CAVTIO Simpliciter dicta h regulariter intelligitur nuda promiſſio, vt l. ſancimus. C. de verb. ſig.

f Legato cauſam falſam] Vt quia ſcilicet negotia mea curaſti, tibi lego. Et ſubdit gl. ſequẽs ꝙ cauſa illa ceſſante non ceſſat effectus, quia nõ cohæret legato ratio legandi. Secus tamen in ratione legis Nam ea cohæret intãtum, vt ea ceſſante ceſſet lex. l. adigere. §. quãuis ff. de iure patro. cum ſimi. Et de his vide plenius Alexan. in apoſt. in d. §. fin. & in l. 2. ff de donat.

g Licèt peccauerit] Exemplũ eſt, aliquis iam deliberauit furari, & ego conſului, & tamen fecit ſine opé. ego non teneor, vt infra conſilium. §. 1. ſecus, ſi conſilium fuit efficax ad mouendum ipſum ad furandum.

h Dicta] A lege ſcilicet ciuili, vel ab homine, ſcilicet teſtatore. It firmant Bartol. Bal Ang. Fulgo. & Pau. in d. l. ſancimus. Bald. Angel. & Imo. in l. diuort. §. interdum, ff. ſol. mat. Et iſta eſt communis ſententia vt dicit Iaſon in d. l. ſancimus, q. allegat multas concord. Fallit, ſi lex ciuilis diceret caueri cauſa cognita, quia tunc intelligitur cum fideiuſſore. l. pen. cum glo.

gl. magna. ff. de peti. hæreti. & ita loquitur text. in l. in omnibus, ff. de iudi. vel intelligitur ille text in perſona ſuſpecta &c. Nota tamen, ꝙ licèt ille, qui tenetur cauere, non tenetur dare fideiuſſionem, vel pignora, tenetur tamen per ſolennem ſtipulationem ſe obligare, & omnia ſua bona gloſſ. in d. l. ſancimus, & Bartolus in l. ſi pius. 13. columñ. ff. de ope. no. nun. & in d. l prætoriæ. tertia, & etiam alij. non tenetur tñ talis promittere pœnam ſm communiorem, ſententiam Bal. in d. l. ſancimus, Bart. & aliorum in l. fin. ff de præto. ſtip. licèt gl. magiſtrat in l. 2. §. ſi dubitetur, ff. de iudi. & aliqui alij ſequentes tenuerint, quòd requiritur pœna.

a De conſe. diſt. 4.] Quæ vult, ꝙ ſimplex, cautio ĩtelligitur i. idonea. ſintelligitur enim de prætoria cautiõe aliàs malè loqueretur per prædicta.

b De pignoraticia, vel &c.] Ad de glo. in c. quanquam in ver. idoneè, de vſu. in 6. cũ multis conc. per Iaſo. in d. l. ſancimus. Et idẽ, ſi diceretur, Plena cautio glo. in l. ſi mandato Titij. §. ſi. ff. man. Item ſi debet competenter caueri. l. ſi debitori, vbi gl. & Bal. ff. de iudi. Idem, ſi ſufficienter, vt hic, & ſecundũ Bal. Ful. & Pau. in d l. ſancimus. facit tex. in c. 1. cum glo. de ſeque. poſ. & fruc. Idem, ſi rectè. l. 1. §. iubet, vbi Bar. ff. de col. bo.

c Cautio mediocris] Idem eſt, quando requiritur cautio ſolennis, quia intelligitur per ſtipulationem ſolennem ſm Bald. in l. executorem, C. de execut. rei iudi. Similiter ſi lex, vel ſtatutum requireret congruam cautionem referendo ad arbitrium iudicis, quia ſufficit nuda cautio in eo, qui eſt honeſtæ vitæ & probatæ fidei, Ita Bal. in l. abſtinendum, C quorũ appel. non recip. Et vide ad hoc Bar. in l. in quicunque. 2. in fi. C. de ſun. patri. li. 11. Adde etiam, ꝙ quando quis tenetur dare cautionem cum fideiuſſore, & non poſſet propter paupertatem, vel quia eſt peregrinus; ſtatur iuratoriæ cautioni, Bal. in aut cui reliſtum, & ibi Pau. C. de indi. vidui. tol. per illum text. & eſt tex. in l. omnes, ver. in hac autem vrbe, de epi. & cle. & ibi Bal. ex his no. ꝙ ſi debet dari cautio ad conſilium ſapientis, ꝙ ſapiens non poſſit declarare, ꝙ ſint danda pignora, vel fideiuſſores, niſi in promiſſione ſit adiectum, idoneè, & alia verba, vt hic. Vide Iaſ. in d. l. ſancimus, &c.

d Statuto caueatur] ita r̃fert ibi in 2. col. ſe cõſuluiſſe Piſtorij, vbi eſt tale ſtatutum, Quid autẽ, ſi in ſtatuto requiratur cautio, an intelligatur, cũ fideiuſſore. Vide Barto. & alios in l. ſtatuta, ĩ prin. de verb. oblig. & Bal. in ſpecie in authen. vt generaliter, C. de epiſcop. & cle.

e Primi principij] Not ꝙ cæcitas mentis eſt, priuatio eius, quod eſt principium ĩtellectualis viſionis. Hoc autem principiũ eſt triplex. Vnũ eſt lumen rationis naturalis, de quo pſal. 4. Multi dicunt, quis oſtendit nobis bona, quæ. ſ. debemus facere, cui quæſtioni reſpondet, ſignatũ eſt ſuper nos. i. in parte ſuperiori in anima impreſſum, lumen vultus tui domine. i. naturalis rationis. i. luminoſus vultus tuus. Dicitur autem ratio vultus Dei, quia ſicut per vultum vnus homo eſt ſimilis alteri, & cognoſcimus hominem, ita per rationem ſumus ſimiles Deo, vt cognoſcamus, quid agere debeamus, & cum hic ſit naturæ nunquam poteſt tolli ab anima, ſed impeditur ab actu eius aliquãdo propter defectum in inferioribus viribus. i. in imaginatione, & phantaſia, vt patet, in amentibus, & etiam aliquando per opus incantationis, vt de præſtigijs magorum, qui faciunt apparere vnum pro alio. Secundũ eſt lumen habituale ſuper additum lumini naturalis rationis. ſ. lumen gratiæ, de quo poteſt intelligi illud p̃s. 35. In lumine tuo, ſ. gratiæ, Videbimus lumen, ſ. glorię. Et hoc interdum priuatur anima, quia eſt pęna peccati. Sed commune omni peccato mortali. ſapient. 2. Malitia. n. eorum excæcauit eos. Tertium eſt aliquod primum intelligibile, vt ſummum bonum, & ſummum verum, per quod ſecundũ Aug. intelligit alia, cui

Fallit in cautione expreſſa a lege prætoria, vt ff. de p̃to. ſti. l. prætorię, la 2. Et ſic intellige gl. in c. prima igitur, de conſe. diſt. 4. a Item ſm gl. in l. pe. in fi. ff. de pet. hęre. quãdo eſt perſona ſuſpecta, vt l. ſi fideiuſſor. §. fi. ff. qui ſa. co. quia tunc debet cauere cum fideiuſſoria. Sed cum additur idonea, vel ſufficiens, intelligitur de pignoraticia, b vel fideiuſſoria, vt ff. de fideicõmiſ. li. l. ergo quãdiu. §. addici ita. Vide gl. in c. ad noſtrã, el primo de iureiurando, & in c. vlt. de pig. & in c. ex publico, de cõuer. cõ. Si verò dicit cautio mediocris, c tunc venit obligatio omniũ bonorũ, tex. eſt ſingularis in l. filio. in fin. ff. vt le. nomine caue. Si verò dicitur cautio competens, intelligitur arbitrio iudicis ſm aliquos, vel ſm alios fideiuſſoria, vel pignoraticia, vt in gl. l. ſi debitori, ff. de iudi. Notat tamen Bald. in l. vniuerſa, C. de preci. impera. of. ꝙ quãdo ſtatuto cauetur, d ꝙ caueatur idoneè, quando cõpromiſſum petitur, intelligitur arbitrio iudicis, & in l. omnes, C. de epi. & cle. dicit, Tenetur quis dare fideiuſſores, & non poteſt, tũc tenetur obligare omnia bona ſua meliori modo, quo poteſt. Si verò dicatur, ſatiſdet; vel ſatisfaciat, fideiuſſoria intelligitur vt ĩ d. l. 1. qui ſatiſd. co. & ſecundùm gl. in d. l. pe.

CECITAS mentis ſecũdũ Th. 2. 2. q. 15. ar. 1. prouenit dupliciter. Primò ex hoc, ꝙ auertit ſe ſpõtaneè a conſideratione primi principij e intelligibilis ſm illud p̃s, Noluit intelligere, vt bñ ageret. Alio mõ per occupationẽ mẽtis circa alia, quæ magis diligit, dictũ principium, ſm illud p̃s, Supercecidit ignis, ſ. cõcupiſcentiæ, & non viderunt ſolem. Et ſic patet, ꝙ eſt peccatum. Et a Gre. 21. mora. ponitur filia luxurię.

cui mens hominis poteſt intendere, & non intendere. Quod aũt non intẽdat, procedit ex hoc, ꝙ ſpontaneè habet volũtatẽ ſe auertentẽ a conſideratione illius principij, q̃nque occupat ſe circa ea, q̃ magis diligit, & vtroq; mõ cęcitas iſta eſt ſpãle peccatũ. 2. Pe. 2. Cui iſta, ſ. ſpũalia p̃ſto nõ ſunt, cæcus eſt. hæc Tho. vbi ſupra.

1 Sed vtrũ ſit mortale? Rñ. ꝙ ſic, quãdo ſic nõ vult intelligere neceſſaria ad ſalutẽ. 38. diſt. c. qui ea. ſimiliter q̃n ita occupatur in tẽporalibus, ꝙ omittit neceſſariã vacationem, quã deo tenetur exhibere, vt in diebus feſtiuis, ĩ quib. ẜm Ri. in 3. diſt. 37. ar. 3. q. 4. in aliqua hora tenetur Deo vacare mente, vel hmõi. ſec⁹, ſi omittit, quæ non ſunt neceſſaria ad ſalutem, quia tunc peccatum veniale. [a]

CEDERE [b] bonis dẽt qui ſoluere non valet creditoribus ſuis. & valebit ei ad tria. Primũ, nè incarceretur. l. 1. C. q̃ bo. ce. poſ. de quo. vide ſupra Carcer. §. 2. Secundũ, nè excõicetur, & ſi erat excõicatus, dẽt abſolui idonea cautione de ſoluendo debito, ſi ad pinguiorem fortunã venerit, de ſolu. c. Odoard⁹. Tertiũ ꝙ non cõdemnetur niſi inquãtũ facere p̃t [c] habita rõne, nè egeat, nec. n. fraudandus ẽ alimẽtis quotidianis. ff. de re. iu. l. ſunt q̃ in id, ꝙ facere p̃nt, & ff. qui bo. ce. poſ. l. is, q̃ [d] & l. qui

a Veniale] vide Ni. de Ly. ſuper Io. 9. capitu.

b Vide conſtitutiones Cle. 7. põt max. 3̃ moratorias, & dilationes quinquennales, ac eiuſdem, & Pij. 5. ẽt pont. max. cõtra impetrantes c. Odoard⁹, & ſimilia ĩ extrauag. P. V.

c Niſi inquantũ facere põt] Hoc mõ ĩtelligeiſtud tertiũ bonũ, & hoc ꝓcedit in nõ priuilegiato. i. in ſeculari. vel ĩtelligitur, ꝙ is, qui cedit bonis, tenetur oĩa dimittere, ſed p̃t retinere ea, q̃ sũt victui neceſſaria. In cõtrariũ tñ ẽ gl. in l. pe. ff. đ ceſ. bo. q̃ dicit, ꝙ nõ dẽt ei relinqui ẽt vnus denari⁹. Bar. tñ. l. diuus, p̃ illũ text. ff. de bo. dã. dicit, ꝙ ei dẽt relinqui veſtis cũ zona &c. Melius ergo ĩtelligitur ꝙ de poſt acq̃ſitis, deducatur nè egeat, vt l. q̃ bonis, ff. de ceſ. bo. Et ꝙ in cõſciẽtia q̃s teneatur inquãtũ facere põt, ſi venerit ad pinguiorẽ fortunã no. Io. An. poſt gl. & doc. in c. cũ tu, de vſu. imo fortius volebat, ꝙ debitor nõ teneatur, niſi inquãtũ facere põt, verũ eſt de iu. ciu. ſecus in cõſciẽtia. Primo q̃a cum lex ciuilis ñ nutriẽs peccatũ aliàs ſtatuit fundãdo ſe ſup veritate, non ſup p̃ſumptione, vr̃ ꝙ diſpoſitio illa legis poſitiuæ ſit ſeruãda in foro cõſciẽtiæ ẜm ea, q̃ tradit Bal. in l. cũ q̃s. 10 col. C. de iu. & fac. igno. & Archi. in regula, poſſeſſor, in 6. ſecundo quia in foro conſcientiæ debet q̃s ꝓuidere in extrema neceſſitate cõſtituto. l. necare, ff. de li. agno. c. paſce, cũ ſi. ergo multo fortius dẽt ei relinquere id, ꝙ eſt debitori neceſſariũ ad ſuſtẽtationẽ, ar. c. 1. de na. ex lib. vend. Et ſic intellige, ꝙ nõ ſolũ de poſt q̃ſitis, ſed ẽt de his bonis, q̃bus cedit, intelligitur deducto nè egeat. vide de his, q̃ ſcripſi. infra Solutio. §. 12.

d L. is qui.] Dicitur in his legib. ꝙ q̃ bonis ceſſit, poteſt iterũ conueniri, ſi bona acq̃ſierit, ſi quantitas acq̃ſitionis hoc expetit, q̃a videretur cõſeruaſſe aliq̃d.

bonis, & l. ſi debitoris. Nec ob. c. ꝓuenit, de fideiuſ. q̃a ibi nõ ceſſerat [e] bonis: limita tñ tertiũ, q̃n nõ cõuenit rõne delicti, qui ſi cõueniretur rõne delicti, nõ haberetur reſpect⁹, nè egeret ẽt in clerico, vt no. Pa. in c. olim nobis, de reſt. ſpo. Qũo verò fit, vide ĩ. ſolut. §. 23.

CELARE [f] pèccatũ alicuius p̃p pecuniã, vel grãm, aut ꝯanguinitatẽ, ſimonia eſt, vt in c. nemo, de ſim. vbi gl. & Inn. dicit ꝙ rõ eſt, q̃a q̃libet teneẽ alteri⁹ pc̃tm̃ ad pœnitẽtiã ĩdicare 24. q. 3. tã ſacerdotes. Secus aũt ĩ indicatione furis, vel ſerui fugitiui, vt capiaẽ, q̃a licitè merces accipiẽ. [g] ff. đ of. præf. l. vrbis, & ff. de cõdi. ob. tur. cau. l. 4. §. vlti. in prin. nec ꝓpriè dicit Inn. ꝙ ẽ ſimo. vbi ex gratia q̃s nõ indicat, ſed debet puniri ſicut ſimoniac⁹. [h] tu dic ẜm gl. ĩ l. 4. §. ſi tibi [i] ff. de cõd. ob tur. cau. ꝙ ille, q̃ non teneẽ p̃ officiũ, vel actionẽ, vel iudicẽ reuelare furem licitè accipit aliq̃d, vt indicet, ſed accipere, vt nõ indicet turpiter accipit q̃a ꝯ publicã vtilitatẽ, quę eſt maleficia puniri, vt ff. de fideiuſſo. l. ſi a reo. §. fi. Et ſic patet, ꝙ ratione naturali non tenetur quis indicare, q̃a tunc non liceret accipere pro indicando, vt ff. de condi. ob tur. cau. l. 1. in fi. & l. 2. primo Rñ. Quod tñ licet vt in d. §. ſi tibi. quod limito verũ de indicatione, quę fit p̃lato, vt puniat; ſecus de illa, quæ fit alicui, vt prouideat, quia teneretur. [a]

e Non ceſſerat] vbi de reditibus eccleſiæ ſatisfit creditoribus, tu potes dicere, ꝙ ibi erant periuri & conſequenter ex delicto tenebantur.

f Celare peccatum] Et intellige hoc tã in publicè peccãte, q̃ in ſecretè peccãte, qui nollet ſe corrigere, vt in capit. ſi peccauerit. 2. q. 1. ſecus, ſi eſſet paratus ſe corrigere, vt in c. nouit, de iudi. ſecundũm Pa. in d. c. nemo.

g Merces accipitur] Ratio eſt, q̃a tenetur q̃s indicare parti. ideò licitè accipit ab ea, vt d. § vl. nec ipſe iudex cõpellere põt ad petitionẽ partis, nec ob. ſi dicatur, ꝙ hoc caſu tenetur & gratis. vnde q̃n quis accipit p̃miũ đ eo, q̃d tenet gra is facer, turpiter accipit. ff. đ cõdi. ob tur. cau. l. pe. quia rñdeo, ꝙ tunc non indicat furem, ſed cõtra furem iam indicatum, & accuſatum teſtificatur Iudex tamen poteſt cõpellere, dum facit inquiſitionem generalem, & purgat prouinciam malis hominibus. l. congruit, ff. de offic. præ. Ita intelligatur. l. ciuile eſt, C. de furtis, & gloſ. in d. §. ſi tibi, hic alleg. & ibi Bar. hoc no. Et hoc vltimum dicit ſub dubio forte. vide quæ notabo infra. furtum. §. 27. Et ſic intellige id, quod ſequitur hic in verſi tu dic.

h Sicut ſimoniacus] Sed iſtud eſt contra. d. c. nemo, in fi. vbi dicitur ſimoniacum eſt vtrunque.

i § ſi tibi] Dicit ibi Ang. ꝙ non indicare ſimpliciter non eſt peccatum. & refert ibi reſpondiſſe. b. Franc. dum eſſet Peruſij, cũ inſequẽtes homicidam eum interrogaſſent, an illac tranſiſſet, ponens manum in manicam, dixit hac non tranſiuit.

Quia

a Quia teneretur] Et ſic hoc caſu nil poſſet accipere, & turpiter acciperet. & conſequenter teneretur ad reſtitutionem, vt patet per prædicta. vide ſupra accuſare. §. 6 & quę ibi notaui & infra denuntiatio. §. pe. & fi. & inquiſitio. §. 11. & excommunicatio. 3. §. vlt. & furtum. §. 27.

CENSVRA [b] eccleſiaſtica quid cõprehendat? Rꝫ. ꝙ interdictũ, ſuſpenſionem, excõicationem, de verb. ſigni. c. quærenti. [c]

CENSVS eſt quædã penſio, quæ de prouentib⁹ ſoluitur. 1. q. 3. quæſitũ. vel poteſt dici cẽſus, quicquid annuatim ſoluitur in quantitate, vel ſumma. ff. de cenſi. l. ætatem. [d]

1 Cẽſus nouos ĩponere eccleſijs, aut veteres augere prohibeẽ oĩbus ep̃is, [e] & p̃latis [f] in c. ꝓhibemus, de cenſi. ẽt ſi eripuerũt eas de manu laici, vt ĩ c. eccleſijs, eo. ti. Dicit tñ Pa. in d. c. prohibemus, ꝙ hoc verum eſt ad vtilitatem eorum propriã, vt in Cle. 2. de re. eccle. non alie. Secus eſſet ad vtilitatem alterius eccleſię rationabili cauſa ſubſiſtẽte, & a prælato iuriſdictionẽ, habẽte ep̃alem, & in eccleſia pleno iure ſibi ſubiecta, quia tunc poteſt, vt no. Innoc. in d. c. prohibemus. & facit. c. præterea, eo. tit.

2 Quis põt imponere cẽſum? Rñ. ꝙ quicunq; habet ius [g] in re tali, vt inſti. de vſuf. §. ſine teſtamento.

3 Quod argumentũ præſtat cẽſus ſolutio? Rñ. ꝙ aliq̃n ſubiectionẽ, de cenſi. c. oĩs aĩa. [h] aliq̃n præſtitam libertatem, [i] vel perceptã protectionem, vt in c. percepimus, de priuile.

CERTVM dr̃ id, de quo proprio noĩe, vel indubitata circũlocutione conſtat, vt in glo. de priui. c. cũ & plãtare, Inſti. de exhære. lib. §. noĩatim. vbi dr̃, ꝙ qui vnũ filiũ ſolũ hẽt, noĩatim exhæredat, ſiue dicat, Titiũ filium meũ exhęredo, ſiue filium meum exhæredo.

CESSATIO a diuinis officijs alia gñalis & hęc æquiparatur interdicto, ita ꝙ poſita gñali ceſſatiõe ab eo, q̃ põt vel de iure, vel đ cõſuetudine ĩ loco aliquo,

b Ad eam procedere quãdo liceat cõc. Tri. ſeſſ. 25. c. 3. de refor. Pet. Ven.

c C. quærenti] Non tñ cõprehẽdit ĩ ſe degradationẽ, vel depoſitionẽ, ẜm ꝙ glo. ibi ſentit. Ratio eſt, q̃a ille pœnæ ſunt multũ odioſæ. Sed iſtæ tres sũt fauorabiles, & in aĩarũ ſalutẽ &c. ſi q̃s ergo iudex habeat in mãdatis, ꝙ cõpeſcat per cenſurã eccleſiaſticã, ꝑoterit vnã de iſtis tribus fulminare, ẜm ꝙ expediens viderit. Et licèt a principio debeat vnam eligere, poterit nihilominus ꝓcedere ad alias, ſi reus hoc meruerit proteruitate contumaciæ. ca. quoniã, in fin. vt lit. non conteſta. Vbi etiam debet eligere eam, quę magis timetur. Et ſic not. quod illę tres pęnæ in multis procedũt a pari. facit capi. is cui, de ſen. ex. & not. Abb. in d. c. quærenti.

d L. ætatem] Illa l. iudicio meo nihil facit, habetur enim ibi tantũ, ꝙ ſunt aliquæ perſonæ, q̃ tributo grauari nõ dñr, vt minores. 14. & maiores. 65. &c. Et onus perſonale extinguitur cum perſona, &c. Adde Hoſt. e. tit. §. 1.

e Epiſcopis] epiſcopi poſſunt tamen accipere cathedraticum, vt in d. c. eccleſijs, & etiam regularibus, ſecundũ Pa. in d. c. prohibemus, per illum tex

f Prælatis] Adde etiam, ꝙ auctis facultatibus eccleſię cenſuatæ non augetur cenſus ratio eſt, quia ſoluitur penſio de re noſtra, & hoc intelligitur etiam, q̃n quis tranſfert ſolùm dñiũ vtile, ſi aliud nõ hẽt. Qũo aũt fiat cõtractus cẽſualis, vide ĩfra emphiteoſis. §. 1.

g habet ius] Debet nanque qui vult vſumfructum conſtituere inter viuos, pactionibus vel ſtipulationibus illum efficere. ſimiliter & de ſeruitutibus, vt Inſti. de ſerui. ruſti. prædi. §. fi.

h C. omnis anima] Quia nemo in hoc ſœculo poteſt eſſe acephalus, quin recognoſcat aliquem ſuperiorem ſaltem papam, concor. ca nulla 94. diſt. hinc ſingulariter dicit Inno. in c. bonæ. 2. de poſtu. prælat. quod cõtra ſupremam poteſtatem papæ nemo poteſt præſcribere, q̃a ſicut nec contra Deum ita nec cõtra ſuum vicariũ qui tenet locum Dei in terris. c. 2. de poſtu. præl. & intellige, quod omnis anima eſt ſubiecta, vel ſaltem debet recognoſcere ſuperiorem, eſſe verũ de anima ſubdita peccato, quia Chriſtus habuit animã, non tamen fuit ſubiectus alicui peccato, cum ipſe eſſet princeps terræ, p̃s. 8. omnia ſubiecisti &c. & vide ad hoc gl. in c. magnũ. 11. q. 1. Nec obſtat, ꝙ Chriſt⁹ ſoluit tributum de quo multi laici faciũt magnũ feſtum, q̃a illud non ſoluit ex debito, ſed vt gereret morem conſuetudini p̃riæ, nè alios ſcandalizaret. Ita dicit tex. no. quem ſemper tene menti, in c. iam nunc. 28. q. 1. & gl. in d. c. magnum.

i Præſtitam libertatem] Aliquando cenſus eſt indicium libertatis & exẽplum ponit in d. c. percepim⁹. Quidam Bar. dicit Titium debere ſibi eſſe ſubiectũ. ſed ille dicit, ꝙ inuenitur papæ ſubiectus, ex eo q̃a illi cenſum ſoluit. Secus tamen, ſi aliquis accipitur ſub protectione, quia tunc non eximitur a ſubiectione ſuperioris. Vnde ponderat ibi Abb. ꝙ ſi aliquis magnus dominus accipiat ſubiectum alicuius ſub protectione, & ſuperior moueat litẽ, vel guerrã, ꝙ non tenetur eum defenſare. & ibi de hoc notat glo.

Si quis

ſi quis ibi celebrat, [a] eſt irregularis,& religioſus talē ceſſationem non ſeruās eſt excommunicatus ipſo facto, ſi matrix eccleſia ſeruat. Et ſic intellige Cle. 1. đ ſen.exc.§.in ceſſationibus, & Inn. in c. non eſt nobis, de ſpon. Ceſſatio verò ſpecialis eſt illa, quæ ſolùm in aliquā eccleſia ponitur. Et hæc non comparatur interdicto. vnde celebrans in eadem eccleſia non efficitur irregularis, nec religioſus excōicatus, ſi non ſeruat, q̃uis talis eccleſia eſſet matrix. Et ſic intellige gl. 2. c. ſi canonici, de of.ord. li. 6. & Inno. in c. dilectis filijs, de appel. hæc not. Ge. in d. c. ſi canonici, in prin.

1 Quæ eſt pœna imponētis generalem, vel ſpecialē ceſſationē indebitè? Reſ. ꝙ illi, qui imponunt, tenētur reſtituere omnes fructus, quos interim ab eccleſia ꝑceperunt, In qua ceſſatum eſt, etiā ſi talis eccleſia ſua erat, & ipſi eccleſiæ. [b] Item tenētur de omni damno, [c] qđ alij incurrerūt propter talem ceſſationem. d.c. ſi canonici. & ibi Ge. dicit, ꝙ licèt, d.c. loquaē de capitulo canonicorum, tamē idē erit in alijs, qui ipſam ceſſationem imponunt.

2 Quæ eſt pęna illius, qui dat cauſ.m ceſſationi? Rñ. tenetur ad omne intereſſe quod canonici, aut alij incurrerūt, & ad aliquā aliā ſatisfactionē æſtimandā arbitrio ſuperioris in recōpēſationē ceſſationis factæ in eccleſia. d.c. ſi canonici.

3 Quæ requirunē ad hoc vt ceſſatio debeat ſeruari? Reſ. ẜm Io.An. in c. quāuis, de of.or.lib.6. ꝙ 10. Primò ꝙ hi qui ceſſant, habeant ex cōſuetudine, vel alio iure. Secundò ꝙ conuocētur abſentes ad contractādū [d] de ceſſatione. Tertiò ꝙ tractent diligenter. Quartò, ꝙ de ceſſando deliberent. Quintò ꝙ ſit manifeſta offenſa, vel iniuria. & ẜm Inno. & Hoſt. debet eſſe notoria. ꝙ ſi non eſſet, nulla cōſuetudo prodeſſet, quia eſſet eccleſijs oneroſa, de cōſue. c. 1. & c. cū venerabilis, qa ille, ꝯ quē ceſſatur, non debet conuinci probādis, ſed apertis, & notorijs, maximè in cultu diuino tollēdo. C. de actio. & obl. l. negantes. [e] Sexto ꝙ ſit cauſa ratiōabilis. [f] Septimo ꝙ ante ceſſationē īſtrumēto publico, vel patētib. literis autētico Sigillo munitis cauſam ceſſationis exprimant. Octauo ꝙ illud inſtrumentū, vel literas tradant ei, ꝯ quem ceſſanē. Nono ꝙ requirant illū, vt emēdet cōpetenter iniuriam, propter quā ceſſare volūt, ꝙ ſi non fecerūt, tūc locū habet ceſſatio. Decimo ꝙ poſt ceſſationem vtraq; pars iter dēt arripere ad ſedem apoſtolicam intra mensē ꝑ ſe, vel ꝑ ꝓcuratores ſufficienter inſtructos, & cōtinuatis diebus, [g] quā cito poterūt ſe ſedi apoſtolicæ repſentēt,

a Si quis ibi celebrat] Scias ẜm Pa. in c. irrefragibili. §. cæterum, de of.ord. & ẜm no in c. ſi canonici, e. ti. l. 6. ꝙ iſta ceſſatio a diuinis ſit a canonicis cū forma poſita in d.c. ſi canonici. nec videtur requiri alia ſñia, ſicut in interdicto &c. Aduerte tñ, ꝙ Pa. in d ca. dilectis, de appella. hic allegato, tenet, quod celebrans in ceſſatione generali, non efficitur irregularis ẜm do. An. ibi, q̄ loquiē ſub dubio fortè, & Ab. ſine fortè. Et probat, q̄a regula eſt, vt nunq̃ quis incurrat irregularitatē niſi in caſibus a iure expreſſis. ca. is. q̄ đ ſen.ex.li.6. Sed iure non cauetur niſi de celebrāte ī loco interdicto nec obſtat Cle. 1. de ſent.exc. quia facit æquiparationem tñ in illo caſu, & pœnæ nō debent extendi, c. odia, & c. in pęnis. de reg. iu. in 6. igitur cogitandum eſſet, & poſſet pro nunc ſolui ante factū, & poſt factū &c.

b Et ipſi eccleſiæ] & ſic not. ꝙ vbi clericus culpa ſua priuatur fructibus eccleſiæ, conuerti debent ad vtilitatē illius eccleſiæ, đ cle. non reſi. c. penul. Et de elec. c. vbi §. prouiſionis, lib. 6.

c Omni damno] Tenentur igitur ſatisfacere læſis, ſi habent ꝓpriū, ſecus, ſi non hñt proprium. 12. q. 1. ſtatuimus, ī fi. & c. ſeq. 16. q. 6. §. ſi. nec poterūt ſatisfacere de bonis eccleſiæ, cum illa non ſint eorum propria ſecundum Arc. vt refert Ge in d.c. ſi canonici ī prin. tenenē igitur ad inſtar tutorū q̄ pupillis debēt reſarcire damnū, ſi ceſſauerint in diſtractionem rerum, quæ tempore pereunt. l. tutor, qui repertorium. §. ſi tutor, ff. de admi.tu. Idem, ſi ceſſauerit adminiſtrare. l. quidam, in fi. eo. ti.

d Ad contractādū] Et ſic ſit tractatus, ſicut ī alienatione rerū immobilium, vt ſupra alienatio. dicit tñ Ioan. An. ꝙ credit, ſi non eſſet conſuetudo, videlicet ꝙ vocarentur abſentes, ꝙ non tenentur eos vocare, ſicut nec in electionibus. patet per d. decretalem, q̄ dicit, ꝓut ſūt ꝓ electionis negotio.

e L negātes] nā debitū negantes non debēt armis terreri, vt confiteātur debitum, ſed ciuiliter.

f Quod ſi cauſa rationabilis] puta quia ille vſurpauit ſibi ius eccleſiæ, vel etiam extractus fuit aliquis violenter.

g Et cōtinuatis diebus] Non eſt intelligendum, ꝙ nūquā debeāt qeſcere, imo daē qualibet hebdomada vna dies, ꝓ qete ẜm gl. in c. cupiētes, in ver. cōmodè, de elec. libr. 6. & ita dicit Io. An. ibi ſuper ver. continuatis. & facit, q̄a diciē aliquid cōtinuū, ēt ſi ibi ſit interuallū, de con. di. 5. ſint tibi quotidiana ieiunia. Vide ēt qđ no. Ioā. An. in c. ſi. ſuper ver. continuū, de frig. & maleſi. & ꝓ hoc alleg. arc. ī d.c. ſi canonici, de of or. lib. 6. id ꝙ dř in l. 1. ff. de aqua quot. & æſti. no. ī gl. ī ver.

iui

vt diſcutiaē, quid ſuꝑ hoc ſit agendum, his non ſeruatis non ſeruatur ceſſatio. [a] ſimiliter ſi pars quæ poſuit ceſſationem, eam non ſeruauerit, ab alijs non ſerueē ſimiliter. hoc no. Io mo. & Ber. in c. ſi canonici, de of. or. li. 6. in quo. ca. reꝓbatur conſuetudo illorū, q̄ in aggrauatione ceſſationis imagines crucis, vel aliorū ſanctorū ꝓſternūt, vrticis ſupponūt, vel lapidib. & hmōi & q̄ talia faciunt, grauiter ſunt puniendi, vt ibidem.

CESSIO [b] actionum an valeat? Reſ. Pa. in c. ſi. de ali.iu.mu.cā fac. colligendo dicta doc. diſtinguēdo ſic, cū q̄ritur, an valeat ceſſio actionū, dic aut fuit facta in vltima voluntate, & tenet. vt no. in l nomen, in prin. ff. de le. 3. ſic tñ, ꝙ ſi actio erat in iudiciū deducta ꝑ defunctū, non debet agere legatarius ſed hæres omnē talē vtilitatē, quā cōſequiē hæres dēt legatario reſtituere. & ſi nihil cōſequtur, nihil reſtituet, q̄a vř teſtator legādo actionē legaſſe euentū illius iudicij. Et ob hoc nè fiat colluſio per hęredē, p̄t legatari⁹, ſi vult aſſiſtere hæredi in iudicio vt in aut. nunc ſi hęredi, C. de lit. ſi verò actio nō erat deducta in iudiciū, poterit legatari⁹ poſt ceſſionē agere, vt ibi. Sed cuius ſumptibus? Reſ gl. ī aut. nūc ſi hæres, ꝙ ſi erat litigioſa, cū legabaē, tūc ſumptu hæredis l. cū ſeruis, ff. de le. 1. ſi verò facta ē litigioſa viuo vel mortuo teſtatore, tūc ſumptu legatarij, vt ff. đ le. 1. l. ſi ſeru⁹ legat⁹, in princ. [c] niſi hæres fuerit ī mora, arg. ff. đ le. 1. l. cū res §. ſi. [d] Aut ceſſio ſit inter viuos. & diſtingue, q̄a aut ſit potē iori rōne officij ſeu dignitatis ꝑcipuæ, & ñ valet, & cedens dēt ꝑdere oē ius, ꝙ habebat. & iſte eſt ꝓprius caſus l. 2. C. ne li. po. Et hoc verū ẜm Spe in titu. de ceſſione actionū. § 1. ver. qđ aūt dixi poſt Vin. qñ ſit potētiori malitioſè cā opprimēdi aduerſariū, ſec⁹ ſi fieret bona fidē, ar. l q̄ ſtipēdia, [e] C. de ꝓcura. & placet Pa. [f] Si vero ceſſio ſit potētiori non rōne officij [g] vel dignitatis ſed rōne nobilitatis vel q̄a ditior vel alio reſpectu tūc ſi fuit facta ceſſio rōne iudicij mutādi p̄t excludi ceſſionarius ꝑ exceptionē, vt l. pe. ꝙ ibi no. Bar. ff. de ali. iu. mu. cā fa ñ ꝑdit tñ actionē cedēs, ſed puniē ẜm vnā opi. q̄a nō p̄t ampli⁹ cedere iſtā actionē alteri, nec p̄t in ea cōſtituere ꝓcuratorē ſed teneē ipſe ꝓſequi vt vř innuere. d. l. pe. gl. tñ in d. l. pe. dicit, ꝙ in iſto caſu videē trāſtuliſſe magis rē, q̄ litē, & ſic ceſſionarius habebit rē, ſi euincaē, & cedēs expenſas litis facit in dānū ſuū, vt tenet gl. ī l. ſi. e. ti. ſec⁹, ſi ñ ſit facta rōne iudicij mutandi, q̄ tenet, vt patet ex no. ī gl. in l. 1. C. ne li. po. Aut ceſſio q̄ ſit inter viuos & q̄ non ſit potentiori, eſt

in trium epōrū, in c. cū eccleſia, de cā poſ. & proprie.

a Non ſeruatur ceſſatio] Ratio eſt, quia vbicunque requiritur aliqua forma, ſi non ſeruatur non valet actus. c. quia ꝓꝑ, de elec. Et no. ꝙ ſi inducentes ceſſationem tam generalem, q̄ ſpecialem non ſeruāt formam, incurrunt pœnam d.c. ſi canonici ſ. ꝙ priuāēur fructibus. Vide Ge. ibi ī prin. & de iſta ceſſatione loquitur. ca. irrefragibili. §. cæterum, de of.or.

b Ceſſio] Ceſſio eſt iuris, & actionis translatio, nā per ceſſionē iura, & actiones in eum, cui ceſſit trāſferuntur, q̄a ſicut in venditione, vel quolibet titulo alienationis rei corporalis neceſſaria eſt traditio quantū ad dominij trāſlationem, Ita ad translationē rei incorporalis, ſ. iuris & actionis vtimur ceſſione quæ reputātur pro traditione. Item ceſſio ẜm Iſi. 6. Eth. ꝓriè eſt rei confeſſio, concedimus. n. q̄ propria ſūt, ſed aliena reſtituimus. Cedere ēt propriè dicitur, qui contra veritatē alteri cōſentit. & ſciendum eſt, ꝙ in inſtrumentis ceſſionis dicitur, ꝙ cedēs eum, cui cedit, conſtituit procuratorem in rem ſuā. Ratio enim eſt, quia ſi tu contraxiſti cum Titio mutuum, tibi competit contra eum actio directa & perſonalis, quia cum eo in tua perſona contraxiſti, ſimiliter & vtilis, qua vtiliter, & cum effectu debitum ipſum tanq̃ rem tuam proſequeris. Si autem mihi iura, & actiones cōtra debitorē tuū trāſtuleris, certè transfertur ī me vtilis actio, qua vti poſſum ad ipſum debitū ſuū tanq̃ meū exequēdo, directa verò & perſonalis remanet apud te, cū a te ꝑ ceſſionē non potuit ſeparari, e iā ſi velis, q̄a tibi adhæret. l. 3. ff pro ſoc. Et ſic patet, q̄uo indirecta & pſonali actione tum ꝓcurator tuus, q̄a aliter vti nō poteſt. licet. n. directa non poſſit cedi, p̄ōt t. men eius exercitiū demandari, &c.

c L. ſi ſeruus legatus in pr.] vbi habetur caſus de ſeruo legato q vi uo teſtatore aufugit q̄a tunc ex pēſis legatarij q̄rendus eſt.

d L. cū res §. ſi] vbi ſi fund⁹ legat⁹ perijt poſt moram hæredis, teneē hęres, q̄a legatarius potuiſſet eū vendere.

e L. q̄ ſtipendia] Vbi militi p̄ōt actio cedi, ſi bona fide hoc ſit

f Et placet Pa.] Quia tota hoc ꝓhibentia fundarūt ſe ſuper fraude, & ex cōiectu ris poterit apparere bona fides. pone eñ ꝙ actio mihi cōperēs erat oīno indubitata, vt q̄a aduerſarius de plano cōfitebaē debitū nec erat aliqua cōtētio, & ego erā amic⁹ illius potētioris, & diuitis. nihil eim hoc caſu videtur ꝓhibere ceſſionē illi⁹ actiōis, & hoc bñ no. gl. limitat d. l. 2. C ne li. po. & gl. c. ti. đ ali. iud. mu. cā f.

g Nō rōe officij.

ideo

Jdeo cedens rē militi non perdit cām,ſed proſequitur ex eo, quòd licèt eſſet potentior, tñ nullum habebat officium. Sed ratione officij fieret ceſſio, puta in vnũ ex priorib. ius ſuũ amitteret, vt l.2.C.ne li.potē. Quid autē in dubio? Vide Cy.Bal.& Sali. in l. qui ſtipendia, C. de procurato. Adde Bart. in d. l.pen. Quòd qñ quis ē potēcior ratione officij, perditur actio, non ſolùm ſi ſibi cedatur, ſed ēt ſi in patrocinium aduocetur. vñ putat, ꝙ de iure ſi actor iret ad priores, vt faceret, ꝙ ipſi intercederent pro eo ad capitaneum, vel poteſtatem, ius ſuum perderet, vt l. 1. C. ne li. po. quod eſt not. ſecundùm eum, quia ſæpè occurrit. Et vide Abb. in d. c.ſi. de alie. iudi. qui dicit, ꝙ intelligitur hoc de officialib⁹ magnis habentibus merum & mixtũ imperium, & talis cedēs contra iura punitur, & alia pęna, vt habetur in l. fin. ff. de ali. iu. mu. cauſa fa.

hoc non, videtur verum ſimpliciter, quia minus valet actio, q̃ res, ad quã datur, tũ propter dubiũ euentum litis, cum poſſet perdere cauſam ēt iuſtam ꝑ iudicis defectum, tum quia debitor poſſet interim effici inops. Et ideo dixit tex. no. in l.min⁹, ff. de reg. iur. Quòd minus eſt habere actionem, quàm rem. Et ideo cum q̃s emat quaſi ſpem & euentum iudicij futuri, ridiculum eſt dicere, ꝙ precium de neceſſitate debet eſſe tantum, quantũ eſt in actione. Facit, quod not. Inno. in c. in ciuitate, de vſu. vbi concludit, ꝙ cũ bona cõſcientia poteſt quis emere actionem iam ortam tp̄e contractus, & ꝓ minori p̃cio, quia exponit periculo. Similiter qñque valet tranſactio, licèt tranſigens videatur læſus vltra dimidiã iuſti precij, quia non debet conſiderari, quantum petitur, ſed quantũ veriſimiliter talis lis valet habito reſpectu ad dubitationem cauſæ, & ad dubium euentũ litis, text no. in l. Lucius, ff. ad Treb. Modicitas ergo precij debetur habitu reſpecto ad valorem actionis, & valor dēt conſiderari habitu reſpecto ad dubiũ euentum litis, ſm ꝙ eſt clara, vel dubia. De iſta materia plenè per Bar. & Mod in d. l. per diuerſas, C. mandati, & in l. Modeſti ff. de ſolu. Et plenius per Ab. in d. c. eccleſia, el 1. vbi reaſſumit dicta doctorum. Et per Bar. in auth. de litigio in. §. 1. col. 8.

dubitata (& dr̃ dubitata eo ipſo, ꝙ eſt in litigitiũ deducta, quia dubius euentus litis) & ſic non p̃t regulariter alteri cedi, cedens incidit in viciũ litigioſi, vñ dēt puniri, vt hr̃ in l.ſi. C. de liti. & ꝑ gl. in c. eccleſia, el 1. ne li. potē. fallit in caſibus ibi numeratis. [a] No. hic, ꝙ in caſibus, in quib⁹ p̃t fieri ceſſio, ꝙ proſecutio actionis fiet a cedente, [b] non a ceſſionario ſm Innocē. in quadã gl. in d. c. ſi. alleg. in ar. l. quãquã. §. 2. ff. de aqua plu. arc. Aut actio nõ eſt dubitata, tunc regulariter p̃t cedi titulo donationis, venditionis, vel alio titulo legitimo, [c] vt probat̃. C. de hæ. vel ac. ven. l. noı̃s venditio, & in l. ꝑ diuerſas, C. man. Prætendit̃ tñ ſimulatus c̃ctus ex quinque. Primo ex modicitate p̃cij, & æſtimat̃ iſta actio ſm dubiũ, expenſas, labores, & hmõi ſm Pa. ibidē. Secundo qñ in ceſſione non exprimitur titul⁹, [d] vt qñ dicit, Cedo actionē, &c. nec dicit̃ pro qua cauſa, vt probatur in d. l. ꝑ diuerſas, & tenent communiter docto. Tertio qñ ceſſio fuit pro parte vendita, & pro parte donata, vt d. l. ꝑ diuerſas. Ratio, q̃a iſta ceſſio eſt odioſa; [e] ſec⁹ in alijs quia valet. Et iſto caſu admittitur ceſſionarius vſq; ad quantitatē, quam exburſauit. In alia perditur actio, vt in d. l. per diuerſas. Quarto quando ceſſio purè venditur, tñ precium non ſoluitur niſi pro parte. [f] & de reliqua confitetur recepiſſe. Quinto quando dicit ſe donare ꝓpter benemerita,

a Ibi numeratis] Vt cauſa dotis, donationis propter nuptias, tranſactionis.

b A cedente] Probatur etiam, quia ſicut videmus, ꝙ actio litigioſa poteſt legari in teſtamento, & tamē proſecutio debet fieri per hæredem, Ita hic, non. n. debet alterari iudicium cum præiudicio aduerſarij. Videmus. n. ꝙ procurator, qui ſemel fuit litem conteſtatus, non poteſt ſine cauſa remoueri per dñm reſiſtente aduerſario. de quo vide text. iuncta glo. in c. 2. de procur. li. 6 ergo fortius non poteſt iſte actor aliam prorſus perſonam ſubſtituere in iudicio. agat ergo ipſe, & commoditas in illis caſibus pertinebit ad ceſſionarium.

c Titulo legitimo] Si tamen prætenderetur aliqua cauſa, & eſſet ſimulata, non valeret ceſſio. primo ex modicitate precij. Modicitas precij ſecundũ Innoc. in d. c. ſi. eſt, ſi non eſt tantum in precio, quantum eſt in actione. Vnde vult, ꝙ ceſſionarius poſſit agere vſque ad quantitatem, quam exburſauit. Vnde, ſi in actione ſunt mille, non poteſt agere niſi ad quingenta, ſi tantum 500. exburſauit, Arg. in l. pe. C. man. vbi idem Bar cum hoc. ſ. ꝙ intelligatur deductis expenſis, & labore, quæ ſiunt pro recuperanda re. Idē Bal. in l. 2. C ne li. po. & ſic videntur ſentire, ꝙ non poſſit emi actio pro minori precio, quàm ſit in ea. Sed

d Titulus] Quem habeo, puta c̃ talem ex vendito.

e Eſt odioſa] Cum ſoleat fieri in pręiudicium aduerſæ partis. Et not. hoc pro clauſula, quæ ſolet apponi in contractu. nam conſtituto certo precio, ſolet adijci, ꝙ illud, quod plus valet, donat̃ur. nam ex hoc inſurgit pręſumptio ſimulationis.

f Niſi pro parte] Hoc dixit ſumma, quia Bart. in d. l. pe. C. mandati, poſt gl. ibi dicebat, qñ non erat ſolutũ p̃cium, nec conſtabat, ſed ſolũ apparebat confeſſio; & ita conſuluit de facto, & fuit obtentũ. ſ. ꝙ p̃ſumebat̃ c̃ctus ſimulatus. ſed Bal in l. 2. C. ne li. po dicebat hanc Bar opi procedere, quando actio fuit ꝓ parte donata, & pro parte vendita, quia, ſi nõ conſtat de numeratione partis, p̃ſumitur ſimulatio etiam in alia parte, & ſic intelligit illam l. pen. Si aũt fuit ex toto vendita confeſſio facta receptionis precij non probat ſimulationem, imò numerationem. Et ita tenebant aduocati Florentini. fatetur, tamē, ꝙ ſm op. Bar. fuit pluries iudicatum ſed mag. placet opi. Bar. ſic tene, quia in iſtis odioſis de facili præſumitur ſimulatio. Item quia ille tex d. l. pe. videtur ſimpliciter requirere numerationem.

a Quę non ſunt] Sed nunquid in dubio ſit opus, vt probentur illa ſeruitia adhoc vt valeat ceſſio? dubitationis ratio eſt, quia non valet ceſſio ſine titulo cõtractus, ergo non eſt ſtandum verbis donatorũ ſuper meritis, & ſeruitijs, ar. l. ſi fortè, ff. de caſtren. pecu. Bartolus videtur in hoc dubitaſſe, & conſuluit, vt in donatione dicatur, ꝙ ex mera liberalitate donauit. Tũc enim in dubio valet ceſſio, quia liberalitas habetur pro cauſa contractus capit 1. de donat. Bal. tamen in d. l. 2. indubitanter tenet in priori caſu valere ceſſionem, quia ius requirit ſolam expreſſionem cauſæ contractus, nõ autē eſt opus, vt ꝓbetur cã cauſæ nã dicēdo ꝙ donat ꝑꝑ ſeruitia, ſatis exprimitur cauſa contract⁹, ſcilicet donatio. Seruitia verò ſũt cauſa donatiõis. & hoc tene, Ar. l. 1. C. de fal. cauſa adie. le. vbi patet ꝙ præſuppoſito, quòd ſeruitia nõ emanauerint, tamen videtur q̃s velle donare per illa verba, & facit l. cũ q̃s. §. codic. de le. 3. & facit, quod not. in c. ſi. de ſucce. ab inteſta.

b Carius vendere] Nam emere actionem eſt quoddam genus mercimonij, clerico autem prohibetur negociatio, capi. fornicari. 88. diſtinct. fortius debet eſſe ſibi prohibita negociatio litigiorum, argumen. bonum in capitulo vnico, de ſyn. Et tex. d. c. ſi. in ſi. dum no. vitium cupiditatis. Credo tamen, quòd ceſſante fraude teneret venditio, ſed poſſet cõtra clericum excipi, ac etiam de iuris contrauentione puniri.

quæ non ſunt. [a] Fallit in caſibus contentis in d. l. per diuerſas, vbi non præſumitur ſimulatio, vtputa ſi inter cohæredes eſt facta ceſſio, vel cum eſt facta in ſolutum, vel pro munimine rei ſuæ, vt cum domus tua minat̃ ruinã domui meæ, ego timens emi omne ius tuæ. Item ſi fit inter legatarios, & fideicommiſſarios, vel quando hæres ceſſit actionem legatario. Similiter in ſocietate, ſcilicet qñ ſocij ſibi cedunt actionem.

1 Vtrũ clericus poſſit emere ceſſionem? Reſ. Pa. in d. c. ſi. ꝙ nõ, quia vili⁹ emere, & carius vendere [b] non licet ei, ſed poſſet tamē donari eccleſiæ, vel clerico bonafide, & tenet, [c] nec credo illicitum ſecundùm Pan ibidem.

2 Sed quæritur, quando dicitur res litigioſa? Reſ. litigioſa res eſt, de cuius dominio cauſa mouetur inter petitorem, & poſſeſſorem iudiciaria conuentione, vel precib⁹ principi oblatis, & iudici inſinuatis, ac per eum futuro reo cognitis. Ita dicitur in auth. litigioſa res. C. de liti. ſed Bar. in l. 1. C. de liti. diſtinguit, ꝙ aut agitur actione reali, & tunc ſi contenditur de dominio, vel quaſi, puta q̃a dicitur rem ſuam eſſe, vel de eius dominio, vel quaſi ſic res efficitur litigioſa ꝑ ſimplicem conuentionem, vt in d. auth. litigioſa. Si verò non contenditur de dominio, ſed d̃ alio iure principaliter, puta hypothecaria, & huiuſmodi, ſic non efficitur litigioſa. [d] Aut agitur actione perſonali, & ſic nunquam efficitur litigioſa. Aut agitur actione mixta, & ſic ſi eſt vniuerſalis, [e] efficitur litigioſa per ſolã controuerſiam. Si verò eſt particularis, ſic efficitur litigioſa per litis cõteſtationem. concordat Innocent. in c. cum M. Ferrarienſis, de conſti. ex hoc patet, ꝙ quando res non eſt litigioſa, poteſt alienari abſque vicio litigioſi, aliàs non ſine pœna litigioſi.

3 Quæ eſt pœna litigioſi? Reſ. vt no. in l. ſi. C. de liti. ꝙ qui ſcienter ex aliquo contractu rem litigioſam acceperit, reſtituere tenetur rem, & precio eius priuabitur, & fiſco applicabitur. Si verò ignorans rem litigioſam emerit, vel ex alio contractu acceperit, tunc contractus nõ tenet, ſed condemnatur vendens reſtituere preciũ, & vltra tertiã partē. Et ſi per donationē ſit facta alienatio, ęſtimabitur, & idem fiet de precio, quo eſt æſtimata, vt dictum eſt de cõtractu emptionis, vel alio contractu, exceptis caſib⁹ donationis ante nuptias, vel trãſactionũ, aut diuiſionis rerũ hr̃ditariarũ factæ, vel ꝑ legati, vel ꝑ fideicõmiſſi cãm, de qb. ĩ d. l. ſi. & ĩ d. gl. d. c. eccleſia el 1. & 2. q. 1. q̃a res ĩ litigio, in quib. põt fieri alie-

c Et tenet] Nam non reperitur ꝓhibitum, quin iura ſua poſſit quis donare eccleſiæ, vel clerico, nec reperitur cautũ, quòd hoc caſu in clerico, vel eccleſia præſumatur fraus idem tenet Spe. titu. de ceſ. acti. §. 1. verſi. 4. præſumitur. nec ob. tex. d. c. fin. quia ibi fiebat in fraudem cauſa mutandi iudicium, & ſic clericus traheret reũ ad ſuum forum, patet in text. ibi a præſumptione huiuſmodi. ex coniecturis tamen poterit præſumi, an ceſſio fiat eccleſiæ, vel clerico in fraudem, cauſa ſ. mutandi iudicij, valet tamē iſta ceſſio facta ĩ vlt. voluntate, ex quo ĩ canõ p̃ſumitur fra⁹, cũ in ea nemo pręſumatur immemor propriæ ſalutis, 1. 2. q. 1. ſancimus.

d Nõ efficitur litigioſa] Bart. tñ dicit ꝙ bñ efficitur litigioſa per litis conteſtationem, & idē dicit in caſu ſeq.

e Si eſt vniuerſalis puta d̃ hr̃dita

ta

natio ſine vitio [a] litigioſi.

4 Vtrū res litigioſa poſſit alienari ab alijs, inter quos nulla lis ē de ea? Reſ. Ang. in aut. de litigio. ꝙ ſic.

COEMETERIVM Grecè dr̄ a cimis, ꝙ ē dulcis ſtatio animarū, vel potius corporum, q̄a ibi cinis mortuorū detinet̄ [b] vel a tis ꝙ eſt ante, q̄a añ eccleſias fieri ſolet. hęc Ge. ī c. vnico de conſ. ec. vel alta. li. 6. de immunitate cœmeterij Vide j. Immunitas. & de eius conſec. & pollutione vide j. cōſecratio. 4. per totum.

CIRCVNSTANTIA [c] dr̄ quod circunſtat actū quaſi extrinſecus extra act⁹ ſubſtantiā conſideratū. hoc aūt vno mō eſt ex parte cauſæ, & ſic vel finalis, & ſic cōſideram⁹ cur fecerit, ſine reſpectu agētis principalis & ſic q̄s fecerit. Aliqñ reſpectu īſtrumēti, & ſic quo inſtrumēto, vel q̄b. auxilijs fecerit. Aliqñ circūſtat̄ ex parte mēſuræ, & ſic cōſideram⁹, vbi, vel in quo loco, aut qñ fecerit, aliqñ & tertio ex parte ipſius act⁹ conſideram⁹ modū agēdi, puta fortiter, vel lētè, ſi ſæpè, vel ſemel ſolū, ſiue cōſideram⁹ obiectū, ſiue materiā actus puta vtrū patrē ꝑcuſſit, vel extraneū: ſiue effectū quem agēdo inducit, puta vtrū ꝑcutiēdo vel vulnerauerit, vel occiderit. q̄ oīa ꝯtinent̄ in his verſibus. Quis, quid, vbi, quib. auxilijs, cur q̄uo, qñ, & quoties. Ita tñ, ꝙ in q̄d includat̄ nō ſolū effect⁹ ſed ēt obiectum, vt intelligat, & quod & circa quod.

1 Vtrum circūſtantia mutet ſpeciem peccati? Reſ. ꝙ circūſtātia tripliciter ſe habet ad actū peccati. Aliqñ .n. circunſtantia adueniens actui indifferēter ſe habet quantū ad rōnē, & tūc non dat ſpeciē peccato, neque aggrauat. Nihil. n. ad rōnē pertinet, vt ille, q̄ percutit̄, tali vel tali veſte induat̄. Aliqñ verò drīā aliq̄ habet ꝑ cōparationē ad rationē, importans aliquid repugnans rōni primo & ꝑ ſe, & tunc dat ſpeciē peccato, ſicut accipere alienū. [d] Si aūt primo & ꝑ ſe non importat aliquid repugnās rōni, ſed per cōparationē ad id, quod primo & per ſe rōni repugnat, aliquā repugnantiā hēt ad rōnē. ſicut accipere aliquid in magna quātitate, nihil repugnās rationi dicit, ſed accipere alienū in quantitate dicit maiorē repugnantiā ad rōnem. Vnde illa circunſtantia aggrauat. Vel ſic ſm philoſophū. 5. ethi. ꝙ peccatū recipit ſpeciem ex intentione peccantis. Vnde ille, qui mæchatur, vt furetur, magis ē fur, q̄ męchus.

2 Vtrum circunſtantia aggrauet peccatū in infinitum? Reſ. ꝙ qñ circūſtantia non cōſtituit ſpeciē nouā, tunc non aggrauat peccatū ī infinitū, vt veniale poſſit fieri mortale, quia peccatum veniale, & mortale non ſunt eiuſdem ſpeciei, ſed qñ circunſtantia conſtituit nouam ſpeciem, poteſt cōſtituere peccatum mortale, & ita aggrauare in infinitum, ſicut ſi quis dicat verbum ocioſum, vt prouocet aliquem ad luxuriam.

3 Vtrum circunſtantia perſonæ aggrauet in infinitum? Reſ. ꝙ no, niſi ſolùm dupliciter. Primo quādo propter conditionem ſui ſtatus eſt aliquid ei de neceſſitate, puta religioſo non accipere vxorem. Secūdo ratione ſcandali, quod etiam eſt contra ꝑceptum præbere ruinā proximo, aliter nō poteſt vt ſupra per ſupradicta, hęc omnia ex Fran. in 2. ſent.

CITATIO debet fieri tribus edictis, vel vno peremptorio, quod cōtinere debet tantùm tempus, quantum tria ædicta, [e] niſi neceſſitas vrgeat, de dila. c. 1. vbi de hoc in glo.

1 Vtrum qñ iura exigunt trinam monitionē, ſufficiat vna? Vide īfra Cleric. 9. §. 4.

Vtrum

te litigatur, & de hoc Bar. & Alex. in l. 1. ff. de litig. Bar. & Bal. & do. in l. 1 C. communi diui. & dū dicitur hic d̄ actio ne perſonali. Ad de Bal. & Ang. in d. l. 1. C. de liti. & dicit Bal. in l. nō ſolùm, in lectura antiqua, de in integ. reſt. Quod ſi ſum accuſat⁹ ex tali crimine, quo veniāt bona publicanda, & pendente accuſatione alieno, ꝙ non incidant illæ res in vitiū litigioſi licet fiſcus poſſit reuocare iuxta no. in l. poſt ꝯ. ctū, ff. de donat.

a Sine vicio] Vicium litigioſi dicitur, cùm quis rem litigioſam in iudicium deductam, de cuius dominio monetur quęſtio inter actorem, & reū, transfert in aliū lite pendente, ſiue ſiat res, ſiue actiones. l. fin. C. de lit. cū ſua aut.

b Detinetur] vel dicitur quaſi ciniſterium, quia ibi cinis mortuorum teritur.

c De circunſtantijs peccati explicandis ex quibus concil. Trid. ſeſſ. 14 c. 5. de cōfeſſio. catechiſ. de confeſ. c. ſed quoniam. P. V.

d Sicut accipere alienū] Repugnat. n. rationi. accipere alienū primo. i. immediate, & per ſe. i. de ſua ratione, ſicut dicimus, ꝙ riſibilitas ineſt, homini, primo ideſt antequam Socrati, & per ſe q̄a hēt aptitudinē ad ridendū, & ſic de ſui rōne, cū inſit in hoīe. ſic accipere alienum habet in ſe malum, &c.

e Tria edicta] & ſic citatio perēptoria habēs cōpetētia īteruala ſeu cōpetentē terminū ſm practicā, q̄ ponit gl. ic. cōſtitutionē, de ſen. ex. li. 6. æquiparatur tribus.

2 Vtrum corporaliter impeditus [a] teneatur per aliū comparere? Reſpon. Panor. in cap. in nomine domini, de teſti. quòd non, & actus geſtus eo abſente eſt perinde, ac ſi non fuiſſet citatus.

3 Vtrum ſententia lata cōtra non citatum valeat? ℞. Car. in clemē. paſtoralis, in §. denique, de re iudica. ꝙ ſi. nullo modo fuit citat⁹, eſt nulla ipſo iure, [b] de maior. & obedien. cap. inter quatuor. Panormitanus tamen dicit in ca. cauſam, quæ, d̄ reſcrip. & in cap. cū ſit, de appella. quòd in facto notorio, cum certū ſit abſenti nullam competere defenſionem, poteſt ferri ſententia contra abſentem non citatum, [c] excepta ſententia excommunicationis, cap. ſacro, de ſenten. excommunica.

4 Sed quid ſi citatus ſit nō legitimè? ℞. Car. vbi ſupra vr̄, ꝙ debeat haberi ꝑ non facta. c. bonę, el. 2. de ele.

5 Vtrum q̄s poſſit denūciari excommunicatus nō citatus. ℞. Panor. in capi. peruenit, de appel. quòd non, vbi exceſſus non ſit notorius. facit. ca. cum ſecundum, [d] de hære. lib. 6.

6 Vtrum prælati religioſorum poſsint ſubditos ab officijs deponere, ſuſpendere, & huiuſmodi, ipſis non citatis? Reſpon. quòd ſic, ſi ita habet eorum conſuetudo, aut conſtitutiones, ſecundùm quas debēt procedere, & not. in c. cum ſpeciali, & ca. quia nos, de appel. & in c. cum medicinalis, [e] de ſenten. excom. lib. 6. & dicit gloſ. in d. c. cum ſpeciali. quam ſequitur Pa. ibidem. quòd diſpoſitio c. ſacro, [f] de ſenten. excom. non eſt neceſſariò ſeruanda in religioſis contra ſuas obſeruantias ſpeciales, & ibi dicit Pa. hoc procedere, vbi regula, vel conſtitutio religioſorum dat certū modum excommunicandi religioſum, vt ſatis ſit ſeruari eam, & hoc idem tenet Fede. in conſi. 5.

7 Vtrum citatio aliquando ſit nulla, i. non valeat? Reſp. gl. in c. ſi epiſcop⁹. 3.

citationibus. 24. q. 3. c. de illicita. l. contumacia, ff. d̄ re iudi. & in. l. tres denunciationes, C. quomodo & quando iudex. No. Inno in. c. ad petitionē, de accuſa. & Bar. in l. ad peremptorium, ff. de iudi. fallit tamē, ſi eſſet prima citatio nimis breuis, quia non haberet vim perēptoriæ, vt in d. c. 1. vbi iuſtificatur appellatio ꝑpter breuitatem termini.

a Corporaliter impeditus] Vt in graui infirmitate, nō leui febricula, Ar. l. quæſitū, ff. de re iudica. Et dic, ꝙ aut iudex ſciuit impedimentū partis; & ipſo iure non valet receptio teſtium. d. l. quæſitum, & de appel. cap. ſi duobus. noto. in ca. quærelam, de procurato. aut ignorabat, & talis receptio eſt retractanda, ſi hoc poſtulauerit aduerſari⁹ d. c quęrelam, & d. l. quęſitū. Et hoc quia illa examinatio potuit eſſe præiudicialis, &c. Et hoc ſaltē, cū teſtes poſſunt de nouo examinari ar. c. præſentata, & in c. cū in tua, de teſti.

b Nulla ipſo iure] Concor. ff. q̄ ſen. ſi. appel. reſcin. l. 1. §. ex eo edicto. & hoc verum de potentia ordinata, vt in. c. 1. de cauſa poſſ. & propr. 2. queſtione. 1. nos in quemquam, & lege meminerint, C. vnde vi. De potentia abſoluta poteſt princeps ſine citatione procedere contra abſentem in his, in quibus habēt poteſtatem princeps; ſecus in his, quæ non ſunt totaliter ſuæ diſpoſitioni, quia tollere citationem eſt tollere defenſionem, quæ eſt de iure naturali, contra quam princeps venire non poteſt; probatur in Cle. paſtoralis, de re iudi. Et per not. Bar. in l. cū mulier, ff. ſolu. ma. vbi no. dicit, ꝙ illud ſtatutū, quo cauet̄, vt exbannitus nō poſſit audiri, nec agere, nec excipere, non valet, q̄a eſt tollere defenſionē quę eſt iuris naturalis. l. vt vim. ff. de iuſ. & iure, Et glo. mag. in l. pactū, ff. de pactis. Nā iudex nō debet agere ī pręiudiciū partis abſentis, vt in. c. communia, & ca. caueat 3. q. 9. & c. 2. de cauſa poſ. & proprie. Bene tamen ſtatutum poteſt tollere defenſionem voluntariam, vt ſi dicat. Si quis voluerit defendere talem, vel ſuſcipere iudicium in ſe.

c Non citatum] Vide plenius Panormi. in cap. cum olim. 6. col. de re iudi. Et dicit Bar. in l. 2. § quod ſi de frumetaria, ff. de ad. re. ad. i. pert. dicit ꝑ illū tex. ꝙ reuiſores rationū pōt facere ſententiā ꝯ officialē præteritū etiā abſentē, & pronunciare eū debitorē cōmunis, & eſt ibi caſus ſpecialis ex eo q̄a in talibus nō requirit̄ alia cauſæ cognitio.

d Cum ſecūdū] Si allegatur q̄s in ſententiam iuris incidiſſe, non debet iudex primus procedere ad executionem quam declarauerit ipſum incidiſſe. Nam bona hæreticorum, licèt ſint ipſo iure confiſcata, executio tamen non debet fieri per dominos tēporales, niſi per epiſcopum habentem ſuper hoc poteſtatem præceſſerit ſententia declarans. Ad idē bo. text. ī l. eius, qui delatorem, ff. de iure fi. & ibi Bar. vide bo. glo. in facto tex. in Clem. præſenti, de cenſib. in Clem. 1. de pœni. in verbo, cōmode. Ab hac tamen declaratione poterit appellari, vt ſupra, appellatio. §. 3.

e C. cum medicinalis] Licèt glo. in ver. iudicum, dicat formam illam eſſe ab omnibus ſeruandam in ſententia excommunicationis proferenda, etiam ſi eſſent ſacerdotes, & ibi Ioan. Mona. & Archi. & Gemi. qui allegat Hoſtienſem dicentem, quòd licet eſſet æquū regulares non aſtringi ad illam formam, tamen rectius eſt dici, quod certius eſt & ſeruiendū verbis edicti, & quia illa decretalis innititur non ſubtilitati, ſed veritati, quam decet religioſos, maximè ſeruare, tamen hæc omnia intellige, niſi aliter haberet cōſuetudo, vel cōſtitutiones, vt hic dicitur.

f C. ſacro] Vbi graui pœna mulctat̄, q̄ ſententiā tulerit excōicationis ſine cōpetēti monitione, q̄ debe

ele

esse terna secundùm gl.ibi, & est tex.in c.contingit, secundo de sen. excommu.

a In angusta tempora] Ratio est, quia debet habere congruum spacium, vt.5.q.2. c. 1.

b Peremptorium]Vt si sit nimis breuis dilatio.

q.2.ꝙ sic in.8. casibus. Primus, quia intra angusta tẽpora.fit. a Secundus, quia non exprimitur cã citationis. Tertius, quia nimis maturat perẽptoriũ. b Quartus ratione tẽporis. c Quintus rõne loci. d Sextus ratione iudicis. e Septimus, quia rescriptũ apostolicũ, non inseritur in ea. Octau⁹ qñ fit spoliatio, de quibus vide ibi. Tutius tñ est, vt sẽper citatus cõpareat allegaturus priuilegium, vel appellaturus, si eũ grauauerit, f nisi qñ constat eũ non esse iudicem suum, vt in d. glo. & in c.veniens, g de accu.in glo.

CITHARISTIS

CITHARISTIS, Qui varijs vtuntur instrumẽtis, licitè põt aliquid dari, & talia audire, vel talibus vti, qñ fit ad laudẽ Dei, vel ob aliã iustã causam, puta recreationis, qa debilis est, vel infirmus, & hmõi, de cons.di.3.puenit. Ad voluptatem autẽ, vel luxuriam talibus vti, vel aliquid dare est peccatũ mortale. 92. dis. in sancta not. hæc gl. in c.donare. 86.di. vide infra, histrio. §. 1.

CIVITAS

CIVITAS, Vel vniuersitas non dicitur aliqd facere, nisi id sit collegialiter deliberatum, etiam si maior pars illud facit. Ita dicit gl. notabilis in versi. si quid, in l sicut, ff. quod cuiusque vniuer. sequit̃ Bart. in l.aut facta. h §. fin. ff. de pœ. facit quod no. in c. fęlicis, de pœ. li. 6. & glos. in l. aliud. §. refertur, ff. de reg. iu. quærentes, quando vniuersitas delinquit, communis opi. tenet ẽm Pa. in c. 2. de postula. præ. & Io. An. in d.c. fęlicis, i in nouella, qđ est, quando prius aliquid fuit deliberatum in vniuersitate ipsa, pulsata cãpana, & alijs requisitis ad cõgregationẽ, vnde si omnes huius ciuitatis facerent delictum, non diceretur factũ ab vniuersitate, sed p singulos vniuersitatis ẽt si facerẽt ꝑpulsar̃ cãpanã & leuarẽt vexillũ: nã illud ẽ potius factũ singulorũ. facit ꝙ no. in

c Temporis] Vt tpe feriato.

d Loci] Vt si citatur extra prouinciam, vltra duas dietas, vel si citatur ad locũ periculosum, vel inhonestum.

e Iudicis] Vt si euidẽs est ipsum nõ esse iudicem.

f Grauauerit] Maximè cum dubium est, an teneat.

g Veniens] Vide ibi Panor. & Innocen. & alios in c. prætcrea, de dila. & Ioan. An. in regula, scienti l.br.6.

h Barto. in l. aut facta] Et istã doctrinam Bartol. sing. refert, & sequitur Panor. in cap dilectus. 2. & ibi Anan. de si. & Pa. in c. in Genesi. ĩ 3 col. de elec. Et per hanc doctrinam consuluit Pau. de Cas. cons. 89. incip in causa fortij, ꝙ nõ sufficit, quòd probatum fuerit quod homines vnius terræ combusissent certum fœ. um vnius nobil s, ad hoc vt libellus cõtra vniuersitatẽ terrę procedat, cũ nõ fuerit ꝓbatũ, ꝙ prius cõicato consilio, ꝙ requiritur, vñ agẽdũ est contra singulares personas, q̃ ignẽ iniecerũt. cõsuluit & d Frã. Aret. cõ. 146. inci. Sicut Io. dicit in apocalypsi, ꝙ ciuitas Florent. non potuit de iure excõicari per Papã Sixtũ, vel subijci interdicto ex eo, ꝙ Florentini interfecissent archiepiscopũ Pisanũ, & Cardinalẽ captiuassent, quia non fecerũt hoc præcedenti deliberatione, & cõsilio ad hoc, q̃uis homicidiũ cõmisissent, nec poterũt oẽs puniri, sed solũ singulare personæ, quæ cõmiserant homicidiũ. Stat ergo conclusio, ꝙ ciuitas nõ põt puniri ex delicto facto ẽt præsentibus oib. de ciuitate, nisi præcesserit cõsiliũ delinquẽdi limitat Bart. in d. loco, nisi ciuitas postea ratificauerit, qđ factũ fuit p hoies ciuitatis, vt si expulerint de castro aliquem, & ciuitas, seu vniuersitas illud ratificauerit p gl. no. in l. sed si ex dolo. §. 1. ff. de dolo, & in l. aliud. §. refert, ff. de re. iu. Et licèt Areti. in l. 1. §. pupillus, de acqui. poss. reprobet istã limitationẽ Bar. sed pro Bart. est gl. no. in c. cum dilecti, & ibi Bal. in vlt. col. de ordi. cog vbi dicit, ꝙ quãdo canonici ratificãt tacitè delictum commissum a prælato tenentur ex ratificatione, & idem dicit esse in ciuitate, vel populo qui delictum cõmissum per singulares ꝑsonas ratificant. Idẽ tenent Ioã. And. & Pa vbi supra, cõfirmatur per illud quod voluit Pet. de Anc. con. 153. incip. ex narratis, vbi dicit doctrinam Bart. debere intelligi in delicto momentaneo prout facere homicidium, vt etiam exemplificat ipse Bartol. Secus, si delictum haberet causam successiuam, & continuam, Vt est rebellio, guerra, & similia, quia in istis tenetur ciuitas eo, quia habent tractum successiuum. Idem. Pe. i Cle. 1. de pęnis, & Cardin. & Ana. in d. ca. dilectos, & illa erit secunda limitatio. Vide tamen Ioã. de Lig. in d. Cle. 1. qui dixit se allàs defendisse cum magno honore ciuitatem Bononiæ coram Papa, vt non posset tanquam rebellis puniri, vel subijci interdicto, & si homines ciuitatis fecissent rebellionem, ex quo non apparebat de hoc pręcessisse collegialis deliberatio, & ita refert ibi Imo. & Card Tertiò limita doctrinam Bart. vt procedat in delicto in commitendo, secus in omittẽdo quia vniuersitati imputatur, & si non præcessit consiliũ. Ita dicit Sal. in l. 1. C. de seditiosis Adde quod not. decidit Pan. in ca cum causam, in vltima charta de test. vbi dicit, ꝙ licèt alàs factum familiaris non imputetur domino. c. cum ad sedam, & in glo. ma de resti. spo. doct. in c. Pet. de homi. illud est verum, nisi delictum familiaris haberet cãm successiuam, & qa tunc dñs non prohibendo vr̃ accõmodare eius consensũ, q̃ no. Quarto limita, vt in additione, 2. 3. §. 1, i Ioan. And. in dicto cap. fœlicis,] Ibi plenius Gem, &

& Cardi. in Clem. 1. in ver. ciuitas, in 2. q de pœ. Ange. in con. 164. incipien. Cum multitudo, & casus est in l. semper. § 2. ff. quod vi, aut clam.

a Clericus]no. vbi supra dicit, ꝙ clerici illis ecclesijs deputati nõ debent habere aliquid de ꝓueatib.

c. cum omnes, de consti. in glo. 1. Pa. c. dilect⁹, el 2 đ si.

1 Vtrum destructa ciuitate destruãtur oĩa priuilegia eius? Res. Inn. in c. 2. de no. ope. nun. ꝙ si ecclesia, vel ciuitas, vel alia loca, siue sacra, siue profana autoritate superioris ꝓpter delictum eorum destruantur de cætero non debet vocari clericus a ecclesiæ, vel municeps illi⁹ ciuitatis, & ille locus priuilegium perdit, vt de consec. dist. 1. placuit. 16. q. 7. & hoc dicim⁹, ar. ff. quando di. le. vsusfru. ce. l. 1. b Si autem ab hostibus destruatur, aut per tyrannidem, vel ẽt vt reædificetur, retinet omnia priuilegia, facit 7. quęstio. 1. pastoralis, & 19. quæstio. 3. quæ semel. Idem dic cum destruitur de facto in totũ, vel paulatim, vt reædificetur secũdũ Angel. de Are. insti. de re. di. §. sacram, allegat. l. inter stipulantem. §. sacram, de verbo. obliga. & idem videtur, si autoritate superioris trãsferatur ad aliũ locum, vel alij vniatur, c vt no. in c. 1. ne se. va. de reli. do. c. quia monasterium. & idem intelligitur in ciuitate, & alijs locis profanis, argumen. ff. de contrahen. emptione. l. æde sacra, & ibi glo.

2 Vtrum ciuitatis appellatione aliud, quàm quod est intra męnia, veniat? Rñ. secundũ Panor. in cap. Rodulphus, de pręscrip. quòd non in materia odiosa, seu stricta, nisi quando d dispositio concepta nomine ciuitatis esset inutilis, vel posset fieri fraus, tunc continẽtur suburbia, & continentia ędificia, & sic intellige Io. An. in capi. si ciuitas, de sent. excommu. li. 6. sed in materia larga seu indifferenti nomine ciuitatis venit ciuitas cum suo territorio, vt est text. in l. vnica. §. cum vrbem, ff. de offic. præfecti vrbani. Similiter

b L. 1.] Illa lex nihil facit, sed ad propositũ est text in l si vsusfructus. 1. ff. qui. mo. vsuf. ami. vbi dicitur, si vsusfructus ciuitati leuetur, & aratrum in ea inducatur ciuitas esse desinit, vt passa est Carthago. Ideoque tanquam morte desinit habere vsumfructum hoc ibi glos. addit & Troia. & addit ꝙ idem forte esset, si homines eo ꝓposito inde discedant, ne eò reuertantur. Et de his vide Pa. in c. dilectus, secundo, de sim. & ibi Ioan. de Ana. Et Bal. in l ex testamento, C de testam. mil. & Bar. in l. aut facta. §. si. ff. de pœnis. ex his satis patet vniuersitatem, ciuitatẽ, seu collegiũ puniri posse, ex quo etiam sequitur, quòd innocentes possunt puniri propter nocentes, quod tamen negat Inno. in d. cap. dilectus, & in c. grauem, de sen. excomm. Et maxime hoc non debet fieri, quia punita vniuersitate criminaliter atque destructa sequeretur, ꝙ si reędificaretur ipsa ciuitas, &c. Illis mortuis alijs subrogatis, ex quo est eadem vniuersitas. l. proponebatur, ff. de iudi. punirentur illi, qui non peccauerunt, & si non debent puniri, qui non consenserunt vt pueri, & infantes, sed contra Inno. est tex. in ca. 1. de pa. te. Item quia in multis delictis punitur innocens propter nocentes, vt in crimine læsæ maiestatis, vbi filius punitur propter patrem. l. quisquis, C. ad l. Iuliam maie. 6. q. 1. si quis cum militibus. Item in sacrilegio, de quo in ca. fœlicis, de pœ. li. 6. in crimine etiam hæresis, vt in c. cum secundũ de hęr. li. 6. & dicit Bar. se vidisse sentẽtiã imperatoris Henrici, quam dedit contra ciuitatem Brixiæ, quæ fuit sibi rebellis, quòd deberet subijci aratro, quam pęnam postea relaxauit. Similiter ciuitas Bononiæ fuit semel aratro exposita, & postea ex indulgentia fuit reædificata, vt notat in prohœmio digestorum. Et in his clarũ est ciuitatem posse puniri criminaliter, sicut etiam patet de Sodoma, &c Genesis 19. Et Papa Bonifacius destruxit collegium templariorum propter hęresim. Et sic patet, quod ex atrocitate delicti sæpe temporaliter vnus punitur pro alio pro hoc bona glo. 24 q. 3. in summa. & 1. q. 3. in summa, & ca. non est, de sponsa. In alijs autem delictis vide per doctores, vbi supra.

c Vel alij vniatur] Pan. in d. ca. 1. ne se. va. dicit, quod quãdo duę ecclesiæ vniũtur simul, potest fieri altero de tribus modis, vt vna vnii, vel altera alteri, vel ambę simul primo casu nihil accedit ecclesiæ vnitæ, sed illa ecclesia, quæ vnitur, assumit priuilegium ecclesiæ, cui vnitur. Sed quando communiter vniuntur, tunc cõicant sibi potiora priuilegia. Ita in simili voluit Bart. in l. 1 ff. de le. 1. loquẽdo de adęquatione legatorũ ad fideicõmissa, & primo casu dat exẽplũ, ꝙ qñ dicitur, princeps sibi adęquat Augustã, nihil aliud ẽ dicere, q̃. ꝙ princeps dat priuilegia sua Augustæ, & idẽ qñ dicitur cõditio mulieris adæquatur masculis l. maximũ vitiũ, C. de li. ꝑte. intelligitur iura masculorũ habere locũ ĩ fœminis, vñ infert, ꝙ si statuto caueatur, ꝙ populares adæquẽt nobilib. si verba sonãt, ĩ hoc secũdo casu intelligit̃, ꝙ qcqd hñt viri nobiles, debẽt hr̃e populares, & ecõtra, tex. in l. 1. C. cõia deleg. & §. sed non vsque inst. e. ti & auth. in successione. C. de suis & legi. & in auth. de successione ab intest. §. si verò. Et vtrobique no. in c. vero qa monasteriũ. Et no. ꝙ vnita ecclesia vñr oĩa iura cõpetentia dictæ ecclesiæ esse vnita, & hoc ꝓcedit, ẽt si nõ exprimatur, sicut in patrefa. trãseũte ĩ potestatẽ alterius per arrogationẽ, nã trãseũt oĩa iura, q̃ adhr̃bant ꝑsonæ suæ tanq̃ accessoria. l. si adoptauero, ff de ꝑca. & no. in auth. si qua mulier, C. de sacrosan. eccle. & in c. si qua mulier. 19. q. 3.

d Nisi quãdo] Vnde si Papa interdiceret ciuitatẽ, in-

telliguntur interdicta ſuburbia, quia poſſet eſſe inu tile interdictum. Similiter ſi præciperetur doctori, nè legeret in ciuitate, tunc comprehenduntur ſubur bia, quia poſſet fieri fraus.
a Larga]Vel etiam indifferenti.
b L.nõ dubito] Bar.multũ no.il lam legẽ,& dicit ꝙ p eã habetur, ꝙ homines & ca. ſtris, quę ſunt in territorio ciuita tis, sũt ciues illi⁹ ciuitatis, Bar.
c Bar.in d.l.1.] Ibi nihil dicit Bar. licèt innuat ſtatutum habere locũ in his, q. ha bitant in caſtris, ſed nõ aperit, an ĩ materia ſtricta, vel larga. Et ĩ d. l.mille paſſus, ni hil ſcribit, ſed bene in l.2. ff. de ver.ſig. dicit, qñ quis condemnat ciuitatẽ, videtur condemnare co. mitatenſes, vt l. ciuitas, ff. ſi cert. pe.l.ciuitas, ff. ꝙ cuiuſ.vni. no. & l.ciuitatibus, de leg.1. & l omni. bus ciuitatibus, ff.ad Treb. & Pa. in d.c.Rodulph⁹ dicit, ꝙ poteſt ꝓ cedere in mate. ria communi ci. uib. & comitati. bus. Similiter in illo.§ ſi ita lege. tur, nihil dicit Bar. ſed ſe remit tit de iſta mate. ria ad ea, quę di. xit in d.l.2. de verbo. ſignifi. be ne dicit, quod.c. ſi ciuitas, de ſen.excommu. fuit factum propter illũ §.Nam & vrbs, & ſuburbium, & ſimilia cõtinẽtibus ædificijs conſtat, vrbis tamen appellatio, ſeu ciuitas muro finitur.

in materia larga a nomine ciuium veniunt etiam illi de comitatu, & de toto ter ritorio, vt in l.qui ex vico, ff.ad muni.& in l.non dubi to, b ff.de capti.& l. qui cõ tinentibus, ff.de verb.ſig.& per Bar.in l.1.ff.ad munici pa.vide bonam gloſſam in c.primo de vſuris li.6. Sed in materia ſtricta ſecus, li- cèt cõtrarium videatur te nere Bar.in d.l.1. c & l.mil le paſſus, ff.de verb. ſign.& l.nam quod liquidè.§.ſi ita legetur, ff. de pœnu lega- ta, quæ volunt, ꝙ mille paſ ſus a muro comprehendã tur, intellige quando ſubie cta materia ita requirit in ſpeciali. d

3 Vtrum natus in aliqua ciuitate ex parẽtib. qui ibi non habent domiciliũ, ſit ciuis? Reſ. ꝙ non ſecũdùm Bar.in l.filios, C. de mu.& ori.lib.10. licèt in l.filij, ad mu. dubitatiuè loquatur. e Pan. vbi ſupra idem tenet.

4 Vtrũ ciuitas cenſeatur iure minoris? Reſ. Innoc.in c.1. de reſtit.in integ. quòd ſic. Eſt tamen differentia in ter minorem, eccleſiam, rẽ publicam, & ciuitatẽ in in- tegrum reſtitutione, licèt lex dicat, quòd reſpublica fungatur vice minoris. C. quibus ex cau.maio.l. pen. & C.de iure reipub.l.rẽ pu blicam, lib. 11.C.de ſacro- ſanctis eccle.l.fi.§.ſiue ita- que, quia pupillo, & etiam minori nõ currit hodie v- ſucapio, aut ꝑſcriptio. 10. vel 20.annorum, in rebus quæ ſeruando ſeruari poſ- ſunt, ſiue ſint mobiles, ſiue immobiles. C. de adminiſ. tuto.l.lex quæ tutores, g in fin. Ideò ſuper eis non eſt neceſſaria reſtitutio in in- tegrum, licèt ante tempus huius legis curreret cõtra minorem, nec contra pu- pillum. ff de acqui.re.do.l. bonæ fidei emptor §.1. Sed contra eccleſiam, & rem- publicam & ciuitatem cur rit vſucapio, & præſcriptio & aliæ temperales h & per petuæ præſcriptiones, ſed datur ei reſtitutio ſicut mi nori, i quia prædicti fingũ- tur eſſe in vltima inſtantia minoris ętatis. Præſcriptio autem.30.vel 40.an. certũ eſt quod currit contra om nes prædictos, ſed datur eis reſtitutio ex verbis ge-

cæ, de dona. Fallit in caſu.d.c.Rodulphus.
e Licèt dubitatiuè] Videtur dubitare, & finaliter vſ inclinare, ꝙ non rõ eſt, Quia oportet ad hoc, vt acq- rat ciuilitatẽ, ꝙ parẽtes conſtituerint ibi domiciliũ qđ eſt ſingulare, & mẽti tenendũ.& ꝓ hoc ego alle- go, ex quo quis hẽt animũ ſe trãſ ferendi, fingitur nõ eſſe in illo lo co, vt l. q̃ſitũ, in fi.de lega.3.& in l.hęres abſẽs. ff. de iudicijs, Et in ca.Romana, cum ſua gl de for.cõ. li.6. An ãt natus ex ciuibus in co mitatu dicatẽ co- mitatiuus, vel ci uis, dic ꝙ ciuis, q̃a quoad onera non, inſpicimus locũ originis, ſed perſonas, ex quibus q̃s naſcitẽ Ita no.dixit Bar. in l.1.ff.ad muni cip. vnde etiã ap pellatione comi tatiuorum non veniũt ciues, q̃a comitatiui ſunt obligati ad ſtri- cti.ra onera, q̃. ciues ſm Bart.in d.l 1. Et in l.1.C. vt ruſticani ad nullũ obſequiũ, li.11. Puto tamẽ ꝙ in materia lar ga, ſi diœceſi da tur priuilegium vel hominibus de comitatu, ꝙ comprehẽditur totus comitatus vel diœceſis to- ta in ſuo genere.
f Iure minoris] ciuitas, & minor æquiparantẽ quo ad priuilegia, ſi- cut de repub.dicitur, vt l.pe.hic allegata, vbi ſic dr, reſpu minorum iure vti ſolet, ideoque auxilium re ſtitutionis implorare poteſt, hęc.i. & de iu. reipu.li. 11.rempub.vt pupillum adiuuari moris eſt.

d In ſpeciali] Puta, quia condemnata eſt ciuitas, nã intelliguntur condemnari etiam comitatiui, quia erat communiter delictum, & ita loquitur Bartol. vtrum autem appellatione diœceſis veniat ciuitas, & e conuerſo? Et reſpondet Pa.vbi ſupra, vt hic con tinetur, nam regulariter appellatione diœceſis con tinetur ciuitas, cum ſit caput eius.c.1.de offi. ordin. Et in c.vnico de rerum permu.lib.6.etiam tota diœ ceſis vocatur parochia epiſcopi, vt in capi.apoſtoli-
g L.quæ tutores] Sic probat, quia.n. minor prohibe tur alienare, ergo aduerſus eum prohibetur vſuca.
h Et aliæ temporales] Dicitur autem temporalis præſcriptio ea, quæ non attingit triginta annos. l. final.C. in quibus cau. in integr. reſt.tutio. neceſſar. non eſt.
i Sicut minori] Iſtud verbum vel eſt ſuperfluum vel exponatur, Sicut minori, ſecundum leges digeſtorũ dabatur reſtitutio, ſic & iſtis.

Ciuitati

a Ciuitati detur] Dicebat enim, ꝙ quãdo loquimur de republica, intelligitur de Romana, & aliæ vocan tur ciuitates, q̃a non pñt ſimpliciter appellari reſp.
b Et eſt verior opi.] Facit l.legatis, ff. ex quib. cau. vbi legati ciuitatis pñt petere reſtitutionem in inte- grũ contempla- tione ciuitatis aduerſus læſionẽ quã fuerunt paſſi occaſione lega- tionis, ergo for- tius hoc põt ciui tas, arg.in auth. multomagis, C. de epiſco. & cle.
c L. ſed & hi.] eſt.§ primus vbi dicitur, ꝙ reſpu. dicitur illa, quæ eſt municip'j. Si quis habet con- ductum vectigal a repub. &c. Et ſic municipiũ ha bet rempub.
d Et mulieres] Opi. Bart poſſet tatis ſaluari, ſi in telligatur, prout ipſe intelligit, ſi põderetur. Quia dicit, ſi ſunt pau- ci homines, puta 10. ex quo regũt vniuerſitatem tã quam bona pro pria, vnde non poteſt prætendi negligẽtia ex fa- cto adminiſtra- torum.
e Ibi Barto.in l. 1.] Ibi Alexan.in apoſtil. multa al legat cõtra iſtud dictum, maximè Pau. & Raphael. in l. huiuſmodi. § legatum, de le. 1.& Alex. ibidẽ.
f Quia intantũ] Et plenius per Panormi.in cap. dilectus, de re- ſcriptis. Pone exẽplum in mi- lite, in ſtipenda- rio, qui ſunt ci- ues illius ciuita- tis, vbi militiam exercent ſecũ- dũ Bart.ĩ d l.1.& in l.filij.§ fin.eo. titu. Similiter in monacho.

neralibus edicti, quæ ſunt, Si quid cum minore geſtũ erit, &c. Pupillus autem ab iſtis præſcriptionib⁹ ſerua- tur illæſus. C.de præſcript. 30.annorum.l.ſicut.§. non ſexus. Quod autem ciuita- ti detur a reſtitutio in inte grum, non placet Innocen. vbi ſupra argum.l.nihil in tereſt, ff.ad Maced. ſed Bar. in l.reſpublica, C. qui cau. maio. poſt Iacob. Butr. te- net, quòd ſic, ſaltẽ ex clauſu la generali, quia, ex quo re gitur per adminiſtratores, habet iuſtam cauſam petẽ- di reſtitutionem. Hoc etiã tenet Bald.ibi, & eſt verior opi. b idem glo.in d.l.tenet facit pro hoc l. ſed & hi c qui, ff.de public. vbi ciuitas dicitur reſpublica. Sequi- tur hoc Ioann.And.in addi tio.ad Spe.ti.de in integ. re ſti.2.per.§.1.ver. idem quo que, vbi poſt multas opi. re ſidet in opinione Odof. qui tenet, quòd non ſolùm ci- uitas, ſed etiam caſtrum, & villa poſſunt petere reſtitu tionem in integrum, cum ibi ſint multæ perſonæ vi- duæ, & pupilli, & licèt Bar. poſt But.in d.l. reſpublica, non admittat niſi in villa, & caſtro populoſo Bald. ta men & Iac. de Are. tenent etiam in villa non populo- ſa, ex quo regitur per alios & ibi ſunt minores, & mu- lieres d & hanc opi. Pan.in c.1.de reſt tu in integ. dicit æquiorem, & facit qđ not. in l.rempublicam, C. de iu re reipu.lib.11.& in d.l. ſed & hi. vbi dicitur, ꝙ quòdli bet municipium dicitur re ſpublica.

CIVIS Vtrum efficia- tur in loco, vbi conſe- quitur quis dignitatem? Re ſpon.Bar.in l.1. e ff.ad mu- ni. quòd ſic facit l. muni- ceps.§.miles, ff.eo.& quod notant doct. in cap.quia in tantum, de prębẽ f vbi cõ cludunt, quòd clericus ſor titur domiciliũ, vbi eſt be- neficiatus, ſi reſidere in eo tenetur, aliàs non, ſicut hi, quibus diſpenſatum eſt ſu- per pluralitate beneficio- rum.

1 Vtrum dicens, volo te habere pro ciue, g efficiat, ciuem, ſi habet autoritatẽ? Reſ. ꝙ ſic, vnde ſtatutum ꝙ dicit, ꝙ talis habeatur pro ciue, efficit ciuem, argum. optimum in c.ex parte h de ſpon.& quod no.Bar. i in l. ſi maritus, ff.de adult. & in l.ſi is, qui pro emptore, ff.đ vſuca. Ratio ſecundùm Pa. in d.c.ex parte, quia vbi a- ctus dependet a mera vo- lũtate loquentis, paria ſunt dicere, ꝙ vult talem habe- re pro vxore, vel ciue, ſicut dicere, te duco in vxorem. vel facio ciuem. Et ſic ſi ſta tutum dicit, quod ſchola- res tanquam ciues debent tractari, ex hoc creati ſunt ciues ratione prædicta. Et ideò dictio, Tãquam, ponit veritatem non ſimilitudi- nem. Et hoc verum, quan- do verba, & materia ſubie- cta patiuntur. d.capitulo ex parte.

g Ciue] Not. ꝙ quis efficitur ciuis alicuius ciuitatis primò natiuitate, ſcilicet paterna, vel propria vt l. 1.& ibi glo. Et l.aſſumptio.§.filij. ff. ad municip. Itẽ adoptione, quia filius adoptatus ſequitur originẽ adoptantis.d.l.1.nec tamen perdit ſuam primã ori- ginem.l.origine, §.fin.ff.ad muni- cip. Et durat iſta qualitas, donec durat adoptio. Quid autem ſit de monacho, vide infra Mona- chus, in princip. Item receptione quando aliqui recipiuntur vt ci ues, Et vide tex. in l.ciues, C. de incolis, libr. 10. vbi dicitur, quòd ciues facit origo manumiſſio, ado ptio, & electio, Et intelligo de iſta electione cõ- uentione, vel cõ ſtitutione ciuita tis facta cum ali- quo, & hoc vide tur de conſuetu- dine ſeruari. Fa- cit. l. ædificia, cum gloſſ. ff. de verborum ſigni- ficatione. Item manumiſſione, ſequitur enim originem manu mittentis, non eius, q. iuſſit ma- numitti. ff.ad mu nicip.l. libertus, & C.de inco.l.ſe cunda, libro.11. Quid autem ſit de baptizato, vi- de infra, Mona- chus, in fine po- ſtillæ.
h C. ex parte] Ille enim, qui iu rat habere talem pro vxore, eſt vxor eius & è cõ uerſo, ita vult d.cap.
i Et quod notat Bar.] Eſt in §.le gis Iulię, nã ibi diſtinguit, quod aliud e loq. de iu re, aliud de facto nã ſi ſtatutũ dicat quod aliquis ha

beatur ꝓ ciue, ſi de iure intelligitur, habetur ꝑ omnia, ac ſi eſſet ciuis, niſi ꝯrietas repugnet. exemplū, ſi ſtatutū dicat, ꝙ nupta habeatur vt ſui iur. in oībus habetur, ac ſi eſſet ſui iuris, quia ſtatutum pōt hoc facere, vt in auth. quæ de dig. per totum. Et in auth. epiſcopalis, C. de epi. & cle. Et idē dicēdū in omnibus, quæ ſunt iuris, quia ſi lex dicat factū habeatur pro infecto, quia verè nō eſt factum quò ad id, quod iuris eſt, quia obligatio non naſcitur. l. non dubiū, C. de legi. Sed ſi ex eo reſultaret cōtrarietas, tunc aliud eſt eſſe tale, & haberi pro tali. Exemplum filiusfam. in caſtrenſi peculio habet, vt paterfa, quia non poteſt eſſe pro parte pater, & pro parte filius, vt in l. ſi pater, aliàs ſi pariter, in fi. ff. de li. cau. Dicendū eſt igitur aliud de facto eſſe, quia ſi quis eſt præſens, & dicatur, ꝙ habeatur ꝓ abſente, non pōt fieri de facto, quin ſit abſens, vt d. §. legis Iuliæ, & l. in bello. §. facto. ff. de capti. ſi ergo ſtatutum dicat, ꝙ talis habeatur pro ciue, impo tat ꝙ in his, quæ ciuitas poſſet concedere ciuibus, habeatur pro ciue, & vt ciuis tractabitur. Facit text. in l. rei iudicatæ, ff. ſol. mat. vbi aliud eſt eſſe pater, & haberi pro patre, vel loco patris, vt in l. interdum. § q. tutelam, ff. de iur. & l. r. C. de his, quæ ſub modo. in his verò, quæ habet aliunde ciuitas non ex conceſſione ciuitatis, ſed ex reſcripto papæ, vel principis, non habetur pro ciue. l. codicillis § fi. de leg. 2. vbi dixit teſtator voluntatem ſuam haberi pro legitima, ſeu legitimè facta. Illa verba importāt, ꝙ in his, quæ poteſt teſtator, ſ. vt valeat iure codicillorum, &c. & de his plenius habetur per Bart. in d. l. ſi is q., ff. de vſucap. in ver. item quæritur circa prædicta.

Clamor [a] eſt filia iræ, qua quis clamat ꝯtra aliquem confuſè, & inordinatè aut furioſè loquit̃; & ſm ſe eſt veniale peccatū, per accidēs poſſet eē mortale ratione ſcandali, quando illud præuidet, vel debuit præuidere, & non curat deſiſtere a clamor̃ tali.

Clandestinvm matrimonium qñ dicat̃? ℞. glo. in c. cum inhibitio, de clan. deſpon. ꝙ trib. modis. Primò cum non habētur teſtes, vt in c. quod nobis, eo. ti. Secundò cū non fit cū ſolēnitate illa, de qua in c. aliter. 30. q. 5. & eſt vt deſpōſet̃ a parētibus, [b] vel quibus cura cōpetit mulieris, dotetur ſuo tēpore, & a ſacerdote [c] bñdicatur. [d] Tertiò qñ non pmiſſis bannis a presbytero publicè cū termino, vt qui voluerit proponere impedimentū, ſi eſt, ꝯpareat, vt in d. c. cū inhibitio. [e] Tu tñ dic. vt colligitur ex dictis Io. And. in

a Clamor] No. triplicem eſſe clamorem, primus intenſæ affectionis, & iſte importat exauditionē, & eſt cum quis magno affectu deſiderat, vel petit aliquid a Deo. pſalmus. Clamaui in toto corde meo. Et dicit Greg. ꝙ multum clamat, qui multum amat, vnde & Moyſes, cum ſuper mare rubrum cum filijs Iſrael maneret, & Pharao eos pſequeretur &c. Moyſi ſilenti dixit dominus; quid clamas ad me? Exod. 14. Nam clamor eius erat intenſum deſiderium, quo orabat; & iſte clamor intrat in aures domini, & meretur exauditionem, pſalmus, Clamabit ad me & ego exaudiam eū. Sic clamantes fuerunt exauditi filij Iſrael, pſalmus, Clamauerunt ad dominum, cum tribularentur, & de neceſſitatibus &c. Sic clamans Cananæa fuit exaudita, Matth. 15. Et cæcus, Luc. 18. Sic & prædicator iſto modo debet clamare in populo. i. intimo affectu. Et ſic auditur virtuosè & fructuosè, Sic Chriſtus clamabat in templo non ſolùm voce, ſed intimo affectu. Si quis ſitit &c. Ioan. 7. & Ioan. Bapt. Ego vox clamantis & Helizabet exclamauit voce magna, Luc. 1. vbi Beda non tam magna, quā magnè deuota. Secundus clamorem horrendæ offenſionis; & eſt cum committitur aliqua horrenda iniquitas, Iſai. 54. Nolite ieiunare, vt audiatur in excelſo clamor veſter ſ. veſtrorum ſcelerum. Tria autē pcipuè vitia clamāt, ſ. homicidium, Ge. 4. Sodomia, Ge. 18. Et oppreſſio pauperū Iac. 5. tamen & q̃libet culpa clamat. Tertius clamor dicitur confuſę perturbationis; & iſte procedit ex turbatione, vt eſt filius iręs, Epheſ. 4. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio & clamor &c. tollatur vobis, &c. Et poteſt eſſe mortale ratione cauſę ipſum producentis, vt ſi procedat ex odio, vel ira mortali, vel ratione materiæ contumeliatis, vt ſi clamando contumeliam inferat, vel contentionem contra veritatem rei importantis, vel ratione ſcandali, cum ſit a notabili perſona ex ira, vnde alij notabiliter ſcandalizantur. Et iſto modo dixit Chriſtus pſalmo 21. Aperuerunt ſuper me os ſuū ſicut leo rapiens, & rugiens, quādo Pilato clamantes voce magna dixerunt, Crucifige &c. Vide ſanctum Th. 2. 2. q. 158.

b A parentibus] Vide ſing. Bart. nec alibi inuenies, in l. frater a fratre, in prin. ff. de cōdi. inde. circa 7. col. ver. 3. quæro, quid in contractu emptionis? qui dicit, ꝙ contractus dicitur palam fieri, & bona fide cum pupillo, quando ſit interuenientibus conſanguineis, & amicis pupilli. l. tranſactio, C. de tranſac. vel quando ſit in præſentia ſolius iudicis. l. ſi. ī prin. ff. quod me. cau. Illud dictum de pręſentia iudicis tenendum eſt cordi. & refert & ſequitur Inno. in l. 1. §. fuit quæſitum, in 3 col. ff. ad Treb. Alex. in d. l. tranſact. facit quod volunt Bal. Sali. & Moder. in l. pacta nouiſſima, C. de pactis, ꝙ omnis metus, & omnis dolus præſumitur ceſſare, quando interuenit præſentia & decretum iudicis. & ad hoc l. palam, ff. de rit. nup. & ibi doc. & in l. palam, ff. de verb. ſig. Sali. in l. ea quidem 6 q. C. de accuſatio.

c Vide Conc. Trid. ſeſ. 24 c. 1. de matri. vide Catech. de matrimo. ſa. c. penult. P. V.

d A ſacerdote benedicatur] Et ibi ſequitur. Et biduo, vel triduo orationibus vacent, & caſtitatem cuſtodiant.

e Dicto c. cum inhibitio] & no. ꝙ licèt matrimoniū ſolo conſenſu perficiatur, tamen eccleſia prohibet clandeſtinum, primò ne ſub ſpe matrimonij committatur adulterium? ſecundò ne matrimonialiter coniuncti ſeparentur. ſæpe enim matrimonio occultè contracto alter mutaret propoſitum, & dimitteret reliquum probationibus deficientibus; de hoc late. 30. q. 5. per totum.

a Per Pa.] Nā vult Ab. ibi, quòd & ſi eſſet conſuetudo, vel facerent banna, & ipſis non factis quis contraheret in faciē eccleſiæ, ꝙ non militaret pœna. d. c. quia pęna eſt ꝯ ꝯhentes clandeſtinè: hic autem clandeſtinè non contrahit, vt habetur in §. ſeq.

eſt ēt ex mente literæ d. c. cū inhibitio. Nā ſponſalia in multis caſib. trāſeunt in mr̃imoniū ipſo facto, vt in c. is qui, de ſponſa. Iō nè occurrat difficultas ꝯ prohibitionem eccleſię, debet etiam ſponſalib. adhiberi ſolennitas, de qua in d. c. cum inhibitio.

addi. ad Spe. tit. de clan. de ſpon. & Oldra. conſil. 256. Inn. & Pa. in d. c. cum inhibitio, ꝙ quotieſcunque qs contrahit ſm conſuetudinē patriæ ſuæ corā amicis, vel vicinis; & ſufficientib. teſtibus, ꝙ nō cōtrahit clādeſtinè. facit. l. ſi vicinis, C. de nup. & de cōſ. diſt. 1. eccleſia, el 1. dr̃ eccleſia. i. catholicorū collectio. ergo ī faciem eccleſiæ contraxit.

1 Quid ſi contrahit ſolū corā duob. teſtibus? Rñ. ꝙ ſi ex rationabili cauſa facit, puta qa timet aliquod impedimentū iniuſtè, vel ē ſenex, & verecundatur, & hmōi, excuſatur, quāuis cōſuetudo ſit, vt fiant banna, vel alia ſolēnia, ar. eorum, q̃ notātur in d. c. cū inhibitio, per Pa. [a] dūmodo tpe debito poſtea publicet, niſi Eps excōicaret ꝯtrahentes ſine bānis ꝑ ſtatuta ſua ſynodalia, quia ſic eſſet excōicatus; aliàs nō peccat. [b] Conſulo, ꝙ hoc faciat de licentia Epi ſm Hugo. 30. q. 5. in prin. Sed ꝯhere ſolꝰ cū ſola mortale pctm̃ vr̃, argu. d. c. cum inhibitio, [c] qa materia eſt valde pōderoſa, rōne cuius ponderoſitatis vr̃ pceptiua; tex. eſt cū glo. in c. rogo. 11. q. 3. facit gl. [d] in c. noſtrates. 30. q. 5.

2 Verum ꝯtrahentes [e] publicè corā teſtibus, licèt ſine bannis cum tñ conſuetudo ſit, ꝙ banna fiant, qui poſtea inueniunt̃ in gradu prohibito ignoranter ꝯxiſſe ambo, vel alter eorū ꝓcreēt filios legitimos? ℞. gl. ī d. c. cū inhibitio, tenet ꝙ non. ſed Inn. & Pa. ꝙ ſic, quia iſti clandeſtinè non ꝯtraxerunt, ex quo in faciē eccleſiæ nemine prohibente ꝯxerunt. Et eſt verum, ſi attendamus ad text. d. c. ſecus tñ, ſi ambo ſciuiſſent impedimentū, vt ibidem. Et no. ꝙ in [f] ꝯtractu matrimonij ſemper deberet interuenire pſentia, aut ſciētia [g] pprij ſacerdotis, vt ī d. c. aliter, & ī d. c. cū inhibitio. & ſacerdos, q ſcit impedimentū, & nō prohibet matrimoniū ꝯtrahendum ex ꝯtemptu, vel religioſus ſeu regularis, q pręſumpſerit intereſſe clādeſtino matrimonio ꝯhendo p triēniū [h] ſuſpendendi ſunt ab officio, vt in d. c. cū inhibitio.

3 Verū ſponſalia [i] ſimiliter ſint prohibita clandeſtinè ꝯhi? ℞. Io. An. poſt eum alij in d. c cum inhibitio, ꝙ ſic, ſicut & matrimoniū, l. oratio, ff. de ſpon.

Claves [k] eccleſię ſm Ri. in 4. di. 18. ar. 1. q. 3. ſunt aliqua ptās ſupra naturalem facultatē, quæ eſt prīcipium aliquorū actuū ſupernaturalium. [l]

1 Quot ſunt iſtę claues? ℞. qui ſupra ibidē, ꝙ ſunt duæ quantū ad effectū, & relationē ad effectꝰ; vna tñ ī radice. Claues. n. eccleſiæ ſunt ptās iudicādi in foro ànimarū, q̃ poteſtas ex duobus integrat̃, ſ. ex ptāte diſcernendi in cauſæ examinatione, & ptāte diffiniēdi

b Aliàs nō peccat] ſed nō vr̃, ꝙ ſit excōicatꝰ, cū nō incurrat̃ niſi ꝑ dolū. Itē quia pcepta iuris poſitiui nō obligant niſi ex intētione ſed hic hēt cās rōnabiles, igr̃ &c. vide infra inobedientia, in prin.

c C. cum inhibitio] vbi dicit textꝰ. clādeſtina matrimonia penitꝰ inhibemus.

d Facit gl.] ſ. fi. in fin. dū dicit ex mēte d. c. cū inhibitio, cū pſumantur adulteri, &c.

e Hodie neceſſarius ē eius interuētus, cū duobus ſaltem teſtib. ex Con. Tri. ſeſ. 24. c. 1. de ref. matr. Catec. de matri. c. pe. & vlti. P. V.

f Huc Adde Cōci. Trid. ibid. cir. fin. P. V.

g Scia] Et ſic no. ꝙ pſentia nō eſt ſimpliciter neceſſaria, dūmō fiat mr̃imoniū cum ſciā eiꝰ, ſm Ab. ī d. c. cū inhibitio.

h Per triēniū] Si culpa exegerit, ēt grauiꝰ erūt puniendi, vt ibi. & ēt laici intereſſētes matrimonijs clādeſtinis, licèt nō cōprehendant̃ verbis. d. c. cū inhibitio; tñ mēte ſic, vñ dēt eis impōi pnia ſm Ab. ibidem. ar. l. pe. C. de fal. mo. & c. q̃to. d' ſen. exc. Con. Trid. ſeſſ. 24. c. 5. de ref. matri. ſup hoc ſtatuit, ipm vid. P. V.

i Spōſalia] & hoc

k De clauiū ptāte vide q̃ definierit. S. Con. Trid. ſeſ. 14. c. 1. de neceſſ. & inſti. ſa. pœ. c. 8. de ſacrif. nec. & can. 3. 10. & 15. de ſanct. pe. ſa. Adde Catec. & ordinis ſacr., & ī explicatiōe ſymboli ad ver. Remiſſionē peccatorum. P. V.

l Supernaturalium] Puta relaxationis peccatorum, & dicas, ꝙ oēs transferentes, ſecundū aliquā ſimilitudinē transferunt. clauis materialis ē proximū inſtrumentū aperiēdi hoſtiū, ꝑ quod intratur in domū, ac ꝑ hoc ipſa clauis nec apertio, nec aperiens eſt, nec cauſa ꝓꝑ quā aperitur, puta dignitas pſonæ ad intrandū, vel īdignitas, ꝓꝑ quam expellitur. Hoc mō ſpiritualiter cōuenit conſiderare aptionē regni cœlorū, quæ fit per ſentētiam diffinitiuam, qua ſententiatur cœlum iſti aperiendū, qa iſta apertio nō eſt actualis, ſed dictata condigna diſpoſitiōe iſtiꝰ, cui aperitur, cōuenit etiā inuenire aperientem, & iſte eſt ſententians, conuenit ēt inuenire cām, ꝓꝑ quā huic aperit per ſnīam introductiuam, & ꝓꝑ quam huic clauditur per ſententiā excluſiuam,

cluſiuam,ſ.demerita iſtius,& merita illius. Nullum iſtorū ē clauis,qa primū eſt apertio,ſm aperiēs,tertiū cauſa remota.Igitur poteſtas illa,q̄ eſt in ſententiante,quæ eſt immediatū principiū, ſiue inſtrumentū ſnīandi, q̄ ſnīa dr̃ apertio,illa ꝓprijſſimè dr̃ clauis regnicęlorū.

alijs hn̄tibus iuriſdictionē ſm ordinationē eccleſiæ ſine ordine ſacerdotali,& è conuerſo,vt in q̄buſdam ſœcularib. ſacerdotibus quibus non eſt data poteſtas excludendi ab eccleſia,vel reconciliandi.

c Proprius vnicuique Gregi paſtor attributus, qui ſuarū q̄ſq; ouiū curam habeat,S. Syn. Tri. ſeſſ.14. c.9.& ſeſſ.24.ca.13.ī fi.de ſeſ. 23. c.xv.de ref.adde locū catechiſmi præcitatū, & de ord.ſac.c.iam vero. P. V.

in cauſæ determinatione. Prima dicitur clauis ſcientiæ.vnde clauis ſciētiæ non eſt habit⁹ ſciētiæ, nec actis ſciendi, quāuis claues ᵃ eccleſię nō dēt recipere niſi habens habitū ſcientiæ ſufficientem ad executionem poteſtatis.Secūda dr̃ clauis potētię, cuius actus eſt determinare cauſam ligādo, vel ſoluendo & iſta dr̃ principalior, quia prima ordinatur ad iſtā; poteſtas autē ligādi,vel ſoluendi in foro cauſarū ᵇ non eſt propriè clauis. & quanuis pręfatæ claues diſtinguatur penes actus,tn̄ in radice ſunt vna non tm̄ inter ſe, ſed cū poteſtate ſacramentū cōficiēdi, quia iſtę tres poteſtates fundantur in charactere ſacerdotali.& ideò omnib.& ſolis ſacerdotibus nouæ legis datæ ſunt.Scò.tn̄ ī 4.di. 19.q.vnica. tenet cōtrariū, ſ.quod non ſit vna in radice cū poteſtate cōficiēdi,d̄ quo vid̄ ĩ.ordo.1.§.7.&16.

2 Qūo dr̃ ſacerdos aperire,& ligare?Rñ.Ri.vbi ſ̃.q.1.ꝙ tripliciter. Primò indicando,ſ. cū examinata hominis cōſcientia indicat ei cęlū clauſū,vel apertū.Secundò aperit relaxando aliquā partē pœnæ peccato debitam.& claudit, pęnitētē aliqua pœna ſenſus ligādo, q̄ explere eum oportet vel hic,vel in purgatorio ᵈ ante,q̄ ingrediatur cęlum. Tertiò claudit, & aperit excōicando, & ab excōicatione abſoluendo,ſed hæc reſpicit forū contentioſū potius, q̄ pœnitentiæ. Addo quartum de non contrito contritū faciendo ex vi abſolutionis,vt ĩ.conf.2.§.1.

3 Vtrū quilibet ᵈ ſacerdos poſſit vsū clauiū exercere? Reſ.Ri.in 4.di.19.ar.1.q.2. ꝙ actio nō tm̄ reqrit potentiā a qua fit,ſed ſubiectū d̄bitū in quo recipiať. Materia ᵉ aūt debita ſunt ꝑſonæ. ſuꝑ quas habēs claues habet iuriſdictionem. Et ideò non oīs ſacerdos hēt iuriſdictionē ſuꝑ quēlibet niſi ſm ordinationem vicarij Chriſti. Et ꝓpterea non oīs ſacerdos p̄t exercere vſum clauiū,ſed ſolū ſm eū modū,quē eccleſia ſtatuit. Ob hoc quidā priuātur vſu poteſtatis, ſicut excōicati, & hæretici. Quidā materia ſicut illi, q non hn̄t populū.

4 Vtrū liceat ſacerdoti vti clauib.ꝓ ſua volūtate?Rñ. Ri.in 4.diſt.18.ar. 1.q.4.ꝙ non,qa ſicut miniſter & inſtrumētū non hēt efficaciā in agēdo,niſi ſm ꝙ mouetur a principali agēte,ſic ſacer

Iſta aūt poteſtas intelligi pōt tripliciter.vno mō autoritas ſimpl'r principalis, & iſta ſoli Deo conuenit. Secundo mō nō principalis,ſed ꝑcellens, & hæc conuenit Chriſto. Tertio mō nec principalis,nec ꝑcellens, ſed particularis, & hęc cōuenit ſacerdotib.&c.hęc Scot.vbi diffuſi⁹ vide in 4. diſtin. 18.q.2.

a Con.Trid.ſeſ. 14.c.3. de refor. Catec de ordi.ſacra.& d̄ miniſtro conf. tit. de pœ. ſac.ca.ſed iam de miniſtro. P. V.

b Vel ſoluendi in foro cāruṁ] Nam eſt for⁹ public⁹, quia eccleſia habet autoritatē corrigendi delicta publica, & ibi requiritur duplex autoritas,corrñdēs duplici autoritati prędictę,ſ.diſcernendi, & ſententiandi, ſicut ad quodlibet iudiciū rectū requiritur cognitio in cā illa, & ſnīa,& ſic aliquo modo pñt dici claues. Et de his patet Mat.18.ſi eccleſia non audierit, &c.ſit tibi &c.Sequitur q̄cunque alligaueritis &c. Ex quo patet, ꝙ deus approbat ligationē, & ſolutionē eccleſiæ factā in foro publico, quia contemnens habetur vt ethnicus &c.In hoc foro clauditur eccleſia.i.cōſo fideliū ꝑ excōica.& aperiť per abſolutionē ab ea,& reconciliationē.Ex hoc patet,ꝙ iſtæ claues non ſunt eædē cū prioribus clauib.quia iſtæ ſeparantur ab illis, vtpote in habētib. iuriſdictionē ſine ſacerdotio,vt ī Archid. & q̄buſdā

d Vel in purgatorio]De hoc dicit Sco. in 4.diſt. 19.ꝙ ſicut i alijs cōmutationibus iuſtitia cōmutatiua hēt alia latitudinē, ita ꝙ nō reſpicit in cōmutationibus indiuiſibile, ſed mediū rectæ rōnis, ita iuſtitia punitiua,q̄ eſt cōmutatiua pœnæ pro culpa nō reſpicit neceſſariò gradū indiuiſibilem pęnę correſpōdētē huic culpæ,ſed ē ibi alia latitudo infra quam pœna minor nō ſufficit,vltra quam pœna maior nō eſt imponenda. Et extra totam iſtam latitudinē clauis citra, vel vltra ligās errat. Et tūc non immeritò, ꝙ ſoluitur ī terris,nō ſoluit in cęlis i.nō ratificať,ſed intra latitudinē nō errat & ibi arbitriū ratificatur in cœlo,ꝙ quicquid imponit intra illā latitudinē hic oportet implere,& ſi hic non impletur,reſiduum exigetur in purgatorio. Et ſi minus imponatur,& expleatur,nihil maius exigetur in purgatorio. Iſtud aūt mediū in iſta latitudine poſſibile eſt eſſe homini notum per legem Dei cum adiutorio rationis naturalis. Ideo obligatio ad hoc medium latam eſt ad poſſibile homini ſine miraculo ſpeciali,& ſine caſu,& fortuna &c.

e Materia]Ex quo ſequitur, ꝙ ſi quis abſoluat aliquem

quem,& non habeat clauis exercitium,quòd ille nō eſt abſolutus.Nam dicit Sco.in 4.di.18.q.2.arti.4.ꝙ communiter non tenetur, quod ex ordine habeat ſacerdos materiam, ſed oportet aliquem ſubditum ſibi dari, in quem habeat iuriſdictionem non ſolùm ad hoc vt ritè abſoluat, ſed ad hoc vt ſimpliciter abſoluat, qa ſnīa a non ſuo iudice lata non valet.

mo,non tamen poteſt acquiri,niſi interueniat actus corporalis.l.licet,C.de acquiren.poſſeſſio.Nam dicitur poſſeſſio quaſi pedum poſitio, quia tunc naturaliter habetur,cum pedibus calcatur. l. 2. ff.de acquirenda poſſeſſio.gloſſ.in cap.con queſtus, de for. compet. Sed conſuetudo poteſt introducere aliq̄ formam ī ſignū traditæ poſſeſſionis, & iſte eſt ꝓpriè caſus d.cap. & gloſ.ibi ponit multa exempla, inter quæ eſt, iſtud de clauibus.Et intellige quando ipſæ claues tradūť apud ipſam ſtationem ſeu apud ipſam domum &c. Et Bartol. in d. l.cū pater.§. pater. 3. de lega. 2.dicit, quod traditio in dubio præſumitur cauſa cuſtodię,nec obſtat.l. clauibus, ff. de contrahen.empt. vbi qui tradit inſtrumentum, videt tradere poſſeſſionem, & ibi Bal. quia reſpondet gl.in d. §. cū pater,in ver. fortè,ꝙ refert,quid datorclauium agat, & ſic ſecundùm Oldra. ibi. Idem actus numero ſecundùm diuerſam intentionem agentis operatur diuerſos effectus, quia ſi intendit tradere dominiū traditum erit: aliàs ſecus. Quid autem ſi neſcitur de intentione? Dicendum ꝙ in iſto dubio quoad caſum dicti.§.pater, videtur facta traditio clauiū cauſa cuſtodiæ, quia ibi in dubio pater diligere pręſumitur æqualiter filios.l.iſti quidem,ff. qd' me. cau. Item quia ibi filia erat minor. Ideo præſumitur cauſa cuſtodiæ,vt l.ſi. de fide inſtru. Quò verò ad alios caſus, ſi præcedit titulus ad transferendum dñium, ſic in dubio præſumitur translatio. Et ita procedit tex.in l.dotis fructus.§.ſi. cum l.ſeq. de iure dotiū: aliàs ſecus,vt gloſ.in d.§.cum pater. Et ita ibi declarat Bart. Et latius in l.ſub conditione,circa fin.ff.de ſolutio.& l.1.ff pro dote,& Petr.de Anch. in Cle.1. §.ſanè, de hæreti. Et de intellectu dictæ l.clauibus, vide doct.in l.1.in prin.& ibi Bar.4.q. principali.ff. de acquiren. poſſeſſio.

dos,cum opereť ꝑ iſtas claues inſtrumētaliter, ſi vtiť iſtis clauib.ſm ꝓpriū arbitriū dimittēs rectitudinem monitionis diuinæ peccat.

5 Vtrū ſacerdos ꝑ poteſtatē clauiū dimittat culpā peccati?Reſ.Ri.vbi ſ̃.art.2. q.1. ꝙ q̄uis nō poſſit abſoluēdo remittere culpā effectiuè,qa ſic ē ſoli⁹ dei,vt dicit Magiſter in litera,tn̄ miniſterialiter & inſtrumētaliter illi,q per attritionem remouit obſtaculū gratiæ ſpiritus ſancti, diſpoſitiuè remittit maculam peccati, inquātū ſuo miniſterio aſſiſtit virt⁹ diuina, q̄ pc̄tm̄ remittit.hęc ille.Idē Sco. ibi.

6 Vtrū ſacerdos per poteſtatem clauiū poſſit remittere pœnā peccati?Reſ.Ri. vbi ſ̃.q.2.ꝙ ſic aliq̄ partem pęnæ tēporalis pc̄tō debitæ nō tm̄ illius,q̄ ſibi imponit ſed ēt illi⁹, q̄ in porgatorio eſt explenda,& plus vel minus, ſm qd̄ pœnitens ē bn̄ diſpoſitus, & de hoc habes infra,Indulgentia.§.5.

7 Qñ datæ ſūt claues beato Petro?℞.qñ eccleſia ſuit ſibi data. 24.q.1.quodcūq;, & de pę.di.1. quem pœnitet. Et ligant oīa ſuper terram, ſi non errant, ᵃ 2.q.3. cępiſti,& d.c.quē pęnitet.

8 Claues horreorū qui dedit, vr̃ dediſſe oīa, q̄ in eis ſunt,de fi.inſtr.c.2.ſm Inn. & eis datis ᵇ vr̃ data poſſeſſio oīum,q̄ ſub illis ſunt,ex tra de cōſue.c.ex lrīs, in fi.

CLAVSVLA generalis ſequens intelligitur ſm ſpecies præcedētes expreſſas, de capel. mo. dilectus filius.ſm Innoc. facit Clemen.non poteſt, de procu. in cap.ſedes, de reſcri.in l. fina.§.cui dulcia, ᶜ ff.de vi.

a Si non errant] Clauis poteſtatis errat, ſi quis abſoluit ab eo, quod nō poteſt Clauis aūt ſcientiæ dicitur,quando nec bene requirunť nec examinantur illæ,quæ pertinēť ad hoc iudiciū,vtpote ſi circunſtantiæ aliquæ fatuæ, quæ nec aggrauant, nec alleuiāt, ſed placent auribus prurientib. cōfeſſoris.Si etiā non requirit de attritione cōfitentis, ſed tantummō, vt audiat eum, ac ſi narraret vnā narrationem, vel fabulam. Dico ergo,ꝙ ſi clauis ſciētiæ erret exequēdo non neceſſaria ad illā cām,vel illicita,peccat cōfeſſor,ſed ſi nihil omittat de neceſſarijs ad cognitionē cauſæ,poteſt rectè iudicare. Si aūt errat clauis ſcientiæ omittendo aliquid, qd̄ non eſt neceſſariū ad cauſæ cognitionem, & peccat,& non poteſt rectè iudicare niſi a caſu,& potiſſimè de attritione, vel contritione confitentis. Quod ſi pœnitens oſtendat ſe dolentem,cum tamen non ſit,eſt fictus,& recedit a vera pœnitentia,& cum nouo peccato, nec clauis ſcientiæ errat,ſed pœnitens in periculum ſui errat, & non ratificatur ſacerdotis iudicium in cœlo. Et hoc qa fecit qd' ſuū eſt, quia vt hō nō potuit cor videre niſi per ſigna,ſed non ratificatur quantum ad illum ſuſcipientem, quia non eſt capax illius, licèt oſtendat ſe capacem.Sed ſi ſequatur vera ſententia a caſu,iudicium ratificatur in cœlo quò ad ſuſcipientem,ſed non quò ad ſacerdotem,qui in peccet.

b Datis] Adde l.clauibus,ff.de contrahen.emptio. & intellige,qñ præceſſit titulus ſm Inno. & facit.l. cum pater.§.pater,tertio,& ibi glo.& Barto.de leg. 2. Et in d. cap. ex literis,eſt caſus ſingularis ex quo nota,quod conſuetudo poteſt introducere aliquem actum,per quem artificioſè transferatur poſſeſſio ſine apprehenſione corporali, Nam de iure communi licèt poſſeſſio acquiſita poſſit retineri ſolo ani-

c § cui dulcia] exemplum eſt ibi, Si quis legat omnia dulcia,intelligitur de mulſo vini, melis, dactylorum &c. Secus,ſi dicit legaui vinum amphorariū, quia non veniunt niſi potabilia dulcia, & ſic clauſula generalis reſtringitur.Vide de materia Opinio.§. 1.in poſtillis.

Iuncto nigro] In rubrica dicitur ſolùm de vita, & honeſtate clericorum. & in nigro fit mentio nedum de ſimplicibus clericis, ſed de prælatis, & epiſcopis, vt in cap. clerici, eodem titu. Item quia duo ſunt genera Chriſtianorum, laici & clerici, d. capit. duo. Item quia clerici a cleros dicuntur Grecè, quod eſt ſors Latinè, quia ſunt electi in ſortem domini. dicto capitulo cleros. Item probatur de cle. ægro. in rubrica, & in ſexto libro. & ibi per Ioann. Mona. &c.

tri. & oleo le. vide ſupra, Caſus. §. 3. & 4.

CLERICVS primò quis dicatꝰ? ℞. Pa. in rub. de vi. & ho. cle. ꝙ largo ſumpto vocabulo appellatione clericorũ veniunt oẽs, qui hñt ordines, in quacũque dignitate ſint, aut ordine, ẽt in prima tõſura, c. cũ contingat, de æta. qual. ex quo ſũnt ad dei ſeruitiũ electi. vñ oẽs, qui non ſunt laici, dñr clerici. 12. q. 1. duo ſunt gene. facit. 21. di. cleros, in prin. de præben. cũ ſm, & in rub. prædicta iuncto nigro. [a] priuilegiũ ergo tributum clericis, ɔceditur oĩbus ẽt in dignitate, qa ſi eps eſt, clericus eſt, & ẽt religioſus, qui ẽt noĩe clericorum in fauorabilibus ɔprehenditur. 54. di. 5. hac autoritate, & qđ no. in c. 2. de ſup. neg. præla. li. 6. in gl. ſuper ver. monaſteriorum, & ibi Gemi. Sed in materia odioſa & in ſtricta ſignificatione appellatione clericorũ nõ comprehendũtur epiſcopi, nec alij exiſtentes in dignitate, nec ẽt canonici eccleſiarũ cathedraliũ, nec monachi, ſeu religioſi. facit c. qa periculoſum, [b] de ſen. excõ. lib. 6. & c. in fidei fauorẽ, [c] de hęre. li. 6. c. ſtatutum, de elec. li. 6. & gl. in Cle. 1. de ſup. ne. pręla. Ratio, qa in eis eſt qualitas ſuper alios q̃ non reperitur in ſimplicibus clericis. faciunt ad hoc dicta Io. An. in d. c. ſtatutum, [d] qui inquit, ꝙ nomine eccleſiarũ parochialium non veniunt eccleſię parochiales collegiatæ in materia ſtricta, quia habẽt qualitatem collegij ſupra curam; ſed in materia non odioſa [e] ſic. facit ſimiliter quod not. idem Pan. in c. 1. de inſti. in ver. negligentiam, qui dicit, quòd in materia fauorabili, nomine eccleſiæ veniunt monaſteria; ſecus in ſtricta materia, quod not. quia facit ad multa.

1 Vtrum appellatione monaſteriorum veniant eccleſiæ ſœculares, vel appellatione monachorũ veniant clerici ſœculares? ℞. Pan. in d. cap. 1. de inſtitu. quòd non, ſiue materia ſit larga, ſiue ſtricta. 16. q. 1. placuit, [f] el 1. facit quod no. Bart. in l. 1. ff. ad munici. qui dicit, quòd nomine ciuiũ veniunt contadini. l. qui ex vico, ff. ad muni. & non è cõtrario. facit c. Rodulphus, & c. ſignificãte, [g] & quod ibi not. de reſcrip.

2 Vtrum appellatione populi veniant clerici? ℞. Pa. in c. 1. de vi. & ho. cle. ꝙ in materia odioſa non, nec è contrario. facit c. ſi ſententia, de ſen. exc. li. 6. cum gl. Et ſic limita text. Inſti. de iu. na. gen. & ci. in § plebiſcitum, qui dicit, ꝙ appellatione populi vniuerſi ciues ſignificãtur connumeratis ẽtiã patricijs, & ſenatorib. vt intelligat̃ de his, qui ſunt eiuſdẽ profeſſionis; ſecus in alijs, vt pro

b Quia periculoſum] Habetur ibi, quòd in excommunicatione, vel interdicto contra clericos non comprehenduntur epiſcopi, niſi fiat expreſſa mentio.

c In fidei fauorem] Ille textus nihil facit, & ſi Abbas eum alleget, quia dicitur quod in fauorem fidei admittuntur teſtes, etiam excommunicati, & criminum ſocij contra hæreticos, & eorum fautores, vt patet &c.

d D. cap. ſtatutum] Optimè facit ille text. quia enim promotus ad eccleſiam curatam, debet ſe facere promoueri intra annum, & non extenditur hoc ſtatutum ad aſſumptos ad regimen eccleſiarum collegiatarum; quia in pœnis non fit extenſio.

e Sed in materia non odioſa] Exẽplum, quod fuit de facto Papa enim præcepit clero expreſſis epiſcopis, abbatibus, archiepiſcopis, exire de ciuitate Ferrariæ, & Mantuæ, exceptis presbyteris parochialibus, qui debent remanere pro baptizandis pueris. Nam debent ibi remanere Archipresbyteri eccleſiarum collegiatarum, qui habent parochias curatas, ſi nõ ſint ibi preſbyteri ſpecialiter deputati, &c. quia ſumus in materia odioſa reſpectu interdicti, & in fauorabili reſpectu animarum, &c. Et dicit ita declaraſſe, licèt ad plenum non recordetur, Papam Ioan. & ibi in dicto capitulo ſtatutum. refert hæc Panormita. in dicta rubrica de vita, & honeſtate clericorum, qui allegat Innocent. in capitulo ſedes, de reſcrip. & Fe. de. conſi. 11.

f Placuit] El primo. Et licèt dictum iſtud videatur verum, non tamen hoc ibidem dicit Pãnormita. Poſſet & probari dictum iſtud ex eo quod notaui infra, monachus. § pen.

g C. ſignificãte] No. Pan. ibi, ꝙ ſi quis impetrat beneficium illius, qui renunciauit, tanquam ſi eſſet mortuus allegãs in ſupplicatione ipſum eſſe mortuũ, Licèt enim videatur mortuꝰ non tamen valet impetratio, quia illa expreſſio vacationis habet reſtringere gratiã ad illum caſum, & non ad illum; quod eſt valde notat. ſecundùm eum.

Ca. ſi

a Ca. ſi ſententia, cum ſua glo.] Bal. tamen in l. 1. §. huius ſtudij, ff. de iuſti. & iur. dicit ſacerdotes eſſe patres reipublicæ, & ſic de diſtrictu ciuitatis, allegat no. in c. fi. de reſcrip. in 6.

b Facit cap. dilecti, &c.] Nam ibi not. Panor. quòd priuilegium cõceſſum hominibus alicuius patriæ ſub nomine appellatiuo, concernit etiam clericos, dummodo, & materia ſubiecta, & condecens proportio nentur vtriſque đ his autem, quę not in d. capitu. Rodulphus, & in d. l. 1. ad municip. habetur ſupra, ciuitas. in §. 2.

bat dictus tex. in cap. ſi ſententia, cum ſua gl. [a] In materia autem priuilegiatiua poteſt dici, ꝙ comprehendantur. facit capi. dilecti, [b] cum ſua materia de foro compe. qđ no. Bart. in d. l. 1. ad munic. & qđ notatur in d. c. Rodulphꝰ, & quod no. Ioa. An. in ca. Io. de cle. coniu. qui dicit, ꝙ ſtatutũ excommunicans certo caſu laicos non cõprehendit clericos ẽt coniugatos. Et hoc ſequitur Pa. [c] in c. 1. đ præbend. præfata intellige ſm ꝙ dico. infra Lex. §. 6.

3 Vtrũ diſpenſatio cum illegitimo, vt poſſit effici clericus, debeat intelligi, vt poſſit ꝓmoueri ad minores ſolũ gl. in c. literas, đ fi. preſ. tenet ꝙ ſic, cũ ſit materia odioſa. & dicit quod permiſſio in genere mediocritatẽ reſpicit. l. vlti. [d] C. cõ. de leg. l. vl. §. ſed & ſi. & de le. 1. legato generaliter in prin. cũ alijs conc. gl. d. c. literas. Ex quo concludit̃ cũ prædictis, ꝙ ſolũ ad minores poterit ꝓmoueri, qa ordines minores ſunt medij inter primam tonſurã, & ſacros ordines. Item dicunt Ber. Gof. & Hoſ. quando diſpenſatur cũ aliquo, vt ad beneficia eccleſiaſtica promoueatur, quòd ſolùm intelligitur de beneficijs, quæ nõ ſunt prælationes, aut dignitates: prædicta tamen limita ſecundũ quod dicam infra diſpenſatio. §. 9.

CLERICVS. 2. quid dẽt habere? Rñ. multa vt ſunt virtutes, vt 40. di. ꝑ totũ, & quæcunq; alia, q̃ quilibet bonꝰ Chriſtianus dẽt habere, ſed ſpãliter aliqua q̃ ipſi debẽt habere, inſeramꝰ, quæ quidem ſunt nouem in ſumma.

1 Primò dẽt [e] eſſe literatꝰ patet hoc. 36. d. 37. & 38. ꝑ totũ, & 16. q. 1. ſic viue.

2 Vtrũ oĩno illiteratꝰ ſit ordinandꝰ? Reſ. Inn. in c. cũ in cunctis, de ele. ꝙ nõ. parũ tñ ſcientes, ſi ſpes eſt, ꝙ poſſint proficere, [f] ꝓmoueri pñt, aliàs nõ, niſi ſint monachi, qui magis indigent contẽplatione, q̃ ſciẽtia, & facit quod legitur. 16. q. 1. legi. vbi dicit Ioan. ſufficit monacho, ſi ſit bonus, licèt ſit illiteratus. [g]

3 Sed quæ ſcientia eſt neceſſaria? Reſ. Inn. vbi ſupra quod eſt requirenda ſecundùm dignitatem, locum, [h] & ordinem, ad quẽ aſſumitur, vt in c eccleſia veſtra. [i] 2. đ ele. Si. n. aſſumit̃ ad epatũ, dẽt habere ſcientiã noui & veteris teſtamenti, cũ ſit iudex animarũ, & iuris, cũ ius dicere debeat. 11. q. 1.

c Et hoc ſequitur Panor.] Pa. ibi in princi nõ ſequitur, quod dicitur hic ĩ materia ſtricta. poſtea q̃rit, Quid autem, in priuilegijs, & ſe remittis ad id, qđ legitur, & not. in d. capitulo cum dilecti, de foro comp. &c.

d L. vlti.] Eſt §. 2. vbi ſi legetur ſeruus ſub optione tertij, ipſo nolente vel nõ potente eligere, electio erit legatarij, dummodo non eligat optimum, nec etiam infirmum, vt dicit dic. l. legato generaliter, vbi habetur eadem ſententia.

e De clericorũ literis, & ſcientia adde. S. Synodum Tri. 23. ſeſ. c. xi. 12. 13. & 14. ſeſſ. 24. ca. 18. de refor. catechiſm. de ordi. ſacra. c. ſequitur nunc. P.V.

f Poſſint proficere] Et quod omnino illiteratus nõ poſſit promoueri etiam ad primam tonſuram, patet in c. fi. de tem. ord. vbi talem ordinans priuatur vno anno poteſtate conferendi primam tonſuram. Si tñ ordinentur, acciperent characterem ſm doc. qa ex quo quis eſt baptizatus, capax eſt cuiuslibet ſacramenti, cap. veniens, de presby. non bapti. de parum autem ſcientibus &c. ſi ſint dociles &c. Adde ꝙ procedit diſpenſatiuè, & ex magna cauſa ſecundùm Hoſtien. quaſi non ſufficiat, quod quis ſit docilis, vt promoueatur, & dicit Pan. in d. c. cum in cunctis, ꝙ Hoſtien. benè loquitur. Et dicit, ꝙ credit, ꝙ Inn. habuit hunc intellectum. Sed tamen requirenda eſt qualitas loci &c. vt §. ſe.

g Licèt ſit illiteratus] Hoc idẽ tenet Archidia. ibidem, & Geminian. in ca. fin. de tem. ordi. libr. 6. dicens not. arg. Quod illiteratura non repellit religioſum a ꝓmotione, & allegat. d. glo. Et facit c. ſedulo. 18. di. Et not. quod illiteratus dicitur, qui omnino ignorat literas. 34. diſtin. præcipimus, Et iſte nõ eſt aptus ſacris officijs. 36. diſt. ca. 1. in auten. de ſancti. epiſcopis. § cleros, col. 9. & epiſcopus cũ iſtis diſpenſare non poteſt ſecũdùm Inn. in c. dilectis, de tem. ordi. &c. Et de religioſo dicit Pan. in d. cap. cum in cunctis, quod nõ requiritur magna literatura, ſed ſufficit ſibi perfectio charitatis.

h Dignitatem, locũ] Nam in hominib. abiectis, & modicæ cõditionis præpoſito non requiritur tanta ſcientia, ſicut ei qui præponitur curæ magnorum virorũ ſecundùm Pa. in d. c. cum in cunctis.

i Eccleſia veſtra.] 2. Not. ibi quòd ſcientia requiritur in prælato ſecundùm quantitatem eccleſiæ. Non ergo in omnibus eccleſijs requiritur vniformis ſciẽtia. Nam ſi populus vni ſubiectus eſt maximus, requiritur maior ſcientia, vel ſi ibi ſunt hæretici.

ci.

ci.facit.c. in cauſis,de elec. quod ibi no:
a De perſona]Parum facit ille text.qui dicit quod presbyter apud epiſcopum tãtum iudicari debeat. Nam inter clericos habet diiudicare. Sed optimus text.eſt de hoc,quem omnino notabis, in c.qui epiſcopus. 23. diſt. in prin.
b De his Catechiſ. de ordi. ſacra.c. de his igitur,& ſeq. P. V.
c Officio] Sed quæro, quid de Abbate.Quæ enĩ ſcientia requiritur in eo. Archi. in d.c.legi.dicit, quòd ſufficit ſibi ſi ſciat cantare, & legere. Sed Panormita.contra, cum habeat curam animarum, vt forum pęnitentiale. Nam tenetur ſcire ea, q̃ ſpectãt ad ſuum officium Innoc. tamen dixit, ꝙ non requiritur magna ſcientia, &c. Vide pleniꝰ per Archi. vt ſupra,& in c.ſedulo. 38. diſt.
d Credo quòd peccet mortaliter]Dicit Panormita. in d. capit. cum in cunctis, quòd vltra rationem naturalẽ probatur hoc in capitu.non eſt putanda 1.quæſ. 1. in fin. vbi ſic dicitur. Quiſq̃s ergo ſacerdotiũ non ad elationis pompam, ſed ad vtilitatem adipiſci deſiderat, prius vires ſuas cũ eo, quod ſubiturus eſt onere metiatur, & ad id cum metu etiam, cui ſe ſufficere exiſtimat, accedat; gloſſ. in verſi. prius vires ſuas, ait, Sumite materiam veſtris, qui ſcribitis,æquam viribus, & verſate diu, quid ferre recuſent, quid valeant humeri &c. Argum.ff.de excuſa.tuto.l.paupertas. De promouendis autem ad doctoratum dic, quòd ſi ſufficientem ſcientiam habeant, non peccant petendo gradum, cum petant facultatem communicandi alijs ſcientiam, quàm habent, quòd pertinet ad charitatem. Sed in minus inſtructis eſt peccatum præſumptionis;gloſſ.in Clementi. 2. de magi. Adde, ꝙ Pauciſſimi digni attingũt gradum doctoratus, vt not. docto in l.cunctos populos, C. de ſumma trinitate ex quo infero, quòd etiam illis temporibus promouebãtur indigni &c.

de perſona. [a] Presbytero autem ſufficit, ꝙ ſciat canones cões pœnitentiales &c. de quibus.38.diſt.quæ ipſis.Cantor dẽt ſcire cantum, & ſic de omnibus ordinibus,quod ſatis colligit ex his, quæ eis dantur [b] in ordinatione.23. diſtin. per totum,& ex poteſtate & officio [c] quod habent exercere.De ſciẽtia verò cõfeſſorũ vide j.Confeſsio.4.§.3.

4 Vtrum peccet,qui ſuſcipit aliquam dignitatẽ, vel aliud officium, ad ꝙ non habet ſufficientem ſcientiã? ℞.Inn.vbi ſupra ꝙ ſic. 38.di. omnes. 18.q.2.ſi q̃s Abbas, de æta.& qual.cap. fin. Sed aduerte, quòd eſt quædam ſcientia eminens, quæ ſubtiles quæſtiones diffinire nouit, & in promptu reſpõſiones habet. Mediocris ſcientia eſt quæ ſcit aliquo modo examinare negotia, quanuis ad omnia neſciat reſpondere,& in libris veritatem eorum,quę ſcire debet, ſcit quærere, vel ſaltem circa ea dubitare, & conſulere peritiores, etiam ſi in promptu omnia non habet, ſufficiẽs tamẽ ſcientia eſt,quę ſufficit ad faciendum, quæ ſibi imminent ex officio, quod habet.hanc qui non habet, credo quòd peccet mortaliter [d] acceptando officium, argumen. dict. capitu. fi. [e] Et ſimiliter qui ei ſciẽter [f] dat tale officium, niſi ex cauſa diſpenſaretur, quia imperfectum ſcientiæ ſupplet perfectio charitatis, de renun.c.niſi cum pridem.§. pro defectu.

CLERICVS.3. debet eſſe [g] hoſpitalis.43.di. per totum, nõ cupidus, ſeu auarus.42. diſtinct. ꝑ totũ.

1 Vtrum clericus prebẽdatus teneaẽ facere quatuor partes de reditibꝰ eccleſię, & oblationibꝰ fidelium, ſcilicet epiſcopo,pauperibus, ipſi ſacerdoti,& clericis, & fabricę,ſicut volũt antiqua iura,vt in capit.quatuor,& cap. cognouimus, & cap. ſeq. 12.quæſt. 1. R̃ſ. ſecundùm quòd colligo ex Pa.in cap.de ec.ędi.quod quoad quartam epiſcopi,& quartam fabricæ ſtandũ ex conſuetudini, [h] quæ quidem valet in præfatis iuribꝰ derogare, niſi quãdo fabrica remaneret derelicta, quia tunc eſſet irrationabilis, & non valeret, & ſic teneretẽ dare quartam arg. d.ca. cognouimus, & in d.cap. 1. Et hoc intellige,qñ reditus ſuperſunt detractis neceſſarijs.Quo aũt ad quartã debitã pauperibus non valet aliqua conſuetudo in õriũ, quin teneaẽ.Ego plus dico, quòd non ſolùm quartam partem,ſed & oĩa,quæ ſuperſunt eorum neceſsitatibus, teneẽ pauꝑibus erogare,ſi fabrica non egeat reparatione, vel niſi vellet cõuertere talia ad ampliandum cultum dei in tali eccleſia.Nulla extrema neceſſitate in aliquo occurrente. Nã in iſtis duobus caſibus

e Ar. d.c.fina.] Credo,quòd ille text. optimè faciat, quandoquidem ille epiſcopus propter defectum ſcientiæ fuerit depoſitus, vt patet ibi. Sequitur Innocenc. &.Abb. in d.cap. cum in cunctis.
f Qui ei ſcienter] Hoc apertè probatur in ca. cum ſit ars, eo. ti.de ęta.& qua. &c. & §.pro defectu, hic allegato,vbi præſul licitè renunciat propter ſcientię defectũ,quæ neceſſaria ſemper eſt ad tẽporalia, & ſpiritualia gubernãda.ſcriptũ eſt.n.q.a tu ſcientiã repuliſti, & ego repellã te, ne ſacerdotio fungaris mihi, &c.
g Adde s.Conc. Tri.ſeſ. 25. c. 8. de refor. P. V.
h Cõſuetudini]

Vnde,ſi conſuetudo transferret onus fabricæ in populum,illa ſeruanda eſſet,arg.cap.ad apoſtolicam, de ſimo.Idem dicendum, niſi aliter diſpoſitio prouideret.Nam hodie communiter eccleſiæ cathedrales præcipuè habent reditus diſtinctos pro fabrica. Tunc enim prælatus non tenetur dare quartã partem ſuorum redituum, Si verò nulla eſſet cõſuetudo,tunc illa quarta pars deberet erogari, per tex.d.capitu. cognouimus, Et tenet Hoſtien.in ſumma, titul. de eccleſijs reparã. §.1.ad fi. Si verò quarta pars non ſufficit,nec conſuetudo aliter diſponit, tunc recurrendum, eſt ad clericos eccleſiæ c. de his de eccleſijs,repa.dummõ reditus eius ſuperſint ei. Cõpelluntur etiam vltimo loco parochiani eccleſię nam ex quo ibi percipiunt diuina, tenentur ad refectionem eccleſiæ,ar.c. ſi epiſcopus, de offic. ordi,libro.6.nec poſſet parochianus volendo euitare, onus cedere vſui eccleſiæ, quia hoc non dependet a facultate ſua, vt in cap. omnis,de pœniten.& remiſ.
a Cap.dudum,el 2.] Nam no.ibi dicitur, ꝙ qui tenet beneficium minus canonicè,committit furtum, Vt in gl.ibidem in ver.furtum in fi.licèt propriè furtum non committat,cum non ſit furtum in re immobili.vnde bene dixit gl.addendo,quodammodo, & ſic iſta dictio eſt impropriatiua. Dic tamẽ hoc dictũ procedere reſpectu corporis beneficij, & iurium ad illud pertinẽtium,ſed reſpectu fructuum,quos percipit,malęfidei poſſeſſor,eſt & committitur verè furtum.no.Bar.in l.ſequitur,ff.de vſucap.Et in l.ancillæ.C.de fur.Et quanquam aliqui dixerint, ꝙ ex quo beneficium vacat, non poteſt dici furtum committi ad inſtar iacentis hæreditatis, cuius bona ſi ſurripiãtur non cauſatur actio furti,cũ eo tꝑe nõ ſit dñs, qđ non placet,quia longa eſt differentia inter vnum,& aliquum caſum,quia bona beneficiorum nũquam vacant,cum Chriſti dicantur eſſe, vnde bona eccleſiaſtica dicuntur patrimonium Ieſu Chriſti, vt in capit.cum ex eo,de elec.lib.6. præterea ipſum beneficium dicitur poſſidere particularia bona ipſius, vt no.in cap.in literis,de reſtitu.ſpolia.Et vide ad præmiſſa quod no.gl.in cap. cum Carpenſis de verbor. ſignifica Et facit text.iuncta gloſ. 13.q.4 cap.quid ergo. Et vide ſupra beneficiſim. §.35 & infra eo. §. vltimo &c.
b Et in ca. cum ſecũdũ de præ.] Nota ibi Innoc. Hoſtien. & Abb. ꝙ epiſcopus tenetur ex generali ſuo officio omnibus prouidere indigẽtibus,maximè clericis.11. q.1. per totum. 16.q.1. poſſeſſiones,& c.fin.
c Clericus qui] not. ibi pulcherrimum tex.quia enim clericus dicitur pars domini,vel in ſortem domini aſſumptus,ideò debet ſe talem exhibere, vt ſit domini pars. Qui verò aurum, argentũ, poſſeſsiones, & varias ſuppellectiles hñt &c. cũ illis partibus dominus non dignatur fieri pars eius.
d Cap.duo] Ibi etiam ẽ pulcherrimus text.Et inter alia dicit,ꝙ clerici deferunt coronam, & tonſuram,corona ſignificat,ꝙ coronari merẽtur in regno Dei,tonſura verò abdicationem ab omnibus temporalibus. Sufficit enim eis,ſi habent victum,& veſtitum.
e Quæſtio.]188.Artic.7.Et rationem aſsignat,quia ſunt mali diſpenſatores,& vide ibi.Diſtinguit enim quando bona ſunt patrimonialia, quomodo poſsũt ea diſpenſare,vel elargiri, & quando ſunt eccleſiarũ &c.vt hic, & loquitur de epiſcopis.
f Habens bona]Pro intelligentia no.ꝙ tẽpore primitiuæ eccleſiæ oẽs credentes in Chriſtũ non poſsidebant aliquid proprium, ſed oĩa erant illis cõia, vt no. 12.q.1. in ſumma,& act.4 ſed poſtmodũ frigeſcente feruore incæperunt poſsidere proprium, error tamẽ erat,vt clerici ſaltem propriũ poſsiderent, & fuit ſtatutũ ẽt tꝑe apoſtolorũ,vt bona,q̃ priꝰ habebãt,deberẽt offerri eccleſię cathedrali,& ex reditib.

licitè deſiſtit ab errogatiõe in pauperes, aliàs non ſine mortali peccato. argu.eorum,quæ no.in c. dudum, el.2. [a] de elec.& in c.cum ſm,de præbẽ. [b] facit,c.clericus q., [c] & c.duo, [d] & c. vl. 12.q.1.& 10.q.2.epiſcopus.Nam eis dicitur. 12.q. 2.aurũ habet eccleſia, &c. Th.in quo.& 2.2.q. [e] 185. dicit,ꝙ ſi iſta bona ſunt diſtincta, & aliquid ſibi retinet, quod debeẽ fabricæ, vel pauperibus, vel miniſtris,peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem. ſi verò non ſunt diſtincta, eius fidei committũtur, & ſi in modico deficiat,quod obuiet bonæfidei, erit veniale peccatum. In notabili verò exceſſu erit peccatũ mortale.

2 Vtrum habens bona [f] patrimonialia licitè poſsit eccleſiaſticum beneficium ſuſcipere? R̃ſ.ſecũdùm Ri. in quol. 3. q. 20. ꝙ ſi bona patrimonialia ſufficiũt ad neceſsitatem naturæ ſolũ, põt eccleſiaſticũ bñficiũ recipere in tantũ,inquantum exigit neceſsitas ſtatus, & perſonæ. Si verò tm̃ habet in patrimonio,quantum requirit neceſsitas ſtatus, naturæ,& ꝑſonæ in tm̃,quòd multa ẽt poſſet pauperib. erogare, ſi vltra hoc accipit eccleſiaſticũ beneficiũ non intendens eccleſię deſeruire, ſed vt amicos poſſit ditare, & magis honorari,& delicatius viuere,peccat mortaliter.facit c.clericos.1.q.2.& c.ſe.imo in d. ca.clericos,dicit Io. ꝙ etiã ſeruiendo eccleſiæ,ſi bona eccleſię cõſumat, & ex cupiditate ſuum patrimoniũ reſeruat, quod mortaliter peccat.facit tex. in capitu. Quoniam,in fi.16.quæſ.1. pro iſta opin. aliàs ſeruiendo eccleſiæ,licet viuere de eccleſia,& conſeruare patrimonium ſuis hæredibꝰ, ſecundũ Inn.ĩ c. epiſcopus de præb.ſi verò recipit, vt bñ diſpenſet,ſic nõ peccat ſecundũ Ric.vbi ſupra,dũ-

ſubueniretur indigentibus tam clericis, quàm laicis, & horum bonorum diſpenſator fuit eṗs deputatus, tex no. in c. videntes, 12. q. 1. illo tempore ſi clerici poſſidebant propria, nullo modo poterant percipere de reditibus eccleſię, quia vſus illorum bonorum fuit deputatus pro indigentibus. Item quia videbatur quidam error, ꝙ clerici poſſiderent propriũ, cum deuiarent a veſtigijs apoſtolorum vnde fuiſſet viſum longè indecens ſi cum hoc ꝙ poſſiderent propria, vellent viuere de reditibus eccleſiarum, & ſecundũ illa tẽpora emanarunt multa iura, in quibus dicitur, ꝙ clerici habẽtes propria non debent participare de reditibus eccleſiæ. Sed poſtmodũ, fuit ſtatutum, vt nulla eccleſia ædificaretur ſine dote ꝓ miniſtris, & alijs neceſſarijs eccleſiæ, & clerici tunc ſine ſcãdalo incæperunt habere proprium. 12. q. 1. certè, & de conſ. diſt. 1. nemo. Et ſm hæc tp̄a procedunt iura quæ videtur velle, ꝙ clerici pñt viuere de reditibus eccleſiæ, nec ponderatur patrimoniũ, quia hodie bona eccleſiarũ principaliter ſunt deputata ad vſum miniſtrorũ, vt in ca. paſtoralis, de his quæ fi. à præla. Et vide bonũ textum. 1. q. 1 ca. fin. vbi indifferenter permittitur clericis, vt poſſint viuere de beneficijs, ex quo eis deſeruiunt. Concludo ergo, ꝙ ab eccleſia vniuerſali non pñt petere habentes patrimoniũ, ſed ab eccleſijs particularibus, quibus ſeruiunt, licitè pñt capere, ex quo honeſtè viuunt, & prauam intentionẽ non habent. hinc emanarunt iura hodierna, quibus diſponunt, ꝙ habens beneficium, & patrimonium poſſit liberè teſtari de patrimonialib. 12. q. 5. per totum, Et de teſta. quaſi per totũ. hæc Pa. in c. poſtulaſti, de reſcrip vbi ẽt quærit, Vtrum in impetratione beneficij ſit facienda mentio de patrimonio. Et eſt cõis opinio, ꝙ in literis iuſtitiæ eſt facienda mentio de patrimonio, vnde per tales literas non teneт̃ eṗs prouidere habenti ſufficiens patrimonium. c. tuis, de præbend. Dicit tamen Io. An. ꝙ hoc caſu obſtat exceptio impetranti in vim peremptoriæ, non aũt in vim dilatoriæ, & no. hoc verbum, quia valent literę iuſticię ad beneficia, licèt non faciant mentionẽ de exceptione perẽptoria competenti aduerſario, vt plenè no Pa. in ca. cum or linem, de reſcri. Sed in literis gratiæ non eſt neceſſe facere mentionem de patrimonio. Facit tex. d. c. poſtulaſti, de reſcri. in fi. Et ibidem Ioan. And. & clarius in c. ad aures, de reſcri. Quidam tamen dicũt ꝙ ſi ordinatus fuit impetrator ad patrimonium, ꝙ tunc de eo eſt fienda mentio, quod de rigore poteſt admitti, ſed de ſtylo curiæ ſeruatur indifferẽter prima opinio. Ratio diuerſitatis eſt, quia per literas iuſtitiæ prouidetur ſolum pauperibus, ſed non dicitur pauper, qui habet ſufficiens patrimonium a nec tenetur epiſcopus prouidere ordinato, niſi quando non habet patrimoniũ, vt in c. tuis, & in c. nõ liceat, & in ca. epiſcopus, de præb. Sed literæ gratiæ ſunt alterius conditionis quia gratia nõ ẽ fundata ſuper iuſtitia.

modo ſit idoneus. [a]

3 Vtrum pręlatus poſſit ſatis facere pro debito perſonali de fructibus eccleſiæ? [b] Reſp. dominus Anto. in c. olim nobis, de reſtitu. ſpo. quòd ſic. facit cap. peruenit, de fideiuſſ. Archi. in c. ſtatutum, de reſcrip. li. 6. tenet contrarium. Pa. in d. c. olim, limitat Archi. dicere verum in debito contracto pro delicto, vel pro patrimonio ſuo, & ſic ſerua. & de hoc Vide infra, immunitas. §. 51. cum duobus §. ſequen.

4 Vtrum clericus præbẽdatus conuertẽs reditus [c] beneficij in vſus inhoneſtos teneaт̃ reſtituere? Reſ. Pa. in d. c. cum ſm, de pręb. ꝙ ſic eccleſiæ, ſi habet de patrimonio, vel aliũde. 12. q. 4. c. 1. & 2. quia de altari debet viuere, non luxuriari, & accipitur luxuria pro omni luxu, ſeu illicita concupiſcentia, 43. diſtincti. in princ. & Mat. in Cle. quoniam, de vi. & ho. cle. dicit quòd talis contrectat rem inuito domino, [d] quia, quicquid habent clerici, ſunt bona pauperum. 12. quæ. 2. aurum, & 16. q. 1. c. fi. Et q̃tum ſit eorũ peccatũ mortale, patet in d. ca. ſi illi. 12. quæſt. ſecunda. Et ideo recipientes ẽt teneт̃ ad reſtitu-

a Idoneus] De hac materia habes plenè p Ab. in c. poſtulaſti, ď reſc. Et in c. eṗs, de pręb. vbi concluditur per Inno. & Hoſtien. vt hic &c.

b De fructibus eccleſiæ] Tu plenius vide Pa. in repeti c. cum eſſes, de teſt. tamen q̃tum ad hunc. § ſpectat, potes dicere cum Pa. in c. peruenit, de fideiuſ. ꝙ aut clericus contraxit debitum pro ſua ſuſtentatione, & tunc dicit ibidem Hoſ. ꝙ pt ſatisfacere de fructibus beneficij, quos facit ſuos, ſecus in fructibus, qui veniunt conuertendi in vtilitatem eccleſiæ, & eſt communis ſententia docto. ibi, & ſpecu. ti. de ſen. ex. §. 2. ver quid ſi debitor, qui dicit hoc procedere in defectum bonorum patrimonialium, & hoc ſeruari viſum eſt in curia per Collectarium, vt dicit in c. Odoardus, de ſolut. vide pro iſta concluſione Pa. in c. præſentium, de pigno. Nam eccleſia in effectu tenetur ad ea debita &c. Et ita intelligitur. d. c. olim. Nã ibi ille eṗs fuerat ſpoliatus eṗatu ſuo, & cõtraxit ꝓ ſuſtentatione igitur eccleſia ſatisfacere debebat, aut contraxit clericus pro patrimonio ſuo conſeruãdo, vel fideiubẽdo, vel aliter, q̃ ꝓ vtilitate eccleſiæ, & tunc tene firmiter, ꝙ de rigore iuris inſpecto ſtatu beneficiorũ & deputatione nõ debet aliquo modo de reditibus ſatisfacere creditoribus, quia id ſolùm eſt clericorũ, quod probabili ratione conſumunt, vt in c. fi. de pigno. ergo non debent apprehendi fructus, cũ ſint conuertendi in cãm piã. Sed cõis opi. inualuit, quia hodie clerici appropriant ſibi fructus, vnde melius viſum eſt curiæ, vt ſatisfaciant creditoribus &c. q̃ aliter illicitè expendant, & d. c. peruenit, loquitur de fructibus patrimonialibus, vt dicit glo in c. de multa, de præben.

c Reditus eccleſiæ quibus non donandos. S. Syno. Trid. interdicat, vide ſeſſ. 25. c. 1 de refor. P. V.

d Inuito domino] Et ſic committit furtum, vide ſupra beneficium. §. 33 & ſeq. in apoſtil.

tionẽ, niſi in caſu conceſſo. 14. q. 6. ſi res. Et hoc verũ quoad forũ conſcientiæ. [a] nec ſufficit, ꝙ reſtituant de fructibus beneficij ſecundũ Hoſt. niſi quatenus ſubtraherent ſibi neceſſaria.

CLERICVS 4. dẽt [b] eẽ habitu honeſt⁹. 41. di. p totum, & in c. clerici officia, de vi. & ho. cle. vbi dr̃. ꝙ coronam, & tonſurã habeant congruentem, indumẽta clauſa deſuper deferant, nimia breuitate, vel longitudine non notanda. pannis viridibus, & rubeis nõ vtãtur. nõ ſotularib⁹ cõſutitijs, frænis ſellis pectoralibus deauratis, aut aliã ſuperfluitatẽ hñtes fibulas, nec corrigias aureum, vel argenteũ ornatũ habentes, nec annulos, niſi quibus competit ex officio. Quod quidem capitulũ, quia non loquitur in oĩbus p̃ceptiuè ſm Inn. ibidem, licèt Pet. dicat ꝙ ſic; tu tñ dic meli⁹ ſm Pan. ibidem, ꝙ aliqua ſunt de præcepto, aliqua non; propterea inferam dubia ad ea, quæ de neceſſite ſunt ſcienda.

1 Vtrum cleric⁹ [c] teneaт̃ deferre tonſuram? ℞. ꝙ ſi eſt in minoribus, & nõ habet beneficiũ, non tenetur, ar. c. Ioan. de cle. coniu. & in c. vnico, eo. tit li. 6. & gl. in c. fi. 1. di. Si verò eſt in ſacris, vel beneficiatus, teneт̃ de præcepto. facit. d. c. Ioã. & quod ibi no. in c. vnico, de biga. lib. 6. Et limita dictum Pa in c. ſi qs, de vi. & ho. cle. vbi dicit indiſtinctè ꝙ peccat mortaliter. [d]

2 Qualis habitus [e] prohibeт̃ clericis? ℞. text. in Cle. qm̃, ď vi. & ho. cle. ꝙ veſtis virgata, vel partita. i. diuerſi coloris, [f] epitogiũ ſeu toboardũ fodratum vſq; ad orã, & ita breue, ꝙ veſtis inferior videatur notabiliter. epitogium, ſeu tobardũ eſt veſtis ſuperior, & talia portantes, quicunq; ſint clerici, ẽt hñtes primã tonſuram ſolũ, peccant mortaliter, ſi tales in minoribus conſtituti habẽt beneficiũ; aut ſi non hñt præfatas veſtes, portant cũ tonſura clericali; aliàs nõ. & ꝙ peccẽt mortaliter, probat Stephanus pp verbum, ſancimus, allegat. 18. di. c. qm̃ quidẽ, & 1. q. 7. ſi quis oẽm, & hoc verum, niſi cã rationabilis ſubſit, [g] vt in d. c. & quando publicè; Secus, ſi in domo Et dicit publicè portare, dum multitudini hoc patet, ſicut dicitur public⁹ aleator, vel vſurarius, vel maledicus, de exceſ. p̃la. inter, de maledi. c. 2. de exceptio. exceptionem. 34 diſ. vidua. In domo dicitur fieri ſecretè, quia domus rem ſecretam importat, non publicam, ſexta queſtio. 1. ex merito, & non ſolùm peccat mortaliter, verumetiã, ſi eſt beneficiatus, eſt ſuſpenſus per ſex menſes [h] a perceptione fructuum beneficiorum ſuorum. [i] Si non eſt beneficiatus, & eſt in ſacris citra ſacerdotiũ, per idem tempus eſt inhabilis ad beneficium obtinendum Idem de alijs clericis talem veſtem, & tonſuram ſimul publicè deferentibus. Sacerdotes verò, vel religioſi, ac habentes dignitatẽ, perſonatum, ſeu beneficium, cui cura animarum imminet; per an-

a Forum cõſciẽtię] Opinio hui⁹ ſummæ eſt tenẽda, licèt alij aliter dicãt, qa ſecurior & tutior p iura, q̃ hic allegãtur. Et cũ ſumma nr̃a tenet ẽt apti⁹ ſum. Piſana, Cleric⁹. 4. §. 4. di. ꝙ nõ ſolũ peccãt mortaliter ex eo ꝙ turpib. pſonis tribuũt iuxta. c. q venatorib. 86. di. Sed ẽt ſũt raptores, ſm Rain. & tenẽtur ad reſtitutionẽ. hęc il le. Et ĩ §. 7. & in prin. tenẽt, ꝙ turpes perſonæ recipientes ab eis ex cã inhoneſta; ꝙ ſimiliter tenentr reſtituerè eccleſiæ, vt ẽt hr̃ hic, &c.

b De eiuſmodi habitu decreta ſũt S. Synodi Tridẽ. ſeſ. 14. c. 6, ſeſ. 22. c. 1. ď ref. P V.

c In S. Syn. Tri. habes de tonſura cõſtitutiões. ſeſ. 23 c. 4. & 6. ď ref. De ea & corona, earumq; ſignatione multa tradũt in Catechiſmo ď ordi. ſacr. c. iam verò. P. V.

d Peccat mortaliter] Mouebaт̃, qa p̃cipit ſibi ſub anathemate. Et dicit, ꝙ tõſura dr̃ eẽ capillorũ, ſed dẽt hr̃e raſurã in pte ſuperiori, & qd ſignificet illa corona, & tõſura capillorũ vſq; ad aures, viď Cle. 1. de vi. & ho. cle. vbi gl. not. ĩ ver. tonſurã. & adde ad d. c. ſi qs. 23. di ſi qs. Fallit in clericis bigamis qa p̃cipiт̃ eis ſub anathemate, nè portẽt tõſurã ĩ c. 1. de big. li. 6. & vide no. in c. 1. ď cle. cõiu. & ĩ d. c. Ioan. & ſic habeт̃ 2. fallẽ. ad d. Pa.

e Sũt & ĩ hoc reformatiões editę Romę poſt S. Sy. Trid. cui⁹ ꝓximè citata loca q̃lis ꝓhibeatur, oſtẽdunt. P. V.

f Diuerſi co.] dicit canõ, ꝙ diuerſi coloris, vel diuerſæ ptis veſtis eẽ ñ dẽt 21. q. 4. c. vlt. ĩ fi. Alibi dr̃, ꝙ veſtis ñ dẽt eẽ variata ſericis texturis, nec lr̃a variorum colorũ ornamẽta 21. q. 4. c 1. in fin.

g Rõnabilis ſub ſit] Puta timoris vt ď vi. & ho. cle. c. pe. Eſt & alia rõnabilis cã. ſ. ob ſocij feſtũ militare, vel doctorale vł vxorale. rõ ẽ, qa tal a raro ptigũt. & ad talia iura ñ adaptãт̃ lr̃ã ad ea, ff ď leg. & c. lr̃as, ď d. ſpõ. ipu & viď Car. id. Cle qm̃. q. 3. q p multa hoc ꝓbat.

h Per ſex mẽſes] ĩchoãdo poſt talẽ publicã delatio.

i Bñficiorũ ſuorũ] Oĩum pp ĩdefinitã, vt ď ele c. vt circa, li. 6 offẽdit. n. vniuerſũ ſtatũ eccl'iæ, nec min⁹ vnã eccleſiã q̃ aliã. & ſic ſoluit. ď ele. c. ſi cõꝓmiſſari⁹. §. hui⁹ quoq; lib 6. vbi ſpãliter offendiт̃ eccleſia ad q̃ ĩdign⁹ eligiт̃, vel ad q̃ dign⁹ elect⁹ ĩpediт̃. & no. qa dicit tex. eo ĩpo & ſic ñ ẽ neceſſaria mõitio, nec ſnia aliter, vt cle. 1. eo. tit. ſm Io. And. Et no ꝙ ſi interĩ iſte fructus perciperet,

num ſunt ſuſpenſi à perceptione fructuum ſuorū beneficiorum, ſi habent beneficia, ſi non habent, per idē tēpus ſunt inhabiles ad obtinendum beneficium. Et iſtis, ſ. ſacerdotib. vel religioſis, aut dignitatē ſeu beneficiū cum cura habentibus prohibetur non ſolùm prędicta veſtis, ſed ēt infula, ſeu pileū lineū in capite publicè portare. Sub eiſdē pęnis & præcepto præcipitur, ꝙ habētes adminiſtrationē intra menſem, prædictū epitogiū dent pauperibus. Religioſi verò, qui nō habent adminiſtrationem, intra menſem ſuis ſuperiorib⁹ aſſignent in pios vſus conuertendum. Et licèt infula ſit veſtis pompoſa ad collum perforata [a] circumquaque, tñ hic accipitur ꝓ bireto, quod ponitur ſub capucio ad euitandum ſudorē ſecundùm Matt. in d. Cle. licet tamē portare de nocte, vel latenter ſub caputio ſecundū Ze. & Lau.

3 Quid ſi epitogium, ſeu tobardum ſit breue ſolùm ſed nō frodatū, an ſit locus pœnæ ꝑfatę? Matt. tenet ꝙ ſic. Ze. ꝙ non. Ego dico, ꝙ quò ad pœnā dicit verum Zen. ſed quò ad culpam ligantur per identitatem rationis, ar. ff. de adulte. [b] l. ſi poſtulauerit. §. rō. facit. 23. diſtin. c. non liceat el. 2. vbi vult canō, quòd veſtem talarem habeant clerici, & clarius. 21. q. 14. ca. nullus, cum tribus capitulis ſeq.

4 Vtrum clericus vtens viridis aut rubeis veſtibus peccet mortaliter? Reſ. ſecundùm Inn. in d. c. clerici officia, ꝙ non, tamen male facit, quia in ca. clerici. 23. di. dicitur, ꝙ veſtimenta, & calceamenta, quæ religionem non decent, eis non licen'. Sed Pa. ibidem tenet, ꝙ peccet mortaliter ꝑ. d. Cle. quoniā, quę ſub præcepto ampliat ēt ad caligas, pręcipiens, nè caligis ſcachatis, viridib. aut rubeis vtantur publicè. Car. verò in d. Cle. quoniam, tenet ꝙ caliga rubea, vel viridis nō prohibetur, niſi ſit ſcachata. Et ꝙ non valet argumētum, quia oēs veſtes licent clericis cuiuſcunque coloris, niſi ſint expreſsè prohibitæ. Sed cōtra ipſum Car. eſt expreſs⁹ tex. in c. nullus 21. q. 4. vbi dr̄, Solis vtatur veſtib. quæ conceſſæ ſunt clericis, ergo niſi cōceſſæ ſint, intelligūtur prohibitæ, patet etiā in c. epiſcopi, & duobus. c. ſequen. ea. cauſa & q. Et ideò tene, quod eſt mortale, argum. dictorum. c. 21. q. 4. Idem dic de quacunque veſte irreligioſa reſpectu formæ, purpurea, vel cindata veſte non eſt eis prohibitum vti ſm gl. 1. 21. q. 4. in princ. nec etiā precioſa, dūmō ſit ſecundùm coſuetudinem eorum, inter quos viuunt, nè vileſcant, ar. c. epi. 80. diſt.

5 Vtrū clericus nutriēs comā, vel barbā peccet mortaliter? Reſ. ꝙ ſic, qa pōt excōicari. c. ſi quis. de vi. & hone. cle. 3. diſt. c. ſi quis. [c] & hoc quando facit ſine rationabili cauſa ſm gl. in d. c. ſi quis, ex rationabili cauſa licet, facit. c. pen. eo. ti.

CLERICVS V. Debet ſeruare [d] caſtitatē, vt in c. vt clericorū, de vi. & ho. cle. & non ſolū verè, ſed etiam apparenter propterea non debent cohabitare cū mulieribus, de coha. cle. & mu. per totum.

1 Vtrū clericus in minoribus poſſit ꝯhere ſine pctō mortali? Reſ. ꝙ ſic, ſi nō habet bñficiū Si verò hēt, peccat mortalitēr retinēdo bñficiū. Faciūt ad hæc, q̄ no. ī gl. c. ſi. l. di. & ꝙ no. in c. tuæ. [e] d̄ apoſt. & in c. Io. d̄ cleri coniu. qa cū bñficiū ꝑdat ipſo iure [f] poſtq̄, ꝯxit, vt tenet gl. & doc. ī c. 1. de cle. coniu. & ēt ſi añ, q̄ vxor agnoſcat, intraret mo-

peret, nō eſſet irregularis, cū nō ſit expſsū, tñ dictos fruct⁹ tenet reſtituere & quotidianæ diſtributiones accreſcerēt ſocijs, fruct⁹ vero præbendæ, vel diſtincti beneficij accreſcerent eccleſię ſm Io. And. ibidem.

a Perforata] Aliqñ accipitur pro corona imperiali, C. de quadri. ꝑſcri. l. fi. in fi.

b Ar. ff. de adulte.] Nam vbi eſt eadē rō, leges ēt pœnales extendūtur. d. §. ratio, & l. quædam. §. nummularios. ff. d̄ edend. Sed dicit Car. ꝙ non ē eadē rō, quare prohibeī epitogiū breue foderatū, fuit, quia apparētia talis videbatur quid militare, & ad iactantiā, & cōpoſitionē corporis, qd' nō ſic cēſetur ex ſola breuitate, facit ēt, qa ſi voluiſſet, hoc expreſſiſſet, c. quia circa, de priuile. Qd' igitur non peccet, videtur, cum peccatū nō habeat originē ex tranſgreſſione præcepti. Cū ergo hic non ſit pręceptū, igitur &c. Tamē ante factū potius tenerē opinionem hic poſitā, & de rigore fortè ēt poſt factū, cū omnino videaī eadem ratio.

c C. ſi qs] Tamē d. ca. ſi qs, dicit, Anathema ſit, & ſic non eſt canon latæ ſentētię, ſed ferendæ, cū non loquatur de pręſenti, de quo in c. ſi diligenti, de fo. com. & c. clericus, de vi. & hone. cle & c. clerici. 1. & 2. 23. diſt.

d Vide S. conci. Tri. ſeſ. 25. c. 14. de ref. ſeſſ. 24. de ſac matri. can. 9. inde & de ſeq. 9. vide quoque 24. ſeſſ. c. 8. de ref. catech ſ de or. ſac. Pet. Ven.

e C. tuæ] Not. ꝙ clericus in minoribus habens beneficiū, ſi dimittat habitū. & cōſurā, dicitur apoſtatare. Et ad deferēdā poteſt cōpelli, vt d. c. Ioānes, & c. fin. l. di.

f Perdat ipſo iure] Ratio eſt,

naſteriū, nō ꝓpter hoc recuperaret, niſi ei d̄ nouo cōcederetur, qa ius ſemel extinctum nō reuiuiſcit, licèt ceſſet cauſa extinctiōis 7. q. 1. quàm periculoſum, [a] de conſ. di. 4. quæris, & cōmuniter tenent doc. Similiter etiā ſi matrimoniū non tenuit, puta quia erat conſanguinea, vel affinis, priuatur nihilomin⁹ ipſo facto [b] ſm Pa. in d. c. 1. quāuis alij teneant cōtra. Ideò retinendo beneficiū iniquè facit, & cū pcō mortali, cū nullo iur̄ ipm hēat, ſed ſit ītrus⁹.

2 Vtrum clericus peccet mortaliter [c] cohabitādo cū mulieribus? Reſ. ꝙ ſic, [d] ſi habitat cū quacūque d̄ qua poſſit eſſe rōnabilis ſuſpicio, ēt ſi ſit conſanguinea, ſiue affinis. facit. c. 1. de cohab. cle. & muli. & c. interdixit. 32. diſt. Multomagis peccat mortaliter, ſi tales maſculos tenet, d̄ qb. rōnabiliter poſſit ſuſpicari, ar. a minori. Cū alijs, de quibus nulla pōt eſſe ſuſpicio, licitè cohabitat, ſiue cōſanguineę ſint, ſiue ñ. De ꝯcubinarijs, vid̄ j. Cōcubinat⁹. §. 2.

3 Sed quæ ſunt, de quib. ſuſpicio nō oritur? Reſp. ꝙ mater, ſoror, & amita, ſ. ſoror patris, & matertera, ſ. ſoror matris. 32. di. interdixit. 81. di. cū oībus, quia fædus naturale nō permittit aliquid ſæui criminis cum iſtis ſuſpicari. c. a nobis, de coh. cle. & mu. & c. cum iuuētute, de præſum. idē dic de filia, & hmōi, ſimiliter d̄ multū antiqs, vt ī c. fœminas. 81. di. & ī d. c. iterdixit in fi. & idē dico cū oīb. qb. ante ordinationē ſine ſuſpitiōe poterat cohabitar̄, [e] vt vxores fratrū, & d̄ familia, & hmōi, vt c. cū oīb. 81. di.

4 Vtrū acceſſus [f] ad domos quarūcūq; mulierū ſuſpectarū ſit clericis ꝓhibit⁹? Reſ. ꝙ ſic, ſicut & cohab. 81. di. cleric⁹, cū duob. c. ſe.

5 Vtrū frequētatio [g] monaſteriorū monialiū clericis ꝓhibeaī? Reſp. ꝙ ſic niſi ex manifeſta [h] & rōnabili cā,

quia exercuit actum omnino ꝯrium clericatui, & illa eſt vera vxor, & non dēt hēre vorem carnalem, & ſpūalem; vr̄ enim per actum ꝯrium renunciaſſe beneficio, & habere illud pro derelicto, ar. c. ex tranſmiſſa, de renun. & c. cum renuntiatur. 31. q. 1.

a Quam periculoſum] Habetur ibi ꝙ periculoſū ē cedere iuri ſuo in ſpūalib. ex eo qa non pōt recuperari, vt fecit Eſau. Ge. c. 27. ad hoc c. eos. 7. q. 1. vbi ſi ſacerdos ab eccleſia ſua ſeceſſerit, & alius in loco eius ordinetur, eſt ea priuatus, donec ſucceſſor in pace qeſcat. Ad idem. ca. hoc nequaquam. 7. q. 1. vbi renuntiās ep̄atui, & efficitur monachus, nō recuperat ep̄atū. Similiter qui renuntiauit petere bon. poſſ. non ꝑmittitur eandē habere. l. 1. §. ſemel, ff. de ſu. edi. Facit l. q̄ritur. §. ſi venditor, ff. de edil. edi. vbi dr̄, Renūtiātib. actiones nō eſt regreſſus dād⁹. Facit l. poſtquam liti, C. de pactis.

b Ipſo facto] Et bene, quia quantum in eo fuit, ꝯxit. Et idē tenet Pa. de cōſtituto in ſacris, ꝙ ipſo facto ꝑdit, licèt. d. Ant. contra. Vide ibi per eū. Rō ꝓ ſponſalia contracta de futuro non vacant bñficia ipſo facto, ſm Io. An. & cōiter doct. ī d. c. 1. ar. l. ea quæ ff. ad municip. vbi dr̄, ꝙ ea, quæ contraxit de futuro ſuū non mutauit domicilium. Item quemadmodum per adeptionem ſecundi beneficij non vacat primū, niſi ſit plenè translatum ad ſecundū. c. cū in cunctis, de ele. Ita nec per contractum ſponſaliorum, cū adhuc non ſit plenè tranſlatum. Idem tenent domini de Ro. dec. 21. Item propriè ſponſa non eſt vxor, ſed promiſſa, quia dicitur à ſpondeo ſpondes. c. noſtrates, 30. q. 3 & tex. d. c. 1. loquit̄ d̄ vxore, & appellatione vxoris venit illa, q̄ cōſummauit, vt dicit ibi Pa.

c Edidit hac de re ꝓhibitionem, pœnaſq; ſtatuit in contumaces conc. Tri. ſeſſ. 25. c. 14. de ref. P. V.

d Reſ ꝙ ſic] Ex verbis illorum iurium, quæ hic allegantur, non videtur poſſe probari, ꝙ ſit peccatum mortale, ratione tamen illud non negatur, quia clericus tenendo ſuſpectā in domo facit contra prohibitionem, & exponit ſe periculo peccandi mortaliter, vnde peccat mortaliter, Eccle. 3. Qui amat periculum &c. Facit c. 1. de tornea cum ſi.

e Cohabitare] Ego dicerē ſic ſm Pa. in c. 1. de coh. cle. & muli. ꝙ cō ſanguineas iuuenes, aliàs non ſuſpectas poteſt clericus bonæ famæ in domo tenere, ſed extraneas iuuenes nullo mō, q̄tuncunque ſint bonæ famæ, qa tali tēpore mixtio eſt periculoſa, non ſic cū cōſanguinea. Sētit gl. in c. volum⁹. 81. di. Et licèt d. An. videaī requirere inter cōſanguineos vt alter ſit ſenex, Tu tñ dic. dictū ſuū eſſe de honeſtate cū nullibi ꝓbet. Intelligitur etiā ꝙ nō ſit talis cōſanguinea, q̄ habeat ſecū pediſſequā qa licèt ñ ſit ſuſpicio cū matre, vel ſorore ꝑt tñ de pediſſequis dubitari. Itē itellige, ꝙ ſi cleric⁹ habitaret cum alijs clericis, nō dēt tenere ēt matrē, qa oritur ſuſpicio reſpectu aliorū. d. c. volum⁹. & per iſta limita. §. præcedentem.

f Videas & de hac conc. Tri eod. loco. P. V.

g Accedit & ꝓhib. Sy. Tri. ſeſ. 25. c. 5. & 7. d̄ reg. P. V.

h Ex manifeſta] Oportet ergo, ꝙ ſit manifeſta & rationabilis, nam vna ſine alia non ſufficit, vnde non ſufficit occaſio conſanguinitatis ſm Io. And. Et hoc idem procedit in laico, qui licet aliquādo poſſit viſitare conſanguineam, & rarò, non tamen hoc prætextu debet fieri frequens acceſſus. Quia etiam in cōſanguineis id ſcelus perpetratum reperitur. ca. 1. de coha. cle. & mu. Et vide bonum tex. in d. c. diſſinim⁹ & in c. in decima actione. 18. q. 2. Ratio eſt, quia periculoſa eſt ſexuum commixtio. c. mulieres, de iud. li. 6. Ideò clericus prohibetur immiſcere fabulas cum muliere. 81. di. c. clericus, & c. clerici. & ſic no. caſum in quo laicus efficitur de foro eccleſię. ſ. peccando, vel nimis confabulando cum monialibus, Nam cōmittit ſacrilegium, quod eſt de foro eccleſiaſtico. c. cum ſit, de fo. compe.

Frequentare]

monaſteria, đ vi.& ho.cle. Et vt dicit gl frequētare, [a] eſt vltra vnā vicem ire. 25. q.1.ita nos.

CLERICVS. VI. debet laudes [b] debitas exoluere.91.di. cleric⁹ vitiū,& c.ſi.& 92.di.c.ſi.quomodo aūt teneatur,& qñ. & q ad officiū dicendum, Vide infra hora canonica, ꝑ totū.

CLERICVS. VII. debet in ſuis beneficijs [c] reſidentiā debitā exhibere.ca. qa nonnulli,de cle.nõ reſi.

4 Vtrū cleric⁹ [d] poſſit deſeruire ꝑ aliū ĩ ſuo bñficio potēs ipſe ꝑ ſe ſeruire? Rñ. Pa.in d.c.qa nõnulli, ꝙ nõ de iure,tex.eſt in l.nullus q nexu, [e] li.10.C.de decu.ſiue bñficiū ſit ſimplex, ſiue curatū,ſed de cõſuetudine ſic in bñficijs ſimplicib⁹.In bñficijs aūt curatis ñ valet cõſuetudo, niſi eſſet rõnabilis,vtputa qa bñficium tenue & hmõi qa tũc valeret ꝯſuetudo.facit ca. licèt, de ele.li.6.in ver.pſonaliter teneo ēt in bñficio ſimplici,ꝙ niſi conſuetudo ſit ex legitima & rõnabili cā, nõ valet qa eſſet dãnoſa eccleſię.Similiter nõ valet diſpēſatio, niſi fiat ex rationabili cauſa,qa ē diſſipatio,nõ diſpenſatio.facit quod no. Inn.in c.ex tuæ, [f] de cle.non reſi. & hoc ꝑꝑ multa mala,quæ eccleſijs veniunt, & pauperib.Chriſti ex non reſidentia, qa tales deſeruientes, cū vix poſſint viuere,quærũt quæ ſua ſunt, non Chriſti, & tales principales comedunt,quæ vel in reparationē eccleſię,vel pauperibus dare deberēt. & iõ dic ſm tex.c.quia nonnulli,de cle.nõ re.ꝙ dēnt reſidere ĩ propria pſona, [g] & curā illius per ſe exercere ſm ordinem ſuum intellige, [h] vt extra de fil.presby.c.propoſuit.Old.tñ tenet ꝙ in conſcīa,ſi prouidet ſuis impenſis,ꝙ eccleſia decenter, & popul⁹ bene regatˉ, & ipſe honeſtè viuit,& bonū exēplū ſubditis ꝓbet,& aliqñ ꝑ ſe exercet officiū & videt, qũo cõſtituti officiãtur, ꝙ excuſatur a pcõ. Sed ego ñ credo, niſi qñ pro neceſſaria cā,vel vtili ſtat abſens [i] l.de pollicitationibus ff.de polli.& l.ſi abſēte,ff. de le.

2 In quib.caſib.abſens habetur pro reſidente? Reſp. ꝙ in tribus.Primus,ſi eſt in ſeruitio Papæ, [k] de cle.nõ re.c.cum dilectus.Secūd⁹, ſi eſt in ſeruitio Epiſcopi [l] ſui,de cle non re. ad audiētiā,& c.de cætero.Sed hæc

a Frequentare] Nec etiam quis poteſt frequentare hoſpitia commatrum, vel Beguinarum,Cle.1.de reli.domi.ſm Hoſ.& gl.in d.c.dicit, ꝙ frequētatio inducitur in duab. vicibus.Arch in c.illud.12.di dicit ꝙ ex duabus vicibus inducitur conſuetudo ad maleficiū.l.3.de epiſco. aud.Hoſt.tñ dicit eſſe recurrē. ad cõmunem vsū loquendi,vt l.3. de reb. dub. ar.in l.1.ff. đ flu. meli⁹ in c.de cauſis,de of.del. Io. And. ſentit, ꝙ ſi poſt admonitionē acceſſit hēt locū.d.c. monaſteria,& ſatisplacet nã orirˉ ſiniſtra ſuſpicio contra monitū iterantē acceſſum. Vide infra monaſteriū.§.8. & ēt officiū eporū intēderet circa honeſtatē monialiū, nè nimis frequētentur ꝑ laicos, vel clericos. Vñ eps põt viſitare annuatim moniales,ēt ſi ſint exēptæ,ꝑ Cle. attendētes,de ſta.reg. Tñ frequētantes monaſteria non ſunt excõicati ipſo facto, ſed epi ſolent fulminare excõicatiões.

b De munijs clericorū,præcipuè parochi lege. S. con.Tri. a Ziletto impreſſi indicē, qui tibi loca monſtrabit ex quo margo non ſufficeret,in dict. parochi, & ſeſſ. 22.ca.4. de ref.& totū catech.ꝓſerti de ord.ſa.P.V.

c Reſidere,q teneantur,decreta adiūgas cõ.Tri.ſeſſ. 6.c.1.& 2.ſeſ.23.c.1.itē ſeſſ.21 ca.3.22. c. 3. 24. c. xii. & 18.de refor. Reſidere negligentiom peccatum, & pœna eiſdem capitulis. P. V.

d An & quando id fieri poſſit ex decretis.S.Sy.Tri. ex eis de proximè citatis locis,& 21.ſeſſ. ca.4 de ref. potes doceri. Pet. Vend.

e L.null⁹,q nexu]Habetur ibi, ꝙ nullus curialis ꝑt officiū ſuū exercere per ſubſtitutū,ēt ſi fuerit vir clariſſimus,& in dignitate cõſtitutus,niſi hoc fuerit ſibi ſpāliter conceſſum.Fallit in illuſtrī, qui periculo ſuarū facultatū põt per ſubſtitutum deſeruire, vnde no.Alex ibi in addi.ad Bart. ꝙ quandocunque quis per ſubſtitutum deſeruit, hoc intelligitur facere cū periculo ſuarū facultatū.Habes ēt multas cõcordantias ibi per gl.& Bar.de quo vide infra ſubſtitutio §. 20.

f Innoc. in c.ex tuæ]Pa. ibi not. ꝙ cleric⁹ poteſt compelli ad reſidentiam.

g In ꝓpria perſona]Fallit ĩ caſu.c. extirpandæ §. quia verò, de pręb.ſ.qñ duę eccleſię ſunt annexæ, de quo vide ibi per Pa.

h Intellige]d.c. propoſuit,continet epm,quendā ordinaſſe in ſubdiaconū, cui poſtea præſentato ad quandā eccleſiā noluit curam animarū cõmittere,aſſerēs eum fuiſſe filiū ſacerdotis, ad petitionē tamen dicti ꝓmoti papa præcepit.de conſenſu eiuſdē ſibi dari coadiutorē,aſſignata ſibi portione, & hoc eſt honeſtū,tū qa ordinatus erat, nè mēdicare cogatˉ, tū qa vnus ſolus non bene põt officiū decãtare, & ſic declara hic illud verbū ſm ordinem ſuum.

i Abſens]vide ꝓ hoc tex. in c.extirpãdæ.§ qa verò,de præben .in ver. qui velit, & poſſit, & ibi plenius per Pa & multa bona notaui. infra pœna.§.4. vide gl.in d.l.abſenti quæ dicit de illo,qui legationē ſuſcepit ſponte, & eſt ſpeciale. Si eſt abſens,per aliū complere poteſt.& ſic tene, licèt quidam & mali ſequantur.

k Papæ]Et ratio eſt, quia videntur ſeruire vniuerſali eccleſiæ, & iſti tales debent in omnibus gaudere prærogatiua pręſentium.

l In ſeruitio epi] Hoc intellige de duobus tantū canonicis,ſed vltra duos non poteſt,niſi probetur voluntas

non credo vera in his,q cū papa,& epo morantˉ,nõ ꝑꝑ eorum ſeruitia [a] exhibēda, ſed ꝑꝑ ambitionē, vt obtineãt beneficia. Tertius ꝑꝑ cauſam licitā ſm modū,de quo in ſe.§.dicitur. In iſtis caſibus abſens habetur pro præſente in omnibus, niſi quò ad quotidianas diſtributiones,quę nõ ſolent talibus dari d.c. de cętero.

3 Vtrū aliquando [b] poſſit ſe abſentare à bñficio clericus? Reſ.ꝙ nõ,niſi duo cõcurrãt ſimul; videlicet cauſa honeſta, [c] & rõnabilis licēria ſui prælati,vt in c.relatū,de cle.non re.Dicit tñ Inn. [d] in c.ex tuæ e.ti.ꝙ poſſet ex cõſuetudine induci, vt ſine licētia ex cā rõnabili ſe abſentēt Pa.aūt in d.c. relatū,dicit. ꝙ ſi neceſſitas occurreret,q̃ nõ pateretˉ dilationē, vt poſſet adire ꝑlatū ꝓ licētia, tũc ſine licētia [e] poſſet.l.1.in prin.ff.de exerci.ac.& l.tutor,q reperto riū,in prin.ff. de ad.tu.Qđ dictū ſm Io.An.in d.c.relatū limito,qñ in breui eſt reuerſur⁹,ar.l.3. ff. de diuor.

4 Vtrū clericus [f] teneatur reſtituere fruct⁹, quos in abſentia percepit ex bñficio ſuo? Reſ.ꝙ ſi ſubeſt legitima cā,nõ tenetˉ,ſed ſi legitima cā nõ ſubeſt,credo, ꝙ teneatˉ [g] reſtituere,quia fructus beneficiorū dãtur ĩ ſtipendiū,vt dixi.ſ.in . §.1. Sed aduerte,ꝙ qñ clericus tenetur reſtituere in quocūque caſu,intelligitˉ,ſi hēt alia bona,q̃ nõ ſint de eccleſia.Si verò nihil hēt niſi de eccleſia tũc credo ñ teneatur.Nã cū ſint de eccleſia, reſtituere nõ habet.& credo ēt,ꝙ nõ dēat ſibi ſubtrahere neceſſaria vitę,nè recipiat ab eccleſia ꝓ facienda tali reſtitutione,ar.eorū q̃ no.ĩ c.cū ſup.de cā poſ.& ꝓpriè vbi no.to.đ Li.ꝙ nud⁹ ēt poſſeſſor eccleſiaſtici beneficij nõ tenetur de cõſūptis,ſicut alij nudi poſſeſſores,Qđ limitat Pa.ibidē, qñ cõſūpſit bono mõ,ſicut dēt facere [h] alius clericus.

luntas capituli,vel vtilitas eccleſię.poteſt tamē cogere duos,vt in d.c.ad audientiam. Sed quid de inferioribus clericis,Dic quod aut iſti inferiores deſtinantur per epm pro cõi vtilitate,vt per Pa. in d.ca. de cætero, & tunc habebunt fructus in abſentia ſine alia diſpenſatione,quia officium eorū non debet eis eſſe damnoſum ca.cum non deceat,de ele.li. 6.& idē, ſi deſtinantur pro ſeruitio eccleſiæ cathedralis,vbi cā ſuggerit eos mittendi, vtputa qa reperitur vn⁹ magis induſtrioſus quàm alius, & aptus.ar. in c.1. vt eccle.benefic. Aut ꝓ ſeruitio ſolius epi,& tũc poſſet dici,ꝙ vrgēte cā gaudeãt priuilegio, quia vident ꝓmouere ſeruitiū eccleſię cū eps ſit ĩ eccleſia, & econtra.7. q.1. ſcire debes, ꝓ hoc text. in d. c.ad audiētiā, in ſi ibi,ꝓ tuo ſeruitio eccleſię.itē qa ſilij debētſubuenire parentib. in neceſſitate. Si verò cā nõ vrgeret,ſecus qa non debet eps ſubtrahere ſeruitiū eccleſijs inferioribus aſſumendo miniſtros in familiares. & idem ꝙ oēs pręlati inferiores epis pñt ſibi aſſumere ſubditos ad ſeruitiū cū iſto priuilegio,đ quo ꝑ doc.in d.c.de cętero,q tex.loquitur gñaliter.

a Eorum ſeruitia]Pro hoc facit,quod vult Pa.in d. c.cum dilectus, ꝙ omnes officiales curię non gaudēt hoc priuilegio per tex.ibi,in ſeruitio noſtro.ſunt.n. in curia quidam notarij, qui ſtant principaliter propter lucrum,non autem ad ſeruiēdum papæ, reſtringendū eſt ergo, qđ hic dicitur ad exiſtentes in ſeruitio Papæ,vt ſunt capellani,vel ſimiles,vel vbi eſſent officiales trahentes ibi moram ex præcepto papæ, quia tunc dicuntur abeſſe cauſa reipubl.l. ſed & ſi ꝑ prætorem,& l.reipublicæ,ff.ex qui.cau. maio.

b Qñ,& q̃diu liceat abeſſe,tibi videndū eſt cõ.Tri. ſeſſ.6.c.1.21.c.3.23.c.1.24.c.12.de ref. P. V.

c Cauſa honeſta &c.] Et ſic vnum non ſufficit ſine altero, & rõ eſt, quia pręlatus non põt diſpenſare ſine cā contra ius.c. dilectus,de tem.or.Et cauſa honeſta dicitur,puta ſtudij,&c. & quibus prælatus citra epm poteſt dare hanc licentiam,gl. eſt ordina.in c.cum ex eo,de ele.li.6.& do.cõiter in d.c.relatum.

d Dicit tamen Inno.]Pa.in c.inter quatuor, eo.tit. hoc refert. vbi dicit, quod hoc dictum licèt ſit notabile,tamen iure non probatur, argumentatur tamē ſic.valet, conſuetudo, vt quis nõ teneatur facere reſidentiam, no. in c. conquerente,de cle. non reſiden. ergo fortius poteſt induci conſuetudo, vt ad tempus, & ex cauſa poſſit ſe abſentare, & notanter dixi ex cauſa, quoniam non valeret conſuetudo, vt poſſet vagari, ſecundùm Innoc. vbi ſupra & eo ſuetudo, quod quis deſeruiat per vicarium,valet, ſi eſt rationabilis, vtputa propter tenuitatem beneficiorū. De quo per Pa. in c.quia nonnulli,de cle. non reſi.Et not. ipſe in cap.extirpandę,in §.quia verò, in repe.de præbend.

e Sine licentia] Crederem tamē ſecundū Pa.in d. c.relatum, conſiderandam qualitatem cauſæ, & pręiudicij,& facilitatem petendi licentiam vult etiam Pa. ꝙ non ſufficit petere licentiam,niſi obtineatur.Et ſi nollet dare,recurratur ad ſuperiorem, qui compellet prælatum ad dãdum hanc licentiam,ar.opti.in c.nullus,de iure patro.

f Lege]in hoc ſtatutā à S Synodo.Tridenti.in proximè cita.locis. P. V.

g Credo ꝙ teneatur]Quidam dicunt contra, ꝙ non teneatur. ratio quia clericus talis habet titulum beneficij,ſed contra hoc eſt tex.in c.fin. de pręſcri.vbi habens titulum ſolùm non facit fructus ſuos. Ideo dic,quòd tenetur reſtituere,quia beneficium datur, vt ſeruiatur eccleſiæ c.quia nonnulli,de cleri.non reſiden.Et pro hoc eſt tex.clarus in c. commiſſa.§.cæterum,de elec.li.6.vbi ille, qui tenuit eccleſiam iuſto titulo, tamen tenetur ad reſtitutionem fructuū. Ad hoc etiam doct.Pa.in c.cum ſuper, de cauſa poſſeſſio.& proprieta.

h Sicut debet facere]Aliàs tenetur de mala adminiſtratione,ſicut tenetur depoſitus.12.q.2.monemus,

Peccat [a] tamē mortaliter [b] recipiendo tales fructus tā quam ex beneficio ſuo, vt patet in c.quia nōnulli, de cle.non reſi. Secus, ſi reciperet tāquā aliꝰ pauper ex neceſſitate, qa non credo peccaret mortaliter neque venialiter in recipiendo, ſed bene non reſidēdo,ſm quod tenetur.vel in tenendo beneficium iniuſtè.

5 Vtrū recipiēs eccleſiā [c] parochialē non intendens promoueri infra annū ad ſacerdotiū,ſed vt hēat fructꝰ vniꝰ anni teneaṫ ad reſtitutionē? Reſ. ꝙ ſic,niſi mutata volūtate [d] promotꝰ fuerit,vt in c.cōmiſſa tibi, ī fi. de ele.li.6.& ſi nō reſtituet teneṫ ille q ſciēter tali eam dedit,vt ibidē,& peccauerūt mortaliter [e] iſte dādo indignè, ille acceptādo indignè,ar eorū q̄ no.in c.nihil,de ele. vacabit tñ dicta eccleſia parochialis, ſi non eſt collegiata ipſo iure ſtatim poſt annū, ſi ꝓmotꝰ in ſacerdotē nō fuerit.c. licet de ele.li.6.& incipit annus a pacifica poſſeſſione, vel qñ per eū ſtetit, quin haberet. Intellige, niſi legitimo impedimēto ſit impeditus ordinari,nec poterit ea vice [f] iteratò ei conferri.d.c. cōmiſſa. Nō vacat tñ dicta eccleſia ſtatim,qñ venit ad talē conditionē,ꝙ amplius illo anno promoueri nō pt ſed ſolū elapſo [g] anno, vt ī d.c.cōmiſſa. Similiter non vacat eccleſia curata collegiata, licèt nō ꝓmoueaṫ ī annū.c.ſtatutū, de ele. li.6. Sed pōt priuari vt ibidē.pt tñ eps inſiſtenti ſtudio diſpenſare,ꝙ nō teneaṫ infra annū ꝓmoueri niſi ad ſubdiaconatū,ad quē ſi nō fuerit ꝓmotus, priuatus erit. Ad ſacerdotiū verò [h] vſque ad ſeptenniū, ita ꝙ elapſo ſeptēnio infra annū efficiaṫ ſacerdos. Alioquin īcurrit dictā pœnā. ca.cū ex eo,de ele.li.6. interim prouideatur eccleſiæ de vicario.

6 Vtrū clericus,qui recipit bñficium, non vt ibi ſeruiat,ſed donec habere poſſit pinguiꝰ, peccet? Reſ. Pa.ī c.relatū, de cle. non reſi.ꝙ ſic, qa non iuſtè eſt ꝓmotꝰ habens talē animū, non tñ teneṫ reſignare, ſed ſufficit pęnitere [i] & mutare volūtate.

7 Vtrū [k] clericꝰ infirmꝰ licitè dēat habere fructus ꝓbēdæ,vel diſtributiōes quotidianas? Reſ. Pa.ī c. ad audiētiā,doc.dicūt & bene,ꝙ ſi īfirmitas eſt, q̄ īpediat eū reſideṙ,vel īntereſſe diuinis ſic ſine dubio dēt habere. [l] Si verò infirmitas nō ꝑſtat

cauſam nō reſidētiæ,vel abſentię a diuinis, puta quia aliàs non īntereſſet, vel non reſideret,nōn dēt habere, qa caſus ſuperueniēs recipit interpretationē [a] ſm ſtatū præcedentē, vt in c.maiores,quaſi in fin. de bapti.

8 Vtrū clerici,q ꝑſonaliter non interſunt officijs, poſſint ꝑcipere [b] diſtributiones quotidianas? Reſ. ꝙ non exceptis illis,quos infirmitas [c] ſeu iuſta & rōnabilis corpis neceſſitas, aut euidēs eccleſiæ vtilitas īntereſſe ñ ꝑmittit, [d] & ſi recipiūt, teneṫ ad reſtitutionē, vt ī c.vnico,de cle.non reſi.li.6. nec valet conſuetudo, aut ſtatutum in contrariū, nec remiſſio aliorū canonicorū,qñ eis non accreſcunt, aliàs ſic, [e] vt ibi no.

9 Vtrū ille; q [f] ñ reſidet, poſſit priuari bñficio? Reſ. ſm Inn.in c.ex tuę,de cle. ñ re.ꝙ ſi ē abſens ex cā ꝓbabili & neceſſaria, vel ꝓbabili tñ, puta ſtudiorū, vel cū epō & hmōi,tūc non pt priuari niſi citeṫ primò vbicūq; fuerit.limitat tñ,ꝙ qñ haberet certū tps ad redeūdū ex qualitate negotij vel aliàs,& ñ veniret,ex tūc alteri licitè dareṫ, nec eſt neceſſaria citatio nec expectatio ſex mēſiū,de qb. in d.c. ex tuæ,& 7.q.1. ꝑſentium. Alij dñt ꝙ reqriṫ citatio ad domum, & expectatio ſex mēſium,& mihi magis placet. Nō.n.d̄buit ei obeſſe ꝙ bonū initiū habuit abſētiæ Teneṫ tñ talis ſēp notificare eccleſię vbi moraṫ,cum ex cā rōnabili poſſit ſēper reuocari ꝓ neceſſitate eccleſiæ,qđ ſi ñ fecerit,latitare ꝓſumiṫ. Si verò abſens ē non ex cā legitima,ſi hoc ē certū, pt priuari, aliàs dēt citari,& poſt ſex menſes dari alteri.& no. ꝙ habēs officiū ī eccleſia ſēp dēt apparere, [g] nec ad eū ē mittēda citatio poſt expectationem ſex mēſiū,qa edictū emiſſū ē ſm In.ibi.& ideò poterit eiꝰ bñficiū alteri aſſignari.

10 Vtrū clericꝰ [h] poſſit peregrinari? Reſ. Inn.in c.vnico,de cleri.peregri. ꝙ non ſine autoritate ſuperioris, de conſ.di. 5. non oportet. nec ēt epus,de voto.c.magnę. ex cauſa tñ ꝓſequēdæ appellationis,ſiue ꝓ euitāda oppreſſione pt ire ad papā, vel ad aliū ſuperiorē inuito epō, vel ꝑlato ſuo. 2. q.6.oīs oppreſſus,& trib.c. ſeq.idē no.gl. ī c.vt debitꝰ, de appel.Credo tñ,qđ ſemper dēt ad minꝰ de honeſtate petere licentiā,ar.c.licèt,de re.ſine neceſſaria autē cā, ſed ꝓ aliqua vtilitate tñ non licet ad papā accedere ſine autoritate ſui ꝑlati,vel papæ.in auth. [i] de epiſco.& cle.§. interdicimꝰ. nec dēt admitti in aliena diœceſi ad celebrādū, niſi hēat licentiā ſui epi, vt no.

& ꝙ no.in c.quod ſicut,de elect.Et in c. pręſenti,de of.or.li.6.quia nudus poſſeſſor non debet eſſe melioris conditionis,quam habens titulum,&c.

a Vide conc.Tri.ſeſſ.& c.præcita.proximè. P. V.

b Peccat mortaliter]Facit ille tex.dū vult recipientem plures eccleſias eis priuari, & conferentem ſimul poteſtate conferēdi.& no. verbū, inhibemꝰ qa inducit mortale vt no.Ab.in c.nā cōcupiſcentiā, de conſtitu.

c Recipiens eccleſiam] Pro intelligētia, dicas diſpoſitionē.c.licèt canō,de elec. li.6.ſ. ꝙ promotus ad eccleſiam parochialem tenetur infra annū facere ſe ordinari ad ſacerdotiū, aliàs ea eccleſia ſit priuatus nulla præmiſſa monitione.

d Niſi mutata voluntate] Pro hoc no.Ab. in c. inter quatuor, đ cle.non reſi. vbi dicit ꝑ illū text. ꝙ abſens ſine iuſta cā, non debet priuari bñficio, ſi poſtea ſuperuenerit iuſtū impedimentū non redeundi, etiam ſi abſentauerit ſine licentia ſuperioris.Qđ eſt bñ no. vt impedimentū ſuperueniens ei, q̄ dedit operā rei illicitæ nō ſit ei impedimentū ꝙ̄ l.2.ff. ſi qs cau.licèt poſſit puniri aliter, q̄ ꝑ priuationē. & ſic not. fraudem purgari poſſe.c.potuit de loca.Et exitus hic ſpectatur ex eo, quia viciū conſiſtit in animo,aliàs ſpectatur initium.c. ſi eo tpe,de reſcrip.in 6.& c.dudum,el 1 de elect.vbi de hoc. Adde etiam, ꝙ ſi a principio intendebat ſe promoueri facere,licèt poſtea mutauerit voluntatē,nō tñ ad reſtitutionem fructuū tenebitur ſm gl.in d c.cōmiſſa.

e Peccauerunt mortaliter]vt patet in d.c.fi.in fi.ibi præter diuinam quam exinde incurrit offenſam.

f Ea vice]i.in illa vacatione,aliàs lex eſſet impoſita verbis,facile.n.eſſet conferre, vni,quem ſciret nolle conſentire,& poſtea reiteratò illi primo cōferre, & facit tex.ibi, Ad quem to inhabilem &c. Et ne leges ludibrio fiant,vt ibidē.Nam qua rōne poſſet primo anno finito iterato eidē conferri, eadē rōne finito ſecūdo, & tertio &c. Et ſic canon fruſtraretur effectum.

g Sed ſolū elapſo anno] Concord. tex. in l.in illa ſtipulatiōe, & l.īſulā, đ ver. ob. vbi expreſsè dr ſtipulationē pęnalē non committi ante diem etſi ſit certū parere non poſſe. Secus tñ eſſet de ſtipulatione non pęnali, vt l.hoc iure,& l.ſi ita ſtipulatꝰ eſſem de ver.ob vbi dr,ꝙ ſi ꝓmiſiſti mihi facere inſulā in certū tps, & iam tm̄ tps elapſum eſt, ꝙ ammō infra illud tps fieri non poteſt, licet totū tēpꝰ non trāſierit,cōtra te agere poſſum.

h Ad ſacerdotiū vero] & hoc ꝓp vtilitatē ſciētiæ, qua īdiget eccleſia talē animū. Nā,vt ait apoſtolus,quiſquis dēt eſſe contentꝰ ſuæ vocatione, qua vocatus eſt, vnde non debet in animo aliud agere, ſed quemadmodum contrahens carnale matrimoniū dēt habere animū perpetuò reſidendi cum vxore.c.fin.de cond.appoſi.& c.ſicut.7. q.1. Sic acceptans eccleſiam, nam quodammodo contrahit matrimonium cum eccleſia.c.2.de transla.epiſcopi.

i Pęnitere] Tollitur ergo iſtud pctm̄ ꝑ pęnitētiam ſm Hoſt.& facit.c. ſi de ſim. ſicut ſimonia mentalis.

k Repete eadem cap nouiſſimè cit. P. V.

l Sine dubio debet habere]Idem Pa.in c. 1.de cleri. ægro.per illū text.& rō eſt,quia ex infirmitate ſatis punitur. Vnde nō dēt addi afflictio afflicto.c.cū percuſſio.7 q.1.& d.c.1.& c.ex parte,e.ti.Nō.n.debet ei pœna in culpā verti.di.5.c.2.in fi.& c.ad eius.ſed potiꝰ ē miſerandū,& cōpatiēdū. 3.q.9.indicas & c.licèt de cenſi.Nec dēt qs duplici dāno affici.ff.de iure do. l.iure, & de cōd. ob cau.l.ſi pecuniā.§.5.&c.

a Interpretationē]Ar.bonū in l. 3.§.Stichus,ff.de ſta.li.facit.l.2.ff. ſi qs cau.& ꝙ ibi no.& quod in ſimili not.Inn.ī c. ex tranſmiſſa, de præſcrip.

b De his quo mō diuidēdæ,& a qbꝰ recipiēdæ, ſtatuit.S.con Trid. ſeſſ.21.c.3 22.c. 3.24.c.12, de refor. P. V.

c Quos infirmitas] Infirmitas aūt pōt dici ſm Arc. ēt ſi minuit ſanguinem,vel ſi medicinā ſūpſit, & ſic cōprehēdiṫ eſſe iuſtū impedimentū,de cōſ.di. 4.hi qui.18. diſt. epſ.idē, ſi ꝑ vim detineretur, de elec. ca.bonæ.Et no.ꝙ mens.d.ca. intendit excludere ſolum negligentiam.

d Intereſſe nō ꝑmittit]ſed vr̄.cōtra.ſ.e.§.2. in fi. vbi abſentes hñr ꝓ pręſentib.ꝑter q̄ ad diſtributiones quotidianas & eſt tex. de hoc in c.cū nō deceat de ele vbi q ꝓſequūtur vtilitatē eccleſiæ ipſas diſtributiones non ꝑcipiunt. So. dic ꝙ aut cōſuetudo diſponit, ꝙ abſens ꝓ vtilitate eccleſiæ ꝑcipiat diſtributiōes, & pōt, & ita intelligatur hic,aut conſuetudo nihil diſponit,& tunc ſi canonici ſpontè ſibi concedūt,pōt eas retinere,ex quo abeſt pro vtilitate eccleſiæ. Aut canonici nolunt ſpōtè tribuere, & tunc aut ipſe non ſe abſentat a ciuitate,vel diœceſi,in qua eſt eccleſia,ſed abſentat ſe ſolū ab officio ex cauſa vtili eccleſię,& percipiet,aut abſentat ex ciuitatem,& pro vtilitate eccleſiæ,& ſic nō percipiet,& ita procedat.d c.non deceat.

e Aliàs ſic]Facit, quia videntur donare, nam licèt prohibeat quem recipere vſuras, ſi tñ ſpōte ſoluēs & liberè ſibi remittat,licitè retinebit ſm Ge. ī d. c.ſecus tñ, qñ nō eis accreſcūt, qa debēt cōuerti in vtilitatē eccleſiæ iuxta no.ī c.fi.de reſcri.eo lib.&c.

f Vide expeditū per con.Tri. ſeſſ. c.1.21.c.3.22.ca. 3.23.c.1.& 24.ca, 12.de ref. P. V.

g Debet apparere]& vide Inno. in c.fi.de eo, qui mit ī poſ.vbi dicit,ꝙ vbicunque qs tenetur adeſſe in certo loco, & ibi nō reperitur, præſumitur abeſſe in fraudē.Exēplū i clerico quò ad eccleſiā ſuam, & in marito quò ad vxoré. & not. ꝙ licèt pœna ordinaria non reſidentiū ſit priuatio beneficij, tamē pōt compelli abſens ꝑ excōicationē, & ſuſpēſionē.d.c.ex tuæ.Et ibi Pa. probat rōne, de qua ibi ꝑ eum.No.ēt,ꝙ abſens,cū neſcit vbi eſt dēt citari tribus edictis, nec ſufficit vnū pemptoriū ſm Ioan. An.in addi.Spec. tī.de cle. nō reſi. & vide Pan.in d. c.ex tuæ.4. notabili,&c.

h An id liceat ex iure. s. concilij. Trid. potes, exiſtimo, ſumere de locis paulò ſuperius de abſentia citatis. P. V.

i In authen.&c.] vult dicere in authen.interdicimꝰ de epiſco.& cleri.in cor.eſt de ſanctiſ.epi.& ita allegat Abb.in capit.vno de cleri.peregri.in ſi.vbi dicit

Pan.in ca.fraternitati, [a] de cle.non re.

CLERICVS 8.debet [b] eſſe ſine crimine.25.di. per totū. & crimē hic accipio pro omni peccato mortali, licèt ſtrictè accipiaꝰ ꝓ peccato, quod accuſatione & depoſitione eſt dignū.§. nunc autem, in fin.25.diſt.

1 Vtrum clericus ſemꝑ peccet mortaliter exercendo ſuum officium in mortali? Reſ.ſecundū Th.in 4. [c] diſt.24.ꝙ ſic, qñcunque talis exhibet ſe in aliquo vt miniſter eccleſię, & totiēs, quotiens huiuſmodi actū exercet. Vnde, quando tangit res ſacras quaſi ſuo vtens officio, mortaliter peccat. Facit.c.ſi. [d] de tēpo.or. facit c.quotidie, [e] de conſ. diſt.2.& c.de homine, [f] de cele.miſ. ecus, ſi exequeretur in aliquo caſu, in quo etiā laicis exequi liceret, ſicut baptizare ī articulo neceſſitatis, ſecundùm ꝙ dixi ſupra, Baptiſmus.5.§.2.vel ſi colligeret corpꝰ Chriſti proiectum in terra.

2 Vtrum ſit abſtinendū a clericis in crimine iacentibus quòad diuina, & receptionē ſacramētorū? ℞.ſm Pa.in c.veſtra, de coha. cle. & mu. diſtinguēdū, aut sūt præciſi a canone, vel à iudice. Si a canone, tunc ſubdiſtinguo, aut factum eſt occultū & ſic ſentiūt doct.hic ꝙ a ſacramētis neceſſarijs non ſit abſtinēdum, ſed voluntarijs ſic. [g] Ego credo ēt a neceſſarijs debet abſtinere, qñ ab alio poſſet habere, niſi qñ ipſe paratus ē dare, quia qñ ipſe non eſt paratꝰ dare, ſi ab alio poſſum habere, non debeo eum inducere adminiſtrandum ſacramēta etiam neceſſaria. Si verò paratꝰ eſt miniſtrare, poſſum etiam volūtaria ab eo recipere, ſicut dicimꝰ de vſurario infra, vſura. 2. §.2. Et ſic intellige c. ſi tm̄, & c.placuit.6.q.2. cum ibi notatis. Aut factum eſt notorium, & ſic nullo modo licet recipere aliqua ſacramenta a talibus, excepto baptiſmo. [h] De quò dic, vt ſupra baptiſmus. 5. §.1. & §. 12. Aut ſunt pręciſi a iudice. & ſic nullo modo licet recipere ſacramenta ab eis vel audire diuina, quia nullo modo poſſunt dici tolerati, ex quo per ſententiam ſunt condemnati, vt in d.c. veſtra.& 9.q.1.ca.1.& 2.& no.Inn.in c.qualiter & qñ, [i] el ſecondo de accuſ. Si verò præciſio non ſit facta neque ab homine, neque a canone, tenēt docto. in dicto c.veſtra, quòd non pecco, ſi non abſtineo a ſacramentis etiam voluntarijs, quia non ſunt ſuſpenſi quo ad nos c.fin.de co. cle. & mu. Ego verū credo, qñ parati ſunt dare, aliàs non, niſi in ſacramentis neceſſarijs, vt dixi, quia cū peccent mortaliter ſacramenta adminiſtrando, cap.fin.de tem.or. non debeo eos inducere ſine neceſſitate. In neceſſarijs aūt ſacramentis, qñ ab alio non poſſunt ea habere, licet, quia ego facio, ad quod teneor, licèt ille nō, & ideo ſibi imputatur. facit gl.in c.non eſt, [a] in ver. præter, de ſpon. Nec ob.gl. [b] in §.verū.31.diſt. in ver. officium, quia loquitur, qñ poſſum habere alium. Nō tamen debet eſſe aliquis nimis ſcrupuloſus, quia pōt præſumere, ꝙ ſaltē habeat attritionē, quando ea adminiſtrat. Hodie tamē contra iura prædicta quoad pręciſos a canone, vel a iudice eſt facta diſpēſatio per concilium Conſtantienſe confirmata per Baſilienſe, de quo infra, excommunicatio.8.§.3. Et ideo ea ſerua.

3 Quis dicatur toleratus ab eccleſia? ℞.Pan. vbi ſupra, ꝙ ille, qui nō fuit condemnatus, nec ꝯfeſſus, nec habet operis euidentiam.

4 Vtrum omne peccatum notorium inducat præciſionem, ſeu ſuſpenſionem a canone, nè exerceat officium ſuum? ℞. ſm d.Ant. in d.c.veſtra, quòd ſic. Nec ob. d.c. quod loquitur ſolū de fornicatione, ex quo nō negat idem eſſe in alijs crimnibus notorijs Panormita. ibidem eſt contra dictum d.Anto. [c] ſed ego teneo veriſſimū dictum do. Anto, quia conſtitutio pœnalis etiam quoad pœnam extenditur ad caſum ſimilem ex identitate rationis, ſi ratio in ea conſtitutione eſt expreſſa, vt in l.his ſolis, C.de reuo. do. Ad hoc tex.optimus in l.2.in §. qd ſi curatores, & §.ſed is, qui deceſſerit, ff. ad Tertul. & l.palam in §.ſenatus, ff. de ri.nu. Nec poteſt dici, ꝙ ſit interpretatio extenſiua, qa eſt potius intenſiua, ſeu intellectiua, quia lex non eſt aliud, quàm ipſa ratio legis, vt probatur in l.nō dubium. C. de legi. Et qđ lex pœnalis extēdatur, ſi in ea eſt ſcripta ratio naturalis, vel ciuilis, tenet Bald. poſt Bart. & eſt bonus text.in c. 1.in §.porrò, ver. ſed quia natura, in titu.quæ fuit prima cauſa amit. bene. Et cū d.capitu. veſtra, per rationem notorietatis peccati concludat notorium concubinarium [d] ſuſpenſum; ergo idē erit in omni mortali peccato notorio; vide quod dicam infra, lex.§.6. & pœna §.5.

5 Vtrum clericus teneatur reſtituere fructꝰ, quos percipit de beneficio exiſtens in peccato mortali? ℞. ꝙ ſi peccatum eſt notorium, ego habeo pro indu-

quæ hic habentur. Sed nihil facit, vt patet intuenti, quia loquitur contra clericos luſores, nè ludant, aut inſpectores fiant &c.

a Panormi.in cap.fraternitati] Non dicit ibi Panor. quòd non debeat admitti ad celebrandum, ſed dicit quòd clericus vnius diœceſis nō debet recipi in alia diœceſi ſine literis proprij epiſcopi. Et intellige, ſi tanquam clericus, vt promoueatur ad ordines, vel vt ſibi conferatur beneficium. Nam poſſibile eſt, ꝙ iſte ſit in partibus ſuis notatus infamia, vel depoſitus, & ideo contulerit ſe ad partes alienas. vnde optimè fuit prouiſum. Vide optimum textū cum glo.19.quæſtio.2. cap. duæ. Idem intellige ī laico, ſcilicet vt promoueatur ad ordines, quia nō debet recipi. Dicit tamen vnum pulchrum dictū Innocentius. in capitulo cum iā dudum, de præben. quòd ſicut commendaticiæ requiruntur pro ignotis, ſic qui bene ſunt noti, ſiue ſint clerici, ſiue laici poſſūt abſque huiuſmodi literis recipi. pro hoc dicto capitulo duæ, argumē. a ratione ceſſante, ceſſare debet effectus. vide gloſſ. in ver. propter.

b De hoc S. Synod.Triden. ſeſſ. 14. in prooem. & 22.ca.1. de refor. Pet. Vendr.

c Thom. in 4.] vide quæ ſcripſi infra, Confesſio. 4. §. 1.

d Facit cap.fin.] Bene facit ille tex.in fi.vbi dicit, ꝙ illis fuerūt in reatu homicidij, periurij, adulterij, falſi teſtimonij, ſi nō pœnituerint, interdicendum eſt ſub interminatione diuini iudicij, nè in ſuſcpetis ordinibus miniſtrent.

e C.quotidie] Facit, quia dicit, ꝙ exiſtens in peccatis & ad ſacram cōmunionem accedens magis grauatur, quàm purificetur.

f C.de homine] Loquitur de illo qui eſt in mortali, & vult ob aliquā neceſſitatem celebrare, peccat quidem, ſi in illo peccato accedat; ſed grauius, ſi accedendo vt populo ſatisfaciat, panem purum offerat, & ſumat.

g Sed voluntarijs] Dummodò euitetur ſcandalum. Imo debemus abſtinere, argu. 6. quæſtio. 2. Si tamen, & cap. placuit. Et vide Innocen. in ca. 1. de ſchiſma. vbi dicit, quòd talis occultus, quanuis nō habeat executionem ordinis, transfert in aliū conferendo ſibi ordinem propter cōmuniorē opi. & communiorē vtilitatem, ar. l. Barbarius, ff. de offi.præ. quanuis aliqui contra in c.nihil, de elec.

h Baptiſmo] Idē dicit Pa. de ſacramento corporis Chriſti ſicut dicit de fornicarijs, & ſimoniacis in ordine. Et vide glo. in §. verum. 32. diſtin.

i Et no. Innoc.] Dicit ibi, quod ſemel depoſitus a iudice non poteſt amplius dici toleratus, & allegat illum Pan. in d. cap. veſtra.

Facit

a Facit gl.in c.nō eſt verbo. ꝯ præter. quę dicit, ꝙ ēt ab hæretico poſſum ſuſcipere baptiſma, & pœnitentiā in caſu mortis; quia ſunt duo ſacra neceſſitatis.

b Nec ob.glo.] Illa gl. dicit, ꝙ ab eo, qui eſt ſuſpenſus quoad ſe præterquam a ſimoniaco, poſſum recipere ſacramenta & ſic ſumma noſtra illam reſtringit, quando ab alio non poſſum habere.

c Cōtra dictum d.An.] Et ꝓ opi. Pa. facit text.c.ſi de cohā. cleri. & mu. vbi Papa vr̄ ſe reſtringere; ſed iudicio meo verior eſt ſententia. d. Ant. qa ſi Papa de alijs peccatis fuiſſet interrogatꝰ, certè idē ſtatuiſſet, per gl. in l.tale pactū in fi.ff.de pac. probatur ēt per d.c. ſi.de tempo ord. quia fuit interrogatꝰ de alijs peccatis a fornicatione, & idē rñdit. Pro iſta ſententia bene facit qđ no.Pa.in d.c. veſtra, q ait, clericus peccator, ſiue ſit occultus, ſiue notorius, ſuſpenſus eſt quò ad ſe. nec eſt ſpeciale in fornicatore, ſed idem in quolibet clerico exñte in mortali. Nō n.dēt exequi officium, cū ſit per peccatum mortale a deo ſeparatus, vt probatur in ca. fina. infra eod. & hæc ſuſpenſio prouenit principaliter ab Adam, quia immediatè, cum peccauit, ſeparatus fuit a gratia dei. 11.q.3.c.illud, & c audi.per Inn. in c.ſi celebrat, de cle.excom.mini. & pſalmus, odiui eccleſiam malignantium, & idem tenet Pan. ſibi contrarius in c.dudū.2.de elec. in 6.col. vbi dicit, ꝙ qui commiſit peccatum mortale notorium, non poteſt exercere ordinem ſine diſpenſatione, probatur in d.c.ſi.de temp.or.putat tamen Pa. ibidem, ꝙ eṗs poterit diſpenſare in hoc. facit quod not. Archi.in c. ſi.25.diſt.& gl.in c.ſi quis deinceps, in gl.magna.16. q.7.& glo.in c.quiſquis, de elect. Intellige tamē hoc dictum Pa. ꝙ epiſcopus diſpenſabit, ſi ante celebrationem; ſecus poſt ſecundùm Io An. & Car.in d.c.ſi. Idem tenuit Pan.in quadam diſputatione, incipiēte, Titius cleric' in 3.dubio. Idē dicit Pan.in c. poſt tranſlationē, per illum textum in ver.quamquam, de renun. Idem ſumma confeſſ. lib. 3.tit.29. q. 3. & li. & ſupplemētum, clericus 54. regularitas. 1. 52. & ſic tene, licèt quidam dicant aliter, ſed male. Non ob d. c.veſtra, & c.fin. quia non negāt idem eſſe de al o publicę peccante, & non ſpecificetur hoc in d.c. fina.de temp.or.

d Notorium cōcubinariū] Quærit Thom. quolibet 11. articu.8. vtrum liceat audire miſſam ſacerdotis fornicarij ſine peccato? Reſpon. & dicit, ꝙ circa hoc eſt conſiderandum, ꝙ aliquid quantum ad ius naturale eſt per ſe malū, & aliquid malum eſt quantum ad ius poſitiuum. Quicunque enim ſacerdos in peccato mortali exiſtens celebrat, peccat mortaliter. vnde ſi conſtaret mihi eum eſſe in peccato mortali, & inducerem eū ad celebrandū, peccarem mortaliter: & hoc eſt ſecūdùm ipſum ius naturale, quia hoc eſt prouocare eum ad peccatum mortale. Ius autem poſitiuum addit plus, ꝙ non ſolùm non debeam inducere eum ad celebrandum, ſed etiam ſi audio eius miſſam, pecco mortaliter. Quod quidem inſtitutum eſt in pœnam ſacerdotis fornicarij. Attendendum tamen eſt, quòd hoc non intelligitur de quolibet ſacerdote fornicario, ſed de publicis fornicarijs,

bitato, ꝙ tenetur reſtituere, a quia cũ ſit ſuſpenſus, vt dictum eſt in pręcedenti.§.perinde eſt, ac ſi non reſidet, quia nullum & inutile idem eſt.c. inter corporalia, de transl.pręl. Sicut nõ ritè, & non fieri paria iudicantur, in capit. veniens, de presby.non ba. Facit, quod no.Bar.in l.1.ff.quod cuiuſque vniuerſi, vbi per illum text.concludit, ꝙ procurator, qui non fecit fidem de mandato, perinde eſt, ac ſi non cõparuiſſet, & dñs tan q̃ contumax debet puniri. Nã non excipere, & excipere, ſed non ꝓbare idẽ eſt.c. cũ ſuper, de concel. prębẽ. & non eſſe, & eſſe, & nõ apparere patria ſunt quò ad iuris effectũ.l. duo ſunt Titij, ff.de teſt. tut. Et ideò tenetur, ſicut ſupra dixi de non reſidente, b Clericus. 7.§.4.de occulto verò peccatore credo, ꝙ non tenet̃, q̃uis tutius eſſet reſtituere, quia & ſi inutiliter ſeruiat quò ad ſe, non tamen quò ad alios, aut quò ad eccleſiã.

CLERICVS c 9. debet a quibuſdã actib.ſœcularib.eſſe remotus.c.fin.de vi.& ho.cle.ne cle.vel mo. ꝑ totũ, & qui ſint iſti actus per dubia inſeram.

1 Vtrũ clericus poſſit negociari? Reſ.ꝙ non negotia ſœcularia, cap.1.ne cle.vel mo.& c.fi.de vi.& ho.cler. Sed no.ſecundũ Pa.in rub. ne cle.vel mo.ꝙ negotium ſęculare, dr̃ duplex. Primò largè, vt comprehẽdat, q̃cquid prouenit ex carnali cõcupiſcẽtia non ſubiecta frẹno rõnis, & hoc innuit tex. in d.c.1.in prin.vnde dr̃ negociũ ſęculare quia ꝑ illud viuitur oĩno ſœculariter, ſ. ſm̃ ſęculũ, & carnẽ, & non ſm̃ deũ, & ſpiritũ. & hoc ꝓhibetur etiam laicis, magis tamen clericis, vt in d.c. 1. Secundò negociũ ſęculare dicitur magis ſtrictè, vt cõprehendat negocium pertinens ad rempublicã mundanam, & ſęculares homines. Quod quidem licèt ſit permiſſum laicis, tamẽ clericis non licet. Vnde in l. placet, C.de epi. & cle. dicit tex. ꝙ clerici nihil commune habẽt cum publicis actibus, vel ad curiam pertinentib. cuius corpori non ſunt annexi. per quem tex. patet, ꝙ clerici nullum officiũ pñt habere in republica, vt probatur in d.ca.1.in fin.facit.ca.reprehenſibile. 23.q.7.nec ſunt de vniuerſitate ſęculari, vt notat Innocent.in c.delicta, de ex. prælato.Et ſic concludo, ꝙ clerici non debent attendere, nec habere curã de mũdanis, d niſi quatenus ſunt neceſſaria ad ſuſtentationẽ corporis, argumen.1.q.3.ſi quis obiecerit, vel in caſu pietatis, vt infra, Tutela.§. 5.cum ſeq.

2 Vtrum clericus poſſit per artificium quærere ſibi neceſſaria ad victum? Reſ. ſecundùm Pan.in c.clerici officia, de vita & ho. cle.ꝙ ſi ex honeſto artificio. facit

rijs, qui propriè dñr publici, qñ iudicio & ſententia eccleſiæ vocantur publici, vnde quicũque a tali fornicario publico audit miſſam, peccat mortaliter, hæc Thomas.

a Tenetur reſtituere] Tu not.ſingu.quod quãdo clericus committit cauſam, propter quã meretur priuari beneficio eccleſiaſtico, licèt non ſit priuatus ipſo iure ante, quã feratur ſententia ſm̃ Inno. in c.cum noſtris de conceſſ.præb. & in ca ex parte, de feu.& Baldus in cap. quæ in eccleſiarum, de cõſti. tamen quam primum commiſit cauſam, efficit indignus, & ſic malæfidei.poſſeſſor, & ſic a tempore commiſſæ cauſæ tenetur ad omnes fruct9 reſtituendos. Ita ſingulariter probat tex.ſecũdùm Guil.Angelum, Et Pau.de Caſtr. ibi in l.1.C.đ his qui.vt indig. licèt contrarium videatur probari ex glo. not.in aut. de inceſ. nu. in princi. in verbo, immineret, in fin.quæ vult, quod ipſo iure perdantur bona a ſcienter contrahẽtibus inceſtas nuptias. & licet requiratur ſentẽtia declaratoria, tamen fruct9 medij temporis perduntur, de cuius glo.veritate dic, vt in auten. inceſtas, C. de ince. nupt per Cyn.& Bal. &c.

b De non reſidẽte] Vult ẽt Pan. ꝙ talis notorius peccator, ſi celebrat, efficiatur irregularis.Nam talis eſt ſuſpẽſus

directè a canone capitulo prẹter. 32. diſtincti.ibi.Ex autoritate dei, & b.Petri ſibi interdicimus, vt miſſã non cantet. Non enim video inter hæc verba differentiam, Suſpendo te ab officio, & iſta, Interdico tibi officium.Sed per prima verba infligitur ſuſpẽſio, adeò quòd celebrans efficitur irregularis, vt clariſſimè probatur hodie in ca. 1.de re. iu.li.6. & eo. li.de ſent.ex.c.1. ergo. & per iſta ſecunda verba, quia non refert quid ex æquipollentibus fiat. l.non poſſunt, ff. de legi.capitulo licèt ex quadã. de teſti. Ad idem in §.verum. 32. diſt. vbi tales appellantur ſuſpenſi & præciſi. Sec9 tamen vbi non apparet talis operis euidentia. vtrum autem requiratur monitio in iſtis notorijs, Dicit Pan ꝙ omnino abſtinendum eſſet ab auditione ſuorum officiorum etiã nulla præcedente alia monitione.Concludit ẽt Pan. ꝙ iſti tales notorij ſunt ſuſpenſi a bñficio, vide ibi per eũ. idẽ in c.poſt trãſlationẽ, de renũ. per text. ibi in ver.quamquam.

c Adde s.conci. Trid.ſeſſ.22. c.1. de ref. P. V.

d Habere curã đ mũdanis] Nã debẽt clerici attendere circa rẽpublicã ſpũalẽ, laici verò circa rẽpublicã tpalẽ.ar. 12.q.1.duo.item clerici debẽt verſari circa vitam contẽplatiuã, nõ aũt de mundanis habere curã, niſi quaten9 ſunt neceſſaria ad corporalem

c.1.de cele. miſſ.& 91. di. per totum. Et hoc verum ſecundùm gloſ. 91. di. in ſumma, dummodò propter hoc nõ ſe ſubtrahat à diuinis officijs.nec ob. dictũ ca.1. ne cle. vel mo. & 83.di.per totum, vbi prohibetur omnis negociatio clericis, quia, vt dicit glo. in c.canonum.14.q.4.emere chartam pro libro conſcribendo, vel corium pro ſotulari faciendo, & huiuſmodi, vt ſic lucretur aliq̃d pro victu, non eſt negociatio, ſed artificiũ, & ideo nõ prohibetur clericis. & ĩ iuribus præallegatis, vbi ꝓhibetur negociatio, intelligitur, quãdo clerici aliq̃d emũt, vt immutẽt, vt cari9 vendant, quia hæc eſt propriè negociatio, a vt ibidẽ patet, & 88.diſtin.cap. eijciens. Sẹcus, ſi pręter propoſitum bladum qđ emerũt, ſupereſſet, & venderẽt cari9, & huiuſmodi, q̃a liceret b ſecundùm Hoſtiẽ.

3 Quę pẹna clerici negociatoris? ℞.ꝙ vltra mortale peccatũ, ſi tertio monitus non deſtiterit, ꝑdit priuilegiũ clericale, c vt in cap. fi. de vi. & honeſt. cle.& quamquam do.ſunt varij in opi. ego (ſaluo meliori iudicio) ſic intelligo, vt cleric9 in minoribus, ſiue ſit congiugatus, ſiue non, ꝙ non peccat mortaliter negociando, dummodo tale negocium non ſit prohibitum etiã laicis.ſed ſi nõ eſt coniugat9, pt cõpelli per priuationẽ priuilegij clericalis, non quidẽ illius, ſi quis ſuadẽte.16.q. 4.ſed priuilegij, quo poſſunt vexari exationib9 ĩ pſona, vel in bonis ꝓprijs: vt l.2.C.de epiſco.& cleri. Coniugati verò non, quia perdũt ipſo facto per contractũ matrimonij, vt ĩ c. vno, de cle cõiu.lib.6.& in c.Ioannes, eo.titu.Alij verò, q̃ ſunt in ſacris, aut religioſi, peccant mortaliter. c.ſm̃, ne cleri.vel mo.& ſimiliter poſſunt cõpelli priuatione priuilegij clericalis, ſicut dixi de exiſtẽtib9 ĩ minorib9.Et quòd non perdant tam iſti quàm præfati d in minoribus etiã poſt trinam monitionẽ priuilegium canonis, ſi quis ſuadẽte, vt nõ ſit excommunicatus, quiſq̃s eos ꝑcutit, nec etiã fori, vt poſſint ꝓ criminibus, aut exceſſib9 puniri, ſeu condẽnari criminaliter, vel ciuiliter per iudicẽ ſęcularẽ, patet hoc, q̃a clerici cõiugati, quos oportet negocijs ſęcularib9 intendere, vt ĩ d.c. Ioã.his gaudẽt, ſi habitũ & tõſurã portãt; ergo multoforti9 iſti, nõ ꝯiugati. e Et credo, iſtud ſit ſecurius in cõſcĩa.

4 Vtrũ requirat̃ trina monitio, aut ſufficiat vna gñalis, vt perdãt priuilegium, de quo ſ̃? ℞. Pa.in c.fi. de vi.& ho.cle.quòd oportet, ſit trina, quia non ſufficit vna peremptoria, vbicunque agitur de pẹna incurrenda, & ius exigit trinam

ralem vitam.1.quæſtio.3.ſi quis obiecerit. Laici verò poſſunt vti iſtis temporalibus, non autem abuti, vt d.c.tuo. Hinc apoſtolus, Nolite conformari huic ſęculo, & iterum, Nemo militans deo implicet ſe negocijs ſœcularibus.i. temporalibus & mundanis, quantumcunque illa laicis liceãt. hinc notabiliter dixit tex. in l.cõſulta diualia. C. de teſti. abſurdũ nanque eſt, ſi promiſcuis artibus rerum turbentur officia, & alij creditum alius ſubtrahat, & pręcipuè clericis, quibus opprobrium eſt, ſi ſe peritos velint diſceptationum eſſe forenſiũ oſtẽdere.

a Propriè negociatio] Et hinc collige differentiam inter negociationem, & artificium. nam negociari eſt aliq̃d emere, & ſine mutatione carius vẽdere. artificiari eſt aliquid emere, & mutatum vendere, vt ſi q̃s emat vimina, vt faciat caniſtra. Vide Panor.poſt do.Ant. in c. fin. de vita. & hone. cle. primum prohibetur clericis, vt in iuribus hic allegatis. Secundùm verò conceditur, adde cap. nunquam, de cõſe.diſt.5. Vide ẽt q̃ no. ſpe.titu de cle. coniu. verſi. ſed quã dices. Et Bar. in proœ. ff. & in l. ſeruis legatis, de leg.3.& licèt cleric9 poſſit vti artificio, non tamẽ debet hoc facere principaliter propter lucrum, Cle. præſenti, de cenſi. & c. quãquam, eo. tit.lib.6.

b Quia liceret] Quia ſic currit precium tempore venditionis. [illegible]

c Priuilegiũ clericale] Quæ aũt ſint priuilegia clericorũ vide ĩ.Clericus, v.lt.c.ij. ne cleri.vel mo.prohibetur ibi clericis, & monachis ſub ĩterminatione anathematis, ne negocientur, q̃ verba mortale important.

d Tã iſti, q̃ pfati] Adde gl. quã approbat ibi Pa. ĩ c.fi. đ vi.& ho. cle. & ibi ẽt Ioã. An. perdunt igit̃ ſolũ priuilegiũ quoad negociationes, & facultates ſuas, ex quo incedunt in habitu, & tonſura. ꝓ hoc ille tex. d.c. fi. & ſi inſtetur, ꝙ clerici non deſiſtent a negociatione ꝑ ſolutionẽ gabellarum, & ſic erit modica pœna.Rñ.ꝙ ꝑ hoc nõ tollitur, q̃n ſuperior poſſit procedere ad alias pœnas iuris. Sed illud.ca. emanauit in fauorẽ laicorũ, q. b9 ꝑ clericos gabellæ nõ ſoluebant. vñ per has pœnas ẽ eis ſatiſfactũ.hęc Pa.ibi.

e Nõ cõiugati] Pa in c.cõtingit, ſecundo, de ſent. exc.2. notabili, dixit, nota, ꝙ ex delicto apoſtaſiæ clericus ẽt in minorib9 non perdit priuilegium clericale, etiam ſi deprehẽdatur in delicto, quod colligitur ſatis expreſsè in d.c.contingit, & expreſſius in ca. ſi iudex laicus, de ſentẽ.excommuni. lib r. 6. & ſic oportet reſtringere. cap.1. de apoſta. & vide quæ not. infra.§.5.

monitionem, vel trinam citationem, hoc voluit gloſſ. no. in Cle. 1. de vi. & hone. cleri. & Io. An. in c. ex tuæ, de cle. non reſi. a Nec ob. ꝙ vbi a iure requiritur triplex citatio, ſufficit vna peremptoria, quæ habet vim trinæ citationis, vt in l. tres denunciationes, C. quomodo & quando iu. vide gloſ. in c. conſuluit de of. deleg. & Pa. in c. in nomine domini, de teſt. quia hoc verũ in citatione; quia ius ita vult, ſecus in monitione, nec ſufficit trina monitio, ſed oportet ſit ſpecificata, nõ generalis. & ꝓ hoc facit text. in d. ca. fi. in ver. ſi tales, & d. Cle. 1. ĩ ver. nominatim. & quod not. in c. ſtatutum, b de ſen. excom. li. 6. valeret tamen, ſi fieret per viã ſtatuti, quia ſtatutũ habet vim legis, & prelatus poteſt ſtatuendo c augere pęnam iuris, & infligere pœnam ſine monitione verbali, aliàs requiritur monitio, vt in capi. 2. de conſtitutio. libro. 6.

5 Sed per quem debet fieri hæc monitio? Reſ. Pan. in c. contingit, el. 2. de ſen. ex. ꝙ non per iudicem ſecularẽ, ſed oportet fiat per epiſcopum, aut per eum, qui habet iuriſdictionem epiſcopalem ſuper eum, d & ſecundũ gl. in c. ſi clericos de ſent. exc. lib. 6. non refert, an habeat eã, ſcilicet iuriſdictionem, ex priuilegio, vel conſuetudine, vel a iure.

6 Vtrum clerici teneantur reſtituere, quicquid lucrati ſunt ꝑ negociationẽ eis prohibitam? Reſ. Math. in Cle. 1. de vi. & ho. cle. ꝙ in foro animę tenẽtur pauperib. dare. 14. q. 5. qui habetis, ego credo, ꝙ ſit bonũ conſiliũ, ſed de neceſſitate non. 14. q. 5. non ſanè, in ver. tanquã ſua. e & hoc vr̃ ſequi Zen. & Card. in d. Cle. 1. de quo dic. vt infra Reſtitutio. 1. ĩ ver. turpiter.

7 Vtrum clerici poſſint exercere officium tabernariorũ, aut macellariorũ? Reſpon. ꝙ non, imò ſi perſonaliter publicè exercẽt, & 3. moniti nominatim f a ſuis prælatis nõ deſtiterint, clerici coniugati perdunt priuilegiũ clericale omne, & iſtud, ſi qs ſuadẽte. 17. q. 4. non coniugati autem ſolũ ꝑdũt in rebus, g ſi deferũt habitũ clericalẽ, ſed ſi non deferunt, ſed incedunt omnino vt laici, amittunt etiã in perſonis; verum eſt, ꝙ ſi præfatum officium dimittũt, reaſſumunt tam coniugati, q̃ nõ coniugati. Intellige, ꝙ cõiugati reaſſumũt non ita, ſicut nõ coniugati, ſed illud, in quo gaudẽt, vt in c. vnico, de cle. coniu. li. 6. & iſte eſt ver⁹ intellect⁹ literæ, h licèt alij aliter intellexerint. hæc habentur,

a Ex tuæ, de cle. non reſi.] Et in addi. ſpe. tit. de cle. non reſi. in rub. pro hoc facit, quia in pœnalibus verba debent intelligi ſtrictè, non autem largè. l. 3. §. hæc autem verba. ff. de neg. geſtis, & in ca. in noſtra, de iureiu. Quod not. etiam, prout etiam hic dicitur, hanc notabilem regulam. ꝙ vbicunque ad perdẽdũ aliquod priuilegium clericale iura requirũt trinam monitionem faciendam ipſis clericis nõ rectè viuentibus oportet citatio, ſeu monitio, ſi fieri poteſt apprehendat ipſos clericos, quod ẽ contra quoſdam prælatos, qui faciunt monitionem in genere, vt quilibet clericus incedat in habitu, & tonſura, aliàs non gaudebit priuilegio ſuo, nam nõ ſufficit citatio generalis ad priuandos clericos. d. c. fi. ibi ſi tales, ꝓbatur etiam ratione. Citatio generalis nũquam habet locum, qñ certum eſt q ſint citandi, vel monendi. Cle. 1. de iudi. not. Innoc. in c. fi. qui ma. ac cu. poſ.

c Et quod no. in c. ſtatutum] Hr̃ ibi, ꝙ non valet ſuſpenſio, vel interdictum lata in participantes niſi præmiſſa monitione canonica. & oportet, ꝙ ſit facta nominatim, vt ibi per glo. & Gem.

c Statuẽdo] facit q. leg. & no. in c. Ro. de ſẽ. ex. li. 6. vbi gl. ponit multas drias inter ſtatutũ & ſnĩam.

d Super eum] Ad hoc eſt tex. in cap. in audientia, de ſentent. excommuni. Adde tamen, ꝙ ſi tertio moniti non reſipiſcunt clerici male viuentes, perdunt priuilegium clericale, ſicut in apoſtaſia, ipſo facto, nec requiritur alia degradatio, ſed incontinenti efficiuntur de foro ſeculari ſm Pa. in d. c. cõtingit, quod eſt contra id, quod dicit autor ſupra. §. 3. ver. & ꝙ non perdant ſolue hoc, quia autor ibi loquitur in clerico negociatore. Pa. autem loquitur in eo, qui eſt apoſtata.

e Tanquam ſua] Ibi, Excellentioris, & ibi, Facili⁹. Quæ verba non videntur tales cogere ad dandũ pauperibus hoc idem ſentit Inno. in c. quia plerique de immuni. eccle. & idem Mat. allegat Alua. hoc idẽ tenẽr.

f Moniti nominatim] Non intelligas ita ſtrictè ſcilicet ꝙ nomina propria exprimantur, ſicut dicit gl. in Cle. 1. de vi. & ho. cler. ſed ſufficit talis circumlocutio, vel æquipollentia, vt dicit Inn. in ca. in Later. de præben. & ſequitur Car. in dicta Clem. 1. Nam ꝙ requiratur exꝑſſio nominis, eſt potius rigor. Adde, ꝙ eſt eis prohibitũ officiũ macellariorum propter horrorẽ, de cõſ. di. 1. c. 1. ibi, ſed propter multũ ſanguinẽ, quẽ effuderat, &c. & iſta rõ procedit ſpecificè quo ad macellarios, ſed nè ſint tabernarij, ꝓcedit alia rõ ſ. vtilitatis qa in tabernis multa vilia factis & verbis cõmittũt, & ad eas ꝑſonę viles accedere cõſueuerũt, ar. C. de inceſ. nu. l. humilẽ, ex quorũ cõſortio bõi mores corrũpũt. 28. q. 1. ſępe.

g Perdũt in reb.] li. quia in ipſis poſſunt collectari.

h Intellectus literæ] Nam ſolùm in his duobus gaudent

ex Cle. 1. de vi. & ho. cleri. imo prohibẽtur tabernam intrare. 44. di. non oportet intellige niſi in itinere cauſa neceſſitatis, vt in c. clerici, ead. diſt.

8 Vtrum clerici poſſint exercere officia a præfatis viliora, vt aptare pelles, & huiuſmodi? Reſ ꝙ non per identitatem rationis ſecundũ Pa. in d. Cle. 1. Ratio, qa in his ſtatus clericalis dehoneſtatur, a ar. l. athletas. §. ait prætor, ff. de his qui no. infa. non tamen incurrerent pœnã ſtatutã cõtra exercentes officiũ tabernariorũ. Credendũ tamẽ eſt eos peccare mortaliter, ſi ſunt in ſacris, vt religioſi talia publicè exercentes b ſecus ſi occultè pro artificio ad ſuſtentationem vitæ.

9 Vtrũ clericus poſſit exercere officiũ tabellionatus? Reſ. ſm Ho. in c. ſicut, ne cle. vel mon. ꝙ clericus conſtitutus tabellio a laico nõ põt, ſi eſt in ſacris poſt, q̃ eſt ſibi interdictum etiã in cauſis eccleſiaſticis ſecũdũ Inn. in d. c. ſicut. Tamen ſi ante, q̃ ſibi interdicatur, facit inſtrumentum, tenet, ſed poſt, quàm eſt ſibi interdictum, c nõ. Si verò eſt cõſtitutus a Papa, vel ab epo quò ad diœceſim ſuam poterit in cauſis eccleſiaſticis cũ ei nõ debeat propter ordines ſacros, aut beneficiũ eccleſiaſticum officium interdici, ar. de deci. c. tua, el 2. & de iudi. decernimus, de arbit. contingit. Si verò ſunt in minoribus, poſſunt exercere ẽt ſi ſũt bñficiati d ar d. c. ſicut, a contrario ſenſu, licèt ſit honeſtius abſtinere.

10 Vtrũ liceat clericis ioculatoris offm̃ facere? R. ꝙ nõ publicè & tales ſunt, q faciũt ſpectaculũ ꝓprij corporis; facit. l. 2. §. fi. ff. de his qui no. infa. Et ſi hoc faciũt ꝑ annũ, e ipſo iure ꝑdũt oẽ priuilegiũ clericale. hoc no. Arc quẽ ſequitur Gem. in c. vnico de vit. & ho. cle. li. 6. dicit, ꝙ clericus in ſacris, & etiã monachus perdit priuilegium canonis, ſi quis ſuadente. 17. q. 4. Et videtur verius, f quanuis Io. Mo. teneat cõtrariũ, & dicat, ꝙ ſolũ exiſtẽtes ĩ minorib. ꝑdũt. Similiter ẽt perdũt, ſi minori tpe poſt trinã monitionẽ ñ dſiſtãt. c. vnico de vi. & ho. cle. li. 6. ĩ occulto tñ, vel cã ĩfirmitatis, vel alterius honeſtę rei cã ioci aliqd facerẽ ñ reꝓbatr̃ ſm gl. ĩ d. c. vn. & facit ꝙ no. Io. d̃ citariſtis & his q varijs vtũt inſtru. 86. di. donare, ĩ glo.

gaudent priuilegio clericali, ſ. ne ad iudicem ſecularem trahantur criminaliter, vel ciuiliter. &c. Iſta verò priuilegia reaſſumunt, alia vero non.

a Dehoneſtatur.] Et procedit etiam in his, in quibus eſt maior ratio, puta lenonibus balneorum, impudicis cuſtodibus.

b Publicè exercentes] Dicit Io. An. in glo. d. cle. in ver. publicè, ꝙ hic duo requirũtur, ſ. ꝙ publicè, & perſonaliter fiant, ſecus ſi occultè, vel per alium, quia ceſſat pena, ſed non culpa. hoc. 1.

c Poſtquam eſt ſibi interdictum] Probat hoc. d. c. ſicut. ex quo infertur ꝙ tabellio effectus clericus non perdit ipſo facto tabellionatus officiũ. Si. n. ei interdici dẽt officium, ergo illud nõ perdidit, aliàs fruſtra fieret eis interdictio, ar. l. 10. ff. de ver. ob. & cap. ad diſſoluendũ, de deſp. impu. & idẽ videtur in tabellionib. effectis religioſis, quia nõ perdũt, ſed illud exercere non debent de nouo niſi in cauſa hęreſis, tex. no. in ca. vt offm̃. §. ad cõſcribẽdas, de hære. lib 6. ſimile in tabellionibus effectis aduocatis, ſeu decurionib⁹, quia non perdũt officium per ſuperuenientiã dignitatis, ſed illud exercere nõ debent, de quo vide text. iuncta gloſſ. C. de decur. libro 10. in l. vniuerſos.

d Si ſunt beneficiati] Et hoc tenet Io. An. in d. capi. ſicut. Nam ſi ibi prohibetur clericis in ſacris, ne exerceant tabellionatus officium per ſubtractionem beneficiorum, ergo non procedit in minoribus quantumcunque beneficiatis. d. Ant. ibi tenet contrarium, pro quo poteſt facere, quia fortè accipiuntur ſacri ordines largè pro omnibus ordinibus, qui indubitãter ſunt ſacri, vt no. 31. di. in ſumma. Nam cũ hoc officiũ ſit ſeculare & vile, quia tabellio dicitur ſeruus publicus, c. 2. de vſu. li. 6. ff. de ado. l. nõ eñi & ob hoc prohibetur etiam decurionibus, ergo & fortius militibus Chriſti. ergo debet interdictum eſſe omnibus clericis ſaltem beneficiatis facit. cap. 1. de poſtu. vbi beneficiatis in minoribus prohibetur officium poſtulandi ergo multomagis tabellionat⁹, cum ſit officium viliſſimum. item quia eſt quoddã genus negociationis, vt per gl. in d. c. ſicut. ergo debet eſſe eis ꝓhibitum &c. Adde ꝙ conſuetudo contra ipſum. c. ſicut, nõ valeret, qa eſſet cõtra honeſtatẽ eccleſiæ. Ideo non põt induci conſuetudo vt in ca. cum ab oĩ, & in c. cum decorẽ, de vi. & ho. cle. & hoc tenuit tacitè Io. And. dũ inducit cõtra Venetos, & ponderat tex d. c. ſicut. Nã Venetijs ſeruatur contrariũ, quod poſſet tolerari ſi facerẽt ꝓp inſufficientiã beneficiorum, vt ꝑ Pa. in d. c. ſicut.

e Per annũ] Iſte annus debet eſſe integer & continuus nã ſi per annũ interpollatè tamen, non inciderent in pęnam puta qa ſtãt per aliquot menſes, ꝙ non egerunt. facit. l. cum hæres. §. Stichus. 2. de ſtat. lib. ff. de vſu. l. 3. & ſic no. ꝙ qñ lex requirit certum tps ad hoc, vt committatur pęna, intelligitur de tpe continuo.

f Et videtur verius] patet hoc in c. perpendimus, de ſen. ex. vbi loquit̃ de pſbytero &c. Adde, ꝙ in d. cap. ſunt. 3. verba, ſ. buffones, ioculatores, & goliardes, & dicũtur a gula iſti, qa ſolent eſſe guloſi, & lecatores vide Val. li. 2. cap. 1. circa medium, verſic. verum &c.

Adde

11 Vtrũ clericus poſſit eſſe procurator [a] ſœculariũ perſonarum? ℞.Pa.in c.2. nè cle.vel mo. ꝙ procura. generalis in cauſa eccleſiaſtica bene poſſet, & corã iudice eccleſiaſtico. Sed in cauſis ſęcularibus in iudicio, vel extra non poteſt eſſe; poſſet tamen eſſe in aliqua cauſa particulari.

12 Et ſummariè [b] dic, ꝙ clericus non poteſt in placitis ſęcularibꝰ diſceptare, exceptis cauſis, de qbus ſupra, Aduocatus.§.5.6.& 7. Nec procurator niſi vt dixi, nec conductor rerum ſęculariũ niſi cauſa neceſſitatis victus, qa tunc poſſet cõducere vineam, vel domum, vt aliqd, vnde viueret lucraret̃, nec canes, vel aues ſequi, vt in cap.1. nẽ cle. vel mona. nec procurationes vilarum, aut iuriſditiones ſœculares ſub aliquibus principibus ſœcularibus viris exercere, vt iuſticiarius eorum fiat, vt in c.ſed nec, eo.tit. nec ſententiam ſanguinis, ſi eſt in ſacris dare, nec ſacerdos officium vice comitis, aut prępoſiti ſęcularis habere. c. clericis, eo.ti. nec ſentẽtiam ſanguinis dictare, aut intereſſe, vbi vindicta ſanguinis exercetur, nec præpoſitus baliſtariorum, & huiuſmodi viris ſanguinũ, nec vllã chirurgię artẽ, q̃ aduſtione, vel inciſiõe indigeat, nec impendere bñdictiõnẽ aquæ feruenti, ſeu ferro cãdẽti ad purgationem, vt in c.ſententia, eo.ti. Et omnes talia, vel alqđ horũ exercentes ſi tertiò a ſuis pręlatis moniti nõ đſiſtunt, ꝑdunt priuilegiũ clericale, vt no.do.in d.c. ſed nec. Itẽ ꝓsbyteris, Decanis, Archidiaconis, Plebanis, ꝑpoſitis, cantoribus, & alijs clericis perſonatũ habentibus præcipitur ſub excõmunicationis latę ſententiæ pęna, nè leges aut phiſicã audiãt, vt ĩ c.ſi eod. titu. De quo caſu dic, vt ĩ. excõicatio. 7. caſu. 7.

CLERICVS X. Debet eſſe nõ vindicatiuus, ſed patiens, vnde præcipit eis, nè arma portent [c] niſi ad defenſionẽ, vñ clerici, q relicto habitu clericali arma portãt, ſi tertiò moniti non deponũt, perdũt priuilegium clericale, de ſen.excom.c. audientia. [d]

1 Quid ſi miſceat ſe clericus tyrannidĩ, vel crudelitatibus? ℞. quòd ſi quis contempto habitu clericali guerram vel ſeditionem mouet, vel atrociter delinquit publicæ, aut in factũ armorũ ſe immiſcet, ip̃o facto ſine monitione perdit priuilegium canonis, ſi qs ſuadẽte. 17. q.4. vt in cap. perpendimus, de ſenten. excommuni. de apoſta. in c.1. in princip. Priuilegiũ autem fori [e] non amittit niſi poſt monitionẽ. facit.c. ſi iudex, de ſent.exc.libr 6.

2 Vtrũ clericꝰ miles effectus perdat priuilegium clericorum? ℞.Inn.in c.1. de apoſtatis, quòd ſi facit actum omnino clericatui contrarium, vt puta exercet ſæua, vadit ad bellũ, ſtatim perdit, qa eligẽs cõtrariam viam excludit̃ ipſo facto à prima. 32.q.1.cũ renuntiat̃. Si verò nõ exercet ſæua, nec alium actum ꝯrium clericatui, ſed viuit

Adde etiam, ꝙ nomina verbalia ſignificantia officium, vel artẽ, ſiue actum voluntarium non verificantur ex vnico actu mercantiæ.l.1.§.1.& ibi gloſſ. in verſi.ad omnes, ff. de exerci. Secus, ſi ſint ſignificatiua delicti, quia ex vnico actu dicitur raptor, fractor, ſpoliator. Hæc eſt doctrina Bartoli in proœm. ffſorum, & de le. 3.l. legatis. §. ſi ex officio, & ff. de adulter.l.mariti.§.quæſtum, Et refert Petr.de Anchar.& Gemi. in d.ca.vnico, de vi.& hone.cle. libro.6. Nec ob.ille tex.quem ponderat ibi Imol. quia verum eſt, quod non imponitur pœna niſi perſeueranti per a nñ &c ſed non negat, quin ex vnico actu dicatur ioculator.

a Procurator] Hæc materia habet difficultatẽ, ſed breuiter dicendum eſſet ꝙ aut clericus vult eſſe procurator laici in foro eccleſiaſtico, & poteſt ſaltem in eccleſiaſticis. ca.2. de poſtulã.& ibi plenè nota. & in capitulõ in noſtra, de procura. Aut ĩ iudicio ſœlari, aut extra, & tunc aut cupiditate lucri, & non poteſt, aut ex caritate, & amicitia, & tunc ad vnum negotium, poteſt indifferẽter autem, & generaliter non.d. c.2.hic allega. & ibi Inno.& idem in cap. vnico, de ob.ad ratioci.& vide Fed. conſi. 266. & Archi. in c.peruenit.86 diſtin. & vide Inn. in c.cum.I. & A. de re iudi.

b Sũmariè] vide latius Panor. & doct.in d.capi.1. ne cleri. vel mo. & ĩ iurib.hic al.

c Ne arma portent] Facit capi. clerici, de vit. & hone.cle. clerici ait tex.arma portantes, & vſurarij excõicentur.

d C.in audientia] Adducit ille pulcher tex.exẽplum legum ſœcularium, quod ſi materna pudicitia attentata fuerit, ex eo qa in habitu meretricali inuenitur non datur actio iniuriarũ, ſic nec clericum non habentẽ habitum, ſi monitꝰ fuerit, verberans nõ eſt excõicatus.

e Priuilegiũ autem fori.] Adde textum in d. capitulo perpendimus, vbi illi comiti, qui patibulo iuſſit affigi ſacerdotẽ, qui ſeditionem mouit, imponenda eſt, pœnitentia eo, quia non ſpectabat ad forũ ſuũ, licet non fuerit excommunicatus ſecundùm verum intellectum illius textus. Et clericus, ſi deprehẽdatur in habitu ſœculari, perdit priuilegium fori, niſi probet ſe fuiſſe clericum.d. c. ſi iudex.

Iſte

honeſtè vt clericus, etiã ſi duxit vxorem virginem, & ſic non perdit. Pa.tamẽ dubitat in c. vt conſultationi. de cle.coniuga.in eo milite, qui iurauit illa, de quibus in gl.l.pe.ff.ex q. cauſ. ma. quia iſte actus [a] videtur omnino contrarius clericatui, qui pugnare nõ debet ẽt cum infidelibus.c.ex multa. de voto. Sed primũ æquius. [b]

3 Vtrũ clericus [c] occidẽs vel mutilans inuaſorẽ ſuũ, perdat priuilegium clericale? Reſ. Pa.in c.clerici arma, de vi.& ho.cle. ꝙ non.

4 Vtrum pro defenſione ꝓximi liceat ei ſumere arma? Reſ. Pan.vbi ſupra, ꝙ ſi habet iuriſdictionẽ in loco ſic licet pro defenſione ſuorũ mouere arma, non tñ ipſe in propria perſona.c.dilecto, de ſen exc.li.6. Si verò iuriſdictionẽ non habet aut ſine clerico propulſari poteſt, & ſic non debet arma ſumere.c.ex multa, de voto. Idem. 23.q.8.reprehẽſibile, & 7.q.1.ſciſcitaris, & ꝙ ibi not. Si aũt non p̃t aliter ꝓpulſari, tunc licèt aggreſſorẽ capere, verberare, & ẽt occidere, ſi aliter non p̃t proximũ defendere. 23. q.3.Maximianus, & c. ſi qs cũ duob.c.ſequẽtibus. irregularitatẽ tamẽ incurrit ſine peccato, Cle.ſi furioſus de homici. & de hoc vide infra, Defenſio. & quoad irregularitatẽ, homicidiũ 3.

CLERICVS XI. Debet eſſe [d] ſobrius, vt in ca.a crapula, đ vi.& ho.cle. vbi pręcipitur eis, vt vinum ſibi temperent, & a vino ſe tẽperent, & quãuis aliq teneant ibidẽ, ꝙ peccet mortaliter, ſi bibat vinũ ſine aqua, tamen cõiter doc. non tenẽt, [e] ſed ſufficit bibere tẽperatè, vnde tex. dicit, ꝙ dẽt eſſe contentus trina potatione [f] in c.qñ.2.ꝙ palea eſt ſm, Archi.44.diſt. & de conſ.di.5. non oportet.

1 Vtrũ liceat eis cogere alios ad bibendum? [g] Reſ.ꝙ non. Intellige vltra neceſſitatẽ, neque fabulas inanes cantare, vel turpia ioca pila, vel vrſo ante ſe fieri patiantur, vel laruas dęmonũ ante ſe ferre conſentiant, qa hoc eſt diabolicum, & ſacris canonib. prohibitũ, vt dicit tex.in c. nullus p̃ſbiterorũ, di.34. de conſ.di. 5. non oportet, & c.nullus.

2 Vtrum liceat [h] clericis facere conuiuia? ℞.ꝙ ſic, ſi ex charitate, dũmodo abſtineãt a ſupfluitate, đtractione, & irriſione aliorum, vt in c.cõuiuia.44. di.in prin. & ĩ fi. mẽſæ laudes deo reddant̃, & aliqd legãt đ ſãcta ſcriptura, vt ĩ c.qñ, & ĩ c.ꝓ reuerẽtiã, ea.di. alias ñ licet vt ĩ c. non liceat, ead.diſt.

3 Vtrũ dẽat bñdicere mẽſã añ q̃ comedat? ℞. ꝙ ſic, & poſt ſumptũ cibum reddere gratias.44. diſt.c.non liceat, & c.quando.1.

4 Vtrũ debeat comedere ante tertiam? Reſ.ꝙ non, vt in d.c.non liceat.

5 Quæ debẽt eẽ ĩ eorũ conuiuio? Rñ. primò lectio diuinarũ ſcripturarũ. ſecundò ꝙ nulli detrahat̃. Tertiò ꝙ inanes ſœculariũ negotiorũ fabulæ ñ recitẽt, & multominꝰ aliud turpe. Quartò ꝙ ſolũ ꝓ ſuſtẽtatione cib. ſumat̃ hñr iſta ĩ c.ꝯuiuia, & ca. nullus p̃sbyt.& c.ꝓ reuerẽtia, & c.ñ liceat.44.di.

6 Vtrũ peccẽt mortaliter, ſi ꝯ aliqđ p̃fatorũ faciũt? Reſ.ꝙ ñ, ſed venialiter niſi qñ turpia ante ſe fieri vel laruas dæmonũ añ ſe ferri ꝯſentiũt, qa talia ſunt eis ꝓhibita, vt in d.c.nullus p̃sbyterorũ. Et iõ vr̃ eẽ mortale.& licẽt.d.c. nullus p̃sbyterorum, loquatur

a Iſte actus] Scilicet quia iurat non vitare mortem pro republica, ergo miles dei non eſt incapax militiæ ſęcularis, nam quilibet clericus in quocunque ordine conſtitutus efficitur miles dei quia deo militat ca. epiſcopus, de præbend.& c.diuerſis, de cleric. coniu. & nihilominus poteſt effici miles ſœculi, vt in d c. conſultatiõi. Sic ecõtra miles ſœculi poteſt effici miles dei.c. qui clericꝰ ſi de feudo fue. contro. & etiam rex, ſiue baro poteſt promoueri ad clericatum. 20.q.4. præſens. Et nota ꝙ iſte §. loquitur de clerico exiſtente in minoribus, vt p Abba.in d.c.1.& in d.c. ſi.

b Equius] Iſte. §.loquitur đ clerico in minorib. vt patet per Abba.tam in c.1.de apoſta. qui in d. c.ſi.đ cle.coniu.

c Ex con tri.ar. ſeſſ.14.c.7.de refor. P. V.

d Conc.tri. ſeſſ. 22.c.1. P. V.

e Doc. non tenent]& hoc ẽ verius nã dicebant ibi doct. ſm Pa. ꝙ videbatur eſſe peccatũ mortale bibere vinũ ſine aqua, qa eſt contra cõſiliũ, & maximè qa ẽt ponitur aqua in calice conſecrãdo.c. cũ Marthę, de celeb.miſ. Sed hoc verũ, niſi ex cauſa faceret contrariũ, puta qa vina ſunt minus potentiã. Nam ſatis eſt, ꝙ temperent ſe vino, vt ibi dicit in litera, qñ habent reſpectũ ad potentiam vini. Item per reſpectum ad frequentiã bibẽdi voluit. n. concilii tẽperare homines immoderatos, & ſubdit Pan. ꝙ crederet ꝙ ſi non apponeretur aqua in vino potenti, non peccet mortaliter, niſi aſſiduè inebriaretur per tex.no.35.diſt.§. aliàs. & ad text. diſt.c. a crapula, & ad motiuum doctõ. Reſpõdet ꝙ non loquitur præceptiuè.

f Trina potatione] Intellige, qñ appetitus naturalis vltra non exigit ſm Pa. in d.c.a crapula.

g Ad bibẽdum] Nec ſe debẽt al ena precatione ingurgitare, vt ibi.

h Facit ĩ ar.ſeſ. 21.c.1.15.c.1, de ref.s.Syno.Trid. Pet. Ven.

quatꝰ ſolũ de pſbyteris, tñ c.pſbyteri.44.diſt.extendit ad oẽs exiſtentes in ſacris. Qui aũt nõ ſunt in ſacris, non credo mortaliter peccent, niſi prout ẽt ſœculares ĩ huiuſmodi peccarẽt.

CLERICVS. 12. dẽt eẽ alienus ab his, q̃ irregularitatẽ inducũt. ď quo vide ĩ. irregularitas. i. qui ſunt, q a nõ pñt ꝓmoueri, & qbus virtutib. dẽant refulgere, hẽs.40.diſ. ꝑ totũ. Nã dẽnt eẽ exẽplũ oĩbꝰ laicis.8.q.1.qualis. vbi dr̃ vehemẽter eccleſia Chr̃i deſtruit hoc. ſ. meliores eſſe laicos, q̃ clericos. facit.6.q.1.§. verũ hac autoritatem.

CLERICVS 13. quoad bona ipſorum, & eorum diſpoſitionem.

1 Vtrũ clericus poſſit[b] teſtari de reb. eccleſiæ mobilibus? ℞. Inn. in c. cũ in officijs, de teſt. ꝙ nõ, vt ibi, & c. ad hæc, & c. relatũ, el 2. 12.q.3.c.1. & no. ꝙ oĩa dñr bona eccleſiæ, q̃ intuitu eccleſiæ, vel de facultatib. eccleſiæ acqſiuit, vt ĩ c.1. ď te. ĩ tex. & in gl. veruntñ gl. in c. pñti, ď of. or. li.6. poſt Ho. tenet, ꝙ clerici non hñtes adminiſtrationẽ (& dñr nõ hr̃e adminiſtrationẽ, qñ nõ hñt bñficiũ, cui ſit aſſignata dos ẽm Ge. in d.c. pñti) ſed ſimpliciter bñficiati, vt ſunt canonici, & ſimiles, qbus id, qď hñt obuenit ſibi rõne pſonę, non ꝙ hẽant ꝑbendã in eccleſia diſtinctã, qa ſic hẽrent adminiſtrationẽ, pñt diſponere & teſtari [c] de fructib. perceptis vſq; ad diẽ mortis de ꝯſuetudine. & ẽt ſi ꝯſuetudo eẽt, poſſent teſtari de reditibus ꝑcipiẽdis anno ſequẽti poſt mortẽ ſuã, vt refert Pan. in d.c. cũ in officijs. Sed ego credo licere, qñ diſponit ĩ pios vſus vel in caſibꝰ, de qbꝰ in ſe. §. aliàs ꝯſuetudo eſt irrõnalis, ar. c. ſi.16.q.1.

2 Vtrũ clericus poſſit de rebꝰ ꝑdictis donare, aut alio mõ diſponere? ℞. Pan. vbi s̃. ꝙ nõ, niſi in quatuor caſib. Primus, qñ tantundẽ expendit de ſuo in vtilitatẽ eccleſiæ. c. ſi qs qualibet.12. q.2. & q.5. ſi eps, qa in hoc caſu poſſet ẽt teſtari. Imo ſi non teſtaret, hæres poſſet petere. facit. c. ď multa, de ꝑben. & qď no. Pa. ĩ 4. col. & l. q̃ oĩa, in fi. [d] ff. de ꝓcu. & gl. in l. ſi nõ ſortẽ. §. ſi cẽtum, [e] ff. de condi. inde. Secũdus, [f] qñ hoc hẽt conſuetudo ẽm Ho. & Lau. in d.c. ſi eps. ſed Pa. hoc intelligit de rebus mobilib. & modicis. Et ego addo, qñ diſponit piè & rõnabiliter; aliàs nõ. Tertius, qñ donat intuitu eleemoſynæ, q̃ clericus ẽt in ægritudine [g] ꝑt facere, [h] ĩ c. ad hæc, [i] & c. relatũ, el 2. de te. Quartꝰ caſus, qñ vult remunerare [k] ſeruitia honeſta tã a ꝯſanguineis q̃ ab extraneis recepta. d.c. relatũ. §. licet. Addo quintũ qñ dat religioſis locis d. c. relatũ. & no. practicam ẽm Pa. in d.c. ad hæc, ꝙ ſi clericus vult aliquo reſpectu iſtorũ quatuor vltimorũ dare, faciat ipſe, dum viuit, & nõ relinquat, quia non valet. d.c. ad hæc. & no. ꝙ quicunque accipit alio modo de rebus eccleſiaſticis, tenetur ad reſtitutionem. facit, quod no. Inn. in d.c. ad hęc & quod no. in c. cũ ẽm, de prębẽ. ſed melius quod no. Pa. ĩ c. vnuſquiſq;, de pecu.

a Ordinãdi qui non ſint, hẽs ex Con. Tri. ſeſ.14. c.7.21. c.2.23. c.4.5.6.11.12. & 13.14. & 16. de ref. Catechiſ. de ordi. ſacr. c. pen. Petrus Vend.
b In hoc ſũt editę cõſtitutiones a Pont. max. Iul. iij. & Pio v. eas conſule. P. V.
c Diſponere, & teſtari] Pa. in repe. c. cũ eſſes, de teſta. 2. q. princ. tenet indiſtinctè clericos ẽt nõ habentes adminiſtrationẽ nõ poſſe teſtari de fructibus ſui bñficij. Idẽ in c. cũ in officijs, de teſta. & in c. ſi. ď pec. cle. vbi tenet clericũ quẽcũq; cõparari vſurario in vita, & in morte, & non vſufructuario. Hanc opi. tenet ẽt Arch. in c. ſtatutũ, ď reſcri. Et Io. de Lig. in Cle. grę, ď reſcri. Subinfert poſtea Pa. ꝙ ꝯ̃ria opin. multũ inualuit de cõſuetudine, q̃ cõſuetudinẽ teneas valere, ſi ad pios vſus teſtanẽ vt dr̃ hic in fi. & dic vt. ĩ. §. ſeq.
d L. q̃ oĩa in fi.] Hr̃ ibi qď a ꝓcuratore lis nõ eſt trãsferẽda, ſi voluerit vti retentione pro expenſis in lite factis.
e §. ſi centũ] Si qs ſoluit poſſeſſionẽ valentẽ cc. cũ eẽt ſolũ debitor de c. ꝑt eã repetere, ſed credi tor ꝑt vti retentione, donec ſoluãtur ſibi centũ, & d̃iſta materia, An qs poſſit vti retentione, vide ibi plenè ꝑ Bart. Iaſ. & Alex. in a. poſt. vbi dñt de ſcriptore, ꝙ ꝑt retinere quinternũ dõec ſibi ſoluat.
f Scd̃s] Pa. in d. c. cũ in officijs, dicit ſic trãſire cõiter doct. ex quo ſingulariter ẽ, ꝙ valeat conſuetudo, qď clericꝰ poſſit teſtari de bonis ꝑ eccleſiã acquiſitis Quod tñ ñ admittit indiſtinctè, ſed dẽt reſtringi ad mobilia & modica, qa ſicut valet cõſuetudo, vt modica poſſit donare, valebit, vt poſſit teſtari. & facit c. cæterũ, ď dona. Secꝰ autẽ de magnis rebꝰ, vel immobilib. qa tũc nõ valeret cõſuetudo, cum eẽt eccleſiæ oneroſa.
g In ægritudine] Hoc eſt, qa videbat̃ quaſi teſtari, iõ dubiũ erat, ſed in vita nõ eſt dubiũ, qñ quidẽ omnia ſubiaceãt eleemoſynis, deductis fabrica eccleſiæ, & expenſis victus.
h Põt facere] nõ tñ teſtari poſſet, & ſic nota, ꝙ qs admittit vna via q̃uis alia repellatur. .q.2. c.1. ff. de inof. teſt. l. Papinianus.
i In c. ad hæc] Dummõ non faciat in magna q̃titate. vt per Pa. ibi ponderãtem illum tex in ver. moderatè.
k Qñ vult remunerare] Vincen. in c. quia nos, de teſta. vt refert Pa. in d c cum in officijs. dicit, ꝙ conſuetudo non excuſat clericũ, ꝙ omnia mobilia bona intuitu eccleſiæ acqſita dimittit conſanguineis ſuis in morte, l; poſſit limitari ꝑ prædicta.

cle. vide quod dico ĩ. Immunitas. §. 52. & ſeq.

3 Vtrum clerici poſſint de diſtributionib. quotidianis diſponere? ℞. ꝙ ſic, ſi non habẽt adminiſtrationẽ in eccleſia, quia dãtur pro ſtipendio perſonali, vt in c. vnico, de cle. non reſi. li.6.

4 Quid de donatione ĩter viuos facta? ℞. ꝙ valet, qa ꝓſumitur [a] donatũ intuitu amicitiæ, vel ſpe futuræ remuneratiõis ẽm gl. in c. req̃ſiſti, ď teſta. ĩ ver. nec enim.

5 Sed qd de bonis acquiſitis ĩtuitu dignitatis clericalis, vtputa ꝓ miſſis dicẽdis? ℞. Pe. vt refert Cy. ĩ aut. licentiã, C. de epi. & cle. ꝙ ꝑt teſtari; & placet Hoſt. in c. qa nos, de teſt. & Inn. ibid. qui dñt, ꝙ ſi clericus rõne officij aliqua acqſiuit puta qa fuit capellanus alicuius principis, qui multa ei donauit, ꝙ põt de talibus donatis ad libitũ diſponere. limitat Pa. in c. cũ in officijs, quò ad miſſas verũ, niſi de diſſet ꝓ miſſis dicẽdis tanq̃ paroch ali [b] ſacerdoti, qa ſic nõ poſſet diſponer̃. multomagis ꝑt diſponere ď bonis acqſitis intuitu pſõnæ, puta de ſucceſſione cognatorũ, vel donatione amicorũ, ſeu induſtria clericorũ, vtputa doctrina, ſeu artificio ꝑt diſponere, vt in d.c. quia nos, [c] & qď ibi no. Pe. tñ refert Cy. [d] vbi ſupra limitat hoc verũ in clericis inferioribus, non aũt ĩ ep̃o. Et addit Bal. ibidẽ, ẽt ſi eẽt cardinalis. Idẽ de ꝑlatis regulariũ [e] eccleſiarũ. & eſt tex. in d. auth. Iniam, q ſolũ ꝯcedit, ꝙ ꝑdicti ep̃i, & prælati regulariũ eccleſiarum poſſint diſponere ad libitũ de acqſitis ante ep̃atũ, vel ꝑlationẽ. & de acqſitis in ep̃atu, vel ꝑlatiõe ꝑ cognationẽ vſq; ad quartũ gradũ. de reliquis verò qualitercunq; acquiſitis nõ põt diſponere, ſed acquirit eccleſiæ. Cõis tñ opi. [f] aliter tenet, vt ĩ. legatũ. 1. §.16. ſed ego limito in iſtis, in quibꝰ põt facere, qď vult verũ eſſe, niſi ĩ 5. caſib. Primus, quãdo ipſe eẽt obligatꝰ reſtituere eccleſiæ, vtputa qa dolo, vel culpa nõ leui tñ, ẽm Inn. in d.c. cũ in officijs dãnificauit eccleſiã, ſed ꝙ teneatur de leui [g] culpa ẽt, eſt tex. apertus. C. arb. tut. l. qcquid [h] facit. ff. de adm. tut. l. ſi res [i] ſicut. n. vt no. Inn. in c. ea q̃, de of. Arch. ille qui accipit precium pro depoſito ſeruãdo, tenetur de leui culpa, ſic & qui dignitatẽ hẽt, cui hoc officiũ eſt annexũ, ſ. conſeruãdi bona eccleſiæ, tenetur, cũ plus ſit hẽre dignitatẽ. Nec ob. l. noĩa, C. de arbi. tute. vbi ſi noĩa debitorum minꝰ idonea fiũt, q̃ tpe tutelæ erãt bona, nõ tenet̃ tutor, niſi fuerit ĩ lata culpa. ff. de ad. tu. l. tutor qui repertoriũ. §. ꝯpetit. vbi tutor emẽs ꝑdia minus idonea, non tenet̃ niſi de lata culpa, qa ſũt caſus ſpãles. ſed regulare eſt, vt teneat̃ de leui culpa. & ſic tenet Ber. & Hoſt. in c. ea q̃, de off. arch. Secũdus, ſi de bonis eccleſiæ alicui fecit gratiam, ẽm Inn. vbi ſupra allegat. l. cũ oſtẽdimus, ff. de fideiuſ. u & C. eo. l. 2. & eſt etiã vlt. Tertius caſus, ſi paſſus eſt ꝑꝑ negligentiam ſuã rẽ eccleſiæ præſcribi ẽm Pa. in c. ex ꝑſentium, de pig. allegat. c. placuit, el 1. 16.q.3. Quartus eſt, ſi reditus in vſus inhoneſtos conuertit. 12.q.4.c.1. & 2. Quintus in caſibus, de quibus ſupra dixi, Clericus. 3. ꝙ tenetur ad reſtitutionẽ, quia in iſtis caſibus primò tenetur ſatisfacere eccleſiæ ante, q̃ aliud diſponat. de hoc etiam, vide immunitas. § 52.

6 Vtrũ acquiſitũ per ſacerdotẽ in iniungendo pnĩas parochianis dẽat eẽ eccleſiæ? ℞. Inn. in c. cum inter, de verb. ſigni. ꝙ ſic; Et ideo diſponere ad libitum non poteſt.

7 Vtrum prælatus inducens teſtatorẽ ad ſibi relinquendũ, quod eccleſiæ reliquiſſet, teneatur illud reſtituere, & an poſſit diſponere? ℞. Pa. in c. 2. de pe. cle. ꝙ quidam dñt, quòd non poteſt diſponere, ſed tenetur reſtituere.

a Quia ꝓſumit] Põt. n. clericus quę ſũt inter viuos ſiue donata.
b Tanq̃ parochiali] Pan ibidẽ dicit, qď canonica portio debet̃ de relictis ꝓ miſſis dicẽdis, qñ intuitu eccleſiæ ſũt relicta, puta qa niſi eẽt parochialis ſacerdos, nunquam dimiſiſſet.
c Vt in d. c. quia nos] Idẽ not. ibi Pa. ex quo infert ꝙ clericꝰ hñs eccleſiã, & ex induſtria aliquid lucrãs, ſibi lucrat̃, & non eccleſiæ.
d Refert Cyn.] Abb. in d.c. cũ in officijs, idẽ dicit.
e Idẽ ď ꝑlatis regulariũ] Religioſus ꝓmotus ad ep̃atũ, qcquid acquirit, ep̃atui acqrit ẽm Pa in c. 1. de teſtamẽtis.
f Cõis tñ opi.] Hoc tenet Pa. in c. 1. & in c. cũ in officijs, de teſta.
g Sed ꝙ teneatur de leui] Pro hoc gl in c. ea q̃, de of. Arch hic allegata, q̃ dicit ꝑlatũ nõ ſolũ teneri dolo, lata & leui ad inſtar tutoris ſed etiam de negligentia.
h L. qcquid] vbi tutor, vel curator tenetur ď dolo, lata culpa & leui, ſi damnificauerit minorem, vel ei nõ acqſierit, cũ potuerit.
i L. ſi res] Hr̃ ibi ꝙ tutor nõ tenet̃ de caſu fortuito pro pupillo, puta de incurſu hoſtiũ, vel latronũ. Sed melius facit ꝓ hoc l. ſi res, C. de pericu. tu. vbi tenetur de caſu fortuito, quẽ ꝓuidere potuit; ergo multo magis de leui culpa.

a Committi delictum] Adde glo.in l.Titio, in prin. in ver.incidiſſet, ff. ad munic. ſed tu adde text. optimũ in l.dedi.§.ſubtilius,ff.de cõdi. cã data. quã ponderant ibi Ro.Alex.& Pau.qui dñt, ꝙ ſi teſtõr volebat mihi aliquid relinquere in ſuo teſtõ, & tu impediuiſti, teneris mihi ad ĩtereſſe. De quo vid̃ tex. in l. Lutius. §. Sempronia, cum gl. in ver. actione, de leg.2. & limita, vt ibi per Bar. ponit Butri. conſi 15.incip.In quantum. Adde et Ang.omnino, de quo alij mentionem non faciũt, in l nõ.n. ff. de inof.teſt. vbi p illũ text.cũ gl. dicit ſe ſemel obtinuiſſe quãdam magnam hereditatẽ in fauorem quorundã fratrũ pauperũ, quibus teſtõr in teſtõ reliquerat, & agnati, q iſtud intellexerunt, tñ moleſtauerunt teſtatorẽ perſuadẽdo ei ꝙ malè faciebat relinquere bona ſua talib⁹ fratribus, q nihil boni facerent pro aĩa ſua, & tñ fecerũt ꝙ teſtator mutauit teſtm̃, & illos agnatos hæredes inſtituit. Nam auocanda fuit hereditas ab illis agnatis, de quorũ doloſa pſuaſione apparet; & ita dicit fuiſſe auocatũ per illã l. Idẽ tenet Ang. in l. 1. in fi. C. ſi quis ali. le. prohi. vbi dicit ꝙ dicta quæſtio fuit Perufij, & ita fuit iudicatũ, eo tunc exiſtente vicario domini epiſcopi Rufini.

ſtituere per l.qcquid, C.ar.tut. Sed Cy. formãdo hanc q.in tutore, dicit ꝙ ſi blando ſermone ipm ĩduxit ad ſibi relinquẽdũ, ꝙ nõ tenet ar.ĩ l.fi.ff.ſi qs ali.te.vbi patet, ꝙ talis non ꝯmittit delictũ.[a] Si verò dolo, ſeu fraude eũ induxit, tenet eccleſię ad ĩtereſſe. Sed ꝙ teneat eccleſiæ ſimpliciter, tex.eſt cũ gl.ĩ c.qcunq;.12.q.4.vbi patet, ꝙ p̃latus tenetur ad ĩtereſſe eccl̃iæ, qñ ei potuit q̃rere, & neglexit ad inſtar tutoris, vt ĩ d.l.qcqd, & ĩ l. pupillorũ,[b] C.d̃ admi.tut. Nec.n.dẽt vtilitatẽ ſuã p̃ponere vtilitati eccl̃iæ, ſicut nec tutor vtilitatẽ ſuã vtilitati pupilli. l. tutor ſm̃ dignitatẽ.[c] §.1.de admi.tu.l. ſi vt certo.§ ꝯmodatũ, ĩ fi. ff.ꝯmo.ff.depo.l.qd̃ Nerua, ĩ fi.& 7.q.1.pñtiũ, & c. placuit, el 1.Pa.vbi s̃.[d] tenet, & ſeq̃t opi.Cy. Sed ego credo verũ in tutore, qa de eo p̃t dici, ꝙ ſuã pſonã p̃t p̃ferre cuicũq;, ar.c.petitio, de iureiur. ſed in p̃lato teneo gl.cũ tex.in p̃dcõ.c. qcũq;.

8 Cui reſtituet, q ĩdebitè aliqd ab eccl̃iaſticis recepit? ℞.Rodul.& Rai.ꝙ autoritate iudicis pnĩalis fiet reſtitutio eccleſię, cui ablatum eſt, ſi pauper eſt eccl̃ia vel ſi eſt abũdãs, fiet paupibus, q indigent. idem Hoſt. ar.17.q.4.ſi quis in atrio.[e]

9 Vtrũ clericus, q rẽ eccleſiæ meliorauit[f] ex ſua ĩduſtria, poſſit de ſua melioratione diſponere? ℞.ꝙ non, facit.c.ingrẽdũ, & c.ſi qs, de pe.cle.Rõ, qa ad hoc tenet, ſi de eius fructib. viuit p dicta.ĩ q.p̃ce. Secus, ſi de p̃rimonio, vel de ſuo melioraſſet, vt s̃.dictũ eſt. §. 2.

10 Vtrũ relictũ cl̃ico, ĩ dubio, p̃ſumat intuitu eccleſiæ datũ? ℞.ꝙ ſi adminiſtrationẽ[g] non hẽt, nõ p̃ſumit. ſecus, ſi adminiſtrationẽ habet. Tñ ad ꝯiecturas eſt recurrendũ, vt in c.reqſiſti, d̃ teſti.& qd̃ no.Inno.in c.cũ in officijs, eo.ti. vide ĩ. legatum.1.§. 16.17.& 18.

11 Vtrũ clericus poſſit de bonis eccl̃iæ dotare ſororẽ,[h] vel alere parentes? ℞. Pa.ĩ c.puenit, d̃ arbi. ꝙ ſic ſororẽ, vel aliã ꝯſanguineã ſi ĩdiget de reditib.eccl̃iæ. p̃bat per c.1.de coh. cle.& mu.& p gl.cũ tex.ĩ c. oĩ conſitemur.31.di.vbi gl. dicit ꝙ clericus hñs vxorẽ, vel filios p̃t eos paſcere de reditibus eccl̃ię. ergo vult magis dotare, cũ cã dotis ſit fauorabilior, q̃ cã alimẽtorũ vt no.Cy. facit qd̃ no.ĩ l.cũ pl̃es.§.pe.ĩcipit, cũ tutor, ff. d̃ admi.tu.& ĩ l.nõ oĩ, C.e.ti.ĩ gl.[i] & hoc ĩtellige, ſi ĩdigẽt, vt ĩ gl.p̃fati. c. oĩno, & ñ ad põpam, vl̃ aliũ ſtatũ, ar.eo.q̃ no.42.di. ĩ prin.qa ſic tã dãtes, q̃ recipiẽtes tenent ad reſtitutionẽ 16.q.2. puenit,[k] & no.Mat & Car. ĩ Clem.2.de vi.& ho.cle.[l]

c L. tutor ſm̃ dignitatem] Nõ excuſatur tutor, qui collocauit pecuniam in lucrum, ſi dicat pecuniã pupilli non potuiſſe collocare.

d Pa.vbi ſupra] Dicit Panor. ꝙ videtur opi.Cy.eſſe multum ęquam.

e Si qs in atrio] Dicitur ibi, ſi qs violauerit eccleſiam, oẽ id quod emendandũ eſt, eccleſiæ violatæ ſoluetur.

f Meliorauit] Puta, plantauit vineã. Ex quo not. ꝙ clericus tenet vti p̃cisè reb⁹ eccleſiæ ĩ ſtatu ſuo ſed põt meliorãdo mutare formã, & qualitatẽ rei, & hoc eſt, qd̃ dicit text.in d. c. ſi quis, de pe.cle.

g Quod ſi adminiſtrationẽ] Pone exẽplum ĩ canonicis. Nã canonicus non hẽt adminiſtrationem, nec p̃lationẽ eccleſiæ. vñ in dubio teſtator relinquẽdo canonico non vr̃ habuiſſe reſpectũ ad eccleſiã, qa nõ eſt veriſimile, qd̃ intuitu reliqſſet eccleſiæ, in qua nullã hẽt adminiſtrationẽ. Hoc verũ, niſi ex coniecturis appareat ꝯ̃rium, vt in d.c.requiſiſti de teſta.

h Dotare ſororẽ] Vide ĩ dos.§.5.& quæ ibi not.

i Eo.ti.in gl.] In iſtis locis not. ꝙ frater tenetur dotare ſororẽ ex eodem p̃re natam.

k Vt c. peruenit] apertius iſtud. c. allegatur pro palea, ſed habetur pro grano.1.q.3. c.puenit. Ex quo no.ibi gl.ſi ꝙ minus peccatum, ſcilicet dare conſanguineis, quàm extraneis. Grauius tamen punitur, ſed hoc quia propter affectionem plus eccleſiam lædunt.

b L. pupillorum] Ibi habetur, ꝙ ſi aliquid eſt donatum pupillo ſub conditione, & defenſor eius neglexit implere conditionem, ꝙ tenetur ei ad intereſſe ſecundùm Sali.

l Cle.2.de vi.& ho.cleri.] In §. Et tales, eo qõ. vbi etiã dicit, quod hoc p̃cedit quo ad forum conſcientiæ. Secus quo ad contentioſũ vt ibi p eũ.

a Ca.2.in gl.] De hac materia latè Pa.in c.3. de pec. cle.& pleni⁹ ĩ re. c.cũ eſſes d̃ teſ.q.3.dicas vt ibi.

b Clericorũ priuilegia, & immunitatis renouatæ a s.Syn. Tri. ſeſſ. 25.c.xx. de refo. Pet. Ven.

c De cle.ægro] Ab.ibidẽ hoc clarius dicit, quã in d c.epiſcopus, de præbend.

d Et ſimiliter gl.] Iſta glo.iudicio meo nõ facit vt patet intuẽti.

e Vltra, q̃ facere] Niſi ſit vagabundus, vt d.gl. in d. l. miles. De dicto tamẽ Ang. vide Ab. ĩ c.Odoardus, de ſolutio. & in ca.2. de pign. & vide gl. in l. ſtipendia, C. de exce.rei iudicatæ &c.

f De ſac.ſan.ec.] vbi ſpacio.c. annorũ habent act. ad res relictas locis eccleſiaſticis, & pro redẽptione captiuorum.

g C.fi.de iud. li. 6.] Adde gl.ibid. in 1.in verſi.eiuſdem, & ibi Gem.

h Diſtrahi] De hoc not. Card.in c.indecorũ, d̃ ætate, & qualitate.

limita tñ quoad accipiẽtes, vt teneant ad reſtitutionẽ, verũ, qñ clericus eſt nõ ſoluendo, aliàs nõ, qñ accipit de rebus, q̃ alienari pñt ad libitũ clericorũ, ſicut ſunt fruct⁹, & hmõi ſm̃ Vlde.& placet, l3 alij indiſtinctè velint, ꝙ teneãt; Qd̃ eẽt tuti⁹.

12 Vtrum peculiũ, qd̃ eſt aduenticiũ in laico; ſit, quaſi caſtrenſe in clerico? Reſ. Pa.in ca.quia nos, de teſta. & in c.conſtitutus, de reſtitut.in inte.ꝙ ſic, & ideò licèt ſit filiusfami.tñ vſusfructus non acquiritur patri. Hoc tenuit Hoſt. in d.c.qa nos, & caſus ẽ in aut. preſbyteros, C.de epiſ.& clericis, vbi dicit, ꝙ res ad dñiũ clericorũ veniẽtes ſint eis ad ſimilitudinem caſtrenſium, vt teſtari poſſint.

13 Quis ſuccedet clerico decedenti ab inteſtato? Rñ. ꝙ in bonis eccleſiæ eccleſia in bonis verò ſuis de q̃bus põt ad libitũ diſponere, ſuccedent conſanguinei ſi hẽt 12.q.4.quicũque, & q.vlt.c.vlt.in auth.de eccl. ti.§. ſi qs aũt epiſcopus, ꝙ ſi non hẽt tales, qui de iure veniũt ab ĩteſtato, ſuccedet eccleſia.c.1. de ſuc.ab inte.

14 Vtrũ clericus ordinat⁹ ad tit.patrimonij ſui tacitè vel expreſsè poſſit de dicto patrimonio ad libitũ diſponere? Reſ.ꝙ ſic ſm̃ Ge.in c. ſi epiſcopus, de præb.li. 6. niſi expreſsè ſit actum, ꝙ tranſierit in rem eccleſiaſticã ſm̃ Ioan. de Li. & Io.And. ibidem, in dubio verò, cum neſcitur, an bona fuerint eccleſiæ, vel perſonæ, præſumendum eſt pro eccleſia, ſi tamen conſtat eũ habuiſſe aliqua, ſed dubitatur, an ſint iſta, vel illa, præſumitur, pro poſſeſſore, & alius probabit, arg. 2.q.4. ca. 1.& q.5.c.1. in fin. Si nullus ſit in poſſeſſione, & in dubio ſtant, fiet diſtributio æqualis, de ſuc.ab inte.c.1.in glo.[a]

CLERICVS.14.quò ad[b] eorũ priuilegia.

1 Quæro, quæ ſunt priuilegia clericorũ? Reſ. Pa.in c.ep̃us, de præb. ꝙ oĩa priuilegia militũ, q̃ congruũt clericis, habẽt, de quib.priuilegijs militũ dr̃ in gl.l.pen.ff. ex qui.cau.ma.Rõ, quia ſunt veri milites illi imperatoris, ſed iſti dei, facit.ca.1.cũ gl. de cle.ægro.[c] tex.cum gl.in c.Chriſtianis. 11.q.1. & ſimiliter gl.[d] in c.militare.23.q.1.& text.cum gl.1.q.3.ſaluator, circa medium.& meritò dixi, quæ conueniunt clericis, qa ignorantia iuris non imputat militi, cũ habeat vacare armis.l.1.& quod ibi no.C.de iu.& fac.igno. ſed non ſic in clericis, cũ habeant ſcientiæ intendere, ſm̃ ꝙ dixi ſupra, Cleric⁹.2.§.3.& ſic de cæteris, vnde p debito cõueniri non pñt vltra, quã facere[e] poſſunt, nec tenentur cedere bonis.l.miles, ff.de re iu. niſi ſit ex delicto cõtractum, vt ſupra. Cedere bonis.

2 Item Bertrand⁹ enumerat.14.q̃ recitat Car.in Cle.1.de vi.& ho.cle. Primũ ꝙ non cõueniunt corã iudice ſęculari, de for.cõ. c.ſi diligẽti.ſm̃, ꝙ verberãs ẽ exc.17.q.4.ſi qs ſuadẽte. Tertiũ, ꝙ nõ tenẽt regulariter p̃ſtare munera, ſeu onera pſonalia, vel realia, de immu.ec.c.nõ minus. Vide ĩ.immunitas.§.14.cũ ſeq. Quartũ, quia pñt vendicare rẽ conceſſam eccleſię ante traditionẽ l.fi.C.de ſac.ec.[f] & c.ex literis, de conſue. Quintũ, quia gaudent eodẽ priuilegio familiæ eorũ.11.q.1.clericũ, el.1.22.diſt.eos, & vtrobiq; in glo. Intellige quò ad forũ, vt in dictis gl.patet. Sextũ, quia faciẽtes ſtatuta ꝯ̃ clericos ſunt excõicati, de immu. ecc. eos qui, li.6. Septimũ, ꝙ ſolũ clerici pñt obtinere bñficiũ eccleſiaſticũ, de tranſa.ex literis. Octauũ, ꝙ p literas ꝯtra laicũ impetratas cũ clauſula gñali non pñt cõueniri, vt in gl.in ver.maiores, c.ſedes, de reſcri. Nonum, ꝙ non tenẽtur dare ſportulas, de vi.& ho.cle. cũ ab oĩ. Decimũ, ꝙ acquiſita, etiam ſub poteſtate patris diſponunt, vt volunt authen.presbyteros, C.de epi. & cle. Vndecimũ, quia pro reb⁹ ſuis recuperãdis agere pñt ſine cõſenſu patris, no. Archi.in c.fi.de iud.li.6.[g] Duodecimum, ꝙ pro neceſſitate non pñt diſtrahi[h] a patre ſm̃.l.2. C.de pa.qui.fi.di. Tertiumdecimum, quòd

ſeruus

ſeruus ſciente domino clericatus liberatur a ſeruitute dominica, & poteſtate. 54.di.ſi ſeruus. Quartũdecimum, ꝙ poſſunt facere collegiũ, ar. c. fin. de re. do. vbi ſolùm noua religio ꝓhibetur, quod laicis non licet, niſi vt dicã infra Collegium, & de multis alijs priuilegijs, infra, Immunitas.

3 Vtrum clericus coniugatus ſupradictis priuilegijs gaudeat? Reſ. ꝙ nõ ſed ſi contraxit cum virgine, & defert tonſurã, & veſtes clericales, ſolũ gaudet in duobus. Primò priuilegio canonis, ſi quis ſuadente. 17.q.4. Secundò pro aliquo crimine nõ poteſt trahi ad iudicium ſœculare, nec iudex ſœcularis prętextu cuiuſcunque, exceſſus poteſt eum punire pecunialiter, vel perſonaliter, ca. vnico, de cleri. coniug. li. 6.

4 Vtrũ clericus poſſit vti ſtatutis,[a] & conſuetudinibus laicorũ ad ſuũ commodum? Reſ. Pa. in c. fin. de vi. & ho. cle. & facit tex. in ar. ꝙ ſic; facit etiam text. in c. ad noſtram, de proba. Attamen eos non ligant in eorum præiudicium, vide gl. in c. 1. ne ſe. va. & quod dico infra, Statutum. §. 7.

COACTIO alia abſoluta, qua quis totaliter cogitur ad aliquid faciendum corporaliter contra eius voluntatem, ſicut ille, qui ligatur, & huiuſmodi, de qua in c. presbyteros. 1. diſt. & quãuis aliquid faciat ex tali coactione contra deum non peccat vt patet in d. c.[b] & no. gl. in c. ad eius. 5. di. facit c. quod latenter, & quod ibi no. de regu. iu. Quod intellige verum, niſi animo conſentiat poſt. Eſt & alia coactio, quæ dicitur cõditionalis, qua quis cogitur, vt vnũ de duobus eligat, de qua in c. lectores. 31. di. & in gl. prædicta, & hæc non excuſat in peccatis. c. ſacris, de his, q̃ vi, metuſue cauſa fi. de qua dic, vt infra Metus. §. 6.

1 Vtrum coactus ſuſcipiat baptiſmum, vel ordinem? Reſ. gl. in c. eps. 84. di. & Inn. in c. fraternitatis, de hęr. ꝙ ſi coactio fuit abſoluta, non, ſed in coactione conditionali ſuſcipit characterem, quanuis non gratiam, vt ſupra baptiſmus. 6. §. 6.

2 Vtrum ſeruitia facta deo per coactionem ei placeant? Reſ. ꝙ non. 23.q.5. ad fidem, & 20.q.3. præſens, vtilia tamen ſunt facienti, ſed non ad ſalutẽ niſi diſpoſitiuè.

3 Vtrum matrimoniũ teneat per coactionem contractum? Reſ. ꝓ abſolutã certũ eſt ꝙ non, ſed per conditionalem tenet, niſi interueniſſet metus, qui poſſet cadere in cõſtantem, d̃ quo dic vt infra, Metus, & Matrimonium. 3. impedimento. 11.

COADIVTOR[c] dari non põt epo, & alijs ſuperiorib. prelatis ſine licentia Papę, niſi in duobus caſibus. Primꝰ, qñ eps vel alius ſuperior prælatus eſt grauatꝰ ſenio, aut valitudine corporali ita grauatus, ꝙ perpetuò ſuum officium nequit exercere, tunc de conſilio, & aſſenſu capituli ſui vel maioris partis vnũ, vel duos aſſumere põt coadiutores. Secundus quando[d] prefati prelati eſſent amentes, ita, ꝙ velint, vel nolint, neſciant exprimere, tunc capitulũ, vel duæ partes vnũ, vel duos coadiutores eis dare pñt, vt in c. vnico, de cle. egr. li. 6.

1 Quibus dari dẽt coadiutor? Reſ. ſecũdũ Inn. in ca. niſi cũ pridẽ, de renunt. ꝙ debet dari cuicunque prælato, qui nõ poteſt ſuũ officium exercere. 7.q.1. quaſi per totum.

2 Vtrũ dilapidanti bona eccleſiæ ſit dandus? Reſpon. Inno. in c. venera. de of. dele. quòd ſic.

3 Quid poteſt coadiutor? Reſ. habet liberã & legitimam adminiſtrationẽ, excepto ꝙ nihil poteſt alienare,[e] vt patet in d. cap. vnico, nec debet aliquid de bonis eccleſię cui eſt adiutor, ſumere, niſi ſumptus moderatos, vt ibidẽ, vide ad hoc. c. ſcri. 7.q.1.

4 Sed nũquid epi, & alij prelati ſuperiores poſſint ſibi facere commiſſariũ in adiutorium? Reſ. ꝙ ſic, vt no. doc. in d. c. vnico, & differt iſte a coadiutore, quia non habet niſi eam autoritatem, quam ſibi volunt dare, ſecus in coadiutore.

5 Quãdo expirat officiũ coadiutoris? Rñ. quòd

a Statutis] Vide Bar. in l. cunctos populos, C. de ſum. tri.

b Pater in d. c.] Concor. c. propoſito. & c. non poteſt, & cap. ſicut. 31.q.5.

c De coadiutoribꝰ hmõi aliqua decreuit S. conc. Tri. ſeſſ. 21. ca. 6. & 25. c. 7. de refor. P. V.

d Secũdum, qñ] In his duob caſibus hæc aſſumptio fit autoritate ſedis apoſtolicæ, fallit, ſi cõtra dicit, quia tunc illa referenda ſunt ipſi ſedi.

e Nihil põt alienare] Ex hoc videtur, ꝙ coadiutor non poſſit conferre bñficia ex quo eſt prohibita q̃libet ſpecies alienatiõis. Item quia in generali mandato. c. fi. de officio vicar. nõ veniũt, q̃ in ſpecie non eſſent conceſſa. Et ita inferunt Io. Mo. & Archi. in d. c. 1. de cler. ægro. li. 6. & ſi allegetur in contrarium cap. is cui, ſecundo, de ele. li. 6. Nõ videtur

ꝙ morte illius, cui datꝰ eſt, coadiutor, vt not. doc. in c. grãdi, de ſup. ne pla. lib. 6.

COGITATIO[a] nõ meretur pœnam ab hoie cũ ſuis terminis eſt contenta, de pe. diſt. 1. §. cogitationis, in tex. & in gl.

1 Vtrum cogitatio delibera ta in malum mortale, ſit peccatũ mortale? ℞. quòd ſic. 49. di. c. hinc etenim. §. ponderoſus,[b] etiam ſi opꝰ, non ſequatur. Idem gl. in d. §. cogitationis.

2 Vtrum cogitatio moroſa ſit mortale peccatũ? ℞. conſenſꝰ in delectationẽ alicuius actus, qui ex gñe ſuo ſit peccatũ mortale, eſt mortale peccatum ſm. S. Bo. in 2. diſt. 24. & Ri. ibidẽ, & Ale. in tracta. de peccato veniali, & ĩ hoc communiter concordant doc. Delectari aũt cum cõſenſu ſolùm de cogitatione, quia hoc prouenit ex inclinatione affectus in ipſam cogitationẽ, quæ quidem ſm ſe non eſt mortale peccatũ, ſed qñq; veniale, vt cũ quis inutiliter cogitat d̃ ea; qñq; nullũ, vt cum quis vtiliter cogitat, puta quia vult prędicare, vel diſputare, ideò conſenſꝰ in talem delectationẽ non erit mortale ſm Th. prima 2.q. 74. ar. 8. ſed ſolùm, qñ delectat̃ de fornicatione cogitata, & conſentit in talẽ delectationem ſm ꝓfatũ Tho. vbi ſ. Si verò cogitationi moroſæ nõ adeſt cõſenſus in delectationẽ cogitatiõis actꝰ prohibiti, tũc ſecundũ S. Bo. vbi ſupra diſtinguendũ eſt, ꝙ aut imminet periculũ caſus in peccatũ mortale; & tũc ſi aduertit periculũ, quod ſibi imminet, & non repellit, ſed patitur in huiuſmodi cogitationibus occupari, tunc ſecundùm magiſtros peccat mortaliter. ſi verò nõn aduertit periculum delectationis, nec repellit, non peccat mortaliter. Et hoc magis mihi placet, & eſt tutior, quãuis aliqui dicant non eſſe mortale, etiam qñ aduertit periculũ, dummodò non cõſentiat in delectationem. Similiter qñ non imminet periculum caſus, non eſt mortale peccatũ, ſi non repellit, ſed tñ periculoſum. Collige ergo ſic, qñ quis habet cogitationẽ, in qua delectatur, ꝙ aut delectatio eſt de eo, quod non eſt peccatum, vel ſaltẽ mortale, & ſic quantumcunq; in eam conſentiat, non peccat mortaliter ſm Ri. vbi ſupra. puta mulier vidua cogitat de actu cõiugali, quem habuit cum marito, licèt delectetur in ipſa delectatione cogitationis, vt præterita non vt præſenti, non peccat mortaliter, niſi immineat ſibi periculũ caſus, puta pollutionis, & huiuſmodi, quia tunc ſi aduertit, peccat mortaliter non repellendo. Si verò eſt de eo, quod eſt mortale ex genere ſuo, vt fornicari, & occidere hominẽ propter vindictam, & hmõi, & tunc aut placet ipſa delectatio, & operis conſummatio, ſi facultas adeſſet, & ſic eſt mortale peccatũ. Aut placet delectatio, ſed diſplicet operis conſummatio; & ſimiliter eſt mortale peccatũ; aut neutrum placet; & tunc ſi imminet periculũ, & aduertit, ſi non repellit, eſt mortale ſm tutiorẽ viam. Si autẽ non imminet periculum, aut non aduertit, ſic erit veniale, ſi non repellit. Si aũt ſtatim repellit, ſic nullũ eſt peccatum. Si autẽ delectatio ſolũ eſt in cogitatione, non in re cogitationis, puta delector de aliqua cogitatione, quia eſt pulchra adinuentio, & huiuſmodi, & tunc ſi eſt propter bonum finem, puta vt prædicem contra tale peccatũ, vel diſputem, ſic eſt meritoriũ. Si autem

ſacere, quia dicit, ꝙ adminiſtrator, ſeu viſitator a Papa datus poteſt omnia facere, niſi quia immobilia non poteſt alienare. Et ſi ex hoc argueretur, ꝙ ex illo tex. elicitur, ꝙ poſſit cõferre beneficia, poſſumus rñdere, ꝙ loquitur in viſitatore. Old. conſi. 44. diſtinguit, ꝙ aut cauſa propter quã datur coadiutor, concludit perfectum impedimẽtum alienationis mentis & intellectꝰ, puta quia eſt effectus demens, & tũc coadiutor poterit conferre beneficium, quia ſi diceremus contra. niſi, eccleſiæ diu tius vacarent, cũ ignorat̃, quando moriatur, vel reſipiſcat C. d̃ vſu, & habi. l. ambiguitatem. Et ex quo iſte hãbe liberã adminiſtrationem, põt conferre, ar. d. c. is cui. non ob. prima ratio de alienatione, quia illud verũ de voluntaria, ſed collatio beneficiorum eſt neceſſaria pp periculũ. Et inter iſta eſt magna differentia. ff. fami. erciſ. l. alienatiões, cũ ſi. Aut cauſa dãdi coadiutorem non cõcludit alienationẽ mentis, ſed ſolũ reddit impotentem quò ad exteriora in facto conſiſtentia, cum poſſit eſſe ſenectus, vel ĩfirmitas aggrauãs corpus, ſed mentẽ augmentans. ca. Iris, & c. niſi cum pridẽ, de renuncia. Et tunc collatio nõ vr̃ pertinere ad coadiutorẽ, ſicut nec nuptiæ ad curatorẽ adultæ. l. in copulandis, C. de nup. & iſto mõ pñt opiniones reduci ad concordiam ſm eũ. ſequitur Gemi. in d. c. 1. §. fi. de cle. egro. li. 6.

a Videntur facere q̃ de conſcia dicũtur in Catechiſ. in expoſi. x. præce. dec. P. V.

b Ponderoſus] Ibi Arch. dicit talem repelli a ꝓmotione ex quo infert, ꝙ ex illo. §. hr̃, ꝙ hæreticꝰ, quantũcunq; occultus, eſt excõmunicatus.

aũt non eſt pp finẽ bonũ, ſed pp vanitatẽ, ſic erit peccatum veniale, niſi, vt dixi, immineret periculũ, quia tunc, vt dictum eſt, peccaret mortaliter, qñ aduerteret nõ repellẽdo. & de hoc ẽt vide infra ſenſualitas, qñ eſt peccatum, vel non.

COGNATIO [a] ẽ triplex carnalis, legalis, & ſpiritualis, de quib. vide infra matrimoniũ. 3. impedimento. 6. 2. 7. & 18. & 15.

COLLEGIVM, [b] quia ſimul colligunt vel qa ſimul cohabitãt, dictũ eſt, ſm gl. in l. 1. ff. quod cuiuſque vni. & dicitur eccleſiaſticum, ſi maior pars vel æqualis eſt clericorum, quia magis dignum trahit minꝰ dignũ c. quod in dubijs, de conſ. eccleſię, vel al. l. quod maior, ff. ad municipales, no. Bar. [c] in l. fi. ff. de col. illi.

1 Vtrũ liceat facere collegiũ? Reſ. Inn. in c. dilecta, đ exceſ. pl. licèt alij aliter dicãt, ꝙ hoĩes cuiuſcũq; profeſſionis, vt grãmatici, vel negotiatores, & hmõi pñt ſimul ꝯuenire ꝑpria autoritate, & facere ſibi rectorẽ, & ſindicũ, dũmõ coeãt, vel collegiũ faciant ꝑ cã honeſta, ꝯuta ad defenſionẽ iuſtitiæ ſuę vel nè ĩ officijs ſuis fiat fraus, & multomagis ſi faciant cã pietatis, vel religionis, & ꝙ liceãt talia collegia, patet. C. de iu. om. iu. l. fi. ff. ꝙ cuiuſq. vni. l. 1. ff. ad Treb. l. oĩb. & de ꝑcu. c. qa, & ff. de colle. illi. l. 1. §. 1. vbi aliqua ꝓhibendo [d] concedere vr̃ alia collegia. & ibi ẽt dr̃, ꝙ ſenatuſcõſulto illicita arcent, ergo licita ꝯceduntur, & illicitũ eſt, ꝙ fit ꝓ malo aliquo & đſtruẽdũ eſt. l. vl ff. de coll. illi. dicit tex. in l. 1. § 1. ff. de coll. illi. ꝙ de iure cõi collegia, q̃ fiũt cã religionis, ſunt ꝑmiſſa. [e] l. 1. in prin. ff ꝙ cuiuſque vni. facit, ꝙ no. Io. ĩ c. dilecta, de excel. pl. & Inno. & Ho. ĩ c. inter dilectos de don. & ꝙ no. Pe. de Pe. ĩ tractatu de canonica portione epi. c. 4. Quod no. qa facit pro iſtis diſciplinatis, & hmõi, contra quos clamant aliqui inquiſitores.

2 Sed quot homines faciunt collegiũ? Reſ. ꝙ duo, vel tres đ ele. c. 1. ſm leges tres reqũt, vt l. Neratiꝰ, ff đ ver. ſi. ſed. 10. hoĩes faciũt plebẽ, vel populũ [f] 10 q. 3. vnio. & 10. vel 15. faciũt turbã, vel cætũ. ff. vi. bo. rap. l. ꝑtor, la 2. §. ſicut 10. oues faciũt gregẽ [g] ff. de abige. l. oues, vnus, vel duo non faciũt familiã. [h] ff. de ver. ſi. l. deteſtatio, in fi vide glo. in

a Cognatio ſpiritualis quomodo & inter quos contrahatur iure conc. Tri. vide ſeſſ. 24. c. 2. de refor. matri. catechiſ. de bapt. ſacra. c. accedit autem. P. V.

b Aliqua de collegiis, vt de priuilegijs, & viſitatione quorũdã, adde s. Sy. Tri. ſeſſ. 7. c. 14. 14. c. 5. 22. c. 8. de collegio puerorum ſeſſ. 23. c. 18. P. V.

c Not. Bart.] Ad hoc Pa. in c. 1 de loca. ſuper gl. 1. Et vide ad materiã Bald. in aut. habita, C. ne fi. ꝓ pa. in 18. col. & ſi eſſent pares, vel æqualis eorũ poteſtas, tunc conueniri debẽt coram iudice eccleſiaſtico, ꝑ rationem, quia maius dignũ &c. l. quæ religioſis, ff de religio. & ſump. fune. Et ita Bar. vbi ſupra, & Baldus in aut. habitã. q allegat ſpe. ti. de reo, ver. q. d ſi ſcholaris clericus, Et Io de Li. in c. ex literis, de conſtit. vide Pa. in c. ex literis, đ conſti. & in c. cũ ab eccleſiarum, de of. ord.

d Aliqua ꝓhibẽdo] Autor hic ex multis cõcludit regulã ꝙ collegia oĩa ſint licita, niſi eã, quæ prohibentur. ſed videtur aliter ſẽtire Bar. in d. l. fi. quẽ ſequitur Pa. in d. ca. dilecta, ſ. ꝙ omnia collegia intelligãtur illicita, niſi inueniantur cõceſſa, & hic eſt totũ cõtrariũ, & allegat ad hoc. text. qui Hoc dicit ĩ l. pe §. in ſumma, ff. de colle. illi. Quæ autem ſint permiſſa, dicit Bar. quædam collegia ſunt ꝑmiſſa de iure gentiũ, vt collegiũ, ꝙ appellatur populus vnius ciuitatis, caſtri, vel villę, vt l. ex hoc iure. ff. de iuſ. & iure gl. in l. 2. §. 1. ꝙ cuiuſq; vniuer. nomi. Et quamquã tnn in c. cum in eccleſiarum, de offi. or. teneat, ꝙ ciuitas, ſeu caſtrũ non gaudeat priuilegio ciuitatis, vel caſtri, niſi a ſuperiore approbentur, tamen non vr̃ neceſſaria hęc approbatio, qa a iure gentiũ hoc eſt permiſſum, tñ vt vocet ciuitas, vel caſtrũ vr̃ requirenda autoritas ſuperioris, vide ibi per eũ. quædã verò approbantur a iure ciuili, vt collegia, q̃ fiunt cã religionis, vt diſciplinatorũ miſericordiæ & ſimilia. l. 1. §. ſed religionis, de coll. illi. Itẽ collegia plurium facientium vnam artẽ in vna ciuitate, vel loco. d. l. fin. & de multis alijs, vt ibi pereũ. & de his vide ẽt Bal. in auth. hoc ius porrectum, C. de ſa. ſanct. ec. & do Fel in cap. accedentes, de ꝑſcri. Intellige tamen opin autoris hoc modo, quia licet ꝑpria autoritate facere collegia permiſſa, & ſic procedunt iura per eum allegata.

e Permiſſa] Vide doctrin. Bartoli in l. fin ff. de colleg. illi. Illicita autem, ſi fiunt propria autoritate idest ea quæ non ſunt permiſſa, coerceri.

f Plebem, vel populum] Hoc facit ad ſtatutũ, quo punitur is, qui congregat populum de nocte, vt ſi congregauit 10. homines, dicitur congregaſſe totum populum, Idem dic de congregãte gentem ſecundũm Bartolũ in l. prætor, hic allegata, probatur per l. omnes populi, ff. de iuſtit. & iur. iuncto. §. omnes populi, inſtit. de iur. natura. Vbi videtur probari, quod gens & populus ſunt ſinonima.

g X. oues faciunt gregem] Et quinque equi faciunt gregem. l. omnes, ff. de abige. vbi non dicitur abigeꝰ reſpectu 5. ouium, ſed reſpectu equi, quod eſt animal magnum, dicitur abigeus, qui ſubtraxit vnum.

h Familiam] id oportet, ꝙ ſint tres, qui faciant familiã. l. ꝓnũciati. de ver. ſi. ff & vide Pa. in c. 1. đ ele. & infra elect. §. 1. & illa gl. ponit ea, quæ hic dicunt.

Partem

c. ſ. 10. q. 1. ſed paterfa. dicitur, qui habet dominiũ in domo, licèt filios non habeat, non enim perſonã ſolam demonſtramus, ſed & iuriſdic. l. pronunciatio in. §. pater, ff. de ver. ſig.

3 Vtrum deſerentes collegium debeãt habere partem, ſuam [a] bonorum collegij? Rñ. Inn. vbi ſupra, ꝙ ſic de his, quæ in eo conferũt ipſi de collegio, & ſic loquitur, l. 1. §. fi, ff. de colle. illi. facit pro hoc. l. 2. §. viarum ff. ne quid in lo pub. de cle. coniu. quod a te, vbi nota. đ hoc. 16. q. 6. de lapſis. Sed de alijs, quæ donantur, vel legantur vniuerſitati, non debet habere partem. f. cir. l. ſicut. §. ſi quid, ff. quod cuiuſque vniuer. cũ alijs not. in glo. dicto. §. fin. quæ concor. cum Inno.

4 Vtrum collegium đffe rat a ſocietate? Reſ. Inn. vbi ſupra quòd ſic, patet in l. 1. ff. quod cuiuſque vni. vbi dicitur, quòd ſocij alicuius profeſſionis poſſunt facere collegiũ, ergo ſocietas non eſt collegium. Item collegium reſidet in vno. ff. qđ cuiuſque vni. l. ſicut, in fin. Sed ſocietas morte vnius ſocij ſoluitur ff. pro ſoc. l. adeò, morte ſocij finitur ſocietas, vt nec ab initio paciſci poſſumus, vt hæres ſuccedat [b] ſocietati, dicit text. ibi in princi.

5 Vtrum collegiũ poſſit ſibi facere vnum rectorẽ, ſub quo poſſint omnes de collegio conuenirij? Reſ. ꝙ ſic, tex. eſt in l. fin. C. de iur. om. iudi. & tenetur ei obedire, [c] vt ibi.

6 Vtrum deſtructo collegio extinguant oĩa priuilegia [d] eius? Reſ. Pa. in c. 2. de priui. præla. ꝙ ſic, ſi eſt eccleſiaſticũ, & deſtruatur ꝑ ſuperiorem. Si verò eſt ſœculare, ſunt opi. ſed verior ſm eũ eſt, ꝙ durant [e] apud ciuitatẽ, vel locũ, ſi ipſi ciuitati erant ꝯceſſa, ſicut in eccleſiaſticis durat apud eccleſiam. Vide de hoc ſupra, Ciuitas. §. 1.

7 Vtrum collegiũ, vel vniuerſitas petat reſtitutionẽ in itegrũ ſicut minor? Rñ. aliq dicunt ꝙ ſic. ſed tu tene verũ in collegio pio, ſicut ſũt hoſpitalia, & hmõi ſm Io. An. ĩ c. 1. de reſt. ĩ inte. li. 6. ac c. requiſiti. đ teſta. ſed Pa. ĩ c. 1. đ reſt. ĩ integ. q hoc ſeqt, allegat l. oĩa, C. de epi. & cle. q̃ dicit oĩa priuile. cõceſſa eccleſijs extẽdi ad hoſpitalia, & pia loca. vide đ hoc ſupra, Ciuit. §. 4.

8 Quomodo collegiũ poteſt diſponere ſuper rẽ priuati, & quod debẽt ꝯuenire vt poſſit aliqd facere, vide infra. Statutũ. §. 11 & 13. & infra, ele. §. 16. & quomõ ſinguli poſſunt eſſe teſtes ꝑ collegio, vt j. teſtis. §. 15.

COLLVSIO eſt aliquem cũ ſuo aduerſario pecunia mediãte, vel gr̃a paciſci. vt ꝓ ſe ĩ cã, vel iudicio permittat ſnĩari, de collu. c. 1. & ſe. Vtrum liceat colludere cum aduerſario, Vide ſupra accuſatio. §. 2.

a Partem ſuam] Vide Bartolũ de iſta q. latiꝰ diſtinguentem in d. l. fin, ff. de collegi. illi. & Bartol. in d. l. ſicut, in fine. ff. quod cuiuſque vni. no. Doct. in l. 1. §. fin. ff. de acquir. poſſ. & Barto. in d. l. fi. dicunt de collegio religioſorum, quò diſſoluto bona debent eſſe Papę. Et quid ſi maior pars renũciat collegio, an minor pars vtatur ſigno conſuẽto, Vide Baldum in l. final. C. pro ſocio.

b Succedat] Et ſic not. quod ſocietas non tranſit ad hæredes, & ratio eſt, quia impeditur libera teſtandi facultas, vt l. cum duobꝰ. §. idem reſpondet, ff. pro ſocio, adde tamẽ, quod ſi filius, vel hæres vtitur eiſdem inſtitoribꝰ ad ſocietatem paternam deputatis, quibus vtebatur pater, ſocietas renouata videtur. etiam ſi eſſet pupillus habens tutorem, vt notanter dixit Baldus in l. mandatum, tertia op po. C. mandati, & in d. l. adeò, alias incipit ideo hic allegata, & adde Baldum in rubric. C pro ſocio. 2. colum. Fallit tamen in ſocietate vectigalium, vt in d. l. adeo, & ibi Bartol. quod intelligitur, ſi hr̃s eſt aptus. Item intelligitur in primo hęrede ſecũdum gloſſ. in l. nulla, ff. pro ſocio. Quid autem ſi eſſet appoſitum iuramentum in ſocietate, nunquid tranſiret ad hæredes? Io. Fa ſingulariter, in. §. ſolum, inſtitut. pro ſocio quod ſic, ſed ratio Bart. facit in contrarium, de quo vide, quę no. in l. fi. C. dẽ pac. & in l. ſtipulatiõ hoc modo concepta, de ver. obl.

c Et obedire] Hoc eſt verum in illis, quæ oriuntur occaſione illius profeſſionis, ſeu negociationis. de hoc no. Innoc. in ca. cum ab eccleſiarum, de offic. ordi & Bartolus in l. fi de colleg. illi. Idem eſt in facientibus collegiũ ex aliqua pia cauſa, vt ſũt diſciplinati &c.

d Omnia priuilegia] Et reſpondet clarius, aut collegium fuit đſtructum autoritate collegij, & ipſo facto extinguuntur omnia iura, & priuilegia. Idem tenet Bartolus in d. l. fi. ff. de col. illi. per l. ſi vſusfructu, ff. qui mod. vſu. ami. & ratio eſt, quia ex hoc videtur pati maximam, capitis diminutionem, ideò iura in to. ũ conſumuntur l. cognitionum; in fin. ff de va. & ex. cog. ſi verò fuerunt expulſi, vel mortui, tunc in collegio eccleſiaſtico cõſeruãtur omnia iura collegij apud ipſam eccleſiã ſm Pan. in d. c. 2. & de hoc hẽs per Innoc. in ca. 1 de oper. no. nun. & in c. cũ ſuper, de cã poſ. & bonam glo in c. ſtatutum, de ele. li. 6. gl. & Bart. in l. ſicut ff. q cuiuſ. vni. no. & in l. 1. ff de acquir. poſ. Bar in l. inter ſtipulatẽ. §. ſacrã ff. de ver. ob. Bal. & ibi Ale. in l ſi gręge, de le. 1. Ang. in l. proponebatur, ff. de iudi.

e Durant] Po-

M 2 tell

COLONVS quomodo efficitur quis? ℞. Pan. in c. iudicatum, de immu. eccle. ꝙ tunc, quãdo per 30. annos tanquam obligatus, & aſcrip. ſolo ſtat. Azo vult ꝙ etiam requiratur promiſſio; a ſecus, ſi non tãquam obligatus, vt in colonis noſtri tẽporis, in quibus nulla acquiritur ſeruitus. Et no. ſecũdùm Hoſt. in ſum. de natis ex libero ventre. §. ſi fecimus, & Pan. vbi ſupra, quòd quidam dicũtur aſcriptitij, qui ſcilicet per ſcripturam ſolo, vel terrę, aut glebæ ſunt aſtricti. quidam dicuntur cenſiti, & eodem modo conſtituti, ſicut aſcripticij. ſed differunt, q̃a iſti ſunt obligati ad tertiã, vel quartam & huiuſmodi partem; cenſiti verò certũ cenſum ſoluere tenentur annuatim, l. 2. C. ĩ qui. cau. col. cen. do. ac. po. libr. 11. Quidã dicuntur perpetui. Olim enim tempore famis conſtituebantur reditus ex publico, & ideo qui r baldos, qui ſe ſimulabant inualidos, prodebant; ſi erant liberi, in perpetuo habebãt colonatu; ſi ſerui, proditori dabantur, C. de mendi. vali. l. vnica, b libr. 11. & ſecundùm Barto. ibidem, licèt reditus non conſtituantur, habet locum hæc pęna hodie, nec ob. authen. de quæſtio. §. ſi verò huius terrę, col. 6. quia loquitur, q̃n proditur a publica perſona, quia tunc in publicum opus dãtur; ſerui vero ſuis dominis, & l. vnica prædicta loquitur, quando a priuata perſona produntur. c Quidam ſunt inquilini ſtrictè, vt ſunt qui fundo tenentur; tamen in ſuburbio poſſunt commorari, & differunt a colono, qui tenentur in habitare in fundo. Inquilini largè ſunt, qui domum noſtram inhabitant ad certum tempus ſoluendo certũ quid, vt in c. propter, de loca. Quidã dicuntur originarij, vt ſunt nati ex colonis ſiue in poſſeſſione, ſiue alibi, vt in l. cum ſatis, primo reſpon. C. de agri. & cenſi. & colo. li. 11. & hoc verũ, ſi mater erat colona; aliàs ſecus. facit l. fi. C. de agri. cen. & co. Quidam ſunt coloni ſimplices, qui ſub certa mercede prędia colenda accipiunt annuatim, & hi omnes agricolæ nõie aliquando comprehenduntur, vnde agricola quaſi agrum colens.

1 Vtrum colonus, qui terram colendam accepit ad tertiam, vel quartam partem, vel alium reditũ poſſit deducere ſemen, vel expenſas alias? ℞. Innõ. in c. tua, el 2. de deci. quod non de iure, niſi per ſpeciale pactum aliud fiat. Et ſi pactũ non ſit, conſuetudo debet attendi, ſi eſt, quod ſi non eſt, ſtabimus iuri. d

COMMENDA Quomodo poſſit haberi de beneficio eccleſiaſtico, vide ſupra, Beneficium, §. 37.

COMMISSIO Facta per Papam alicui expreſſo nomine dignitatis faciẽdo mentionem, ꝙ reſidet in alio loco, facit vt talis poſſit cognoſcere in loco reſidentiæ ſecundùm Ioã. And. in capitu. exhibita, de re. permu. Vbi verò non fit mentio de reſidentia; tunc cõmiſſio eſt facta in loco dignitatis expreſſę, nec extra illã diœceſim poterit cognoſcere de illa cauſa, c. ſtaturũ. §. in nullo, de reſcriptis libro 6. & quod ibi notatur.

1 Vtrum commiſſio facta in genere de diſpenſando reſtringatur ad mediocritatem, dic vt ſupra, clericus 1. §. vlti.

COMMODATVM a eſt alicuius rei ad aliquẽ ſpecialem vſum gratuita facta conceſſio ſecundũ glo. in c. vnico, de cõmo. Et pro declaratione præſcriptę diffinitionis multa ſunt quærenda.

1 Vtrum commodatum conſiſtat ſolũ in rebus mobilibus? Reſpon. glo. prædicta, ꝙ non, ſed etiam in rebus immobilibus, ſimiliter & incorporalibus, puta ſeruitute habitãdi. ff. commo. l. 1. vbi tex. dicit poſſe commodari rem mobilem, & etiam ſoli, b & etiam habitationem.

2 Vtrũ conſiſtat in rebus quæ vſu c conſumuntur? ℞. ꝙ non, niſi cũ concedũtur ad pompã, vt ditior d appareat. ff. eo. ti. l. 3. §. vlti. & l. ſeq. Et ideo patet verbum, alicuius.

3 Vtrũ commodari poſſit res ad incertũ e vſum? ℞. ꝙ non, q̃a tunc p̃carium eſſet, & in hoc differt, q̃a precarium ad incertũ vſum ẽ quoad tp̃s durationis, puta pro ſe & hæredib. ſuis, ff. de preca. l. cũ precario, cõmodatũ verò ad certũ vſũ, q̃a. ſ. hẽt tp̃s tacitũ f vel expreſſum ante, quod non p̃t reuocari. Et dico tacitum, puta ꝯmodaui tibi librũ ad tranſcribendũ, hẽt tp̃s, in quo poſſit commodè tranſcribi. ff. commo. & l. ſi vt certo. § ſed interdũ, & l. vl. ſecundũ Inn. in d. c. vnico.

4 Vtrũ poſſit reuocari ꝯmodatũ ante vſum expletũ? ℞. ꝙ nõ. g d. c. vnico, & l. in ꝯmodato. §. ſicut. ff. eo. ti. Precarium verò bene p̃t reuocari, quia non eſt ad certum vſum. ff. de preca. l. 2. §. 1. & de preca. capitulo vltim. & ſi reuocat an-

---

teſt dici ſm Pa. vbi ſupra, ꝙ ſi ius collegij ẽ collatũ loco, tũc nõ extinguit ius, licèt deſint collegiati, vtputa ſi propter guerram, vel peſtem deſineret vniuerſitas ſcholarium ꝙ iura collegij cõſeruant apud ciuitatẽ, cui priuilegium ſtudij collatũ eſt. Idem Bar. ĩ d. l. fi. & gl. quã recitat Moyſen. in d. l. ſicut, ff. quod cui. vni. nom.

a Requiratur promiſſio] Pa. vult, ꝙ duplex ſcriptura requiratur, vna, in qua terrenã ſcribant, alia quã confiteãtur ſe aſcriptitios; gl. in l. ne diuti⁹, C. de agri. & cen. & colo. li. 11. licet Bart. contra.

b L. vnica] Iſte eſt ĩtellect⁹ Hoſ. q. licè. ſit mirabilis, nihil tamẽ reſtringit illã legem. iõ ſm Pa. ĩ d. c. iudicatũ, vr̃ melior Bar. intellect⁹ ibidẽ, vt intelligatur ſ. de illis, qui hodie mendicabant.

c Produntur] Hoc dicit Barto. in d. l. vnica.

d Stabimus iuri] Idem tenet Pan. ibidẽ. 3. not. Sed q̃ro, q̃dam cõduxit multũ terrenũ a cõi, An teneat conductor ſcarpare, & purgare aggeres, & foſſata? videt ꝙ non debeat facere, nec mundare, niſi ſit actũ, vt l. ſi mihi, & l. dñs. ff. locati, cũ quadam gl. quę eſt ibi. In ꝯrium videtur, quia aggeres, & foſſata veniunt in venditione, vt l. prædia maritima, §. ita legatum. ff. de fun. inſtru. ergo, & in locatione, cum eiſdem regulis regulariter venditio & locatio conſiſtant, vt l. ſecunda. ff. loca. Videtur dicendum, quòd primò inſpiciatur conſuetudo regionis, quia ea, quę in conſuetudine regionis ſunt, veniunt in contractu, vt l. circa, C. loca. C. de agri. & cenſi. l. domini prædiorum, libro vndecimo, l. ſi prius §. primò, ff. de aqua pluuia arcen. l. ſemper in ſtipulationibus, ff. de re iudicata. l. quod ſi nolit. §. qui aſſiduè, de ædilicio edicto. Et ideò conſulo tibi, quòd facias poſitiones de cõſuetudine, vt in actione appareat. Si verò non apparet de conſuetudine; & tũc quandoque debent mundari ad vtilitatem perpetuam, vel longioris temporis, quàm ſit tempus conſuetum; & iſtud non debet facere colonus, vt l. impenſæ, ff. de impenſis. Ponitur enim inter iſtas expenſas neceſſarias, quas vir repetat, & non compẽſatur cum fructibus, & ſic non tenetur facere

colo-

colonus. d. l. impenſæ, iuncta l. 3. § nos autem, ff. de impen. Prædicta vera, niſi conductor conduxiſſet pro illo tempore, quo debet durare vtilitas, ſeu impenſa, vt dixit Barto. in d. § nos autem. Si verò ſunt foſſata, quæ annuatim debent refici; & tunc ad colonum pertinet, vt d. l. impenſæ, & l. 1. §. de eo, ff. de aqua pluuia arcẽ. Probo hoc, quia colonus debet colere fundum. l. ex conducto. §. 1. loca. Sed iſtos aggeres, & foſſata facere eſt de cultura fundi, vt dic. § de eo. cum reſpiciãt pręſentem vtilitatem. d. §. nos autem. ergo colonus debet facere. Et iſtud verum, ſiue fuerint aggeres fundi proprij conducti, ſiue communes cum vicinis. Item ſi proprij alterius; & dominus fundi conducti teneatur purgare, & quandoque tenetur alius, vt l. 2. §. 1. & 2. de aqua plu. arcen. & ibi Bart. puto etiam ꝙ ſi colonus cõduxiſſet ad longum tempus, ꝙ tenetur facere aggeres, & foſſata quæ reſpiciunt vtilitatem toti⁹ illius temporis, licèt non præſentis tantum per ea, quæ dixit Bar. in d. § nos autem. Hæc Bar. in l. impenſę.

a Commodatum] Et dicitur commodatum, quaſi vtentis commodo datum.

b Soli] Ideſt domum cauſa habitandi, vel dicendũ ſm Bar. in d. l. 1. ꝙ domus dr̃ commodari a dño, ſeu bonæfidei poſſeſſore, habitatio dr̃ commodari ab eo qui habet ſolũ ius habitationis. Et illud, quod commodatur, reſtitui debet in vſu ſi eius conſiſtit donatio, vt in l. ædibus, in prin. ff. de dona. vnde ſi ſtatutũ dicit, ꝙ de quolibet contractu, ex quo alteri quæritur ius, ſoluatur gabella, certè ſoluetur de commodato facta æſtimatione illius vſus, in quo conſiſtit donatio ſm Bart. in d. l. 2 ff. eo. Et ſequitur Barba. in rubrica extra eo. Sed hoc procedit, quando commodatum reciperet æſtimationem. Sed ſi non reciperet æſtimationem, puta quia eſt homo liber, vel res ſacra, tunc non ſolueretur gabella. dictum fuit Bar. in l. 3. §. toties prætor ait. ff. de dam. infec. vbi dixit, ſtatuto cauetur, ꝙ de contractu ſoluatur gabella ſex denariorum pro libra. quod non habebit locum in re inæſtimabili, quia ad illum caſum, ad quem non adaptantur verba legis, nec ei⁹ diſpoſitio, ca. indemnitatibus. §. ſed cum, & ibi Domi. de elect. li. 6. l. quod conſtitum, & ibi Barto ff. de teſtamẽto militari. & Bar. in l. ita aũt, in prin ff. de admi. tut. dicit, ꝙ ſi contractus non aſcendit ad librã non ſoluitur gabella ſtãte dicto ſtatuto &c. Adde etiam, ꝙ liberi homines poſſũt & commodari, & etiam donari abſque eo, ꝙ incidant in l. Fauiam. de plagiarijs, eo quia donant, vt ſint liberi, & abſque dolo, ſicut faciunt Cardinales, & magni homines, qui ſibi adinuicem donant cantores: ita Bart. in l. lege, ff. de plagia.

c Vſu] ſicut eſt vinum, bladum, nummi &c. Et ſic patet, ꝙ panis non propriè cõmodatur, ſed potius mutuo datur, ex quo conſumitur.

d Ditior] ſm Hoſt. in ſum. huius tituli hoc fecit quidam iuuenis, q. pecuniã multã acceptã commodato repoſuit in arcã, & eã oſtẽdit amicis ſuis, & cuiuſdã puellæ, & hoc vt haberet eã in vxorẽ, quã aliàs non habuiſſet. vel ẽt, vt dicit gl. & Bar. in fi. l. 4. vt ſic videatur ſolutioni paratus, & nè a creditorib. vrgeat.

e Incertum] Non generalem, vt ſi dico commodo tibi librum ad ſtudendum, quia eo poſſes vti toto tempore vitæ tuæ, ſed oportet, ꝙ vſus ſit ſpecialis, puta librum ad ſcribendum &c.

f Tacitum] Imo annexum & ideo videtur ſuperfluum illud, quod addu t Bar. & Cy. ad gl. in c. 1 eo. ti. ſ. ꝙ ſit ad certum vſum, & ad tempus præfinitum, quia hoc habet tacitè annexum, vt dicit Pa. in d. c. 1. Et glo. in l. in commodato. § ſicut ff. eo.

g Quod non] Et ratio eſt, quia cum ſit beneficium,

non

non debet eſſe ei damnoſum. Beneficium autem eſt actio beneuola tribuens gaudium capienti, cap. 1. in qui. cau. feu. ami.

a L. in rebus] Melius facit l. in commodato, §. ſicut, eo. ti. quia nihil dicitur in d. l. in rebus.

b Reſpon. Bar.] Contra hanc opin. Barto. Facit tex. in d. c. 1. vbi dicit cõtra eum, quodq; rectè cõmodati non agitur niſi poſt vſũ expletum, cuius gratia res fuerat commodata, cũ non decipi beneficio nos oporteat, ſed iuuari, hęc ibi. Ad hoc reſpondet Bart. quod intelligitur iſte tex. quando totaliter res fuit perẽpta, ſed hoc mihi nõ placet, cum tex. nullam faciat mẽtionem de re peremptoria ſed ſolùm de vſu. Et ꝙ contraria opi. ſit verior, probo ſic. Nam cum dicitur certus vſus habet annexum certum tempus, ſed cum vti non potui, ergo non eſt finitum tempus. Si non eſt finitum tempus, ergo reuocari nõ poteſt, &c.

c §. Item cũ quidam] Vbi habetur, quòd caſus contingẽs ex parte locatoris inducit repetitionem mercedis. eãdem ſententiam tenet Cyn. in l. 2. C. eo. & Bar. in d. c. extra eodem. & bene facit. d. §. item cum quidam, vbi eſt caſus, ꝙ ſi conduxi nauem, & nauta non potuit ſe exercere, puta qa infirmus, poſſum mercedem repetere.

d Ad alium vſum] Puta commodaui tibi equum vſque ad certũ locũ, & tu ꝓcedis vlterius, vel cõmodaui eũ, vt duceres ad villam, & tu duxiſti ad bellum, vel rẽ quã tibi cõmodaui, cõmodaſti alteri, & in iſtis caſibus ſi res perijt, vel deteriorata ſit, commodatario perijt, & indubitanter tenetur ad reſtitutionem.

e Secus in locato] Adde doctrinam Bart. in d. §. item qui ſciens. Qui ſic ait, quandoque res traditur ex tali contractu, ex quo dominus transfert dominium, & non dominus vſucapiendi conditionem, vt in emptione, venditione, & ſimilibus, & tunc, ſi tradit rem vitioſam ſcienter, tenetur ad intereſſe etiam extra rẽ putà tradidit equum, & ille paſſus eſt damnum, quia non potuit æquitare &c. ſi ignoranter, tenetur ad intereſſe, vel quanto minoris, vel redhibitoria, de quo dicen. vt in l. Iulian. & in l. tenetur. §. ſed ſi vas, ff. de acti. empti. Quandoque traditur ex tali contractu, ex quo non transfert dominium, & tunc quandoque recipiens, exhibet ſuum officiũ gratioſè gratia dantis, vt in depoſitario, mandatario, & tunc diſtingue depoſitũ a mandato. Nam deponens de omni intereſſe tenetur. ff. de furtis. l. ſi ſeruus cõis. §. quod vero. Nã cum gratia ipſi contractus celebratur, tenetur dẽ leuiſſima, nec poteſt negari, cum in culpa fuerit tradendo rem vitioſam d. §. quod verò. in mandato verò diſtingue, aut procuratorio, ſeu mandatario poteſt aliqua ſua culpa imputari tũc in nullo tenetur dominus, aut non põt imputari culpa, &, tunc aut fuit mandatum de certo emendo, & tunc de omni intereſſe tenetur dñs ſicut in depoſito, aut de incerto, & tunc aut dominus potuit eũ certiorare, & tenetur in totũ, aut non potuit, & non tenetur, niſi vt rem pro noxa relinquat. Si eſt res, quæ poſſit noxã committere vt ff. manda. l. inter cauſas. §. ſi cum ſeruus, & d. §. quod vero, ſi vero celebratur contractus gratia recipientis tantũ, vt in cõmodato. & dicendũ vt hic, aut contractus celebratur gratia vtriuſque, vt locatio, & conductio, & tunc di-

re tẽpus, tenetur de dãno commodatario. l. in reb⁹, [a] ff. commo. Limito tamen hoc in conſcientia verum, niſi commodans ſimiliter erat paſſurus damnum niſi reuocaſſet, & commodatarius aliàs etiam prouidere non potuiſſet, quia potius ex re mea debeo mihi conſulere. nec commodatari⁹ poteſt dici decept⁹, ex quo aliàs etiã ſibi prouidere nõ potuiſſet.

5 Sed quid ſi commodatarius non potuit ſine culpa ſua re cõmodata vti intra temp⁹ præfixum tacitè, vel expreſsè, nunquid inuito domino poſſit vti alio tẽpore? Reſ. Bar. [b] in l. in cõmodato. §. ſicut, ff. commo. & ſequitur Pa. in d. c. vnico ꝙ non, quia cum dominus certet de damno vitando, & ipſe de lucro captando, debet caſus poti⁹ commodatario imputari, facit. l. ſi vno anno. §. item cum quidam [c] ff. loca.

6 Vtrum vtens re commodata cõtra voluntatem domini ſcienter ad alium vſum [d] teneatur? Reſpon. quòd ſic ad reſtitutionem. d. l. ſi vt certo §. ſed interdũ, imò cõmmiſit furtũ, & peccauit contrectando rẽ alienam inuito domino, & aliquãdo poſſet eſſe mortale, puta qñ eſt res magni ponderis, & damni, vel ex intẽtione quãdo etiam faceret in magno damno, ſicut de furto dicitur infra, furtum §. 34. Si verò credit probabiliter dominum conceſſurum, non committit furtũ. Si verò dubitat, ſic committit furtum l. qui vas. §. vetare, ff. de furtis Idem, quando non credit probabiliter §. placuit, inſtitu. de oblig. q̃ ex delic. naſ. in gl.

7 Vtrum commodans vaſa vitioſa, vel ęquũ teneat de damno proximi? Reſpõ. ꝙ ſic ſecundùm gl. & doct. in d. c. vnico, ſi ſciẽter hoc facit, nec reuelauerit commodatario, ſecus, ſi ignorabat vitium. ff. commod. l. in rebus. §. poſſunt, & §. item qui ſciens, & l. penul. ſecus ĩ locato, [e] vt infra, Locatio §. 24. Et ſic patet, quare dictum eſt ad aliquẽ ſpecialem vſum.

8 Vtrũ in cõmodato poſſit interuenire merces? Reſpon. gloſ. in dicto capitulo vnico, quòd non, quia ſi interuenit merces, tranſit in locatum, vel in cõtractum

ſtingue

ſtingue vas vitioſum ab alijs rebus vitioſis, vt l. ſed addes, ff. loca. & dicetur infra locatio §. 24.

a Innominatum] Do vt des, facio vt facias.

b Dominium] Sic etiam in depoſito. l. licèt. §. rei, ff. depo. & facit. § per eos, inſti. de interdic.

c Gratia recipiẽtis] In dubio pręſumitur factum commodatũ gratia commodatarij ſecundũ Bart. ĩ l. ſi vt certo. §. interdum, ff. cõmo. & ideò commodatario incũberet onus probandi, ſi diceret aliter.

d De dolo] ſcias tamen, quod cõmadatari⁹ eo caſu, quo tenetur de dolo tantum tenetur etiam de lata culpa, quæ dolo æquiparatur. Ita ſuppleri debet gloſſ. in d. c. 1. & in d. §. interdum, ſecundũ Inn. Io. An. Barba. ĩ d. c. 1. & Bartolus. in l quod Neriu, ff. depo. licèt Car. in d. ca. 1. aliter ſentiat, & male. & facit. l. 1. §. hæc actio, ff. ſi mẽ. fal. mo. dixerit. & ratio, eſt quia non eſt ſibi beneficium, ideo non reſtringitur tantùm ad cuſtodiam. Adde etiam, ꝙ vbi cõmodatum ſit gratia recipientis tãtùm, licèt dicatur, ꝙ teneatur ẽt de leuiſſima, tñ hoc fallit, qñ vltra ſe obtulit commodans ad commodãdum, qa illa oblatio faceret teneri cõmodatariũ ſolũ de dolo, & lata culpa, & ſic excuſaret a leui. & leuiſſima ſm Barb. in d. c. 1. qui allegat. d. §. interdum, in fi. ſm vnum intellectum, pro quo facit ſingulariter dictum Bal. in l. pignus, C. de pign. act. ꝙ ſi officialis procurauit habere officium, tenetur de leuiſſima culpa, ſecus, ſi non procuraſſet, quia de leui teneretur, Argu. in l. 1. §. pe mult. ff. depo. &c.

e §. interdum] Ibi enim ponitur de ſponſo mittente iocalia vxori, vt ornatior &c. & illum text. multum no. ibi Bar. dic. tene menti hunc caſum, quia flagialia & burſæ, coronæ, quas vir mittit vxori, quando ducit eam. ꝙ non videntur in dubio donatæ, ſed magis cõmodatæ, & ꝑꝑ hoc non confirmantur morte, nec debent apud vxorem remanere, niſi aliter ſe haberet conſuetudo. hæc. 1. De hoc vide Barto. Bal. & mo. d. r. in l pe. §. ſeruus, ff. ſol. ma. Bal. in l. ſi. C. famil. herci. Ro. in aur. quod locum, C. de col la. & Barba. in rubrica extra eo. al legat Angelus. & Pau. de Ca. generaliter in conſilijs ſuis.

f In omnib. contractibus] ſ. qui fiunt gratia recipientis tantùm, vt teneatur etiã de leuiſſima.

g Deterior] Hoc n. intelligitur in actionibus bonæ fidei.

h L. eum qui rẽ] Concor. l. 3. §. 1. ff. e. vbi Paul. de Ca. ſummãdo dici. ĩ actionib. bonæ fidei nõ dr̃ res reddita, q̃ deterior redditur. Secus tñ in actionibus ſtricti iuris, vt l. ſi legãter. §. non ſolũ, ff. dẽ dolo. exẽplũ, cõmodaui tibi equum deterioratur ꝑꝑ laſſitudinẽ itinerandi, qa tũc non teneor, ſec⁹ ſi reddatur claud⁹, vel qa nimis macer, qa non feciſti ſibi expenſas debitas. Idẽ dicatur de veſte, quæ deterioratur portando, ſecus, ſi redditur lacerata.

i Valetudinis] Bar. aũt in d. §. pñt, ait expenſas alimentorũ, vel valetudinis paruas cõmodatarius non repetit, ſec⁹ in magnis. vide tex. in l. itẽ ſi ſerui. §. fin. ff. dẽ ædi. edi. & l. diuor. §. impẽdia, & ibi no. ff. ſol. ma.

k Pactũ] Et ſic no. ꝙ pt̃ fieri pactũ cõtra accidẽtalia cõtractus. & in hoc pactũ vincit legẽ. facit c. cõtract⁹ ex cõuentione, de reg. iu. in 6 Et l. ſi conueniat. §. ff. depo.

innominatim, [a] inſti. man. §. vlt. Et propterea dicitur in diffinitione, gratuito.

9 Vtrum dominium [b] rei commodatæ tranſeat in cõmodatarium? Reſ. gl. prædicta ꝙ nõ, qa is q cõmodat, retinet dominiũ, & poſſeſſionẽ ff cõ. l. rei cõmodatæ.

10 Quid ſi res cõmodata perit, cuius periculo peribit? Reſ. ꝙ domino peribit, niſi commodatarius fuerit in culpa. d. c. vnico.

11 Vtrũ teneat cõmodatarius de omni culpa? Reſ. ꝙ ſi cõmodatũ ſit gratia recipientis [c] tm̃, tenet ẽt de leuiſſima d. c. vnico, & d. l. in reb. ĩ prin. & d. l. ſi vt certo §. cõmodatũ. ſi verò ſit grã cõmodãtis tm̃, vtputa commodaui tibi iocalia, vt ornatior venires ad me, ſic tenet ſolũ dẽ dolo [d] d. §. ĩterdũ. [e] & l. ſi mei cã, e. ti. & ff. dẽ ac. & ob. l. 1. §. is quoque. Si autem ſit gratia vtriuſq; vtputa, vt cõis amicus inuitaretur cõmodaui tibi vaſa & hmõi, tũc tenetur dẽ dolo, & lata culpa, & leui ſm gl. in d. §. interdũ, & d. l. ĩ rebus. & no. ſm Pa. in d. c. vnico, ꝙ hoc non ẽ ſpẽale in cõmodato ſed eſt generale in oĩb. contractibus, [f] vt in l. cõtractus, & quod ibi notatur. ff. de re. iur. Fallit in precario, vbi non tenetur niſi de dolo, quãuis fiat gratia recipientis tm̃. Ratio diuerſitatis redditur, qa precarium pt̃ ſẽper reuocari, ſed commodatum non, & ideò magis grauatur commmodatari⁹. facit. l. quæſitũ. §. illud 2. ff. de præca. & d. l. cõtractus. Fallit ẽt ſm ꝙ dicam. ĩ. Locatio. §. 22. Quid aũt ſit culpa leuis, leuiſſima, & lata, & qñ qui tenetur de dolo, teneatur ẽt de lata culpa, vide infra culpa, ꝑ totum.

12 Vtrũ commodatari⁹ teneat de deterioratione rei? Reſ. ꝙ non, ſi in ea re vſus eſt, quã accepit, & ſine ſua culpa deterior [g] ẽ facta, vt ff. com. l. eũ q rẽ, [h] in princ. & l. ſi. & ꝙ dicitur in l. ſed mihi vr̃. §. 1. ff. e. ti. vbi tex. Propriè. n. res dicitur non reddita, qñ deterior facta redditur. Intellige ex culpa ſua d. l. eum qui rem.

13 Vtrũ cõmodatari⁹ poſſit repetere impenſas, quas fecit ĩ re commodata? Reſ. ꝙ non illas, quæ naturali ratione fiũt, vt puta cibariorũ, & huiuſmodi, ſed aliàs ſic, vt puta impenſas valetudinis, [i] vel fugæ & hmõi vt in l. rebus, ff. com. §. pñt.

14 Vtrũ cõmodatari⁹ teneatur dẽ caſu fortuito? Reſp. ꝙ nõ, niſi pactũ [k] ſeu mora in

teruenit.d.c.vnico, & d.l. in reb.& C.comm.l.1. ff.de ac.& ob.l.1.§.is verò qui.[a] Aduerte tñ, ꝙ licèt moroſus teneatur, ſi res periit, tamen in conſcientia, ſi eodẽ mõ apud dñm fuiſſet peritura, non credo teneat̃, niſi ſolũ ad aliquod intereſſe, ſi dñs paſſus eſt ꝑꝑ morã, de quo vid̃ ĩ mora.§.pe.& vl.

15 Vtrũ remittẽs rẽ cõmodatã ꝑ nuntiũ, & caſu fortuito periit, teneat̃? Reſ. ꝙ non, caſus eſt ĩ l.argentũ,[b] ff.com.& ibi gl.Nec ob.c.ſignificante, de pig. q̃a loquitur ĩ mutuo. ꝙ, quia eſt debitoris, periit ſibi, quia debitor eſt obligatus in genere, & genus perire non p̃t. l.incendiũ.C.ſi cer.pe.Res verò cõmodata remanet in dominio commodantis, & ideò periit dño. Si verò periit culpa nũtij,[c] vel ſi fuit infidelis, qũo tenet̃, habes. ſupra.§.11. ſm illã diſtinct. ſm culpã, in qua fuit. puta q̃a cõiter habebat̃ idoneus in nulla culpa eſt.l. argentũ, ff.commo. ſi non, ſic. Sic vide de qua culpa tenetur, & ſecundùm illam iudica.

16 Vtrũ cõmodatari⁹ poſſit præferre res ſuas[d] commodatis, qñ oẽs ſaluare nõ poteſt? Reſ. ꝙ ſi ſuæ erãt viliores, nõ p̃t, facit.l.ꝙ Nerua, in fin.ff.depo. Si verò erant eiuſdẽ p̃cioſitatis, ſimiliter non p̃t, ſi cõmodatum eſt factũ gr̃a commodatarij. facit l. in reb. poſt prin. ff.com. Si verò eſt factũ gr̃a commodãtis tm̃ ẽt ſuas viliores p̃t p̃ponere. facit. d.§.interdũ. Si aũt gr̃a vtriuſque, tunc ſolùm p̃t præponere res ſuas, ſi ſunt æquè p̃cioſæ. qñ aũt ſuæ erãt præcioſiores, p̃t eas p̃ponere rebus cõmodatis, q̃uis cõmodatũ ſit factum gratia recipientis tm̃, quia quilibet diligens hoc faceret. & nõ tenetur facere, niſi quod diligentisſim⁹ feciſſet. d.l.in rebus, primo reſ. & ſic intellige. d.l.ſi vt certo.§. ꝙ verò,[e] ſenectute. ꝙ no. q̃a facit ad multa, vt q̃ tenet̃ de dolo, poſſit præponere viliores ſuas. Qui verò de leui, ęquales. Qui de leuisſima, præcioſiores ſolùm.

17 Quis p̃t cõmodare? Rñ. ſm Mo.ti.cõmodati, ꝙ ille q̃ p̃t cõtrahere. facit in ar. l.Iulianus.§.antepe.[f] ff.de

a Is verò qui] Et eſt tertius caſus, ſ. ſi culpa præceſſit, vt puta commodaui tibi equũ, vt ires ad certum locum, & tu iuiſti ad alium, & incidiſti in latrones.

b L.argentum] Sumant Bar.& Paul. de Ca. ſic, ſi res culpa nuncij perdatur, perit periculo commodantis ſi cõmodatarius rem mittẽs non fuit in culpa malæ electionis. Et ſic loquitur hæc lex in ſpecie, ſecus, ſi in genere, vt d.c. ſignificante vbi pecunia miſſa per nuntium, qui fuit infidelis, licèt liberet, a periurio, & a pœna, non tamen a debito. & hanc limitationem tradit Ang. l.ſi finita §.ſi iã, ff.de dam. infec. Vbi Alexan.poſt Bartolum.

c Culpa nuntij] Dicũt etiã doct. maximè Bald. in l.1. C. depoſi. Et canoniſtæ in ca. 1. de commo. ꝙ furtum factum a coniuncto, vel a famulo, vel ſimilib. reputatur caſus fortuitus, & licèt nuntius ſit pauper, ſi tamen nõ erat malæ famæ, non dicitur eligens eſſe in culpa. l. ſuſpectũ & ibi Bar. ff. de ſuſpec. tuto.& ſic patet ſecundũ Bar.ibi, ꝙ ex morib. poteſt quis conuinci, non ex facultatibus, quod nota. De nuntio autem vtrum poſſit credi, Sic ait Bartol. in d.l.eum qui, in fine. ff. eodem, aut conſtat, ꝙ ille erat nuntius domini mittentis, & tunc eſt aduertendum, aut mittebat eum, vt ſibi traderet, & tradẽs ſtatim eſt excuſatus.l.eum qui.§ ſi.ff.eodem. Aut mittebat eum, vt ipſum moneret, vt rem cõmodatam remitteret, non tamen dicebat, ꝙ per eum, & tunc tradens non excuſatur, aut dubitatur, vtrum eſſet nuntius, vel non. & tunc aut dñs conſueuerat talem nuntium deſtinare ad hoc, & tunc certè poteſt ei credi, ꝙ ſit eius nuntius. l.fi.ff.ꝙ cum eo. l. ſi quis ſeruum, & l.fugitiuum, ff.de ſol. ſi ſępius miſero famulũ pro libro meo, & ſemel venit ſcilicet mandato meo, & aufugit, q̃s teneatur, vide in l.quęcunque.§ ſed ſi cũ fullo, ff. de inſti. aut non cõſueuerat mittere ad hoc. Et non debet ei credi ſine literis, & qui credit, imputet ſibi. l.q hominem.§.ſi nullo, ff.de ſolu.l.1. § 1.ff. de eo, per quem fa. e. l. ſi quis vxori.§.Labeo, ff.de fur.& ſic ſentit gl.in d.§.ſi.& tenet Inn. in ca.prudentium, de officio delega. Et hoc facit, ꝙ non ſit credendum nuntio publico, ſeu præconi niſi ſignum portet, de quo ꝑ Bar.in l.prohibitum C.de iure ſi. li.10.& not.in l.1 §.curam, ff de offi.præfect.vrb. & in extraua. ad reprimẽdam, in ver. per nuntium &c.& vide de literis credentiæ ꝙ no. Bar. ĩ l.Lucius, ff.de fideiu. Et in l.quicũque §.1. ff. de interr. acti. De materia huius.§. vide infra ſolutio.§.20. & ibi notaui.

d Res ſuas] Si ẽ diligentisſimus in ſuis, tenetur eandem pręſtare in alienis, ſecundùm gloſ.in d.l. ꝙ Nerua, & glo. in verſi. diligentiam, quæ abeſſe pręſumitur, cum res ſuas habeat ſaluas alienis nõ apparentibus. l.1 C.locat. Et vnde abeſt bona fides, dolus ineſt, & econtra, q̃a 5̃ria ſunt C.de reſcin.vẽ. l. ſi dol.

e § quod verò] vbi dicitur, ꝙ commodatarius non tenetur de incendio, & cæteris caſibus, niſi cum poſſit fortè res commodatas ſaluas facere, ſuas prætulit. Adde.c.bona fides, extra de depo.& l.bona fides, ff.eodem & glo.& Barto.ibi dicunt, quod hic habetur in vltimo dicto. Et ſubdit Barto. ꝙ ſi erant æquales, vel habebat commodatas res duorum, quod erit locus gratificationi. & ſi non poteſt vtrasque euadere, euadat, quam vult. l. 3.§.2. ff.ad ſille.&c.

f §.antepe] Elicitur, quòd cuilibet contrahenti datur actio Nam colludente procuratore ab eo, q̃ emerit, poteſt agere ex empto, vel vt contractus reſcindatur, vel vt ei ſtetur, ſi aduerſarius poterat obligari. Et dicit ibi Pau.de Caſt. ꝙ eſt tex. mirabilis. Adde.

ꝙ

ac.emp. & vend.& ea, quæ bona fide poſſidemus.l.cõmodare, ff. com. & ẽt quæ mala fide poſſidem⁹, vt ibi. ſed non in conſcientia.

18 Quę ſit natura commodati? Reſ. idẽ Mo. vbi ſupra ꝙ eſt, vt res ipſa cõmodata reſtituat̃, q̃a hoc ẽ de iure naturali, d[illegible] ius naturale, nec p̃ot rõne cõpẽſationis directę retineri ꝑtextu alicuius debiti.[a] l.vl.C.com. In 5̃riũ tñ tenet̃ ibi cõiter. & facit ꝙ no.Pa.& gl.ĩ ca. bona fides, de depoſito, q̃a ſolũ ꝓhibet̃ cõpenſatio in depoſito, vt l.ſi.C.de cõpẽ. ergo in alijs 5̃ctibus admittitur, q̃a exceptio firmat regulã 32.q.7.[b] dominus.[c]

COMPATERNITAS. Vide infra, Matrimoniũ. 3.Impedimento.7.

COMPENSATIO eſt debiti, & crediti ĩter ſe[d] cõtributio, vt ff.d̃ cõpẽ.l.1.

1 Vtrũ admittatur in omnib⁹? Reſ. Pa.in c.bonafides d̃ depoſito ꝙ ſic in omnib⁹. quę in ſuo genere recipiũt functionem, ideſt quando vna res poteſt fungi vice alteri⁹, ſicut ſunt cõiter quæ conſiſtunt in numero, pondere, & menſura. In alijs aũt ceſſat cõpenſatio. Vñ, ſi tu teneris mihi reſtituere equum, & ego tibi. 5.ducatos, non fiet cõpenſatio q̃a poſſet eſſe maior affectio, q̃ habeo ad equũ, q̃ ſit quãtitas pecuniæ. Sec⁹ aũt, qñ nullũ poſſum⁹ p̃tẽdere ĩtereſſe, vt puta, Mutuaui tibi pecuniã, & tu mihi q̃d ſimile. itẽ req̃rit̃,[e] ꝙ debitũ ſit liquidum, vel de proximo liquidandum l. final. C. de compenſationibus.

2 Vtrũ cõpenſatio indirecta habeat locũ, vbi nõ habet locũ directa? Reſ.Pa.in d.cap.bonafides ꝙ ſic, puta res tua venit ad me, potero illã tenet̃, donec mihi ſatiſfeceris ꝓ d̃bito meo.[f] vide ꝑ Cy. diſtinguẽrẽ in l. ſi nõ ſortẽ.§.ſi centũ. ff.de cõdi. inde. Inno. verò in ca.olim cãm, de reſt.ſpo. dicit, ꝙ autoritate ſupioris[g] poſſum

ꝙ æconomus eccleſię, & perſonæ eccleſiaſticæ poterũt cõmodatum dare, quibus adminiſtratio conceditur, vel committitur, prout pñt ſubuenire neceſsitatibus hominum Hoſt.in ſumma huius tit.§.quis ſit, & de dona.§ ſi q̃s poſſet. Et de poſtul.§.quid ꝑtinet ver. item &c.

a Debiti] Vltra Pau. mihi placet magnopere glo. in d.l prætextu, quæ dicit, ꝙ niſi debitũ ſit liquidum, & commodatari⁹ teneatur nõ in ſpecie, ſed in æſtimationem ꝑꝑ rei deteriorationẽ ſiue ad intereſſe, nõ admittitur cõpenſatio & idem, ſi commodatum conſiſtit ĩ pecunia, vt diues appareat. Et ita intelligat̃. l.ſi.C.de compẽſa.& § in bonæ ſidei, inſtit de acti. retinet ẽt cõmodatarius rem cõmodatam ꝑꝑ impenſas factas ĩ d. l. ſi vt certo.§. pñt. exceptis igit̃ his caſibus, in cõmodato non admittitur compẽſatio. Et ad illud quod dicit Abb. ꝙ eſt ſpeciale in depoſito, poteſt negari propter d.l.ſi.&c.

b C. dominus] Sic intelligitur, quia domin⁹ nõ vult vxorem poſſe dimitti, & hæc eſt regula, excipitur ſola cauſa fornicationis. ergo regula eſt in cæteris firmata &c.

c Vltra prædicta Quæro, commodaui tibi taceam argenteam, vt tantundem argentum mihi reddas, q̃s contractus erit, videtur, ꝙ ſtet in pendenti, quia ex poſtfacto iudicabimus, quis contractus erit. Et licèt vltra voluntas non poſſit ſtare in pendenti.l. fin. ff. communia præd. tamẽ ſecus eſt in contractu. Dic ergo, ꝙ eſt contractus innominatus ab initio ipſo, caſus eſt ſing.in l.ſi in ſi.ff de pręſcri.ver. ita Ro.in ſin. incip.ad intellectum. poſt primam chartam. Et in ſi. ſeq dicit, ꝙ ſi commodo tibi bouem, vt mihi commodares tuum, erit contractus innominatus, caſus eſt in l.ſi rem tibi inſpiciendam §. ſi cum vnum. ff. de præſcr ver. item quid ſi commodaui tibi librum, vt illum obligares tuo creditori? Dicend. ꝙ poſſum agere contra te, vt illum redimas. Ita dixit Bald.in l.ſi vt certo.§.nunc videndum, ff.commo. per gl. ibi tex.& gl.in l.pe.C.ead q̃ dicit, ꝙ poſſum agere finito tempore. Si autem tempus non fuit appoſitum, expectabitur diu. gl verò in l.Lucius, ff.mandati, exponit illud verbũ, diu. ad arbitrium iudicis limitat hoc Bal.in d.l.pe. niſi ex qualitate perſonę commodantis poſſet eſſe præſumptio tẽporis citerioris, puta quia fortè eſſet digeſtum nouum, q̃d ſequẽti anno legi deberet, vel ſcholaris eſſet paratus ad receſſum, quia tũc nõ deberet expectare diu, nè ſuum differrent receſſum, ar.l. quæſitum, ff. de pign. Ad p̃dicta vide Bal.in c.ex reſcripto, de iurei vbi dicit, ꝙ illa.l.Lucius, non habet locum, quando fideiuſſor eſſet ĩ carcere, ẽt ſi carcer eẽt latisſim⁹ puta q̃a ciuitas Venetiarum eẽt aſsignata ꝓ carcere, quia licèt damnũ pecuniarũ poſſet reparari, carcer tamen eſt irreparabilis. Et interim carceratus mori poſſet, quod non eſt expectandũ, arg. l.2.& 3.ff.de fer. Item ſi commodatur mihi cuſtodia caſtri, nullum ius acquiro. Ita conſuluit Ange.conſi. 34. quidã nobilis, vnde ſum quaſi caſtri miniſter electus. Allegat l.Lucius.§.Mæuia, ff.ad Treb. per quã dicit mo. vt refert Barb in rub.extra de commo. ꝙ ſi conceditur eccleſia in commendã, nullũ acquiritur ius, ſed ſolùm gubernatio videtur conceſſa reuocabilis ad nutũ cõmendantis. & idẽ eſt, quod deponere, ar.l patron⁹.§.Sẽpronius, de leg. 3.& l. Mæuia, ff. de an.le.

d Inter ſe] Ab vtraque parte inter ſe.ſ. cõtrahentes.

e Item requiritur] De hoc vltimo vide per Pa. in d. c.bonafides.

f Pro debito meo] vide de hoc, quæ notaui. ſupra clericus.13.& per Bar.& modernos in d §. ſi cẽtum.

g Quod autoritate ſuperioris] Vide plenius ꝑ Ioa. An.in reg.nemo, in Mercur.& Bar.in tract.repreſa. ſi autem non habet ſuperioris copiam, poteſt ſibi ius dicere ſm Inn.ar.in c per venerabilem, qui ſi.ſint legit. Et in reg.quod non eſt licitum, de reg.iu. in 6. vide bonam gl.in c.ius gentium, prima diſt.

Quod

accipere æquinalens, quando rẽ meã habere non poſſum, all. c. dñs. 23. q. 2. dummodò ſine fraude, mendacio, vel calumnia recuperet, aliter dicit, qđ tenetur ad reſtitutionẽ. alle. c. non ſanè. 14. q. 4. Quod credo verum, [a] qñ calumnia, vel fraus perſeuerat aliàs non, quia licèt peccauerit in recuperando, non tamẽ peccat in retinendo, niſi ſecundũ qđ dicã infra furtum. §. 40. & 41. & ſic ſerua ĩ conſciẽtia, licet quò ad forum contentioſum aliter foret dicendum. [b]

COMPOSITIO amicabilis an poſſit ĩteruenire ĩ decimis, & alijs ſpũalib⁹ cõtractib⁹? [c] Reſ. gl. in c. ſtatuim⁹, đ transa. ꝙ ſic, vt ibi, & de dec. ex multiplici & c. nup, cũ alijs. ita tñ ĩtellige, ꝙ nullũ tpale detur ꝑ ſpũali, qa ſimoniacũ [d] eẽt, vt in iurib. in ea all. patet.

COMPROMISSVM p̃t facere qlibet ſuper reb. quas p̃t alienare, ſeu libe. è diſponere. in alijs aũt, quas alienare nõ p̃t ſine certa ſolẽnitate, nec p̃t cõpromittere ſine illa ſolẽnitate. facit. c. cũ tpe, de ar. & Pa. ibid. [e] facit gl. & Bar. in l. nulli, ff. đ trã. [f] & l. nõ ſolũ, iuncta gl. [g] C. de prẹd. mi. non ali. vbi cauet̃, ꝙ tutor non p̃t tranſigere ſine autoritate iudicis ſuper illis reb. quas alienare non poteſt, intellige, qñ per tranſactionem ſe quereretur alienatio. ſed ſup fructibus, & alijs, quæ ſol⁹ poteſt alienare, poteſt etiã tranſigere. Quomodo compromitter s teneatur, vide ſupra Arbit. §. 10.

COMMVNICARE vid̃ j. Euchariſtia. 3. ꝑ totũ.

COMMVTARE, Vide infra, Permutatio.

CONCESSVM intelligit̃ de iure communi, qđ non eſt prohibitum, ar. 30. q. 4. qui ſpũale, & 16. q. 1. ſunt nonnulli. 5. di. ad eius ff. ex qb. cau. ma. l. necno . §. quod eis, ff. de ꝑcu. l. mutus. §. 1. ff. de teſti. l. 1. ꝯtra de transla. prẹ. inter corporalia, ff. de collegijs illici. l. 1. Soluit gl. ĩ d. c. ĩter corporalia, ꝙ prima iura loquuntur in conſtitutionib. affirmatiuis [h] & non ꝓhibitiuis ſicut ſecũda. Exemplũ, ꝯceditur, quod contrahat̃ matrimoniũ, ergo ſemper, & cuilibet. Exemplum in prohibitis, homicid qm prohibetur; ergo ſemper, niſi vbi

a Quod credo verum] Intelligo hoc, qñ alienum occupauit, quia ſine dubio teneretur reſtituere, ex quo ſimpliciter fraus perſeuerat. Si autem occupat ſuum, nõ video, quin poſſit ſuum retinere, quamuis iniquè occupauit. fateor tamen de ſua iniquitate debere pœnitere, cum ſub ſpe veniæ peccare non debuiſſet. c. illud de cle. exc. mi. reſtituere autẽ non tenetur maximè illi, qui fraudulenter alienũ occupauerat, ar. eorum quæ notantur in ca. cum dilectus, de ord. cogni. & in l. bona fides, ff. depoſiti. nec iſte, qui habet ſuũ debet reſtituere ex eo, ꝙ eẽt cã damnationis. imò hoc caſu dolus cum dolo, & culpa cũ culpa cõpẽſatur. l. ſi duo, ff. de dolo. & l. ſi ambo. ff. đ compenſat. legitur & no. in cap. pe. & fi. de adult. Et ſic iſte talis non p̃t in fraudẽ dici ꝑſeuerare, quo ad neceſſitatẽ reſtitutionis, ſed tantũ quo ad pc̃tm̃, vt patet.

b Foret dicẽdũ] Iſtud intelligendũ quo ad vtilitatem priuatam ſ. ꝙ dolus cũ dolo compenſatur, non autem reſpectu peccati, & iuris publici, quia peccatum vnius alium non excuſat, no Inno. d. c. pe. & fi & ſpe. nota in titulo de iniur. pẽſt princi. & 31. q. 2. admonere, quia mentiri non debemus pro ſalute alterius. 22 q. 2. ne quis. Nec committere peccatum, vt alius euitet. 13. diſt. in ſumma. hæc Ab. in d. c. olim cauſam, circa fi.

c Spũalib. contractibus] Pone exẽplum, vt ſi fiat cõpoſitio ſuper decimis, vt minus ſoluatur. De his vide plene Pa. in d. c. Statuimus, & ibi quid de tranſac.

d Quia ſimoniacum] Niſi fieret autoritate ſuperioris, puta epiſcopi, quia tolleretur viciũ ſimoniẹ ſm Gof. & ſequitur Pa & refert in d. c. ſtatuimus, & facit c. niſi, de præben.

e Et Pa ibidem] In vltimo no. & poteſt poni exemplum in vaſallo, qui non poteſt compromittere ſine licẽtia domini ſuper feudo. Item in exempto, q non poteſt renunciare priuilegio exemptionis, ergo nec ſuper eodem compromittere.

f L. nulli, ff. de tranſactio.] Vbi nulli procuratorũ principis pñt tranſigere ſuper re eius ipſo incõſulto, vnde gloſ. infert idem eſſe in minore, & in eccleſia, ſuper Bar. ibi.

g Iuncta gloſ.] in illa l. nil dicitur de tutore. neque in gloſſ. ſed tantũ quod tranſigere poteſt minor fundum etiã dimittendo, ſup quo litigabatur aliquo recepto, de quo tamen vide per Ab. ĩ c. cũ tẽpore, de arbit.

h In conſtitutionibus affirmatiuis] pone exemplum, quòd ex quo nuptiæ ſunt cõceſſẹ, ergo bis & ter poſſunt cõtrahi, niſi prohibeantur. ita dicit tex. in c. Deus, cũ c. ſequen. 31. q. 1. Item quilibet poteſt cõtrahet̃ matrimonium, niſi prohibeatur expreſsè. aliam ſolutionem ponit ibi gloſ. quod in contractibus ſtricti iuris omnia intelligũtur prohibita, niſi inueniantur conceſſa, vt l. quicquid aſtringendæ, de verb. oblig. Simile in arbitro c. cum dilectus de arb. ff. de arbit. l. ſi cum dies. §. plenum, & l. quod tamen. Idem in priuilegijs. c. ad audientiam, de deci. cap. de terra, de priuil. In contractibus verò bonæ fidei eſt econtra, quia omnia intelliguntur venire in iudiciũ niſi expreſsè prohibeãtur, capitulo cum eccleſia, de cauſa poſ. & propriè. ff. de iud. l. ſolemus, & ff depo. l. Lucius. in beneficijs autẽ omnia ſunt latiſſimè interpretanda, ca. olim, de ver. ſig. c. cum dilecti, de donatio. Idem in abſolutionibus, c. nuper, de ſentent. excommunic. &c.

Inuenitur

inuenitur conceſſum. [a]

1 Conceditur aliquid alicui tribus modis ſecũdùm Pa. in c. nuper, de do. poſt di. re. Primò in donatione, vel hæreditate, vt poſſit liberè diſponere ſicut de re propria. Secũdò in feudo, vt vtile dominium tranſeat in vaſallũ, & directũ remaneat penes dominum, [b] de quo de feu. c. 2. Tertiò donec vixerit, qui recipit, & vr̃ hoc caſu conceſſus vſuſfructus rei, & talis põt ius ſuũ alteri ꝯceder̃ ĩ vita ſua.

2 Vtrũ conceſſum ꝑꝑ neceſſitatem extẽdatur vltra neceſſitatẽ? Reſ. Pa. ĩ c. De⁹ qui de vi. & ho. cle. ꝙ non, niſi q̃tũ neceſſitas expoſtulat. & ſic cã limitata limitatũ producit effectum, [c] ar. d. c. Deus qui, in verbo, quantum ad hoc ſpectat.

3 Vtrũ cõcedens cõcedat neceſſariò oĩa, q̃ ſequũtur ex illo? Reſ. ꝙ ſic. 8. di. quo iure, [d] & de officio deleg. cum ſuper, [e] de dolo & cõtum. cum dilecti, & ibi Pa.

4 Vtrũ conceſſo principali cõcedatur & acceſſoriũ? Reſ. ꝙ ſic, qa cõmiſſa cauſa cõmittũtur ea, quẹ ad cãm ſpectant, de of. deleg. præterea, in tex. & in glo.

5 Vtrũ conceſsũ de gr̃a ſpeciali dẽat trahi ab alijs in exemplũ? Reſ. ꝙ non, de priuileg. ſanè, vbi de hoc.

6 Vtrũ conceſſum a papa vel ab alijs expiret morte. vide j. gratia. §. 2. & 3.

CONCILIVM [f] gñale ꝯgregare eſt priuilegiũ ſolius papæ. 17. di. c. 1. & 2. & 2. q. 6. & cap. ideo, aliàs adeo, el 1. & 3. diſt. §. porrò vñ ſine autoritate Papẹ cõgregatũ nullũ hẽt firmamẽtũ. 17. di. d. c. 1. & ꝑ totũ, de ele. c. ſignificaſti, [g] ante fin.

1 Quatuor ꝯcilia, vꝫ Nicenũ, Conſtãtinopolitanũ, Epheſinũ, & Calcedonenſe ſũt tãq̃ quatuor euangelia ſeruãda. 15. di. ſicut ſancti.

2 Vtrũ [h] ꝓuincialia concilia poſſint celebrari ſine autoritate Papẹ? Reſ. ꝙ ſic, tñ cũ autoritate patriarchæ, aut primatis, aut archie. 3. di. §. porro. 18. di. ĩ ſumma.

3 Qñ ꝓuincialia cõcilia debent celebrari, & q conuenire teneãtur. hẽs plenè 18. diſ. per totum, & ad qd debean: [i] celebrari, quẹ notanda ſunt contra Archiepiſcopos, ſi confitentur.

CONCVBINATVS [k] vtrũ liceat? Reſ. Io. An. poſt Hoſ. in regula ſine culpa, in Mercurialib. & recitat Pa in c. vt clericorũ, de vi. & ho. cle. ꝙ non etiã de iure ciuili, qa ex quo ius canonicum expreſsè prohibet, vt eſt tex. no. 32. q. 4. nemo, imo Deus, vt in ca. meretrices. ea. q. vbi dr̃, ꝙ in illo p̃cepto. Exo. 20. non mæchaberis, ꝓhibetur oĩs coitus prẹter vxoriũ, & lex ciuilis in ſpũalib. ſubijciat ſe diſpõni iuris canonici, ĩ authẽ. vt cle. ap. ꝓ epi. §. ſi verò, el 1. colla. 6. & in aut. de ecc. tit. in prin. col. 8. facit. c. clerici, [l] de iud ergo &c.

1 Vtrum concubinari⁹ [m]

a Inuenitur conceſſum] Ad hoc c. ſi. nõ licet, 23. q. 5.

b Penes dñm] Et ſic feudum non poterit alienari.

c Effectum] Pone exemplum in d. c. Deus. Vbi quando ſunt religioſi diuerſi habitus miſſi ad prædicandum, ſi reſultat ſcandalũ, pñt ſe conformare in habitu, & moribus. Et ſic cauſa conceſſionis mutationis habitũs ẽ ſcãdalũ. Ad hoc gl. no. 16. q. 7. in noua. Ceſſante ãt ſcandalo nõ concederetur. Et ita intelligatur gl. 16. q. 1. in cap. de monachis. & adde. 16. q. 1. c. 2. & 3. q iura dñt monachũ promotũ ad officiũ ſæculare, puta qa ad ep̃atũ, vel eccleſiã curatam, non aſtringitur ſeruare regulam ſicut prius, ſed extra ſubſtãtialia regulæ poterit ſe cõformare morib⁹ illorũ, ĩter quos viuit. Et facit illud. cap. ꝯ inueniẽtes nouam religionẹ, qa diuerſitas habitus, ritus, & obſeruantiẹ generãt ſcandalũ apud infideles, vnde peccãt grauiter tales inuenientes abſq; ꝯfirmatione Romani põtificis. c. fi. de reli. domi. nec excuſat eos bonus finis, quẽ intendũt, qa puritati conſciẹ nõ dẽt deeſſe iudiciũ rõnis, dicit tex. in c. nõ ſolũ, de regula. lib. 6.

d Quo iure] Ibi noli dicere quid mihi & regi. Et gl. ibidẽ arguit, ꝙ qui renunciat vni, renũciat oĩbus ſeq. ex illo.

e Cũ ſuper] Ibi Ab. in 3. no. vbi confitẽs vnũ dr̃ confiteri oĩa, q̃ ſequuntur ad illud. facit. c. æſtimant. 11. q. 3. Vide ſuper titu. qui & a quibus, in glo. in ver. inſtitutus.

f De hoc in Conc. Trid. inter x. & xj. ſeſ. in bulla Iulij iij. pont. max. & ſeſſ. 25. cir. ſi. tit. de recip. & obſ. dec. Con. Adde qui eo intereſſe debeãt, in ead. bulla & in bulla ſubſeq. Pij 4. & ſeſ. 24. c. 1. ad fin. de ref. vtilitas ei⁹, ibidem. P. V.

g C. ſignaſti] vide ibi Pa. ĩ 7. no.

h Concilia prouincialia quib. đ cauſis renouãda & qñ leges. Syn. Trid. ſeſ. 24. c. ij. de ref. De qbus indicẽt, eandẽ vide 23. ſeſſ. c. 1. & 18. ſeſ. 24. c. 1. 2. 3. 5. 9. 12. 13. 18. ſeſ. 25. c. đ inuo. vene &c. c. 22. de regu. c. 11. & 14. đ ref. qd in eis agi debeat ſeſ. 25. c. ij. x. de ref. & in decr. đ idul. P. V.

i Et ad qd debeant] Ad morum correctionem debẽt celebrari, & cãrũ diſſolutionẽ in c ꝑꝑ, ibid.

k Cõcubinatus] No. ꝙ ad hoc, vt aliqua dicat̃ cõcubina de iu. ci. reqritur, ꝙ ſimul habitet, vt dicit gl. quã ſeqt̃ Bar. in l. fi. ff. de cõcubi. & adde Bart. ĩ l vxor, in prin. ff. de adul. & Bal. ꝑ illũ tex. in aut. 13. C. de natura. li. tenet etiã Bar. in l. in cõcubinatu, ff. de cõcubi. ꝙ iure canonum ſit illicitũ tenere concubinam.

l Facit c. clerici] vbi tex. dicit, cũ impator dicat ꝙ leges non dedignãtur ſacros canones imitari. facit. ca. 1. de iura. cal. & c. 1. de no. ope. nun.

m De concubinarij, & ꝯcubinariæ

poſſit abſolui, niſi abijciat ↄcubinã? ℞. ꝙ ſi eſt periculũ recidiui, nõ p̃t abſolui, niſi abijciat, q̃a non eſt contritus. 24. q. 2. legat. ^a ſi verò non eſt periculũ de recidiuo, tunc ſi factũ eſt notoriũ, nõ p̃t abſolui, q̃a tenet eã abijcere ad tollendũ ſcãdalum populi, maximè q̃n eſt violenta ſuſpicio de co rũ incontinẽtia pp mores eorum; aliàs ſic, & quod dico de concubinario, idem dicit de cõcubina. facit ad hoc 34. diſt. audite.

2 Vtrũ ſacerdos ^b ↄcubinarius ſit ſuſpẽſus? ℞. Pan. ĩ c. veſtra, de co. cle. & mu. ꝙ quoad deũ, & ſe nulli dubium, cũ ſit in mortali peccato, & ideo peccat mortaliter celebrando, ^c de quo dic, vt ſupra, clericus. 8. §. 1. Tñ, ſi eſt occultus, ^d nõ efficit̃ irregularis celebrãdo, vt no. Inno. in c. ſi celebrat, de cle. ex. mi. Si verò ẽ manifeſtus, ita, ꝙ nulla poſſit tergiuerſatione celari, tũc ſuſpẽſus eſt ab officio, ^e patet. 32. di. c. p̃ter. Nam non eſt dr̃ia inter, interdicimus, & ſuſpẽdimus, q̃a nõ refert q̃d de æquipollẽtib. fiat, c. licet ex quadã, de teſti. l. non pñt, ff. de legi. & hoc eſt clarũ. 32. di. §. verũ. Et ideo ſi celebrat, eſt irregularis, c. 1. de re iudi. §. ſciturus, li. 6. & ẽt ſuſpenſus a beneficio, ^f vt in d. c. p̃ter, cum gl. Secus, ſi non hẽt talẽ operis euidentiã. Multi tñ doc. volunt, ꝙ requirat̃ monitio, aliter non ſit ſuſpẽſus ipſo facto, nec incurrat irregularitatẽ. Sed primum verius ^g Et id q̃d de ſacerdote dr̃, dic de clerico in in minorib. aut quocunque alio inferiori a ſacerdote, vt no. Arch. in §. ad hoc no. 32. diſt. Et ſimiliter ſunt irregulares, ſi exercent actũ cuiuſcunq; ordinis, & ſol⁹ Papa diſpenſat. c. 1. de re iudi. in d. §. ſciturus, li. 6. & c. 1. de ſen. exc. li. 6. Et idẽ dic de quocunq; peccato mortali, ſicut de fornicatione, vt ſupra clericus. 8. §. 4.

3 Vtrũ peccet mortaliter audiens miſſam ſacerdotis concubinarij, vel recipiẽs ſacramẽta? dic vt ſupra Clericus. 8. §. 2.

4 Quis dr̃ concubinarius manifeſtus, vt incurrat ipſo iure præfatã pœnã ſuſpẽſionis? ℞. Pa. in d. c. veſtra, ꝙ tunc, q̃n fornicatio eſt ita notoria, ꝙ nullã hẽt dubitationẽ, vtputa q̃n publicè tenet ↄcubinã ſicut vxorẽ, & nutrit filios ita, ꝙ nõ auderet diffiteri, aut negatio nulla eẽt, vt dicit gl. ĩ c. tua nos, de coh. cle. & mu. allegat l. q. ſñiã, in ver. celari, C. de pœ. facit. l. illud. §. pe. ff. de tribu. ac. & 32. diſt. null⁹, ver. indubitanter, & c. p̃ter. Si aũt non eſt ita notoriũ, ſed probabiliter põt tergiuerſari, vt q̃a tenet concubinã cum matre, & dicit eſſe pediſſequã matris, & huiuſmodi, tunc requiritur monitio, & ante eam non incurrit. facit. c. ſi qui. 81. di. & c. ſicut, de coh. cle. poſt monitionẽ ſic, niſi deſiſtat, & ſic ↄcorda doc. q ſunt varij in hoc, vt illi, qui dñt monitionẽ neceſſariã, intelligant̃, q̃n poteſt tergiuerſari. alij qui dñt non eſſe neceſſariã, intelligantur quando non poteſt tergiuerſari.

CONCVSSIONIS crimen eſt, cum quis minatur ^h alicui, niſi ita, vel ita facias, faciã, vel non faciam &c. ſed glo. in §. concuſſionis. 1. q. 1. & l. iubemus, C. ad l. Iul. repetũdarũ poſita. 1. q. 1. §. iubem⁹, eſt ſub. c. vlt. poſt prin. videtur ſentire, ꝙ concuſſio eſt, q̃n iudex vęnalẽ dat ſñiam, aliàs non daturus, vel pœnam pręmio remiſit, vel cupiditate ingeſſit, & ff. de concuſ. l. 2. concuſſionem facit, qui pecuniam accipit eo, ꝙ crimen minatus ſit, vel qui in accuſationem innocentium coierunt, vel qui pecuniam ob accuſandum, vel non accuſandum, denunciandum, vel non denunciandum, vel fe-

rendum

nariæ pœnis, & in eos modo procedendi, ibid. in §. Syno. & Catechiſmo. P. V.
a 24. q. 2. legat.] vbi nõ datur venia in errore manentibus.
b Sacerdotis cõcubinarij pęna quæ. itẽ q. mod⁹ in eũ procedẽdi videndũ ẽt tibi eſt S. Conc. Trid. ſeſ. 25. c. 14. de reformat. P. V.
c Peccat mortaliter celebrãdo] Rõ q̃a ẽ ſeparat⁹ a Deo. c. ſi. de coha. cle. & mu. Et hæc ſuſpẽſio prouenit principaliter ab Adã, quia immediatè cum peccauit, fuit ſeparat⁹ a gr̃a Dei 11. q. 3. illud & c. audi deniq; & in §. dr̃. Odiui eccleſiã malignantiũ.
d Tñ ſi eſt occultus] Pa. in d. c. ſi celebrat ſup gl. 3 dicit hoc eẽ verũ ſm oẽs q̃a iure nõ cauetur. c. is q. de ſen. excõ. li. 6. rõ ẽ, q̃a dіrectè nõ eſt eis officiũ interdictũ a iure, licèt peccet participando.
e Tũc ſuſpenſus ẽ ab officio] q̃a nõ hẽt executionẽ ordinũ ſecundũ Pa. ĩ d. c., ſi celebrat vel ñ dẽt ſe ĩ eis exercere. Et in d. c. præter. ĩ prin. eſt terribilis tex. ↄ cõcubinarios clericos.
f Et ẽt ſuſpẽſus a bñficio] Vide Pa. in c. vr̃a ĩ ver. ad quartã q̃ſtionẽ q. allegat aliquas bõas rõnes.
g Sed primũ verius] Pa. in c. veſtra verſi. Ad ſecundã quæſtionẽ hoc latè ponit dñcẽs ꝙ de ſubtilitate iuris nõ req̃ritur monitio.
h Cũ q̃s minatur] Crimẽ concuſſionis ẽ cum q̃s in officio conſtitut⁹ extorquet aliq̃d a ſubditis p metũ, vel pone ẽt exẽplũ, vt ſi miniſter p̃ſidis dixit, ꝙ pręſidis iuſſu debebat aliquẽ capere, & nõ dixit verũ, & pp hũc timorẽ aliq̃d fuit ei datũ. l. 2. de concuſ.

a Indebitè] Et not. ꝙ non ſolũ p delicto commiſſo per officialem datur actio repetendarum, ſed etiam pro delicto commiſſo per eius comites, & ſocios, vt ff. ad l. Iul. repe. in l. comites. & aduerte, quod pro eo quod acceperunt comites, & familiares non ſolum ipſi accipientes poſſunt conueniri. d. l. in comites ſed etiã ipſe principalis, vt C. ad l. Iul. repe. l. 1. tamen exhibendo illum accipientem ipſe debet liberari, vt l. ſi cũ exhibuiſſet, & ibi Bart. ff. de publi. hæc Bartol. in l. 1. ff. ad Iul. repe.
b Efficitur infamis] Et non ſolũ tenetur pœna cõcuſſionis, ſed ẽt crimine falſi, vt l. 2. de concuſ. & l. 1. §. 1 ff. de fal. Item l. Iul. repe. ff. eo. l. ea. Item l. Herennia. Si accepit, vt non accuſaret, ff. ad Turpil. l. 1. in principio. Item vt calũniator. ff. de calũ. l. 1. §. 1. hęc Bart. in gloſſ. rubri. de concuſ.
c Militare] Vbi qui accepit pluſquam ſit ſuum ſtipendium, tanquam concuſſor & calumniator iudicatur.
d Ob malum facien.] Pone exẽplum in iudice, qui minatus eſt de ſñia ↄ aliquẽ ferenda, contra quem tñ iuſtè laturus erat. Ipſe verò dedit pecuniam, vt daretur iniuſta.
e Conditio] No. quod iſte terminus, conditio, eſt ęquiuocus apud legiſtas, & aliquãdo in penult. ſyllaba ſcribitur per c. & t. Et tunc capitur pro actione perſonali, Si verò ſcribatur in penult. ſyl. per t, tñ tũc cõdõ accipitur pro actu, q. ſuſpendit l. cedere diem, ff. de verb. ſign. & de iſta loquitur autor, & totus tit. ff. de condi. & de. & C. de cond. & inſt. & infinitæ ll. Iſtam demum ponit gl. ſi. & ibi clarius Sal. in 11. oppo. C. de pac. & vide text. in l. rerum amotarũ actio, ff. re. amo. Ideo aũt actio perſonalis appellatur condõ, ſm ꝙ declarat text. in §. appellamus. inſti. de act. q̃a cõdicere priſca lingua dr̃ denũciare. Nã de iure antiquo, q̃n quis habebat aliquẽ obligatũ ſibi, vt pręſupponunt omnes pſonales obligationes ante quã poſſet eũ conuenire in iudicio, requirebatur ꝙ prius denũciaret ꝙ ſolueret, & ſecũ loqueretur de debito, & ab iſta ſimul loquutione deſcendit conditio a cõ & dico q̃ſi ſimul dictio vel loquutio, q̃ denunciatio non reqrebatur in actionib. realibus in q̃b. non ẽ obligata pſona. §. 1. inſ. de act. An aũt reqratur iſta denunciatio hodie vide cano. in ca. licèt Hely. de ſi. gl. Bart. & alij in l. debitores, C. de pign. &c.

rendum teſtimonium accipit, & breuiter concuſſio eſt propriè, quãdo quis habens aliquam poteſtatẽ vel officium pecuniam accipit ob iudicandum, aut decernẽdum, vel quo magis, vel minus faciat, quòd ex officio facere deberet, vel per minas cogit aliquem ad faciendum, vel non faciendũ indebitè, ^a vt colligitur ex l. prima, tertia, quarta, quinta, & ſexta ff. ad l. Iul. repe. Vnde talis concuſſor efficitur infamis, ^b ſi condemnetur de hoc crimine, & ſecũdùm canones punitur pœna quadrupli. 18. diſtincti. quoniam.

1 Vtrum ſit peccatũ mortale concuſſio? Reſp. ꝙ ſic, patet Lu. 3. vbi Io. militib⁹, vt ſaluarentur, dixit, Neminem concutiatis, neque calũniam faciatis, facit ꝙ ſit peccatum mortale. 23. q. 1. militare, ^c in fi.

2 Vtrum ſit reſtituẽdum de neceſſitate per concuſſionem acceptum? Reſpon. ꝙ ſic, niſi ſit datum ob malum faciendum, ^d quia tũc cum taliter dans non repetat pp turpitudinem ſuam ſi reſtitui debet, dabit̃ pauperibus. quod cum ius non præcipiat, erit de conſilio, vt patebit infra, Reſtitutio, 1. in verſi. turpe, ſed datũ p concuſſionem aliàs, vt faciat q̃d tenebat̃, neceſſariò eſt reſtituẽdum illi, qui dedit, vel eius hęredibus, aut ſi ignorantur, pauperib. q̃a in conſcientia non valet talis donatio, ar. l. 1. §. quę honorande, ff. quarum re. ac. non da. facit. c. ſanè. 14. q. 5. & l. 1. ff. quod me. cauſa. & hoc verum in his, qui habent ſtipẽdia publica, vt talia officia adminiſtrẽt, aliàs non credo de neceſſitate teneantur recipiendo debitas ſportulas, niſi in caſu quo gratis eſſet obligatus officiũ adminiſtrare, vt puta pauperi, & huiuſmodi. facit d. c. militare, cum glo. ſua. vide infra, Iudex. §. 8.

CONDEMNATVS ad mortem, vel mutilationem mẽbri, an poſſit fugere, vide j. fugere. §. 1.

CONDITIO ^e ẽ triplex Prima, ratione ſtatus pſonæ, vt cum quis liberæ, vel ſeruilis conditionis dr̃, de ſeruis non ordi. capi. vl. 32. quæſtion. 4. liberi, & ſupra titu. Colonus. Secunda eſt in rebus, quæ liberæ, vel ſeruilis condit. dicuntur. ff. & C. de ſerui. per totum. Tertia dicitur conditio promiſſionis, vel alterius contractus. Et hæc differt maximè a mõ, & a cã.

1 Quomodo conditio ↄcipit̃? Reſ. ꝙ p ſi, ^f modus ^g per, vt, cauſa verò per, q̃a.

2 Quid ẽ cõdõ tertio mõ dicta? Reſ. ẽ futur⁹ ^h euẽt⁹, ^i

f Per ſi] Tu vide Bart. in l. 1. ff. de cond. & de. 1 co. verſ. 1. ergo quæro, qui multa dicit, q̃a non ſemp dictio, ſi, importat conditionẽ, vt ibi per eum.
g Modus] vide plenè Bart. in l. quibus dieb. §. ſi. de cond. & de.
h Futur⁹] dr̃ ad differentiam cõditionum de p̃terito, vel de præſenti, quę non ſunt propriè cõditiones, vt l. inſtitucioralis, ĩ ſi. ff de con. inſti. cũ alijs alleg. per Bar. in d. l. 1. ff. de condi. & demonſtra.
i Euentus] Bar. dicit, diſpõ, & idem eſt. & nota. euentus. ſ generalis, ſiue conſiſtat in facto. ſiue in iure, vt l. multum, ff. de condi. & dem. vbi ponit dr̃ias inter conditione facti, ſcilicet quæ ſunt poſitę a teſtato-

re

re,vt ſi nauis ex Alex venerit, inſtituo te hæredem. Nam ſi nauis veniat, & hæres ignoret,adire non poteſt. Secus in conditionibus iuris, quæ ſunt quędam iura ſtatuta tacitè intellecta, quibus non exiſtentibus non poteſt adire, vt inſtituo te patremfami.hæredem, ſi eſt paterfami. effectus & ignoret, tenet aditio, & ſic de ſimilibus. & iſtud vltimum inducitur ad quæſtionem, aliquis in veritate eſt iudex, ſed ignorat ſe iudicem, an valeat eius ſententia? Reſpondet Barto.in d.l. multum,quòd ſi ignorat illud,ex quo ſibi principaliter iuriſdictio competit, non valet, quod facit,argu.l.quęro,ff. de eo, qui pro tuto. Tenet Guil.in l. obſeruare,ff.de officio procõſul. & leg. Sed ſi ſcit illud, propter qđ principaliter eſt iudex, ignorat tamen aliquod adminiculum, vtputa iuriſ. eius prorogatam,non viciat quod agit.l.2.ff.de iudi. Idem dicendum in tutore, & ſimilibus caſibus. vnde, ſi iudex pronunciat contra aliquem, tanquam contumacem, quæ tamen erat ſibi ignota, ſed verè eſſet contumax, non valet proceſſus ipſe, caſus eſt, & ibi Bar. dicit ſe in facto reſpondiſſe in l. hęc autem.§.1.ff.ex quibus ca. in ea. Et hoc dicit Inno in c.prudentiam,de officio deleg.in d.§ 1.de off. deleg.& in c.cum contingat,eo.ti.in gl.in ver.iuſtè. Sicut eam allegat Bar.in d. l. multum. Tu vide.Feli. in c.cum parati,de appel.in c. eccleſia ſanctę Marię, de conſti.ver.& a 1 hanc partem,& in c.ſiſcitatus, de reſcrip.& Aret. tractatu maleſi. & moder.in l.ſciendum,de verbo. oblig.

a In quem actus] Bart.dicit, diſpoſitio, & idem eſt.

b Suſpenditur] Hoc dicitur ad differentiam diei certæ,quæ diſpoſitionem non ſuſpendit,vt dicit. l.1. & l.cedere diem,de ver.ſig.Item ad differentiam conditionis neceſſarię, quę non eſt propriè conditio. l. in illa.§.fi.de verb.obli & l.ſi pupillus.§.fi.ff.de noua. Item ad differentiam conditionis impoſſibilis, quæ non ſuſpendit. Ideo non eſt conditio.ff.de condi. & demonſtra. l.3.

c Modus] Modus ſic a Barto. diffinitur in d.§.Termilius, quia. l. qui hæredi, non eſt ad propoſitum. Modus eſt moderatio quædam diſpoſitioni adiecta, ad differentiam demonſtrationis,quæ principaliter adhibetur ad declarandam rem legatam, vel perſonam,vt per Bar.in l.demonſtratio,ff. de condi. & demonſt. Cætera proſequere,vt ibi per eum. Et fit hoc modo,lego tibi cẽtum, vt ædifices monumentũ mihi,vel relinquo eccleſiæ poſſeſſionem,vt non alienetur,vel lego tibi decem, vt nubas illi.

in quem actus [a] ſuſpenditur [b] ſecundùm Bar.in l.1. in 1.col.ff.de condi. & demor. & Ioan.An. & Car.in ca.verum, de condi. appo. vnde ante euentum conditionis nihil eſt l.1.C. de conditio.inſer. & l.cedere diem,ff. de verb.ſign.

3 Modus [c] autem eſt exhortatio, ſiue inuitatio ad remunerationem quandã, ſiue implementum loco eius,quod eſt factũ; & ideo non ſuſpendit, ſed clarificat. vnde promiſſum ſub mõ poteſt peti de pñti præſtita cautione de modo obſeruando.l.quibus diebus. §.Termilius,ff. de cond. & demon.& quod no.in c.verum, de condi appo.

4 Cauſa verò [d] de pterito, vel præſenti eſt ſumpta ratio [e] diſpoſitionis,vel motus.

5 Demonſtratio [f] eſt ex peccato, vel præſenti aliquo accidenti, vel qualitate rei,quæ geritur, certificatio,vel liquidatio.

6 Vtrũ conditio comprehendat aliquãdo modum? Reſpon. quòd conditio ſumitur primò latiſſimè; & tunc comprehendit etiam modum, vt in capitulo ſecundo, [g] & capitulo verum, de condi. appo. Secundò latè; & tunc comprehendit cõditiones, quæ etiam ſunt de pręterito,vel præſenti, quæ propriè non ſunt conditiones,quia non ſuſpendunt actum, cum in rerum natura ſint certæ.

d Cauſa verò] vide gl.in l.1.C. de his,q̃ ſub mõ.

e Sũpta rõ] vult dicere, ſumpta rõ,ex q̃ ſumitur ratio diſpoſitionis eius,vel motus, quia ſcilicet mouetur teſtator ad diſponẽdum ꝓp aliquid,vtputa, lego tibi decem, quia negocia mea curaſti. De hac tñ vide not. & plerè per Bar. diffinientẽ, & declarantẽ in l.demonſtratio, §.1 ff.de cond.& demonſtra.

f Demõſtratio] In diſpõne cõueniũt quatuor, ſ. pſona diſponẽs, pſona, in quam confertur diſpoſitio, vt perſona grauati, vel onerati,hæres.ſ. vel legatarius. Item res ipſa,de qua fit diſpoſitio. Itẽ verbum diſponẽs, vt lego, dono. Demonſtratio eſt igitur illud, quod reſpicit quodlibet iſtorum trium, vel perſonam diſponentem,vel perſonam,in quam confertur diſpoſitio,vel rem,de qua fit diſpoſitio. Illud aũt accidẽs quod verbum reſpicit,eſt quædam qualitas. Qualitates igitur,quæ adijciuntur, & reſpiciũt pſonas pdictas,vel res inducũt demonſtrationem, vt l.demonſtratio,in prin & ibi per Bar.magiſtraliter.ff. de cõdi.& dem. Et ſic patet, ꝙ demonſtratio eſt quædam ex inſtantibus,vel præteritis notitia, quo magis diſpoſitio fit liquida,adhibita rei, quæ eſt in facto, & nõ quæ eſt in fieri;& ita vult dicere hæc diffinitio,q̃ poſita eſt hic.ſ.demonſtratio eſt liquidatio rei,qualitate,ſ.addita,vel accidenti, vt ſi dico, Lego Ioanni Stichũ ſeruũ album,vel rubeum.Ecce qualitas certificans de quo Sticho, vel inſtituo hęredẽ Franciſcũ filium Petri? filium Petri eſt qualitas,vel accidens, & ſic liquidatur perſona, in quam fit diſpoſitio, & ſic de ſimilibus,vide ꝑ quæ verba inducatur demonſtratio, & multa alia per Bart. in d.l.demonſtratio.

g Cap.2.] Ille diaconus manumiſit duo mancipia ſub conditione,vt monachus fieret. Ecce dictio, vt, quæ importat modum, & tamen comprehenditur ſub conditione.Similiter in c.verum, Si quid donat eccleſiæ ſub conditione,nõ reuocatur donatio, q.a.ſ. ibi comprehenditur modus, dato quod modus non fiat. Videatur tamen ibi Abbas poſt gloſſam.

L. Cum p

a L.cum ad præſens] Ponitur ibi exemplum, vt ſi Rex Parthorum viuit,& ibi vide gloſſ. de præterito aũt exẽplũ póteſt poni,ſi Rex Franc. duxit vxorem.

b Reſpectu rei] Exemplum, vt ſi aſcenderis capitolium,ſi dederis veſtem,vel 10.reſpectu diei, ſi nauis ex Alexandr.venerit vſque ad paſcha, &c. Vel lego, cum eris liber, vel partum ancillæ, vel fructum fundi.

c In omnibus] ſcilicet obligationibus nulla 1. quæ eſt gloſſ. magiſtra,& text. d.§.1. ponit exẽplum de ſtipulatione facta, cum morieris &c.

d Par cauſa] puta dediſti mihi. 10 vt committerem aliquod malum.

e L. conditio.] extrinſecus, non ex teſtamẽto venientes id eſt, quę tacitè ineſſe videntur, non faciunt legata cõditionalia,gloſſ. veluti ſi a legatario primo tibi legetur vel a ſubſtituto,ineſt ſemper hæc conditio, ſi ille ſuum legatum agnouerit, aut ſubſtitutioni locus fuerit. Adde exemplum in l. interdum,in princ. ff. de verborum obligationib. vbi dicit interdum ſtipulatio pura capit dilationẽ, vt ſi ſtipuler mihi dari fructꝰ futuros, vel ancillæ partum, quia intelligitur,cum erunt nati. Item cum ſim Romæ, vel Florentiæ,& ſtipuler mihi dari Epheſi, vel Aphricæ, intelligitur cum ibi erimus. l. ſi continuus.§.cum ita de ver.ob.& ſic.ineſt tacita conditio. Quæ tamen ſtipulationem conditionalem non facit.

f §.ſi prętor] Omisſio ſolennitatũ a iure requiſitarum viciat tranſactionem,vt ibi puta,quia fuit facta tranſactio citra cauſæ cognitionem, & vide Bartol. ibi & Bal.qui ſingulariter limitat,In l.fin.C.de ſen.ex peri.recitan. & ratio huiꝰ dicti ab autore eſt, quia remota ſubſtantia, actus ipſe cõſiſtere nõ poteſt, vt c.tua, nos, de ſpon.

l.cũ ad præſens, [a] ff.ſi cert. pe. Tertiò propriè; & tunc eſt quando confertur in futurũ euentum, ſiue incertitudo ſit reſpectu rei, [b] ſiue diei, licèt aliquæ glo.dubitauerint de die mortis. Ita tenet glo.in l in omnibꝰ, [c] ff.de re.iu.tex.ẽ in l. qđcunque.§.1.ff. de verb. obliga.

7 De conditione in matrimonio,aut in religione,Vide infra, matrimonium.3. Impedimento.3.& religioſus.§.4.de condi.dona. Vide infra,donatio.1.§.46.

8 Conditio poſsidentis potior eſt,vbi eſt par cã [d] turpitudinis.ff.đ cõdi.ob tur. cau. l.ſi ob turpẽ. §.porro.

9 Vtrum conditio tacita faciat ꝯctum cõditionalẽ? ℞. ꝙ non. facit.l.cõditiones, [e] ff.de ꝯdi. & demon. de quo dic,vt ĩ. Matrimonũ.3.impedimento.3.§.1.

10 Vtrũ conditio,quæ omnino eſt extitura,ſuſpẽdat, Vide infra, Matrimoniũ.3. Impedimento.3. in princ.

11 Vtrum conditio viciet aliquando contractum, an vicietur? Reſ. vt colligitur in ti.de condi. ap.per doct. & per legiſtas de condi. & de.& alijs locis,ꝙ aut cõditio eſt cõtra naturã & ſubſtantiam ꝯtractus, & ſic viciat cõtractum,& nõ viciatur,vt in c.fi.de condi. ap. facit l.cum hi.§.ſi prætor, [f] ff. de tranſac. & id dicitur de ſubſtãtia actꝰs,ſine quo non pt ſtare actus. & econtra non dicitur de ſubſtantia actꝰ,ſine quo pt ſtare,vt cõiter no.doc.in d.c.fin.facit,ꝙ no. Bart. [g] in l.1.ff.de lib.& poſt.& ꝙ no.in l.1. ĩ prin.ff.de ver.ob.& hoc verum primò, ſi apponatur a principio ꝯctus. Secus, ſi poſt contractum, quando contractus non pt diſſolui volũtate ptiũ, vt matrimoniũ.c.dixit.32.q.4. & ca.ex literis,de diuor.& votũ,& hmõi,facit l.per ſeruũ.§.denique [h] ff.de vſu, & habi. Secundò verũ,ſi per ambas partes apponatẽ, & de alijs vide infra, Matrimonium. 3.impedimento.Aut nõ eſt contra ſubſtantiã cõtractꝰ, ſed eſt aut impoſſibilis,aut turpis,& ſic viciatẽ, & reijcitur, [i] & non intrat in contractibus ſpũalib.puta matrimonio,& voto,& hmõi, vt no.in d.c.fi.In contractibus autem temporalib.regulariter viciat,vt no. ĩ gl. in d.c.fi. per iura in ea allegata.& hoc intellige ĩ ꝯtractibus, q̃ fiunt inter viuos. In contractib.verò, q̃ fiunt in vltima voluntate,ſic diſtinguo.aut conditio ĩpoſſibilis adijcitur in perſonam onerati, vt puta teſtator iubet,ꝙ hæres ſuus digito tãgat cœlũ,& ſi non tetigerit det cẽtũ Dino,& ſic non valet legatũ de centũ factum Dino,q̃a conditio viciat,in ſti.de leg.§.fi. [k] no gl. in l. vnica.C.de his,quę pę. no. & ibi tenet cũ hac diſtinct. Aut impoſſibilis conditio adijcitur ĩ pſona onerati.i. eiꝰ,cui fit legatũ,vel eius q̃ hæres ĩſtituitẽ,q̃a ſub condi

g Facit ꝙ nota. Bar. Ibi dum opponit de d. §. ſi prætor. Sed melius habetur per eundem in l.prolatam C. de ſen. & interlo.om.iudi. vbi ſñia lata omiſſis ſubſtantialib. iudicij,vt litis conteſtatio & huiuſmodi,eſt nulla,& in l.1.in prin.de ver. ob. no.de ſubſtantia lib. obligationũ vt ſi omittatẽ interrogatio& hmõi.

h §.denique] Si legatẽ fructus dẽpto, vſu legatũ ẽ inutile,& ecõuerſo,ſi legatur vſꝰ, dempto fructu, totũ vſ̃ adẽptũ. Et ibi glo. ponit exemplũ de conuerſo, qui ſi conuertitur, & vult ſibi aliquid retinere,nulla eſt cõuerſio, quia illa retentio eſt ꝯ votũ.& ſubdit glo. quod ſi priuꝰ fit conuerſio,vel legatum, & poſtea velit conuerſus ſibi aliqd retinere, vel de legato vſũ adimere.nulla ẽ retẽtio,& ademptio nulla.

i Et reijcitur] ſ. conditio, & hoc fauore mrĩmonij, ſm Abb ibi.

k Inſti. de leg.]

Voi

Vbi bona glo. quæ hanc facit diſtinctionem.

a §. impoſſibilis] Ibi dicitur, Impoſſibilis conditio in legatis, inſtitutionibus, & libertatibus pro non ſcripta habetur Et nota ſecundùm glo. ibi quod tripliciter dicitur conditio impoſſibilis, natura, vt ſi cœlum digito tetigeris. §. impoſſibilis, inſtitu. de inutili. ſtipulati. Item de iure, vt ſi patrem ab hoſtibus non redimeres, vel huiuſmodi, quia ius p̃ſumit nos hoc facere non poſſe. ff. de conditio. l. conditiones. & l. filius. Et in iſtis duobus caſibus habet locum d. §. impoſſibilis, inſti. de hæred. inſti. Item de facto vt ſi montem aureum dederis. Et hoc caſu non valeret inſtitutio, vel libertas, cum nec animus dandi fuerit iure pręſumente. ff. de ſtatu. lib. l. cum hæredes. §. 1. Adde quartam impoſſibilitatem, perplexitatẽ, & iſta viciat, & de iſta loquitur. l. ſi Titius, ff. de condi. inſti. vbi dicitur, ſi Titiꝰ hæres erit, Seius hæres eſto. hæc ſunt perplexa, quia non poteſt Seius hęres eſſe, niſi primò ſit Titius. Et ſi Titius erit hæres, quomodo Seius erit. Et ad d. §. impoſſibilis, concordat. l. 1. ff. de condi. inſti. Et l. obtinuit, ff. de condit. & demonſtra. Et poteſt etiam dici, quòd ideo non vitiatur in iſtis tribus iuribus diſpoſitio, quia eſt fauore libertatis, & vltimæ voluntatis. Et adde Barto. examinantem iſtas quatuor ſpecies impoſſibilitatis in l. 1. ff. de condi. inſtitut. & Ange. de Aretio. in d. §. impoſſibilis.

tione impoſſibili alicui fit legatum, vel alicuius inſtituitur heres, puta ſi Titius cęlũ digito tetigerit, hęres eſto, vel habeto centũ, & iſto caſu fauore vltimæ voluntatis reijcitur, conditio & valet inſtitutio, & legatum, inſtitu. de hære. inſtit. §. impoſſibilis,[a] & communiter docto. in d. §. fin. inſt. de le. Bart. tñ [b] in l. 1. ff. de condi. inſti. tenet contra p̃dictã diſtinctionẽ, de qua ibi vide. ſed parũ ad nos. & no. ꝙ conditio turpis,[c] aut ĩpoſſibilis quò ad hoc æquiparantur, vt in d. ca. fi. not. aut conditio non ẽ nec turpis, nec ĩpoſſibilis, nec contra ſubſtantiam actus, & ſic vitiat, vt no. in c. de illis,[d] de condi. appo.

CONDVCTOR Quis dicatur, Vide infra, locatio, in princi. Et quomodo eſt excommunicatus, qui ante tempus conductionis cõducit domum Bononiæ alicuius doctoris, vel ſcholaris ſine conſenſu ipſiꝰ inquilini, Vide infra, Excommunicatio. 7. Caſu. 4.

CONFESSIO Delicti an ſit facienda ad interrogationem iudicis? Reſp. Panormitan.[e] in c. ſuper, de confeſ. aut proceditur a iudice per inquiſitionem ex mero officio iudicis, & tunc ſi factum, eſt notorium, vel infamia flagrat, vel quando ſemiplenè[f] probatum eſt, & ſic reſpondere tenetur veritatem, ſub pœna mortalis peccati ſecundùm Thom.[g] ſecunda ſecundæ quæſtione. 69. arti. 1. text. nota in capitulo cum dilecti,[h] de acc. & hoc verum, quando nõ agitur ad aliam pęnam,[i] quã

b Bar. tamẽ] Dicit enim ibi Bar. hanc diſtinctionem hic poſitam eſſe contra caſum. l. ſi mihi & tibi. §. ſi quis ſeruos, de lega. 1. ſed certè ibi non loquitur de impoſſibilitatẽ, ſed difficultate Ille enim, qui Romæ teſtamentum fecerat, damnaueratque hæredem vt poſt triduum daret Titio ſeruos, quos Gadibus habebat, id eſt certis locis diſtantibus a Roma, fortè per. 10. dies, tenet legatum licet impleri nõ poſſit in triduo, quia illud accidit ex poſtfacto. Nam teſtator vt dicit ibi gl. poterat ſuperuiuere tanto tempore, quòd poterat ibi ſeruos adducere. &c.

c Conditio turpis] Vt ſcilicet ſi occideris hominem ſi fornicatus fueris &c.

d De illis] Exemplum, accipiam te in vxorem, ſi donaueris mihi centum, Et ſic iuro. ſi vxor non donat centum, non tenetur eam accipere, nec erit periurus.

e Reſpon. Panor.] In ver. ad primum autem, vbi ſecundùm Inno. dicit ſic. vbicunque ſit poſitio, quòd reus fuerit publicè deprehenſus, conuictus, vel confeſſus, debet reſpondere, ar. capi. veſtra, de coha. cle. & mulier. Et dato, ꝙ poſſit non fiat, tamen ſi certum eſt talem fuiſſe infamatum de tali delicto, & ĩterrogatur, tenetur reſpondere, ſiue agatur per modũ accuſationis, ſiue ĩquiſitionis, ſiue etiam p̃ modũ exceptionis, vel etiam qualicunque modo agatur ſiue criminaliter, ſiue ciuiliter cõtra ipſũ. Ratio autem eſt ſecundùm Inno. quia certum eſt, quod talis infamatus tenetur ſe purgare per iuramẽtum propriũ, & compurgatorium. c. 1. de confeſ. de purg. ca. c. quoties, ergo fortius tenetur per iuramentum ſuum duntaxat. Addit tamen Innoc. ꝙ non compellitur ſe purgare præciſè, ſed cauſatiuè tãtùm, vnde ſi renuit iurare, punietur tanquam conuictus, vel alia via contra ipſum procedetur, ſecundùm ꝙ negotij qualitas requirit, arg. l. de ætate. §. qui tacuit, ff. de interrog. acti. Et c. ſi, de iuramen. calum.

f Semiplenè] Puta per vnum teſtem.

g Mortalis peccati ſecundùm Thom. 2. 2. Ratio eſt, qa quicunque facit contra debitum iuſtitiæ, mortaliter peccat. Nam pertinet ad debitum iuſtitiæ, ꝙ aliquis obediat ſuo ſuperiori in his, ad quę ius prælationis ſe extendit. Iudex autem ſuperior eſt reſpectu eius, qui iudicatur. Et ideò ex debito eius tenetur accuſatus iudici veritatem exponere, quam ab eo exigit ſecundum formam iuris, vnde, ſi confiteri noluerit veritatem, quam dicere tenetur vel ſi eã mendaciter negauerit, mortaliter peccat. hęc beatus Tho. vbi ſupra.

h C. cũ dil.] hr̃. n. ibi, ꝙ gñales inquiſitores põt procedere ad inquirendũ de veritate criminũ etiam nõ receptis teſtibus ſuper infamia. Satis enim eis eſt, ꝙ conſtet de infamia propter frequentem clamorem.

i Ad aliam pœnam] Puta agitur, vt à conſecratione, vel ordine repellatur. c. per his, de accuſa.

Duplici.

ſpiritualem. ſi verò factum non eſt notoriũ, neque flagrat infamia, tunc non tenetur reſpondere, ar. c. qualiter & qñ, el. 1. de accuſa. in fi. etiã ſi iuraſſet dicere veritatem ſecũdũ Hen. de Gã. ĩ primo quolibet. q. 33. nec eſt obediendũ in hoc prælato quia contra charitatem. Occulta. n. publicanda non ſunt, ſed ſoli deo relinquẽda. 6. q. 1. ſi oĩa, & ca. oues, & ca. ex merito. Aut proceditur a iudice ad inſtãtiam partis, & ſic neceſſariò non eſt reſpondendũ, niſi id, de quo quæritur, ſit famoſum & impediat ordinis executionẽ, ſeu beneficij retẽtionem, de qua nec venit ĩponenda pœna tẽporalis, ſed dicet ne mendacium? Reſ. quòd non, ſed vtetur alijs verbis duplicibꝰ,[a] & ſimulatis, arg. 22. q. 5. §. ex his.

1 Vtrũ confeſſio iudicialis præiudicet confitẽti? ℞. ſecundũ Pa. in c. ex parte, đ conf. quòd ſic, ſi ſit maior[b] 25. an. & ſit ſpõte, & ex certa ſciẽtia, & expreſſa cã, & corã ſuo iudice & parte p̃ſente, & ñ ſit ꝯ naturã, nec ꝯ ius, & fiat de re litigioſa, & non ſit contra libertatẽ, aliàs non p̃iudicat, vide diffusè ĩ d. c. ex parte, quia potius eſt fori contentioſi.

2 Vtrũ confeſſio extraiudicialis præiudicet in abſẽtia partis? Reſ. Pa. ĩ c. ſi cautio, de fi. inſtr. ꝙ quando ꝓmiſſio ſit præſenti ſic, ꝓmitto tibi præſenti, ꝙ dabo abſenti centum, & tũc obligatur naturaliter, & de iure ciuili. ſecus ſi diceret ꝓmitto tali abſenti centum, qa tunc non obligatur ẽt naturaliter, qa non eſt, cui acquirat̃ oblig. Ita no. gl.[c] & do. ĩ l. ſtipulatio. §. ſi qs inſulã. ff. de ver. obl. & ĩ l. 1. ff. đ pac. & in c. ſi tibi abſẽti, đ p̃b. li. 6. Fallit hoc, qñ dicit tutori pupilli, curatori furioſi, actori vniuerſitatis, ꝙ ꝓmittit eiꝰ pupillo, furioſo, vel vniuerſitati, quia obligatur l. eum qui. §. 4. cum tribus ſe. ff. de conſti. pec.

3 An qs teneat̃ confiteri poſitionẽ, in qua qs petit. 20. cũ ſolũ. 10. habere dẽat aut cũ abſolutè petit, qđ ei debet̃ ſub conditione? Reſ. ſm̃ Bar. ĩ l. 1. §. ſi ſtipulanti. ff. de ver. ob. & ĩ l. ſi is q du cẽta. §. vtrũ, in fi. ff. đ re. du. Aut ꝙ ponitur in poſitionibꝰ, ſeu libello, ẽ falſũ rõne qualitatis, & ſic p̃t negari ĩ totũ, quia vr̃ aliud factum, & ſic intellige gl. in c. ſi. de conf. li. 6 ĩ ver. rõnabili circa mediũ, & in c. 2. de teſti. co. li. in ver. quid ſciat, vt puta qđ debeo ſub conditione, petit abſolutè, aut dixit, ꝙ comedi hodie, & fuit heri, & huiuſmodi. Ratio, qa ſi ꝯfiteret̃ ſic Debeo, ſed ſub ꝯdõne, actor poſſet accipere partẽ ꝯfeſſiõis ꝓ ſe, ſ. ꝙ tenet̃ ei, & reꝰ hẽret ꝓbar̃, ꝙ teneat̃ ſub ꝯditione ſm̃ cautelam[d] Pa. ĩ c. 1. de poſ. p̃l. & do. Bar. ĩ l. Aur. §. idẽ qſiuit, ff. đ li. le. vbi dicit ꝙ ſi qs ꝯfitet̃ ſe ĩterfeciſſe hominẽ, ſed pp ſuã defenſionẽ ꝙ ñ credit̃ ei, ꝙ pp ſuã đfenſionẽ. & ponit rõnẽ qa p̃ſumptio ẽ in ꝯtriũ rõne operis ꝑpetrati, cũ ſit factũ a iure damnatũ. Item quia cõiter non contingit, ꝙ aggreſſꝰ ĩterficiat aggreſſorẽ vbi verò hæc ceſſant, tene quòd non poteſt quis accipere partẽ ꝯfeſſionis ꝓ ſe

a Duplicibus, & ſimulatis] Tu vide Sco. in 4. diſt. 15. de verbis dicendis.

b Si ſit maior] De iſta materia plenè per Hoſt. titu. de confeſ. §. 1. verſi. ſi maior. aliquid per Ioã. And. in addit. ad ſpe. de confeſ. §. ſequitur, poſt prin. per Cyn. in l. vnica, C. de cõfeſ. per Barto. in l. certum. §. in pupillo, ff. de cõfeſſio. & Abb. in d. capitu. ex parte, de confeſ. examinat. Et de omnibus his requiſitis vide pleniſſimè per Abba. vbi ſupra vbi format vtiles quæſtiones &c.

c Ita not. gloſ.] D. And. in d. ca. ſi cautio, dicit ſub dubio, fortè, ꝙ de æquitate canonica valeret talis confeſſio facta, parte abſente, quia ſola mẽs debet ad hoc ſufficere, quomodocunque de ea conſtet, gloſſ. 4. no. in c. quoties. 1. q. 7. quod maximè procedit, quãdo tranſit in diſpoſitionem, quæ fit ex aliqua cauſa ſtimulante conſcientiam. ff. de conſtit. pe. l. ſi Titius. ſed iſtud dictũ quod etiã tenebat Ioã. An. ibi, limita, vt hic quia cum confeſſio ſit ſimpliciter in fauorem abſentis, non videtur ex certa ſcientia facta, ſed potius ex abrupto, & ex aliqua occaſione. ſępe enim ad ſe excuſandũ dicit quis ſe debitorem alicuiꝰ abſentis, cui in veritate in nullo tenetur. Sicut. n. de iure ciuili nõ valet confeſſio ſine cauſa, quia præſumitur erronea, ſic debet de iure canonico. Item ſicut in ciuili non probat confeſſio extra iudicium facta, vt in ca. quàm ſit grauo, de exceſſ. prælato. & quod ibi no. per Inno. vt in c. at ſi clerici, de iudic. ita dicendum in confeſſione facta abſente parte, non enim præſumitur deliberatè ꝓlata, voluit glo. in ca. fin. de confeſſis. & qđ no. glo. 1. in cap. conſtitutus, de procu. Vide tamen Bartol. & Mod. in l. admonendi, ff. de iureiur. & Bart. in l. certum §. ſi quis abſente ff. de confeſ.

d Cautelam] Cõcor. Panor. in c. cum veniſſent, in 8. no. de inſtitut. quod eſt notan. quia regulariter non poteſt quis recipere partem cõfeſſionis ꝓ ſe, & partem reijcere, ex quo confeſſio emanat ſub certa qualitate, & continet vnum factum, vt not. in capi. 1. de confeſſion. & in d. §. inde quæſiuit & in l. ſi quidem, de excep. & videatur Bald. in l. ſi filius. § in exceptionibus. ff. de inter. act. Bal. in l. ſi quidem, C. de excom. & in l. 2. C. de don.

N ante

& partē refutare, quando cōfeſſio eſt facta, vnico cōſtructu; ſic tenet Archi. ī c. 1. de confeſ. lib. 6. Tamē, qa magis tutius eſt nō confitēdo veritatem, poterit negare. Aut quod ponitur in libello, ſeu poſitionibꝰ, ē falſum in quātitate, ſeu in parte ſūmę, ſeu in parte rei, vt quia petit. 20. cū nō debet hr̄e niſi. 10. vel petit totū, & non debet hr̄e niſi mediū; & tūc tenetur confiteri veritatē. vnde tenuit Pe. ꝙ ſi talem poſitionē negat ex toto, ꝙ eſt periurꝰ, & facit tex. cum gl. in l. pupillꝰ. § fi. ff. de ver. ſi. vbi patet. ꝙ debitor negans rem eſſe ſuam, negat ſibi eſſe cōmunē, & glo. in. c. fi. 12. q. 1. tamē adde, ꝙ reus ciuitatis, vel vniuerſitatis non eſt cuiuslibet. 12. q. 2. q manumittit, & in l. qui ſolidum, [a] in princi. ff. de leg. 2. vbi petēs totū conſtituit aduerſariū in mora in parte debita, & hoc contra procuratores noſtri temporis.

4 Vtrum confitens conſocium criminis ſit teſtis idoneus ꝯ ſocium. ℞. quòd non, vt no. glo. in l. ſi filiū, C. de libe. cau. Et ideò non debet interrogari de conſocijs, vt in l. fi. & ibi p doct. C. de quæſtio. Intellige, ꝙ nō debet iterrogari, qu(o)ad hoc, vt ſit teſtis, [b] ſed bene poteſt interrogari, vt p eiꝰ dictum poſſit inueniri veritas ab alijs. [c]

5 Vtrum interrogatꝰ, vel ſua ſpōte dicens faciat indiciū contra ſociū. ℞. ꝙ nō, vt no. Bar. ī l. 1. [d] §. ſi ſeruꝰ. 1. ff. de quæſtio. Maximè cū omne indicium debeat ꝓbari per duos teſtes, vt per glo. ī ver. īdicijs: doct. in l. fi. C. famil. erciſc. & p Bar. in l. fi. in ātepe. [e] q. ff. de q̄ſtio. per Ange. in. l. fi. ff. qđ me. cau. per Bal. in l. cū ꝓponebaē, [f] ff. de le. 2. vnde, licèt vnus teſtis; quādo deponit directè ſuper ipſo facto prīcipali, puta quia vidit committi ipſū maleficium, faciat indicium, ſi eſt oī exceptione [g] maior, vt no. ī l. ſi qs, C. ad. l. Iul. ma. Bar. ī d. l. fi. de quęſtionibꝰ, & Bal. ī l. fi. C. fa. erci. Sal. in l. fi. C. de quæſtio. Tamē ſupradictꝰ ſociꝰ, ex quo confeſſus eſt crimen ſuū, eſt infamis infamia facti ſaltem; ideò non eſt teſtis omni exceptione maior, qa vilis & infamis nō facit indicium aliquo modo. Ita dicit Bal. in l. 1. §. idem Corne. per illū tex. ff. de quæſt. & Bal. in c. 1. in. §. ſacramentū, de cōſue. re. feu. dicit, ꝙ illud, ꝙ dicitē, vnum teſtē facere indiciū, debet intelligi, ſi eſt vitæ probatæ, vel bonę opinionis, nec poteſt haberi ſuſpectus familiaritate. vel fama mala, vel alia cauſa arbitrio iudicis. Et ideò ſecūdùm eū infamis infamia facti non eſt idoneꝰ teſtis, vt no. etiā ipſe Bald. in l. fi. C. de requi. re. p no. ibi p gl. fi. Et qd ſit indiciū, & quo modo probatur, & in qbus fallit, quod ſupradictū eſt, Vide infra, iudicium, p to.

6 Quid ſi eſſent duo vel tres teſtes ſingulares, q cōfiterentur ꝯ tertium? ℞. ꝙ nullo modo poſſunt coniūgi ad faciendum indiciū, niſi ſit teſtis oī exceptione maior, vt ſupra dixi ī §. præcedenti, & multo minꝰ ad faciendam plenam pro

ante nup. & vide Ge. qui examinat in d. c. 1. de confeſ. lib. 6. 2. q.

a Et in l. qui ſolidum] Et refertur ad ſ̄dicta.

b Vt ſit teſtis] Gloſ. fi. quæ vr̄ ſe reſoluere, ꝙ tortus nō facit fidē ꝯ eum, d̄ quo confitetur.

c Alijs] Adde d̄ materia Bar. in l. q accuſare, ff. d̄ accuſatio. Spe. & Ioan. Andr. in tit. de teſte. §. 1. ver. ſi qua, & quod not. Bart. & Bal. in l. qm̄, C. de teſtib. vbi bonus tex. Inno. in ca. qualiter, ſecundo, de accuſ. Bald. in l. omnibus, C. de teſti. Moder. in c. ſignificaſti. 2. de homi. & in c. veniens, de teſ. Din. verò in tractatu de qōnibus, dicit ꝙ inculpatio, quam facit ſocijs criminis d̄ aliquo, in caſibus, in q. bꝰ poteſt de ſocijs interrogari, de quibus in l. fin. C. de accu. facit indicium ad torturam Ad de tex. & Bar. in d. l. 1. § cum qs. ff. de qōnib.

d Bar. in l. 1.] §. ſi ſeruus, ſecūdo. Ibi format qōnem, Aliquis, vt à teſtimonio ſubducaē, fecit ſe accuſare de eodem crimine. certè hoc non nocebit, quia nihil criminis teſtificabiē, ar. huius. §. & §. cum quis. infra. eo. hæc Bar.

e In āāpe. qō.] Dicit ibi Bar. illud .n. quod dixi, ꝙ vnus teſtis facit indicium, eſt verū de vno teſte, q teſtificatur de maleficio ipſo, ſed qn̄ teſtificat de indicio quodā, dicēs, ꝙ ipſe fuit ī tali nocte repertus in loco ibi vicino, qn̄ fuit factum furtum, iſtud iudiciū debet probari per duos teſtes, hæc Bar.

f L. cū propo.] Adde ibi Imo. dicentem, ꝙ qn̄ ex cōiectura, vł indicijs inſurgit plena ꝓbatio, tūc tot requirunē ad ꝓbandū plenum negotiū factū. Sed vbi ꝓ indiciū nō inſurgit plena probatio, tunc dicēdum, ꝙ ſi teſtis deponēs deponat ſuper facto directo, ſufficit vnus teſtis idoneus. hinc eſt, ꝙ facit indiciū ad torturā dictum vnius teſtis deponētis ſup maleficio. l. 3. cum ibi not. C. ad l. Iul. ma. Et Bar. in l. fi. ff. de qō. Si aūt nō deponat ſuper maleficio, tunc requiruntur duo, vt per gloſ. quam ibi multum nota. Bart. in d. l. fi. C. de fam. erciſ. licèt Bal. dicat, & malè tot teſtes requiri ad probandum coniecturā, vel indicium, quot requiruntur ad factum principale. hæc Imo.

g Omni exceptione maior] Ita

bationem. Ratio, quia cum duo teſtes requirātur regulariter, vt dictum eſt, tales non ſufficiūt, qa vnūquodque de per ſe imperfectum ē ita no. Bal. in l. ſi qs ex argētarijs. §. 1. ff. de edē. & patet p no p do. An. in c. licèt de teſt. dū loquitur de ꝓbatione per teſtes ſingulares. nec obſtat, ꝙ vnꝰ teſtis d̄ponens ſup facto principali, iūgatur cū ꝓbatiōe famę, [a] vt probatur in l. 3 §. eiuſdē ff. de teſt. ar. no. per Bart. in l. admonendi, ver. venio ad tertiū. ff. de iureiu. Iſtud eſt qa hoc eſt perfectū, ſ(icut) vnus teſtis integer, vt dictū eſt. Itē fama, quæ facit pfectū indiciū, vt no. Bart. in l. de minore. §. plurimū, [b] ff. de q. Item nec obſt. ꝙ duæ ꝓbationes ſemiplenæ diuerſi generis non coniunganē ad vnā plenā faciēdam iuxta no. per Bar. in d. l. admonēdi, qa illud verū, qn̄ non coniunguntur ad eundem actū, ſed duæ probationes diuerſorum actuū, & diuerſorū generum nunquā coniunguntur ad plenam probationem faciendam. Iſte ē caſus, & ita deducit Bal. in l. teſtiū, in fi. C. de teſtib. & idem Bal. in l. obſeruare C. quo. ap. non reci. poſuit. d. An. in c. veniēs, el 1. d̄ teſt. & ibi Pa. ibi latè. ex iſtis īfertur, ꝙ duæ mulieres dicentēs ſe peccaſſe cū aliquo, non poſſint iungi ad faciēdū indiciū perfectum, nec arctandum ad veritatē dicendā ēt cū aliquib. coniecturis, maximè cū d̄ponāt de delicto ꝑpetrato in eorū corpore iux. no. per Bar. in l. ſi quis in graui, [c] ff. ad ſena. con. Sillania. vbi dicit ꝙ nullū facit indicium, & idem Ang. in l. 2. C. de calū. vide infra, teſtis. §. 23. qn̄ dicantur ſingulares.

CONFESSIO Sacramentalis [d] primò qd [e] eſt? R. eſ. ſ̄m Th. ꝙ eſt legitima corā ſacerdote peccatorū ſuorum declaratio, vel ſ̄m Dir. cōfeſſio dr̄ quaſi ſimul vel ex toto, vel vndique faſſio. Nā ſicut ſententia, ſic ꝯfeſſio q̄ generat ſentētiam, dēt eē certa, vn̄ in l. certū, [f] ff. de conf. certū inquit, confeſſus pro iudicato [g] erit.

1 Qualis debet [h] eſſe confeſſio, vt ſit legitima? Reſp. ſ̄m cōiter Theologos in 4. di. 17. quæſtio. 16. debet habere conditiones, [i] q̄ contir ētur in his verſibus. Sit ſimplex, humilis, confeſſio pura, fidelis, Atque frequēs nuda, diſcreta, libens, verecunda, Integra, ſecreta lachrimabilis, accelerata. fortis, & accuſans, & ſit parere parata. Quas Ricar. exponit in 4. diſt. 17. art. 3. q. vlt. Simplex. i. vt nihil admiſceatur, quod non faciat ad peccati quātitatem. Humilis in verbo, & ſigno. Pura. i. recta intentione facta. Fidelis. i. vera, vt nihil de falſitate admiſceaē. Frequens quia valde eſt vtilis. Nuda, non īuoluta verborum obſcuritate. Diſcreta, vt maiora cū maiori grauitate. Li

Ita Bar. in l. 1. §. idem Cornelio, & in l. maritus, ff. de quæſtio. vbi vtitur hoc verbo, ſi eſt idoneus, & Adde Bart. in l. admonendi, ff. de iureiur. ver. venio ad 3. vbi vtitur, omni exceptione maior.

a Cum probatione famæ] Facit plenam probationem, quia ſunt duæ ſemiplenæ probationes.

b L. de minore. §. plurimum.] Aliàs in. §. tormēta, iu § plurimū ver. vlt. principaliter q̄ro, vbi dicit, In cauſis breuioribus, vel modici ꝑiudicij fama facit plenā probationem.

c L. ſi quis in graui] eſt in §. ſi quis moriens, vbi dicit per illū tex. ꝙ ſi aliqs aſſeſſor veniens ad mortē dicit ſe tuliſſe vnā ſententiā p pecuniam vel ſi aliquis dicit ſe tuliſſe falſū teſtimoniū, tale dictū non præiudicat alijs. Ad idē allegat l. 1. §. ſi quis filiū, ff. de Carbo. edi. & l. Seia in prin. ff. ad Velle. & tex. in c. ſicut, de teſtib. & de his vide Imo. in c. 1. de ar. & facit. l. ꝙ ſi vtriuſque, de euic. & l. ab executore, de appe. & l. ſi quis decurio, d̄ falſis.

d Confeſſio] Cōfeſſio eſt, p quā morbus latēs ſpe venię aperitur, ꝑ cuius declaratione ſcias, ꝙ tripliciter ſit confeſſio ſ̄m Petr. de Pal. aut in foro animę interius coram deo, & ī hac non aperitur peccatū latēs, qa deo apertū erat, aut in foro cōtentioſo corā iudice, nec in iſta aperiē ſpe venię, aut corā dei vicario, & in iſta aperiē pcm̄ ſpe veniæ, vn̄ confeſſio ſacramētalis, q̄ ē pars pœnitētiæ, cōuenienter deſcribitur per materiā, q̄ eſt pcm̄, & p actū, q ē aperire, & p finē, qui eſt ſpes venię, pōt addi, ꝙ ideo dr̄ ſpe veniæ, quia, ſi alia de cā aperiatur peccatū, non eſt confeſſio. Nam ſi cauſa conſilij, eſt conſultatio, ſi ex laſciuia, vel leuitate, eſt diſſolutio, ſi ad aliquē malū finē, ē malignatio. Et ideo vbicunque non aperitur peccatū ſpe veniæ, non eſt confeſſio, ſed no. ꝙ etiā oīs, q ſpe veniæ aperit pcm̄, non conſequitur veniā, ideo aliter diffinitur vt in litera, Et in ca oīs d̄ pę. & re & ī ca. 1. d̄ pę. di. 6. &c.

e Eiꝰ deſcriptionē videas ī cate. de ſac. pœn. c. ſed iam con. pars pęnitentiæ eſt, s. Sy. Tri. ſeſſ. 14. c. 1. d̄ par. ſac. pœ. & cano. 3. P. V.

f Certū] Ex quo ſequitur, ꝙ ſi incertū quis confiteretur, nō haberetur ꝓ confeſſo vt dicit tex. in l. ſicut, C d̄ re. hæ.

g Pro iudic.] Eſt ēt tex. in l. vnica, C. de cōfeſſis ītellige tū iſtā regulā, vt habeat oīa requiſita, de quibus per Abb. in c. fi. extra de confeſſis & ibi an requiratur ſētētia, & qd in cōfeſſione extiudiciali vide ibi pleniſſimè.

i Vide s. Sy. Tri. ſeſſ. 14. c. 5. de cō. & in ca. 6. & 7. catech. de pœ. ſacr. cap. ſed quemadmodum, cap. ſed quoniā, & ca. ſed iam ordo. P. V.

k Cōdōnes] de cōdi. vide S. Th. in 4. di. 16. q. 3. & arg. 4. quæſtiuncula.

culá.4.&c.& s.Bona.in 4. di.21.in q.circa lr̃am &c.
a Nec habeat]Adde Abb.in c. omnis, de pę. & re.in 2.no.& vult dicere, quod & ſi ſacerdos deueniat in noticiam perſonæ, cum qua peccauit confitens, tamen de neceſſitate oportet ſic dicere propter expreſſionem peccati.

Ex hoc ſequitur ꝙ non ſufficeret mulieri dicere, q̃dam vir concu. buit mecum, ſed debet dicere, frater meus, vel religioſus. Adde, ꝙ S.Bo.in 4.diſt. 21. dicit, ꝙ aut peccata aliena ſunt noſtris coniuncta & admixta, ita quod ſine illis non poteſt bene culpa explicari, & tunc licitum eſt confiteri eatenus, quatenus non pōt ſine alieno peccato culpa propria explicari. vnde ſufficit aliqñ in gñali, vt ſi mulier cognita eſt ab ep̃o, ꝙ abſit, vel ab aliquo religioſo ſufficit dicere, ab aliquo magno p̃lato, vel a religioſo, & ſic ſatis exprimitur peccati ſpẽs, etiã ſtando in iſta generalitate. ſi verò deſcendat ad perſonam ſingularẽ, increpanda eſt perſona, confitẽtis ſi verò peccatum nõ pōt explicari ſine exp̃ſſione perſonæ determinatæ, vtpote ſi mulier a viro inordinatè cognita eſt, tunc ſi dicat de maſculo, non peccat pro eo, quod non poteſt aliter confiteri propriã culpã, & tunc non debet attendi accuſatio aliena, ſed accuſatio propria.

bens, nõ neceſſitate, ſed libera voluntate. Verecũda, nõ iactãtia plena. Integra, vt nullũ retineat. Secreta, nõ publica. Lachrymabilis ex dolore cordis. Accelerata, nè nimis ꝓlõget. Fortis, nè ex verecundia dimittat, accuſans, ſe, non alios. Parere parata, ſ.ad obediẽtiã ɔf.

2 Vtrũ pręfatæ cõditiones ſint oẽs de neceſſitate cõfeſſionis? Rñ. Ri. vbi s̃. dicit ꝙ nõ, ſed q̃dã de congruitate, ſed vt clarius intelligantur, multas inferam q̃ões.

3 Vtrũ nominatio perſonæ, cũ qua quis peccauit, ſit neceſſaria ad peccati cõfeſſionẽ? Reſ. ẜm Ri. vbi ſupra.di. 21.ar.fin.q. 2. ꝙ aut nominatio perſonę ẽ neceſſaria ad peccati magnitudinẽ, & ſpeciẽ exprimendam & tunc eſt neceſſaria, vtputa q̃a peccauit cũ mr̃e, nec habeat [a] aliã cõſanguineã, quia ſi haberet aliã conſanguineã, puta ſorores, ſufficeret dicere, peccaui cum cõſanguinea mea in primo gradu. [b] Aut talis noĩatio ſolũ eſt vtilis [c] cõfitenti, vt confeſſor melius ſciat ĩponere conſiliũ, & pęnitẽtiã;

b In primo gradu] Sufficit ſi habet ſolum vnũ fratrem, cum quo peccauit, vel plures, dicere, ꝙ peccauit cum cõſanguineo in primo gradu, & id quod dicit Ri. de vno, intelligitur, ꝙ licèt ꝑ hoc talis peccans veniat in cognitionẽ confeſſoris, tamen de neceſſitate debet nominari. tenetur tñ confeſſor ipſum nominatũ celare ſicut & pœnitens, vt infra dicetur.
c Vtilis]Puta, quia ſeruus, vel filius, vel vxor. & tũc confitens poteſt exprimere aliqua de domino, patre & marito.

d Sed non in confeſſione]Ad hoc vide tex. in c. hoc videtur. 22.q.5.
e Non effugit]Vnde S. Bo. vbi ſupra inuehit contra confeſſores, q̃ ramuſculos in confeſſionib: inquirũt, & audiunt de alijs malum, & ſuſtinent, & infert, ꝙ

& ſic ſimiliter ẽ neceſſaria. Aut ẽ vtilis illi, cũ quo peccauit, & tũc pt dicere, ſed nõ in confeſſione, [d] q̃a ſic cõfeſſor nõ poſſet aliq̃d facere, niſi ex̃ ɔfeſſionẽ ei dicat. aut nõ ẽ vtilis nec ei, q̃ confitet̃, nec ad correctionẽ illi⁹, cum quo peccauit, nec ad exp̃ſſionẽ ſpẽi peccati, & ſic ñ ſolũ dẽt tacere ei⁹ exp̃ſſionẽ, imo dicit Ri. ꝙ credit, teneat̃ celar̃. & vt dicit S.Bo. ĩ 4. di 21. part. 2. ar.1.q.3. ꝙ ɔfitẽs, ſi exprimit ñ effugit [e] detractionẽ, nec cõfeſſor, ſi ad hoc cõſentit, ſilr̃ q̃ñ noĩatio ꝑſonę eẽt cũ ꝑiculo alteri⁹, ẽt ſi circũſtãtia eẽt d̃ neceſſitate omittẽda ẽ ẜm Pe. d̃ Pal. ĩ 4.di. 21.

4 Vtrũ [f] req̃rat̃ ad cõfeſſionẽ ꝙ fiat genu flexo, capite diſcoꝑto, & hmõi? Reſ. ꝙ ñ niſi d̃ bono & ęquo. principal̃r. n. humilitatẽ cordis req̃rit de⁹. 14.q.5. ſi q̃d, q̃uis act⁹ humiles corporis ipsã ĩducãt, & ĩ ipſis meremur.

5 Vtrũ ɔfitẽs ꝑ gloriã vanã vel aliũ malũ finẽ peccet mortal̃r? R. ꝙ ſic q̃a ꝑuertit finẽ [g] ſacr̃i. facit ad hoc ꝙ dico ĩ. honor. §.7. imò nec ſacramẽtũ ſuſcipit, q̃a ꝑs eſſẽ

confeſſor nõ debet curioſè inq̃rere de perſona, ſed ſi ſuſpicatur ꝙ ſit ꝑſona, cui poſſit prodeſſe, & vtile & cõpetens ſit illum ſcire, pōt extra confeſſionẽ inquirere. Nã talia frequenter ſunt occaſio frangendi ſigillũ confeſſionis, iō eſt maximũ periculũ. Addit ad hoc Ro. cõfeſſio. 1. §. 6. ĩ fi. ẜm Rain. ꝙ licèt ſacerdos non debeat interrogare ſpecificationem perſonæ &c. niſi &c. tamen ſi interroget non ex curioſitate, ſed ex charitate, vt prouideat, non videtur peccare, licèt ille non ſit cogendus dicere ſi non vult. ſi igitur peccata aliena ſunt impertinẽtia ad peccati nr̃i accuſationẽ, ſed ex quadã aſſociatione refert q̃s ea, & ad quãdam ſuã excuſationẽ q̃a ſolatiũ ẽ miſeris ſocios habere pęnarũ, male facit, qui ſic confitetur, ſicut multi ſimplices aliq̃ñ accuſant oẽs vicinos, vt ipſi minus cõfundantur, vt ſi dicant, ſum⁹ latrones, vſurarij, periuri, & hmõi & tales a confeſſoribus corrigendi ſunt, quia rectam formã confeſſionis non ſeruant hæc S Bo. Et ſic ergo debet dicere, Dixi, confitebor aduerſum me &c. Cham fuit maledictus, qui non cooperuit patris verenda, ſed magis publicauit, vt patet Ge 9. &c.
f Vide catech. de pę. ſa. c. ſed queadmodũ & ſe. P.V.
g Peruertit finem]S.Bona.in 4.di.17 parte.2. ar.1. q.5. dicit, ꝙ neceſſaria eſt diſpoſitio ex parte confitentis propter omnium peccatorum deteſtationem, & ſi cũ voluntate peccãdi accedit, peccat mortaliter quia ſacramentum irritum facit, quantum in ſe eſt. Et hoc non eſt ſine contemptu. vnde tenetur iterum

reuerti

reuerti ad ſacerdotem, & petere abſolutionẽ. Et ſi tu quæras, vnde hoc cum confeſſio non ſit opus priuilegiatum dico, ꝙ hoc habet, quia eſt opus ſacramentale ad iuſtificationem inſtitutum. Vnde hæc confeſſio ad abſolutionem eſt ordinata.

a Manifeſtat] S. Th. in 4.di.21.q. 2.ar.vlt. Per confeſſionẽ dẽt pęnitens ſe confeſſori ſuo manifeſtare, ille aũt, q̃ aliud de ſe. ſacerdoti loq̃tur, quã ſua conſcia hẽat, ſiue in bonũ, ſiue in malũ, nõ ſe ſacerdoti manifeſtat, ſed magis occultat, & iō non eſt idonea cõfeſſio. ſed ad hoc ꝙ ſit idonea, req̃rit ꝙ os cordi concordet, vt ſolũ hoc os accuſet, quod conſcĩa tenet. Aliter videretur eſſe teſtis falſus, quando quidem teſtis ſit in conſcĩa, & dicat id, quod non fecit &c.

tialis huius ſacr̃i, quæ conſiſtit in actu ſuſcipiẽtis, eſt actus interior. Vñ ſine eo nõ eſt, ſicut non ɔtraheret mr̃imonium, qui ɔtrahẽdo non intenderet niſi in carnalem copulã ad tempus. Tenetur. n. q̃s confiteri peccata ſua, vt Deo ſatisfaciat, quẽ offendit, & eccleſiæ, & vt de ſuis peccatis veniã ɔſequatur. Alia aũt intẽtione cõfeſſio facta nõ valet, & tenetur eam iterare, niſi in caſu, vt infra dicã. §.14.

6 Vtrũ confitens pc̃m, ꝙ non fecit, peccet mortaliter? R. ꝙ ſic, tum quia conſcĩam non manifeſtat, [a] tũ quia mentit̃. 22.q.2.cũ humilitatis. Limito illud verũ, q̃ñ conſcĩa dictat, ꝙ non fecit. Itẽ q̃ñ peccatum quod confitetur, eẽt mortale, ſi feciſſet. & ſic intellige Ric. in 4.di.21. & Dir. ti. de pę. & re. & illud Gre. q̃d habet̃ di.5. ad eius. in ſi bonarũ mentiũ eſt culpam cognoſcere, [b] vbi culpa nõ ẽ, intelligitur pro formidare vel in gñe ſe peccatoiẽ cõfitendo, ſed non in ſpecie.

7 Vtrũ oẽ mendaciũ [c] dictũ in ɔfeſſione ſit peccatũ mortale? R. ꝙ nõ, ſed ſolũ illud, q̃d eſt pernitioſũ, puta ɔ famam ſuã, vel alteri⁹, aut ɔ id q̃d neceſſariò hẽt confiteri. vnde ſi taceret, vel negaret aliquod mortale, quod fecit, & de quo nõ

b Cognoſcere] Hoc poteſt eſſe dupliciter, vno mõ vt intelligatur quantũ ad ſubſtantiã actus; & ſic non eſt verũ. non. n. ad bonam mentem pertinet, ſed ad errantem, vt ſe actum aliquem commiſiſſe cognoſcat, quem non commiſit. Alio modo quantũ ad conditionem actus, & ſic verum dictũ Greg. quia iuſtus in actu, qui de ſe bonus vr̃, formidat, nè aliquis defectus ex parte ſua fuerit. & ſic dr̃ Iob.9. verebar omnia opera mea. ſciens ꝙ non parceres delinquenti. Et ideo ad bonam mentem pertinet, vt hanc formidinem, quam corde tenet, ẽt lingua accuſet, vt ſi aliquis quandoq; dubitat de aliquo peccato, vtrum ſit mortale, vel veniale, & talis dẽt, vt vr̃ de illo confiteri vt de mortali. ergo aliquis dẽt confiteri peccatum, quod non hr̃? Rñ. S.Tho. & Roſe confeſſio, 1. §. 12. ꝙ q̃ñ aliquis dubitat de aliquo peccato, an ſit mortale, tenetur illud cõfiteri dubitatione manẽte, quia qui aliq̃d committit, vel omittit, in quo dubitat eſſe mortale peccatum; peccat mortaliter diſcrimini ſe committẽs, & ſimiliter periculo ſe cõmittit, qui de hoc, quod dubitat eſſe mortale, negligit confiteri. Non tñ debet aſſerere illud eſſe mortale, ſed cũ dubitatione loqui, & iudicium ſacerdotis expectare, cuius eſt diſcernere inter lepram & lepram. hæc S.Tho. not. etiam ſecundùm logicos differentiam eſſe inter ſcientiam, opinionem, & dubitationem, ſcire enim eſt aliquid, firmiter credere ſine aliqua hæſitatione alterius partis. opinari verò eſt aſſenſus ad aliquam rem, tamen cum formidine alterius partis. Dubitare propriè quãdo quis ad aliquam rem, quò ad aſſenſum eſt indifferens, & in æquilibri, ita, quod

nõ magis moueatur ad vnã partem, quàm ad aliam, ex quo patet, ꝙ ſi quis eſſet in opinione aliquid non eſſe mortale, non teneretur confiteri, licèt cum aliquali formidine & ſcrupulo.
c Mendaciũ] Pro declaratione præmitte, ꝙ differt mentiri, & falſũ dicere. Mentiri enim eſt, q̃ñ aliq̃d exprimit vox quod mens non ſentiat, etiã ſi ꝑ vocem verũ dicat. Et falſum dicere eſt, q̃ñ vox diſcordat a re ſignificata. Mentiri quidem, quia ſemper importat abuſũ ſigni, & obligationem hominis quantũ ad vim intellectiuam & exteriorem, inter quas eſt diſcordia, ſemper malum eſt. & ita ſecundũ ſe malum, ꝙ nulla pōt circũſtantia bona veſtiri, vt bene fiat, ſicut dicit Aug. lib contra mendacium. falſum verò dici pōt frequenter meritoriè, cum mẽs decipitur, & ita credit eſſe, quod loquitur, ſicut dixit Apoſtolus ſe in Hiſpaniam profectutum, Ro.15. ſi ergo quæras, vtrum liceat addere ad confeſſionem? Rñ. ꝙ aut tu loqueris quantum ad teſtificationem cõſcientiæ, aut quantum ad conformitatẽ veritatis in re. Primo caſu vt conſcientia minus accuſet, & vox amplius, ſic eſt peccatum, & mendacium, & perditur meritum confeſſionis, in qua debet eſſe verbũ verax ſecundũ illud Eccle. 37. ante omnia verbum verax præcedat te. Verbum verax eſt, quando id exprimit lingua, quod ſentit conſcientia, & pro hoc facit, ꝙ quia accuſat aliquem in aliquo, quod non fecit, eſt culpabilis, quantumcunq; faciat bona intentione; ſic in propoſito &c Secundo caſu, quando conſcientia non diſcordat a lingua, dicendum tunc, ꝙ talis additio pōt eſſe meritoria. Qui enim in paruis ſe grauiter credit offendiſſe, & ſic confitetur, quaſi grauiter offẽderit, abſque dubio proficit, hæc S.Bon. in 4.diſt.21. Adde ad illud, quod dixi ſupra de dubio, ꝙ S. Bonau. vbi ſupra dicit Aug de tri. 15. lib. ꝙ non ſolùm eſt mendacium dicere ſcienter falſum, ſed etiam aſſerere dubium, quia lingua a corde diſcordat. Quando ergo dubitat, vtrum ſit mortale, dicendum quòd ſicut dubitat, ita dubitando debet confiteri, tamen debet confiteri, & pœnam ſuſtinere, ac ſi eſſet mortale. & tunc mens aſſecuratur, & in nullo veritati præiudicatur. ad illud de humilitate adde, quòd confeſſio licèt fiat ad humiliationem, hoc tamen eſt per accuſationem, quæ veritatem debet habere principium, vel comitem ad hoc, vt recta ſit.

Et non ſequitur, ꝙ ſi humilitas non habet exceſſum in reputatione, ꝙ veritas non habeat exceſſum in locutione. & ideò dicit S. Augu. in d. ca. cum humilitatis, i ſi. quomodo ē humilitas, vbi regnat falſitas? & ibi no. Archi. aliquas humilitatis ſpecies. ex quo patet quod quis poteſt ſe dicere peccatorem ī genere, quia nemo ſine crimine viuit, ſicut, facit ſacerdos in confeſſione. Et not. ibi optimam gl. quę dicit, quòd peccans mortaliter, committit furtũ quia ſe ſubtrahit Deo. Homicidiũ quia occidit animam ſuam. Adulterium, quia fornicatur cum diabolo. Periurium quia frangit fidem ī baptiſmo datam. Vtrũ humilitatis cauſa licet alicui, fateri ſe reum? dicit S. Bona. in 4. diſ. 21. in q. circa literam, ꝙ fateri ſe reum, vel iniuſtum eſt dupliciter, aut prout reatus eſt iniuſtitia & ſic ſimpliciter priuat iuſtitiam & non debet qs fateri ſe reum, niſi habeat mortalis conſcientiã, alio modo, prout priuat iuſtitiæ perfectionē, & ſecũdùm hoc omnis homo poteſt ſe iniuſtum fateri, ſecundùm illud Iſa. 54. Sicut pannus menſtruatæ oẽs iuſtitiæ noſtræ. Nec iuſtificatur homo comparatus Deo, ſecundũ Iob. & ſecũdùm hoc dicebat ſe Augu. iniuſtum &c.

Cain nihil valuit, ex quo ſub ſpe non facit eam, maior eſt iniquitas mea &c. Gen. 4. de pœ. diſt. 3. quem pęnitet. Similiter nec Iudæ profuit, Mat. 27.

c De hoc in catech. de ſacr. pęn. c. ſed qñ. ij P. V.

d Reiterare] Idem S. Bona. in 4. di. 19. parte. 3. in vlt. q. circa literam.

eſt legitimè confeſſus, peccaret mortaliter, niſi fortè timeret probabiliter de reuelatione confeſſionis, vel ꝙ ſollicitaret eum ad malũ talis confitẽs, qa aliũ nõ hẽt, poſſet aliquid tacere, vel negare cum verbis palleatis taliter, ꝙ mendaciũ non dicat, & ẽt ſi diceret, pp hoc non eſſet mortale, ſed erit veniale, 22. q. 2. ca. 1. cum ibi no. [a] Itē dicendu de eo, qui habẽs aliqua peccata, a quib. ſcit ꝙ confeſſor ſolitus non põt eum abſoluere, tñ nè ſcandalizetur de eo, confitetur de ſõlitis ſolũ, & tacet illa, a qb. nõ pt ab eo abſolui cũ ꝓpoſito [b] confitẽdi integrè cũ eo, q eũ poſſit abſoluerẽ.

8. Vtrum [c] confeſſio facta ſit neceſſariò iteranda? Rñ. ſm Ri. in 4. di. 17. ꝙ verè, & legitimè confeſſus nõ tenẽt reiterare [d] confeſſionē de neceſſitate, nec tenetur qs obedire præcipienti ſibi vt iterũ talia confiteatur, nec papa poſſet condere legẽ hoc pręcipientẽ ſm Pe. de Pal. niſi ex bono cõſilio qs velit, vt facilius īueniat remiſſionē, qd fit ſæpi[e] cõfitẽdo, de pę. di. 1. quẽ pœnitet, circa medium.

9 Aſſignãt cñ doc. in 4. di. 17. aliquos caſus, in quib9 confeſſus tenetur iterũ cõfiteri eadem peccata. Primus, qñ confitetur ei, qui non poteſt [f] abſoluere.

10 Secũdus, qñ confitetur ſcienter ei, qui neſcit [g] ligare, vel ſoluere. de quibus dicã latius ī confeſſio. 3. p totum, & confeſſio. 4. § 2.

11 Tertius, qñ qs non confiteẽ integrè [h] oĩa peccata mortalia, de qb. non eſt legitimè confeſſus vni ꝯfeſſori, ĩet ſi ꝯfitetur diuerſis cõfeſſorib. ſed ſcienter tacet aliquod peccatũ mortale, đ quo dubitat, vtrũ ſit mortale, vel aliqd aliud, qđ ē đ neceſſitate ꝯfeſſionis, vtputa circunſtantiã, quę mutat ſpẽm, & hmõi ex verecundia, vel aliquo quocũq; reſpectu, đ pę. di. 5. c. 1. cir. fi.

12 Quid [i] ſi tacuit ex ignorãtia, ſeu obliuione? Rñ ſm Ri. vbi ŝ. ar. 2. q. 6. ꝙ aut pęnitens adhibuit debitã diligentiã ꝓut de lege cõi humana permittit fragilitas, vt memoriã haberet oĩum peccatorũ ſuorũ mortaliũ,

e Sępius] S. Bon. in 4. diſtinct. 17. parte. 2. in q. circa literam dicit, ꝙ multæ ſunt vtilitates confeſſionis, & ad illa valet multotiens cõfiteri, ſ. ad erubeſcentiam, quę valet ad ſatisfactionem pœnæ; vt d. Augu. in ca. quem pęnitet, de pę. diſt. 1. & magiſter in litera, de diſti 17. in 4. Valet ad multiplicationem interceſſorum, & ad humiliationē & gratię augmẽtum, &c.

f Non poteſt] Puta, quia ſacerdos non habet iuriſdictionem delegatam, ſeu ordinariam, de pœ. & re. c. omnis.

g Neſcit] S. Bon. in 4. di. 17. parte 3. q. circa literã, dicit quod caſus in quo quis tenetur reiterare confeſſionem, eſt qñ ſacerdos neſcit, ligare, & ſoluere & concord. communiter doc. ergo multomagis, quando non poteſt abſoluere. Et tenet s. Bonau. in 4. diſt. 21 quia vnus defectus eſt contra clauem ſcientiæ, alius contra clauem autoritatis ſacerdotis.

a Cum ibi no.] No. ibi ꝙ ille, qui habet animũ decipiendi, tunc verum eſt, ꝙ in dolo iurat, qui aliter facturus eſt, quàm promittit, cum periurium ſit nequiter decipere credẽtẽ. Si .n. non haberet animum decipiendi, ſecus, & facit. cap. ne quis. 22. q. 1. vbi dicitur aliud eſt mentiri, aliud verum occultare.

b Cum propoſito] Debet ergo eſſe fidelis cõfeſſio. Adde, quod confitens, & confeſſor ſint in fide catholica, & quod fiat ſecundùm doctrinam eccleſiæ, non hæreticorum. Et quod fiat ſub ſpe, vt dictum eſt, qa

g Integrè] Adde ſanctum Tho. in 4. diſt. 17. q. vltim. ar. 4. quæſtiuncula 2. vbi ſic dicit, ꝙ in medicina corporali oportet, ꝙ medicus non ſolũ vnũ morbũ, cõtra quem medicinam dare debet, cognoſcat, ſed etiã totam habitudinẽ ipſius infirmi, eò quòd vnus morbus ex adiũctione alterius aggrauatur, & medicinã, quæ vni morbo competeret, alteri nocumentũ præſtaret. & ſimiliter eſt in peccatis, quia vnũ aggrauatur ex adiunctione alterius. & illud, quod vni peccato eſſet conueniens, alteri incentiuum pręſtaret, cum quandoque aliquis contrarijs peccatis infectus ſit,

vt Gregorius in paſtorali docet. Et ideò de neceſſitate confeſſionis eſt, quod homo oĩa peccata cõfiteatur, quæ in memoria habet, quod ſi non facit, nõ eſt confeſſio, ſed confeſſionis ſimulatio. Idem tenet S. Bo. in 4. di. 21. Addens, ꝙ confeſſio eſt ad accuſationē, ſed cum peccator accuſat ſe de tribus, cũ habeat 10. hoc ipſo prætendit ſacerdoti ſe non peccaſſe niſi ter, ſed hoc eſt falſitas, & hypocriſis manifeſta ergo non eſt confeſſio. Itẽ quia cõfeſſio fit propter abſolutionem, abſolutio autem ſacerdotis ſignum eſt diuinę abſolutionis. Sed Deus nũquã abſoluit niſi ab omni culpa mortali, ergo abſolutio ſacerdotis, aut nulla eſt, aut eſt ab omni culpa, ſed non meretur abſolui a ſacerdote peccator, qui celat ei peccatum, ergo nulla eſt abſolutio, niſi confiteatur oĩa peccata vni ſacerdoti. Si obijciatur, ꝙ omnes ſacerdotes tenent locum vnius Chriſti, ergo idẽ eſt confiteri diuerſis, quod confiteri vni. ergo tantũ valebit, ſi peccator diuiſim confiteatur diuerſis, q̃ ſi vni. Reſ. ꝙ verum eſt, ꝙ omnes ſacerdotes tenent locum vnius Chriſti, ſed non ſimul omnes, ſed quilibet de per ſe. Et ideo qui vult confiteri ſacerdoti tã, quam Chriſto, ſi rectè confiteatur, neceſſe eſt, quod omnia dicat vni, quod ſi vni celat vnum, quantũ eſt in ſe celando mediatori, celauit Chriſto, igitur non conſequitur veniam. Si dicatur, ille habet vnum peccatum, de quo ſacerdos ſcandalizabitur. ſi illud dicat, puta quia cognouit cognatam ſuam, ergo non debet dici, quia ex quo confeſſio facta eſt in remedium, non debet eſſe in ſcandalum. Reſpondetur, ꝙ vbi timetur ſcandalum, non eſt confeſſio dimidianda, ſed licentia petenda, & ſi non datur, ſuperior eſt adeundus, vel alius, qui habeat eius autoritatem quia in tali caſu licentiam petere eſt obtinere, et hoc S. Bo. Sed dicit alius, Videtur, quòd poſſis maiorem erubeſcentiam habere confitendo pluribus, & conſequenter maiorem remiſſionem pœnæ conſequereẽ. Reſ. quod verũ eſt, ſi integrè diuerſis confiteretur. ſecus, ſi diuidat, quia maior eſt erubeſcentia confiteri integrè omnia vni, quam illæ omnes erubeſcentiæ inſimul, ſecundùm Th. vbi ſupra.

men non eſt neceſſe, quòd teneatur dicere niſi in generali. Nam aliud dicere eſt viam confeſſionis, & ſalutis multis auferre, cum multi cõfiteantur aliquando aliquod peccatũ enorme, quod deinceps vix alij ſacerdoti dicerent, nec autoritates ſanctorum hoc compellunt dicere, quia hoc nõ eſt confeſſionem diuidere, prima enim fuit itegra & ſecunda ſimiliter, quia non oportet hunc de alijs habere remorſum nouum nec nouam abſolutionem. ſimiliter iudicandum eſt de reſiduo. S. etiam Thom. in 17. diſtinctio. 4. vbi ſupra ait, quòd licet quidã dicunt, ꝙ quãdo aliquis recordatur eorum, quæ prius oblit9 fuerat, debeat iterũ etiam ea, quæ cõfeſſus fuerat confiteri & pręcipuè ſi non poteſt eũdem habere, cui ante confeſſus fuerat & omnia cognoſcit, vt totius culpæ quantitas vni ſacerdoti innoteſcat, tamẽ non videtur neceſſarium, quia peccatum habet quãtitatem & ex ſeipſo, & ex adiunctione alterius, peccatorum autem, de quibus cõfeſſus eſt, manifeſtauit quantitatem, quam ex ſeipſis habent. Ad hoc autem quod ſacerdos vtramque quantitatem huius peccati, cuius fuerat oblitus, cognoſcat, ſufficit, ꝙ hoc peccatum dicat explicitè, & alia in generali dicendo, ꝙ cum alia multa confiteretur, huiuſmodi oblit9 fuit. & licèt ſimpliciter doc. loquantur limitandi ſunt, vt hic.

quę eſt ſm Sco. e. di. qñ tantã diligẽtiã adhibet, vt memoriã habeat, quantam qs apponeret ī re multum ardua, & quæ ſibi multum eſſet cordi, & tunc non tenetur confiteri alia peccata, de qb. confeſſus eſt, nec ẽt iſtud peccatũ oblitũ [a] tenetur cõfiteri priori ſacerdoti intentione neceſſitatis, ſed ſolùm tenetur cõfiteri alij ſacerdoti, qa quanuis de iſto fuerit abſolut9 quã tũ ad iudiciũ dei, & eccleſiæ, qa cõfeſſor pt abſoluere de confeſſis, & prędicto modo oblitis, tamẽ ſub intelligitur talis conditio, ſ. ꝙ qñ ad memoriã reducẽt ꝙ illa confiteatur ſacerdoti q poſſit eũ abſoluere. Et no. hoc ſecundũ Pe. de Pal. in 4. ꝙ ſi primus confeſſor habet autoritatem abſoluẽdi ab omni excommunicatione, & caſib. & ſic intẽdebat abſoluere, qñ cum eo confeſſus fuit ꝙ licèt peccatũ oblitũ tali mõ eſſet caſus reſeruatus, vel excõicatio, poterit nihilominus ſecundus confeſſor eũ abſoluere, qa non pt eſſe ampli9 caſus reſeruatus, nec excõicatio, ſed ſolũ peccatũ ſimplex, ꝙ bñ no. ꝓ iſtis, qui eligunt ſibi confeſſorem autoritate apoſtolica, vt faciat ꝙ in abſolutione intẽdat eos abſoluere ab oĩ excõicatione, inqtũ eorũ autoritas ſe extendit, & ab oĩ caſu, aliàs oportet recurrere ad eũ q đ iuř poſſet eũ a tali abſoluer̃ facit c. officij [b]

a Nec etiam iſtud peccatum oblitum] S. Bo. in 4. diſtin. 21. in reſponſione de pę. arg. q. 1. parte. 2. dicit, ꝙ licet eſſet ſanum conſilium, quòd totum diceret, ta-

b C. officij] Ibi enim eſt text. ꝙ ſi quis pluribus de cauſis a diuerſis prælatis fuerit excommunicatus, ſi ab vno voluerit abſolui, ſuppreſſo ꝙ erat ab alio excommunicatus; dicitur ibi, quòd abſolutio ſurrepta non prodeſt, ergo a contrario ſenſu, ſi ex ignorantia tacuit, illa abſolutio debet ſibi prodeſſe, vide ibi gl. 1. & in c. ſuper literis, hic allegato eſt caſus de eo qui impetrauit tacens veritatem, vel dicens falſitatem, qa aut fuit malitioſè, & literæ nihil valent, aut ex ignorantia, & tunc aut ſi tacita veritate, vel falſitate prolata omnino Papa eſſet conceſſurus, valent literæ. Secus, ſi non fuiſſet conceſſurus, & quia in caſu noſtro ſi peccatum fuiſſet dictum, & propalatum, ſecuta fuiſſet abſolutio, ideo tenet confeſſio, & ſic facit multum ad propoſitum. Et ibi Panor. ponit exemplum de eo, qui dixit quod primæ cauſę cõmittebãt de plano ſine ſtrepitu de ꝯſuetudine, & ſic Papa dedit reſcriptum, ſed hoc nõ erat verum, tñ quia

Papa nihilominus dediſſet literas in forma, cõi ideo tũc delegatus ꝓcedit in cã ſm iuris ordinẽ.

a Pacere] S. Bo. in 4.di.17. parte 3.in q.circa literam dicit, ꝙ oẽs doc.in hoc. concordãt, & ſubdit intellige, ſi mutat ſacerdotem, & idẽ, ſi non mutat, ſed propter diuturnitatẽ tẽporis nõ, recordatur ampli⁹ ſacerdos ď peccatis ſibi ɔfesſis. Et dicit Sco.in 4.diſt. 15.quod omittẽs facere iniũctam pœnitẽtiam, peccat mortaliter, rõ, qa facit ɔtra pceptum vicarij dei.i.confeſſoris & eccleſię, vt in c.omnis, de pœ. & remiſ.

b Recidiuat] S. Bo.in 4. diſt.17. par.3. in q.circa literã dicit qđ ſi in cõfesſione eſt defect⁹ cõdõnis, expediẽtis, & cõgruę tũc iteratio eſt de congruitate, nõ de necesſitate, vt qñ interuenit obliuio, vel recidiuatio. Inn. tñ in cã.oĩs vř ponere ɔ̃riũ ꝑ illã parabolã, dñi Mat.18. Serue nequã nonne oẽ debitũ dimiſi tibi, de quo vide quod no. Sco.in 4. di. 22.

de ſen.exc.a ɔtrario, & c. ſuper literis, de reſcr. clarũ eſt ꝓ hoc. Aut pœnitẽs nõ adhibuit debitã diligentiã, ſed fuit ignorãs ignorantia craſſa, vel affectata tũc tenetur qs prius confeſſa, & taliter oblita reconfiteri, niſi ĩ caſu qñ poſſet haberẽ priorẽ ſacerdotẽ, & nõ eẽt ei interdicta poteſtas abſoluendi. Adde ſm S.Bo.in 4.diſt. 17.in q̃ſtionib. circa literã, ꝙ ſi fuerit recenter cũ eo ɔfeſſus, ita ꝙ habeat memoriã ſuorũ peccatorum, q̃ antea fuit confeſſus, vel ſaltẽ recordetur pœnitentiæ impoſitę, vt infra dicam. §. 14. quia tunc ſufficeret ſolũ illud oblitum cum ſua negligentia confiteri, aliàs non.

13 Quartus caſus, in quo ɔfesſio eſt iteranda ẽ, qñ qs obliuiſcitur pniam iniũctã vel cõtempſit facere. Intellige ꝓ mortali pcõ, qa ſi ꝓ veniali fuit iniũcta, non tenetur eã facere [a] de neceſſitate ſm Th. Itẽ ꝙ ſi ꝑ impoſſibilitatẽ, vel infirmitatẽ dimiſit, q̃ ꝓ mortali ĩpoſita ẽ, non teneť iterare. ſed ſufficeret ĩtimare eã ɔfeſſori, vt eã cõmutet. idẽ dic, ſi fuiſſet ſibi cõmutata ab alio ɔfeſſore, ſm ꝙ ĩ. dicam.

14 Quintus caſus, ẽ qñ ɔfitetur ſine ɔtritione, vel attritione ďbita, quæ ſufficiat ad gřę ſuſceptionẽ cũ ſacramento, puta qa eſt in volũtate peccandi, vel ex mala intentione confitetur, vel non vult ſatisfacere, quod tenetur, & huiuſmodi. & licèt quidam dicant, ꝙ in iſto caſu non tenetur reiterare, quia recedente fictione ſuſcipiet fructum pœnitentiæ, tu tamen tene, ꝙ iterare tenetur, & hęc ẽ cõmunis opi. Theo. vt dicit. S. Bo.in q.vlt.diſt. 17.circa literam & Inn. Ho. & Arc. vt no. Dir. & ratio eſt, qa ſi ſuſcipit abſolutionẽ, peccat mortaliter ſm Ri.ea.di.ar.2.q.8. pro hoc habes text. ď poe.di.3.c.inter hæc, el 2. vbi dicitur, ſicut veniã promeretur pnĩa vera, ſic deũ irritat ſimulata, & ẽt qui eum abſoluit ſcienter. & ſic non p̃t dici abſolutus, quia implicaret contradictionẽ, ꝙ ſimul abſolueret, & ligaretur reſpectu eiuſdẽ, vt no. doc. ĩ c. ꝙ quidam, de poen. & re. ꝙ licèt pnĩa, & ɔfeſſio illorũ, qui nolũt abſtinere, ſit acceptãda, & ſalubrib⁹ monitis ſit ei pęnitẽtia indicenda, qa valet eis ad multa, non tñ eſt abſolutio impendenda qa non eſt capax eius nec ĩ iſto ſacramẽto imprimitur character, virtute cuius poſtea valeat, ſicut in baptiſmo. Addit tñ. S.Bo.in d.q.vlt. ꝙ verũ eſt, ꝙ tenetur reiterare in iſto caſu, & duob. pręcedentib. qñ mutat confeſſorẽ, ſecus, ſi ad eũdẽ redeat, & adhuc memoriam habeat ſuorũ peccatorũ, qa recenter cõfeſſus eſt. Pe. tñ de Pal.in 4.di.17.dicit, ꝙ ſi ẽt ſit oblitus confeſſor peccata ſibi confeſſa, ſed tñ pœnitentia pro eis impoſita ſit, ꝙ tali confeſſori ſufficiet confiteri alia peccata pri⁹ confeſſa ſolũ implicitè dicẽdo, de illis peccatis, quæ aliàs vobis dixi, dico meã culpã. Secus, ſi pnĩa non fuiſſet taxata tunc, quia oporteret, vt peccatorũ memoriã haberet & ſatis placet. Et addo etiam, ꝙ non ſit interdicta ei poteſtas abſoluendi, & ſic non oportet, ꝙ reiteret, ſed ſufficit ɔfiteri vel peccatũ ſcienter retentum, vel pnĩam oblitam, vel fictionem ſuam explicitè, & ď alijs ɔfesſis implicitè, vt ſupra dixi. Nec intelligo, ꝙ confeſſor habeat memoriã de ſingulis peccatis in numero, vel ſpecie, ſed ſufficit recordeť in genere ď peccatis, q̃ ei ɔfeſſus fuit, & de qualitate vitę eius, ꝙ nota.

15 Sextus caſus ſecundùm aliquos eſt, qñ quis recidiuat, [b] ſed hunc non ſequuntur communiter doc. ſm Ri.ea.di.ar.2.q.8. qñ peccata dimiſſa, & recidiuata notabiliter tantum aggrauant, quod notabilis & periculoſa grauitas peccati exprimi non poſſet niſi dicendo aliquod peccatum prius confeſſum & dimiſſum, aliàs non, & ſic tene.

16 Septimus caſus eſt, qñ quis confitetur peccatum, a quo ſu⁹ confeſſor ñ potuit eũ abſoluere, quia licèt iſtud confeſſus fuerit & omnia alia, tamen illud, a quo non potuit abſolui, tenetur iteratò ſuperiori ɔfi-

teri

a De pueris, & puellis] Intelligitur hoc de peccatis extra carnẽ vt no. in ca.1.de delic.puerorum.

b Satisfactione] Ad hoc vide tex. cũ gl. in Cle.dudũ, de ſepultu. in §. ſtatuimus, ibi, Audire liberè valeant, Sequitur, pœnitentias imponere ſalutares atque eiſdem abſolutionis beneficiũ impendere.

c Adde catechiſ. de pę.ſacra.c.ſed quoniã.Cõ. Tri. ſeſſ.14.c.5. de cõfeſ. P. V.

d Lege.S.Conc. Trid & catechiſ. in proximè præcita loc.& cano. 7.ead.ſeſ. P. V.

e Quod non ſolũ peccatũ] S.Bo. in 4.diſ 17.dicit, quod oĩs peccati dñia eſt confitenda, & maximè oris, & operis, tũ vt ſacerdos ſciat peccatorẽ, ꝓ his vel ligare ad pœnam, vel abſoluere, Certum eſt enim, ꝙ pro omni peccato mortali qs meretur pœnam æternam ideo ſatisfactio imponenda ẽ ad arbitriũ ſacerdotis: Ideò neceſſe eſt pœnitenti cõfiteri ſcel⁹ occultum, quia aliter ipſe non nouit, tum ẽt ex parte ipſi⁹ pęnitentis, vt qui non erubuit intra thala-

teri, nec propriè iſta dicitur iteratio, qa ſuperior accipitur ꝓ vna perſona cum confeſſore, nam confeſſor abſoluit a quib. p̃t & ſuperior perficit, vnde ſm Ric. vbi ſupra deberet pręcedere abſolutio ſuperioris, qđ credo de honeſtate, non ď neceſſitate ſm Dir. & iſtæ duæ abſolutiones faciũt vnã cõplerã. Sed de hoc dic, vt ĩ confesſio 5. §. 9. & 10.

17 Octauus caſus eſt ſecũdũ aliquos, vt ponit S. Bo. vbi ſupra ꝑꝑ peccati obliti recordationem, qa cum qs confitetur, & alicuius peccati obliuiſcitur, volunt vt omnia poſtea confiteatur, vt confesſio ſit integra, ſed hoc non ſequũtur communiter doc. tu dic vt ſupra dixi. §. 12. ſecundũ illam di.

18 Sed quid dicemus ď illis, qui ideò non confitẽtur de aliquo peccato mortali quia non cognoſcunt, ꝙ ſit mortale peccatũ? Reſp. vt colligo ex doctrina doc. in 4 di. 17. ꝙ ſi facta diligẽtia ſecundũ eorũ fragilitatem vt memoriã haberent ſuorũ peccatorũ, confitẽtur integrè de his, q̃ cognoſcunt fore peccata mortalia, & ea q̃ non recognoſcũt peccata mortalia, ꝑꝑ ea ñ confitentur, ꝙ non tenẽtur reiterare confesſionem, qñ de hoc poſtea aduertunt, ſed ſufficit ſolùm confiteri taliter non confeſſa, ſicut dixi ſupra ď oblitis, & licèt ignorantia iuris naturalis, aut diuini aliqñ non excuſet, quin peccet mortaliter faciens contra ei⁹ præcepta ex ignorantia, tñ non tenetur hõ hoc non cognoſcens de eo ſpãliter pœnitere, vel cõfiteri, ſed ſolũ qñ agnoſcit, ſed ſufficit, ꝙ de hoc doleat in gñe, & dicat cũ propheta, Delicta iuuẽtutis meę, & ignorantias meas ne memineris, & confiteať in gñe ſic ignorata, ſicut oblita & qñ cognoſcet, tũc ɔfiteť illa ſolũ ſpecificè, & ſufficit ex quo patet, qđ dicẽdũ ď pueris, & puellis [a] & alijs, qui faciũt multa pcã mortalia, q̃ ñ cognoſcũt foř peccata ſaltẽ mortalia, qa licèt ſępi⁹ cõfitẽdo illa dimiſerint ꝑꝑ talẽ ignorãtiã, ꝙ nõ teneneť iterare cõfesſiones, ſed ſufficit ſolũ de illis cõfiteri qñ ea cognoſcũt, nec diſtinguo, an habeãt annexã excõicationẽ vel ne, qa ẽt ſi haberẽt annexã excõicationẽ, nõ ꝓpterea tenereneť confiteri iterũ confeſſa, vt patebit infra confesſio. 5. §. 9. & 10. qđ no.

19 Nonus caſ⁹ ſm aliquos eſt, qñ quis ante completã pœnitẽtiã committit aliquod mortale. ſed ego dico, qđ ſufficit, quod pœnitentiã expleat, & de cõmiſſo confiteať ſolũ, & eſt verius, de quo vide infra pniã. §. 14. Cautius tñ eẽt, qđ ɔfeſſor aliq̃ pęnitentiã iniũgeret quã ſtatim, & ĩ ſtatu gratię pęnitẽs poſſit agere, & poſtea aliã adijcere, q̃ non intendat ꝑ pęnitentia ſacramẽtali imponere, ſed ꝓ quadã volũtaria ſatisfactione [b] iniungere, ita, quòd qualitercunque impleat, ſufficiat, & ẽt ſi ñ impleat, non intẽdat illaqueare, ſed in ſuo arbitrio poneř.

20 Decimus caſus ſm Pe. de Pal. eſt cũ qs confitetur excõicatus exiſtens, qa tũc ignorat, nã cũ ñ ſit capax ſacri pęnitentiæ, tenetur iteratò confiteri de omnibus. ſed iſtud non credo, vt infra patebit, conf. 5. §. 10.

21 Verũ ſit [c] confitendũ per verba obſcura? Reſ. quòd non, ſed taliter clara, quod ɔfeſſor plenè intelligat, aliter non valeret, debet tñ confitens loqui de peccatis ꝑ verba pudica & ſobria & tali honeſtate ornata, quòd non ſonent impudicitiam in auditu, dum tamen ſufficiẽter exprimat factũ.

22 Quid de illo, q confitetur ſacerdoti, q dormit, aut eum non intelligit? Reſ. quòd ſciẽter talis confeſs⁹ teneť iteratò confiteri, ſi ẽ peccatũ mortale, & ſacerdos debet ei dicere, qa confesſio importat reuelationẽ peccatorũ quæ nõ p̃t eſſe ſine relatione vnius, ſ. pęnitentis, & perceptione alterius ſ. confeſſoris. & ideò vno eorum deficiente non eſt confesſio, ſecus de veniali.

23 Verũ peccator [d] teneatur de neceſſitate confiteri peccatorũ circũſtãtias? Reſ. ſm Sco. in 4.di.17.ar.2. qđ non ſolũ peccatũ [e]

eſt

mum cordis in conſpectu diuinę præſentiæ cogitare, & velle, & volendo conſentire tunc, coram oculis ſacerdotis recitet cum rubore, vt quæ perpetrauit inuerecundè, & verecundiam abiecit tunc, ex hoc in conſpectu hominis erubeſcat. homo .n. carnalis plus erubeſcit oculos hoīs, quā dei. Tū ex parte peccati, quia aliqñ peccatū cordis eſt grauiꝰ in vno genere, ꝗ̃ aliud in alio genere, vt hæreſiæ, ꝗ̃ fornicatio. Si dicatur, per quæ quis peccat, per hæc & punitur, Sapiæ. 11. vr̃ ergo ſufficere, ꝙ ſi qs peccauit corde, contritione cordis illud deleat. ergo nō vr̃, ꝙ ore teneat cōfiteri peccata cordis. Dicen. ꝙ verbum illud intelligēdum eſt per appropriationē, non autem præcisè ꝑ veritatem peccator. n. q ſola voluntate peccat, quæ toti hoī præſidet, totꝰ punitur, ita, ꝙ interius & exterius, & iō ſi fiat emenda, totus dicitur eam facere, & ꝑ omnes actus ſecūdùm oris, cordis, & manus. Nō obſtat illud Auguſt. Vbi peccatum oritur, ibi moriatur. Si ergo natum eſt in corde, & corde debet mori, & nō ore, quia verbum illud intelligitur quantùm ad progreſſum peccati, vt peccatum non procedat, ſed vbi oritur ibi moriatur non autem intelligitur quātum ad emendam.

a Sed etiam circunſtantia] S. Bona vbi ſupra dicit, quòd circunſtantiæ, quę in aliud genus trahunt, debent confiteri, quia genus peccati eſt confitendum.

b Similiter ponens] Pone exemplum, vt ſi quis dicat verbum ociosum, vt trahat aliquem ad luxuriā.

c Vel ex parte obiecti] Puta aliud ē percutere p̄rem, aliud extraneū, aliud clericum, aliud ſacerdotem.

eſt confitendū, ſed ēt circūſtantia [a] illa neceſſariò eſt confitenda, quæ ſpāli prohibitione prohibet̄. verbi gratia cognoſcere non ſuā ꝓhibetur, cognoſcere conſanguineā prohibetur ſpecialiter; & ideo inceſtus eſt ſpeciale peccatū, quod per ipſam cōſtituitur. Similiter frequētia eſt neceſſariò ꝯfitenda. Similiter ponens [b] aliud peccatū, qa qualibet vice nouū peccatū cōmittitur. Dicit tñ Arch. vt refert Dir. quòd ſufficit dicere ſe multotiens peccaſſe, & de ſimilibus idem iudiciū habeatur. Aliæ aūt circunſtantiæ, ex quibus aliquo modo peccatū eſt grauius, vel ex parte obiecti [c] nō eſt certū [d] ꝙ oporteat confiteri, ꝗ̃uis cōis opin. Theol. teneat ꝙ non ſunt de neceſſitate, tutum tamen eſt vtile eas confiteri maximè quæ notabiliter aggrauant, [e] niſi ſint in peccatis carnalibus, in quibus ſecundū Tho. in 4. diſt. 17. laudabile eſt circunſtantias tacere, quæ ſpeciem non mutāt, & audientem, vel confitentem alliciunt ad turpitudinē, licèt aggrauēt peccatū; imo poſſent eſſe ita prouocatiuæ, ꝙ neceſſariò eſſent tacēdę. aliæ autem circunſtantiæ, quæ nihil faciūt ad grauitatem peccati, fatuum eſt confiteri, niſi ſecundùm S. Bo. quando faceret, vt ſacerdoti ſatisfaceret, puta comedit carnes [f] i quadrageſima ex infirmitate, & hmōi, & de huiuſmodi circunſtātijs dicit Aug. de pę. diſt. 5. c. 1. & ſumuntur ab Ariſto. 3. eth. c. 3. Quis qd, vbi, per quos, cur, quotiēs, quomodo, quando. Quis, ſcilicet ſi religioſus, vel ſęcularis. Quid, ſcilicet feciſti furtum, vel homicidiū. Vbi, ſ. in quo loco; ꝑ quos ſcilicet an ſolus, vel aſſociatus, per ſe, an per aliū. Cur, ſ. quo animo, qua intētione. Quotiens, ſ. ſemel & pluries. Quomodo, ſ. an naturaliter, vel contra naturam, an præuentus a tentatione, aut potius ipſam prę ueniēs. Quando, ſ. an in die feſto, vel ieiuniorum. Et de iſtis vide. s̄. circunſtantia, qñ. ſ. mutet ſpēm, & iō aduerte, ꝙ circunſtantia, Quis, eſt neceſſaria, vt. ſ. ꝯfeſſor ſciat, ſi ē ſui fori, vel nō, ſi eſt coniugatꝰ, vel religioſus, & ꝓpea ſemper priꝰ eſt quærenda. Circunſtantia, Quid, ſimiliter. Circunſtantia, Cur, aliqñ eſt neceſſaria, qñ ſpeciali prohibitione prohibetur, ſicut cū qs facit eleemoſynam, vt prouocet ad luxuriam aliquē, alias non. circunſtantia quotiēs, ſimiliter eſt neceſſaria [g] ſaltē ſm eā computationem, quā quis facere poteſt, puta quia bis in hebdomada, vel ter fecit communiter, & perſeuerauit ꝑ annū, & huiuſmodi;

d Non eſt certum] S. Bon. vbi ſupra dicit opi. doc. in hoc eſſe diuerſam. Quidā .n. dicunt ꝙ pœnitentes tenētur confiteri, ſed qa præceptum affirmatiuum eſt, iō obligat non ad ſemper, ſed pro loco, & tpe, ſcilicet qñ eā cognoſcit, ſiue per ſe, ſiue ꝑ inquiſitionem alienam. vñ ſapiens & intelligēs tenetur eas confiteri abſque inquiſitione, ſimplex tenetur, ſi ab eo inquirantur. alij dñt, ꝙ non tenetur qs eas confiteri intētione neceſſitatis, ſed de bono, & æquo. Et quāto ſunt magis ſapiētes & ꝑfecti, tantomagis debent eas diſtinctius explicare, ſed non tenētur ad hoc, niſi fortè ex propria conſcientia obligentur. Et hanc ſententiam dicit S. Bona. eſſe probabiliorem.

e Quæ notabiliter aggrauāt] Puta furatus eſt qs mille, & tñ verificaretur in furto de 10. vel aliquis vulnerauit enormiter.

f Puta comedit carnes &c.] Illud dr̄, quia erat infirmus, ē circūſtātia, quæ facit alleuiare peccatum, ſed dr̄, vt ſatisfaciat confeſſori, & intelligitur, quando confeſſor inquirit &c.

g Quotiens, ſimiliter eſt neceſſaria] Adde, quia quilibet

liber numerꝰ nu. adiunctus, ſpēm nouā cōſtituit, & ideo numerus non eſt propriè circunſtantia.

a Et ſufficit] Dico, quòd ad exonerationem conſcientiæ confeſſis poteſt dici, ꝙ hoc ꝓcedit ī ſimplici, qui neſcit ſpecificare. Sed ī prudēte prudentia mundi ſecus, nā ſperno tñ ſententiam noſtræ ſummę &c.

b De pertinentibus ad hoc & ſequens caput ad. de s. Syn. Tri. ſeſſ. 14. c 5. & in cath. ꝯ cate. de ſac. pę. c. ſed qm̄. ij. P. V.

c Manifeſta] hoc ē neceſſarium ſuplici ex cā. Vna ex parte audientis, alia ex parte confitentis Ex parte audientis, qm̄ ſicut eſt in iudicio forenſi; in quo iudex aliqd nouit vt priuata perſona, ꝙ tñ nō nouit vt iudex nec procedit ad ſnīam, quouſque innoteſcat ei, vt iudici, ſic eſt in iudicio pœnitentiali, ꝙ ſacerdos aliquid nouit vt hō, ꝙ tñ non nouit vt dei vicarius, quia nō eēt per conſciē teſtimoniū accuſatū, ꝗ eſt teſtis diuinꝰ, & qūo vſque ſic nouit, nō ſpectat ad eū ſoluere, vel ligare, iō oportet, ꝙ ei confiteatur peccator quantuncunque ſit publicū. Alia ratio eſt ex parte cōfitentis, quātūcunq;, n. aliqs ab aliquo accuſetur, nūquam per hoc dr̄ iuſtus, ſiue iudicatur, ſed magis iniuſtus. Sed qñ hō, q ē dignus accuſatione, ſeipsū accuſat tūc exercet opus iuſtitiæ, & iuſtus prior accuſator ē ſui, ꝓuerb. 18. Vt ergo qs iuſtificetur, & iuſtus eſſe cōprobetur & dignꝰ eccleſiæ reconciliatione, neceſſe eſt vt ipſe ſe accuſet quātūcunq; pcm̄ eiꝰ ſit publicū & c. dr̄ ēt S. Bon. ꝙ talia publica debēt publicè cōfiteri ad tollēdū ſcandalū ꝙ non eſt intelligendum de ſacramētali cōfeſſione, ꝗ ſecreta dr̄ eē, ſed de ſatisfactione.

& ſufficit. [a] & hoc eſt tutiꝰ ꝗ̃uis opin. Arch. ꝓdicta non ſit improbanda. Circūſtantia, Qūo, ſimiliter eſt neceſſaria, qñ ſub ſpāli prohibitione cadit, puta ꝯ naturā, & hmōi aliter non. Idē dic de circunſtantia, Vbi, puta in eccleſia, qñ eſt aliquod opus, quia tūc ē ſacrilegiū. Circūſtātia verò, Qñ, vr̄ eē de neceſſitate, qñ ſit pc̄tm̄ die feſto. De quo dic, vt j̃. Interrogationes, ꝑ totum.

24 Quid de illo, qui confitetur ſolummō, nè reddat̄ noratus in populo? Reſp. ꝙ ſi ibi conſtituit̄ finis, nō valet, imò tenet̄ iterū cōfiteri. Et tunc coſtituitur finis qñ nullo mō cōfiteretur, ſi nō dubitaret de infamia. Secꝰ, qñ non conſtituitur finis, puta qa ꝯfitetur ꝓꝑ deū, & ꝓꝑ remiſſionē peccatorū, inductus tñ ad hoc ex pudore, vel timore, & hmōi, Et idē dic de illis, q confiteri cogūtur a ſuis prælatis.

25 Vtrū ille, qui ꝯfitetur aliquod pc̄tm̄, vt videatur ſtrenuꝰ, & glorie̅t, ſatisfaciat? Reſ. ꝙ nō, ſed peccat mortaliter ſic confitendo, quia tali dicitur, Quid gloriaris in malitia, &c. & ꝓpterea debet cōfiteri, & erubeſcat de pc̄tō ſuo, non vt laudet̄.

26 Vtrū diuidens cōfeſſionē ſuā ſatisfaciat? Reſp. ſm Scot. vbi ſupra ꝙ non, ſed oportet etiā nō ꝯfeſſa tā ſecreta, ꝗ̃ publica, d̄ quib. memoriā hēt ꝓmiſſa debita diligētia, cōfiteatur vni, ēt ſi ille nō poſſet eū abſoluere ab oīb. & habeat neceſſe d̄ aliquo ad ſuperiorē recurrere, aliter nihil faceret vt patet de pę. di. 5. c. 1. §. cautus ſit.

27 Vtrū peccata [b] manifeſta [c] ſint ꝯfitēda? Rx. ſm cōiter Theo. ī 4. di. 17. ꝙ ſic, qa licèt ſint nota ſacerdoti, nō tamen in forma iudicij, niſi per confeſſionem.

28 Vtrū peccata venialia neceſſariò ſint ꝯfitēda? Rñ. ſm Sco. vbi s̄. q. 1. ar. 3. ꝙ ñ. ēt ſi nullū hēt mortale, qa ꝑ peccatū veniale ēt in ꝓpoſito hō nō p̄t dānari, nec periclitari, & pnīa ē ſecūda tabula ꝓ piclitātib. igit̄ nō obligatur ad eam niſi hn̄s mortale, imò dicit Pe. d̄ Pa. in 3. ꝙ nec ēt Papa poſſet ad hoc obligare, qa hoc eēt mutare ſacri materiā. dicit tñ S. Bo. in 4. di. 16. q. 1. ar. 3. verū niſi rōne periculi, [d] ad qd̄ ducitur, qa tūc tenet̄ pęniter, qñ periculū aduertit alias non. Adde ſecūdò ꝙ tenetur ꝯfiteri d̄ veniali, qñ. ſ. dubitat ſit an mortale, vt dicetur j̃. Tertiò tenet̄ ꝯfiteri de veniali rōne ꝓfeſſionis, puta qa ꝓfeſſꝰ ē aliq̃ religionē, q ad hoc obligat vel ex voto tenet̄ obedire ī oīb. q ñ ſunt ꝯtra deū, & animā, & platꝰ ſic ꝑcipit. nec obſt. ꝙ dicūt qdā, ꝙ nō habēs mortale tenetur ſaltē de veniali confiteri ꝓꝑ præceptū eccleſiæ in c. oīs, de pę. & re. qa reſpondet Sco. vbi ſupra, ꝙ ver. omnia, in d. capitu. diſtinguit pro mortalibus ſolùm, & non pro venialibus, & ita etiam dicit gl. in d. c. & ſic tene, quòd de perfectione, eſt venialia confiteri, & bono conſilio, niſi vt dictum eſt.

29 Vtrum confeſſio [e] neceſſariò ſit facienda ſoli ſacerdoti, & a ſolo? Reſpond. quòd ſic, de neceſſitate præcepti eccleſiæ in d. c. omnis, in verbo, Solus, & in verbo, Sacerdoti, contra multos ſacerdotes, qui pueros, qui tenentur ad confeſſionem, inſimul confitentur, quos non credo euadere

d Niſi rōne periculi] Exēplū, qs hēt aliquā familiaritatē ſenſualē cū aliquo, quę familiaritas dū eſt, pcm̄ veniale poſſet deducere, ad mortale, vel ēt hoc p̄t eſſe rōne contēptus.

e De hoc a s. Sy. Tri. ſeſſ. 7. can. x. de ſac. 14. de miniſtro &c. & can. x. Itē in cate. de pœ. ſa. c. ſed iam de. P. V.

re mortale peccatū, cum fa ciāt eos ꝑuaricari eccleſiæ ꝑceptum. Dicit Ric. vbi ſ. [a] arg. 3. q. 8. ꝙ in articulo neceſsitatis, ſ. qn̄ mors imminet de propinquo, ita, ꝙ vnus poſt aliū non pōt cōfiteri, licèt plurib. ſimul cōfiteri, nec per hoc euacuatˀ virtus ſacramenti. ſimiliter idem [b] ibidem tenet, ꝙ ſi qs vellet confiteri duobus ſacerdotibus ſimul, vt certius conſilium haberet, ꝙ verè abſoluit, & taliter audientes non peccant; aliàs ſic, quia faciunt ꝯtra præceptū eccleſiæ, licèt talis verè abſoluatur, quia non eſt tm̄ neceſſaria ſolitudo ex parte ſacerdotis, ſicut confitentis. vnde qn̄ ex feruore, & vt ſit magis tranquilla eius conſcientia duob. cōfitetur ſimul, illi poſſunt ſine peccato audire, & abſoluere. Sco. tn̄ in 4. diſt. 16. tenet, ꝙ confiteri ſimul pluribus ſacerdotibus non eſt cōfeſsio ſacramentalis, qa vnus eſt Chriſtus, quem ſacerdos repreſentat.

30 Vtrū [c] confeſsio ſit fiēda cum lachrymis? ℞. ꝙ ſi lachryma accipiatur ꝓ cōtritione, ſeu attritione, ꝙ ſic, ſecundū ꝙ dico infra, contritio. §. 4. debet ergo dolere de peccato mortali commiſſo in pręterito, ceſſa e in pręſenti, abſtinere ſaltem quo ad propoſitum in futuro, & ſatisfacere, ꝓut tenet, aliter nihil facit. Aduerte tamen ſecundùm Sco. vbi ſupra di. 14. q. vl. ꝙ attritus confitens, quanuis non habeat actum talem q. ſufficiat ad meritum de cōgruo tamen habens voluntatem ſuſcipiendi ſacramētum eccleſię, & ſine obice peccati mortalis actualiter ſibi facto, vel in voluntate inhærentis recipit non ex merito, ſed ex facto diuino effectum iſtius ſacramenti in vlt. inſtanti prolationis, in quo ē vis huius ſacramēti. Ita etiam tenet Thom. in 4. quot. q. 10. dicens, ꝙ non perfectè conuerſi, aut attriti virtute clauium gratiam cōtritionis acquirunt, dum m̄ō non ponant obicē ſpiritui ſancto, cū quib. cōcor. Ric. in 4. di. 17. ar. 2. q. 8.

31 Vtrum homo [d] teneatˀ ſtatim ꝯfiteri peccato mortali perpetrato? Reſ. Sco. in 4 di. 17. ar. 3. ꝙ dubium ē, alijs dicentibus [e] quòd ſic, alijs ꝙ non tenetur, [f] ſed tātum in voto pro aliquo tempore, ſcilicet ſemel in anno nunc, ſed ante dictū c. omnis. ſolùm ante mortē & iſtud videtur mitius ſecundū eūdem Scot. & cum ipſo communiter concurrunt Theologi. Sed magis mihi videtur tuta opi. Sancti Bona. ea. diſt. arg. 2. q. 2. quæ vult, vt religioſi non

a Dicit Ric. vbi ſupra] Neſcio, quomodo plures poſſint inſimul confiteri, quandoquidem deficeret ibi debita examinatio cum dicatur, pluribus intentus &c. Niſi eſſet Mitridates, qui. 22. linguas nouerat. Item vt dicit Sco. non eſſet ſacramentalis cōfeſsio.

b Similiter idē] S. Bonau. in 4. di. 17. dicit, ꝙ cōfeſſio ſacramētalis ſoli & in ſecreto debet fieri, & ratio eſt., quia occultatio duplici ex cauſa competit ſacramēto, tū qa hic manifeſtātur peccata ſacerdoti, nō vt manifeſtentur, ſed vt deleantˀ, & occultentur qa caritas confeſſio. operit multitudinē peccatorū. tū ēt quia manifeſtantur ſacerdoti, vt deo ad teſtimonium conſciētiæ internæ, & iō vt hō totā conſcientiā reuelet homini tā q̄ deo, & hoc teſtificante teſte ſecreto in tali manifeſtatione non debet annecti alienus. ſed ſacerdos vnicus, qui teneat locū Chriſti, & ſic occultatio cōpetit dupli ci ex cā, vna eſt, quia cōfeſsio eſt adeo oneroſa, ſiue ignominioſa, ꝙ vix aliqs, aut nulꝰ auderet cōrā multitudine cōfiteri, cū pauci audeāt plenè, & integrè confiteri ēt corā vnico ſacerdote. Alia rō eſt qa manifeſta cōfeſsio ē periculoſa. Si. n. conſciē tię manifeſtarent, multa mala oriretur, rixę, diſcordiæ, infamiæ, ſicut manifeſtè apparet, fallit hoc ſecundùm ſanctum Bonau. vbi ſupra niſi in manifeſto & enormi crimine, quod totam commouit vrbem, & magis, ſi totū orbem, quod quidem debet quis confiteri in publico, vt ſolennis pœnitentia publicè imponatur, & vt oſtendat & cognoſcat ſe reum, vt puta, Si eſt manifeſtus hæreticus. Sed quid dicendum de Magdalena, quæ publicè confeſſa eſt Chriſto? Dicendum, ꝙ fuit ſupererogationis, & confeſſa eſt publicè, quia publica erat. Vnde non ſe diffamauit. Tamen dico, quòd illa nō videtur eſſe confeſsio ſacramentalis. Ex hoc infertur, ꝙ ille qui duob. vellet ſacerdotibus confiteri, nō ageret prudenter, tū quia diffamaret ſe, tū quia poſſet deuenire in publicum, quòd debet eſſe ſecretiſſimū, quia ſi ambo, ſacerdotes vellēt malignari poſsēt eſſe teſtes contra illū confeſſum. nā ſi vult a plurib. audiri, vt clarificet, dicat ſucceſſiuè. Et vt dicit Sco. non eſt illa confeſſio ſacramentalis, & bene.

c Addas. S. conc. Tri. ſeſſ. 6. ca. 14. de iuſti. ſeſſ. 14. de pœn. c. 3. & 4. catechiſ. de pœn. ſac. c. ſed quoniā 1. & c. ſed iā con. & ſed iam ordo, eo ti. c. 2. & 3. c. q. verò & c. hactenus. P. V.

d Quando confitendum, pete ēt ex S. Sin. Tri. ſeſſ. 14. c. 5. de conf. & can. 8. ſeſſ. 13. ca. 9. catechi. de pœ. ſa. c. ſed quemadmodū. & ſe. P. V.

e Alijs dicentibus] Vt Inno. in d. c. oīs, & Arch. in c. ille, extra de pœ. di. 3. & Hoſt. in ſum. de pę. & remiſ. § quando confitendū ſit, & Io. An. in d. c. omnis. & facit pro hac opin. id, quod dicit Sco. in 4 di. 14. q. fin. & habetur in §. prçce. in litera.

f Alijs, ꝙ non tenetur] Vt Alexand. in 4 parte q. 77. niſi ſtimuletur a propria conſcientia propter ignorantiam mortalis, ſecundum eundem ibi.

Reli-

poſsint differre, [a] ſed ꝙ habita opportunitate idonei confeſſoris teneantˀ, De clericis non audet affirmare, ſed tn̄ ſibi vr̄ idē dicendū, ꝙ de religioſis. laici verò ſi differūt, ꝓp maiorē opportunitatē tēporis, & confeſſoris vſque ad quadrageſimā, excuſantur. Si verò talē opportunitatē tēporis, & ꝯfeſſoris haberent, ita ꝙ maiorē non ſperant hr̄e in illo an. tūc ſtatim tenentur, nec pn̄t differre vſque ad an. Quo [b] verò ad [c] votū confitendi oēs concordant, ꝙ ſtatim tenentur oēs tā religioſi, q̄ clerici, & ſœculares, qd̄ tn̄ limito quoad ꝑceptū, verum, qn̄ excitantur a gratia dei ſm̄ Alex. 2. 2. tractatu de negligētia, de quo vide infra, ꝯtritio. §. 4. ſ. qn̄ tenetur confiteri de peccato, aliàs non de ꝑcepto. ſūt ēt multi caſus, in quib. concordant doctores, in quib. homo tenetur ſtatim confiteri habita opportunitate, quos ponit Ric. vbi ſupra ar. 3. q. 7. Primus, qn̄ [d] vult communicare, vel celebrare. vide infra [e] euchariſtia. 3. §. 18. cū ſe. Idē dicit Lād. ea. di. q. . qn̄ debet adminiſtrare ſacramenta, vel aliquem actum ſolennem in eccleſia exercere, puta legere euāgelium, & huiuſmodi. Idem Thomas in primo quolibet. q. 6. & Io. de Nea. quādo vult ordinē ſacrum recipere. ſed hoc non probatur [f] aliquo iure, niſi peccatum eſſet manifeſtum. [g] Et ſic limito, & ītelligo gl. in prin. de pęn. di. 5. quæ dicit, ꝙ qn̄ peccatū mortale eſt manifeſtū, ſtatim homo tenetur confiteri. ſecundus caſus, qn̄ eſt in periculo notabili & imminenti mortis vtputa qa vult intrare mare per longum tempus, & periculoſum iter, vel bellū vel eſt infirmus infirmitate periculoſa, propterea pręcipitur medicis, ꝙ cū eos ad infirmos vocari contigerit vt efficaciter faciāt, ꝙ priꝰ aduocent medicos ſpirituales, de quo dic vt infra, medicus. §. 8. Et aduerte ſecūdū Pe. de Pal. ꝙ tūc periculū mortis eſt, qn̄ qs eſt ī tali caſu, in quo frequenter homines moriuntur. Tertiꝰ caſus eſt, qn̄ ſibi dictat conſciētia, ꝙ ſtatim teneatur ꝯfiteri de neceſſitate. Quartus caſus qn̄ probabiliter videt, quòd illo anno copiā idonei ꝯfeſſoris habere non poterit, q. ipſum poſsit abſoluere. Quintus caſus, quādo ꝑ ſtatutū quis ē obligatus ad pluries confitēdū vt ſunt religioſi, & ſimiles, qa non ſufficit tūc ſemel in anno ꝯfiteri. Limito verum ſi ſtatutū obligat ad mortale, aliàs non credo teneatˀ de neceſſitate, niſi ſm̄ ꝙ dixi ſupra. §. 28.

32 Vtrū qs poſsit ꝯfiteri ꝑ interpoſitam perſonam, vel ꝑ ſcriptū? Reſ. ꝙ non, loquēdo d' ꝯfeſſione, put ē ſacr̄m ſm̄ communiter Theo. vbi ſupra facit de pœni diſt. 1. quem pęnitet, [i] qa per pec

a Religioſi non poſsint differre] Adde S. Tho. in 4. diſ. 17. q. 3. art. 2. q. 4. dicit, ꝙ religioſis omne tēpus ſit eis in pœnitentiam, tamen ad confeſsionē ſtatim faciendam non tenentur magis, quā alij homines, nec ad alia niſi ſe ex voto obligauerunt. De laicis Abb. Pa. in c. omnis, de pœ. & remiſ. Dicit cadere ſub ꝑcepto affirmatiuo, & iō nō obligat, niſi qn̄ eccleſia hoc determinat. Subdit tn̄, ꝙ ſtatim poſt peccatū debet conteri cum propoſito confitēdi tempore debito, quia tunc per talem cōtritionem remittitˀ peccatum per c. magna, de pœ. di. 1. Ex ꝓdicta opi. infert quandam additionē ad Abba. in d. c. omnis ꝙ ſi qs fuerit cōfeſſus in paſchate & poſtea moriatˀ intra annum cōtritus ſine confeſsione, ꝙ erit in ſtatu ſaluationis, ēt ſi habuit copiā cōfeſſoris, dūmodo nō omiſerit ex contemptu, & dicit eſſe de mente. S. Th. Sed ꝑfectò ille doctor vel nō vidit, vel nō pōderauit. S. Th. q. apertè dicit, ꝙ ſi immineat periculū mortis, obligatˀ ad confeſsionē.

b Quo verò] Ad hoc dicit S. Tho. vbi ſupra, ꝙ cū propoſitū confitendi ſit annexū contritioni, tunc tenetur aliqs ad hoc propoſitū, qn̄ ad contritionē tenetˀ, ſ. quādo peccata memoriæ occurrūt, dū præcipuè in periculo mortis exiſtit, aut in aliquo articulo, in quo ſine peccati remiſsione periculum oportent eum incurrere, ſiue cū vult celebrare.

c Pro hoc Catechiſ. in expoſi. orati. domi. ad ver. Dimitte nobis, ad fin. P. V.

d Idē. S. Syn. Tri. ſeſſ. 13. c. 7. de pręparat. quæ adhi. &c. Cate. de pęn. ſac. c. ſed queadmodū, & de Euch. c. nūc dicēdū. P. V.

e Euchariſtia. 3.] Ibi dicitur d' eo, qui vult ſuſcipere, ſed de celebrante, euchariſtia. 2. §. 5.

f Sed hoc non probatur] crederē tn̄, ꝙ teneretur cōfiteri, ſicut dicimus de contrahētib. matrimoniū, vt infra matrimoniū. 2. §. fi.

g Niſi pcā̄m eēt manifeſ.] Hāc tn̄ opi. t3. Pe. ī ſum. cōf. li. 3. tit. 34. q. 69. & pl3 ēt de peccatis occultis ꝓp reuerentiā ſacramēti. Nam ſacramentalia ſūt vnicuiq; ſm̄ conſcientiā, Cū quis accedit. 1. q. 1. ꝑ Iſai. Vn̄ peccat mortaliter accipiēdo ordinē ſacrū cū mortali.

h Quē pęnitet] Dicit S. Aug. ibi, ꝑcepit. n. dn̄s mūdādis, v oſtēderēt ora ſacerdotibus, docēs corporali ꝑſentia cōſitenda eſſe pcā̄, nō per nūtium. (glo. Et ita non pōt hoc ꝑ aliū, qd̄ per ſe pōt. ff. de ſolu. inter artifices, de cle. nō reſi. quia nōnulli) nō ꝑ ſcriptum manifeſtāda &c. Adde Arch. in d. c. quē pęnitet, exponēte illud verbū, ora, Lucæ 17. i. ore ad os &c. Vide glo. in d. c. quem pœnitet, & in d. cap. qualis.

per

cauerit, tenet ſe accuſare. & ad ca. qualis.30.q.5.reſpondet Scot, vbi ſupra, ꝙ poteſt confiteri per ſcriptũ ſi eſt præſens, & ipſe legit, quod ſcripſit.

33 Sed quid ſi eſt mutus, vel ignorat linguam? Reſp., ꝙ non tenetur confiteri niſi eo mõ, quo pt, ſ. per ſigna, & huiuſmodi. Et quòd dicũt aliqui, quòd cõfiteatur per interpretem, [a] improbat Sco. & bene. Similiter ꝑ ſcriptũ, quia eſt contra rõnem ſacramẽti. Et ideò nullo modo faciat, ſed vt dixi, confiteatur, prout poteſt ꝑ ſigna, & ſufficit [b] ſecundũ Sco. in 4.di.17.q. vnica, & Ric. ea. diſt.

34 Vtrũ ille, qui reſpõdet confeſſori ad interrogata, ſatisfaciat? Reſp. ſecundùm Rodo. quòd ſic quãtum ad ea, de quib⁹ interrogatur. Similiter qui rogat confeſſorem, vt eũ interroget, vt plenius confiteatur, niſi ſit talis, qui potius dimitteret confiteri, quàm ore ꝓprio confiteretur ſuum peccatũ quia de ſuperbia prouenit, de pœ.di.5.c.1. quæ quidẽ eſt peccatũ mortale, vnde prudens confeſſor, quãdo hoc perpendit, faciat eum rectificare conſcientiã, & dolere de tali diſpoſitione.

35 Sed quid ſi dubitat? R ñ. S.Bo. ea. di. ar. 2. q. 1. quòd ſi probabiliter dubitat de aliquo, an ſit peccatum veniale, vel mortale, niſi certificetur per aliquem doctum tenetur confiteri, ſecũdùm quod in dubio habet, & ab eo abſtinere in futurũ, aliter, ſi non cõfitetur, peccat mortaliter, quia exponit ſe periculo. Concordat ſanct⁹ Thomas ibidem. diſt. 21.

36 Vtrũ [c] confitens teneat acceptare omnem pęnitentiam, quam ſibi confeſſor vult iniungere? Reſp. quòd non ſecundũ, Hoſ. & ſequitur Pan. in c. ſignificauit de pœnit. & re. ſed ſecundùm Sco. [d] in 4.di.17. q. vnica, ſufficit ei propoſitum acceptandi a deo hic, vel in purgatorio, ſed ſi acceptat, tenetur implere. Aduerte tamen, quòd ſi confeſſor iniũgeret pęnitenti, vt ſatisfaceret proximo, quem læſit, puta reſtituẽdo ablata, & huiuſmodi, quòd illã tenetur de neceſſitate explere, imò deberet præcedere confeſſionem talis ſatisfactio, ſi foret poſſibile, vt latius patet infra, Reſtitutio. 3. Similiter tenetur acceptare illud, qđ confeſſor iniungit pro neceſſaria cautela, nè in peccatum recidiuet. Et propterea nõ. quòd confeſſor tripliciter aliquid imponit pęnitenti. Primò per modum exhortationis, cum admonet, vt quotidiè oret, faciat largas eleemoſynas, & hmõi, & ad iſtas non tenetur ex neceſſitate pęnitẽs. Secundò modo per modũ declarationis cõis obligationis, ſicut qñ dclarat, qđ reſtituat ablata, cõicet in paſcha, & hmõi, ſi non obſeruat pęnitẽs, euacuat ſibi fructũ pęnitẽtiæ; nõ tñ ꝓꝑ hoc tenetur reiterare ꝯfeſſionẽ, nec committit peccatum inobediẽtiæ ſpãle non obediẽdo ſacerdoti, qa ſacerdos nihil ſibi ĩponit, ſed declarat qđ tenetur facere. Tertio mõ ꝓ ſpãli ſatiſfactione peccatorũ, & ad iſtã tenetur ex ꝑcepto, aliàs cõmitteret ſpãle pcm̃ ĩobediẽtiæ, ſi eã acceptauit, & ñ impleret, & iterare confeſſionẽ teneretur, ſm quod dictũ ẽ ſupra, qđ intelligo de pęnitẽtia, quã ſacerdos imponit ꝑceptiue, ſecus, ſi ĩmponeret exhortatiuè, ſicut faciũt periti conf. q aliq̃ puã pñiam dãt de ꝑcepto, & poſtea aliam maiorẽ de cõſilio ꝓꝑ piculũ trãſgreſſiõis.

Con-

a Per interpretẽ] Fallit in matrimonio, qđ pt contrahi per interpretẽ, de quo vide in apoſtilla infra, matrimonium. 3. §. 8.

b Sufficit] teneas hãc opinionem Sco. licèt S. Tho. vbi ſupra voluerit hoc caſu, ꝙ q. nõ habet linguã &c. cõfiteatur ꝑ ſcriptum vel per interpretem &c.

c Super hoc vid. conc. Tri. ſeſſ. 14 c. 8. de ſatisfa. neceſ. catechiſm. de pœn. ſacr. vbi loquitur de ſatisf. c. præcipuè pen. & vlt. P. V.

d Secundũ Sco.] Sco. in 4. diſt. 19. ſic ait ſed nunq̃d pęnã à claue non errante impoſitam teneat pœnitens adimplere? Reſpon. quòd ſic ſi velit ſe ſubmittere ſacerdoti huic & quantum ad abſolutionẽ culpæ, & quantũ ad ſuſceptionem pœnæ totalis correſpondẽtis, quia tunc obligatur pręcepto eccleſiæ cui ſevoluntariè ſubmiſit, ſi autem tantummodo ſe velit ſubmittere huic quãtum ad cõmutationẽ pęnæ æternæ in tẽporalem, & non quantum ad taxationem pœnæ totalis, ſed tantũ quantum ad illam, & illius taxationem vult ſe ſubdere manui dei ad hic, vel in purgatorio, non expediret talem ſine abſolutione repellere, tunc enim redderet deſperatũ, nec videtur propter iſtam voluntatem eſſe in peccato mortali, cũ cõteratur de peccato, & velit puniri pęna condigna pro eo, & ab eo, cuius eſt inflige[re] eam infligere, licèt nolit eam ſibi infligi ab iſto ſacerdote, nec ipſemet velit eam re iperet vt ſit miniſter ipſius infligẽdæ, nec poteſt dici hunc inobedientem eccleſię eſſe, quia poteſt ſe ſubmittere arbitrio eccleſiæ q̃tum ad illud pœnitentiale iudicium, ad qđ neceſſariò tenetur ſe ſubmittere, licèt nolit ſe ſubmittere illi ſequẽti, & patet, quòd illud non includitur neceſſariò in primo, quia ſacerdotes primo exiſtente quantũcũque vniformi-

ter valde variãt ſequẽs. Vñ & frequenter ꝓꝑ voluntatẽ cõfitẽtis ad ſubeundũ pœnã non magnã, dãt aliquã modicã, ꝑdicẽdo ſibi, ꝙ oportet reſiduũ ſoluere in purgatorio, & cũ illa parua ſic manifeſtè ĩproportionata culpę, & oĩno extra illã latitudinẽ d qua re, cum ab omnib. ſanctis pontificibus, ſicut ab alijs Chriſtianis ſatis fuerit hæc conſtitutio recepta. Ad hoc. 1. q. 7. c. & ſi illa, & ꝙ no. in c. literas, de reſt. ſpolia, & 25. q. 1. c. qui ad perpetuam, merito tenetur ipſe, ad confeſſionem. Sed tu dic, ꝙ verius ſit dicere, ꝙ

CONFESSIO. II. De ei⁹ oblig. ꝓ cui⁹ ĩtelligentia quæruntur multa.

1 Vtrum confeſſio [a] ſit de iu. diuino [b] ꝑcepta? Rñ. ſm Sco. in 4. diſt. 17. q. vnica ꝙ ſic. & ꝓbatur primò ſic, q̃libet tenet̃ recuperare gr̃am ꝑditã ꝑ viã faciliorẽ & certiorẽ ex ꝑcepto diuino, quo dr̃. diliges dñm Deũ tuũ, & ꝓximũ tuũ aliter vr̃ ꝯtẽner̃ deũ, & ꝓpriã ſalutem; ſed hoc ñ pt fieri niſi ꝑ ꝯfeſſionẽ. qđ ꝓbat ſic attrit⁹ confitens, q̃uis non habeat actũ talẽ, q ſufficiat ad meritũ d ꝯgruo, tñ hñs voluntatẽ ſuſcipiẽdi ſacr̃m eccleſiæ, & ſine obice mortalis, peccati actualiter ſibi facto, vel ĩ voluntate inhęrẽtis recipit non ex merito, ſed ex facto diuino effectũ iſtius ſacr̃i, vt ſic parũ attrit⁹ & attritione, q̃ ñ hẽt rationẽ meriti ad remiſſionẽ pc̃tĩ, volẽs tñ recipere ſacr̃m pñię, ſicut diſpẽſatur in eccleſia & ſine obice in voluntate peccati mortalis in actu, vel in vlt. inſtãti illius prolationis, in quo ẽ vis ſacr̃i iſtius, recipit remiſſionẽ, & gr̃am pñialẽ nõ ex merito, vt dixi, quia ñ erat, ſed ex pacto Dei aſſiſtẽtis ſacr̃o ſuo ad effectũ illũ, ad quẽ inſtituit. alioquin non appareret, qũo ſacr̃m pñiæ eſſet ſa tabula, ſi nunq̃ ꝑ ipſũ, vt ſacr̃m eſt, poſſet r̃cuperari ſa gr̃a amiſſa, ſed tm̃ ꝑ attritionẽ tanq̃ ꝑ ꝑuiã diſpõnẽ, & ꝑ ꝯtritionẽ tanq̃ ꝑ cõpletiuã. Iſta ponit Sco. in 4. di. 14. q. vl. & hoc idẽ tꝫ s. Th. ĩ 4. quol. q. 10. & Hen. de Gan. in quol. q. ꝫ 2. ex quo patet, quòd non eſt alia facilior via ad inueniẽdũ gr̃am, qa hic in confeſſione non req̃rit̃ aliud, niſi qđ hõ ñ ponat obicẽ gr̃æ ꝙ ẽ multominus, q̃ hẽre attritionẽ, q̃ ꝑ modũ meriti de ꝯgruo ſufficiat ad iuſtificationẽ, nec ẽt certior, qa pt magis cẽ certus hõ, ꝙ non ponat obicem .i. actualiter peccãdo q̃ ꝙ hẽat attritionẽ, ergo q̃libet tenet̃ ꝑ hãc viã confeſſionis gr̃am recuperare, cũ ſit facilior & certior. ꝓbat̃ ẽt, ꝙ cõfeſſio eſt de iu. diuino ꝑ argu. a ꝯrio ſuꝑ illud Io. 20 quorũ r̃mi ſeritis peccata, remittũtur eis, ergo quorũ ñ remiſeritis, ñ remittũt̃, ſed ſacerdotes non remittũt niſi confitẽtib; ergo tenẽt̃ ex ꝑcepto Chr̃i. hãc rõnẽ facit Pe. Au. in 4. di. 17. q. 1. ꝓbatur ẽt ꝑ id ꝙ no. Io. An. in c. ſignificaſti, de fo. cõ. vbi tenet, ꝙ Papa [b] tenet̃ confiteri de neceſſitate. ſed melior ratio, qua ꝓbatur, ꝙ ſit de iu. diuino ẽ, ꝙ non credendũ, ꝙ eccleſia, & ap̃li iſtud iugũ ĩpoſuiſſent hoĩb. tã periculoſũ, niſi Chr̃s verbaliter apoſtolis iſtud ꝑceptũ dediſſet, ſicut & de alijs ſa-

[3].in verſ. clauis, in poſtilla, non ꝓꝑ hoc non recipit talis ſacr̃m pęnitentię. eodem mõ vr̃, ꝙ põt eĩ-no pœnã nullã ſibi imponere ꝓꝑ reſiſtẽtiã eius ad ſuſtinẽdũ prædicẽdo ſibi, ꝙ totã illã pęnam oportet ſoluer̃ in purgatorio, & Aug. hoc innuit, ꝙ ſi verũ tali inclinabili imponat̃ aliqua pœnitentia d. ſplicẽs timẽdũ eſt, nè inde accipiat occaſionẽ recidiuãdi in pc̃tũ mortale, qa ꝓij ciendi illã pœnitẽtiã in quo peccabit mortaliter poſtq̃ voluit ſe ſubmittere ſacerdoti in ei⁹ ſuſceptione &c. hæc Scot. vide eũdem in 15. di. 4. q. 1.

a Adde s. Syno. Tri. ſeſſ. 14. ca. 5. de conf. & ca. 7. catech. de pœ. ſa. c hactenus & ca. ſed quemadmodum. P. V.

b Iure diuino] gl. in ſum. de pę. di. 5. & refert Ab. in c. omnis vtri⁹que ſexus de pœ. & re. dicit, ꝙ ex quadã ſit traditione eccl̃æ emanata. & hoc dicit †Ab. ſibi placere maximè cum in euangelio nõ inueniatur præcepta. ſed errãt, vt patet per Sco. in 4. di. 17.

† Caue ab ea glo. quia reprobata eſt a cenſu. Rom.

c Quod papa] Idem tenet Io. An. in d. cap. omnis, dẽ pœ. & re. & ibi Abb. ꝙ ex quo confeſſio eſt ex quadã gñali traditione eccleſię, & concernit vniuerſalẽ ſtatum eccleſiæ, contra quem papa non poteſt veni- ſit de iure diuino, cui papa ſubijcitur. c. ſunt quidã. 25. q. 1. Ideo tenetur confiteri. & vide quod no. Felin. poſt d. An. in c. 1. de conſti. & iõ infertur, ꝙ papa pt ligari a ſacerdore, cui ſe ſubijcit in cõfeſſione. vt dixit gl. in c. ſane 2. de of. de & gl. in c. nemo. 9. q. 2. pro quib. facit c. nos ſi incõpetẽter. 2. q. 7. & ratio eſt, qa ille in hoc actu eſt maior papa, cũ ille ſit ſpãlis vicarius Dei in illo actu, papa verò generalis. Item in illo actu nõ tenet locũ papæ, ſed cenſetur priuata perſona, quia licet ſit papa, non tñ habet peccandi licẽtiã, ſeu poteſtatẽ. 40. di. ca. 1. & ſ. cit. l. 3. ff. de off. praſi. & ideo dicũt do. in c. dilecti, d ex ceſ. pręl. ꝙ papa non põt cõpellere ſacerdotẽ ad ſibi reuelãdum, quod ei in cõfeſſione ſuerat detectũ, qa in eo caſu ſacerdos ẽ papa maior. & vid Ho. in ſum. de pęn & re. §. cui cõfiteri. Inquãtũ aũt hæc confeſſio eſt inſtituta per. c. omnis, ſ. ꝙ quilibet teneatur confiteri ſemel in anno nõ ligatur papa, quia par in parem non habet imperium. c. innotuit, de elec. quanquam dicat Ge. in c. iuſtum. 9. diſt. ꝙ de æquitate Papa tenetur confiteri aliàs peccaret mortaliter. pro quo facit, quod no. Nic. de Ly. ſuper Matthæ. 23. vide infra lex, in prin. & ibi addidi.

Indubitanter]

cramētis, excepto baptiſmate, de q̄bus nō patet, qñ, & qūo a Chr̄o expreſsè fuerint inſtituta. Indubitāter[a] ergo tenēdū, ꝙ eſt de iure diuino. & ſemp hoīes tenebant ad eam poſt caſum in peccato mortali in voto, ſed non ī effectu, q̄a nondū erāt inſtituti ꝯfeſſores, niſi poſt paſſionē Chr̄i, q̄ hērēt autoritatem abſoluendi.

2 Vtrū oēs[b] teneant ad ꝯfeſſionē?[c] ℞. ꝙ ſic, oēs, qui pctm̄ mortale ꝯmiſerūt, & tam infideles, q̄ fideles, ſm Ric. ī 4. di. 17. ita. ꝙ non ꝯfitēs mortale pctm̄ ꝯmiſsū tā añ baptiſmū,[d] q̄ poſt, ſi hēt copiā idonei ꝯfeſſoris, memoriā pcti, & tp̄s, & loquelā ad ꝯfitendū, oīno dānabit, cū ſit de iure diuino p̄cepta; vt ſ̄. patuit. veruntñ prout confeſſio eſt p̄cepta ab eccleſia, vt fiat ſemel in anno in c. oīs, de peni. & remi. non ligat niſi fideles.

3 Vtrū pueri teneant confiteri? ℞. ſm Sco. i 4. di. 17. & cōiter doc. pueri, q̄ non diſcernūt, & quorum ætas ignorat q̄d videat, & furioſi non tenentur ꝯfiteri. Sed qñ q̄s inſtructus, & interrogatꝰ ordinatè p̄cipit diſtinctè q̄d iuſtū, & q̄d iniuſtū ī lege diuina, q̄d p̄t faciliter videri, ſi ad ordinatas īterrogationes ordinatè rñdit, ſicut aliꝰ adultꝰ pfectè ex ſimilibus p̄miſſis ſimpliciter rñderet, tūc hēt ætatē ſufficientē ad cognoſcēdū iuſtum, vel iniuſtū ꝯ Dei legem, & confiteri tenetur.

4 Vtrū non hñs mortale teneat ex p̄cepto eccleſiæ ꝯfiteri ſaltē ſemel ī anno? ℞. S. Bo. Th. Ric. & Pe. in diſt. 17. tenēt ꝙ ſic, ñ ex vi ſacr̄i, ſed ex vi ſtatuti eccleſiaſtici. Sco. e. di. tenet, ꝙ nec ēt ex ſtatuto eccleſiæ tenetur, ſed ſufficit, ꝙ ſe p̄ñtet ſacerdoti, & dicat ſe non hēre conſcīam mortalis pctī, vt ad communionē poſſit admitti. Tu verò dic, cū hō teneat ꝯfiteri ſm Ric. in 4. di. 21. d̄ mortalibꝰ oblitis gñaliter, non de ſingulis generū, ſed d̄ gñibus ſingulorū, Itē quia dicit p̄s, Ab occultis meis mūda me dñe, ꝙ vera eſt opi. prima, ꝙ q̄s teneat ꝯfiteri ſaltē gñaliter de gñibus ſingulorū pp periculum peccatorū ignoratorum & occultorum, & opi. Sco. intelligit, qñ quis eſt certus,[e] ꝙ nullum mortale hēt, quia tunc non tenetur confiteri. Et ſic ſerua.

5 Vtrum poſſit diſpenſari cum aliquo, vt non teneat cōfiteri? ℞. ſm Ric. ī 4. diſt. 17. & Th.[f] e. di. ꝙ non, ſm ꝙ obligat ex vi ſacr̄i, p̄t tamen papa diſpēſare, ſm ꝙ

a Indubitanter] Pro hoc facit, quod no. dicit S. Bon. in 4. q. 17. Vbi quærit, a quo fuerit inſtituta cōfeſſio & reſpondet in corpore ſic, Dicendū, ꝙ duo ſunt in confeſſione, vnum formale & completiuum, & hoc eſt abſolutio, ſiue poteſtas confitendi, vel medicādi; & hanc dñs inſtituit, qui poteſtatem clauium cōceſſit, vt patet Io. 20. Accipite ſpiritū ſanctū. Et penes hoc reſidet virtus. Aliud eſt materiale, & hoc eſt deteſtatio peccati, ſiue morbi; & hoc dominꝰ nō inſtituit in ſe, ſed inſinuauit. rō aūt, quare non inſtituit, hęc fuit, q̄a ſufficit ęgroto exponere medicū, & medicinā. Et vlterius cōfeſſio peccati non valet extorta, ſed dēt eſſe voluntaria, ideo dominus inſinuauit relinquens hoc in voluntate ægrotantium.

b Quod ad hāc q̄ſtionē, & ſequ. ſpectat, vidēda tibi eſt S. Syn. Tri. ſeſ. 14. c. 5. de confe. Cate. de pœn. ſac. ca. ſed quemadmodū. vbi declaratur eē diuini iuris. P. V.

c Oēs teneantur confiteri] S. Bo. ī dicta di. 17. & S. Tho. triplicē aſſignant huiꝰ obligationis rōnem. Prima ē vniuerſalis indigentia, q̄a vt dicit Pau. oēs peccauerunt & egent gr̄a Dei, & nemo eſt, qui non peccet, eccleſiaſtici. 7. ideo q̄libet ad Deū recurrendo in confeſſione recognoſcens ſe peccatorē glorificat Deum, & gratiam obtinet ſecūda ratio eſt propter ſacræ communionis reuerentiam. tertia, vt fiat diſcretio gregis dominici, nè lupi abſconderent ſe inter agnos, vt illos deuorent.

d Ante baptiſmum] s. Tho. in 3. parte. q. 68. ar. 6. dicit, ꝙ peccator accedens ad baptiſmum tenetur dolere de peccatis commiſſis, non autem confiteri ſacerdoti ante baptiſmum. ratio, quia talis confeſſio ad hoc ordinatūr, ꝙ confitentem abſoluat a peccatis, & liget ad ſatisfactionē. Item quia baptiſmꝰ eſt ſacramentorū ianua, ideò confeſſio non eſt ſibi neceſſaria. Dic pro ſaluātiōe autoris ſic ſecundùm Ri. in 4. di. 16. ꝙ pœnitētia poteſt accipi, vel inquātū eſt virtus, vel inquantū eſt ſacramentū hoc ſecundo mō pęnitentia non eſt neceſſaria de mortalib. præcedentibus baptiſmū, primo mō ēt p̄t cōſiderari īquātum formata, & ſimiliter non eſt neceſſaria, vel p̄t conſiderari inq̄ntū informis. i. q̄dam peccati deteſtatio cum propoſito emēdandi, quanuis non omnino ſufficiēs ad expulſionem peccati, & hæc ad minus eſt neceſſaria actualibus mortalibus præcedentib. baptiſmum tanquā cauſa remouens prohibens ſuſceptus diuinæ gratiæ, q̄ in baptiſmo datur illis, quibus remota ſunt impedimenta prohibentia ſuſceptionem diuinæ gr̄æ. hæc Ro. confeſſio. 1. § ſi. cogita tamē q̄ rationes ſunt ad vtrāq; partē.

e Certus] Sed cū quis non poſſit eſſe certꝰ, iuxta idem eccleſiaſtici. 9. Nemo ſcit, vtrum odio, vel amore dignus ſit, quomodo ergo poteſt eſſe certus? Dic hoc ex reuelatione diuina poſſe ſcire, vt dicitur de beato Franciſ. & de alijs ſanctis.

f Et Tho.] Dicit, quòd miniſtri eccleſiæ inſtituūtur in eccleſia diuinitus fundata, & ideo inſtitutio eccleſiæ præſupponitur ad inſtitutionē miniſtrorū, ſicut opus creationis præſupponitur ad opus naturæ, &

quia

obligat ex pręcepto eccleſiæ, ſ. vt poſſit diutius confeſſionē differre, q̄ ſit ſtatutū ab eccleſia. vñ ēt papa tenetur confiteri, q̄a licèt ille, cui ꝯfiteri dēt, ſit īferior eo, inquantū eſt p̄latus, eſt tñ ſupior inq̄tū ē peccator & ip̄e ꝯfeſſor dei miniſter.

CONFESSIO 3.[a] cui facięda eſt, vtrū ſoli ſacerdoti? Reſ. ſm S. Bo. in 4. di. 17 ꝙ de ꝯfeſſione poſſumꝰ loq̄ dupliciter. vno mō put eſt opus virtutis directè repugnās hypocriſi, in quo quis ſeipsū accuſat, nè aliꝰ ſit, q̄ appareat, vel mala ſua aperit ad inueſtigandā curationē, & hoc mō confeſſio p̄t fieri cuilibet ēt laico, q̄ p̄t adiuuare inſtruēdo vel orādo, & de quo hō p̄t erubeſcere, & humiliari, & ille exēplo hūilitatis meliorari, ñ peccatorū cognitione deprauari.[b] alio mō put ꝯfeſſio ē opꝰ ſacramētale, & put ordinat ad reconciliationē, q̄ fit p abſolutionē, & ligationē. & qm̄ hæc poteſtas collata ē ſolis p̄sbyteris,[c] iō hęc ꝯfeſſio nullis niſi præsbyteris eſt fienda.

1 Sed q̄d ſi p̄sbyter deeſt tenetur q̄s ꝯfiteri laico ī caſu neceſſitatis? Reſp. Magiſter ſniarū in 4. di. 17. & S. Th.[d] ea. di. & tex. Aug. d̄ pę. di. 1. quē pęnitet, & glo. extra de of. or. in c. paſtoralis volunt ꝙ ſic, ſed verior eſt opi. Sco.[e] Ric. Pe. & cōiter Theo. in 4. di. 17. ꝙ ñ teneat de neceſſitate. & hoc patet ex p̄dictis, imo vt dicit Sco. eadem di. ꝙ ſi peccator ſic poſſet p ſe verecūdari, & ī gñali ſic q̄rere ꝯſiliū, vel laicꝰ ñ eſt magis diſcretꝰ, q̄ ipſe, ꝙ non ē vtile ꝯfiteri laico, nec expedit, poſſet bñ eē vtile ex materia verecūdię q̄ ē vna pęna debita p pctō vñ ſic ꝯfitēs laico ſolueret vnā pęnā d̄bitā p pctō & ſic eēt bonū ꝯſiliū eidē ꝯfiteri, ī tali caſu, dūmō ſit talis, q̄ ñ habeat deprauari ex auditione pctōrū, & ſic intelligit Aug. vbi ſ̄. vt ibi patet.

2 Vtrū oī ſacerdoti ſit ꝯfitendū? Reſ. ſm cōiter doc. ꝙ non ſed ſolū ſacerdoti pprio[f] loquēdo de confeſſione, prout eſt ſacramentioſo, de quo dic, vt ſupra abſolutio. 1. in princ.

quia eccleſia fundatur in fide & ſacramētis, ideò ad miniſtros eccleſiæ nec nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua ſacramenta inſtituere, aut inſtituta renouare pertinet, ſed hoc eſt poteſtatis, excellentiæ, quę ſoli debetur Chriſto, qui eſt eccleſiæ fundamentū. Et ideò ſicut papa non poteſt diſpēſare, vt aliq̄s ſine baptiſmo ſaluetur, ita nec quod ſaluetur ſine cōfeſſione, ſecundùm, quod obligat ex ipſa vi ſacramenti hæc. S. Tho.

a Repete annotationem ad c. 29 ſ̄. confeſ. 1. & de præſ. cō. Tri. ſeſſ. 14. c. 7. de caſuū reſerua. P. V.

b Deprauari] Dicit ſuper ca. vir. perfectus tantus eſt virtutis amator, quòd vellet omnes noſce, ſua mala, dummodo nō eſſet occaſio mali, ſed boni.

c Solis presbyteris] S. Tho. ea. di ar. 1. q. 1. reddit rōnē, q̄ gr̄a, q̄ in ſacramentis datur, a capite in membris deſcendit, & ideò ſolus eſt ille miniſter ſacramētorum, in quibus gratia datur, qui habet miniſterium ſup corpꝰ Chriſti verū, quod ſolius ſacerdotis eſt, q̄ cōſecrare euchariſtiā pōt, & ideò cū in ſacr̄o pœnitētię gratia conferatur ſolus ſacerdos eſt miniſter huius ſacramēti, & iō ei ſoli faciēda eſt ſacramentalis confeſſio q̄ miniſtro eccleſię dēt fieri, hoc. 1. Vnde Augu. de pœ. diſt. 6. Qui vult confiteri peccata ſua, vt inueniat gratiam, quærat ſacerdotem.

d S. Th.] Eſt vbi ſupra. q. 2. vbi ſic ait, ꝙ ſicut baptiſmꝰ ē ſacr̄m neceſſitatis, ita & pn̄ia. baptiſmꝰ aūt hēt duplicē miniſtrū, vnū, cui ex officio baptizare incūbit, ſ. ſacerdotē, aliū cui rōne neceſſitatis diſpenſatio baptiſmi cōmittit. Si erit de ſacr̄o pnīæ, ꝙ in caſu neceſſitatis q̄libet erit miniſter. & iſta doctrina bñ ſeq̄tur, ꝙ ſicut in caſu neceſſitatis mulier pōt baptizare ſic & poterit peccata ī confeſſione audire, ꝙ ē abſurdū, qñq̄dē nō poſſint eſſe iudices in for. contētioſo, vt p Ab. ī c. dilecti, d̄ arb. & l. 2. ff. de re. iu. Errat ergo S. Th. nec ſimilitudo eiꝰ ē bona ex eo, q̄a in cōfeſſiōe ſeq̄tur ſnīa, q̄d non in baptiſmo, & iō oportet, ꝙ ſit miniſter eius ille, q̄ hēt autoritatē ſnīandi. vñ plus dicit. S. Bo. vbi ſupra ꝙ hoc offm̄ nō debuit cōmitti omnib. q̄a abſoluere dicit actū alicuius perſonæ autoritatem hñtis, neq; oportet, q̄a nullus volēs habere ſacerdotē, & eo carēs priuatur ſalute, ſufficit n. ſibi voluntas confitendi, & vt voluntas eius exterius appareat, dat magiſter cōſiliū, ꝙ confiteat proprio ſocio, non ꝙ illa cōfeſſio ſacr̄m eccleſię ſit ſed vt talis oñdat ſe pfectā hre volūtatem, & facere, q̄d in ſe eſt, id q̄d dicit. S. Auguſ. li. de pnīa in d. c. quē pœnitet, non cogit, cū ſit conſiliū, vt patet ex verbis eiꝰ. nec gl. in d. c. paſtoralis vrget, q̄a finaliter cōcludit laicū ñ poſſe abſoluere, vel ligare. c. 1. §. vna, d̄ ſum. tri. & fi. cat. & ita ēt dicit Ab. ibi. Similiter dicē. ē de laico, q̄ non pōt abſoluere ab excōicatione, quia ſufficit ſibi cōtritio de peccato, pp quod ī excōicationē incidit. & intellige in foro pœnitentiali ſecus in contentioſo

e Opi. Sco.] & rō eſt ſm eū, quia accuſatio ad hoc ex præcepto fit, & nō ad aliud, niſi vt ſequatur ſnīa, & nullā hēt laicꝰ ſnīandi autoritatē in iſto foro, iō nullū præceptum eſt de accuſando ſe laico, imò neceſſarium eſt non confiteri laico, q̄a nulli licet diffamare ſe, nec prodere peccatum ſuum occultū, maximè qñ ille, cui pdit, non p̄ſumitur celator ſecreti, nec ſcit melius conſulere peccatori, quā ipſimet, nec ēt patet, ꝙ pro requirendo conſilio poſſit prodi peccatū, cum hoc poſſit fieri in generali &c. hæc Sco.

f Sacerdoti pprio] Intm̄ eſt verū, ꝙ ſi fiat alteri cōfeſſio, nihil ſit ſm S. Bo. in 4. di. 17. & rō ē ſm Th. ea. di. quia oportet, ꝙ diſpenſator huius ſacramenti habeat imperium, & ſic iuriſdictionem, ille autem, qui non eſt proprius ſacerdos non poteſt imperare.

Niſi

talis, & de præcepto iuris diuini, & eccleſię vt clarè patet ĩ c.oĩs, de pę.& re. niſi ſẽm Ri.in 4.diſ.17.in caſu extremæ neceſſitatis, qñ alicui imminet periculũ mortis ꝓbabiliter, & proprium ſacerdotem habere nõ p̃t. nam tũc quilibet ſacerdos poteſt quemlibet peccatorem audire in confeſſione, & abſoluere ab oĩb. peccatis, caſibus, & excõicationibus vt tenet gl.in c.paſtoralis, de of.or. quam ſequuntur cõiter doc.arg.ad hoc. 26.q.6.ſi presbyter & c.ſe. & de fur.c.fures.de ſen.ex. c.eos, li.6.ita, ꝙ non oportet amplius de ipſis ꝯfiteri, ſeu ad aliquem recurrere, ẽt ſi erat caſus reſeruatus, ar.d.c.eos.ſed tñ quò ad excõicationẽ ſerua, qđ dixi s̃. abſolutio.3.§.16.dũmõ talis ſacerdos non ſit hæreticus, excõicat⁹, aut ab eccleſia præciſus ſẽm S.Bo.ea.di. Ego tñ credo, ꝙ niſi ſit periculũ [a] peruerſionis in ꝯfitente, quod ẽt in tali caſu liceat confiteri hæretico & excõicato aut prçciſo, & ab ſolui ab ipſis, ſi alius ſacerdos haberi non p̃t, & ſit paratus audire, qa inducere talem nõ licet, vt ſupra cleric⁹.9.§.1. & ꝙ tales ſacerdotes verè abſoluant in tali caſu, nec peccẽt ſic abſoluendo, dũmodo pęniteãt đ peccato ſuo, ratio ẽ, qa ſẽm Pe.Aur.in 1.di.17. ptãs clauis, q̃ eſt abſoluendi a peccato, & ex conſequenti ad pęnã ęternã commutãdam in tẽporalẽ, & ad grãm actiuè conferẽdã per modum applicantis actu meritum paſſionis Chriſti, fundatur in charactere ſacerdotali, q quidẽ eſt indelebilis. & quamuis ab eccleſia in tali ſit ligata talis poteſtas, tamẽ in tali caſu non credo, qa neceſſitas non ſubiacet legi poſitiuæ, vt in ca.quod non eſt, de reg.iu.hoc tenet gl.in c.non eſt, de ſpon. Et ſẽm Pe.de Pa.in 4.ſicut a tali p̃t baptiſmum recipere, ſic & pęnitentiam, cum & ipſa ſit ſacr̃m neceſſitatis, & eſt tutius in tali articulo ꝯfiteri p ea, q̃ ſupra dixi ꝯfeſſio.2.§.1.

8 Sed quis dr̃ ꝓprius [b] ſacerdos? [c] Reſ.vt collig. ex Ri. vbi ſupra & Pa.in d.c.oĩs, & Car.in Cle.dudũ, de ſep. Primò Papa in toto mundo. Secundò legatus in tota ſua ꝓuincia. Tertiò pœnitentiarius eiuſdẽ legati in prouincia. Quartò Archiep̃s, dũ viſitat, eſt proprius ſacerdos ſuorũ ſuffraganeorũ & eos abſoluere p̃t.c.nr̃o, đ pę.& re. Quintò Ep̃s in tota ſua diœceſi. Sextò Archip̃ſbyter eccleſiæ cathedralis. Septimò Vicari⁹ gñalis ep̃i. Iſti duo pñt audire oẽs de diœceſi, ar l.cum p̃tor, ff. de iudi.& c.officiũ, đ of.Arch. Octauò p̃ſbyter parochialis in tota ſua parochia. Nonò vicarij p̃ſatorũ. Decimò oẽs hñtes licẽtiã ab aliquo p̃dictorũ.

4 Sed nunqd non hñtes executionẽ ordinũ poſſint licẽtiari ad audiendas confeſſiones ab aliquo, q executionem dare non p̃t? Reſ.vt colligo ex Arch.in c.p lectis.25.di. & a Pa.in d.c.oĩs, ꝙ tripliciter dr̃ qs nõ habere executionẽ ordinũ. Primò q non hẽt velle, vel nolle, ſed eius velle dependet ab alio, ſicut ſunt religioſi, vt.12.q.1.non dicatis, de ele.ſi religioſus, li.6.de teſta.religioſus, de ſe.c.fi.li.6.vñ, niſi tales habilitẽtur a ſuis p̃latis, nullo mõ ẽt ex licẽtia ſacerdotum parochialium, vel ep̃orũ, ſi ſunt exempti, pñt abſoluere, vel ligare. Secũdò dr̃ qs non habere executionẽ ordinum, qui ẽ excõicatus, ſuſpenſus, vel interdict⁹, & hmõi & talib. non poteſt dari licentia audiendi confeſſiones, niſi prius habilitentur ab eo q tale impedimentũ põt auferre. Tertiò dr̃ qs non habere executionem ordinum, qa nõ habet populũ ſibi ſubditũ, ſicut ſunt religioſi a ſuis p̃latis habilitati, & oẽs ſacerdotes ſęculares, qui nõ hñt curam animarum, vnde bene talibus p̃t concedi licẽtia audiẽdi non ſolũ ab his, qui hñt curam in actu ſp̃aliter ipſis committendo, ſed etiam generaliter dãdo licentiã ſubditis ipſorũ, vt quẽcũq; voluerint, eligant ſibi ꝯfeſſorẽ.

a Niſi ſit pericu lũ] Ad hoc ẽ tex. in c.prætor.§.verũ.32.di.& gl.ibi dẽ in ver.per manus, q̃ fundat ſe, ꝙ hæreticis nõ ẽ in neceſſitate cõfitendũ pp periculũ peruerſiõis ergo vbi non eſt periculum, in neceſſitate licèt cõfiteri.

b De hoc s.Syn. Tri.ſeſſ.14 c.9.& 23.ca.xv.de ref. Cate.de pę.ſa.c. ſed iã de mi P.V.

c Proprius ſacerdos] Dr̃ tripliciter. Primo cõmiſſè. ſecũdo cõiter. Et tertio mõ propriè. Cõiſsimè dr̃ ꝓprius ſacerdos qcunque p̃t confitentem abſoluere, ſiue p ꝓpriã autoritatẽ, ſiue p cõmisſionẽ vt ſunt illi, q habent priuilegiũ, dũ prædicant, audientes cõfeſſionẽ. Cõiter verò dr̃ ꝓprius ſacerdos omnis ille, q ex propria autoritate, vel officio tanquam prçlatus ordinarius põt abſoluere, vt ep̃s, & ſacerdos parochialis. Propriè verò dr̃ proprius ſacerdos ille, q adminiſtrat ſacramẽta, & cui eſt cõmiſſa ſp̃alis cura. & iſte eſt ſacerdos parochialis & ſic cõplectitur hæc di.oẽs ꝓpriè ſacerdotes. hæc S.Bo.in 4.di. 17. & ſubdit Ab. vbi s̃. ꝙ ñ petita alterius licentia p̃t qs r̃currere ad quẽlibet iſtorũ. vid̃ gl.ĩ c.ſi.đ of. le.li.6. & in c.de pę.& rem.libr.6.

Nec

Nec ob. ꝙ iudex [a] ꝓrogatus iudicat iure ꝓprio. Et ideò ſi non hẽt iuriſdictionẽ in actu, non p̃t ar.c.ſignificaſti de fo.cõ. Rõ qa priuat⁹ non p̃t dare iuriſdictionẽ, q̃ nõ hẽt.l.priuatorum, C.de iu. om.iu. Itẽ prorogare idem eſt, ꝙ extendere. & iõ qđ ñ eſt, non p̃t extendi.c. ad diſſoluendũ, de deſpon. imp. Quia rñdeo, ꝙ qlibet ſacerdos, ex quo eſt ſacerdos ordinatus, hẽt iuriſdictionẽ: ſolũ deficit mã, in qua exerceat. & ideò cũ ſibi exhibeẽ p talẽ licentiã in gñe datã, abſoluit autoritate ꝓpria, q̃ hẽt, & p̃t exercere oblata ſibi materia đbita. Non ob. ẽt.c.ad hæc, de reſcrip. vbi ꝯceſſio iudicis incerti non valet, qa illud verũ eſt q̃tũ ad forum contẽtioſum, vt no.Ge.in c.pe.de pę.& re. li.6 & iſtã opi.tenet Ho & ſeqẽ Pa.in cle.1.de priui.in Cle.dudũ đ ſep.licèt pri⁹ tenuiſſet ꝯ̈riũ.& iõ ſẽm hoc limita, & ĩtellige dicta doc.ĩ Cle.1.de priu.& 16.q.1.§.ecce.& ĩ Cle.dudũ, de ſep.

5 Vndecimò dr̃ ꝓpri⁹ ſacerdos eius ille, q eligiẽ a Papa ꝓ ſuo ꝯfeſſore. & ſimiliter ab Ep̃is, Archiep̃is, Patriarchis, Cardinalibus, & & ſimilib. p̃latis ep̃is ſupiorib. & ẽt ab inferiorib. p̃latis, dũmõ ſint exẽpti, vt patet in c.fi. [b] de pę.& re. Sed no. ꝙ tales inferiores ep̃is oportet primò ꝙ ſint ĩmediatè ſub Papa, qa exẽpti, q hñt Abbatẽ, vel gñalem, & hmõi ſup ſe, nõ pñt ſibi eligere ꝯfeſſorẽ de iu.cõi ſẽm Hoſ.in § cui ꝯfitẽdũ, & Pa. in d c.fi. Scđò ꝙ ſint p̃lati. & capiẽ largè p̃lati ſẽm Pa. ibid. ẽt ꝓ ſacerdotib. curatis, q largè [c] dñr p̃lati, vt in c.tua đ cle.ægr. licèt ſtrictè noĩe p̃lati veniãt ſolũ illi q hñt iuriſdictionẽ fori ꝯtentioſi. vid̃ bonã gl.ĩ c.2.de iudi.& Cle.dudũ, đ ſep.ĩ ver. p̃lati. Tertiò ꝙ ſint exẽpti, vno iſtorum deficiẽte non pñt ſibi eligere confeſſorẽ.

6 Vtrũ prælati poſſint vna vice eligere vnũ, alia vice aliũ? Reſ.ꝙ ſic, dũmõ nõ faciant in fraudem ſecundùm Directorium.

7 Sed quã autoritatẽ hẽt talis electus ſup eos, q eũ elegerũt? Reſ.ſẽm Pa.in c. ſignificaſti, de for.com. ꝙ electi p exẽptos ep̃is inferiores ñ pñt abſoluer̃ ab excõicatione, & caſib.ep̃is reſeruatis, ar.c.2.de pęn.& re.li.6.niſi ſp̃alẽ indulgentiã habeant ſup hoc. ſed Hoſt. tenet, ꝙ vbi exẽptus eligit, electus hẽt poteſtatem pęnitentiarij Papæ quò ad abſolutionẽ, non quò ad diſpenſationẽ [d] niſi đ ſp̃ali mãdato. A ñ exẽptis verò elect⁹ hẽt ptãtem illius cui ſubeſt, vnde ꝯfeſſor ep̃i p̃t ſup ipm̃ ſicut Arch. & ſic đ cęteris, & hoc magis pl3 quò ad p̃dictos, đ qb.loqẽ. d. c. fi. đ pę.& re. & idẽ dicerẽ đ illo, cui Papa ꝯcedit, vt poſſit ſibi eligere ꝯfeſſorẽ, vt ꝯfeſſor poſſit eũ abſoluer̃ ab oĩb. ñ r̃ſeruatis papę, & ad.c.2. [e] p̃dictũ dico ĩtelligẽdũ caſu ſuo, qñ ep̃s dat ſuo ſubdito talẽ lnĩã, ſed ñ qñ papa, qa potuiſſet loq gñal̃r, ſi voluiſſet.

8 Vtrũ eo ipſo, quo ep̃s, vel tales exẽpti, de qb.s̃. confitentur alicui, videãtur eũ eligere? Reſ.ꝙ ſic, quia plus eſt factis eligere, quã verbis.l.non dubium, C.de le. & in c. legebatur, đ maio.& obe.& in c.fi. 15.q.6.

9 Duodecimò dr̃ ꝓpri⁹ ſacerdos, qlibet p̃ſbyter pochialis oĩũ vagabũdorũ, & illorũ, q ñ hñt ꝓpriũ domiciliũ. & hoc tãdiu, q̃diu in eius pochia ĩueniũẽ, qa a quocũq; pochiali p̃ſbytero, ad quẽ ſe trãſferũt. pñt abſolui, & a fortiori ab ep̃o, aut lnĩam hñ-

a Nec ob. ꝙ iudex] Sic format ꝯ̈riũ, nullus priuat⁹, põt dare iuriſdictionẽ ei, q non hẽt, vt l.priuatorũ, & c.ſignificaſti, hic allegatis. Vbi hr̃, ꝙ priuatorũ cõſenſus non põt facere quẽ iudicẽ, licèt in eũ, q eſt iudex poſſit conſentire ẽt ꝙ non ſint ſubditi eius. Sed in caſu nr̃o non habẽtes executionẽ non ſunt iudices, ergo nõ põt dari eis talis licẽtia. & dicit Ab.in d.c.ſignificaſti, đ fo.com ꝙ hoc ar. procedit ẽt in foro pœnitentiali, qa licèt quis habeat a prælato ſuo lnĩam confitendi alteri ſacerdoti, tñ eligere dẽt hñtẽ curã habitu, & actu. & vide Fede.conſ.95. & gl.ſing.in Cle. 1.de priui.in verſic.ſp̃ali. Sed rñdet ſumma nr̃a, & bene. & hãc eã dẽ opi. tenet Ro. in ver.conf.3.§. 3.& ſic tene licèt Pa.in d.c.omnis, aliter dicat.

b Vt patet in c. fi.] Scias, ꝙ de iure cõi nullus p̃latus q̃tuncũque maximus poterat ſibi eligere confeſſorẽ, ratio qa nullus põt ligari, vel abſolui niſi a ſuo iudice. c.ꝙ aũt, & c.oĩs, de pę.& re ergo oportebat, ꝙ prçlatus iret ad ſuperiorẽ ſuũ. De iure ergo ep̃s dẽt confiteri archiepiſcopo. Archiep̃s patriachę: patriarcha papæ. Vide pleniſſimè Hoſt. in ſum. de pę.§ cui confitẽdũ. Sed qa iſti p̃lati hñt ſuperiores nimis diſtantes, iõ fuit cõceſſum eis priuilegiũ, de quo in d. c.ſi. vt poſſint ſibi eligere confeſſorem.

c Qui largè &c.] Nã cũ hoc caſu tractamus de fauore, & ſit bñficiũ Principis null li nocẽs, dẽt fieri largiſſima interp̃tatio.c.olim, đ verb.ſig.& l.fin. ff.de conſt.prin.

d Nõ quò ad diſpenſationẽ] Puta in irregularitate, in voto, in ordinib. tñ contra Ab.tenet Fede.conſi.95.&c.

e Et ad.c.2.] Remouet nãque obiectionẽ, qa videbaẽ, ꝙ electus ab aliquo đ lnĩa papæ, nõ poſſet abſoluere à caſibus ep̃is reſeruatis, ſed rñdet. Ratio ẽ, qa ſortiẽ forũ qs rõne domicilij, vt in ca.pe.& de fo.comp.&c.

bus

bus ab eodẽ ep̃o in ſua diœceſi audiẽdi cõfeſſiones.& no.ſm̃ Pa.ĩ c.fi.de for.cõp. ꝙ vagabũdi [a] dñr, q̃ nõ hñt domiciliũ certũ, vel habitationẽ ſm̃ gl.& Bar.in l.dies. §.prætor, ff. de dam. infec.

10 Sed q̃d dicemus de ſcolarib⁹, mercenarijs, mercatorib⁹, ſtipẽdiarijs, & hmõi cõmorantib.in aliqua parochia, nunq̃d poterũt abſolui ab illis ſacerdotib⁹, à quib⁹ pñt abſolui parochiales illius porochiæ, licèt ibi nõ ꝯxerĩt domiciliũ? ℞.ſm̃ Pa. in d c.oĩs ꝙ ſic. quia ille dr̃ ꝓpri⁹ ſacerdos p̃ſatorũ, in cui⁹ parochia habitãt d̃ pñti, nec pñt cõmodè adire ꝓpriũ ſacerdotẽ, ar.c.fi.d̃ parochis. vide glo q̃ hoc tenet, in Cl.1.de priui.& hęc eſt cõior opi. hoc idẽ tenet Pa.ĩ c.cũ cõtingat, de fo.ꝯpe.quã opi.limito verã, qñ per maiorem partem anni ibi ſteterũt, vt dicam in in ſe.§.aliter non.

11 Nunquid idẽ ſit dicẽdũ d̃ peregrinis, viatorib⁹, aut mercatorib. diſcurentibus hĩcinde ꝓ negociatiõe? ℞. vt colligo ex Inn. & Hoſt. in d.c. omnis, ꝙ ſi alicubi morant̃ p annũ, vel p maiorẽ ptẽ anni, p̃ſertim vltra paſca, ĩ quo tenent̃ ꝯfiteri, & maximè qñ in paſcate cõmuniter nõ declinãt ad domum ſui loci, quia tunc non vñr habere ibi domiciliũ, vbi eſt eorũ domus quò ad ſacr̃a; ideò tũc licitè cõfitentur parochiali illi, vbi ſunt, & ab eo pñt abſolui. 16.q.1.q. ar.de deci.ad apoſtolicæ.ſi verò talẽ morã alicubi non contrahunt, non poterũt confiteri ibidem niſi licẽtiam acceperint à ꝓprio ep̃o, vel ſacerdote parochiali vbilibet cõfitendi; vel ſaltem peregrinandi, ſiue itinerãdi, q̃a tũc ẽt ibidẽ confiteri poſſent, & abſolui, q̃a p̃ſumitur, ꝙ eò ipſo, quò lĩiam itinerandi dederũt, & ẽt ꝯfitendi, & ſacr̃a ſuſcipiẽdi dederint; tutius tñ eſſet ſp̃aliter lĩiam petere, quos caſus ſibi reſeruat ſu⁹ ep̃s, facerẽt ſibi declarari, cum non poſſit abſolui a talibus ſine eius lĩia; q̃d intelligo, qñ per talem moram alicubi non ſteterunt, ꝙ poſſint ab illo ordinario abſolui.

12 Quid de illis, qui in diuerſis locis morantur æqualiter, aut in diuerſis caſtris habent domicilia, nec apparet, quod ſit principale? ℞. ꝙ debent confiteri illi, in cuius parochia ſe inueniunt tp̃e confeſſionis fiẽdæ, ar.c.ex parte, de fo.com. facit glo.in l. 1.C.vbi de cri.agi opor. quę dicit quẽcunque conueniri poſſe, vbi degit, & moratur. Ho.tamen dicit, ꝙ tutius eſſet, ꝙ ab vtroque epiſcopo, vel presbytero, in cuius iuriſdictione moratur, licentiam peteret.

13 Cui debẽt confiteri ſacerdotes, præpoſiti, decani, Canonici ſœculares, & hmõi eccleſiaſtici non exẽpti inferiores ep̃is, ſimiliter religioſi ẽt exempti, qui non ſunt prælati? ℞. ſm̃ oẽs doc. ꝙ tenentur confiteri ſuis prælatis, vel de eorum licentia.

14 Vtrũ præfati ꝓprij ſacerdotes poſſint alijs ſuã autoritatẽ delegare? ℞.ſm̃ Ri.Anglicũ in quol. aut talis ſacerdos habet autoritatẽ ordinariã; & ſic põt; aut habet cõmiſſam, & tunc diſtinguo, ꝙ aut a Papa; & ſic poteſt. Intellige verũ, qñ a Papa committitur iuriſdictio. Secus, cũ committitur nudum officium ſine iuriſdictione, vtputa audire confeſſiones, quia non põt. facit c. fi. [b] de offi.deleg. vide infra, delegat⁹ .§.6. Aut ab inferiore, vt ab epiſcopo, & tũc aut ad vniuerſitatem cauſarũ; & ſic poteſt in particulari aliquã cauſam committere vt officialis & generalis pœnitentiarius epiſcopi, niſi ſit eis ſpecialiter interdictum. Si verò habet commiſſionem particularẽ, non põt, ſicut ſi ſacerdos fuerit conductus ad officiãdum eccleſię parochiali, cũ non ſit ordinarius illi parochiæ. Et ſic loquitur. c.fi.de offi.delega.in §. cæterum, vbi dicit. ſalua legatorum ſedis apoſtolicæ autoritate, nulli, cui commiſſum fuerit prędicare crucem, excõmunicare, abſoluere, diſpenſare, vel iniungere pœnitentias, liceat de cætero hoc alijs demandare. [c]

15 Vtrũ in aliquo caſu liceat confiteri alteri, quàm proprio ſacerdoti? ℞. ſm̃ Pan. in

a Vagabundi] Ille dicit vagabundus, qui non habet domũ ꝓpriã gl.illa in d. §.p̃tor, in verbo, hñt, dicit, hic eſt vagabundus &c. Et Abb.ĩ d.c.fin. ponit in 6.col.in ver. 3.gl. &c. Et Bart. ĩ l. 1. C.vbi de cri. agi opor.

b Facit.c. fin.] Ibi ẽ cas⁹ in principio, tres iudices dati ſunt ſup aliqua cauſa, tertius dat⁹ fuit ex officio Papæ, vel aſſenſu partium, quæritur, an iſte tertius poſſit cõmittere vices ſuas? & rñdet ꝙ ſic, cum hoc ſit ſibi à iure conceſſũ, ſ. ꝙ delegat⁹ prĩcipis põt delegare, vt l.à iudice. C.de iudi.& c.paſtoralis, de officio dele. ex quo no. ꝙ Papa delegãdo cauſam alicui non videtur eligere induſtriã perſonæ, ſed potius intẽdit ꝓuidere negotio, ꝙ decidendum cõmittit, vt.l.1.C. cõmunia delega.

c Demandare] Ratio ẽ q̃a iuriſdictio nõ eſt, ei cõmiſſa, ſed certũ tãtũmodo miniſterium, &c.

in d.capit.omnis, quòd ſic, quandocunque ſubeſt aliqua legitima cauſa, puta quia eſt reuelator confeſſionis, vel ſollicitator ad malum, vel non habet debitam ſcientiam, vel probabiliter videtur ſibi periculum, vel ſacerdoti imminere, vel eſt excommunicatus, [a] & huiuſmodi, & tũc debet petere licentiam, & obtinere, [b] ꝙ ſi non poteſt obtinere, nec adire poteſt ſuperiorem, ſufficit, ꝙ petit, & ſic ſupplet.d.ca.omnis, per ca. placuit, [c] & ibi gl.de pę.di.6.ſic, vt ſit ſenſus, debet obtinere lĩiam. ſ.ſi põt, vt in d.c.omnis, vel adeat alienum, ſi non p̃t, vt in d.c.placuit, ego verò in hoc multũ nõ inſiſto, quia veriſſimũ puto, & quia hodie habent multi ꝓprij ſacerdotes, quib. legitimè cõfiteri poſſumus, ſi vn⁹ non eſt idoneus, & ſi caſus accideret, tene q̃d dixi, q̃a præcepta non ſe extendunt vltra charitatem, ẽt ſi licet cã meliorandę [d] vitæ, extra de regula. ca.licèt, quanto magis cauſa recuperandæ.

16 Vtrũ liceat [e] abſq; aliã licentia confiteri fratribus Minoribus, & Prædicatoribus? Reſp. ꝙ ſic, ſi.5.concurrãt. Primũ, ꝙ generalis, vel prouincialis Miniſter, aut cuſtos quò ad minores, & Magiſter, aut prior ꝓuincialis, aut eius vicari⁹ quò ad Prędicatores accedat ad præſentiã prælatorum, petendo quòd fratres, q̃ fuerint electi, poſſint liberè ꝯfeſſiones ſuorũ ſubditorũ audire. Sed iſtud primum eſt de bñ eſſe, vt infra patebit. §. 11. Secundum, [f] ꝙ fuerint electi, & habilitati ad audiendas confeſſiones p generalẽ, aut prouincialem Miniſtrũ quò ad Minores vel p magiſtrũ, aut priorẽ prouincialẽ quò ad prædicatores. Tertiũ ꝙ ſic electos pñtent etiam per ſe, vel fratres, quos ad hoc d̃putauerint, epiſcopis, ſeu eorũ viceſgerentib. petẽdo humiliter, vt de eorũ bene placito poſſint audire con

Et ſic limitatur regula, ꝙ delegatus principis poteſt ſubdelegare; fallit, qñ cõmittitur nudũ officium ſine iuriſdictione, ex eo, quia videtur electa induſtria ꝑſonæ. Et idem erit in ſimilibus caſibus, vbi ſit eadem ratio, ſicut & in iſtis. Iſti enim hic ſunt poſiti exẽpla riter, & dictũ reſtringitur, & ampliatur ſecundũ diſpoſitionis rõnẽ. l cum pater. §.dulciſſi.§.2.de lega. 2. & vbi eſt eadẽ rõ &c.c. cũ dilecta, de cõfir.vti.vel inuti. Sed aduerte, ꝙ tex. ille eſt intelligend⁹ de nudo miniſterio, & induſtriali; ſec⁹, ſi induſtria nõ verſatur, vt in caſu. d.c.is cui, de officio deleg. lib. 6. vbi. ſi Papa mandat alicui, vt ꝓuideat alicui certę ꝑſonæ de bñficio, põt alteri cõmitterẽ vices ſuas quia ex quo perſona certa eſt expreſſa, non verſatur ibi induſtria, ſed nudum miniſterium &c. Et intellige hoc qñ nudum miniſteriũ competit iure alieno, quia tunc non poteſt ſubdelegari; ſec⁹ ſi iure proprio, vt in c. quia ꝓp, de ele. vbi facultas eligendi poteſt committi, & hoc quia iure ꝓprio competit. ſed adhuc contra facit, quia etiam qñ nudum miniſterium competit iure alieno, poteſt alijs committi. Hoc tenet glo.ſing.c.pe.de elec.li.6. in ver.de certa, quæ dicit, ꝙ ſi canonicus commiſit alteri vocem ſuam, poteſt ille commiſſarius aliũ ſubſtituere, mouetur, quia procurator ad negocia poteſt ſubſtituere, vt in c.1.de procu.li.6. Et ſecundùm hoc oportet dicere, ꝙ loquitur tex.hic allegatus, qñ iſtud miniſterium nudũ committitur autoritate publica a ſuperiore; ſecus, ſi conſtituatur procurator. & ſic habes duas limitationes, quarũ prima eſt, ꝙ ſi negotium eſt commiſſum a ſuperiore, dato ꝙ ſit nudum, poteſt delegari, ſi non eſt induſtriale. ſecundò etiam ſi eſt induſtriale, ſed conſtituitur procurator, quia iura generaliter dicunt, ꝙ procurator ad negotia ſubſtituit, vt in d.c.1.de procu.lib. 6.& facit tex. per locum a ſpeciali in c.fi.de procu.lib 6.Sed Bart. in l.fi.ff.de diuer.tempora.præſcri. dicit, ꝙ procurator conſtitutus ad certum negotium non expreſſa certa forma, non poteſt alium ſubſtituere, quia videtur electa induſtria perſonæ, de quo R⁹. cõſi. 371. d. c.is cui. Tu reſponde, ꝙ procedit de æquitate.

a Vel eſt excommunicatus] Qñ eſt excommunicatus, vel interdictus, nõ eſt neceſſe petere licẽtiam, quia cum iſtis prohibetur locutio. 11. q. 3. Cum excõicatio.

b Debet obtinere licẽtiam] Idẽ tenet S. Bo. in 4. di. 17.ar.vlt.q.2. in rñſo ad quintum. Idem tenet Tho.in d. diſtin. 17.ar.4.ĩ reſpon. ad quintum.

c C placuit] Dicit tñ ibi Archi. ꝙ honeſtius eſt, vt petat licẽtiã, ꝙ ſi non vult dare, liberè vadat. Et addit, ꝙ idem eſt in ſacramẽto baptiſmi, ꝙ licitè vitatur propri⁹ ſacerdos ꝓpter ignorantiã, ſecus in alijs ſacramentis ab his duobus.

d Cauſa meliorandæ] Mutare religionem poteſt monachus cã arctioris vitæ, pro hoc facit, quia qui vult cõfiteri, debet quærere ſacerdotem ſcientem ligare, & ſoluere, de pœ.di. 6. Qui vult. Et not. hic vnum, quod quando proprius ſacerdos eſſet vicioſus tunc ipſo iure videtur conceſſa licentia alteri confitendi, ita ſentit gl.in c.placuit, de pę. li. 6.eò quia malitia eſt grauior ignorantia de ſe, propter quod grauius punitur, Lucæ. 12.ſeruus ſciens voluntatem domini ſui. Et illa ſunt grauiora, quę a Deo grauius puniuntur. 24.q.1.non afferamus.

f Secundum] Quia dicit text.in Clemen. dudum, in §.ſtatuimus, quod eligere ſtudeant perſonas ſufficiẽtes, idoneas, vita probatas, diſcretas, modeſtas, atque peritas ad tam ſalubre miniſterium, & officium exequendum. Not.ibi, probatas Ber.ad Eugenium, Probatos oportet eligi, non probandos, capitulo in Lateranenſi. in fin. de præbend. hæc gloſſ & Car.ibidem.Not. ſufficiẽtes, quod conſideratur in ſufficientia. pro ſollicitudine potentiæ, & ſcientia. Idoneas

neas,dicitur idoneus irreprehenſibilis,aptus,vtilis, conueniens,quaſi conformis cuilibet ſecundùm deriuatores,& ſecundũ etymologiam, habens duplex donum.Vita probatas. Et hoc probatur, quia aliàs bonam vitam ſuadere non poſſent, ſeu modeſtiam. 46.di.§ neceſſe. Aliàs eſt.47. Diſcretas, vt ſciant ſoluere,& ligare de pę.di.1 quem pœnitet,& miſericordiam cum rigore miſcere. 45.diſt. diſcipli.na,& cautè inquirendo circunſtantias peccati.c.omnis.§.ſacerdos, de pęni.& remiſ. nam diſcretio eſt mater virtutum, de of.cuſto. ca.1. 5.q.1. præſentiũ. Modeſtas,vt fieri proæ.Gregor. & Tul. in rheto. modeſtia eſt, per quam pudor honeſtatis puram, & ſtabilem comparat autoritatẽ. Peritas, ſimile habet ĩ c. cauſam de proba.& pro talibus præſumitur,quòd non errent.c.in noſt. de procurat.ca.cum in iuuentute, de præſumptio. in fi.Sic etiam præſumitur pro bono,ꝙ bene & iuſtè agat. 7.q.1. omnis qui. 9.q. 2.c.fin.

a An autem] In iſta.q. aduertendum eſt primò ad verba Cle.Nã dicit,quas ſic electas repreſentent vel faciant præſentari,prelatis. Adde, ꝙ ſumma noſtra tacet iſtud verbum,præſentari,quia non dicit,per quem,vnde not.Pan. ꝙ ſufficit per quemcunque, ſicut recitat ibi Car. quia qui per aliũ facit &c.Sed bene dicit, ꝙ propter iſtas ſex qualitates, hic poſitas requireretur perſonalis pręſentatio.Quæ deprehenduntur quãdoque ex aſpectu, nec aliter cognoſcere poſſumus,ſed nec præſumuntur in eſſe, licèt religioſus præſumatur bonæ conſcientiæ. facit quod no.12.q.1.expedit,in vl. glo.de no.oper. nun.cum ex iuncto Non tamen pręſumitur aptus ad tale officium, vel peritus, cum ſit ad hoc excuſatus.

feſſiones ſuorum ſubditorum. An aũt [a] requiratur, ꝙ perſonaliter,ducat tales fratres electos? ego credo ꝙ non,ſed ſufficit,ꝙ verbaliter,vel aliter qualitercunque. Ratio, q̃a qñ aliquod onus imponitur alicui ſine determinatione, quo ĩpleto, ad aliquod beneficium meretur admitti, quocunque leuiori modo impleatur onus, conditio dicitur impleta,& ſic ad beneficiũ meretur admitti, hoc probatur.ff.de condit. & de.l. ꝙ traditũ.Cũ ergo onus pñtationis impoſitum præfatis electis non diſtinguat, q̃uo fieri debeat, cũ poſſit fieri multis modis,vt ff. de procu.l.pręſens,[b]& ibi gl. igitur qualitercunque fiat ſiue per ſcriptum, ſiue verbaliter, intelligitur conditio impleta.Nec ob.gloſ.in Cle.dudum,de ſep.quæ dicit,ꝙ debet fieri pñtatio ꝑſonalis,quia pñs dicitur, q̃ probatur ſenſib. corporis, ar.ff.de ver.ob.l.1. in prin. q̃a ſi aduertis, hęc ratio nõ valet, quia præſentatio perſonalis etiam poteſt fieri ꝑ procuratorem,vt in l.final. C.de procura. [c] Et ſic præbet ſe quis ſenſibus per ſe, aut alium,vt dic.l.præſens. Sic intellige gloſſ. per d.l. pręſens, vt ibi.& not. per Ioann.Andr.in capitu. præſenti,de præbend. libro. 6. facit cap.tuæ,de procu.vbi patet, quòd pręſens nominaliter non infert neceſſariò,vt per ſe faciat,ſed bene,ſi aduerbialiter dicatur vt ibi patet. Quartum, quod requiritur eſt,ꝙ non audiant confeſſiones extra diœceſim illius, cui ſunt præſentati,[d] & in hoc differunt a proprijs ſacerdotibus parochialibus, vel epiſcopis, vel prælatis ordinarijs, qui poſſunt vbique audire ſuum ſubditum, & abſoluere in foro pœnitentiali, quia in his, quæ fiunt ſine ſtrepitu, & ſub ſilentio, nullius læditur territorium. l. 2. [e] ff. de officio procon. facit, quod not.Panorm. in capi. cum contingat, [f] de foro compe.& ita tenet Cardin. in dicto Clemen. dudum, in ver.extra ciuitates.Quintum, quòd ille, qui vult eis confiteri, ſit de iuriſdictione illius prælati,hæc habentur ex d. Clementi. dudum.

17 Vtrũ prędicta præſenta

24.di. quando,quia poteſt eſſe bonus religioſus,& illiteratus,vt no.16.q.1. legi. Sed ad hoc poteſt reſpõderi,ꝙ aliàs ſe poterit informare &c.79 diſtin.quid eſt Lap.tamen tenet contrarium, quia præſens dicitur quaſi præſentibus poſitum, facit quod not.3.q. 9.Teſtes, in glo. ſup ver. eorum pręſentia.ex hoc dicit, quod non ſufficeret patrono præſentare aliquem abſentẽ ſuperiori, licèt poſſit fieri præſentatio per literas,c.naſcitur,de his, quæ fiunt a prælatis,& c.penult. de iure patronatus, & capitulo vno eodem titulo,lib.ſexto. Vide quod not. Cardina. in Clemen.frequens,& exceſ.prælato.in ver. præſentatos prima appo.7.videtur mihi ſatis rationabilis deciſio ſummæ noſtræ.Roſe.tamen confeſſio. 3. §. 14. dicit neceſſariam corporalẽ præſentationem maximè propter ver.numerus.

b L præſens] pñſens habetur, & qui in hortis eſt & qui in foro, & qui in vrbe & cõtinentibus, ædificijs.

c L.fi. C.de procu.] Ibi habetur, ꝙ eſt in facultate citati in cauſis pecuniarijs vel comparere, vel procuratorẽ mittere.

d Cui ſunt præſentati] Et ratio eſt, quia pęnitentia eſt, de iuriſdictione voluntaria.ff de offi.procon.l.ſecunda. vnde & de loco nil exprimitur in c.omnis, & idem tenet Tho.in quarta,diſt.17.& Hoſt.

e L.2.] Nam omnes proconſules habent ſtatim,cum ęgreſſi fuerint vrbem, iuriſdictionem voluntariam quæ,ſcilicet redditur inter volentes &c.

f Capitulo cum contingat] In penultima columna, vbi dicit, quòd ſacerdos poteſt ſuum ſubditum vbique audire,argument.capitul.nouit,de officio legati.

Reſpondet

a Reſpondet Cardin.] In §.ſtatuimus.3.q.& allegat glo.in ver.prælatorum,Zen.Steph.& Matth. tenentes, quod appellatione prælati veniunt ſolùm epiſcopi,& ſuperiores,& pro hoc facit litera præcedẽs, & ſequens,quæ loquitur de ciuitatibus, & diœceſibus, in quibus ſunt epiſcopi. 25.diſtincti. per lectis.80. diſtinctio.epiſcopi,de priuil.ca. primo Io.Mona.intelligit de prælatis, qui iuriſdictionem habent, ſiue iure, vt ſunt epiſcopi, ſiue cõſuetudine, quæ dat iuriſdictionem,vt in cap 2. de pœnitent.& remiſſ. libro.6. Et cap.1.de conſangui.& affini.

b Abbates] Ibi dicitur, quòd abbates habent quaſi epiſcopalẽ iuriſdictionem, clericos facere, & nota, Quaſi, quia non habent epiſcopalem, vt poſſint Chriſmare, & alia facere quæ ſunt epiſcopalis ordinis, & hoc tenet Pau. & veriꝰ videtur quia quò ad tales nõ ſufficeret habere licẽtiam diœceſani, vt dicitur in textu, Ibi,Suorum ſubditorũ. Nam tales, qui ſunt nullius diœceſis, cenſentur epiſcoporum iuris,vt no. gl in ver. de epiſcopo,de reb.ec.non alie in Cle. 2.& vide Car.eãdem Cle.dudum in ver. ab olim. 9. quæſtion. vbi vult, ꝙ appellatiõe ꝑlati veniãt rectores eccleſiarũ,vt ibi per eũ.

c Extra territorium] Ratio eſt ſecundùm Car. in d. §.ſtatuimus.q.4. quia iſta præſentatio eſt volũtariæ iuriſdictionis.c.nouit,de offi.lega.

d Superiorem] Puta Papam, vel alium, facit. c.cum

tio ſolùm ſit fienda epiſcopis? Reſ.Car.[a] in d.Cle.dudũ, ꝙ non, ſed ibi nomine ꝑlati intelligitur quilibet habẽs iuriſdictionẽ epiſcopalem,ita ꝙ nulli diœceſano ſubſint eorum ſubditi, nec ipſi, ar.c.abbates, [b] in fi.de priui.li.6.

18 Vtrũ hæc præſentatio poſſit eis fieri extra territorium [c] exiſtentibꝰ? Reſp.ꝙ ſic,ſm Pa.in d. Cle. dudũ.

19 Quid ſi ſedes vacat? Reſ.Pau.vbi ſ.ꝙ fiet capit. ar.c.olim,de ma.& obe.

20 Sed pone,ꝙ non poſſit haberi copia talis ꝑlati? Rꝫ. Pau.vbi ſupra,ꝙ petatur a vicario ſuo in ſpiritualibꝰ, ſi habet,de tem.or.c. cum nullus,lib.6. ſi non habet, & malicioſè hoc facit, dẽt adire ſuperiorem, [d] qui eiꝰ negligentiam debet ſupplere,c.quia diuerſitatem, de conceſ.præb.Et idem dic,ſi eſſet excõicatus,vel ſuſpenſus,vel interdictus, ꝙ adire debet ſupiorẽ. con.Car.

21 Quid ſi præſententur electi ante petitionẽ [e] licentię? Reſ.Zen.ĩ d.Cle.dudũ, ꝙ valet conceſſio facta, ſed ꝙ poſſent prælati dicere,ꝙ volunt,quod fiat primò petitio.

22 Vtrum vicarij Miniſtrorũ aut Magiſtrorũ prouincialiũ poſſint eligere ꝯfeſſores? Reſ.Car.in d.cle.dudũ ꝙ non,& ſic tenet gloſ. ibidem & Paulus.

23 Quid ſi prælati nolũt [g] dare licentiam prædictam petentibus? Reſ.Car.vbi ſupra,ꝙ nihil refert,quia expectato congruo tempore poſſunt eligere,& electi ꝯfeſſionẽ audire,Car.vbi ſupra.q.4.

24 Quid ſi dicant prælati, non ꝑſentetis aliquos, q̃a non admittemus? Reſ.Car. vbi ſ.quod poterũt audire [h] ſine alia præſentatione.

25 Vtrum pręfati electi & ſemel præſentati, aut deputati durẽt poſt mortem acceptantis prælati? Reſ. Car. vbi ſupra,ꝙ nõ, ſi ſub iſtis verbis ſunt deputati, ſcilicet vſque ad eorum beneplacitum,cum iſtud morte extinguatur,vt in c. ſi gratioſè,de reſcrip.lib.6. ſi verò ſimpliciter deputentur, durat poſt mortem, & ſic debẽt deputari,nec credo, ꝙ ipſis inuitis [i] poſſint aliter deputari, niſi ꝙ eorum poteſtas ſit perpetua, quia eorum autoritas eſt Papalis, qua durat, ar. de tranſa.c.veniens,& de iure cõi approbata,ar.c.ſuper q̃õnũ de offi.dele.de ele. nè Romani,in prin.in Clem.

26 Vtrũ præfati deputati poſſint committere alijs? Reſpon. Cardin. vbi ſupra quòd non, quia habent nudum miniſteriũ. Et in hoc dicit Lau. ꝙ habẽt poteſtatẽ ſine adminiſtratione ad inſtar illorum, de quibus,

ſimus.9.q.3.& c.nullis,de iur.pa. & hoc tutius eſt,licèt poſſint ſine licentia eligere.

e Ante petitionem] Eſt quęſt.Car.in d.Cle.dudum, ver.ac deinde.5.q. & hoc dicit Lau. & facit capitul. cauſam,de reſcriptis,& litera ibidem, quæ nihil exigit, niſi quod præſententur, & idem Card.in.§. ſtatuimus.q.8.

f Dudum] Ibi Card. in verſicu. ac deinde.q.2. & gloſ.in ver.miniſtri, quia licèt priores, & vicarij poſſint per ſe vel per idoneos fratres petere licentiam eligendi, non tamen ꝑ alios poſſunt eligere: quia in d. verſic.ac deinde, non fit repetitio, Vel per alios.

g Nolunt] Card. in d.verſi.ac deinde.q.1.& gloſ. 1. dicit ſufficit, quod petierint. Debent ergo expectare,nè videatur cum diœceſano ſuperbè agere.

h Audire] Ratio eſt, quia in his, quæ certa ſunt, non eſt locus cõiecturis,Clemẽt. quamuis, de app. nec refert, an prius, vel poſterius hoc denegent, vt in directorio.eod. titu. §.71.

i Ipſis inuitis] Ex quo Papa dat hãc autoritatem fratribus etiam inuitis prælatis confitendi,quando ipſi nolunt acceptare pręſentationem. Non erit ergo in facultate prælatorum talem autoritatem durare in vita ſua,ſed erit perpetua, quamquam, ſi fratres non contradicerent, deberet attendi forma confeſſionis c.porrò,de priui. ſicut dicit Card. ſe rñdiſſe, & hãc opi. ſum.tenet Car.in d.Cle.dudũ ver.& ſi idẽ,q.1.

O 4 C.1.

de reſtituti. in integ.c.1. [a]

37 Quos poſſunt abſoluere præfati deputati? ℞. vt ſupra patet, oēs, q ab illo ꝓlato, cui ſunt prȩsētati, poſſunt abſolui tam exēptos, q̄ non exemptos, tā eccleſiaſticos q̄ ſȩculares ſecūdùm Car. vbi ſupra, & etiā ſine ali licētia ſacerdotis parochialis, non obſtante eius cōtradictione. imò oē præceptū, & omnis excōicatio contra tales confitentes ipſo iure ē nulla ꝑ extrauagantem Mar. 4. quæ inſeritur in rubri. de priui.

28 A quibus peccatis pn̄t tales deputati abſoluere? ℞. ꝙ ab omnibus, a qbus poſſunt ſacerdotes parochiale. à iure non reſeuatis. & licèt epiſcopi poſſīt ſibi vel ꝑ ꝯſtitutiones, aut ex conſuetudine reſeruare caſus, ita, ꝙ curati abſoluere non poterūt; tamē prȩfati fratres bene abſoluēt. & facit ad hoc ꝙ [b] no. Guil. ī l. priuilegia. C. de ſac. ſan. ec. & ſequitur Pa. in c. ſup Spe. nè cleri. vel mo. vbi dicit, ꝙ reuocato priuilegio Bo. nō ē reuocatū ꝑ hoc priuilegiū ſtudij Sen. q̄uis ſit ꝯceſſum ad īſtar Bon. quia iam ius ē quæſitum ſtudio Sen. hoc idem patet ꝑ verbū d. Cle. dudū, vbi dicit, A iure. ergo veniūt omnes caſus præter illos, quos iures ſeruauit ſpāliter epiſcopis. Nec ob. motiua Ioan. Mo. ī gl. d. Cle. qa cū dicit, ꝙ in re ſua quilibet pōt facere, quod vult, dico verū, niſi ſuperior, ad quem ꝑtinet pricipaliter, aliter velit diſponere, vt eſt in propoſito. Item cū dicit, ꝙ ſi epiſcopus pōt arctare ordinariā, multomagis extraòrdinariam, nego primò quòd poteſtas præfatorū fratrū ſit extra ordinaria, imo eſt ordinaria ſurgēs à præfata Cle. dudum, vt tenet Zē. & Lau. in d. Cle. dudū. Itē poſito, ꝙ ſit extraordinaria, verū concluderet, ſi poteſtas præfatorum eſſet ab epiſcopo, ſed cum ſit Papa, vt ſupra dictum eſt, nō poteſt inferior tollere conceſſa per ſuperiorē. 21. diſtinctione, inferior, Clemē. nè Romani, de ele. aliter poſſent tot caſus reſeruare, ꝙ in totū tolerent iſtud priuilegium fratrum, quod eſſe non poteſt. c. quanto, [c] de priui. Nec his obſtat ratio ſua, ſ. nè idē ſubditus cenſeatur diuerſæ curæ, quia ex hoc non ſequitur, ꝙ ſit diuerſæ, ſed bn̄ ſubordinatæ curæ, vt patet in quotidianis cōfeſſionib. tam Papæ, quàm epiſcoporum. Item cum dicit, Non eſt iure conceſſum, quod iure reuocatum eſt. Dico hoc verum in iure cōi, non aūt, qđ reuocaꝛ in iure ꝓuinciali, vel ſynodali niſi quò ad determinatos ſubditos. Item cum dicit, ꝙ parochiani non ſunt exempti, licèt fratres ſint. c. ꝑ exēptionē, de priui. lib. 6. Cōcedo, ſed nō ſequitur ex hoc, ꝙ nō poſſit abſolui ab oībus, exceptis à iure reſeuatis eps, qa ſicut nec poſſunt impediri, quin confiteantur præfatis fratrib. ita, ꝙ non abſoluantur ſecundùm eorum autoritatem per regulā, acceſſorium, de reg. iu. lib. 6. qa autoritas reſpicit fratres, nō ſubditos epi, quam in actu poſſunt exercere, quādo adeſt materia debita q̄ eſt quorumcumq; volētium cōfiteri de diœceſi. d. Cle. dudū. Item cum concludit non abſoluat frater, qđ non abſoluit curatus verum diceret, niſi ei ꝑ alium ſuperiorē eſſet cōceſſum, vt in iſtis eſt. Non obſt. Cle. religioſi, de priui. ꝙ non abſoluant. in caſibus ſedi apoſtolicæ, aut locorum ordinarijs reſeruatis, quia ſubintelligitur quò ad caſus epiſcopales à iure, non à ſtatuto, vel à conſuetudine, quia cum exludātur ꝑ d. Cl. dudū, ſic oportet iſta ſimiliter eos excludat, [d] nè leges ludibrio fiāt. l. fi. §. vbi au-

tem,

[a] C. 1. de in īte. re.] Vbi cauſa reſtitutionis integrum poteſt tractari corā ordinarijs adminiſtrationem hn̄tib. & corā ſuis deleg. ēt ꝙ in cōmiſſione non hēant. corā verò delegatis, q adminiſtrationem non habent, nō pōt tractari, niſi coram eis mota fuerit incidēter. & vult dicere, ꝙ iſti, q ſunt ſimpliciter cōſtituti &c. nō poſsūt aliquē cōpellere, Sed ſolū poſſunt tantùm cognoſcere, quātū daꝛ eis iuriſdictio ab his q voluntariè ſe eis ſubmittunt Car. in ver. & ſi idē. 4. q.

[b] C. quanto] Eſt ibi pulcher caſ⁹ ad propoſitum, Epiſcopus non poterat excommunicare monachos, qa exempti erant. excommunicabat euntes ad ſua molēdina, vel conuerſantes cum eis, Papa reprehendit, & dicit, ꝙ illa excommunicatio eſt in fraudem ſuorū priuilegiorum. Poſſet ergo ad ꝓpoſitū tot caſus ſibi reſeruare, ꝙ fieret fra⁹ d. Cle. dudū.

[c] Eos excludat] Et ꝓ iſta quæſtio vide, quia dicit ibi ſic in verſi. per huiuſmodi aūt conceſſionem nequaquā intendimus perſonis ſeu fratribus ipſis ad id taliter deputatis poteſtatem ī hoc impendere ampliorem q̄ ī eorū curatis, vel parochialibus ſacerdotib. eſt à iure conceſſa, & c. gl. in ver. Cōceſſa, dicit, hoc intendit, in caſib⁹ reſeruatis epiſcopis nō poſſit abſoluere. & idē dicit Car. ibidē, & licèt gl. vbi ſupra teneat cōtra quod hic dicitur, tamen illa gl. non tenetur à doct. & contra ipſam, vide Pa. ī c. ſi. ne cle. vel monach.

tem, C. de bo. quæ li. & iura iuribus ſint concordan. l. vnica, C. de inof. do. de ele. cum expediat. li. 6. & ſic ſimiter tene in conſcientia, ſicut etiam hoc idē tenet Io. đ Li. in d. c. omnis vtriuſque ſexus, niſi qn̄ alicui caſui eſſet ſententia excommunicationis ipſo facto annexa per ſtatutū, & epīs reſeruata, qa tunc abſoluere non poſſent. Itē qn̄ vident expedire ſaluti animæ alicuius, vel aliorū aliquē mittere ad ſuperiorem, tunc licèt poſſent abſoluere, mittendus eſſet quia debemus eſſe coadiutores eorum, & de hoc, & qui ſunt caſus epiſcopis à iure reſeruati, vide ſupra caſus, primo.

29 Vtrū præfati fratres poſſint per epos, aut p̄latos admitti ſine acceſſu miniſtrorū & huiuſmodi ad petendā licentiam, & præſentationē electorū? Reſ. Hoſ. & Inn. vt refert Dir. ꝙ ſic, ſi ꝓcedit de voluntate vtriuſque partis, ar. l. cū pater, [a] ff. de pac. do. vn̄, ſi admittūtur, ac ſi eſſet obſeruata p̄fata forma, a p̄latis, eādem habebunt autoritatē, ſicut ſi ſeruata fuiſſet. Si verò ſolū concedit licentiam audiendi confeſſiones ſuorū ſubditorū, tūc non poſſent abſoluere, niſi inquantum prælati eis concedunt, & poſſent ſibi quot vellēt caſ⁹ reſeruare, quia tunc nō abſoluunt autoritate. d. Cle. dudū, ſed ex mera conceſſione prælatorū, verūtamē eſt, ꝙ tales ex ſola licentia admiſſi ſolent vbiq; ſubditos taliū prælatorū audire, ſicut & ipſi prælati, nec durat talis autoritas niſi ad eorū beneplacitum, quod no. bene. Ideò ſint cauti cōfeſſores, vt qn̄ non ſeruata præfata ſolennitate petunt licentiā audiēdi confeſſiones, rogent præfatos prælatos ſimiliter, ꝙ velint eos admittere, ac ſi eēt ſeruata p̄fata forma, ſi autoritatē p̄fatæ Cle. volunt habere.

30 Vtrū [b] ex conſuetudine poſſit induci, vt quis confiteatur ad libitū, cui vult? Reſ. vt in c. ſi eps, de pȩni. & re. li. 6. ꝙ nulla conſuetudine [c] poſſet introduci, vt qs eligat ſibi confeſſorē ſine ſui ſuperioris licentia, intelligo aut tacita, vt puta qa vident, & tolerent, cum poſſint prohibere, aut expreſſa. Dicit tn̄ Pa. in c. conquerente, de of. or. verum quò ad ſubditos, [d] ſed quò ad exiſtentem in dignitate [e] nomine dignitatis poſſet prȩſcribere hāc curam, & fieret proprius ſacerdos ſecundū Ho. & allegat. c. dudū, [f] el 2. de ele. & c. cū olim, de præſcrip. & eſt verū poſt præſcriptionem.

31 Vtrū ſacerdos parochialis debeat faciliter dare licētiam ſuis ſubditis alteri confitēdi? Reſ. S. Tho. in 4. diſt. 17. q. 3. ar. 4. in reſpon. ad 6. ꝙ quia multi ſunt adeo infirmi, ꝙ potius ſine confeſſione decederent, quàm confiterentur tali presbytero, ideò dare debet, vnde illi, qui ſunt nimis ſolliciti, vt conſcientias ſubditorum ſciant, multis laqueum damnationis inijciunt, & per conſequens ſibi ipſis, hæc Sanctus Thom. Quod credo verum, niſi quando propter hoc ſollicitant ſcire, nè alios inficiant, aut vt cæteri hoc ſcientes magis a peccatis præſeruentur, debet tamen exigere ſpecificationem illius, cum quo vult confiteri, & ſi eſt æquè bonus, ſicut ipſe, concedat. Si verò non eſt æquè bonus, non debet dare. Et ſi ille confeſſor, ad quem vult ire, habet alio modo autoritatem au-

diendi

[a] Cum pater] caſus eſt ibi. Si pater pollicitus ſit dotem cum pacto, vt ab eo petatur, dum viuit & etiam ſi pactū ſit, vt conſtante matrimonio nō petatur, iſtud ſecundum pactum reducitur ad primum, ſ. vt intelligatur ad vitam patris, nè ꝓmiſſio omnino ſit inanis. Vnde, ſi ante patrem moriatur filia, dos non debebitur, ſec⁹, ſi poſt mortē patris viuat, quia poterit petꝫ. Adducitur aūt in ar. quia ſicut de volūtate vtriuſque partis poteſt differri petitio dotis, ſic & de volūtate epī fratres admitti ad confeſſiones non ſeruata forma Clem. dudū.

[b] Ad hoc videtur facere conci. Tri. ſeſſ. 23. c. 15. de ref. & 14. c. 7. đ caſuū reſ. P. V.

[c] Nulla conſuetudine] Ratio eſt ſecundū gl. quia iſta conſuetudo eſt eccleſiȩ onerōſa, ideo nō valet. c. 2. de cōſue. & ēt per eam ſoluitur neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ. c. cum venerabilis, de conſue. & c. cū inter vos. cū igitur cōſuetudo iſta ſit irrōnabilis, non debet valere. ca. fi. de conſu. Ratio autem eſt, qa neminem examinat, & cura non eſt committēda niſi diſcreto, & examinato, ca. 2. & ca. pe. de ætat. & quali.

[d] Quò ad ſubditos] Adde rationē quia hoc eſſet præſcribere contra obedientiam principis, quod non decet, ca. cū non liceat, de p̄ſcri. Ita glo. in d. c. ſi epiſcopus, đ pȩ. & re. li. 6.

[e] In dignitate] Puta eſt Ab. vel Archid. cui ſit confeſſio.

[f] Dudum] Eſt in ver. ſed cū in iure confeſſus fuerit, ꝙ Arch. Ambianen de cōſuetudine ſuſpēdit, excommunicat, & abſoluit preſbiteros, & priores, & parochiales eccleſias īter dicit &c. & ſic poteſt de conſuetudine, quod de iure non poſſet, vt in ca. Archidiaconus, de officio Archidia. & vide Rom. conſi. 221. vbi ponit ſpectātia ad Archidiaconum de iure, & Ioan. Andr. in c. ad hæc. § i quadam, de officio Archidiaco.

diendi, tũc dicat ſibi, nõ expedit, & inducat, vt nõ vadat; ſed ſi vult ire, reliquat eum arbitrio ſuo, quia ſibi non imputabitur: aliàs ſic, ſi malè confiteretur.

32 Vtrum ſit credendũ dicenti ſe habere licentiam à ſuo prælato confitẽdi alteri? ℞. ſecũdùm Ricar. in. 4. diſtinct. 17. ar. 3. q. 2. quòd ſic. a ſimiliter dicẽti ſe eſſe confeſſũ. rõ, quia cognitio in foro pœnitẽtiæ depẽdet à volũtate ſubditi, ideò debet eũ reputare idoneũ ad euchariſtiã ſumendã, ſi ſe aſſerit pœnitentẽ, & legitimè confeſſum ei q potuit eũ abſoluere, ſi tamẽ ſacerdos haberet aliqua ſigna ꝓbabilia, ꝙ ille nõ diceret verùm, nõ teneret b ei credere, niſi faceret fidẽ ſufficiẽter ei, non dico, ꝙ ſit verè pœnitens, & verè ꝯfeſſus, qa iſta non cadunt ſub ꝓbatione, ſed ꝙ illi, vel illi eſt confeſſus, qui eum potuit abſoluere. fallit hoc in excõicatoſ, cui ñ teneť credere, niſi probet ſe abſolutũ, & in illo, qui hẽt ꝑſeuerantiã in peccato, vtputa q tenet concubinam, & hmõi.

33 Vtrũ illi, qui ꝯfitẽtur illis, quibus datur licentia a Papa, vel legato, aut epo audiẽdi confeſsiones, vel qui habent licentiam a prædictis eligendi ſibi confeſſorem, ſaltẽ ſemel in anno teneanť confiteri proprio ſacerdoti parochiali? ℞. glo. Ber. in d. c. omnis, c tenet ꝙ ſic. ſed malè, & falsè ſm communiter do. in d. c. oĩs, & in c. 2. de pœ. & re. lib. 6. ſufficit. n. licentia alterius eorũ, vel ſacerdotis parochialis ſm Io. An. in d. c. 2. multo fortius non tenẽtur, ſi ſunt confeſsi epo ꝓprio, qa dicitur parochialis preſbyter in c. nullus, de parochis, & in c. 2. 9. q. 2. & quicunque aliter teneret, eſſet temerarius, vt patet per extrauagantẽ d Io. 22. quæ incipit, vas electionis, quę dãnat prędictã opi. Ber. cum habentes licentiam in p̃dictis poſsint etiã inuitis, & ꝯdicẽtib. parochialib. Sacerdotib. eorũ ſubditos abſoluere. & vt dicit S. Tho. in quadã q. de quol. quòd non poteſt aliquis autoritate cuiuſcunque hominis cõpelli ad confitendum peccatũ quod alteri cõfeſſus eſt, q eum abſoluere potuit, qa cõfeſsio peccatorũ eſt quodã ſacramẽtale diuino imperio ſubiacens, non humano. Addo tamen cũ ſancto Bon. e in 4. diſt. 17. vlti. parte. arti. 1. q. 2. ꝙ ſi ſacerdos parochialis eſt bonꝰ & idoneꝰ, bonũ eſt ꝯſilium, quòd remittantur ad eum, à quocunque audiantur; non tamen neceſſariũ eſt. nec oportet, ꝙ illa peccata, a qbus ſunt verè a talibus abſoluti iterũ confiteanť, ſed poſſent ea tacere, & alia occurrentia confiteri. Et dicit etiam, ꝙ tutius eſt confiteri ꝓprio parochiali ſacerdoti, vel prę̃lato, quã alteri propter multas d̃ceptio-

a Quod ſic] etiam ſacerdos extraneus credit pœnitenti, ſi dicat ſacerdotem ſuum eſſe imperitum, ſecũdum glo. in c. ſi. de pœ. diſt. 6. &c.

b Non teneretur] Et hoc ſiue peccatum ſit occultũ, ſiue manifeſtum, nam licèt peccata occulta ſint ſolum fori pęnitẽtialis, tamẽ non confiteri pertinet ſolùm ad forum iudiciale, in quo non creditus alicui pro ſe, & patet hoc, quia non confitens debet ab eccleſia arceri, & priuari eccleſiaſtica ſepultura. d. capitu. omnis, poſſet tamen credere fide dignæ & timoratæ perſonæ, quia veriſimiliter huiuſmodi perſona non mentiretur. 11. quæſtion. 3. qui omnipotentem. & quilibet præſumitur bonus, niſi probetur cõtrarium. ca. 1. de ſeru. ĩ or. fa. &c.

c Glo. in d. c. omnis] illam gl. tenuit Hoſ. quia intereſt ſacerdotis parochialis audire ſuũ parochianũ, cum habeat ei exhibere euchariſtiã. Itẽ qa nõ poſſet exequi pœnam. d. c. omnis, ſcilicet arcere non confitentem ab ingreſſu eccleſiæ &c. Sed Ab. in d. c. omnis tenet confitentẽ mendicantib. non teneri amplius confiteri.

d Extrauagãt.] Ibi dicitur, ꝙ cõfeſsi religioſis, ſeu ſacerdotibus quib. fuerit facta a ſuperiore commiſsio, non magis tenentur iterum eadem peccata confiteri, q̃ ſi aliis illa cõfeſſi fuiſſent ꝓprio ſacerdoti. Et in hoc approbata fuit ſententia Io. An. hoc affirmantis, licèt alij contra, & male. Et gl. Ber. fuit etiam reprobata per Clementem quartum in quodam priuilegio indulto Prædicatoribus & Minoribus quod incipit, Quidam temere. & no. ꝙ qñ alicui ſacerdoti cõmittitur ꝑ ſuperiorem, ꝙ poſſit audiŕ alienos parochianos, nõ fit pręiudicium proprio ſacerdoti, eò ꝙ iuriſdictionis poteſtas non eſt alicui cõmiſſa in fauorẽ ſuum, ſed in vtilitatem plebis, & ad honorẽ dei. Et ideo ſi ſuperiorib. prælatis videatur expedire ad ſalutẽ plebis, non fit iniuria inferiorib. ꝓlatis. hæc Tho.

e Cum S. Bon.] Vbi dicit, ꝙ credit, ꝙ p̃dicatoribus data ſit poteſtas audien. cõfeſsiones non in præiudicium ſacerdotum bonorũ, ſed potius in fauorem fideliũ, & ignorantiam negligentium, & malorũ quorundam ſacerdotũ, & credit hoc priuilegium in extremis tẽporibꝰ emanaſſe, quia iam verificatum eſt illud, Erit ſicut populus ſic ſacerdos, & pro magna parte ſũt venales & conductitij, & multi parochianos ſuos plus ad malũ, q̃ ad bonum trahunt. Vnde dicit, ꝙ ſecundũ intentionem priuilegii ſacerdotes parochiales iure ſuo non priuantur, imo faciendum eſt ſemper, ꝙ a ſuis parochianis debita eis reuerentia ex

hibeatur

nes, & illegitimates q̃ ſunt in alijs deputatis, vñ ſemꝑ conſulo, ꝙ nemo dimittat proprium parochialem ꝓ alio deputato, niſi clarè cõſtet eum, quem eligit, eſſe bonæ conſcientiæ, & debitæ peritiæ, & melioris q̃ ꝓprius parochialis, qa ſi in eſt aliquis defectus in parochiali, magis excuſatur ſubditus ei confitendo, q̃ alteri, cũ ſuperiores eum inſtituendo pro ſufficiẽte eum approbare videanť. ad hoc gl. in c. menſuram, in ver. ſacerdotis, de pęni. diſti. 1.

34 Quid ſi aliquis vult ſæpius confiteri in anno, nunquid ſacerdos parochialis tenetur eum toties audire? Reſ. ſm Ric. in 4. diſtin. 18. ꝙ ſic de neceſsitate pręcepti, ſi ille, qui vult confiteri de neceſsitate habet confiteri. Si verò non teneretur de præcepto confiteri, nec ſacerdos præfatus obligaretur eũ audire niſi de cõſilio. Addit tamen Ric. ꝙ ſi ſubditus vult pluries ꝯfiteri, & ſacerdos noluerit audire, ꝙ tunc talis liberè poteſt confiteri alteri confeſſori, & ille poteſt eũ abſoluere, niſi eius ſacerdos eum ad determinatum confeſſorẽ miſerit, qa ſi nõ vult eum audire, nec aliũ determinatũ aſsignare, videtur tacitè ei licentiã dare, vt ꝓ illa vice alteri confiteatur, cui voluerit, ſed ſic electus non poterit abſoluere niſi ab his, à quibus proprius ſacerdos potuiſſet.

CONFESSIO. IIII. Quò ad qualitatẽ illius, cui fiẽda eſt? circa qd̃ quæritur.

1 Qualis dẽt a eẽ ꝯfeſſor? Reſ. ꝙ dẽt habere. 5. primo bonitatẽ vitæ, ſ. vt non ſit in pc̃tõ mortali, d̃ pę. di. 6. c. 1. vñ exiſtẽs in pc̃tõ mortali, qñ abſoluit pœnitentẽ, niſi ipſe de ſua mortali culpa pęniteat, grauiter peccat ſecundũ S. Bo. in 4. di. 19. q. 1. circa literam, imò mortaliter a ſm Dir. ti. 15. lib. 1. ar. d. c. 1 vide ꝙ ſupra dixi. 11. Clericus. 8. §. 1.

2 Sed nunquid tali ſciẽter ꝯfitens, peccat mortaliter? Dic vt ſ̃. Clericus. 8. §. 2.

3 Secundò debet habere ſcientiã. ſed quantã ſciẽtiã debet habere neceſſario? Reſ. ſm S. Bo. ĩ 4. di. 17. ĩ 3. par. ĩ q circa literã, & eliciť ex. c. nulli ſacerdotũ. 38. di. ꝙ tantam ſcientiam debet habere, ꝙ ſciat diſcernere in peccatis communibus, quod veniale, & quod mortale, & ꝙ ſciat ſemper ad q̃ peccata ſua poteſtas ſe põt extendere, ratio quia alia pęnitentia pro mortali, alia ꝓ veniali eſt imponenda. Itẽ ſi eſſet aliqd̃ peccati genꝰ, ad ꝙ nõ poſſet manũ ex-

hibeatur. S. Bon dicit in reſponſione ad tertiũ, Quia frequenter peccatores prædicantibus ſuas monſtrãt conſcientias, quas nullo modo ſuis ſacerdotibus aperirent. Imo illa dicunt frequenter, quæ longo tẽpore celauerunt, licèt illa minora dicerent, ſicut expertis notũ eſt. iõ creden. eſt ẽt ſum. Pont. hoc mouiſſe ad illud priuilegium cõcedendum, quod non eſt adeo ampliãdum, vt præiudicium fiat poteſtati ſacerdotali, nec adeo reſtringẽ. vt obſit fidelium pietati. Adde, ꝙ caueant pęnitentes, nè refugiãt proprios ſacerdotes, vt ab alio participe in crimine facilius abſoluantur.

a Conc. Tri. ſeſſ. 14. ca. 6. de miniſtro, & cano. x. ac 23. c. 14 & xv. de ref. catechiſm. de pœ. ſa. c. ſed iam de. P. V.

b Mortaliter] Tho. in 4. di. 24. dicit, ꝙ vbicunque exiſtens in peccato mortali exercet officium ſuũ, peccat mortaliter. ſi exercet vt miniſter. facit c. ſi. de tem. or. c. quotidie, de cõſecr. diſt. 2. & c. d̃ homine, de cele. miſſ. & idem Th. ea diſt. q. 1 ar. 3. quærela vlti. ſic dicit. Lex præcipit, vt nõ iuſtè ea, quę ſunt iuſta exequatur. & iõ quicunque hõ, qd̃ ſibi competit ex ordine, ſꝫ it indignè, quod iuſtũ eſt, iniuſtè exequitur, & ꝯ̃ præceptum legis facit, ac per hoc mortaliter peccat. Quicunque autem cum peccato mortali aliquod ſacrum officium pertractat, non eſt dubium, quin indignæ illud faciat, ideo peccat mortaliter. Imo vult ibi, quod indignè pertractare ſancta, ſit contra ius naturæ, in reſpõſione ad ſecundum, & in reſponſione ad quartum dicit quod quandocunque exhibet ſe in aliquo actu vt miniſter eccleſiæ, mortaliter peccat, & toties quoties huiuſmodi actum facit, Quia, vt dicit Dioniſius primo cœleſ. hierar. immundis nec ſymbola. i. ſacramentalia ſigna tangere fas eſt. Vnde quando tangunt res ſacras, quaſi ſuo officio vtentes, peccant mortaliter, ſecus aũt ſi in aliqua neceſſitate aliquod ſacrum contingeret, vel exequæretur in eo caſu, quo etiam laicis liceret, ſicut ſi baptizaret in articulo neceſſitatis, vel ſi corpus Chr̃i in terra proiectum colligeret, in reſponſione vero ad tertium dicit, quod quãdiu miniſter eccleſiæ, qui eſt in mortali, ab eccleſia ſuſtinetur, ab eo ſacramenta recipere eius ſubditus debet, quia ad hoc ei eſt obligatus, ſed tamen præter neceſſitatis articulum non eſſet tutum, quod eum induceret ad aliquid ſui ordinis exequendum durante tali conſcientia, quod ille ĩ peccato mortali eſſet, quam tamen deponere poſſet, quia in inſtanti homo a diuina gratia emẽdatur. dicit ergo Sanctus Auguſt. in d. capit. 1. Qui ergo confitetur, omnino confiteatur, & ſacerdoti meliori, q̃ poteſt confiteatur. & nõ dico, vt Archid. ibidem, meliori. ſ. idoneitate ſciẽtiæ, cum nihil faciant virtutes, quia hoc eſt falſum, quia requiritur etiam bonitas vitæ, & virtutes conferunt ad remiſſionem peccatorum pęnitentis, dum ꝓ ipſis bonus ſacerdos orat vt dicit S. Tho. in 4. di. 19. vbi dicit, ꝙ q̃uis homo purus nõ poſsit alteri gratiã ex cõdigno mereri, tñ vniꝰ meritũ põt ad ſalutẽ al-

alterius coope-rari. & S.Bon.dicit ibidem,ar. 1. q. 2. ꝙ ſi loquimur quantũ ad ea, quæ ſpectant ad idoneitatem cum ad debitum vſum officij concurrat meritũ,& autoritas prælationis debeat eẽ cum ſanctitate, maxime tale officium,& autoritas competit ei, q̃ habet charitatẽ. & hoc patet, quia illud eſt officium mediatoris,& reconciliatoris.& cum autoritas iſta ſit iudiciariæ põtatis & nullus eſt bonus mediator,q̃ eſt inimicus,nullus ſit bonus iudex in ea cauſa, in qua eſt reus, oportet ipſum eſſe mundum,& ſanctum,alioqu & ſi ſit miniſter. non tamen idoneus,vel dign⁹, hæc ille.

a In periculum animæ]Et ſi opponeres, quod ſacerdos ſimplex conſecrat, & baptizat. Reſpon. ꝙ non eſt ſimile, quia in his ẽ vis in verbiſà domino inſtitutis, hic autem oportet, ꝙ conſulat & iudicet ſecundũ conſciẽtiam, quam habet & dicit s. Bo. ꝙ talis ſacerdos audiens cõfeſſiones, ſi careat neceſſaria diſcretione,tam ipſe, quàm qui eum ſuſtinet, peccãt & iõ eſt, quia q̃ intromittit ſe facere, qđ neſcit, vſurpat alienũ, & talis

tendere,niſi hoc cognoſceret,in periculũ aïæ [a] eius audiret confeſſiones, & ẽt cõfitentiũ.Vnde hoïes, q̃ hoc cognoſcũt tenentur cõſulere diſcretos, alioquin vterque peccat grauiter.& hoc voluit dicere.Au.de pę.di. 1.q̃ vult.Eſt& alia ſcïa,qua q̃s ſcit ꝑ habitũ acq̃ſitũ diſcernere inter perplexitates peccatorũ, & hæc ẽ de bñ eſſe:in talib.n.ſemꝑ dẽt ſecuriorẽ viã eligere, & ſapientes cõſulere,hæc ex S. Bo.& hoc tene, q̃uis diuerſi diuerſa dixerint ſuꝑ hoc. Aduerte tñ,ꝙ ſi dubiũ verſetur circa aliquod faciendũ,vel dandũ,vel pęnã ſubeundã,tũc benignior opi.ẽ eligẽda.ff.de eo,qđ cer.lo. l.qđ ſi Epheſi,in fi.vnde in c.fi.đ tranſ.dr̃,in his,ſuper q̃b. ius non inuenit̃ expreſſũ, ꝓcedas ęq̃tate ſeruata, ſemꝑ ĩ humaniorẽ partem declinando ſ̃m qđ ꝑſonas, cãs,loca,& tẽpora videris, poſtulare. hęc ibi. hoc idẽ tenet Bar.in l.oẽs populi, ff.de iuſt.& iu. niſi fortè eſſet aliq̃d faciendũ,qđ faciliter [b] poſſet expediri. ſi verò dubiũ eẽt, vt abſtineat, tũc ſecurior pars ẽ eligẽda ſ.abſtinere. ſi tñ diuerſitas eẽt inter doc. & pęnitẽs ex aliqua rõnabili cã vult adhærere vni opin.nõ eſt ſibi deneganda abſolutio, ſed ſuæ ꝯſcïę relinquẽdũ,quid aũt ſit dubiũ,& opin.& q̃d fiẽdũ in his, vide j̃ dubiũ, & opi ſimiliter & ſacerdos ñ dẽt aſſerer̃ mortale id, đ quo ñ ẽ cert⁹, nè mittat laqueos alteri, nec tenet̃ de ſingulis,q̃ audiuit determinare,ſi ſũt mortalia vel ne, ſed đ q̃b.ẽ clarũ,nõ de q̃b. ſũt variæ opi.vel ẽt ipſe pęnitẽs neſcit exprimere mẽtẽ ſuã circa ꝯſenſũ, vel morã.Hen.tñ ĩ quol.ſic diſtinguit,ꝙ peccata ſunt in duplici gñe. Quædã ideò, q̃a ꝓhibita,aliter nõ eſſent mala, vt ñ audire miſſã ĩ feſto & hmõi,q̃ ſunt de iure poſitiuo mero,& talia dẽt ſcire confeſſor,niſi hẽat cãm rõnalẽ,q̃ eũ excuſet, puta q̃a abſens,& hmõi. Alia ſunt pctã q̃a de ſe ſunt mala, vt ea q̃ ſunt ꝯtra ius diuinũ, ẽt ſi ab hoïe non ſunt ꝓhibita, & horũ q̃dã ſunt capitalia.ſ. 7.quaſi elemẽta, & iſta oportet ſcire de neceſſitate,q̃dã ſunt ſpẽs capital.ũ. vt illa,q̃ recipiũt horũ ꝑdicationẽ,vt fornicatio,ebrietas,& hmõi.Nã fornicatio luxuria ẽ,ebrietas gula eſt,& horũ ſpẽs q̃dã importãt malũ de ſubſtãtia ſui act⁹, eò ꝙ ſtatim noïata hñt annexũ malũ,vt fornicatio, & talia ꝯfeſſo tenet̃ ſcire,vtrũ ſint mortalia,vel ñ. q̃dã de ſubſtãtia ſui act⁹ non hñt đformitatẽ;ſed ex libidine faciẽtis ſicut cognoſcere vxorẽ ꝓpriã non ẽ pctm̃,ſed ex libidine ſic,ẽt eſt mortale, qñ excedit limites mr̃imonij.ſ.ẽt ſi non eẽt ſua,& talia nõ oportet ꝙ de neceſſitate ꝯfeſſor ſciat,vtrũ ſint mortalia,vel venialia.Alia ſunt pctã,q̃ ſunt filiæ pctõrũ capitaliũ,vt illa pctã,quorũ fines terminant̃ & ordinant̃ ad fines capitalium, ſicut dol⁹, acq̃ſitio rei iniuſtę,& hmõi, & đ talib.ñ ordinari⁹ ñ tenet̃ ſcire, vtrũ ſint mortalia vel nõ,ſed curat⁹ ordinari⁹,vt eps,Archieps,& cęteri alij ſuꝑiores tenẽt̃ ſcire q̃a tenẽt̃ purgare,ꝑficere & illuminare alios,& iõ nouũ & vet⁹ teſtm̃ tenent̃ ſcire hæc ille.caueat igitur ꝯfeſſor nè ſit ꝑceps in dãdo ſñiam đ mortali, vbi ſũt variæ opi.do.ſicut đ đcimis ſoluẽdis,vbi ñ ẽ ꝯſuetudo,de locis Ian. ſed conſulat ſẽp, ꝙ ſibi vr̃ tutius, nec moueatur ꝑꝑ dictũ vnius do.niſi rõnabiliter, vt dicã j̃. opi.§.1.

4 Sed q̃d ſi ꝯfeſſor ꝑꝑ ſuã imꝑitiã dubitat de aliquo?Reſ.ꝙ optimũ qđ poſſit eẽ ĩ confeſſore poſt vitã, eſt ſcire dubitare, vñ niſi ſciat ꝓ certo ſe legiſſe deciſionẽ alicuius caſus,vel non hẽat rõnes euidẽtes,ſẽp dẽt dubitare,& peritos conſulere,vel ipſe de nouo ſtudere dicẽdo pctõri,vt reuertatur,q̃a vult melius videre, vel ſaltẽ ſi hoc non

peccat mortaliter, ſiue grauiter hęc ille.

b Faciliter] Puta, tenet̃ q̃s ire ad eccleſiam.Et adde,ꝙ in cã matrimoniali ſeueritas eccleſiaſtica eſt ſeruanda. d.c.fi.de tranſa.

a De qua aũt culpa]Vide Pa.in c. cũ cãm,de reſtit. vbi dicit,ꝙ iudex tenetur ſolũ de dolo & lata, qđ verũ ẽ in eo,qui eſt poſitus in officio ꝑ obediẽtiã ſec⁹ in eo, q̃ ſe ingeſſit,cũ diligentior potuiſſet haberi.

b Loquelã] No. tñ, ꝙ ſi ex negligẽtia ſua pręceſſit hmõi caſus, ñ excuſatur, vt in ſũm.conf. e.ti.q. 88.& ẽt ſciendũ, ꝙ furioſis,ſeu amentib.exiſtentib⁹ ĩ mortali nullũ tñ ꝑt dar̃ remediũ,niſi reuertantur ad mentẽ,q̃a ipſi dormientib. æq̃parãtur.& intelligitur perſeuerare in eadẽ voſũtate,& ſtatu,in quo erant immediatè ante dormitionẽ,vel amẽtiã quouſq; dormiẽtes exiſtunt, ſeu amẽtes,đ bapt.c. maiores,ad finẽ. Ideò non reſtat ꝓ eis niſi oratio.

c Craſſa]Hic no. ꝙ cõfeſſor ſi ſciret pctm̃ cõfitentis, qđ non dicit tenetur ei reducère ad memoriã q̃a timere poteſt nè cõfitens ſuper hoc hẽat craſſam ignorantiã,vel ꝙ non habeat debitã diligẽtiã ad recolendũ ſua peccata,vt in ſu.confe.lib.3.tit.34.q. 95.vbi hæc not.

non ꝑt facere,abſoluat pœnitentẽ inq̃tũ ſua,autoritas ſe extẽdit,& ĩponat ei, ꝙ ꝯſulat ꝑitos & deliberet facere,q̃cq̃d faciendũ ei fuerit declaratũ, & ſufficit, & ꝓ hoc facit in ar. c.ſi q̃s poſitus,& c.nullus,de pę. di. 7.vbi q̃uis đ tali dubitetur tñ abſolutio non negat̃, de qua aũt culpa [a] teneatur cõfeſſor,vide j̃.culpa.§. 5.

5 Tertiò dẽt hr̃e charitatẽ erga pęnitẽtẽ,vt eũ ĩterroget & inſtruat,đ pę.di.5. c.1.An aũt de neceſſitate teneat̃ facere ĩterrogatones, & q̃ũo,vide j̃.interrogationes in prin. & per totum.

6 Quartò dẽt hr̃e pietatẽ incõpatiẽdo pcõri benignè cũ ꝯſclãdo ĩfundẽdo vinũ, & oleũ,vt dr̃ d.c.oïs, vt potı⁹ velit ſaluũ ĩ purgatorio, q̃ nimiã pñiam ĩponẽdo deſꝑatũ ĩ inferno, nec exigat iuramẽtũ, vel ꝓmiſſionẽ a pęnitẽte, niſi in caſib. ĩ q̃b. ius ita vult,ẽt ſi videat,ꝙ ñ implebit; q̃ ſibi imponet.

7 Sed pone,ꝙ p̃sbyter parochialis hẽat aliquos parochianos ſurdos,mutos,vel furioſos,& hmõi?Rñ.ꝙ dẽt facere poſſe ſuũ, vt ĩducat eos ad ꝯtritionẽ,& pñiam, ſ̃m ꝙ eſt poſſibile,ſ.ſignis, aut nutib.& hmõi,& ſi ñ ꝑt ꝑficere,oret deũ ꝓ ipſis, & faciat orare populũ,vt dñs eos illuſtret, & cũ nihil omiſerit đ ꝯtingentib. ñ ĩputabit̃ ei,facit de conſ. di.4. ſolet q̃ri,& 43.di. Epheſis.

8 Quid ſi æger petat p̃sbyterũ,& anteq̃ adiũgat,ꝑdit loq̃lã, [b] vel efficit̃ furioſus?Reſ.ꝙ vel ad nutũ infirmi,vel ad teſtimoniũ eorũ,q̃ ipm̃ audierũt petere pñiam,vel p̃sbyterũ,dẽt ei, q̃cq̃d ꝑt humanitatis ĩpendere abſoluendo, vel reconciliãdo,& ſi ꝑt ſine periculo,ori eius euchariſtiã infundendo, & ſufficit vnus teſtis in hoc,cum nulli fiat præiudicium.

9 Vtrũ adiudicatus morti petẽdo pñiam ſit abſoluendus?Reſ.ꝙ ſic, & debent compelli officiales,vt hoc permittant, & cogi eccleſiaſtica cẽſura,Cle,cũ ſ̃m,đ pę. & re.

10 Quid ſi ſacerdos ſcit ĩpedimẽtũ ĩ mr̃imonio alicui⁹ ſui parochialis,& hmõi?℞. ſ̃m Mo.ti.pnĩa.7.ꝙ ſi ꝑt ꝓbari,tenet̃ ſibi reuelare,q̃a cũ ſit eius p̃latus, tenet̃ ad illud ꝑceptũ,Matt. 18. Si peccauerit in te frater tuus,&c.Si aũt ꝓbari ñ ꝑt, licèt ſciat,ñ tenet̃ ei dicere,niſi credat, ꝙ laboret ignorãtia craſſa [c] & ſupina,q̃ eũ ñ excuſet,vel qñ probabiliter credit,qđ parati erũt acq̃eſcere ꝯſilio bonorũ ſuꝑ hoc,ĩ his duob.caſib. tenet̃ ei reuelare,aĩs ñ imò credo, ꝙ grauiter peccar̃t alr̃ r̃uelãdo, q̃a eẽt occaſio pcĩ.

11 Quintò debet habere poteſtatem abſoluendi, ſecundũ quòd ſupra dictum eſt.

12 Sed đ ꝯfeſſorib.illis, q̃ vel đ iure ñ tenẽt bñficiũ,vel ſũt intruſi aut excõicati, vł ñ hñt lñiam audiẽdi,& hmõi?Rñ.ꝙ q̃tũ ẽ ex ꝑte taliũ ſacerdotũ,đcipiũt aïas,cũ non poſſint nec ligare,nec ſoluere,đ pro.c.null⁹,ſed quò ad ꝯfitẽtes diſtinguẽdũ ẽ, ꝙ aut hñt iuſtã cãm ignorãtiæ & ſic ſũt abſoluti quò ad deũ,q̃diu talis ignorãtia durat,ſed ſi poſtea hoc ſciãt,ſ̃m Inn.tenẽt̃ ꝯfiteri iterũ ſacerdoti legitimo,q̃ eos poſſit abſoluere,ar.d.c.oïs,& đ pẽ.ñ bap.c.veniẽs, diſtinguo tñ hic ſ̃m Pe.đ Pal.in 4.di.17.ꝙ ſi impedimẽtũ ẽ iuris diuini,puta q̃a ñ ẽ baptizat⁹,vel ñ ẽ ordinat⁹, ſic licèt quò ad Deũ ſit abſolut⁹ ꝯfeſſus tali, q̃diu ignorãtia durat,tñ cũ ſcit,tenet̃ iterũ ꝯfiteri legitimo ꝯfeſſori,nec Papa poſſet diſponere đ ꝯ̃rio.ſi verò impedimẽtũ ẽ iuris poſitiui, tũc aut talis,cũ quo ẽ ꝯfeſſus,hẽbat̃ cõiter ꝓ p̃lato puta q̃a erat ĩ poſſeſſione, & ꝯfirmat⁹ ꝑ ſuꝑiorẽ,licèt ñ ltĩmè obtinuerit bñficiũ, & ꝯfeſſ⁹ ẽ q̃s tali tãq̃ ſuo p̃lato,q̃a ſic reputabatur cõiter,& ſic ipſe credebat ex ignorãtia facti,& tali ꝯfeſſ⁹ ñ tenet̃ iterare ꝯfeſſionẽ licèt poſtea ſciat ñ fuiſſe ltĩe poſitũ,ſi verò ex ignorãtia iuris hoc ꝓuenit,vt puta,q̃a vidit eũ verberare clericũ, ſed ñ putabat excõicatũ,& hmõi,ſic tenet̃ ſ̃m eũdẽ Pet.reiterare,& ita tenẽt do.& gl.vl.in c.nihil,de ele.& ita ẽ verũ đ iure antiquo, ſed hodie dic,ꝙ ꝯfeſſ⁹ ſciẽter,ẽt cũ q̃ ẽ ſu⁹ p̃latus q̃-nis

uis ſit excõicatus, vel ſuſpẽſus, non teneť iterare, vt j. exc.8.§.3. ſi aũt non erat ɔfirmatus, ſed intruſus ſic teneť iterare cõfeſſionẽ factã tali poſt, q̃ ſcit ſm Pan.[a] in d.c.nihil, & ad l.Barbarius ff.de of.præ.dicit, ꝙ loqtur qñ talis ponitur in officio a ſuperiore, hoc tene in cõfeſſis cũ ſuo ꝓlato, ſecus in ɔfeſſis cũ extraordinarijs voluntariè electis, ſicut ſũt religioſi, quia poſt, q̃ ſciut de impedimento credo teneantur iterare ɔfeſſionẽ, ſm ꝙ tꝫ Inn. vt s̃. dictũ eſt.

13 Vtrũ ꝓ ſacerdos debeat abſoluere eũ, q non vult in aliquo deſiſtere, qđ ipſe ɔfeſſor credit mortale eſſe? Reſ. ſm Gof. ĩ quo.9. ꝙ ſi ẽ cert⁹ mortale eſſe, qa nulla diuerſitas ẽ inter do. đ hoc nullò modo dẽt eũ abſoluere. Si verò ñ ẽ cert⁹ qa ẽ dubiũ inter do. & diuerſa opi. tũc ſi ẽ ordinari⁹ eius, tenetur eũ abſoluere, & ſi ipſe ɔfeſſor non ꝑt formare ſibi ɔſcientiã, qn ſit peccatũ in diuerſitate doctorũ, tũc nihilomin⁹ dicat ei ɔſcientiã ſuã, & informet, vt ɔſulat pitos. & diſponat facere, ꝙ tenetur, & abſoluat eũ, & ſi pur pęnitẽs nollet agnoſcere tale qd pctm̃, nihilominꝰ abſoluat, qa hoc ꝓcedit ex rõne, & non ex ꝓteruia, qa ordinari⁹ dẽt ſeq cõe iudiciũ eccleſię, ñ ſuũ. Si verò non ẽ ordinari⁹, dẽt ſeq ꝓpriũ iudiciũ. & iõ ſi credit mortale, & nõ ꝑt đponeř ɔſcientiã nullo mõ poteſt eũ abſoluere ſine peccato.

CONFESSIO. V. quò ad abſolutionem, q̃ritur, q̃uo debeat fieri abſolutio in fo. pęnitentię a peccatis? Reſp. ꝙ ꝓmitti debet, Miſereať tui &c. Indulgentiam &c. nè effectus ſacri impediatur ex parte pœnitẽtis, poſtea dicat, Ego te abſoluo [d] ab oĩb. peccatis tuis, In nomine pr̃is, & filij, & ſpirit⁹ ſancti. Sed nunqd ſupradicta omnia ſint neceſſaria? Reſp. ꝙ non, niſi. Ego te abſoluo ad omnib. peccatis tuis, In nomine pr̃is, &c. ſm Io. đ Noto. in 4.di.18.q.5. Dicit tñ Th. in quadã q. đ quol. ꝙ laudabiliter addit ɔfeſſor, qcqd boni feceris, ſit ĩ remiſſionẽ tuorũ pctõrũ. Et ad hoc addit Hoſt. & qcqd mali [e] paſſus fueris, qa ſic iniunctũ a ſacerdoťe valet tali ex duob. videlicet ex vi opis & clauiũ. & iõ imponať pęnitẽti, ita ꝙ intelligat, ñ ſecretè, vt faciũt aliq, qui per modum abſolutionis illud dicunt, qa ſic non valet niſi ex vi operis.

1 Vtrũ abſolutio dẽat fieri añ iniũctionẽ pnię ſiue ſatiſfactionis? Rñ ꝙ ñ, vt patet ĩ Cle. dudũ, [f] ĩ §. ſtatuim⁹, in ver. audiř, đ ſe. & ibi Io. An. Nã 1. dẽt audire ɔfeſſionẽ. Secũdò ĩponere pñiã. Tertiò abſolueř ſacra'r. Atñ ꝙ fit ĩcontinẽti, vř ineſſe. C. đ pac. l. petẽs [g] ideo ñ obeſſet ſi abſolutio prius fieret, & poſt pœnitẽtia iniungereť.

2 Vtrũ [h] ſacerdos pochialis poſſit abſoluere ab oĩb. ſuos

a Pa.] dicit in illo l.ai ti.ſup vlt.gl. ꝙ qñ quis gerit ſe ꝓ ꝓlato, & tñ non eſt in poſſeſſione, & tũc indubitanter non valent geſta, ar. in c.conſultationibus, & quod ibi not. de iure patr. Nec hoc caſu cõis error ſuſtineret geſta, ex quo deficit poſſeſſio. Ad hoc qđ legiť & not. in d. l.Barbarius, & ĩ c.dilectus, de reli.domi. facit qđ no. Inn. in c.2. de in integ. reſti. & in c. in literis, de reſti.ſpo. & facit qđ no. gl. in d c. nihil, de elec. q̃ ponderaț illũ nõ fuiſſe ĩ quaſi poſſeſſione, ẽt ſi fuiſſet credit⁹ verus ꝓlat⁹, & nõ tenẽt geſta in dãnũ eccleſiæ. Vñ ſoluentes ei nõ liberantur, niſi cũ eo cõtraxiſſent, vt ĩ l. ſi vrbana, & ibi ꝑ Bar. & Moder. ff. de condit. inde. & ꝑ Inn. ĩ d. c. in literis. Vñ, ſi intruſus aliquid alienauit, dẽt id reuocari. c. alienationes, 12.q.2. vbi bonus text. & ibi ꝑ gl. Arch. Nec cõis error iuuat, ex quò deeſt autoritas iuris. Non ob. d. l. Barbarius, quia fundat ſe ſuper cõi errore, & ſuꝑ autoritate ſuperioris. Nam ille ſeruus, qui putabatur liber, habuit officiũ a ſuperiore, & ſic cõcurrebãt ibi duo .ſ. autoritas ſuperioris, & cõis error; ſec⁹ aũt, vbi adeſſet vnũ tm̃, Vt tenuit Inn. & Abb. in d.c. nihil & Bal in repe. d. l. Barbarius. pro hoc facit gl. ĩ d. c. nihil, quæ ponderat illũ fuiſſe ĩ quaſi poſſeſſione prælationis đ licẽtia papę. Nõ ob. d. c. ɔſultationibus, & c. querelam, de elec. in quibus patet, ꝙ ſuffi cit ſola poſſeſſio ad validitatem actus, quia illa iura loquuntur, qñ ius non reſiſtit poſſeſſioni, ſicut in caſu noſtro. Non. n. poteſt quis adminiſtrare ex ſola poſſeſſione, niſi habeat autoritatem ſuperioris, vt in regula, beneficiũ lib.6. & c. ex frequentibus, de inſti. no. Fede. conſi. 61. &c.

b Vide Cate. de pœni. ſac. ca. ſed iam ordo. P.V.

c Formã abſoluendi docet S Synod. Tri. ſeſ. 14. de pœni. & fructu &c. Catec. de pœ. ſacr. c. Quòd verò pœni. P. V.

d Abſoluo] Sco. in 4.di.14.q.vlt. dicit, ꝙ quia cõfeſſio ſubalternatur doctrinæ de iudicijs, vbi non ſunt neceſſaria verba præciſa, ſicut in ſacramento eucharistiæ, & baptiſ ſed ſufficit, quòd exprimatur actus ſententiæ abſoluentis, ſicut in iudicio publico non oportet eẽ limitata verba &c.

e Quicquid mali] Adde Scot. in 4.di.15.q.1. vbi de ſatisfactione.

f Patet in Cle. dudum] Idem tenet Car. ibidem 10.q. addens, ſecundũ Laud. qa abſolutio requirit integritatem pœnitentiæ, quæ non adeſſet, niſi & operis ſatisfactio præcederet.

g L.petens] Ibi enim not. non refert an pactum ante, vel poſt apponatur ad contractum, dũmodo fiat incontinẽti, vide ibi Alex. de Imol.

h Huc ꝑtinet c. 7. đ caſ reſer. 14. ſeſ Cõ Tri. P.V.

C.Deus

ſuos ſubditos? Rñ. ſm cõiter do. ĩ c. De⁹ q, [a] de pę. & re. ꝙ ſic đ iure ab oĩb. peccatis q̃q̃ grauibus, exceptis his, q̃ reſeruanť ĩ iure ep̃is, aut ſuꝑiorib. vel q̃ ex cã legitima ſunt eis ſpãliter ĩterdicta, ar. d. c. de⁹ qui, cuius ſuperſcriptio dicit, Ep̃o, & fratrib. eius. i. ſacerdotib. & quæ pctã reſeruãtur, vide s̃. Caſus. idẽ dic de excõicatione, vt s̃. Abſolutio, 1.

3 Quid de his ɔfeſſorib. qui de lñia ſacerdotum parochialiũ, vel aliorũ prælatorũ audiũt confeſſiones? ℞. ꝙ nõ pñt abſoluere niſi ab his, quæ eis conceduntť. Et aduerte, ꝙ maiorẽ autoritatẽ non pñt eis dare, q̃ habent ipſi parochiales ſacerdotes dantes lñiam, aut alij, c. nemo, de re iud. li.6. excipe fratres [b] Minores, & Prædicatores, & electos ab his, qui de iure pñt eligere ɔfeſſores, de qbus dic vt s̃. confeſſio. 3. §. 7. & 28.

4 Vtrũ officiales ep̃i, vt ſũt cancellarij iudicis &c. habeãt autoritatẽ ĩ pęnitẽtijs caſuũ ep̃aliũ? ℞. ſm Ho. in ſum. ti. de pœ. & re. ꝙ non pñt abſoluere ĩ foro pñiæ, ſed tm̃ in foro contẽtioſo, niſi hoc eis expreſsè concedatur. Fallit hoc in vicario generali ep̃i, qui ẽt ſi non ſit ſacerdos, põt hoc alijs delegare, niſi ſit expreſsè prohibitũ, ar. de procu. c. petitio, & 93. di. c. ſi. [c]

5 Vtrũ ep̃s committẽs alicui ſuã autoritatẽ generaliter audiẽdi ɔfeſſiones, ex hoc intelligať, ꝙ poſſit abſoluere a caſib. Ep̃o ſpãliter reſeruatis? ℞. ꝙ non, qa ĩ generali conceſſione non veniunt illa, q̃ non eẽt quis veriſimiliter ſpãliter ɔceſſurus, vt in c. ſi ep̃s, de pœ. & re. li.6. & đ re. iu. ĩ gñali, lib.6. & de offi. vic. c. vlt. cũ ſuis concor. Sed ſi aliquem caſum ſpãliter reſeruatum ſpecificè ɔcedat cũ clauſula gñali, tũc bene ꝑt abſoluere ẽt de nõ expreſſis, ſm qđ ep̃s ꝑt de iure, arg. c. qui ad agendũ, de procu. lib.6. niſi caſus eẽt adeo grauis, ꝙ veriſimiliter non venit in tali gñalitate, ſicut de iniectione violenta in perſonã eccleſiaſticã, de quo in c. peruenit, de ſen. exc. qui non venit, niſi exprimatur ſm Io. Mo. in d. c. qd agendum. Ego tamen credo, ꝙ in foro aĩæ in tali generalitate, ẽt ſi nullum exprimat poteſt abſoluere ab omnibus, quæ veriſimiliter conceſſiſſet in ſpecie, quia verba gñalia ſunt gñaliter accipienda, de dec. ad audientiam, præſertim in fauorẽ ſalutis animarum, quo nihil eſt fauorabilius. 24. q. 3. ſi habes, de pœni. & re. nè pro dilatione.

6 Vtrum ep̃s concedens licentiã alicui, vt eligat ſibi confeſſorẽ idoneum, eò ipſo concedat licẽtiam abſoluendi a caſibus ſuis dicto confeſſori electo? ℞. ꝙ non, niſi hoc exprimat, vel euidẽter conſtet per alia ſigna, ꝙ hoc in ſpeciali voluit concedere. c. ſi ep̃s, de pę. & rem. li.6.

7 Vtrum vnus ſacerdos poſſit abſoluere, & alius audire? Rñ. ꝙ non, quia ſacramenta non ſunt diuidẽda, ar. 23. di. quorundã.

8 Vtrum proprius ſacerdos poſſit abſoluere eam, cũ qua peccauit? [e] ℞. ſm Ri. in 4.di.17. ꝙ ſic; intellige, niſi ſit caſus reſeruatus per ſuperiorẽ. Item ſi non imminet periculum aut ex parte ſacerdotis, aut ex parte mulieris propter eorum fragilitatẽ. vnde

a C.Deus qui.] ibi. n. ẽ caſus valde notabilis, & Pan. ibi dicit, ꝙ ſacerdotes pñt abſoluere de magnis criminib⁹.

b Excipe fratres] Ab. tñ in d. c. deus qui, tenet poſſe artari ꝑ ſtatuta poteſtatem mendicãtiũ, quia ſm eũ nõ pñt niſi vt ſacerdotes parochiales, niſi immoderatè fieret. Sed non tenetur eius opin.

c C. ſi.] Dicitur ibi, ꝙ Diaconus non dẽt ante ſacerdotem ſedere niſi tenuerit locum patriarchæ, vel metropolitani in aliquo capitulo; aliter debet acriter puniri, vt ibi. Et ſic cõſequitur quis ex perſona aliena, quod nõ per ſuam.

d Quorundam] Dum aliqui ordinantur, ep̃s ſolũ manũ impoſuit impedit⁹ oculorum dolore ſed ſacerdotes ĩpenderunt benedictionẽ; dř ibi, ꝙ nihil eſt actũ, & ſacerdotes illi ſunt puniẽdi. ex quo not. glo. ꝙ duo imperfecta ſacra non conſtituũt vnũ perfectũ, & hoc iõ, qa ſacra ſunt vnitatis, de conſ. di. 2. qa paſſus, & vnitas diuiſionem nõ recipit. 24. q. 1. loquiť. Idẽ dicendũ ĩ ſacro baptiſmi, & eucharistiæ, & ĩ oĩbus illis, vbi certa forma deſiderať, ꝙ duo imperfecta nõ faciũt vnũ perfectũ. Itẽ duæ tutorum excuſationes ĩperfectę non faciunt vnã ꝑfectã, vt C. qui numero cute. l. 1. Idẽ in ſtipulatione, quia illa non diuidiť, vt l. 1. & l. cõtinuus, ff de verb. obl. ſed ſacr̃m ſolẽnitatis, vt in miſſa, bñ diuidiť, qa duo imperfecta faciunt vnũ perfectũ, vt 7. q. 1. nihil, & ibi glo. Idem tenet Archi. & addit pñiam diuidi non poſſe, vt de pe. di. 3. ſunt plures. Ad qđ vide infra ordo. 1. §. 14. &c.

e Cũ qua peccauit] Adde S Bon. ĩ 4 di.19 in q. circa literã, in ver. iudicãs, Vbi ponit exemplũ de ſacerdote furãte cũ aliquo ſuo parochiano, vt honeſti⁹ loquamur vbi dicit, ꝙ non videt, qualiter abſolueť nõ poſſit, qa & ſi fuit malus, põt dare tñ bonũ conſiliũ addit tñ, ꝙ neutri credendũ eſt, non ipſi abſoluẽti, qa vř ĩ eo manifeſta præſumptio; non ipſi pœnitenti, qa vř in eo min⁹ vera cõtritio, & peccati deteſtatio, dũ nõ vult detegere niſi conſcienti.

de

de,ſi imminet tale periculũ, nullo modo confiteaẽ, ſed petat licentiã alteri ꝯſitendi, quã ſi non vult dare malicioſè, poteſt nihilominus alteri confiteri. melius tamen faceret, ſi eam ad aliũ cõfeſſorẽ mitteret, cũ quo magis verecundaret.ᵃ

9 Vtrum confeſſor audiẽs pœnitentem, qui habet caſum à quo non põt eũ abſoluere, poſſit eũ abſoluere à caſibus pertinẽtib⁹ ad ſe, & poſtea remittere eũ ad ſuperiorẽ ꝓ abſolutione aliorũ pertinentiũ ad ipſũ? ℞. ꝙ licèt ĩ hoc fuerĩt opi. tñ hæc ẽ verior, quã tenet Hẽ. de Gã. in quol. 1. q. 30. ꝙ ſic; & ita ſeruat curia, & cõis cõſuetudo. vnde pęnitens debet oĩa confiteri integrè, de quib⁹ eſt memor, & ſacerdos abſoluet, à qb⁹ põt, & poſtea remittet eũ ad ſupiorẽ, vt abſoluat eũ à reliquis. Ratio, quia ꝑ cõfeſſionem factam inferiori oĩa peccata ſunt confitenti remiſſa, & iã peccator ẽ abſolut⁹ à deo. abſolutio ᵇ verò ſacramentalis fienda ꝑ eccleſiã duo facit: vnũ, qa partẽ debitæ ſatisfactionis remittit, aliud, quia abſolutum ecclĩæ militanti, à qua per peccatum ſuum ſeparatus fuerat, reconciliat. Oĩs eni mortaliter peccãs quãtùm ad ſe à communione ſacramẽtorũ, & ecclĩæ ſeparatus eſt, & excõicat⁹. Nũc aũt neutri horũ repugnat ſeparare abſolutionẽ & facere eam ꝑ partes. Satisfactio. n. per partes bene põt iniũgi, põt quippe ſacerdos dicere, facias hoc vſque ad 8. dies, & poſtea ᶜ reuertaris ad me, & iniungã tibi reſiduum. ſimiliter reconciliatio poteſt per partes, ſicut patet de excõicato plurib. excõicationib. qui poteſt abſolui ab vna, poſtea ab alia. c. cũ ꝓ cauſa de ſen exc. & idẽ gl. in c. officij, eo tit. & gl. in c. ex parte, de offi or. vel põt dici, ꝙ prima abſolutio cũ ſecunda eſt vna, Ita, ꝙ prima ſit ſub ratihabitione de ſecunda ſubſequenda. Ita, ꝙ factũ in prima ſuſpenditur, nec hẽt effectũ, donec veniat ſecũda, & tũc ſecũda agẽs in ꝓpria virtute primæ præcedẽtis, agit totũ quod vnica abſolutio de oĩbus agere deberet, & ſic ratificat primam, imò illa cũ ĩ la vnica ſimpliciter & indiuiſa reputabiẽ, & quamquam ita ſit, nõ debet in prima abſolutiõe aliqua conditio apponi de ſecunda ſequenda, neque in ſecunda de prima. qa de iure ſubintelligitur, vt nõ ſit neceſſe, ꝙ exprimatur. hæc ille. Et ſubdit verũ fore, dummodò diſponat pęnitẽs ire ad ſuperiorem; aliàs ſi videret eum rebellem, de nullo debet eum abſoluere, quia iam impęnitentem ſe oſtenderet. & in q. 31. ſubdit, ꝙ ſi inferior abſolueret ſub conditione, ideſt ſi de illis abſoluatur per ſuperiorem, vel ad tp̃s, ſcilicet quouſque ſuperior abſoluet, ꝙ non valeret abſolutio. in q. 32. dicit, ſi ſuperior committeret inferiori tali modo, valet, ꝙ abſoluere poſſit ſub tali conditione, quòd etiam ſibi confiteatur, ꝙ valet talis commiſſio. & põt fieri, quia cõfeſſio nihil aliud eſt, q̃ ligaminis oſtenſio, & idẽ ligamen pluribus põt oñdi; & tunc non habet vigorem prima confeſſio niſi ſub propoſito faciendi ſcd'am. ſed ſi poſtmodũ confiteri ſuperiori renuerit, quæ dimiſſa ſunt, non redeunt, ſed nouum crimen incurrit. & ſi dictam conditionẽ acceptat, debet eam abſoluere ſine oĩ cõdõne appoſita ex parte abſolutionis. Si verò committat ſic, vc3 poſſis ſub condõne ſcilicet ſi ratam habuerit, non valet talis commiſſio, nec abſolutio.

10 Quid ſi talis caſus reſeruat⁹, ſit excõicatio, nunquid poterit abſolui à peccatis prius, & poſtea mitti ad ſuperiorem ꝓ abſolutione ab excõicatione? ℞. multi tenẽt ꝙ non, quia cũ excõmunicat⁹ ſit extra eccleſiam, non poteſt reponi niſi per eum, ad quem ſpectat abſolutio ipſius, per ea q̃ no. in c. præſenti, de ſen. exc. li. 6. & licẽt

hęc

a Verecundaretur] Dicit tamen Guil. ꝙ ſacerdos non deberet eã audire, qa tollitur erubeſcẽtia, q̃ ẽ magna pars ſatisfactionis, de pę di 1. quẽ pœnitet. Et iõ deberet eã remittere ad alium. Sic in ſimili. no. glo. in c. oĩs. 30. q. 1. de vxore p̃sbyteri Greci. licèt multũ nõ faciat, qa ibi loquiẽ ꝑꝑ periculũ, puta ſi cõmiſiſſet adulteriũ. Et idem diceñ. de oib. peccatis, in quibus cõfeſſor fuit cõſentiens, vel cooperator, valet tñ abſolutio, ſi abſoluaẽ. Concor. Tho. in 4. di. 19. Nõ obſtat, ſi opponaẽ, ꝙ ep̃s nõ põt diſpẽſare cũ eo, cũ quo cõmiſit ſimoniam, qa rñdetur, ꝙ illud eſt, quia diſpenſatio eſt dignitatis, abſolutio verò neceſſitatis, ideo non facile perditur.

b Abſolutio] Vide Ro. abſolutio. 5. in prin. Adde, ꝙ abſolutio nõ põt fieri ſub condõne, puta abſoluo te, ſi ſatisfeceris, qa act⁹ legitimi, vt rĩa, actus, intelligiẽ tñ de conditione ſuſpẽdente actum, ſm Ab. in c. de q. bus, ñ baptiſmo: ſecus, ſi eſſet conditio de futuro. Vt ſi non es baptizatus, vide ſupra, abſolutio 3. in prin.

c Poſtea] Excõmunicat⁹ bñ diſpoſitus poteſt abſolui a pecca-

hæc opi. videatur bona, tñ mihi magis placet contraria, ſm ꝙ p̃t abſolui a peccatis, & poſtea mitti ad ſuperiorẽ, vt abſoluaẽ ab excõicatione. qđ quidẽ patet ex p̃dictis in p̃cedenti. q. & hęc eſt benignior opi. ſm Mo. & verior iudicio meo. vñ non ob. eorũ rõ, qa talis non reponiẽ in eccleſia, licèt abſoluaẽ ab alijs, niſi ꝑ eũ, ad quẽ ſpectat, nec dẽt ſe ĩmiſcere diuinis, donec ſit abſolutus ab excõicatione. Nec ob. ẽt ſi dicaẽ, qũo p̃t ergo abſolui a ſacerdote, ſi non dẽt ſe ĩmiſcere diuinis, quia ẽt excõicatis nõ ꝓhibetur talis immixtio, & quod dr̃ ꝙ excõicatus non eſt particeps ſacramentorũ verũ eſt cõpletiuè, ſed non initiatiuè. Nec ob. c. quicũque. 24. q. 1. vbi dr̃, ꝙ qui ſe ſegregauit ab vnitate fidei, vel ſocietatis Petri & Pauli, nõ poteſt a vinculis peccatorum abſolui, nec ianuã regni cœleſtis intrare, qa (vt patet) loquitur de hęreticis, & alijs, qui in propoſito malo perſeuerant, non de contritis, aliter nunquã poſſent abſolui. Aduerte tñ ꝙ ſi foret in mora petendę abſolutionis, ſic nullo mõ debet abſolui a peccatis, niſi certis coniecturis appareret, ꝙ nullo mõ conſtitueret in mora ex tali abſolutione. Si verò non fuit ĩ mora, vel ſi fuit, tamen veriſimiliter apparet, ꝙ amplius non erit, credo, ꝙ confeſſor debeat abſoluere a peccatis, nec eum grauare, vt pri⁹ vadat pro abſolutione excommunicationis, p̃ſertim qñ commodè hoc facere non poteſt. Et ſic videtur velle Ri. in 4. di. 18 art. 9. q. 4. in ver. ibi. quia præſumendum eſt, vt in plurib⁹, ꝙ iuſtè excõicati fuerant, & quòd niſi per eos ſtaret, ab excõicatione abſoluerẽtur, ergo vbi ceſſat talis p̃ſumptio, abſoluendus eſt. Hoc idem tenet Ro. tit. de ſen. ex. §. 18.

11 Vtrum peccans in alieno territorio efficiatur de iuriſdictione illius, in cuius territorio deliquit, vt poſſit abſolui ab eo? Reſ. ſm Pa. in c. cum contingat, de fo. com. quòd in foro pñiali non ſortitur qs forum alteri⁹ ſacerdotis ex delicto commiſſo in eius territorio etiã notoriè facto. & no. per gl. in ca. 1. 16. q. 1. & qđ no. ĩ c. 1. de rap. ratio, qa pñia ĩponiẽ ꝑꝑ offenſam dei, & aĩæ ꝓprię, ſm Io. de Lig. & ideò illi ſoli ſubijcitur, quem habet loco dei, & qui eſt iudex animę ſuę.

12 Vtrum peregrini, & viatores, qui de licentia proprij ſacerdotis cõfiteñ alteri, q tñ hñt caſus reſeruatos ep̃is, poſſint ab eo, quẽ elegerũt in confeſſorem abſolui? Reſ. ſm Rod quòd ſic, maximè ſi inſtitit tp̃s gñalis confeſſionis, vt in paſcha, debet tñ ei iniungi, quòd cũ habebit copiã ſui ep̃i, iterũ ei confiteatur illud peccatũ reſeruatũ, & ab eo recipiat pęnitentiam de illo.

13 Quid ſi ſacerdos abſoluit, à quo non p̃t? Reſ. ſecundũ Ri. in 4. di. 18. quòd ſiue faciat ex malicia, ſiue ex craſſa vel affectata ignorãtia, mortaliter peccat, & ſm Dir. ti. de pñia, tenetur dicere confeſſo, ꝙ talis ꝯfeſſio non tenuit, vel obtinere ᵃ autoritatẽ & poſtea loq cum eo de aliquib. quaſi dubitet, nè bñ eum ĩtellexerit, & ſic eũ abſoluere. Quod intelligo, ſi commodè p̃t & ſine ſcandalo, aliàs non credo, teneatur, qa talis confeſſus ꝑꝑ bonã fidẽ excuſatur, ar. 37. di. §. vlt. Aduerte, ꝙ quando quis confeſſus fuit ei, qui eum non potuit abſoluere, poſtquam hoc ſcit, tenetur iterum confiteri illa eadem peccata, ſi adhuc eſt memor, ſacerdoti, qui eum poſſit abſoluere ſecundùm Ric. in 4. diſt. 17. Sed tu diſtingue ſecũdũ ꝙ ſupra dixi, confeſſio quarto. §. 12. Aduerte tamen, ꝙ ſi prædictus confeſſor potuit eum abſoluere ab aliquib. licèt

tis, nã capax eſt ſacramenti pęnitentiæ, quod nulli negatur etiam excommunicato & hæretico, de hęreti. c. ſuper eo li. 6. eſt ãt capax abſolutionis, ꝑꝑ quod põt abſolui ab vna excõicatione, & remanere ĩ alia, đ ſen. exc. ca. cum pro cauſa, & no. glo. in c. officij, eod. ti. vbi dicit, ꝙ excõicatus a pluribus, ab vnoquoque poterit ſigillatim abſolui, & vltima abſolutio cõfirmat oẽs. dicit tñ, ꝙ vnus non debet abſoluere, niſi abſoluendus caueat, ꝙ ſe faciet abſoluere ab alijs, & nõ debet denunciari abſolutus, ante, quã ſit ab omnibus abſolutus. Et in d. c. cum ꝓ cauſa, dicit, ꝙ excõicatus ex pluribus cauſis, põt abſolui ab vna, & remanet ligatus pro alia, quare põt dici, ꝙ talis poſſit abſolui. Securi⁹ tamẽ eſſet, ꝙ prius ſe faceret abſoluere ab excommunicatiõe. In hoc tamen diſcretus debet conſiderare ſacerdos, qd expediat ſaluti animæ confitentis. hoc idem tenet ſupplementũ confeſſor. 1. §. 4. Roſe. confeſſor. 1. §. 10. tenet contra, & conatur rñdere rõnib. adductis hic in text. & hoc idem tenẽt theologi, & ſummiſtæ, & canoniſtæ, vt patet per eam. Idem tenẽt aliqui moderni ſummiſtæ. Ego credo vt dixi, ꝙ ſacerdos conſiderare debet, quid ſaluti confitentis expediens ſit, nam ſecurius eſſet prius abſolui ab excõicatione.

a Obtinere] Scilicet confeſſor. qui non potuit abſoluere.

cèt nõ ab oĩbus, ſufficeret ꝯfiteri illa ſolũ, a qbus non potuit eum abſoluere, ei, q hẽt poteſtatẽ, & non alia.

CONFESSIO VI. quò ad pniæ [a] iniunctionem, gl. in c. ſunt plures, de pœn. di. 3. tenet, ꝙ regulariter ꝓ quolibet mortali pnĩa ſeptennis [b] debetur. Attñ tenetur ſm cõiter doct. in c. deus qui, de pœ. & remi. ꝙ pniæ ſunt hodie arbitrariæ per d. c. deus qui, & per c. menſuram, de pœni. diſt. 1. ita ꝙ Io. An. in c. vt menſuræ, de empt. & vend. tenet, ꝙ canones pniales hodie de nihilo [c] ſeruiunt. nihilo minus ſacerdos & ſi poſſit recedere a dictis canonibꝰ in imponendo pœnitentiã quam vult pp fragilitatem hominũ, & cõſequenter & ex cauſa, & pro hoc facit gl bona in d. c. ſunt plures, tñ bonum eſt, vt eos canones ſciãt, vt ſm eos ſciat ſe temperare, & peccatori innoteſcere, quid meretur.

1 Sed qd [d] ſi ſacerdos videt, ꝙ non faciet pnĩam, vel non vult ſubire? ℞. ſm Mo. ti. pnĩa. 6. ꝙ debet ſacerdos talem imponere, quã ſine murmure & ſpontè velit portare, & non aliã propter periculum, & etiam concedat, ꝙ ipſe poſſit redimere ieiunia, quæ ei impoſuit, & ꝙ remiſſiones ꝑlatorum proſint ei. nec dẽt exigere iuſm, vel ꝓmiſſionẽ de abſtinendo in futurũ ab aliquo pctõ, vel faciẽdo qđ ſibi iniunget niſi in caſibus a iure expreſſis, ſed abſoluat eum ſimpliciter ſine conditione, cum proteſtatione, ꝙ ſi nõ reſtituet aliena, vel faciet debitũ, ꝙ euacuabit fructũ ꝯfeſſionis, q̃uis ſibi videatur, ꝙ non ſit facturus ad qđ obligatur. cautiꝰ tñ eſſet, qñ adeſt cõmoditas, mittere eũ primò ad ſatisfaciẽdũ, & ꝙ poſtea reuertat̃ ſm euangelium. ſi ꝯmodè nõ p̃t, ſufficit, diſponat, quãprimũ poterit, ſatiſfacere. vñ p̃sbyter nullatenus dẽt procuratorẽ ꝓmittere a ſe deſperatũ recedere. Et in his ꝯcor. Inn. in d. c. oĩs, & Scot. in 4. diſt. 15.

2 Quid ſi peccator confitet̃, non tñ vult abſtinere [e] in futurũ? ℞. ꝙ dẽt ſibi conſiliũ dare, & pnĩam iniũgere, & hortari, vt nõ deſiſtat benefacere, qa dñs citius eũ illuminabit, & valẽt ad multa bona ſm doc. in c. ꝙ quidam, de pœ. & re. non tñ debet [f] eum abſoluere, quia peccaret mortaliter tam abſoluens, quàm pœnitens ſecundum Ri. in 4. diſt. 17.

3 Vtrũ bona opera, quę pęnitẽs faciet, ſint magis efficacia ad expiandam culpã pręteritã, qñ ꝑ confeſſorẽ ei iniungunt̃ ſic dicendo, Oĩa bona, q̃ facies, vel intendis facere, iniũgo tibi in remiſſionẽ peccatorũ? ℞. ſm Tho. in quol. ꝙ ſic, qa ſic valent dupliciter. Primò ex natura operis. Secundò ex vi clauiũ, & ideo plus habent expiare culpã præteritã. Et propterea bonum eſt, ꝙ ſacerdos hoc ei iniungat taliter, ꝙ intelligat, vt ſupra dixi, confeſſio. 5. in prin.

4 Vtrũ vnus ꝯfeſſor poſſit ex cã relaxare, aut cõmutare pnĩam, quã alter impoſuit? ℞. breuiter loquendo de pnĩa ſacr̃ali ꝙ ſic ſi talis hẽt autoritatẽ abſoluendi a tali peccato, pp qđ fuit ſibi impoſita, ẽt ſi ille, qui impoſuit, eſſet ſuperior. Si verò non hẽt autoritatem abſoluendi a tali peccato, nõ poterit eã nec relaxare, nec commutare, niſi neceſſitas vrgeat, vel pietas ſuadeat. pium enim tunc eſſet interpretari, ꝙ ſuperior in huiuſmodi caſib. acceptet ſm Rod. ar. c. latorem. [g] 33. q. 2. gl. 26. q. 7. c. tempora, tenet ꝙ ep̃s poteſt diminuere pnĩam, quã Papa impoſuit, ar. d. c. latorem. Quod ego admitterem, qñ non poteſt haberi recurſus ad ſu-

periorem

a S. Concil. Tri. hac de re ſeſ. 14. ca. 8. de ſatisfac. neceſs. Catechiſ. de pę. ſa. in 3. parte. c. nunc ad tertiam. P. V.

b Septennis] & rõ eſt ſm Theol. Quia cũ ꝑ pctũ ſeptiformis ſpiritus ſancti gratia amittat̃, ideò meret̃ ſeptẽnem pñiam. Credẽdũ eſt autẽ, vt dicit tex. in d. c. hoc ipſum, qđ patres talẽ impoſuere pnĩam inſtinctu ſpiritus ſancti. Exemplũ de Maria ſorore Aarõ, quæ pp murmurationẽ iuſſa eſt ſtare poſt ſanationẽ a lepra ſeptẽ diebus ex caſtra.

c De nihilo] ſed Ab. dicit ibi, ꝙ ñ eſt verum. & cõiter tenẽt doc. cõtra Io. And. vide glo in c. ſunt plures, de pę. diſt. 3.

d Ad hanc & ſequentem proximè quæſtionẽ vide Catec. de pœ. ſa. c. ſed iã ordo. P. V.

e Abſtinere] qa fortè dicit ſe nõ poſſe. & ſic no. ꝙ regulariter perſeuerans in pctõ non repellitur a confeſſione. excipitur vſurarius manifeſtus, de quo in c. quanq̃, de vſuris, li. 6. licet Abbas ĩ d. c. ꝙ qdã, dicat non ẽẽ bonam exceptiorẽ, qa ibi cõfeſſio, abſoľo denegãt. Sed ĩ caſu d. c. ꝙ quidã, negat tñ abſolutio Nã admittet ſacerdos quẽlibet, qa dicet fortè de cœtero ſe velle abſtinere. Ex hoc no. vlteriꝰ, ꝙ vera pnĩa reqrit ꝓpoſitũ vlteriꝰ nõ peccãdi: aliàs pœnitẽtia nõ eſt fructuoſa quò ad vitã æternã, qa q̃diu qs ẽ in ꝓpoſito peccãdi, ẽ inimicꝰ Deo. Adde tñ vnũ no. ꝙ pnĩa ẽ iniũgẽda ẽt nõ hñti ꝓpoſitũ abſtinẽdi, qa licèt ñ valeat quò ad vitã æternã, valebit tñ ad multa. Et ẽt cõſiliũ dẽt ſibi dari, vt ſępe confiteatur.

f Nõ tñ dẽt] Facit ꝓ hoc tex. ĩ d. c. ꝙ qdã, qđ dicit cõſiliũ p̃bendũ, nõ abſolutionẽ.

g Latorẽ] ĩ fi. iũcta gl. quæ no. ꝙ epiſcopus poteſt relaxare de pœnitentia quã impoſuit Papa, & clericus illam, quam epiſcopus impoſuit. Hoc tamen fit per licentiam ſuperioris expreſſam, vel tacitam, vt ibi per glo.

periorem commodè, & ex cã; aliàs non credo. hoc ẽt tenet Alua. & ſequit̃ Car. ĩ Cle. ſi. de pœni. & re. & ſm prædictam diſt. ꝯcordabis opin. ꝯtrarias, q̃ recitant̃ in d. Cle. ſi. Fallit hoc ſecundũ aliquos, niſi alicui in pnĩa fuiſſet impoſitũ, vt iret ad terrã ſanctam, quia tũc ſine autoritate Papæ nõ poſſet commutare, ar. c. 1. & c. ſuper his, de voto, iuncto ca. ex multa, eo. ti. quod ego limito, qñ iniunxiſſet, vt iret in ſubſidium terræ ſanctæ; aliàs nõ per iura præalleg. Et ſm hanc diſtin. limita & intellige glo. & doc. in d. c. 1. & ita tenet Mo. tit. pen. 4. & Aſten. lib. 5. tit. 32.

5 Sed q̃ro, qui ſunt canones pniales? ℞. ꝙ eos reduco ad viginti, quorũ primꝰ hr̃ 82. d. c. presbyter, [a] vbi dat̃ cuilibet presbytero fornicatori, vel committenti quodcunq; peccatũ, quod inducit depoſitionẽ, pęnit. 10. anno. in quibus primos tres menſes debet ieiunare in pane, & aqua tm̃, exceptis dñicis, & feſtis p̃cipuis in quib. p̃t recreari vino, [b] piſciculis, & leguminibus, incluſus [c] tamẽ ſtando, poſt exiens [d] dẽt annũ vnum [e] cũ dimidio ieiunare in pane & aqua, poſt vſq; ad ſeptimũ annũ ieiunare debet tres ferias in pane, & aqua, ſ. ſecunda, quarta & ſexta, niſi ſecundam feriã velit redimere vno pſalterio, vel denario. [f] poſt tres ſequentes annos. 6. feriam [g] in pane & aqua ieiunet. Quidã intelligũt in adulterio, vel inceſtu ſolùm. Sed tu dic etiam in fornicatione. Secundus canon habetur. 30. quæſt. prima, capit. ſi quis ſacerdos, [h] & c. non debet, vbi datur pœnitentia. 12. annorum presbytero, qui cognouit filiam ſpiritualẽ, etiam quam audiuit in confeſſione, & ſi eſt publicũ [i] vel ſi eſt epiſcopus. [?] 15. annis pœniteat, & mulier dẽt omnia pauperibus dare, & in monaſterio perpetuo ſeruire deo. Tertiꝰ eſt de ſpõ. duo. c. accepiſti, [k] vbi cõtrahenti per verba de præſenti cum aliquo alij deſponſato imponitur pœnitentia ꝙ ieiunet in pane & aqua. 40. diebus, & ſeptem annis ſequẽtibus pœniteat. Quartus eſt in capi. de filia, & c. deuotam. 17. q. 1. vbi peccãti cum moniali, vel religioſa pœnitentia. 10. annorum iniungitur, & conſentienti. Quintus eſt in cap. ſi quis cum duabus, & in c. ſi quis cum matre. 33. q. vltim. vbi ignoranter [l] cognoſcens duas ſorores, vel matrem, vel neptem, vel amitã, aut filiam imponitur pœnitentia. 7. an. ſi ſcienter, priuatur perpetuo coniugio. Sextus eſt de exceſ. præla. cap. clerici, vbi clerico peccanti contra naturam ꝑpetua pnĩa ĩponit̃ detruſus ĩ monaſterio. Laico verò vſque ad dignam ſatisfactionem ĩponitur ſeparatio a cętu [m] fidelium. Septimus eſt in

a C. presbyter] Debebat. n. deponi ſecundũ canonẽ apoſtolorum, & hoc de rigore. Et intelligit̃ de eo, qui ſpontè confitetur peccatũ; ſecus de eo, qui in vitio perdurauit vt ibi dicit canõ.

b Vino] Neque carne, neq; caſeo.

c Incluſus] Dẽt eſſe in ſacco indutꝰ humi adhærere, & implorare die ac nocte Dei oĩpotentis miſericordiam.

d Poſt exiens] Sed non dẽt procedere in publicũ, nè grex fidelis ex eo ſcandalũ patiatur. Nec enim debet ſacerdos publicè pęnitet̃ ſicut laicꝰ.

e Annum] Intellige exceptis feſtiuitatib. & dominicis dieb. quibus poteſt vti vino, carne, &c. & his finitis fiat particeps corporis, & ſanguinis domini, nè induręſcat &c. Ad pacem veniat, in choro vltimus canat &c. minora gerat officia, non accedat ad cornu altaris &c. Et finito ſeptennio epiſcopus poteſt eum reducere in priſtinũ honorem.

f Denario] Et hoc eſt rationabile, qa ſicut ſe per peccatũ vendidit. 15. q. 1. Nõ eſt, ita pecunia ꝓpria ſe redimat nec eſt ſimonia.

g Sextam feriã] Nam dicit text. nulla interueniẽte redemptione.

h Sacerdos] Quia debet pęnitere peregrinando, poſtea verò ad monaſterium vadat, ibique cunctis diebus vitæ ſuæ pęniteat.

i In publicũ] Tunc. n. dẽt deponi, vt dicitur in d. ca. non dẽt, vbi loquitur de fornicante cũ ea, quã audiuit in cõfeſſione &c. Et ibi no. gl. ꝙ magis peccat ſacerdos cognoſcẽdo filiã ſpũalẽ, quã vxorem alterius. Mulier aũt, quæ dẽt deo ĩ monaſterio ſeruire, nõ erit monacha, quia ibi volũtariè nõ detinetur, ſed cauſa eſt delicti. 20. q. 1. c. ſicut.

k Ca. accepiſti] Ibi Abb. dicit, ꝙ ꝯhens cũ duob. ẽ infamis. l. 1. ff. de infa. & credit, qđ eccleſia poſſet imponere pęnã in foro iudiciali, qa iſti abutũtur ſacr̃o mr̃imonij, & ſic cõmittunt ſacrilegiũ, vt l. q̃uis, C. de adul. Sacrilegiũ vero ẽ mixti fori, & vterq; iudex, ſ. eccleſiaſticus, vel ſœcularis cognoſcet̃ poterit, de quo ĩ c. cum ſit gñale, de fo. cõ. Et facit c. de bñdicto, cum glo. 32. q. 1. Sed ibi Papa non curat de foro iudiciali, quia illud tradit per modũ cõſilij ad animã redimendam.

l Ignorãter] Adde ẽt idẽ eſſe de matre, vel filia, q̃ ſciẽter ſe cognoſci ꝑmiſerint ab eo, qui alterã ſtuprauit, ꝙ debet perpetuo abſtinere a coniugio.

m A cætu] Subdantur excõicationi, dr̃ ibi, & a cætu fidelium. Quod eſt dictum ad maiorem ex-

c.hoc ipſum.[a] 33. q.2. vbi inceſtuoſo,vel peccanti cũ brutis imponitur pęnitentia plus, q̃ ſeptem annorũ. Octauus eſt in c. admonere.[b] 33.q.2. vbi vxoricidæ imponitur pęnitentia aſpera & ꝑpetua, ſcilicet nè vinum,vel ſiceram bibat,carnes nunquam comedat niſi ĩ paſcha & natiuitate domini,in pane & aqua & ſale viuat,ieiunijs,& orationibus intentus, vel intret [c] monaſterium. Nonus eſt in c.latorem. [d] 33.q.3.in matricidis, quibus quaſi eadẽ cũ vxoricida imponitur, niſi ꝙ iſta eſt ſolũ ſeptennis. Decimus eſt in.c.1. de pœ. & re.vbi interficienti presbyterũ imponitur pęnitentia. 12.anno.ũ.[e] Vndecimo eſt in c.accuſaſti, de accu. vbi accuſanti [f] iniuſtè aliquem ad mortem,ſi occiſ⁹ fuerit,imponitur pęnitentia. 40. dierum in pane, & aqua.& 5.annis pęniteat, ſi verò membrum perdiderit,[g] tribus annis.Duodecimo in c.quicunque.6. q.1. vbi periuro [h] imponitur ieiunium, 40. dierum in pane,& aqua,& pęnitentia.7. annorum.Idem de eo, qui eum inducit,vel conſuluit vel cogit, & ſi erat ſeruus, dñs trib⁹ quadrageſimis, [i] & legitimis ferijs ſcilicet, 2.& 4.& 6.in pane & aqua ieiunet.c.q compulſus. 22. q.5. Decimotertio eſt in c. vt menſuræ, de emptione, & venditione,vbi.30. dierũ in pane & aqua ieiuniũ imponitur falſanti menſuras, ſed grauior pęnitentia imponitur falſario literarũ apoſtolicarum in ca. dura, & in c.ad falſariorum,& in c.ad audientiam de cri.fal. & in c.nouimus,de verbo. ſig. Decimoquarto eſt in c. de his verò.32.q.2. & in c. ſi quis,de pę.diſt.5. vbi dimittenti pęnitentiam ſolẽnem imponitur pęnitencia 10.annorũ,& exhibitio euchariſtiæ in fine vitæ ſuæ ſolùm. Quintodecimo ẽ in c.nemo[k] per ignorantiam. de conſ.diſt.1. vbi præsbytero, qui clericum mortuũ inuoluit in palla altaris,imponitur pęnitentia. 10. an. & 5.menſium. Diacono verò trium annorum cum dimidio. Sextodecimo eſt in c. de viro. 12.q.2. vbi committenti ſacrilegium [l] imponitur pęnitentia ſeptem an.Ita,ꝙ in trib.primis carnes non comedat,nec vinũ bibat niſi in paſcha,& natali Domini. In alijs.5. annis trib ferijs a carnibus, & vino abſtineat. Comburens tñ eccleſiam.15.ann. pęnitere debet, & reſarcire, vt ĩ c.ſi qs eccleſiã. [m] 17.q.4. Septimodecimo eſt in c.ſtatuim⁹,đ maledictione, vbi blaſphemantibus publicè deũ,vel ſanctos imponitur illa pęnitẽtia,de qua ſupra

preſſionẽ ẽm Ab.in d.c.clerici. Sed pœna capitis plectuntur,In authen. vt non luxurientur ꝯ naturam.

a Cap.hoc ipſum]Pœnitentia regulariter eſt ſeptennis, niſi maiorum criminum exceſſus tranſcendere cogatur.Et duo ponũtur hic. Et additur tertium de vitio ſcilicet ſodomitico &c.

b Admonere]& vltra hæc,hic poſita, nõ debet armis ſe accingere nõ litigare,vxorem, nec concubinam vnquã habere,nec adulterium committere audeat. Nõ ſit in conuiuijs lętantium, in eccleſia ſit poſt alios chriſtianos ſegregatus poſt oſtiũ poſtulatur⁹ orationum ſuffragia ab ingredientibus, & egredientib⁹. Cõmunione ſit priuatus niſi in articulo mortis.

c Vel intret] Ex quo no.ibi gloſ. quòd ſi quis incæperit pœnitentiam, & ĩtret monaſterium, ꝙ nõ teneatur eam finire, qa religio ſoluit vinculum iuramenti,de iureiur.ꝑuenit.Itẽ votum, de voto c.ſcripturæ.

d Cap.latorem] Per annum non debet eccleſiam ingredi, ſed ante fores baſilicæ ſtãs orare debet, tribus ſequentibus annis in eccleſia poſſit ingredi, ſed priuetur communione per ſeptem annos. Non offerat oblatiões. In his omnibus temporibus non debet manducare carnes, neque vinũ bibere niſi in dominicis & feſtiuis diebus, & a paſcha vſque ad pentecoſten.pedibus ſemper vadat, non ſumat arma niſi contra paganos, & ſic perdit feudum, ex quo iuuare non poteſt dominum ſecundùm gloſ. ibi niſi per alium ſeruire valeat.Ieiunet trib.dieb.per hebdomadam.

e Duodecimo anno.]Quod priuatur militia,ſi conuictus ſit in foro iudiciali, ſimiliter & doctoratu, vel ſi in foro pęnitentiali,debet ſacerdos ei iniungere,vt abſtineat a militia, & pęnitentiæ intendat, ſecundũ Ab.ibi.

f Accuſanti]no. Pa.quòd mitior pęna imponitur in foro pęnitentiali, quàm in iudiciali.

g Perdiderit] Iſta perditio intelligitur vel ꝑ debilitationẽ ita ꝙ non poſſit vti membro, pede. ſ.vel manu, vel quantum ad detruncationem.

h Periuro]Nunquã.n.debet eſſe ſine pœnitentia interiori,& nunquam in teſtimoniũ recipiatur. Alibi dř,ꝙ iuramentum ſolum Deum habet vltorem l.2. C de re.cre. & iureiu.

i Quadrageſimis] Vnam ante feſtum Natalis, aliam ante Paſcha, aliam ante feſtum S Ioann. intelligas. & adde, ꝙ liber ad ꝑceptum domini periurans ieiunet in pane,& aqua.40 dieb.Seruus verò pęniteat trib⁹. 40. & legitimis ferijs.

k C.nemo] Dicit ibi text. ꝙ ſit excõicatus. i.a cõione remotus & loquiť in nõ admonentibus. ẽm glo. ibi.

l Sacrilegiũ. i.đ ꝑdãti res eccleſiaſticas,& vaſa. Tales priuantur vno an.ingreſſu eccleſiæ.In 2.ante fores debebũt ſtare &c. & ibi debent firmiter ſpondere talia nunquã commiſſuros.

m Si qs eccleſiã]Debetq; ꝑriũ pauperib⁹ reſtituere.

Facit

blaſphemia.§.7.Octauodecimo eſt in c.omnis,de pę. & rem. vbi ſacerdoti reuelãti confeſſionẽ ĩponiť pœna de qua infra,confeſſio, vlt.§.10. Nonodecimo ẽ in c.ſi qs dederit.24.qõ.1.vbi dans communionẽ hęretico, vel accipiẽs ab eo neſciens hoc prohibitũ ab eccleſia, debet pœnitere vno anno. ſi erat ſciens. 10.annis. ita qui permittit hęreticum celebrare in eccleſia catholica ꝑ ignorantiã iuris.40. dieb. pęniteat : ſi ſciẽter, per annũ pęniteat. Qui autem pro eius reuerentia, & damnatione eccleſiæ. 10.an.pęniteat. Qui autem tranſierit ad hæreticos, vel alios ad hoc induxit, pęniteat.12.annis.

6 Sunt multi alij canones, in quibus pęnitentia. 7.ann.aliquando minor imponitur, quos prætereo,quia ex quo regulare eſt ꝙ pro quolibet mortali ſit ſeptennis,nõ fuit neceſſarium eos exprimere.

7 Ad regulas autẽ prædictas debet cõfeſſor ſemper habere oculum. & quãquã ex cauſa,puta quia debilis,vel alteri obligat⁹, vel propter periculum,nè eam faciat pęnitẽs,poſſit relaxare prædictas pœnas,cũ, vt dictũ eſt, hodie ſint in arbitrio cõfeſſoris; tamen bonũ eſt innoteſcere eam peccatori,vt magis timeat peccare,& ĩtelligat,q̃d ſit ei agendum,ſi vult abſolui à pęna peccati vel in hic mundo,vel in alio,quia credendum eſt eccleſiam inſtinctu ſpiritus ſãcti eas ſic taxaſſe, ſicut deus ꝑ iuſtitia exigit vel hoc, vel in purgatorio à quocunq; talia perpetrãte,vt apertè dicitur in c. hoc ipſum.33.q.2.Hoc ipſum,ꝙ canonum cenſura poſt. 7.an.remeare pęnitentem in ſtatum priſtinum præcepit,non electione ꝓprij arbitrij ſancti patres,ſed potius ſententia diuini iudicij,ſanxerunt, & infra diciť; Hinc etiam eccleſiaſtica conſuetudine eſt vſurpatum,vt maiorum criminum pęnitẽtia.7.annorum ſpacio cõcludatur, niſi vel officij eccellentia,vel criminum magnitudo præmiſſum ſpaciũ tranſcendere cogat, hoc ibi.Aduerte etiã, ꝙ in foro pęnitẽtiali feriæ legitimæ dñr. 2. 4.& 6. feria,vt in c.presbyter.82.diſt.& in c.ieiunia, de ꝯſe. di.3.facit de homi.in c.2.[a] & ideo ſancti⁹ eſt ĩ his pęnitẽtes affligere,ſi mõ ĩduci pñt.

CONFESSIO VII.Quò ad [b] ei⁹ effectũ.

1 Vtrũ confeſſio liberet à culpa peccati? ℞.ꝙ ſic.Nã ẽm Aureo.in 4.di.17.q.1. niſi meritũ Chriſti actualiter appliceť iſti, vel illi,nulla culpa deleť,qa ſolùm ꝑ meritũ paſſionis Chři pctã remittũtur, cũ ergo ſacřa ſint immediatũ applicatiuũ paſſionis Chři ad nos,ideo oĩs culpa deleť mediantibus ſacřis de facto exhibitis, vel in voto. Propterea cum pnĩa ſit ſacřm,& percipiať in ꝯfeſſione,qa per eam hõ ſe ſubdit miniſtris eccleſię, q ſunt ſacřorũ diſpẽſatores, Ideo ꝯfeſſio ex vi abſolutionis ꝯiunctę culpã remittit, niſi hõ obicem peccati mortalis in actu ponat ẽm Sco. in 4.di.14.q.vlti. Nec obſt. quod in ꝯtritionẽ pctã remittũtur, qa contritio votum ꝯfeſſionis habet annexum. Et ideo ſicut baptiſmus liberat à culpa non tantùm ẽm ꝙ actu ꝑcipiť,ſed etiã ẽm ꝙ in voto habeť, ſicut patet illis, qui iuſtificati ap bapciſmum accedunt,nec fruſtra poſtea baptiſmus ꝑcipiť,& ſic đ ꝯfeſſione dicendũ eſt, ꝙ ſi qs contritus accederet ad ꝯfeſſionem, in actu abſolutionis gratia augeretur, & etiam peccata remitterenť ſi præcedens dolor non ſuffeciſſet ad contritionẽ, & ipſe tunc obicẽ gratię non præberet. His etiam concordat S. Tho.in 4.di.17. q. fin.at.1.& ar.2.

2 Vtrũ confeſſio liberet à pœna peccati? ℞.ꝙ ſic tripliciter.Vno modo ex vi abſolutionis in voto, vel in actu liberat à pœna æterna,ſicut & à culpa,à qua liberať,nihilominus remanet obligatus ad pœnã temporalem, ſecundùm quòd pęna eſt medicina promouẽs & purgans,quę reſtat in purgatorio patienda, quæ quidem eſt improportionata viribus pęnitentis in hoc mundo viuentis, ſed per vim clauium intantũ minuitur, ꝙ remanet proportionata viribus pęnitentis viuentis in hoc mundo, ita quòd ſatisfaciendo in hac vita purgare ſe poteſt. Secundò quia ſacerdos poteſt dimittere de pœna debita ſecundùm Panormitan. in cap. ſicut dignum, de homi. & de hoc habes infra,indulgentia.§.quinto.

a Facit. cap.2.] Ibi habetur de eo, qui interfecit latronẽ, vbi comprehẽdi poterat abſque occiſione, leguminibus vti debet, & paruis piſciculis feria. 3. 5. & ſabbato; per 9. dies non intret eccleſiam;vide ibi.

b Conci. Trid. ſeſſ.14.c.1. de nece. & inſti. & ca. 3.de part.& fru. c.8.de ſatiſ.nece. & cano. 4. Cate. de pœni.ſacra c. hactenus de contri. & c. nunc ad tertiam. P. V.

Tertiò

a Adde S. Syn. Tri. ſeſſ. 14. c. 5. de conf. Repete cætera quæ ſupra adnotaui ex eadẽ & catech. conf. 1. P. V.
b S. Conc. Tri. ſeſſ. 14. c. 5. de conf. & can. 6. catech. de pę. ſac. c. ſed iam de mini. P. V.
c Figurationis] Dicit S. Th. ea. di. q. vlt. arti. 1. Quòd in ſacramẽtis ea, quæ exterius geruntur, ſunt ſigna rerũ, quæ interi⁹ cõtingunt, & iõ cõfeſſio, qua qs ſacerdoti ſe ſubijcit, ſignũ eſt interioris, qua qs Deo ſubijcitur. Deus autem peccatum illius, qui ſe ſibi ſubijcit p pęnitentiam tegit, vnde & hoc oportet in ſacramento pęnitẽtię ſignari, & iõ de neceſſitate ſacramenti, eſt ꝙ quis confeſſionem celet, & tãquã violator ſacramẽti peccat, qui reuelat hæc ille.

Tertiò dimittitur pœna ex ipſa natura actus confitẽtis qui pœnam habet annexã erubeſcentiæ, & ideo quãto pluries confitetur qs de peccatis, tantomagis pœna minuitur propterea confeſſus & abſolutus in purgatorio minus punietur, q̃ contritus tãtùm, pręſertim propter duo vltima.

3 Vtrum confeſſio [a] generalis ſufficiat ad dlẽda mortalia? Reſ. ſm Ri. in 4. di. 21. ar. 3. q. 3. ꝙ ſic peccata oblita. Aduerte tamen, ꝙ ad remiſſionem mortalium oblitorum & ignoratorũ non ſufficit confeſſio generalis, quæ fit in eccleſia ſine ſacramentali, ſi homo habet copiã presbyteri, & facultatẽ confitendi, ſed tenetur de eis generaliter confiteri & a pſbitero petere abſolutionem ſm eundem Ri. vbi ſupra, valet tamẽ confeſſio generalis ad delenda venialia. Vnde not. ꝙ confeſſio generalis ſacramentalis, q̃ fit in ſecreto ſacerdoti de generibus ſingulorũ, non de ſingulis generũ valet ad remiſſionẽ pęnæ & culpæ venialiũ ex quatuor, ſecundũ S. Th. in 4. di. 21. Primò ex contritione pœnitentis. Secũdò ex humilitate confeſſionis. Tertiò ex oratione ſacerdotis. Quartò ex vi clauium. Alia autẽ confeſſio, quæ non eſt ſacramẽtalis, ſed ſolũ generalis valet ex trib. primis tm̃modo.

CONFESSIO vlti. Quò ad [b] ſigillum, & eius celationem.

1 Vtrum ſigillũ confeſſionis ſit de eſſẽtia ſacramẽti? Reſ. Aur. in 4. diſt. 21. ꝙ ſic, nã de ratione ſacramẽti ẽ, ꝙ ſit ſignũ efficax. Eſt enim ſacramentum ſenſibile efficiens qđ figurat. Sed ſacrm̃ iſtud ſignificat, & figurat, ꝙ deus audit peccatum, & ꝙ conſtituitur forũ ſecretũ, in quo mori dẽt pctm̃, & extĩgui ergo, cũ ſignificatio ſacramẽti confeſſionis ſit ſignificatio occultæ deletionis pctĩ, & fori, ideo ad rationẽ eius ptinet, vt nullo modo reueletur. Vnde, q reuelat, facit irritũ ſacramẽtũ auferẽdo cõfeſſioni naturã ſuę ſign. & figurationis. [c]

2 Vtrũ ſigillũ confeſſionis ſit de iure naturę? Reſ. Sco. in 4. di. 21. q. 2. ꝙ ſic ratione caritatis, [d] fidelitatis veritatis promiſſæ tacitè, & vtilitatis, quo ſigillo multi confitentur, qui non facerent. [e]

3 Vtrũ Papa poſſit præcipere ſacerdoti, vt reuelet ↄfeſſionẽ? Reſ. ſm Ri. in 4. [f] di. 21. ꝙ non. & ſi præcipit, non eſt ei obediendum, qa ſecretum confeſſionis eſt de iure naturali, diuino, & eccleſiæ, ſup qua Papa non pt pcipere, vel dic, ꝙ cum

d Ratione caritatis] Ratio eſt, quia oĩa quæcunque vultis, vt faciant vobis homines Matt. 7. & Lucæ. 6. & intelligitur i. quę debetis ſm rectã rõnẽ velle. & hoc intelligitur in illa ppoſitiõe, Matt. 22. Diliges proximũ tuũ ſicut te ipſum. Sed quilibet tenetur ſm rectã rõnẽ diligere famã proximi ergo & celationẽ pctĩ ſui. Ecc. 41. Curã habe de bono nomine. Hoc n. magis remanebit tibi, q̃ mille theſauri ptioſi, & magni, bonæ vitæ numerus dierũ. Bonũ aũt nomẽ pmanebit in æuum. Et Prouer. 4. Melius eſt nomen bonũ, q̃ diuitiæ multæ. Et per conſequens confeſſor dẽr idẽ diligere, & velle ipſi confeſſo. Sed reuelatio tolleret cõfeſſo famã, ergo &c. Et probatur, quia qua ratione poteſt vni reuelari & alteri & ſic omnib. vnde in tali reuelatione eſt manifeſtũ, ꝙ fama, quæ eſt illeſæ dignitatis ſtat⁹, apud conciues macularetur. Itẽ ratione fidelitatis, qa de lege naturæ amico reuelanti ſecretum fidelitas eſt ſeruanda, vnde Prouer. 10. Qui ambulat fraudulenter reuelat arcana, qui autem fidelis eſt, celat amici cõmiſſũ. Item ratione veritatis promiſſæ tacitè, qa in hoc eſt promiſſio tacita de ſeruando ſecreto. Item ratione vtilitatis, & cõitatis, quia tolleretur recurſus ad ſuperiorẽ, quæ vtilitas, & communitas in hoc conſiſtit.

e Qui non facerent] Eſt etiã de iure diuino poſitiuo, quia quilibet Chriſtianus tenetur nõ dare occaſionẽ alteri, quã retrahatur a lege Chriſti, quę eſt, ꝙ cõfiteatur, ſed per iſtam reuelationẽ multi retraherentur, iõ &c. Itẽ qa illud, quod ẽ ſemel terminatũ, non debet ad aliũ forũ deduci, ſed peccatum in confeſſione detectũ eſt finaliter đterminatum, quod patet p illud Matt. 16. Quodcunque ſolueris ſup terrã, erit ſolutũ, & in cœlis, id eſt finaliter approbatur. Et per illud Io. 20. Quorum remiſeritis peccata, &c. ſupple in iudicio diuino finaliter r̃miſſa approbantur. Sed reuelans, quantũ in ſe, facit ꝙ deducatur ad aliud forũ ideo &c. Itẽ quia daret occaſionem dicendi mendacium, puta quòd peccatores ſe laudarent, & vituperarent alios. De lege poſitiua habetur in d. cap. omnis &c.

d Ricar. in 4.] Sanctus Thom. ibi quæſtion. vltima articul. 1. Ad ſecundum dicit, quòd Papa non poſſet

quem

quẽ licẽtiare, vt dicat pctm̃ ſibi ĩ cõfeſſione detectũ.
a Cap. ſtuduiſti] Et adde, ꝙ neque pctõrem, neque pctm̃ reuelare dẽt. Et idem tenet Sco. in d. 21. di. & S. Bo. dicit, ꝙ excõicatio hoc caſu non debet timeri.
b In d. c. dilectus] Et Pa. loquitur de eo, qui eſt productus in teſtem.
f Reuelat] Hæc eſt ſententia Sco. in d. 21. diſt. q. 2. in reſponſione ad primum. Vbi licèt quis poſſit iuri ſuo renuntiare, tamen illud eſt verum, quando ſimpliciter eſt inductum pro fauore particulari, ſecus, quando cederet ĩ detrimẽtum cõitatis. Itẽ qa eſt cõtra ius naturæ, vide Ab. in c. Mat. & in c. ſignificaſti, de ſimonia, vbi vult ꝙ põt reuelari pctm̃ de licentia pœnitentis ei, q põt prodeſſe. Et narrat de quodã cardinali, q peccatum reuelauit papæ.

ſacerdos. in actu confeſſionis ſit ſpãlis vicarius & ſpecialis quò ad illam ſpeciẽ ſit maior generali. c. ſtuduiſti, [a] de of. lega. Ideò Papa in hoc non eſt maior, cum ſit vicarius generalis. Hãc rationem ponit Pa. in c. dilectus, de exceſ. præl.

4 Quid ſi interrogetur ſacerdos, an ſciat aliquid de eo, quod audiuit in confeſſione, vel pręſtetur ei iuramẽtũ, vt dicat ſi aliquid audiuit ĩ confeſſione? Rñ ſm Sco. & Ric. vbi ſupra ꝙ dẽt rñdere ſe nihil ſcire, vel audiuiſſe, ſupple ad reuelãdũ ſicut & Chr̃us dixit Matth. 13. qđ nec filius hominis ſcit de die iudicij, intelligitur ad reuelandũ generaliter. Vnde non dẽt tacere (vt dicũt aliqui, & male.) ſed audacter dicere, ꝙ nihil ſcit, & ꝙ nihil audiuit, qa ſubintelligitur ad reuelandũ. Et in hoc concor. S. Bo. ea. diſt. ar. vlti. q. 1. ad pri. & communiter doct. & Pa. in d. c. dilectus, [b] licèt quidam dicãt, ꝙ poteſt dicere ſe nihil ſcire vt homo, [c] ſed vt Deus. ita dr̃ ĩ c. ſi ſacerdos de of or. Melius eſt, vt dixi ſ. ad reuelandum, quia non poteſt negari, quin ſciat vt homo. hæc Sco. ibi ſupra.

5 Vtrũ liceat ſaltẽ reuelare de licẽtia ↄfitentis? Reſ. tenẽt, quidam ꝙ ſic illi, q vtilis & neceſſari⁹ eſt ad pficienda, q̃ requiruntur ad illud forũ, qa adhuc gerit pſonã Dei, ſed alij perſonæ non licet, & hmõi opin. eſt Ri. vbi ſ. S. Bo. verò & Pe. & S. Th. ea. di. tenẽt ꝙ licitè pt reuelare, niſi timeat de ſcãdalo [d] & hoc ſolũ ei, q pt pdeſſe, & non obeſſe. ita tñ ꝙ ſacerdos conſtituat ſe nũtiũ confitẽtis. Sed magis mihi placet opinio præfati Aur. vbi ſ. & Land. ea. di. ꝙ nullo mõ licet, qa confitẽs non pt diſpenſare in legẽ naturæ diuina, & in eſſẽtia ſacr̃i. & ideò cauti⁹ [e] ẽ, ꝙ faciat ſibi dicere ex̃ ↄfeſſionẽ hoc, qđ vult qđ reuelet. [f]

6 Vtrũ ille, cui reuelatur [g] pctm̃ alicuius ex aliqua cã de lnĩa ↄfitentis, tenendo opinionẽ ꝙ hoc poſſit facere, teneatur celare? Reſp. S. Th. vbi ſupra quòd ſic ſicut tenetur & ĩterpres celare.

7 Vtrũ in aliquo caſu liceat reuelare confeſſionẽ? Reſ. quòd ſic in 6. caſib. primus, qñ ſacerdos indiget ↄſilio, [h] ita tñ quòd dicens pctm̃ ſibi detectũ in confeſſione, nullo modo referat pſonã ↄfitentem, taliter, ꝙ poſſit deueniri ad ei⁹ notitiã. iſtud patet in ca. officij, đ pę. & re. vbi papa non reprehendit legatũ petẽtem conſiliũ de peccato, Quod aſſerit ſe in confeſſione habuiſſe in vniuerſali, vnde credo, ꝙ confeſſores non peccãt mortaliter, q aliquãdo ẽt dicunt ſe habuiſſe tale pctm̃ in cõfeſſione, quãdo in tali generalitate ita dicũt, quòd nullo modo pt deprehendi pſona, quæ ipſum confeſſa ẽ, licèt ſit periculoſũ [i] talia referre, niſi in

Idẽ Ab. in c. ſi ſacerdos, de of. or. tamen tex. d. ca. ſi ſacerdos, dicit, ꝙ ſi qs ſciat aliqđ crimen in confeſſione, pt illud arguere in gñali, vt fecit Chriſtus di. vnus veſtrum me traditurus ẽ, & ſi qs petat iuſtitiã, puta quia fortè illi furatũ eſt aliqd, pt illũ excõicare in genere dicẽdo, ſi qs furatus fuerit tale qd ſit excõicatus, in ſpẽ nõ pt, licèt ſciat eũ eſſe reũ, qa nõ vt iudex ſcit, ſed vt De⁹, ſed debet eũ admonere, nè ſe ingerat, qa Chriſtus Iudã a cõione non remouit, & vide ibi Ab. q multa pulcra no.

c Vt homo] Imò Sco. reprobat iſtã viã ar. nõ loquit in pſona Dei, qa in pſona propria audit cõfeſſionẽ tanquã miniſter, ſicut qñ baptizat vel conſecrat, tñ põt bene dici, habui in confeſſione ſic & ſic, quod non referatur ad perſonã confitentẽ, vt poſſit deueniri ad notitiã eius. facit ca. officij, de pęniten. & remiſ.

d De ſcandalo] Scãdalum autem poſſet timeri, quando probabiliter poſſet conijci quòd ſacerdos confeſſionẽ ſuã reuelauit.

e Cautius] Dum modo, intellige, nõ dicat ſub ſigillo ſecreto, quia ſacerdos nihil poſſet. Reuelet ergo vt publicè detegendum.

g Cui reuelat] Niſi ille, qui cõſenſit, vt reueletur, vult vt ſciatur liberè.

h Indiget conſilio] Quando ſacerdos non põt abſoluere ab aliquo peccato, pt illud referre ſuperiori & erit vt interpres. nec debet propterea perſonam referre. ſimiliter põt referr̃ alicui prudenti aut perito pro conſilio habendo ſm Scot. nec ob. illud, qđ ponderat Ab. in d. c. omnis, contra ſimplices ſacerdores, quia dicit ꝙ non debẽt etiã referre peccatum propter text. ibi in verſi. peccatum, quia reſpõ. illud eſſe verum, quando per illud poſſet deueniri in notitiam peccantis, aliàs ſecus, vt hic.

i Periculoſum] Bona. in 21. diſt. 4. quæſt. vltim. in reſpon. ad 4.

p [illegible]

caſu neceſſitatis pro conſilio habendo, pp ſcãdalum & periculum, nè deueniatur in notitiam perſonæ. Secundus caſus, in quo licet reuelare, eſt de licẽtia confitentis; quod tamẽ non placet, vt dixi ſupra. Terti⁹ caſus ſm Inno. & ſequitur Pa. in d. c. oĩs, de pẹn. & re. eſt, qñ qs confitetur ſe velle facere aliquod malũ, qa iſtud non eſt dictum in pœnitentiali foro; & iõ pp rationẽ iſtius ſacramenti non tenetur celare, nec ẽt propter præceptũ legis naturæ ſeu diuinæ, rõne pmiſſionis ſaltẽ tacitè de non reuelando, quia vt dicit S. Bon. in 3. diſt. 21. intelligitur, φ dẽt [a] celare, niſi veritas, vel obedientia aliud exigat, vt eſt in propoſito. Nec ob. φ cõiter tenẽt Theo. ea. di. φ non liceat, qa dictũ eorum limito & intelligo, qñ quis ɔfitetur ſe habere peccatũ, de quo non p̃t pẹnitere, & a quo non p̃t, nec vult abſtinere, & hoc iõ confiteẽ, vt ſacerdos p̃beat conſiliũ, & oret pro eo, vt Deus eũ illuminet, & hmõi, & tale pctm̃ non vergit in periculum aliorũ, ſed tm̃ ipſi⁹ confitentis. nam tũc nullo mõ põt reuelari, quia talis confeſſio diſponit ad ɔtritionẽ & conſequenter ad peccatorũ in conſpectu Dei celationẽ ſm Ri. in 4. di. 21. ar. 4. q. 2. ſed qñ vergeret ĩ periculũ cõitatis, vel alterius tũc ſi nullo mõ vult ceſſare talis qn illud faciat, credo ſine p̃iudicio φ non ſolũ p̃t imo teneẽ reuelare, ei q. p̃t pdeſſe, & nõ obeſſe, vt malo obuieẽ. Quartus caſus ẽ, qñ qs hẽt per aliã viã pctm̃ ſibi detectũ in confeſſione ſm S. Bo. [b] & Ri. & communiorẽ opi. Theo. in d. 21. di. Verũ eſt, φ pp ſcandalum non dẽt reuelare niſi p neceſſitate, vel vtilitate illud dicat, vel niſi iurauerit dicere veritatẽ ſm Inn. in c. oĩs, đ pẹ. & re. recitat Pa. in d. c. dilect⁹, de exceſ. p̃l. nunq̃ tñ dẽt dicere ſe habuiſſe illud in confeſſione, qa ſm Sco. vbi s̃. peccaret mortaliter, & idẽ dic, ſi reuelat aliquid pluſquã ſciat extra ɔfeſſionẽ, puta ſcit ſemiplenè aliquod factũ extra ɔfeſſionẽ, & plenè in confeſſione, ñ licet ſine pctõ mortali

timum dicit, φ ſi gillum confeſſionis eſt adeò cuſtodiendum, vt non ſolùm vitetur fractio, imo dignum eſt, vt de hoc tollatur omnis ſuſpicio &c.

a Intelligitur, quod debet] Loquitur enim S. Bo. in q. vl. in reſpon. ad vltimũ de illo, qui promittit non reuelare, qa tunc intelligit, niſi veritas, vel obediẽtia, &c. tamen rõ qua moueẽ Abb. eſt quia quando quis confitetur aliquod crimen cõmittendũ, qđ non intelligitur in cõfeſſione detectũ. Et de hoc S. Bon. vbi ſupra ar. vlt. q. 1. ſic formaliter dicit, Quis põt ſacerdoti regulariter cõfiteri aut tanq̃ pœnitens, & volẽs a peccato abſolui, & tunc ſigillum confeſſionis claudit oẽ quod dicit ſine apertiõe. Aut ita quod non vult a peccato deſiſtere, vt ſi reuelat propoſitum furandi, vel occidendi hominem vel aliquod tale & tunc non tenetur ſub ſigillo cõfeſſionis claudere, ſed tunc poteſt dicere ei, qui poteſt prodeſſe, & non obeſſe, ſed ſubdit, quanuis iſtud videatur dici probabiliter, tamen cum mandatum & inſtitutio' de omni culpa dicat generaliter, & pẹnit⁹ pctm̃ ſuũ non tanquã homini, ſed tanquã Deo reuelet, & neſciat ſacerdos, vtrũ ille verum dicat, an eum ſeducat, niſi manifeſtatum fuerit per illam perſonã, non debet manifeſtare perſonã illam. S. autem Tho. dicit, φ opi. ab autore noſtro poſita videtur erronea cum ſit contra veritatem ſacramenti. Sicut. n. baptiſmus eſt ſacramentũ, quãuis fictus quis accedat, nec eſt mutan. pp hoc aliquid de eſſentialibus ſacramẽti, ita confeſſio nõ deſinit eſſe ſacramentalis, quanuis ille, qui confitetur, emendationem non proponat, ideò nihilominus ſub occulto tenendum eſt. Si dicatur, φ hoc videtur eſſe contra charitatẽ, reſpondet S. Th. φ non eſt verum, quia charitas non reqrit, φ apponatur remedium peccato, qđ homo neſcit, Illud autem, quod ſub confeſſione ſcitur, eſt quaſi neſcitũ, cũ neſciat vt homo, ſed vt Deus, vnde narrat S. Bo. de quodam, qui in naui confeſſus eſt publicè peccata ſua, φ qñ peruentum fuit ad portum, nemo recordatus ẽ đ eo, qđ dixerat &c. ad illud qđ dĩ hic, ſed qñ vergeret in periculũ cõmunitatis, vt in hæreſi, &c. Reſpõ. Sco. iuſtè φ iuſtũ eſt, exeq̃ris, ergo charitatiuè, φ charitatis ẽ exeq̃ris. ſed non charitatiuè exequitur, qui contra legẽ naturæ modis prædictis aliquod malum manifeſtat commiſſum, vel cõmittẽdũ. Quare reprobandus ille verſus iuris. Eſt hęreſis crimẽ quod nec confeſſio celat. Non φ metrũ ſit bonũ, ſed qa ſnĩa falſa ẽ. dicũt tñ do. φ ſine reuelatione confeſſionis dẽt dicere p̃lato vigila ſup oues, quia lupus eſt in grege, ſi probabiliter credat veritatẽ dicere, vel ponere diligẽtiã, q̃ põt nè grex hęreſi corrumpatur.

b Secũdũ. S. Bo.] dictũ S. Bo. eſt tale, φ illud. φ ſcit duplici via, duplici cognitione ſcitur, vnde põt vnũ modũ ſciendi reminiſci, & alium obliuiſci, vt patet, qa aliqñ recordatur homo ſe audiuiſſe, & obliuiſcitur ſe vidiſſe &c. Et etiã ex hoc patet φ duplex eſt modus reuelandi, ſi ergo dicat, ſcio, qa audiui talem blaſphemantẽ, vidi talẽ fornicantem vel furantem, non prẹiudicat ſigillo confeſſionis, quod ſemper claudit, nè quid dicatur, ſciuĩ per confeſſionem. & tunc vt ait S. Tho. reuelat qđ ſcit vt hõ, & non quod ſcit vt Deus. Hæc autem reuelatio debet fieri cum magna maturitate, nè fiat ſcandalum pœnitenti, ad quod tollendum debet ei proteſtari, quod nõ tenetur celare, quæ proteſtatio nullum alium habet effectum, niſi quia ſcandalum remouet ab ipſo pẹnitente, hęc autem reuelatio debet fieri

niſi ſemiplenè exprimere, vel ſi hẽt dubiè, aliter q̃ dubiè reuelare non dẽt. Quintus caſus eſt, qñ eſſent aliq, q ɔdixerũt interficere p̃sbyterũ cũ eis euntẽ in nemore, quorũ vnus pẹnitet, & ɔfitetur ante nemoris ingreſſũ, nã tunc põt ſacerdos retrocedere, licèt ex hoc alij ſocij cognoſcãt ſociũ cõfeſſũ fuiſſe proditionẽ ſm. n. Sco. in 4. di. 21. gñaliter dici p̃t, φ ſignũ quod de ſe ẽ indifferens ad ſignificandũ tale pctm̃ fuiſſe confeſſum vel non fuiſſe, licèt aliqb⁹ ſit ſignũ magis determinatũ ex aliquo p̃ſuppoſito, nõ tñ ex ſe ẽ ſignũ reuelatiuũ confeſſionis, nec per conſequens ſimpliciter illicitũ confeſſori. qdã tñ [a] tenent φ in tali caſu tenetur poti⁹ intrare nemus, & ſubire mortẽ, q̃ tali ſigno reuelare ſed eis non credo. Meli⁹ [b] tñ faceret, ſi aliquã cãm fingeret, cur itrare renuit, ſed ſi nõ p̃t inuenire, credo cũ Sco. qđ p̃t deſiſtere ab ĩgreſſu, q̃uis illi p tale ſignũ deprehendãt ɔfeſſionẽ ei fuiſſe factã, ſi tñ ſignũ non eſſet indifferens, ſed certũ, nullo mõ liceret ſignũ faceret vel alio mõ ɔfeſſionem reuelare, ſed poti⁹ teneẽ ſm Ric. vbi s̃. mortẽ ſuſtinere, nè ɔfeſſionem reuelet. Sextus caſus, in quo licèt reuelare ɔfeſſionem eſt, qñ id, qđ dr̃, non eſt peccatũ nec eſt circunſtantia pctĩ illius, q confitetur nã tale q̃d nõ cadit ſub ſacramento ɔfeſſionis, niſi eſſet q̃d potens deducere ad manifeſtationẽ pctĩ, vnde ſi qs confitendo ĩſerat, qđ ĩ tali terra ſũt boni fruct⁹, vel pulchrũ caſtrũ, vel qđ ex tali licito cõtractu dẽt dare centũ ducatos alicui, & hmõi, q̃ ñ ſunt pctã, nec đducẽtia ad manifeſtationẽ pctĩ licitè ſm Ri. vbi s̃. p̃t manifeſtare, niſi talis ĩnoteſcat confeſſori, qđ talia ſibi dicit ſub ſigillo ſecreti, qa tũc non p̃t reuelare, niſi ſm φ ſigillũ ſecreti poteſt reuelari, vt j. dicam.

8 Quid ſi p̃sbyter haberet aliquod pctm̃ [c] mortale qđ non poſſet ɔfiteri, niſi ɔfeſſionẽ ſibi factã reuelaret? Reſ. ſm Ri. vbi s̃ & Scot. φ nõ dẽt ɔfiteri durãte tali caſu illud pctm̃, ſed ſufficit ɔteri de eo cũ ppoſito confitẽdi, qñ poterit facere ſine p̃iudicio ſigilli ɔfeſſionis, & reuelationis pſonæ cõfeſſę, fortiori. n. vinculo teneẽ ad celãdũ ɔfeſſionẽ, q̃ pẹnitens ad confitẽdũ. [d]

9 Vtrũ ſacerdos, q audit duos in confeſſione, & vn⁹ eorũ dixit ſe peccaſſę cũ illo alio, ſed ille ali⁹ ɔfitẽdo hoc ñ dicit, poſſit eũ đ hoc ĩterrogare? Rñ. φ ſic in gñe ſed nõ p̃t dicere, quòd ali⁹ ſibi reuelauerit, niſi ille extra cõfeſſionẽ ſibi dixiſſet.

10 Vtrũ ſciẽs p ɔfeſſionẽ aliquẽ excõicatũ, teneaẽ eũ vitare? Rñ. ſm Ri. vbi s̃ φ ñ ẽt ĩ ſecreto, & ad c. cũ ñ ab hoĩe, đ ſen. ex. qđ vr̃ dicere ɔtrariũ, Rñdet, qđ ĩtelligiẽ qñ ſcit per aliã viam in ſe-

fieri pro loco, & tempore, puta nè fiat præiudicium veritatis, vt puta ſi adducatur in teſtem cõtra furem quem vidit cum alio furari, & poſtea eſt ſibi confeſſus. Si enim non poſſet teſtificari, regnaret falſitas, & lateret veritas. Item ſi non poſſet reuelare, tunc fraus & dol⁹ patrocinaretur alicui, puta qa ſcit ſe poſſe accuſari à ſacerdote, & vadit ad confeſſionem, vt claudatur os ei⁹. Itẽ ſequeretur, φ deberet mentiri, quia interrogatus non poſſet reſpõdere neſcio ſine mendacio, ex quo ſcit vt homo. Item quãdo quis tenetur accuſare vel ex mãdato prælati, vel Dei, ſi poſtea audiendo cõfeſſionem clauderetur ſibi os, videretur quòd ex hoc cõpelleret ad peccatum mortale, quandoquidem per obedientiam tenetur ad reuelandum, & tamẽ per cõfeſſionem non poſſet reuelare. Ponamus vltimò caſum, φ quatuor vadant per viam, vnus peccat in conſpectu omnium, vnde accuſand⁹ eſt coram prælato. Et puniendus cõfitetur vni de tribus, duo alij accuſant, & teſtificantur, & ad maius robur aduocãt tertium. Cui præcipitur, φ dicat. ſi non dicit, illi eũ accuſant tanquam fautorem in prædicta culpa, & prælat⁹ rõnabiliter punit ipſum ad duorum teſtimoniũ de inobedientia ergo taciturnitas præiudicaret innocẽtiæ, quod ẽſt iniquum. Idem Roſ. confeſſionis celatio. §. 10 vbi allegat Aſten.

a Quidam tñ] Et tunc ſubdunt, φ eſſet martyr, quia pro lege naturali & diuina ſeruanda mortuus eſt.

b Melius] Puta fingendo aliquam occaſionem eundi, ſiue ad alium locum declinandi &c.

c Aliquod pctm̃] Pone exemplum ſacerdos abſoluit aliquem de facto epiſcopum ſimoniacum, qđ non poteſt de iure. tenetur confiteri ſacerdos, qa ſacramentum indiſcretè miniſtrauit, ſed confitendo neceſſe eſt vt reuelet peccatũ epiſcopi, qa tenetur dicere in ſpeciali de peccato, & circunſtantijs. Et ſi caſus accideret, φ nunquam poſſet habere cõfeſſorem & eſſet in caſu impoſſibilitatis ad confitendum homini, poteſt tantùm dicere in vniuerſali dico meam culpam, quia indiſcretè miniſtraui ſacramentum pœnitentiæ.

d Ad confitendum] Fortius enim vinculum eſt lex naturæ, ſed ſuum confiteri peccatum nõ tenetur niſi lege diuina, ergo confiteatur Deo. Ex hoc ſequitur, quòd quilibet miniſtrans ſacramentum pẹnitentiæ, maximè debet cauere, nè indiſcretè miniſtret, præcipuè in illo caſu, vbi ex indiſcretione ſua non poterit explicitè pœnitere abſque hoc quòd reuelat cõfeſſionem ſibi factam.

Ad

creto, quã per confeſſionẽ.
Sco. tñ vbi s̃. tenet, ꝙ dẽt
eũ vitare, ſi poteſt ſine ꝓdi
tione ei⁹ excõicatiõis. Si ve
rò hoc nõ põt facere, quin
eum prodat, nõ tenet̃, imò
tenetur nõ vitare, quia for
tiori vinculo ligatur ad ce
landum. ſ. per legẽ naturæ,
diuinã, & eccleſiaſticã, quã
ad vitandum [a] excõicarũ.
11 Quid ſi ſacerdos ſciat
ꝑ confeſſionem ꝙ aliquis
dormiuit cũ muliere ĩ ec-
cleſia? ℞. ꝙ hoc nõ põt re-
uelare ep̃o, niſi ĩ genere di
cẽdo? talis eccleſia ẽ pollu-
ta, & ĩdiget recõciliatiõe, [b]
arg. c. ſignaſti, d̃ adul. & c. ſi
ſacerdos, de of. or. & hoc
tutius eſt, licèt ꝗdã teneãt,
ꝙ nec etiã in gñe dẽat reue
lare. quod verũ credo, qñ ẽ
oĩno occultũ, ꝗa ſic nõ in-
diget reconciliatione.
12 Vtrum Abbas, vel alius
p̃lat⁹ poſſit ammouere ſub
ditum ab aliquo officio ꝑꝑ
delictũ, qđ ſcit ĩ ꝯfeſſione?
℞. ſ̃m Ric. & Sco. vbi s̃. ꝙ
nõ, etiam ſi ſcit eũ malè vti
tali officio, niſi qñ hoc face
re poſſet ſine ſuſpitione pę
nitẽtis, & alteri⁹ cuiuſcũq;
ꝙ eum ammoueat [c] ꝑꝑ ꝯ-
feſſionẽ, ꝗa tunc poſſet. ſed
ego credo iſtud verũ, niſi
qñ talis ſubdit⁹ ꝯfitet̃ pc̃tm̃
à quo nõ vult deſiſtere, &
quod vergit ĩ periculũ alio
rum, ꝗa tunc credo poſſit
eũ officio priuare, qñ ad li
bitum ipſi⁹ ſpectat amoue-
re, vel cõfirmare, vt s̃. §. 7.
13 Quid de presbitero, ꝗ
ſcit in ꝯfeſſione impedimẽ
tum in m̃rimonio ꝯhẽdo,
vel decan⁹ ĩ ꝓmouẽdo, &
per eum p̃ſẽtando? [d] ℞. ꝙ
ſecretè dẽt eos monere vt
d̃ſiſtãt, ꝙ ſi ꝯhũt, benedicat
nuptias. ſi petit, ꝙ præſẽtet
ordinandũ, [e] p̃ſtet, qñ al̃r
facere non põt ſine manife
ſtatione confeſſionis. facit
quod no. gl. & doc. ĩ c. vni-
co, [f] de ſcru. ĩ or. fa. rõ ꝗa
ẽt ſi diceret, nõ ſibi crede-
ret̃, niſi quaten⁹ poſſet ꝓ-
bare, & ſic fruſtra faceret.
14 Quid ẽ, quod cadit ſub
ſigillo ꝯfeſſiõis? ℞. qđ dire
ctè ſe extendit ad oĩa, q̃ ca
dunt ſub ſacramentali ꝯfeſ
ſione, vt ſunt pc̃tã, ĩdirectè
verò cadunt oĩa illa, per q̃
d̃prehẽdi põt pc̃tm̃, vl̃ pec
cator. vnde ſ̃m Ri. vbi s̃. ꝗc
ꝗd ꝑ ſe, vel ꝑ accñs, directè
vel indirectè poſſet verecũ
diã, vel ꝯfuſionẽ, vel malã
ſuſpitionẽ, vel aliꝗd aliud
nocumentũ gñare pęnitẽti
ex pcõ ꝯfeſſo, cadit ſub iſto
ſigillo. Vnde loc⁹, & tp̃s, &
ſimilia, ex ꝗb⁹ põt deueniri
ĩ notitiã pc̃ti ꝯfeſſi, nõ ſim
pliciter, ſed ſub relatione
ad ꝑſonam, q̃ ipſum ẽ cõfeſ
ſa, cadit ſub iſto ſigillo, &
durat etiã poſt mortẽ pęni
tẽtis, ſ̃m Sco. vbi s̃ Vnde ẽ
pręceptum negatiuũ, quod
obligat etiam ad ſemper.
15 Vtrũ ille, cui ꝯfeſſor re
uelauit confeſſionẽ, tenea-
tur celare, quod ſibi reuela
uit? ℞. ſ̃m Ri. vbi s̃. ꝙ ſic.
imò p̃lato ſibi p̃cipiẽti ꝙ re
uelet non tenet̃. nec dẽt o
bedire, ꝗa talis ꝯfeſſor q ſi
bi reuelauit, dedit de facto
ſibi poteſtatem loquẽdi, nõ
de iure, & ideò nullo mo-
do licet ei reuelare.
16 Quid de illo, ꝗ audiuit
à ꝓpoſito, aut a caſu cõfeſ
ſionẽ, quã ꝗs facit ꝯfeſſori?
℞. Ri. vbi s̃. ꝙ tenet̃ celare
d̃ iure naturæ, & diuino; &
ideo nullo mõ poterit ſine
pcõ mortali reuelar̃ ſine ꝯ-

a Ad vitandũ] Qũo dẽat euitari excõicatus occultus, vide. ĩ excõmunicatio. 8. §. 20.

b Reconciliatione] Nota ꝙ ex ſeminis effuſione polluitur eccleſia, & ĩdiget recõciliatione nõ ſolùm cum à prĩcipio eſſet publicum, ſed etiã cũ ex poſt facto venit in notitia, ſi verò delictũ ſemper eſſet occultum, non eſt neceſſaria recõciliatio, ꝗa in veritate eccleſia non polluit̃, ꝗa quæ ſancta ſunt inquinari non p̃ſt, de coſĩa cle. & mu. c. veſtra. ſed quò ad nos ad terrorẽ dicitur pollui ĩt quo vide gl. ĩ c. vnico de conſe. ec. vel al. li. 6.

c Qđ eum amoneat] S. Bo. in 4. di. 21. arti. 2. q. 1. in rñ. vlt. arg. qñ ſubditus nõ vult ceſſare à culpa, ſuperior dẽt ei ꝑſuadere ceſſationem voluntariã. ſ. vt ab offõ petat abſolui ꝑꝑ onus, ꝙ ſi nõ vult peter̃, dẽt eũ ſuſtinere, niſi ſit talis religio, in qua ſubditi p̃ſt traſ. mutari ſine nota infamiæ. hæc ille cõcor. Sco. & idem Roſe. confeſſionis celatio. §. 1.

d Præſentãdo] Adde Roſe. §. 2. vbi ſupra q dicit ſ̃m Aſten. quia ſunt ml̃tæ cauſę. quæ reddũt indignũ præter peccatum, vt ętas, ſcientia, &c. q̃ allegari poſſunt.

e Ordinãdũ] Dicit tñ S. Bo. ꝙ debet differre, vſq; quo ſcandalũ incitet, vel p̃latus pręcipiat, ꝗa tũc ipſe nõ facit, ſed eccleſia, quæ iudicat de exterioribus, q̃re nõ peccaret. Conſuluit tñ qđ faciat hoc facere ꝑ vicariũ, ſi põt, vt rubore confundantur.

f C. vnico] Dicit nãque ibi tex. in fi. quòd ſi dicamus, nouit illũ indignum, debet ſecretò metropolitano manifeſtare.

g Cũ qua] Sco. vbi s̃. dicit pro hoc facere rõnes ibi per eum poſitas. ſ. ꝙ reuelare confeſſiones ſit ꝯ ius naturæ, quia ſcilicet confitens ẽt debet perſonã, cum qua peccauit ſaluare quò ad famam; imo eo magis, ꝙ perſona illa ſibi fuit coniuncta in crimine, tanto magis tenetur ei ad boni reſtitu. quod per illam amiſit, ſit cuſtodiam illius boni, quod p̃t cuſtodiri, non obſtante illo malo commiſſo. Epiſcopus dicit aliquem ſibi eſſe confeſſum. ſ. nõ tanquam Deo; ille negat. Non credit̃ ep̃o, nec hoc debet reputar̃ ſibi ad iniuriam. Et ſi cõſciẽ ſcrupulo quærat euitare illũ tanquam excõicatum, ꝗa malè facit, debet & ipſe euitari ab alijs ep̃is.

Iura-

ſenſu expreſſo pęnitẽtis. Et
addit Sco. vbi s̃ ꝗ dolosè &
inſidiosè audiuit, quę quis
ꝯfitet̃, peccat mortaliter.
17 Vtrũ perſona, cũ qua
quis peccauit, cadat ſub ſi-
gillo confeſſionis? Reſ. Ri.
vbi ſupra ꝙ ſic, ſiue pęnitẽs
potuerit ſuum peccatum
confiteri ſine expreſſione il
lius perſonę, ſiue non.
18 Vtrũ pœnitẽs teneatur
celare pœnitentiã; ſibi a ꝯ-
feſſore iniunctam? Reſ. ſ̃m
Ri. vbi s̃. ꝙ ſi pęnitens ĩ ma
nifeſtando, qđ ſibi a confeſ
ſore eſt iniunctum, faceret
præiudiciũ famæ propriæ
abſque vlla vtilitate, aut ꝯ-
feſſori, ꝗa ſi fortè ſciret̃, ꝙ
ſibi iniũxit, incurreret odiũ
aliquorũ, & hmõi tũc tenet̃
celare. Si verò nec famæ ꝓ
prię reſultat præiudicium,
nec ſacerdoti, tunc poteſt
reuelare, ſi vult.
19 Quæ eſt pęna reuelan-
tis confeſſionem? Reſ. ꝙ vl-
tra pc̃tm̃ mortale, dẽt d̃tru
di in arcto monaſterio, &
d̃poni, vt ĩ c. oĩs, d̃ pę. & re.
20 Sed nũquid laic⁹ reue
lãs ꝯfeſſionẽ ſibi factã ſit d̃
trudẽd⁹ in arcto monaſte-
rio? Reſ. ſ̃m Hoſ. in d. c. om
nis, ꝙ non, ſed alia pœni-
tentia puniendus.
21 Cui incũbit ꝓbatio, ꝙ
talis reuelauit cõfeſſionẽ?
Reſ. Pan. in d. c omnis, ꝙ ſi
confeſſor confiteat̃ ſe dixiſ
ſe tale pc̃tm̃, ſed negat ſe
habuiſſe illud in confeſſio
ne, niſi ꝓbet ſe aliunde ha-
buiſſe, quã per confeſſionẽ
præſumetur contra eũ, ſ. ꝙ
in confeſſione habuit, arti.
6. q. 2. placuit. non tamẽ pu
nietur pęna ordinaria. d. c.
oĩs, ſed pęna arbitraria, ꝗa
non apertè conuincitur.
22 Vtrũ eadẽ ſit ratio de
ſigillo confeſſionis, & ſigil
lo ſecreti? Reſ. ꝙ licèt ſigil-
lũ ſecreti, & ſigillũ confeſ-
ſionis ſe habeant ſ̃m infe-
rius, & ſuperius, ꝗa omne
ſigillũ confeſſionis eſt ſigillũ ſecreti, & nõ
è contrario, tñ non eſt eadem ratio de vno
ſicut de alio. Verũ eſt, ꝙ peccat mortaliter
frangens quodlibet iſtorũ ſigillorũ, vnde
tenet Sco. vbi s̃ ꝙ ſiue ille, ꝗ alicui aliq̃ di-
cit, exprimat, ꝙ ea dicit ſibi ſub ſigillo ſe-
creti, ſiue non tenetur celare, dũmõ intelli
gat, ꝙ ſub ſecreto ei dicit, & addit Ri vbi
s̃. qui in hoc concor. ꝙ ſi reuelat, crimen
ꝓditionis incurrit. Limita tñ ſ̃m S. Bo. ead.
di. verum, quòd nullo mõ licèt reuelare ſi
gillum ſecreti, niſi in duobus caſibus. Pri-
mus, qñ veritas id exigit, puta ꝗa vergit in
periculũ aliorũ. Secundus, qñ obedientia
cogit ad reuelãdũ. Vnde ꝯ iſta duo & iura
mentũ, [a] & ꝓmiſſio nõ valet. Vñ dicit Pa.
in d. c. omnis, ꝙ ſi talis aſſumit̃ in teſtẽ, te-
net̃ reuelare q̃uis ſub ſigillo ſecreti ſit ei di
ctũ, [b] non tñ tenet̃ denũciare, ꝗa aliud eſt
teſtimoniũ dicere, aliud d̃nũciare, nã denũ
ciare non tenet̃ quis, qđ ꝓbare ñ p̃t. 6. q. 2.
placuit. . q. 1. ſi peccauerit. 2. q. 7. plerũq;.
Hen. tñ d̃ Gã. 9. quol. dicit, ꝙ ſubdit⁹, qui
recipit aliꝗd ab alio in ſecreto ſi vergẽs in
dãnũ cuiuſq; nõ tenet̃ reuelar̃ ẽt p̃lato p̃ci
piẽti vt reuelet. & ſ̃m hoc limito. S. Bo. vt ĩ
telligat̃ teneri ex obediẽtia, qñ p̃latus vult
ſcire qđ p̃t cedere in detrimẽtũ religionis,
aut alterius, aliàs nõ. ſigillũ verò ꝯfeſſionis
nullo mõ licèt reuelar̃, niſi ſ̃m ꝙ s̃. dictũ ẽ.
23 Vtrũ confeſſor dicens aliquẽ ſibi con-
feſſum, de peccatis ſuis ſit reuelator confeſ
ſionis? Reſ. ſ̃m Ri. vbi s̃. ꝙ non, ꝗa nihil oc
cultũ manifeſtat, ſed ſolũ manifeſtũ, ꝙ ſcit
extra confeſſionẽ, ꝗa ſi dixerimus, ꝙ pc̃tm̃
non habemus, ipſi nos ſeducimus &c. 1.
Io. 1. Si verò diceret, ꝙ eſt ſibi confeſſus de
magnis criminib. & multis, bene eẽt reue-
lator confeſſionis. Quidã ẽt dicũt, ꝙ dice-
re talia verba, ſ. hoc pc̃tm̃ audiui in confeſ
ſione, qđ eſt pc̃tm̃ mortale, & ſatis ad hoc
vr̃ facere tex. d. c. omnis. ſed ego hoc non
credo. Et eſt verius ſ̃m Sco. vbi s̃. niſi ꝑ ta-
le deueniatur in noticiã perſonæ, quæ ipſũ
commiſit. periculoſum eſt tñ talia. dicer̃.

a Iuramentum] Hoc eſt verum, etiam ſi iuraſſet tenere, ſecretum quia ſi cogitauit non dicere per illud iuramentum etiam quando aſſumeretur in teſtem, & tunc iuramentum fuit temerarium, aut non cogitauit, & iuramentum nõ extendetur. Idẽ tenet Abb. in ca. qualiter, primo in fi. de accuſa. & in ca. dilectus, in fi. de exceſ. præl. & in c. fi. de teſti. cogen. Sed contra hoc facit gl. in c. teſtimoniũ, de teſti. vbi videas Abb. glo. in c. 1. de exceſ. prælа. gl. fin. in fin. in c. nuper, de teſti. vide etiam gl. in ca. ipſi apoſtoli. 2. q. 7 Et ibi Ge. & d. Anto. in ca. licet, de renun. Et quod not. Io. An. in c. 1. de vſuris, li 6. ſuper gl. 2. Dicit etiam S. Bo. vbi ſupra. ꝙ pro tali iuramẽto temerario iniungenda eſt ei pœnitentia. fuit temerariũ, & iõ non ſeruandũ hęc no. Inn. in c. aliter, de accuſa. vbi vide, & tenementi. hæc Pan.

b Ei dictum] A. l de Pa. in d. c. ſi ſacerdos, de offic. ord. vbi dicit, ꝙ ſi aliquis dixiſſet aliquid in ſecreto alicui, & iuramento præſtito, ꝙ non reuelet, non obſtante iuramento, ſi ꝓducitur ĩ teſtem debet dicere veritatẽ. Ratio eſt quia illud iuramentũ non extẽditur ad iſtũ caſum. Et ſi iurans intendebat iuramentũ extẽdi ad iſtũ caſum debere, iuramentum

Confirmatio

Confirmatio electorum, an ſit de neceſſitate petenda? Reſp. ꝙ ſic de iure communi, ita, ꝙ electus ad regimen cuiuſcunque eccleſię, aut religionis ſi adminiſtrationi dignitatis ſe ingeſſerit [a] ante confirmatione ſiue tanquã ꝓlatus, vel ꝓcurator, aut æconomus, aut alio nouo quæſito colore [b] ĩ ſpiritualib. [c] aut tẽporalib. [d] per ſe, vel aliũ in totũ, vel in partem [e] ante confirmationem, ipſo facto priuatur omni iure, quod per electionem in ipſa dignitate habebat, capi. auaritiæ, de electio. li. 6. Fallit hoc in caſu, quando abbatiſſa electa a maiori parte, non tamẽ a duabus partibus impugnatur, nè confirmetur, quia interim poteſt adminiſtrare; capit. indemnitatibus. §. ſi verò, de elect. libr. 6. Item fallit, qñ confirmatio a Papa [f] eſt petenda, & electus eſt valde remotus videlicet vltra Italiam, tũc bene poteſt adminiſtrare in temporalib. & ſpiritualib. ante confirmationem. Excepto quod nullam alienationem facere poteſt, vt in c. nihil, de ele. in fin. Quod verum credo, quando non eſt in mora petendę confirmationis. aliàs habebit locum pœna. d. ca. auaritiæ. Et quod dicit tex. de vltramontano credo habeat locum in citramontano, quando curia eſſet vltramontes, vt tenet Hoſt. & Io. And. in d. ca. nihil, & Guil. in d. c. auaritiæ, & Oldr. conſi. 9. Secus eſſet, ſi haberet per priuilegium, vt nos fratres Minores, qui habemus, ꝙ electus generalis noſter ſtatim poteſt adminiſtrare.

1 Vtrum præfata habeãt locum in epiſcopo? Reſp. Ge. in d. ca auaritiæ, ſecundũ Io. An. ꝙ ſic. ex quo no. ꝙ conſtitutio pœnalis emanans ad coadiuuationẽ, vel executionem iuris antiqui interpretatur latè, vt includit contenta in iure antiquo; [g] aliàs non haberet locum in epiſcopo, quia appellatione dignitatis, non comprehenditur epiſcopalis, [h] vt dicit glo. in ca. 2. de præben. li. 6. Sed hic ſic, quia in iure antiquo includebatur epiſcopus. vt in cap. noſtri, & c. qualiter, de ele.

2 Vtrum habeat locum præfata pœna in imperatore? Reſpond. Hu. & Ioan. in c. legimus. 93. diſt. ꝙ non [i] & vt tenet glo. in Cle. vni-

a Ingeſſerit] Non autem ex eo, ꝙ fecit ſe procuratorẽ, intellige, priuatur, ſed ſolùm quia ſe immiſcuit.
b Colore] Glo. ibi, quæcunque fuerit illa, puta vicaria, comenda, caſtaldionatus, vel dicebat ſe facere, vt canonicum &c.
c Spiritualibus] Vt excõicare, abſoluere, interdicere, pnĩas iniungere &c. & excef. ꝑl. c. accedentib.
d Tẽporalibus] Vt recipere cenſus, & debita, habere curã colligendorũ aut conſeruandorũ fructuũ &c.
e In partẽ] Pro parte gerere vr̃, qui minimã partẽ attigerit de hęreditate. ff. de acqui. hæ. l. ſi ſeruũ §. ſi qs ſeruus. Et adde quocũque mõ ſe ingeſſerit in iudicio vel extra &c.
f Confirmatio a Papa] Oportet, ꝙ concurrat, ꝙ electio taliũ fit in concordia celebrata, & intellige concordia nemine, ſ. diſcrepante, vt no. gloſ in Cle. nè Romani, Et in c. cupiẽtes. §. ad hæc ver. cõcordem, de elec. li. 6. & idem eſſet in propinquo curiæ, qui eſt electus, qui tamen ꝑꝑ viarum diſcrimina ſummũ nõ põt adire pontificẽ, nec mittere ꝓ confirmatione & hoc ꝑꝑ rõnem legis, ar. bonũ in l. tutor, qui, ff. de admi. tu. vbi tutor adminiſtrat neceſſitate inſtante ante confectum inuentarium. Ad idem. 16. q. 4. ca. nullus. Sed quæro nunquid ſi conſuetudo habeat, ꝙ electus poſſit ſtatim adminiſtrare, ſi adminiſtrat, cadat in pœnam. d. c. auaritiæ? Pone exemplũ in rectore ſcholariũ, q̃ nõ recipit confirmationẽ ab aliquo, vr̃ ꝙ nõ, quia ſi valet conſuetudo, ergo tribuit ius, ergo non cadit. Q̃d ãt valeat conſuetudo, tenet Bald in aut. habita, C. ne fi. ꝓ pa. q̃q̃ regulariter electus ab vniuerſitate etiam ſęculari, debeat confirmari a ſuperiore, vt eſt gl. no. in l. priuatorum, C. de iu. om. iudi. Et tenet Bal. in d. aut. habita, ſed quia poſſet dubitari vtrum teneat talis conſuetudo in dignitatibus habentibus curam animarũ, per id quod legitur, & no. in c. cum venerabilis, de conſue. poſſet diſtingui, ꝙ aut conſuetudo tribuit plenum ius electo ex ſola electione, ita quod ipſa electio habet vim prouiſionis, ſeu electionis, & confirmationis, & tunc valet conſuetudo. Nã poterunt electores ꝓſcribere iſtud ius prouiden. ar. in c. cum dilect⁹, de conſuetu. aut habetur conſuetudo, vt electus adminiſtret ante confirmationem quam tamen tenetur a ſuperiore petere, & tunc non valet talis conſuetudo, quia poſſet eſſe damnoſa eccleſijs, quia contingeret, quòd indignus adminiſtraret. Et facit d. capitu. auaritiæ. Iterum quæro nunquid electus ante confirmationem, ſi benedicat populo, incidat in pœnam? Oldr. conſi. 243. & Ioa. An. in addi. ſpe. de elect. verſi. conſequenter, in 6. colum. quod non incurrat, ſi ſimpliciter, & non cum ſolennitate fiat benedictio. Et ſic vt refert Ge. in d capitulo, auaritiæ, fuit in curia pronunciatum.
g In iure antiquo] Ioan And. in addi. ſpe. de reſcri. §. ratione, verſi. quid ſit in reſcripto, ꝙ licèt appellatione clericorum ſimpliciter facta non includantur epiſcopi, tamen ſi fiat generale edictum, vel conſtitutio, bene includuntur, c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. & c. cleros. 21 diſtinct.
h Epiſcopalis] Quia eſt culmen dignitatis, vt ibi dicitur, & ideo ſpeciali nota indiget.
i Quod non] Idem tenet Ab. in d. c. nihil, de electio,

Ca. quam

ca de iureiur. in ver. reges Romanos põt adminiſtrare, & oẽm iuriſdictionem exercere imperij, quanuis Pa. ibidẽ teneat contrariũ, ſed placet mihi op. gl.

3 Quando debet peti ꝯfirmatio? ℞. ꝙ. ĩ. tres mẽſes poſt ꝓſtitũ ꝯſenſũ; alr̃ iuſto ceſſante impedimẽto, ſi nõ petat vel ab electorib⁹, vel ab ipſo electo, vel ab alio pro ipſo electo, eſt nulla. c. q̃ ſit, [a] de elec. li. 6. In cathedralibus verò & regularibus eccleſijs, quarum confirmatio a Papa eſt petenpa, ſerua moderationem. c. cupiẽtes, [b] de elec. lib. 6.

4 A quo debet peti confirmatio? ℞. quòd ſi electus ẽ exemptus, debet peti à papa, vel ab eius legato de latere, ſi eſt aliquis ſuper illa prouincia, vt in ca. ſi abbatẽ, de elec. lib. 6. Intellige, quãdo talis exempt⁹ ſubeſt immediatè Papę. ſec⁹, ſi mediatè, vt ſunt prouinciales miniſtri ordinis Minorũ, qui quanuis ſint exempti, tamen habẽt ſuper ſe generalem totius ordinis, à quo habent confirmari. Tamen Pa. in c. i. de ſup. ne. præla. tenet, quòd abbates etiã exẽpti ſunt per ep̃os confirmãdi. ſi autem nõ ſunt exẽpti, debent confirmari ꝑ ſuos ꝓlatos immediatos ſupiores, vt puta, ep̃s inferiores ſuos, Archiep̃s ep̃os ſuffraganeos ſuos. Primas vel patriarcha archiepiſcopos nõ exemptos. hæc colliguntur ex. c. cum monaſteriũ, & ex c. nihil, & ex c. bonæ memoriæ, el primo, de ele. cũ ibi no. & 64. diſt. illud.

5 Quomodo dẽt fieri confirmatio à ſuperiore, vel ab eo, cui de iure cõmuni; ſiue ſpeciali, puta priuilegio, vel ꝯſuetudine præſcripta, ſiue ex delegatione ꝯfirmatio pertinet? Reſp. ꝙ debet vocare [c] nominatim, ſi eſt aliquis coelectus ſimul cũ eo, vel apparet aliquis oppoſitor: aliàs generalis ĩ eccleſia, ĩ qua dẽt talis pręeſſe, vocatio dẽt fieri, vt ſi qui ſint, q ſe velint opponere, compareant aſſignato termino peremptorio. etiã ſi nullus appareat, debet ipſe confirmator diligenter examinare, & electiõis proceſſum, & perſonã electi, maximè in ſciẽtia, & honeſtate vitæ, & ætate, quia ſi ĩdignum cõfirmat, vel illegitimè, mortaliter peccat, & ẽ priuatus ipſo iure à poteſtate confirmandi primũ ſucceſſorẽ illius, & cõfirmatio ipſo iure eſt nulla, [d] qñ nõ vocatis, qui ſunt vocãdi. ſi eſt aliqs coelect⁹, vel ali⁹, qui velit opponere contra electum, vel electionem, & non diſcuſſo negotio fit. hęc habentur ex ca. nihil, de electio. & c. ſi. de elec. lib. 6. cum ibi no.

6 Sed nunquid ſi elect⁹ adminiſtrat poſt confirmationem nullã, cadat in pęnã, [e] de qua ſupra in prin. ℞. gl. in d. c. fin. ꝙ ſi errauit in facto, puta credidit factã vocationem, & diſcuſſionem; & ſic non cadit, ſed excuſatur. ſed ſi errauit in iure, non excuſatur à dicta pœna, de reg. iu. ignorantia, li. 6. cum concor.

7 Vtrum præfata nullitas confirmationis habeat locum in poſtulatione? Reſp. glo. [f] in d. cap. ſi. quod ſic in admiſſione poſtulationis, [g] quæ fit à ſuperiore, qui poſtulatũ admittendo confirmat: ſecus in poſtulatione, quæ ẽ in eo, ꝙ poſtulatur monachus [h] electus à ꝓlato ſuo, ſimiliter habet locum in ꝓ̃tatione, vt ille, cui fit ꝓ̃tatio, ſeruet

a Ca. q̃ ſit] §. ſi. Et eſt canon latę ſñiæ ꝑꝑ verbum, eo ipſo.
b Ca. cupiẽtes] Debet. n. iter arripere. ĩ. vnũ mẽſem poſt electionẽ, & cõſenſũ ad eã, ſedẽ ap̃licã, vt ibi. Et loqr̃ de ĩmediatè ſubiectis ipſi ſedi, vel ꝙ ſit deuoluta ꝑ appellationẽ.
c Dẽt vocare] Oĩa illa copulatiuè reqrũt, vt. ſ. fiat citatio, & diſcuſſio; aliàs confirmatio non valeret, vt ꝑ Ge. in d. c. ſi. de elec. quia vbi duo tacitè, vel expreſsè coniungunt, nõ ſufficit alterũ adĩpleri. hæc ꝓbãtur ĩ c. cũ illis. §. ſi de ꝓben. de reſcrip. c. olĩ. c. ſi. de rẽſt. ſpol. ff. de cõdi. inſti. l. ſi plures, de ver. obl. ſi qs ita & inſti. de hęre. inſti. §. pe.
d Nulla] Et ſuſpẽdit a ꝑceptione proprij bñficij, ſi per negligentiã fecerit; ſi autẽ ꝑ maliciã, grauius punitur.
e Pœnã] Iſtã q. examinat pleniſſimè Ge. ĩ c. auaritiæ, de electio. lib. 6. ĩ 4. col. ver. qd ſi ꝯfirmatio ẽ nulla; vide ibi.
f Reſpon. gl. in ver. inanes] Et ĩtellige, ꝙ ſunt inanes cõfirmationes eo ipſo, ꝙ non ſeruat forma, de qua in. §. præcedenti.
g Poſtulationis] Quędam eſt poſtulatio generalis, quę fit à ſuperiore; & in iſta nõ requiritur citatio. Quædam ẽ ſpetialis, q̃ fit de certa & noĩata ꝑſona. Et tunc aut fit ab inferiore à Papa; & in iſta ꝓcedit opi. gl. aut fit à Papa ſecũdũ formam. c. cupiẽtes, de elect. li. 6. & in iſta non ꝓcederet gl. quia nulla ibi fit citatio iuris; ergo nõ eſt neceſſaria citatio hominis. hæc Ge. ſuꝑ dict. c. fin. & ſuꝑ dict. gl. Adde tamen, quòd principiũ huius tituli. ſ. cõfirmatio electorũ habet locũ in poſtulatione, vt no. Idẽ Gemi. in d capi. auaritiæ. Quia ſi pœna. d. c. auaritiæ, habet locum in electo, qui habet forti⁹ ius, multo magis in poſtulato, q habet ius debili⁹, iuxta no. in cap. 1. de poſtu. ꝓla. Et ſic not. quòd quæſitum noſtri autoris habet locum ſecundùm formam d. c. ſi de quo in. § 5. Et no. ſecundũ formam d. c. auaritię, de quo ĩ prĩ. tituli. Quod no. nè decipiaris.
h Monach⁹] vult

decre-

dicere, quòd ſi quis monachus poſtulatur in epiſcopum, non eſt neceſſaria examinatio, quia præſumitur examinatus a prælato.

a Non eſt pen] Idē tenet gl. 1. in d.c.fi. & ibi Gemi. quia eſt eadem rõ, vnde fit extenſio. Et ratio ē, quia ſicut conſtitutio caſſās teſtamēta, vel codicillos, & ſentētias, q̄ facta ſunt ſine certa ſolēnitate, nō dr̄ pœnalis, ſic nec iſta, q̄ confirmationem caſſat ſm Gemi. vbi ſ. b Ge. In d.c.] Et dicit Lapū hoc tenere pp̄ conſuetudinē, quæ hoc ſeruat. Arguit ēt p̄ dictionē, in, q̄ includit ēt beneficia particularia vt in Cle. vt hi, đ æta. & qualit. vt ibi per eum. c Ar. eorū, quæ no.] nã no. ibi in gl. 2. ꝙ vbi de neceſſitate reqrit̄ alicui⁹ pñtia ad certū actū nō valet, qđ agitur in ipſius abſentia. ſecus tñ, ſi de honeſtate tm̄, đ quo tñ dic, vt ibi per Ab. in d.c. cūm, & qa requiritur neceſſaria capituli potētia, ideo nō valet. d L. Titium] vbi ſi teſtator dat Titiū, & Meuiū tutores iſtituto, & ſtatuit, vt ſine cōſilio Mæuij fratris ſui nihil fiat ꝙ ſi Titius ſolus exigit a đbitoribus ſi Mæui⁹ hēt adminiſtrationē non ſunt liberati đbitores, hoc tex. in princ. e §. ꝙ ſi plures] Vbi ſi dictū ē, vt alter ſine altero ñ poſſit facere ĩ putandū eſt ei, q̄ cū vno ɔ̄xit &c. Et ſic faciūt ad ꝓpoſitū, vt ſi neceſſaria ē capitu

decretalem, d.c.fi. Nec ob. ſi dicas, ꝙ conſtitutio videtur pœnalis, & ſic extendi non debet, quia non eſt pœnalis,[a] cum non priuet iure quæſito, ſed quærendo, vide ibi doct.

8 Vtrum ſit ſeruandum, qđ dictum eſt. §. 3. præcedēti in omnibus beneficijs ēt ſimplicibus? Reſ. Ge.[b] in d. c.fin. ꝙ ſic, ſiue habeant curã animarū, ſiue non, qa cū in omni bñficio requiratur examinatio, & confirmatio electi, ſeu p̄ſentati, ſeu poſtulati. ſm Io. An poſt Ho. ĩ c. propoſuit, de conc. præb. ergo ſeruãda ſunt p̄dicta.

9 Vtrū in hoſpitali ſimiliter? Reſ. Lapus ſm Ge. vbi ſupra ꝙ ſic, ſi datur in bñficiū per viã p̄ntationis, vel electionis, ſecus, quãdo nō datur in beneficium, quia tunc fit commiſſio, non electio, vel collatio, ſeu p̄ſentatio, vt in Cle. qa ɔtingit, de relig. dom. & ibi no.

10 Vtrum p̄latus ſuperior poſſit confirmare ſine cap. Reſ. Ge. in c. qm̄, de elec. li. 6. qđ Arch. hic poſt opi. recitatas tenet, ꝙ nō valet cōfirmatio, ſi in abſentia capituli fiat ar. eorum, q̄ not.[c] de of. deleg. cauſam. ff. de admi. tu. l. Titium,[d] & Mæuiū, in prin. & ff. de exerci. l. 1. §. quod ſi plures,[e] & hoc verū, niſi ɔſuetudo eccleſiæ haberet cōtrariũ, qa tūc valeret ɔfirmatio. de conſuetu. c. non eſt, li. 6.

CONFIRMATIONIS ſacramentum ad[f] quid valet? Reſp. Melchiades Papa in ca. ſpiritusſanctus, de conſ. di. 5. ꝙ valet ad augumentum gratiæ ad confirmandum in pugna contra vitia & diabolum, & armat & inſtruit ad agones huius mundi, & prælia.[g]

1 Vtrū ſit neceſſariū[h] ad ſalutē? Reſ. ꝙ non abſolutè quia baptizatus ſi ſtatim đcedit ſaluatur, vt patet ĩ d. c. ſpūſſanctus, q̄uis nō ſit ɔfirmatus, tñ neceſſariū eſt ita, qđ cōtēnēs ipſū ſuſcipe mortaliter peccaret.[i] & dãnaret̄,[k] vt colligit̄ ex d. ca. ſpiritusſanctus, cū ibi no. & ꝓpterea credo, ꝙ notabilis negligētia ep̄orū in non ɔferendo iſtud ſacramentū, ſit eis peccatū mortale, per ar. in d.c. ſpiritusſanctus.

2 Vtrū ſoli Ep̄i hoc ſacramentū[l] poſſint ɔferre? Reſ. ꝙ ſic,[m] vt patet in c. de his & duob. c. ſe. de conſ. di. 5. tñ ſm Inno. in c. quanto, de conſuetu. Papa[n] poſſet dare licentiam ſacerdotibus, vt conferrent, quia ſm glo. in c. manus, de conſ. di. 5. ſequitur Inn. vbi ſ. ex demandatione Papæ quilibet clericus pōt cōferre ordinem & ſacramētū, quod habet.

3 Quibus debet conferri iſtud ſacramentū? Reſp. ꝙ omnib. fidelibus baptizatis tã ſanis, q̄ etiã morte periclitantib. vt patet in c. vt ieiunij, & c. ſe. de conſe. di. 5. quanuis gl. in d.c. vt ieiunij, ſētire videat̄, ꝙ debeat dari ſolū habentibus perfectã ætatē, ſcilicet. 12. anno-

li pñtia, nihil fiat, ſi ſine ca. confirmatio attentetur. f Adde con. Tri ſeſ. 7. & can. 9. de ſacr. 24. c. 2. de ref. matri. catec. de conf. ſac. c. vlti. & pen. P. V. g Et p̄lia] Adde, quod cōfertur gr̄a in hoc ſacr̄o ſm Ri. 7. di. 4. ar. 4. q. 2. & vide ibi Sco. ponentē diffinitionē, & Vorilong. declarantē. Ponitur ēt in c. vnico de ſacra vnctio. h Ad id s. Syno. Tri. ſeſ. 23. c. 4. de ref. catech. eo. ti. c. pen. P. V. i Mortaliter peccaret] Et ſic patet, qđ iſtud ſacr̄m. qđ inſtitutū fuit a dño, vt patet per Sco. & S. Tho. in di. 17. di. 4 ē neceſſarium ſm quid, l. ex ſuppoſitione finis, ſed nō ad gloriã ſimpliciter, quia ſic in baptiſmo, ſed ad plenitudinē, vt p̄ Vorilōg. in d. di. 7. 1. cōſti. 2. particula. k Damnaretur] Itē vellet pugnare copioſè non armatus. Item in via vellet viam terminare. Vnde gl. ĩ c. reſponſo. §. p̄terea, de ſent. ex. dicit, ꝙ q̄ cōtēnit, non eſt plenè Chriſtianus. Idem. S. Bo ar. 3. q. 2. facit. c. oīs & c. de his, in fi. de conſe. diſt. 5. l S Con. Tri. ſeſ. 7. ca. 3. de confir. 23. ca. 4. & can. 7. catechiſ. eo. titu. ca. pe. & antepe. Pet. Vend. m Reſpō. quod ſic] Et s. Bo. ĩ di. ſeptima. 4. artic. quæſt. 3. n Papa] Item tenet Ri. vbi ſupra ar. 2. q. 1. allegat fortē tex. in c. 1. 95. di. ſed Sco. ibi dē tenet, ꝙ Papa non poteſt hoc demãdare. ſimiliter gl. in d.c. 1. & vide ibi Vori-

long.

long. diſputantē hãc quæſtionem ſecunda quæſtione principali, & reſpondētem ad d.c. 1. multipliciter. a Credo verum] hoc tenet Ricar. vbi ſupra ar. 3 q. 2. vbi probat, qđ īfantibus, & fœminis poteſt dari iſtud ſacramētū, & etiam mutis, quia omnes poſſunt armari ad fidei cōfeſſionem, & imitationē paſſiōis Chr̄i. b Catechiſ. eod. ti. c. pe. ad fi. P. V. c Confiteri] Id eſt ſimpliciter, Si non cogitat ſe eſſe in mortali. d Ca. quoniam] Vbi die cœnæ poteſt confici chriſma tēpore interdicti pro baptiſmo, & confirmatione, & ibi hoc tenet gl. & no. ibi dum dicit autor cum ſit, vult ſic arguere, dato ꝙ ſit minoris neceſſitatis, attamen eo chriſmate nonoque & baptizandi, ita & confirmãdi ſunt inūgendi. e Catechiſ. eo. c. vlt. P. V. f Omni tempore] Solet tamen conferri dieb. ſolennib⁹, vt in feſtis Paſchalibus, Aſcenſione, & pētecoſte, ar. c. ep̄i, de conſ. di. 5. g Catech. eod. c. pen. in ca. P. V. h Poſt prãdiū] Et ſic cōſuetudo ē, ꝙ poſt prãdiū conferatur. i Quare chriſma appellatū confirmat. ſacr. catech. eod. c. qm̄. P. V. k Liniri] Quia dicit tex. ibi, Chriſmate ſancto 7. & ponit Ric. vbi ſ. art. 1. q. 1. vbi dicit, ꝙ Chriſma eſt propriè hui⁹ ſacr̄i materia.

rū, quod nō credo verū.[a]

4 Vtrū[b] perfectæ ætatis volēs ſuſcipere iſtud ſacr̄m teneat̄ ɔfiteri prius? Reſ. ꝙ q̄uis teneatur confiteri de mortali, ſi qđ commiſit anteq̄ ſuſcipiat, aliter peccaret mortaliter, tamen confiteri[c] non credo teneat̄ de neceſſitate, ar. d. ca. vt ieiunij, in verbo, moneantur.

5 Vtrū de chriſmate tm̄ & illius anni debeat fieri? Reſ. ꝙ ſic, cū ſit minoris neceſſitatis ɔfirmatio, q̄ baptiſm⁹, ar. c. qm̄.[d] đ ſen. ex. li. 6. & c. ſi q̄s đ alio de ɔſ. di. 4.

6 Vtrū[e] omni tp̄e[f] poſſit ɔferri? Reſ. ꝙ ſic ar. c. oēs fideles, & c. đ his, & c. vt ieiunij, & c. ſe. đ cōſ. di. 5. ſed ep̄s dēt eſſe ieiunus, vt ĩ c. vt epiſcopi, de conſecr. di. 5. ſed non de præcepto.

7 Vtrum[g] ieiunus tm̄ debeat ſuſcipere? Reſp. ꝙ ſic, niſi neceſſitas aliud ſuadeat, tamen credo ſit conſilium, non p̄ceptū, vt patet in d.c. vt ieiunij, & propterea dicit Alex. ꝙ melius eſt confirmari poſt prandiū,[h] quã epiſcopo poſtea diſcedente non poſſe ɔfirmari.

8 Quid ſi quis oleo pro[i] chriſmate ſit vnctus? Reſp. ſm Hoſ. & ĩ c. vnico đ ſac. vn. ꝙ debet iterū chriſmate liniri,[k] & dēt illa oratio reiterari. Signo te &c. Aliæ aūt orōnes, q̄ præcedūt, & ſequuntur, non iterantur.

9 Quæ eſt forma[l] huius ſacr̄i? Reſ. ꝙ in iure non inuenitur, niſi quod in fronte chriſmate debet ſignari. Tamen in Pontificalib. communiter habetur, Ego te[m] conſigno ſigno crucis, & cōfirmo te chriſmate ſalutis. In noīe patris, & filij, & ſpiritus &c. & hęc ē ſeruãda.

10 Vtrū ſit[n] reiterabile[o] iſtud ſacramentū? Reſ. ꝙ ñ, vt in c. dictū eſt & c. ſeq. ea. diſt. Et peccaret mortaliter ſcienter iterans, ſec⁹, ſi ignoraret, aut dubitaret, qa non dicitur iteratum, quod neſcitur factum, c. veniēs, de præsbyte. non baptizand.

11 Vtrū non confirmatus poſſit tenere, alium ad confirmationem? Reſ. ꝙ non, c. in baptiſmate, de conſe. di. 4. Et ſi tenet, non contrahit compaternitatem, vt ibi patet, concor. Tho. & Pet.

12 Quot pñt tenere ad iſtud ſacramentum? Reſ. tm̄ vnus[p] dēt eſſe, qui teneat c. non pluras, de conſ. di. 4. Sicut & in baptiſ. vt ibidē.

13 Vtrū ille, q̄ tenuit in catechiſmo, vel baptiſmo poſſit tenere in hoc ſacr̄o? Reſ. ꝙ cōſuetudo Romana ē, ꝙ ñ, ſed p̄ ſingulos ſinguli ſuſcipiãt. Tñ fieri p̄t, ſi neceſſitas cogit, aliàs non, vt in c. in catechiſmo, de conſ. diſ. 4. Sed no. ꝙ hodie ex ɔſuetudine eſt, vt qui tenet ĩ catechiſmo teneat in baptiſmo, & iō ſine p̄ctō fit. Si tñ plures ſunt, qui tenent, omnes efficiuntur compatres, ſuſcepti, vt in c. fi. đ co. ſpi. lib. 6. & ideò vir non debet tenere vxorem, & è ɔuerſo quia orirettur impedimētū.

CONFIRMATIO ſummi Pontificis ex certa ſcientia facit validum, qđ erat nullū reſpectu iuris poſitiui ſm Io. de Li. vt refert Pa.[q] in c. cum ſuper, de cã poſſ. & propriè facit firmū quod aliàs eſt infirmum, ſolenne qđ non eſt ſolenne, ſupplendo defectus ſolennitatis omiſſæ,[r] đ trã. c. 1. đ

l Catec. eo. c. qm̄ vero. P. V. m Ego te] Idem Ri. vbi ſupra ar. 1. q. 2. vbi ponit đ iſta forma &c. n Catech. eo. c. vltimo. P. V. o Reiterabile] Idē Ri. vbi ſ. ar. 6 q. 1. Et rō ē, qa in eo imprimitur character. idē S. Bon. in q. circa literam. p Vnus] Idem in c. fin. de cog. ſpi. libro. 6. q Panor.] Verſi. venio ad gloſ. Ponitur exēplū in electione inualida de iure poſitiuo, puta qa nō ē ſeruata forma. r Omiſſæ] Ponitur exemplū, vt ſi pactū, vel tranſactio ſint ab initio inualidū, vel inualida per confirmatio. papę ſumit vigorem. Itē ſentētia, quæ nō tenet, fit valida per confirmationē. Papæ. 3. quæ. 6. hoc quippe, Et omnia noſtra facimus quib. autoritatem noſtram impartimur. l. 1. §. ſed neq;. C. de veter. iur. enu. ſic teſtamētum omnium teſtamentorum ſolennitatem ſuperat, qđ cōſciētiam principis tenet l. omnium, C. de teſtamē. Vide ad hoc Spe. tit. de legat. §. nunc oſtendendum, verſiculo. 18. & Abbas in dicto capi. 1. hęc not.

Veius

de transa.c.1.de conceſ.p̃l. q̃a.Si verò ſit in forma cõi, non ex certa ſcīa, nihil iuris tribuit,ſed ſolũ vetus [a] ꝯſeruat,de ꝯfir.vti.vel inuti.c.cũ dilecta,& c.1. in gl. in ver.confirmatione,& de conceſ. p̃ben. q̃a diuerſitatẽ,& de priui. q̃a intentionis,nec per ipſam derogat̃ iuri cõi, de offi.ordi. licet, de fide inſtr.inter dilectos.

1 Confirmatio ꝓpriè non eſt, qñ ſucceſſor confirmat conſtitutionẽ p̃deceſſoris, ſeu eius geſta;vt dicit Pan. in c.1.de loca.2. not.Et eſt dictum Hoſt. vnde potius ẽ ratificatio,vel innouatio. Sed ꝯfirmatio ẽ, qñ ſup̃ior ꝯfirmat factũ iferioris. Qđ not. quia facit ad multa.

CONFRATERNITAS an ſit licita? ℞.Pet.de Pe. tractatu de canonica portione epiſcopi. 4. ꝙ ſic, ſi fiat ex cauſa licita. facit gl. in c.ſi quis clericorum.11. q.1.quæ dicit, ꝙ fraternitates bonæ [b] admittũtur.42. di ſi quis deſpicit. Sed quæ fiunt ad malũ, prohibẽtur. C.de mono.l.vnica.de hoc do.And.Barbatius in c. officij, de teſta. plenè tractat Archid.etiam in d.c.ſi quis deſpicit.42. diſtin. & vide ſupra, Collegium.

1 Vtrũ ſtatutũ confraternitatũ,quo cauetur,nequis recipiatur,niſi ſoluat tm̃,liceat? ℞. Pet. vbi ſ. ꝙ ſic,ſi fit p̃p honeſtam cãm, puta alendis pauperib.& huiuſmodi.d. c. ſi quis deſpicit, & ar.26. q.2. non exẽplo, quidam tñ dñt non licere, quia excludit pietatẽ, ſ. nè quis recipiatur,niſi ſoluat; & videtur magis æquum. Si tñ ſtatutum diceret, ꝙ receptus ſoluat tm̃ omni menſe,liceret.Lud. de Ro. ĩ no.dicit,ꝙ Archi.42.diſt. d.c.ſi q̃s deſpicit,conſuluit ꝙ ſi ſit ſtatutum ꝑ verba affirmatiua,ſic valet.Si per verba negatiua,ſ.nullus admittatur,ſic non valet;allegat.c.ad apoſtolicam, de ſimo.Et addit idem Ludo. ꝙ ſi poteſtas inuenit ſocietatẽ, in qua ſit ſtatutũ inhoneſtum,poteſt ſtatim eo ipſo caſſare ſocietatem ſecundùm Barto. in l.ſub prætextu, ff. de extraor.cri.& ſequitur Bal.in c.1.§.conuenticulas,de pa.te.in vſi.feu. [c]

CONIVRATIO Eſt,qñ aliqui rebelli autoritate in vnum ſe colligendo iuramẽta inter ſe dederũt.11.q.1. ſi qui clericorũ.& no.ꝙ coniuratio, & ꝯſpiratio ꝓ vno eodẽq; crimine accipiũtur.11.q.1. coniurationũ,[d] cũ 3.c.ſeq.vñ coniurare eſt ſimul, vel in vnum iurare, conſpirare verò eſt ſimul,vel in idẽ ſpirare ſm̃ glo.[e] in c.ꝯſtitutionem, de ver.ſig.in ver.canonicas,lib.6.

1 Vtrũ omnis coniuratio ſit illicita? Rñ. ꝙ propriè conſpiratio, vt patet ex præcedentib.eſt illicita. Dicitur tamen aliquando largo modo conſpiratio, ſeu coniuratio,qua aliqui coniurant, vel in idem aſpirant, quod de ſe eſt licitum & bonum, & tunc licèt talis conſpiratio,vt no.gloſ.[f] in d.c.ſi qui clericorum,all.1.q.1.concusſionis.22.q.1.c.1.no.Inno.in c.cum I.& A.de ſent.& re iudi.& Pan.[g] in ca. exhibita,de iud. Quando ergo q̃s coniurat,vt rebellet prælato,vel obedientiæ, & huiuſmodi,ſic eſt conſpirator,vt patet de verb.ſig. conſtitutionem; lib 6. & ſic conſpiratio de ſe eſt mortale pc̃tm̃. in dubio verò ſemp præſumitur mala ſm̃ Inn.ĩ c.1.[h] de ſchiſ.& Vin. in c.ſi.de teſt.cog.& Io An in c.3.đ ver.ſi.

2 Quæ ẽ pęna coniurãtiũ,vel cõſpirãtiũ. Reſ.laici debent excõicari,ſi ꝯtra epiſcopũ ſm̃ gl.1.in c.fin.de teſti.cog.& ſm̃ Hoſt.& Io.An.in vna libra auri condẽnari ſinguli, vt in conſtitutione Federici de pace tenẽ. hac edictali.§.conuẽticulas,& eſt c.1.& ſi quis tumultũ ꝯtra aliquẽ fecerit, vel ſeditioſas voces emiſerit,capitalis eſt pęna l.đnunciamus.C.de his,qui ad eccle. ꝯfug.& l.1.& 2.C.đ ſed.& ff.đ pęnis.l.aut facta,& C.de epi.& cle.l.conuenticulã, vbi prohibent̃ cętus,vel turba ꝯgregari, niſi iueniat̃ con-

a Vetus] vide q̃ ſcribo.ĩ. irregularitas. §.4.

b Bonæ] Vt ſi bis ĩ mẽſe cõgregentur ad audiẽdũ verbũ dei,celebrãdas orationes pro viuis, & defunctis.

c In vſib.feud.] Et Bal.in d.l.vnica.C.đ monopo. & in l.collegiũ, C. de her.inſti.& no illũ tex. in d. §.cõuenticulas, ꝯ iſtas cõiurationes.per quẽ vult Bal.ꝙ epi p̃nt cõpellere iſtos diſciplinatos ad edẽda ſtatuta ſua, & ſi inuenerint aliq̃d inhoneſtũ, dẽt ea caſſare, & ſic no.ꝙ bonæ ſocietates aliquando caſſantur p̃p mala ſtatuta.

d Cõiurationũ] In vltimis verbis. Vbi dicit, ꝙ põt cõſpirari ꝓ bono eccleſiæ ꝯ prælatũ,& nullũ erit peccatum, repelletur tñ a teſtimonio &c.

e Secundũ gl.] Idẽ Ab.in c.ſi.de teſti.col. 1.nota.

f Vt no.glo.] eſt ibi gl. q̃ aliqualiter facit ſup verbo,Innocentũ; ſecus, inquit, ſi nocentum,quia qui eſſent ad accuſandum nocẽtes, benè faciunt.

g Pa.in c.exhibita]Loquitur etiã ibi de cõiuratione bona,qñ clerici conſpirant, ꝙ teneant ſe ſimul & non permittãt prælatum dilapidare, vel ꝙ hæretico nõ obediãt.

h C.1.] eſt circa principium, vbi inquit, ſemper tamẽ pręſumitur ꝯ coniurantes.Et idem Ab. in d.c. ſi. de teſtib. cog. in primo no.

conceſſum expreſſe. ff. de col. illi. per totum, clerici debent deponi.[a]

CONSANGVINITAS, vide infra, Matrimonium. 3. impedimento. 6.

CONSCIENTIA [b] conuenit cum lege naturali rationalis creaturæ, & cum Syntereſi in hoc, ꝙ ẽ regulare, ſed differũt ĩ modo, lex naturalis dictat ei bonũ faciendũ, & malum fugiẽdũ, poſt hoc ſequitur iudiciũ in ratione,& ſic formatur conſcientia. vlterius facto iudicio, ꝙ ſic debet eſſe, ſequitur Syntereſis, quæ ẽ ſcintilla, quæ ſtimulat voluntatem ad bonum faciendum;, & ſic patet, ꝙ conſcientia propriè eſt regula in ratione; ſyntereſis verò in voluntate inſtigando eã ad bonum,& ſtimulando. hæc ex Alexan. in 3. parte ſummæ, tractatu de lege naturali.q.3.

1 Vtrum conſcĩa liget ad faciendum omne, quod dictat per modũ præceptionis,vel prohibitionis? ℞.S. Bon.in 2.ſent. diſt.39.ar.1. q.3. Quòd aut conſcientia dictat aliquid,quod eſt ſm̃ legem Dei;& ſic tenetur facere;aut dictat,quod eſt p̃ter legem Dei; & ſic tenetur facere, vel conſcientiã deponere, vtpote ſi dictat neceſſarium ad ſalutem feſtucam de terra leuare,ſi ñ deponit conſcientiam, aut non leuat, mortaliter peccat. Aut conſcĩa dictat, qđ eſt ꝯtra legem [c] Dei; & ſic non ligat ad faciendũ, ſed ligat ad deponẽdum, quia erronea errore repugnante legi diuinæ,vñ q̃diu manet, ponit hominem extra ſtatũ ſalutis, & ideo neceſſariò tenetur eam deponere; quia ſiue faciat, quod conſcientia dictat, ſiue non faciat, ſemper mortaliter peccat; faciendo quod dictat, peccat mortaliter, quia facit contra legẽ Dei, non faciendo peccat mortaliter, quia faciendo bonum [d] facit in contẽptum

a Deponi] Intellige hæc omnia,ſi ſunt incorrigibiles ſecundùm Abb. in d.c.ſi.de teſtib.cog. & in c. cũ non ab homine,& in c. at ſi clerici, de iudi.

b Conſcientia] Idem eſt, quod bonus vir ſm̃ Bal.in c.cum cauſam,de teſti.& in rub.extra de iudi.6. col. dicit, ꝙ conſcientia eſt mens ſibi ipſi cõſcia, & eſt flos intellectus. vel conſcientia ẽ mentis qualitas ſeipſum diiudicans,vide ẽt Bal. aliter diffinientẽ in c.niſi, pe. col. de renũ. & aliter in l. & ſi vtiliter. 2.no. C. de fideiuſ. & aliter in l. fin.§.ſed & ſi q̃s, vlti.col. C.communia de le. & ĩ auten.ad hæc, C. de vſur. circa. 3. col. ver. ſed hic dubitat̃ primo. & quotuplex ſit conſcientia, poniit idem Bald.in l.ſi.C.de pœ. iudic. qui male iudi.& de conſcientia vide textum, quẽ ibi not Bal. in l.militis,C.de reli. & ſumpti. fu. & vide in materia cõſcientiæ vnã regulã, ponit Bal.ex mẽte, b. Tho. in auten. ingreſſi.7.col.de ſacroſan eccle.& in l.pe.§ illo. C. de ne.ſer. hæred. inſti.& vide Are. in §.ſed iſte, inſti.de ac.9.col. in ſi.Vbi no. dicit, ꝙ ſi aliquid committitur conſciẽtiæ alicuius, ꝙ eius determinationi ſtari debet, & ab ea appellari non poteſt,glo. in c. ſtatutum. §. aſſeſſorem, de reſcrip. licèt poterit ſupplicari, glo.in Clem.1 de iure patr. & vide do.Iaſ.in d.§.ſed iſte, in vlt.charta,& Panor. in c. vidua, ſecundo no. de regula. Nota tu ad intelligentiam meliorem,ꝙ conſcientia in theologia ſolet accipi tripliciter.Primo modo pro ipſo conſcito ſtatu, dum diffinit conſcientiam Damaſce.di. Conſciẽtia eſt lex intellectus noſtri ſcilicet obiectiuè.Secundò dicitur pro habitu, quo ſumus conſcij, ſicut eſt illud. 1. Ti.1. charitas eſt finis præcepti de corde puro conſcientia bona. Tertiò accipitur pro ipſa potentia conſcientiæ,& hic eſt modus, quo nominamus omnium intellectus, & habitus principiorum, & ipſam potentiam intellectiuam eodem nomine ſcilicet intellectum. Syntereſis autem eſt verbum grecum, quam interpretamur ſcintillam conſcientiæ;& dicitur ſcintilla ſecundùm Tho. in 2.di. 39. q. 1.ar. 3.Quia ſicut in igne ſcintilla eſt pars ignis magis eleuata, ſic pars animæ ſuprema dicitur ſcintilla. qua cum ſpiritibus conuenimus Angelicis,vt no.gl. ſuper 1.c.Ezech.differt ab his tribus rationabili, concupiſcibili,& iraſcibili, & ſuperior extat. Figurat.n. iraſcibilẽ in leone, concupiſcibilem in vitulo, rationabilem in homine, & ſyntereſim dicit quaſi aquilã deſuper alias volantem. Ex quo patet ꝙ ſyntereſis intelligit̃ altior ſuprema portione rationis. Vnde notãda ſũt tria ſecundũ Scotum in d. diſtin. 39.ꝙ iſta tria differunt, ſyntereſis, conſcientia, & lex naturę. Syntereſis enim nominat ſuperiorem partem animæ,vel habitum principiorum operabilium, vt Deo eſt obediendum, parentes ſunt honorandi, & huiuſmodi. Conſcientia autem nominat habitum concluſionum ex huiuſmodi principijs habitarum. Verum quòd diſcurſus hic fieri intelligitur mediante ſuprema portione rationis, & ita præcedet ſyntereſis, mediabit ſuprema portio rationis. Terciò iungetur conſcientia. Lex autem naturæ dicitur obiectum huiuſmodi principiorum. vnde gloſſa ſuper illud Roman. ſecundo,cum gentes, quæ legem non habent, Lex naturæ, inquit eſt, qua ſibi conſcij ſunt intellige ſcilicet obiectiuè.

c Contra legem]Puta quia conſciẽtia dictat faciendam eſſe fornicationem, vel dicendum eſſe mendacium; ſi non dicit,neq; facit,peccat mortaliter,quia contra conſcientiam facit.

d Faciendo bonum] Sic intellige, puta namque ꝙ conſcientia dictat non faciendam eleemoſynam, ſed ipſam facit, credens tamen illud eſſe peccatum, profectò mortaliter peccat, ex eo, quia eleemoſyna eſt Deo placita, ſi habet debitas circunſtantias, modus tamen faciendi Deo diſplicet; & hoc eſt quod dicit gloſſ. ſuper illud Roman. 14. omne,quod non

dei, dum credit dictante ſibi conſcientia hoc deo diſplicere,& ſic intellige.28.q.1.§.ex his, de ſim.ꝑ tuas, el.2.de reſt.ſpol.literas,de præſc.c.ſi.qđ fit ꝯtra ꝯſcientiam, ædificat ad gehennā.

2 Quid ſi prælat⁹ ꝓcipiat aliquid, quod conſcientia ſubditi dictat ēt contra legē Dei? Reſ.S.Bon. vbi s̃.ꝙ tenet̃ eā đponere [a] niſi clarū ſit illud fore cōtra legē Dei.[b] & ſi neſcit de illa iudicare, [c] dēt ſapiētiores cōſulere,vel ꝑ orationē a deo declarationē poſtulare,vel dic,vt habet̃ in c.inquiſitioni,[d] de ſen.ex.ꝙ qñ ſcit ꝓ certo, ꝙ eſt contra legem Dei,non obediat,qa mortaliter peccaret, ſed poti⁹ toleret ēt excōicationē.Si non ſcit pro certo ſed ex leui & temeraria [e] credulitate, tunc ad conſilium ſui prælati đponat Si verò habeat credulitatē probabilem [f]& diſcretā, q̃uis non manifeſtā,& euidentē,tunc ꝑꝑ obedientiā faciat,qđ ſibi ꝓcipitur, qa tenetur in tali dubio,& ꝑꝑ bonum obedientiæ excuſatur,ſed nullo mō ex propria volūtate faciat, qa non licèt, imò mortaliter peccaret,qa q amat piculū,peribit in illo.Et iſtud eſt,qđ dicit tex.in c.non ſolū,de regul.lib.6.Decet,inquit,& expedit, vt conſciētiæ puritati,non deſit iudicium rationis, nè dum ſpiritualis profectus quæritur, inde ſalutis diſpēdium incurratur,vide infra, religioſus.§. 29.

3 Vtrum confidēs de conſcientia,famam negligens, peccet mortaliter, vide infra,fama.§. 1.

CONSECRATIO [g] epiſcoporum, & archiepiſcoporū intra tres menſes poſt electionē,& confirmationē differri nō dēt,niſi neceſſitas [h] aliud ſuadeat 75.diſt. quoniam quidam.

1 A quo debet conſecrari Archiepiſcopus? Reſp.ꝙ ab omnib.ſuffraganeis ſuis, q tunc ad metropolitanā eccleſiā ſunt vocandi,de tēp.or.ſi Archieps, & cū cōſenſu primatis.c.placet.65.di. ita ꝙ ſine eo nō recipit executionē conſecratus,vt no. Inn.in c. ne epi,de tēp. or.

2 Quis cōſecrabit epum? Reſ.ꝙ ſi eſt exēptus,conſecrabitur a Papa,vel de eius mandato, ſi verò non ē exēptus, ꝙ archieps cū duob⁹ prouincialib.epiſcopis,aut tres cōprouinciales epi ex iuſſu archiepiſcopi, ita tñ, ꝙ oēs epiſcopi comprouinciales ſunt per epiſtolā requirendi,vt conſentiant, vt in d.c.nec epi, vbi dicit Inn. ꝙ ſi aliquis epiſcoporū cōprouincialium cōtēnatur in conſecratione archiepiſcopi, vel epi,ꝙ poterit agere, vt priuet̃ executione officij, ſicut in electione agit̃,vt caſſetur,de ele.ꝙ ſicut,ar.đ ele.cū in veteri de arbi.cū olim.65.di.ñ dēt,& ēt grauior pęnitentia ſibi poterit imponi.

3 Quo die debent conſecrari pręducti? Reſ.ꝙ in die dominico hora tertiarū, l.di. qui in aliquo,quaſi in fi.75.di.quod die,& c.ordinationes.1.

4 Quomodo debet fieri,vide in d.c.ordinationes.1.in 3.no.ſed melius in eorū paſtorali,& quid ſit de ſubſtantia,no. in d.c. ordinationes.65.diſt.in ſumma.

5 Patriarcha aūt,& Primas, ac Cardinales credo ꝙ a Papa ſunt conſecrādi,vel de ei⁹ mādato,& ñ ab alio,ar.c.pudēda, & ꝙ ibi no.[i] 24.q.1.dicit ēt Pa.in c. meminim⁹ de accu. ꝙ qlibet ꝓlatus confirmatus a Papa non ꝑt benedici,ſeu conſecrari per inferiorē,niſi de licētia Papæ,vt in ca.cū in diſtribuen-

non eſt ex fide, peccatum eſt.omne inquit, qđ ad cōſcientiam pertinet,ſi aliter fiat dicit apoſtol⁹ eſſe peccatum,quāuis enim fiat,etiā quod bonum eſt ſi non faciēdum credatur, peccatum eſt.Ratio,qa attendit deus nō quid ſit, ſed quo animo fit ſi enim credit aliquis aliquid eſſe malum licèt deus iubeat illud,ſi facit,peccat mortaliter, quia contra conſcientiam.

a Deponere]Pone exemplum,ꝓcipit prælat⁹, vt teſtimoniū ferat cum iuramento, & conſcientia dictat ſubdito, ꝙ hoc ſit cōtra dei legem,vt ſi præcipit,vt vadat de loco ad locum in die feſto.

b Contra legem Dei] Puta quia pręcipit fornicationem,periuriū & huiuſmodi.

c Iudicare]Puta non eſt euidens cōtra legem Dei nec euidēs ſm legem Dei,vt ſi ꝓlatus præcipit,ꝙ ſeruet aliquid đpoſitū in cella,& huiuſmodi.

d Inquiſitioni] Vbi diſtinguitur de credulitate leui, vel probabili vt hic.

e Temeraria]Nā ſi prelatus præcipit eleemoſynā quærere, & ſubditus credat hoc eſſe ſuperfluum, & huiuſmodi.

f Probabilem] Vt ſi prælat⁹ præcipiat frāgere ieiunium, vel comedere carnes, quia pōt eſſe, q prælatus hoc faciat ex probabili cauſa, & tamen conſtet probabiliter ſubdito nō eſſe neceſſarium & huiuſmodi. Et idē eſt in quocunque ſubdito, & ī ſęcularib⁹ reſpectu dominorum, & filijs reſpectu patrum.

g S.Syn.Tri.ſeſſ. 7 c.9.23.ca.ij. de refor. P. V.

h Neceſſitas] Quia efficitur vitiatus in corpore, vel quia non eſt idoneus,vt dicit ibi gloſ Et adde, quòd reditus hoc tpe reſeruantur apud æconomum,vt d.c.qm.

i Et qđ ibi no.] A gloſ.i ver.apoſtolico. Nam de iure dicit,metropolitanus a ſuis ſuffraganeis,conſecratur, vt in iuribus ſupra allegatis, ſed papa cōtrarium facit.

ſtribuendis, de tēpor.or.niſi cōſuetudo aliud habeat. Papa verò conſecrari đbet ab epo Hoſtien. 23. diſtin. in nomine domini.

6 In quo loco [a] ſunt ꝓfati conſecrandi? Reſ.ꝙ archiepiſcopus in ſua metropolitana eccleſia, vt in d.c.ſi archieps,alij autē,vbi placuerit illi, ad quem pertinet ꝯſecratio.51.di.c. ſi.

CONSECRATIO Eccleſiæ a quo debet fieri? Reſ.ꝙ ab epo proprio non ab alieno,niſi de licentia ꝓprij,facit.c.tua fraternitas, de conſ.ecc.vel al.non eps ergo non ꝑt ēt de licentia, epi nec ēt recōciliare, vt in c.aquæ,e.ti. Dicit tñ Inno. ibi.ꝙ Papa plurib.epis conceſſit vt poſſint ꝑ ſimplices ſacerdotes reconciliare eccleſiā,aqua tñ pri⁹ ꝑ epum bñdicta.& ſic patet, ꝙ ex ꝯceſſione Papæ ſolū pñt recōciliare,ñ conſecrare.Intellige đ eccleſia ꝯſecrata, qa eccleſia ñ ꝯſecrata bene ꝑt reconciliari ꝑ ſacerdotē aqua exorzizata tm̃,vt in d.c.ſi.de conſ.ec. vel al.qa aqua exorzizata [b] ꝑt fieri ꝑ ſimplicē ſacerdotē. Ex quo patet, ꝙ ñ oportet fiat per epum, vel de licentia eius ſm gl.ī d.c.ſi.Et ē cōis opi.

1 Quo tpe ꝑt conſecrari? Reſ.ꝙ in oī tpe tam feſtiuo q̃ non d.c.tua fraternitas.

2 Quomodo debet conſecrari? Reſ. ꝙ modus habet̃ in eorū paſtorali & aliquid de conſe.di.1. omnes baſilicæ, & qđ ibi no. Sed a paſtorali non eſt recedēdum.

3 Vtrū aliqñ ſit reconſecranda? Reſ.Pa.in c.propoſuiſti,de conſ.ecc. vel al.ꝙ ſic in trib.caſib.Primus, qñ neſcitur,an fuerit conſecrata, vt puta qa non apparet aliquod ſignum,ꝑ qđ appareat conſecrata nec ſcriptura,nec teſtis,& hmōi, [c] de conſ.di.1.eccleſiæ, vel altaria,qa non dr̃ iteratū,quod neſcit̃ factū c.ſolennitates, el 1.de conſ.di.1.c.veniēs, de presbyte.non baptizan. Secundus, ſi parietes ſunt combuſti & decruſtati.Rō, qa cōſecratio, & linitio cū crucibus fit in ipſis parietibus ab interiori parte in ſuperficie muri.Et iō licèt nō corruant,ſi tñ comburātur eſt reconſecrāda, gl. eſt de conſe.di.1.eccleſijs. Secus, ſi tectum comburat̃,vel deſtruatur, qa non eſt reconſecranda,vt in c.ligneis,de conſe.ecc.vel al. Tertius, ſi parietes ita corruerint, ꝙ de nouo oportet ipsā reficere ēt de eiſdē lapidib⁹. [d] Et licèt gl. & aliqui ibi velint, ꝙ ſi nūc vna pars reficiat̃ & poſtea alia,ꝙ ñ ſit reꝯſecrāda,tñ Pa.vbi s̃.tenet, ꝙ dēt recōſecrari,qa ī ſpūa lib.ꝯſideramus veritatē, & non fictionē,vt no. Archi.ī c.1.đ voto,li.6. Ideò eſt verū, ꝙ non eſt ī veritate illa prima eccleſia, nec conſecratio,quę fuit ī illa prima ē in iſta,qa non ē liquor, q cōmiſceat.& hāc opi. ſeqtur Inn. [e] in rubri.eo. titu.

4 In qb.caſib.eccleſia polluit̃, & indiget reconciliatione? Reſ.Pa.in d.c. propoſuiſti,ponit duos caſus. Primus,qñ in ea,effundit̃ ſanguis. & no.ꝙ effuſio ſignificat abundantiā, [f] pro quo vide bonū tex.cū gl.ī c.illorum [g] qd ſi clauſtrales,đ ſen.ex.& iō ex modica lęſione, q̃uis modicū đ ſanguine effluat,ñ īdiget recōciliatione.Aduerte,ꝙ iſta effuſio ſāguinis oportet ꝙ ſit facta ex ꝯtētiōe vel ex iniuria [g]

a Declarat.S.Sy. 23.ſeſſ.c.ij. de refor. P. V.

b Exorzizata]& ſi non cum aqua benedicta vino, & cinere,cū qua reconciliatur eccleſia conſecrata c.aqua,de conſe. eccle.vel alta.

c Et huiuſmodi] Quia non apparet columna,vel tabula marmorea,in quibus ſolet ſcribi tēpus conſecrationis, vel non apparet teſtis ſaltem vn⁹ deponens de viſu,vel đ auditu. Sufficiunt enim tales probationes, vbi non fit tertio ꝓiudiciū. Et ad hoc allegatur Inno. in rub. e.tit. Et facit 22. q.5. hoc videtur & 24.q.2. ſane.

d Lapidibus]Vide in c fabrica,đ conſ. di. 1.

e Inno.]Ibi non firmat Inno. niſi dicatur,ꝙ eſt vltima opi. relata per eum,dicit tñ ꝙ opi. contrariā ſequuntur doct. & allegat,ꝙ quādo vna pars corruerit, & reficit̃, & poſt alia, eſt vna & eadem eccleſia:ſicut de naui dicimus,l.qđ in re. de le. 1. Et dr̃ idē populus, ſi aliqui moriuntur,& alij manſerint. l. quod poſcebatur,ff de iudi.Sed tutior eſt opi. Abb.

f Abundantiam] Refert tamē Cardi. Alexan.in ca. per ſimoniam. 41. di. quendam doctorem dic. ꝙ ex quacunque ſanguinis effuſione in eccleſia iniurioſè facta, ſiue ī modica quātitate, ſiue in magna, eccleſia dr̃ pollui. Allegat c.tuarū, de priu. c.propoſuiſti,de conſ. eccl. vel alta. faciūt quę habentur in c. vn.de conſ. ecc. vel al. li.6. Dic tu, qꝺ in hoc ſtandū eſt arbitrio iudicis, q̃ dicatur magna vel parua effuſio ſecundū Ge.in d.c.1. de conſe. ec. vel alt.Sed tamē Ge. ibi ſuper gl. in verb.polluto, dicit,ꝙ ex modica effuſione ſanguinis non vr̃ eccleſia polluta,neque indiget recōciliatione, adducit ca.ligneis,de cōſ.ec.vel al.vbi ex modica fractura altaris non reconſecratur altar̃. Adduco tex. in l.1.§.ſciēdum ff.de ędil,edict.ꝑ quem no.ibi Albe. & Ang. ꝙ ſtatutū loquens in vulnere,non habet locū in vulnuſculo,& ſic in paruo vulnere. Subdit tñ Ab. in d.c. propoſuiſti, ꝙ cōſuetudo nō improbanda eſt in aliquib.locis, vt fiat recōciliatio ad terrorem aliorum.

f Ex iniuria] Vide quod nota.d. Iaſ.in l. non dubiū,C. de le.vbi dicit, quòd ſtan-

ſm Rod. qa ſi furioſus, vel ligno cadēte effunderetur ſanguis, ñ eſſet reconcilianda, & hoc vr̄ velle Hug. de cõſ. di. 1. eccleſijs, & Ho. in c. ſi eccleſia, de conſe. eccl. vel al. Secūd[9], qñ ī ea aliqs occidiť, licèt ſanguis nõ effundať, puta qa ſuſpendiť [a] & hmõi, & ītellige đ homicidio violēto, vel iniurioſo ſm no. in c. vnico. e. ti. li. 6. Secus ī homicidio caſuali, vel cũ qs ſe đfendēdo [b] aliũ occidit, vel ſi ſanct[9] ibi occidať, qa tũc ñ ē reconciliāda. Sed gl. ī d. c. vnico tenet ꝙ ī hoc vlt. caſu polluiť, & ē reconciliāda, ſed nõ lauā d[9] eſt loc[9], vbi ſanguis effuſus, eſt; Et cõiter hoc teneť.

5 Sed quid ſi qs in ea læthaliter vulneret, & ex̄ eccleſiā moriať? Reſ. gl. d. c. vnici ꝙ reconciliabitur, ēt ſi ſanguinē recollegiſſet ī ſcutella, ſed non ē ꝯrio, ſi vulnerať ex̄. & ꝯfugit ad eccleſiā licèt ibi moriatur & sãguis effundať, non reconciliabitur. Similiter dic ſm Hu. ſi exiſtēs in tecto eccleſiæ ſagittet non reconciliabitur, qa ex̄ eccleſiā vr̄ factum.

6 Quid ſi qs ſanę mentis ſeipſum vulneret, vel occidat ī eccleſia irato aĩo? Rñ. Ge. in d. c. vnico, ꝙ reconciliabiť, ſi ē publicũ, đ ſen. ex. ꝯtingit el. 1 qa homicida ē. Secus, ſi eſſet furioſus, & ñ ſanę mētis, ar. Cle. ſi furioſus, đ hom Terti[9], qñ excõicatus ſepeliť ī eccleſia vel pagan[9], qa ſi erat ꝯſecrata [c] eſt reconciliāda, & corpora ꝑdictorũ proijcienda, ſi diſcerni pñt ab alijs, đ ꝯſe. di. 1. eccleſiā, & de conſ. ec. vel alt. ꝯſuluiſti, & ibi Pan. ponit iſtũ cũ caſu ſe. Quartus, qñ fuit conſecrata per notoriũ excõicatũ. Nam ea q̃ conſiſtunt in exteriorib[9] bñdictionib. & conſecrationib. facta per notoriũ excõicatum non debent per fideles exercitari ante reconciliationē. [d] Quintus ſm gl in d. c. ꝓpoſuiſti, qñ parietes ſucceſſiuè reparantur, ſed credo ſit reconſecranda. Sextus, qñ effunditur ſemen, de adul. c. ſignificaſti. Sed quãdo ē occultũ, non polluiť, vt tenet gl. in d. c. vnico & ex d. c. ſignificaſti, ī ver. publicè. & ſit publicũ vel ex confeſſione eorũ, q fecerunt, vel rei euidētia, & ītelligũt qdā de oī effuſione ſeminis criminoſa. Sec[9] đ effuſione, q̃ ſit ī ſomnis, & ea q̃ ſit ī mr̄imonio cã ꝓcreã dę ꝓlis, & hmõi ꝯtrariũ tñ teneť cõiter, vt patet ī gl. d. c. vnici, & ꝙ ibi no. vt hēat locũ ī oī pollutione humana. & hoc magis ꝯſonat tex. ī c. eccleſijs, đ cõ. di. 1. & hoc tene. [e]

7 Quid ſi eccleſia ñ erat conſecrata? Reſ. ꝙ q̃uis eccleſia non ſit conſecrata, tamen polluiť ſeminis, aut ſanguinis effuſione, vt patet in c. ſi. de conſ. ec. vel al. & dēt lauari aqua exorzizata tñ per ſacerdotē, vt ibid.

8 Vtrũ celebrans in eccleſia polluta efficiať irregularis? Reſ. Ge. in d. c. vnico ꝙ nõ de ſen. ex. is q li. 6. tamē in ea non dēt celebrari, de priui tuarũ in princ. Dicit tñ Lap. ꝙ talis eſt ſuſpēſus ab ingreſſu eccleſię, de priu. epõrũ, li. 6. & ſi cũ tali ſuſpēſione ī eccleſia diuina celebraret, vt prius ſuo agēs officio, erit irregularis, de ſē. ex. is cui, li. 6.

9 Qũo dēt recõciliari eccleſia polluta? Rñ. ꝙ cũ aqua, de qua in c. conſuluiſti, & in c. aqua de con. ec. vel alt. & ſimiliter cęmeteriũ, ſed meli[9] habeť ī paſtorali, & ſic ſerua.

10 Vtrũ faciēs conſecrare eccleſiā, poſſit compelli ad ipſā dotandā? Reſ. Pan. in c. cũ ſicut, de conſ. ec. vel al. ꝙ ſic. [f] & dos dēt eſſe tãta, ꝙ vnus presbyter cũ miniſtro poſſit viuere habito reſpectu ad obuentiones ſpirituales. Et ſi eſſet collegiata, habetur reſpectus ad numerum collegiatorum. Fallit hoc in eccleſijs mendicantium.

11 Vtrũ poſſit aliqd exigi ꝓ conſecratione eccleſię? Reſ. ꝙ non. vide ĩ. Symo. 3. §. 8.

CONSECRATIO altaris eſt alia a conſecratione eccleſię, c. 1. de conſ. ecc. vel alt. Ideo vna ſine alia fieri pt̃, de quo vide ſupra. Altare. §. 4. cũ his quæ ibi notaui.

Conſecratio

te ſtatuto quòd ſi quis effundat ſanguinem in palatio debeat decapitari, qđ non intelligitur ī barbitonſore facien te ſanguinem in phlebotomãdo.

a Suſpenditur] Adde text. in l. qua actione. §. 1. ff. ad le. Aquilia. vbi dicitur, Occiſum accipere dēmus ſiue gladio, ſiue fuſte, ſiue alio telo.

b Defendendo] & facit Cle. ſi furioſus, de homi.

c Conſecrata] & parietes ſunt radendi, ſi eccleſia non eſſet conſecrata ſecundũ Io. An. in d. c. cõſuluiſti, & refert ibi Abb.

d Reconciliationem] Si. n. excõicatus ſepelitur, polluitur eccleſia, ergo multo magis, ſi conſecretur per notorium excõicatũ.

e Et hoc tene] Non credo de ea quæ ſit in ſomnis, cum ſit præter volũtatē regulariter, ſed ſi cum intentione, & prouocatione & eſſet notum, fortè reconciliatione indigeret. De vxorio ſemine tenet gl. in c. is qui, de ſenten. excõi. lib. 6. ver. ſanguinis, ꝙ polluitur. & hoc Ge. tenet diſputãdo ī d. c. vnico.

f Rñ. ꝙ ſic] Ad inſtar patris carnalis, qui tenetur dotare filiā. l. fin. C. de do ꝓ. mi. ſic. n. qui fecit eccleſiam illam conſtrui vel conſecrari, cenſetur quodammodo pr̄, qa deduxit eccleſiam de non eſſe ad eſſe.

CONSECRATIO cœmeterij quomodo dēt fieri, habetur in paſtorali.

1 Qũo polluitur? Reſ. ꝙ ſi cęmeteriũ eſt contiguũ eccleſiæ, tũc polluta eccleſia polluitur cęmeteriũ, ſed ñ è conuerſo, vt in d. c. vnico de conſe. ec. vel al. libr. 6. Si verò non eſt cõtiguũ eccleſię, vel ſi eſt contiguũ ſed ñ polluitur eccleſia, tũc polluiť ꝑ sãguinis, vel ſeminis effuſionē, ſicut dictũ eſt de eccleſia. Itē qñ aliqs excõicatus, vel infidelis in eo ſepelitur, vt in d. c. conſuluiſti, & ī d. c. eccleſiā, el 2. aduerte tñ, ꝙ ſi eſſent plura cęmeteria ꝯtigua, tñ pariete hñtia ī medio ſeiungētē ꝙ polluto vno ñ polluiť aliud, ēt ſi ꝑ portā mediã habeatur acceſſus de vno ad aliud, vt in d. c vnico.

2 Sed qd ſi pollutio, vel sãguinis effuſio fiat in porta ī medio poſita? Reſ. Io. An. vt refert Ge. [a] ī d. c. vnico, ꝙ illud cęmeteriũ ē violatũ, cui[9] cã paries, & porta fuerũt facta, quaſi ſit illi[9] acceſſio ꝑ l. & ſi ñ sũt. §. pe. & vl. ff. đ aur. & ar. le. vbi dr̄, Spectamus, q̃ res cui[9] rei ornã dę cã fuerit adhibita, ñ q̃ ſit ꝓcioſior. & iõ legato auro legata sũt vaſa aurea, & legatis gēmis, gēmea vaſa, & ſm hoc ſiue gēmę ſint ī aureis vaſis auro cedent, & idē de argento, cum l. ſe. & dicit Gem. ibidem, ꝙ in dubio paries intermedius vr̄ principaliter factus, vt faciat duo cęmeteria, non acceſſoriè, vt ī nuit text. ibidē.

3 Vtrũ ſimiliter ſit dicēdũ ſi pollutio, vel effuſio sãguinis fiat ī porta eccleſię? Rñ. Ge. vbi ſ̃. ꝙ Io. đ Imo. dicit ꝙ ſic, qñ ītra clauſurã oſtij verſus eccleſiā ē facta. ſec[9] ſi ī parte, q̃ ē ex̄ clauſurā ar. no. ꝑ Bar. [b] in l. 1. de dona.

4 A quo dēt reconciliari? Reſ. ꝙ ab epo, ſicut dictũ ē đ eccleſia cũ aqua bñdicta vt ī d. c. ꝯſuluiſti.

5 Vtrum debeat quis ſepeliri in cęmeterio polluto? Reſ. non, vt in d. c. vnico.

6 Vtrũ corpora excõicatorũ, hęreticorũ aut paganorũ ſint exhumãda, qñ cõſecrari vult cęmeteriũ, vel recõciliari pollutũ? Rñ. ꝙ ſic, ſi diſcerni pñt đ ꝯſ. di. 1. eccleſiā el 2.

7 Vtrũ reconciliata eccleſia reconciliatũ ſit cęmeteriũ? Reſ. ſm Archi. & Io. An. d. c. vnico ꝙ ſic, ſi eſt contiguum, aliàs ſecus.

CONSECRATIO veſtimentorum, & vaſorum ad diuinũ cultũ neceſſariorũ, ad quē pertinet? Vide ſ̃. Bñdictio. §. 1. & 2.

1 Vtrũ poſſit alienari? Reſ. ꝙ in vſus prophanos nullo mõ debent conuerti, quæ ſemel deo dicata ſunt, ſed vetuſtate conſumpta dēnt cõburi, & cineres ī eccleſia repõi. c. q ſemel, & quod ibi no. 19. q. 3. & ī regula ſemel Deo, de reg. iu. li. 6. Pñt tñ vaſa eccleſiaſtica, & calices confracti, ſeu minuti vendi in caſib. conceſſis, de quib. ſ̃. Alienatio. §. 3. 10. q. 2. hoc ius, & in gl. pręfatæ regulæ. Integra non niſi alteri eccleſiæ, vel loco religioſo, vt in c ligna, de conſe. di. 1.

CONSECRATIO virginum quo tpe debet fieri? Reſ. ꝙ in die Epiphaniæ, & ī natalibus apoſtolorum, & per totã hebdomadã reſurrectionis, & omni die dominico, vt no. 20. q. 1. §. velantem, & c. ſe. & ī caſu neceſſitatis. puta periculi mortis, oī die priuato. 20. q. 1. deuotis, & in gl. c. 1. de conſe. ec. vel ait Inn. ī c. 1. de temp. or. tenet, ꝙ ēt in ſolēnib. feſtiuitatibus pñt cõſecrari.

1 A quo debent conſecrari? Reſ. ꝙ ab epiſcopo proprio, vt in d. c. deuotis.

2 Vtrũ illa, quæ eſt corrupta ſit conſecrãda? Reſ. ꝙ ñ. 26. di. acutius, & d. c. deuotis, & c. iuuēculas, ea. q. & q̃uis fuerit violēter corrupta, tñ conſecranda non ē, quia licèt corona ei dupliceť quantũ ad meritũ, non tñ habebit [c] aureolã virginũ, vt no. in ſum. 32. q. 5. facit. c. illę autem famulę, ea. q. Sed Theo. tenent, & bene, quod habebit, & nec propter hoc non conſecratur, ſed qa eccleſię non conſtat, an conſenſerit, vel ne.

a Ge.] ibidē arguit ad partes. Adde tñ Bal. con ſi. 17. vbi dicit, ꝙ quãdo homicidium ē commiſſum intra confiniũ duarũ villarũ, & non apparet, in cuius territorio ſit cõmiſſum, vterque iudex poterit cognoſcere, licèt ſit loc[9] præoccupationi.

b Per Bart.] Ibi ait, ꝙ appellatione cloacę continetur oſtiũ eius, & facit ad ſtatutũ di. ſi quis offenderit in domo, ꝙ ſi offenderit in oſtio, verificatur ſtatutum qa appellatione domus continetur oſtiũ, & talia q̃ ſunt fixa ædib. ēt ſi ꝓtendantur extra domum, vt l. ſi aquęductus, ff. de contrahen. empti. & l. Iul. §. ſi. ff. de act. empt. l. fundum. §. pen. & ſi. e. ti. l. cætera §. ſenatus, de legat. 1. Intellige tamen, ꝙ ſi eſt factũ intra clauſurã domus, intelligitur factũ ī domo, ſec[9], ſi extra clauſuram oſtij l. 1. §. in flumine, ff. de flumi. & vr̄ colligi expreſſè in l. 1 §. de inſpiciendo, ff. de ventre inſpi. ꝓ hoc in c. mulieres, de iudi. li 6. de ſtat. reg. c 1. e. lib. Adde Bar. in l. item apud Labeonem §. conuiciũ, ff de iniur. & in l. meminiſſe, ff. de of. proconſu. & leg. Bal. in l. data opera C. qui accu. non poſ. & in l. Gallus. §. ille caſus, de liberis & poſthu.

c Habebit] Scilicet aureolam, & de hoc San. Tho. 2. 2. q. 152. art. 1. ad pe. & vlt.

3 Quid fiet de ea, quæ oc cultè corrupta fuit, & niſi conſecretur, imminet ſcandalum? Reſ. ꝙ ep̄s ſimulabit eā ɔſecrare faciēdo ea, q̄ non ſunt de ſubſtantia ɔſecrationis, & omittendo ſubſtantialia, quod licet, ſicut patet in c. 1. de his quę vi me. ve. cauſa fi. & facit. c. vtilem. 22. q. 2. & nomē virginitatis mutabit in nomē caſtitatis. a

CONSENTIRE videtur ſēm Inn. in c. in Geneſi in gl. in ver. collatio, d̄ ele. q̄n quis tacet b in actu honorabili, ſeu ɔcupiſcibili. ſed in actu vitupabili, c & p̄iudiciali, & ī quo eſſe verecundū loq̄ & ɔtradicere plerūq; vr̄ diſſentire. l. fili⁹ fa. §. inuitus, & ibi glo. ff. de ꝑcu. & ē gl. in l. q̄ patitur, ff. man. & gl. in c. plerunq; 2. q. 7. limitat Io. d̄ Imol. in c. veſtra d̄ loca. & gl. ī c. diaconus. 17. di. in d. l. q̄ patit̄, q̄n acti⁹, q̄ fit in p̄iudiciū, valet ēt illo ɔtradicēte, ſec⁹, ſi nō valet, niſi p̄ſens ɔſentiat q̄a tūc tacens habetur pro conſentiente. Exēplū primi vēdo rē alienā dn̄o p̄ſente & tacente, & ſic non valet, q̄a ēt eo abſente, vel cōtra dicēte potuit vendi, in p̄iudiciū vēdentis, vt no. in l. rē alienā, ff. de ɔtrahē. emp. ſicut, & legare poſſum rem alienā in p̄iudiciū ſui hęredis, vt no. ī c. fili⁹, de teſta. Exēplū ſecūdi, d īpignorat q̄s rē alienā p̄ſente dn̄o, & ſic valet, vt not. in l. Caſus, ff. d̄ pig. ac. & de hac di. hēs tex. ſingularē ī l. ſæpe §. cur aūt his, ff. de re iudi. facit. l. ſi ſeruus cōis, ff. d̄ do. īter vi. & vxorē, vbi frater donans rē cōem ſibi & fratri p̄n̄te fratre, & n̄ ɔtradicēte valet cōceſſio, facit c. cōtinebat̄ d̄ his, q̄ fi. a p̄la.; vbi ſi p̄latus ɔtulit beneficiū præſente capitulo, & non contradicente tenet collatio. facit qd̄; no. Bal. in l. ſi tutor C. in q̄ cau. in inte. re. nō eſt ne. vbi dicit, ꝙ ſi q̄s ſcit aliquē ſe gerere ꝑ eius procuratore, e tūc ſi ɔtradicēdo p̄t illū īpedire, ſi tacet, ɔſentit. Sec⁹, ſi n̄ p̄t īpedire. ſimilē deciſionē ponūt dn̄i de Rota in hn̄tib. cām cōem, ſi vn⁹ illorū ɔſtituit ꝑcuratorē, vt ɔ̇ſentire videantur, ſi p̄n̄t īpedire, & q̄d̄. not. Bal. in l. 2. §. ſi vir, ff. ſol. ma. vbi dicit, ꝙ q̄n cōſenſus reqritur ad habilitandā perſonā non cōtradictio hr̄ ꝑ conſenſu, vt ī l. quo. n. §. 1. ff. rē ra. ha. ex quo arguit Bal. ꝙ ſatisfactū eſt ſtatuto Florentinorū requirēti cōſenſum conſanguineorū ī cōtractibus, ſi ɔſanguinei ſciūt, nec ɔ̈dicūt ꝑ quo facit illud ſingulare dictū Bal. ī l. potuit in vlt. q. C d̄ iure delib. vbi vult, ꝙ ſi pupillus maior infante vnā cū tutore īgreſſ⁹ eſt poſſeſſionē, ꝙ p̄ hoc hæreditas ē legitimè cōprehēſa. Nec obſtat, ꝙ autoritas debeat p̄ſtari verbis expreſſis, vt facit. l. 1. ad fi. ff. d̄ aut. tut. q̄a hoc ē verū circa actus exp̄ſſos, ſed in tacitis tacitè loq̄mur reb. iſtis, & factis, iuxta illud, & factis loq̄mur, ar. in l. de quib⁹. ff. de leg. & l. itē quia ff. d̄ pa. facit, ꝙ idem Bal. in l. mandatū, C. man. in 2. col. dicit ꝙ ſocietas ɔtracta cū p̄re ītelligitur cū filio renouata ſi interueniat patientia tutoris. Idē aliud dictum ī l. poſt mortē, ff. de adopt. vbi idem Bald. dicit, ꝙ ſi filius vixit ſeorſum a patre negotiādo vt emācipatus ꝑ 10. annos patre ſciente & patiēte, præſumitur emācipat⁹.

1 Sed nūquid in actu negatiuo requiratur proteſtatio, nè videatur cōſentire? Reſ. ꝙ in actu negatiuo abſtinens & tacens non habetur pro cōſentiente. a facit qd̄ no. Hoſt. & Inno. in ca. olim inter, de re. ſpo. & qd̄ no. in Cle. 1. de procu. iūcta gl. l. fi. ff. de procur. Similiter no. ꝙ q̄n duo proponūtur vni, & ſolū negat vnū, videtur alterum affirmare vt in c. nonne bene dicim⁹, de pręſum. facit. c. 1. d̄ poſt. præl. Sed bene attende iſtā q. quomodo tacens vr̄ conſentire, quia vr̄ eſſe quaſi brocardica queſtio, q̄a multas patitur limitationes. b

2 Vtrum exiſtētes in conſilio, & tacentes, q̄n aliqd̄ malum tractatur, ſint culpabiles? Reſ. ꝙ exiſtentes in conſilio inuoluntur peccato, & tenētur ad reſtitutionem de dāno, & ſimiliter de quibuſcunque alijs, q̄n malo obuiare poſſunt, & n̄ faciunt. Ratio, quia qui tenetur loqui, & tacet, cōſentit in eius præiudicium. l. de ætate. §. qui tacuit, ff. de interrog. act. & c. ſi poſt p̄ſtitum, de conſe. lib. 6. Quilibet autem de vniuerſitate tenetur votum ſuum exprimere in concernentib⁹ facta communitatis ex debito c officij, arg. in c. 1. de his, quæ fi. a ma. par. cap. Et ideò ibi dicit Innoc. ꝙ niſi contradicat, ſi aliqua ibi male agerentur, habetur ꝑ conſentiente quò ad peccatum, d & quò ad pœnā. Quod quidem vniuerſaliter quò ad culpam habeo pro indubitato de quocunque, qui poteſt obuiare peccato, nè cōmittatur, & non facit. 22. q. 5. hęc videtur. Sed de pœna non credo niſi in prælato, vel cui ex officio competit, vt iſtis, q̄ habent vocem in capitulo, argumen. eorum, quę not. in capitul. negligere. 2. queſt. 7. vel niſi dolosè taceat, & non prohibeat, arg. eorum quæ not. in cap. quantæ, de ſenten. excomm. & ſecundùm hanc diſtinctio. limita Bartol. in l. vtrum, ff parici. vbi vult, ꝙ ſolùm teneatur obuiare, qui eſt ſubiectus illi qui dēt offendi, ſicut ſeruus, e filius, & glo. in l. culpa caret, ff. de re. iu. & tex. inſti. de pu. iud. §. alia, quæ vult, ꝙ conſcius, quanuis extraneus ſit, puniatur, intellige, q̄n habet ex officio vel quando dolosè non ꝑhibetur, vel in crimine læſe maieſtatis. l. quiſquis, C. ad l. Iuliam maieſtatis.

a Caſtitatis] Loquitur hic de velo cōſecrationis non de velo profeſſionis, vel ordinationis, aut prælationis, de quibus per gl. in d c. deuotis.

b Tacet] Not. ꝙ tacere eſt quoddam medium inter expreſſā voluntatem, & contradictionem expreſſam, gl. in regula, qui tacet, lib 6. & Pa. in c. nonne, de præſump. vbi plenè de hac materia.

c Vituperabili] Vt in officio procuratorio, vel ꝙ res ſua ſeruiat, quia neceſſarius eſt expreſſus cōſenſus.

d Exemplum ſecundi] Iſtud tamen exemplum reprobat Ioann. An. vt refert Pa. in cap. nonne, de præſump. vbi dicit, quod iſta obligatio pignoris non præiudicat domino, allegat l. tutor. § contrariam. ff. de pign. act. vbi dicitur, quod contra pignorantem rem alienam datur pignoratitia cōtraria. Nec mihi p̄iudicatur, ſi me p̄n̄te rem meam obligas per l. ſicut. §. non videtur, ff. quib. mo. pig. vel hy. ſol. vbi dicitur, ꝙ ſi dominus rei vendidit rem alicui obligatam p̄n̄te creditore & tacēte, nullum præiudicium fit ipſi creditori, cum ſciat ius ſuum vbique durare. Nec ob. lex allegata, quia loquitur inter coniunctos.

e Pro eius procuratore] Adde famoſum dictū. Inno. in c. ex parte decani, de reſcri. vbi ſi aliq̄s agit noīe meo n̄ nē mandato, me p̄n̄te & non contradicente, dicitur agere de voluntate mea, & dicor ſibi mādare. Contrarium tamen tenet Inno. idem in c. q̄uis, de re iudica. Imo. & Areti. in l. 2. §. voluntatē, ff. ſolut. ma. non multum inſiſtā, vide tu Alex. in repe. l. ſæpe, ff. d̄ re iudi. Adde, qd̄ not. doc. in d. §. voluntatem, vbi pater dicitur agere de voluntate filiæ, quando eſt p̄n̄s, & non cōtradicit. Et ſimilis tex. in l. dotem, ff. ſol. ma. & in c. 2. de his, quæ fi. a præl. in ver. cōuentus, ſciente & non contradicente. Adde Abb. in c. ſignificaſti, de foro compe. vbi concludit, quòd ſi clericus prorogat iuriſdictionē iudicis alieni p̄n̄te ſuo epiſcopo, nec ɔtradicente dicitur ſuus ep̄s conſentire. ſimilis eſt deciſio per Io. An. d. An. & alios in c. pe. de offi. deleg. de prorogāte iuriſdictionē de loco ad locū p̄n̄te vicario. Decidit ēt An. de Iſernia in c. imperialem §. præterea, de ꝓhi. ali. feu per Fede. ꝙ ſi aliquis cognoſcit de cauſa feudali p̄n̄te dn̄o & non contradicente, hr̄ pro cōſentiente, & ſic limitatur. c. cæterum, de iudi. & c. 1. an apud iudicem quæſtio feudi. Adde qd̄ ſing. dicit Ang. in l. 1. §. Marcellus, ff ſi cui plus, quā per l. Falci. per vnam gl. ibi dicit ſe multotiens habuiſſe honorem in palatijs, ꝙ vbicunque ſtatutum mandat aliquid fieri citatis aliquib. vel cum conſenſu, vel voluntate aliquorū, certè eorum præſentia operatur conſenſum, ſi non contradixerint. Idem tenet Ab. in ca. veſtra, ad fin. de loca. & ī c. fi. 3. col. de ferijs. Sed aduerte, quia alibi vr̄. vna gl. ſingu. ꝙ ſi p̄r impetrat legitimationē filij naturalis filio ſciente & nō cōtradicente, nō per hoc dr̄ cōſentire, in l adoptionibus in ver. non contradicendo, ff. de adop quam allegat pro ſing. Roma. ſing 497. tn̄ videtur mihi, ꝙ illa gloſ. dicat cōtrarium. Item Io. An. in ca. nup de teſti. concludit, ꝙ ſi teſtis nō iuratus deponat cōtra me præſentem, & non contradicentem, nō per hoc videor conſentire, ꝙ deponat non iuratus, quod nota, ex quo iuramentum poteſt remitti. ca. tuis, de teſti. gloſ. in l. 1. & ibi Bart. ff. de teſti. Adde etiam Bal. & Pau. d̄ Ca. in l. inuitus, per gl. ibi. C. de procur. ꝙ ſi in inſtrumento dicatur, Talis conſtituit Titium procuratorem ſuum ibi pręſentem & intelligentem, non per hoc intelligitur acceptaſſe procurationem, niſi dicat, & acceptantem.

a Pro conſentiente] Pone exemplum, Epiſcopus excōicat aliquem, ille appellat, ſi tamē poſtea ſn̄iæ obedit, non intelligitur tamen appellationi renunciare, nec ſententia intelligitur ratificata, maximè ſi ꝓteſtetur, hæc Inn. in d. c. olim inter, in fi. Aliud exemplum in d. Clemen. 1. qui ſuſcipit procuratorij chartā, ſi proteſtetur non per hoc ſe velle eſſe procuratorem, non obeſt ei illa receptio. gl. autem in d. l. fi. declarat text. quòd procur. ad duas res datus, ſi vnā petat, non videtur renūciare petitioni alterius.

b Limitationes] Attamen not. ꝙ qui tacet interdum, confirmare videtur, vt in regula, qui tacet, in 6. facit c. ſi ſeruus. 54 diſt. Vbi ſi ſeruus ordinatur domino pręſente, hr̄ domin⁹ pro conſentiēte. Et l. 2. § voluntatem, ff. ſol. matr. vbi dicitur ꝙ pater agens de dote filiæ, de ipſius voluntate videtur agere, ſi non cōtradicat. Item votum emittit. 27. di. c. 1. Et diſſimulatur. 65. di. c. fin. ibi glo. fin. & immunitatem promittit. 43. diſtinct. ſit rector offert. 10. q. 2. ca. 1. occidit. 43. di. Epheſius, niſi taceat ex cauſa, puta prpoter ſcandalum, de reſcri. ca. nihil prodeſt, de cognat. ſpiri. ſuper eo. & c. mulieri, de iureiurand. &c.

c Debito] Vide quæ no. Pa. in c. 2. de his, quæ fi. a præla. & in c. 1. d̄ his, quę fi. a ma. parte ca. &c.

d Peccatum] Et no. ꝙ eo ipſo, ꝙ quis pōt obuiare malo, & non obuiat, præſumitur dolus No. Pa. in cap. quanto, de ſen. ex. ratio eſt, quia præſumptio eſt contra non obuiantem, & dolus probatur per cōiecturas, vnde neceſſe eſt, vt purget eas &c.

e Sicut ſeruus] Vt l. 1. §. ſi ſeruus, ff. ad Sil. vel in filio, ſi fuit ſciens de morte p̄ris, vt l. 1. ff. de pari. Idē

de vaſallo, ſi fuit ſciens de morte dñi eadem rōne. Idem de eo, qui fuit ſciens de turbatione ciuitatis ſuæ, vel de alio commiſſo in ciuitatem ſuam, vel in principem, vt l. quiſquis, C. ad l. Iul. maie. Sed Bald. apud Florentiam de dño Donato de Bardis conſuluit contrarium, vt refert. Alex. ď Imol. in addi. ad Barto. Vnde ipſe Bald. dicit, ꝗ anima Barto. & omnium, qui eum ſequuntur, crucian tur in inferno. Et not. Cano. in c. fina. de his, qui propri. ſi. occi. & de hac reuelatione vide ēē quod no. Io. And. in c. Petrus, de homi. Spe. in tit. de leg. 1. §. iuxta, ī 4. col. ver. quid ſi amici & Ale. poſt Bart. in l. ciuile, C. de fur. videtur tamē ꝗ pater non tenetur reuelare filium, per text. in l. milites agrum, §. deſertorem, de re iudi.

3 Qn̄ debet præſtari conſenſus? ℞. vt colligitur ex Bar. in l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum, [a] ff. de acqui. hæ. & Pa. in c. cum nos, de his quæ ſi. a præl. & ab alijs do. ibidem, ꝗ quãdoq; in actu requiritur [b] iuſſus alicuiꝰ; & tũc debet præcedere, vt in d. §. iuſſum. quandoq; requiritur autoritas, i. cōſenſus autorizabilis; & debet interuenire in ipſo actu, ſecundũ quod verbum ſonat vel modicũ ante, ſeu immediatè poſt, vt ī d. §. iuſſum, & in l. obligari. §. tutor, ff. ď au. tu. & inſti. eo. §. tutor. qñque requiritur licentia; & dēt pręcedere, c. licet, de regula. qñque conſilium; & debet requiri ante, & expectari reſponſum, c. cum in veteri, de elec. qñq; requiritur conſenſus; & tũc ſi de ſolennitate [c] actus requiritur, vt interueniat certo tēpore, non poteſt interuenire poſt. c. auditis, iuncto c. quia propter, de elec. aut non requiritur certo tēpore, ſed ſimpliciter ad validitatem actus; & tũc, ſi actus tenuit, poteſt cōſentire ſemper, vnde canonicus ꝯtemptus in electione, pōt conſentire, qñcunq; vult c. qđ ſicut, de elec. Si verò actus non tenuit; & tunc poteſt ēt interuenire poſt factum, ſed validat actũ non vt ex tunc, ſed vt ex nunc. [d] facit quod not. glo. in regula, ratum, & in regula, ratihabitio, & in regula, non firmatur, de regu. iu. lib. 6. quod limito verum in alijs, ſed non in ſacramentis. [e]

4 Quid requirit̄, vt ratihabitio ꝯfirmet actũ p̄cedentē? ℞. Bal. ī l. ſi. C. ad Mace. [f] & in l. obſeruare. §. fin. ff. de offi. procō. multa dicit. Sed tu dic clariꝰ, ꝗ primò oportet ſit factũ noīe meo, vt in d. regula, ratũ. Intellige ſm gl. in c. cũ quis; de ſen. exc. lib. 6. factũ noīe meo, quando mea ꝯtemplatione [g] fecit. Secundò ꝗ habeam ratum tanquam geſtum noīe meo. nam poſſum habere ratum factũ, ſed qualitatē facti non, ſ. ꝗ ſit factum nomine meo. l. cũ interdictę [h] vēditionis, C. arbi. tu. & no. in l. Pomponius, [i] la 1. ff. de ne. geſt. & iſta eſt opi. Ia. de Are. approbata in l. 1. §. deieciſſe, ff. de vi & vi ar. & p glo. ſecundùm Bar. ibidem in §. ſed & ſi cum quis, [k]

a § iuſſum] Exēplum, filiusfa. inſtituitur heres, iuſſu patris debet adire.

b Requiritur] Exemplũ pone in tutore, qui in actu gerendo per pupillum autoritatem præſtat; ex poſt verò facto nihil ageret.

c Solēnitate] Pone exemplum in electione, in qua omnium electorum debet interuenire conſenſus qa ſi minor pars congregaretur, vel non ſeruaretur vna de tribus formis, de quibus in d. cap. quia propter, non valeret, nec ratificari poſſet.

d Vt ex nunc] Adde, ꝗ iſte eſt caſus. d. c. cũ nos. Vbi alienatio temporalis facta ſine cōſenſu capituli per ratificationem eius roboratur. Vnde licet conceſſio facta per prælatum capitulo reclamante ſit nulla, tamen ſi capitulum tractu temporis conſentit, valebit conceſſio, prout ex nunc, ideſt non a tempore primæ conceſſionis.

e In ſacramentis] In quibus. ſ. requiritur ſaltem virtualis intentio conſenſus, & applicatio. Nam ſi ſacramentum non conficitur, nunquam tractu temporis efficitur ſacramentum.

f L. ſi. C. ad Mace.] Ibi eſt text. de filio, qui iuſſu patris pecuniam mutuo accepit, ſi pater ratum habuit, habetur, ac ſi a principio conſenſiſſet, & ibi ponitur regula, ꝗ ratihabitio retrotrahit̄ & loquitur ibi ď eo. quod geſtũ ē nomine meo realiter, ſicut loquit̄ glo. in d. regula ratum.

g Cōtemplatione] Loquitur. n. de eo, quod noīe meo geſtũ eſt vocaliter. Nã pone, ꝗ quidam clericus dixit, vel intulit Titio iniuriam. Tu amicus Titij percuſiſti clericum contēplatione Titij. Titius hēt ratum, & incidit in canonem, quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, vt ibidem. Si. n. non eſſet facta percuſſio noīe meo, licèt peccarem ratũ habendo, non tamen eſſem excommunicatus.

h L. cum interdictæ] Approbatur, ſeu ratificat̄ ibi interdicta vēditio facta a tutore, ſed modus non approbatur qa fraudauit ēt preciũ. vnde mãdat̄ ibi reſtitui [k] ita probatur ibi in princ.

i L. Pōponius] Not. enim ibi, ꝗ geſta pñt haberi rata, abſq; ꝗ dolum in his geſtis cōmiſſum habeã ratum. Et vide ibi optimam & longam Bart. doctrinã.

k § Sed ſi cum quis] Scilicet in d. l. 1. ff. de vi & vi arma. glo. eſt ibi in ver. ſed & ſi ratum. Adde etiam ſecundùm Bart. ꝗ lex, quæ dicit, quod meo nomine non eſt geſtum, ratum habere non poſſum, intelligitur, vt per illam ratihabitionem negotium trahatur ad me, & incipiat ad me pertinere, vt l. ſi pupilli. §. ſed ſi ego. Sed ſi volo ratum habere in præiudicium alicuius mei iuris, tunc bene poſſum, licèt meo nomine non ſit geſtum, vt l. ſi fundus. §. 1. ff. de pigno. Nam ſi pignoraſti rem meã tuo nomine, poſſum habere

licèt ſecundùm Bal. ſit gl. [a] cōtra ibidem in §. quoties. hic tñ aduerte, ꝗ non ſolũ ratihabitio expreſſa ſufficit, ſed etiã tacita in maleficijs, vtputa quia non reuocat poſt, quã ſcit, quod eſt factũ nomine eius, aut non cōtradicit, vt li. non cont. [b] c. 1. in ſi. de offi. deleg. c. cũ olim, el 1. & gl. in ver. protinus, C. de inceſ. nup. l. cũ ancillis, [c] & not. gl. in c. cũ in poſitionibus, de iureiu. lib. 6. quia tũc eſt ratihabitio præſumpta. 2. q. 1. notũ. ſecus eſſet [d] in non maleficijs. Tertiò ꝗ actus non requirat præſentiam, quia q̄ præſentiam requirunt, ratihabitio non pōt confirmare, Inſti. de aut. tu. §. tutor. Quartò requiritur ſm Pa. ī c. 1. de cōuer. infi. ꝗ extrema ſint habilia ad illum actũ perpetrandum, ſ. tēpus; in quo actus geſtus eſt, & ratihabitionis tēpus, quia ſi vnũ iſtorum deficit, nō procedit ratihabitio, quia cum ratihabitio ſit fictio iuris, non pōt procedere ſup impoſſibili de quo plenè per Bar. in l. ſi quis pro emptore, ff. de vſuca. Exemplum, quidam noīe infantis interfecit: maior factus ratũ hēt; certè talis ratihabitio non retrotrahitur, quia impoſſibile erat tunc temporis talem mandare. Exemplum de alio extremo. Ab aliquo habebam terminum ad aliquid agendum, [e] amicus meus noīe meo fecit, ego poſt terminũ ratum habui; non retrotrahit̄, quia ſicut poſt terminum nō potuiſſem verè facere, ſic nec fictè. Rō, quia vbi certũ tempus eſt ſubſtantia, ibi oportet obſeruari tempus, aliàs actus eſt nullus ipſo iure. ff. de excu. tuto. l. ſcire oportet. §. conſequens, quia recedere a tempore eſt recedere a forma. ff. de ver. obl. l. qui Romæ. §. Augerius. vide bonam glo. l. ſi ego, ff. de ne. ge. in ſi & pro hoc facit tex. in l. bonorum, ff. rem ratam ha. vide bonam glo. in c. quàm ſit, de elec. lib. 6. in Cle. quod circa, de ele. vbi dicit, ꝗ fictio nō poteſt id, quod ſm naturã eſt impoſſibile. q. 14. vbi ſubtiliter loquitur, exemplum inſti. de adop. §. minorem, vbi quis non poteſt adoptare eũ, quē non antecedit per tot annos ꝗ eum generare poſſet. Similiter non poſſet fingi ꝗ quis viueret hodie, qui 300. annis præteritis mortuꝰ eſt, inſti. de ex. tu. §. ſed ſi in bello. Quintò requiritur ſm Inn. in c. prudentiam, de offi. dele ꝗ illud, quod quis facit, valeat, vt ſit aliquid, quia quod nihil ē, nō poteſt ratum haberi. vnde excommunicãs nomine alterius non valet, licèt ille ratum habeat, niſi ipſe, qui poteſt, excōmunicet. [f] Similiter ſi quis iuriſdictionem faciat nomine iudicis, non poteſt ratũ haberi, quia quæ facti ſunt, & ſolennitatem requirunt, non poſſunt rata haberi. Et ideo cum ſententia a non ſuo iudice lata ſit nulla, de iudi. at ſi clerici, & cum aliæ ſolennitates requirantur, quas ipſemet, qui ratum habere vult, ſi omitteret, non teneret, quod facit. ergo nec ratum habere poteſt, ſi ab aliquo omittantur; facit dicta l. obſeruare, in fine. Sextò requiritur, quòd poſſit mandatum per alium fieri, quia ſi per alium non poteſt fieri, ratihabitio non retrotrahitur, vtputa facit quis adulterium, vel fornicationem nomine meo, non poſſum ratum habere, vt dicit glo. in l. 1. §. quotiens, in ver. mandato, ff. de vi & vi arma. & Cy. in l. non ideo minus, C. de accuſa. & Geminia. poſt gloſſam in ver. alios, in capitu. ſciant cuncti, de elect. lib. 6. limita iſtud verum in alijs, quæ non ſunt delicta, ſed quò ad delicta, licèt non propriè committat, ſed interpretatiuè, ideo eadem pœna punietur

bere ratũ, vt mihi pręiudicet pignus, nec poſſũ dicere rē nō obligatam, non tñ vt poſſem agerē, vel conueniri pignoratitia actione Similiter ſi vendis rem meam nomine tuo, poſſũ habere ratũ, & mihi præiudicare ī ter vēdicatione. Nō tamē, vt poſt in agere, & conueniri ex empto & vendito, vt ſic negotium trahatur ad me. l. ſi mř C. de rei vendi.

a Sit gl. contraria] Nō video in illo. §. aliqua gl. contrariari his, quæ dicta ſunt, niſi ꝗ gl. ibi ī ver. quoties, ait, ꝗ ī generali mãdato non videtur illicitũ mandari. ff. de cond. inde. l. ſi procur. § ꝗ ſi in debitum.

b C. 1. vt li. non conte.] Et ibi bona gloſ. quæ relata ad tex. dicit, ꝗ dominus punitur contumacia procuratoris, quãdo eam ſcit, & non purgat, quia tũc intelligitur eam ratam habere.

c L. cũ ancillis] Ibi habetur de ꝓcuratoribus non reuelantibus delictum decurionum contrahentium cum ſeruabus ſuis; puniuntur pœna, de qua ibi, & adde hanc l. ad ea quæ habentur, ſupra §. 2, &c.

d Secus eſſet] Quia. ſ. ratihabitio tacita nō ſufficit; de hoc in regula, ratihabitio nē, de re iu. lib. 6. & ibi bona gloſ.

e Agendum] Pata ad ſoluendum 10. Titio, vt conſequatur æquũ.

f Excommunicet] Sequit̄ Abb. in d. c. prudētiã, in 6 col. Et dicit illa dicta eſſe veriſſima notabilia Et vide, qđ not. in regula Ratum in Mercur. per glo 9. q. 2. in ſumma. Aliquid not. in l. 1. C. qui pro ſua iuriſ. & in l. 2. C communia vtri. iudi.

punietur tãquam eiuſdem delicti particeps & mandator, vt no. Bal. [a] in l. vnica. §. nè autem, C. de ca. tol. Septimò ꝙ lex non requirat niſi delictum ſimpliciter, quia ſi lex requireret maleficium, & per prius machinationem, ſeu tractatũ, non ſufficeret ſola ratihabitio. facit glo. fi. & Io. An. in c. 1. de conuer. infidelium, ex quo patet, ꝙ licèt mulier habeat ratum homicidium viri poſt mortem, tamen, q̃a requiratur machinatio per prius, iõ non impediet matrimonium ſequens cũ illo, q̃ occidit ſm̃ Ge. [b] in c. cum quis, de ſent. exc. li. 6. in fin.

5 Vtrum actus, qui debet expediri per conſenſum in communi pręſtitũ, valeat, ſi ſinguli conſentiant vt ſinguli, non collegialiter? Rñ. Pa. in c. cum in eccleſia, de cauſa poſ. & proprie. ꝙ nõ vt in c. in Geneſi, de elect. & l. 2. C. de decurio. nec eſt ſpeciale in electione, quãuis gloſ. [c] dicat cõtrarium in ca. 1. de re. eccle. non ali. li. 6. Sed tu tene, ꝙ non valet. & hoc ſentit poſtmodũ Io. An. ibidem in nouella, & firmat Io. Cal. in d. ca. cũ omnes, de conſti. & Bar. in l. omnes populi, ff. de inſti. & verſi. tractus, Supra, ciuitàs, in prin.

CONSERVATOR [d] q̃s pt̃ eſſe? Reſ. ꝙ ſi datur a Papa, oportet, ꝙ ſit ep̃s, vel ſuperior prælatus, vel abbas. vel habens dignitatẽ vel perſonatũ in cathedralibus, aut collegiatis eccleſijs. Idem ꝙ nõ ſit de iuriſdictione, vel dominio, ſeu diſtrictu eccleſiaſtico, vel temporali illius, cui datur ꝓ conſeruatore, exceptis illis, qui regibus, & reginis dantur. Item ꝙ non ſit conſeruator conſeruatoris ſui, habentur hæc in c. hac cõſtitutione, de of. del. li. 6. & extra ciuitates, vel diœceſes, in quib. fuerint deputati, vel alibi, q̃ in ciuitatibus ſeu locis inſignib⁹, vbi copia poſſit haberi peritorũ, ꝓcedere ñ pñt, nec aliquos vltra vnã dietã a fine diœceſis eorundẽ trahere pñt, vt in d. c. hac ↄſtitutione.

1 De quib. poſſint ſe ĩtromittere? Reſ. ꝙ ſolũ de manifeſtis iniurijs, & violẽtis, & ſi d̃ alij ſe intromiſerint, vel ad ea, quæ iudicialẽ indaginẽ requirunt, ſuam ptã tẽ extẽderint, ſunt ſuſpenſi ꝑ vnũ annũ ab offõ, [f] pars q̃ hoc fieri ꝓuocauerit, excõicationis ſnĩam incurrit ipſo facto, a qua non poterit abſolui, niſi primò ſatiſfaciat integraliter de expẽſis, vt in d. c. hac cõſtitutione, & ibi Ge. vt infra.

2 Quæ expẽſę debẽt reſtitui? Rñ. Ge. ibi. [g] qđ ſolũ lĩtimæ, & ꝓꝓ hãc cãm factę. 2. q. 1. c. in primis. [h] Et primò dẽnt reſtitui añ, q̃ abſoluat d̃ iud. c. 1. d̃ ſen. ex. venerabilib. §. idẽ, li. 6. & 2. q. 7. accuſatio, el. 1. in fi. vbi d̃ hoc. §. 11. q. 3. excõicatos, in gloſſ.

3 Quid ſi re⁹ negat notoriũ, & actor vult ꝓbare? Rñ. ꝙ ↄſeruator cognoſcere poterit q̃a q̃libet iudex cognoſcere pt̃, an ſua ſit iuriſdict. l. ſi q̃s ex aliena, ff. de iudi.

4 Quantũ durat eorũ officium? Reſ. ꝙ vſque ad obitũ ↄcedẽtis. & tunc expirat quò ad negotia, non cępta, vt in d. c. [i] hac ↄſtitutione,

a Vt not. Bald.] in verſi. Tu alti⁹ vbi ſubtiliter dicit, quòd quidã ſunt actus naturaliter inſerti, vt puta edere, bibere, coire, & iſta non poſſunt per alium explicari, ſicut euidenter patet. Nam, vt dicit Aui. De⁹ glorioſus dedit vnicuique iñdiuiduo propriam comprehenſionem, quam alteri cõmunicare impoſſibile eſt. Et ideo nemo per alium comedit, vel concubit. vnde qui mandat adulterium fieri, non ẽ adulter, nec verè nec fictè, nec propriè punitur de mandato, ſed tãq̃ fautor adulterij. hæc ille.

b Secundũ Ge.] Adde gloſ. idem tenentem in c. ſi quis inuẽtæ. 31. q. 1. & Abb. in d. c. 1. de conuerſi. in fin. ſuper illa glo. vbi multùm eleganter & ſubtiliter loquitur. & vide matrimonium. 3. impedimento criminis. §. 7.

c Quamuis glo.] In ver. 1 & adde Ab. in d. c. cũ omnes, cum additionibus ibi poſitis & eſt communis ſententia, & gl. in d. cap. 1. eſt reprobata.

d De conſeruatoribus, & literis cõſeruatorijs adde noua iura. S. Syno. Tri. ſeſſ. 7. c. 14. ſeſſ. 14. c. 5. de refor. P. V.

e Conſeruator] Conſeruatores poſſunt dici epiſcopi ſecundùm gl. in c. i. de offic. dele. libr. 6. Quia hñt conſeruare viduas, pupillos & orphanos ab oppreſſionib. & iniurijs, d̃ fo. cõ. ex parte. Interdũ dantur iſti cõſeruatores, vt defendant contra latrones & ꝑdones, interdũ contra eos, q̃ eorum priuilegia infringũt, interdũ lati⁹ vt defendant ab iniurijs, & offenſis. & in nullo dictorũ caſuum habent iudicialẽ indaginẽ. i. nõ pñt ꝓcedere per viã iudicij. De manifeſtis ergo ſolũ pñt cognoſcere, & intelliguntur ſolũ manifeſta illa, q̃ notoria ſũt & ita patentia, ꝙ nulla probabili tergiuerſatiõe celari pñt, de coha. cle. & mul. capitu. fin.

f Ab officio] Et ẽt a bñficio, qđ ẽ eius ſequela, ſm̃ gl. ibi in ver. officio dele. li. 6. quã ſequũtur Io. Mo. Arch. & Gem. vt ipſe refert ibidẽ in ver. vt autem, ſuper. d. gl.

g Ibidẽ] Super ver. pars verò, in ver. quæ expẽſæ.

h Inprimis] Eſt ĩ ver. Glorioſus aũt comitiolus, & ibi bona gl. q̃ loq̃tur de expenſis in verbo, expendiſſe, & in elige, ꝙ legitimæ expẽſę ſunt, quæ fuere in aduocato, ſcripturis, in eundo, & redeundo, & hmõi.

i Dic. c.] In ver. officium, & dic ipſo iure, vnde ſi poſtea ꝓcederet in

5 Circa munera, & expẽſas aſſeſſorum, & notariorũ tenetur obſeruare, qđ delegatis ſtatutum eſt, de quo vide infra, Iudex. §. 9. cum ſeq.

6 Quid de attentatis per conſeruatores cõtra ꝓmiſſa? Reſ. ꝙ irrita ſunt ipſo iure d. c. [a] hac conſtitutione & hæc vera ſunt, niſi in eorum literis alia poteſtas eis daretur, vt fit cõmuniter. Et ſic patet, quòd hodie parum valet hæc prouiſio.

7 Sed quid ſi alius, q̃ ille, cuius eſt conſeruator, procuraret, vt ſe intromitteret de alijs, nunquid eſſet excõicatus? Reſ. Ge. ĩ d. c. hac conſtitutione. ꝙ non, niſi participaret cũ parte poſt, q̃ excõicationẽ incurrit, q̃a tũc ligaretur eadẽ excõicatione participãdo in crimine crimino ſo, aliàs non.

8 Quis pt̃ abſoluere iſtũ? Reſ. Ar. Io. Mo. & Io. An. in d. c. hac conſtitutione, ꝙ ordinarius, ex quo conditor canonis nõ ſibi reſeruauit, hoc Ge. ĩ d. ver. pars verò q̃.

9 Vtrũ poſſit vices ſuas alteri committere? Reſp. ꝙ non, niſi citationes, & ſnĩarum denunciationes, niſi aliud ſpãliter ĩ eorũ literis ↄtineat d. c. hac conſtitutione, verſi. viceſque ſuas.

CONSILIVM eſt volũtatis, ꝓceptũ neceſſitatis 14. q. 1. qđ ꝓcipit, tñ q̃ cõſilio dñi non vtitur, min⁹ boni adipiſcit. c. q̃ſquis, ea. q. Et meritò argu ẽ, ꝙ cõſilia ſapientum, & recta ſuadentiũ non vult recipere [b] 84. d. c. 1. & in dubijs debet homo requirere [c] conſilium. 16. q. 1. viſis, & di. 20. c. vlt. 11. q. 3. excellentiſſimus.

1 Vtrũ q̃s teneat ex conſilio dato? [d] Reſ. ꝙ aut dat q̃s ↄſiliũ delinquenti, aut cõtrahenti, ſi delinquẽti, quò ad pc̃tm̃ indiſtinctè ĩuoluitur, ſed quò ad pęnã, ſeu ad reſtitutionẽ faciendã diſtinguo, aut talis erat facturus ẽt ſine conſilio, & tũc ſi dedit ↄſiliũ & opẽ, tenet. Inſt. de ob. quę ex delic. na. § ſi verò ope. [e] ff. d̃ fur. l. ſi q̃s vxori, in prin. ẽt ſi cõſilium non adhibuit principaliter ſed ſecũdariò. [f] ff. de furt. l. ſi pignore. §. pe. Inſt. de ob. q̃ ex delic. in. § ſi verò ope, vtputa accõmodauit ſcalã ad aſcendendũ, & hmõi. ſi verò, dedit ↄſiliũ ſine ope, aliàs facturo, [g] ñ tenet, Inſ. eo. §. interdũ l. 2. ver. certè. Nec ob l. 1. §. ſed vtrũ, ff. de ſer. cor. quia ẽ caſus ſpãlis, in quo nõ debet augeri malitia ſerui laudando, vel ꝓt dici, ꝙ ibi non ſolũ conſuluit, ſed ẽt laudãdo ĩcitauit qđ magis eſt. [h] pro hoc facit qđ no. in l. ſæpe. §. fin. [i] ff. de ver. ſig. & in l. 2. §. fin. ff. manda. ſi verò non erat facturus, tenet l. ſi remunerãdi gr̃a. §. planè, ff. mã. ſed non ei, cui dedit conſilium ſm̃ gl. in regula, nullus ex cõſilio, de re. iu. li. 6. ſed ei contra quem, & eius maleficij nomine, puta ſi fecit homicidium, homicida eſt l. diſt. ſi quis viduam, &

in non cæptis, proceſſus eſſet nullus ſecundũ gl. ibi.

a Dict. c.] In fine. & hoc propter verbum, omnino.

b Recipere] Vnde Aug. dicit, ꝙ a puero nõdum aniculo paratus eſt doceri. 23. q. 3. ſi habes. Aliàs ſtultus eſſet. 22. diſt. de Conſtantinopolitanæ. Qui enim bono cõſilio nõ acquieſcit, amittere debet dignitatem, exemplo Roboam, qui ſeniorib. non credidit. 7. q. 1. Denique, vel ad inſtar vxoris Loth q̃ conuerſa eſt in ſtatuam. Ea. n. firmitate nitũtur, q̃ conſilio geruntur. l. 1. C. de repud. cum ẽt ep̃s debeat de rebus eccleſiæ diſponere conſilio clericorum. ca. nouit, de his, quæ fi. a præla. Nec excuſatur quis, ſi potuit ſcire, & noluit. facit l. in bonorum, ff. de bo. poſ. & l. regula, d̃ iu. & fac. igno. Nec iudici licitũ eſt deuiare a reſponſis prudentum, Inſti. de iure naturali. §. reſponſa.

c Vtile id eſſe, & a quibus requirendum conſiliũ adde D. Ambro. li. 2. de of. c. 8. 9. xj. & xij. adde q̃ copioſè ſunt a me annotata ad Reperto. inquiſitor. praui. hæret. ad hãc vocẽ. P. V.

d Cõſilio dato] Regula eſt in 6. Nullus ex conſilio, dũmodo nõ fuerit fraudulentum, obligatur, quia tenetur explorare, an ſibi expediat, & deliberare, & nullus tenetur conſiliũ alterius ſequi, facit. c. cum olim, de arbitris, cum his quæ hic allegantur. Si tamen eſt fraudulentũ, bene obligatur conſulens, licèt duret ratio ſupradicta, ſed hoc eſt ratione fraudis, exẽplifica ꝑ canonẽ. 86. di. tanta, & c. ſane, de renun.

e §. ſi verò ope.] Adde ibidem. §. interdum, ſecundo vbi ille dr̃ opẽ ꝓſtare conſilio, ſi ſcalas commodauerit, vel apodiauerit, vel feneſtras fregerit, & hmõi. Dedit ergo cõſiliũ, & poſtea opẽ ꝓſtitit, & ſic furti tenetur.

f Secũdario] i. expreſſim, quia nõ dixit, ſed bene ſciebat.

g Aliàs facturo] Bar. in l. non ſolũ. §. ſi mandato, tenet, ꝙ in ꝑſuadente nulla ſit diſtinctio, an ſit facturus, vel ne, q̃a ſemper ꝑſuadẽs tenetur, allegat tex. in l. 3. §. incidit, ff. ad Turpil. ibi, Aut q̃ inſtigat, & l. hæc verba, ff. de adul. ibi perſuaſit. Præterea perſuadere, & dare cõſilium eſt opem præbere, vt l. qui ſeruo ver. plus, ff. de fur. Sed in præſtãte opem abſque dubio non adhibetur diſtinctio, de qua ſupra, igitur &c. Sed hæc rõ non multum viget, licèt crederẽ in perſuadente non adhiberi diſtinctionem, eccus in conſiliante, quia vr̃ cõis opi. ſubdit Bar. ꝓdicta vera, quãdo ꝑſuadetur illud, qđ cadit in delictũ, aliàs adhibetur. d. diſ. In conſcĩa tamen, q̃ malum cõſuluit peccat.

h Magis ẽ] Qđ patet in ver. mõſtrauit, quemadmodum delinqueret.

i L ſæpe. §. fin.] Vbi hr̃, ꝙ ab eo, qui

huiuſmodi.Sed tu dic in ꝯſcientia teneri ēt ei, quem male conſulendo corrupit quantū poteſt,exhortando ad bonū,ar.6.q.1.deteriores.Si verò dat conſiliū cōtrahenti, & tunc ſi eſt fraudulentū, tenetur indiſtinctè.ff.de dolo.l. ꝙ ſi cū ſcires,vbi ille,q conſuluit doloſè,& ſui lucri cauſa mutuare debitori non idoneo tenetur actione de dolo ei, cui conſiliū dedit ad idem. ff.de proxe.l.ij.Si verò non eſt fraudulentū,non tenet̄, vt in d.regula,nullus ex cōſilio.ff.de dolo.l.eleganter in fi.& hoc verum,ſi ē ſimplex conſilium,quia ſi eſſet mandatū,q̃uis non ſit fraudulētū,ſi eſt deſignata certa perſona,puta mandat¦qs tibi, vt Titio pecuniā tradas,& ſic tenet̄ indiſtinctè ēt ſi aliàs erat facturus. ff. manda.l.2.§. tua & aliena, & ff.de neg.geſt.l.3.§.fin.ſi verò non eſt deſignata certa perſona, & tunc ſi aliàs non erat facturus,tenetur, vt in d.§.fi. aliàs non.

2 Vtrum ille, q debet aliquid agere cū conſilio[a] alicuius,poſſit procedere,ſi ille mortu⁹ eſt vel eſt abſens vel non vult cōſulere?Reſ. vt colligo ex Ge.in ca.1.ne ſe.vac.li.6.& Pa.in ca.ex[b] parte,de conſt.ꝙ aut conſiliū debet peti ex ſtatuto, vel ex conſuetudine,& tūc pōt ꝓcedere ſi ille mortuus eſt, vel remotus, vel non vult dare, qñ periculoſum eſt expectare reſpectu act⁹, ſuper quo requiri debet,ſicut collatio beneficij,[c] & huiuſmodi. Si verò ꝯſiliū[d] non requiritur per ſtatutū, vel cōſuetudinē,ſed d̄ mādato alicuius,Ge.ibidē tenet,ꝙ nō p̄t procedere,ſed dēt ad mandantē referri, & hoc verū ſm̄ Vin. & Cō poſt.niſi cōmiſſio facta fuiſſet ſub noīe dignitatis, qa ſi mortuus ē, expectabitur ſucceſſor,ar.c.qm̄ Abbas,d̄ of.dele.Pa.verò limitat verū, niſi immineat periculū ex dilatione,ar. l. ſi longi⁹. §.ſi filius,ff. de iud. & in l. ſi cū dotem.§.ſi latitat,[e] ff ſo.ma.& hoc ſentit Bar.[f] ī l.1.§ ſi plures.ff.de exercito.Ratio ſm̄ eū, quia mandatū debet intelligi ſm̄ iura ar.c.ex literis,d̄ conſt.& c.2.de reſcrip. Sed de mente iuris eſt,ꝙ ſi poteſt haberi,habeatur,& ſi non poteſt haberi, & periculum ſit in mora, procedatur ad conſummationē actus,vt in d. ca.1.Et placet mihi, qa ſic videt̄ de mēte mandantis.

3 Vtrū actus geſt⁹ teneat, ſi p̄t peti ꝯſiliū, & nō petit? Reſ.Pa.in d.c.ex parte ꝙ ſi mandator ex forma mādati voluit reqri conſiliū, nō tenet act⁹ niſi reqrat̄, vt in c. cū ī veteri.de ele. Si verò ē ex diſpoſitione legis.& tūc ſi lex a principio, cū dedit ptātē, mādauit ꝯſiliū reqri, ſimiliter ñ valet ex defectu poteſtatis,qa habuit eā modificatā,& qualificatam,& ſic intelligere ē.ca. nouit,de his quæ ſi. a prelat.ita ꝙ ſi

qui opem dedit, poteſt condici.i.cum eo agi, ſed nō ab eo,qui conſilium dedit,intellige, ſi erat aliàs facturus,& ideo,ſi conſuluit ſeruo,vt furtum faceret, vel fugeret,tenetur actione furti, vel de ſeruo corrupto.l.1.§.perſuadere.ff.de ſeruo corrupt. Si conſuluit,ꝙ mihi iniuriā faceret tenetur mihi actione iniuriarū de pœ. di.1. c. ſi qs tam. §.non ſolū, & ff. de iniu.l. non ſolū.Illi aūt nō tenetur, tum quia debebat explorare & ſcire, qd̄ ſibi non expediebat, tum quia ex improbitate ſua melius conſequitur actionem. ff. de furt. l. itaque fullo, &c.

a Cum conſilio] Pone exemplum pro primo caſu. Statuto cauetur, ꝙ mulier vel filiusfa. non poſſit adire hæreditatem ſine conſilio ꝓximorū&c.

b Et Pa.in c.ex.] Et Bart. in d.l.ij. ff. de proxe. §. ſi plures.

c Beneficij] Pro hoc tex.in d. c.1. §. fi.ne ſe.va lib. 6.Ibi, quia in petendo vel expectando eius conſilium poſſet vacāti beneficio periculū īminere.

d Verò cōſiliū] Rationē hu⁹ differentiæ aſſignabat qdā doctor, vt refert Ioā.de Lig.quia fortius ſtringit mandatum hominis, q̃ legis, argumen. l.Celſus,ff. de arbitr. Item quia poteſtas ordinaria eſt magis formidabilis,quàm delegata,vt in c. 1.& 6. de officio delegati,habens ergo requirere conſilium fretus poteſtate ordinaria,non ita aſtringitur, ſicut habens poteſtatem delegatam,vnde in illo.c.1. procedebat poteſtate ordinaria.Tamen videtur ſentire Ioan.de Lig.ꝙ vbi ꝑ habentem poteſtatem ordinariam eſt conſilium requirendum,non valet actus conſilio non habito.Allegat bonū text. in c.nouit,de his quæ ſi.a prel. qd̄ tamen eſt contra dictum.c.1.ne ſe.va.quia ratio illius tex. eſt generalis ad omne periculum. Nā ſm̄ diſpoſitionis rōnem dēt reſtringi & ampliari diſpoſitio vt l.ſi pr̄ § dulciſſimis, ff. de leg.2.nec placet rō antiquorū præallegata,ſ.vt fiat differentia inter hominem, & legem; ſed dic vt hic in tex.ver. ratio.&c.

e §.ſed ſi latitat] Patri nāque dat̄ actio in caſu illo ſi a.leſt iuſta cauſa, puta qa filia nimis fortè diligit maritū,vel leuis, paterque ꝓba pſona &c.vbi dicit no.Bart. & facit ad ꝓpoſitū, ꝙ ſi eſt ſtatutum in ciuitate,ꝙ mulier nō poſſit cōtrahere,vel teſtari ſine conſenſu conſanguineorū ꝙ ſi cōſanguinei requiſiti nolunt conſentire, ꝙ ad iudicis officium ſpectat examinare cām contradictionis, & ſi quidē eſt iuſta bene quidem aliàs iudex ꝑmittet mulieri contrahere, & teſtari per illū tex. qa ēt in caſu ꝙ mulier hēt iuſtā cām contradicendi, non datur actio patri, &c.

f Sentit Bar.] Eſt in 5.col. verſicu. Quæro ſecundo, vbi facit hãc eandem

ne clauſula decreti[a] actus eſt nullus,aut habenti pri⁹ poteſtatē mādauit ſupior, vt procedat cum conſilio, & tūc tenet,licèt ſit puniēdus,ar.ca.dilectus,el.2.de præben.vide gl.[b] ſingularē in Cle.1.de iure patrona.[c]

4 Vtrū obligatus petere ꝯſiliū,teneat̄ illud ſeq?Reſ. Ge.in d.c.ꝙ aut peti debet ab eo, a cuius poteſtate dependet principaliter actus vt ꝙ clericus non ꝯueniat̄ corā alio epo ſine conſilio ꝓprij & ſic tenet̄ ſeq,& iſte eſt caſus in c.1.de for.com. cū gl.[d] ſi verò non dependet actus ab eo,ſed vnà cū alijs debet intereſſe, tūc ſi ꝑ alia iura dēt ſequi, clarū e⁹,ꝙ arbitrabitur & ita procedit gl.in c.2.[e] de cor.vici. ſm̄ intellectum Hoſ. patet hoc in c.ſtudeat.l.diſ. ꝙ requiritur cōſiliū aliorū eporū in depoſitione ſacerdotis,& intelligitur[f] ꝙ ſequatur ꝑꝑ.ca.ſi aūt presbyteri 15.q. 7. aut non apparet ꝑ àlia iura expreſſe, ꝙ d̄beat ſequi,tunc, ſi debet reqri a participe officij ſuper illa,oportet ſequatur.[g] concluſio eſt in c.venerabili,d̄ of.delega. Nam coadiutor ibi datus habet officium ſuper rebus eccleſiæ,ſicut p̄latus,cui datur,ergo debet ſequi eius conſilium. Aut non debet requiri a participe officij,ſed ab habente ius,& ſic adhuc tenetur ſequi,vnde,ſi mandatur prouideri alicui de eccleſia requiſito conſilio,patroni debet cōſiliū ſequi,cū habeat ius ī tali prouiſione eccleſię,dictum eſt Io.An.in ca. dilectus,de of.leg. & in c. 1.de cap.mon. aut non dēt requiri ab habentibus ius, tūc ſi materia habeat,ꝙ debeat ſequi,ſequendū ē.puta ſi cōſulatur alicui, nè ordinetur ꝓpter irregularitatē,& ita procedit tex. in ca. ad aures,de æta. & qualit.

dem diſtinctionē,Addens in primo caſu, ꝙ ſi ille eſt præſens,& recuſat conſulere,certè cogetur per iudicem.facit.l.ſi quidem,C.de decur.li.10.& C. de bo. quę lib.l.fi.§.neceſſitatē.Et de materia huius.§. vide plenè ibi ꝑ Bart.ver. vt aūt hæc materia liqueat. In ca.cum olim de arb.& in c.ad apoſtolicam, de regula.Vide etiā per Io.An. in addi.ad Spec.tit.de requi.conſil.§.1. verſic.vt autem. Singulariter tñ adde, ꝙ vbi act⁹ debet exerceri ꝑ certā perſonā, & ſub certa forma licèt recedatur a perſona,non intelligitur a forma receſſum.exēplum,teſtator relinquit mille diſpēſanda per hæredem ſecūdum conſilium Guar. Sancti Franci.hæres ſtat per annū & propter ſuam negligentiam deuoluitur poteſtas diſpenſandi ad epiſcopum.l. nulli, & l. id qd̄ pauperibus, C. de epiſ. & cleri. c, nos quidā, de teſta. & quod vtrobique not.Tamen epiſcop⁹ debet ſeruare formam, quia exequi debet volūtatem defuncti ſecundùm conſilium Guar. Fuit ſingula.dictum Bal.in l.ſi pupillā,C. ſi manci. ita alie. fue.quem refert,& ſequitur Barba.in c.dura,de crimi.fal.qui dicit eſſe ibi caſum pro iſto d.Bal.in ver. iuxta prædictam formam,vbi probatur, ꝙ licèt perſona magnæ autoritatis poſſit recipere literas apoſtolicas, tñ debet recipere, iuxta iſtam formam ibi deſcriptam.Et ſic patet, ꝙ licèt recedatur a perſona non tamen receditur a forma, probatur etiam hoc in Cle.1.de ſup.ne præla.vbi ſi collatio beneficiorū ſpectat ad inferiores ab ipſo,& per negligentiam deuoluatur ad epiſcopum, Eps tenetur conferre illa beneficia illis perſonis,quib.tenebantur conferre illi inferiores prælati.Et vide ad hoc Ab.poſt Io. An. in c.publicato,de ele.in fi. Vbi tñ dubitat in caſu illo.Vide etiam Ab.in c.poſſeſſiones,de re.ec.nō alie. in fi.Qui in terminis d. Cle. tenet indiſtinctè qd̄ dixi.Et adde iſta ad §.fi.infra executor.Et ſic tenet.licet Bar.in d §.ſi plures,dicat in hoc non requiri cōſilium Gua.cum guardianus non poſſit eſſe executor teſtamenti,Cle.exiui.d̄ ver. ſig.ſequitur hoc Pa. in c.cū olim, de arbi. nam Barto. in Minorica aliter dicit,vt habes infra Executor in dicto.§.fin.

a Clauſula decreti] Eſt illa,quæ ponitur ī reſcriptis & ſi ſecus actum fuerit, Vult dicere, ꝙ iſta clauſula ad hòc,vt actus non valeat, non eſt neceſſaria. Et de hoc habetur ī c. ſi eo tempore,de ele li 6.

b Vide glo.] Illa glo.eſt in ver. inhibentes, & loquitur in alijs terminis,ſed approbatur ibi per do. Cardi. in 7.q.Et Imol. in 3.col.ꝑ Roma.con. 203. In Chriſti nomine &c. Quò ad primum. 2.colu. Ab.con. 91. quò ad primū. 6.col. Et in ſua diſputatione incip.Augerius.20. colū. Pe.de Anc.in ca. ſtatutum §. fin. verſi.aduerte,de reſcrip.in 6.& in Cle.1.de ſe. poſ. & fr. in regula, ea,quæ.in 6. 12. col.verſi.ex quibus infertur,cōſil. 6. viſo them. & 31.viſa quadā petitione, & cō. 416. viſo & diligenter ponderato Gem. in cap. prouide,de elec. in 6.& in ca. 1.§. de.poſt Imol.de officio ord.in 6. Et vide aliquid per Abb in ca.cum dilecta; pen.col. de reſcript.

c De iure patronatus] Prædicta procedunt in conſilio,vbi aūt requirendus eſt cōſenſus,ꝑciſè dēt haberi,ꝑ id qd̄ hr̄ & no.in c.ſi ꝓ te,de reſcri.li.6. & tenet gl.in d.c.1.ne ſe.va.li.6.& Pa.ī d.c.ex parte, de cōſt.

d Cum gl.] Eſt in ver.eiuſdem,quæ dicit, aliter nullo modo poſſunt eligere iudicium aliorum, nec de licentia epiſcopi poſſunt eligere iudicium ſeculare.

e Cap.2.]Nam ibi dicit, ꝙ quidam promotus fuerat a cuſatus Papæ,ꝙ fuerat filius canonici,& ꝙ habebat maculam in oculo. De primo concedit Papa epiſcopo Cantuarienſi. De ſecundo niſi de conſilio ſuffraganeorum,dicit gl.ꝙ ex quo ſunt delegati, nō poteſt aliquid facere.Et hoc ideò eſt ſecundùm Hoſtien.quia iura volunt corpore vitiatum non promoueri,&c.

f Et intelligitur]tale conſilium ſequi debet ille, q habet facere actum cum conſilio,& adde. cap.fœlix. 15.quæſtione.7.

g Sequatur]Hic capitur conſilium pro conſenſu.

& ita eũ intelligit Io. An. ĩ d.regula,nullus ex ↄſilio, ĩ Merc.in ver.ad ſm,ĩducit, aut materia non hẽt, vt ſequat̃,& ſic non tenet̃ ſeq. [a] de ele.cũ in veteri,de arb. cũ olim.adde ſm Io.An. in regula,nullus,li.6.in Mer. ꝙ ſi dicat̃ iuxta ↄſilium,vel ſm ↄſiliũ, talis tenet̃ ſequi. & ſm Cyn.ĩ l.id, qđ pauperib.C.đ epiſ.& cleri. idẽ dicendũ,qñ dr̃,de ↄſilio talis ſec⁹,ſi dr̃, cum conſilio,ſed Io.An.vbi ſ.& Bar. ĩ l.1.§. ſi plures,ff.đ exer.in 3. col. ñ approbãt hoc,ſed tenẽt, ꝙ ñ tenet̃ ſeq. Ego recurrerẽ ad intentionẽ mandãtis.

5 Sed pone,ꝙ tali obligato ſeq conſiliũ det̃ conſiliũ iniuſtũ? Reſ.Hoſt.& ſeqtur Pan. ꝙ non dẽt ſequi, quia conſiliũ ĩportat, ꝙ ſit iuſtũ vt in l.Titiũ & Mæuiũ, ff.đ adm.tu.& no.Bar.in l.1.§.ſi plures,ff.de exer. & ſm eũ dẽ Hoſ. poſſent ꝑferre ſententiã contrariã quod verũ ſm Pa. [b] de ęquitate,ſecus de rigore iuris.Quod verũ credo,niſi periculũ eſſet expectare, quia tũc poſſet dare etiam de rigore iuris,vt ſupra dictum ęſt.

6 Quid ſi Papa mãdet collegio,vt eligat vnũ cũ conſilio talis? poterũt ne eligere eũ a quo ↄſiliũ petere debẽt? Reſ. Pa.in d. c.cũ ĩ veteri,ꝙſic. [c] ſm Hoſ.ſec⁹,ſi cũ ↄſilio,& ↄcordi aſſenſu mãdaſſet,qa ñ poſſent qa ĩ primo caſu pt conſulere,nè ipſũ eligãt, & ſic ñ conſentit ante electionẽ, ſed in ſecũdo caſu,qa oportet conſentiat notabit̃ ambitioſus, vt ĩ c.poſt petitã,đ electione, ex quo patet, ꝙ licèt ſtatuto caueatur, nè mulier poſſit alienar̃ niſi đ ↄſenſu duorũ agnatorũ,tñ alienatio facta vni de ↄſenſu alterius agnati valet,imò plus dicit Hoſ.vt recitat Pa. vbi ſ. ꝙ ſi cõmittat̃ aliquid ſic. Cũ conſenſu & cõſilio triũ, & vnus diſſentit, & duo conſentiũt,ꝙ ſufficit, dũmodo tertius non contẽnatur. [d]

7 Quid de proponentib. in conſilijs aliquid, quo ꝓximi iniuſtè dãnificent̃,vel ꝙ fiãt iniqua ſtatuta? ℞. ſm Dir. ꝙ tenent̃ ad reſtitutionẽ ĩſolidũ,qñ talis dãnificatio ñ fuiſſet facta,niſi ex eorũ ꝓpoſitione vltra mortale pctm̃ ꝙ cõiſerũt ꝓponẽdo.

CONSPIRATIO, Vide ſupra coniuratio.

CONSTELLATIO,Vide infra ſortilegium.

CONSTITVTIO. [e] Alia ciuilis,alia ecc. Ciuilis,ciuile vel forenſe ius appellat̃,eccleſiaſtica verò canonis nomine cẽſetur. 3.di. in princ. vbi dicit glo.ꝙ ẽt aliqñ conſtitutio eccleſiaſtica appellatur canon, qñ cõſtituitur in vniuerſali concilio,de biga.c. altercationis.Aliqñ decretũ,qñ Papa ſtatuit de conſenſu Cardinaliũ, ad nulli⁹ conſultationẽ,extra đ electio. bonæ,el 1. qñdoque etiam ſolus,extra de reſcrip.c 1. aliquando epiſtola đcretalis,qñ Papa ſtatuit aliqd ad alicuius

a Non tenetur ſequi]Nã vbicunq; quis tenetur facere aliquid cũ conſilio aliquorũ,non tenet̃ petere illorum conſiliũ, ſed ſatis eſt petere conſilium debito tpe,& expectare reſponſum.d.c.olim. Nã conſilium ex proprio ſignificato non obligat; ad hoc 4.diſt.§. hoc.& ſi legib. Secus tñ eſt,ſi tenetur qs habere cõſilium, & cõſenſum, eu conſenſum tñ, qa tenet̃ illorũ ſequi conſenſum.No.tñ vt colliģ.ĩ ex Bart.ĩ l.1.§.ſi plures,ff. de exercito. ac. Qđ qñ cõſiliũ poſtulat ab eo,q nõ hẽt ſanũ intellectũ, tunc capitur conſiliũ ꝓ cõſenſu, vt l. puberib. ff de ſuſpe.tu.vñ ſi cauet̃ ſtatuto, vt pupill⁹ certũ quid faciat cũ cõſilio duorũ agnatorũ, capit̃ ibi cõſiliũ pro cõſenſu qa pupillus non hẽt diſcretũ iudiciũ, facit tex.iuncta gl.in c. venerabili,de offi.de leg. Et ſic intelligitur hoc ĩ caſib. in quib⁹ tenetur quis ſequi conſiliũ alterius,ꝙ cõſiliũ capitur pro cõſenſus. Et conſenſus eſt neceſſariò exhibendus, vbi reqritur, vt patuit §.3. in poſti.ergo &c. Hæc oĩa Abb. in c.Cũ in veteri, de ele. & in c.cũ olim, de arbi.

b Secundũ Pa.] Quod ſi quis ſecut⁹ eſt conſiliũ malũ, non excuſatur.vñ ſi electores ad conſilium aliorũ elegiſſent ſcienter indignũ incidiſſent in pœnam c.cũ in cunctis,de ele.

c Quod ſic] Gl. in d.c. cũ in veteri, vult, ꝙ de neceſſitate nõ ſit requirere,conſiliũ iſtius,quem intendebant eligere,tñ quia conſentiendo ſatis videtur conſiliũ præſtare, tñ quia ſi conſentiret ante electionẽ, notaretur de ambitione.Tutius tñ eſt ſm Io.And.vt requiratur, vt ſatiſfiat formæ mandati. Nã poſſet conſulere taliter, vt aliũ eligerent per quẽ meli⁹ eccleſiæ cõſuleret, & ꝙ ſatis eſt petere cõſilium in genere ſm cõiter doct.etſi ĩ ſpecie poſſet dicere, nõ eligatis me, qa non ſum dignus, & licet poſtea eligerẽt, poſſet acceptare.

d Contem.] Facit lex Publius, ff.de admi. tu. & hoc qñ cõſenſus propinquorũ exigitur vt quędã ſolennitas,nõ vt eſt autoritas, vt nõ obſtet Cle. 1. de re.ec. nõ alie. ſimiliter ſi ſtatutum diceret filiũ litigare nõ poſſe ſine conſenſu patris, ꝙ filius litigãdo cum patre videtur pater cõſentire. facit qđ nota.Bar in l. cũ pater.§.libertus, ff.de le 2.& Bar.ĩ l.ſi.C.ad Mac.ĩ l. ſi fili⁹,de pet.hæ.

d Contẽnatur] Hoc ſatis patet ĩ arbitris, & iudicibus ſimpliciter electis, in quib⁹ valet ſententia maioris partis.l. item ſi vnus, in ſine.ff.de arbi. & l. ſi duo ex trib⁹ ff.de re iudi & c. ſi de elect.

e De conſtitutionibus eccleſiarũ & regularium,& de quibuſdam canonibus renouatis a S.Conc.Tri. vide indicẽ a Ziletto ipreſſi in illud ĩ dictio.cõſtitutiones,& canones, quia im. go nõ capit. P. V.

conſultatione [a] aliqñ dogma quod conſiſtit in doctrina fidei Chriſtianę. 23.di.q, epſ,aliqñ mãdatũ,qđ conſiſtit in doctrina morũ.aliqñ interdictum.23.di. his igitur. quo nulla pœna adijcitur.facit ca. ſi qs dogmata. 25.q.1.aliqñ ſanctio,qñ addit pœnã.17.q.4.ſi quis ſuadẽte.Cõſtitutio tñ ꝓpriè dr̃ qđ princeps ſtatuit,c.cõſtitutio,diſt. 2.largè accipitur pro omni iure ſcripto.c.1.cũ omnes.de conſti.

1 Vtrũ conſtitutio Papæ quæ a principio cõiter non recipitur, ipſo ſciẽte & tolerãte obliget ad pctm̃? Rñ. Pa.in c qa circa,de ↄſan.& affi.poſt d.An.ꝙ nõ ꝓ quo facit,qđ no.4.di.§.ſi leges, [b] de treu.& pa.c.1. [c] ſi verò à principio a maiori parte recipit̃, ſic obligat, q̃uis minor pars non ſeruet. Et ſic intelligo.c cũ iãdudum de præb.ꝙ multa per patiẽtiam tolerãtur,quę ſi deducta fuerint ĩ iudicium,exigente iuſtitia non debẽt tolerari. Vide qđ dico.infra Conſuetudo.§. 10.

2 Vtrum omnes conſtitutiones emanatæ poſt cõpilationem decretaliũ habeant vim? ℞.ꝙ nõ niſi đ his fiat mentio in.6.lib.decretaliũ vel niſi ſint factæ poſt dictũ Sextum,vt probatur in ꝓlogo dicti ſexti.De hac materia vide. infra Lex.

CONSVETVDO [d] ẽe ius quoddã morib.inſtitutum, quod ꝓ lege ſuſcipit̃. c ↄſuetudo.1.di. & de hac hic loquor,non de illa conſuetudine largè dicta, qua qs dr̃ ↄſuetus facere aliqd quę eſt quoddam ius priuatũ,non publicum,vt iſta, đ qua hic,vt l.de quibus, & l.cũ đ ↄſuetudine,ff.đ legi.

1 Quis pt ↄſuetudinẽ ĩtroducere? Reſ.ꝙ ille,q pt facere legẽ, qa a quo remouet̃ genus,& ei⁹ ſpẽs.l.fili⁹, [f] in ff.đ do.& l.& iuriſgẽ.iũ.§. ſed ſi fraudãdi,ff.đ pactis ĩ gl.ergo a cõtrario ſenſu [g] ↄſuetudo ẽ ſpecies iuris,ĩſti. đ iu.naturali.§. ↄſtat ergo.

a Conſultationem] Vel ſolus vel cum cardinalib.

b §. leges] Tunc ait leges firmantur,cum moribus vtentium approbantur.

c Capitulo primo]Vbi no.d.An. ꝙ & ſi lex emanarit pp bonũ publicum, ſi moribus vtentium non eſt approbata, non obligat.

d Cõſuetudo ẽ] Bar.in l.de quib. ff.de leg reprehẽdit hãc diffinitionem,quia nõ habet ſubſtantialia quia ad firmandam conſuetudinem requiritur tacit⁹ populi cõſenſus,vt d. l. de quibus, vnde ſic poteſt dici,Conſuetudo ẽ ius nõ ſcriptum, moribus & vſibus populi, vel a maiori parte ipſius ratione initiatis & continuatis introductum, habens vim legis. primò dr̃, ius nõ ſcriptum hoc patet per. §. ex non ſcripto,Inſti.đ iure na. ſecundò dicit,Moribus.&c. quia per mores & vſus populi cõprehẽditur tacitus conſenſus. d.l.de quib⁹.Additur, A maiori parte, quia ſuſſiceret,vt ff.ad muni.l.quod maior Ratione initiatis dicitur, quia ſi per errorem eſſet introducta, non obſeruaretur.l. quod non ratione,ff. de legi Dicitur ẽt continuatis, quia in conſuetudine introducenda requiritur tpis diuturnitas,vt infra eo.§.8.Hñs vim legis, quia paris eſt potentiæ cum lege d.l.de quibus.hæc Bart.Sed iudicio meo illa,quæ ponitur hic,vr̃ ꝙ ſit bona,patet, quia omnis illa diffinitio,quæ conſtat gñe,& differentia,ſiue differẽtijs eſt bona,hęc hic poſita eſt hmõi,ergo.maior eſt no.per logicos.No.Ab.in rub.de ſum.tri.& Bart. in l.1.ff.de ſta.mino.de ſe pater.Ius.n. ſtat loco gñis non ſcriptum ad differentiam iuris ſcripti, & quod ſubditur,ꝙ pro lege ſeruatur,complectitur oĩa, quę faciunt ad ſubſtantiam conſuetudinis, quia nõ eſſet lex,niſi eſſet rõnalis.c.erit.4 di. & haberet ſubſtãtialia.Iſta hẽt hæc oĩa, qa ſubſtãtialia diffinitionis ſunt genus,& differentiæ.igitur.Euacuat ẽt bene diffinitũ quia iſta oĩa ſubintelliguntur, quæ dicit Bar.igitur. Et ad iſta facit,q̃ ſubtiliter no.Bar.in d.l.1.ff. de teſta.& hãc ẽt diffinitionẽ ꝓbat Bar. in repe.d.l. đ qb. Et addit,ꝙ illud Morib.conſtitutũ,ponit̃ ad differẽtiã aliarũ partiũ iur.q̃ ex expſſo veniũt cõſenſu. Qđ ꝓ lege ſuſcipitur,ponitur ad differentiã ei⁹ iuris,qđ deſcendit a conſuetudine vnius ſingularis pſonę,qa illud non ſeruat̃ ꝓ lege. Eſt.n.ibi ius diſpoſitiũ,ſeu circa qđ diſponatur. Sed ius, đ quo loquimur,ẽ ius diſponens ið dr̃, Qđ pro lege ſeruatur.ſubdit̃, Cum deficit lex, Hoc ponitur, vt oſtẽdat nõ valere conſuetudinẽ a lege reꝓbatã. Nam aut conſuetudo eſt in caſu a lege non deciſo, & tũc deficit lex aut in caſu đ iſo & tunc ſi lex nõ reſiſtit cõſuetudini,valet conſuetudo, & tunc improprìè dr̃ cũ deficit lex, qa p cõſuetudinẽ derogat̃ generaliter, vel ſpecialiter. Aut lex r̃ſiſtit cõſuetudini, & tũc lex ñ deficit, nec cõſuetudo valet hæc Bar. Hoſt.in ſum.ponit lõgiorẽ diffinitionẽ,refert Alexãdri. ĩ. dict. cõſuetudo.

e Ad hunc titulũ pertinẽtia habes hęc ex conc. Tri. cõſuetudo locorũ attẽdũda ſeſ.5. c.2.§.ſi vero.6 c.1.24.c.10.25.c.6 đ re.ꝓ lege hr̃ ſeſ. 21.c.2.ei⁹ effect⁹,ĩ bulla Iul.3.& Pij 4.põ.ma.22.ſeſ. c.3 24.c.2.25.c.2.de ref ↄ̃ſuetudines eccleſiarũ q̃ approbentur.21.c.3.22.c.3.& 9.23.c.12. de re. quę ſine corruptelæ.23.c.1.ad fin. P. V.

f L.filius]Exẽplũ eſt ibi,ꝙ filiusfa.pt,ſi hẽt caſtrẽſe vel quaſi,donare ſimpliciter & cã mortis,qa & teſtamẽti hẽt factionẽ.Qui ergo teſtari ñ poſſet, nec donare cã mortis,qa donatio cã mortis vr̃ eẽ q̃dã ſpẽs teſtĩ,vel ſaltẽ vlt.volũtatis.Aliud exẽplũ in d.§. ſed ſi fraudãdi Nõ fuit neceſſariũ,ꝙ p̃tor faceret mẽtionẽ đ fraude,qñquidẽ fra⁹ inſit dolo ꝓut ſpẽs ĩ ſuo gñe. ergo prætor remouet genus. i. dolũ, remouit etiam fraudem,vt ſi dico,nõ eſt animal,ergo nõ eſt homo valet conſequentia.Vult ergo dicere ſumma noſtra ꝙ qui non poteſt ius condere,nec conſuetudinem.

g A contrario ſenſu]Iſte ſenſus ꝙ qui non pñt legẽ facere,ſic nec conſuetudinem ſecundũ Bar. in rep.in 6.col.

2 Quæ requirunt̃ ad faciẽdã conſuetudinẽ? ℞. ꝙ v. de neceſſitate, vt hẽat vim legis. Primũ, ꝙ ſit rõnabilis quia de ſubſtãtia legis ẽ, ꝙ ſit rõnabilis. 4. di. erit aũt. Iõ ↄſuetudo, rõne carẽs nũquam habebit vim legis. & no. ꝙ vt dicit. d. An. ĩ c. fi. đ cõſue. & refert Ge. ĩ c. licet de conſti. li. 6. ĩ gl. ſuꝑ verbo, rõnabilis, conſuetudo ĩ tm̃ ẽ rõnabilis, ĩ q̃tũ participat de fine iuris. Finis iuris canonici ẽ felicitas animæ. finis iuris ciuilis, ẽ bonũ publicũ, vt no. [a] gl. de iureiu. cũ cõtingat. Et iõ ↄſuetudo dẽt ↄuenire religioni, diſciplinę, & ſaluti. ſi ergo iſtis ẽ ↄ̈ria, puta quia nutrit pc̃m̃, de ſe ẽ irrõnabilis, & nõ p̃t ſeruari ſine pc̃õ. 8. di. q̃ ↄ̈, & ſex. c. ſe. quãuis ↄueniret iuri ciuili, ſicut vſuræ, q̃ ꝓ bono publico ꝑmittebãt. vel dic ſm̃ Pa. in d. ca. fi. 5. col. ꝙ qñ ↄſuetudo aliquo bono fine inſtituit̃, dr̃ rõnabilis, licèt ſit ↄ̈ ius, ꝙ ẽ rõnabile, qa illđ vno reſpectu, iſtđ alio; exẽplũ, Ius ſtatuit, ꝙ eps̃ tractet negocia cũ cõſilio capituli. c. nouit, & c. q̃to, đ his q̃ fi. à prę. & ẽ rõ, qa firmi' ẽ iudiciũ plurimorũ. c. prudẽtiã. de of. del. & 20. di. qbus, vbi dr̃, facili' inuenit̃, qđ à pluribus ſenioribus q̃rit̃. tñ cõſuetudo põt introducere ↄ̈riũ, vt ĩ c. nõ eſt de ↄſue. li. 6. q̃ tñ erit rõnabilis alia rõne, videlicet vt facili' expediãtur [b] negocia. hoc verũ, dũmõ non ſit ↄ̈ veritatẽ. & bonos mores.

3 Sed q̃ro, an alia cõſuetudo poſſit eſſe rõnabilis, q̃ ſit ↄ̈ legẽ Dei, & naturalẽ? ℞. Pa. vbi ſ. ꝙ p̃cepta De. q̃dam ſũt moralia, vt puta, q̃ mores inſtruunt, & informãt, ſicut. Nõ occides; & Honora p̃rem tuũ, & hmõi & in iſtis põt ↄſuetudo diſtĩguer̃, & limitar̃, & auger̃ ſi rõ naturalis ſuadet, nec ẽ pc̃m̃, qa p̃ſumẽdũ eſt ip̃m Deũ ſic voluiſſe, cũ voluerit oẽs cas' diſtĩguer̃ ſed đderit regulas, & ptã: ẽ vicario ſuo. 24. q. 1. quodcũq; ligaueris; ſed vbi rõ nulla naturalis, ſuggerit, ius diuinũ diſtĩguer̃, ſeu limitar̃ nulla lex põt, & min' ↄſuetudo, & eã faciẽs dr̃ errare; & ſic ĩtellige tex. ĩ c. ſũt qdã. 25. q. 1. Quædã ſunt præcepta myſtica. i. figuralia, & iſtorũ quædã ſacr̃alia, đ qb' poterat rõ reddi ad lr̃am, vt đ circuncisione, & đ purificatione poſt partũ mulieris. Quędã verò ceremonialia, de qb' rõ reddi nõ poterat quò ad literã. ſed ſolũ quò ad ĩtellectũ, vt Non arabis cũ boue, & aſino, & hmõi. Item quædã iudicialia ſũt, quæ non obligant hodie, niſi ſm̃ ꝙ dicam. ĩ. Decimæ. §. 1. & contra iſta valet conſuetudo.

4 Scđm, qđ requiritur, eſt, ꝙ mores & actus hominũ, ꝑ quos introducit̃ ↄſuetudo ſolũ, vt d. l. de quibus, ſi tales, ꝙ ꝓbabiliter arguant conſenſũ populi illius qui poteſt facere conſuetudinem d. l. de quibus.

5 Sed qũo poſſum p̃ſumere de ↄſenſu populi volentis introducere conſuetudinẽ? ℞. ꝙ actus aut procedunt a ſuperiori, vt ſunt actus iudiciales, tũc ſi ↄſenſus populi accedat à pricipio, vel ex poſt facto tacitè, & ſint frequẽtati ita, quòd ſaltẽ ſint duo, [c] vt duæ ſentẽtiæ, & laps' tpis ſic p̃ſumit̃ ↄſuetudo, qa hñt aptitudinem ad ↄſuetudinem inducendam. ff de inoffi. teſta. l. nã & his, [d] & ff. ad Sil. l. 1. §. eodẽ [e] aũt tecto ſi verò tales actus non ſunt iudiciales, vt vendere, locare, & hmõi, aut act' priuatorũ, vt eſt videre in porticonib' ſuper viã publicã, tunc non ſufficiũt duo actus, ſed requirit̃ frequentia & multitudo actuũ ita ꝙ totus populus

6. col. d. l. đ qbus ver. 2. loco q̃ro. Quod omnes, q pñt ſtatuta ↄdere pñt & conſuetudinem introducere, qa oẽs pñt ꝑ tacitũ cõſenſũ, quod & pñt ꝑ expſſũ. Sed populi pñt facer̃ ſtatuta ꝑ l oẽs populi, đ iuſt & iu. ergo & conſuetudinẽ. Intellige ergo, ꝙ hic dr̃, Qui põt facere legẽ. ſ. municipalem, vt populi: vel cõem & gñalem, vt princeps, vel Papa.

a vt not.] In gl. magna circa medium, quæ dicit Canõ conſiderat vtilitatẽ animę.

b expediantur] Et ſic patet, ꝙ vnũ & idẽ põt eſſe bonũ, & idem põt eſſe bonum, & min' bonũ diuerſis reſpectib' vt nubere & nõ nubere. Quæ reſeruata ſint principi, vide Bald. ĩ l. 1. C. de iure aure. anu. & in l. reſcripta C. ſi ↄ̈ ius vel vti. publicã.

c Sint duo] Bar. in repe. l. đ qb', ĩ 5. col. verſi. 1. videamus, dicit, ꝙ ad minus duo actus req̃runt̃, & qñque plures ex qualitate actuũ, q̃quã & aliq̃ dicant, quòd arbitrio iudicis eẽt relinquendum, ꝙ aũt ꝑ actum duorũ iudiciorum ĩducatur cõſuetudo, tex. in l. cum de cõſuetudine, ff. de legi. Adde ſm̃ Bar in lectura d. l. de qb', ꝙ licèt actus iudiciales inducant conſuetudinẽ, intellige tñ nõ vt iudiciũ ſit cã cõſuetudinis, ſed qa ex illis actib' facil̃r ↄprehẽdit̃ tacitus conſens' populi. Et pone exemplũ, bis ẽ iudicatum ĩ cauſis decem libratum ſine libello, ſed ſummariè, & huiuſmodi, & populus tacuit &c. vide tamen Bar. ĩ d. l. de qbus. 6. col. ver. 2. caſu, q longius exordit̃.

d L. nã & his] Vbi dr̃, ꝙ licitũ eſt his, qui ex linea materna deſcendunt, agere de inofficioſo, vel intentare q̃relã, qñ de matris teſtõ agit̃, & obtinere aſſiduè ſoleant.

e Eodem] Vbi dr̃, ꝙ illi dicũtur ſub eodem tecto q ſunt in tali loco, ꝙ vocẽ exaudire potuerunt, ſicut ſæpe iudicatum eſt.

populus ſciat l. ſed & ea, ff. de leg. & l. nam & imperator, ibidem, & ff. de inſti. ac. l. ſed & ſi pupillus. item ꝙ ſint actus taliter publici & ita notorij ſm̃ cõem opi. do. vt veriſimiliter tranſierint in notitiã totius populi. d. l. ſed & ſi pupill'. §. p̃ſcribere, & rõ eſt, qa oporter, vt interueniat tacit' cõſenſus populi, ſi debet eſſe conſuetudo, quia ex vno actu agnoſci non poteſt, q̃ nis ſit notori', niſi hẽat cãm ſucceſſiuã per tẽpus debitũ ad introducẽdã conſuetudinẽ, vt puta ſi põs [a] ædificaretur in publico, & haberet cãm permanẽtẽ. Similiter ſi bñficiũ ſęculare cõfertur regulari, & poſſidet̃ tpe habili ad ↄſuetudinem efficit regulare, & ↄ̈rio, vt in c. cũ de bñficio, de p̃bẽ. li. 6. vel niſi appeat de exp̃ſſo ↄſenſu populi volẽtis introducere ↄſuetudinẽ ꝑ illũ actũ. ſine quo conſenſu nunq̃ erit conſuetudo. & licèt gl. in c. ita nos [b] 25. q. 2. & in ca. cũ eccleſia, de cã pol. & ꝓprie. dicat, ꝙ binus actus in criminalib. [c] facit conſuetudinẽ, intellige de cõſuetudine largè accepta, non de iſta, de qua hic.

6 Tertiũ, quod requiritur, eſt, vt ſit introducta ex certa ſcientia, non ꝑ errorẽ, [d] qa ſi talis eſt error, q tollat conſenſum, non p̃t eſſe cõſuetudo, quia đficit cauſa, ſ. ↄſens' populi d. l. đ qbus.

7 Quartũ, quod req̃ritur eſt, ꝙ maior pars populi ſit vſa illa cõſuetudine. Intellige de maiori parte populi hñtis conſenſum habilẽ ad faciendum legem, vnde pueri, mulieres, & furioſi, & hmõi non cõputãtur in numero, qa non pñt condere legem, vt in l. 1. ff. de legi. & non ſolũ maior pars, ſed oporter ſint duæ partes populi, [e] vel collegij, vt l. nulli, & ĩ l. plane, ff. qđ cuiuſ. vni. al̃r ſicut leges ñ pñt facere, ſic nec ↄſuetudinẽ.

8 Quintũ qđ requiritur, eſt tp̃s debitũ. ſed q̃ro, q̃tũ tp̃s req̃rat̃? Reſ. Pa. in d. ca. fi. de ↄſue. ꝙ licèt varię ſint opi. tñ illud ſibi vr̃, ꝙ đ iu. ciuili [f] req̃rit̃ tp̃s. 10. an. qa iura req̃rũt tp̃s longũ ad ĩtroducẽdũ ↄſuetudinẽ. C. q̃ ſit lõ ↄſue. in rubro & ĩ nigro, & ar. in l. 2. C. de ſerui. & lõgũ tp̃s ẽ. 10. an. C. đ p̃ſ. lõ. tẽ. ꝑ totũ, & in gl. dictæ rubr. C. q̃ ſit lõg. conſue. & hoc tenet Bar. in d. l. de qb. & Cyn. in d. l. 1. De iure aũt canonico dic, ꝙ aut ↄſuetudo ẽ p̃ter ius, & ſufficit tp̃s 10. an. facit gl. in c. fi. in ver. ↄſuetudo, de ↄſue. li. 6. & ĩ c. conſuetudo. 12. di. Limita ſm̃ Inn. in c. cũ dilect', de ↄſue. niſi veniret ad detrahẽdũ iuri alicuius eccleſiæ particularis, qa tũc requiritur tẽpus debitũ ad preſcriptionẽ, [g] ſecus, ſi eſſet cõtra ecclam vlem. ſed Pa. in d. c. fi. ẽt idẽ tp̃s req̃rit ↄ̈ ecclam

a Pons] Nam prohibitum eſt facere põtem de vna domo ad aliam ſuper ſtrata publica. l. 3. §. tractatum ff. nequis in loco publico. Sed melius dic, ꝙ de iſtis actibus, quot debent eſſe, ꝙ relinquatur arbitrio iũdicis ſm̃ Bal. l. 3. C. de epi. audi. Bar. in repe. d. l. de q̃bus, Imo. & Pan. in d. c. fin. Et ibi etiam d. An. limita tamen verum eſſe duos act' facere conſuetudinẽ, niſi ſint facti eo die, qm̃ ea q̃ fiũt de proximo licèt plura ſint, tamen præſumũtur eſſe idem, vt no in l. ſi conuenerit, ff de pign. act. præterea ſicut populus potuiſſet errare circa vnum actum, ita circa plures factos eodẽ die vt l. antiqui, & l. mulier. C. ad Vell. ita dicit Bar in d. l. de q̃bus. & ſequitur Ang. in § ex non ſcripto, Inſtit. de iure natu.

b Glo. in cap. ita nos] Dicit, ꝙ ex bino actu videtur induci conſuetudo in criminalibus. l. 3. C. de epiſ. audi. ſed in ciuilibus ait nõ ſufficiunt tres, allegat. d. c. cum eccleſia. ſed glo. ibi in verſic. triũ epiſcoporum, videtur dicere, qđ tres actus ſufficiunt ſed tu ſerua, quod dixi hic in præcedentib.

c In criminalibus] Vide plenè Bal. in d. l. de q̃bus, verſic. circa prin. quæritur. 7. col.

d Per errorem] De hoc, quod hic dicitur, fuit opinio gl. in ca. fi de conſue. quæ allegat. l. quod non ratione, ff. de legib. ſed Ab. ibi. dicit, ꝙ ille text. facit in contrarium, quia dicitur ibi, ꝙ ſi cõſuetudo fuit per errorem introducta, nõ debet extendi ad caſum ſimilem. quod eſt no. Nã licèt conſuetudo aliàs extendatur ad caſum ſimilem. ſi non habet legem in contrarium. d. l. de quibus, cum ibi no. tñ ſecus, quãdo conſuetudo fuit inducta per errorem, quia tunc in illo caſu tantũ tenet, & non extenditur ad caſũ ſimilem exemplũ, in quibuſdã locis extat conſuetudo, ꝙ ſi dñs vini apponat manũ ad plauſtrũ, ꝙ ruſticus nõ tenetur de periculo, ſed hæc cõſuetudo non extenditur ad alia liquida & ſi in hoc caſu ſuo teneat, ex quo populus illam ſeruauit, credẽs fortè hoc eſſe rõnabile. Vide tu ad idẽ Bal. in d. l. de quibus in 6. col. & 5. oppoſitione.

e Duę partes] Quantũ ad populum, qui vult introducere cõſuetudinẽ, & ſic maior pars collegij Bar. in d. l. đ qb. in lectura dicit, ꝙ vna pars ciuitatis põt facere conſuetudinem, qa eadem ratio. eſt partis ad ꝑtẽ, quæ eſt totius ad totũ. l. quæ de tota, ff. de rei ven. Ego credo ꝙ doctrina Bar. dẽt limitari ſecundũ ea, quæ hic dñr. vide Ang. in d. l. de qb. 1. colu. & Bar. in c. fi. eo. in 52. col.

f De iu. ciuili] intellige, ẽt ſi eẽt ↄ̈tra ius ciuile. ſm̃ Ab. in d. c. fin. & vide Bal. in d. l. đ qb'. 18. col. ver. quæro ergo, & Ang ibid. 6. col.

g Ad p̃ſcriptionẽ] vult dicere ꝙ ſicut in p̃ſcriptione ↄ̈ eccleſiã req̃rit̃ ſpaciũ. 40. an. ita & in cõſuetudine, qua detrahit̃ eccleſiæ particulari.

Vniuerſalem]

vniuerſalē.a Aut conſuetudo eſt ɔtra ius canonicũ,& requirit̃ tp̃s.40.an.qa oportet ſit præſcripta, vt in d.c. fi.in c.3. de conſue.li.6.dicit tñ d.Anto. in d.c.fi.ꝗ ſi papa ſcit, b ſufficit tp̃s 10. an.qđ eſt ſing.ſi verò cõſuetudo eſſet cõtra ea, q̃ reſeruata ſunt principi in ſignũ ſpecialis priuilegij,tunc tã de iure ciuili, q̃ canonico reqrit̃ tp̃s, de cuius initio memoria non ſit,vt eſt tex. in c. ſup qbuſdã, ď ver.ſig.
9 ¶Verũ talis ɔſuetudo tollat legem cõtrariam? ℞. ꝗ ſic,ſi ſuperior ſcit, & tolerat.facit gl.in c.1. de treu. & pa. & quod ibi no. Gof. vnde dicit d.Ant.ꝗ non requiritur alia p̃ſcriptio, qa, ex quo ſuperior videt, & tolerat,c non vr̃ velle vinculũ inijcere.Pan.ibi dicit, ꝗ ſufficit binus, d vel trinus actus,vt tollat̃. ſi verò ſuperior ignorat, tunc diſtingue, aut lex ɔtraria hēt clauſulã derogatoriã ad ɔſuetudinem;& non valet e conſuetudo,qa lex ſemper loquit̃.l.Arriani,C. de hære.Et hoc verum ſm d.Ant. in c.fi.de conſue.niſi ex noua cã, f vel etiam antiqua veriſimiliter non cogitata ɔſuetudo induceretur,quã ſi princeps cogitaſſet,admiſiſſet,ar.l.ſi hominē, ff.mã. eſt tex.iuncta gl.in Cle.ſtatutum,de elec. vel ſm Ge. in c.licet,de conſti.lib.6.niſi lex tantùm reſiſteret ad finem,vt conſuetudinē præteritam tollat,quod patet, qñ non facit mentionē de ea,niſi vt eam tollat;qñ aliter,non tolleretur, vt patet in d.c. licet. qa tunc poteſt induci noua conſuetudo. & ita põt procedere gl. in Cle.ſtatutũ,de elec. Propterea tenet Pe.ď Peru.ĩ trac. de canonica portione circa fin. ꝗ poteſt introduci noua conſuetudo contra Cle. dudũ,g de ſepul.ſi verò nõ habet clauſulam derogatoriam, valet conſuetudo cõtra legem, ar.l.ex facto, h ff.de vulg.& pupi.ſub. dũmodo ſit præſcripta quòad tollendum ius canonicũ, quia quò ad tollēdũ ius ciuile non oportet ſit præſcripta,ſed ſufficit tacitus conſenſus populi, quia ſœculares hñt ius condēdi leges ēt contra legem imperatoris ab ipſo ĩperatore. l. oēs populi, ff.de iuſti. & iu. & ideo pñt inducere ɔſuetudinē, non ſic eſt contra ius canonicũ.Sed oportet præſcripta ſit,& nõ ſit tale ius, quod præſcribi non poſſit. & ideo, quia laici non pñt pręſcribere ſpũalia,ſic nec conſuetudinem inducere.

a Vniuerſalem]Et ratio eſt, quia non põt aſſignari rõ diuerſitatis,quare magis contra eccleſiam vniuerſalem inducatur conſuetudo.10.annis;cum non minus dēat eſſe priuilegiata, quã eccleſia particularis, & bene ſm d.Iaſ.in d.l.de qbus.not.etiam ſm Bart. in d.l. de quib⁹, in repe. ꝗ q̃dam ſunt iura ĩ lucta & diſpoſita,q̃ p̃ſcriptione tollũtur,&in aliũ trãſferunt, vt eſt, qñ p̃ſcribitur dominium; & de iſta p̃ſcriptione non loqtur hic. Quædam ſunt iura, q̃ inducuntur per p̃ſcriptionē, vt eſt,qñ p̃ſcribitur ſeruitus; & hoc mõ p̃ſcriptio tēdit ad inducēdũ. Et hoc mõ ēt cõſuetudo, q̃ tēdit ad inducendũ,dr̃ p̃ſcripta. Idē P. in c.fi. vbi ēt reprobat dictũ d. Ant. qa nõ reperit iure cautum.
b Si papa ſcit] Sic vult dicere,ꝗ vbi conſuetudo induceret̃ ɔ̃ ius ſciente papa, qď tunc ſufficit tp̃s. 10.an. qa hr̃ conſenſus illius, qui põt legē cõdere. ſed Ab.dicit ibi, ꝗ iſtud dictũ iure nõ probat̃,ſed ꝗ poſſet ꝓcedere,qñ papa ſciuiſſet,&vſus fuiſſet illa conſuetudine;ſec⁹,vbi ſolũ præſtat patiētiam, quia tunc non valent iuxta illud,Multa per patientiam tolerantur,quæ ſi deducta forent ĩ iudicium exigente iuſtitia nõ deberēt tolerari. c. cũ iam dudũ, de præbē.Itē quia eſt quaſi quædam præſcriptio ɔ̃ legem. vnde ſicut in tali præſcriptione ſcĩa principis nõ minuit tp̃s;ergo nec conſuetudo.
c Tolerat]Vide quæ ſcripſi infra ieiunium §.14.
d Binus actus]Rõ eſt,qa hic non agitur de p̃ſcribendo ɔ̃ legē,ſed de impediendo vinculũ. quare pp binũ,vel trinum actũ apparet de conſenſu ſuperioris, ar.l.3.C.de epiſ.aud.& gl.in c.ita nos.25.q.2. ſi autē aliq̃ ſeruant in eodē loco, tunc non ſeruãtes nõ vñr excuſari,qa multa p patiētiã &c.c.cũ iã dudũ,de p̃b.
e Non valet] Hoc intelligitur, quando conſuetudo eſt contra vtilitatem priuatam ſm Ab.in d.c.fi.
f Noua cã]Hoc dictum ſibi attribuit Ab in d.c.fi. & dicit ſe hoc examinare in c.2. de proba ſequtur Imol. vt refert Ge.in c.1.de conſti. li.6. referens ſe hoc dictũ audiſſe a d. Anto.
g Cle dudũ]dicit.n.ibi Pe. ꝗ illa.Cle.nõ improbat cõſuetudinē, ſed ď ea facit mētionē, vt illã tollat, quia aliter non fuiſſet ſublata conſuetudo.
h l.ex facto]vbi ſi princeps cõcedit pr̃i, qui hēt filiũ mutum, ꝗ ei poſſit ſubſtituer̃, certè ſi mut⁹ ɔ̃hit matrimoniũ, & hēt filiũ,vr̃ derogatũ illi ſubſtõni,qa ſic dēt ĩterp̃tari principis ɔ̃ceſſio,qa ſ.nullã hēbat clauſulam derogatoriã. Tu verò diſtingue ſm Ab. in d.c.fi. ꝗ aut lex p̃cedit & ſeqt̃ conſuetudo,aut eɔ̃.primo caſu ſi cõſuetudo ē gñalis,derogat legi gñalr̃ cũ limitatione vt hic dũ dicit dũmõ ſit p̃ſcripta.aut conſuetudo ē p̃ticularis;& tũc ſi tollit legē gñalē. l. 2.C q̃ ſit lõ.cõſ. ſed ſolũ vincit legē, vbi ɔſuetudo viget. ſcđo caſu licet Bar.teneat, ꝗ cõſuetudo tollat̃ p l.3.ff.de ſep.vio. Tñ canoniſtæ hñt caſum in ɔ̃riũ in d.c.1.de cõſti. vbi dr̃, ꝗ lex papę nõ tollit conſuetudinē certi loci ɔ̃riã, niſi de ea fuerit facta mētio, qñquidē papa nõ p̃ſumatur ſcire iſtas conſuetudines. vñ infertur, ꝗ ſi ciuitas faceret ſtatutũ ɔ̃ ſuã cõſuetudinē, ꝗ tolleret̃ illa cõſuetudo, qa p̃ſumuntur ciues ſcire ſuã conſuetudinē hęc Ab.

c. Maſſana, a de elec. ēt ſi non eēt memoria de ei⁹ initio,vt no.Io.An. in c.2. de præbē.li.6.facit qđ dicã. j. matrimoniũ.3. impedimēto.17.§.1. de ſtatuto.
10 Sed pone,ꝗ lex, ſeu ſtatutũ hēt excõicationē annexã in ɔtrafacientes, nunqd idē erit,vt conſuetudo tollat?b ℞. vt colligo ex Car. in prologo c Cle. Inno. & Car.d.An. & Pa. in c. 1. de treu.& pa.quidã d tenent, ꝗ non excuſantur faciētes contra, ēt qñ ſolũ eſſet pręceptiua. qa ex quo a principio ligauit ɔuenientes ad peccatũ, non tollitur ei⁹ diſpoſitio, qa tp̃s non eſt modus tollendæ obligationis. l.obligationũ,la 2.§.placet, ff.de act.& ob.Sed tu tene, ꝗ ſi contrariũ legis,vel ſtatuti non eſt de ſe mortale peccatum,remota lege,vel ſtatuto non ligat,ſm quod ſupra dixi de lege ſimplici. & ſic tene,ꝗ non erunt excõicati faciētes contrariũ, ex quo per binũ actum factũ eſt contra legiſlatorem ſcientem,& valentē cõtradicere,& non contradicentem.vbi aũt ignorat, requiritur tēpus.40.an. ſi eſt ius canonicũ, vel ſi eſt ſtatutũ epiſcopi. & credo ſufficiãt 10.an.vnde ante delinquētes ſine rõnabili cauſa bene ligabuntur & pœna, & culpa,ſed poſt non, Nec obſt. ꝗ ex quo tales peccauerũt, non poterit induci cõſuetudo,quia ſucceſſores poſſũt exiſtimare,ꝗ ex iuſta cauſa non ſeruauerũt.facit tex.in c.cũ olim,de cle.coniug.q. vlti.c. cum multæ. vbi loquitur de lege pœnali abrogata per contrariam e conſuetudinem. ſi verò ex rõnabili cauſa nõ ſeruauerũt prædeceſſores, ſic etiã non peccauerunt,nec ligati fuerunt.facit quod no. Archi. in c.vtinam.76.diſtin.
11 Quõ interrumpitur cõſuetudo? ℞.Pan.in c.fin.de conſue. ꝗ ſi eſt cõpleta & perfecta,requiritur tēpus. 10. an. f aliàs non frãgitur ēt per plures alios ɔtrarios actus. Si verò non eſt ɔpleta, ſufficit vnus actus ɔtrarius,ita, ꝗ de nouo g oportet incipiatur,ar.l.vbi repugnaatia,ff. de reg.iur.
12 Vtrum ex cõſuetudine poſſit introduci, vt exigatur aliquid pro ſpirituali ſine ſimonia? Reſpon. Pa. in c.ſuam,de ſimo.ꝗ ſic,quando non præceſſit exactio, ſed ex mera liberalitate, & deuotione populi talis conſuetudo eſt introducta. facit.capitu.ad apoſtolicam, de ſimonia, vbi dicit compellendos ad laudabilem conſuetudinem ſeruandã. ſi vero exactio pręcedēs dedit cauſam conſuetudini, tunc non valet, h cum ha-

a C.Maſſana] Vbi vult tex.ꝗ papa caſſat, & irritat electionem fiendam per clericos & laicos non obſtante aliqua conſuetudine.
b Tollat] ſcilicet legē,vel ſtatutum, vt in §.præce.
c In prologo] In ver. vniuerſitati. q. 2. vbi quærit de q.quam dicit fuiſſe de facto,& poterit eſſe exēplũ in iſto.§.Ep̃s fecit conſtitutionē excõicans mulieres portantes perlas,& a nulla muliere fuit ſeruata. Quæritur, vtrũ oēs ſint excõicatæ?Et rñdet quòd ſi aliqua non eſt recepta, & ſic fuit inducta conſuetudo contra legē ſciēte epiſcopo,tũc pœnã nõ incurrunt. c.in iſtis,cũ ſe.4. di. aliàs nõ vſus nihil operaret̃ ex quo infert,qđ dicendũ de monialib. quæ clauſurã nõ receperũt, de qua in c.1. de ſta.reg.li.6. Circa iſtã q alij ſunt modi dicendi,vt refert Abb. in d. c.1.de treu.& pa. Aliqui diſtinguebant,ꝗ legibus, quibus pœna imponitur ipſo facto, nõ obſtat cõſuetudo contraria,quia ſtatim a principio incidunt in pœnã impoſitam.Secus,ſi lex dictat pœnã imponendã. Sed hic modus non placet.d.Ant.dicit,ꝗ aut lex pręceptiua emanauit in fauorē priuatum; & poteſt tolli conſuetudine,ſicut põt tolli pacto, & renũciatione.d.l. de quibus, aut emanauit in honorē Dei, aut in fauorem publicũ; & tunc ſi ſubditi non ſeruauerũt ſuperiore ſciente & patiēte, & tũc talis lex non ligat. ſed ſecus,ſi ignorat.ſed cõtra iſtud vltimũ eſt tex.in c.fi. de cõſue. vt patet per inductionem.Ab.in c.1.de treu.& pa.Inno.in rubr.de treu. & pa.& ſequitur Cal.d.c.1.dicit,ꝗ aut lex præceptiua eſt talis, ꝗ eius contrarium eſt in ſe peccatũ mortale;& tolli non põt conſuetudine, ſicut nec contraria leg⁹;aliàs ſec⁹.Tu tñ tene diſt.de qua in tex. quã ēt tenet Car.in d.proœmio in ver.vniuerſitati, q.2.
d Quidam]Fuit opi.Hoſt. in d.c. 1.de treu.& pa.
e Per ɔ̃riam]in alius facit,qđ no. gl.in d.c.de quarta,de præſcrip.ꝗ lex p̃ceptiua non illaqueat ſciente ſuperiore,& non ɔ̃dicente.& facit text. iuncta gl.in c.1.10. di. ſed eſt ēt gl.no. in c. cũ vir,de ſecũ. nup. in c.verò cũ multæ,hr̃, quia olim erat cõſtitutũ, ꝗ filij nati ex cõiugio p̃sbyterorũ eſſent ſerui eccleſiæ, & ſic pęna erat inflicta ipſo iure.Et tñ ibi dicit glo.ꝗ ex non obſeruãtia eccleſia ꝑdidit illud ius. Et ſic patet, ꝗ quantuncunq; lex apponat pęnã ipſo facto, tñ contraria conſuetudine tolli poteſt, quia in non exigendo cõmittitur contra legē, & per non vſum tollitur lex ſecundũ Ioã.An. in c. Ioannes, de cleri. coniug. Et Cyn.in l. 2. C. q̃ ſit long.conſu.
f Decem annorum] Ibi Abb.in ver.ſed quęro circa iſtã partem,dicit,ꝗ oportet,ꝗ tollatur eo tp̃e, & modo,quibus fuit introducta, quia iam lex eſt; & ideo debet tolli tãquã lex &c.
g De nouo] Ratio,quia per hoc apparet de tacito conſenſu populi, ꝗ non velit inducere conſuetudinem, cum fecerit actum contrarium &c.
h Non valet] Et placet iſta ſnĩa. tu tamen vide Rõ. con.344.q idē tenet mot⁹ per tex.ad apoſtolicã, vbi

beat initium vitioſũ; & ſic intelligitur tex. in c. cum in eccleſiæ, de ſimo. ſi bñ ponderetur. limita hæc, vt infra ſimonia. 3. §. 21.

13 Sed quantum tempus requiritur ad iſtam conſuetudinem introducendam? ℞. Pa. vbi ſupra, ꝙ tempus. 10. annorum, tum quia clericos non aſtringit, ſed laicos, inter quos regulariter currit conſuetudo ex curſu. 10. annorum, vt cõiter no. in l de q̃bus, ff. de legi. item quia pia,[a] & iõ ẽt de iure canonico ſufficit p̃ſatũ tp̃s, vt no. gl. in c. fi. de ꝯſue. lib. 6. ĩ ver. cõſuetudo.

14 Vtrum in omni pacto intelligatur actum, quod ẽ conſuetum? Reſpon. ꝙ ſic l. ſemp. in ſtipulationib⁹,[b] ff. de re iu. tex eſt in l. quòd ſi nolit §. quia aſſidua, ff. de ædil. edic. ff. de aqua plu. ar. l. ſi pri⁹. §. placuit.[c] C. loca. l. licet. & ff. de leg. cõmiſ. l. 4. quæ incipit, ſi fund⁹,[d] argumẽ. ff. de præſcrip. ver. l. ſi tibi.[e] proptereà dicit Bal. in l. liberti, C. de ope. lib. quòd qui ꝯduxit operarios alio non expreſſo, tenetur eis ꝓuideř in expẽſis & ferramentis, ſecundùm ꝙ eſt conſuetum, & non aliter; allegat. d. §. placuit. & Bar. in l. nemo ẽ, qui neſciat, ff. de duob. reis, dicit, quòd ſi conſuetudo, eſt ꝙ doctor legat per ſubſtitutum,[f] intelligitur, ꝙ iſtud poſſit, licèt non ſit actum.

15 Vtrum cõſuetudo praua excuſet à pęna[g] hui⁹ ſęculi? ℞. ſm gl. 4. diſtin. in c. deniq; ꝙ ſic, ſi conſuetudinis prauitas nondum eſt ď clarata ꝑ ius; ſecus quò ad deum. Quod verum intelligo, quod nõ eſcuſat quò ad deum, quando ignorantia prauę cõſuetudidinis eſſet craſſa, vt puta contra ius naturale. 32. q. 7. flagitia. Sec⁹, vbi eſſet probabile dubiũ ſuper conſuetudinis validitate. nam tunc ignorantia legis non eſt peccatũ, vt in l. regula,[h] ff. ď iu. & fa. ign. & in c. cũ dilectus, de ꝯſue. & qď no. Inno. c. per tuas, de ſimo. & gl. in c. vno. de poſtu. prælato. lib. 6. in ver. de cœtero.

16 Vtrum conſuetudo interpretetur priuilegia, indulgentias, & ſtatuta, ſicut & legem? Reſpon. quòd ſic. c. cum dilectus. de conſue. l. ſi de interpretatione, ff. de legi. & ꝙ no. Io. An. in c. ꝙ dilectio,[i] de cõſan. & affi.

17 vbi habet locum ꝯſuetudo? ℞. ꝙ in illis locis, vbi viguit, vt no. Fa. in capi. cũ olim, de conſue. & ideò nocet contra priuilegia generalia ſtudij[k] in loco, vbi viguit, ſed non in alio loco de quib⁹ in auth habita, C. ne fi. pro patre.

18 Vtrum Papa reuocet ꝯſuetudinem particularẽ, ſi ď ea non facit mẽtionẽ? ℞. ꝙ non c. licèt ď conſti li. 6.

19 Vtrum omnes teneanť ſeruare vnam conſuetudinem? Reſpon. quòd nõ, ſed quilibet ſuam,[l] nec etiam conſuetudinẽ Romanę eccleſiæ, vbi verſatur extra fidem, & articulos eius, nec Papa mandat, vt ſerueť; vide gloſſ. in ca. 1. in ver. decuit, de ſumma trinita. lib. 6. & ca. nolite. 11. diſt. facit cap. quoniam, de ferijs, & ibi Pa. in 2. no.

20 Vtrum in his, quæ sũt merę facultatis, inducatur

d. Anto. de ſim. in cõtrarium tamen eſt tex. in capit. quæſta, & c. poſtquam. 3. quęſtio. 2. Et in ca. abolendæ, de ſy. Et non valet cõſuetudo, quòd in exequijs hæredes teneantur dare prandium clericis. c. Iacobus, & c. cum ſit, de ſymo. Tu vide quæ ſcribam in d. §. 21.

a Quia pia] Et fauorabilis, & nõ eſt cõtra ius, vt in d. capit. ad apoſtolicam, de ſimo.

b L. ſemper in ſtipulationibus] Glo. ponit exemplum, ſi vendo tibi librum pro 10. tu intelligis de Veneris, ego de vulgaris. Si nõ poteſt haberi veritas per id, qď actũ eſt, recurrimus ad conſuetudinem.

c § placuit] Loquitur in ſeruitute inducenda.

d L. ſi fundus] In §. in commiſſoria, & gloſſ. ibi in verſi. exigat hoc dicit q̃ tex. nihil facit.

e L. ſi tibi] Sunt ibi quinque leges, quæ incipiunt, & ſi tibi & nulla facit.

f Per ſubſtitutum] Vide de hoc dicto Bar. infra ſubſtitutio § 20. & quod ibi notaui, & infra contractus. § 4.

g A pœna] iſtũ §. ponit Abb in c. cum venerabilis, de conſuetu. ſuper glo. 1.

h L. regula] Et ibi. gl. magna in princ.

i C. quòd dilectio] Optimè facit ille textus, vbi conſuetudo interpretatur indulgentiam, & priuilegium, & ſtatuta. Et dicit Ioan. And. quòd erat ſtatutum Paduæ, quòd ſingulis quatuor menſibus fieret conciliũ ſuper malè ablatis ſingulis quatuor menſibus, dicit quòd ſi eſt factum conciliũ in fine quatuor menſium, ꝙ non poteſt fieri aliud in principio aliorum quatuor menſium, nè contingat d. ſieri cõciliũ per octo menſes. Et ſic conſuetudo, quę erat, vt ſingulis quatuor menſibus fieret concilium, interpretatur ſtatutũ. De materia iſti⁹ § vide Barba. in repe. capit. quòd translationem, de offi. leg.

k Studij] Pone exẽplũ. Scholares renunciaſſe videntur ad priuilegij auth. habita, quoad crĩalia q̃ hodie ꝑꝑ non vſum non habẽt iudices proprios in criminalibus. Pone, ꝙ erigereť ſtudium de nouo in aliqua ciuitate, nunquid haberent illud priuilegiũ ſcholares illuc ſe conferẽtes? certè ſic, q̃ ibi conſuetudo hæc non viguit, vñ in hoc primo attẽdendũ eſt ius cõe, ſm opi. Vin. relatã ibi ꝑ Ab. parũ añ fi. in ver. & per hoc, in fin.

l Quilibet ſuã.] Et

conſuetudo, ꝓut eſt ius priuatum, in præiudicium facientis? ℞. ꝙ non, neque ex donatione merè facta, vt no. in l. 1. ff. de ſerui. & per Cyn. in l. 2. C. quæ ſit lon. conſue. & per Io. And. in d. c. 1. ď cle. coniu. facit quod no. Inno. in c. bonæ, el 2. de poſtula. præ. vbi dicit, ꝙ recẽpto de longe venienti non acquiritur quaſi poſſeſſio, nec cõſuetudo, licèt pluries fuerit receptus, & Bart. in l. cum de in rẽ ver. ff. de vſur. dicit ꝙ licèt ruſticus dederit vnum par caponũ[a] ꝑ decenniũ ex liberalitate, ſimiliter ſi fuit q̃s ad molẽdinũ tuũ, non inducit ꝯſuetudo, quia iſti actus ſunt meræ facultatis.[b]

21 Quot actus requirũtur, vt quis dicatur habere aliquid in conſuetudinẽ? ℞. ꝙ in ciuilibus requiriť, ꝙ ſint tot actus, quot faciant p̃ſcriptionẽ. nam tres actus aut quatuor non faciũt ꝯſuetudinẽ, niſi ſit legitimè præſcripta, vt no. gl. in d. c. cum eccleſia, de cauſa poſ. & proprie. Verũ eſt ꝙ duo, vel tres actus tuentur aliquem in poſſeſſione, quouſque ſit dubium 18. q. 2. ſeruitium.[c] In criminalib.[d] verò introducitur per binum actum, vt ſupra. §. 5.

22 Vtrum oĩs conſuetudo propriè dicta, ſit obligatoria ſub pœna mortalis peccati? ℞. ꝙ non, quia q̃uis ſit lex, ſiue hẽat vim legis ꝯſuetudo, tñ ſicut non oĩs lex obligãt ad mortale, ſic nec oĩs ꝯſuetudo. Sola ergo illa ꝯſuetudo obligat ad mortale, quæ introducta ẽ ea mẽte, vt ſit prohibitiua, vel præceptiua ſub peccato mortali, qď poteſt perpendi, qñ cõiter tenetur ab omnibus, quod faciẽs contra peccat[e] mortaliter.

CONTEMPTVS[f] ſm collec. in c. 1. de ꝯſti. ẽ ꝓpriè, qñ ſola voluntate non vult quis ſubijcere ſe ſtatuto, vel præcepto obedire, & non poteſt apparere de contemptu quò ad forum extrinſecum niſi poſt monitionem. Sed ſi quis tranſgreditur præceptum ex ꝯcupiſcentia, & ira, vel negligentia, aut alia particulari cauſa, non peccat ex ꝯtemptu. Idem tenet Ste. vt refert Car. in Cle. eos, ĩ prin. de ſepul. niſi quis ex particulari cauſa induceret ſæpius ad iterandũ, quia tunc etiam videtur contemnere ſm eum. Et hoc verũ quò ad præſumptionẽ, non quò ad veritatem, quia etiã frequenter factum ex aliqua cauſa non eſt contemptus. Diſponit tñ conſuetudo ad contemptũ, vt not. Th. 2. 2. q. 86. art. pe. in reſponſione vltimi argumenti, pro his facit. 11. q. 3. c. excellentiſſimus, vbi ponit aliud cẽ peccare ex neceſſitate, aliud ex ignorantia, aliud ex contemptu.

1 Verũ faciẽs ex contẽptu ꝯtra exhortationẽ ſupioris peccet mortaliter? ℞. vt colligiť ex dictis doc. qď aut facit contra, q̃ contẽnit autorẽ, & illũ negando, & talis ꝯtemptor non ſolũ peccat mortaliter, ſed ſi talis ſupior eſt Papa, velut hæretic⁹[g] debet puniri, vt dicit glo. in c. generali, de elect. lib. 6. & Pau. in Clem. 1. de æta. & qual. & eſt infamis, vt notat gl. 6. q. 1. infames.

Et adde, ꝙ non efficit aliquid, ĩ eccleſia dei diuerſã eſſe cõſuetudinẽ, vt dic. Ab. in c. cũ olim de cõſue. in c. q̃m, hic allegato. c. ď trina. de cõſ. diſt 4.

a Par caponũ] Idem Bar. in l. fi. ff. quorum bo.

b Facultatis] Dr̃ tñ, conſuetudo dat iuriſdictionẽ C. de eman. li. l. 1. & fi. & l. 1 & 2. C. quæ ſit lon. conſu. & 9. q. 3. c. conqueſtus, de fo. com. c cũ contingat, & de offi. or. ca. irrefraga. de arbi. ca. dilecti, de cle coniu. ca. dilecti, c cum olim, de conſue. vnde ſi quis ad forum alicui⁹ iudicis per 25. annos ierit, licèt non ſit ſuus iudex, tñ per iſtam conſuetudinem eundi dicitur ſu⁹ iudex, & poteſt eum cogere, vt ad eum veniat; & tanto magis, ſi expreſsè conſenſit in eum tanq̃ in ſuum iudicẽ, ſciens eum non eſſe ſuum. l. 1. & 2. ff. de iudi. ſic itaque & ille, q. conſuetus eſt ad forum diabo. accedere per conſuetudinem peccandi, illi dedit iuriſdi. ſuper ſe, Ioan. 8. qui facit peccatũ &c. glo. 1 dia. Conſuetudo, & pactum, vt not. in l. de quibus, ff. de legib. de elect. c. ſacroſancta, & l. conſuetudinis, C. q̃ ſit lon. conſue. & ibi Cyn. & Bart. vnde de conſuetudine ad pactũ valet argumẽntum ſecundũ Archi. in c. conſuetudinis. 11. diſ. & glo. magnam in ca. 2. de conſue. lib. 6. &c.

c Seruitium] Eſt c. fin. & eſt ibi bona gloſſ. Et vide ſupra. §. 5. & qď ibi ſcripſi.

d In criminalibus] Per vnum actum in principe inducitur cõſuetudo; ita infert Barba. in repe. cap. ꝙ tranſla. de offi. lega & in generali legato tranſeunt reſeruata Papæ, ſi per duas vices conſueuit alijs ita committere, & eſt in 6. col. in fi. vide l. 3. & quod ibi no. C. de epi. audien.

e Peccat] Vide infra, inobedientia, & infra, lex. §. 4.

f De contemptu aliquid tangitur in Catechi. in expoſi. Orationis Dominicæ, tit. de præpara. P. V.

g Hæreticus] vide quod not. d. Iaſ. in l. 1. in prĩ. & in 1. not. ff. ſi quis iuriſd. non obten. vbi dicit hoc haberi per glo. in cap. nulli fas. 19. diſt. & per Archid. in capit. de libellis. 20 diſtin. vbi concluditur, ꝙ ſi quis abnegaret potentiam Papæ, vel aſſereret conſtitutiones Papæ non ligare, deducendo eas in contemptum, deberet puniri de hæreſi; aliàs, ſi contemnit ſolùm præcepta Papæ, debet

Si verò non contemnit autoris prātem,ſed obſeruantiam conſilij, ſeu exhortationis,& ſic ſolū peccat venialiter,ſi conſiliū eſt reuerentiæ,vt puta,quia ſubditus deberet facere,tñ prælatus non vult pręcipere , ſed potius conſulere.Si verò eſſet neceſſitatis , quod prælatus conſulit.licèt nolit p̃cipere,fortè pp ſcandalum,ſic peccat mortaliter. vt no.in ca. ad aures, & in c.ſi.de tem.or. Si verò conſilium eſt perfectionis,nec ēt venialiter peccat . Et tūc eſt perfectionis , qñ licitè p̃t dimittere,ſic no. Archi. 6.di.c.teſtamentum,& 25. di.§.aliàs. Et ſic ītellige gl. & iura,quę allegat in d.ca. generali,& ibi Ge.

CONTENTIO [a] propriè eſt impugnatio veritatis cum confidentia clamoris ſecundùm Amb. Largo autem modo eſt ēt ſine impugnatione veritatis ď qua dicitur.46.di.in prin. nihil eſt impudentius arrogātia ruſticorum, qui garrulitatem autoritatem putant.

1 Quotuplex eſt contentio?Reſ.ꝙ triplex.vna ęmulationis,& hæc eſt, de qua infra,cor.1.[b] & quæ hodie eſt in ſœcularibus erga docto.qñ alium magis laudare vident, contendunt contra laudatores. Itē circa p̃dicatores,circa religioſos, aut religiones , & licèt de ſe non ſit niſi peccatum veniale,tamen multotiēs eueniunt mortalia, puta detractiones, aut aliud malum , iuxta illud, vbi eſt zelus & contentio, ibi inconſtātia , & omne opus prauū,Iaco.

4 Alia eſt diſputationis, & hæc p̃t eſſe mortalis tripliciter. Primò q̷a eſt cōtra veritatē, ēt ſi non fiat cū inordinato clamore,& hoc intelligo de re alicui⁹ importantiæ,puta contra fidem , bonos mores, vel pertinentia ad vtiles doctrinas , & notabiliter.nā contentio,q̃ fit inter pueros ēt cōtra veritatē, non vr̃ peccatū mortale.Secundò q̷a eſt contra honeſtatē,vt puta ita inordinatè contendendo ēt pro veritate ꝙ notabile ſcandalū ſequat̃,aliàs erit veniale inordinatè ꝯtēdere de fide & hmōi. Tertiò q̷a materia ē ꝓhibita,ſicut publicè diſputare, & ꝯtēdere de fide & hmōi,niſi doctis , & neceſſitate iminēte,aut contēdere in iudicio de eo, ꝙ facere tenet̃,ſicut illi q̷ ďbēt dare,vt habeāt dilationem ſoluendi,contendunt.Alia eſt contentio litigationis , & hæc ē periculoſa ꝓpter multa mala,q̃ ibi immiſcēt nō tñ ꝓhibita,aliàs ius canonicū eēt dānandū , p̃t tñ eſſe illicita dupliciter. Primò rōne iniuſtitiæ q̷a ſciēter litigat ꝯ̈ iuſtitiā,& ſic ē mortale pc̄tm̄ Secūdò rōne ſcādali,illius a quo petit̃. Et hoc intelligo,ſi ē ſcādalū puſillorū,n̄ phariſæorū , & tūc ē phariſæorū,qñ declarat̃ eis ſua non eſſe,q̃ ab eis petuntur , vel iniuſtam cām fouere , tñ ex malicia nolūt debitū facere ſed turbant̃,& ſcādalizant̃,q̷a tūc non ē neceſſe deſiſtere ſc̄m no.in §.1.14.q.1.Alexan.autem 2.2. tit. de contentione,q.36.ar.16.dicit,contentio p̃t fieri pluribus de cauſis. Primò cauſa malignitatis,vt cum quis vult iniuſtè vincere, vel animas ſimplicium peruertere , & ſic eſt peccatum mortale , & prohibetur . 2. Ti.

extra ordinē puniri , vide etiam Bar.in l.1.§ 1. ad ſi.ff.de requi. te. Et apud Gem.in c.ſi Papa.40. diſ. & Car. in d. Cle. hic all. & vide c. huic ſoli. 17. diſtinct.

a Contentio] S. Tho. ſecunda ſecundæ.q.38. art. 1.dicit contendere eſt contra aliquem tēdere. vnde ſicut diſcordia contrarietatem quādam importat in voluntate,ita contētio in locutione, & propter hoc etiā cum oratio alicuius per contraria ſe diffundit, vocatur contentio, quę ponitur vnus color rhetoricus a Tullio. Qui dicit,contentio eſt,cū ex grauibus rebus oratio efficitur, hoc pacto, habet aſsēſio iocunda principia,eadem exitus amariſſimos aufert,contrarietas autem locutionis poteſt attendi dupliciter, vno modo quantum ad intentionem contendentis , alio modo quantum ad modum.In intentione quidem conſideran.eſt, vtrum aliquis cōtrarietur veritati , qd' eſt vituperabile, vel falſitati , qd' eſt laudabile. In modo autem cōſideran. eſt, vtrū talis modus contrariandi conueniat,& perſonis. & negocijs , & hoc eſt laudabile, Vnde Tullius dicit in ſecundo rhetoricæ,ꝙ contentio eſt oratio acris ad confirmandum & confutandum accōmodata,nè excedat conueniētiā perſonarum , & negociorum . Et ſic contentio eſt vituperabilis , ſi ergo accipiatur contentio, ſc̄m ꝙ importat impugnationem veritatis,& inordinatum modum, ſic eſt peccatū mortale. Et hoc modo diffinit eam Ambro.vt hic.Si autem contentio dicatur impugnatio falſitatis cū ďbito modo acrimonię,ſic eſt laudabilis, ſi autem fiat cum inordinato modo , ſic poteſt eſſe pc̄tm̄ veniale, niſi fortè tāta inordinatio fiat in contendendo, ꝙ ex hoc gn̄etur ſcandalū aliorū.iſtis ſic deductis faciliimè intelligere poteris, quæ hic dn̄r. & in caſib.in quib⁹ eſt peccatum mortale,adducit̃ illud Gal.vl.vbi contentio numeratur inter opera carnis,quę excludūt a regno Dei. Idem Ad Ro. 1. cap.&c.

b Pri.] Corin.1. Vbi dicitur,Contētiones ſunt inter vos , hoc aūt dico, quòd vnuſquiſque veſtrum dicit . Ego quidē ſū Pauli. Ego verò Appollo, &c.

Ti.2.Noli contendere verbis. [a] Si tamen hoc ſit ī his, in quibus nullum eſt periculum, & ex quadam leuitate, non erit mortale peccatū.Secundò cauſa neceſſitatis,& hoc nō eſt pc̄tm̄ . vnde glo. ſuper illud Prouer.3.c.Non contendas aduerſus hominē , fruſtra dicit,non vetat contentionē contra malefacientem , vt corrigatur,quia fruſtra nō fit , ſed certa neceſſitas cogit. Tertiò ex cauſa exercitationis, & hoc nō eſt mortale pc̄tm̄ , licèt aliqñ cōtingat eſſe veniale pc̄tm̄ pp ī debitū modū.Quartò cauſa eruditiōis,& licet.Quintò ex quadā titillatione glorię , vel honoris , & ſic eſt pc̄tm̄ veniale,ſic fuit Lucæ 22.Facta eſt contentio , q̷s eorū &c.Sextò ex cauſa conatus bonę operationis, & hæc præcipitur Lucæ . 13. Contendite intrare per anguſtam portam Idem Matthæ.7.cap.& hæc eſt meritoria .

CONTINVVM ē partiū inter ſe non ītermiſſa coniunctio , vnitas eſt ſine mixtura.

1 Contigua dicūtur,quorum extrema ſe contingūt 5.Phiſi. Et ideò eſt differētia inter continua,[b] & contigua , quia continua ſine medio,contigua cum medio ſtant.no.Ge.in c. vnico de conſ.ec.vel alt.li. 6.

CONTRACTVS [c] eſt ſecundū gl.Rai.in ti.de negotijs ſœcularibus quaſi in prin.vltro citroque obligatio,ex voluntate , & pacto ſurgens partium .

1 Quot modis contrahit̃? Reſ.quod.4.modis re,verbis,literis,& conſenſu,Inſtit.de ob.in ſi.De quo dic, vt infra,Obligatio.§.3.

2 Quaſi contractus autē eſt obligatio,quæ prouenit non ex contractu,vel maleficio, vel quaſi , ſed quodā medio ſicut qñ quis agit negotia alterius ſine eius mādato,aut exercet tutelam , vel eſt curator,& huiuſmodi,vt Inſ.de ob.quę ex quaſi contrac.na.per totum.

3 Qūo dolus annullet cōtractum,vide j̈.Dolus.§.8.

4 Vtrū contract⁹ intelligat̃ geri ſc̄m conſuetudinē loci licèt nō exprimat̃?Reſ. Pa. in c.cū M.[d] de conſ.ꝙ ſic , no.Bar.in l.nemo eſt,q̷ neſciat̃.ff de duob.re.ſti. facit ſ.conſuetudo.§.14. & not. ꝙ vt dicit gl. in l. ſi vno an

a Contendere verbis] Et ſequitur,Ad nihilum enim vtile eſt niſi ad ſubuerſionem audientium .

b Continua] Exemplum,aqua in vaſe eſt vaſi contigua,ſed in ſe continua. Continua enim ſunt , quorū terminus eſt vnus & idem, cum contiguum medio , ſine medio continuum, vt aqua aquæ.Sene in q. naturalib.Continuatum, inquit , eſt partium inter ſe non intermiſſa cōiunctio, vnitas ē ſine mixtura,cōtiguatio eſt duorum coniunctorum inter ſe corporū tactus.

c Cōtractus] Ad intelligentiā ſciēdum, quòd contractus eſt duorū vel plurium in idem conſenſus , & ponitur quandoque pro omni pacto,conuentione,vel quaſi contractu , vt ſi quis geſſit alteri⁹ negocia,vel tutelā. De hoc vide Archi.in c.Romana in §.contrahentes, de fo.comp. in 6.i tcoque dicimus,ꝙ paciſcendo diuiſas in vnum trahim⁹ voluntates,vnde emptiones , conductiones , & ſimiles contractus dicimus , q̃ animo obligationis ex contractu naſcūtur. & not. quòd etiam aliquæ obligationes dicuntur oriri ex quaſi contractu, in quibus ſingitur tacitè conſenſus interceſſiſſe , dato ꝙ non interceſſerit expreſsè,vt pote , hæres adeūdo hęreditatem obligatur creditoribus hæreditarijs,legatarijs,& in pluribus alijs caſibus,de quibus infra. No.etiam quòd contractus eſt nomen iuris, quando naſcitur obligatio,& eſt nomen facti, quando nō naſcitur obligatio l.Labeo.§.contractum,ff.de verbo. ſigni.Et ibi per Bar. ſicut in ſimili dicimus in teſtamento.l.tabularum,ff.quemadmodum. teſta. aperi. Et ſecundùm alios in auten. ſacramenta puberum , C ſi aduer. ven. Contractus in ſuo generali nomine prolatus continet & nominatos & innominatos gl. in l.iure gentium.ff.de pac.in verbo,in ſuo. Bal.no. triplicem eſſe contractum,ſcilicet proprium,improprium,& improprijsſimum,proprius eſt,quando vltro citroque eſt obligatorius , id eſt hinc inde ex vtraque parte oritur obligatio.l.Labeo.§.contractū, ff.de verb. ſigni. vt in emptione , locatione.Secundus eſt , quando ſolùm vna perſona obligatur, vt in donatione,q̷a ſolū donans obligatur ad tradendum, & aliquando de euictione, vt not.in l.Ariſto.ff. ď do. cauſa mor. & in mutuo ſolùm recipiens obligatur ad tantūdem reſtituendum . l. 2.ff.ſi cert. pe.Et in ſtipulatione , quando ſolùm vna pars obligatur,nam tunc nō eſt propriè contractus, & ita intellige glo.Inſti. de diui. ſtipul.§. conuentionales, in verſ. & n rahendarum . Tertius eſt , quando ex nulla parte oritur obligatio ſed potius diſſoluitur obligatio facta,vt eſt tranſactio facta nudo pacto,ex qua nō agitur ante complementum conditionis . de hoc per Salice.in l.apud acta , C. de tranſaction. vt etiam eſt liberatio per acceptilationem, vt in. §. 1. Inſtituta . quibus mo.tol. obligation. & per Bartolum in l. vbi pactum , C. de tranſaction.

d Panor.in c.M.] Idem tenet ipſe Panor. in ca.1.de pręcarijs,& ibi Barba.

e Notat Bar.] Ibi dicit Bar.quòd ſi in ſtudio eſt conſuetudo,quòd doctor poſſit legere per ſubſtitutum, licèt hoc non fuerit in contractu deductum , tamen poterit ſubſtituere , quia quod habet conſuetudo , intelligitur appoſitum in contractu,vide infra,ſubſtitutio.§.11. Et facit quod nota. Alexander conſilio.203.2.volum.Et adde text.in l. ſi prius. §. recte

no.ī ver.ſed trāſactio.ff.lo. ꝙ ex qualitate & natura ꝯtractus verba accipiuntur contra propriam ſignificationem.vt ibi, vbi donatio accipitur pro tranſactione facit l.in lege,[a] e.ti. & no. de re iudi.l.non videtur.[b] & ita talia sūt ꝓdicata, qualia ſubiecta eſſe oſtendunt & econtra.33.q.7. apoſtolus.[c] & de hoc vide infra. Religioſus. §.18.

5 Contractꝰ aliqui[d] sūt bonæfidei,ſ.emptio,venditio, locatio, conductio, mandatum,depoſitum, ſocietas, pignus, cōmodatū, & permutatio.Alij ſunt ſtricti iuris, ſ. ſtipulatio, mutuum,& ſimilia. Bonæfidei dicuntur propter duo. Primò qa ſi dolꝰ dat[e] cām eis,non tenēt. Secundò qa veniunt vſuræ ex mora, & iudex pōt æſtimare ex bono & æquo, quid venit recompenſandū,vel reſtituēdum, non ſic in contractib. ſtricti iuris.vide glo.in §.actionum, Inſtitu. de actio.

6 Contractus quidam dn̄r nominati, vt venditio, locatio,& huiuſmodi, quia habent propria nomina eis ſolùm conuenientia.

7 Contractus alij dn̄r innoīati, q ſunt. 4. Primꝰ do, vt des. Secundus do,vt facias. Tertiꝰ facio, vt facias. Quartus facio,vt des,& iō dicuntur innominati, quia nomina eorum poſſunt alijs nominatis contractibꝰ conuenire; & iſti ſequūtur naturā contractuū noīatorum,qui eis aſſimilantur.[a] l.naturales.§ ſed ſi facio,ff. de præſcript. verb.

placuit.ff.de aqua plu.arcen.& l.ꝙ ſi nolit.§.qui aſſidua,ff.de ędi. edict. & l. exceptio, C. locati. vnde Bal.no dixit in l.quicunque,de ſer.fugi.ꝙ illud,qđ eſt conſuetudinarium,non eſt arbitrarium.l.liberti, C.de oper.liber.vn̄,ſi conduxi operarios,& ſi de expenſis nulla facta fuerit mentio, ſtabitur conſuetudini. Ad idem Bal.in rub. C.de fide inſtru. ꝙ intelligitur rogatus notarius ſecundùm cōſuetudinem loci,qa poteſt intelligi de rogato vt notario, vel vt amico. Ad idem facit tex. in l.fi. C. de fideiuſ.vbi eſt caſus ſingularis, ꝙ notarius videtur rogatus apponere omnes clauſulas, quæ de conſuetudine ſolent apponi. Qđ limita, vt ꝑ Bal. in rub. C. de reuo.his, quæ ſi.in frau. cre. Et Roma con.111. vbi procu. generalis accepit pecuniā ad cambium, dominus nolebat ſoluere,conſuluit ꝙ tenebatur, quia ſic erat conſuetudo, ꝙ procuratores acciperēt pecuniam ad cambium in illo loco,& fuit Florentiæ. Ad hoc Anch conſi.113.vbi pater accepit emphyteuſim pro ſe,& filijs, ꝙ non videtur accepiſſe pro fœminis ſi ſtatutum erat in loco, ꝙ fœminæ eſſent dote contentæ,videatur Bar.in l.dn̄s,C.de agri.& cenſi.li.11.

a L.in lege]Nam ibi habetur,ꝙ illi tenentur cuſtodiri ſiluam &c.Non ſolū debet prohibere, nè cedat, ſed nè etiam ipſo ignorante damnificetur &c. Quia hoc exigit natura contractus.

b L.non videtur] Caſus eſt ibi, ꝙ ſi promitto tibi dare rem,non liberor,ſi alienam rem trado.Nā non videtur dare,qui eo tempore dat,vt non fiat accipiētis.glo.Hoc eſt verū, niſi ex natura contractus aliud appareat,vt in contractu emptionis, quia non tenet quis dare,ſed ſolùm tradere.ff.de acti.empt.l. ex empto. vbi venditor non cogitur facere rem accipientis.Similiter ſi do tibi rem ex cauſa commodati,vel inſpiciendam &c.

c Apoſtolus] In 1.ad Corin.epiſtola.c.7.dominus præcepit vxorem non dimittere virum:& ſi dimiſerit,maneat innupta,vel reconcilietur.Poſtea ſubdit vt vir vxorem non dimittat, nunquid ergo,ſi dimiſerit, debeat remanere innuptus, vel reconciliari? etiam ſi ex cauſa fornicationis dimittat,ſicut dictum eſt de vxore? ibi Augu.reſpondet,Similem formam vult intelligi. Vnde gloſſ. arguit ex hoc, ꝙ ea, quæ præmittuntur in contractibus, intelliguntur repetita in ſequentibus & præcedentia declarāt ſequētia; facit.ff.de ver.obli.Titia,& ff.de condi. & demonſt. Auia,cum ſi.Tu pone exemplum. Homo eſt animal. Nam ille terminus,homo, præcedit, & eſt ſubiectū, & declarat qualiter ſpecificetur ille terminus, animal, quia intelligitur de homine & non de Aſino, ſicut dicimus in prouerbio,Qualis eſt vnius cuiuſque vita, talē oſtendit debere eſſe finem.

d Aliqui] Licèt iſta diuiſio ſit imperatoris in §.actionum,Inſtitu. de act. tamen nō videtur bona,ꝓbatur, quia omnis bona diuiſio debet fieri per ſpecies oppoſitas,vt Inſtitu.de iure perſo.ī princi. Et de his, qui ſunt ſui, vel alie. iur.ī prin. vt animal aliud albū, aliud nigrū: ſed ſi diceret, aliud nigrum,aliud ſiccum,vel aliud album, & aliud humidum, certè eſſet ridiculoſum,ſed iſta diuiſio eſt a ſeparatis omnino,vt patet;ergo nō bona & inepta. Debuiſſet ergo dicere,quidam ſunt bonæfidei, quidam malæfidei. Sed qm̄ non reperitur contractus, qui ſit malæfidei, ideſt in quo ſit mala fides, vt dicit glo. magna in d. §.actionū,igitur bona fuiſſet, diuiſio illa,qua dictū eſſet,quidā ſunt ſtricti iuris, quidam largi iuris. rn̄det Ioā Fab. in d.§.actionum,ꝙ quia imperator intendebat iuuenes inſtruere, quibus hunc librum dictauit.§. ſed nè in primis,Inſti. de lega. poſuit hanc diuiſionem, non vt penes vocabula reciperetur,ſed penes effectum. vnde ſic inferre voluit, quòd quidam ſunt contractus,ſiue actiones,quæ ſunt bonæfidei; ideſt quædam ſunt, quæ magis in bonafide exuberant, & ſic ſunt vberioris & largioris iuris reſpectu bonęfidei.Vnde illi actus,qui enumerantur in d. §.actiones, per excellentiam dicantur bonæfidei,ar. §.Ius autem ciuile,Inſtitu.de iure naturali. Quædā ſunt ſtricti iuris, ideſt non ita exuberantes in bona fide. Et ſunt omnes,quæ ibi enumerantur. Adde tamen illud,quod nor.dicit Bald.in c.1.de plus peti.ꝙ omnes contractus mundi quantum ad mentem, & ſubſtantiam intentionis ſunt bonæfidei, non quantum ad titulum actionis. Adde etiam,ꝙ omnes contractus,qui cum principe fiunt, habent naturam bonæfidei.Ita ſing.no.Bal.de pac.Conſtan.23. col. verſ. ſi qua verò &c.

e Dolus dat] De hoc dicitur infra,dolus.§.9. Vide d.Iaſ.in d.§.actionum.6.col.

Aſſimi-

CONTRITIO[b] Secūdū quod no.S.Bo.in 4.di. 16.ar.1.q.1.primæ partis ē dolor[c] voluntariè[d] aſſumptus pro peccatis cum propoſito confitendi, & ſatiſfaciendi,& no. ꝙ ſicut conteri aliquid dicitur, qn̄ in minimas partes frangitur, & quaſi annihilatur,frangi autē qn̄ ſolū in magnas partes diuiditur,ſic, Metaphoricè cor hominis durū dr̄, quandiu diuinæ inſpirationi quaſi manui ſe tangenti nō cedit,ſicut durū eſt, qđ tactui nō cedit,ſed obuiat. i. dum in affectu peccandi moratur.Conteritur[e] autē quādo affectus peccati ſcḋm omnem ſui partē in eo totaliter deſtruitur.i.quando voluntas perfectè recedit. Frangitur verò ſolū, quando reſipiſcere incipit, quāuis nondum totaliter conuertatur, & ſic dicitur atteri,non conteri.

1 In quo differt contritio ab attritione? Reſp. ſcḋm Frāciſ. & alios Theo. ꝙ in duobus. Primò qa attritio eſt dolor imperfectus,Contritio verò eſt dolor perfectus. Secundò quia attritio eſt dolor ſine gratia gratū faciente, ſed non contritio & ideò contritio & attritio materialiter idem ſunt, ſicut domus obſcura & illuminata.Attritio quippe eſt lux auroræ,quæ creſcendo fit meridies, id eſt contritio,& aduerte ſcḋm S.Bo. vbi ſupra, ꝙ duobus modis quis conteritur. Vna ſuperius eleuans, quæ eſt ſpes veniæ ex conſideratione diuinæ miſericordię.Alia deorſum deprimēs,quæ eſt timor pęnę ex conſideratione diuinæ iuſtitiæ.

2 Vtrum dolor cōtritionis debeat eſſe maximus?[f] Reſ.q ſ̄ ar.2.q.1. ꝙ duplex eſt dolor.vnꝰ in volūtate q non eſt aliud, quā peccati diſplicētia, & iſte debet eē maximus ī genere,& in cōparatione ad alios dolores omniū temporaliū. Vnde in caſu,[g] in quo ꝯtingeret vel committere pctm̄ mor-

a Aſſimulātur]Sco.in 15 di.4.dicit poſſe transferri dominium per actum merè liberalem, vt in donatione, & ſimilibus aut per actum ſecundū qđ liberalē,quando.ſ.quis expectat aliquid ęquiualens ei, ꝙ transfert, & dicitur propriè contractus, quia ibi ſimul trahūtur voluntates partiū. Trahitur.n. iſte ad transferendū in illum a commodo, quod expectat ab illo,vel qđ expectat trāſferendum in ſe.

b Conci. Tri.ſeſ. 14.c.4.de cōtrit. catech.de pen.ſa. c.ſed qm̄. P. V.

c Dolor] Patet ergo,ꝙ eſt dolor per eſſentiam ex his, quę hic dicūtur.Vnde nō diffinitur per pudorem, neque per gaudium, quia pudor conſequitur ad illum diſſenſum,ſecundū qđ diſſentit a peccato tāquam a turpi. Conſequitur etiam a gaudio, ſecundū,qđ ex illo diſſenſu ſentit ſe elongari a peccato. Adde S.Th. in 4. diſt. 17 q.2. ar.1. pro declaratione, ꝙ initium omnis peccati ē ſuperbia, ꝓ quā homo ſenſui ſuo inhęrens a mandatis diuinis recedit. & ideò oportet, ꝙ illud qđ deſtruit peccatum, hominē a ſenſu diſcedere faciat. Ille aūt qui in ſenſu ſuo ꝑſeuerat, rigidus & durus per ſimilitudinē vocatur. Vnde & frangi aliquis dicitur, quando a ſuo ſenſu diuellitur.Bene differentia eſt inter frangi, & comminui,vt in 4 Ethicorum,& dicitur hic. & quia contritio iſta pōt multipliciter conſiderari, ſ.ipſa ſubſtātia actus,modus agendi principium,& effectus,ideo de contritione inueniuntur diuerſę diffinitiones.In quantum autem conſideratur ſubſtantia actus,datur prædicta diffinitio &c. Alia diffinitio datur ſecundū Iſidorum,Quòd contritio eſt compunctio, & humilitas mentis cum lachrymis veniens de recordatione peccati,& cum dicit,Humilitas, tangit rationem nominis,quia ſicut peccans dicitur ſuperbus, ita cōtritus dicitur humilis.tangit etiam modum exteriorem, dum dicit,Cum lachrymis, & principiū contritionis,cū dicit,Veniens. Alia deſcriptio ſumitur ex verbis Aug.q tāgit effectū cōtritionis,ſ.cōtritio ē dolor remittēs pctm̄. Alia ſumitur ex verbis Greg. dicē ſ.contritio ē humilitas ſpūs annihilans pctm̄ inter ſpē,& timorē, vbi tāgit tria.ſ.rōnē noīs, dū dicit, cōtritio eſt humilitas. & effectꝰ ciꝰ, in hoc, ꝙ dicit, Annihilās pctm̄. & originē cū dicit, inter ſpē, & timorē. Adde tn̄ ad hoc principiū ꝙ aliq dixerūt, ꝙ ē qdā cōtritio, q eſt motus liberi arbitrij informati,gr̄a, nō virtute, ꝓꝓ ꝙ eſt expulſiua pctī. alia fuit opinio,ꝙ ſit motꝰ oīum virtutū,qa contra oīa pctā.Tertia,ꝙ ſit motꝰ virtuti ſpecialis, ſ. pniæ, & hæc verior ſcḋm S. Bona. in 3. diſti. 16.ar.1.q.2.

d Voluntariæ]& iō ꝯtritio ꝑ dolorē tanq̄ ꝓpriū genꝰ diffinitur. Addit,volūtariè aſſumptꝰ,tāq̄ differētiā ponēs in genere morali, & additur, ꝓ peccatis, tāquā magis ſpecificās.& hæc eſt diffinitio cōpetens cōtritioni, inquātum eſt virtutis, ſed inquantum eſt ꝑs ſacramenti,oportet ſic addatur aliquid per reſpectū ad alias partes,vnde dicit.Cum propoſito confitendi.

e Conteritur]Vnde,dr̄ contritio,quaſi ſimul tritio, qa totū cor ad literam quaſi teritur & ſcinditur prę nimia anguſtia,& dolore,Ira;& indignatiōe, quam concipit cōtra pctā,vnde Io.2. Scindite corda veſtra & gl.ſuper Pſal.ſacrificiū deo ſpūs. Punge igitur, & percute cor tuū,ſi neceſſe fuerit,ſpinis,clauis, & lācea,& alijs,quib.ipſe Chriſtꝰ fuit ꝓ te pūctꝰ ī cruce.

f Maximus]tm̄.n.quis dolere debet, quanta eſt grauedo peccati,quæ eſt infinita reſpectu obiecti. Inſti. de iniur.§.atrorum.de ſen.exc.c.cum illorum.vnde deberet pro vno peccato quis ſummè dolere, Io.ſecundo,Conuertimini ad me in toto corde veſtro.& ſi non poteſt,ſperet de miſericordia Dei.

g Vnde in caſu]Diſplicentia menſuratur ſcḋm quātitatem charitatis. Quantitas aūt charitatis dupliciter

poteſt

poteſt accipi vel in ſe, vel in comparatione ad alios amores. In ſe ſic dico, ꝙ eſt parua & maior & maxima, in cōparatione ad alios, ſic dico, ꝙ vendicat ſibi dñium in corde, quandiu eſt, nec vnquam ibi eſt, niſi ſit dña. vnde dico, ꝙ ad hoc, vt aliquis habeat charitatē, neceſſe eſt, ꝙ diligat Deum ſuper oīa. Hoc āt eſt diligere deū ſup omnia, ꝙ ꝓ nullo dāno, vel cōmodo velit offendere Deū. Sic intelligendū eſt de diſplicētia cōtritionis. vñ dico, ꝙ pctm̄ debet tm̄ diſplicere rōni, ꝙ nullo pacto nullo cōmodo, vel incommodo velit in ipsū cōſentire, vel conſenſiſſe, qñ volūtas, q̄ ex aliqua cauſa cōſentit in pctm̄, iuſta nō ē. vñ, ſicut nō opȝ hñtē caritatem velle ꝓ Xpo mori, ſed ī caſu, quo vł oportet amittere charitatem, vel vitā, tūc tenetur magis velle mori pro Chro, q̄ amitere charitaté, ſic in propoſito eſt intelligēdū, ꝙ non teneor nunc pro ſatisfactiōe peccati omnē pœnā ſuſtinere, vel recōciliatione, quia Deus non exigit. Et iō ſic ego poſſum ſaluari non ſuſtinēdo martyriū, ſic poſſum reconciliari Deo ſine multis dolorib. de amiſſione rerū temporaliū. Adde ergo, ꝙ in caſu neceſſitatis dēt hō potius eligere oēm pęnā q̄ velle peccare, præter caſum verò neceſſitatis ꝑ eligere oēm pœnā eſt ꝑfectæ virtutis. Dubitare verò eſt infimitatis, quia timor naturalis valde facit dubitare; & iſta dubitatio poteſt ſtare cū charitate. Sed ꝑeligere culpam alicui pœnæ hoc eſt iniq̄tatis, ſi eſt cū deliberatione, & plena volūtate. vñ ſtultitia eſt, & periculū q̄rere hoc ab aliquo infirmo, vel ēt a ſeipſo, quia hoc eſt hominē ponere in tentatione. vñ nullus cōfeſſor dēt hoc ab aliquo, qui ſibi contitet q̄rere ſed ſi pęnitens ſe offerat, & dicat ſe malle mortuū eſſe, q̄ peccaſſe, vel quid ſimile, tūc gauden. eſt, qa ſignū ē bonæ voluntatis, &c.

a Iſto mō] Non eſt neceſſe magis dolere de peccato quantū ad paſſionē reſultantē in ſenſualitate, q̄ de re temporali. nec ēt neceſsè eſt dolere, qa nō eſt in poteſtate cuiuſlibet. Talis.n. dolor non cōſequitur amorem, ſed ipsā affectionē, & affectio experimentalē cognitionē. Et qa nō oēs hñt experientiā diuinę dilectionis, iō non oēs ita ſenſibiliter dolēt de peccatis. Tñ ꝙ aliqs ſenſibiliter doleat de peccato, q̄ de aliquo damno, hoc eſt perfectionis, & congruū, non neceſſarium. Et ſm S. Tho. in 4. diſ. 17. magis in diſpli-

tale, vel incurrere dānum temporaliū, aut morté, quilibet teneẗ magis eligere pœnam, quàm peccare, vel peccaſſe. Non debet tñ ſm S. Tho. in quol. deſcendere in ſpeciali ad hāc pœnam; imo ſtultè facit, qui ſeipsū in hoc ſolicitat. Eſt alı⁹ dolor in ſenſualitate, qui cauſatur ex primo dolore, vel ſm neceſſitatem naturę ex motu ſuperiorū virium, quē ſequunẗ inferiores, vel ſm electionem, prout volūtas excitat dolorem illū; & ſic non eſt neceſſe, ꝙ dolor ille ſit maxim⁹, imo nec ēt eſt neceſſe dolere iſto mō. a

3 Vtrū in dolore contritionis poſſit eſſe exceſſus? ℞. S. Bon. vbi ſupra q. 2. ꝙ nō, primo modo accipiēdo ꝓ diſplicentia rationis. Sed ſecundo modo, prout eſt paſſio ſenſualitatis, ſic. Vnde, ſi aduertit, ꝙ non pōt ſuſtinere ſine magno detrimento, tenetur tēperare. ſi autē ñ aduertit, & ideo non tēperat, non credo peccet, qa dabat operam rei licitæ.

4 Vtrū homo ſemper debeat conteri? ℞. qui ſupra ar. 3. q. 2 ꝙ ſic. Aduertendū tñ eſt, ꝙ eſt duplex contritio, ſeu deteſtatio peccati. quædā in habitu; & ad hāc tenetur etiam poſt peccati perfectam remiſſionē, qa, vt dic. Hug. de S. Vic. Cum deus abſoluit aliquē a peccato, obligat eum vinculo deteſtationis perpetuę. q̄dam eſt in actu; & ad hanc non tenetur ſemper, ſed ꝓ loco, & tempore, ſ. cum recogitat peccata ſua; intellige de mortalibus, quia de venialibus non eſt neceſſe habere contritionem, vt s̃. confeſſio. 1. §. 28. Aduerte hic, ꝙ ſm Tho. in 4. diſtin. 17. non ſufficit ꝯtritio generalis, qñ homo ſpāliter peccata ſua mortalia habet in memoria, q̄ ſibi adhuc non ſunt remiſſa, ſed oportet ſit ſpālis de eis; ſed poſtquam ſunt remiſſi, ſufficit generalis. Attende etiā ſm Hen. de Gan. in quol. ꝙ circa pctm̄ pñt ꝯſiderari primò ſubſtantia actus, ſecundò aliquod bonū, qđ euēnit ex peccato, puta filium generatū ex adulterio; tertiò inordinatio act⁹ ipſius adulterij. Non teneẗ ergo homo dolere de ſubſtantia actus, neq; de bono ſecuto ex eo, ſed ſolū de inordinatione act⁹. & ideo licèt homo nō poſſit dolere de delectatione, quā habuit, nec de filio generato, nihilominus non eſt extra ſtatū ſalutis, ſed ſufficit doleat, ꝙ talem delectationem, & filiū habuit ex inordinato modo, & cum offenſa Dei.

5 Vtrū hō teneatur conteri ſtatim commiſſo mortali? ℞. ꝙ nō qa ſicut ꝓceptū dilectionis dei quantū ad actū interiorē nō ſemꝑ obligat, ſed ſolū, qñ materia occurreret practicè, non ſpeculatiuè .ſ. cum conſideratur Deus vt diligendus, vel non diligendus, teneẗ homo iudicare vt diligendus, & diligere, ſic & peccatum mortale commiſsū, ſi mēti occurrit practicè, vel vt materia delectationis, vel deteſtationis, teneẗ hō iudicarẽ deteſtādū & de-

teſtari

centia rōnis debet dolere de culpa, inquantū eſt offenſa Dei, quā inq̄tū eſt ſibi nociua. Culpa tñ eſt nociua peccāti, inq̄tū ſeparat ipsū a Deo. Et ex hac parte, ſ. ſeparatione a Deo, quę pœna quædā eſt, dēt magis diſplicere ipſa ſeparatio, q̄ ipſa culpa, inquantū hoc nocumentū inducit, qa ꝙ ꝓꝑ alterū odit, minus oditur, ſed minus, q̄ culpa, inquantū eſt offenſa in Deū. Inter oēs aūt pœnas attēditur ordo malitiæ ſm quantitatē nocumenti. Et ideò cū hoc ſit maximū nocumentū, quo maximū bonū priuatur, erit inter pœnas maxima ſeparatio a Deo.

a Syn Trid. ſeſſ. 14. c. 3. de par. & fruc. & c. 4. de cōtri. cano. 5 Cate. de pę. ſa. c. quod autem. P. V.

b Effectus] Dicēdū ſm intentionē S. Tho. vbi ſupra, ꝙ veræ contritionis effectus eſt culpæ remiſſio. Intellige tñ, ſm ꝙ eſt intenſa & remiſſa, poſſet tñ tm̄ intendi, ꝙ omnis culpa, & pœna remittere tur, vt in Magdalena, aliàs ſecus. & hoc ſiue ſit actus virtutis, ſiue pars ſacramēti ſm eundē Th. & no. ꝙ dicit Ho. ꝙ licèt per cōtritionē remittatur pctm̄, & in tantū ꝙ ēt ſi non confiteatur, nō redeat illud, tamē nouū cōmittitur mortale. & hæc opinio vr̃ verior, ſ. ꝙ per contritionē remittatur, pctm̄, vt patet ꝑ exēplū leproſorū, Lu. 17. Item ꝑ Lazarū, Io. 11. Dixi, confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam domino, ait Pſal. Dixi, ideſt firmiter in animo propoſui, Nota tamen, ꝙ licèt ponatur quis per contritionem in ſtatu ſalutis, tamen remanet obligatus ad confeſſionem.

c Contumacia] Vide plenè de contumacia per gloſſ. in Cle. vnica. de dolo, & contu. per Inn. in c. quærela, de procura. ꝑ Bar. in l. fin. ff. de in integrū reſtitu. & in l. ex conſenſu. §. 2. ff. đ appella. per Cy & doc. in l. properādū. §. ſi aūt reus, C. de iu. & adde, ꝙ contumax ſm Lu. eſt, qui cōparere debet in iudicio. & non cōparet, & dr̃ quandoque verè quādo dicit expreſſè iudici, vel ei⁹ nuncio ipſum citanti, ꝙ nō comparebit corā ipſo, fictè dr̃, quando latitat, aut facit, ꝙ citatio ad ipſum non perueniat, vel qui vocē iudicis audire contemnit, licèt hoc vltimo caſu poſſit dici verè contumax, & non prǽſumptiuè.

d Cōtumacia ſeuerè punitur a Syn. Tri. ſeſſ. 6 c. 1. 21. c. 3. 22. ca. 3. 23. c. 1. §. vlt. 24. c. 12. § præterea. 25. c. 3. de ref. de contumacia quę dam alia ad Repertoriū inquiſitorum annotaui ſi vulgaria. P. V.

e Quod non] Spe. de contu. §. nūc dicam⁹ ver. imò &c.

f Per ſigna] Vt ſpuēdo, vel lutū proijcit, nota; ēt gloſ. ſuper illud Ro. 1. in fi. contumelioſos, &c.

g Ad domū tuā] Ideſt iuxta domū tuā, ſi intraſſet domū, teneretur, l. Cornelia, & non actione prætoria vt l. lex Cornelia, ff de iniur. & not. Bar. in d. §. cōuicium Et ſubdit,

teſtari ſecūdùm Pet. de Palu. in. 4. vel dic vt infra Voluntas. §. 6.

6 Quis eſt a effectus b ꝯtritionis? ℞. ꝙ eſt remiſſio culpę, & pœnę, de pęni. diſtinctio. 3.

CONTVMACIA c eſt quędam volūtaria inobedientia, qua quis monitionē iudicis implere cōtēnit; ita eliciẗ ex. c. 2. de do. & cōtu. iuncta gl. in ver. cōtumaciter, & ibi not. quō fit multis modis. & conſiſtit contumacia propriè in non faciendo volūtariè qđ facere ſciat ſe debere, vt patet in dicta glo.

1 Vtrū excōicatus ꝓ contumacia abſolui debeat ante, quā ſatisfaciat đ expēſis & caueat de ſiſtēdo in iudicio? ℞. ꝙ nō, d ſi verè fuit ꝯtumax. Sec⁹, ſi prǽſūptiuè, puta quia impeditus, tñ nō dum conſtat, ſi hoc allegat & petit abſolui debeẗ, vt in c. venerabilib. §. idem eſt etiam, de ſent. excom. lib. 6.

2 Vtrum lite non conteſtata teſtes poſſunt recipi contra contumacem, & ꝓcedere ad ſententiam diffinitiuam, vide c. quoniam frequenter, vt li. nō cōteſt.

CONTVMELIA Eſt, vt colligiẗ ex Tho. 2. 2. q. 72. & Alexā. 2. tractatu de cōtumelia, qō. 36. ar. 40. cum ſequen. Quando quis id, quod ē ꝯtra honorē alicuius, deducit in notitiam ei⁹, & aliorū ſiue ꝑ ſigna e ſiue ꝑ verba, & differt à ꝯuicio, & īproperio. nā conuiciū importat generaliter defectū culpæ, & pęnę; contumelia verò ſolùm culpę. Vnde ſi qs dicat alicui iniurioſè eū eſſe cęcū, aut claudū, cū ſit, conuicium dicit, ſed non contumeliā. ſi autem iniurioſè dicat eum furem, non ſolùm conuiciū, ſed etiam contumeliam infert, & hoc ſecundū Theologos. Sed ſecundùm legiſtas conuicium diciẗ à collatione vocū, cum in vnū plures voces conferuntur. conuicium appellatur quaſi conuociū, ita dicit text. in l. item apud Labeonē. §. conuiciū, ff. de iniur. & poteſt fieri etiam abſenti, vt cum quis ad domum tuā f venerit te abſente. nec tātū qui dicit. ſed & qui concitauit alios ad vociferationē, ꝯuiciū fecit, vt d. l. itē apud & oportet ſit aduerſ⁹ bonos mores vociferatio, ſcilicet ad infamiā, vel iniuriam, vel inuidiam alicuius: aliàs non eſt conuiciū & quòd ī cætu dictum ſit, vt in d. l. item apud Labeonem. improperium verò ꝓpriè ē, quando aliquis iniurioſè alteri ad memoriam reducit auxilium, quod cōtulit ei neceſſitatē patienti. vnde Eccleſia. 20. exigua dabit, & multa improperabit. accipitur tamen vnum quandoque pro alio. vnde Alexan. vbi ſupra ita diffi-

dit, ꝙ Iacob. de Aret. dicit, ꝙ ſtatuta, quæ dicunt de faciente inſultum ad domum verificantur in eo, qui venerit in pertinentijs domus. ff. quod vi, aut clam, l. ſi vitem. §. qui ad ianuam, & facit. l. qui filium. §. 1. ff. ad Treb. gl. tamen alibi vr̃ dicere, ꝙ illud fit ad domum, quod fit prope. per. 5 pedes, vt no. in l. quidam Hiberus, de ſer. vr. præ. facit ad hoc, ſ. quæ ſint pertinentiæ domus, l. ſi. ff. fini. re. vide de immuni eccleſiarũ de 30. pedibus, &c. Vide de his ſtatutis quæ no. Bar. Bal. & Alex. in l. certa. §. ſi domus, de leg. 1.

Contumelia [a] eſt pctm̃ ex ĩproperio ſermonis manifeſto tendẽs ad nocumentum proximi.

1 Vtrũ contumelia ſit peccatũ mortale? Reſ. S. Tho. & Alex. vbi ſ. ꝙ ĩ peccatis verborũ maximè attendẽdum eſt quo affectu verba ꝓferantur, ſi ergo intẽtio ꝓferẽtis ad hoc feratur, vt ꝑ verba, q̃ ꝓfert, auferat honorẽ alteri, hoc ꝓpriè & ꝑ ſe ẽ dicere cõuiciũ, vel ꝯtumeliã & hoc ẽ pctm̃ mortale nõ minus [b] q̃ furtũ. ſi aũt verba ꝯuicij, vel ꝯtumeliæ alteri diceret ñ aĩo dehonorandi, ſed ꝓp correctionẽ, vel hmõi, nõ ꝯuiciũ dicit, vel cõtumeliã ꝓpriè & formaliter, ſed ꝑ accñs, & materialiter, inq̃tũ. ſ. dr̃ id, qđ p̃t eſſe ꝯuiciũ, vel ꝯtumelia vñ hoc p̃t eẽ qñdoq; veniale pctm̃, ſicut qñ conuiciũ non multũ eſt dehoneſtãs, & ꝓfert̃ ex aliq̃ animi leuitate, vel leui ira abſq; firmo ꝓpoſito dehoneſtãdi, vt puta qa intẽdit ꝯtriſtare leuiter ſolũ aliquẽ, qñq; nullũ, vt in dubio ſequẽti, vñ hñda ẽ magna diſcretio vt moderatè hõ talib. verbis vtat̃ qa poſſet eẽ ita graue ꝯuiciũ, ꝙ auferret honorẽ, cõtra quẽ ꝓfert̃, & poſſet hõ peccare mortaliter. & ſi ñ intẽderet đhonorationẽ alteriꝰ, ſicut grauiter ꝑcutiẽs ĩ ludo, ñ caret culpa, [c] & tenet̃ cõuiciator vltra pctm̃. ſm̃ Ni. đ Ly. ꝑ ſe, vel ꝑ interpoſitã ꝑſonã dicer̃ ſuã culpã [d] ꝯtumeliato, vel ſaltẽ ſigna ęq̃pollẽtia ei oſtẽdere, niſi dep̄hẽdat, ꝙ ꝯtumeliatꝰ ei remiſit iniuriã, puta qa ridet cũ eo, & hmõi. excipit p̄latus, & paterfa. q corrigẽdo licèt excedat, non tenet̃ petere veniã ſm̃ Aug. in regula, dũmõ non fecerit a ꝓpoſito, & potiꝰ vigore vindictæ, qa ſic teneret̃ ſimiliter petere veniam, de quo dic vt ĩ. correctio. 1. §. 2.

2 Vtrũ liceat cã correctionis dicere cõuiciũ, vel contumeliã? Reſ. ſm̃ Th. vbi ſ. ar. 2. ad ſm̃, ꝙ ſicut licèt verberare, vel in reb. dãnificare cã diſciplinæ, ita & cõuiciũ dicere, ſicut dñs diſcipulos ſtultos, & Pau. Galatas ĩſenſatos. Dicit tñ Aug. in li. de ſer. do. in monte, rarò & ex magna neceſſitate obiũrgationes ſunt adhibẽdæ, in quibꝰ, non vt nobis, ſed vt dño ſeruiat̃, inſtemꝰ.

a Contumelia] Iſta diffinitio, vt videtur, comprehendit ſolũ verba, & bene, quia contumelia propriè loquẽdo in verbis conſiſtit, non in factis, vnde Iſido. dicit li. ethi. ꝙ contumelioſus dicitur aliquis, quia velox eſt, & tumet verbis iniuriæ. Sed extenſo vocabulo cõtumelia ẽt conſiſtit in factis vt dicit gl. ſuper illud Rom. 1. contumelioſos, q cõtumelioſi ſunt, q dicta vl' cõtumelias, & turpia inferunt. Nam licèt, vt dictũ eſt, contumelia propriè conſiſtat in verbis, ex eo, qa dicit Aug. ſecundo de doct. Chriſtia. ꝙ ſigna verbis comparata pauciſſima ſunt. verba enim inter homines obtinuerunt principatum ſignificandi, quęcũque animo concipiuntur, tamen quia etiã per facta aliquid ſignatur, quæ in hoc, ꝙ ſignantur, habent vim verborum ſignantium, inde eſt, ꝙ contumelia & in factis conſiſtere dicitur. hæc Thom & Alexand. vbi ſupra.

b Non minus] diligit plus homo honorem, quã res temporales. Sed auferens alterius ſubſtantiam, vel intendẽs auferre, peccat mortaliter, ergo multo magis intendens auferre honorẽ. Verba enim, per quæ infertur contumelia, quantùm ad ſuam eſſentiam. i. inquantum ſunt quidam ſoni audibiles, & ſi nullum nocumentum inferant, niſi fortè grauando auditum vt cũ quis nimis altè loquitur, tñ inquantũ ſunt ſigna pñtantia aliquid in notitiam aliorũ, ſic pñt multa damna inferre, inter quæ eſt. ꝙ homo damnificetur quantùm ad detrimentum honoris, & reuerentiæ ſibi ab alijs exhibendę. Probatur ẽt, ꝙ ſit peccatũ mortale ꝑ illud, quod dicitur Matth. 5. Qui aũt fatue dixerit reus erit gehennę quæ non debetũr niſi pcõ mortali. & intelligit, cum hoc dicit intendens dehonorationem. & facit Ro. 1. vbi, Cõtumelioſos, & ſubdit, q talia agunt, digni ſunt morte. & 2. q. 7. ait clemens in c. qualis, dãnatiõe ſunt digni, q patrib legatiõe dei fungentibus cõtumeliã inferũt.

c Non caret culpa] ſ. mortali puta ſi ludẽdo mutilaret. Ludꝰ. n. noxius eſt in culpa. Quãuis. n. ad eutrapeliã, ſeu vrbanitatẽ ꝑtineat dicer̃ aliqđ leue cõuiciũ, nõ tñ vſque ad đhonorõnẽ, vel ꝯtriſtationẽ eiꝰ, de quo dr̃, ſed magis cã đlectatiõis, & ioci, vl' leuitate loquẽdi obſeruatis debitis circunſtantijs aliàs ibi eſſet peccatum.

d Dicere ſuam culpam] Vt patet Matth. 5. Si frater tuus habet aliquid aduerſus te &c. & illud apoſtoli facit Ephe. 4. ſol non occidat ſuper iracundiam veſtram. exemplum de illo, qui contumeliam intulit, nec veniam petijt, & poſt mortem coactus eſt a domino venire ad petendum veniam ab iniuriato. Ipſe autem iniuriatus debet ignoſcere oblata ſibi competenti ſatisfactione, imo etiam quò ad rancorem ſine ſatisfactione, vt inſra diligere, aliàs grauiter peccaret, vnde dicitur. di. 90. Si quis contriſtatus noluerit reconciliari fratri ſuo ſatisfaciente eo, acerrimè maceretur medijs. gl. i. excommunicationis, & c.

Quantum

3 Vtrũ homo teneat̃ illatas ꝯtumelias ſuſtiner̃? Rñ. ſm̃ S. Th. vbi ſ. ar. 3. ꝙ ſic, q̃tũ ad pręparationẽ [a] animi, ſ. qñ opus eſſet, ſicut & alia dãna, ſed q̃tũ ad actũ non ſemꝑ. aliqñ. n. tenemur nõ ſuſtinere. Primò qñ cederet in bonũ eius, q dicit, vt puta ad reprimendã audaciã, [b] nè talia diceret, iux. illud prouer. 26. rñde ſtulto iuxta ſtultitiã. Secundò qñ ex ſufferentia aliorũ ꝓfectꝰ impediretur, vnde Greg. in Hom. 9. ſuper Ezec. Hi (inquit) quorũ vita in exẽplo imitationis ẽ poſita, dẽnt (ſi pñt) detrahentiũ ſibi verba cõpeſcere, nè eorũ p̄dicationẽ ñ audiãt, q audir̃ poterãt, & ĩ prauis morib. remanẽtes bñ viuere ꝯtemnant.

CHOREA [c] vtrũ ſit licita? Reſp. vt colligo ex dictis doc. ꝙ ſic, ſi. 7. cõcurrant. Primũ, tẽpus debitũ, ſ. ꝙ non ſit deputatum orõni neceſſariæ, vel pnĩæ, vnde tenent magiſtri, vt refert. Ri. in 3. di. 37. ar. 3. q. 4. ꝙ ẽ pctm̃ mortale choreas ducere diebꝰ dñicis ꝓp dictũ Aug. dic. ꝙ facerẽt melius fęminæ Iudæorũ, ſi lanã filarẽt, q̃ toto die in neomenijs impudicè ſaltare, qđ quidem credo verũ, qñ omiſſa miſſa, vel prędicatione, aut veſperorũ celebratione, & hmõi intẽderẽt, vel ꝑ notabile ſpatiũ, puta ꝑ maiorẽ partẽ diei, aliàs non facit. l. ſi. C. de fe. [d] & c. q die, [e] de conſe. di. 1. Secundũ, perſona conueniens. nã eccleſiaſticis ꝑſonis ꝓhibẽtur. 46. di. c. clericũ, de conſ. diſ. 5. c. nullus pręsbyterorũ. c. ñ oportet, el 2. 34. di. presbyteri diaconi ita ꝙ credo eos peccare mortaliter, niſi fortè modicitas, & qualitas chorizandi excuſaret, puta in ſecreto, & hmõi. Tertiũ, modus honeſtus, nam honeſtas eſt vnum iuris p̄ceptũ, Inſti. de iuſti. & iu. §. iuris præcepta. & ideò, ſi fiet mõ inhoneſto, ẽ pctm̃ mortale, vt puta geſticulationibus prouocãtibus ad libidinem, cãtibus turpibꝰ, vel cũ ornamẽtis laſciuis, & inhoneſtis, facit ꝓęmiũ. ff. veteris. §. illud verò, q ſ illos ludos appellet, ex quibꝰ crimina oriuntur. Quartũ, recta intentio, qa ſi fiet ad ꝓuocandũ ad libidinẽ, vel alio malo fine (vt fiunt cõiter) ẽ pctm̃ mortale, ſecus, ſi ex aliqua leuitate ſuꝑbię, vel inanis gloriæ. nã ſi qđ intendit̃ ẽ pctm̃ mortale, ſimiliter & ipſũ opꝰ ſi veniale, erit veniale, ar. c. vid̃ 1. q. 1. & 23. q. 1. noli & c. militare, Quintũ locꝰ aptus. ſ. ꝓfanꝰ, ñ eccleſia, ſeu alia loca ſacra, vel religioſa, qa vr̃ mortale chorizare in loco ſacro, ar. c. decet đ imm. ec. li. 6. Sextũ, raritas, chorizatiõis. Nã Rod. dicit, ꝙ choreas ducens ex ꝯſuetudine peccat mortaliter. [f] Chorizãtẽ aũt rarò, & ſine corrupta ĩtẽtione dicit, ñ audeo dicere, ꝙ peccat mortaliter, ſed nec audeo excuſare a mortali, cũ ingerat ſe periculo alios ꝓuocãdi ad libidinẽ, & exẽplo ſuo alios ad ſimilia faciẽda ꝓuocar̃. Septimũ, ſtabilitas chorizãtis. Nã q ita fragilis eſt, ꝙ licèt bona intẽtione chorizare incipiat, tñ ñ exit, quin ad libidinẽ mortalẽ ꝓuocet̃, peccat mortaliter aduertẽs de tali ſua fragilitate ſe ĩgerẽdo, qa ec. 3. Qui amat periculũ peribit ĩ illo. & ꝓpea qa dicit Hie. in quadã homel. Nõ credo viro, ſi dicat ſe illęſũ euaſiſſe a talib. ſpectaculis, cũ Dauid ex eo, ꝙ vidit Barſabee lauantẽ ſe, ꝓuocatꝰ ſit in libidinẽ. hæc ille. Et ẽt qa p̄ſatæ ꝯditiones ñ

a Quãtũ ad præparationem] Dicit nãq; ſapiẽs Eccle. 26. Nec reſpondeas ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam, nè ei ſimilis efficiaris, dẽt ẽt ſupportari, qñ contumeliãtes eſſent incorrigibiles, ſicut fecit dominꝰ, qui nec Pilato, nec Herodi, nec Phariſæis reſpondit. Item ẽt rõne patientiæ, ſicut p̄s. dicebat, Qui quærebant mala mihi, locuti ſunt vanitates ideſt falſitates. ſubditur, ego, autem tanq̃ ſurdꝰ.

b Audaciã] Vt fecit Chriſtus illi contumelianti & in maxillã percutiẽti, cum dixit. Quid me cędis? tacere tñ, & non rñdere, vt quis magis cõcitetur, peccatum eſt, ſed tacere, vt nõ & ipſe cõtumelias inferat, virtuoſum eſt. Et in his caſibus quãdo quis ẽ reprehẽdẽdus, dẽt fieri, quando eſt ſedatus, niſi vtilitas communis aliud exigat. idem Alexã. vbi ſupra ar. 4.

c Prohibetur clericis a S. Sy. Tri. ſeſ. 22. c. 1. 24. ca. 12. §. ſi. eſt tripudiũ, ſiue ſaltatio, Græco nomine ſic dicta. P. V.

d L. ſi. C. de fe.] Iſta l. ſi. facit pro dicto primo, non pro limitatione, vt patet.

e C. qui die] Qui dicit ſolenni prętermiſſo eccleſiæ conuentu ad ſpectacula vadit, excõicetur. & in illa. l. ſi. ſic dr̃, dies feſtos maieſtati altiſſimę dedicatos nullis volumꝰ voluptatibꝰ occupari. ſ. peſſimarũ mulierum, ait glo. & ĩ. Nec huius tamẽ religioſæ diei ocia relaxãtes obſcænis quenquã patimur đtineri. nihil eodẽ die ſibi vendicet ſcena theatralis aut circẽſe certamẽ, aut ferarũ lachrymoſa ſpectacula, ẽt ſi in noſtrũ ortũ, aut natalem celebrãda ſolennitas inciderit, differat̃ hęc ibi Bar. etiã ſic ſummat, q̃tũ ad hoc ſpectacula, vel prælia ſũt illis diebus totaliter interdicta.

f Peccat mortaliter] vnde Alex. in 4. pro tractatu de his q non poſſ. ac. ad ſacr col. q. 44. dicit oĩno tales choreatrices cõſuetudinarias non admittẽdas ad ſacrã communionẽ, ſi deſiſtere nolunt. & ſubdit Alex. de chorizãte rarò, ſicut hic in tex.

inue-

inueniūtur in choreis nr̄i tp̄is, iō non video, qūo ſine mortali pc̄tō qs eas faciat ex ꝯſuetudine, ſicut cōiter fiūt. Dicit tñ Ale. 2. 2. tit. de ludo, ꝙ ludus, vel ſaltatio qñque ꝓuenit ex ſpūali io cūditate. & ſic ē meritori⁹, ſicut Dauid luſit, & ſaltauit corā arca dñi. Aliqñ ꝓuenit ex recreatione, vel exercitatione, & ſic p̄t eē ſine pc̄tō. Aliqñ ex diſſolutione mētis laſciuæ, & ſic pc̄tm̄, ſ. mortale, vel veniale ſm̄ ꝓdictū ē.

1 Vtrū inſpectio Choreartū ludorū, vel ioculationū ſit pc̄tm̄? Reſ. Ale. [a] vbi ſ. ꝙ inſpectio q̄dā eſt in tranſitu non tendēs vlterius ad delectationē peccati mortalis vt fornicationis, & hæc eſt veniale. Quædā eſt ſtudioſa, io qua. ſ. eſt fomentū peccati mortalis. & hæc qñq; ē pc̄tm̄ mortale intellige, qñ aduertit d̄ periculo, vel cogitationis moroſę vel ōpis. Itē ioculatio q̄dā ē hyſtrionica, & q̄dā chorealis mulierū laſciuarū. q̄dā cā exercitij vel faſtidij tollēdi, ſiue accidię vitādę. Inſpectio ergo ſtudioſa ioculatiōis primæ & ſecundæ vergere p̄t in mortale [b] pc̄tm̄. Tertię verò & quartę pōt eſſe venialis, & aliquādo meritoria.

CORRECTIO prelatorū in puniendo ſubditos & increpādo ñ dēt fieri aīo nocēdi, q̄a ſic peccaret mortaliter, ſi deliberatè & ī notabili nocumēto. ſec⁹, ſi in modico malo, vel indeliberatè. ſed dēt fieri zelo caritatis ꝓximi, i. ad bonū ſubditi delinquētis, vt corrigatur, vl̄ ad aliorū bonū vt vl̄ timeāt ſimilia facere, vl̄ quetius viuāt, vt. 23. q. 5. ꝓdeſt.

1 Qualis [c] dēt eſſe? Reſ. ꝙ miſcēda ē ſeueritas cū lenitate, [d] vt neq; multa aſperitate vlcerēt ſubditi neq; nimia benignitate ſoluant̃ vt plenè dr̄ ī c. diſciplina. 45. di. ꝑ totā di. poti⁹ dēt d̄clinare in beniuolentiam, quàm ſeueritatem, vt in c. l. licèt, ea. di. l. di. ponderet. [e]

2 Quid ſi excedat modū? Reſ. ꝙ p̄t appellari ab ea, ēt ſi ſit religios⁹, ꝙ ꝓbat̃ ī ca. rephēſibilis, [f] d̄ ap. in fi. nullius. n. negāda eſt defenſio, ēt ſi ſit excōicatus. c. cū iter de exce. Nō tñ tenet̃ p̄latus modū excedēs peter̃ veniā a ſubditis, [g] vt ī c. qñ neceſſitas. 86. diſt. qd̄ verū niſi, ex malignitate, ſeu odio faceret quia tenet̃ iniuriarū. ff. ad l. Aquil. l. quemadmodū ſ. magiſtratus, vt not. in gl. in d. c. quando, tex. eſt in l. nec magiſtratib. ff. de iniu.

3 Vtrū peccet mortaliter p̄latus ñ corrigēdo? Reſ. ꝙ ſi loq̄mur de punitione ī pcō oīo occulto, ñ tenet̃ p̄latus imo nec dēt niſi ſecretè. ſi verò in pc̄tō manifeſto, ſic tenet̃ p̄lat⁹ d̄ p̄cepto eā facere ſub pęna mortalis pc̄ti, ar. 83. di. ꝑ totū, & 2. q. . q nec regiminis niſi ī caſu qñ videret ñ expedire cōitati, nec illi, q corrigēd⁹ ē q̄a ī d. c. ꝓdeſt, dr̄ ſiue plectēdo, ſiue ignoſcēdo hoc ſolū agit̃ vt vita hoīum corrigat̃, & ſm̄ iſtū finē dēt eā exercer̃, vel omittere. facit c. ipſa pietas, ea cā. q. 4. & in c. cōmeſſationes. 44 di. & ī c. vt ꝯſtitueret̃. l. di. ſi verò nō expediret cōitati, nec ēt noceret omittēti ꝓptere: et d̄linquēti ad emēdationē, licitè omittit̃, & ex d̄bito. Si verò ñ expedit delinquēti correctio, ſed tñ cōitati, nō ē dimittēda. [h] ſi verò loq̄mur de correctione

a Reſpondet Alexan.] De iſtis inſpectionibus ſic ait Chryſo. vt refert ipſe Alexan. adulteros, & inuerecundos conſtituit talium inſpectores, nihil enim ſtuproſius, neque oculo turpius talia videre concedēre. Item melius eſt luto vel gurgite oēm viſum reuergere quàm talem inſpicere inquinatum. Neq; enim ita oculis iactura eſt gurges vt incontinens viſ⁹ & denudatæ mulieris inſpectio. Item ſaltatrices, & ſi nullum aliū barbaros ſaltem zelamini. Etem ab omni tali ſūt pari inſpectiōe, quæ ergo erit nobis excuſatio, q deberemus eſſe ciues regni cœlorum, barbaris in hoc deteriores ſumus.

b Poteſt in mortale] Vide text. cum gl. in c. 1. de off. dele. vult. n. ibi glo. ꝙ autorizantes. 1. illi, qui deberet prohibere, grauius peccent, quàm faciētes. Allegat. cap. qui cōſentit. 11. q. 3. & in cap. qui aliorum. 24 q. 3. vide tu infra ludus. §. 6.

c Syn. Tri. ſeſſ. 6. c. 3. 13. c. 1. 14. c. 4. & 8. 21. ca. 6 & 8. & 25. ca. 14. de ref. P. V.

d Lenitate] Et ſic not. ꝙ mediū eſt ſeruādum, ar. c. ex parte, de cē. ſi. ff. de pign. ac. l. ſi ſeruus, ff. de iur. & fac. igno. l. nec ſupina.

e Ponderet] Et c. alligant. 26. q. vlti. nam & leuiter caſtigatus reuerentiā exhibet caſtigāti, aſperitatis autem nimiæ increpatio, nec correctionē recipit, nec ſalutem. 45. diſt. cum beatus.

f C. reprehenſibilis] Ille text. in fi. videtur facere in contrariū; ſed tu vide gl. in c. ad noſtram, de appell. quæ dicit religioſum poſſe appellare, quando correctio modum excedit. Et allegat de appellatio. c. d̄ priore. ſuper qōnum. §. nos autem. Vide ſupra appellatio. §. 1. Et quod ibi notaui.

g A ſubditis] Iō aūt magis parcit̃ prælatis in hoc caſu, quàm alijs, quia vix pōt qs in cura rei familiaris euitare peccatum. 25. diſtin. qualis.

h Non eſt omittenda] Tho. autē. 2. 2. q. 33. dicit, Correctio, quæ pertinet ad prælatos, non eſt dimittenda ꝓp turbationē, eius, q corrigitur, tū q̄a & ſi ſpontè propria emēdare nō vellit, corrigendus eſt per pęnas vt peccare dıſiſtit tamē ēt q̄a, & ſi incorribilis ſit, ꝓuidebitur ordini cōi, dū ſeruabitur ordo iuſ. vt vnius exemplo alij deterreātur.

correctione, quę fit verbo, vel doctrina, ſic tenet̃ multomagis, quā aliqs alius, ſiue pc̄tm̄ ſit ſecretū, ſiue publicū, verū ē, ꝙ ſecreta dēt ſecretè corrigère, aliàs ſi non corrigit, & emēdat, cū pōt, peccat mortaliter. 43. di. ſic rector. intellige in criminalib. & ſic intellige. gl. 25. di. ſ. aliàs ea demū, quæ dicit. ꝙ taciturnitas in prælato eſt mortale pc̄tm̄ hoc etiam limita in ſecretis ſecundùm quod dico infra. correctio fraterna. ſ. 6.

4 Vtrū p̄latus exñs in pc̄tō mortali peccat mortaliter corrigendo? Reſp. ꝙ ſic ſm̄ Pe. de Pal. in 4. di. 19. etiā ſi pc̄tm̄ ſuum ſit occultū, q̄a ſuſpēſus eſt corā deo. facit ad hoc 2 q. 7. quę nec hoc limitat idem Pe. in p̄lato in ſpūalib. ſec⁹ de p̄lato ī tpalib. q̄a ſi iudex ſuſpēdit aliquē latronē, ñ peccat mortaliter, licèt ſit ipſe ī mortali. idē tenet. S. Th. ī 4. & ſeq̃ Arch. l. di. cū exaudiero, & 3. q. 7. ſ. idē teſtat̃, ī p̄lato corrigēte p̄dicādo ī mortali etiā occulto, ꝙ peccat mortaliter. Sec⁹, ſi corrigit ꝑ modū magiſterij publice docēdo. i. legendo ſcripturā ſacrā, q̄a ſi ē occultus (vt dicūt quidā) nō peccat mortaliter, ſed ſolū, qñ eſt notorius, q̄a ſcandalizat. Frā. in 2. tenet, ꝙ ſi pc̄tm̄ eſt occultū, & ei quē corrigit & alijs aſtantib. ꝙ ſine pc̄tō corrigit, & autoritates, q̄ vident̃ dicere ꝯtrariū, dicit intelligendas ꝙ dignè non poteſt corrigere, ſed ſi peccatum eſt notorium, ſic nullo mō poteſt corrigere, quia ſcandalizat corrigendo autoritatem, & prædicationem. [a] Tu aduerte, [b] ꝙ ſi caſus occurreretur correctionis, in quo exiſtēs in mortali non habet opportunitatē ꝯterēdi de peccato ſuo, ſic vera eſt opin. Fran. Sed ſi habet opportunitatē, & nō facit, ꝙ in ſe eſt vt conteratur, cū ſit ſuſpenſus quò ad ſe, peccat mortaliter officiū exequendo, [c] c. ſi. de temp. or.

a Predicationem] Puta quòd multitudo eſt tanta, ꝙ non poteſt extirpari ſine ſchiſmate, vel non poteſt fieri, quin boni inuoluantur, vel non expedit illi, puta aliàs quia peior efficeretur, vel ſi expedit, non tamen cōitati, puta quia exercent bonos, vnde prodeſt eccleſiæ nè boni ocio torpeſcant, ſed quid ſi multitudo, eſt in ſcelere? Reſp. Th. 2. 2. q. 108. qñ tota multitudo peccat. de ea debet ſumi vindicta vel quantum ad totum, ſicut Aegyptij ſubmerſi ſunt in mare, & Sodomitæ &c. vel quantum ad multitudinis magnam pertem vt Exo. 32. in pœna eorum, qui vitulum adorauerunt. Quando verò ſperatur multorū correctio debet ſeueritas exerceri in aucos principaliores, vt cæteri terreantur, ſicut dominus numeri. 25. mandauit ſuſpendi principes populi pro peccato multitudinis. Si autem nō tota multitudo peccauit, ſed pro parte, tunc ſi poſſunt mali ſecerni a bonis, debet in eos vindicta exerceri, ſi ſine ſcādalo aliorum fieri poteſt. Alioquin parcendum eſt multitudini, & detrahendum ſe veritati, & eodem modo intelligendū eſt de principe.

b Aduerte] Tho. 2. 2. q. 33. dicit, Correctio pertinet ad aliquem, in quo viget rectum rationis iudicium, peccatum aūt non tollit, quin remaneat in peccatore aliquid de recto iudicio, & ſecundū hoc pōt ſibi competere delicta ſubditorum corrigere, ſed tamen peccatum pręcedens affert impedimentum propter tria. Primò, quia ex peccato ſuo indignus redditur, vt aliquem corrigat, præcipuè ſi maius peccatum cōmiſit. Secundò ex ſcandalo, quando peccatum eſt manifeſtum, quia videtur corrigere ex oſtentatione, nō ex charitate. Tertiò ꝓp ſuperbiam, cum peccata propria paruipendere videatur, & ſeipſum præferat proximo. Si tamen cū humilitate, corrigat, non peccat, licèt in conſcientia fratris, vel ſaltem in ſua condemnabilem ſe oſtendat. Et ſic intelligitur illud Ro. ſecundo in quo alium iudicas, teipſum condemnas. Intellige ſecundū ſupplementū hic cū humilitate, id eſt contritione, quia aliàs non poteſt eſſe humilitas, vbi eſt diuinæ voluntatis rebellio, numeri. 15 anima verò quæ per ſuperbiam aliquid commiſerit, quoniā aduerſus dominum rebellis fiet, peribit d̄ populo, Itē quia ꝑſiſtens in peccato oīno remanet indignis tm̄ Gre. Homel. 20. durū quippe eſt, vt q neſcit tenere moderamina vitæ ſuę, iudex fiat alienæ vitæ.

c Offiū exequendo] Hæc opin. vr̄ multū rōnabilis licèt Ro. e. §. ſi. videatur tenere cōtrariū, & adduco primo doctrinā. Ric. in 4. di. 19. ar. 2. q. 2. quæ hr̄ infra ti. proximo. §. 4. Pondera humiliter ſuā prauitatē &c., quaſi dicat cognoſcit ſe peccatorem, licèt de facto nō abſtineat &c. Secundo adduco illud Mat. 7. & Lu. 6. de illo, qui trabē geſtat in oculo, & vult eijcere feſtucā de oculo fratris. Tertiò facit illud p̄s. 49. peccatori aūt dixit deus &c. Quartò Greg. cuius vita deſpicitur &c. & illud Io. 8. qui ſine peccato eſt, primus in illam lapidem mittat &c. hæc omnia habentur. 3. q. 7. Itē in euangelio, cū ſe. & in c. iudicet, ibidē. inquit Ambr. ſuper Beati in licet de adulterius errore, qui non habet in ſeipſo, quod condemnet, & ca. ſeq dicit Grego. in grauib. peccatis quis poſitus, dū ſuis præmitur, aliena non diluit, & in c. ſacerdos dixit, vt ſapiens medicus & perfectus primum ſua peccata delere ſciat, & poſtea aliena detergere. Pa. in c. nouit, in. 12. col. dicit, ꝙ corrigens, vel denuncians, cum eſt in peccato, ſi non dimittit, vt peccet, peccat, & in rubr. de vi. & ho. cle. dicit, ꝙ iudex dum eſt in peccato, ſi iudicat, peccat. Adduco etiam tex. fortem in c. 1. §. ſacerdos, de pœn. di. 6 vbi dicitur, ſacerdos, cui omnis offertur peccator, ante quem ſtatuitur omnis languor, in nullo eorum ſit iudicandus, quæ in alio iudicare eſt promptus. iudicans enim alium, qui eſt iudicandus, condēnat ſeipſum, hæc ibi. vbi gl. peccāt

ergo

CORRECTIO fraterna [a] eſt admonitio charitatiua fratris de emẽdatione peccatorum, ex fraterna charitate procedens, & hæc eſt de præcepto omnibus ſecundũ Ri. [b] in 4.diſ. 19.ar.2.q.1.& quia eſt præceptum affirmatiuũ, ideò non obligat niſi pro loco, & tempore debito.

1 Vtrum omiſſio fraternæ correctionis ſit mortale peccatum? Reſp. Ri. vbi ſupra, ꝙ tripliciter poteſt omitti. Primò meritoriè qñ homo non corrigit, quia nec tẽpus, nec loc⁹ eſt corrigendi, & expectat illud. Secũdò cum peccato mortali, quãdo .ſ. hõ ſperat poſſe fratrem a peccato retrahere, & tñ propter incommodum corporale, [c] vel tẽporale omittit, quia tunc ordinem charitatis peruertit plus diligens bonum tẽporale, quã animam proximi. Tertiò omittitur cum peccato veniali, qñ .ſ. propter incommodum temporale ſit tardior, tñ ſi crederet poſſe reuocare, non dimitteret. Adde 4. ſm Tho. 2.2.q.33.arti.2. ꝙ poteſt omitti ſine peccato, imo meritoriè, quando metuit, nè deteriores fiãt, vel nè alios a bona vita impediant. Adde 5. ſecundũ gl. in ca. qui alios, de hæreti. in peccato commiſſo, quod non hẽt ꝑſeuerantiam, quia non tenetur corrigere quilibet, ſed ſolùm p̃latus. Secus ſi haberet ꝑſeuerantiã qa teneret̃ ꝗlibet, ſicut tenet̃ in pc̃tõ [d] committẽdo. Adde & 6. ꝙ pc̃tm̃ ſit mortale, vel veniale talis qualitatis, ꝙ habet cauſare mortale, [e] aliàs de peccato veniali non tenet̃ corrigere aliquẽ de pc̃tõ.

2 Vtrum teneamur quærere quos corripiam⁹? Reſ. ſm Tho. vbi ſupra, ꝙ non, quia bñficia, quę non debemus certæ perſonæ, ſed cõiter oĩb. ſufficit, ſi ĩpẽdimus primis occurrẽtibus, alioquin oporteret nos facer̃ ꝯ illud ꝓuer. 24. Ne quæras

ergo ſacerdotes, qui ſunt in peccato iniungendo pœnitentias, ſecus, ſi non habẽt opportunitatem contendendi. Faciunt no. per Abb. in c.1 de accuſa. in glo. 1. vbi criminoſus de iure canonico non admittitur ad accuſandum. & ibi etiam gloſſ. Si autem contendas corrigentẽ, ſi eſt in peccato, non peccare mortaliter corrigendo, ſaltem dicẽdum eſſet ſecuriorem viam eſſe eligendam, vt ſ. pœnitere deberet ille corrigens, ar. eorum, quæ no. Sc. in 4. diſtincti 15. Et S. Bo. in 2. diſ. 24. & dicit, c. non poteſt erga homines eſſe fidelis, qui erga deũ extiterit infidelis. 1.q.7.

a Correctio fraterna] Si vim huius termini, Corripere, voluerimus ponderare, nihil aliud indicare videtur niſi cor peccatoris a malo ad bonum ſubito rapiendo mutare, dicũtur enim rapi, quæ ſubito auferuntur, ſicut ſi ignitus carbo ſuper propriam, vel proximi cecidiſſet veſtem, rapere eum eſt illum ſubito auferre, necnon & ſillaba dicitur corripi, quę ſubito & raptim pronunciatur. Cito nempe cor fratris a malo ad bonũ transfertur, cum ei turpitudo ſuæ culpæ & pulchritudo diuinæ gratię dulciter demõſtratur; quod in fraterna correctiõe euenire cõtingit. Et no. ꝙ in deſcriptione dicitur, Fratris, non autem, Hominis, quia nomine fratris omnis homo etiam peccator intelligi debet ſiue ęqualis, ſiue minor, ſiue maior, quia ex vno patre creati, & ex vno Adam generati, & ex vno Chriſto redempti, c. ad menſam. 11. q. 3. Item quia nomen fratris eſt nomen amoris, & charitatis, quia ex charitate debet procedere.

b Secundùm Ric.] Qui dicit, ꝙ ſicut corporis naturalis patiente vno membro compatiuntur alia, & ſibi inuicem conueniunt ad bonam conſiſtẽtiam corporis in comparatione ad formam naturalis vitæ, ſicut ex neceſſitate diuini præcepti, membra corporis myſtici, quod eſt eccleſia, tenentur ſibi inuicem ſubuenire, ad ſeruandam bonam vnitatem, & diſpoſitionem eccleſiæ in comparatione ad formam ſpiritualis vitæ, vnde non tm̃ ſibi inuicem ſubuenire tenentur quantũ ad indigentias corporales, ſed multomagis quantum ad ſpiritualem, orando, delinquẽtibus parcendo, ad bonum monendo, & delinquentes corrigendo &c. Et ꝙ ſit de p̃cepto, tenet etiã S.Tho.2.2.q.33. ar. 2. & ibi dicit eſſe præceptum affirmatiuum, & reducitur ad primum pręceptum ſecundæ tabulæ, ad quod reducũtur omnia præcepta, de ſubueniẽdo proximis.

c Incommodum corporale] Puta quia cruciatum carnis, & iudiciũ vulgi. Exemplũ mulier quædam fornicatur cum quodam, cogito mea exhortatione poſſe retrahere a paccato, non tamen facio, qa timeo nè mortẽ mihi inferat fornicarius, aut fio tardior, quia nolo dimittere apothecam cauſa eundi.

d In peccato] Quando peccatum eſt ſucceſſiuum, & habet iterationem, quilibet tenetur corrigere, iuxta denũciationem euangelicam, hæc Pa. & Io. de Ana. in d.c qui alios, vnde Hoſt. dicit, ꝙ iudicialis correctio ſpectat ad ſolum prælatũ. & illud c. hic intellige, vt aliquid ſpecialitatis inducat, qui alios cum poteſt, ab errore .ſ. fidei, non reuocat, ſeipſum errare demonſtrat. & ſic indiſtinctè peccat, de alijs criminibus dic vt hic.

e Mortale] vtputa propter conſuetudinem, de quo dic, vt in §. aliàs. 24.di. Adde ſeptimum neceſſarium .ſ. ꝙ ſciat certe proximi ſui culpam. vnde ec.11. priuſquam interroges, .ſ. de veritate rei, non vituperes, vñ fortè dicendum eſt ſecundũ S. Ber. qñ in moralibus ſunt varię doctorum opiniones, & eſt periculum in populo ſcandalum ſuſcitare, tenere vnam opinionẽ, tunc credo non eſſe neceſſe populum circa talia redarguere niſi valde temperatè. Adde & octauum, .ſ. aptitudo ad corrigẽ. quæ .ſ. non ſit in alio tanta, ſicut in eo. Nam ſi ipſum peccantem videant alij ęquè boni, ſicut tu, vel fortè meliores, & illi magis familiares,

impietatẽ in domo iuſti. [a]

3 Vtrum ſubditi teneãtur corrigere prælatos? ℞. Ri. vbi ſ. q. 3. ꝙ loquendo de correctione fraterna & humili, ſic, ſed de correctione increpationis, vel punitionis non, niſi manifeſtè errarent in fide. tũc enim ſi nõ eſſent ſuperiores iudicãtes vel nollent, inferiores poſſent, qa hęreſis reddit hęreticum omni catholico inferiorẽ, non ſolũ quò ad forũ intrinſecũ, ſed et extrinſecũ, facit ad hoc quod no. [b] 2.q.7. in c. ſecuti, & c. Paulus. Tho. vbi ſupra. ar.4.

4 Vtrũ exiſtens in peccato mortali excuſetur a p̃cepto fraternæ correctionis? ℞. ſm Ri. vbi ſ. q. 2. ꝙ peccator aut eſt occultus, aut manifeſtus, & eſt correctio in publico & in occulto. Peccatori aũt manifeſto nõ licet corrigere in publico ꝓp ſcandalum, quia cũ talis correctio ſit aſſumptio verbi dei, nõ debet ꝓp ſui dignitatem manifeſtè aſſumi per os manifeſtè pollutum, nè verbũ dei vileſcat in conſpectu hominũ. Si autem peccatũ eſt occultum, & corrigit in occulto, aut manifeſto ſecundũ quod factum exigit, & in hoc facit humiliter ſuã prauitatem recognoſcens, non peccat corrigendo, imo tenetur, quia peccatũ non abſoluit hominem a p̃cepto, nec ꝓpterea homo eſt perplexus quia ſi vult facere, quod in ſe eſt, dñs paratus eſt ſibi remittere peccatum.

5 Quo ordine eſt procedẽdũ in correctione fraterna? ℞. ſm Th. vbi ſ. ꝙ peccata publica publicè ſunt corrigenda. In peccatis verò occultis locũ habet, quod dr̃ Matth.18.di. Si peccauerit in te frater tu⁹, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolũ, ꝙ ſi videt non proficere, dicat prælato ſecretè ꝗ poſſit prodeſſe, vt no. Pa. in c. nouit, de iudi. Et de hoc vide infra, denunciatio. §. 2. & in c. ſi peccauerit 2.q.5. plenè per Archid.

2 Quid ſi ſcio peccatũ alterius, quod qui commiſit ignorat? ℞. vt colligo ex Mo. in ti. de pnĩa. & Rodo. qđ ſi pc̃tm̃ eſt tale, qđ non excuſat ignorãtia, tunc aut non p̃t probari, quia occultum, & ſic ſi ſpero de correctione, teneor dicere, aliàs non 2.q.7. plerunq;, qa efficeretur peior, ſed debeo ſecretè reuelare p̃lato, ꝗ poſſit prodeſſe. Si aũt p̃t probari, tũc ſi eſt p̃latus ſuus, tenet̃ ei dicere, qa ei p̃cipit̃, Si peccauerit &c. Matt.18. Si verò non eſt p̃latus, aut ſperat de correctiõe; & ſic tenet̃ ei dicere; aut non ſperat, ſed de deterioratione; & tunc non tenet̃ ſm p̃dictos, niſi qñ ſequeret̃, ex tali peccato aliorum periculum ſeu malum, vt puta qa adminiſtrat ſacr̃a, cum non ſit ſacerdos, & hmõi Pa. tñ in d.c. nouit, tenet ꝙ indiſtinctè tenet̃, ſiue efficiatur melior, [c] ſiue peior. ꝙ credo verũ, qñ facit ad bonũ aliorum talis correctio, & ſperat, ꝙ fiet iuſtitia; [d] aliàs non credo teneat̃ 11. q. 3. qñ, vbi apertius text. Hie. Si verò ignorantia eos excuſat, non credo teneatur dicere, niſi quãdo videret, ꝙ deſiſteret. vel fieret alicui ſacramento iniuria.

liares, aut prælatus ſuus, probabiliter ſupponere ſic poſſis, ꝙ aliquis iſtorum, in quibus eſt debitum, & aptitudo corrigendi, illũ corripiet. Hebr.12. quis eſt filius, quem non corripiat pater? Et tertí. Reg. 20. Cuſtodi virum iſtum, qui ſi lapſus fuerit, erit anima tua ꝓ anima illius. Vnde non debeo credere, quòd prælat⁹ ſu⁹ ſic immemor ſalutis ſuę, quod eſſet, ſi negligeret corripere illum. Secus, ſi certum eſſet, ꝙ negligerent tales; tunc tu eſſes obligatus concurrentibus alijs cõditionibus ſecũdùm Guil. in q. diſputatis, & refert S. Bernand. de euangelio æterno.

a In domo iuſti.] Et ſic patet, ꝙ nec religioſos oportet exir̃ clauſtrum ad corrigẽ. delinquentes: ſecus tñ, ſi homo debet aliquid determinatę & certæ perſonæ, ſiue ſit ſpirituale, ſiue tẽporale, quia tũc tenetur quærere, & quo tamen dic, vt infra obligatio. §. 8. ſcilicet qñ quid tẽporale debet̃. Et hoc ſecundũ Th. vbi ſupra ad vltimũ vbi dicit, quod illud qđ debetur certę & determinatę perſonæ, oportet ꝙ ei impẽdamus, non expectantes, ꝙ nobis occurrat, ſed debitã ſollicitudinẽ hñtes, vt eum inquiramus. Vñ ſicut ille, qui debet pecuniã creditori, debet requirere, cum temp⁹ fuerit, vt ei debitum reddat, ita qui habet ſp̃aliter curam alicuius, dẽt eum quærere ad hoc, ꝙ eũ corrigat peccato Et ſic habes vnã fallen. ad id, qđ dicitur.

b Quod no.] vbi Paul⁹, qui Petro erat ſubditus, ꝓp imminens periculum ſcandali circa fidẽ Petrũ redarguit, & Petrus humiliter & patiẽter ſuſtinuit ad Gal. 2. vbi ſecundũ glo. Aug. dedit Petr⁹ exemplum maiorib⁹, qđ ſi delirarent, non dedignarentur corripi Item eſt in moralib⁹. Ita tamen, vt cũ humilitate, primę Ti.5. Seniorẽ ne increpaueris, ſed obſecra, vt patrem.

c Melior] Nam iſta denunciatio ſit propter duo, vt iſte pc̃tõr corrigatur, & vt cæteri metũ hẽant 45.di. ſed illud, ibi, Peccantes corã oĩbus argue, vt cæteri metum habeant. fac. 4. di. ca. factæ. Item dñs non vr̃ habere reſpectum, an fiat deterior, vel ne, quia dicit ſi eccleſia nõ audierit, ſit tibi tanꝗ ethnicus. Et vide plenè per Panor. in dict. capit. nouit.

d Iuſtitia] Nam ſecundùm Arch. quando denunciatio

ciatio tendit ad inſtitutionem aliorũ, procedit ab actu iuſtitiæ, cùm verò ad correctionem ipſiꝰ peccantis, tunc procedit ab actu charitatis.
a Panno lineo] Quia dñs in ſyndone munda ſepultus eſt. Aduerte, quòd ſup altare debeat eſſe tres pallę, vel tobaleæ, quæ debent eſſe de puro lino ſecundũ S.Tho. in 4.diſt. 13.ar.2.q.7 1.reſpon.ad tertium & Pe.de Pal. ibidem. ideò nõ debet eſſe tinctura vbi ponitur corpus Chriſti, & calix, neque pannꝰ ſericus debet poni ibi.
b Fragmenta.] Sic dicit text. Nè forte puluis dominici corporis male tractetur.
c Propter limitẽ] Ceſſat enim ratio.ſ.de puluere dominici corporis, pp quem prima lauatura proijciẽda eſt in ſacrario, ſecũdũ rubricam iã nõ ſunt ampliꝰ pulueres.
d Corpora] dicit tex. ſine conſilio principis, vel epiſcoporum tã quã ſynodali licentia, facit l. oſſa, ff. de religi. & ſumpti. ſune. Et dicit glo. Principis, id eſt Papæ.
e L.vltima] Iſta materia tractatur ibi in §. 1.
f Niſi Papa] Hęc duo iura videntur dicere, quòd epiſcopus diſpenſet cum his, qui duellum ſuſcepe

CORPORALIA altaris debent eſſe de puro panno lineo,[a] ab epiſcopo benedicta, non de pãno intincto, aut de ſerico. c. conſulto, de conſ. di. 1. quæ nõ debẽt lauari per fœminas, nec tangi. 24. di. ſacratas, & de conſ. di. 1. nemo, el 2. Vnde miniſtri altaris debent habere peluim nouã, quã pro ipſis lauandis teneant, & quam in ſanctuario proijciant, vt in d. ca. nemo. Et ſimiliter de alijs altaris paramentis dicitur ibidem. Sed hodie per contrariam conſuetudinẽ derogatũ eſt; & credo excuſet de alijs: ſed non de corporalibus ꝑpter rationem poſitã in d. c. ſcilicet nè fragmẽta [b] dominici corporis malè tractentur, & ideò contraria conſuetudo eſſet irrationabilis, & credo obliget de præcepto etiam hodie, ex quo conſuetudo nõ poteſt ei derogare. Similiter etiã fortè poſſet dici de pala altaris eadem ratione. Sed no. quòd credo ſufficiat, ſi ſolùm prima lauatura proijciatur intra ſanctuarium propter limitem [c] rationis prędictæ.

1 Vtrũ poſt lauationem ſint iterum conſecranda? Reſ. ꝙ non, quia licèt amytus recedat lauando, & de alio ponatur, non propter hoc mutatur forma, nec benedictio fit in ſuperficie ipſorũ, idem dico, ſi repetiãtur, dũ ruptura non fuerit tãta, ꝙ corrũpat formã, qđ tunc eſt qñ eſt tanta, ꝙ pro corporalib vti nõ poſſent. pro hoc faciũt no. in c. 1. de conſe. ec. vel. al. Vide đ hoc ſ. Benedictio. §. 1. cum ſeq.

CORPORA ſanctorum vtrum poſſint trãsferri de loco ad locum? Rñ. ꝙ non ſine licentia epiſcopi, de conſ. di. 1. corpora. [d] Et hoc verũ, qñ iam erant tradita ſepulturæ. l. vltima. [e] C. de relig. & ſumpt. fu. Et de hac materia Vide infra, Reliquiæ, per totum.

CORPORE viciatus dicitur, qui habet mẽbrũ debilitatum, vel mutilatũ. Debilitatum habet, qui eũ habet inefficax, vt oculum cæcum, manũ aridam, mutilatum, qui ipſo caret.

1 Corpore viciati vtrum ſint promouendi ad ſacros ordines? Reſ. vt no. in ſum. 56. di. ꝙ aut ſunt ſpontè viciati in quocunque mẽbro; & tunc non poſſunt promoueri, & promoti deijciunt. c. pœnitẽtes, ea. di. qa ſunt homicidiæ, c. ſi quis, ea. diſ. & c. quæ partem, ibid. Ho. in apparatu tenet, quòd poteſt epiſcopus diſpenſare, ſi tale membrũ eſt occultũm excepto in caſtrato, vñ dicit, quòd cum religioſo poteſt diſpenſare, vt cum pede ligneo celebret. Si verò apparet, non p̃t niſi Papa, [f] quando fuit in culpa viciationis, de cor. vi. c. 1. & de cle. pu. in duc. ca. 1. Dicit tamen gl. in d. c. qui partem, ꝙ ſi qs haberet digitos ſuperfluos, poſſet ſibi præcidere, ſicut, & vngues, & dẽtes [g] nimis ꝓlixos, ſed non firmat pedes. Mihi tamẽ placet, quando poſſet fieri talis abſciſſio ſine periculo vitę, & deformitate corporis. Aut non ſunt ſpontè viciati, ſed caſu, vt puta ab hoſtibus in via, vel propter ægritudinẽ voluntarij, ſiue a ſe, ſiue a medicis, & tunc ſi nõ parit nimiam deformitatem, poſſunt promoueri, vt de cle. ægro. cap. presbyterum. Et ſic intellige c. ſi quis, [h] el 2. & 3. 55. diſt. Si verò aliàs ſunt viciati a caſu, diſtingue, aut dabant, operam rei illicitæ, [i] & non poſſunt promoueri, aut rei licitæ, &

rint, vel obtulerint. Nam in c. 1. de corpore viciatis dicitur de illo, q partem digiti amiſit, Et de cler. pug. in duel. cap. primum loquitur de ſacerdote, qui cum diſpenſatione epiſcopi poteſt miniſtrare, ſed pro Hoſt. facit, quia in his caſibus fuit permiſſum epiſcopo, aliàs in caſi non ſibi permiſſis non diſpenſat ſed ſolus Papa.
g Dentes] Nam & San Hieron. fecit ſibi dentes ſecare, vt linguam Hebraicam addiſceret.
h C. ſi quis] Quæ iura dicũt, quod clerici, qui a Barbaris, vel ꝓpter infirmitatem defecti ſunt nõ prohibentur promoueri, ſcilicet quã do abſciſſio eſt ſine deformitate.
i Rei illicitæ] Vt puta in ludo prohibito, argum. c. continebatur, de homicidio.

tunc

a In c. 1.] Loquitur ibi de carente vngula.
b Innoc. in ca. ſignificauit] ibi loquitur tex. de eo qui ſibi virilia amputari fecit, credẽs ſe deo obſequiũ præſtare.
c De corporis Chriſti die feſto, & proceſſionibꝰ, Tri. Syno. ſeſſ. 13. c. 5. de cultu &c. & cano. 6. 13. c. 1. de ref. P. V.
d C. a crapula] vide ibi Abb. & Archi. in c teſtamentum. 6. diſt.
e Catechiſ. in expoſi. ſymboli in prin. ar. P. V.
f §. charitas] Eſt ſub capi. valida, & facit in argumentum.
g C prima igit] Crede deo, credaſque deũ, plus credo valere, hęc gl. fi. in d. c. 1.

tunc ſi ſunt viciati in membris minimis, ſiue occultis, non repelluntur, vt in cap. qui partem, & in ca. eunuchus. 55. di. Si verò in magnis mẽbris, & manifeſtis, non poſſunt promoueri, vt ſi in oculo habet enorme vitium, vel in manu, vt in c. ſi euangelicꝰ. 55. di. Similiter ſi modicum, quod generat ſcandalum. d. c. presbyterũ de cor. vi. c. 1. & 2.

2 Quid de cæco, aut habente maculam in oculo à natiuitate, vel ex ĩfirmitate aut a caſu ſine culpa ſua? Reſ. ꝙ ſi macula generat đformitatem, non poteſt promoueri, niſi diſpenſetur ꝑ papam, vel niſi efficiatur religioſus, ſm Inn. de cor. vi. cum de tua.

3 Quid de claudo ex conſimili cauſa, vt ſupra? Reſ. ſi ſine baculo poteſt ire, & ſtare, poteſt promoueri. cap. ſi quis, el 3. in tex. & in gl. 55. di.

4 Vtrũ auulſio vngulæ in police ĩpediat? Reſ. ꝙ hoc tenendum eſt, quodcunque vitiũ corporis qũocunq; ꝓuenerit, ſi reddit inhabilẽ ad frangẽdum hoſtiã, & ꝓ̈ctandũ, impedit promouendũ, & promotus miniſtrare in altari non p̃t. Similiter quodcũq; vitiũ corporis notabile ſiue in oculo, ſiue in manu, aut in ſpatulis, ſicut gibboſus, & hmõi, qđ generat ſcandalũ, aliàs ſecus, niſi vt dictum eſt ſupra in §. . vt colligitur ĩ c. 1. [a] & fi. de cor. vi. verum eſt, ꝙ iam ꝓmoti, quib. & iſtud euenit poſt promotionem, pñt omnia, quæ ſunt ſacerdotalis ordinis exercere pręter celebrationem miſſæ. d. ca. præsbyterũ. intellige, niſi fuerit culpa ſua.

5 Quis iudicabit, qñ dubitatur, an generet ſcandalum? Reſ. Inn. in c. 1. de cor. vi. ꝙ epiſcopus, vt in c. 2. e. ti. in religioſis exemptis ſuus prælatus ordinarius.

6 Quid ſi quis ex dignatione dentem ſibi amputauerit, vel quodcunque membrũ ſecauerit? Reſpon. Innocen. in c. ſignificauit, [b] de cor. vi. quòd non eſt irregularis, niſi membrum, vel partem membri amiſerit, quæ generet deformitatem. Si verò nõ generat deformitatem, tamen eſt notoriũ, ꝙ ex indignatione ſibi abſcidit partẽ membri, non p̃t promoueri, vel miniſtrare in ſuſceptis ſine diſpenſatione, ſimiliter ſi ita ſe cauerit, ꝙ claudicaret, repellitur tanquam corpore viciatus.

7 Vtrum cadens morbo caduco poſſit celebrare? Reſ. gl. in c. communiter. 33. diſ. ꝙ ſi cadit frequenter, non poteſt. 7. q. 2. c. 1. ſi verò rarò, nec emittit vocem confuſam, poteſt, dummodo habeat coadiutorem. 7. q. 1. illud. Promoueri tñ non p̃t, ex quo ſemel paſſus eſt, vt in c. maritũ. 33. diſt.

8 Vtrum dæmoniaci, vel amentes poſſint miniſtrare? Reſ. ꝙ licèt fuerint opi. vt no. in d. c. communiter. mihi placet, ꝙ ſi per annum ſteterint liberi, ꝙ poſſunt miniſtrare ſecundùm diſcretionem epiſcopi, promoueri autem non debent, vt in ca. clerici, & c. ſeq. 33. diſt.

9 Vtrum leproſi poſſint promoueri? Reſ. Hug. 49. di. §. hinc & enim, aliàs eſt capi. ꝙ non, ſed promoti celebrare poſſunt in occulto, & etiam in publico alijs leproſis, niſi tantũ inualuerit lepra, ꝙ per corroſionem membrorum eum reddidit impotentem, præſertim in digitis, cum quibus cõtrectare habet ſacramentum euchariſtiæ. vide infra Leproſus. §. 6.

CORPVS [c] Chriſti, vide infra Euchariſtia.

CRAPVLA quid ſit, Reſ. gl. in c. a crapula, [d] de vi. & ho. cle. eſt ſuperfluitas ciborum, vnde crapula quaſi cruda epula.

1 Vtrum ſit peccatum mortale? Dic vt infra gula. §. 2.

CREDERE [e] in deum eſt amando in ipſum tendere, de conſ. diſt. 2. credere, ĩ gl. & de pœ. di. 2. §. charitas. [f] Vnde aliud eſt credere deum, & credere deo, & credere in deum vt no. glo. de conſe. di. 4. c. prima igitur? [g] & de credulitate vide infra, fides, per totum.

CREDVLITAS male dicentibus de alijs improbatur. 86. diſt. ſi quid, quia antequam probetur illud malum, non debemus credere. 2. q. 1. deus. 11. q. 3. in cunctis & c. quanuis. 15. q. 7. ſi quid. q. 8. c. vlt. in fi. 30. q. 5. nullum ante.

1 Quotuplex eſt credulitas? ℞. vt notaẽ in c.inquiſitioni, de ſen.ex. ꝙ duplex; quædã temeraria & leuis, vtputa qñ audiuit aliqd a leuibus perſonis, vel a paucis, quibus credi non dẽt; & hæc deponẽda ad ↄſiliũ ſui paſtoris; quædã probabilis & diſcreta, puta qa videt ſolũ cũ ſola in latebris, vel qa cõiter ita dicitur.

CRESCERE Spiritualiter an qs poſſit cõpelli? ℞. vt notaẽ in c.geſta [a] 84.diſt.ꝙ non. Sed vide qđ dico. ĩ.obediẽtia.§.2.& religioſus.§.29.

CRIMEN ꝓpriè ẽ mortale pc̄m̃, vt patet p Gre.in Ho.12. facit.25.diſt. §.criminis, in ver. quin fiat criminale, dũ placet largo aũt mõ accipiẽ qñq; pro veniali ẽt iuxta illud. Nemo ſine crĩe [b] viuit. qñq; pro infamia, qñq; pro peccato depoſitione digno. Vide gloſ. in d.§.criminis, in ver. criminis appellatio.

1 Quæ ſunt crĩa ſuſpenſione digna? ℞. d.Ant. in ca.at ſi clerici, de iudi. ꝙ oĩa, ex quib⁹ quis de facto [c] eſt infamat⁹, intellige taliter, ꝙ populus ſcãdelizeẽ. c.2. de pur.ca. [d] etiam ſi ſit eps, [e] ẽm Io.An. poſt Archi. in c. 1.de accu.in glo. [f]

2 Quæ ſunt crĩa depoſitione digna? ℞. d.Ant. vbi ſ. ꝙ oẽ delictum cauſans irregularitatem, q̃ enumerant doc. in c.niſi cũ pridẽ.§. pp ↄſcientiam, de renun. in gl. ma. in ver. ſed duntaxat, de quibus. ĩ.Irregularitas. 1. Itẽ ſi eſt diu continuatum. 81.di.presbyter, in glo. Itẽ fornicatio notoria, vel diu continuata, vel ſcandaloſa. c.q̃ ſit, de exceſ. prælat. ibi enim clericus gloriabatur.

3 Quæ ſunt crĩa degradatione digna? ℞. qui ſ. ibidẽ, ꝙ oẽ crimẽ cũ incorrigibilitate. c.cũ non ab hoĩe, & ibi bona gl. in ver. poſtmodũ, de iudi. Fallit in hæretico. [g] c.ad abolendã, §.1.& c.excõicam⁹, de hære. & c.1.eo.ti.li.6. Itẽ in falſario literarum apoſtolicarũ, c.ad falſariorũ, de crimi.fal. Itẽ in ſortilego. 26.q.5.c. quicunq; ſacerdotũ. de homicida dubiũ eſt. & dic ꝙ ſi intelligatur de verbali, [h] eſt verũ; ſecus, ſi de reali. vide tñ eũdẽ d.Ant. in d.c.at ſi clerici, & Abb. ibidem, quia multæ fiũt limitationes.

4 Vtrũ crimĩnoſus ante peractã pñiam, vel poſt poſſit celebrare ſine diſpenſatione, vel poſſit ꝓmoueri ad ordines? ℞. ẽm glo.& Inn. in c.ex tenore, de tem.or. ꝙ aut crimen eſt occultũ; & ſic poteſt, dumtñ verè pœniteat; tex. eſt in c.fi.de tem.or. Sufficit.n. abſolutio ſacerdotis ex ptãte clauiũ, niſi ſit tale crimẽ, qđ impediat executionẽ poſt pñiam, vt in d.c.niſi cũ pridẽ.§. 1. vt ẽ in crĩe, qđ inducit irregularitatẽ, de quo ĩ.Irregularitas.1. Si verò crimẽ eſt manifeſtum, q̃uis non ſit crimẽ enorme, [i] ſed mediocre, non põt ſine diſpẽſatione etiã poſt peractã pñiam. Et dr̃ manifeſtũ, ſi ↄuictus ẽ in iudicio, vel timore probationis ↄfeſſus eſt, vel operis publicatione, nec ob. c. p̃sbyterum, & c.puenit. 1.di. qa per illud nõ eſt ablata facultas diſpẽſandi cũ verè pœnitẽtibus, & maximè vbi non imminet ſcandalum, vt 1.diſt. vt conſtitueretur. c. dño ſancto, & hæc vera ſunt in criminibus capitalibus, quæ dicuntur mediocria; ſecus in leuibus & dicuntur leuia, quæ ↄtingunt p imperitiã, vel culpam ſine dolo, vel ſi ẽ dolus, eſt tñ cum re modica, vt not. in l. inſpiciendum, ff.de pœn. & in l. leuia, [k] ff. de accuſa, & in c.cum dilecti, co.titu.

5 Quis poteſt diſpenſare cum talib⁹? ℞. ꝙ epiſcopus in criminib⁹ minoribus adulterio. In maioribus autem ſolus Papa, vt no. in ca. at ſi clerici, de iudi. niſi ex magna cauſa. Vide infra Diſpenſatio.§.5. & etiam non poſſet, quando inducunt irregularitatem,

a C.geſta] Sicut iuſtũ eſt, inquit, vt nemo creſcere cõpellaẽ inuitus & facit ẽm gloſ. ibĩ, ꝙ monachis, & canonicis inuitis diſtrictior vita nõ poſſit imponi, ar. 15. q. 1. non eſt 20. q.3.p̃ſens. 32.q.1. integritas.

b Sine crimine] Facit illud. 1.Io. 1. Si dixerimus, qa pc̄m̃ non habemus, &c. & ponitur de pœ.diſt. 2.Si.n. in prin.

c De facto] Vt qa adulter, fornicarius, vſurarius blaſphemus, & huiuſmodi.

d C.2. de pur. ca.] ibi dr̃, ꝙ dẽt tertiò moneri añ ſuſpenſionem.

e Etiã ſi ſit eps] .ſ.q. infameẽ, dẽt deponi poſt trinã, intellige monitionem.

f In glo.] Tu vide Abb. in d.c.at ſi clerici, de iudi. in princi. in 9. & 11.col.

g In hæretico] In quo nõ ſeruaẽ ordo, de quo in d. gloſſ. ſed ſtatim eſt excõicat⁹ & tradendus curiæ ſęculari. & idẽ in duob. caſi. b⁹ ſeq. Vide Ab. in ca. ad abolendam, de hęret. & plenius in d. ca. cũ non ab hoĩe, & dic vt ibi.

h De verbali] .ſ. degradatiõe. homicida ſacerdos debet degradari, ſed non realiter & cũ effectu, ad de alium caſum, in eo .ſ. qui pp calumniam, vel cõtumeliã, quã cõtulit epo ſuo, q depoſitus eſt 11. q.2 ſi qs ſacerdotum. Et idem, ſi fuerit ei inobediens, aut parauerit inſidias.

i Enorme] Eſt ſimonia in ordine & bñficio. homicidiũ. Mediocre verò furtũ, fornicatio, & hmõi.

k In l.leuia] leuis culpa, inqt, leui⁹ valet indulgeri.

tem, vtputa quia celebrauit excõicatus, & hmõi, niſi in caſibus in quib. a iure cõcceditur diſpenſatio in irregularitate, vt infra, irregularitas, per totum.

6 Crimen dr̃ publicũ, qđ ad publicũ ſpectat iudiciũ. [a] & hęc ſunt, quæ no. ff.de publi.iud.l.1. quæ ſunt lex Iul.maieſt. & ſub hac ↄprehẽde ſacrilegia, & reſidua. Lex Iulia de adult. lex Cornelia de ſiccarijs, & veneficijs. Lex Pomp. de pari. Lex Iulia pec. Lex Cornelia de teſta.falſis. An aũt in alijs? Azo. dicit ꝙ ſic. Intellige in inſtrumẽtis, non ĩ alijs ſcripturis, ẽm Accu. Lex Iul.de vi publica, & priuata, đ ambitu, repetũdarũ, & de annona & hmõi, in quib. lex exprimit, ꝙ ſit publicũ, vt ĩ l.3. in fi.ff. de præuarica. & ibi Bart.& Io. de Imo. in l. fi.ff.de priua.delic. & ĩ l.2. ff.de concuſ. Sed ẽm ius canonicũ oẽ crimen dr̃ publicũ, quia ad publicũ iudiciũ ſpectat puniendũ, vt in ca. crimina, de collu.deteg. in gl.& ſic damnatus in iudicio de quocunque crimine ab eccleſiaſtico efficitur infamis, ſicut damnatus propter publicum crimen. qđ limita verũ, ſi damnaẽ pp dolum, ſed non ſi damnatur propter culpam, vt no. Ang.de Are. Inſtitu. de ſuſpec. tuto. §. ſuſpectus.

7 Item publicorum iudiciorum quædam ſunt capitalia, ex quibus mors, aut exilium imponitur, hoc eſt aquæ & ignis interdictio. per has pœnas eximitur caput de ciuitate. Nam cętera non exilia, ſed relegationes propriè dicuntur, quia tunc ciuitas retinetur. Quędam ſunt non capitalia, ex quibus pecunia, aut in corpus aliqua coertio pœna ẽ; vt l.publicorum, ff. de pub. iudi. quæ eſt l.2.

CHRISMA. Vide infra, Oleum ſanctum.

CVLPA [b] Alia latiſſima ſecundùm Bart. in l.quod Nerua, ff. depoſi. Et idem eſt, qđ verus dol⁹ & manifeſtus. Alia latior; [c] & eſt dolus præſumptus. Alia lata; & hæc eſt non intelligere, quod omnes intelligerent; vel maior pars; tex. eſt in l.latæ culpæ, ff.de verborum ſignificatio. Sed nota, ꝙ communiter glo. non ponunt niſi latam culpam, & glo. in d. l.quod Nerua, exponit latiorem pro lata, & ſic colligo ſecundùm gloſſ. in d.l. quod Nerua, ꝙ nomine doli propriè nõ comprehenditur, qui ex culpa fecit, quia dolus differt re, [d] & nomine a cul-

a Iudicium] Executio enim horum datur cuilibet de populo ob vtilitatem publicam; quia intereſt rei publicæ, nè delicta remaneant impunita. Bar. autem in l.1.ff de pub.iud. dicit, ꝙ iudicium tripliciter dicitur publicum, primò largiſſimè vt oẽ iudiciũ qđ fit ad vtilitatem publicã. largè verò, qñ quilibet đ populo põt accuſare. ſtrictè verò accipitur in ti.ff. de pub.iud. & de quib. in d. l.1. & hic enumerãtur. Adde, ꝙ oẽ iudiciũ, qđ non reſpicit offenſam certæ perſonæ principaliter, de illo põt accuſare quilibet de populo. Verbi grã, dicit ſtatutum, ꝙ q iurauerit p corpus Chrĩ puniatur in centũ. Iſtud non reſpicit certã perſonam principaliter, ſed malos mores. vñ quilibet poterit accuſare.

b Culpa] Pro intelligentia ſciendum omiſſo dolo; de quo ſuo loco dicetur, ꝙ duplex ẽ culpa, vna in genere, & alia in ſpẽ. Culpa in genere ẽm Bar. ĩ d.l. qđ Nerua, (in illa fin. repe.) eſt deuiacio ab eo, quod eſt bonum qđ per hominis diligentiã potuit ꝓuideri, ſiue deuieẽ faciendo malũ, ſiue omittendo bonum, & ẽm Car. in c. vnico, de cõmo. Culpa eſt deuiatio a bono, vel praua operatio. Vnde & habes exemplũ ibi, Promiſi tibi recipiẽti aliquem in famulum de conſeruando indẽnem de eo, quod eius culpa datum fuerit; ꝙ ſi aliqd tibi ſubtraxerit, vel aliquid doloſè fecerit, quòd tenetur promiſſor, quia ſub culpa in genere ſumpta comprehenditur dolus. Sequitur Innoc.& Abb. in d. c. vnico. ex quo exemplo patet, ꝙ eſt dare culpam in genere, quæ dolum, & culpam in ſpecie comprehendat. nec ob. quod dicitur hic infra, vt videbitur.

c Latior] Vide gl. in regula, ſcienti, li.6. Et latior culpa eſt fallax circumuentio ad decipiendum aliquem ꝓſumptiuè adhibita. Et licèt dolus nõ poſſit probari niſi p coniecturas, glo. in c.2. de renun. li.6. & l.dolum, C.de do. tñ qñ ſigna ſunt manifeſta, dicimus dolũ verũ; qñ nõ patet, dicim⁹ dolum præſumptũ. Et pone exẽplũ in eo. qui ſaluauit res proprias, & nõ alienas, vt in d. l. quod Nerua, vel in eo, qui res commodatas poſuit in aula, ꝓprias verò in camera. Dic ergo, ꝙ licèt glo. non poſuerint latiorem culpam, tñ Bar. eã adinuenit quam ſic deſcripſit. Latior culpa ẽ machinatio ad decipiendum aliũ, præſumptiuè adhibita. Ex hoc ſequitur, ꝙ latiſſima culpa đ dolus verus, ſed latior eſt ꝓſumptus. Vnde ſequitur, ꝙ in minus ſe habet dolus ꝓſumptus, quàm verus. Vnde minor excuſatur a dolo præſumpto ſed non a verò. glo. eſt ſolennis in l.auxilium, ff. de mino. Vbi minor reſtituiẽ aduerſus inuentarium non confectũ, quia non cõficere inuentariũ eſt dolus ꝓſumptus, facit, quod habetur in l.ſi ex cauſa.§.nunc videndum ff.de mino. & in ca. auditis, de in inte.reſti. & adde Bal. in l.pignus, C.de pigno. actio. ꝙ ſi accuſo te, ꝙ occidiſti Seium per culpam, talis libellus procedit, quia omnis dolus eſt culpa latiſſima ſecundùm eum. Et etiam quia nomine culpæ videtur culpa ſecundùm ſubiacentem materiam, l. ſi cũ venderet, ff.de pigno. actio.

d Differt re] Hic ſumma noſtra intendit impugnare do-

pa, qa dolus [a] eſt a ꝓpoſito, vt probaẽ in l. 1 §. dolũ, ff.de dolo. culpa verò non, vt in l.ſi ꝓcuratorem. §.dolo, [b] ff.man. & ꝓ hoc facit dictũ Bal. in l.quid ergo.§. pœna, ff.de his, q no. infa. vbi dicit, Accuſatur qs de homicidio doloſè facto, & ꝓbatur culpa, an abſoluet, ſeu mitius ageẽ in eadẽ inſtantia? ℞. ꝙ mitius ageẽ. & ſic ſentit, ꝙ dolꝰ nõ ẽ regulariter culpa. Verũ eſt ꝙ lata culpa [c] eſt dolus pſumptus, ita, ꝙ vbicunq; qs teneẽ de dolo, venit & lata culpa. Sed tñ verꝰ dolꝰ non ẽ, vt no. gl. in c.bona fides, de depoſi. Et in conſcĩa, vbi ceſſat pſumptio, non hẽ ꝓ dolo. & qs debeat probare dolũ, vel latã culpã interueniſſe, vide. j. Cuſtos. §.1.no. etiam; ꝙ lata culpa eſt deuiatio incircunſpecta [d] ab ea diligentia, quã habent hoĩes cõiter eiuſdẽ profeſſionis. Et ideo error artificis non ẽ lata culpa, niſi qñ errat ĩ eo, qđ communiter hoĩes in illa arte ſciũt, non qñ errat in eo, qđ excellentiſſimi ſciunt. Ita limitat Bart. in d.l. qđ Nerua. vñ ſi depoſui pecuniã apud [e] cãpſorem, qui cõiter habebatur bonæ ꝯditionis, & non erat, non eſt lata culpa. & Bal. in l.pignus, C. de pign. ac. dicit, Acceſſi ad molendinũ, & incurſu hoſtiũ perdidi beſtias, non eſt lata culpa, ex quo maior pars credebat ſecurum acceſſum. [f]

1 Vtrum lata culpa æquiparetur dolo, vide infra, Dolus. §. 3.

2 Quid eſt leuis culpa? ℞. Eſt omittere, [g] qđ diligens hõ ñ omiſiſſet, vel faceẽ qđ diligẽs homo non feciſſet. exemplũ, fœnerator non excuſſit res pignoratas a Tineis tali tempore, quo diligens feciſſet.

3 Quid eſt leuiſſima culpa? Reſ. eſt non pręuidere, quod diligentiſſimus præuidiſſet. l.ſi putator, [a] ff.ad l.Aquil. vel omittere, qđ diligentiſſimꝰ non omitteret l.diuus, [b] ff.đ of.pſi. nõ equitare, [c] vt diligentiſſimꝰ equitaret, leuiſſima culpa ẽ, vel non curare facere, quod diligentiſſimus curaret. [d]

4 Qua culpa tenetur qs ex contractu? vide ſupra cõmodatum. §. 11.

5 Qua culpa teneẽ qs ex officio? Reſ. Pa. in c.cũ cãm de teſti. ꝙ iudex [e] tenetur de dolo, & lata culpa, ſed nõ de leui. ꝙ credo verũ in eo, qui a ſuꝑiore poniẽ ĩ officio ꝑ obedientiam ſolùm ſecus de eo, qui illud quęſiuit, ſi mõ alius diligentior fuiſſet, quia tunc teneẽ etiã de leui. Similiter dico, ꝙ ñ tenetur niſi de dolo, & lata culpa agrimenſor, & alij, q aſſumuntur ad calculũ, vel concordiam, tex. eſt in l. fi. & ibi Bar. ff. ſi meſ. falſ. mo. dixe, & in l. fi. ff. đ va. & extraor. cog. no. gl. ĩ c. qa indicante, de pſcri. fallit hoc in his, q exercẽt aliq̃ artẽ ſicut periti, hoc ẽ ꝓſiteneẽ ſe peritos, & magiſtros, qa teneneẽ ẽt de leuiſſima. facit quod notat gl. Inſt. de ob. quæ ex quaſi delic. na. & tenet Pa. ĩ d.c. ĩdicare. Sed ego credo verũ, qñ diligẽtiſſimũ quęſiuiſſet, niſi fuiſſet deceptꝰ ex ſua ꝓfeſſione, qa tũc de leuiſſima, aut diligentem, qa tũc de leui ſolũ teneẽ.

6 Vtrũ in foro animæ teneatur qs reſtituere dãnũ, qđ dedit proximo ex culpa ſua? Reſ. ꝙ licèt Inn. in c. qa plerique, de immu. ec. velit ꝙ ſolũ de dolo, & lata culpa teneaẽ, & multi doc. pro ſingulari dicto habeant, tñ ego credo ꝙ teneaẽ đ oĩ dãno ex quacũq; culpa ſua, đ qua teneẽ tã de iu. ciuili, q̃ canonico, ꝑ ea, q̃ dicã infra Lex. §. 4. & ꝓ hac opi. ẽ gl. cũ tex. ĩ c. ꝯſuluiſti. 2. q. 4. q̃ dicit, ꝙ teneẽ etiã quò ad Deũ, [f] ſi diligentiã debitã non adhibuit, vt in d.c. cõſuluiſti, & l. diſt. clerico, & 34. q. 1. in lectũ. Dicit tamẽ ꝙ non puniẽ rõne homicidij, ſed negligẽtiæ, vt. 15. q. 1. c. inebriauerũt. & facit. c. fi. de iniu. & dã. da. qđ indiffinitè loqtur, & hoc eſt tutius. cũ ipſe Inn. nullo iure ꝓbet dictũ ſuũ, qa d.c. inebriauerũt, nihil facit ꝓ eo, imò potius cõtra, ſi bene inſpiciaẽ, licèt adducat ꝓ ſe, cũ hoc ꝯcor. Io. An. ĩ c. qm̃ ꝯtra de ꝓb. & ibi eũ ſequiẽ Pa. [g] qa negligentia in proprio facto culpanda eſt, in alieno vituperanda. l. ſi ꝯſtãte. § ſi maritus. ff. ſo. ma.

CVRA animarum ẽm Inn. in c. cũ ſatis đ of. arc. ſtrictè eſt poteſtas ligãdi, & ſoluendi in foro pęnitentiali, & hęc nulli conuenit plato niſi ſacerdoti, vt ꝓbatur. 21. diſt. in nouo, de pę. & re. c. oĩs. & hãc ꝑtãtẽ ligãdi & ſoluẽdi qlibet ſacerdos cũ ordine accepit, licèt non in iſtos, vel ĩ illos q ſibi non ſunt cõmiſſi. Dr̃ ẽt cura largè, & ẽ poteſtas eijciendi & recipiẽdi in eccleſia, cogẽdi, & puniẽdi exceſſus. 21. di. §. 1. ſub hac ẽt ẽ excõicare, interdicere, ſuſpẽdere, & hmõi, q̃ sũt ad morũ correctionẽ, đ ele. dudũ, el 4. & de vtraq; iſtarũ

re doctrinam Bar. de culpa latiori, ſic, Illa, quę differunt noĩe & effectu, ſunt ex toto diuerſa, & ab vno nõ infertur ad aliud. l. Papiniã. ff. de minor. Sed dolꝰ & culpa differunt noĩe, & re; ergo &c. Sed rñde, ꝙ nõ dico culpã latiorẽ eſſe dolũ, ſed dolo ſimilẽ, vt dicit tex. iuncta gl. ĩ d. l. qđ Nerua. Vbi dicit, ꝙ illud, qđ diſplicebat Proculo, placuit iuriſconſulto, ſ. latiorem culpã dolũ, i. ſimilem. & Pau. de Caſt. ibi ſummat de dolo præſumpto; & ſic tollit argu. Et ſi differũt re, & nomine, hñt tñ aliq̃ ſimilitudinem, ſicut dicimꝰ de latiſſima culpa, q̃ ꝓpriè ẽ dolꝰ. Negatur ẽt, ꝙ culpa latior non fiat a ꝓpoſito, qa imo vt ſi dimitto res alienas in aula, vt furentur, erit dolus pſumptus, i. latior culpa. Si ex fatuitate, erit lata culpa. Si loquor cũ fure, vt furetur, vt diuidã cũ eo, erit culpa latiſſima. i. dolus verus. Vel dicendũ, ꝙ aut verbũ, Culpa, exprimitur a confitente; & tũc capitur pro dolo, ar. c. cũ dilecti, de accu. & c. contra eum, de re. iur. in 6. aut exprimiẽ a teſte, & tũc intelligatur culpa, prout differt a dolo, arg. c. in præſentia, de proba. aut exprimitur a libellante; Et tunc procedat dictum Bal. quod intellige & declara prout dicit Bar. in l. ſi quis intentione, ff. de iudi.

a Quia dolus] Sic enim diffinit Labeo, dolum malũ eſſe omnem calliditatem, quæ fit tacẽdo, & ſic in animo, fallaciam, quæ fit in mentiendo; machinationẽ, quę fit arte verborum ad circunueniendum fallen. decipien. alterum adhibitam, contra ius, contra bonos mores.

b §. dolo] Etiam facere videtur, qui id, quod poteſt reſtituere, non reſtituit. proinde ſi tibi mandaui, vt hominem emeres, & eum emiſti, teneberis mihi, vt reſtituas. ſed ſi dolo emere neglexiſti (fortè enim pecunia accepta alij ceſſiſti, vt emeret) aut ſi lata culpa (fortè ſi gratia ductus es paſſus alium emere) mihi teneberis; & ſic patet, ꝙ procurator tenetur de dolo, & lata.

c Lata culpa] Pone exemplum in eo, qui non ſeminat agrum tempore congruo. l. ſi merces. §. conductor, ff. loca. vel in eo, qui aſſeuerat, quod ignorat. l. Iul. §. 2. ff. de actio. emptio. Et iſta exempla competunt diffinitioni iuriſconſul. in l. latę culpæ (eſt ignorare, quod omnes intelligunt) & eſt veriſſima, quicquid dixerit Bar. in d.l. quod Nerua, opponendo de furioſo, qui non poteſt dici in lata culpa, licèt ignoret, quod omnes intelligunt, quia loquitur de eo, quod eſt cõe intellectui omniũ hominũ, vel maioris partis, eo ipſo ergo, ꝙ ego neſcio illud, qđ eſt cõe intellectui aliorũ hominũ, ſum in lata culpa. Et ſic ſi medicꝰ neſcit illud, quod eſt cõe intellectui aliorũ medicorum, eſt in lata culpa. Et ſic de omnib. ꝓfeſſionibus. Explicat ergo Bar. diffinitionem iuriſconſulti, ſi bene conſiderabis, Latæ culpæ finis eſt, non intelligere, quod oẽs intelligunt.

d Incircunſpecta] Vt differat a dolo, ſed hic ponitur deuiatio incircunſpecta, i. incõſiderata, qa ſi conſiderauit id, quod communiter homines ſuæ profeſſionis, & conditionis conſideraſſent. Puta, commodaui tibi librum, quem tu inconſideratè in banco ante domũ dimiſiſti, & inde fuit ſubtractus. nam certè fuiſti in lata culpa, quia communiter homines tuæ conditionis non feciſſent.

e Apud] Adde Sal. in d.l. pignus. & bonum text. & ibi Ange. in l. a bonæ fidei, ff. de rei vendi. &c.

f Acceſſum] Bar. in c. vnico, de commoda. dicit ſe vidiſſe de facto dubitare tempore guerræ. Nam fama erat in caſtro, ꝙ ſaluuſconductus erat conceſſus ab inimicis illi caſtro, propter quod homines de caſtro exiuerunt ad paſculandum beſtias, & fuerũt captæ: nunquid poſſint dici in lata culpa; vicarius poteſtatis erat inclinatus iudicare ꝙ ſic. Sed dicit Barb ꝙ reuoluit ſpiritum eius in contrariam ſententiam. Adde Bal. in d.l. a bonæ fidei, ꝙ ſi commodaui tibi bouem, vt arares, & tuum duxiſti intra portam caſtri, meum autem dimiſiſti extra, vt alij communiter faciebant, qui fuit captus cum alijs, nunquid tenearis? Et decidit ꝙ ſic, quia non tantam diligentiam adhibuiſti meo, ſicut tuo. Et probatur in d.l. quod Nerua, & ſequitur Sal. licèt poſtea relinquat cogitandũ. Sequitur etiam Barba. in d.c. vnico, & Ang. in d.l. ſi vt certo. §. quod verò, ff. commo.

g Omittere] vel eſt deuiatio incircũſpecta ab ea diligentia, quam haberent omnes diligentes, non dico communiter, ſed diligentes, vt differat, a lata culpa.

a L. ſi putator] Ibi eſt caſus de illo, qui proijcit ex alto aliquid, & occidit tranſeuntem per locum publicum, vel priuatum, per quem homines tranſire ſolent, ꝙ tenetur, ſi non reclamauit, ſecus, ſi erat in loco, ꝑ quem non erat tranſitus hominum.

b L. diuus] Imputatur. n. ibi rectori ad negligẽtiam, & culpam, ſi ſtultum a cuſtodia, in qua tenebatur a ſuis, non vocauit ad ſe, quia furioſi non ſolùm cuſtodiuntur, pro ſe ipſis, ſed etiã pro alijs, nè eis noceat. vnde ſubinfertur, quòd qui libet tenetur ẽt diligens in officio ſuo.

c Non equitare] Exemplum in illis, qui nimis defatigant equos, quia non bene ſciunt equitare. vnde dicit Bald. in d.l. pignus, qđ ſcholari neſcienti equitare non ĩputatur, ſi equũ deteriorauit equitando, dummodo fuerit diligẽs in paſcendo, & retinendo in loco tuto.

d Curare] Dicitur formaliter, ꝙ eſt deuiatio incircunſpecta, quã habent communiter diligentiſſimi.

e Iudex] Et hoc fuit ſing. dictum Inno. in ca. ſicut dignum, de homi. Vbi dicit, ꝙ in foro animę tenetur quis ad emendam damni ſi fuit in lata culpa duntaxat. Secus, ſi fuit in leui, vel leuiſſima. Tunc. n. ſufficit ſi pro negligentia pœnitentiã agat, ar. 15. q. 1. ĩebriauerũt. vide quod no Pa. in ca. 1. de cuſto. Eucha. vbi dicit ex mente. Vinc. quòd licèt in foro contentioſo ferens teſtimonium falſum puniatur de falſo & de omni dãno inde ſecuto, tamẽ in foro animæ ſolum punietur de falſo, licet aggrauetur ꝑ ſequentia. Adde intra teſtis. §. 3.

f Quoad Deum] Scilicet de damno dato, non autem l. Corneliæ de Sica. actione. qui homicidium fecit extra propoſitum, dum tñ fuerit in culpa etiam leuiſſima, hoc glo.

g Sequitur Pa.] Attamen Pa. ibidem videtur ſeq. dictum ſing. Innoc. quod ſtatim ſcripſi in præcedenti. §. vlt. allegat gl. fin. in ca. fraternitatis 12. q. 2. quę dicit, ꝙ in foro animæ non venit pœna iuris ciuilis, vtputa in fure non venit pœna quadrupli. Adde, ꝙ in foro ciuili poteſt agi ad pœnã l. Aquil. contra eum, qui fuit in leuiſſima culpa,

l.in legem ff.ad l.Aquil.& hoc Pa.in d.c.qm̃ cõtra. y. ol.ſuper gl.in ver. loca.& dictum Inn. tenet etiã Barba.in d.c.1.de commo.& Ab.in c.1.de conſti.Iudicio tamen meo autoris opi.eſt ſecurior, tum propter autoritatem gl.tum quia tex.in d.c.clerico, videtur facere, quã doquidem videtur fuiſſe in leuiſſimã culpa iaciẽdo lapidem ad expellendũ porcos quo caſu puerum occidit. Itẽ d.ca. in lectum, vbi de eo, qui cõcubuit cum vxoris ſorore, quæ ſe iniecit, & ipſe neſciuit tum etiã quia negari non põt, ꝙ damnũ ſit non latum. Tamẽ, ex quo dictũ Inno. ſequuntur magis communiter doct. non videtur ſpernẽdũ.

a Conc. Trid. 22. ſeſſ. c. de obſer. & eui. in cele. miſ. & c.x. de ref. ca. techiſ. in expoſi. præcepti decalo. non cõcupiſces. & in expoſi. oratio. dominicæ in illa ver. fiat voluntas. P. V.

b De curioſis a popularibus cõcionibus ſecludẽdis, s. Trid. Syn. 24. ſeſſ. c.7. de refor. & 25. c.11. de purgatorio. P. V.

c Sapere] Iuxta illud Ro.12. non plus ſapere.

d Intellectiuæ] Vt ſtudere ſcientiæ, & circa partem ſenſitiuam, vt vidẽdo, quæ videri non debent, vt infra.

e Propter ſuperbiã] hoc eſt verũ ſiue ſit hoc ĩ cognitione veritatis, quia ex cauſa ſupbit. 1. Cor. 8. Scientia inflat vel qa hõ ex eadem cognitionẽ ad peccandũ prouocat. exẽplũ de primo, qa imputat ſibi ipſi ingeniũ quo acquiſiuit ipsã cognitionẽ, & nõ Deo. exẽplum de ſecundo, qa cognoſcit deũ eſſe piũ, iõ ſub ſpe miſericordiæ peccat, ſiue ẽt hoc ſit ĩ ipſo ſtudio cognoſcẽdæ veritatis, qñ. ſ. qs ſtudet, vt inde ſupbiat, & q̃rat alij peſſe. Et facit illud Aug. de morib. eccleſię, Qui deſertis virtutib. & neſciẽtes qd ſit Deus, & quãta ſit maieſtas ſemp eodem mõ manentis naturæ, magnũ aliqd ſe agere putãt, ſi vniuerſam illã corporiſmolẽ, q̃ mundũ nuncupam⁹, curioſiſſimè intẽſiſſimeque ꝑquirant. vñ & tanta ſuperbia erigũtur, vt ĩ ipſo cęlo, de quo ſæpe diſputant, ſibimet habitare videantur.

f Quod ſit mortale] nã illi, q ſtudẽt addiſcere aliqd ad peccan. vicioſum ſtudium habent, ſm illud Iere. 9. Docuerũt linguã ſuã loq, vt mẽdaciũ iniq agerent, laborauerũt; & pt rectè dari exẽplum de ceretanis, q addiſcũt artẽ ad decipiendũ. Idẽ de artificib. & mercatorib. q fraudãdi modũ addiſcũt. Idẽ dr̃ aduocatis, & procuratorib. qui cautelas inueniũt, & hmõi.

g Cognoſcere] põt dari exẽplũ de addiſcente artũ necromãticã, quod eſt pctm̃ mortale.

h Videre] vtputa pudẽda mulierũ, vel virorũ, vł audire detractiones & ꝓximorũ delicta, & hmõi.

i Pctm̃] Puta vſura, luxuriæ, ſpecies ſcilicet ad cõmitten-

ĩtelligit. c. de multa, de pb.

CVPIDITAS a. Vide ſupra Auaritia.

CVRIALIS dr̃, q nexib. Curiæ ligat⁹ adulatur principib. 37. di. nonne. 51. di. q in aliquo. Item curiales dñr aduocati in cauſa ſanguinis, vel milites, ſeu officiales ſæua exercentes. 51. di. aliquantos, & c. ſeq.

1 Vtrũ tales ſint ad ordines ꝓmouẽdi, vel ad religionẽ? Reſ. ꝙ nõ, niſi cũ magna diſcuſſione, vt intelligat̃ vtrũ ſit ſolut⁹ a curialib. vel ſi ẽ irregularis vel vt fugiat obligationẽ, & hmõi, vt ĩ c. legẽ. 53. di. & dicit, ꝙ p triẽniũ debẽt ꝓbari, ẽ bonũ ↄſiliũ, niſi aliqd̃ rõnale aliud ſuadeat; ñ dẽt tñ recipi ad religionẽ, nec ordinari, ẽt ſi ñ ẽ irregularis, & ſi ex d̃uotiõe mouet̃, niſi ſit ſolut⁹ a curia l. di. c.1. q̃tũ ad religionẽ ñ ꝓbat iſte tex. qñquidẽ nullũ verbũ ibi habeat & vide bonã gl. ĩ d. c. legẽ 53. di.

CVRIOSITAS b ẽ poſtpoſitis diuinis & ſanctorũ eloqis, ſcriptis philoſophorum, & poetarũ rõne vanitatis, vel delectationis intẽdere. 38. di. ſacerdotes, & c. ſe. Itẽ cũ ſacra ſcriptura ñ ſm ſanctorũ expoſitionẽ, ſed ſm ſecularẽ ſapiẽtiã & ꝓprij ſenſus vanitatẽ exponit c. vino, eadẽ di. Itẽ q plura volunt ſapere, c q̃ oporteat. aut d̃ his d̃ qb. non eſt dubitandũ faciũt qõnes de renũ. c. qm̃ aliq curioſi, li. 6. ex quib. cũ ibi notatis, patet, ꝙ velle cognoſcere, qd̃ ñ ↄuenit, ẽ curioſitas, & pctm̃, qa inordinatio q̃dã.

1 Vtrũ ſit pctm̃ mortale? Reſ. ꝙ ſiue curioſitas reſpectu partis intellectiuę, d ſiue reſpectu partis ſẽſitiuę, eſt mortale pctm̃ ĩ ſeptem caſib. vt colligo ex Th. 2. 2. q. 167. Ale. 2. 2. Primò rõne finis, puta qa pp ſuperbiã, e vel aliquid, quod ſit mortale f pctm̃ quærit cognoſcere, g vel videre, h aut audire &c. Secundò rõne illorũ a quib. vult ſcire, vel audir̃, puta a dęmonib. vel alijs ĩcãtatoribus, vel maleficis, a quibus ſub præcepto prohibemur aliqd addiſcere, vel cognoſcere. 26. q. 1. illud. Tertiò rõne eorũ, q̃ cognoſcer̃, vel videre, aut ſentire volum⁹, vtputa qa ſunt ꝓhibita, ſicut a ꝓpoſito velle audire pctm̃ illius, q confitetur alteri, & ſimiliter incantationes, & hmõi prohibita, vt eorũ libros velle tenere, qa ſimilis culpa eſt diſcere, ſicut docere ꝓhibita. l. culpa, C. d̃ male. & ma. Similiter dico d̃ quocũq; ꝓhibito, qd̃ exerceri nõ pt ſine mortali pctõ, ſicut ſũt artes aliq̃ malę, aut velle ſcire, q̃uo fit tale pctm̃, i aut videre, aut ſẽtire, nã talis curioſitas ẽ pctm̃ mortale, niſi in caſu, qñ qs talia vellet ſcir̃, vt poſſet ↄdẽnare, & ĩ ꝓbare, facit c. nec mirũ. 26. q. 5. Quartò rõne eorũ q̃ omittẽtur pp curioſitatẽ, puta cũ qs omittit addiſcere neceſſaria ad ſalutẽ, vel ad ſuũ offm̃, vt intẽdat poetis, aut

mittendũ, vel ad delectandũ, ſecus ſi ad deteſtandũ.

a C. pro dilectione] Dicitur ibi, ꝙ illi Hyſtrioni, & mago, qui magiſter & doctor eſt non erudiẽdorum puerorum, ſed perdendorũ, non dẽt dari ſacra cõio.

b Veniale pctm̃] Adde ẽt, ꝙ homo appetit cognoſcere veritatẽ circa creaturas non referendo ad debitũ finem. ſ. ad cognitionẽ Dei. vñ Aug. lib. de vera religione ait, ꝙ in conſideratione creaturarum non eſt vana; & peritura curioſitas exercenda, ſed gradus ad immortalia, & ſẽp manentia faciendus. Itẽ & ſecundo inquantũ aliquis ſtudet ad cognoſcendũ veritatem ſupra proprij ĩgenij facultatem, quia per hoc homines de facili in errores labuntur. Eccl. 3. Altiora te ne q̃ſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris, ſed quæ ꝑcepit tibi De⁹, illa cogita, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus.

c Pro cuſtodia] Pone exemplum in nauta, qui accipit mercedem pro vectura, & tamen tenetur ex locato, & ſimiliter in caupone, & in ſtabulario, vt in l. nauta. ff. nau. cau. ſtabu.

d L. qui mercedem] Adde ibi Bar. & Pau. de Caſt. & quod no. Bart. in l. dominns horreorum, ff. loca. vbi dicit, ꝙ domini, qui habẽt apothecas ſuas in plateis & locant eas, ad nihil teneantur, vt l. cum plures. §. fi. ff. loc. Vbi locator horreorum in totum non tenetur de cuſtodia, & no. Bal. in l. 1. C. loca. Si verò quis locaret partem domus, & partem retineret, & in ea parte reponerentur merces aliorum, & dominus recipit aliquid ipſo domino retinente, vel alio clauẽ totalis domus, tunc ſi dixit ſe nolle teneri ad aliqd, non tenetur. Si verò nihil dictum eſt, tenetur de leui iure communi, ex natura. ſ. contractus locationis. Et quantum ad hoc, ꝙ quando quis proteſtatur ſe nolle teneri, limita, quod dicitur hic in fi.

e Tres perſonas] Ibi. n. tractatur de paſtore bono, & mercenario, de quo Io. 10. Et intellige illum tex. iuxta no. in d. c. quanuis, de reg. iu. Vbi ignorantia in facto alieno non excuſat, quando quis tenetur indagare, & diligenter cuſtodire, & præcauere, pro quo facit. c. innotuit, de ele. Ex illo. c. & ex prædictis habes ꝙ paſtor tenetur de ouibus a lupo comeſtis, etiam ꝙ ignoret. & ratio eſt, quia tenetur ad cuſtodiam, vnde debet adhibere debitam diligentiam, quam ſi nõ adhibuit, non eſt ſine culpa. Et hoc idem eſt in prælato qui obligauit ſe ad cuſtodiam animarum ſubiectorum accipiendo prælaturam. vnde prælatus dicitur paſtor, quia tenetur oues paſcere exemplo, & verbo doctrinæ. Ad hoc ca ad nos. 47. diſt.

f De leuiſſima] tamen non tenetur de caſu fortuito, niſi ſpecialiter ſe obligaſſet, vt no. Bart & Pau. de Caſtr. in d. l. qui mercedẽ. Adde, ꝙ ſi aliqui deputati ad cuſtodiam caſtri diuiſerunt inter ſe cuſtodiã nocturnã, ſ. ꝙ medietas cuſtodũ dormiat vſque ad mediã noctem &c. alia medietas vigilet & capiatur caſtrũ, ꝙ non tenet pars quę dormiebat, Alb. 2. parte ſta. q. 159. refert In. ff. ſi qs iuriſd. non obtẽpe. in l. 1. §. ſi procurator, &c.

g Cuſtos] Bart. dicit in d. §. vlt. ꝙ ſi res amiſſa aliqñ eſt cã defenſionis alicuius, & tunc dicen. ꝙ aliqñ non probatur rẽ perueniſſe ad eũ, qui conuenitur, & tũc eo ipſo, ꝙ dicit ſe non habere, pręſumitur amiſiſſe, niſi ꝓbetur cõtrariũ, creditur. n. iuramento ſuo l. prætor. §. ſed & ſi ſeruus, ff. de eden. l. cũ ita §. ſpecies, de leg. 2. & quod no. in l. cũ de lege. ff. de ꝓb. & in l. fi. §. licentiã, C. de iure deli. Rõ, quia res deperdita dr̃ eoipſo, ꝙ adhibita diligenti inquiſitione non põt reperiri. l. 3. §. Neruà, ff. de acqui. poſ. vnde cũ ille reddere non poſſit, rectè dicit ſe perdidiſſe. Si verò probatur rem penes ſe fuiſſe tunc ſi quidem ipſe tenebatur ad exhibendũ rem officio iudicis, tunc põt ꝓbare ſe eã perdidiſſe per ſuũ iuramentũ. l. fi. C. de fi. inſt. ſi verò tenebatur iure actionis, tũc dẽt ꝓbare manifeſtis probationibus. l. ſi creditor, ff. de pig. act. & eodemmodo quando res amiſſa eſt cã actionis, ille, qui agit, dẽt probare ſe pdidiſſe manifeſtis ꝓbationib. d. l. ſi quis. §. fin. ff. de eden. Manifeſtæ ãt ꝓbationes ſunt, vt ruinæ, incendiũ, vis hoſtiũ, & hmõi. Et iſti caſus pñt manifeſtè probari. Quidam verò ſunt caſus fortuiti clandeſtini, & occulti, vt furtum, & probantur per coniecturas, vt quia oſtiũ fuit ruptũ, famulus aufugit, ar. l nõ omnis

curioſis. facit. c. nõne, & c. vino. 37. di. Quintò ratione illius, ad quem talis cognitio, ſeu viſio inducit, vt puta ſi ad errorẽ contra fidẽ, vel ad peccatũ mortale, ſicut velle videre coeuntes, & aliqua ſpectacula, ex quibus prouocatur ad mortale pctm̃, vel audire hmõi. facit. c. ideò. 37. di. Sextò rõne modi, vt cũ quis pp talia ſcienda, vel videnda facit prohibita, puta ſuperſtitioſa vel dimittit audire diuina, quę tenetur, vt videat ſpectacula, & hmõi. facit. c. q die de conſ. di. 1. & c. qui fine. 26. q. 1. vel quia de bonis pauperũ eccleſiaſticus emit libros, vel ſoluit doctoribus, qui ei legãt inutilia. facit. c. legant. 37. di. Septimò rõne eorũ, q ĩducuntur ad talia faciẽda, vtputa qñ qs ex curioſitate ſua ſciẽdi ꝓuocat aliquẽ ad detrahendũ vel auiditate videndi ꝓuocat ad faciendũ ſpectacula ꝓhibita ſicut ſunt torneamenta, & hmõi, q̃ fieri nõ pñt ſine mortali, facit c. qui venatoribus. 86. diſt. de conſe. di. 3. pro dilectione, a in alijs communiter eſt veniale peccatum. b

CVSTOS, q mercedẽ nõ accipit ſpãliter ꝓ cuſtodia, c tenet̃ de dolo, lata & leui culpa. ff. loc. l. q mercedẽ, d in gl. & qd̃ no. 14. q. 4. tres pſonas. e no. Inn. ĩ c. q̃uis, de reg. iu. ſed ſi ſpãliter ꝓ cuſtodia mercedẽ acciperet teneretur etiam de leuiſſima, f vt in d. glo. quã limita vt ĩfra Locatio. §. 23.

1 Quid ſi neget dolo, vel negligẽtia ãmiſiſſe, qs ꝓbabit? Reſ. gl. vbi ſ. ꝙ ipſe cuſtos, g ar. ff. de eden. l. ſi qs. §. vl. & hoc verũ quò ad forum contentioſum, ſec⁹ in foro conſciẽtiæ, vt patet ex

dictis ỹ.lex.§.4. Idẽ dic de cuſtode carceris.ff.de cuſt. & exhi.reo.l.vl..& idẽ ĩ de poſito.c.bona fides, de depo.cũ concor.in gl. 1. ibid. in alijs autem caſibus regulariter,qui dolum allegat, dẽt probare.ff.de probat.l. quoties.§.qui dolum. a

DAMNATVS ꝑ ſententiã ad mortem an poſsit diſponere de rebus ſuis, vide alienatio.§.24.

1 Vtrum damnatus ad mortẽ poſsit fugere de carcere,vel quomodocunque dic vt infra fugere.§.1.

2 Vtrum habentes de bonis alicuius damnati ꝓpter crimen eius,& poſtea reſtituitur per principẽ ad bona ſua, teneantur reſtituere?Reſ.Ge.in c.quanuis, đ reſcrip.li.6.ſuper gl. pe. ꝙ aut reſtitutio facta præiudicat iuri q̃ſito tertio, qui ea legitimè habuerat, & ſic non tenetur reſtituere,qui ea habuit,quia non fit integratio in tali caſu. & iſte ẽ caſus d.c.quanuis,& in iuribus alleg. b in gl.ibi.& faciunt no.per Bar & Bal.in l.Gallus.§.& quid ſi tm̃,ff. de li.& po.Aut per reſtitutionem principis tali factã non ꝑiudicaẽ niſi ipſi concedẽti, & ſic reintegraẽ ad oĩa,quę amiſerat,& ſic oĩa ſunt ſibi reſtituenda? & ſic ꝓcedunt iura alle.pro alia parte in d gl.ar.c. cũ dilecti, c de do.cũ ibi not.Hoc tenet Io.de Imo. d & no.ꝙ iſta faciunt pro legitimato. poſt mortẽ teſtatoris. vt nõ ꝑiudicent venientib.ab inteſtato.ẽt ſi ñ adiuerũt hæreditaẽ. q̃a talis legitimatio ẽ q̃dã reſtõ natalis.l.fin. C.de nata.Secus,ſi añ mortẽ teſtatoris,q̃a præiudicat q̃a nullũ ius adhuc habebat,l.poſt emãcipationẽ.ff. đ li.leg.vide ẽt ỹ.Grã.§.1.

DAMNIFICATVS vtrũ furtiuè & ſecretè poſſit ſibi ſatisfacere,Vide infra furtum.§.40.

DEBITVM cõiugale iõ dr̃,q̃a ſub pœna mortalis peccati vir vxori, & vxor viro petẽti reddere tenẽ e ẽm cõiter doc.& apoſtolũ.1.Cor.7. f niſi ex rõnabili cã excuſeẽ,& aſsignantur a doc.7.cauſæ,ꝑꝑ quas non tenetur reddere.

1 Prima dr̃ prohibitio ſãctę eccleſiæ,nã ꝯtra interdictũ eccleſiæ ẽ pctm̃ mortale actus ꝯiugalis.eccleſia autẽ prohibet, nè q̃s ꝯſummet matrimoniũ certis tẽporibus, de quib.infra Matrimoniũ.3.ĩpedimẽto.1. g Similiter ꝓhibet h eccleſia nè ante bñdictionem ꝯiun

omnis.§.a barbaris,ff.de re mil. & no.doc.in l.ſi creditor.C.de pign.act. Amiſsione verò probata dicen. ꝙ quidam ſunt caſus fortuiti, q̃ non poſſunt faciliter euenire abſque culpa,vt furtum.l. cum duobus. §.dãna,ff.ꝓ ſo.incendiũ.ff.de peri.& cõ.rei. ven l. ſi vendita.fuga ſeruorũ,& aliorũ,q̃ debebant cuſtodiri,& in iſtis ꝑſumitur culpa, niſi ꝓbetur caſ⁹. l.ſi.ff.de cuſt.re. ff.de rei ven.l. ſi a bonãfidei. §.1. ff.loca. & l. ſi q̃s fundum.§. imperator. Sunt alij caſus, q̃ poſſunt regulariter euenire ſine culpa, Vt vis hoſtiũ,impetus aquarum, & ſimilia, & tũc probata amiſsione,vt dictũ eſt,ꝑſumitur caſus,niſi culpa ꝓbetur. ff.loca.l. ſi merces, §. culpæ,ff. ſol.ma.l.pen. in prin.ff.de re. iu. l. contractus facit quod not. in d.l. ſi creditor, C.de pign.act.Et ita intelligatur, qđ dicitur hic in iſto.§.quò ad forũ cõtentioſum.

a §.qui dolum] Pro intelligẽtia ſcias in cauſa cuſtudiæ rerum, & carceris,& in depoſito probat ille, q̃ conuentus eſt,ſed in alijs ꝓbabit ille,q̃ dolum allegabit.

b Iuribus alle.] Vt in c.tranſmiſſa,de renun.& in ca.ex inſinuatione,de ſim.& c n cor.C. de remiſ. pig l.ſi vbi ſi de voluntate creditoris, res hypothecata alienatur a debitore, & poſtèa reacquiratur non recadit in generalem obligationem etiam futurorũ & res illa diſtracta, nec renaſcitur hypothecaria,quam habebat a principio,actio.n. ſemel extincta &c c.quæris,de conſ.di.4.& l.ſi res.§. aream,ff.đ ſol.Nam reſtitutio,vbi aliud non exprimitur,intelligitur fieri ſine præiuditio iuris alieni &c.

c C.cum dilecti]Vbi beneficium principis eſt latiſsimè interpretandum.

d Io.de Imo.]In d.c quanuis, vt refert ibi Ge.

e Tenetur]Ad intelligentiam no ẽm Scot.in 4.diſt. 32. quòd reddere debitũ coniugale poteſt intelligi dupliciter,vel ꝓpter duplicẽ finẽ ſicut matrimoniũ duplici ex cã eſt inſtitutũ. Et ꝑꝑ primũ,ſ.ꝓlis, reddere ẽ dupliciter laudabile, vno mõ,q̃a ad finẽ laudabilem, ſ.ad bonũ ꝓlis; alio mõ, quia in ſe ẽ actus iuſtitiæ reddentis illi, ꝙ ſuũ eſt,q̃a ad finẽ ad quẽ dẽt eſſe, ꝑꝑ ẽm finẽ,ſ.cauſa vitandæ fornicationis,ẽ laudabile tantũ ſecundo mõ,ſ. q̃a act⁹ iuſtitiæ, iſtud tñ iuſtè redditũ nõ eſſet iuſtũ, nec illi deberet reddi, niſi deus diſpenſaſſet ꝑꝑ pronitatem hominis poſt lapſum,preſcindẽdo primũ bonũ laudabile, ſ.bonũ ꝓlis.Si q̃ratur de redditione debiti vr̃ ex obligatione ꝯiugũ,Dico,ꝙ eſt actus præcepti affirmatiui explicantis iuſtitiam commutatiuã, ꝑceptũ ãt affirmatiuũ obligat ſemper,ſed nõ ad ſẽper, ſed pro quãdo actus poteſt eſſe debitè circũſtãtionatus. Si ergo nõ eſſet debitè circunſtãtionatus, non eſſet debitum reddendum. Si autem, teneretur alter coniunx alteri.hæc Sco.

f 1.Corin.7.]Vbi dicit, mulier ſui corporis poteſtatem non habet,ſed vir.

g Impedimẽto ſecũdo]Ibi. n. diximus, & ibi vide, q̃d,ſi alter cõiugũ habuit aliũ, vel aliã coniugem?

h Prohibet]Vbi ſit iſta prohibitio, ignoro,niſi cap. vir autem,& quod ibi no.de ſe nup.

gantur, qñ quis educit eã, q̃ alteri non fuit ꝯiuncta ꝑ mr̃imoniũ. Vñ ẽm Rod.cognoſcens ante bñdictionẽ, vbi eſt conſuetudo,ꝙ bñdicantur, peccat mortaliter q̃dã tñ,vt dicit Ric. a in 4. d.32.q.1.ar. 4. dicũt hoc eẽ verũ reſpectu actus petẽdi non reſpectu act⁹ reddẽdi q̃a reddens non peccat ẽm Th.ĩ 4.ea.di,ego verò iſtud de bñdictione limito verũ, niſi ex rõnabili cã moueret ad petendũ,puta ꝑꝑ fornicationẽ euitandã,cũ nõ poſſit ꝯtineri. & vxorẽ ducere vt bñdicatur,non poſsit ꝑꝑ dotẽ habendã, & hmõi,q̃a nec tunc mortaliter peccaret,niſi eſſet ſcandalũ in patria,ar.eorũ,q̃ dicã ĩfra.Obediẽtia,in prin. b Albe.ẽt dicit dictũ Rodo. eſt nimis durum.& hoc ẽt vr̃ ſentire Inn.& d.An.in c.1.de ſpõ. q̃a licèt ꝯſuetudo habeat vim legis, tñ lex non obligat ad mortale niſi ſit ꝑceptiua,de ele.c.gñali,li.6.in gl.in ver.inhibem⁹.& ſic ñ vr̃,ꝙ peccet mortaliter,qñ ẽt ſimpliciter ꝯſumaret ante bñdictionẽ,niſi, vt dixi, eſſet ſcandalũ. & iõ vbi nõ imminet ſcandalũ,ꝯſulẽdũ eſſet iſtis ſponſis,q̃ faciunt multa pctã mortalia añ tp̃s ꝯductionis, ꝙ quando notũ eſt mr̃imoniũ in pr̃ia,ꝯſummarent,ex quo ducere nõ pñt ꝑꝑ dotẽ habẽdam.

2 Sed nunq̃d totiens peccat mortaliter,quoties exigit ſine rõnabili cã añ bñdictionẽ?tenẽdo opi.Ro.Reſ. ꝙ non,niſi prima vice, niſi nouo ꝯtẽptu exigat.ex quo ſeq̃ẽ,ꝙ poſsit ĩ iſto caſu negare debitũ ſine peccato, niſi ſeruet ſtatutũ eccleſię.

3 Secunda cã dr̃ impotẽtia, qua q̃s nõ pt̃ reddere debitũ ſalua incolumitate ſui corporis: q̃a ẽm Ric. in 4.di.32.ar.1.q.1. deus non obligauit virũ mulieri ꝯtra ordinẽ c naturę rectũ,q̃ ꝓ prius attẽdit ad actũ nutritiuæ, quo ꝯſeruaẽ propriũ indiuiduũ,q̃ ad actũ generatiuæ,qui ordinaẽ ad ꝯſeruationẽ ſpeciei. & iõ nõ tenetur ad actũ generatiuæ in notabile præiudicium incolumitatis corporis proprij.

4 Vtrũ teneatur reddere debitum leproſo?Reſ.ẽm Ri.in 4.di.32.ar.4.q.2.ꝙ ſic, d licèt non teneatur cohabitare, quia non eſt ſic periculũ in reddendo,ſicut in cohabitãdo.vide infra leproſus.§.2. & quæ ibi not.

5 Vtrũ furioſo,vel fatuo ſit reddẽdũ?Reſ. ẽm Ri.vbi ſupra,ꝙ quotieſcũq; pt̃ reddi ſine periculo proprię perſonæ,tenetur. e

6 Vtrũ reddens ſe impotentẽ ad reddendum peccet?Reſ.ẽm Ri.in 4.di.32.ar.1.q.1. ad primũ ꝙ ille,q̃ mõ illicito ſciẽter reddit ſe impotentẽ peccat mortaliter,non autem ille,qui modo licito,puta ieiunando, orando bona intentione,ſit tamen ſic rationabile obſequium,quia quanuis ſe reddat min⁹ potentẽ, non tñ totaliter ĩpotẽtem. f

7 Tertia cã dr̃ crimen adulterij.vnde vir vxori adulterę,vel è ꝯuerſo non tenẽẽ,ſi ĩnocens g eſt,reddere debitũ ẽm Ri.ĩ 4 di. 25.ar.1.q.1.q̃a licèt quò ad vinculũ ñ poſſit,tñ pt̃ eã dimittere quò ad cohabitationẽ & torũ.Fallit hoc ĩ 8.caſib.Prim⁹,ſi ipſe ſit fornicat⁹.32.q.vl.c.1.c.pe.& vl.de adul.& c.ſignificaſti,de diuor. h Secũd⁹, ſi vxor vi opp̃ſſa ſit,ea.cã.q.5.ita ne.Tertius,ſi credebat maritũ ꝓbabiliter mortuũ. 33.q.1.vel 2.cũ ꝑ bellicã. Quart⁹, ſi alter ſub ſpẽ mariti cognouit eã.34.q.2.in lectũ. Quint⁹ ſi maritus tradidit eam adulterandã, præſertim inuitã,de eo qui cog.conſan.vxo. ſuæ. diſcretionẽ. Sextus,ſi maritus poſt adulteriũ cognouit,& tolerauit eam,ar,32.q.1.ſi q̃s i vxorẽ 1.& 2.Septim⁹ ſi matrimonio in fidelitate ꝯcto vir dedit vxori libellũ repudij,& vxor alteri nupſerit,q̃a ſi cõuerteret vir teneẽ eã accipere.c.gaudem⁹ de diuor. Octauus ẽm aliquos,ſi vir abſtinẽdo ꝯ voluntatem

a Ri.]Neſcio videre,ꝙ Ricar.ibi hoc dicat, niſi fortè ex eo, ꝙ dicit ibi ar.1. q. 2. ꝙ petitio nõ eſt neceſsitatis, ſed non eſt ad propoſitum.

b Obedientia,in prin.] Nã ibi allegat S.Th. in d. di.15.dicentem, ꝙ potius dẽt inſpici legiſlatoris intentio &c. Vnde qui cõtrauenit legi ex rõnali cã, & nõ ex cõtemptu, non peccat. & vide ibi multos doc. allegatos hoc tenentes.

c Contra ordinẽ] Imò hoc caſu ſi redderet, malè faceret, cũ faceret cõtra ordinem naturæ.

d Quod ſic]Et đ hoc eſt text in c. 1.de coniu.le.ꝓ. & clarius in c.2. qđ aũt dicitur đ cohabitatiõe,eſt conſiliũ ẽm eundem Ri.& S.Bo.

e Tenet]Et hoc erit, qñ lucida habebit interualla, tẽpore aũt furię ñ q̃a illo tp̃e nõ eſt debitum.

f Impotentẽ]Si aũt ſit factus impotens ex redditione præcedente, non tenetur, ſi ex cauſa illicita,tunc ſi mulier laberetur in fornicationẽ, ipſe aliquo mõ teneretur, & põt dici illicito mõ ꝑꝑ alias pollutiones, vel labores irrationabiles.

g Innocẽs]Fides enim frangitur frangenti,vt dicit Sco.ead.di.l. cum proponas, C.de tranſ.

h De diuor.]Paria.n.crimina pari vindicta ſunt delẽda, dicit Sc. Dolus.n.cũ dolo compẽſantur.

i C.ſi q̃s] Punitur rñ vir adulteræ ſe cõmiſcẽdo ante, q̃ purgeẽ; q̃a.ſ.dẽt duobus annis pœnitere, in ſecundo trib. annis pœniteat.

luntatem vxoris, ei occaſio nem dedit. 27. quæſtio. 2. ſi tu. [a] Et placet mihi, licèt contrarium teneat gloſſa ibidem.

8 Vtrum peccet exigendo debitum ſcienter ab adultero innocens, vel reddendo? Reſ. ſecundùm Ric. vbi ſupra q. 2. ꝙ aut eſt correctus, vel paratus corrigi; & ſic non peccat. Si verò ſit incorrigibilis, [b] tenetur eum dimittere, & ſic peccat mortaliter [c] cognoſcendo; tex. eſt in c. ſi vir, de adulter. & in d. c. ſi quis vxorem, ſiue ſit manifeſtum, ſiue occultum, dummodo ſciat ipſa. Quem tex. ſic limito intelligendum, quando innocēti non imminet periculum fornicationis, & denegādo debitum conuerteretur adulter; ſed quando ex denegatione efficitur peior, & ex redditione non facit tot peccata, & innocēti ſit euaſio fornicationis, nō video mortale peccatum exigere & reddere; quod etiam tenet Hug. de Caſtro. no. in 4. diſt. 43. q. 1.

9 Vtrum poſſit vir vxori adulteræ neceſſaria miniſtrare? Reſpon. ꝙ non, ſi negando emendaretur, quia vtilius eſurienti panis tollitur, cum de cibo ſecur[9] iuſtitiam negligit. 5. q. 5. c. nō omnis, & malà meritus dēt egeſtate laborare. l. bona ſi des, ff. depo. §. 1. & de alijs pęnis adulterij, vide ſupra, Adulterium. §. 3.

10 Vtrum teneatur innocens ad præceptum eccleſiæ reddere adultero debitum? Reſp. ꝙ ſi adulterium poteſt probare intra paucos dies, non tenetur, ar. c. ſolet, [d] de ſen. exc. lib. 6. Si verò non poteſt probare, tenetur. ar. 11. q. 3. cap. 1. Et idem in caſibus, in quibus ſeparari poteſt matrimonium, vt j. Matrimonium. 4. in prin.

11 Quarta cauſa dicitur votum emiſſum ab ambobus de communi conſenſu, vt infra, Matrimoniū. 3. impedimento 5.

12 Quinta cauſa dicit̃ honeſtas, puta quia petit in eccleſia, [e] vel in publico, qa nō tenetur ſibi reddere debitum, niſi honeſto modo. 1. Cor. 14. omnia honeſtè, & ſecundùm ordinem fiāt in vobis.

13 Sexta cā eſt ſcandalum. Nā vbi eſſet ſcandalū conſummare matrimoniū ante

a C. ſi tu] Ri. vbi ſupra recitat opiniones, ſed nihil firmat. & gl. dicit verum, ꝙ peccat, ſed non propterea poteſt eam dimittere, & hoc cantat textus ille.

b Incorrigibilis] Dupliciter pt dici incorrigibilis, primo quando pertinaci animo ſe corrigere renuit; ſecundo quādo correctionē promittens ex conſuetudine relabitur. Vnde dicit magiſter ſenten. in d diſtin. 35. 4. cap. 5. Vir debet recipere peccatricem, quæ pœnitentiam agit, ſed non ſæpe, ideſt ſi minus frequēter ſcilicet vltra id, quod ſapiens determinaret eam eſſe recipiēdam. Idem dicit text. in d. c. ſi vir, in fi. de adult. ex quo no. ibi Abb. non eſſe parcēdū ei, qui deliquit pluries, quia delicta tranſeunt in exēplum. Facit optimè l. 3. C. de epiſco. au. Nam non eſt miſerandum illius, qui impunitatem delicti magis conſuetudini, quàm emendationi imputat. Nec obſtat illud quod objicit gl. in d. ca. ſi vir, de illo dominico dicto, Non dico tibi ſepties &c. ca. quemadmodum de iureiuran. & de pœn. diſtin. 3. Adhuc inſtāt, ex quo videbat maritum ſæpe & ſæpius mulierem recidiuantem, & pœnitentem recipere debere, & teneri, quia dicit gloſſ. quòd vir poteſt eam recipere toties quoties, ſed eccleſia non intercedit pro ea, tum nè videatur ei peccandi licentiam præbere, tum ad terrorem aliorum, facit l. 3. de re mili. ff. §. ſi tyronibus, & ff. de pę. l. 3. 23. quæſtio. 2. ita nos. Tu vero dic illud dictum, Non dico tibi ſepties, habere locum in foro animæ & pro ſalute eius, ſed non prohibet, quin puniantur male factores.

c Peccat mortaliter] Tum quia facit contra conſtitutionem eccleſię, tum quia ſecundùm Pan. ibidem hoc caſu vir videretur quaſi leno vxoris, & facere cauſa quęſtus, non enim eſt parcendum ei, qui deliquit pluries. nam, vt dictum eſt, delicta impunita trāſeunt in exemplum. facit l. 3. C. de epiſco. aud. Non enim eſt miſerendum illius, qui impunitatem delicti magis conſuetudini, quàm emēdationi imputauit, concordat Ri vbi ſupra qui ait, nè ſuo crimini videatur conſentire, cum correctionem debitam nō apponit. facit c. error. 83. diſt. conſi. hanc eādem ſententiā tenet Roſ. eo. tit. §. 15. allegat Hugo. idem tenere in d c. ſi quis vxorem. Hoc eſt ꝙ peccat mortaliter. Adde etiam Ab. in d. c. ſi vir, ponē idem aliam limitationem de d. c. procedere in ſciente, ſecus tamen in ignorāte ſecundū communiter doc. Ratio, quia peccatū nō cōmittitur ſine cōſenſu. 13. q. 1. ca. non eſt. Quod verum eſt quoad culpam, ſed bigamiam contrahit. 34. di ſi cuius, & no. in c. 2. de big.

d [C. ſolet] vbi in primo qui dicit petens abſolutionem ab excōicatione, debet abſolui, etiam ꝙ excommunicator, vel aduerſari[9] ſe opponat, niſi ſit pro manifeſta offenſa excommunicatus, quo caſu terminus. 8. dierum indulgetur ad reſpondēdum. hæc Pa. in d. c. ſi vir, de adulte.

e In eccleſia] Et ratio eſt, quia pollueretur eccleſia, & indigeret reconciliatione. & ideo in loco ſacro nō licet carnale debitum exigere, vel reddere, niſi fortè longū tempus eſſent violenter incluſi in loco ſacro, quia tūc poſſet reddi & peti, qñquidem in tali caſu non videatur illa prohibitio debere intelligi, qa nō eſt ponēdus laqueus animabus pp multiā loca. hæc. Ric. diſtin. 32. 4. ar. 3. q. 1. Nec in illo caſu eccleſia eſt reconcilianda, ſecundùm Roſ. conſecratio eccleſiæ. §. 9.

adhibitis aliquas ſolennitates [a] ſm morē patriæ, non tenetur reddere añ illarum obſeruantiā, non tamē mortaliter peccaret reddens, ſed bene exigens, ſi ſine rationabili cauſa faceret, vt ſupra dixi. §. 1.

14 Septima cā eſt religio, quam quis vult intrare, qa nō tenetur reddere, ſed debet ſibi ſtatui tp̄s. [b] j. quod ingredi teneatur. c. ex publico, de conuer. coniu. vñ, ſi nulla iſtarū cārū ineſt ꝯtracto mr̃imonio p verba d̄ p̄ſenti, tenet̃ exact[9] redder̃.

15 Verū non reddēs petenti, quia non vult concipere excuſetur? Reſ. ꝙ non. A fortiori peccat mortaliter, qui ex ira, vel alio malo fine nō vult reddere.

16 Verū teneatur petere? Reſ. Ri. vbi ſupra. 32. diſ. q. 2. 1. ar. ꝙ non, quia nemo tenetur de iure ſuo. [c] Quod verum credo niſi in caſu, quando non petendo alter caderet in aliquod mortale, quia tunc tenetur. [d]

17 Verū teneatur reddere non petenti? Reſ. Ri. vbi ſupra q. 2. ꝙ ſic, non tantū petenti expreſsè, ſed ēt petenti per aliqua ſigna, per quæ coniecturat alterū affectare ſibi reddi debitum coniugale, aliàs ſi non petit tacitè, vel expreſsè, non tenet̃ reddere. Auertere autē alterum, nè petat non licet, niſi cū debita ſanctimonia. Vñ dicit Aug. de Anchona, ꝙ ſi ex negatione debiti alter ſcandalizatur, non excuſat̃ a mortali denegans, ꝙ limita, niſi ex aliqua cauſa prædictarum faciat, de qbus ſ.

18 Verum contracto matrimonio cū vna clandeſtinè, & publicè poſtea cum alia, teneatur primę [e] reddere debitū? Reſ. ꝙ ſi non pōt reddi ſine ſcādalo, puta qa eccleſia excōicat eū, & huiuſmodi, ꝙ tenetur nō reddere qa ab omni ſpecie mali eſt abſtinēdum. 1. Theſſalo. vltimo, aliàs ſic. [f]

19 Sed nunquid cohabitabit cum ſecunda ad præceptum eccleſiæ? Reſ. ꝙ ſic, & neceſſaria miniſtrabit, ſi modò poteſt facere ſine periculo coitus, ſeu adulterij cum dicta ſecunda, quia quando cum periculo probabili, tunc patiatur excommunicationem, & nō cohabitet, ſed neceſſaria miniſtrabit ſeparatus, quantùm poteſt, cum prima etiā non cohabitabit, quando ſine ſcandalo cohabitare non poteſt, & ſibi imputet, qui ſic contraxit, & ideò conſulēdum eſt tali, quòd patriā mutet, vbi cum prima ſine ſcandalo cohabitare poſſit.

20 Verū actus matrimonialis ſit peccatum? Reſpō. ſm Alexā. in 3. parte ſum. in 6. præcepto, ar. 3. quod non, ſed ſit peccatum ſecūdùm eundem 2. 2. tra. de adu. q. 46. ar. 8. quando priuatur iſtis circunſtantijs.

21 Prima dr̃ recta intētio, puta qa excedit fines matrimonij factur[9] cū quacūq; alia, vel cū ea, ēt ſi ñ eēt ſua, coiret, vel ꝯſtituit ibi finē vltimū, & ſic ē mortale pc̄tm̄. 32. q. 4. origo, [g] & c. liberorū. Aduerte tñ, ꝙ hoc intelligit̃ qñ hoc actu cogitat vt ſit mortale, qa actib. ñ habitib. meremur, vel d̄meremur ſm Pe. de Pal. in 4. di. 32. q. 3. Dēt ergo intētio ſiſtere j. limites mr̃imonij, ſi talis act[9] dēt eē ſine pc̄tō, hoc eſt ꝙ non cognoſceret ſi ñ eſſet ſua legitima vxor, & idē dic de vxore erga virū, ſufficit tñ ſecundùm Ri. in 4. diſtinct. 21. q. penul. quòd actu, vel habitu hanc

§. 9. ſed tu vide ſupra, conſecratio eccleſiæ. §. 6. & infra eo. §. ſi.

a Aliquas ſolennitates] vnde no. Hug. in c. cum inijciatur. 27. q. 2. ꝙ ſi quis cognoſcat ſponſam antequam eam traducat, pœnitentia vnius anni eſt ei indicenda ſecundùm aliquos canones, q non habentur.

b Statui temp[9]] Iſtud autem tempus erit duorum menſium ſicut dicitur in c. ex publico, & eſt arbitrarium in eo, qui dicit ſe velle ingredi. In eo autem, qui nullū verbum facit, nullum tempus eſt ei dandū, qa nullam exceptionem habet ad eū repellendū quin poſſit petere, niſi tantū, quātùm prępararētur debitæ ſolēnitates. Item nè vilem habeat maritus datam, quam nō ſtuprauit dilatā.

c Iure ſuo] Pro ſe tantum introducto, ſicut creditor non tenetur petere debitum a ſuo debitore. c. ad apoſtolicam, de reg. cum ſimilibus.

d Tunc tenetur] Puta vxor eſt verecūda, propter quod abſtinet ſe a petendo, propter quod cadit in peccatum.

e Teneatur primæ] ſibi ergo imputet prima, qa periculo ſe ingeſſit. adde tamen, ꝙ ſi ſecunda relicta tranſiret ad alias partes, poſſet cum prima habitare, Ro. eo. tit. §. fin. vt dicitur etiā. §. ſequēti in fine.

f Aliàs ſic] Vide Ri. in 4 di. 26. ar. 2. q. 1. & 2.

g Origo] No. qa eſt pulcherrim[9] tex. qui ſic dicit, origo quidem amoris honeſta erat, ſed magnitudo deformis gl. 5. immoderata exactio pro nimio ardore libidinis. Nihil autē itereſt ex qua honeſta cauſa quis inſaniat. vnde & Sixtus Pythagoricus ait in ſentētijs adulter eſt ī ſuam vxorem ardentior amator. in aliena quippe vxore omnis amatio turpis eſt, in ſua nimius. Sapiens iudicio debet amare coniugem, nō affectu. Non regnat ī eo voluptatis impetus, nec præceps feratur ad coitū. Nihil eſt fœdius quā vxorē amare quaſi adulterā &c. gl in ver. magnitudo, ſ. immoderata exactio p nimio ardore libidinis. gloſ in verſic. amator, vehemens ama-

hanc intẽtionem habeat. a

22 Secunda dicitur cauſa, nam ex triplici cauſa ſine peccato exigitur, & redditur; ẽt cum merito ex primis duabus. prima prolis procreandæ. 2. debiti reddendi, tertia fornicationis vitandæ, communiter tñ tenetur, ꝙ ſit peccatum veniale exigere cauſa fornicationis vitandæ b in ſe. vide glo. in c. quicquid. 32. q. 2. Alia ex cauſa cognoſcere ẽ peccatum, aliquando mortale, aliquando veniale, vt in §. ſeq. patebit.

23 Vtrum ſi fiat cauſa ſatiandæ libidinis ſit peccatũ mortale? ℞. ꝙ Canoniſtarũ. 32. q. 4. in c. origo, & c. liberorum, & theologorũ in 4. diſ. 31. & 32. fuit diuerſa opi. Aliqui tenẽt, ꝙ ſemper ẽ peccatũ mortale coitus ɔiugalis cauſa ſatiandæ libidinis, & dicitur, qñ præuenit voluptatem, & cogitationem manib. prouocando, & calidis vtẽdo, vt poſſit pluries coire; ſed magis cõiter tenetur, ꝙ nõ eſt pctm̃ mortale, dũmodo ſi non eſſet vxor, non faceret. & d c. origo, & liberorum, exponunt, qñ ita finaliter quærit delectationẽ, ꝙ ẽt ſi non eſſet vxor, non curaret. & hæc opi. eſt magis rationabilis, quia apoſtolus dicit, Habeat vnuſquiſque ſuam ꝑꝑ delectationẽ in ea, & non in alia quærẽda ꝑꝑ fornicationẽ vitandã, nec ſequitur, ꝙ ponat ibi finem, quia non vltimũ. hanc. S. Bon. Ric. & Alex. & cõiter Theo. tenent, & placet, c quia pro iſta. q. 2. opi. eſt glo. Aug. 1. ad Cor. 7. in princ. vbi dicit. Coniugalis concubitus generandi gratia non habet culpam, concupiſcentiæ verò ſatiandæ, ſed tamẽ cum coniuge, habet culpam, propter tori fidem, venialem; hoc ille.

24 Vtrum cognoſcere vxorem cauſa ſanitatis ſit licitum? ℞. Ri. in 4. di. 31. ar. 3. q. 2. ꝙ ſm quoſdam ſic, vel fortè poteſt dici, ꝙ ſit veniale peccatum, & hoc verius, & ſequitur Tho. in 4. diſt. 32.

25 Tertia dicitur modus debitus naturalis, & hoc dupliciter. Primò quò ad vas, quia ſi fiat extra, & ibi emittatur ſemen, indubitãter eſt mortale grauiſſimũ. 32. q. 7. c. adulterij. Secũdò quò ad modũ ſtandi naturalẽ qui quidẽ eſt, vt mulier iaceat in dorſo, vir aũt in ventre incumbat ei, quia ſic facilius ɔcipiunt mulieres, niſi per accidens impediat. Deuiatio aũt ab iſto eſt lateralis ɔcubitus, & maior ſedentis, & iterum maior ſtantis, vel vxore ſupergrediente. maxima horum eſt eorum, qui retrò more iumẽtorum. hunc vltimum modum quidam indiſtinctè reputant mortale licèt in vaſe fiat. Pe. de Pal. vbi ſ. Henri. Boich. in c. inquiſitioni, de ſen. exc. tenet, ꝙ ſupergreſſio mulierum ſimiliter eſt mortale, niſi aliqua neceſſitate, vel rationabili cauſa fiat, puta infirmitatis, vel periculi aborſus, quia ſic ꝑuertens vſum, & ritum ſacramenti ſciẽter etiam in accidẽtalibus peccat mortaliter, ſicut tales. gl. Rai. tenet, ꝙ quælibet deuiatio a modo naturali, ſi fiat cauſa voluptatis amplius ſic quærendæ ſolũ ꝙ eſt peccatum mortale. Tho. verò in 4. di. 31. in litera dicit, ꝙ quidam dicunt fore ſignum mortalis concupiſcentiæ aliquando, Aliquãdo verò peccatum veniale, aliquando nullũ, quando ex iuſta cauſa, puta infirmitatis, vel propter periculum prolis ſuffocandæ. Alb. in 4. diſt. 31. dicit, quòd nihil eorum, quæ facit maritus cum vxore ſeruato vaſe debito ſecundùm ſe eſt mortale, ſed poteſt eſſe ſignum mortalis concupiſcentiæ. Tu verò deteſtaberis omnes iſtas deuiationes, & periculoſas fore declarabis, & perſuadebis, vt deſiſtant, quantùm poteris; tñ ſententiam non præcipitabis, quia vxor ꝑmittitur, vt in ea homo delectetur propter forni-

tor dicitur, qui tantũ vxorem diligit, vt apud ſe diſponat, ꝙ ſi ipſa fortè eet vxor alterius, nonnunꝗ carnaliter ſecum ea commiſceret in ca. liberorum dicitur, Voluptates, quæ de meretricũ amplexibus capiuntur in vxore, sũt damnatæ, & eſt peccatum mortale; concor. Ri. in 4. di. 31. ar. 3. q. 2. & hoc caſu dicit adulterium extenſo vocabulo ſecundùm Alex. vbi ſupra.

a Intencionẽ habeat] difficile tñ eſt, vt vir cũ propria vxore ſtans in igne neſciat ardere. 33. q. 4. vir cum propria. poteſt tamen cõtingere ex ſingulari dei dono, & non aliter. vnde dicit ibi, Quanquã ipſa admixtio coniugis ſine carnis voluptate fieri non põt, Iõ a ſacri loci igreſſu ɔbſtinendum eſt. eſt autem bonum ſacramenti in intentione vtentium concubitu coniugali, inquantum habent in intentione actualiter, vel habitualiter, ꝙ non concumberent niſi eſſent coniuges.

b Vitandæ in ſe] Fit de hoc textus Auguſtini in §. criminis. 25. diſ. vbi ſic dicit, quotiens excepto filiorum deſiderio quis vxorem ſuã cognouerit, & gl. ibi, ſupple & cauſa reddẽdi debitum. Quaſi dicat, exceptis his duobus caſib. in vſu matrimonij ſemper peccat, ſaltem venialiter; & ita eſt veritas.

c Et placet] Pro communi opin. glo. eſt in d. cap. quicquid, & ſic tenet Hoſ. eo l. tit. §. 4. De eo etiãm, quod allegat Ricard. mihi videtur, ꝙ non bene ſe firmet, in dicta diſtinct. 31. arti. 3. q. 2. Poſſet tamen dici, quod prima opinio ſit rationabilior, quia coitus inter coniuges ſolùm eſt in duob. caſib. permiſſus licitè, ſ. propter filiorum procreationem, & debiti redditionem, cũ debita honeſtate & temporis, & loci, & modi, in tertio autem eſt a mortali excuſatus, ſ. ad cuiuſdam fornicationem, capitulo quicquid. 32. q. 2. reſtat ergo, ꝙ in alijs caſibus ſtet ſub prohibitione fornicationis, quæ habet culpam mortalẽ cũ ſit contra præceptum decalogi. ſ. non mæchaberis, Exo. 20. Nam quãdo regula eſt prohibitiua, omne intelligitur ꝓhibitum, quod non eſt ſpecialiter conceſſum, in Cle. exiui, de verbo. ſi. hoc autem ſatis videtur probari Tob. 6. Vbi Angel[9] dixit Tobiæ, Audi me, & oſtendam tibi, qui ſunt ij, quib. poteſt præualere dæmonium, in eos, qui coniugium ita ſuſcipiunt, vt deũ a ſe, & a ſua mente excludãt, & ſuę libidini ita vacent ſicut æquus, & mulus, in quibus nõ eſt, Intellectus habet ſuper eos poteſtatem dæmonium. Equus, & mulus non vtuntur coitu aliquo modo innaturali, vel aliàs monſtruoſo, ſed ad ipſum nullo fine rationabili, cum careant ratione, ſed libidine dilabuntur. & ſic qui ad hunc finem vel ſuſcipiunt matrimonium, vel eo vtũtur, datur in poteſtatem diaboli, etiam ſi nullam aliam inhoneſtatem vel actualiter, vel intentionaliter exerceant. & ita includitur in hoc mortale, nam propter veniale nemo datur in poteſtatem diaboli, maximè vſque ad mortem, ſicut datur illi. Nullus eſt enim iuſtus, qui careat veniali. Nec ob. dictum Aug. quia illud, Satiandæ, debet intelligi, id eſt implendæ, quando ab ea præuenitur ad extraordinariam fornicationem vitandam quia matrimonium poſt filiorũ procreationem datur etiam in remedium infirmitatis ad illicitos concubitus euitandos, non autem ad implemẽtum voluptatis. vnde Hier. in c. liberorũ. 32. q. 5. voluptates aũt, quæ de meretricũ capiũtur amplexibus, dãnatæ ſunt. Cõſtat, ꝙ amplexus in meretricibus fiũt cã implendæ libidinis. & hoc dãnatũ cũ vxore, nec ob. ibi gl. quæ dicit, dãnatæ, i. puniendæ ꝓpter pctm̃ veniale, quia extorquet literã quod non licet. l non aliter. ff de leg. 3. nec etiam fundatur ſuper aliqua autoritate. Nec ob. dictũ apoſtoli ꝓpter fornicationem, quæ exponitur. ſ. euitandam, ſed non ſaturandã. Concordat tamen cũ opi. ſumme hic Gu. l. Vorilong. ĩ 4. di. 31. con. 4. prin quæ videt rõnabilior.

fornicationem a vitãdam. Et ideò hoc tenebis, ꝙ qualitercunque opus incipiatur, & quocunque fiat, dũmodo in vaſe debito ſemẽ emittatur, & taliter, ꝙ mulier retinere eum poſſit, nõ erit mortale de ſe. Secus ſi mulier taliter ſtaret, ꝙ ex hoc ſemen retinere b non poſſet, quia eſſet mortale, quamuis vir in vaſe emitteret. Et ſm hoc concorda prędictos docto.

26 Sed quid de eo, qui fricationib. oſculis, & tactib. delectatur non intendẽdo venire ad actũ coniugalẽ, ſed finẽ in his ponere? Reſ. Pet. de Pal. vbi ſ. tenet, ꝙ ẽ pctm̃ mortale. Sed ego non credo, niſi ſe, vel alterũ ad pollutionem extraordinariam prouocaret, & ſic tene per ea, quæ ſupra dicta ſunt.

27 Quid de illo, qui ante completionem actus ſe retrahit, nec ſemen emittit ẽt extra vas, nè habeat plures filios? Reſ. Pet. vbi ſupra ꝙ non peccat mortaliter, niſi ex hoc mulier ad ſeminandum prouocaretur, idem dicit de eo, qui, nè habeat filios, abſtinet, quia licet appetere non plures hr̃e, quã poſſit paſcere, nec tenetur actũ inchoatũ ɔſumare vxore non petente. & eadem ratione videtur ſm eundẽ poſſe dici de muliere, quæ poſtquam eſt cognita a viro, vadit ſtatim ad mingendũ, vel ſe cito erigit, vt emittat ſemẽ, nè concipiat. Sed de hac opi. valde dubito propter. c. aliquãdo. 32. q. 2. ꝙ videtur innuere, ꝙ ſit peccatum mortale. Sed poſſet dici, ꝙ d. c. loquitur quando quis ex ſola voluptate hoc facit, vel quãdo poſt quàm cõceptio eſt facta quærit aborſum, ſed Pet. intelligit, qñ hoc fit ex rationabili cauſa, puta quia non poteſt eos paſcere, & huiuſmodi, & anteꝙ concipiatur in ventricula matris & ſic poſſet teneri, licèt ſit periculoſa. c Dare autem, vel recipere venena ſterilitatis, omnino eſt mortale, vt in d. c. aliquando.

28 Quarta dicitur tempus debitum. Nam tempore feſti, orationis, & communionis eſt abſtinendum.

29 Vtrũ peccet mortaliter qui exigit, ſiue reddit tpe ſolennitatis? Reſ. ſm communiter doct. d in 4. di. 31. ꝙ non limitat s. Bo. e ibidem. ar. 3. quæſtio. 2. niſi cõſcientia obliget, quia credit mortale, vel niſi interuenia

t

a Fornicationẽ vitandã] in oĩb. aũt caſibus melius eſſet, vt vir eam teneret vt ſororem.

b Semen retinere] Aſten li. 8. tit. 9. dicit, Quando mulier ſupergreditur viro, ꝙ eſt peccatum mortale, quia nec vir eſt aptus ad infundendum ſemen, nec mulier eum ſuſcipiendum, & allegat Methodium dicentem hanc vnam fuiſſe diluuij cauſam.

c Periculoſa] Facit illud Gen. 38. de filijs Iudæ, qui occiſi fuerunt a dño ꝑꝑ ſemen extra vas emiſſum.

d Cõiter doc.] Hoc expreſsè tenet Ric. in d. diſt. ar. 3. q. 1. quia non inuenitur prohibitum, licèt ſit bonum conſiliũ, alias eccleſia iniecisset laqueũ filijs ſuis.

e San. Bona.] ... Bona. in reſponſione ad primum. In corpore tñ q. dicit, ꝙ non peccat, ſi hoc ſibi diſplicceat,

ſacræ diei cõtemptus. [a] Alexand. tamen 2.2. in tract. de adulterio. q. 46. ar. 2. tenet ꝙ non, ſi cognoſcit pp delectationem, ſ. explendam, quod eſt mortale, quod verũ credo, qñ interuenit ꝯtẽptus ſacræ diei propter talẽ delectationem faciendã. & ſic concorda glo. quæ in ſum. 33. q. 4. cum Alex. concordat aliàs non, quia circunſtantia, quæ non cadit ſub ſpeciali prohibitione, nõ pt mutare ſpeciem peccati, niſi, vt dictum eſt, qñ rõne contẽptus. Nam nullo iure [b] cauet̃, ꝙ de p̃cepto ñ cognoſcat̃ vxor in feſto. ſed c. 32. q. 4. ſunt de conſilio, vt patet intuenti, & ſic etiã tenet Ri. in 4. di. 32.

30 An poſſit cõicare, qui reddidit? Reſ. ſm Ale. vbi s̃. & Sco. in 4. di. 32. ꝙ ſic nec de neceſſitate præcepti tenetur abſtinere ſed non dẽt pp reuerentiã ſacr̃i de bonõ conſilio, niſi fortè ſolennitas aliud ſuaderet, vt dr̃ de pollutione. j̃. Euchariſtia. 3. §. 2. idem tenet gl. in c. ſciatis. 42. q. 4. de exigẽte dũmodo ñ cã ſatiandæ libidinis exegerit, ſed tu breuiter dic, vt in d. §. 27. cũ ſeq.

31 Quinta dicitur qualitas perſonæ, cum qua eſt concubitus, vt non ſit menſtruata; vel vicina partui.

32 Sed nunqd peccat mortaliter, qui cognoſcit tẽpore mẽſtrui? Reſ. ꝙ caſus dubius eſt inter doct. ſed ſaluo meliori iudicio mihi vr̃ diſtinguendũ, vt colligo ex dictis ac rationib. Theologorũ in 4. di. 32. Aut ex tali coitu pt fieri generatio probabiliter, aut nõ. Si non, vt puta quia ſenex, vel ſterilis vel fluxum hẽt, & huiuſmodi, & tunc non ẽ pctm̃ mortale nec in exigente, nec in reddẽte ſm cõiter doc. nec ob. ꝙ illud Leui. 20. [c] & Ezec. 18. dr̃ p̃ceptũ morale, qa non eſt morale reſpectu turpitudinis, aliàs eſſet peccatum mortale, ẽt quando hẽt cõtinuum, & ad q̃cunque cuiuſcunque turpitudinis ire, ꝙ eſt ꝯtra doc. communiter eſt ergo reſpectu periculi prolis mortale ſolum facit c. intelligentia, de verb. ſig. Si verò p̃t fieri generatio probabiliter, vt cum non hẽt continuũ fluxum, vel eſt debitæ ætatis, ẽt diſtinguo, aut conſiderat periculum prolis, ſ. ꝙ poſſit generari leproſa, q̃ alio tpe generaretur ſana. & ꝯtẽnit ꝑpter ſuã delectationẽ habendã, & ſic mortaliter peccat tã exigens, q̃ reddens iſto modo. Aut licèt ꝯtẽnat periculum ꝑlis tamẽ exigit, vel reddit ꝑpter fornicationẽ vitandã in ſe, vel in alio non principaliter ꝑpter delectationẽ, & ſic non peccat mortaliter taliter exigens, vel reddens qa tenetur hõ magis diligere ſalutẽ ſuã, vel ꝑximi q̃ bonum corporis ꝑximi. aut non ꝯſiderat periculum ꝑlis, nec de generatione, & tunc ſi exigit cã fornicationis vitãdæ in ſe, vel in alio, vel debiti reddendi, non peccat mortaliter, licèt ꝯcipiatur ꝑles leproſa, qa tũc dedit operã rei licitæ, licèt non debitã diligẽtiã poſuerit, tñ non reputabitur ad mortale, ar. eorum, q̃ no. in c. inebriauerunt. 1. q. 1. Si autẽ ſolùm exigit cã libidinis, vel reddit, tunc ex futuro euẽtu cognoſcet̃, ſi peccauit mortaliter, vel ñ, qa ſi proles generabit̃ leproſa, reputabit̃ mortale, quia dedit operã rei illicitæ, ar. c.

ceat. de petente verò dicit non eſſe ſine peccato & graui, licèt fortè non mortali.

a Sacræ diei contemptus] Cõtemnere autem videtur quis ſi poteſt ſine magna diffi cultate abſtinere & exigit, ſeu libẽter reddit. Nam nihil aliud videtur eſſe contemptus, quàm non curare agere, qđ oportet, vñ Mat. 6. dicitur, aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet, ſup quo dicit Aug. & ibi refert Tho. Nullus ferè conſciẽtia poteſt odiſſe Deum, contemnit autem. i. non timet eum, dum quaſi de eius bonitate ſecurus ẽ. Item Ro. 2. An diuitias bonitatis, eius, & patientiæ & longanimitatis, contemnitis, dicit gl. magiſtri ſen. Hic autem contẽnit, qui nõ ſic vtitur ad pœnitentiam. Et Iſido. 2. de ſum. bono, voluntatem quippe proprij domini nolle ſcire, quid eſt aliud quà velle Deum ſuperbiendo cõtemnere? Et multò plus nolle facere, cum ſit facere ſinis ſciendi, & in faciendo cõſiſtat omnis ſalutis effectus? Mat. 7. Nec quis videtur excuſari, ſi ins temporibus exigat, ſeu libenter reddat cauſa prolis, quia dicit Ambroſi. ſuper epiſtolam primã Corinth. Si cauſa procreandorum filiorum ducitur vxor, non multum tempus videtur conceſſum ad ipſum vſum, quia & dies feſti & dies profeſſionis, & ipſa ratio conceptus iuxta legẽ ceſſare vsũ carnis his temporib. denũtiat. c. ſi dat. 33. q. 4. Mihi igitur placet opi. Ale. & gl. qui dicit. Maior. n. medijs gratia reb⁹. ineſt, in ſu. 33. q. 4. Quod ſi fit cã explendæ libidinis, ꝙ ſit mortale. Si verò alia cã veniale.

b Nullo iure] eſt verũ, ꝙ nullo iure cauetur, quando petit cauſa ꝑlis, vel ad fornicationem euitandã, vel vult reddere, ſed ẽ ſupra cõcluſum, quod qui petit cauſa explendæ libidinis peccat mortaliter, ergo multo magis iſtis dieb. Et dicit S. Bon. ꝙ non poteſt fieri talis actus ſine graui peccato iſtis diebus.

c Leui. 20.] q. coierit cum muliere in fluxu menſtruo & reuelauerit turpitudinem ei⁹ ipſaq; apuerit fontẽ ſanguinis ſui, interficietur ambo de medio populi ſui. & de hoc Augu. 5. diſt. ad eius.

De

1. de præſum. Si verò nõ generetur leproſa, erit veniale. Ideo ante euentũ debet ꝯfiteri tanquã de mortali, [a] c. iuuenis, de ſpon.

33 Quid de exigente tpe partui vicino? R̃. Ric. in 4. di. 32. ar. 3. q. 2. ꝙ ſi ſine periculo aborſus vir p̃t carnaliter copulari ſuæ vxori p̃goanti, poteſt exigere ſine mortali, & mulier ſibi tenetur reddere, quia matrimoniũ non ſolũ eſt in officiũ, ſed ẽt in remediũ. [b] Si aũt non põt ſine probabili periculo aborſus, non dẽt nec reddere, nec exigere, imo ſm Pe. de Pal. vbi s̃. peccat mortaliter tã reddens, quã exigens, qa non curat occidere animã paruuli vnà cũ corpore Aduerte, ꝙ maius eſt periculũ aborſus ĩ principio ꝯceptus. Rõ, qa q̃uis ſm Auice. matrix mulierũ poſt imp̃gnationẽ claudat̃, tñ ex delectatione mouet̃ aliqñ, & aperit̃, & ſic materia nondũ perfectè coagulata diſperdit̃ & effundit̃, & iõ vituperat hic accedẽtẽ ad p̃gnantem, in d. c. origo; non tñ erit pctm̃ mortale, ex quo nondũ eſt formatus, ſi hoc non intendit.

34 Verũ ĩmediatè poſt partũ poſſit exigi? R̃. Ric. vbi s̃. ar. 4. q. 1. ꝙ nõ de ꝯgruo, donec ſit purificata, nõ tñ de neceſſitate eſt abſtinendũ; limitat Pet. de Pal. vbi s̃. niſi mulier eſſet ex partu infirma, & eſſet ei periculũ mortis, vel aggrauationis infirmitatis, [c] & placet, & c. ad ei⁹. 5. di. & cauſa. 33. q. 4. & 32. q. 7. c. non ſolùm. loquuntur de honeſtate.

35 Sexta dr̃ conuenientia loci, quia non dẽt fieri in loco ſacro. vnde, ſi eſt ꝯſecratus locus, [d] peccat mortaliter tã exigẽs, q̃ reddẽs, pp ꝯtemptũ ſacr̃i ſm Alex. vbi s̃. ar 12. ſi non ſit neceſſitas, pp quã non poſſit cognoſcere in alio loco, vtpu ta qa violenter ſunt recluſi per longũ tp̃s, qa tunc eſſet de bono cõſilio abſtinere, non de p̃cepto; cõcor. Ric. in 4. di. 32. ar. 3. q. 1. ſed Pe. de Pal. vbi ſupra tenet indiſtinctè, ꝙ eſt mortale. ſed non credas ei. nec valet ei⁹ rõ, ſ. ꝙ nulla ſit neceſſitas, ſicut in vrina, imo maior, ꝙ quis ſtet iuxta ignem lõgo tpe, & non calefiat. nec etiam alia ratio, ſ. ꝙ locus polluit̃, qa pollutio nocturna in ſomnis ẽt polluit, tñ non eſt peccatum; ideo tene cum Alex. & Ric.

DECANVS Idẽ eſt, qđ Archid. & ideo dic, vt ſupra, Archidiaconus.

DECIMA Alia prædialis, ſcilicet de his, quę proueniũt ex prædijs. Alia perſonalis, ſ. de his, quæ ꝑueniunt ex negotiatione, artificio, ſcientia, militia, venatione, & huiuſmodi induſtrijs perſonarum. Aliæ mixtæ, ſicut quæ proueniũt de animalibus, & eorũ fœtibus, quæ partim ſunt prędiales a prædijs, vnde viuunt, partim perſonales ꝑpter cuſtodiam, & eorum curam, de hoc habetur in cap. apoſtolicæ, & in c. paſtoralis, de deci. & de parochianis. c. ſi.

1 Vtrũ ſint de p̃cepto † dãdæ tpe gratiæ? R̃. Alex. in 3. parte ſummæ tracta. de deci. ꝙ ſic quæcunq;, cũ neceſſitas eſt, & petũtur a miniſtris eccleſiæ, vel etiã ſi

a De mortali] Poſſes aliter dicere, ſ. ꝙ aut iſte fluxus eſt naturalis; & tunc tã reddens, quã petens peccẽt mortaliter. Et ratio eſt, quia præceptum ſuper hac prohibitiõe moralis eſt. nã omnis moralitas indicat vſum matrimonij illo tẽpore ceſſare debere, quando filij poſſunt & ſolẽt morboſi vel leproſi generari. & cum ſit morale, obtinet etiam hodie vt cætera moralia ſecundũ omnes Theo. ideo Leui. 20. dicitur ꝙ interficiantur. Item ſi prohibetur petitio debiti, conſequenter alter ad reddendum non obligatur, & ſi non obligatur, reddendo videtur conſentire, & agentes & cõſentientes, &c. Roma. 1. & tractatua iſta materia, Leuit. 15. & 20. & Ezech. 18. Non recedas tamen ab iſta diſtinctione poſita hic in text. quia notabilis & pulchra, quam teneas; vde gl. quæ hoc tenet, in d c. ad eius 5. diſt. & Roſe. tamen eo. §. 10. alleg. Pet. de Palu. in 4. diſtin. ꝙ ſi mulier habet menſtrua, & vir petit debitum, tunc aut credit, ꝙ vir eã exoſam habebit, ſi reuelabit, debet tacere, & reddere, & non peccabit, nec etiam vir, quia ignorãs Aut non habebit eam exoſam & ſi credit, quod omnino vir đbitum vellet, tacere debet, nè vir plus peccet petendo, & vterque excuſatur a mortali. Et hoc poteſt perpendere vxor ex alijs vicibus, quibus renuenti non acquieuit aut neutrum ꝯtra dictorum credit, ſed ſi dicit, fortè adulterabitur, vel peius faceret, debet reddere. Si verò credit, ꝙ abſtinebit, tenetur dicere. hæc ille. Tene diſtinctionem autoris, quem videtur eſſe cõmunior opinio.

b In remediũ] eo maximè quia mulier prægnãs frequenter plus appetit concubitum, quàm quando non eſt prægnans.

c Infirmitatis] & idem videtur tenere gloſſ. in d. cap. ad eius. nam reddit rationem, quare non debent copulari coniuges ante, quàm filius ablactetur, & hoc tempus eſt quando mulier abundat nimis lacte, & niſi abſtraheretur a puero, infirmaretur &c.

† De decimis his. S. Syn. Trid. vide ſeſſ. 25. cap. 12. de reformat. Pet. Vend.

d Locus conſecratus] Quis enim auderet talia in palatio regis? ergo multo magis in auditorio regis cœleſtis.

T Non

non petuntur, dũmodo ſit conſuetudo regionis, [a] vt in c. peruenit. ſed melius in ca. in aliquibus, de deci. in fin. dr̃. Illæ quippè decimæ neceſſariò ſoluẽdæ ſunt, q̃ debent̃ ex lege diuina, vel conſuetudine approbata. [b]

2 Sed nunquid conſuetudo excuſat a ſolutione decimarũ? Reſ. vt colligo ex Alexan. vbi ſupra. Solutio decimæ vno modo eſt de iure naturæ & morale. ſ. inquantum conſcientia dictat, ꝙ Deus honorandus eſt de ꝓpria ſubſtantia, & ꝙ aliquota pars ſubſtantiæ det̃ ad ſuſtentationem miniſtrorum Dei, & hæc fuit ſemper in ꝑcepto, vnde Gen. 47. ſacerdotib⁹ Aegypti cibaria ex horreis [c] publicis miniſtrabant̃. Alio modo dr̃ iudiciale præceptum, inquantum determinat certã. ſ. decimã partem dandã miniſtris ſcḋm rationẽ ęquitatis mutuę diſtributionis, vt ſit æqualitas dati, & accepti inter ſeminantẽ ſpũalia, & tẽporalia dantẽ, ſcḋm ꝙ poſſibile eſt, & hæc fuit in lege ĩ præcepto ſimpliciter, Exod. 23. & numeri 18. ante legẽ verò fuit de ꝯſilio, vt patet Gen. 28. vbi Iacob vouit decimas, quod facere non potuiſſet ſi fuiſſet in præcepto. Tertio modo ſolutio decimæ ẽ q̇d cœremoniale quãtum ad aliq̃ ſignificationẽ, ſicut & oĩa antiquæ legis facta, ſcḋm illud. 1. Cor. 10. Oĩa in figura ꝯtingebant illis. Qui enim decimã dat, quæ eſt ꝑfectionis ſignũ, eo ꝙ denarius numerus eſt perfectus vt no. S. Bo. in 3. quaſi prim⁹ limes numerorũ, vltra quẽ numeri non procedũt, ſed reuertũtur ab vno, nouem partib. reſeruatis, proteſtat̃ quaſi in quodam ſigno ad ſe ꝑtinere imperfectionẽ; perfectionẽ verò q̃ erat futura per Chriſtũ, eſſe expectandã a Deo, vnde cũ iudicialia hodie non obligent, niſi prout præcipiuntur ab eo, qui poteſt, patet ꝙ iſto ſecũdo modo decimæ ſunt de iure poſitiuo, prout verò ſunt cœremonialia, hodie prohibentur, & in hoc concor. Ri. in 4. diſ. 17. & S. Th. 2. 2. q. 87. art. 1. & hoc tene, licèt Innoc. in rub. de deci. & Hoſt. teneãt, ꝙ ſimpliciter ſint de iure diuino morali, & naturali, quod non eſt verum, niſi vt dictum eſt, & in hoc decipiuntur multi canoniſtæ. Cum ergo quæritur, an conſuetudo excuſet a ſolutione ipſarum, dico quòd ſi ſacerdos, qui miniſtrat ſpiritualia, petit propter indigentiam, & ſuſtentationem, non excuſatur propter conſuetudinem, quin teneatur dare tam prædiales, quàm perſonales, quia nulla conſuetudo poteſt contra ius naturale, & morale. [d] 8. diſt. quæ contra. Similiter non poteſt conſuetudo excuſare, quin homo teneatur ex aliquota parte ſubſtantię ſuæ honorare Deum, excuſare autem poteſt conſuetudo & excuſat in alijs caſibus, ſi ſit præſcripta. Nam quòd detur ſacerdoti non indigenti decima, ex inſtitutione & præcepto eccleſiæ ſolùm eſt tempore gratię. Et hoc videtur innuere Hoſtien. in cap. a nobis, de deci. cum dicit, quòd conſuetudo excuſat a decimis etiam prædialibus non ſoluendis, cum non petuntur, pro quo facit capitul. ſuggeſtum, eod. ti. quod eſſe non poteſt, ſi eſſet præceptum morale. Nec ob. 13. q. 1. §. his ita, & 16. q. 1. reuertimini. capi. decimæ, & c. in ſacris, & capit. decimas, & de decimis parochianos, & in c. tua, & infra, & in cap. tua nobis, & cap. cum non ſit in homine, & cap. in aliquibus, in quibus dicitur, quòd a deo ſunt inſtitutæ, vel diuina lege, præcipiuntur, quia ibi accipitur lex diuina pro lege Moſayca, vt patet. 13. quæſtio. 1. §. his itaque quę quidem filios gratiæ non li-

gat

Non. n. ibi aliud agi debet, quàm quod conueniat laudibus diuinis. 42. di. orationẽ, & c. decet de im. mu. ecc. li. 6.

a Conſuetudo regionis] Tho. 2. 2. q. 87. dicit ſic. Decimæ in vtteri lege dabantur in ſuſtẽtatiõem miniſtrorũ Dei, Mala. 3. inferte oẽm decimationem ĩ horreũ meũ, vt ſit cib⁹ in domo mea, & Exo. 22. Non tardabis offerre decimas, & primitias, patet et iſtud præceptũ Leui. 27. Deu. 13. Numeri. 4. 2. Para. 22. Et ꝙ ſint de præcepto, videtur ꝙ omnes doc. eccleſiæ in hoc conueniant. Hierony. habes pulchrũ tex. in c. reuerti. 16. q. 1. tex. habes Augu. 16. q. 3. c. decimę & q. 7. c. Maiores vbi dicit inter cætera, ꝙ olim maiores nr̃i multis copijs abũdabant, q̃a decimas ſoluebant ſed hodie, q̃a ceſſat decimarũ ſolutio, vẽit iudiciũ dei, & tollit fiſcus, ꝙ non accipit Chriſtus Amb. in c. q̃cunque, ead. cauſa, & q. Grego. in c. quadrageſima, de conſ. diſt. 5. Et de concilio generali habes in d. c. maiores, & hodie prędicatores proferentes aliqua verba retrahentia a ſolutione decimarũ ſũt ipſo facto excõicati per Clemẽt. cupientes, de pę.

b Approbata] nã conſuetudo laudabilis ſeu rationabilis ſeruari d̃bet. 41. di. in his, 40. ĩ c. fi. d̃ ꝯſuet.

c Ex horreis] Nã iõ rationalis dictat, ꝙ his, qui diuino clericatui miniſtrant, ipſe populus neceſſaria miniſtret. pri. Cor. 9. Quis militat, ſuis ſtipendijs?

d Et morale] Et eſt etiam præceptum domini, Matt. 10. dignus eſt operari⁹ mercede ſua.

gat niſi quò ad moralia, vt patet diſt. 5. §. 1. & 6. diſt. §. his ita, & de pu. poſt par. c. vnico, vel niſi (vt dixi) iudicialia præcipiantur ab eccleſia, [a] vt facit in decimis vt in titu. de deci. in multis cap. & in aliquibus alijs, vt patet de iniur. cap. 1. 23. q. 4. & 6. & tunc licèt ſit præceptum legis diuinæ datæ Moyſi, non tamen obligat vt tale, ſed vt præceptum eccleſiæ. Et ideo male reprehendunt aliqui canoniſtæ Theologos, qui dicunt decimas nõ eſſe de iure diuino, quia non negãt, quin fuerint pręceptæ a deo in lege veteri, ſed quia non obligant vt lex diuina, inquantum ſunt iudicialia ꝑcepta, ſed ſolùm vt præcepta eccleſiæ. Inquantũ autem ſunt a iure naturali & morali, bene ſunt de iure diuino debitæ etiã hodie. Et ideo conclude, quod ſi miniſter eccleſiæ indiget propter ſuſtentationem, & petit, ꝙ non excuſatur ꝓp conſuetudinem contrariã, ſi autem non indiget, tenet̃ ſoluere. ſecundùm ꝙ conſuetudo [b] ſe habet vel decimam, vel vigeſimam, aut trigeſimam, aut ſi nihil ſoluitur, excuſatur, dũmodo conſuetudo ſit præſcripta ꝑ ea q̃ dixi ſupra ꝯſuetudo.

a Ab eccleſia] Sicut ſi modò ſtatueretur, vt qui furatur ouem, reddat quatuor, vide Sco. in 4. di. 15.

b Secundùm ꝙ conſuetudo] Glo. fi. in c. in aliquib. extra eo. dicit, ꝙ ex quo decimæ debentur ex diſpoſitione legis diuinæ, quòd non valeat conſuetudo, ꝙ non ſoluantur, et ſi diminuat̃ quota, niſi talis conſuetudo eſſet a Papa approbata, bene dicit, ꝙ attenditur conſuetudo, vtrũ decima debeatur eccleſię parochiali vel prædiali iuxta ca. ad apoſtolicæ, eo. ti. vbi habetur, ꝙ decima perſonalis, debetur eccleſiæ, vbi quis percipit ſacramenta. de prędiali verò ſtatur conſuetudini, vtrũ debeatur eccleſiæ, vbi ſunt ꝑdia, vel eccleſiæ parochiali, vbi dominus percipit ſacramenta, & audit diuina. Idẽ habetur in c. cum ſint homines, e. ti. & ita intelligatur tex. in d. c. in aliquibus, qui conſuetudinem loci ponderat. Sed non valet conſuetudo, ꝙ decima non ſoluatur, vel vt minuatur ꝓp verbum poſitum in d. c. in aliquib. ſ. cum integritate &c. Item ſequitur in no. ibid. Aliqui intelligebant tex. in d. c in aliquibus, ꝙ valeret conſuetudo pro Theutonicis, vt infra dicetur. §. 4. Hoſt. diſtinxit, ꝙ in prædialib non valet conſuetudo, ſecus in perſonalibus, quæ non ſunt in præcepto, niſi prout habet conſuetudo, ſaluo niſi vbi eſſemus in loco, vbi decima prædialis ẽ modica, qua commodè non poſſet ſacerdos ſubſtẽtari, nã hoc caſu perſonalis eſſet in præcepto, iuxta illud Pſal. Sumite pſalmum, & date tympanum, id eſt ſumite ſpiritualia, & date temporalia. Innocen. in rub. eo. dicit, ꝙ Theo. dicentes perſonales non eſſe de iure diuino ſunt quaſi hæretici. Et probat ſic, quod ſint de iure diuino. Quia fortius debet honorari Deus de his, quę producuntur ex induſtria humana, quia digniora ſunt, quàm de his, quæ terra producit. Et de perſonalibus, quòd ſint de iure diuino, allegat Gen. 4. ſed ibi nihil dicit, & Deutero. 12. ſed non vidẽtur ſufficienter probari, quia dicitur ibi in duobus locis, decimas & primitias manuum tuarum. Ex hoc non habetùr pręceptum ſufficienter de perſonalibus, cum tex. poſſit intelligi, & debeat, vt videtur, de decimis prædialibus quia fructus eueniũt, & oriuntur de prædijs ex operantium manibus, ſed perſonales ſunt, quæ proueniunt ex negcciatione, & huiuſmodi, vt hic in prin. Io. An. ſequitur hanc opi. Inno. di. ad tex. d. c. in aliquibus, quòd non intendit dimittere decimam, quæ iure diuino debetur, ſed potius aggrauare ſolutionem decimarum, vt ſit ſenſus literæ, ꝙ decimæ prædiales, & perſonales, q̃ debentur lege diuina, neceſſariò ſunt ſoluendæ, & non ſolùm illæ ſed etiam hæ, quæ debentur ſecundùm loci conſuetudinem approbatam. Sequitur Ab. ibi hũc intellectum eſſe amicum literæ. Sequitur etiam Do. Ant. in parochianos, eo. ti. vbi dicit, ꝙ The. ab eo conſulti nullam fecerunt ſibi conſcientiam in cõfeſſione, nec extra. Sed tamẽ eos damnat. dicens eos non fore lõgè ab hæreſi, quãdoquidẽ ab Auguſt. Hiero. Gregor. & Ambroſi. cæteriſque doctoribus ſint decimæ approbatæ glo. etiam in ca. quicunque el. 1. 16. q. 7. videtur dicere, quod perſonales decimę ſunt de iure diuino, & quòd non valet conſuetudo, vt diminuatur. Abb. vbi ſupra, dicit ꝙ decimæ de iure diuino debentur cum integritate, & in dubijs debemus ſtare interpretationi eccleſię, & ſummi Pontificis, vt probatur in c. per venerabilem, qui fi. ſint legi. Sed iudicio meo errant tãti patres in duobus. primo in hoc, ꝙ dicunt decimas perſonales eſſe de iure diuino, & tamen non inuenitur hoc in Biblia, vt patet, vnde dicit S. Tho. 2. 2. q. 87. ar. 2. ad primum, ꝙ ſpecialis ratio, quare in lege veteri non fuit datum pręceptum de perſonalibus decimis perſoluendis ſecundùm cõditionem illius populi fuit. quia omnes alię tribus tũc poſſeſſiones illas, habebant de quibus poterant ſufficienter prouidere Leuitis, quę carebant poſſeſſionibus. Non autem interdicebatur Leuitis, quin de alijs operib. honeſtis lucrarentur, ſicut & alij Iudæi. Sed ſunt bene præceptæ in lege noua, quia populus Chriſtianus eſt vbique per mundum diffuſus, quorum plurimi poſſeſſiones non habent, ſed de aliquibus negocijs viuunt, qui nihil conferrent ad miniſtrorum Dei ſubſidium, ſi de eorum negocijs decimas non perſoluerent. Miniſtris etiam nouæ legis arctius interdicitur, nè ſe ingerant negotijs lucratiuis. 2. Timo. 2 Nemo militans Deo, implicet ſe negocijs ſęcularibus, & toto. ti. ne cle. vel mo. & ideo in noua lege tenentur homines ad decimas perſonales, & ſic ſunt merè de iure poſitiuo, vt patet. Et quòd perſonales non ſint de iure diuino, tenet etiam Fel. in cap. cauſam, in principio de præſcrip. ſequens in hoc ſupplementũ in ver. decimæ. 1. verſi. quid de illis. Secundo errant in hoc, in quo tantum inſtant, ꝙ conſuetudo non poteſt tollere non ſolũ decimas in totum. ſed neq; quotã. Nã clarũ ẽ ꝙ ꝯſuetudo, ſi eſt rõnabilis ꝑſcripta, derogat iuri poſitiuo, ergo conſuetudo põt tollere in

totum

totum decimas. Antecedens eſt notum per c.ſi.de cõſuetu.& conſequentia probatur, quia decima eſt de iure poſitiuo, vt patet manifeſtè ergo &c. Sed quia quantum ad aliquid ſunt de iure naturali, Ideò quãtum ad id conſuetudo nihil valet,& ita patet, quòd

Sanctiꝰ tñ eſſet [a] eas ĩtegrè ſoluere,& ꝓ hoc facit. [b] c. a nobis,de deci.vbi dr̃,ꝙ q libet tenet̃ ſoluere d̃cimas niſi a p̃ſtatiõe earũ ſpãliter ſit exẽptꝰ, qđ qdẽ eſſe non poſſet, ſi eſſent ſimpliciter de iure diuino,ar.4.di.erit facit ẽt qđ no.Arc.16.q.7. c.qcunq; [c] el 1.& ſequitur Pa.in c.ĩ aliquibus, đ dec.

optimè concluditur, & declaratur hic. Non obſtant iura ꝑ Inn. adducta, & maximè.c.in aliquib. &c. quia fateor bene, ꝙ decimæ debẽt ſolui cum integritate &c. ſed ñ negat text. ille, ꝙ ſi adſit cõſuetudo, ꝙ illa non debeat ſeruari, & iõ mirandũ,ꝙ non ponderauerunt iſta. Non obſtat,quod dicit Ab. ꝙ taciturnitas papæ nõ ſufficit,quia in tit.de decimis,in antiqs. 6.& Cle.clamat decimas eſſe cum integritate ſoluendas. Quoniam iſtud argumentum claudicat, & tantũ eſt dicere,totum corpus,quo multa ſtatuuntur, clamat.l.Ariani.C.de hæret.ergo nulla conſuetudo valet contra ius poſitiuum,quod eſt erroneum. Neque enim inuenitur in aliquo iure, ꝙ reprobet conſuetudinem contrariam, & finaliter fatetur hanc opinionẽ, de qua in autore noſtro hic, eſſe æquiorem, maximè quia eſt cõſona dictis S.Th.& nè tot animę damnentur. ſed ego dico veriorem, nullumq́ue in ea periculum damnationis ineſſe, niſi fortè aliquis inueniretur ita obſtinatꝰ, quod nullo modo vellet decimas perſoluere,etiam ſi eccleſia pręciperet cõtrarium,quia nulli dubium, ꝙ mortaliter peccaret, & conſuetudo aliqua non poſſet illi ſuffragari. Ad prædicta vide Bal.in conſilio,incipit Conſtitutio epi,& Pe.de Anc.cõſi.192.incipit,Magni.& Illu.princeps &c.& ſic tene,licèt Io.An. in glo.in c.1. de deci.li.6. aliter fuerit locutus, & male iudicio meo, vt patet per prædicta. Hanc opinionem ſummæ hic ſequitur Aſten.tit.35.& lib.6.in principio.

a Sanctius tamen eſſet] Piſa.in ver.decimæ, primo. §.9.Idem dicit,Addens, vel ſibi remitti facere, vel vt ſequitur ſupplementum ſecũdùm ſummam Rai. autoritate epiſcopi,& eccleſiarum,quibus cilent per ſoluendæ erogaret quilibet vel ſimul, vel per quotidianas eleemoſynas in vſus pauperum,& ꝙ idem eſſet faciendum de decimis,quas ipſe retinuit præteritis temporibus.ſed gl.Rai.non,quia dicit conſilium eſſe,quia non eſt neceſſarium hoc fieri,cum conſuetudo re vera in hac parte excuſet.

b Pro hoc facit] Iſtud.refertur ad corroborationẽ ſuæ veræ opinionis,Non autem ad id, quod dicitur ſanctius,& id quod dicitur, niſi ſpecialiter ſit exemptus ſunt verba ex. quæ etiam reaſſumit Ab. ibi.

c Arch.in c.quicunque]Vbi concludit,ꝙ valet conſuetudo,ꝙ non præſtentur decimæ perſonales. quia non ſunt debitæ de iure naturę, licèt dicat ſecus in prædialibus, de quibus tamen dicendum, vt ſupra ſcripſi. Nam & ipſe dicit, ꝙ in prædialibus minutis valet conſuetudo,ꝙ non ſoluantur. Idem tenet Archi.in capit.maiores,ea.cauſa,& quęſtione, Et vide etiam quæ latè ſcribit Ancha.in c.1.in 5.col.ver. Ite opponitur,quod minuitur, & in ver.oppo. & videtur quod de diciinis,de pręſcr.in 6.& latius per Hoſtien.in ſumma ti.de decimis in.§ ñ.in 3.col.in ver. & quæritur,cum multis ſequentibus.

6 Vtrũ Papa [d] poſſit diſpẽſare, nè quis decimas ſoluat? Reſp.Ale. vbi ſ̃.qđ pręceptũ de decimis, inquantũ eſt iudiciale, p̃t eccleſia ordinare,q & quas debeãt recipere,& q ſoluere,ſicut fecit ĩ multis religionib.vt ſ̃.dictũ eſt, & hoc ĩtelligit rõne neceſſitatis vel vtilitatis.aliter nõ debet facere. [e]

d Papa diſpenſare] Aſten. libr. 6.titul.35.art. 3. ver. vtrum autẽ in hoc caſu,dicit Nam papa, quia eſt vniuerſalis paſtor,inquantũ decima eſt de iur poſitiuo, poteſt conſtituere, vt decima ſoluatur religioſis,hoſpitalibꝰ,viduis, & huiuſmodi.itẽ quas decimas debent dare homines ligati ad ſoluendum, & qui teneantur ſoluere,& de qb.reb.p̃t ipſe papa d̃clarare.

e Debet facere]No.tu doctrinam Pa.in cap.a nobis eo.tit.in verbo exemptas,Qui ſic ait.No.ſing. gloſſ. Nam quotidie ſolet allegari iuncto tex dum generaliter quæritur, nunquid Papa poſſit diſpenſare circa ius diuinum.& videtur hic gloſ. in ſecunda ſolutione permanere, vt in totum papa non poſſit tollere ius decimarum,ſed quibuſdam perſonis remittere poteſt. Nam per hoc vltimum non tollitur ius diuinum, ſed tolleretur, ſi vniuerſaliter remitteretur præceptum. Et de hoc vide gloſſ.in §. ſi ergo. 16. q. 1.Ala.Hoſt.& Io.An.videntur ſequi opini. gloſſ. Dicunt enim quòd quibuſdam perſonis poteſt remitti ſed in totum non niſi ex cã,& ad tp̃s. & no hoc vlti. Non ob ſi dicatur, ꝙ alia præcepta moralia decalogi ſunt irremiſſibilia.§.his ita.6.di.5. di.in princip. Nec iſtud p̃ceptũ decimarũ, cũ ſit morale, dẽt poſſe remitti,qa,vt dicit Hoſt.aliud in iſto p̃cepto, quàm in alijs.Verſatur. n. in alijs honor Dei irremiſſibilis vel vtilitas publica humana indiſpenſabilis, vt eſt videre in illo præcepto,Nõ adorabis Deos alienos. Item in alio,honora patrem tuum &c.Et in ſimilib. in quibus nec in totum,nec in partem diſpenſari poteſt.ſed in præcepto decimarum eſt duplex conſideratio,prima,quatenus verſatur honor Dei.Nam decimas ſibi retinuit in ſignum vniuerſalis dominij, vt in ca. tua, de decimis, & in hac conſideratione, non poteſt decima vniuerſaliter remitti, quia non poteſt facere papa, vt honor creatori non exhibeatur, maximè quando ipſe ſibi reſeruauit, ſecunda conſideratio in vtilitate, quę prouenit ex ſolutione decimarum,nam concernit commodum eccleſiarum,& clericorum ideo papa tanquam generalis adminiſtrator, & vicarius Dei põt hanc commoditatẽ in aliquibus remittere,& diſpenſare.D.Ant. dicit,ꝙ eccleſiæ bene poteſt impendi iſtud priuilegium. Ad hoc.c.ex parte,& ca ſuggeſtum,eod.ti. & hoc eſt clariſſimum. Nam in hoc non venimus contra præceptum Dei,ſed contra conſtitutionem eccleſiæ, quæ diſtribuit decimas inter particulares eccleſijs ſed ſi quæritur in laicis,nec decimas, futuras, neque præteritas etiam vni remittere poteſt,ſicut eſt videre in turamento.no.in capi.quanto,de iureiu. Hęc opinio D.Anto. poteſt ſaluari quò ad Deum, nam non credo illum eſſe tutum,qui decimas ſine cauſa tenet ex remiſſione Papæ,vel beneficia iniuſtè obtinet, pro hoc gl.no.in c.non eſt,extra de voto,& no.Pan.in c. de multa,de præb.Licet.n. Papa habeat plenitudinẽ poteſtatis, debet tamen facere ſicut diligens paterfa. diſpẽſado vnicuique ſicut opus eſt,ſi.ca. 1. 16.q.7. Sed quò ad eccleſiã militantẽ, tene indiſtinctè opi.gl. & aliorũ. Per ea, q̃ no.in l.ſi.C.ſi cõtra ius, vel vti. pub. & in d.c.nõ eſt,& in c.q̃ in eccleſiarũ & hoc indiſtinctè puto verũ,vbi decimæ đ facto ſoluuntur. Nã tunc ſi Papa in totum, vellet remittere, nõ ſolũ tolleret reuerentiã Deo debitã, ſed ẽt alteraret vniuerſalem ſtatum eccleſiæ. Quod Papa non p̃t facere, vt notat ĩ ca.literas,de reſt.ſpol.ſed vbi de facto non ſoluuntur,nunquid Papa poſſit diſpenſare, vt non ſoluentes, euitẽt pcm̃ certè poteſt dici ꝙ ſic. Nõ tñ in totũ præceptũ tollendo, ſed ex hac cã nõ ſoluentes tolerando,vt peccatum non incurrant. Hæc ille.& vide eum in d. c.in aliquib.eo.ti. latiſſimè examinantem.

4 Sed quæritur, qñ dari debent? R. vt dicitur in.c. cũ homines,de deci.ꝙ ſtatim fructib. collectis. [a] Et hoc quò ad p̃diales.quò ad pſonales debẽt ſolui ĩ fine anni.Sed tu dic, quòd ſm conſuetudinem præſcriptã ſunt ſoluendæ,& ſi pereũt, peribunt illi qui eſt in mora,aliàs ñ ſed cui debent̃. [b]

5 De quibus debet ſolui? Reſp. ꝙ de omnibus fructibus terrarum, arborum, animalium, piſcationum, venationum,fictuum,penſionum,molendinorum,ẽt ad vẽtum,balneorum,fulloniorum, lapidiciniorũ, metallariorũ. Item de negocijs,& artificijs, & cæteris bonis,vt colligitur. 16. q.1.& q.7.& de dec. ĩ multis. c. ſed hodie conſuetudo ſeruanda eſt de hoc per Aſten.li.6.ti.35.ar. 2.

6 Vtrũ de illicitè acquiſitis? Reſ.Ale.vbi ſ̃.ꝙ in pſonalibus eſt diſtinguendum aut transfertur dominiũ ĩ acqrentẽ,& ſic tenet̃ dare, ſed eccleſia non dẽt recipere, quãdiu pſona eſt in ſcelere,nè videat̃ apꝓbare eiꝰ mores,ſed ſi correxerit,poterit recipere ſicut ĩ meretrice,& hiſtrione,& hmõi ſi aũt dominiũ nõ trãſfert̃, ſicut in vſura, [c] furto,rapina,& hmõi,ſic nõ tenetur, nec eccleſia p̃t recipere.Si verò decimæ ſunt p̃diales, indiſtinctè, qlibet tenetur q̃tuncũq; peccator, & Iudæꝰ,& inuaſor, & eccleſia p̃t recipere qa ñ dant̃ intuitu pſonæ,ſed quaſi ex cẽſu debito p̃diorũ,facit c.đ terris, [d] de deci.Non tenẽtur tñ Iudæi [e] ſoluere pſonales decimas, cum non percipiant ſacra,nec audiat diuina,ar.dicti.c. de terris.

7 Qui tenent̃ dare decimam? Reſ. Ale.vbi ſupra,ꝙ oẽs laici tã pauperes, [f] quã diuites.Itẽ ẽt Iudæi de prędijs.d.c.de terris, vt ſ̃.in §. p̃cedẽti.16.q.1.decimas.itẽ clerici in rebus patrimonij ſui, niſi deſeruiãt illi eccleſiæ,cui debẽtur, eod.ca.2.

a Collectis]Antequàm deducantur expenſæ. & vide latius per Abb.in c.peruenit,eod. ti.vbi etiam dicit non requiri monitionem ad conſtituendum non ſoluentem in mora.

b Debetur]Nam Theutonici ſoluunt certam menſuram,ſiue coloni recolligant,ſiue non.& valet hęc cõſuetudo ratione incertitudinis,ſicut & Venetijs, ꝙ ſoluantur niſi in morte.& no.Pa.in c.in aliquibus e. tit.& not. ꝙ de prædialibus expenſæ deduci non debent.d.c.Cum homines, vnde non eſt extrahendum ſemen.De perſonalib.autem ſi ſurgunt ex rebus iam decimatis,deducuntur expẽſæ c.paſtoralis e.ti. aliàs nõ.vñ de lucro ad tot.ti.is ſi deducũtur expẽſæ &c.

c In vſura]Ex hoc videtur innuere hic ſumma nr̃a, ꝙ ſolutũ pro vſura non tranſit in dominium vſurarij tu dic vt per eam infra, vſura.1.§ 16.

d De terris]Vbi dicitur,ꝙ aut ſoluant,aut prædia dimittant. Et ſic vr̃, ꝙ Iudæi poſſint habere dominia inter Chriſtianos,ad quod vide qđ no.Inn.in c.ꝙ ſuꝑ his,de voto. Onus aũt decimarũ eſt cõnexũ p̃dijs, vt licèt Iudæi nõ tenerẽtur ſoluere rõne pſonarũ, tenẽtur tñ qa p̃dia habẽt hoc annexũ onꝰ. ex hoc colligitur bonũ argumẽtũ, ꝙ eccleſiæ, & clerici tenẽtur ẽt hodie ſoluere tributũ impatori de poſſeſſionib. eis relictis,in qb. erat annexũ iſtud onꝰ nã poſſeſſiões ad hoc ſunt obligatæ, de quo ẽ tex. ſing.in l.impatores,ff de pub.De quo tñ Pa.in d.c. đ terris,remittit ſe ad no.in c.tributũ.11.q.1.&in c.tributũ,& in c. ſm canonũ 23.q. 8.vide eũ in c. ñ minus de immu. eccleſiarum.

e Iudæi]Doc.dicũt,ꝙ licèt nõ teneantur ſoluere has decimas, aſtringũtur tñ ad ſatiſfactionẽ eiꝰ, ꝙ eccleſia fuiſſet pręeptura ab alio Chriſtiano, q habitaſſet in eiꝰ parochia, ꝑ ca.quãto,de vſu ad hoc allegat glo.optimã in c.tua, e.ti. in verſ prętextu negtiæ vbi dicit ꝙ Iudæus p̃ſtat pſonales qñque,ſed nõ oẽs. & dicit nõ oẽs,qa ſolũ obligat̃ rõne ſatiſfactiõis dãni,& ĩtereſſe, q̃ ſuſtinet eccl'a ex eo, ꝙ Iudæꝰ habitat ĩ domo Chriſtiani,ego crederẽ poſſe attentari,ꝙ tenendo decimas eſſe de iure diuino,ꝙ Iudæi poſſent compelli ad eas perſoluendas integrè,quia non poſſunt ſe eximere a præcepto diuino. Nec ob.ꝙ non audiant diuina,quia hoc eſt eis imputandũ,quia non ſtat ꝑ eccleſiã, quia habens obligationẽ ſub certo mõ ſatis videtur adimpleſſe modum,ſi per eum non ſtetit,vt in l.iure ciui.ff de reg.iu.& in regula, cum non ſtat, li.6.ſimile in Chriſtiano non catholico.licèt non curet audire diuina,nõ tamen per hoc eximitur a p̃cepto, quare infidelis non debet eſſe melioris cõditionis nec ex eius improbitate debet cõmodũ conſequi ar.l itaque fullo,ff de furtis, & c.cũ qui, de præb.li. 6.ſecus ſi teneretur decimas eſſe de iure poſitiuo.

f Tam pauperes]Ab.in c.cũ ſint,e.ti.diſputãt an illi

qui recoligit ſolum fructus, qui ad vſus ſuos ſatiſfaciunt, teneatur decimam ſoluere, & concludit ꝙ ſic per rationes, vt ibi per eum, ſed ſubdit ꝙ eccleſia tenetur ſibi remittere tm̃, ꝙ poſſit viuere, cum eccleſia teneatur ſibi prouidere de ſuo, pro hoc, quod in ſimili not. gloſſ. in ca. quicunque 16.q.7. vbi dicit, quòd ſi quis tanto tempore non ſoluit decimas, ꝙ ſi vellet ſatiſfacere, oporteret vendere omnia bona ſua, ꝙ licèt teneatur hoc facere, eccleſia tamen tenetur ſibi hoc remittere, vnde poſſit viuere. ſubdit etiam Abb. ꝙ vbi eſſet tanta inopia, ꝙ quis ſoluēdo decimam fame periret, ꝙ nō teneatur ſoluere. & ex hoc quæſtio ſoluitur, nunquid pauper de hoc, quod ſibi donatur, teneatur per ſoluere decimā. quandoquidē de omnib. licitè acquiſitis fiat ſolutio decimarum. Et dicen. ꝙ tenetur, ſed eccleſia tenet̃ ſibi remittere, vt per prædicta. Sed dicit, ꝙ decimæ perſonales hodie ñ ſunt in vſu.

Item Ale. dicit, ꝙ vbi eſſet conſuetudo, ꝙ de fructib. poſſeſſionū eccleſiæ poſsēt teſtari in morte, ſimiliter tenerēt de ipſis ad decimā & ſic intellige. c. 2. de dec. Itē religioſi, niſi ſint exēpti priuilegio ſedis apoſtolicæ ſicut ſunt monachi albi, tēplarij, hoſpitalarij, & Hieroſolymitani, & multi alij, de quo no. in ca. ſuggeſtū, cū multis. c. ſe. de dec. dicit tñ Ale. vbi ſ. ꝙ priuilegium de ñ ſoluēdis decimis non liberat eos. q̄n teneāt̃ ſoluere in trib. caſib. Prim⁹ cū pactione tenent̃ q̄a priuilegiū ñ reuocat pactū p̄cedēs, niſi fieret mētio ſpālis [a] ī eo, vt in c. ex multipli. de deci. Secūd⁹, cū parochialis eccl'a, cui debebant̃, enormiter lędit̃, ar. d. c. ſuggeſtū. Terti⁹, cū eas ſoluēdo tacitè renūciāt priuilegio ſed ꝺ hoc vide gl. & do. ī d. c. ſuggeſtū.

8 Cui debeāt dari? Reſ. ꝙ p̄diales dēnt dari illi eccl'æ in cui⁹ parochia p̄diū ſitum eſt; vt in c. qm̃, de dec. & in c. ſi. de parochia. niſi aliud hēat ꝯſuetudo, vt in ca. 1. & 2. & ī c. cōmiſſū, & multis alijs c. de deci. Perſonales verò dēnt dari eccl'ę parochiali, ī qua audiuit diuina vel vbi recepit eccleſiaſtica ſacr̃a [b] 16. q. 1. c. q. Mixtę verò debēt dari vbi ꝯſuetudo ē, vel ſi nō ē ꝯſuetudo, ſi paſcunt̃ ī vna, debēt̃ illi parochię. Si verò partim in vna, partim in alia, diuidāt̃. facit qđ no. in c. apoſtolicæ de dec. & Pa. no. diffusè ī c. cum contingat, eo. tit.

9 Vtrū ſoluēdo ei, q̄ de iure eccl'am ñ tenet, ſed ꝺ facto, excuſet̃? Reſ. ꝙ ñ, ſi ſcit niſi ex iuſto metu excuſet̃, vel niſi per tolerantiam eccleſiæ, q̄ cum non contradicat, vr̃ conſentire ſ̃m Rod. & hoc vltimū verū, niſi placeret eis eccleſiā fraudari.

10 Vtrū cleric⁹, q̄ hēt ſufficiens p̃rimoniū, [c] vñ viuat ſ̃m ſtatū ſuæ p̱ſonæ, poſſit decimas recipere? Reſ. Ale. vbi ſ. ꝙ ſic, vt p̱curator in neceſſitates pauperū, vel vtilitates eccl'æ expēdēdas, ñ aūt ī vſus p̱prios ꝯuertēdas. imò ſi ī p̱prios vſ⁹ ꝯuertit ꝯmittit ſacrilegiū, ſi ī malos [d] incurrit iudicium [e] facit c. quoniam in ſi. 16. q. 1. & c. paſtor. 1. q. 2.

11 Vtrū decimę poſſint pręſcribi? Reſ. ꝙ laici nullo mō pñt p̄ſcribere, vt eis ſoluāt̃, ꝺ p̄ſcri. c. cām. ſed clerici, ſi parochiā hñt, pñt, ꝺ p̄ſc. de quarta. ſi verò ñ habēt, non pñt. ſil'r & de religioſis [f] dicendū eſt, ar. eorū, quæ no. in c. placuit, [g] de præſcrip.

a Mentio ſpecialis] Et ſic papa poteſt derogare diſpoſitioni, & pacto inito inter partes, quod intellige, quando ſumus inter perſonas eccleſiaſticas, & ſuper iuribus eccleſiarum, quia ipſe habet in clericis plenitudinem poteſtatis, & ſua poteſtas in omnibus intelligitur excepta. c. venientes, de iureiu. gl. in c. conſtitutus, de reſcri. Cle. dudum §. nos de ſep. ſecus, ſi conuentio fieret ſuper iure priuato, quia ex conuentione oritur obligatio naturalis, quę non poteſt tolli per principem, Cle. paſtoralis, de re iud. per Inno. in c. quę in eccleſiarum, de conſ. & in 4. inquiſitioni, de ſen.

b Sacramenta] Aliqui volebant, ꝙ ſi recipit baptiſmum in alia eccleſia, ꝙ illi deberetur pars decimæ, cum ſit omnium ſacramentorum ianua. c. 2. cum ibi no. eo. ti. in 6. tamen in hoc eſt ſtandum cōſuetudini.

c Patrimonium] Non ſolùm de patrimonio paterno, ſed ēt de beneficijs, licèt aliqui voluerint ꝙ ex quo habēt bñficia ampla ꝙ nō deberent habere decimas, q̄ dabātur in ſuſtent. numeri. 18. Cū igit̃ excedant terminos ſuos a terminis excedeturnō ſuis, c. deteſtāda, da conceſ. pręb. in 6. Itē vídetur dari duo p̄cepta vnū affirmatiuū laicis, ꝙ ſoluant aliud clericis, vt non poſſideant. ſi igitur volunt clerici ꝙ decimę ſoluantur, obſeruent præceptum ſuū, quia fruſtra auxilium legis inuocatur & c. c. q̄a fruſtra, de vſur. Et dic ꝙ omnia debētur propter id, quod dicitur hic in tex.

d Si in malos] Dicunt aliqui, ꝙ ſi eſt publicus fornicator, non debet ei dari decima ſed ſuperiori. & quòd dicitur ī c. tua nobis ītelligitur de occultis, nō obſtat nequitia i. occulta. hoc dicit Hoſtien. ſi autem accipit decimam, vt inde honeſtè viuat nō peccat.

e Iudicium] ſcilicet Dei eo modo quo loquitur apoſtolus dicēs, iudicium ſibi manducant, & bibunt.

f De religioſis] Intellige de perſonalibus, aliàs ſec⁹.

g Placuit] Eſt c. primum, & no. ibi, ꝙ epiſcopus conuertens eccleſiam in hæreſim prolapſam, eam contra epiſcopum negligentem poteſt præſcribere, & eſt caſus ſpecialis in fauorem fidei, vt currat præſcriptio triennio, & cum mala fide, & eſt neceſſaria ſpecialis canonis diſpenſatio ſecundùm eum.

C. cum

& ī c. cū cōtingat, [a] & ca. ſequen. de deci.

12 Cui ſoluet, qui antiquitus non ſoluit, nunc vult ſatisfacere? ℞. ꝙ non ei, q̄ p̄ ſcripſit, ſed eccleſię parochiali ſecundùm Rod. [b] & Ray. Quod verum credo, ſi eccleſię parochiali tunc erāt ſoluendæ aliàs ſecus.

13 Vtrum ſacerdos parochialis poſſit remittere decimas non ſolutas tēpore prætecito? Reſ. ſecundùm Rodo. quòd ſic in totum, vel in partē, ex quo in poſterū vult abſtinere, & facere debitū ſuum. ſed mihi videt̃, [c] ꝙ non poſſit, niſi ſit pauper, cui remittūtur, ar. c. fin. 16. q. 1. quia cum ſint pauperum, nō poſſunt in non pios vſus conuerti. nam & ſuper alimentis legatis nō valet trāſatio ſine iudicis autoritate. l. cum hi quibus, ff. de tranſac.

14 Vtrum laico poſſit cōcedi decima? Reſ. ſecundū doc. in cap. ad hęc de deci. ꝙ null⁹ contractus poteſt iniri cū laico de decimis, per quem dominium directum, vel vtile trāſferatur in ipſū, q̄a videt̃ alienatio q̄dam, vt probatur per tex. cum glo. in Cle prima de re. eccle. non ali. in verſic. ad vſus. Sed ꝯceſſio ad modicum tempus, quæ non videtur alienatio bene poteſt fieri, & etiam ad tempus vitæ alicuius ex cauſa, & cum autoritate prælati ſecundùm gloſ. ſecundam communiter approbatam in c. quanuis, eo. ti. quia p̱pter dubium vitę poteſt dici modicum tempus. Sed de hac glo. dubito propter ea, quæ dixi ſupra, Alienatio. §. 18. & potius credo, ꝙ non poſſint concedi ad vitam alicuius, niſi autoritate Papæ, & hoc intelligo in laico, qui laicaliter viuit, ſecus in laico conuerſo [d] & religioſo, cui concedi poſſent, ſecundùm quòd not. doc. in d. c. quanuis. Ius verò decimandi nullo modo poteſt cadere in laico, cum ſit ſpirituale, vt in d. capit. not. [e] & hoc intelligo ſine autoritate papæ, quæ ſolus poteſt ſecundùm nota. in c. 2. de iudi. [f] & tutus eſt in foro animæ ſi ex cauſa hoc Papa facit, aliàs non vt not. dom. Anton. in capitulo a nobis, de deci. & ſequitur Abb. [g]

15 Vtrum laicus habens in feudum decimas ſecura conſciētia teneat? Reſpon. ꝙ ſi ſcit ſe habere poſt concilium [h] Lateranen. quod fuit celebratum. 1279. ſine autoritate Papæ non poteſt tenere, vt no. in c. prohibemus, de deci. Si ſcit ſe habuiſſe ante illud conciliū, vel poſt, ſed cum autoritate papæ, & ex cauſa, ſic poteſt tenere. Si verò ignorat, an ante, vel an interuenerit autoritas Papæ, ſeu ex cauſa legitima,

a C. cum contingat] Adde ibi Ab. in ſecundo not. Et de his etiam ponit Aſtenſ. lib. 6. tit. 35. ar. 3. ver. vtrum decimæ poſſint.

b Secundùm Rodo.] Et etiam Aſten. vbi ſupra ar. 6. parū añ finem; & rō ſ̃m eum, quia præſcriptio eſt odioſa. c. cū contingat, de deci.

c Sed mihi vr̃] Cōtra ſententiā iſtam tenent aliqui. Et in primis allegant Ab in c. ex multiplici, in tertio not. eo ti ſed nihil dicit ibi de ſacerdote remittente laico ſed de ſacerdote remittente clerico. Sed bene hoc dicit in cap cum homines, eo. tit. in vl. not. Item allegat Piſanam in ver. decimæ. 2. § ſi. ſed ſupplementum ibi tenet contrarium, dicēs verum eſſe ſi eſt pauper ille cui ſit remiſſio, & tamen debet imponi ei, vt ſi peruenerit ad pinguiorem fortunam, ſatisfaciat. Si verò eſt diues non poteſt fieri ſecundū eum. Et credo, ꝙ ſit ſecurior opin. Et argumentum ſummæ noſtræ tangit Abb. vbi ſupra, & non reſpondet iudicio meo, & Roſe in ver. decimæ. §. 13. idem videtur ſentire.

d Laico conuerſo] & hoc probatur per text. in d c. quanuis, ibi In ſœculo remanenti, a contrario ſenſu. Et hoc admittunt doc. ſi concederetur eccleſia ruralis ad ſuſtentationē ipſius. vel poteſt intelligi ſecundùm eos in iſtis fratribus Ieroſolimitanis, quibus conceduntur eccleſiæ, & decimæ, quanuis conceſſio fiat potius ordini eorum, quàm perſonis, debent tamen per fratres ſuos clericos eccleſias regere, & gubernare. & not. iſtud dictum pro iſtis fratribus Sancti Ioannis, qui licèt ſint laici, non tamen dicuntur eſſe in ſœculo, ſed quaſi religioſi, vt iuſtè, teneāt eccleſias, & percipiant decimas. debent tñ regere p̱ clericos, & non per ipſos. ad hoc quod no. in c. 2. de æta. & quali. & p̱ prædicta not. quòd laicus conuerſus eſt capax iuris ſpūalis de quo tñ dic, vt no. in c. 2. de inſt. hęc Pa. in d. cap. quanuis &c.

e Vt in d. c. not.] Per Abb. ibi hoc clarè habetur licet incliner cum gl. in d c. quāuis.

f C. 1. de iu.] Hr̃ ibi, ꝙ offīn merè eccleſiaſticū non p̄t cōmitti laico citra papam.

g Sequitur Ab.] in d. c. a nobis, dicit, ꝙ opi. d. Ant. pōt ſaluari quò ad deū, q̄a nō credit illum eſſe tutū qui decimas ſine cauſa tenet ex remiſſione papæ Sicut nec obtinet beneficia iniuſtè p̱ hoc glo. no. in c. non eſt, de voto, facit, qđ not. Ab. ī c. de multa, de præb. Nam licèt papa habeat plenitudinē poteſtatis, dēt tñ facere ſicut diligēs paterfam. diſpenſando cuilibet, p̱ ut opus eſt, capitulo primo 16. quæſtio. 7. Secus quò ad eccleſiā militantem, quia Papa, vt ibi per eum.

h Poſt conciliū] olim eccleſia, vt haberet auxilium a Chriſtianis, diſpenſatiuè conceſſit, vt laicis poſſent decimæ infeudari, ſed poſtmodum illud fuit reuocatum,

tunc Ho. vt refert Io. And. in c.cum apoſtolica, de his quæ ſi. a præ. tenet, ꝙ nõ poteſt tenere. Idem Archi. & Io.Mo. cap.2. de deci. a li. 6. Sed Io.An. tenet contrariũ, qñ cõis eſt opinio, ꝙ autoritate papæ, vel ante illud concilium fuerint b cõceſſæ. quæ opi. mihi placet, maximè quia vnuſquiſque in foro animæ præſumendus eſt bonus, niſi conſtet de malo, & ideò debet credere, ꝙ prædeceſſores ſui non tenuiſſent niſi cum bono titulo.

16 Vtrum talis laicus poſſit eas tranferre? Reſ. ꝙ non in laicum quocunque titulo, ex quo transferatur dominium vtile, vel directũ, & licèt gl. in c. prohibemus de deci. tenuerit, quòd autoritate epiſcopi poſſet, tamen communiter nõ tenetur, c & bene. In aliam aũt eccleſiam, vel religioſum locum, bene poteſt donare, vt in c.cum apoſtolica, de his quæ ſi. a præl. & hoc de conſenſu diœceſani. Pignorare autem non poteſt ſecundùm Io.An. ſed Hoſ. tenet ꝙ ſic, & Pa. d placet, & mihi, vt cui plus liceat, & minus.

17 Vtrum eccleſia poſſit ſine ſimonia redimere decimas ab aliquo iuſto detẽtore? Reſ. ꝙ poteſt redimere, quando ex tali pecunia nullum ius de nouo e acquirit, aliàs non licet, vt no. in ca. dilectus, el 1. de ſim.

18 Vtrum liceat clericis accipere in pign9 decimas detentas a laico? Reſp. Alex. vbi ſupra ꝙ ſic, ſicut quamlibet aliam poſſeſſionem, quam laicus detineret iniuſtẽ nec tenentur fructus cõputare in ſortem, f dummodo huiuſmodi decimæ non pertineant ad alias eccleſias, ſed ad ſuas, quia ſi ad alias, prohibetur, vt ĩ c. interdicimus, de deci.

19 Quomodo & quando religioſi tenentur facere ꝯſcientiam, & prædicare de decimis, Vide excommunicatio. 7. caſu. 44.

20 Quæ eſt remuneratio fideliter ſoluentiũ decimas? Reſp. quòd multiplex. Prima abundantia fructuum. Secunda ſanitas, de quib9 Mal. 3. & in c. reuertimini, & in c. decimę. 16.q.1. Tertia bonitas principatus. 16. q.7. maiores. Hoc tollit fiſcus, qđ nõ accipit Chr̃us.

DEFENSIO g Vtrum ſit licita ad ſuæ perſonæ tuitionem, nè lædatur? Reſpõ. quòd ſic, vt in l. vt vim ff. de iuſtit. & iu. & ibi Bart. & Bald. & alij in l. ſciẽtiam. §. qui cum aliter, ff. ad l. Aquil. etiam religioſis ſine licentia ſuperioris, quando licentia commodè h haberi non põt, ſm Ioan. de Li. in tractatu de iuſto a bello. Ratio, quia hoc competit de iure naturali diſt. 1. ius naturale, & quò ad actus naturales b religioſi ñ cenſentur mortui. 16.q. .cap. placuit. el 2. cum glo. l. deo nobis, C. de epi. & cle. verſ. nam & maritis, & ẽt aduerſus ſuũ ſuperiorẽ poteſt qs ſe defendere, ar. c. ex parte, c de accu. & hoc verũ, ſi ille, ꝯtra quẽ ſe defendit, iniuriosè vult eũ lædere, qa ſi iuſtè, & ordine iuſtitiæ ſeruato ꝓcederet non poſſet ſine peccato ſe defendere, aliàs ſic, dummodo fiat defenſio cum moderamine inculpatæ tutelæ. Iſtis. n. duobus concurrẽtibus, ſcilicet ꝙ ſit ad repellen. iniuriam, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, licet. Aduerte hic. quòd non licet ꝑcuſſo repercutere etiam in continenti, quia hoc eſſet vindicta. l. non eſt ſingulis, ff. de re. iu. niſi timeret de ꝑcuſſione geminata, faciunt notata per Inno. in ca. olim cauſam, d de reſtitut. ſpol. & quod no. in ſum. 23.q.1. facit. l.4. in princip. ff. ad l. Aquiliam.

1 Vtrum defenſio poſſit tolli per Papam, vel principem, vel legem vniuerſalem, vel municipalem? Rñ. Albe. in l. omnes, C. de epi. & cle. quidã dicunt ꝙ non, cum ſit de iure naturali, & videtur expreſſum in Cle. paſtoralis. §. penu. de re iu. Dominus Gabriel de Oſeletis in ſuo tractatu tenet, quòd ſi ſtatuto cauetur, ꝙ poſſit procedi nulla data defenſione, ꝙ valeat, & pro hoc facit, quia licèt appellatio ſit ſpecies defenſionis, tamen tollitur in multis caſibus, vt C. quorum ap. non re. per to. Item quia iura volunt in multis caſibus nullam dari defenſionem, vt C. de ſic. e l. ſi. in fi. C. de adulte. l. ſi adulterij. C. de fal. mo. l. 2. cum ſimilibus. Nec ob. ꝙ defenſio ſit de iure naturali, quia verũ eſt in defenſione manuali, & d̃ iſta loquit̃. d. l. vt vim. ſed defenſio danda per iudicem reo petenti, vel non petenti, eſt de iure gentiũ, vel ciuili, & ideo per aliud ius tolli ꝑt, f & hoc dicit eſſe verius Albe. g ibid.

2 Vtrum defenſio pro rebus liceat? Reſ. ſecundùm Innocen. in dict. cap. olim, & Bar. in d. l. vt vim & glo. & doc. in l.1. C. vnde vi, ꝙ ſic, & pro rebus auferẽdis, nè auferantur, & ablatis, vt recuperentur. Et hoc verũ in ablatis, ſi incontinenti fit ideſt antequam ad alia negocia diuertat, text. eſt ff. de vi, & vi ar. l idem eſt §. cum igitur, qui armatus.

catum, vt deinceps non concederetur. Conceſſæ tamen remanſerunt penes vaſallos, vnde etiam laici hodie poſſident decimas ſine peccato, quas habuerunt ab antiquo ante illud concilium. Sed fuit habitum illud concilium vt refert Io.An. in d.c. cum apoſtolica, de his quæ ſi. a præla. anno. M C C. LXXIX.

a C.2. de deci.] Refert ibi Gem. in §. ſanè, ſuper glo. fin.

b Fuerit] Item ꝙ appareat, ꝙ iſte laicus poſſederit decimas, tanto tẽpore tãquam vaſallus, his duob. occurrẽtibus videt. poſſe teneri iſta opi. qa aliàs propter difficultatem probandi, ſępe laicus priuaretur iure ſuo. Et propter hoc videtur tolli argumentum Hoſtiẽ. qui dicebat, ꝙ eccleſia obtinere debebat, cum haberet fundatam intẽtionem de iure communi, de decimis per totum, ergo laico incumbit probare titulum, qui ſi non probetur, debet ſuccumbere, capit. ad decimas, de reſtitur. ſpoliator. lib.6. & in c. cum eccleſia, de cauſa poſſeſſ. & proprieta. aduerte tamẽ, quia talia feuda fuerunt data laicis, vt defenderent eccleſiam, quæ tunc opprimebatur ab infidelibus, vnde, ſi nunc nõ defendunt, vel ſi male viuunt, cum periculo animę ſuæ tenent, ſecũdùm Ale. in 3. par. q. 51. membro. 6. ar. 1. nec obſtat ſi allegetur præſcriptio, quia laicus non poteſt præſcribere, vt ſupra. e §. 11. nec valet etiam conſuetudo, quia non tenet contra ius diuinum, vt in c. ſi. de conſuet. nec ẽt ꝯ ius canonicũ, vt patet. 12. di. in c. conſuetudines. Et dicit Hier. ad Lucinium, Traditiones eccleſiæ obſeruandæ ſunt, nec aliorum conſuetudine, aliorũve contrario more poſſunt ſubuerti.

c Communiter non tenetur] Patet per text. ĩ d.c. ꝓhibemus, qui indiſtinctè hanc translationem prohibet & hoc videtur apertè probari in d.c. apoſtolica, de his q̃ ſi. a ꝑla. nã ibi ſpãle ponitur, vt de autoritate epi poſſit ꝯcedere alteri eccleſiæ, qa ñ multũ refert, quæ eccleſia habeat, dũmõ extirpet a laico. q̃ rõ oĩo ceſſat, cũ vult cõcedere laico alteri. nã hic poſſet eſſe magnũ ꝑiudiciũ eccleſiæ, cum fortè alius laic9 haberẽt filios &c.

d Et Pa. placet] Pa. in c. ſi. e. ti. & iſtè. §. hic in fi dicit idẽ, qđ § 18. Sed illud c. ſi. qđ incipit, interdicimus, vr̃ dicere. ꝙ laicus nõ põt pignorare, nec clericis, nec laicis qñ ſallę decimæ ꝑtinẽt ad aliam eccleſiã & diſputat Aſtenſis d. li. 6. & ti. 55. ar. 7.

e Ius de nouo] nõ acqrit ius, qa ius decimãdi ſp̃ r̃manet penes eccleſiã, & iõ datur tpale ꝓ tpali, in hoc tñ caſu ſi alia eccleſia redimẽret tuti9 eẽt ꝙ oĩa peruenerẽt ĩ manu epi & poſtea eps aliq̃d dari faceret ab illa eccleſia, ar. de ꝓb. c. nihil, ad. de ſuppl̃m decimæ vl. §. 4.

f In ſortẽ] & ecõ mõ vr̃ dicẽn. ſi q̃ poſſeſſiões ẽ fructib. deci. fuerint ẽptæ ab illo poſſeſſore, qa ẽ res ẽpta ẽ pecũia ecclæ & hoc ĩtellige, ſi nõ ẽ facili eccl'a ꝑt poſ. reacqrere.

g Ad hoc & ad ſequẽtia adde s. Si. Triden. ſeſs. 14. c. 7. de reform. P. V.

h Cõmodè] Faciebat tñ dubiũ, qa ẽt actus liciti, & laudabiles ſunt ſibi prohibiti ſine ſuperioris lĩa, vt vouere, peregrinari &c. 20.q.4. monachis. Itẽ defenſio fit propria voluntate, ſed voluntas monachi dependet a voluntate ſuperioris. ca. 2. de teſta. li. 6. igit &c. ſed in contrarium eſt veritas, vt hic dicitur.

a In tra. d̃ iuſto] Refert hoc Abb. in c. clerici arma de vi. & hon. cle. ver. ven'o ad vl.

b Actus naturales] Pro hoc facit glo. notabilis in c. non dicatis. 12.q.2. quæ dicit Religioſum poſſe facere eleemoſinam de bonis monaſterij morienti fame, ſi cõmodè lĩa ſuperioris hr̃i non põt. Si ergo per actum aliàs ſibi illicitũ põt ſubuenire vitæ alterius, fortius per actum licitum ꝑt ꝓpriæ vitæ ſubuenire.

c C. ex parte] H̃ ibi, qđ monach9 ꝑt ſuũ abbatem accuſare, ſi mal9 ſit; Quia & ſi in licitis tenetur obedire, nõ tñ tenet̃ tolerare. ſi mal9 ẽ. & hoc caſu habebit expenſas à monaſterio, quãdoquidem agat cauſam monaſterij vtiliter, quia eius intereſt non habere pro paſtore lupũ, vt no. ibi Ab. nõ admittitur tamẽ ad accuſandũ. ſi cã rõnalis impediat, vt quia eſt excõicatus. vel conſpirator, & huiuſmodi vt dicit ibi tex. iuncta glo. ſi ergo monach9 ꝑt accuſare, multo forti9 ſe d̃fender̃.

d C. olĩ cãm] & Ab. ibi. ĩ 7. col. ver. ſed ꝓ informãdo.

e C. de ſic.] Illa lex iudicio meo nihil facit, quia ſolùm dicitur ibi, ꝙ illi, qui docuerunt barbaros artẽ fabricãdi nauem, prius ab eis incognitam, decernuntur plecti ſententia capitali.

Tolli põt] Hoc tñ vr̃ eſſe contra tex. & ibi no. Car. in Cle. 2. in §. cæterum, de re iu. vbi ſic ait Papa, Cũ illa Imperatori tollere non licuerit, quæ iuris naturalis exiſtũt. & vide ad hęc. Cle. ſæpe, in ver. defenſiones, de ver. ſig. No. tñ ꝙ de his, quæ in iudicio agunt̃ quædã ſunt acta cauſę, vel litis, quædã iudicij. Cõfeſſiones, & atteſtationes & ea quæ reſpiciunt factũ, ꝓpriè ſunt acta cauſæ. Citatiões & ſatisdationes ſunt acta iudicij, vt no. Inno in c. cãm, de teſti. Et Archi. in capitu. indemnitatibus. ĩ § vero. de ele. in 6. verba ergo, ſine ſtrepitu & figura iudicij, licèt tollerent aliqua ex his, quæ ordinant iudicium, non tñ illa quæ inſtruunt cãm & ſic põt intelligi. hic. vide gl. in d. Cle. in ver. defenſionis. facit qđ no. Bal. in l. 1. ff. de requi. re. vbi dicit, ꝙ per ſtatutum non poteſt tolli, quod reſpicit negotiũ principale, ſed id qđ iuris apices reſpicit. Ad hoc Alex. in l. cuſtodias, ff. de cuſtodia reo. Vide tñ, quæ no. in c. quę in eccleſiarum, de conſt. t. vbi dicitur ꝙ princeps ex cauſa poteſt ſtatuere cõtra ea quæ, ſunt iuris naturalis, vt in preſcriptione.

g Alb.] Pro iſta opinione Alberic. facit dictum Baldi, vt refert Felin. in d.c. quę in eccleſiarum, de conſt. col. 14. ver. 7. ſe l hic bñ eſt aduertendũ, in l. nec cauſas, ver fuit qõ antiquitus diſputata, C. de appe. vbi dicit per illum tex. ꝙ valet ſentẽtia Imperatoris parte non citata, nam ibi patet, quod ſententia Imperatoris valet cauſa non cognita, allegant etiam glo. in l is, qui reipub. cauſa ab. ff ex qui. cau. ma. quæ dicit, ꝙ ſi iuſta eſt cauſa, valet etiam ſine

cit tione

citatione factum principis. Sed dñs Ab. in cap. 1. de cã poſ. & ꝓprie. per illum tex. dicit not. & tene mẽti, ꝙ ẽt princeps, vel Papa nõ põt ꝑte abſente & nõ vocata cãm diffinire. & põdera, q̃a verbo, Põt, ꝑponit̃ negatio, ex quo patere vr̃, ꝙ citatio ſit de neceſſitate iuſta gloſſ. in c. beneficium, de reg. iur. lib. 6. qđ tñ intelligit Io. An eſſe verum đ potentia ordinata, non de abſoluta, quã Papa eſt ſupra ius. ca. propoſuit, de cõ ceſ. præb. & l. prĩceps, ff. de legib. ſimile habetur ĩ capitu. 1. de fi. inſtru. Cardi. aũt in d. ca. dicit ſim pl'r Papam procedere non poſſe ꝯ̃ partem inauditam, quia hoc eſſet tollere defenſionem, quæ eſt de iure naturali, quod princeps tollere nõ põt, Cle paſtoralis, de re iudi. pro quo dicto facit quod no. Bar. in l. filius familias, ff. de don. vbi dicit citationem eſſe de iure gentium. Ex quo infert, quòd ſi, princeps dat alicui ꝑtãtem, vt poſſit ꝓcedere ſine iuris ſolennitate, nihilominus tenet̃ citare; ita allegat Ab. ſed verbaliter hoc non dicit ibi Bar. ſed ſententialiter poteſt colligi in ver. an eius vigore. ſed ibidem in verſ. immediatè præcedenti pro eo, quod hic dicitur, apertè loquitur di. quòd reo non poteſt auferri defenſio, quia eſt de iure gentium; allegat. l. vt vim, de iuſti. & iur. & hæc faciunt contra ea, quæ hic dicuntur. ſed pro opin. autoris facit gl. in l. meminerint, C. vnde vi, quæ innuit Imperatorem poſſe dare facultatem occupandi poſſeſſionẽ ſine citatione, licèt aliud ſit in iudice inferiori, vt l. fi. C. ſi per vim, vel alio mõ. Quare ipſe Abb. concludit, quòd aut conſtat nullam reo competere defenſionem; & non requiritur citatio etiam per inferiorem, quia citatio fit, vt conueniat citatus ad ſe defendendũ, ità. d. Cle. paſtoralis. Et ſic patet, ꝙ fruſtra fieret citatio. ꝓ hoc. c. olim, de re iudi. & qđ no. Bar. in l. 2. ff. de admi. re. ad ci. pertinẽ. ſi autẽ põt cõpetere aliqua defenſio, tunc inferior non põt nec debet procedere abſque citatione ad actum præiudicialem. 3. q. 9. caueant, & ca. omnia. & de conſti. c. eccleſia. Princeps verò regul'r citare debet, ſi tñ non citat, vel dat facultatem procedendi ſine citatione, valet quod agitur, quia ſemper præſumitur cauſa in principe. oportet tñ ſecundùm Felin vbi ſupra, quod ſit euidens, vel ſaltem apparens. Nec obſtat. Cle paſtoralis, vbi non videtur præſumi cauſa. Quia ibi Imperator non erat iudex illius regis, ſed Papa. Sed adhuc non videtur, quod Papa poſſit citationem tolere, vt patet in dict. Clementi. in §. cæterum, vbi etiam contra ſubditum non poteſt princeps ſupplere defectum citationis, vel defenſionis, quoniam eſt de iure naturali, & ea quæ ſunt de iure naturali, non poteſt tollere princeps. facit text. in l. fi. C. de legibus, iuncta glo quæ apertè tenuit non valere ſententiam principis ſine citatione lata etiã

Et dicit Pa. in c. ſignificaſti, ſecũdo de homi. ꝙ dicitur ĩteruallũ, qñ relicto primo ſe diuertit ad alia nõ neceſſaria. Sec⁹, ſi comedit vel bibit, vel cõgregat amicos, [a] & hmõi. ff. de verb. obl. l. ꝯtinus, [b] primò ℞. ff. đ duobus reis. l. duos. [c] §. vlt. C. vnde vi. l. 1. & cum hoc ſit à iure conceſſum, non req̃ritur autoritas ſuperioris, niſi de bono conſilio, nec incidit talis in excõicationẽ, ſi perſona, a qua aufert, eſſet eccleſiaſtica, etiam ſi in perſonam immittit manũ, qñ aliàs recuperare nõ poterat, vt colligit̃ in d. capit. olim, [d] & d. c. ſignificaſti. niſi a propoſito [e] modum excedat, vt in d. ca. olim, & d. c. ſignificaſti, & de app. c. ſignificauerunt.

in cauſa ciuili, quod clarius tenuit ibi Baldus. dicẽ. quòd non interueniente citatione poteſt allegari, & opponi de nullitate etiam contra principis ſententiam. Quod placet domino Abb. in dicto capitulo primo de cauſa poſſeſſio. & propri. & facit, capitul. primum de feu. ſin. cul. nõ amit. vbi quis non debet feudo priuari etiam per principem antequam de culpa ſit conuictus. Pro hoc etiam, quia citationem & cauſę cognitionem videtur dominus inſtituiſſe, vt patet manifeſtè in capitulo deus omnipotẽs ſecunda quæſtio. prima, Et Gen. 18. de peccatis Sodomorum, quia deus dixit, Deſcendam & cętera. Similiter antequam condemnaret Adam, prius voluit eum audire, Gen. 3. Adde etiam, quòd raro poteſt contingere, quòd reus aliqualem non proponat defenſionem, vt patet in his duobus extremis. Quare iudicio meo non videtur Papa ſimpliciter poſſe tollere defenſionem, niſi vt dixi cum cauſa ſaltem veriſimiliter præſumpta, vt not. in dicto capitulo quæ in eccleſiarum. Ad noſtræ autem ſummæ concluſionem faciunt iſta, quia non negat Papam poſſe tollere defenſionem, quæ eſt de iure naturali, ſed ſolùm eam, quæ eſt de iure poſitiuo &c.

a Amicos] De his tamen certa regula dari non poteſt, quia poſſet eſſe, quòd quis poſt multos dies ſua recuperaret, & tamen incontinenti fieri diceretur, vt notat Panormitan. in dictis locis, ſtabitur ergo arbitrio iudicis. Et poteſt dici, quod ratio horum eſt, quia quando iniuria infertur rebus, perditur naturalis poſſeſſio, non ciuilis; & hoc, ſi habebat animum continuandi poſſeſſionem ſuam, & reſiſtendum. l. qui poſſeſſionem, ff. de vi & vi ar. Et l. clam. §. qui ad nundinas, ff. de acquirenda poſſeſſione. vnde redeundo incontinenti dicitur potius ſuam poſſeſſionem defendere, ſcilicet ciuilem, quia non poteſt liberaliter vti, niſi deijciatur detinens. Vnde potius dicitur defendere, quàm vim inferre, circa naturalem poſſeſſionem occupatam per alium. Sed quando iniuria infertur perſonæ, ceſſat iſta ratio, nam ſeipſum non poſſidet, nec dicitur ſpoliatus, nec ſe defendit, cum armis amplius perſequatur. Et ideo non debet ex interuallo repercutere ſicut in rebus.

b L. continuus] Et dicitur ibi, quod actus continuus intelligitur, licèt interueniat aliquod momentum naturæ.

c L. duos] Non impedit quin conſtituantur duo rei, licèt interueniat modicum interuallum.

d In d. c. olim] Abb. ibi hoc dicit, apertè penul. col. ver. oppono.

e A propoſito] Vtrum autem pro rebus liceat occidere?

dere? Ad hoc no. tex. ſing. in capitulo ſecundo de homici. ibi, Te tuaque, ꝙ non excuſatur etiam ab occiſione furis nocturni, niſi faceret pro defenſione & ꝑſonæ, vnde neceſſariò iſta duo ſunt quæ ponuntur, copulatiuè, ergo non ſufficit altera pars. & hoc tenet etiam gloſſ. 23. q. 3. in princ. Et facit contra opi. legiſtarum, & maximè Bart. qui dicunt, ꝙ ſi aliter nõ poteſt ſaluari res, ꝙ licitum eſt occidere, quod eſt contra iſtum tex qđ tamen intellige in foro contẽtioſo, non tamẽ excuſatur in conſciẽtia, quin peccet mortaliter ꝑ illum tex ſimile hr̃, quia licèt q̃s excuſetur de iure ciuili, ſi occidat marit⁹ adulteram certo caſu. l. nec iure, ff. đ adul. ſecus tamẽ eſt in foro aĩæ, imò imponitur magna pnĩa. 33. q. 2 admoner. & in gl. ſing. in c. inter. 33 q. 1. dicit, ꝙ ꝓp cõceſſionẽ iuris ciuilis non excuſatur quis a peccato homicidij, quod intellige, niſi conceſſio ſit rationalis, & diuino iuri conſona, ꝓ hoc tex. in c. ſuſcepimus, de hom. hoc no. Pa. in c. 2. de homicidio, &c.

a L. ſi quis in ſeruiture] Dicit ibi Bar. no. quòd quilibet poteſt iuuare & defendere aliquem offenſum, quia, vt ibi dicit text. Si quis poteſt me iuuare ad defenſionem rerum mearum, multomagis ad defenſionem perſonæ. Et Bar tangit declarando ibi glo. in d. l. vt vim, in ver. quærit gl. Et adducit Bar. idem argumentum, quia ſi poſſum conuocare vicinos ad defenſionem rerum. l. 3. & l. cum fundus, ff de vi. & vi. ar. ergo &c. Adde Bal. in d. l. vt vim, vbi per multas quæſtiones tractat iſtam materiam.

b No. Bald.] Et Ab. idem tenet in d. c olim cauſam, de reſt. ſpo. in ver ſed nunquid ſit licitum. Vbi ponderat ad hoc illum text. quia ibi non eſt veriſimile, ꝙ de quo ibi, fuerit ſolus in expulſione illorum fratrum, & facit c. dilecto, de ſen. excom. & 23. quæſtio. 3. non inferenda, hoc etiam tenuit Inno. in c. ſi verò. de ſen. excom.

3 Vtrum quilibet de populo poſſit quemlibet defendere ĩpunè? Rñdet Bar. in. l. ſi quis in ſeruiture, [a] in fin. ff. de furt. & in d. l. vt vim, & ibi glo. & 23. q. 8. §. 1. in gl. & Cy. & Pe. in l. 1. C. vnde vi, ꝙ ſic conſuluit, tamẽ Bar. in d. l. vim, ad tollendum omne dubiũ, ꝙ faciat ſibi mandari. vt ipſum defendat clamando, defendite, vel currite, & ſimilia, vt no. Bal. [b] in d. l. 1. q̃a tũc ſẽm omnes licitè & impunè facit in ar. l. Gracch⁹, C. de adul. Aduerte tamen, ꝙ irregularitatem nõ effugit, [c] qui pro alterius defenſione alium occidit, de quo vide ĩfra. homicidiũ. 3. §. 3.

4 Quid dicitur [d] moderamen inculpatę tutelæ? Reſ. gl. in d. l. 1. multũ laborat, ſed Bar. ibi, & ĩ l. furem, ff. ad l. Cor. de ſica. dicit, ꝙ inculpata tutela eſt id facere ſine quo aliter ſe defendere non põt ſine periculo ꝑſonæ, vel rerum, vnde non debet pati, ꝙ damnificetur in aliquo, ſi damnum eſt irrecuperabile, aliàs ſec⁹, vt in d l. furem. ex quo infert, ꝙ etiam ſi non poſſum effugere, quin me percutias, [e] niſi te interficiam, ꝙ licitè te interficio, quia cum iniuria perſonalis ſit maior, q̃ realis, vt in l. ſeruorum, in fin. ff. de pœnis, & propter realem irrecuperabilẽ poſſum te interficere, vt in d. l. furem, ergo fortius ꝓ perſonali. facit gloſſ. de reſtit. ſpoliator. olim, el 1. ad fin. & glo. in c. ſignificaſti, el 2. de homicid. & iſtud tenet Flo. in d. § quæ cum aliter. Bald verò in d. l. 1. dicit, ꝙ tria debent eſſe, vt ſit moderamen. Primum ęqualitas, vt ſi cum armis, [f] cum armis, vt ff. de vi. & vi arma. l. 1. §. vim vi. Sed ego hoc credo verum, quando poteſt repellere, quia paruus vix cum armis poteſt ſe defendere a magno qui cũ pugno fortè eũ interficeret, ar. 3. q. 7. §. tria. Secundum, tẽporis vicinitas, q̃a ſi poſt, eſſet vindicta. cõtra, c. ſeditionarios. 46. diſtinc. Tertium, talis & tanta quãta eſt neceſſitas. Adde quartũ, [g] ꝙ intentio ſua feratur, vt ſe defendat, q̃a act⁹ ex intẽ

c Conc. Trid. videas loco prætitato. P. V.

d Non effugit] quid autem in clerico? Dicen. ꝙ aut clericus habet iuriſdictionem in loco, & tũc pro defenſione ſuorum licet arma mouere. ca. dilecto, de ſen. ex. li. 6. ſi verò non habet iuriſdi. tunc ſi ſine ope clerici iniuria põt propulſari, & non debet clericus pugnare, c. ex multa, de voto. 23. q. 8. reprehenſibile. 7 q. 1. ſiſcitatus, aut nõ põt aliter iniuria propulſari, & tũc licet clerico capere aggreſſorẽ ꝓximi, & verberare ac ẽt occidere, ſi aliter iniuria ꝓpulſari nõ ꝑt 23. q. 3. Maximianus, & c. qui põt. Incurrit tñ irregularitatem; occidendo, vel mutilãdo. no in ſum. 23. q 8. Ab. in d. c. clerici, de vi & ho. cle.

e Percutias] Nunquid ſi põt fugere, teneatur? Reſpondit Pa. in d ca ſignificaſti, ꝙ cleric⁹ debet potius fugere, quã ſuũ aggreſſorem occidere, c. ſuſcepimus, de homi. & cle. 1. de hom. Si verò eſt laicus multi diſtinguũt ꝙ debet conſiderari qualitas, & conditio perſonarum, vt ruſticus teneatur fugere, ſi aggrediatur, a nobili, quia non eſt ſibi verecundia. Bar. indiſtinctè tenet, ꝙ non teneatur fugere. Dic quod eſt de rigore iuris hoc.

f Cum armis] Vnde, vt dicit Bal. ibidem, ſi venit aliquis ad expellendũ te de poſſeſſione manu vacua, non debes eum repellere gladio, ſi venit cum fuſte, non repellas tu cum baliſta.

g Adde quartum] Iſtud quartum ponit ibi Bal. pro 3 ſed tertiũ hic poſitũ declaro, ꝙ ſi potes alio mõ repellere iniuriã, q̃ vulnerãdo, vel occidẽdo debes proculdubio hoc facer̃, exẽplũ. ĩgenio tuo illũ, q aggreſſus ẽ potes fuger̃, vel ict⁹ ſuos reijcere ſine leſiõe tuę vel ſuæ ꝑſonæ, iã nõ debes vulnerare, vel occider̃. in foro aũt cõtẽtioſo đ exceſſu moderaminis vid Bar. & Bal.

tione nomẽ accipit,ñ ex eo qđ eſt ꝑ accidẽs, i. ꝑter ꝓpoſitũ in actib. moralib. Vñ duo effect⁹ ex vno actu pñt venire, puta ꝓpriæ vitæ ꝯſeruatio,& inuadẽtis occiſio. Si ergo intẽderet occiſionẽ,vt finẽ, ſic nõ liceret ſine pctõ mortali. Si aũt ſuã defenſionẽ,ſic denominabitur defenſio,nõ occiſio, cũ non dẽat denominari actus moralis,niſi ab eo,qđ intẽdit,non ab eo,qđ eſt ꝑter ĩtentionẽ, cũ ſit cã per accidẽs,vt patet.5.Ethi.ca.4.]& ſic non erit peccatum.

5 Quid ſi excedit modũ? Reſ.ſm Inn. a Ho.& d.An. in c.olim cãm,de reſti.ſpo. ꝙ ſi excedit a propoſito,ſic tenetur de damno. Si autẽ non a propoſito, b ſic non tenetur ad aliquam ſatisfactionem,niſi fortè ad cautelam, facit.l.ſi ex plagijs.§. tabernarius,ff. ad legẽ Aq. nec excõicationẽ incurrit, vt no.in d.c.olim,el 1.& d. c.ſignificaſti,el 2.licèt Rai. dicat, ꝙ eſt tutius,ꝙ petat abſolutionẽ, vel diſpẽſationẽ,& eſt bonum, qñ commodè poteſt haberi. Dicit tñ,d.Ant.in d.c.olim, c ꝙ q̄ ĩſequitur percuſſorẽ de facto,& vulnerauit, non dẽt puniri vt doloſ⁹,ſed vt culpabilis,quia incõſultus calor vitio calũniæ caret. l. 1. §.quæri poſſet,ff.ad Tur.2. q.3.§.notandũ,tex. eſt in l. ſi adulteriũ.§.imperatores, ff.de adul.gl.23.q.1.§.1.

DEFVNCTVS, Vide infra mors.

DEGRADATIO d duplex,q̃dã verbalis, q̃dam actualis.& hæc actualis fit ſic, qñ clericus indutus veſtib.ſicut ſi in officio eſſet,diſpoliatur cum verbis ad hoc ꝯgruis vt habet in c. degradatio, de pœnis li.6.& dicit Gem. in d.c. e ꝙ actualis degradatio eſt executio verbalis đpoſitionis,ꝓpterea tenet ꝙ poteſt fieri ſine numero Epiſcoporũ,ſed ñ verbalis,qa oportet fiat a ꝓprio Epõ, & ſit debitus numer⁹ f Epiſcoporũ,vt in d.c.in tex.& in gl.

1 Vtrũ verberans clericũ degradatũ ſi excõicatus? Fuerũt opi.ſed placet mihi opi.gl.in d.c.degradatio,ꝙ verberans degradatũ actualiter,non ſit excõicat⁹, ſed degradatũ verbaliter ſic,& ẽ ſecutior opi. dicit tñ Pa. in c.ad abolendã, g de hæ. verum, niſi poſt verbalem ſequat incorrigibilitas, qa tũc perdit ẽt ſm verũ intellectũ c.cũ ñ ab homine,de iud.oẽ priuilegiũ clericale, & abſq;alia traditiõe poſſet ꝯprimi ꝑ iudicẽ ſœcularẽ.

2 Vtrũ iudex ſęcularis poſſit iudicare đgradatũ actualiter? Reſ.ſm no ĩ d c. đgradatio,ꝙ q̃uis tutius eſſet vt traderetur ꝑ iudicẽ eccleſiaſticũ. tñ ex quo actualiter degradat⁹ eſt, poteſt ꝑ tex. præfati capituli.

3 Vtrũ degradatus conficiat celebrãdo? Reſ. ſm Archi.de conſ.di.4.in c. oſtendit,ꝙ ſic, h & iſta eſt veriſſima opi.qa character a deo impreſſ⁹ in aĩa, ꝑ hominẽ non poteſt auferri, licèt gl. l.diſ.dixerit contrarium in c.accedens, & multi alij.

4 Vtrũ degradatus teneat dicere offiñ,ſi eſt in ſacris? Reſ.ſm Rod.ꝙ ſic,quod ꝓbatur per c.dolentes,de celeb.miſſ. quia ex quo omnibus ordinatis ꝑcipit,& iſte

ordinatus ſit,& characterẽ habeat,licèt đgradat⁹ offiñ dicere teneretur,nõ tñ dẽt dicere, Dominus vobiſcũ, & ſimilia, quæ ad dignitatem ordinis pertinent.

5 Quis pt reſtituere degradatũ depoſitũ? Reſ. ꝙ ſolus Papa.c.1.& 2.l.di.Sic & pſes prouinciæ non poteſt reſtituere, quem damnauit. ff.de q.l.1.in fi.

DELECTATIO a In cogitatione,vtrũ ſit peccatum mortale,vide ſupra Cogitatio.§. 2.

DELEGATVS ẽ is,cui b a ſummo Pontifice, vel ordinario committitur cã quò ad eccleſiaſticos. Similiter dico de imperatore,& alijs dominis quò ad ſœcularia.

1 Quis pt delegare? Reſ. ꝙ quilibet ordinarius,& q̄libet,qui ex ordinaria c iuriſdictione aliquid poteſt.

2 Quis pt d eſſe delegat⁹ in eccleſiaſtico foro? Reſ.ꝙ delegat⁹ Papæ non pt eſſe quis, niſi ſit in dignitate ꝯſtitut⁹, aut canoni.eccleſię cathedralis,vt in c.ſtatutũ, de reſcri.li.6. & habeat ad minus.20.annos, e niſi ex certa ſcientia Papa cauſam cõmitteret non exiſtenti in dignitate,vel minori,de of fi.del.cũ viceſimũ,& đ ele. cum in cunctis,aliorum poteſt quilibet eſſe, qui nõ ꝓhibetur, verũ eſt,ꝙ cauſæ ſpirituales,vt de decimis, de iure patronat⁹,& hmõi. non poſſunt delegari laicis,ſed clericis tantũ,de iu dic. decernimus,vide plenè per Abba.

3 Vtrum guardiani ordinis noſtri Minorũ, & priores fratrũ mendicantium habeant dignitatẽ? Reſ.Ge. ĩ c.nullus,de ele. ſuper gl. in ver.prælaturam,tenet ꝙ ſic.& ideò poſſunt eſſe delegati Papæ,facit ꝙ no.Pa. in c.cauſam f 1.de iudi. & ĩ c.cũ olim, g de ma.& obe. & Car.in Cle.2. h de reſcr. & ibi gl.Pa. tñ in d.Cle.2. diſtinguit de priore, ꝙ aut habet ſupra ſe in monaſterio ſuperiorẽ, ſicut q̄ ẽ ſub abbate,& iſte non habet dignitatẽ, ſed ille,qui nõ hẽt ſupra ſe ſuperiorem in monaſterio, habet dignitatem quãuis non ſit perpetuus, ſufficit,ꝙ poſſet eſſe.

4 Quid pt i delegari? Reſ. ꝙ quædam pertinent ad ordinem epiſcopalem,vt conſecrare,ordinare, & iſta delegari non poſſunt non habenti illum ordinem, alia omnia poſſunt delegari, niſi prohibeantur a iure,hæc habentur de of. ordinarij. quod ſedem, k de conſecr. eccle.aqua.

& Bal.ibidem,& Ab. in d.c.olim, qui dicit,ꝙ ſtandũ ẽ arbitrio iudicis, & placet.

a Secundũ Inn.] Altius exorditur Ab ibi hãc materiã. Et primò ibi ſic tenet đ dãno, puta qa poterat fieri iniurię repulſio ſolis verbis minatorijs, & iniecerũt manus violentas, & quid huiuſmodi. Et tunc, ſi nõ eſt ſecuta mors, vel mutilatio mẽbri incurrit ſolũ excõicatio, & tpaliter cogẽdi ſũt ad ſatisfactionẽ. d. c.olim cãm,& c. parochianos, de ſen.excõ. Si verò alterum illorum eſt ſecutũ, tũc irregularitas ꝯtrahitur.c.ſi. de tẽp. ordi.Et qđ no in Cle.ſi furioſus,đ homi.& tpaliter puniẽdi ſunt, vt in c. tuæ, de pœ. aut nõ exceſſus ẽ modus, & tũc neque excõicatio, neque pœna temporalis incurrit.

b Non a ꝓpoſito] Rõ,qa inconſultus calor &c. vt ſtatim. ſ. nec hoc caſu ſunt excõicati, qa excõicatio reqrit dolũ,c. ſi qs ſuadente.17.q. 4. q̄ ceſſat data ignorantia; ꝓ hoc bona gl.in c. cũ voluntate, de ſent.exc. & gl.in ſũma.23. & q.8. Quod verũ eſt,ſi ignorantia fuit probabilis; ſecus, ſi fuiſſet craſſa, vel ſupina ſm Hoſt.qa talis ignorãtia ñ excuſat.cap.2 de cõſti.li.6. & c. apoſtolicæ,de cle. exc.min. Adde ẽt ꝙ ſi ꝓ defenſiõe rerũ aliqs eſt mutilatus, vel occiſus, irregularitas incurrit; no.ĩ d.Cle ſi furioſus & ĩ c.ſuſcepim⁹, de homi. Et fortè etiam excõicatio,ſi ille, cui illata eſt violẽtia, erat Sacerdos, vel clericus, qa negari non põt, quin modus exceſſus ſit ita acriter ſæuiẽdo pro conſeruatione, vel rerũ recuperatione ſm Inn. in c.ſi verò, el 1. de ſen.excom.

c In d.ca.olim] Refert ibi Ab.7. col. ver. Sed pro informando.

d Ge.in d c.] In prin.in ver.quæro,an in degradatione.

e Statuit & ſup hoc S.Syn.qđ legitur ſeſſ.14.c.3. đ ref De hac & ĩ annotatio. meis ad Reper. inqui. in quib.đ ſignificatione verborũ opis nõ inutilia, maximè vnde fit vt vnũ verbum multa,eaq;diuerſa quãdoq; ſignificet,oſtẽdere vacaui. P. V.

f Debitus numerus] Nam in cauſa presbyteri adiunget ſibi ſex epiſcopos. in cã vero diaconi tres &c.de quo.15.q. 7. in ſum.

g In ca. ad abolendã] Sup gl.in ver. prærogatiua,& vide eundẽ in c. cum non ab homine, de iu. diſputat Gemin. in d.ca.degradatio, in §.fi.ſuper glo. fi.

h Quod ſic] Idem tenet gl.9.q.1 in ſum.& gl.in c.2.de cle.exc. mi. Et ibi Abb.& idẽ tenet S.Th 3 par.q.83.licèt gl.fin. in d.c.degradatio, videatur tenere contrarium, ſed tu vide eundem Io.An. ibidem in nouella.

a Cõfert lectio Cat.in decalogi ꝑcep.nõ ꝯcupi.P.V.

b Eſt is cui] vide tu alias diffinitiones poſitas ab Abb.In ru.eo. ti.

c Ex ordinaria] Ad intelligentiã ſcias, ꝙ extraordinariũ iudiciũ dr illud,quod ſit corã đlegato vnde delegatus dr iudex extraordinari⁹,ex quo patet,ꝙ delegat⁹ pt ſubdelegare, de quo dic vt infra. e.§.6.vel iudiciũ extraordinarium dr,qñ non proceditur ĩ forma iudicij, ſed ex officio iudicis ꝓcedit per modũ inquiſitionis,vel denuntiationis, de quo per tex.iuncta gloſſ.2.& ibi, Ab.in c.qm ꝯ, de probatio.& vide Abb. in rubri.de iud. Ille ergo, q̄ haberet poteſtatẽ procedendi ꝑ modũ inquiſitionis, poſſet delegare. Adde,ꝙ extraordinariũ remediũ eſt, quod ob aliquam cãm extra vel vltra curſum ſolitũ alicui datur,vt reſtitutio minori læſo, vel abſenti ex cauſa iuſta.

d Delegatio qb. facienda iure nouo.S. Syn.Tri. lege ſeſſ.15.c.x.ſeſſ. 13.c.2.de re.P.V.

e Viginti annos] cõpletos ſm Ab. in ca.cum viceſimum,eo.ti.in 1.no.Et ibi vide plenè de materia. De ætate autem,quæ requiritur ad conſequendum beneficium, & dignitatem,ponitur in c. cũ in cunctis,de elect.& vide infra,ætas.

d In c.cauſam] Ibi dicit Abb. ꝙ monachis eccleſiæ cathedralis & regularis poteſt per Papam fieri delegatio.Nam in caſu illius c.erat ibi epiſcopus,& Ab. quia eccleſia cathedralis erat regularis, & hoc ideo quia habent dignitatem.Et ibi etiam allegat,ꝙ religioſus obtinens prioratum eccleſiæ, poteſt eſſe delegatus,Licet Archidia.contra in d.c.ſtatutum.

e In c cum olim] Ibi in primo not.hoc not.ex illo textus. de fratre prædicatore.

h Car. in Clem. 2.] Mihi vide ur ꝙ Card.ibi nihil dicat,licèt gloſſ. ibi.in verſi.delegatus,poſſit facere in arg. Car tamen in Clem. 1. de elect. 10.q.dicit ſuper gloſ.in ver. prælatum, arg.illius glo. ꝙ miniſter fratrũ Minorum,& cuſtos poteſt dici ꝑlatus,& obtinuit in quæſtione facti,cum opponeretur cuidã ꝓuinciali Prędicatorum, quod non poterat eẽ ꝓcurator per Cle. religioſus,de ꝓcu. ꝙ fuit ꝓnunciatũ ꝙ ſic, quia gl. in d.Cle. religioſus, intelligit de nõ ꝑlato.Sed iudicio meo tenet Car.in d.Cle.2.đ reſcri. in 1.oppoſitione cõtrariũ, ſcilicet, ꝙ guardia. non pñt eſſe delegari, licèt erret.Et ibi neſciui inuenire hanc diſtinctionẽ Pauli relatam per Cardin. Felin.in d.cap.cum olim, de maior. & obedien.ſequitur opinionem iſtam, & allegat ad hoc multa.

i Delegari cauſæ quæ prohibeantur,a S. Synodo Tridentin. vĩ de cap.xx.ſeſſ.24.de refor. Pet. Vend.

k Quod ſedem] Abb.plenè ibi,& gloſſ.1.quę vult, quòd de iure canonico poſſunt delegari omnia,quę ſunt meri imperij. Et idem tenet gloſſ.in capi. in archiepiſcopatu,de rap. Et in cap.illud.23. quęſtio. 3. & ibidem quæſtio.8 his ea. Et eſt glo.not.in capitul. peruenit,in fin.gloſſ.magnæ.95. diſtin. quæ dicit,ꝙ nihil

nihil habet eps, quod ſit meri imperij, quod non ſit delegabile præter vſum pallij, quia pallium archiepiſcopale non habet alteri concedere, cum ſit perſonale, vt in c.ex tuarum, & in cap.2. vbi melius probatur, de auto. & vſu pallij.

fi. ibi. Salua legatorum ſedis apoſtolicæ autoritate.
i L.1.§.1.] Ibi eſt text. ad literam in fi. cum glo. in ver. per alium.
k Quod non] Ponderandus eſt caſus, Titius delegatus habet poteſtatem ſubdelegandi, nunquid requiratur in ſubdelegando, quod habeat conditiones, de quibus in c. ſtatutum, de reſcri.

5 Quid pt delegatus? Reſ. Ge. in c. pſentium. §. teſtes, de teſti. l. 6. & gl. ī c. ſolet,[a] de ſen. ex. li. 6. q̄ dicit, quod delegata poteſtas eſt ſtricti iuris. & ideo id ſolū poteſt, qđ eſt ei commiſſum, & ſine quo cauſa expediri non poteſt, de of. dele. c. 1. & c. prudentia. §. ſi verò, & ibi Ab. & l. ad legatū, ff. de procu. & id, pp qđ facili⁹ expediri poſſet cā, non venit, niſi expſsè committatur.

6 Vtrū delegat⁹ poſſit ſubdelegare? Reſ. quod delegat⁹ a principe pt ſubdelegarē; no. Inn. ī c. paſtoralis,[b] de of. dele. & ibi Abb. in 1. no. facit. l. 1.[c] ff. de offi. eius, cui man. eſt iu. & c. ſuper quæſtionū,[d] & c. fi. e. tit. & hoc verum,[e] niſi qñ certū miniſteriū ei committitur. limitat Inn. in d. c. fi. de magno[f] miniſterio, ſicut pdicare crucē, diſpēſare cum irregulari, pnīam iniungere, abſoluere excōicatos, & huiuſmodi, vel qñ per reſcripti verba comprehenditur, quod eſt electa induſtria vel fides eius, ſicut qñ dr̄, Confidim⁹ de tua induſtria vel pſonaliter[g] exequaris, vel qñ negotiū non eſt bene expedibile per aliū. Fallit in legato[h] ſedis apoſtolicæ, qui ēt in prædictis pōt ſubdelegare, vt in d. c. fi. patet. Delegatus aūt ab inferiore non pōt, niſi ſit delegatus ad vniuerſitatē cauſarum. ff. de iudi. l. cū ptor. §. 1. ff. quis & a quo app. l. 1. §. 1.[i] ibi gl. dicit hoc optimè, vel niſi hoc ſibi ſpecialiter cōcedatur ſm Io. An. per c. is cui, de offi. dele. li. 6. vel niſi quando vnū articulum totius cauſæ cōmitteret, Cle. 1. de offi. delega.

7 Nūquid poterit ſubdelegare non exiſtenti in dignitate, vel perſonatu, neq; canonico eccleſiæ cathedralis? Reſ. quod non,[k] vt cōiter tenetur in d. c. ſtatutum.

8 Quid de ſnīa duorū, delegatorū diſcordantiū? Reſ. quod depēdet ex delegāte, vt acceptet quā voluerit.[l] Secus in ſnīa arbitrorū[m] ex cōpromiſſo, quia nō tenet.

a In c. ſolet] Et gloſſ. 3. Et ibi ēt Ge. ſuper illa gl.
b C. paſtoralis] Intellige de quocunque principe non recognoſcēte ſuperiorem in temporalibus; ſequitur Abb. ibi.
c Facit. l. 1.] & ibi Barto. no. in prin. ver. quæro nunquid delegat⁹ principis pōt delegare ea, quæ ſunt meri imperij, quem articulū examinat Ab. in c. quod ſedem, de off. or.
d C. ſuper q̄ſtionum] In prin. & ibi Ab. in 4. not. & latius ſup gl. in ver. quicunq;, vbi vult etiā quod inferioris delegatus poteſt ſubdelegare aliquē articulum ſaltem non iuriſdictionalem, quod facit pro limitatione ſummę hic in 2. membro.
e Hoc verum] De hoc eſt tex. in c. fi. §. fi. de of. de leg. vbi habetur quod vbi papa committit cuidā officium ſine iuriſdictione, non poteſt ſubdelegari, exēplum. Mandat papa alicui, vt poſſit diſpenſare cum irregularibus, certè non poteſt alteri ſubdelegari, quia videtur electa induſtria perſonę.
f De magno] Sequitur Ab. ibi, & allegat ad hoc. c. is cui, de offi. dele. li. 6. vbi dicitur, quod ſi papa cōmittit alicui, vt prouideat alicui certæ perſonæ de beneficio, poteſt alteri committere vices ſuas, quia ex quo eſt ibi perſona expreſſa, non verſatur ibi induſtria, ſed eſt nudum miniſterium. Fallit tñ, qñ nudum miniſterium competit iure proprio, vt in materia electionis, quæ poteſt committi, vt c. quia pp, de elect.
g Perſonaliter] Hæc latè perſequitur Ab. in d. c. fin. in §. is autem, vide ibi. & in fi. dicit ſe aliàs conſuluiſſe, quod Archieps Floren. cui mādata fuerat a papa cā, & dictum, ſuper quo conſcientiam tuam oneramus, quod poterat ſubrogare, præcipuè per illum text.
h In legato] Probatur dictum illud in illo ca. fi. in

l Voluerit] Ita firmat Ab. in c. fi. de re iu. in 1. col. verſi. ſi verò hñt poteſtatem delegatam. vbi ait, quod tex. ille dicit, quod vtraq; pendet ex arbitrio delegātis. Non. n. tenet alterā approbare, cum nulla ſit lata ab hñte ptātem, qa exercitiū cōpetit delegatis pro parte, & nō in ſolidum. Vñ vn⁹ ſine alio nihil agit, vt ī c. vno de legatorum, & in c. cām mr̄imonij de off. deleg. no. glo. in c. prudentiā, eo. ti. Si verò alterā approbet ſumet ſnīa illa validitatem ex autoritate delegantis, & non ipſius delegati. Pñt. n. ipſi delegati, ſi non concordant in princi. totum negocium ſufficienter inſtructū ad ſuperiorem delegantem remittere, vt in c. per hoc, de hæreti. lib. 6.
m Arbitrorum] Hoc tenet Ab. vbi ſ. Et rō eſt, quia nemo illorum hēt ptātē in ſolidū. Et idē eſſet diceñ. in arbitratoribus pari numero diſcordātibus, tum quia eſt eadem ratio in hoc caſu in arbitris, & arbitratoribus, tum quia tex. d. c. fi. loquitur gñaliter in hñtibus ptātem ex cōpromiſſo, & arbitrorū duo ſūt gña. l. ſi ſocietatē § arbitrorū, ff. pro ſocio. ergo tex. ille loquens ſimpliciter, dēt intelligi in gñali ſignificato, cum non appareat ratio reſtringendi. l. de precio, ff. de publ. & c. ſi Romanorum 19. di. & c. ſolitæ, de ma. & obe. Hoc videtur ſenſiſſe Bart. in effectu in l. 1. §. ſi plures, ff. de exer. vbi dicit, quod hñtes offīn priuatum autoritate, & vtilitate a litigatoribus habēt poteſtatem nō inſolidum, ſed pro parte. Allegat in argumentū. l. parui, alias. l. Pedius, ff. de arbitris. Et idem ſentit Bal. in c. 1. de inueſti. in mari ſa. vbi plus dicit, quod duo arbitratores diſcordātes nō cōpelluntur eligere

Similiter pſidentes loco Papæ ī cōſilio gñali, niſi oēs[a] ꝯſentiant ī actu gerēdo, nihil faciunt, qa vnius cōtradictio inficit totū, no. Pa. in c. non ē,[b] de reg. & in c. pe. de ſta. mo. Secus in ſententia duorū ordinariorū diſcordātiū, q̄ tenet pro reo, niſi ī cauſa matrimonij, libertatis, & teſtamenti & in huiuſmodi fauorabilib. quia tūc tenet pro actore, vt in ca vl. đ ſen. & re iu. intellige, ſi agit, vt mr̄imoniū & hōi teneāt aliter valeret pro eo q vt valeat agit, vel ſe đfēdit.

9 Vtrū qs teneat acceptare ſubdelegationē[c] in caſu, quo ſublegare pt? Reſ. Inn. in c. paſtoralis, de of. del. quod ſic, niſi qñ ꝯſtat, quod delegat⁹ malicioſè ſe exonerat, vt in tex. pfati. c. paſtoralis. nam tūc ñ tenet & ſi vellet eum cogerē, iuſta ē appellatio ei⁹: ſec⁹ ſi non ꝯſtaret & ē dr̄ia inter delegatū a principe, & ab inferiore, qa delegat⁹ a principe pt cogerē oēs, ēt ſi ñ ſint ſui fori. C. q pro ſua iuriſ. l. vnica. ff. de mune. & ho. l. munerū. §. iudicādi. exceptis aduocatis,[d] q alibi, q̄ ī foro ſuo reciperē iudiciū, ñ pñt cogi. C. đ aduo. di. iu. l. ſancim⁹, in fi. delegat⁹ ab ordinario ñ pt cogere hominē alteri⁹ fori. ff. de iuriſ. om. iu. l. vl. ff. de tu. & cu. da. ab his. l. 1. de offi. or. paſtoralis, in prin. & in gl. pfati, c. paſtoralis, đ offi. del. in ver. renitentem.

10 Vbi pt cognoſcere delegatus. Pa? vide ſ. cōmiſſio.

11 Qñ expirat iuriſdictio eius? Reſ. re integra expirat per ſcientiā mortis delegātis. l. eius q. in prin. & §. nā & ſi tibi, ff. ſi cer. pe. de offi. dele. gratū. Itē p mortē illius, contra quem mandatē, re integra, de reſcri. ſignificauit, & multis alijs modis vt ī c. qm̄ Ab. đ of. del. & ī multis alijs locis q̄ omitto.

12 Qūo pt abſoluere excōicatos a ſe? Viđ ſupra Abſolutio. 1. in priñ. & §. 1.

13 Quid ſi delegatus non vult facere fidē de mādato ſuo, & propterea aliqs non vult ei credere cū nō teneatur, vt in c. cū in iure, đ of. del. & eū excōicat? Reſ. ſm doc. in d. c. quod ñ tenet, qa delegat⁹[e] ñ hēt autoritatē excōicādi, niſi qñ eēt ſibi rebellis, & cū talis ñ ſit rebellis, ex iuriſdictiōis đfectu[f] nulla eſt excōicatio.

DEMENTIA ſi eſt perſeuerās, excuſat a culpa q̄tū ad factū ī ipſa commiſſū. 15. q. 1. aliqs. 32. q. 7. quēadmodū, & ab irregularitate, vt in Cle. vnica de homi.

1 Vtrū q aliqñ fuit đmēs poſſit pmoueri ad ordines vide. ſ. corpe viciatus. §. 6.

DAEMONIACVS an poſſit pmoueri, vide ſ. Corpore viciatus. §. 8.

1 Qūo in dubio poſſit pbari, an qs ſit dæmoniac⁹? Rñ. quod ſi p. 30. dies carnib. indifferenter veſci cogatur, & maximè hedinis, q̄ dęmones puocēt, vt hr̄ in c. 2. 7. q. 2. in text. & in gl. ſi nullā ſentiet læſionem, apparebit, quod non ſit dæmoniacus.

DENVNCIATIO q̄druplex, prima euāgelica quia ab euangelio ſumpta, Mat. 18. & requirit. 6.[g]

1 Primum, quod ſit frater, ſ. Chriſtianus. 2. q. 3. ad mēſam, licèt infideles poſſet denunciari, ſi cōtra legem naturæ, vel ꝯtra legē eorū

eligere tertium, quia iſti ſunt vt quidam proxenetæ, a quorum pſonis non receditur. l. ſiquis arbitratu, ff. de verb. obl. & ibi proſequitur Ab. materiam iſtā, & plures quæſtiones annectit circa iſtam materiam, vide ibi.
a Niſi omnes] Quia iſtę ſunt cauſę fauorabiles. In alijs autē ordinationibus recurritur ad ſuperiorem exemplum dicit gloſſ. no. 15. q. 3. in ca. licèt, quod ſi eccleſia eſt ſubiecta duob⁹ epiſcopis, puta quia eſt poſita in limite diœceſum, & non cōueniunt in illam ordinando, ſuperioris erit officiū in hac parte, vt alternis annis diſponant, ar. in l. quotiens ff. de vſufru. & facit illa gloſſ. quod ſi ſint duo domini vni⁹ caſtri pro indiuiſo, & non conueniunt in illius diſpoſitione, quod ſuperior debet prouidere, vt alternis annis habean regimina. & vide, quod nota Bar. in l Pompo. aliàs incipit, ſi vni, ff. de re iu. vbi tractat ample hanc materiam.
b Pa. in c. non ē] Ibi nihil dicit, licèt aliquid tangat in primo no. ſpectans ad literam. c. pen hic allegati, & ibi Ab. hoc dicit in ver. Item aduerte. & ratio eſt, quia illi, qui præſident loco papę, habentur loco vnius, aliàs quod geritur in vniuerſitate, valet, quod agit maior pars ſecundùm eum.
c Subdelegationem] & poſſet ad hoc compelli nō ſolum ſubſiſtēte iuſta cauſa, vt c. ſi pro debilitate, de officio deleg. ſed etiam ſi nulla ſubeſt cauſa, puta qa non vult ſe implicare litigijs, dummodo, &c. vt hic. aliàs ñ non poſſet compellere, iuriſdictio ſua nullam videretur habere coertionem.
d Exceptis aduocatis] Licèt Hoſt. tenuerit hoc procedere in aduocatis, qui ſunt đ publico ſalariati, ſed Ab. cōtra qa ſalarium, quod recipiunt a partib⁹, ſuccedit loco ſalarij, qđ olim dabatur eis đ publico. Ita Ab. d. c. paſtoralis, poſt gl. ibidem & §. iudicādi, facit etiā pro hoc dicto.
e Quia delegat⁹] Ab. ibi circa principiū mouet iſtā quęſtionē in ordinario, quē nolentē parere delegatus qui non vult oſtēdere mādatum excōicat, & rñdet vt hic.
f Iuriſdictionis defectu] Quia cū petit ſibi fieri fidem de mandato, facit quod ſibi a iure permittitur, & cōſequēter rebellis dici non poteſt.
g Requirit ſex] Ab. in c nouit de iud tertio ponit hac.

In iſtis

in mortalib offendit, quia
Papa hēt iuriſdictionē ī eos
in iſtis[a] caſib. de quo infra
Iudæus. §. 127. aliàs non.[b]
Secundū, ꝙ præcedat ſecre
ta monitio, in qua, vt emen
det, vel deſiſtat, obſeruād⁹
eſt.[c] Tertiū, ꝙ peccatū non
ſit omnino occultum, ſed
ꝙ poſſit ꝓbari ꝑ teſtes, qa
ſi eſſet oīno occultū, nō ha
beret locū, & ſequitur Pa.
in c. nouit,[d] de iud. 2. q. 1. ſi
peccauerit. imò ſi ēt vn⁹ ſo-
lus teſtis eſſet, nō poſſet de
nunciari ad pnīam impo-
nendā. Quartū, ꝙ ſi non de
ſiſtit, vel emendat ſe ad ei⁹
monitionē, adhibeat teſtes
q ſciunt, vel cum quib. poſ
ſit eum conuincere. Quin-
tum, ꝙ ſi ſe non corrigit, di
catur prælato, & denūciet.
Sextū, ꝙ ꝓbet ſe eū bis mo
nuiſſe,[e] vt infra dicam.

1 Vtrū qlibet teneat̄ ad ſu
pradictā denūciationē? Rn̄.
doc. canoni. in d. c. nouit. &
ſi peccauerit, variè loquun
tur. ſed videtur mihi dicen
dum pro concordia, ꝙ ſi lo
quamur, put eſt ſolū frater
na correctio, ſic tene opi.
Archi. in d. c. ſi peccauerit,
ꝙ eſt oībus de præcepto,[f]
ſm ꝙ dixi ſupra correctio
fraterna. & iſta correctio ſo
lū, ꝓcedit ab actu charita-
tis,[g] & iſta ꝓpriè nō dicit̄
denunciatio euāgelica, nec
requirunt̄ ſupradicta. ſi ve-
rò loquamur de denuncia-
tione ꝓpriè euangelica. &
tūc diſtinguo ſm Inn. ī c.[h]
nouit, ꝙ aut loquimur de
peccato ꝑpetrato, qđ reci-
pit augmentum, vel multi
plicationē, ſeu continuatio
nē mali, & ēt de perpetran
do, & ſic quilibet, q credit
ſe ēt poſſe ꝓficere ſine gra
ui detrimēto, puta qa non
oporteret eū deſiſtere a ne
gocijs ſuis, vel īcurrere ini
micitiā, vel aliud periculū
tenetur de præcepto. 22. q.
5. c. hoc vr̄. quod verū intel
ligo, qn̄ talis eſt prælatus, ꝑ
quem finis huius denūcia-
tionis obtineri poſſit, qui
eſt, vt vel ille emendet. nā
ſi vellet ad aliud procedere
prælatus peccatore emēdā
te ſe non p̄t de iure ſm do.
in d. c.[i] nouit. quia per iſtā
viam non quæritur niſi pę
nitentia peccati, vel ſi cor-
rigi n̄ vult, ad terrorē alio-
rū excōicetur, & taliter pro
uideatur, ꝙ cæteri timeant.
ſi verò talis non ſit prælat⁹,
vel non poſſit ſine graui dā
no eā proſequi, ſic non te-
netur, niſi ſolū qui ex offi-
cio hēt, cui dr̄. 83. di. error,
cui non reſiſtitur, approbat̄
&c. cū ſi. ſi verò loquamur
de peccato perpetrato, ꝙ
non habet ꝯtinuationē, ſic
dico, ꝙ ſolùm tenentur, q
habent ex officio.[k] rō, quia
hoc procedit ab actu iuſtitiæ ad inſtruen-
dū alios per exēplū, qđ q. dē ꝑtinet ad ſupe
riores. 11. q. 3. ꝑcipuè. & 23. q. 4. duo iſta.

2 Vtrū denūciationē euangelicā ſemper
debeat præcedere admonitio, de qua ſ. di-
ctū eſt? Reſ. ꝙ ſi pc̄m̄ eſt publicū, nulla re-
quirit̄ monitio ſm Archi. in d. c. ſi peccaue
rit iuxta illud peccātē corā omnib.[l] argue
45. di. ſed illud. ſi verò peccatum eſt occul
tum, & tardatio denūciationis inferret no
cumentū proximo tēporale, vel ſpirituale.
puta traditio ciuitatis, hæreſis infectio, &
huiuſmodi, ſimiliter ſine monitione denū
ciabit̄, niſi ꝯſtet, ꝙ ad ei⁹ monitionē deſi-
ſtet[m] nā quilibet debet corrigi, vt, ſi p̄t, ei⁹
fama non lędat̄. Si verò non ſit nocumentū
ꝓximo niſi ipſi peccanti ſolū, debet præce-
dere duplex monitio. Vna per monentē ſo
lū, q̄ per iuramentū ipſius debet probari.
Alia per monentē, & vno teſte, vel duobus
& per ipſos probat̄ limitat. Ri. in 4. diſt. 19.
ar.

a In iſtis] Vt no. Inno. in c. quòd ſup his, de voto.
b Aliàs non] Quia nihil ad nos de his, qui foris ſunt, Qui ſincera. 45. diſti. cum ſi.
c Obſecrād⁹ eſt] & in hac, quia nō adhibetur teſtis, poterit probari per iurament. ſo lius denunciātis ſm cōiter doc. vt refert Ab. vbi ſ.
d In cap nouit] a 3. col. verſi. con cludo breui. Sed tu ſic intellige, ꝙ nō dēt ꝓcedi ad denuncian. prælato pc̄m̄ alteri⁹ vt ſ. prælatus pu niat delinquentē pnīam imponen do. & hoc modo correctio fienda a prælato eſſet actus iuſtitiæ. ſed bene pōt denun-ciari, vt ipſe prælatus ſecretè illū moneat ſm Ab. ibid. Adde tn̄, ꝙ facta mētione ſe creta debet face-re quod ſequitur ſtatim in 4. requi ſito vbi dicit Ab. in d. 3. ꝙ illa mo nitio poterit pro bari ꝑ vnū teſtē, & iuramentū de-nūciantis, q. a agit de modico præiu dicio c. ī oī đ teſ.
e Bis monuiſſe] & ſic ſeruaſſe for mā in denuncian do, ex quo infert̄ ꝙ vbi ad ſubſtan tiā alicuius actus exigit̄ certa for-ma, fundans ſe ſu per illo actu, dēt probare formā ꝑ ceſſiſſe, ad hoc c. primū de re. ecc. non alie. li. 6.
f De præcepto] Et tenet S. Th. 2. 2. q. 33. ar. 2. & Ri car. in 4. di. 19. ar tic. 2. quæſtio. 1.
g Charitatis] ſm S. Tho. vbi ſupra art. 1 & Nicolaū de Ly. ſup. Matthæ. 18. c.
h Innoc. in d. c.] Ab. tamen vbi ſ. 10. col. dicit hāc di. fuiſſe Io. đ Li. ī Doc. in d. c.] Elicitur ſatis per ea. quę recitat Abb. ibi. 14. col.
k Ex officio] & ita refert Ab. In-no. & Io And. ſic tenere vbi ſ. 10. col. 1. ver. 1. q̄rit̄
l Corā omnib.] 1. Ti ſequit̄ Th. vbi ſupra art. 7. Ab. vbi ſupra 13. col. ver. nūc quæ ritur, quia tunc non ſolū peccat in ſe, ſed in alios per malum exē-plum, & ſic ha-betur etiā reſpe ctus ad alios, nè efficiantur dete-riores.
m Deſiſtet] Vel ita firmiter exi-ſtimaret ſecūdū Tho. vbi ſupra.

a Omnes] non refert per quos, dummodò animas lucrentur, vide de iſto. §. latius Abb. vbi ſupra colū. 13. ver. ſed quæro.
b In crimine] Quia non videretur bono zelo denū ciare, qui tn̄ requiritur ſm gl. in d. c. ſi peccauerit.

ar. 3. q. 1. qui concordat cū
ſupra dictis, niſi probabili-
ter crederet non ꝓficere ꝑ
ſecretā monitionē, ſed po-
tius ille irritaretur contra
corrigentē, & ꝑmonit⁹ ſub
terfugia q̄reret, vt corrigi
non poſſet, iuxta illud pro-
uer. 9. Noli arguere deriſo
rē nè oderit te, qa non dēt
tunc monere, aliàs ſic.

3 Qui admittūtur ad hāc
euangelicā denunciationē?
Reſ. ſm gl. magnā in d. cap.
nouit, ī ver. corrigere, ꝙ ad
mittūt̄ oēs[a] infames, mulie
res, minores, niſi ꝑmaneāt
in crimine,[b] ſimiliter ēt ad
teſtimoniū. Limitat Inn. in
d. c. nouit, ſi ſolū pnīa đ cri
mine q̄rit̄, vt dēt fieri ī iſta,
& non aliqđ tp̄ale nec di-
rectè, nec incidenter, quia
tunc tm̄ legitimi teſtes ad-
mittunt̄ ſm eundem Inno.

4 Vtrū ſit ordo iuris ſuād⁹
ī ea? ℞ ſm In. ī d. c. nouit.
ꝙ n̄, ar. c. 1. de dolo & ꝯt.[c]

5 Scđa dr̄ canonica, q̄ a ca
nonib. inuenta eſt, q̄ tū hēt
ortū ſm In. āl. vereri, & iſta
ē duplex, q̄dā competēs il-
li ſoli, cui intereſt hr̄e bo-
nū ꝑlatū,[d] & ſit, vt qs đ bn̄
ficio ammoueatur, & req-
rit̄ trina monitio[e] ſm cōi-
ter doc. & facit gl. 2. q. 7. c.
qua ꝑꝑ ver. ꝓtinus. Alia eſt
gn̄alis & publica, & hęc ſm
Inn. ēt locū hēt in crib. ꝑpe
tratis, ſi crimina recipiunt
augmētū ꝑꝑ multiplicatio
nē actuū, vel ꝑꝑ ꝯtinuatio
nē[f] iniuriæ, aliàs ſi niſi ſolū
đ ꝑpetrādis & đ hac hr̄ de
iurei. c. quēadmodū,[g] ī ſi.
quò verò ad ꝑpetrāda hr̄ đ
deſpon. īpu. c. ad diſſoluen
dū.[h] 22. q. 5. hoc vr̄[i] & non
oportet ī iſta gn̄ali ꝑcedat
ſecreta monitio ſm gloſ. in
ver. denunciari, in d. ca. ad
diſſoluendum.

6 Tertia dr̄ iudicialis, &
hæc ē duplex. q̄dā publica,
q̄, ſ. ꝯpetit ex offō puro, in
qua n̄ reqrit̄ monitio. ſed
iudex ex officio ſuo, & ꝑ đ
nūciationē ſuorū officialiū
in ea ꝓcedit, & hēt locū tm̄
in notorijs, vt ī l. ea qdem,
C. de acc. & ſolū iudex, qui
hēt merū vel mixtū īperiū,
tales đnūciatores[k] ꝯſtitue
re p̄t, vt in l. 1. §. qes quoq;
ff. de of. pręfe. vr. Quædam
priuata, q̄ ꝯpetit lęſo ꝓ ſuo
īntereſſe & iſta qn̄q; in foro
ciuili & de plano expedit̄,
ēt ſi non ꝑceſſit monitio, vt
qn̄ ille, q ꝓponit, non p̄t a-
gere, puta qa ſeru⁹[l] vel po
teſtati alteri⁹ ſubdit⁹, Inſ. de
his q ſunt ſui, vel ali. in. §.
pe. ff. de of. pręf. vr. l. 1. §. qđ
aūt. & idē dic đ religio' s[m]
ꝯquerentib. de iniuſtis gra-
uaminib. ſuorū prælatorū.
Itē de his, quę ſpectant ad
forū venale, vt iuſto precio

c C. 1 de dol. & contu.] vbi dicit papa, ꝙ in perſo nis, & negocijs eccleſiaſticis ri-gor iudicialis n̄ requiritur.
d Prælatū] Pone exēplū in c. filijs 16. q. 7. vbi ſi hæ redes illius, q. ec cleſiā dotauit, vi derint ſacerdotē male ſe habere, aut monitiōe cō peſcāt, aut ſi non pn̄t, debēt epō đ nunciare. Et ſi eſt epſ, qui malè ſe hēt, adeatur me-tropolitanus, ſi metropolitanus, dicatur regi, & hmōi. Aliud exē plū in c. 1. de offi cio cuſtod. vbi ſi cuſtos eſt negli-gēs ad facien. ea, q̄ ſibi præcipiun tur, Archidiaco-nus dēt illū mo-nitione coerce-re. & ſi indomit⁹ remanet, epō de nūciar̄ dēt. Aliud exēplū hr̄ in c. li-cēt Heli, de ſim. vbi optim⁹ text.
e Trina moni-tio] Abb. tn̄ in c. nouit, vl col. vbi tractat de hac de nūciatione, dicit ſufficere binā, ſi cut de iudiciali dixit, nec (inqt) ꝯrīu iure ꝓbat̄.
f Cōtinuationē] exēplū, ſicut qn̄ quis perſiſtit in iniuria rapinę.
g C. quemadmo dū] Hr̄ ibi, ꝙ ſi vir iurauit vxorē ꝓ adulterio nō īpetere, vel accuſa re, & ſi nō debeat eā ꝑꝑ religionē iuriſiurandi accu-ſare ad matrimoniū diſſoluendū, poterit tamen eandem denunciare ad pœnitentiam peragendam.
h C. ad diſſoluēdū] Pōt denunciari conſanguinitas ad impedien. mr̄imoniū. & ſic patet, ꝙ iſta denuncia tio ſit, qn̄ agitur de mr̄imonio impediendo, vel etiā diſſoluendo. c. præterea, de ſpōſ. & c. cum inhibi-tio, de clan. deſpō. & hanc iudex ex officio proſequi-tur, ſi denuncians eam proſequi deſiſtat. c. cū in tua, de ſpon. ſm Io An. in d. c. nouit, & ibi Ab. refert.
i Hoc vr̄] Ibi. S. Aug. dicit, ꝙ ſi qs videt aliquē velle peierare, pōt de-nūciare illi, q. ꝑ deſſe pōt. Quare aūt qs teneatur? dicit Ab. ſm intē tionē Inno. & d. Ant. Quod quili bet pōt denūcia re ſi vult, ſi videt ꝓficere ſuā denū ciationē, dicē. ſic loqtur d. ca. hoc vr̄, puta qa incur reret inimicitias vel alia pericula vel oporteret di mittere ſua nego tia vn̄, & ſi ſit bo nū facere talē de nūciationē, non tn̄ quis artatur, nec aſtringitur ſi cut nec ad alia opera pia.
k Denunciato-res] nā conſtituū tur aliqui ſtatio narij a iudicib⁹, qui referant ea, q̄ agūtur in ciui tate, vt poſſit ꝓ-uideri ad hoc. Ad de. 4. q. 2. in §. Ali qn̄ in tex. & ī gl. vbi ponit̄ tex. d. l. ea qdē. & vide. 35. q. 6. c. epſ ī ſy nodo, & ff. de cu. reo. l. diuus. vnū tn̄ nouū inductū ē hodie ꝑ extra-uagātē, Ad repri mēdā vt in crīe læſæ maieſtatis poſſit procedi ꝑ denunciationē fa ctam a quocūq;. Et dicit ibi Bart. ꝙ iſte denuncia-tor hēt vim cuiuſ dam mādatoris, ſeu accuſatoris, vnde deſiſtens in cidit in Turpil. l. 1. §. incipit, ff. ad Turpi.
l Seruus] Vt quia ſeruus conqueritur de domino, filius de patre. & vide quod ſcripſi infra locat. §. 13.
m Religioſis] Idem de monachis, & conuerſis. & fa cit, quod no. Inn. in c. inſinuante, qui cle. vel mona. per Io. An. in c. cum ſingula, de præb. in 6. & eo. lib. de officio ordi. in c. præſenti.

vendãtur. [a] Idẽ de ruſticis oppreſſis. [b] In foro aũt canonico requirit̃ triplex monitio ſm Hoſtien.& cõiter doc.ĩ d.c.nouit. ſed Pa.ibi dẽ tenet ſufficer̃ binã,ſicut in euãgelica. [c] & hoc credo verũ, ꝙ dẽt ꝓceder̃ monitio, niſi timor ĩpediret [d] eã. & licèt iudex eccleſiaſtic⁹ ĩdiſtĩctè admittat d̃nũciationẽ euãgelicã, nõ tamen iſtam,niſi qñ crimẽ ẽ eccleſiaſticum de ſui natura,vel rõne pacis,vel iuramẽti,vł crimẽ notoriũ non audit̃ in foro ſęculari,vel qñ ẽ miſerabilis pſona, q̃ eã ꝓponit. Itẽ qñ ꝑꝑ potentiam ſe nõ põt iuuare in foro ſęculari, qa eius dñs,vel tyranus.& hæc differt ab euangelica. Primò qa non admittit̃ niſi ille,cui⁹ intereſt. Itẽ ille, cuius intereſt,nõ repellit̃ ptextu criminis. Itẽ in iſta nõ recipiunt̃ niſi legitimi teſtes. Itẽ in iſta nõ ſolũ reqrit̃ vt corrigat̃ pc̃tm̃, vt ĩ illa,ſed etiã vt res reſtituatur,& læſus ſeruetur ĩdemnis. Itẽ ĩ iſta ꝓcedit̃ iudicial̃r. vnde dãda ẽ in ſcriptis,fiẽda litis cõteſtatio,& ſnĩa ĩ ſcriptis ferenda,non ĩ illa,licèt iſta expediat̃ de plano. iõ dr̃ iudicialis,quia ĩ iudicio fit,& iudicial̃r ꝓcedit̃,licèt non vſquequaq;. In illa verò nõ & de hoc vide Pa.in d.c.nouit,diffusè in pe. & vlt.col.

7 Qũo formabitur libell⁹, ſeu denunciatio ĩ iſta iudiciali? ℞ ſm Inn.ĩ d.c.nouit [e] ſic. dñe Iudex talis tenet librũ meũ ↄ̃ cõſcĩã, & ĩ periculũ aĩæ ſuæ, cũ ad me ptineat. Ideò peto offm̃ veſtrũ, vt cogatis eum ad pœnitentiam , & reſtitutionẽ.

8 Quarta dicit̃ regularis, qa ſm diuerſas religiones, & religioſorum cõſtitutiones expedit̃; & ꝓcedit̃ ſimiliter de plano , & non põt appellari ſm Io.An.facit.c. reprehẽſibilis,de app.& ad iſtas vltimas nemo obligat̃ niſi qñ à ſuo plato cogitur, vt infra patebit.

9 Vtrum teneatur quis denunciare alicui eius peccatum , qđ ipſe,qui commiſit, ignorat . Vide .s̃. Correctio.2.§.6.

10 Vtrum prælato pcipiẽti denunciandum pc̃tm̃ alterius teneatur ſubdit⁹ obedir̃, niſi ſeruata forma euãgel ca? ℞.ſi pc̃tm̃ ẽ publicũ vel in nocumentum ꝓximi fiendũ,dic ꝙ ſic, vt s̃.patet ĩ prin.idem dic,qñ nõ ſperatur correctio,licèt nõ ſit in nocumẽtum, vt s̃. dictũ eſt.§.1.ſi verò pc̃m̃ non eſt ad nocendũ proximo,& occultũ,& ſperat̃ correctio,ſi ſecretè corrigat̃ , vt cõiter dẽt præſumi, niſi ſint ſigna ꝓbabilia in ↄtrarium,tunc dico ſm Ri.vbi [f] s̃.ꝙ publicam denuntiationẽ dẽt præcedere ſecreta monitio ex pcepto diuino, ↄ̃ qđ prælatus nõ põt præcipere,nec ſubditus obedire , & ſi frater ſe corrigit,debeo deſiſtere à publica denunciatione.& ſic intellige.2.q. 1. ſi peccauerit.2.q.7.accuſatio. Nam ex pcepto Dei teneor,ſi poſſum ſine detrimento boni ſpũalis illius,quem corrigo,famam ipſius non lędere,qa præcipuo.,quã tpalia,& valet ad bona tpalia,vt de teſti.c.teſtimoniũ, [g] de exceſ. præla.inter dilectos . Item ad bona ſpiritualia,qa multi timore infamiæ à pc̃tõ retrahuntur,qui qñ ſe infamatos conſiderant,ſine fræno peccant. vnde glo.ſuper illud Mat.18.vade & corripe eum &c.dicit nè publicè correct⁹ verecũdiã perdat,qua perdita in pc̃tõ remaneat. [h] ſecretam autẽ denunciationem nõ ẽ neceſſe pcedat monitio.& iõ ſiue ſecretè monuerim,ſiue nõ, ſiue ſecretè correxerit ſe ad meã monitionem,

a Vendant] Et de hoc hr̃ ĩ c.1 đ emp.& ven. Et ĩ l.1.§ cura carnis ff.de officio præfec.vr.

b Oppreſſis] vt ff. de officio procõ. l. nec quicquã.

c Euangelica] Hoc dicit Abb. ĩ prin.pen.cap.

d Impediret] Hoc.D.Ant.vtrefert ibi Abb.16. col.

e In d.c.nouit] Ibi Abb.16.col. ver.q̃ro,qũo format libellũ ĩ terminis illius.c.Sereniſſ. Rex Angliȩ, domine iudex Sereniſſ.Rex Frãciæ tenet comitatũ Pictauiẽſem in periculũ aĩæ ſuæ, vel ↄ̃ cõſcĩam ſuã , cũ ad me pertineat, iõ peto officiũ veſtrum,vt cogatis eum ad pęnitentiam,vt hic .

f Ri.vbi] s̃.ſ.ĩ 4. d.19.ar.3. q.1,in corpore .

g In c. teſtimonium] dr̃, ꝙ infamia comitat̃ infamẽ vbique locorũ,vt colligit ibi Ab. Et ſemel malus,licèt emẽdetur, adhuc remanet aliqua ſcĩtilla ſuſpitiõis. ĩ c.iter dilectos,dr̃ ꝙ infamib⁹ portę dignitatis nõ patent.

h Remaneat] Hoc tenet ẽt. S. Tho.2.2.qõ.33. ar.7.ĩ rñ.ad vlt. vbi dicit, ꝙ plato nõ ẽ obedien. ↄ̃ pceptum dñi. Act. 5. obedire oportet magis Deo &c. Et ideo qñ platus pcipit vt ſibi dicat̃, qđ qs ſciuerit corrigendũ,intelligẽdũ eſt pceptũ ſanè C.luo ſ.ordie correctionit fraternæ , ſiue pceptũ fiat cõiter ad oẽs, ſiue ſpecialiter ad aliquem, Sed ſi platus pcipet expſſe ↄ̃ ordinẽ hunc à dño inſtitutũ, & ipſe pcipiẽs pecaret,& ei obediẽs,quaſi ↄ̃ pceptũ dñi agẽs, vñ nõ eẽt ei obedien.qa platus nõ eſt iudex iudiciorum occultorũ , ſed ſol⁹ Deus . vnde non hẽt ptãtẽ pcipiẽdi aliqd ſup occultis,niſi inq̃tũ p aliqua indicia manifeſtent̃,puta p infamiã,vel aliquas ſuſpitiones . i qbus caſibus pt prelatus pcipe eodẽ mõ, ſicut & iudex ſęcularis vel eccleſiaſticus põt exigere iuramentũ de veritate dicẽda.hæc illȩ.

nẽ,ſiue nõ,tenet̃ ſecretè denũciare plato pcipiẽti , qa valet ad pcauenda pcã recidiui, nec eſt infame fratris piudiciũ, ſi talis eſt platus, qualis eẽ dẽt. rõ eſt,qa qlibet tenet̃ obedire ſuõ plato in his , q̃ ptinẽt ad eorũ offm̃ , & nõ ſunt ↄtra deũ, vel aĩam. ſed ſic obedir̃ nõ ẽ ↄtra deũ, imo ſm deũ, & intẽtionẽ euãgelicã,ĩ qua ñ ſolũ dñs intẽdit pc̃tõrẽ corrigere, ſed ẽt correcto đ recidiuo pcauere,qa non eſt opus valẽtib⁹, Mat.9. & ſic platos medicos voluit eẽ. Eſt ẽt de his, q̃ ptinẽt ad officiũ platorũ. Vñ Ber.lib.de diſpẽſatione , & pcepto. c. 5.dicit regularis ꝓfeſſio,q̃ ſe minor ſpõte ſubdidit maiori,æquè alligat,& cõis eqdẽ pacti reor vtrũq; neceſſitate teneri, vnũ fidelis curæ,alterũ fidelis obediẽtiæ. Cura ãt nõ eſt tm̃ ad curãdũ, ſed ẽt ad pſeruãdum a pc̃tõ , qđ fieri non pt , niſi pc̃tõr correct⁹, ĩ quo ẽ ꝓnitas đrelicta,cognoſcat̃. nec pt cognoſci,niſi p te,q ſol⁹ noſti. ergo teneris dicer̃ ad bonũ fr̃is tui. Vñ v dein⁹,ꝙ ſemel lapſus ĩ pcm̃ carnis, facil⁹ relabit̃ imo vix retinet̃. hui⁹ ſnĩæ ẽ Au.ſup leui.5.& c.12.q.5 .hoc vr̃. Itẽ Gual.in ſum.Guil.đ Mara. & cõiter oẽs doc. ordinis nr̃i,& S.Th. in quol. ſi tñ p ſigna valde probabilia,& p ſumptiones quaſi violentas crederet̃ ꝙ platus ex illa denũciatione fratrẽ infamare vellet, tũc crimen occultũ fratris tã veraciter correcti ſibi denũciari ñ dẽt & hęc, q̃ de denũciatione publica dixi; vera ſunt ſm S.Th.2.2.[a] q.33.ar.7.in grauib.peccatis,nõ in leuib. q̃ famæ nõ derogant. Nec ob. [b] his dictũ Aug.in regula, q dicit,ꝙ pc̃tm̃ fratris prius dẽt oſtẽdi prępoſito, q̃ teſtib. qa vt dicit Ri.vbi s̃.q.2.ibi loquitur ſm ꝙ pponitus eſt ſingularis perſona,q̃ pt & dẽt ꝓdeſſe magis, q̃ quilibet , ſed oñdere pręlato tanq̃ eccleſiæ,i .ſicut in loco iudicis reſidenti, debet ſequi teſtium inductionem ,vt dictũ eſt in prin. huius c. ſir̃ exponit Tho.vbi s̃.q.8. ad vltimum.

11 Quid de eo,q iurauit denũciare oẽ crimẽ,qđ ſciuerit? ℞.ꝙ tale iurm̃ dẽt interptari,vt denunciet mõ debito. facit.c.ex parte tua [c] de cle.nõ reſi.cũ ſi.& iõ,ſi loqmur de d̃nũciatiõe publica, ſic ñ pt niſi primò monuerit peccantẽ, ſcđò ꝙ poſſit ꝓbare eius dictũ . Tertiò,ꝙ monuerit eũ pñte vno, vel duob.p quos poſſit ꝓbare monitionem,& quartò ꝙ noluerit ſe ↄuertere, qa iſtis deficiẽtib.ſi reuelaret, faceret ↄtra ius diuinũ, & ſic peccaret mortaliter,vt no.The.& Cano.maximè ĩ d.c.ſi peccauerit. Qđ limita verũ de oĩ pc̃tõ occulto, qđ ñ hẽt nocere ꝓximo , vt dictũ eſt ſupra.ſi verò loquamur de denũciatiõe ſęcreta fiẽda plato,tũc dic, ꝙ tenet̃ ſiue ꝓbare poſſit,ſiue nõ, ſiue monuerit indiſtinctè,ſi mõ plac⁹ ſit qualis eſſe dẽt aliàs ñ,vt pura qa crudelis,qa beſtialis vel diffamator,& hmõi, qa in tali ñ dẽt niſi vt pi⁹ pr̃ orãdo, monẽdo charitatiuè ĩducẽdo fr̃em ad corrigẽdũ,vt ſi ñ pt,dimittat eũ Deo,& aptè ꝓbat̃ in d.c. ſi peccauerit .

12 Quid ſi iurauit, vel ꝓmiſit non denuntiare? Rñ.ꝙ ſi intẽdebat,qñ promiſit,vel iurauit,ꝙ ẽt ad præceptum ſuperioris,vel ẽt ſine præcepto ſuperioris in pc̃tõ committendo non reuelare,mortaliter peccauit ꝓmittendo,& tenetur non ob. iurõ & ꝓmiſſione denũciare in caſu, in quo denũciatio cadit ſub pcepto. In alijs ãt caſib. in qb.eſt de ↄſilio,non tenet̃ , ſed bñ pt denunciare non obſtante tali iuramento, vel ꝓmiſſione ſine pc̃tõ ſm no.22 q.4.ĩ multis capi. [d]

13 Vtrũ epõ,vel alio ſupiore pcipiẽte, vt qlibet, [e] q ſcit,qs fecerit tale furtũ,teneat̃ reuelare ſub excõicatione latæ ſnĩę ſit reuelandũ,qcquid aliqs ſcit? Reſ.vt colligo ex ſupra dictis,& p ea q̃ dicã ĩ.Inquiſitio. §. 1. ꝙ aut eps hẽt infamatũ aliquẽ de aliquo,& qa ñ plenè ꝓbat̃, admonet , vt qui ſcit,dicat,tunc indiſtinctè tenet̃ deponere qcqd ſcit,licèt ñ pceſſerit monitio,& licèt

a S.Th.2.2.] Eſt in reſpõſione ad quartum, vbi dicit, q proclamationes, q̃ fiũt ĩ qbuſdã leuib. q̃ famæ nõ derogãt. vñ ſunt quaſi qdã commemorationes potius ob litarũ culparũ, q̃ accuſatiões, vel denũciationes. ſi eſſent tñ talia, ꝗ qbus frater infamaret̃, ↄ̃ pceptũ dñi ageret , q p hunc modũ pcm̃ fratris publicaret. hæc ille .

b Nec ob.] Iſtđ argumẽtũ venit ↄ̃ id,qđ dictũ eſt in prin.vbi hr̃,ꝙ ĩ pcõ occulto ſecreta dẽt eẽ monitio &c. Nã ſi primò ſm argumẽtũ debemus dicere plato; ergo nõ eſt neceſſaria monitio, neque teſtiũ inductio, ſed reſpondet, vt hic.

c Ex parte tua] Nã ibi hr̃,ꝙ ille q iurauit facere reſidentiã,nõ venit cõtra iurm̃ , ſi ſe abſentat ꝓ eccłæ negotijs . Et vide ibi fortẽ oppoſitionẽ, q̃ facit Ab. de c.ad nr̃am,de iureiu. vbi hr̃ , ꝙ iurm̃ dẽt in forma ſpecifica ſeruari.

d Capitulis] ſed optimè hr̃ in ca. quẽadmodum , in fin de iureiu.

e Vt qlibet] Adde,q̃ ſcripta ſunt ĩ.excõicatio. 3. §.vlt.& q̃ ſcripſi poſt tex. ĩ.furtũ §.27 .& vide ĩ. inquiſitio. §.11. & ſupra celare .

non poſſit ꝓbare, qa tūc ñ venit, vt denūciet, ſed vt teſtificet de eo ꝙ ſcit, facit. c. 1. de teſt. cog. & qđ ibi no.[a] Fallit hoc in parentib. & filijs, q nec ēt volentes ad teſtimoniū aduerſus ſe inuicē admittuntur, tex. eſt in l. parentes, C. de teſti. & 4. q. 3. §. itē parētes, eſt illa. l. parētes, & intelligitur ſolùm de aſcendentibus & de deſcendentib. non collateralibus ſm gl. in d. §. item. Nec ēt debēt compelli vxor contra virū nec ſocer aduerſus generū, priuignū, ſobrinū, ſobrinā, & ex ſobrinis natū & eos q in propriori gradu ſunt, vt 4. q. 3. §. itē l. Iul. ponit in l. lege Iul. pu. iudiciorū publicorū. ff. de teſt. vbi dicit gl. ſobrini, & ſobrinæ ſunt, qui ex fœminis, puta conſobrinis deſcendunt, ſicut conſobrini quaſi conſororini, vt Inſtit. de gra. §. 4. & 6. Hoc limito, qñ proceditur criminaliter, ſecus, ſi ciuiliter, vt infra familia. §. 7. Si autem non extat infamia contra aliquē ſed in generali inquirit, qs fecerit tale quid, vt fit cōiter, ſic tenet talē admonere ſm ordinē euāgelicū, vt ꝓuideat & emendet, qđ fecit, & ſatisfaciat epō ꝑcipiēti, aliàs, ſi noluerit, tūc ſi pt probare tenet reuelare, aliter erit excōicat⁹, ſed ſi ꝓbare non poſſet, non tenet. Ita tenet gl. in c. ſacerdos, de pœ. di. 6. & 6. q. 1. ca. ſi oīa, & q. 2. placuit, & d. c. ſi peccauerit. 2. q. 7. plerūque, in prin. facit c. ſi ſacerdos, de offic. or. & ratio eſt, quia tūc requiritur vt denūciator non vt teſtis. quod not. quia ſæpe venit in practica. & per hoc infert Ioa. de Pla.[b] Inſti. de pub. iud. ꝙ puniēs illum, qui ſcit aliquem commiſiſſe crimen læſę maieſtatis, quia non denūciauit, cum probare non poſſet, ꝙ tenetur [ei] ad omne damnū. Et idē tenet Bald. in quodā conſilio, quod incipit, Quāquam allegata ſint multa, vnde, quando dicitur, qui ſcit, intelligitur de ſciētia probabili. l. qui accuſare. C. de eden. facit. l. noſtris, C. de calum. ſi tamen eſſet talis prælatus, qui ſecretè prouidere vellet, deberet ſibi ſecretè tanquam patri dicere. 22. q. 5. c. hoc videtur, ſed cum communiter requirant, vt procedant iudicialiter, non tenetur, niſi de eo, quod probare pōt, &. ſm hoc limita, quod infra dicam, furtū. §. 41. & Vide qđ dicā infra familia. §. 8

DEPOSITVM[c] eſt, qđ cuſtodiendū alicui datū[d] ē, vt ff. đpo. l. 1. in prin.

1 In quib. cōſiſtit depoſitū? Reſ. gl. in c. bona fides, e. ti. ꝙ in reb. mobilib. & ſe mouentib⁹, niſi fortè vbi a pluribus res, quę eſt in cōtrouerſia pro ſequeſtro[e] deponitur, vt in c. examinata, đ iu. & i. l. licèt,[a] ff. đpo. 1. rñ.

2 Vtrum dominiū, & poſſeſſio transferatur in đpoſitariū? Reſ. ꝙ non, ſed remanet apud deponentē.[b] d. l. licet. §. 1.

3 De qua culpa tenetur depoſitarius? Reſ. ꝙ regulariter nō tenetur niſi de dolo, & lata culpa,[c] quia cōmuniter fit gratia deponētis tantùm, vt patet in d. c. bona fides, & d. l. 1. §. vlti. ſed in duobus caſibus tenetur etiam de leui. Primus, ſi mercedem accipit ꝓ cuſtodia.[d] d. l. 1. §. ſi quis ſeruum, & d. c. bona fides. Secundus, ſi conuenit, vt teneretur. d. l. 1. §. ſi cōueniatur vbi dř, contractus ex ꝯuentione legem accipiunt dummodò non conueniat vt non teneatur de dolo, quia hæc conuentio eſt cōtra bonos mores, & contra bonam fidem, & iō non eſt ſequenda. d. §. ſi ꝯueniat. & trib. caſib. tenet de leuiſſima. Primus, ſi cauſa depoſitarij[e] apud eū ſit res depoſita. Secundus, ſi depoſito ſe obtulit,[f] intellige, quando diligentiſſimum excludit. Tertius ſi conuenit, vt in d. l. 1. §. ſæpe euenit. de caſu fortuito non tenetur, niſi fuerit in mora reſtituēdi, vel ex pacto conuenerit d. c. bona fi.

4 Vtrum eccleſia teneatur pro depoſito facto, prælato eccleſiæ, ſi perijt? Reſ. ꝙ non, vt patet in ca. 1. de depo. niſi ſit verſum in vtilitatem eccleſiæ, vt ibidē, ſecus, ſi factum fuiſſet prælato cum conſenſu[g] capituli, & alijs ſolennitatib⁹, quæ requiruntur, vt obligetur eccleſia, quia eſt factum eccleſiæ depoſitum tūc, & ſic tenet[h] aliqui tñ tenent, ꝙ ſi depoſitū ſit factū ad ſacriſtam[i] deputatū ad cuſtodiam vaſorum, & depoſitorum a prælato, & toto capitulo eccleſia tenetur, vt in gl. in c. 1. e. ti. ſimiliter quādo prælatus eſt ꝯſuetus bene adminiſtrař, & gubernař bona eccleſię. præſumetur in vtilitatē eccleſiæ conuertiſſe, ita dicit Archidia. in capit. hoc ius 10 q. 2. & Bartol. in l. ciuitas, ff. ſi cer. pe. & latius ꝑ

a Quod ibi notat] Vbi habetur, quòd quando teſtimonium eſt neceſſarium, quia aliter non poteſt probari factum, iudex poteſt a prin. cogere fulminando ſententiā, excōicationis ipſos teſtes ad teſtificādum licèt aliàs debeat præcedere monitio, & inductio, vt ibi per Abb.

b Et per hoc infert Io. de Pla.] Quod licèt Bar. ſequens glo. in l. vtrum, ff. de pari. in fin. dicat, ꝙ ſcientes ciuitatis perditionē, & nō reuelātes puniūtur, Idem Barto. in l. 1. §. occiſorū ff. ad Silanianū. Tamen Ioan. de Ana. in ru. de his qui propri. ſi occi. in vl. col. dicit ꝙ licèt opi. Bart. fecerit multos in Italia decapitare, tñ cōtra aſſeſſores ſequentes & obſeruantes opi. Bart. exclamat Bald in quodam conſil. incip. in dei nomine, quāquam multū elegāter.

c Depoſitū] Commendare idem eſt, quod deponere, vt l. commendare, ff. de ver. ſi. quæ ſic ad literā dicit, & facit l. Lucius, prima in prin. in ver. commendaſti, ff. e. Et hoc eſt verum in reb. ſecus in hominib. quia commendare accipitur ꝓ laudare. l. ſi verò non redi. §. cū q. dem, ff. mādati. & dicit Hoſ. in ſūma huius ti. in prin. ꝙ depoſitū dř inter clericos. i. doctos, cōmendatū verò dř inter vulgares & iō ca. 1. extra eo. alludit vulgaribus in ver. non eccleſiæ cōmendatā &c. Adde etiā, ꝙ illa ꝑpoſitio, de, auget. d. l. 1. ff. e. in prin. Hoc eſt dicere pono hoc eſt cuſtodiam rei a me non abdico, ſed cum dico, depono, quaſi dico deorſum a me pono & ſeparo. & totum alij committo. & iſta faciūt ad qō. Quidam mercator ſcripſit in libro ſuo, Confiteor me debitorem talis in centū & nulla cauſa inuenitur ſcripta, nunqd ꝓſumatur depoſitū? Io. An. in additionib. ad ſpecu. in rub. eo. ti. dicit ꝙ non, adeo, quòd fideiuſſor depoſitorū non teneretur ad illud. l. cū indebito, §. fi. ff. de ꝓb. l. nuda ratio, ff. de donati. Quod tamen dicit eſſe verū, niſi ex precedētib. præſumi poſſet ex cā đpoſiti cōmendata, l. ſi quis ex argētarijs. §. initium ff. de eden. Adde tex. in l. 1. ff. eo. ī prin. in verſic. vt oſtēdat fidei ei⁹ cōmiſſum, qđ ad cuſtodiā rei pertinet, vñ tunc dř depoſitū, quādo datū eſt in cuſtodiā, ergo ſeqtur, ꝙ eſt præbenda iſta cuſtodia & ꝑ conſequens non dicitur depoſitū in caſu noſtro. & ita dicit ſe cōſuluiſſe Barb. in ru. extra co. in q. facti, quæ Lucæ accidit.

d Datū] i. traditū, quia proprietas, & poſſeſſio penes depōnētē remanet. Deponere ēt eſt quaſi deorſū a ſe ponere, & ſeparare, & per hoc videtur totaliter alij cōmitti.

e Pro ſequeſtro] glo. prima. in c. examinata, dicit, quòd ſequeſter appellatur ille, apud quē res in litigio deducta cōiter a litigatoribus deponitur, & huiuſmodi depoſitio non poteſt fieri niſi a pluribus, quamuis aliàs & vnus, & plures deponere poſſint, d. l. licèt, hæc gloſſ. inquantum exigit, quòd res ſit in iudicium deducta,

vt procedat ſequeſtrum, dicit. d. Ant. hoc non eſſe neceſſarium, ſufficit enim ſuper eius iure poſſe diſceptari, licèt adhuc res non ſit in iudicium deducta. Sed tu conſidera, ꝙ gl. non dicit in iudicium, ſed in litigium, quod poteſt intelligi de litigio extraiudiciali, vt quia forte altercantes ſuper aliqua re cōueniūt facere ſequeſtrum & poſtea in iudicio litigare. Item in neceſſaria ſeqſtratione nō eſt op⁹ ꝙ res ſit in iudiciū deducta, vnđ ſi iudex videat partes concurrere ad aliquam rē & timeat, nè conuolent ad arma. debet ante omnia ſequeſtrū facere, ar. l. æquiſſimū, ff. de vſufru. vt no. Io. de Lig. in Cle. vna de ſe. poſ. & fru. inquātum etiam gl. & autor noſter exigit, quòd fiat a plurib⁹: hoc ꝓcedit in ſequeſtratione volūtaria, ſ. quæ fit partiū voluntate, ſecus in neceſſaria, q̄ fit voluntate iudicis. Ad hoc ca. olim, & c. 1. đ ſe. poſ. & fru. & cle. 1. e. tit. ſequeſter. autem dicitur, apud quē plures eandem rem, de qua cōtrouerſia eſt, depoſuerunt dictus ab eo, ꝙ occurrēti vř quaſi ſequēti eos, q contendunt, committitur. hæc tex. ad literam in l. ſequeſter, ff. de verb. ſig.

a L. licet] hæc ſunt verba tex. licèt deponere tā plures, quàm vnus poſſint; attamen apud ſequeſtrū nō niſi plures deponere poſſunt. nam tunc id fit, cū aliqua res in iudicium deducitur. itaque hoc caſu inſolidum vnuſquiſque videtur depoſuiſſe, quod aliter eſt, cum omnem rem plures deponunt, quia tūc quilibet pro parte dicitur depoſuiſſe. Ex hoc collige tres differentias inter depoſitum, & ſequeſtrū. Nam ſequeſtrum fit de re, quæ eſt in controuerſia, ſecundo a pluribus, tertio quia inſolidum vnuſquiſque. quæ tria non inueniūtur in depoſito, vt patet intuenti. nota. ibi Pau. de Caſt. hoc.

b Apud deponentem] Vnde colligitur alia differētia inter depoſitum, & ſequeſtrū, quia apud ſequeſtrū videtur eſſe poſſeſſio, de quo dic, vt ꝑ Bart. ibi.

c Lata culpa] Quæ æquiparatur dolo. l. magna negligentia, ff. de verb. ſig.

d Pro cuſtodia] Nam tunc agitur locati, vel conducti, & ratio eſt quare tenet de leui culpa, quia cōtractus ſit gřa vtriuſq;. l. cōtractus, ff de re. iu. vide ſupra, commodatum. §. 11.

e Depoſitarij] Pone exemplum i l. ſi qs nec cām, ff. ſi cert. pe. vbi ego volēs emere poſſeſſionē, peto a te mutuo 10. & tu cū non habeas pecuniā, & tūc ſit neceſſe ire Romam, des palliū, vt vēdā, & ex illo accipiā 10. ſi pallium perijt, ego teneor de leuiſſima.

f Se obtulit] Iſto. n. caſu vř fuiſſe factū depoſitū gřa recipiētis tātū; ad hoc. d. l. ſi qs, ff. ſi cer. pe. licèt quidā voluerūt venire ēt caſum fortuitū, vt ſentit glo. in l. 1. §. ſæpe, ff. eo. per prædictā. l. ſi qs. Sed cōmuniter tenetur oppoſitū, vt ſentit glo. 2. in d. c. bona fides, & lati⁹ Bar. in l. quod Nerua, ff. eo.

g Conſenſu capituli] ſentit gl. in d. c. 1. & Io. An. quòd ſi depoſitum ſit factū apud cuſtodem vaſorum in præſentia capituli, ꝙ tunc videatur factum eccleſiæ, ꝙ obligetur. ſed hoc non placet Inno. niſi eccleſia aliquod lucrum haberet. l. licet. §. ſi filius, ff. de pecu. Et hoc etiam placet Pa. qui dicit, ꝙ quando eccleſia recipit depoſitū gratia deponentis tantū, non occurrit ſibi ratio, quare magis eccleſia obligetur, quàm cæteri.

h Et ſic tenetur] Hoc tamen limita ſm Inno. quod eccleſia teneatur, inquantum ad eam aliquid peruenerit de lucro, aliàs ſecus. & ratio eſt, quia tunc videtur initum depoſitum gratia vtriuſque. Et pro dicto Inno. facit. l. licet. § filius, ff. de pecu. & vide Pa. in d. c. bona fides.

i Apud ſacriſtam] Ioan. An. diſtinguit de ſacriſta, quia

Bal.in aut.hoc ius,C.de ſa. ſanct.eccl.

5 Sed quis probabit verſum in vtilitatem eccleſiæ? Reſ.ꝙ ille,qui dicit.l. ei q, ff.de proba ſecundùm Inn. in d.cap.1.& dicit ſpeciale hoc ī d̃poſito,& in mutuo vt d.auten. hoc ius, & §.is creditor.10.q.2. ſed in depoſito non credo ego verũ niſi quando pro eius ſatiſfactione oporteret vendere res immobiles [a] eccleſiæ,ſed quando poteſt ſatiſfieri de fructibus,nõ oportet probare verſum in vtilitatem eccleſiæ,vt in dict. §.is creditor. Similiter nec in alijs contractibus,excepto mutuo, [b] vide opin.diuerſas [c] in c.quòd quibuſdam, de fideiuſ.

6 Vtrum depoſitarius poſſit res ſuas præponere depoſitis quando ambas ſaluare non poteſt? Reſ. ſecundum diſtinctionem poſitam ſupra commodatũ.§. 16. & licèt dic.ca.bonafides, videatur velle eum eſſe in dolo, ſi caſu aliquo habet ſaluas ſuas [d] depoſitis perditis,intellige verum quò ad præſumptionem, [e] quæ ceſſat in foro animę.

7 Quid ſi depoſitum reddatur,ſed deterioratũ? Rñ. ꝙ tenetur, quaſi redditum non [f] ſit,vt dicit text. in d. l.1.§. ſi res depoſita, quod intellige, ſi dolo deterioratũ ſit,vel ēt culpa, quando de culpa tenebatur, quia tunc tenetur reſtituere vel totam æſtimationem,ſi de-

quia tunc eccleſia non tenetur. Et de deputato ad cuſtodiam depoſitorum, ꝙ tunc eccleſia teneatur, nec eſt neceſſaria pręſentia capituli,quia ſatis eſt, ꝙ ſemel deputauerit eum ad tale officium.

a Immobiles] Vel etiam res prætioſas eccleſię,& ratio eſt, quia quãdo ſatisfacit, de fructib. ſibi præiudicat,& nõ eccleſiæ, eo quia d̃ ipſis hẽt viuere.

b Excepto mutuo] Quia nõ reperitur iure cautũ in alijs ſecundùm Inn. ſi ergo emerem ab eccleſia, vel vẽderem ei vel cõmodatũ concedo,potero agere contra eccleſiam, licèt nõ probem verſum in vtilitatem ipſius.& eſt not.dictũ, & quotidie allegatur, ratio autem ſpecialitatis in mutuo eſt, quia ſunt promptiores ad recipiendũ mutuũ, & fænaratores ad mutuandum vnde, ſi indifferẽter teneretur eccleſia, tunc de facili bona eccleſiæ alienarentur, fuit ergo meritò his caſibus obuiatum. Et idem eſt dicendum in ciuitate, vt l ciuitas,ff.ſi certum,peta. Hoc tamen dictum elegantiſſimè reſtringit idem Innocent ſcilicet quod etiam in mutuo non ſit neceſſe probare verſum in vtilitatem eccleſiæ, niſi quando pro ſatisfactione oportet peruenire ad diſtractionem rerum immobilium,quaſi ſecus, ſi poſſet de fructibus ſatisfacere. dict.§.is creditor. Et ratio eſt, nam prælatus habet liberam adminiſtrationem fructuum, vt in capitulo cum nobis,de elect.& in c.is cui,eod titu.lib.6.vnde quemadmodum poteſt fructus diſtrahere de nouo contrahendo,ita debet poſſe pro contractibus initis diſtrahere.

c Opiniones diuerſas] in conſcientia.n. ſtabitur veritati.& in locis præallegatis videbis, quid in ciuitate,collegijs,vniuerſitatibus, & pupillis, maximè in l.ciuitas,ff.ſi cer.pe.

d Saluas ſuas] ſimile eſt in tutore, qui dicit ſe non fæneraſſe pecuniam pupilli, quia nõ inuenit idonea nomina,cum arguatur, quod eo tempore propriam pecuniam bene collocauit, nam præſupponitur contra eum ſecundum Anch.in dicto capitul.bonafides. Et ibi Hoſtien.limitat,niſi probetur, quod ſuperueniente incendio, vel alio fortuito caſu non potuit vtraſque res ſaluare, quia ſolùm ſaluauit ſuas, non videtur ſibi imputandum,quia prima charitas incipit a ſeipſo.l.præſes, C. de ſeruitut. & aqua. Et Eſopus,Res tua te reperit Argum,res altera cæcum, qđ tamen vult Barba.in d. capit. bonafides,quando res meę erant pręcioſiores,vel paſſurus eram graue dãnum,ſecus,ſi meæ erant viliores, ad hoc quod not. Bar.in l.ſi vt certo,§.nunc videndum,ff. commo.facit.l.ſi longius, ff.de iudic.& l.ſi quis in graui. §.ſi cũ, & l.omnes ff.ad Sila. ex his no.quod plus debemus diligere res alienas quàm noſtras,quòd patet ex eo,quia potius debemus ſaluare alienas. cõtra iſtud facit.l.charitas.Item l.hæredes.§. non tantum ff.famil.herci. vbi ſufficit alienis reb. tãtam adhibere diligentiam,ſicut & ſuis Idem ad literam dicitur in §.fi.inſti.pro ſo.& in l.1.ff.de ſolu.facit lex naturalis, Quęcunque vultis &c.c.1.diſt.1. Sed tu reſponde ꝙ nos loquimur propter præſumptionem, vt dicitur hic.Itẽ & ꝓpter ꝯtractũ q fit grã eius cui res cõmittũtur,ſecus in reb. cõibus,vt in d.§.nõ tñ, q loquit̃ de duob.hr̃dibus, & d.§.fi.q loqtur de duob.ſocijs.& ita ēt loquit̃.l.ſi ſocius ſocio,ff.ꝓ ſocio,vel dicendũ ſecundũ Bar. in d.l.1.ff. de ſol.ꝙ in reb.alienis dẽt habere tantã diligentiam ſicut diligens pater fa.in cõibus verò tantam, quantam habet in ſuis.& iõ mirabiliter dicit ibi Bar. ꝙ licèt negligens in rebus alienis veniat puniendus.l.ſi conſtante.§.ſi maritus,ff.ſol ma.tñ fallit, ſi res aliena eſſet cõmiſſa arbitrio ipſius negligentis, & illud dictũ ſeqtur ibi Cuma. Adde Bal.in l.1.C. de ſolu.& facit gl.& ibi Bar in l.in venditione §.1. ff.de bo.iudi.aut.poſ.vbi q habet arbitriũ,ñ tenetur d̃ leui culpa ſecundũ Inn.hoc expreſſe tenẽtẽ,vt refert Ale. in apoſt.ad Bar.in d l.1.ff.de ſolu.Sed mirũ eſt, ꝙ fatuitas alicuius noceat alteri in re aliena, vñ dic, ꝙ dẽt attendi tp̃s cõmiſſionis, nã ſi tũc tpis negligẽs erat in rebus ꝓprijs, excuſabitur in rebus alienis ſuo arbitrio cõmiſſis,ar.l.ſi cũ Cornelius, & l.cũ qs, ff.e tit. & ſic poſſet intelligi Bal.in l.1.prima opp.C. de his q̃ pę.no.q videbatur tenere oppoſitũ,& p hæc limita d.l.ſi vt certo.§.nũc videndũ,ff.cõmo.& ad prædicta Barba.in d.c.bonafides,extra eo.in primo no.

e Ad p̃ſumptionẽ] Stabit arbitrio iudicis,qui ex varijs cõiecturis p̃ſumet dolũ abeſſe,ex qualitate ergo pſonarũ, & rerũ iudex præſumet dolũ, q nõ põt niſi ex cõiecturis ꝓbari l.dolũ,C.d̃ do.& c.1.d̃ renũ.li.6.

f Quaſi redditũ nõ] Secus eſt in actione ad exhibendum,

terioratio talis ſit,ꝙ inutile factũ eſt deponenti, aut ſi non, ſaltem quãto deterius,ar.corũ, quæ no. in l.1. in princ. [a] ff.de ædil.edict.

8 Quid ſi hæres, aut alius diſtraxit depoſitũ factum mortuo? ℞.ꝙ ſi doloſè fecit, tenet̃. ſi aũt ignorans rem depoſitã, & bonafide diſtraxit,non tenet̃,niſi de eo, qđ ad eũ peruenit. Similiter dic ī commodato, vt in l.1 §.vlt,& l. ſed & ſi non ſit hæres,ff.eo.tit. Qđ ſi minus vendidit.vel pretiũ nondũ exegit ſine dolo tunc actiones tñ pręſtabit deponenti,aut commodãti,vt in l.2.ff.depo. Si verò rem poſſit redimere, & p̃ſtare, nec velit, non caret culpa,i.dolo,vt l.planè, ff. depoſi. iuncta l. dolus. ff. man. Et ideo tenetur.

9 Vtrum depoſitor poſſit reuocare depoſitũ ſemper, qñ vult? ℞.ꝙ ſic [b] d.c.bonafides,ēt ſi depoſuiſſet,vt ſibi redderet̃ certo tpe, vt in d.l.1.§. ſi depoſuero.

10 Vtrũ ſemper ſit reddendum depoſitum,qñ petit̃? ℞.ꝙ regulariter ſic, ar.d. §.ſi depoſuero,& d. c. bonafides:imo denegans cõmittit furtũ, & condẽnatus ſuo nomine efficitur infamis.C.depoſi.l.qui depoſitũ,& no.ſuo nomine,quia ſi procuratorio,tutorio, curatorio, vel defenſorio nomine ꝯdemnet̃,non efficit̃ infamis,vt in l.furti.§.ſi qs alieno,ff.de his,qui no.infa. Fallit tñ hoc,ſ.ꝙ teneatur reddere,in 4.caſib. Primus,qñ quis gladio depoſito efficit̃ furioſus, & ſic eũ petit,non tenet̃,ēt ſi iuraſſet [c] ſemper reddere, qñ petet.22.q.2.ne quis. §. illud. Secũdus ſi deponẽs poſt depoſitũ fuit deportatus, & bona eius publicata ſunt, quia in publicũ deferẽdum eſt depoſitum, non ei, qui d̃poſuit,vt l.bona fides, in prin.ff.depoſi. Tertius, qñ fur, & dñs concurrunt in petitione,quia dñs præponit̃. [d] d.l.bonafides.§. primo. Quartus qñ fur d̃poſuit apud dominum, cui ſurripuit,vel apud ꝓprietariũ [e] vt in d.l.bonafides.§.fi.

11 Vtrum cauſa compenſatiõis poſſit retinere d̃poſitũ? Reſ.ꝙ nõ, [f] vt in d.ca. bonafides, & eſt ſingulare

dum,quoniam ſatisfactum eſt illi actioni,ſi res deteriorata reddatur,vt ſeruus eluſcatus, vel claudus vel etiam ſi mutata forma reddatur,vt l. exhibitionis,C.ad exhiben.

a L.1.in prin.] Vbi tractatur de actione Quãto minoris.& de redhibitoria.

b Reſ.ꝙ ſic.] ex quo no.ꝙ cõtractus dependens a volũtate vnius duntaxat poteſt diſſolui quandoque, vnde depoſitum non imitatur naturã aliorum contractuũ qui a principio regulariter voluntarij ſunt, ex poſtfacto neceſſitatis.l.ſicut,C. de act.& obliga. hic autem deponens poteſt mutare velle ſuum.

c Etiam ſi iuraſſet] Semper ſubintelligitur illa cõditio,ſi res in eo ſtatu manſerit.l. cum quis, in prin.ff. de ſolu.c. quemadm. extra de iureiu. & etiam arg. ꝙ per nouũ caſum nouum datur auxilium,c.inſinuãte, de offi. dele. & l. de ætate, ff. de interrogat.& etiam arg.ꝙ verba generalia nõ extenduntur ad ea,quæ de quib. non eſt dictum, vel cogitatum. 11.q.3. anteceſſor.22.q.2. beatus, de reſt.ſpo. audita, de deci. cum multiplici, & ff. de tranſac.cum Aquiliana, & d c.nequis.eſt tex.Auguſt. ſuper Pſal.5.

d Præponitur] Hoc enim ſuadet iuſticia, quæ vnicuique reddit,quod ſuum eſt.

e Apud proprietarium] Exemplum,ꝙ ſi fur ſubtraxit filio, vel ſeruo Titij librum,& eum apud patrẽ depoſuit,non vocatur depoſitum, & ille pater hoc caſu vocatur proprietarius,vel ſi fur ſubtrahit alicui,quem ignorat,& apud eum deponit, non tenetur dñs depoſiti,& ſi fur reſtituat, habet condictionem indebiti ad repetendum. Ex his no. ꝙ licet bonafides exigat de iure gẽtium,ſeu naturali, ꝙ res deponenti reſtituatur,tñ fallit, niſi alia cã extrinſeca impediat,ſeu ratio ſpecialis, vnde æquitas non eſt conſideranda merè ſecundũ iuſgentium,ſed mixtim habito reſpectu ad pręcepta ciuilia, & prætoria, vt in primo caſu.d.l.bonafides. Ad hoc vide Bar.in l.ſi fideiuſſor.§.quædam,ff.mandati,& Bal.in l.in ementis.1.q. C. de cõtrahen.empt.

f Reſ.ꝙ non] ad hoc tex.in l.pe. C.depoſi. q omnino negat compenſationem fieri.& ibi ponitur ratio, quia contractus eſt in bonafide fundatus vnde non debet ad perfidiam trahi. Ratio etiam allegari poteſt, quia communiter res in ſpecie deponuntur in quibus cadere poteſt affectio. & compenſatiò eſt debiti,& crediti cõtributio, l.1.ff. de compẽſa.ideò regulariter non admittitur, niſi in his, quæ functionẽ in genere recipiunt. Fallit tamen in except. ſpoliatiõis,quæ agenti depoſiti poteſt opponi. Ita dixit gloſſ. no.in c.2 de ordine cogni.in verſic. except. & illam gl.opi. dicit ibi Pa.eſſe communem. Et hoc odio ſpoliantis, & fauorabilior eſt quæſtio ſpoliationis, quàm actio depoſiti, vt ibi dicit glo. & adde Anchara conſi.446.vbi conſuluit. Vnus ex duobus contrahentibus depoſuit pecuniam penes tertium,vt illam daret alteri contrahenti,cum pacto de non reuocando depoſitum. Modò ille contrahens non ſeruauit pacta contractus conſuluit, quòd depoſitarius non tenetur illi dare depoſitum. Limita ſecundo, niſi depoſitum fieret ex conditione illicita,puta duo inimici conueniunt,ꝙ offenſus poſſit facere competentem vindictam,& factum eſt depoſitum mille librarum, vt ſi contingat vindictã fieri,ſoluatur bannum de illa pecunia,vnde vindicans petit inſtrumentum depoſiti, vt illud exigat, dicendum,quòd non poteſt, quia illud depoſitum

fuit factum ex cauſa illicita. Ita dixerunt Bal. & Salic. in l. penes, C. depoſi.

a In depoſito Regula namque eſt, ꝙ admittitur cõpenſatio, fallit in depoſito, & fuit hoc priuilegium inductum, nè in fraudem allegaretur compenſatio cauſa differendi reſtitutionẽ depoſiti. & ſic contractus depoſiti qui multis innititur bonæ fidei, redũdaret in perfidiam.

b Dominus] vbi exceptio firmat regulã in alijs.

c Directa] Quæ ẽ debiti & crediti inter ſe cõtributio, indirecta aũt eſt, vt ſi retineã pro debito meo, donec mihi ſatisfacias.

d Indirecta] Vt ẽ ĩ retẽtione. Nã licèt regulariter q̃s nõ poſſit vti retentione alterius rei, vt l. fin. C. cõm. fallit tñ ꝓꝑ expenſas, vnde ſi depoſuiſti apud me equũ, cui feci expenſas, poſſum equum retinere, donec reſtitues expenſas, gl. eſt in l. pe. C. eo. ti. & ibi Bal. & Sal. facit l. neceſſarias. §. ſi. ff. de pign. ac. Similiter ſcriptor poteſt retinere quinternos, donec ſibi ſoluatur l. ſi nõ ſortẽ §. ſi c ntum, & ibi Bar. & doc. ff. de condi. indebi. Idem in ſartore, cæteriſque artificibus, qui poſſũt retinere rẽ, in qua deſudarũt, donec eis ſolutio fiat. Facit quod no. Ang. in l. nummularios. §. quidam, ff. de eden. Similiter ſi quis fecit expenſas in funeralibus ſcholaris, poteſt eius libros retinere, donec ſit ſibi ſatisfactũ. Bal. in l. 1. C. ob chirographariam pecũ. & in l. in reſtituenda, per illum tex. C. commo. & in d. l. ſi. C. comm. licèt regulariter in libris ſcholariũ non poſſit fieri executio, gl. fin. in l. nepos proculo. ff. de verb. ſignifica. pro qua vide, quod no. Bald. in rub. C. qui bo. ce. poſ. Similiter hæres clerici mortui poteſt retinere expenſas, quas fecit cleric⁹ mortuus in beneficio de patrimonio ſuo, Ab. in capi. de multa 4. col. de præben. Adde, ꝙ etiam mulier fauore dotis poteſt vti retentione, puta de domo mariti donec ſibi ſoluatur dos ſecundùm intellectũ Barto. & aliorum in l. ſi filio, prima in prin. ff. ſol. ma. Idẽ Bal. in l. pe. C. de pig. ac. in l. pe. C. de non nu. pecu. in l. 1. C. de ſer. pign. da. ma. & in l. cum tibi, C. qui po. in pig. ha. Addo etiam, ꝙ quando eſt aliquid datum alicui pro debito putatiuo, ꝙ poteſt retinere illud pro vero debito, glo. eſt in l. ſi non ſortem. §. libertus, ff. de condi. & demon. & ibi Bar. no. cætera ſupple, vt per Alexan. in d. § ſi centum, in apoſti. & adde Io. de Ana. con. 22. vltima alia dubia.

e Obſignata] Ratio eſt, quando pecunia, quæ datur numerata, tranſit in dominium recipientis, vndè ea vtendo non contractat rem alienam, tenetur tamen ad intereſſe.

f L. qui re.] Dicitur ibi, ꝙ ſi putauit dominum permiſſurum, q re depoſita, vel cõmodata vſus eſt furti non tenebitur, & facit d. l. ſi ſacculũ. § 1. ff. depoſi. & l. inter omnes §. rectè, ff de fur. Nunqd aũt ſit credendũ ei qui in iudicio conuentus dicat ſe putaſſe dñm permiſſurũ? Bar. ĩ l. §. rectè, dicit ſic ſecundũ mentem gl. in §. placuit, Inſt. de fur. ꝙ ſi ab initio habuit dñi volũtate, vt quia res ẽ apud eum vel ei cõmodata, põt credi, ſec⁹, ſi furtim ſubtraxit nã cõtra furem eſt præſumptio de dño non permiſſuro quãdoquidẽ nemo ſuũ iactare præſumatur. & facit l. qui eas. §. vetare, ff de fur. & ideo niſi fur oſtendat aliqua indicia veriſimilia, propter quæ ſit credendum ipſum dominũ permiſſurum, non credetur ei, vide Inno. in c. 2. de cõſ. & Bal. in l. falſus, C de fur. & quod dicit gl. in d §. rectè, & in §. aliæ, Inſti. de act. quod creditur fieri ad hoc, vt furti actione liberetur, quia in his, quæ depẽdent a voluntate noſtra ſtatur dicto noſtro cum ſacramento, hoc procedit, niſi ſit iuris præſumptio cõtra aſſerentem, ar. C. de iniur. l. ſi non conuicij. vide Ioan. An. poſt Inno. in d. c. 2. de conſti. & faciunt no. in regula, præſumitur, in 6. & per Pau. de Li. in Cle. conſtitutus, de elect. & gl. in Cle. 1. in ver. commodè de pœnis, & ſic tene, quia aliàs fur nunquam a furto punietur imo fortius, ꝙ nec credẽdum eſt dño, ſi dicat hanc fuiſſe voluntatem ſuam, quia confeſſio illius domini non debet publico præiudicare, niſi appareant aliqua indicia de ſuo conſenſu, vt qa erat conſanguineus, vel amicus, vel res erat parua, vel conſuetus erat concedere talia. Aliàs quis de facili furem euadere faceret, hæc Bart. in d. §. rectè. & idẽ Bar. in l. tranſigere, C. de tranſa. in l. 1. §. & poſt operis, de ope. no. nun. & quę no in l. 1. §. vſque adeo, ff. de iniur. vbi ſi iniuria remittatur, non propterea extinguitur, ꝙ non poſſit criminaliter accuſari, & concor. Bal. in l. falſus, C. de fur. & quod no. Bald. & Ang. in l. qui iure familiaritatis, ff de acquiren. poſ. Bal. in l. ſi fine, C. ad Velleia. & omnino Bald. in l. 1. C communia de leg. vlt col. & omnino Salic. in d. l. ſi non conuicij, C. de iniur.

in depoſito, [a] licèt in alijs ſit ſecus per regulam. 22. q. 7. dominus [b] quod verũ eſt de compenſatione directa, [c] ſed de compenſatione indirecta [d] loquendo bene poteſt fieri in conſciẽtia ſimpliciter de quibuſcunque, vt ſupra cõpenſatio. §. 2. licèt quò ad forum ɔtẽtioſum foret diſtinguẽdum, p̃ſertim quando doloſè denegat facere d̃bitũ.

12 Vtrum depoſitari⁹ poſſit vti re depoſita? Reſ. ꝙ ñ: aliàs committit furtum, vt l. qui furtum, ff. de condit. fur. Fallit hoc in duob. caſibus. Prim⁹, ſi pecunia non obſignata [e] deponatur. l. quintus, ff. depoſi. ſecus, ſi ſignata. l. ſi ſacculum, ff. de poſit. & idẽ dic de quibuſcunque, quæ conſiſtunt in numero, pondere, & menſura, eadem ratione. Secundus, ſi putauit dominum permiſſurum. ff. de fur. l. q re, [f] in princ.

23 Vtrum aliquis poſſit rẽ ſuã apud alium depoſitam furtim accipere? Reſp. ẽm S. Th. 2. 2. q. 66. ar. 5. ꝙ non quia grauat depoſitarium ad reſtituendum, vel ſe oſtendẽdum immunẽ, & iõ ſi facit, tenet̃ eũ reuelar̃, qḋ verũ ĩtelligo niſi ipſe depoſitari⁹ ſciuiſſet rẽ depoſitã, ininſtè detẽtã a d̃ponẽte vł niſi vero dño eã petẽte ſimul cũ vſurpator̃ eã ſibi denegaſſet, qa cũ iniuſtè eam teneat, vr̃, ꝙ ſine pctõ fur-

tim poſſit ſibi auferri, [a] ar l. ancillę. C. de fur. & l. bonafides, ff. depoſi.

14 Cui credendũ ẽ, qñ depoſitũ nõ eſt oñſum depoſitario, ſeu tabernario, vtputa q̃ depoſuit burſam, vel ſacculũ plenũ, tñ nõ oſtendit q̃d erat intus, & quãtũ? ℞. Matthæ. ĩ Cle. nè ĩ agro, de ſta. mo in §. ſanè, ꝙ non credet̃ deponẽti, niſi ꝓbet, neq; ſtabit̃ eius iuro, quia iuramẽtum non datur, niſi qñ præcedit ſemiplena ꝓbatio, [b] vt in c. fi. qḋ met⁹ cauſa, vide infra nauta. §. 1.

15 Qũo teneat̃ tabernari⁹ & nauta, & hmõi de his, q̃ deponuntur apud eos, vide infra nauta, in princ.

16 Ad quid teneat̃ deputatus ad cuſtodiã librorũ, vide ſupra cuſtos. in princ.

DERISIO ẽm S. Th. 2. 2. q. 75. eſt cũ aliquis malũ alicuius perſonæ, vel defectũ in ludũ, vel riſum ponit, vt erubeſcat, & verecundet̃. Et ꝓpterea differt a conuicio, ſeu ɔtumelia, qa ſicut finis ipſius eſt, vt tollat honorẽ, ſic deridens intendit, vt erubeſcat. Fit aũt deriſio in verbo cachino, & ſic ẽ deriſio. Aliqñ fit naſo rugato, & ſic ẽ ſubſannatio, aliqñ factis, & ſic eſt illuſio; tñ in fine idẽ ſunt, vt no. glo. ſup Pſal. Qui habitat in cœlis irridebit eos.

1 Vtrũ ſit mortale pcm̃? ℞. q. s. ibidẽ ꝙ ſic, qñ irridendo oĩno paruipẽdit aliquẽ, & tam vilẽ exiſtimat, vt de ei⁹ malo nõ ſit curãdũ, ſed ſit ꝓ ludo hñdũ, & tãtò grauius, q̃tò magis tenet̃ reuereri eũ. Vñ irriſio dei ẽ grauiſſimũ pcm̃. [c] Secundũ locũ tenet irriſio ſcõrũ, & ſacrorũ. Tertiũ parentũ, & p̃latorũ. propterea Chã fuit maledictus. 2. q. 7. ſnĩa. 15. q. 5. c. 1. [d] Quartũ iuſtorũ, q̃ grauis eſt, [e] qa multi a bñ agẽdo retrahunt̃. irridere aũt de malo ꝓximi inquãtũ eſt leue ſeu paruũ & ſine notabili vilificatione ꝓximi, vel ꝑturbatione, erit veniale pcm̃ ẽm Alex. 2. 2. tit. de deriſione. q. 37. ar. 5.

DESPERATIO [f] Eſt, qñ ex falſa æſtimatione ꝑꝑ pcã, q̃ fecit, vel bona, q̃ omiſit, deſperat de dei miſericordia, credens deum nolle, vel non poſſe ſibi parcere, vel in gratiam recipere.

1 Vtrũ ſit grauiſſimũ pcõrũ? ℞. ꝙ ex pte nr̃a ẽ graui⁹, q̃ odiũ dei, qa p ſpem reuocamur a malis, & ĩtroducimur ad bona ꝓſequẽda. iõ ſublata ſpẽ hoĩes infrenatè labũt̃ ĩ pcã, & a bonis retrahũt̃. Vñ gl. ſup illud ꝓuer. 24. ſi deſperaueris. [g] Nihil execrabili⁹ deſperatione, quã q hẽt & in gñalib⁹ huius vitæ laborib. & (qḋ peius ẽ) in fidei certitudine ɔſtãtiã ꝑdit, & Iſi. de ſum. bo. ꝑpetrare flagitiũ aliqḋ mors ẽ; deſperare ẽ deſcẽdere in infernũ. Odiũ tñ dei, qḋ ꝓuenit ex eo, qḋ volũtas hoĩs diuinæ bonitati ɔ̃riat̃, ẽm ſe ẽ graui⁹ pcm̃. ſimiliter infidelitas, & intellige, ꝙ ẽ grauiſſimũ pcm̃, qñ hõ ſciẽter & aduertẽter tenet, ꝙ de⁹ nolit ꝑcere pœnitentib. & grãm dare redeũtib. qa ſicut mot⁹ ſpei, q ɔformiter ſe hẽt ad æſtimationẽ verã, laudabilis ẽ & meritorius, ſic mot⁹ oppoſit⁹. ſ. deſperationis, q ſe conformat æſtimationi falſæ de deo, ẽ vicioſus & mortale pcm̃ & grauiſſimũ; ſecus, ſi deſperatio eẽt in ſubito & indeliberato motu, cũ aliquotiẽs ex cõplexione naturæ cauſetur, qa eſſet veniale, vel nullũ pctm̃. hęc ex Tho. 2. 2. q. 20. ar. 3. & Alexan. [h]

2 Deſperatio aliqñ ꝓuenit ex accidia, qa ꝑꝑ triſtitiã, quã ɔcipit erga bonũ, deſperat poſſe p ſe vel p aliũ illud perficere. aliqñ procedit ex luxuria, qua homo deditus delectationibus venereis faſtidit bona ſpũalia, & non ſperat ea quaſi bona ardua. aliqñ ex auaritia, quæ hominẽ, qui hẽt multa reſtituere, ligat, vt deſperet. Aliquando ex naturæ complexione, qua hõ melancho-

a Sibi auferri] Cõcurrentib. tñ his, q̃ no. infra, furtũ. §. 40. q vero acciperet rẽ ſuã apud aliũ iniuſtè detentam, peccat quidem, nõ qa grauet eũ, q detinet, nec tenet̃ ad reſtituendum aliqḋ, ſed peccat ɔ̃ cõem iuſtitiã, dũ ipſe ſibi vſurpat rei ſuæ iudiciũ, iuris ordine p̃termiſſo, & ideo tenetur deo ſatisfacere, & dare operã, vt ſcãdalũ ꝓximorũ ſedetur, ſi inde ortũ eſt, hæc Tho. iura, q̃ hic allegant̃, parũ, vel nihil faciũt iudicio meo.

b Probatio] Vide quę notaui s̃. bannum. §. 1. vbi dixi, ꝙ intereſſe, qḋ ſurgit ex maleficio ꝓbatur ꝑ iuſiurandũ. vide Car. in Cle. nè in agro. q. 1.

c Pctm̃ grauiſſimũ] Iſa. 37. Cui exprobraſti, & quẽ blaſphemaſti, & ſuper quẽ exaltaſti vocem tuã, & leuaſti altitudinẽ oculorum tuorum. Ad ſanctum Iſrael.

d C. 1.] vñ dr̃ ꝓuer. 30. Oculum qui ſubſanat patrẽ, & q deſpicit partũ mr̃is ſuæ, ſuffodiãt eũ corui de torrentib. & comedãt eũ filię aquilæ.

e Quæ grauis ẽ] Nã honor eſt p̃miũ virtutis, & iõ ɔ̃ eos dr̃ Iob. 12. deridetur iuſti ſimplicitas.

f Habẽdam ſpẽ multis in locis docet Catec. maximè in Ora. do. de præpa. habẽ. in ver. fiat volũtua. circa fi. & in ver. Ne nos in d. ad calcẽ. itẽ de ſatisfactio. cir. fi. Pet. Vend.

g Si deſperaueris] Lapſus in die anguſtiæ, imminuetur fortitudo tua.

h Alex.] 2. 2. tractã. d̃ deſperatione. q. 48. ar. 9. cũ ſequen.

licus incidit in eam. a

3 Vtrum ſit de aliquo deſperãdũ in hac vita? Rñ. ꝙ ñ.c.nemo de pę.di.7.26.q.6.c. his q in infirmitate,& ca.ſi presbyter & ca.agnouimus. b

DETRACTIO c eſt alienę famæ per occulta verba denigratio.& dicitur occulta reſpectu eius, de quo dicunt, qa in eius abſentia ꝓferunt. & differt d ſcḋm Th.2.2.q.73. a cõtumelia, qa contumelioſus per aperta verba dicta in faciẽ intendit derogare honori e detractor f verò ĩ abſentia ꝓximi eius famam lædit & ſic patet,ꝙ in mõ,quia iſte occultè,ille apertè, & in fine differt,qa iſte famã, ille honorem auferre intendit.

1 Quot modis fit detractio? Reſ.ſcḋm Ale.2.2.tractatu e.q.36.ar.48.& ſequẽ.ꝙ ſeptem modis. Primus ẽ occultatiuus, g qñ quod eſſet manifeſtãdũ neceſſariò ad honorẽ & ſalutẽ animarũ, non vult propalare, vñ Gilbertus, Grauis, inquit, rapacitas, cũ verã alterius gloriã & ſi mendatio non corrũpis, ſilẽtio præteris. Secũdus eſt negatiuus, ſ. cũ negat ſcienter alterius bonũ, ſ. dicendo non eſt verum, ꝙ talis ſit bonus. h Tertius eſt deprauatiuus, i ſ.cũ dicit bonũ factũ, ſed malá intentione, ſeu qa ſecuta tot ſcãdala ſunt, & huiuſmodi contra illud, 11.q.3.c. Veh q dicitis &c. Quartus ẽ venenatiuus, ſ. cũ mala immiſcentur bonis, ſicut fit communiter, quia dicũt prius bona, poſtea addunt mala, & hmõi. Quintus eſt publicatiuus, ſ.cum occulta pctã manifeſtat his, qb.non dẽt, aut ordine, quo non debet. Sextus eſt augmentatiuus, ſ.addendo, vel ex modo loquendi aggrauando factũ. Septimus eſt inuentiuus, ſ. falſa crimina imponendo, ſiue prædicti modi fiãt claris, ſiue obſcuris, ſiue ſignis vel literis, aut alio modo æquiualẽti, quia factis & ſignis loquimur, de ſpon.cũ apud, & c.tuæ.

2 Vtrũ ſit mortale peccatũ? Reſ. vt colligo ex doctrina Ale.vbi ſupra & Th.vbi ſ̃.ꝙ tripliciter dr̃ qs detractor. Primo mõ formaliter & hic eſt ille, q dicit, occultat, negat &c.q̃dã, q̃ de ſe ñ ſunt in infamiã ꝓximi, ſed tñ ea ĩ tẽtione, vt diffamet & talis ſp peccat mortaliter. facit.c.cũ voluntariè, ď ſen.exc.cũ ſi. Non tenet tñ ad reſtitutionẽ famę. Secundo mõ dr̃ qs detractor materialiter tm̃, & eſt ille, q ñ aĩo infamãdi, ſed ex loquacitate, vel alio mõ indebito occultãdo, negando, verba ꝓfert in infamiã ꝓximi, & ſi talis occultatio, negatio &c.de ſe infamãt puta quia ſunt ꝯtra honeſtatẽ vitæ, & morũ & apud illũ vel illos qb.occultat, negat &c.ſeqt̃ infamia ꝓximi, ꝯtra quẽ taliter detrahit, tunc mortaliter peccat, ar.ca.ſæpe ꝯtingit, & c.hi q.1.di.ſi verò de ſe talia non infamãt, puta quia pñt intelligi ita de culpa veniali, ſicut de mortali, ſicut cũ quis dicit talis eſt magnus, ſuperb.alterus, auar⁹, iracundus, & hmõi, quæ pñt accipi & pro primo motu, qui eſt venialis, & etiã pro pctõ mortali, tunc non peccat mortaliter talis proferẽs ex loquacitate, quia ſi proximi audientes ſcandalizant, eſt eis imputãdũ, cũ faciãt ꝯtra illud, eſtote miſericordes, ď ie. iu. qa in meliorẽ partẽ debebãt interpretari.

a Incidit in eã] Hoc ex S.Thom. vbi ſupra ar.4.

b Agnouimus] Nam quilibet, dũ viuit, poteſt ſaluus fieri.

c Catechiſm. in decalo. in præceptum, Nõ loqueris con.pro.c.ꝓhib. & in præce. nõ occides.P.V.

d Et differt] No. pro intelligentia, ꝙ differẽtia ẽ inter detractionem, cõtumeliã cõuicium improperium, & ſuſurrationem. contumelia ſecundùm Th.2.2.q.72. eſt expreſſio defectus alicuius corã eo p verba ad ipſum dehonorãdũ. & ſi fiat aĩo corrigendi, nullum eſt peccatũ, quia etiã ſancti hoc faciunt, Lucæ.24.o ſtulti, & tardi, &c. Et Matthæ.15 Hypocritæ, bene prophetauit, &c. Et Gal. 2. O inſenſati Galatæ. Si autem fiat animo ſolaciandi, aut nullũ eſt peccatũ, aut veniale dũmodo fiat diſcretè, qa ludus noxius eſt in culpa.2.q.7. ca.qualis. Si autẽ fiat animo iniuriãdi, eſt peccatũ mortale, qa contra charitatem, Matth.5. Qui dixerit fratri ſuo fatue, &c. Conuicium eſt cum refertur defect⁹ naturę, vel pœnę, vt qui diceret cęco. O cœce &c. animo iniuriandi primi. Regũ. primo Fœnena qui multos habebat filios ĩproperauit Annæ, &c. Improperiũ eſt cum refertur beneficium ſibi collatũ ad ipſos confundẽdũ. Contra quos dicitur eccleſia.41. Cui dederis, nè improperes. Suſurratio ẽ, cũ refertur malũ de alio in ei⁹ abſentia, vt ponatur diſcordia.

e Honori] Cum ſ. refertur defect⁹ culpæ ſiue ſecundũ veritatẽ, ſiue nõ, in vituperiũ alicuius.

f Detractor] eſt qui bonũ proximi, inquantũ pt, minuit vel detractio eſt locutio, & inuidia procedẽs, bona aliorum denigrans, hoc Vg.ď S.Vin.

g Occultatiuus] Ponatur exemplũ de militibus q Chriſti reſurrectionẽ noluerunt propalare.

h Sit bonus] dicit tamen glo.in ca.homicidiorũ, de pœ.di.1.ꝙ talis peccat in ſpiritũ ſanctum.

i Deprauatiuus] Quãdo etiam dicitur bonum factũ eſſe mala intentione, Lucæ. 11 ĩ Beelzebub princ.dæmo.&c. & de cæco nato, &c.Io.9.

ri. Idem dicendum in his, quæ ſunt modicæ importãtiæ, puta peccata venialia q̃ cõiter non infamant. Idem ſimiliter dic ſcḋm Scot. in 4. di.15.q.4.de eo, qui ex loquacitate dicit ſe audiuiſſe aliqua mala in materia proximi. Ratio, quia talis ex natura actus non aufert illi famam in opinione audientis, quia q cito credit, leuis eſt corde, dummõ aliquid non addat, quo prouocent audientes ad credendũ, qa tunc eſſet mortale ſcḋm Lan. vbi ſ̃. Similiter ſi ille cui dicit, habebat eũ ꝓ ſcelerato quia iã infamat⁹ erat apud eũ de alijs, & ſi non de iſto. Tertio mõ dr̃ a quis detractor materialiter & formaliter, qñ.ſ.occultat, vel negat, vel dicit verba infamatoria & cũ intentione infamandi, & talis ſine dubio magis mortaliter peccat, q̃ raptores rerũ.6.q.1.ex merito, & ca. deteriores.& ꝙ ďtractio ſit mortale b pctm̃ ex ſe, facit.c.accuſatio.2.q.7.& c.nemo petitoriũ 11.q.3.& c.homicidiorũ, ď pœ. di.1.& c.cleric⁹, el 2 46. di.

3 Vtrũ ille, qui per detractionẽ ſuã abſtulit famã ꝓximi, teneatur ad reſtitutionẽ? Reſ.ſcḋm oẽs doc.in 4. di.14.ꝙ ſic, ſicut qui res rapuit alienas, diſtingue tñ ſic, aut occultatio, negatio, & ſimilia ď ſui natura erãt infamatoria, & ea occultauit, negauit &c.ei, q bonã opinionẽ habebat de proximo, ex quibus nũc malam habet, nec ſciuit aliũde, & ſic indiſtinctè tenetur, ſ. ſi dixit verũ ſine mendatio excuſando proximũ, ſ.ꝙ malè dixit, & ꝙ non credat, ſi occultauit reuelãdo & huiuſmodi. e Si verò impoſuit falsũ dicendo ſe mendaciter dixiſſe, & ſi deberet remanere infamat⁹, qa magis tenetur ſeruare famã iuſtè ꝓximo, q̃ iniuſtè ſibi, vnde ſi in publico dixit, retractet in publico d: ſi in occulto, e in occulto. Fallit hoc in ſeptẽ caſib⁹. Prim⁹, qñ ſequeret maior infamatio, vt puta quia nõ ampli⁹ fortè recordant, & ꝓpterea quãdo vult reſtituere famã, dicat de eo malo ꝙ dixi de tali, non credatis, nec ſpecificet q.d. ſecũd⁹ cas⁹, qñ reſtitutio nõ poſſet fieri ſine periculo ꝓbabili alicui⁹ mortalis pcĩ, vel mortis corporalis, & hmõi, qa tũc cũ tale malũ ſit ꝑponẽdũ famæ, nõ tenet. aduertẽdũ tñ ſcḋm do. ꝙ qñ reſtitutio famæ nõ pt fieri, infamator tenet ad aliquod æquiualẽs ĩ reb.ar.c. eccleſia S. Mariæ, vt li.penni.inno. Terti⁹, qñ dixit his, qb.debebat, puta p̃lato p ď nũciationẽ aut accuſationẽ vel his q poterant ꝓdeſſe, ñ obeſſe. Quart⁹, qñ talia ď ſui natura nõ erãt infamatoria, puta qa poterant interpretari in pctm̃ veniale. Quint⁹, qñ dixit ſe audiuiſſe, nihil ipſe addendo, ex quo credulitatẽ faceret, & ſic nõ tenet ad reſtitutionẽ ſcḋm Sco.in 4.& Lan.& Aſtẽ. addit tñ Aſtẽ. ꝙ ſi ſequatur infamia nihilominus tenet q̃uis ſimpliciter dixerit ſe audiuiſſe, nihil addẽdo. Sc. verò dicit, ꝙ vr̃ durũ dicere, ꝙ exeat f genus peccati venialis, qñ ex inconſideratione talia refert. Sextus caſus eſt, qñ ille, cui dixerat, ſciuit ꝑ aliam viam poſtea,

a Tertio modò dicitur] De materia vide Spe. tit. de acc.verſ. item ꝙ eſt cõſpirator, & Car.in Cle. religioſi, de priui. dicit ex mẽte Zẽ.ꝙ detrahentẽ deus, ꝓſequitur. 23.q.4.nimium, & ca. qui peccat. Vide Inn.in c.cũ primo, in glo.in verſ.criminis, de accuſ. & propriè detractor eſt, qui falſum imponit, omnino occultũ publicat, ca.ſunt nonnulli, 2.q.7.& c detractores. 3.q.4.c. qui ambulat 5.q.5.& §. ſeq.11.q.3. ca.in cunctis, & ca.inter verba.

b Sit mortale] Quia enim fama eſt inter res temporales præcioſior, & per eius defectum impeditur hõ a multis agendis, ideò detractio per ſe loquendo ẽ peccatum mortale. Cum detractoribus igitur nè cõmiſcearis, quóniam repẽte ſurget perditio eorum, & ruinam vtriuſque qs nouit. Prouer. 24. ſuper quo gloſſ. hoc vicio detractionis periclitatur penè totum genus humanũ.

c Et huiuſmodi] debet enim vti talibus, non credatis eum eſſe talẽ, malè enim dixi, & fatuè.& hæc q.dem vera ſunt, quia nõ ſeruato ordine iuris propoſui etiam in publico, qđ non eſt verum publicum. & hæc perſuaſio bona eſt, quia quilibet debet præſumi bonus, donec probetur contrariũ, vt in c.1.de ſeru. in or.fa. Vbi tractatur illa materia, quando epiſcop⁹ interrogat præſentantẽ clericum ordinandum, ſcis illum dignum.&c.

d In publico] Imò aufert ſibi illam iniuſtã laudẽ, qua iſte poſt accuſationem iniuſtam indignus eſt.

e Si in occulto] Vnde Cardin. in Cle.religioſi, de priui.dicit, ꝙ tenetur r ſtituere bonam famam ꝑ omnia loca, per quæ detraxit, & per alia, ad quæ fama cõuolauit, cum dictũ vnius ſępe in talibus, ſequatur multitudo, vnde verſus. Fama repleta malis velocibus euolat alis. Fama boni lente volat inuidia retinente, aliàs nõ dimitteretur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. capit. cum tu, de vſu.

f Exeat] a ſcandalo tamen puſillorum oportet cauere, iuxta illud Pau. Si proximum ſcandalizẽ carnes non manducabo in ęternũ. & multi ſunt tales puſilli leues ad credendũ mala, ideo eſt periculoſum eis talia audita ex relatu referre, & ſi fiat hoc animo lędendi, ſcilicet illum, de quo eſt ſermo, non eſt facilè excuſare, qa ſit

vtputa ꝙ tunc erat ſecretum, nunc publicatũ eſt ꝑ alios. Septimus qñ ille oĩo erat infamis ſaltẽ apud illos, cũ quib. ꝯtraxit cũ eoſ.

4 Verũ ille, qui ĩfamauit proximũ indirectè, ſ. negãdo crimen ſibi impoſitum ab accuſatore in iudicio, aut denũciatore, teneatur? Reſ. ſm Sco. vbi ſ. ꝙ nõ tenetur pctm̃ ſuũ in iudicio ꝯfiteri, niſi modo & ordine, de quo ſupra Confeſſio delicti & iõ ſibi imputet, q accuſat, de quo nõ p̃t ꝓbare. ꝯc. Ri. ibi. ar. 5. q. 3. dẽt tamẽ ꝑ verba ſobria excuſare eũ dicẽdo, non credatis, ꝙ malignè proceſſerit, ſed ſi credebat [a] aut aliqs eũ ſeduxit, & huiuſmodi.

5 Vtrũ audiẽs detractio nẽ peccat mortaliter? Reſ. ſm Th. 2. 2. q. 73. ar. 4. ꝙ ꝯſentire ꝑ audientiã detractioni p̃t eẽ dupliciter. vno mõ directè, quãdo, ſ. qs inducit alium ad pcm̃ detractionis, vel placet ei ꝓpter odiũ, quod habet ad eum, cui detrahit, & ſic ẽ æquale pctm̃ cum detractore. & ideo ſi detractio erit mortalis, ſic & auditio, ad Ro. 1. non ſolũ qui faciunt, ſed qui ꝯſentiũt. facit. c. non ſolũ. 11. q. 3. Alio modo ꝯſentit qs ĩdirectè, ſ. quãdo nõ reſiſtit, cũ reſiſtere poſſit, & hoc ꝯtingit aliquãdo, ñ qa pcm̃ ei placeat, ſed ꝑꝑ timorẽ humanũ, vel negligentiã, aut verecundiã, & tunc aliquãdo eſt mortale puta quia p̃lat⁹ qui tenet̃ ꝯpeſcere vel ꝑꝑ ſcãdalũ aut quia p̃ponit timorẽ humanũ charitati Dei, aliàs veniale [b] eſt ꝯcor. Ale. vbi ſ.

6 Vtrũ infamãs ſeipſũ dicẽdo aliqua mala, q̃ non ꝯmiſit, peccet mortaliter? Reſ. ꝙ ſi facit ꝑꝑ tormenta euitãda, ſicut faciũt illi, q ad torturã ponunt̃, non peccat ſed licitè fieri p̃t qa talis ꝯfeſſio facta tali metu non valet, nec ẽt ſi fiat ꝯtra alium, ſed ſi non fiat ex tali metu, peccat mortaliter, & tenet̃ retractare, ar. c. nõ ſunt audiendi. 11. q. 3. gl. tamen in c. 1. 15. q. 6. tenet ꝙ ẽt ſi facit ꝑꝑ tormẽta, peccat mortaliter. ſed ei non credo, qa non ẽ mendaciũ pernitioſum, niſi fortè ĩ caſu qñ ratificaret poſt tormẽta ex qua ratificatiõe eſſet occidẽdus ipſe, vel ali⁹ damnificandus, qa ſic mortaliter peccaret, & teneret̃ retractare quò ad id, ꝙ falſe dixit de alio, ſed quò ad id, ꝙ dixit de ſe, ſi propter dolorẽ tormentorũ, quẽ timeret iterũ ſibi infligi, potius p̃eligeret mori, q ip̃m pati, credo non tenetur de neceſſitate retractare. [c]

DIACONVS † debet aſſiſter̃ ſacerdotib. & miniſtrar̃ ĩ oĩb. q̃ agũt̃ ĩ ſacr̃is Chriſti, p̃dicare euangeliũ donar̃ pacẽ & annũciar̃. 25. di. perlectis §. ad diaconũ, & 93. di. ĩ multis capitulis.

1 Vtrũ poſſit diſpẽſare corpus Chri? ℞. ꝙ nõ, de con. di. 2. peruenit, niſi neceſſitate cogẽte de iuſſu epi, vl' p̃sbyter. 93. di. p̃ſente. vel ſi lõgè eẽt ep̃s. vel p̃sbyter & neceſſitas cogeret poſſet ſine alia licẽtia. d. c. diaconi.

2 Vtrum diacon⁹ indutus ad cãtãdum euãgeliũ poſſit cãtãre in choro? ℞. Hu. in c. S. Romana 92. di. tenet ꝙ non. & ſi facit, excõicat⁹ ẽ. vt in d. c. ſed veri⁹ credo,

ſit contra charitatem, & per cõſequens mortale peccatum. hæc Scot.

a Sic credebat.] Sed nunquid talis peccauit mortaliter, ſic negando? Dicit Sco. Iuſtè, quod iuſtum eſt, exequaris. vnde reſpu. omnia mala punire nõ debet, ſed ea ſola quæ coram iudice poſſunt legitimè probari. Et ideo collitur obiectio, quę poſſet fieri, quòd læditur reſp. quia imò non lęditur ſi diuinum iudicium excedat iudicium eius. vt aliqua reſeruentur diuino iudicio, ſuper quæ non poteſt eſſe iuſtum iudicium reipub. quia non videt eã, quę parent. Nec eſt pernicioſum contra accuſantem, quia imò ſibi ipſi pernicioſus eſt, & ſibi ĩputet ſi alijs infamia ſequitur ex quo attentauit, quæ probare nõ potuit. Accuſat⁹ autem innocentiam ſuam defendit in publico, vbi nõ eſt nocens, nec habẽdus pro nocente donec fuerit cõuictus, ſed quia bonarum mẽtiũ eſt ibi culpam agnoſcere, etiam vbi non eſt. c. ad eius. 5. di. ideo in tali caſu, quando accuſatus negauit, tutum eſt pęnitere indiſtinctè de hoc tanq̃ de tali, quale eſt. vtpote ſi mortale, mortale, ſi veniale, veniale.

b Aliàs veniale.] ſũt aliq, qui nec peccant venialiter, vt ſunt qui licèt audiant aure ꝯpali, nõ tñ aure mẽtali. aliqui venialiter vt ſũt, q aliqua ſiũt ſuſpitionẽ, non tñ credũt. vñ dicit glo. ſuꝑ illud Pau. 1. Cor. 4. Nolite añ tp̃s iudicare. & ſi ſuſpitiões vitare nõ poſſum⁹, iudicia tñ & ſñias diffinitiuas cõtinere debem⁹. Dicit igitur vnuſquiſque cũ mentẽ intellexerit detractionis verbo ꝓpulſari, Amputa op. ꝓbriũ meũ, ꝙ ſuſpiciatus ſum.

† Adde ex Con. Tri. diaconorũ inſtitutionẽ & mẽtionem in ſacris lr̃is ſeſ. 23. c. 1 de ſacra. ordi. & c. 17. de ref. ætatẽ, & cõtinentiã, ea. ſeſ. c. 12. & 13. qñ cõmunionẽ ꝑcipere debeat, & quo mõ ordinandi, eiſdẽ. c. 12. & 13. P. V.

c Retractare.] cõtra iſtud eſt, qa debemus potius omnia mala pati, q̃ malo cõſentire, & occiſores corporis ſui non ſunt timendi cõtra iuſtitiã. 11. q. 3. nõ ſolũ, & 31. q. 2. Lothari⁹. excuſat fortè a tanto, ſi nõ a toto. c ſacris, qđ me. cã. & idem tenet Ab. in c. 1. de teſt. 2. col. verſi. idem dic. Allegat. ca. ſi nõ licet. 23. q. 5. & Soc. in repeti. c. ſuꝑ audiẽtiam, de hom. Pa. in c. ex Parte, el 2. de ſep. Fel. in d. c. 1. ꝓ determinatiõe dic,

ꝙ illa ꝓhibitio tm̃ locũ habeat in eccleſia Romana in cardinali ꝑꝑ verbũ ibi poſitũ, In hac ſede. Et ibi põderat gl. ĩ ſede. imo credo mereat̃, ſi iõ cãtat, vt chorũ adiuuet, qa fortè pauci ſũt. ſi verò faceret quaſi ꝯtẽnens offm̃ ſuũ, vel ex iactãtia, ſic peccaret. & ita poſſet ĩtelligi dicta ꝓhibitio p̃fati ca. quoad rõnẽ ꝓhibitiõis, ſed nõ quoad pęnã excõicationis, quia ſolũ locum habet in cardinali, vt ſupra dixi.

3 Qũo vtitur ſtola, vide infra Sacerdos. §. 5.

DIALECTICA diſſuadet̃ in c. nonne, & ĩ c. vino & §. hinc ẽt. 37. di. per totũ.

DIES feſtus qñ incipit? ℞. vt colligit̃ ex gl. in c. qm̃, in ver. pri⁹, de fer. & gl. ĩ c. ꝓnũciãdũ, ĩ ver. vſq;, đ ꝯſe. di. 3. ꝙ diuerſis reſpectib. & diuerſis horis incipit: Quoad offm̃ ĩcipit ĩ veſperis. quoad eſũ carniũ incipit a cęnę termino. [a] limita, niſi ꝓtraheret̃ vltra mediã noctẽ cęna, & qñ dies ſeqñs ẽ dies ieiunij, vel 6. feria, qa ſicut quoad ieiuniũ incipit ĩ media nocte, ſic & abſtinẽtia carniũ, & dr̃ termin⁹ cęnę media nox qñ dies ieiunij, vel 6. feria ſeqt̃ ſm Pa. in d. c. qm̃. quo vero ad ceſſationẽ ab opibus ſeruilib. ſm Pa. ĩ c. 1. đ ferijs ĩcipit ſm ꝯſuetudinẽ p̃riæ. facit. c. qm̃, e. ti. Et iõ ſi ẽ ꝯſuetudo, ꝙ ĩcipiãt feſtare ĩ mane, tenẽda ẽ, dũmõ ceſſẽt vſq; ad aliud mane; ſi ĩ ſero, ſic ſerua. Vnũ tñ ẽ notandũ, ꝙ licẽt ꝯſuetudo poſſit determinar̃, q̃ hora ſit incipiẽdũ feſtũ, nõ tñ p̃t diminuer̃, qn ad min⁹ per 24. horas ñ ceſſem⁹ ab opere ſeruili ſemel in hebdomada, qa iſtò mõ eſt de iure diuino, qđ conſuetudo nõ põt diminuere, licèt poſſit augere, vel declarare. p̃t ẽt ꝯſuetudo augere, vt faciamus feſtũ plusq̃ ꝑ 24. horas, vt patet in d. c. qm̃. qđ limita, niſi augeret taliter, ꝙ ſabbatũ videremur feſtare, qa tũc non valet, ar. c. qdã, de apoſt. hoc approbat ẽt Abb. vbi ſ. incipit ẽt dies alijs reſpectib. alijs horis, ſed nihil ad cõſcĩam, & ex p̃dictis patet, qd dicendũ de barbitonſorib⁹, & alijs artificib. q laborãt vſq; ad mediã noctẽ, vel vſq; mane diei feſti, qa licèt ſint induendi, vt deſiſtãt ꝯdẽnandi de mortali, ex quo ſic eſt ꝯſuetudo, dũmodo protrahant feſtum poſtea vſque ad ſequens mane, ita ꝙ per 24. horas ip̃m ſeruent; qđ no.

1 Vtrũ die aſſignata ad aliqd faciẽdum alicui teneat̃ ſine alia monitione? ℞. ꝙ ſic quia tunc dies interpellat pro hoĩe, de locato, c. potuit. C. de contrahẽ. & con. ſtipu. l. magna, C. de iure emphy. l. 2. facit. ca. 2. de conceſ. præben. vide. ĩ. obligatio. §. 8.

2 Quot milliaria ꝯtinet q̃libet dies? ℞. ꝙ ĩ iudicijs ſm leges. 20. vt l. 1 ff. ſi qs. cau. & ff. đ ver. ſi. l. ĩ itinere. & quodlibet milliare hẽt mille paſſus. & qlibet paſſus. 5. pedes, vt d. l. ĩ itinere, ĩ tex. & in gl. ſed in ꝯtractibus ſtãdũ ẽ arbitrio boni viri, vt attẽta qualitate & ꝯdõne ꝓmittẽtis limitet, vt ff. de ver. ob. l. ꝯtinu⁹. §. cũ ita. [b] ſed gl. in c. [c] nonnulli, de reſcri. vult, ꝙ attẽdam⁹ cõem vſũ loquẽdi, ſm quẽ aſſignabunt̃ milliaria. & iõ ſi ꝯſuetudo eſt, ꝙ dent̃. 25. illi ſtabit̃, & de illa intelligentur reſcripta. ſed iudicio meo arbitrio boni viri eſt relinquendũ, q tñ a cõi conſuetudine recedere non dẽt, cum ſit optima interpres. ll. de conſue. c. cum dilectus. ff. de ll. l. ſi de interpretatione, niſi ſit cauſa euidens aliud dicendi.

DIffamatio. vid' ſ. detractio. & no. ꝙ p̃t qs ĩplorar̃ offm̃ iudicis, vt ꝯpellat diffamatẽ ceſſar̃, & iudex tenet̃, vt ĩ l. diffamari. C. de

dic, ꝙ poſita hic ĩ tex. p̃nt teneri, dũmõ in vltimo vitæ ſuæ publicè teſtet̃, ꝙ timore tormẽtorũ talia confeſſus eſt aliàs eẽt in ſtatu damnatiõis ſm Pa. ĩ d. c. ex ꝑte.

a A cęnę termino.] hoc dicit gl. ĩ d. c. qm̃. & facit c. đ eſu, đ cõſ. di. 3. Sed gl. ĩ d. c. ꝓnunciãdũ, dicit a media nocte &c. ſed iudicio meo obſeruanda eẽt conſuetudo. Ita tñ ꝙ cęna nõ fiat poſt mediã noctẽ vt hic. Nec ob. d. c. de eſu, qui vr̃ ſonare, ꝙ nocte p̃cedẽti feriã ſextã cũ tota nocte ſeqñti dẽmus ab eſu carniũ abſtinẽr̃, qa qđ ſit añ mediã noctẽ, refert̃, & deputat̃ pricipio noctis, qđ verò poſt mediã noctẽ, deputatur alteri extremo, ſ. alteri diluculo, iõ de diluculo facit ibi textus mẽtionẽ, ar. 3. q. 2. Hermaphroditus, & l. q̃ritur, ff. de ſta. ho. & qđ no. Dy. in regula, qui tacet, li. 6. & quod no. in l. 2. đ ver. obli. facit tex. & qđ ibi no. Bar. in l. nemo arbitret̃, C. de tem. & reper. appi vbi dicit Bar. ꝙ ſi ſtatuto cauet̃, ꝙ ptãs teneat̃ aliqd facer̃ in principio ſui officij, intelligitur id feciſſe, ſi fecit añ mediũ, & illud dr̃ principium. Ad hoc qđ no. gl. in l. 1. ff. ſi quis ius dic. non obtẽ. Et iſta opi. eſt rationabilior, & conuenit communi obſeruantiæ.

b §. cum ita] vbi non dẽt intelligi, vt qs teneat̃ ire die ac nocte, nec ita delicatè, vt reprehẽſione ſit dignus.

c Sed glo. in c.] In ver. duas dietas. Et adde cap. p̃nti. §. loca, de p̃bẽ. in 6. vbi hr̃ ſm p̃dictã glo. ꝙ qñ ſit mentio de dietis intelligit̃ de vulgaribus, qbus ceſſãtib. recurrẽdũ eſt ad arbitriũ iudicis, vt aliter moderet̃ in æſtate, aliter ĩ hyeme. Vide ẽt gl. in c. cupiẽtes, in ver. cõmodè, de elec. lib. 6.

C.de inge.& ma.no. Inn.ĩ c.ꝯquerẽte. de of.or.ꝑpterea dicit tex.ĩ d.l.diffamari ſtatũ ingenuorũ ſiue errore, ſiue malignitate quorundã periniquum eſt, id eſt valde iniquum.

DIFFIDATVS an poſſit occidi ĩpunè, & reb. ſpoliari? vid. s. aſſaſſinꝰ. §. 2.

DIGNITAS [a] ẽ ſm Arch.in c.1.de ꝯſuet.li. 6. adminiſtratio rerum eccleſiaſticarũ cũ iuriſdictione ꝑpterea hñ dignitatẽ ẽ ſm Pa.in c.de multa, ꝺ pb. habere iuriſdictionẽ, ſ. quò ad forũ contentioſum etiã in modicis cauſis, ſm Pet. de Anch.in Cle. ſi dignitatem, de pb. ſicut Archipreſbyteri in eccleſia Pictauienſi, qui excõicant, ſuſpẽdũt, & abſoluunt, vñ qlibet rector, ſeu prior eccleſię collegiatæ dr̃ habere dignitatẽ, vt no. Pau.in Cle. 1. de ele.& in Cle.nè in agro.§. ſi qs, de ſtat. mo.& dñi de Ro.dec.166. pro hoc facit tex.ĩ c.indẽnitatib.§. verũ, ꝺ ele.li.6.vbi abbatiſſa [b] dr̃ haber̃ dignitatẽ. hoc tenet Car.in Cle.2.de reſc.4.no. & ibi eſt gl.in ver.ꝯuẽtualẽ, quæ dicit hic eſſe approbatã opi.abbatis in hoc; limitat Inno.in d.c.ꝺ multa ſi ẽ ꝑpetua, allegat.c.2. de ſta.mo.§.fi. & licèt non ſit ꝑpetua, dũmô poſſit eſſe ꝑpetua, ſicut eſt in miniſtris ordinis minorũ, ſufficit. nã dicitur eſſe perpetuũ, qđ eſt in potentia perpetua vt no.Car.in d.Cle. 2.text.eſt ꝓ hoc in c.clericos, in ver. ꝑpetuã, iuncta gl. [c] de cohab.cle.& mu. Itẽ dr̃ dignitas, ſi in eccleſia, vbi eſt, reputeẽ pro dignitate, & habeat adminiſtrationẽ tẽporaliũ, rerũ perpetuã, licèt non ſit numerata inter dignitates eccleſiaſticas ſm Inn.& Abb.ibi. Miniſtri autẽ, qui ſine penitus iuriſdictione exercẽt officium aliqđ, ſicut ꝓcuratores ſindici, & ſacriſtæ, q pulſant cãpanas, ñ habẽt dignitatẽ, ẽt ſi eſſet ꝑpetui, ſecꝰ, ſi haberẽt iuriſdictionẽ. ff.de offi. procur.Cæſa.l.vl. [d] ſm eũ dẽ Inn. Similiter dr̃ dignitas, quæ appellatur aliquo nomine de dignitatibus iuris, vt Archidiaconatꝰ, [e] & hmõi, ẽt ſi nõ exerceret officiũ ſm Inn.ibi.ex quibus patet, [f] ꝙ Vicarius epiſcopi non hẽt aliquã dignitatẽ ſm Pan. vbi ſupra & differt a ꝑſonatu dignitas, qa ꝑſonatꝰ ſm Arch. vbi s. eſt q̃dã prærogatiua in eccl'a

a Dignitas] Queritur, nunquid militia ſit dignitas, videtur ꝙ non.& hoc probat tex. in l.ſi quis in conſcribendo, C de pac.ibi militię, vel dignitatis. nam alternatiua cadit inter diuerſa. C.ſi ag.vecti.vel emphi.pet. Sed hic ẽ alternatiua, ergo &c. Simile habes in ru. C.qui mi. non poſ. lib.12. vbi dicit, ꝙ ſerui, vel liberti nõ pñt aſpirare ad dignitatẽ vel militiã, & text.in l. maior, C.ꝺ dig. li.12. & eſt text. melior de iure ĩ l. li.in ver.nõ militia, ſed dignitas C.qui mil.ſi poſ.libr.12.& ꝙ militia nõ ſit dignitas, eſt gl.in l.1.C.de eq.dig. li.12.Bar.in l.ex eo, ff.de teſt.mi. & in repe.l.1.C de dig.li.12.10. col.ver.4. infert ex ꝑdictis. vbi dicit, ꝙ militia nedũ ẽ dignitas ſed nec nobilitas. Hic ſumma arguit, ꝙ doctor dẽt ꝑcedere militẽ, cũ doctoratus ſit dignitas, c.quanto.de magi.Bar.in proœ. C.ad fi.princ.ĩ l. ſi.C. de Iudæ. in l.oẽs, in fi. C. de decu.li.10.& in l.ex eo, de te.mili.& in l. generaliter, in fin.ff. de dec.no.Pa.in ca. ꝓpoſuiſti, ad fi. de probat. Et ꝙ ꝺ iure doctor debeat ꝑcedere militem, cum propria virtute fulgeat.l.ſi qđ ĩ bello, cũ gl.no ff. ꝺ capt.determinat Bal.in proœ ff.orũ in vl.col.& hoc niſi eſſent doctorelli, q.ꝓpriè vocantur doctores pedanei, qa parũ meruerunt.& dicit ibi.Bald.ꝙ Bononienſes faciunt doctores egregios præcedere quoſcunque milites: Idẽ tenet Bal.in l.quod conſtituſ, per illum tex.in fi.ff.de re mi.ꝺ quo vide latè Ale.in l.cẽturio.3.col. cum ſeq.de vul.& pu.& Ang.Are.in proœ.Inſ. Illud aūt quod dixi, ꝙ militia non eſt dignitas, limita primo in militibus vrbis Romæ, qui propriè equites dicuntur, nõ ab equitatu, ſed ab æquitate, Quia eorum offm̃ erat æquitatem, & ius tueri, præcipuè orphanorum, & viduarũ, & ſimiliũ, vt l.1.C.de æqueſ. dig li.12.Bar.in dicta repet.l.1.& vbi ſupra. Secũdo fallit in magiſtro militũ, quẽ vernacula lingua conductorẽ armorũ appellamus, tex. eſt ſingularis in l. per Armeniam, C. de officio magiſ. mili. Tertiò fallit, niſi militia iungat alij dignitati, puta ſi doctor efficiatur miles, nã tũc militia ẽ dignitas, & dr̃ habere duplicẽ dignitatẽ. ita ſingulariter limitat Albe.de Roſate in l.milites, C.loc. refert & ſequtur d. Marti.Laudẽ. in tractatu ꝺ principe Rubr. de milite cõcluſiõe.13.& iõ ꝑcederet aliũ q.nõ haberet niſi vnã dignitatẽ, ſicut determinat, in eo, q.ẽ miles, & comes, Bal.in l.ſed & milites ĩ princi. ff.ꝺ excuſatio.tuto.&c.

a Dignitates eccleſiaſticę quare inſtitutæ quibuſque cõferendæ, con.Tri.ſeſſ.24. c.xij. non ſeruiẽtes qđ anmitant, 22.c.3.& 4.ꝺ re. ꝺ ꝓpria & tranſlatã huiꝰ nominis ſignificatiõe vide meas in Reper.inq. annotatio. P. V.

b Vbi Abb.] & prior eccl'æ ꝯuẽtualis dr̃ habere dignitatẽ.c. niſi, de præben.

c Iũcta gl.] Quæ dicit, ꝙ illa excõicatio, q̃ eſt ferenda, vt ibi, intelligitur perpetua, donec reſipiſcant.& ſic ſufficit, ꝙ poſſit eẽ ꝑpetua.

d L.vl.] vbi hr̃, ꝙ procurator Cæſaris, licẽt nõ poſſit deportare, poterit tamen repellere colonum improbũ, ita vt ad coloniã amplius reuerti nõ liceat.

e Archidiaconatus] Exẽplum In Archidiaconatu Parmenſi, ſm Inno.vel ſm Abb.in Senenſi.

f Ex quibus patet] Ab.dicit in d.c.de multis, Nunquid acceptãs vicariatũ epi ꝑdat dignitatẽ, & offm̃ curatum, & dicit, videri ꝙ ſic, quia ꝑ vicariatũ cõſe-

quitur

quitur dignitatem, vt no.gloſ.in ver.delegatus, in Cle.2.de reſcript. quam ibi Car. q.22.dicit eſſe ſin. Item quia talis dignitas poteſt eſſe perpetua, nam poteſt eſſe, quia fortè eps non remouebit eũ in vita ergo debet cenſeri vt perpetua, ar.l.iure peritos, ff. de exc.tuto. Subdit. Sed ꝯtrariũ puto verũ, qm̃ illa dignitas eſt potius epi, & de facili pot remoueri.c.1.de of.vic. li.6.& dicit Car. vbi ſupra ꝙ vicariatus nõ ẽ ꝓpriè dignitas eccleſiaſtica, aliàs non expiraret mortuo epo, cũ talis debet eſſe perpetua.55.di. præcepta, & ca. veniens, de fi.pſbyt.vbi de hoc. vnde dicimus ꝙ vicariatus ẽ potius quædam ꝑeminentia non determinata ad aliquam eccleſiã, & coruſcat radij dignitatis epi quò ad iuriſdictionem.

ſine iuriſdictione. [a] vt habere ſtallum honorificum in choro, in capitulo, in optionibus, in proceſſionib. in vocibus dandis, & ſimilibus, pluſquam alij ſui ordinis canonici. & non tanquam alij in dignitate conſtituti, quamuis ſecundùm Innoc. vbi ſupra aliquando accipiatur pro dignitate. Officiũ verò ſecundùm eundem Archid. vbi ſupra eſt adminiſtratio rerum eccleſiaſticarum ſine iuriſdictione, ſicut ſindici, procuratores, Caſtaldi, de quibꝰ 1.quæſt.3.ſaluator. Item vicedominus, & ſimiles, qui ſicut picæ habent referre, tunc habent officium, non dignitatem. [b]

1 Vtrum ſucceſſor in dignitate teneatur ex contractu inito cum prædeceſſore ſuo? Reſ. Pa. in c.1.de ꝓba. ꝙ ſic, ſi fuit initꝰ nomine dignitatis, ẽt ſi fuerit initus cum ſubdito ſuo. ita tenet Cyn in l.digna vox, C. de legibus, & Io.An. & cõmuniter ſequentes, etiam ſi talis ſit Papa, vel imperator. facit.l.Cæſar, ff.de publi. & etiam quia talis obligatio eſt de iure naturali, cui princeps ſubmittitur; [c] facit Cle.paſtoralis §.cæterũ, de ſen.& re. iudi.

3 Vtrũ dignitas poſſit appeti, vel quæri? Rñ. ꝙ dignitas eccleſiaſtica non, imò ipſo iure efficitur indignꝰ, & dẽt repelli. 1.q.7.ſicut is [d] qui. dignitas verò ſecularis, ſi eſt dignus & aptꝰ, po

a Sine iuriſdictione] Hoc eſt verum, quando officium eſt nudum miniſterium, ita ꝙ non habeat prærogatiuam præ alijs, vt in exemplis hic poſitis, ſecus, ſi eſt officium cum præeminentia, vt theſauraria, pro hoc tex.in c.1.de conſue.li 6.

b Non dignitatem] Licet.n. iſta ſecundũ aliquos videatur eſſe ſynonima, tamẽ mihi melius videtur dicendũ ſecundũ Ge in d.c.1. de conſuet. quòd dignitas habeat ſe ad officium, & perſonatũ vt genus ad ſpeciẽ. Nã dignitas eſt quoddam nomen gñale gñaliſſimum aptum denotare oẽm habentem aliquem gradum præeminentiæ. Ad hoc gl.1.4. di. denique, & iſtud nomen ſumitur largè & ſtrictè ſecundũ naturã materię, in qua fit prolatio, vel ſecundũ intentionem proferentis, ſi de ea conſtat vnde ẽt in materia ſtricta & pœnali comprehenditur appellatione dignitatis epatus, & ſuperiores, qñ exprimitur.c.fęlicis.§.ꝙ ſi quis, ꝓ pœ. Qñque nõ cõprehẽditur epatus, vt de præb.c.2.& de conc.præb.c. dilectꝰ. Perſonatus verò, & officium ſunt ſpecies cõprehenſæ ſub illo genere. & iſta ſunt nomina potius impoſita ſecundum conſuetudinem prouinciarum diuerſarum quæ ſuos prelatos diuerſimodè nominant, & ex diuerſo modo loquendi. probatur in c.cum acceſſiſſent, de conſti. Quare &c.& iſta procedunt in dignitatibus eccleſiaſticis. De ſœcularib. autem vide plenè per Bar.in l.1.C.de dign.li.12.Adde, quod denominatio debet fieri a digniori, vt colligitur ex glo. 1.in l.1.in prin.de verb.obli. Nam ſtipulatio ibi denominatur a digniori, ſcilicet ſtipulatore, quia ſtipulator cenſetur dignior triplici reſpectu. Primò quia interrogatio eſt caput ſtipulationis, & caput cenſetur dignitas.l.cum in diuerſis, ff. de relig. & ſum.fu. Secundò quia interrogatio eſt principium, cẽſetur dignior pars.l.1.ff.ꝺ ori. iuris. Tertiò qa interrogatio eſt pars actiua, reſponſio eſt pars paſſiua ſed nobilius ẽ agens, q̃ patiens, vt dicunt philoſophi & Bar. in l. prima C de regula Cato. alibi dicit tex. quòd beatius ẽ magis dare &c.c. cũ Marthæ, de cele.miſ. c.prędicator.16. q.1. & gl. in ru. ff.commo. benè facit, quod in ſimili habemus, ꝙ papa appellat ſe epiſcopũ eo, quia in eccleſia Dei nullus ordo eſt dignior epiſcopali, gloſ. ĩ proœ 6.in ver. eps, facit etiam quia, vbi in eadẽ perſona concurrit duplex dignitas. denominatur a digniori, puta quia aliquis ſit miles, & comes, dux & Marchio, denominabitur a ducatu tanquam a digniori, ſecundũ Inno.& alios in c.ſolitæ, de maio.& obe. facit quod habetur in c.inter dilectos, de fi.inſt. de eo qui erat epiſcopus, & comes. facit quod no. dicit Bal in l.fi. C.de ſer.fu. ꝙ filius non eſt nobilis, quamuis mater ſit nobilis, quia nobilitas eſt quædam dignitas, a parentibus deriuata, quæ nominatur a potentiori cauſa.& certum eſt, ꝙ potentior eſt forma, quàm materia, cum forma ſit agens, & materia patiens, & nobilius ſit agens patiente, vt ibi plenius per eum, facit quod no.Bald. in l.2.per illum tex.C.communia de leg.in.1.no.quod in vnitis ad inuicem dignius trahit ad ſe minus dignum.c. 1. de conſ.ec.vel al.gl.in c.de ieiunio.86. diſt. quamuis contrarium dicat gl. in c.ſuper quęſtionum, de of. deleg.

c Submittitur] Ab.diffuſè ponit hanc quæſitũ ibid. 1.no.& 2.vide etiam no.in c.in eccleſiarum, de con. & vide quæ ſcripſi infra, princeps.

d Sicut is] Sicut is, qui inuitatus renuit, quęſitus refugit, ſacris altaribus eſt admouendus, ſic qui vltrò ambit, vel importunum ſe ingerit eſt procul dubio repellendus. Nam qui ſic nitit ad altiora conſcendere, quid aliud agit, niſi vt creſcendo decreſcat, & aſcendendo exterius, interius in profundo deſcendat, hoc ibi in prin. Ad idem.c.in ſcripturis.7.q.1 & eſt tex.Gre.in regiſtro, ſicut locus regiminis deſide-

rantibus

teſt appeti & peti, & ab eo qui poteſt eam dare etiam mediante pecunia, & dum mõ palã [a] detur, & petatur vt ff. de polli. l. 1. §. 1. ff. de decu. l. eos, & ff. de of. prẹto. l. Barbarius, in prin. Secus, ſi clã, vt C. ad l. Iul. rep. l. fi. in prin. ibi, ad honoris ambitione inſignia non vel ꝑcio ſimiliter licèt dare pecuniã, vel petere, vt ↄfirmet, vt no. gl. ſing. in d. l. eos, facit ꝓ his omnib. gl. in l. vnica [b] ff. ad l. Iul. de ambitu. Similiter licet emere militiã [c] ff. de ac. em. l. creditor. §. inter venditorẽ, qđ limita [d] ſi quærit, vt proſit, non vt ꝓſit, qa ſic peccat, đ quo vide ſupra, ambitio. §. 1. & 7. offm̃. §. 2. Ari. tamẽ 1. poli. c. 5. dicit, ꝙ licitè appetit̃ principatus, ſi tria concurrant. Primò ꝙ habeat amorem ad conſiſtentem politiam. Secundò potentiã maximorum operum principatus. Tertiò virtutem, & iuſtitiam in vnaquaque politiam eam, quæ ad politiam pertinet, vnde ſecũdũ eum licet ſcienti ſe habere prædicta tria appetere principatũ pp vtilitatẽ reipublicæ, ſed ñ licet ei eũ petere, vñ dicit 2. poli. c. 6. nõ bene ſtatutũ eſt ipſum petere, q principatu dignificabitur.

3 Vtrum qs poſſit habete plures dignitates eccleſiaſticas ſimul, Vide ſupra beneficium. §. 35. cum ſeq.

4 Vtrũ ep̃s poſſit diſpẽſare cũ eo, q. 20. habet annũ ſolũ, vt poſſit habere dignitatẽ eccleſiaſticam ſine cura animarũ? Reſ. ꝙ ſic, [e] ca. ꝑmittimus, de æta. & qual. li. 6. offm̃, q̃tuncũque vile, dr̃ dignitas, qñ ſit principe mãdante, tex. eſt in l. nemo ꝑfect[9], C. de digni. & ſic verificat̃. l. vnica. C. de man. prin. vbi dr̃, ꝙ nulli credat̃ ſe mãdato principis veniſſe, niſi in ſcriptis oſtẽdat, & additur, nec vllius dignitate terreri ſiue tribuni, ſiue notarij, ſiue comitis proferat dignitatem. hæc ibi.

DILAPIDATOR dicitur prælatus, qui res eccleſiaſticas alienat, & male expendit, qui debet deponi. 11. q. 2. apoſtolicos, & 17. q. 2. nullus res.

1 Vtrũ ſuſpecto de dilapidatione dẽat dari coadiutor? ℟. ꝙ ſic. vide ĩ c. venerabili, de of. del. & c. licet Hely. §. qa verò, đ ſim. vide s̃. coadiutor. §. 2. & quod ibi notaui.

DILIGERE [f] Deum debemus ex toto corde &c. de pœ. di. 2. §. charitas eſt. vide ſupra, charitas.

1 Vtrum teneamur [g] diligere inimicos? ℟. S. Bo. in 3. diſt. 30. q. 4. & 5. ꝙ eſt affect[9], & effectus dilectionis duplex. [h] Prim[9] innocentiæ, quo nolumus nocere; & iſto modo eſt in prẹcepto. vnde quilibet tenet̃ nõ optare eis malum, inquantũ malum eſt. i. per ſe, poſſumus tñ per accidẽs optare eis malũ, puta ſi credimus, ꝙ ſit expediens ſibi, vel eccleſiæ, vel cõitati; ſed inferre quò ad effectum non licet, niſi ſit officialis, cui competit, & zelo iuſtitiæ faciat, vel in caſu permiſſo a iure. Alius eſt affectus, & effectus beneficentiæ, & hic eſt duplex, quidã a caritate elicitus, quo quis optat alij ſummum bonum, vel bona ſpiritualia, ſ. gratiam, & gloriam; & iſte eſt in præcepto erga inimicos, quidam eſt a charitate imperatus, quo quis optat alij bonum temporale, & proſperitatẽ tranſitoriam; & iſte non eſt in præcepto nec quò ad affectum, nec quoad effectũ, niſi in caſu neceſſitatis. eſt tñ perfectionis optare talia inimico, niſi ꝑ accidens, inquantum putantur ei, vel alijs nociua, vel ſi eſt inimicus eccleſiæ, aut cõitatis, quia tunc eſſet imperfectionis optare ſibi bona tẽporalia. Intellige tñ ſm Ale. in 3. parte ſum. trac. de charitate, ꝙ [i] ẽ ꝑceptũ affirmatiuũ, quod non obligat ad ſemper, i. cum non ſumus in conſideratione, aut dormim[9], ſed ſolũ pro loco & tẽpore, quãdo de hoc cogitamus, vel neceſſitatis

caſus

rantibus negandus eſt ita, refugientib. offerendus eſt. Nam qui ſe ingerit, ſuſpectus ẽ. ff. de proc. l. quæ omnia.

a Dũmõ palam] hoc eſt verum ꝓ honore ſine adminiſtratiõe, qa tunc licèt dare pecuniã palã ſed pro honore cum adminiſtratione nullo mõ licèt dare. Ita loqtur titulus in aut. vt iud. ſine quoquo ſuffr. Ita no. Bar. in l. vnica, ff. de ambitu.

b Gl. in l. vnica] Quæ iſta dicit & adde. l. 1. C. eod.

c Militiã] Glo. in d. §. inter dicit ſu ꝑ ver. militiæ. i. cuiuſlã reditus, vel præbendę. & vide ad materiã huius. §. quæ vtiliter & elegãter ponit Archi. flo. 2. parte ſummæ. ti. 3. ca. 5. per to. ſed maximè ĩ §. 4. 5. 6. & 7.

d Quod limita] Semper tñ vr̃ nocere datio pecuniæ, vt c. noli, de ſimonia.

e Reſ. qđ ſic] niſi aliud obſiſtat impedimẽtũ, vt qa bigam[9], illegitim[9], criminoſus, & hmõi, vt ĩ tex. & gl. in d. ca. permittimus.

f Quomõ id fiat Cat. lege in ora. Do. in ver. ſanctificetur no. & in ꝑceptũ decalogi, Hono. pa. P. V.

g Ad hoc Cate. in ora. do. in ver. & dimitte nobis &c. P. V.

h Dilectionis duplex] Adde illud Mat ver. Diligite inimicos veſtros &c. quia declaratur per hanc doctrinam.

i Tractatu đ charitate] Ar. 3. Vbi ẽt dicit, ꝙ ad ampliorẽ affectũ tenentur perfecti.

caſus occurrit. Limita etiã prædicta ſm S. Bon. vbi ſupra. q. 5. & Ri. ibidem ar. 1. q. 1. in effectibus ſpecialib. ſed quò ad effectus generales tenetur quis de præcepto diligere inimicos, puta quis orat in generali [a] pro populo, prædicat, facit eleemoſynam generalẽ, & hmõi, quia tenet̃ non excludere eos a talibus, & ẽt tenetur ad effectũ ſalutationis ſm Ri. ibidem, q̃ cõiter impenditur; niſi in caſu qñ timeret eos prouocari ad malum aliquod, vel aliud inconueniens oriri.

2 Vtrũ [b] teneamur remittere ſigna rancoris? ℟. ſm Ri. vbi ſupra q. 2. ꝙ ſic, ſi petit veniam; actionem autẽ nunquam, vel dic ſecundũ Ale. vbi s̃. ſ. in d. ar 3. ꝙ eſt rancor. qui comitatur appetitum vindictę, & hunc dimittere eſt ꝑcepti, vt s̃. patet. & eſt punitio, quã comitatur zelus iuſtitiæ; & hanc nullus tenet̃ remittere de neceſſitate. not. tñ, ꝙ ſunt q̃dam ſigna propinqua, q̃ gerunt probabilẽ ſuſpicionem rancoris, vt cũ qs nunquã vult loqui iniurianti, vel cũ obuiat, diuertit, vel toruo vultu reſpicit, & huiuſmodi; & talia nulli licet tenere ſiue ante ſatisfactionem, ſiue poſt, qa ab oĩ ſpecie mali eſt abſtinendũ. nã ex talib[9] ſignis patet inimicitia. facit ca. 2. de renun. [c] li. 6. & l. dolũ, C. de dolo. [d] vide quod no. in c. cũ Adrianus. 63. di. vbi gl. vult, ꝙ qñ quis alium non ſalutat, prẹſumitur eſſe inimicus, [e] quã limitat Pa. in c. repellant̃, [f] de accuſa. veram, qñ erat ſolitus ſalutare. Sunt alia ſigna remota, vt non cõuerſari amicabiliter non facere ſibi mutua ſeruitia, non ↄtinuè conuerſari, & hmõi; & ſi hoc facit, vt magis viuat in pace, & ille magis cognoſcat delictum ſuum, non peccat; aliàs petenti veniã, & ſatisfaciẽti pro poſſe, non poterit ſine peccato, veniali tamen, iſta denegare. Vide de hoc infra, Iniuria. §. 6. & 7.

3 Vtrum diligere mũdum ſit peccatũ? ℟. ſm Alex. 2. 2. trac. de auaritia, q. 2. ꝙ aut diligitur ad neceſſitatem; & ſic non eſt pcm̃. Vñ Beda ſuper illud. 1. Io. 2. Nolite diligere mundũ, vtimini mundo ad neceſſitatẽ, non ad voluptatem. Aut diligit̃ ad voluptatẽ & ſuperfluitatẽ; & ſic eſt prohibitum, & licèt ordinatè quis poſſit amare mundũ, tñ difficilè eſt, qm̃ eſt occaſio peccatorũ. Aut diligit̃ mund[9], vt finis in eo ↄſtituat̃, & pp ſe, & licèt non ſit in eo aliquid appetendũ pp ſe, tñ æſtimat̃ in eis ſufficientia, cũ non ſit, & ſic cadit ſub ꝓhibitione talis dilectio, & iſtis duobus modis dicitur, Nolite diligere mundum. 1. Ioann. ſecundo. & nomine mundi intelliguntur temporalia, eſt etiam diligere mũdum, ideſt longo tẽpore velle ſtare in mundo pp delitias, & ſic eſt veniale pctm̃, ſed perpetuò velle ſtare non p̃t eſſe ſine mortali peccato, ſi eſt deliberatio voluntatis ſm Pe. de Pal. in 4. di. 21. velle ſtare pp prolongari ſolùm non eſt peccatum, ſed ſi vt magis mereatur, & melius operetur, eſt meritorium.

DILIGENTIAM, qualẽ tenet̃ qs ponere in reb. alienis, vide s̃. Cõmodatũ. §. 1.

DIOECESIS [f] eſt, vbi epiſcopus. 16. q. 3. c. quicunque.

DISCERE debet qlibet ante, q̃ doceat, 33. di. c. his igitur, [g] in fi. 37. diſti. relatum, & 61. diſtinctione. capi. in ſacerdotibus, [h] & 16. quæſtione. 1. ſi clericatus, & q recuſat diſcere, diaboli membrum eſt. 38. diſtin. nullus, & ſacerdotes debent ſemper ſacris literis intendere, ſimiliter prẹdicatores. 86. diſtinctio. §. ecce, & 38. diſtinction. ignorantia, etiam ſenes, & Aug. dicit ſe libenter a iuniore addiſcere. 24. q. 3. ſi habes circa medium.

DISCIPLINA [i] eſt vltrix malæ vitæ. 23. quæſtio. quinta, capitulo. ad fidem, non amat filium, aut ſeruum, qui eum non diſciplinat, eadem quæſtione. c. non putes mali ſunt flagellandi, [k] non interficiendi.

a Orat in gñali] Ad idẽ vid. S. Th. 2. 2. 25. ar. 8. & 9.

b Cathe. in Ora. Do in ver. Et dimitte nobis, itẽ ĩn præceptũ, Nõ occides. P. V.

c Facit c. 2. de re nun.] Et ibi glo. ĩ ver. cõiecturas.

d L. dolũ, C. de dolo] vbi dolus ꝓbat̃ ex perſpicuis cõiecturis.

e Inimicus] Facit c. cum ſuper, de off. delega.

f Pa. in c. repellantur] in 1. no. Et ſic no. qđ amicitia, vel inimicitia probantur ex coniecturis, cum oriantur ex affectione animi, & animus niſi per coniecturas ꝓbari p̃t. Et vide ar. optimũ in l. latæ culpę. § amicos, ff. de ver. ſig. vbi ex cõuerſatione frequenti ꝑſumitur amicitia; & facit. c. eijciẽs. 88. di. &c.

g Adde, cur diſtinctæ dięc. Cõ. Trid. ſeſ. 24. ca. 9. de refor. P. V.

h c. his igitur] no. ſingulariter illũ tex. vbi depingit̃ vita clericorũ.

i C. in ſacerdotibus] Meli[9] tamẽ hoc ꝓbatur in c. miſerũ, e. di. & in c. cum in magiſtrum, de elec.

k Ea neceſſaria populis, Cõ. Tri. ſeſſ. 13. c. 1. eccle. conſeruãda & reſtituẽda 25. c. xx. de ref. monaſtica. c. 21. ac regularis. c. 1. de regula. P. V.

23.q.5.c.1. & 2.& per totã qõnem facit eleemoſinam qui ꝑ diſciplinã corrigit. 45.di.& qui emẽdat, cum miſericordia eſt tẽperãda, c.diſciplina.45.di. & citra effuſionẽ ſanguinis, ar. de rap.ca. in archiepiſcopatu vide ſupra, Correctio.1.

DISCORDIA [a] vtrũ ſit pctm̃ mortale? Reſp. ſm̃ Th.2.2.q.37.ar.1. ꝙ diſcordia eſt pctm̃, inq̃tũ concordiæ ꝯtrariat̃, qđ quidẽ p̃t eſſe dupliciter, ſ. per ſe, aut per accidens ꝑ ſe. i. cũ ſcienter & ex intẽtione (ſic enim accipitur, qa ꝑ ſe dr̃ eſſe id, qđ eſt ſm̃ intẽtionẽ in humanis actib. & motibus) diſſentit q̃s a bono diuino, & bono ꝓximi, ĩ quo tenetur ꝯſentire, & tũc eſt mortale ex genere ſuo ꝑꝑ ꝯtrarietatẽ ad charitatem, & hoc eſt qñ cognoſcit tale q̃d ſm̃ rõnẽ eſſe fiẽdũ, [b] tñ non vult alijs aſſentire, nè videatur ſequi opi. aliorũ tanq̃ minus ſapiens, vel ex odio, aut diſplicentia ad aliũ, cui quæritur prouideri, vel alia ex cauſa. & ſic intellige c.oblationes diſſidẽtiũ.90.di.& ca. abijt.11.q.3.& c. Iſmael di.56. Limito hoc in reb. alicuius importantiæ, aliàs eſſet veniale, ſicut ĩ pueris patet. primi ẽt motus huius diſcordiæ ſũt veniale pcm̃ ꝑꝑ imꝑfectionẽ actus, qñ aũt diſcordia ẽ per accidens, qđ eſt, quãdo in actib. humanis ẽ præter intentionẽ, ſicut cũ vnus dicit, & credit bonum tale q̃d, [c] alius opinatur ꝯtrariũ tunc non eſt pctm̃, niſi ſit cũ errore circa ea, q̃ ſunt đ neceſſitate ſalutis, [d] vel cũ pertinacia indebita, quia charitas eſt voluntatum vnio, non opinionum.

DISCRETIO eſt mater oĩum virtutũ, 1.q.5.p̃ſentiũ, de offi. cuſto.c.1. ẽ neceſſaria in prælato ĩ corrigendo. l.di. ponderet. p̃dicatori.43.di. ſit rector.§.vl. confeſſori.23.q.4.his qui, de pę.di.1.quem pœnitet, de pœ.& re.c.omnis.

DISPENSATIO [e] eſt iuris cõis relaxatio facta cũ cãæ cognitione ab eo, q̃ ius hẽt diſpẽſandi, ſm̃ gl.1.q.7.§.multorũ, aliàs ẽ.§. niſi rigor, & addit diſpẽſare eſt diuerſa pẽſare. nã oĩa hęc, de quib ibi fit mẽtio, penſare dẽt, qui diſpenſare vult, & quæ ſint illa, infero in qõnẽ ſequẽti, & iõ ſm̃ Ber. in li. de diſpẽſatione, & p̃cepto, p̃lati ſine cã rationabili vel ſaltẽ dubia, ſed pro ſola voluntate dãtes licentiã veniendi contra legẽ, ſunt diſſipatores, [f] non diſpenſatores.

1 Quæ ſunt cauſæ legitimæ diſpenſandi? Reſ. vt colligo per totam q.7. primæ cauſæ ſunt ſex. Prima, tempus, ibi.c.neceſſaria, & c.quod pro remedio. nam defectus noſtri temporis, quibus non ſolũ merita, ſed corpora ipſa defecerunt, diſtrictionis illi⁹ nõ patitur manere cẽſuram.34 di. fraternitatis tuæ. Secunda, vtilitas valet, vt alij facilius reuertãtur. [g] 23.q.4. ipſa pietas, & prima q.7.tali. Tertia, qualitas perſonæ & meriti, & ſcientiæ, d.c.tali, & capitul. didici, cum alius ęquè dignus non ſit. Quarta, religio.78. diſtinct. capitulo monachus, de ſen.excomm.c.cum illorum. Quinta, multitudo ratione ſcandali vitandi.l. diſtinct, vt conſtitueretur. Sexta neceſſitas, dicto capit.tali.

2 Vtrum diſpenſatio neceſſariò [h] req̃rat cauſæ cognitionem? Reſ. Panor. in capitu. diuerſis, de cle.coniu. ꝙ in principe non, ſed ſufficit ſola ipſius voluntas in his, quæ ſunt iuris poſitiui ſolùm, vt no. Innocent. in capitu. cum ad monaſterium, de ſta.mo. ſed in inferiore ſic, vt no. gloſſ. [i] in d.§. niſi rigor. vnde, ſi fiat ſine cognitione cauſæ, eſt diſſipatio, non diſpenſatio, & venit puniẽdus, qa egit ꝯtra legem [k] vide bonã gl. ĩ c.2. đ ſchiſ. vbi plenè no.do. tenet tñ quò

ad

a Catec. in p̃ce. Non loq̃ris fal. teſt.c. ꝓhibetur. Pet. Vend.
b Eſſe fiendũ] vt ſi in republica tractaretur de faciendo ſtatuto ꝯ̃ blaſphemos, luſores, & hmõi, & alius diſſentiret.
c Tale quid] vt puta facere eleemoſynam certæ perſonæ, vel religioſo loco.
d Salutis] Puta circa fidem, & virtutes.
e Diſpẽſatio] vide đ diſpẽſatiõe multa ꝑ Iaſ. in l. fi. ff. đ cõſti. prin.
e Multa ſtatuit S. Syn. Tri. de diſpẽſatione qñq; concedẽda, qñq; denegãda, q̃ margine cõplecti nequirent, vide tabulam a Ziletto impſſæ Venetijs Reper. ẽt inqui. cũ anno, P. V.*
f Diſſipatores] ad hoc gl. no. in c.non eſt, extra de voto.
g Reuertantur] Diſpẽſatur. n. cũ hæreticis, vt poſſint retinere bñficia, vt alij conuertantur.
h Neceſſariò] Hic rationabiliter poſſet poni exemplum. vt. j̃. §.12. ſed vt ſit aliqua diuerſitas, pone exemplum. Voui ieiunare in pane, & aqua quæro diſpenſari a ſuperiore, nũquid ſuperior teneatur inquirere de cauſa, qua volo diſpenſari? & reſpõde vt hic.
i No.glo.] Dum dicit, ꝙ diſpenſare eſt diuerſa pẽſare, vnde ex ꝓprio ſignificato vocabuli diſpenſatio videtur cõceſſa cauſa ſubſiſtente, & cognitione præcedente, cur expediat ſic diſpenſare.
k Contra l.] Et ſic debet reuocari in caſu non cõceſſo, ſeu permiſſo, de quo vide in c. at ſi clerici. §. de adulteris, de iudi.

ad eũ, qui diſpẽſauit, quia non põt cõtrauenire, neq; ea reuocare, ex quo egit actũ, in quo potuit [a] diſpenſare, licèt non teneat quò ad ſuperiorem, vt no. gl. in d.c. diuerſis.

3 Vtrum diſpẽſatus ſine cã legitima ſit tut⁹ quò ad deũ? ℞. vt colligo ex Inn. in d.c. cum ad monaſteriũ, & Pa. ĩ c. non eſt voti, de voto, ꝙ aut loq̃mur de Papa, aut đ alijs. ſi đ Papa, aut loquimur in his, q̃ ſunt iuris diuini, vt ĩ voto, iuramẽto, & hmõi; & ſic non põt [b] diſpẽſare ſine iuſta cã; aliter diſpẽſatus nõ eſt tutus quò ad deũ. ſi autẽ ſubeſt iuſta cã, tenet diſpẽſatio, & ẽ tut⁹ ẽt ĩ voto caſtitatis, & paupertatis ſm̃ Inn. [c] vbi s̃. Si verò loquimur de his, q̃ ſunt iuris poſitiui, poteſt ſine cauſa, & eſt tutus in cõſciẽtia, quia eius ẽ deſtruere, cuius ẽ concedere, nec prĩceps tenet̃ legib⁹ ſuis ligat⁹. l. digna vox, C. de le. limitat tñ Pa. đ pluralitate beneficiorũ, in qua nõ põt ſine cã legitima; & ita tenet Io.An. ĩ c. đ multa. đ p̃ben. qa oĩa bona eccleſiarum ſunt dei, vt in.c.cũ ex eo, đ elec.lib.6. & ideò nõ eſt tutus taliter [d] diſpẽſat⁹ đ quo dic, vt.s̃. beneficiũ. §.35. Ex quib⁹ infert Pa. [e] ꝙ non eſt tutus religios⁹, cũ quo diſpẽſat ſine cauſa iuſta, vt trãſeat ad latiorẽ religionem. Similiter ſi pręficitur eccleſię curatę cauſa legitima non ſubſiſtẽte, puta quia nõ eſt apt⁹ ad offm̃ prędicãdi, vel exercitium curæ. [f] Vnde dicit gl. ſing. ĩ ca. monachi vagantes.16. q.1. ꝙ religioſus promot⁹ eccleſiæ ſęculari, nõ vt ꝓſit, ſed vt p̃ſit, peccat mortaliter, qa fecit ꝯtra votũ ſuũ. Si loquimur de alijs à Papa, ſic clarũ ẽ, ꝙ non eſt tutus quòad deũ, nec quò ad eccleſiã, vt no. Inn. vbi s̃. quia cuicunq. alij à Papa ꝯcedit̃ diſpẽſare, intelligit̃ ꝙ hoc faciat ex cã legitima; & iõ dẽt fieri cũ cauſę cognitione; qđ not. bene.

4 In quibus põt diſpẽſar̃ papa, Vide. j̃. Papa, ꝑ totũ.

5 In quibus caſib⁹ põt epiſcopus diſpẽſare? [g] ℞. ꝙ gl. in ſum. l. diſ. & ĩ d.§. niſi rigor, & do. ĩ c. at ſi clerici. §. đ adulterijs, đ iudi. ſatis confuſè loquũtur, & ꝯriè. Sed tu dic clar̃, ꝙ aut diſpẽſatio eſt in faciẽdo contra canones, vel concilių; & ſic nõ põt, niſi hoc ei expreſſè à iure ꝯcedat̃ c. dilectus [h] de temp.or. & ſic intellige opi q̃ dicit, ꝙ non põt niſi ea concedat̃ exp̃ſſe, vt ĩ d. cap. dilectus, & ſic colligo, ꝙ epis concedit̃ diſpenſatio in omnibus criminibus minoribus adulterio, nam peccans mortaliter notoriè, notorietate iuris, non poteſt promoueri.26. diſt. primùm itaque, in gl. magna, & promotus deponitur. l. di. qui ſemel. & ideò indiget diſpẽſatione, q̃ epis ĩ crĩbus minorib. adulterio ꝯcedit̃ gñaliter, vt no. ĩ d.c. at ſi clerici. §. de adulterijs. concedit̃ etiam in aliquibus maiorib⁹, vt đ hæretico, & ſchiſmatico. l.di. p̃sbyteros in gl. Itẽ in ſacrilegio. l.di. ſi q̃s p̃sbyter. & q̃uo in iſtis & multis alijs diſpẽſat. j̃. ſubijciam. In trib⁹ tñ caſib⁹ poteſt eps diſpẽſar̃ ꝯtra canonẽ, & ꝯciliũ, licèt ei exp̃ſſe non ꝯcedat̃. Primò ratione ꝯſuetudinis, vt qa ꝯſuetudo præſcripta habet, vt diſpenſar̃ poſſit. c. fi. de conſue.11. quæ.1. quicunque ꝯſuetudo. n. facit valere diſpenſationẽ, quæ aliàs non valeret, ar. đ cele.miſ. pernitioſ⁹ [i] cũ ſuis concor. & ar. de trãſac. c. fin. Secundò ratione magnæ neceſſitatis, vel vtilitatis de nouo emergenti & inexcogita

a Potuit] Puta, eps ſcienter cõtulit beneficium clerico coniugato. poterat n. ex cã diſpẽſare. ſed qa nõ fuit adhibita cãæ cognitio, vult Papa, ꝙ ille cleric⁹ ſpolietur beneficio per ſuperiorem epi, vt in d c. diuerſis.
b Et ſic nõ poteſt] Rõ, qa Papa tenet̃ defẽdere ius diuinũ vſque ad ſãguinẽ.25 q.1. ſũt q̃dã. Et de iuramento no. ſing. Inn. in c. cũ inter, de renun. & in c. cũ iã dudum, de p̃ben. d. Ant. poſt In. in c. dudũ, 2. de ele. doc. in c. fi. de teſti. cog. vide oĩno Anc. in cõmẽ. c. canonũ ſtatuta, de cõſti. in 2. op. & ĩ rľa, poſſeſſor.13. car. ver. quęro, 5. & in con. 312, & ꝙ ille nõ ſit tutus, cũ quo p̃lat⁹ diſpenſat ſinę cã, tenet Th. 2.2.q. 88.ar.vl. Vide ẽt de iurõ, & voto Archi. in c. q̃ ad perpetuam.25. q.1. vbi dicit, ꝙ licèt papa poſſit diſpẽſare ſup voto, & ſup deci. tñ ſi diſpenſat ſi necã, peccat. vid ẽt ſpe ti. de le. §. nũc bre. ver. & no. ꝙ ſi papa, & Bar. in l. liberos. C. de dolo. Adde iſta. j̃. iuramẽtum. 6. in prin.
c Secundũ Inn. vbi. s̃.] & ibi ẽt Abb. circa fin. & hr̃ ibi de cauſa.
d Tut⁹ taliter] licèt Pe. đ An. vt refert ibi Ab. tenuit ꝯriũ, ſ. papã non peccare diſpẽſando ſine cã ſup p̃litate bñficiorũ, & firmat Inn. in d.c. cũ ad monaſteriũ, ſed iudicio meo nõ bene.
e Infert Pan.] Fuit tñ illatio d. An. vt refert.
f Exercitiũ curæ] Nã ꝑꝑ hoc bonũ publicũ emanauit illud ius diſpẽſatiuũ, vt religios⁹ poſſit p̃fici eccleſiæ ſęculari, vt in. c. quod dei, de ſtatu mo.
g Eps diſpenſare] Vide pleniſſimè ꝑ ſpe. ti. de diſpẽſa. §.1.
h C. dilectus] Ibi tex. loquit̃ đ archiepiſcopo, qui nõ potuit diſpẽſare, vt tres ordines ſacri vno die cõferant̃.
i C. pernitioſę] ibi dr̃, ꝙ conſue

tæ tpe conſtitutionis, quia tūc eps pōt diſpēſare, vt tenēt dñi de Ro. dec. 205. & Io. de Lig. ī d. c. at ſi clerici & ſequit̃ Pa. ibidē. & Bald. no. in l. oēs populi, ff. de iuſti. & iu.[a] & Bar. in l. ſi hominē. ff. man. ponit exēplū, ꝙ in ciuitate Peruſij fuit factū ſtatutū, nè qs deferret arma; & tñ priores pñt dare lnīam portandi ꝑꝑ brigā ciuitatis, quā de nouo hēt; & ēt ſtatuere, qa eſt caſus nouus non ꝑuiſus a ſtatuētibus, ēt ſi iuraſſent ſeruare illud ſtatutum, vt no. Bal. in ℞ C. q aduer. poſſ. ī prin. & Bar. in 2. cōſti. C. §. quib. extra gl. quæro facit d. l. ſi hoīem, vbi ꝓcurator gñalis ex noua cā prohibet ſpāli procuratori, nè exequatur manumiſſionē ſibi cōmiſſam, & bene, vt ibi. ex quibus ↄcludo epm poſſe diſpēſare in gradib. ꝓhibitis ī mrīmonio, qñ impedimētū eſt occultū, & ad Papā nō p̄t haberi recurſus, & ſeparatio nō p̄t fieri ſine notabili ſcādalo, ſicut ſæpe euenit in mulierib. q̄ cognitæ fuerunt a ↄſanguineis viri ante, q̄ ↄtraherent mrīmoniū. Tertiò qñ canō dicit diſpēſationē poſſe fieri, licèt aliter exp̄ſsè nō indulgeat, ꝙ tūc eps pōt, ar. c. nuper,[b] de ſen. ex. ita tenet Io. de Lig.[c] & Io. Cal. & originaliter fuit dictum Inn. in c. dilectus, de temp. or. quia fruſtratoriè intelligeret de Papa,[d] qui ſemꝑ pōt indulgere, & hoc etiā tenet gl. in ver. diſpenſatū, in c. poſtulaſti, de cle. exc.

Aut diſpenſatio eſt ſuꝑ eo, quod iā eſt factū, vt toleretur; & ſic pōt eps, niſi prohibeatur, vt in d. ca. nuper ar. ad hoc. 22. q. 5. hic vr̃; & ſic intellige ſecūdā opi. illorū, qui dñt, ꝙ eps pōt diſpenſare niſi in caſib. vbi expreſsè prohibet̃ ſibi. Sed vt clarius ſcias, qñ ei ↄcedit̃, & qūo, & qñ ei prohibetur. hic recolligo, q̄ ad forū conſciæ pertinent, quaſi pro tabula totius iſti⁹ ſummæ, & primò qūo diſpēſet cū apoſtata, Vide s̃. Apoſtaſia. §. 6. & Irregularitas. 1. §. 27. Itē in bis baptizato, Vide Baptiſmus, /. §. 9. & 10. & irregularitas. 1. §. 24. Itē cū eo, qui recipit beneficiū de manu laici, Vide beneficiū. §. 12 Itē in clerico coniugato, vt hēat beneficiū, Vide beneficiū. §. 15. Itē in illegitimo, vt hēat beneficiū, ibidē. §. 17. cum multis. §. ſeq. Itē qūo quis habeat beneficia plura, ibidem. §. 38. Item in bigamo, Vide bigamia. §. 9. Item vt quis ↄtrahat mrīmoniū ſine bānis, Vide s̃. Clandeſtinū. §. 1. Item cū clerico exiſtente in ſtudio, nè promoueatur ad ſacerdotiū, & ſuper reſidentia, Vide Clericus. 7. §. 5. Item in vitiato in corpore, vt ꝓmoueat̃, Vide corpore vitiatus. §. 1. Itē in quibus criminib. diſpēſat, Vide crimē. §. 5. Item ī dignitatē cū eo, q hēt 20. an. vide s̃. Dignitas §. 4. Itē in pugnante in duello, Vide duellū. §. 1. Itē in ętate qūo pōt diſpenſare, vide ætas. Item qūo diſpenſat cū filio illius q occidit ſacerdotē eccleſiæ, a qua hēbat feudū, vid̃ hæreditas, §. 11. Item qūo diſpēſat cū homicida, vide homicidiū. 2. §. 1. & §. 9. & homicidiū. 5. §. 1. & 2. & 4. Itē cū eo, qui eſt in bello iniuſto, vide irregularitas 1. § 5. Item qūo diſpenſat cū infami, vide infamia. §. 1: Itē qūo diſpēſat cū p̄latis, nè ab officio amoueant̃, qñ procedit inquirēdo, vide j. inquiſitio. § 9. Itē qūo diſpenſat cū illo, q ligna ꝑ hęreticis cōburēdis poſuit, vide irregularitas. 1. §. 18. Item qūo diſpenſat in eo, qui ordinat̃ in excōicatione exiſtens, vide ibidē. § 22. Item cū eo, qui duos ordines ſacros vno die accepit, ibidē. §. 23. Item cū acolyto, q miniſtrat ad baptiſmū bis vni collatū, vide ibidem, §. 24. Item qūo diſpenſat cū eo, q ſuſcepit ordinem ab epo excōicato, vel q reſignauit epiſcopatui, ibidem. §. 30. & 31. Item qūo diſpēſat cum eo, qui ſuſcepit ordines extra tēpora debita, ibidē. §. 35. Item cū eo, qui miniſtrat in ordine, quem non habet, ibidem. §. 38. Item cum publicè pœnitente, ibidem. §. 49. Item cum illegitimo,

tudo valet in ſacrīs, nā Papa allegat ibi eſſe cōſuetudinē apponendi in calice plus de vino, q̃ de aqua. & in c. fi. hic allegato ī fin. dr̃ ibi, ꝙ qñ nō conſtat aliqd de iure, dēt ꝓcedi æquitate ſeruata in humaniorē partē declinādo ſecundū loca & tempora.

a ff. de iuſt. & iure] 7. col. ver. 2. caſu vbi dicit nō valere ſtatutum epi cōtra ius cōe editū, tū quia eſt inferior, tum qa illud ſtatutū nō pōt videri iuſtū, ex quo eſt cōtra ius cōe. l. ambitioſa, ff. de decr. ab ord. fa. ſubdit, niſi fortè ex euidenti & magna cauſa, arg. l. ſi hominē, ff. mā. hæc Bal.

b Arg. c. nuꝑ] vt puta indulget, vt excōicat⁹ a canone poſſit abſolui, eps pōt. Sic etiam dicim⁹ in materia diſpēſationis.

c Et Io. de Lig.] Refert Pan. in d. §. de adulte.

d De Papa] hoc dr̃ hic, qa d. An. vt refert Pan. dicebat hoc nō ꝓcedere, ſi conſtitutio, q̄ ſic indulgeret, eſſet concilij, ſed Pa. hoc reprobat, qa iſta indulgētia fruſtra intelligit̃ de Papa, cū ſemꝑ ſua autoritas intelligatur excepta, quare &c.

timo ibi. §. 52. Item cū filio illius, q occidit ſacerdotē eccleſiæ, a qua hēbat feudū, vide j. hæreditas. §. 12. Itē in impedimentis matrimonij vide matrimoniū. 3. impedimento. 18. §. 3. Item in ſolenniter pœnitēte, vide pœnitentia. §. 5. Itē qūo diſpenſat cum ordinatis a ſchiſmaticis, vide ſchiſm. §. 4. Item qūo in ſymoniaco in ordine, vel in beneficio, vide infra Simonia. 6. §. 2. & 3. Itē in alia ſimonia ibi. §. 5. Itē cū ſortilegijs, vide ſors. §. 4. Item qūo diſpēſat cum pugnante in torneamentis. §. vl. Item qūo diſpenſat in voto S. Iacobi, & Hieruſalem, vide infra totum. 4. §. 6. Item in voto caſtitatis. ibidem. §. 9.

6 Vtrū eps in caſibus, in quibus diſpenſare poteſt, poſſit hoc facere ſine capitulo? Reſ. Archid.[a] in c. his qui, & eſt c. 1. de fil. prēſ. li. 6. tenet ꝙ nō, ſed ego teneo cū gl. in c. cū ex eo, de ele. li. 6. in ver. epiſcopus, ꝙ ſic.

7 Vtrum Abb. vel alius p̄latus religioſorū poſſit diſpenſare cū ſuis ſubditis? Reſ. ꝙ non, niſi inquantum eis a iure, vel regula, aut ꝑ priuilegium conceditur, vt no. Inn. in c. 2.[b] de eo, qui fur. or. ſuſce. & do. Anto. in d. c. at ſi clerici, & ibi dicit Pa. ꝙ eſt communis opi.

8 Sed in quibus caſib. conceditur Abbati, vt diſpenſare poſſit? ℞. ꝙ ī 10. Primò ī nouitio, vt promoueatur ad ſacros ordines. 77. diſt. monachus.[c] Secūdò cum apoſtata monacho, vt poſſit miniſtrare, & aſcendere ad alios ordines, ar. l. di. c. fi. niſi apoſtaſia ſit in ordinato;[d] vt de apoſtatis. cap. fi. qa ad Papam tunc pertinet, vt ibi. Tertiò cum illegitimo monaſterium intrāte, vt promoueatur, in c. 1. de fi. presbit. Quartò ꝙ nō confiteantur, & euchariſtiam ſummant ſemel in mēſe, Cle. 1. d̃ ſta. mo. Quintò ꝙ monachus detur in capellanum eccleſiæ parochialis, ſi epi & populi conſenſus accedat. 58. di. ca. 1. & 16. q. 1. doctos, cū multis alijs. cap. Sextò ꝙ monach⁹ habeat ꝓpriam cellā infra ſepta monaſterij ex cā. 18. q. 2. nullus. 20. q. vl. c. fina. ad fi. Septimò in ieiunijs, cibis, & eſu carnum, ſilentio, & operibus manuum, ad quæ tenetur monachus vt de conſe. di. 5. non mediocriter, & ca. carnem, & c. nunquam, de ſta. mo. ca. cum ad monaſterium. Sed Hoſt. in d. c. cum ad monaſteriū, d̃ eſu carniū vr̃ tenere, ꝙ non poteſt, ſed cōtra ipſum eſt gl. Inn. & Pan. in d. c. cum ad monaſterium, in gl. ſuper ver. indulgētia, imò dico plus, ꝙ pōt diſpēſare in oīb. regulæ, exceptis trib. votis ꝑ ar. a ↄtrario in d. c. cū ad monaſteriū, in fi. limitat Pa. ibid. dūmō ſit diſpēſatio, ñ diſſipatio, vt puta ꝑ neceſſitate, & alijs d̃ qb. s̃. §. 1. Octauò ī irregularitate, d̃ qua s̃. Ab. §. 14. Nonò ī

a Archi.] Opi. Archi. tenet Pan. in d. §. de adult. vbi diſputando dicit epum non debere diſpenſare ſine capitulo maximè in arduis, idem tenet Car. Alexandrinus in c. ex pœnitentibus. l. di. in contrarium tenent. d. Ant. in d. §. de adulter. & d. Card. ibidem. Tū dic. pro concordia, quòd prima opi. habet locū, ſi cōſuetudo hoc non obſeruat, ſcilicet vt epiſcopus ſolus diſpenſet. Secunda opi. quando conſuetudo habet, vt epiſcopus ſolus diſpenſet, & ita intellige ſummā noſtram, & hoc tenet Ioann. de Imo. in d. c. cum ex eo, vbi alleg. Ho. qui obtinuit ꝙ ſolus epiſcopus diſpenſet ſine capitulo. Qñ autem ſedes vacaret, tunc capitulū haberet hāc autoritatem, vt tenet Fede. conſ. 29. vbi latè.

b Inn. in cap. 2.] Pone exemplum in d. c. 2. hic allegato, Clericus quidam recepit ordines minores & eodem die auſu temerario recipit ſubdiaconatum. Quæritur, ex quo eſt a miniſterio ſuſpenſus, ſi religionē intrauerit, & vtrum abbas poterit diſpenſare? Reſpon. vt hic, & facit ille text. quia illa diſpenſatio committitur epiſcopo, vt patet. vnde dicit ibi Innoc. ꝙ inferiores epiſcopis nūquam diſpēſant contra canones, etiam vbi diſpēſatio a iure conceditur, niſi ſpecificè eis concedatur, hinc eſt, quòd iura loquūtur ſemper de epiſcopis, & quando nolunt hoc concedere inferioribus, ſemper exprimunt, vt in d. c. 2. & in c. 2. & ca. illorum, de ſen. excom cum ſi. No. Arch. in c. cum ex eo, de elect. li. 6. ſentit idem Inno. in c. fin. in fi. de po. ſtu. pręla. & Spe. ti. de leg. §. ſunt quoque in fi. Talia enim grauia epiſcopis tanquam ſpōſis & vniuerſalibus ordinarijs reſeruantur, ſicut in ſimili dicimus in excommunicatiōe a canone lata, vt regulariter nullus valeat ſaltem nō debeat abſoluere citra epiſcopum. tex. cū glo. in Clementin. 1. de priui. Et Fed. conſi. 14. niſi iſte inferior haberet iuriſdictionem quaſi epiſcopalē ſecundū Fede. & bene, quia tunc poſſet omnia, q̄ ſpectant ad iuriſdictionē epiſcopalem, quod no. pro hoc gloſſ. in Cle. 1. de reb. eccle. non alie. vbi talis interponit autoritatem rei eccleſiaſticæ alienandæ, facit qd̃ no. Inno. in c. 2. de tranſa.

c C. monachus] Ille text. loqtur in caſu. l. priſcis. 55. diſtincti. vbi inquiritur d̃ monacho aſcendere debente ad ordines clericales, vtrum ſit aliquo impedimēto notatus, ſed quia in nouicio maior inſurgebat dubitatio, ideò factus eſt ille text.

d Ordinato] Scilicet in ordine ſacro, quia ſi accepiſſet ordines minores eps diſpēſaret ſecundū doc. ibid. in dicto capitulo final. tamen ho

die

obſeruātijs regulæ remittē
dis.20.q.vlti.c.ſi.in glo. in
ver.remittaṫ, de conſe.diſ.
5.carnē,ſaltē ī his,q̄ nō ſūt
de ſubſtātia,ar.de vi.& ho.
cle.deus.a ꝑ cuius declara
tione notādū ſm Alex.ꝙ in
regula beati Benedicti q̄dā
ſunt purè ſpiritualia,vt cha
ritas,humilitas , & cæteræ
virtutes; & ī iſtis nō poteſt
Ab.diſponeṙ . Quædā ſunt
partim ſpūalia, & ꝑtim cor
poralia,vt cātare, pſallere,
orare,& huiuſmodi; & de
iſtis pōt Abb.diſponeṙ, non
tñ ſm libitū voluntatis , ſed
ſm ꝙ bonū & æquū viderit
expedire,ſm occurrētia, ꝙ
ꝓpriè eſt diſpēſare.Quædā
verò ſunt, q̄ sūt in obſeruā
tijs corporalib. puta come
ſtio carniū, fractio ieiunij,
& hmōi ; & tunc ſi talia à
regula p̄cipiunṫ,vel ꝓhibē
tur , non p̄t Abb. ea muta-
re,niſi ſm ꝙ conuenit cha
ritati,vt dicit B.Benedictus
in regula.1. ꝙ ſubſit rōna-
bilis cā:aliàs nō.Rō,qa licèt
Abb.p̄ſit ſubditis. regula tñ
p̄eſt Abbati,& ſubditis.& iō
eius obedient a p̄ponēda .
& cū dṙ in regula beati Be-
nedicti , ꝙ oīa de diſpoſitio
ne Abbatis fiāt, intelligiṫ ď
illis,de qb. regula expreſſè
nō præcipit, vel prohibeṫ .
ſi tamē Ab.monacho mul-
tū laborāti cognita neceſſi
tate perſonæ p̄cipiat,ꝙ car
nes māducet , dēt ſibi obe-
dire:aliter,ſi ex ſola volūta
te p̄cipiat, nullo modo dēt
ſibi obedire,vnde beat⁹ Be
nedictus in regula,Quādiu
militāt charitati,immobili
ter fixa ſunt p̄cepta regulæ
ita .ſ. ꝙ mutari non poſſūt
nec ab ipſis p̄poſitis ſine of
fenſa.Quid aūt debeat face
re talis monach⁹,cui p̄cipiṫ
aliq̄d,quod eſt ꝯtra regulā
& dubitat de cā legitima,
vel in ꝯſciētia timet,Vide.
ĵ.Religioſus.§.29.& quod
hic dicit Ale.ď Abbate, ſer
ua in quocunq; p̄lato cuiuſ
cunq; religionis,ſi ei ꝑmit-
titur ex rſa diſpēſatio, ſicut
fit miniſtris fratrū Minorum,q̄ poſſunt di-
ſpenſare in oībus,exceptis tribus votis,&
quæ ſunt cōtra dei præcepta ſm Dir.lib.2.
ti.19.ſm quòd cōuenit charitati.& hoc ī-
nuit beatus Franciſcus,cū dicit,ſi q̄ fratrū
ſcirent, & cognoſcerēt ſe nō poſſe regulā
ſpiritualiter obſeruare, ad ſuos miniſtros
debeant & poſſint recurrere,ſ.vt diſpēſen
tur.ſi conueniat charitati , vt dictum eſt ;
& ſic patet in quib & qñ poſſunt p̄lati re-
ligioſorū diſpēſare in regula;quod bñ no.

9 Vtrum poteſtas diſpenſandi ſit la è in
terpretanda?℞.ſm Pa.ī c.ſi.de ſimo ꝙ ſic
quādo daṫ poteſtas diſpenſandi b non ex-
preſſis perſonis diſpenſandis tāquam prin
cipis beneficium.Et ſic ſentit glo.in d.c.ſi.
& ſic intellige Bar.in l. 2. ff. de ver.oblig.
vbi dicit,ꝙ ſi daṫ poteſtas alicui legitimā
di filium adulterinum,item inceſtuo um,
poterit legitimare adulterinū ,& inceſtuo
ſum ſimul , quia in materia larga ſub ſim-
plici veniunt mixta,vt in l.ſi ita, c ff.de lib.
& poſthu.ſecus,ſi exprimerentur perſonæ,
cum quibus debet fieri diſpenſatio, ar. in
cap.ſi cui, d de preben.lib.6. quia omnis
receſſus à iure cōmuni eſt odioſus , vt eſt
tex.in c.ſi. e de fil.presby.lib. 6. & in c ꝙ
dilectio,de coſan.& affi.& ſic diſtingue ca
noniſtas tenētes contra Bar. in c.per vene
rabilē,qui ſi.ſint le.adde etiā,quod dico.ſ̄.
beneficiū.§.20.Aduerte tñ,ꝙ licèt diſpēſa
tio ſit ſtricti iuris,vt puta quia cōtra ius ē,
& ſtrictè ſit interpretāda,quādo.ſ.exprimū
tur pſonæ,vt in d.c.ꝙ dilectio,& in c.1.&
2.de fil.presby.li.6. nihilominus extendiṫ
ad neceſſaria cōſecutiua,ſeu ad depēdētia
ex eo,ſup quo eſt diſpenſatū , quando ali-
ter non imprimeret actū validū ſuper eo,
in quo diſpēſatur,vt ſ̄.beneficiū.§.23.facit
gl.&Pa. in c.quia in tantū,de p̄ben.& glo.
in c.ſi qs ī clero.7. q.1. q̄ dñt,ꝙ diſpenſat⁹
ſuper pluralitate beneficiorū,vṙ diſpēſatus
ſuper

die hæc nō vēdi-
cāt ſibi locū , qñ
q̄dem apoſtatæ
religioſi ſunt ex
cōmunicati p ha
bitus dimiſſionē
cap. 2. nè cle.vel
mo.lib.6.

a Deus] Vbi ꝓ-
pter ſcandalū di
uerſi habitus re-
gulariū reducun
tur ad vnum.

b Diſpēſādi]Et
ſic ex parte diſpē
ſare debentis, vt
puta datur pote-
ſtas Titio,vt poſ
ſit cū monachis
diſpenſare, certè
cōprehēdiṫ Ab.
vt ibi.

c L. ſi ita] In
princ.vbi,ſi teſta
tor dixerit, ſi na
tus fuerit filius,
eſto hæres in beſ
ſe.i. octo vncijs;
ex reliqua pte v-
xor mea, ſi filia,
in triēte.& vxor
ī reliqua parte.
Si nati fuerint fi
li⁹ & filia,de be-
nignitate dicēdū
erit vxorem ha-
bēre aliquā par-
tem & ſic in ſepa
ratis caſibus nō
porrigitur proui
ſio ad ſimul iun
ctus niſi de beni-
gnitate.Et ſic fa-
cit ꝯ id,quod vo
luit.Bar. in loco
hic allegato , vt
ibi idē dicit Bar.
qui hanc.q. mo-
uet,ſed ſe remit-
tit ad d.l.2.ī pric.

d Arg ī c.ſi cui]
Vbi ſi datur ex-
pectatiua alicui
de p̄bēda vacatu
ra, certè ſi vacat
ea,quæ req̄rit ſa
cerdotem, & ex-
pectās non ſit a-
pt⁹ ſacerdotio,il
lā ñ habebit,ſed
expectabit aliā.

e C.ſi.de fil. p̄ſ
byte.] Vbi, ſi il-
le, cum quo ſup
defectu originis

in curato benefi
cio fuerit diſpen
ſatum,eo tacito,
ſup pluralitate
beneficiorum di
ſpenſationē obti
neat , non valet
diſpenſatio ſecū
da.

ſuper reſidentia.a vide qď
no.Ho.in ca.cum in cūctis,
de ele.& gl.in c. b non po-
teſt , de præb.li.6.& ď hoc
vide ſ̄.Clericus.7.§.1.

10 Sed nunquid extende-
tur diſpenſatio in affinita-
te ad publicæ honeſtatis iu
ſtitiam?Reſ.Pa.in ca c non
debet,de conſan.& af.ꝙ ñ,
niſi in narratione affinitatis
voū ꝯprehendat aliud, ſm
gl.in arbore affinitatis,ſec⁹
eſt in diſpenſatione,qñ ſo-
lū gradus remotior eſt ex-
preſſus,ď quo vide,infimo
niū.3.impedimento.6.§.vl.

11 Quid ſi impetretur di-
ſpēſatio tacita veritatē, vel
ex falſa cā?Reſ.ꝙ nulla eſt,
vt in c.2.de fil.presby.li.6.
& idē de qualibet gr̄a alia,
vt no. in c.ad audientiā. el
2.de reſc. & d.ca.non pōt.

12 Vtrū ſuperior aſſumen
do aliquem ad aliqď offm̄
videatur diſpenſare eidem
in impedimento, quod hēt
ad illud?Reſ.Inn.in ca.præ
terea,ď te.co.& in c.veniēs
de fil.p̄sby.vṙ ſibi contradi
cere,& gl. in c.ſi quis ſine.
81.di.& in c.qui in aliquo.
l.di. Sed ego ſic diſtinguo ,
ꝙ aut impedimentum eſt
notoriū ſuperiori, & tunc,
ſi eſt princeps, intelligitur
diſpenſatus,ſi verò eſt infe
rior,ſi pōt diſpēſare,& ſub
eſt cā,ſimiliter ē diſpenſat⁹
aliàs non,facit ꝓ hoc,quod
no.Io.An ī c.2. d ď ſchi.aut
impedimētū eſt occultū ſu
piori tāq̄ iudici,& ſic ñ ītel
ligiṫ diſpēſat⁹,ſed ſibi īpu-
tet,ꝙ illud tacuit.facit.c.cū
ñ ignores, e de p̄b.& tenet
Bar.in l.2.C.ſi ſeruus,vel li
bertus ad decu.aſpi.li. 10.

13 Vtrū poteſtas diſpēſan-
di ſup irregularitate,vel il
legitimitate conceſſa a Pa-
pa alicui duret poſt mortē
Papæ?℞.Fed.con.78.ꝙ ſic
qa gr̄a ſemel facta p Papā
in pſonā aliq̄ nō expirat p
mortē Papę,vt eſt caſus de
offi.dele.ſuper gratia, li.6.

14 Vtrū p mortē illi⁹, cui
ꝯceſſa erat talis autoritas ,
expiret diſpēſatio iā facta ,
ſi ille diſpēſat⁹ vſus nō fuit
tali gr̄a,puta diſpēſat⁹ fuit,
vt poſſet ordines accipere,
vel in p̄latū eligi, nō acce-
pit ordines, nec fuit ꝓmo-
tus añ mortē diſpenſantis,
an poterit ordinari, vel ꝓ-
moueri?℞.Fed.vbi.ſ̄. ꝙ ſic
& ꝙ nō expirat, qa diſpēſa
tio canonicè ſemel facta ,
ex ſupueniēti facto ñ retra-
ctaṫ;caſus ē ī c.ex tua,ď fi.
p̄sb.facit qď no.de accu.c.
de his.bñficia.n. ꝯceſſa in
tēpeſtiuè reuocari non de-
bēt,de cōmo.c.vnico,de re
iu.decet,li.6.facit,qď no.ď
elec.li.6.in gl.c.cū ex eo, f
& ibidē in nouella Io. An.

DISPVTARE g ď fide pu
blicè,vel occultè cui-
cūq; laico prohibitū eſt, &
ſi ꝯtra facit, dēt excōicari ,
de hære.c.quicunq;.§. inhi
bem⁹ quoq;,lib.6.hæc quo
que ꝓhibitio fit in c.ſicut ī
vno corpore,e.ti.in decre-
talib. ſed in l.nemo , C. de
ſum.tri.prohibeṫ nedū lai-
cis , ſed ēt clericis publicè
turbis coadunatis diſputa-
re ď fide.S.āt Th.2.2.q.10.
ar.7.tenet fore illicitū de fi
de diſputare, qñ qs diſpu-
tat, aut qa dubitat de fide,
& per diſputationē experi-
ri vult,qa talis h infidelis ē
aut qa diſputat corā ſimpli
cib.& titubantib.q̄ nō ſunt
ſolicitati ab infidelib. ſicut
eſt in terris fideliū,q̄ tantò

a Sup reſidētia]
Iſtud ē bonū exē
plū Adde aliud,
vt ſi diſpēſaṫ cū
minori,vt poſſit
hr̄e eccleſiā cura
tā, vṙ diſpēſatū ,
vt nō ſe faciat ꝓ
moueri. ĵ.annū
a l ſacerdotiū,iu
xta c.licet canō,
& c.commiſſa, ď
ele. lib.6.

b Gl.ī c nō p̄t.]
In ver.retinere ,
q̄ dicit.ꝙ ille, q̄
ē diſpenſatus in
duabus eccleſijs
hēt in electione,
an velit vtrique
deſeruire inter-
pollatim,an vni
per ſe,& alteri p
vicarium,per ea
quę dicūtur hic.

c Pa.ī c.nō dēt]
Ab. ibi ſup gl 3.
dicit hāc q.fuiſ-
ſe iā arduā in cu
ria,& adhuc ſuo
tpe pēdebat.Sed
cōcordādo dixit
ꝙ ſi publica ho-
neſtas cōp̄hēdaṫ
ſub affinitate, ſa
tis ē ď affinitate
feciſſe mētionē ,
& ſic ꝓcedat gl.ī
d.c.ñ dēt,Exēplū
ſi impetro, vt li
ceat mihi duceṙ
vxorē conſangui
nei mei defuncti
ñ obſtāte affinita
te in 3.gradu.Nā
ex quo feci mē-
tionē,ꝙ fuerat v
xor cōſanguinei
mei, cōſequēter
feci mētionē de
publica honeſta
te.Et ſic p cōſe-
ſequētiā vṙ ſub
lata publica ho-
neſtas virtute di
ſpenſationis. Si
verò non cōpre
henditur ex nar
ratione verbo-
rum,vt puta im-
petraui diſpen-
ſationem , vt li-
ceat mihi ducere
re vxorem Titiā
mulierē non ob
ſtante,ꝙ ſit mihi
affinis in 3. gra-
du,non valet di-
ſpenſatio, ſi vl-
tra affinitatem
erat publica ho
neſtas, ex quo ď
ea non fuit fa-
cta mentio exp̄ſ
ſè.vel tacitè, ar.
c ex tuarum, de
au. & v u pa.

d Io.An in c.2.]
Quia ibi diſtin-
guit , quod aut
ſuper diſpenſa-
tione facienda p̄
miſit ſuperior
cauſæ cognitio-
nem,& tunc pro
mouendo vide-
tur diſpenſare,ſi
non præmiſit,ſe
c⁹.imò puniṫ ꝓ-
mouēdo īdignū
refert Ab. in d.c.
2.ſchiſmati.

e Cap.cum non
ignores]In glo.
in ver conſeuſe
rit,in fin. Sed tu
vide Abb. ibi al
leg.Inno in c.ſi.
de cle. non reſi.
vbi dicit,ꝙ ſi ca
nonici eligunt
ſcienter clericū
habentem bene-
ficium in eorum
concanonicum ,
vṙ renunciaſſe
iuri reſidentiæ ,
ſi ſcienter fece-
runt.Sed ſi igno
rāter,p̄ñt recede
re ab elect.vt in
d.c. cū non igno
res , de præb.

f Glo.in c.cum
ex eo.]In ver.ſe
ptennium , quæ
dicit,quòd ep̄s,
q̄ diſpēſauit ī ſe
ptēnio in caſu il
lius tex. ñ pote-
rit reuocaṙ añ ſe
ptēniū niſi cā eu
dēs ſupuenerit ,

g De hac diſputa
tiōe vid repert.
inq̄ ī voce diſpu
taṙ cū annotatio
nib. Mādoſianis
ac meis. P. V.

h Qui a talis]

firmiꝰ credũt, quãtò nõ audiunt motiua, & argumenta infideliũ, ſed diſputare ad confundendũ errores ẽt coram ſimplicib. qui ſunt ſolicitati ab hæreticis, vel infidelib. n tentib. corrũpere in eis fidẽ, ſi eſt ſufficiẽter [a] inſtructus, & aptꝰ ad ꝯfundendũ errores, non ſolũ non ẽ prohibitũ, imo eſt neceſſariũ diſputar̃, nè taciturnitas eẽt ꝯfirmatio erroris, ꝓ quo facit. l. qm̃, C. de epiſ. & cle. & 23. q. 6. vides. §. Itẽ. ſimiliter licet ad exercitium corã inſtructis & firmis in fide diſputare. ad qđ facit. c. in mandatis. 43. diſt. pro hac diſt. Th. probanda, vide de hoc. 96. diſt. nos, in glo. in ver. inuenta, & Inn. in c. 2. de ſum. tri.

DIVINATIO a Perſis fert̃ inuẽta. c. 1. 26. q. 3. vñ diuini dicti ſunt, quaſi Deo pleni. diuinitate. n. ſe eẽ plenos ſimulãt, & aſtutia fraudulenta hominib. futura coniectant, vt ibidem.

1 Quot modis fit diuinatio? ℞. vt patet. 26. q. 3. §. 1. & c. 1. & q. 5. c. nec mirum, ꝙ multis modis. vnde nuncupatur diuerſimodè. vnde diuini dñr aliqñ arioli, aliquando aruſpices, aliqñ augures, aliqñ negromãtici, & multis alijs noĩbus, ſm qđ diuerſimodè qs vult ſcire futura, q̃ omitto, qa non eſt neceſſe. Vide ibi, ſi vis, & đ hoc vide j. ſortes. §. 1.

2 Qũo aũt dæmones pñt ſcire futura, q non hñt certa n & ir fallibilẽ cãm? ℞ s. Bo. in 2. di. 7 ar. 3. q. 3. & elicit̃ ex capi. ſciendũ eſt. 27. q. 4. ꝙ ex. 4. Primò ex ingenij acrimonia, vt qñ ꝯſiderant, ad quid inclinatur affectio noſtra. Secundò ex multa experientia, qua conſiderãt in talib. accidere talia. Tertiò ex doloſa cautela qñ. ſ. proponũt aliqd facer̃, & ꝓdicũt. Quartò ex aliena doctrina, aut qñ ꝑmittit̃, vt a bono angelo addiſcant.

DIVORTIVM eſt viri ab vxore, vel è conuerſo legitima ſeparatio. legitima dico, vt nõ fiat ſine lege vel rõne, qa quos deus coniũxit, hõ non ſeparet. 31. q. 2. §. ſed in veteri, ſub. §. ſed obijcit̃ & dr̃ ibi dñm prohibuiſſe vxorem dimittere niſi ex cauſa fornicationis. & dicitur diuortium a diuerſitate mentium, vel qa hi, qui matrimoniũ diſtrahũt, in diuerſas partes eũt. l. 1. ff. đ diuor. de quo dic, vt j. matrimonium, quarto.

DIVTVRNITAS in malo auget pctm̃, de conſue. c. fin. dr̃, tantò grauiora ſunt peccata quantò diutius infelicem animam detinent alligatam, cum ſuis concor.

DOCTOR dicitur a docẽdo. [b] vnde & nomine doctorum veniunt magiſtri, & è contrario ſm Pa. in c. 1. de loca. Vnde text. in l. quibus præcipua, ff. de verb. ſigni. dicit cuiuslibet diſciplinæ præceptores magiſtros appellando a monendo, vel monſtrando, & hoc ſecundùm etymologiã vocabuli. Nam doctores dicuntur a docendo ſicut magiſtri a magiſtrando. facit text. in procemio compilationis decretalium. vbi Papa omnes magiſtros doctores appellat, ſed noĩe ſcholariũ non veniunt doctores, nec magiſtri niſi in larga ſignificatione. [c]

1 Vtrum interpretatio doctorum neceſſitet? Reſpon. ſecundùm Pan. in d. c. veſtra, de coha. cle. & mulie. in 1. no. ꝙ non, niſi in quantũ iure probatur, vel ratione valida, [d] vt no. in c. [e] de poſtu. prælatorũ. de quo vide infra opinio. §. 1.

2 Vtrũ doctor, vel magr̃ poſſit reprobari? ℞. ꝙ ſic, [f] vt eſt text. in l. 2. C. de profeſ. & me. li. 10. no. Bar. ĩ l. ſed & reprobari, ff. de excu.

Et in fide dubiꝰ quia non ſupponit pro certo veritatẽ fidei, ſed argumẽtis experiri volẽs, & hoc ꝓcedit ex parte diſputantis. & facit. c. dubius, extra de hæreti.

a Sufficiẽter] ex quo vr̃, ꝙ ẽt clericus malè ĩſtructus non poſſit nec debeat de fide diſputare propter rationem legis, ar. c. Marcia. 1. q. 1. & l. non dubium, C. de legi.

b Docendo] Pa. in c. 1. de iudi. vl. col. & doctor pt compelli inuitꝰ ad conſulẽdũ. l. in ſacris, & ibi gl. & Bar. no. C. đ præpo. ſa. ſcri. li. 12. Bar. in l. proximè, ff. de his q̃ in te. de. Sali. in l. ſancimus, de ad. uo. diuer. iudicũ. d. An. in c. ſi pro debilitare, de of. deleg. idem Feli. in c. 1. de off. iud. & Bal. inſtitu. de emp. & ven. §. fi.

c In larga ſignificatione] Vtrũ aũt appellatione doctoris contineantur ſcholares, text. vr̃ ꝙ nõ in proœ. decreta. vbi inter eos ponitus copula, & ibi per Io. An. & d. Ant. & tãgitur etiam in ꝓœmio ſexti Brat. & do. in l. 1. ff. ſol. mat. Et vide Inno. in d. proœ. & in d. l. 1. ad fi. & ibi per Bald. in pe. col. Per. de Ancha. in c. canonum ſtatuta, in ver. quæro quis dicatur mercator. Adde tñ, ꝙ doctores non veniunt appellatione artificum, vt probatur in c. relatũ, el 2. đ teſta. quod ẽ ſing. no. ſm Pet. & Imo.

d Rõne valida] Bene tñ facit iudex ſequi eorum bonas opiniões. ff ſi ſerui. vendi. l. ſi qñ. §. 1. & de vulg. & pu. l. in. ſtitutione. §. fi.

e Vt no. in cap.] Ibi Ab. ſup glo. in ver. interpretatus.

f Rñ. ꝙ ſic] Adde cap. ſit rector. 43. diſt. Et dicit Car. Ale. in c. de quibuſdã, ĩ prin. 37. diſt. ꝙ illi doctores qui eũ primò approbauerũt, tenent̃ reſtituere ſalariũ, qđ receperunt. 24. di. qñ. Et idẽ dicunt de clerico, qa nõ prodeſt ei approbatio, ſi poſtea reprobetur ſecundũ Arch in d. c. de quibuſdã.

a Sine cauſa] Hæc gl. in d. §. reprobari hic allegato.
b Vide ĩ regulas catalogi, vł ĩdicis li. ꝓhibitorũ. P. V.
c Reſpo. ꝙ ſic] Poſſunt tamen recipi dicta doctoris damnati, vt rationabilia, licèt non vt autorizabilia ſecundùm Ab. ibi ſuper glo. 1. in fi.

excu. tu. in prin. vbi tex. dicit de modico, ꝙ poteſt reprobari; & eſt tex. ẽt de medico, vt in l. vt gradatim. §. reprobari, ff. de mu. & ho. ſed non ſine cã l. [a] Pomponius ſcribit, ff. de neg. ge.

3 Vtrũ [b] doctore dãnato intelligantur, & eius opera, ſeu libri reprobati? Reſ. ꝙ ſic, [c] vt patet per c. fraternitatis tuæ. de hær. [d]

4 Vtrũ allegationes ſint faciendæ a doctorib. in conſilijs? Reſ. Pa. in c. veſtra, de co. cle. & mu. ꝙ in conſilio deciſiuo non, ſicut nec in ſentẽtia, vt dr̃ in c. ſicut nobis ĩ gl. de ſen. & re iu. ſecꝰ in ꝯſilio poſtulato a parte. rõ diuerſitatis, qa in primo eſt apꝓbata fides ꝯſultoris in ſcđo non, & iõ nõ creditur ei, niſi quatenus ꝓbet.

5 Vtrum doctor promoiꝰ corruptis doctorib. debeat gauder̃ priuilegio doctorũ? Reſ. Arch. in c. de qbuſdã locis. 35. diſt. ꝙ ñ, [e] allegat tex. in ſimili ĩ l. vna. C. đ athlet. li. 10. facit text. iuncta gl. in l. 1. C. de ann. ci. li. 11. vbi dr̃, ꝙ ſtipẽdia ſunt tradẽda nõ ꝓ titulis dignitatũ, vel numero ſcholariũ, ſed ſm merita, & iõ gl. ibid. dicit ꝓferri debere peritos ſcholares ĩperitis doctoribꝰ, intelligit Pa. ĩ c. clerici, de iu. de añceſſione, [f] ñ de lectione. Ego credo, ꝙ etiã in vtroq; debet præferri.

6 Quis dẽt ꝓcedere? Reſ. Pa. in d. c. clerici, ꝙ theologꝰ, poſt ipm̃ canoniſta, poſt canoniſtam legiſta, poſt medicus; Vide ibi, ſi vis.

DOLVS aliqñ bonꝰ [g] & licitꝰ, & accipit̃ ꝓ ſolertia, ſicut qñ [h] qs aliqd ſimulat, nè dãnificetur a ꝓximo, vt ĩ l. 1. ff. de dolo, in tex. in §. dolũ malũ, [i] & gl. exemplificat de capto a Genuẽ. q ſimulauit ſe ꝯctũ, ꝙ qdẽ licet. [k] vt ff. de neg. ge. l. at q natura. §. cũ me. & ff. de leg. 2. l. ſi cũ pater. §. Titio & ff. ſi qs omi. cau. l. qa aũt §. ſi ꝓnꝰ & de hoc vide j. ſimulatio, ſed cõiter dolꝰ accipit̃ in malo, & ſic

d De hæreticis] Ab. ibi poſt Inn. tractat đ ſcriptura notarij, an valeat, ſi eſt condẽnatus &c.

e Quod non] Adde. ꝙ doctor, ſi propter delictũ priuatur doctoratu, nõ põt iterum red doctorari niſi ab imperatore, vel papa, tex. eſt ſingu. per quẽ ſic no. Bald. in l. 2. in fi. C. de lib. & eo. li. & vide ad hoc text. formalẽ in l. 1. C. de diuer. off. lib 12. vide quæ notaui infra legitimatio, in prin. circa fi. Ad de ſi reprobatur doctor, puta qa denuò examinatꝰ, vt dicit Bart. in l. grãmaticos C. de profeſ. & medi. li. 10. non põt amplius doctorar. & Nic. đ Neapo. in l. ſed & reꝓbari, per illum text. ff de excu. tu. dicit, ꝙ epͥs Neapo. hoc obſeruabat, quia lacerabat priuigia taliũ doctorum reprobans illos, quia denuò examinabat, vide etiam infra tabellio, in prin.

f De antceſſione] Declara, vt ꝓferantur in caſu, in quo nõ reqritur titulus doctoratus, ad legendũ verò ſine doctoratu ꝓferri nõ debẽt, q̃tũcũque ſint idonei, qa nõ admittuntur ad legendũ, niſi prius doctorentur d l. vnica C. de athletis, li. 10. Itẽ in honorib. iã delatis iunior, licèt ſufficientior, nõ ꝓfertur, ſecus in deferẽdis, qđ declara, vt ꝑ Bart in l. 2. §. prius, de vulga. & pu. de his tñ vide latiſſimè ꝑ Fel. in rub. de ma. & obe. & etiam de materia. §. ſequentis.

g Bonus] põt eẽ dolus bonus, ſicut etiã inuenitur veneum bonũ, & malũ, vt l. ꝙ ſæpe. § veneni, ff. de contrahen. emp. & l qui venenum, ff. de ver. ſig.

h Catech. in præce. non loqueris, c. prohibetur, max. & in præceptum, Non fur. fa. P. V.

i In §. dol. mal.] Et adde mirabilem deciſionẽ Arc. in c. vtilem. 22. q. 2. vbi dicit, ꝙ Alexertius aliàs obſeruauit vnũ dolũ, de quo fuit valde laudatus. Quidã epͥs dixit ſoli papæ totã ſimoniã, quã fecit in acquirẽdo epiſcopatum, & papa dixit, volo tibi parcere, ſi hoc dicas corã cardinalib. ita fecit epͥs, & papa eum poſtea priuauit epiſcopatu. Eodẽ mõ ſiquis diceret ſaracenis, ꝙ vult ſequi eorũ ſectã vt eã cognoſceret, & poſtea cognitã confunderet, determinat Arc. ꝙ nõ peccat imo meretur. ita ẽt Ge. in c. nos in quẽquã. 2. q. 1. & vide infra ſimulatio. §. 1. & q̃ ibi ſcripſi, & dicit text. in d. §. non fuit, ꝙ licet committere dolũ maximè aduersꝰ latronẽ, glo. ibi dicit, ſi fraudem faciã vt euadã ab hoſtib. vel l nihil & l. hoſtes, ff de captiu. vel ſi ab ſcđã me, vt facilius quietiũ vel latronẽ capiã. Fallit hoc ĩ duce belli, qui ſi facit pactũ cum hoſte illud dẽt ſeruare, vt l. cõuentionũ. & ibi Bart. ff. de pac. ſecũdũ glo. & Bar. in d. §. nõ fuit, & vide in §. ꝓterea, Inſt. đ act. De materia vide ẽt Bal. in l. 1. C. ſi a ñ cõpe. iud. vlt. col. & in l. accuſationibus & ibi ẽt Sali. ꝙ me. cã. idẽ Bal. in l. paciſci, & in l. iuregẽtiũ § ſi paciſcar, ff. de pac. & in c. 1. §. Itẽ ſacramentis, de pa. iu. fir. dixit, ꝙ ſi iudex dat ſecuritatẽ bannito in perſona, & in rebus, vel in altero tm̃, & iurat eã ſeruare, iuramẽtum nihil operatur, niſi faciat iure permittente. §. ſed neque, in auth. de man. prin. Cynus tñ in l. præſenti, C. de his, qui ad ec. confu. dicit ꝑ fidẽ ſeruandã eſſe. l. cognitionẽ, de bo. au. iud. po vide Ange. in d. §. non fuit, & Ro. in l. 3. §. ſi quis ſeruũ, ff. de acqui. poſ. ſubdit Bart. in d. §. non fuit, ibi videri tex. ꝙ ſi quis faciat pacem doloſè cum bannito, qui poteſt ex ſtatuto offendi, vt facilius eum occidat, ꝙ non tenetur. l. amiſſione. ff. de cap. dimi. & not. Bart. in q. incipiente, Lucanæ ciuitatis. ad quod vide. Bal. no. in l. 1. C. quando licèt vni ſine iud. ſe vendi.

k Quidem licet] Etiam aduerſus alios licet dolum cõmittere, vt fraudem euitem, per tex. hic allegatos, q optĩè faciũt, & tex. in d. §. nõ fuit, ĩ ver. maxiè.

Diffinitur

diffinitur [a] in d. l. 1. a Labeone, dolus malus eſt oĩs calliditas, fallacia, machinatio ad circunuenien. fallen. & decipiendũ alterum adhibita. fit tacendo in aĩo calliditas, vt ff. đ act. & em. & ven. l. 1. fit mentiẽdo in verbo fallacia. ff. de furt. l. falſus. §. ſi q̃s. fit arte verborum machinatio. ff. de act. emp. & ven. l. Iulianus. §. idem. ad circũuenien. ſ. reddendo ſingula ſingulis, ſ. circunuentionem calliditati, fallentiam fallentiæ, deceptionem machinationi, ponitur, Adhibita, ſ. contra ius & bonos mores pp differentiam doli boni hæc ĩ gl. ibidem. & adde ẽm Ge. in c. ſi compromiſſarius. §. ſi verò. pe. no. de ele. li. 6. ꝙ quis doloſè facit q̃n ſciẽter rem ſibi ꝓhibitã facit. Differt aũt dolus a fraude, q̃a fraus ꝓpriè p facta fit, ſed dolus per verba, & facta. [b]

1 Vtrũ ignorantia iuris excuſet a dolo, & conſequenter a pęna, [c] ad quã incurrẽdã requiritur dolus? ℞. Di. in regula, ignorantia, li. 6. ꝙ ſic, quia licèt iuris error ſit lata culpa, non tñ eſt dolus, vt ff. de his, qui not. infa. l. 1. §. 1. vbi eſt gl. ſing. in ver. qui pro ſocio. facit. l. 1. §. fin. [d] ff. de abige. facit quod no. Bart. in l. ſi quis [e] in tantam, C. vnde vi. vbi dicit, ꝙ ſi minor credens ſibi licere, rem propriam ſine cuiuſcunque autoritate occupat, non incurrit pęnam. d. l. ſi quis, quia nõ eſt in vero dolo, allegat. l. 1. C. ſi aduer. delic. ſequitur. d. Ant. in c. 1. de do. & contu. & allegat. l. ſi ex cauſa. §. ſi in commiſſum, [f] ff. de min. & quod no. in l. 1. §. nunciatio. [g] ff. de noui ope. nun. ꝓ hoc ꝙ excuſat ignorantia a dolo, eſt tex. & ibi Bal. in l. ſed & ſi lege, §. ſcire, ff. de pe. hære. vbi error iuris excuſat ab inuaſione, nè quis dicatur prædo. Idem tenet Sali. in l. ſenatus, [h] C. de his qui ſibi aſcri. aliquid in teſtamento, in 3. col. eſt caſus & ibi Bar. in l. in lege, ff. de ſica. [i] idẽ tenet Ang. in l. ſi quis id. §. doli. [k] ff. de iuriſ. om iu. vbi allegat But. fortius dixiſſe, ꝙ etiã ignorantia iuris naturalis excuſat a vero dolo & ad l. 2. C. de in ius [l] vo. quæ videtur contraria, R̃ndet ꝙ ibi non requirebatur verus dolus, ſed præſumptus, & ita tenuit d. But. in l. regula. §. 1. ff. de iur. & fac. ign. limitat hæc Ang. in l. 2. ff. ꝙ q̃ſque iur. [m] vera, niſi ſit doctor, vel aſſeſſor, cui turpis ẽ iuris ignorantia. & Idẽ Ang. in d. l. ſenat⁹, dicit, ꝙ credit̃ allegãti ſe ignoraſſe ius ad excludendum dolum, & p conſequens a pœna q̃ eſſet imponenda pp dolũ, & dicit ibi eſſe caſũ. ex p̃dictis collige, ꝙ vbi ius, vel ſtatutũ req̃rit verũ dolũ ꝙ ignorẽs, q̃tũcũq; ſit culpabilis, nõ incurrit pęnã ipſi⁹, licèt alio mõ ſit puniend⁹ ẽm modũ culpę, vbi verò ius, vel ſtatutũ requirit dolũ p̃-

a Diſſinitur] Bar. ibidem approbat hanc diffinitionẽ per omnia de dolo vide etiam Bar. in l. ꝙ Nerua, ff. depoſiti, maximè in 5. col. & Bar. & Bal. in l. pignus, C. de pign. actio.

b Per verba, & facta] Bar. tamen in l. ꝙ Nerua, ff. depo. in 1. col. dicit, ꝙ dolus, & fra⁹ ſunt idẽ, vel ſaltẽ fraus ineſt dolo, ſicut ſpẽs in ſuo genere. l. iuregentiũ. §. ſed ſi fraudãdi, & ibi no. ff. de pac.

c A pœna] poſſet poni exemplũ de occidente homicidam morte dignum, credens ſibi licere.

d L. 1. §. fin.] Et ibi gl. pen. & fin. vbi ille, qui abegit, credẽs iuſtis rationib. animalia fuiſſe ſua, q̃a dolo caret, non tenetur crimine abigeatus.

e Bar in l. ſi q̃s] In verſi. quæro, quid de pupillo in fi. c. & optimè facit. l. 1. C. ſi aduerſus deli. vbi dicitur, ꝙ in criminibus minores non iuuãtur ętatis ſuffragio, ſ. ſi ſunt doli capaces. ſed ſi delictum non ex animo, ſed extra venit, bene habent reſtitutio. in integrũ gl. in ver. extra quia (inquit) nõ ſunt in dolo, ſed in culpa tñ. & gl. etiã ibi ponit differentiã inter delictum, & crimẽ. Nam delictũ eſt genus gñaliſſimum, ſed crimẽ eſt genus ſubalternũ, vt adulterium, furtum, & huiuſmodi.

f §. ſi in commiſſum] ille tex. ibi dicit, ꝙ ſi minor non ſoluit pedagiũ, ſi dolũ non commiſerit, reſtituitur in integrum. Et ibi per glo. & doctores.

g §. nũciatio] Habes ibi. Nunquid minor, ſi contempta nũciatione ędificauit, debeat reſtitui? Et vide ibi gl. & Bar. q̃ adducit diſtinct. Dini di. ꝙ ſi minor ẽ in dolo, nõ reſtituitur. d. l. ſi ex cã. §. nũc viden. ff. đ mino. & l. 1. C. ſi aduerſus, de. Si verò eſt in dolo p̃ſumpto, & tũc ſi ille dolus eſt de p̃terito, & ſic reſtituitur. d. § ſi in cõmiſſũ, & l. 1. §. fi. ff. de eden. Si verò eſt dolus p̃ſumptus in futurũ, & nõ reſtituit vt l. auxiliũ, ff. de mino. & vide ibi Bar. examinãtem hanc. diſ. & adde Abb. in d. c. 1. de dol. & cõt. ĩ ver. ad primũ dic. qui tenet idẽ, ꝙ hic, & ſeq̃tur D. Ant.

h In l. ſenat⁹] dr̃ ibi de ſcribẽte teſtm̃, ꝙ ſi aſcribit ſibi aliq̃d cõtra ꝓbitionẽ ibi factã ex ignorãtia. ſi vult diſcedere a relicto, venia ei conceditur, & ibi vide gl. diſputantem.

i In l. in lege, ff. de Sic.] vbi hr̃, ꝙ ĩ pœnis corporalib. lata culpa ñ æquiparat̃ dolo.

k §. doli] Dicit̃ ibi, ꝙ in edicto, ponitur doli mali, ad dãdũ intelligi, ꝙ ſi q̃s per ĩperitiã & hmõi aliq̃d faceret edicto ñ teneretur.

l L. 2. C. de in ius vo.] Ibi hr̃, ꝙ nõ parcitur ruſticitati, ſi in ius vocatur fuit patronus ſine venia, quia honor patrono rõne naturali debetur.

m In l. 2. ff. ꝙ q̃ſque iu.] & eſt ibi tex. ad hoc clar⁹ cum gl. ibi in d. l. 2. & etiam Bar. ibidem.

Cen-

ſumptũ, ſic ignorans craſſè, & ſupinè non excuſat̃, quia eſt in dolo p̃ſumpto, hoc patet in cenſuris [a] eccleſiaſticis, q̃ cũ req̃rãt dolũ p̃ſumptũ, taliter ignorãs eas nõ euitat, vt patet in c. aĩarũ ꝑiculis, de conſt. lib. 6. ſecus, ſi eẽt in leui culpa ignorantiæ, quod bene nota. quia facit ad multa.

2 Vtrũ iniuſta cã excuſet a dolo? [b] Reſp ꝙ ſic quẽlibet ita no. Bal. [c] ĩ c. vt aĩa-ũ. in prin. 2. col. đ ꝯſ. li. 6. vbi dicit, ꝙ ꝑturbãs aliquẽ ĩ poſſeſſiõe ex iniuſta cã putans ſibi licere, excuſat̃ a pœna ſtatuti puniẽtis in centũ, ꝙ req̃rit dolũ p no. ĩ l. plagij, [d] criminis, C. ad l. Fauiam de plagi. no. ẽt Io. An. in ti. de arb. in addi. ad ſpe. & ꝙ excuſat a pęna legis ẽt iniuſta cã, no. in c. 1. in fi. đ ele. li. 6. Idẽ Io. An. ibi. [e] & Bal. in aut. gñaliter, C. de epi. & cle. & multis alijs, & ſeq̃t̃ d. Lu. de Ro. col. 28. in rub. de arbi. eſt ꝓ hoc gl. in l. vnica §. ſi. in magna glo. ff. ſi q̃s ius dicen. non obtẽp. & Bar. & Ang. in l. 1. in fi. ff. đ abigeis, & ibi gl. fi. Inn. ĩ c. đ ſeruo ũ, de ſeruis nõ or.

3 Vtrũ lata culpa æq̃paret̃ dolo? Reſ. ꝙ aut loquimur de actionib. deſcẽdẽtib. ex delicto, vel quaſi, & tunc quò ad pęnã corporalẽ dic vt in §. ſe. Quo verò ad pœnã pecuniariã, & tũc ſi lex vel ſtatutũ exp̃ſsè req̃rit dolũ, ñ æq̃parat̃, vt dicit Bar. ĩ l. in actionib. ff. de in li. iu. in prin. & gl. in §. ſuſpectus Inſt. de ſuſ. tu. vñ dicit Bal. in l. ſi q̃s id, q̃đ in §. doli, ff. de iuriſ. omniũ iud. q̃đ quãdo delictũ circũſcribitur p dolũ, nõ ſufficit culpa, ſec⁹ in his, in quib. culpa venit puniẽda, allegat d. l. ſenat⁹, & d. l. plagij criminis accuſatio. & vt no. Ang. in d. l. ſi q̃s id. §. doli, q̃đ vbi fit mẽtio de dolo, req̃ritur verus dolus. Si verò lex, vel ſtatutũ non req̃rit exp̃ſsè dolũ, ſed ſimpliciter loq̃tur, ſic lata culpa dolo æq̃paratur l. 1. ff. nè vis fi. e. §. ſi q̃s iõ, cũ gl. in ver. putabat. ſimiliter æq̃parat̃ in actionib. deſcendentib. ex ꝯtractu, vel quaſi d. l. ꝙ Nerua. Vnũ ẽt notabis ꝙ ignorãtja affectata, q̃ eſt q̃n quis noluit, vel diſſimulauit ſcir̃, ęq̃pollet ſciẽtiæ c. eos, đ tẽ. or. & li. 6. & ideò eſt dol⁹, nõ culpa.

4 Vtrũ pœna corporalis ſit imponẽda ſine dolo? ℞. ꝙ nunquam ſine doli interuentu gl. in ver. non oblatã & Bar. in l. in actionibus, ff. đ in li. iur. & d. §. ſuſpectis, & Bar. in l. 1. §. 1. ff. ſi quis te. li. eſſe inſ. ſu. & Bald. in l. data opera, C. qui accuſa. non poſ. & caſus eſt in d. l. in lege. vbi dicit Bart. ꝙ in pœnis corporalib. vel infamiã irrogantib. lata culpa non æq̃parat̃ dolo. & gl. ĩ l. in actionib. ff. de in li. iu. ap ꝓbata cõiter, & Bar. in l. ꝙ Nerua, ff. depo. 7. col. verſi. Itẽ q̃ro, & ibi plenè, & in d. l. in lege, dicit, ꝙ in cã ſãguinis, ſtat⁹, vel famæ lata culpa non æq̃parat̃ dolo, ideò ver⁹ dol⁹ req̃rit̃ in illis, Ang. tamen in l. in actionib. ff. de in li. iurã. tenet contra, & dicit conſiliũ Paduanum conſuluiſſe ꝯtra Bart. in hoc. ſed iudicio meo, ſi ꝯſideret. l. 1. C. de noxa. verior ẽ opi. Bar. & iura, q̃ An. adducit ĩ ꝯ̃riũ ꝯtinẽt casũ ſpãlẽ.

5 Vtrum incurrat quis ſententiã excommunicationis a iure promulgatam ſine dolo, vide ĩ. excommuni. 7. caſu vl. §. 2.

6 Vtrũ q̃s poſſit paciſci, vt non teneat̃ de dolo? [h] Reſ. ꝙ non. vt eſt tex. in l. 1. §. illud ff. de-

a Cenſuris] De hoc videtur infra excõicatio. 7. caſu. 48. §. 3.

b A dolo] poſſet poni exemplum de impubere, qui falſauit ĩſtrumentum, & monacho, qui tulit teſtimonium falſum, ꝙ nõ incurrunt ſententiam excõmunicationis prolatã in conſtitutione epĩ, ſi ſtatutum ignorabant ſecũdum Ge. in d. c. vt animarum. 3. col. ver. quæro, an impubes.

c Ita no. Bald.] vide cõmẽtum. l. ſi quis maior. C. de tranſ. circa principium.

d Per not. in l. plagij] Ibi Bal. dicit, quòd error excuſat ætatem, in delictis, ĩ quib. req̃ritur dolus. & ad hoc illa lex allegat̃.

e Ibidem] Ioan. An. not. ibi, ꝙ ſi quis obijcit in perſonam al cuius, puta quòd ẽ excõicatus, & nõ probat, incurrit pœnam, de qua ibi, niſi ſufficiẽs cauſa eum excuſaret, puta quia deficiunt teſtes, qui teſtificari ꝓmiſerant.

f Et gl. in §. ſuſpectus] & tangit gl. in l. ſi mora, ff. ſo. matri. & Barto. in l. quod Nerua, ff. dep. in l. 1 §. 1. ff. ſi quis te. li. eſſe iu. ſu. vbi gl. & Bar.

g C. eos de tempo. or.] Adde gl. ibidem in verſi. ſcienter. & dicitur in text. de illo, qui ordinauit clericum alienæ parochiæ ſciẽter, ſeu affectata ignorantia, quia ſ. tenebatur perſcrutari.

h Dolo] Adde quòd licèt dol⁹ de futuro non poſſit expreſſè, & directè remitti futuro adminiſtratori, tamẽ poteſt remitti p indirectum, hoc modo. teſtator ordinat in teſtamento tutores, & curatores filijs ſuis, & mandat, quòd finita tutela, vel cura non poſſit ab eis exigi, ratio adminiſtrationis, & ſi contingeret quod ab eis exigeretur, & ꝓpter hoc condemnarentur, ex nũc teſtator tantùm legat de bonis ſuis proprijs, quantũ eſt illud, in quo fuerint condemnati ratione tutelæ, vel curę adminiſtratæ, vel occaſione reliquorũ. Iſto mõ veniet etiam illud, quod poterit exigi rõne doli de futuro. Ita videtur ſentire Di. in addit. ad l. q̃dã decedens. ff. de admi tu. & cõſi. 194. incipiẽte, Brunell⁹ notar.

ff.depoſiti, quia hæc cõuentio eſt contra bonã fidem, & bonos mores, & iõ nec ſequẽda, dicit tex. ibidem.

7 An qs poſſit tenere bona alicuius, quæ ex ſtatuto ad eum venerunt, pp delictũ alicuius, ſi ipſe doloſè egit, vt ille delictũ committeret? ℞. Pa in c. poſtulaſtis de conceſ. præben. vlt. not. ꝙ non; & bene facit text. ibi in fi. cum ſua glo.

8 Vtrum dolus annullet contractum ſpiritualẽ, puta votũ, & huiuſmodi? ℞. Pa. in c. cũ dilecti, de emp. & ven. ꝙ non. nec poteſt qs excipere [a] de dolo, quãdo fuit inductus ad bonum, quia non eſt propriè dol⁹; puta dolo induxi te ad religionẽ; tenet ingreſſus. facit quod legitur, & no. [b] in c. cum dilectus, quod met. cau. & vide gl. in l. a diuo, ff. de ritu nu. quæ hoc tenet etiam in mattimonio.

9 Vtrũ dolus annullet ꝯtractum temporalẽ, puta venditionẽ, & hmõi? ℞. ꝙ aut dolus per contrahẽtes dat cauſam cõtractui, puta dolo induxi ad vendendum, qđ non eras venditurus; & ſic in contractibus bonæfidei nõ tenet, ẽm gl. & Pa. [c] in c. cum dilecti, de emp. & ven. & gl. ĩ l. 2. C. de reſcin. ven. & gl. cum Bar. in l. eleganter, ff. de do. & placet, licèt Pet. teneat contrariũ. In contractibus autem ſtricti [d] iuris tenet cõtract⁹, [e] ſed agẽs ex eo eliditur ope exceptionis. ff. de ver. obli. l. ſi quis cũ aliter, & C. de pac. l. cũ poſtea. ſi verò per alium a contrahentib. dat cãm ꝯtractui ẽt bonæfidei, tenet contractus, ſed agit contra mediatorẽ de dolo. d. l. elegãter. §. 1. ff. de ꝯxen. l. 2. & 3. tenetur ẽt ille, pro quo factus eſt, inquantũ factus eſt locupletior, vt l. fi. ff. de eo, per quem fa. erit, in prin. & non plus. Aut dolus non dedit cauſam contractui, ſed incidit in cõtractum, puta eras vẽditurus; ſed dolo induxi te ad min⁹ vendẽdum. & huiuſmodi; & ſic tenet contractus, ſed in contractibus bonæfidei aget ex eo cõtractu, vt ſuppleat precium, vt ff. de act. emp. & ven. l. Iulianus. §. ſi vẽditor; erit tñ in arbitrio emptoris, vel ſupplere preciũ, vel reſtituere rẽ, ſi deceptio ſit vltra dimidiã iuſti ꝓcij. ca. cum cã, de emp. & vend. & l. 2. C. de reſcin. ven. & in conſcĩa, [f] ẽt ſi deceptio ſit mi⁹ d midia in cõtractib. ſtricti iuris, aget de dolo. d. l. eleganter. §. nõ ſolũ, in fi. Aut dolus nec dedit cãm contractui, nec incidit in ꝯtractũ ſed re ipſa euenit ſine dolo, & facto ꝑtis, vt puta ambo ignorabãt iuſtũ ꝓciũ, ſic nõ ẽ pcm̃, nec reſtituere tenet, niſi repetat, ſi a principio nõ plus emiſſet, ẽt ſi ſciuiſſet pl⁹ valere, puta qa non expediebat plus ſibi emere. ſi autem plus emiſſet a principio, ſi ſciuiſſet, & ẽ deceptio notabilis, tenetur reſtituere rem, vel ſupplere ꝓciũ, ar. d. l. ſi qs cũ aliter, vbi æquiparat de-

cepto,

a Excipere] Vide infra, matrimonium. 3. impedimẽto. 11. in additione magna.

b Quod legitur & no.] Et ibi idem no. No. tñ, ꝙ religioſi, qui inducunt aliquem ad religionem per doſum, vt habeant eius bona, licèt ingreſſus teneat, bona perdunt, & hęredibus applicãtur text. in c. fin. 20. q. 3. Et tenet idem Abb. in d. c. cum dilectus, quod me. cauſa. quod no.

c Secundùm gl. & Pa.] Ita etiã tenet Bal. in l. non dubium, 6. col. ver. & oppo. de legi. Sequitur Archi. in c. canonũ, col. 38. ver. vlterius opp. 14. q. 4.

d In contractib. ſtricti] Nota, ꝙ Bal. ſingulariter dicit, nec alibi legi, in cap. 1. in vltima col. de plus peti. quòd de iure canonico omnes contractus ſunt bonæfidei quantùm ad effectum. Vnde ſemper de iure canonico dolus dans cauſam cuicunq; cõtractui reddit ipſo iure nullũ, quia non inueni text. de iure canonico facientem ſubſtantialem differẽtiam inter contractus bonæfidei, & ſtricti iuris; & iſto modo §. actionum, Inſtitu. de actio. non haberet effectum de iure canonico. Et licèt iſtud dictum ſit pulchrũ tamen ego dubito, quia quando non tractatur de materia peccati, aut de materia ſpirituali, ius ciuile, quod non reperitur immutatum per ius canonicum, procedit etiam in foro canonico. Ita no. do. in c. fi. de ſolu. & in c. 1. & 2. de operis no. nun. intellige ergo dictum Bald. qñ tractatur de materia peccati, aut materia ſpirituali.

e Tenet contractus] Pone exemplum in tranſactione, vt l. ſi actione, C. de tranſac.

f Et in conſcientia.] Tex. in l. ſi quis in conſcribendo, C. de pactis ibi, & contrahentes decipere vult, dicit ꝙ non eſt licitum decipere contrahentem ſecum. Et concordat text. in l. ſed ſi pupillus. §. ſed ſi aliàs, ff. de inſtito. & in l. 1. §. magiſtrum, ff. de exercito. in contrarium tamen facit, quia imo eſt licitum contrahentibus ſe decipere. l. itẽ ſi precio. §. quemadmodum, ff. loca. & in l. cauſæ §. Pompo. ff. de mino. Bal. in ru. C. de contrahẽ. em. in 12. q. Et iſtud procedit ẽt de iure canonico, dũmodo deceptio nõ ſit vltra dimidiã iuſti ꝓcij. ca. pe. de emp. & vẽ. Rñde, quicquid dicat gl. in d. l. ſi qs in conſcribendo, in ver. decipere, cũ qua alij tranſeunt, quòd a principio, qñ ꝯtractus eſt in fieri, ꝙ tunc licitũ eſt ſe decipere, vt in precio, vel valore rei, ita loquuntur cõtraria, ſed poſt, q̃ contract⁹ eſt perfectus, nõ licet in non obſeruando contractum. Ita propriè loquit̃ text. lñ d. l. ſi quis in conſcriben. Et not. ꝙ dato, ꝙ liceat contrahentibus &c. tam de iure cano. quàm ciuili, non tamen hoc conuenit viro bono. glo. eſt notabilis in l. ſemper in contractib. ff. de reg. iu. quam reputat ſing Bal. in c. ſi proponente, de reſcrip. in c. quanto, de iureiur. in aut. ad hæc, pen. col. C. de vſuris. Et per hoc infert pulchrè Bald. in ca. cum cauſam, ſecundo de teſt. ꝙ cõſcĩa. Idẽ eſt, ꝙ bonus vir. Si ergo nõ licet bono viro, non ẽt licet in conſcĩa & iõ ſubdit, quò ergo ibit, anima mercatorũ? Idẽ tenet d. Ant. ꝙ in foro conſcĩæ nõ licet in d. c. pen. de empti. & vendi. & in c. pleriq; & ibi Pan. de immu. eccleſiarum. Latè Sal. ĩ d. aut. ad hæc. 21. q. & vide Io. de Ana. in ca. in ciuitate, de vſu. qui dicit ſe retractaſſe quẽdam cõtractum factum cum epo ꝑ gl. in d. l. ſemper. Vide Pan in ca. cũ cauſa. 2. de teſti. qui dicit, ꝙ ius cañonicũ nõ permittit aliquã fraudem. & vide Barb. conſ. 67. 4. parte. inci. illud referã in mediũ, vbi multa ponit in foro conſcĩæ ẽm Th. 2. 2. q. 77. ar. 1. illa lex, in cauſæ non habet locũ. idem Sco. in 4. di. 15. & reſpondẽt ibi ad illã l. in cauſæ, vnde gl. in c. hoc ius. 10. q. 2. dicit, quòd eccleſia nõ dẽt decipẽ aliquẽ in cõtractu, vnde ſi offeratur aliquid plus debito, nõ debet recipere & d. Ant. in d. c in ciuitate, tenet, ꝙ illa gl in foro animæ habet locũ ẽt in laicis, & Io. Cal. in c. ſi. de vſur. in reperi. dicit. ꝙ iura permittentia deceptionẽ vſque ad dimidium iuſti pretij debent intelligi, qñ deceptio venit re ipſa, ſecus autem, vbi dolus dedit cãm cõtractui, vel incidit in cõtractũ, quia tũc debet illud reſiſtere, non. n. eſt veriſimile ꝙ ius canonicũ conditum inſtinctu ſpũs ſan. 50. di. c. ſi quis diacon⁹, vellet approbare hunc deceptionẽ doloſam.

ceptio, quæ venit re ipſa & ex propoſito, & d. c. cum dilecti, ſecus in modico. & ita intelligo d. Ant. in ca. qa plerique, de immu. eccle. ſi verò vterque rei valorem ſciebat, tunc dic, vt infra, emptio §. 7. & ſecundũ prędicta intelliges l. ſecundã, C. de reſcin. vend. & in l. cauſæ. §. Põponi⁹, ff. de min. & c. cum dilecti, & c. cum cauſa, de emp. & vend. vbi dicitur licere contrahentibus vſque ad dimidiam ſe decipere in contractibus bonæfidei.

DOMESTICVS quis dr̃ vide ĩ. familiaris.

DOMICILIVM [a] ꝓt lai cus habere in pluribus locis ẽm Inno. in c. ex parte, de for. compe. ſi mõ vtrobique inſtructus ſit, al legat. l. ſi aſſumptio, [b] ff. ad municip. & l. ſenatores, ff. d' ſena. & loqtur hic de inſtructo de quo in l. quæſitũ §. ſed & ſi fund⁹, ff. de fun. inſtru. & inſtr. leg. vbi accipitur pro omnib. pertinentijs neceſſarijs ad vſum. Addit Inno. ibidem, etiam ſi haberet maiorem partẽ bonorum ſuorum, vel familiã vel ſi nihil habet, aſſiduè [c] tamen ibi conuerſatur. C. vbi ſena. l. 2. & l. ei⁹. §. ſi qs negotia, ff. ad munici. Sola tamen domus, non conſtituit domiciliũ. ff. ad muni. l. libertus ex ſola. Ex quo, infero. & d. l. aſſumptio, & d. l. ſenatores, ꝙ domiciliũ habet, vbi quis eſt oriund⁹ dict. l. ſenatores, & ſimiliter, vbi pater ſuus fuit oriundus. Item vbi voluntariè ſibi elegit, ideſt deferẽdo maiorem partem ſuorum bonorum, & clericus vbi beneficium obtinet requirens reſidentiam; pro hoc eſt tex. in capitul. cum nullus clericus, de tempo. ordi. libro. ſexto. Item vbi fuit ordinatus, [d] vt nota. gloſ. in ver. debebit, in l. hæres abſens. §. apud Labeonem. ff. de iudi. Item mu-

a Adde reper. inqui. cũ annotatio. ẽt meis. P. V.

b L. aſſumptio.] §. iuris prudentibus placuit, duob. locis poſſe aliquem habere domicilium, ſi vtrobique ita ſe inſtruxerit, vt non iõ minus apud alteros ſe collocaſſe videatur. Ad idem facit l. Labeo, eo. ti. vbi dicitur, ꝙ ſi æquè in pluribus locis negotietur, in pluribus etiam locis creditur habere domiciliũ.

c Aſſiduè] Cin. in d. l. 2. vbi ſena. vel cla. vi. ſentit, ꝙ ex ſolo conuerſari in loco non ſortiatur quis domicilium, quia communiter in illa. l. 2. eſt copulatiua, & non alternatiua, vnde cõiter habetur hęc litera, vbi larem fouẽt, maiorem partem bonorũ poſſident, & aſſiduè cõuerſantur ibi reſpõdebũt. Et ſic videt̃ iſte tex. duo requirere copulatiuẽ, ſ. ꝙ conuerſentur aſſiduè, & quòd ibi habeant maiorẽ partem bonorum, litera tamen, quam vidi, habet, aut. ſed Bar in l 2 C. vbi de cri. agi oportet, dicit, ꝙ licèt ex aſſiduò conuerſari in loco non ſortiatur qs domicilium, poteſt tamen ibi ꝯueniri, ſed Hoſt. in ca. ꝙ clericis, de fo. competen. tenet, ꝙ nec põt ibi perſonaliter ꝯueniri, vbi Ab. ſed pro Bartol. facit. l. quiſquis. C ſi cert. petat. Cardi. tamen in capitu. ex parte, de fo. competẽt. tenet quod ex ſolo cõuerſari ſortitur quis domicilium d. §. ſi quis negotia. Abb. in d. capitulo ex parte, credit, quod ex habitu totius patrimonij, ſeu maioris partis quis habeat domicilium in loco, capi. poſtulaſti, de for. competen. & ad hoc facit. d. l. 2. C vbi ſena. vel cla. vi. ſecundum aliã lecturam, ex aſſiduo verò conuerſari, licèt quis non contrahat domicilium, poteſt tamen conueniri, ibi, quia contrahit quaſi domicilium, ſecundùm Ab. in dicto capitu. quod clericis, niſi æqualiter quis ſe colloc et in diuerſis locis, vt in capitulo 2. de ſepultur. lib. 6. vbi non ęqualiter ſe collocando videtur habere animum redeundi, & abeundi, arg. optimum in c. is qui, de ſepultu lib. 6. Quando verò habet aliquis maiorem partem bonorum, vel omnia bona, & aſſiduè conuerſatur ibi, fortius habet ibi domicilium, quia concurrunt ibi duo vincula, c. 1. de treuga, & pace.

d Ordinatus] Dicit hic ordinatus id eſt ratione ordinis, vbi fuit ordinatus.

mulier rõne matrimonij.
Itē rõne militiæ. Itē ratione
poſſ.ſſionis. Item ratione
curſus tempoiis.ſ.decēnij,
& multis alijs modis, vt no
ta.d.gl. Sed d. glo. loquitur
quò ad forum, non quò ad
domiciliũ. Itē ratione ma-
numiſſionis. [a] l.aſſumptio
ff ad munic. Itē vbi ꝯſequiť
quis dignitatē efficiť ciuis.
vide ſupra, Ciuis. quò verò
ad confeſſionē, & ſacra ne
ceſſaria, non voluntaria, ſi
aliàs nõ hēt ibi domiciliũ,
requiritur vt ibi habitet ꝑ
maiorē partē anni ẜm Inn.
in c.oĩs, de pę.& remiſ & ñ
faciat in fraudē ꝓprij ſacer
dotis facit. c.q. 6.q.1. de ď
ci. ad apoſtolicæ, niſi ſe trãſ
ferat cũ aĩo ibi remanēdi,
q̲a ſtatim, ꝙ hoſpitiũ ꝯſti-
tuit ĩ aliena parochia cum
animo ibi remanēdi, ſtatim
fit parochianus illius, de paroch. ca. vlt. de
deci. ad apoſtolicæ. Quod eſt contra epos,
q̲ diſpenſant in votis cũ ſcholarib. vel con
ferunt eis ordines non habentibus domici
lium, q̲a non pñt, q̲a non ſunt neceſſaria ſa
cramēta, hoc tenet Pa. in c.null⁹, de paro.

DOMINICA [c] dies ē inſtituta loco ſab
bati, q̲a eo die inchoauit mundus,
Ge. primo. Chriſtus ſurrexit a mortuis, de
conſ. di. 3. ſabbato. Item ſpiritus ſanctus da
tus apoſtolis, & tex. dicit, quicquid a deo ē
conſtitutum inſigne, in hui⁹ dignitate diei
eſt geſtũ. In hac die mund⁹ ſumpſit exor-
diũ, in hac ꝑ reſurrectionē & mors interi
tũ, & vita accepit initiũ. 75. di. qď die in fi.
Qũo eſt de præcepto, & qñ incipit & q̲d
fiendũ, Vide ſupra, dies, & infra Feriæ.

DOMINIVM [c] ē ius habēdi poſſiden-
di, fruēdi, & vtēdi, ac diſponēdi ď ali
qua re pro libito voluntatis, vel ſecun-
dùm aliquem determinatum modũ a qua-
dam ſuperiorate diffinitum.

1 Dominiũ in & ſuper homines an ſit ẜm
legē naturalem? Reſ. Ale. in 3. parte ſummę
ꝙ eſt loqui de natura añ pc̃tm̃, & ſic ei re-
pugnat ſeruitus. & eſt loq̲ de natura poſt
pc̃tm̃, & ſic lex naturalis dictat neceſſariũ
dominiũ ad coercendũ malũ vñ Aug. in li.
ď ciu. dei ſicut de⁹ homini & anim⁹ corpo
ri, ita rõ dēꝫ dominari & ĩperare libidini.

2 Dominiũ rerum an ſit ẜm legē naturæ?
Rñ. Ale. vbi ŝ. qď lex naturæ circa cõionē &
ꝓprietatem dictat, differēter dictat aliq̲d,
q̲a debitũ, aliquid quia bonũ eſt, & aliq̲d
quia æquum, vt debitum dictat in ſtatu ne
ceſſitatis omnia ſint cõmunia, & hoc mo-
do ꝯmunicatio eſt in p̃cepto ad ſuſtentatio
nem perſonarũ, & inde ſumitur, omnia q̃
vultis, vt faciant vobis homines, & vos ea
dem facite illis, Mat. 7. Reſpectu ēt perſona
rũ quò ad multiplicationē ꝓlis dictat ꝙ ſit
vxor ꝓpria, & ẜm oē tp̃s ẜm illud prĩcipiũ.
Qď tibi ñ vis fieri, alteri ne fceeris, Thob.
4. & hoc modo apꝓpriatio ē in p̃cepto, vt
bonũ ĩ ſtatu nãæ ĩſtitutę dictabat oĩa cõia,
in ſtatu verò lapſæ dictat bonũ eſſe hr̃e ꝓ
priũ, tũ q̲a res cões negligunt tum q̲a cõio
parit diſcordiã, dictat vt æquũ q̃dã eē cõia
vt aerē, mare littora, & quædã appropria
bilia, ſicut ſũt ea, quæ in nullius bonis ſũt,
quæ occupanti conceduntur, & ſic intelli
ge dominium rerum eſſe iure naturali, q̲a
naturali æquitate inductum eſt, vt Inſti. de
rerum di. §. ſingulorum. ff. de ac. re do. l. 1.
§. cum quis, Inſt. de iure nat. §. quidē verò

3 Qũo acquiritur dñium rerũ? Reſ. ꝙ qua
drupliciter. Primò autoritate legis natura
lis, vt ea q̃ in nullius bonis ſunt, ſint occu
pantis, vt Inſt. de rerũ. di. §. ſingulorum. [d]
Secũdò autoritate principis, qui poteſt ex
iuſta cã rem alicui⁹ ei auferre, & alteri da
re, vt no. Inn. & cõiter doc. in c. quæ in ec
cleſiarũ, de conſt. & legiſtæ in l. fi. C. ſi ꝯtra
ius, vel pu. vti. vtputa ꝑꝑ delictum punien
dũ, [e] & huiuſmodi, aliàs non, vt ibidē dr̃, &
non ſolũ principis, ſed etiã per ſtatuta infe
riorũ habentiũ autoritatē a principe ſic ſta
tuendi, vt in d. c. q̃ in eccleſiarum not. Ter-
tiò per conſenſum illius, cuius eſt, & iſtud
fit per donationē, ꝑ permutationē, ꝑ vendi
tionem, per mutui dationem, & huiuſmo-
di. Quartò iure ciuili quod ſtatuit, vt vſu-
capionibus, præſcriptionibus, adoptione,
deportatione, ceſſione, aditione, bonorum
poſſeſſione, & huiuſmodi, de quibus om-
nibus habes. ff. de acqui. re. do. in gl. in ver.
noſtræ ciuitatis. l. 1. & Inſtitu. de rerum
di. cum

a Manumiſſiõis] Intellige. ſ. quia ſequitur forũ patroni, & ſic de alijs, vt mulier forum viri.
b Catech. in præceptũ decalogi, memēto in ver. ſeptimo aũt P.V.
c Legas & rept. inquiſi. & annotationes Mandoſionas & Vendrameneas ad hãc, & ſeq. vocem, Dominus, & Donatio. P. V.
c Dominiũ] De dominio directo & vtili viď in vocabulario iuris, in ver. dominiũ.
d §. ſingulorum] Vt ſunt feræ volucres, lapilli in maris littore, & huiuſmodi.
e Puniendum] Et exemplum habemus in præ-

dis. cum multis titulis ſeq.
& de his, quæ ad nos perti
nent, dicã in capitulis ſuis.
Aduerte tñ differētiã inter
ſpũalia, & non ſpũalia, quia
in ſpũalib. ex ſolo titu. ſine
traditione dñium trãſit in
aliũ. vt eſt tex. in c. ſi tibi ab
ſenti, [a] de præb. lib. 6. tenet
Inn. & cõiter approbať ĩ c.
inter cætera, de p̃b. ſecus in
alijs rebus, in quibus requi
ritur traditio ad tranſlatio
nē dominij, nec ſufficit ſo-
lus titulus niſi in re data
eccleſię ď quo infra immu
nitas. §. 31. nec ſola traditio
transfert dominiũ, niſi ali-
qua iuſta cauſa vera [b] vel
putatiuè vera præceſſerit.
l. nunquã nuda traditio, cũ
ibi no. ff. de ac. re. do.

DOMINVS [c] alicuius
regni, ducatus, comi
tatis, vel ciuitatis, aut terræ
q̲s dicatur legitimus? Reſ.
ꝙ dñiũ iuſtè & legitimè ac
quiritur aut iuſto bello pu
ta pugnando contra infide
les, vel contra aliquē rebel
lē autoritate ſuperioris ſeu
principis. vt ſupra Bellum
patet. aut ꝑ legitimã ſucceſ
ſionē [d] aut ꝑ cõſenſum, ſeu
electionē populi habentis
libertatē ſibi eligendi dñm
aut per inſtitutionē princi
pis, ſeu ſuperioris habētis
iuriſdictionē in tali ciuita
te, aut caſtro, aut per legiti
mã p̃ſcriptionē cũ bonafi-
de factã, vel emptionē, per
mutationē, donationē, aut
alio iuſto titulo, de q̲bus in
ſuis capitulis. qui verò alia
via intrat, fur ē & latro &
reſignare teneť, ſi põt ſine
notabili periculo animarũ
corporũ, aut rerũ, [e] tenetur
ēt ad reſtitutionē omnium
redituũ, quos habuit ab il-
lis locis ſic vſurpatis, & ho
micida ē iudicãdus quantũ
ad eos, quos fecit ꝑ ſe vel ꝑ
officiales ſuos occideř, vel
mutilare. licèt illi digni fue
rint ꝑꝑ maleficia ꝑpetrata.
23. q. 5. ſi ñ licet, nec p̃t ab-
ſolui, niſi diſponat ſe ad ſa
tisfaciēdũ, & dimittēdum,
ſi titulũ iuſtificatũ habere
ñ p̃t ar. de pœ. diſ. 5. falſas,
intellige, qñ hoc ē clarum,
ꝙ hēt iniuſtũ titulũ vel nul
lũ, ſecus in dubio, vel cum
dimittere ñ poſſet ſine peri
culo animarũ, corporũ, aut
rerũ, puta q̲a popul⁹ ſe po
neret in ſeditione, & hmõi ſic ñ teneť reſi
gnare, niſi volũtate ſolũ, qñ ſciret ꝓ certo
vel qñ talia ñ imminerēt. ca. ſi res. 14. q. 6.
idē dic ď officialib. quos tales tirãni ponũt
in officijs ꝙ nec ſalariũ pñt recipeř, niſi eſ
ſet tale offm̃, ꝙ eēt neceſſariũ reipublicæ
vel vtile, q̲a tũc ñ peccarēt recipiēdo, nec
ſalariũ reſtitueř teněť, de quo in c. i literis
de reſt. ſpo. & in c. nihil, de elect. ꝑ doct. [f]

1 Sed nunq̲d ciuitas p̃t ſibi eligere dñm?
Reſ. ſecundũ Ho. in c. nouit, de iu. ꝙ nulla
ciuitas p̃t ſe dare alicui dño, nec p̃t titulũ
dominij iuſtificare, q̲a hoc eēt in p̃iudiciũ
imꝑatoris quò ad illas, q̃ ei ſubijciunť, vel
Papæ quò ad ſibi ſubiectas. Qď verũ ē, niſi
ex priuilegio, vel ꝯſuetudine haberet ius
eligēdi, q̲a ꝯſuetudo dat iuriſdictionē, de
arb. c. dilecti. C. de emanci. li. l. 1. & vl. ſimi
liter nec dñs p̃t ꝯponere ſup iure ſuperio-
ritatis ĩ p̃iudiciũ ſuorũ ſubditorũ ipſis non
ꝯſentientib. [g] vt no. Pa. in c. ſi. d ma. & ob.

2 Vtrũ dominis habētib. manifeſtè iniuſtũ
vel nullũ titulũ teneanť ſubditi obedire?
Reſ. ꝙ non. dicit tamē Th. in sũ. [h] ꝙ ad vi-
tandũ ſcandalũ ſuũ & aliorũ bonũ ē obedi
re & reuereri ĩ eis, q̃ non ſũt ꝯtra deũ. 11.
q. 3. Iulian⁹, ſed habentib. iuſtũ dñiũ, q̃tun
cunque mali ſint, teneneť eis ſubditi obedi
re in licitis & quæ eis pręcipere poſſunt. 1.
Pe. 2. obedite dominis vr̃is, non tm̃ bonis
&c. ad Ro. 13. qui poteſtati reſiſtit &c.

3 Vtrum dominus poſſit ponere exactio-
nes ſuis ſubditis, vide infra, Tallia.

4 Vtrũ dñs teneať ex facto familiæ? Reſ. vt
colligo

ſcriptione, quæ introducta eſt ad puniendã negligentiã, & nè dominia ſint incerta, & ad ſuccidendas lites. infra p̃ſcriptio per totũ vel ponatur exēplũ, propter homicidiũ, furtum, & huiuſmodi.
a C. ſi tibi abſenti] Epiſcopus cõferens abſenti p̃bendã, nõ poteſt illã alteri conferre niſi renuntiet, ex quo patet illi abſenti acquiſitũ eſſe dominiũ quod tamē verũ eſt poſt, quam aſſenſum præbuerit, vt patet ibi.
b Cã vera] puta tradit q̲a vēdidit & huiuſmodi.
c De dñorũ officio quædam habes ex Conc. Tri. vide excuſſi a Ziletto tabulã, vel indicē. Catech. in Symb. in ar. & in vn. dom. in dict. Ieſum. P. V.
d Succeſſionem] De hoc per Scot. in 4. di. 15.
e Aut rerũ] Pro intelligētia vide q̃ notaui. infra reſtitut. 1. §. 4. & 5.
f Per doc.] & ibi tractať materia. l. Barbarius, ff. de offi. præto.
g Non cõſentientib.] Nã intereſt ſubditorũ nõ habere multos dominos, vel non mutare, vt l. imperialē, in §. prætera ducatus, de prohib. feu. alie. per Fed. not. Inn. in ca. auditis, de p̃ſ dr̃ ēt. ꝙ dñs caſtri non põt vaſallos, vel caſtrũ alienare inuitis ſubditis, Bald. in c. 1. §. 1. quo tēpo re miles, & in l. debitores, C de pactis facit l. initus, ff. ď fideiu. li. Pau de Caſ in l. ex hoc iure, ff. ď iuſti. & iur. Ale. de Neuo in c. ad q̃ones, de rerum ꝑmu. & in ca. potuit in gl. 2. de loca. Bal in l. in teſtamēto. C. ad l. Falc. Ho. & doc. in cap. dilecti, de maio. & obe.
i Th. in ſumma 2. ſ. 2. 2. q. ar. vl. ad vltimum, & ponunt Theo. in 2. diſt. vltima.

colligo ex do.Ant.& Io.de Lig.ac Pa.in c.licèt,de reſ. ſpo.& Bar.in l.nè qd, ff.de incen.rui.nau.ꝙ ſic, qñ familia ei⁹ deliqt in officio, ſeu miniſterio, in quo ipſe dñs ē ꝑpoſit⁹,& ipſe vtitur opera talis familiæ, qa ſibi īputat̃,q talē elegit,qa honeſtā debebat ponere.l.1.§.familiæ,ff.de pu.ciuiliter tñ tenet̃,non criminaliter, vt d.l.nè qd. ex quo patet, ꝙ poteſtas ſeu rector tenet̃ ex maleficio ſuorū officialiū. l.ſi poſt,C.de aſſeſſ. idē dic de Capitaneo, ꝙ tenet̃ ex delicto ſuorū armigerorū, nauta,hoſpite & ſimilibus. Addunt tñ s̃.dicti doc. ꝙ ſi officiū erat publicū, vt poteſtatis, & hmōi, [a] ſufficit exhibere malefactorē,vt in d.§.familiæ,ſecus,ſi officiū non erat publicū,vt nauta, & caupones,& huiuſmodi l.vnica.ff.fur.aduer. nau.ſi verò familia non deliqt in officio dñi, non tenet̃ dñs quò ad forū iudiciale,[b] ſed quò ad conſcientiam ſic, ſi eſt in culpa non corrigēdo eā,nā tenetur verbo,& exēplo eam corrigere, & ſi aliqs eorū eſt incorrigibilis,tenetur eū expellere niſi qñ ꝓſumeret,ꝙ efficeret̃ peior, nā tunc faciat quod ꝑt, & excuſatur,aliàs non,qa talibus dr̃,Error, cui non reſiſtitur,approbatur.84.di.4. error,cum ſimilibus.

5 Quomodo aūt famulo īfirmāti debeatur merces, Vide familia.§. 2. qñ tenet̃ de robaria,quæ fit in ei⁹ dominio,vide Pedagiū. §.8.

DONATIO dicitur a dono quaſi doni datio. ff.de donatio. cauſa mor.l. ſenatus.§.1.

1 Donatio ꝓpriè eſt, qua aliquis dat ea mente,vt ſtatim velit accipientis fieri, nec vllo caſu ad ſe reuerti, & ꝑꝑ nullam aliam cauſā facit, q̃ vt liberalitatem, [c] & munificentiā [d] exerceat, ff.de don.l.1.in prin.& hæc donatio propriè dicitur, vt ibi,& ēt dr̃ ſimplex, vt.C. de do.ante nup.l.fin.§.1.& abſolutè,vt d.l.ſenatus.§.1. & inter viuos, vt Inſtit. de do.§.aliæ nec ob.illi verbo, Vllo caſu ad ſe reuerti, C. de reuo.dona.l.fi. quia illa reuocatio fit poteſtate legis non contrahentium.

2 Quot ſunt ſpecies donationis? Reſ.ꝙ quāuis glo. in l.1.in princi.ff.de don.dicat tot, quot ſunt diuerſitates volūtatū tñ gl. in l.res vxoris,in verbo,diſſoluitur,C. de dona.inter vi.& vxo.tantū tres explanat.Prima dicitur donatio inter viuos, q̃ ſimpliciter vocatur donatio. Secunda dicitur cauſa mortis. Tertia dicitur inter virū,& vxor. de prima hic dicā, de ſecūda in c.ſeq.& de tertia in c.3.ſe.Adde, & aliam quæ dicitur propter nup.de qua in c.4. ſeq.

3 Donatio,quæ dicitur inter viuos,quadruplex eſt, alia ſimplex, & abſoluta, qua ſimpliciter quis donat, de qua in d.l. 1. in princip. Secunda eſt conditionalis,de qua in d.l. .§.2. quæ eſt,quādo quis donat ſub conditione,vt ſi fecerit, vel ſi venerit, & huiuſmodi. Tertia eſt modalis, vt C. de donatio.ſub modo.l.1.& 2. & eſt quando donat, vt tale quid fiat, puta, donat, vt alimenta præbeat, & de hoc vide ſupra conditio. Quarta eſt remuneratiua beneficiorum, de qua in l. Aquilius regul⁹, ff.de donatio.vbi dicitur non eſſe meram donationem, ſed officiū magiſtri remuneratum quadam mercede, & propterea iſta non reuocatur cauſa ingra-

a Et huiuſmodi] Quia tunc nō ſufficit exhibere malefactorē, ſed in optione damnū paſſi, vt agat contra famulos, vel contra dñm, vt d. l. vnica, & no.Barto.in d.§.familiæ, & vide Bar.in d.l.vnica, qui ponit plures caſus circa delicta commiſſa in hoſpitio. & de hoc not. Card.& Pet.de Anc. Cle. 1. in §.porro,de ſta.mo. & Car.in literis, de teſtib.

b Quò ad forum iudiciale] Niſi quatenus ad ipſum peruenit,vt per ſtatim allegatos doc.n ſi dñs, ſciat,& non prohibeat,quia videtur ratificare,vel niſi famulus fa. ciat de volūtate, vel mandato dñi Flo.in l.is cuius, in fi.ff.ſi ſerui.vēdi.l.ſi colon⁹, in fi ff.de aqua plu. arc. vel niſi ſtatuto caueatur dñm teneri pro famulo, quia tūc tenetur ēt de cōmiſſis,vide Bar.in l. titius.ff. de teſt. mili.vbi dicit verum, ſi ſimpliciter ſtatutum dicat dominum teneri pro debito famuli, ſecus, ſi dicat ꝓ delicto a famulo commiſſo,quia intelligitur de commiſſo tempore,quo eſt famulus.

c Vt liberalitatē] & ideo dicit tex.in c.1.eod.ꝙ donans quodam mō ſibi legē imponit, vt debere ſe quod ſpōtè tribuit, exiſtimet, & niſi beneficijs creuerit, nihil ſe ꝓſtitiſſe putet,& propterea bñ dicitur, ꝙ beatius eſt dare,quā accipere.16.q.1.prædicator.cap.cum Marthæ. de cele. miſſ.Not.pro intelligentia,ꝙ donatio eſt rei licitæ nullo iure cogente mera liberalitate facta collatio, ſecundùm Ho.& dicit rei licitæ,quia rei illicitæ non valet, ſicut nec emptio l.ꝙ ſæpè.§. veneni,ff.de contrah. empt.nullo iure cogēte, qa ſi ius cogeret,vt obligatio naturalis ex pacto nudo, vel ad anti ora, non eſt propriè donatio,glo.no. in l.donari, ff de reg.iu.& l. ſed ſi lege.§.cōſuluit, de peti.hęre. Ita dicit Bart.in l.1. ff.e. & ideo ſi eſſet obligatio ciuilis, non impediret donationē, ex quo ex ea agi poteſt.

d Et munificentiā] Adde Pa. in rub. extra eodē, vbi ponit duplicē diffinitionē.

ingratitudinis. [a]

5 Quis non poteſt donar̃ donatione īter viuos vt ſciatur qs pōt donare cōſequēter, & cui pōt donari? R. ꝙ.23.sūt,q donare nō poſſūt. hic nō loquor de donatione, q̃ dr remuneratiua. ſed tātū de ſimplici.vel cōditionali,ſeu modali.

6 Primus, q non ē cōpos ſuæ mentis,ſicut furioſ⁹ amēs,& huiuſmodi.15.q. 1. merito,(le.ſi furioſ⁹;đ homi.& l.Iulian. ff. de cu.fu. nec curo,an ſit ei dat⁹ curator,quia in conſcientia, ex quo nō eſt ſanę mentis,nō tenet.facit.l. Modeſtinus,ī fi.& ibi.gloſſ.ff.de dona.

7 Secundus prodig⁹, vt ī l.1.ff.đ cura fu. & hoc verū poſt,q̃ curator ē ei dat⁹ vel interdicta eſt ei alienatio,vt l.is cui, ff.đ.ver.obl. etiā ſi verè non eſſet prodig⁹;ſecus in tutore.dato pupillo,qui ē adultus, [b] & in curatore,quia iſta pendent à natura,ſed eſſe prodigū à đclaratione iudicis ſm Bar. ibi. nec ſufficit præconizatio,ꝙ nullus cōtrahat cū tali,quia requirit̃ īterdictio q̃ dēt fieri ipſi prodigo,vel ſaltem datio curatoris ſm Bar.ī d.l.is cui, 1. col. vel ſaltē ſētentia declaratoria, ꝙ ſit prodigus ſm Ange.đ Are.Inſt.qui.ñ eſt permiſſ. face.teſta.§.Item prodigus.

8 Tertius minor.25.anno,niſi ratū habeat poſt ꝯplectū.25. vt C. ſi ma.fac. ra. habue. l. vlt. [c] vel niſi cum autoritate tutoris,vel curatoris,vt l.pupillus, ff.de acqui. re.do.

9 Quartus filius familias,vt l.filius fa.ff. de dona.fallit,ſi eſt filius in dignitate, ſm Innocenc.in cap.grandi,de ſup.neg.prela. libr. 6. alleg. d.l. filius, vel ſit filius ſenatoris, vel alterius dignitatis, quia poteſt, ſi pater dedit ei liberam adminiſtrationē peculij,niſi ſpecialiter pr̃ ſibi denegauerit. Itē ſi filius fa.hēt liberā peculij adminiſtrationē, & iuſta rōne mot⁹ donet vt mr̃i,& ſimilib. ꝯiunctis pſonis,pōt;alias ñ. Itē ſi hēt peculiū caſtrēſe,vel quaſi,pōt,vt d.l. filius fa.in tex.& gl.itē in caſib.de quib.in.§.ſeq.

10 Quintus ſeruus,religioſ⁹,vel monach⁹ & ſimiles q nihil habēt proprij.12.q.1.nō dicatis,niſi de licētia ſuperioris, vt ibidē. Fallit ī religioſis,& monachis,ſi habēt legitimā adminiſtrationē,& ex cauſa legitima donēt,ſed ſine rōne iuſta non poſſūt. [d] d.l. filius fa.ī prin.& 12.qō.1.qa tua. Intellige de mobilib.& q̃ ſeruādo ſeruari nō poſſūt, vt.s̃.Alienatio.Itē ſi de licentia ꝑlati ſtat in ſcolis cū ꝯſilio maioris partis conuentus, vel in peregrinationē vadit,qa pōt donare q̃ alij.ſcolares,& peregrini honeſti rōnabiliter facere ſolēt,vt tenet gl.in d.c. non dicatis,alleg.l. vlti. C.ad Mace.l.ſi lōg⁹.§.1. vbi optim⁹ tex.ad hoc.ff.de iud.& ēt donare pñt cā eleem. [e] ſm qđ dicā eleem.§.6.

11 Sextus Abb.& quilibet alius ꝑlatus religioſus,qui nihil dare pōt, niſi ſicut dictū eſt de filijſſa, qui habēt adminiſtrationem 54.di. Abbati, niſi per ſtatuta,aut conſuetudinē aliud caueatur,arg.l.prohibere autem.§.non tantū autem,ff.quod vi aut clā. de his quæ fiunt à pręla.cap.ea noſcitur.

12 Septim⁹ vxor,ſi nō habet vltra dotē niſi eleemoſina ſm ꝙ dico. j̃.Eleemoſi. §.6.

13 Octauus,qui cōmiſit crimē læſæ maieſtatis.C.ad l.Iuliā maie.l.pen.&.vlt.qa bona ſunt confiſcata.

14 Nonus hr̃tic⁹,qa ipſo iure bona ei⁹ sūt confiſcata, vt de hære.c.cū ſm leges li. 6.

15 Decimus,q ꝯhit īceſtas.ſ.īter aſcēdētes & deſcēdētes aut nefarias.i. īter collaterales,vel inutiles alias ꝓhibitas nuptias,qa ipſo iur̃ bonorū ſuorū dñiū pdit, vt d.ca.cū ſm.ll. & ī autē. [f] de īceſt.& ne.nup.ī prī. & ibi dicit ꝓcedere ī quocūq;mr̃imonio illicito,dummodo fuerit ſciēs factum,puta cū cōſanguinea,& ius,ſ.qđ prohibet:aliàs non.ſ.ſi ſciat ius, ſed non fcm̃, aut factum ſed non ius, qa error iuris excuſat à dolo.

16 XI.q ī aliqua re cadit ī ꝯmiſſū,puta ī agro vectigali īpo vectigali nō ſoluto, vel qñ qs occultat merces,quarū vectigalē ſoluendū, qa ipſo iure pdit dñiū illius rei,& hmōi,vt no.ī l.ꝯmiſſa,ff.de pub.vbi dr̃,Nā

a Ingratitudinis] Si aliqs donat alicui ꝓter bñmerita,& ſeruitia illa exprimendo,& falſū, ſit,qa re vera ille nūq̃ ſeruitia ꝑſtitit,ꝑ hoc nō viciat̃ donatio, qa donatio ſicut legatū nullā cauſā reqrit,ideò cū ſit error ī cā,& ñ in obligatione,ñ viciat̃ donatio.Iaſ. refert Bal.ibi ita tenētē in l.2 ff.đ cond.cauſa data. Et idē Bal. in c. ſciſciatus, de reſ. quod not.

b Qui eſt adult⁹] Quia ſcilicet ſi eſſet adult⁹, & tutorem haberet nihilominus valeret,quod factū eſſet ſine autoritate tutoris, qa finita eſt tutela.

c L. vltim.] In gl. in ver. tradiderūt, & facit. l. prima & ſecūda, eo.tit.

d nō poſſūt] Puta qa patri, vel cōiunctis pſonis vel pauperibus.

e Cauſa eleemoſinæ] Nā pōt facere eleemoſinā famæ pereūti, vt no. gl. not in d. c. non dicatis. Pa.ī c.ſi qs,đ fur.

f Et ī autē] Vide in auten. ī ceſtas, C. đ inceſtis nup.

a L.poſt contractum]Vide ibi Bar. qui latè hãc materiam declarat.
b §.mulier]: Vbi mulier,in qua ſuſpitio cadere poteſt,nec aliquid ex teſtamento militis capere põt.
c Miles]In glo.in ver. facere, & ibi Bar.qui allegat Ri. Mala.in quadã diſpu. ſed nec valet relictum factũ tali mulieri, vt ibi p eũ & idẽ Bart.in l.2. C.de don. inter vir. & vxor. qui ad hoc allegat p Ricar. mal.& Ang.in d. l.miles. Io.Andr. in Merc. in regula,ſine culpa, facit.c.degradatio, libr. 6.
d Cauſa dotis] magis poteſt dici obligationis diſſolutio,vt l.ſi. C. de dõ. promiſ.
e Adde ſextum] Hos caſus enumerat ẽt Angel.in l. 2.ff.de dona.& vide ibi Bar.& Ale. & dicit not Ang. in l.pe.§. filiũ, ff. ꝓ hær.ꝙ donatio in prædictis caſibus nõ põt p pœnitẽtiã reuocari, allegat text. in l. 1.ff. q ſine manu. ad li.ꝑuene.Septimo valet donatio facta a patre filio cã ſtudij, ſicut ꝓ dote ſecundũ Ale.poſt Bart. in l.2. C. de inof. donat.& in l.1.ff. ſol.mat. licèt ibi Imo.contra.vide infra peculium. §. 18. octauò valet donatio inter patrẽ,& filiũ,quę hodie firmatur iuramẽto, qa cũ iuramẽtũ ſit quoddã vinculũ ſpũale.c.cũ §.laic⁹.de fo.cõ.lib.6.vnde ſpectat ad forum eccleſiaſticum.ſit regula, ꝙ in ſpũa lib.nõ curetur de patria ptãte.ca. ſi annũ,de iud.li.6. meritò iuramẽtũ firmabit donationẽ inter patrẽ & filium, qñquidem hæc ſola patria poteſtas impediat donationem inter patrẽ,& filiũ. Nam patria poteſtas inducta ẽ ſolũ de iure ciuili.l.nã ciuium,ff.de his q ſunt ſui, vel alie. iur.nõ aũt de iure gentium,Inſ.de patria po. in prin. vñ de iuregentiũ bñ oriebatur obligatio naturalis inter patrẽ, & filium de quo in l. fr̃ a fr̃e, ff.đ cõd. inde. & in l. ſi qs ꝓ eo,ff.de fideiu. Facit ſimile,quia in materia matrimoniali nõ obeſt patria poteſtas. c.nõ eſt nobis,de ſpon.c.1.de deſp. impu.gl.in l.Paulus,ff.đ ſtatu. ho. quare illa obligatio naturalis operatur vt pactũ donationis valeat l.ſi quis argentũ. C. de don. & hoc æquitate canonica,c.1. de pact.li. 6. tenet hoc Bal. in l.3.C.ꝓ donato,& in rub.ff. de iureiu.Alex.in l. ſi donatione,C.đ collatio. Idẽ Ab. in c.cum contingat,de iureiur.& Io.An.ti.de don. in addit.Spe.& in ti.de teſtam.§. 1. ver.ſed pone, filius, & Bart. in l. frater a fratre,vltima col. de condit.inde.& tex.& gl.in l.1.C.de inof.donat. & Bal. in l.3. C.de donatio.
f Solidos] Not. ꝙ aureus pro ſolido accipit, ita not.gl. Inſtituta. de libertin. poſt medium in ver. libertinus.
g L.pen.] In l. ſancimus,eo. tit. dabatur licentia donãdi vſque ad 300. aureos. In iſta verò lege extenditur vſque ad quingentos.

qđ cõmiſsũ eſt, ſtatim deſinit eſſe eius, qui crimen contraxit, dñiumq; vectigalis acquirit fiſco, ſ. vel ſm ordinem ciuitatis. ſm glo.ibi.In iſto tñ caſu & tribus immediatis ꝑcedẽtib⁹ licitè a donatario retinet ꝙ eſt ei donatũ ante ſentẽtiam declarar oriã, quæ reqritur ante q̃ eis poſsit auferri, vt j. Pęna. § 3.

16 Duodecim⁹,qui ꝯmiſit aliquod capitale crimen a ꝑdictis, pp qđ bona eius ſint publicanda poſt ꝯdẽnationẽ, ñ ꝑt donare, ſed añ ſic, vt ff. de dona.l.poſt contractũ [a] ſm diſtinctionẽ ſ. Alienatio. §. 5.

17 Tertiuſdecim⁹ miles, q meretrici, vel cõcubinę dare nõ ꝑt.l.2.C.de donat. inter virũ & vxo. & p glo. & do. in l. miles ita hæredẽ.§. mulier, [b] ff.de teſta. mili. Idẽ dic de clerico doctore, & aduocato, q dñr milites p no.ĩ l.miles, [c] in prin.ff.de ſen.& re iud.ſed Cyn. in d.l. 2. intelligit de milite armatæ militiæ,non de militib.q militant luxui & appellantur milites dignitatis,& gaudentes,non milites opere.

18 Quartuſdecim⁹ vir vxori,& è ꝯrio,ꝯſtante mr̃imonio de quo dic infra, donatio. 3.

19 Quintuſdecim⁹ pr̃, qui filio,filiæve non ꝑt donare aliquid,qa pr̃ & filius cenſentur vna pſona, vt C.de ĩpu.& alijs ſubſti.l.vlti.fallit ſm glo in l.pr̃,C. de inoffi. don.in quatuor caſib. Prim⁹ eſt cã dotis,[d] & donationis pp nuptias l. Põponius Philadelphus, ff. fami. erciſc. Secũdus ẽ eũti ad caſtra, nam ei ꝑt res mobiles donare. l.4.C. fa. erciſ. Terti⁹ eſt pp aliquod diurnũ, vtputa pro alimentis. Quart⁹ eſt vſusfructus quẽ habet in aduenticijs, quẽ pater ꝑt donare. Addo quintum, qñ videlicet filius eſt emãcipatus, ar.de reſti.in integ.c. conſtitut⁹. Adde ſextũ [e] qñ donat pp benemerita,ſm Barto. in l. ſi donatio,C. de colli.

22 Sextuſdecimus quilibet donare prohibetur vltra quĩgentos ſolidos, [f] vt C đ do.l.pe. [g] in fin.qđ eſt verũ ſine inſinuatione ꝑcedẽti.Excipiunẽ.7.cas⁹. Primus in magiſtro militũ, q res mobiles tã ſuas, q̃ ex ſpolijs hoſtium habitas donare poteſt militib. Secundus caſus, quando quis donat pro reparatione domus ruptæ ex ruina, vel incendio. Tertius in redemptione captiuorũ,hi ſunt in d.l.pen.in gl. ibi. addunẽ. Quart⁹ in donatione imperiali. Quint⁹ in donatione propter nuptias vſque ad quantitatẽ dotis. Sextus in donatione cã mortis. Addo ego ſeptimũ in donatione in piam cãm, vt in l. ſancimus. C. de don.& licèt glo. ibid.in ver. quingentorũ, in d. l. ſancimus, velit ꝙ in piã cãm nõ valeat ſine inſinuatione niſi vſque ad octingentos ſolidos, tamen tu tene, ꝙ valet, ſicut tenet Bar.in l.illud,C.de ſac.ſan. ecc. per identitatẽ rõnis.d. l.pe.cũ inſinuatione autem valet vſq; ad quãcũq; ſummã factã indiſtinctè ab his qui donare pñt,vt ĩ d.l.pe.

a L.ſi fortè] Vbi res donatæ & nõ aptæ ad militiam filiofa. non ſunt caſtrenſes, licèt fuerit dictum, ꝙ ſint in caſtrẽſi peculio. Veritatem enim,inquit text. ſpectamus. Et ibi vide Barto.diſtinguentem.
b L. illud.§.fin.] Siquis vulnerauerit ſeruum, & poſtea occiderit, de vulnere & de occiſione tenebitur ſecus, ſi vno impetu pluribus occiderit vulnerib⁹ quia tãtum de occiſo tenetur.
c Exceſſus] Pone ꝙ quidã poſuit magnam quantitatẽ pecuniæ ante te, dicens tibi donãre totam, tu accepiſti partem, poſtea pęnitet te ꝙ totã nõ acceperis, & vis petere totã, & dicis,ꝙ ñ potuiſti acceptare niſi totum, & ille rñdet, ꝙ non fuit donatio in illa parte, cum nõ acceptaueris totum.An per hoc, ꝙ partẽ acceptaueris,videaris totum acceptaſſe? vr̃ prima fronte dicendum, quòd donatarius nihil debet habere, qa donatio non potuit acceptari in parte, & in parte nõ: probatur,qa legatũ dicitur eſſe quædam donatio,& non poteſt ꝓ parte acceptari, & pro parte non l.neminem, de le.2. ergo nec donatio.Bar.in l. 2.vl.col.ff.de acqui.hæred. determinat oppoſitũ per tex.in l. 1. §. ſi ſtipulanti, de ver.obligat.quia ex quo donauit tibi totam illam ſummam, valeat ꝓ parte acceptata,& facit,l.ſancimus,C. de dona. non obſtat illud delegato &c. qa legatum eſt quædam diſpoſitio p̃fecta ab ipſo teſtatore, & ſic eo mortuo quæſitũ eſt ipſi legatario dominiũ, vel ſaltem obligatio, non ergo poteſt repudiare ꝓ parte illud, vt l. an pars,ff.pro dereli. ſed donatio ẽ contractus, q nõ perficitur niſi cõſenſu duorum,tamen. antequã cõſentiam, poſſum impedire,vt non perficiatur niſi ĩ certa parte, cum ex hoc nec donãs nec donatari⁹ læ datur dicto §. ſi ſtipulanti, & ibi Iaſ. hoc tenet Et ibi Bal.Imola,& Raphae. & Paul. de Caſt qui dicit hoc dictum vtile & ſingu. ſm Bal.
d Reuocatur]ſuramentũ ſupplet inſinuationem.
e Intra quæ tẽpora] Datur enim ibi tempus ad appellandum decem dierum, vt

21 Quid ſi ſit facta donatio duobus de maiori ſumma, q̃ quingẽtorum ſolidorũ ſine inſinuatione? Reſp. ꝙ non valet,tex. eſt in aut. item a priuatis poſita ſuper d.l.ſancimus.

22 Quid ſi donatio ſit facta in ſingulos annos eiuſdẽ quantitatis, quæ ſingulariter non excedit ſummam,ſed ſimul oẽs ſic?Reſ. ꝙ nõ valet ſm Ho.quia eſt donatio vna. l. ſenatus. §. fin. ff. de dona. cauſa mor.

23 Sed quid ſi fiat diuiſim per plures donationes vltra ꝑfatam ſummã?Reſp. Alberi.in l.illud, C.de ſac. ſan.eccl.ꝙ non valet, quia ad hoc vt ceſſet neceſsitas inſinuationis requiritur diſtantia in tempore. vt d. aut. item & a priuatis. §. ſi qs primo. Fuit.n.vnus impetus quem lex per inſinuationẽ voluit refrenare, C. de inof.do.l.pater,aliter ꝑualerent verba rei cõtra. l. 2.in fin.C. cõia de leg. vbi dr̃, nos.n.non verbis, ſed ipſis reb.legẽ imponimus, facit ff.de ca.pecu.l. ſi fortè.[a] nã vnus impetus facit plura eſſe vnũ,ff.ad l.Aqui. l.illud [b] §.fin. extra de ordi. co.c. cum dilectus.

24 Sed nũquid reuocabiẽ tota donatio, ſi excedat ſũmã factã ſine inſinuatione? ℞.ꝙ nõ,ſed ſolũ exceſſus [c] a dictis. 400. ſolidis, vt in l.ſancimus,C.de do. ꝙ limita verũ, niſi fuiſſet iuramẽto firmata, qa tunc in nullo reuocaẽ [d] ſm Io. An. in add. ad Spe.de fi.inſtru. & quid valeat ſolid⁹, vide j. Ludus. §. 2. in fi.

25 Sed qd eſt inſinuatio? Reſ.Alberi.in d.l.illud, ꝙ ꝯſuetudo vr̃ admittere ꝙ inſinuatio ẽ per ſuperiorẽ autoritatis ꝑſtatio qđ vr̃ innuere glo.1.& 2. in aut. vt non fiãt pignora.§.illud vnde ad cautelã ſolent hic verba poni, ꝙ corã eo donatio inſinuata ſit, & ita cõiter fit, licèt ꝓpriè inſinuatio ſit ꝑexiſtẽtis donationis in ſcripturã autenticã redactæ apud competentẽ iudicẽ facta publicatio, & eius autoritate in publica geſta, ſeu acta facta reductio, vt colligitur l. in hac, C.de do.iuncto. §.illud,in aut. vt fratrũ filij,gl.ibi in ver.illud,& in §.nulla,& eſt gl.ibi in ver. donationũ. de defen.ci.& in §. & hoc peruenit, vt nulli iudicũ, vt ſic ĩter tẽpus donationis, & inſinuationis poſſet deliberare, an expediãt,vt ĩ aut.de appel.ĩtra q̃ tpa.[e] circa prin.

26 An ĩſinuatio poſsit fieri die feriato?Reſ. Alberi. in d. l. illud, ꝙ ſic, quia non exigit cauſæ cognitionẽ, ergo quolibet die poteſt fieri,ff. quis ordo in bon. poſſ. ſer.l.2.§.1. & etiam quia eſt actus, voluntariæ iuriſdictionis,C.de fer.l. actus, vt eſt emancipatio, & manumiſsio,vt ibi.

27 Cui iudici debet fieri? Reſ.Alber.in d. l.illud, ꝙ iudici loci.l.data,in fi. C.de do.

28 Septimuſdecimus donare non pñt, qui dominium in re,quam donare volunt non habent,ſicut ſunt raptores, fures, & hmõi, quia nemo plus iuris in aliũ tranſferre ꝑt, quàm ipſe habet,l. nemo, ff.de

re.iu.facit l.traditio,ĩ prin. ff.de acqui.re.do. vide aliquas exceptiões ĩ d.l.traditio,ĩ gl.r. ſed nihil ad nos.

29 XVIII. prælati, & aliæ ꝑſonæ eccleſiaſticæ, q̃ non pñt res eccleſiaſticas mobiles, vel immobiles precioſas alienare ſine certa ſolẽnitate, de qua ſupra Alienatio.res aũt mobiles prohibent̃ in vſus ĩhoneſtos alienare.vide s̃. clericus.3.§.4.

30 Qũo eṗs pt donare ꝓ ꝯſtituẽdo monaſterio, Vide in c.apoſtolicæ ſedis,ď do. quia parũ ad ſimplicem ꝯfeſſorem pertinet.

31 XIX.illi, qui ſunt non ſoluendo creditoribus,Vide ſupra alienatio.§. 26.

32 XX.illi,qui propter cauſam illicitã donãt puta fœminæ ꝓ meretricio.Sed aduerte,ꝙ meretrici publicæ ſiue ꝯcubinæ [a] valet ꝓmiſſio, ſiue donatio ẜm Barto. Bal.& Aug.poſt Cy.in l affectionis,ff.de dona.& in l. 2.C.de ꝯd.ob tur.cãm.licèt gl.quã tenet Bald.& Ro.in d.l.affectionis,velit ꝙ valet nõ quò ad actionẽ,ſed quò ad exceptionẽ ſed reꝓbat̃ [b] a ꝑdictis. ſed ꝓ meretricio facto cũ nupta,vidua, vel virgine q̃ de iu. ciuili punit̃,ñ valet ꝓmiſſio,ſed donatiõe facta potior ẽ ꝯditio poſſidentis,niſi ſit miles,vt dictũ ẽ ſupra.verũtñ fiſc⁹ [c] poſſet auferre a muliere,vt no.Cy.in l.2.ff. de cond.ob tur.cãm.& in tex.l. Lutius, in fi.ff.de iu.fiſ.& iſta eſt vera opi. licèt alij indiſtinctè velint,ꝙ ñ valeat,& malè. & idẽ dic ď donatiõe facta ꝓ quocũq; ꝙ lege punit̃.& ſic intellige d.l. affectionis.

33 XXI.ibi,q iudici,ſeu ꝑſidi,aut alijs officialib. qbus eſt conſtitutũ ſalariũ ſuũ aliqď donãt ſiue añ,ſiue poſt,ď poſitũ offm̃ ꝓ aliquo beneficio tpe adminiſtrationis ꝑſtito.nã tã donans, q̃ cui donatur, conuictus quadrupli pęna plectit̃,vt in l.fi. C. ad l.Iul.repe.intelligit gl.verũ qñ occultè dat̃,ſecus ſi palã ꝓp l.1.§.1.ff. de polli. q eſt cõtra,& facit ꝓ ea text.in l. Barbari⁹.ff.de of.ꝑt.Iudices aũt delegati eccleſiaſtici nihil pñt recipere, nec eis donari,niſi ſolũ eſculẽtũ,& poculentũ, qď in paucis dieb⁹ poſſit cõſumi,& mera [e] liberalitate donatũ.idẽ dic ď cõſeruatore,vt ĩ c.fi.ď of.d̃le. li.6.idem dic de iudice ſęculari,de quibus Vide,Iudex.§.8.

34 XXII.illi, q viſitatoribus ſuis aliq̃ pecuniã,ſeu eorũ famulis, vel quodcunq; aliud munus donare volunt, de quo Vide infra Viſitatio. §.3.

35 XXIII.illi qb. ꝑ ſtatuta municipalia ẽ ꝓhibitũ niſi cũ certo mõ donar̃,& ſi donat oẽ ꝑ aĩa poſsit ꝓhiber̃ vi.ĩmunitas.§ 46.& 47.

36 Vtrũ donatio poſſit fieri abſenti? ℞.ꝙ ſic,ſiue mittas q ferat,ſiue iubeas ꝙ ipſe penes ſe qď hẽt de tuo teneat, ſed ignoranti ñ pt, [f] vt in l.abſenti,ff.de do. fallit,qñ donans mittit ꝑ ſeruũ donatarij,& ea mente, vt ſtatim fiant ſua d.l. abſenti.

37 Vtrũ donator teneat̃ de euictione donatario?Reſ.gl in.l.Ariſt.in § fi.in ver.ſi dolo, ff.de don.ẜm Azo.ꝙ ſic hodie, cũ aſſimilet̃ venditioni,Inſti.de donatio.§.aliæ. Sed ipſa gl.diſtinguit,ꝙ aut fuit de ea ꝓmiſſũ,& ſic tenet̃. C. de euictio.l.2. [g] nã ꝓ qualibet cã.ꝓmitti pt de euictione.ff.de ædil.edic.l. ſciendũ,aut ñ fuit ꝓmiſſũ,& tũc aut cæpit donatio a datione,ſiue traditione,& non tenetur de euictione,ſed de dolo, ſi interceſſit.aut cæpit a pactione,vel promiſſione,& tunc agi poteſt,vt in d.l.Ariſto, & C. de iu.do.l.1 ff.de verb.obl.l.vbi autem.§.fi.

38 Vtrũ donatũ ab eo,qui non pt donare, ſit reſtituendũ de neceſſitate a donatario? ℞.ꝙ ſic ẜm ꝙ patet ꝑ ſupradicta,& ẜm ſupradictas

liceat hominis inter illud ſpaciũ pleniſſime ď liberare,& gloſ. ibi dicit,Quicqd enim cõſilij moderatione perficitur, nõ cõſueuit plenitudinis rubore perfundi, ſed ꝑpetua firmitate durare. Facit l.dubium, C. de repud. Et in authen. vt imo. §.ſed ſi cum.

a Concubinæ] De cõcubina habetur in l. donationis,in principio.ff. eod.

b Sed reꝓbatur] Propter gñalitatem illius legis. Et ẽt quia ſpeciale eſt in milite, ergo ius commune eſt in ꝯrium.

c Fiſcus] de hoc vide infra reſtitutio, primo in ver.mulier.

d Quę eſt cõtra] Ad idem. l. hoc iure,in princi.ff. de dona.vel aliter ſolue, qa ſic erat cõſuetudo.

e Et mera]De reſcri.c. ſtatutum. § inſuper,li. 6.

f Non poteſt]ad hoc l. nec ambigi, C. eod & l ſi aliquid, & ff.eo. l.ẽt oportet tñ, ꝙ abñs conſentiat.vnde Bar.in d.l.abñti,ĩ prin. dicit,ꝙ ſi exiſtẽs in domo mea dico. Dono Titio fundũ, & ille dicat hoc mihi placet, nõ erit perfecta donatio, vt ibi per eum.

g C de eui.l.2.] Vbi ẽ caſus, ꝙ ſi auus donat nepoti prædia, & de euictiõe cauet,tenẽtur cohæredes nepotes,q & auo ſucceſſerunt de euictione ꝓportione hæreditaria, ſecus, ſi non cauit,& ibi ẽ gl. quę idẽ dicit, vt hic.De iſta camẽ materia viď Ab. & Im.in c. fin.de em.& vendi.Bar. in d l.Ariſt. §.fi. Bald.in l.1.C.de euict.& qd in donatione remuneratoria? Dico ꝙ idẽ eſt.vide Bar. in l. Iul. §. 1. de ver.obl.& ibi de mã ꝑ Fulgo.in l. ſi res,ff.de euict. vbi tenet contra cõem opi. & per Pau.de Caſtro in l. ſi rem meam, ff. de ſolutio.

pradictas diſtinctiones.

39 Vtrum donatum ambaſiatorib⁹ acquiratur eis,vel dño? ℞.ẜm Bar.ĩ l. ſi verò. §.itẽ quicquid, ff.ſol.matr. & ꝑ Cy.in l.fi.§.ſed cũ in ſecũda,C.de fur.& ꝑ Guil. ĩ l.q proprio,in §.ꝓcurator, ff.de ꝓcurato.& gl.vtroq;, ꝙ acqrit̃ ãbaſiatorib.ſi donat̃ tanq̃ perſonæ.facit l.ſociũ, [a] qui.§.2.ff ꝓ ſocio,& quod ibi no. vbi donatũ ſocio occaſione ſocietatis cedit donatario,non ſocietati, ex quo donatũ ẽ ꝑſonæ, nõ ſocietati,ſec⁹,ſi donat̃ rõne officij,qa acqrit̃ dño,ff. ď caſt.pec.l. ſi forte & l.miles,la 2.Pa ĩc.poſtulaſtis,ď ꝯceſ.ꝑbẽ.dicit,ꝙ ĩ dubio ď bemus attẽdere qualitatẽ doni.& ſi talis ſit res,ꝙ poti⁹ credit̃ donata dño,q̃ ambaſiatori, vt puta Leo, & hmõi, tũc acqrat̃ dño: aľs nõ. [b] Vel põt dici, ꝙ ſi ꝑſona ambaſiatoris antea erat nota,tunc videat̃ ĩtuitu ꝑſonæ. Si verò ſolùm ẽ nota ꝓpter offm̃ ſic intuitu officij datũ videatur.l ſi forte. l.miles,la.2.l.dotẽ.§.hæreditatem, ff.ď caſtren.pecu.

40 Vtrũ qñ donat̃,vľ legatur iſto mõ, dono vel lego talẽ terrã,q̃ ẽ.j.tales confines,quę eſt.20.iugerũ.quę tñ ẽ 30.vel lego vxori meę talia iocalia, q̃ ſunt precij cẽtũ ducatorũ, & tñ ſũt ducentorũ, donatari⁹ poterit ne bõa ꝯcĩa tener̃? ℞.Bal. in rub.de emp.& vẽdi.C.dicit,ꝙ Io.An.ĩ addi.ad Spec. tit.ď emp.& vẽ.refert,& ſeqtur dñm ſuũ,q fuit Oldrad⁹,ꝯſi.232.aľs.32. vel 167. ꝙ põt totum retinere,ꝑ l.ſi fũdum ſub ꝯditione .§. ſi libertus, [c] in fi.ff. ď le.1.l.cũ pater.§.pater,q filio, aliàs pater filio,q,ff. de le.2.Sed ipſe Bal. dicit multum differr̃,an qs exprimat ꝯceptũ ſuũ ĩcipiẽdo à numero,vel menſura,vt puta dono tibi quatuor modia terræ ĩ tali confinio;& tũc non veniat plus,vt l.ſi qs teſtamẽto,in prin.ff.de le.1. an exprimat ꝑ nomina deſignãtia certã ſpẽm, vel corp⁹ determinatum, licèt poſtea mẽſuret̃, qa tũc mẽſura ẽ loco demõſtrationis,q̃ falſa nec viciat nec minuit id,cui adijcit̃.l. demõſtratio, [d] ff.de ꝯdi.& dem. Facit l.ſi vẽditor, [e] ff. ď actio.empt.& vẽd. hoc ſequit̃ Petrus [f] in c.per tuas, de dona.vbi dicit,ꝙ ſi vir legat talia iocalia vxori,quæ ęſtimat cẽtũ, ꝙ licèt valeãt duplũ,nõ poterit hęres minuer̃,ſed totũ habebit.ſiľr ſi min⁹ valẽt,nõ poterit plus mulier petere.Idẽ dicit de vẽditione ſeu emptione; & ſic ſolue.l.pe. § fi.ff. ď act. emp.& vẽd.per hãc diſtinctionẽ. vel breui⁹ ĩ emptione dic,ꝙ ſi preciũ taxat̃ per modia,ñ habebit illud pl⁹, ſecus,ſi non taxar̃ ꝑ modia. idem dic in vẽdente,ſi ẽ minus.vt teneatur ẜm prędicta.

41 Vtrum donatio mera poſſit reuocari ex pœnitentia? ℞.ꝙ non,ar.c. verum, de cõdi.app.facit.d.l.Ariſto.eo.tit.in prin. & ideò dicit Bar.in l.fi.ff.de cond.ob cãm,ꝙ donatio eſt ꝯ̃ctus nominatus, [g] vt not.in l.iuriſgẽtiũ,ff.de pact.in prin.Nam hẽt nomẽ elegãs,nec reuocat̃ pęnitẽtia,ſicut nec alij ꝯ̃ctus nominati, vt l. ſi pecuniam, in prin.ff.de con.ob cauſam.

42 Vtrum donatio mera reuocetur propter aliquam cauſam? ℞.vt colligo ex l.fi. C.de reuocatio.donatio. & ex capitulo.fi. de donatio. cum ibi not. quòd ſic propter vndecim cauſas. Prima propter defectum cauſæ, propter quam res eſt donata. capi.

Facit.l. ſociũ] Bar. ibi format ꝗõnẽ in impator̃ donãte ambaſiatorib. Mediolanenſib.& dicit,ꝙ ſimpliciter acqrit̃ ãbaſiatorib. Et ĩducit.l. diu⁹, ff. de bonis dãna.quia, inquit, ſolent ambaſiatores remunerari, & ita q. formant gl. in d. §. item qcquid, & in d.§.ꝓcurator. Vide ẽt Alex.ĩ apoſti.ad Bar. ĩ d. l.ſociũ q §. 1.qa videtur cocordare cũ opinione Ab. Et allegat Bal. ĩ d.§. ſed cũ in ſecũda,aľs ĩcipit, ſed ĩ ſecũda.

b Aľs non] Vt puta qa veſtis donat,q̃ eſt ꝯueniẽs ambaſiatori.

c §. ſi libertus] Dicit̃ ibi, ꝙ vn⁹ ex hæredibus in ſpẽ hæreditaria grauat⁹,pro portione ſua,tãtum, grauatus vſ̃ĩ re, & æſtimatio teſtatoris nihil operatur. vñ Di. ibidẽ ẜm ꝙ refert Bar.ĩducit il lũ tex.ꝙ ſi teſtator veniens ad mortẽ reliqt vxori certas res, quas æſtimauit 200. ꝙ ſi valent plus, hæres non põt detrahere. ſi valẽt min⁹, non põt vxor petere, ꝙ ſuppleat̃,qa ęſtimatio teſtatoris nihil operat̃ ꝑ.§.pater,hic immediatè allegatum.

d L. demonſtratio] Ibi dicitur, ſi lego Titio fũdũ quẽ emi ſi cõſtat ď fundo, licèt fundus mihi donatus fuerit, nõ viciatur legatum.

e L.ſi venditor] In prin. vbi ſi dico, ꝙ ſeru⁹ me⁹, quẽ vẽdo,habet 10.in peculio, & ſi plus habet, ꝓmitto me nõ adẽpturũ, debeo ꝑſtare.10. ẽt ſi minus hẽat; & facit in hoc.

f Pe.de An.] Et ibi etiã Abb.ponit hãc di. Vide etiã Sali in l. 2. C.de em.& vẽ.& ď pi & cõ.rei vẽ. Et facit, ꝙ not. Bar. ĩ l. Iul. §. ſi Titius,ff.ď act.ẽpt.vbi dicit,ſi vẽdo tibi ꝑdiũ pro mille.& dico, ꝙ ſũt.10.iugera,nõ ẽ facta venditio ad mẽſurã; ſequtur hoc Bal.in l. 1.4.op.ď peri. & cõ.rei vẽd.& Bar. in cõſilio 1. qõ. d. Ciol. & vide Pau.de Caſt.ĩ.l ſi ſeruũ. §. 1. ff. de act.& empt.

g Noĩatus,] Vñ ipſe, licèt à principio ſit voluntatis ex poſt facto ẽ neceſſitatis.l. ſicut, C. de act. & obl.

quod a te, [a] de cle. coniu. de quo dic, vt j. §. 47. Scđa pp ↄditionē adiectā. c. verū de ↄdi. appo. de quo dic vt j. §. 46. Tertia pp dati enormitatē, puta cū pr̄ donat tm̄, ꝙ filio hæreditas non remanet. 13. q. 2. ſi qs iraſcit̄. dic vt infra. Caſu. 10. & 11. Quarta ſcū donatarius manus violētas iniecit in donatorē. Quinta, ſi atrocē iniuriā fecerit, ſ. verbalem, [b] aut eū fugauerit, vel in carcerē intruſerit, & hmōi, vt differat a p̄cedenti. Sexta, cū ſgraue dānum rebus donatoris intulit, puta in tota vel maiori parte ſubſtātiæ, pōt ēt eſſe citra maiorē partē ſubſtantiæ; & ideo erit arbitrariū, ſm Io. An. & Pa. in d. c. ſi. Septima, qñ inferre p̄ſumpſit vitæ periculū, licèt effectus non ſit ſecut⁹, ſ. ponendo inſidias. [c] Octaua, ſi ↄuētiones in donatione poſitas non ſeruauerit, quas ꝓmiſit. Hæc quinq; ſ. dicta immediatè hñr in d. l. ſi. adde ſm gl. ibidē aliā, vñ. Nona, ſi donatarius negligit alere [d] donatorē inopē. qđ intellige ſm Cy. in d. l. ſi. verum, ſi donatio ↄſiſtit in magna re, ſeu quātitate. & ſic limita d. gl. per iura alleg. in ea, q̄ loquuntur, qñ libertas eſt donata, vt l. alimenta, ff. de li. agno. & ī authen. vt liber. de cœtero. §. illud, cū ſeq. ff. de iure pa. l. diuus, la 1. & l. ingratus. vñ donatio facta liberto reuocat̄ ſolū ex obſequio non præſtito, & ēt emptū ab eo ex pecunia donata, vt l. 1. C. de reuo. donatio. ſed nō libertas, [e] C. de lib. cau. d. ſolo. Sed hoc eſt ſpāle in liberto, non in alijs, vt ex ſola non p̄ſtatione res ex pecunia donata, empta reuocetur, vt in d. l. 1. no. glo. qđ no. pro iſtis mulierib. & ſimplicib. q̄ ferè oīa donant, & demū negligunt̄ alimētari a donatario. Si verò ſit modicū, quod eſt donatū, non reuocatur donatio pp alimenta denegata. & ſic intellige gl. in l. in condēnatione, ff. de reg. iu. quæ vult, ꝙ nō reuocet̄ donatio pp alimenta denegata. Et not. in p̄dictis cauſis reuocari donationē per donatorē, non p hæredes, [f] ēt ſi talis ingratitudō ſit cōmiſſa in donatorē, non in hæredes, vt in d. l. ſi. & c. ſi. no. Decima cā ex p̄ſumpta volūtate donatoris, vt pp natiuitatē filiorū ſuperuenientē, & in hoc ſunt variæ opi. quia vñr iura varia. vide, ſi placet, Bar. in l. Titi, ſ. cūda in §. impe rator, ff. de leg. 2. & Pa. in d. c. ſi. XI. cā eſt contra voluntatem donatoris rōne inofficioſitat s. Circa qđ no. Barto. in l. ſi vt allegas, C. de inof. do. ſic diſtinguentem, ꝙ aut donatio eſt inofficioſa re & conſilio; & tunc ſi eſt facta liberis [g] reuocatur, quatenus eſt immoderatè facta vſq; ad debitum bonorum ſubſidium, vt l. ſi liqueat, C. de inoffi. dona. Si verò ſit facta extraneis, ſi reliquit aliquid filijs, ſic reuocatur niſi vſq; ad debitum bonorū ſubſidiū. l. omnimodo, C. de inoffi. teſta. Si verò non reliquit, ſic reuocatur in totum. d. c. ſi quis iraſcitur. aut donatio eſt inofficioſa re ſolū, & ſic reuocatur ſolum quatenus eſt immoderatè geſtum. Exemplificat Aug. in d. c. ſi quis, ꝙ quando quis iraſcens filio exhęredat eum, & donat omnia ſuæ eccleſię, quia non eſt ſuſcipiendum, quia inofficioſa re conſilio. ſi verò cōputat Chriſtū filiū, hñs ipſe alium, vel ſi hñs duos filios, Chriſtum cōputat tertium, vel habens 12. Chriſtū computat. 13. & omnibus æquè relinquit, ſic non facit inofficioſè, & valet. [h]

a C. qđ a te] vbi hr̄ đ bñficijcollatione, q̄ reuocat̄, ſi ille, cui collatū fuit, vxorem ducat &c.

b Verbalē] Puta, qa dixit ei, ꝙ erat adulter, ſodomita, blaſphemus, vſurarius, & huiuſmodi.

c Ponendo inſidias] Vel venenū præparauit, & huiuſmodi.

d Alere] Adde Ab. idē di. in c. ſi. e. ti. Et dicit diſtīctionē ſatis ęquā qa q̄ donat pr̄i, æquiparatur, q̄ dēt alimēta filio. l. ſi qs a liberis, ff. de lib. agno. & ſic tollit gl. in l. ī cōdēnatione, ff. de re. iur. q̄ dicebat iure non caueri donatorē ali debe a donatario. Idē tenet Bal. in §. ſciēdum, Inſti. tu. de dona. & Ange. in d. l. ſi. C. de reuo. dona.

e Libertas] Fallit in liberto, qa redigitur in ſeruitutē. 12. q. 2. c. octaua diſcuſſio.

f Per hæredes] Facit. c. ſi. eo. ti. & ratio eſt, qa hoc ius reuocandi pſonale eſt ſm gl. ibidem.

g Liberis] Intellige in caſu, quo donatio facta liberis tenet, puta qa emācipat⁹ eſt, vel ob bñ merita, & adde Bart. eandē di. faciētē ī d. §. imperator, & ſequtur Ab. in d. c. ſi.

h Et valet] Sed q̄ritur, nunqd reuocata iſta donatiōe in aliquo caſu ex iſtis, reuocētur fruct⁹? Dic ꝙ nō de hoc ē gl. ſing in l. gnalē. §. plenè, in ver. ex aliqua cā, in in fi ff. đ fideico. li, hoc tñ fallit in donatiōe cā mortis, qa cōualeſcēte donatore, donatio cū fructib. reuocatur nō ſolū exñtibus, ſed ēt conſumptis tex. eſt ī l. cū qs, & ibi Ang. & Alex. ff. de cōdi. cā da. vbi colligūt, ꝙ titulus reuocabilis non pręſtat acqſitionem fructuū, intelligitur qñ ē reuocabilis facto hominis, & iō eſt, qa nō vr̄ eē in bona fide, q. p̄cipit ex titulo, quē ſciebat reuocabilē. Nā donatio cā mortis ſtat in ſuſpenſo, donec donator morit̄. igr̄ &c. Ad de ad p̄dcā tex. & ibi Bald. ī l. ſi mulier, §. ſed ſi hñti, ff. de leg. 3. & Bal. in l. ſi. C. de vſu. & vſufr. leg.

Sed

a Loco filij] De hoc vtrū monaſterium habeatur loco filij vide Bald. in aut. ingreſſi, & in aut. ſi qua mulier, C. de ſa. ſan. eccle.

b Ratione præſumptæ] Idem ſecundū Bar. in d. §. imperator, verſi. quæro, dixi.

43 Sed qd ſi fuit facta monaſterio reuocabit̄ pp ſuperuenientiā filiorum? R. Pa. in d. c. ſi. ꝙ non in totū, quia monaſteriū eſt loco filij, [a] & quia donatio eſt facta fauore aīæ, ſed ſolū reuocabit̄ quòad legitimā debitā. hoc idē ſentit glo. etiā in donato eccleſiæ. 17. q. vl. c. ſi. & alia glo. 27. q. 1. c. vt lex ↄtinentię; & hoc verum iure fori, ſ. iuris ciuilis, ſed de iure poli, i. quadam naturali æquitate reuocat̄ in totum, vt ſentit glo. in d. c. ſi. & d. c. ſi quis iraſcitur, & hoc ratione præſumptę [b] voluntatis donatoris.

44 Vtrū ſi ſit iuramento firmata, reuocabit̄ pp præfatas cauſas? R. ſm d. Anto. in d. c. ſi. ꝙ ſic ex ſubſiſtētia conditionis, quæ eſt in iuramento, [c] ſcilicet ſi gratus eris &c.

45 Quid ſi dictū ſit per pactū, qđ non poſſit reuocari prætextu alicuius ingratitudinis? R. ꝙ tale pactum nō tenet, quia ęquitati naturali contrarium [d] eſſet, ſcilicet ꝙ aliquis impunè ingratitudinis vicium committeret, C. de inuti. ſti. l. ex eo. [e]

46 Vtrū donatio conditionalis reuocetur? R. ꝙ pendente ↄditione non p̄t, qa ex futuro euentu pēdet. facit. l. potior. §. videam⁹, ff. q. po. in pi. ha. nec ēt purificata conditione, quia eſt vera & mera donatio. ſi verò ↄditio deficiat, ñ reuocat̄, qa qđ non ē, reuocari non p̄t. c. ad diſſoluendū, de deſpon. impu. erit ergo pinde ac ſi non fuiſſet donatum.

47 Vtrū donatio facta ſub modo poſſit reuocari modo non ſeruato? R. vt colligo ex no. p do. in c. verum. de condi. ap. ꝙ aut modus fuit principalis [f] cauſa, ſeu finalis ↄtractus; & ita p̄t reuocari, [g] vt dicit Bar. in l. 2. §. ſi. ff. de dona. facit. l. cū l. C. de pac. inter emp. & ven. vbi reuocat̄ ↄtractus noīatus non impleto modo, qñ modus fuit cā principalis ↄtrahendi. & ſic ītellige. l. ea conditione, [h] & C. de reſcin. ven. aut mod⁹ non fuit cā finalis donationis; & ſic non reuocat̄ ceſſāte modo. facit l. Mæuia, ff. de manu. te. vbi libertas legata trib⁹ ſeruis ſub hac conditione, vt alternis vicibus luminaria accenderēt ſuper ſepulchrum eius, non reuocat̄, ꝗuis modus non impleat̄, quia tex. non conſiderat, vt cauſam finalem libertatis datæ modum, ſed vt cām impulſiuam. & ſi ſumus i ī dubio, ſi donatio eſt in piā

c In iurō, ſ. ſi gratus eris] Nam pacta contra leges l. iurisgētiū. §. ait p̄tor, ff. de pactis, & l. pacta, C. de pac.

d Quia æquitati naturali contrarium] Idem tenet Bal. in l. ſi C. de pac. & hoc quia inuitaret ad delinquendū contra l. conuenire, ff. de pac. dota. & ſic clauſulæ appoſitæ in inſtrumentis, quòd non poſſit reuocari prætextu alicuius ingratitudinis, non valet, ſicut dicit Pau. de Caſtr. in d. l. fin. ſe allegat̄ ſe in quodam cōſilio ſuo illis diebus. Idem tenet Bald. in l. fina. C. de bo. lib. Et Salic. in l. pactum, C. de colla. Spec. titu. de dona. §. 1. ver. quid ſi actū eſt. Et ibi limitat ſingu. Ioan. An. niſi interponeretur iuramētum, quia tunc cum iuramento poteſt paciſci, ꝙ etiam propter ingratitudinē committendam de futuro non poteſt reuocari donatio per text. not. in cap. quemadmodum, ad ſi de iureiu. Sequitur Anton. in c. fin. de donatio. Et ibi Imo. in 15. & vl. olumn. in l. ſtipulatio hoc modo concepta, de verbor. obligat. & conſil. 545. incip. ſuper primo dubio in vlt. col. Quamuis contrarium teneat Ro. in d. l. ſtipulatio hoc modo, Et in l. donationis. §. 1. ff. de donat. quia ſimiliter eſt eadem ratio, quia daret materiam delinquendi, Et dicit quòd d. c. quemadmodū loquitur ī delicto de præterito. Sed errat, quia Imo. in vltima parte ſui loquitur in delicto futuro. Nec eſt verum, ꝙ inuitet ad delinquendum, quia, vt ibi dicit text. licèt ille, qui remiſit, non poſſit accuſare ad priuatam vtilitatem, poteſt tamen ad publicam.

e L. ex eo] Ibi ſtipulatio contra bonos mores non valet.

f Fuit cauſa principalis] Pone exemplum, dono tibi prædium, vt facias in eo fabricam, vel dono tibi pecuniā, vt eas Romam, & huiuſmodi, & ſcias, quod modus idem eſt, qđ conditio ob cauſam, & ſic militat titul. de condi. ob cauſam.

g Poteſt reuocari] ſcilicet donatio, ſi modus nō ſeruatur. Et pone exemplum in d. l. cum te. vbi ſi vendidi, vel dedi fundum modico pretio, vt in eo palatium ædificares, non feciſti fundus reuocatur cum fructibus, & ſic procedit cōdictio hæc etiam in contractibus innominatis. Et ibi illa vēditio aliàs non fuiſſet facta, & eſt illa, l. fina. ſecundùm Bartol. ibi.

h Et ſic intellige l. ea conditione] Ibi habetur ca⁹, quòd ſi vendidi tibi fundum, vt reipubl[illegible] faceres de ea pecunia, quam mihi promittebas, non ſoluiſti, dr̄ ibi, qđ & ſi poſſum agere ad pecuniam, non tamen reſoluitur contractus, eo qa venditor oīno erat venditurus, & ſic cā non erat finalis, dū ergo dr̄ hic, Et ſic intellige &c. Vult concordare illas leges, qa in l. cū te, cā vēdendi fuit finalis, in l. vero, eā cōdōne, nō fuit cā finalis. Idcirco in primo caſu reuocatur fundus, in ſecundo nō, licèt pecunia exigatur vel in d. l. ea conditione, non reuocatur cōtractus, ſed agitur ad obſeruantiam modi.

i Et ſi ſumus in dubio] Tu dic melius, quod aut modus

modus reſpicit vtilitatẽ alterius,q̃ eius, cui datur, Vt do tibi centum, vt emas fuudum Titio, tunc modus præſumitur finalis.l.Titio,in fi.& l.quibus diebus,ff.de condi.& demon.& l ſi tibi pure, ff. de leg. 3. & ſic reuoca rentur centum, vel agi poſſet ad reuoca. Aut mod⁹ reſpicit vtilitatẽ cui datur, & tũc aut ad ſubſtãciã actus cauſa requiritur de neceſsitate, & tũc cã finalis.p̃ſumitur, vt l.ſed ſi mors. §.fi.cũ l.ſeq.ff.đ dona.inter vi. & vxo. vt do tibi centũ, vt domũ deſtructã reædifices. Qñq; ad ſubſtantiam act⁹ nõ requiritur cã, & dic aut cã reſpicit animam (vt hic)nã licèt dem eccleſiæ cẽtũ, vt ædificet domum ſi non ædificat, non agitur ad reuocationẽ, quia principaliscã dationis fuit animę ſalus, q̃ non ceſſat.Si verò nõ eſt cauſa pia, tũc præſumitur cauſa impulſiua: & ſic poteſt agi ad reuocationẽ, vel vt ſeruetur modus. Fac.t.l. Titio centum, ſecũdo rñ.ff. de conditio.& demon. & de his vide gl. Cy.& Bal.in l. ſi mulier, C.de iure dot.

a Gloſ.in l ſi qs Titio]Vult,ꝙ relictum pro anima,videtur relictum ad pias cauſas, & ſequitur ibi Bart.

b Pone ꝙ ſol⁹] Pone exemplũ, Do eccleſiæ fundum,vt non alienare poſſit; eſt prælatus, qui alienat.

c Doctor cõlter] Et Pa. ibi in ver. venio ad ſm.

cãm fauore pię cãę,videbitur contemplata pia cã pro finali cã,vt vr̃ velle Bart.in d.l.2.§.fi.ff. de donat. aliàs non. Ex his infertur,ꝙ donatio facta eccleſiæ ſub mõ non reuocatur,ſi mod⁹ non ſeruetur niſi expreſſum fuerit, quòd poſſit reuocari, ratio, quia donatum eccleſiæ ſub modo, videtur donatum pro ſalute aĩæ principaliter.c. requiſiſti,de teſta.facit gl.ĩ l.ſi quis Titio, a ff.de leg.2.& ideò modus appoſitus non videtur cauſa finalis,ſed impulſiua, & ideò ceſſante cauſa impulſiua non ceſſat effectus, niſi ſit expreſsè actum,& ꝓ hoc facit.d.l. Mæuia. facit text. in l.legatum,ff. de admini. rerum ad ciui.perti.iũctis, quæ not. ibi Bartol. & in l. legatum,ff.de vſufruc. leg. & Bal.in l.1. ff.de his, quæ pœnæ cau.reli. & in l.cum alienam,C. de legat. Nam in d.l.legatum,& l.legatũ, probatur quòd ſi teſtator reliquit mille ad honorem ſuum reipublicæ, vt inde fierent ludi annui, vel fabrica,quæ iure impediente fieri non poſſunt,quòd illa pecunia cõuertatur ad aliũ vſum, qui cedat in honorẽ teſtatoris. nec reuocatur legatum, quia ad honorem ſuum eſt cauſa finalis.

48 Pone quòd ſolus, b prælatus eſt, qui non ſeruat modum, nunquid reuocabitur, quando dictum eſt quod poſſit reuocari? Reſpond. Vinc. in capitulo verum,de cõd.appo. tenet ꝙ non, quia delictum prælati ſolius non nocet eccleſiæ,regula,delictum.lib. 6. Et idẽ ſequuntur doc.communiter c in c.breui. de iureiu.ſecus, ſi prælatus cum capitulo.Aduerte,qa aliud eſt ſi donatio ſit ſub conditione, quia ſi ſolus prælat⁹ eam non ſeruat, non valet donatio,ratio,quia in acquirẽdis ſolus prælatus poteſt nocere eccleſiæ, non in acquiſitis,vt no.gl.& do. 16. q.6.§.fi.& Inno. in c.fraternitatem, d de dona.

9 Vtrum, cum dictũ eſt, quòd poſſit reuocari, requiratur ſententia? e Reſ.ſecundùm Inno.in d.c.verum,& Hoſt.d.Ant.& Car. ibidem ꝙ ſic. alij,vt Bal.in c.verũ, de for.compe.& in c.illud, de præſumpt. tenent cõtrarium, & Angel.in l.pen.ff. de pac.& gloſ.in authenti. vt de cætero non fiant comutationes,in ver. licentiã §. 1. Sed verius f eſt primum, quia nemo ſibi ius dicit. 16. q. 6. placuit, de præben eum qui,li. 6.C.vnde vi.l.ſi quis in tantam,ꝙ ſi dictum eſt,vt propria autoritate,tunc poterit, vt tenet Ho.in d.c.verum,& in c.cum dilecti, de donat. & communiter doc.in d.cap. verum, & ibi Abb. & Bartol. in l. creditores, in 6. colum.C.de pigno. & not. idem Bartol in l.fin.ff.vt in poſ.leg.niſi eſſet ſacra effecta, g l. ſi quis curialis, C. de epiſcop.& cleri. Limito

d Cap.fraternitatem] Et vide plenius Pa. in c.1. de do.& contuma.

e Requiratur ſententia]Exemplum, Dono tibi domum,vt in ea facias ſcholas pro ſtudio, & ſi non facis,ꝙ reuocare poſſim,non facis, nunquid propria autoritate poſſim reuocare donationẽ,an requiratur alia ſententia? vel aliter,Dono tibi rem pacto appoſito, vt non alienes. Tu alienas;Vtrũ propria autoritate poſſim apprehendere.

f Sed primũ verius]Panor.poſt D.Ant.in d.c. de fo.compe.dicit, ꝙ contractus, in quo non ſeruatur modus, ipſo iure non reſoluitur, ſed agitur ad reſoluẽdum. Ad quod facit, qđ no.Bart.in l. 2.ff.de dona,ante fi. vbi dicit, ꝙ ẽ ſpãle in pacto legis cõmiſſorię, & addictionis in diem, vt ipſo iure transferatur dñium,vtputa ſi dicatur, Vendo tibi hanc rem,& ſi nõ ſolueris tali die p̃cium, res ſit inepta. Ergo in alijs ſecus; & & ſic reſeruatio manuum, ſeu apprehenſionis ꝓpria autoritate non vr̃ poſſibilis, ex quo dominiũ remanet penes donatariũ. Agi ergo dẽ. primò ad diſſoluendũ,& poſtea rem cõſeq poterit. Sẽtiũt hoc dñi de Rota dec. 226

g Sacra effecta] Secus eſſet,ſi efficeretur eccleſiæ talis res,qa tunc virtute pacti facti propria autoritate poſſem apprehendere, ſm

Bar.

Bar.in d.l.creditores,& Pa ĩ d.c. verùm.

a Bar.in d.c.creditores.] In .6. col.tractat,an iudex poſſit dar̃ licẽtiã ingrediẽdi poſſeſſionẽ autoritate propria;& dicit ꝙ ñ,ſi vult dare cum inuenit reſiſtẽtẽ, vt ibi p eũ. Et facit. l.conuenire, ff.đ pactis dota. Et l. nõ ẽ ſingulis, ff. de reg iur.

b L.donatio pfecta.] aliàs pfecta donatio ꝯdõnes poſtea nõ capit.

c §.accedit.] In verſ.fecerit,quæ dicit,ꝙ ſi ꝓmitto tibi dotem,& cum trado,volo paciſci, vt reddatur mihi, pactũ nihil operatur, & facit l.ex morte,in fin.C.de pactis conuentis tã ſuper dote, quã ſuper dona.

d ſ.nullã] in lib. pãdectarũ vr̃ dicere, malã vt refert Bar.in l.pen. ff.de pac.

e L.ſancim⁹.]In his iurib⁹. habetur poſſe fieri alienationẽ ĩ meli⁹,& ꝙ poſſit vẽdi calix ꝓ redemptiõe captiuorũ, & hmõi,& ſequitur hĩ: opi. Pan. in d.c.verũ, de cond.appo. in fi.

f Teneant ꝯriũ.] De materia iſti⁹, §.hr̃,p no.p Inn. & gl.& doc.in c. Raiuald⁹, đ teſt. & in l.fi. C.đ re. alie. ñ alie. & in l.filiusfa.§. diui, de lega. 1.

g Et idem tenet gloſ.]In fine, loqtur tñ tex.de p̃cepto papę,& ſic de leg e viua.

niſi eſſet de facto reſiſtens, qa tũc pactũ nõ valet,vt dicit Bar.in d.c.creditores.a p̃ſtaret.n.materiã veniendi ad arma, quod non licet.

50 Quid ſi donatũ aliquid ſit eccleſiæ,vel alteri cũ pacto,qđ non poſſit alienari? Reſ.ſm do.Ant.in d.c. verũ,de cõd.appo. qđ aut ponit poſt contractũ donationis, & non impedit alienationẽ, nec aliqd operatur circa ꝯtractũ.l.donatio perfecta, b C.de dona.quę ſub mõ,aut añ contractũ perfectũ,i.ante traditionẽ, tamẽ poſt obligationẽ,& tũc ſm Car.in d c.verũ, nihil operatũ tale pactũ p gl.in l. vnica.§.accedit, c C de rei vx. act. aut pactũ apponiẽ tpe cõtrahendę obligationis, & tũc aut r̃ſeruat ſibi aliqđ ius ĩ re quã tradit ꝓ obligatiõe,& ẽt apponit ꝓhibitionẽ de alienatione, & tũc ñ valet alienatio l.ſi creditor §.fi.ff.de di.pi.iũcta gl. ibi. ſm literã Piſanã,q̃ hẽt literã negatiuã,ſ.nullã d venditionẽ eſſe,aut nullũ ius ſibi reſeruat, ſed alteri,& tunc ſm d.Ant.eadẽ eſt rõ,vt nõ valeat alienatio, aut nec ſibi nec alteri reſeruat ius ĩ re donata & tũc ſi alienatio ſequaẽ,valet,ſed aget q pactũ appoſuit ad æſtimationẽ l.ea l.C. đ cond.ob cau. & l.pe.& ibi Bar.ff.de pac. aut apponitur ꝓhibitio de alia re non alienãda & non valet tale pactũ,& ita loqẽ d.l.pe.niſi paciſcẽtis interſit de non alienãdo,qa aget ad intereſſe,ita not. in d.l. pe. & hoc verũ in priuato. In eccleſia aũt, ſi alienat, ſp vr̃ intereſſe dantis cum tali pacto de ñ alienando, quaſi ſit fauorabile aĩæ dantis,niſi qñ alienaret in caſu neceſsitatis.Intellige,quãdo aliter ꝓuideri non p̃t, quia ſic donator,ſi non voluiſſet,turpiter intellexiſſet, nec valuiſſet ꝓhibitio.c.ſicut hi.47.di. cũ ibi no. in gl.c.1.83.di.vel quãdo alienaret ob magis piã cãm ſm d.Ant.vbi s̃. facit c.licèt,de reg.c.puenit,el 2.de iureiur.& c. aurũ. 12. q.2.C.de ſac.ſan eccl.l.ſancimus, e quanuis alij teneant in contrarium. f

51 Sed qd ſi dictũ ſit, ꝙ non poſſit alienari,& ſi alieneẽ,tũc liceat ipſi & hæredibus ſuis fundũ ad ſe reuocare? ℞. Iuriſtæ ꝯmuniter tenẽt,ꝙ non poſſit alienari,ſed Bar. Brix. in q.ſuis q.4.tenet,ꝙ de æqtate canonica p̃t ob piã cãm, quando alia non hẽt,q̃ commodè poſſit alienare,& idẽ tenet gl. g in c.imperator Leo.§.hoc ius,in ver.ab imperiali.10.q.2.& no. ꝙ hæc ſuprapoſita diſtinctio valet de oĩ contractu, in quo ab hoĩe alienationis ꝓhibitio apponitur, ſi aũt ꝓhibitio fit a lege,& tũc nulla ẽ alienatio, in l.quẽmadmodũ,C.de agri.& cẽ. & col. li.11.& c.eccleſia ſanctæ Mariæ el 1. & ibi Pa.vt lit. pen. ſi aũt ꝓhibitio talis ponitur ad hoĩe in viã teſtamẽti, vel vltimæ voluntatis,tunc dic,vt in l.filiusfam.§.diui,ff.de leg.1.& dr̃ ibi, qũo ſine cã non p̃t,oportet ergo cã exprimaẽ ab ipſo teſtatore puta vt remaneat in familia,& hmõi, vide diffuſè ad propoſitũ noſtrũ infra legatum.2.§.11.

2 Vtrũ ꝓhibiti donare donatione mera, ꝯditionali,vel ſub mõ, ꝓhibeãẽ donare pp benemerita q̃ dr̃ remuneratiua? Reſ.ꝙ non qa non ẽ ꝓpriè donatio,vt colligiẽ ex d.l. Aqlius regul⁹,ff.de dona. & qđ no.in ca.ſi quos.12.q.2.& in c.conſenſus,de re.eccle. non alie.& Bal.in l.iubemus,C.de ſac.ſan. ecc.niſi ꝓhibeãtur donare, qa non habent adminiſtrationẽ in reb.liberã, quas volunt donare,ſicut ſunt primi. 2. 3.4.5.7.8.9. & 11.12.17.vel ꝓhibeantur donari pp legitimã cãm, ſicut ſunt.14.20.21. 22. vel q non pñt donare niſi in damnũ aliorũ, vt sũt 19. vide ẽt ꝙ dico infra ĩmunitas.§.53. aduerte hic,qđ iſta verba,quãdo quis dicit ſe donare pp benemerita,ſi ꝓferantur ab eo, q liberè p̃t donare,tũc inducunt ꝓbationem inter eaſdem perſonas, ſed ſi de neceſsitate requirerent benemerita,vt valeret donatio,tũc nõ ſufficiũt talia verba enũtiatiua,

quia

quia non probant beneme rita præceſſiſſe.l.ſi fortè,ff. de caſ.pec. & ibi Bart. hoc dicit,faciunt no. in l.ſi donatione,C. de collatio.

53 Vtrũ talis donatio, remuneratiua poſſit reuocari pp cãs,qb.reuocaẽ alia mera,vel ꝯdõnalis, vel modalis,de qb.dictũ eſt ſ.Reſ.ꝙ non,vt in l.ſi pr̃,ff. d̃ dona. tenet Pa.in d.c.fi. qa ẽm eũ iura ſcripta loquẽtia de donatiõe ñ habẽt locũ in hac donatione remuneratiua, quia non eſt ꝓpriè donatio.

54 Vtrũ donatũ ꝯſanguineo in dubio p̃ſumaẽ donatũ reſpectu ꝯſanguinitatis? ℞.ꝙ ſic,& nõ reſpectu remuneratiõis,tex.ẽ ĩ l.tutor §.q̃ a tutorib.ff,de exc. tut.

DONATIO.II. cã mortis ẽ,cũ qs magis vult habere ſe,q̃ eũ, cui donat, magiſq; eũ,cui donat,q̃ hæredem ſuum,dicit tex.in l.1.ff.de dona.cã mor.& in l.ſenatus.§.dona.e. ti.

1 Tres sũt ſpẽs donationis cã mortis. Quædam fit, qñ imminẽte periculo mortis, ita dat,vt ſtatim ſit accipiẽtis.Alia nt nullo metu p̃ſentis periculi, ſed ſola cogitatiõe mortalitatis vt ab hoĩe ſano.Tertia ſpẽs, cũ donaẽ cã mortis, nõ vt ſtatim fiat accipiẽtis,ſed tũc demũ,cũ mortuus fuerit l.2. ff.eo.ti.

2 Cõuenit donatio cã mortis cũ donatione ſimplici, qa vtraq; donatio ẽ. Itẽ qa vtraq; inter viuos ꝯficiẽ,& tradiẽ,differt qa iſta ex pnĩa reuocaẽ,illa ñ,vt l.qui mortis cauſa,ff.eo.Itẽ qa in iſta quinq; teſtes, ĩ illa duo ſufficiũt,vt l.ſi.C.e.ti.in dubio p̃ſumiẽ donatio inter viuos niſi probetur contrarium, vel ſit facta mentio de morte,vt no gl.1.in d.l.fi.

3 Qũo dignoſceẽ a legato? ℞.ꝙ ſi verba sũt cõia,a vel æquiuoca, tũc p traditionẽ rei,vel p obligationẽ,b qua ſe obligat legatario,cognoſciẽ,aut qñ nullũ iſtorũ interuenit,dr̃ legatũ,vide qd̃ legitur & not. in l. 2. & l. Marcel.ff.eod.tit.

4 Conuenit ĩ multis cũ legato,qa vtraq; ẽ vltima volũtas.itẽ qa vtraq; quarium numerũ teſtiũ reqrit. Item qa ĩ vtraq; ſubſtitutio locũ vẽdicat,vt ĩ l.1.C.e. Itẽ qa nec inſinuationẽ exigit. d.l.fi.itẽ quia ñ eſt pfecta niſi morte ſecuta,vt ff.eo.l.ñ vr̃ & multis alijs,de quib.dic, vt no.ĩ d.l.Marcell9, & l.fi.

5 Differt a legato, qa legatũ fit nolẽti, ſed ñ donatio cã mortis. Itẽ ſæpi9 donatũ cã mortis tradiẽ a donãte, ſed legatũ ñ.Itẽ qa donatio ĩ ſingulos annos eſt vna, legatũ verò plura.l.ſenat9 §.ſi qs mortis cã,e.ti.Itẽ filiuſfa.ñ legat,ſed donat cã mortis,d̃ ꝯſenſu patris.Itẽ licèt teſtm̃ c falsũ ſit,vel nullũ,donatio tenet,licèt ñ legatũ ff.d̃ his q vt iud.l.legatũ.§.pe. & multis alijs d d̃ qb.vi.p totũ.iſtũ t.ff.& C.

6 Qũo reuocatur?Reſ.ẽm gl.in l.non omnis,in prin.ff ſi cert.peta. ꝙ tribus modis, tex.eſt Inſti.de dona.§.1.Primus,ſi donatarius p̃moriatur, e quàm donator. Secundus,ſi pœnitet donaſſe. Tertius ceſſante conditione, f ſub qua donatio facta fuit.

a Sunt communia.]Puta,verba,quę poſſunt conuenire & legato,& donationi cauſa mortis,vt ſi dicat, volo dari talem rem Titio, & huiuſmodi,æquiuoca verò,vt ſi dicat,Relinquo Titio. to.poſſunt enim accipi pro donatione,& pro legato.

b Per obligationem.]Puta,quia facit inſtrumentum particulare, in quo obligat ſe & ſuos heredes, & hmõi.Si igitur ſunt verba per q̃ non poſſit coniecturari, ꝙ ſit donatio cã mortis, erit legatũ. & ſic no.ꝙ poti9 actus erit interpretand9, ꝙ ſit donatio cã mortis, quàm legatum,quãdoquidem vt ſit legatum,oportet, quòd verba ſint clara.

c Teſtamentum falſum.] Gloſſ. in §. hæ mortis cauſa,Inſtitut.de dona. in ver fe. ẽ legatis,dici, Itẽ ſi teſtamẽtum accuſo, perdo legatũ, non donationem (ſi tamẽ accuſo vt falſum) ar.ff. de his qui, vt ĩdigi l.poſt legatum.§ q mortis, & ſic debet intelligi quod hic dicitur.

d Et multis alijs.] De his differentijs vide in d.glo.Inſtitut de dona.in ver.ferè legatis.

e Præmoriatur] Et iõ non tranſmittitur ad heredes donatarij,vnde ſi in donatione cauſa mortis fiat mentio hæredum dicendo,dono cauſa mortis Titio,& hæredibus ſuis, ꝙ iſta mẽtio hæredum daret intelligere non eſſe donationem cauſa mortis, ſed inter viuos, cum donatio cauſa mortis non trãſmittatur ad heredes donatarij,hoc ſing.tenet Bal.in l.2.C.de iudo.& ibi Sal.& Alex.conſi.14.inci.circa princi.in.1. vol.& co9.76.in 4.volu.& Fran. Areti.conſ.74.inci. diligenter & maturè.Ad hoc vide Iaſo.in l.non omnis,in 2. notabili,ff.ſi cer. pet.

f Ceſſante conditione.] Reuocatur donatio cã mortis, quando donator conualuit de infirmitate, vel liberatus eſt a periculo.l. non omnibus,ff. ſi cer. pet.intellige tamen ſanè hoc procedere, quando donator talẽ donationem fecit conſtitutus in infirmitate, vel periculo, qa ceſſante infirmitate tanquã ceſſante cauſa reuocatur. ſed ſi ſan9 donaret, deinde poſt incideret in aliquam infirmitatẽ,& ſanaretur ab illa, non propterea reuocaretur donatio.tex. eſt ſolẽnis in l.ſi is ſeru9,ĩ ver.aut ſuſpitione mortis,ff.de dona.inter vi.& vx. quẽ tex.allegat Pau. de Ca.in d.l.non omnib.facit tex. no.in l.apud Celſum §.1.ff de exce.do.ſecũdo nõ reuocatur ceſſante infirmitate,qñ donator expreſsè faceret pactũ in cõtrariũ, text. eſt clarus in l.ſi alienam.§. Mar-

Quid

7 Quid ſi iurauit non reuocare? Reſ. ꝙ p̃t reuocari in duobus caſibus. Primus ex noua cã,vt infra ſepultura.§.40.Secundus,ſi donauit omnia bona præſentia, & futura, quia tunc iuramentum induceret votum captandæ mortis, & ideo non tenet,a quia eſſet vinculum iniquitatis,petet tamen prius abſolutionem a iuramento,ſecus, ſi donaſſet ſolũ pñtia,qd̃ intelligiẽ, quando quis donat oĩa bona ſua, non addẽs futura; quia tunc non reuocatur, de qua vide qd̃ legitur, & no.in l.fi.C.de pa.& l.ſtipulatio hoc mõ.ff.de ver. ob.

8 Quis poteſt donare cauſa mortis?Reſ.ꝙ omnis qui teſtm̃ facere non poteſt,nõ poteſt donare cã mor. Excepto filiofa.q licèt teſtari nõ poſſit ẽt iubente pr̃e,poteſt tamen donare cauſa mortis patre permittente.l.tam is,ff.e.ti.Itẽ qui non poteſt donare inter viuos, non p̃t donare cã mortis.l.filiusfa. ff.de don. vnde dicit Bald. in libro.de conſuetu.feu.in rub.de prohi.feud.alie.per

cellus. ff.de donat. cauſa mor. Tertiò non procedit tex.in d.l.non omnibus,in teſtamentis, vel legatis; quia non reuocantur ceſſante infirmitate, licèt fuerit infirmitas cauſa condendi teſtamentum, & legandi,tex.eſt ſing.in l.fin.& ibi Bald. & alij ad hoc not. C.de poſtu. hær. inſti.Bal. & Moder.in d.l.non oĩbus, & Cyn. in l.fin. C.de dona. cauſa mor. Bart. vbi no.limitat in l.alumnę.§.fin.p illum tex. de adimen. leg. & in l. põt quis,in prin. ff.de hære.inſtit. Alexan.in l,ſancimus.1.no.C.de teſta. Reuocatur etiam donatio cã mortis, ſi teſtator poſtea voluntariè alienauerit ſicut dicimus in legato.l. fideicõmiſſa.§.ſi rem, d̃ lega.3.l. rem legatam, ff.de adimen.lega.& multo fortius,cum ſola pœnitentia donatio cauſa mortis reuocetur. Iſta fuit deciſio Din. in l. Stichum, qui meus erit.de leg.1. & ibi Bald.& Mod.& Alex.in l.non omnibus,ff.ſi cer.pe.dicunt eſſe aureum dictum,ſed re vera eſt quaſi induhitabile, hoc,vt patet & confirmatur,quia donans alienando dicitur pœnitere.l.cum hic ſtatus.§.ſi maritus, ff.de dona.inter vir.& vxo.& eo.ti.l.vxori,& per hoc infertur, ꝙ quemadmodũ legatũ reuocatur per inimicitias capitales,quæ poſtea interuenerunt inter teſtatorẽ & legatariũ.l.4 §.fi.cum l.ſeq.ff.de adimẽ.lega.

a Et ideo non tenet]Donatio de bonis præſentibus & futuris non firmatur iuramento, quia eſt contra bonos mores,facit regula,non eſt obligatorium,de reg.iur.lib.6.& tenet hoc Bald.Salic. & Moder. in l. fin.C.de pactis,& ibidem Bar.in 3.col.& in l.ſtipulatio hoc modo concepta,de verb.oblig.Iaſon,& Bal. in l.pactum,C.de collat. Et vide Alexã.in 3.volum. con.28.ponderatis verbis inſtrumenti, in ver.iſtam concluſionem, vbi ad hoc allegat multos doc.vide Iaſ.in l.1.C.de pact. & in d. l. ſtipulatio hoc modo, in 4.col.de ver.obliga.Adde Bart.in l.cum duobus. §.idem reſpondet,ff.pro ſoc.vbi dicit, quòd ſi quis iurat non reuocare teſtamentum, quòd poterit abſque periurio reuocare.Ad idem Barto.in l.ſi quis in prin.de legat.3.Et dixit Bald.in cap.1.§.item ſacramenta,de pac.iur.firman ꝙ ſi quis iurauit non reuocare primum teſtamentum,ſi facit ſecundum, tenet, quia inter hæredem & teſtatorem non eſt obligatio quę poſſit tali iuramento firmari, vnde ex quo non ſurgit ius aliquod per tale iuramentum, vt in ſimili dicimus in aut.decernim9,C.de arbitris,facit ratio, quia non põt iurans facere, ꝙ leges non habeant locum in ſua diſpoſitione.l.nemo poteſt,de legat.1.l. ius publicum,ff.de pact.Tenet hoc Cyn.in l.1.C. de ſacr. ſanc. eccleſi. Ex hoc deciditur quæſtio de facto in Rege Aragonię,qui habens duos filios, vni aſſignauit dictum regnum. Alij regnum Maioricarum & iurauerunt dicti fratres dictam diuiſionem ratam habere perpetuò,autoritate interueniẽte & cõſenſu dicti regis.Poſtea idem Rex fecit inter filios quaſdam ſubſtitutiones, quærebatur quid iuris.Et dicit Bal.ſequendo Oldra. quòd iſta diſputatio eſt ordinatio ſupremi iudicij diſpoſitionem; ſeu ordinationem præueniens, ar. l.tale pactũ, ff de pact; & quod talè iuramentum non impediat faciundum teſtamentum,tenet etiam Bald. in autenti.ſacramenta puberum, C.ſi aduer. vend. circa quartã col. vbi dicit,ꝙ iuramentum non põt tollere,quin voluntas teſtatoris non ſit ambulatoria vſque ad mortem,vnde eſt cõtra bonos mores.l ſtipulatio hoc modo,de verbor.obli.Et allegat ſe dixiſſe in l.1.C.de ſacro ſan.ecc.Idem Bal.in aut.hoc inter liberos; C. de inofficio.teſta.Et idem tenuit Imo. in cap. cum cõtingat,primo membro,de iureiur.& Alexand.in apoſtil. ad Bart. in d.§.idem reſpondet, adde tamen,quòd illud iuramentum fuit temerarium, & ſic peccauit iuxta nota. in capitulo.ſi verò,de iureiurand. Item licèt donatio omnium bonorum præſentium & futurorũ facta priuato non teneat, quia induceret votum captandæ mortis, tamen ſi ſit facta eccleſiæ,vel pio loco,valet,ita Bart.licèt ſub dubio,in l.final.C,de pact. ſentit Baldus in authenti. ſi qua mulier,in vltim.columm C.de ſacr ſanct.eccleſi.& in l.1.ff.pro ſocio,per text.optimum in l.iubemus nulli, in verſicul. patrimonium ſuum,C.de ſacro.ſanct. eccleſi. & hanc ſententiam tenet Panormitan. & reputat eam ſing. in ca. fin.in primo notabil.per illum text.cum gloſſ.de ſucceſ.ab inteſta. & plenius in capitul.in pręſentia, in 4. & 5.columm. de probat. per illum text. cum gloſſ.& ibi Bal.Et pro hac opinio.adduco text.ineuitabilem in d.l.iubemus in verſic.patrimonium ſuum. Secũdo facit,quia in dubijs tenenda eſt opin. doctorum,quæ magis fauet eccleſiæ, ſecundùm Hoſtien. in capitulo rurſus,qui clerici, vel vouen. Et eſt text. in l. ſunt perſonæ, de religio. & ſumpti. fune. Et vide d. Iaſo in d.l.fina.C de pact.contrarium tenet Ange.conſilio.181. viſis inſtrumentis, Roman. & Alexand. in l.ſtipulatio hoc modo, de verborum obligationib. Roma.in repe.autent.ſimiliter,C.ad l.Falci ibi,ſecundo ſpeciali pię cauſæ inter contractus. Petrus de Ancharan. conſil.119 De primo dubio.Facit pro his doctor quia ratio,quare non valeat donatio præſentiũ, & futurorum bonorum inter priuatos eſt, quia aufert teſtamenti liberam facultatem, & ſic eſt

contra

Fed.ca.1. [a] ꝙ quando nomen donationis ponitur ꝓhibitiuè, tũc includitur ẽt donatio cauſa mortis, puta ſtatuto cauetur, nè mulier poſſit donare, vnde nec ẽt cauſa mortis, qa a quo remouetur genus, & quælibet eius ſpecies, d. l. filius famil. §. pari ratione. ſed qñ nomen donationis ponitur permiſſiuè, tunc non includitur donatio cã mortis, qa non eſt propriè donatio vt l. 1. §. 1. ff. de dona. vnde feudatarius, cui a dño permiſſum eſt donare, non põt donare cã mortis feudum.

9 Verũ donatio cã mortis, valeat facta ab eo, qui capitale crimen commiſit? Reſ. ꝙ non, ſiue ſit facta ante crimen commiſſum, ſiue poſt, [b] ſiue ante ſentẽtiam, ſiue poſt, cum & teſtamentum rũpatur, & omnia publicent, vt ff. eod. l. ſi aliqs. Fallit in re donata vxori, facta añ reatũ cõmiſſũ, ſed non poſtea, vt ff. de dona. inter vi. & vx. l. cum hic ſtatꝰ. §. ſi maritus, eſt tex. cum gl. in l. res vxoris, C. de don. inter vir. & vxo.

DONATIO III. ĩter virũ & vxorẽ ꝯſtãte matrimonio non valet; rõ eſt, nè mutuo amore iuicẽ ſpoliarentur, donationib. non tẽperãtes, vt ẽ tex. in l. 1. ff. eo. itellige, ſi alter ſit ditior & alter pauperior, vt in ca. dona. de donat. inter vir & vxo. qđ intellige verũ ĩ donatione pura & ſimplici, đ qua ſ̃. donatio. 1. in prin. ſecꝰ in donatione remuneratiua, quia ñ ꝓhibetur, vt in l. qđ aũt §. ſi vir, ff. eo. ti. vbi patet, ꝙ ſi vir donat vnã rẽ vxori, & vxor aliã viro, fit hinc inde ꝯpenſatio. [c] & ꝑ hoc notabiliter dicit Bar. in l. ſi diuortio. [d] ff. de ver ob. & ẽ gl. ĩ l ſi volũtate, C. de do. pro. ꝙ plebeꝰ põt ꝯſtitue

contra bonos mores, ergo etiam & multo magis nõ debet valere in eccleſia. c. 1. §. ſi clientulus, de alie. feu. Nec videtur valere fundamentum Bartol. dum dicit, quòd ſi licet dedicare ſe ſuaque eccleſiæ, ergo poteſt donare præſentia bona, & futura, Quia illud ideo procedit qa bona veniunt in cõſequentiam ꝑſonæ, autent. ingreſſi, de ſa. ſan. eccl. etiam ſi nihil dicat de bonis, capit. quia ingredientibus. 19. q. vlti. & autent. ſi qua mulier, de ſac. ſan. eccle. Sed multa permittuntur in conſequentiam, quæ de ſe non permitterentur. l. quædam, de acqui. rerum do. l. in modicis, ff. de cõtrahen. em. glo. no. in c. quædam, de ſimonia, hinc videmus, ꝙ licèt minor habens curatorem non poſſit alienare bona immobilia abſque decreto iudicis l. magis puto. § ne paſſim, ff. de re. eo. l. lex, quæ tutores, C. de admini. tuto. tamẽ ingrediendo monaſterium bene poteſt ſe & ſua dedicare monaſterio d. auth. ingreſſi, & c. in præſentia, vbi Cano. dummodo ſit maior. 14. annis. Et reſpondet Ludo. & Alexã. ad d. l. iubemus, quòd ibi intelligitur de patrimonio de præſenti. Sed hæc reſponſio non valet, Quia patrimonium eſt nomen vniuerſale, ſicut hæreditas, & peculium. l. ſi peculium, ff. de pecu. Tene primã opi. quia videtur ęquior.

a C. 1.] 7. colum. verſi. quæro de vaſallo.

b Siue poſt] De hoc vide Bar. in l. poſt contractum, ff. de donatio.

c Compenſatio.] Donatio reciproca facta inter coniuges conſtante matrimonio iſto modo, ſi contingat alterum præmori, ſuperſtes habeat bona, valet, & tenet, non eſt mera liberalitas, ſecundùm Cy. Bal. Sal. & Moder. in l. ſi pater puellæ, C. de inoffic. teſta. & de hoc videtur text. in d. §. ſi vir, hic allegato, propter quem dicit Rom. in ſing. ſe mirari de Bald. qui innititur autoritati Cy. quandoquidem ſit ibi text. formalis. Sed tu dic, quod Bald. neglexit allegare illum text. quia nihil ad hoc facit. Loquitur enim quando donatio eſt reciproca, & hincinde tradita, vnde, quia nullus fit pauperior, meritò ſtatim valet ſed in caſu iſto, licèt ſit donatio reciproca, non tamen ſtatim habebit effectum, ſed expectatur mors in vno, quanuis incertum ſit in quo, confirma tamen iſtam cõcluſionẽ primo per ea, quæ habes in quarto effectu antidotali, ſecundo, nam qui conuenit, nè teneatur de euictione, tamen re euicta tenetur ad rationem pretij. l. emptorem. §. fin. ff de act. emptio. & infra emptio. §. 21. tamen vbi eſt mutua traditio, & ita conuẽtum, re euicta nõ tenetur etiam ad pretium, gloſſ. eſt ſing. in l ſi familiæ, in gloſſ. 2. magna circa mẽſium. C. fami. erci. Tertio facit quia licèt de iure ciuili ex ĩſtrumente promiſſorio non ſubſiſtẽte alia cauſa non oriatur obligatio, vel actio. l. vt iuriſiurandi, in prin. & ibi Bar. ff. de ope. lib. & Barto. in l. ſiquis pro eo, in princi. ff. de fideiuſ. tamen ea quando partes inuicem iurarent, oriretur de iure ciuili actio præſcriptis verbis ꝓpter viciſſitudinem, ita ſub dubio tenet Bald in c. 1. in §. item ſacramenta, in vlt. colum. de pa. iu. fir. Quarto facit, quod tenet Angel. conſi. 260. punctus eſt, in anno domini. pe. col. quia licèt promiſſio vnius principis facta alteri de non acceptãdo bannitos, vel alios rebelles intelligatur de his, qui de præſenti banniti ſunt l. ſi ita. ff. de au. & arg. leg. Tamen mutua promiſſio facta inter duos principes, vel duas ciuitates refertur etiam ad futuros ratione viciſſitudinis, quia non affert plus damni, vel odij, quàm commodi vel fauoris, allegat bonum tex. in l. 3. ff. pro ſocio. & ita dicit fuiſſe de mente Bar. in d. l. ſi ita, intellige tamen quod hic dicitur ſi donatio reciproca eſt facta ſimul eodem tempore ſecꝰ, ſi ex interuallo, quia neutra valeret. l. quæ iam nuptæ, ff. de donatio. inter virum, & vxorem. quem text. ad hoc reputat ſingula. Roman. in ſingularibus ſuis.

d Bar. in l. ſi diuortio.] Concor. Bar. tenet Bal. in c. ſi cautio, in 1. col. de fid. inſtrum. vbi tenet, quod talis confeſſio dicitur ſimulata, vnde donatio nihil valet, & ſemper poterit opponi donationis ſimulatio, quia nũquam fuit animus obſignandi. Ita dicit eſſe glo.

re dotem nobili, cui nubere vult animo donãdi, licèt conferatur in tempus matrimonij, qa eſt remuneratiua [a] & non ſimplex. Facit ad hoc. l. Aquilius, ff. đ do. Et ſic limita iura prohibentia donationem, nec ſolùm prohibetur inter vi. & vx. ſed in eos, qui ad eos pertinẽt etiam, aut interpoſitas perſonas, vt l. ſi ſponſus. §. generaliter, ff. eo. tit.

1 Quid ſi viro mortis cã donare volenti mãdat vir, ꝙ donet vxori? Reſ. ꝙ donatio eſt nulla, quia videtur, ac ſi vir donaret. l. idemq;, ff. eo. ti. ſecus ſi volenti legare mihi mando, ꝙ leget vxori, non facit donationẽ inter vi. & vxo. l. ſed ſi vir. § quod legaturus, ff. eo. Rõ quia in donatione cã mortis, ẽt ſine traditione transfertur dominium, reuocabitur tamen l. 2. ff. e. [b] ti. ſecus in legato, quod cedit ſolũ a tpe mortis, vt l. a Titio cũ ſim. ff. de fur. iõ in primo caſu quæſito dominio viro ñ põt, ſed in ſecundo ſic; quia non acquirit niſi morte ſecuta. Hoc limita verũ qñ iã donauerat cã mortis, ſed qñ ſolũ diſpoſuerat donare valebit, ſi mutato propoſito ad inſtantiam viri donat vxori, quia ſic ratio ceſſat diuerſitatis de legato.

2 Vtrũ vniuerſaliter non valeat donatio inter vi. & vx. Rx. ꝙ non, ſed fallit in 8. caſib. Primus in donatione imperatoris facta coniugi, vel econtra, eſt tex. in l. pe. C. e. ti. Secundus, ſi ædes vxoris incendio exuſtæ ſunt, donatũ ad earũ extructionẽ a viro valet inquantũ ędificij extructio expoſtulat [c] l. quod ſi vir, ff. e. ti. Tertius ꝑ tc ſt maritus conſtãte matrimonio remittere vxori dotem ſibi ab ea promiſſã in toto, vel in parte, vt ẽ gl. ſingu. & ibi Cyn. & Bald. in l. ſi conſtante, C. de do. ante nup. ſed remiſſio alteriꝰ debiti non valet, ſicut nec aſſignatio alterius debitoris, qa hęc oĩa donationes ſunt, dicta l. ſi ſpõſus. § ſi debitor. Quartꝰ, ſi ex tali donatione non ſit pauperior, qui donat, quanuis cui donatur, fiat ditior, vt ſi maritus inſtitutus hæres ab aliquo nõ adijt hæreditatem, vt ad vxorem ſubſtitutã ꝑueniat, vel ſi repudiet legatũ, vt remaneat apud vxorẽ oneratã ꝓ legato per teſtatorẽ, vel ſi rogatus reſtituere hæreditatem vxori non detraheret, quartam cauſa donationis. vt in l. ſi ſpõſus. §. ſi maritus hæres, ff. eo. vbi tex. neq; n. pauperior fit, q non acquirit, ſed q de patrimonio ſuo depoſuit, idẽ dicas, qñ donat [d] rẽ alienam l. ſed & ſi conſtante, ff. e. ti. Intellige in tali caſu, quo ipſe donãs ñ teneat̃ reſtituere, vtputa de lnĩa dñi dãtis ſibi liberã facultatẽ donãdi donauit. Quintus, ſi cui donatum eſt, non fit ditior, q̃uis donator fiat pauperior, vt ſi donauit ad emẽda vnguenta. d. l. quod autem. §. i. Idem, ſi donat vxori pecuniam, vt pro cognato ſuo ſportulas ſoluat, quanuis ipſa vxor pecuniam ipſam mutuo fuiſſet acceptura. d. l. ſi mulier, ff. eodem titul. idem dic, ſi ſoluat vectigal. ꝓ ea ſm Ho. in ſum. de do. inter vi. & vx. §. q̃ro. Idem, ſi dat ad oblationes faciendas, vel aliam piã cauſam ſm eundẽ, [e] hrs aũt vxoris ſi expenderet inutiliter, non propter hoc minus teneretur, vt ĩ l. quod de bonis. ff ad l. Falci. quia ſatis eſt, quòd donatarius effectus eſt locupletior, vt no.

Pan.

glo. in d. l. ſi volũtate, C. de dot. promiſ. vbi Bal. tenet contra Bartol. & ibi hoc tenet Cy. Idem voluit Bald. in cap. ſuper eo, ſecũdo de teſti. do. Iaſ. in d. l. ſi diuortio, dicit, quod data in æqualitate ſemꝑ in dubio debet ꝑſumi donatio facta animo remunerandi, quia licèt in dubio non præſumatur donatio l cum inde biro, ff. de probatio. & potius debet præſumi ſtultitia, q̃ donatio, dixit Baldus in l. generaliter, C. de non nu. pecu. tamẽ donatio remuneratoria đbet præſumi. l. ſi verò not §. idem Papinian. §. ff. mã dati. Voluit Bal. in l. 1. C. de donatio. ante nupti. & Alexand. in d. l. ſi diuortio, in fin. vide Feli. in d. ca. ſuper eo, de teſti. Abb. tenet hanc opinio. in c. fina. de donatio. inter virum, & vxorẽ. Et adde, ꝙ iſto caſu mulier illa nõ habebit dotem, & ſic cõfeſſatam priuilegiatã. Ita Ange. conſi. 178. inci. præmitto ad euidentiam. Adde Ange. conſi. 5. inci. And. Io. Anchar. conſil. 120. & vide d. Iaſ. in d. l. ſi diuortio valentem nouo fundamento tenentẽ cum Barto.

a Remuneratiua] Adde §. in prima conſtitutio. ff. forum vlt. col. ver. primo ꝓbo. vbi dicit, quod pro remuneratione

pñt alienari aliàs prohibita ꝑ text. in l. iubemus nulli, & ibi ipſe not. C de ſacroſanctis eccleſijs. & vide Bar in l. ambitioſa, ff. de decre. ab or. fac. & in l. iuſta, ff. de manu. vind.

b L. 2. ff eodem] ſcilicet de donation. cauſa mortis. & lòquitur in ſecundo modo, de quo in §. 1 ſupra in ver donatio, ſecundo.

c Et poſtulat] qa non videtur fieri locupletior, cum de ſuo tantu amiſerit.

d Quãdo donat] eadem eſt rõ, qa vir non ſit pauperior, vnde poteſt vxor rem illam ſic donatam vſucapere.

e Secundũ eũdẽ] Donatarius expẽdit in cauſam vtilem, dicitur fieri locupletior, ſecũdũ Ab. in c. ſi. extra eo. ſecus, ſi expendit in cauſam inutilem fallit tamẽ in hærede vt hic, id eſt quia ſi expendit inutiliter, vt in conuiuio, quia reuocaretur.

Pan. in d.c. donatio, eo. tit. 6. quãdo donat in tempus finiti matrimonij, vt tunc res fiat mariti, vel vxoris, cum mors fuerit ſecuta l. ſed interim, in princi. ff. eo. Septimò quãdo donat cauſa mortis, cuiuſcunque ſpeciei ſit iſta donatio cã mortis, vt in d.l. ſed interim, in princi. niſi ita fiat, vt nullo modo reuocetur, quia non valeret ſecundũ glo. in d.l. ſed interim. Octauò quando vxor donat viro cauſa dignitatis, [a] vel honoris adipiſcendi. l. quod adipiſcendæ, ff. eo. tit.

3 Quomodo confirmatur donatio inualida inter virum & vxo. ẽ? ℞. ꝙ in duobus caſibus. Primò morte donantis, & non reuocãtis tacitè vel expreſsè, vt l. 1. & 3. C. eo. tit. & d.c. donatio. limita verum, ꝙ morte cõfirmatur in donatione, quę non eſt vltra 500. ſolidos, quia ſi eſſet vltra 500. ſolidos, & ſit facta ſine inſinuatione, non cõfirmatur morte, niſi expreſsè tunc approbauerit. [b] ſi approbauit expreſsè in morte, valebit vt legatum, quod non indiget inſinuatione; aliàs non, ſecundùm gloſſ. & Ioan. An. in d.c. donatio. Item ꝙ non fuerit facta ſimplici promiſſione, quia ſi ſic, non valeret. l. Papinianus, ff. eo. & ibi Bar. dicit verum, niſi interueniſſet traditio vera, vel ficta, puta quia confitetur ſe habuiſſe, quia ſic confirmaretur. requiritur ergo traditio in vita donãtis, vt donatio morte confirmet̃, vt infra, pactum. §. 15.

4 Sed dubitatur, an intelligatur iſte caſus de morte naturali tantùm, ꝙ confirmet talem donationem? ℞. ꝙ non, ſed etiam de ciuili, diſtinguendo tñ, quia ex illa, qua perditur libertas, & ſeruus efficitur hominis, perimitur donatio, vt l. cũ hic ſtatus. §. ſi donatur, ff. e. Sed ex illa, qua efficitur ſeruus pœnæ morte confirmatur, vt C. eo. tit. l. res vxoris. Ratio diuerſitatis ſecundũ glo. in d.l. res, eſt, quia vbi efficitur ſeruus hominis, eſt dominus, qui poteſt reuocare, ſed non vbi efficitur ſeruus pœnæ. Hodie tñ ex delicto non debet quis dãnari, vt ſit ſeruus auten. ſed hodie, C. eo. Ex alia autem morte ciuili, ex qua matrimonium non diſſoluitur, vt eſt deportatio, & interdictio ignis & aquæ, & huiuſmodi, nõ confirmat̃, ſed pendet vſque ad mortẽ naturalem; & ſi non reuocauerit, tunc confirmat̃. d. l. res vxoris. Ex alia aũt morte, qua ingreditur religionem, licèt Vin. in d.c. donatio, teneat, ꝙ non intelligatur de iſta religione, tñ Io. An. & Car. tenent ꝙ ſic, q̃a ingrediens cenſet̃ mortuꝰ. l. ſi. C. de epi. & cleri. & 16. q. 1. c. placuit, el 2. Sed opi. Vin. vr̃ verior in matrimonio conſummato per d.l. res vxoris, quę requirit mortem talem, qua matrimoniũ diſſoluitur, quod non eſt in ingreſſu religionis niſi quò ad exercitium. ſed in matrimonio non conſummato tene opi. Ioan. An. & Car. Secundò confirmatur iuramento ſm̃ Pa. in d.c. donatio, qui dicit, ꝙ hæc eſt cõis opi. Bar. in l. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſ. & in l. Seius, & Augerius. ff. ad l. Fal. idem tenet, ſed in l. 1. ff. de do. inter vir. & vxo. vr̃ tenere contrarium [c] per rõnem gl. [d] in d. c. donatio, quia vr̃ cõtra bonos mores. Sed dic verum contra bonos mores ciuiles, [e]

ſed

a Dignitatis] vt fieret doctor, vel eques. doctoratꝰ enim ẽ dignitas. l. ſi. C. de Iudæ, & ibi Bal.

b Approbauerit] Sal. in l. donationes quas. ff. de dona. inter vi. & vxo. in ver. nam amplioris, p glo. ibi in ver. confirmari concedimꝰ. dicit eſſe verũ, ꝙ talis donatio nõ cõfirmatur morte tacitè, q̃ñ duobus peccat, ſ. rõne rei, q̃a ſumma excedit: & rone perſonæ, q̃a prohibita; ſecus tamen, ſi fuerit expreſsè approbata, q̃a valebit, vt dr̃ in d. l. donationes, quas parẽtes. ſed d. Frã. Are. conſi. 17. incip. põderatis diligentiſſimè. 3. col. tenet contrariũ, & vr̃. tex. contra gl. & Sal. in l. ſi quis pro redẽptiõe. § ſi. in ver. ſine aliqua diſtinctiõe, C de dona. vbi dicit p imperator. ſtatutũ eẽ, ꝙ donatio vltra quingentos aureos ſine inſinuatione nõ valeat, vltra illos 500. ſed bene quoad 500 tenet, & iſtd̃ procedit ſine diſtinctione. ergo nõ poſſumus dicere, ꝙ illa donatio annulletur in totũ, ſi nõ fuerit expreſsè cõfirmata, vt in d.l. donationes quas, ſm̃ opin. Sali. & hic, ſed põt rñderi. Nã hẽmus regulã, ꝙ qñ lex aliq̃d diſponit, licèt loquat̃ gñaliter, & qũocunq; nunq̃ intelligitur loq̃ in materia, ĩ qua hẽmus legẽ ſpãlẽ l. inteſtamẽtis, & ibi Sali. no. C. de ſta. gl. in l. ſm̃, & ibi Bar. ff. q. ſatiſ da. cog. Cũ igr̃ hẽmus legẽ in d. l. donatiões diſponentẽ de tali donacione, ergo illi ſtabimꝰ. vñ talis donatio annullabitur, vt dicitur in text. hic.

c Tenent contrarium] Bar. ſe remittit ad id, qđ no. in l. ſi q̃s pro eo, in ſi. ff. de fide iuſ. & ſic tenet eandem opin.

d Per rõnẽ gl.] Idem vr̃ tenere Bar. in l. cũ q̃s decedens. §. 1. ff. de leg. 3. Idẽ tenet Bal. Sali. & Fulg. in d. l. 1. de dona. inter vi. & vx. & Ba. in l. ſi q̃s inquilinos. §. ſi. de leg. 1. & in l. cũ multę, C. de do. ante nup. & in repe. l. ſecundę 5. principali. C. de reſcin. ven. latè Imo. in c. cũ cõtingat. 15. col. de iureiu. Pau. de Caſt. con. 63. incip. ſuper iſto puncto. Card. in Cle. 1. § porrò. 5. q. de iureiu. Sed tu tene, vt in poſtilla ſequen.

e Mores ciuiles]

ſed non contra bonos mores naturales, contra quos non valet iuramentum; & dic ꝙ confirmatur.

5 Quid matrimoniũ non tenuit? ℞. ꝙ licèt donatio ipſo iure valuerit, quia tñ indigna perſona eius fuit, qui nec maritus dici põt, reuocari poterit. l. ſi ex voluntate, C. eo. ti. Intellige, ſi ignorabant. ſi verò vterque ſcit impedimentũ, & matrimoniũ non tenere, fiſcus repetit. ff. eo. ti. l. cum hic ſtatus. §. vlt. & ſi repeteret, poterit tenere bona conſciẽtia, licèt de bono cõſilio deberet dare pauperibus.

6 Vtrũ donatio inter ſponſum, & ſponſam de futuro teneat? Reſ. gl. pręfata ꝙ ſic alleg. l. inter eos, ff. eod. vbi dicit tex. valeret, etiã ſi eodem die matrimonium poſtea contrahatur.

7 Qũo reuocatur donatio inter vir. & vxor. Reſ. ꝙ in. 5. Primò per pœnitentiam, d.l. cum hic ſtatus. §. ait oratio. Secundò, ſi alienetur res donata per donatorem l. ſi maritus tuus, C. de do. inter vir. & vxor. & in d.l. cũ hic ſtatꝰ. §. ſi maritꝰ. Tertiò, qñ pignori obligat̃ res donata a donator̃ niſi aliud exprimat̃. d.l. cũ hic ſtatus. §. ſi maritus. Quartò, ſi præmoriatur, qui donationem accepit, de do. inter vir. & vx. c. donatio, & l. a marito C. e. & ſi moriant̃ ſimul, tenet ſm̃ gl. ibi. [a] Quintò cũ diuortium ſit ex diſplicentia. d.l. cum hic ſtatus. §. ſi diuortium, niſi expreſsè voluerit donationem valere. l. ſi interim, ff. eod. titul. ſecus, ſi cauſa religionis, ſi tamen matrimonium reſtauretur poſt diuortium, non reuocatur d.l. cum hic ſtatus. §. plerique. & idem dic de donatione inter ſocerũ, & nurum, vel generum, & inter conſoceros, quæ copulatos matrimonio in poteſtate habent d.l. cum hic ſtatus, §. oratio & inter patrem & filium non emancipatum. vide gl. in d.c. donatio, quæ hoc tenet, in dubio verò [b] quando præſumatur donare veſtimenta, vide peculium. §. 21.

DONATIO IIII. ante nuptias, vel pp olim dicebatur ante nuptias donatio. Sed hodie non eſt niſi donatio propter nuptias vt C. de donat. ante nupt. vel propter nuptias, in l. ſi. & ſit in recompẽſationẽ dotis, & poteſt fieri a viro hęc donatio, ſiue priuſquam ꝯtractum ſit matrimonium, ſiue poſt contractum, vt dicta l. fin. & dicitur antiferna [c] ab anti, quòd eſt cõtra & ferna quod eſt dos, quaſi contra dotem.

1 Vtrũ requiratur æqualitas cum dote in iſta donatione? Reſpond. olim ſi fiebat in conſtitutione dotis, tunc non requirebatur æqualitas, vt C. de. pac. conuen. tam ſupra do. l. ex morte, & d.l. ſi. ſi verò dos prius erat conſtituta, oportebat æqualitas, vt d.l. ſi. §. ſancimus. ſed hodie qualitercunque oportet ſit æqualitas tam in donatione propter nuptias cum dote, quàm in lucro ſuper vtroque, per aut.

æqua-

De iure namque ciuili id, quod eſt improbum & inhoneſtum, dicitur contra bonos mores, ſed de iure canonico illud ſolùm, quod inducit peccatum ſecũdùm Bal. in l. pacta, quæ contra, C. de pac. in 2. not. & in l. pactum quod dotali, in 19. q. C. de colla. & in l. non dubium, C. de legibus, & in c. 1. §. ſacram, de pac. iur. fir. & no. in rubrica de cõ. di. ob tur. cauſã. Et dicit Pau de Caſtro, in d. l. pacta quæ contra, ꝙ regula, non eſt obligatorium, in 6. debet intelligi quando eſt contra bonos mores canonicos, nõ autem ciuiles. Et per hoc infert, ꝙ donatio inter virum & vxorem firmatur iuramẽto. Vide infinitas concordantias p Iaſ. in d. l. pacta, & ibi dicit hanc opin. eſſe veriorem & cõmuniorem. Et cũ tenet Bar. in l. Seius, & Augerius, hic. allegata. Hanc latè per plura fundamẽta tenet Guil. de Cu. & Alb. in l. ſed & ſi poſſeſſori. § item ſi iurauero, ff. de iureiu. Fede. conſi. 250. inci. pũctus quęſtionis. Bald. in repeti. l. 2. 49. col. ver. venio ad ſecundum, ff. de iureiu. Ang. in l. pen. §. mulier, ff. ſolu. matri. Latè Imo. in commento. c. cum contingat, de iureiu. in 10. membro, & ibi Pa. in 9. col. Imol. & Moder. in l. ſi quis inquilinos. §. ſi. de le. 1. Cum. poſt Bar. in dicta l. ſi quis pro eo, ff. de fide iuſ. d. Abb. conſi. 102. inci. factum ſic proponitur, Paul. de Caſtr. in dicta l. pacta, C. de pac. & in conſi. 99. incip. notandũ eſt. Roma. conſi. ex ſupra narrato, & conſi. 193. incip. pręſuppoſito. Alex. conſi. 8. incip. Viſis & conſideratis. Vbi dicit hanc eſſe cõmunem opinionem, & con. 298. incip. Viſo inſtrumento dona. Franc. Are. conſi. 74. inci. diligenter & maturè, vbi pro hoc adducit, ꝙ ſi eſſet contra bonos mores naturales, vel iuriſgentiũ, non confirmaretur morte, quia habet perpetuã cauſam prohibitionis, l. generaliter, & l. ſi plagij, de verb. obl. & tamen confirmatur morte. l. Papinianus, cum glo. ff. de don. inter virum & vxorem.

a Secundũ gloſſ. ibidem] Dicta l. cum hic ſtatus. §. ſi ambo moriãtur ruina, vel naufragio.

b In dubio verò] Quid ſi mulieri itinerãti ad domum mariti donat maritus, nunquid valeat. gloſſ. quòd ſic in l. cum te, C. de dona. ante nupt. Bald. ibi poſt Iaco. de Are. videtur dicere ꝙ nõ. Vide Barba. vbi aliquid per Bal. in ca. iurauit, de proba. & Imo. in l. ſi ſocer. §. Lucius, ff. ſol. matr.

c Et dicitur antiferna] Et ſic eſt donatio reciproca.

æqualitas,poſita ſuper d.l. ex morte.

2 Vtrũ ſol.ma.donatio propter nuptias reuertatur ad virum?Reſ.ꝙ ſic,vt d.l.fin. ſicut & dos reuertitur ad mulierem.C.de re.vxo.ac. l.vnica.§.illo proculdubio, & hoc verũ niſi pactũ aliud habeat.Nam ſi pactum eſt, ꝙ lucretur donationẽ pp nuptias, & vir lucrabit̃ dotẽ,& econtra,quia d.l. fi.dicit, ꝙ pari paſſu vadunt, ſ. quò ad pactum,quia quale erit de lucrando donationem,vel dotem, tale & de contrario, & hoc verum, niſi ex conſuetudine ſit derogatũ,d.aut. vt eſt in multis locis,& iõ illã ſerua ; vt not.in ca.donatio,de do.inter virum & vx.& maximè Abb.ibi.

3 Sed ad quid valet [a] donatio pp nuptias ex quo vxor eam nõ lucratur niſi ex pacto ſpãli,vt d.§.illo, nec fructus habeat dictæ donationis,vt C.e.ti.l.ſi libens?Reſ. ꝙ valet,vt ſit ſecurior in dote vt dicit gl.in aut. dos data,C.de dona.ante nup.in ver.meretur.Nã res ſuas vir alienat conſentiẽte vxore,& renunciare põt iuri hypothecario,qđ habet in alijs bonis mariti.C.ad Vell.l.ẽt. ſed in donationis,pp nuptias alienatione, aut obligatione non põt mulier renunciare iuri hypothecario ꝓ iure ſuo,qđ habet in hac donatione ꝓpter nuptias,nec valet cõſenſus mulieris,vt C.ad Vell.aut.ſiue auiæ niſi interueniat iuramentum,vt in c.licèt, de iureiu.li.6.aut duo alia concurrãt.Primũ,ꝙ vxor ↄſentiat poſt bienniũ ſecũda vice.ſecũdũ,ꝙ tñ ſit in facultatib.viri,vt indẽnitati vxoris poſſit conſuli,nõ ſolùm tpe contractꝰ,vt quidã dixerunt, ſed ẽt tẽpore quo vxor agere poteſt, vt no.in d.aut.ſiue auiæ,vel ꝙ per 30.an.tacuerit,licèt ſecundo non conſenſerit,vt no.Pa.in c.peruenit de emp.& ven. Item viro diſſipante bona ſua poteſt agere ſic propter donationẽ propter nup.ſicut pro dote.C.de iur. do.l.vbi. de quo dic,vt no.ibi.item propter adulterium viri lucratur,vt ſupra, Adulteriũ.§.3.

4 Quid ſi ſoluatur matrimoniũ aliter, q̃ per mortem,nunquid pactum,vel conſuetudo poterit facere,ꝙ vir lucretur dotẽ,& ſic mulier remaneat ſine dote?Reſ.ſm Ho. ꝙ ñ vt no.in d.c.donatio de do.inter vir.& vxo.& ideo præfatus.§. illo proculdubio, loquitur qñ mulier deceſſit, quo caſu tũc vir lucratur ratione pacti ſolũ,ſm Ho.ſed ſm Car.in d. c.donatio etiam ratione conſuetudinis,quia quod poteſt pactũ, poteſt & conſuetudo,vt no.glo.in ca.non putauimus,[b] de conſ.li.6.in ver.officiali.

5 Quæritur,ſtatuto cauet̃,ꝙ ſi alter ↄiugũ ꝑmoriat̃,alter lucret̃ dotẽ,vel donationẽ pp nup.an debeat intelligi de morte naturali,vel ẽt de ingreſſu religionis? ℞. ꝙ tñ de morte naturali,non de iſta ciuili,ꝑſertim quia verba ſtatuti ſunt facti,& in facto conſiſtunt,c.1.de conſtitu.nec recipiũt caſus fictos,vt l.3.§.hæc verba.ff.de ne.ge. imo nec expreſsè poſſet prouidere, ꝙ muliere ingrediente religionem vir lucraret̃ partem dotis, cum libertas religionis grauaret̃ per diminutionem dotis, quod fieri non debet.l.1.§.onerandæ, ff.quarum rer. actio. non datur, & etiam quia diſponeret ſtatutum de reb.perſonæ religioſæ, quod non poteſt.c.ſi.de reb.ec.non alie.

6 Quid ſi ex pacto ſit, vt lucret̃ alio præmoriente? ℞.ꝙ pactum manet validũ,quinimo purificatur per ingreſſum religionis vt l.Deo nob's,C.de ep̃.& cle.& in authẽ. de ſan.epi § ſi verò conſtante.

DOs [c] eſt quædã donatio facta a patre mulieri,vel ab extraneo, vel facta a muliere ipſi viro ꝓ onerib. mr̃imonij ſuſtinẽdis;ita no.Cano.Goff.& Hoſ in c.Rainutius,de teſta.& ꝑ legiſtas in rub.[d] ff. ſolu. matri. eſt quippe proprium patrimonium mulieris,ff.de mino.l.3.§.ſed vtrum, in ſi.

1 Quot ſunt eius ſpecies?Reſp.duæ. Prima dr̃ profecticia,& eſt q̃ a patre,vel auo, vel proauo, & huiuſmodi paterno pro filia,vel nepte; & huiuſmodi de bonis eorũ proficiſcitur, vel quæ aliàs de mandato eorum,vel nomine eorum,& ipſi ratũ habẽt, conſtituitur,vt in l.profecticia, in prin. ff. de iu do.etiam ſi filia eſſet emancipata.d.l. profecticia.§.fina.Secunda dicitur aduenticia, & eſt illa,quã dat mulier pro ſeipſa,

a Sed ad qd valet]adde Abb.in d.c.ſi.de don.inter virum & vxorem ponentem iſtos effectus.

b No.gl.in c.nõ putamus] & hoc elicitur ab illa gl.quæ dicit ibi, Non valet pactũ factũ in ꝑcario.

c Addas ex cõc. Tri.ſeſſ.24.c.6.đ ref. raptor tenet̃ mulierẽ raptã dotare. De dote ꝓterea, ſcribitur ĩ in reper. inqſi.& in anno. de eius varia ſignificatione & definitione non inutilia leges. P. V.

d In rub.] Bar. ibi aliter diffinit dotẽ,& reprehẽdit Azo.Differẽtiã vide ibi,quia nihil ad nos.

vel qlibet [a] aliꝰ, q̃ aliàs nõ deſcendit a patre, vel auo, & hmõi. Itẽ aduenticia eſt ſi pr cũ deberet filiæ,cũ voluntate eiꝰ dederit,vt d.l.ꝓfecticia,in fi.Itẽ eſt alia diſtinctio. aliqñ dat̃ dos æſtimata,aliqñ inæſtimata, qñ æſtimata tradit̃ periculũ ꝑtinet ad maritũ.[b]Si verò inæſtimata ꝑtinebit ad mulierẽ.l.plerũque in princ.ff de iu.do.fructus tñ,& fętus [c] rerũ dotaliũ lucrat̃ maritꝰ, vt in d.l.plerunque,de quo ibi vide,& ꝑ gl. c. ſalubriter,de vſu.& Can.ibi, & ꝑ Gof.in ſum.ti. de donatio. in §. aduenticia. Limita tñ verũ,ꝙ fructus lucratur,ſi ſuſtinet onera matrimonij, aliàs nõ, ſed reſtituunt̃ mulieri.ff. de vſur. videamus. la.2.§.pe. Item ꝙ ſi dos eſſet in animalibꝰ,debet maritus ſupplere de iã natis fętibus capita mortua, [e] d.l. plerunque.d.§.ſi ſerui.verũ dos poſſit eſſe ſine mr̃imonio ꝓſenti,vel ꝓterito? Reſ. ꝙ non.C.de don.ante nup. l. fi. [f] & iõ ſolutũ ꝓ dote, vbi matrimoniũ fuit nullũ non repetit̃ nomine dotis, ſed conditione ſine cã.ff.de condi.ſine cauſa.l.fi. & eſt priuilegiata hæc actio quò ad mulierem ſicut actio de dote,vt tenent doc.in c.de prudentia,de dote poſt di. reſti.& Abb.ibi ſuper.1.gl. facit.l.2.ff.de priui.cle.[g] & ſic ꝓponet̃, ſm quod infra dicam.§.11.& 12.

3 Quãta dẽt eſſe dos? Reſ. ꝙ ẽt in modico põt cõſtitui, vt dicit gl.in l.imperialis, C.de nup.in verbo,dotalibus qđ eſt circa mediũ.l.& qa dos ſuccedit loco alimẽtorũ,vt no.per Bar.in l.Tirio centũ,ver.2.ẽ videndũ. §.Titio genero,ff.de condi. & de.ꝑ Bal. in l.1.§.ius naturale.ff.de iuſt.& iur.ideo ſm hoc æſtimabitur,& fiet penſatis [h] conditionibus, & alijs qualitatibus.

4 Vtrũ pr̃ teneat̃ dotare filiã,q̃ nupſit cõtra eiꝰ voluntatẽ?Reſ. ſm Pan.in c.1.de deſpon.ĩpub.diſtinguendo

a Vel quilibet.]Siue ſit frater, ſiue ſit alius quis,ẽt ſi ſit pater, dummodo det non tanquam pater.

b Ad maritum.] Et etiam lucrum, ſicut ad rei emptorem,æſtimatio enim facit emptionem.d.l.plerũque.Vnde hoc caſu ſi mulier veſtem attriuerit,reddetur æſtimatio, vt ibi.

c Fætus.] Scilicet animalium. Idẽ eſt in fundo cretifodino, vel argentifodino, ff.ſo.ma.l. diuortio.§. ſi vir ĩ fundo.& hoc ſi renaſcãtur &c.Secꝰ tñ eſt in fætu ancillarũ dotaliũ,qui nõ cedit lucro ipſi marito.d.l.plerunque.§. ſi ſerui, rõ eſt qa non cõputatur in fructu, imo omnia facta ſunt ad vſũ humanæ naturæ. l.in pecudũ,ff.de vſu. Itẽ ſecus eſt in lapidifodinis vbi lapis nõ renaſcitur, ſicut in Aſia,& ĩ Anglia. in arboribꝰ non cædendis. d.l. diuortio.§.fundũ, & duob.§. ſe.ſecus tñ in arboribus cædendis.qa infra breue tẽpꝰ renaſcuntur, qa tũc poſſunt dici fructus, hoc idẽ tenet Bar.in d.§. fundũ, & in §. ſi vir in fundo, ff. ſo.ma.facit ex illis duas concluſiones.Prima eſt, ꝙ arbores cæduæ cõputãtur in fructibus,vt ſunt ſalices,& huiuſmodi,ſecus in arboribus fructiferis.Secunda concluſio,ꝙ lapis,qui nõ renaſcitur,non eſt in fructu,ſecus,ſi renaſcitur.& ſic inducit Bart.ad q.pone,maritus, qui fuit notarius,legauit vxori vſumfructum omniũ bonorũ ſuorũ, an illud quod percipitur ex exẽplatione protocollorũ pertineat ad mulierem.Et dicit ꝙ non.Illud.n.quod ſemel tantũ percipitur,& non renaſcitur, nõ dicitur eſſe in vſufructu ſed exemplatio protocollorũ ſolũ ſemel habetur.& cõcludit Bar.in d.§.ſi qs fundum, ꝙ ſicut maritus non poteſt cædere arbores fructiferas,ſic nec emphyteuta, nec etiam vaſallus.

d Limita.]Adde tex.& quod ibi no.d.Iaſ. in l de diuiſione,ff.ſol.mat.Vbi in prin.dicit requiri tria,ſcilicet vt maritus fructus dotis lucretur,ſcilicet ꝙ matrimoniũ ſit actualiter contractum, quia antequam contrahatur,fructus augent dotem l.ſi marito, ff.ſo. ma.Secundo vt hic,& allegat l.cum poſt.§.in domũ ff.de iu.do.Tertium, quod requiritur eſt, quod dos ſit tradita,quia ſi nihil traderetur,nihil lucraretur niſi mulier eſſet in mora tradendi,quia tũc bene lucraretur. Ratio autem iſtorum trium eſt æquitas q̃dam, qa ex quo maritus ſuſtinet onera matrimonij eo contracto ſtatuit lex,ꝙ maritus fructus lucretur rei traditæ vel in dotem vel in pignus,dũ mõ ſit facta traditio.& de hoc ẽ tex.in ca.ſalubriter,de vſu Ceſſãte vero iſta æquitate,quia ſ.maritus non ſuſtinet onera matrimonij, nõ debet maritus fructus lucrari.l.alumnæ. §.Seia, ff. de an. leg.text. eſt in l. ex facto,in prin. ff. de vul. & pupil.Quare etiam leges ſtatuerũt, ꝙ pro tempore, pro quo maritꝰ ſuſtinet onera matrimonij,pro rata illius fructꝰ lucratur.d.l.đ diuiſione, vide ibi Moder.

e Capita mortua.]Et ſic fallit illa regula,Cuiꝰ eſt emolumentũ debet eſſe & periculum.

f L.fi.]Et l. 3.ff. de iure do.& ibi no.ꝙ ad hoc vt ſit dos,oportet,ꝙ matrimoniũ contractum ſit non ſolùm de facto, ſed etiam de iure, aliàs eſſet putatiua,& ſi prius fuiſſet contractum,licèt eo poſtea ſoluto,tamen dicitur dos ſecundũ Ale. poſt Pau.de Caſt in rub.ff.ſolu ma.& Bart.in l.ſi marito,eo.ti.Et per hoc decidit Pau.q.de facto,ſtãte ſtatuto, ꝙ mulier teneatur diuidere dotem æquis portionibus filijs vtriuſque matrimonij, habet locum etiam ſoluto matrimonio,quia tunc fuit.

g ff.de priu.cre.]Vbi de actione funeraria,nam quacunque actione repetantur funeralia, illa actio ẽ priuilegiata,ſicut funeraria.

h Penſatis.] Scilicet dos in magna,vel parua quantitate, debet enim alimentari ſecundùm dotis quantitatem vel honorabilius, vel leuius. l. ſi cum dotem.§.cum autem,ff.ſoluto matrimon.& capitu.per veſtras,de dote. poſt di.re.Not.Panorm.in dicto ca. ſalubriter.

aut nupſit īdigno, [a] & tūc non tenetur, gl. eſt no. in c. de raptoribus, in ver. excuſata. 36. q. 1. quod intellige ſm d. Ant. in c. accedēs, de procu. & Imo. ibidē, ſi eſt indignus turpi indignitate ſecus, ſi eſſet indignus. i. non paris conditionis. Veruntamen poterit minorē dotem dare ex conditione perſonæ, & faciunt quæ habentur in l cum poſt diuortium §. gener, ff. de iur. do. iuncta gl. in l. ſi volūtate, [b] C. de dotis promiſ. Aut elegit dignū, [c] vel nō indignū, & tunc aut promiſit dotē, & ſic pr̄ tenet̄ eam dotare, qa licèt pater non conſenſerit in tali ꝓmiſſione, tñ filia ꝑ hanc ꝓmiſſionē [d] reuelat patrē a debito dotandi, & ideò tanꝙ in rē patris vertatur iſta promiſſio, tenebitur pr̄ de in rē verſo, ita dicit Bar. in l. obligātur. §. lege, ff. de act. & ob. per tex. in ſimili in l. & ideo. §. fi: & l. filius, [e] ff. de in rem ver. aut ñ ꝓmiſit dotē & ſic ñ tenet̄, [f] qa ex quo iuenit ſibi maritū ſine dote, & marit⁹ tenet̄ eā alere ſicut filiā, [g] vt ī aut. q mo. na. effi. le. § pe. No. Inn. ī c. ꝑ nr̄as, đ do. inter vir. & vx. & ēt ſi ꝑmoriat̄ relictis filijs, tenet̄

a Indigno.] Pater non tenetur eam dotare. Contrarium videtur tenere Io. An. & Imo. in d. c. accedens. Expreſſè Ale. in l. 1. in 16. col. ff. ſol. ma. tenendū eſt, quòd pater imò non teneatur ipſam dotare. Et hoc tenuit glo. & doc. in d. c. cum cauſa, de rapt. D. Ant. & Io. An in d. ca. accedens, de procura. Bal. expreſſè in l. pater, C. đ ſponſ. & in l. nec filium C. de nup. & in l. 2. 4. col. ff. ſol. mat. Et ita tenet Ale. ſibi contrarius conſi. 97. incip. principalis. 1 vol. ponit etiam Sali. in l. ſi vt proponis, C. de nu. & iſta videtur eſſe cōmunis opinio.

b In l. ſi voluntate] Vide ſupra, donatio. 3. in prin. in poſtil.

c Aut elegit dignum] Sed cōtra quando nubit ſine conſenſu patris, videtur tex. in aut. ſed ſi poſt, C. de inoffi. teſt. & in §. aliud quoque capitulum, in aut. vt cum de ap. cog. & Paul de Caſtr. in d. aut. ſed ſi poſt, not. ad hoc, tunc ſic, ſi pater poteſt exhæredare filiam, quando nubit ſine conſenſu eius ante. 25. annum, ergo multomagis non cogitur eam dotare. Baldus in autentic. res quæ, C. communia de le. & l. fin. C de dotis promiſ. Et ſi diceres de iure ciuili hoc ꝓcedit, ſecus de iure canonico, dicit Paul. quòd Fulg. dubitauit, an illa auten. eſſet conceſſa de iure canonico, & tamen ipſe firmat ꝙ non, quia procedit quantum ad iniuriam, quam facit patri filia nubendo ſine eius voluntate. Nam dato, ꝙ de iure canonico tanuit matrimonium, non tamen remouetur iniuria, & ingratitudo in patrem illata, vt patet per gloſſ. in capitul. cum ſecundùm, de ſecund. nupt. Tu tamen dicas, ꝙ illa autentic. eſt correcta in totum, & ꝙ pater tenetur dotare filiam nubentem digno contra eius voluntatem, etiam ſi ſit minor. 25. annis. Et hoc tenet do. Abb. etiam ꝙ non poſſit exhæredari. conſil. 12. incip. vt clarè materia thematis, in 1. volum. vbi vtitur optimis rationibus, & in cap. 1. de deſpon. impu. vbi dicit ita communiter tenere doct. Mouetur, quia ex quo filia vtitur permiſſione canonica, ſcilicet nubendo contra voluntatem patris, iuxta c. pen. §. fin. de ſecund. nupt. non debet incurrere vitiū ingratitudinis, ne decipiatur ſub autoritate canonis. Et præcipuè, quia de iure canonico matrimonia debent eſſe libera ab omni metu pœnæ, & omni coertione, capitulo, cum locum. cap. requiſiſti, & capitu. Gemma, de ſponſa. ergo non debet poſſe exhæredari. Allegat Ioan. And. in capitul. ſtatutum, de hæreti. in 6. vbi determinat non valere ſtatutum imponens pœnam filiofamilias contrahenti matrimonium ſine conſenſu patris, ſic & filia poteſt nubere contra patris voluntatem, ratio eſt, quia matrimonium eſt quid ſpirituale, & in ſpiritualibus non curatur patria poteſtas, capitu. fin. de iudic. libr. 6 ita etiam tenet Bar. & Moder. in l. 2. §. quòd ſi in patris, ff. ſol. ma. facit quia de iure canonico nō requiritur in matrimonio conſenſus patris. ca. hoc ſanctum. 32. q. 2. Canoni. in c. cum cauſa, de rapt. Ad fundamentum Pau. de Caſ. ſcilicet ad glo. d. c. cum ſecundùm ſ. ꝙ ius canonicū non remouet iniuriam, dicit Ab. ꝙ illa gl. non eſt vera, vel ſi eſt vera, loquitur quò ad priuationem lucri, ſed nos loquimur quò ad damnum, ſed nō eſt par ratio lucri, & damni, licèt iſta reſponſio parū valeat &c. Tu vide Ab. cōſi. 12. primæ partis, & Car. Alex. in c. 1. & d. Iaſ. in d. l. 2. §. ꝙ ſi in patris, vbi lato examinat.

d Promiſſionem.] Hoc autem intellige, quando filia nupſit poſt. 25. annum, quia ſi pater non poteſt ei impingere aliquam culpam, ex quo tanto tempore diſtulit eam collocare, vt in §. ſi alicui, in autē. vt cum de ap. co. aut nupſit ante 25. ann. & credi: Pan. ꝙ ex quo tenetur pater alere filiam, & dos loco alimentorum ſuccedit, ꝙ tenetur eam dotare, nec ex cōtractu iſtius matrimonij poteſt denegare ſibi alimenta, cum in iſtis ſponſalibus filia non ſit ſub poteſtate paterna, vt in cap. ſi annum, de iudi. lib. 6. fortius ergo tenetur dotare, quia cauſa dotis eſt fauorabilior cauſa alimentorum, vt notat Cyn. in l. non omni, C. de admini. tuto. Intellige tamen cum diſtinctione hic poſita, ſcilicet aut promiſit dotem, &c. Et ita conſuluit in q. de facto.

e Et l. filius.] Ibi nāque habetur, ꝙ filius mutuatus pecuniam, vt filiam propriam maritet, videtur verſum in rē aui, qui tenebatur neptem dotare, ſi huius erat animi, & Alex. in poſtil. d. l. obligamur, Ad Bar.

f Et ſic non tenetur.] Quia pater cogitur præſtare dotem, vt filia poſſit reperire maritum. l. fin. C. de dot. pro. & l. liberos, ff. de rit. nup. ergo &c.

g Sicut filiam.] Panorm. poſt do. Anton. in cap. cum cauſa, de rapto. dicit, ꝙ melius alimentabitur puella ſi fuerit conſtituta dos, ar. l. ſi cum dotem. §. ſin autē, & præce. ff. ſol. matri. Item quia dos dicitur patrimonium mulieris. Et ideo deberet dotari, vt ſic ſol. ma. haberet dotem paratam ad contrahendum cum alio. Nam per hanc rationem dos profecta a patre, ab eo ſolo repeti poteſt. l. 2. ff. ſolut. matri. ꝙ etiam marit⁹ teneatur alere vxorem indotatam, videtur falſum,

dum

ſibi relinquet̄ quartā partē ſuorū bonorū p̄fatus vir; ſec⁹, ſi filios nō habuit, vt no. gl. ī ver. quartā, ī §. pe. & iō ceſſat vtrunq; debitū in patre, ſ. alimētorū, & dotis primū, quia habet, vñ alat ſe ex bonis mariti, & dos ſuccedit loco alimentorū, vt ſ̄. dictum eſt. & ita tenet Bar. in d. §. lege, & Ang. ī l. ſi ſocer, in prī. ff. ſol. ma. & Bal. in l. 1. ff. ſo. ma. & in l. ſi. C. đ do. ꝓ. Et ſic limita gl. in c. ſi. 32. q. 2. q dicit, ꝙ tenet̄ eā dotare, verū, ſi ꝓmiſit: alias nō. Nō tñ habebit locū ſtatutū quo cauet̄, vt filia dotata ñ ſuccedat, in tali muliere, vt no. Pa. ī d. c. accedēs: nec excludit̄ à ſucceſſione ſalrē legitimè, ſicut cęteri filij, multo magis tenet̄ pr̄ dotare filiā, q nō contraxerit ꝯ eius volūtatē. & ꝯ patrē pōt implorari officiū iudicis regl̄r vt dotet filiā. l. q liberos, ff. de ritu. nup. no. in d. § lege. habet̄ in l. ſi. C. de do. ꝓmiſ.

5 Vtrū frater teneat̄ dotare ſororē ex eodē patre natā? ℞. Pa. in. c. ꝑuenit đ arb. cōiter tenet̄ ꝙ ſic, no. gl. de laico in l. cū plures. §. pe. in ver. alterū, ff. đ admi. tu. & ī l. ſi oī, C. đ ad. tu. i gl. 2. Rō, quia ſm Cy. in d. l. nō oī, cā dotis eſt fauorabilior, q̄ cā alimentorū, ꝓpterea tenet Bar. ī l. ſi. ff. de his q. vt indi. ꝙ pr̄ pt relinquere filiæ ſpuriæ [a] dotē, qa dos ſuccedit loco alimentorū, idē no. in aut. ex cōplexu, C. de ince. nu. & in l. Męuius. §. duob. 10. col. ver. 3. quęro, in ſi. q. ff. de leg. 2. Vnde ſicut tenetur alimentare, vt ſ̄. Alimēta. ſic & dotare in caſu neceſſitatis. Idē dic & fortius in clerico, q magis tenetur ad charitatē, vt in c. 1. & qđ ibi no. de emp. & ven. & ſi nō hēt alia bona, pt eā dotare, & aliā cōſanguineā de reditib. eccleſiæ, [b] ſi eſt inops, qđ ꝓbat̄ ꝑ c. 1. de coha. cle. & mu. & in c. oīno ꝯfitemur. 31. di. qa ſicut per d. c. pt alere cōſanguineos pauperes de reditibus eccleſiæ, ergo fortius dotare cū ſit fauorabilior, vt dictū eſt. Quod verū credo, dūmō conſtituat ad neceſſitatē ſuę conditionis, non ad pompam faſtuoſitatis, ar. c. negociatorem. 88. di. ſic ergo q tenetur alimentare, tenetur dotare.

6 Vtrū vir poſſit ꝯſtituere dotē vxori? ℞. Pa. ī c. & ſi neceſſe. 1. no. de do. inter vir. & vxo. ꝙ nō, poſt ꝯtractū mr̄imoniū, ſecus, ſi añ mr̄imoniū, qa pt, vt l. 1. & qđ ibi no. C. de don. añ nup. niſi ſit ꝯſtituta, vt tunc dominiū adipiſcat̄, cū mr̄imoniū fuerit ſubſecutū, qa non valet, vt in l. quod ſponſæ, [c] de don. ante nup. quia nec ante mr̄imoniū dñiū tranſiuit qa noluit, nec poſt matrimonium, qa nō potuit, vt ibi gloſ. fallit hoc in plebeio dotante nobilem, quia vr̄ donare in recompenſationē cum nobilitate, quia poteſt, vt ſupra donatio. 3. in prin.

7 Vtrum res emphiteutica poſſit a patre dari in dotem ſine conſenſu domini? Reſp. Spe. ti. de loc. §. nunc aliqua, ver. 109. quòd ſic. Non transfert [d] tamen plus iuris, quā ipſe habet, vt in c. nuper, de do. inter vi & vx. nec ſoluet laudemium, quia eſt alienatio neceſſaria ſecundùm Guil. & Bar. in l. & ideo, in prin. ff. de condit. fur. Similiter poteſt dari in dotē extraneæ, ſi inęſtimata detur, & ſoluet laudemium, ſed æſtimata non poteſt dari niſi filiæ.

8 Vtrum feudatarius conſimiliter poſſit? Reſ. Io. An. in d. c. nuper, quòd non. Inn. tamen ibi tenet, ꝙ poteſt, & eum ſequitur Panor. ibidem, & etiam dicit in donatione propter nupt. ego concord. ſic. ꝙ vera eſt opin. ſecunda in feudo, in quo ſuccedit filia, & prima opi. in illo, in quo non ſuccedit, quia ſic eſt ratio diuerſa ab emphyteuſi, in qua ſuccedit filia.

9 Vtrū vir poſſit repellere vxorē ñ ſoluta

dū hēt patrē. vt no. Bar. & doc. in l. ꝙ in vxorē, ff. de neg. ge. & licèt dictū Bar. videatur eſſe ęquū primū tamē verius. Adde ēt Bal. cum tex. in l. ſi. C. ad velle. & ideò tenet, vt hic dicitur.

a Spuriæ.] Bart. hoc limitat, niſi eēt in magna q̄titate. in d. l. ſi ff. đ his quib. vt indi. quia tunc p̄ſumeret̄ fraus l. 1. C. đ natura. li. & vide Bal. in l. eā quam C. de fideiuſſ. 19. col. ver. pone, dicit decretalis, vbi dicit ꝙ ſi pater reliquit filio ſpurio vnum magnum podere ꝓ alimentis, ꝙ valet vſq; ad modū alimentorum & nō vltra. l. Lucius, ff. de exerci. to. quia cū certis limitibus circunſcripta effectu producēdum limitat, & reſtringit. ff. đ acq. poſ. l. ſi is qui animo, imo nec vult, ꝙ tale legatū poſſit ad heredes ſpurij trāſire, qa non ratione proprietatis, in qua nō valet legatū, nec rōne alimentorū, qa cū vita finitur, ff. de tranſac. l. cum hi. §. ſi vni, & ff. de vſuf. l. dñs. §. ſi. & vide infra, filius. §: 4.

b Eccleſię.] Adducitur pro hoc c. non ſatis. 86. di. vbi not. ꝙ prius quis tenetur alere ſuos q̄ extraneos. Vide ſupra Cleric⁹. 13. § 11. vbi pleniſſimè.

c L. qđ ſponſæ.] Nam actus collatus ī tps quo qs non eſt futurus dñs, nō valet, vide in ca. Moyſes 8. q. 1. & in rubr. ꝙ nō pa. de teſta.

d Non trāsfert.] Pone exemplum in eo, q hēt rē eccleſiaſticā in emphiteuſim ad vitā ſuā tm̄. Nā nō poteſt dotem cōcedere de illa, niſi quatenus ipſe viuit, & iſte ē caſus. d. c. nuper.

ſibi

a Vt filiam]Ibi nihil dicitur de iſtis verbis, ſed bene tractatur de vxore alenda. Abb. in d. ca. ꝑ veſtras, facit & hic duas illationes. prima, ꝙ vxore abiecta, ex eo, quia non eſt ſoluta dos, poteſt tamen maritus agere ad dotem ſibi promiſſam, ex quo paratum ſe reddit vxorem reaſſumere ſoluta dote. Ita ꝓbat d. c. per veſtras, Secũda, quòd maritus nõ tenetur ad traducendam vxorem non ſoluta ſibi dote. hæc Ab. ibi in 2. no. Adde tertiò. ꝙ ſi aliquis iurauit accipere aliquam in vxorẽ nulla facta commemoratiõe dotis. quòd non tenetur eã accipere in vxorem, niſi ſoluatur dos ſecundùm facultates & conditiones mulieris iuxta glo. in l. obligamus §. lege, ff. de act. & obliga. & quia dos eſt quid connexum matrimonio. l. quod ſeruius, ff. de condi. ob cauſam. Ita Bald. in c. iurauit. 2. col. ſi. de probatio. refert d. Iaſ. in auten. præterea C. vñ vir & vxor.

ſibi dote ꝓmiſſa? Reſ. ꝙ ſic, vt ſentit Ho. in c. ꝑ veſtras de do. inter virũ, & vx. Nã dos daẽ pp onera mr̃imonij ſuſtinẽda, vt in d. c. per vr̃as, & ĩ c. ſalubriter, đ vſu. & in l. ſi cũ dotẽ. §. ſinaũt. ff. ſo. ma. ergo p̃t hęc onera recuſare, ſi nõ hẽt, vñ ſumat omolumẽta, bon⁹ tex. ẽ ibi, & Bal. ĩ l. ſi. C. ad Vell. poſt Cy. in l. vxorẽ, C. de ne. geſ. & Bar. ĩ tract. de ali. ex quo ꝯclude eũ ñ teneri ad traductionẽ, dote pri⁹ ñ ſoluta ſec⁹ de debito coniugali.

10 Vtrũ marit⁹ ducẽs vxorẽ ſine dote teneaẽ eã alere de ſuo? Rñ. ꝙ ſic ſ̃m ſtatum ſuę ꝑſonæ, vt no. & volunt Inn. & Ho. in d. c. ꝑ vr̃as, & gl. in d. c. ſinaũt, dicit tex. in l. ꝙ ſi nulla, ff. đ rel. & ſum. fu rõ ſ̃m Inn. qa ꝑſonã ſuã đdit ꝓ dote, vt ĩ aũt. q. mo. natura ef. le. §. pe. & ff. vt in poſ. le. l. pen. dr̃, ꝙ vxorem debet alere vt filiam. a

11 Quæ ſunt priuilegia dotis? Reſ. ꝙ multa. Primum qa oĩa bona viri ſũt tacitè hypothecata ꝓ dote, vt eſt tex. in c. ex literis, de pi. Secundũ qa nõ ꝑditur ꝑ ꝑ maleficiũ viri, nec ẽt patris, vt no. glo. d. c. ex lr̃is, Fallit in vxore primipilarij, b q ĩ eo officio deliquit, c vt C. qui. mo. pi. ta. contra. l. ſatis notũ, & C. de primipilla. ſ. vtilitas. Tertiũ, qa p̃ponĩẽ omnib. creditorib. ẽt priorib⁹, q habent perſonales actiones, vel tacitas hypothecas vt in l. aſſiduis, C. q. po. ĩ pi. ha. ſecus habentib. expreſſas, vt no. gl. magna in d. l. aſſiduis, & Di. in regula, q prior ẽ, li. 6. Sed tñ dico cũ Pa. in d. c. ex literis ꝙ ſi conſuetudo eſt aliqua, illã ſeruabo. l. ſi de interpretatione, ff. de le. cũ ſi. Si verò nõ ẽ, dico, ꝙ fauore mulierũ d debet præferri ẽt habentibus expreſſas hypothecas, qa ſi mulier vincit eum qui ad refectionem rei dedit, vt in aut. quo iure, poſita ſuper dicta l. aſſiduis, qui tñ prefertur anterioribus habentib. expreſſas hypothecas, vt l. interdũ, ff. qui po. in pi. ha. ergo ſi vinco vincẽtem te, multo magis vinco te, e vt in l. de acceſſionib. ff. de diuer. & tẽp. p̃ſcripti. ad minus caſus dubius & in facto dubio potior eſt conditio dotis, vt in c. ſi. de re iud. & no. in c. ex literis, de probatio. cum hac opi. eſt Pet. & Cy. & Io. An. f licèt communiter docto. teneant cum gl. in d. c. ex literis, & iſtud priuilegium, vt præferatur g creditoribus, tranſit ad filios h eius ſecũdùm Alex. de Imo. in l. etiã ff. ſo. matr. & ibi eſt gloſ. & alia in l. 1. C. de priui. do. licèt Bar. i dicat cõtrarium. Sed poteſt intelligi opi. Barto. vt non loquatur de hæredib⁹ ſuis, vt ſunt filij, ſed extraneis, qui nõ habẽt hoc priuilegiũ, vt l. vnica. C. de priui. do. Quartum, qa eccleſia poteſt ſe impedire đ dote nõ ſolùm in fauorem viduarũ, vt in c. nup de do. inter vi. & vx. ſed ẽt mariti

b Primipilarij] Primipilus ẽ primus adminiſtrator, vel qui primum pilum fert i. prima ſigna.

c Deliquit] Et hoc ratione publicæ vtilitatis, quæ præponẽda eſt priuatis commodis. vt dicit ibi tex. & in l. actionẽ. §. Labeo, ff. pro ſocio, & in l. 1. §. fin. C. de cadu. tol.

d Fauore mulierum] Maximè ſi ſunt viduę. vt no. in d. capitul. ſuper, de donatio. inter vi. & vxor. & habeant pro ſe iuſtitiam.

e Vinco te]Pro iſta regula eſt text. in ca. autoritate, de cõceſ. præb. li. 6. & in c. dilectus, de of. le. & not. ꝙ ẽt bona clerici ſunt tacitè obligata ipſi eccleſiæ, vt vult no. gl. in d. c. ex literis. & rõ eſt, qa cũ eccleſia æquiparetur minori. c. 1. de in inte. reſ. & bona tutoris tacitè ſint oligata pupillo. l. fin C. de legitimis tutorib. cum iuribus allegatis ĩ gloſſa, ergo &c. Itẽ bona cõducẽtium vectigalia ſunt tacitè obligata fiſco, vt in l. ſemper §. diuus ff. de iure immu.

f Et Io. And.]Eſt ẽt opin. Ab. licèt d. Iaſ. in §. fuerat Inſt. de act. ſuper ver. a creditorib. dicit cõem opin. eẽ in cõtrarium:

g Præferatur] Fallit hæc cõcluſio, niſi alius creditor prior ſit in ſimili iure, vt qa petit dotem præcedentẽ vt C. qui po. in pig. ha. l. ſi.

h Ad filios] do. Iaſ. in §. fuerat, ſuper gl in verſ. cũ ipſa, Inſtit. de act. limitat hoc eſſe verũ in filijs eiuſdẽ mr̃imonij ſec⁹, ſi eſſent alterius, qb. hæc priuilegia nõ cõpeterent, Bar. in l. aſſiduis, per illum tex. in ver. excepeis, ff. q po. ĩ pi. ha. Idẽ tenet Bal. Bar. Ang. Imo. & Cuma. in d. l. ẽt, ĩ prin. ff. ſo. ma. reprobata glo. ibi, & hæc eſt cõmunis ſn̄ia, quam tenent cõmuniter gl. vt in l. ſi cum procuratore, & in l. ſciendum, ff. đ re iu & in l. verũ §. 1. ff. pro ſo. & gl. in §. ſi đ dote, Inſt. de act.

i Licèt Barto.] in d. l. etiam, in prin. & in l. ſi cum procuratore, ff. de re. iu. & vide in §. ſi de dote, Inſt. de act.

petẽtis ſibi dotẽ promiſſã, vt in c. ꝑ veſtras, eo. ti. facit quod no. Inn. in c. lator. q ſi. ſint le. quanuis alij cõtrariũ teneant niſi acceſſoriè. Quintũ, qa viro vergẽte ad inopiam iudice iubente poteſt dari pecunia dotalis mercatori cũ pacto, vt capitale ſit ſaluũ, & de lucro percipiant vir & vxor partem honeſtam compenſato lucro cũ damno ſine vſura vt c. per veſtras, de donat. inter vir. & vxor. Ita tenet Io. An. & Car. in d. c. per veſtras, & Ful. in l. cum duobus, ff. pro ſo §. item ex facto, aliàs eſt. l. ſi fratres, & Bal in quodam conſil. incipie. viſo inſtrumento facto inter no. Ho. in ſum. de vſu. §. an aliquo, Pa. in c. nauigãti, de vſu. dicit ſe dubitare. Sed ego credo contractum vſurarium, niſi excuſetur, ſ̃m qđ infra dico, Societas in. §. 7. Sextum, quia fund⁹ dotalis alienari non poteſt etiam de conſenſu mulieris, vt not. in l. lex Iulia, ff. đ fun. do. & C. ad Velleia. authen. ſiue a me. nec ẽt in hypothecam dari, vt l. vnica. §. cũ lex, C. de rei vxor. act. Quod verum eſt, niſi iuramentum a interueniat, vt in c. cum contingat. de iure iu. & c. licèt, de iureiu. li. 6. Multa ſunt & alia priuilegia in iure, de quibus vide, ſi placet, Spe. e. ti. hæc omitto, quia nihil ad cõfeſſorẽ, tene tamen, quòd his priuilegijs b gaudet, dummodò mulier, ſit catholica, aliàs non, vt C. de hær. aut. item priuilegium dotis.

12 Vtrum eadem priuilegia habeat in donatione ꝓpter nup. quæ habet in dote? Reſ. Pa. poſt Innoc. in d. c. ex literis, de pigno. ꝙ aut mulier agit ad donationẽ pp nupt. tanquam ſpecialiter ſibi obligatam pro dote, & tunc habet priuilegiũ dotis, quia agit potius pro dote, quàm pro donatione propter nuptias. Si verò agit, vt eam lucretur, ſic nõ gaudet, quia ceſſant rationes c priuilegiorũ dotis, ſed bene habet tacitam hypothecam l. vbi, C. de iu. do. intellige communionem, non priuilegiatam, vt præferatur alijs habẽtib. eam. In paraphernalibus autem habes ĩ. Paraphernalis. §. 2.

13 Ad quẽ pertinebit dos ſoluto matrimonio? Reſpõ. quòd licèt maritus de ſubtilitate iuris efficiatur dominus dotis ſibi datæ, vt in l. in re, C. de iure dot. & l. dote ancillam, C. de rei vẽdi. tamen ad eum non pertinet poſt mortẽ vxoris niſi in duobus caſibus. Primus, quando inerat pactum de lucranda, d dote, vel donatione propter nup. vt dictũ eſt ſupra in p̃cedẽti. c. Secũdus, quando vxor inteſtata decedit, deficientibus liberis & propinquis vir ſuccedit, econtra vxor viro. l. vnica. C. vnde vir & vxor, ſed pertinebit ad eũ, qui eam cõſtituit, ſi ſtipulatus ẽ eã ſibi reſtituit, ſiue ſit ex̃ne⁹, e

a Niſi iuramentum]Hoc eſt verum, quando ſine vi vel dolo præſtitum fuit iuramentum, vt in iuribus hic allegatis.

b His priuilegijs]Quæro, nunquid mulier in ſecundo matrimonio collocata habeat iſta priuilegia, vr̃ ꝙ nõ, quia cum eſt nupta, vr̃ ceſſare rõ priuilegiorum, qa conceduntur propter eam facilius maritandã l. 1. cùm ibi not. ff. ſolu. mat. ſi eſt maritata, ceſſare debent, facit qđ voluit Bart. poſt Galli. in l. obligamur. §. lege, ff. de act. & obli. quòd quanuis pater cõpellatur officio iudicis dotare ſi liam. l. qui liberos, ff. de ri. nu. l. ſi. C. de dotis ꝓmiſ. tamen ſi eſt actualiter maritata, pater nõ tenetur eã dotare, quia ceſſat rõ pp quam tenebaẽ eã dotare. ꝓ hoc vr̃ caſus in § ſi quis ſub poteſtate, in aut. de nupt. & in l. pe. C. de repud. limitando vt ibi ꝑ Bar. ſ. niſi filia ꝓmiſiſſet dotẽ, eo quia pater eã non maritabat & maritus eã aliter nolebat accipere & cũ Bart. tenet Sal. in aut. res, q̃, C. commu. de le. & in l. q liberos, ff. de ri. nup. Pan. in c. accedens, de ꝓcu. Matheſi. no. 106 quanuis cõtrarium in hoc teneat Bald in d. aut. res quæ, in prin. Bar. tñ in l. ſupra. ff. ſol. mat. dicit mulieri in matrimonio collocatæ cõpetere dicta priuilegia, quia dos eſt ẽt neceſſaria nõ mõ ad maritãdũ, ſed ad onera mr̃imonij ſuſtinẽda. l. ꝓ onerib. ff. de iu. dot. Caſus in l. aſſiduis ff. q. po. in pign. ha. in ver. aſſiduis. & hæc eſt veritas. An iſta priuilegia habeat ſpõſa de futuro, gl. fin. in l. 2. ff. de priui. credit. nihil firmat, licèt diſputet Ange. de Are. in d. §. fuerat. refert Ange. ĩ d. l. 2. tenere ꝙ ſic, Cy. ĩ l aſſiduis. 7 q C. q. po. ĩ pi. ha. Cõtrariũ tenuit gl. ſi. in l. eos, C. q. po. ĩ pi. ha. ſ̃m q eã refert Bar. in d. l. 2. §. ſi. & ita Bar. in d. §. ſi. tenet, & cõiter doc. & Ro. in l. 1. ff. ſol. mat. & hæc ẽ veritas qa ſi priuilegia dãẽ ꝓ dote, & cũ nõ dicatur dosante ꝯctũ mr̃imoniũ ꝑ verba de p̃ſenti meritò priuilegiũ ñ erit, habẽt tñ locũ dicta priuilegia in mr̃imonio putatiuo. Caſus notabilis ĩ l. ſi cũ dotẽ. §. ſi. vbi gl. Bar. & alij, ff. ſol. ma. & ille tex. eſt ſingularis, gl. magna, & ibi Bal. in d. l. aſſiduis, Et Bal. ĩ l. 1. C. đ ꝯdi. ob cau. q d ãt ĩ ceſſionario, & in extraneo dãte dotẽ vide d. Iaſ. in d. §. fuerat ĩ 4. no. Inſ. đ act. & tractatũ đ dote Baldi nouelli, p̃dicta tñ intellige in priuilegio tacitè hypot.

c Ceſsãt rõnes] d. Iaſ. idẽ tenet & latè examinat. §. fuerat. in 4. no. Inſti. de act.

d Lucrãda] vt ſi paciſcaẽ de tota, dote, vł ei⁹ parte poſt mortẽ vxoris lucrãda, vt l. ex morte, ĩ prin. cũ aut. ibi poſita C. de pac. cõuen.

e Extraneus]Extraneus

vt ĩ l.vnica.§.accedit,C.de rei vxo.acti.ſiue ſit pater,ſi autem non ſit ſtipulat[9], tũc ſi eſt extraneus,qui eam cõſtituit,reddet vxori, [a] ſi ſupereſt,vel hæredibus eius, ſi aũt eſt pater,in duob.caſibus erit filiæ.Primus , ſi eã emancipauit.Secũdus, ſi pr̃ p̃moriať ante eã, aliàs filia pręmoriente erit patris, ẽt ſi extant liberi ex filia,vt dicit Vinc.per l. dos a patre, C.ſol.mat.cum qua opi.cõmuniter tranſeunt Canoniſtæ,vt dicit Pa.ĩ c.fi.đ don. inter vir.& vxor. & Bar. in l.poſt dotem.5.q.vbi examinat,ff.ſol. matr.& gl.in d.l. dos,ſed opi.contraria, quæ vult,ꝙ reſtituatur liberis p̃ ualuit in vſu,vt dicit d. gl. ſed filia ſuperſtite, & patre & nõ emãcipata,tũc patri , & filiæ, nec alteri ſine conſenſu alterius reddetur.l.2. §.ꝙ ſi in patris,ff.ſo.mat.Si verò eſt mulier,quæ ſibi cõſtituit dotẽ, tunc redderur ſibi.d.l.vnica.§.ſciendũ,C. de reivx.actio.vel hæredib. ſuis, niſi rõne adulterij perdiderit,vt infra dicã, prędicta limita vera,niſi ſint ſtatuta,quæ aliter diſponant , vt ſunt communiter. [b]

14 Sed nũq̃d viro vergẽte ad inopiam p̃t vxor petere dotẽ ꝯſtante m̃rimonio? R̄. ꝙ ſic,ſi mõ ipſa eã non ſit ꝯſumptura,de quo vide in c. p vestras,[c] de don. ĩter vi. & vx.& ĩ l.vbi,C.đ iure do.

15 Vtrũ vir pp̃ adulterium vxoris lucreť dotẽ? Reſp.ꝙ ſic,ſi per ſententiã ſit diuortiũ,de do.inter vir. & vxo. c.plerunque, vel per exceptionem,vt dictũ eſt ſupra, Adulterium.§.3. Quod limito,dummõ ipſe vxori fidẽ non fregerit ẽt vxore inſcia,quia in cõſcientia quò ad lucrum dotis credo , ꝙ illud habeat locũ, Paria delicta mutua cõpenſatione tolluntur,vt dicit l.viro,ff. ſo.ma.cum conc.ibi poſitis & ff.de do.in l.ſi duo , cum alijs concor.[d] vt in c.intelleximus,de adul. cum alijs concor. Itẽ lucratur ſi vxor ĩtrauit balneũ [e] cũ viro alieno,ſ̃m gl.81.diſt.non oportet. Similiter vxor donationem propter nuptias,ſi vir cũ muliere,alia allegar.l.vl. C.de repu.Fallit ĩ iſtis duobus caſibus, quãdo mulier habet filios , quia tunc filij habebunt dotẽ quoad proprietatem, & alia bona matris ſuæ ſ̃m Io. An.in d.ca. plerũque.Facit aut.ſed hodie,C.de adul.maritus autẽ vſumfructum habebit.

16 Vtrum amiſſa dote p̃pter adulterium, ſi mulieri conſtet de impedimento tali,ꝙ non erat matrimoniũ, recuperat eã? [f] Reſ.ꝙ non pp̃ intẽtionẽ cũ opere ſubſecuto,ar.c.nuper,& c.vlt. de biga. [g] hoc tenet Hoſt. Gof.Lau.Ber. & Ioann.ſed Can.tenet, ꝙ recuperet,& placet magis, [h] nè pœna excedat caſum ſuum.

17 Vtrũ hæredes per exceptionem de adulterio poſſint retinere dotem? Reſ. diuerſa fuit opi. ſed mihi placet diſtinctio dñi Signoroli de Homedeis , quã recitat d.Io.An.de S.Geor. ĩ c.plerunque, vbi ſ̃. aut maritus viuẽs ignorauit adulteriũ , & ſic pñt hæredes excipere de adulterio, cũ marit[9] nõ poſſit videri diſſimulaſſe , & remiſiſſe, nec potuit remittere iniuriã,quã ignorabat,vt l.nihil ĩtereſt.§.ſi cũ filius,ff.de inof.teſt.& l.mater.§.cæterũ,e.ti.& l. legitimam, ff.de pet hæ.& l.vtilitatẽ,ff.de confir.tu.& idem dico,ſi dubitatur,an ſciuit, quia præſumitur ignoraſſe. l.1.§.illud,ff.de libe. agno. & l.mariti,in princ.ff.de adul.& l.verius,ff.de proba. ſi verò ſciuit,& non eſt conqueſtus , vt potuit de iure nouiſſimo etiam conſtante matrimonio,authen.ſed nouo iure,C.de adulte.ſed vxorem retinuit, cum fuerit leno, [a] l. ſine metu , C. de adulte. ſic cum hæredes tractent de lucro captãdo, cõtra ipſos replicabitur de lenocinio mariti. l. cũ mulier,ff.ſo.ma.& ſic paria delicta mutua compenſatione tollẽtur,facit ꝙ no.Inn. in d.c.intelleximus,& Iac. de Are.ĩ d.l.cum mulier,[b] & l.rei [c] §.1.ff.ſo.ma.ſi verò poſt ſcientiam vxorẽ nõ retinuit, & tunc quæritur de delicto principaliter hęredes non pñt ꝯqueri,imò accuſatio debet fieri, & ĩſcriptio, cum modificatione [d] tamen,quã facit gl.in auth. vt li.ma.& auiæ.§. quia verò,ſed ſecundariò [e] ſic, vt repellãt petitionem dotis, vt in l.filio.§.Seia,ff.de adi. leg. & ſic concorda opiniones ſecundùm hanc di.

18 Vtrum vidua committens ſtuprum,& petens dotem a fratre mariti,vel hærede eius poſſit repelli per exceptionẽ de fornicatiõe? Reſ.d.Io.An. vbi ſupra , ꝙ ſic de rigore iuris, & p̃det dotẽ,& ſic remanebit apud fratrem vel hęredes mariti ex offenſa facta defuncto , per tex.cum gl. [f] & per id quod no.Bar.in l.pe. C. de adul.& ff.de liti.l.fi. & l.filio,§.ſi fortè,ff.de iniur.ita determinat Pau.de Ca.conſi.119.[g] vide ibi multa pro & contra.

19 Sed nunquid pater,qui dedit dotem pro filia,p̃det eã pro adulterio filię? Reſ. ꝙ ſi non eſt ſtipulatus eã ſibi reddi,perdet, & ſibi imputet,vt tenet Io.An.in d.c. plerunque, & Accur.in l.conſenſu.C.de repu.gl.in ver.ſibi,& in l.ſi dotem,glo.fi.C.de iure do.ſed Dy.per l.2.§.item ſi voluntate,ff. ſo.ma.dicit,ꝙ ſi filia eſt in poteſtate patris,non præiudicatur patri,quin poſſit agere pro dote & ita ſimiliter do. Anto.in d.c.plerunque, per l.fi.C.de repu.

20 Vtrũ vir, qui expulit vxorem propter adulterium non notorium propria autoritate teneatur [h] ſoluere mutuum,quod accepit vxor pro alimentis? Reſpõ. quòd ſic, quia adulterium non notorium non priuat ipſo iure alimentis , niſi ſententia lata ſit.ff.de donat.l.poſt contractum, cum ſua materia,& ad illud , quod dicitur, ꝙ mulieri obſtat exceptio adulterij, verum quò ad futura , ſed non quò ad alimenta , quæ debentur autẽ ſententiam latam,& de hoc in l.ſi inſtituta,ff.de inoffic.teſta.§. de inofficio. 2.

21 Vtrum frater, qui viuente patre de bonis paternis dotauit filiã, teneať illam dotem conferre [i] mortuo patre? vr̃ ꝙ ſic per l.certum.C.fam.erciſ.& l.fin.cum ibi not. Sed Bal.in l.fi.C.de do.promiſ. [k] dicit caſum ſing.vt non computet,ſed ego do tibi gloſſ. in l.dotem dedit auus , ff. de collat. bon.quæ dicit,ſi tempore mortis patris cõſtabat matrimonium non eſſe cõmunican

neus dicitur qui cunque filiam non habet in poteſtate d.§.accedit.

a Vxori] Et Bar.in 5. q. & hẽt hoc aliquos effectus , de quibus ibi per Bart.Et loquimur hic de dote profectitia.

b Vt ſunt communiter] Debet tamẽ ſeruari ius cõmune,vbi non eſt conſuetudo , vel ſtatutum in cõtrariũ. & not. ẽt, ꝙ ſi pactũ debet valere de lucrãda dote, oportet,ꝙ ſit æqualitas inter vi. & vxo.vt.ſ. vxor lucretur donationẽ p̃pter nuptias in tanta quantitate, vt dicit Pa. in d.c.fin.poſt In no.de don. inter vi.& vxo.

c C.per veſtras] Ille text. limitat omnia iura ciuilia dicentia,ꝙ viro vergẽte ad inopiã mulier poteſt petere dotẽ, & no. ꝙ ſufficit , ꝙ vir malè vtatur ſubſtãtia ſua, licèt ſit ditiſſim[9] de hoc not.Bart. in repet.l.ſi conſtante,ff.ſol. ma. & Pa.in d.ca per veſtras,& hoc de iure autenticorũ quod latius prouidit , quam ius fforum.in d. l. ſi conſtante,& ius. C.in l. vbi, C.de iu.do.per d.l. vbi tamẽ habetur ſingulariter , ꝙ mulier põt petere donationẽ pp̃ nuptias,cum hodie ſubijciatur talis donatio oneribꝰ patrimonij. Et no. ſingulariter tex.in d.c.per veſtras,qui limitat totum tit. C. nè fideiu. do. dẽ. & hoc nè oriatur p̃fidia inter vir. & vx. quòd non habeat locũ, vbi vir vergit ad inopiam.hæc Bar.& Pan.vbi ſupra, nec valeret conſuetudo , ꝙ præſtarentur fideiuſſores ſup dote reſtituenda,quia non eſſet rationabilis, ar.l.1. C.ne fideiuſ.dot. den. Non dantur enim nè naſcatur perfidia inter vi.& vx. ideo oportet,ꝙ cõſuetudo ſit cum cauſa . Sed quando maritus ad inopiam vergit,tũc valet cautio,nè maius ſcandalum ſuſcitetur.

d Cum alijs concor.]Pau.de Caſtro conſil. 399. incipit, hæc mulier.

e Balneum] Iſta l. optimè facit, & adde , quòd ꝗ deputat mancipia , ſiue vxores ad detinenda veſtimenta balnearia,infamis eſt l. athletas.§.ait p̃tor,ff.de his, qui not.infa.

f Recuperet eã] Vide Glo. & Pa. in capit. plerunque, de donat.inter vi. & vxor.& gſo.in l. conſenſu, C. de repu.in ver. ſibi.

g C.vltim.de biga.] Vbi in matrimonijs contrahendis affect[9] inſpicitur.hęc not. in d.capitul plerunque , de dote poſt di.re.

h Et placet magis] prima tamẽ opin.videtur rationabilior , ſcilicet vt per hoc cæteris materia delinquendi auferatur,& nè excogitetur falſa probatio contra matrimonium , nec obſtat,ꝙ pœnalia non extenduntur, quia hic nulla ſit extẽſio, cũ ſimus in caſu ſuo , eò maximè q̃a intentio legis debet attendi. Et facit l.ſi vxor, ff. de adulteri. vbi dicitur ꝙ nec matrimonium , nec ſpeciẽ matrimonij violare licet. vnde p̃pter prauam intẽtionem eius, cum iã ſententia trãſiuit in rem iudicatam , nõ dẽt mulier recuperare . Et faciunt not.in reg. cũ quis,in Merc. Vbi decidicur,ꝙ ille , qui cognouit ſolutam, credens cognoſcere maritatam, punitur pro crimine adulterij.

a Cum fuerit leno]Paul.de Caſ. con.399. incipit hęc mulier.

b D.l. cum mulier] Cũ mulier viri lenocinio adulterata fuerit, nihil ex dote retinebit. cur enim improbet maritus mores, quos ipſe aut añ corrupit,aut poſtea p̃bauit? hæc tex.

c Et in l. rei . §. 1.] Hoc idem tenet Bar.in l.iudicate,ff.ſo. mat.p̃ illum text.Nunquid aũt vir poſſit repellere vxoris hæredes , dic vt per gloſſ. in l. fi.C. de adult.

d Cum modificatione] Quæ ẽ, vt ſi vult accuſare iure mariti,ꝙ habeat 9. dies vult. n.ille text.ĩ §.q̃a verò , ꝙ maritus poſſit dotem lucrari p̃ adulteriũ ſi accuſauerit.

e Sed ſecundariò] Cũ ergo fiat accuſatio ad ſeparandum matrimoniũ , vt dicitur in d. §. quia verò , & iam eſt ſeparatum hic,ergo,&c.

f Per tex,cũ gl.] hĩ.n. ibi, ꝙ mulier põt accuſari de ſtupro a quondam marito,puta , q̃a repudiat[9] eſt vir, vel repudiata mulier , & ibi no.Bar.ꝙ iniuria,quæ ſit viro per adulteriũ ſit etiam per ſtuprum viduæ .

g Conſi.119.]vide Ang.con. 120.

h Teneatur] Vide Pa. in c.ſi vir, de adul.& ſupra, debitum.§ 9.

i Conferret]vi. de Are.conſi.17.

k C.de do. promiſ 2.col.] Et al legat ſingul. ſ̃m vnam lecturam . in l.pater fi.ff.de euict.

dũ; alleg. l. filiũ, đ colla. bo. & l. 1. §. fi. ff. de colla. dotis.

22 Vtrum ꝯfeſſio, qua vir confiteť ſe recepiſſe dotem conſtante matrimonio, valeat? ℞. ꝙ nõ, niſi appareat de numeratione. nam videtur donare; Bald. in l. 1. in 2. col. C. đ do. ante nup. & Angel. ĩ l. pen. ff. quę res pi. ob. poſ. & Bar. in l. diuortio, & ibi legiſtæ. ff. đ ver. obli. & alij ĩ l. ſi volũtate, C. de do. prom. & pręſumiť ſimulata conſtitutio, vt dicit Bart. in l. 1. C. de dona. ante nup. de hoc habetur in l. 1. vbi tex. C. de do. cau. nõ nu. Et hoc verũ, niſi vir faciẽdo teſtamentũ legaret vxori [a] doté expreſſa certa quãtitate, q̨a tunc omnino vxor eam habebit, etiam ſi probareť, ꝙ nunquam fuit ſoluta, vt no. Ang. Aret. Inſti. đ le. §. ſed ſi vxori. quod limito verũ, niſi vir eſſet [b] non ſoluendo creditoribus ſuis.

23 Quãdo dẽt reſtitui dos? ℞. ꝙ ſi ꝯſiſtit in reb. immobilib. dẽt ſtatim reſtitui ſoluto matri. ſi verò ꝯſiſtit in mobilib. rebus, ſic intra annum. C. đ rei vx. act. l. vnica §. exactio. Intellige tamẽ in marito, ſi poteſt, q̨a ſi dolo malo non ẽ verſat⁹; non reſtituet, niſi in quãtũ poteſt. idẽ priuilegium habebunt filij eiuſdẽ matrimonij: cauebunt tamẽ tam maritus, quã filij de reſtituẽda, ſi ad pinguiorẽ fortunã veniũt, vt no. in d. l. vnica. in §. cum autem. 1. & in l. in condemnatione, in prin. ff. de reg. iur. & in l. etiam, in prin. ff. ſol. mat. non tamen tranſit ad hæredes extraneos [c] iſtud priuilegiũ. l. maritũ, ff. ſo. ma. de hoc vide gl. in c. mulieres, & ibi per canoniſtas, de dona. inter vi. & vxo.

24 Sed pone, quãdo fuit data dos, erãt res immobiles, quas vendidit maritus, & emit res mobiles ex earum precio, reſpondeo; ꝙ non computabũtur immobiles, ſed mobiles, caſus eſt in l. cũ in fũdo. §. ſi fũd⁹, ff. de iure do. & ideò limita dictum. ſ. ꝙ ſint mobiles, vel immobiles tempore mortis viri; & ita iudicabuntur. nec valebit, ꝙ ſubrogatum ſapiat naturam &c. quia non eſt verum hic, & ideo non ſtatim reſtituerẽtur.

25 Vtrum maritus, vel hęredes expenſas factas in dote poſſint defalcare? ℞. glo. in d. capitulo. mulieres, ꝙ neceſſarias ſic ipſo iure, vtiles non minuunt dotem, ſed petũtur actione mandati, vel negociorũ geſtorum. voluntarię etiam cum conſenſu vxoris factæ ſolùm permittuntur abradi, ſi poſſunt ſine læſione rei. C. de rei vxo. ac. l. vnica. §. ſed nec, & l. 1. ff. de impen. in re. do. fac. Sed hoc non habet locum in expenſis factis pro exactione, vel defenſione dotis, quia maritus eſt dominus fructuum dotis, & ſic tãquam dominus ipſum tuetur, vt no. ff. de impen. in re. do. fac. l. 2. & ideo non potuerit repetere, vt tenet Spe. ti. đ dote poſt di. re. §. vl. ver. illud etiam, & Io. An.

26 Vtrum hęredes teneanť alere mulierẽ relictam intra annum? ℞. ꝙ ſic. Quod verũ eſt, ſi non habet aliunde, vnde alať, non tñ ẽm quantitatem dotis, quia ſi fructus excederent, non tenẽtur niſi ſolũ ad alimẽta. [d] Et ſi aliq̃d de dote reſtituunt, tenentur in reſiduo alimentorum; ita no. gl. in d. §. exactio, ff. ſo. ma. l. diuortio, in prin. vnde, ſi pater præſtitit alimenta filię, poterit ea repetere ab hæredib. viri. facit ꝙ no. Bar. in d. l. diuortio, ſi verò habet, vnde alať, tunc hęredes non tenẽtur; ita tenet gl. in d. §. exactio, & probatur in l. extraneo, ff. de vent. in poſ. mit.

27 Sed nunquid tenetur habitare cũ hęredib. mariti? ℞. Bar. in d. l. diuortio ꝙ nõ, q̨a non inuenitur in iure expreſſũ: ꝯtrariũ tñ vr̃ verius, quia intra annum dr̃ mulier quaſi eſſe in matrimonio. C. de bo. ma. l. fi. & ſic cõſuluit d. Car. ꝙ non poterit alimenta petere, ſi contra eorum voluntatem alibi ſit demorata, dummodò honeſtè poſſit apud eos demorari. [e]

28 Vtrum licitè mulier poſſit percipere certum quid pro alimentis ab hęredibus mariti, donec dotem ſibi reſtituat? Reſpon. quòd

a Legaret vxori] Plenius eſt legatũ, q̃ đ dote actio dicit ibi tex.

b Niſi vir eſſet] Faciãt ergo mulieres facere inſtrumẽta dotalia nè excludãť à creditoribus.

c Ad hæredes extraneos] Ratio, q̨a priuilegiũ ẽ ꝑſonale, & extinguiť cũ ꝑſona, facit. l. q̨a, ff. ſo. matri. Et ſi maritus paciſcereť, ꝙ poſſet cõueniri vltra, q̃ facerẽ poſſet, eẽt ꝯ̃ bonos mores; & ideò ñ valet pactũ, ff. ſo. ma. l. alia.

d Alimẽta] Bar. di. in d. l. diuortio, ĩ pri. ꝙ ſi plures ſint fructus, quã alimẽta req̃rãt, illud reſiduũ eſt hæredum, ſicut ſi nõ ſufficerẽt, deberẽt đ ſuo alere vxorẽ teſtatoris. Et cum Bar. tenent Bal. An. Imo. & Rom. atque Rapha. Cuma. ibi. vide tu dominũ Iaſ. ibi.

e Honeſtè poſſit apud eos demorari] Eſt textus ĩ l. libertis quos. §. fi. de ali. & cib. le. Et hãc opi. tenet ẽt Bart. in l. Caio. §. imperator. in fi. ff. de ali. le. Bal. Ango. Salice. & alij in l. 1. C. de legi. Bar. ꝯ̃ ſi. 211. vide dom. Iaſo. in di. l. diuortio, in princi. 6. col. Vbi tractat hanc materiã, q̨s autẽ hoc probabit? Dic ꝙ mulier, Pe. de Anc. conſ. 246. & Iaſ. vbi ſupra.

quòd ſic [a] de iure cõmuni iuxta no. ꝑ Bar. ver quæro, mulier ẽ miſſa, poſt Cy. C. de bo. aut. iu. poſ. auth. ei q̨ & ꝑ Ange. in l. Titia, ff. ſol. ma. & Pau. de Ca. cõſi. 384. & Pa. in c. de prudentia, de do. poſt di. re. recitat Ioan. de Lign. in Cle. ex graui, de vſu. & ſeq̨tur dicentem, ꝙ valet ſtatutũ, vt hæres ſoluat certum q̨d pro centenario. Limitãt tamẽ idem Pa hoc in ea, quæ nõ habet vnde aliunde viuat. ſed mihi nõ placet iſta limitatio, quando nõ accipit tale q̨d ratione lucri, ſed ratione ĩtereſſe lucri ceſſãtis, vtputa q̨a poti⁹ vellet habeř dotem, vt eã implicaret ĩ poſſeſſionib⁹, vel alijs negociationibus, de q̨bus veriſimiliter tãtum, vel plus haberet: aliàs nõ liceret, & ſic intelligo Io. đ Imo. in d. Cle. ex graui, poſt Mat. de Mat. qui tenẽt nõ licere ſine vſura, puta quia ſolùm accipit ratione lucri, vt infra, Vſura. 1. §. 19.

29 Vtrũ vir licitè accipiat poſſeſſionẽ in pignus pro dote ſoluẽda, Vide infra, Vſura, 1. §. 25.

DVBIVM [b] ſecundũ Iſi. li. Ety. eſt mot⁹ indifferens in vtramque partẽ cõtradictionis vel dic ꝙ dubiũ ẽ ęqualitas rationũ contrariarum ẽm philoſophũ.

1 In dubijs, vbi verſať periculũ animæ, ſemper tutior pars ẽ eligẽda, & in ipſis, quod certi⁹ eſt, tenẽdũ, & quod ſine periculo explicari poteſt; ita dicit Pan. in ca. iuuenis, [c] de ſponſa.

2 Vtrũ ĩ dubio debeam⁹ interpretari, vt potius quis ñ ſit irregularis? ℞. vt colligo ex Pa. in c. cum tu [d] fili ꝑpoſiti, de teſti. & in c. ad audientiã, de ho. Aut loq̨mur in foro aĩæ, & ſic dẽmus interpretari irregularitatẽ, & ſic de alijs, vbi dubitatur de aliquo delicto; vide gl. in c. vnico, de ſcru. in or. fa. Similiter dicendũ in foro quaſi pœnitentiali, vtputa quia non agiť ad pęnam propriè, ſed vt a miniſterio abſtineat, aut ab alio, in quo ſubeſſet peccatũ, ſicut in contractu matrimonij. Facit c. ſignificaſti nobis, de ho. & d. c. iuuenis. Aut loq̨mur in foro contẽtioſo; & ſic debemus interpretari pro nõ, maximè vbi agitur de pœna, puta quia celebrauit, quia collatio non tenuit, & hmõi, quia in pœnis melior interpretatio eſt fienda, vt regula, in pœnis, & regula, odia lib. 6. & Idem dic in excommunicatione, & ſimilib.

3 Quomodo ſunt interpretanda ab alijs facta dubia proximorum? ℞. c. eſtote miſericordes, de reg. iur. ꝙ in meliorem partẽ; vide infra, Iudicium. §. 17.

4 Verba dubia ſunt accipienda ſecũdùm intentionem proferentis. ff. de re. iu. in ambiguis, & vt res potius valeat, quã pereat c. abbate, de ver. ſig. aliàs ſecundùm communem vſum. c. di. contra morem, vide ſupra Caſtitas. §. 1.

5 In quo differt dubiũ ab opinione, & fide, & ſcientia, vide ĩ. Opinio, in prin.

6 In re dubia fidei autoritas eſt requirẽda Romanæ eccleſiæ. 11. di. palam.

7 In rebus ambiguis abſolutum non dẽt eſſe iudicium. 33. di. c. habuiſſe, imo qñ dubium eſt in perſona, in facto, vel in iure, nullo modo ſententia eſt ferenda. 33. q. 5. iudicãtem. non dicitur iteratum, quod dubitatur factum, de preſ. non bap. c. veniẽs.

8 Dubio exiſtente in iure matrimonij, tutius eſt contra ſtatuta hominum dimittere copulatos, quàm diſiungere coniunctos contra ſtatuta Dei. c. licet ex quadam, de teſti.

DVELLVM eſt pugna duorum, vt dicitur in c. monomachiam, ideſt ſingulare certamen. 2. q. 5. & fit ꝑ probatione alicui⁹ rei, ita, vt qui vicerit probaſſe videať. quod

a Reſpõ. ꝙ ſic] Adde adiſtũ. §. d. Iaſ. in l. de alimẽtis, C. de trãſa. vbi nota ex illo tex. ꝙ ille, cui debẽtur alimẽta, licèt ſe de ſuo alimẽter põt tamẽ peteř alimẽta ab eo, q̨ tenebatur. Quod facit ſecũdùm Bal. ibi pro viduis ſe alẽtib. ꝙ tamẽ ſuarũ dotiũ alimẽta poſſunt petere, ſeq̨ť Ana ꝯ̃ſi. 64 Viſis his q̃ in facto Ad de Pau. de Ca. & Alex. in l. diuortio, ĩ prin. ff. ſo. ma. vbi dicit mulierẽ, q̃ intra annũ luctus dẽt ab hęredib. mariti alimẽtari, nõ poſſe petere alimẽta, ſi de ſuo ſe alat, niſi petẽdo ꝯſtituat hęredẽ in mora. Fallit concluſio hic poſita, qñ maritus relinqueret. 10. annuatim caſu quo hr̃s nõ reſtitueret dotẽ; ita Anc. conſi. 42. verba teſtamẽti ĩ effectu. Vide quod ſcripſi ĩ. vſura. 1. §. 19.

b De q̨bus dubitare non debeamus, hẽs ex Cõci. Trid. ſeſſ. 6. c. xij. contra inanẽ hęret. fiduciã, & dubitare in oratione ñ debem⁹. Catech. ĩ oratio. do. de ꝑpa. adhi. coniunge q̃ ſcribũť in repto. ing. cũ annot. P. V.

c Pa. in ca. iuuenis] Per illũ tex. & facit cap. 1. de ſcrut. in or. fa. Et tex. in Cle. exiui, de ver. ſig.

d Pa. in c. cũ tu] In illo tex habetur, ꝙ in dubio nõ habeť quis excõmunicatus. Lo. q̨ť tamẽ in foro cõtẽtioſo; ſecus tamẽ in foro animæ, de ſent. ex commu. cum deſideres.

quod ē a ꝓhibitũ b ſub pęna mortalis peccati, quia ꝯtra legẽ Dei ibi, Non tentabis dominũ Deum tuum, Matt. 4. c & dicitur ĩ d. c. & ideò nõ ſolùm offerens, ſed acceptãs cum dantib. auxilium, conſiliũ vel fauorem & valentib. ꝓhibere, & nõ prohibentib. peccãt mortaliter, Ad Ro. c. 1. digni ſunt morte, q̨ conſentiunt, & nõ excuſanť ex conſuetudine, vel metu acceptãtes, niſi vt infra dicam, quia poti⁹ dẽt quis quęlibet mala tolerař, quàm malo cõſẽtire decernat. 32. q. 5. ita ne. nec ob. ꝙ Dauid cum Goliaexercuit, 1. Reg. 17. q̨a autoritate ſpiritu ſancti fecit, ſicut & Sãſon, vt dicit gl. ĩ d. c. monomachiã. 23. q. 5. ſi non licet.

1 Quę pęna eſt clerici in duello pugnãtis? ℞. quod dẽt deponi, & ē irregularis tñ eṗs p̃t diſpẽſare, dũmodò mors, vel mẽbrorũ diminutio nõ interuenerit. c. 1. đ cle. pu. ĩ du. nec ſolũ efficiť irregularis, ſi ipſe pugnat, ſed ẽt ſi aliũ ꝓ ſe pugnař facit, vt in c. 2. e. ti. & q̨cunq; hoc mãdat, ꝯſulit, aut defẽdit, ſi modò homicidiũ ſequať, vel mutilatio, vt in d. c. 2. diſpẽſat tamen epiſcopus, cũ clerico in beneficio etiam habẽdo ſolùm ꝓ ſuſtẽtatione. vt in d. c. 2. cum ibi not. dũmodò non hẽat curam animarum.

2 Sed nũq̨d ille, qui cogitur a iudice tali mõ, ꝙ ſuſpendetur, q̨a habet eũ ꝓ cõuicto, niſi duellum ſuſcipiat, poſſit ſuſcipere; cũ ſit innocẽs? ℞. diuerſa fuit opi. vt noĩ c. 1. e. ti. ſed mihi placet, ꝙ talis coact⁹ tali coactiõe licitè ſuſcipiat, d & ẽt in cã ciuili, qñ nõ ĩminet ꝓbabile periculũ mortis, quia ſicut licet ſe defenderě, & res ſuas, & alia faceř quæ de ſe nõ ſunt mala, ſic pugnare, quãdo alio modo non poteſt euadere; facit. c. interfeciſti, de homi. in fi.

3 Vtrũ clerici, q̨ reliq̨as e afferunt pugilib. ad pugnãdũ, ſint irregulares, ſi ſequatur homicidiũ? ℞. ꝙ ſi omnino ſine ipſis erant pugnaturi, non erunt irregulares aliàs ſic. & ſic intellige ẽt opiniones diuerſas, & ꝯcorda ſecundùm hanc diſt. f

4 Quod dictum eſt de duello, idem dic de iudicio aquæ feruentis, vel ferri cãdentis c. fi. de pur. vul.

EBRIETAS eſt priuatio vſus intellectus facta ad aliquod tempus ex immoderato potu vini, vel cuiuſcunque alterius rei potabilis.

1 Vtrũ ebrietas g ſit peccatũ mortale? ℞. vt colligo ex Alex. 2. 2. q. 43. argu. 12. cum ſequen. & gl. 25. diſt. §. aliàs ea demum, & doc ibidem. ꝙ aut rarò contingit, aut aſſiduè. ſi rarò ſic diſtinguo, ꝙ aut inebrians ſe cognoſcit vini potẽtiam, & ſuam complexionem diſpoſitam ad ebrietatem & tamẽ magis vult ebrietatem incurrere, quã à potu abſtinere; & ſic eſt peccatum mortale. h Aut inebrians ſe neſcit vini potentiã, & ignorat, ꝙ ex tali potu poſſit inebriari, vel non aduertit, & ſic nullum eſt peccatũ vel veniale ſecundùm exceſſum ĩ potu, & negligentiam in aduertẽdo. ſi verò aſſidua ſit i ebrietas, ſic eſt mortale peccatum nõ propter iterationem actus, q̨a multiplicatio actuum venialium non auget ĩ infinitum, ſed quia non poteſt eſſe, quòd homo aſſiduè inebrietur, quin ſciẽs & volẽs ebrietatem incurrat, aut ſaltem non omittat diligentiam, quã debet adhibere de neceſſitate, nè inebrietur, cum habeat temp⁹ deliberationis reprimendi motus veniales, nè procedant in regnum peccati. Ille verò q procurat, vt quis inebrietur, communiter mortaliter peccat, ſiue ſequať ebrietas, ſiue

a Adde. s. Cõcil. Trid. ſeſſ. 25. c. 19. đ refor. Catech. in p̃cep. Nõ occidas. P. V.

b Quod eſt ꝓhibitũ] Et dicit Pa. ĩ c. 1. de cle. pu. in du. ꝙ duellũ fuit inuẽtum ex diabolica imaginatione, vt ſic homines ſe trucidarẽt & inſurgeret aĩa marũ perditio.

c Matth. 4.] Et Deu. 6. ꝯ q̃đ nullo modo faciẽdũ eſt. 2. q. 2. c. itẽq̨. Et expreſsè ꝓhibeť lege ſęculari. C. de gla. l. vnica, li. 11. Cõ. Ho. & Ge. & Tho. 2. 2. q. 95. ar. 8.

d Licitè ſuſcipiat] Vide Bald. poſt antiquos il. ĩperator, ff. đ ſta. ho. ĩ lectu. antiq.

e Reliquas] Fortè q̨a volũt eas poneř ſup ſe, quaſi, vt defendãtur per eas.

f Diſtinctionẽ] De duello vide Inſt. de iure naturali, in §. ius aũt gẽtiũ, ſup gl. in ver. bella.

g Adde annotata ad dictionem Crapula. Ad hãc & ſequẽtes voces Eccleſiæ, De hoc ẽt videas & repert. inq. & annotationes ad illud. P. V.

h Eſt peccatum mortale] Rõ ē q̨a moralia accipiũt idem nõ ab his, q̃ ꝑ accidens adueniũt p̃ter intẽtionẽ. ſed ab eo; ꝙ ē ꝑ ſe ĩtẽtũ, q̨a ſm hoc homo volẽs & ſciẽs priuat ſe vſu rõnis, q̃ ſm virtutẽ operař, & pctã declinat, & ſic peccat mortaliter piculo peccãdi ſe cõmittẽs. dicit. n. Ambr. li. de patriarchis, vitandã dicimus ebrietatẽ, ꝑ q̃ vicia caueř nõ poſſumus. Nã quæ ſobrij cauemus, ꝑ ebrietatẽ ignorãtes ꝯmittim⁹.

i Aſſidua ſic] Sed Ale. de Iles ĩ 2. d. 39. q. 6. Nõ ergo pro diuturnitate, vel aſſiduitate cõputatur peccatũ mortale, ſed ꝑ manifeſtũ dať intelligi occultũ. ſ. ipſe cõtemptus rationis.

ue nõ, ſiue ſit pcm̃ mortale ĩ eo, q̨ inebriať, ſiue ñ, q̨a ꝯſentit in dãnũ notabile ꝓximi, hoc Th. 2. 2. q. 150. ar. 2.

2 Vtrũ ꝑꝑ ſanitatẽ licet inebriari? ℞. ꝙ nõ ſine pctõ mortali, a tã in operãte, q̃ ĩ patiẽte ſciẽter: verũ ē, ꝙ ſm Tho. 2. 2. q. 150. cib. vel pot⁹ q̨ eẽt ſupflu⁹ ſano. ñ erit ſupflu⁹ ĩfirmo, puta q̨a dať ei cã medicinæ ad ꝓuocandũ vomitũ, & ſine pctõ, qñ talis ĩfirmitas id requirit, ſed non vſque ad ebrietatem. Idẽ Ale. vbi ſupra, ar. 13.

3 Vtrũ ebrietas excuſet a pctõ? Reſ. ꝙ excuſat a tãto, ſed nõ a toto. Intellige quò ad pęnã, ſed quòad culpã b excuſat a toto, qđ fecit in ebrietate, ex quo ē ſine vſu totali rõnis, & facit qđ no. 15. q. 1. in c. ſanè, & ca. ſi q̨s inſaniens. Quò ad pęnam Pa. in c. q̨a diuerſitatẽ, de ꝯceſ. p̃b. tenet ꝙ nõ imputať niſi id, qđ ex culpa ĩmediatè ꝓcedit, non qđ mediatè, & facit qđ not. in text. & in gl. 23. q. 5. de occidendis, c & in c. licèt, de teſt. vñ dicit ꝙ licèt q̨s excõicetur ꝑꝑ ſuã culpã, non tñ ĩputať poſtea ei ꝙ beneficiũ non contulit ĩtra tp̃s debitũ, niſi fuerit in mora petendę abſolutionis, q̨a culpa non eſt cã immediata, ſed excõicatio q̃ ē pœna, ſic in ꝓpoſito licèt ſumptio pot⁹ ſuperflui fuerit culpa, & cã ĩmediata priuationis vſus rõnis, ñ tñ eſt cã ĩmediata homicidij, vel alteri⁹, quod facit, & iõ nõ erit irregularis ſm iſtã opi. Ri. tñ ĩ 4. di. 15. q. 5. ar. 3. tenet ꝙ erit irregularis, & ꝙ ei ĩputanť ad pœnam oĩa, q̃ ſequũť, ſed mihi magis placet d opi. Pa. & ꝓ eo eſt tex. cũ gl. in d. c. de cœtero, de homi. niſi volũtariè inebriari voluiſſet, vt poſtea neſciẽs occideřt, q̨a ſic ei ĩputareť, ſicut tenet gl. in d. c. de cętero, ẽt quodcũq; quod ſecutum eſt, quanuis mediatè proceſſiſſet.

4 Vtrũ ebrietas largo mõ dicta, qua q̨s non totaliter priuať vſu rõnis, ſed bene alterať, ſcit tñ qđ facit, ſimiliter ſit pctm̃ mortale, & excuſet? Reſ. abſq; dubio non excuſat a malo, qđ ꝑpetrať, ex quo ſcit, qđ facit, nec ẽt credo talẽ excuſari a pctõ mortali q̨ ſciẽter tm̃biberet ꝙ talẽ grauedinẽ ĩcurreret tũ ꝑꝑ piculũ ebrietatis, tũ q̨a ſine notabili læſione rõnis hoc fieri ñ p̃t. In eo ãt, cui hoc accidit ĩaduertẽter ſiue rarò, ſiue ẽt frequẽter, ñ credo ſit mortale pctm̃, q̨a ñ facit a ꝓpoſito & ſciẽter, q̨a ñ ita teneť talẽ alterõnẽ vitař, ſicut ebrietatẽ, q̃ priuat vſu rõnis totaliter.

5 Vtrũ teneãt geſta ꝑ talẽ ebriũ? Reſ. ꝙ non, qñ ꝓpriè ē ebri⁹, ſed qñ non ē ꝓpriè ebri⁹, ſed ꝯfortat⁹, & ſcit qđ facit, tũc tenẽt, licèt ĩ multis ſuccuratur ei, vt in iuramẽto, & confeſſione, & ſimilib. ꝑ miſericordiã iuris, vt ſ̃. dixi. Blaſphemia.

ECCLESIA e ſumiť multipl̃r vt 68. di. c. quorũ vices f & 7. q. 1. ſciř dẽs, g & nè

a Sine peccato mortali] Idem dic de aliquo dante potum inebriatiuum etiam cauſa medicinæ, quando hoc ſcit. Tabernarij etiam, cum perpendunt aliquos ex nimio vino ſumpto inebriari, quod experti ſunt pluries, vt in ebrioſis, & non currãt propter auaritiã, grauiter peccant ſecundũ Archiepi. Flo. part. 2. tit. 6. c. 3.

b Quò ad culpam] Tu tñ dic, ꝙ ſi loquamur ex parte actus p̃cedentis, diſtingui debet, quia ſi ex actu illo p̃cedente ſubſecuta ē poſtea obrietas ſine peccato, tũc peccatum ſequens totaliter excuſatur a culpa, ſicut de pctõ Loth. Si autem actus pręcedens fuit culpabilis, tũc non totaliter quis excuſatur a pctõ ſubſequenti quia redditur voluntarium ex voluntate præcedẽtis actus, in quãtũ. ſ. aliquis dans operam rei illicitę incidit in ſequens peccatum, diminuiť tñ peccatũ, ſicut diminuitur ratio voluntarij. facit. c. inebriauerũt. 15. q. 1. Vide S. Tho. 2. 2. q. 150. de pœna au ē vide Pa. in c. ſicut, de teſt. vbi etiam glo. dicit, ꝙ ſi aliquid imputatur, alicui, imputantur, & ei oĩa, quę ex illo ſequuntur. Et vide bonã gl. ĩ d. c. ĩebriauerũt.

c De occidẽdis] vtputa iudex ex iuſtitia hominẽ occidit, propter qđ mali homines commouẽtur, & ſequuntur homicidia alia, nunq̨d iudici ſũt imputanda? Certè nõ, vt ibi.

d Sed mihi magis placet] credo, quòd ſit magis tuta opinio Ricard. per ea, quæ dicta ſunt, ſupra dubium §. 2. non obſt. c. de cætero, quia videtur magis facere pro Ric. Nam diaconus ille, qui dedit cauſam homicidio, debet repelli a ſacerdotio, licèt gloſ. intelligat de cauſa proxima, non de remota, & ſic ſumma noſtra vult, ꝙ ebrietas ſit cã remota, ſed detur, ꝙ ſit, tamen eſt cauſa illicita, quare tutius tenendum eſt, ꝙ ſit irregularis, iſtã opi. tenent Matt. Zen. Car. in Cl. 1. de homici. Aſtẽ. l. 2. tit. 43. facit, quod dicit Bal. in l. qui data opera, in 4. colũn. C. q̨ accu. non poſ. vbi dicit, ꝙ delinquẽs in ebrietate eſt in lata culpa. Roſe. homicidium. §. 4. & 5. idẽ tenet. Opi. tamen huius ſententiæ non eſt dãnanda, licèt aliàs ſit tutior & communior.

e Adde Catech. in Symbolo. in arti. Credo s. eccle. catho. cap. 1. & 2. & S. Concil. Tridentinum. in multis locis eccleſiæ appellationem non vno modo accipere, quæ tibi ab indice a Ziletto impreſſo ſuppeditantur. P. V.

f Capitulo, quorum vices] Ibi eſt gl. 1. in ver. eccleſia, quæ dicit aliquando eccleſiam dici matrẽ, aliquando filiã; aliquando vxorem, vt ibi ꝑ eã, vide etiam gloſ. in d. c. vl.

g Scire debes] Ibi dicitur eccleſia epiſcop⁹, vel ē conuerſo.

prelati vices.c.vl. de verb. ſig.c.cauſa, & c.cum clerici,in gl [a] & ibi vide.

1 Eccleſia vl̃is, quæ eſt collectio fideliũ,non p̃t errare in fide, ſeu eius articulo,neque in his,q̃ ad bonos mores neceſſarios ad ſalutẽ ptinent,qa Chriſtus pro ea orauit,vt nõ deficeret fide eius,& ſic intellige.24.q.1. a recta. In alijs aũt bñ p̃t errare, qa ſeq̃tur opinionẽ,q̃ p̃t falli.[b] & ſic intelli ge.c.a nobis , el 2.de ſent. excommun.

2 Eccleſia [c] Romana ibi ẽ vbi ſunt boni,vt dicit gloſ. in ver.nec aliqd,in c.q̃uis. 21.di.& ſic apparet, ꝙ tempore mortis Chriſti remanſit in ſola virgine Maria.

3 Eccleſia an dicatur illa q̃ non eſt conſecrata?Reſp. Pa.in Rub. de conſe.ec.vel al.ꝙ non ꝓpriè , ſed baſilica,id ẽ domus regis,alleg. gl.primã cũ tex. in ca.1.de re.do.& facit ad ſtatuta,vt delictũ ꝯmiſſum in eccleſia non conſecrata non ſit cõmiſſum in eccleſia, licèt impropriè accipiatur vnũ ꝓ altero. Itẽ æquiuocè dr̃ eccleſia oratoriũ ,licèt ꝓpriè oratoriũ ſit locus aptus ad orandũ, quẽ quiſque in domo ſua ædificare poteſt.

4 Eccleſia matrix aliqñ ẽ cathedralis, vt in c.venerabili,de verbo. ſig. aliquando eſt baptiſmalis,ſeu parochialis,vt in c.ex trãſmiſſa , de præſcri.& in c.ad audientiam , el 1.de eccleſijs ædi.no.do.Cardi. in Cle. nè Romani,de elec in ver.irritum.3. q.

5 Eccleſia materialis,cuius autoritate debet fundari?Reſ.ꝙ autoritate ep̃i diœceſani,vt in aut.de eccl.tit.§.ſi quis autem [e] voluerit,& de conſ.di.1.c.nemo,el 1. & hoc verum in locis non exemptis. In exemptis verò nullus p̃ot ædificare ſine licẽtia ſedis apoſtolicæ,vt in c.autoritate. §.inhibemus de priui.lib.6.& ſic intellige.c. de locorũ, cum c.ſe.de conſ.di.1.

6 Vtrũ debeat eccleſia ædificari ſine dote? Reſ.ꝙ eccleſiæ mendicantium ſic,aliæ verò nõ,niſi in monaſterijs, q̃ habẽt reditus, vt no in c.1.de cenſi. & dos eſt manſus terræ,q multipliciter dr̃,vt no.gl.in c. ſ̃m canonicam.23.q.8.& ĩ d.c.1.no.Pa. ꝙ accipitur hic ꝓ dote neceſſaria pro ſuſtentatione miniſtri.qui manſus dẽt eſſe liber ab omni ſeruitute tẽporali , vt in dictis iuribus, & no.Inno.& Hoſt. & Io.And.in d.c.1,Ibi Abb.latè loquitur de iſto manſo.

7 Quis tenetur ad eccleſiæ reparationẽ? Reſ. a.in c.1.de ecc. ædi. ꝙ de iure tenet̃ p̃latus dare quartã partẽ redditus ſi ſpãles non ſunt ad hoc deputati, vel ſi conſuetudo non tranſtulit onus fabricæ in populo, nec valet conſuetudo in contrariũ, vt in c. cognouimus.12.q.2. & in d.c.1.quod intellige, qñ ſupereſt aliqd detractis neceſſarijs ſibi a'iàs non tenetur ſ̃m eũdẽ Pan. in c.de his qui, de eccle.ædi.& quod dico de prælato , intelligo de omnibus beneficiatis in ea vt d.c.1.& c.de his. Si verò conſuetudo trãſtulit onus fabricæ in ſœculares, tenentur ipſi,ar.c.ad apoſtolicam,de ſimo.quod limito,niſi eccleſia abundaret,& ipſi ſœculares in magna ægeſtate eſſent,ar. c. aurũ, cum ſimilibus.12.q.2.

8 Quo debet conſecrari, & de recõciliatione ius,vide ſupra conſecratio eccleſiæ, de eius immunitate vide infra immunitas.

9 Vtrũ oblationes,q̃ fiũt capellæ,cedãt eccleſiæ parochiali, intra quã eſt ſita? ℞. Pa. & d.Ant.in c.paſtoralis,de his q̃ fi.a præla. ꝙ ſic per locũ a ſpeciali. [d] in c.ad audiẽtiã primo,de eccle.ędi.Infert ẽt do.Ant.ibi ꝙ oblatio, quæ fit imagini pictæ in muro alicuius parochię cędit eccleſiæ parochiali , facit gl. [e] in l.ſtatuæ,ff.de vſufru.& Ang in ſua diſputatione,quæ incipit,In refulgenti palatio,hoc limito,verũ ſi intuitu eccleſiæ parochialis,aliàs non,de quo infra,votũ 3.§.26.Idẽ d.Ant.no. ſuper Reſ.de parochialis , ꝙ oblationes quę fiunt celebranti in alterius eccleſia, ſunt rectoris illius eccleſiæ, niſi ſit Ep̃s in propria diœceſi , vel Archiepiſcopus in tota prouincia,dũ viſitat,qa tunc Ep̃o,vel Archiep̃o cedũt, quia

tota

a In gl.]In ver. in ſolis,in d. ca. cauſam,& in d.c. cum clerici , in ver.eccleſia.

b Quæ p̃ot falli]vtputa in collatione beneficiorũ, in ſententijs dandis,& huiuſmodi.& vide Ab. in c.maiores de baptiſ.

c Eccleſia Rom. omniũ eccleſiarũ mater & magiſtra,S.Syn.Trid. ſeſſ.7.ca.3. de baptiſ.14.c.3.de ſacra.extr.vn.P.V.

d §. ſi quis aũt] Idem in autẽt.de monachis,§.1.& in aut.vt nul.fabri.§.1. P.V.

e Per locum a ſpeciali.]Quia ſi oblationes factę capellæ,ſiue altari cedũt eccleſiæ parochiali,& nõ presbytero capellę,fortius oblatiões factę imagini,quę eſt depicta in muro priuato.Et Ab.proſequitur, & dicit eſſe notandũ, & quotidianum,in d.c.paſtor. vide.

f Facit glo.] prima, quæ loquitur,ꝙ poteſt conſtitui vſufructus in ſtatua, qñ datur nummus, vt q̃libet po ſit ẽt vide c. vt ſit de leonib.Florẽtiæ.

tota diœceſis cẽſetur parochia,de rapt.ca.1.de parochia.c.ſuper eo. & prouincia eſt parochia archiepiſcopi.c.Romana.§. fina. de cenſi.lib.6.

10 Eccleſia non conſecrata an gaudeat eodem priuilegio,quo conſecrata?℞.Pa. in c.ſi.de conſe.eccl.vel al. ꝙ ſic, qñ autoritate ep̃i eſt ædificata. multa pro hoc allegantur in gloſ. ibidem in ver.non conſecrata.

11 Eccleſię parochialis collatio ipſo facto eſt nulla , ſi fiat ei,qui non attigit.25.annũ. Item collata ei, qui nõ eſt ſacerdos,ſi intra annũ a tẽpore conceſſionis & adeptę poſſeſſionis non fuerit ſacerdos ordinatus,vacat , licèt alteri cõferri non poſſit niſi completo anno tranſacto, de quo dic, vt ſupra Clericus.7.§.5.

12 Eccleſiæ parochiali p̃ſentatus poteſt admitti, q̃uis non ſit in ſacris, dũmodo intra tempus debitum poſſit ordinari in ſacerdotẽ.c.ſi is,de inſtitutionibus, lib. 6. ſed ſine præſentatione inſtitui non poteſt , niſi diſpenſatiuè ſ̃m Ioan. An. in c.præterea,de æta.& quali.ordi.Ibi tex.eſt clarus,cũ gloſſ. ſua.

ELECTIO [a] eſt alicuius perſonæ idoneæ ad dignitatem, vel fraternam ſocietatem ſeruata forma canonicè facta vocatio ; hoc colligitur ex.c.cum in cunctis,& c.cum eccleſia Vulterana,& ca. quia propter, de ele.& c.cũ olim, de arbi.

1 Ad quem pertinet electio? ℞.de iure cõi ſpectat ad collegium. Nã quælibet congregatio debet ſibi de iure cõi eligere [b] prælatũ, niſi conſuetudo ſit in contrarium,de elec. c.1. 16.q. vlti.congregatio.17.q.2.abbatem,& c.ſeq. vnde ad eã ſpectat,etiã ſi duo ſolũ, vel tres fuerint, de elec.c.1.de cõſue.c.cum dilectus , imo vt tenet gl.in c.2.de poſtu. prela.Inno.& Hoſt.& communiter doct.Ius vniuerſitatis poteſt remanere in vno ſolo,omnibus alijs mortuis,vel priuatis,ſuſpenſis, vel excommunicatis ; text. eſt in l.ſicut.§. ſed & ſi vniuerſitas,ff.quod cuiuſ.vni. cum gl.& Bar. vnde in iſto caſu poteſtas eligẽdi pertinere ad pauciores, qñ maior pars eſt inhabilis ad eligendum,puta excommunicati,vel ſuſpenſi; & ſic minor pars repreſentat totum collegium , cum inhabiles non comprehendant̃ in numero.facit.c.illa, de ele.bona gl.in Cle. quod circa, in ver.quæ in facto , in princ. de elec. Iſte tñ ſolus nõ poſſet ſe eligere, [c] quia notaretur ambitioſus.c.per noſtras,de iure patro.pertinet etiam aliquando ex conſuetudine,vel priuilegio ad alios, quàm de collegio, ca. Cumana, de elect.

2 Vtrum poteſtas eligendi deuoluat̃ ad alios de collegio , qñ alij ſunt priuandi , ꝑtãte eligendi pro ea vice?

a Electio]Differentia eſt inter electionem,& poſtulationem,qa iſta innititur iuri gratiæ,ſ.poſtulatio , vt in c.pe.de poſtu. præla Et licèt olim iura promiſcuè vterentur his vocabulis,vt §.oĩbus.61.diſt.& c. literas.63.diſt.tñ eſt maxima differentia, vt patet hic, & ĩ.poſtulatio . Et iõ ille, q de iure p̃ot eligi , nõ dẽt poſtulari,& ſi electores illũ poſtulãt,nihil agũnt , qa debẽt ꝓuidere eccleſiæ de meliori,q̃ p̃nt,& meliori mõ.vñ illi , q eligunt,cõſentiunt in electũ,& p electionem iniciat̃ vinculũ matrimoniale ſpũale,vt ca.inter canonicos,eo.ti.& c.ſi.de transla.p̃la.ſecus de poſtulãtibus ,ſed ſolũ dirigũt vota ſua in ſuperiorem,vt ſuperior de gr̃a dẽat admitter̃ poſtulatum;vide in c.vnico, de poſtu. p̃la.li.6.& Pa. in rub.de poſtu. p̃la &c. Et no. ꝙ electio eſt nomẽ verbale, & nomina verbalia hñt duplicẽ ſignificationẽ,actiuã.ſ.& paſſiuã,vt no.in l.2. ff.de duob. reis . vnde tñ ẽ dicere de electione,q̃tũ de his,qui p̃nt eligere , & de his qui p̃nt eligi. Itẽ de forma electionis,& de t̃pe electionis, de quib. duobus tractatur in ti. de elec.

b Eligere]Si eccleſia ẽ collegiata, nullus citra papam poteſt ibi ponere prælatũ ; ſed dẽt fieri electio per illos de collegio , & electus cõfirmari p ſuperiorẽ.c. trãſmiſſa,& ca. nihil ,eo. Nam ponderat ibi literam. Si verò aliter , excludit ergo omnẽ aliam poteſtatẽ.Et de legato Cardinali eſt tex.in c.pen.de offi.dele.lib.6. vbi patet,ꝙ non poteſt ſe impedire in eccleſijs collegiatis,quoad prælatum ipſarum eccleſiarum.Olim verò prouiſio epiſcopatuũ pertinebat ad papam c.1.& 2.22.di.prouiſio verò inferiorũ eccleſiarũ ad ep̃m.Sed poſtmodũ hęc prouiſio fuit innouata & in eccleſijs cathedralib. & collegiatis fuit data poteſtas ipſis collegijs eligendi p̃latũ. In alijs verò non collegiatis fuit data p̃tãs patronis præſentandi. Et vide de hoc bonã glo. in c.q̃q̃.de elec.lib. 6. & Ioan.An. in Mercu. in regula quod alicui .

c Non poſſet ſe eligere] Qñ fuit cõmiſſa electio pluribus, an poſſint vnum ex ſe eligere Barto. in hoc ſe remittit ad ea, q̃ not. in l. planè,ff.quod cuiuſq; vni. no. vide Alex.in l.1.ff. de auto.tu. Dicit tamen Inno.in c. cum in iure , de electio.ꝙ vbi requireretur omnium concordia in electione,non poſſent vnum ex ſe eligere; ſecus, ſi ſufficiat maior pars eligẽtium . Archid.in ca.qui epiſcopatum . 8. q.1.dat conſiliũ, ꝙ qui eligitur , non deponat vocem ſuã per modum cuiuſdã conſenſus accidentis electioni aliorũ. Et an quis poſſit eligere ſeipſum,vide in Mercurialibus in regula , in totum , & Pau. de Elea. in cap.nullus,de electio.Roſ. li.1. §.41.

Inſtitu.

a Antequàm priuentur.] Quia debent priuari per ſnĩam.ſicut quando peccatur in forma, vt.c.qa pp,& c.bonę. eo. tit. Et ſic eligentes ꝯ formã nõ ſunt ipſo iure priuati, ſed priuãdi. Et illi de collegio ſi eligunt ſcienter indignum, tunc ſunt priuati ipſo iure eligendi pro ea vice, & ptãs reſidet in eis,qui non deliquerunt vt d. c. ſecundo, Et c.cũ Vintoniẽſis.de ele.Quãdo que eligunt idoneum & ſeruata forma,tñ cõtem pſerunt aliquem de vniuerſitate, qui deberet vocari. Et iſto caſu electio tenet, ſed inſtante contempto debet electio caſſari, ſed non priuantur, poteſtate eligẽdi. Et ſic iſte ſolus non potuit per ſe eligere. Et vide c.bonę eo.tit. Et Pa.in.d.c.2.

b Pñt conuinci] Quia ſi in veritate non habebãt ptãtem eligendi non eſt opus eos vocare. Facit ca. ſi. de ſuppl neg. pla. Et qđ legit & no. in c.illa,e. titu.

c Conuerſi.] Laici conuerſi bene ſibi poſſent eligere rectorem in hoſpitali,vbi nõ eſſent clerici. Ita glo.in d.c. ex eo. Allegat c.olim,de arbitris.

Reſpon.glo.in d.c.2.ꝙ non ante,quàm priuentur. a

3 Quid ſi nõ vocenẽ alij, q ſũt priuati, vel inhabiles ad eligẽdum? ℞.Pa. in d.c. 2.ꝙ tenet electio,& alia capitularia,licèt nondum ſit diſcuſſum, an ſint priuati, quia ſufficit ꝙ poſtea poſſunt conuinci. b

4 Vtrũ conuerſi c ſint de capitulo, & habeant vocẽ in electione prelati? ℞. Ludo. de Ro.ĩ ſuis notãdis tenet;ꝙ non;allegat.c.ex eo, de elec. lib.6. niſi antiqua conſuetudine hoc haberet ſecundùm Inno. in capi.2. de inſti.idem tenet Fe.cõſ. 107.ꝑ tex.& ſi Chriſt⁹.đ iurei. ĩ ver.vos & monaſterij veſtri conuerſi, ꝙ eſſet fruſtatoriũ, monaſterij veſtri.

5 Vtrũ elector poſſit vnũ vel plures ꝓcuratores iſtituẽ ad eligẽdũ? ℞. ꝙ ſic,ſi ipſe ſit abſẽs,& iuſto ĩpedimẽto d detineẽ, ſed oportet, ꝙ ſi plures ꝓcuratores inſtituit,ꝙ q̃libet ſit ĩ ſolidũ,aliter nõ admitteẽ, & ſi ſimul concurrant,potior erit conditio præoccuptis. e Si verò nullus eorum pręoccupat, tunc capitulum admittet,quem voluerit; f vel ſi maior pars capituli non concordat,admittetur qui prior eſt inſtitutus. g Item oportet,quòd procurator ſit de collegio; & ſi nullus vellet eſſe, non poſſet extraneum h capitulo volente deputare,neque ꝑ literas i votum ſuum exprimere. Item tertiò oportet, ꝙ ꝓcurator iſtitut⁹ ñ eligat vnũ ſuo noĩe, & alterum noĩe ꝓcuratorio, qa nihil valeret, niſi dñs ſpãle mãdatũ dediſſet de aliquo nominãdo,qa tũc illũ k noĩe dñi & alterũ ſuo noĩe poterit nominaẽ.c.ſi qs,de ele. li.6.

6 Vtrũ illi q nõ ſũt ꝓfeſſi l tacitè, vel exꝓſſè in locis regularibus ſint admittẽdi? ℞ eſ.ꝙ non, vt patet in d.c. ex eo,in ſi.nec illi, q ꝑ eorũ regulã,vel ꝯſtitutiones ꝓhibentur,ſicut minores,&.ſic nouitij non admittuntur.

e Pręoccupãtis.] Facit ca. Non iniuſtè,de procurator.vbi de hoc.

f Quẽ voluerit.] & ille duntaxat admittetur, & alter oĩ ſo oẽ ius amittit & eſt ſimile de reſcr.ca. pe. Quod verum credit Io.And.in d.c.ſi quis,niſi in inſtrumento diceretur, meliorẽ nõ eſſe conditionẽ occupantis,& quod vnus incepiſſet, alter finire poſſet, Ar. ad hoc in d.c.pe.in c.ſi duo, de ꝓcurato. Adde, ꝙ ſi ambo peterẽt admitti, ꝙ nõ ſunt audiẽdi, vt dicit ib. tex.quia poſſẽt vota dirigere ad diuerſos,& ſic nil fieret.

g Inſtitutus.] hoc ĩtell ge ĩ ſubſidium, quia primo recurrẽdũ eſt ad electione capituli,cum notarij præponant a iqñ quos volũt.Si autẽ,nullus ipſorũ fuerit inſolidum deputatus, tunc nullus admitteẽ, ratione de qua in pręce. poſti. Et imputab.tuꝛ illi q ſic indiſcrete elegit procuratores &c.

d Iuſto impedimento. Quid dicatur iuſtum impedimentum,relinquitur arbitrio iudicis,cũ multa poſſint eſſe.vide in l.2 ff. ſi quis caut. Et hoc eſt ſpeciale, ꝙ in electione non poſſit quis inſti uere procuratorem,niſi ſit impedimento detentus, quia ſi non eſſet impeditus,& poſſet ipſe de per ſe intereſſe,non poſſet per alium.tex. eſt in c. quia propter, eo. titu. 11.§. ilud,quod ſecus eſt in alijs caſibus, vide Pa.in c.conſtitutus.ꝯ de appella. Et ratio eſt quia videtur eſſe electa induſtria perſonæ in huiuſmodi negotio,Argu.in c is cui, de officio delega.lib.6. Dicit tamen Pan.in d.cap.quia propter, ꝙ ſi illi de capitulo volunt admittere procuratorem non impediri poſſunt,non obſtante diſpoſitione d. §. illud, quia licet ibi text.dicat interdicimus,illud tamen interdictum emanauit in fauorem aliorum, quod patet ex eo, quia illi de collegio poſſunt communicare ius eligendi penitus extraneo,vt in c.ſcriptũ, eo. tit.ergo fortius pñt admittere procuratores eorum, qui de collegio ſunt.Et hoc caſu poteſt intelligi,d.c.conſtitutus,alijs conſentientibus, quod ſatis eſt de mente doc.in d.§. illud,quod no.

h Extraneũ.] Et rõ eſt, nè compellantur illi de collegio prodere ſecreta ſua extraneo. Et no. qa dicit, nolente,quia ſi vellent,ſecus, vt in prima poſti.

i Neque per literas.] Io.An.in nouella, in d.c. ſi qs, abſens in gl. pe. ibi dicit, ꝙ litera aperta non poteſt mitti,in qua ſit cedula incluſa aperiẽda in ſcrutinio continens nomen eius, in quem conſentit, licèt Io. Mo.aliter dicat, ſed malè ſecundùm Io An.

k Quia tunc illũ.] De quo habuit ſpeciale mandatũ expreſſum,& non aliũ, q.a faceret ꝯ formã mandati, ff.mandati.l.diligenter,& c.cũ dilecta,de reſcr. & ſic no.ꝙ habens ſpeciale mandatum id põt, quod alias non poſſet.facit c.primum,& ſi. de procu. li.6.

l Profeſſi.] eligendus debet eſſe expreſsè profeſſus ſecundùm Io.An.in d.c.ex eo.c.nullus,eo.& c.indemnitatibus.eo.in 6.

Capi.

a Ca. Maſſana.] Ibi.n. dicitur, ꝙ talis cõſuetudo eſt corruptela,& ſic electio nulla.

b Abuſum elegerũt.] Gl.in d.ca. quiſquis ait, vt laicus princeps, vel ptãs interſit electionib.& talis non eſt vſus, ſed abuſus. Inn. ponit ibi tria exẽpla.primũ, cũ clerici requirunt laicos,vt iterſint electioni, ſecundũ,cũ requirunt conſenſum principis ſœcularis ſuper certa perſona eligenda.c. cũ terra,eod.tit. tertiũ cũ eligunt minis alicuius ſœcularis potentis. Adde tamen ſingulare dictum Inn.in c.ꝙ ſicut, eod.tit. ꝙ poteſt ex conſuetudine induci,vt canonici non procedãt prius ad electionẽ, q̃ nũcieẽ principi mortẽ ꝑlati, & petant illi⁹ aſſẽſum in electione futuri ꝑlati. Aliter caſſabitur electio attentata cõtra cõſuetudinẽ,ar. in c.lectis, 63.di.refert & ſequitur Pan in c. 1.eo.ti.3 col.

c Ipſi⁹ eccleſiæ] De eius electione.Non ſunt aũt ſuſpẽſi ab officijs qa tenentur celebrare, & poſſet eos nolẽtes compelleẽ epiſcop⁹.

d Quia nõ]ſ.de honeſtate, & adde, ꝙ tractatus diffinitori⁹, ſeu deliberatori⁹ eſt omnino illicitus ãñ mortẽ ꝑlati, nõ ſolũ qñ cõcluderent electores ĩnter ſe de certa ꝑſona eligenda, ſed ẽt qñ ordinarẽtur aliq̃ ſpectãtis ad electionẽ futurã, vtputa ſi eligerẽt locũ electionis faciẽdæ, & citarent abſentes. Hęc.n. ordinatio & ſimilis ẽ ꝓhibita iure, vt d.c.bonæ,ſecundo in ſi.& 69.di. c.1.& idẽ dic ſm Inn.& Ho.& Pa. đ oĩ tractatu ambitioſo cõuẽtionali,pactionali, vel cõdõnali,vel aliter inhoneſto ſed tractat⁹ conſultori⁹ non eſt ꝓhibit⁹ a iure, ẽt ſi aliqs dicat, ꝙ talis ꝑſona eẽt honeſta ad iſtam ꝑlaturã & alijs ꝑſuaderet, vt ipſã eligerẽt, non tñ dẽnt oĩno deliberare,vñ Pa. in c. qa pp.§. niſi, de elec dicit, ꝙ tractat⁹ dẽt eẽ gñalis, & nõ ſpãlis, & non reſpectu certę partis, qa tũc fieret ad ſuggeſtionẽ alteri⁹. & ſm hoc pt ĩtelligi.c.ſi trãſitus, 79.di.& 23.di.in nomine dñi. Et Pa.in c.licèt e.ti.

e In c.cũ terra.] Ho.in d.c. cũ terra,dicit,ꝙ cõſuetudo põt inducere, ꝙ electio fiat in certo loco, ſi ceſsãte conſuetudine nõ ẽ ius, in quo loco fiant, dummodo ſit honeſtus, argum.l.

7 Vtrũ illi,q nõ ſũt ſubdiaconi habeãt vocẽ in capitulo in cathedralib.collegiatis ſęcularib.vel regularib. eccleſijs? Reſ.ꝙ nõ, ẽt ſi ab alijs liberè ꝯcedaẽ, Cle. vt hi q.de ęta.& quali.Quidã tñ limitãt quò ad illos, qui nolũt ordinari laici, ꝓfeſſi tñ cũ clericis admitti debẽt de iure cõi,vt in c.Maſſana de elec.non laici conuerſi, niſi vbi habet conſuetudo, ꝙ admittantur,vt no.gl.in verbo,electionib,in d c.ex eo,vt in d.Cle.vt hi,qa dictũ c.ex eo,excludit ſolùm laicos ꝯuerſos,laici verò ꝑ feſſiõe & habitu nullo mõ ẽt ex conſuetudine pñt hẽre vocẽ.d.c.Maſſana,a eo. tit.

8 Quis nõ pt eligere? Reſ. ſm In.& Pa.ĩ d.c.2.đ poſt. ꝑl.multi priuãtur ptãte eligẽdi.Primò excõicati maiori excõicatione.c. ꝯſtitutus de appe.Sec⁹ de minori,de cle.exc.mi.c.vl.Secũdò ſuſpẽſi ab officio, de conſue. c.cũ dilect⁹. Tertiò interdicti,đ ele.c.cũ inter.R.Quartò qb.interdictũ eſt eligere ſine ſuꝑioris lñia, de ele.c. ſi.Quinṫò q ſciẽter celebrauerũt in loco interdicto,niſi ſuꝑ hoc ſint priuilegiati, de ſeq.exc.c 15,q.1.6.Sextò illi,q in ea vacatione elegerũt ſciẽter indignũ.c. cũ in cũctis,& c.innotuit in ſi.de ele.& idẽ, ſi peccauerũt in poſtulãdo.c.ſcriptũ,e.ti.qa ꝑ ea vice ſunt priuati ptãte eligendi, ſi facta noĩatione ſecuta fuit poſtulatio, vel electio.Sec⁹,ſi nõ ſit ſecuta qa nõ ſũt priuati c. ꝑpetuo e.li.6.Septimò pupilli.c.ex eo,eo.tit li.6. Octauò laici ꝯuerſi, Nonò non profeſſi. Decimò nõ ſubdiaconi de qb. dic, vt ſupra dictũ eſt. Vndecimò illi, q ꝑ laicalẽ abuſum elegerũt, b e.tit.c. quiſquis. Duodecimò non eligentes intra tempus debitum,vt infra dicam.

9 Qñ debet fieri electio? ℞.ꝙ in cathedralib.vel regularib. eccleſijs intra tres menſes, aliter deuoluiẽ ad ſuperiorẽ proximũ, q ſuperior, ſi intra ꝑfatũ terminũ non elegerit, deuoluiẽ ad aliũ ſuperiorẽ, & ſic vſque ad papã. vt c.nè ꝑ defectu, de ele. niſi iuſto impedimẽto fuerint impediti deinde tenentur electores ꝑſentare electionẽ epiſcopo & petere ꝯſenſũ eius intra octo dies poſtq̃ commodè poterunt, alioqui ſunt ſuſpenſi ꝑ tres annos ab oĩb.beneficijs ipſius eccleſię, c ca.cupiẽtes §.cæterũ,li.6.e.tit.in alijs verò eccleſijs dẽt prouideri intra ſex mẽſes. Aliter ad ꝓximũ ſuperiorẽ deuoluitur,vt in c.de multa, de præben.& in c.nulla,de concel.præb.

10 Vtrũ poſſit fieri electio ante ſepulturam prædeceſſoris? tex.in c. bonę memorię,el 2.e.ti.dicit ꝙ non, d ſi tamen fieret, valeret ſm glo.ibidem.

11 In quo loco debet fieri electio? ℞. ꝙ pt fieri ĩ quocunque loco honeſto,maximè ſecundũ conſuetudinẽ vt in c.cum terra, e eodem dũmodo non ſit locus clãdeſtinus, quia electiones, quæ fiunt in cameris per occulta conuenticula, reprobantur.79.diſtinct.c.2.& ca. ſi tranſitus.propterea electiones epiſcoporum ſolent fieri in eccleſijs.capit. quod ſicut,eodem tit.

12 Vtrũ in loco interdicto facta valeat? ℞. Pa.in c.1.de poſt. præla. quòd licèt Archi.

in

pen. ff.de iuſti.& iu.& in l.ſi cum dies.§.ſi arbiter.de iure tamẽ videtur,ꝙ debeat fieri in eccleſia,ſeu capitulo illius loci, cui debet præeſſe prelatus, vt dicit gloſſ.in c.cum nobis,eo.vbi electio fuit facta in choro.Et in c.cum inter canonicos, eod. tit.fuit facta in choro.Et in c.cũ inter canonicos, e.ti. fuit facta in capitulo. Et dr̃ ĩ c.ꝙ ſicut, eo.tit. ꝙ debet fieri in eccleſiã. Tu dic, qa licèt electio fiat extra locum conſuetũ ſi aliud canonicum non obſiſtit,ꝙ tenet, ar.ca. conſideramus,eo.licèt maleſaciant electores non ſeruãdo debitam conſuetudinẽ, licèt gl. in ca. in nomine 23.d. dicat ꝙ ceſſante cauſa legitima non valeat electio extra ambitũ eccleſiæ cathedralis, & vide de hoc Pa. in d c.quod ſicut.

dè pñt vocari.c.qa pp de elec.& vide Pa.in d.c.corã.

d Signo campanæ] Si ſunt præſentes,aliàs non.Pan. in dict.c.coram.

e Circa finẽ triũ menſiũ] Tu verò dic,quòd ſi ex cõſuetudine ſpectat ad aliquẽ de collegio poteſtas congregandi capitulũ,vel collegiũ, tunc non põt reſtringere terminũ a iure ꝑfixum ſm Inn.in cap.eccleſia,ſecundo,e. ti.& rõ eſt, qa ille terminus eſt ꝑfixus collegio ergo illũ abbreuiare non põt.cap.ſi diligenti,de for. cõ. cũ ſi.Secus. ſi non tractatur de reſtringendo termino iuris, quia poſſet monere oẽs de collegio, vt cõpareant certo termino, qb⁹ nõ venientib. ꝑt efficere eos cõtumaces,non vt puniãtur, ſed vt poteſtas capituli reſideat penes veniẽtes. Ita notat Inn.in c.1.d ma. & obe.& in ca.2. de no.ope.nũcia. & Io.An.in ca.in cauſis e.ti .Si vero penes aliquẽ non reſidet iſta poteſtas.ꝙ tũc ꝓcedit opi. Ho.Nã ſm Pa.in d.ca.cũ nobis,ſi duæ partes volũt reſtringere terminũ iuris.pñt ex cã,quę ſubeſt eo ipſo,ꝙ volũt prouidere eccleſiæ vacanti. & rõ eſt, quia cũ ſit conceſſus terminus triũ menſium in fauorem collegij, & collegium reſideat in duab.partib.merito pñt huic fauori renunciare.Adde ẽt ſm Pan.d.Ant.& cõiter doctores in d.c.cum nobis, ꝙ inſtante fine termini iuris,ꝙ pars pręſens, etiam ſi eſſet vnus ſolus, poteſt procedere ad electionem,vide ibi.

ĩ c.in nomine.23.di.teneat ꝙ non valet, tamen Hug. Vercel.& Io. An. & cõiter doct. poſt eum tenent, ꝙ valet & poſtulatio, & electio, qa ſunt quidam cõtractus,& ꝓbatur per tex.d.c.1. [a] fallit hoc in electione Papæ,vt ĩ c.vbi periculũ,[b] de ele.li.6.e.ti.

13 Qui ſunt vocãdi ad electionem? Reſ.ꝙ oẽs, q ſunt præſentes,ad quos pertinet eligere, & ẽt abſentes ſunt vocandi ſm ꝙ cõſuetudo ſe hẽt.c.corã,eo.tit.qa licèt de iure abſentes ſint vocandi,vt in c.quia propter, eo. ti. tamen cõſuetudo poteſt introducere,vt non vocentur, & valeat electio, [c] vt no.Pan.in d. c.coram,& in c.Cumana,eo.ti.

14 Qũo ſunt vocan? Reſp. ꝙ vel verbo, vel ſcripto, vel conſueto ſigno campanæ & [d] huiuſmodi ſecundùm conſuetudinem.

15 Vtrũ poſſit ſtatui terminus minor trib. menſibus, in quo ſi non conueniãt,licitè, ꝓcedat ad electionẽ? Rñ.ſm Ho.ꝙ ſi duæ partes ꝑſentes ſunt, & eã coartationis aſſignet, ſic ꝑt, quia tunc ꝑt abñs ſaltem vni de collegio committere vices ſuas.c.qa pp,eod.ti.Si verò duæ partes abſentes ſint, vel non ſit cauſa coartationis, ſic non poteſt ſed debet expectari vſque circa finem trium menſium. [e] ſic intellige doc. & concor.in c.cum inter vniuerſas,& c. cum nobis,eo.ti.

16 Vt um pulſata campana,ſi minor pars ſit,q̃ conuenit, poſſit fieri electio? Reſ.Pa.in c.in cauſis,eo.ti. ꝙ in negocijs, q̃ pñt expediri per ꝑſentes, quod eſt regulare [f] iux.not.per gl.in c.2.de teſti.li.6. ſufficit vocatio per ſonũ cãpanæ,dũmõ talis ſit cãpana, ꝙ ipſi⁹ ſonus poſſit ꝑuenire ad intelligentiã exiſtentiũ in loco.Sed in negotijs,in quib. abſentes ſunt vocandi,non ſufficit vocatio ꝑ ſonũ cãpanæ, ſed abſentes debent vocari ꝑ nuntiũ, vel per literas,vt in d.c.cũ ĩter,& c. qa propter,eod.ti.& ita videtur ſentire Inn.in d.c. in cauſis,& in c.2.de no.ope. nuntia.Sed quia Barto.in l. omnes populi,ff.de iuſtitia & iure, tenet ꝙ quantumcunque pulſetur cãpana,niſi conueniant duæ partes vniuerſitatis ſaltẽ, non valet quod fit,l.nominationẽ C.de decur.& in.l. nulli,ff. ꝙ cuiuſ.vni. & l. ſi.C.de ꝑ. decuri, & ſic communiter tranſeunt legiſtæ. Tu tamen dicas, quòd opin.legiſtarum eſt vera, quando campana pulſatur ab eo qui non habet poteſtatẽ pura per aliquẽ de vniuerſitate,qa minor pars de duab. vniuerſitatis non habet autoritatem conuocandi vniuerſitatem,vel quando pulſando non intelligitur pro vocatione ad tale quid peragendum, ſed indifferẽter pulſat̃ ſecus,qñ pulſatur ꝑ eũ,ad quem ꝑtinet aduocare,& tali modo ꝙ oẽs ſciũt ſe vocatos.Et ſic intellige, & limita.l.nominationẽ,& ꝑdictã.l.nulli.l aũt ſi.prædicta nihil ad ꝓpoſitum,quia dicit,ꝙ decretũ non debet ex tabella recitari. Intelligo ibi,tabella.i.tabellionẽ[a] quia iſtud non eſt delegabile,& ſic non facit ad propoſitũ,licèt Bar.exponat tabella pro inſtr̃o pulſatili,[b] ſed non bene, & ſic tene ꝙ valet,qñ ſũt ꝑſentes & qñ pulſatur ꝑ eũ,qui ꝑt vocare,& tali modo, ꝙ intelligant ſe vocatos, & ſic concorda dicta canoniſtarũ,in d.c. 2.& in c.1.de ma.& obe. & ĩ d. c.in cauſis, ſi tñ cõſuetudo eſſet,vt nihil fieret,niſi ſint duę ꝑtes,illã ſerua.de hoc vide ĩ.ſtatutũ. §.12. & 23.

17 Quid ſi aliquis ſit in ciuitate, vel monaſterio infirmus? ℞.ſecũdũ Ho. ꝙ ſcrutatores debent ire ad eũ,& inqrere votũ eius,ſicut vota ꝑſentiũ,qa ꝑſens ẽ, qui ĩ hortis eſt.ff.de ꝓcu.l.5.nec erit neceſſe ipſũ in collatione,aut alijs,q̃ ſequuntur requirere,ſed ſufficit conſenſus in ſcrutinio habitus, & concord.Inn. Poſſet etiam talis procuratorem conſtituere vnum de collegio,cũ iſto impedimẽto detineat̃, vt ſupra dictum eſt.

18 Vtrũ vno electorũ contẽpto nec vocato ſit irritanda electio? ℞. ꝙ ſic, ſi ipſe vult ꝑt ẽt ratam habere, ſi vult c.ꝙ ſicut, [c] eo.tit.

19 Vtrũ elector poſſit renũtiare voci ſuæ? ℞. ꝙ ſic, qa quilibet ꝑt renũtiare iuri ſuo.C.de pac.l.ſi quis in conſcribendo.Si tñ accedat admittendus eſt in omnib. quę circa ipſam electionẽ facienda reſtant,c.eccleſia veſtra,eodem.1. Reſ.

20 Quis debet [d] eligi? ℞. ꝙ melior, non ſimpliciter, ſed.qui melior erit tali pręlationi. [e] Vnde Hiero. 8.q. 1. licèt, qui præſtantior eſt ex omni populo, q doctior qui ſanctior,qui ẽt in omni virtute eminentior, ille eligatur.63.di.c. metropolitano, dicitur optimus debet eligi, intellige ſecundũ iudiciũ conſciẽtiæ eligentis.

21 Vtrũ peccet mortaliter q non eligit meliorẽ illi ꝑlationi ſecũdũ iudiciũ ſuę ꝯſciẽtiæ? Reſ.Hen. de Gan. in 4.quol. q.32. dicit, ꝙ ſi duo bona præponantur vni ſi cętera ſunt paria, [f] puta æquè pręcepta, æquè facilia & hmõi tenetur ſub peccato mortali eligere meli⁹ bonũ,ratio,qa eligẽdo minus bonũ contẽnit bonum, vbi habet rationem perfecti.i.maius,& ſic præfert in ſua electione defectum boni ipſi bono, ex quo duo ſequuntur abſurda.

a Per text in ca. 1.] In verſic.ſed inde liquido, vbi eccleſia metropolitana erat interdicta ꝓpter gñale interdictũ & nihilominus proceſſerant ad poſtulationem, quam papa non recepit, non pp eccleſiã poſtulãtem,cũ per interdictũ ſolũ ſuſpẽdantur diuina, vt c.eccleſiaſtica ſacramenta, c.ſi. de ſent.exc.in 6. ſed pp ꝑſonam poſtulatã, vt dicitur in tex.

b C.vbi periculũ] In §. porro. reſpõdeo etiam ſecundò quia ibi non dicitur, ꝙ electio per hoc reddatur nulla, Imo mero iure tenet,vt ibi no.

c Et valeat electio] Et facit ar.in c.cum in eccleſijs, de præb.in 6. tamen conſuetudo ꝙ omnes vocẽtur, non valeret,ſi nimium tẽderet in damnum eccleſiæ, Cum illa conſuetudo quæ eſt grauior eccleſiæ, non valeat.c.1.de cõſue.& illi debẽt vocari,qui commo

f Quod eſt regulare] Speciale eſt, ꝙ omnes vocẽtur in electionib.& acceptionib.& in caſu d.c.ſecũdi ergo in alijs ẽ regulare.Tẽnet tñ Pa.in c.2.de no. ope. nunt ia.

nuntia. ꝙ in arduis ẽt præter iſtos tres caſus ſunt vocandi abſentes, & fortè præſentes deberẽt exire ad forinſecos, ſi abſentes ſunt propter tyranniam abſque ſuo delicto,vide ibi per Do.Anto.in c. cum omnes,de conſti.

cõſentire illi electioni,quod intellige, ſi a principio illa electio tenuit, puta qa facta pręſentibus duabus partib.collegij,& a maiori parte,ſecus tamen, ſi fuiſſet nulla,quia facta a minori parte capituli, qa tunc non poſſet conualidari,c.auditis,eo.ti.Et aduerte,ꝙ tex.d.c.ꝙ ſicut,ꝓbat ſingulariter, ꝙ rõne cõtẽpt⁹ aliquorũ caſſari ꝑt electio etiam poſt confirmationẽ & conſecrationem electi, qđ tenent ibi doc. qđ tñ intelligas, qñ cõtẽpti non fuerũt ꝑſentes tẽpore, quo fuerit emiſſum edictum pro confirmatione fienda, aliàs tacentes non poſſunt,ampli⁹ cõtradicere, vt in c.ſi. e tit.li.6.& tenet Io.An.in ca.2.de his quæ ſi.a pręl. Si aũt non eſt facta confirmatio, debẽt iſti ꝓſequi contemptũ intra tempus datũ eis ad eligendum.

a Tabellionẽ.] Et eſt ſecundus literæ intellect⁹, & ꝙ non ſint neceſſariæ duæ partes,probat tex.in c. cum nobis,eo. ti.vbi dicitur, ꝙ vocati nolentes venire faciunt ſe alienos, & adde glo.in Cle.quod circa,e ti.quæ dicit,abſurdum eſſe in numero cõputare illos, qui vocati venire noluerunt, pro hoc ẽt,qa ius vniuerſitatis poteſt in vno ſolo reſidere,vt patet ſupra §.1. Adde tamen qđ practicatur ĩ Tuſcia ſcilicet neceſſe eſt,vt adſint duę partes.& forma quæſtionem ſic.Emanauit pręconium pręſidentis,ꝙ audita campana omnes compareant. Et de cẽtum,qui debebãt comparere,comparuerũt niſi 30. nunquid poſſit ꝓcedi ad electionem? Reſpõdeo, vt hic præmittẽdo, vt in prima poſti.præce.§.

b Pulſatili] Sicut in die Veneris sãcta.Ita Bar. in d.l.ſi.Et adde, ꝙ Bart in d.l.omnes,loqtur in ſtatutis condendis.

c Ca. ꝙ ſicut] Et hoc probat iſtud cap.ꝙ ſicut,& ſic not. ꝙ electio facta aliquibus de collegio contemptis non eſt indifferẽter caſſanda. Nã poſſunt contempti renuntiare cõtemptui, &

d Quorum fieri, debeat electio, decreuit ẽt s.Sin. Tri.ſeſſ.6.c.1.ſeſ. 7.ca 1.2.3.4.& 5. 14.c.7.22.cã.2.& 4.24.ca.12. & 18. 23.q.c.5. 6. & 7. non ſine examine ſeſſ.7.ca.13.& 24 ca. 18. regula riũ ſuperiorũ 25. c.6.& 7.de regular.catech.de ſac. ordi.ca.ſequitur nunc. P. V.

e Tali ꝑlationi. idem Tho.2 2.q. 185.& Nic.đ Li. ſup Io.21.&c.

f Sũt paria.] Exẽplũ in obligato audire miſsã die dominico, vnus bon⁹ alter mal⁹ ꝑt audire miſsã boni,& nõ vult.

Primũ, ꝙ a ſtatuit ſibi ĩ bono illo minori finẽ boni, in eo, ꝙ excludit maius, ſeu qđ ampli⁹ ẽ in maiori, ꝯtra qđ dicit glo. ſuper illud, ad Phil. 3. c. nõ ꝙ iã acceperim aut perfect⁹ ſim. Nemo, inquit, fideliũ, & ſi multũ ꝓfecerit, dicat, ſufficit mihi, q. n. hoc dicit, exijt de via añ finẽ. Secundũ abſurdum ẽ, ꝙ cõtẽnendo illud bonũ, qđ eſt ampli⁹ in maiori bono, cũ non ſit in eo niſi rõ boni, contẽnit in eo bonũ; qa bonũ, quare, cũ rõ boni cõtẽni non poſſit niſi contẽnendo primũ & ſummum bonũ, qa oẽ bonũ eſt aliqua rõ primi boni, ergo eligendo minus bonũ contemnit primũ bonũ non ſolũ indirectè, ſicut qlibet ali⁹ peccator, q vellet, ſi eẽt poſſibile, ſummũ bonũ, & ẽt illud delectabile. Et ꝓpterea, nè delectationẽ amittat, contẽnit ſummũ bonũ. Iſte verò nõ ſic, ſed abſolutè nõ vult ſibi illud bonũ adeſſe, & ita neq; bonũ ſimpliciter, quia bonũ, ſed qa hoc, & ſic ſimpliciter cõtẽnit abſolutè bonũ, ſimpliciter nolẽs in bono proficere, qđ eſt a bono deficere ſm Ber. & ſecundũ gl. ad Phil. 3. Ad ea verò, q̃ ſunt priora, extendẽs, dicit ad futura merita, a q̃bus ſi ceſſaret, ꝑderet & p̃terita. Secus, ſi ex carnali affectione, qa talis affectio mutat rõnẽ contẽpt⁹, qm̃ iſte, qui p̃fert minus bonũ ſine affectione non contẽnit niſi bonũ, qa bonũ, qđ non vult & ita directè & ex malitia. Ille verò q ex affectione præfert, non contẽnit bonũ, qa bonũ, qa bene vellet habere mai⁹ bonũ, tñ ꝑꝑ affectionẽ p̃fert minus bonũ, & cõtẽnit indirectè maius bonũ & ſic ſecundũ exigentiam illi⁹ affectionis & libidinis in ea poterit eſſe cõtẽptus venialis, hæc ille. Ex hoc ergo collige, ꝙ q æquè faciliter p̃t eligere meliorẽ ad illã p̃lationẽ, ſeu officium, ſi ſolũmõ iõ non elegit meliorẽ, qa nõ vult, ꝙ peccat mortaliter in quacunque electione, b ſi verò iõ non elegit meliorẽ ſm iudiciũ ſuę conſcię ex aliqua affectione, puta quia eſt ſibi inimicus ille melior, vel quia minus idoneus ẽ ſibi & beneuol⁹, & hmõi & tunc diſtinguẽdum eſt, an electio ſit de maiori dignitate, puta Papatu, Ep̃atu, & idẽ de omnib. curã animarũ habẽtib. & ſic peccat mortaliter, ar. c. nihil, de elec. ſi verò ſit de alijs electionib. erit peccatũ veniale, dũmodo ſit dignus, hoc eſt non habeat aliqđ canonicũ impedimentũ, his videtur concordare, Th. 6. quol. q. 6. licèt obſcurè, quia ibi dictis oportet addere quæ dicit de acceptione pſonarũ. Nec obſt. quod dr̃ ĩ c. cũ nobis olim. c. cum dilecti, & c. cũ inter canonicos, & ibi gl. eo. ti. ꝙ ſufficit ſit dignus quia Reſ. Th. vbi ſupra, ꝙ iſta intelligũtur quò ad forum contentioſum, in quo non reprobatur electio, dummodo ſit dignus. Si aũt elegit indignũ in eccleſiaſticis ſic eſt mortale. c In temporalib. verò non credo mortale, niſi in maiorib. dignitatibus, puta dñio, in alijs aũt officijs non, niſi ſit talis qui eligiť, ꝙ ex eius electione ſit ſecuturũ aliquod notabile dãnũ in illis quib. habet exercere tale officium, vt quia tabellio, q neſcit dictare inſtrumenta, vel iudex, qui neſcit dare ſententiam, & huiuſmodi.

22 Vtrũ eligentes incognitũ ſaluent conſcientiã? ℞. Pa. in c. bonę memorię, el 2. de poſtul. præl. 12. notabili, ꝙ non d per text. ibidem, qui vult, vt plenã habeant notitiã. Limito hoc vel per ſe, vel per eos, cum q̃bus conuerſatus eſt. c. ſcriptum eſt, eodẽ.

23 Quæ ſũt canonica impedimẽta? Reſ. ꝙ reducũť ad 8. Primũ, ſi eſt malus, & malæ vitæ, vnde Dio. in epiſtola ad Demophilum

a Primũ quod] Vide de materia huius. §. 21. quæ ſcribo infra ius patronatus. §. 18. quã ẽt Ab. in c. cõſtitutis, ſecundo de appel. optimè tractat. vide ſequen. poſtillam.

b In quacunque electione] Pan. in cap 1. de maio. & obed. qui allegat Bar. poſt gl. in l. cũ quidã, de leg. 2. & vide eũdem Pa. in c. cõſtitutis ſecundo de app. Fed. aũt conſ. 95. vr̃ ſentire, ꝙ eligẽs minus dignũ peccet, & probatur per id, quod vult Pa. in d. c. 1. vbi dr̃, ꝙ in ordinãdis conſiderã'. eſt meritũ perſonę nã melior, & dignior dẽt promoueri. l. honores ff. de decurio. & vide gl. in c. licèt. 8. q. 1. quæ dicit. ꝙ monachus melior eligẽdus eſt, in aut. de monac. §. fi. facit aũt pro dicto ſummę hic c. cum ſit ars artium, de æta. & qualita. & rõ eſt, vbi maior imminet cura, ibi maior idoneitas requiritur, ar. c. cũ in cunctis, eod. & d. ca. cum ſit. Sed cura animarũ maior eſt omnibus, artibus, ergo &c.

c Sic ẽ mortale] Quia nihil ſic nocet eccleſiæ, quã promotio eorũ, q indigni ſunt, & min⁹ habiles ad regimẽ animarũ. Nã quod fit a p̃latis, facilè trahitur in exemplum ſunt. n. prælati oculi ſubditorum vnde eis exiſtentib. indignis hẽt locũ illud. Matt. 15. Si cæcus cæco &c. hoc Pa. in d. c. nihil. Necnon, quia prælati debent eſſe oculis pleni, ſ. diſcretionis, c. ſcriptum. e.

d Quod non] Et ex hoc dicit Ioã. An. ꝙ ignota perſona non eſt eligẽda. Ad hoc de cler. pereg. ꝑ totum, & hoc obſeruatur ĩ Romana curia, ꝙ ſuper idoneitate perſonæ ibidem promouẽdæ recipiãtur teſtes.

lum monachũ. Qui nõ eſt gr̃a illuminatus nõ eſt iſte ſacerdos, ſed inimic⁹ doloſus, deluſor ſuiipſius, & lupus ꝯ dñicum populũ, pellę ouina armatus, hæc ille. & ex hoc dicit Tho. vbi ſ. ꝙ exiſtens in peccato mortali eſt indignus ad prelaturam eccleſiaſticã, & officiũ ſpirtuale exequendũ. a Secundũ, ſi eſt excõicat⁹ maiori excõicatione. c. cõſtitutis, el 1. de appel. Tertiũ, ſi eſt excommunicatus minori excõmunicatione. b c. fi. de cleri. excom. mini. Quartum, ſi eſt ſuſpenſus, vel interdictus, aut interdictum non ſeruauit. c. 1. de poſtul. præla. c. cum dilectus, de conſuetu. Quintũ, ſi nõ ẽ legitimè natus, ætatis debitę, & literaturę cõueniẽtis, vt in c. cum in cũctis, eo tit. vel hẽt aliquod de alijs impedimẽtis circa ordinãdum, de quib⁹ vide ĩ. Ordo. 3. Sextũ, ſi ſemel propter vitiũ pſonę c fuit reprobatus c. ſuꝑ eo, eo. ti. Secus, ſi caſſata fuit electio ꝑꝑ viciosum proceſſum d c. innotuit, eo. tit. Septimũ ſi eſt epiſcopus, quia nõ poteſt eligi ad aliam dignitatẽ, ſed debet poſtulari c. fi. de poſtul. prela. Octauũ in aliqua religione nõ poteſt eligi expreſsè non ꝓfeſſus in ea c. nullus, eo. tit. lib. 6. Cle. cum rationi, eo. tit. eſt Cle. 2. in epiſcopum tñ põt eligi nouitius. d. c. nullus.

24 Vtrũ electio de tali habente aliquod prędictorũ impedimẽtorũ ſit nulla ipſo iure? ℞. ꝙ ſic excepto in habente primum impedimentum, & tertium, quia eſt caſſanda, vt patet in d. c. fi. de cle. excõ. mi. & electores ſũt priuati ipſa vice electione, & ſuſpẽſi triẽnio ab eccleſiaſticis beneficijs ipſo facto, vt in d. c. cum in cunctis.

25 Quomodo debet fieri electio? ℞. ꝙ tres ſunt formę à iure nobis traditæ, vt in d. c. quia ꝓpter. eo. tit. & ideò electio, quę non fit ſm vnam ipſarum, eſt nulla ipſo iure, vt ibidem.

26 Prima dicitur forma ſcrutinij, in qua requiruntur iſta de neceſitate; aliter eẽt nulla electio. Primum, ꝙ omnes, qui debent eſſe, & volunt, congregentur præſentaliter ſimul. e Secundum, ꝙ ab ipſis aſſumãtur f tres de collegio, & deputentur ad ſcrutanda vota omniũ de collegio, & nõ ſint nec plures, nec pauciores, ſm cõmunẽ opi. Poſſet tñ teneri opi. Vinc. & Tãcre. in d. c. qa ꝓpter, qñ in collegio eſsẽt pauci, ꝙ ſufficerẽt duo; & qñ nõ eſsẽt niſi duo ſufficeret vn⁹ vocatis teſtib⁹ ſm Inn. & placet Pan. in d. qa ꝑꝑ. tenẽt etiam aliq, ꝙ ſi p̃dicti tres non eſſent de collegio eli-

a Exequendum] Idem tenet Inn. in c. fi. de cle. excõ. miniſ. ratio; quia excõicatus minori priuatus eſt participio ſacramentorum; & iſte eſt excõicatus minori, ergo &c. facit. c. fi. de cohabi. cle. & mulie. limitat hoc Pa. ibidem hoc eſſe verum in peccato graui; ſecus in leui, per text. cum gl. in c. ſicut, de iurei. & c. Archidiaconũ. 85. diſt. rationem aũt aſſignat, quia inuolutus in peccato minori ſeu leui de facili ſurgit, non ſic eſt in excõicato minori excommunicatione, quia illud eſt vinculum cõtrarium ab eccleſia, & requiritur abſolutio. Ego autẽ dico, ꝙ qui ẽ in peccato mortali, ſimpliciter eſt indign⁹, vide ſupra correctio prælatorũ. § . 4.

b Minori excõicatione] Excõicatio minor reddit inhabilẽ ad beneficiũ conſequendũ, adeo, ꝙ ipſa electio, per quã initiatur matrimoniũ ſpũale de eo facta non valet, vnde ſm Inn. in d. c. fi. nec dignitatem, nec clericatum conſequi põt, niſi prius ipſum pœniteat, & abſoluatur. rõ eſt, quã dixi in pręcedenti poſti. & ſic ꝓhibito exercitio alicuius actus, intelligitur prohibitum oẽ id, per qđ peruenit ad illũ actum. l. oratio, ff. de ſponſa.

c Propter vitiũ perſonæ] Vtputa ſi opponatur cõtra electũ crimẽ, vel defectus natalium, vel ꝙ eſt corpore vitiatus &c. Et ratio eſt, quia vitium concernẽs perſonam, ſigillat, & notat ipſam, & ſequitur ſicut lepra leproſum. 1. q. 1. cito turpem.

d Proceſſum] Puta quia in electione non fuit ſeruata forma, de qua infra, vel electores èrant excommunicati, vel ſuſpenſi.

e Præſentialiter ſimul] & ſic nõ ſufficit, ꝙ conſenſus eligentiũ ſingulariter præſtetur, puta ſi quilibet conſentiret ĩ camera ſua. oportet ergo, ꝙ collegialiter conſentiãt, c. in Geneſi, e. gl. in c. 1. de re. ecc. non ali. in 6. Nec iſtud ẽ ſpãle ĩ electione, vt ibi ſentit gl. ſed gñale & regulare in oĩbus explicãdis ꝑ vniuerſitatem. ſm Pa ĩ c. cũ oẽs de cõſti. facit qđ no. gl. ĩ l. ſi tibi, ff. qđ cuiuſ. vniuo. ꝑ hoc ẽt nõ ẽ intelligendũ, ꝙ p̃ſentia ſit đ ſubſtãtia, qa cõtempt⁹ aliquorũ nõ ĩducit nullitatẽ electionis, vt c. ſicut. c. bonæ, & c. eccleſia, ſecũdo, eo. Eſt ergo talis p̃ſentia ſolũ de iuſtitia, qa retractabiť electio nõ vocatis ꝓſequẽtibus cõtemptũ. bene verũ eſt, ꝙ ad validitatẽ electionis requirũtur duę ꝑtes vocãdorũ, aliàs nõ conſiſtit ibi vniuerſitas; & valebit quicquid diſponit ibi maior pars, đ quo tñ vide ſ. § . 16. Adde ẽt. ꝙ nõ valeret ſtatutũ Ep̃i inducẽs nullitatẽ ꝑꝑ defectum aliquorũ nõ vocatorũ, vt no. Io. And. in addi. Spec. eo. 1. col. quia nõ põt ſtatutũ immutare formã. d. c. qa ꝑꝑ, arg. Clemen. nè Romani, e. ti. vbi patet, ꝙ conſtitutio inferioris non poteſt immutare in aliquo, nec detrahere conſtitutioni ſuperioris.

f Aſſumantur] Quia non debent ſe ingerere, aliàs

gentiũ, non eſſet inualida electio, ſed communis opi. tenet, ꝙ oportet ſint de collegio, aliter ſit nulla, & conuenit magis literæ. Tertiũ, ꝙ iſti tres exquirant vota ſingulorũ in ſecreto [a] ſ. ab alijs de collegio, q̃a bñ poſſent eſſe alij teſtes, qui non ſunt de collegio, [b] dũmodo non ſint tales, q̃ poſſent timorẽ incutere eligẽtib. q̃a tũc poſſent refutari, ſicut & ſcrutatores, ſi tales eſſẽt vel aliquis ipſorũ, & eſſet iuſta cã appellãdi, ſẽm Pa. in d. c. quia pp. Quartũ, ꝙ iſta inquiſitio fiat ſigillatim, [c] non bini, vel trini, ſunt vocãdi. Quintũ, ꝙ vota omniũ exquirant, quia ſi vnus contẽneretur, non valeret. [d] Sextũ, ꝙ ſcribant [e] vel per ſe ipſos, vel per tabellionem vota omniũ. Septimũ, ꝙ mox poſt q̃ fuerint in ſcriptis redacta vota omnium, publicẽtur in communi, ibi dicit gl. mox. ſ. incontinẽti nullo actu contrario intermiſſo poſt vota ſcrutata & ſcripta & vno contextu. Octauum ꝙ facta publicatiõe fiat collatio numeri ad numerũ, meriti, & zeli ad meritum, & zelũ. Nonũ, ꝙ facta collatione fiat electio per vnum de capitulo nomine capituli, & p verba ſingularis numeri, vt in c. ſicut, e. tit. [f] li. 6. dicat ſic. Ego N. nomine meo, & omniũ veſtrum qui mecum in ipſum conſenſiſtis, eligo N. in epm &c. vel ſi ipſe eligẽs non conſenſit, dicat, nomine omnium veſtrũ, qui in ipſum &c. Decimũ, quod electio fiat de eo in quẽ maior & ſanior pars totius capituli conſenſit, & ſanior pars præſumitur ſẽper maior pars. [g] c. dudum 1. e. ti. & ĩ c. eccleſia veſtra. 2. e. ti. dicitur, vbi maior eſt numerus, zelus maior præſumit. Vndecimũ, ꝙ dicta electio ſolenniter & publicè denũcietur. Duodecimũ ꝙ ſeruetur ordo omnium p̃dictorũ ſucceſſiuè, ſicut enumeraui. Aliter, ſi p̃poſteretur, nihil valet. Addũt aliqui multa alia, q̃ dicũt fore de ſubſtantia huius formæ ſed cõiter nõ tenet niſi de ſupradictis. Ex quib. patet, ꝙ difficilis eſt iſta forma, in qua multi, & docti deficiũt ignorãtes practicam, vt dicit gl. in c. cũ expediat, li. 6. eo. ti. Dico etiam, ꝙ eſt periculoſa religioſis, & illis, qui viuunt ſimul, q̃a cum intelligunt aliquos nõ dediſſe voces modo, quo voluiſſent, concipiunt aliqui paſſiones, & ſæpiſſimè eligentes aliquo humano reſpectu non eligunt ſecundùm iudicium conſcientię. Vnde text. in ca. vbi periculum, in § cæterum, de elec. lib. 6. dicit, cum arbitrium, vel inordinatus captiuat affectus, vel ad certum aliquid obligationis cuiuſque neceſſitas adigit ceſſat electio dum libertas adimitur eligendi, hoc ibi, & propterea eſt alia forma ſecurior & expeditior, quæ ſequitur.

27 Secunda forma dicitur forma compromiſſi, vt d. cap. quia propter, ſcilicet committendo aliquibus viris idoneis poteſtatem eligendi. Iſta autem commiſſio, ſiue iſtud compromiſſum poteſt fieri dupliciter. Primò limitatè, ſcilicet vt compromiſſarij teneantur eligere illum, in quem maior pars totius capituli ſcrutatis votis omnium de capitulo ſigillatim, & ſecretè ab ipſis, conſenſerit, & iſta eſt forma de qua in cap. cum dilecti, eo. ti. & in c. cum expediat, eod. ti. lib. 6. & iſta eſt melior omnib. formis, quia electores non abdicãt a ſe poteſtatem nominationis, & ad iſtã formã nõ requiritur de neceſſitate, niſi primò ꝙ cõpromittentes ſint ſimul congregati, & oẽs, q̃ dẽnt & volũt itereſſe, ſẽm ꝙ ↄpromittãt ĩ vnũ, vel duos, tres, aut quot volũt, ſiue ſint de collegio, vel nõ, dũmo ſint clerici, nõ laici, [a] c. contingit, de arbit. Tertium, ꝙ cõpromiſſarius vel cõpromiſſarij ſcrutentur vota ſingulorũ ſecretè & ſigillatim. Quartũ, ꝙ eligat illũ, in quẽ maior pars totius capituli conſenſit, dicendo. Ego N. compromiſſarius de conſenſu & volũtate cõpromiſſariorũ meorũ (ſi hẽt alios) virtute cõpromiſſi ĩ vos facti eligo in epiſcopum. N. in quem maior pars totius capituli conſenſit. Et ſi in prima ſcrutatione non conſenſit maior pars totius capituli, replicare debet, & tam in iſta, quã ĩ prima forma ſcrutinij, donec conſentiãt in aliquem ca. cum terra, eo. & ſi dubitaret aliquis de fraude compromiſſarij poſſent eligentes quilibet ipſorum ſigillatim facere fieri tres, vel duas cedulas, in quorum qualibet eſſet ſcriptũ nomen alicuius, qui eſt in opinione eligendi, & ipſis acceptis à compromiſſario ponat vnã de prædictis cedulis, in qua ſit ſcriptũ nomen illus, quem vult nominare in aliqua ſcatula, quæ ſit coram compromiſſario, q̃bus à quolibet ſic poſitis tũc compromiſſarius corã omnibus extrahat omnes dictas cedulas & poſtea eligat illũ, in quẽ maior pars totius capituli ↄſenſit & ſic compromiſſarius non poterit ſcire, q̃s dedit vocẽ iſti, vel illi, nec fraudẽ facere. Et ad ſeruandam iſtam formam ſicut & primã ſufficit ꝙ maior pars totius capituli conſentiat ſẽm Lapum, quem ſequitur Ge. in d. c. cum expediat quia nulli fit præiudicium, cum q̃libet nominet, quem vult. Fit ſecundò, cõpromiſſũ ſimpliciter, ſ. vt compromiſſarij eligant, quem volũt, & illo modo non poteſt fieri, niſi omnes conſentiant, aliàs vno contradicente [c] non valeret, ꝙ ſi omnes conſentiunt, non req̃ritur, niſi vt eligant ſic, Ego. N. compromiſſarius de conſenſu compromiſſariorum meorum virtute compromiſſi ĩ nos facti eligo in ep̃m. [d] N. & ſi prędicti non elegerunt, vel maior pars ipſorũ elegerit indignum ſcienter, electio deuoluit ad capitulũ, q̃d in eos compromiſit.

redderentur ſuſpecti. l. quæ omnia, ff. de procur.

a In ſecreto] Vt ſ. quiſque liberꝰ poſſit dicere votum ſuum.

b De collegio] Dicit tamẽ Hoſt. hoc nõ eſſe tutũ, quia verba. d. ca. quia propter, nõ patiuntur, quod & videtur placere Io. An. qui dicit ſe pluries obſeruari feciſſe, vt quemadmodum ſcrutandi debẽt eſſe ĩ ſecreto, ita & teſtes, & econtra. Tu verò dic hoc eſſe verũ in cauſa non ponderoſa, ſecus in cauſa graui, vt in cã hæreſis tex. ẽ nota in c. officium, de hære. li. 6. poſſent ergo aſſumi duo teſtes, nè ille teſtis examinatꝰ poſſet delirarẽ.

c Sigillatim] Debet ergo ſingulariter vocari, vt obſeruatur in teſtibus, qui nõ debent plures commiſceri in examinatione, aliàs nõ valeret depoſitio vt in c. venerabili, & in ca. cũ cauſam, de teſti.

d Non valeret] Intellige, ſi ẽ præſens, vel vnus ex ſcrutatorib. omitteretur ex vocatis, ſecus, ſi aliq̃s eſſet contemptꝰ, quia non reddit electionem nullam, vt dictum eſt ſupra.

e Scribant] Et patet in text. ibi, in ſcriptis redacta. Et licèt text. non faciat mẽtionem de tabelliõe, nec qualis debeat eſſe talis ſcriptura tamen dicit Ioã. An. ꝙ non refert, an ſit publica, vel priuata cũ tex. loquat indiſtinctè.

f In c. ſicut, eod. titu] & vide bo. gl. ibidẽ, quæ dicit ſufficere, vt ſine mandato aliquis eligat noĩe capituli, quia capitulum tacẽdo videtur haberẽ ratum, cum tractetur de actu cõcupiſcibili, vt eccleſiæ prouideatur de paſtore.

g Semper maior pars] Communis opinio Moder. vt refert Panormit. in c. eccleſia, ſecũdo ſuper glo. fi. eſt, ꝙ ad hoc vt talis electio valeat, neceſſe eſt, ꝙ ſit facta a maiori & ſaniori parte. Et hoc propter copulatiuam, vt in d. cap. quia propter, ſic diſtinguit ſecundùm Ioan. An. ꝙ cũ quæritur, quæ electio præualeat, an facta a ſaniori parte, a maiori parte reſpectu numeri tãtũ, dic ꝙ aut numerus multum excedit, & tunc numerus præfertur autoritati, & merito, & etiam zelo. d. c. ſi quando, eo. in 6. aut numerus nõ multum excedit, & tunc ſi autoritas, & meritum alterꝰ partis nõ multũ excedunt debet præferri numerus, quia non eſt curandũm de illo modico exceſſu, vt ex hoc numerus confundatur. c. & ſi quæſtiones, de Simo. Sed ſi meritum, & autoritas in multum excedũt numerus autem in modico excedit, vt prædixi, tunc electio maioris partis non debet confirmari, quia illa pars non eſt ſanior, vt probatur in d. c. eccleſia, in fi. Item adde, ꝙ ſanioritas cõſiſtit in autoritate, zelo, & merito, autoritas autem conſideratur in dignitate eligentium, & in prouectiori ætate, & in antiquiori inſtitutione & in maioribus ordinibus, vt d. c. eccleſia, & capitulo dudum primo, & c. in Geneſi, eodem titulo præcellentes autem in prędictis habent voces ponderoſas. Zelus conſiſtit in animo, qua ſcilicet intentione elegerunt, an propter conſanguinitatem, amicitiam aut ex corruptela, ſeu precibus, vel ex merito vitæ ipſius electi. Et cum zelus conſiſtat in animo, oportet probari per coniecturas. l. dolum, C. de dolo. Dixit tamen Innocen. in d. capitulo dudum, quod non eſt multum curandum de bono zelo, dummodo nõ adſit malus zelus. Dicit etiam, ꝙ ſanioritas conſiſtit in operatione, igitur illa pars, quæ eligit meliorem, videtur ſanior. Meritum verò concernit ipſos electos, & conſiſtit in moribus, & vita, & idem poteſt dici de eligentibus.

a Non laici] Ratio, quia cum iſta ſit res ſpiritualis nõ poteſt compromitti in laicum. Laicus nedum ſuper iure ſpirituali p̃hibetur iudicare, vt in c. 2. de iu. ſed & arbitrari nõ p̃t, vt d. ca. cõtingit, vñ laicꝰ nõ p̃t eẽ delegatꝰ in cã ſpũali, niſi delegatio ſibi fieret p papã, vt no. in c. 2. nec per viã recõuẽtionis d̃ ſpũalib. cognoſcere p̃t, vt no. in c. 1. de mu. peti. Nec vt arbiter iudicare, p̃t vt d. c. contingit, imo nec p̃t eẽ arbitrator ſeu amicabilis cõpoſitor ſuper ſpũali ſẽm Pa. in d. c. cõtingit, q̃a tex. loq̃t generaliter. imo nec ep̃s poſſet hoc diſpẽſare, vt ibi per eum.

b Replicare dẽt] Adde ꝙ aut prima electio eſt notoriè nulla & electores nõ ſũt priuati p̃tãte eligendi, puta q̃a elegerũt ignorãter indignũ, & p̃nt propria autoritate, ad ſecũdã electionẽ trãſire, q̃a ex quo electio ẽ notoriè nulla, non oportet expectare, vt reprobetur a ſuperiore, vt in ca. cõſtitutis, d̃ app. & no. ĩ c. auditis. eo. & in c. inter dilectos, de exceſ. præl. Sed ſi electio eſſet iniuſta, vel ſaltẽ haberet colorẽ validitatis, vel electores eſſent priuati, tũc non eſt licitũ tranſire ad ſecundã electionẽ p iura allegata ĩ gl. d. c. cum terra, & vide q̃d legitur & no. in c. perpetuæ, eo. tit. li. 6.

c Aliàs vno contradicente] Tñ valeret electio facta a maiori parte compromiſſariorum ad inſtar arbitrorũ, vt in l. ſi in tres, ff. de arb. & c. ſi. de re iud. hæc eſt cõior ſnĩa in d. c. cum dilecti. ex quo no. ꝙ cũ aliqui eliguntur ſimpliciter ad aliquod officium exercendũ, tenet quicquid facit maior pars minori parte præſente, & contradicente.

d Eligo in epiſcopum] Nulla forma ſubſtantialis eſt

28 Tertia forma dr̃ forma cõis inſpirationis. Ad iſtam formã reqriť primò, ꝙ oẽs cõueniant in vnã perſonã, qa ſi vnus nõ ꝯueniret, nõ eſſet per inſpirationẽ [a] 2. quòd fuerit facta ſine vicio ſimoniẹ, vel alicuius tractatus ſpecialis, ĩ quo nominetur certa ꝑſona, ſed tractatus generalis pro bono prẹlato in genere bene cõceditur [b] ſecũdùm Io. And. ſed non ſpecialis, quia ſic eſſet perſuaſio, nõ inſpiratio.

29 Vtrũ ſupradictẹ formẹ ſint ſeruandæ in omni electiõe? ℞. Pa. in d. c. qa propter, quòd nõ, ſed ſolũ habent locum in electionibus epiſcoporũ, & aliorũ prælatorum eccleſiarum collegiatarum, q habent generalem iuriſditionẽ, quod patet ꝑ ca nè pro defectu, eo. vbi prælatos appellat cathedralium, & regulariũ [c] eccleſiarũ, in electionib9 autẽ aliorum beneficiorum à ſ. dictis ſufficiũt ſingulares conſenſus illorum de capitulo, dummõ præſteť in capitulo nec ẽ neceſſe ſeruare aliquam formam iſtarũ, ſed elect9 ſimpliciter à maiori parte & ſaniori hẽbit ius, vt in glo. c. ſi cui. eo. li. 6.

30 Vtrum elect9 teneať cõſentire? ℞. Ge. ĩ c. ſi electio eo. lib. 6. refert Archi. dicẽtem ꝙ ſic, aliàs peccat mortaliter, ſi putat ſe dignũ ad prẹlaturã, & illam ſibi oblatam non acceptat. 6. q. 1 in ſcripturis. [d] qđ credit verũ Io. An. qñ non eſt æquè idoneus, per quem illi eccleſiæ poſſit conſuli. Ego verò dico cum Ri. in 4. quol. qõ. 21. ꝙ in trib9 caſibus tenetur ꝯſentire ſub pœna mortalis peccati. Primò quãdo a ſuperiore ꝑ obedientiam cogereť, de renun. cap. niſi cum pridẽ. Secũdò quãdo ſecũdùm iudicium ſuẹ ꝯſcientiæ videť ſibi veriſimiliter, ꝙ nõ eſt, qui velit & poſſit ſalutẽ animarum ꝓcurare, q̃ ipſe poſſet, & ex hoc videt ꝓbabiliter eccleſiẹ immineř notabile diſpẽdiũ & periculum, niſi aſſentiat. d. c. in ſcripturis, & c. olim, eadem cauſa. 2. q. Falit hoc in religioſo, qui ſi conſẽtiret electioni de ſe factẹ extra ſuum monaſteriũ ſine licẽtia ſui ſuperioris petita & obtenta, ipſo iure electio eſſet nulla, quam licentiam ſolus prẹlatus ſine cõſenſu capituli ſui poteſt dare. c. ſi religioſus, đ elec. li. 6. Similiter fallit ĩ Prẹdicatoribus Minoribus, & alijs mendicantibus, qui etiã de licentia ſuorum prælatorũ electioni, poſtulationi, prouiſioni, ſeu vocationi extra adminiſtrationem ſui ordinis ĩ diſcordia celebratẹ ꝯſentire nõ poſſunt, aliter ẽ iritum & inane, ca. quorundam, eo. li. 6. Tertiò peccat mortaliter, quãdo per viam illicitã refugit, puta abſcindendo ſe, niſi ex ſpeciali inſtinctu ſpirituſſancti. Si autem non cogitur ꝑ obedientiam, nec imminet ꝓbabile periculũ eccleſiæ, ſi refugit propter pigritiam ꝑ viam licitam, peccat venialiter. Si verò ꝑ humilitatẽ reputãs ſe indignũ, ſic meretur.

31 Intra quod tẽpus tenetur conſẽtire electus? ℞. intra mẽſem [e] à die preſẽtationis electionis; aliter eſt nulla ipſo iure niſi ſuperioris [f] reqratur aſſenſus, cap.

ꝯſt neceſſaria in iſto modo eligendi, ſed ſolùm eſt ſubſidiaria, per dictũ capitulũ, quia propter in ver. ſaltem. Adde etiam, ꝙ electores poſſet ſimpliciter compromittere in aliquos, vt quem eligerent, ipſum teneantur habe ce in prælatum, vt ibi per Panormita. & hoc ſi eligentes præſentialiter & collegialiter conſenſerunt, vt ſupra. §. 26. Adde etiam, ꝙ in forma immediatè præcedenti oportet, quod ſit maior & ſaniorpars quæ conſentiat in aliquem; aliàs non valeret per d. cap. quia propter, vt ibi per Panorm.

a Per inſpirationẽ] Et ita tenent communiter doct. in d. ca. quia propter. & facit in ar. tex. in cap. non eſt nouum. 8. q. 1.

b Bene conceditur] Puta ſi vnus diceret, rogemus Deum pro bono prælato, vel hortando eos ad electionem prælati. & quòd ſiat abſque vicio, datur hic pro forma. & vide ibi per Panorm. qui dicit, quòd ideò dicitur ibi, quaſi, qa quando non apparet verè de inſpiratione diuina, tunc dicitur quaſi inſpiratio.

c Et regulariũ] prædictæ formæ ſunt ſeruandæ in electionibus abbatum, & abbatiſſarum. & iudicio meo in omnibus electionibus regularium, vbi poſſet aliquod præiudicium animarum interuenire, ſicut colligitur ex Panormitan. in dicto capitulo, quia propter, circa ſecundam col. in fi.

d Capit. in ſcripturis] Idem tenet ibi gloſſ. Et vide capitu. cum olim 8. queſtio. 1. vbi Augu. inducit figuram, quod nolens ſuſcitare ſemẽ fratris ſui, vno pede diſcalciat9 cõ ſpui ſolebat in faciem, qui ergo renuit ſuſcitare ſemen fratri Chriſto præmortuo, ab eccleſia contemni debeť hæc ibi.

e Intra mẽſem] Electores autem tenentur præſentare, quo citius potuerunt, vt ibi, & ſi non prẹſentauerint, non debet nocere electo, vt per gloſ. in dicto capitulo quam ſit.

f Niſi ſuperioris] Hoc dicitur propter religioſos, qui cum celeritate debent petere, licentiam a ſuo ſuperiore quæ celeritas iudicanda erit arbitrio boni viri ff. de verborum obligationib. l. continuus. §. 2. & capitulo apoſtolicæ, de donatio. hæc gloſſ. in dicto capitu. quam ſit.

Conſenſus

quã ſit, de ele li. 6. Quid ſi electio tenuit de iure naturali, puta qa interuenit conſens9 eligẽtiũ, [a] ſed ſi tenuit de iure, qa omiſſa fuerunt ſubſtantialia iuris? Reſ. ẽm Inn. quẽ ſequũť cõiter doc. in cap. ꝙ ſicut, de ele. & ibi Abb. in ver. vlterius, ꝙ electus, ſi eſt confirmatus, eſt verus prælatus, & non tenetur reſignare. [b]

ELEEMOSINA [c] ẽm S. Bon. in 3. diſt. 15. parte 2. ar. 1. q. 4. accipiť cõmuniſſimè ẽm quod comprehendit oẽ op9 miſericordiæ impenſum ſine proximo, ſiue ſibi iuxta illud eccleſiaſtici 30. Miſerere animæ tuæ. cõmuniter ẽm quod importat oẽ pietatis opus impenſum proximo corporale, ſiue ſpirituale, propriè verò ẽm quod ĩportat opus pietatis impẽſum proximo ad releuandam indigentiam corporalem, & dicitur ab eleo, quod eſt verbũ Græcum, quod idem eſt, ꝙ miſereor, cuius imperatiuus eſt eleyſon ideſt miſerere, a quo eleos, ideſt miſericordia, & iõ dẽt dici eleemoſina. non elemoſena vel elemoſina.

1 Vtrũ [d] eleemoſina cadat ſub ꝓcepto? ℞. ẽm Ri. in 4. di. 15. ar. 2. q. 2. ꝙ ſic ſub ꝓcepto legis naturẹ primæ Io. 2. qui habuerit [e] ſubſtãtiam huius mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo charitas dei manet in eo & legis diuinæ, Mat. 25. Eſuriui, & non dediſtis mihi mãducare, & legis canonicæ. 86. di. non ſatis, [f] & 7. q. 1. omnes, ſed qa præceptum eſt affirmatiuum, non obligat niſi pro loco, & tpe, & ideo conſiderãda eſt facultas habentis, & inopia indigentis, ſi enim homo habet aliquid, quod non ſit neceſſarium ſuſtẽtationi ſuæ naturæ, [g] nec illorum, quib9 tenetur ꝓuidere, ſicut ſunt vxor, filij, ſerui, ancillæ, pater, & huiuſmodi, & ſit tãta neceſſitas, ꝙ immineãt, ſigna ꝓbabilia extremẹ neceſſitatis [h] in paupere, tũc tenetur de præcepto. Si verò habet aliquid ſuperfluũ non ſolũ ſuſtentationi naturæ, ſed etiam conuenientiæ ſui ſtatus, tenetur de illo facere eleemoſinam, ẽt ſi nõ inuenirentur tales, qui eſſent in neceſſitate ꝓdicta. & ſi plures occurrerent, qbus omnib. non poſſet ſubuenire, tenetur cæteris parib. illi, qui magis indiget. Si verò non habet vltra cõuenientiam ſui ſtatus, nec eſt q ſit in extrema neceſſitate, nõ tenetur de ꝓcepto concor. Th. 2. 2. q. 32. ar. 5.

2 Quis debet ꝓponi in eleemoſina? ℞. ꝙ ipſemet, deinde ſui, deinde noti, de mũ boni, deinde extranei, de quo vide textũ pulchrũ in c. non ſatis. 89. di. & tex. cum glo. in capit. quieſcamus. 41. diſtinct. quæ quidem iura intellige cæteris paribus, vt dictum eſt, qa poſſet eſſe extrane9 in tam arta neceſſitate, ꝙ deberet præponi noto & coniũcto, qui non eſt in tali, ſed pater malus [i] debet præponi cuicũq; bono in æquali neceſſitate ꝓp præceptũ Dei.

3 Vtrum deputatus executor ad diſtribuendũ certa bona pauperib. poſſit diſtri

a Conſenſus eligentiũ] Pa. olno vult contrariũ, & allegat multa, tandẽ dicit, qđ ſi electio ſit facta ꝑ habẽtẽ ꝑtãtẽ purgandi oẽm defectũ electionis, ꝙ valeret, ſi eẽt facta ex certa ſcia. ẽm tñ Inn. tenet Pa. ĩ c. qa pleriq; de immu. eccl. in 9. q. vbi dicit, ꝙ talis nõ teneť renũciare, ex quo ẽ iure naturali ẽ verè elect9, qđ ꝑualet iuri poſitiuo, qđ adinuenit ſolẽnitates iſtas qđ no. ẽm eũ qa facit ad multa, & fuit dictũ d. Ant. Et vide ĩ. reſtitutio. 3. §. fi. & ſic tene cũ Inn. faciũt, q̃ hẽs. ĩ. Alienatio §. 14.

b Addas ex Cõ. Trid. ꝙ electi teneãtur facere ꝓfeſſionẽ fidei, ſeſ. 24. c. 12. & bullã Pij 4. pon. max. ſup forma iura. prof. fidei. P. V.

c Cath. in ꝓcep. Non fur. fac. c. iã verò orationi addenda q̃ ratio in oran. reqr. P. V.

d Cate. in præceptũ nõ fur. fa. eo. c. eius vtilitas. ĩ ora. dom. in ver. & dimit. P. V.

e Habuerit] Et oĩa, quęcũq; vultis vt faciant vobis hoĩes &c. 1. diſtin. c. 1.

f C. nõ ſatis] Meli9. c. paſce fame morientem, ſi nõ paueris, occidiſti. ibidem.

g Suẹ naturæ] Sed ſecundũ decentiam ſtatus.

h Extremæ neceſſitatis] Quia tũc efficiunť bona illa patiẽtiũ neceſſitatẽ quòad vſũ 48. di. ſicut hi. E. ſurieñtiũ panis ẽ, quem tu detines &c. Et cõcor. Baſil. & S. Th. vt cũ aliqs videt aliquos ĩpotẽtes & pigros ad ſubueniendum & pauperem indigentẽ cibo & potu, & alijs vitẹ neceſſarijs, nec ſibi poſſe ſatisfaceř. Nõ. n. expectãda ẽ vltima neceſſitas, qa tũc iuuari nõ poſſet natura fame, vel ſic cõſumpta. Idem Pa. in c. ſi verò, đ iureiu. q allegat hanc opi Tho. & ſeqtur idẽ Nic. đ Ly. ſup illud verbũ Lu. 6. oĩ petẽti te tribue. vide tex ꝓpulchrũ Pa. in c. 1. de empti. & ven. q dicit, ꝙ clerici pñt cõpelli per excõicationem, vt ſint eleemoſinarij, & charitatiui iuxta facultates, & taliter non faciẽtes peccant, cum facultates eccleſiæ ſint ad hoc principaliter ordinatæ. 12 q. 1. videntes, & 16. q. c. fin. Et cap. de monachis, de præben. habes infræ. §. penult. laici verò ſimiliter poſſũt compelli, quando inſtat neceſſitas, capit. paſce, & 83. diſtinct. capitulo. 1. & 2. & hoc caſu eleemoſina eſt in præcepto dicto capitulo, ſicut. & no. in capitu. inter opera, de ſponſa. aliàs non.

i Pater malus] Siue ſit infidelis, ſiue hæreticus, & hoc reſpectu

neceſſariorum,ſecus reſpectu dilectionis], & vide gl. in c.1.30 diſt.

a Posſit diſtribuere]Alex.in l.ſi is qui bonis, ff. de vulg.& pup.refert ibidem Pau.de Caſt.dicentem,ꝙ executor teſti poteſt in proprios filios ſpurios diſtribuere, ſi ſunt pauperes. Adde Bal.conſ.75.3.li. Et quod voluit Anch.conſi.437. Cald.vero cōſil.31.tenuit contrariū ēt de filijs ꝓprijs ſed cōſilio, 39.đ teſta.tenuit ꝙ ſic,ſi ſunt ſummè pauperes.

b § ſi tibi cētū] Dicitur ibi,ſi dedero tibi centū, vt ea Titio dones, & tu in vſus tuos conſumpſeris & furti,& mādati teneris. Sed ſi dedero, vt ea cui velles,dares, mandati tantummodo teneris, & Barto. ibi hoc dicit.Bal.autem in l.ſi is, C.de furt. quęrit,ſi quis alicui tradidit pecuniam,& dicit, da cui vis, vtrū posſit, pro ſe retinere, dicit qō. nē decidi per d. §.& dicit facere, quę no.in c.cum tibi,de teſta Ad de Bal in l.ordo 2.columna,C.de execu.rei iudica. vbi quærit, data eſt poteſtas creditori,vt posſit vēdere, cui velit. Nunquid posſit vēdere ſibiipſi? Et videtur ꝙ ſic per l.fiſtulas.§. fundum.ff.de contrahenda emp. contrarium decidit per d. §. ſi tibi centum, non obſtat contrarium,quia aliud eſt ſibi emere, aliud ſibi ſoluere.l.non licet,C.de contrahenda emptione.ex his nota,ꝙ d.§ ſi tibi centum, venit potius ad limitationem cōcluſionis, Quia licèt posſit quis diſtribuere vt executor bona pauperibus conſanguineis,non tamen ſibiipſi Adde quod no Bar.in l. ab omnibus §.ſi Titio, de leg.primo,vbi inducit illum. §.ad plures quæſtiones,vide ibi.

c Catech.in præcep.non fur.fac. P. V.

d §.penultim.In verſicu.conuertendum] & allegat Hoſtien.de pœnitent.& remisſio. §. quibus & qualiter,penultim.char.verſicu.quid in facientibus eleemoſinam.

e Prohibitionē]Quia magis tenentur obedire Deo, quàm hominibus.& addit gl.in d.§. pe. ꝙ monach⁹ poteſt etiam aliquid minimum dare abſente abbate,ceſſante extrema neceſſitate.

buere a inter ſuos ɔſanguineos? ℞.Pa.i c.1.de coha. cle.& mu.ꝙ ſic. nam clericus poteſt in pauperes cōſanguineos de rebus eccleſiæ dare,qui eſt diſtributor vt in d.c.1.& 16.q.1. c. fin. ſic & prælat⁹,ar.in l. ſi mandauero.§.ſi tibi centum, b ff.mandati.Sibi autem non poteſt diſtribuere, vt in d. §.ſi tibi centum.

4 Vtrū ei,q p̄t laborar̄, ſit dāda eleemoſina? ℞. ꝙ nō, ar.§.1.8 2.d.2.c. Ep̄s,qđ verū intellige, qn̄ per laborē ſibi pōt prouidere;& ſic limita.l.vnicā. C. de mendi. vali. de quo ſupra Colon⁹.

5 Vtrū ſit danda peccatoribus? ℞.ꝙ ſic,vt in d.c.quieſcamus,& 1.q. 2. quā pio, niſi qn̄ propter ſecuritatem cibi negligeret iuſtitiam, quia tunc ſubtrahēdus eſt. 5.q.5.non omnis, concor. Tho. in 4.diſt.15.

6 Quis pōt c facere eleemoſinā? ℞.ꝙ quilibet, qui pōt donare, de quib. dictū eſt s̄.Donatio,1.& ēt aliqui qui non pn̄t donare,filij,& hmōi, qui ſunt in ptāte alteri⁹,vt ſerui, qui quatuor caſibus poſſunt facere eleemoſinam. Primus,exiſtenti in magna neceſſitate pn̄t facere eleemoſinam,qn̄ nō eſt tempus,vt posſint habere recurſum ad ſuperiorē, vt no.Pa.in c.ſi quis,de furtis,& no.glo.in c. non dicatis.12.q.1. Secundus,quando prædicti de licentia ſuorum ſuperiorum peregrinantur, vel ſunt in ſcholis, quia pn̄t facere eleemoſinas,quas alij honeſtè peregrini, & ſcholares communiter faciunt, ar.l. vlt.C.ad Maced.& ſi longi⁹, ff. de iudi.& l. 2.ff.de iur.om. iudi. & c.pręterea,de offi. dele. Facit gl.in Cle.2.§.pe. d de vita & ho. cle. Tertius,qn̄ videt aliquem in extrema neceſſitate,ēt contra ſuperiorū prohibitionē e pn̄t ei eleemoſinā f dare,quia tūc omnia ſunt communia iure diuino,imo tenentur ſecundùm Ric. vbi ſupra q 6.& glo.12.q.1.in c.non dicatis. Quartus, poſſunt de voluntate expreſſa, vel pręſumpta, g vt puta quia habent adminiſtrationem a ſuis ſuperioribus commiſſam,ar.ff.de dona.l. filiusfamilias.§.1.

f Eleemoſinam dare]allegat Io. An.in d gl.quod habetur in ca.ex parte, de accuſa. vbi monach⁹ accuſans abbatem debet habere expēſas nedum victus,ſed etiam litis,quia ex cauſa neceſſaria. Idem đ vxore accuſante maritū ex conſanguinitate.

g Expreſſa, vel præſumpta]Ric. in 4.diſt.15.ar.2. q.6.de vxore, & alijs loquens ſic formaliter dicit. Ordo naturalis, exigit,vt inferiora a ſuperiorib⁹ regulentur.& iō illi,qui ſunt ſub aliena poteſtate conſtituti,de eis in quibus alijs ſubijciuntur,ordinare non debēt aliter, quàm eis fuerint a ſuperioribus commiſſum. & quia nullus a deo alij eſt ſubditus quātum ad interiores intellectus, & voluntatis act⁹ niſi ſoli Deo, Ideo de illis bonis orando, & corde dimittēdo omnib⁹ eleemoſinam facere licet. Sed quia monachus propriū non habet, ideo de bonis exterioribus non poteſt eleemoſinam facere ſine licentia abbatis expreſſa, vel probabiliter præſumpta, niſi diſpenſatio aliquorum bonorum monaſterij ſibi ſit ab abbate commiſſa. Tunc enim de illis poteſt facere eleemoſinas moderatas & rationales ſecundùm proportionem bonorum,quę ſunt ſibi ad diſpenſandum commiſſa. Quia etiam vir eſt adminiſtrator bonorum tāquam caput mulieris, ideo non debet mulier dare eleemoſinam ſine conſenſu viri expreſſo,vel præſumpto,exceptis communibus eleemoſinis & paruis, per comparationem ad diuitias eorum, niſi præter dotem, quæ

quæ ordinatur, ad ſuſtinēda onera matrimonij, habeat res alias, vel ex proprio lucro, vel ꝑ aliū licitum modum. Tunc enim de illis irrequiſito aſſenſu mariti pōt facere eleemoſinas moderatas. Filij etiam fami. proprias portiones non habent, ſicut nec ſerui; vnde nec posſūt facere eleemoſinas niſi in caſu, quo placitū probabiliter eēt domini, & in caſu extremæ neceſſitatis,concor.per omnia S. Thom. ſecunda ſecundæ q.32.ar.8.

a Quid de vxore.]Pa.in c.ſi q̄s, de furt. allegat Hoſt.de pœ.& remiſ.§. quibus,& qualiter, ver.q̄d de facientibus, ꝙ aut vxor vltra dotem habet alia bona, & tūc đ eis poteſt facere eleemoſinam, quia de illis maritus non poteſt ſe intromittere cōtradicēte vxore,l. hac lege,C. de pactis cōuen. l.maritus, C. de procura.aut non habet alia bona vltra dotem, & tunc cōtradicente marito nō pōt facere eleemoſinam,quia dominium rei dotalis quo ad fructus ꝑtinet ad maritū conſtante matrimonio.l.doce ancillam, C. de rei vendi. ſed ſi maritus non contradicit, poteſt facere eleemoſinam formando ſibi conſcientiam de voluntate mariti.q.d.ꝙ facit illam, quam maritus præſumitur velle, & nō aliā.

b Quia ſua ſūt] Imo etiam contradicente, per l.hac l.C.de pac. conuen.

c Sed tēperatè] vel hoc modo ſi maritus eius adeſſet, hoc idem faceret, quando eſt negligens.

d Dare eleemoſinā] ſi vero aliq̄s habet neceſſariū .ſ. ſine quo vita nō pōt cōuenienter trāſigi ſm ſtatū, vel conditionem proprię pſonę, vel ſuorum, quorū ſibi cura īcūbit & dat eleemoſinā, tunc laudabiliter facit,licèt nō cadat ſub præcepto,niſi vt ſupradictū eſt.§.1. Sed vtrū eleemoſina ſit abundāter danda? Reſpond. Tho.2.2. q.31.ꝙ abundantia eleemoſinæ pōt dupliciter ɔſiderari. Primo ex parte dantis. ſcilicet cum quis dat, quod ē multū ſecundū proportionē ſuæ facultatis & ſic laudabile eſt abundanter dare. Tobię.4 ſi multum tibi fuerit. & Lucæ 21. Laudauit dominus viduā, quia dedit duos obolos. Secundo poteſt conſiderari ex parte eius, cui datur, & ſic, eſt abundans dupliciter. vno modo quòd ſuppleat ſufficienter eius indigentiam, & ſic laudabile ē abūdanter tribuere. Alia

7 Quid de vxore a nunq̄d p̄t? ℞.ꝙ ſi hēt dona parafernalia,nulli dubiū eſt,ꝙ pōt q̄a ſua ſunt,b de q̄b.dic,vt infra,parafernalia. Si verò nihil habet p̄ter dotē, non p̄t facere eleemoſinā.33.q.5.ꝙ dona,niſi in 8.caſibus. primus,ſecūdus, & terti⁹, & quartus ſūt,de q̄b.ſupra in præcedenti dixi, ꝙ filij pn̄t.Quintus ſi conſuetudo loci ita habet,ꝙ vxores de pane, & vino, & hmōi faciant eleemoſinas,q̄a conſuetudo dat iuriſdictionē, & licèt viri aliq̄n ꝓhibeant debet ſibi formare conſciētiā ſecūdū Ro.& Ia.đ Lau. in ſumma, ꝙ iō faciunt,nè nimis dent, ſed tēperatè.c Sextus,qn̄ vtiliter gerit negotiū viri, puta q̄a videt virū crudelē & ſceleratū, & vt Deus ſuſpēdat irā,vel eū illuminet, dat moderatas eleemoſinas occultè, ſm Ro.Nā pp eleemoſinas De⁹ ſuſpēdit flagella,vt 16.q.1. reuertimini, & iō bn̄ facit mulier dando eleemoſinas occultè ſine ſcandalo viri, vt Deus eū adiuuet.Facit l. ſoluendo,ff.de neg.geſt.cū ſi.& melius exemplum Abigail,primo Re.25.quæ liberauit virum a morte propter panes datos Dauid cōtra voluntatem viri ſui.Septimus,ſi vir asſignauit ſibi certum quid ꝓ victu,& ipſa abſtinet, vt inde eleemoſinam faciat, quia ſuum videtur.Octauus, ſi mulier ē lucroſa, puta quia exhibita gubernatione domus,& familiæ lucratur ex operibus ſuis,nec intelligo deducendas expenſas victus, q̄a vir tenetur eam alimentare ꝓpter dotē, vt dictum eſt ſupra,Dos,& etiam ꝓpter obſequia ab vxore exhibita, de hoc tamen vide infra, Vxor.§.2.& quod posſit de lucro facere eleemoſinam, tenet S. Th.2.2.q.33. ar.4. ad ſm,& Ric.in 4.diſt. 15. ar.2.q.6.circa finem corporis, & cōiter ſummiſtæ ſequuntur hoc cum theologis,vt Iac. de Lau. in ſum. Diſtingue tn̄ ſic, ꝙ aut lucrū eſt neceſſariū ſuſtentationi ſuæ,& viri; & ſic non pōt facere eleemoſinā, q̄a magis tenet̄ ſibi,& viro, q̄ alteri. Si verò lucrū ſuperabundat,ſic poteſt;& idem dic de parafernalibus; Vide infra, Vxor.§.2.

8 De quib. debet vel pōt fieri eleemoſina? ℞. vt colligitur ex canoniſtis.1.q.1. in c.non eſt putāda, & 14. q.5. in princip. & in gloſſ. cum multis.c.ſequē.& per theologos in 4. diſt. 15. ꝙ poteſt fieri de omni re, q̄ eſt propria ipſius dantis,& quę non eſt obligata reſtitutioni alicui certæ perſonæ,ſiue licitè ſit acquiſita, ſiue turpiter. Quando autē ſit reſtitutioni obligata, vide infra,Reſtitutio,primo, & Vſura, & in multis alijs titu.Limita etiam in rebus proprijs, ſecundū Ric. vbi ſupra,q.5. dummodo non ſint neceſſaria ad ſuſtentationem naturæ ſuæ, & ſuorum, quia ordine charitatis magis debet ſe diligere, quàm alium, niſi eſſet talis perſona,de cui⁹ morte immineret notabile nocumentum reipublicæ, & profectui animarum, quia tunc eſſet perfectionis, nō neceſſitatis de tali dar̄ eleemoſinam. d

9 Quot ſunt genera eleemoſinarũ? Reſ. tria, vt dr̃ in c. tria, & ca. duæ. 45. di. Primum corporale, & hoc cõſiſtit in operibus misericordię corporalis, quæ ſunt paſcere eſurientem, potare ſitientem, veſtire nudum, hoſpitem recolligere, infirmũ viſitare, redimere captiuũ, mortuum ſepelire, vñ verſus, Viſito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo. Secundum, & tert um genus eſt ſpirituale, ſcilicet remittere iniuriam, & corrigere delinquẽtem, vt in d. c. tria adduntur alia quinque, ſcilicet conſulere dubitãtem, conſolari triſtem, ſupportare oneroſos, docere ignorãtes, orare pro omnibus, de quib. infra, Miſericordia. §. 1. & quę ſint digniores, vide Ri. vbi ſ. q. 4. & infra. Satisfactio. §. 9.

10 Aduerte, ꝙ dare eleemoſinam intentione ſubleuãdi neceſſitatem proximi eſt opus miſericordiæ, ſed dare intẽtione recõpenſandi ꝓ debito diuinæ offenſæ ſic eſt opus iuſtitiæ, & ſic ẽ ſatisfactoria ꝓpriè, & pertinet ad meritũ dimiſſionis pœnæ, ſed primo modo ptinet ad meritũ vitæ ſ̃m Iac. de Lau. in ſumma.

11 Vtrum pauperib. cõpetat aliqua actio contra diuites, vt eis ſubueniant? Reſ. Pa. in c. ſi quis, de iur. quòd non, ſed bene poſſunt implorare officiũ iudicis, ſeu ſuperioris, vt eos cogat, & eccleſia põt eos cogere, vt no. gl. in c. ſicut hi. 47. di. & ar. in c. nullus [a] laicus, de iur. pa. quod limita verum, qñ ſunt in tali neceſſitate, & diuites in tali abundãtia quod tenent̃ eis facere eleemoſinã de ꝓcepto, aliàs nõ.

12 Vtrum quis poſſit furari, vt faciat eleemoſinã? Reſ. quòd non, quia nõ ſũt facienda mala, vt veniant bona. 14. q. 5. fortè.

EMANCIPATIO eſt relaxatio patrię poteſtatis coram iudice competente voluntate patris, & voluntate filij concurrẽte, & in vtriuſque præſentia, [b] dicta ex eo, ꝙ ex̃ manũ, id eſt poteſtatem patris ponitur filius, elicitur hoc ex l. non nuda, C. de emanci. li. & qđ ibi notat̃, & Inſt. quibus modis ius pa. po. ſo. §. pręterea, cum. §. ſequente.

1 Quis poteſt emancipari? Reſ. infans de ſpeciali licẽtia principis.

2 Vtrũ teneat̃ pater emancipare filium? Reſp. non regulariter, quia patria ptãs inæſtimabilis eſt. ff. de le. 1. filiusfa. §. ſ̃m vulgarẽ. Similiter nec filius põt cõpelli, vt emãcipet̃ a patre, limita niſi ex cã, ſ̃m Bart. in l. qdã cũ filiũ, ff. đ ver. ob. ĩ 1. col. ver. opp. Innuit hic, licèt aliter dicat gl. [c] Inſ. q. mo. ius pa. po. ſol. §. ſi. nã in his, quę ſunt voluntariæ iuriſdictionis non poteſt quid fieri altero inuito, vt in aut. quib⁹ mo. natura. effi. ſui. §. generaliter. Fallit hoc primò, ſi pater malè afficit filiũ verberibus contra pietatem. Item ſi compellit eum peccare in corpus ſuũ, Item ſi fili⁹ eſt arrogatus impubes, & pubes factus probat nõ ſibi expedire eſſe arrogatum. Item ſi pater agnouit ſibi relictum legatum, vt emanciparet filium, quia in iſtis caſibus tenetur pater eũ emancipare, [d] vt no. Azo. [e] in ſumma. C. de emancip. li.

3 Vtrum datum a patre filio pro pręmio emancipationis ſecũdùm conſuetudinem.

Alio modo, vt abũdet ad ſuperfluitatem, & hoc nõ eſt laudabile, ſed ẽ melius pluribus indigentibus elargiri. In hoc etiam conſiderandum eſt, ꝙ quidam egentes delicatiorib⁹ cibis, & veſtib⁹ indigent quàm alij hæc Thomas.

a Cap. nullus.] Ibi enim not. ꝙ vbi deſideratur conſenſus vnius in fauorem alterius, ſi non vult conſentire ſine cauſa legitima, poteſt haberi recurs⁹ ad ſuperiorem, vt ſuperior ipſe det licẽtiam vel conſenſum; aut compellat illum ad conſentiendum. Exemplum, ſtatuto cauetur, ꝙ nullus contrahat matrimonium cũ minore. 25. annis ſine conſenſu duorum agnatorum puellæ. Si enim agnati requiſiti ſine cauſa denegant præſtare cõſenſũ, poteſt adiri ſuperior, vt ipſe det licentiam cã cognita, vel ꝙ cõpellat cognatos ad conſentiẽdum. Et dicit Pa. in d. ca. nullus, ꝙ aliàs ſic conſuluit. & vid̃ quod not gl. & Gemi. in c. Chriſto ſancto. l. diſtinction. circa medium. facit quod not. Io. Andr. in nouel. in ca. cum ex eo, ſuper ver. poſſit, de ele. li. 6. quòd ſi epiſcopus denegat clerico licentiam ſine cauſa eũdi ad ſtudiũ, ꝙ clericus poterit agere coram ſuperiore, vt cõpellatur. Idẽ dicit Oldrad. conſ. 253. Pa in c. tuæ, de cle. non reſid. Et vide bonam gl. in c. ſi religioſus, de ele. lib. 6. vbi in caſu illius capi. de electo ad prælationem, Si prælatus nõ vult dare licẽtiam religioſo, ꝙ acceptet ꝙ poteſt agere corã ſuperiore, vt cõpellatur. Idem Archid. in c. priuatus. 71. di. quòd prælat⁹ denegans commendatitias ad ordines, poterit compelli.

b Vtriuſque pręſencia] Emancipatio autem fieri non poteſt per procuratorem. l. iubemus, C. de emancipat. libero. Ibi, precibus a ſemel.

c Licèt aliter dicat gloſ.] non negat tamen, ſi ex cã iudicio meo, quamuis Bartol. eam reprehẽdat.

d Emancipare] vide vnum ſingulare, quod notaui infra legitimatio, in ſine principij.

e Vt no. Azo.] & vide gloſſ. ſin. in §. ſi. Inſti. quibus modis ius pa. pote. ſol.

vt

vt l. vt liberis, C. de col. bo. ſit communicandũ cũ alijs fratribus? Reſp. ꝙ ſic, ſed cũ alijs non computabitur in legitima, [a] niſi pater hoc dicat expreſsè, vt l. ſi quãdo, C. de inof. teſtam.

EMPHITEVSIS [b] dicit̃ ab em. i. in, & fitos, id eſt fides, & theſis, id eſt poſitio, qa res fidei accipiẽtis cõmittitur, vel dicitur meliorationis contractus, ſiue datio ad liuellum, [c] & eſt medius contractus inter locationem, & venditionem de quo vide gloſſ. in c. potuit, de locato, & tex. in l. 1. C. de iur. emphi. ibi ius tertium. Vnde emphiteuticari⁹, vel emphiteuta eſt, qui accipit rem immobilẽ perpetuo [d] & hæreditario iure colendam, vel meliorandam, vel ad tempus, puta ſecundam, vel tertiam generationem, vt in auten. de non alie. §. emphiteuſim. & quomodo contrahitur, [e] not. in l. 1. C. de iure emph.

1 Vtrum contractus emphiteuticus differat a contractu cenſuali? Reſ. ꝙ ſic, quia per contractum emphiteuticum tranſit ſolùm vtile dominium, vt in l. 1. §. qui in perpetuum, ff. ſi ager vectig. Sed per cenſualem transfertur non ſolùm vtile, ſed etiam directum, & ſit, quando dicitur, Concedo tibi talem rem, & transferro in te quicquid iuris habeo in ea, & ſoluitur annuatim certus cenſus, text. eſt ſingularis in c. conſtitutus, iuncta gloſſ. de reli. do. & etiam ſi dicatur, Concedo tibi talem rem in emphiteuſim perpetuam transferendo in te, quicqd iuris habeo in illa, pro-

a In legitimā] De hoc in quartam, ff. ad l. falci.

b Emphyteuſis] Iſtud dicit Specu. in tit. de loca. §. Nunc aliqua, ver. 2. quæritur. Traditur enim res ad fidem ſuſcipientis, vt eam deteriorem fieri non permittat, Auten. hoc ius, & auten. qui rem, C. de ſac. ſan. ecc. qa aliàs caderet à ſuo, vt ibi, & 10. q. 2. hoc ius, & in auten. de nõ alie. §. quia verò Leonis. vel dicitur ab emponemate. Emponema. n. Græcè, Latinè dicitur melioratio. Idẽ dicit gl. in § Adeò Inſti. de loca. licèt dicat, ꝙ dicatur ab emphy. quod eſt melioratio. & ratio eſt quia antiquitus dabantur ſolùm ſterilia ad meliorandum, licèt hodie dentur & fertilia. Ita autẽ melioratio eſt, tam ex parte dantis, q̃ recipientis, qa percipit penſionem annuam. & quicquid in re ſua plantatur, ſeritur, vel ædificatur finito contractu emphiteutico, pertinebit ad illum, cuius erit ſolum, ſiue fundu', ſcilicet ad illum, cui directum dominiũ pertinebit. C. de iure emphiteutico. l. 2. Specu. vbi ſupra verſi. 31. ff. ſi ager vecti. l. 2. Et C. de rei ven. l. ſi quis. Ex parte verò accipientis, quia ipſe vtitur & fruitur & ſuas meliorationes poſſidet. Plus etiam percipit de fructibus, quàm nomine ſoluat penſionis. ff de loco publ. fru. l. 1. §. 1. & ſi. C. de iure emp. & l. fin. & auten. perpetuas, & auten. ſi quas minas, C. de ſacroſan. ecc. Item quia meliorationes vendere poteſt, vt in c. potuit, de loca.

b Ad liuellum] Idem Bar in l. 1. C. eo tex. eſt in cap. 1. §. donare, qualiter olim feu. alie. po. Vbi dicit tex. contractum liuelli eſſe, ſi res perpetuò concedatur ſub viliſſima penſione, puta duorum denariorum. Idem tenet Sali. in d. l. 1. Specu. titu. de feu §. quoniã verſicu. 40. Ad hoc vide. in auten. ingreſſi, C. de ſac. ſan. ecc & in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus, ff. de dã. infec. Tu verò dic, ꝙ de iure contractus liuellarius eſt, quando vaſallus, vel emphiteuta concedit alteri pro certa annua penſione, perpetuo prædium, quod ipſe habuerat ab alio. Si verò concedens ſit domin⁹, appellatur propriè contractus emphiteuticus. Ita tenent communiter docto poſt Barto. in d. § ſi de vectigalibus, & in d. §. donare. Ita etiam tenent Bald. & Iaco. de Belui. And. de Iſer. in capit. 1. de alie. feu. Sed ex communi vſu loquendi nulla penitus fit differentia inter contractum liuellarium, & emphiteuticum, de quo plenius per do. Iaſo in l. 1. C. eo. col. 8. verſic. iuxta has.

d Perpetuo.] Specu. vbi ſupra verſic. 5. dicit, ꝙ emphiteuſis aliquando conceditur in perpetuũ, aliquando ad tẽpus ſimpliciter, ſed cũ pacto de renouando, iuxta §. neque illud in autentic. C. de non alie. iuncta doctrina Bald. in autẽ. Si quas, C. de ſac. ſanct. ecc. aliquando cõceditur in certam generationẽ, puta tertiam, vel quartam. Et propriè dicitur contract⁹ emphiteuticus, quando eſt emphiteuſis perpetua. Bal. & Ange. in l. 1. in princ. ff ſi ager vectig. vel emphi. pe. facit. §. adeo, ĩ ver. perpetuo, Inſtit. de loc. & ibi Areti. no. idem tenet Bal. in rubrica, & in l. 2. C. eo. Alex. del Neuo in re. c. potuit, de loca. Quod no. propter ſtatuta, in quibus verba propriè intelliguntur, vulgata. l. 3. §. hæc verba, & ibi gl. & Bar. ff de nego geſt.

e Et quomodo contrahatur.] Duplex eſt forma iſtius contractus Prima, cum a principio per recipiẽtem præſtatur domino certa quantitas pecunię, & poſt conſtituitur certa modica penſio, quæ potius datur in recognitionem dominij, quàm in aliquam fructuum percipiendorum recompenſationem, vt per gloſſ. in capitulo potuit, de locat. & Bartol. in d. l. 1. in ſecunda oppoſi. & apertius Specu. titul. de loca. §. nunc aliqua, verſic. 5. & iſte dicitur titulus oneroſus. Sed vtrum ſit hoc neceſſe, vt ſit contractus emphiteuticus, gloſſ. in d. capitul. potuit, & Barto. & Ia. de Are. tenent, ꝙ ſic, contra eſt verius, vt tenent Panormitan. Cyn. & Salic. in d. l. 1. & dicunt hanc communem opinio. eſſe, & ſic ſeruari de conſuetudine, & de iure, & hoc tene. Secunda forma huius contract⁹ eſt, quando a principio non præſtatur aliqua quantitas, ſed tamen conſtituitur annuus reditus, & dicitur tunc titulus lucratiuus ſecundùm Bartolũ in l. ſi mihi, & Titio, ff de verborum obligationib. in penulti. colum. & Canon. in d. cap. potuit, & doctor. maximè Iaſ. in l. 1. C. de iure emphi. vbi multas allega.

certa annua penſione, erit ɔtractus cēſualis; [a] caſus eſt ſingularis in dicto cap. conſtitut⁹, & illa verba, In emphyteuſim īpropriātur, [b] vt in l. ſi vno, in princi. ff. loca. & in iſto contractu non habet locum pœna, c. potuit de locato, & l. 2. C. de iure emphy.

2 Vtrum accipiēs emphyteuſim vſque ad tertiā generationē, nec dicit incluſiuè, vel alia æquipollentiali vſque, intelligatē excluſiuè? ℞. q̄ ſi vſq;, [c] ponitē à lege ſuper gradu, ſic ſtat incluſiuè, vt Inſt. de ſucceſſ. agna. §. fi. not. C. vnde legitimi. l. certum. & in c. nō debet, đ conſan. & affi. Sed ſi ponitē ab homine in ɔtractu obligatorio, [d] tūc ponitur excluſiuè. l. veteribus, ff. de pactis. Sed quidam intelligūt hoc ī eo, qđ augeret [e] obligationē. ſed in caſu noſtro non auget, ſed facit eā trāſmiſſibilē; & ideò includit ſecundū Calderi. & placet Bal. tamē in l. meminiſſe. ff. de offi. proconſul. dicit ī re eccleſię [f] ſi dicatur, vſq; ad tertiam generationē ſtabit incluſiuè. Si verò vſque ad quartā; ſtabit excluſiuè, q̄a vltra tertiā generationem non poteſt fieri inueſtitura, vt ī dicto §. emphiteuſim, ſed de hoc vide Angel. de Areti. Inſti. de loca. §. adeò autem.

3 Sed nūquid ſtipes computabitur? [g] ℞. q̄ non quia accipiens non eſt generatio ſui ipſius, & in gradibus ſtipes non computatur in numero. ff. đ gradibus. l. iuriſconſultus, ſicut vnus nō eſt numerus, ſed principiū nu-

lega. oppo. Et nota, q̄ reſultat magnus effectus ſecundùm Bartol. in dicta l. ſi mihi, an ſit titulus oneroſus, vel lucratiuus. Nam pone, quod emphyteuſis conceditur vni hoc modo, Concedo tibi, & Titio fratri tuo abſenti, Vtrum ſit locus iuri accreſcendi? Reſpondit, q̄ ſi conceſſio ſit ex cauſa lucratiua, ab initio nō valet niſi pro dimidia. d. l. ſi mihi, & Titio, nec eſt locus iuri accreſcendi ſed ſi eſſet ex cā oneroſa, tunc accreſceret ab initio ipſo iure, q̄a ī perſona alterius nō valet. l. fund⁹ ille, ff. de contra. hen. emptio. Et illā doctrinā Bar. multum commēdāt ſcribētes ibi, licèt Imo. aliqualiter cōtradicat.

a Cōtractus cenſualis] Idem tenet Imo. in ca. ad audientiam, in ſecunda col. de re. eccle. non alien. Et effect⁹ eſt q̄ſi emphyteuta ceſſaret per trienniū quò ad priuatū, & per biennium quo ad eccleſiam ſoluere canonē, caderet à iure ſuo, authen. ſi rem, C. de ſa. ſan. eccle. & d. c. potuit, & l. 2. C. de iure emphy. non autem cēſualis, etiam ſi ſtaret per mille annos, vt in d. c. conſtitutus. Io Fab. Idem tenet in §. adeo, Inſti. de loca. Et ratio eſt, quia in contractu emphiteutico res non deſinit eſſe domini, & videtur conceſſa quaſi ſub cōditione, ſi penſionem ſoluerit, l. quæro. §. inter locatorem, ff. loca. ſed in contractu cenſuario transfertur dominium in totum, ita quod recipiens ſolum obligatur ad cenſum ſoluendum. Et ideo dicitur, quod cenſus ſoluitur de re noſtra, vt patet in cenſu debito Imperatori. Penſionem vero ſoluimus de re aliena. Et dicit Alberi. de Roſa. in d. l. 2. in 8 col. verſi. quid de concluſione. Si ex tenore inſtrumenti non poteſt apparere, an ſit contractus emphyteuticus, vel cenſualis, in dubio iudicabitur cenſualis. vnde non ſoluendo etiam per mille annos non cadet à iure ſuo.

b Impropriantur] Idem dicit gl. in d. l. ſi vno, & Pa. in d. c. conſtitutus, hoc tenet. ad hoc eſt gloſ. in l. 1 ff. de ſuperficie. & Barto. in l cotem ferro, § qui maximos, ff. de publi. & in l. ſi. quis ante, ff. de acq. poſſ. vnde Bal. in l. qui ſe patris, C. vnde libe. dicit, ſi imperator recipit precium de fundo, & in reſcripto dicat, Indulgemus tale feudum, q̄ non eſt indulgētia, ſed venditio, & ſic non poterit priuare amplius vaſallum feudo; quod not.

c Vſque] De hac dictione per Bar. in l. meminiſſe, ff. de offi. proconſu. & leg. vbi regulariter quo ad tempus, locum, & numerum ſtat incluſiuè, niſi abſurditas reſultaret.

d Obligatorio] Vt puta, loco tibi rem vſque ad decē annos. Et ego accipio vſq; ad decē annos; rōnē habes in ſequen. poſtilla.

e Augeret] vult dicere, q̄ ideò in contractu dictio vſque, excludit, q̄a tractat de augēda obligatione, q̄ cū ſit grauamen, merito nō ītelligitē ícludere.

f In re eccleſię] In emphyteuſi eccleſiæ cōceſſa ſine perſonarū diſtinctione intelligitur vſque in tertiam generationē, per §. emphyteuſim, in authen. de nō alie. ſequitur l. o. Ro. in rep. rubri ff. đ arbi. in 29 col. & in l. ſed & ſi poſſeſſori § Itē ſi in rauero, ff. de iu. reiu. In emphyteuſi aūt priuati conceſſa ſimpliciter, in dubio pręſumitur perpetua, Ange. in d. §. emphyteuſim, rō, quia cum natura trāſlationis dn̄ij ſit, vt perpetuo duret, l. ſi. C. de legi. & conceſſio non poſſit referri magis ad vnum tp̄s, q̄ ad aliud pręſumemus in dubio conceſſionem eſſe perpetuam, ar. l. obligationū ferè. §. placet, ff. de actio. & obli. Idem Ang in l. 1. in ſi. prin. ff. ſi ager vec. vel emph. pet. vbi dicit hoc habuiſſe đ facto Peruſij. Idē Bal. in l. 2. C. de iu. emph. & alleg. rōnē, q̄a natura emphyteuſis ē, q̄ ſit ꝑpetuā. Illa. n. dr̄ propriè emphiteuſis, quæ eſt ꝑpetua. d. l. 1. in prin. Idē Bal. poſt Iac. de Belui. in c. 1. in 2. col. ꝑ illū tex. de alie. feu. vbi ſm̄ eūm ſi aliquo inſtr̄o contineatur ſimpl̄r, q̄ aliqua res ſit conceſſa ad linellū, intelligitē ꝑpetua; qđ eſt notabile ſm̄ eū. dē Iaſ. in d. l. 2. col. 93. intellige pręd̄icta, niſi aliud eſſet conſuetum.

g Stipes computabitur] Bal in auth. ſi quas ruinas, c. de ſacroſanctis ecc. diſtinguit. Aut inſtrumentum dicit, qđ cōceditur vſque ad tertiam generationem; & tunc ſtipes, vel ipſe recipiens includitur; & ita procedit opinio Baldi in dicta l. 2 C. eodem per §. emphyteuſim, & §. quia vero Leonis cū duob. ſequētibus, in authen. de non alie. Et ſic hoc modo dictio vſque, ponitur incluſiuè ex nat. acquiſitionis, quia minuit obligationem, vt ſic non comprehendat tertium hæredem, Ar. l. Arrianus, ff. de actio. & obliga.

Comprehen-

meri. Bar. tenet, q̄ computatē, niſi dicatē ſic, vſq; in ipſius tertiam generationem.

4 Vtrum emphyteuſis, q̄ ſit de generatione in generationem aſſimiletur inueſtituræ feudali? Reſp. q̄ ſic, vt no. Bart. in l. ſi mihi, [a] & Titio ff. de ver. obl. & text. cum Bal. in ca. 1. de vaſallo decrepitę ętatis.

5 Vtrū ius emphyteuticū tranſeat, ad extraneos hęredes? Reſ. q̄ fuerunt opin. [b] ſed mihi placet opin. Ioan. de Imo in c. fin. de locato. dicentis quòd ſic, etiam in re eccleſiaſtica, dummodo ſit data cum illa ſolennitate. c. 1. de reb. ec. non alie. li. 6. & ca. ſine exceptione. 12. q. 2. de qua vide ſupra, Alienatio. §. 2. 3. & 4.

6 Vtrū pater, qui accepit emphyteuſim pro ſe & ſuis filijs, poſſit illam pręlegare [c] vni filiorum? Reſpond. Bal. in c. 1. in ti. an agnatus in 6 col. tenet q̄ ſic emphyteuſim, ſed non feudum, & multi alij. Ang. verò conſil. 18. tenet quòd non, quia ius eſt quęſitum filijs, niſi alteri filiorum tantundem

Comprehendentur ergo pater accipiens, filius, & nepos, ſed pronepos excludetur, Aut inſtrumentum dicit, quòd cōcedit in ipſius tertiam generationem, & tunc per verbum ipſius includetur etiam pronepos, quia nullus ſe ipſum gignit. Tamen Bald. ſubdit in hoc ſeruari debere conſuetudinem concedētis, quę ē optima legum interpres l. ſi de interpretatione, ff. de legi. Idem tenet Anch. in Clem. 1. de pœnit. Angel. Ar. in §. adeò, Inſti. de loca. Ange. in d. §. emphyteuſim. Imo. in l. qđ dicitur, de verborum obligation. vide etiam Bald. in repe. c. ſi pater de teſt. in 6. in. 20. colum. in addit. Speti de loca. 4. col. Et in authē. defuncto, C. ad Tertul.

a Bartol. in l. ſi mihi] Bar. ibi nihil dicit, nec etiam illud c. vnicum, de vaſ. decrep. ęta. Nam ibi dicitur, q̄ ſi pater renunciat feudo, vt detur filijs, non propterea dicitur nouum feudum, ſed paternum. Bene tamen loquitur hoc caſu ſumma noſtra. Et eſt intentio ſua quòd ſicut feudum per inueſtituram acquiritur, quādo ſcilicet datur poſſeſſio corporalis, Sic etiam emphyteuſis. Et in hoc poſſet ſaluari dictum Specu. tit. de feud. §. quoniam, ver 40. in ſin. qui vult feudum, & emphyteuſim eſſe eiuſdem naturæ, & cōditionis, licèt ſint multæ differentiæ, vt per Iaſ. in l. 1 C eod. col. 11. & ſequen.

a Fuerunt opin.] Quæſtionis punctus eſt, Nunquid res eccleſiaſtica poſſit in perpetuum in emphyteuſim dari? Et circa hoc prima fuit opinio, quòd tranſeat ad extraneos, & ſic quòd § alienationis, & § emphyteuſim, authen de non alie. corrigatur per. §. licentiam, in authen. de alienat. emphyteu & ita tenet gloſſ. in d. §. alienationis. Hoc tenet Spec. in d §. nunc aliqua, ver. ſicu. 7. Pe. Cy. & Bald. in authentic. ſi quas ruinas, C. de ſacroſanct. eccleſi. Idem Barto. in authen. perpetua, eodem titu. in prima oppo. quamquam ibi dicat, q̄ iſta perpetuitas intelligatur, donec ſoluatur penſio Ponunt docto. in l. etiā, in principio. ff. ſol. matri. ſecunda opinio fuit in contrariū, de qua per Bart. in l. ſi finita. § ſi de vectigalibus, verſic. 2. quæro, quid de feudo. ff de dam. infect. Et in l. vt iuſiuran di. § ſi liberti, ff. de oper. liber. Et in l. quod dicitur, vbi etiam per Imo. de verb oblig Io. An. & ibi latè per cano. in c. in præſentia, de probat. Sed concordia ſummę noſtræ mult m placet. Quamquam d. Iaſ. in l. 2. C. eo. col. 107. ſe remittendo allegatis opinionib. tranſeat.

c Prælegare] Tu dic melius, quòd aut pater accepit emphyteuſim pro ſe, filijs, & hęredibus expreſſè, adiecto hoc termino, hæredibus, Et tunc indubitanter tenendum eſt, quòd pater poteſt vni prælegare, ratio, quia cum filij veniant non vt filij, ſed vt hæredes, certè pro qua parte eſſent inſtituti hæredes, pro ea etiam parte venirent ad emphyteuſim, Et non vltra, vt tenet Bartolus & poſt eum alij in l. Gallus. § 1. ff. de lib. & poſthu. Et in l. quod dicitur, ff. de verborum obligation. & in l. vt iuſiurandi. §. ſi liberi, ff. de ope. libertorum. vnde eſt tunc in poteſtate patris diſponere, pro qua parte velit filios hęredes eſſe in emphyteuſi. Et ſic facere, quòd vnus filius ſolus habeat iure pręlegati. Aut pater accepit emphyteuſim pro ſilijs, vt filijs qđ in dubio præſumitur pater accepiſſe, ſecūdùm q̄ firmāt Bar. Imol. & alij in d l qđ dr̄, ff. de ver. obl. Bart. & alij in l. ſi non ſortem. §. libertus, ff. de oper. libertorum, Bart. Bald. Angel. & alij in l. ſi tibi. § pactus, ff de pac. & in d. l. Gallus. §. primo. Quo caſu cum talis ſtipulatio patris quo ad filios conferatur poſt mortem patris, certè acquiritur filijs vtile ius, & vtilis actio ex contractu patris l. quocunque. 2. Et ibi Bartol. ff de verborum obligation. plenius Bar. & alij in d l quod dicitur. Et tunc eſt maxima controuerſia inter doc. Sed pro concordia dicendum q̄ aut pater diſponit in teſtamento de iſta re emphyteutica tanquam de re filiorum, cum ius patris, qđ in ea habet, ſit ius finitum per eius mortem, & iſtud expreſsè apparet, Tunc ſi filij volunt ſuccedere ex teſtamento patris, tenendum eſt quòd pater poſſit prælegare vni in præiudicium aliorum. Et iſtud eſt, quod tenet Ro. conſilio. 35. viſa facti ſerie. Et Imo. in capitulo potuit, de loca. ratio, quia teſtator in teſtamento poteſt ita diſponere de re ipſius hęredis, ſicut de ſua propria legando, vel quomodocunque diſponendo. §. non ſolum, Inſtitut. de legatis. Et tenetur hęres præciſè ad rem præſtandam, ſeu ad ius concedendum, ex quo habet facultatem rei præſtandę, vnde non liberaretur præſtando ęſtimationem ipſius rei l. vnum ex familia. §. ſi rem, cum ſimi. de legat. ſecundo aut pater diſponit in teſtamento de iſta re emphyteutica non tanquam filiorum, qui ſunt futuri hæredes eius, ſed tanquam de iure proprio, quod in ea habet, quod in dubio pręſumitur. l. vxor patrui, C. de leg. vel ſi diſponit tanquam de re propria filiorum, filij nolunt venire ex teſtō patris ſed volunt eſſe hęredes, vel aliter pater aſſignat inter filios, vel diuidit inter eos per actum inter viuos aſſignādo vni filiorum tot m emphyteuſim, nō pōt eis præiudicare, q̄a ex quo veniunt vt filij, & nō vt hæredes, eſt eis acquiſitum ius. hoc firmat Bald.

in

n l. vnica in 12.quæſtio. C. quando non pe. par. & in cap.1.de prohi.feu.alie. Alexan. conſi. 589. inci. viſo themate.& conſi.ſequẽ.Limita tamen prędicta, vt hic in texc.ſcilicet niſi tantumdem filijs reliquiſſet ſecundùm Angel.conſi.181.& conſi. 292.Barba. in cap. potuit, de loca. latè per Iaſo. in l. 2. C. de iure emphy. col.109.

a Poſtea exegit] Dic clarius. Pater egit ad dotem filia abſente, puta quia maritus vergebat ad inopiam, & exegit eam; denegatur actio filiæ, ſi pater tantundem reliquit ei.

b Non concipiat] Idem tenet Bald. in l. Gallus, ff. de libe. & poſthum. Angel. in l. tres fratres, ff. de pact. Mod. in l. quod dicitur, ff. de verborum obligat. Alexã. conſi.61. incip. ſuper eo, d quo quęritur, & conſi.1.5. parte. Barb.in dicto capitulo potuit, vbi dicit ſe ita conſuluiſſe. Limita, niſi conſuetudo patriæ aliter haberet, cap. cum dilectus, de conſue. Imo. in d.capitu.potuit. Iaſ. in d.l. 2. colum.205.

c Nullo modo poteſt] Hoc tenuit Albe.in l.2. C.eo. Spec. titu. de loca. in d. §. nunc aliqua, ver.128.& ibi Io.And.& Bal.in addi.& Bal.in l.cum fructuarius, ff.de vſuf. Imo.in c. ad audientiam, de reb. eccle.non alie. Cum diſtin. tamen Bar.in l is cum quo, ff.de aqua plu arcen.vbi loquitur de vaſallo.Imo.in d.c.potuit. Et ad hoc eſt text. in l.quicunque, C.de fun. patri. lib.11. Limita niſi a principio conuentum eſſet, vt poſſet contractui renunciari; quo caſu poſſet rem dimittere, arg.ff.depoſi.l.1.§.ſi conuenit, C.eodem per totum. ſecundo limita, niſi eſſet conſuetudo, quia tunc ea ſeruari deberet, quandoquidem legem conſuetudo imitari debeat.ff.commu prædio.l.venditor fundi.§. conſtat. tertio limita, niſi ſubeſſet iuſta cauſa, arg. in l.humanitatis, C.de excuſa.tuto.in l.filius fam.C. de procu. cum l. ſequen. puta quia res perijt. hęc Specu. vbi ſupra.

de alijs bonis prelegaſſet, allegat.l.1.§. aſsignare, ff. de aſsig.liber.iuncta.l.ſi cũ dotem.§. ſi pater, ff. ſolut. matri. vbi pater poteſt diminuere ius filiæ ex prima promiſsione, qua ſcilicet dotem dedit marito, & poſtea exegit [a] inſcia filia, dummodo tantumdem eidem relinquat, quantùm diminuit, & ſic concorda dicta doctorum.

7 Vtrum veniant filiæ, quã accepit pro ſe, & ſuis filijs? Reſpon. ſecũdùm Ioan.de Imol.in ca.fina.de loca. quod non, per ſingulare dictũ Archid.in c.ſi quis ſuadente. 17.quæſtio.4.vbi voluit, quod in materia contractuũ maſculinum non concipiat [b] fœmininum, per l. veteribus, ff.de pact.hoc idem tenet Guil. de Suza. qui fuit doctor arduus in legibus, & Rai.de Forli.in l.tres fratres, ff.de pac.& Lu.de Ro. conſi.34.

8 Vtrũ emphyteuta poſſit dimittere rẽ emphyteuticam, & ſe liberare, quando vult? ℟. licèt aliqui diſtinxerint, an ſit obligatus ratione rei; & ſic poſſit. an ratione perſonæ, & nõ poſſit, vt dicit d.Odoar. Tamẽ Iac.eſt contra tenẽs, quod nullo modo poteſt. [c] Et idem Pa.in c.iudicatum, de immu.eccl. quia quod a principio eſt voluntatis, ex poſt facto ẽ neceſsitatis.l. ſicut, C.de actio.& obliga. Item quia perſonaliter eſt obligatus ad penſionem.l.1. & 2.C.de iur.emphy. ergo tenetur perſonaliter, cũ omnes actiones ſint perſonales, Inſti.de actio.§.appellamus, & ſic dimittẽdo rem obligaretur ad pẽſionem, quia perſonales actiones ſũt affixæ oſsibus noſtris. l. qs ergo, ff.de pecu.

9 Vtrum poſsit aliũ emphyteutam facere, vel alteri locare? Reſp. quod ſic, Inſti. locati.§.adeo, quia non eſt propriè alienatio vera. contrarium tenet Specu. titu. de loca. [d] §.nunc, ver.125. ſed tu concorda, quod ſi taliter vult dare in emphyteuſim, quod ipſe ſit liber a præſtatione canonis, nõ poteſt; aliter ſic. locare tamen [e] etiam ad longum tempus poteſt ſecundùm Spec.vbi ſupra, ver.123.

10 Vtrũ emphy.cuiuſcũq; ẽt eccleſiæ poſsit donare, [f] aut legare [a] meliorationes quas fecit in re emphyteutica, vel ipſam rem emphyteuticam ſine alia ſolennitate? Reſ.gl.in c.ſi. de loca. quod ſic, & cõiter ſequuntur doct. Bar.tenet verũ in emphyteuta fiſci, ſed non ĩ emphyteuta priuati in l.ſi. C. de iur.emphy.per l. 2.C.nè rei domi. vel templo. Sed Bal.in l vſufructu, ff.ſo.ma. reprehendit Bar.& dicit eũ malè intellexiſſe, d.l. 2, [b] quia loquitur, quãdo alienat proprietatẽ, & ſic ius dominij, ſed quando alienat donando, vel legando ſaluo iure dominico, ſemper tenet donatio vel legatum, vnde dicit Pan.in d.c.fin. de locato, quod vbicunque prohibetur venditio facta commemoratione de pretio, vt in d.c.finali, & d.l.finali, non intelligitur de alia alienationis ſpecie vt in l.ſi.C.de prędi. curi.& decu.libro.10. Et per hoc infert, quod etiam permutare poteſt, & ſic limita. l. ſtatuliberi.§.Quintus, [c] ff. de ſtatuliber. & quod not. in l. 2.C.de vſuca.pro emp. vbi tenetur, quòd nomine emptionis, & venditionis intelligitur omnis contractus, Per quem dominium rei transfertur. Tutius tamen eſt, vt non permutet ſine conſenſu domini propter doctores multos, qui tenent, quod non poteſt permutare, in d.l.ſi.& in d. ca. potuit. pignori tamen [d] obligare poteſt.l.tutor.§. ſi.ff. de pign.actio. licèt ſit tutius facere cum conſenſu domini ſecundùm Specu. [e]

11 Vtrum poſsit vendere rem emphyteuticam eccleſiæ, vel meliorationes prædictas? Reſ.Pa.in c.ſi. de locat. quòd ſic, dũmodo hãc ſolennitatem ſeruet. Primò quod requirat prælatum, vel rectorem eccleſiæ qui dicitur eccleſia, vt 7. quęſtio. 1. ſcire. Secundò denunciet precium [f] quod offertur verè.l. finali.C.de iure emphyt. Tertiò quòd eccleſia non reſponden-

d Spec.titu.de loca.] Ratio, quia appellatione alienationis venit, & emphyteuſis. c.nulli, de rebus eccle. non alien. & §.nos igitur, ĩ authen. de non alie.& l.ſi. C. de re.eccl.non alie. & dicit Specu. quod iſtud eſt verum de iure, & de cõſuetudine. ſequitur Ioan.An. ibidem in addi. Idẽ Alb.in l.ſi.C.eo. idem tenet Imo. in d.cap. potuit. hoc idem tenet Bal.in authen.niſi, ad Treb & in l.cum eſſe.§.per plurium, ff. de ſerui. ruſt.præd. Idem do.Iaſo.in d.l.fina.col.154. Non obſtat.§.ad eo, quia narrat ibi factum, & nõ determinat, quod patet ex eo, quia loquitur, quòd non poſsit ei auferri, etiam ſi vẽdiderit, vel aliter alienauerit. Et tamen conſtat, quod ſi vendiderit emphyteuta rẽ emphyteuticam irrequiſito domino, quod cadit a iure ſuo. Et hoc eſt verius, & Alex conſi. 107. 4 parte.

e Locare tamẽ] Quando ſit ad longum tempus Spec.vbi ſupra, verſi. 124. videtur inclinare, quod põt fieri. Imo.in d.c.potuit.25.c l.poſt multa cõcludit, quod idem eſt, quod in contractu emphyteutico. Idem Alex.conſi.484.incip.viſis narratis, a l ſin, & ita reſidet Iaſ.in l.3.C.eo.tit.col.153. ſi vero locat ad modicum tps, nulla eſt dubitatio, quia per locationẽ nõ transfertur dñium, nec poſſeſsio.l. non ſolũ, ff.loca.

f Poſsit donare] Communis opinio docto. eſt, quod ſic, vt habet a canoniſtis in d.c potuit, de loca. maximè per Ioan.An.Pan.& Barba.tenetur tamen emphyteuta poſt, quàm donauit, denunciare domino, quod donauit tali, & quod eum recipiat in emphyteutã nouum, & pro tali denuntiatione, & inueſtitura ſolui debet laudemium domino, vide Areti.conſil.41.incip.diligenter & maturè, Pa con. 65.incipien.de priuilegio, Ang.in l.ſi.C.eo.dic, quod ad remouendum omne dubium dominus debet eſſe cautus, vt in inſtrumẽto emphyteutico faciat ſcribi quod emphiteuta promittit non vendere, nec in aliquem ius ſuum trãsferre aliquo titulo, irrequiſito, vel nolẽte domino & erit ſecurus, cũ pacta inita veniant ſeruãda.d.l.ſi. Adde ſecundo pro limitatione, quod cõmunis concluſio affirmatiua procedit in emphiteuta verè & propriè donante, ſecus eſſet, quando pro tali donatiõe acquirens promiſiſſet dare emphyteutæ, pecuniam æquiualentẽ valorem vtilis dominij, nè ſiat fraus legi. Ita Ale.cõſ. 484. viſis narratis. Et vide Ale. conſi.120.ſup eo quod quærit, primo volumin. Et con.130. viſo & plenè diſcuſſo. Aduerte, quod in donatione rei emphyteuticæ eccleſiæ oportet, quod dicat, dono ſaluo iure eccleſiæ ſm Bald in d.l.ſin.C.eod.vbi dicit Bartol. qui aliter cõſuluit, fuiſſe ſine intellectu, & quòd peſsimè conſuluit. Et idem tenuit Bald.in l.ſi domus.§.ſin. de leg. 1.in cap.1.§.donare, quali.olim feu.po.alie. Et vbique Bald. tenuit hanc opinio. & Bartol. ſibi contrarius tenuit hanc ſententiam in l.1.C.de fun. patrim libro.11.

a Aut legare] Hoc tenet Iaſ. in l ſin C. eo. columu. 140.in emphyteuta eccleſiæ dicit, ſecus eſſe, ſcilicet quod legare non poſsit. Vide Ale.con.151. incip. viſis dicto themate, & d.Ant.con.13.incip.in facto fratrum.

b Dict l 2.] Neceſſario debet dicta l. 2.intelligi, quãdo emphyteuta alienauit proprietatem, quia tunc non teneret, quia ſi contrarium diceremus, ſequeretur, quod l.prima.C.de fund.patrimon. libro. 11. eſſet correcta, quod non eſt dicendum, pondera etiam d. l. 2. dum dicit, Nulla temporis præſcriptione officiente, quia ſi lo queretur de emphyteutico iure, non eſſet neceſſarium dicere de præſcriptione, quia ſi alienaſſet ius emphyteuticum, emptor non perſcriberet etiam per mille annos, vt in l.malè agitur, C.vt præſcript 30.anno. vnde non fuiſſet opus dicere, Nulla præſcriptione obſtante. Et not.glo.quæ in effectu hoc vult, & text. in verſic.iniquis cõparatorib. nã ſi quis emit melioramẽta, & ſic ius emphyteuticũ ſeruatis circũſtantijs, non dẽt dici iniquus cõparator.

c §.quintus] Illud fuit ĩ primo tempore iuris ciuilis, nũc autem ſunt diſtincta nomina cõtractuũ, ſicut dixit Bald. in l.voluntas, C. de fideicom.

d Pignori tũ] Idẽ tenet gloſ.in d.l. 2. & ibi cõiter doct.Bar.Bal. Pau.de Caſ.in d. l.tutor, in §.fina. Iaſ.vbi ſupra.

e Secũdũ Spec.] In tit.de locat.§. nunc aliqua, ver. 122.vbi in ſi.ſubdit, Poteſt tamẽ, ſi vult, ad cautelam dño denunciare, quod ſi velit tantã pecuniæ ſũmã mutuare, quã tam ab alio inuenit, præferat illũ Argum.extra de pigno capi.1.& de vſur. capitulo. 1.

f Precium] ſcilicet verum. Quia ſi maius, quàm inueniat, denunciaſſet, propter quod dominus emere recuſaret, illa denunciatio habetur pro infecta. Ita ſingu.no.Salic.in l.ſi.C eo.allegat.l. vbi autem conditionalis, aliàs eſt.l.cum quis.§.cum igitur, aliàs eſt. §.ſi filius emptor, ff.de in diem addic.& l.ſicut §.nõ videtur, ff.qui.mo.pign.vel hypo. ſolui. Idem tenet Spec.vbi ſupra verſicu.92.Hoſtien.Io.An.in d.cap.ſi ibi, quantum precium reuera. Nam ſecundùm Spec. vbi ſupra, licèt non cogatur ſummã pręmiſſam aliàs præciſam exprimere, tenetur tamen non mẽtiri.c.inter cæteras.12.q.4. Et ſi emphyteuta non refert veritatem, a iure ſuo cadit. Ita ſingulariter dicit Salic.in d.l.ſi.coniungendo verbum, quantum preciũ re vera, cum ver. ſi. ibi, quod ſi aliter fecerit. Et per hoc facit gl.no.& communiter approbata in d.l. ſi quæ vult, quod talis priuatio ſiat ipſo iure, debet ergo emphyteuta primò nunciare dño, quod vult vendere, & poſt exponere

te labant duo mẽſes, [a] hæc probantur in d.c. ſi. Quartò quòd non vendat prohibitis p̃ſonis, quas ponit gl. ibidẽ. & ſunt omnes perſonæ, q̃ non ſunt faciles conueniri, ſicut capitanei, [b] & huiuſmodi, ex q̃bus p̃iudiciũ poſſet pati eccleſia, vt ff. qui ſatiſ. cog. l. 2. in princ. Quintò quòd non vẽdat niſi vtile dominium ſibi com

ponere venale, & poſt nunciare precium, vide Pa. in d.c. ſi. in. 2. no. de loca. Vtrum autem iſta requiſitio debeat eſſe vnica vel trina? Barto. in l. qui Romæ. §. cohæredes, & §. Seia, de verbo. oblig. dicit ſufficere vnicam, per gloſſ. in l. mora, ff. de vſu. & per l. 3. §. 1. ff. quod vi, aut clam. Non obſtat di. §. cohæredes, dum dicit, Sæpius, & l. Aemilius, ff. de mino. q̃a notat accidentiam facti. Tu vide tex. not. Et ibi d. Anto. in c. non minus, de immu. eccleſia. gloſſ. in capi. 1. & in c. ſi autem, & in c. plerunque, de reſcri. glo. in c. cupientes, in §. quod ſi per. 20. de ele. lib. 6. Sed an iſta nunciatio debeat eſſe iudicialis, vide tex. in l. ſi ex legati cauſa. de verbo. obli. Et tex. in l. 1. §. nunciatio, in verſic. poteſt enim quis nunciare, etiam ſi eum non audierit, ff. de oper. noui nun. Addo tamen quod ſi emphyteuta vult vendere ius ſuum emphyteuticum, & pro eo inueniat. 15. vel 20. Et dominus directus nolit ſibi dare niſi decem, quia fortè dicit verum precium rei nõ eſſe niſi decem quod emphyteuta non tenetur ſibi dimittere pro decem, ſed pro illo pluri quod ab alijs inuenit; not. Sali in d. l. ſi. niſi aliter fuerit conuentum. Et ideo per d. l. final. C. eod. Bald. in l. 2. C. de reſcin. vendi. in lectu. dicit q̃ ſtante ſtatuto, quod in venditione præferantur conſortes, ſi quis velit rem vendere, pro qua inueniat 15 aut 20. Et conſors velit dare ſolum decem, quia dicat hunc eſſe verum valorem rei, non tenetur ei vendere, ſed cuicunque maius precium offerenti dare poterit. Idem tenet Sali. in l. ludum, C. de contrahen. emp. Quamuis aliter dicat Bal. in l. ad officium, per illum tex. quem ad hoc reputat ſing. C. communi diuidun. de quo etiam per Angel. & Imol. in l. qui Romæ. §. cohæredes, de verbo. obliga.

a Duo menſes] Niſi prius dominus voluntatẽ ſuã declarauerit, quia tunc non eſſet neceſſarium expectare lapſum duorum menſium. Ratio eſt, quia quãdo datur alicui terminus ad declarandum voluntatem ſuam, ſi ante terminum declarat, ceſſat præfixio termini. Ita not. Cano. Imol. & Abba. per illum tex. in d.c. potuit, facit c. ab. eo. & quod ibi habetur, de appella. lib. 6. Et quod not. d. Ant. in c. ab excommunicato, extra de reſcri. Et quia ceſſante cauſa termini ceſſare debet ipſe terminus. Ad hoc l. ſi ff. ad l. Falci. vnde, ſi finita eſt cauſa dilationis, cenſetur dilatio eſſe finita. Et ſi iudex ſtatuit terminum alicui trium dierum ad reſpondendum poſitionib⁹, vel ad comparendum, & ipſe ſtatim compareat, in ſequentibus ſtatim duobus diebus poterit iudex vltra p̃cedere; ita tenet Bar. in l. ſi quis hæres ita, per illum tex. ff. de acqui. hæredi. in l. 2. in fi. ff. de re iudi. Et videatur Barto. in l. ſilia. §. alũno, per illum text. ff. ad Trebel. Et not. Bal. in authen. ſi omnes, C. ſi vt ſe ab hæredi. abſti. Et in l. fin. ff. de fer. in alijs autem alienationibus dicendum, quod vbi non exprimitur tẽpus, ſtabitur arbitrio iudicis, Arg. l. cõtinuus § cum ita, ff. de verbo. oblig. & l. ... ff. de iure delib. Et ideo ſi ſtatuto cauetur, q̃ quis non poſſit alienare, niſi vicinum ſuum requirat, q̃ non tenebitur expectare vicinum ſuum per duos menſes, quia nimis grauaretur, Et ideo ſtandum iudicis arbitrio, prout tenet Barba. in dicto c. ſi. & placet, quamuis Bart. in l. qui Romæ, §. cohæredes, ff. de verbo. oblig. & Ang. & Sali. in d. l. ſi aliter dixerint. Adde, q̃ ſi labatur ſpacium duorum menſium, & emphyteuta adhuc nulli vendiderit, & dominus poſtea voluerit emere, q̃ præferendus erit cæteris, & ſic poterit mora purgari. Ita tenet ſignanter Pau. de Caſt. in dicto. §. cohæredes, & Ioan. And. in dicto §. nunc aliqua, ver. 101. Imo ſi ſemel dederit licentiam, & determinauerit tempus, & & perſona tranſato tempore, vel ipſa perſona nominata non emẽte, tunc de nouo erit licentia requirenda; ſecus, ſi non fuerit tempus determinatum, nec perſona, quoniam etiam ſi ſteterit per annum, quod non vendiderit, alia licentia neceſſaria non erit ſecundùm Ioan. An. vbi ſupra. ſequitur do. Iaſ. in dict. l. final. colum. 125. Et no. quod per verba, nolo te tenere, nè vẽdas, non videtur data licentia, & ideo eſt neceſſaria expectatio duorum menſium.

b Sicut capitanei] Perſonæ prohibitæ ſunt milites, curiales, & clerici, qui ſicut non poſſunt conducere prædia ruſtica, ita à primis emphyteutis non poſſunt accipere rem emphyteuticam, licèt a domino recipere poſſint, quia quilibet in re propria eſt moderator & arbiter, & de militibus eſt text. in l. milites, C. loca. dicit enim ibi text. q̃ milites prohibentur conducere prædium, ſeu agrum ruſticum duplici cauſa, primo nè diſtrahãtur ab exercitio militari. ſecundo, nè ſint graues vicinis propter cingulum militarem; ſed iſtæ rationes militant in contractu emphyteutico. Et vide ad hoc Specu. in dicto. §. nunc aliqua, verſiculo. 116. De perſona autem clerici, quòd in eius perſonam ius emphyteuticum trãſire non poſſit, ſiue in eccleſiam, dicit dom. Anto. in d.c. final. quòd non inuenitur iure expreſſum, licèt gloſ. in d.c. ſi. & in dicta l. fin. hoc dicant. Et ratio eſſe poſſet, quia fieret conditio domini deterior, tum quia forus mutatur, quæ mutatio facit, vt dicatur conditio deterior, c. 2. de alie. iudi. mu. cauſa fa. quicquid dixerit Inno. Ad hoc quod not. Bartol. in l. 1. ff. de his qui pę. no. Qui vult, quòd mutatio fori duriorem conſtituat aduerſarium. bene facit glo. in l. 2. in princ. ff. qui ſatiſda. cogan. Vnde dicunt Bald. & Cy. in l. qui ſtipendia, C. de procur. quòd præſumitur fraus eo ipſo, qđ eſt facta ceſſio clerico, vel potentiori. De quo etiam per Cy. & Bald. in l. per diuerſas, pe. q. C. mandati. Tum etiam quia non eſſet ſpes, quòd res poſſet vnquam ad dominum redire, quandoquidem eccleſia nunquam moriatur, cap. ſi gratioſè, de reſcrip. lib. 6. Nam mortuo emphyteuta ſine hærede res ad dominum reuerti debet. Item quia eccleſia non ita de facili alienat res ſuas, ex quo interuenire debent tot ſolennia, ideò dominus perderet laudemium. Non eſt ergo ex culpa eccleſiæ, quòd emphyteuſis in eam non tranſeat, ſed ſolùm nè conditio domini deterior fiat. Potentiori etiam non põt ab emphyteuta concedi res in emphyteuſim,

petens, & meliorationes, quas ĩ re fecit. Sextò quod prius non ceciderit a iure ſuo, puta non ſoluendo canonem, quia in l. nemo, ff. de regul. iur. dicitur Nemo plus iuris in alium trãsferre poteſt, quàm in ſe habet.

12 Vtrũ p̃dicta debeat obſeruare ſuperficiarius [a] eccleſiæ, quando vult vendere, qui eſt dominus ſuperficiei, qui ſuper ſolo alicui⁹ ædificat domum, donãdo [b] ſibi cenſum paruum? Reſp. Bar. in l. 1. §. pe. ff. de ſup̃fi. q̃ ſic, [c] p̃ l. 2. C. nè res dominicæ, vel templorũ. Sed do. Car. [d] eſt contra. Ange. verò dicit ibidem dictum Bart. æquum, ſed iure non probari, & ideo ante factum ſequendum, poſt factum Cardi. no. [e] ſecũdùm Bald. in authen. qui res, C. de ſac. ſan. ecc. q̃ qui cadit a ſolo, cadit a ſuperficie, argument. d. l. 1. §. quod autem ait.

13 Vtrum præfata ſolennitas ſit ſeruanda in emphyteuta priuati, ſeu ſœcularis? Reſpon. quòd non, [f] niſi ſolùm vt requiratur dominus, an emere velit meliorationes, & non vendat talibus perſonis in quibus dominus commodè non poſſit habere ius ſuum, vt potentioribus & huiuſmodi, alias caderet a iure ſuo, vt in l. ſina. C. de iure emphy. & not. gloſſ. in d.c. fin. de loca.

14 Vtrũ frater fratri poſſit alienare [g] ſine p̃fata ſolennitate? Reſp. Bal. in l. voluntas, C. de fideicommiſſis. q̃

ſim, de quo Alber. in d. l. fin. dicit, quòd hoc licèt ſic teneatur, tamen iure cautum non reperitur. & ſequitur Imo. in d. capitulo fina, Et Alexand. conſi. 589. Viſo themate, & inſtrumento conceſ. limitat Salic. in d. l. fina. verum, niſi ille, in quem transferri habet ius emphyteuticum, ſit conſors, vel conſocius in eadẽ re emphyteutica, vt infra. §. 38. Duo etiã ſunt genera perſonarum, quæ cẽſentur p̃hibitæ. Quorum primũ ſunt pauperes, p̃batur ſecundùm Inno. in d.c. fin. quia non debet translatio iuris emphyteutici fieri in perſonã minus idoneam, q̃ fuerit prim⁹ emphyteuta, Argu. in ſimili in capi. 2. § ſimiliter, de lege. Coradi. Et quod habetur in l. qui autẽ. §. pe. ff. de conſti. pen. & facit l. fi. præallegata in verſ. non prohibitas, ſed conceſſas, & idoneas, nec intelligo, qđ ſint notabiliter pauperes, ſecundùm docto. ſed ſufficit, quòd ſit tãta paupertas, quæ impediat ſolutionem canonis. Ad hoc ponderat Barba. in dicto capitulo fin. text. ibi, minus idonei. Nam poſſet eſſe penſio magna, & vnus non eſſet notabiliter pauper, ſed ſoluere impotens, Secundum genus ſunt mulieres. Pro quo facit ſecundùm Imol. quia mulier non poteſt detineri pro aliquo debito ſiue publico, ſiue priuato, etiam in caſu, quo maſculus poſſet incarcerari, autentic. ſed hodie nouo iure, C. de offic. diuer. iudi. Et ibi Bartolus dicit multum notandum, & tenendum menti & idem Bartolus in l. nemo carcerem, C. de exacto. tribu. libro. 10. & in l. ſacrilegij. §. Labeo, aliàs eſt. §. cum eo, ff. ad l. Iul. pecu. Idem Petrus de Ancharano in capitulo lator, extra de pignor. quamuis Imo. met in dicto capitulo lator, teneat contrarium, de quo etiam per Salic. in autentic. matri. & auiæ, C. quando mu. tu. offic. fun. poteſt. Adde doct. in l. quoniam, de cuſt. re. in autentic. vt nul. iudi. in §. neceſſarium. ſequitur etiam Barba. in d.c. potuit. & ſic fieret conditio domini deterior.

a Superficiarius] Dicitur ille, qui in ſolo alieno ædificat de licentia domini, qui aliquando aliquid ſoluit, aliquando non, ſicut dicit Bartolus in l. 1. §. penultim. ff. de ſuperfi. & facit text. in l. fin. eodem titu. & Bald. in rubrica. C. de iure emphyteutico, dicit q̃ contractus ſuperficiarius eſt, ſi vendo tibi ſuperficiẽ talis fundi, vel domus pro centum cũ hoc, q̃ des mihi in recognitionem proprietatis ſoli quolibet anno vnum denarium, vel etiam ſi non conſtituitur pẽſio annua. Ad hoc tex. in l. ſuperficiario, ff. de rei vendi. Et natura huius contractus eſt, vt deſtructa ſuperficie, puta combuſta domo, vel deſtructo omnino molendino impetu ignis, vel aquarum finitus eſt omnino iſte cõtractus per ſuperficiei interitũ ita q̃ ſi vellet reædificare, nõ poſſet. Ad hoc Bart. in l. fin. ff. de ſup̃ſi. vbi dicit eſſe differentiam, an quis cõducat ſolum, an verò ſuperficiẽ, primo caſu deſtructa domo non finitur ius ſuum. l. quotiens, ff. de rei vẽdi. ſecundo caſu bene finitur. d. l. quoties, & l. inter quos. § dãn. ff. de dam. infec. & vide differentiã inter cõtractũ ſup̃ficiarium, & emphyteuticum p̃ d. Ia. in l. 1. C. eo. 10. col.

b Donando] Idem, ſi non donaret cenſum, vt dictum eſt.

c Reſp. q̃ ſic] Sequitur Imo. in d.c. ſi. & allegat Spe. vbi ſupra ver. 119. Bal. in aut. qui rem, C. de ſac. ſan. ecc. dicit, q̃ conſuetudo Peruſij habet, q̃ licèt area redeat ad eccleſiam, ædificium tamen poteſt alienari, quod eſt ſatis æquum, argumen. l. qui ædes. § inquilinus aream, ff. loca. Idem tenet Areti. Inſt. de locat. §. adeo, & do. Ia. in l. ſi. col. 16. vbi idem dicit eſſe in cenſuali, & partiario.

d Sed do. Car.] In c. ſi eod. titul. nec illa. l. 2. dictum Barto. probat, vt plenius dictum fuit ſuper. §. decimo ſupra eo.

e Not.] ſecundùm Bald. Loquitur Bald. de dominio fundi. ſi enim dominium ſoli perdit, & ſuperficiem amittit.

f Reſpon. q̃ non] ſed hæc ſententia eſt contra tex. l. fi. C. eod. vbi do. Ia. ſ. colligit illa ſex, quæ colliguntur a Pa. in c. ſi. præallegato, vnde dicendum omnia illa ſex requiri.

g Alienare] Quæro, vtſiquid plures emphyteutę poſſint inter ſe alienare non requiſito domini conſenſu? Bartol. in l. qui Romę. §. duo fratres. 10. q. ff. de verborum oblig. in l. & ideo, ff. de condi. furt. in l. cũ hi. § ſi vni, ff. de tran act. in l. ſi domus. § de legat. 1. in l. 1. C. de impo. lucra. deſ. lib. decimo, & in conſil. incipien. ex themate prędicto tria & cætera. tenet in

ſic, quando duo fratres habent emphyteuſim paternā eccleſię etiam quòd vnus poteſt iura ſua alienare alteri ſine conſenſu eccleſiæ.

15 Vtrū poſſit dari in dotē vide ſupra Dos. §. 7.[a]

16 Vtrū debeat fieri remiſſio canonis .i. annuæ, vel regularis ſolutionis propter guerram? Reſ. ꝙ licèt ſit diuerſa opinio,[b] tu dic,[c] ꝙ ſi quantitas canonis eſt ita magna, ꝙ ſi res locareē de anno in annum, non plus perciperetur, tunc procedat opi. ꝙ fiat remiſſio non ſolū propter guerram, imo ēt propter aliam ſterilitatē vt dicit Bal. in l. 1. C. de iure emphyteut. & ita dicit Barto. ꝙ non eſt propriè cōtractus emphyteuticus tūc quando datur tanta quantitas, ſicut pro locatione. Si verò eſt modicus, vt communiter fit, tunc non fiet remiſſio, arg. l. ſi merces. §. ſi vis maior, & l. ex conducto. §. 1. & l. ſi vno, in prin. ff. loca. niſi in ſubſtātia rei[d] penitus lædatur, vel niſi fundus captus ab hoſtibus deſperaretur poſſe rehaberi, quia tunc fiet remiſſio[e] vide gl. in d c. fi. & l. 1. C. de iu. emph. & idē dic de augmento[f] rei, ꝙ non augetur penſio in caſu, quo non minuitur propter eius læſionem ſecundùm Bartol. in l. 1. C. eo. ti.

17 Vtrum fundo inundato a flumine liberetur emphyteuta a canone? Reſ. Pa. in d c. fi. ꝙ ſic, quia dicitur deperditus. l. 3 §. Labeo, cū ſi. ff de acqui. poſ. Item fundus inundatus & occupatus ab hoſtibus æquiparatur.[g] l. cum vnus. §. fi. ff. de

diſtinctè, ꝙ plures emphyteutæ quocunque titulo poſſunt inter ſe alienare ſine conſenſu domini. Idem tenet de feudo Io. And. in addi. Specu. ſuper rubrica de feu. Oldrad. conſi. 237. perlectis diligenter. & Ge. in c. ſi hæredes, de teſtamen. facit ad hoc l. voluntas, C. de fideicom. vbi heredes alienare prohibiti poſſunt inter ſe diuidere, & alienare. Et de diuiſione inter ſe ita ſe habet communis opi. quam tenet Barto. vbi ſupra. & Moder. in d. §. duo fratres, & d. Ant. con. 38. viſo pūcto & inſtrumento. & facit, quia licèt diuiſio, quæ fit inter fratres, ſit vera alienatio, non tamen habet locum prohibitio. l. fi. C. de iur. emphy. Ratio, quia quando emphyteuta vult diuidere, certè nō vult alteri partē ſuā precio vendere, ita ꝙ domin⁹ volens tantundem offerre prę feratur, imò vult partem ſuam diuiſā pro ſe retinere, vnde meritò diſpoſitio, d. l. fin. locum habere non debet. Ad hoc Federic conſi. 148. factum tale eſt, & quod not. Bald. in d. l. Voluntas. Specu. & Ioan. Andr. ibi in d §. nūc aliqua, verſic. 62. & verſic. 147. & quod nota. Bartol. & Bald. in l. familię, C. fami. erciſc. & hæc eſt communis opinio, quanquam Guil. de Cu. in l. cum hi. §. ſed ſi pluribus, teneat contra Bartol. vide Iaſo. in d l. fi. C. eo. 155. col. vbi retorquet rationes Bartol. contra eum, & Alexand. idem teneat contra Bart. in l. ſi domus. §. fi. de leg. 1 Mihi plus placet opinio. Barto. & ipſe reſpondet ad d. §. ſed ſi pluribus, vt per eum. & facit ratio, quòd poſſunt alienare prædicti, qa mortuo patre cum inter iſtos filios ſit locus iuri accreſcendi, vt per Barto. in l. ſi mihi, & Titio, ff. de verb. obligation. ideo poſſunt inter ſe alienare, cum dicatur potius renunciatio, quàm alienatio, capit. 1. de alien. feud.

a Supra dos. §. 7.] Idem, quod ibi concluditur, tenuit Ioan. Andr. in addit. ad Specu. ibidem, ſequitur hoc Alex. conſi. 114. incip. viſo themate, & ſcripturis, ratio eſt, quia vbi alienatio eſt prohibita, vel donatio cauſa dotis conceditur autent. res quæ, C. Cōmunia de lega. Idem tenuit Hoſtien. in titu. de loca. § fin. verſicu. nunquid ergo res, & Ioan. Andr. in capitulo fin. de loca. Salic. in l. fin. C. de iure emphy. Et dum concluditur in d. §. 7. ſi inæſtimata detur, &c. hoc dicit Specu. vbi ſupra verſicul. 110. & tunc dicitur donatio, & domini conſenſus non eſt requirendus, etiam ſi eſſet æſtimata tali æſtimatione, quæ nō faceret vēditionem, quia iure naturali eſt ipſius mulieris. l. in rebus, C. de iure do. ſed iure ciuili maritus ſit dominus. l. doce ancillam, C. de rei vendic.

b Diuerſa opinio.] Vide Iaſ. in l. 1. C. eodem titul. in 22. colūn. vſque ad 28. vbi ponit duas opiniones. prima, ꝙ non fit remiſſio. vide Aret. n in §. adeo, Inſtit. loc. vbi dicit ſic conſultū fuiſſe a collegio Pan. & Mediolanenſi. Alia opinio fuit Iacobi de Arena in d. l. 1. & Barto. & aliorum doctor. & Imo. in d. cap. potuit, & eſt magis cōmunis opinio. quæ dicit, ꝙ fiat remiſſio, & hæc limitatur quinque limitationibus, vt per Iaſo. in d l. 1. concordia, quæ hic in text. habetur, multum placet, & eam teneas.

c Tu dic] Iſta diſtinctio. fuit Barba. in d. cap. potuit, de loca.

d Niſi ſubſtantia rei] Intellige, quia res ita corruit, ꝙ etiam area eſt ſubuerſa, vt per d. Iaſ. in l. 1. C. eod. col. 3 cum ſeq.

e Quia tūc fiet remiſſio] Et ratio eſt, quia habet ipſe emphyteuta dominium vtile, & ideo læſio modica pertinet ad ipſum in re propria, vnde in fructib. a fortiori. Si ergo res emphyteutica tota deſtrueret, tunc periculum eſſet ipſius dantis ad libellum.

f De augmento] Idem gloſſ. in l. 1. C. eodem & ibi Alber. Barto. Dyn. & Sali. Imo. & Cano. in d. cap. potuit, hoc verum, ſi augmentum, eſt ſolitum, ſecus, ſi eſſet quid inſolitum, de quo veriſimiliter cogitari non potuit, ita Baldus in additio. ad Specu. titul. de loca. 6. column. allegat gloſſ. magiſtram in l. ſi merces. §. vis maior, ff. loca. quam dicunt auream Azo, & Cyn. in d. l. 1. Exemplum in hoc in theſauro inuento in fundo emphyteutico, cuius dimidia erit domini ſecundùm Specu. vbi ſupra verſi. 132. per l. 1. §. 1. ff. ſi ager vecti.

g Equiparatur] Vnde & iſto caſu non ſit diſtinctio, vtrum penſio ſit modica, vel magna, ſed liberatur emphyteuta ſecundùm Alex. conſi. 6. ſecundi volu-

videretur

bo. autent. iud. poſ. Qđ verum credo, quando non eſt ſpes recuperationis, intellige, ſi in totum perijt,[a] vel vltra dimidiam, ſecus, ſi ſola medietas perijt, quia nō liberatur, ar. l. etiam partis ff. de vſufru. & l. quæ de tota, ff. de rei ven. licèt alij velint, ꝙ 7. partes perierint, ſi debet liberari, ſed magis placet quod dixi, quia ī dubio partis appellatione intelligitur dimidia d. l. etiā partis.

18 Vtrum deſtructa re emphyteutica, verbi gratia domo ex igne fortuito, ſi reparetur, teneatur emphyteuta perſeuerare? ℞. ſecundū Nico. de Ma. in l. 1. C. de iu. emph. ꝙ non, quia illud dicitur nouum, facit quod dicit[b] Bar. in l. damni. §. ſi is, qui ff. de dā. infec. vbi vult, ꝙ ſi quis obligauit ſe alicui habenti domum in villa dare de aqua recenti in æſtate, deſtructa domo deſtruitur obligatio, licèt poſtea reficiatur. Facit etiam, quod voluit Bartol. in l. de pupillo. §. ſi qs riuos, ff de no. ope. nun. vbi dicit, ꝙ q reficit, de nouo facit. l. inter ſtipulātē. §. ſacrā, ff. de verb. Idem voluit Ang. in l. 1. §. ſi quis ædificium, ff. đ no. ope. nun. & Bal. in l. ſi vt ꝓponis, C. de nup. vbi dicit, Dictat conſtitutio eccleſiæ, ꝙ nemo faciat fortilicium nouū inconſulto Papa, an filij poſſint reficere deſtructum caſtrū ꝑ rebellionē patris, & dicit ꝙ non, & facit l. cum alijs,[c] C. de cura. furio. vbi ſi furioſus efficiē ſanæ mētis, expirat curatoris officium, nec reuiuiſcit ſi poſtea reddit in furiā, ſed debet ſibi dari nouus. Item facit, qđ no. doc. de eccleſia reparata, an ſit eadem vt no. in c. de fabrica, de conſ. diſt. 1. & in c. propoſuiſti,[d] & c. ligneis, de conſ. eccle. vel alta. & in d. §. ſacram & ſm iſtud limita omnia iſta, vide infra, Iudæus. § 12.

19 Vtrum emphyteuta nō ſoluens canonē cadat a iure ſuo? ℞. ꝙ ſi per trienniū non ſoluit, a iure cadit, ſi ē priuati, vt l. 2. C. đ iure emphy. ſi verò eſt eccleſiæ, ꝑ biennium non ſoluens cadit ipſo facto,[e] niſi celeriter ſoluat,[f] in d. c. fi. & non dicitur celeriter ſoluere ſecundū Bal. in addi. Spec. ti. de locato, ſi expectat libel-

videretur in pręſenti, Et in 1. volumi. conſil. 112. vbi eſt idem conſi. de verbo ad verbum. & adde text. in l. ſi in venditione. §. fin ff. de peri. & commo. rei vendic. & l. interdum. §. qui ex naufragio, ff. de acquirē. poſſeſ. & Ioann. Andr. titu. de loca. §. nunc aliqua, ſuper verſ. 37. in additio. incipiē. Quid ſi ſterilitas & refert Guid. de Suza. ita remiſiſſe in l. damnum, C. loca. Idem tenet Iacob. de Areti. Cyn. Barto. Ang. & Sali. in l. 1. C. de iure emphy. dum cōcludunt, ꝙ ſiue per inundationem, ſiue per guerram emphyteuta nihil percipere potuit, nullam penſionem ſoluere tenetur pro illo anno. Idem tenet Cardi. Pe. de Anchar. & Imol. in c. potuit, de loc. qa paria ſunt rē eſſe inundatam, vel ab hoſtib. occupatam, & res dicitur eſſe deperdita, quando ei⁹ vſus haberi non poteſt ff de furt. l. ſi is qui rem. §. eum qui. & l. 1. ff. fur. nau. & l ſi cōſtante. §. ſi vxor, ff. ſo. matri.

a In totū perijt] Dicēdum, ꝙ nunquam emphyteuta liberatur a pēſione, niſi tota pereat, tenet glo. in d. l. 1. C. eod. & in d. c. potuit, & cōmuniter ſententia. Ratio eſt, qa emphyteuta, ſoluit penſionem in recognitionem dominij, ideo quā diu durat ſubſtantia, ſubeſt cauſa penſionem ſoluendi ſecundùm Abb. in d. c. potuit.

b Quod dicit Barto.] Ibi etiam inducit exemplum, de eo, qui promiſit fructus iſtius arboris omni anno quæ arbor inciſa vel eruta, & poſtea renata &c. Non obſtat l. ſeruitutes. §. ſi ſublatam, ff de ſerui vrb. prędio. vbi dicitur, ſi ſublatum ſit ędificium, ex quo ſtillicidium cadit, & in eadem ſpecie, & qualitate reponatur, vtilitas exigit, vt idem intelligatur, quia loquitur, quando eſt ius reale conſtitutum, quia tūc, ſi renouatur, habetur pro eodem ſecus, quando obligatio eſt perſonalis, vt in caſu noſtro. Eodem modo ſoluit Barto. in d. §. ſacram, ſubdens, ꝙ in actione mixta, quod reficitur, non eſt idem, vt in vſufru. vt l. repetit, ff. quemadmo. vſufruc. amit. Adde etiam, ꝙ nauis refecta eſt eadem, vt ibi per Bart. & aſſignatur ratio, quia nauis in mente conſiſtit, ſed dom⁹ in ſolo, ideo ſecus.

c L. cum alijs] Intellige in curatore dato ei, q credebatur ſemper furioſus, ſecus ſi haberet interualla, quia tunc ſuſpenditur.

d In c. propoſuiſti] Ibi tractant doc. An eccleſia refecta indigeat reconſecratione. Dic vt ibi ꝑ Ab. & vide gl. in d. c. fabric.

e Cadit ipſo facto] Hoc non videtur verum, qa text. d ca. potuit, nullam facit mētionem de ipſo facto, tū ꝑ verbū, Iuſtè potuiſſet expelli, vnde dicē. ſecūdū Ab. ibidem, ꝙ iſta pęna non cōmittaē ipſo facto, ſed relinquaē voluntati dñi, verum ex hoc velit emphyteutam repellere Iuxta not. in l. 2. C. e. ti. Hoc ſentit Inn. ibi. & facit, ꝙ vbicunque qs incidit in pęnam ipſo facto, nō ſt moram purgare nec regulariter ſibi conſulere, ēt celeriter. Pro hoc tex. in c. licèt de ſupplen. neg. præla. vbi ſi habens collationem beneficij, non conferr infra ſemeſtre, non poteſt poſtea conferre etiam ſi incontinēti, quia ius eſt alteri quæſitum. Ad hoc text. in l. ſi is cui, & ibi Bar. de legat. 2. l. traiecticiæ. §. de illo, ff. de actio. & obli. Bart. & alij in l. inſulam, de ver. obli. Cum igitur poſſet emphyteuta eccleſiæ purgare moram, vt patet ī ver. celeri, merito non cadit ipſo facto.

f Niſi celeriter ſoluat] Fallit etiam, quando in triennio ſolùm percipitur vnus fructus, quia tunc requireretur, ꝙ ceſſaret tribus triennijs pro illo triennio, & ſic annis nouem. Ita ſingu. Baldus in l. ædē. 2. col. C. loca.

lum, vel requiſitionem, ſecundùm glo. not. in d. c. ſi. iſta cœleritas erit in arbitrio iudicis, vt conſiderata paupertate, & alijs iudicet quod eſt valde æquum, quia cum iſta moræ purgatio per cœleritatem prędictã non habeat locum [a] in emphyteuta priuati ſecũdùm Io. de Imol. in l. ſi inſulam, ff. de verborum obli. & Ang. ſed ſolùm eccleſiæ, [b] quæ mitius agit, propterea meritò arbitrium boni viri [c] magis eſt ſequendũ in hac cœleritate.

20 Vtrũ emphyteuta non ſoluens per biennium, vel triennium cadat a iure ſuo ſi dominus tenebatur ſibi in tanta quantitate, vel maiori? Reſ. Pa. in c. bonafides de depoſito. ꝙ non, [d] quia

C. loca: quem exclamat Alex. in l. diuortio. §. quod in anno. ff. ſol. matri. Mouetur Bald. per d. §. quod in anno. Vbi colligitur, ꝙ quando fructus præſtantur per ſingula quinquennia, vt eſt in ſilua, quod aliàs ſtatuitur in anno, habet locum in tali quinquennio, quia tale quinquennium dicatur pro vno anno. Benè facit tex. in l. ſi ſit cõſtituta, in ver. duplicata conſtituto tempore, ff. quẽadmo. ſer. ami. Quẽ tex. alle. Bal. in l. quicunque, de apo. pu. lib. 10.

a Nõ habeat locũ] eandẽ ſententiã tenuit Bar. in d. l. ſi inſulã, in 4. oppo. primæ partis, ad fi. dum alle. l. 2. C. eo. & Bal. in repe. l. & ſi poſt tres, ff. ſi quis cau. & idem tenuit d. Iaſ. poſt longam diſputationem in d. l. 2. col. 55. vt ibi per eum. Contrarium tenuit Ang. ſibi contrarius in d. l. & ſi poſt tres, ff. ſi quis cau. & Bal. ſibi contrarius in l. ſi pacto quo pœnam C. de pac. & in l. acceptã. q. 2. 20. C. de vſu. pro concordia dic ſm d. Hieron. ſortũ in d. l. 2. & ſi quærimus, nunquid emphyteuta, qui ceſſauit triennio ſoluere, poſſit moram purgare? Dicen. ꝙ aut dominus adhuc non declarauit voluntatem ſuam, an ſ. voluiſſet emphyteutam cecidiſſe, & tunc procedat opi. 2. ꝙ poteſt purgari mora; Aut iam declarauit, & tunc procedat opi. 1. & negatiua & ratio eſt, quia facta declaratione lex ipſo iure executionẽ facit, ergo non debet admitti purgatio morę, vt dictũ eſt ĩ præcedenti additione. Et pro iſta concordia bene facit, quod not. Cæp. cau. 183. Tu ſcis ꝙ emphyteuta. Vbi dicit cautelam eſſe ad hoc, vt emphyteuta, qui ceſſauit in ſolutione, non poſſit moram purgare, iuxta d. ca. potuit, ſcilicet ꝙ domin⁹ ſtatim elapſo biennio proteſtetur etiam abſente emphyteuta, ꝙ non intendit ipſum habere amplius pro liuellario, quia tunc non poteſt purgare moram niſi cœleri ſatisfactione aliàs n. non facta proteſtatione credit, ꝙ poſſit moram purgare, & ſic dicit ſe intelligere d. cap. potuit. & aduerte diligenter, ꝙ illa voluntas domini, per quam purgatio morę impeditur, ſufficit, ꝙ ſit tacita vel expreſſa ſecundùm Abb. conſil. 67. In cauſa quæ vertitur. 2. par. Et ſecundùm Alexand. conſi. 106. Viſo themate. 4. par. Idem tenet Alex. in d. l. ſi inſulam, de verb. obl. Vbi dicit, ꝙ in d. ca. potuit, ideo poteſt mora purgari, quia executio non erat facta ipſo iure niſi domino volente, ergo ſentit, ꝙ domino volente emphyteutam cecidiſſe, non admitteretur purgatio. & idem facta declaratione per actum facti tenet Ro. conſi. 103. viſo propoſitæ q. themate. Confirmatur, quia ſecuta declaratione domini, emphyteuta conſtituitur in duplici mora. Vna eſt per lapſum temporis. d. l. 2. & d. capitul. potuit. Alia per declarationem domini, ergo geminatio moræ debet impedire eius purgationem, tex. eſt ſecundùm intellectũ Ang. in dicta l. traiectitiæ. §. de illo, ff. de actio. & obligatio. quem ſequitur Roma. conſilio 351. quæritur pri

mo. Et Alexandr. in d. l. ſi inſulam. Vbi plura ſimilia adducit. An autem requiratur ſententia declaratoria poſt, quàm dominus declarauit voluntatem ſuam? Dic quòd non ſecundùm communem opinionem doctorum hoc tenet Baldus in addi. 10. ad Specul. in titul. de locat. 12. columna, Pau. de Caſt. conſilio 140. aliter eſt conſilio, 133. incipit, In caſu præſenti. d. Anton. in d. cap. potuit, & dicit quod eſt communis opinio. Alexandr. conſilio 371. Incipit circa proceſſum. Vide Iaſon vbi latè in d. l. 2. col. 31. cum ſeq.

b Sed ſolùm eccleſiæ] Cadit emphyteuta eccleſiæ, quãdo dominus declarauit ipſum cecidiſſe. Ita Bartol. in l. ſecunda. ff. ſi ager vectig. & ibi Bald. & Salic. Spec. & Io. An. vbi ſupra, verſic. 66. & Paul. de Caſtr. conſi. 133. Pa. in c. diuerſis, de cle. coniuga. Alexand. conſi. 314. incipit, viſo themate; & conſi. 489. incipit viſo themate inſtrumenti, Barba. in d. c. potuit, videtur innuere, ꝙ in terris eccleſiæ mora poteſt purgari, in alijs non vide ibi.

c Arbitrium boni viri] eandem ſententiã tenet Cardina. in d. capitu potuit, & Imo. Addẽs, quod ſi iſtud fuerit in dubium reuocatum, & iudex fuerit malè arbitratus, quòd poſſet appellari, per id quod not. per Ioann. And. & doc. in capitulo ſuper his, extra de accuſa. & quod habetur in l. ſi qua pœna, ff. de verborum ſignificatio. & Abb. in conſilio 67. In cauſa quæ vertitur, Ancharan. conſilio 321. Quidam ſer Antonius. Vbi vult, quod iudex non debet arbitrari de triennio, vel biennio, ergo ſentit, quod bene de vno, vel duobus menſibus, & facit etiam ratio, quia iſtud tempus de celeri purgatione non reperitur expreſsè taxatum a lege per regulam. l. 1. §. ſi. ff. de iur. delib & l. 1. § eſſi actores. ff. de effracto. & expila. & hoc tene, Licèt Specul. vbi ſupra, verſicul. 83. teneat quòd admittatur purgatio moræ ante, quàm fuerit ab emphyteuta exactum in iudicio, vel extra, arg. cap. de multa, de prebend. imo notabilius dicitur emphyteuta ſibi celeriter prouidiſſe, etiam ſi fuerit in iudicio, vel extra exactus, ſi tamen ſtatim ſine termino, & ſine dilatione perſoluit, ſecundùm eum, & Imo. in d. capit. potuit, Barba. etiam ibidem idem tenet, ſcilicet quod ſtetur arbitrio iudicis conſiderata qualitate perſonarum, an ſit diues, vel pauper.

d Quod non] idem tenet Specu. vbi ſupra, verſic. 79. dicit, quod emphyteuta ex hoc poteſt ſe tueri, ſi dicamus compenſationem fieri ipſo iure per l. ſi ambo. §. cum autem, ff. de compenſa. ſi autem non ſit ipſo iure, adhuc tenet idem ſi modo ſit obiecta compenſatio ante lapſum triennij, vel biennij, per l. ſi cõſtat, C. de compen. idem tenet Alberi. in dicta l. ſecunda, C eod. 10. colum. in l. cum alter, ff. de compenſa. vbi vult, quod emphyteuta non cadat, ſi ſit paratus compenſari.

exceptio cõpẽſationis quò ad euitãdam pęnam debentis ſoluere fit ipſo iure, vt eſt tex. no. iuncta glo. in l. ſi conſtat, C. de compen. vbi doc. ſic determinant.

21 Vtrum dñs recipiendo canonem ab emphyteuta, qui cecidit a iure ſuo propter non ſolutionẽ, præiudicet ſibi? R. Pa. in c. ſi. [a] de loca. aut eũ expulit primo, & petit penſionẽ præteriti temporis; & ſic non præiudicat ſibi, aut non expulit, & tunc aut recipit canonẽ pro tempore poſt morã contractã, & ſic præiudicat ſibi, quia videtur per actũ contrariũ renunciaſſe iuri ſuo. c. ſolicitudinem, de app. aut recipit canonem pro præterito cũ proteſtatione ꝙ non intendit ſibi præiudicare, & ſic non pręiudicat, aut non fecit proteſtationẽ, ſed ſimpliciter recepit, & in hoc fuerunt opi. Sed de ſubtilitate iuris dicendũ, ꝙ non præiudicat, quia in dubio non videtur quis velle renunciare iuri ſuo, vt in ca. ſuper hoc, de renun. ff. de proba. l. cum de indebito. Facit gl. in l. cum quid, ff. ſi cer. pet. quæ dicit ꝙ ſi tradõ magnam quantitatem pecuniæ dicẽdo, Tolle, nõ præſumitur donatio ſimpliciter ex hoc, ſed mutuum, vel depoſitum, niſi aliud appareat reſpectu perſonę. Sic in propoſito. & licèt gl. dicat verũ eſſe, ꝙ recipiendo canonẽ præiudicat ĩ priuato, non in eccleſia, quod hẽt capitulũ, tñ Pa. vbi ſupra dicit, ꝙ non dicit verũ, quia ſolus prælatus in acquirendo præiudicare põt, & deteriorẽ facere conditionẽ. vide gl. 17. q. 4. §. pe. ſentit Inn. in c. 2. de don. & do. in c. quoniam, de deci. & ideo ſolus prælatus recipiendo canonẽ ſine conſenſu cap. præiudicat eccleſiæ. Sed aduerte hic, ꝙ Pa. in c. vt ſuper, de re. ec. nõ alie. limitat Fede. conſi. 184. qui tenet, ꝙ res emphyteuta reddita ad eccleſiã propter nõ ſolutionẽ penſionis poteſt iterũ dari ei, qui cecidit a iure ſuo, ſine aliqua ſolẽnitate, & cauſis requiſitis in alienatione rei eccleſiaſticæ a prælato eccleſiæ, ſic dicẽs hoc verũ, vbi prima cã conceſſionis duraret, puta quia erat caſtrũ in feudũ, quod propter cuſtodiã erat poti⁹ damnoſum eccleſiæ, & hmõi, quia nõ ẽ noua alienatio, ſed executio ordinationis antiquæ, ſed vbi prima cã cõceſſionis ceſſaret puta quia ager datus ad excolendum tractu temporis excultus reuertitur ad eccleſiã, tunc dari non poterit in

compenſari. Idem tenet Fulgo. in dicta l. ſi conſtat. Abb. antiquus in capitul bona fides, de depo. & ibi Ioann. Andr. & d. Anton. Bald. in reper. ſuper Innocen. quæſtion. prima. Et ſufficit, quod etiam poſt lapſum opponatur temporis per regulam, quæ habet, quod ad pœnam euitandam & ad impediendum curſũ vſurarium compenſatio fit ipſo iure, ſecundùm not. per gloſſ. & doct. in d. l. ſi cõſtat. per gl. & Baldum in l. 1. C. de compenſa. Sed in propoſito priuare quẽ iure ſuo eſt pœna. l. ſi quis maior, C. de tranſact. ergo fiet ipſo iure compenſatio, ergo nõ cadet emphyteuta. Hoc tenet Imol. Pau. & Barba. in d. ca. bona fides. Io. Fab. & Ioan. de Pla. in § in bonæ fidei, Inſti. de act. d. Iaſ. in l. 2. C. eod. col. 48.

a Reſp. Pa. in ca. ſin.] Quia iſta diſtinctio vr̃ ſatis periculoſa, vt patet per doct. varios allegatos per d. Iaſ. in d. l. 2. columm. 73. cum 5. ſequ. Ideo aliter dicendum. Aut dominus primo incœpit ab expulſione, & poſt ea vult peterẽ penſionẽ. & tunc aut loquimur in emphyteuta eccleſiæ, & tũc poteſt, aut. quia rẽ, C. de ſacroſan. eccl. & §. ſi vero quis, in aut. de non alie. & hoc eſt ſpeciale in eccleſia, ſecundũ Cy. Albe. in d. l. 2. & Imol. in dicto capitulo potuit. Aut in priuato loquimur, & tunc ſi non eſt proteſtatus, non poteſt petere penſionem, ſicut tenet Io. An. & Spec. in d. §. nunc aliqua ver. 15. Angel. in d. l. 2. Cardi. & Imo. in d. ca. potuit, Iacob. de Belui. in d. §. ꝙ autem. & ratio eſt, quia quando emphyteuta expellitur, perdit etiam meliorationes ſuas. d. l. 2. Vnde abſonum videtur, ꝙ dominus lucretur & meliorationes, & penſionem inſimul & ꝙ etiam emphyteuta tam multiplici pœna puniatur, contra ea quæ habentur in c. at ſi clerici. § ſin. de iudicijs. Aut eſt proteſtatus, & tũc poteſt petere pręteriti temporis penſionem, quia ſicut proteſtatio reſeruat ius expellendi, eodem modo debet reſeruare petitionẽ cenſus præteriti. ali⁹ caſus eſt quãdo dominus incœpit ab receptione penſionis, & poſtea vult expellere, & tunc aut recepit pẽſionẽ præteriti temporis, aut futuri. primo caſu aut recepit penſionẽ cum proteſtatione reſeruationis iuris expellendi & tunc poteſt, quia proteſtatio ius expulſionis reſeruauit. l. debitor. §. 1. ff. quibus mod. pig. vel hypo. ſol. aut nõ fuit proteſtatus, & tunc aut recepit ignoranter, quia ignorabat emphyteutã cecidiſſe, puta quia erat hæres, iuxta l. qui in alterius, ff. de re. iu. quia iuſta eſt ignorantia, & põt expellere. Aut ſciẽter, & non põt, quia altero dĩt eſſe contentus, ſecundũ gl. in d. l. 2. & iſta fuit opi. Dy. in l. Mæuius. §. duob. de leg. quam ſequitur Bald. & Imo. ibi Alb in d. l. 2 & Spec vbi ſupra pro qua facit, quod vult Bal. in c. 1. quo tẽpore miles. Vbi ſi vaſallus propter ceſſationem petẽdi inueſtituram ab hærede domini ceciderit, & poſtea admittatur per hæredem domini, ita demum præiudicatur ipſi hæredi, ſi eum admiſerit ex certa ſcientia. Tertius caſus eſt, quando dñs recipit penſionem pro tempore futuro & indiſtinctè tenendum eſt, quòd ſibi præiudicat l. 2. §. non male, ff. de exce. do. & l. qui in futurum, ff. de pac.

emphyteuſim, vel feudum ſine debita ſolennitate, & cauſis requiſitis in alienatione rei eccleſiaſticæ. Et ſecūdùm hoc videretur vera opinio gl. prædictæ. Sed hoc, ꝙ nō poſſit dari de nouo ei, qui cecidit a iure ſuo propter non ſolutionē penſionis, quando non ceſſat cauſa, propter quā fuit data in emphyteuſim, ſine ſolennitatibus & cauſis req̃ſitis in alienatione rei eccleſiaſticæ, non credo Panor. quando fit ei, qui cecidit, vel eius hæredibus, quia videtur tex. d. capi fin. contra eum, & conſuetudo, ſed bene eſſet verum, quando alteri, quàm ei, qui cecidit, vel eius hæredibus vellet dari, vel quando iam eccleſia per aliquod tempus pacificam habuit poſſeſſionē talis rei. Et ſic concorda opiniones.

22 Quæritur in quot caſibus emphyteuta cadit a iure ſuo? Reſpon. ꝙ in quinque caſib. Primus, quando negat penſionem domino petenti eam, & negat ſe emphyteutam illius ſm Petr. Helie. in trac. de contractu emphyteutico. Ratio, quia magis dēt operari contumacia expreſſa, quàm tacita. l. ſi ita expreſſū.[a] ff. de cō di. & demō. ſed emphyteuta non ſoluēte per trienniū canonem res cadit in commiſſum, vt infra dicetur, q̃a tacitè negat dominium recognoſcer, ergo multo fortius, vbi expreſſè negat.[b]

23 Secundus caſus eſt, quādo vendit ſine domini voluntate rem emphyteuticā ſecundùm eundem Pe. vbi ſupra eſt caſus in l. fi. C. eo. Quod limita ſecundū Spe. in ti. de loca. in dicto. § nūc aliqua. ver. 95. & Bar. in l. ſequitur. §. item Labeo, ff. de vſuc. Imo. & Canoniſtæ in c. potuit, de loca. verum, ſi res ſit tradita, quia ſi nō eſt tradita, licèt vendita,[c] non cadit in commiſſum, ēt ſi eſſet tradita, tn̄ hac l. vt ſi dominus vellet emere pro tantundem, ille emptor reſtitueret eam, quia ſic non cadit, vt no. Ange.[d] in l. voluntas, C. de fideicom.

a L. ſi ita expreſſum] Dicitur enim ibi, ſi ita expreſſum eſt, Lego Titio centum, ſi voluerit, quod verbū, Voluerit, facit legatum conditionale, & non tranſmittitur ad hæredem, niſi ipſe voluerit, Arguit gloſ. idem eſſet, ſi iſta verba non eſſent expreſſa, quandoquidem poſſit repudiare legatū, dicit gl. quod expreſſa magis nocent, ergo idem in caſu noſtro.

b Expreſsè negat] Hanc ſententiam tenet Inno. in c. cæterum, extra de iudi. quod quando emphyteuta negat ſcienter ſe eſſe emphyteutam, ſi conuincatur de mendacio, quod cadit a iure ſuo, ſecus, ſi ignoranter, & ignorantia fuiſſet iuſta, puta in hærede alteri' iuxta l. qui in alterius, ff. de re. iu. Iſtud idem tenet Ange. in l. fi. per illum text. ff. de rei vend. Vbi idē dicit eſſe in vaſallo, qui ſi conuincatur de mendacio, quia primo negauerit ſe eſſe vaſallum, ꝙ perdat feudum, cap. vaſall'. 1. ſi d' feu. fue. contro. inter dominū, & agna. Bene verum eſt, quòd non ſufficeret ſcienter negare, ſed requiritur quòd negatio ſit per dolum, vel latam culpam. d. capitulo vaſſallus, & ibi Bald. not. in §. inter mixta, in verſicul. diſtulerit, Inſtitута de act. Et glo. in d. l. fin. ff. de rei vendi. & Bar. in l. eum qui, in prin. vlti. colum. ff. de iureiurand. Contrariam tamen ſententiam putat dom. Iaſon eſſe veriorem in d. l. 2. C. eod. 57. colum. quam tenet Bal. in d. c. vaſſallus. Vbi dicit, ꝙ pœna illius. ca. non habet locum in emphyteuta, vel liuellario, eo, quia ſecundùm eum ll. pœnales, vt eſt illud c. non debent trahi ad caſus non expreſſos d. §. inter mixta, cum glo. Et non obſtat etiam illa l. fin. ſuper qua ſe fundat Angel. quia non loquitur de amiſſione alicuius iuris, ſed tantū de amiſſione alicuius poſſeſſionis, quia ibi dicitur, quod ſi conuentus rei vendicatione neget ſe poſſidere, & conuincatur de mendacio, perdit beneficium poſſeſſionis. Et iſta fuit ſolutio ad illum text. Ioann. Andr. in dicto. §. nunc aliqua, verſicu. 65. Sed iudicio meo per ea, quæ allegat Specu. ibi, videtur ſanior opin. ſummę noſtræ. Maximè quia peccauit in lingua negando rem emphyteuticam, debet in ea puniri, ar. C. de repud l. conſenſu. l. ex facto, ff. de vulg. & pupil.

c Licèt vendita] Ratio, quia verbum vendere eſt cū effectu intelligendum. l. 1. § hæc verba, ff. quod quiſq; iur. & non dicitur perfecta venditio ante traditionem. §. venditæ, Inſtitu. de redi. d. capi cum Ioannes, de fide inſtr. Idem tenet Sali. in d. l. fina. C. eo. motus, quia vbi non interuenit traditio in contractu venditionis, nudo conſenſu ab eo recedi poteſt, & pro nō facta haberi poteſt. l. ab emptione, in princip. ff. de pac. & in l. 1. ff. de pericul. & commo. rei vendica. Idem tenet Alber. in d. l. fin. Ioan. And. & do. Anton. & Barba. in d. capitul. potuit, Alexan. conſilio. 314. Viſo themate. Idem tenet Baldus in vaſſallo, in capi. primo. §. aut ſi libellario, quibus modis feudū amit. Et iſta eſt cōmunis opinio, quamuis contrarium teneat Imol. in dicto capitulo potuit. 41. column. limita hanc concluſionem non procedere, ſi fuiſſet facta traditio ficta, vt quia ſe conſtituiſſet nomine emptoris poſſidere, dando licentiam intrandi poſſeſſionem dictæ rei, quia tunc bene caderet, vt ſingulariter tenet domin. Anton. conſilio 34. De iure abſque longa allegatione. Bart in terminis in l. ab emptione, ff. de pact. Bal. in c. item inueſtitura, de notis feu. Io. Andr. in addit. Spe. ti. de emp. & vend. in §. 1. in ver. & no. in addi. incip. & dubitat Iaco. Alua. qui idem tenet in ſimili in vaſallo in c. 1. in ti. quid iuris ſit, ſed ſi emphyteuta promiſiſſet vendere, non caderet a iure ſuo, de quo in ſpecie Pau. de Caſtr. in l. in bonæ fidei. §. ſi tamen, ff. de eo, quod cer. lo.

d Vt not. Angel.] Angel. not. loquitur in his terminis, ſed quando fuit factum pactum, ꝙ incontinenti retro ſibi venditio fieret, tunc enim non cadit: Ita dicunt Ange. & Ro. in d. §. item Labeo. Et ante eos do. Anto. in d. ca. potuit, pro quibus facit tex. in l. plerique, ff. de ritu nupt. & Angel. in d. l. voluntas, voluit ſingu. ꝙ prohibitꝰ alienare extra familiam, poſſit alienare cum pacto, ꝙ incontinēti debeat reſtitui familiæ, quia tūc non dicitur alienatio, quæ momento eſt duratura, ar. l. fin. in fin. C. de bo. quæ lib. Cōtra doctrinam tamē hic poſitam facit, quod voluit ſingu. Baldus in c. 1. §. fin. quæ fuit prima cauſa bene. amit. ꝙ quamuis dictum ſit, Saluo iure domini, vel eccleſiæ tamen ſi proceſſum eſt ad traditionem ſub illa forma, ſcilicet ſaluo iure, & conſenſu domini, quod illa verba non releuant, quia cum non ſit denuntiatum domino, clam videtur fieri, & per conſequens dominum contemni. Idem Bald. in l. vnica, verſi. quæro, quid ſi prohibita eſt alienatio, C. de his, quę pœ. nomine. Vbi dicit, ꝙ ſi emphyteuta, vel vaſſallus dicat, Vendo, & trado reſeruato conſenſu domini, ꝙ iſta proteſtatio non releuat, quia ipſo facto requiritur licentia, & quia traditio eſt facti & ſic factum eſt contrarium proteſtationi, ergo proteſtatio nihil releuat. Benè verū eſt, ꝙ ſi eſſent adiecta illa verba, Nec aliter nec alio modo, quia tunc nihil videtur actum & non caderet a iure ſuo, quia conſtat, ꝙ non intendit alienare, niſi poſſit, & non aliter. iuxta. not. in ſimili in l. ſi quidem, C. de excep. & in l. item Labeo. §. fin. ff. famil. ercif. & in l. ſi quis locuples, ff de ma. te. Ad hoc vide Bal. in c. quæ in eccleſiarum, de conſtitu. & Car. in capitu. 2. de feu. Idem ſi emphyteuta alienat ſine conſenſu domini ſub his verbis, ſi & inquantum de iure poſſum, & non aliter, licèt ſequatur traditio, non tamen incurrit pœnam caducitatis. Dictum fuit ſingu. Bald. in c. 1. §. hoc quoque, penul. column. de ſucceſ. feud. & dicit, ꝙ ita conſuluit de facto limitando, vt ibi per eum. Idem tenet Iacob. Alua. in c. 1. in verſicu. quęro, quid ſi vaſallus vēdat, de prohibi. feu. alie. per Federi. Facit etiam, quod voluit Alberi. in d. l. fin Vbi dicit, ꝙ alienatio facta ſub iſta adiectione, ſi domino placuerit, vel ſi conſenſus domini acceſſerit, ꝙ non inducit caducitatem, ratio, quia cum iſta ſit conditionalis venditio, perinde eſt ac ſi domino fuiſſet nuntiatum & conſenſus habitus. l. fin. C. de fun. patri. lib. 11. l. qui abſenti. §. 1. ff. de acquiren. poſſeſ. Sic idem eſt, ſi dixerit, Alieno, ſi dominus non renocauerit, aliàs ſit inempta, quia non cadit ſecundùm Barto. in d. l. ſi quis locuples, ff. de manu. teſta. quę no.

tunc ſi filius, vel nepos refutat hæreditatē,

24 Quid ſi vendidit, & tradidit ſimpliciter, ſed poſtea redemit?[a] Reſ. nihilomin' cecidit a iure ſuo, quia per alienationem ius eſt quæſitum domino, & ideò ſine facto ſuo non poteſt auferri ab eodem.

25 Sed pone, ꝙ ſunt duo domini rei emphyteutæ ꝓ indiuiſo, & vendidit res de conſenſu vnius tantum, & non alterius? Reſp. ꝙ cadit ſolum pro parte illius,[b] q̃a non plus puniri debet, quā deliquerit. l. hæres, ff. de his qui. vt indi.

26 Tertius caſus eſt, qn̄ res emphyteutica eſt data pro ſe, & ſuis filijs, nepotib. & hæredib. tunc ſi filius, vel nepos refutat hæreditatē,

a Poſtea redemit] Tenet Alberi. in d. l. ſi. per glo. ibi In ver cadat, quod importat ipſo iure, ergo redimendo non poteſt tollere ius quæſitum domino. eandem opinio. tenet vbique Barto. in d. l. ſequitur. §. Labeo, ff. de vſucap. in d §. ſi rem depoſitam, in l. quidam teſtamento, & in l. rogo, ff. de fideicommiſ. libert. per caſum capit. 1. Quid iuris ſit, ſi poſt alie. feu. id recu. & idem Bartol. in l. ſi quis libellos, C. de appellat. & ſequitur Anch. in d. ca. potuit, & Imol. ibidem dicit hanc eſſe communem opinionem, & ꝙ magis procedit de iure. & quod in practica difficilè eſſet obtinere cōtra iſta opinionem. Idē tenet Imo. in l. ſi me tibi, ff. ad legem Falci. Ange. & Ro. in d. §. idē Labeo, do. Anto. in conſil. 34. De iure abſque longa alleg. &c. Motus, quia ex quo facta ē executio a iure, non debet poſſe admitti purgatio moræ. l. ſi res obligata, de le. 1. Contrariam opinionem tenet Spec. vbi ſupra verſic. 95. vbi dicit ſe obtinuiſſe Bononiæ per arg. capi. ſi quis presbyterorum, de rebus ec. non alie. & ca. de multa, de præben. & per d cap. potuit, ibi, niſi cleric. Idem dicit Io. Fa. in d. l. ſi. & Sali ibi. ſed tu dic, ꝙ d. c potuit, nihil facit, quia illa verba, Niſi celeri, ſecūdùm glo. ibi, & Ioan. An. intelliguntur, quando ceſſat ſoluere penſionem, non autem quando vendidit. Tu dic quòd prima opin. de rigore eſt verior, ſecunda de æquitate.

b Pro parte illius] Idem dicit Bald. & Ange. in l. cōmunis libertus, ff. de in ius voc. qui tenent, ꝙ tātum cadat pro parte illius ſocij, cuius conſenſum non requiſiuit, quia tantū debet puniri in parte, circa quā deliquit. d. l. reſcriptum. Idem tenet Guil. in l. ſi duo patroni, in princip. ff. de iureiurand. & ibi Alberic. & idem Alberi. in l. quod ſi vno, ad fin. ff. de in diem addic. & quod in ſimili ponit Bald. de vaſallo in ca. 1. de prohi. feu. alie. per Fede. Quid autem ſi eſt ſolus alienat ſolum partem, vel ſi ſoluit tantum medietatem canonis, vtrum cadat in totum, vide in l. 2. columm. 46. & Iaſ. in l. fin. column. 158. Certè iſta videtur veritas, ꝙ aut emphyteuta alienat partem ſub cōmemoratione emphyteuſis & vtilis dominij, & ſic tanquam emphyteuta, Et ſic non cadit niſi pro parte, quā alienauit, quia pœna non debet excedere quātitatem delicti. d. l. reſcriptum. ff. de his quibus vt indig. Aut alienauit tanquam habens directum dominium, & cadit in totum, ratio eſt, quia iſto ſecundo caſu videtur contemnere perſonam domini, Et ſic iſta pœna priuationis non ſuccedit ratione rei alienatę, ſed ratione contemptus perſonę domini, quæ in totum offenditur. Ideo etiam in totum debet puniri, facit tex. in l. quidam in iure §. donationem, ff. de do. Et hoc eſt ex mente Bald. in c. 1. de vaſal. qui contra conſtit. Lotha. Et Ioann. Andr. in nouel. in capitulo 2. de feu. vbi etiam dicit, quod de æquitate canonica, & benignitate non caderet iſte niſi pro parte alienata, quia pęna nunquam debet excedere delictum. Circa ſecundum dubium ſcilicet ſi non ſoluit niſi medietatem dicit, quod cadit in totū: ita conſuluit C. Idra con. 29. Barba. con. 17. 3. parte. Vbi vult, ꝙ ſi vnus denarius deficiat, cadat res in commiſſum,

idem tenet Bald. in rub. C. de contrahen. emp. 10. q. & Imo. in d. ca. potuit. 39. col. vbi reſpondet ad legē in contrarium alleg. per Specu. & Io. An. vbi etiam vult, ꝙ ſi promiſiſſet pœnam, quòd in eam incideret. Iſtud idem tenuit Alb. in authen. qui rem, C. de ſa. ſan. ecc. & Sal. vbi plenè diſputat in authen. perpetua, eo. ti. Pau. de Caſt. in l. executione. §. ꝓ parte. ff. de ver. obl. Vbi etiam tenet de vno numo, ſicut etiam dicit gl. in l. res bona, ff. de contrahen. emp. quæ vult, ꝙ ſi res ſit vendita ſub pacto, ꝙ niſi die ſtatuta fuerit ſoluta pecunia, ꝙ res ſit inempta, quòd ſi deficiat vnus numus, res erit inempta. Fallit ꝓpter paupertatē, vt dicit Spe. ſecūdò fallit, niſi per errorem ceſſaſſet a ſolutione, text. nota. in l. quanuis, ff. de condit. & demon. quem ad hoc reputat ſin. Bal. in l. pro hęreditarijs, ff. de hæredit. vel ac. venditio. Vide ſupra. 19.

cadit, quia eam non poteſt habere, vt no. Bar. [a] in l. vt iuriſiurandi. §. ſi liberi. ff. de ope. liber. [b] ſecus, ſi non poneretur verbum, & hæredibus, quia ſic refutata hęreditate non caderet, quia conceſſio in primo caſu requirit vtrunque, vt ſcilicet ſit filius, vel nepos, & hæres, vt in authentic. de non ali. §. emphyteuſi, & ideò feuda, quę tranſeunt ad filios vt filios, ita ſi hęredes ſint, dicuntur venire hæreditatis petitione, [c] vt in l. item videndum eſt, ff. de peti. hæredi.

27 Quartus caſus eſt, qn̄ qs accepit emphyteuſim ꝓ ſe, & ſuis filijs, & moritur ſine filijs legitimis, relictis ſolū naturalib. quia reuertitur ad dn̄m, [d] qđ limito ſecundū Bar. in l. ex facto. §. ſi qs rogatus, ff. ad Treb. verū quando emphyteuſis ē data ab eccleſia, [e] quia præſumendum eſt, ꝙ de illegitimis non cogitauit, ſed qn̄ data eſt a priuato emphyteuſis, ſic veniet ad illegitimos in tali caſu. & ſic intellige, & limita ſpe.

28 Quintꝰ caſus eſt, qn̄ emphyteuta nō ſoluit canonē, de quo dic vt ſupra §. 19.

29 Quid ſi ſūt plures hæredes, & omnes pręter vnum ſoluerunt penſionem? Reſ. gl. in d. c. ſi. ꝙ non cadunt, ſi ſoluerunt totam, ſecus, ſi non totam, quia caderent omnes, [f] & ideò ſoluant totam, & poſtea agant contra non ſoluentem.

30 Vtrū hęres ignorans rē emphyteuticam, & nō ſol-

a Vt not. Bart.] Idem tenet Ancha. in Cle. 2 de iure pa. de quo etiam per Bald. in c. 1. in princ. de ſuc. feu. Bal. in aut. vnde ſi parens C. de inof. te. Bal. & Imo. in l. filio quem pater. de leg. 1. Paul. de Caſtr. in l. & ſi poſt mortem, in prin. de lega. 1. & vide Ang. & Imo. in l. Caius, ff. ſolu. mat. & Sal. in l. 2. C. eo. in 22. q plura diſtingentem.

b Secus ſi non] Ita tenet Sali. in d. l. 2. motus, quia pater non quæſiuit emphyteuſim vt hæredibus, ſed vt filijs, quod poteſt facere pater. l. quodcunq; in priu. & l. quod dicitur, de verborum obliga. imo vult, ꝙ hoc caſu filius exhæredatus admitteretur ad emphyteuſim. & eſt communis concluſio, quòd filij repudiantes hęreditatem paternam poſſint emphyteuſim retinere, quia pater in dubio videtur accepiſſe ꝓ filijs vt filijs, non vt hęredibus. Ita firmat Bartol. Imo. & alij in d. l. quod dicitur, licèt ſecus ſit in feudo, c. 1. an agna. vel fi. ſecundùm Sal. in d. l. 2. quia repudiata hæreditate non veniunt feuda. vide infra, feudum. §. 28.

c Hæreditatis petitione] Intellige, quando res non eſt repudiata, quia iſto caſu bene veniunt in petitione hæreditatis quæ datur hæredi contra eum, qui poſſidet, non vt hęredi. Si autem quis repudiaret hæreditatem, licèt poſſet habere feudum vel pacto, vel lege, non tamen veniret illud feudum in petitione hæreditatis, vel dicit Bar. in d. l. item vidēdum. §. ff. ex quo ſubdit ibi, ꝙ ſi frater fecerit fratri quietationem de omni eo, quod petere poſſet in hæreditate paterna, ꝙ per hanc renunciationem non impeditur petere feuda, vel partē poſſeſſionū emphyteuticarū qa non petūtur tanquam ex hæreditate pr̄na.

d Reuertitur ad dn̄m] Spe. in tit. de lo. §. nunc aliqua, verſi. 67. arguit pro & cōtra & tādē cōcludit, ꝙ naturales non admittuntur, licèt alij teneāt cōtra. De legitimato per reſcriptū principis tenet cōiter, ꝙ non admittitur, qn̄ qs accipit emphyteuſim ꝓ ſe & filijs ſecundū Sal. in l. ſi. per illum tex. C. de his, qui ve. æta. impetra. & rō eſt, quia tales non ſunt naturaliter legitimi, ſed fictione. c. naturales, ſi de feud. fue. cōtro. inter do. & agna. Ale. con. 118. incipit. Conſideratis, i. vel. vide etiam infra in ver. fidei. §. 18.

e Data ab eccleſia] in emphyteuſi eccleſiaſtica non ſuccedunt naturales, vel baſtardi legitimati. Ita Baldo in l. generaliter. §. cum autem, C. de inſti. & ſubſt. ꝓ rationē vt ibi per eū. & idē Bal. in addi. Spe. tit. de loca. 10. col. ver. emphyteuſis eccleſia. Imo. in l. qđ dicitur, de verb. obl. Anch. in d. conſil. 406. circa primum quæſitum, Ale. in d. con. 118. conſideratis verbis inſtrumenti. 1. par & co. li. con. 89.

f Caderent omnes] Hoc tenet gl. in l. communi diuidundo, in ver. cōfundetur, ff. cōi. di. Ho. in ſum. in ti. de loca. §. ſi. ver. quod ſi viꝰ, Spe. in tit. vbi ſupra ver. 70. Bar. in l. fraudati, & ibi Ang. ff. de pub. rō eſt, qa ad euitationē pœnæ non ſufficit ſolutio particularis. l. in executione. § ſi. ff. de verb. ob. Limita hoc ſecundū Bar. in d. l. fraudati, non procedere qn̄ duo hæredes a principio cepiſſent rem in emphyteuſim, & ꝓmiſiſſent penſionem ſimpliciter, quia tunc quilibet teneretur pro parte ſua tm̄, niſi actum eſſet, ꝙ eſſent duo rei. l. 1 eos. §. cum in tabulis, cum ſi. de duo. re. & ideo vno ceſſante in ſolutione partis ſuę alius non caderet, quia tunc tenerentur non vt hæredes, ſed vt poſſeſſores. & in his terminis loquitur. d. l. fraudati, quę videbatur obſtare, & hanc limitationem tenet et Alb. in d. l. 2. col. 9. Fallit ſecūdo, ſi propter paupertatē ille ceſſaſſet, quia non caderet res in commiſſū ſecūdū Ro. in d. l. fraudati. Fallit tertiò ſecūdū Imo. in d. c. potuit. 39. col. de iure canonico, quo attento

dictum

dictū conſi. nō procedit, quia Canoniſtæ non ſic ſubtiliter conſiderant materiam diuidui, & indiuidui, ſicut faciunt legiſtæ, in l. 4. §. Cato, de verb. oblig. Pro qua limitatione facit, quod habetur per glo. & doc. in c. ſuam, de pę. vbi dicitur, ꝙ de æquitate canonica licèt pars nō fuerit ſoluta, nō tm̄ in totum cōmittitur pœna. Vide et Alb. in l. communi, ff. cōmuni diui. & in l. neceſſitas. §. ſi pignori, ff. de pign. act. Ange. in l. prætoris, ff. de dam. infec. Fed. de Se. cōſi. 228 factum tale, & Cuma. in l. 5. §. ſi. de ver. ob.

a Quod cadit, ſed reſtituitur] Scilicet ex clauſula generali, q̄ eſt, ſi qua mihi iuſta cauſa eē videbitur, in integrū reſtituā dicit tex. in l. 1. §. ſi. & in l. ſed & ſi per pretorem. §. itē inquit, ff. ex qb. cau. mat. & iuſta cauſa eſt ignorātia, & abſentia, & huiuſmodi, & hoc ſequuntur Bar. Bald. & Ang. & alij in d. l. 2 C. eo. Vide ibi Iaſon. col. 102. qui dicit, ꝙ ſeruatur hoc in practica, licèt quidam teneant contra, vt ibi per eum, q allegat Bar. & Sali. in l. 2. C. ſi aduer. ven. hoc confirmare Imo. & Ancha. in d. c. potuit.

uens cadat? Reſ. gloſ. in l. 2. C. de iure emphyt. & Bart. ibidem, & gl. & Dy. in l. cū filius. §. in hanc, ff. de verb. obli. ꝙ cadit, ſed reſtituit̃ [a] de æquitate, idē dic de minore, qui non ſoluit, per l. ſi. C. in qui. cau. [b] in integ. reſti. non eſt neceſ.

31 Quid ſi dominꝰ ſit mortuus, & hęreditas iacet per triennium, in quo emphyteuta non ſoluit? Reſpond. ꝙ non poterit expelli, neque cadit, [c] vt patet per prædicta, hoc tenet Alber. in l. 4. ff. de dam. infe. & Baldus in l. 2. C. e. ſed Io. An. in addi. ad Spec. vbi ſupra cū ipſo Spe. vbi ſupra verſ. 18. tenet, ꝙ cadit, niſi deponat iuxta formam. l. 2. [d] C. eo. in fi. & l. acceptam, C. de vſur. & hoc tutius.

32 Vtrum filia priuet̃ emphyteuſi, qn̄ inſtituta eſt in certa re hęres, & iuſſa eſt eſſe contenta, ꝙ non poſſit de bonis ſuis plus petere? Reſ. Bar. [e] in d. §. ſi liberi, ꝙ non, quia d. verba debent intelligi, ꝙ non poſſit peti plus iure hæreditario, ſed nō iure emphyteutico, vel iure patronatus, & poſito ꝙ pater ex diſpoſitione ſua poſſet filiā priuare ab emphyteuſi, tamen illa verba [g] hoc non important. Idem dic, quòd per ta-

b L fin C. in quibus cau.] Dicitur enim ibi, ꝙ cōtra minorem non incipit currere præſcriptio, ratio qa ex quo omnino reſtituebantur in integrum, melius eſt eorum iura intacta ſeruari, quàm poſt vulnus datum remedium adhibere. Idem tenent Specul. & Io. An. vbi ſupra, ver. 15. Vide Bar. in l. imperatores, ff. de publi. & debebit reſtitui intra quadrienniū poſt tempus lapſum ſoluendi, ſecundùm Spec. vbi ſupra, ver. 16. ad hoc vide Bart. & doc. in auten. quas actiones, C. de ſac. ſan. ecc. Et Ro. conſi. 307. Cum præſupponatur, hanc quæſtionem, vbi ſupra, ver. 19. vbi ſic reſpondet, Dicunt quidam, ſ. Hoſ. ſecundùm Io. And. ibi in ſumma de loca.

c Neque cadit] Idē Ho. in ti. de loca. §. pe. verſi. quid ſi hæreditatem. Ale. con. 91. perſpectis his, & Iaſo. in d. l. 2. col. 49. dicit, ꝙ eſt tutior opi. Spec.

d Iuxta formam. l. 2.] Vbi datur facultas offerendi & conſignandi pecuniam vel apud ſacras ędes, vel cui iudex commiſerit ſecundùm d. l. acceptam. Nam iſta oblatio, & conſignatio liberat a periculo vſurarum, a caſu fortuito, vt ibi, de quo per Specu. vbi ſupra verſi. 21. & 24. Adde tamen, ꝙ in terminis d. l. 2. quòd ſi loquimur quantum ad euitandam pęnam caducitatis, & ſic vt emphyteuta expelli non poſſit, ſufficeret ſola oblatio verbalis, vt in l. acceptam, & a l. ſi per te, C. de vſuris. Not. in l. Celſus, ff. de arbit. & in l. ſi ſeruum. §. ſequitur, de verb. obli. Si verò loquimur quantum ad plenariam liberationem a canone emphyteutico, & tunc neceſſaria ē oblatio verbalis, depoſitio. & conſignatio. l. obſignatione, C. de ſolu. & no. in d. l. acceptam. & iſta eſt communis opinio, quam tenēt Cy. Bal. & Sali. & Ange. in d. l. 2. licèt dominus Iaſon contra referendo quoſdam antiquos, vt ibi ꝑ eū. Adde ī practica ſingularē remediū ad obuiādum verbali oblationi, vt nihil operetur. & eſt, quòd, quando debitor dicit, Paratus ſum ſoluere ꝙ creditor etiā dicat, paratꝰ ſum recipere. & tunc talis oblatio nihil operatur. Et debitor pro verbis verba reportat, Vt dicit text. in § his ita 13. q. 1. iſtud tradit Bartol. in l ſi ff. ſolu. ma. & in l ſi ſeruus communis, ff. de vulg. & pup. & Iaſ. vbi ſupra.

e Reſpondet Bar.] Spe. mouet iſtam quæſtionē, vbi ſupra ver. 78. ſed non firmat ſe, tene tu quod hic concluditur, quia iſta venit vt filia, & non vt hæres.

f Vel vt patronus] Vult dicere, ꝙ ſi filius patroni exhæredatur a patre, videtur priuari iure patronatus in libertum, quod pater habebat, ſecus tamen, ſi eſt inſtitutus in certa re, quia non priuatur iure patronatus, ad quod poteſt peruenire non iure hæreditario, ſed alio, quia filius, ſufficit enim, ꝙ ſit inſtitutus in quantulacunque minima re ipſe filius, vt conſeruetur ei iuſpatronatus, vt l. ſed ex modica, ff. de bo. lib. Item non ſufficit, quod filius patroni ſit ſimpliciter exhæredatus, vt excludatur a iure patronatus, ſed oportet, quod mala mente exhæredetur a ſuo patre, qui ſcilicet eſt patronus. Et in dubio præſumitur bona mente exhæredatus, vt quando ex cauſa furoris, vel quia impubes, quę exhæredatio non nocet ei, id eſt non excludit a iure patronatus. Sic in propoſito iſta filia poteſt petere vt filia, ſicut filius patroni inſtitutus in certa re non prohibetur petere operas a liberto iure ſcilicet patronatus.

g Illa verba] Oportebat patrem exprimere, ꝙ iura emphyteutica apud filium tantum remanere deberent, ſi volebat filiam eſſe priuatam, quod patet in d. l. iuriſiurādi. §. ſi liberi, ff. de ope. libe vbi pater poteſt vni ex filijs aſſignare libertum. Et tamen ſi vnum ex filijs inſtituit in magna portione, alium in modica, propterea inſtitutus in modica non repellitur, quin cum alijs admittatur ad actionem operarum.

Secundùm

a Secundùm eundem Bar.]Format Barto.vbi ſupra quæſtionem,Pater inſtituit filiam in certis rebus, & iuſſit eam ſtare contentam & tacitam,ꝙ plus de ſuis bonis petere non poſſit. Et pone, ꝙ illæ res tranſcendant legitimam, modò filia vult dotem paternam. Queritur an poſſit? Videbatur, ꝙ non, quia per illa verba, & plus petere non poſſit,pater videtur voluiſſe compenſare. vt C. de rei vx act.l.vnica.§.ſciendum. Sed ipſe Bar.dicit ſe cõſuluiſſe contrarium per rationē vt hic,petit ergo filia dotem maternam tũquam æs alienum, nec perit d' bonis patris, igitur &c. Pro hoc text. in l.prætor.§.emancipati,ff.de coll. bon.Ita etiam in præcedenti q.petit filia emphyteuſim vt æs alienum, non vt de bonis defuncti. Ad hoc vide Angel.conſi.180.vbi videtur tenere dicta Bartoli & idē tenet Bal. in l.quoniam nouel lat.C.de inof. teſta.vbi refert, Bar.idem conſuluiſſe, quod hic. Et Bar.ĩ l ſi quoniam §.& generaliter,C eod.titu. & in l. ſi adulta, C. de hęre.actio. Et omnino in l. liberti, C.d' ope. liber.& vide Bartolum in l.fidei.commi. §.ſi quis ita, de legat. 3.

lia verba nõ priuatur, quin poſſit petere dotē maternam ſecundũ eundē Bar.[a] etiã ſi bona ſibi à patre relicta ſint vltra legitimam, quia bona intelliguntur deducto ęre alieno. l. bonorum,ff.de verborũ ſign. & ęs alienum eſt ldos & ſimiliter res emphyteutica.

33 Vtrũ tutor pupilli,qui hēt emphyteuſim ab eo, non ſoluẽdo per triẽnium cadat? Reſp. ꝙ ſic,quia iſte tutor debuit exigere à ſeipſo.l. ſi pupilli. [b] § fin.ff.de neg.geſt. ſecundùm Petrũ vbi ſupra.

34 Vtrum laudemium ſit ſoluẽdum, quando res emphyteutica trãſit ad alium emphyteutam? Reſ. quòd ſic,nec dēt excedere quinquageſimam partē precij [c] rei emphyteuticę.l fi.C.de iure emphyteu.ſed de conſuetudine eſt 30. pars ſecũdùm Hoſtien. quæ ſeruanda eſt. Fallit hoc ſecũdùm Pet.vbi ſupra ĩ quatuor caſibus,in qbus nõ debetur.

35 Primus,quando hæres ratione hęreditatis emphyteuſim adijt ſecundùm Petrum vbi ſupra, quia dñs pp laborē hēt laudemiũ, qa laborat mittendo nouũ emphyteutã ĩ poſſeſſionē, ſed in adi;ione hęreditatis non requi itur talis labor, cũ hæres poſſit adiſ ppria autoritate, vt in auten. de hære.& Fal.§. in omnibus. Quidam tenēt contrariũ p l.fi.C.de iu.emphy. vbi patet,ꝙ cũ quis de nouo adipiſcit poſſeſſionē rei emphyteuticę, tenetur ad laudemiũ; ſed in aditiõe hęreditatis nõ eſt ſic.l.cũ hęredes, [d] in prin. ff. de acqr. poſſeſſio.ergo debetur. Itē patet,quia per alienationē debetur laudemiũ,ſed aditio hæreditatis ē alienatio, qa per eã trãsfertur dominiũ,ergo debet.Sed primũ credo [e] verius, niſi cõſuetudo ſit in contrarium.

36 Sed qd ſi emphyteuta donauit rem emphyteuticam? ℞. Pet. qui ſupra, [f] ꝙ debetur laudemiũ, quia magis fauẽdum eſt illi, qui rem habuit titulo onerolo, ſicut qui emit,quam qui titulo lucratiuo. Et ideo ſicut prim⁹ dēt,ſic & iſte, & ꝙ primus debeat,habetur in l.fi.C.de iur.emphy.Itē qa legatũ, & donatio ęqpa rãtur, ſed ex legato debet,

cipere,C.eo.in d.l.fi.& facit,ꝙ in ſimili vult Bal.in l.ſi preciũ,C.de ædili.act. ꝙ qñ in ſtatuto non ſit mētio qs debeat ſoluere gabellã, intelligitur,ꝙ ſoluat acquirens,& non vendens per tex.no. in l.debet,circa fi.ff.de ædi.ædict.& no.Bal.in rubric.C. dę re.cre. in 3.quæſtion.

d L.cũ hæredes] Dicitur ibi ꝙ adita hęreditate omnia iura tranſeũt in nobis, ſed poſſeſſio nõ, niſi corporaliter apprehendatur, &c.

e Sed primũ credo] Ego dicerē, ꝙ ſi eſt hæres ſu⁹ qui cõprehenſus eſt in inueſtitura prima,ꝙ pro aditione non teneatur ſoluere laudemiũ.probatur per id quod vult Sali.in d.l fi.Vbi vult, ꝙ iſ' e dicit nou⁹ emphyteuta,qui ſub priori inueſtitura nõ eſt comprehẽſus.Vnde infert, ꝙ ſi aliqs acceperit emphyteuſim p ſe, & nepotibus, ꝙ illi filij,& nepotes non tenentur ad laudemiũ ſoluendũ dño, quia nõ tenētur petere inueſtiturã a dño, vt dicit gl. 2.in ver.& debetur,in autentic.ſi quas ruinas C.de ſac.ſan.ec. Sed p noua inueſtitura ſoluit illud laudemium, vt nor. doct.in d.l.fi. igitur &c. Secus tamen eſſet de hærede extraneo inſtituto, quando emphyteuſis eſt perpetua, Quia ex quo noua inueſtitura requiritur, ſoluitur laudemium. Et ſic concorda opin.hic.Et iſtud tenet domi.Iaſ. in l.final.C. eodem colum.131.verſicu.quæro.& vide Specu.vbi ſupra,ver.113.qui idem videtur dicere, ſi bene ponderetur.

b L.ſi pupilli.] in §.fin. Vbi negociorum geſtor ſi a ſeipſo non exegit,imputandum eſt ei, etiam ſi alios conuenire non potuit. Intellige,ſi omnia negocia iurat geſturus,vt ibi glo. Et adde l.ſi negocia, ff.man. & vide tex.ſingu.ſecundùm Bar.ibi in l.ſi fundum,ff. manda.& Iaſ.in l.frater a fratre, ff.de conditione indebiti in lectura, & in repetitione.

c Partem precij] Ideſt quo venditur res,puta ſi vēditur res centũ habebit dominus pro laudemio duo. Quis autem ſoluat illud laudemium,Reſ ꝙ accipiēs, & ſic emphyteuta nouus.Ita dicit gl.parua,in ver.ac

f Reſ.Pe.vbi ſupra]Pro iſta opinione Pe.eſt gl.in d. l.ſin. in verſi.æſtimationis,quæ dicit,Vel alio modo tradatur,puta titulo lucratiuo,vt per legatum,& donationē.& idē tenet ibi Sali.& Bal. in ca.litera,pen. col. extra de dila. & hoc tene,quia Spec. nõn firmat ſe,licèt dicatur hic,quod tenet contrarium.

L.is

a L.is qui,ff.de lega.3.] Ille text. non facit ad propoſitum.Nam dicitur ibi,quòd is, qui fideicommiſſum debet, tenetur poſt moram non ſolùm ad fructus, ſed etiam ad omne damnum, quod paſſus eſt fideicommiſſarius.

ff.de rei ven.Idem tenet ēt Bar. in l.colon⁹,in princ. ff.loc.Et gl.q̃ tenebat hoc nõ eē verũ in emphyteuta priuati,ſed ſolũ eccleſię,reprehēdit ibi Pau. de Caſt. hoc tñ eſt verũ,ſi emphyteuta a iure ſuo cadit pp canonē non ſolutũ,& ſic culpa ſua.Si aũt finita eēt emphyteuſis pp generationē, aut p tp̄s inſertũ, tunc melioramēta nõ pderentur, ſm Spe.vbi ſ. verſi. 131.& Bal.in d.l. fi.§.fi. C. cõia de leg.& in c.1.§. ſi qs de mãſo. d' cõtro.inueſti. & in d.l.ſenat⁹.§.Marcell⁹. & vide no. p Cuma. conſil. 212. monaſteriũ iure locationis perpetuæ. Adde Bar.in l iubem⁹. §.ſanè,vlt per illũ tex.C.de ſacr. ſan. eccl. ꝙ q̃uis non pdantur meliorامenta emphyteuſis finitæ p tp̄s,vel gñatione: tñ valeret pactũ factũ in contrarium. & io dicit ſe habuiſſe.q. de facto, cũ quædã eccleſia cõceſſiſſet areã in emphyteuſim hoc pacto, ꝙ ibi fieret ædificiũ,& ꝙ finita gñatione dicta area ſimul cũ ædificio trãſiret ad eccleſiam, ꝙ tale pactũ valebat,& debebat obſeruari per illum tex.Sed quęro,nunquid durante emphyteuſi emphyteu.poſſit tollere melioramenta, quæ fecit? Bald.ſing. in l. ſed & ſi quid, in prin.ff.de vſuf. tenet quòd non,ſi prohibuerit dominus ante,quàm eleuet, puta quia volebat ædificium tollere. Et dicit Bald. quod iſta qõ erat tũc de facto. Contrarium.ſ.ꝙ poſſit tollere,dummodo per culpam ſuam melioramenta non perdiderit,vtputa finita generatione,tenet Bald.in cap. 1. §. ſi quis de manſo, de controuer. inueſtitu. Puto poſſe ſic dici, quod vbi dominus non vult ſoluere æſtimationem melioramentorum, quod tunc emphyteuta poſſit & durante, & finita emphyteuſi tollere, & eleuare

b Ex antiqua cã] Ad hoc põt ponere exemplum de eo,qui vendidit,vt ſtatim redimeret, vel ꝙ retrouẽderet familię &c.de quo dixi ſupra. § 24. Vel ſi fuit facta venditio cũ pacti l.commiſſoriæ,vel addictionis in diē, quod pactum fuit appoſitum in principio, & reſolutus fuit contractus per euentũ conditionis, de quo per Bald. & Albe.in l. ab emptione,ff. d' pac. Noua cauſa, qñ vendidi ſimpliciter, & poſtea reemi;quo caſu ſemper dicetur nou⁹ emphyteuta.

c L.quicunque] Dicitur ibi, ꝙ ſi qs receperit ſeruum fugitiuum, debet dare aliũ ſeruum cum eo, quem receperit, vel 10.Et ſi plures receperit, debet dare tot ſeruos, quot vicib. recepit, vel 10. pro quolibet ſeruo.

d Tu tene primã opin.]Cum opi. Barto. tranſeunt communiter do. Et facit ſing.pro limitatione tex. d.l.fina.C. eo. in ver.& nè auaritia,q. vult laudemiũ debeř ſolui dño. qđ.ſ.verũ eſt,ſi alienatio eſt volũtaria; ſec⁹,ſi ē neceſſaria.Et ita etiam in ſpē no.ibi Ful.& Paul. de Caſt. & d.Iaſ.in d.l.fi.col.130.

l.is qui,ff.de leg.3. [a] ergo & donatarius. nec obſtat qđ emphyteuta poteſt donare ſine volũtate domini, quia hoc conceſſo non ſequitur, ꝙ nõ debeatur laudemiũ. cõtrariũ tenet Spe. tit.de locato.§. nũc aliqua, ver.114.ſ.ꝙ non tenetur.

37 Secundus caſus eſt,qñ res emphyteutica fuit vendita & tradita,poſt retradita fuit ex antiqua cã: [b] ſecus, ſi fuiſſet retradita ex noua,qa iſta retraditio eēt ſimilis priori traditioni, in qua fuit vēdita. Idē ad multitudinē traditionũ ſequit multitudo laudemiorũ. l. quicunque, [c] C.de ſer.fug. Intellige ex noua cã: ſecus in antiqua, quia non videt alia traditio, ſed prima.

38 Terti⁹ caſus eſt,qñ plures hñtes rem emphyteuticam cõem diuidunt eã inter ſe, qa cũ poſſint facere dñs irrequiſito,vt no.Bart. in l.voluntas.C.de fideicõ. ideo non tenentur ad laudemium.Ratio,quia cã,pp quam prohibetur alienari in extraneum,eſt, quia extraneus habet neceſſe recognoſcere dñm,vt no. in d.l.fi.quæ cã ceſſat, qñ vendit alteri emphyteutæ ſocio ſuo,& ideo nõ debetur laudemiũ ſm Guil. & Bar. per l.p diuerſas,C. mã. qa iſta ē alienatio neceſſaria. Alij tenēt,ꝙ debetur, quia ante diuiſionem nullus eſt dominus iſtius partis magis, q̃ illius, ſed poſt diuiſionē quilibet eſt dñs partis ſuæ.ff.de leg.2.l.Mæui⁹. §.duorũ.ergo vř alienatio, ſed tu tene primam opi. [d] Bar.quam no.in l. & ideo, ff.de condi.fur. niſi conſuetudo ſit in contrarium.

39 Quart⁹ caſus, [e] qñ quis vēdit, ſed re integra diſceſſum eſt a venditione, quia dñs non hēt mittere nouũ emphyteutã ĩ poſſeſſionē. Sed tñ Pe.vbi ſ.dicit,ꝙ debetur,qa per eũ non ſtetit. ideo perinde eſt, ac ſi miſiſſet.quod credo verũ de rigore iuris:Secus de ęquitate. Adde quintũ caſum, qñ alienatio eſt neceſſaria, vtputa qa př dotat filiã,lnõ hñs aliã ſm Bar.in l. & iõ, ff.de condi.fur. nã ſolũ ſoluitur laudemium,quando alienatio eſt voluntaria.

40 Vtrum emphyteuta cadens a iure ſuo perdat meliorationes, [f] quas fecit in re? ℞.Pa. ĩ d.c.fi.quòd ſic. 10.q.2.hoc ius,& in d.l.1. C. de iure emphy.

41 Vtrũ emphiteuta cadat

e Quartus caſus] Vide ſupra.§.37.& 15.

f Meliorationes]Hoc ē verũ non ſolũ in emphyteuta priuati,ſed ēt eccleſiæ.hoc tenet Bal in rub.C.eo. & in l.ſenatus.§.Marcellus,vbi p alios de leg.1. & ĩ c.1.§.ſi vaſall⁹,&,ibi Alua.hic fiňt lex, & Bal.in l.fi. §.fi.C.cõia de leg.& ĩ l.a.ff.de loc.& in l in rem.§ fi.

ipſa

ex deterioratione rei facta ab ipſo? ℞.Pe.vbi ſ. ꝙ ſic [a] per tex.auth.qui rem,C.de ſac.ſan.eccl.quia cauſa fin. ceſſante ceſſat effectus. l. adigere, ff. de iure pat. §. quanuis. ſed cauſa finalis eſt melioratio,vt l.fi.C. de iure emphy. ideo cadit, ꝙ frāgenti fidē, fides frangat eidem. limitat Bald.hoc in d.authen. verum ſi deterioratio [b] ſit notabilis quantitatis,& 2. ꝙ ſit ad perpetuam deteriorationem fundi,vt eſſet in vinea,quæ nō putatur, vel quando arbores inciduntur, ſecus, ſi ſolùm ad deteriorationē fructuum, vt ſi ager non colatur,& 3.quòd talis [c] deterioratio procedat ex dolo,vel lata culpa,vel leui,[d] aliàs non.

42 Vtrum dominus poſſit propria autoritate expellere emphyteutam? Reſpon. Panor.in d.c.fin.dicit Cyn. poſt Accur. quòd non poteſt, [e] quia emphyteuta habet ius in re, [f] vt in l. 1. ff. ſi ager vectig. & ideo propria autoritate non debet expelli,facit.l. creditores, C. de pignor. hæc opinio eſt tutior. [g]

43 Verū res eccleſiæ poſſit dati in emphyteuſim? Reſpō.vt ſupra, Alienatio, in prin.

EMPTIO, [h] & venditio eſt alienatio q̄dam,qua dominiū, & poſſeſſio [i] rei venditæ trāsfertur per traditionem [k] ipſius domini, vel ſi non eſt dominus, vſucapiendi conditio in ementem pro ipſa ſoluto precio.

1 An aūt veniat ſub nomi

ipſā meliorantenta.Secus, ſi dominus vult ſoluere. Et adduco quod vult Bal.in l.in fundo.3.no. per illum tex.ff.de rei ven.vbi dicit.ꝙ etiam eo caſu,quo emphyteuta fecit expreſſum pactum,ꝙ in fine locationis poſſit tollere omnia melioramenta, & ſint ſua, certè ſi emphyteuta vult ipſa melioramenta tollere, ꝙ dominus offerēdo æſtimationē poteſt illum prohibere.Addo etiā, ꝙ in his caſibus poteſt repetere quoſcūque ſumptus neceſſarios factos in re emphyteutica,dum modo non ſint tales ſumptus,q̃ de iure ptineant ad ipsū emphyteutam,nec compenſat hoc caſu fructus pceptos, quia illos habet iuř dominij.Bal. in l.emptor,ff. đ rei ven.per regulam, quam ibi colligit ex gloſ. ſingu.

a Rū.quòd ſic] Concluſio hæc ē vera tam in emphyteuta eccleſiæ,vt d. authen. qui rem, quàm in emphyteuta priuati,vt dicunt Cyn.& Pe.& d.authen.qui rem,& ibi Bal.Sal & Pau. de Caſt. & Bald. In l.diuortio.§.ſi fundum,ff ſo.ma licet Imo.ibi,ſub dubio fortè videatur tenere contrarium; quia non reperitur cautum de priuato.

b Si deterioratio] Niſi feciſſet pactum,quòd nō poſſit expelli, etiam ſi ſit deteriorata ſecundū Spe. vbi ſupra ver.89.quia valeret tale pactum.

c Et tertio quod talis deterioratio] Hęc tria etiam ponit Bal.in l. 3.C.loca.Fulgo.in conſi.inci. ſer Antonius,vide text.in l.ſi merces.§.conductor,ff. loca. ibi,deteriorem fundum faciat.

d Leui]Non tenetur emphyteuta de leuisſima,quia contractus fit gratia vtriuſque. l. ſi vt certo. §. nunc videndum, ff. commo.

e Quod non poteſt] Hoc eſt verum in emphyteuta priuati;ſecus in emphyteuta eccleſiæ, qui poſtquam cecidit a iure ſuo per ceſſationem ſolutionis canonis per triennium,vel biennium, qui poteſt propria autoritate expelli,etiā ſi de facto reſiſtat,facit text. in d.l.2.in ver.repellere,C.eo.& per multa alia,quę adducit Barba.in d.c.potuit, & idem ibi tenet Imo. & Fran.Are.in l clam poſſidere. §. qui ad nundinas. x.col. C.de acq.poſ.& con.21.inci.diligen.er & maturè,& Iaſ.in d.l.2. recitatis quinque opinionibus, idem tenet. Nec habet terminum,qui datur a iudice ſecundùm Bal.in c.1.per illum tex. de contro. inter do. & vaſallum.

f Habet ius in re] Iſtud ius eſt naturalis poſſeſſio, quam habe., a qua ſecundū Cyn nolebat poſſe expelli autoritate propria domini.

g Eſt tutior] Nā aliàs daret materia & occaſio ad rixas & rumores contra l. æquiſſimum,ff. de vſu fru. & pp multa alia, quæ adducit Sali. in d.l.2. & ibi Iaſ.col 61.

h Emptio]Sciēdum,ꝙ emptio, & venditio originem a permutatione ſumpſerunt. Permutabāt.n primò res vtputa,ego hēbā vinū ſuperfluū, ſed non frumentum,& tu ecōtra permutabamus, &c. Vel ego veſtem,tu equum, &c. Sed qm̄ diffificilè erat inuenire ſemper res neceſſarias, ideo fuit introducta pecunia, & ex altera merx. Quarum commutatio dicitur emptio,& venditio. hęc habentur in l.1.ff.de contrah.emp. & ibi Bart.in §.fi.dicit,ꝙ eſt de iure gentium,quia oēs gentes vtūtur eo.c iuſgentium.1.di.§.iuſgentium, Inſti. de iure.natu.gen.& ci.licèt emptio non ita incœperit, ex quo gentes eſſe cęperunt. Idem dicit de numo, qui fuit introductus de iure gentium,& non ciuili, ſequtur Bal.& Sali.ibi,& eſt tex.in l.ex hoc iure,ff de iuſti.& iu.vnde malè dicit gl.l.in eas cauſas,ff.de capi. dimi. volens, ꝙ emptio ſit de iure gentium quoad æquitatem,tamen eſt de iure ciuili.Barba.in rub.extra eo.tenet contra Bar.& ſequitur illam glo. in d.l. eas cauſas,vide eum.Sed tu tene Bart.Effectus huius concluſionis eſt,quia ſi eſt de iure gentium, non poteſt per principē tolli ſine euidēti cauſa;ſecus,ſi eſſet talis contractus de iure ciuili,ſicut dicimus de teſtamento,vt per Bald.& Mod.in l.ſi teſtamentum.C.de te.Vide Fel.in c.quæ in eccleſiarum, de conſti.5.col. Cōtractus etiam emphyteuticus, & feudum ſunt de iure gentium ſecundū Bald.in rubr.C.eo. quia conſenſu perficiuntur. verum eſt, ꝙ per conſuetudinem requiritur inueſtitura in feudo.

i Quę dominium & poſ.] Hæc ſit concluſio. Venditor,ſi dominus eſt, transfert in emptorem dominium per traditionem. &c.

k Per traditionē] Iſta traditio non eſt nuda,vel meri facti,ſed habet in ſe cauſam proprietatis annexā, quia

ne vēditionis [a] oīs alienatio? Bal.in l.volūtas,C.de fi. deic. tenet ꝙ non, licèt in principio iuris ciuilis veniret, vt patet per l.ſtatuli.§. Quintus, ff.de ſtatuli.vide qđ dixi ſ. emphyteuſis. §. ro. Aduerte hic,ꝙ emptio & vēditio trib. mo. pficit, vt no.gl.Inſti.tit.de emp.& vendi.in princ. Primò quò ad hoc,vt non poſſit diſcedi ab altera partium fit per conuentionem et conditionalē. 2.quātū ad periculū, quod trāſit ad emptorem, fit purè,vt j. §.11. 3. [c] quò ad trāſlationē dñij, vel vſucapiēdi conditionē fit tradendo rē vēditā.d.§.venditæ,Inſti.de re.diui.l.clauibus, [e] ff.de contrah. empt.

2 Emptio & vēditio ñ aliter facit rē ēptoris, niſi aut pciū [f] ſolutū ſit, aut ſatis eo noīe factū,vel aliter fidē đ pcio habuerit venditor, & tradat res,vt l.qđ vēdidit, ff.đ ꝯhē.emp.nec pt eē emptio ſine pcio,ſ.pecunię numeratæ,vt Inſt.đ em.& vē. § pciū.vbi aliud p alio dat,

quia per ipſam transfertur dominium, vel vſucapiēdi conditionem ſm̄ Pau.de Ca.in l. ex empto,ff. de act.empt.ſecus eſt in alio contractu,q̄ emptionis,vt commodati,locati,& hmōi,quia talis traditio tunc eſſet meri facti,quia non transfertur dominium,neque teneretur p̄ciſè ad dādū,ſed liberaret ſoluendo intereſſe,vid Bar.in l.ſtipulationes non diuiduntur,ff. de ver. ob.q 8.Pan.in c. cū Ioannes ære. mi.de fi.inſt. vide Are in §.precium,Inſt.de emptio.& vendi.

a Venditionis] Regulariter venit omnis cōtractus, per quem transfertur dominiū.d.§.Quintus, & pbat tex. in c.1. de conten. inter do. & empt. in vſi.feu.& no.in l.2.C.de vſuca.pro emp.Hoc primo fallit,vbi fit commemoratio precij,quia tūc intelligitur de contractu emptionis, prout differt ab alijs contractib.l.1.C de prædi.decu.ſi. de non alie. li.10.Ita Abb in c.1.de reb.ec.non alie.1.col. Et in c.potuit,de loca.& in c.2.de poſtu.in ſi.& no.Io.tit. de emp.& ven.§.nunc dicendū.1.ver.ſed pone. Et dixi ſ,in prin. &c. Secūdò fallit in materia pœnali,vel reſtringibili, quia appellatione emptionis ſolus veniret cōtractus emptionis,prout differt ab alijs, ſm̄ Spec ſing.d.ver ſed pone.Vbi ſi ſtatutū dicit, ſi quis domum extraneo a parentella vēdiderit, liceat eius agnatis eodem precio intra certum tempus recuperare, ꝙ non procedit, ſi res ſit data in ſolutum, vt ibi per eum.Firmat hoc Phil. Fran. in c. 1. de excell. prel.lib.6.Et Abb.in d.c.1.de reb.ec.non alie.& Barto.in l.qui duobus, ff. de falſ. Ex hoc infertur, ꝙ ſi in ſentētia,vel decreto iudicis prohibeatur emptio, vel venditio, ꝙ intelligitur de emptione ſtrictè, & ſic non de alio contractu. Eo quia verba ſententiæ, vel decreti iudicis ſunt ſtrictè intelligenda, in l. 1. C.ſi plu.vna ſententia.No.Bar in l.1.C.quando pro no non eſt ne.Tex.eſt no.pro iſta illatione in l. ſi pupillorum.§.ſi prætor,ff. de re eo. & idem dicendum eſt,ſi per ſtatutum fieret iſta prohibitio,vel etiā per legem. Vel etiam ſi prohibitio terminaretur ad contrahentes,inter quos prohibetur venditio, cū iſtud ſit odioſum, & conſequenter reſtringibile per vulgatam.l.ſed non vſque adeo,ff.ſi quis a pa fue. ma, Nam in eis non comprehēderetur alius contractus, Ita Bal.in l.voluntas,C. de fideicommiſ. Clarius in conſil. incip.Iſtud ſtatutum terræ. Quod tamen intelligendum eſt, niſi lex, vel ſtatutum venditionem prohibendo reſpiceret publicam vtilitatem, quia tunc ad impediendum alienationem fauore publico verba latè accipi debēt, & ample,vt omnem alienationem comprehendant,vt l.hoc modo,cum alijs ſi.ff.de cōdi.& de. Tertio fallit prædicta regula conſiderato communi vſu loquendi, quia non de omnibus contractibus, ſed ſolùm de vulgari emptione intelligeretur ſecundùm Abb.in d. ca. quia vſus communis loquendi præfertur in quacunque materia p̄priæ ſignificationi verborum.l.libertorum. §.quod tamen Caſſius, de legat. tertio. vbi gloſſ. nota. dicit,ꝙ communis vſus derogat omni diſpoſitioni in exaudiēdis ſermonib.quam gl. commendat Ale.con 60 2.vol. viſa legitima tiōe. Fallit quarto in caſu ſing.l. itē.§. idem intereſt,de lega.3 de teſtatore legāte omnes res ab eo emptas, quia nō venient res ad teſtatorem ex alio titu.pertinentes. & illum text. exclamat Ro.ſing. 622. & hoc videtur propter coniecturatam mentem teſtatoris, vt illa in legatis cōuertantur,Quæ mens multum in propoſito conſiderabilis eſt ſecundùm Bal. in d.l. voluntas.2.col.

b Etiam conditionalem] Et hoc modo conditionalis eſt perfecta,vt l.ſicut ab initio,C.de actio.& obl. & hoc caſu no.ꝙ exiſtente conditione fingitur retro contractum fuiſſe perfectum,ſecundùm Bar.in l.neceſſario.ff.de pericu.& commo.rei venditæ. & vide eundem in l.prætor, & in l.qui balneum, ff. qui po. in pi ha.intellige,quod conditio retrotrahitur,ſi eſt caſualis, ſecus, ſi poteſtatiua,vt dicta l. potior, & ibi Bart.

c Tertio] Ad.le clariorem gl.in l.1.C. de peric.& cōmo.rei vend.

d Rem venditam] Ad hoc.l.ſi quis rem alienam. ff. de act.emp.Vbi ius ſuperueniens venditori prodeſt emptori.

e L.clauibus] Dicit gl.ibi,ꝙ eſt generale,vt dominus tradens dominium transferat. Si verò non ſit dñs, transferat vſucapiendi condi.§.item ſi quis Inſti.de re.di.& per quas per ſo.no.acqui.§.ex his,ff.de acq. re.do.l.qua ratione.§ item ſi quis.

f Precium ſolutum] Sed quid in alio contractu numquid dominiū trāsferatur merce de ſoluta, vel habita fide de ea? Bar.in d.l. quod vendidi allegat glo.in contrarium, & nihil determinat,ſed in l.ſi ſeruus.§. locati,ff.de cur.dicit ſecundùm gl.ibi, ꝙ etiam ſi nō habeatur fides de precio,vel ſi nō ſit ſoluta merces, ꝙ trāſferatur dominiū, & quod ſpeciale ſit in contractu venditionis,quod hic dicitur. & facit text.in l.2.ff.de pign. act. vbi ſi redditur res pignorata non recepta ſolutione,vel habita fide de ea, non remittitur pignus,& ſic nō transfertur ius,quod erat apud dantē.non ob.§.venditæ, quia loquitur in cōtractu vēdōnis,cuius appellatione veniūt cæteri ꝯtc?.ſequtur Bal.in l.licèt,C.loc.licèt Bal.tenuerit ꝯriū in l.2.C. de reper.Sed vide ipsū in l.traditionib.C.de pac.&c.

Permutatio

permutatio eſt [a] non venditio, ff. de contrahen.empt. l.prima.

3 Sed nũquid tradẽdo rẽ vẽditor videatur fidem haber de precio? ℞.gl.ĩ dicta l.quod vẽdidi.ꝙ ſic niſi forte emptor dicebat pecuniã habere ad manus,cũ nõ haberet,& ſic tradidit,vt ff.đ pign.act.l.ſi quã do. [b] Similiter habet fidẽ de precio, ſi dedit diẽ ſolutionis emptori,arg.l.ad ſolutionẽ, [c] C.de re iudi.

4 Vtrũ quilibet, qui põt vendere,poſſit fidẽ habere de precio,vt tradendo rem emptori transferat in eũ dominiũ? ℞.ꝙ nõ procurator fiſci. [d] ecclæ,& minoris,vt no.Bar.in l.à diuo Pio §.ſed ſi emptor,ff.đ re iu.& Cyn. in l.inciuile,C.de rei vẽ.& eſt tex.iuncta gl.in l ſi procurator,ff.de iure fiſci.not. Pa.in c.cum olim,el.1.de offi.delega.

5 Vtrũ vendẽs poſſeſſionẽ,vel domũ, & huiuſmodi,& quia emptor non habet preciũ,tradit eam cum pacto, ꝙ donec ſibi ſoluerit preciũ, vult ſibi ſoluat pẽſionem debitam đ ea re, ſed precio ſoluto nihil amplius vult,licitè poſſit facere? Reſpon. ꝙ ſic, tex. eſt l. curabit, [e] C.đ act.empti.& vẽdi. & ſecundùm Azo. in gl.Bal.& Bar.ibidem, &Salic.& Ang.in l.Iulianus,ff. de act.empt.& Io. de Ana. in c.ꝯqueſtus,de vſur.licèt etiã de iure canonum.& facit glo.in capi.conqueſtus, quam communiter ſequuntur do.de vſur.nec ob.ꝙ loquitur de eo, q eſt in mora poſt terminũ, quia ſic ĩ mora poteſt conſtitui à principio.& licèt aliqui theologi & legiſtę,vt Butri.ĩ d.l.curabit,dicãt vſurariũ, qñ ſolũ ꝑcipit fructũ,qa nõ ſoluit:ſecus,qñ đ pecunia ſua lucrat⁹ fuiſſet, vel ex ea aliquã vtilitatem feciſſet, qa tunc habet locũ prima opi. tamen mihi videtur,ꝙ ſimpliciter prima opinio ſit vera, quia nihil iniuſtum fa-

a Permutatio eſt]Nunquid ſi permutaui librũ meũ cum tuo, hoc addito, ꝙ dares mihi etiam 10. Quis contractus erit iſte? Bart.in l.ſi emptione,in prin ff. eod.dicit,quòd eſt contractus emptionis,quia attenditur id,qđ principałr agit.Et adde Bal.ĩ l.1.C.de re. permu.Et in pre lu. feu. Et vide Barto.in l.Ariſt. ff. de dona. vbi dicit ſe vidiſſe quæ de facto.Papa conceſſit poſſe vendere de bonis monaſterij ex certa cauſa Abbas vendidit fundum pro centum,& pro certa porcia terræ, opponebam,ꝙ non potuit,quia erat permutacio, ſed contrarium deciditur,quia principaliter fuit celebrata venditio; vide Angel. in l. creditor, ff. de ſtatu hom. Et vide.cap.ad quæſtiones, de rer. perm. & ibi Cano. In dubio autem inſpicitur, quod plus valet vt ſi valet plus res, quæ da ur pro re, quã pecunia, fit permutatio,ſi autem non apparet, quæ ſit maior pars,tunc iudicabitur contractus innominatus, vt dicit Bart. in l.1.ff de re.permu.& ibi Ful. & Imo.in d. l.Ariſto.Iaſ.in d.l. 1.ibi,Pau.de Ca.ſummat.

b L.ſi qñ]Qui reſtituit pignus ſperans ſe ſtatim recepturum debitum,ſi non recipit, non cenſetur ius pignoris remiſiſſe Et Bart. ibi not. iſtam l.ad materiam, quando emptor dicatur habere fidem de precio. Et hoc Bart. & Ange. in l.ſi cum dotem.§.ſi.ff. ſol.ma.& ibi Alex. poſt Bar. Et Bar. latè in l. à diuo pio.§.ſed ſi emptor,de re iud.& Bal.in l.ciuile,C.de re iudi.& Bal.in l.ciuile, C. de rei ven.& in l. ſi non donationis,C.de contrahen.emp.

c Ar.l.ad ſolutionem] Eſt enim ibi caſus,quod ille qui petit dilationem ad ſoluen. videtur acquieuiſſe ſententiæ. Et ſic ad propoſitum, ꝙ ſi dedi diem ad ſoluendum,videtur,quod fidem de precio habeam. Et vtrum videatur renunciatum appellationi, Vide ibi Alex.in apoſt.poſt.Bar.ibi.

d Procurator fiſci]Ratio eſt quia non poſſunt vendere niſi ex cauſa,vt creditoribus ſatisfiat, quã cauſam non implent,habendo fidem de precio.Ita dicit Bar.in §.ſed ſi emptor.Et Adde Alex.con.81.3. li.Si erat procurator.Et tunc aut eſt generalis; & poteſt, l. cuicunque, ff. de inſti. Aut eſt procurator ſpecialis; & tunc aut fuit conſtitutus, vt venderet certo precio; & tunc non poteſt habere fidem de precio, quia excederet formam mandati; aut fuit cõſtitutus ſimpliciter, & aut ob certam cauſam,quę non fuit ſecuta, & non poteſt habere fidem de ꝑcio, vtputa,conſtitui procuratorem ad vendendam certam rem vt ſatisfaceret creditoribus. Si verò non fuit expreſſa certa cauſa, tunc poteſt habere fidem de ꝑcio. Sed dubium eſt, quid ſi procurator cõſtitutus ad vendendum confitetur ſe habuiſſe precium? Barto. in d. l. ſi procurator fiſci, videtur ſentire, quòd non ſufficit, quia aliud eſt recipere precium,& aliud cõfiteri. Facit text. not.in l.2. C. de quadri. præſcri. Vbi dicitur, ꝙ ſi procurator fiſci confitetur ſe percepiſſe precium ex re vendita, confeſſio probat ſolutionem etiam contra fiſcum. Et eodem modo videtur dicendum in procuratore eccleſiæ. Sed concordando poſſet dici, ꝙ ſi fuit conſtitutus, vt venderet pro certo precio,vel ob certam cauſam,& tunc procedat primum dictum.Si verò ſimpliciter, & procedat ſecundùm.

e L. curabit] Et ibi gloſſ. dicit in ver.ratio. Quæ adeo iuſta eſt, vt cum quaſi intereſſe iure petantur, etiam iure canonum obtineat, quod hic dicit, & ibi ſequitur Barto.facit quod not.Bald. in rubrica, C.de vſur.Et Barto.& Bald.in l. 2. C. de vſur. vide infra,vſura.1 §.18 Et Bart.no.ex illo tex.in d.l.curabit,ꝙ in contractib. in quib. vltro citroque aliquid additur,ſi vnus implet contractũ ex parte ſua, alius nõ,tũc eſt ĩ mora re ipſa ſine interpellatiõe. Hoc tñ eſt verũ,ſi emptor hẽt rem,& fructus; ſecus,ſi nõ lucraretur fructus ſecundùm Cyn. in l.ſi minorem,C. de in inte.re.Fallit tamen in minore,vt d.l.curabit

Si

cio ſi nolo [a] tibi dare poſſeſſionẽ meã,vt fruct⁹ tuos facias,niſi dederis mihi ꝑcium, etiam ſi illud volebam ſeruare in capſa.

6 Quæ non [b] pñt vendi? ℞. multa. Primò ſpũalia, & de hoc.vide infra,ſimonia.Secundò liber homo, dic vt infra, ſeruitus. §. 1. Tertiò illa, quorũ vſus ẽ ſolũ mal⁹, vt ſupra, A s. Quartò res aliena, de quo vide in gl.l.rem alienam, ff. de contrah. emptio. quomodo autem teneatur q emit, Vide infra, reſtitutio 1. in verbo,emens.Quintò [c] res pupilli non poſſunt emi a tutore. l. cum ipſe, C. de contrah emp.& vend. hæc no.in l.ſi emptione,§. 1. ff. de contrahend. emptio.

7 Quo precio,pñt vendi, vel emi res? ℞. ꝙ licèt variæ fuerint opinio. tam legiſtarum in l. 1. C. de epiſcopa.audi. quàm Canoni. in capi.1.& c.cum dilecti, de emptio.& vendi.tamen (ſaluo meliori iudicio) ſecũdùm quod colligo ex dictis Sco.in 4.diſt.15. dico, ꝙ res tanti vendi poteſt, quanti emptorem inuenit. & è contrario emi poteſt, quanti vẽditorem inuenit, dũmodo hæc quatuor concurrant. [d] Primum ſcientia,ſcilicet ꝙ nulla ſit deceptio ex parte alterius, ſed quilibet ipſorum agnoſcat rem, & eius qualitatem,& valorem Facit gloſſ.penul. in l. mortis cã capimus. [e] §.ſi ff. de dona. cauſa mor. Secundum libertas voluntatis, ſcilicet ꝙ non faciat ex tali neceſſitate,quæ excludat rationem voluntarij quomodo autem poſſit perpendi,quòd non ſtat voluntariè, conſidera, ſi talis res pertinet ad neceſſitatem vitæ, ſicut ſunt granũ, medicinæ, [f] vinum,veſtes, domus, & huiuſmodi,ſine quibus viuere quiſque nõ poteſt, quia talia non poſſunt vendi ad libitum, ſed iuſtum precium debet taxari, attẽditur etiam, quòd non ſit libera voluntate, quando quis vendere, vel

a Si nolo] Videtur ſentire, ꝙ venditor retinet in ſe dominium partis poſſeſ. Vt dixi infra, vſura.1.§.18. Et adde tex.qui concordat cũ d. l curabit, in l.2. C. de vſuris. Valet ergo venditio, ſed in præiudicium vendentis,vt ibi per glo.Et ambo committunt furtum, ſi ſcienter faciũt. Et de materia illius glo. vide Bart. in l.2. C.ꝑ empto.& vide gl.no.in l.Itẽ ſi res, ff. de alie. iud.mu.cauſa fa. Et Bar.& Alex ĩ l.2.ff.đ pig. acti.

b Vendere q̃ clericis non liceat, addas Con. Tri. ſeſ.21.c.2. đ ref. Pet. Ven.

c Quinto]Fallit ſi ſunt plures tutores, & vnus emit cũ aliorũ autoritate, vt no. ĩ l.4.§.1. ff. de autho.tu. vel ẽt qñ apertè emit, & bonafide,vt in l. pupillus.§.ſanè, ff de auto.tut. ſecus, ſi clã & mala fide.l.nõ æſtimo in arg. ff. de admi.tut.l. pup. § ſanè,ff.đ auto. tut.& l.fin.ff. de ri.nupt. meli⁹ facit l.ſi in emptione.§.ſi ff. de contrah.emp.multo magis vxor eius facere poteſt. Et hæc diſtinctio habet locum ĩ omni officio publico, vel priuato, aliàs punitur. ff. de contrahend. empt.l. non licet.

d Quatuor concurrant] Nota tamen pulchram diſtinctio.Pa.in c.1.de emptio.& vend.vbi diſtinguit, ꝙ aut res ſunt expoſitæ vænales, & ſunt neceſſariæ ad vitam humanam & tunc iuſto precio coguntur vendi, Quia intereſt ſuperioris prouidere neceſſitatibus ſubiectorum,& reipublicæ,& in iſtis debet intelligi tex.in d.c.1. Ex quo infert Bal.in l. 1.C.de epiſco.audi. ꝙ cum vita hominis non poſſit duci ſine veſtimentis,& ſine hoſpicio,poſſit ſtatui in eis,vt in pannis,& in domibus aptis ad locandum, certũ precium. Et ſic fuit Paduę actum. Aut non ſunt neceſſarię;& tunc non poteſt quis compelli. Et tunc militat regula, ꝙ quilibet in re propria eſt moderator & arbiter l.in re mea,C.man.cum ſi. Ad hoc.l.inuitum,& l.dudum,ff.de contrahen empt. Imo videtur, ꝙ nec Iudæis &c l.nemo exterius, C. de Iudęis, & vide in l.nec emere,C.de iure deliberandi,& in l.non enim, ff.rerum amotarum,vide not.per doct.in l.1.§.cura carnis,ff.de officio præfecti vrbis.& Bar. in l. annonam,ff.de extraor.crimi.Ang.in l.ſi pendentes.§.ſuper cloacarijs,ff.de vſufru.&c.Aut res nõ ſunt expoſitæ vænales. Et tũc ſi ſunt neceſſariæ ad vitã humanã, & tũc cõpelluntur vendere habentes. Rõ, quia tempore neceſſitatis oĩa ſũt communia. ca. ſi quis,de fur.c. diſcipulos, de cõſ. diſt.5 & vide gl. in c. ſicut hi.47. diſt hæc ille, Secus in alijs rebus &c.

d Capimus]quẽ tex.ibi notat Barto. ex quo colligit arg.quod res tãtum valet quãtum vẽdi poteſt homini eius conditionem ſcienti. Et illam gl commendat Bald. in l illud,C. de colla. & vide Alex. in l.ꝑcia rerum, ff. ad l.Falci.vnde ſi quis ſcit iuſtum preciũ rei, & offert aliquid vltra, attento ꝙ iſto caſu ceſſat deceptio,ille talis legitimè retinet illud, quod vltra donatũ eſt, ar.l. Campanus, ff.de ope.li.facit l. Cum donationis cauſa qs vendidit pro modico precio,non auditur volens venire contra voluntatem. Ita firmant Imo & Abba.in capi.1.de emptio.& vendi. ducti ſolum argumento. c. ſcienti,de reg.iur.lib.6.vide Feli.in cap. cum cauſa, de teſtibus.

f Granum, medicinæ] Idem do.Anto.in c.quia plerique,de immu.eccle & Pan.ibi,q̃ 10.dicit,ſi donauit exactus,quia eo caſu tenetur recipiens ſibi facere conſcientiam, & in fin.q. ponit exemplum de medico, cui ſi venditur aliquid ab infirmo, datur remedium ad reſcindendã venditionem, qa videtur facta non liberaliter,ſed propter infirmitatem euadendã, text.eſt in l.Medicus,ff. de vari. & extraordi. cogni. Vnde illud plus repeti poteſt in vtroque foro ſecundùm Panor. vide Feli. in capi.dilectus, primo de ſimo. Et facit ratio,quia in neceſſitatibus nemo liberalis exiſtit. l. rem legatam, ff. de adi. leg. gloſſ. in verſi.

emere vult tali precio propter euitandum notabile, & enorme damnũ, nã qñ quis niſi venderet tali precio, vel emeret, eſſet incurſurus, puta amiſsionẽ maioris partis ſuorum bonorũ, vel notabiliorem, certè iſta neceſſitas, & omnis timor, qui cadit in conſtantem, excludit libertatem voluntatis, ſecundũ no. in ca.cũ locũ, de ſpon.& in c.abbas, quod me.cauſa. Secus ĩ minori metu. nam dicit Sali. in aut.ad hęc.[a] q.21.C.de vſu. ꝙ eſt contra charitatẽ addere afflictionẽ afflicto, quod non licet, lege diuus ff.de offic.preſi. Tertium, ꝙ ſit prudens,[b] quia magna mentis leuitas redderet cõtractum illicitum. Quartũ, ꝙ ille, qui vendit, vel emit plus debito, poſſit donare, arg c.2.de don. ſi verò hæc quatuor non concurrunt, tunc non licet emere, vel vendere niſi iuſto precio, & ſcienter notabiliter plus vendens, vel minus emens peccat mortaliter,[c] & tenetur ad reſtitutionẽ,[d] quod quidem, precium[e] debet attendi ſm cõem ęſtimationẽ, vt dicit l.precia, ff. ad l. Fal. no.glo.in c.hoc ius.10. q.2.& eam ſequuntur cõiter doc. Quomodo aũt iſta ęſtimatio debet fieri, qñ nõ eſt cõitas talis commertij, dico ꝙ penſatis raritate laborib, & periculis iudicio boni mercatoris determinabitur, qa alia regula non pt dari, & hoc in re mobili. in immobili verò ęſtimat̃ ſm fruct⁹, ſm gl.& Bar. in l.2. C.de reſcin.vendi. quẽ ſequunt̃ communiter doc.& tali precio deberet vẽdi & emi, de hoc vide infra.æſtimatio.§.1.cum ſeq. Si tamẽ prædicta concurrant, credo ſimiliter vt mobiles emi poſſe, & vẽdi, & not.qd̃ quo ad valorẽ attendi dẽt tẽpus contractus emptionis, vt in d. ca.cum dilecti, & d.l.2.C. d reſcin. vẽ. niſi ſit dubiũ, an tpe ſolutionis ſit plus valitura, ſm q̃ dicã infra vſura.1.§ 33. Aduerte tamen prædicta non habere locũ, qñ plus vẽdit̃ ratione tẽporis, quia preciũ non ſoluitur, qa licèt foret ſciẽs & volẽs, tamen non excuſaret vſurã, vt plenius infra. vſura.1.§.58.dr̃. vide etiam quod dico ſupra, dol⁹.§. 9. Limita ẽt prædicta niſi in caſu, de quo infra.§.10.

8 Verũ vẽditor[f] teneat̃ dicere defect⁹[g] ſecretos emẽti? ℞. vt colligo ex dictis p Ang. ĩ l.ſi qs cũ aliter. ff.de ver.obl.& Pa.in c. iniuſtũ, de re. pmu. cũ diſtinctione ꝙ aut ſi ſciret, nullo modo emeret, puta quia equ⁹ hẽt defectũ talem, ꝙ poti⁹ ſtaret ſine equo;[a] & tunc nullo modo, licet celare. Si verò emeret, licèt non ita libenter, tunc ſi nullũ periculum immineat, vel dãnũ emptori, & res non vendatur vltra iuſtum preciũ, attento defectu latẽte, & emptor ſit induſtrius, non tenetur reuelare,[b] nec peccat non reuelando, quãdo ſolũ facit, vt iuſtum habeat precium, & quod dico de defectu, intellige de mixtura[c] alterius rei, vtputa vino limphato, ſpeciebus, q. bus immiſcetur aliud, quã æſtimetur. ſi autẽ imminet

verſi.liberaliter, in cap.relatum, de præben. & quod not.Bar.in l.1.ff.de donatio.

a Sali. in authen. ad hoc] & ſubdit vnum bonum verbum, ſ. quòd ſi talis eſt neceſsitas, ꝙ venditio, ſiue emptio non poteſt vlterius differri, tunc non licet vllo mõ viliori precio emere, vel cariori vẽdere, qa quãtum in maiori neceſſitate videt fratrẽ ſuum, tanto maiorem charitatem debet ei pbere, vel ſaltem opus pietatis nõ minuere.

b Quod ſit prudens] Puta, mulier, ruſticus, ſiue iuuenis, & ſimiles, quib. non creditur, ꝙ ex liberalitate vendant, ſed imputatur magis leuitati & ideo eſſet reſtituendũ eis, qd̃ minus iuſto precio a talibus emptum eſt, vel pl⁹ iuſto precio venditũ, ita firmat Inn. in c. cum cõtingat de iureiu. Intellige tñ, qñ iſtæ perſonę non eſſent ſagaces, quia tũc nõ præſumitur, ĩ eis donatio, ſecus ſi eſſent ſagaces, vide d. Ant.& Ab. in d c quia plerique. 10.q. Idem ſenſit Bal. in l.2. C.de reſcin.vendi. licet Barb. dubitauerit de hoc in c. Rai. de teſt. fol. 13.

c Peccat mortaliter] Quia cum ſciẽter proximũ decipiat, & auferat ſibi ſuum, vr̃ facere cõtra præceptum domini, Non furtum facies.

d Tenetur ad reſtitutionem] Barba. in c.1.extra eo. tit. dicit ſe conſuluiſſe, ꝙ vendens plus, quàm res valet, dũmodo nõ excedat dimidiã iuſti pcij, vel emẽs minus iuſto pcio. ſi eſt infra dimidiã iuſti pcij, ꝙ nõ tenetur ad reſtitutionẽ, qui alleg. multa pcipuè do. Ant & Pan. in c.quia plerique, de immu.eccle. 10.q. Idem videtur tenere d.Fran.de Are. in c.cũ cauſa, de teſti, Tu tñ tene id, qd̃ hic concludit̃, & ſic tenet Sco. in 4.di.15.q.2.ar.2.S.Tho.2.2.q.87.& ibi reſpõdent. ad l.in cauſæ, de mino.do.Ant.& Pan.in c. in ciuitate, de vſu. Ioan.de Fanu.in d.c.hoc ius, & Ioan.Calde.in d.c.ſi.de vſuris. Dixi ſupra, dolus.§.9. Ad motiua Barba. facilis eſt reſpõſio, ſi attendamus id, quod vult iuſtitia, & equitas, & lex diuina. Confirmat̃ cõcluſio hæc facta, per glo. hic allegat, in c.hoc ius, ſic inducendo, eccleſia non debet plus iuſto emere, vel vendere, aliàs tenetur ad reſtitutionem; ergo idem erit in quolibet Chriſtiano, facit ca.1.extra eo. & probo ſic, non licet eccleſiæ, quæ eſt corpus, ergo nec membris licebit, & hoc tenent d. Anto. & Ioan. de Ana. in c. in ciuitate, de vſuris, qui dicũt quod illa glo. habet locum in clericis. Item hoc non congruit bono viro, l. ſemp in contractibus, vbi gl. ff. de reg. iuris, ergo &c.

e Quo quidem precium] Iſta tñ cõis ęſtimatio poteſt dici, ſm qd̃ res publicè venduntur in mercato, vt cap.1.de emptione & venditione, vide no. tex. & ibi Barto. in l. ſeptem, C. de erogatio.milita. anno. li.12. Ita pbat tex. ĩ d. c.cum dilecti, & l.ſi ea, C. de vſu. & l.ſancim⁹.§.ſi.C.de don.& tex. in c.in ciuitate, de vſur.& nõ eſt intelligendũ ſi pciſè, qn cõſideret añ & poſt, vt dicit Bar.in l.precia rerum, ff.ad l.Falcid.

f Ad hoc Cate in præce. non fur.fac.c.2. Pet. Ven.

g Dicere defectus] Eſt ſciendum ꝙ emptori contra venditorem competunt duæ actiones in caſu huius §. prima dr̃ actio redhibitoria, quæ cõpetit emptori qñ ſeruum, vel animal morboſum emit, vt vẽditor ipſum recipiat, & precium reſtituat. Nam ſi emptor ſciuiſſet eſſe morboſum, nullo modo emiſſet, & hæc actio durat ſex menſibus.l.1.ff. de ędil ædict. & dicitur redhibitoria, quia fit redhibitio, & reditio, qa res, & precium redeunt in priorem ſtatum.l. reddere, ff. de ędi. edi. l. ſi hæres, de excep.rei iudi. alia actio dr̃ Quanto minoris. Et iſta competit emptori empturo, licèt ſciuiſſet vitiũ rei ſed dat̃, vt fiat reſtitutio partis pcij, quã minoris fuiſſet emptur⁹, ſi viciũ ſciuiſſet. Et iſta actio cõpetit intra annũ vtilẽ. Et iſta eſt duplex ciuilis & prætoria. prima datur vt pro tigno vicioſo vendito prætoria, datur niſi pro ſeruis, & animalibus morboſis, vl̃ vicioſis venditis, vt l.1.§ 1.ff.de ædi.acti. & vna reſpicit precium ſingulare reſpectu emptoris. Alia verò precium commune, vt in l. 1. in princ. ff. de actio. empti. exemplum in ſeruo homicida vendito, quem ciuis ſi ſciret, non emeret, tirãnus aũt ſic. hæc Bar. in l. Iulianus, in principio. ff. de actio.emp. Et iſtę actiones ędilitię, fuerunt ęditę ab ædilibus. i. ab illis officialibus Romanis, qui præerant rebus ædilibus, & ſtatuebant, nè res morboſę venderentur. Vnde ſtatuerunt in remedium iſtas duas actiones.

a Potius ſtaret ſine equo] Pone exemplum, venditor dixit emptori. Vendo tibi equum cum ſuis ſuperoſſis, & ſuis magnis vicijs, nec volo in aliquo teneri facta venditione, intra modicum tempus reperitur, quod equus dolet in ſpatula, quem dolorẽ non oſtendebat tempore contractus, quia erat caleſactus. An teneatur venditor? Et videtur quod non, ex quo pactum fuit appoſitum, ar. capitulo penultim. de commo. contrarium ſentit Specul. & clarius ibi Ioan. Andr. in additio. titu. de emptio. & venditio. §. Nunc dicendum, verſicul. quid ſi venditor, per text. & ibi no. in l. tenetur, in fin. & in l. quęro, ff. de actio. empti: & ratio eſt, quia videtur emptor fuiſſe in dolo non exprimendo illud vitium in ſpeciali. Nam in generali ſermone non exprimitur quis velle renunciare ei iuri, cui in ſpeciali, non renunciaſſet, ar. in l. Sed & ſi quis.§. quęſitum, ff. ſi quis Abb. idem tenet in ca.caut.cum contingat, de iureiurand. in antepen. col.& Paul.de Caſt. in l.paciſci, ff. de pact. & gloſſ. in l.ea commendandi §.fin. ff. de contrahen. empti. ponit exemplum de eo, qui vendidit equum, de quo dicebat, quod nolebat aſcendere arborem, ſcilicet qa nolebat aſcendere pontem, ſiue portum ad tranſeundum flumen. Idem Areti. Inſti. de iure natu.§ prætorum, ſubdit Specu. vbi ſupra ꝙ hæc ſunt vera, quãdo in contractu venditionis expreſſit omnia vicia in generali, licèt ante contractum multum commendaſſet equum, & ſanum aſſeueraſſet. & tunc ſi emptor poteſt probare venditorem ſciuiſſe morbum, vel viciũ in equo non proderit ei pacti exceptio aduerſus emptorem contra illum agẽtem redhibitoria, vel quanto minoris. Secus tamen ſecundùm aliquos, ſi ante contractum exprimendo defectus in genere proteſtatus eſt ſe nolle teneri, Quia fortè pactum ſibi prodeſſet, ar. tex. in l.quærit, § ſi venditor, ff. de ædi. edi. & hoc caſu aget redhibitoria. Aliam quæſtionem ponit Specu. vbi ſupra verſi quid ſi vendens, De eo ꝙ qui expreſſit vicium equi, quod ſciebat, ſed cum illo vicio expreſſit alia, quæ equ⁹ non habebat, puta, vendo tibi æquum pro claudo, pro lunatico, & vidẽs emptor, ꝙ non erat claudus, &c. credidit, nullum viciũ habere, & emit, tamẽ comperto vicio poteſt agere redhibitoria, quia inſidioſè expreſſio talis facta eſt &c. d.l.ea quæ.§.ſi.& idem tenet Ab. in d.c. iniuſtum, di. hoc eſſe not. quia quotidie practicatur. & ſequitur Bar.Bal. in c.cum dilecti, de emp.& vend.

b Non tenetur ei reuelare] Tu dic ſecundùm Cyn & in l.1.C.de ædi.act.& Pa.in d.c.iniuſtum, Aut morbus eſt notus tam emptori, quàm venditori, & non competit aliquod remedium, quia ſcienti & volenti non ſit iniuria, neque dolus, in d l.1.§ ſi intelligatur, ff. de ædili.ædic. l. paciſci, ff.de pact. Aut vterque ignorauit, & competit actio quanto minoris. Non aũt ad totum damnum. l tenetur, ff. de acti. vend. vel etiam redhibitoria ſi nullo modo emiſſet patefacto vitio. Aut alter tantùm ſciebat, vt emptor & ſibi eſt imputan. ratione prædicta. & ſi venditor, tenetur ad omne intereſſe, quod inde paſſus eſt emptor, non ſolùm ad precium. l.Iul. in princ. ff. de act. emptio niſi interueniſſet pactum ſpeciale, ꝙ non teneretur. d. l.paciſci, ff de pac. & viciũ dicitur patens eſſe, quando quilibet aſpiciens potuiſſet perpẽdere aliàs eſt latens.

c Intellige de mixtura] Aduerte, ꝙ tex. in l.1.C.de condi.pub.horre lib.10.& ibi Bar.& Ang. vult, ꝙ liceat cuique frumento bono corruptum miſcere, ibi dicit Bart. ꝙ laici dicerent eſſe peccatum, quod non eſt verum, quia fit lege permittente, ergo non debet eſſe peccatum, l. Gracchus, C de adulte. & Angel. ibi notat pro aromatarijs immiſcentibus ceram corruptam cum bona, quia non dicuntur artem falſificare, & multa addunt, vt ibi per eos. ſed in contrarium eſt veritas, & Angel. fuit ſibi contrarius, nam in l.annonam, ff. de extraordina. cri. per illum textum dicit puniri vendentes al immixtum cum lapillis albis, vel frumentum cum auena, vel frumentum corruptum cum bono, vel immiſcentes vinum maluaticum cum alia ſpecie vini. & idem de aromatarijs corrumpentibus aromata &c.& hoc idem ſequitur Barbat. in capitulo 1. extra de emption. dicens, quòd illa l 1. habet locum in fiſco, vt patet in text. & non in alijs. Adde tu, quod illa lex & id quod dicunt Bartolus & Angel. ibi eſt contra legem diuinam, ſcilicet diliges proximum tuum &c.& contra legem naturalem capi.1.1.diſt. Item contra bonum

ſommune, ideo S. Tho. 2. 2. q. 77. tenet, ꝙ nulla fraus conceſſa. Idem Sco. in 4. diſt. 15. vbi dicit, ꝙ neque in ſubſtantia, nec in qualitate, nec in quantitate permittitur fraus.

periculũ, vel damnũ a emptori, ſeu alteri, tenet manifeſtare; aliter tenetur ad reſtitutionẽ dãni, ſi accideret, b arg. l. in rebus. §. item qui ſciens, ff. commo. & l. Iulianus, in prin. ff. de acti. emp. Aduerte tñ, ꝙ ſi vendens intendit vendere vnã rem, & emẽs intendit emere aliã in ſubſtantia, nõ valet venditio, vt ſi vendens intendit vnũ agrũ vendere & emens alium emere. c l. in venditionib⁹, ff. de contrahẽ emp. Idem dic in materia, vt ſi vendatur aurichalcũ pro auro. d. l. in vẽditionibus. §. fi. Idem dicit in qualitate ſubſtantiali, puta in domo, quæ eſt cõbuſta, ar. l. qui tamen. d ff. de contrahen. emp. Secus in qualitate accidentali, vtputa ĩ agro ſterili, quem credit vberem. 28. quæſt. 1. §. his ita e reſpondetur. 2. ver. fi. Fraudans verò in quantitate, puta in falſa menſuratione, f vt faciunt tabernarij, qui non implẽt mẽſuras, vel ĩ numeratio-

a Peri-ulum, vel damnum] Vt ſi vendatur domus ruinoſa, hærba venenoſa. Damnum, vt ſi plus eam emat, quàm valeat conſiderato vitio, &c.

b Si accideret] puta ad ędiũ ęſtimationem ſi initio tigni corruerũt, vel ad intereſſe pecorum, ſi perierũt d. l. Iulianus. In vaſe vendito fracto, vt ſi eſt copa argentea, ſiue ignorans, ſiue ſciẽs tenet ad totale intereſſe. l. ſed addes. §. 1. ff loc. & idem in locato. §. ſed ſi vas, ibidem; ita Bar. in d. l. Iulianus.

c. Et emens alium emere] Hoc tenet Sco. & S. Bona. in 4. diſt. 21. quęſt. 1. Vtrum autem impediat contractum empti-pis, vide Bar. in l. 1. ff. de fũ. procura. Cæſa in l. ſi quis in fundi vo-abulo, de leg. 1. in l. in nomine, C. de teſta. in l. demonſtratio falſa, de conditio. & demon. poſt gl. & alios, in d. l. in venditionibus. De vino tamen pro aceto ſecus, quia eadem eſt ſubſtantiæ qualitas, quæ ibi vocatur vſia, vini ſcilicet & aceti, quò ad ſaporem, licèt acetum fortius ſit, tamen additur ibi, prope vſia eſt, quia vinum eſt calidum & humidum, & acetum eſt frigidum, & ſiccum &c. Fallit etiam niſi acetum eſſet ab initio, vel tempore contractus, quia emptio nõ valeret. In his tamen caſibus venditor tenetur ad intereſſe, vt l. ſi ſterilis §. quanuis, ff. de act. emp. vbi text. apertus.

d Ar. l. qui tamen] Melius facit l. cum ab eo. §. fin. ff. de contrahen l. empti. vbi dicitur menſam argento coopertam mihi ignoranti pro ſolida vẽdidiſti imprudens, nulla eſt emptio, pecuniaq; eo nomine data condicetur. Et glo. dicit, ꝙ non eſt emptio, quantum ad rem. i. æs, tamen dicitur aliqua eſſe emptio fauore emptionis, vt non decipiatur, vt §. fina. Inſti. de contrahen. emptio. vbi ſi vendidiſti mihi rem ſacram pro profana, Ago ad intereſſe, & ſic intelligatur. l. quid tamen. Et quod dicitur hic, vt non valeat quantum ad rem, ſed quantum ad hoc tenet, vt contra te agere valeam

e §. his ita] Idem, ſi quis credit accipere in coniugẽ caſtam, & accipit meretricem, tenet matrimonium. Sicut qui credit accipere diuitem, & accipit pauperem. Fallit tamen hoc caſu ſecundùm gl. ibi niſi poſſeſſio produceret herbas peſtiferas; tex. eſt in l. ſi prædium, in ſecundo dicto. C. de ædil. actio. Datur enim ibi redhibitoria.

f Falſa menſuratione] Tu adde, ꝙ error in pondere impedit translationẽ dominij. Et hoc ſummè ponderat Bar. in l. arbitrio §. de eo, ff. de dolo, pro mercatoribus vendentibus lanam ad pondus, & ſimilia. De hoc etiam glo. ꝙ debent puniri de falſo, in c. vt menſuræ, extra de emptio. & vendi. Et Bal. vbi ſupra ponderat eam contra tabernarios vendentes menſuris iniuſtis &c. Et circa iſtum §. ſic legaliter expoſitum, vt formali⁹ habeatur materia, qa eſt vtilis, Sciẽdũ eſt ſm S Tho. 2. 2. q. 77. art. 2. ꝙ circa rẽ, q̃ venditur, duplex defect⁹ cõſiderari põt. Vnus ſm ſpeciem rei, & hunc quidem defectum, ſi vẽditor cognoſcit in re, quam vẽdit, fraudem cõmittit in vẽditione; vnde venditio illicita redditur, Iſa. 1. argentum tuum verſum eſt in ſcoriam, vinũ tuũ mixtum eſt aqua. Ali⁹ aũt defectus eſt ſm quantitatem, quę per menſuram cognoſcitur, & ideo ſi quis ſcienter vtitur deficienti menſura in vendendo, fraudem cõmittit, & eſt illicita venditio. Vnde Deute. 25 Non habebis in ſacculo diuerſa pondera maius & minus; nec erit in domo tua modius maior, & minor. Et poſtea ſubditur. Abominatur enim dominus eum, qui facit hæc, & auerſatur omnem iniuſtitiam. Tertius defectus eſt ex parte qualitatis, puta ſi aliquid infirmum vendatur, quaſi firmum & ſanum. Quod ſi quis ſcienter fecerit, fraudem fecit in venditione. Vnde eſt illicita venditio. Et in omnibus talibus non ſolùm aliquis peccat iniuſtam venditionem faciendo, ſed etiam ad reſtitutionem tenetur. Si verò eo ignorante aliquis prædictorum defectuum in re vendita fuerit, venditor quidem peccat, quia facit iniuſtũ materialiter. Non tamen eius operatio eſt iniuſta. Tenetur tamen cum ad eius notitiam peruenerit, damnum recompenſare emptori. Idem intelligẽdum eſt ex parte emptoris. Quid autem ſi quis vendat aurum Alchimicum? Reſpon. ꝙ aurum, & argentum non ſolum chara ſunt propter vtilitatem vaſorũ, quæ ex eis fabricantur, aut aliorum huiuſmodi, ſed etiam propter dignitatẽ, & puritatem ſubſtantiæ ipſorum. Et ideo ſi aurum, & argentum ab Alchimiſtis factum veram ſpeciem non habeat auri, vel argenti, eſt fraudulenta, & iniuſta venditio, pręſertim cum ſint aliquæ vtilitates auri, & argenti veri ſecundùm naturalem operationẽ ipſorum, quæ non conueniunt auro per Alchimiã ſophiſticato, ſicut quòd habeat proprietate lætificandi, & contra quaſdam infirmitates medicinaliter iuuat. Frequentius enim poteſt poni in operatione, & diutius in ſua puritate permanet aurum verum, quã aurum ſophiſticatum. Si autem per Alchimiam fieret aurum verũ, non eſſet illicitum ipſum pro auro vendere, quia nihil prohibet artem vti aliquibus naturalibus rebus cauſis ad producendos veros, & naturales effectus, ſicut dicit Auguſt. 3. de trini. de his, quæ fiunt arte dæmonum &c. Ambro. de offic. regula iuſtitiæ manifeſta eſt, quòd a vero non declinare virũ deceat bonũ, nec damno iniuſto afficere quẽquam, nec aliquid dolo annectere rei ſuæ. Ad illud quod principaliter quæritur, vtrum teneatur dicere defect⁹ &c. Reſpond. ꝙ dare alicui occaſionẽ periculi, ſemper eſt illicitũ, quanuis non ſit neceſſarium, quòd alter alteri ſemper det auxiliũ, vel cõſiliũ princ̃s ad eius qualemcunque prouocationẽ. Sed hoc ſolũ in aliquo caſu determinatè, puta cũ alius eius curæ ſubdatur, vel cũ nõ põt ei per alium ſubueniri. Venditor autem, qui rẽ vendendã proponit, ex hoc ipſo dat emptori damni, vel periculi occaſionẽ, ꝙ rẽ vitioſam ei offert, ſi ex eius vitio damnum, vel periculum incurrere poſſit. Damnum quidem, ſi propter huiuſmodi vitium res, quæ vendenda proponitur, minoris ſit precij, ipſe verò propter huiuſmodi vitiũ nihil de precio ſubtrahat, periculum, ſi ꝓpter huiuſmodi vitium vſus rei reddatur impeditus, vel noxius, vt ſi vendatur æquus claudicans pro veloci, vel domus ruinoſa pro firma, vel cibus corruptus, vel venenoſus pro bono, vnde, ſi hmõi vitia ſunt occulta, & ipſe non detegat, erit doloſa & illicita vẽditio, & tenetur venditor ad damni recompenſationẽ. Vnde Ambro. de officijs ait, In contractibus vitia eorum, quæ væneunt, prodi iubentur. aut niſi intimauerit venditor, quanuis in ius emptoris tranſierint, doli actione vacuentur. Si verò vitium rei ſit manifeſtũ vt quia æquus ſit monoculus, vel cum vſus rei, & ſi non competat venditori, poteſt tamẽ eſſe cõueniens alijs, & ſi ipſe propter hmõi vitium ſubtrahat, quantũ debet, de precio. nõ tenetur ad manifeſtandũ vitiũ rei, quia fortè ꝓp hmõi vitiũ emptor vellet plus ſubtrahi de precio, quã eſſet ſubtrahendũ, vnde põt licitè venditor ſibi conſulere vitium rei retinendo, &c.

ne, & huiuſmodi, licèt teneat venditio, tñ tenetur reſtituere, nec conſuetudo excuſat eum.

9 Vtrum liceat a vẽdere rẽ, ſm quod vendens eam ſibi ęſtimat vtilem, quãuis emens non liberè emat? ℞. ꝙ ſic, b ſi ex tali venditione tale damnũ incurrat, quantum plus vendidit, vel qñ talem affectionem ad rem, habet ꝙ potius vellet eam ſibi dimitti, quàm tali precio emi, niſi ſit in tali abundantia, ꝙ gratis teneat̃ proximo ſubuenire, concord. Thom. 2. 2. quæſtio. 77. ſed non liceret vendere tãtùm plus, quantùm erit vtilis ementi, quia ſic herba medicinalis valeret. c. ducatis ſecundùm Scot. vbi ſupra, & vide infra, vſura. §. 61.

10 Vtrum liceat carius vẽdere rẽ, quæ immutata venditur in eodem loco, quã ſit empta, vide infra, negotium. §. 3.

11 Ad quem pertinet periculũ rei venditæ, ſi aliud in pacto ſpecialiter non eſt deductũ? ℞. vt colligo ex Az. & Gofre. ꝙ aut venditio eſt conditionalis, & tunc ante euentum conditionis periculũ perẽptionis c pertinet ad venditorẽ, ſed deteriorationis ad emptorem, vt in l. neceſſariò ſciendum. §. ꝙ ſi pendẽte, ff. de peric. & commo. rei ven. ſimiliter ſi vẽditio ſit in ſcriptis, ꝙ donec ſcriptura d ꝑficiatur, periculũ eſt vẽditoris. l. contract⁹, C. de fi. inſtr. limito hoc ve-

a In hunc quæſtionem & ſequentem cate. in præce. non fur. fac. c. 2. & 3. P. V.

b Reſp. ꝙ ſic] De emptione dupliciter loqui poſſumus, vno mõ ſecundũ ſe, & ſecũdũ hoc emptio, & vẽditio videntur eſſe introductæ pro communi vtilitate, vtriuſq; dũ ſ. vnus indiget re alterius, & è conuerſo, ſicut patet p. Philoſo. 1. Poli. Quod autem pro cõi vtilitate introductũ eſt, non dẽt magis redundare in grauamen vnius, q̃ alterius. Et ideo dẽt ſecũdũ ęqualitatẽ rei inter eos contractus conſtitui. Quantitas aũt rerum, quæ in vſum hominis veniunt, menſurat̃ ſecundũ preciũ datum, ad quod eſt inuentum menſura, vt dicitur. 5. Ethico. & ideo ſi vel preciũ excedat quãtitatem valoris rei, vel è conuerſo ſi res excedat precium tollitur iuſtitiæ æqualitas. & ideo carius vendere, aut vilius emere rẽ q̃ valeat, ẽ ſm ſe illicitũ, & iniuſtũ, ſi dicat̃, ꝙ cari⁹ vendere & vilius emere eſt naturale vnicuique, exẽplum de mimo dicẽte hoc deſideriũ eẽ cuique refert Aug. 13. de tri. rñ. ſm Th. vbi ſ. ꝙ hoc ẽ deſideriũ vitij, nõ naturę ideo ẽ pctm̃. alio modo poſſum⁹ loq. de emp. & vẽd. ſecũdũ, ꝙ ꝑ accidẽs cecidit in vtilitatẽ vni⁹, & detrimẽtũ alteri⁹ &c. & tũc dicatur, vt in text. hic hęc Tho. 2. 2. q. 77. & concordat Sco. in 4. di. 15.

c Peremptionis] puta quia æquus moritur. Deteriorationis, quia ſcilicet æquus ſeneſcit, vel efficit̃ claudus, fallit niſi per pactum vnius contrahentium periculum in ſe ſuſcepiſſet, quia eius eſſet, vt l. ſi in venditione, conditionali, ff. de pericu. & commo. rei vendi. & ibi Bald. dicit, ꝙ pactum veſtitur cohærentia conditionali, de qua vide per Bartol. in l. ſecta, ff. ſi cert. peta.

d Donec ſcriptura.] Contractus emptionis poteſt duob⁹ modis fieri, ſine ſcriptis ſcilicet, & in ſcriptis. Primo modo dicitur, quando ſimpliciter fit contractus. Secundo modo dicitur, quãdo hoc agunt a principio partes, vt contractus fiat in ſcriptis. Ita dixit gl. Inſt. de contrahen. emp. §. 1. Ex hoc infertur, ad q. partes fuerunt concordes in contractu emptio. de re & precio. Dixerunt autem cras faciemus inſtrumentum venditionis, nunquid videantur per hmõi, verba contractum voluiſſe in ſcriptis celebrare? vtilitas maxima ẽ quia ſi fit in ſcriptis, poſſunt recedere a cõtractu, ex quo non eſt perfectus, quia locus eſt pœnitentiæ, vt Inſti. eo. §. 1. Si verò non, tunc non eſt loc⁹ pœnitentiæ. Dicẽdum eſt, ꝙ per illa verba non videntur voluiſſe celebrare contractum in ſcriptis, quia natura cõtractus emptio. & venditio. eſt, vt ſolo conſenſu perficiatur. l. 1. & 2. ff. eodem nec ad ſui eſſe, & ſubſtantiam requirit ſcripturam, vt not. in l. pactum, quod bona fide, C. de pact. & in l. contrahitur, ff. de pignor. & Inſtitut. de emptio. & venditio. in

rum, quando conuenerũt, vt non valeat ante, quàm ſcriptura ſit facta, ſecus, ſi ſimpliciter ſit fact⁹ contractus, poſtea faciunt ſcripturam. Idem dic, quando vēditio ſit in genere, puta aſini, quia genus nō poteſt perire. l. in ratione. 2. a §. verũ eſt autē, in prin. ff. ad l. Fal. ſed ſecus eſſet, quando genus b eſſet determinatum, puta ad áſinos, quos habeò verbi gratia, vēdo tibi vnũ de ſeruis meis, vel aſinis & huiuſmodi, ſi oēs pereunt, venditor eſt liberatus, ſicut in legato. d. l. in ratione. §. incertæ. Ho. tamen videtur tenere, ꝙ emptor poterit repetere precium, quaſi ſine cauſa ſit apud vēditorem, ſecus in legato, quia preciũ rei legatę non eſt legatum, & ideò ſi perijt res legata, aliud non debetur, ſed mihi videtur, ꝙ nec ēt preciũ poterit emptor repetere in caſu iſto, nec excipere vt non ſoluat, niſi vēditor fuiſſet in mora, quia precium non eſt niſi cum cauſa ſcilicet emptionis, & idē dico, ſicut qñ aliquid alternatiuè emitur, puta Titi⁹, aut Sei⁹, ſi Titius perijt, peribit vēditori, & Seius erit in obligatione ſolũ. ſi verò ambo. ſic venditor liber erit, & peribit Seius emptori, qui ſol⁹ remanſerat. facit l. ſi in emptione. § pen. ff. de contrahen. empt. aut venditio ſit purè i. ſine conditione, & ſine ſcriptis, & de re certa, ſiue in ſpecie, & tūc ſecundũ gl. ī l. 1. § 1. ī ver. & vſq. ff. de peri. & com. rei ven. dic, ꝙ in vino, & cęteris, q̃ deguſtationē requirunt, ēt ante deguſtationem periculum eſt emptoris. Si verò venditur non in ſpecie, ſed ad menſuram, periculum eſt venditoris, donec ſit menſuratũ, c & ibi multas diuerſitates poteris videre; ſed iſtud ſufficit tibi cōfeſſori. Similiter ſi non exigit d deguſtationē, periculũ eſt emptoris, excepto caſũ publicationis, quia ſi publicetur ante traditionem, vel poſt propter maleficiũ venditoris, periculum erit ipſius venditoris. l. ſi fund⁹ ff. loca. & ibi gloſ. ſimiliter per pactum, moram, dolũ, vel culpam periculum eſt venditoris puta quia pactũ fuit, vt teneretur. Item ſi fuit in mora tradendi rem ſi verò tam emptor, quàm venditor fuerunt in mora poſterior mora præponderat primæ, & illi nocebit, quò ad periculũ. Limita, niſi poſterioris moræ e prim⁹ moroſus fuerit cā, quia ſic non nocebit poſteriori, caſus eſt iuncta gl. in l. ſi per emptorē, in fine, de actione empti & venditi, quod nota. Idem dic, ſi venditor fuit in dolo, vel culpa lata, ſeu leui perditionis rei vēditę, qđ periculũ erit ſuũ, ſicut in cōmodato, & depoſito. & idē dic de deterioratione, ſeu melioratione rei venditæ, qđ pertinet ad emptorem, quando res eſt vendita in ſpecie ſm legiſtas, ſiue numero ſecundùm logicos, f quod

princ. ergo illa verba, Cras, &c. Non referuntur ad perficiendum contractum, quādoquidem iam ſit perfectum, niſi aliter partes intenderent Iaco. Butr. in l. ſi. C. ſi cer. peta. dicit, ſi vendo & emo, & poſtea voco tabellionem, di. facias ſcripturam, quòd tūc illa ſcriptura ſit ad probationem cōtractus, qui ex hoc non dicitur fieri in ſcriptis, niſi hoc partes agāt, facit, quod dixit Salic. in d. l. contractus, quòd ſi ſimpliciter a prīcipio contrahant & poſtea faciant fieri ſcripturam, contractus non dicitur celebrat⁹ in ſcriptis, ſ. i. ad rei memoriam. Et in aut. Sed nouo iure. C. ſi cer. petat. dicit, quod ſi contractus eſt talis naturæ, ꝙ in ſcriptis non eſt neceſſario celebrandus, credendum eſt ſine ſcriptis partes cōtrahere voluiſſe, licèt ſcriptura ſit inde confecta. Hanc eādem ſententiam tenet Angelus, & Baldus ibi in d. l. contractus, qui dicit quòd non intelligitur contractus in ſcriptis celebratus, niſi partes hoc agāt. Et Bald. allegat gloſſ. ibi, & in l. teſtium, C. de teſti. & in d l. final. C. ſi cert. peta. Et videas ad hoc text. in authent. de ſi. inſtru. § ad hæc dicimus.

a L. in ratione. 1. §. verum eſt autem, in princip.] Vbi ex his, quæ numero, pondere, & menſura conſtant; nihil extrahitur etiam incidente damno, & hoc quia in genere conſiſtunt ea, quæ pondere, numero, & menſura functione potiuntur. Et ſic eſt periculum hæredis.

b Quando genus] Caſus non liberat debitorem generis generaliſſimi, ſed debitorem ſpeciei ſic. Item liberat debitorem generis ſubalterni illo genere perempto, & ita not. in dicto §. verum, cum ſequen.

c Donec ſit menſuratum] Quia tunc idem eſt, ac ſi in genere venditum eſſet, & non ſolùm periculum peremptionis eſt emptoris, ſed etiam deteriorationis. Et vide d. gloſſ. in d. l. fundus, quæ latius proſequitur.

d Similiter ſi exigit] Hoc eſt quia tunc eſt emptio perfecta, vt eadem gloſſ. in dicta l. neceſſario.

e Poſterioris moræ] Exemplum ponitur, vendidiſti mihi fundũ ea lege, vt in Kalendis Iunij tibi pecuniam darē; pone quòd in dictis Kalendis per te ſtetit, quo minus poſſem tibi pecuniā dare, deinde per me ſtetit, dicitur ibi, ꝙ iſta vltima mora nocet, niſi dolo aduerſarij iterũ factum eſſet, nō poſſem pecuniā exoluere.

f Sine numero ſecũdũ logicos] Quod. n. dicunt legiſtæ eandem rē ſpecie eſſe, logici dicunt eſſe eandem numerò quia ſcilicet non

quod idem eſt: ſecus in fructibus rei venditæ, qui ptinent ad vēditorē, donec pfecta ſit venditio, niſi vēditor ſit ī culpa. l. curabit, C. de actio. empti. nec obſtat l. fructus poſt, & l. pe. C. de actio. empti, & vēditi, quia loquuntur in perfecta vendicione, quam voco perfectam quò ad hoc, qñ precium eſt ſolutũ, vel habita fides de precio, vt no. glo. in l. 1. C. de peric. & com. rei vendi. licèt aliàs ſit perfecta, qñ res eſt tradita. ff. de actio. emp. & ven. l. ſi qs alienam a rem.

12 Vtrũ emptum de aliena pecunia ſit ementis? R. ꝙ ſic, ſi noīe ſuo emit, l. ſi ex ea, b C. de rei ven. fallit ī empto c ex pecunia eccleſiæ. 12. q. 3. c. 1. & 2. q. 5. ſixum. Quod adeo eſt verũ, quia ſi clericus habens pecuniam de præbenda emerit prædium, amplius non poterit illum dare intuitu pietatis, licèt pecuniā potuiſſet dare, quia ſtatim pdiũ ſit eccleſię, ſiue emerit nomine eccleſiæ, ſiue ſuo, ſiue alieno. d ca. 1. de pecu. cle. & c. inquirendũ. Similiter dic in empto đ pecunia pupilli, vel minoris a tutore, vel pcuratoř, qa minor ſibi vendicare pōt. e l. 2. qñ ex fac. tut. Idem dic de empto ex pecunia militis. f C. đ rei ven. l. ſi vt pponis. Similiter dic ī empto a marito, vel vxoř de pecunia ſibi ab altero eorũ donata, ſi efficiaẽ non ſoluēdo, qui donũ accepit. l. vxor marito, ff. de do. inter vi. & vx. hæc limita, qñ pecunia nō fuit alteri mixta, quia ſi fuiſſet mixta, trāſiret in dñium ēt furis. l. ſi alieni numi, ff. de ſolu. & ſic non eſſet eccleſiæ, vel præfatorum.

13 Qũo pōt pater vēdere filiũ, & qũo liber homo pt vendi, vide ĩ. ſeruitus, §. 1.

14 Quid ſi res vendaẽ duob⁹? g R. ꝙ potior ē lcđs, ſi res tradaẽ ſibi, vel prim⁹, ſi primò ſibi deẽ, & idē ī dona. l. quotiēs, C. de rei ven. niſi primus emiſſet h noīe eccleſiæ. ſpāle eſt in hoc, vt dñium acquiratur ſine traditione, ar. c. ex literis, de

multiplicatur, & legiſtæ intelligunt rem ſpecificā, ſiue particularem.

a Si quis alienam] Dicit, ſi quis alienam rem vendiderit, & medio tempore hæres domino extiterit, cogetur implere, quod promiſit. dicit gl implere, ideſt rem tradere.

b L. ſi ex ea] Caſus eſt ibi, ꝙ ſi is, apud quem depoſita eſt pecunia, ex eadē ſibi poſſeſſiones comparauit, & ſibi traditæ ſunt, tertè dř ibi, ꝙ dñs pecunię vendicare poſſeſſiones non poteſt. Sicut ergo non poſſum petere emptum ex mea pecunia nomine non meo, ſed pecuniā ſic, Ita ſi quis vēdit poſſeſſionē meā nomine ſuo, precium ab eo petere non poſſum, ſed poſſum agere rei vendicatione contra poſſeſſorē, ſi venditioni non cōſentio, Si autem conſentio, habeo actionem negociorũ geſtorum contra vendentē ad precium. Caſus ē in l. mater, C. de rei vendi. Imo plus dico, ꝙ ſi ex pecunia dotali emeretur res ſiue fundus, ille fundus nō efficeretur dotalis. l. ſi ex pecunia, C. de iu. do. gl. ī l. ſi pcuratoris. §. ſi duos, in ver. planè, ff de tribu. vide infra reſtitutio primo. §. 8.

c Fallit in empto] Ho. tamen tenebat contrarium, & di. hoc non eſſe de iure, ſed ex magiſtrorum interpretatione, ſed male loquitur. vide Barba. in d. ca. inquirendum. vbi multa allegat contra Hoſt. idem, ſi prælatus alicuius eccleſiæ permutauerit reditus eccleſiæ cum alijs rebus res acquiſitæ per permutationem cedunt eccleſię per tex. d. c. inquirēdum, in ver. comparauerit, quod verbum comprehendit permutationem ſecundùm Bar. in l. 1. ff. de contrahen. em. imo ſi presbyter de reb. vnius eccleſię emat p alia eccleſia, erit prioris eccleſiæ, ad hoc tex. in l. 3. C. de reb. eo. Barb. vbi ſupra.

d Nomine alieno] Quia platus cōmitteret furtũ, & ſacrilegiũ acquirendo conſanguineis, vel alijs, vnde ſi conſtō remitteret pœnā furi, non videretur remittere penā tali plato, eo qa ē furtũ qualificatũ, ſ. ſacrilegiũ. faciūt no. p Pe. de Anc. in c. cũ ab hoīe. de iudi.

e Pōt] & idē in milite, ſicut dicit Sal. in d. l. ſi vt pponis, C. đ rei vē. q̃q̃ & Bar. & Bal. ī d. l. ſi vt pponis, dixerũt rē emptā de pecunia taliũ priuilegiatorum ab extraneo, ipſā rē eē obligatā obligōne gñali inducta a lege. & ad hoc ē tex. no. in l. 3. in pri. ff. đ re eo. & idē dicō dũ de pdigo, cui bonis ē interdictũ, ēt de furioſo đ quorũ pecunia ſi emaẽ noīe alieno, ipſa res empta ē eorũ p glo. ſi. in l. 2. C. đ cu. fu vbi pdigus & furio. hñt priuilegia minorum ex hoc apparet Pa. de Ca. malè cōſuluiſſe cō. 371. vbi dicit. ſi tutor de pecunia redacta ex fructib. cōib⁹ noīe proprio emit, ꝙ p pte nō acqratur pupillo, & all. Bal. ī d. l. ſi vt pponis, & alios, qa hoc dictũ ē cōtra d. c. inqrēdũ, & ibi Bar.

f Militis] Idē, ſi ſint tm̃ armatæ militiæ, licèt nō viuāt in caſtris. Ita Barb. in d. c. inquirēdum vbi ēt vult, ꝙ idē ſit in cruce ſignatis eūtib. p đfenſione terræ ſãctæ. Quia ſi illa ſigna, q̃ portant milites, ſũt cā priuilegiorũ ſuorũ, multomagis hoc dēt ōferre vener. ſignũ cru. facit dictũ Ioā. i ru. i od. đ pe. cle.

g Si vēdatur duob.] vide Bar ī l. emptiōe, circa ſi. ff. đ pa. vbi dicit, ſi vēditor cōſtituit ſe pcario noīe poſſidere, & poſt alteri vēdaẽ, & tradatur, ꝙ prim⁹ pferẽ Pa. idē in c. 2. ī ſi. col. đ cōſue. vñ Ale. cō. 14 in 1. vol. inci. circa primũ du. & ſi res ē vēdita duob. indubio pſumitur pri⁹ tradita illi, q. prius nũerauit pciũ, ita pulchre đcidit Bal. ī c. vni. §. ſi facta, in ti. ſi đ feu. cō. ſit inter do. & agn. & ita dicit, ſe cōſuluiſſe, & ſi qs vēdiderit, rē duob. ſi ſcđs ſciebat de primo, licèt ſcđus pri⁹ numerauit pciũ, tñ prim⁹ pt ab ipſo rem auocare, ita ſing. Bal. in rub. C. de reuo. his, quæ in fra. cre.

h Niſi primus emiſſet] Ratio eſt, quia dominium in eccleſiam transfertur ſine traditione. d. c. ex literis, de

conſue.& expreſſe.C.de ſacroſan.ec.l.vt inter diuinū publicumque,etiā ſi ſecundus emiſſet,& ipſe nomine eccleſiæ, quia præfertur primus,ff.de procu.l in cauſę.ſed venditor tenetur crimine falſi, vt patet. ff. ad l. Corn.de fal.qui duobus.[a] Si verò permutauit,aut alteri in ſolutum dederit,vel aliter diſtraxerit, poſt quā eam obligauerat, tenetur crimine ſtellionatus,vt l. 2. poſt princi.ver.maxime, ff. de cri.ſtell.

15 Vtrum vendens vinum qui nihil dixit de expeditione vaſorū, poſſit illud euacuare ī terra, ſi emptor nō euacuat? ℞.ꝙ ſic, ſi vendemia ſupueniat,vel ſi venditor ē mercator,q ſolet vendere,& emere. ff.de peric. & cōmo.rei ven.l. 1.§.pe.[b] ſecūdùm Goſ. vnde.tu dic ſecundùm Hoſt. ꝙ ſi indiget vaſis, & eo ammonito non vult, poteſt coram teſtibus vinum mēſurare, & effundere. Quod limito, niſi emptor ſit in tali neceſſitate,ꝙ venditor teneatur ei ſubuenire ex debito.

16 Vtrū vēditor teneatur de euictione emptori? ℞. ſecundū gl. Pa.in c.ſi venditori,de emp.& vendi. ꝙ ſic.[c] niſi in tribus caſib.Primus,ſi in principio litis,[d] vel ad min⁹ poſt litē conteſtatā[e] non denūciauit venditori,vt eū defenderet, vt C.de eui.l.emptor fundi,[f] & l.autor,& ff.e.l.ſi rē.§.fi.

1 Sed quid ſi ſciebat litē motā vēditor? ℞.Bar.[g] in l.denūciaſſe,§.qd ergo prima,ff.de adul.videt ſentire,quòd etiam teneatur denunciare.Ratio ſecundùm eū, quia quando denūciatio requirit ad aliquid faciendū,vt in caſu iſto,tunc non ſufficit ſibi ſcientia ſola,vt in d.l.denunciaſſe. Secus eſſet, qñ denūciatio requiritur ad ſimplicē ſcientiam habēdam,quia valet, vt regula, eū,qui cert⁹ eſt, de reg.iur.lib.6. & l.1.§.fi. ff.de actio.empti, & vē. gl. tamen & Cy.in d.l.emptor & Cy.in dicta regula,eum qui certus, tenent, ꝙ non tenetur denūciare, & multi alij:tñ tuti⁹ eſt, ꝙ denunciet per l.ſi cōtrouerſia, in ver. autori, hæredive eius denuncia,C. de euictio. & ſic denunciatio importat nō ſimpliciter iudicarī, ſed

de conſue. vnde ſi primò eccleſiæ vendita eſt res, dato ꝙ ſecundo tradatur, non debet habere locum d.l.quotiens. Et hanc ſententiam tenet Glo. & Bart. in l.fi.C.de ſacroſan.eccle.& glo.in d.l. ſiue autem. §.ſi duobus,ff.de publica.& Hoſt.& Ioan.And. in d. cap. continebatur, de his, quæ fi.a præla.Ro. in auth. ſimiliter, C.ad l.Fal.in repetitio. Pa. in d. c.continebatur, tenet, ꝙ ſpeciale hoc eccleſiæ habet locū ſolū in duob caſib.aliàs non, vt ibi per eum.

a L.qui duob.] Bar.hanc l. intelligit ſtrictè,prout iacet, ꝙ quis vendidit rē duobus diuerſis contractibus; ſecus ſi donaret rem duobus in diuerſis contractibus, vel alios contractus faceret. Nā licèt incidat in crimen ſtellionatus, vt l. 3. ff.de cri. ſtel. non tamen incidit in crimen falſi;hoc tamen eſt verū, ſi non dixit aliquid de donatione,vel de obligatione prima. Secus,ſi interrogatus dixit ſe non obligaſſe alteri prius, & mentitus eſt, quia incidit in crimen falſi,vt ff. de fal ſi a debitore. Et iō aduerte,ſi ī iſtrumento eſt poſita illa clauſula, ꝙ de dicta re nemini ius dedit,quod præiudicium fieri poſſit &c. tunc ſi alteri obligauit prius &c.tenetur pœna falſi.d.l.ſi a debitore,ſed quid ſi fundum nemini obligatū eſſe dixit,& ſi appareret,promiſit eum liberare? Nō apparet contrarium,tenetur nè crimine falſi? reſpondit Bar in l.ſi a debitore, ꝙ non, ſi luat ante ſententiam:aliàs ſecus,ar.C.de cri.ſt l. l. 1. & C. rem alie. ge.l.1.Adde ēt,ꝙ d.l.qui duob. non vendicat ſibi locū in infeudante rē duob.ſm Bal.per illū tex. in c.ſi quis fecerit,quo tpe miles. Et vide ad materiam huius leg.Bal.oīno in c.ſi fortè,ſi de feu.contro.fue. Et intellige hanc l. qñ primus emptor ceſſabat in ſolō-ne pcij;aliàs ſecus ſm Odo.qui ita no.in l. venditor hēditatis,de hær.vel act.ven.& refert Bal.in l. quoties,C.de rei ven.Pro hoc facit l.q̃diu,de diſtr.pig. Item non habet locum in pignorante rem duob.ſm Bal.in l.ſiquis,ff.de pig.act.Et vtrum petens iterum debitum ſolutū puniatur pœna falſi,vide Bal.in l.1. C. de condi. ind.& limita, vt p Ang.& Imo.in l.a diuo, ff.de re iudi. & in. §.ſed ſi emptor.

b § pen.] Eſt.ꝗ. ibi tex. ad lrām. Et ſubdit, quod eo caſu,quo venditor effundere poterat,ſi nō effudit, laudādus eſt,poterit tñ petere preciū vaſorum,ſi tñ ei⁹ intereſſuit, puta qa alia vaſa accepit ad aſſitum.

c Quod ſic] Et rō eſt,quia tenetur venditor rē tradere cum effectu l. ex empto, ff.de acti.empt.

d Litis] & hoc habet locū in eccleſia per c.ſi. de empti. & vendi.

e Poſt litē conteſtatam]Iſta denunciatio habet fieri eo tempore quo ius venditori ſaluum ſit, ſiue eſſe poſſit, videlicèt quod vēditor poſſit defenſiones ſuas facere.d. l. ſi rem. §.fina.vbi glo.& Bar.ff.de euic.& & illa fuit opin. Hoſt. in c.fin. de empt. & ven. Et etiam in cauſa appellationis poſſet fieri dicta denūciatio,dummō ſaluū ſit ius ipſi vēditori.gl. ē ſingu. in l.ſi rē q̃.§.fi.ff de euic. quam cōmendant Imo. & Barb.in d.c.ſi Non ob.l.qui concubinū. §. ſi hæres, ff.de leg.3.quæ vult denunciationē fieri ante,q̃ iudiciū accipiat, quia exponitur per Bar.ibi ante ſñiam, vel intelligitur illa l. in re euincenda habita titulo lucratiuo:ſecus,ſi titulo oneroſo, vt in caſu noſtro, ſecundùm gl.in d.§.ſi. & Bar.vbi ſupra.

f Fundi] Ille tex.continet id, quod prædictum.c.ſi. ꝙ c.videtur habuiſſe radicem ab illa. l.

g Bar.]Bar.legit.d.l.denunciaſſe,ſub l.præced. quæ incipit

per officialem[a] facere ei notam litem motam,vt veniat ad defendendum.[b]

18 Secundus caſus,quādo emptor citatus contumaciter abfuit tempore ſententiæ, quia videtur condēnatus propter ſuam contumaciam[c] d.l.emptor, & ff.de eui.l.ſi ideo. 1.reſponſ. Idē ſi vēditore abſente non appellauit a ſentētia.l. Herennius,ff.de eui.

19 Tertius,quando p iniuriam[d] ſententia lata fuit contra emptorem.d.l. emptor, quia iniuria, quę fit emptori non contingit venditorem.l.ſi per imprudentiam in prin.ff.de euic. Idē dic,ſi per violentiam extraiudicialiter auferatur, d.l. ſi per imprudentiā.in prin. & C.de actio.empti. l. fin. etiam ſi notarius poſuit, ꝙ obligat ſe defendere de iure & de facto,[e] quia illud, de facto, intelligitur, ſi lis moueatur de facto,non de iure,ſm Pa.vbi ſupra: quia violētia extraiudicialis non venit ſecūdùm naturā contract⁹,de quo dic vt no.per Bar.in l.ſtipulatio iſta,ff.de verb.obli.

20 Addo quartum caſum, quando emptor compromiſit,[f] & contrariam ſentētiam reportauit.l. ſi dictū. §.ſi compromiſero, ff de eui.intellige hoc verum, ſi voluntariè compromiſit, quia ſecus, ſi coactus[g] ſcilicet,vel a ſtatuto,quòd ſic

incipit,qui vxori.Et hęc opi.Barto.eſt communis,& eam tenet ipſemet Bar.in l.non ſolum.§.morte,ff de oper.no.nun.Ioan.And.poſt Specu.titu.de emption. & vendi.in fin.Ioan.de Ana.conſil. 31.& 38.Sequuntur Canoniſtæ d.Anto.Petr.de Ancha.Card. & Abb. in d.c.fin. & hoc tenuit Fel. in ca. cum M. de conſti. & Alexandr. in l. 1.ff.ſolu matrim. & Lud.Ro. in d.§. morte. & pro iſta opinione eſt tex. in d.c. fin.de emp.& vēdi.& in d.l. ſi rē. §.ſi. Et ad hoc allegauit Ioan.An. vbi tex. in l.1.C. de peric. & commo.rei ven.& l. qui abſentem,ff. de procurat.Multos caſus enumerant Barba. & d. Ant. de Burgos, in quibus nō requiritur intimatio, vide ibi.

a Sed per officialem]Et Bal. tenuit hanc opinionem in ca primo,ſi de feud. vaſal. fue. ab ali.interpe.Et pro iſta parte,ꝙ ſaltem ſit ſecurius denunciare,facit tex.in d § morte, ſed ad rem defendendam vēditor conueniri poteſt.Et vide Ange. in l.cum ex cauſa, & ibi Imo.ff.de verborum oblig. & videatur Sali.in d. l.1.C.de pericu. & commo.rei vend. Sed tu conſidera,an poſſit fieri concordia, quam ponit Bal. in d.l. prima,ſtatim allegata.ſcilicet quòd aut venditor ſciuit litem motam ex relatione alicuius tertij, & tunc procedat opinio communis, aut renunciatione dicti emptoris litis motæ, & tunc procedat ſecunda opinio, ſcilicet quòd non ſit neceſſaria alia certificatio. & ita procedat text. in l. cum quæſtio.C.de euictio. Sequitur Ale.in d.§.morte,& Salice.in d.l. prima,licèt ibi Ale.in additio, dixerit hanc diſtinctionem iure non probari,& eodem modo impugnat eam Feli. in d.c.cum M. fo. 6. Tamen eſt veritas,ſicut optimè defendit do.Ant.de Burgos,in d.c.ſi.

b Ad defendendum]Quia venditor ſciuiſſet rem melius defendere,cum magis ſit certus,& inſtructus de iure ſuo, vnde præſumitur, quòd emptor perdidit cauſam non propter malum ius,ſed propter ignorātiam iuris competentis venditori.Nam emptor poteſt vti iure venditoris. & not.quod iura ciuilia loquentia de euictione ſeruantur in foro eccleſiaſtico. Et ſic videtur,quòd ſi eccleſia emerit,& non denunciauerit venditori, non habet regreſſum de euictione. Similiter dic de clerico vendente rem ſæculari, quia tenetur de euict. ſecundùm gloſſ. bene intellectam in capitu.clericum nullus.11. q. 1. Nec obſtat, ꝙ non poteſt conueniri coram iudice ſæculari, quia non conuenitur, cum emptor conuenitur tanquam principalis,ſed ſolùm aſſiſtit ad defendendum. vt l. 1.C.vbi in rem actio. vnde iudicium nō transfertur in venditorem,ſi eſt inſtitutum cōtra emptorem, vt l.venditor,ff.de iudic.ſi tamen conuenitur tanquam principalis,tunc iudicium agitabitur coram eccleſiaſtico, & ſic non tenebitur.

c Propter ſuam contumaciam] Adde text. in l. qui repudiantis. §.fin.ff.de inoffi. teſt.& l.ſi ſeruus plurium, de leg. 1.& in l. præſes, C de pign. & gl. in c.ſicut,de re iudi.glo.in ca.1. ſi de feu.vaſa. fue. ab aliquo interpel. Adde Bald. in l.2.5.column. C.q res iudi non no.vbi limitat,ni ſi probatur ex inſpectione actorū, qa ex pleniſſima probatione lata fuit,& nō per cōtumaciā.& idem dicit,qñ cōſtaret eū contumacē ex iuſta cauſa,allegat gl.ſing.in l.2. C. de contrario iudi.et idem voluit in ſtatim allegatis,c.1.& c.ſicut.& Ang.in d.l ſi ideo.

d Per iniuriam]Gl.in d.l.ſi per imprudentiam intelligit hoc eſſe verum,quando emptor fuit cauſa talis iniuſtitię,aliàs poſſet agere de euictione.Idem ibi ſequitur Iaco.de Areti.per l.ſecundā.§.ſolet,ff.de hæredi.vel act.vendi.Cy. in d.l.emptor.C.de euic.glo.tamen in. l.exceptione,& Bar.ibi.ff.de fideiuſ. tenet,ꝙ qualitercunque ſit facta iniuſtitia a iudice,ꝙ venditor non teneatur.Et idem tenet Bart.in d.l.ſi per imprudentiam,& Imo.in d.c.ſi.6.col.& placet.

e De iure & de facto]Adde Ang con.174.aliàs.177. vbi dicit,venditor promiſerat defendere emptorem de iure & de facto, modò iudex proceſſit more priuati,omni iuris ordine prætermiſſo, & ita ē res euicta an poſſit agere emptor de euictiōe,& cōſuluit,ꝙ nō,& monet,qa qñ iudex mouetur ita beſtialiter eſt caſus fortuit⁹,alleg.l.fiſtulas §.frumēta,ff.de contrahen.emp. & res vendita, ſi perijt caſu fortuito, perit emptori.l.neceſſario ff.de peric. & cōmo rei vendi. Ibi tractat,qñ qs promittit de iure & de facto, qño intelligatur.Nam vult,ꝙ quando intelligitur de facto,ſ.per violentiam &c. non venit ex natura cōtractus.& vide Bal.in l.ſi.C.de act.emp.&c.

f Compromiſit]Intellige illum caſum,etiam ſi tranſegit,vel iuramentum detulit,quia non aget de eui. Bal.ſingu.in l.manifeſti, ff.de iureiur. Quod dictum magni fecit Fran.de Cre.in ſuis ſing. fol 7.

g Si coactus] Adde Cardi.in d.c. fin. qui dicit ſe ita

vult, vt inter cōſanguineos compromittatur, & huiuſmodi, & hoc denūciauit [a] venditori, ſm̄ Bart. in d. §. ſi compromiſero, & Bald. in l. 1. C. de pericu. & com. rei ven. Quintus caſus, quādo emptor potuit vſucapere, [b] & non vſucepit d. l. ſi dictū §. ſi cum poſſet. Sextus caſ⁹ ſi rem alienā ſcienter emit niſi de euictiōe ſpecialiter ſibi cauerit. l. ſi fundum, C. de euic. Septim⁹ ſi aliquid caſuale [c] cōtingat. C. eo. de leg. l. fi. §. fi. de re. eccle. non alie. c. ad noſtram. Octauus ſi vendidit non ſua voluntate, ſed neceſſitate, vt in glo. 1. l. emptori, de eui. vide alios caſus per Hoſt. in ſum. eod. titu.

21 Quid ſi fecit pactū venditor, ꝙ non vult teneri de euictione? Reſ. nihilominus tenebitur [d] ad p̄ciū re euicta. l. emptori. §. ibi ait, ff. de actio. emp. quod limitat Ludo. de Ro. in nō. 384. quando pactum fit in genere, ſ. a quocunque euincatur, ſec⁹ ſi ſpecificatur p̄ſona, [e] vel cauſa vna, quia tunc etiam non tenebitur ad precium, caſus eſt in l. qui libertatis, in princip. ff. de euic. & ibi gl. de hoc.

22 Sed quantum tenetur vēditor emptori re empta euicta in caſibus, in quibus tenetur de euictione? Reſp. ꝙ in ſimplum tantùm, & ſi fuit in culpa in vendendo, tenetur etiam ad intereſſe, in foro tn̄ cōtentioſo in rebus precioſis arbitrio iudicis cogitur duplū promittere, aliter condemnabiť in duplū precij conuēti. ff. de euic. l. 2. & l. emptori. [f]

23 Vtrum venditor teneať ad omnes expēſas, quas emptor fecit in iudicio, quia eum non defendit vēditor poſt, quàm ſibi hoc denunciauit? Reſ. Pa. vbi ſupra ꝙ ſic, ſiue obtinuerit, ſiue nō, vt no. in l. 1. C. de euict. & eſt tex. in l. venditores, [g] ff. de verb. obli. & vtrobique per Bar. ſecus ſi non denunciaſſet vēditori litē motā.

24 Vtrum emens domum pro centum, in qua poſtea inuenit theſaurum valentē ducenta, teneatur? Reſ. Lu. de Ro. tenet ꝙ ſic, & dic. ſe conſuluiſſe, & obtinuiſſe in

cōſuluiſſe, & eſt tex. in d. §. ſi compromiſero. & eum ſequitur ibi Imol. 4. column. ar. no. in capit. ab arbitris, de officio delega. Adde etiam, ꝙ dict. §. ſi compromiſero, non habet locum, quando fuit compromiſſum in venditorem, quia ſi daret ſententiam contra emptorem, teneť de euictione. Ita ſing. dixit Spe. ti. de arbi. §. poteſt, verſic. ſed pone, & Ange. in d. §. ſi cōpromiſero, & Roma. con. 467. tertiò limita, ſi fuerit p̄ venditorem dictum, ꝙ vult teneri ad defenſam, quomodocunque & qualitercunque res fuerit euicta, quia tenetur venditor, gl. eſt ſing. in l. cum pœna, ff. de arbit. & ibi dom. Florenti. & no. Aret. in § fin. Inſtitu. de empt. & vendi.

a Et hoc denunciauit] venditor debet citari, quādo fit electio arbitrorum, quia ſua intereſt, Ita Bald. in d. l. 1. C. de pericu. & commo. rei vendi. Et quando emptor prorogauit iuriſdictionem nō ſui iudicis, nō poteſt agere de euictio. gl. eſt ſin. in d. §. ſi cōpromiſero, quam exclamat Ro. ſing. 13. & facit, qđ no. d. Ant. in d. c. ſi. &c.

b Potuit vſucapere] Puta, qui deſijt poſſidere. Sed quid ſi ipſe erat in mala fide, & ideo non potuit vſucapere. Reſpon. ſi ſubtiliter quæſiuit, tunc videtur eſſe in culpa, ſec⁹ ſi ſimpliciter alius retulit, & ſic habet actionem, ar. l. fideicommiſſa, ff. de leg. 3.

c Si aliquid caſuale] Iudicio meo vult dicere, quòd ſi aliquid ſpeciale, vt in caſibus hic allegatis. Nam in d. l. fi. §. fin habetur, ꝙ emens rem reſtitutioni ſubiectam ſcienter non habet regreſſum contra venditorem, ſi euincatur, etiam ſi feciſſet pactum, licèt poſſit precium recuperare, vt ibi, & eſt ſpeciale ſecūdùm Barto. ibi, quia aliàs eſſet contra. l. ſi fundum, C. de euic. Similiter in d. capit. ad noſtram, habetur, quòd monaſterio grauato debitis, quod dedit in feudum poſſeſſio laico, cum hoc, vt perſolueret octuaginta libras, quod tamen monaſterium videns ſe enormiter læſum, petijt a ſummo pontifice reſtitui in integrum, attento ꝙ ipſe laicus primo anno de fructib⁹ recollegit dictas libras octuaginta, ſed dominus papa conceſſit cum hoc, ꝙ dictum monaſterium reſtitueřt illas octuaginta libras, retentis ſibi fructibus quos collegit pro labore puta quia extirpauit vepres ad bonificandā poſſeſſionem. & ſic iſto etiam caſu, q̄a iſta enormis læſio contingit, euinciť illa poſſeſſio a laico nec monaſterium tenetur.

d Tenebitur] q̄a in contractibus bonę fidei ius abhorret abeſſe rē ab emptore, & precium remanere apud venditorem, not. Aretin. in §. actionum. 16. column. Inſtitu. de act. & in §. final. de empt. & vend.

e Perſona] Puta, ſi euincatur a Caio, vel Seio, vel cauſa, puta quia donaui, volo teneri, & in d. l. qui libertatis, ponitur exemplū de libertate, vt puta vendo tibi hunc ſeruum. & ſi euincatur quaſi liber volo teneri, & ſequitur hanc ſententiam Are. vbi ſupra, Bald. & Sali. in l. prima C. de pericu & commo. rei vend. & Barba. in d. c. ſi. & Bald. in l. non dubitatur, C. de euic. credo tamen, ꝙ hoc caſu ſi fuiſſet in dolo teneretur venditor ad precium, vt l. tenetur. §. fin. ff. de actionibus empti.

f L. emptori] Dupliciter legitur, primo ꝙ ſi non cauetur de culpa, hoc eſt de reſtituendo duplum eius, quo res eſt vendita, cogitur præſtare ſcilicet ipſum factum, ſecunda eſt, ꝙ cogitur præſtare duplum precij, & ſtatim ſecundùm Bart. ibi.

g L. venditores] & Bart. ibi tenet, quod hic dicitur reprobata gl. in l. 1 C. de eui. & alleg. duas rationes, ad hoc, vt ibi per eum, fallit tamen in emptore hæreditatis, quia ſi facit expenſas in lite rei ſingularis, illas non repetit d. l. 1. C. de euic.

L. nunquam

curia, ꝙ in hoc habet locum remedium. c. cum cā, de empt. & ven. ſ. ꝙ reſcindatur contractus, vel reſtituatur plus. ſed contrariū de iure eſt verius, ſ. ꝙ non teneatur, rō, quia theſaur⁹ eſt res mobilis abſcondita ab ignotis dn̄is tempore vetuſtiore, vt l. vnica. C. de theſauris, lib. 10. ergò dn̄s nullus erat ipſius, vt caſus eſt in d. l. 1. & l. nūquā §. theſaurus, [a] ff. de acqu re. do. Sic ergo remanebimus in diſpoſitiōe iuris cōis, vt ſit dn̄i ſoli, ſi data opera vel à caſu inuenit ī ſuo, vel ſi data opera in alieno ſolo, erit dn̄i ſoli. ſi verò a caſu; erit medietas domini ſoli, alia īuentoris, vt in d. l. vnica. cū ergo iſte emptor ſit dn̄s ſoli erit ſuus, de hoc caſus eſt in l. à tutore, iuncta gl. ff. de rei ven. vbi pecunia inuēta p̄ modū theſauri cedit emptori. Secus, ſi non eſſet per modū theſauri, vt murata ab aliquo in muro, vt dicit text. in d. §. theſaurus, quia tūc non eſſet emptoris. nec ob. ꝙ venditor non vendit theſaurū, quia cōcedo; ſed ſtamus in diſpoſitiōe iuris communis, vt cedat dn̄o ſoli, & hoc habeo pro indubitato, ſi emptor nihil ſciebat de theſauro; ſec ſi ſciebat, & ꝓpterea emit, tūc vř dubium. Nicolaus tamen đ Lyra [b] ſuper Mat. 13. in illa parabola đ theſauro, & ſanctus Th. 2. 2. quæſ. 66. ar. 5. videntur tenere, ꝙ licitè ematur & de ſubtilitate iuris eſt verum, ꝙ poteſt licitè fieri, ſed de ęquitate videreť, ꝙ aliquam partē deberet dare venditori; vide de hoc, ſi placet, quod not. in l. ſi quis cum aliter, ff. de verbo. obl. ſed quò ad conſciētiā, ex quo ſciebat, videť inueniſſe, & ſi a caſu ſic medietas erit ſua; ſi verò à ꝓpoſito, ſic totum cedet domino ſoli, vt d. l. vnica.

25 Cū hoc ſit, ꝙ iura nō cogant reſcindere contractū emptiōis, vel ſuppleř iuſtū p̄ciū, niſi qn̄, deceptio eſt vltra vř citra dimidiā iuſti p̄cij vt ſ̄. dol⁹. §. 9. cui datur electio tūc? ℞. ꝙ quādo eſt vltra dimidiam, electio erit venditoris ſecundùm Azo. per argu. a contrario. quando eſt citra dimidiam, tunc eſt emptoris, vt no. Bernar. in ca cum dilecti, & cap. cū cauſa, de empt. & not. Panor. in d. capitulo, cum dilecti, quod ſi periret [c] res empta, minus dimidia periret emptori, quia cum duo ſūt in obligatione alternatiuè, vno perēpto remanet aliud l. plerūque. §. fin. [d] ff. de iure do. & l. ſticum [e] in princi. ff. de ſolutio. Et idem dic quando eſt plus vendita, ꝙ periret venditori per eandem rationem; tamen prædicti nō teneně niſi ad reſtituendū id plus, quo vendi-

a L. nunquam. §. theſaurus] Vult dicere, theſaurus non eſt in bonis alicuius, ergo erit inuentoris, ſed iſte in domo propria inuenitur; ergo erit ſuus. d. l. vnica, & §. theſaurus, Inſti. de re. diui.

b Nicolaus tamen de Lyra] Ibi refert verba formalia Sanctus Tho. Et dicunt, ideò emit agrum, vt theſaurum totū poſſideret, ſed Lud. de Roman. prout refert Barbat. in capi. cum cauſa, de empti. & vēditio. tenet contra. & fundabatur in ſimili de locatore, ſi poſt locationem res efficiatur amplior caſu fortuito, debet penſio augeri, gloſſ. in l. ſi merces. §. vis maior, ff. loca. & æquiparatur locatio, & emptio, vt l. 2. ff locati. igitur &c. Item quia ille theſaurus non videtur vēditus, quia nemo vendit, quod ignorat. l. in lege, ff. loca. Sed iſte ignorabat &c. allegabat etiam l. ſi quis domum §. huic, ff. loca. vbi ſi conducto vſusfructu, in quinquēnium moritur locator & ſic expirat locatio, debet reſti tui penſio ſoluta pro rata temporis. Sicut ergo per caſum fortuitum fit diminutio mercedis, ita æquè debet ī duci argumentū pretij propter ſequentem caſum fortuitum, ob quem ius vendendi eſt effectū pinguius. Sed tu tene cōtrarium, vt hic dicitur. Non obſtat ſimile de locatore, quia poteſt concedi, quandoquidem ipſe remaneat dominus, ſed non ſic venditor. Nec valet illud, quod dicit, nemo vendit, quod ignorat &c. Quia ſtamus nunc in diſpoſitione iuris communis &c. Si enim ſciuiſſet, non vendidiſſet, nec poſſet dici theſaurus, vt patet.

c Quod ſi periret] Hoc debes intelligere attenta opinione communi canoniſtarum, quæ habet, ꝙ in obligatione, & precium, & res veniat, vt emptor ſcilicet decipiēs, vel teneatur alternatiuè ad rē reſtituendam. vel ad precium. ex quo ſequitur, ꝙ ſi res pereat, periculo emptoris pereať vt hic. Et hoc dictum notat Franciſc. de Crema in ſuis ſingul. colum. fin. Sed ſecundùm opin. legiſtarum non ꝓcederet, quæ habet, ꝙ ſolùm res eſt in obligatione, & ſuppletio precij ſit in facultate. pro qua facit textus. in l. miles. §. 10. ff. de re iudic. videtur ſecurior illa opinio legiſtarum, maximè, quia illa canoniſtarum non videtur iure probari. Quā tamen altercationem pertractat domi Anto. de Burgos in dicto cap. dilecti, ſ fin. ibi vide, Et ante eum ibidem Barba.

d L. plerunque §. final.] Ibi enim dicitur, ꝙ ſi res datur æſtimata in dotem, & conuentum fuerit, ꝙ aut res, aut precium reddatur, ſi hoc in electione erit poſitum mulieris, petet vel rē, aut p̄cium. Si verò viri ſoluet rem, vel precium, in dubio tamen electio erit viri. Et ſi rem non præſtet, omnino tamen precium præſtabit

e L. ſticum] Vbi dicitur, Stichum, aut Pamphilum,

virum

vtrum ego volam, dare ſpondes altero mortuo,qui viuit,ſolus petetur hæc ibi,niſi mora facta ſit.

a Vſque ad quatuor annos] Iſtud tempus ſolũ competit,cum petitur reſtitutio in integrum , & ſic pro officio extraordinario, ſed ſecus , quando imploratur officium loco actionis.nam cum habet viam paratam a iure communi,durat tanto tempore , quando durat actio perſonalis , in cuiꝰ loco ſuccedit , & ſic durat ꝑ 30 annos . Ad hoc l. ſicut , C. de præſcript. 30. annorum.Facit, quod not.in c.1.de officio iudicis.& ſecundũ Pan.licèt contra eccleſiã non currat præſcriptio niſi per quadragima annos.ca. de quarta, extra de præſcri.fallit tamẽ ĩ his actionibus, quæ clauduntur hoc termino , ſcili et . 30.annis,vel ſemeſtri,vt ĩ actione redhibitoria &c.

b De perfectione]& ſic ſi de ꝓcio ſubtraheret propter hoc.vel exponeret,abundãtioris eſſet virtutis .

c De monopolijs]Monopoliũ enim exercẽt tales.& ſi quis magnatum talibus ſe immiſceret, puniatur ĩ quinquaginta libris. Idẽ de magiſtratu , vel iudice diſſimulante non videre , vel corrupto pecunia non puniente : vide Bartol.in l.1. ff. de co.illi.& in l. ſi quis ad declinanda,C.de epi. & cler. Roſe.hic.§.23.vbi latius.

dit, vel ſupplere illud minus,quo emit vſque ad iuſtũ pretium & poterit agere deceptus vſque ad 30. annos,ſiue agatur cõdictione ex l.2.C.de rei vendica. quæ condictiones , cũ ſint perſonales, ſunt perpetuæ. Siue agatur ex eo cõtractu ſ.ex vendito. vt no. Pan.& Inno.in d.ca. cum cauſa.Si verò ageretur officio iudicis,vt volũt aliqui , ſic non poſſet agere niſi vſque ad quatuor annos,[a] quia vſq; ad illud tempus datur reſtitutio in integrum.l. vlti.C. de tempo.in integr.reſt.Pa. tamen vbi ſupra vult, ꝙ ẽt ſi agatur officio iudicis,detur vſque ad 30. an.

26 Vtrum mercator,q̃ ſcit plures alios poſt ſe venire, teneatur minus vendere,q̃ ſit cõis æſtimatio,vel dicere,ꝙ plures veneunt?Reſp. Tho.2.2.q.67.ar.3.in fin.ꝙ non,niſi de perfectione.[b]

27 Quid de mercatoribus qui inter ſe conueniunt vt vnus ſolus vendat?Reſ.ꝙ ſi hoc faciunt ad læſionẽ reipublicæ,ſunt dãnandi perpetuo exilio , & bonis ſpoliandi , vt C.de mono. [c] l. vnica.Secus,ſi faceret propter aliquem finem honeſtum, quia liceret . De iſta materia habes ſupra dolꝰ. §.9.& infra, negociatio, & ſupra,Ars.§. 1.

28 Vtrum ille, cui datum eſt aliquid ad vendendũ ꝑ 10.& vendidit ꝑ 12.teneatur illa duo reſtituere dño rei?℞ ꝙ non q̃a ſi illa duo ſunt vltra iuſtũ pretiũ,tenetur reſtituere emẽti ſ̃m ea, quæ dixi ſ̃.§. 7. ſi verò non exceſſit iuſtũ precium, ſed ſua induſtria [d] habuit , ſic ſibi acquirit,nec ob. ꝙ dat̃ ei certa merces ꝓ labore , q̃a illa dat̃,vt inueniat emptorẽ ꝑ 10. & ſic non tenetur neceſſariò reſtituere:ſecus,ſi daret̃ ſibi ſimpliciter vt venderet,q̃a tenet̃ vẽdere meliori ꝓcio,quo põt & totũ dare domino , ex quo mercedẽ hẽt pro labore .

29 Quid de vẽdẽte poſſeſſionem, vel emẽte intra tales confines,quę ẽ plus vel minus,quã ſit dictum,vide ſupra,donatio §.40.

30 Quæritur de q. quotidiana,vtrũ valeat venditio ſeu alius contractus collatꝰ in alterius arbitriũ? Reſ.ꝙ ſi ẽ incerta ꝑſona, cuius arbitrio cõmittitur,nõ valet. l ſi merces,in prin. ff.loca. niſi in caſu , quõ ſimpliciter fuit cõmiſſum in arbitriũ boni viri,quia tunc intelligitur in arbitrium iudicis. l.vir bonus,ff.iudi.ſo.& ſic videtur commiſſum in certam perſonam.Si verò perſona,[e] cui committitur eſt certa,tũc licèt varia ſit opi. in l. in vendẽtis & emẽtis . C.de contrahen.emp.tamẽ dic ſecundùm d.Lucam de Graſſis in l. ſi q̃s arbitratu,

d Sua induſtria]Contra tenet Archi. Flo.in 3.parti.8.§.3.& Roſe.hic §.12. Idem Iaſ.in §. actionum, Inſti.de act.& ibi Ioan.de Pla.& Io.Fa. & ratio eſt, quia ad venditorem pertinet periculum rei , ideò debet & emolumentum pertinere:nam dominus rei eſt venditor,ad hoc eſt text.in l.ſi is qui. § ſi quem, ff.cõmo.& ibi gl.& Bar.ad hoc. & pro iſta opinione, facit l. qui proprio.§.ꝓcura.vt in cæteris. ff. de procur.vbi ꝓcurator quicq̃d habuit lucri de lite.vel occaſione litis vltra ſalariũ ſuum, reſtituere tenetur.dom. Archie. Flo.mouebãtur,quia dato ꝙ quis dicat,vẽdas rem pro decẽ , certiſſimum eſt tacitè voluiſſe eum intelligere,qđ ſi plus vẽdiderit,intendit habere,Ar.§. Itẽ his,Inſti. mandati, vbi ſi dico Emas poſſeſſionẽ pro centum , & tu emis pro 90. teneris reſtituere.1c.& ibi glo. no. Tu aduerte , ꝙ ſumma noſtra bene dicit.& cõſidera,ꝙ aut dñs erat ignarus ꝓcij, & tunc accipiẽs decepit eũ , dãs ei intelligere,ꝙ valet niſi tãtũ, tũc crederem ipſum venditorẽ teneri ad reſtitutionem.ſi ãt erat ſciens,& dixit ſe velle niſi tantũ , tunc nõ videtur electa induſtria ipſius vẽditoris, ideo illa duo poterit retinere, & ita loquitur autor noſter. ſi aũt datur ſimpliciter & tunc dic vt hic in ſi.quia tenetur reſtituere, & ita ĩtellige Archi Flo. & alios. Non obſtat. d §. procurator,quia apparet ibi de electione induſtriæ propter quod nõ eſt in caſu noſtro.

e Si verò perſona]ſcilicet tertia perſona,ſecꝰ ſi vna eſſet contrahentium,de quo dic vt per gl. Inſt.e. §.pen.

ff.de ver.ob.ꝙ ſiue ſubſtantialia contractus , vt puta precium in vẽditione, & ſimilia,ſiue accidentalia, puta venditur ſeruus, ſi rationes reddiderit,& hmõi,cõmittantur in arbitriũ certæ perſonę,valet contractus , ſi ille voluerit arbitrari,nã ſicut ſubſtãtiale vltimæ voluntatis ꝓt ferri in arbitriũ hæredis.l.ſi ſic,in prin.ff.đ lega.1.ita in contractib. l.ſi ſeruũ filij.§.cũ qui,ff.de le. 1.& ꝓ hoc videt̃ caſus in l. ſi libertus ita iurauerit, ff. de ope. li.vbi valet promiſſio liberti facta đ operibus ad arbitriũ patroni & ſi male arbitratus fuerit, poteſt cogi,vt arbitretur ſicut bonus vir , ſic in propoſito q̃ ſi arbitrari noluerit,vel nõ poteſt,ſic non valebit.§.ꝓciũ,Inſt.de emp.& vendit. ſi verò mortuus fuerit alter contrahentiũ,ſi fuit cõmiſſum ſuper contractu ꝑficiendo, [a] non poterit arbitrari.ſi verò ſuper cõtractu perfecto,[b] ſic non expirat eius arbitriũ , ſed ſicut contractus tranſit ad hæredem, ita obligatio de ſtando arbitrio dictæ perſonæ ſecundũ Bar.in d.l.ſi quis arbitratu.

31 Qũo aũt contractus emptionis, & venditionis reſcindatur ꝓꝑ dolũ , habes ſupra Dolus.§.9.vel ꝓꝑ minoritatem precij,qñ ẽ citra dimidiã iuſti precij, vel propter alias cauſas,vide Hoſt.in ſum.eod.tit. & Azo.in ſum.C.de reſcin.ven. quia parum ad confeſſores,ſed ſufficit, quod dictum eſt.

EMVNITAS, Vide infra , Immunitas.

ENORMIS iniuria quando dicatur, ℞. c.cum illorum,de ſen.ex.exẽplificat, ſi mẽbrũ mutiletur,ſi effuſio ſanguinis ſit. Et intelligunt doct.ibidem , quãdo effuſio eſt in abundantia, & de mẽbro,de quo ſanguis de facili non exit.Item ſi in epiſcopũ, aut in abbatem,vel prælatum,ſeu ſuperiorem ſit iniecta manꝰs,Inſt.de iniu.§.atrox dicitur,ſi quis vulneretur. intellige,ſi vulnus eget medicamine chirurgiæ , vel emplaſtrorũ , ſeu aliorũ medicinaliũ ſ̃m Mona.Itẽ ſi quis fuſtibꝰ ceditur,ſi in theatro, vel foro, aut in conſpectu iudicis verberetur.Itẽ ſ̃m alios ĩ eccleſia,vel cœmeterio, aut dormitorio verberetur,ar.de ſent.exc. c.cum pro cauſa. 17.q.4.quiſquis, & §.qui autem.[c] Item ſi ſacerdoti induto veſtibus ſacerdotalibus. C.de iniur.l. atrocem.Sed breuiter dic , ꝙ iniuria dicitur enormis . Primò ex perſona,& in iure non habemus expreſſum,niſi quod dictum eſt in d. ca.cũ illorum,& in d.l.atrocem,& Inſti.de iniu. §.atrox,& ff.eod.titul.l.prætor.§.atrocem. vbi dicitur de magiſtratu,parente,& patrono,epõ , prelato, [d] & ſacerdoti induto,vt ſupra dictũ eſt.Secundò ex loco,vt puta ſi in conſpectu prætoris fiat,ſeu prelati,vt in d.l.pretor,& in theatro , vel foro,vt in d. §.atrox,& l.ſed eſt quæſtionis,in prin.ff.de iniu.Tertiò ex tempore, & hoc eſt arbitrarium , vt puta ludi,vel magnæ feſtiuitatis. Quartò [e] ex re,puta ex vulnere,vnde dicit l.vulneris magnitudo atrocitatem facit,& nonnunquam locus vulneris,veluti oculo ꝑcuſſo,hęc ibi.ff.de iniur.ita incipit. Quintò ex modo,vnde dicit Pa.in c.cum illorũ, ver.& in ſi.gl.de ſen.exc.ꝙ percuſſio in eccleſia,vel in platea,ẽ exceſſus notoriꝰ & dicitur enormis.d.§.atrox,& ꝙ epiſcopꝰ non poteſt eum abſoluere ex talibꝰ iniurijs notorijs factis eccleſiaſticis perſonis.

1 Sed q̃s habebit arbitrari,an ſit enormis iniuria?Reſ.ꝙ ille,q̃ hẽt abſoluere,& ligare,an ſit ſuæ iuriſdictiõis,vt puta poſſit eũ abſoluere vel ne,ar.c.ſuper literis, in ſi.de reſcrip.& l.ſi quis ex aliena, ff.de iudi.Sed caueat,vbi ius determinauit atrocẽ nè ipſe velit leuem arbitrari,quia non abſolueret ſed deciperet,ſecus vbi ius nõ determinat.

EPISCOPVS Grȩcè,Latinè ſpeculator interpretatur,vt dicitur.21.di.c. cleros, vel.epiſcopatus,& 8.q.1.qui epiſcopatum ſpeculare enim debet mores, & vitam populi ſibi ſubiecti,& intendere ad eorum ſalutem , vnde epiſcopus hęc negligens eſt in peccato mortali, & dr̃ canis ĩpudicꝰ. 2. q.7 q̃ nec,& debet lectioni, & orationi vacare,

a Super contractu perficiendo] exemplum,vendo tibi equũ , ſi Titius diffinierit preciũ &c. Nam ꝓcium eſt de ſubſtantia, & niſi ſit declaratum,non valet venditio . d. §. precium.

b Super contractu ꝑfecto]exemplũ,vẽdo tibi vnũ ex equis meis declarandũ ꝑ Titiũ & hoc hẽt locũ in arbitratore l.idẽ ꝓferre.§ 1. ff.de arbit ca.ex parte,& c.ſi e.ti. ſecundũ Bart. in l. ſi ſocietatẽ. §. arbitrorũ,ff. pro ſoc. Iaſ. in d.l. ſi quis arbitratu.

c §.qui autẽ]eſt ſub c. ſi quis ſuadente.

d Epõ,prælato] Non ſunt verba formalia de ꝑlato ſed à maioritate rõnis arguit.

e Quartò Adde ẽt de iniuria ſuper atroci d.l ꝓtor.§.fin.de iniurijs.

care,vt in c.epiſcopi,ibidē nec debet habere familiaritatem praui hominis, vt in c.peruenit,eadem cauſa,& queſtione,imò presbyteros diaconos,clericos boni teſtimonij debet penes ſe habere,vt in d.ca.epiſcopi, & c.cum paſtoris,& de conſ. di.1.c.epiſcopus deo.

1 Vtrū principali⁹ debeat intendere multiplicationi temporalis? ℞.ſm Tho.in quol.ꝙ non, ſed eius propria, & præcipua cura dēt eſſe circa cuſtodiam gregis ſibi commiſſi orando,prædicando, ſacramēta diſpenſando, & ſua iuxta qđ res exigit,erogando. Poteſt tamen intendere multiplicationi temporalium ad vtilitatē eccleſiæ.qñ opportunitas adeſt, & fieri poſſit ſine damno ſpiritualiū notabili, aliàs non. Ale.autem.2.i.titul.de auaritia,mēbro.10.ī fi.dicit,ꝙ epiſcopus non p̄t cōgregare ad ſui tuitionē, ſiue eccleſiæ,ſicut rex pōt, ſed debet conuertere res eccleſiæ in vſum eccleſiæ, quod facit pauperibus dando.Ratio eſt qa rex ad hoc conſtitutus eſt, vt ſubditos in pace teneat,& defendat ab aduerſarijs, & ideò pōt ad hoc congregare,non ſic epiſcopus, ſed vt faciat bonū eccleſię,quod facit dando pauperibus.facit.12.q.2.aurum, vnde tenet Tho.2.2.q.185.arg.7.ꝙ ſi bóna eccleſiaſtica non diſpenſat in pios vſus ſed notabiliter deficit, peccat mortaliter, & ad reſtitutionem tenet. Sec⁹,ſi in modico deficiat. Addit tñ, ꝙ ſi neceſſitas nō imminet pro pauperibus ꝙ poteſt reſeruare in futurū, vel emere poſſeſſiones, vt tempore neceſſitatis prouidere poſſit. Bona verò patrimonialia pōt tenere ad libitū,dummodo ordinatè.

2 Vtrum liceat appetere epiſcopatum?℞eſ.quòd non.8.q.1. qui epiſcopatum,ibi dicitur,Locus ſuperior, ſine quo populus regi non poteſt, & ſi ita retineatur atque adminiſtretur,vt decet tamē indecenter appetitur, quamobrem otium ſanctum quęritur gratia veritatis,negociū iuſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis;quam ſaracinam ſi nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ veritati vacandum eſt. Si autem imponitur, ſuſcipienda eſt propter charitatis neceſſitatē. Sed nec ſic omnino veritatis delectatio deſerenda, nè ſubtrahatur illa ſuauitas, & opprimatur iuſta neceſſitas hęc Augu.ex quo patet,ꝙ appetit illicitè [a] & quando ſit mortale, vide ſupra ambitio.§.1.& oblatus recuſatur cum peccato mortali,ſi eſt dignus, & ęquè dignus non eſt,cui debeat dari. Facit ſimiliter ad hoc.c.in ſcripturis., ea cauſa.2.q.vide ſupra Electio.§ 30.

3 Quam iuriſdictionem habeat, vide de off.ordin. per to. quia ad confeſſores non pertinet.

4 Vtrum epiſcopus poſſit concedere autoritatem non epiſcopis, quam ipſe hēt? Reſ.Pa.in c.accedentibus, de exceſ.præla. ꝙ non ea,quæ ſpectant ad ordinem epiſcopalem,ſicut ordinare,chriſmare,conſecrare,& ſimilia,quæ not.in c.quanuis. 68. di. & in c.aquę,de conſ.eccl.vel alta. Ea verò quæ ſpectant ad dignitatem epiſcopalem, bene poteſt, ſicut cognoſcere de cauſa matrimoniali, iniungere publicam pœnitentiam,concedere indulgentias,iudicare de clericis,& huiuſmodi,vt 16.q.2. vſus.præter inſignia,vt vſus,mitrię,& pontificaliū, quæ ſolus papa concedit, ar.c. vt apoſtolicæ,de priui.li.6.& etiam quæ ſunt iuriſdictionis,poteſt concedere, quanuis nondū ſit conſecratus, nec ſacerdos ſecundū eundem Pa.vbi ſupra,ver. inducitur etiam ad q.poſt Io.And.& Cal.vt ibi no.Pa.

5 In quibus poteſt epiſcopus diſpēſare, vide ſupra,diſpenſatio.§.1.

6 Vtrū epiſcopus cadat in pœnā ſuſpenſionis

[a] Quod appetitur illicitè] Sā. Th.2.2.q.85.art.1.dicit, ꝙ circa ep̄atū tria ſunt cōſiderāda, quorum vnū eſt principale & finale, ſ. epiſcopalis operatio, per quā vtilitati p̄ximorum intenditur, Io.vlti. Paſce oues meas. Secundū eſt altitudo gradus,quia epiſcopus ſup alios cōſtituitur,Mat.15.fidelis ſeruus & prudens. Tertiū eſt, quod cōſequenter ſe habet ad iſta, ſ. reuerentia, & honor, ſufficientiaque temporaliū, 1.Tim.5. Qui bene pręſunt preſbyteri, duplici honore habeantur. Appetere ergo epiſcopatum ratione huiuſmodi circunſtātium bonorum illicitum eſt,& pertinet ad cupiditatem, & ambitionem.vnde Matt.23.Amāt primos accubitus, &c. Quantum ad ſecundū eſt p̄ſumptuoſum, p̄ quo dñs arguit diſcipulos,Matt.20. principes gentiū dominantur eorū &c. vbi Chryſo. per hoc oſtendit, quod gentilis eſt primatus cupere,& ſic gētium comparatione eorum animam ęſtuantem conuertit,ſed appetere proximis prodeſſe eſt de ſe laudabile, & virtuoſum, verumtamen,quia epiſcopatus habet annexam grad⁹ celſitudinē, præſumptuoſum videtur, ꝙ aliquis pręeſſe appetat niſi manifeſta neceſſitate imminente; hęc Tho. &c.

ſionis,aut interdicti? ℞.ꝙ non ex nulla cōſtitutione, niſi in ipſa de ipſis ep̄is fiat ſpecialis mentio. Similiter nec eorum ſuperioris, vt ī c.quia periculosū, de ſent. excom.li.6.Idem dic de ſuſpenſione à beneficio à iure poſita,vt in c.ſi ꝯpromiſſarius. §. hōi, de electio. li. 6. Secus de excōmunicatione,vt no.in d. c. qa periculoſum,in gl.in ver.ſuſpenſionis.

7 Vtrum epiſcopus poſſit diſpenſare in pluralitate beneficiorum,vide ſupra,beneficium. §. 38.

8 Vtrū executiōe deuoluta ad epiſcopū propter negligentiam executoris teneatur epiſcopus ſeruare formam,quam tenebantūr executores?℞.Bal [a] in l.ſi puellā,C. ſi man.ita fu. ali.ꝙ ſic,& facit tex.in Cle.1.đ ſupplen.negl præl.& quod no.Io. And. in c. publicato,de elec.

9 Vtrū mortuo epiſcopo expiret officiū vicarij?℞.Pa.ī c.1.nè ſe.va.vlt.nota,ꝙ ſic, vt no.gl.in Cle.ſi.de.proc. Idem videt̄ de officio prioris cōſtituti ab abbate mortuo abbate,arg ex no.in d.Clem.ſi.ſec⁹ ſi conſtitutus eſſet ab abbate cum capitulo,arg. cap.2.de ſtatu regu.in glo.in verſicu. non mutentur.

10 Epiſcop⁹ in ſinodo debet ꝯſtituere aliquos idoneos viros per totā diœceſim,quos debet iuramento aſtringere ad denunciandum ſibi,vel per eum miſſo,quicquid p̄pēderint fieri contra voluntatem dei,& totā chriſtianitatem, quod pertineat ad iuriſdictionem eccleſiaſticam, vt habet̄ in c.epiſcopus in ſynodo,35.q.6.& tales appellātur teſtes ſynodales.

11 Epiſcopus pōt [b] cogere religioſos mēdicantes,vt vadant ad p̄ceſſiones.c. nimis praua, & ibi Abb. 3.no.de exceſſ.præla. Ex quo dicunt doc.ꝙ ex quo prohibet̄ eis,nè ex leui cauſa compellant eos ire ad p̄ceſſiones,ſequitur,ꝙ ex magna & graui cauſa poſſūt,puta vt nouo ītroitu epiſcopi,vel legati,vt imminente peſte,aut alio flagello, vel in generalib.letanijs,quę ſunt tres dies rogationum.hæc no.Pa.in c.dilectus,đ of. or.qđ eſt verū,niſi ſpāle priuilegiū habeāt.

12 Epiſcopus in eccleſijs baptiſmalib.dēt ordinare magiſtros, qui doceāt pueros in ſtudijs literarum,liberaliumque artiū aſſiduè, vbi neceſſitas occurrerit. 33. diſtinctione de quibuſdam.

13 Epiſcopus ſinguli annis ſynodū teneat, admouendo clericos,conſtitutiones legēdo,& laicis prædicando,vt 10 q. 1.placuit. item ſingulis annis ſi pōt, viſiret oēs eccleſias,monaſteria,& hoſpitalia ſibi ſubiecta.

14 Ep̄s tenetur deputare in eccleſijs cathedralibus,& alijs conuentualibus viros idoneos ad prędicandum, & confeſſiones audiēdū:aliter peccat mortaliter. ſimiliter qñ ipſe non poteſt propter amplitudinem diœceſis,vel alia occupatione, tenetur hare viros potentes in opere,& ſermone,qui viſitent,& doceant vice eorum plebes ſibi commiſſas, & eis prouideant de ſuſtentatione,vt in c.inter cætera,de off.ordi.

15 Epiſcopus debet, quos vult ordinare, īquirere,primò de ætate debita ad illū ordinē.dic vt infra,ætas,& de literatura. Nā ordinans ſubdiaconum,vel diaconum,qui neſcit officiū, videtur peccare mortaliter, quia prębet ei cauſam peccādi mortaliter. Quantùm verò ad illos quos promouet ad curam animarum,ꝙ habeāt ſciam neceſſariam,de quo ſupra,cōfeſſio.4.§.aliàs peccat mortaliter.Itē non permittat, ꝙ notarius petat ſalarium in ſcribēdo ordinādos, quia prohibitum eſt 1.q.2. ſicut epiſcopū, intellige ſm gl.ibidē,quādo eſt ſalariatus; aliàs poteſt accipere aliquid,dummō epiſcopus non participet in lucro,licèt cōtrarium teneat gl.ibidem in ver.calamum.

16 Epiſcopus poteſt quærere de titulo bñficij ſui ſubditi,ſi non conſenſit in eū,vt voluit Fed.cōſi.98.& idem dic de quocūque alio cuius intereſt.

17 Epiſcopus eccleſiaſtica officia non dēt cōmittere propinquis, nec adminiſtrationem rerum eccleſiaſticarū,vt in c. indicatum eſt nobis 89.d.cum c.ſe.ſed œconom⁹ debet eſſe clericus honeſtæ vitæ, vt probatur ea. di. per totum.

18 Epiſcopus in conferēdo beneficia dēt attēdere,vt det dignis:aliter peccat mortaliter ſecūdùm Tho.& Alb.in 4.facit quod no.61.di c.in ſacerdotib.

19 Epiſcopus in publico dēt vti,lineis niſi ſic

[a] Rūdet Bal.] Exēplū, teſtator ordināt, vt bōa ſua diſtribuāt ī pauperes Chrīcū ꝯſilio prioris p̄dicatorū,vł guardiani Minorū, ſi hoc ep̄s non ſeruat, nō valet ei⁹ diſtributio ſecūdùm Bal.

[b] Sino. Triden. ſeſſ.25.capi.12.đ ref. P. V.

ſit religioſus, ſup indumẽtis, vt in c.clerici officia, de vi.& ho.cle.

20 Epiſcopus tempore interdicti poteſt celebrare, & celebrari facere vbicũque, & audire diuina, vt in c.ſi. de priu.li.6. Quod limita, vt in c.quod nonnullis, de priu.ſ.interdictis excluſis, ſubmiſſa voce, ianuis clauſis, & campanis non pulſatis, & ipſe ſpecialiter nõ ſit interdictus, vel non fuerit cauſa ipſius interdicti.

21 Epiſcopus pt vbicunq; cũ altari portatili celebrare, & celebrari facere.d.c.ſi.

22 Eps non ſeruans canones, vel non faciens ſeruari eſt periurus, no.Pa.in ca. ego,[a] de iureiu.allegat gl. ſing.in c.ſacerdotes, el 1.2. q.7.qui dicit, quòd a prælato non ſeruante canones pt recedi, ſicut ab excõicato receditur, & præciſo. Quod intelligit dictus Pa.verum, quando ex contemptu non ſeruat, nec ſeruari facit, aliàs ſecus.

23 Vtrum epiſcopus, pro perſecutione ſui corporis poſſit fugere? Reſ.ſm S.Tho.2.2. q.185.ar.5. q vbi ſubditorum ſalus exigit perſonæ præſentiam, non poteſt fugere pp aliquod damnum temporale, vel corporale, imo tenetur ſicut bonus paſtor animam ponere pro ouibus ſuis. vbi verò ſufficienter in abſentia per alium poſſet ſaluti ſubditorum prouideri, tunc licitè poſſet fugere nec eſt mercenarius tunc. Hoc idem patet in c.ſciſcitaris.7.q.1.vide Inn.in ca.niſi, de renun.& gl.in §.hoc tunc obſeruãdum. 7. q.1.ibi enim diſcutitur, qñ fugere poteſt.

24 Epiſcopalis dignitas liberat a conditione ſeruili, & aſcriptitia, 54.d.ſi ſeruus ſciẽte el 2. & etiam a curiali ſecundùm canones, vt tenet gl.in d.c.ſi ſeruus, licèt fortè ſecus de iure ciuili.

25 Epiſcopus, ſi habet iuriſdictionem tẽporalem in aliquo loco, debet conſtituere iudicem laicum, qui in cauſa præcipuè criminali faciat iuſtitiam, & poteſt etiam in ſpeciali ſuper aliquo maleficio delegare, vt faciat iuſtitiã, & non efficitur irregularis, dummõ per ſuã rñſionẽ neque directè, vel indirectè indicet iudici, q debeat pœnam ſanguinis irrogare, ſed ſolùm in genere, q faciat iuſtitiam, & quod ſi dubitat, cõſulat peritos iudex, aliter eſſet irregularis, c.literis, de exceſſ.præla. Tenet tamẽ Rod. q etiam poteſt dicere, q puniat reum, ſm q ius vult, dummõ non exprimat de morte, vel de mutilatione, vt ẽt no.Hug.diſ.3. c.omnis autem lex.præſens tamen non dẽt eſſe vindictæ ſanguinis, vt in d.c.ex literis.

26 Vtrum epiſcopus [b] peccet mortaliter reſpondendo in ordinatione ſua, cũ interrogatur, vtrum ſciat nouum, & vetus teſtamentum quod ſcit? Reſ.ſm Ri.in quol.3.q. 24.q ſic, ſi eſt ita ignarus, q neſciat in gñali mandata dei, articulos fidei, virtutes, & vitia, etiam ſacramenta, quia tunc mentitur pernicioſè. Si verò non eſt ita ignarus, quin ſciat vetus, & nouum teſtamentum quantũ ad ea, quę neceſſarium eſt ſcire p̃lato, ſine quorũ ſciẽtia non põt conuenienter exequi officiũ ſuũ, tunc non credit, q peccet mortaliter, licèt in alijs ſit indoctus, quia videtur q cõſuetudo ſic ſolùm velit.

27 Vtrum religioſus promotus in epiſcopũ teneatur ad obſeruãtias regulares? R. q ſic, vide j.monachus.§.7.& religioſus.§.34.

ERRARE eſt aliud pro alio putare. vnde Aug.38.di.in c.quanuis, inquit, Quiſquis ſe æſtimat ſcire, quod neſcit, pro verò quippe approbat falſum, quod erroris eſt proprium, ad idẽ.32.q.2.in quib.& ideo in d.c.quanuis, dr̃, q non eſt conſequens, vt continuò erret, quiſquis aliquid neſcit.[c]

1 Vtrum error ſit peccatum? Reſ. q in his q̃ non pertinẽt ad regnum Dei capeſcẽdũ, vel non, ſic non eſt peccatum, aut ſi eſt, minimum eſt, vt in d.c.in quibus.

2 Errantes non videntur, conſentire.l.nihil conſenſui, ff.de re.iu. ratio habetur infra matrimoniũ.3.impedimento.4.in prin.

3 Error iuris an excuſet a dolo, & conſequenter a pœna, quæ debetur propter dolum? Reſ.q ſic. vide ſupra, dolus.§.1.

4 Error communis aliquando facit ius,[d] ar.95.di.100.ecce ego quaſi, in fin.& in l. Barbarius, ff.de of.præto.

5 Errorem ſuum quilibet debet corrige

ie.

a Pan.in c.ego] In ver.eſt 4. arg. & dicit eſſe acerbum hoc.
b Conc.Tri.ſeſ. 7.c.1.ſeſſ.21.c.2. de ref. P. V.
c Aliqd neſcit] Ponit Io.And.in Cle.1.de iudicijs, in ver.certa ſciẽtia.
d Facit ius] Qđ fortè intelligendum eſt quò ad forum cõtentioſum, non autem conſcientiæ, vt arguit gl. in d.c. ecce. in verſi. error, & procedit ĩ depẽdẽtib. a iuriſdictione, non in dependentib. ab ordine, ſeu in ſacramentalibus quia in his attenditur veritas, & nõ opinio ita Panor.in c.apoſtolicam, de presbi. non bap.

re.35. quæſtio.9. §. his ita.

6 Error qñ dicatur in tolerabilis? Reſ. qñ aliqd cõiter vel in ſuo genere eſt pctm̃, vt in c.venerabilib.§. pt, de ſen.exc.li. 6.vel ſi cõtineat aliquod impoſſibile, vt ĩ gl. c.p tuas, de ſen.ex.vel ↄtra ius, vel legẽ, vel excõicet, qa bonum fecit, puta eleemoſinã, vide in d.gl.in ver. tollerabile, & ibi Pa.

ERVBESCENTIA de bono eſt pctm̃, & filia acidiæ, & contingit quadrupliciter. Primò cũ erubeſcit de defectu naturæ, vt puta, qa eſt claudus, & hmõi, & hæc eſt pctm̃ ſi eſt nimia. 56.di. naſci, & c.nunquam erubeſcamus. Secũdò cũ erubeſcit dicere veritatẽ, vt prędicare, teſtificari, corrigere, & hæc aliqñ eſt mortalis, ſi nõ facit, qñ tenetur de p̃cepto. Tertiò[a] cũ erubeſcit confiteri mortalia peccata, & ſi omittit pp hoc, mortalis ẽ. Quartò cum erubeſcit ieiunare, orare, & hmõi, nè dicatur ſanctus, & hæc eſt peccatum veniale, quando omittit non neceſſaria, ſecus, quando neceſſaria, quia mortale.

ETAS determinata reqrĩt in multis neceſſario a iu. ita, q nõ tenet geſtũ añ.

1 Et primò in ſponſalib.7.annorũ cõpletorum, vt in c.vnico, de deſpon impu.li.6.

2 In matrimonio verò.12.annorũ in fœmina, & 14.ĩ maſculo, niſi malitia ſuppleat ætatem, quod tunc eſt, qñ ſunt potentes ad coeundum ſimul; vt no.in d.c.vnico.

3 In voto religionis, ſeu profesſione fienda reqritur.12. in muliere. 14. in maſculo completus, vt hr̃ de muliere in c.cũ virũ, de regula.& in c.puellæ.20.q.1. & in cap. puella, 20.q.2.de maſculo, in c.ſignificatũ, de regula.& in c.1.de regula.li.6. Fallit in caſu, de quo infra. Nouitius. §.2.

4 In ordinibus[b] capiendis primæ tonſuræ eſt.7.annorũ completorũ, vt in c.in ſingulis.77.diſ.& ẽt triũ minorum ordinum, vt in d.c.in ſingulis, & quicunque conferrẽt añ p̃dictã ętatẽ (niſi religionẽ intraret) ſuſpenſus eſt ipſo facto per annũ a collatione eiuſdẽ ordinis, de tẽp.or.c.nullus, li. 6. Acolitatus poſt.12.annũ, vt in d.c.in ſingulis. Subdiaconatus eſt.18.annus inchoatus. Diaconatus verò 20. Presbyteratus.25.vt ĩ Cle.gñalẽ, de ęta.& quali.or. ſi tñ ordinet ante dictã ætatem quis, ſuſcipit quidẽ charactere ordinis, ſed non executionẽ vſque ad cõpletũ tp̃s, vt in d.Cle.gñalem nec eps pt diſpenſare vt ibi no.in gl.in ver.anno.

5 In beneficijs[c] regularib.in abbatiſſa.30. annorũ completorũ, ſimiliter & in prioriſſa, ſeu matre, vel miniſtra, quæ habet regere monaſteriũ, vt in c.indẽnitatib.de ele.li. 6.in prin.in abbate.25.annorũ incæptorũ, qa dicit, attigerit per c.cũ ĩ cunctis, in.§.inferiora, de ele. vbi regulariter ad quãlibet dignitatẽ[d] obtinendã reqritur illud tp̃s, licèt non de abbate ſit aliqd ſpecialiter expreſſũ. In prioratu collegiato.i. q habeat ſub ſe collegiũ.25.annorũ inceptorum, ar. Clem.nè in agro §.cæterum, de ſta reg. In prioratu verò non conuentuali, ſi hẽt curã animarũ, quã habeat p ſe exercere, requirit 25.annorũ incæptorũ, qa oportet ſit ſacerdos, Secus, ſi non hẽt per ſe exercere, tunc ſufficit ætas.20.annorũ completorũ.d § cęterum. In prioratu aũt q non habet curam animarũ, reqritur ętas.14.annorũ completorũ, qa oportet ſit profeſſus. ca.nullus, de ele.li.6.& ita tenet Pa.in c.ſuper inordinata, de præb.licèt Fede.con.47.dicat ſufficere ætatem.7.annorũ, cui non credo, quia oportet ſit pfeſſus in religione, vt dictũ eſt in beneficijs ſęcularib.quæ habent dignitatem. In epo.30.annorum completorũ.ca.cum in cunctis, de ele. Inferiora verò epiſcopatu requirunt, q attigerit 25.annum d.c.cum in cunctis.§ inferiora. & ſi eccleſia curata conferatur ei q non attigit.25.annũ, ipſo iure vacat, nec eps pt diſpenſare, c. licèt canõ, de ele.li.6. Sed bene eps põt diſpenſare in dignitatib.vel pſonatib curã animarũ nõ habẽtib.vt 20.ann. cõpleto habeãt.c.pmittimus, de æta.& qua.li.6.in bñficijs[e] verò ſimplicib, ſũt opiniones, ſed mihi placet opi.Cal.quã ſeqr̃ Pa.ĩ c. ſup inordinata, de p̃b.q ſi bñficiũ ſonat ĩ nomẽ rectoriæ, vt puta qa ẽ eccleſia, vel capella p ſe ſtãs habẽs ad regimẽ clericũ, tũc reqrãt ætas.13.annorũ cõpletorũ, vt in c.decorũ,[f] de æt.& qua.qa q neſcit ſe regere, nec eccleſiã. ſi verò ñ ſonat rectoriã, ſed ẽ bñficiũ in eccleſia, tũc ſi reqrit maturitatẽ ↄſilij, vt

in

a Catec. de cõf. ti.de pœ.ſa c.ſed qm̃. &c. ſed iam ordo. P. V.
b Syn Trid.ſeſſ. 23 c 12.đ re.P.V.
c Ampliat Syn. Tri.ſeſ.25.c.7.ad ann.40. P. V.
d Sy.Tri.da æta. legĩma ad dignitates, & pſonatus obtineri.ſeſſ 24. c.12.de ref.P. V.
e Sy Tri.ſeſ.23. c.6.de ref. P. V.
f Ca. indecorũ] Gl. ibi tenet contrariũ, & malè.

in canonicatu eccleſiæ cathedralis, Ho.& Are.tenẽt ꝙ reqrit̃ ætas. 14.an. qa añ nõ põt iura ſapiẽtiũ tractare, ſicut dicim⁹ ĩ milite volẽte teſtari añ illã ætatẽ,ĩ l. licet,C.de teſta mi.ẽ lex ſi. ſi verò nõ reqrit maturitatẽ ꝯſilij,tũc 7.an. ẽ ætas; & iſta ſunt bñficia in multis eccleſijs ꝓ clericis pueris.

6 In electionib. monialiũ requiritur ætas. 12.an. cõpletorum; aliter nulla admittit̃ ad eligendũ,vt in c. indẽnitatib.de ele.lib.6.In iuro, & teſtimonio reqrit̃ pubertas,vt not.i c.paruuli.22.q.5.& in c.teſtes.4.q.3.ver.1.& ver.Itẽ ĩ l.Iul.1.

7 In teſtamẽtis, & multis alijs, q̃ omitto, qa ad nos nihil, requirit̃ pubertas.in electiõe ſepulturę reqrit̃, ꝙ ad annos pubertatis pueniat,ar.c.licet,d̃ ſepul.li 6.

8 Qũo cognoſcet̃,qñ reqrit̃ ætas cõpleta,qñ de mẽte ignorat̃ ſtatuẽtis, vel diſponẽtis? ℞.Bar.in l.ſi cui, in prin.ff de leg.1.ꝙ qñ ætas pferet̃ ĩ genitiuo [a] requirit̃ ꝙ cõpleta ſit. in ablatiuo cũ ꝓpoſitione, in, [b] ſufficit ſit inchoata. ſine ꝓpoſitione reqrit̃ cõpleta, [c] Cle.1.de ſequeſt.poſ.In accuſatiuo cũ verbo ſignificãte rẽ pfectã,vt ꝓpoſitio,Per [d] vel cũ futuro [e] ꝯiũctiui reqrit̃ ꝯpleta. l.nõ putabã, & l.ſi ĩ annos,ff. d̃ cond.& demo.ſine tali verbo, ſi de fauore agit̃,ſufficit inchoaſſe [f] ſi de odio,reqrit̃ ꝯplet⁹ [g] l.ad rẽ publicã,ff.de mu. & ho. In accuſatiuo cũ ꝓpoſitione,ad,ſufficit ĩchoari.l.filiũ.§.1. [h] ff.ad Trebel.

EVAGATIO mentis eſt filia accidiæ, ꝓpter tędiũ boni operis euagat̃ varia cogitãdo, vt ipsũ tædiũ euitet,& hęc ĩducit ad multiloquiũ, & vaniloquiũ, & audiendũ noua,& facit ĩſtabilẽ in loco,q̃ tũc ſunt mortalia,cũ fit p prædicta contra aliquod præceptũ,aliàs veniale. Hæc ex S.Tho.2.2. q.35.ar. 4. ad ſecundũ. In oratione autem an ſit peccatum, Vide oratio.§.10.

EVANGELIVM legẽs ſacerdos vtitur ſtola, ſicut diacon⁹.24.di.eccleſiaſtica.Euangelium non ſedẽdo,vel genuflexo,ſed ſtando audire debemus, de cõſecra.di.1.apoſtolica.

EVCHARISTIA, [i] id eſt bona gratia ab eo, qd̃ eſt bonũ,& Charis,gratia, & ſic nominatur, ſecundũ ꝙ continet realiter Chriſtũ qui eſt plenus gratia,ſecundùm verò quod eſt ſignum rememoratiuum paſſionis Chr̃i, q̃ fuit ſacramentũ verum,dr̃ ſacrificium, ſecundùm autem ꝙ eſt ſignum demonſtratiuũ vnitatis eccleſiæ,cui homines aggregantur per ipsã,dr̃ communio,prout verò eſt præfiguratiuum diuinæ fruitionis, quę eſt in patria, dr̃ viaticum, [k] quia præbet nobis viam perueniẽdi ad illam, vel quia datur tranſeuntib. de hac vita ad ipſum Chriſtũ,vnum tñ eſt ſacramẽtũ, in quo ſunt tria,ſ.ſpẽs viſibilis, corp⁹ Chr̃i verum,& corp⁹ Chriſti myſticũ, ſ.eccleſia,& ſm qd̃ dicit Hug. Primũ ẽ ſignũ [l] ſecũdi & tertij.Secundũ eſt res,& ſignũ & cauſa tertij. Tertiũ ẽ res ſecũdi,& veritas primi,de quo de cel.miſ.c.cum Marthæ.§.diſtinguendum eſt.

a In genitiuo] Vt ſi dicat, cum erit. 14. annorũ.
b Cum propoſitione,in] Scilicet vt in.12.anno.
c Completa] vt ſi dicat,Triennio poſſederit.
d Præpõ per] vt dicat, peruenerit ad ætatem.
e Vel cũ futuro] vt ſi venerit ad ætatem.
f Inchoaſſe] Vt puta, Qui habet. x.annos, fungatur tali officio.
g Completus] Qui cũ hẽt decẽ annos. & fecerit maleficium.
h L.filiũ.§ i.] & ſi deceſſerit ante. 20.annum, & ibi fauore filij ann⁹ incæptus pro cõpleto habetur.
i Euchariſtiæ ſa. pluribus nõibus appellatũ, catec. d̃ euch.ſa. in prĩ. vbi ẽt de eius ſignificatione. itẽ qd ſit,vide Con. Tri.ſeſſ.13.ca.de ſan.euc.ſa. ca.1. de rea.præ.& c.c.2.& 3.& 8. P. V.
i Euchariſtia] ſeu euchariſtia ſecundũ Sco.in 4 di. 8.eſt ſacramentũ corporis Chriſti, & ſanguinis veraciter cõtẽti ſub ſpeciebus panis, & vini, poſt conſecrationem factã a ſacerdote ſub verbis certis cũ debita intẽtione prolatis ex inſtitutione diuina, veraciter ſignans corpus Chriſti, & ſanguinẽ ſub eis realiter contineri.
k Dicitur viaticũ] Adde.16.q.6. ſi qui in infirmitate.& vide S.Bona.2. dubio literali primę partis in 4.di.8.dicentẽ ꝙ triplici de cauſa dicitur viaticũ primo qa itinerãtium cibus,ſecũdo qa inſtitutus a Chriſto itinerãte, tertiò qa figura trãſitus Chri.
l Primum eſt ſignũ] Pro declaratione ſcias,quòd ſpecies panis, & vini poſt conſecrationem facta a ſacerdote ſub forma verborũ, & intentione debita, ſunt ſacramentũ nouæ legis, Quia ſignũ, & cã rei ſacræ eſt ſacramẽtũ nouę legis Sed prædictæ ſpecies ſunt ſignum duplicis rei ſacræ.ẽ.n. ſpecies panis ſignũ corporis Chriſti veri,qd̃ eſt res ſacra,ſub ipſa ſpecie verè contẽta. eſt etiam ſignum corporis Chriſti myſtici,quod ſimiliter eſt res ſacra, ſcilicet ſancta eccleſia, q̃ tñ non eſt ſub ipſa ſpecie realiter ꝯtenta, ſpecies ẽt vini eſt ſignũ ſanguinis Chriſti q ẽ res ſacra & ſub pdicta ſpẽ veraciter contenta &c. & ſic patet ꝙ illę ſpẽs panis,& vini dũr forma.Caro, & ſanguis veritas dicũtur, charitas, & vnitas dicuntur virtus primum ergo eſt ſacramentum, & non res ſ.ſignata. Nã panis, & vinũ eſt ſacramẽtum gemini ei.i.corporis Chriſti & vnitatis& ita ẽ figurãs tñ ſ.i. corpus Chriſti, eſt ſacramentum

1 Quę eſt materia [a] debita huius ſacr̃i? Reſ. ꝙ panis triticeus,& vinũ vitis,vſus n.huius ſacr̃i eſt refectio,q̃ ad ſui integritatẽ cibum,& potũ requirit. [b] Significatio etiam eius eſt duplex. Vna paſſio Chriſti, in qua ſanguis fuit ſeparat⁹ a corpore.Alia eſt cibatio corporis & animæ, & propterea pp conuenientiam vſus, & ſignificationis duplex materia exigebatur.

2 Vtrum poſſit confici de pane farris,& ſpeltæ,vel ſiliginis? Rñ.licèt aliqui dixerint,ꝙ ſic,tu tñ tene, ꝙ nõ pt̃ confici, niſi in pane triticeo.i.frumenti [c] ſecundùm Sco.in 4.di.11. & communiter theologos.

3 Vtrũ in paſta facta de tritico poſſit confici? Reſp. ſm Sco.vbi ſ̃. quod non. [d]

4 Vtrũ poſſit confici ĩ pane corrupto? R.el.ꝙ non,qñ tãta ẽ corruptio, ꝙ panis ſpecies ſoluuntur,ſicut qñ ꝯtinuitas ſoluit̃ & ſapor,& color,& alia accidẽtia mutãt̃ ſecus ſi eſſet aliqua diſpoſitio ſolũ ad corruptionẽ, q̃ declarat aliqua ĩmutatio ſaporis qa ſic poteſt confici. [e]

5 Vtrũ ĩ amido poſſit conficí? Reſp.Scot.vbi ſupra ꝙ multo probabilius ẽ ꝙ non iõ peccat, & iudicio meo grauiter, q ex tali materia conficit ſciẽter, ſiue q ꝓparat, ille autem,qui conficit ignoranter licèt non conſecret,tñ non eſt idolatra ſm Sco.vbi ſupra,nec idolatrare facit,qa quantũ in ſe eſt materiã eſſe idoneam & ab alijs adorandã ſupponit.

6 Vtrũ poſſit confici in pane fermẽtato? Reſ.ſecundũ Sco.in 4.di.11.ꝙ ſic,& tex. eſt in c.literas, de cele.mĩ. & in c.in ſacro,de conſ.di. 1. ſed grauiter peccat Latinus ſi celebrat in fermẽtato, [f] & vt dicit Sco. [g] fortè ẽt Gręcus grauiter peccat pp multa,quæ adducit ibi, ſed maximè quia Chriſtus in azimo conſecrauit.

7 Vtrum poſſit confici in pane facto de aqua roſea, vel endiuiæ & hmõi? Reſ.quidam Theologi in 4. diſ.11. tenent ꝙ non poteſt confici de pane facto ex quocunque alio liquore,ſed oportet,ſit factus de aqua vera, aliter verè panis non eſſet. Alij aũt Theologi tenent ꝙ pt̃ confici, quia aqua ipſa non requiritur, vt maneat in ſpecie propria imo mutat̃ in materiã alia, ſed ego credo. [h] ꝙ non pt̃, qa Chriſt⁹ confecit ĩ pane facto ex aqua naturali, & ſic ſerua.

8 Vtrum ſi grana alterius generis admiſceantur cum tritico poſſit confici? Reſp. ſm communiter Theologos in 4. di.11.ꝙ ſi admixtio ſic prędominans, vel ęqualis eſt virtus in vtroque miſcibiliũ,ꝙ non poteſt ꝯfici,quia mutatur ſpecies, & cognoſcitur ex colore pcipuè,& ſapore. Accidẽtia enim magnam partem conferũt ad cognoſcẽdũ, quod quid eſt, primo de anima, ſecus,ſi non ẽ æqualis commixtio,quia confici poteſt.

9 Circa materiã [i] vini.q̃ritur, vtrum poſſit confici de alio vino, q̃ de vino vitis? Reſ.ſm cõiter doc.in 4. di.11.ꝙ non, & ratio potiſſima,quia ſic Chriſtus inſtituit, [k] Lucæ.22.

10 Vtrũ poſſit ꝯfici ĩ aceto? Rñ.Inn.de officio miſſę

mentum.i.ſignũ vnitatis eccleſię. Et eſt res ſacr̃i.i. ſpecierum panis, & vini. Et ita eſt ſignans,& ſignatũ.tertiũ eſt res, & non ſacramentum.i. vnitas eſt res ſine ſignatũ gemini ſacramẽti.i. duorum ſacramentorũ præcedentium.i.corporis Chriſti,qd̃ eſt ſacramẽtum vnitatis, & ſpecierum panis & vini, quę ſunt ſacramentum corporis Chriſti. Et ita iſtud tertium eſt tantum ſignatum. Hęc colliguntur ex Ric.in 4 diſtinct.8.q.1. & in c. cum Marthæ, in §. diſtinguendum; gl. de cele.miſ.
a Catechi.eo.ti. c.1. §. ſed in primis. P. V.
b Cibum, & potum requirit] de cõuenientia huius ſacramenti, videlicet panis, & vini vide plenius per Ric.11. diſt 4.ar. 2. q. 1. Et ibidem.S.Bonauen.par.2.q.1. Et ibi Vorilion.
c Frumenti] Ricar.vbi ſupra. q. 2.Et S.Bonauen. quæſt 4.& Vorilion. & huius cõgruentia accipitur ex illo ver. Ioã.12. Niſi granum frumenti, vbi Chriſtus frumento ſe comparat, vbi Aug. dicit,cum ſint multa grana. frugũ, nulli ſe cõparat niſi illi, vñ mos cœpit eccleſię de hoc ſolo grano conficere corp⁹ domini. Creditur etiã, ꝙ dominus conſecrauerit in frumento, & ſic habet vſus eccleſię.
d Quod nõ] Sed debet eſſe de tritici farina,aqua; & idem alij do. tenent.
e Poteſt cõfici] Si alia materia poſſit haberi, deberet accipi, ſm Ric. in 4.diſt.11.
f In fermẽtato] tempore Leonis papę fuit inſtitutum, quòd in fermentato conſecraretur, & hoc ad extinguendã hæreſim ebionitarum q dicebãt oportere iudaizare, qua extincta eccleſia rediit ad primam conſuetudinem.
g Vt dicit Sco.] Scot. dicit ibi, quòd licèt in pane confecto de pipere de potentia abſoluta poſſet confici, non tamen eſt debita materia.
h Sed ego credo] Itẽ quia partes principales panis,qui eſt materia huius ſacramenti,ſunt aqua naturalis, & farina vnde Scot. vbi ſupra igitur de farina triticea, & aqua elemẽtari debet panis formari, qa ita ſupponitur panem illũ fuiſſe formatũ, quo vſus eſt Chriſt⁹.
i Catec.e.ti.c.1. ſupereſt. P. V.
k Quia ſic Chriſtus inſtituit] quia ſecũda pars principalis nutritionis, ideſt potus principaliter conſiſtit in vino.

dicit ꝙ ſic ſed ſecũdũ Theologos maximè Ri. in 4. diſt. 11. ar. 2. q. 5. dicit ꝙ non pt̃, quia vinum, & acetum differunt ſecundũ philoſophũ 8. Metaphyſicæ, ſicut viuũ, & mortuũ. In vino tamen ſecundũ Ri. vbi ſupra, & cõmuniter alios, quod accedit ad acedinem, manente tamen adhuc forma ſubſtãtiali vini, poteſt confici. Idẽ dic, qñ putreſcit perfecta putrefactione, quæ redire non poteſt ad complexionẽ vini, ꝙ non poteſt confici, ſi verò ſit in via [b] ad corruptionem, poteſt confici. ſimiliter ſi vino ſit cũ ſapore vinoſo ſapor aromaticus, vel ponticus, vel acerbus ex minus perfecta digeſtione [c] vini, poteſt confici.

11 Vtrum in agreſto poſſit confici? Reſ. ꝙ non, quia nihil recipit ſpeciem, niſi ſit in termino ſuæ generationis & ideo non eſt vinum.

12 Vtrum in muſto poſſit confici? Reſ. ꝙ ſic, ſi eſt expreſſum extra vuam, ſed non in eo, quod adhuc continetur in vua matura, ar. de conſe. di. 2. c. didicimus, & c. ſeq. & hęc eſt verior opi. quia ſic non eſt ſub ſpecie potabili, ſed potius edibili. hęc Ric. vbi ſupra.

13 Vtrum poſſit confici in puſca, ſeu in aqua vinata, ſeu in aqua ſuperfuſa ſuper aceruos vuarum, poſtquam vinũ eſt expreſſum, aut in aqua rubea, in qua lotus eſt pãnus vino rubeo tinctus? Reſ. ſecundũ communiter doct. ꝙ non, quando tollit virtutem vini aqua addita, facit de conſe. diſtinctio. 2. c. cum omne, & de celebra. miſ. cap. pernitioſus.

14 Quid ſi aqua ęqualiter miſceat̃ vino? Reſ. Ric. vbi ſupra, ꝙ aut ſit ſecundũ quantitatẽ ęqualẽ modis, aut ſecundùm proportionẽ æqualẽ virtutis. Primo modo nõ tollit ſpeciẽ vini, q̃a eſt magis actiuum, quàm aqua, nec tamẽ vinum poſſet cito in ſui naturam aquam conuertere, & ideo ſola vini ſubſtantia tranſubſtãtiaretur in ſanguinẽ; Secundo modo generatur tertia natura ex duobus, quæ nec eſt vinũ, nec aqua, ſed nõ ſtatim, quia natura non operatur in inſtanti, quanuis earum termini ſint in inſtanti, & iõ tam cito poſſet ſacerdos cõficere poſt talẽ appoſitionẽ, ꝙ illud, quod fuit ibi vinũ, cũ adhuc nõ eſſet tranſmutatũ ad compoſitionẽ naturę tertiæ, conuerteretur in ſanguinẽ Chriſti, ſi tñ ante, quã proferret verba cõſecrationis, eſſet tertia natura conſtituta, non poſſet confici ſanguis Chriſti, quia ſpecies componentiũ ex quib. per eſſentiã conſtituit̃ vnum in compoſito, non remanent ſm̃ eſſentias, niſi fortè diminutè vel ſm̃ quid, quod dico propter opi. illorũ, qui dicũt eas manere incompletas. Aduerte, ꝙ licèt (vt dixi) poſſit confici in materia panis, vel vini, qñ admixtio, vel corruptio nõ tollit virtutẽ ipſorũ, tñ peccat, qui ſine neceſſitate cõficit p̃terquã in pane triticeo puro & incorrupto. Similiter in vino non acetoſo & purificato pp̃ irreuerentiã ſacramẽti, ſecundùm oẽs doct. in 4. di. 11.

15 Vtrũ debeat aqua [d] admiſceri in vino calicis? ℞. ꝙ ſic. c. literas, de cele. miſ. & de conſ. di. 2. c. 1. & ca. cũ oẽ crimen, & quare hoc, [e] vide ibi. & in c. cũ Marthæ, đ cel. miſ.

16 Sed nunquid ſufficit, ꝙ fuerit appoſita in dolio? ℞. S. Bo. in 4. di. 11. par. 2. q. 3. ꝙ nõ ſed tunc debet apponi, qñ ſacra miſteria inchoantur, [f] etiam ſi aliàs fuiſſet poſita.

17 Quid ſi omittatur? Reſ. ꝙ nihilominus conficit, de conſ. di. 2. ſcriptura, ſed peccat mortaliter, qui ſcienter eam non apponit, ar. c. literas, de celeb. miſ. qui verò omittit ex negligentia ex hoc, ꝙ habuit diligẽtiam ſemiplenã, peccat venialiter, ſed grauiter, quia quantum iſtud ſacramentum præcellit alia ſacramenta & opera, tantũ in eo magis, quàm in alijs negocijs præpõderat negligentia ſecundũ S. Bo. 4. di. 11. ſi aũt omiſit ex negligentia, eo quòd nullã diligentiã adhibuit, mortaliter peccauit ſecũdũ Ale.

18 Quę aqua debet apponi? Reſ. ꝙ ſola aqua naturalis. [g] c. in quadam, de celebrat. miſſarum.

19 In quãta quãtitate? ℞. quòd licèt aliq canoniſtæ aliter dicãt, tu dic ꝙ modica aqua dẽt apponi, maximè ſi vinũ eſt debile, vt ſic conuertatur in vinum ſecundũ ꝓbabiliorem

a Sicut viuum & mortuũ] Vñ mortuus nõ eſt in ſpecie hominis. Itẽ quia acetum eſt frigidum, vinum vero calidum.

b Si vero ſit in via] Hæc ſecũdũ Ri. vbi ſupra, & quia agreſtũ eſt frigidũ, & vinum calidum ſm̃ eũ.

c Digeſtione.] Non tamẽ debet fieri de muſtũ recenti pp̃ impuritatem, vini niſi ĩ neceſſitate.

d Catech. eo. tit. cap. 1. &截 ſupereſt. Pet. Vend.

e Et quare hoc] Apponitur autẽ aqua ad declarandũ, ꝙ popul⁹ adunatur Chriſto, aquæ multę, populi multi, Apo. 17.

f Inchoantur] Quia ſi non apponeretur, tunc nõ ſignificaret inſtitutionẽ eccleſiæ.

g Aqua naturali] & nõ roſeacea, & huiuſmodi.

opinionẽ, quod eſſe non poſſet, niſi eſſet modica appoſitio, aliter, ſi apponeretur in tanta quantitate, ꝙ ſoluerentur ſpecies vini, non conficeretur, vt dictum eſt ſupra. §. 14.

20 Quid fiendum in illis partib. vbi vinũ haberi non pt̃? Reſ. ꝙ papa poteſt diſpẽſare, vt ſine ſanguine corp⁹ Chriſti conficerent, nè propter defectũ ſacramenti incurrerent maximũ damnũ, cum corpus non ſit ſine ſanguine in hoſtia, & ideò papam adeant.

21 Circa formã [a] huius ſacramenti quæritur, quæ ſit forma, tranſubſtantiationis panis? Reſ. ꝙ eſt iſta. Hoc ẽ enim corpus meum, facit. c. cum Marthę. §. credimus de cel. miſſarum.

22 Vtrũ hæc cõiũctio, enĩ, ſit de ſubſtantia formæ? ℞. ꝙ non, ſed ponit̃ ibi ad denotandum ordinem conſecrationis ad vſum materiæ conſecratæ, qui tamen non eſt de neceſſitate ſacri, vnde nec coniũctio ſimiliter. ſcienter tñ omitti non dẽt, vbi vſus eccleſiæ illi⁹ antiquus hẽt. Secundũ verò Scot. in 4. di. 8. q. 2. ly. n. ibi ponitur ad coniungendũ, nè ſ. verba formæ ſine p̃cedentib. proferant̃. [b] Ideò credo mortaliter peccarẽt, q ſcienter omitterent tã in cõſecratione panis, q̃ vini, q̃a ita hẽt vſus gñalis eccleſię Roma. Sco. dicit fortè.

23 Quid demonſtrat ly hoc, ꝓnomen demõſtratiuũ? Reſp. mihi placet opinio Ri. de ſancto Victore li. de trini. ꝙ ibi ſit demonſtratio mixta. ſ. partim ad ſenſum & partim ad intellectũ [c] ſub hoc ſenſu, illud, ĩ quod hoc tranſubſtantiabitur, eſt corpus meum, q̃a ſicut iſta p̃poſitio eſſet vera, & magis ꝓpria, ſi demonſtrãdo cibũ diceret, hoc eſt corp⁹ meũ, ſ. illud, in quod ille cib. eſt trãſmutandus eſt corp⁹ meum, qñ virtute eius in prolationis termino ille cibus fieret corpus meũ. Sic in propoſito, quia ibi virtute verborũ in complemento & termino ipſi⁹ orõnis panis ſit verũ corpus Chriſti, alij tñ aliter dicũt, vide in 4 ſententiarum, diſt. 8.

24 Vtrum p̃sbyter dicens ſolummõ præfata verba ſuper pane conſecret? ℞. ſecundũ Sco. in 4. di. 8. ꝙ non, ratio, quia dicẽdo, Hoc eſt corpus meũ, non refertur ad corpus Chriſti, & ideo licèt non ſint alia verba de ſubſtãtia formæ, q̃ prędicta, tamẽ de neceſſitate requirit̃ vt exprimãt̃ aliqua verba, ex quib p̃fata forma ſolummõ determinet̃ ad corp⁹ Chriſti, ſicut ſit, cũ dr̃, fiat dilectiſſimi dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui pridie &c. aliter nihil fieret, & hoc tene, q̃uis quidam teneant contrarium, & malè.

25 Vtrũ ſacerdos poſſit quantãcunq; materiã panis virtute p̃fatorũ verborũ trãſubſtantiare in corp⁹ Chriſti? ℞. ſecundũ Ale. in 4. tractatu de euchariſtia, ꝙ non, ſed ſolummõ illã quantitatẽ, q̃ rõnabiliter põt ſumi a fidelib. quia ſicut intentio dñi dantis formã conficiendi fuit, vt ſumeret̃ (quod patet, cum dicit, accipite, & comedite) ſic eſt intentio eccleſiæ, & debet eſſe cuiuslibet ſacerdotis conficiendi, vt ſumat̃ in vſũ ſacramenti implicitè vel explicitè, & ideo, ſi intenderet conſecrare totum panẽ, qui ẽ in foro, quia non conformaret intẽtionem ſuã intentioni eccleſię, ſic non conficeret, non ex defectu virtutis verborũ, q̃ vna vice poſſet conficere tot hoſtias, ꝙ ſufficerent toti mundo, ſi eſſet neceſſitas eccleſiæ, ſed pp̃ defectum intentionis illius, qui hoc ſacramentum inſtituit, quæ non intendit vt ludibrio, vel ſtultitia fiat conſecratio, ſed pro vtilitate eccleſiæ generalis, vel particularis, & ſic patet, ꝙ multominus conſecrat, qui conficit ad irriſionẽ veneficia, & huiuſmodi, & licèt Th. in 4. di. 11. teneat, ꝙ imò conficit, non cures, ſed tene quod ſupra dixi vt tenet S. Bo. in 4. di 10. 2. par. q. 4. & pe. ea. di. & multi alij, q̃uis ẽt opi. Th. poſſit ſuſtineri (ſecundùm ꝙ ẽt Ri. ea. di. 10. ar. 7. q. 1. ad ſecundum ſuſtinet) ſi intelligatur, ꝙ conficiens intendat primò conficere, licet conſequenter [d] ad veneficia, ſed prima magis videtur rationabilis, & ideo tene eam.

26 Vtrum ſacerdos virtute verborum p̃fatorum poſſit vnã partẽ ipſi⁹ hoſtiæ, ꝯſecrare ſine alia hoſtia continua remanẽte? Reſ. ſm̃ Ri. ĩ 4. di. 10. ꝙ ſic, ſi intẽderet determinatè

a Catech. eo. tit. c. 2. P. V.

b Proferantur] Idem Ric. diſt. 8. quarti. art. 3. q. 1. & ſanctus Bona. ibidẽ 2. par. q. 1.

c Partim ad intellectũ] ſic intelligitur, ſ. ꝙ demõſtrat aliquid, qđ eſt obiectũ intellectus, & aliquid quod eſt obiectũ ſenſus, & declara vt per Ri. vbi ſupra in ſolutione ad quintum.

d Licèt cõſequẽter] Sed ponatur, ꝙ aliquis intenderet conſecrare ſolùm, vt poſſet corp⁹ Chriſti in aliquo loco collocatũ honorare & venerari, & nõ vt ſumeretur in vſum, nunquid conſecraret? Reſ. ſ. Ale. vbi ſupra ſine præiudicio, quod ſic, Quia intendẽs circa venerationẽ corporis Chriſti ſpũaliter ſumit, licèt ñ ſacramentaliter.

natè

natè ad alterã partẽ, puta,
dextera, vel a tali ſigno ci-
tra, qa verba nõ operantur
niſi ſuper illã materiam, ad
quam præciſè fertur inten
tio conſecrãtis, ſecus eſſet,
ſi intentio conſecrãtis non
eſſet determinata magis ad
vnã partẽ, q̃ ad aliã; ſed in
vago, qa tunc ſi non inten
deret niſi medietatẽ conſe-
crare ſolũ, nulla pars eſſet
conſecrata qa reales opera
tiones non ſunt circa ſingu
laria vaga, ſed circa deter-
minata, & iõ oportet, ꝙ in
tentio, ad quã ſeqtur realis
determinatio aliqđ đtermi
natũ, & determinatè reſpi-
ciat, & ex ꝑdictis ſoluiẽ alia
qõ de ſacerdote, qui habet
20. hoſtias, & ex illis nõ in
tẽdit conſecrare, niſi 18. ꝙ
nullã cõſecrat, niſi intentio
ſua ſe determinet determi
natè ad quas vult. 18. Sec⁹,
ſi credẽs, ꝙ ſint ſolũ 20. &
ſunt 22. tñ intẽdit conſecra
re, qcquid ẽ añ ipſũ, ſic oẽs ſunt cõſecratę.
Itẽ patet, ꝙ hoſtię in altari ex obliuione re
ſeruatæ, & gutta vini in pede calicis, & hu
iuſmodi non conſecrantur, quoniam ad
eas non refertur intentio conficientis.

27 Quid ſi ſacerdos acceptis plurib. ho-
ſtijs conſecrandis qñ venit ad actũ cõſecra
tionis, non aduertit, niſi ad eam, quam hẽt
in manu? Reſ. ſm Fran. de Mai. in 4. diſt. 12.
quidam dicunt, ꝙ non ſunt aliæ conſecra-
tæ, ſed tu dic cum Sco. ꝙ omnes ſunt con-
ſecratæ, quia non requiritur de neceſſita-
te intentio actualis, ſed virtualis, quę fuit,
qñ ꝑfatas hoſtias accepit, vt eas ↄſecraret.

28 Circa formã vini cõſecrãdi q̃ritur, quæ
ſit? R. ꝙ hęc, ſ. Hic ẽ. n. calix ſanguinis mei
noui & æterni teſtamẽti, q ꝓ vobis, & pro
multis effundeẽ in remiſſionẽ peccatorũ,
hæc quotieſcũq; feceritis, in mei memoriã
facietis, vt in d. §. ex eo, in c. cũ Marthæ, de
cele. miſ. no. vñ S. Bo. in 4. di. 8. part. 2. ar. 1.
q. 2. & multi doc. ibi. tenẽt, ꝙ ſolũ de ſubſtã
tia formę ꝑdictę ſunt iſta verba, hic ẽ calix
ſanguinis mei, alia verò ſequẽtia nõ ſũt de
ſubſtantia, ſed ꝑtinẽt ad ornatũ, & oſtẽden
dũ vſum, vel dignitatẽ ibi, Accipite, & bi-
bite &c. aut effectũ, vt ibi, Noui & ęterni
&c. Alij tenẽt, vt S. Th. in 3. par. q. 68. ꝙ oĩa
ſũt de ſubſtãtia formæ vſque, hęc quotieſ-
cũque, &c. ſed Sco. ea. di. 8. q. 2. ĩ ver. R. gl.
breuiter dicit, ꝙ cũ non ſit nobis traditum
ꝓ certo, an ad formã ſubſtantialẽ ꝑtineant
aliqua verba poſt ly, ſanguinis mei, iõ peri
culoſũ eſt aſſerere, ꝙ præciſè ſit ĩ illis ver
bis, ex quo ſufficiẽs autoritas non habet, &
ideò omnia dic vſque, ad Hæc quotieſcun
que &c. ac ſi eſſent de ſubſtantia formæ, li
cèt cõiter doc. concordent cũ beato Bo. a

29 Nota, ꝙ quæ dixi ſupra in conſecratio
ne panis dẽnt ſimilr dici đ vini ↄſecratiõe.

30 Similiter đ ꝓlatiõe verborũ aut corru
pta, aut diminuta, aut addita dic vt ŝ. dictũ
ẽ đ baptiſmo, Baptiſm⁹. 2. §. 25. cũ duob. ſe.

31 Circa b conuerſionẽ q̃ fit in hoc ſacro
per virtutem verborũ pręfatorũ, eſt firmi-
ter tenendum, ꝙ ſubſtantia panis ſecundũ
totam ſuam materiam, & formam exiſtẽs
actu trãſubſtantiatur in totum corp⁹ Chri
ſti actu exiſtens, ita, ꝙ materia in materiã,
& forma in formam, ſ. corporeã tranſub-
ſtantiatur ſolis accidentib. remanentib. ſm
S. Bo. parte 1. q. 2. & Ri. ar. 1. no. 24. & Pe. in
4. di. 11. & S. Th. in 3. q. 75. Sed ſecũdũ Sco.
in 4. di. 11. q. 3. ibi nõ eſt conuerſio c ſubſtã
tię in ſubſtantiã quantũ ad eſſe ſubſtantia-
le ſimpliciter, ſed quãtũ ad eſſe hic, qa cor
pori Chriſti non acquiriẽ ſimpliciter eſſe,
ſed eſſe hic, ſ. ſub ſpecie panis, vñ acqrit no
uã ꝑſentiã non amittẽdo antiquã, panis ve
rò deſinit eſſe ibi non acquirẽdo aliquã ꝑ-
ſentiã alibi, vnde licèt illa deſitio panis ſe-
cundũ ſe conſiderata ſit annihilatio, ipſa
tñ conuerſio nullo mõ eſt annihilatio, quia
eius terminus non eſt nihil, ſed noua ꝑſen
tia corporis Chriſti ſub ſpecie panis, hæc
Sco. & idẽ dico de ſubſtantia vini q trãſub
ſtantiatur in ſanguinẽ Chriſti, ita, ꝙ panis
in corpus, & vinũ in ſanguinẽ purũ virtute
verborum tranſubſtantiantur non in aliqd
aliud, ſed quia corpus non eſt ſine ſangui
ne, & cæteris humorib. ſuis, nec ſanguis ſi-
ne corpore, & venis, & neruis ſuis, ideo in
hoſtia eſt corpus Chriſti ꝑ tranſubſtantia-
tionem, & ſanguis ei⁹ per permixtionem,

per mixtus

a Cũ beato Bo-
na.] Ric. ẽt ibidẽ
ar. 3. q. 2. dicit nõ
eſſe recedendũ a
forma, qua eccle
ſia vtitur, tũ pro
pter ↄſuetudinẽ,
tũ quia a S. Petro
creditur tradita.
Cuius autorita-
tẽ ſequi tutiſſi-
mum eſt.

b Conc. Tri. ſeſ.
13. cap. 1. & 4. de
rea. preſ. &c. Cat.
e. ti. c. ſed iam ad
ca. c. hæc igitur,
c. iã verò ca q̃-dã
enim, & c. ſed il-
lud adde canon.
2. ſeſſ. 13. da ſacr.
eu. ſa. P. V.

c Non eſt cõuer
ſio] refert Voril.
ibi lẽ cõcluſione
ſecunda. & hæc
eadem habentur
ab Inn. de officio
miſſæ parte ter-
tia, c. 16. & in ca.
panis, & in c. re-
uerã, & cap. quia
corpus, de con-
ſe. di. 2.

permixtus. n. & diffuſus eſt
in corpore. & ideo vbicun
que ẽ corp⁹ Chriſti, ibi eſt
ſangnis ei⁹. Aĩa verò eſt ibi
ratione coniũctionis cum
corpore cui inſeparabiliter
eſt coniuncta. Quãtitas aũt
& alia accidentia ſunt ibi
ratiõe inſeparationis a cor
pore. Diuinitas verò rõne
vnionis diuinæ cũ humana
natura. Similiter a in calice
vinũ tranſubſtãtiatur in sã
guinẽ ſolũ virtute tranſub
ſtantiationis, ſed qa sãguis
non ẽ ibi effuſus, ſed in ve
nis, ideo eſt ibi ẽt corpus
Chriſti per concomitantiã
& cætera, vt dictũ ẽ in cor-
pore & ad hoc facit c. ſimi
ter. §. vnã, de ſum. tri. & fi.
ca. & c. in quadã, de ce. mi.
& hæc oĩa fiunt in inſtanti
completa oratione verbo-
rũ dei virtute aſſiſtente vir
tuti formæ ꝑfatæ. eſt ẽt to-
tũ corpus Chriſti ita in to
ta hoſtia, qđ eſt ẽt in quali
bet eius parte ĩ qua ſaluaẽ
ratio totius, cum. n. ſit totũ
homogeneum, non eſt ma
ior ratio, ꝙ vna pars ↄuer-
tatur in vnã partem, quàm
ĩ aliã; ita tenetur cõiter. eſt
etiam b corpus Chriſti ſub
hoſtia quantũ, ſed non mõ
quãtitatiuo, qa licèt ſit ibi
corp⁹ quantũ, non tñ com-
paraẽ ad ſpẽs vt quantum,
ſicut q̃uis ſit ibi clarũ, c nõ
vtitur claritate ſua illumi-
nãdo mediũ, ita quanuis ſit
quantus, non vtitur quanti
tate ſua occupando locũ,
ſicut de⁹ ꝑõt facere, vt hoc
ſit ignis non exercendo cõ
buſtionis actũ. d eſt ẽt cor-
pus e Chriſti ſub hoc ſacro
ſeu ſub ſpecie non locali-
ter propriè loquendo, quia
eſſe localiter ꝓpriè eſt eſſe
dimenſiuè ſiue cõmenſura
tiuè eſt tñ corpus Chriſti ĩ
loco ſpẽi. f & ex hoc ſeqẽ,
ꝙ corpus Chriſti eſt in plu
rib. locis ſimul ſm eſſe ſa-
crãle, qa verè & realiter cõ
tineẽ ſub diuerſis ſpecieb.
q̃ ſunt in diuerſis altaribus
eſt ẽt in hoc ſacro corpus
Chriſti ĩmobile localiter &
ꝑ ſe loquẽdo, licèt ſit mobi
le ꝑ accidẽs, ſ. ad motũ ho-
ſtiæ, ſicut aĩa moueẽ ad mo
tũ corporis, vnde per acci-
dens moueẽ ad motum ho
ſtię, & quieſcit ad quietem
aliæ hoſtiæ. Itẽ moueẽ ſur-
ſũ & deorſum ſimul & ſe-
mel ad motũ diuerſarũ ho
ſtiarũ, hæc ex Ri. in 4. di. 10.
ar. 1. q. 1. & 2. & ar. 2. q. 1.

32 Sed nunquid vertiẽ cor
pus Chriſti verſa hoſtia, ſi-
cut mota moueẽ? R. Ri. vbi
ŝ. g ꝙ nõ, qa licèt partes or
dinem habeãt in ipſo cor-
pore abſolutè, non tñ ꝑ cõ-
parationem ad ſpeciem. vñ
non poteſt dici ꝙ pedes ha
beat in vna parte hoſtię, ca
put ĩ alia & ſic đ cæteris mẽbris, qa oẽs par
tes ſunt ſimul ſub qualibet parte hoſtiæ.

33 Verũ fracta hoſtia vel paſſa, aliqd cor-
pus Chriſti patiatur, h ſicut mota moueẽ?
Reſ. ꝙ non quia mutatio & paſſio innoua
ret in Chriſto aliquid abſolutum, ſed mo-
tus localis nihil ſecundùm Pet. di. 10.

34 Eſt ẽt corpus Chriſti penitus inuiſibile
oculo corporali ſm Ri. di. x. ar. 5. q. 2. & Sc.
ea. di. q. 7. & 8. di. 10. quia non poteſt vide-
ri nec per naturam, nec per gloriam, nec
per miraculum oculo corporali, ſicut nec
exiſtentia ſubſtantiæ ſpiritualis in loco, ad
cuius inſtar corpus Chriſti eſt ſub ſacro,
inquãtũ eſt ibi præſens, & per ſe rõne ſub
ſtantię & quantitas non eſt ibi niſi per con
comitantia, vñ ſm Ri. vbi ŝ ſi aliqñ appareret
ibi ſpẽs paruuli, vel ſruſtum carnis non eſt
corpus Chriſti. Maiores. n. ſunt dimenſio-
nes corporis Chriſti, q̃ illæ, quæ ibi appa-
rẽt, & ſi ibi verè apparet corpus Chriſti nõ

a Catec. eo. ti. c.
q̃dã enim. P. V.
b Catec. eod c.
q̃dã enim. P. V.
c Sicut quanuis
ſit ibi clarum] ſ.
corp⁹ Chriſti hẽt
ſuam claritatẽ.
d Conbuſtionis
actũ] vt patuit
in tribus pueris,
ſed melius ꝙ ſit
ignis ſine aliquo
combuſtibili.
e Catec. eo. ti. &
c. eod. P. V.
f In loco ſpe-
ciei] Non per ſe,
ſed per accidẽs,
inquantũ conti
netur ſub ſpecie
quæ per ſe eſt in
loco, ſicut anima
per accidens eſt
ĩ loco corporis,
vt ĩ loco, inquã
tum eſt in cor-
pore, quod per
ſe eſt in loco.
g Ri. vbi ſupra]
Scilicet diſt. 10.
quarti ar. 4. q. 1.
ad tertiũ. Ad de-
clarationem ta
men ſciendũ, ꝙ
corp⁹ Chriſti vt
cõtentũ ſub ſpe
cie ſacramentali
ꝑ ſe moueri du-
pliciter põt intel
ligi, vno mõ de
motu, qui nõ ha
bet comparatio
nem ad extra, ſi
cut mot⁹ vitalis,
& dilatationis,
& tali motu pot
Chriſtus moueri
ẽt vt eſt ſub ſpe-
cie ſacramenta
li. Alio modo de
motu, qui nõ cõ
uenit mobili ni-
ſi per compara-
tionẽ ad locum,
cuiuſmodi ẽ mo
t⁹ localis, & mo
tu per ſe moue-
ri non poteſt, vt
eſt ſub ſpecie ſa-
cramẽtali, Quia
quanuis corpus
Chriſti, non ob-
ſtante ꝙ ſit con-
tentũ ſub ſpecie
panis, ſit in eo
vt in loco, tamẽ
inquantũ ſub il-
la eſt, vel eo mõ
quo ſub illa eſt,
nec ibi, nec alibi
ẽ per ſe, vt in lo
co, nec per ſe ha
bet aliquã habi-
tudinẽ ad locũ.
Quia tamẽ eſt in
loco per accidẽs
quia ſpecies, in
qua realiter con
tinetur, in loco
eſt, per ſe, non ꝑ
motũ hoſtiæ, lo-
caliter ꝑt moue
ri. & ſic verè cor
pus Chriſti ele-
uatur, cũ hoſtia
eleuatur, & de-
fertur ad iſirmũ
cũ hoſtia ꝑ ſacer
dotẽ defertur ad
eundẽ. Dato er-
go, ꝙ hoſtia mo
ta ꝑ accidẽs, cor
pus Chriſti mo-
ueatur, tñ ipſa
verſa ñ vertitur.
h Corpus Chri
ſti patiatur] Dẽ
exemplũ de ſpe
culo fracto, & vi
de S. Bo. diſt. 12.
quarti art. 3. q. 1.

apparet

a Vel ēt ſi eſt rea liter] Nec dēt ſumi ab illo, cui apparet, qa non apparet ſub ſpecie cōueniēti humanæ refectioni.
b Carnis vel] vndè quãuis ibi expreſſiori ſigno videatur, non tñ videtur in ſpecie propria.
c Catec. e. ti. c. ſed illud §. tertiũ reſtat. con. Tri. ſeſſ. 13. ca. 2. e. ti. P. V.
d Immutare] ſ. in ſe conuertere, vt aqua, ſi vino admiſceatur, efficitur vinũ, nō tñ ſacramentũ, quia ſanguis ibi contentus nullo humori miſcetur, ꝑ eo ꝙ nō eſt ibi diffuſus, ſed eſt ſanguis ibi glorificatus intra venas cōtentus, & iō a nullo liquore attingitur, & iō nihil per commixtionē, vel cōtactũ poteſt in ipſum conuerti.
e Vel ſãguis ſub ſacramento] De his vide Voril. diſtin. 12. quarti.

apparet vt ſub ſacramento vnde dicit Ric. ibid. ꝙ illa apparentia paruuli, quę aliqñ ibi viſa eſt, vel diſcribit in imaginatione, vel in ſenſu cōi videntis, vel ēt ſi eſt realiter [a] extra, non credo, ꝙ illæ dimenſiones fundēt in dimenſionib. ſpeciei panis, licèt tunc appareāt, vñ ſpecies ſacri, ſub qua continetur corpus Chriſti, latet ſub illa figura, q̃ apparet, nulla imutatione facta circa ipſam, & cōfunditur tm̃ ipſa ſpecies quibuſdã accidentib. carnis, vel [b] pueri, q̃ nō sũt ꝓpriè accidētia corporis Chri, vel lineamēta.
35 Eſt tñ corpus Chriſti viſibile ſub ſacramēto ſm Sc. vbi ſupra ꝑ naturã oī intellectui non alligato ſenſib⁹ in intelligēdo, ſiue angeli, ſiue animæ ſeparatæ. Ri. tñ vbi ſupra tenet, ꝙ non per naturam, ſed tantũ per gloriam, non ſolùm in verbo, ſed etiã in proprio genere.
36 Eſt etiam corpus Chriſti ſub hoc ſacramento intãgibile immediatè ab alio ſicut nec ſubſtantia ſpũalis tangitur a loco, vnde quantumeumque aliquis ſpeciē penetraret, Chriſti corpus tangere non poſſet, ſm Ri. vbi ſupra, ar. 4. q. 2.
37 Sunt aũt in [c] hoc ſacro accidentia ſine ſubiecto primo. ſ. ſine ſubſtantia virtute diuina. Itē ſicut ſpēs ſacramentales retinent eſſe, quod habebant prius ex virtute diuina, ſic & agere. Vnde pñt exteriora corpora, & ſenſus immutare, [d] nō poſſunt tamē alia in ſacramentũ conuertere, quod non ſit ſine verbo, vnde aqua modica poſita in ſacro calicis, licèt ſecundũ aliquos conuertatur in vinum, & hoc virtute ſpecierũ illarũ, non tamen in vinũ, quod ſit vinũ ſm ſpeciē, ſed eſt vinũ ſm materiã tm̃, ſicut caro ſm ſpeciem conuertitur in carnē ſecundũ materiã. Vel dic ꝙ ibi forma ſubſtantialis aquæ non ſoluit, ſed alterat qa mutatur color, ſapor, & odor, & ſenſus ꝑcipit ꝓprietate vini, & iō quantum ad ſenſum conuertit in vinũ, nunquã tñ in ſacramentum. hęc ex ſancto Bo. in 4. di. 12. ar. 2. per totum.
38 Quid cum accidentia, ſub quib. eſt corpus Chriſti in ſacramento, corrumpuntur? Reſ. ꝙ accidentia illa aliquando immutantur ex parte quantitatis, ſicut cum diuidit panis, vel vinũ in multas partes, & tunc ſi ĩ ipſis partibus non pōt ſaluari natura panis vel vini, deſinit corpus Chriſti ſub ipſis eſſe. Similiter dic de immutatione ex parte qualitatis, vt cũ ita ĩmutãtur color, ſapor, & odor, & aliæ qualitates panis & vini, qa nullo modo pōt compati natura panis, & vini, ꝙ non manet corp⁹ Chriſti ſub ſacro: ſecus, ſi corruptio accidētiũ, vel qualitatis aut quãtitatis non ſufficit ad corruptionē panis, & vini, qa ſic non deſinit eſſe ibi corpus Chriſti, vel ſanguis ſub ſacro. [e] Aduerte tñ circa corruptionē, q̃ eſt reſpectu admixtionis alterius liquoris, qa ſi eſt vinũ, & additur in maiori quãtitate, vel ęquali, ſic ſoluit totaliter, & tollit continuitatem ſpeciei, cũ ad oēs eius dimēſiones ꝑueniat & ſic incipit quò ad actũ eſſe aliud nouũ vinũ, & ſãguis ibi deſinit eſſe ſanguis Chriſti. Credo tñ, ꝙ ſi additũ nō ſit notabiliter excedens, ꝑꝑ dubiũ ſit tutius vti toto illo liquore tanquã ſacramento. Si verò additũ ſit minoris quantitatis, ſic non deſinit eſſe ibi ſanguis Chriſti, niſi ſub illis partibus, ad quas peruenit vinum additum, quæ cũ diſcerni non poſſint, ſimiliter toto illo liquore debemus vti tanquam ſacramento, & idem dic de alio liquore addito.
39 Vtrũ deſinēte eſſe euchariſtia ſub illis, accidentib. redeat ſubſtãtia compoſita? ℞. ſecundùm Sco. in 4. di. 12. poſt reprobationem multorum modorum dictorum, ꝙ ſic redit ſubſtantia compoſita, cui talia accidentia conueniunt, quam etiam afficiũt, & hoc in inſtãti corruptionis, & immediatè a deo. Prima pars huius ſententiæ probatur, quia deus ſtatuit illas ſpecies manere ſine ſubiecto tãtùm in euchariſtia, ergo ſtatuit ꝙ non ſtante euchariſtia nō ſint accidentia ſine ſubiecto, & per conſequēs in inſtanti illius corruptionis ſit aliqua ſubſtãtia. Secũda pars ꝓbatur, qa ſi rediјt aliqua ſubſtantia, non eſt alia, q̃ illa, q̃ pt illis acci

dentibus

a Sicut pñt conuerti] probatur enĩ hoc ad ſenſũ ſecundũ, S. Bo. qa manifeſtũ eſt, ꝙ ꝑcipiēti per ſumptionē vini, ſiue illius ſpeciei ſitis extinguitur. Idem Ri. diſt. 12. ar. 1. q. 2.
b Conc. Tri. ſeſ. 13. c. 8. catec. eo. ti. ca. quod verò ad. P. V.
c Solus presbyter] Quia ſolis apoſtolis dominus dixit, Hoc facite in meã commemorationem, Luc. 22 & 1. cor. 11. & ex hoc dixit gl. no. ꝙ etiã non poſſet cōmittere papa non ſacerdoti, vt conficiat corpus Chriſti. in c. peruenit. 95. di non. n. pōt papa aliquid attentare cōtra diſpōnē diuinam. c. ſunt quidã. 25. q. 1. & not. quod dicit tex. ritè, qđ exponendum eſt i. ſecundũ ſolennitatem eccleſię, quia verbũ, ritè, denotat ſolennitatē, & rectè, cãm denotat, vt not. gl. in l. 2. ff. de in of. teſ. Non. n. ſufficit dicere, ſis pſ byter, niſi ſit ordinatus ſecundũ formã eccleſiæ.
d Sequũt Theo.] Maximè Ric. ibi ar. 1. q. 1. qui ait, Nam ſicut accipi pōt ex ſententia Dio. c. 1. eccleſiaſticæ Hierarc. & Bernar. libr. 3. de conſidera. eccleſiaſti. Hierarchia immitari debet angelicam Hierarchiã, ſed ſecũdũ Dio. 4. c. angelicæ, Hierar. Angeli ĩferiores diuinas reuelationes, ſeu illuminationes recipiunt mediantib. ſuperioribus. Vnde & conueniens fuit, vt in eccleſiaſtica Hierarchia inferiores reducerentur in Deum mediantib. ſuperiorib. & quia ſacramētum euchariſtiæ offertur Deo ad reconciliandũ nos ſibi, vel nos ad vniendũ ei. Iō prãtem corp⁹ Chriſti cōficiendi noluit deus dare, niſi illis, qui eſſent ex officio mediatores inter ipſũ & populũ, cuiuſmodi ſunt ſacerdotes. & eccleſia dicit, ſolis pſbyteris, quib. ſic congruit &c. & hæc ē cōis opi. Theo.
e Licèt ſit diuerſa op.] vide ĩ ſupplemento eucha. 3. §. 3. vbi ponuntur opin. doc. & magis placet op. autoris, quam tenet Alber. in 4. di. 13. & Ri. ibidē rñdet rõnibus S. Th. licèt Roſ. Eucha. 3. §. 1 teneat de ordinandis, ꝙ debent concelebrare.
f Et alia gl.] Iſta gl. nihil dicit ſed ſolũ q̃rit, quid ď ſacerdote, q. cum hēt conficere, recordatur de aliquo crimine? r̃ñdet, ꝙ dēt ꝓficere, licèt peccet conficiendo cap. de homine de cele. miſ. hæc gl. tñ facit in argu.
g Primũ verius] vide ſupra Confeſſio. 1. §. 21. & Ri. di. 17. 4. ar. 3. q. 6.

dentib⁹ offici, quia alia ſubſtantia non eſſet eorum capax. Tertia pars, ſ. ꝙ non redit niſi immediatè a deo, patet, qa nullũ aliud agens hoc agere poſſet, hæc Sco.
40 Vtrũ ſpecies ſacramentales poſſint nutrire? Reſp. vt patet ex ſupradictis ſicut pñt conuerti [a] in cineres, vel in vermes, & hmōi, ſic per eandē rõnē poſſunt conuerti in corpus humanũ.

Evchariſtia ſecũdò circa [b] miniſtrũ quærit quis poteſt conficere iſtud ſacramentũ? Reſ. ꝙ ſolus pſbyter [c] poteſt conſecrare corpus, & ſanguinem domini noſtri Ieſu Chriſti. 2 (.di. perlectis, ver. ad preſbyterum, & de ſum. trin. & fide cat. firmiter. §. vna. hoc ſequunt Theo. [d] in 4. di. 13.
1 Quid ſi quis credat ſe pſbyterũ eſſe, cũ non ſit, & celebret? Reſ. gl. in c. apoſtolicã, de pręſby. non bapt. ꝙ non conficit in veritate. ſed tu dic, vt ſupra, Baptiſmus, 7. §. vltimo.
2 Vtrum quilibet pſbyter poſſit hoc ſacramentũ conficere? Reſ. ſm Ri. in c. 4. di. 13. ꝙ de iure nō poteſt nec irregularis, nec interdict⁹, aut ſuſpenſus ab executione eorũ, quæ ſunt ordinis, nec ſimoniacus, ſchiſmaticus, excõicatus, aut degradatus, ſiue depoſitus, vel q libet public⁹ & notori⁹ peccator, ſed de facto ſi ſupra debitã materiã ꝓferat verba cũ intētione debita; verè conficit, q̃tũcunque ſit nefari⁹, qa character, ſup quē fundat poteſtas conficiēdi, eſt indelebilis, licèt mortaliter peccat conficiendo.
3 Vtrum plures presbyteri poſſint eandē hoſtiã conſecrare? Reſ. licèt diuerſa ſit opi. [e] ĩ 4. di. 13. ergo teneo ꝙ non, quia qui prius ꝓtulit verba, ille conſecrauit, alij nihil faciunt. & iō credo in ordinatione pſbyterorum ſit melius non dicere, q̃ dicere verba cōſecrationis, niſi dubitaretur de epō ꝙ nollet conſecrare.
4 Vtrũ corpor viciatus pſbyter poſſit conficere? ℞. vt ſupra, corpore viciatus, per totum.
5 Quid ď pſbytero, q poſt quã indutus ē, recolit ſe de aliquo mortali? ℞. ꝙ ſi tenetur celebrare, & hēt copiã idonei confeſſoris tenet ꝯfiteri, ſi verò non hēt conterat cũ ꝓpoſito ꝯfitendi, & ſufficit, nec peccat, ſi cum verecundia accedit, ſi verò non tenetur celebrare, tũc nō dēt celebrare, niſi prius conterat, & ꝯfiteat, qa ad hoc tenetur ſm S. Bo. in 4. di. 15. in q. circa literam, & gl. in c. de homine, de cele. mi. & alia gl. [f] in c. nihil. 7. q. 1. ar. de ſent. exc. de cętero & 26 q. 6. qui recedũt, & hoc idem tenet d. Ant. in d. c. de homine. Sed alij tenent contrarium, quia ſufficit confiteatur ſemel in anno. & Pa. in d. c. de homine dicit eſſe veri⁹, licèt primũ tutius. ſed tu dic ſm cōem opi. Theologorum, qđ primum verius. [g] Tamen Ri. ĩ 4. diſt. 9. diſtinguit, quòd ſi non imminet ſcandalũ vel perſonę, aut populi, aut nō incepit miſſã, ſi ē ſacerdos ſumens corpus Chriſti, q̃tũcunque contritus, ſed nō cōfeſſus dummodo habeat copiã idonei ꝯfeſſoris, tempus, & loquelã ad ꝯfitendũ

 Vel

a Cum ↄtritione] Cũ eſt ĩ mortali, teneẽ cõfiteri, ſi hẽt copiã ſacerdotis, & aptitudinẽ horę añ canonis inchoatiõem ſm S. Bo. in 4.d 13. in qõ. circa literam.
b Nec. ob. c.] Imò dicit ibi tex. ꝙ ignorãtia ꝓbabilis excuſat. Et hoc erit, qñ ſe ꝑparauerit.
c Quod nõ ſit pſbyter] Sanũ ergo ↄſiliũ eſt ĩ oĩbus his, ꝙ ſacerdos ſe ante miſſam diligẽter ꝑparet, & in miſſa nõ cogitet de ſe ipſo, ſed de ſacro hęc S.Bo. vbi ſ.
d Cat.e.ti c. ſed nè fortè. P. V.
e Eſt à capite] De hoc clariꝰ & latiꝰ, ſup. eucha. 3.§.4.
f In ꝓcedẽtibus miſſi.] Quia non eẽt ieiunus, c. ex parte, de cel miſ.

ꝙ peccat mortaliter; & ſic dẽt, dici, ꝙ non dẽt celebrare, vľ cõicare. Si verò aliqđ triũ pręductorũ imminet, ſ. vel ſcãdalũ pſonę, vľ populi, niſi celebret, vel qa iã icępit miſſam, ſic ſufficit ↄtritio. Et ſic põt ĩtelligi, ꝙ tũc põt celebrare, ar. c. de cętero, & c. à nobis, el. 2. đ ſẽ. ex cõ. & c. q recedunt. 26. q. 6. Adde tamẽ ſecundũ Ric. in 4. di. 17. quòd quanuis habeat idoneũ confeſſorem, ſed tñ expectat aliũ, cui deuotiꝰ & ſecurius ↄfiteaẽ, ꝙ tũc abſque cõfeſſione & ſine peccato põt ſumere euchariſtiã cum contritione ſola; qđ limito, dũmodo ſit cõfeſſus ſemel in anno, Itẽ quia tenetur celebrare, vel cõmunicare; alìàs non credo, ſi põt deſiſtere ſine ſcãdalo populi, vel pſonę, qa prius debet confiteri.

6 Quid ſi celebrãdo recoleret ſe comediſſe, vl bibiſſe? ℞. ꝙ ĩ difficultatibꝰ ſẽper accipiẽdũ ẽ, ꝙ minꝰ hẽt de piculo: maiꝰ ãt piculũ eſt, qđ eſt ↄ ſacri eccleſiæ pfectionẽ, qa hoc eſt ſacrilegiũ, quã qđ eſt pertinens ad qualitatẽ ſumentis. Et ideò ſi pſbyter poſt cõſecrationẽ inceptã meminit ſe comediſſe, nihilominus dẽt pficere ſacrm. Idẽ, ſi meminit ſe excõicatũ, vel ĩ mortali (cũ contritione [a] tñ debita) & ſic non peccat, ſed fructuoſè ſumit. Et in hoc concor. communiter do. Si verò meminit ante conſecrationem, Th. in 3. q. 83. tenet, ꝙ tutius eſt dimittere miſſam inceptam, niſi ſcandalum graue imineret. Sed San. Bo. in 4. d. 13. tenet, ꝙ ſine peccato põt inchoatam pficere cum propoſito confitendi, & cum contritione totũ ſuppletur, nõ videẽ ibi eẽ contẽptus. Idẽ dicit ẽt S. Bo. ibidẽ de eo, q meminit ſe irregularẽ, qa ꝓhibitio ꝓpter irregularitatẽ nõ extẽdit ſe ad eũ, q acceſſit ſine conſcĩa irregularitatis, & ĩchoauit miſſam. Vñ ꝓpter reuerẽtiã ſacri, & ſcãdalũ populi dicunt, ꝙ ſi dolet, & libenter faceret, qđ in ſe eſt, à dño eſſet diſpenſatũ ꝓ tunc. Idẽ dicerẽ ẽt, qñ non incępit, ſi nõ poteſt deſiſtere ſine ſcãdalo; nec in hoc caſu incurrit irregularitatẽ, ar. c. clerici, & c. latores, & c. fraternitati. quæ reqrũt temeritatem, de clerico excõ. mini. per totũ. Nec ob. [b] c. apoſtolicæ, e. ti. quia ibi ſunt in culpa non intelligendo, quod dicunt. Sed hic iſte eſt ĩ neceſſitate. Et hoc credo verũ, niſi foret ſcãdalum Phariſęorũ, vel quis acciperet ſcandalũ ꝓ aliqua admiratione, qa tũc non licetet ſine nota irregularitatis

7 Quid de eo, qui incępta miſſa hẽt conſcientiam, ꝙ non ſit presbyter? [c] ℞. S. Bon. vbi ſupra, ꝙ ante conſecrationen debet dimittere miſſam, infirmitatem fingẽdo, aut conſcientiam deponere.

8 Sed quid faciet ſacerdos, qui ꝓpẽdit nõ eẽ aquã ĩ calice? ℞. ſi hoc aduertit ante ↄſecrationem, eam apponat, ſed poſt ↄſecrationem nullo modo, qa non eſt de neceſſitate ſacramẽti, vt ſupra dictũ eſt; & de hac materia, vide infra, miſſa.

EVCHARISTIA III. circa [d] ſumptionem eius quis teneẽ ſumere? ℞ quòd primò quilibet ſacerdos, cũ celebrat, de ↄſe. di. 2. relatum, quia ſacrm in ſumptione complementũ ſuæ ſignificationis accipit, & ſi deficeret, alius debet ſupplere ꝓ eo q ſit ieiunus, ſi iam hoſtiam ſaltem conſecrauerat. 7. q. 1. nihil. ſi verò dubitatur, an compleuerit conſecrationẽ hoſtiæ, tunc ſm Inno. in c. presbyter, de ſa. iter. vel non incipiẽdum eſt ibi addendo, ſ. dñs noſter Ieſus Chriſtꝰ pridie, quã &c. qa nõ dicitur reiteratum, quod neſcitur factum c. veniens, de presb. non ba. Si autẽ certum eſt, ꝙ non incœperat verba cõſecrationis, tunc non eſt neceſſe ſupplere. ſi tamẽ qs vellet, ſupplere poſſet, ſed nõ deberet reincipere, ſi iã ſigna ſuper hoſtiã fecerat, ſed ꝓſequendũ ẽ vbi deficit ſm Ale. & placet: alìàs icipiẽdũ eſt à capite, [e] & ſi pluries celebrat ĩ die ſẽper dẽt ſumeẽ omiſſa purificatione in pręcedentibus miſſis. [f] Secundò tenetur qlibet Chriſtianus, cũ ad annos diſcretionis puenit, vt ĩ c. oĩs, đ pę. & re. de quo dic vt j. §. 11. niſi ex rõnabili cauſa de cõſilio ꝓprij ſacerdotis ad tempus duxerit abſtinẽdũ. Tertiò tenetur qlibet ĩ articulo mortis cõſtitutus; ꝓpterea appellatur viaticum.

Vnde

a Solũ.] Et no. qđ Chrs ſuſcepit hoc ſacrm, ſacrãliter tm, ſicut baptiſmũ, & in exẽplum. S. Bon.

Vnde credo peccat mortaliter, qui in tali articulo ↄtẽnit ſumere corpus Chri. Quartò rõne ſtatuti. Quintò ratione officij, ſicut ſacerdos, qui tenetur celebrare ſaltẽ in magnis feſtiuitatibus, vt j. Miſſa. §. 43.

1 Quotmodis ſumitur? ℞ ꝙ tribus modis. Aliquando ſumiẽ ſolũ ſpiritualiter, aliquando ſolùm ſacrametaliter, aliquando ſacramentaliter, & ſpiritualiter.

2 Quid ẽ mãducarẽ ſpiritualiter? ℞. ſm S. Bo. in 4. d. 9. ꝙ mãducatio ſpiritualis trãſlata eſt à corporalibꝰ, & ideò ſicut in mãducatione corporali sũt duo principaliter, ſ. maſticatio, & incorporatio, ſic & in ſpũali ſunt duo ſuo modo, ſ. ſpũalis maſticatio, q̃ eſt recognitio per fidẽ, ſ. carnis Chri ꝓ nobis expoſitæ, in preciũ in cruce ad redimẽdum, & ſpũalis incorporatio p charitatẽ, ſ. dum recogitãs ei, quẽ recogitat, iungitur ardore charitatis, & ita ei incorporatur.

3 Qñ quis dr ſolũ manducare ſpũaliter, & non ſacrãliter? ℞. ꝙ tũc, qñ ſacrm eſt in voto, & effectꝰ eius pcipiẽ, quia ſicut quidã ante, q̃ baptizenẽ ex deſiderio baptiſmi pcipiũt effectum ipſius, ſic & in hoc ſacro, nec fruſtra inducitur poſtea ſacrm, quia plenius inducit effectum ipſa ſuſceptio ſacramentalis, q̃ ſolũ deſiderium ſm. S. Th. in 3. par. q. 80. vel melius. S. Bo. in 2. di. 40. quia non eſſet vera voluntas, niſi deduceretur in opus, cum adeſt facultas.

4 Quid ẽ mãducare ſacrãliter ſolũ? [a] ℞. ſm S. Bo. in 4. diſ. 9. ꝙ eſt mãducare ſacrm vt ſacrm ad hoc ãt vt mãducet ſacrm, vt ſacrm, neceſſaria eſt intẽtio, & intentionis regulatio. Intẽtio, inquam, eſt neceſſaria, qa ſi quis iret in menſam, & intẽderet corpus reficere, & aliquis pro pane cõi ſacrm ſicut panem offerret, & ipſe omnino intenderet cibũ ſumere, nõ diceremus eum ſacramentaliter manducare. Neceſſarium eſt ẽt vt huius intentio dirigatur ſm fidem, quæ eſt in ipſo, vel in altero, quia oportet credat ꝙ ſub illa ſpecie aliquod ſpũale lateat quod ſumere intendat: vel oportet, ꝙ ſaltẽ ſumere intendat, quod alios credere exiſtimat, licèt ipſe non credat, & ſic patet pro quanto quis dicatur ſacramentaliter manducare, qa. ſ. ꝙ ſacrm verè exiſtat ibi, & ipſe; qui mãducat illud, vt ſacrm ſumere intendat, ſiue qa credit eſſe verũ ſacrm, ſiue quia exiſtimat alios credere. hæc S. Bo. vbi ſupra. Adde, ꝙ tunc ſolũ ſacramentaliter ſumit, qñ ꝓpter aliquod impedimentũ, quod in ipſo ſumente eſt, vel malã eius diſpoſitionẽ caret effectu & fructu ipſius ſacri, q eſt ſpũalis manducatio, hoc eſt ſpũaliter incorporari corpori myſtico p fidẽ, & charitatẽ, vel magis incorporari per augmentum fidei, & charitatis, quæ manducatio non conuenit indignè ſuſcipientibus.

5 Vtrũ verè in hoc ſacro Xps mãducetur? ℞. ſm Ri. in 4. di. 9. ar. 1. q. 1. ꝙ eſt in ſumptione huius ſacramenti q̃dam manducatio carnalis, qua comeſtũ maſticatur, & in ſtomacũ trahitur, & poſtea digeritur, & vltimò in ſubſtantiã manducantis cõuertiẽ, & ſic verè mãducatur illa ſpecies, ſub qua realiter continetur verùm corpus Chriſti. Eſt & alia manducatio ſacramentalis, qua corpus Xpi verũ realiter ſub illis ſpẽbus panis cõtentũ ſumitur, ſed ſic ſumptũ corporaliter non maſticaẽ, & ſi ſpecies ſic in ore maſticentur, ꝙ per digeſtionẽ ibi factã nõ corrũpatur in eis forma propria, ſed deſcẽdant in formam propriam in ſtomacũ, deſcendit & corpus Chriſti in ſtomacũ per deſcenſũ ſpeciei, ſub qua contineẽ & tandiu ibi manet corpꝰ Chriſti, q̃diu in eadẽ ſpẽ forma propria ſpecierum ſaluatur. Si aũt ſpecies panis tandiu in ore maſticentur, ꝙ per digeſtionẽ in ore factam corrumpatur forma propria in eis, & nõ deſcẽdat in ſtomacum, tunc nec corpus Chriſti deſcẽdit in ſtomacũ, & ſic intelligitur illud de conſ. diſt. 2. c. tribus, in glo. in ver. miſcere, in fi. cũ dicitur, q̃ cito ſpecies dẽtibus atteritur, tã cito in cœlũ rapiẽ corpꝰ Chriſti. Adde tñ ſm S. Bona. in 4. diſt. 9. ꝙ cũ corpus Chriſti maneat ſub illis ſpeciebꝰ, quãdiu illa ſpẽs ſit habilis ad refectionẽ humanam, quia ad hæc eſt ſtatuta, & ad hoc ordinatur, & hoc habeat, cũ eſt extra ſtomachum, & in ſtomaco, quia ibi reficit, & tandiu ibi corpus Chriſti moretur, donec refectionis operatio compleaẽ. Ideo, ſi qs euomat illas, euomit corpus Chriſti, & ſi ſpecies poſſunt diſcerni ab alijs, debẽt ſumi cũ reuerentia, & cremari, & cineres iuxta altare recondi, vt in c ſi per negligẽtiã

do

de conſ. di. 2. Si ãt ſpecies illę trãſeãt per ſtomachum indigeſtæ pp aliquã infirmitatẽ, tunc ſunt extra ꝓprietatẽ refectionis. & iõ ſi vadãt in ſeceſsũ, nõ ẽ ibi corp⁹ dñi. & hãc opi. S. Bo. vbi s̃. ar. 1. q. 1. ad primum, dicit probabilẽ, & placet, cũ qua ꝯuenit Ricar. vbi s̃.

6 Quis põt [a] idoneè ſuſcipeř ſacrm euchariſtię? ℞. Pe. Aur. i 4. di. 9. q. 2. ꝙ idone⁹ ſuſceptor eſt homo, viator, adultus, fidelis, mente ꝑditus, ieiun⁹, deuotus, apparitione miraculoſa non prohibit⁹, ſine conſcĩa peccati mortalis, legitimè confeſſus, in ꝯuerſatione crĩe non notat⁹, corpore mũd⁹, a miniſtro idoneo tpe debito, & recta intẽtione ſũpt⁹, vbi. 15. notãda cõmemorat.

Primò dicit, Hõ, qa licèt angeli beati mãducẽt Chriſtum in ſua ſpecie, inquantum ei vniuntur in fruitione charitatis perfectę, & viſione manifeſta, non tñ ꝯtingit eis ſpũaliter manducare hoc ſacrm, qđ eſt p fidẽ credere ĩ Chrm cũ voluntate ſumendi hoc ſacrm.

7 Vtrum brutum poſsit ſumere corpus Chriſti ſacramẽtaliter? ℞. vt s̃. patuit. §. 4. hoc eo. titu. ꝙ non.

8 Sed nunqđ, ſi mus comedit illas ſpẽs, tranſibit corpus Chři in eius ventrem? ℞. S. Bo. in 4. di. 13. quidam dixerunt, ꝙ ſic p rationem ſupra dictã. Sed alijs vř ꝙ non, quia Chřs non eſt ſub illo ſacro niſi eatenus, quaten⁹ ẽ ordinabilis ad vſum humanũ, ſ. ad mãducationẽ. ſed ſicut q̃ cito mus rodit, ita & tã cito inhabile facit, & ſacrm eſſe deſinit. Et hæc eſt opi. communior ſm S. Bon. & magis pia. & ſic patet, ꝙ ſolis hominibus dẽt dari, non brutis, vel quibuſcunque etiam angelis, quia illuſio eſſet.

9 Secundò dicit, Viator, quia nulli mortuo debet dari, & ſi petunt, illuſio eſt.

10 Tertiò dicit, Adultus, quia licèt Gręci antiquitus pueris darent, vt de conſ. di. 2. paruuli, tamen ſacramẽtaliter ſumere non poſſunt, quia non vtuntur ſacramento, vt ſacro, ſed vt cõi cibo pp carentiam diſcretionis, ad hoc c. omnis, de pœn. & re.

11 Sed quando eſt ætas debita? ℞. Aureolus vbi ſupra, ꝙ relinquendum eſt arbitrio boni viri. Et ideo dico, [b] ꝙ tũc eſt ætas debita, quando pueri habent vſum rõnis, ꝙ pñt ꝯcipere deuotionem huius ſacri, & diſcernere, & dijudicare corpus Chriſti reuereri ab alio cibo, ſaltẽ ex aliorũ inſtructione, quod poteſt eſſe in. 10. vel ſaltẽ in 12. añ. vñ, ſi apparerent in eis tũc ſigna diſcretionis, & reuerentiæ, poſſunt ſumere [c] ſm Tho. in 4. diſt. 9. imo debent ſaltem ſemel in anno ſumere, vnde tenentur ad hoc eos inducere, qui eorum habent curam.

12 Quartò dicit, Fidelis, quia nulli infideli dẽt dari, imo nec infidelis poteſt ſumere ſacramẽtaliter etiam, niſi habeat intentionem ſumendi ipſum, vt ſacramentum eccleſiæ, licèt ipſe non credat.

13 Sed nunquid cathecumenis debeat dari? ℞. Aure. vbi s̃. ꝙ non, quia non ſunt de familia Chriſti per baptiſmum.

14 Quintò dicit, Mẽte ꝑditus, vnde dęmoniacis & amẽtib. non dẽt dari. diſtinguit tñ Aure. vbi s̃. aut talis amẽs nunq̃ habuit vſũ rõnis, & tali non dẽt dari. aut aliqñ habuit vſum rationis, & tũc ſubdiſtinguit, ꝙ aut oñdit ſigna deuotionis extra, & ſic ꝑt cõicari. aut non ꝑtendit ſigna deuotionis; & tũc recurrendum eſt ad tp̃s præteritum, quia, ſi ante inſaniam petijt, & deuotionem ad ipm habuit, ꝑt dari & dẽt in articulo mortis, ſi non tenetur de periculo euomendi, vel alterius irreuerentiæ, vt habeť in c. his qui 26. q. 6. ſi verò nullã deuotionẽ ad ipſũ habuit tpe ſanitatis, nec eũ petijt debito tpe, nullo modo eis dẽt dari. Idem dic de dęmoniacis [d] ſm pręfatam diſtin. ſm Th. in 4. diſt. 9. in 3. par. q. 80. amentibus verò qui habent dilucida interualla, poteſt dari tunc, quando habent vſum rationis ſm Aureolum prædictum, vbi s̃. Multo fortius poteſt dari illis, qui largo modo dicuntur amentes, ſcilicet qui habẽt debilem vſum rationis, dummodo poſsint aliquam deuotionem huius ſacramenti concipere, quia ſcilicet ſunt docibiles.

15 Sextò dicit, Ieiunus, nã quicunque aliquod comeſtibile, vel potabile poſt mediã noctem

[a] Conc. Tri. ſeſ. 13. c. 6. Cath. e. ti. c. verũ docendũ, & c. ſed nè fortè, in quib. & de ſequentibus. q̃ſtionib⁹ traditur, nè ſingulis addam. Pet. Vend.

[b] Et ideo dico] vide Sco. in 4. d. 17. vbi de cõfeſſione puerorum.

[c] Sumere] refert ſupple. i ver. cõicare. § pen. & vide Abb. in c. oĩs, vtriuſque, & c. diſtinguentẽ triplicẽ ętatẽ, vnã aptã ad cõfesſionẽ, aliã ad cõionem, aliam ad matrimonium.

[d] De dæmoniacis] vel niſi credať, ꝙ pp aliqđ pctm a diabolo torqueatur ſm S. Tho. Et refert ſupp. communicare. §. 10.

noctem ſumpſit, nullo modo põt cõicare; ſiue digeſſerit, ſiue nõ, de ꝯſe. di. 2. c. liquido. 7. q. 1. nihil, đ cele. miſ. c. ex parte. Excipiť caſ⁹ infirmitatis, quia ſi đ eorũ periculo mortis dubitatur, etiam poſt cibum ſunt communicãdi, nè ſine cõione đcedãt, de cõſe. diſ. 2. presbyter. Nec ob. c. ſacramẽta, [a] de conſe. diſt. 1. quia Abrogatũ eſt, & de hoc vide. ĵ. Miſſa. §. 3. [b] q. 5. 6. & 14. cũ tribus ſe.

16 Septimò dicit, deuot⁹, Nã ſicut q cibũ corporalẽ nõ poteſt digerere, vel maſticare, nõ eſt aptus manducare ipſũ, ſic qui deuotionẽ nõ habet, non eſt dign⁹ cõmunicare, de conſe. diſ. 2. c. in illo, & c. tribus gradibus, vnde. S. Bon. in 4. di. 12. maiorẽ, inquit, efficaciã recipit homo in vna miſſa, vř mãducare cũ bona præparatione quã in multis ſi ſe non præparet diligenter.

17 Octauò dicit, Apparitiõe miraculoſa ñ ꝓhibit⁹. Nã ſi apparet in forma pueri, vel huiuſmodi, nõ debet ſumere ſecundũ prefatum Aureo. vbi s̃. qa nõ apparet ſub ſpẽ cõuenięti humanæ refectioni. dicit tamẽ Sanc. Tho. in 3. parte, q. 82. ꝙ conſulẽdũ eſſet presbytero, ꝙ iteratò corpus, & ſanguinẽ domini cõſecraret, & ſumeret. [e] ſed ego non credo, qa q̃ fiũt miraculosè, nõ ſunt ſub legibus. l. nã ad ea, ff. đ le. & ẽt quia veriſiľr poſſet etiam in alia conſecratione ſic apparere, & ſic eẽt ꝓceſſus in infinitũ.

18 Nonò dicit, Sine conſcĩa peccati mortalis. Nam ſuſcipiens conſcientia pcĩi mortalis, peccat mortaliter ſm Aureo. vbi s̃. & cõiter oẽs [d] ſed ſi conſcientiam non habet de mortali licet ſit in mortali peccato, nõ peccat mortaliter ſm Aureo. vbi s̃. niſi ſit ignorantia craſſa, vel affectata, quia debitã diligentiam, de commiſsis non adhibuit, [e] Land. in 4. di. 9. dicit, ꝙ diligentia debita, eſt, quando facit illa, quę prudens facit de re, quã vellet ſtudioſisſimè examinare. & Sco. in 4. di. 9. dicit, ꝙ tenetur quis ſe examinare ſecundũ diligentiam noſtrę fragilitati poſsibilem. Addit tñ Aure. ꝙ quãdo quis dolet de præteritis peccatis mortalib. commiſsis, & habet propoſitum non peccandi, & deuotionem ad ſacramentum, ꝙ poteſt præſumere, ꝙ non ſit in mortali.

19 Vtrũ presbyter peccet mortaliter dando ei, quem ſcit in peccato mortali conſtitutum? Reſ. ſm Ri. in 4. diſt. 9. ar. 3. q. 1. ꝙ ſi talis non petit ſibi dari, ſic peccat ſibi dando, ſi verò petit, & tunc diſtingue, aut ẽ notorius peccator, & ſic peccat, ſi ei dat, qa hẽt contra ipſum legitimã exceptionẽ. aut non eſt notorius, quanuis poſsit probari p duos teſtes, vel tres, & ſi petit in occulto, debet ei denegare, qa hẽt legitimam exceptionẽ contra eũ, & moneat, nè petat ĩ publico, vt hř de conſ. di. 2. nè prohibeat, qđ petit. Si verò petit publicè, tunc ſi eſt ſacerdos extraneus, non debet ſibi dare, quia legitimam hẽt cauſam, [f] de conſ. di. 2. tribus ſi ãt eſt ſacerdos proprius parochialis, ſic dẽt ſibi dare, qa nullã habet exceptionem quam in publico poſsit obijcere, de of. iu. ord. c. ſi ſacerdos. Nec obſt. ꝙ ſit maius peccatum ſumere cum peccato mortali, quã infamari, quia ſacerdoti miniſtranti corp⁹ Chriſti peius eſt peccare mortaliter infamando iniuſtè peccatorẽ occultũ, q̃ ꝙ ille mortaliter peccet, qa nullus dẽt mortale cõmittere, vt aliũ a mortali liberet. peccator tñ occultus ſm. S. Th. 3. q. 80. poti⁹ dẽt eligere infamari, q̃ indignè ad menſã Chriſti accedere. Quod credo verũ, qñ qs indignè accedit, ſ. cũ mala voluntate, puta qa non pœnitet de peccatis, ſecus eſſet de indignè ſumente qa non eſt ꝯfeſſus [g] de quo dic vt s̃. Euchariſtia. 1. §. 5. & infra. §. 44.

20 Sed nunqđ eſſet minus malum dare tali hoſtiam non conſecratã, vel non conſecrare, & ſic ſumere? Reſ. ꝙ nõ, vt patet ĩ c. de homine, de cele. miſ. Ideò dř prorſus q̃dem falſa remedia ſunt abijcienda, quæ ſunt

[a] Nec obſtat. c. ſacrã] Ibi dicit, ꝙ ſacrã à ieiunis ꝑcipienda ſunt.

[b] Miſſa. §. 3.] Vide qđ ſcripſi ibi in §. 3.

[c] Sumeret] ẽ. n. ꝓceptũ de ſumpt õe celebratis, c. relatũ, de cõſe. di. 2. ſed plus placet, qđ hic ꝯcluditur.

[d] Et cõiter oẽs] Quia. ſ. facit irreuerẽtiã ſacro, & rei cõtẽtę ſub ſacro, & rei ſignatæ nõ cõrentę, ſt ſi qs crederet eẽ in peccato mortali, licèt nõ eẽt, peccaret mortaľr ſumẽdo, qa eſt cõtẽptor reuerẽtiæ debitæ ſacro ſm Ric in 4. d. 9. ar. 2. q. 1. đ occulto mortali. vide infra § 13.

[e] Nõ adhibuit] Et Ric. vbi s̃. peccat tñ mortaliter, licet nõ ita grauiter.

[f] Legitimã hẽt cauſã] Petit aũt, quãdo ſicut cęteri ſtat ad ſumẽdũ ꝑparatus; ſi cautè poſſet pertrãſire ſacerdos, fortè malũ nõ eẽt, dũmõ hoc alij ñ aduerterent.

[g] Quia nõ eſt ꝯfeſſus] Cõcord. ſupplemẽtum in ver. cõicař. §. 15. & ſubdit ſm Th. di. 9. 4. ꝙ ſi peccator ẽ oĩno occultus, puta qa ſacerdos hũit in ꝯfeſſione, dẽt eum moneř, nè petat ĩ publico.

ſunt veris periculis grauiora ibidem, ideſt manifeſtis dicit gl.

21 Quid ſi ſolu ſit ſuſpect⁹ de crimine mortali? ℞. ꝙ ſi ſuſpitio ſit violenta & notoria, dicẽdum eſt ſicut de eo, quẽ ſcio in mortali ſm ꝙ ſupra dictum ẽ, aliàs non eiicitur.2.q.1.c.2. & 3.ĩ gl.& 32.q.1. dixit domin⁹.

22 Vtrum exiſtens in peccato mortali peccet videndo corpus Chriſti? Reſp. ꝙ non, dummodo cum humilitate & reuerẽtia videat.[a] Similiter non peccat tangens ex neceſſitate, puta qa cecidit in terram, & hmõi ſecundũ Sanctum Bo. & S. Th. in 4. di.9.

23 Quid de illo, qui licèt nõ ſit verè in peccato mortali, tamen ſecundùm conſcientiam ſcrupuloſam ſe exiſtimat eſſe? Rñ. ꝙ peccat mortaliter, niſi eam deponat, quia quicquid fit cõtra conſciẽtiam, ędificat ad gehennam, vnde niſi ſit ex ꝓbabili conjectura debet deponi, vt in c. inquiſitioni d̃ ſen.exc. quia dicitur in ca. non ſolũ, de regu. lib.6. decet & expedit, vt conſcientię puritati non deſit iudicium rationis, nè dum ſpiritualis profect⁹ quæritur, ſalutis diſpendium incurratur. hæc ibi.

24 Decimò addit, legitimè confeſſus, qa quantumcunque doleret de pc̃tõ commiſſo, nõ ſufficeret, vt dignè ſumat, ſed oportet legitimè confiteatur, aliter peccat mortaliter, niſi, vt eſt dictũ ſupra, Euchariſtia. 2.§.4. Tenet tñ Aureo. vbi ſupra, ꝙ ſacerdos parochialis, qui non habet aliũ ſacerdotem, & religioſus in via cum ſocio non ſacerdote, quòd poſſunt celebrare cũ contritione, & cum propoſito confitendi, ex quo non habet, cui confiteatur, quia religioſus non poteſt extra ſuum ordinẽ confiteri in religione Minorum. Quod limito tñ verum, qñ ſine aliorum admiratione deſiſtere non pt̃, aut quia tenetur celebrare. Idem dicas de eo, qui volens communicare coram ſacerdote celebrante recolit aliquod mortale non confeſſum legitimè qđ poteſt communicare cum contritione, & propoſito confitendi, quando ſine admiratione, & aliquali nota nõ poſſet deſiſtere, qñ communicaret, nec hẽt aut tempus aut ſacerdotem, cum quo confiteri posſit.

25 Vndecimò dicit, In conuerſatione crimine non notatus, vñ hiſtrionib. & huiuſmodi non dẽt dari.[b] de conſ. di.2. pro dilectione, dr̃ Puto nec maieſtati diuinæ nec euãgelicæ, diſciplinæ ꝯgruere vt pudor, & honor eccleſię tã turpi & infami contagione fędef, vñ ſm gl. ibid. Nec talib. nec cuicunque infami notorio manifeſtè dãda eſt euchariſtia. Si tñ reuertantur ad dominũ, eis communio, & reconciliatio non negaẽ vt ibid. dicitur in c. ſe. Non eſt tamen intelligendum ſic, vt ſtatim debeat ei dari euchariſtia, ſicut fit a multis, & malè, ſed propter reuerentiam ſacramenti debet differri vſque poſt peractam pœnitentiam, quã publicè debet facere, niſi articulus neceſſitatis, vel pietatis aliquando in caſu aliter fieri perſuadeat.

26 Vtrũ ſit danda euchariſtia ſuſpendendis, vel decapitãdis pro ſuis maleficijs? Rñ. ꝙ ſic, ſi pœniteant, & purè confiteantur, vel cupiant confiteri, ſi poſſent, quia nec euchariſtia, nec ſepultura eſt eis deneganda, & miſſa pro eis poteſt celebrari, & oblationes offerri. 26.q.7.c.1.& di.l.c. pœnitentes, & 12.q.2.c.ſi. imo hodie in Cle. 1. de pœnit. & re. præcipitur officialibus, ꝙ eis adminiſtrare permittant, ſi petunt.

27 Quid de excommunicatis, ĩterdictis, ſchiſmaticis,[c] & hmõi? ℞. ꝙ nullo modo dẽt eis dari. Addit, corpore mundus, ſ. ab ea ĩmunditia, quæ tolli poteſt[d] aliter non tollendo ſecundùm Aureo. vbi ſupra peccat grauiter cum tali immunditia ſumẽdo euchariſtiã. Sed immũditia, quæ tolli non poteſt, puta lepra, fluxus ſanguinis, vel ſeminis, & alia ĩfirmitas non ĩpedit ſũptionẽ euchariſtiæ, ſed bñ celebrationẽ miſſę, ſm ꝙ dictum eſt ſupra corpore vitiatus.

28 Vtrũ nocturna pollutio impediat ſumptionem

pt io nem

[a] Videat] Peccat tñ, vt dicit Albe. non debet videre multo aſpectu, ſed eo viſo percutere pectus, quaſi nõ ſit dignus eius aſpectu, hæretici vero ſecundũ Tho. ſunt arcendi omnino, & concor. ſupp. communicare. § 4.

[b] Non debet dari] De hoc Alex. in ... par. q 48. & plenè.

[c] Schiſmaticis] Ratio ẽ, quia in talibus eſt defectus rei ſignatæ, ſcilicet vnitatis corporis myſtici, id eſt eccleſiæ quæ myſticè dr̃ corpus Chriſti.

[d] Quæ tolli pt̃] vt ſanguinis, vt ĩ macellario ĩ vel luti, vt in domificatore, S. Tho. in 4. diſt. 9. tenet, ꝙ talib. non debet denegari, quia magis conſideratur mũditia mẽtis, quàm corporis in hoc ſacramento. ſed plus placet opi. Aur. vt hic, licèt ſupplemẽtũ ſequatur opi. Th. communicare. §. 12.

ptionem huius ſacramenti? ℞. vt colligo ex S. Bo. in 4. diſt. 12. & Aureo vbi ſupra, & eſt communis opin. quòd aut pollutio prouenit ex cauſa peccati mortalis certa vel probabili, puta ex crapula, vel moroſa cogitatione, & huiuſmodi; & ſic neceſſariò tenetur abſtinere: aliter peccaret mortaliter, vt colligitur in capitu. non eſt.[a] 6. diſtinct. & eſt ar. in capit. quiſquis. 24. queſtio. 1. & quia licèt ipſa pollutio ſecũdùm ſe nõ poſſit eſſe peccatũ mortale: habet tamen peccatũ mortale annexũ ratione ſuæ cauſæ. Iſtud ego limito verum niſi priuſquam ſumat, aut celebret, cõteratur de peccato, & ꝯfiteatur, quia ſi cõterif, & neceſſitas, vł ſcãdalum cogat ad celebrãdum, vel ſumendũ, nõ peccabit. Sine neceſſitate tamẽ non credo etiam ꝯfeſſus poſſit ſine peccato ſumeř, vł celebrař, ſed bene ſine mortali peccato ſecũdùm Io. de Saxo. in ſumma, & Pe. de Pal. in. 4. Aut pollutio ꝓuenit à cauſa, quæ eſt peccatũ veniale tamẽ probabiliter, & ſic nõ impedit neceſſariò, ſed de congruo, niſi potior cauſa vrgeat ſecũdùm Ri. in 4. d.9 ar. 2. quæſt 3. & ſecũdùm Th. in 3. parte, qu. 80. peccat venialiter, ſi ſine cauſa neceſſaria communicet, vel celebret, niſi in duobus caſibus ſecundũ prædictum Io. Primus, quando eſt dies feſtus, ĩ quo eſt ꝯſuetũ cõicare. Scđs, qñ imineret ſcãdalũ, niſi celebraret, puta qa ali⁹ ñ ẽ, vel ẽ ꝑlatus, qui cõſeuit celebrař, & huiuſmodi. Similiter dico de illa, q̃ ꝓuenit ex illuſione diabolica; & hæc propter duo. Primũ propter immũditiam corporis. Secundũ ꝑpter euagationem mẽtis, ſiue ineptitudinem. Idem dic, quando prouenit ex cauſa, quæ nullum eſt peccatum, ꝙ de congruo debet abſtinere. in hoc caſu Sanctus Bon. vbi ſupra & bene diſtinguit dicens, ꝙ aut ſentit inquinationem illam inclinaſſe multum animam, & ſic conſulendum eſt, ꝙ faciat reuerentiam ſacro & abſtineat. Si autem ſentiat magis expeditam naturam, & vlterius deuotio, vel ſolennitas, vel aliud, quod multum recõpeſẽt, puta charitas alterius, qui cogeref celebrare in mortali, vel ꝯpaſſio animarũ & hmõi ad ſumẽdũ, vel celebrandum trahat, tunc arbitror, dicit ipsũ ſine remorſu cõſciæ accedere poſſe. Aut pollutio ꝓuenit ex diabolica tẽtatione, vt puta qñ cum maiori deuotiõe diſponit celebrař, aut rõne ſolẽnitatis vt hmõi citi⁹ polluif, ſicut d̃ illo legif in collationib. patrú, q ſemꝑ hãc patiebaf ĩ feſtis, qñ erat cõicaturus, cui decretũ fuit & ſemper cõicaret,[b] & ſic ceſſauit talis illuſio; & ſic nõ dẽt abſtinere.[c]

29 Sed ꝓ quantũ tp̃s dẽt abſtinere? ℞. ꝙ 24. horas,[d] ſm Alb. & S. Th. Sed Pe. de Pal. limitat verũ, cũ accidit circa mediã noctẽ, ſed ſi añ mediã noctẽ accideret, abſtineř ñ teneř, niſi qñ prouenit ex cã mortalis pec.

30 Quid de coitu coiug. ℞. credo diſtinguendũ fore[e] vt de pollutione nocturna, niſi ꝙ pt̃ eẽ, ꝙ exigẽs peccaret mortaliter, & tñ reddẽs inuit⁹ nõ peccaret, & ſic ſolũ in exigẽte caderet ꝓhibõ, nõ ĩ reddẽte, & c. oĩs hõ, de cõſ. di. 2. 33. q.4. ſciatis, dẽt ĩtelligi d̃ ꝯſilio ĩ coitu, ĩ quo nõ ẽ pcm̃, vel ſaltẽ ſolũ veniale. Credo tñ, ꝙ exigẽs ñ dignè ſuſcipiat, ſed ꝑ 24. ho. ad min⁹ dẽt abſtineř de bono cõſi. non de ꝑcepto, vt no. in gl. in d. c. oĩs, & ſeqtur Pe. de Pal. in 3. par. q. 80.

31 Vtrũ menſtruata, vel mulier poſt partũ immediatè dẽt abſtinere? ℞. ꝙ non de neceſſitate, ſi tñ ex reuerentia abſtinet, non peccat. di.5. c. ad eius, de puri. poſt par. ca. vno. dummodo communicet ſm inſtitutionem eccleſię, in c. omnis, de pœ. & re.

32 Vtrũ ſomniũ homicidij, vel alteri⁹ peccati mortalis impediat ſumptionẽ hmõi

ſacra-

[a] C. non eſt] Et c. teſtamẽtũ, ea d. vbi ponif hæc diſtinctio.

[b] Vt ſemꝑ ꝯmunicaret] Et S. Th. in 4. d. 9. per oĩa ꝯcordat. & conſidera ſm eum, ꝙ ad hoc vt hõ dignè ad iſtud ſacramẽtum accedat, tria reqrunf. Primũ mundicia conſcientię, quæ non niſi ꝑ peccatum tollif. Secũdũ eleuatio mentis ĩ deũ in actualẽ deuotionẽ, & hæc interdũ ſine peccato amittif, vt ꝑ mẽtis hebetudinẽ, vel occupationẽ, aut euagationẽ. Tertiũ mũditia corporalis, vñ celebrãtes vel aliquod ſacrũ tractãtes lauant manus, &c. Et primò & principaliter peccatum impedit. ſecundò in deuotio, vel mẽtis hebetudo, tertiò corporalis immũditia. Et hæc tria aliquãdo cõcurrunt in pollutione nocturna, quãdoque duo, quãdoque vnũ. Et ſecũdũ hoc hõ magis, vel min⁹ impeditur. vnde diſtinguẽdũ eſt, vt hic.

[c] Non dẽt abſtinere] Ric. vbi ſ. dicit, ꝙ ſi pollutio proueniat ex ſuperfluitate naturę, nõ credit, ꝙ prohibeat.

[d] 24. horas] Quia ĩ tãto tẽpore mẽs, q̃ fuerat ꝑ hebetudinẽ ĩnordinata, ordinatur.

[e] Diſtĩguẽdũ fore] Vide hoc. §. ſup. cõmunicař. §. 9. Vbi videtur aſſereř ꝑ ꝑ c. ſciatis, eẽ de neceſſitate abſtineř, pl⁹ tamẽ placet, qđ hic dicitur.

ſacramenti? ℞. ꝙ huiuſmodi ſomnia non inducũt pollutionẽ corporis, nec tantã diſtractionem mentis, ſicut ſomnium fornicationis ꝓpter intentionem delectationis, & ideo nõ impedit. Si tamẽ ſomniũ homicidij proueniat ex cauſa, quæ ẽ mortale peccatum, impedit ſumptionem ſacramenti ratione ſuæ cauſæ ſecundùm S.Tho.in 3. par.q. 80. intellige, niſi prius conteratur, & confiteatur.

34 Tertiodecimò dicit, à miniſtro idoneo, ſ. ſacerdote, de conſe. di. 2. peruenit. nam nullus tãgere debet [a] ẽt diacon⁹ niſi in neceſsitate, vt ſi caſu caderet in terrã, vel aliquo alio caſu 92. di. diaconos. 1. cũ c. ſeq. Verũ eſt, ꝙ diaconus, cũ ꝑsbyter eſt feſſus, vel aliàs impotens, & neceſsitas cogit, de iuſſu presbyteri poteſt diſpenſare, vel ẽt ſine iuſſu, qñ iuſſum expectari nõ poteſt, vt no. Hug. in d.c. diaconos. Aliqui ẽt tenent, vt no. Pa. in c. quanto, de conſue. ꝙ ẽt laicus põt adminiſtrare tp̃e neceſsitatis articuli mortis, quando nec ſacerdos, vel diaconus adeſt; alleg. §. verum. 22. di. Item alij tenent; ꝙ in tali neceſsitate mortis licet per ſe euchariſtiam aſſumere. nec ob. c. ſi. [b] 24 q. 1. quia loquitur de hæreticis, a quibus non licet accipere. ſed tamen Pa. tenet contrarium, ſ. ꝙ non licet niſi ſacerdoti adminiſtrarẽ, & credo ſit ſecurior opi. quia in tali neceſsitate conſtituto dicitur, crede, & manducaſti.

34 Sed an dẽat a proprio ſacerdote ſolũ ſumi? ℞. ꝙ põt ſumi a proprio epõ, & archipresbytero, de off. Arch. c. 3. & a ꝓprio ſacerdote, & ab habente licentiam ab eis. caueat religioſus, qa ſi miniſtrat, excõicationẽ ĩcurrit, vt dr̃. j. excõicatio. 5. caſu 12.

35 XIIII. dicit, Tp̃e debito, qa quò ad celebrationẽ miſſæ reqritur dies, & nõ nox, vt infra, miſſa. §. 41. Quo verò ad alios cõicare volentes non inueni, quin poſſit omni hora recipi, dummodo ſint ieiuni. verũ eſt, ꝙ mane diei eſt congruentior hora ſecundùm Ric. vbi ſupra ar. 2. q. 3.

36 Item ꝙ non omittatr̃, quin ſumatur ſaltem ſemel in anno in paſcha, quia ad hoc tenetur quilibet fidelis poſt, quã ad annos diſcretionis peruenit, niſi ex aliqua rõnabili cauſa ad tẽpus de conſilio proprij cõfeſſoris duxerit abſtinendũ, vt in d.c. omnis, aliter peccat mortaliter, quod autẽ qdã voluerunt intelligere prꝗcisè de die paſchæ, nõ bene ſenſerũt. vnde Papa Eugeni⁹ declarauit ad remouẽdas ambiguitates, ꝙ ſufficit, ꝙ ſuſcipiat in die Iouis ſancta, & vlterius vſque ad dñicam poſt paſcha immediatè ſequentẽ incluſiuè, quãdo magis ſuæ deuotioni videbitr̃ expedire, & ſic ſatisfacit ꝑcepto. & credo, ꝙ magis artãtur quò ad pueros ſub pœna mortalis peccati habẽtes curam puerorum, vt ad hoc ſacramentum eos inducant tempore paſchæ, q̃ ipſi pueri, cum ignorantia eos excuſet, ſaltem vſque ad tempora. 18. an. vel circa. Itẽ tempore debito, ſcilicet vt ſolũ ſemel in die communicet ſecundùm S.Thom. in 4. diſtin. 12. ar. de conſe. diſtin. 1. ſufficit. pluries autem non licet, niſi vt dicitur infra de ſacerdote, infra, miſſa. §. 44. & §. 45. Itẽ dic tempore debito, vt ſcilicet non vadat ſtatim ad ſumendum, poſt, quàm confeſſus, qui in multis fuit peccatis & magnis, ſed debet pluries confiteri prius, & orationib. & ieiunijs ſe odoriferum reddere, ar. de pœ. di. 1. non ſufficit, & c. in actione.

37 Sed nunquid videtur rationabilis cauſa abſtinendi, cum quis dicit ſe odium habere contra aliquem? ℞. ꝙ non, nec aliud peccatum mortale, quia tenetur deſiſtere, & conteri, & confiteri, & communicare: aliter non communicans ſaltem ſemel in anno excommunicandus eſt, de conſec. diſt. 2. ſiquis intrat, & d.c. omnis.

38 Vtrum liceat quotidie ſumere? ℞. ſm̃ S.Bon. in 4. diſt. 12. ꝙ quantum ex parte ſacramenti, cuius virtus eſt hominibus ſalutaris, vtile eſt hominibus ipſum quotidie ſuſcipere. facit. c. ſi quotieſcunque, de con. di. 2. ſed ex parte ſumẽtis, in quo requirit̃, vt cũ magna deuotione, & reuerentia ad hoc ſacr̃m accedat, aliqñ expedit quotidie ſumere, & laudabiliter, quãdo quotidie ſe præparatum inuenit, & hoc voluit dicere Auguſt. de conſe. diſt. 2. c. non iſte, ſic viue, inquit, vt merearis quotidie accipere. Sed quia

a Nã nullus tãgere dẽt] Ric. 13. q. 4. ar. 1. q. 3. aſſignat rationẽ, qa ſ. ſacerdos repreſentat Chriſtũ, q̃ fuit mediator Dei, & hominũ. Vnde cũ per hoc ſacramentum reconciliemur, merito ſpectat ad ſolũ ſacerdotem eius diſpẽſatio.

b Nec ob. c. ſi.] ibi habetur de filio regis, qui potius mortem voluit ſuſtinere, q̃ communionẽ ab Ariano epiſcopo recipere.

quia multotiens in plurib. hominibus huius deuotionis impedimenta occurrũt propter in diſpoſitionẽ corporis, vel animæ, nõ eſt vtile omnib. ad hoc ſacramentum quotidie accedere, ſed tantùm quando ſe ꝑparatũ inuenit, quia maiorem efficaciam recipit homo in vna miſſa, vel manducatione cũ bona præparatione, q̃ in multis, ſi ſe non præparat diligenter. Et iõ ſi quis cognoſcat experimentaliter, ꝙ ex frequenti ſumptione hui⁹ ſacramẽti feruor charitatis augeatur in eo, & reuerentia ad ſacramentum non minuitur, quotidie debet cõicare, vel ſaltem frequenter. Si aũt ſentiat per multam frequentationem, ꝙ reuerentia minuitur, & feruor non creſcit, [a] debet interdũ abſtinere, vt poſtea cum maiori reuerentia, & deuotione accedat.

39. XV. dicit, Recta intentione, ſ. vt per ipſum vniamur Chriſto per charitatis amorem, & muniamur cõtra diaboli tentationes.

40 Vtrum debeat dari ad accipien. aliqđ experimẽtum? Reſ. ꝙ non. 1. q. 5. conſuluiſti, & de pur. c. ex tuarũ. Nec ob. c. ſæpe cõtingit. 2. q. 5. qa illud abrogatũ ẽ, vnde nec ꝑꝑ purgationẽ infamiæ, vel ꝑꝑ aliud temporale dẽt dari, vel ſumi.

41 Addo. 16. in ſumptione ſm̃ Duran. vt. ſ. ſumatur diſcretè & leniter dentib. anterioribus teratur, & lingua moliatur, nè aliqua pars eius dentibus inhæreat.

42 Adde & 17. ſm̃ eundẽ Duran. ſ. vt non ſtatim poſt communionem expuat ꝑꝑ reuerentiam ſacramenti, nè ſi aliqua pars ſacramenti inhæſiſſet dentibus, expui cõtingeret. Itẽ vt non ſtatim vadant ad manducandũ aliũ cibum. Vnde debet eſſe aliqua mora, & tanta, qđ illꝗ ſpecies ſint conſumptæ, vel alteratæ, ꝑꝑ reuerẽtiã ſacri. Vnde debet ſaltem aliquas orõnes priuatas dicere antequã aliquem cibum ſumat, non reqritur tñ tale ſpacium, ſicut dr̃ in c. tribus, de conſ. di. 2. quia illud abrogatum eſt.

43 Quid ſi euomat? Reſ. ꝙ ſi ꝑ ebrietatem vel voracitatẽ euomerit laicus. 40. dies deber pꝗnitere, c. ſi qs ꝑ ebrietatẽ, de cõſe. di. 2. clerici, vel religioſi ꝑ 70. epi verò ꝑ. 90. ſi verò ꝑ infirmitatẽ euomerit per 7. dies pœnitere debet. d. ca. ſi quis per ebrietatẽ.

44 Vtrum actus coniugalis ſit prohibitus poſt cõionẽ? Reſ. ꝙ non quò ad reddẽtem, quia tenetur ad hoc, ſed quò ad exigentẽ eſt prohibitum eodem die, non tamẽ peccat mortaliter, ſi exigit, ſed ſolũ venialiter ſm̃ Albe. recitat ſupp. cõicare. §. 9. ante fin.

EVCHARISTIA. 4. circa [b] efficaciam ſacramenti huius, quꝗro quis ſit ei⁹ effect⁹? [c] Reſ. ſecundũ. s. Bo. in 4. di. 12. & cõiter alios. ꝙ primò confertur gratia cum virtute charitatis, omnem. n. effectum, quẽ facit cibus, & potus quantum ad vitã corporalem, facit hoc ſacramentum ad vitam ſpiritualem, Io. 6. Caro mea verè eſt cib⁹. Vnde reficit ſpiritualiter, quod ſine gratia eſſe non poteſt, & confertur gratia cũ virtute charitatis, qa iſte panis non eſt ſimpliciter panis, ſed coniunctus cum diuinitate & ideò eſt ſicut carbo igni vnitu⁹. & amor non eſt ocioſus. Ideò per hoc ſacramẽtum quantum eſt de ſui virtute, non tantũ habitus gratiæ & virtutis confertur, ſed etiã excitatur in actum. & iõ anima ſpiritualiter reficitur, & per hoc delectatur, & quodammodo inebriatur a dulcedine bonitatis diuinꝗ. Secundò virtutes augentur ſicut per cibum corpus augmẽtatur. Tertiò peccata venialia remittuntur, [d] ſicut per cibũ corpus reſtauratur, qđ quotidie deperdit: vnde remittuntur peccata venialia, quæ minuunt charitatẽ, & plura & pauciora ſecundùm qđ homo magis, vel minus ſe diſponit. Quartò remittit̃ ẽt mortale, quando exiſtens in mortali non habet conſcientiam ipſius, nec affectũ. [e] Vnde reuerenter accedens, quanuis antea de eo non fuerit contritus, conſequitur gratiã charitatis, q̃ contri-

a Feruor nõ creſcit] Bonũ conſilium eſt nec nimis abſtinerẽ, nec ſemper celebrare, ſed mediũ tenere. in abſtinẽtibus à coitu frequentius põt miniſtrari ſacramẽtum, quilibet tamen deberet ter in anno comunicare iuxta c. & ſi nõ frequentius, de conſe. d. 2. vid. In ſup. communicare. §. 12.

b Cõci. Trid. 13. ſeſſ. c. 11. & 8. & cano. 5. Catech. e. titu. c. verũ quæde, & c. verum hoc P. V.

c Eius effectus] Proprius effect⁹ huius ſacramẽti eſt conuerſionis hoĩs in Chriſtũ, vt dicit Th. in 4. diſt. 12. vt dicat cum apoſtolo, viuo ego, iam non ego &c. Gal. hic ſup. euchariſtia. 4. in prin.

d Venialia remittũtur] Et hoc ꝑꝑ deuotionem. vñ poſſet eſſe tãtus feruor, qđ omnia venialia delerentur.

e Nec affectũ] & ſic oblita delet. vñ, qđ dr̃, ſit ablutio ſcelerũ &c. põt dupliciter intelligi, ſ. vel dicitur crimina abluere, inquãtũ ea impedit, vel de his, q̃ nõ ſunt in hoĩs conſcĩa, vel memoria ſecũdũ Tho. diſtin. 12. 4.

contritionem perficit,& remiſſionẽ peccati,imo nedũ valet ſumẽti,ſed ẽt offerenti,& illis,ꝓ qb. offertur,ad remiſſionem pœnæ debitæ ſuis peccatis,ſecũdũ deuotionẽ maiorẽ vel minorẽ. Aduerte tñ hic ſecũdũ Pe. in 4.di.9.ꝙ ſi qs fecit debitã diligentiã,quanuis ſit in mortali ignorans, non peccat ſed meref,& ei valet ad remiſſionẽ peccatorũ.ſi verò fecit diligentiã nõ debitã, ſed ſecũdũ ſuã fragilitatẽ,q̃tũ potuit:ſic nõ meref, nec ẽt peccat,ſi ãt nõ adhibuit diligentiã poſſibilẽ humanę fragilitati ſed fuit negligens in diſcutiẽdo & ſic peccat mortaliter ſumẽdo ſi eſt in mortali,q̃uis ignorãs,qđ limitat Ri. ĩ 4.di.9. [a] ar.1.q.1.qñ.ſi adhibuiſſet diligẽtiã ſecundũ humanã fragilitatẽ peccati mortalis recordat⁹ fuiſſet.Quintò ꝑſeruaf hõ a peccatis,qa ſpiritualiter roboraf vñ Inn.ĩquit, Euchariſtia liberat a malo,conſeruat in bono,delet venialia,& cauet mortalia,hui⁹ ẽt virtute ſacramẽti virtutes augẽf, oĩum gratiarum fructus exuberat.

1 Vtrũ in oĩb.habeat efficaciã ſuã? ℞.ꝙ non, ſed oportet primò iſtũ cibũ ab alijs diſcernere ꝑ fidẽ Secũdò hoſpitiũ ꝑparare ꝑ ſui ꝓbationẽ. Tertiò in hoſpitio ꝑparato recipere cũ honore,& deuotione,primũ & ẽm no.1.Cor.11. non dijudicans, & probet autem , & quia multi hoc non faciunt, ideo imbecilles infirmi,& dormiunt multi.

2 Vtrum incurrat culpam mortalẽ,q non recipit effectũ huius ſacri?Reſ.S.Bon.in 4. diſt.12.ꝙ licèt vir iuſtus ex quadã corruptione,vel diſtractione nõ ꝑparãdo ſe debitè nullã vel modicã reportet efficaciã nõ tñ ĩcurrit culpã mortalẽ,ſec⁹ aũt de illo q nõ ſuſcipit effectũ huius ſacri, qa indignè accedit,ſcilicet exiſtens in mortali, & huiuſmodi,quia ſic mortaliter peccat.

3 Vtrum iſtud ſacramentum habeat efficaciã ĩ aliquo,q ẽ in pctõ mortali?Rñ.S.Bo. vbi ſupra qđ licèt non ſit arctãda dei largitas,qn aliqñ faciat, & poſſit facere oĩs culpæ remiſſionẽ,tñ ẽm forũ cõe , & gñalem rõnẽ inſtitutionis huius ſacri,qa ſic datum ẽ ĩ cibũ, illis q sũt đ corpore miſtico Chri & oẽs tales hñt caritatẽ , iõ ñ hẽt efficaciã ĩ eo,q eſt in pctõ mortali,ſed ĩ ſolis iuſtis.

4 Vtrũ venialia pctã ĩpediãt effectũ hui⁹ ſacri?Reſ.ẽm Th.[b] in 3.di.q.79.ꝙ non loquẽdo de venialib.,ꝓut sũt ꝑterita. ſed ꝓut sũt in actu non ĩpediũt ex toto,ſed in pte. Nã(ſicut dictũ eſt) effectus huius ſacri eſt non ſolũ adeptio habitualis grę,& charitatis, ſed ẽt q̃dã refectio actualis ſpũalis dulcedinis,quæ quidẽ ĩpedif , ſi aliquis accedat ad hoc ſacramentũ mente diſtracta ꝑ peccata venialia , nõ autem totaliter augmentum ſpiritualis gratiæ, & charitatis.

5 Vtrũ habeat maiorẽ efficaciã in sũptione pluriũ hoſtiarũ ſimul,q̃ in vna? Reſ.ẽm Tho.vbi ſupra, ꝙ non,qa licèt ſacerdos in vna miſſa conſecret plures hoſtias, non tñ multiplicaf effect⁹ huius ſacri,qa non ẽ niſi vnũ, nec eſt pl⁹ virtutis in multis hoſtijs conſecratis,q̃ ĩ vna,cũ ſub oĩb.& vna ſit totus Chriſtus.Ideo ſumens plures hoſtias ſimul non percipit maiorem effectũ, in plurib⁹ verò miſſis multiplicaf ſacrificij oblatio , & ideo multiplicatur effectus ſacri. Alia đ ſantiſ.& venerabiliſ. euchariſtiæ ſa. oĩno videas in Con.Tri.ſeſſ.13.ĩ 9.capitib. & ſeq.cano.In catech. ẽt c. ſed iam ad earum,ca.4.ſeq.ac pen. & vltim.

EVNVCHVS an poſſit ordinari, vide ſupra,corpore viciatus. §. 1.

1 An debeat portare puluerem? Reſ.ꝙ nõ 55.di.Eunuchus.

EXACTIO non eſt,vbi quis ſpontè ſoluit,[c] vide glo.& Car.in Cle.præſenti de cenſi.& ibi.dicit Pau. ꝙ exigere, & extorquere dicit violẽtiam, vt ff.de leg.3.l.ſi deicommiſſa.§.ſi rem ſuam dicit tñ, quod ſi pręceſſit extorſio, licèt ſequatur volũtaria ſolutio,quod ſatis eſt exactio,facit ſimile,quod no.Hoſt.in c.pręterea,el 2.de iu-

[a] Ri.ĩ 4.d.9.]Et ibidẽ ar.1.q.1.ponit. 12. fruct⁹ huius ſacri, q sũt. 12. fructus ligni vitę, de qbus ꝑ S.Ber. de euãge. æterno.

[b] Secũdum Thomam] Tho. aũt in 4.di.12. ſic dicit ad hoc, vt ſacramẽtũ hoc,plenè effectũ ſuũ habeat, oportet,vt adſit actualis deuotio, & qa iterdũ actualis deuotio impediri põt abſque mortali, pctõ, põt effectus ſacri ĩpediri, ita ꝙ aliqs augumẽtũ grę non cõſeqtur, nec tñ reatũ peccati mortalis incurrat, ſed fortè reatum venialis,qa imparatus accedit. Non tamẽ oẽ veniale peccatũ impedit effectũ huius ſacramẽti,ſed ſolũ illud, quod tollit actualẽ deuotionẽ q̃ in hoc ſacramẽto requirif hæc ille. Recitat ſupp. euchariſtia 4.§. 1.

[c] Spõte ſoluit] exigentes pedagia a clericis ꝓ reb. quas ad vsũ ſuũ deferũt, ſunt excõicati, vt ĩ d. Cle. præſenti, & in c.quañquam, de cenſi.li.6.tec⁹ ſi ſpõtè, Cardi. ibid 7.not.& gl. ĩ ver. extorquet.

re pa.& de pe.c.conſtitut⁹. Exactio aliquando dicitur tallia de qua habes ĩ.tallia.

EXALTATIO filia ſuperbiæ.vide ĩ.ſuꝑbia.§.2.

EXAMINATIO,q̃ dẽt fieri in[a] ordinãdis,vide. ĩ.Ordo.7.& in cõfirmãdis vide ſupra, Confirmatio.

EXCEPTA ĩtelligitur in generali ſermone pſona loquẽs,de iureiur.c.petitio,in gl.fi.cum alle.multis ibi adductis.

EXCEPTIO [b] firmat regulã, vide ſupra Alienatio.§.x.

EXCOMMVNICATIO 1. quid eſt? Reſ.ẽm Pan. ſuper rubr. eiuſdẽ ti.excõicatio eſt cenſura [c] a canone,vel a iudice eccleſiaſtico prolata,priuãs communione ſacramentorum , & q̃nque hominum. Facit ad hoc 11.q.3.c.audi.

1 Quotuplex eſt excõicato?[d] Reſ. ꝙ duplex,vna dr maior & hæc priuat à ſacramẽtis,& conſortio hominũ & ab ingreſſu eccleſiæ , & multis alijs,de qb.no.in c. a nobis,el 2.& c.ſi verè,eo. ti.11.q.3.in multis c.& hęc dr anathema,id eſt maledictio diuina,vt 11.q.3.§.cui dẽter.Alia dr minor,& hæc ſeparat à ſacris tñ , vt ĩ d. §.euidenter.Intellige percipiendis non miniſtrãdis.[e] c.ſi celebrat,de cle.exc.mi. & ẽt ab electione paſſiua , vnde reddit ipſum excõicatũ inhabilẽ ad quodcũque beneficium eccleſiaſticum conſequendũ,vt not.in c.ſi celebrat,de cle.exc.mi. vñ dicit Inn.ibid.ꝙ nec dignitatẽ aliquã conſequi,poteſt niſi prius abſoluatur , ẽt ſi eligentes hoc ignorant, vt tenet gl.ibid.in ver. ſcienti & ibi Ab. & cõiter doc.

2 Quot modis infligitur excõicatio?Rñ.ꝙ tã maior, q̃ minor ĩfligitur duob.modis.Aliqñ a iure communi ſeu municipali,vel ſtatuto, & hęc dicitur excõicatio a iure, de qua infra excõicatio,5.6.& 7.Aliqñ infligif a iudice poteſtatẽ habente , & hæc dr ab homine,vel a iudice, de quib. dicitur,vt no.in c.nuper,eod. ti.

3 Quis põt excõicare?Reſ. ꝙ excõicare excommunicatione maiori ꝓpriè ſpectat ad officiũ epiſcopale, vt patet in c.corripiantur. 24.q. 3.quia dr Mucro epiſcopi ĩ c.viſis.16.q.2.Item ſecundũ gl.in c. nemo epiſcop⁹. 2.q.1.& in c.cũ in cunctis , de ele. de iure cõmuni põt omnes eccleſiarum prælati vt in c.cũ ab eccleſiarum , de of.or. vbi de hoc plenè no.& voco pręlatum, & iudicẽ ordinariũ ſuꝑ plebem ſuã hic quẽcunque ẽm gl. in d.c.cũ ab eccleſiarũ, qui præficif collegio, [f] vel vniuerſitati eccleſiaſticæ ab eo q hẽt adminiſtrationẽ cum iuriſdictione,vtputa ab epiſcopo, vel q ẽ electus a collegio,ſiue vniuerſitate [g] licèt ſubſit alteri , puta Epo, extra de ele.c.1.93.diſ.legimus,hoc verum niſi Epiſcopi præſcripſiſſent,nè poſsèt excõicare , vel niſi vellent excommunicare cum illa ſolennitate, de qua in c.debent.11.q.3.ſcilicet cum.12. ſacerdotibus circunſtãtib. habentibus candelas accenſas in manibus , quia ſolùm Epiſcopi tali modo excommunicare poſſunt . Poſſunt etiã excommunicare illi,qbus ex cõſuetudine,vel indulgẽtia competit,vt capitulum,

[a] Conc.Tri.ſeſſ. 7.c.xi.23.c.iij.& 4 7 & x.xi. 1 .& 13.& 14.de refor. Pet. Ven.

[b] Exceptio].Ad hoc, ꝙ exceptio ſit bona,debet eſſe de contentis ſub regula ſecundũ Bart.ĩ l.in his ff. de legi. & l.1. in fi.poſt glo.ibi ff.de reg.iu.Hinc dicim⁹, quod exceptio facit regulam in caſib.non exceptuatis.l. nã quod liquidè. §. fi.ff de pecu.leg. Hinc videmus,ꝙ ſi conſtituo procuratorem generalem, nõ poteſt procurator expedire ea,quæ requirunt ſpeciale mãdatum . pone ꝙ conſtituo procuratorem ad omnia præterquam ad reſtitutionem in integrum. iſta exceptio ad hoc, vt ſit bona,intelligitur,ꝙ procurator poſſit expedire caſus ſpeciales, qui aliàs non comprehenderentur. Ita Lã. & Ge.in c.qui ad agendũ.§.1.pen. col.de proc.in 6. Imo.i l.fi.12 co. ff.a qui. app.non licet. Ale.in l.fi. contra gl. ibi. ff. ꝙ quiſque iu. vbi latè pro cõfirmatione facit quod vult Bald.in cap. 1.2.col.per quos fiat inueſti. vbi dicit, ꝙ papa generaliter confirmãdo priuilegia non intelligitur confirmare priuilegia contra ius, tamen ſi exciperet vnum contra ius , intelligeretur confirmare alia,quæ ſunt cõtra ius, per text. in l.tribunus.§.1. ff de teſt.milit.& Are.con.8.incip. abunde, in 1. & vlti. col.

[c] Cenſura]Ideſt ſeueritas. vel punitio,& excõicatio dicitur,quaſi extra communionem poſitio.

[d] Quotuplex eſt excõicatio] Sicut triplex eſt cõmunio fideliũ, ſ. in cõuerſatione, vel loquela cibo ſalutatiõe, & huiuſmodi,in ſacramẽtorũ ſuſceptione,in bonorũ ſpiritualiũ participatione,quæ ſiũt in eccleſia, iuxta illud Pſal.particeps &c. ſic triplex põt dici excõicatio.De primis duab.dicitur hic. Tertia ẽ excõmunicatio data a Deo,ſ. inflicta ꝓpter quodlibet mortale,& đ hac 11.q.3 audi.

[e] Nõ miniſtrandis] Peccat tamẽ taliter excõicat⁹ cõferendo eccleſiaſtica ſacramenta,ſed ab eo collata non carent virtutis effectu.

[f] Collegio] Vt abbas et am non benedictus,dum mõ cõfirmatus.

[g] Siue vniuerſitate] Quia hoc non eſt ordinis , ſed potius iuriſdictionis.c.tranſmiſſã,de ele.& illud gñaliter traditur,ꝙ quilibet prælat⁹ collegiatæ eccleſiæ, licet ſubſit Epo , eſt

iudex ordinarius in plebem ſuam, & habet iuriſdi-
tionem cognoſcēdi, & excommunicandi. Ad hoc de
defen. ciuita in auth. §. 2. colla. 3. & 15 q. 4. c. 1. & ca.
decernimus, de iudi. Et ar. l. vlt. C. de iuriſdi. om. iu.
Et eſt tex. in c. 1. de eo, qui or. fur. ſuſce.

pro alio, ſed bene interdici. Adde ſecundam limita-
tionem ꝙ vniuerſitas pōt excōicari ſub nōīe collecti-
uo, qñ oēs de vniuerſitate eſſent capaces doli, & cul-
pæ, Ita Io. de Ana. in c. dilectus, lo. 2. 9 col. in verſ. ad
de prędictis, de ſim. exemplificat in collegio docto-
rum, in conuentu monachorū, in cōſilio populi & ſimilib. in qb. ceſſat rō. §. i vniuerſitatē. Inducit Bar. in l. ſi grege, de le. 1. Dū tāgit, an ſucceſſores capituli ſint excōicati, & ſic patet, ꝙ præſupponit capitulum poſſe excommunicari. Sed Bart. hoc dicit non ibi, ſed in l. quod in rerum §. ſi. de leg. 1. vbi ſe remittit ad l. inter ſtipulātem. §. ſacramenta. in ſin. de ver. obli. Ibi etiā mouet hanc q. & remittit ſe ad canoniſtas, in capitu. aduerſus, de im mu. ec.

vt de reſcri. ex parte decāni. Ho. etiam vult, ꝙ in notorijs, quæ non indigent indagine iudiciali, poſſunt excommunicare etiam ſacerdotes parochiales, pręmiſſa tamen monitione, quod poſſet tolerari, vbi ex conſuetudine haberēt, vel epiſcopi prohibitio non obſtaret, aliàs non, nec c. cum inhibitio, de clandeſt. deſponſa. quod allegat Hoſt. ꝓbat hoc, poteſt etiam dici, ꝙ q poteſt facere ſtatutum, poteſt excommunicare, intellige in eccleſiaſticis, etiam ſi non ſit ſacerdos, excommunicatione minori poteſt excommunicari quis, ſiue ſimpliciter, de pœ. diſt. 1. in actione, ſiue ad tp̄s. 86. diſ. tanta, & ab illis, qui poſſūt excommunicare maiori, vt in d. c. cum ab eccleſiā, no.

4 Vtrum prælati excommunicati, interdicti, ſuſpenſi a iuriſdictione, intruſi, & huiuſmodi pñt excommunicare? Reſ. ꝙ non. 24. q. 1. audiuimus, c. quia, de conceſ. præb. cū ſimilibus, & q non ſeruauit interdictum. c. ſi. de exceſ. prel. & ibi gl. in verſi. Archidiaconatum, de quo tamen dic, vt infra excommunicatio. 3. §. 2.

5 Vtrum ille prælatus, q tantùm habet temporalem iuriſdictionem, poſſit excommunicare? ℟. ꝙ non, argu. de of. ord. c. dilectus.

6 Vtrum ſola conſuetudo reddat aliquem excommunicatum? Reſ. ſecundū Ho. ꝙ ſic, quando eſt approbata per papam, vel ꝑ alium prælatum quòad ſubditos, quia perinde ē, ac ſi eſſet [a] ſtatutum, aliàs non quantūcunque ſit longa. Supplemētum excommunicatio, primo. §. ſexto.

7 Qui poſſunt excommunicari? Reſ. ꝙ vniuerſitas, [b] & collegium prohibentur excommunicari, nè contingat innoxios ligari, cap. Romana. §. in vniuerſitatē, de ſententia excommunicationis, libro. 6. ſi tamen excommunicaretur, teneret ſententia, [c] vt ibidem no. gloſſ.

a Ac ſi eſſet ſtatutum] Et per conſequens, ex quo papa, & prælati eccleſiæ tales reputāt excōicatos, intelligitū ſuper hoc conſtitutio edita eſſe, & ita eſt lata conſtitutio, vel ſententia vera, vel præſumpta. & ſic tollitur obiectio quæ fieri poſſit, ſcilicet ꝙ iſte nō eſt mod.is ſent n tiæ ferendæ, &c. Pone etiā exemplū, quia in territorio omnes incendiarij habentur pro excom. municatis ex cōſuetudine, ſed Alten. lib. 7. ti. 2. ver. ſed nunquid videt tenere cōtrarium, ſed primum verius, qa ſatis eſt ſentētia expreſſa vt patet ex prędictis.

b Vniuerſitas] Limita iſtum. §. ꝙ & ſi collegiū, vel vniuerſitas, & huiuſmodi nō poſſint excōicari, poſſunt tamē ſinguli de collegio excommunicari? Ad hoc facit, quod no. Hoſtienſ. in ſumm. ti. de contumacia. §. ſi. ver. ergo ſi conſtat, vbi dic, ꝙ ſi conſtat totam vniuerſitatem deliquiſſe, poterunt ſinguli excommunicari, dicendo, Excommunico priores, & omnes de tali collegio, qui parere noluerunt. Alleg. c. propoſuit de cle. exc. mi. & c. pro illorum, de pręb. facit. ca. 1. nè ſe va. li. 6. & c capitulum, de reſcr. pro hac limitatione bene facit in ſimili tex. in l. cum ſenatus, & quod ibi no. Bar. ff. de re. dub. in ver. niſi ſingulis legetur, vbi Iudeo poteſt relinqui, licèt non collegio. Secundo limita, quia licèt non poſſit cōmuntas excōicari, vt tenet etiam Ri. in 4. di. 18. ar. 5. q. 3. tamen bene pt interdici, vt patet in c. non eſt, de ſponſ. Et hoc tenet Ge. in d. §. vniuerſitatem. & eſt text. & ibi doc. in ca. ſi ſententiam, de ſen. ex. li. 6. vbi hr̃, ꝙ vnus pro alio punitur, & ſic temporaliter, ſed non ſpiritualiter. & patet ratio diuerſitatis, quare excōicari nō poſſit vnus

c Teneret ſententia] Mihi placet opi. Gemi. in d. §. in vniuerſitatē ſic diſtinguētem ꝙ ſi excommunicans profert ſententiam in vniuerſitatem animo, & intentione, vt non ligentur ſingulares, ſed vniuerſitas vt vniuerſitas, & planū eſt, ꝙ talis ſnīa ē nulla, quia excōicatio, quę ordinatur ad ligandum animā, de ſen. exc. l. b. 6. non poteſt adaptari vniuerſitati, quę non habet animā, neque perſonam verā, ſed ſolū repreſentatam. ff. de fideiuſ. l. mortuo, excōicatio verò ligat veram ſolam perſonam. ca. P. & G. de of. dele. c. ſicut, lo vlti. de iureiu Item ſententia ligat perſonā baptizatam. 11. q 3. omnis Chriſtianus. Sed vniuerſitas baptiſmo caret, igitur, de his ēt per Ang. Imo. & Ro. in l. 1. §. ſi. ff. de acqui. poſ. Aut ergo excōmunicans intendit ligare ſingulos, & tunc ſi dictio pen. tus eſt excluſiua poteſtatis ipſo iure, & tenet Io. And. in capit. vnico, de poſtula. præla. libro. 6. ſententia nihil valet, quia ſententia a non ſuo iudice &c. ca. at ſi clerici, de iudi. & patet per prędicta, ꝙ intentio huius text. eſt, vt intelligatur de ligatione ſingulorum. Et quòd non valeat ſententia, tenet etiam Ricard. in 4 diſtin. 17 ar. 5. q. 3. & allegat gloſſ. ſuper Matth.

Matth. 13. Inimicus homo hoc fecit. Multitudo, inquit non eſt excommunicanda, nec princeps populi. Allegat etiam c. comeſſationes. 44. di. vbi dicitur, Leniſſimis & inſtantiſſimis monitionibus multitudo frangatur, ergo non excommunicationibus, quæ non ſunt leniſſimæ. Item quia intentio legislatoris eſt inſpiciēda l. non dubiū, C. de leg. Sed intentiō legislatoris ē animarū periculis ſubuenire, vt patet in tex. d. §. in vniuerſitatē, ſed ſi teneret excommunicatio, nō ſubueniretur igitur &c. Addo Sal. in conſi. ſuo ſchiſmatis edito pro Vrbano. vi. incip. Factū aliàs in 14. col. vbi dicit, ꝙ præſuppoſito genere nō reducibili incapaci in ſua generalitate, non ſit diſtributio in eius ſpecies, vt illæ intelligātur per ſe deductæ, quia excōmunicata vniuerſitate, & ſic genere incapaci, non ſunt excommunicati ſinguli, licèt capaces. hæc ille & hoc credo propter prohibitionem d. §. in vniuerſitatem. Vide etiam Imol. in c. capitulum ſāctæ crucis, de reſcri. vbi vult, ꝙ ſi cōſtat excommunicantem velle excommunicare capitulum vt capitulum, nō valet vt dictum eſt ſupra, ſed ſi ſingulos ſub nomine collectiuo, ſic valet. Et in dubio pręſumitur voluiſſe ſingulos excommunicare, vt actus magis valeat, quàm pereat. cap. Abbate, de verbo. ſigni. Sed dicit Felin. in c. dilecte, de exceptio. ꝙ multum eneruatur diſpoſitio d. §. in vniuerſitatem, vnde data capacitate, & delicto ſingulorum, verum eſt quod dicit Imol. aliàs non. Ego verò tenerem ſententiam prolatam in vniuerſitatem, &c. non valere ante factum, ſed poſt factū credo, ꝙ tutior eſſet opinio ſummæ noſtræ hic. Dico tamen, ꝙ proferens ſententiam in communicatem peccat mortaliter, & ſi teneret, propter verbum prohibemus, poſitum in d. §. in vniuerſitatem iuxta doctrinam Abba. in c. nam concupiſcentiam, de conſtitu. Et not ſumma noſtra in ver. lex. §. Tamen temporibus noſtris vidimus ſententias promulgatas a Iulio. I I. contra vniuerſitatem Venetiarum. Ferrariæ, Bononię, & huiuſmodi cum grauaminib. &c. & ſic videtur hodie obſeruari.

8 Vtrum excōicatus poſſit excommunicari? Reſp. ꝙ ſic, [a] & ꝓ eadē cauſa, & ꝓ diuerſis, & ab eodem iudice, & a diuerſis. c. Engeltrudā. 4. q. 3. c. excellentiſſimꝰ. 11. q. 3. & de hoc vide glo. in c. officij, eod. tit.

9 Vtrum Ep̄s, vel alius p̄latus poſſit excōicare non ſuū ſubditum? Reſ. ſm̄ cōiter doc. ꝙ non, dummodo ratione delicti, vel contractus, ſeu rei, de qua agitur, non ſit effectus de eius iuriſdictione, vt no. in c. 1. de priui. li. 6. imò plus dico, ꝙ proprius prælatus non pōt ratam habere ſm̄ Inno. Pa. & alios in c. prudētiam, de offi. dele. etiam ſi ſit lata in eius territorio, quia quod nullum fuit, non poteſt ratificari, & excōmunicatio aut eſt nulla, aut ſtatim ligat, vt no. in c. paſtoralis. §. verum quia, & ibi plenè de materia de app. niſi feratur ſub conditione, vt c. pręterea. 2. de appella.

10 Qui ligantur ſentētijs excōicationis quorūcūque ꝑlatorū ꝑlatis ꝑ modū ſtatuti? Reſ. vt colligo ex Pa. in c. a nobis, el 1. de ſen. ex. & Ge. in d. c. vt animarū, & diſtinguo ſic, ꝙ aut fit contra ſtatutū ab exiſtentib. in territorio ſtatuētis; ſiue ſint ſubditi, ſiue forenſes, & ſciunt ſtatutū, & ſic ſunt excōicati. Limitat hoc Inn. vt refert Pa. in d. c. a nobis, verum, qñ ſtatutū eſt aptū cōprehendere tam ſubditos, quā non ſubditos. [b] Si verò ſunt ignorantes, ſic non ligantur, niſi ignorantia ſit craſſa, vel ſupina. ſi verò fit contra ſtatutū extra diœceſim ſtatuentis, ſic non ligantur forenſes, ſubditi verò ſtatuētis ligant̄ in quatuor caſib. Primò ſi ſtatutū agit originare [c] cauſam in territorio proprio ex facto negatiuo cōmiſſo in limitibꝰ alterius territorij. [d] Exemplū, puta ſtatuto cauetur, ꝙ qcūque fecerit vbicunque furtū, niſi intra menſem a die cōmiſſi criminis cōpareat coram iudice delicti, vel corā nobis, ſit excōicatus, iſte faciens furtū ligat̄ non rōne furti non fiendi, quia eſt factū negatiuū in territorio alieno, ſed ex ea parte, qa non cōparuit, qđ cōparere ō factū affirmatiuū contrariū faciēdum [e] in limitibus territorij ſtatuen

a Quod ſic] Idē tenet Ri. in 4. di. 8. ar. 5. q. 2. quia ſicut Chriſtianꝰ per primum peccatum a Deo elōgatur, & per ſecūdum amplius, ſic per excōicationē & ſuſpenſus pōt ſuſpendi c. veritatis, de dolo, & contu. Et ſic multiplicatis exceſſibus poteſt multiplicari vinculū excōicationis, ꝑ hoc c. ita quorūdam, de Iudæ. & c. cum pro cauſa de ſen. excom. Et dicit glo. in d. c. officij, ꝙ ſūt duo effectus excommunicationis, expellendi. ſ. extra eccleſiam, & electum confirmandi. Et quantū ad hoc fertur ſentētia excommunicationis, nō quātum ad primum.

b Quàm nō ſubditos] exemplū. Qui furtum fecerit, ſit excommunicatus, ſi verò poteſt ſolū comprehendere non ſubditos, non ligat. Statuit Archiepiſcopus, ꝙ ſi aliquis archiepiſcopus portauerit crucem in ſuo territorio &c. nā Archiepiſcopus, non hēt alios Archiepiſcopos in ſubditos. Dicit tamen Pa. ꝙ ſtatuēs non pōt ligare aliquem extra territorium per rōnē d. c. vt animarū, de conſt. ſ. quia ius dicenti extra territoriū non pareatur impunè. Item quia ſtatutū eſt lex territorij, nec pōt exire limites eius, vide quæ no. ipſe in c. ſi. de fo. com. & facit l. ſi. de iur. om. iud.

c Agit originare] Scilicet diſponit ſuper cauſam.

d Alterius territorij] De hoc vide Bar. in l. cunctos populos, C. de ſum. tri. & ſi. cat.

e Contrariū faciendū] Quia. ſ. delinquens debebat

cõparere in limitib. ꝓprij territorij, vide Ge. vbi ſ.
a Cap.ex tuæ] Ibi ſtatutũ fiebat, & porrigebat vires contra extra territorium exiſtentes per factum negatiuum, quia nolebant comparere.
b Facit quod no.] per Pau. vbi dicit, quod iudex domicilij poteſt punire ſubditum đ quocunque delicto alibi cõmiſſo qa ſi iudex domicilij põt cognoſcere de cõtractu alibi celebrato rõne domicilij, vt in c.dilecti, de fo cõ.& no.gl.in l.ſi.C.vbi in rem act.& ita ratione delicti; aliàs forꝰ domicilij ſuperflueret. & hoc ꝓbatur in c.cũ contingat, de for.cõ.
c §.contrahẽtes] habetur ibi, ꝙ Archieṗs nõ cõpellit inuito contrahentes aliarum diœceſũ in ſua ꝓpria corã ſe rñdere, niſi ibi iueniãtur &c. Vnde iſti contrahentes in diœceſi archieṗi pñt conueniri in loco proprij domicilij per eṗos ſuos, ſiue iudices eṗi pñt ſubditos ligare. & rõ aſſignatur, qa cũ factũ negatiuũ non habeat terminos naturales, de ele. c.bonæ primo, reputatur factum, vbi factũ ꝯriũ erat faciẽ. vt l.deſertorẽ §.q ſtationis, ff.de re mil. facit qđ no. Bar. in l.libellorũ, ff.de accuſa. vbi dicit, ꝙ ſi debeat accuſari maſſarius, qa nõ denunciauit delictũ iudici, debet poni locus in libello, vbi debebat denunciare, qa ibi eſt omiſſum & neglectum: ſic in propoſito, ex quo talis omiſit venire, ligabitur ex ſtatuto iuſdicentis, quia debebat ſe in loco ſtatuti repreſentare. Vnde & ibi videtur factum delictum, vide Ge. vbi ſupra ver. quid ſi ſtatutum.
d Factum videtur] Scilicet cõtra legem, ex quo omiſit facere, & pone exemplum in l.in fraudẽ, ff.de his, quæ in frau.cred. vide infra, Fraus. §.4.
e Subditus vtriuſque iudicis] Pa.in c.ſi.de fo.comp. 10.col. ver.nũc quæro de quibuſdam quæſtionibus. Et Io.An.in regula, in obſcuris, in Mercur. Nam eſt locus præuentioni, ſi vterque iudex concurrat, Quia verũ eſt, ꝙ in vtroque loco deliquit. c.1. de preſum. & vide Cy.in l.1.C.vbi de cri.agi opor.
f Qui aſſentit] Iſtam quæſtionem mouet Gemin. in d.c.1.ver.quid ſi conſtituit, de re iudi. lib.6.
g De illo, qui excommunicauit Si elegerit] Et ſi dicat, ſi appellauerit, Pa. refert Inn. in d.c.pręterea, ſecundo, ꝙ quidam dixerunt excõicationem, non ligare niſi poſt actũ conſummatum, qa hoc eſt de natura cõditionalis diſpõnis. l.hæc condõ, ff.de cond.& de. & hãc ſñiam tenuit Bald. in l. Arethuſa in 2.co. ff.de ſtat. ho, ſed Arc.in.§.ſi ergo, col 8.17.q 3.tenet ꝙ ſit excõicatus, & dicit ſtatĩ cũ parat ſe ad eligendũ, erit excõicatus, & electio erit nulla, ſecus in temporalibus ſed ꝓ prima opi. tenent. Ho.ĩ ſum. ti de re iu.§. qualis. & pura. & d.An.in d.c. pręterea. Pan. tenet idem & Ho. atteſta ꝓprietate verborum, ſed atteita mente excõicatoris credit Inno. opi.eẽ verã. Ro. excõ. 7.§.19. tenet, quòd nõ erit excõicatus, Vide ibi rões, & facit ꝓ iſta opin. dictũ Bar. ĩ l. ſi quis id qđ.§. ſerui quoque, ff. de iuriſd. om.iu. vbi ſecundũ Ia.Bu. dicit, ſi extat ſtatutũ, ꝙ ſi capitaneus dixerit aliquid cõtra pub. vtilitatẽ, deſinat eſſe capitaneus, tunc de propria ſignificatione verborum oportet, quod ſit act⁹ perfectus. Idem tenet Bar in l.ſi poſt mortẽ, in prin. ff.de le.1 Ang.& Imo. in l.inter ſtipulantem.§. ſacrã ff.de verb.oblig vide dom.Ant.in c.ex ore, de his, quæ ſi.a ma.par.c Imo.in d.l.ſi poſt mortem. Si autem dicat excommunicator, Si elegeris, excõmunico te, Ro. vbi ſupra ẽm Dir.§.20. dicit, ꝙ in dubio electio eſt nulla, & eſt excommunicatus eligens. Si autẽ hoc intẽdebat excõicator, ꝙ poſt electionem eſſet excõicatus, tunc tenet electio, & excommunicatio.
h Non ligantur] Concor. tex. in l.ſi. ff. de iur.om.iu. vbi Moder. tenent, ſi ſtatutum intenderet ligare vbicunque delinquentes dicendo quicunque commiſerit furtum vbicunque, ſit excommunicatus, Tale ſtatutum non valet ſecundùm Bart. in l.1.C.de ſum.tri. & ſide cath.
i Generaliter] Vt ſi dicat excommunico omnes, qui ſacrilegium commiſerunt.

tis. Ratio, qa ꝑ edictum ad hoc potuit artari, vt in c.ex tuæ, a de cle. non reſi. facit qđ no. b de rap. c.ſi. & c.Romana. §.contrahentes, c de fo.com. li.6. Secũdò ligant, qñ ſtatutũ principaliter cõcernit rẽ ſubiectã ſtatuẽtis, puta eṗs excõicat per ſtatutũ clericos non reſidentes, ligãtur clerici ẽt extra diœceſim reſidentes rõne rei, qua ſubiecti ſunt eṗo, quæ ſi eſt in eius diœceſi, de fo. comp. c.ſi. ẽt ſi pſona ſit extra diœceſim, vt ꝓbatur in d.§ contrahentes, & ꝑ hoc qđ hic ſequitur. Tertiò vbi quis tenet ad aliquod faciẽdũ, & illud non facit, factũ videtur d vbi illud facere debebat, vt ff.de re.iu. l.qui non facit, & de vſu.ca.1. & ibi gl.in ver. ꝯriũ, li.6. & ꝙ no.gl.magna in c.1. vt li.nõ con. Quartò ligat, qñ factũ eſt principiatũ ĩ territorio, licèt ſit completũ alibi facit quod no. Ioan.An. in c.1. de priui. li. 6. de ſagittante in loco non exẽpto, cũ ipſe ſit exẽptus, vt efficiat ſubdit⁹ vtriuſque iudicis, e & per hoc patet, qđ religioſus faciẽs ꝯ ſtatutũ, qđ excõicat quencunq; q aſſentit f prælationi extra ordinem, niſi prius reſtitutis libris, eſt excõicatus, ſi aſſentit qa originatio facti fit in ſubiectione prælati ſtatuẽtis, licèt efficiat exẽptus ab eo poſt ꝑſtitũ ꝯſensũ, & ſic determinãt dñi de Ro. deci. 311. in anti. ꝑ no. ꝑ Inn. in c.pręterea reqſiti fuim⁹, de app. de illo, q excõicauit g ſi elegerit & iõ lita tex. d.c. vt aiarũ ꝙ §.ſtatuto non ligant h extra territoriũ delinquẽtes, qñ delinquens, & res circa quã deliquit, & ẽt ipsũ delictũ ſunt totaliter ex ꝓuinciã, ſeu territoriũ ſtatuẽtis.

11 Qui ligant, qñ ſñia profertur non ꝑ viã ſtatuti. ſed ſñię hoïs? Reſ. ẽm Pan. & Ge. vbi ſ. Aut ꝓferẽ gñaliter i ꝓ præterita culpa, & ſic nõ ligat eũ, q eã commiſit extra territorium ſñiantis, ſed bene ligat ſubditum,

Iudex

quia eam cõmiſit in territorio, quãuis ſit extra territoriũ tpe ſñiæ. Sed eum qui nõ ẽ ſubdit⁹, ſeu đ territorio, licèt ibi deliquerit, ſiue ꝓferat gñaliter ſiue ſpãliter ꝯtra eũ, nõ ligat eum extra territorium exiſtẽte, niſi fuerit citatiõe præuentus ante, q̃ recederet, vel niſi ad requiſitionẽ iudex a ꝓprius, ſub quo degit ipsũ citaret, prout tenetur reqſitus, vt iret ad reſpondẽdũ: quia ſi non faceret, poſſet excomunicari. Aut proferẽ ſpãliter pro præterita culpa: & ſic ligat ſubditum, q delinquit extra territoriũ & ibi exiſtentem. Ratio cũ coram vtroque ordinario poſſit conueniri, de fo. cõ. c.ſi. ergo poteſt cogi per ordinariũ ad comparendũ & ſi non comparet, excõicari põt. & licèt nũcius exequatur citationẽ extra territorium proprium, tamen citatio decernitur facta in proprio territorio ipſius iudicis quò ad oẽs effectus, niſi ante talem citationem alibi caperet domicilium, quia tunc non poſſet citari, nec conſequenter excõicari, tanquã cõtumax ẽm cõem opi. licèt Pa. ĩ Cle. paſtoralis, de re iud. teneat ꝙ ẽt ſubditus extra territoriũ citari non poſſit. Aut ſñia profertur gñaliter ꝓ culpa futura, & ſic ęquiparatur ſtatuto quò ad ſubditos ſolummõ in hoc vt nõ liget ignorãtes, nec extra territorium delinquentes. Quo verò ad forẽſes poſtea delĩquẽtes, nullo mõ comparatur ſtatuto, nec ligãt, quia cũ ſumat ſentẽtia vires incõtinẽti, cõtra quos ꝓfertur; ſic non põt comprehẽdere niſi ſubditos, ẽm cõiter legiſtas i l. cũctos populos, C. đ ſum.tri. Et aduerte ꝙ iſta ſñia ꝓ futuris culpis ñ ꝑt ferri niſi mora ĩ b exhibẽda ſatisfactione, vel culpa, c ſeu offẽſa d ꝑceſſerit, aut alia rõnabilis cã, e q̃ in ipſis ſñijs exprimẽda eſt, vt ĩ c.Romana. §.caueãt, c. ti. li.6. ſi tñ ferat, tenet, licèt ſit iniuſta, vt ibi. tenet Ge. Qui ponit multas dñias inter ſtatutum. & ſententiã, & Pa. in d.c. à nobis.

12 Vtrũ archieṗs ĩ diœceſi ſui ſuffraganei delinquẽs ligetur ſtatuto eṗi excõicãtis taliter delinquẽtes, & ſimiliter eṗs, q fecit ſtatutũ, ſi facit contra? ℞. ꝙ diuerſa fuit opi. vt patet per Archi. & Ge. in d.c. vt animarum: tñ mihi placet f opi. Io. de Lig. in tra. de cẽſura eccleſiaſtica, ꝙ aut ſtatutũ dicit, qđ quilibet exercens iuriſdõnẽ in tali loco, & tpe, vel celebrãs in põtificalib. ſit excõicatus; & tũc facientes contrariũ non ligantur, quia ſic eṗs vt eṗs, & archieṗs vt archieṗs faciunt cõtra, & non pñt ligari. Et ſic intelligit opi. dicentium, ꝙ non ligantur. Aut dicit ſtatutum, ꝙ faciens furtum, vel aliud maleficiũ, ſit excõicatus; & ſic ligantur, qa non committunt vt eṗs, vel archieṗs, ſed vt priuatus. Et ſic intellige dicẽtes, ꝙ ligãtur, deſtruat ergo ſtatutũ, ſi non vult ligari: abſolui tamen poterit g à ſuo confeſ.

13 Quid ſi archieṗs participat in crimine excommunicati ab epiſcopo ſuo ſuffraganeo? ℞. quòd ligat ſentẽtia iuris, h & erit abſoluẽdus ad epiſcopo ſuo ſuffraganeo, c.nuper. de ſen.excom.

14 Verum inferiores prælati, ab epiſcopis habeant territorium? ℞. ſecundùm Io.An. in c.cum contingat, de fo.com. & ſequitur Ge. in d c. vt animarum, ver. quęro inferiores, quòd non i limita, k niſi eſſent exempti cum ſuis ſubditis, ſecũdùm Io. de ſancto Georg.

15 Quomodo ligantur ſubditi religioſorum exemptorum extra loca delinquẽtes? ℞. Ge-

a Iudex ꝓpri⁹] Scilicet ad inſtãtiã iudicis excõmunicantis.
b Niſi mora in] Si debitor nõ ſoluit creditori ſuo intra tṗs ꝑfixũ, iudex poterit ſtatuerẽ certũ tṗs ad ſoluẽdũ, aliàs ſit excõicatus, tũc mora præceſſit.
c Culpa] Quia negligẽtes fuerunt clerici ĩ diuinis officijs dicẽdis, poterit iudex diceẽ, excõico oẽs, q nõ iter fuerunt horis canonicis. Hic.n. culpa pręceſſit.
d. Offenſa] Vt in cõiugato, q tenuit ꝯcubinã ſepareẽ ab ea & ex cõiceẽ, ſi vlterius redeat ad ipsã, đ ſẽ. exc. c.ſi ꝯcubinæ, ꝓ his omnib. vide glo. in d.§. caueant.
e Rõnabilis cã] Dic eẽ iuſtã cãm, qñ quis cõſentit, vt in recipiente mutuũ, ſi nõ redierit in tali termino, ſit excõicatus; patet in d. §. caueant.
f Mihi placet] Exẽplũ, eṗs Bononiẽſis facit ſtatutũ, ꝙ ꝗcũque luſerit, ſit excõicatus, Archieṗs Rauẽnas Bononię exiſtẽs ludit cũ eṗo Bononiẽ. ſi; & dic vt hic, licèt Pan. dicat quòd nõ đ eṗo i c. vniuerſitatis. i ſi. de ſen.ex. vide Io.And. ĩ reg. cui licet, in Mercu. vbi latè diſputat
g Abſolui tñ poterit] Pa. idẽ tenet in c. nup, de ſen.ex. vl.col.
h Ligatur ſñia iuris] Pone exẽplũ in c.niſi ꝯcubinæ, de ſent.exco. vt videlicet ſi eṗs excõicaſſet cõcubinã ꝓpter fornicationẽ, & archieṗs eam cognoſceret, vide Pa ĩ d.c.nup, ẽm Rai. & abſoluẽd⁹ erit à ſuperiori, & cõc. Hoſ. Inn. Ioã. Mo. & vide ſupp. exc 6.§.13.
i Quod nõ] Pa. plene proſequiẽ hãc materiã in d. c.cũ cõtingat, in 11.col. & ſeq. exẽplũ ĩ ſacerdotib. parochialib.
k Lĩta] Pone exẽplũ in abbatibus, & ꝑlatis religioſorũ ẽm Pa. vbi ſupra.

Reſ.Ge.in d.c. animarum,
ꝙ eo modo, quo ligantur
ſubditi epiſcoporum extra
dioeceſim,quia ſubiectæ ec
cleſiæ ſunt eis pro territo-
rio, vt ſunt iudices perſo-
narũ,& nõ loci ſimpliciter,
dic vt infra,ſententia.§.1.
16 An loca exempta ſint de
territorio,vide infra,ſtatu-
tum.§ 1.
17 Vtrũ ignorantes ligen-
tur ſtatuto excommunican
te factum damnatum,puta
falſificantem inſtrumenta,
vide infra excõmunicatio,
7.caſu.6.& 2.
18 Vtrũ excõicatio ex in-
iuſta cauſa, vel falſa liget?
Reſ. ꝙ non [a] quantum ad
deum.11.q.3.§.ex his, ſed
quò ad eccleſiam,ſi lata eſt
ab eo,q iuriſdictionem hẽt
ſuper eum, ſic ligat, [b] ſed
debet eam reuocare, [c] vel
abſoluere, quando cogno-
ſcit errorem ſuum;vel iuſti
tiam, non obſtante contra-
dictione aduerſarij, ſed ca
ueat iudex,nè prętendat er
rorem, vel iniuſtitiã in præ
iudicium alterius partis in
debitè.c.ſacro,de ſen.ex.Et
propterea caueat [d] ille,q ſe
tenet excõicatum iniuſtè,
vel ex falſa cauſa,nè excõi-
cationem contemnat, quia
contemnendo eam pecca-
ret mortaliter,& poſſet ex
communicari.11.q.3. §.cũ
ergo, niſi in caſib. de qbus
infra Excommunicatio.3.
19 Vtrum excommunicãs
aliquẽ conditionaliter,pu-
ta ſi nõ ſoluerit Titio hinc
ad paſcha,liget eum,ſi non
ſoluit,quia non potuit,(vi-
de pęna.§.13. & hic in §.ſe.
20 Vtrum ſentẽtia excom
municationis edita in fauo
rem alicuiꝰ,liget,ſi ille,cu-
ius fauore agitur, conſen-
tit,vt non faciat,quod ei ꝓ-
cipitur,puta mandatur Ti-
tio ſub excõmunicationis
latæ ſententię pœna,vt ſol
uat Sempronio centum in
paſcha,Sempronius eſt con
tentus prorogare terminũ
vſque ad pentecoſten, erit
ne excommuicatus Titius
non ſoluens in paſcha?Reſ.
ꝙ non [e] ſm Pan. in c.1.de
loca.facit.c.præterea.2. vbi
diffuſius Pa.de app.Bart.in
l.1.§.poſt operis, ff de no.
ope.nun.& Io.An.in c.qui
cunque,de ſen.ex. lib.6.&
ibi Ge. Ego addo notabile
dictum Bal.in l. maximum
vitium,C. de libe. præter.
vbi dicit, ſtatuto cauetur,
ꝙ frater excludat ſororem
a ſucceſſione patris. Mor-
tuꝰ ẽ pater, filius hẽt mul-
tos creditores, q vult ad-
mittere ſororẽ ſuã ad ſuc-
ceſſionẽ,& ſic renunciauit
ſtatuto, an creditores poſ-
ſint ĩpedire renũciationem
tãquã in fraudẽ creditorũ
fiat, & determinat ꝙ non.
Et ſic tene ẽt de alijs pęnis.
Intellige tamen ſi conſensꝰ
præſtatur ante commiſſam
pœnam, quia poſt pœnam
inflictam conſenſus ſuper-
ueniens non tolleret eam.
faciunt notata per Bart. in
l.cũ ſtipulatꝰ ſim mihi a ꝓ-
culo,de ver. ob.Sed pone,
ꝙ ꝓrogato termino Titius
non ſoluit ẽt in termino ꝓ
rogato,erit ne excommuni
catus?Reſ.ꝙ non, [f] ſi ꝓroga
tio ſit ſine autoritate iudi-
cis.ſecꝰ ſi fieret cũ autorita
te iudicis ꝓrogãtis mãdatũ
quod erat,vt ſolueret in pa
ſcha,vt ſoluat in penteco-
ſte ſub eadẽ pœna,qa ſic li-
gareẽ aliler ñ,qa ſm Bal.in

a Quod nõ] Exẽ
plum,excommu
nicatur quis, qa
fecit furtum, &
tamen eſt falsũ,
vide ſup. excom
municatio. 1. §.
34.
b Sic ligat] Et
iſtud eſt tutius,
vt 11.q.3.cap.1.
& c.ſi epiſcopus,
ſecundũ Inno.&
Ho.qa non eſt er
ror intolerabilis
expreſſus, & cau
ſa, licèt ſit falſa,
non eſt impoſſi-
bilis,vnde cõſiſ-
ſulen.eſt ꝙ abſol
uatur ad cautelã
quo ad forũ iudi
ciale, ſed quo ad
Deum non eſt li
gatus, niſi con-
temnat.Contem
nere autem vide
tur, ſi excommu
nicationem non
ſeruat,antequam
declaretur iniu-
ſta, vel nulla, &
ex hoc contem-
ptu etiam ſenten
tia nulla fieret a-
liqua,& teneret,
vt no.gl.in c per
tuas,in ver.con-
temnat,de ſentẽ.
exc.&c.
c Reuocare]pro
priè dicitur re-
uocatio,non aũt
abſolutio,vt no.
Ho.in d.c.ſacro,
& ibi Abb.
d Et propterea
caueat]Quia & ſi
cauſa, pro qua ẽ
excommunicatꝰ,
ſit falſa, põt ta-
men ſubeſſe alia,
licèt occulta, vt
ſi excommunica
tur quis ꝑꝑ ſacri
legiũ, qđ tamen
non fecit, ſed eſt
adulter &c. d. §.
cum ergo. Adde
ẽt quòd cã dẽt
eſſe manifeſta.
e Quod non]In.
& Hoſ.tenet con
trarium, quid er
go dicendũ? Dic
quod ante factũ
ſecundũ d.Anto.
in d.c.præterea,
vera eſt opi.Inn.
& Ho.ſed poſt fa
ctum hæc opi.ita
dicit Pa. in d.ca.
præterea,licèt ip
ſe teneat abſolu
tè opinionẽ hic
poſitam. & ratio
eſt,quia iudex vi
detur fulminaſ-
ſe ſententiam in
fauorem partis,
vnde poteſt ipſa
pars ſuo fauori
renũtiare.ad hoc
facit c. ſecũdùm
de ſpon.cũ mul-
tis iurib. Simile
ponit Bar.in d.§.
& poſt operis,de
bannito ad peti-
tionem partis.
Quia ſi bannium
eſt ad incõmodũ
ipſius banniti,ſ.
vt nõ poſſit com
parere, tũc pars
ſine iudice põt
remittere,ſecus,
ſi eſſet aliqđ ius
quæſitũ iudici,
puta quia pœna
debebat fiſco ap
plicari,& eſt cõ-
miſſa, quia non
poſſet remitti ſi-
ne iudice,vide la
tè per eũ. Aliud
ſimile ponit Pa.
de iuramẽto, qa
creditor poteſt
remittere iura-
mentum,nec de-
bitor indigebit
abſolutione,niſi
eſſet præſtitum
ſolùm cõtempla
tione dei.vide in
fra iuramentum.
6.§. 2.
f Quod non]Cõ
tra ſententiã iſtã
facit id, quod di
cit Barto.in d.§.
& poſt operis.
Tu poſſes dicere
quod ſententia
hic poſita pro-
cedit, quando
dicimus valere
prorogationem,
factam ſolùm

a creditore, quando ab eo dependet illa proro-
gatio, quia ex hoc videtur renuntiaſſe fauo-
ri ſuo,quod põt,vt l.in conſcribẽdo,C.de pac.Nam
ex quo iudex tulit ſentẽtiam,ſi non ſatisfacit in ter-
mino,ſi creditor ꝓrogat terminũ,nõ vr̃ illũ ꝓrogaſ
ſe cum pœna ex
cõicationis, qñ-
quidẽ non eſt in
ſua facultate ex-
cõicationem in-
ducere. Si autem
ſit illa proroga-
tio cum autori-
tate iudicij, te-
nẽdo illam opi-
nionẽ,ꝙ nõ poſ-
ſit fieri &c. tunc
cũ oĩbus appen-
dẽtijs videtur ꝓ
rogaſſe, & ſic
eſſet excõmuni-
catus,arg.l.ſed ſi
manente, ff. de
pręca.
a L. tale pactũ]
Eſt in repet. 10.
col.verſi qõ, Ex
cõmunicatꝰ &c.
vbi dicit, ꝙ ſi
fuit abſolutus
hoc addito, ꝙ
ſi non ſolueret,
reincideret &c.
dicit,ꝙ non rein
cidit per rationẽ
vt hic.
b Quòd ſic tri-
plex] dicit iu-
dex, Monemus
te pro prima,
qua finita mo-
net pro ſecunda,
qua finita mo-
net ꝓ tertia &c.
Interdum vna
monitione fa-
cit tres.Sic, mo-
nemus te vſque
ad diem talẽ pro
primo, talẽ pro
ſecũdo, talẽ pro
tertio &c. Inter-
dum vnã tm̃ dat
dilationem, vt
monemus te, ꝙ
vſque ad talem
diẽ pro primo,
ſecundo, & ter-
tio peremptorio
à cõione ta-
lis &c. Et hoc
vltimo caſu eſt
interuallum in-
ter monitionem
& ſentẽtiam:hæc

l.tale peccatum [a] ff.de pac.
excõicatio non ꝑt naſci ex
pacto,ſed ex ſententia.
21 Quare dẽt qs excõicari?
Reſ.ꝙ ſolũ ꝓ peccato mor
tali,cui ẽ annexa contuma-
cia,puta quia monitus non
vult reſipiſcere, vt eſt text.
in c.nemo eꝑorum.11.q.3.
Nec mirũ, qa nulla maior
pœna in eccleſia, vt in ca.
corripiantur. 24.q.3. vnde
dicit Pa.in c. per venerabi-
lem, qui fil.ſunt legi.ꝙ vbi
cũque in iure eccleſiaſtico
reperitur pęna mortis, pro
excõicatione debet exponi,
vt in d.c.per venerabilem.
probatur propterea. dicit
tex.in c.cũ medicinalis, de
ſen.ex.li.6.ꝙ iudex in ea ꝓ
ferenda debet ſe oſtendere
proſequi,quod corrigentis
eſt & medentis hæc ibi.

EXCOMMVNICATIO.2. quomodo debet qs ex communicari?

1 Vtrũ reqratur monitio
ꝓcedens?Reſ. ꝙ ſic triplex,
[b] vel vna pro trib.corã per
ſonis idoneis facta cũ inter
uallo dierũ,niſi neceſſitas [c]
aliud ſuadeat,vt no.gl.in c.
ſtatuimus,e.tit.lib.6.Aliter
excommunicans ſine moni
tione per menſem vnũ eſt
interdictus ab ingreſſu ec-
cleſię ipſo facto vt ĩ c.ſacro
e.ti.niſi ſit epiſcopus vel ſu
perior.ĩ c.qa periculoſum,
eo.ti.lib.6. Aduerte tamen
hic, ꝙ quãdo prælatus præ
cipit ſub excommunicatio
nis latæ ſentẽtiæ pœna ſub
dito, nè faciat tale crimen,
tũc non requiritur alia mo
nitio,ſed faciens contra,ſta
tim excommunicatus eſt,
cum habeat annexam con-
tumaciã [d] ſecundũ Io. de
Li.in tractatu de cenſura.
2 Vtrum debeat proferri
in ſcriptis?Reſ.ꝙ ſic,& cau
ſam [e] excõicationis expreſ
ſè conſcribere propter quã
profert. & exemplũ hmõi
ſcripturæ requiſitus tene-
tur tradere intra menſem
excõicator quilibet, aliter
per menſem vnum ab in-
greſſu eccleſiæ, & diuinis
officijs eſt ſuſpenſus, [f] ſi eſt
inferior epiſcopo, vt in ca.
cum medicinalis, [g] e.tit.li.
6.Similiter in ſententia ſu-
ſpenſionis, & interdicti eſt
ſeruandum ſub eadem pœ
na,vt ibidem.
3 Vtrũ in hanc pęnam ca
dant prælati religioſorum,
ſi hoc non ſeruãt?Reſ.La. [h]
vt refert Ge.in d.c. cũ me-
dicinalis,ꝙ non,eo ꝙ con-
tinuè habeant monere, &
corrigere ſubditos, & ſic
oportet ſemꝑ habere cala
mũ. Ego aũt credo verum
Primò, qñ periculum eſſet
in mora, vt non poſſet ſer-
uare prædicta, quod etiam
tenet Io.An.ibidem, & gl.
in ver.temerarius.Secundò
qñ ſtatuta ſui ordinis aliã
formam traderẽt, & illam
ſeruarent,licèt non iſtã,qa
vt no.in ca. qualis & qñ, el
ſecundo,in fi. de ac. ordo iuris non ſeruaẽ
in regularib. Tertiò crederem excuſari, ſi
ex ignorãtia contra facerẽt, qa faciliter re
ligioſi ignorant iura,vt in cap. veniens,de
ſim. aliàs non crẽdo excuſari, & ſic limita
Io.An.ibidem,qui tenet,ꝙ ligãtur iſta pœ

Io.An.in gl.in c.cõſtitutionẽ,in ver.vna pro omni-
bus,de ſen.excom. lib. 6.
c Niſi neceſſitas] Vt quia partes ſunt ad rixam, &
arma paratę,nè currant monitiones Epiſcopi. ff de
vſufru ęquiſſimum. Interdum nec locus, nec tẽpus
patit plenius de-
liberare cõſiliũ.
ff.de exercito. l.
1. primo reſpon.
d Annexam cõ-
tumaciã]Imò ip
ſa cõtumacia hẽt
ortũ a crimine,
vt ſi dicat, excõi
co te.ſi fornicatꝰ
fueris cũ tali.
e Et cã] Quia
nullus dẽt excõi
cari ſine cã, neq;
dẽt eſſe minima
ſm Ge.ibi.exem
plũ, vt qa perẽ-
ptoriè citatus co
rã nobis cõpare
re contempſit.
f Eſt ſuſpenſus]
Ad hãc pœnã in-
currẽdã ſufficit,
ꝙ negligẽtia,ſtul
titia,vł ſatuitate
hoc fecerit ſecũ-
dũ Io. An. lator
ad intereſſe, vel
alia punitiõe cõ
digna.
g C. cũ medici-
nalis] Hẽt locũ
ille canõ ſolũ in
ſnĩa hoĩs,ñ iuris
& ſnĩa ab infe-
riori Eꝑo debet
ore ꝓprio ꝓnũ
tiari; Gemi. ibi-
dem.
h Reſpõ. Lap.]
Ge.nõ refert La-
pũ ibi, ſed Hoſt.
Io.Mo.& Archi.
Et dicit Hoſt. ꝙ
ſatis æquũ eẽt re
gulares prælatos
nõ includi, ar. c.
reprehenſibilis,
& c cũ ſpeciali,de
appel. Sed tenet
cõtrariũ ꝑꝑ lr̃æ

na, ſi non ſeruant prædicta.

4 Vtrum ſit certa forma verborũ determinata? ℞. ꝙ nõ, oportet tñ, ꝙ vtatur talibus verbis, q̃ exprimãt conſenſum iudicis de p̃ſenti excõicantis, ſicut in ſimili dr̃ de ſpon.c.ſi inter, virum, & de ſpon.duo, c.1.ar.a cõtrario ſenſu.c.audi.11.q.3.nõ aũt de p̃terito, vel futuro. vñ, ſi dicat denuntiamꝰ talẽ excõicatũ, quẽ tñ prius non excõicauit, non erit [a] excõicatus. Similiter; ſi dicat, volo ſit excõicatꝰ vnus de iſtis duob. neuter erit [b] excõicatus. & licèt q̃dã dicant, ꝙ ſi intẽtio ſit excõicandi, qualitercunq; loquatur, erit excõicatꝰ, non credo, ſed tene qđ dixi, q̃a in excõicatiõe req̃ritur vltra intentionem expreſſio certa, qđ ẽt tenet Ho. & facit, ꝙ no. ĩ c.cũ deſideres, [c] e.ti. & no. Inno. in c.cũ olim, el 1. de priuil. Et idẽ dicẽdũ de abſolutione, ex quib. collige, [d] ꝙ excõicandus primò debet moneri. Secũdò debet ſubeſſe cã iuſta. Tertiò animus bonus iudicis. Quartò verba congrua. & quintò ꝙ proferat in ſcriptis. & ſextò ꝙ exemplum ſcripturę ſi requiratur detur intra menſem.

5 Vtrum excõicatio, maior poſſit ferri ad tẽpus? ℞. ꝙ ſic, ſm d.Ant. & etiã eius abſolutio, vt recitat Pan. in c.veniens, el 2. de reſtit. vbi dicit, ꝙ poteſt abſolui, vt teſtimoniũ det, & poſtea reincidat, ſed ſuſpẽdi nõ p̃t, ſed oportet, ꝙ aut totaliter liget, aut totaliter tollat̃ ſm gl. in c.pręſenti, de ſen.exc. li.6. p̃t bene ferri conditionaliter, [e] & deficiente conditione nõ ligabit [f] ſed abſolutio nõ põt fieri cõditionaliter, qđ intellige de conditione ꝓpria, q̃ ſuſpendit actũ, ſed de conditione p̃terita, quę propriè non eſt cõditio, bene põt fieri, vtputa ſi feciſti, ſic ego te abſoluo, ſicut dicimus. Si tu non es baptizatus, ego te baptizo.

6 Quid ſi dicat, habeo te ꝓ excõicato? Reſ. ꝙ excõicatus erit, [g] vt patet per ea, q̃ dixi ſupra Ciuis. §.1.

7 Ex quibus verbis cognoſcit̃, qñ excõicatio ſit latæ ſententiæ, vel ferendę? Reſ. ſm Pa. in ca. ſi diligenti, de fo.cõ. ꝙ qñ ꝓfert̃ ſñia in iure p participiũ p̃teriti tp̃is, vel p̃ñtis, vt puta, excõicatus ſit, vel interdictꝰ, tũc ipſo iure regulariter ligat. c. cupiẽtes, in §.cæterũ, & ibi tenet gl. in ver.ſuſpẽſos, de ele.li.6. facit c.2. de teſt.co. & gl. hoc tenet [h] in c.q̃cunque, de hę.li.6. & gl. in l.in criminali C.de iuriſ.om.iu. & hoc verũ niſi alio iure appareat, ꝙ ſint ferendæ ſñiæ vt no. in c.2. de fo.cõ. ĩ ver. ſit ſequeſtratꝰ, & 30.di. per totũ, vbi dr̃ anathema ſit, ſ. p ſñiam ferẽdã. Si verò verba non sũt reſpectu p̃teriti tẽporis, tũc ſi ſunt declaratoria, ſic ipſo iure ligãt, vt ſi dicat, decernimꝰ excõicationi ſubiacere & hmõi, vel iurib. carere, ꝓ hoc tex. cũ gl. in ca. nouit, de his q̃ fiunt a

generalitatem. & quia in dubio ſeruanda ſunt edicti verba, & decretalis illa innititur veritati, non ſubtilitati. & veritatem maximè religioſis ſeruare decet. Hęc Ge ibidem in §.1. ſuper gloſſ. iudicum, & ſuper verſic. ſeruare debeant, Idem Gemi. in prin. illius, capit. verſic. quæro qui ſint excommunicatores, dicit, quod ſiue ſit ſacerdos curatus 2. quęſtion. 1. nemo, vel aliꝰ prælatus, ca. cum ab eccleſiarum, de offic. ordina. vel Abbas, vel prior, de ſimo. ſicut vel Archidiaconus. capi. Romana, & capit. venerabilibus, de ſenten. excommun. lib.6. aſtringitur illa conſtitutione. Mihi tamen placet limitatio autoris.

a Non erit excõmunicatus] Contra ſacerdotes ſimplices, qui ſic loquuntur, & licèt talis ſit vitandus ab his, quio. ſit iſta denuntiatio, quia ipſorũ non eſt iudicare, vtrum ſit excommunicatꝰ necne, & hoc ſatis traditur, de ſenten. ex com. c.cum medicinalis hæc Archie. Flo. forma verò excommunicationis ſolet eſſe talis, ꝓpter talem vel talem cauſam excommunicò te, vel verbis æquipollentibus, ad hoc 2.q.6.c.ei qui.§. diffinitiua.

b Neuter erit] vide ſupplementum, excommunica.1.§.13. & intellige, ſi vaga erat eius intentio.

c Cũ deſideres] vbi in abſolutione epiſcopi req̃ritur certa forma, quia epiſcopus ſubditus eſt iuri. ſi igitur ſic in abſolutione, ergo & in ligatione.

d Ex quibus collige] de his quinque vide diffuſius ſupplementum, excommunicatio.1.§.8.

e Ferri conditionaliter] vide Pa. in cap. præterea, ſecundo, de ap.

f Non ligabit, d.c.præterea.2.c.1. de ſen. excom. vnde ſi pendente cõditione appelletur, tenet appellatio, & impedit effectum ſententiæ, cõditione ẽt poſtmodum adueniente ſecũdũ Ho. ſed ſi purè ſñtentia fertur, non releuat̃ p appellationẽ, de ap. paſtoralis, licèt tranſferat cãæ cognitionẽ in ſupiorẽ, extra.c. per tuas.

g Excõicatus erit] ver. dicit, ſi p talia verba agatur in foro iudicij, non reputabitur excõicatꝰ; niſi aliter conſtiterit de intẽtione excõicantis, vt q̃a ſolitus ẽ ſemper ita dicere, & huiuſmodi. In foro ãt pniãli eligẽda eſt tutior via, vt putet ſe excõicatum, & petat abſolutionem. Et dicit Hoſt. idem, eẽ ſi iudex dicat, excommunico te vel ſcias te eẽ excõicatum, cognoſcas, vel habeas, ſeu geras te pro excõicato, vel reputes te excõicatum, vel alia quęcũque vis verba, dummõ voluntatẽ cõſenſumq́ue iudicis đ p̃ñti exprimãt, vt ſupra §.4. &c. ſupp. exc. 1.§.15.

h Et gloſ. hoc tenet] In ver. innodetur, in fi. Id tamen verbum, Innodetur, eſt ferẽdæ ſententiæ.

De

præla. Si autem verba ſunt diſpoſitiua, tunc ſi ſonãt in futurum, vt priuet̃, excõicetur, & huiuſmodi, ſic eſt ca non ferendæ ſententiæ, niſi addatur aliquod verbum, quod oſtẽdat ꝙ ipſo facto; vide bonã glo. in regula in pœnis, li.6. Itẽ tenetur cõiter de hoc verbo ſubiacet, ꝙ ſit latę ſñiæ, licèt ſonet ĩ futurũ. Similiter verbũ, Habeatur vt no. in c.vnico, de iniur.li.6. [a] & ꝓbatur in c. ſi q̃s ſuadente.17.q.4. & ſic intellige, quod dicitur in rubro. C. comminationes, vel epiſtolas.

8 Vtrũ, cũ dr̃ ſiue a iure, ſiue ab homine, p̃cipio ſub pœna excõicationis, ſit lata ſententia, ita ꝙ contrafaciens incidat ipſo facto? ℞. ꝙ non, niſi aliud appareat ex coniecturis, ita concludit gl. notabilis, quæ communiter tenetur in c.vnico de ſagitta. & in c.2. de ſim. & in c.2. de matrimo. contra interdi. eccleſię contra, nec approbo diſtinctionem Ho. & Hug. q̃ volũt, ꝙ ſi ꝓfertur a iure, ſit latæ ſñiæ, alleg.20.diſt. p totũ, ſed parum faciunt. Si aũt profert̃ ab homine, tunc non ſit latæ ſñię, ſed primũ tene.

9 Vtrũ vbicũq; ſit mẽtio de excõicatione, intelligat̃ de maiori? Reſ. ꝙ ſi profert̃ a iudice, eſt certum ꝙ ſic, ſi aliud non exprimatur, per tex. in c.pen. & c.ſi quãdo, de ſent.exc. Idem poſſet dici, quãdo profertur a iure, & iſta eſt ratio, q̃a verba debent intelligi ſecundũ communẽ conſuetudinẽ, vt in c.ex literis, de ſpon. & l. Labeo, ff. de ſup.leg. & l. librorum. §. ꝙ tamen caſſius. de lega.3. vnde, quia communis vſus habet, vt accipiat̃ ꝓ maiori, ſic faciẽdum eſt.

EXCOMMVNICATIO. 3. in q̃bus [b] caſibus excõmunicatio ab homine lata non tenet, nec eſt timẽda? Reſ. ꝙ in 15. ſecundũ communiter doct. in c.ſolet, & c.pręſenti, eo.li.6.

1 Primus, quãdo eſt a nõ ſuo iudice, de conſue. ca. ad noſtram, cum ſuis concor. in gl. & hoc verum, niſi ex certa ſcientia q̃s conſenſiſſet [c] in eũ tanquam in iudicem [d] proprium. ff. de iuriſ.om.iudi. l.ſi per errorem, & ff. de iu. l.2.

2 Secundus, qñ eſt a ſuo iudice, ſed excõicato, & licèt aliqui teneant, ꝙ quando excommunicatio eſt occulta, pro rõne publici officij tenet; [e] tu tamen tene, ꝙ non valet, vt eſt tex. in c.audiuimus, & c.aperte 24.q.1. & tenet gl. in §.24.q.1. verum eſt, ꝙ excommunicatus ab excommunicato occulto non debet ĩ aperto celebrare, vel immiſcere ſe diuinis, quia ſi non poſſet probare eum excommunicatum, ſcandalizaret populum, Panormit. in ca. veritatis, [f] de dolo & contu. tenet poſt factum iſtam opin. ſed ante factum dicit tenendum, ꝙ valeat, ſed non credo, niſi (vt dixi) quò ad hoc vt non celebret in publico, Niſi poſſit probare, quòd ſit excommunicatus. Idem dic, ſi eſt a ſuo iudice, ſed intruſo. [g] 12.q.2. alienationes, vel ſuſpenſo, ſeu interdicto a iuriſdictione, de conceſ. præb. quia, cum ibi not.

3 Tertius caſus, quando ille prælatus, qui eam tulit, violauit interdictum hominis, capitul. tanta, de exceſ. præla. & hoc verum, niſi fuiſſet abſolutus a dicta violatione, quia tunc teneret ſententia excommunicationis ab eo lata poſt abſolutionem.

4 Quartus, quando quis excommunicat ſubditum contra priuilegij ſui tenorem, de priuile. cum capella, & c.quanto.

5 Quintꝰ, qñ prælati excommunicãt ſubditos, q̃ nolũt eos procurare vltra electionis & perſonarũ numerũ [h] taxatum in c.x. cũ apoſtolus, de cenſi. dũ eos viſitant, vt in

a De iniur.li.6.] In gl. fi. ĩ vltimis verbis, & idem ẽ in ver. cadat, ſm Bald. in l.2. C. de iu.emph. &c.

b Quando ferenda ſtatuit cõ. Tri. ſeſſ.13.c.1. & 25. c.3. de ref. P.V.

c Conſenſiſſet] Fallit in clericis, q̃ nõ p̃ñt in aliũ iudicẽ cõſentire ſine licẽtia ſui p̃lati, vel iudicis, de fo.cõ. c ſi diligenti, & c.ſignificaſti.

d In iudicẽ proprium] vel niſi vocatus venire contẽnat. ca. ſi duob. de app.

e Publici officij tenet] Ar. c. nonne 8.q.4. & §.tria 3.q.7. & c. cõſultationib. đ in.pa.

f Pa. in c.veritatis] in 14.co. ver. nunc venio ad ſecũdũ, & ibi allegat multas autoritates, quæ ſunt pro ſumma noſtra, ex quo videtur eſſe cõis opinio, non eſt tñ reijcienda opinio Pa. q̃a videtur eſſe rõnabilis, vt patet p alleg. per eum. Ibi etiã tractat̃ materia. l. Barb. de officio præt. & quid de geſtis per excommunicatũ in temporalibus, & ſpiritualib.

g Sed intruſſo] Intruſus dicitur ille, qui non fuit electus a maiori parte eligẽtium. no. ẽt, ꝙ ſuſpẽſus a iuriſdictiõe nõ põt excõicare. ſuſpẽſus aũt ab ordine tantũ, nõ poteſt ea, quæ ſunt ordinis, ſed põt ea, quæ ſunt iuriſdictionis, & è cõuerſo.

h Numerum] Numerus taxatus ẽ Archiepiſcopis. 40. vel 50. epiſcopis. 20. vel 30. Cardin. 25. Archidiaconis quinq; vel ſeptẽ. Decani conſtituti ſub epiſcopis ſint contẽti duobus eq̃s nec debent ducere canes vel aues a venãdum. Habetur hoc in d.c. dum apoſtolus.

c.cum

c.cum ad quorundam; a de exceſ.prælat.

6 Sextus, quando fertur a delegato impetrato ab excommunicato in caſu non ꝑmiſſo, vt de reſc.c.1.li. 6. Nam ſolū poteſt impetrare excommunicatus reſcriptū ſuper articulo excommunicationis, vel appellationis, aliàs non vt ibidem.

7 Septimus, qñ fertur contra inſinuantes, vel exponētes ſuperiorib. aut apoſtolicæ ſedis legatis, vel inquiſitorib. ſtatū eccleſiarū, monaſteriorū, ſeu locorū ſuorū, perſonarum, rerum ipſorum, vt in c.quia plerīq; de of.or.li. 6.

8 Octauus, qñ delegatus excōicat contra intentionē delegantis, de præb.ca.vlti.

9 Nonus, qñ excōicatur qs poſt appellationē legitimā, vt in c.ſolet, & c venerabilib.eo.li.6.& c.ꝑ tuas, eo. fallit hoc, vt no. Pan.in cap.venerabili, de cenſi. qñ prælatus procedit extraiudicialiter vt pars ad conſeruationem iurium ſuorum, quia ſicut pōt ſe defendere gladio materiali & ſic ſpūali, nec tenet admittere probationes ī contrariū, vel appellationē, vt in c. dilecto, e.li.6. qđ limito verū, qñ ē in poſſesſione, vel ſaltē non ꝯſtat, ꝙ non ſit in poſſesſione. Secus eſſet, qñ conſtaret eum non eſſe in poſſeſſione vtputa qa conſtat monaſteriū eſſe exēptum, & conſtat Epm non eē in poſſesſione ipſū viſitandi, quia tunc ſi excommunicaret poſt appellationem, non teneret.

10 Vtrū appellatio poſt excommunicationē inflictam ipſam ſuſpendat? b Reſpō. ſecundùm Pa.in c.per tuas eo.ti. ꝙ non, ſed ſolùm defert iuriſdictionem ad ſuperiorem, vt patet in c.paſtoralis, & quod ibi not.de appel.in §.verum.

11 Verū allegans ſentent.ā nullam, & non petens abſolutionē ad cautelā ſit audiēdus? Reſpon.Pa.in d.capit. per tuas ꝙ ſic, & licèt in d. cap. per tuas, non ponātur niſi duo caſus, in quib. debet quis audiri, tamen hoc intelligitur gratia exēpli, & propterea in omni caſu, in quo quis dicit ſentētiā nullam, debet audiri in iudicio volēs hoc probare, quāuis non petat abſolutionem ſecundùm cōiter doc.in d.c. per tuas, & in d.c. ſolet ſed in alijs, q̄ ī iudicio vt actor attentat, debet euitari, extra iudiciū c verò nullo mō debet euitari.d.c.ſolet. Sec9 de allegante ſententiam iniuſtam, d quia non auditur ante abſolutionem.

12 Decimò, qñ continet intolerabilē errorē, vt in c.ꝑ tuas, e.& dictis ca ſolet, & venerabilib.& dr̄ intolerabilis error, qñ aliqd ſub vi ꝑcepti continetur in ſententia, quod cōiter, vel in ſuo genere ē pctm̄, veluti ſi excōicat. qa eleemoſinā pauperi tribuit, vel qa faciebat quid, qđ in ſe bonū eſt, aut quia non operabatur illud quod ex ſuo actu illicitum eſt & prauum, vt dicitur ī c.venerabilibus. Addit glo. in d.c.per tuas, ꝙ ē intolerabilis error, qñ præcipit impoſſibile. Item qñ ꝓnūtiat expreſsè cōtra ius ſcriptū e vt puta, qa dicit pronuncio excōicationē valere, quāuis ſit lata poſt legitimā appel-

a Cū ad quorundam] Hoc eſt ſpeciale in iſto caſu aliàs poſſent de iure cōmuni excommunicari licèt iniuſtè, ſed excommunicat9, agit ad intereſſe, vt ibi in gl.

b Suſpēdat] Bal. in repe.l.tale pactum, ff. de pac. poſt longam diſputationem.idē concludit.

c Extra iudiciū] Scilicet in officijs, poſtulationibus, & electionibus, ac alijs legitimis ꝯctib. quia in his poteſt admitti. Ratio diuerſitatis eſt, qa in iudicijs non tollitur actio ſed differtur, de exc. cap.pia, libr.6.& ſic nullum eſt ꝑiudicium, C. de preci.impera. offe.l.quotiens, qa quod differtur, non aufertur.14. q.6.capitul.1.ſed in extraiudicialibus magnum ē præiudicium, qa non ſiue magno damno a noſtris reb9 reuocamur. ff.quemadm, te. ape.l.ſi quis. vide de hoc in glo. in d.capitu.ſolet no.etiam quòd ſi iudex diceret, excommunico te, ſi habes rēs furtiuas, tenet excommunicatio, ſi habes res illas, nec ſuſpenditur per appellationem, tamen ſi occultū eſt furtum, eccleſia non te vitabit.32. diſ.erubeſcant. hæc Archi. Flo.

d Sententiam iuſtam] Ratio, quia cùm excommunicatio iniuſta ligat ſaltem quo ad eccleſiam militantem, nimirū ſi eſt primo impēdenda abſolutio, quia aliàs fruſtra expectaretur euētus cauſæ, cuius nullus eſſet effectus capitulo, cum contingat, de offi.de leg. ſed cum proponitur nulla, tunc effectus eſt maximus, quia ſi probatur nulla, non eſt neceſſaria abſolutio.

e Contra ius ſcriptū] Adde aliud exemplum in §. item ſi ſententia 22.q.6. vt ſi lata eſt ſententia contra eum, qui non exequitur teſtamentum factum a minori.14.annis, & dicat illud valerē, vult tamē Pa. quòd copulatiuè requiratur, ꝙ ſit etiam cōtra ius litigatoris in d.ca. per tuas, de ſen.excom. vt in exemplo ſupra poſito. Nam teſtamentum factum a minori.14. annis non valet. l. qua ætate, ff. de teſtam.l.ſi quæramus, ff.de teſta. vnde ſi pronunciat iudex illud valere, eſt e iam contra ius litigatoris. Subdit Ab. ꝙ ſi ſententia eſſet cōtra ius ſcriptū, & non litigatoris, valeret, ſecundū aliquos. Sed ipſe ſub dubio fortè dici poſſet, inquit, oppoſitū ex quo fundauit ſe iudex ſuper falſa cauſa. Ad hoc capi. per tuas, qui ibi. ſint legit.

Sed

lationē. Sed hic aduerte, a quia aliquando error eſt expreſſus; & tunc clarum eſt, quòd non ligat b per text. prædictos. Aut non eſt expreſſus, c & ſic glo. in d.c. per tuas, tenet ꝙ ligat, ſed Pa.in d.c. cum apoſtolus, tenet verā gl. quando non conſtat notoriè de errore, ſed qñ notoriè conſtat, vt puta quia nolunt eū procurare vltra numerum debitum, excōicat, ꝙ non ligat, glo.in ver.non habebat, in Cle.paſtoralis.§.Piſana, de re iudi.vt no.per Inn. in c. fraternitatis, de frig.& ma. placet mihi iſta opin.

13 Quid ſi continet errorem facti, puta quia dicit, Excommunico te, quia feciſti furtum, cum non feceris? ℞.glo.in d.per tuas, ꝙ ligat, ſed ego credo gl.veram, niſi notoriè conſtaret de errore facti, quia ſic nō ligaret. d

14 Vndecimò, qñ ſentētia profertur gñaliter contra non faciētes, e puta reſtitutionē, vel nō ſoluētes, & aliquis non facit, quia nō poteſt, quia ſic non ligatur ſecundū Fede.conſi. 93. Ratio ſm̄ Pan.in c.P.& G. de offi.deleg. quia verba ſimilia debent intelligi ciuili modo, arg.l.ſi cui, ff. de ſerui. Vide, Pęna. §. 13.

15 12. qñ ſentētia excōicationis ponitur, vt aliquid faciat quis in certo termino, & termin9 prorogatur ab illo, cui debebat facere; de quo vide ſupra, excommunicatio.1.§. 20.

16 13. qñ iudex ferens ſententiam nō intēdit ligare, quia excōicatio aſſumit vires ab intentione excommunicatoris ſm̄ Pa.in c.ex parte, el 1. ante fi. diſt. hęc verba formalia de offi. or. facit quod not.gloſ. in c.2. de teſti.cogen.& c.P. & G. de offi.delega.in 4.colum. ver. ſed quò ad præcedens

a Sed hic Aduerte] Tu dic aut continet errorem iuri & facti. Et tunc aut iniuſtitia eſt notoria, quia eſt impoſſibilis, puta excommunicatur infans, quia ſtuprauit virginem, & ſantentia eſt nulla, vt no in c.Romana.§.in vniuerſitatem, de ſenten.excom. li.6. aut cauſa non eſt impoſſibilis, ſed notorie iniuſta; & dic vt hic in text.

b Ligat] Adde tex.in l.1.ff quæ ſen.ſit appel. reſcin.& quod no. Inn.in c.Bertoldus, de re iudi.

c Expreſſus] ſed aliundè conſtat de iniuſtitia, vt puta excōicatur Titius quia ſpoliauit Sempronium, & notoriè conſtat, ꝙ nō ſpoliauit, ſed alius. Et concludit Pa. ꝙ ſententia teneat, vt magis timeatur, qa text. d c. ꝑ tuas, & d. c.venerabilib.§. ſi. requirunt errorem patenter expreſſum, ſed bene iudicanda erit ſententia iniuſta; pro hoc d. gl. hic allegata, in ver.habebāt, & Inno.in c. fraternitatis. Et ad hoc eſt bonus tex.in c.inter cætera, de re iudi. Et facit ratio. Nam ſententia iniuſta tranſit in rem iudicatam propter præſumptionem, quia præſumitur iudex iuſtè exercuiſſe officium ſuum, vt expreſſe habetur in cap. in præſentia, de renun.& in c. cauſam, de re iudica. Sed vbi conſtat notoriè de iniuſtitia, ceſſat præſumptio, quia veritas præualet pręſumptioni.8.diſtin.veritate. Nec etiam præſumi poteſt, ꝙ ius, quod valde iuſtum eſt, velit iniuſtitiam notoriam approbare. Cum ergo appareat de manifeſta iniuſtia, retractabitur. Abb. tamen in cap. cum apoſtolus, de cenſi. dicit, quòd ſi Epiſcopus excommunicat ſubditum, ex eo, quia non vult recipere eū cum ſuperfluitate euectionum, tunc non valet excommunicatio, vtpote contra ius ſcriptum expreſſe lata, aut error non fuit expreſſus in ſentētia, quia dicitur ſolùm, Excommunico talem, quia non vult procurationem exhibere &c. tunc ſi eſt notoriè iniuſta, non tenet per d.Clemen. paſtoralis, per gloſſ. in ver. non habebar. Ex quo patet, ꝙ Abb. eſt ſibi contrarius, quia in d. cap per tuas, voluit ſentētiam valere, ſed tanquam iniuſtam reſcindi debere, quod etiam tenuit Archi.in d.cap.venerabilibus. §. ſi. ſed hic vult eam nō valere. Et profectò plus placet hęc opinio, quando conſtat de notorietate. Et ita etiam tenet Abb. in cap. inter cæteras, poſt domi. Anto. de re iudic. vbi videas, & vide etiam d.Anto.in cap. ab excommunicato, ver.quarto caſu, de reſcrip. ſi manifeſtè conſtaret de iuſta cauſa, & non notoriè, fortè procederet opinio. Abb.in d.ca. per tuas, de ſenten. excō. Quia differentia eſt inter manifeſtum, & notorium, vt patet in. ca. veſtro, de coha.cleri. & mu. Quid autem in alijs ſentētijs, quàm excommunicationis, vide latè Abb. in dicto capitu. inter cæteras.

d Quia ſic non ligaret] Videtur ergo limitari. §. 18. ſupra, excommunicatio primo, vbi approbatur opi.gl. hic allegatę. Tu dic clarius, ꝙ aut cā eſt notoriè falſa, & impoſſibilis ita, ꝙ cōcurrant iſta duo ſimul, & tūc non ligat, vt ſi excommunicatur eunuchus, quia violauit monialem. Ad hoc d.§ in vniuerſitatē alleg.in præce.§. iuncta gloſſ. & ibi hoc tenet Ioan. And. quamquam Archid. requireret notorium facti permanentis, ſed non placet, quia ſatis eſt notorium exiſtens tempore ſententiæ, arg.in c. ad probādum, de re iu.& in c.cum ſit Romana, de appel. aut cauſa notoriè eſt falſa, ſed non impoſſibilis, vt iudex excommunicat Titium, quia ſpoliauit eccleſiam cum incendio, & hoc eſt notoriè falſum, ſed non impoſſibile, quia potuiſſet fieri, & tenuit Archi.in d.c.venerabilibus, valere ſententiam, & idem gl.de qua hic. Quæ dicit, ꝙ tutius eſt, vt petatur abſolutio ad cautelam, & hoc verum in ſententia excōmunicationis, & ſic limita, quod hic dicitur, licèt Pa. teneat, ꝙ nō liget, vt dixi in præce.§.

e Contra nō facientes] Et ſic loquitur generaliter, ſed ſi ſpecialiter, oportet recurrere ad doctrinā Pa. poſt Inno.in d.c. P.& G. in 4.col. vbi ſingulariter & optimè.

f Secundū Pa.] De hoc vide ſupra excōmunicatio, primo.§.19.no. tū quia licet non liget quò ad Deū,

quia

& in c. 1. de iudi.[a] & iō qñ iudex generaliter excōicat non reuelantes, vel qui fecerunt aliquid, ſi intendit aliquos eximere ab hoc, nō ligātur, quod not. Similiter quando fit ad inſtantiam alterius ſolum, non ligat vltra intentionem requirentis, quia officiū iudicis requiſitū non excedit intentionē requirentis. c. bonæ memorię,[b] el 1. de poſtu. præl.

17 14. qñ aliquis inferior a papa excōicat aliquē cū participantibus cum eo in caſibus, in quibus minor excommunicatio incurritur. Nā contra tales participātes ipſo iure eſt nulla, niſi fuerint nominatim moniti tribus vicibus, vel vna pro tribus cum aliquorum dierum interuallo, nè cum tali excommunicato participent. c. ſtatuimus, iuncto. c. conſtitutionem, eo. li. 6. & ſine dicta monitione excōicans eſt interdictus ꝑ menſem ipſo facto ab ingreſſu eccleſiæ. c. ſacro, eod. tit. & no. d. c. ſtatuimus.[c] Sec° eſt de Papa, qui pōt excōicare aliquem cum participantibus, & ſic ligarentur eadē ſententia, & ab ipſo ſolo eſſent abſoluendi. c. quod in dubijs, eo. ſimiliter ſm Io. An. & Abb. antiquum, & ſequitur Pan. in d. c. quod in dubijs, ſi quis iudex excōicaret prædictos participantes cum aliquo excommunicato ab alio,[d] non a ſe, teneret[e] excōicatio, quanuis nō eſſent moniti. Et ſic in iſtis duobus caſibus timenda eſſet; aliàs non.

18 15. qñ excommunicatio fertur ſub conditione, & ante conditionis euentū moritur excommunicator, qa ſic expirat, & non ligat poſt mortē eius, ſecundùm Pa. in c. cum ad hoc, đ ele. non reſid. & quælibet etiā alia ſentētia expirat, ex quo non habuit effectum in vita ſententiantis. facit l. fi. ff. de poe.[f] limita, niſi imponeret per viam ſtatuti ſm eundē Pa. in d. c. irrefragabili, in §. cæterū, de offi. or. quia ſic ligaret. & ſimiliter dicit Ge. in d. c. vt animarum, ꝙ ſubditus, qui efficitur fori alterius pendente conditione non ligatur, ſm Archi. ſed ſm Io. An. ligatur, niſi appellauerit, de fo. com. c. pen. de of. del. c. gratum, & c. relatum, & idem Inno. tenet, & verius.

19 In omnib. prædictis caſibus ſentētia excommunicationis nullo modo eſt timenda nec quò ad deum, nec quò ad eccleſiam, qñ notoriè conſtat de aliquo ipſorum. ſed quando non conſtaret, tunc quò ad eccleſiam eſſet timenda, & ipſam contemnens peccaret mortaliter, & poſſet excōmunicari, & ſic intelligendum eſt ca. primum. 11. q. 3. vbi dicitur ſententia paſtoralis ſiue iuſta, ſiue iniuſta fuerit, timenda.

20 Ex prædictis patet deciſio notabilis & quotidianæ quæſtionis, Epiſcop° excommunicat oēs, qui ſciūt quis accepit aliquid, ſi non reuelant, an teneantur? Et dic ꝙ ſi aliter non exprimit, non tenētur, niſi ſcientes, & q probare poſſunt, vt s. denunciatio. §. 13. Si autem exprimeret in ſententia, ꝙ ſiue probare poſſit, ſiue non, ꝙ teneantur denunciare, ſic continet errorem intolerabilem, & non valet, niſi adderet, ꝙ qui nō poteſt probare, teneatur ſibi dicere

cere

quia impoſſibile prǽceptū non ligat, ff. quæ ſen. ſi appel. reſcin. l. Paulus. ſed quia eccleſia ignorat, ideo debet docere de impedimēto, & abſoluetur ſine grauamine, & difficultate ſecundū gl. in c. 2. de teſti. cogē. Et optimè Pan. in d. cap. P. & G. in 4. colum.

a De iudi.] ī 3. col. ver. quæro, an ꝑ illa verba, Nullus eidē cōicet, & ibi plenè diſcutit, ſi cōſtat de mente.

b C. bonæ memoriæ] Vbi glo. & Pa. tractāt, qñ iudex pōt ex officio ſupplere.

c C. Statuimus] Et patuit s. excōicatio. 2. in prin.

d Ab alio] puta, eps excōicat oēs participantes cū excōicato a papa, vel ab archiepiſcopo in loquela.

e Teneret] Licèt inquit Panor. ſit fortè iniuſtā.

f L. fi. ff. de pœ.] vbi ſi aliquis magiſtratus interdicit alicui ob ſuū delictū certā artē, tollitur hoc interdictum, ſeu inhibitio ipſo facto, finito magiſtratu illius, hoc idem tenet glo. no. in c. a nobis, el 1. de ſent. exc. hoc tamen intellige in pœnali; ſecus eſt in beneficio principis, quod eſt latè interpretandum, vt in c. olim, de ver. ſig. & in l. fi. ff. de conſt. prin. vnde ſingu. dicit Innoc. in c. quod translationē, de of. leg. Vbi vult ꝙ licentia ſeu indulgentia ſemel conceſſa nō expiret per mortē cōcedētis. Hoc idē tenet glo. in d. c. cū ad hoc, ī ver. predeceſſorum, vbi non extendebatur poſt mortem illorū, & talis licētia durat, etiā ſi fuerit ſine cauſę cognitione data. Nā d. l. fi. loquitur, qñ ſine cauſę cognitione & ſine ſentētia magiſtrat° alicui interdicit artē; ſecus autē, quādo cognitione cauſæ, vt l. fi. ff. de of. procōſ. no. cōiter per legiſtas in d. l. fi. ꝑ hoc vide gl. no. in c. cū ex eo, de ele. li. 6. in ver. le prēnio, quę dicit ꝙ ille, qui ſemel conceſſit licētiā eundi ad ſtudiū, non pōt illā ſine cā reuocare, Cū ipſe nō poſſit expreſſe; ergo nec tacitè poſt mortem reuocabitur &c.

g ſm Arc.] Sñia .ſ. ſub conditione lata. Sec° tñ, ſi citat° ſub vno iudice vellet ſe eximere ab illo foro per mutationem iudicis, quia non poſſet. Et ſic loquitur Io. And. & text. allegati per eū.

cere tanquam patri & prouiſori, vt ſecretè prouidere poſſit, & tunc tenerentur ei dicere ſm diſtinctionē, quam habes ſupra denunciatio.[a] §. 10. Item alterius qōnis, Eps excommunicat omnes non audientes miſſam in parochiali eccleſia in feſtis, quia illud non addit, ſolū erunt excōicati, q ſine rationabili cauſa eam non audiunt, aut in caſu a iure, vel generali conſuetudine permiſſo. Et ideo illi, qui propter aliquam infirmitatem non audiunt, & huiuſmodi, non erunt excommunicati. Similiter q audiunt in eccleſia Minorum, & Prædicatorū. Si verò in ſentētia adderet, ſiue non, ſiue in caſu permiſſo a iure, vel a conſuetudine, ſiue non, ſic continet intolerabilē errorē, & non ligat, quia ſicut eps attentando contra ius nihil facit. c. vides. x. di. & qđ no. in l. non dubium, C. de legib. Ita ēt attentatum contra conſuetudinē gñalem toti° orbis, eſt nullum, vt in c. his, & c. catholica. 11. diſ. quod eēt, ſi poſſet prohibere, nè audirent in eccleſijs Minorum, & Prædicatorū, & hmōi. Idē dic, qñ mandat, nè qs laboret in feſtis ſm ꝑdictā diſ. Itē qđ præcipit alicui, vt ſoluat in tali termino Titio centū ſm præfatā di. & faciunt ad ꝑdicta, quod dicā. j. pœna. §. 13. vbi plenè videbis pro hac materia, & ſimilium quæſtionum.

EXCOMMVNICATIO. 4. in quibus caſib. incurrit minor excommunicatio ipſo iure? Ad quod dicendū eſt, ꝙ licèt plures caſus numerentur in iure, nihilominus oēs reducūtur ad iſtos duos. Quorum prim° eſt pctm̄ mortale. Nā quotieſcunque qs peccat mortaliter, eſt excommunicat° minori excommunicatione ipſo facto, vt patet in c. audi. 11. q. 3. vñ, ſi celebrat,[b] vel recipit eccleſiaſtica ſacramenta, niſi prius conteratur de peccato, peccat mortaliter. c. fi. de cle. excmi. Quod limita, vbi ſupra, baptiſmus. 5. §. 10. & hæc excōmunicatio minor eſt ſolùm quò ad deū, ſi peccatum eſt occultum, vt in d. c. audi. Si verò eſt notoriū ſic excōicatus eſt etiā quò ad eccleſiam, vt in c. veſtra, de cohab. cle. & mulie. de quo dic vt ſupra, clericus. 8. §. 4. & ad iſtum caſum reducitur illud, qđ habetur in c. miror.[c] 17. q. 4. & in ca. tanta,[d] de ſimo. & in c. ſi quis deinceps[e] 17. q. 7. cum ſi. Secundus caſus eſt, cum quis participat cum excommunicato maiori excommunicatione in locutione, oratione, ſalutatione, comeſtione, & ſimilibus de quibus dic, vt infra, excommunicatio. 8. per totum.

EXCOMMVNICATIO. 5. de caſibus in quibus quis incurrit ipſo facto excommunicationem maiorem, & a qua non poteſt abſolui niſi a ſede apoſtolica. Primus caſus eſt in ca. ſi quis ſuadente.[f] 17. quæſt. 4. iuncto c. non dubium, & c. veniens, & c. ad eminentiam, & ca. cum illorum, & capit. de monialibus, eodem titu. cum capit. religioſo, eodem titu. lib. 6. vbi excommunicantur, quicunque ſuadente diabolo in clericum, vel monachum, vel monialem, canonicum, an cuiuslibet religionis conuerſum, vel conuerſam, aut nouicium quemlibet cuiuslibet religionis violentas manus iniecerint. pro cuius caſus declaratione quæruntur infra ſcripta.

1 Quando dicūtur inijcere ſuadente diabolo? Reſpon. quòd quando doloſè facit, nam dolus requiritur, vt excommunicatio hæc

hæc

a Denunciatio] Vide infra, furtū §. 17. & inquiſitio. § 11.

b Vnde ſi celebrat] vide s. clericus. 8. §. 1.

c C. minor] Vbi ꝑ ſacrilegiū qs īcurrit excōicationem minorē. melius tñ videtur facere ea. q. quiſquis inuēt°, ibi, donec in cōuentu admonit°, aliqñ tamen per ſacrilegiū incurritur maior, vt ſi iniuria irrogeꝫ in perſonā eccleſiaſticā, vel ſi incendat, vel frangat eccleſiam. extra e. non dubiū, & c. conqueſti.

d De ſimo.] Hodie iſte caſus eſt excōicatio maior & papalis, vt patet per extrauagantē Martini v vnam, quæ incipit, multæ, & aliā, quæ incipit dānabile, & Eugenij 4 q incipit deteſtabile.

e Deinceps] Extra de ele qſquis .ſ. recipit eccleſiā de manu laici. Et tam laicus dans, q̄ clericus recipiens, niſi emendauerit, dēt maiori excōicatione feriri. Rai. in glo dicit huic eſſe derogatū ꝑ contrariā conſuetudinem, q̄ tñ non eſt ſeruāda. c mala. 8. d. ſ qa eſt contra eccleſiaſticam libertatem. c. nouerit, de ſen ex. Adde, ꝙ baliſtarij contra Chriſtianos in bello iniuſto ratione notorietatis. Item raptores manifeſti vſurarij publici. Tales. n. largè dicuntur excōicatī ſimul cū defendētib. ex quo eorum oblationes nō recipiūtur. Et qa eis deneganē eccleſiaſtica ſacramenta. Similiter & quibus denegatur eccleſiaſtica ſepultura, vt in decedētib. in torneamentis & ī quolibet notorio peccatore, diſtinctio. 88. neque, & di. 95. illud.

f Si quis ſuadēte] Vbi excōicantur canone latæ ſñiæ ꝑꝑ verbū, Subiaceat, ibi in text.

hęc incurratur, vt no. Ioã. An. in cap. quanto, in nouella de ſen. ex. & eſt tex. apertus in c. 1. & in cap. cum voluntate, eo. ti. ex quo patet, ꝙ percutiẽs clericum in 8. caſibus nõ eſt excõicatus.

2 Primò ſi indeliberatè ſicut facit ludens percuſſus: aliquando ſine deliberatione repercutit, vt in d. ca. 1. ẽm Mon. quia hæc eſt conditio ludi, vt percuſſus grauiter repercutiat, nè videatur inferior in ipſo ludo.

3 Secundò ſi ex ludo & ioco, intellige leuiter, & non in deriſionem, vt in d. c. 1.

4 Tertiò ſi cauſa correctionis vt in d. c. cum volũtate, intellige de his, quib. eſt ꝑmiſsũ, ſicut ſunt prælati, q ꝑ ſeipſos clericos, vel religioſos verberarẽ poſſunt, exceptis epiſcopis, qbus non licet aliquem percutere, [a] vt in c. non liceat. 86. diſt, ſed per alium faciat, vt 5. q. 5. illi qui. nõ tamen per laicũ, ſi clericus eſt, [b] qui verberandus eſt, vt in c. vniuerſitatis. eod. titulo.

5 Quid ſi ſit ꝑlatꝰ, ſed nõ illius clerici, quẽ verberat? R. ꝙ eſt excõicatus, qa ẽm Pa. in c. vt famæ, eo. oportet ſit ſuus ꝑlatus, & ſecũdò ꝙ ad eum ſpectet correctio, quia non ſufficit hẽat autoritatẽ in ciuilib. ſicut rector vniuerſitatis habet, aliter iſtis duob. nõ ↄcurrẽtib. erit excommunicatus.

6 Vtrũ verberãtes ex mãdato prelatorũ excuſentur? R. ꝙ ſi ẽ inferior epiſcopo prelatꝰ, debet ipſe verberare, niſi cauſa vrgeat [c] aliter eſt excõmunicatus tã præcipiens, quã obediens, ſi ꝑ aliũ facit, vt in d. c. vniuerſitatis. Si verò eſt epiſcopus. vel ſi nõ ẽ eps, & cã vrgeat excuſatur verberãs đ eorũ mãdato, vt in ca. ex tenore, eodẽ, dũmodo ſit clericus, monachus, vel cõuerſus, ſi verberare vult clericũ, monachũ, vel conuerſum, qa licèt per laicum poſsit capi clericus ex neceſsitate, vel monachus, vel conuerſus, vt in c. vt famæ eodem, tamen verberari non licet aliquo modo, niſi cauſa ſubſiſtente; aliter excõicatus eſſet, vt in d. c. vniuerſitatis. & hic capio laicũ pro ſęculari propriè, vt in d. c. vniuerſitatis, & ſic conſuetudo interpretatur d. c. vniuerſitatis, vt pro cauſa rationabili & per conuerſos, ſeu laicos religioſos poſsit de mãdato prælatorũ verberari.

7 Vtrum prælatus, vel alius de eius mãdato detinens clericum ſit excomunicatus? R. ꝙ nõ niſi modũ excedat, vt puta cũ clericus quietè ſe capi & duci ꝑmittit, & capiẽs calce, vel pugno ĩpingit, vt dicit Io. An. in c. ſi clericos, e. li. 6. vel niſi clericus fideiuſſorẽ de parendo daret, [d] qa tunc non ꝑt detineri, niſi exceſſus enormitas, vel alia rõnabilis cã aliud ſuaderet, vt ĩ d. c. ſi cler.

8 Vtrũ ꝑlatus verberãs clericũ ex odio, non cã correctionis, ſit excõicatus? Reſp. ꝙ ſic, ar. d. c. cũ voluntate. Sed no. ẽm Mo. tit. excõicatio, quia non requiritur, ꝙ prælatus verberans cogitet de correctione, ſed ſufficit ſit ꝑſona, quæ hẽt autoritatẽ a iure verberandi, & cã ſubſit ꝑꝑ quã dẽat puniri vñ ꝑcutere ex correctione eſt ꝑcutere ꝑ culpa digna correctione, quæ ĩñia & ſi ſit benigna, ſecurius tñ eſt ẽm eundẽ, vt ſaltẽ habitu [e] cogitet de correctione, qa licèt tũc moueatur ex ira, non erit excõicatus, ſed longè melius eſt, vt differat, donec ira quieſcat, vt dr̃ in c. illa præpoſitorũ, & c. ira. 1. & 2. & c. cum apud. 11. q. 3.

9 Vtrum magiſter poſsit ſimiliter cã diſciplinæ verberare? Reſ. ꝙ ſic c. 1. & c. ex tenore, & c. cum volũtate. §. ſi. e. ti. nec diſtinguitur an clericus ſit in ſacris, aut in minoribus ſicut nec in prelato in d. c.

10 Vtrũ pater, vel dominus familię, vel ꝑpinquꝰ ſimiliter poſsit? Reſ. ꝙ ſic, [f] ſi ſũt in minorib. clerici. d. ca. cum voluntate, facit

l. ſi

a Aliquẽ ꝑcutere] Proprijs manib. C. đ epiſ. & cle. aut. licèt neq.

b Si clericus ẽ] Quia tũc tã eps, quã verberãs inciderent in canonem. ſi verò eps clericũ nõ haberet, q verberaret tũc per ſe poſſet facere, vt dixit gl. in ſumma 45. d. vel niſi eſſet incorrigibilis, qa per laicũ poſſet, vt c. vt famę, eo. ti. rector vniuerſitatis ſcholariũ, in qua ſint clerici, rector ipſe nõ poteſt mandare, vt clericus capiatur, nec familia eſſet excuſata capiens de mandato rectoris.

c Niſi cauſa vrgeat] Tunc fieri iubeat, ſed moderatè, ita ꝙ nõ excedat debitã correctionem: aliàs põt appellari ab ipſo, de off. or. irrefragabili; & puniri debet, de app. el. de priore, & incidet in canonem, quia leuis & moderata caſtigatio permiſſa eſt d. c. cum voluntate.

d De parẽdo daret] Et nõ nudatãtũ. Idẽ & multo fortius, ſi pignora daret cum ſit meliꝰ pignori incumbere, quã in perſona agerẽ, & qui ſe ꝑmiſit ſatiſdaturũ, ſatiſdat, ſi pignora, vel fideiuſſores dat. ff. de conſti. pec. l. ꝑmiſſor. Cã rõnabilis eſt, cum quis intendit hre malefactores, vnũ vult detinerẽ, vt manifeſtet alios &c.

e Saltẽ habitu] Sufficeret intẽtio virtualis, ſicut dicit Sco. de celebrãte, vide infra Hora §. pe. in ſi.

f Quod ſic] Quia quilibet tenetur corrigere ſuos ſubditos. 23. q. 4. duo iſta.

a Non erit excommunicatus] Iſta opinio eſt rationabilior, licèt prima ſit tutior.

b C. per venerabilem] Melius facit ca. præpterea. eodem titulo.

c Non graui] dicit tamen Arch. Flo. ꝙ credit, ꝙ pœnam inducat exceſſus, quia limitata correctio ẽ ꝑmiſſa, quia non ſit dolo, ſed charitate.

l. ſi filius, C. de pa. pote. & l. vnica. C. de emendã. propin. 45. diſt. c. diſciplina, ad fi. Tenet tamen Ioan. de Li. Pe. de Peru. ꝙ Pau. & etiam ſi paterfa. verberaret exiſtentem in ſacris cauſa correctionis, non erit excommunicatus, [a] & placet poſt factum, licet ante factum teneam cum Pan. in d. c. cũ volũtate, ꝙ incidat. nec ob. dictorũ prefatorũ doctorũ ratio glo. in d. c. cum volũtate, quia, vt dicit Pa. ibidẽ, & in c. conſtitutus, de in in teg. reſti. ſola dignitas epiſcopalis, non ſacer ordo, liberat à patria ꝑtãte ar. c. ꝑ venerabilẽ, [b] q ſi. ſint legi.

11 Similiter poteſt ꝑsbiter vel quilibet aliꝰ ratione officij, quod habet in eccl'a, quia cui officiũ committitur, & omnia, ſine quibꝰ officiũ exequi non poteſt, ar. c. 1. đ offi. dele. & ſi talis clericus perturbat officiũ ĩ eccleſia, licèt habens officiũ nõ habeat magiſterium ſuper eum, poteſt tamẽ eum expellere, & verberare, vt no. In. & Hoſti. in c. veniẽs, eo. tit. Pa. etiã ibidem dicit, ꝙ etiã ſi non habet prælationẽ, excuſatur in tali caſu ꝑcutiendo. Similiter poſſũt facere ſenes clerici cauſa eruditiõis in pueros clericos & iuniores in minoribus ordinibꝰ ↄſtitutos, vt ĩ d. c. cũ volũtate. §. ſi. & hęc intellige đ leui percusſiõe non graui. [c] qui tamen omnes ſupradicti, ſi excederẽt modũ, dummodò non ex propoſito, non erũt excommunicati, vt no. Ber. & Ho. in d. c. cum voluntate.

12 Quartò ratione coertionis poteſt detineri ſine excõmunicatione, puta continuat actum malum, [d] nec poteſt compeſci aliter, ẽm Innocẽ. in c. ſi verò, el 1. e. tit. quia iudex poteſt eum capere, & quilibet alius, & ligare, dummodo quãprimum reſtituat prælato ſuo ſimili modo poteſt ẽm Pa. in d. c. ſi verò, familia poteſtatis [e] inueniens clericũ de nocte, qa poteſt timere, nè velit facere aliquod malum, [f] quia eſt contra eum ꝑſumptio. c. conſuluit, de of. deleg. Itẽ qñ capitur ꝑꝑ malum, qđ egit, vt ducatur ad prælatum ſuũ, vt puniatẽ & dubitatur de fuga eius, ẽm Pa. ĩ c. cũ non ab homine, de iudi. facit in ar. C. de decuri. li. 10. l. generali. Idẽ dic, ſi creditor timeret de fuga clerici debitoris ẽm Inn. & Pa. in c. vt famæ, eodem tit. facit. l. ait prætor. §. ſi debitorem, ff. de his quæ in frau. cre. Itẽ poteſt, ſi fecit aliqđ delictũ, [g] detineri ꝑ 20. horas ad vocandũ teſtes, nè ſit locus inficiationi facit. l. capite quto, ff. de adul. & ĩ aut. vt lic. ma. & auię. §. is quoque.

13 Quintò ratione defenſionis tam ſuæ, q̃ ſuorũ, [h] ſeu ẽt aliorũ [i] licet detinere eũ, & ad iudicẽ proprium ducere ſecundũ Pan. in d. c. cum non ab homine, & ẽt percutere, mutilare, & occidere cum moderamine [k] inculpatæ tutelę, imo dicit gloſſ. in §. 1. 22. q. 8. ꝙ nec etiam peccat, ſequitur Pa. in ca. olim, el 1. de reſti. ſpo. nec ſolùm pro

de-

d Cõtinuat actũ malum] Pone exemplum, quia portat arma, excitat rixas &c. Tamẽ dẽt prius moneri, vt deſiſtat. Et tunc, quia nolens deſiſtere ab actu illicito, dicitur contemnere, poteſt detineri.

e Familia ꝑtãtis] Adde Anc. ĩ repe. ca. ea quæ, de re. iuris, in. 6. 21. q. Et vide latè ꝑ do. Abb. in d. c. cum non ab homine, de iud. Et ad hoc vide optimũ tex. in l. 1. Et ibi Bar. C. đ exhi. reis.

f Aliquod malum] Quid ſi aliquem clericũ paratum facere aliquod flagitium teneo violenter zelo dei, nè id faciat? Rñ. breuiter ꝙ ſi talem teñeo per modicũ tempus inuitum etiam & renitentem, citra tamen iniuriam ꝑcuſſionis, non credo me inciderẽ in canonem. Concor. Inno & Hoſtien. Iſtud modicum tempus pro quãto expediat ad obuiandũ peccatum, Ar. c. error. 83. d. Idẽ dicẽ. ẽm Inno. ſi ſuper uenientibus inimicis clericus tenetur, nè incidat in manus eorum quia tali non irrogatur iniuria, ſed potius ſalus procuratur.

g Si fecit aliquod delictũm] Puta falſam monetam vt. l. 1. C. đ fal. mo. vel furtũm. l. itaque, ff. ad l. Aquiliam. & l. qs in ſeruitute, ff. de fur. & huiuſmodi. Nã ex forma iſtarũ legum quilibet habet ius capiendi, ſecundũ Barti. in d. l. capite quinto, de adulte. ſed non detinendi, vnde, ſi caperẽt clericus & detineretur vltra 20. horas eſſent excommunicati capientes, & cõmitteretur priuatus carcer, iuxta l. prima cum ibi no. C. đ priua. carceri. Et ſi delictũ eſt cum vxore, poſſunt ſimul detineri.

h Suorũ] Etiã amici, qa ſocij iniuria ꝓpulſanda eſt 23. q. 3. Non inferẽda, & c. fortitudo.

i Seu ẽt aliorũ] Hoc caſu eſſet irregularis, ſ. ſi qs occideret clericũ nè clericus aliũ occideret.

k Cum moderamine] Dicit etiã Io. An. in nouel. ſuper d. c. ſi verò ꝙ ſi clericus percuſſit laicum, nõ intendens plus percutere, & hoc cõſtat laico, non debet percutere clericum: ſecus, ſi probabiliter dubitetur eum repercuſſurum.

defenſione perſonæ; ſed ẽt rerũ licet percutere,vt d.c. olim,& c.dilecto,đ ſen.ex. li.6.& in l.furem ff.de ſica. non tamen occidere, [a] vel mutilare licet,qñ ablatum eſt recuperabile ꝑ iudicem ſm Bar.in l.furem,qa ſic incurreret excõicationẽ, ſec⁹ ſi eſſet irrecuperabile ablatũ,vt in d.c.olim,& in d.c. dilect⁹, & no.in d l. furem & de hac materia,vide ſupra, Defenſio.Idẽ dic [b] de auxiliatoribus taliũ.Aduerte hic,ꝙ licèt non ſit excõmunicatus faciens violentiã clerico ꝓ recuperatione [c] eorũ ſibi ablatarũ, tñ ſi hoc facit ex iteruallo poſt, q̃ cleric⁹ ꝑuenit ad locum deſtinatũ, & adeptus ẽ poſſeſſionẽ ꝑfectã rerũ ablatarũ, incidit in excõicationẽ ſm Pe.de cenſu.eccleſiaſticis . & qñ dicatur ex interuallo v de ſupra Defenſio.

14 Sed pone, ꝙ excedat modũ ꝑcutiens clericũ cã defenſionis?Reſ.ſm Pan.in d.c.olim, ꝙ ꝑꝑ hoc nõ erit excõicatus,dũmodò ex propoſito [d] non faciat,quia(vt dicit) requiritur dolus, vt incidat in excõicationẽ.facit gl.in c.ſignificaſti, el.2. de homi.& l.ſi ex plagijs.§. tabernarius,ff.ad l. Aqui.vide bonam gl.in d.c.cũ volũtate,& in prin.23.q.1. Sec⁹ ſi ex propoſito , & dicitur excedere , [e] qñ non ſeruat moderamẽ ĩculpatæ tutelę đ quo habes s̃.defẽſio.§.4.

15 Sed pone, ꝙ fugiendo p̃t euadere, ſed non fugit, & ſic ꝑcutit inuaſorẽ? Reſ. ſm Bar.in l.1.C.vnde vi,& ſeq̃tur Pa.in c.olim. el primo de reſt.ſpo. qđ licitè p̃t percutere, quia fuga eſt q̄dam iniuria. l. item apud Labeon.ff.de iniur.& dicit Cy.in d.§.tabernarius,ꝙ fuga reddit quẽ viliorẽ , hoc limito verũ, qñ eſſet talis , ꝙ fuga eſſet ei confuſio, [f] cũ ergo iniuria corporalis ſit maior, q̃ iactura rerum. l.in ſeruorum,ff. de pęnis , & pro iactura rerum liceat percutere(vt dictum eſt)ergo a fortiori ꝓ iniuria corporali, ſed tñ non euitaret irregularitatẽ, [g] ſi occideret,Cle.ſi furios⁹, đ homi.

16 Sextò rõne turpis operationis cũ vxore, [h] matre, ſorore,vel filia a clerico factæ,nã ſic cũ talib.perſonis inueniens eum ſine excommunicatione percutit: nec diſtinguo inter leuem , & atrocem percuſſionem, cũ ius non diſtinguat,vt in capi.ſi verò,el 1.eo.§.vl.cum etiam lex permittat [i] occidere,vt ff. de adulr.l.quod lex ait.§. quod ait . peccat tamen grauiter, [k] ſi mutilat,vel occidit,vt no.in dicto capi. ſi verò.excommunicatus verò non eſt , licèt aliqui dixerint quòd ſic. Ego tamẽ,quia difficilè eſt iuſtum temperare dolorẽ , vt C.de adul.l.Gracch⁹,tenerem, ꝙ eſſet excommunicatus occidendo,vel mutilando,quãdo maturo cõſilio & pẽſato animo id faceret,non ex calore iræ ſubito,qa tũc ceſſaret ratio , quia canon excuſat ab excommunicatione,& lex ab occiſione , aliàs non ſit excommunicatus.

17 Quid ſi inuenit non cũ prædictis perſonis, aut aliqua earum,ſed cum aliqua alia conſanguinea? Reſpo. ſecundũ tex.d.c. ſi verò, ꝙ

a Non tamẽ occidere] vide tex. in capit.ſuſcepimus, de homic. vide infra homicidium. 3. §.1.

b Idem dic]plenius Panormita. in di capit. cum non ab homine.

c Pro recuperatione rerum] Si clericus occupaſſet domum meam, & nollet exire, poſſum ipſum expellere, ex quo non vult exire ſine violentia,ſi hoc fiat incontinenti , & cum moderamine inculpatæ tutelæ.

d Dummodo ex propoſito] Dicitur ex propoſito modum excedere , ſi poterat repellere ſolis verbis minatorijs , & iniecerunt manus violentas , tunc eſſent excommunicati, & pœnis tẽporalibus ſubiacerent. Et ſi ſecuta eſſet mors , vel mutilatio , eſſent irregulares , vt ibi per Abba. plenè in 8 col.verſi vlterius quæro .

e Et dicitur excedere] Tutius tamen eſſet , vt peteret abſolutionem,& diſpẽſationem ſecundùm Raim.Quod verum eſt,quando commodè poteſt haberi. Et dicit dominus Anton.in d.capitul. olim, quod qui inſequitur percuſſorem, & vulnerauit, non debet puniri vt doloſus, ſed vt culpabilis , quia inconſultus calor vicio calumniæ caret . l. 1. ff. ad Turpil. 2. quæſt. 3.§. notandum, cum ſeq.

f Quod fuga eſſet ei confuſio] Vt puta, quia æqualis , vel maior eſt perſona aggreſſa. Tamen Abb ibidem recitat , & ſequitur Bartol.tenere indiſtinctè , ꝙ non tenetur quis fugere, vide infra, homicidium, 3. §. 2.

g Irregularitatẽ] Ratio poteſt eſſe,quia irregularitas contrahitur ſine peccato, vt in iudice,& teſte . Sed excommunicatio requirit diabolicã ſuaſionem .

h Cum vxore] Idem eſt de ſponſa de præſenti ſecundũ gloſſ.in d c.ſi verò, quia lex permittit accuſare eam mariti iure,ff. de adulte. l. ſi vxor , §.primo.

i Cum lex permittat] Vide infra homicidium 1.§. 6.

k Peccat tamen grauiter]Hoc tenet.S. Tho. in 4. diſt.16.q.2.ar.2. Idem Imol in l. quid ergo . §. ſi his , de legat. 1. Idem Abb. in d. c. Si verò primo ſuper gl.in verſi. turpem, de ſent. excõmunicatio. & vide infra homicidium,1.§.6. & in caſu,quo adulter poteſt occidi, multo magis contumelijs affici ſecundùm Bartol. in l. nec in ea,ff. de adulterijs.

Prima

erit excommunicatus percutiens, quia præfata conceſſio non extenditur ad alias perſonas. Hoſt.tñ extendit filiam ad neptem,& vxorem,& ad ſponſam , vt in auth.vt lice.matri, & auiæ.§.quia verò,& Inn.matrem ad aſcendentes, & filiam ad deſcendentes.prima tñ opinio [a] tutior eſt , vt non extẽdatur, arg.optimum in lege, pater, & qđ ibi no.ff.de adulr. vbi noĩe patris,cui licet filiam in adulterio occidere,non veniunt aſcendentes .

28 Quid ſi non inuenit in actu coitus cum prędictis perſonis,ſed in oſculis, amplexibus, & huiuſmodi ſignis propinquis coitus vel explendi, [b] vel expleti? ℞. Mon.vbi ſupra,ꝙ ſi huiuſmodi fiãt in loco ſuſpecto, non erit excommunicatus verberãs eũ. Secus,ſi in publico [c] oſcularetur ſecundùm morem patriæ .

29 Vtum poſt expletum opus nefarium cum aliqua prędictorum , ex internallo percutiens ſit excommunicatus?℞.dire.lib.3.tit.2.ꝙ ſic, niſi fortè ter monuiſſet eum,vt in auc. vt lice.mat. & auiæ.§. is quoque, & C. de adul.auth.ſi quis ei. vbi patet, ꝙ ſi ter coram teſtibus monuit ſuſpectũ,& poſtea inuenit confabulari cũ vxore,põt eum occidere; [d] credo tamen, ꝙ ſit etiã excommunicatus , ſi monuit ter , dummodo non inueniat eum in actu,aut [e] propinquitatibus,ar.d.c. ſi verò. poſſet tamen eum capere poſt talem monitionem inueniens eum colloquentem. & iudici præſentare , argumentum in l.capite 5. ff.de adulte.

20 Quid ſi ꝓcurat,vt clericus vocet ab vxore ad turpitudinẽ, & ſic eum verberat? ℞.Mo. vbi ſupra,ꝙ ex cõicatus eſt tam ipſe , quã vxor, quia in dolo ſunt .

21 Verũ mulier petita de turpitudine a clerico, licitè eũ percutiat? Reſp.Mon. vbi ſupra, ꝙ ſic ſi eam inuitam tangebat, vel vim corporalem inferebat , dummodo faciat [f] cum moderamine inculpatę tutelæ,ſecus,ſi eam non tangebat, ſed ſolũ verbis eam impetebat.quod verũ credo, qñ ſolùm verbis potuit eũ repellere,aliàs licitè eum percutit.nec ẽt excommunicata eſt, ſi zelo [g] caſtitatis accẽſa modum excederet, non ex propoſito,ſed ſubito improuisè,arg.eorum,quæ notantur in glo.in prin.23.q.1.

22 Septimò ratione perditionis priuilegij clericalis , quod quidem perditur multis modis.Aliqñ ratione inhoneſtatis,de quo vide ſupra,clericus.9.§.3.cum ſequentib. & clericus.10.§.1.Aliqñ ratione bigamiæ, de quo s̃.Bigamia.§.10.cum ſeq.Aliqñ ꝑꝑ qualitatem perſonæ,ſicut clerici coniugati, [h] ſi non deferunt habitum, & tonſurã , ſine aliqua monitione omne priuilegium perdunt ſm Ioan.And. Mo. & Archi.& in c.Ioannes,de cle.coniug. text. in c.vnico, de cleri.coniu.lib.6.

23 Sed nunquid ſi iſti reaſſumunt habitũ, & tonſuram,gaudeant priuilegio? ℞.Ioã. Mo.& Archi.& Io.de Lig. ꝙ ſic per Cle.1. de vita & hon.cleri.Alij dicunt,ꝙ nunquã ſed primum verius . [i] aduerte tamen hic, ꝙ eſt duplex priuilegium ſecundùm Pan. in ca.1.de apoſta. ſ. fori,vt tantùm conueniantur ſub iudice eccleſiaſtico.Aliud canonis,ſi quis ſuadente,de quo hic . Primũ cum maiori difficultate perditur , quàm ſecundùm, quia nec ex ſola dimiſſione habitus, aut immixtione enormium , & huiuſmodi perditur,vt in c.ſi iudex , de ſen. excom. lib.6. ſed bene quandoque ſecundum,vt dictum eſt.

24 Aliqñ ꝑꝑ depoſitionẽ, vt puta quia eſt degradatus actualiter, de quo vide ſupra, Degradatio , aliquando propter hęreſim ,

a Prima tamen opinio]& Pa.qa ſum⁹ in caſu ſtricto & pœnali, vbi regulariter nõ fit extẽſio . l. pœnæ, ff. de pœ. Et ita ẽt tenet d. Ant. licèt aliter loquat̃ ibi. Inn. & Io.An. in d. c. ſi verò, primo đ ſenten excom.

b Vel explendi Idem dicit Bart. in l.quod ait, ff. de adul. in prin. Quia iſta ſunt ꝑparatoria ad adulterium; quia per iſta veriſimilia ꝓbatur adulterium .

c In publico .] Idẽ, ſi in ludo , quia tunc incideret in canonem .

d Occidere]hoc intellige de iure ciuili,quia de iure canonico non licet occidere ſine peccato.

e In actu aut.] Adde Bar.ĩ l. qđ ait,ff de adul qui dicit,ꝙ intelligitur occiſus incõtinenti adulter nõ ſolũ ſi domi ſed ẽt ſi extra domũ occidatur,ex eo , qa principiũ fuit licitũ.Vñ domi vr̃ occiſus; ſecus , ſi principiũ fuiſſet illicitũ .

f Faciat]Dr̃ ſm quoſdã , ꝙ ſecurius eſt, vt petat abſolutionẽ ad cautelam .

g Si zelo] Si aliter mulier nõ p̃t euadere, niſi occidat opprimentem , an peccet? Rai. ſecũdũ Arc. Flo.dicit,ꝙ aliq tenent,ꝙ ſic; alij aũt ꝙ nõ. Tu dic ꝙ nõ peccat , qa ille magis credit ſeipſum,quã mulierem ipſum oc cidat,per Clem. 1. de homici.

h Clerici coniugati]Vide s̃ clericus.5 §.1.& clericus.14 §.3.

i Sed primũ veri⁹] Propter verbum,quãdiu, ibi in tex.& no.hoc Io. And.

qa hæretic⁹ ꝑdit omne priuilegiũ.c.excõicamus.1.de hær.ita tenet Inn. in c.ſi verò,& ſeqtur Pa. ĩ c.ꝯtingit, el.1.e.ti. Aliqñ ꝓp excõicationẽ ſm aliquos, communior tñ opinio eſt,ꝙ percutiẽs excõicatũ clericũ eſt excõicatus,qa non amittit priuilegiũ ſm Io.& Vincẽ.Gofre.Inno.[a] Io. An.[b] not.de hoc in ca.ſi quis deinceps, 17.q.4.& in c. excommunicatorum.23.q.5.

25 Octauò rõne ignorationis,puta qa comã[c] nutriebat,nec aliqd apparebat de clericatu, & ſic credebat laicũ,vt ĩ c.ſi verò, el 2.eo.ti.vel ſi habebat habitũ,nõ eum videbat,qa de nocte[d] erat,ſm Ho.& Inn. in c.cũ non ab homine, de ſen.ex. & d.c.ſi verò,oportet ergo intẽdat ꝑcutere clericũ,vel intẽdere debeat,vt ſit excõicatus.Si verò viderit ei tonſurã,licèt non crederet clericũ,eſſet excõicat⁹ ꝑcutiẽs qa credere debebat.[e] Intellige,ſi ille erat clericus, qa aliter non eſſet excõicatus, ẽt ſi clericũ crediſſet,qui clericus non eſt[f] per d.c.ſi verò,ſm Ber. & Inn.nec ẽt irregularis eſt ſecundũ Fe de.conſi. 13.ſi in tali dubio celebraſſet, vt ſequitur Pa. in d.c.ſi verò.

26 Nonò ratione qualificationis facti nam oportet ad hoc, vt quis incidat in excõicationẽ percutiẽdo clericũ, ꝙ peccet mortaliter, qñ ergo iniectio manuũ eſt taliter qualificata, ꝙ pctũ mortale non eſt,excõicatio non incurritur, ſicut ꝓbat in puero,q non eſt doli capax,q ꝑcutiẽdo nõ incidit, vt ĩ c.1.e.ti.[g] ꝓp qđ teneo cũ Pe.de Per. ꝙ fugiens inimicos,ſi equũ,vel gladium violenter de manu clerici accipiat,vt ſe defendat, nõ incidat ĩ excõicationẽ, quãuis Barth.Brixi. & Tãcre.teneant contrariũ.Sed verius eſt dictum Petri per rõnem ſuã,q dicit ſic null⁹, ſapiẽs diceret hunc peccaſſe mortaliter,& cũ excõicatio non inferat niſi pro mortali.11.q.3. nemo epõrũ,ergo non erit excõicat⁹,qđ not.bene pro multis. Idẽ dic,ſi quis violenter includit clericũ, nè ab inimicis lędat, quia ſi fit violentia, non tñ in.ſt dolus ſm Inn.in d.c.nuꝑ, duo.n. requirunt,ſ.animus doloſus,& opus,[h] ſm not. Io.An.in c.ꝑpetuæ, de cle.li.6.Similiter ſocius,quanuis turbatus clericũ impellit,nõ ex deliberatione,ſed ex ſubito motu,non erit excõicatus,[i] vt tenet Ri.in 4.di.18.[k] facit tex.in §. notãdũ.2.q.3.inconſultus calor calumniæ vitio caret,& ob hoc nullã pęnã irrogari oportet.& ꝓpterea dr̃, Si qs ſuadẽte diabolo, qđ ꝓpriè no.dolũ, & mortale pctm̃.

27 Nũc reſtat videre;qs dicat̃ cleric⁹, vel monachus? ℞.ꝙ nomine clerici hic ꝯprehẽditur oĩs habens aliquẽ ordinẽ, ẽt primam tonſurã ſolũ,vt de æt. & qual. c.cũ contingat,& no.d. Pe.

a Inn.] Vbi ſupra.& Pa.in dict.cap.contingit.

b Ioan.Andre.] In Mercuria,in regula,delictum.

c Quia comam]Vide infra,iniuria.§.4.

d Quia de nocte] Pa.in c.cum non ab homine,de iudi. in 3. col. putat familiam poteſtatis poſſe impunè rapere clericũ de nocte incedentem, & præſentare prælato ſuo,quia hoc facit ad impedienda delicta, quæ fortè per eũ poſſẽt committi, qa qui malè agit,odit lucem, c. conſuluit, de offi. dele.Quod ẽt tenet Bald. in.l. ſi qua,C. de epiſcopis, & cle. adde tñ,ꝙ ſi eẽt dubiũ vtrum ignorauerit clericum ipſum percutiens, quò ad forum pœnitentiale ſtabitur iuramento percutientis. Et ſi iurare voluerit,non habebitur pro excõicato: Secus, ſi iurare recuſauerit, di.capi.ſi verò. De hoc eſt gloſſ.in Cle.1 in verſic.non habita,in fin. de priuil Fortè tamẽ ſecus in foro contentioſo. Et vide Bald. in l. 1. vltra medium, C. ad Macedon. Et quod not. Imo.in Clem.1.in 4.colu.verſ.iuxta prædicta, de conſang.& affi.

e Quia credere debebat] Hoc verùm,niſi ꝓbabilis ignorantia excuſet, & exurgat ex more patriæ, qui debet attendi.Nam alicubi laici tempore caloris deferunt tonſurã.

f Qui clericus non eſt] Et dicit Archidi.hanc opinionem eſſe veram,quia non debet iudicari, ſecundùm quod qs facere intendit,ſed ſecundùm quod fit. Si etiam crederet laicum, & eſſet clericus, non incideret ſecundùm Tanc.& Ioan de Lign. Quia hic non eſt dolus. Dubicans tamen, an ſit clericus, incideret, quaſi in dubio đberet abſtinere ſm ſupplementum hic. & dicit Bal. in l. ex quacunque,ff. ſi quis in ius voca.non ierit, ꝙ ſi iudex citauit aliquem clericum, quem ignorabat clericum,& quia non comparuit, banniuit eum, & alius occidit eũ, quòd tenetur de homicidio, licèt fuerit ſtatutum, quòd poſſit occidi impune bannitus.

g Vt in c.1.e.ti] & ibi gl.2.& Pa.

h Animus doloſus,& opus,] Ex hoc dicit Ioann. Andr quod nullus incidit in canonem, ſi quis ſuadente, per ſolam attentationem, niſi peruenerit ad actus cõſummationem. Vnde vibrãs gladium,vt percuteret clericum,qui tamen nõ percuſſit, quia ille iſtũ vitauit, non incidit in canonem. Hoc etiam tenet Io.de Lig. & Archiep.Flo. Idem Abb.in c.1.eo.ti.

i Nõ erit excommunicatus] De hoc text. iuncta gloſ.in c.ex tenore,eod.tit.& hoc quia communio eſt cauſa diſcordiæ l.cum pater. §.dulciſſimis,de lega.2.& ideo in abſoluti. non datur ei iuramentũ ꝓpter periculũ periurij.

k Ricar.in 4.di.18.] Archi.17.& q.5. vbi ponit quaſi omnes caſus,qui hic habentur, licèt ſuccinctè.

de Anch.in c.1.de cle.coniug.li.6.Nomine monachorum, vel monialiũ veniunt hic oẽs profeſſi[a] quãcunque regulam approbatam, & nomine nouitiorum veniunt ingreſſi religionem approbatam, vt probent, ſi in ea manere debent, noĩe verò conuerſorũ & conuerſarum hic veniunt,oẽs,qui mutato habitu ſe, & ſua[b] alicui de religionib.approbatis dedicauerũt ꝑpetuò ſiue ſint maſculi, ſiue ſint fęminæ.& licèt gl.in c.quiſquis.17.q.4.teneat, ꝙ conuerſi, & pœnitentes[c] gaudeant priuilegio clericali, & ꝑ hoc inferatur ab aliq̃bus,ꝙ mulier incluſa,vt totaliter vacet Deo,& eremitæ,qui contẽptis mũdanis, vt Deo vacent,deſerta loca inhabitant,& conuerſi eccleſiarũ ſęcularium,q ſe,& ſua dedicarunt Deo, & incedunt tonſurati, vel mutauerũt habitũ, & interſunt cõiter horis diuinis, & huiuſmodi ſimiles, ſicut ſunt fratres,& ſorores tertij ordinis ſancti Franciſci, qui viuunt in congregatione,ſicut cæteri religioſi,ꝙ gaudent iſto priuilegio, ita ꝙ verberãs eos ſit excommunicatus.Hoc tñ ego non teneo poſt factũ,ſed bene añ factũ,tũ qa non ſũt religioſi ꝓpriè,eo,ꝙ tria vota non promittunt vni de religionib. approbatis,& cras pñt eſſe merè ſœculares ſi volunt, tũ ẽt ꝙ nec ſunt conuerſi religionis approbatæ, & tex.in d.c.non dubiũ, & alibi non loquitur ſimpliciter de conuerſis ſed de conuerſis[d] religionis,multominus eremitę,qui cauſa quæſtus,vt ſunt cõiter noſtri tẽporis, ſibi formant habitũ, & illi conuerſi eccleſiarũ, q ſibi proprietatẽ ſuorum retinent,& fratres tertij ordinis præfati,qui in domib. proprijs cũ vxoribus,& filijs viuunt,gaudẽt iſto priuilegio,ar.ca.duo ſunt.12.q.1.& ꝙ no.Hoſt. & cõiter doc.in d.c.non dubium,& Cardin. in Cle. 1. de deci. quæſt.1.

28 Poſtremũ ſciendum eſt quid eſt inijcere man⁹ violentas,& dic,ꝙ eſt oĩs violentia,quæ fit perſonæ, vñ ſm Pa.in c.nuper,e.ti. can. d.c.ſi quis ſuadente,ponderat potius effectum violentiæ, quã ipſum modum inferendi violentiã & hoc patet in d.ca.nuper, vbi detinens clericum in cuſtodia publica,vel priuata, vel in domo aliqua, quãuis man⁹ non inijciat,eſt excõicat⁹,[e] ex quo liberè non p̃t ire.itẽ iniurioſa man⁹ iniectio abſque violentia in clericũ facta, inducit hanc excõicationẽ,vt in c.contingit,el 1. eo.ti.& ibi Ab.2.no.ex quo patet,ꝙ non ſolùm, q eum percutit ẽt voluntariũ,[f] eſt

a Omnes profeſſi] quid autem de canonicis. vide not.per Pa.in d.c.non dubium,eod.titu.& in rub.de vit.& hone.cle.vbi de hoc.

b Se,& ſua]ſec⁹, ſi aliquam proprietatem ſibi retinuiſſent, quia non gauderẽt ſecundũ Hoſt.& refert Pa.in d.c.nõ dubium.

c Et pœnitẽtes] Templarij,& hoſpitalarij & Deo deuoti.

d Sed de conuerſis] Et licèt canõ ſi quis ſuadente, non faciat mẽtionem de cõuerſis, tamen ad eos extenditur. nec obſtat, ꝙ eſt canon pœnalis, vel ſumus in materia pœnali, quia reſpondetur, ꝙ eſt pœnalis reſpectu percutientium, & non reſpectu clericorum. Et vbi concurrit fauor,& pœna præfertur fauori no.gl.in l.2.C de in ius voc. Item qa ſentẽtia excõicationis eſt medicinalis,& de facili obtinetur abſolutio,Iuxta not. in c.1.eo.tit li.6. quare &c. Hæc Abb. ſed de hac materia,quando concurrit fauor, & odium &c. vide Bal.in l. illud de ſa.ſan.eccle.& in l.2.C.de in ius vocan.

e Eſt excõicat⁹] Si aliqui inimici clerici obſident ipſum in caſtro, vel in domo,fortè alicuius mulieris claudunt, & non vt illum cuſtodiant, ſed vt illi verecundiam faciant,dicit Arch. Flo.ꝙ in obſiſtente attendenda eſt intentio,quia ſi ꝓpter caſtrum habendũ,& non perſonam violandam, ꝙ tũc non incideret, ſecus,ſi ꝓp perſonam violandã. & idem dicen.de eo,qui eum claudit cauſa verecundiæ,quia tunc fit iniuria perſonę clerici incluſi ſecũdùm Ioan.de Lign.

f Etiam voluntariũ] & hoc,quia facit iniuriam ordini clericali,& ille,qui eum volentẽ percutit, facit iniuriã,licèt non violentiam. hoc dicit Ge.in c.1.de vi.& ho.cle.li.6. Idem tenet Imo. in l.ſi verò,in §.de viro.ſo.co.ff.ſo.mat. & rõ eſt, qa dato,ꝙ clericus ſibi præiudicet in hoc,tamen qa eccleſiæ fit ꝑiudiciũ, cui⁹ hoc eſt priuilegium, & ordinis clericalis, meritò ille ꝑcutiẽs erit excõicatus.Facit quod dicit no.Bar.in l.1.§.vſque adeo, ff.de iniurijs,vbi quęrit ſi quis voluntariè percutitur ab alio, nunquid poterit accuſari ad pęnam publicã fiſco applicandam, & reſpondet aut patitur inferri in corpus ſuũ id, quod de iure pati non põt, vt ꝙ corpus ſuum ſcindatur, vel os frangatur & hmõi.cũ.n. ſibimet inferẽs talia puniretur, ff.de bo.re. q mor.ſibi conſci.l.ſi.§.ſi qs aũt. Sic non põt alijs permittere,qa nemo eſt dñs mẽbrorũ ſuorũ l.liber homo. ff. ad legẽ Aquil. vnde poterit criminaliter accuſari.d.§. vſq;adeo. ſi verò permittit vt detur ſibi alapa, & hmõi, Ex quo non frangit corpus,tunc non poterit accuſari ad publicam vindictam l.ſi.ff.de iniurijs.ſubdit etiam Bar.reprehenſibilẽ eſſe conſuetudinem Piſanã, quæ habet ꝙ offendens debet ſe ponere in manibus inimici, qui poſſit ei facere ſignum in manu, vel in facie, quia non põt

ſe de iure committere in manu inimici per text. expreſſum in d.c.contingit.

a Vel mutilant]facit tex.in c.ſi quis abſciderit,& in c.qui partem.55.di. & vtrobique per Ge. & Cardin. Alex.vbi voluntariè abſcindens ſibi membrum non debet ordinari.

lis,vel extraiudicialis,ſi non fuit intimata procuratori.c.mandato,de procur.Imo.poſt Inn.& Io.And. in c.quidam,de renun. habet locum etiam in maleficijs, quia non ſufficit reuocare mandatum de maleficio committendo,niſi intimetur mandatario ſecundùm Barto. poſt Guil.in l.ſi pecuniam.§. ſi ſeruũ, ff. de condit. ob cau. pro quo eſt gl. in c.mulieres in gl.fi. circa mediũ,de ſen.exc.& ibi doc. cõtra In no. eſt ẽt gl. ordinaria in c.cũ qs, in ver.mandato, de ſen.exc.li 6.q̃ recitat opiniones de clerico verberato, dicẽs opinionem gloſ. in d.c mulieres, eſſe veram, licèt intelligat quantũ ad eccleſiã infligi talem excõicationem,ſed nõ quò ad deum, vide ibi Ge. dicentem,q Inno.non tenuit contrariũ, ſed tunc voluit mandantem eſſe excõicatũ, qñ tã tardè pœnituit, q reuocare non potuit,aliàs ſec⁹ Idẽ tenet Sali. in l.non ideo min⁹, in 7.co. ver.q̃ro. 4.C.de accu.vide latè Ang.de Are. in tra.mal.ĩ ver. Sẽpr.mand. in 9. co.& Fel.in d.ca. ex par.dec.Ioan. An.dicit,q eſt excõica.quò ad eccleſiam, ſed non quo ad Deum.

f Non erit]Quia mandatum morte extinguitur ff. mandati. l. inter cæteras.§ 1. & c. relatum,& ca.licèt,de of. deleg.

ſed excõicatus, ſed ẽt ſi clericus ſeipſum percutit ex ira,vel odio,ſicut faciunt q̃ tædio vitæ,vel alia deſperatione ducti ſeipſos interficiunt,vel mutilant, a vt tenent cõiter do.in d.c. contingit. Similiter qui ſpuit, vel aquam,aut aliud effundit ſuper eũ, vel ponit cuſtodes,vt capiant eũ,ſi exierit de domo.Similiter ſi vis fiat reb. ſibi inhærentib. vt puta equo,cui inſidet, vel q̃d aliud,q̃d tenet,eripitur violẽter,aut ſcinditur, ſiue frangitur, vt tenet Car. in Cle.1.de pœnis, b ĩ prin.in 6.q.niſi ſit c res, quam propria autoritate capere põt, quia tunc incidit.

29 Sed q̃d ſi ſolo metu inducat, vt ei aliq̃d det? ℞. Dir.li.3.ti.2.q nõ eſt excõicatus. Similiter qui eum in aliqua domo obſeruãt ſolũ, vt ei verecundiam aliq̃ faciant,nec ẽt qui cum dormit, vel non ſentit, furtiuè zonam,vel burſam, vel q̃d ſimile aufert,quia in hmõi violentia perſonæ non fit, vel reb. ſibi cohærentib.cõcor.Card.in Cle.1.de pœ. Itẽ nec eſt excõicatus, qui licèt habeat animũ lędendi,non tñ eum tangit,licèt vibret enſem ſuper caput ei⁹,vel ſi tangit,ei vim non infert,nec lęſionẽ,quia verba ſunt cũ effectu accipienda.c.relatum,de cle nõ reſiden. nec obeſt conatus ſine effectu,de ſponſa. c. iuuenis,& c.adoleſcens.

30 Vtrũ perſequens clericũ,vt percutiat,& ipſe fugiens cadit,& lædit, ſit excõicatus?℞.Rod.q non,niſi quaſi coactus, vt euadat, ſe p̃cipitet,vel in aliud periculũ ſe ingerat.ſed ego credo,q ſit tutius dicere,q ſit excommunicatus, quia ſatis manum imponit, & eſt ſecurius hoc tenere.

31 Mandans ẽt dr̃ inijcere manus,quia, vt dicitur in c.mulieres,eo.titu. is verè cõmittit, d cuius mandato, vel autoritate fit. & ideo ẽ excõicatus, ſi mandatarius clericum percusſit,vt in d. c.mulieres, & ibi Pa.

32 Quid ſi mãdator reuocauit mandatũ, ſed ante,q̃ veniret ad notitiã mãdatarij,percusſit? ℞. licèt Inn. teneat non eẽ excõicatũ,tñ ſm̃ Ber. & Ho.vt refert Dire.vbi s̃.niſi,re integra reuocauerit e mandatarium,& eũ certificauerit ſuper hoc erit excõicatus,ar.l. ſi mandaſſem, ff. man.de proc.ex inſinuatione, de reſcrip.ex parte decani.hoc etiam tenet Io.63.di. tibi domino.

33 Quid ſi poſt mãdatum mortu⁹ eſt mandator re integra?℞.ſm̃ Dir.vbi ſupra q licèt mãdatarius poſtea percuſſerit,non erit f tamẽ mandator excõicatus,quia ſuperſtes tm̃ ligatur. 24.q. 1.quodcunque, licèt ſi notorium ſit de mandato, & ſigna pœnitentiæ non oſtenderit,non ſit ſepeliendus in ſacro,nec eccleſia orabit pro eo ratione peccati notorij, vt tenet Hoſt. & Ber.& Inn.Pan.autem in c.a nobis,el 2. eo.tit. videtur tenere, q niſi mandatarius

habuerit

& ſic punitur. Idem tenet Archi in c. ſi non licet. 23.q.5. Non ob.tex in l.ſed ſi dãni.§ ſi ipſe ſeruus,ff.de pec.vbi licet ſeruis ĩ corpus ſuum ſæuire q̃a reſpondet d. An. in c.ex parte el 2.d̃ cor. vitia. q reſpectu priuati iuris, & actionis licet alicui in ſe ſęuire,nec, ex hoc naſcitur priuata actio,vel deductio vnde reſpectu publici iuris poſſet puniri, qui in ſemetipsũ ſęuit.l. omne.§. qui,ff.de re.mi.

b Car. Cle.1. de pœnis] In princ. in 6.q. licèt quidam aliter dixerit,& malè.

c Niſi ſit res] Vt ſi fugienti, & aſportanti res furatas accipiat in continenti, Non autẽ ex interuallo aliàs ſi quis furatus eſſet corrigiam, vel quid aliud clerico, nõ videtur incidere ſecundùm Hoſt. quia non fit perſonæ violentia.

d Is verè cõmittit] itellige quò ad peccatum, nõ quantum ad pœnam ſecũdũ Bar. in l.ſed ſi vnius, ff. de iniurijs.ſed procedit iſte tex. in diſpoſitione iuris communis.

e Niſi re integra reuocauerit]Regula,quæ habet, quod non valet reuocatio procuratoris iudicia-

habuerit notitiam de eius morte,erit excommunicatus ẽt ſi pęnituerit a in morte;& eſt tutius,licèt de rigore iuris non ſit excõmunicatus,cum in veritate mandatũ reuocatũ fuerit morte,vt not.idem Pa.in di.ca. mulieres.

34 Quid ſi non mandauit, ſed dixit aliqua verba doloſè, vt inducat ad percutiendum?℞. q ſi talia ſunt verba,quæ cooperẽtur mãdato,vel conſilio, puta dicit, faceret mihi ſingularem conſolationẽ,vel ſemper vellem ei bonum, qui percuteret, nulli dubium, q ſi ſequitur percusſio ex hoc,erit excommunicat⁹, vt in d.c.mulieres no.quia non refert quid ex æquipollentib. fiat. vnde, vt refert Barto. in l.ſi quis mihi bona.§.pater Seio, b ff.de acqui.hæ.q dominus verberatus à quodam dixit coram famulis ſuis,niſi aliud de tali audiero ante,quàm domum reuertar,ero malè cõtentus,propter q famul⁹ interfecit percuſſorẽ; fuit punitus ipſe domin⁹ de homicidio.& propterea dicit Pan.in c.ex literis,de exce. præl.q non refert,an directè, vel indirectè aliquid conſulatur, vt probatur in d.c.ex literis,in epiſcopo q̃ dixit omnes dicunt,q malum eſt ſi euaſerit, cui homicidium imputatur.& facit ad hoc l. certum, ff. ſi cer.pe.& l.cum quid,eo.ti. facit,quod no.Bal & Ang. Raph.& Imo.in l.quid ergo.§.pe.ff.de le.1.qui volũt q inſtigãs,& ſollicitans aliquem, vt percutiat, ſit excõmunicatus, ſi ſequatur percusſio. c Secus autem, ſunt talia verba, quia non erit excommunicatus.

35 Cooperans auxilio,vel conſilio non ſolùm eſt excommunicatus, ſed etiam prohibere valens, ſi non obuiat,nè verberetur.cap. quantæ. eodem titu. quod indubitatum eſt ſm̃ oẽs in eo, ſub cuius poteſtate eſt verberãs. d In alijs aũt, q̃ non hẽnt ex officio, ſi non prohibẽt doloſè ſimiliter ẽ indubitatũ,q ſunt excommunicati.Si verò hoc non facit doloſè ſed quia non vult ſe immiſcere rumorib⁹, vel ex timore, vel negligentia non prohibet, tenẽt communiter do.q nõ eſt excommunicatus in d.c.quãtę,vbi Io.An. e in nouella dicit notabile verbum, In hunc, inquit vel alium canonẽ nullus incidit, niſi ſit in dolo,ar.ff.de adul. l.pe. ff. de ſicarijs. l. 1. Idem Ioan.de Ligna.

36 Sed quid de clerico, qui volũtariè ſubijcit ſe verberibus, an ipſe ſit excommunicatus?Reſpon.q non, vt tenet Panormi. in c.contingit, el 1. nec obſtat, quia non obuiat,quia non facit doloſè, ſed in ſatiſfactionem,& vt maius fortè malum euitet. nec etiam obſtat, quòd participat in crimine,quia ſecundùm Ioã.And. in c.delictum,de reg. iu. lib.6.in Mercurialibus, talis Verberans vno impetu plures ictus dat, & eſt ſolus excommunicatus vna excõicatione, quia pro vno facto habetur, hoc idem nota. Bartol. in l. nunquam, ff. de priuat. delictis, & quod ſit verior opinio, patet in dicto capitulo,contingit, vbi dicit textus excommunicandum talem clericum.

37 Ratum habens,quod aliquis noĩe ſuo iniecit manus violentas in clericum,eſt excommunicatus,quia ratihabitio f mãdato comparatur:ſecus,ſi non ſit factum nomine eius,quia licèt ratum habeat,non tamẽ eſt excommunicatus, quamuis pecces mortaliter,de ſenten.excommu. cap.cum quis,lib.6.

38 Quæritur,vtrũ præfati inijcientes manus in eccleſiaſticam perſonã ſint ſemp à

a Etiam ſi pęnituerit in morte] Et ſi quęras, q̃d operabit excõicatio hoc caſu,cum iſte iam ſit mortuus?Dico,q poteſt operari quò ad corpus,q̃a nõ ſepelietur in cæmeterio, vel ſi fuit ſepultus per prius,idem exhumabitur, Ar. in ca. ſacris,de ſep. Nam per excõicationem non ſolũ inficitur anima,ſed ẽt corp⁹.

b §.pater Seio] Vide tu ſex pulchras limitationes, quas ponit do.Iaſo.in l.1.in 6.&7. col.C.de ſer.fugiti. & notas,quia erũt vtiles pro adiuuando aliquẽ à morte corporali.

c Si ſequatur percuſſio] Ad hoc etiam facit ca.ſi. de homi.li.6.vbi ſi mando aliquẽ verberari, & ille mãdatarius occidit,teneor de homicidio, ex quo fui in culpa mandando.

d Eſt verberãs] Vt filius,ſeruus, ſubditus. Et de his vide ſimiliter Inſti.de iu.& iu.in §.iuris præcep.

e Vbi Io. And.] de hoc plenè infra, excõmunicatio 7. caſu ſi. per totum.

f Ratihabitio] Dicit Pa.in d.ca. mulieres, q non oĩa geſta nomine meo poſſum rata habere,nam quædam ſunt, q̃ poſſunt per aliũ explicari, vt vulnera,homicidia, & ſimilia. Et in iſtis ratihabitio trahitur retro.d. c. cum quis. l. 1. §.deieciſſe, ff. de vi, & vi ar.quædam ſũt,quæ nõ poſſunt per aliũ explicari, vt adulterium carnis, delicta &c. Et in iſtis nõ hẽt locũ ratihabitio vt dicit gl.& benè ĩ d.l.1.§. quoties, Et in capit. ſciãt cũcti, de ele.li 6.Et per Ci. in l.non ideo minus,C.de accu.

ſede apoſtolica abſoluēdi? Rñ. ꝙ diſtinguendū eſt īter iniuriā leuem, mediocrem, & enormē,[a] vt pro iniuria leui quilibet eps̄ poſſit abſoluere iure ſuo autoritate.[b] c. ꝑuenit, eo. ti. ꝑ iniuria verò mediocri non pōt eps̄ abſoluere, niſi priuilegiatos, & q̄ ſint, not. in ca. ſi verò, el 1. eo. ti. & in c. qm̄, de vi. & ho. cle. vbi hoc eſt priuilegium clericorum[c] cōiter viuentium, & clauſtralium. In iniuria autem enormi regulariter nullus p̄t abſoluere citra ſedē apoſtolicam, vt in d. c. ſi qs ſuadente, vel legatos eius, de quo vide, legat⁹. §. 4. niſi in caſibus, de quib. infra. §. 48.

39 Sed nunquid inferior ep̄o, qui habet quaſi epiſcopalem iuriſdictionē, poterit abſoluere, ſicut epiſcopus pōt in iniuria leui, vel mediocri? Reſ. ꝙ cōiter tenet̄ ꝙ non, q̄a dictū ca. peruenit, loq̄ur de ep̄o, & nō de inferiori, q̄a dicit fraternitati: nā inferiores dicunt̄ filij, vt in c. quā graui,[d] de cri. falſi. Fallit hoc in habētib. autoritatē epiſcopalem a papa, quia pñt ſicut ep̄i quoſcunque in foro pœnitētiali abſoluere. Similiter fallit ī p̄latis religioſorum quorūcūque, q̄ ſi ſint ſacerdotes, pñt abſoluer̄ ſibi ſubditos ſe ad inuicē ꝑcutientes, dūmodo iniuria nō ſit enormis, vt in c. cū illorū, e. ti. & extenditur iſtud priuilegiū ad magiſtrū, & fratres hoſpitalis Ieroſolymitani, vt in c. canonica, e. tit. q̄ poſsūt abſolui a ſuo priore, ſi p̄sbyter eſt, & dicitur ille prælatus, qui non habet ſuper ſe maiorē in conuētu, non autem ille prior triū, vel quatuor, qui inſtituitur & amouetur ad arbitrium ſuperiorum, niſi ſuꝑ hoc habeat priuilegiū ſpāle, poteſt tñ eps̄ committere hanc autoritatē abſoluēdi inferiori, vt no. in c. ſi. de of. or. & ſimiliter p̄lati religioſorum, cum illud competat eis ex priuilegio rōne dignitatis, vt in c. eis quib. de of. or. in tex & ī gl. & c. ſi. de of. dele. loquitur, quādo commiſſio fit ratione ꝑſonæ, quod bene no. pro limitatione d. c. ſi.

40 Sed quid ſi prælatus p̄dictorum religioſorū non eſt ſacerdos, vel eſt excōicatus, vel mortuus, vel aliter impeditus? Reſ. ſecundū Ho. ꝙ in defectū ipſius ſemper ē ad epiſcopū ꝓprium recurren̄. vt patet in c. monachi & c. cū illorū, & c. canonica, e. ti. & concor. cum hoc Fed. in quodā conſi. & Ge. in d. c. religioſo, de ſen. exc. li. 6. ꝓp rationē, nè euagandi &c. Sed Pa. in d. c. monachi tenet contrariū in religioſis exēptis, & dicit ſimiliter in cōtrariū facere no. pe. Io. An. in reg. ſciēti,[e] de re. iu. ī mercurialib. & hoc credo verius per ca. pe. de of. or. & tex iuncta gl. notabi. in Cle. pe. de ſen. ex. Ibūt ergo ad papam, de quo vide infra exemptus. §. 6.

41 Quis abſoluet abbatem excommunicatū ꝑ iniectione? Reſ. Pa. in c. vniuerſitatis, ꝙ epiſcopus, vt in c. monachi, niſi iniuria ſit enormis, vel niſi ſit exemptus.

42 Vtrū ſi regularis percutiat regularem alteri⁹ clauſtri, prælatus percutientis poſſit abſoluere?[f] Reſ. ſm̄

a Et enormem] Enormis percuſſio eſt, ſi effodiat oculos, ſi vulneretur, vide ſupra enormis, v de in §. atrox, Inſti. de iniurijs, & Pan. in cap. cum illorum, eodem tit. Leuis autem eſt, ſiquis ponat manum ī clericum malo animo, vel accipiat eum per veſtem. vel iudicabitur arbitrio boni viri, ſimiliter, & mediocris. & quæ ſit iniuria enormis. vide Ricar. in 4. diſt. 8. ar. 12. q. 1.

b Autoritate. c. peruenit] Adde Lap. all. 7. dic. epiſcopum poſſe abſoluere excōmunicatum, q̄ dedit maxillatā vni canonico eccleſiæ, quia non dicitur enormis iniuria.

c Priuilegiū clericorum] Intelliguntur etiam oſtiarij, officiales, & ſerui. Panor. ibi in d. cap. quoniam.

d C. quam graui] Vide ibi de materia, ſcilicet de ſtylo Romanæ curiæ, ꝙ appellatur epiſcopus frater. & qd, quando cardinalibus papa reſcribit.

e In regula ſciēti] Secunda quæ. vbi dicit exemptum non poſſe renunciare priuilegio fori ſine licentia papæ. Idē tenet Abb. in ca. pe. de offi. ordi. & ad hoc eſt cap. ſignificaſti, de foro compet.

f Poſſit abſoluere] Ricard. in 4. diſt. 18. ar. vltim. quæ. 3. dicit, ꝙ ſi fuit percusſio enormis, tunc remittitur ad papam. Si non fuit enormis, tūc aut fuit facta in clauſtro proprio, aut extra. ſi ſic, tunc fiet abſolutio ꝑ prælatum proprium, & eius, q̄ paſſus eſt iniuriā d. capi. cum illorum. Quod ſic debet intelligi ſecundùm Hoſt. ꝙ prælatus illius, q̄ percuſſit, iuramētum recipiet, & abſoluet, & ſaltē ſemel percutiet, vt ſeruetur forma conſueta. prælatus verò ꝑcuſſi ipſum percuſſorem verberabit, quia prælato percuſſi ſatisfieri debet de iniuria ſuo ſubdito irrogata, & monaſterium percuſſoris nō tenetur, quia delictū perſonæ non debet in detrimentum monaſterij redūdare capitu. cum venerabilis. §. intelleximꝰ, de excepti. Si autem vnus alteri vicē ſuam committere vellet, hoc facere poſſet, & cōgruū videretur. Si autem percuſſio ſit facta extra ſepta monaſterij tūc dicendū eſt, vt in §. ſequen. licèt Ri. vbi ſupra ſtatim. q. 2. ſit cū d. Hoſtien. ſ. ꝙ ꝑ epiſcopum ſit abſoluendus. Sed plus placet opi. Abb. maximè hodiernis temporibus, & quia Ric. dicit eam probabilem. Fallit tñ, ſi

Pa. in d. c. cū illorum, cum Hoſt. & Ber. ꝙ debet aduocari prçlatus percuſſi, non vt abſoluat ſed vt iniuriam remittat, aliter abſolui non dēt, & illud veri⁹, licèt do. Ant. teneat. ꝙ ambo debēt abſoluere, vel committere vnus alteri vices ſuas.

43 Vtrum regulares extra clauſtrum ſe ꝑcutiētes poſſint ſimiliter abſolui? Reſ. ꝙ licèt Hoſ. dicat ꝙ non, ego teneo cū Pa. in c. cū illorū, ꝙ eorū prælat⁹ poterit eos abſoluere. quia dictū ca. cū illorum, & ca. canonica, loquuntur indiſtinctè, nec repetunt,[a] in clauſtro.

44 Sed quid ſi regularis ꝑcuſſerit clericū ſçcularem ſuæ, vel alterius diœceſis? Reſ. ꝙ proprius eps̄ abſoluet eū in eo caſu,[b] in quo poſſet clericū ſuū, ſi ꝑcuſſiſſet aliū, abſoluere, vt in ca. religioſo, eo. ti. lib. 6. & non ꝓprius prçlat⁹ ſuus, niſi ſit exemptus taliter, ꝙ ēt rōne delicti non poſſit conueniri niſi ſub ſuo prælato, q̄a abſoluetur a ſuo p̄lato de conſenſu epiſcopi.[c]

45 Quçritur, quid tenendū ſit de monialib. quæ ſe inuicem percutiunt? Reſp. ꝙ abſoluentur ab ep̄o,[d] in cuius diçceſi ſunt earū monaſteria, & hoc non ſolùm nō exemptæ, ſed etiā exemptæ, ita tenēt communiter doc.[e] & gl. in c. de monialibus, e. ti. niſi aliud habeāt priuilegium.

46 Quid de ſororibus ſanctæ Clarç & ſancti Dominici? Reſ. Pa. in d. c. de monialib⁹, dubitat, an poſſint abſolui a ſuis p̄latis ſed hodie clarū eſt per priuilegia ipſarum, ꝙ poſſunt.

47 Vtrum nouicius, qui iniecit manus violentas ante nouiciatū, poſſit abſolui a ſuo prçlato? Reſ. ſm̄ Io. An. in c. cū illorū, extra de ſen. ex. & Ge. in d. c. religioſo, ꝙ Ab. non p̄t abſoluere nouiciū t̄pe nouiciat⁹, niſi ſit expreſsè, vel tacitè ꝓfeſſus, & licèt Inn. & Ho. in d. c. monachi, & Arch. in d ca. religioſo, videant̄ tenere contrariū, ſ. ꝙ poſſit, tñ eos limita, qñ percusſio fuit facta tempore nouiciat⁹, non ante, niſi ſint priuilegiati.

48 Quid ſi nouici⁹ ꝑcutiēs in nouiciatu, & abſolut⁹ egrediat̄? Reſ. ꝙ ſi egrediat̄, niſi ſe repñtet, q̄ primū cōmodè poterit ei, q̄ de iure eū abſoluere poterat, incidet in eandē,[f] vt in c. eos, e. ti. li. 6. hæc oīa locū hñt, qñ iniuria ē leuis, vel qñ eſt mediocris, vel grauis, nō qñ iniuria ē enormis, q̄a a papa ſolū, vel ab ei⁹ legato[g] pñt abſolui, vt in c. ad eminentiā, e. ti. iūcto. c. cū illorū, e. ti. qñ āt iniuria dr̄ enormis, vide s̄. enormis, qñ verò grauis, vel leuis, aut mediocris, relinquit̄ arbitrio iudicis ſm̄ Pa. ī c. ꝑuenit, e. ti.

49 Quærit̄, in quib. caſib. expreſsè conceditur epiſcopis, vt ab enormi, vel graui iniuria abſoluant? Reſ. ꝙ in 7. caſibus.

50 Primo in articulo, vel periculo mortis conſtitutio, vt in d. c. ſi quis ſuadēte, & d. c. nō dubiū, & c. ea noſcit, §. ſi. & c. qd̄ de his eo. ti. nec ſolū eps̄, ſed q̄libet ſacerdos ſm̄ modū, de quo ſupra abſolutio 3 §. 16. & q̄s dicat̄ in periculo mortis, vide mors. §. 6.

51 Secundus in habente legitimū impedimentum, ꝓp qd̄ non poſſit adire papam, vel alium, qui p̄tātem habeat abſoluendi, vt in c. de cætero, & in ca. quod de his, eo. & in capit. eos, eod. lib. 6. & quid ſit legitimum impedimentum? Reſ. ꝙ eſt omne, qd̄ arbitrio boni viri rationabiliter impedit, vtputa quia habet capitales inimicitias. d. c. de cçtero, etiam ex culpa ſua l. nec timore,[h] ff. quod me. cau. de ſpon. veniens, el 1. vel eſt infirmus, vt in c. quod de his, eo. li-

illa percuſſio eſſet facta cū ſcādalo, quia tunc ad papā eſſet remittendus, quia propter ſcandalum percuſſio facta eſt enormis.

a Nec repetunt] Dicit tamen Io. An. quandoque feciſſe ſeruare, ꝙ epiſcopus commiſit abbati, & erit ſecurius.

b In eo caſu] puta quia leuiter ꝑcuſſit, eod. titul. peruenitur, vel ē debilis, vel delicatus, eod. ti. mulieres, & c. ea noſcitur, vel eſt æger, vel in mortis articulo, eod. ti. quod de his, vel habet capitales inimicitias, e. ti. c. de cætero.

c De cōſenſu epi] Ri. tñ in d. di. 18. quarti, ar. vl q. 4. dicit, ꝙ talis ſit a papa abſoluendus ꝓp ſcandalū ex quo videtur eē facta enormis nec valet. ꝙ epiſcopus abſoluit, vt c. de monialibus, de ſen. excō. quia illud facit eps̄ vt papæ delegatus. Tu dic, ꝙ opi. ſummæ procedit, quando nō eſt exortum ſcādalum, vt quia nullus eſt pñs, vel valde pauci, ex quibus ſcādalum non generatur, opin. autem Ric. quando exortum eſt ſcandalum.

d Ab ep̄o] Hoc faciet autoritate apoſtolica, & tāquam delegatus eius abſoluet ꝑ d. c. ſm̄ gl. ibidē. & ſi monaſteria ſint ſub diuerſis diœceſibus, vnus epiſcopus vices cōmittet alteri.

e Cōiter doc.] Pa. ibi multa iura ad hoc alleg.

f Incidit ī eadē] Nè illudantur eccleſiaſticæ cenſuræ, & vt ſatisfaciant læſis.

g Vel ab eius legato] Examinat Pa. in d. c. ad eminentiam, & dicit, quod hæc opi. ſ. quòd legat⁹ poſſit abſoluere ab enormi iniuria ē cōior, & benignior, & Gemin. in c. eos. §. 1 eod. ti. li. 6.

h Nec timore] Ibi habetur, qd ſuccurri ur ex illo edicto adultero, & furi, quia mortem timuit, & ſic patet, quòd ex culpa ſua.

cèt non ſit periculum mortis, vel eſt pauper non mēdicans, qui viuit ex artificio, qđ non pōt in via exercere, vel ſi mendicans ſibi, vel vxori, vel alteri ſubueniebat, quod alibi non poſſet: ſecus, in mendicante, q̃ ſolũ ſibi habet prouidere, qa ſi eundo, & mendicãdo poſſet neceſſaria inuenire, non poſſet abſolui, vt not. Pa. in c. ea noſcit. eo. vel eſt multũ ſenex in d. ca. qđ de his, & not. in c. quanuis, eo. ti. & hmōi, īponetur tamen eis, vt ceſſante impedimento ſe repreſentē. [a] exceptis ſenib. [b] quia ſenectus nunquã deficiet, & licèt videãt fortes, tamē qa periculũ eſt abſoluentur ſm Innoc. & Hoſ. in d. c. quod de his. de iſtis impeditis dic vt ſupra abſolutio. 3. §. 16. cum ſe.

52 Tertius in nobilib. magnæ potentiæ, qui non pñt terras ſuas relinquere, prius tamen ante, quã abſoluantur, intimanda eſt eorũ conditio ſummo pontifici & ſecundùm eius cõſilium [c] abſoluentur, niſi ſit periculũ in mora. c. mulieres. §. 1. cũ gl. eod. tit.

53 Quartus in mulierib. [d] cuiuſcũque cõditionis ſint d. c. mulieres, & qualitercũque pcuſſerit, ēt atrociter.

54 Quintus in his, q̃ ſui iuris non ſunt, ſicut ſunt filij fa. ſerui, & huiuſmodi, etiã ſi filius habet & ipſe familiã. & hoc intellige in iniuria mediocri ſimpliciter, in enormi verò non pñt abſolui, niſi fecerint in fraudem, vel niſi qñ dñs, vel paterfamilias non exiſtēs in culpa ex eorũ abſentia graue dãnũ incurreret, quia tũc pñt etiã ab enormi abſolui, niſi ſit ſcandalũ, vt no. in c. relatum, eo. tĩ. Nec diſtinguo [e] in filijs familias ſecundùm Pa. in d. c. relatũ, & placet, qa ſufficit, ꝙ non ſint ſui iuris, vide infra §. fin.

55 Sed an hoc idē erit in viro, q̃ in fraudem vxoris fecit, vel in liberto? Reſ. gl. in d. c. relatũ. ꝙ non, quia cum hoc edictum ſit prohibitoriũ, non extēditur niſi ad expreſsè exceptos, ar. ca. cum illorum, e. ti. & no. Pa. in d. c. relatum, Hoſt. tñ ibid. tenet, ꝙ idem erit iudicium ſicut de ſupradictis, quia tales pſonæ non ſunt ſui iuris, & placet mihi d. c. mulieres, quando patron⁹, vel vxor graue damnum pateretur propter eorum abſentia, ar. d. ca. relatum. Cum autem efficiũtur prædicti ſui iuris, vel liberi, tenētur ſe præſentare apoſtolicæ ſedi.

56 Sextus in iuuenibus, nec diſtinguo, an ſint ſui iuris, vel non, ſiue ſint diuites, vel non, quia ſimpliciter non tenentur ire, qa eorum itineratio periculoſa eſt, vt no. Pan. in d. c. ea noſcitur. impedimento tamen iuuentutis ſublato tenentur ſe præſentare Papæ, vt no. in d. c. quanuis.

57 Septimus in oſtiario, vel officiali, qui prætextu officij arcendo turbam percuſſit clericum, vt not. in c. Si verò, el 1. e. ti. hoc intellige verum in mediocri, non autem in graui percuſsione, vt no. ibidem, & hic accipio grauem pro enormi, mediocrem pro graui, nam ſecundùm Monalc. inter enormem & leuem eſt media, quæ grauis dicitur, quæ (vt dixi) arbitrio iudicis æſtimabitur ex qualitatibus, & circunſtantijs, ff. de verborum oblig. l. continuus, & de voto, c. quod ſuper his. Aduerte etiam hic, ꝙ ſi officialis laicus aliter, quàm arcēdo turbam inijcit manum in Clericum, quòd nō poteſt abſolui niſi a Papa, qualitercunque leuiter percuſſerit, quia iniuria eſt grauis, quia vſurpat ſibi iuriſdictionem in clericum, ita not. Panormit. in dicto capitulo ſi verò, & ibi text. apertus, quod verum intelligo, quando hoc facit tanquam officialis. Secus, ſi percuſſerit tanquam perſona

ſona

a Se repreſentent] Aliàs incidēt in eãdem ſpeciē non numero, vt. ſ. ſit eiuſdem naturæ ſicut prima, vt puta ſi erat ab homine, erit ab homine, ſi a iure, erit a iure d. c. eos, eod. tit. lib. 6. ſecus, ſi haberent perpetuũ impedimentum, quia nō eſſet eis iniungendum, vt ſe repſentarent.

b Exceptis ſenibus] Qui autē dicantur ſenes Io. de Saxo. dicit, ꝙ quò ad generationē, & quò ad poteſtatem adoptandi dicitur ſenex maior. 60. annis, ff. de adopti. l. ſi paterfam. alio modo dicitur ſenex quò ad excuſationem munerum perſonaliũ, maior 70. annis, C. qui ætate. l. fi. li. 10. iuncta. l. 2. §. fi. ff de dec. ergo maior 70. annis excuſabitur ab onere itineris, ēt ſi fortis ad ambulandum propter periculum mortis, quia ſenibus mors eſt in ianuis ſecũdũ gl. in proœ 6.

c Secundũ ei⁹ cõſiliũ] Hoc tamen erit in arbitrio epiſcopi, ſcilicet ſi videbitur ei, ꝙ non poſſet ſuſtinere laborem.

d In mulierib.] Quia periculoſũ eſt mulierib. itinerare, & immiſcere ſe cœtibus virorum. d. c. mulieres, & dicit Pa. ꝙ non diſtinguitur, an ſit fortis, vel debilis, nupta, vel innupta.

e Nec diſtinguo] An habeãt familiã, vel nē, vt diſtinguebat Ioan. An. Pa. tamen nō facit in illo tex. mentionem de filijs, tamen in his fortè eadem rō videtur, quod tñ non admittit gl. in viro, de quo in §. ſeq. iſtis tñ ſeruis, cum epiſcopus abſoluit, aliã ſatisfactionē pro labore itineris dēt imponere, vt eſt tex. ibi.

ſona priuata, quia niſi eſſet iniuria grauis, nō eſſet mittendus ad Papam.

58 Octauus, pueri impuberes, q̃ doli capaces [a] pcuſſerũt, vt in c. 1. eo. ti. ſiue ante pubertatē petant abſolutionem, ſiue poſt c. fi. eo. ti. nec tenentur ſe præſentare ceſſante pueritia, d. c. fi. & cap. quanuis, quia nihil dicitur de iuramēto, & c. quanuis, excipit pueros, vnde dicit Pa. in d. c. fi. ꝙ beneficium ſemel indultũ minori, ex quo cœpit habere locum, non extinguitur per ſuperuenientiam maioris ætatis. Quod nota.

CAſus 11. eſt in c. quærenti, de of. deleg. contra inobedientiam ſententię delegati vltra annũ, de quo dic, vt ſupra, Abſolutio, ſecundo in prin.

CASVS 111. eſt in c. dura de crimine fal. vbi excōicati ex gñali ſnĩa ſuorum diœceſanorũ habētes literas apoſtolicas falſas, niſi infra 20. dies, [b] poſt, quã cognouerint ſe habere literas falſas, illas deſtruxerint aut reſignauerint [c] illis, nō poſſunt abſolui poſt lapsũ dictorũ 20. dierũ, niſi a ſede apoſtolica, vel de ei⁹ ſpeciali mandato, aliqui tñ tenēt, ꝙ iſti 20. dies incipiũt currere a die notitiæ, ſ. ꝙ habēt pdictas literas falſas vt Ho. ſed Pa. in c. ad falſariorũ, de cri. fal. tenet, ꝙ incipiunt currere a die excōicatiōis platę p ordinarios contra tales, ita ꝙ niſi illa præceſſerint, nō erũt excōicati, & [d] hoc credo verius ſaltē poſt factũ, & hac ēt ſententia ligãtur, ſi excōicatio pceſſerit, quanuis ipſis literis falſis non fuerint vſi.

1 Quid de falſarijs literarũ apoſtolicarum? Reſp. ꝙ oēs tam clerici, q̃ laici, qui per ſe, vel per aliũ vicium falſitatis, exercuerint, cum fautorib. & dfenſorib. ſuis ſunt excōicati ipſo facto, [e] & hodie p proceſſum annualē factũ in die cœnæ domini non pñt abſolui citra ſedem apoſtolicam: necnon falſarij ſupplicationum gratiam, vel iuſtitiam concernentiũ p pontificē, vel vice cancellariũ, aut regentem officiũ cãcelariæ ſignatarũ.

2 Verũ vtentes literis apoſtolicis, falſis ſint excōicati ipſo iure? Reſ. ꝙ ſic, ſi ſunt laici tñ poterunt abſolui a ſuis ordinarijs, vt patet per c. ad falſariorũ, de crim. fal. clerici verò non ſunt excōicati, ſecundũ Pa. in d. ca. ad falſariorũ. [g] quãuis Hoſti. teneat contrarium.

3 Verũ corrigētes literas papæ ſint excōicati? Reſ. ſm Ho. [h] in c. l. de cri. fal. §. qualiter, ver. ſed hodie, vt recitat Pan. in c. ex literis, de fi. inſt. ꝙ ſic, ēt ſi vnã figuram ſiue literã, vel ēt dimidiam abraſerint, deleuerint, aut cancellauerint, addiderint, vel diminuerint, cōpleuerint, vel mutauerint, ſine licentia illius, ad quē ſpectat poſt q̃ litera eſt bullata, vel ſignata, nec pñt abſolui citra ſedem apoſtolicam, poſſet tñ impetrans totam literam lacerare, ſeu bullã ſi illa non vult vti [i] ex quo patet, ꝙ etiam ſimplex notarius, q̃ literas apoſtolicas ſcripſit, non poteſt illas corrigere, poſtquam ſunt bullatæ, vel ſignatæ ſine licentia officialis ad hoc deputati, hoc tamen, & bene [k] limitat Ric. in 4. di. 10. art. 12. q. 4. verum, ſi talis abraſio vel correctio, ſeu mutatio faciat, vt bulla, q̃ an

a Doli capaces] Quia aliàs nō incideretur, d. ca. 1. eod. titu.

b 20. dies] In q̃bus deliberetur & ſuper literis. Sic, 5. q. 3 offeratur, & de cle. exc. mi. illud, & ff. ex qui. cau. ma. l. hoſtibus, §. fi.

c Reſignauerit] Illis, qui prodeſſe poſſunt, non obeſſe, ar. 22. q. 5. hoc videtur, ſm gl. in d. c. dura.

d Non erunt excōicati] ſ. excōicatione per diœceſanum lata, ſed aliã domini Papæ incurrunt, vt in c. ad falſariorum, de cri. falſ. ſi vtantur eis.

e Ipſo facto] ſecundũ Innoc. & Hoſt. p illud verbum, Decernim⁹ innodatos, in d. ca. ad falſariorũ, vbi etiam priuati ſunt officijs, & beneficijs.

f Ipſo iure] Per verbũ, maneant excõmunicationi ſubiecti. & no. ꝙ hic loquitur de illis, qui vtuntur literis falſis ab alio impetratis. Mitius tamen puniuntur iſti, quã per ſe impetrantes, ita tamen, ꝙ malitia conſideretur potius, q̃ negligentia. & ſecundũ Ho. etiam ſi quis vteretur ignoranter, non excuſaretur, qa p alios inueſtigare debuit, ſi autem falſitas erat ita latens ꝙ deprehēdi de facili nō poterat; excuſat, ſi debitam adhibuit diligētiam, qua potuit, nec pcepit. Alioquin non excuſaretur c. Ioannes, & c. fi. de homi.

g In d. ca. ad falſariorũ] Hoc patet, quia puniuntur priuatiōe beneficiorũ, & officiorũ. & habetur hæc pœna in c. dura, e. & vide Ab. in d. ca. ad falſariorũ, qui declarat illa duo. c.

h ſecundũ Ho.] Qui dicit, ꝙ ē ca non latæ ſnĩę in curia, nō allegat aliquod ius.

i Si illa nō vult vti] Quia quilibet poteſt iuri ſuo renunciare, & fauori.

k Hoc tamen, & bene &c] Idē tenet Aſten libr. 7. ti. 2. verſi. 249. caſus, in fi. dat exēplum, de litera citatoria data a ducentis annis, qa ſi tota raderetur & de nouo ſcriberetur, non poſſet apparere vtilis pp bullã, qa in creatione noui papæ aliquid circa bullã mutatur. & ſequitur Feli. in c. 2 de reſcri. in ver. ſtylus curiæ, ad fi. & allegat Aſten. vbi ſupra & Ri. in 4. di. 18. art. 12. q. 4. & etiam Archie. Flo. 2. par. 3. partis, tit. 6. & Fran. de Platea, trac. reſti. in verſi. excōicatio, ſecũdo. §. 32. ver. 5. iſta ex-

te erat inualida, efficiatur valida [a] vel ſi erat vtilis, ſit magis vtilis.

4 Vtrũ impetrans literas dñi papæ tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate, ſit excõicatus? Reſ. Ri. vbi ſupra. q. 3. ꝙ licèt ſit falſarius, non tñ eſt falſarius literarũ dñi papę, qa veras literas impetrat, & iõ non ẽ excõicat[a].

5 Vtrũ recipientes literas apoſtolicas exiſtẽtes ipſi in curia de manu alteri⁹, quã Papæ, vel officialiũ ad hoc deputatorum ſint excõicati? Reſ. ꝙ ſic, ſi ſunt laici, vt in d. c. dura. attamen ſecundũ Io. An. & Pe. de Ancha. in d. c. dura, quia quotidie fit contra, non ligat.

CASVS IIII, eſt in ca. ſignificauit, e. ti. vbi excommunicantur clerici, q participiãt in diuinis officijs tã in eccleſia, quã alibi ſpontè & ſcienter cum excõicato a Papa ſententialiter, vel iudicialiter, ſecundũ communẽ lecturam, [b] licèt gl. ibi aliter ſentiat, ex quo collige, ꝙ quinque requirũtur, vt iſta excõicatio incurratur. Primò ꝙ ſint clerici. Secundò ꝙ ſciẽter. Tertiò ꝙ ſpontè. [c] Quartò ꝙ in diuinis [d] participent. & quintò ꝙ ille, cum quo participãt, ſit excõicatus a Papa iudicialiter. & iſti nõ poſſunt abſolui niſi a Papa vt in d. c. ſignificauit.

CASVS V ẽ in c. tua nos, eo. ti. vbi oẽs incẽdiarij propriè dicti poſt, q̃ fuerint publicè excõicati & denunciati, non pñt abſolui citra ſedem apoſtolicam.

CASVS VI. in c. conqueſti, eo. ti. vbi effractores cum ſpoliatione eccleſiarũ, poſt, q̃ fuerint denunciati, non pñt abſolui niſi a ſede apoſtolica. Pro cuius caſus & præcedentis maiori euidentia eſt ſciendum, ꝙ incendiarij & effractores eccleſiarum cũ ſpoliatione sũt excõicati ipſo iure, ſed incendiarij aliorũ locorum non, niſi excõicentur vel ꝑ ſtatuta, vel aliomodo. Ante tamen denunciationẽ non ſunt mittendi ad ſedẽ apoſtolicã. Sed ſi aliqui prædictorũ denuncientur excõicati publicè, tunc non pñt abſolui niſi a Papa ſm communem & veram opi. in d. c. tua nos. & c. conqueſti.

1 Qui dicantur incendiarij propriè, vide infra Incẽdiarius, in principio.

2 Qui ãt dicãt effractores? Reſ. ꝙ ſunt illi, q dolo malo, aut ꝑ iniuriã violenter parietẽ fodiunt, aut vitieã feneſtrã frangũt, ſeu ſarraturam vel oſtia, vel cardines, ſeu vectes, dum tenent oſtia firmata, aut ipſum tectum eccleſię, ſecundũ Arch. Alij, aũt qui faciũt enormia [e] in eccleſia, vt rapiendo corp⁹ Chriſti, & huiuſmodi, frangendo calices, & ſimilia, non ſunt effractores propriè, nec excommunicati ipſo iure ſecundũ Ho. & Io. de Li. [f] nec etiam ſi excommunicarentur, & denunciarentur, eſſent mittendi ad Papam, ſed poſſent ab illo, qui eos excommunicauit, abſolui, oportet ergo, ꝙ ſpoliatio fiat cum effractione, vnde ſola effractio ꝑ ſe, nec ſola ſpoliatio facit aliquẽ incidere in hunc caſum, vt denunciatus ſit mittendus ad Papam, quod no. quia pauci aduertunt, ſed ſic eſt, vt in d. c. conqueſti.

3 Sed nunquid hic noĩe eccleſiarũ veniãt monaſteria, & loca pia? ℞. ſm Pa. ĩ d. c. tua nos, ꝙ ſic, & facit tex. 54. di. §. hac autoritate. [g] Rõ eſt, qa iſta excõicatio principaliter eſt in fauorẽ eccleſiarum, & ideo laxiſſimè accipitur reſpectu ipſarum, licèt alias non veniant monaſteria, neque pia loca nomine eccleſiæ, quia in iure ponuntur vt diuerſa, vt patet in c. ſciãt cuncti, de ele. li. 6. & in

catio hodie ponitur in proceſſu annuali.

a Efficiatur valida] Puta, quia dicebat, poſt trienniũ minimè valituris, & ipſe aptauit per quinquennium, &c. ſi aũt quis ioco ꝑmutaret literas inuentas, & ad nihilum vtiles, videtur ꝙ non eſſet excõicatus.

b Secundũ communẽ lecturã.] Ad text. ĩ c ſignificauit. Quam ẽt tenet Archi. in c. ſi quis epiſcopus in conſil. 11. q. 3.

c Tertiò ꝙ ſpontè] No. ſpontè, qa excludit vim abſolutã, & non conditionalem.

d In diuinis.] Scilicet in eccleſia, vel extra ſecũdùm Aſtẽ. vbi ſupra caſu. 33.

e Qui faciunt enormia] puta ꝑdones inuenerũt eccleſiam apertam, & neminem reſiſtentem.

f Ioan. de Li.] & Pa. in c ſi de fur. & c. conqueſtus, de fo. com. Aſtẽ. li. 7. ti. 2. Item dubitatur de violatoribus, & addit ſm Rodo. ꝙ etiã effractores occulti ſunt excõicati. Aduerte, quòd deflorans monialẽ, licèt auferat rem ſacram de ſacro, ſ. virginitatẽ de muliere ſacra non incurrit excõicationẽ ipſo iure, niſi violenter opprimat vel niſi epiſcopus in conſecrando eas ꝓhibeat omnes cũ ipſis carnaliter commiſceri ſub pœna excõicatiõis latæ ſniæ certũ erit eos eſſe excõicatos, q carnaliter eas cognoſcẽt, hæc Aſt. vbi ſupra & mente Ri. Adde ſecũdo ſm eundem, q allegat Rai. ꝙ ſi quis cõmittat aliquod enorme in eccleſia, accipiendo corpus Chriſti de altari vel in ore retinẽdo, dũ cõicat ꝑ ſortiarias, vel chriſma, vel crucẽ frangendo, ſit excõicatus. d. ca. conqueſti, & ca. oẽs. 17. q. 4. ſed nõ tenet hoc poſſe dici aſi factũ hanc opinionem eſſe veram ad terrorem.

g §. hac autoritate] vt patet in c. requiſiti, & teſt.

& in c. grãdi, de ſup. ne. ꝑla. in gl. li. 6. [a] Addit ẽt Pa. in c. ſi. de eccleſijs ædi. ꝙ eccleſiæ non ꝯſecratæ, & hoſpitalia veniũt hic nomine eccleſiarũ. Intellige, ſi auto ritate epi, aut papę ſunt ædificata, aliter non eſſent loca religioſa, vt not. Ab. in 1. no. per illum text. in c. ad hæc, de relig. domi.

4 Vtrũ effractor cũ ſpoliatione dom⁹ exiſtẽtis in ſpacio priuilegiato eccleſię ſit excõicat⁹, & poſt denunciationẽ hẽat ire ad Papã? ℞. ꝙ non, quia talis dom⁹ nõ dr̃ loc⁹ religioſus, [b] niſi ſint eccleſiæ, vel clericorum, vt in c. quiſquis. 17. q. 4. & effractores locorũ non religioſorum ẽt poſt denũciationem non ſunt mittendi ad Papam, vt patet in d. ca. conqueſti, & allegatis ibi ĩ gl. Intelligo hic non ꝙ ſint eccleſiæ vel clericorũ quò ad dominiũ, ſed tali modo ꝙ dicantur loca religioſa.

5 Sed qñ dñr tales publicè denũciati? ℞. ꝙ quocunque publicè denuncientur ſiue nominatim, ſiue in genere, puta denunciam⁹ excommunicatos omnes, qui fecerunt tale incendiũ, vel effractionem talis eccleſiæ, ſeu loci religioſi, & hmõi, vt patet in d. c. tua nos, qd̃ non diſtinguit aliter.

6 Vtrũ incendiarij ſint abſoluendi etiã ante denũciationem ante, quàm ſatisfecerint damnũ paſſis? ℞. ꝙ non, vt no. in ca. peſſimam. 24. q. 8.

CASVS ſequentes vſque ad caſum. XI. ſunt in 6. lib. decretalium.

CASVS VII. eſt in c. fundamẽta, de ele. vbi excommunicãtur primò oẽs cuiuſcunq; notabilis præeminentiæ, [c] dignitatis, poteſtatis, vel excellentiæ ſint quocũque noĩe cenſeãtur, & frater, filius, vel nepos aliquorũ ꝑdictorũ, qui ſine licentia ſedis apoſtolicæ nominationi, electioni, vel aſſumptioni in ſenatorẽ, capitaneum, patricium, aut rectorem ad regimẽ vrbis Romę aſſentiunt, vel ſe intromittunt per ſe, vel per aliũ. excipiuntur Romani [d] ex ipſa vrbe naturaliter oriũdi, vel ibi incolæ ſeu ꝯtinui habitatores, q licèt ſint ꝑdictorum fratres, filij, vel nepotes, aut ſub comitat⁹, vel baroniæ noĩe extra territorium vrbis iuriſdictionem perpetuã, vel temporalem obtineant, pñt tñ in ſenatores [e] Romanos aſſumi ad vnum annũ, vel breuius tẽpus, dummodo non habeãt extra territoriũ talẽ poteſtatẽ, ꝙ poſſent euacuare rationẽ conſtitutionis prædictæ. Itẽ 2. excõicantur, quicunque alij a prædictis, qui aſſentiũt ad prædictum regimen vltra annum ſine licentia ſedis apoſtolicæ. Itẽ 3. excõicantur intendẽtes, vel obedientes eiſdem ſic aſſumptis. Item 4. excõicantur, qui ipſos nominauerunt, elegerunt, vel aſſumpſerunt. Itẽ 5. excõicantur dantes auxiliũ, vel fauorem publicè, vel occultè tam nominatoribus, & aſſumptoribus, quã nominatis & aſſumptis, nec omnes prædicti poſſunt abſolui niſi a Papa.

CASVS VIII. eſt ĩ c. clericis, de immu. eccl. ſed qa hodie non ligat per Cle. vnicã, eo. ti. iõ pertranſeo, vide ĩ. Caſu. 19.

CASVS. IX. eſt in c. felicis, de pę. vbi excommunicantur primò omnes inſecutores cardinalium Romanæ eccleſiæ hoſtiliter. [f] Itẽ 2. percuſſores, [g] & captores. Item 3 ſocij talia facientium, vel manducantium. Item 4. qui factum ratum habuerint, [h] vel conſilium dederint, aut fauorẽ. Item

a De ſup. ne. ꝑl. ĩ gl. li. 6.] in ver. monaſteriorum, & glo. in ver. monaſterijs. c. ſi. in §. adijcimus, de ſen. excom. li. 6.

b Religioſus] Licèt dicatur violator immunitatis eccleſiæ, & vt ſacrilegus ſit puniendus.

c Præeminẽtię] Vt ſunt imperatores, reges, duces, marchiones &c.

d Romani] nam Romani olim ẽt ſpecialia priuilegia habebãt, vnde Paulus aduerſus iniurioſos ſe Romanum ciuẽ teſtabatur. 10. di. qui in adiutoriũ & not. ꝙ licèt ciuis Roman⁹ poſſit eſſe ſenator ipſius vrbis, vt hic prętor, C. de off. præto. l. 1. Nõ ꝑt tñ alijs qui præſidere in ciuitate ſua, C. de cri. ſac. l. fin & ff. ex qui. cau. ma. l. hi qui, & in l. cõſiliarijs C. de offi. aſſeſ. hæc gl. ibi in ver ſi. excludat.

e In ſenatores] Ratio aſſignat. ſ. nè cum ſua potẽtia poſſit dictam vrbem vſurpare & ſubiugare eccleſiam, & Romanum pontificẽ, ſicut fecit Coradinus &c. Et tales electi contra hãc conſtitutionem, ſunt priuati feudis &c. eorũ ſtatuta nihil valẽt. Et notarij ſcribẽtes priuati ſunt officio.

f Hoſtiliter] Id eſt ſicut hoſtis & inimicus capitalis, vel publicè & manifeſtè. Sic etiam ſumitur. 11. q. 3. quicunque, Archi.

g Percuſſores] Si iure hoc facit, vt ſe defendẽdo, tunc ceſſaret pœna, de homi. c. ſignificaſti. 2. de ſen. excom. ſi verò. Non. n. tunc peccat cum legis autoritate facit. 23. q. 4. Io. An.

h Ratum ha.] intellige, qñ hoc eius contemplatione, vel noĩe ſit factũ, de re. iuris. ratũ Et licèt aliqui dicãt hoc eſſe ſpãle, attamen ſm Io. An. & Arc. ſtandũ eſt regulæ. facit. ca. cum quis, ſecundo rñ. de ſen. ex. intellige etiã de cõſilio, vel fauore non nudo, & ſimplici quod ẽ illius, qui ad maleficium faciẽdũ nihil adijcit, & tales iſtã ſniam non incurrunt.

Item 5. qui tales poſt ea receptauerint,[a] vel defenſauerint ſcienter. Item 6. excõicantur principes, ſenatores, conſules poteſtates, rectores, ſiue alij dñi, & eorũ officiales, qui intra menſem a die notitiæ habitæ d' p̃dicto delicto nõ puniunt prædictos reos ſm tenorẽ d. c. felicis. nec pñt abſolui niſi a papa, exceptis iſtis vltimis, ſ. principes &c q poterunt abſolui a ſuis ordinarijs. Simili pęna ſunt plectendi qui prædicta faciũt clericis, vel religioſis familiæ papæ, vel cardinalium. Aduerte hic, q inſecutio ſumit in malã partẽ, & capere intelligit cũ effectu, q̃a ſi non capiat, ſed fiat inſultus ad domũ, vt ei fiat iniuria, vel ſi obſidẽt, vel claudũt in domo, non, vt eos ibi cuſtodiãt. ſed vt eis inferãt verecundiã, non habebit locum pœna iſta, [b] ſm qd' not. Inn. in c. nuper, eo. tit.

CASVS 10. eſt in c. quicunque, e. ti. vbi excõicantur oẽs dantes lnĩam [c] alicui occidendi, capiẽdi, ſeu aliàs in pſonis, aut bonis ſuis, vel ſuorũ grauãdi eos qui ſnĩas excõicationis vel interdicti tulerunt contra quemcunque, ſiue eos, occaſione [d] quorum ſunt prolatę, vel obſeruantes tales ſnĩas, ſeu taliter excommunicatis nolẽtes cõicare, niſi lnĩam ipſam, ſi fuit ad perſonas grauãdas, reuocauerint, ante, quã in aliquo ſit proceſſum, vel ſi dicta licẽtia fuit ad bona eorum capienda, niſi intra octo dierum ſpatium reſtitutionem fecerint fieri, vel ſatisfactionẽ, & licentiã reuocauerint. Item 2. excommunicantur oẽs, qui prædicta licentia data vti auſi fuerint. [e] Itẽ 3. qui aliquid p̃miſſorum, ad quæ committenda dati licentia prohibet, commiſerint ſuo motu, niſi vt dictũ eſt, re integra, ſi ad perſonas, & ſi ad bona, intra 8. dierum ſpatium reſtituerint, vel ſatisfecerint. In qua excõicatione omnes prędicti ſi per ſpatium duorũ menſiũ manſerint, nõ niſi per ſedẽ apoſtolicam poterunt abſolui.

1 Quærit idem Arc. quid veniat nomine ſuorũ? [f] & ℞. quòd veniunt omnes q ſũt ſub ptãte eorũ, vt Inſt. de his, q ſũt ſui, vel ali. iu. per totũ. Item q veniunt conſaguinei, vt in c. ſciant cuncti, de ele. in 6. Item domeſtici, vt. C. de his, qui ad ec. confu. l. præſenti §. ſanè; & qui dicantur domeſtici, familiares, vide familiaris.

2. Item grauare dicuntur, q prohibẽt, nè eis coquatur, [g] molatur, vendaẽ, & hmõi.

CASVS ſequentes ſunt in Cle. vſque ad caſum 17.

CASVS 11. eſt ĩ Cle. multorũ, de hęre. vbi excõicanẽ oẽs inquiſitores hęreticę prauitatis inferiores epis, [h] qui odio, gratia, vel amore lucri, aut cõmodi tẽporalis obtentu contra iuſtitiã & conſcientiam ſuã omiſcerint cõtra quẽpiã pcedere, vbi fuerat procedendũ pro hęreſi. Itẽ 2. excõicantur prædicti, ſi obtentu eodẽ prauitatẽ ipſam hęreſis, vel impedimentũ ſui officij alicui imponendo pręſumpſerint aliquem quoquomodo vexare nõ poſſunt abſolui, niſi a papa niſi in mortis articulo prẽmiſſa ſatisfactione, intellige, ſi poteſt fieri: aliter non valeret abſolutio vnde aduerte ſecundũ Car. in Cle. prædicta, q ad incurrendã iſtã pœnã oportet fiat cõtra iuſtitiã, & conſciẽtiã copulatiuè. Item no. q quoquomodo vexent aliquem ſiue in citationib. fideiuſſionib. & ſimilib. incurrunt iſtã pœnam ſecundùm Panor.

1 Quid ſi omittũt ex timore, vel ad euitãdum ſcãdalum? ℞. gl. ibidẽ ver. obtẽtu, q non incidunt in hanc pœnam.

CASVS 12. eſt in Cle. religioſi, de priuileg. vbi primò excommunicanẽ omnes religioſi, q clericis, aut laicis ſacramẽtũ vnctionis extremæ, vel euchariſtię miniſtrare pręſumunt, vel ſolẽnizant matrimonia ſine licẽtia ſpeciali [i] presbyteri parochialis. Item ſi prædicti abſoluũt excõicatos à canone præterquàm in caſib. a iure expreſſis,

a Receptauerit] Ratio eſt, q̃a ſine ipſis delinquentes diu latere nõ poſſent. ff. de recep. niſi eſſẽt cõſanguinei, vel affines, ff d' pę. l. 2.
b Pœna iſta] vide ẽt alias pęnas quibus plectunẽ vltra excommunicationẽ tales, de quibus hic in d. c. in prin
c Licentiã] Pro iniuria perſonali ſtatim excõicat⁹ eſt, in reali autẽ non integra hẽt terminum octo dierum, & poſt erit innodat⁹ ſm Ioan. And.
d Occaſiõe] quorũ intereſt principaliter defendere ſentẽtias ipſas in iudicijs.
e Vti auſi fuerit] & ſic mandãs, & mãdatarius eadẽ pœna puniuntur ff. de vi, & vi ar. l. 1. § quotiens, nec excuſat iuſſus mandatoris.
f Suorum] Vide Ge. in d. c. quicũque, ſuper glo. in ver. ſuorũ, q dicit, q ſerui, vxores, coloni, & huiuſmodi dñr ſui.
g Coquat] Facit d' priui. c 5. & c. ſi. d' imm. ec li. 6.
h Epiſcopis] Epi vel ſupiores triẽnio ſunt ab offõ ſuſpenſi, vt habetur in d. c. cle.
i Spãli] vide gl. in d. Cle. in ver. ſpãli, q̃ optima ẽ & idẽ Car. ibidẽ, quæſ. 21.

expreſſis, vel p priuilegia ſedis apoſtolicæ cõceſſa eiſdẽ, vel ſi abſoluũt a ſuis pmulgatis per ſtatuta ſynodalia, vel puincialia, ſeu a pœna, & a culpa, nec poſſunt abſolui niſi a papa.

1 Quæriẽ, an ligẽtur oẽs religioſi? ℞. ſm Card. ibid in prin. q. 3. q non, ſed ſolũ religioſi religionis approbatæ, quia alij non ſunt ppriè religioſi, vt in c. vno de voto, li. 6. & licèt quidã iſtud reſtringãt ad religioſos exẽptos, vt Pe. de Stagno, tamẽ cõiter teneẽ, q habeat locũ ẽt in non exẽptis, ibi. Card. q. 6. & in religioſis p̃fectis eccleſiæ parochiali, ſi alijs, quã ſuis parochianis miniſtrant, [a] ſm gl. primã, & gl. in verſi. animalib. in Cle. 1. de dec. & Pau. ibid.

2 Quid ſi nouicius faciat aliquid prædictorũ? Reſp. ſecundũ Car. q. 4. q ligaẽ, [b] ar. c. religioſo, d' ſen. ex. ĩ 6.

3 Vtrũ religioſi conuerſi ſimiliter? ℞. Car. [c] q. 5. q Pe. de Anc. tenet, q nõ ligãtur ſicut nec moniales, ex quo ordinẽ nõ hñt, ſed Zẽ. tenet q ligantur, & vr̃ verius.

4 Vtrũ religioſi miniſtrantes alijs religioſis ſacramenta p̃dicta ligentur p̃fata pęna? Reſ. Car. q Pe. de Sta. dicit quendã Cardinalẽ conſuluiſſe q non, ſed Lap. tenet, q verbũ, Clericis, itelligitur tã de regularib. [d] quã de ſœcularib. ſed verbum, laicis, ẽt comprehendit religioſos, vel monachos laicos ſed primũ credo veri⁹ p ea q̃ dixi ſupra, clericus. 1.

5 Vtrũ tpe mortis, pñt miniſtrare euchariſtiã licitè? Reſ. Car. q. 11. Pau. & Lap. q non, ſed Io. & Arc. 26. q. 6. ſi presbyter. Inno. & Ho. in c. oĩs d' pę. & re. tenẽt q ſic, vt recitat Dir. li. 1. ti. 15. aliàs lix. & hoc credo verũ, ſi alius ſacerdos non poteſt haberi, qui miniſtret.

6 Vtrũ rector eccleſiæ, q non ẽ ſacerdos, [e] vel vicarius rectoris, poſſit dare lnĩam dictis religioſis miniſtrãdi p̃dicta ſacrã? ℞. Car. q. 18. q ſic, & ſic ſerua, licèt alij teneãt, õriũ ſiſt Pau. tenet q eps, & archipreſ. ciuitatis poſſint p̃dictã licentiã dare, & Zẽ. & iſte idem tenẽt de vicario epi ĩ ſpũalib. vel de legatò aut eius pnĩa io. tutius eſt tñ ſm Pau. nõ rẽcedere a litera, non tamẽ eſt neceſſarium.

7 Quid eſt ſolennizare mr̃imoniũ? ℞. Car. q. 13. in d. cle 1. q Zen. dicit q cõprehẽdiẽ oĩs ſolennitas, quæ obſeruatur iuxta ritum eccleſiarũ regionis, de ſpon. cap. 1. ſiue fiat benedictio ſolẽnis, [f] ſiue dicatur miſſa ſpãlis ſup ↄtrahẽtes, & hmõi, inducere ãt fœdus mr̃imonij, vel pnũciare verba inter ↄhentes non eſt eis prohibitũ ſm Zẽ. & Ste.

8 Vtrũ excõicatos a canone, intelligaẽ ſolũ de maiori excõicatione? ℞. Card. vbi ſupra q. 25. quòd ſic ſm Lau. & non de minori. facit c. ſi quẽ, & c. nup, de ſen. ex. Idẽ tenet Lap. & facit c. primũ de reſcr. li. 6. Ge. ãt in c. vnico de his q̃ vi, li. 6. dicit, q etiam intelligitur de minori, q̃a lex pęnalis prohibens abſolutionẽ ab excõicatione includit ẽt minoris abſolutionem, p hoc eſt gloſ. in Cle. 1. de priui. Itẽ vbicũque fit mentio de excõicatione, & materia, in qua profertur, eſt proportionabilis etiam minori, de vtraque intelligitur, vt no. gl. pe. in c. præſidentes, de hære. in 6. & licèt hæc opinio ſit tutior, tñ prima mihi [g] videtur verior.

9 Quæritur de quo canone intelligiẽ? ℞. Car. vbi ſupra q. 26. Pau. & Lau. quòd intelligitur de quocunque a papa promulgato, quia ille propriè per excellentiam dicitur canon, licèt aliquando impropriè accipiaẽ pro illo epiſcopi, vt 3. di. §. porrò.

10 Quid ſi ſupradicti abſoluunt excõicatos per ſententiam hominis, etiam Papæ? ℞. gl. in ver. a canone, Car. q. 27. Lau. Pa. & Zen. ibid. tenent, quòd non ligantur præfata pœna, quia ſi voluiſſet intelligi expreſſiſſet, ar. c. ad audientiam, de deci.

a Miniſtrant] q̃a tex. loquitur gñaliter. Non tñ clerici ſęculares ligãtur, ſi excedãt, vt tenet Cardin. q. 1. ibid.
b Ligatur] Quia ſ. gaudet priuilegio. c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. & tanquam religioſus, ergo & onus ſentire dẽt, Cle. 1. de cenſi c recolẽtes, de ſta. mo. & reg. q ſentit, li. 6.
c Reſpon. Car.] Ipſe apphat opi. Pe. de Anchar. & reſpõdet ad motiua. Zen. Nã non ſunt offi. ij capaces, licèt fortè grauius peccent, &c. nec habet locũ illa Cle. in laicis, vt ibid dic.
d Tam de regularib.] Ex quo patet, q ſi miniſtrãt religioſis alijs, q hanc pęnam incurrunt Card. q. 7. dicit, q eſt tutius, ſed ſi eiuſdẽ monaſterij, non peccant, neq; pęnam incurrunt, tñ placet opini. ſummæ noſtræ.
e Qui non eſt ſacerdos] Vide gl. in verſi. presbyteri, in d. Clem. & Aſten. lib 7. ti. 2. verſi 95. & Car. q. 19. & 20.
f Benedictio ſolennis] De qua. 30. q. 5. ca. 1. cum quatuor ſeq.
g Tñ prima mihi &c.] In pęnis &c. Nec ob. quæ no. Ge. q̃a loquitur ſecũdũ illum canonẽ de eo, q per vim extorſit abſolutionẽ, vnde odio ipſius intelligitur, ẽt ſi ex cõicatio erat iniuſta, meritò icurrit excõicationẽ, ſi extorſit abſolutionẽ a minori excõicatione gl. in d. ver. a canone, in Cle. religioſi, loquitur ſpecialiter de excommunicatione minori vt patet &c.

11 Vtrum nomine ſententiæ hic veniat excõicatio ſolùm? Reſ. gl. & Pa. ibidem, ꝙ etiam venit ſuſpenſio, & interdictum, ſed Car. q. 29. dicit, ꝙ verius eſt, ꝙ ſolùm intelligitur de ſententia excommunicationis quod benè probat litera per alternatiuam, quia ſupra dicit de his, qui abſoluunt excommunicatos a canone, & poſtea ſubijcit, vel a ſentẽtijs per ſtatuta, & ſic reſtringit verbum ſententiæ per verbum excommunicatos, ar. c. 2. requiris, de ap.

12 Quid de ſentẽtijs latis per ſtatuta legatorum, [a] de quibus habes de officio le. c. fin. Reſ. ſm Lau. & ſequitur Car. q. 30. quòd idẽ eſt, ſicut de ſtatutis ſinodalib. vel prouincialib.

13 Vtrum religioſi prędicti abſoluentes a pęna tantũ [b] ligentur prædicta cenſura? Reſ. ſm Zen. quem ſequitur Car. ꝙ non, quia litera loquitur copulatiuè a pœna, & a culpa. c. 2. de reſ.

14 Quid ſi prędicti religioſi abſoluunt a peccato, [c] & non ab excommunicatione quã quis incurrit pro pctõ? Reſ. Zen. & Card. tenent, ꝙ non incidunt in pęnam, & placet, nè fiat extenſio.

15 Vtrum religioſus ignorans pœnam hãc, & adminiſtrans ſacramentũ euchariſtię vel extremæ vnctionis ſine licẽtia rectoris parochialis, non tñ in contẽptũ ipſius, incurrat hãc pęnam? Reſ. Car. ſe conſuluiſſe per literam d. Clem. quę dicit, præſumpſerint, [d] qđ no. dolũ, & temeritatẽ miniſtrantis, ꝙ non ligatur, & placet mihi per ea, q̃ dixi ſupra, Dol⁹. §. 5. & infra, excõicatio. 7. caſu vlt. §. 2.

16 Vtrum recipientes præfata ſacramenta a dictis religioſis ſine licẽtia ſuorum rectorum parochialiũ ſint excõmunicati? Reſ. ꝙ non [e] prima vice, vt patebit infra excom. 8. §. 1.

17 Vtrum ſit credendũ dicenti ſe habere licentiam? Reſ. gl. ĩ ver. non habita, ꝙ ſic, [f] & ꝯcor. Lau. & Pau. & Ste. qa nemo dr̃ immemor ꝓprię ſalutis. 1. q. 7. ſãcim⁹.

18 Quid de mercenarijs, ſcholarib. & hmõi? Reſ. gl. in ver. parochialis, & Car. q. 16. ꝙ ſufficit licentia ſacerdotis [g] parochialis, in cuius parochia inhabitant, niſi cã recreationis, vel alia tẽporali ſtatim reuerſuri ad propria aduenißent, qa ſic non ſufficeret.

CASVS 13. ẽ in Cle. 1. de pœ. vbi excõicat̃ quilibet, qui iniurioſè, [h] vel temerè pcuſſerit, ceperit aut bãnierit aliquẽ epiſcopum ſeu qui pdicta mãdauerit, vel facta ab alijs rata habuerit, vel ſocius fuerit in his faciendis, aut conſiliũ, [i] aut fauorẽ [k] dederit, vel defenſauerit eoſdẽ, nec põt abſolui pterq̃ in ar. mor. niſi a papa, & cũ abſoluend⁹ fuerit in articulo mortis, non valet abſolui, niſi prius caueat idoneè, ꝙ parebit pœnę ĩponẽdæ, & pñiam dño auxiliãte faciet. Itẽ ſecũdò excõicãt oẽs officiales quocũq; noie cenſeant̃, qui in aliquo prædictorũ fuerint culpabiles, nec valẽt abſolui, niſi vt prædictum eſt.

1 Sed quid ſi eps non erat conſecrat⁹? ℞. gl. in ver. quemuis pontificẽ, ꝙ non erit locus iſti pœnæ, quia non eſt eps, de cel. miſ. Cle. 2.

[a] Legatorũ] nam poßũt facere ſtatuta in prouincia ſua, & valent etiã ſi ea exeant.

[b] A pęna tantũ] eſſet hic præmittendum, quid ſit pœna & quid culpa, de quibus per Card. in d. Clem. religioſi. quæ. 33. cum duabus ſeq. multa enim effundit. ſed tu breuiter dic, quòd abſoluere a culpa principaliter ad ſolum deum ſpectat, Iſa. 43. Ego ſum, ego ſum &c. Idẽ Mat. 9. Sco. in 3. diſtinctio. 14. 16. 17. & 19. tangit hoc. Sed miniſterialiter ſacerdos remittit culpam. Abſoluere a pęna eſt per indulgentiam remittere, quia ergo ſolus papa dat indulgentias plenarias, vt in. 4. diſt. 20. Meritò ſi religioſus in abſolutione intenderet remittere culpã principaliter, & a pœna totaliter liberare, pœnitẽtem, eſſet excommunicatus.

[c] A peccato] Puta ab homicidio, quod factum eſt in ſacerdotem.

[d] Præſumpſerint] Facit, quia ſicut miles armatæ militiæ excuſatur ab ignorantia in. C. de iu. & fa. ign. l. 1. Ita & hunc poſſumus excuſare, maximè in foro pęnitentiali, in quo ei creditur. Tuti⁹ eſt, quòd abſolutio petatur.

[e] Quod nõ] Hoc tenet Cardi. vbi ſupra. q. 40. ſed ſi poſt primã vicem participarẽt in crimine, & eſſent excommunicati.

[f] Qđ ſic] Idem Car. 15. q. addẽs, ꝙ ſufficit ad euadendam pęnam, ꝙ parochian⁹ teſtificetur.

[g] Licentia ſacerdotis] Sacerdos poteſt aſſumere religioſum in adiutorium tempore quadrageſimę, & ille poterit audire, & euchariſtiam miniſtrare nec hanc pœnam incurret ſecundũ Pe. de Anch.

[h] Qui iniurioſè] ſecus, ſi ignoranter, quia huic pęnæ non eſſet locus ſecundũ Pa. c. ſi verò, đ ſẽ. ex.

[i] Aut cõſilium] Conſilium autẽ præſtatur ſuadendo, rogando, impellendo &c.

[k] Fauorem] Hic nõ intelligitur đ ſimplici fauore, q nil addit, ſed đ fauore ad pcutiẽdum &c. & ſic patet, ꝙ ſiquis faueret poſt factũ, nõ incideret in hanc pęnam, qa tex. dicit, in his bñ etiã pſtatur fauor, cũ pt obuiari, & nõ obuiatur, vt per gl. no. in ver. defenſauerit, quæ dicit, ꝙ ſi aliquis defenderet illũ pcutientẽ poſt factum, puta impediẽdo, nè caperetur a iudice &c. ꝙ incideret in pęnã ſec⁹ ſi a priuato, puta ab ẽpo, vel cõſanguineis volentibus vindicare.

Cle. 2. [a] ſecus de eo, qui renũtiauit epiſcopatui, qa hẽbit locũ in eo illa pœna.

2 An habeat locũ pdicta pęna i incluſione facta ẽpo ad verecundiam? ℞. Cardi. in d. Cle. 1. q. 8. ꝙ nõ, qa hic caper̃ accipit̃ ꝓ detinere, ſicut & ĩ. c. felicis de pę. li. 6. accipit̃, vt s̃ dictũ eſt.

CASVS 14. ẽ ĩ Cle. cupiẽtes, in §. fin. de pęn. vbi excõicant̃ omnes religioſi, & clerici ſęculares, qui inducunt ad vouendũ, iurandũ &c. đ eligẽda ſepultura apud ecclas ipſorũ, de quo dic vt. j. ſepultura. §. 35.

CASVS. 15. eſt ĩ Cle. grauis, de ſen. excommu. vbi excommunicantur omnes dñi tẽporales, etiã ſi ſũt ẽpi, qui in terris, ſeu locis eorũ interdicto ſuppoſitis cogũt qũolibet diuina officia celebrare, aut q voce pconia, ſeu per cãpanarũ pulſationem ad officia eadem audienda aliquos pręſertim excommunicationis aut interdicti ſententia innodatos euocant, vel qui excommunicatis publicè aut interdictis prohibent, nè de eccleſijs exeant, dum miſſarum ſolẽnia agunt̃ à celebrantib. moniti gñaliter, vel ſpãliter, vt exeãt. Itẽ 2. ſi excõicati publicè, & interdicti q ĩ ipſis ſũt eccleſijs, poſt, q̃ fuerint noĩatim [b] moniti à celebrantib. vt exeãt, remanere pſumpſerint, ſententiã excõicationis incurrunt, à qua ſolũ a papa poſſunt abſolui. Et ſic collige, ꝙ hæc pœna eſt contra cogentes, euocantes, prohibentes, & remanentes. Item aduerte ꝙ verbum, Quomõlibet, comprehẽdit omnem modum compulſionis realẽ, vel pſonalem, directum vel indirectum, vtputa conſanguineos, vel ipſos ĩ perſonis, aut rebus grauando, vt no. gl. in d. Cle. & ibi gl. ponunt, quæ ſequuntur.

1 Quid ſi euocarent non excõmunicatos vel non interdictos? ℞. Car. quæſt. 10. poſt Pau. ibidem, quòd incidunt in prędictam pœnam, cum loc⁹ ſit interdictus, & dictio præſertim, ſtat pro maximè.

2 Vtrum hęc pęna habeat locum in ceſſatione à diuinis poſita in dictis terris? ℞. ꝙ ſic quia quãdo ceſſatio a diuinis eſt generalis habet vim interdicti, vt in Cle. 1. e. ti. §. ĩ ceſſationibus: ſecus, ſi ceſſatio eſſet ſpecialis; de hoc Car. ibidem. q. 4.

3 Quid intelligit̃ hoc nomine, diuina officia? ℞. Car. q. 2. poſt Pau. ibidẽ, quòd reſtringitur ſolùm ad miſſas. & ideò, ſi aduocarent ad alia officia pręter miſſas, non haberet locum hæc pœna; concor. Io. An.

4 Quid ſi prędicti pręcipiãt non ſubditis ſuis, vel prędicta non faciunt in terris ipſorum, ſed in alienis? ℞. ibidem Car. ꝙ non habet locum hæc pœna.

5 Vtrũ prędicti aduocantes ſecretè p nũtium ad diuina, ligentur pręfata pęna? ℞. Car. q. 11. ibidem poſt Pau. & Zen. ꝙ non, niſi voce pręconia, vel voce tubæ aut cornu vel per cãpanarũ pulſationẽ aduocent.

6 Quid ſi cõpellunt interdictos ĩ loco nõ interdicto? ℞. Pau. ibidem ꝙ non habet locum hæc pœna. Idem Car. q. 8.

7 De quo interdicto intelligitur? ℞. gl. 1. in ver. ſuppoſitis, ibidẽ, ꝙ tã de interdicto à iure, quàm ab homine. Idem Car. q. 1.

CASVS 16. eſt in Cle. cum ex eo, eo. tit. vbi excommunicantur fratres Minores recipientes tempore interdicti illos de tertio ordine ad diuina. Sed quia hodie vacat per priuilegium domini Sixti quarti, pertranſeo, quia non ligat.

CASVS ſequentes ſunt per proceſſum curię annualem factũ die cęnę domini vſque ad caſum. 32.

CASVS 17. eſt contra hęreticos Gazaros Patarenos, & alios, quocũq; nomine cenſeantur, ac contra oẽs fautores, [c] receptatores, & defenſores eorundem.

CASVS. 18. eſt contra pyratas, curſarios, & latrunculos maritimos, ac oẽs receptatores eorũdem, cum dantibus eis auxiliũ, conſilium, vel fauorem. Et dicitur pirata, quicunque ĩ mari depredatur, niſi habeat bellum contra eos quos depredatur; quod no. quia pauci aduertunt, credentes ꝙ niſi quis indifferenter depredetur ĩ mari, non ſit pyrata, & non incidat in hanc pęnam, ſed falſum eſt.

CASVS 19. eſt contra omnes, q ĩ terris ſuis noua pedagia imponunt, vel prohibita

[a] Cle. 2.] Glo. eſt ibi in ver. põtificum. Idẽ Car. ꝙ hic, in d. Cle. 1. q. 4 & 5.

[b] Nominatim] Gñali ergo monitione nullus ligaret? Oportet ergo, ꝙ ſpecialiter nominentur, ſm Ioan. Andr. quò ad cogẽtes, vt nõ exeant, ſufficit gñalis monitio, vt ſi ſacerdos dicat, oẽs excommunicati exeant. Ille dicit, vel pcipi, vt nõ exeant.

[c] Fautores] Qui dicantur, vide. j. hæreticus. §. 24. & q ſint receptatores, & defenſores, vide vbi s̃. §. 23. & 24.

hibitã exigunt, ſed a ſpontè ſoluentibus pedagia recipiens non incurrit excommunicationem, ſecundùm glo. in ver. declaratione, & Car. 11. no. in Cle. quoniam de immu. eccle. quia exigere eſt ab inuito extorq̃re.

CASVS 20. eſt cõtra omnes falſarios bullarũ apoſtolicarum, de quo dictum eſt ſupra Caſu 3.

CASVS 21. eſt contra illos, qui equos, arma, ferrum, lignanima, & alia prohibita deferunt [a] Sarracenis, Turcis, & alijs Chriſti nominis inimicis, quib⁹ Chriſtianos oppugnant, ꝓ cuius intelligentia quærun tur infraſcripta.

1 Quid venit hic in nomine armorum? Reſ. glo. in c. ita quorundam, de Iudæ. quòd etiam fuſtes, & lapides pro machinis veniunt, ſed non lapides pro ædificijs fiẽdis, in l. 2. C. quę res expor. nõ de. dicitur, quòd loricæ, ſcuta arcus, ſagittæ, ſpatæ, gladij, & tela nomine armorum veniunt. Ego verò dico, quòd illa, quæ communiter ſunt pro vſu offendendi, vel defendẽdi ſe, & non pro alio vſu, veniunt nomine armorum: illa verò, quibus poſſumus vti pro armis, & pro alio vſu, puta pro inſtrumento, dicuntur arma ex intentione vtendi [c] is pro armis defenſionis, vel offenſionis, aliàs non, vt no. in Clemẽ. nè in agro, de ſtatu mona. & ideò gladius ad incidendum panem non venit nomine armorum ſecundùm Panormitan. in capitu. clerici, el primo ver. & inquãtũ iſtud, de vita, & hone. cle.

2 Quid venit nomine ferri hic? Reſ. ꝙ accipitur hic ferrũ pro ferro infecto, vel facto ſub quacũque forma; vt in l. 2. C. quæ res expor. non de. quod tñ limito per rõnem expreſſam in d. l. 2. de ferro, per quod poſſent pugnare, vel ſe munire, q̃a brochetæ, & ſimilia nõ credo ſint ſub ipſo ꝯprehenſa.

3 Quid intelligitur ſub nomine lignaminũ? ℞. ꝙ intelligitur quodcunque lignũ, ꝑ quod naues, galeas, aut alias machinas poſſent facere ad impugnandum, & defendendum ſe a Chriſtianis, ſecus de alijs lignaminibus, quibus non poſſunt vti ad offendendum, vel defendendum.

4 Quid intelligitur nomine prohibitorum? Reſ. ꝙ ſunt omnia, quib⁹ poſſunt Chriſtiani impugnari, vel ipſi infideles nè impugnentur [b] a Chriſtianis, muniri, quæ omni tempore prohibentur, Similiter quæcũque victualia, vel mercimonia tẽpore guerræ, [c] cum eis habitæ ab aliquibus Chriſtianis legitimè. Tempore verò pacis mercimonia quæcunque, & victualia non ſunt prohibita eis deferri, niſi in diſpendium Chriſtianorum fieret, puta quia timẽtes [d] de guerra muniunt ſe, vel vt inuadãt Chriſtianos. Tenet tamen Innocen. & Hoſtien. in c. ſignificauit, de Iudæ. ꝙ pro redimendis captiuis tempore guerræ, arma etiam ſine pœna excommunicationis poſſunt deferri, qđ ante factum [e] non tenerem, ſed bene poſt factum, de alijs verò mercimonijs non eſt dubium inter doc. propter prędictum. c. ſignificauit, ꝙ pro redemptione captiuorum poſſunt deferri etiam tempore guerræ.

5 Quid ſi tempore pacis deferantur arma, & alia prohibita, non tamen ea intentione, vt impugnentur Chriſtiani? Reſpond. quòd nihilominus ligantur, ſi ſint talia, quibus poſſunt impugnari, ſecundùm gl. Ioann. Andr. & d. An. ac Pan. in d. c. ita quorundam, quidam tamen tenent, ꝙ non ligantur, niſi ea intentione deferant vt Chriſtiani ĩpugnẽt, vel nè poſſint ĩfideles ĩpugnari, & ꝯuenit ſatis hęc opi. cũ text. in

d.c.quo-

a Deferunt] Iſti tales triplici plectũtur pœna. Nã primo ſunt ipſo facto excõicati, ſecundo priuari debent omnibus ſuis bonis; tertio efficiuntur ſerui capientiũ. De iure aũt ciuili capite puniuntur, cũ confiſcatione bonorũ. l. 2. C. quæ res expor. nõ de. Et eccleſia põt imponere pęnã ſeruitutis. & ſic Chriſtianus ꝓpter delictũ ſuũ põt in ſeruitutẽ redigi de iure canonico, & ſecundũ Io. An. iſti redacti ſic in ſeruitutẽ, non pñt manumitti, ꝓ quo facit l. 1. C. q. ad lib. ꝓcla. non licet. pernitioſum nãq; Romano ĩperio, & ꝓditioni ꝓximũ, barbaros, quos indigere cõuenit telis, eos vt validiores reddantur, inſtruere; hæc in dicta l. 2.

b Nè impugnentur] Vt eſt venditio galearũ, nauium, præſtare auxilium, vel fauorem.

c Tẽpore guerræ] Idem, ſi tempore treugæ, q̃a tunc non tollitur guerra, ſed ĩtermittitur. Et facit tex. in ca. ſignificauit, de Iu.

d Quia timentes] Poſſet ẽt fieri pax fraudulenter, vt moniti poſſent Chriſtianos impugnare.

e Quod ante factum] Hoc tenet Io. An. Nam infideles hoc perpẽdentes nollẽt ꝓ captiuis redimendis niſi merces? Itẽ deferẽtes haberent hoc velamen, quia ſemp dicerẽt, ꝙ pro captiuis redimẽdis deferunt, poſt factum tenet Ioã. An. ꝙ non incurrũt. Pa. autem in d. c. ita quorũdã, tenet opi. Io. An. tempore pacis, ſecus tpe guerræ, & placet, facit gl. in d. c. ita in ver. ſubminiſtrant.

d. c. quorundam, licèt prima opi. ſit tutior, maximè ante factum.

6 Vtrum deferentes prohibita infidelib. & pœnitẽtes poſtea ea reportantes, & non dimittentes infidelib⁹ ligantũ? ℞. ꝙ non, q̃a verba cũ effectu ſunt accipienda? Idẽ dic de deferentibus arma ꝓ ſui tuitione ad terras infideliũ, ꝙ non ligant, niſi poſtea ea ipſis vẽderẽt, quia ſic ligantur. Si autem ſtatim vendita recuperarẽt nihilominus ligarẽtur. Idẽ dic de permutatione. [b]

7 Qñ dr̃ tempus guerræ? Reſ. ꝙ dr̃, qñ aliquis princeps Chriſtianus autoritate principis, vel papa facit cũ eis bellũ quoad illũ dominũ, puta Soldanum, vel Turcum, non quoad alios dominos infideles, niſi eſſent tali in ſubſidium.

8 Aduerte hic, ꝙ licèt Nicolaus, Bonifacius, & Clemens multos ligauerint circa prædicta, tñ q̃a hodie vacant, pertranſeo, ſolũmodo remanent excõicati vltra ꝑ dictos exercentes regimen in galeis, aut nauib. infidelium, in c. ita quorũdã, ſed non eſt Papalis, ſed ordinarius [c] poterit abſoluere, verũ eſt, ꝙ tã iſti, q̃ ſupraſcripti non debent abſolui, niſi q̃cquid acquiſierint ex tali cõmercio dãnato expẽdant in ſubſidiũ Chriſtianorũ, & vltra tñdẽ de ſuo, [d] ſi pñt?

9 Quid de dantib. chordam, [e] vel anchoram, & huiuſmodi, vt poſſint negociari cũ infidelib tꝑe pacis? ℞. ꝙ requiritur licentia apoſtolica, quia per talia poſſunt Chriſtiani impugnari.

10 Vtrum portãtes clauos paruos, & cultellos pro pane incidendo ſint excõicati? ℞. ꝙ non, quia non comprehenduntur ſub nomine armorum, vel ferri, vel aliorum prohibitorum.

11 Vtrum portantes ferrum arma, & alia prohibita de vna terra Sarracenorum ad aliam, vel Sarracenos cum armis ſuis, vtputa de Maiorica in Alexandriam, ſint excõicati? ℞. ꝙ non, niſi hoc fiat in diſpendium Chriſtianorum, ſicut declarauit Greg. 9. in extrauaganti, quæ incipit, Poſtulatis.

CASVS. 22. eſt contra impediẽtes ſeu inuadentes victualia, vel alia ad vſũ Romanæ curiæ neceſſaria adducentes, ſeu ne ad ipſam adducantur, vel deferantur, impedientes, aut perturbantes, & contra defenſores talia facientium.

CASVS. 23. eſt contra omnes, qui illos qui ad ſedem apoſtolicã veniunt, & recedunt ab eadem, temeritate propria capiunt, ſpoliant, & detinent, aut ex propoſito deliberato verberare, mutilare, vel interficere præſumunt, & contra omnes, qui talia fieri faciunt, vel mandant.

CASVS. 24. eſt contra illos, qui iuriſditionem ordinariam, vel delegatam non habentes morantes in eadem curia, temeritate propria capiunt, ſpoliant, & detinent, aut ex propoſito deliberato, verberare, mutilare, vel interficere præſumunt, & qui talia fieri faciunt, ſeu mandant.

CASVS. 25. eſt contra omnes illos, qui per ſe vel per alium ſeu alias quaſcũque perſonas ſœculares, vel eccleſiaſticas ad Ro. cur. ſuper eorũ cauſis & negotijs recurrentes, illaque in ea proſequentes, aut procurantes, vel procuratores ipſorũ, vel aduocatos, ſeu iudices ſuper dictis cauſis deputatos occaſione cauſarum, vel negotiorũ hmõi, verberant, mutilant, vel occidunt, aut bonis ſpoliant, & contra dantes auxilium, conſilium, vel fauorẽ in ꝑdictis.

CASVS. 26. eſt ꝯtra oẽs illos, qui, ne pareatur, literis aut mandatis apoſtolicis, & legatorum, & nuntiorum, & iudicũ delegatorum eorundem gratiam vel iuſtitiam concernẽtibus, decretiſque ſuper eis & re iudicata ſeu proceſſib. executorialib. nõ habito prius eorũ beneplacito, & aſſenſu, neve tabelliones, & notarij ſuꝑ huiuſmodi literis & ꝓceſſib. executorialibus in

a Maximè ante factũ] Et exponitur tex. ibi, ad expugnandos &c. i. ex quib. poſſunt expugnari.

b De ꝑmutatione] Idẽ multo fortius in donatiõe.

c Sed ordinari⁹] Sed ex quo in ꝓceſſu annuali fertur hæc excõicatio contra tales, vt no. Pa. in c. qđ olim, in fin. extra de Iud. hodie nõ pñt abſolui, niſi a papa, ſi abſoluerẽtur, teneret abſolutio, ſed reduci debent in priſtinã excõicationẽ ſecundũ doc.

d Tãtundem de ſuo] Si talis pœna non tranſmittatur, quia neſcitur, cui dari, applicabitur cameræ apoſtolicæ, de hoc vide plenè ꝑ Arc. Flo. parte. 3. tit. 15. c. 30.

e Dãtibus chordã] Etiã excõicatus eſt mandans, ita probat tex. in c. ſignificauit, de Iud. & ibi Pa. in 4. no. Ex quo nota, ꝙ diſpoſitio loquens ꝑſonaliter, & cõcernens actũ ꝑſonæ comprehẽdit nedũ facientẽ, ſed etiam mãdantẽ, ſeu fieri facientẽ, dato ꝙ cõſtitutio ſit pęnalis, vñ punitio, q̃ facit tex. d. ca. ita quorundã, cõprehendit portantes &c. Sed cap. ſignificauit, cõprehendit ẽt per nuntiũ deſtinantes, vt probat capi. mulieres, de ſen. ex. Et quod no. Bar. in l. hęc verba, ff. de adul. Et in l. aut q. aliter. ff. ꝙ vi, aut clam &c.

ſtrumenta,ſeu acta conficere,aut confecta parti cuiꝰ, intereſt,tradere ſub grauiſſimis pœnis prohibere, ſtatuere, ſeu mandare præſumunt,& contra dantes auxilium,cōſiliū, vel fauorē.

CAſus 27.eſt contra oēs, qui ſe ab obediētia Roman.Pon.pertinaciter ſubtrahere, vel quomodolibet recedere præſumunt, & ꝯ dantes auxilium,conſiliū, vel fauorem prædictis.

CASVS 28.eſt contra oēs, qui iuriſditionē ad eccleſiaſticas perſonas pertinentem vſurpant ꝑ ſe, vel ꝑ alium, ſeu alios directè, vel indirectè,aut in eiſdem conſilium,auxilium,vel fauorē ꝓſtare non verentur.

CASVS.29.eſt contra oēs mutilātes, vulnerātes, interficientes,ſeu capiētes, & detinentes, ſeu deprædantes Romipetas,& peregrinos ad vrbem cauſa peregrinationis, & deuotionis accedētes, & in ea morantes,vel recedentes ipſa cū oībus in his dātibus cōſilium,auxiliū, vel fauorē.

CASVS 30. eſt contra oēs illos,qui per ſe,vel per aliū directè, vel indirectè ſub quocunque titulo, vel colore, occupāt,detinent, vel hoſtiliter diſcurrūt,ſeu inuadunt in totum, ſeu in partem almam vrbem, aut alias ciuitates,vel terras,& loca,& iura ad Ro.ecc. ſpectātia cū adhærentibꝰ,fautoribꝰ,& defenſorib. eorū, ſeu dantib.auxilium,conſilium,vel fauorem in eiſdē.

CASVS 31. eſt cōtra quoſcunque præſumētes abſoluere quemlibet per dictum proceſſum excōmunicatū,niſi in articulo mortis præſtita prius de ſtando ſanctæ matris eccleſię mandatis ſatisfactione,vel ſufficienti cautione, ēt prætextu cuiuſcunque priuilegij vel conceſſionis apoſtolicæ non facientis plenam & expreſſam de prædicta prohibitione mentionem, nec abſolutio aliter impēſa valet.Et licèt Paulus ſecundus plures alios caſus poſuerit, quos in nulla conceſſione volebat intelligi, niſi ſpecialiter exprimerentur, Tñ Sixtus quartus ſolummodo ad prædictos ſupra expreſſos ſe reſtrinxit, & ideo caſus Pauli in dicto proceſſu omitto.

1 Aduerte etiā, ꝙ præfatus Sixtus in extrauaganti,quę incipit,& ſi dominici Gre. excommunicat omnes abſoluentes à quacunque prædictarum excōicationum per proceſſum factarum, vel diſpenſantes [a] in voto vltramarino,ſanctorum Petri,& Pauli,ſancti Iacobi,& caſtitatis, ex quacunq; conceſſione ab ipſo Sixto habita niſi,de d. extrauaganti de verbo ad verbum in ipſa conceſſione fiat mentio. [b] Et bene aduertant confeſſores quoad illos, qui confeſſionalis habuerunt ab ipſo, exceptis illis confeſſionalibus, quæ data fuerunt tempore cruciatæ mihi commiſſæ; quia quoad illa non valet dicta extrauagans, ſicut patet in bulla prædictæ cruciatæ. Et ego auribus proprijs ab ipſo audiui.

2 Sunt & alij caſus per extrauagātes, in qb.ſnīa excōicationis infligitur ipſo facto, & non pōt impendi abſolutio, niſi per ſedem apoſtolicam,& quia multæ ſunt reuocatæ,aliquæ non ſunt in vſu, ſolummodo ponam,quæ cōiter habentur in vſu, & sūt ſequentes vſque ad, excommunicatio.6.

CASVS 32. eſt ſub rubrica de ſepultu. & eſt Bonifacij 8. vbi excommunicantur omnes exterrantes, vel in fruſta incidentes,aut in aquis coquentes, vt carnem ab oſſibus euellant,corpora defunctorum,vt alibi tumulanda deferant, [c] vbi not. quod ad incurrendam prædictam [d] pęnam oportet tria cōcurrant. Primum quod ille mortuus, circa cuius cadauer volunt facere ꝓdicta, ſit mortuus in terra,vbi viget cultꝰ

a Vel diſpenſantes] Adde hoc ad illud, quod dicitur infra votum 4.§.6.& §.9.& ſ. diſpenſatio.§.5.

b Fiat mentio] Tñ videtur ſufficere, ſi apponatur clauſula, q frequenter apponitur in bullis Papæ,non obſtantibus quibuſcunque, ēt ſi eſſent talia,de qbus oporteret ſpecialem mentionem facere ēt in indiuiduo, tex.ē melior de toto corpore iuris in l. oēs,in ver.ſpāliter, & noīatim, C.de præſcr. 30. an.Quē ibi multum not.Bald.& Ang,& reputant ſing.& ſolēnem. Idē tenet Ang.in l.diuus.§. licèt, ff. de iure codici.Iſte tñ tex. ꝓcedit in diſpoſitionibus. ll. vel ſtatutorum, vel in his,quæ habēt vim legis, ſecus in priuatis perſonis. Ita loquitur tex.in ca. qui ad agēdum, de ꝓc. lib.6.& Cy. in l. vna, C. qñ imperat īter pupi.Quē ſequitur Lud.cō. 227.& con. 436. & ita in ſpem tenet Ang in l ſed. & ſi quis.§. quæſitum,ad fin.ff.ſi quis cau.

c Tumulāda deferant] Si alibi ēt elegiſſet ſepulturā,ſed a ut ſimpliciter, aut ad tēpus, vbi deceſſerit,vel illi vicino loco eccleſiaſticæ ſepulturæ tradatur, ita, ꝙ demum incinerato corpore, tunc ad locū vbi ſepulturam elegerit, deportetur, & ſepeliatur in eis,& ſi pontificali dignitate ꝑfulgeat,contra fecerit, ipſo facto eſt excommunicatus &c.

d Prædictā] pœnam] Item ſecundum aliquos ꝑ ſuſpitionem.

Chriſtianus,qa ſi eſſet mortuus in terra infideliū,non caderent in pœnam faciendo prædicta. Secundum,ꝙ prædicta faciant cadaueri mortuo.Tertium, ꝙ faciāt animo,vt alibi tumulandū deferant, quia ſi facerent ex odio, vel propter chirugiam,non inciderent in pęnam prædictam.

CASVS.33. ponitur de regularibus, vbi Martinꝰ excommunicat omnes religioſos mendicantes euntes ad ordines, ſeu monaſteria non mendicantium, vt ibi ſint fratres etiā ſub prætextu cuiuſuis licentiæ etiā apoſtolicę generalis. [a] Item ſecūdò excommunicat ipſos recipientes. Sed hæc pœna non extenditur ad euntes ad ordinem Cartuſienſium.

CASVS.34.ponit̄ de ſimonia,vbi Paulus ſecundꝰ excōicat oēs quacunque dignitate ꝓditos,q quomōlibet dando,vel recipiēdo ſimoniā commiſerint, aut q fuerūt mediatores, vt ipſa fiat in ordine, vel bñficio.

CASVS.35. eſt ſub rubrica de ſen.exco.de quo Ioa.An.in c.nemo, de ſim. facit mentionē, contra dantes, aliquid pro gratia obtinenda apud ſedem apoſtolicā,q̄ ꝑtranſeo, qa reuocata eſt ꝑ Cle.5. vt dicit Ioa. Cal.& recitat Io.de Li.ibi.

CASVS.36.ponit̄ ſub rub. de priui. vbi excōicant̄ qui libellos famoſos, aut cātilenas, vel rythmos faciūt,detinēt, vel publicant in infamiā ſtatus ordinum Minorum, & Prędicatorū, & eſt Alexand. 4. quæ incipit,Ex alto.

CASVS 37. eſt in dicta extrauaganti,vbi excommunicantur prædicantes, docentes,vel defenſantes, ꝙ præfatorum ordinū fratres non ſunt in ſtatu perfectionis,& ꝙ non licèt eis de eleemoſinis viuere,Aut ꝙ non poſſunt prædicare, ſiue cōfeſſiones audire de licentia Romani ponti. ſeu aliorum prælatorū ordinariorū ſine ꝯſēſu Curatorū.

CASVS.38. eſt ibidē contra facientes violētiam damnabilem in locis prædictorum ordinum,& tam iſti,quā dicti. in 37. caſu.præcedenti non poſſunt abſolui, niſi a ſede apoſtolica, aut à ꝯſeruatoribꝰ dictorum ordinū,præterquā in articulo mortis.

CASVS 39.eſt contra omnes intrātes monaſteria ſanctæ Claræ, & ordinis prædicatorum, qui ipſo facto ſunt excommunicati,ſi intrāt, præterquam in caſibus per eorum regulam,& ſtatuta conceſſis. [b]

EXCOMMVNIAATIO VI. de caſibus excōicationū,qui reſeruantur in iure Epiſcopi ſolum,qui ſunt duo, Primus eſt in c.peruenit,eod.ti.de quo dic vt ſupra, excommunicatio.5.caſu. 1. §. 38. Secundus caſus eſt in Clem.cum ex eo eo.tit. contra fratres Minores recipiētes ad diuina tempore interdicti fratres tertij ordinis,ſed qa hodie vacat per priuilegium domini Sixti quarti,ideo pertranſeo.

EXCOMMVNICATIO VII.de caſibus excōicationum reſeruatis a iure alicui, & a quibus poteſt abſoluere quilibet ordinarius,vt patet ſupra,Abſolutio.1.§.2.

CASVS primus eſt in c. adminiſtratores. 32.q.5.vbi excōicantur oēs principes, & officiales, q tertiò admoniti ab Epiſcopis,vel eccleſiaſticis prælatis recuſant eis facere iuſtitiam ſuper eorum cauſis. [c]

CASVS II.eſt in c.licèt,de elec.vbi excōicatur ille, qui electus à paucioribus, quàm a duabus partibus Cardinalium, in ſummum pontificem aſſentit electioni de ſe factæ. [d] Secundò excommunicantur oēs qui talem recipiunt pro Papa,ipſo facto.

CASVS III. eſt in capitu. quoniam, [e] de offic.ord.contra illum, qui ſe ingerit

a Generalis] Et talis receptio nō tenet.

b Cōceſſis] Notamē,ꝙ in locis, vbi tales ſententiæ nūquam, vel quaſi nunquam ſunt promulgatæ,ſi quis in traret talia monaſteria neſciens talem ſententiam, & non cauſa malefaciēdi, ꝙ non incideret in ſententiam,cū ignorantia quaſi inuincibili laboret,ſicut trahitur ex dictis d. Ant. & S.Thom.Sed ſi intrat laicus,vel alia perſona ad malefaciēdum, tunc quamuis ignoret ſentētiā, & ēt haberet iuſtā cām ignorantiæ,non excuſat, ſecundum Petr. de Palude, hæc Archi. Flo.

c Super eorum cauſis] Glo.in d. c.dicit, Ipſo facto, quod intelligitur de minori ſecundum Arch. tñ pro gloſ.facit text. ibi, Omni communione,vide Archid.

d De ſe factæ] Si verò maior concordia interceſſerit, aſſumeretur, debet ergo humiliter reſipiſcere. In alijs autem electionibꝰ ſeruetur forma. c.quia propter, eo.de elec.

e Ca.qñ] Dicit̄ ibi, ꝙ ſi non reſipiuerit,ab omni miniſterio eccleſiaſtico deponendus eſt, Adhibito,ſi neceſſe fuerit,brachio ſęculari &c.Et adde, ꝙ hoc loquitur in diœceſi, vbi ſunt habitātes diuerſorū idiomatum, qa Ep̄s dēt inſtituere ſibi vicarium pro illis q ſunt alteriꝰ linguę. Nec ille cōſtitutus debet ſe ꝓ Ep̄o gerer̄,ſub pœna,vt hic &c. Quia vna eccleſia nō debet duo capita habere, quia mōſtruoſa eſſet,ſi ſunt principalia &c.

 in

in eccleſiam, in qua eſt epiſcopus, ſe pro epiſcopo gerens, ſine conſenſu illius epiſcopi.

CASVS. 4. eſt in c. 1. de loca. vbi excōicātur magiſtri, & ſcholares Bononiæ conducētes hoſpitia domorum aliorum magiſtrorum, & ſcholarium in læſionem, vel impedimētum inhabitantium, niſi prius tēpus conductionis ſit elapſum, vel niſi de conſenſu ipſorū magiſtrorū, vel ſcholarium inquilinorū, & not. ꝙ nomine magiſtrorum veniunt doctores, [a] ſed nomine ſcholarium non veniunt exiſtentes in ſtudijs pro ſcholarib. vt ſunt chartarij, & ſcriptores ſecundū Io. An. & Goſ. quanuis prædicti gaudeant priuilegio ſcholarium, vt no. in auth. habita, C. ne fi. ꝓ pa. & hoc tene, quanuis Inn. & Laur. teneant, ꝙ etiam ligantur.

1 Vtrum locatores ligentur præfata pœna? Reſ. glo. in d. c. 1. tenet, ꝙ non. Bart. in l. fi. [b] C. de acceptil. & in multis alijs locis, & Ge. in c. 2. [c] de conſ. li. 6. & in ca. cupientes, [d] de elec. li. 6. tenet, ꝙ ligantur., ſed tu dic ſm Pan. in d. c. ꝙ vbi per ſe eſſet eadem ratio in correlatiuis, ſic eſſet vera ſecūda opi. ſed in caſu noſtro non eſt eadem ratio, & ideo eſt verior opi. gl. quia locator certat de damno vitando, ſed conductor certat de lucro, vel commodo, & in odium aliorum aliquādo facit. ca. ſuper eo, de vſu. vbi pęna nō extenditur ad mutuo accipientes, quia non eſt eadem ratio, & Cle. 1. [e] de conſan. & af. Idem dic in ſtatuto, quod imponit pęnam vendenti frumentū ꝙ non extendatur [f] ad mētem, facit quod dicit infra. Lex. §. 6. & infra pœna. §. 5. poſſet tamen locator incurrere prædictam pœnam ex participatione nam conductor ipſam incurrit tractando de cōductione, & ideo ſi poſt tractatū in alio tempore venit ad locarionem, erit locator [g] excommunicatus per. c. nuper, eo. ti.

2 Vtrum debeant prædicti expectare tempus finitū locationis? Reſ. Io. And. tenet, ꝙ non, ſed ſolùm tempus [h] conductionis fiēdæ, ſed Pan. tenet, quod tutius eſt, ꝙ expectet, & videtur magis conuenire text. dict. capituli primi.

3 Vtrum iſta excommunicatio ſit tantùm localis? Reſ. cōmuniter tenetur ꝙ ſic, ſed Ho. tenet, ꝙ ſit generalis ad omnia ſtudia, q̄ ſunt ſub dominio Papæ, & gloſſ. in l. ne cui, C. loca. & iſtud eſt tutius per prologum in verbo doctoribus, & ſcholaribus Bononiæ cōmorantibus, quia comprehenduntur etiam alibi exiſtentes. [i]

CASVS. 5. eſt in c. non minus iūcto. c. aduerſus, de immunitate eccle. vbi excommunicantur primò omnes officiales laici quorumcunque locorum, qui angarias, & exactiones indebitas eccleſijs, & eccleſiaſticis perſonis imponunt. Secundò excōicantur prędicti, qui iuriſditionē prę latorū & autoritatē, quā habent in ſuis hominib. euacuant. Nam tam iſti, quàm primi, ſi moniti competenter non deſiſtant, ipſo facto tā ipſi q̄ fautores eorum ſunt excommunicati, nec debent abſolui, donec ſatisfecerint

a Doctores] Et hoc ſecundū cōmunem vſum loquendi vltramōtanorum, & etiā domini Papæ, q. quēlibet doctorem magiſtrum appellant, licèt gl. ī Cle. 2. de magi. dicat, ꝙ cōis vſus ita obtinuit vt promoti in iure appellētur doctores, in cęteris verò diſciplinis magiſtri appellētur. Vide Abb. in d. c. 1. 3. not.

b Bar. in l. fi.] Dicit, ꝙ ſtatutū loquens de emptore, habet locum ēt in venditore. Et idē Bart. in l. fin. C. de indi. vi. tol. vbi ſtatutum in muliere, intelligitur in viro.

c Et Ge. in c. 2.] Super gl. in ver. reus, vbi poſt illam dicit, ꝙ ſtatutum pęnale loquens de reo, habet locum etiam in actore.

d Et in c. cupientes.] In. §. hac generali, ſuper gl. in ver. elec. vbi dicit, ꝙ iura pęnalia loquentia de electione, habent locū in collatione, licèt diſtinguat, vt ibi per eum.

e In Cl. 1.] Quia pęna appoſita ꝯtrahēti cum moniali, replicatur, & ipſi moniali.

f Quòd non extendatur] Licèt conſtō extendatur. i. quia incurritur peccatum, licèt non pęna, vt voluit Io. An. in c. diſpendia, de reſcript.

g Erit locator] Quia in crimine cōicat, per c. ſi ꝯ-cubinæ, eod. titu.

h Sed ſolū tempus] Et hoc, quia eſſet multū damnoſa ipſi locatori, quod autē ſecurius ſit dictum Pa patet, quia alteri locari pōt.

i Alibi exiſtentes] Dicit. n. ibi, ꝙ illa cōpilatio extēditur etiam ad alia ſtudia, & debet recipi, ſed nominatur Bononia propter generalius ſtudium]. Et maximè hodie, cum ſit redacta ad ius commune. Et licèt Innoc. & Ioa. An. tenuerint contrarium, quia illa ꝯſtitutio eſt pęnalis, &c. licèt etiā ſit in partē fauorabilis &c. tamē ipſe Ioa. And. tenuit contrarium in c. ſicut, & in c. ſi de ele. libro. 6. vbi dicit, ꝙ qñ cōſtitutio eſt partim fauorabilis, debet extendi, licet ſit etiam pęnalis. Et pro hoc facit tex. & communis theorica legiſtarum in l. q. excep. ff. de ꝯd. ind. Vide tamen de hoc not. ꝑ Pa. in d. c. 1. qui dicit, ꝙ quoad fauorem debet extendi, quoad pęnam reſtringi, licèt legiſtæ dicāt, quòd attendi debet principalis intētio. Nō obſt. opi. cuiuſdam di-

rint [a] competenter. Tertiò excommunicantur ſucceſſores prædictorum officialium, niſi intra mēnſem ex ceſſum ſuorum prædeceſſorum purgauerint, & ſatiſfecerint.

1 Pro quorum intelligentia eſt aduertendū ſm Pa. in d. c. aduerſus, ver. op. cōtra tex. videtur. n. ꝙ ſucceſſor non eſt excōicatus ipſo facto, niſi prædeceſſor deliquerit prætextu officij ad commodum ipſius officij, vel vniuerſitatis, ſecus, ſi deliquit ad commodū proprium, vel ad libidinem ſuam ſatisfaciendam, nam tunc ipſe reus ſolus tenetur, & ipſe, vel eius hæres conueniri dīt iuxta illud, quod legitur & no. in l. 1. & 2. ff. ad l. Iul. repe. in l. iubem⁹, C. eo. & in l. nec magiſtratibus ff. de iniu. in c. 1. de ſolu.

2 Quæritur, an præfatus officialis teneatur ſatisfacere de ſuo, etiam ſi nihil habuit, ſi cōitas, in cui⁹ vtilitatem eſt verſum extortū non vult ſatisfacere? Reſp. ſm Pa. in d. c. aduerſus, ꝙ ſic [b] per argumentum prædicti. c. & per no. per Inno. in c. ſicut dignū, de homi. aduerte tñ ſm Goſ. ꝙ communitas, in cuius vtilitatē eſt verſum, ſi ēſt effecta locupletior, tenetur ſatisfacere. facit. l. Iulian⁹, ff. de act. emp. §. ſed & curo in facto.

3 Sed pone, ꝙ officiales, ſeu rector nō conſenſit, ſed reſtitit, quantū potuit, nunquid erit excommunicat⁹, ſi non dimiſit officium? Reſpon. ſecundùm Innō. in c. nouerit, de ſent. excom. & Ioan. An. in d. c. aduerſus, ꝙ ſic, & eum videntur ſequi cōmuniter doc. Pa. tamen in d. c. aduerſus, dicit, ꝙ hæc opin. eſt valde rigoroſa, & ꝙ fortè contrariū poſſet teneri; [c] quod ego credo poſt factum, licèt ante factum tenerem primā.

4 Quid de ſucceſſore, qui non negligit inducere vniuerſitatē, vt ſatisfaciat, ſed eam inducit pro poſſe, & tamen nihil facit? Reſ. quòd tenetur dimittere officium, vt ſic communitas cogatur ex neceſſitate officialis ſatisfacere, & hoc eſt tutius [d] ſecundùm communiter doc.

5 Vtrū dantes conſilium prædictis, ſiue omnes conſiliarij talis vniuerſitatis teneantur? Reſpō. ſecundùm Pa. in d. c. aduerſus, ꝙ ſi dederunt conſilia ad hæc grauamina inferenda, & moniti non reuocauerint, indubiè ſunt excommunicati, vt in dicto capitulo aduerſus, & in capitul. nouerint, de ſenten. excomm. & tenetur quilibet ipſorum inſolidum ad ſatisfaciendum ſecundùm Innocent. in d. capitul. ſicut dignum, ſi verò tacuerunt ita, quòd non cōſuluerunt nec pro, nec contra, tunc dic, quod inuoluuntur pœna, & peccato cum his, qui expreſsè conſenſerunt, vt not. Innocen. in capitul. de his quæ fiunt, à ma. parte. capitulo de

centis non eſſe ſequendum, quod hic dicit autor. Nā aſſerit, quòd loquitur contra communem opi. Item quilibet eſt moderator & arbiter rei propriæ, quia reſpondeo, quòd opinio huius ſummæ eſt tutior, quam etiam ponit Ho. & cum in dubijs illa opin. ſit ſequenda, quæ ſecurior ſecūdùm animā, ar. c. inueniſ, de ſponſa. iō teneas opi. autoris. Car. & Pa. in d. c. dicunt, ꝙ eſt gñalis quoad ꝓceptū, ſed quoad pœnā eſt localis intellige, ꝙ ē localis in for. iudi. ſecus in pœnitentiali alias Pa. ſupra contradiceret, & hoc patet in ratione ſui.

a Satisfecerint] No. hiſtoriam de Pharaone, q. tpe magnæ egeſtatis non grauauit ſacerdotes, imò de publico alebant & ſic iſti magis peccāt, ex quo legē dei non ignorant, in d. ca. non minus.

b Quòd ſic] Pone caſum, q̄ officialis fuit principalis in impoſitione collectarū clericis. Tūc Ab. dicit, ꝙ præcedēte monitione eſt excōicatus d. ca. nō minus, & tenetur ſatisfacere de delicto, ēt ſi nō eſſet excōicatus, ſatisfaciet in hoc, quia ſi pōt inducere cōitatē ad ſatisfaciendū in cuius commodū collecta verſa eſt, tunc ſolū tenebitur ſatisfacere de delicto ſuo, arbitrio iudicis, Quia violant immunitatē eccleſiæ, vel libertatē, ar. 17. q. 4. quiſquis, & facit dictū. c. ſicut dignū? Si aūt nō pōt inducere cōitatē ad ſatisfaciendum, tenebitur ipſe in totum ſatiſfacere. Si autem fuerunt plures conſulentes, vel præſtantes auxilium, An omnes ſimul teneantur pro parte, an quilibet inſolidum, dic vt infra. §. quinto.

c Poſſet teneri] Et hoc per capitulum, non minus, Vbi ſolùm excommunicantur rectores imponentes collectam, & aliter turbantes iuriſditionem eccleſiaſticam, & fautores eorum, ſed iſte reſiſtit, ideo puniri non debet, nec tenetur officium dimittere, cum ipſe non cogatur committere iniquitatem argument. capitu. Epheſijs, quadrageſima tertia diſtinctione. Nā poteſt dicere vt dicit Apoſtol. ibid. Mundæ ſūt manus meæ &c. Secus tamē, ſi aliquo mō poſſet obuiare, ēt dimittendo officium, quia tenetur, ar. c. Iul. 11. q. 3. dicit tamen Inno. in c. nouerit, de ſen. exc. ꝙ iſti tenentur dimittere officiū à principio, ſi non poſſunt facere ſtatutum deleri de li. communis. Rō, quia non debet quis exercere officiū in loco eccleſijs aduerſo, & quia debēt facere, quantū poſſunt & vt obuietur malo.

d Eſt tutius] Licèt diſtingui poſſet, vt diſtinguit Bar. ī l. aut facta.

quo vide ſupra, cõſentire. §.2. Si autẽ expreſsè contra dixerũt, ſed non dimiſerũt officiũ, an inuoluãtur peccato, & pena? Inn. in d.c. nouerit, recitat opi. cõtrarias; tamẽ ego tenerem, ꝙ licèt non dimiſerint officiũ, non teneantur, per no. per Inn. in d.c.1. [a] niſi eſſent tales, ꝙ ex ceſſatione conſiliationis inducerẽt communitatem ad deſiſtendum. [b]

6 Vtrũ prędicta pęna habeat locũ in quocunq; ſuceſſore officialis excõicati pp quodcunque delictum? Reſ. ſm Inn. ꝙ non, ſed ſolùm habet locũ in ſucceſſore excõicati ex cauſis prędictis, vel aliter qualitercunque propter libertatem eccleſiæ violatam, vel niſi ſm Ho. ſucceſſor foueret factũ damnatum, pp quod prædeceſſor fuit excõicat[9], puta quia tenet clericũ poſi tũ in carcere.[c] à prędeceſſore ſuo, vel quid ſimile[d] facit. c. ſi concubinæ, de ſen. exc.

7 Vtrum iudex ſecularis cõpellens clericum, vel ẽt ſecularẽ perſonam, q̃ alias eſt de foro eccleſiaſtico ẽt ſine diſtrictiõe, perſonę, ſit excõicatus? Reſ. ſm Pa. in d. c. aduerſus, ꝙ ſi monit[9] nõ deſiſtat, excõicatus eſt ipſo facto, qa turbat iuriſditionẽ eccleſiaſticã, vt eſt text. in d.c. non minus, & tenet Ho. & Io. An. [e] hodie autẽ per pceſſum curiæ ſunt excõicati excõicatiõe papali, vt ſ. exc. 5. caſu. 28.

8 Sed quæ ſunt perſonæ, quæ non pñt iudicari à ſœculari iudice? Reſp. ꝙ ſunt primò oẽs illi, qui gaudent priuilegio capi. ſi quis ſuadente, de quib. dixi ſupra excõica. 5. caſu. 1. exceptis clericis coniugatis, de quibus dic vt ſupra clericus, vl. §. pe. Secũdò ſunt perſonæ omnes aſtrictæ ppetuo ſeruitio [f] eccleſiæ, vel prædictis, q gaudent prædicto priui. ſi quis ſuadẽte, vt no. Pa. in c. nullus, de fo. cõ. & Fed. facit c. p exceptionem de priu. li. 6. ĩ ver. ppetuo, [g] ſecus, ſi nõ ſunt ppetuò oblati, & ſic limita [h] gl. ĩ c. clericum, el. 1. 11. q. 1. Tertiò ſunt oẽs de familia epi ſm cõem opi. no. Pa. in d.c. nullus. Quartò vxor clerici, [i] qui defert tonſuram, & habitum, & non eſt bigamus,

a Per no. per Inn. in d.c.1.] Vbi dicit, ꝙ in hoc caſu ſufficit contradicere, nec tenentur appellare, ſiue tractetur de priuilegio ſuo, vel tertij, ſiue ipſius vniuerſitatis. Cũ. n. vniuerſitas procedat extraiudicialiter, non tranſeunt hmõi geſta in rem iudicatam. Vñ põt quis ex ſola contradictione proſequi corã ſuperiore, vt geſtum minus rõnabiliter per maiorem partẽ, retractetur c. concertationi, de appel. li. 6.

b Ad deſiſtendũ] Pa. tñ dicit, ꝙ tuti[9] eſſet, vt dimitterent officium.

c In carcere] Et dicit Pan. ꝙ iſte ſtatim incurrit alio tempore nõ expectato.

d Vel quid ſimile] Si non foueret factũ dãnatũ, Si tamen non ſatiſfacit, non erit illicò excõicatus, ſed dẽt per menſem expectari, ar ti. d.c. aduerſus. Neque ob. ſi dicatur, ꝙ ſentẽtia fertur contra dignitatem, ergo ſucceſſor ligabitur. c. qm̃ abbas, de of. de leg. Nã d.c. quoniam hẽt locum, qñ diſpõ ſub noĩe dignitatis concepta, eſt pariter proportionabilis dignitati, & perſonæ, quia tunc vr̃ abſque dubio contẽplata potius dignitas, quã perſona. Secus, ſi nõ eſt proportionabilis, quia tunc perſona, non dignitas contemplata videtur, vt hic. Quoniam. n. excõicatio ligat animã, & fertur propter delictum, ſeu contumaciã, non põt concernere dignitatem, ſeu officium, quando quidẽ animam non habeat. c. Romana. §. in vniuerſitatem, de ſen. exc. Nec etiam dignitas deliquit, ſed perſonã, ideò concernit perſonam, ſiue nomen proprium exprimatur, vt Petrus, ſiue appellatiuum, vt poteſtas. Idem econtra in diſpoſitione concernente dignitatem tantùm, quia non extenditur ad perſonam, licèt nomẽ propriũ ſit expreſſũ, vt in c. dilecti, de fo. cõp. Et vide no. ĩ d.c. qm̃ abbas, vbi Ab. plenè examinat.

e Hoſt. & Io. An.] Et dicunt, ꝙ hodie infiniti iudices, ſeu rectores ſunt ligati, qui non ſolùm diminuere ſed etiam in totum ſubtrahere iuriſditionem eccleſiaſticam moliuntur, & ille tex. eſt ampliandus, cum emanauerit in fauorem eccleſiæ, & clericorum, maximè pro libertate cõſeruanda. Vide in ſimili ſupra eo. Caſu. 4. §. 3. poſt. De hoc vide tex. in ca. qm̃, de immu. ec. li. 6.

f Perpetuo ſeruitio] Circa materiam onerũ præſtandorum vide latè Pan. in d. ca. minus.

g In ver. perpetuo] Gl. in d. ca. null[9], dicit ꝙ minores eccleſiæ dicũtur ſcholares, qui ſecundũ conſuetudinẽ in Alemania ſeruiũt eccleſię, & addiſcũt & ſic videtur ad eius obſequiũ deputati, ſimile in c. 1. de cele. miſſ. Vin. intelligit de ianitorib. eccleſiarum, qui ſunt eccleſiæ obſequio deputati, & adueniẽte ætate ad ordinẽs promouentur. Et hoc vr̃ velle, dummodo d. c. omnis actus, 7. q. 1. Fed. de se intelligit vt hic, & placet Pa. qa nõ vñr tales priuilegio fori gaudere, niſi perpetuo ſint oblati & efficaciter ar. in Cle. 1. de decimis, in ſi.

h Et ſic limita] Nam illa gl. volebat eodẽ priuilegio gaudere familiã, & mãcipia quo & dominus ſed debet intelligi, ſi ſunt perpetuò obligati eccleſiæ, vt hic, & ibi no. Arch. poſt alios, & in c. eccleſiarum ſeruos. 12. q. 2. dicit illam gl. nõ habere locum in ſeruitoribus conducticijs, ideſt q precio ſeruiunt, quia hoc non reperitur iure cautum. Vnde ruſticus eccleſiæ non gaudeat priuilegio, ſecũdũ gl. in c. indicatum. 89. di. fallit in duob. caſib. ſ. ſi eccleſia habet priuilegium ab imperatore, vel ſi habent adminiſtrationem, ratione cuius gaudebũt priuilegio fori. c. ſi clericus, de offi. del. Item ſi cõueniatur ſuper re, quam tenet ab eccleſia, Inn. in d.c. ſi clericus, & Spe. tit. de comp. iudi. §. 1. ver. 27.

i Vxor clerici] Hoc idem tenet gl. in c. eos. 32. diſt. & in

tex. eſt in l. fi. C. de incolis, li. 10. mulieres, inquit text. honore maritorum cingimus, & genere nobilitam[9], & forum ex eorum perſona ſtatuimus, hęc ibi. Quintò rectores hoſpitaliũ piorum, ſi ſunt perpetuò obligati, ſecundùm eũdem Pa. in d. c. nullus, alias non. Sextò fratres tertij ordinis ſancti Franciſci, & ſorores, ſm Bar. in l. 1. [a] ff. de pœn. & l. ſemper. §. in quibuſdam, ff. de iure immu. & do. Ant. in d.c. nullus, & hodie nõ eſt dubium, vt patet ex priuilegio domini Sixti quarti, qđ dicitur bulla aurea. Ieſuatæ, [b] aut eremitæ ſecundũ communem opi. non pertinent ad forum eccleſiaſticum, quia cras poſſunt eſſe ſœculares.

CASVS 6. eſt in c. nõ magno, ne Cle. vel mon. contra quoſcunque religioſos tacite, vel expreſsè profeſſos, audientes leges, vel phiſicã, niſi intra ſpacium duorum menſium ad clauſtrum redierint. Adde, qđ dicam infra, caſu. 27.

CASVS. 7. eſt in ca. fin. ne cleri. vel mo. vbi excõicatio contra religioſos, de qua in præcedenti caſu, extenditur ad Arc. Decanos, Plebanos, Præpoſitos, Cantores, & alios clericos perſonatum habentes, & omnes ſacerdotes, niſi intra ſpaciũ duorum menſiũ deſtiterint audire ll. vel phſicam, pro cuius caſus & p̃cedentis declaratione.

1 Quæritur, qñ incipiunt currere p̃dicti duo menſes? Reſ. ſm Pa. in d. c. fi. 4. col. ꝙ quo ad religioſos incipiunt à die exitus monaſterij, vt prædictas ſcĩas audirẽt. In decanis verò, & alijs de quib[9] in. 7. caſu, incipiũt ſm Pa. à die exitus propriorum larium cũ effectu auditionis præfatarum ſcientiarum.

2 Quid ſi nõ exeunt proprios lares, nec religioſi monaſteria, ſed in domib[9] proprijs, aut monaſterij audiunt ſcĩas prædicta. Reſp. ſm Pa. in d. c. fi. (& eſt communior opi.) ꝙ non erunt excõicati, [c] & ſic tene, quãuis qdã teneant, ꝙ nihilominus ſunt excõicati.

3 Vtrum religioſi, qui exeunt monaſteria ex aliqua alia rationabili cauſa, & ſic audiunt prædictas ſciẽtias, ligentur pœna prædicta? Reſ. ſecundũ Pan. in c. non magno, ne cler. vel mon. ꝙ non, quia, vt ligentur dicta pœna, requiritur, vt exeant monaſterium, & ſecundò, vt exeant iſta intentione, ſ. ſtudendi in prædictis ſcientijs, & tertiò ꝙ ſtent per duos menſes extra monaſterium, ſiue audiant, ſiue non ex quo patet, ꝙ ſi exiret extra monaſterium ex aliqua rationabili cauſa, nõ vt audiret prædictas ſcientias, & ex tali rationabili cauſa perſeuerãs extra monaſteriũ vltra duos menſes interim audiret prædictas ſcientias, non eſſet excommunicatus, ſecus, ſi ſolùm ſtaret & principaliter extra monaſterium, vt audiret, quia tunc tempus duorum menſium inciperet a die ceſſationis cauſæ, propter quã exiuit, & diſpoſitionis ſtandi extra, vt audiat.

4 Quid ſi religioſus exiuit, vt audiret prædictas ſcientias, poſtea mutato propoſito audit theologiam? Reſpond. Innoc. tenet, ꝙ nihilominus ligatur. Sed Pan. in d.

& in c. 1. 11. q. 1. Ioan. And. tenet contrarium in c. vnico, de cle. coniug. lib. 6. Panor. in dict. c. nullus, tenet contra Ioan. Andr. ad hoc facit, quia vxor ſortitur forũ viri. l. cũ quædam puella. ff. de iuriſdict. omni iud. & l. fœminæ. ff. de ſen. & l. 2. C. de epi. & ecc. vbi coniuges clericorũ in multis priuilegiantur, quib[9] cæteræ laicorum vxores non gaudent, & licèt gl. intelligat illam l. de contrahentibus ante clericatum, tu dic idem de contrahentibus poſt clericatum ſecundũ Pa. ex quo exiſtẽtes in minoribus ordinibus licitè cõtrahunt, facit, qa coniugium non repugnat ſubſtãtiæ ordinis, ſed ſolum prohibetur in alijs ordinibus ex prohibitione eccleſiæ. Sicut ergo vir gaudet priuilegio ẽt in criminalibus, ita vxor ſecundũ Pa. vbi ſupra. Si autem clericus non defert habitum, vel tonſurã, & tunc neq; ipſe neque vxor gaudẽt. c. vno, de cle. coniu. li. 6. Si autẽ cleric[9] aſcẽdit ad ſacros ordines, vnde continentiam vouit vxor. ca. cum ſis, & c. ſanè, de con. uer. & coniug. & tũc gaudet vxor priuilegio, & tenetur eam alere de fructibus beneficij. c. omnino 31. diſtinction. & ibi glo. hæc Pan.

a Secundũ Bart. in l. 1.] Non habentur bene ex Bar. ibi.

b Ieſuatæ] Vidi de hoc ꝓ eis tractatum pulcherrimum compilatum per d. Anto. Corſetum, qa hodie modus eorũ viuẽdi eſt approbatus.

c Quòd nõ erũt excõicati] Ratio quia pœnæ non ſunt extendendę adeò etiã, vt non veniant illa, quæ ex lata verborũ ſignificatiõe poſſent cõprehendi, probatur in c. cum in cunctis, de elec. iunct. c. ſi compromiſſari[9], eo. ti. lib. 6. Et c. ſtatutum, qđ ibi no. Io. Andr. qui idem not. in reg. odia, in Mercur. & ibi Pan. ſequitur per multas rõnes, reſpondendo ad rõnes Ho. & per hoc ſoluitur q̃ſtio de exeunte, vt honoret principiũ, amici. ſ. ꝙ non ex excõicatus, quia ſi pro amico monaſterij p̃t religioſus aſſumere procurationem, ſeu aduocationem etiã in foro ſœculari, quia in conſequẽtiam tractatur vtilitas monaſte.

c.fin.tenet, ꝙ non eſt neceſſe, vt reuertatur ad monaſterium, nec incurrit pœnam,[a] ſed cautius eſt, vt faciat, ꝙ Abbas ſignificet ei, ꝙ ſtudeat theologiæ, & ſic cenſetur reuerſus ad clauſtrũ, & hoc erit magis tutũ.

5 Vtrũ religioſus legens prædictas ſcientias in ſuo monaſterio ligetur prædicta pœna? Reſ. mihi placet opi. Pa. in d.c.fi.q.4. vbi latè examinat, ꝙ non ligatur nec ſimiliter decani, & alij de quibus infra, Caſu. 27. §.3. cum ſeq.

6 Sed nunquid peccant præfati ſtudentes in camera propria, vel in monaſterio in legibus? ℞. Pan. in d.c.fi. ꝙ non ſi hoc faciũt ad finem intelligendi melius canones. Secus, ſi principaliter ſtuderent propter ipſam ſcientiam ciuilem. Idẽ dic [b] de prędictis tenentibus libros prædictæ ſcíæ.

CASVS. 8. eſt in c. clericis, ne cle. vel mo. vbi excõicantur omnes ſacerdotes, q̃ poſt monitionẽ officium vicecomitis, aut ꝓpoſiti ſęcularis habuerint, & cõiter doc. ĩ d.c. clericis dicunt comprehẽdi nomine ſacerdotum omnes exiſtentes in ſacris,[c] & ſic tene.[d]

CASVS. 9. eſt in c. 1. de ſchiſma, vbi excõicantur omnes innitentes ordinationibus, vel alienationibus factis à ſchiſmaticis, de quo vide, ſchiſma. §. 2. & 3.

CASVS. 10. eſt in c. ex. de rap. vbi excõicãtur oẽs qui Chriſtianos naufragium patiẽtes damnata cupiditate ſpoliãt rebus ſuis, niſi ablata reſtituant, quamprimum poterunt,[e] ſecundùm Pa. in d. ca. & videtur etiam tenere ſic gl. ibidem & eſt tutius, ſm autem Io. An. requiritur[f] monitio, vt reſtituant, aliter ante monitionem non erunt excommunicati, ſed non placet.

CASVS. 11. eſt in ca. ad falſariorum, de crim. falſi, de quo habes ſupra, Excõicatio. 5. caſu. 3.

CASVS. 12. eſt in c. nouerit fraternitas tua, de ſent. exc. vbi excõicãtur. Primò omnes illi, qui ſtatuta edita, & conſuetudines introductas contra eccleſię libertatem[g] fecerint ſeruari. Secũdò excõicantur oẽs, qui eadem ſtatuta non fecerint deleri, quamprimum ſciuerint, quod limito verum, ſi habent poteſtatem delendi. Tertiò excõicãtur ſtatutarij prædicti. Quartò ſcriptores prædictorum ſtatutorum. Quintò poteſtates, conſules, rectores, & cõſiliarij locorum, vbi prædicta ſtatuta edita fuerint. Sextò quicunque iudicant ſecundùm prædicta ſtatuta. Septimò qui iudicata redigunt in publicam formam.

1 Quid dicitur contra eccleſiaſticam libertatem? Reſp. ſecundùm Pa. in d.c. nouerit, ꝙ eſt omne illud, qđ

rij, iuxta not. per In. in c. cum I. & A. de re iud. ergo fortius licitũ eſt ire ad honorandũ principiũ amici. Et idẽ, ſi faceret ſine fraude honorãdo eũ ſemel ĩ hebdomada, q̃n ſ. alij deſererent lectorẽ, ſecundũ Pa. &c.

a Nec incurrit pœnam] Ipſi autem legentes ſciẽtias iſtas, quas prius didicerunt, nõ viden. inuolui ſecũdũ Pa. in d.c. fin. vbi ẽt vr̃ ſentire, ꝙ legentes monachis non ligantur. Not. ẽt ꝙ ſolus Papa in hac cõſtitutione, diſpenſat, q̃a illud c. nõ magno, fuit editum in concilio generali, contra quod nullus citra Papã diſpẽſat, ẽt ſi ſit legat⁹ apoſtolicus c. dilectus, de præbẽ. no. gl. in c. dilecti de elec. Itẽ q̃a vtitur verbo, omnino, quod vr̃ excludere diſpenſationẽ, ꝑ hoc gl. in Cle. hi qui, de æta. & quali.

b Itẽ dic] ſ. quia non peccant, vt ꝑ Pa. in d.c. fi. in fi.

c Exiſtentes in ſacris] Quia potentialiter dicuntur ſacerdotes &c. cõſtituti aũt in minoribus non videntur incurrere pœnam reſpectu ſecũdæ partis cõſtitutionis ſecundũ Pa. Tñ iſte caſus eſt intelligendus in eo, q̃ vult exercere illam iuriſditionem tanq̃ ſœcularis principis officialis, ẽt ꝙ nõ infligat pœnã mortis, vel mẽbrorũ detrũcatio nem. c. ſed neque & ibi Ab. ne clerici, vel mo. ſec⁹ tñ ſi iuriſditio ſęcularis eſſet dignitati ſuæ annexa, q̃a tũc poſſet ꝑ ſe exercere ſine pœna, dũmõ nõ inferat pœnã mortis, vel membrorum inciſionem, vel detruncatiquẽ. Fallit ẽt hic caſus in eo, qui habet iuriſditionem nomine proprio, puta ratione patrimonij, quia eã exercere poſſet, bonus tex. in c. fi. ne cle. vel mon. li. 6. Abb. in d.c. clericis nota.

d Et ſic tene] Et eſt canõ latæ ſententiæ ꝓp verbũ ſubiaceant, vide tamẽ doctrinam Pa. ibidem circa iſtud verbum.

e Quãprimũ poterũt] Vltra hoc tenẽtur intra annũ in quadruplũ, C. de fur. in l. eũ. ff de inc. rui. nau. l. 1. Et fur. iſti cõmittunt, ff. de acqui. hær. l. quā cõne §. fi. Nec fiſc⁹ ẽt ſibi aliquid vẽdicet in calamitate alterius, C. de naufr. li. 11. l. 1. Cõiter tñ damnũ nauis reſarciet. ff. ad l. ro. de iac. rui. nau. l. ratis.

f Requiritur monitio] Si loquit̃ quod ad Deũ clarũ eſt, pęna eſt ipſo facto cõmiſſa, cum eſt in mora, q̃a tunc ceſſat rõ Inn. Non facta latent, ſed facta ſe manifeſtãt, quia apud Deũ nihil latet. Et id quod eſt manifeſtũ naturæ, eſt manifeſtũ legi. Sed quo ad eccleſiã requirit admonitio, & hæc dixit illa gl. quæ eſt ſiual. & Abb. in d. c. exc. & Abb. in cap. extirpãdæ, in §. q̃a verò, de præben. in repe. Et quando pęna imponitur negatiuẽ, an requiratur monitio, vide infra, pœna, §. 4.

g Libertatem] Et violãs eccleſiæ priuilegia dicitur cõtra libertatem eccleſię venire, cap. ſanè, de exceſ. præl.

ſtatuitur contra priuilegiũ datum vniuerſali eccleſiæ à Deo, vt illud, Quodcunque ligaueris ſuper terrã.[a] 24. quæſtio. 1. vel à Papa, vt puta, quòd ad pias cauſas legata valeant coram duobus teſtibus, & huiuſmodi, vel ab imperatore, vt verbi gratia, quòd nullus iudicet clericos, & eccleſiaſticas perſonas, niſi eorum prælatus, & ſimilia, ſecus, ſi tale ſtatutum eſſet contra priuilegium datum alicui particulari eccleſiæ, quia non eſſent excommunicati ſecundùm communiter docto. Adde tamen ſecundùm Bartol. in aut. caſſa, C. de ſacr. ſan. eccleſi. quòd ſtatutũ,[b] quo clerici efficerentur timidiores, & laici audaciores, eſſet contra libertatem eccleſiaſticam, vt verbi gratia, ſi ſtatueretur, quòd qui percutit clericum, ſoluat. 10. qui vero laicum. 20.

2 Sed quid ſi ponatur in fine ſtatutorum, quòd ſi eſſent aliqua contra libertatem eccleſiæ, habeantur pro non ſcriptis? Reſpond. ſecundùm Panorm. in d. capitul. nouerit, & Bartol. in d auten. Caſſi, quòd nõ ſufficit ad euitandam excommunicationem prædictam, ſed oportet, ꝙ deleri faciant.[c]

3 Vtrum ſcientes ſtatuta, ſed ignorantes eſſe contra libertatem eccleſiæ ligentur. Reſp. Innocen. tenet, ꝙ non ligantur. Ioan. de Lignano tenet ꝙ non ſunt audiendi, ſed tu tene opinio Innocentij. quæ eſt verior.

4 Vtrum conſiliarius, aut officialis, qui non conſentit, ſed contradixit talibus ſtatutis fiendis, nec ea ſeruari fecit, ſit excommunicatus, ſi non dimiſit officium? Reſpond. ſecundùm Hoſt. in ſumm. ti. de ſen. ex commu. quòd ſic. Sed ego dico ſecúdùm quod ſupra caſu. 5. §. 5. in fi.

5 Quando ligantur ſupradicti? Reſ. Pan. in d.c. nouerit, quod ſtatuẽtes,[d] dictãtes, ſcribentes, aut ſeruare facientes, ſtatim ligantur, officiales verò & conſiliarij tunc ligantur, quando ea ſcientes ſeruauerũt, vel vt ſeruarentur, operam dederunt, aut cum poſſent ea, deleri non fecerunt, aut officio non renuntiauerũt, intellige tamen, ꝙ debet dari eis aliquod tempus ad delendum, vel renuncian-

a Super terram] Et quantum ad perſonam papæ extenditur ad interpretationem omnium dubiorum, qui filij ſint leg. per venerabilem. Item ꝙ decimæ, & primiciæ ad eccleſias ſpectant. 6. q. 1. Reuertimini. Item ꝙ eccleſia ſola res eccleſiaſtica adminiſtrat. 96. diſt. Si imperator⁹ &c. Item quantum per papam conceſſum eſt, Vt qui inijcit manus violentas in clericum. No. etiam quod dicit Bar. in d. aut. Caſſa, ꝙ ſtatutum, ꝙ idem ius reddatur clericis in foro ſœculari, ꝙ redditur laicis ĩ foro eccleſiaſtico, nõ eſt contra eccleſiaſticam libertatem. Ratio, quia nulla iniuria fit clericis, cum reducuntur ad diſpoſitionẽ iuris communis.

b Quòd ſtatutũ] Et ideo dixit Ge. ꝙ ſtatutum Venetijs, ꝙ percutiẽs clericum de nocte ſoluat quinque, non valet, de hoc vidi notatum a quodam ſuper capi. fin. de conſue.

c Deleri faciãt] In cõtrarium facit, quod no. Bar. in l. nihil, ff. de adi. lega. vbi per illum text. dicit, ꝙ ſi ſtatutum diſponit, ꝙ campſores teneantur cãcellare debita, de quib⁹ eis plenariè fuerit ſatis factum, dicuntur parere ſtatuto, ſi ſcribunt ſibi fuiſſe ſatisfactum, licèt non cancellet poſtam libri. Et idem dic, ſi cancellatio eſſet facta verbo, tñ, vt dicit Bar. in l. emptor. §. Lucius, in ſi. ff de pac. ſed reſponde ſubtiliter, ꝙ Pa in dict. c. nouit, & Bar. in d. aut. caſſa, loquuntur in ſtatuto contra libertatem eccleſiæ, in quo ex mente legis eſt, ꝙ cancelletur de facto, nec ſufficit contraria poſta, ad hoc, vt nunquam appareat illud ſtatutum contra libertatem eccleſiæ fuiſſe editum. Sed in caſu Bart. in d. l. nihil, ſufficit contraria poſta, quia ſtatutum vult ibi cancellari debitum, vt appareat fuiſſe ſolutum, vel liberationem eſſe factam, quod æquè apparebit per contrapoſtam. Sed pone, ꝙ incæperunt ſtatuere, & non perfecerunt, nunquid erunt excõicati, ſi nõ deleuerint &c. Vr̃ ꝙ ſic per tex. in l. ſi quis id quod. §. dũ proponitur ff. de iuri. om. iu. Sed in contrariũ eſt veritas ꝑ tex. ſingu. in c. in his, de ver. ſig. qui dicit, ꝙ verbum, ſtatuo rem, perfectam ſignat.

d Statuentes] Quid ſi ſtatutum ſit factũ per aliquos principales de cõitate, an liget vniuerſitas pœna excõicationis? Rñ. Roſ. ꝙ ſic ſi tota vniuerſitas conſenſit, vel maior pars, vel factũ ratũ habuit, vel ſi monita nõ emẽdat, vel facit emẽdari. Not. ẽt ſecundũ Aſt. ꝙ ẽt reges, & ĩperatores ligãtur, ſi talia fecerint. Similiter oẽs alij ĩ dignitate cõſtituti. No. ẽt ſecundùm quoſdã, ꝙ ſi aliq̃ ſtatuũt, ꝙ null⁹ offerat niſi in magnis feſtiuitatibus vel ꝙ ſuper mortuũ nõ ſit niſi talis pannus, vel tot cærei, ꝙ hoc eſt ꝯ eccleſiaſticã libertatem, hæc Roſel. &c. & intelligit, q̃n tale ſtatutũ eſſet ĩ odiũ clericorũ, ſec⁹, ſi ad reſtringendã vanitatem & de hoc ſimili no. Pa. in cõ. inci. ſtãte quadã cõſtõne, in qua dicebatur, ꝙ mater de bonis mobilib. poterat diſponere ad pias cãs de tertia parte, reſiduũ verò tenebatur filijs relinquere, q̃a non eſt ꝯ eccleſiaſticã libertatem. De his vide infra immunitas. §. 46. & 47. Si autem ſtatutum diceret, nemo audeat ſub certa pœna cõprehendere, vel caper ẽ poſſeſſionem alicuius beneficij, vel hoſpitalis ſine expreſſa lĩa dñorum, ſœculariũ, vel ꝙ nullus notarius, vel teſtis interſit, eſt contra eccleſiaſticam libertatem, Pa. in con. inci. præſenis dubiũ.

dum,quia non in continenti poſt ſcientiam tenentur currere, ar.l.ratum,& in l. quod dicimus,ff.de ſol.

CASVS ſequentes vſque ad caſum 35.ſunt in 6. decretalium.

CASVS XIII. eſt in c. vbi periculum, de electione,vbi excõicantur oẽs primò qui mittunt ſcripturã,vel nunciũ,vel ſecretè[a] loquunt̃ Cardinalibus, vel alicui eorũ exiſtentibus in conclaui pro electione Papæ.vbi no ꝙ miſſio, aut locutio oportet ꝙ ſit ſecreta ſm Archid.& Ge.in §.nulli,ibidẽ:aliter non eſſet excõicatus, pp qđ dicit Ge. ꝙ qñ ſtatutum enumerat[b] plura prohibita, & vltimo prohibito qualitatẽ aliquã reſtrictiuã adiũgit,illa qualitas reſtringens refert̃ ad oĩa numerata. Itẽ ſecundò excõicantur oẽs dñi rectores, alijq; officiales cuiuſcunq; dignitatis,aut cõditionis exiſtant,qui diligenter non obſeruant,aut fraudem circa ea cõmittunt, q̃ ſibi præcipiunt̃[c] obſeruanda in morte pontificis morientis in eorũ terra, vt hr̃ in d.c.vbi periculũ, qđ intellige ſm Ge.ibidẽ in §.p̃terea,verũ,niſi tales officiales[d] impedirẽtur de iure, vel de facto ad talia ſeruãda,quia ſic non ligarentur.

CASVS XIIII. eſt in c.ſciant cunctis, de elec. vbi excõicantur oẽs ẽt epĩ,qui per ſe,vel per alios ſpoliando, ſeu alias iniuſtè perſequendo grauare præſumpſerint ĩ beneficijs,ſeu alijs bonis ſuis clericos,vel quaſlibet perſonas eccleſiaſticas,[e] aut eorum conſanguineos,vel eccleſias, monaſteria,ſeu loca cætera,ex eo, ꝙ tales perſonæ eccleſiaſticæ,ad quas ſpectat electio noluerunt, vel nolunt eligere eum,pro quo rogabãtur.& no.ſm Arch. & ſequitur Ge.2.q.ibidẽ,ꝙ per verbũ,Spoliando,intelligit̃ ſiue auferant latenter, ſiue vaſtent quocunque modo,ſiue inuadãt immobilia, ſiue rapiãt mobilia per vim,& publicè,ſiue fraudent per dolum.

1 Quæritur,an prædicta pœna habeat locum,ſi grauant affines? Reſpon.ſm Gemi. ibidem, ꝙ non.

2 Vſq; ad quẽ gradũ intelligunt̃ iſti conſanguinei? Rñ.ſm Ge.ibidem ſuper glo.in ver.cõſanguineos,ꝙ vſque ad 7.gradum.

3 Vtrum hæc pœna habeat locum in præſentatione,poſtulatione,vel cõfirmatione? Reſp.ſm glo.in ver.alios,in d.c.ꝙ ſic, dũmodò habeat fieri a clerico, vel perſona eccleſiaſtica; ſecus,ſi patronus eſſet laicus. idem dicit Ge.ibidem in conferente,& poſtulante.ex quo collige, ꝙ conſtitutio pœnalis, quatenus concernit fauorẽ eccleſiæ, eſt extendenda ad alium caſum, q̃ expreſſum,[f] dummodo caſus,ad quem ſit extenſio, concernat fauorem eccleſiæ; facit qđ ſ̃. dixi,excõicatio.5.caſu,6.§.3.

4 Vtrũ mandatarius ſit excõicatus? Reſp. ſm Pet.de Anch.quẽ ſequitur Ge.ibidẽ,ꝙ aut mandatarius ſcit qualitatẽ facti, quia ſcit hoc fieri in contemptũ eligere debentis,& tũc eſt excõicatus.Et ſic limita & intellige gl.ibidem. Si verò ignorat qualitatem facti, tunc quia non facit in contemptum canonis,non erit excõicatus;[g] facit c.ſi verò,de ſen.exc. & placet hæc opi.Io. de Imo.ſed punietur alia pœna.

CASVS XV. eſt in c.generalis,de ele. vbi excõicant̃ primò illi, qui regalia,[h] i. collectam,q̃ ſit nomine regis,vel imperatoris,ſeu vectigalia conceſſa eccleſijs a rege, aut cuſtodiam,ſeu guardiam,ſicut in eccleſia Parmenſi,vbi laici debent cuſtodire,donec eccleſiæ ſit prouiſum, vel aduocationis,ſeu defenſionis titulum (qđ idẽ eſt:qa aduocatus dicit̃ defenſor) in eccleſijs,monaſterijs,aut alijs pijs locis vacantibus,de

nouo

a Secretè] Et rõ eſt,ne. ſ. oriatur ſuſpitio.9.di.c.1. de pœ.diſt.5.adipiſcantur.

b Enumerat] Nã ibi prohibetur, nè aliquis loquatur, & poſtea dicit nec mittat ſecretè literas.Iſtđ verbum,ſecretò, qualificat, & reſtringit p̃cedẽs.

c Præcipiuntur] Item perpetuò ſunt infames. Et alias pęnas incurrunt, de quibus ibi. Tenent nãq; tales dñi ad multa,quæ ibi notãtur, ſm qđ cardinales debent p̃cedere ad electionem ſummi pontificis &c.

d Officiales] Exẽplum in dño terræ,qui prohibet officialibus de facto,vel facit eos citare ſub pœna &c.

e Perſonas eccleſiaſticas] Vt conuerſos,tẽplarios vł hoſpitalarios qui licèt nõ ſint clerici,ſũt tñ eccleſiaſticæ perſonæ.17.q.4.q̃ſqs.

f Quod expreſſum] Vide q̃ pulchrè no.Pa. in c. 1.de loca Et quę notauit ſ̃.eod.caſu 7.§.4.

g Excõicatus] Facit tex.ĩ verbo p̃ſumpſerit: quod verbũ notat dolũ per notata in Cle. 1. de priui. vnde dicerem,ꝙ ſi quis ignorans canonẽ iſtũ talia cõmitteret,licèt peccaret, fortè non eſſet excõicatus: vide quæ dicã infra eo. caſu vlti.§.3.

h Qui regalia] Etiã ſi eſſent fœminæ, quia vbicunq; verbũ maſculinũ profert̃ a canone, comprehendit fœminas.17.q.4 ſi qs ſuadente,iuncto cap mulieres,de ſen.exc. ſm Ioã. An.in d.c. generali,in gl.in ver. vniuerſos,in fin.

nouo vſurpando;bona eccleſiarum, monaſteriorum aut locorum ipſorũ occupare præſumunt,cuiuſcunque ſint dignitatis,vbi no. ſecundũ Gemi. ibidem, ꝙ duo requiruntur,vt ſint excommunicati. Primum, ꝙ prędicta iura de nouo vſurpent,& dicuntur de nouo, ſi a 40.an. citra ſm Bart.[a] per c.ſi.de conſuet.Secundũ,ꝙ virtute illius vſurpationis, bona vacantiũ prædictorum occupent, aliter non ſunt excommunicati, & addit Bar.[b] ꝙ non ſolũ, ſi ſupra nominata iura,ſed etiam quodcunque aliud, per quod occupent bona prædicta,vſurpent,incidũt in pœnam prædictã. Secundò excommunicantur clerici prædictarum eccleſiarum, monachi monaſteriorum, & perſonæ cæteræ locorũ eorundem,qui prædicta fieri procurant,[c] intellige ſm Io.An.ſi procurant opère,cõſilio, perſuaſione, aut cooperatione.

CASVS XVI. eſt in c.indẽnitatibus.§. poſtremo,de elect.vbi excõmũnicantur deputati, vel vocati[d] ad dirigendas moniales in electionibus, qui ſe non abſtinent ab his,p quę inter eas ſuper faciẽdis electionibus ipſis oriri poſſet diſcordia, vel exorta nutriri, vbi dicit Gemin. ꝙ non euocatus ad electionẽ, vel vocatus ad aliam,quàm ad dirigendam electionẽ,non incurrit hãc pœnam, licèt nutriat diſcordiam,& non ſolùm iſta pœna habet locum in electionib⁹ monialium,ſed etiam in his, qui non renunciant proprijs, ſed viuũt ſicut canonici ſęculares in ſęcularibus eccleſijs; patet in tex.d.c.

CASVS XVII. eſt in c. hac cõſtitutione,de offi.dele.vbi excõicantur quilibet procurãs,vt conſeruator[e] ſibi datus ſe intromittat de alijs,q̃ de manifeſtis iniurijs; de quo dic, vt ſupra conſeruator.§.1.

1 Eſt & alius caſus in c.cũ gentes,de off.le.quod c.cõmuniter non habetur, ſed eſt extrauagãs, de quo dic, vt infra,legatus.§.vlt.

CASVS XVIII. eſt in c. vnico de his,q̃ vi,metuſve cau. vbi excommunicantur illi, qui abſolutionem,vel reuocationẽ quãcunque a ſentẽtia excõicationis,ſuſpẽſionis,[f] vel interdicti extorſerint p vim, aut metum;quod intellige ſecundùm glo.[g] & Archi. ibidem,ſi abſolutio,ſeu reuocatio ſit facta,quia ſi iudex noluiſſet abſoluere,vel reuocare, non haberet locũ prædicta pœna,& ſi vis, aut metus ſit illatus.

1 Quid ſi ſententia erat iniuſta? Reſp. ꝙ nihilominus ligabuntur prædicta pęna, ſi per vim, vel metum obtinuerunt reuocationem,ar. 11.q.3.c. 1.& ſiue faciat p ſe,ſiue per alium.c. mulieres,de ſenten. excom. quia humiliter debebant petere abſolutionem.

2 Quid ſi obtineretur talis abſolutio per vanũ metum,de quo timere non debebat? Reſpon.ſm Bar. ibidem,& Archid,ꝙ non ligabuntur,quia propriè nõ appellatur metus talis timor. l.metum cum l.ſeq.& l. nõ timorem,[h] ff.qđ met.cau.

a Secundũ Bar.] Et c. de quarta, preſcr. & c quas actiones.16.q.3. Et hoc per literam ſequentẽ,in d.tex.ibi, ex antiqua conſuetudine. i. præſcripta,& ſic valebit conſuetudo, ꝙ quis habeat iuſpatronat⁹, guardiam, ſeu regaliam: non aũt ꝙ vſurpet; & ſic loquitur c.1.de cõſuetudine Chriſtiana tamen,matrimonium,& mancipium; & vinũ dicuntur noua,q̃ non excedunt annum,de conſe.diſtin.3.literis,vetera, quæ excedunt.35.q.8 c.1. Tertium,ſ.mancipium probat̃, de publi. & vectig.l.1.§.quoties. quartum.ff. de vi.tri.ti. oleo qđ le. l. vetus; alibi dicitur nouum cuius extat memoria. Et ei⁹ contrarium dicitur.ff. de aqua plu.ar.l.1.§.ſi.& l.in ſumma.§. 1. & de verb. ſig.c. ſuper quibuſdã.

b Et addit Bar.] Contra Io. Mo. ſed contra tenet Archid. & Gem. ſuper glo.in ver. cuſtodias.

c Fieri p̃curant] Forte occaſione diſcordiæ inter ipſos ſuſcitatæ.

d Vel vocati.] Puta religioſi viri.63.di.obeuntibus, vel conſiliarij aduocati, vel diſcreti viri. Et habet locum hęc conſtitutio etiã in mulierib⁹ vocatis ad dirigendas, ſi ponunt diſcordiam ſm gl. in d.c. indemnitatibus.

e Vt conſeruator] Glo.in c. 1. de offi.delega.dicit, ꝙ Epiſcopi poſſunt dici conſeruatores, quia habent conſeruare viduas,pupillos, & orphanos ab oppreſſionib. & iniurijs,de fo. com.ex parte. Et dic vt dixi ſupra conſeruator.

f Suſpẽſionis] Intellige indiſtinctè, i. ab officio,ſiue a beneficio, ſiue ab ĩgreſſu eccleſiæ,qđ ſen. tent. excõ.is cui. Et ſi qs per aliũ metum intulit, vel ali⁹ nomine eius,erit excõicatus, ſi ratum habuit ſm Ioã.An. Et cognoſcetur iſte metus arbitrio iudicis,& q̃libet inferẽs erit excõicatus.

g Secundũ gl.] In ver. extorſerint,& ibidẽ Ge. Sed ſi vim intulit, incurrit pœnã.c. ſi quis ſuadente 17.q.4.

h L. nõ timorẽ] Iſte text procedit ẽt in muliere vim inferẽte.Sed pone, ꝙ abſolutor poſt metum ratum habeat abſolutionem, dico, ꝙ omnino ligati erunt inferentes metum, quia ſtatim erãt ligati ſecundùm gloſſ. Et reuocatio dicitur verbalis. Abſolutio verò ſolennis ſecũdùm formam eccleſiæ, vel reuocatio a ſententiã iniuſta, abſolutio a iuſta, vel reuocatio refertur ad cautelam

ad

3 Vtrum habeat locũ prædicta pœna in abſolutione a minori excõmunicatione ſic obtenta? Reſpon. ꝙ non. arg. c. ſi quem, ᵃde ſen. exc.

CASVS 19. eſt in c. mulieres, de iu. vbi excommunicatur qui fingit cauſam, vel facit fraudem, vt iudex perſonaliter vadat, vel mittat ad mulierẽ pro teſtimonio ipſius capiẽdo, vbi dicit gl. ꝙ iudex, vt poſſet viſitare dominam, faciebat eam nominare in teſtẽ; ſi tamen non iret ad eam, licèt fingatur cauſa, non incurreretur iſta pœna ſcḋm Io. An. ibidem, & Gem. ibidem in §. ſed cum neceſſarium, ver. ſed quæro.

CASVS 20. eſt in c. apoſtolicæ, de re. iu. quod quia vagat, omitto.

CASVS 21. eſt in c. hoc cõſultisſimo, de re. ec. non alie. vbi excõmunicantur oẽs compellentes,ᵇ cuiuſcunque cõditionis ſint, prælatos, vel eccleſiaſticas perſonas ad ſubmittẽdum eccleſias, ſubijciendo bona immobilia, vel ſupponendum iura eccleſiarum laicis, vel recognoſcendum, ſeu profitendum ſe tenere ab illis tanquam a ſuperioribus, vel ad ſtatuendũ eos laicos tanquã patronos, vel aduocatos eccleſiarũ, ſeu bonorum ipſarũ imperpetuum, ſeu ad non modicũ tempus ſine capituli cõſenſu, & licentia ſpeciali apoſtolicę ſedis, vbi not. ſcḋm gl. ibidẽ, ꝙ vt incurratur iſta pœna, requiritur. Primò, ꝙ ſint bona immobilia, vel iura, quæ in immobilibus cõputantur. Secundò, ꝙ ſupponantur tanꝗ ſint ſua, vel recognoſcantur ab eis. Tertiò, ꝙ non ſit ad modicum tempus,ᶜ q̃a ſi fieret ad modicum tẽpus ex aliqua iuſta cauſa cum conſenſu capituli, nõ incurreret hæc pęna. Quartò, ꝙ fiat ſine licentia capituli, & papæ. Secundò excommunicantur omnes laici, qui ex licentia papæ & conſenſu capituli cõtractus inierunt de eccleſiaſticis immobilibus, vel inient in futurum, ſi aliquid plus, quàm importat natura contractuum ipſorum, vel pactum in eis factum vſurparunt, vel exegerunt, ſi moniti legitimè nõ deſiſtunt ab huiuſmodi vſurpatione reſtituendo etiam taliter vſurpata, vbi dicit Archi. ꝙ ſi eſt contractus emphyteuticus, accipiant, quod eſt a iure permiſſum, & non vltra, & ſic de alijs contractibus ᵈ initis. Item dicit, ꝙ nõ ſufficit abſtinere a tali vſurpatione ad euitandum pœnam prædictam, niſi vſurpata reſtituantur.

CASVS 22. eſt in c. vnico de reli. do. vbi excommunicantur nouum ordinem, aut religionem inuenientes, vel habitum nouæ religionis aſſumentes, intellige ſcilicet vt cum alijs ſimul viuant; alias ſeorſum aſſumere non prohibentur. Secundò excommunicantur omnes fratres Mendicantium ordinum poſt Concilium Lugdunenſe inſtitutorum, qui aliquid in proprio habere non poſſunt ex eorum regula, ſi aliquem recipiunt ad profesſionem, ſiue ſi domos, vel loca eorum alienant ſine licentia ſedis apoſtolicæ ſpeciali, aut etiam ſecundùm Archid. ſi alienant bona mobilia. ᵉ Excipiuntur ab iſta pœna fratres Minores, & Prædicatores, & Eremitarum Sancti Auguſtini, & Carmelitarum, vt in dicto cap. Concilium autem prædictum celebratum fuit ab Innocentio III. Anno Domini M. CC. XV.

CASVS 23. eſt in c. quãquam, de cen. vbi excommunicantur quicunque per ſe, vel per alios ſuo nomine, vel alieno ab eccleſijs, vel eccleſiaſticis perſonis exigũt pędagia, vel guidagia pro rebus ſuis proprijs,

ad maiorem expreſſionem.

a Archidiaco. c. ſi quem] Iſte tex. non habet locũ, ſi obtineatur ꝑ vĩ relaxatio ceſſationem diuinorum ſecundũ Gemi. ibidem.

b Omnes compellentes] In iſta excõmunicatione oportet, ꝙ ꝓcedat monitio competens trina.

c Ad modicum tempus] Modicum tempus ſecundùm Ioann. Andr. dicitur intra decem annos vel ſecundũ Cardina. & Guil. relinquitur arbitrio iudicis, ex quo ibi non determinatur inſpecto ſtatu eccleſiæ, imminenti periculo, & conditione perſonarum, de offi. dele. c. de cauſis, & ff. de iure delibe. ran. l. 1. in fin. Ad modicum autem tempus poſſunt vocari in patronos, & defenſores, quia tunc in modico tempore non eſt periculum, ff de iudi. l. ſi debitori. Et nota, ꝙ dicti contractus nihil valẽt, etiam ſi iurati eſſent. Et prælati, qui ſecus fecerint, ipſo facto ab officij ſui executione, & adminiſtratione temporalium, & clerici, qui ſcientes non denunciauerunt, a perceptione beneficiorum triẽnio erunt ſuſpenſi.

d Et ſic de alijs contractibus] Vt emptione, quòd ſolùm teneatur tradere; in locatione ꝙ teneatur manutenere &c. Pactum autẽ appoſitum in contractu illud ſeruetur, aliàs fiat, quod exigit natura contractus, quia contractus ex conuentione legem accipiũt. l. contractus, de regu. iu. in 6.

e Si alienant bona mobilia] Et non valent dictę alienatiões, nec acquiſiones &c.

prijs, quas deferunt, vel deferri faciunt non cauſa negociationis. ᵃ Intellige, ſi ſunt perſonæ ſingulares, q̃ hoc faciunt, ſecus, ſi eſſet vniuerſitas, vel collegium, quia nõ excommunicatur. ſed ſubijcitur eccleſiaſtico interdicto. ᵇ Quid autem ſit negociatio propriè, vide ſupra, Clericus. 9. Reſpon. ſecundo, hodie tamen Papalis eſt, vt ſupra dictum eſt, excommunicatio. 5. §. 19. eſt per proceſſum curiæ.

CASVS. XXIIII. eſt in capit. clericis, de immu. eccl. Sed quia per Cle. vnicam, eod. tit. eſt reuocatus, pertranſeo.

CASVS. XXV. eſt in cap. quoniam, de immu. eccleſi. vbi excommunicantur omnes, qui impetratores literarum apoſtolicarum, vel alios ad forum eccleſiaſticum recurrentes ſuper cauſis, quæ ad idem forum de iure, vel antiqua conſuetudine ᶜ pertinere noſcuntur, compellunt, ſeu compelli procurãt, aut per ſe, vel per aliũ impediunt, ne coram iudicibus eccleſiaſticis delegatis, ſeu ordinarijs poſſint iuſtitiam obtinere, vel querelam de dictis cauſis coram eis proponere, iudices eccleſiaſticos, vel impetrantes, aut litigantes, ſeu litigare volentes, aut propinquos ipſorum,ᵈ ſeu res illorum, aut eccleſiarum ſuarum, etiam per captionem, modiſue alijs quibuſcunque aggrauant, cum dantibus conſilium, auxilium, vel fauorem ad prædicta, nec tales debent abſolui, niſi prius integrè ſatisfecerint ᵉ tam iudici, cuius iuriſditionem perturbauerunt, quàm parti perturbatæ de iniuria, damnis expenſis, & intereſſe, partim Papalis eſt, vt patet ſupra, excommunicatio. 5. caſu. 25. & 28.

CASVS. eſt in c. eos, de imm. ec. vbi excommunicantur omnes ſœculare dominium habentes, qui ſuis ſubditis interdicunt, ne prælatis, aut clericis, ſeu perſonis eccleſiaſticis quæcunque vendant, aut emant aliquid ab eiſdem, nec ipſi bladum molant, coquant panem, aut alia obſequia exhibere præſumant, vbi no. ſecundùm Gem. ibidem ver. quid ſi fiat, ꝙ prædicta pęna locum habet ſolùm in illis, qui habent dominium, & non in alijs, & quando prædicta interdicunt ſuis ſubditis ſecus, ſi prædicta interdicunt ᶠ non ſuis ſubditis.

1 Quid ſi fiat tale præceptum, vel ſtatutum, ne quis poſſit vendere, vel alienare non ſubditis, vel illis, qui non portant onera communis? Reſpond. ſecundùm Gem. in d. capitu. eos, ver. ſupra allegato, quòd non ligantur prædicta pœna, quia non eſt contra libertatem eccleſiaſticam, ex quo non fit mentio de eccleſijs, vel eccleſiaſticis perſonis, niſi illud intelligeretur de ipſis vnde poteſt iudex eccleſiaſticus ipſos compellere, vt declarent, ꝙ habeant locum quoad laicos, non quoad eccleſiaſticas perſonas.

CASVS. 27. eſt in capitul. vt periculoſa, ne cle. vel mo. libr. 6. vbi excommunicantur tria genera perſonarum. Primò omnes religioſi tacitè, vel expreſsè profeſſi ᵍ aliquam religionem approbatam temerè habitum ſuæ religionis dimittentes, vbi not. quòd ad incurrendum hanc pœnam duo requiruntur. Primum quòd dimittant extra monaſterium egrediendo, quia ſi intelligeretur, quòd eſſent excommunicati,

a Cauſa negociationis] Adhoc, de vita & honeſta. cle. c. vltimo. quia in his, quæ non portãtur in proprijs, vel ad vtilitatem fiſci, ſoluũtur exactiones. C. de vecti & cõmiſ. l. vniuerſi.

b Eccleſiaſtico ĩterdicto] Et non poſſunt abſolui, neq; relaxari debet interdictum, donec exacta plenariè reſtituerĩt, & de trãſgreſſione ſatisfecerint competenter, ad inſtar excommunicati pro manifeſta offenſa, de verborum ſignification. capitul. ex parte, primo. vide de hoc ſupra caſu. 5.

c Antiqua conſuetudine] Quæ dat iuriſditio. 9 quæſtione. 3. conqueſtus, & de foro compet. cum contingat.

d Aut propinquos ipſorum] Not. caſũ, in quo laico iniuriam inferens excommunicatus eſt, ſic de electio. ſciant, li. 6. & de ſen. exco. quicunque, eo. li.

e Integrè ſatisfecerint] Et ſecundùm Ioan. Andr. non ſufficit cautio, imo debet ꝓcedere ſatisfactio, ſicut cũ q̃s excõicatus eſt ꝓ manifeſta offenſa, de verborum ſignifica ex parte, el primo, & c. ſeq vel pro manifeſta cõtumacia, de ſen. excom. venerabilibus. § ſecus, libr. 6.

f Interdicũt] Ratio iſtius conſtitutionis fuit eccleſiaſtica libertas, quę violatur per tale præceptũ. Et licèt iſti quoad verba nõ viderẽtur infringere libertatem eccleſiæ, tamẽ infringebant. quoad mentem faciẽdo fraudẽ de perſona ad perſonã, de quo dic, vt decima quarta quę. 3. plerique, & c. quanto, de priui le. ff de legi l cõtra. & de reg. iu. c ſi. Cõtra etiam tales videtur eſſe prouiſum in c. grauem, de ſenten. excommunicatio. Iſtum ẽt caſũ de facto vidi.

g Profesſi] Quia profeſſus nõ poteſt redire ad ſœculum, de regu. conſulti.

municati dimittẽdo in monaſterio exiſtendo,ſequerẽtur duo inconuenientia. Primò,quòd text.fuiſſet ſuperfluus dicendo,In ſcholis,vel alibi ſuffeciſſet.n.dicere, vbilibet, quod eſſe non debet,vt dicit gloſſ.in l.prima,ff.quod met.cau.[a] Secundò ſequeretur,quod religioſus dormiẽs ſine habitu eſſet excommunicatꝰ, quia temerè dimittit contra capit.vidua.20.quæſti.prima,& contra capitu.ſanctimonialis.23.diſtinction. ad hoc de vita,& honeſta. clerico.capitu.clerici officium, in fin. quæ iura volunt, ꝙ ſemper habitu vti debet, quod eſſet valde amarum verbum,ſi ligarentur ſine habitu dormiẽdo, quod non eſt credẽdum [b] ſecundùm Ioan. Andræ.in dicto capitu. vt periculoſa in nouella, & ideo dic, ꝙ oportet dimittãt habitum vt ſint in ſcholis vel alibi extra monaſteriũ, quia ſic euagandi habent materiã, vt vult ratio dicti cap.aliàs quanuis dimittant in monaſterio,nec extra egrediũtur,non credo ligentur,ꝗa ceſſat ratio.l.ſcilicet materia euagandi. Secundum, quod requiritur,vt incurratur hæc pœna,eſt, vt dimittant temerè,ſcilicet ſine rationabili cauſa,ſeu licita religioſo,quia licèt extra monaſterium appareant, ſine habitu, & cum dimittant, tamen ſi hoc faciũt ex cauſa licita religioſo,quam implere non poſſunt commodè cum habitu, puta propter balnea, vel piſcationẽ licitè fiendam, non ligantur propter verbum,Temerè,& not.in gloſſ. in verb. Temerè,ibidem,& in cap. 1.de ſenten.excommunicatio.lib.6. in verb. temerarius.

1 Sed quid ſi religioſus deferat habitum, ſed occultè, puta ſub veſtibus laicalibus ſine rationabili cauſa, [c] & extra monaſterium? Reſpond. Ioan.Andræ.in capitulo Deus, qui de vita & honeſtate cleric. & gl.in Clement.2.eodem titu.videntur tenere,quod ſit excommunicatus.Pano. autem in dicto capit.deus, tenet, ꝙ non, & ego poſt factum ſimiliter teneo, ꝗa conſtitutio pœnalis nõ debet extendi ad caſum non habentem omnimodam rationem,vt not.Ioan. Andr. in regula,odia,de regu.iuris in 6. Mercurialibus, licèt ante factum ſit tenenda opin. Ioann. Andræ. & gloſſ.

2 Quid ſi aſſumit habitũ alterius religionis?Reſp.ꝙ mihi placet opi. Geminia. ibidem,ꝙ non incurrit prędictam pœnam. Et ita conſuluit.Lap.alle.33. nec ob. verbum, ſuæ religionis, quia vna eſt religio generaliter ſumpta quoad tria vota.

3 Secundò excommunicantur oẽs religioſi, qui accedunt ad quæuis ſtudia literarũ, intellige extra clauſtrum,niſi à ſuo pręlato cũ conſilio maioris partis ſui conuentus [e] ſibi eundi ad ſtudium licentia primitus ſit conceſſa.

4 Nunquid ligabitur abbas, ſine præfata licentia vadens. ℞.Gc.ibidem ver.quæro, an ſi Ab.Et idem Arch.in ver. doc. ꝙ non.

5 Tertiò excommunicantur omnes doc. ſiue magiſtri, qui religioſos habitu ſuo di

miſſo

a Glo.in l.1.ff. quod met. cau.] In ver. quòd metus, quæ dicit, Quòd lex nõ ponit etiam vnam ſyllabam ſuperfluam.

b Quod non eſt credendum] Roſel. tenet contra iſtam opi. ꝙ religioſus ſi. excõicatus,ſi dimittat habitum temere in monaſterio tũ dic,ꝙ loqtur contra apertam huius text.rõnẽ, vt patet neq; fortè vidit Ge. Arc. & Io.Mo.in d.c. periculoſa, qui tenent non eſſe excõmunicatũ, niſi exhibeat ſe religioſus hominum conſpectui ſine habitu, & ſine rõnabili cauſa.Et ad hoc allegant 9.q.4 ca.4. id eſt extra domos,& Cle.2.de vi.& ho. cleri.Si ergo religioſus ſine habitu dormit,non eſt excõmunicatus.gloſ. tamen in d.c.ſanctimonialis, tenet, ꝙ etiã in lecto,& in infirmitate debet habere habitum religionis,& domi. Car.in cle. ne in agro,de ſta. mo. in.6.no. quærit, nunquid religioſus dẽat portare caputiũ conſutũ cũ habitu? Et rñdet ꝙ ſic ſecundũ Paul.& fortè ſunt apoſtatæ,& per conſequens excõicati,c. 2.ne cle.vel mo.li. 6. & ſequũtur moderni nec ob.corruptela aliquorũ,quia non poſſunt prætendere iuſtam cauſam, cum per delationem habitus cõſuti cũ caputio differant ipſi.religioſi ab habitu clericorum ſęculariũ.hęc Car.

c Sine rationabili cã] Vt ſunt illi qui maſcaris,ſeu laruis vtuntur.

d Et gl. in Cle. 2.] In ver.extrinſeci,ꝗ dicit fuiſſe determinatum in diſputatione, ꝙ talis religioſꝰ eẽt apoſtata. Idẽ ſequitur Cardi. ibidem in verſi. dignitatem, qõ. 3. & refert Zen. Pau.& Lã. Idem te ere,idẽ tenet. Ioa.An.in Merc. in reg.certũ,Vbi dicit indubitanter talẽ religioſum eſſe apoſtatam. idem ſentit d.Ant.in c. Deꝰ, de vi. & hon cle. & facit tex.d.ca. Deꝰ,quia cõformitas in ſuperiori habitu permittitur ratione ſcãdali, ergo, vbi nullũ ſcãdalum ſub eſſet,non ꝑmitteretur,& adducũt aliqua ad ſuũ propoſitum ſed parũ faciunt vnde Car. Alex. in c.ſi quis tenet contra Ioan. de Lig.23. diſtin.& hæc eſt veritas.

e Sui cõuentus] Fauore tamẽ eccleſiarum vacantium, & vltimarum volũtatum dat pręlatus licẽtiam ſine requiſitione cõuentus,de electio.ſi religioſus,ac ſecundo reſpon.li.6. Et de teſta.c.ſi. Et modo poſſunt omnia ſine quibus in ſtudio commodè eſſe non poſſunt,de accuſatio.cap ex parte.

miſſo [a] leges,vel phiſicam docent, vel in ſcholis ſuis præſumunt retinere, ſequitur Gemi.ibidem.

CASVS 28. eſt in c.quicũque,de hęre. vbi excõicantur omnes,qui præſumpſerint eccleſiaſticæ ſepulturæ tradere hæreticos,credentes. [b] receptatores,defenſores, vel fautores eorum ſcienter. [c] nec debent abſolui, niſi proprijs manibus publicè extumulent [d] huiuſmodi corpora damnatorum.

1 Quid eſt tradere eccleſiaſticæ ſepulturæ? Reſ.ſcdm Arc.ꝙ eſt talium cadauera in cœmeterio eccleſiæ tumulare, vel etiam alibi ad modum Chriſtianorum cũ pſal. & orationibus ad ſepulturam deducere, deci.materti a q.2.qui diuina,& c.quæſitum.

2 Qui autem dicãtur fautores,receptatores, & huiuſmodi,Vide infra,hæreticus.§.2. cum quatuor ſeq.

CASVS.29.eſt in ca. vt inquiſitionis,de hær. vbi excommunicantur poteſtates,domini temporales,rectores,vel eorũ officiales, ſeu baliui, qui de crimine hæreſis cognoſcunt,vel iudicant,quia eſt merè eccleſiaſticum ſiue ſi captos pro eodem crimine abſque epiſcoporum, vel inquiſitorũ licentia a carcere liberant, vel executionẽ pro hmõi, crimine eis à diœceſano, vel inquiſitoribus iniunctã non implent, prout ad eorum ſpectat officium.Item ſi directè,vel indirectè præſumunt ſententiam diœceſanorum,vel inquiſitorum aut proceſſum impedire, vel ſi diœceſano,vel inquiſitoribus præſumpſerint ſe opponere in his, quæ ad ꝓfatum fidei negocium incumbunt, [e] aut aliter impedire cum omnibus dantibus eis in prædictis auxilium,conſiliũ,vel fauorẽ, [f] limita tamẽ verum,ſecundum quoſdam ibidem,ſi fac tanimo impediendi officium. Secus, ſi impediret animo offendendi,quia eſt inimicus ſuus,quia ſic non eſſet excommunicatus, licèt impediret.

CASVS.30.eſt in c.vnico, de ſchiſma,& quia vacat hodie,omitto.

CASVS.31.eſt in ca. 1.de homi. vbi excõicantur omnes,qui per aſſaſinos aliquem interficiunt, de quo dic vt ſupra aſſasſinus.§.1.

CASVS.32. eſt in ca. 1.de vſu. vbi excommunicãtur omnes perſonæ ſingulares eccleſiaſticæ epiſcopis inferiores,ꝗ vſurarijs alienigenis concedunt domos [g] ad fœnus exercendũ,vel non expellunt de terris ſuis intra tres menſes, de quo vide infra vſura. 2. §. 13.

1 Quis dicitur oriundus?℞.ꝙ is,qui ortus eſt ibi,vel in vico ciuitatis illius. ff. ad muni.l.qui ex vico, vel etiam ſi pater eius inde origi.duxit.ff.e.ti.aſſumpt.§.filius.

2 Quid ſi vſurarius nõ ſit de terra oriundus ſed de dominio,ſub cuius eſt terra?Reſpond.ſecundùm Gem.ibi.& quia,non habet locum hęc pœna.

An

a Habitu ſuo dimiſſo] Sed quid ſi non dimiſerit habitum, videtur, ꝙ doctores non ſint excommunicati,ꝗa pœnę nõ ſunt ampliandæ Joan.An.contra, quia communicant in crimine, & ſic eadem, nõ minori excommunicatione ligãtur,de ſent ex communicatio. nuper,& c.ſi concubinæ,ita gloſ. in d.cap. vt periculoſa, in ver. omiſſo, & hoc, quando ſcienter non quando probabiliter ignorant,vt eſt quando ſine habitu ĩcedunt, ſunt excuſati,ſecus,ſi cũ habitu,quia non haberet locũ ignorantia, cum viderint monachum.Et doctor debet eum expellere,& per id,qđ dicit text. retinere,dic ꝙ ſi monachus haberet domum iuxta ſcholas, vnde poſſet audire,ꝙ doctor non eſſet excommunicatus, ſi nõ expelleret &c.ſecundùm no.Ioa. An.in regula, locupletari. Et ſi nõ poteſt expelli monachus,exeat doctor ſcholas,ad inſtar eiꝰ, ꝙ dicimus, cum excõicatꝰ intrat eccleſiam. 11.q. 3.ſicut apoſtoli, Et moder.in d.c. nuper.hæc gloſſ. in d.ca. vt periculoſa.

b Credentes] Vide infra hæreticus. §.22.

c Scienter] Ignoratia ꝓbabilis excuſat,de cle.exco.mi.apoſtolicæ.

d Excumulent] Hic eſt vnus caſus,quod illud, qđ per me poſſum,non poſſum per alios.De hoc no.Io. And.in regula, Poteſt, quia ſicut exhibuiſtis mẽbra veſtra ſeruire iniquitati ad iniquitatẽ &c. Reg.6. & 46.di.omnes&c. Et debent extumulare, quando oſſa eorũ diſcerni poſſunt ab alijs. Aliàs ſecus, de ſepul.c ſacris ſequitur in text. Et proijciat huiuſmodi corpora damnatorum. Et locus ille perpetua careat ſepultura. Et ſic punit res inanimata,ſic de pe.c. ſi lib 6.& ca.vbi periculum.§. ciuitas,de elec.

e Incumbunt] & ſi iſtam ſententiã quæ incurritur ipſo iure, animo ſuſtinuerit indurato per annum pertinaciter, & tunc velut hæreticus condẽnetur. Hæc tex.in fi. Et ad idem c.contumacia,eod.titul. de hære.in 6.

f Vel fauorem] Intellige,ſi ſcienter, vt dicit ibi tex.quia ignorãs non ligaretur c. 2.in princip.&c. decreuit, de hære.li.6.

g Domos] quocunque ti. concedant, puta pi-

gnoris,commodati,depoſiti,precarij, & huiuſmodi. Et idem,ſi ſine illo titulo illum ibi ſinerent eſſe. 45. diſt.excedite. Et probabilis tamen ignorãtia talem locantem excuſaret.

a Iudęos]Pro hoc optimè facit glo.in d.c.1.in ver. alienigenas,quæ dicit,ꝙ ille text. habet locum, ẽt ſi exer- ens vſuras eſſet ciuis,& incola illius ciuitatis, puta ex accidenti, dum tñ non ſit oriundus.Ad hoc ponderat tex.in ver. & alios non oriundos. Sequitur Gemi. ibidẽ. Cum igitur Iudæi non ſint ciues,nec cõiter oriũdi,igr̃ &c.Melius facit ratio dicti tex.quia. ſ. non timent confuſionẽ mutuando ſub vſuris, quare &c.

b Repreſalias] An liceant aliquandó, vide infra, repreſaliæ.

c Perſonæ ſingulares] Quia ſi vniuerſitas eſt, interdicto ſubiacere debet. Et vide infra,interdictũ. 4.quaſi in fin.

d Extẽdere] Puta quia ciuitas Bonoñ. dedit repſalias ciui ſuo ꝯ Florentinos, quas ille extendit contra clericos Florẽtinos.

e Intra menſem] Si vero repreſaliæ erant conceſſæ ante iſtam cõſtitutionem, vel extenſæ,non habet locum pœna ſi tempore huius cõſtitutionis nõ vtatur eis &c.

f In ver. reſtituat]Et ſi nõ hẽt fructus, tenetur ad æſtimationẽ, nec valeret hoc caſu remiſſio, ſi ex tanti fructus

3 An prædicta pęna comprehendat conducentes Iudæos. [a] ℞.Car.in Cle.1.de vſu.§.cęterum,q.8.vbi illã Cle.vult habere locũ in Iudæis,& Ge.in c.vſurarum, de vſu.in 6.&Bal.in quodã cõſi.qđ icipit. Inter Iudęos & Lau.de Rod. in ſuo tra. de ꝯctibus, tenent ꝙ ſic.Et ſic tene,licèt aliq teneãt ꝯtrariũ,vt.ĩ.Vſura.2 §.14.

CASVS.33. eſt in c. vnico de iniuri.vbi excõicantur cõcedẽtes repreſalias [b] ꝯ pſonas eccleſiaſticas,vel eorum bona,vel ſi generaliter conceſſas prætextu cuiuſuis cõſuetudinis ad eaſdẽ referunt,ſeu extendunt niſi ĩ.menſem a die conceſſionis reuocent,intellige,ſi ſunt perſonæ ſingulares. [c] Itẽ no.ſm gl.in ver.extẽdi, & Ge.ibidem,quod concedere pertinet ad cõcedentes,& extẽdere [d] ad eos,q b⁹ tales repſalię sũt ꝯceſſæ.

1 Quid ſi ante menſẽ pceſſerũt ad actum?Reſ. gl. & Ge.ibidem, ꝙ ſunt excõmunicati, quia prohibet actum, & præcipit reuocationem infra menſèm. [e]

CASVS.34.eſt in c.felicis de pę.de quo habes. s. excõicatio.5.Caſu. 9.

CASVS ſequentes vſque ad caſum.46 sũt in cle.

CASVS.35.eſt in Cle. vnica,de ſeque.poſ. vbi excõicant̃ oẽs, qui ſequeſtrationẽ, q̃ dẽt fieri p ordinariũ loci de bñficio nõ poſſeſſo pacificè per trienniũ integrũ poſt ſniam diffinitiuã ꝯtra poſſeſſorẽ apud ſedẽ apoſtolicam dũtaxat in petitorio,vel poſſeſſorio pmulgatã impedire,vel fructus ſequeſtratos,qui ſuper ſunt oneribus tenentis ſequeſtratum beneficium,occupare pręſumpſerit,à qua non abſoluantur,niſi vſurpata reſtituant, & impedimentum remoueant.

1 Quid ſi ſequeſter ꝯuertit fruct⁹ in vtilitatẽ beneficij?℞.gl. ꝙ non poteſt propter verbum,reſtituat. [f]

CASVS.36.eſt in Cle.1. de ſep.vbi excõicãtur oẽs, qui interdicti tpe in caſib⁹ non cõceſſis à iure [g] vel excõicatos publicè. ſ. maiori excõicatione(nõ minori) [h] ſm Inno.in c.ſacris de ſep. aut noĩatim interdictos(intellige a diuinis,& participatione ſacramentorũ ſm Pa.) qa interdicti à iuriſdõne,vel ab aliquo officio nõ priuant̃ ſepultura,vel vſurarios manifeſtos ſciẽter ſepelire præſumunt in cęmeterijs,nec debẽt abſolui,niſi prius ſatisfecerint illis,qbus eſt iniuria facta ad arbitrium diœceſani.

1 Vtrum ad incurrendũ pdictã pœnã requiratur,ꝙ locus ſit benedictus?℞.ſm Card.ibidem, [i] quòd ſic,qa non dicitur cœmeterium, niſi per benedictionem,ar.c.nemo,primo, de coſ.diſt.1. & hoc verius,licèt aliqui teneant contrarium,quorum opi.poteſt eſſe vera,quando locus diu haberetur pro benedicto, [k] licèt in veritate non eſſet.

2 Quis dicitur publicè excõicatus?Reſp. ſm gloſſ. [l] in ver.publicè, in capitul. exceptionem,

ſm Car. ibidem,in ver.ſi quis.q.2.& 3.Cũ.n. ſequẽſter habeat limitatam poteſtatem, ſ. de reſtituendis fructibus,qui ad onera ſuperſunt, ideo nõ põt illós in emptionẽ prædiorum p beneficio, vel aliàs in vtilitatẽ beneficij conuertere, qđ poſſet,niſi eſſet prædictã limitatio. d.c.præſenti, de officio ordi.

g Non cõceſſis à iure] Hoc dicit pp clericos,q ſeruauerũt interdictũ,q b⁹ concedit̃ eo tpe ſepultura cũ ſilẽtio,& abſque cãpanarum pulſatiõe ſm gl. ibi. Et pp priuilegiatos.Nunquid ãt in quatuor feſtiuitatibus,in q bus eo tpe celebrari põt alta voce, de quib. in c. alma,de ſen.exc. li.6. poſſint ſepeliri mortui?gl.tenet ꝙ non, licèt multotiens fuerit cõtrarium obſeruatum, vide. c.cũ & plãtare.§. q d, ſi de priuile.

h Et non minori]Quia licèt ſepeliendi nõ ſint, huic tamen pęnę loc⁹ ñ eẽt ſm gl.

i Secũdum Car. ibid.q.4.poſt gl. in ver. cœmeterijs,quæ dicit,ꝙ ſi in campis, vel locis priuatis ſepelirentur, non eſſet pęnæ locus ẽt ſi dicta loca eſſent eccleſiæ contigua.

k Pro bñdicto] Et deputato ad ſepulturã, & de in baſilicis ſepeliẽtib.idem dicã.

l Rñ.ſm gloſſ.]

Cum qua tenet Car.in Clemen. eos. 8.q.

a Secundum eandẽ gl.]Idem Card. vbi ſupra.14.q. quia pœnæ non debẽt extendi. Et idem Car. in Cle. 3.de vi.& ho.cle.ver.dignitatem.q.6.dicit,ꝙ ſi clerici portant infulam, ſed non publicè, ꝙ non eſt locus illi pœnæ.

b Nominatim] Locus eſſet interdictus, ſecũdùm gl in ver. nominatim.Idem Cardi.16.q.

c Reſ.Car.] Dat̃ ibi cautela, ꝙ ſacerdos faciat manifeſtos vſurarios cauere, &c. iuxta formam.c. quamquam, de vſu.li.6.Idem tenet gl.in ver.manifeſtos, ſubdẽs vnum verbum multum notabile, ꝙ non ſufficit cauere de reſtituendo per hæredem poſt mortẽ ipſius vſurarij, quia iam deceſſit in peccato. Et ſic erit excommunicatus, & ſepeliri non debet in cœmeterio,vel eccleſia, ſecus tamen, ſi ipſe vſurarius iuſſit ſatiſfieri,quia& ſi iuſſio ſine cautione non valider teſtamentum, ſufficit tamen ad euitandam pœnam & vide Cardina. ibidem q. 21.

d Omnes etiam concomitantes] Aliàs hæc conſtitutio eſſet ludibrio,ſi vnus ſol⁹ ribaldus,vel ſeruiens, per quem id poterit expediri,ligari dicatur vſitatis põpis expeditis.

e Ego credo] Idẽ vr̃ tenere Cardi.ibi. q. 25. Sed q̃ro,quia tex. in ca.ſacris,de ſep. dicit,ſi cõtingat excõicatum ſepeliri in cœmeterio,vel alium prohibitum,ſi diſcerni põt debeat exhumari,& corpus extra proijci? Nunq d ſi in cœmeterio, vel eccleſia exemptorũ ſepeliuntur poſſit Eps iuxta formam Cle.eos,de ſep.intrare eorum cœmeteria,& eccleſias,& dicta corpora extrahere,& proijcere?Ab.tenet,ꝙ ſic in d.c.ſacris, qđ no.in alijs verò caſibus non.

ptionem,de excep.ꝙ ſi agitur de pœna incurrẽda reſpectu cõicantium ipſi excõicato,intelligitur, ſi iudex tulit ſententiam in loco,vbi publicè iudicare cõſueuit,præſentib. officialibus ſuis,& partib. vel altera abſente p contumaciã, aliàs ſecus ſed gl.in ver.publicè,in d.Cle.1.vult,ꝙ ex qualitate fori, & ex multitudine aſtantium, vel paucitate dicatur publicũ,vel non publicum,vnde ſecundum eandem glo. [a] ſepeliens occultè excõicatũ,licèt ſciat, non incidit in pęnã.Pa.in d.c.exceptionem limitat hoc verum,qñ non eſſet excõicatus ſm modũ quẽ dicit gl.ĩ d.c.exceptionẽ aut ſi eſſet tñ ſepeliens ignorabat,& magis placet, quo verò ad excoicatũ dr̃ publicè excõicatus,ex quo à iudice fuit excõicat⁹ ipſo præſente, vel cõtumaciter abſẽte, licèt non fuerit denũciat⁹ ſm Pa.ĩ d.c.exce.

3 Quis dicatur nominatim [b] interdictus, vel excõicatus,vide nominatim.

4 Quid ſi vſurarius, manifeſt⁹ fecit cautionẽ?Reſp. Car. [c] in d.Cle.q. 20. ꝙ poterit ſepeliri licitè,& ita tenet gl.& Mat.ibidem.

5 Vtrum hæc pęna liget ſolũ humo, vel tumulo imponentes, an concomitantes,vel portantes, ſeu officiantes?℞. Pau.tenet, ꝙ ſolũ tumulo imponẽtes. Ste. tenet, ꝙ oẽs ẽt concomitantes [d] gl.in ver.ſepelire, dicit caſum dubium.Ego credo, [e] niſi fiat fraudulẽter, ꝙ ſolũ eſt excõicatus imponens in tumulo,cum mandantibus,& autoritatẽ pręſtantib.ſimul cũ pręlatis doloſè non prohibentib. ſed pmittẽtibus ſepelire,& officiãtib.ſm morã ſepulturę.

CASVS.37.eſt in Cle. 1. de deci. vbi excõicant̃ oẽs religioſi [f] adminiſtrationem, vel beneficia non habentes,qui noualium, [g] aut aliàs đcimas eccleſijs [h] debitas, & ad eos non ſpectantes ſibi appropriare pſumunt,ſeu qui de animalibus familiarum, aut paſtorum ſuorum, vel aliorum ẽt aĩalum immiſcentiũ eorũ gregibus [i] aut q de animalibus, quæ in fraudẽ eccleſiarũ emunt, emptaque venditorib.vel alijs ab ipſis tenenda tradũt, ſeu qui de terris,quas tradunt alijs excolendas, decimas ſoluere non permittunt, aut prohibent, ſi poſt requiſitionẽ factã ab eis, quorũ intereſt, nõ deſtiterint.ĩ.menſẽ,vel ſi de his,q̃ ꝯ præmiſſa vſurpare,vel retinere pſumpſerunt.ĩ.duos menſes eccleſijs dãnificatis emendã non fecerint ꝯpetentẽ, [k] nec debẽt abſolui,niſi ante ſatisfactionẽ condignã fecerint.

1 Quid de decimis debitis priuato, ex priuilegio,vel ſeudo? Reſpond. gloſſ. ibidem in ver.eccleſijs,& Cardi.q.7.non eſſe locum iſti pœnæ.

2 Quid ſi pdicti,licèt non phibeant alijs, tñ ipſi nõ ſoluũt decimas, cum debeãt? ℞. gl.ibi ĩ ver. phibuerit,& Car.23.q.Pau. &

f Oẽs religioſi] Hoſpitalarij, & Ciſtercienſes, de deci c. ex parte, primo, & fœminæ ẽt cõprehendũtur,de hoc no. in gl.1.in c. generali,de ele. li. 6.

g Qui noualiũ] Nouale eſt ager incultus ad culturã de nouo reductus.c. q d per nouale,đ ver.ſi.

h Eccleſijs debitas]Iure cõi,vel ſingulari,eſt autem debitũ, qđ exigitur ab inuito ff.de ver. ſig. l. debitor facit. 14.q.1. ꝙ debet.

i Eorum gregibus]Licèt ſtrictè grex differat ab armento, quod maiorum eſt animalium,vt equorum, & boum, grex verò minorum,vt porcorũ, & caprarum, & ouium,hic tñ ſumitur largè pro maiorib.&minorib.quæ gregantur.ff. de abig.l.1. ſi.& cui eccleſiæ đbeatur decima de aĩalibus, nota.in cap.apoſtolicæ,de deci.

k Competentẽ] Sũt.n ſuſpẽſi ab adminiſtratiõib.

Zen. ꝙ non erunt excōicati, aliter peioris eſſent conditionis, quàm laici non ſoluentes decimas.

CASVS.38.eſt in Cle.1.[a] de ſta.mo. vbi excommunicãtur duo genera perſonarũ. Primò omnes monachi, & canonici regulares adminiſtrationem [b] aliquam non habentes, qui ſine licentia ſpeciali ſuorum prælatorum ſe transferunt ad curas principũ, vt damnum aliquod ſuis prĕlatis, aut monaſterijs inferant, vbi no. ſm gl. in ver. ipſo facto. & Car. ibidem. 14.q. ꝙ ad incurrendum hanc pœnam duo requiruntur. Primum ꝙ intrauerint curiã, quia ex ſolo exitu clauſtri ob hanc cauſam non ligarentur. Secundum, ꝙ requiritur, eſt vt cauſa damnificãdi monaſterium, vel prælatum curiam intrauerint, vnde licèt damnũ rō intulerint, vt puta quia pœnituit, eos, tñ ex quo propter hãc cãm curiã intrauerunt, ligãtur,[c] licentiam [d] verò habere, vel non habere nõ puto ponderandũ, vt dicit gl. ibidẽ, quia in tex. non reperitur. Idem Car. ibid. 15.q.

1 Quid eſt adminiſtratio? ℞. Car. in d. Cle. §. ſi quis. q.3. & Lau. ꝙ pro adminiſtratione debemus intelligere perceptionem temporalium fructuum, non aũt ſpiritualium officiorum.

2 Item ſecũdò excōicantur monachi, qui ſine licẽtia obtenta abbatum ſuorũ tenẽt arma intra ſepta monaſteriorum, vbi dicit Car. in §. præfatę ſecundo not. (& dr̃ à ſępio ſępis) ꝙ ſepta ẽ clauſura monaſterij, q̃ nõ licet egredi niſi de licẽtia.

3 Quid ſi talis eſt abbas, qui parit cōtumeliam creatori, vel iniũgit monachis intolerabilia, vel eos proſequitur odio capitali, poterunt ne monachi ſine licẽtia arma ſumere, ſi alijs remedijs non pñt ſibi prouidere? ℞. Car. 1. op. in d. §. pfatæ, ꝙ ſine prædicta pęna pñt aſſumere. 11.q.3.c. Iul.

4 Quid ſi tenent arma in aliquo monaſterio, non in ſuo?[e] ℞. ꝙ non erũt excōicati. & no. ꝙ nomine armorũ intelligunt ea, q̃ cōiter ſunt ad inuadendum,[f] vel defendendũ. Si verò eſſent talia, quibus poſſent vti vt armis, vel vt inſtrumentis, ſicut baculus, lapis, furca, & hmōi, tunc talia ſumunt ſignificatũ ab intẽtione deferentis. Item no ꝙ prefati caſus non hñt locũ in alijs monachis, niſi in nigris.[g]

CASVS.39.eſt in Cle. attẽdẽtes, de ſta.mo. vbi excōicantur impedientes viſitatores monialium quarũcunque, & ẽt canonicarum regularium in his, quæ pertinent ad officium viſitationis earundem, vbi not. ſm Car. ibid. §. ſi. ꝙ ad incurrẽdum prædictã pœnã oportet primò, ꝙ impedimentũ effectualiter præſtetur. Secundò ꝙ admonitio, vt deſiſtant, ſit eis facta per viſitantẽ. Tertiò ꝙ monitio nõ præcedat [h] impedimẽtum aliàs non ligarentur iſta pœna, & dicit ſufficere vnicã monitionẽ etiam generaliter factam, dummodo fiat à viſitante.

CASVS.40.eſt in Cle.1.de reli.do. vbi excōicantur oẽs ſtatum Bighinarum aſſumentes, vel aſſumptum ſectantes. Secundò excōicantur religioſi, qui dictas Bighinas fouent in eorum ſtatu, ſeu vt aſſumant

dictum

& officijs, & beneficijs, ſi habẽt, ſi verò non hñt, ſunt excōicati.

a Clem.1.] Vide Card. ibidem, & gl. fin. in ver. curias principum, quæ ponit. 12. abuſiones religioſorum, vna quarum eſt monachus curialis.

b Adminiſtrationẽ] Pro ſuarũ adminiſtrationum cauſis illuc ire pñt, licèt nõ ſint perpetuæ de iudicum deputati.

c Ligãtur] Quia iam peccatũ cõſummauerũt quo ad hanc pœnam. Et illam gl. reputat ſing. Bald. in aut. habita, C. ne fil. pro pa. & vbi lex imponit pœnam ipſo facto, non eſt locus pęnitentię &c. vide quæ notaui infra, pœna. §. 6.

d Licentiã] No. tamen, ꝙ cum licentia prælatorum ſpeciali poſſunt curiam intrare, non generali, vt, ſ. eat quo vult, ſecundũ gl. quæ eſt in ver. ſpeciali, vnde gl. ſequens dicit, ꝙ ſi cum licentia generali intrarẽt curiam cauſa damnificãdi, eſſent ligati.

e Non erunt excommunicati] Similiter veniẽs de foris ad clauſtrũ cum armis, non animo tenẽdi, nec tenet, ex delatione ligari non videtur, vt verbum cum effectu &c. Idem tenet Car. vbi ſupra. 3.q. quãtum ad id, quod dicit hic. Et dicit glo. in ver. infra, ꝙ ſi tenent extra monaſterium, non ligantur.

f Ad inuadendum] Vide Car. vbi ſupra. q.5. Et dic vt ſunt lanceæ, ſpatæ, arc⁹, & etiam lapides ad hunc vſum.

g Niſi in nigris] Car. ibidem. q.1. & gl. in ver. monachos.

h Nõ præcedat] Hoc dicitur, quia multi plati ſcribunt monialib⁹, ꝙ parent ſe pro tali die, & ꝙ nullus īpediat, hæc gl. ī ver. īpedire.

i Vnicam monitionem] Pone, ꝙ Eps ſtatuit, ꝙ ingrediens monaſteria, diœceſis ſuæ ſit excōicatus Quæritur, an ſit excōicatus, q ingreditur monaſterium, exemptarũ? Pe. de An. in c. vt animarũ, de conſt. li. 6. recitat opi. & contra ſic, aut prælatus loci exempti habet iuriſd. epiſcopalem in dicto loco, & tũc eſt vera opi Io. And. Cald. & ſequacium, qui dicunt ꝙ non, aut non habet iuriſditionem epiſcopalem, Et vera eſt opi. Arc. qui dicebat ꝙ ſic.

K Generaliter factam.] Per theorica, quam ponit Car. in d. Cle. attendentes, vbi iura requirunt monitionẽ, & nõ dicitur, ꝙ fiat nominatim, ſufficit, ſi fiat generalis. Et facit Cle. prima, de vita & hon clerico. &c. conſtitutionem, de ſen. exc. li. 6.

dictum bighinatũ, dant eis conſilium, fauorem, vel auxiliũ directè, vel indirectè.

CASVS.41. eſt in Cle. vnica, de conſan. & af. vbi excōicãtur omnes ſciẽter cõtrahentes matrimonium in gradibus conſanguinitatis, vel affin. prohibitis. Item ſecundò contrahentes cũ monialibus. Itẽ tertiò religioſi, vel moniales, aut clerici in ſacris cõſtituti contrahentes matrimoniũ cum quibuſcũque.

1 Quid ſi ignorauit, quando contraxit, ſed poſtea ſciuit gradũ prohibitum? Rñ. cum gl. in ver. ſcienter, & Car. in d. Cle. 7. oppo. ꝙ nõ ligatur [a] iſta pęna, niſi contrahat de nouo, quantumcũque cohabitet, licèt peccet mortaliter, & ſi vnus ſcit, ille ligatur.

2 Vtrum contrahens cũ impubere ſibi cõſanguinea vel affine, ligetur prædicta pœna? ℞. Car. & Lau. ibidẽ ꝙ non ligatur, quia ſponſalia potius iſti iuris interpretatione contrahunt, quàm matrimonium, c. vnico, de deſpon. impu. li. 6. & cõtrahentes ſponſalia non ligantur prædicta pęna, vt tenet gl. in ver. cõtrahere & Car. q.19. Ste. & Pau. ibidem, qđ intellige niſi p copulã carnalẽ efficiant matrimoniũ.

3 Vtrũ contrahens cum furioſa ſibi affine ligetur prædicta pęna? Reſ. ꝙ non.

4 Quid ſi ſolum contraxit per verba de præſenti, ſed non conſummauit? ℞. Car q.20. videtur velle, ꝙ nihilominus ligatur.

5 Quis dicatur religios⁹, vt incidat in iſtam pęnam? Reſ. glo. in ver. religioſos, Car. 21. q. ꝙ quilibet tacitè, vel expreſsè profeſſus aliquã religionẽ approbatã.

CASVS.42. eſt in Cle. nolentes, de hæret. vbi excōicantur omnes inquiſitores, ſeu commiſſarij ſuper hæreſi deputati, qui prętextu officij inquiſitionis quocunque modo illicito pecuniam extorquent ab aliquibus. Item 2. ſi ſcienter prædicti acceptent bona eccleſiarum. Item. 3. ſi fiſco etiã eccleſiæ ob clericorum delictum applicẽt bona eccleſiarum vbi dicit Car. ꝙ hæc pœna non comprehendit Epiſcopos,[b] & eſt verior opi. licèt aliqui contradicant. Item dicit, ꝙ nomine pecuniæ intelligitur, quodcunque æſtimabile, in ver. pecuniam pro re. facit l. 1. & 2. C. de conſti. pecu. & 1. q. 3. per totũ. Item dicit, ꝙ ſolum habet locum iſta pœna, quando prætextu officij [c] hoc faciunt. Et aduerte, ꝙ prædicti non poſſunt abſolui [d] præterquam in mortis articulo, niſi prius ſatisfecerint de pecunia ſic extorta, nec priuilegium, aut pactum, vel remiſſio valet contra hoc, vt in d. Cle.

CASVS.43. eſt in Clemen. vnica, de vſur. vbi excommunicantur Poteſtates, Capitanei, Rectores, Conſules, Iudices, Conſiliarij, aut alij quiuis officiales quarumcunque communitatum, qui faciunt ſtatuta, ſcribunt, vel dictant, quòd vſuræ ſoluantur, aut quòd ſolutæ non reſtituãtur, cum repetuntur. Item 2. qui ſcienter iudicare ſecundùm illa ſtatuta præſumpſerit. Item 3. ſi prædicta ſtatuta hactenus edita de libris communitatum ipſarum non deleuerint, ſi habent poteſtatem ſuper hoc, intra tres menſes, intellige tam de poteſtate iuris, quàm facti, ſecundum gl. in ver. poteſtatem, ibidem. Item. 4. quicunque prædictorum præſumentes obſeruare prædicta ſtatuta, ſeu conſuetudines effectum eorum habentes quoquomodo. Sed alij à prædictis ſeruantes talia ſtatuta, non ſunt excōicati ſecundum Cardi.[e] ibidem. Item not. quòd is, qui ſcribit, vel dictat, vt incidat in pœnam prædictam; oportet hæc faciat tanquam officialis ſecũdùm Pau.[f] aliter non

a Quod non ligatur] Hoc intellige de ignorantia facti, non iuris: c. ignorantia, de reg. iu. li 6. & Cardi. vbi ſupra qđ ſi quis cõtraxit cum aliqua, quã credebat cõſanguineam, non tamen erat, nunquid erit ligat⁹? Reſ. ꝙ non p no. in c. ſi verò, el. 2. & in c. in audientia, de ſẽ. ex. coactus ãt, maximè coactione abſoluta contrahere, non videtur ligari, & ẽt ſi ea coactione, quæ cadit in conſtantem virum, ſecundum gl. ibidem.

b Epiſcopos] De Epis non loquitur. Et ideo licèt à talibus debeãt abſtinere, non tamen in eis habet locum pœna. Et concor. eo. c. ver. notarij, & ſic voluit dignitati deferre, de offi. del. c. 2. lib. 6. Et cõc. Bart vt infra videbitur 1. oppo.

c Prætextu officij] Et ſic videtur committere crimen cõcuſſionis, de quo. 1. q. 1. ad fi. 23. q. 1. c. 2. & c. militare, de imm. ec. quia plerique, concuſſor tamen verus reſtituit quadruplum, iſti verò ſimplum, bene poſſunt imponere pœnas licitas fiſco applicãdas ſecũdum gl. ibi.

d Non poſſunt abſolui] Car din. 9. no. vide ſupra exc. 5. caſu. 11.

e Secũdum Cardi.] In princ. 28. q. idem gloſſ. in ver. obſeruare.

f Secundũ Paulum] Quem refert, & ſequitur Car. 23. q. vbi ſ.

 liga-

ligaretur. Similiter[a] non li
gatur ſcribens ſententiam
conformem ſtatuto, niſi po
neretur tenor ſtatuti in ſen
tentia.

1 Quid ſi faciunt ſtatutū
propter vſurarios reprimē
dos, vt non exigant niſi tan
tum? Reſp. gl.[b] in ver. face-
re, & Cardi. q. 22. quòd nō
ligantur.

2 Quid de dominis q cū
iudæis vſuras exercētibus
pacta faciunt? Reſ. Car. ibi.
ꝙ ſic ſunt excommunicati
ſm Laur. maximè ſi vſuræ
exigantur à Chriſtianis, ſi-
cut quando faciunt pacta
cum Chriſtianis vſurarijs.

CASVS. 44. eſt in Cle. cu
pientes, de pœn. vbi ex
communicantur omnes re
ligioſi mendicantes,[c] qui
loca de nono accipiunt ad
habitandum. Item 2. prædi
cti, qui accepta loca hucuſ
que mutant, vel transferūt
in alios quouis titulo, de
quo dic vt infra, loca.[d] Ad
uerte tamē ꝙ licèt ſit nouū
quod fuit, & poſtea reficit,
vt no. 18. q. 2. de monachis
tamen ſm Car. 2. q. hic non
prohibētur loca deſtructa
reficere, limitat Pau. verū,
niſi ipſa loca deſierint eſſe
de eorū dominio, & poſtea
ex nouo iure acquirunt.

1 An autem prædicti mē
dicantes poſſint augmenta
re loca iam capta? ℞. Lap.
conſi. 188. ꝙ ſic ſine prædi
cta pœna, facit ca. fin.[e] de
conceſ. præb. li. 6. & ca. con
ſuluit,[f] de Iudæ. & Cle. 1.
de ſup. ne. præla. quia aliud
eſt de nouo capere, aliud
augmentare. præterea hic
non accipitur locus ꝑ par
te fundi, vt in l. locus, ff. de
ver. ſig. ſed capitur pro alio
loco diuerſo pluraliter, vn
de propter augmentationē
non dn̄r habere duo loca.
Itē 3. ibidē excōicantur oēs
religioſi[g], qui aliqua ꝓfer
re pſumūtur in ſermonib.
ſuis, vel alibi iſta intentio-
ne, vt à decimarum debita
rum eccleſijs ſolutione re-
trahant audientes, vn̄ tria
requirunt, vt incidant in p̄
dictā pœnā. Primū, ꝙ dicat
intentione retrahēdi. Secū
dū, ꝙ decimæ, a qb. retrahe
re intendunt, ſint debitæ.
Tertium, ꝙ dicant perſo-
nis audientibus, quæ ex de
bito debeāt ſoluere dictas
decimas. Item. 4. ibidem ex
municantur oēs religioſi,
qui prædicare præſumpſe-
rit negligentia non purga-
ta de conſciētia faciēda cir
ca decimas non ſoluentibꝰ
confitentib. vt ſoluant. Pro
quo eſt ſciendū, ꝙ in d. cle.
præcipitur ſub intermina-
tione maledictionis æter-
næ, & obteſtatione diuini
iudicij, ꝙ in prima dn̄ica,
4. & vlti. quadrageſimæ, &
in feſtis aſcenſionis dn̄icæ,
Pent. Natiuitatis B. Ioānis
Baptiſtæ, aſſumptionis, &
natiuitatis B. virginis Mariæ
prædicando populis, ſi à prælatis eccleſia-
rum, aut eorum vicarijs, vel loca tenenti-
bus eorundem fuerint requiſiti,[h] audien
tes expreſsè de ſolutione decimarum in-
forment. Item. 2. præcipitur prædictis reli-
gioſis, ꝙ requiſiti à prædictis conſcientiam
faciant illis, quorum confeſſiones audiūt,
ꝙ decimas ſoluere non omittant, quòd ſi
poſt talem inquiſitionem ſcienter poſtpo
ſuerint confitentibus conſcientiam facere
de huiuſmodi ſoluendis decimis, tandiu
ab officio prædicationis ipſo facto ſunt ſu
ſpenſi, donec confitentibus ipſis non fece-
rint conſcientiam, ſi hoc ipſum ſibi dicen-
di commode facultatem habuerint,[i] &
ideo hoc non faciendo prædicando inte-
rim ſunt excōmunicati ip-
ſo facto, oportet ergo, ꝙ
conſcientiam faciant ſibi
confitentibus, ſi commodè
poſſunt ante, quàm prædi-
cent aliter non euitant præ
dictam pœnam.

a Similiter] Car. vbi ſupra. d. q. 23. & glo. in ver. iudicare.

b Reſ. gl.] Quæ reputatur ſing. per Ro. in ſingu. 208. per Bald. in Aut. ad hęc, C. de vſur. & in l. ſi eū. §. qui iniuriarū. ff. ſi quis caut. & Alex. in l. 1. ff. de officio e. cui mā. eſt iur. ꝙ licèt in ſtatutis valeat argumentum à contrario ſenſu, fallit, quando argumentum ſumitur ad imponendam pœnam, qa non valet Et dicit Car. & Io. de Imol. ꝙ rex Aragoniæ, vel alius dominus, qui leuat tributum à iudice ꝑpter vſuras, quas permitit eos exercere, ſi impediātur repetitiones vſurarum, ſunt excommunicati. Et concor. dire. li. 3. Bergomi autem eſt ſtatutum, ꝙ repetens vſuras teneatur mutuare illi pecuniam, ꝑ tanto tempore. Quod non valet & ſtatuentes ſūt excommunicati ſecundùm Pau.

c Mendicantes] Hi dicuntur mēdicantes, quibus victum tribuit incerta mendicitas, vt in c. vno, de re. domi. li. 6.

d De quo dic, vt infra, loca] Et hæc conſtitutio emanauit ad roborationem c. vnici de ex. p̄la. lib. 6. vbi pp ſcādalū ꝓhibet.

e Facit. c. fin] In ver. augmentum nam non extenditur iſta conſtitutio ad canonicos, q augmentū expectāt, vt ibi.

f Et c. cōſuluit] Contrario ſenſu qa odio Iudæorum ibi eſt ſtatutum, ſed fauore religiōis aliter.

g Omnes religioſi] Ergo clericos non artat hæc pęna, de ſen. exc. Cle. 1.

h Fuerint requiſiti] Aliàs non tenentur ſecūdùm gl. Io. And. ſuper iſto ver. facit. ca. breui, de iureiu. & de ſente ex. c. primum li. 6. cū concord. Et hæc conſtitutio facit ad declarationē. c. 1. de deci. li. 6. quia hic imponitur pęna, & vult ꝙ ſcienter omittens grauiter à prælatis arguatur. Et ꝙ ſuper his ſtatuta pœnalia fiant.

i Commodè facultatem] Simile de pur. c. inter. c. cum in iuuentute, de hæret c. 2. in principio, periculum ergo tacēdi dicēdo purgatur. 43. diſtin. ſit rector.

CASVS. 45. eſt in Cle.
prima de ſententia ex
communicationis, vbi ex-
communicantur omnes re
ligioſi, cuiuſcunque ordi-
nis & conditionis exiſtant,
qui interdictū impoſitum
à ſede apoſtolica,[a] vel à
locorum ordinarijs, qđ ma
ter eccleſia ſeruat,[b] non
ſeruauerint. Idem dic de
ceſſationibus generalibus
à diuinis, & ligat hęc pœna
etiā ſi interdictū ſit nullum.

CASVS. 46. qui aliquā
do eſt papalis, aliquan
do epiſcopalis, aliquando
non, not. in. c. eos, de ſent.
excomm. lib. 6. vbi illi qui
à ſententia canonis, vel ho
minis propter mortis peri
culum, vel aliud impedi-
mentum[c] fuerint abſoluti
ab alio, quàm ab eo, a quo
de iure erant abſoluendi, ſi liberati à tali
impedimēto, q̄ cito commodè poterūt, cō
tēpſerint ſe preſentare illi, qui legitimè de
bebat eū abſoluere, & ſatisfacere, prout ab
eodem eis iniungetur; ipſo facto ſententiā
excōicationis incurrunt, & ab eo ſolo pote
runt abſolui, à quo à prima excōicatione
erant abſoluendi, idem dic de illis,[d] qui
cum abſoluuntur à papa, vel legatis ipſius
à quibuſcunque ſententijs, iniungitur eis,
vt ſe ordinarijs aut alijs quibuſcunque re
preſentēt pro ſuſceptione pœnitentiæ, vel
pro ſatisfactione impendenda his, quibus
iniuriam fecerunt, ſi non faciunt, quā pri-
mum commodè poterunt, eandem ſenten
tiam, ipſo facto incurrūt, de quo vide ſupra
abſolutio. 3 §. 16. Et aduerte hic, ꝙ Io. An.
dicit, quòd iſtud habet locum tā in ſenten
tia iuris, quàm hominis,[e] & ita ſequuntur
domini de Rota.

CASVS 47. qui eſt aliquando papalis,
aliquando epiſcopalis, aliquando nō,
eſt in c. nuper, & in c. ſi concubinę, de ſen.
excommunic. contra participantes cū ex-
communicatis, de quo dic vt infra, excom
municatio. 8. §. 1.

CASVS alius eſt per extrauagātē Pau-
li ſecundi poſitam ſub ru. de reb. ecc.
non alien. vbi excommunicantur alienan-
tes res eccleſiaſticas, ſiue facientes pactū,
per quod ipſarum dominiū transferatur,
ac omnes concedentes, hypothecantes, in
feudantes, vel in emphyteuſim conceden
tes, aut locantes, niſi in caſibus iure con-
ceſſis, exceptis fructibus & bonis, quæ
ſeruando ſeruari non poſſunt. Item 2. ex-
communicantur, qui taliter alienata re-
cipiunt.

1 Sunt & multi alij caſus excommunica
tionū tam papales, q̄ per ſtatuta ordinario
rum in eorum diœceſibus promulgatis,
quos omitto breuitatis cauſa, & etiam pro
pter ea, quæ inferam in ſeq. q.

2 Pro declaratione omnium prædicto-
rum caſuum tam in iſto c. quàm in duobꝰ
præcedentibus, quæruntur infraſcripta.

3 Vtrum ignorantes prædictas ſenten-
tias excommonicationum ligētur quoad
deum, & conſcientiam, faciendo, vel omit
tendo id, ꝑ quod ſententia excommuni-
cationis imponitur? Reſ. aut ignorantia eſt
affectata, craſſa, vel ſupina,[f] & ſic ligarent
ſecundum communiter doct. per text. cla
rum in capit. vt animarum periculum, de
conſt. li. 6. Aut ignorātia non eſt affectata,
nec craſſa, aut ſupina, Et ſic quoad forum
conſcientiæ ex no. in capit. cognoſcentes,
de conſtit. & in capit. à nobis, el primo de
ſent. excommu. & in d. ca. vt animarum, di
ſtinguo, aut id quod cōmittitur, vel omitti
tur, propter quod excommunicatio infligi
tur, non eſt prohibitum, vel præceptum à
lege diuina, ſed ſolum à iure poſitiuo, vel
per ſtatutū, & tūc talis ignorans non ligat.
ſn̄ia excōicationis, quia ad incurrendā re-
quiritur dolus verus, vel præſumptus, ſi-
cut eſt lata culpa. l. ꝙ nerua ff. depoſiti hoc
tenet Io. An. in c. quātæ, e. ti. in nouella vbi
dicit notabile verbum, not. ꝙ in hunc, vel
quencunque canonem nullus incidit, niſi
ſit in dolo. hoc idem tenere videtur In-
nocen.

a A ſede apoſtolica] Per hoc videtur cōprehēdere interdictū iuris, exemplum in Clement. ſi quis ſuadente, de pęnis, in. §. ciuitas.

b Eccleſia ſeruat] Scilicet matrix, hoc ibi dicit text. quia aliqua loca non habent eccleſiam cathedralem.

c Vel aliud impedimentum] Legitimū, vt qa infirmus & huiuſmodi.

d Idem dic de illis] Scilicet quia in ſententiam reſcidūt ipſo iure.

e Quàm hominis] Hoc patet per principium capi. ibi, eos, qa ſentētia canonis, vel hominis.

f Vel ſupina] Quæ eſt ignorare, quod omnes ſciunt, de poſtu. capitu. primo, de cler. excommunica. mi. cap. apoſtolicæ.

nocen. in c. cum medicinalis, a e. ti. li. 6. & facit quod no. b Bar. in l. quicunque, C. de ſeruis fug. vbi dicit, ꝙ vbicunque loquimur de pœna capitali, vel corporali, ſub intelligit dolus, de hoc vide ĩ pęna. §. 6. ergo à fortiori ſubintelligit in excõicatione, qua punit animam. Cum ergo talis non ſit in dolo vero, vt patet, ſ. dolus. §. 1. nec præſumpto, qa non ignorat craſsè, nec ſupinè, quod eſt lata culpa, ergo non ligabitur ſententia excommunicationis, facit quod no. c Inn. in c. nouerit, eo. tit. vbi dicit, ꝙ faciens ſtatutũ contra eccleſiaſticam libertatem ignorans fore contra eccleſiaſticam libertatẽ, non ligatur ſententia excommunicationis. Item hoc patet per ea, quæ no in l. qui contra, & in l. ſi quis inceſti, & ĩ aut. inceſtas, C. de ince. & innuti nup. vbi patet, ꝙ ignorãtia d iuris excuſat a pœna impoſita veritas nuptias cõtrahenti. facit l. ſi adulteriũ cum inceſtu. §. 1. ff. de adulter. Aut id, quod committitur, vel omittitur, pp ꝙ excommunicatio infligitur, eſt contra legem diuinam, & committens ſcit fore ꝯ legẽ Dei, licèt ignoret eſſe prohibitum per ius commune, vel per decretalem, aut ſtatuta quæcunque, & in hoc eſt diuerſitas inter doc. Nam gl. in d. c. a nobis primo, in ver. non niſi, poſt mediũ, & Bar. in l. cunctos populos, C. de ſumm. tri. & fid. catholi. e in 5. col. verſ. 2. quęro in delictis, videtur tenere, ꝙ ligat, qa eſt in dolo faciendo rem, quam ſcit ſibi eſſe prohibitam, pro quibus facit l. nec exemplum, C. ad l. Corn. de fal. & c. cũ illorũ, in fi. eo. ti. huius opi. vr etiam Sco. f in 4. di. 6. ꝯtrium tenet Io. And. in d. c. vt animarum, & quo ad excommunicationem domi. Ant. & Pa. in d. ca. a nobis, & Ge. in d. c. vt animarum Sed pro cõcordia ſic diſtinguo, aut loquimur de excommunicationibus, quæ infliguntur à iure communi, aut per extrauagantes, vel ſtatuta quæcunque ſup facto damnato a lege diuina, quę communiter in diœceſibus publicantur, & ſciũtur, vt eſt illa de non cõtrahẽdo in gradu prohibito, de non verberando clericũ & ſimilibus, & ſic ligatur, quia eſt lata culpa ignorare, quod oẽs ſuæ conditionis ſciunt, quia ſi eſt homo boni ſenſus, non ignoraret talia, ſi faceret, quæ cõiter homines ſuæ conditionis faciũt, ſ. ſi iret ad eccleſias, & ad prædicationes, & ſimilia, ipſa non ignoraret. Cum ergo talis non ſit extra culpam ignorantiæ, ſic non euitabit pœnam, & ſic intelligo gl. & Bar. tenẽtes, ꝙ ligantur. Aut loquimur de excommunicationibus iuris communis, & extrauagantium, vel ſtatutorum quorumcunque ſup facto dãnato à lege diuina, quæ communiter non publicantur in diœceſibus, nec ſciũtur, Et ſic cum talis ignorãs ſit extra omnẽ culpã ignorantiæ, non ligabitur pęna excommunicationis, niſi ſit perſona, cui ex officio ignorare ſit prohibitum, & ſic intellige & limita Io. And.

a In c. cum medicinalis] Et ibi gl. in ver. temerarius, quæ dicit, excõicatorẽ propter culpam de qua ibi, incidere in excõicationem, & ſic videtur loqui de dolo præſũpto. Idem dicit Abb. in ca. cognoſcentes, de conſtitu.

b Et facit quod no.] Bar. nihil dicit ibi de hoc, bene dicit, not. vlt. quod ignorans non punitur, & ſubdit Cy. allegaſſe illum tex. pro quodam capitaneo, qui ſindicabatur, & ſuſceperat ignorãter quendam Peruſinum ribaldũ in palatio cõtra formam ſtatuti, & fuit excuſatus propter ignorãtiam. Magis facit, quod dicit ibi Bal. ꝙ ad hoc, vt quis puniatur, de receptatione, requiritur dol⁹, & dicit, ꝙ ratio eſt, quia receptatio eſt de natura boni, quando quidem naturaliter vnus alteri conferat ſubſidium, l. vt vim, de iuſt. & iur. vide eundem Bal. vlt. col. & Bar. in l. 1. ff. de recepti.

c Facit quod not. Inn.] De hoc ſupra eodem caſu. 12. §. 3.

d Vbi patet, quod ignorantia] Facit quod no. Bald. in d. l. quicunq;, C. de ſer. fug. pe. col. no. 6 in ver. ꝙ ſi ſeru⁹, ꝙ parcitur ei, qui bona fide facit, & Bar. in l. omnes, la 1. C. de agri. & cenſi. li. 11. & dicit de receptãte colonam fiſci, vel exbannitum ignoranter, ꝙ nõ punitur, vñ Cal. vbi ſupra dicit, ꝙ ibi eſt argumentum, ꝙ ſi cõmodaui alicui equum, arma, vel famulũ, qui dicebat ſe velle ire in villam, & iuit ad occidendum hominem, q⁹ non teneor, quia non venit delictum in mentem meam, facit quod not. C. de fur. & ĩ l. Metrodorum, ff. de pœ. Item ad prædicta facit, ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ tenens vxorem alterius puniatur, ꝙ ſi ignoro eam eſſe vxorem alterius, nõ debeo puniri, ſi illã accipio in vxorem meam, ſi non diſſimulem, vel certiorari noli, & huiuſmodi &c.

e C. de ſum. tri. & fin. ca.] Iuncta glo. in ver. iuriſperitiam, quæ dicit, quòd miti⁹ agitur cõtra delinquentẽ contra ius poſitiuũ, ſec⁹, ſi cõtra ius naturale.

f Huius opi. videtur etiã Sco.] Idem tenet Cy. in d. l. 1. C. de ſũ. tri. per l. vulgaris §. ſi quis, ff. de furtis, & per l. ſciẽtiam. §. qui cum aliter, ff. ad l. Aqui. idem tenet, do. Ant in d. c. a nobis, vt refert ibi Abba. & Fel. in c. cognoſcentes, de ſent. exc. vbi reſpondet ad c. vt animarum, de conſ. quia ſecundũ eũ loquitur excommunicatiõe, quæ non ligat niſi ratione contẽptus, & qui ignorat, non contemnit. Et ſic videtur tenere in caſu noſtro d. Anto. pro vt allegatur hic. Quaſi ꝙ velint doctores, ꝙ faciens contra factum aliàs damnatum incidat in pœnam etiam ignorans, ſed nõ in excommunicationẽ. Sed dic, ꝙ ſatis contemnit, qui factum damnatum de iure diuino committit. Idem pro ea parte tenet Marianus Soci. in d. c. à nobis, & Anch. in d. ca. vt animarum, de cõſti. lib. 6. Imo. in d. c. cognoſcẽtes, dicit ꝙ hæc opi. procedit, vbi imponitur pęna audire ſecus, ſi ipſo iure. Tu autẽ teneas concordiam poſitã hic ab autore, quæ eſt notabilis, vide late Pa. & Fe. in d. c. cognoſcẽtes, vbi dicit materiam huius. §.

& d. Ant. cum cæteris, qui tenent, ꝙ non ligatur ſentẽtia excommunicationis, ratio eſt, quia quantitas pœnæ debet ꝓportionari quãtitati culpę. c. felicis, de pę. li. 6. Sed talis peccans ſolũ offendit legem diuinã, contra quam ſe ſcit facere, nõ autem offendit conditorẽ canonis, cum ipſum canonem ignoret, & ſine oĩ culpa, ergo ſolum debet puniri pœna legis diuinę, quam præuaricatur, non pœna excommunicationis, quæ nõ ligat niſi ratione contemptus regulariter, vt in c. ſacro, eod. & capitul. nemo epiſcoporum. 11. q. 3. cum ſimilibus, qui contemptus non eſt in caſu noſtro quo ad canonem, vel ſtatutum, quod ignorat, quia vbi datur ignorantia, ceſſat contemptus ſecundum d. An. in d. c. a nobis, facit c. ſi. qui matri. accu. poſ. Item quod not. Inno. & doc. in c. ſi verò, el 2. eo. vbi patet, ꝙ percutiẽs clericum ignorans clericũ eſſe, non eſt excommunicatus, licèt faciat factum dãnatum l. diuina, quia non contemnit canonem, cum ignoret clericum eſſe, & ſic non ligatur. Nec ob. quod ſæpe in excommunicationibus dicitur, quod ſufficiat affixio in valuis S. Petri. Romę, quia id debet intelligi quoad præſumptionem fori contentioſi, vel quoad illos, qui ſunt in culpa, vt non poſſint publicari in eorũ terris, aliter ſequeretur, quòd quilibet teneretur habere procuratorem, in curia, vel ſtudere iuri canonico, quod eſt impoſſibile multis.

4 Vtrum mandans fieri aliquid, quod prohibetur aliqua pręfatarum excommunicationum, ſit ipſo facto excommunicatus? Reſpon. ſecundum diſtinctionem, de qua infra Mandatum. §. 1.

5 Sed quid, ſi quod mandauit, nõ habuit effectum? Reſpond. quòd non eſt excommunicatus in nullo caſu prædictorum, niſi ſolum in illo, de quo ſupra in Caſu. 31. ſ. in c. 1. de homi. in aliis autem caſibus, vt incidat in excommunicationem, non ſufficit, quod ſolum mandauerit, ſed oportet, effectus mandati ſequatur, vt no. in c. felicis, de pœnis, libro 6. per Gof. & alibi per doctor.

6 Vtrum ratum habens maleficium, quod aliqua prædictarum excommunicationũ, prohibetur, ligetur ſimiliter cum faciente? Reſp. ꝙ ligatur, ſi tamen interueniant, quæ requiruntur vt ratihabitio habeat locum, quæ Vide ſupra conſentire. §. 4.

7 Vtrum conſulentes, vel fauorem dantes, inducentes alios ad aliquod prædictorum faciendum, ſimiliter ſint excommunicati? ℞. ꝙ non, niſi vbi exprimitur ẽt contra dantes conſilium, auxilium, vel fauorẽ & excepto ſi darent conſilium, auxilium, vel fauorem ad factum damnatum, poſtquam ille, cui dant conſilium, auxilium, vel fauorẽ, iam eſt ligatus, quia ſic ligarentur eadem pœna, & ab eodem eſſent abſoluendi, vt in c. nuper, de ſen. exc. & infra, excommunicatę. 8. §. 1.

8 Quæro de quo conſilio intelligit, quñ excommunicatio infligitur cum dantibus conſilium? ℞. vt colligo ex Car. in Cle. 1. in princip. 5. opp. & 12. q. de pœnis, ꝙ intelligitur de fraudulento conſilio, non de nudo, quod nihil adducit ad peccatũ, vt not. in d. c. nuper, in gl. 2. & in c. ſicut dignum, de homi. & dicit Paul. vt refert Cardi. vbi ſupra in 5. oppo. ꝙ conſiliũ præſtatur ſuadendo, rogando, mandando, inſtruendo, vel vtilitatem inde ſecuturam oſtendendo, vt no. Innocen. in ca. ad audientiam, de homi. Item dicit Pau. ꝙ ex nudo conſilio regulariter quis non tenetur, vt Inſti. mandati. §. tua gratia: Et dicitur nudum conſilium, vel ſimplex fauor illius, qui ad maleficium faciendum nihil adducit, puta quia ſic omnino faceret, & cum tanto aĩo, ſed vbi quis magis efficaciter inducitur, licèt aliàs eſſet facturus, tunc non eſt nudũ conſilium, nec ſimplex fauor, vt elicio ex glo. in d. c. felicis, in ver. fauorem, & facit text. in §. illud, eod. c. & ibi Gemi. Item not. ſm

Pau.in d.Cle.1. de pœnis, vt refert Car.in d.5.opp.ꝙ ad incurrendam pęnam ex cõicationis oportet conſilium, fauor, vel auxilium ſint circa factum damnatũ per quod incurritur excõicatio, quia ſi eſſet circa alia, non haberet locum.

9 Quis dicatur defenſor vel receptator, habes. ĩ.hæret.§.23.cũ ſeq.& ſm prædictã declarationem ligabuntur, in quocũque de ipſis ſit mentio ſpecialis.

10 Quis dicatur ſocius,[a] ℞.gl.in d.c.felicis, Car.& Pau.in Cle.pręallegata.11.q.poſt gl.ibi, ꝙ eſt ille, qui aliquid cooperat̃ ad actum damnatum, vnde no.ꝙ qñ ſunt plures ad delinquendũ, & null⁹ eſt principalis, tũc dñr agentes, Sed qñ vnus eſt principalis, & alius cooperãs, tũc ſtrictè dr̃ ſocius in cenſuris, licèt largè ſocius criminis dicat̃ tripliciter, ſ.ꝯcomitãs, fauens, & nõ corripiẽs, vt 22.q.4. Itã planè.86.di.culpã, & i d.c. ſicut dignum.§. 2. & tales regulariter non puniuntur eadem pœna.

11 Quæritur, qa in pleriſque caſib.excõicationũ pręDictarũ, dr̃ ꝙ non ſunt abſoluendi, niſi prius ſatisfecerint, vel aliud fecerint, Vtrũ teneat abſolutio ante ſatisfactionẽ, & impletionẽ illorũ, q̃ mãdãtur in dictis caſib⁹? ℞.& pro regula eſt tenendũ, ꝙ vbicunque ius vtitur iſto verbo, poteſt, negatiuè, ꝙ tũc abſolutio impenſa contra id, quod ſic imponitur, eſt nulla, vt patet per gl.[b] in reg.1.de re.iu.li.6.Idẽ dic, qñ canõ vtitur verbo, non valeãt, & tales caſus ſunt.11.& 13.& 17.& oẽs caſus ſeq.vſq; ad caſũ 31.ĩcluſiuè ſ̃.excõicatio.5.§.17.& 42.ſ̃.excõicatio.7.vbi aũt canõ vtit̃ verbo, Nullaten⁹, tũc ſm Zen.in Cle.vnica, de ſeq.non valet, ſed ſm Car.ibid.in ver.ſi quis aũt.q.6.valet. Sed ego dico,[c] ꝙ vbi aliàs abſolutio alicui ptinet de iure, tunc tenet abſolutio, ſi omittatur, quod præcipit canon fiendũ, quantũcunque vtatur verbo, Nullatenus, aut verbo. Non mereatur, vel non abſoluatur, ſed vbi abſolutio, de iure nõ competit tali, puta quia conditor canonis ſibi, vel alteri reſeruauit, & ſolũ concedit in aliquo caſu, verbi gratia in articulo mortis, & hmõi, ſub aliqua forma ſit ſub quibuſcũque verbis velit, tunc non valet abſolutio, niſi ſeruata modificatione, ſeu forma in ipſo canone expreſſa, facit glo.in Cle.1.d'iure pa.in verbo, inhibentes, quod no.bene.

EXCOMMVNICATIO VIII. de participantibus cum excommunicatis, maiori excommunicatione, & quia diuerſimodè participatur, diuerſas inferam quæſtiones, per quas intelligere quis poterit, quando participando ligatur maiori excommunicatione, vel minori, aut quando licitè, & ſine peccato participat.

1 Vtrum participans cum excommunicatis in crimine incurrat aliquam cenſuram? Reſpond. ꝙ aut excommunicatus, cum quo participat, eſt excommunicatus cum dantibus ei auxilium, conſilium, vel fauorem, & tunc ſi participat in eodem delicto, ſiue ante, quàm ſit excommunicatus, ſiue poſt, ſcilicet dando auxilium, conſilium, vel fauorem ad ipſum faciendum, vel continuãdum, ſic ligatur eadem ſententia excommunicationis, & ab eodẽ ſolo poteſt abſolui, à quo poteſt abſolui excommunicatus, cum quo ſic participauit. Aut talis non eſt excommunicatus cũ ſantibus ei auxilium, conſilium, vel fauorẽ & tunc ſi participat cum eo dando auxiliũ, conſiliũ, vel fauorẽ in facto damnato ante, quàm

a Quis dicatur ſocius] Tu dic ſecundùm gloſ.in Cle.1. de pęn.in ver. defenſauerit, ꝙ ſocij propriè dicuntur ſecundùm deriuatores, pp periculi, vel operis ſocietatem, & dicitur ſocius à ſequor ſequeris. Vnde dicunt, ꝙ ſocius, propriè in periculo, collega in officio, comes in itinere, cõſors in præmio, ſodalis in menſa, vel in ſede. Sed iuriſtę dicunt ſocium in crimine.22 quę.4.ſi ad peccatũ 26.q 2. illud, in ſi.& quandoque vocatur conſors de hær.c.cum ſecundum Ioann.6.& vide ca. ita plane.23.q.4.vbi dicitur malis quis ſociatur cõmittendo, fauendo, non corripiẽdo. Item in eccleſia, de officio deleg.cũ R. de ſen. excom.ex tenore, item in ordine, de confeſſis cap.1. in ſi. Item in via, de voto, ca.2.item in coniugio.27.q.2.cũ ſocietas. Item in lucro, de ſponſ. c.2.de ſepul.c.1.

b Patet per gl.] In verb.non poteſt. Nam dictio, poteſt, negatiuè poſita importat neceſſitatem, ſecũs, ſi affirmatiuè, pro primo dicto facit.2.q.1.c.1.de acc. de his. Pro ſecundo dicto.4.q.3 § Itẽ ſ criminali, ver. poteſt facit.c.de multa, de pben.&c. Facit l.quia etiam, ff.de arbi. & ff. de officio præſid.l. ſæpe, & l.ſeq.

c Sed ego dico] Iſta diſtinctio militat, etiam ſi in canone eſſet verbum, nõ poteſt, Quia ſi papa abſoluit nulla præcedente ſatisfactiõe, tenet abſolutio, ſecus in inferiori abſoluente in excommunicationibus, quarum abſolutio eſſet papæ reſeruata, &c.

te, quàm ille commiſerit factum, pp quod excõicatus, eſt ſic, ſolùm peccat mortaliter. Si aũt participat poſt, quàm ille commiſerit factum damnatũ, & eſt excõicatus, ſic ligatur eadem excõicatione, & ab eodẽ poterit abſolui, à quo põt excõicatus, cum quo participauit, & ſic intellige. c. nup, & c.ſi concubinæ, de ſent. excommunicatio. vbi bonum exemplum.

2 Quid ſi participat non in eodem delicto, ppter ꝙ excõicatus eſt ille, cũ quo participat, ſed in alio[a] peccato mortali? ℞.ꝙ peccat mortaliter, & ſolum eſt excõicatus minori excõicatione, niſi talis fuiſſet excõicatus à Papa cum participantibus ei in caſibus non conceſſis, quia ſic ligaretur eadem ſentẽtia, ſi aũt eſſet excõicatus cũ participãtibus ab inferioribus à Papa, dic vt ſupra, excõicatio.3.§.17.

3 Vtrũ participans in diuinis ligetur eadẽ cenſura? ℞.ꝙ aut talis, cũ quo participat, fuit excõicatus ſententialiter, Et nominatim à Papa, & ſic ſi ſunt clerici, dic vt ſ̃.excõicatio.5.caſu.4. ſi verò non ſunt clerici, dic ꝙ peccant mortaliter, & ſunt excõicati ſolũ excõicatione minori, ar.c. ſignificauit, e.ti. ſm communem opi.doc.in ca. ſacris, quod me.cã. Aut eſt excõicatus à quocunque inferiori à Papa, & denũtiatus, & ſic clerici participantes in diuinis peccant mortaliter, & eſt eis interdictus ingreſſus[c] eccleſiæ, vt habes. ĩ. ſuſpenſio.1.§.24. Laici verò ſolũ peccãt mortaliter. Aut eſt excõicatus generaliter à Papa, vel a quocunque alio prælato, ſeu à canone, vel per ſtatutum, & ſic tã clerici, quàm alij non peccant, nec ſunt excõicati ẽt minori excõicatione, niſi ſit talis excommunicatus pro ſacrilega iniectiõe manuum in perſonam eccleſiaſticam ita notoriè, ꝙ nulla poſſit tergiuerſatione celari, & hoc per extrauagantem factam in concilio Cõſtantienſi ſub Martino.v.& vt dicit Arch. Flo.in ſumma ſua, habuit ipſe à duobus notabilibus fide dignis, q̃ fuerunt pręſentes, ꝙ fuit acceptata in d. concilio ab omnibus, & eſt perpetua. Fuit ẽt, vt habui ego à fide dignis, confirmata, & approbata in concilio Conſtantienſi, cui⁹ tenor talis eſt, Ad euitandum ſcandala, & multa pericula, quæ conſcientijs timoratis contingere poſſunt, Chriſti fidelibus tenore præſentium miſericorditer indulgem⁹, quòd nemo deinceps à communione alicuius, ſacramentorum, adminiſtratione, vel receptione, aut alijs quibuſcunque diuinis intus & extra prætextu cuiuſcunque cenſuræ, aut ſententiæ eccleſiaſticæ a iure, vel ab homine generaliter promulgatæ teneatur abſtinere, vel aliquem vitare, aut interdictum eccleſiaſticum obſeruare, niſi ſententia, vel cenſura hmõi fuerit illata contra perſonam, collegium, vniuerſitatem, eccleſiam, communitatem, vel locum certum, a iudice publicata, vel denunciata ſpecialiter, & expreſsè, conſtitutionibus apoſtolicis, & alijs in contrariũ facientibus non obſtantibus quibuſcũque ſaluo ſi quem pro ſacrilega manuum iniectione in clericum ſententiam latam à canone adeò notoriè conſticerit incidiſſe, ꝙ factum non poſſit aliqua tergiuerſatione celari, nec aliquo ſuffragio excuſari, nam à communione illius, licèt denunciatus nõ fuerit, volumus abſtinere iuxta canonicas ſanctiones, hæc D.extrauagans.[d]

4 Vtrũ participantes cũ pręDictis excõicatis nominatim denũtiatis à quocũq; plato in alijs, q̃ in criminib⁹, & diuinis peccent mortaliter

a Sed in alio] Puta, eſt excommunicatus propter crimen vſurarũ, ſed participat in homicidio committendo &c. Et hoc eſt, quod dicit Ric. in 4 diſt. 18.arg.9.q.2. ꝙ fauẽs excommunicato, & nõ crimini, non incurrit eandem. Si crimini, & non illi, propter quod excommunicat⁹ eſt non incurrit excõmunicationẽ. Si autẽ fauet crimini per ſe, tunc aut iſte fauor aliquid cooperatur ad perpetrationẽ criminis, aut nõ ſi non, nõ eſt particeps in crimine illa participatione, per quam incurritur eadẽ excommunicatio. Aliud eſt enim præſtare fauorẽ crimini, aliud impunitati criminis, quia primo caſu eadẽ incurritur, ſecundo caſu non, ſed veniret excommunicandus ſecũdùm eum, niſi ratione horroris, vt qa fauor hæreſis impunitati præſtatur, quia eſt excõmunicatus.

b Minori] Concordat Innoc. in d c.nuper.

c Interdictus ingreſſus] Nõ ſunt tamen irregulares, licèt vicini irregularitati, & hoc verũ, ſi ſciẽter, & ſi ius ignorant, & præcipuè ſi ſunt talis conditionis, ꝙ ſcire potuerit, & debuerint huiuſmodi participatiõis ꝓhibitionẽ D.extrauagãs]

Adde vide Feli. omno in c.Rodulphus, de reſc.nu.39.& 40. ſupple. clericus.7.§. fin. vbi dicit ſibi fuiſſe oſtẽſam.d.extrauagantem. Et addit hæc verba propter hoc tamen huiuſmodi excõicatos, ſuſpẽſos, interdictos, ſeu ꝓhibitos nõ intendit in aliquo releuare, nec eis quomõlibet ſuffragari.

mortaliter? Reſ. Pan. in d.c. ſacris, recitat diuerſas opi. & dicit, ꝙ cõis opi. eſt, ꝙ ſolũ peccat venialiter, & eſt excõicatus minori excõicatione, niſi in ſex caſib. Quorum prim⁹ eſt, qñ cõicat in contemptũ clauium. a Secundus ꝯ præceptum ſuperioris, ar. ca. 2. de maiori. & obe. Tertius, qñ in diuinis. Quart⁹, qñ in crimine mortali. Quintus, qñ eſt excõicatus cum participantibus ſibi. Sextus, ſi communio ſit nimis frequens. Et licèt prædicta opi. ſit ſatis rationabilis, tamen magis mihi placet opi. ſancti Bon. in 4. di. 18. ꝗ. pe. qui tenet, ꝙ ſolum peccat mortaliter in duob. caſib. cõicans in actu exteriori alijs à crimine, & à diuinis, ſ. qñ cõicat in contemptum ſñiæ latæ, aut ſecundo qñ credit probabiliter, ꝙ ex tali cõione ſententia venit in contemptum. Sed ſi probabiliter eſtimat, ꝙ ſñia non magis contẽnet ex ſua cõione, & cũ timore hoc facit ex quadã affabilitate, aut puſillanimitate, & huiuſmodi, ſic ſolũ peccat venialiter, & ligatur minori excõicatione, cũ qua ſñia ꝯcor. Tho. b in 4. ea. di. q. 2. ar. 4. & Pe. ca. di. Intellige p̃dicta, ſi cõicat in prohibitis quæ ſunt vltra crimen, & diuina iſta, quæ continent in iſto verſu. Os, orare, vale, cõio menſa negatur. Os i. locutio, quã Guido & Hugo in c. qm̃ multos. 11. q. 3. extendunt ẽt ad literas recipiendas, vel mittendas, & nuntios, & munera. c Aſſurgere d aũt, vel ei reuerentiam facere, aut inclinare ſe ſalutanti, vel mouere labia, dummodo nihil dicat, non inducunt minorem excõicationẽ ſm Rod. cũ pœnæ ſint reſtringendæ per regula, odia, de re. iu. in 6. Orare, per hoc ꝓhibetur nõ ſolũ participatio in diuinis & ſacris, ſed & etiam ne q̇s oret in eccleſia, e vel extra ſimul cũ excõicato. Dicit tñ In. in d. c. nuper, ꝙ ſi excõicatus ſit in eccleſia, vel in alio loco non cauſa orãdi, ſed pro alio negotio, ꝙ nõ prohibetur quis ibi orare, cũ in oratione ſibi non cõicet, & placet mihi, licèt Ho. ibi teneat contrarium, vale, per hoc prohibetur ſalutatio quælibet fienda excommunicato, ſed loco eius debet dicere, Deus emendet vos, vel ſi ſcribit, loco ſalutationis dicat, Spiritum ſanioris conſilij, & huiuſmodi, quia ſic non eſt ipſum ſalutare modo, quo prohibetur. Communio, per hoc prohibetur, ne quis facto communicet excõicato, puta cooperando in aliquo exercitio, vel habitando f in domo cum excommunicato dicit tñ Inno. in d. ca. nuper, ꝙ ſi ego, & excõicatus ſumus in aliqua domo, ego pro meis negocijs, & ipſe pro ſuis, ꝙ non dicor cõicare ei. Sed benè, qñ ego, & ipſe ſimul pro eodẽ negotio cohabitamus vel habem⁹ ſocietatem inſimul contractã & eam exercemus, ſimiliter dicit, ꝙ ſi ego & ipſe haberemus vnã ſolam camerã communem, ꝙ liceret mihi in ea cum eodem excõmunicato iacere, comedere, & hmõi, dummodo non cõicem ei in eadem mẽſa, nec in eodem lecto, aut locutione, vel oratione. Menſa, per hoc prohibetur comeſtio, vel potatio cum excommunicato, & de his omnibus habetur. 11. q. 3. c. ſicut, & in tribus. c. ſeq. & no. in d. c. nuper.

5 Sunt multæ perſonæ, quę licitè cõicare pñt cũ excommunicato, de quibus. 11. q. 3. c. qm̃ multos, q̃ comprehenduntur his verſib⁹, vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe hęc anathema q̇dẽ faciũt ne poſſit obeſſe.

6 Vtile, ſcilicet cum q̇s participat ꝓ ſua vtilitate, puta petendo ab eo debitũ, quo ei tenetur, extra eo. c. ſi verè, & in iudicio propter hoc poteſt eum conuenire g Item

propter

a In contemptũ clauium] Quia ſm Pa cõtemnere ptãtẽ eccleſiæ, eſt p&m̃ mortale.
b Concor. Th.] Dicit, ꝙ hoc eſſet nimis graue, ꝙ hõ pro vno verbo leui, quo q̇s excõicato loquitur, mortaliter peccet. Et ipſi excõicantes multis laqueos damnationis inijcerẽt, quod in eos retorqueretur. Hodie tamen per c. conſtitutionẽ, lib. 6. eo. tit. neceſſaria admonitio nominatim expreſſa. vbi no.
c Munera] Licèt quis non debuerit recipere, tñ non tenetur reddere, ſed pauperibus erogare, vel remittat excommunicato ad ſuũ ruborem.
d Aſſurgere] Quidã tenet contrarium. Et alleg. Car. in Cle. ſi. eo. titu. & eſt q. 4 in principio, ſed nõ ſatisfacit, quia loquitur de ſignis exteriorib⁹ cum intentione participandi, ſed non quando ex puſillanimitate, vt hic.
e Oret in eccleſia] vnde, ſi patet de excõicatione, debet procurari vt exeat vel ipſi exeant 11. q. 3. ſicut apoſtoli. Si verò eſt occultũ, occultè, & ſine ſcandalo exeant, q̇ ſciunt, ſi fieri põt aliàs nõ, vel moneat occultè.
f Vel habitãdo] ſi quis ẽt amico promitteret domũ, & claues, vt comederet, ſi q̇dem in fraudem faceret, vt ei fauerer, tunc eſſet excõicatus, ſed ſi timore, nè vim inferret, ſecus. Sed ſi fecit cauſa humanitatis, deberet proteſtari. Hæc Arch. Flor.
g Poteſt eũ conuenire] Aliter ex delicto commodum reportaret, contra. c. intelleximus, de iud & ibi vide bonã gl.

propter vtilitatem animæ excõicati, videlicet eũ corrigendo, vel inducendo ad pñĩam, licèt ẽt interponat alia verba, vt magis efficaciter poſſit eũ inducere. c. cũ excõicato. 11. q. 3. facit. c. cũ voluntate, e. ti. ꝓpterea ad p̃dicationẽ admittũt de conſ. di. 1. c. Eps, facit, c. reſponſo nrõ, e. ti. excuſant ẽt pp hoc, q̇ cã p̃dicationis vel confeſſionis habitãt inter eos, & eleemoſinas recipiunt ab eis, qñ aliàs id facere bono modo non pñt a eis non cohabitando. d. ca. cũ voluntate. Itẽ licitè poſſum participare cũ excõicato ꝓ ſalute aĩę meæ, & ꝓ vtilitate temporali, puta quęrendo ab eo ꝯſiliũ, cum alios peritos habere non poſſum. b Dicit tñ Rai. ꝙ in hoc nõ ſunt multũ laxãde habenæ, ſed diſcretè, & cũ intẽtione ſolũ vtilitatis p̃dictæ conſequendæ, & non alio mõ. Et tandiu pñt participare ꝓ ſalute aĩarum ipſorũ excõicatorũ, quandiu ſpẽ de eorũ correctione ꝓbabiliter habent, & nõ pl⁹.

7 Lex. ſ. matrimonij, propterea vxor cohabitãdo viro, & obediẽdo, q̃uis ſit excõicat⁹, non peccat, niſi excõicatio eſſet inflicta ꝓpter tale matrimonium.

8 Sed nunquid licitũ ſic ſit viro cõicare cũ vxore excõicata? ℞. q̇dã dicunt ꝙ nõ, ſed tu tene, ꝙ ſimiliter licitè communicare pt, q̇a ad imparia non iudicatur, vir & vxor. c. gaudem⁹ de diuor. verũ eſt, ꝙ ſi vir, cũ debeat eſſe caput mulieris. 33. q. 5. hęc imago, non inducit vxorẽ ad petendam abſolutionẽ, ſm ꝙ debet & tenet peccat mortaliter. 2. q. 7. c. negligere, & eſſet excommunicatus minori excommunicatione facit. c. ſicut. 7. q. 1. ſecus, quãdo non poteſt eam cogere, & ſuſcepit neceſſaria ab ea, vel efficeretur peior.

9 Sed q̇d ſi vir vocat ad menſam excommunicatũ, nunquid mulier poterit licitè cum eis comedere? ℞. ꝙ non ſed comedat in alia menſa diuerſa ab illa. c

10 Humile, ſub hoc excuſantur filij ſerui, & ancillæ. Rod. tñ intelligit de filijs, q̇ ſunt in patria ptãte, ſec⁹ de emancipatis q̇a tenẽtur euitare eum, niſi ipſi commenſales eius eſſent, & ab eo neceſſaria baberent; q̇a ſic excuſarentur. Idẽ dicit d Hug. de patre reſpectu filij, ꝙ tenetur vitare filiũ excommunicatum, niſi ab eo recipiat alimenta, & idẽ tenet Inn. quod limitandum puto, qñ non facile poteſt aliũde neceſſaria habere. e

11 Excuſantur ẽt ſerui, ancillæ, ruſtici ẽt medietarij, ſeruientes, & omnes alij ſubditi f de familia excommunicati, qui nõ adeo curiales ſunt, vt eorũ conſilio ſcelera perpetrentur; tales enim perſonæ, ex quo erant ante ſententiã latam ad familiare obſequium exhibendum aſtricti, excuſantur cõicando etiã poſt ſententiã. g c. inter alia, e. ti. Idem intelligas de nutricibus, & illis qui contraxerunt ſocietatem, vel alio modo per aliquem contractum eis erant obligati. Quod limitat Hoſt. & Ber. quandò ſine eorum incommodo non poſſunt abſtinere, ſimiliter conductor mercenarij facere poteſt, quamuis poſtea excommunicet̃. Idem dic de vaſallis, & habẽtibus emphiteuſim ab eis, quod poſſunt ei reddere pẽſiones, & alia, ad quæ obligantur ſecundũ veriorem opinionem. h

12 Sed quid dicemus de illo, q̇ vel ex ꝯtractu, vel ex iuramẽto tenet̃ aliq̇d ſoluere,

vel

a Bono modo non poſſunt] Et dicit Hoſti. ꝙ ẽt extra caſum neceſſitatis poſſũt recipere, dummodo ſit ſpes de profectu.
b Habere non poſſum] Non ſolum in ſpiritualibus, ſed etiam in temporalib⁹. Pro quanta autem neceſſitate, vel vtilitate liceat hoc agere, arbitrio boni viri limitandũ eſt, confiteri ei minime licèt, ſed ſolũ baptiſma deficiente alio non excõicato ſupra confeſſio. 3. § 2.
c Diuerſa ab illa] & remota, vt poſſit dici, ꝙ nõ comedãt ſimul.
d Idẽ dicit Hu.] No. tamen de patribus. & dominis, ꝙ tutius vr̃ dicere, ꝙ non excuſantur, cum teneantur corrigere ſuos minores ne inciderent in cauſam anathematis, ar. 27. q. 1. de filia, ſm Goſ. & Hoſti Tho. in 4. diſ. 17. dicit, ꝙ ad minus debẽt eis cõicare ĩ his, in quibus obligati ſunt, quia ſicut inferiores obligãtur ad obſequium ſuperiorum, Ita & ſuperiores ad prouidentiam inferiorum. Et de ſimilibus caſib⁹ idem iudicium.
e Neceſſaria habere] Dummõ in crimine non participent.
f Et oẽs alij ſubditi] Vt monachi participãtes cum abbate ex cõicato ſecundũ ver. q̇a ſunt quaſi de familia ei⁹, ſimiliter & clerici cum ſuo pontifice, ſi ſunt officio deputati, ſicut & alij ſeruiẽtes, ſecus de alijs ſm Hoſ. facit. ca. maritus. 93. diſt. hæc Archiep Fl. Idem dic de ſeruiente armigero licèt domin⁹ cõicet excõicatis, ipſe nõ participat.
g Etiã poſt ſententiã] dẽ, ſi neceſſitas eos compuliſſet fieri de ei⁹ familia poſt ſententiam.
h Veriorẽ opi.] An hi interim ſint abſoluti ab obſequio fidelitaris, Inn. & Ho. in c. veritatis, de do. & contu. refe runt duas opin. Tu dic, ſi commodè poſſunt abſtinere, tenent̃ vitare per c. nos ſanctorum. 15 q. 6. alias nõ. c. qm̃ multos. 11. q. 3.

vel dare alicui in certo termino, qui poſtea excõmunicatur? Reſp. ꝙ ſuper hoc fuit diuerſa opi. inter doc. ſed mihi placet opi. [a] Hoſ. ꝙ ſi talis obligatus poteſt deſiſtere à tali ſolutione, vel datione ſine ſuo incommodo, vel dãno, ꝙ non tenetur, nec debet cum excommunicato participare dando, vel ſoluendo, quod promiſerat; quia in omni iuramẽto, vel obligatione ſubintelligitur iſta clauſula, ſ. ſi talis permãſerit, cui liceat cõmunicare, ar. 22. q. 2. ne q̃s nec peccat non adimplendo, quod promiſerat, ſi facit ex zelo eccleſiaſticæ diſciplinæ, ſecus, ſi faceret ſolum ex cupiditate auaritiæ, quia ſic peccaret quoad Deum.

13 Quid ſi quis contrahat cum excommunicato, nunquid excuſabitur participando poſtea? Reſ. ꝙ ſi hoc facit ex magna ſua neceſſitate, puta quia non poteſt aliter viuere bono modo, ſic excuſatur per c. ſi verè, e. ti. Si autem non fuit compulſus à tali neceſſitate, ſic non excuſabitur participãdo cum eo, ſi modo contraxit ſciens eum excommunicatum: hæc eliciuntur ex dictis doc. in c. nos ſanctorũ. 15. q. 6. & in c. veritatis, de do. & con. in d. c. ſi vere.

14 Res ignorata, ſ. q̃n ignorando cum excommunicato participat, qđ intellige verum, niſi ignorantia ſit craſſa, vel affectata, & ſic non excuſaretur. Idem de iuris ignorantia.

15 Sed quid ſi audiuit de aliquo, ꝙ ſit excommunicatus, nunquid tenet̃ eum vitare? Reſ. ꝙ aut probabiliter credit eum excommunicatum, puta quia hoc habuit a perſonis grauib. & fide dignis, & ſic tenet̃, ſi autem non credit probabiliter excõmunicatum, non debet eum vitare, ſed deponat conſcientiam, ſ. quod non ſit excõicatus, quia multi multa loquuntur, & qui cito credit, leuis eſt corde, quod ſi non põt eam deponere, tenetur eum vitare, ar. c. inquiſitioni, eo. ti. vbi bonus tex.

16 Vtrũ ſemel excõicatus ſit ſemꝑ vitandus? ℞. ꝙ ſic, niſi ꝯſtet de abſolutione, per regulam, ſemel malus, de re. iu. in 6. & eſt bonus tex. ꝓ hoc in c. propoſuit, de cle. ex. mi. quod limito quoad conſcientiam verũ, niſi eſſet talis ꝑſona, de qua probabiliter poſſet credi dicto ſuo affirmanti ſe eſſe ſolutum, [b] arg. c. ex parte, de offi. ordi.

17 Neceſſe, ꝑꝑ neceſſitatem cõicans excõicato excuſatur, vnde ſi neceſſitas eſt abſoluta, quæ dicitur vis, ſic clarum eſt, ꝙ excuſat per. c. ſacris, de his quæ vi, vel me.

18 Sed quid de neceſſitate cõditionata, q̃ eſt metus? ℞ ꝙ aut metus eſt talis, qui caderet in conſtantem virũ, & ſic ex tali metu participãs etiam in diuinis non peccat, nec minorem excõicationem incurrit, niſi participet in crimine, vel niſi cauſa excõicationis eſſet pro fide defenſanda, [c] ratio, quia ex quo quis non tenetur obedire prȩlato præcipienti, ꝙ ſe exponat morti, vel cruciatui, & huiuſmodi niſi pro fide, & cõmuni ſalute, quando aliàs non poteſt defenſari, vt patet ſupra, charitas. §. 5. & infra, Religioſus. §. 19. Sic nullus tenetur euitare excommunicatos, quando id facere non põt ſine tali periculo, quia præceptũ de excõicatis vitandis, cũ ſit iuris poſitiui, non poteſt ad hoc ligare aliquem, ſi autẽ metus nõ ſit talis, ſic participans ex tali metu non euitat minorem excommunicationem, ſecundum hoc intellige d. c. ſacris, dũ dicit, ꝙ pro nullo metu debet quis peccatum mortale incurrere, quia præſupponit talẽ facere contra præceptum, quod ſeruare tenetur. Vel dic ꝙ loquitur de participatione in crimine, vel de metu, qui nõ caderet in conſtantẽ, & ſecundùm prædictã diſtinctionẽ concordant doc. qui ſunt varij in d. c. ſacris, quia ad eam non aduertunt.

19 Quid de neceſſitate victus, & hmõi nunquid talia poſſint peti ab excommunicato? ℞. ꝙ ſic ſecundum cõiter doc. in d. c. ſi verè, & in c. inter alia, eo. ti. vnde breuiter

a Sed mihi placet opi.] Pa. ĩ d. c. inter alia, ĩ fi. dicit, ꝙ dẽt pecuniã deponere in æde ſacra, & ſic vtiliter agere negotium, vt per hoc citius veniat ad ſatisfactionẽ. Si tñ ſuperior cõtumacia excõicati exigente abſolueret eum ab obſeruatione iuramenti, quãdiu fuerit ſic ligat⁹, Quod põt eccleſia, vt patet 15. q. 6. iuratos, Et de reg. iu. veniẽtes, & de pœ. c ſi. non teneret̃ deponere; vide Pa. in d. c. veritatis, in 13. col. ver. ſed circa.

b Solutum] Si erat homo timoratus, & tunc tẽporis ſeruabat, & modo non ſeruat excõicationem, debeo credere eum abſolutum, aliàs ſecus.

c Defendenda] Quia ex quo ille nolebat fidẽ defendere, vt tenebat̃, & cogit aliquẽ, vt ſibi participet, facit, vt cõtemnatur clauis eccleſiaſtica, vñ peccat mortaliter, & incurreret minorẽ. In alijs aũt non tenetur participando, ex quo mortaliter; vide Pa. in d. c. ſacris.

uiter concludendo dico, ꝙ q̃ñ cõico excõicato non in eius fauorem, aut commodum, ſed pro euitando dãno mei patrimonij, vel ſubleuanda mea neceſſitate, non incido in minorem excõicationẽ, dummodo non participem in crimine, aut in diuinis extra caſum iuſti metus, arg. eorum, quæ no. in d. c. nos ſanctorũ prȩdeceſſorum, & c. veritatis.

20 Qũo debeo euitare excõicatum? ℞ ꝙ aut eſt occultus, & ſic debeo eũ euitare in occulto, puta exeundo eccleſiã, fingẽdo aliam cauſam, & huiuſmodi, & taliter ꝙ non prodam eũ, [a] ar. c. ſi tantum. 6. q. 2. & ca. cum non ab homine, eo. ti. Et voco hic occultum excõicatum illum, qui cõiter habetur pro non excõicato, licèt aliqui pauci ſciant & niſi ſit eius prælatus, qui cum eo communicat, q̃a talis prælatus tenetur eum monere, vt eccleſiam exeat & ſi non vult, ſi poteſt probare, debet eum publicè increpare. Si verò eſt publicè excõicatus, puta quia cõiter ſcitur, ſic oportet eum publicè euitare, vnde ſi intrat eccleſiam cauſa orãdi, vel audiendi diuina, debet eum publicè monere, vt exeat, ꝙ ſi nolit, põt ad præceptũ ſacerdotis violenter eijci, ſi modo nõ immineat periculum effuſionis ſanguinis, vel ſaltem debent de eccleſia ipſi exire.

21 Quid faciet ſacerdos, ſi incepta miſſa perpendit ibi excõicatum eſſe? ℞. ꝙ ſi eſt occultus, nõ debet d mittere officiũ. 2. q. 1. nihil limita, niſi ſit prælatus ſuus, & poſſit hoc ꝓbare, quia tũc faciet, vt dictum eſt in §. ꝓcedenti ſi verò eſt publicè excõicatus, Sic publicè moneat eum, vt exeat, ꝙ ſi non vult exire, & ſacerdos non dũ inchoauit canonẽ, debet dimittere miſſam, ar. c oĩs 24. q. 1. & hic nomine canonis intelligo, a Te igit̃, & vltra ſecũdùm Arc. in c. de hymnis, de conſ. diſt. 1. quanuis d. Alexa. Vin. in c. cũ Marthæ, de cele. miſ. recitet Ho. Inn. & Pa. tenere, ꝙ canon incipit à verbis ꝯſecrationis ſi verò inchoauit, proſequatur vſque ad ſumptionem ſacri, qua facta iterũ moneat eũ, vt exeat, quod ſi non vult exire dimittat poſtcõionẽ, & ĩ ſacriſtia eũ dicat.

22 Vtrum participans cum excõicato etiã ab inferiori ſuo, vel à ſe, ligetur, minori excõicatione? ℞. ſecundùm Pa. in c. cum deſideres, e. ti. ꝙ ſic, ſi eſt inferior à papa, & addit, ꝙ etiam ſi vellet eum habere pro abſoluto, nihilominus ligaretur, quia nõ poteſt eum tali modo abſoluere. [b]

EXCOMMVNICATIO, vltimò de malis, quæ inducit maior excommunicatio, vt oſtendatur, quantum eſt timenda. Vbi ſciendum, quod. 21. malum inducit.

1 Primò priuat participatione [c] aliorum, nam excommunicatus tenetur euitare alios, ſecundùm Panormitan. [d] in capitul. nulli, de ſent. excomm. & contemnendo euitare alios totiens peccat mortaliter. facit. capitu. illud, de cleric. excommu. mi. & cap. ſicut. 2 quæſtio. 7. vnde licèt excommunicato poſſint cauſa humanitatis in ſuſtentationem vitæ, etiam non expectata extrema neceſſitate, neceſſaria vitæ miniſtrari, vt alimenta, veſtes, & hoſpitium ſecundum gl. in capit. quoniam, vndecima quæſtione tertia, tamen vtenſilia, & alia inſtrumẽta, ſine quibus viuere poteſt, [e] non ſunt ei miniſtranda. Solummodo ergo in caſu, in quo homo ex præcepto charitatis tenetur communicare cum eo, poteſt ſecundùm Theo.

2 Secundò [f] excludit hominem à ſacramentis eccleſiæ. 3. q. 4. Engeltrudam.

Tertio

a Non prodam eum] Quem non poſſum ꝓbare excõicatum, nõ debeo publicè euitare, ne ĩ dedec⁹ famæ ſuȩ videar eſſe, & iſta eſt rõ d. c. cũ non ab homine, quam aſſignat ibi Abbas, ſi excõicatio eſſet ab homine, tunc eſſet notorij per c. veſtra, de coha. cleric. & mulie.

b Tali modo abſoluere] Rõ, q̃a ep̃s ſubiacet diſpoſitioni iuris cõis, & ius cõe obſeruat certam formam. De papa habetur gl. in c. nulli, eo. ti. Dicit tamen Pan. ꝙ aliàs papa peccat, quia facit cõtra legem diuinã, quæ dicit. Sit tibi vt Ethnicus.

c Syno. Trid. ſeſ. 25. c. 3. đ re P. V.

d Secundũ Pa] Quantuncũque, dicit ibi Pan. ſit priuilegiatus, debet euitare excõicatos. Sed nõ loquitur de excõicato, ſ. an teneatur alios euitare, ſed Ab. in d. c. illud, No. inquit, ꝙ excõicato prohibetur cõio actiua & paſſiua. & Pa. in d. c. nulli, dicit, ꝙ peccat grauiter alijs cõicando, quia videtur contemnere excõicationem, & vſurpare communionẽ ſibi interdictam. Imo excõicatus tenet̃ euitare alium excõicatum, ſecundùm Ho. & cõiter hoc tenetur. Nam ſi priuilegium dari non poteſt quo min⁹ euitetur excõicatus, multominꝰ ẽt dari immunitas delinquenti, licèt gl. teneat ꝯ̃rium in c. deuotam. 27. qõ. 1. & male, hæc Pa.

e Sine quibus viuere põt] Vt ſecuris, foſſorium, gladius, &c. Si autem talibus indigeret, omnino poſſent ei miniſtrari ſm Ver.

f S. Syno. Trid. 25. ſeſ. c. 3. de refor. P. Ven.

3 Tertiò priuat ſuffragio eccleſiæ, quod ſuffragium ſecundùm Theo.in 4. diſt. 22.aliàs eſt 45.diſt. vbi de ſuffragijs,valet ad quatuor videlicet ad augmentũ gratiæ,quam habent,ad merẽdum gratiam,[a] quam non habent,ad protectionẽ dei habendam, & ad defenſionem ab hoſtib. promerendam, & propterea dicitur tradi ſatanæ in ca.audi.11.q.3.vnde ſacerdos excommunicatus non poteſt dicere,Dominus vobiſcũ in officio,ar.c.nihil.11.q.3.Nihil ſic dẽt formidare Chriſtia.

4 Quartò nõ poteſt intereſſe diuinis officijs, aut cũ alijs orare in eccleſia, aliàs peccat mortaliter, nec dẽt extra ita prope ſtare,ꝙ audiat,de pœn. & remi.c.qđ in te.[b] poſſet tamen ſolus in eccleſia orare.

5 Quintò excludit à regno cęlorum.24.q.1.quodcunque,& 11.q.3.c.nihil.[c]

6 Sextò ſi ingerit ſe diuinis exiſtens in aliquo ordĩne,irregulares efficitur,vt infra Irregularitas.1.§.40.cum ſequen.

7 Septimò efficitur infamis 6.q.1.infames. hoc refertur ſm aliquos ad excõicationem notoriam.

8 Octauò nullum beneficium eccleſiaſticum poteſt acquirere.ca.poſtulaſti,de cle.exc.mi.& in c.cum bonæ,in fi.de ætat.& qual.

9 Nonò non poteſt eligere,de appel.conſtitutis,primo,nec eligi.

10 Decimò ſi ſic excõicatus,recipit beneficium,licèt abſoluatur poſtea,& ei concedatur,tamen fructus anteriores reſtituere tenetur,[d] c.ſacro.eo ti. & c.paſtoralis,[e] in fi. de appel.

11 Vndecimò ab officio, & beneficio eſt ſuſpenſus. d.c.paſtoralis,in fi.

12 Duodecimò obligati ei ex debito fidelitatis, ſicut ſunt vaſalli, non tenentur ei,quãdiu durat excommunicatio, ſecundùm Pan. in d.c.veritatis.

13 Tertiodecimò non poteſt contrahere matrimonium ſine peccato mortali, licèt teneat.

14 Quartodecimò non valent literæ impetratæ à papa per eum ſuper alio art. c.ipſo iure,[e] de reſcr.li. 6. eſt c.primum.

15 Quintodecimò nullus poteſt pro eo orare, intellige,ſolenniter.[f]

16 Sextodecimò non põt conſtitui procurator, de probat.poſt ceſſionem,nec procuratorem conſtituere, c.fin.de procu.quod limita verò,vt actor,ſecus vt reus ad defendendum ſe,ca.intelleximus,de iudi.

17 Decimoſeptimò, ꝙ[g] ſtans excommunicatus per annum,poteſt priuari omnibus beneficijs ſi qua habet. 11.q.3.rurſus,& c.quicũque, ſecundo,quod limitat gl.[h] fi.in c.cum contumacia,de hæ.li.6.Inn.in d.c.cum bonæ, & d.Ant.in d.c.1.de iud.[i] verum, ſi excõicatus fuit pro cauſa criminali, ſec⁹, ſi pro ciuili,quia ſi ſtetiſſet per mille annos, non poſſet priuari,gl.eſt ſingularis in c. contingit,de dolo,& contu.

18 Decimooctauò, quòd debet ſoluere pro ſingulo die vnum groſſum ante,quàm abſoluatur, ſecundum ſtatutum aliquorũ epiſcoporum,quod quidem licèt videatur ſimoniacum per c.ad noſtram, & capi.nemo,de ſimonia,tamen Hoſt.& Io. And.in c.ad aures,[k] de ſimon. determinant contrarium,& ꝙ licitũ eſt,qđ intelligo verũ,ſi ſit in pęnam, & vt citius q̃rat abſolutionẽ.

Deci-

a Ad merẽdam gratiam] Intellige de congruo, vt no.Tho. in 1. ſecundæ,q.vlti. Et vide Nic. ſup Mat.9. capit. Vt ſaluus fiat ſpiritus. Traditur autem ſatanę,quia habet in eo poteſtatem quaſi in pecore ſuo. 22.q.1.§.his auctoritatibus, vide Pan.in c.ita quorundã,de Iudęis

b Capi.quod in te] Iſtud c.loquitur de ĩterdicto, & vr̃ ad hoc parum facere, niſi in argumentum quia declaratur, ꝙ poſſit fieri tpe interdicti,ſed parum ad propoſitum, hoc tenet. Rai.vide in ſupplemento,excõ.1.§.19.

c C.nemo] Vbi dicitur, ꝙ anatema eſt æternæ mortis dãnatio, ſ.cum contemnitur,quia aliàs eſt medicinalis. capit.1.eo. li.6.

d Reſtituere tenẽtur] Ratio,qa beneficium datũ pro ſeruitio,ſed iſte non ſeruit, igitur &c.

e C.paſtoralis] Vbi dicit Panor. ꝙ excõmunicato,nõ eſt prouidendũ in aliquo niſi famæ perinet. Et ratio eſt, quia poteſt ſibi ſubuenire,petendo abſolutionẽ, & idẽ eſſet in ſuſpenſo ꝓꝑ contumaciam, ſecus,ſi ꝓꝑ crimen,glo.no.in c. cum Vitoni de electiõe.

f Solenniter] Et ſpecialiter & publicè,priuatè tamen põt pro eo orari,& eccleſia in paraſceue generaliter orat pro hęreticis.

g Conc.Tri.25. ſeſ.c.3.đ ref.P.V.

h Quod limitat gl.] Pro certo neſcio comprehendere, ꝙ illa glo. ſic dicat, bene dicit, ꝙ ſi quis eſt excommunicat⁹ pro crimine, ſi ſtat per annum in ea, habetur ꝓ conuicto.

i In c.1.de iud.] Habetur in textu,quod excõicatus non eſt ipſo facto priuat⁹ beneficijs, ſi qua habet.

K In c.ad aures] Ibi Pan. allegat Hoſt.idem tenẽtẽ, & facit,ſi ſtatuto cauetur,qđ excõicat⁹ ſoluat decem libras ꝓ quolibet menſe, quo ſteterit excõicatus,quia valet vtique ſtã exigitur pro contumacia abſoluatur tamen prius, & poſtea exactio fiat, ſecundum ſtatutum.

19 Decimononò nõ valẽt contractus facti per excommunicatum ratione publici officij,ſi erat publicè excõicatus, vnde actus publici & ciuiles non tenent,puta qa tutor exiſtẽs interponit autoritatem alienandi, ſeu ſuſcipit procuratoris officium; vel adminiſtrationem bonorum eccleſię,aut inſtrumenta cõficit,ſiue vt arbiter laudũ protulit, qa tales ſunt actus publici.[a] Si verò cõpromiſſum fuit in eum vt arbitratorem,ita ꝙ arbitramentum accipiat effectum ex conſenſu partiũ,vt eſt qñ reducit partes ad cõcordiam,bene tenet, non ex vi ſuæ ſentẽtiæ, ſed conſenſus partiũ. Geſta aũt per occultè excõmunicatũ in temporalibus ratione publici officij bene tenent, ſi modo officium eſt publicũ autoritate,& vtilitate,ſec⁹, ſi fuiſſet publicum autoritate, ſed vtilitate priuatũ, vt tutela,& hmõi,ſm Pan. in c.poſt ceſſionem,de probat. quia ſi erat excõicatus tpe aſſumptionis officij,nõ valet generaliter, vt puta qa fuit conſtitutus procurator,qui erat excommunicatus,ſec⁹, ſi poſt ↄſtitutionẽ fuit excõicatus, quia tenent,niſi excipiatur ſm Pa. in d.c.poſt ceſſionem, quo tamen ad actus ſpirituales, ſi ſunt tales, in quibus imprimitur character, ſic tenent,vt collatio ordinũ, & hmõi,licèt indigeat diſpenſatione taliter ordinatus,vt ĩ.irregularitas.1.§.3. alij aũt actus ſpirituales,in quibus non imprimitur character, vt collatio beneficij, & hmõi,tenent,qñ non eſt publicè excommunicat⁹ ratione publici officij.l. Barbarius,ff.de of.præto. ſunt tñ retractandi,ſi is,in cuius fauorem ſunt facti,ſciebat eum excõicatum, ſed dubitatur de excõicatione,an teneat ratione publici officij lata ab excõicato occulto,Pã.in d.c.veritatis de do.& cont. (& vide eundẽ in c. ſi verè) eo.tit. tenet poſt factum ad pęnam irregularitatis euitandam,ꝙ nõ valeat,& placet. Electio ẽt licèt videatur quoad capitulum pertinere ad officium publicũ,tamen quoad ſingulares non eſt officium publicum, ſed eſt quædã fraternitas, & ideo non tenet facta ab excõicato etiam occulto. Alij autem contractus ſuper temporalibus initi non ratione publici officij, ſed priuati vt emptio, venditio &c.communiter tenetur ꝙ tenent, vt no.Pa.in c.ſi vere, in ver. gñaliter,e.ti.& in d.c.veritatis,in. 10.col. & ſeq.latè tractat hãc materiã,quãuis multi doc.[b] teneant fore nullos contractus.

20 Vigeſimò nõ poteſt teſtamentum facere ſecundum aliquos, communius tamẽ[c] tenetur,ꝙ poteſt teſtari,vt not.Alber. in l. 1.C.de hære.inſtitu.& Cardin.in c.quamquam,de vſur.li.6.in vlt.glo.in arg. & Pa. in c.ad probandum,de re iudi. quia æquiparatur[d] relegato

21 Vltimò priuatur eccleſiaſtica ſepultura,quia cui non cõicamus viuo, nec mortuo cõicare debemus.c.ſacris,de ſepul.ꝙ limita niſi abſoluatur.vide multa alia,ſi placet in d.c.ad probandum,& in c.veritatis, & in c.ſi verè,notata à doc.[e]

EXCVSATVR[f] quis à peccato ex decẽ. Primò ex alienatione mentis illicitũ agens, quam alienationem adducit quandoque facti qualitas,ſicut Loth, quãdo voluit filias proſtituere,vt liberaret,quos ſuſceperat,vt dicit Aug.in c.quod ait.14.diſtinctio.Aliquando furor,ſiue inſania. Aliquando ebrietas.Vnde,quando ex toto qs eſt extra ſeipſum,excuſatur à toto,vt patet in c.aliquos ſcimus, & c.illa cauenda.15. q.1.& in c.inebriauerunt, ibidem patet ꝙ eſt puniendus pro ebrietate, ſed non pro commiſſo in ipſa,& ſic vr̃ tenere gloſſ.ibidem,de quo vide ſupra,ebrietas.§.3.Secũdò ex coactione.Intellige,abſoluta,facit c.

non

a Sunt actus publici] Similiter ſi proferat cõſtitutiones vel ſententias,ſũt ipſo iure nullæ. Idẽ,ſi ſunt de eius mãdato latæ actus publici, & cões ſunt; vt tutoris officium,& arbiter actus publici officij eſt alienatio rei eccleſiaſticæ ꝑ prælatum. c.veritatis,đ do. & cõt.actus priuati officij eſt animi,cũ qs ↄ̃xit noĩe proprio,vt locãdo &c. Act⁹ cõis officij, vt ꝓcuratoris officiũ c.poſt ceſſionem de probatio.

b Quamuis multi do.] Dicit Rai. ſi ↄ̃hẽns nõ obligat ſe ad cõicandũ cũ excõicato, licèt peccet, & ſm aliquos mortaliter nũc cõicãdo in ↄ̃tractu,tñ tenet ↄ̃ctus,vt ſi qs vendat,& tradat rẽ excõicato & ſtatim preciũ recipiat ſi verò obliget ſe ad cõmunicandũ cum excõicato in caſu non cõceſſo, non tenet cõtractus,etiam ſi iuret,hæc ille.

c Communius tñ] De hoc ponit Pa.in rub.de teſ. Et vide infra, teſtamentum. §.1.

d Quia æquiparatur] Ponit Pa. in ca.paſtoralis, de appel.1c.col. verum.ſ.æquiparetur relegato.

e Notata a doc.] Vbi plenè inuenies, & maximè ĩ d.c.ad ꝓbandũ

f Catech.in ver. Oratio. domi.& dimitte nob.iuncto.§.verò,de extr.vn.ſa. De ſac. pœnit.c. ſed qm̃ multa,& c.ſed iã ordo.adde repertoriũ inqu.& anno.ad ipsũ.P.V.

nõn eſt.15.q.1.& 50. di.c. pſbyteros. Tertiò ex ignorãtia,ſiue errore.Intellige, vt dicam.ĩ.ignorantia.§.3. facit pro hoc.15.q.6.ſi à ſacerdotib⁹ 34.q. 2.in lectũ. Quartò excuſat conſuetudo,de quo ſ̃. Conſuetudo. §.9. Quintò neceſſitas, de conſ.di.5.diſcipulos.Sextò pietas,vt patet.c.conqueſt⁹ de fer.Septimò iocatio, & ludus,vt in c.1.de ſen.exc. & 15.q.1 illud relatum,eſt ſub c.merito,& adde l. illud relatũ,ff.ad l. Aquil.in ar.dũmodo non ſit noxius, q̃a.ff.ad l.Aquil.l. nam ludus noxius in culpa eſt.Octauò qñ fecit diligentiam debitam,vt in c.quidam,vt aſſerit,de hom.Nonò inde liberatio mẽtis.23.q.4. Nabuchodonoſor.Decimò ex obediẽtia ſuperioris,14.q. 5.c.dicit dñs.11.q.3. q̃d ergo.23.q.1. quid culpatur. Intellige, ſi non ſunt cõtra legẽ ſuperioris vt 11.q.3.ſi dominus,& c.ſeq.

1 Vtrum clericus,cui epiſcopus præcipit, vt vadat Romam,poſſit ſe excuſare quia alij ſunt meliores, & magis apti? ℞.gl.in ver.intermitti,in d.c.q̃d ergo, & 23.q.1.c.ſi.ꝙ non,q̃a in legationibus ordo non eſt ſeruãd⁹,ff.d̃ leg.l.ſciẽdũ.§.pe. Itẽ q̃a Io.vlt.rñdit dñs Pe. quid ad te, tu me ſequere.

EXECVTOR [a] propriè dr̃, qui rem iudicatam ducit ad effectum,vt dicit glo. in c.ſuper quæſtionum,de officio deleg.in ver.quam executorem, de quo habetur.2. q.6.c.ei qui appellat,verſi.ab executore,& in c.nouit,de appe.de hoc tex.in l. executor,C.de exec.rei iud.& multis alijs locis, qui aliquando dicitur merus executor,qñ cauſa eſt cognita à ſuperiore, & mera executio ſibi mãdatur, vnde ab iſto appellari non poteſt tam de iure canonico,quàm ciuili,vt de re iudicata.c. quod ad conſultationẽ,& dicto ver.ab executore,& C. quorum appel.non re.l.ab executione,niſi executor ſententiæ [b] modũ excedat, vt dicit text.in dicta.l. Aut niſi male interpretetur ſententiam,& huiuſmodi,de q̃bus per gl. in dict.c.quod ad conſultationem, in ver. excedatur. Aliquando verò dicitur mixt⁹, & eſt quando aliquid à ſuperiore mandatur exequẽdum ſimpliciter.Vnde talis debet admittere rationabiles exceptiones, quantuncunque ei abſolutè ſcribatur,c.ex parte,e ſecundo de officio delegati, & c. eam te decet,de ætat.& quali. & in c.cum adeo,de reſcrip.Et hoc verum,niſi cõſtet, ꝙ ſuperior ex certa ſcientia ſic velit,vt notat gl.in dict.c.ex parte.Et ab iſto executore mixto poteſt appellari, ſi aggrauat, vel iniuriatur, [c] vt C.de appellationibus.l. ſi quis procuratione.

1 Quis poteſt eſſe executor in cauſis eccleſiaſticis? Reſ. merus executor poteſt eſſe quilibet clericus. Mixtus verò non niſi in dignitate conſtitutus, Vel canonicus eccleſię cathedralis vel perſonatum habens, aliàs ſi commiſſio ſit ei autoritate literarũ apoſtolicarum,vel legatorum, aut delegatorum apoſtolicorum: Secus,ſi ab alijs, [d] quia tunc quilibet clericus poteſt eſſe, vt patet per no.in c.ſtatutum,de reſcr. li.6.

2 Executores [e] teſtamentorum,ſiue fideicommiſſarij qui poſſunt dari? Reſp. ꝙ ſiue teſtator ſit clericus,ſiue laicus, poteſt deputare executores tam laicos,quàm clericos ſœculares, & etiam religioſos quoſcunque, dummodo religioſi à ſuis ſuperioribus obtineant licentiam exequendi, [f] exceptis fratribus Minoribus, quibus eſt prohibitum,in Cle.exiui, in §. cunq; dicti ordinis & proinde vir ſanctus,de ver.ſig. Fallit hoc ſ̃m Bar.in minorica,li.3.ca.1 qñ diſtributio dẽt fieri in fratres ipſos,vel moniales Sãctæ Claræ ſubiectas curæ ipſorũ, hærede voluntariè ſoluente, q̃a ſic frater Minor põt eſſe executor, & ꝙ tam cleric⁹ religioſus, quàm laicus poſſit eſſe executor,not.in cap.religioſus,in glo.1.de teſta. libro 6.& per docto. in capitul.tua nobis, & ibi Panormitan.in capitu.Ioannes,de teſta.etiam ſi ſit minor. 25. ann. ſecundum gl.in

a Executio q̃b⁹ modis facienda, ſit vide Cõ. Tri. ſeſ.15.c.3.de ref. vide quoq; repertorium inqui.cũ annotation.P.V.

b Sententiæ modũ excedat] Ipsũ plus debito grauando,vel mittẽdo aduerſariũ in poſſeſſionem rei magnæ,cũ ſufficerent paruę, vel ante temp⁹, quadrimeſtre.

c Vel iniuriat̃] Q̃d põt dupliciter fieri,primò:ſi poſt ſñiam verberauerit litigãtẽ vel ſi cõminatos fuerit ſic, ſi appellaueris,ſententiam mandabo citius executioni,hæc gl.ĩ d. l. ſi q̃s ꝓuocat⁹.

d Ab alijs] Vt ab epõ, rõ eſt quia epũs notitiã hẽt ſuorũ clericorũ.

e Executores] Adde Bald.i l.id quod ꝑpauperib. C.de epi. & cle. ver.7.quæro. Et ibi q̃d de excõicato,bãnito &c.

f Licentiam exequẽdi] Dummõ non retrahatur a diuinis, ſ̃m q̃d' no Pa. in c. Ioã. in ſi. de teſt.aliàs põt tamen rõne piæ cauſæ, quia vltimæ voluntatis executio ẽ fauorabilis,& pia.

gl.in d.capit. religioſus, & hoc de conſuetudine. Et ſequitur Albri. in l. nulli licere,C.de epiſco. & cleri. dũmodo adultus ſit. Itẽ non admittitur ſeruus, nec ſurdus,mutus,prodigus,furioſus,quãuis aliqui tenuerint ꝙ etiam ſeruus,& pupillus poſſit eſſe,vt ibi not. Albri. ſed eſt verius ꝙ non.

3 Vtrũ fœmina poſſit deputari,glo.Io. And.in d.ca. religioſus, tenet, ꝙ conſuetudo(quæ eſt optima interpres legum)habet ꝙ ſic.Pa. in d. ca.tua nobis, dicit,ꝙ aliàs fuit conſultum ꝙ non poteſt, Sed Bal. tenet cum Io.And.& placet,quia mulier non comparet vt procuratrix, ſed intentat actionẽ nomine ꝓprio, de quo per eundem Bald. in l. id quod pauperibus, verſi. ſecundo quæro, & in l. ſi quis ad declinandam.C. de epiſco. & cleri. & ſic non ob.l.neque ſcientia.ff.de proc. & l.alienam,C.eo.& l.2.ff.de regu. iur.& 3.q.7.§.tria,quia (vt dixi) non vt procuratrix comparet.

4 Vtrũ poſſint deputari mixtim, [a] ſcilicet ſęcularis, & religioſus ſimul, vel clericus? ℞.ꝙ ſic ſecundum Io. And.in d.c. Ioannes.

5 Vtrũ cum ſimpliciter deputantur tres, vel quatuor executores, vno mortuo alij poſſint procedere? ℞. ꝙ ſic, vel etiam ſi viueret, & nollet exequi, poſſent ipſi exequi, niſi teſtator aliud expreſſerit,vt eſt text. in d. cap.religioſus.

6 Quid ſi vnus executorum viuit, ſed eſt in remotis? ℞. ꝙ nihilominus cæteri exequentur,vt in d.capi. religioſus,imò ſecundũ gl. ibidem non eſt neceſſe vocetur tunc, ſicut & in electione,vt in c.quia propter, & in ca. cũ inter vniuerſas, de elec.ſecus, ſi non multũ diſtaret, quia tunc vocand⁹ eſſet,& ſi ĩ termino aſſignato non venerit,procedent cæteri, & hoc intellige, quando ſimpliciter ſunt deputati. Secus,ſi cum [b] aliqua limitatione, puta ꝙ vnus ſine alio non poſſit,& huiuſmodi,q̃a tunc ſeruandum eſt, quod teſtator ſtatuit, vt in d.c.religioſus.

7 Vtrum officium præfati executoris trãſeat in hęredes? Reſpond. glo.in d. c. religioſus, ꝙ non niſi teſtator expreſſerit. Et hoc tene per dictum text. [c] licèt aliqui tenuerint,ꝙ tranſeat per l.cum vnus,& l.à filio,in prin.& l.alimenta,in prin.ff.de ali.& ci.leg.alij verò ꝙ re integra non tranſibit, ſed non integra ſic,vt de elec.ca.in cauſis, & l.mandatum,C.manda.

8 Quid ſi ſit deputatus executor abbas ſãcti Proculi, an eo mortuo ſucceſſor eius exequetur? ℞.Glo. in d.ca. religioſus,ꝙ ſi abbas mortuus erat propinquus teſtatori, non tranſibit ad ſucceſſorem,quia videtur electa perſona ex affectione,ſiue nomen ei⁹ fuerit expreſſum,vel non,facit ad hoc.12. q.3.pontifices,de teſt.requiſiſti, ſi autẽ nõ erat propinquus, tunc ſi nomẽ erat expreſſum,non tranſibit, ſi verò non erat expreſſum,tranſibit,de officio.delegat.quoniam, & dicto capitulo requiſiſti, Et ibi Abbas. 6. nota.

9 Quæritur, an teneatur deputatus executor acceptare? ℞.Pa.in d.c. Ioãnes ꝙ nõ niſi tacitè acceptaſſet,vel expreſsè, quia nõ poſſet renunciare, [d] & dicitur tacitè acceptare,quando aliquid fecit, quod pertinet ad hoc,& huiuſmodi.Item ſi ſciente recepit literas, quibus ſibi officiũ deferebatur, arg.l.1.§.1. ff.de proc.aut ſi ipſe conſenſit, quando teſtator ad illud officium eum deputabat, [e] ad hoc l.vxori.§.1.ff.ad l.Cor de fal.facit,l.ex ſententia,ff.de te.tu.Poſſet tñ Epiſcopus in legatis ad pias cauſas citra acceptationem compellere, ſi non vt executorem ſaltem vt delegatum, ſicut in qualibet alia delegatione, vt C. qui pro ſua iuriſdi.

a Mixtim] Scilicet qñ vocant̃ tãquam diuerſa capita, ſec⁹ autem, ſi vocarentur vt collegium, quaſi velit dicere ſecũdũ Pan.in d.ca.ꝙ ad collegiũ, ſeu vniuerſitatem faciendam non admittuntur homines diſparis profeſſionis,pro hoc c.per tuas, de arbi.& in c.vbi periculum,de elec. lib. 6.ſed limita, quando varia ſũt ſtudia reſpectu ꝓfeſſionis ſi autem omnino idem eſt ſtudium, non impedit diuerſitas profeſſionis eos inſimul collegialiter congregari, exemplũ in vniuerſitate ſcholarium,vt no.Bart. in l.ſi.ff. de colle. illi.& Inn.in cap. cum in eccleſiarum,de offi.or.& vide Bald. in d l. id, quod pauperib⁹,C.d̃ epi.& cle.

b Secus, ſi cum] Si igitur vnus nõ vult, vel mortu⁹ eſt,tunc Epiſcop⁹ exequetur, vt in c.ſi hæredes,& in c.tua, de teſta.

c Per dictũ tex.] Ibi mortuo,quia nõ eius induſtria non amicitia lecta eſt,de offi.del. c.vlti.ff.pro ſo.l. actione.§.morte, ſequitur Gemin. ibidem ſuper gl.

d Poſſet renunciare] Pro hoc facit text. ibi. Poſt mandatum ſuſceptum rõ, quia ſ̃. ctus a principio eſt voluntatis, & poſt neceſſitatis, facit l.ſicut,C.de act.& obli. Idem, ſi erat pñs, & tacuit,quando.ſ.officium ſibi conferebatur,pro hoc l.filiusfam.§. inuitus, ff.de proc.

e Deputabat] vel ſi ipſe ſcripſit, ꝙ eum teſtator ad iſtud officium deputauit.

riſd.l.vnica.& c.paſtoralis, de of.delega.

10 Quando tenentur executoris exeq? ℞.Pa.ĩ c.nos. quidem,de teſt. ꝙ aut teſtator prouidit ſibi de tempore,& illud ſerua vnũ tñ ſempertio.ꝙ licèt teſtator mãdet aliquid fieri intra certũ tempus computãdum à die mortis,intelligitur, & ſuppletur a die ſcientiæ,& aditæ [a] hæreditatis, vt probat tex.in l.Statuliberos.§.ſi qs hæredi,ff.de ſtatulibe. facit iuncta gl.in l.fi. §. ſi autem dubius,C.de iure deliberã. Si verò teſtator non prouidit ſibi de tempore, tũc Pa. dicit in c.ſi hæredes,de teſta. ꝙ ſi res legata eſt in patrimonio teſtatoris, pōt ſolui ſine mora. [b]Nam dominium illico,adita hæreditate,tranſit id legatarium, vt in l.ſi tibi homo.§.cum ſeruus,& ꝙ ibi not.ff. de le.1. & in l.cũ res,ĩ prin.ibidem, dr̃,ꝙ ſi nõ ſoluatur ſine mora,hæredes condẽnãtur ad præſtandũ vſurã, & oẽm vtilitatem.Idem, ẽt ſi eſſet pecunia legata, vt in l.ſi dom⁹.§.in pecunia, ff.de le.1. vbi dr̃, ꝙ ad ſolutionẽ tempus modicum dandum eſt,ſed gl.ibidem illud breue tempus dicit fore.10. dies à pręcepto iudicis, vel ſaltem arbitrariũ pẽſata qualitate, & quantitate hæreditatis, & ſi non habet debet reperire vndecunque.ſ. pecuniam in teſtõ legatam. l. ſi pecunia,ff.de le.2. Et hoc tene quoad obligationem, quò autem ad pęnã. ſ. vt cogantur ſoluere cũ omni emolumento,& intereſſe,dic ꝙ in legatis ad pias [c]cãs eſt tp̃s ſex menſium,vt in aut.de ec.ti.§. ſi autem legatum. Idẽ dicerem in legatis ad non pias cãs per arg.à maiori.in d.§. ſi aũt legatum, & hoc a die inſinuationis teſtamenti, ꝙ ſi per annum à die monitionis ꝑ iudicem ſibi factæ non implet quæcunque relicta,priuatur tota hæreditate, & veniet ad ſubſtitutos,vel ſi non ſunt,veniet ordine ſeruato cohęredibus adeuntibus,vel generali fideicommiſſario, & cæteris;ſecundùm quod habetur in aut.amplius, C. de fideicom. licèt poſſet iudex cogere etiam ante præfatum tempus executores,vel hæredes alio remedio. hęc etiam colligũtur ex Ab.in d.c.nos quidem.

11 Vtrum executore non exequente deuoluatur ad Epiſcopum executio? ℞.Pa.in d. c.nos quidem,ꝙ ſi præceſſit duplex monitio,poſt negligentiam debentis exequi ſtatim in legatis ad pias cauſas deuoluetur, nec requiritur aliud tempus,nec expectat annus,vt vr̃ innuere tex.in aut.de ec.ti.§.ſi autem,qui hoc iuſſi ſunt. Et ſic intelligerẽ no.per Bar.in d.aut.amplius,in verſi. extra gl.Si ſola vnica monitio, pręceſſit expectatur annus ante, quàm deuoluatur ad Epiſcopum,ſed aduerte,ꝙ hodie Epiſcopi per ſtatuta diſponũt,vt currat ann⁹ à die mortis admonendo generaliter quoſcũque, & ſic poſt annum deuoluetur intelligendo a die mortis,& ſcientiæ & aditæ hæreditatis vt ſupra dixi. Ita dicit Pa.Limitat Ric.in 4. diſt.45.ar.4.q.3.hoc verum, ſi habet bona in promptu,de quibus poſſit intra annum legata implere, aliàs non deuoluitur ad Epiſcopum,quod not.

12 Quæritur, quidam reliquit centũ pauperibus declarandis per Sempronium, an elapſo anno declaratione non facta Epiſcopus poſſit eligere pauperes vigore ſtatuti præfati in præcedenti q.Reſ.Bart. [d] in l.cũ quidam ita,ff.de leg.2. & ſequitur Pa.in d. c.nos quidam,ꝙ non, quia ſtatutum loquitur,de executore, & in eo haberet locum, vt non poſſet amplius ſe intromittere,ar.c. literas,de ſup.neg.præl. ſed habens declarare non eſt executor, ſicut dicimus differentiam inter iudicem,qui declarat,& executorem.C.de exe. rei iud. l. executorem, quod no.quia probat, ꝙ frater Minor, qui non poteſt eſſe executor, benè poteſt eſſe declarator,& ſimiliter conſultor, cũ nullo iure prohibeatur,de quo dic vt ĩfra. §.26.

13 Vtrũ p̃fata deuolutio habeat locũ tam in legatis ad pias cauſas,quã non pias? ℞. Pan. in c. ſi hæredes,de teſt. ꝙ in legati ad pias cauſas non eſt dubium.In alijs autem eſt diuerſitas inter do.ſed ipſe Pa.ſic ꝯcordat, ꝙ aut Epiſcopus vult ſe impedire ante,quàm

a Aditę hæreditatis] In legatis ad pias cauſas non expectatur tempus aditæ hæreditatis, ſecũdũ Bal.in l.id, quod pauperib⁹ de epi. & cle.verſi. vlti. circa tempus.De materia iſtius.§. vide infra, legatum.2.§.penul.

b Sine mora] Et ſic iſto caſu poteſt hæres cõpelli ad ſoluendum legatum, non expectato anni curſu.d.c.ſi hęredes.

c In legatis ad pias] Si hæres negat hęc legata ad pias cauſas, & ꝑſeuerat in negatione vſque ad ſententiam, condemnatur, vt ſoluat duplum, tex. no.in §.item mixta, Inſt.de acti. Et aliquid per Bar. in authẽ.hoc amplius, C. de fidei commiſ.

d Reſp.Bar.] Dicit, ꝙ habuit de facto;vide ibi Alex.in poſtil.

te;quàm hære› ſit priuatus hæreditate, ſ. ante lapſum anni,& ſic poteſt ſe impedire,& compellere.Similiter ſi hæres incidit in pœnam priuationis,ſed de facto eã poſſidet.quia nemo eam petit,nã tunc ceſſat rõ.d. auc. amplius,quæ vult vt hęreditas cum onere exequẽdi tranſeat ad alium,& habebit locum.d.c. ſi hæredes, quod loquitur generaliter. nec ob. quod non dẽt Ep̃s impendere officiũ ſuum imploratum ad vtilitatem priuatam contra determinata in c.bonæ memorię,el.1.de poſtu.prælat. quia pro quo impendit, eſt miſerabilis ꝑſona,& ideo poteſt,[a] vt ibi. no quia defunctus eſt deſtitutus omni auxilio,& ideo meritò ẽt non imploratus p̃t iudex impendere officiũ ſuũ. Aut vult ſe impedire poſt,q̃ peruenit ad alios hęreditas ꝑꝑ priuationem primo um,& ſic nõ pōt reſpectu executionis, ſed benè reſpectu compulſionis fienda hæredi nouo, vt exequatur,quia tunc habebit locũ d.aut.amplius, & ſic cõcordat.d.c. ſi hæredes,cum d. aut.amplius.

14 Quid ſi teſtator expreſſè ꝓhibuit,nè Ep̃s ſe impediat? ℞. Pa. in c.tua nobis, de teſta. ꝙ quoad compulſionẽ executorũ nõ valet, [b] q̃a ſicut ipſe,ſi viueret,non poſſet ſe eximere à foro Epiſcopi, ita nec executores ſubtrahere potuit, vt patet in d.c.tua nobis. Quo verò ad deuolutionem executionis dicit idẽ Pa. ibidem, ꝙ ſi teſtator prouidit de alio executore in caſu negligentiæ primi, ille exequetur, non Ep̃s,ar.in l.nulli, & in l.ſi qs ad declinandã,C. de epiſ. & cle. aut ſolũ prohibuit Ep̃s exequi non prouiſo ſibi de alio executore, tunc in legatis ad pias cauſas nihilominus exequetur,non obſtante prohibitione, tex. bonus eſt in auth.de ec. ti.§. ſi quis autem pro redemptione,cum duobus.§. ſeq.& in d.c.tua nobis,in alijs autem non.

15 Vtrum executor habeat actionem contra hęredem? ℞. Pa. in c.Ioannes, de teſta. ꝙ aut eſt pur⁹ executor, & ſic nec de iure ciuili,nec canonico habet, ſed pōt implorare officiũ iudicis ꝯ detinẽtes bona defuncti, [c] arg.in l.hæreditas, in fi.ff.de peti.hære.& in l.Quintus,ff.de an.lega. & hoc voluit Di.in l.Lucius.§.Męuia duos,ff.ad Trebel.& Bar.in l. ſi quis Titio,ff.de leg.2.glo. in d.§.Męuia limitant verum,niſi in legatis ad pias cauſas,q̃a tunc dicit [d] habere actionem contra hæredes,allegat l.nulli, C.de epi.& cle.Idem tenet gl.in d.l.Titio.Si verò non eſt purus executor,ſed legatarius,ſicut quando verba diſpoſitionis conferuntur in eum tacitè,vel expreſſè (exemplũ, dicit teſtator,relinquo Titio centum,& volo illa reſtituat Seio) [e] tunc poterit agere contra detinentem bona tanquam legatarius,& eſt vtile, quia ſi deficeret fideicommiſſum ex perſona fideicõmiſſaria, accreſceret ſibi,& non hæredi,vt in d. l. ſi quis Titio.Idem erit, vbi tacitè confertur in eũ diſpoſitio,puta quia eſt particeps illi⁹ relicti,ſecundum glo.in d.§.Mæuia, & in d.l.ſi quis Titio,& ibi vide per Bar.

16 Vtrũ executor poſſit vendere bona defuncti pro executione vltimæ voluntatis? Reſp.Pan.in d.c.Ioannes,ꝙ ſi eſt executor vniuerſalis,puta quia omnia ſunt diſtribuẽda pauperibus,ſic poterit.d.l. ſi quis ad declinandam.Si verò eſt particularis, non poteſt,niſi teſtator expreſſè conceſſerit, vt in l.alio hærede,ff.de ali.& ci.le.ſicut cõmuniter hodie eſt in teſtamentis,datur libera vendendi autoritas ipſis pro executione vltimæ voluntatis, & quid importent dicta verba,vide Bar.in d.l.alio,& cautela eſt,ꝙ addatur ſic,dans eis generale mandatum, cum libera adminiſtratione agendi,exigendi,diſtrahendi &c. [f]

a Et ideò pōt] Quia iudex eccleſiaſticus ſubuenire debet omnib⁹ oppreſſis,& miſerabilibus perſonis deſtitutis omni auxilio.cap.ſuper quibuſdam, de ver.ſig.87.diſ. quaſi per totum. nam Epiſcop⁹ habet reſpectum ad voluntatem defuncti implendã d.c.ſi hęredes,ibi vt voluntas &c.

b Nõ valet] Quia priuata diſpoſitio teſtatoris non p̃t generalem conſtitutionem legis, vel canonis immutare, de teſta. c.requiſiſti, & de le.1. l. nemo poteſt.10.q.1.ſic q. dam, ſic etiã Falcidiam cõtra voluntatem teſtatoris inducitur. C. ad l.Falci.ſi vt al legas,no.in c.fin. de ſucce.ab inte. hoc gl in d c.tua nobis,in verſi. interdici.

c Bona defuncti] Et poterit epiſcopus compellere executores vt implorent officium iudicis,per d.ca. Ioannes.

d Quia tunc dicit] Idem in legatis alimẽtorum, gl.in d. l. ſi quis Titio, & in d.§. Mæuia.Bar.in l. alio,ff. de alimẽ. legat.

e Illa reſtituat] Licet. n. nullam commoditatẽ habeat, ex quo tamen verba legati in eum cõferũtur tacitè, vel expreſsè dicitur legatarius.

f Diſtrahẽdi&c.] Et hoc caſu pōt vẽdere etiam bona ĩmobilia minoris abſque decreto iudicis, Alexan.cõ.62.2.partis,incip.viſa facti narratione,vide ibi plenè.

17 Vtrum, cum teſtator relinquit centū pro reſtituēdis malè ablatis, & non reperiuntur malà ablata vſque ad illam ſummā, reſiduum ſit diſtribuendū? ℞. Panor. in dicto cap. tua nobis, Iaco. de Are. in trac. executionis, vt refert & ſequitur Bal. in d. l. ſi quis ad declinandam, verſi. iuxta hoc quęro, ponamus, diſtīguit, ꝙ aut teſtator prohibuit in alium vſum conuerti, & ſic cedet hæredi reſiduū, quēadmodum quando deficit aliud legatum, vt d. l. ſi quis Titio, & expreſsio cauſæ limitat legatum, vt in l. ſi. ff. de au. & argen. leg. aut ſimpliciter diſpoſuit, & tunc debet dictum reſiduum dari pauperibus, vt in l. legatum, ff. de vſu. & vſufru. le. quia ſicut deſtinatum in vnum pium vſum, ſi non poteſt, debet conuerti in aliū pium, a vt in c. nos quidem, de teſta. & facit in ar. d. l. legatum, ſic & hic, & hoc puto veriſſimum, tenet etiam Io. An. in addit. Spe. in ti. de inſtr. edi. §. nunc verò aliqua, verſi. & ſcias, & maximè ſecūdùm Pano. vbi ſupra, quia ex quo expreſſit certam quantitatē, præſumendum eſt illā deberi, licèt non appareant creditores. Et idē dicit fore ſeruandum in cautione, quam faciunt vſurarij, vt vt etiā not. in c. quamquā, de vſu. li. 6. Conſulo tamen hoc fiendum de conſilio epiſcopi, vel hæredis, & iſtud ſequendū in conſcientia, quāuis alijs diſtinguāt, ſi executor eſt nudus miniſter; & ſic reddet hæredi d. l. ſi quis Titio, & l. codicillis, in prin. eo. ti. ſi verò nō eſt nudus executor, & tūc reſiduum erit ipſius executoris, poſſet hæc opi. in conſcientia procedere, quādo legaſſet dicto executori, cum expreſſione creditorum, ſecundùm quod in libro ſuo inueniet, & huiuſmodi, quia tunc reſiduum ſummæ videretur voluiſſe legare executori, vt l. pater. §. Tuſculanus, ff. de le. 3. & l. filio. §. matri, ff. de adim. leg.

18 Vtrum executor, cui teſtator dedit aliquid ad diſtribuendum, vbi videbitur, & placuerit, teneatur illud diſtribuere in pios vſus? ℞. ſic, ſi aliud non appareret de mente teſtatoris, facit. c. cum tibi, de teſta. Sed melius, verbum, videbitur, & verbū, placuerit, ꝙ referť ad arbitriū boni viri. ff. d̄ fideic. lib. l. thais. §. ſorore ſua, & l. fidei cōmiſ. libertas, la. 2. Bonus aūt vir arbitrabitur magis ad ſalutem animæ teſtatoris diſpenſandum, quā aliàs, de foro compet. cap. conqueſtus. & ad ſalutem magis facit, vt inter pauperes diſpenſetur. l. id ꝙ pauperibus, & l. nulli, & l. ſi quis ad declinandam, C. de epi. & cle. Nec impeditur diſpoſitio teſtatoris, licet non ſint expreſſę pſonæ, quib⁹ debeat fieri, vt in dictis legibus. Item quia debemus interpretari voluntatem teſtatoris in meliorem & fauorabiliorem cauſam propter regulā, quia in teſtamentis ſit melior interpretatio. c. cum dilecti, d̄ do. ff. de re. iudi. l. in teſtamētis, ff. de vi. tri. oleoque le. l. 3. §. ſi vinum, cum ergo nulla ſit melior, quàm vt in pauperes Chriſti diſpenſetur, ita fiet, aliter ſi nō fiet, eṗs reuocare poterit, & debet executionē. Pe. tamē de Peru. trac. de. can. por. epiſcopi. c. 9. tenet, ꝙ medietas debet dari pauperib⁹ & medietas pijs, locis, nihil tamē allegat, & ęſt ſatis ęqua.

19 Vtrū executor etiam cum cōſenſu epiſcopi poſſit immutare vſum deſtinatum ꝑ teſtatorem in meliorem. Vide infra, legatum. 2. §. 11.

20 Vtrum religioſus exēptus deputatus executor, ſi in exequēdo deliquit, poſſit puniri ab ordinario? b ℞. ꝙ ſic, tex ē in Clemētina vnica de teſta. vbi etiam eis religioſis imponiť, vt reddāt rationē c de executio-

ne

a Piū] Si relīquūtur cētū pro miſſis cātandis, q̄ tñ cātari nō poſſūt ꝑꝑ interdictum, conuertentur illa centum ad altū pium vſum, vide infra, legatum. 2. §. 11. cum ſequē. vſque ī ſi.

b Ab ordinario] No. caſum, ī quo exemptio non vitiat. Vide alium in Cle. attendētes, de ſta. mo. in Cle. 1. de ſup. neg. præla. Et ratio eſt, quia res nō eſt exempta, circa q̄ deliquit, & ordinari⁹ procedit vice papæ. Simile de priuile. c. 1. li. 6.

c Vt reddant rationem] Multo fortius alius executor teneť reddere racionem. Sicut determināt Bald. in l. nulli licere, C. de epi. & cleri. q̄q̄ non ſit ſubtilis inqſitio facienda, & qñ nō poſſet ſibi parare probationes, qa fortè expēſę eſſent minutę, ſuo iuramēto ſtaretur; ſec⁹, qñ diligens hō ſibi tās paraſſet, qa erant expenſę & diſtributiōes magnę, qa tunc nō ſtaretur ſuo ſimplici iuramēto, arg. eorum, quæ no. in l. ſi. §. in cōputatione, C. de iu. delibe. & in l. in actione, ff. de fur. & ar. in l. nō omnes. §. à barbaris, ff. de re mi. Nā quando aliquid ꝓbari pōt, liquidè probādū eſt, & ſolum ꝑꝑ difficultatem ſtatur iuramēto. Et ita dicit ſe tenuiſſe ī d. l. id, quod pauperibus, C. de epi. & cle. hāc eā dē opi. ſēſit Gemi. ī c. ſi. de teſta. li. 6. in §. ſi. ī ver. qd ſi ſit dubiū.

ne ordinarijs, a & ſimiliter ordinarijs, vt exigant. Limitat Ric. in 4. di. 45. ar. 5. q. 2. verum in religioſis, qui habent exemptionem communem, qui tamen poſſent conueniri ratione contractus, vel delicti, ſeu rei, vt in c. 1. de priui. li. 6. Secus in alijs, qui etiam ex prædictis conueniri non poſſunt, quia non poſſunt tales puniri ab ordinarijs, & placet.

21 Vtrum prælatus religioſi, qui dedit licentiam acceptandi executionem religioſo, poſſit, eam reuocare b re etiam nō integra? ℞. glo in ver. obtenta, in d. Clem. vnica ꝙ ſic, cum religioſus nō habeat velle, nec nolle, & executio fiet ꝑ collegam, aut ſi alius deputatus non eſt, per epiſcopum.

22 Vtrum executor poſſit diſtribuere in filios, vel conſanguineos proprios? vide ſupra, Elee. § 3.

23 Vtrū dilatio executionis pię pręiudicet animę teſtatoris? ℞. ſ̃m Ri. vbi ſ. q. 4. ꝙ ſic, cuius ratio eſt duplex. Prima, quia eccleſia, & pauperes non excitanť ad orandum, ſicut facerent, ſi eis daretur legatum, acceleratio aūt feruentium orōnū pro anima defuncti multū valet ad eius alleuiationem, & celeriorem expeditionem. Secunda rō, quia ſicut anima in charitate decedens, & aliquid purgabile ſecum portans in hac vita meruit, vt eleemoſinæ, ſi pro ea dentur, proſint nō ad augmentum gratiæ, ſed ad alleuiationem, & breuiationem pœnæ, & iō quantò citius impletur, tantò citius alleuiatur, & è conuerſo, quāto tardius impletur, tantò tardius liberatur, nō tamen propter hoc, ſi nunquam implerentur perpetuò ſtaret in pœnis, ſed ſolùm multo tardius liberaretur. Ex quo patet, ꝙ grauiſſimè peccant, c & magnā ꝑditionē faciunt, qui quo citius pñt, non exequuntur, vnde vocātur necatores egentium d in c. qui oblationes, el 1. cū duob. c. ſeq. 13. q. 2. & c. q oblatiōes, el 2. & dñr venire ad exinanitionē

a Ordinarijs] Secundum Io. An. in c. Ioannes, de teſtam. hoc habet locum in eo, qui habet iuriſdictionē in loco, quaſi diœceſanus, & ideo ſi alius citra eṗm haberet iuriſdōnem eṗalem, vt ſunt multi abbates, De priui. abbates, in 6. poterunt iſti hanc compulſionē facere. Et tenementi hoc dictū ꝙ officium tributū diœceſano poteſt exequi ſeu exerceri per eū, q habet iuriſdictionē epiſcopalem, vel quaſi ī eo loco, quāquam nō habeat iuriſdōnē in tota diœceſi. Et pro hoc facit gl. no. in Cle. 1. d̄ re. eccl. non alie. Quæ vult, ꝙ inferiores habentes iuriſdōnē epiſcopalem pñt exercere oīa, quæ pertinent ad iuriſdōnem epiſcopalē. Quod latius ponit Pa. in ca. ſignificáſti, de for. cōpeten. Hīnc dixit Io. And. in d. cap. Ioannes, ꝙ capitulum ſede vacāte ſuccedit in hac poteſtate cōpellendi executores quāquā videatur dubitare, an ſuccedat ī officio exequendi, quando eſt deuolutū epiſcopo, quia aliud eſt compellere, aliud exequi. Sicut in ſimili capitulum poteſt cōfirmare electiones, ſed non pōt beneficia conferre, vt in cap. cum olim, de maiori. & obedientia, iuncto capit. 1. ne ſede vacan. li 6. Sed Panormit. putat, quòd etiam capitulum poteſt exequi, quia hoc non eſt iuriſdictionis epiſcopalis, ſed poti⁹ oneris, quam honoris, & eſt officium neceſſariū. Pro hoc gloſſa in Clementina prima de hæreticis, Et ceſſat ratio, quæ eſt in prohibitione collationis beneficiorum. Nam illa prohibetur, quia eſt quædam honorificentia, & computatur inter fructus, vt not. gloſſ. in d. Clemen. cum olim. Sed executio eſt oneris duntaxat, & nulla commoditas debet remanere apud capitulum, vel epiſcopum exequentem, vt l. nulli, C. de epi & cle. in cap. nos quidem, de teſta hæc Panor. in d. c. Ioannes.

b Reuocare] Malè tamen facit reuocando, licèt ſubditas reſiſtere non poſſit, neque debeat. Et optimè facit. 33 quæſtio. 5. manifeſtum &c.

c Grauiſſimè peccant] Executores differentes vltimarum voluntatum executiones ſine cauſa tenentur pœna ver. ex maleficijs, Inſti. de act. ſcilicet ad pœnā dupli. Ita tenet Io. Fab. ibidem propter generalitatē illius tex. Et vlterius tenet, ꝙ poſſunt cōueniri act. ex teſtamento. l. nulli, cum ibi no. & l. ſi quis ad declinandum, C. de epiſ. & cleri. vbi epiſcopus, qui executor dicitur legitimus, intentat actiones hæreditàtis. Multò ergo magis ſ̃m Bar. in executore teſtamentario, quandoquidem legitīmo præferatur, d. l. nulli, facit ēt quia executor teſtamentarius habetur loco hæredis, ſecundùm Innocent. Ioan. Andræ. & alios in c. cum tibi, de teſta. Spe. ti. de inſtrument. edi. §. nūc aliqua, circa prin. Bar. in l. hæreditas, la. 2. ff. de hæredi. inſt. in d. l. ſi quis ad declinandum, & in l. ſi qs Titio, in prin. de lega. 2. & in l. Centurio, verſic. ſed quid ſi teſtator, de vulga. & pupil. Bal. in au. licet, C. de na. li. & in l. 1. C. ad l. Falci. & ꝙ executor teſtamentari⁹ teneatur actione ex teſtamento, firmat expreſsè Bar. in l. firmio. § 1. ff. quando di. le. ce. & eſt tex. ſ̃m lecturam Bar. ibi in l. cum filio, de leg. 1. hanc etiam opin. ꝙ executor teneatur pœna dupli, non exequēs, ſicut tenetur, abſque cauſa, ſequitur Angel. Are. in d. §. ex maleficijs, Et ibidem domi. Iaſo. & talem adducit rationem. Nam executores vltimarum voluntatum tenentur de omni culpa, de qua teneretur ipſe hæres principalis à teſtatore inſtitutus. Ita ſing voluit Bal. & ſ̃mo. in l. cum res. §. culpa, ff. de legatis primo. Sicut ergo hæres teneretur non exequendo pœna duplici, ergo & ipſi executores, &c.

d Necatores egentium] Item dicuntur membra diaboli, decimaſecunda quæſtione prima, capitul. cum deuotiſſimam, & ſunt raptores, & ſacrileg. d. cap. qui oblationes.

fidei, & ꝙ habendi ſunt ſicut qui non credunt iudiciũ dei. Idẽ dicẽdũ de reſtitucione, quã ſtatuerunt fieri, vnde in chronicis Minorum legitur, ꝙ quidam impediebatur intrare paradiſũ, quouſq; facta fuit reſtõ, qa niſi fiet luet in pęnis, [a] ad hoc.c.in literis, de rapt.

24 Sed nũquid excuſantur præfati executores, ſi ꝑpterea tardant, vt res defuncti melius vendãtur? ℞. ſ̃m S. Thom. in quolibet. ꝙ mora modici tp̃is non vr̃ eſſe magnũ periculũ. Vñ, ſi executor per modicum tempus differat, vt rebus defuncti meli⁹ vẽditis ampliores eleemoſinas facere poſſit, & licitè facit. Quod intelligo verũ, qñ tantũ eſt augmentum, ꝙ præualet tarditati, puta quia eleemoſina illa, quã habuiſſet de illis rebus cito venditis, & tempus tardationis, in quo pœnam ſuſtinuit, non iudicantur tm̃ ſatisfactoriã, quãtũ eſt eleemoſina, quæ elicitur ex tardatione, aliàs non liceret, quia non eſt fiendũ malũ mihi pro bono alterius. Et hoc patet ex eo, qđ ſubiungit. Si verò, inquit S.Th. per multum tempus differat. vt in modico ampliores eleemoſinas faciat, non excuſatur à culpa, quia fortè defunctus a purgatorio liberatur interim, & ſic fruſtratur remedio, quo multum indigebat. Faciat ergo, ꝙ magis rationabiliter videtur expedire animæ defuncti.

25 Quid ſi quis deputauit executorem cũ iſta conditione, vt exequatur cum conſilio talis? [b] ℞. aut dixit, cum conſilio. & ſic executor licet teneatur petere conſilium, tamen non tenetur ſequi. Si verò dixit, ꝙ exequatur ſecundum conſilium, ſic tenetur ſequi ipſum, vt tenet Alb. in l.nulli. C.de epi. & cle. Vide ſupra, conſilium. §.4.

26 Quid ſi ſit frater Minor ille, cuius conſilio exequi debet? ℞. ꝙ diuerſa eſt opi. [c] inter doct. Sed tu dic, ꝙ frater Minor licet nõ poſſit eſſe executor, poteſt tamen eſſe conſultor, quia executor oportet ꝙ ſit contrectator pecuniarum, & venditor rerum, & hm̃õi, quæ nullo modo conueniunt fratri Minori, ſed dare conſilium in nullo derogat ſuæ profeſſioni. Et ſic per hoc euacuat ratio Ge.in c.fi.de te.li.6. qui tenet, ꝙ non poteſt eſſe conſiliarius tali modo, ꝙ aliter non poſſit fieri diſpenſatio niſi ſecundùm ſuum conſiliũ. Et ſic ſ̃m prædicta limita, nã ſi teſtator reliquit.ca. danda pauperibus declarandis per fratrem Minorẽ, hoc non derogat ſuæ profeſſioni, & licet, de hoc ꝑ Bar. expreſſe in trac. minoritarum, li.3.

EXEMPTVS [c] dicitur, qui non ſubeſt iuriſditioni ordinarij, vt patet & not.in c.cum perſonæ, de priu.li.6. ſolus ergo papa, vel legatus de latere poteſt cognoſcere de cauſis contra exemptum, vt no. in c qđ translationem, [e] de of. dele. Secus in alijs legatis, vt ibi, vnde eximere propriè eſt apoſtolicæ ſedis. 16.q.1.frater. 9. q. 3. nunc verò. no. Io.An.in gl. 1. c.1. de priui. li.6.

1 Quot modis datur exemptio? ℞. vt no. Pa.in c.tuarum, de priui. ꝙ duobus modis. Primò ratione loci, puta monaſterij, vel eccleſiæ, & huiuſmodi, & in iſtis habet locũ. c.1. de priui.li. 6. ꝙ ratione delicti cõmiſſi extra locum exemptum, vel ratione cõtractus alibi initi, vel ratione rei alibi ſitæ poſſunt coram ordinario conueniri, & ab eo puniri, & exempta eccleſia, vel monaſterio intelliguntur exempti etiam ipſius monachi, vel canonici, clerici etiam, & conuerſi, perpetuoque oblati, nõ autem eiuſdem eccleſiæ presbyter, qui parochianorum curam habet quoad ea, quæ ad eandem curã pertinent, nec ipſi parochiani, vt in ca.per exemptionem, de priui.li. 6. Eximitur etiã exempto monaſterio ſecundum gl.in verſi. exempto, in d.c 1. eccleſia, & ipſius cœmeteriũ, & domus, & theatrum, cum hortis, & areis, quæ ſunt iuxta eccleſiam, arg.12. q.1. neceſſaria, & c.nulla 17.q.4. diſſiniuit. Idem dic in dormitorio, & domibus clericorũ, quę ſunt iuxta eccleſiam cum eorum hortis, ar. d.c. neceſſaria, & d.c. diſſiniuit.

2 Secundò datur exemptio rõne perſonæ, & non loci, vt in priuilegio conceſſo capellanis, & familiaribus papæ, & de talib.

noa

a Licet in pęnis] Qui non habet in ære, luet in corpore. l. quicunq; C.de ſer.fu.l.1.in fi. ff. de pœnis.

b Cũ cõſi. talis] Vide Roſ. relig. 1.§ 8. dixi ſupra conſilium. §.2.

c Diuerſa opinio] Bar.in trac. mi.lib.3. tenet, ꝙ ſic, vide ibi rationes. Contra tenẽt Car.& Pe.de An. Cle.exiui.§.verũ de ver.ſi. Sed placet mihi opinio authoris, & idẽ tenet Roſe. Religio.1.§.7.

d Exẽptionũ reſtrictionẽ, vide in Cõc.Tri.ſeſ.14.c. xi.& de eorũ cauſis, ſeſ.7. c.14. de refor. viſitatione bñficiorum, ſeſſ. 7.c.7. 21.c.8. 24. c.9. de ref. & vlt. de regu. c.10. Pet. Vend.

e Vt not.in c.qđ translationẽ] Panor.ibi in fin. qui dicit hoc verum niſi per papã hoc alijs cõcedatur.

non habet locum d.c.1. qa nec ẽt ratione delicti poſſunt puniri ab ordinarijs, aliter eorum priuilegiũ eſſet inutile, quod eſſe nõ debet, vt in c.ſi papa, de priui. li.6. ex quibus omnibus ꝯclude, ꝙ exemptus ratione alicuius loci, vel rei nõ cenſetur exemptus ratione alterius rei, vel loci. Vnde priuilegium conceſſum perſonis reſpectu certi loci, non extenditur vltra locum. Vnde cenſetur priuilegiũ potius reale, quã perſonale, vt no. Pa.in c.cum capella, ꝑ illum tex. de priuileg. Sec⁹ in exemptione reſpectu ꝑſonæ, vt patet. Aduerte, ꝙ ſi canonici alicuius eccleſiæ eximantur, ipſi ſoli ſunt exempti, nõ autem eccleſia, vel alij ei⁹ clerici. Si autem clerici cuiuſuis eccleſiæ eximãtur, tunc tam canonici, quàm alij clerici ſunt exempti, non autem eccleſia, niſi aliud exprimatur, vt in d.c. per exemptionem, nec etiã conuerſi, vel oblati, vt dicit gl.fi. ibidem.

2 Quibus verbis probat̃ exemptio? Rñ. ꝙ multipliciter, vt probatur in d.c. ſi papa. Puta ſi dicatur in priuilegio a papa, vel ſententiando eccleſiam iuris beati Petri exiſtere, ſiue ad ius & ꝓprietatem Romanæ eccleſiæ pertinere, vel ad Romanam eccleſiam ſpecialiter, aut ſine medio, & ſimpliciter pertinere, vel ſi dicat, quòd eccleſia ſit libera, ſeu quòd potiatur Romanæ eccleſiæ libertate, ſiue quòd epiſcopus non audeat illic cathedram collocare, ſeu aliquod imperium exercere, vel poteſtatem, aut ꝙ eximit a poteſtate epiſcopi. Item ſi recipiãtur in proprios ſubiectos. Per huiuſmodi, & ſimilia cognoſcitur exemptio, vt ibi patet, ſecus, ſi reperientur ſub defenſione, vt in c.ex parte, el 2. de priui. vel in proprios filios, quia non eſſent exempti, vt ibi dicit, & ibi vide, [a] & quod ibi nota.

3 Vtrum exemptus teneatur citatus ab ordinario comparere? Reſpond. Pa. in c.cum ordinem, de reſcrip. ꝙ aut eſt notoriè exẽptus, & iam diu toleratus priuilegio exemptionis, ſicut ſunt mendicantes, & ſic non tenetur, nec valebit ſententia ſuper principali, quia eſt a non ſuo iudice, neque tanquam contra contumacem, Ad hoc text.in l.non videtur, la.1.ff.de iu.& bonus tex.in Cle.paſtoralis.§.notorium, verſi. Piſana, & ibi bona glo.ff.de re iudi.& gl.in c.veniẽs, de ac.& 2.q.3.ſi epiſcopus, gl. in ver. conuocari, & in ver. propter contumaciam, ꝑ Inn.in c.2.de dila.& Bar.in l. 2.ff.ſi quis in ius vo.non ie. licèt in alijs terminis. [b] Si verò non conſtat, ita notoriè, tunc tenetur cõparere, & allegare priuilegium, & in loco congruo, & ſecuro intra terminum competentem ordinario oſtendere, ſecundùm quod dicitur in c.cum perſonæ, de priuil. libro.6.

4 Vtrum pendente lite ſuper validitate priuilegij, ſeu an fuerit conceſſum, vel nõ, debeat quis priuari, vel interdici vſu poſſeſſionis, vel quaſi, etiam ſi poſſeſſio ſit cõtra ius? ℞. Pa.in c.1. vt lit.pen.in no. ꝙ nõ, tex.eſt in d.c.cum perſonæ.in §.ꝙ ſi tales, cum §.ſeq.& hoc idem tenent doc.in d. c. 1.& Ge.in 4.no.in d.§.ꝙ ſi tales, ꝙ pẽdente lite non eſt turbãdus in poſſeſſione ſua, etiam ſi poſſideat cõtra ius commune, dũmodò ex aliqua probatione licèt non ſufficienti ad finalem intentum, ipſe iuſtificet poſſeſſionẽ, & ita videtur ſonare [c] ibi tex. vnde Io.An.in gl.vl. ibidem dicit, No. quãtus fauor priuilegio debetur, eſt enim ex ſe priuilegium fauorabile, ſed præſcriptio odioſa, de deci.c.ex parte, & ca. tua, de re.iu. odia, hęc Io.And. qui de hoc dixit in d. cap.odia.

5 Quid ſi exemptus litigat coram ordinario, & non allegat exemptionem, an ꝑdat eam per hoc? Reſpond. Pan.in c.1.de ſent. & re iu. verſic. quæro], quid ſi ſententia fuit lata, quòd non, nec tenet ſententia. [d] Nec ob. taciturnitas, quia etiam ſi voluiſſet, nõ potuiſſet in illum conſentire, vt in iudicem, de arbit. cum tempore, & hoc tenet

Ii 4 Ioa.

a Et ibi vide] Scilicet in d.c. ſi papa. Et glo.in ver. non exiſtunt, vnde qui recipit aliquẽ in filium, videtur recipere in amorem filialẽ, ſicut ſubdiacon⁹ ordinatus a papa non in exemptionem, ſed in honorem intelligitur ordinatus. Princeps tamen eos, quos in patres eligit, non vult alijs ſubijci, In authẽ. conſt. quæ de dig. collat.6. & ſi domin⁹ apud acta nominat ſeruum ſuũ filium, dr̃ ei libertatem cõceſſiſſe. C.de Lati.li. tol.l.2.§. ſimiliq; modo. Vide de materia eorũ, q̃ hic dicunt, Ioan. Cal.c.1. de priui.

b Licet in alijs terminis] hæc ſũt verba Pa.in prin. verſi. ſequitur in glo. De hoc vide plenius per Fely. in d.c.cum ordinem. 5.col. verſi. ad allegandum.

c Videtur ſonare] Intellige hoc de allegante priuilegium, ſecus, ſi quis allegaret ꝑſcriptionem ſ̃m Pa vbi ſupra.

d Nec tenet ſententia] Hoc ꝓcedit propter defectũ iuriſdictiõis.

Ioan.And.in regula,[a] ſcienti,lib. 6.in Mercur. facit qđ no.in l. 1.[b] C.vbi de cri.agi oportet.Ratio eſt ſm Pa. in d.c.cum tẽpore,in ver.vltimo,&c.quia exemptus non poteſt renuntiare exemptioni, quia tangitur nedum fauor exempti, ſed etiam ſuperioris,qui ipſum exemit, vt in c. ad apoſtolicam , de regula,& in l.ſi quis in conſcriuendo,C.de pac.Alb.tamen in d.l.ſi quis, tenet, ꝙ exemptus poteſt renuntiare priuilegio exemptionis, per.d.l.ſi qs. Et ad leges ꝯ̈rias rñdet,ꝙ loquuntur de priuilegio iuris communis introducto in fauorem ordinis clericalis, cui renuntiari non poteſt, ſed ſuo priuilegio ſpeciali bene poteſt, & verius credo,quando ipſe impetrauit. Et prima opi. eſt vera , quando ſuperior proprio motu aliquem exemit,quod no.bene.

6 Vtrum exemptus poſſit abſolui ab epiſcopo ab excommunicatione inflicta a canone, quam ſibi conditor canonis non reſeruauit? Reſ.Pa.in c.ſignificaſti.de fo. cõp. Fede.con.14.& Ioa.de Lig. in Clem. ne in agro.de ſta.regu.tenent,ꝙ ſic,ſed Io. And. in regula,ſcienti,præa.dicit ꝙ non,Pa.hoc ſequitur,[c] quia non eſt ſuæ iuriſdictionis, nec poteſt ſe ſubmittere ſine licentia papę ratione dicta in præcedenti q.in ſi. excipere tamen videtur Io.And.in c.religioſo,de ſen.exc.li.6. excommunicatos pro iniectione manuum violenta per rationem tex ibidem,ſ.ne detur materia euagandi, cum tñ contrarium teneat in cle.cum ex eo,de ſẽ. exc.in gl.ſi.Et propterea teneo,ꝙ nec in illo caſu.ca.religioſo, nec in alio exemptus poſſit abſolui ab Epiſcopo,niſi vbi ſpecialiter ei committitur a papa, & d.c.religioſo,loqtur de non exemptis, quos antea nõ poterat abſoluere propter c.cum illorum, de ſen.exc.& hoc tene,quia ſi de exemptis intellexiſſet , ſic dixiſſet , ſicut dicit in d. Cle.cum ex eo in ſi.

7 Quid poteſt exercere archieps,vel eps in loco exempto,vide ſupra.Archieps.§.3.

8 Vtrum exemptus rõne loci,ſi deliquerit alibi,vel contrahat,aut res ipſa ꝯſiſtat, ſup qua ꝯ̈hitur,in loco exẽpto,poſſit in loco domicilij [d] conueniri, aut puniri per ordinariũ? ℞.ꝙ nõ,nec hẽt ptãtẽ remittendi eum ad ſuũ ꝓpriũ iudicẽ, ſi conueniatur , vt in d.c.1.de priu.li.6 Similiter ſi delictum,vel ꝯ̈ctus,vel res ipſa litigioſa ſit in loco exempto,non poterit ſe impedire,intelligitur ergo d.c.1.ꝙ rõne delicti, vel ꝯ̈ctus pñt ꝑ ordinarios cõueniri.ſ. ſi inueniantur extra locum exemptũ,vel remittent,vt no.in d.c. Sunt tñ q̃dã exẽpti rõne locorũ,& ꝑſonæ,q̃ ẽt rõne delicti,aut ꝯtractꝰ,vel rei nullo modo pñt conueniri,vt fratres Minores,Prędicatores,& Ciſtercieñ.& multi alij.

9 Vtrũ delinquens in loco exempto, ligetur ſtatuto Epiſcopi,Vide ĩfra ſtatutũ. §.2.

10 Vtrum cum ſtatuto epi cauetur, ne qs accedat ad quælibet monaſteria monialiũ ſub pęna excõicationis, quã ĩcurrat ipſo facto,ſint excõicati,q̃ accedũt ad monaſteria exempta monialium? ℞.ꝙ ſic,ſi ſine licentia illius,ad quẽ ꝑtinet,accedũt.Rõ,q̃a ſine ꝑfata lnia acceſſus eſt ꝓhibitus,vt in c.periculoſo,de ſtatu mo.li.6.Et iõ ſi epi, vt cõpeſcant tales acceſſus,addunt pœna, licitè faciunt,& ideo ligant,nec dicendũ,ꝙ delictũ cõmittat in loco exempto ſolũ,ſed ẽt in non exẽpto,videlicet cũ accedunt ante , q̃ ꝑuenerint. Itẽ patet ꝑ hoc,qđ no. Bar. in l. relegatorũ.§.interdicere,ff.de interdic.qui dicit,ꝙ ciuitas ꝑꝑ commodũ ciuitatis, vel odiũ eorũ, ad quos non vult vadant,prohibere põt ciuib.ſuis,ne vadant ad talẽ terrã, hoc no.Pa.in 4.col. in c.poſtulaſti, de for. comp.ergo ſimiliter in caſu ꝑdicto.Et hoc tenet d.Phi.de Pu.in c.vt aĩarũ,de conſt.li. 6.ſecus,ſi ꝓhiberẽt, ne quoquomõ ſine eorũ lnĩa qs accederet, q̃a niſi ꝑſidentes monaſterijs eſſent culpabiles in admittẽdo,nõ valeret eorũ ſtatutũ,cũ eſſet ꝯ̈ ius cõe, vt ĩ d.c.periculoſo.ꝯ̈ qđ eps non põt ſtatuere , niſi ex iuſta cã,vt tenet Bal.in l.oẽs populi, ff.de iuſt.& iu.& d.Ant.in c.veſtra, de loc. pñt,imò obligãt Primates,Archiepi, & epi vniuerſi ſub pœna æternæ maledictionis in propria diœceſi monaſteria exempta , q̃ immediatè ſubſunt Romanę eccleſiæ,autoritate apoſtolica cogere , vt ſeruent clauſuram

a Io.And. in regula]vbi dicit exemptũ priuilegio fori renuntiare non poſſe abſque licẽtia Papę.

b Quod no. in l. 1.] Ibi dicitur. ſ. ꝙ vbi cauſę inchoatæ ſunt , ibi terminari debẽt. Fallit , niſi ſciret eum non eſſe iudicem ſm gl. ibi in ver. inchoata.

c Pan. hoc ſequitur]Ibi latè examinat in ver. ſed dubium , & allegat d.An.ibidem idem tenere.

d In loco domicilij] Pone exemplum in monacho abſque habitu incedente iuxta locũ exẽptum.

ram,vt in d.c. periculoſo ſimiliter debent ea viſitare eadem autoritate. ſingulis annis,vt in Cle.attendẽtes, de ſtatuere, & hoc de præcepto ſecundùm gl.ibidem propter ver.debeant, quod eſt præceptiuum,vt in cap. oblatæ,de app.& in c. vt famæ,de ſen.exc.licet in c.1. de deſpon. impube. ſapiat honeſtatem.

11 Vtrũ exẽpti poſſint oratoria , vel capellas in locis non exẽptis ædificare? ℞.ꝙ non: nec in ſic conſtructis celebrare, vel celebrari facere,niſi de licentia diœceſani loci,vt in c.autoritate, de priuil.li.6.Intellige, niſi ex licentia Papæ hoc facerent aliter diœceſani eos compeſcere poſſunt , vt in d.ca.autoritate. Et intellige de oratorijs[a] publicis,quia in priuatis poſſunt , vt not. gl.1.ibidem. [b] Hæc intelligo in publicis factis oratorijs,ꝙ non poſſunt celebrare verum,qñ Epiſcopi prohibitionem feciſſent, ne in eis celebraretur,ſi fiat de ꝯſenſu illius, qui curam eorum habet,ſufficit ſine alia licentia Epiſcopi.

12 Vtrum in locis exẽptis prædicta in præcedenti , ꝙ facere poſſint? ℞.quòd nõ, niſi licentiam , vel priuilegium ſedis apoſtolicæ habeant ſpeciale,vt in d.c. autoritate.§.inhibemus.

13 Vtrum cãs,& lites ſuorum hominum , ac liberorum , ſeu cẽſualium poſſint exempti aſſumere ? Reſp.ꝙ non,[c] vt in d.c. autoritate. §. cauſas.

EXEMPLVM malum dãtes, præcipuè prælati , & qui habent alios regere, mortaliter peccãt, & vt dr̃ 11.q.3.ꝑcipue,tot mortib. digni ſũt quot ꝑditionis exẽpla ad alios trãſmittunt,ar. 81.di.nemo 93.di ꝑuenit ad nos in ſi.2.q.7.Paulꝰ, & ca. cũ paſtoris.17.q.1.q̃ bona , đ hac materia no ĩ.ſcãdalũ

EXEQVIAE pompaticæ, curatio funeris, conditio ſepulturę potius ſunt viuorum ſolatia, quã mortuorũ ſubſidia. 13.q.2.c. animæ.§. curatio.Hinc tex.in ca. non ęſtimemus,ea. q.dicit,Corpori humano q̃q̃ impendit , non eſt præſidiũ ſalutis,ſed humanitatis officium ſecundùm affectum,quo nemo carnem ſuam odio habet . Vnde oportet , vt quam poteſt, pro carne proximi curam gerat, cum ille inde receſſerit , qui gerebat , hæc ibi.Et de hoc vide infra, ſepultura.

EXHAEREDATIO filiorum [d] hodie non poteſt fieri, niſi pater habeat iuſtã cauſam,quam debet deſcribere in teſtamẽto , vt C.de li.præteri.auth.non licet.

1 Sed quæ ſunt iuſtæ cauſæ? Reſp.13.quæ ponuntur in auth.[e] vt cum de ap.co.§.cãs. Prima , ſi filius parentibus manus intulerit. Secunda , ſi grauem iniuriam eis fecerit . Tertia , ſi eos criminaliter accuſauerit de cauſa,quæ non ſit aduerſus principem,vel rempublicam.Quarta, ſi cum maleficis conuerſatur.Quinta,ſi maleficus efficiatur . Sexta , ſi vitę parentum inſidiatur . Septima,ſi cum nouerca ſua,aut concubina patris ſui ſe immiſcuerit.Octaua,ſi pro perſona ipſius,vel debito eius incarcerati,inquãtum poteſt, fideiubere noluerit. Et hæc octaua cauſa intelligitur ſolum de maſculis. [f] Nona, ſi prohibuerit eos facere teſtamentum. Decima , ſi contra parentum voluntatem inter arenarios , & mimos perſeuerauerit , cum pater illius profeſſionis nõ fuerit.Vndecima,ſi filia vitam luxurioſam elegerit, cum parentes eã vellent pro poſſe nubere,& dotare,niſi neglexerit eam nubere vſque ad vigeſimũquintũ annum . Duodecima , ſi parentibus furioſis debitam curam non impenderit. Tertia decima , ſi de carcere parentes deducere neglexerit. Adde . 14. ſi voluntatem vltimam executioni demandare noluerit , vt

a Vide Cõc.Tri. ſeſ.22.de obſtan. & euitan. in cele. P.V.

b Vt no. gl.ibi.] Quilibet poteſt ĩ domo ꝓpria facere ſibi oratoria.

c Reſ.ꝙ non] ſcilicet ſuo nomine agendo , aut defendendo.

d Exhæredatio filiorũ]Not. ꝙ ſm qđ elicit a Bart. in aut ex cã,C.de li.præ.triplex eſt exhęredatio.Quędã eſt propriè, & ſtrictè.Et hæc,qñ pater mẽte & verbis exhæredat filium,vt qñ dicit, exhæredo filium meum , & hmõi. Quædam dicitur large , & hæc qñ ſolùm ex mente teſtatoris habet., qñ teſtator ſciẽs ſe habere filium , nullã de eo mentionem facit , de hoc eſt tex.in l.ſi patronꝰ in princ. in ver ſilentio exhæredauit , ff. de bonis libe. Quædam dicitur largiſſimè , quando nec ex verbis,nec ex mente teſtatoris filius exhæredatur , in effectu reperitur exhæredatus.Et eſt, quãdo pater ſe ignorat habere filium & ideo eum in teſtamento præterit. quare ſolùm largiſſimè dicitur exhæredatus.l. ſi inſtituta.§.fin. ff. de inoffic. teſta.

d Quæ ponũtur in authe.]In iſtis cauſis filiũ etiam perdit priuilegiũ filij.Et ideo,ſi pater occidiſſet talem filium ingratum, non teneretur pœna l.Pompeiæ de pari.ſed ſolũ pœna deportationis,tex. eſt , & ibi glo. & Bar. & bene ſignãdus in l.diues , ff. de pari. peccaret tñ mortaliter.

f De maſculis] Quia fœminæ ꝓhibentur fideiubere l. 1. & 2. ff. ad Velleia.

vt ſ.executor.§.10.& ĩ. Teſtamentũ.§.12.Et.15. ſi fili⁹ eſt hæreticus,cum pater ſit catholicos,vt d.§.cauſas.

2 Similiter filius põt patrem exhæredare.Primò ſi de crimine eum accuſauerit, excepto crimiue læſæ maieſtatis. Secundò ſi vitæ filij inſidiatus fuerit.Tertiò ſi vxori ſuæ,vel concubinæ ſe cõmiſcuerit. Quartò ſi teſtari,in quo poterat,ꝓhibuit.Quintò ſi nõ egit curã eius,cũ eſſet furioſus.Sextò ſi captũ a Sarracenis non redemit, & ſi morit̃ inteſtat⁹,ibi,nõ ſuccedet,ſed eccleſia, & dabũtur bona eius ꝓ redẽptione captiuorũ,vt in d.aut.cum de ap.co.§.& hæc quidem.

3 Vtrum in iſtis caſibus, in quibus poteſt exhæredare,poſſit alimenta ſimiliter denegare? ℞. Io.An. & Pa. ſequit̃ in c. Quintauallis,[a] de iureiu.vbi ẽt in gl.ponũtur prędicti caſus, ꝙ ſic,& idem tenet Bar. in l. diuus Adrianus,ff.de parici. ꝑ l.ſi qs à liberis.§.idẽ iudex , cũ gl.ff.đ li.ag.& idẽ tenet Pa. in ca.cũ haberet, & ibi etiã Ant.de eo,q̃ du.in ma. quã po.per adul.de patre ingrato ꝯ filiũ,q̃ limita, niſi ipſos pęniteat.pro quo facit gl.[b] ĩ l.fi.C.de epi.& cle.& tex. in c.nõ liceat.19.q.3. vbi dr̃ ꝙ per religionis ingreſſum purgatur oĩs ingratitudo , & quod no.Spe.in tit. q̃ fil. ſint le.ver.quid ſi filia,& ſequitur Pa.vbi ſupra, qui dicit, quod ſi filia fornicatrix vult pœnitere de peccato , pater tenetur eam alere ,[c] ar.c.ferrum.l.diſ. & per ꝯſequẽs dicit Pa.vbi ſ.c. Quintauallis,ꝙ etiam tenetur eã dotare,quia cauſa dotis nõ minus eſt fauorabilis,q̃.cauſa alimentorum,vt not.Cy. in l. non omni,C.de admi. tu.Bar.in aut.ex complexu, C.de ince.& inut. nup.

4 Vtrum liceat. exhęredare filium , vt hęredẽ faciat eccleſiam? Reſ.Aug.in c.quicunque.17.q.4. quicunque exhæredato filio hæredem vult facere eccleſiam, quęrat alium,qui ſuſcipiat,non Auguſtinum .

5 Vtrum frater exhæredetur à fratre? ℞. ꝙ ſic in tribus caſibus. Primus,ſi inſidiatus eſt vitæ ipſius.Secũdus,ſi de crimine inſcripſit ꝯ eum.Tertius, ſi in bonis eius notabiliter læſit.Et hoc etiam habet locum,quando moritur ab inteſtato frater, vt in aut.de nup.§.ingratitudinem,[d] quod limita verũ, ſi ignorauit,q̃a ſi ſciuiſſet ingratitudinem, videretur remiſiſſe nõ determinando,ꝙ nõ ſuccedat vt in l.fi.in fi.C.de reuo.dona.iuncta.l.conficiuntur,in prin.ff.de iur. cod.

6 Vtrum vir vxorem, & econtra vxor virum poſſit exhæredare? Reſ.ꝙ ſic,vt not.in d.§.cauſas.

EXORBITANTIA à iure communi non debent trahi ad ſequelam,de reg. iu. li.6.quę a iure communi exorbitant,nequaquam ad conſequentiam ſunt trahẽda. Ad idem.ff eo.quod contra rationem .

EXORCISTAE [e] ex Græco in Latinũ adiurantes,ſiue increpantes vocantur,dicit tex.in c.cleros,circa fi.21.diſt.

1 Quid pertinet ad eorum officium? ℞. tex.in c.perlectis.25.di.ad exorciſtam pertinet exorciſmos memoriter tenere,manũſque ſuper energumenos,ſcilicet lunaticos, & obſeſſos à dęmonibus,& catechumenos in exorcizando imponere,hęc ibi.

1 Cum ordinatur,debet accipere de manu Epi libellum,in quo exorciſmi ſunt ſcripti cum iſtis verbis,Accipe, & commenda memoriæ &c.vt in c.exorciſta.23. di.

EXORCISMVS eſt adiuratio contra diabolum,vt de conſ.diſtin.4. in ca. ante 20.dies,quibus debent credo in Deum addiſcere.

1 Quid valet exorciſm⁹ [f] añ baptiſmũ? ℞. Ri.in 4.di.6.ar.vl.q.1.per ipſum virtute diuina artatur poteſtas diaboli , nè poſſit de cætero tñ,quantũ cæteris paribus poſſet,ſi

non

a In c. Quintauallis] In 3.col. Adde Bar.ĩ trac. de alimentis , & gl. in § ſine igit̃ oẽs memoratas, in auth. vt cũ de ap.cog. Adde idẽ eſſe ĩ filia ingrata,quæ põt dote priuari ſecundũ Bal.in l.fi.3.col. C.đ do.pro.ver. ibi reuocabilis , q̃q̃ datam dotẽ nõ poſſet pr̃ prætextu ingratitudinis auferre ẽm eum.Eodem mõ ex his cauſis põt cogi emancipari filius,q̃a emancipatio,& exhæredatio æquiparãtur.Ang. Are. in §.fin.Inſti.quib. mo.iſpa.po. ſol. & in §. cũ autẽ, Inſti. de ado.

b Pro quo facit gl.] In §.hoc aũt in ver. quaſi ingratum.Nã text. dicit filiã nõ debere hæreditate priuari,ex eo,q̃a monaſterium ingredit̃, ſed tenet̃ ei dimitter̃ quartã &c.Et gl.dicit idẽ, ſi añ ingreſſum cãm ingratitudinis cõmiſiſſet,q̃a religio abſtergit omnẽ maculam .

c Pater tenetur alere] Idem tenet.Alexã.in l.si.in.16. col. ff.ſol. ma.& Bal.in l. ſi filia, C.de inoffi. teſta. & ĩ l.in arenã, eo.tit.vbi dicit Bal. ꝙ mater meretrix nõ põt filiam ſuam exhæredare ex eo , q̃a meretrix eſt.

d §.ingratitudinem] Ibi ponit iſtas tres cauſas, & recitat glo. in authen. nõ licet, de li,præte.

e Exorciſtæ q̃ & cur inſtituti, Conc. Trid. ſeſſ. 23.c. 2. de refor. Catech. de ordi. ſacra. c. iam verò. P. V.

f Catec.de bap. c.vlt. P. V.

1 Expenſæ litis, & alimẽtorum a quo ſubminiſtrandæ in cauſa appellationis matrimo.Con.Tri.ſeſ.24. c.20.de ref.Item autorum ad iudicem appellationis deferendorum , ibid. huc pertinentia videas in repertorium inquiſi.cum annota. Pet. Vend.

percuſſo põt agere pr̃, ſiue hæres eius pro operibus, quas iſte potuiſſet exercere toto tp̃e vitæ ſuæ;& habebitur reſpectus veriſimiliter , quanto tp̃e potuiſſet viuere.Et hoc multũ põt accidere in facto, & maximè in pauperib.ſenibus viuẽtibus ex operis filij . Qđ ẽ not.dignũ . Vide Pan. in d.c. 1.Et concor.Sco. in 4.di. 15. Vide in reſtitutio . 1. ver. homicida.

non eẽt exorcizat⁹, & maximè impediendo,nè baptiſmũ ſuſcipiat, fecit ad hoc. c.ſicut nr̃is, de conſ.diſt.4.

2 Quid ſi aliquis baptizet̃ ſine exorciſmo? ℞. Ricard. vbi ſupra,ꝙ debet poſt baptiſmum exorcizari . facit. d.c.ſicut noſtris. Ratio, q̃a licèt in baptizato paruulo non ſit peccatum,tamen in eo remanet actualiter fomes peccati. Et ideo etiam poſt baptiſmum habet efficaciã reprimendi diabolũ.

3 Per quẽ debet quis exorcizari? Reſpon.ꝙ per Sacerdotem,de conſec.diſt.4.Sacerdotes,& de hoc vide ſupra , Catechiſmus , quia idem eſt .

EXPENSAE [a] tam in cibarijs , q̃ in veſtibus debent fieri ẽm dignitatẽ illius,cui ſunt præſtãdæ, & facultates illius qui debet præſtare , [b] hoc colligitur in l.habitatio, ff.de ven.in. poſ.mi.& in l.ſed & ſi quidem, §. 1. in ver.veſtiri,ff. de vſufr.Et propterea dicit Bald.in d.§. 1. quod Abbas debet melius veſtiri,q̃ monachus,magiſter in theologia,q̃ alij fratres,doctor,q̃ ſcholaris.Et idem dic de cibarijs per elegantem doctri. Bald. in l.1. C.de epi. audien.

1 Vtrũ ille, qui alium vulnerauit,teneatur ad expenſas ? ℞. ꝙ ſic [c] ad omnes , quas pro curatione fecit , vt ff. ſi qua.pau. fe. d. l. ex hac,& ff.de his q̃ deie. vel effu.l.vlt.vide gloſſ.in c.ſi quis membrorum.23.q.vlti.& in c.1. de iniurijs.

2 Vtrum in æſtimandis facultatibus ſit habenda rõ expenſarũ? ℞. ꝙ ſic,vt no. glo.in c.qm̃,de vi.& hone. cleri. vnde illi fructus æſtimandi ſunt , qui ſuperſunt deductis expẽſis, C.de fru. & lit.ex.l.1. [d]

3 Vtrũ expenſæ factę in re aliena ſint attendendæ? ℞. ꝙ aut erat poſſeſſor malæfidei,& ſic de rigore iuris non poterit habere niſi ſolùm neceſſarias, vtputa illas, quas fecit gratia fructuum quærendorum,congregandorum, aut conſeruandorum,& hm̃oi neceſſarias, quæ ẽt a malæfidei poſſeſſore [e] deducuntur , vt in l.ſi a dño, vel a patre. §.fructus, ff. de peti. hære. & l.planè,in fin.ibidem,& in d.l. 1.alias,ſi quas fecit , amittit,vt l.ex argẽto, ff.de condi.fur.& Inſti.de re.di. §.ex diuerſo. vtiles verò & voluntarias ſolũ poterit auferre, quando ſine læſione prioris ſtatus rei id fieri poteſt.l.domum,C. de rei vendi. Sed in foro conſcientiæ ẽm Mon.titu. Vſura.5.poterit etiam repetere eas,quas fecit ad conſeruationem rei,vt paſcendo equum, & huiuſmodi , vel ad opportunam meliorationẽ , vt curando animal morboſum, nutriendo porcũ,& huiuſmodi, & placet per rõnem dictarum legum . Similiter dic de eo, qui ſcripſit,vel pinxit in re aliena,ſeu ædificauit, quòd in conſcientia poterit petere, & ille, in cuius re expenſas fecit tenetur non inquantũ expenſa valet , ſed ſolũ inquantum ſibi dicta res eſt plus vtilis arbitrio boni viri . Si autem erat poſſeſſor bonæfidei,

ſic

a Prẽſtare] vide tex cum gl q̃ allegat cõem in l. 1.§.mulier,ff.de ven. in poſ. mit. ꝑ elegantem do. Bal.vbi tractat , qũo in reb. vęnalib.ꝑcia debẽt taxari,ſ. de pãnis , & de hoſpitijs . Vide Pã. in c.cognoſcẽtes, de cõſti. Et dicit,quòd plus dẽt dari doctori , vel ſacerdoti,aut nobili, & ſecundũ merita perſonarum , & tex.in c. cũ ad monaſteriũ,ver. porrò,đ ſta.mo. facit dñiam in cibis Et dicit gl. ĩ ſeruis vrbanis ĩ gl.3.ff de le.3 ꝙ familia ruſtica , & ꝑſonæ nõ delicatę nõ debẽt vti pullis & alijs delicatis cibis , ſed caſeo,cępis,& fabis. Delicati aũt nõ cogunt̃ vti talib.cibis groſſis, nec peccant vtẽdo delicatis.Pa.ĩ c.cũ inſtantia,de cẽſi. Ad hoc tex. Aug 41.di.c.non cogantur , & Io. de Neap. in d. l. habita, dicit ꝙ meliores expẽſæ dñt fieri a familiarib⁹ cardinalium , q̃ alijs .

c Reſp.ꝙ ſic] Tenetur percuſſor ad opas amiſſas, vel amiſſuras , quas ꝑcuſſus nõ põt exercere . Et ſi fortè debilitatus eſt manu &c. Vt in d. l. ex hac lege,& d.l. ſi. Et dicit Spec.tit. de iniur. §. 2. poſt prin . ꝙ mortuo

d Ex.l.1.] Habẽda eſt rõ expẽſarũ,ſ. q̃ fiunt ĩ hoſpitalitate , ad q̃ tenẽtur clerici . Itẽ in epiſcopalibus ꝓſoluendis , c.đ monachis,de ꝓben.& recipere nuncios,& legatos apoſtolicę ſedis.c cũ inſtãtia, de cenſi. vñ tot ĩ eccleſiæ ponẽdi ſunt,quot ex fructibus pñt honeſtè ſuſtentari , in auth. vt dete. ſit nu.cle. Et hoc ẽt in monachis , & monialib⁹;& tutor in expẽſis pupilli hoc ſeruet. l. 3. ff. vbi pup. edu. de.

e Poſſeſſor] Qũo aũt q̃s teneatur ad fructus percipiendos,& perceptos,vide ꝑ Bar. plenè in l.2.C. đ fruc.& lit. expẽ. Vide doc. ĩ c.grauis, de reſti.ſpo. & in c.1.de vſur.

ſic poterit omnes expẽſas, quas fecit, tollere, ſi ſine læſione rei poteſt fieri. l. Iulianus, la. 3. ff. de rei vẽdi. vel ſi non poſſunt tolli, dominus rei ſoluet eas. l. in fundo, e. titu. aut vendere ei rẽ, in qua expenſas fecit, quia, ff. de peti. hære. l. ſi qd poſſeſſor. §. ſicut ante, dicitur, ꝙ quis non debet culpari de adminiſtratione rei, quã tenet vt ſuam bona fide. Idẽ dic, qñ fecit credens vtiliter gerere negotium proxim ſui. ff. d ne. geſt. p totũ.

4 Expenſę non veniũt nomine damnorum, vel intereſſe, quia expenſa eſt, quã quis facit eundo, redeũdo vel maiorem familiã tenẽdo, aut aduocatis ſoluẽdo, & huiuſmodi; damna verò, vel intereſſe ſunt in re, vel circa rem, & ideò qui remittit vnum, non videtur remittere aliud, vt de iniur. ca. in noſtra, in tex. & in gloſſ.

5 Expenſę dicuntur neceſſarię, quę ſi factæ non fuiſſent, periſſet, aut facta fuiſſet deterior res, circa quam ſunt factæ, vtiles ſunt, quæ rem meliorem faciunt, & deteriorem [a] fieri non ſinunt. Voluntariæ verò ſunt, quæ rem tantùm ornant, ſed fructũ [b] non augent. l. impenſas, ff de verb ſi. Quomodo autem debeantur, quando ſunt factæ in re aliena, ſcienter bona fide, vt puta in re locata, habes infra, locatio. §. 21. & ſupra, Cõmodatum §. 13. & ſupra, Dos, §. 15. & infra, peculium. §. 2. & ędificãs, in prin.

EXPERIENTIA facit artem. In experientia caſum. i. metaphyſicæ, vnde in cap. quàm ſit, de elec. lib. 6. in princi. dicitur magiſtra rerum. Natura namque potentem ars facilem, & vſus promptum reddit artificem ſecundum Philip. ait glo. in d. c. quã ſit, in ver. magiſtra, & ff. d leg. 3. l. legatis. §. ornatricibus, dicitur, ꝙ prębet cuilibet artificio cremẽtũ & in ca. vt cõſtitueret. 50. diſt. dicitur, Cogunt. n. multas inuenire medicinas multorum experimẽta morborum.

EXPOSITIO [c] ſacrę ſcripturę, & canonũ ex cauſa, perſona, loco, & tẽpore debet fieri, vt. 29. diſtin. capitu. ſciendum, & capitul. ſequen. quorum modi quia medulitus non indagant, in erroris labyrintũ nonnulli intrudendo impinguntur, cum ante iudicant, quàm intelligant, ante inculpant, quàm iterando lectis perquirant; hæc Iſid. & habetur in dict. cap. ſciendum.

1 Vtrum licet varijs modis ſacram ſcripturam, vel iura exponere? Reſpon. glo. in cap. quid hoc eſt, aliàs quid eſt hoc, & glo. eſt in verſi. ſtans. I. diſtinctio. quod aduocatus poteſt varijs modis iura exponere. Quod limita verum, quando eadem ratio legis hoc requirit; aliter non excuſatur, quia, vt dicitur in cap. intelligentia, de verbor. ſignifica. Intelligentia dictorum ex cauſis eſt aſſumenda dicendi, quia non ſermoni res, ſed rei debet ſermo eſſe ſubiectus. & in capit. in his, eod. titul. dicitur, verba intentioni debent deſeruire, cũ ſuis cõcor. ibi no. in glo. Idẽ dic de ſacra ſcriptura, quę exponit quatuor modis. Primò ſm hiſtoriã, hiſtoria eſt rei geſtæ narratio, ab hiſtoria qđ eſt videre vel cognoſcere, quia apud veteres nemo ſcribebat hiſtoriã, niſi interfuiſſet. Secundò allegoricè à leon, quod eſt aliud, & gore, quod eſt dicere, vel locutio; & eſt quando per vnum factũ datur intelligi aliud, quod eſt credendũ. Tertiò anagoricè, ab ana, quod eſt ſurſum, & gore, quod eſt ductio; & eſt quando per vnum factum datur intelligi deſiderãdũ, ſcilicet gloria. Quartò tropologicè, à tropos, quod eſt conuerſio, & logos, quod eſt ſermo; & eſt, quando per vnum factũ datur intelligi faciendum. Et propterea dicit Hier. in ca. hęreſis, duodecimaquarta; quęſtione tertia, qui aliter ſcripturam intelligit, quàm ſenſus ſpiritusſancti flagitat, a quo ſcriptura eſt, licèt ab eccleſia non receſſerit, tamen hæreticus poteſt appellari, & de carnis operibus eſt, eligens quæ peiora ſunt; hęc ille. facit ad hoc, capitul. relatum. 27. diſtinctio. Quod benè notat.

EXPOSITVS filius infans a patre ſiue ab alio, eo ſciente, vel ratũ habẽte, eo ipſo liberatur à patria poteſtate. [d] Idẽ in ſeruo, & liberto expoſitis, q liberãtur à dominica

a Et deteriorẽ] Vt informatio puerorum in literis, arbuſti paſtinatione, idest plantatione, ne ruat terra, p tempore aduenienti.

b Sed fructũ nõ, augent] Aliàs voluptariæ quę cauſa voluptatis ſiunt, vt picturæ, ſculpturæ i marmore, & cętera.

c Huc addas repto inq. ſi. & quod annotatur. P. V.

d A patria poteſtate] Intelligit iſte textus in legitimo, q spurios nõ habet in poteſtate, Inſtit. de nup. § aliqñ, capi. cũ haberet, d eo, qui dux in matrimo. &c.

dominica poteſtate. Idem in languidis, cuiuſcunque ætatis ſint, expoſitis, vel ſi alicui alimenta [a] negari cõtigerit impiè, vt in c. vnico, de infan. exp. [b] ſi verò eo ignorante, vel inuito ſit expoſitus, poterit eum repetere, ſed reſtituet expenſas, intra. 10. dies poſt epiſtolã conteſtationis factam, vt ibidem no. & in capit. fin. 87. diſtinctio.

1 Vtrum recolligens talem expoſitum acquirat aliquod ius in eo? Reſ. ꝙ nõ, [e] vt in dictis iurib.

2 Vtrum expenſas factas poſsit repetere? Reſp. ꝙ ſi ſunt alimenta, vel cauſa alimentorum factę, non repetet, [d] niſi in duobus caſibus ſecundùm gloſſ. in dicto capitul. fin. Primus, ſi proteſtatus eſt, ꝙ volebat repetere, vt ff. de nego. geſt. l. Neſennius. Hoc limito niſi eſſet perſona, quæ ad hoc teneretur, ſicut eccleſia, quæ tenetur alere pauperes, quia, qualitercunque proteſtetur, non repetet, vt ca. ſacrorum. 12. q. 2. & l. alimenta. C. de neg. geſt. & qđ ibi not. Limito ſecundo ꝙ in conſcientia poterit repetere perſona, q̃ ad hoc non tenebatur, licet non fecerit proteſtationem, quando a principio habuit animum repetendi, argum. eorum, quæ no. infra. Lex. §. 4. Secũdus caſus eſt, quando expoſitus, & collectus non vult ducere filiam collectoris in vxorem. C. de nume. l. patrem. Si verò ſunt alia ab alimentis, quæ expendit, puta in erudiendo puero in aliqua arte, & huiuſmodi, repetere poterit. C. de infan. expo. l. 1.

3 Sed nunquid excuſentur prædicti exponentes, ſi ex neceſsitate, puta, quia eos alere non poterant, expoſuerunt? Reſpond. glo. in dicto capitulo final. quòd non, quia debuit eum mittere in xenonem, ſcilicet hoſpitale, vt C. de li. tol. l. vnica. §. ſed ſcimus, quòd ſi talis locus non erat, tunc videtur gloſſ. dicere, quòd excuſatur de filio, ſed de ſeruo non [e] per dictam. l. vnicam, & in authentic. de nuptijs. §. & multo potius, ſed ego credo verum quoad pœnam prædictam in. §. primo, ſed non quoad deum, quia quantum in ipſo eſt, [f] occidit, niſi fortè expoſitio tali modo fieret, ꝙ nullum periculum expoſito immineret.

EXPRESSIO quandoque nocet. vnde l. non nunquam, ff. de conditio. & demonſtratio dicit, Non nunquam contingit, vt quędam nominatim expreſſa officiant, quanuis omiſſa tacitè intelligi potuiſſent, nec eſsẽt obfutura, inde dictum eſt, expreſſa nocent, non expreſſa nõ nocent. [g] hæc ibi facit ad hoc l. ſi quis, ff. de hære. inſtit. & gl. in c. conſulti, de proc. ff. de reg iu. l. expreſſa.

ESTIMATIO rei quando debeat fieri? Reſpond. quòd tempore contractus vt in capitulo cum dilecti, de emptione. & venditione in l. 2. C. de reſcin. vendi. vide limitationem infra vſura. 1. §. 33. in fi.

1 Quantum fieri debeat? Reſpond. gloſſ. in verſicul. & hoc, in authentic. de ali. & emphiteu. §. ſanctiſsimarum, quòd debet fieri ſecundùm reditus, quos res ęſtimanda affert, facit textum ibidem, & in authentic. de eccleſia. titul. §. ſi autem annale, cum ſeq. & tex. in l. ſi quos, C. de reſcin. vendi.

2 Qualiter fiet ſecundùm reditus? Reſ. ꝙ tantùm debet valere res, quor fructus producit

a Vel ſi alicui alimenta] Inn. Vincen. & Ho. reſtringunt hanc literã, quando denegantur alimenta eis languidis. Idem Azo in ſumma huius titu. & placet Pa. in d. c. vnico. Nã maius eſt delictum, & magis deteſtabile ẽ denegare alimenta infirmis, quã ſanis, & ideo grauiori pœna afficiendi ſunt. Item in iure expreſſũ eſt contra parentes impiè denegãtes alimenta filijs, vt in l. 1. §. ſi quis a liberis, C. de li. agno. & d. cap. cum haberet & ideo ceſſat iſta pœna, quia in pęnis mitior eſt interpretatio, vt in regula in pœnis, in 6. & hic loquitur de infante. Si autem non eſt infans, tũc eſt ille caſus, ſi denegatur ei alimentum, ſecundùm glo. in l ſi. C. e. ti.

b Vt in c. vnico, de infan. exp.] Nam videtur habere eos pro derelictis, ff. pro dereli. l. fina. nec ad eorum bona vlterius aſpirabunt, vt in d. §. ſed ſcimus. Sic etiam abbas debet colligere ſuum monachum, nè damnabiliter euagẽt de re. c. ſi. quem. n. ſuum dixerit, quem damnabiliter contempſit C. eo. l. 3.

e Reſpõ. ꝙ non] Etiã ſi eã mente, vel proteſtatione ſuſcipiat. Vñ poterit ſuccedere, & teſtari ẽt ipſo præterito. l h. C. eo. dicitur ibi, q . . .

ducatori non debetur legitima.

d Non repetet] ꝙ videãtur cauſa pietatis factæ, erit cõiectura, ſi erat diues, & ſine liberis, vel ſi erat ꝯiunct⁹ ei⁹.

e Sed de ſeruo ñ] Quia potius debebat eũ vẽdere.

f Quia quantum in ipſo eſt] Facit l. necare, ff. de li. agno. Et ſic tanq̃ homicidæ damnari debent. d. c. fin. Vnde expoſiti ſanguinolenti dicuntur C. e. ti. in rubri.

g Non nocent] exemplũ. Aliud eſt dicere lego tibi decem, ſi Sempronius capitolium aſcenderit. Aliud ſi Sempronius voluerit, primo caſu valet, ſecundo non. Et ſic voluntas expreſſa nocet, & in primo, vt tacita non nocet Nam ſatis eſt voluntas intelligenda, ſi voluerit aſcendere & cætera.

ducit in annis.10.in authē. de non alie.§. qa vero Leonis,vel ſi eſt res,quę debēt eccleſiæ, in 35. annis, vt in d.§.ſi autem annale, vbi eſt tex.de 25.annis, & ibi not.

3 Quid ſi res eſt non fructuoſa, vt ſcyphus argēte⁹? ℞.ꝙ æſtimabitur, ſecundū quod communiter appreciatur.l.precia,in princi.ff. ad l.Falci.& hoc habet locum hodie communiter in omnibus rebus,& quod dicitur,Res tanti valet, quanti vendi poteſt per l.1.§.ſi hæres,ff.ad Treb.& l. quærebatur,[a] ff.ad l.Fal.& l.ſi quis vxori.§.vlti.ff.de fur. debet intelligi verum, non habito reſpectu ad affectionem ſingularium perſonarum,ſed cōem,vt in d.l.precia, niſi affectio eſſet rationabilis reſpectu ęſtimātis, de quo dic vt ſupra, Emptio.§.7.& nono.

4 Vtrum æſtimatio faciat vēditionem?℞.ꝙ ſi in duobus caſibus. Primus, cū eo animo fit æſtimatio, vt ipſa præſtetur;ſec⁹,ſi fiat, vt appareat, quanti res ſit facta deterior, vt in l.ſi inter virum,C.de iur.dot. qđ tunc apparet, quando in pacto eſt,vt tranſacto certo tempore res,quæ ęſtimata data eſt, reddatur, quia tunc nō facit venditionem, vt d.l.ſi inter. Secundus caſus eſt, quando res ſimpliciter datur æſtimata in contractu, de cuius natura eſt,vt transferatur dominium, vt in l. quoties,& l.plerunque.ff. de iu.dot.& l.æſtimatio.ff. ſolu.matri. Exemplum mulier [b] dedit rem ęſtimatam centum viro ſuo, cenſebitur vir emiſſe. Fallit hoc, quando natura contractus repugnat, vt faciat venditionem,vt in l.ſeruos,ff.famil.erciſc. Exemplum,ego & tu ſumus hæredes, & facimus æſtimationem de hęreditate,tunc non facit venditionem.

5 Vtrum æſtimatio faciat trāſire periculū,in accipiētem,vide ſupra, caſus.§.6.

EXTREMA vnctio.vide ̅j.vnctio extrema.

FABVLAE ocioſæ, vel ſęcularium [c] negociorum nō debent recitari in conuiuio clericorum, aut religioſorū,vt in c.conuiuia,& in c.pro reuerentia.44.diſt. nec fabularum oblectamenta excitantium mentem ad incentiua libidinum.c.ideo.37.di.

FACILITAS veniæ incentiuū præbet delinquendi.23.q.4.eſt iniuſta, de vi.& ho.cle.c.vt clericorum,vnde Stephanus Papa dicit.35.q.9.loci,& c.puenit,93.diſt.el 2. Eccleſiaſtici vigoris ordo confunditur, ſi aut temerè illicita præſumantur, aut non conceſſa impunè tententur, proinde, ſi negligenter ea,quę malè vſurpantur,omittim⁹, exceſſus viam proculdubio alijs aperimus.

FACVLTAS dicitur,quando ſine difficultate poteſt quis facere,vt not.Inn. in c.in præſenti,& in c.Romana,de ſenten. excom.lib.6.

FACTVM legitimè retractari non debet, licèt caſus poſtea eueniat, a quo non potuit inchoari, de regulis iur. lib.6. factum. Panormi. in cap.diſcretionem, de eo qui co.conſan.vxo.ſuæ, dicit veram regulam,quando factum iam eſt perfectum, puta matrimonium, licèt ſuperueniat affinitas non retractatur, & l.ſi a me fuerit,

a L. quęrebat] Primo reſponſo. Vide tamen de his,quę ſcripſi infra,vſura.1 §.49.

b Exemplū, mulier] Aeſtimatio rei dotalis in dubio facit emptionē, tex.ē ī l.& cōuentionem,C.de pac. Et concord. l.1.cum gloſſ.& l.quoties, & l.ſi inter,C.de iu.do. Limita iſtam regulam, primò ſecundū Cy.& Bal. & Salic.in d.l.ex cōuentione, quādo fit ad finem, vt faciāt emptionē;ſecus, ſi ad finem cognoſcendi ſolū valorē rei, vt poſſit ꝓbari, ſi poſtea fundus ꝑ maritum damnificatur, vt not. doc.in d.l.ęſtimatę, aliàs ęſtimatio, ff.ſol.ma Et in dubio, vbi fit mentio precij, talis ęſtimatio cēſetur facta,vt faciat emptionē,glo. eſt valde not.in d.l.ſi inter virū, & ibi Bald. C.de iure dot. intellige, qñ ꝑcium correſpōderet valori rei;aliàs ſecus, gloſ. eſt valde ſingu.in l.1.§..ff.đ ſuperfi. ſecundū Baldū, & ſcilicet in d.l.ex conuētione,& Bal.in l.1.3.qō. C.cōmo. & Frā. Aret. cōſi. 84.inci.Diligēter ponderatis.Secūdò limita, quādo ęſtimatio fit à prīcipio ī ipſa rei traditione, tūc benè facit emptionē, ſecus,ſi poſtea fieret ex interuallo, ſecundùm Bal. & Salic.in d.l.ex cōuentione. Tertiò limita in animalibus datis in ſocidum,qa talis æſtimatio non facit ēptionē, ex quo emolūmentū in totum nō ſpectat ad paſtorem, de quo dic vt in a. poſt.§.2.in fi.in verſic.ſocietas ſecundo. Quartò ſingu. limita (& hāc teneas cordi). quòd æſtimatio rei dotalis facit emptionem, qñ maritus eſt ſoluēdo:aliàs ſec⁹, Ita Baldus & Salicetus, in l.intereſt, in fine.C.de vſufructu,moti præcipuè ꝑ gloſſ.ſingula. in ſimili in l.in rebus,in prīcipio, C.de iure dotiū, Imo. in l.ſi ęſtimans,ī principio, ff.ſolu.matrimo. Quod tñ intellige, vt no. limitat. Bal. in dicta l.excōuentione, in 3.oppoſiti. & ita alias in facto obtinuit.d. Iaſon in ciuitate Mediolani, vt refert in dicta l.ex conuentione &c.

c Conc.Trid.ſeſ. 22.c.1.& 24.c. 12.đ ref.Catec.đ ord.ſa.c.iā verò. Petr. Vend.

rit,[a] ff.de iudi.cū alijs,quæ videntur contraria, intelliguntur, quando factum nō erat ꝑfectū,ſed ſolū inchoatum,quia tunc retractatur.

1 Vtrum ſit dicendum factū,ꝙ nō durat?℞.gl.[b] ī c. ad noſtram,de regula,ꝙ qñ ex facto volumus iudicare aīum,tūc eſt verū, ꝙ nō dr̄ factū,ſ.aīo faciendi, ꝙ non durat, & ibi ponit multas ꝯco.Adde tex.ī c.nā & ego, de ver.ſi.cum concor.in gl.

2 Vtrum factum illegitimè,cenſeat̄ factū?℞.ꝙ nō, vt in c.veniens,de præsbyt. nō bap.ſicut inutile, & nullū paria iudicantur,c.inter corporalia,de trāsla.prǽla. ſic ēt dr̄ nō eſſe, qui minus idoneus eſt,vt in l.1.§.ꝙ ſi nemo,& ibi gl.in ver.inhabilis, ꝙ cuiuſque vni. fecit tex.cum gl.in c.fraternitas, de fri.& male. Vnde Bart.ꝑ d.l.1.dicit, ꝙ ſi procurator non facit fidē de mandato perinde eſt, ac ſi non cōparuiſſet, & dñs tanquā cōtumax debet puniri.itē excipere,& non probare,idē eſt,ſicut non excipere.c.cū ſuꝑ, de conceſ.præb.& ibi Abb. Et paria ſunt quoad iuris effectum non eſſe, & nō apparere.l.duo ſunt Titij,ff.đ te.tu.Itē non fieri, & tardè fieri,vel eo modo,quo fieri non debet,[c] arg.c.auditis, de procu.ff.qui ſatisda.co. l.quotiens,& ibi glo.

3 Vtrum plus ſit facto cōſentire,quàm verbo? ℞.ꝙ ſic,facit text.& ibi Abba.7. no.in c.in cauſis,de elec.vide glo.in c.dilecti filij,el 2. de appel. vbi plus factis loquimur.Factum alienū promittēs quomodo teneatur, Vide infra,ſponſalia.§.14. Factum vbi promittitur,venit quod intereſt,in obligationem.ff.ſi quis in ius voc. non ie.l.cum quis.

FALCIDIA.Vide īfra, Legitima.

FALSARIVS [d] dicitur quis diuerſimodè,vt no. in c.in memoriam. [e] 19.di. & in ca.quiſquis.11.q.3.& de cri.fal.per to.

1 Vtrum ſit falſarius, qui abſentiū nomina in inſtrumento ponit, [f] vel qui ſigillum furtiuè ſurripit? Reſp. quòd ſic,vt no.in c.quāto, & ca.ea, de his,quę fiunt à prǽla.Item ſecundùm Bar. in l.præsbyteri,C.de epi.& cle.falſitas non ſolùm committitur in dicēdo falſum, ſed etiam iam in tacendo verum.[g]

2 Vtrū aperiens literā alterius, vt legat,ſit falſari⁹? ℞.gl.in c.cum olim,el 2.in ver.ſigilla,[h] de offi.dele.tenet, ꝙ debet puniri tanquā falſarius,alleget.c.olim, de reſcr.& c.ad audiētiam, de cri.fal.Innoc.verò tenet, ꝙ iſte minus peccat, quaſi falſificaſſet ſigillum apponendo adulterinum, tamen falſarius eſt,propter quod dicit Pe.de Anc.ꝙ ſolùm debet puniri pœna extraordinaria.c.de cauſis,de offi.de leg.& cōcurrūt cōiter doc. & c.allegata per gl. loquūtur de falſario,qui faciat ra

a Et l.ſi a me fuerit] Nam ibi conteſtaueram litem cum quodam,qui poſtea arrogatus eſt a me. Nam iudicium non valet, quia ventum eſt ad caſum &c. & ſic actus non erat perfectus,de hac tamen materia habes per Bar.in l.pluribus §.& ſi placet,ff.de ver.obl.

b Et gl.] In verbo,ſtatim,& pone exēplum ibi de eo, qui ſe ductus religionem ītrauit, & ſtatim pœnituit, & ſic non videtur voluiſſe intrare.

c Quo fieri non debet] Quando ꝯtractus fit contra.l. aut contra mentē l. habetur fictione iuris,ac ſi nunquā eſſet celebratus.Ita ꝓbat tex. in l.non dubium C.de le.ibi,nullū ꝯctū inter vos videre volum⁹ ſubſecutum. Et per hoc infert Bald. ibi in 2.col.& ſequit̄ Pau.de Caſt. ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ de quolibet ꝯtractu ſoluatur gabella, ꝙ ſi fiat ꝯtractus ꝯ ſtatutū,vel ꝯ mētem ſtatuti, non debet ſolui gabella,qa perinde habetur, ac ſi nunquā eſſet factus.Adde Bar.in l.fi.§.fin. per illū tex.C.coīa de le. Et ibi Bal.& in l. 2.ad fi.per illum tex.C.de eunuc. Ang. in l.Marcellus.§.res quæ, ff. ad Trebel. Et licèt ratio ſtuetex. d.l.non dubium, nō videatur multum facere, tamē dictum eſt verū, quia dictum ſtatutum ſecundū Fulgo.debet intelligi de contractu ſortiente effectū, quia verba ſtatuti debent intelligi cum effectu.l.1.§.hæc verba, ff.ꝙ quiſque iuris.ſed ille cōtractus non habet effectum,ergo &c.

d Ad hanc titulum pertinentia videns in Catechiſ. in expoſi.præcepti,Non loqueris con. P. V.

e C.in memoriā] Gl.in ver.falſam,quæ ponit, quot modis ſcriptura dicitur falſa,quam no. omnino.

f In inſtrumēto ponit] vide quæ no.Bartol.in l.ſi quis obrepſerit, ff.de falſo vbi dicit, quod ſi notarius bona fidei ſcripſit, ſecundū quod partes dicebant, tunc inſtrumentum non eſt falſum,neq; partes accuſare poſſunt de falſo,ſed de obreptione,& puniuntur de falſo,vt ibi.

g Tacendo verū] Loquitur in teſte,& īntellige,qñ interogatus ſuꝑ certo articulo dicit ſe nihil ſcire, vel qñ iurauit dicere purā & merā veritatem, & multa ſubticuit, vt in c.cū dilecti, de accu.Secus āt, vbi ſic non iuraſſet, vel non fuiſſet interrogatus, vt l.nunquā,ff.đ priua.deli. tūc.n. nō tenet̄, ſi nō dicit veritatem,qa teſtis nō dēt eſſe verboſus.ſat ſ.n. eſt, qđ rñdeat ad īterrogata,& no. ēt ꝙ qs peccat celādo veritatē,qñ aſſumpſit officiū teſtificandi, vel aliàs tenetur dicere veritatē ex offō, vel cū aliàs veritas haberi nō poteſt. Aliàs autē tacere veritatem nō eſt peccatum. 27.q.1.c.ne qs,facit Io.18.de dño nō rñdente Pilato,&c.vide Pa in c.1.de fal. Et vide do.Iaſon.in l. non dubium, C. đ legi.ī 6.ꝑte gl.

h Rñ.gl.in verſi. ſigilla.]

ſurã viciando literam, vt in d.c.olim,[a] vel apponendo ſigillum adulterinum, vt d. c.ad audientiam. Bar. dicit, ꝙ ſi aperit oſtendendo aduerſario mittentis, poteſt puniri vt falſarius, ar. bonũ in l.1.§.is qui, ff.ad l. Cor. de fal. ver. is qui depoſita inſtrumẽta oſtendit aduerſario, incidit ĩ crimẽ falſi.[b] Quod.no. contra notarios, & aduocatos, qui oſtendũt iura partis aduerſario. Si verò aperit, ſed non oſtendit aduerſario, ſic nõ punitur crimine falſi, & videtur tex.in d.c.cũ olim, & ff.de cri.ſtel. per totum, & l.qui teſtamentum, ff.de fal.[c] dic ꝙ eſt ſpeciale in eo, qui aperuit teſtamentum clauſum, vt puniatur pœna falſi, ex quo collige, ꝙ peccat mortaliter aperiens literas alterius, vt legat, niſi ſpem habeat in ratihabitione, quod intelligo, quando aduertenter, & ſtudioſè facit, cum veniat puniendus crimine ſtellionatus. Quod limito verum, niſi haberẽtur pro derelictis, puta eas proiecit, vel lacerauit, & huiuſmodi, quia ſi tales legit pro aliquo bono fine, licèt aliàs curioſitas eſt, nõ tamẽ mortalis, de ſe.

3 Vtrum lacerans, vel cõburens, vel celans ſcripturas publicas, vel priuatas, q̃ ad alium ſpectãt ita, quòd amplius non appareant, ſit falſarius? ℞. ꝙ ſic, vt eſt caſus, & ibi Bar. in l. Paulus, ff.de fal. vbi dicit text. legis Cor. pœna omnes teneri, q. etiam extra teſtamenta cætera falſa ſignaſſent, ſed & cæteros, qui in rationibus, tabulis, literis publicis, aliaue quare ſine ſignatiõe falſum fecerint, vel vt verum non appareat,[d] quid celauerint, ſurripuerint, deleuerint, ſubiecerint, & reſignauerint, eadem pœna afſici ſolere dubium non eſt, hęc ibi gloſſ. in ver. ſurripuerint, dicit ſic vt non eſſet comburendo, & ſic patet, quid dicendum de falſantibus libros mercatorũ, comburentibus, vel occultantibus, vel alias ſcripturas, & vltra dictã pœnam tenentur ad reſtitutionem totius intereſſe, text. eſt in lege, qui tabulas, ff.de furr. de quo vide infra, Reſtitutio, primo in verbo, ſcripturas.

4 Vtrum falſificans monetam ſit falſarius, & peccet mortaliter? ℞. ꝙ ſic,[e] ſecũdùm Hoſt. Io. An Pa. & Io. de Imo. & in c. quanto, de iureiu. & patet per tex. ibidem, vbi dicitur, ꝙ ſeruãs falſam monetam agit inique, ergo fortius falſans, patet etiam per extrauag. Io.22. qua excommunicat omnes tales in regno Franciæ, & tenentur reſtituere omne damnum datum illi perſonæ, communitati, vel populo damnificato, vt no. præfati doc. vbi ſupra, vel ſi neſcitur ſpecialis perſona, ſaltem pauperibus, argum. eorum, quæ no. in ca. cum tu. de vſuris, & in regula, peccatum, de re.iu.li. 6. & vide Hoſtien. in ſumm. tit. de cenſi. §. ex quibus, verſi. quid ſi moneta idem dic, ſecundùm Gir. obdo de illo, qui recipit falſam ignoranter, quam poſtea ſciens expendit pro bona, quod limito in pecunia alicuius importantiæ, ſecus in denario[f] vſuali, ſicut dico de furto infra furtum. §.34.

5 Quot modis falſat mo.? ℞. ꝙ trib. modis ſecun-

ſigilla.] Et ibi Pan. recitat, quæ hic dicuntur. Idẽ tenet Abb. in ca. venerabilis. 7. colum. ver. Secundò principaliter no. de excep.

a D.c.cũ olim] Nam papa dixit, ꝙ voluit eũ punire, in quo deliquit, & tamẽ nõ puniuit eum pœna falſi, nec etiã aperiens literas alterius eſt excõicatus, vt quidã vulgares putant, quia nũllo iure cauetur, & vide Car. in d.c. cum olim magiſter. 2.

b Crimen falſi] Sed extra ordinem. l.1 § expilationis. ff. de effra. &c.

c L. qui teſtamẽtum. ff. de falſi.] Vide ibi Bart. & in l.1. ff. de præuari. vbi dicit idem eſſe de eo, q. cognouit iura vnius, & demum ſe contulit cum parte aduerſa, & oſtendit parti aduerſæ inſtrumenta, & Bart. in l. ſi q̃s aliq̃d, ff. d̃ pę.

d Nõ appareat] Bart. ibi verum eſſe credit in eo, qui celat aliquid ſimpliciter, vt nemini appareat, ſecus, ſi celaret cõtra vnam perſonam tãtum. l.3. §.ſi quis dolo, ff. de tabu. exhi. Et addit ibidem probari, ꝙ ſi q̃s detruncaret bullas de literis papalibus, quòd incideret in pęnã falſi.

e Reſp. ꝙ ſic] Et ſi erat principis, igitur exuritur, ſecundum Bal. in l.3 C. de fal. mo. p. l. fi. C. de ve. nu. libr. 11. gl. & Pa. in d. ca. quanto, Alex. conſi. 104. parte. 8. & in l. eleganter. § qui reprobos, ff. de pig. ac. Si verò erat inferioris principe pęna capitis, ſ. ciuili, ſ. deportatione. l. 2. C. de falſa mo. Sal. in d.l.2. Si verò numos radit, vel tingit, ſi liber eſt datur ad beſtias, ſi verò ſeruus, vltimo ſupplicio punitur. l. quicũque, ff. de falſid. & ibi Bar. tangit de cooperiente aurichalcum cũ auro.

f Secus in denario] Expendens falſam monetam tenetur pœna. l. Corne. de falſis, quæ regulariter eſt deportatio, & omnium bonorum publicatio. Seruus verò vltimo ſupplicio afficiatur, de quo dicendum, vt in l.1. in fi. ff. de falſis, & quod talis expenditor teneatur hac pœna, videtur text. in l. hac lege. Sed Bar. ibi dicit hoc procedere, quando expendit numos plumbeos, vel ſtagneos, q̃a de eis tantum facit mentionem illa lex. Aliàs dẽt puniri pœna ex-

ſecundũ communiter doc. d.ca. quanto. Primò in forma, ſ. quando imponitur ſignum illius, qui eam cudi non facit, vt in l.[a] falſi nominis, & in l. qui nomine, ff. de fal. & in d.c. quãto. Secundò ex materia metallica, ſ. qñ fit de ære, vel de ſtagno, vel non de debita liga, in l. Paulus. 1. ff. de ſolu. ſecundum Bar. vel cũ talis materia immiſcetur, vbi non debet, vt in l. quicunque numos, & in l. lege Corne. ff. de fal. la 1. Tertiò ex pondere. nam iſta tria requirunt de ſubſtantia monetæ, vt in l.1.§.1. ff. de contrahẽ. em. glo. 10. q. 3. in prin.

6 Sed quæro, ꝙ pondus debet habere? ℞. ſecundum gl. in ver. præbet, & doc. in d.l.1. & Bar.[b] in l.2.§.1. ff. ſi cer. pet. ꝙ de iure tantus debet eſſe valor coniatę, & tantũ pondus, quantũ erat prius in materia, nõ deductis expenſis, nec labore, quæ de iure debent fieri de publico. Sed ſecundũ Inn. quem cõmuniter ſequuntur doc. & ſeruatur ex conſuetudine, tantũ debet eſſe in pondere, quãtum erat in materia, deductis expenſis, & labore, quia nemo ſuis expenſis tenetur eam facere. ff. qui ex cau. ma. l.1. & c. qui ſentit, de re. iur. li. 6. Imò plus credit Innoc. ꝙ ſi princeps indiget, poterit inde ſentire aliquod lucrũ, & ſic minuere à prædicto pondere. Sed Pa. in d.c. quanto, de iureiu. limitat verum, niſi ſpargatur extra regnum, quia cum damno non ſubditorum ſuorum non poteſt, quam credo veriſſimam, credit Inn. ẽt, ꝙ princeps cũ conſenſu populi poſſit minuere, hoc eſt ꝙ ſit minoris ponderis, q̃ deberet, & tñ expendat, ac ſi eſſet iuſti ponderis. Ratio, quia quilibet poteſt renuntiare iuri ſuo. 7. q. 1. quàm periculoſum, & dicit ſufficere cõſenſum maioris partis magnatum regni, quia negotiũ regni reputatur negotiũ vniuerſitatis, art. in l.3.§. ſancimus. C. de iureiur. propter calum. Sed Pa. vbi ſupra dubitat de hoc, cum tractetur de præiudicio ſingulorum eorũ, ar. eorum, quæ no. in c. cum omnes de conſti. & C. quę ſit lon. conſue. in rub. & ĩ l.3. in gl. mag. in ver. tertij dicunt. Et ego credo requiri ꝯſenſum ſingulorum, niſi qñ ex alia cauſa propter hoc alleuiarentur, puta ab angarijs, & hmõi, ꝑ ea quę no. in dictis iuribus. Dicit tñ Inno. non ſufficere ꝯſenſum populi, vt expendatur extra regnum.

7 Vtrũ princeps fraudet monetam, qñ reprobat valentem, & minus valentem acceptat, vt de reprobata habeat bonum forũ, & illam conflari faciat, & cudi? ℞. Hoſt. vt recitat Pa. vbi ſupra ꝙ ſic, facit tex. in l. eleganter. §. qui reprobos,[c] ff. de pign. act.

8 Vtrum radentes, vel tondentes ſint falſarij, vel ſubtilius ex aqua particulam auri, vel argenti tollendo ita, ꝙ cognoſci nõ poteſt? ℞. ꝙ ſic, vt in gl. d.c. quãto, & tenẽtur ad reſtitutionẽ dãnificatis, vel ſi ipſos ignorant, pauperibus de neceſſitate. c. fin. de iniurijs. Idem de eo, qui numos tingit.

9 Vtrum iſti, qui ſingulos denarios ponderant, & grauiores retinent, & conflari faciunt, ſint falſarij? Reſ. vt colligo ex Hoſt. Ioa. An. & Imo. vbi ſupra, ſi illi, qui cudũt pecuniam, quia aliqui denarij ſunt quãdoque minus, ꝓptereà dimittunt alios plus in põdere, q̃a nõ pñt æqualiter omnes ſculpere, tunc tales ſunt falſarij, & tenent̃ ad reſtitutionem cõicati, quia corp⁹ pecuniæ damnificauerunt, ſi aũt oẽs denarij ſunt iuſti ponderis, ſed aliqui ſunt amplioris, & illos radunt, dummodo remaneant iuſti ponderis, ſeu conflant, nõ credo falſarios, licèt malè faciãt, & nullo modo ſit eis ꝯſulendũ, ꝙ ſi nolunt abſtinere, non credo eos fore extra ſtatum ſalutis propter hoc.

10 Quid de falſario literarum apoſtolicarum, vide ſupra, excõicatio. 5. caſu. 3.

11 Vtrum falſificans menſuras, & pondera, teneat̃? ℞. ꝙ vltra mortale tenetur ad reſtitutionẽ toti⁹ dãni dati, vt patet ex. c. 2. de emp. & ven. & deberet 30. diebus in pane, & aqua pœnitere, vt ibi, licèt ſit arbitraria hodie. Idem dic de vtente ſcienter falſis. Et falſans menſuras tenetur lege Corn. de fal. ff. de extra. cri. l. annonã, circa fi. q̃ eſt

extraordinaria, ar. l. ſaccularij, ff. de extraord. criminibus. Vide Pa. in d.ca. quanto. Quomodo autẽ puniatur, qui deſtruit pecuniam, vide Bald. in l. lege Cornelia, ff. de falſis.

a L. q. nomine] Bar. no. illam l. ꝙ nuncios faciẽtes falſos relatiões.

b Et Bart.] In 1. col. verſi. quæro quid ſi accepit? Hoc tamen dicit nõ ſeruari de ꝯſuetudine.

c §. q. reprobos] Vide ibi pulchrã ꝗõnem, quã ponit Alex. in apoſtil. ad Bar. de cudente monetam reprobatã. Quomodo aũt puniatur? gl. Cy. & do. in l. ſi quis, C. de falſa monet. no. in l.2. & ibi Bar. C. de fal. & Bart. in l. fin. C. de ve. nu. po. lib. 11. Et dicitur in ſpecu. ti. de accuſa. §. 1. ver. hæc tamẽ, dicit, ꝙ talis poteſt capi, & trahi ad iudicem.

pęna publicationis omniũ bonorũ cũ deportatione, ſi liber eſt; ſi ſeruus, vltimũ ſupplicium, vt ĩ l. 1. in fi. ff. de fal. Vtens verò falſis põt puniri in duplum,[a] & relegari in inſulam, vt ff. de fal. l. penul. §. 1.

12 Vtrum inſtr̃a cõfecta per falſum notarium ſint nulla? ℞. vt colligit Pa. in c. fraternitatis, de hęre. per Innoc. ibidem, aut loquimur de inſtrumentis confectis poſt falſitatem commiſſam, vel etiã ante, tamẽ nondum damnatum, ſed toleratum in officio; & ſic valẽt pętextu officij, licèt poſtea damnetur;[b] facit l. Barbarius, ff. de offi. præ. Aut loquimur de inſtr̃is cõfectis poſt dãnationẽ notarij; & ſic non valent, vt l. ſi aliquid, C. de ſuſcep. præpo & archa. li. 10. facit tex. in l. ſi quis ex argentarijs. §. ſed ſi omnes, ff. de eden. Bart. tamen in l. eadem l. ff. ad leg. Iul. repe. limitat verum, qñ notarius fuit dãnatus propter falſitatem cõmiſſam in officio tabellionatus, & ſic loquitur, d. l. ſi aliquid; ſecus, ſi aliàs fuiſſet dãnatus de falſo cõmiſſo ex alia cauſa extra officium tabellionatus, ſicut in quodã conſilio ipſe Bart. cõſuluit ꝑ quodã notario dãnato, q̃a extraxerat duas chartas de libro cõitatis valebant eius inſtrumẽta, licèt ſit infamis effectus.[c] Et hoc verũ, dummodò illud officium non habeat in ſe dignitatem, vt quia eſt notarius principis. l. 1. C. de mand. prin. vel ſalarium de publico, vt quia eſt notari⁹ in banco, quia tunc non valerent; aliàs ſic.[d]

13 Vtrum inſtrumentũ factum a notario non dãnato, quod hẽt diuerſa capitula, ſit falſum, ſi falſitatẽ habet in vno capitulo? Reſ. Pan. vbi s̃. ꝙ aut falſitas prouenit ex vitio notarij, & tunc aut concernit ſubſtantialia inſtr̃i, puta quia in indictione, aut die; & tunc totum corruit,[e] vt no. in c. inter, de fi. inſtru. & in authẽ. vt ꝑpo. no. impera. circa prin. Aut concernit ſubſtantialia negotij, & tunc diſtingue, aut capitula sũt connexa; & tũc totum reprobatur. Aut non ſunt connexa,[f] ſed ſeparata,[g] & ſic ſolũ illud capitulũ falſum reprobatur. Et ſic limitat Bar. in l. ſi ex falſis, in fi. C. de tranſatio. q̃ tenet, ꝙ qñ venit ex vitio notarij, totũ corruit, qđ Inn. ẽt tenet. Si verò falſitas ẽ circa extrinſeca, vt q̃a ſcripſit ꝯhentes eẽ cõſanguineos vł aliqđ aliud, qđ nõ facit ad negotiũ, licet hoc ſit falſum, nõ reprobatur ꝑꝑ hoc inſtrumentũ, q̃a hoc non eſt vitiũ notarij. Et idẽ dic. in teſte. Et idẽ voluit Inn. ĩ d. c. fraternitatis, vide gl. in d. l. ſi ex falſis, in ver. firmis.

FAMA eſt illeſæ dignitatis ſtatus legibus & moribus comprobatus.[h] l. cognitionum numerus. §. exiſtimatio, ff. de var. & extraor. co. & in gl. c. veſtra, de coha. cle. & mulie.

1 Vtrum fama ſit defendenda? Reſ. ſm gl.[i] in c. ſenti. 11. q. 3 ꝙ aut ſumus inter tales, q̃ parati ſũt imitari; & ſic peccat mortaliter

a Puniri in duplum] Diuerſæ tamen pœnæ ponunẽ in d. l. Annonam. Pro falſantibus menſuras imponitur vna pœna, pro falſantibus pondera alia. Et non poteſt reddi ratio diuerſitatis, ſed iudex bonus arbitrabitur ſecundum modum delicti. Et poteſt imponere, quam pœnã vult ď expreſſis in iure, & etiã mitigare ex ſtatutis municipalibus impoſitã, ar. l. quoties, ff. de acti. & obliga. l. q̃d ergo. §. pœna grauior, Et ibi Bart. ff. de infamibus.

b Poſtea damnetur.] Licet non fuiſſet pronuntiatus condẽnatus, tamen ſi inter nos iã habebatur, Inſtrumẽta non valẽt: Ita Bal. in l. in exercendis, pen. col. de fid. inſtr.

c Infamis effect⁹.] Vide ad hoc Bal. in l. in exercendis, C. de fid. inſtru. Qui dicit, ꝙ cõdemnatus ď falſo, vel de hęreſi, vł l. Iulia repetundarum, vel q̃a ꝯ ordinatiões legis facit officium, vel propter aliquod crimen, propter quod ꝑdit publicam autoritatem, tunc priuatur officio; vide Bartolus. in l. ſi ideo ꝯ emptio. ff. de euic. fallit. niſi in officio poſt condẽnationem fuerit toleratus, quia tunc non vitiant inſtrumẽta cõfecta poſt cõdẽnat. vt no. glo. in authẽ. de tabel. §. ſi verò, vel niſi priuatus fuerit a confectionis certorum inſtrumẽtorum, quia alia bene tunc poſſet facere; Bar. in d. l. eadem lege, Et ibi vide. in addit. Alexander.

d Aliàs ſic] Maximè ſi in officio toleratus eſt, de excommunicato vide gloſſ. in. c. decernimus, de ſen. ten. excommunicatio. lib 6.

e Totum corruit] ſicut dicimus in teſte, vt ſi aliquã falſitatem adijciat teſtimõio ſuo, dictũ eius in totũ reprobatur, quia reperitur periurus. 3. qõ. 9. pura; ſic in notario, q̃ eſt quidam teſtis l. Domicius Labeo, ff. ď teſta. Et idem eſſet, ſi falſitas eſſet circa circunſtãtias, vt debebat ſcribere quòd Titi⁹ debebat decem & ſcripſit viginti.

f Sunt cõnexa] Puta quòd Titi⁹ promittit vnum fundum, & vnum equum, Et falsũ eſt de equo.

g Sed ſeparata] Quia eſt in inſtrumento contractus emptionis, & in eodem contractus locationis.

h Cõprobatus] Et in nullo diminutus, vt in tex. illo, & ſic allegatur in d. gloſſ.

i Reſpon. ſecundum gloſſ.] Et gloſſ. in capitu. iubemus, de conſecrat. diſtinctione prima. §. tor-

liter, qui eam non defendit pro poſſe. Et ſic intellige capit. non ſunt audiendi, e. qõ. & cap. nolo. 12. q. 1. & de conſec. diſtin. 1. iubemus. Aut ſumus inter tales, qui ſolùm parati ſũt reprehendere, non imitari; & ſic ſufficit nobis conſciẽtia noſtra, & non tenemur defendere, & ſic ĩtellige. c. quid obeſt homini, cum. 5. capi. ſeq. 11. q. 3.

2 Quot modis ledituɼ fama, Et quomodo ſit reſtituenda, vide s̃, Detractio.

3 A quibus eſt abſtinendum propter famam conſeruandam, vide infra, Scãdalum. §. tertio.

4 Fama propriè eſt, quando tota ciuitas, vel vicinia, vel maior pars acclamat aliquid. Vel dic ꝙ eſt communis locutio ex veriſimilibus coniecturis ſurgens, vt colligitur ex no. ĩ c. ſi duo. 35. q. & in c. ſuper eo, de eo, qui co. conſang. vxo. ſuę & in d. cap. veſtra, & ibi Abb. plenè. vnde primò oportet, ꝙ ſit ex veriſimilibus coniecturis, quia aliàs propriè non eſt fama quoad iuris effectum, ſed ſunt vanę voces populi, de quo ꝑ Bart. in l. de minore. §. tormenta.[a] ff. de quæſtio. per glo. fi. & ibi Abb. & docto. in ca. inquiſitionis, & in c. cum oporteat,[b] de accuſatio. & non ſint audiendæ, vt in c. 2. de electio. & text. in l. decurionum filij, C. de pœnis. l. diuo Marco,[c] C. qui manu. non poſſunt, & l. ſi priuatus, ff. qui & a quib. vnde dicit Pan. in ca. veniens,[d] el primo de teſtib. quòd teſtis deponens de fama, debet reddere rationem, ſeu cauſam ſufficientem ſui teſtimonij. Secundò requiritur, ꝙ ſit ſaltem maior pars, quia, vt dicit Panor. in c. cum in tua, de ſpon. ſuper glo. in ver. de fama, ꝙ dicta paucorũ non infamant. Et propterea differt fama a rumore, quia rumor eſt, quando aliqua pars viciniæ aliquid aſſerit, ſed fama, quando maior pars, vnde ſe habet in plus, vt dicit gloſſ. fin.[e] in d. cap. ſuper eo. Pro quo not. ꝙ nomine partis venit media pars, vt in c. 1. §. 1. de deci. lib. 6. & ibi gloſ. in ver. medietatem, & in l. nomen filiarum. §. portionis, ff. de verb. ſi. Sed quando additur aliqua, tunc verificatur in qualibet minima particula, quia dictio, Aliqua, reſtringit. Attamẽ, licèt requiratur maior pars ad famam faciendã, tamen ad probandum ſufficiunt duo teſtes, vt not. gl. 2. q. 1. c. ſi peccauerit. §. quando, & in l. 3. ff. de teſti. & not. Bar. in d. §. tormenta. Et cõtra probationem famæ admittitur contraria probatio; & ſi ſecunda eſt clarior, offuſcatur effectus primæ. Et ideo eo caſu, quo infamia ſufficeret ad torturam, ſi probaretur per aliam partem bona fama, tolleretur pręſumptio prima, & ſic probat tex. in d. c. cum in tua; & quod not. Bar. in l. fi.[f] C. de quæſtio.

FAMILIA quid comprehendat? Reſpon. Archi. de priui. licet, lib. 6. dicit, ꝙ triplex eſt familia, quædam perpetua & religioſa, vt religioſi clerici, & conſimiles, & tales gaudent priuilegio conuentus, vel collegij, de ſtatu mona. recolentes, C. loca. l. milites. Aliter tenerentur duplici iure, contra. c. cognouimus, cum ſimilibus. 12. q. 2. & de hac loquitur c. cum

a §. tormenta] Alias in. §. plurimum, vbi diſtinguit duplicẽ eſſe famã, vna ẽ hominis; & ſi eſt bona, đr fama; ſi mala, dicitur infamia. Et de iſta ꝓpriè loquitur d. §. exiſtimatio, & totus ti. ff. & C. de his, q̃ not. infa. Alia đr fama ĩter homines; & iſta eſt duplex. Quędã de vno homine in genere bonitatis vel malitię, qñ ſcilicet eſt fama, ꝙ ẽ bonus, vel malus; Et de iſta loquitur d. §. tormẽta aliàs plurimũ, & l. capitaliũ. §. famoſos, ff. de pę. & l nõ omnis. §. a barbaris. ff. de re mili. alia eſt ď facto particulari. verũ ſcilicet tale q̃d ſit factũ, vel nõ. Et de iſtis duabus loquitur autor in iſto. §. & procedit diffinitio, q̃ quam Bart. ibi aliter diffiniat, licet in idẽ redeat.

b In capitu. cũ oporteat] Glo. nihil dicit. Sed Pan. quærit. Nunquid delegatus, cui ſimpliciter ẽ commiſſa inq̃ſitio, tenetur primò inquirere de fama; de quo etiam vide Fulg. cõſil. 107. & Areti. tracta. maleficiorum in ver. fama publica.

c In l. diuo Marco] Vnde glo in l. decurionum, notat illam legẽ ꝯ Pilatũ &c.

d Panor. in cap. veniẽs.] Ibi Pa. in 4. col. ver. Et faciunt pro hoc, refert Inno. in. c. cum oporteat, ď accuſ. di. ꝙ teſtes deponentes ſuper infamia debẽt reddere cauſam ſufficientem ſui teſtimonij. Nõ enim ſufficit dicere, ꝙ popul⁹ habet illũ ſuſpectum. Hæc ille.

e Vt dicit gloſſ. fi.] Clarius tamẽ hoc dicit Pan. in c. veſtra, de coha. cle. & mulier. Et idẽ Pan. in d. c. inquiſitionis, ſuper glo. fi. Qui dicit, ꝙ iſta maior pars ĩtelligitur non viciniæ ſimpliciter, ſed proborum, virorum, & non puerorum; vel mulierum. Diſtĩgue tamẽ vt ibi ꝑ eum, & ꝑ Bart. in d. §. tormenta, ver. Item ex eo ver. quæro qualiter. Et vide Alc. conſi. 9c. ſecunda parte.

f Barto in l. fi.] Dicit, ꝙ ꝓſũptiones, de q̃bus ibi, qua ſufficerẽt ad torturã, poſſunt elidi multis modis, vt ibi habes, ꝑ Pan. in d. cap. tua, in. 2. not. hęc omnia q̃ ſunt in tex. vide Ro. cõ. 269.

a Eſt alia] Quæ vocatur ꝑpetua & mercenaria ſecundum Arch.

b Vt patet] Nã qñ nomen familiæ ſonat in pſonis, intelligit̃ de ꝓpinquis ſm ordinem ꝓximitatis,& de q̃buſdã affinibus in ſubſidium vocãdis, vnde, ſi teſtator dicat, Relinquo fidei commiſſum familiæ intelligit̃ de proximioribus gradatim. Sed qñ nomẽ familiæ ſonat pro rebus, intelligit̃ de ſubſtantia bonorum;hoc Bal. in d l. fin.

c Non tenetur] Idẽ tenent Bald. Ang.Pau.de Ca. Bar.& Alex. ĩ d. §.ſin autem.Bal. in l.quod in vxorẽ,C.de neg. ge. Ang. in l. ſeruũ, in prin.ff.de verbo.obl.Niſi conſuetudo aliter ſe haberet,ſm Ange.in d. §. ſinautem. allegat.l.1. C. de iu. fiſci. libro 10.

d Vt pauperi] Qui non habet, vnde ſibi ſubueniat; & poterit officium iudicis implorare contra eum.Et idem põt facere paūp contra quemcũque diuitem.47. di.ſicut hi.Et maximè ſi ſunt epi, & clerici, 81. di. c.1. & 12. q. 1.c. videntes.

e Pro rata temporis]Plenè per Bar.in l.1. §. diuus,ff de vari.& extraor.cog.vbi dicit de poteſtate, qui fecit præparamenta pro fundo ad ciuitatem, ꝓ qua erat electus,& nõ potuit ire;vide per pulchra no. per eum etiam in d. l.ſi pecuniam,in principio.

olim, de arbi. eſt & alia, [a] ſcilicet quæ non eccleſiaſticos tantũ comprehendit, ſed etiam laicos,ſicut ſunt vxor,filij,nepotes,ſerui,famuli, qui in eius domo ei[9] ſumptib. viuunt continuè, l.intelligitur,ff.de publi.l. 1.§.familiæ, C.ad l.Corne. de ſica.l.ſi fortè,quę ponit̃, de pœ.diſt.1. & de hære.c. filij,lib.6.in fi.& de teſti.c. in literis,vbi de hoc, & 3. q.5.c.1. Et de tali intelligitur,qđ dicitur in d.c.licet, de quo vide ĩ.interdictũ. 6.§.4.eſt & alia familia, q̃ nec eſt perpetua, nec mercenaria,ſicut clerici,& religioſi, & alij eccleſiaſtici dicuntur de familia eccleſię, de quib[9]. 16.q.6. de lapſis, eſt & alia, de qua in l.fi.C. de verb.ſi.vbi nomen familię comprehendit parẽtes, liberos,oẽſq; propinquos, & ſubſtantiam, & libertos etiam,& patronos, necnõ & ſeruos; & hæc ſignificatio habet locum in fideicommiſſis, vt ibi patet. [b]

1 Ad q̃d tenetur paterfa. ℞. ꝙ ad duo tenet̃ de præcepto,ſ.ad adminiſtrationẽ neceſſariorum ad vitam, & ad diſciplinam tam verbo, quã exemplo morum, vt colligitur. 1.ad Timo.5. & ad Ephe.3.& no.in §.neceſſe.47.diſt. aliter eſt peccatum mortale de ſui natura, niſi excuſet aliqua circunſtantia,puta neceſſitas, & huiuſmodi,vel niſi ſit famulus,de quo in ſe.3.§.dicam,vel ſit circa ea, q̃ non ſunt neceſſaria ad ſalutem omiſſio correctionis.Et ſic intellige. 13.q.4. duo iſta, & q.5.non putes.

2 Sed nunquid infirmanti teneatur ſubuenire,qui ex mercede locauerat operas ſuas? ℞.quoad expenſas ſecũdùm Bar.in l. ſi cum dotem.§.ſin autem,ff.ſol.mat. & in l.in rebus,ff. commo. quòd ad magnas expenſas non tenetur; [c] quod ſimito verum ratione famulatus.Secus,ſi teneretur vt pauperi. [d] quo verò ad ſalarium Ioan.And. d.Ant. Ioan. de Imol. & Panor.in c.1.de cle.ægro. & communiter docto. tenent, ꝙ non, quia caſus contingens in perſona, quæ locauit operas,liberat conductorem a præſtatione mercedis l.ſi vnò.§.item cum quidam, & quod ibi no.ff.loca. & quod no.in l.in rebus.§. poſſint,ff.commo.& in glo.l.fin.§.idem iuris,el 2.ff.ad l.Rho.de iac.hoc tamen limitat Pa.vbi ſupra, quando ſalariũ debet̃ ſolũ ratione perſonæ; ſecus, ſi daretũr ratione aliorum etiam. vnde poteſtas, qui habet famulos,& iudices, quibus habet ſoluere,licet infirmetur, vel moriatur, tenetur nihilominus hæres; & ideo ipſe poteſt petere,& debitores debent ei ſoluere;tex. eſt in l.ſi pecuniam,in prin.ff.de condi. ob cau.facit quod no.in l.diem functo, ff. de off. aſſeſſ. Innoc. videtur tenere, ꝙ debeatur ſalarium,in c.propter ſterilitatem, de loca.facit c.1.de clę.non re.lib.6.& ibi Gemi.per illum tex.dicit doctori, vel famulo non debet ſubtrahi ſalarium propter infirmitatem; allegat quod habetur in Spec. de cle.non re.§.poſtquam,ver. quid ſi mercenarius,& iſtud tenet Sal.in l.licet,C.loca.& pulchrè Ang.in diſputatione, Exorta guerra.facit l.quæſitũ,ff.de re iudi. Et hoc procedit indubitanter, vbi conſuetudo ſic eſt,quia tunc debetur, quia illud videtur actum,quod eſt conſuetum.l.ꝙ ſi nolit. §. qui aſſidua,ff.de ædi. edic. Sed vbi conſuetudo non eſt, tene ꝙ non debetur, niſi vt dictum eſt,ꝙ in caſu ſpeciali,vt C. de aduo.di.iudiciorum.l.poſt duos, vbi aduocato debetur ſalarium ex publico conſtitutum,licèt moriat̃ intra annum; ſecus eſſet de ſalario promiſſo a parte, quia nõ debet̃ niſi pro rata temporis [e] ſm Bar.in d l. diẽ functo; ſimiliter in l. cum habes. §. Stichus,ff.de ſta.lib. vbi quando per ſeruum nõ ſtat,quin ſeruiat, nihilominus liberta-

tem

a C.q̃ſquis] Parũ,aut nihil facit ille textus.

b Sibi prouidebitur] Intellige, quando iſta procuratio proceſſerat ex mera liberalitate, ſecus,ſi aliquo dato,vel retẽto fuiſſet inducta.Nã ſubueniendũ eſt donatori, vt non teneatur cum magno grauamine ſuo. Vnde nõ poteſt conueniri vltra,quàm facere poteſt deducto, nè egeat,vt l. inter omnes, ff. de re iudi. q̃ rõ ceſſat in obligatione cauſata ex facto non lucratiuo Non.n.iudex debet vni conſulere cum graui præiudicio alterius, vt no. in l. 4. §. hoc autem iudicium de dãn. infe. hæc inducũtur ad q.Quidam dedit furnũ, ſeu molendinum in emphyteuſim, hoc adiecto, vt haberet,& deberet recipiens gratis coquere, vel molere pro iſto donante,& familia ſua, Demum excreuit multũ familia iſtius vltra ſolitum, quæritur nunquid teneatur coquere, vel molere pro oibus,aut ſm numerũ,antiquum, dic de iure ꝙ ſic per limitationẽ Inn.ſtatim ſ. poſitã.Et hoc tenet Pa.in d.c.quãto, ꝯ Fe.Pe.& Ab.ſimiliter dic, ſi q̃s dediſſet certũ ꝓcũ,q̃a ꝯriorum, &c. Nunq̃d autẽ q̃ tenetur procurare dñm,teneat̃ ꝓcurare ſeruitores,tex.in d.c.q̃to,facit ꝙ ſic,ſed ꝯ eſt tex.in ca.licet,đ pri.li.6.Tu vide Old.cõſ.11.

c Familiares epĩ quales eẽ debeãt Cõ.Tri.ſeſ.2.c.1. qñ ab illis ordinari poſſint, 23. ca.9.Reditib. eccleſiarũ nõ augẽ di.25.c.1.de ref. Familiaritas cardinaliũ quos nõ eximat ab ordinarij iuriſditiõe. 24.c.xi.de ref.familiariũ priuilegio q̃ gaudeant, ibid. Adde rept. inq.cũ ann.P.V.

tẽ ꝓp hoc ꝯſequit̃, de quo dic vt ĩ. locatio. §. 15. vbi pulchrè tãgit̃ hęc materia.

3 Vtrũ cũ dñs nõ ꝑt corrigere ſuã familiã, vel aliquẽ ipſorũ,teneat̃ ipſũ expellere? ℞. ꝙ ſi nec verba, nec verbera emendant,ſed ſubtractio neceſſariorũ ſeu expulſio corrigeret, tenet̃ expellere,ar.eorũ,q̃ not.in c.non omnis,5.q.5. ſi verò licentius peccaret expellẽdo,faciat quantũ põt,& licet ille nõ ſe corrigat,excuſatur,vt patet in c.quantũlibet,& c.ſeq.47.diſt.

4 Vtrum poſſit cã correctionis verberare clericos, Vide ſ.exc. 5. Caſu.§.4.

5 Vtrum paterfa. teneat̃ de furto familiæ,Vide ſ.dominus.§.4. & ĩ.obligatio. §.pen.& vltim.

6 Vtrum familia epĩ gaudeat priuilegio fori? ℞.Pa. in c.nullus, de foro comp. in verſi.in familia, communiter tenetur ꝙ ſic.

7 Vtrum familia,vel aliquis eorum teneatur reuelare delictum domini ſui, requiſitus, per obedientiã ſuperioris. ℞.ꝙ non, ſi criminaliter,vult ꝓcedere. vt 4.q.3.c.l.Iulia,el 2. Si autẽ ciuiliter,ſic credo teneat̃, q̃a nulla.l.repellit̃, vt not. gl.3.q.5.c.1.in ver.parẽtes qđ credo verũ,qñ nullũ malũ ſibi immineret ex hoc, alias ſecus, q̃a non teneor cum malo meo facere bonum proximi temporale.

8 Vtrum dño familiæ, q̃ fecit iurare familiã de veritate dicenda,ſit parendũ? ℞ ſm Durã.aut iſte dñs eſt truculentus, & probabiliter habetur ferus,& ſic nõ tenetur,quia illicitum fuit iuramentũ.Si verò eſt manſuetus,& probabiliter creditur ꝙ non procedet, niſi rationabiliter, tunc diſtingue,ꝙ aut res,puta aſportatæ, erant ad cuſtodiã ſuã deputatæ,& ſic ſicut poteſt proſequi aſportantem, ſic & dño reuelare.Si verò nõ erant deputatę ad eius cuſtodiã,tunc ſi põt ꝓbare,tenetur dicere veritatẽ,ſi verò non poteſt probare,non debet reuelare,niſi tali,qui poſſit prodeſſe, & non obeſſe, & ſi alio mõ iurauit, non fuit licitũ iuramẽtum, nec obligatorium. Idem dicit Hug.de teſtib.ſinodalibus,ꝙ non tenẽtur denunciare epiſcopo, licèt iurauerint niſi crimina, quæ poſſunt probare.24.q.4.quiſquis [a] aliàs eſſet proditor.2.q.1.ſi peccauerit,niſi hoc faciat ſecretè illi,qui hẽt corriger̃ paternaliter, ar. 22.q.5.hoc vr̃ de hoc vide ſ. denũtia.§.x.

9 Vtrum obligatus procurare aliquam familiam,vel fratres alicuius domus,teneat̃ excreſcente familia, vel fratibus in numero? ℞.ſm Pau.ꝙ ſi familia,vel fratres habebant numerum determinatum, tũc non tenetur ſi aũt indeterminatum, vt ſunt fratres Minores alicuius conuentus,ſic tenetur,facit.c.quanto,de cenſibus ſi tamen nimis grauaretur, per iudicis officium ſibi prouidebitur, [b] & ſic patet, quòd quoad conſcientiam non tenetur.

10 Quid ſi famulus cùm dño non conuenit de ſalario? ℞. ꝙ ſi famulus cõſueuit locare operas ſuas, & dñs cõducere operas miniſtrorum, ꝙ tenetur dño ſoluere vſq; ad ſummam,qua alios fuiſſet conductur[9], ar.l.ſi nõ ſortem.§.libertus,ff. de con. ind. no.Arc.1.q.1.ſunt nonnulli, ꝙ ſi fuit conductus ſub mercede taxanda ad arbitriũ dñi,ſic iudicio bono viri taxabitur, vt patet ſupra.Arbiter.§.x.quaſi in fi.

FAMILIARIS [c] quis dicatur? ℞. ſm gl. 3.q.5.in ſum.ꝙ largè dicuntur omnes, qui cohabitant cum aliquo,vt in c.in literis,de teſti.& c.inſinuante,de of.de eg.gl. in d.c.literis,in ver.de fam. dicit, familia-

res appellantur conſanguinei, colonus, aſcripticius, mercenarius, filius in poteſtate, libertus, ſeruꝰ, & omnes habitãtes in domo. Domeſtici verò ſunt, quib. ratione patriæ poteſtatis, vel dominicæ imperari poteſt, vide glo. in ver. domeſtica, in l. præſenti. §. ſanè. C. de his, qui ad eccleſias confu. quando enim dicitur, familiares, domeſtici, intelligũtur omnes, qui in expenſis alicuius commenſales continuè exiſtunt, etiam ſi aliquando abeſſe pro eius negocijs gerendis contingat, vt no. in c. fi. de ver. ſi. lib. 6. vbi bonus tex. & in his locis tractatur de familiarib. & domeſticis, quãdo repelluntur a teſtamento &c.

FAMILIARITAS [a] cum mulieribꝰ ꝓhibetur eccleſiaſticis. 32. di. interdixit & duobus c. ſe. 34. di. quorundam. 81. di. clericus, cũ multis ſeq. 18. q. 2. cognouimus, de coha. cle. & mu. ꝑ totum vide ſupra, clericus. 5. imò vt dicit Hier. in c. hoſpitiolũ tuum. 32. diſt. non poteſt dignè cum deo habitare, qui fœminarum acceſſibus delectatur. Familiaritas nimia parit contẽptũ, ꝺ̃ Iudęis, &c. ſi Iudęos

FATVM [b] ꝗ credit, mortaliter peccat. 26. q. 7. non obſeruetis. [c]

FAVERE peruerſis, idẽ eſt, ac ſi ipſe faceret. 11. q. 3. qui conſentit. 83. di. nemo, & c. ſe. 23. q. 4. ſi quis. [d]

FAVTOR quis dicatur, vide infra, hæreticꝰ. §. 24.

FOEMINA non debet tõſari ẽt cauſa religionis. c. vxoratus, in fi. de conuer. coniuga. Et intelligitur nõ ſolum de tonſura, quæ dicitur clerica, ſed etiam de raſura, quæ fit per abiciſſionem capillorum vſque ad aures facit. 30. di. quæcunque mulier, & 20. q. 2. ca. 1. & cle. attendentes, de ſta. regula. gl. tamen in d. Cle. vr̃ tenere, ꝙ conſuetudo contraria [e] excuſat, & ꝙ. ca. q̃cunque mulier, intelligit de illa, quę vult remanere in ſœculo, nolens religioni deſeruire, ſed mundialiter viuere, & placet, peccat ergo mortaliter [f] talis tonſurans ſe, cum in d. c. quęcunque mulier, ſit excommunicanda, quod etiam intellige, niſi ex neceſſitate hoc faceret.

1 Quare fœmina citius pubeſcit? Reſp. glo. in l. 2. in verbo, octauum, C. de his, qui ve. æta. impe. quia mala hærba cito creſcit, ſed eſt alia ratio, quam reddunt doc. in c. literas, de deſpõſ. impu. ſ. quia ſexus mulieris eſt debilior, & citius deficit, & ideo citius perficitur ſicut in alijs videmus.

2 Quæ ſunt illa, quę mulier non poteſt exercere? ℞. multa, non poteſt prædicare, nec docere publicè. 23. di. mulieri, idem habet. 33. q. 5. mulierem, nec confeſſiones audire, nec alijs benedicere, vt in c. noua, de pœ. & re. vbi pulchrè text. & gl. ordinaria. Item nec tangere ſacra vaſa. 23. diſt. ſacratas, nec ſacratas pallas contingere, nec incẽſum circa altaria deferre, vt in d. ca. ſacratas. Item nec actum alicuius ordinis exercere, vt in d. c. noua, & in c. tanta, de exc. præl. & not. in c. dilecta, de ma. & obed. Item nec iudicis, nec magiſtratus gerere officium, niſi in caſibus, de quibus in gl. 15. q. 3. §. 1. nec poſtulare, nec procurare, niſi in propria

cauſa

a Conc. Tri. ſeſſ. 25. c. 14. ꝺ̃ re. P.V.
b Huc pertinere videtur canones quintus, & ſextus concilij Tri. ſeſ. 6. de iuſtificatio. & catech. in orationes domi. ver. illũ Dimitte nobis debita noſtra prope fin. P.V.
c Non obſeruetis] Loquitur de fato, ſecundum ꝙ accipiunt mathematici. Nam dicunt fatum eſt ius diſpoſitionis ſiderum in natiuitate, vel conceptione alicuius, vel ſecundum vſum loquẽdi, Fatum dicitur hic pro fatali diſpoſitione, qua & omnia à caſu, fortuna ve euenire dicunt. Secus tamen, ſi accipiat fatum catholicæ de quo per Boe. 4. de conſola. Et tractat Aug. plenè. 5. de ciu. Dei. Euſe. etiam de ꝑpara. Euang. Au. Gel. 5. noctium Atticarum recitat Chryſippum ſtoicum fatũ diffinientẽ vide ibi.
d Si quis] Meliꝰ facit c. qui aliorum, vbi tex. no. 24. quæſt. 3.
e Conſuetudo ꝯtraria] Gl. illa in ver. & cornutis, loquitur de monialibus, nam dicit, ꝙ cõſuetudo eſt, quod tonſorẽtur, quamquã nullo iure caueatur, ſed de mulieribus ſęcularibꝰ fortè non excuſaret conſuetudo, cũ ſubiectionis velamen auferatur ſecũdum Abb. in d. c. vxoratus, pen. nota. Dum autem ſubdit hic, Peccat ergo mortaliter, loquit̃ ꝺ̃ ſęcularib.
f Peccat ergo mortaliter] Volunt aliqui, vt Roſel. ꝙ non ſit peccatum mortale, ſi facit ex leuitate, & fatuitate, ſecus, ſi ex ſuperſtitione, vel in ꝯtemptum ſignificationis illius, quod ſignificat coma, ſ. ſubiectionem viri, nã bene tunc peccat mortaliter, & hoc no. tex. dicti c. quæcũque, ibi, reſoluens ius ſubiectionis, & ibi Arc. põderat verbum, ſubiectionis, plus dicit Roſ. quod etiã ſi totam decaluaret mulier ex leuitate, & fatuitate, licèt alijs eſſet inderiſum, ꝙ nõ peccaret mortaliter, licèt malè faceret. Vult ergo requiri cõtemptũ, vel ſuperſtitio. Sed contra eum eſt dictum Pa. hic in tex. relatum. ſ. ꝙ prohibetur mulier ſe tonſurare etiam cauſa religionis, & ſic propter bonum, ergo multò magis ſi propter leuitatem, dic quòd fortè leuitas excuſat.

cauſa, & ſuorum, vt not. in l. fœminæ, ff. de re. iur. & 3. q. 7. §. tria. 15. q. 3. §. 1. Item nec teſtis eſſe, de quo dic. 3. vt infra Teſtis. §. 5. nec perſonaliter poſſet trahi ad iudicium cauſa ferendi teſtimonium, aut alia qualibet cauſa, quæ in iure non exprimitur contra eius volũtatẽ, & ſi eſt religioſa, non poteſt, ẽt ſi vult, trahi ad iudicium ex quauis cauſa ꝑſonaliter. c. mulieres, de iu. lib. 6. Item nec viri habitu vti ſub pœna anathematis. 30. di. ſi qua mulier. Itẽ nec accuſare, niſi in certis caſibus, de quibus. 15. q. 3. c. 1. in text. & in glo. in ver. antiqui. Item non poteſt ſe obligare, ſeu propriam ſubſtãtiam pro debito viri, niſi creditum ſit conuerſum in ſuam vtilitatem, vt in aut. vt nul. iu. §. & illud not. Itẽ non debet incarcerari, vel detrudi pro aliquo debito, vt ibidem.

FOENVS [a] eſt vſura, ſed differt in hoc ab vſura, quia vſura eſt lucrũ de capitali acceptum, fœnus verò eſt lucrum de vſura, vnde græciſmꝰ, eſt vſura ſuos cum quis tradit mihi nummos, Sæpe lucri, fœnus duplex vſura vocatur, quod q. dem fœnus improbum exercentes ſunt infames. l. improbum, C. ex qui. cau. infa. ir. De quo dic vt infra. Vſura, quia communiter vnum pro altero accipitur, vt in d. l. improbum.

FERIAE dicuntur, quia præſtant vacationem ab his, quę fiunt in foro iudiciali, & operibus ſeruilibus, quarum aliquæ ſunt ob reuerentiam Dei introductæ, vt in c. conqueſtus de ferijs, & C. eo. ti. l. dies feſtos, & de conſ. diſt. 3. in principio. Aliæ sũt ob reuerentiam principis, vel ciuitatis, vt dies natiuitatis ſuæ, vel dies principij de imperio. C. eod titu. l. omnes, aliæ ſunt ad requiem laboris, vt tempus meſſium, & vindemiarum, de quibus in d. c. conqueſtꝰ, & ff. eo. ti. l. 1.

1 Vtrum partes poſſint renunciare [b] dictis ferijs? Reſp. ꝙ primis & ſecundis non, tertijs ſic, [c] vt in d. c. conqueſtus, & 15. q. 4. in ſumma.

2 Vtrum nullo modo poſſit quis compelli ad iudicium in præfatis ferijs? Reſp. ꝙ non niſi in caſibus, de quibus ff. eod. tit. l. 1. & de quo in c. vl. de iud. & niſi neceſſitas vrgeat, puta quia res erat peritura, [d] vt exempla habes in l. 1. 2. & 3. ff. eod. & l. 1. ff. de dam. infe. aut pietas. puta cauſa debilium, vel miſerabilium perſonarum, dicto c. conqueſtus, quia in operibus miſericordiæ [e] non eſt habenda diſtinctio dierum, arg. 76. diſt. vtinam, de conſec. diſt. quinta, nunquam, & ſumma ratio eſt, quæ pro religione facit. ff. de religio. & ſumpti. fu. l. sũt perſonæ.

3 Feſtum, ſeu feriæ ſolennes, quæ in honorem Dei ſunt introductæ, & in quibus abſtinendum eſt ab operibus ſeruilibus, quæ ſunt? Reſpond. ſunt infraſcriptæ poſitæ in capitul. conqueſtus, de ferijs. Natiuitas domini, Sancti Stephani, Sancti Ioannis Euangeliſtæ, Sanctorum Innocẽtium, Sancti Silueſtri, Circuncíſio domini, Epiphania domini, Septem dies dominicæ paſſionis, Reſurrectio domini cum. 7. diebus ſequenti. Pentecoſtes cum duobus ſequen. Natiuitas Beati Ioann. Baptiſtæ, Sanctorum. 12. Apoſtolorum, Sancti Laurẽtij, Purificatio Mariæ Virginis, Annunciatio eius, aſſumptio eiuſdem, & Natiuitas ipſius, Dedicatio Sancti Michaelis Archangeli, Feſtum omnium Sanctorum, Dies dominici, Omnes alij dies, quos epiſcopi in ſuis diœceſibus cum clero, & populo duxerint celebrandos, In cap. pronunciandum, de conſecr. diſtinctio. 3. vbi præfatæ ſolennitates ponuntur, adduntur etiã tres dies rogationum, [f] dedicatio cuiuſcunque oratorij, [g] Feſtum Sancti Martini Pontificis, & confeſſoris in c. crucis d. noſtri; de conſ. diſtin. 4. ponitur feſtum Inuentionis Sanctæ Crucis in Cle. ſi dominum, de reli. & ve. ſan. ponitur feſtum Corporis

a Catec. in præceptum. Nõ furtum facies, in c. vtrũ huius. P.V.
b Renunciare] Pa. in c. fi. eo. tit. 4. col. verſic. Sed quæro, plenè examinat.
c Tertijs ſic] Habetur clarius in d. l. 1. ff. eo.
d Peritura] Sufficit in actione, quæ eſt peritura litis cõteſtatio.
e Miſericordię] De hoc latè per Pa. in c. conqueſtus, eodem titu. 3. col. vide Bald. con. 498. Ale. cõ. 130. 3. parte.
f Rogationum] Non tamen feſtãtur. Et ſic eſt cõſuetudo, vt refert Abb. in d c. cõqueſtus. 3. col. Et dicit ſe reſpõdiſſe in q. facti. Lap. tamen alle. 90. tenet, ꝙ ſunt in præcepto. Idẽ Hoſ. in d. c. cõqueſtus, & Arc. in ca. rogationes, de conſe. diſt. 3. ſed Io. And. dicit eccleſiam hoc non ſeruare Idẽ Spe. ti. de ferijs. Tu tene, ꝙ nõ ſeruant.
g Oratorij] Intellige de clericis ibi inhabitãtibus, ſed de conſuetudine nõ ſeruatur, ſecundùm d. An. & Pa. in d. c. conqueſtus.

Chriſti. Adde ſecũdum Io.
And. quem ſequitur d. An.
& etiam Pa. in d. c. conque-
ſtus, cum non reprobet, [a]
feſta quatuor doctorum ec
cleſiæ, ſed in iſtis & omnib.
alijs prædictis ſtandum eſt
conſuetudini, ſm Hoſti. &
Pa. in d. c. conqueſtus, ſimi
liter de feſto S. Bartholo-
mæi quoad diem, In quo
fiat. c. conſilium, de obſer.
ieiu. vnde hodie dies paſſio
nis, & ſeptimana reſurre-
ctionis, & dedicationis ora
torij, & quatuor doctorum
& euangeliſtarum non ſer-
uantur. Sed limita, vt vide
licet intelligamus, ꝙ cõſue
tudo deroget præfatis feſti
uitatib⁹, dummodo non ſit
dominicus dies, vel eo ma
ior, ſicut eſt feſtum Natiui
tatis domini, Reſurrectio-
nis, Aſcẽſionis, Pẽtecoſtes,
& Epiphaniæ, vt in c. licet,
de ferijs, dicitur in gl. quã
ſequunt doc. vbi addit Ioã.
An. aſſumptionem virginis
glorioſæ, ar. c. fi. de ſen. ex.
li. 6. qa non credo valere ꝯ
ſuetudinẽ in contrariũ, cũ
videantur quaſi iuris diui-
ni, vt patet in d. c. licet.

4 Vtrum conſuetudo poſ
ſit aliàs a præfatis feſtiuita
tes introducere, ita, ꝙ de p̃
cepto teneamur ad illã? ℞.
qđ ſic, ſicut poteſt facere
aliam legem, & quando ſit,
vide ſupra, ꝯſuetudo. §. 2.

5 Vtrum Epiſcopus cum
clero ſolùm poſſit indicere
feſtum? ℞. ꝙ non, ſed opor
tet ꝙ faciat cum populo, vt
ſupra patet.

6 Feſtum [b] immaculatæ
ꝯceptionis glorioſæ Virgi.
matris Dei Mariæ, licèt ec-
cleſia Romana antiquitus
non celebrauerit vt patet p
Th. in 3. par. q. 27. & p ſan.
Bo. in 3. di. 3. & per gloſ. de
conſ. di. 3. [c] in c. pronunciã-
dum, quia eius puritas non
dum erat reuelata, tamẽ ho
die de ipſa conceptione fa-
cit ſolenne officium, & fe-
ſtũ cũ largitione indulgen-
tiarũ, quæ ĩ feſto Corporis Chriſti ſunt da
tæ illis, qui interſunt diuinis, & hoc ꝓpter
multa miracula, per q̃ manifeſtum eſt, ꝙ ſi
ne peccato originali fuit concepta. Et ideo
hodie ad euitanda ſcandala præcipitur ſub
pœna excommunicationis latæ ſententiæ,
a qua nõ poſſit abſolui niſi à Romano Pon
tifice præter quàm in mortis articulo, om-
nibus cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis,
& conditionis fuerit nè de cętero auſu te
merario præſumat in ſermonibus ad popu
lum, ſeu aliàs quomodolibet affirmare, ꝙ
tenentes virginem eſſe præſeruatam a pec
cato originali in ſua conceptione, polluan
tur labe hæreſis, vel mortalis pcti, vel feſtũ
eiuſdem conceptionis celebrantes, neque
tenere libros, vel legere, aut habere ꝓ ve-
ris hoc continentes, ſimili quæ pœna ẽt li
gantur, qui auſi fuerint aſſerere, ꝙ ꝯriã o-
pinionem tenentes, ſ. ꝙ ſit concepta in pec
cato originali, incurrant hæreſim, vel mor
tale peccatum, hæc habentur in extrauag.
Sixti quarti, quæ incipit, graue nimis.

7 Quid de iſtis feſtis Sancti Antonij San
cti Nicolai, Sanctæ Catherinæ, & hmõi, q̃
ex conſuetudine celebrantur, ignoratur,
tñ, an ex tali conſuetudine ſint introducta,
quæ habeat vim legis præceptiuæ? ℞. ꝙ nõ
credo peccare mortaliter non ſeruãtes, ni
ſi eſſet ſcandalum, ratio, quia non ſunt in-
troducta vt de præcepto, ſed ex deuotione
vbi autem eſſet ſcandalum, ſic ibi eſt ꝯſue
tudo obligatoria, ex quo tandiu eſt, ꝙ eſt
præſcripta, & reputatur obligatoria.

8 Quando incipit dies feſtus, Vide ſupra
Dies, in princ.

9 A quibus eſt abſtineñ. [d] diebus feſtiuis
p̃dictis? ℞. ꝙ ab oĩ ope ſeruili, nõ ſolũ pec
cati, ſed etiam mechanicis, vt agricultura,
vt dicitur in c. licet, de ferijs. Pro cuius in-
telligentia eſt notañ ſm Ric. in 3. di. 37. ar.
3. q. 4. ꝙ opus ſeruile dicitur tripliciter.
Aliqñ materialiter ſolũ, ſed formaliter libe
rum

a Cum non reprobet] Imò ad hoc allegat cap. vnicum, de reli-qui. & veñ. ſancto. & inducit, ꝙ ſunt in præce-pto, quia mandã tur feſtiuari ſub duplici officio, tñ dicit de cõſue tudine malè cu-ſtodiri. Idem dic de feſto Sãcti Lucæ, & Sancti Marci, ꝙ ſtandum eſt conſuetudini.

b Edidit, ni fallor, hac de re Pi⁹ V. Pon. max. cõſtitutionẽ. P. V.

c Per gl. de conſe. diſt. 3. In ver. Natiuitatis, & Spec. ti. de ferijs, in prin. di. Virginẽ Mariã fuiſſe in peccato concẽptam Pa. tamẽ & moderni in c. fi. de ferijs tenent Virginem Mariã nullam maculã originalem contraxiſſe, & bene, & ita eſt teneñ. qa ſic totus mundus tenet exceptis paucis.

c Adde S. Syno. Tri. declarationẽ ſeſſ. 5. de peccato ori. in ver. poſtremo. P. V.

d A quibus eſt abſtinẽdum] Ri. in 3. di. 37. ar. 2. dicit, ꝙ exercentes haſtiludia diebus feſtiuis peccant mortaliter, cum ſimili ratione videantur ꝓhibita, ſicut torneamenta p rõnes. ca. 1. de tor. vñ mortes hominũ, & aĩarum periculum ſæpe ꝓueniunt, & tales ibidem morientes in cęmeterio non ſunt tumulandi, Roſ. ſepultura. 4. poſt princi. Et idem dicit Arch. Flo ſecun. dę. par. tit. 3. c. 7. §. de ſpectaculis, de aſpicientibus haſtiludia, vel alia ſpectacula illicita in diebus feſtiuis, ꝙ peccãt mortaliter.

rum, vt verbi gratia ſcribe
re, non pp tpale lucrũ, ſed
ad ædificationẽ animarum
pp diuinum cultum, & hu
iuſmodi, & iſtud nõ ꝓhibe
tur, imo conceditur, vt pa-
tet in d. c. conqueſtus, vbi
cã pietatis, quæ aliàs prohi
bentur, ꝑmittuntur facit l.
diuus, ff. de ferijs, vbi ea q̃
faciunt ad diſciplinam mi-
litarem, poſſunt peragi die
bus feriatis. Secundò dicit
opus ſeruile formaliter ſolum, materiali-
ter, autem liberum eſt, vtputa cũ aduocat⁹
cogitat de his, q̃ die craſtina debet propo
nere propter lucrum temporale, ruſticus
de aratione terræ, & ordinatione boum, &
licèt ab iſto abſtinere debeamus in dieb⁹
feſtis, non tamẽ aſtringimur de præcepto,
vnde non peccat mortaliter talia faciens,
niſi per hoc opus excludatur illa vacatio,
quam debet cultui diuino ex neceſſitate,
quam explicabo in ſe. q. quæ ſit. Tertiò dici
tur opus ſeruile materialiter, & formali-
ter, ſeu finaliter & hoc eſt omne opus cor
porale ordinatum ſicut ad proprium, & ꝓ
ximũ finẽ ad bonũ corporis tpale, ſeu ad lu
crum, & iſtud eſt illud, ꝙ ꝓhibetur de p̃ce
pto dieb. feſtiuis, vñ ſp peccat mortaliter
ipſum, faciẽs niſi excuſet pp iſtorũ. 4. vnũ.
ſm F. de Ma. in tra. de decem p̃ceptis. Pri-
mũ operis modicitas, ſeu paucitas, q̃ nõ im
pedit ſpũs libertatẽ. Secundũ neceſſitas o-
peris, [a] q̃ non poſſit p̃ueniri commodè, nec
differri, vt decoctio ciborũ ꝓ illo die, vel
neceſſitas coactionis, q̃ faciunt dñi, aliter
eorũ bona præſcriberent facit. c. licet, de fe
rijs. Tertiũ cordis pietas, vt in c. ꝯqueſtus,
de fe. vt ſ. dictũ eſt. Quartũ publica vtilitas
vtpote ꝓ pace, & ꝯcordia, pro ponte, & hu
iuſmodi, q̃ ẽt ſunt pia, quodlibet. n. iſtorum
excuſat, ꝙ non ſit mortale ſaltẽ laborare in
diebus feſtiuis. Ex quibus patet, quid tenẽ-
dum ſit de multis quæſtionibus, quæ redu
cuntur ad infraſcriptas. q. 24.

10 Prima de mulieribus, quæ aliqua pun
cta ponunt, vel ſcopant domum, vel de il-
lo, qui vendit vnã ſolã rem, vel qui putat
ramum, facit coquinã, itinerat modicũ, &
hmõi, ꝙ non peccant mortaliter propter
modicitatem operis, ratio, quia ſecundùm
S. Bon. in 3. diſt. 37. ſuper literam, & com-
muniter Theolo. ratio prohibitionis operũ
eſt, vt vacem⁹ Deo, & quia iſta modica non
impediunt vacationem prædictam, licèt a-
liqualiter minuant, ideo non eſt peccatum
mortale talia facere, niſi quis talibus per
notabile tẽpus occuparetur, vel vſque ad
vltimam defatigationem, quod quidem ar
bitrio boni viri relinquendum eſt, vt attẽ-
dat, ſi ratio legis euacuatur, vel non, ſed ſo
lùm minuatur, faciunt ad hęc quę no. in c.
intelligentia, de verb. ſig.

11 Secunda de carnificibus, qui per nota-
bile tempus occupantur, quia ſi faciunt pp
neceſſitatem, quam nec præuenire poſſũt,
puta quia æſtas eſt, vel ſunt plura feſta, ex-
cuſantur, aliàs non.

12 Tertia de tabernarijs, qui ſi faciunt ꝓ-
pter neceſſitatem, excuſantur, ſecus, ſi ad
ebrietatem, ad ludum, & huiuſmodi, &
idem dic de hoſpitibus.

13 Quarta de his, qui panem, hærbas, fru
ctus, & huiuſmodi vendunt, quia ſi faciũt
pro neceſſitate diei feſti, excuſantur, aliàs
non, ſicut qui vendunt multa, quæ ſunt ſo-
lum ad guloſitatem, niſi eſſet modicitas di
ſtractionis, ſicut eſt in his, qui vẽdunt cã-
delas, & caniſtria inzucherata, & huiuſmo
di, in quibus nõ oportet facere precia, ſed
quilibet ſcit, ꝙ tãtum habet ſoluere, & ſic
ſoluit, & accipit, pro quo ſoluit ſine alio
ſtrepitu, quia in modico diſtrahitur.

14 Quinta de medicis, minutoribus, aro-
matarijs, & huiuſmodi, de quo dic ꝙ licet,
quia medicinalia ſunt neceſſaria.

15 Sexta de curſoribus, & mulionibus, q.
ſine neceſſitate magna differre non pñt, &
alijs viatoribus & conductoribus rerũ, &
dic ꝙ excuſantur. Itineratio tamen non ſic
ſtrictè prohibetur, quia poteſt quis ẽt iti-
nerando intendere Deo, & ideo niſi ſit vſ
que ad vltimam fatigationem, non credo
ſit prohibita, vel cum omiſſione diuinorũ.

16 Septima de ferratoribus equorum dic,
ꝙ excuſantur, quia ſicut illi neceſſe habẽt
ambulare, ſic iſtis licet principaliter pro-
pter neceſſitatem eorum, quibus ſeruiũt,
quanuis lucrum habeant.

17 Octaua de facientib. vitra, ſimiliter de
tinctoribus, & coctoribus laterum, qui di-
cuntur

a Neceſſitas operis] vel collectio grani pp pluuiã imminentem, & aliarum frugum hmõi. vide infra. §. 34. no tñ, ꝙ qñ ex neceſſitate qs intẽdit circa op⁹ ſeruile, debet in recompenſationem facere aliq̃ eleemoſinã, text. eſt in d. c. licet. & ibi Abb. in vlti. notabili.

cuntur fornaſarij,& hmõi, qui ſine magno damno deſiſtere non poſſunt,ꝙ licet.

18 Nona de molendinis ſiue cum iumentis, ſiue ad aquam,vel ad ventum dic, ꝙ ſi faciunt pp neceſsitatē illorum, quibus inſeruiũt, excuſantur,quanuis ēt poſſet dici,ꝙ molendina ad aquã,& ventũ non ſint prohibita laborare cum ex modico opere hoĩs exerceri poſſit,non vĩr euacuare rationē huius ꝓcepti, melius tñ eſt abſtinere,& ſecurius niſi neceſsitas requirat.

19 Decima de ruſticis,qui cõpellunt a dñis laborare, dic ꝙ ſi iuſto metu faciũt, eſt neceſsitas, q̃ excuſat,aliàs nõ.Idē dic de famulis, filijsfam.vxore,& hmõi.

20 Vndecima de conducētibus laboratores in feſtis, & q̄ exigũt debita à ſuis debitorib. Dic ꝙ ſi alijs diebꝰ non inueniunt,[a] excuſant, dũmõ diuina nõ dimittãt.

21 Duodecima de eũtibus ad mercata, vel nundinas, dic ꝙ ſi auditis diuinis pp neceſsitatē faciunt,puta q̄a non alio loco, vel tpe talia poſſent vendere,vel emere pro bono cõitatis, aut vt ex lucro prouideãt ſibi,& ſuæ familię,vel vt debet pauperibus ſm Pe.de Palu. in.4. ex quo prælati ſciunt,& tolerant; excuſantur à mortali, niſi forte à prælatis locorum eſſet interdicta,intelligo verum in feſtis minoribus dñica,[b] q̄a talis tolerãtia ꝓlatorũ vĩr derogare illi feſto, ſecꝰ in maiorib. quia nõ credo liceat niſi pro neceſsitate, vel pietate ſolũ, quanuis prelati non interdicant,q̄a tũc locum habet illud, multa per patientiam tolerãtur &c. F.de Ma.in tract. 10. præceptorum tenet, ꝙ ſolũ eſt peccatum mortale,Primò ſi dimittat miſſam.Secundò ſi Epiſcopus præcepit,nè fiant.Addo & tertium, quando ſolùm fit ex lucri cupiditate.c.1.de ferijs.

21 Tertiadecima de bellatoribus, dic ꝙ propter neceſsitatem licet.[c]

23 Quartadecima de habentibus ſegetes, vel fęnũ in agro propter inundantiã aquarum,& huiuſmodi, dic ꝙ licet colligere.

24 Quintadecima d̄ habēte domũ,q̃ ruinã minat̃,dic ꝙ pp neceſſitatē reparare licet.

25 Sextadecima de doctore, q̄ vt expediat illum,qui de longè venit, facit conſilium, dic ꝙ licet,Abb.in c.1.extra eo.

26 Decimaſeptima de venatoribus? ℞.ꝙ non licet,quia ſi nõ licet in quadrageſima, & diebus ieiuniorũ,ſm gl in c. qui venatoribus.85.di. quantominus in die feſto, nõ credo tñ peccent mortaliter,qui dieb.feſtiuis ipſis intendunt, niſi id faciant cauſa lucri principaliter,vel dimisſis diuinis.[d]

27 Decimaoctaua de cithariſtis,& alijs ſonatoribus? Reſ.ſi ad laudem Dei,& ſanctorũ pulſant, vel pp recreationem alicuius, & hmõi pia vel neceſſaria, excuſantur, ſi principaliter propter hoc faciunt licet,ſecundariò propter lucrum ſecus,ſi propter cauſam non piam,vel neceſſariam,vel propter lucrum principaliter,quia non excuſantur,niſi ſicut alij ex quatuor prædictis.

28 Decimanona de laborãtibus agros pauperũ, vel reficientibus domos eorum, vel laborantibus circa ædificationem eccleſiarũ,aut monaſteriorũ,& huiuſmodi, dic ꝙ licet,ſi fiat pp pietatem,& Deũ,non pp carnalem amorē,vel ſpem remunerationis futuræ,q̄a opera pietatis, & miſericordię nõ dñt ceſſare diebus feſtiuis.d.c.conqueſtus.

29 Vigeſima de ſtudētibus, dic ꝙ ſi ſtudiũ fit principaliter ad illuminationem proprij intellectus, & aliorum, licèt conſequenter veniat lucrum,non erit peccatum,vt tenet Pa.in c.1.de fe.ar.c.cũ ex eo,[e] de ele.li.6. q̄a ſtudiũ tale eſt pp publicã vtilitatē, maximè in theologia, & iure canonico.ſtudere aũt principaliter propter lucrũ, nõ licet.[f]

30 Vigeſimaprima de ſcholarib.legētib.in dieb.feſtiuis potiꝰ,vt doceant̃,q̃ doceãt, & aſſuefaciant ſe,dic ꝙ licet ſm Pan. Vbi ſ.[g]

dum-

a Si alijs diebus non inueniunt] Credo, ꝙ iſto caſu liceat,niſi conſuetudo induceretur, quia irrationabilis eſſet.

b Dñica] Quia mercatum prohibetur die dominico celebrari,& dicit Hoſt.& Ab. in d.c.1. conſuetudinem non valere in contrariũ quia eſſet praua.

c Licet.]L.pe ff.

o Secus,ſi ceſſante neceſsitate, vt in capit. ergo,de treu.& pa.

d Dimiſſis diuinis.]Dato ꝙ miſſam audiant tempeſtiuè, tamē q̄a totum diem occupant, peccant mortaliter,quia mens nimis diſtrahitur à Dei ꝯtemplatione, & feſtum violatur. Ad hoc eſt text. Amb.clarus in c. an putatis.86.di.

e Ar.c cũ ex eo.] Idem tenet glo. in l.omnes,C eodem. & gloſſ. in l.pe. ff. eodem.

f Non licet]Do. Ant.in d.ca.1.vt recitat ibi Abb. multis rationibꝰ vtitur ad probãdum non licere diebus dominicis ſtudere Et verius & conſultiꝰ eſſet ſecundũ Ab. loquendo de ſtudijs mundanis, dicit ibi Pano.ꝙ doctores legētes in feſto principaliter propter lucrum,peccent.

g Secundũ Pa.] vbi ſupra Ioan. An.idem dicit in Merc. in regula, cũ quidã.Legant tamen horis diuinis audiendis, non deputatis.

dummõ principaliter non faciant propter lucrũ, ſed ſi in conſequentiam,nõ nocet,ar.l.1.ff.de auct. tut. & & in l.rogaſti.§. 1.ff.ſi cert. pe.& in c.q̄d ꝓderit.61.di.

31 Vigeſimaſecũda de ſcriptoribus? ℞.ꝙ ſcholaribus lectiões,ſeu recollectas notare,ſcribere,vel ſermones aut legendo libros corrigere nõ eſt illicitum, dummodo non nimis intendãt hmõi, ſicut qui de quinterno ad quinternum ſcribũt vel non faciant cauſa lucri habendi,& de pictoribus, qui diebus feſtiuis,vt addiſcant,ſtãt in eccleſijs ad deſignandum ſcribere tñ ſpiritualia, & propter ſpiritualem cauſam, non eſt illicitum,etiam in quantitate.d. c. conqueſtus.

32 Vigeſimatertia de laborantib.circa põtes reficiendos, viã aptandã,portus reparãdos,dic ꝙ licet, dũmodo non pp lucrum principaliter, quia publica vtilitas ſub nomine pietatis comprehēdit̃. Et idē dicen. eſſet de facientibus reiculas, & alia vana.

33 Vigeſimaquarta de facientibus ſerta, & alias vanitates, dic ꝙ non licet eò, ꝙ nulla publica vtilitas ineſt.

34 Sed ſi q̃ras,ꝓ quanta neceſsitate prædicta liceãt? ℞.ꝙ licèt quidam in c. licet,de fe.dixerint licere pro neceſsitate vitæ ſuſtentandæ ſolum,tamen hoc non credo verum,cũ ꝓfatũ.c.licet,quod loquitur de Alecijs,q̃ non ſunt neceſſaria ad vitã,quia ſine ipſis viuere poſſumus,ſit contra eos,& Chriſtus in Mat.12.c.cuius veſtrũ bos, vel aſinus cadat in foueam, non extrahet illũ, &c.propterea dicēdum ſm Th.2.2. ꝙ non ſolùm pro neceſsitate prouiſionis,[a] q̃ pertinet ad conſeruandum perſonã ſuam,vel aliorum,& rerum, ſed ēt ad quodcunque dãnum vitandũ, & ſatis ꝯfirmat̃ hoc dictũ ꝑ l.1.2.& 3.ff.de ferijs,& meliꝰ 15.q.4.& in ſum.& q̄d no.in d.c.ꝯqueſtus. Itē ēt neceſsitas excuſati,qua laborat̃ ꝓ acquirēdo aliquo vtili, q̄d alio tpe nullo mõ haberi poſſet,ſicut patet in d.c.licet,vbi piſcari alecia ꝓcedit̃, q̄a alio tpe non poſſent haberi. Et idē de quocunq; ſimili.Ratio eſt,q̄a non eſt tãta arcta obſeruatio dñicæ quoad opera,ſicut fuit ſabbati,& licèt ille,q̄ laborat,habeat lucrũ,tñ ſi principaliter fuit pp neceſsitatem illorũ, ꝓ quibus laborat, excuſatur,ſicut ſi illi laborarent,excuſarētur.

35 No.tñ ꝙ ad hoc,vt neceſsitas,vel pietas excuſent ꝓlatos oẽs,oportet,ꝙ non dimittant diuina illa,q̄bus neceſſariò eſt inſiſtendũ dieb.feſtiuis,niſi fortè eſſet tanta neceſſitas,ꝙ arbitrio boni viri excuſarent̃ Item ſecundò q̄n ineſt neceſsitas ꝓ acquirendo aliquo vtili,requirit̃ diſpenſatio,ſi p̃t haberi commodè & ab Ep̃o,ſi p̃t,vel à ꝓprio ſacerdote, ſi Ep̃um commodè adire non p̃t. Item tertiò ꝙ ſi prouenit aliquod lucrum ex conſequentia,licèt principaliter fiat pp neceſsitatē aliorum, ꝙ faciat aliquas eleemoſinas in recompenſationem hæc not.in d.c.licet,quãuis non credam iſtum ſecundũ eſſe neceſſarium, ſecurum tamen eſt.

36 Vtrũ opus mortalis peccati ſit ꝯ iſtud præceptũ,ſabbata ſanct ſices? ℞.ſm Ni.de Lira ſuper Exo.20 ꝙ ſic,cũ ſit opus totaliter ſeruile,vñ erunt duo peccata mortalia ſ.quia fornicatus eſt, & q̄a opus ſeruile fecit in feſto,& hoc verum ſm Ale.in 3.par. ſum.tractatu de iſto ꝓcepto, ratione reatꝰ, ſed ratione actus non erit niſi vnum ſolũ, & ſic erit circunſtantia cadens ſub ſpeciali prohibitione,& ideo neceſſariò confitēda, peccatum autem veniale non rumpit feſtũ ſm Sanctum Thomam,vbi ſupra ar.4.

37 Vtrum citatio facta ad diem feriatã teneat? ℞.gl.[b] in ca.vlti.15.quæſti.4.quod ſi citat,vt reſpondeat die feriato, eſt nulla ipſo iure.ff.de ferijs.l.1.& ſic cum liqueat ꝙ eſt nulla,non tenetur comparere, ſecus,ſi eſſet dubium,an teneat citatio,vel ne,quia debet ire ad allegandum priuilegium feriæ.3.q.2.ſi Epiſcopus,& ibi gl.ſi autem citet non ad reſpondendum, ſed vt compareat die feriato,bene tenet citatio.[c] vt ff. de adult.l.miles.§.ſexaginta.

38 Vtrum cã agitata in die feriato teneat? ℞.ꝙ non,etiam ſi de conſenſu partium ꝓceſſerit,intelligo de ferijs ob reuerētiã Dei ſtatutis.Propterea omnis proceſſus iudicialis debet ceſſare de ꝓcepto,vt ĩ c.1.[d] de fe. niſi neceſsitas,vel pietas aliud requirat, vt

no.

a Neceſſitate prouiſiõis.]Ad hoc. c. habebat.12.q.1.Panor.in d.ca. licèt,in fi.

b Reſ. glo.] Pa. plenè in d.c. fin. tenet cum legiſtis in l. dies, C. eo. ſ. ꝙ non valet,& eſt opinio communis.

c Tenet citatio] An citatio facta die feriato ꝓ die non feriato, teneat.Abb.in d.c. conqueſtus. 6. col.concludit ꝙ non, ſm cõiter oẽs.& adde Pau. de Caſt.con. 25. in primo impreſſis, Et Federic. conſil. 244.

d Vt in c. 1.] Et de.1. dies feſtos.

no. 15. q. 4. in ſumma, & in d.c.conqueſtus.

39 Vtrum actus, qui perti nent ad voluntariam iuriſ- ditionem, vt emancipare, contractus inire iuſtitiam facere, ſcribere, inſtrumen ta conficere, & huiuſmodi valeant in dieb. prædictis? Reſpon. Pa. in d.c.conque- ſtus [a] ꝙ ſic vt videtur ex- preſſum in l. actus, C. de fe rijs, licèt peccent mortali- ter faciētes, niſi excuſentur ꝓ aliquod de quatuor de quibus ſ. dictum eſt. §. 9.

40 Quibus eſt inſiſtendū in præfatis feſtiuitatib. ℞. dicit text. in c. ieiunia, de conſ. di. 3. die aūt dñica ni- hil aliud agendum eſt niſi deo vacandū, nulla opera- tio die illa ſancta agaī, niſi tm̄ hymnis, & pſalmis, & canticis ſpūalibus dies illa tranſigaī, hæc ibi. Et licèt talib. ſit inſiſtendum, tamē non de præcepto niſi. 5.

41 Primum vt conteraī, vel ſaltem atteraī de pec- cato mortali commiſſo, in quo iterum eſt, & hoc pro batur, quia de præcepto te nemur vacare Deo in ali- qua hora diei feſti ſecundū oēs. ſed hoc facere non po teſt, qui eſt in mortali, niſi de eo conteratur, vel atte- raī, propterea dr̄ Leui. 23. ſabbatum requietionis eſt, affligetiſq́; [b] animas vr̄as, & iterum, anima, quæ non fuerit afflicta die hac, peri bit, & ꝙ hoc ſit de p̄cepto in eo, qui ſe eſſe in pecca- to mortali recognoſcit, ha- beo pro indubitato per ea, quæ dixi ſ. contritio. §. 5. Sed de eo, qui nō aduertit, nec recognoſcit, eſt magis du bium; ſed credo potius eū teneri ſaltem generaliter in aliqua hora dolere, & eſſe malè contentū de pec catis omnibus, ſaltē in ge- nere, aliter non video qūo excuſetur a mortali, ꝓpte- rea in miſſa p̄mittitur con feſſio, vt ſit admonitio, ad hoc faciunt, q̄ dicā. j. Mo- ra. §. 1. & obligatio. §. 8.

42 Secundū vt audiat miſ ſam integram, de conſ. di. 1. oēs fideles, & c. miſſas. dicit tn̄ Ri. in quolibet. 1. q. 19. ꝙ ſi ex verò contem- ptu omittaī, vel interpre- tatiuo, eſt mortale. Et vo- cat contemptum interpre- tatiuum, quando ſine ali- qua legitima cauſa ad non audiendum miſſam in fe- ſtis aſſuefacit. Voco ego legitimam cauſam, corpo- ralem infirmitatem, habe- re pueros tenellos, vel in- firmos, conſuetudinem pa triæ, & quę habet, vt mor- tuo aliquo non egrediaī per tempus. ſimiliter nè puellæ nubiles ducātur ad miſſam, dummodo non du cantur ad choreas, & ſpe ctacula; aliàs non excuſan- tur. Caſtellani, & ſimiles, vel timor inimicorum, vel aliquid aliud, quod ſecundum rectum iu- dicium legitima excuſatio debeat appel- lari. ſi autem omittit ex aliqua paſſione ani mi, vel pigritia, vel non cauſa rationabili, ſi tamen ad hoc non eſt aſſuetus, eſt venia le peccatum, c. ſi verò ex legitima cauſa, erit nullum peccatum. Et quod dico de to ta, dic de parte notabili, ſecus de modica, puta introitu, & huiuſmodi, quia tex. vult, vt totam vſque ad benedictionem incluſi- uè audiat, in d.c. miſſas. Item dicit Archi, in d. c. omnes fideles, ſecundùm Hug. ꝙ iſtud præceptum non remouet, quin cau- ſa neceſſitatis, vel honeſtatis, ſeu ex cauſa minus iuſta non poſſit ante finem miſſæ quis diſcedere ſine hac pœna, qđ limita, niſi

a Rn̄. Pan. in d. c. conqueſtus] Et adducit Bar. in l. diuus, ff. eo. & in l. actus, hic allegata, & qđ de excōicatione, & huiuſmodi, vide Fede. conſi. 10. & duob. ſequen. & Lap. alle. 13. & Spe. eo. ti §. ſeq- tur, ver. qđ ſi. Et adde, an latrões poſſēt ſuſpēdi, ꝑ Abb. vbi ſupra, & Are conſi. 95.

b Affligetiſq́;] Ni. de Ly. tenebanī. n. ſe affligere ie- iunijs, & vigili- js. Sed hodie die dñico non licet ieiunare, ergo in telligiī de cōtri tiōe, vel attritio ne, & hoc patet ꝑ gl. interline q̄ ait affligetis, i. pœnitendo.

c Conſuetudinē patriæ] Nō eſt tenendū, q̄a eſt corruptela, cum nō ſint ꝓ mor- tuos dimitēda di uina ꝑ ea q̄ habē tur in. c. fi. de cō- ſue. Similiter qđ dicit de puellis, nō eſt tenēdū, cū poſſēt ꝓgredi ad eccleſiā cū hone ſtate, nec ēt ipſe ſunt à p̄cepto ec cleſiaſtico tā ſa- luberrimo exem ptę. Et ꝓ hoc fa- ciunt optimè q̄ no. Sco. i 4. di. 9. & 27. vbi vult miſſā eſſe intro- ductā, vt deus il lo die cordiali- ter & gratuitè di ligaret, nec tales puellę [illegible] habēt [illegible]

terire faciūt. Idē cōcludit S. Ber. de Euā. ęter. ſer. 11. ca. fi. dicens, talē ꝯſuetudinem eſſe ꝯ ius ſcripturę, & ꝯ iura, & idē di- cit de viduis, quæ poſt mortē mari ti ꝑ annū non in trant eccleſias quaſi deſperatæ, vnde nō excuſat eas à mortali culpa. Idē de reti- nentib. famulos, vel famulas abſ- que miſſa ſine cā, quia auditio miſſæ dieb. dñi- cis eſt de p̄cepto ſub pœna pecca ti mortalis, & idē in alijs ſolē- nib ad hoc. d. ca. miſſas, & c. oēs. Idē dicit Pa. in c. 1. de vi. & hone. cle. in vlt. q. & te nentur oēs audi- re cōpletas ſm̄ p̄fatos. Addit. S. Ber. ſm̄ Sco. i 4. di. 9. ar. 2. in fi. ꝙ ſi qs ex cā iuſta nō pōt his dieb. audire miſſam, ē neceſſe ſupple- re in aliquo æq- ualenti, habēdo aliquem actum relatum in Deū ſpāliter ad eius reuerentiam.

niſi ducat in conſuetudinē. Idem dic, ſi nō audit ſacer dotem eam dicentem, ꝙ ex cuſatur, quando commodè audire non poteſt, dummo dò exiſtat ibi pręſētialiter. Idē dic. ꝙ excuſantur ſęcu lares, q̄ neſciūt diſcernere inter miſſā de officio, vel votiuam, ſi audiunt votiuā in die feſto, ſed nō ſacerdo tes publicè eas dicētes, & ēt ſęculares, q̄ hoc ſciūt di ſcernere, niſi audiant illam de officio, de quo habes in fra. Miſſas. §. 33. Si ante au- diī ī parochia, vel alibi, an ſufficiat, vide j. miſſa. §. 49.

43 Tertiū eſt, vt in oratio ne perſiſtat. Nā cum oratio ſit de p̄cepto, vt j. Oratio. §. 20. videtur, ꝙ dies feſtus ſit tempus determinatum, & hoc eſt indubitatum, ꝙ homo tenetur in aliqua ho ra orare, vnde, ſi ſtat ad miſ ſam, illud ſufficit, niſi vo- luntariæ alijs intendat, q̄a tūc non ſufficeret, cum ſit vacādum deo in aliqua ho ra ſaltem de neceſſitate ſe cundùm omnes.

44 Quartum eſt, vt audiat prædicationem, ſi eſt, q̄ prę dicet, quod verum intelli- go de illis, qui neſciūt ne- ceſſaria ad ſalutem, & ſm̄ eam diſtinctionem, quā ſ. poſui de miſſa. §. 42. alios autem non credo tenere ni ſi ratione ſcandali. Et ca. ſa- cerdote, de conſ. di. 1. intel ligo de eo, q̄ egreditur ex contemptu, vel cū ſcandalo aliorū, ꝙ tunc peccat mortali ter, & venit excōicand⁹, vt ibi dr̄, aliàs non.

45 Sed quæro, ꝙ magis eſt præeligendum in feſto, an auditio miſſæ, an prædicatiōis, cum vtrumque non poteſt audiri? ℞. ꝙ au ditio prædicationis, quia ratio legis in hoc magis militat, vt patet intuenti iura, de ꝯſ. di. 1. in c. omnes fideles, & c. ſacerdote, & c. epiſcopus nullum, quæ magis ratione au- diendi ſcripturas ſanctas, & verbum dei præcipiunt miſſam audiri, quàm alia rōne, facit ad hoc. 1. q. 1. c. interrogo vos.

46 Vtrum audiens miſſam dicendo ſuas orōnes ſatisfaciat? ℞. ꝙ non, licèt non cre- dam, ꝙ peccet mortaliter, qn̄ ex deuotiōe facit, ſed melius eſſet omittere, niſi qn̄ ſa- cerdos dicit ſecretas, aduerte tn̄, ꝙ nō ex- cuſare à mortali illū, qui diceret aliqua, ad quæ tenetur, puta officium, qn̄ dr̄ miſſa, & eſt de pręcepto, vt audiatur, ar. c. x. literis, de prob. cum ibi no. in ver. vices duorum, ſecus ſi m ſſa eſſet de conſilio audienda.

47 Quintū, ad quod tenentur omnes ſm̄ aliquos in diebus feſtiuis, eſt oblatio, qua quilibet tenetur facere in prædictis feſtis; de quo dic vt infra, oblatio. §. 1.

48 Sunt & aliæ feriæ, quæ canonicæ dn̄r, ſ. 2. 4 & 6. & de quib. in c. de illis. 11. q. 3. in quibus carnes nō debemus comedere, ſed hodie conſilium eſt ſm̄ Ho. & Inno. niſi. 6. feria, vt in c. ieiunia, de conſ. di. 3. & addiī dies ſabbati, de quo in c. ſabbato, de conſ. diſt. 3. & di. 5. in c. quia dies, dr̄, In ſabbato debet à carnibus abſtinere, qui particeps religionis Chriſtianæ deſiderat eſſe, niſi fe ſtum, ſ. Natiuitatis, vel infirmitas impediat hæc ibi. Sed hoc eſt præceptum, vbi cōſue- tudo eſt, vt in c. conſilium, de obſerua. ieiu. Vbi autem conſuetudo non eſt, quòd non comedantur carnes in ſabbato, conſiliū eſt ſm̄ gl. in d.c. quia dies, de conſ. di. 5.

49 Sed ſi Natiuitas domini veniat in 6. fe- ria, vel ſabbato, nunquid carnibus vti poſ- ſumus? ℞. ꝙ ſic, niſi quis ſe voto, vel regu lari obſeruantia aſtrinxit ad non comeden dum, vt in c. fi. de obſer. ie.

FEVDVM

FEVDVM [a] eſt beneficium, ꝙ ex bene- uolentia concediī alicui, ita, ꝙ ꝓprie- tas rei immobilis bn̄ficiatiæ penes dantem remaneat, vſusfruct⁹ āt illius rei ita ad re- cipientem trāſeat, vt ad eū, hæredeſq́; ſuos maſculos, & fœminas, ſi de hoc noīatim ē dictū, in ꝑpetuū ꝑtineat, ad hoc, vt ille, ſiue ſui hr̄des fideliter dño ſuiāt, ſiue illud ſui tiū ſit noīatī exp̄ſſū, quale dēat eē, ſiue n̄. [b] tex. ē ī c. 1. §. fi. ſub. ru. ī qb. cau. feu. ami. ī li. de ꝯſue. feu. Vnde not. ꝙ ſi feudū datur, vt ex eo p̄ſtetur ſeruitiū reale, nō ē ꝓpriè feu dū, ſed contractus innominatus [c] ſm̄. Cy. in

a Feudum] Di citur à fidelitate aut fide. c. 1. per quos fi. inueſt. vnde. & vaſalli ex eo fideles ap- pellātur. eſt autē fidelitas illud iu ramētum, quod dño præſtaī. vnđ ſi oīb. cōtractib. fides ſeruāda ſic, maximè tamen in feudis, ī quib. domin⁹ quaſi ſe committit vaſal lo. c. de forma. 22. q. 5. no. in Clem. romani, de iu. iu. Galli tn̄ vocant feudum gageriā de qua in cap. 1. ex. de feu. ex quo feudum à fideli- tate dicitur, non valet pactum, vt vaſallus à feudo non cadat ꝓ fel loniam, q̄a inui- taretur ad delin quendum; con- tra l. ꝯuenire, ff. de pac. dota. l ſi vnus. §. illud, ff. de pa. licet Ioa. An. in Spe. ī rub. de feu. teneat ta- le pactū valere; ſecus tn̄ in em- phyteuta.

b Siue non] Iſtā diffinitionē opti mè declarat, di. Prępoſit⁹. i. Car. Ale. ī pręlu. feu.

c Contractus in nominatus] Vide Bal. in. c. quę in eccleſiarum, de conſt. in l. 1. 34. q. ff. de rer. di. & in l. liberti, liber tæ. q. ff. de ope. li.

in authen.ingreſſi, C.de ſacroſan.ecc.& exemplificat Bal.in præfato li.in rubric. de pace Conſtan.in verſi.libellorum,aliàs libellarium vbi dicit, ꝙ in quibuſdam partibus Lombardiæ ꝓ feudis eccleſiæ ſoluitur par caponum, vel ſpatula porci, & huiuſmodi ſecundũ eũ æquiparatur emphiteuſi. Similiter ſi eēt emptum,non habet naturã feudi ſecundũ Bal.vbi ſupra đ feu.da.[a] in vi.le.commiſ.c.1.& in l. qui ſe,[b] C.vnde liberi.Sed quando ponitur onus perſonale, vt ire ad parlamentum Regis vel exercitum, vel caualcatam, & huiuſmodi, tunc propriè eſt feudum,& regulatur lege feudorum.

1 Quotuplex eſt feudũ? ℞. Bal.[c] in prologo præfati li.ſup princ.ꝙ multiplex. Aliud regale. Aliud non regale.Item aliud ſimplex, ſiue rectum, aliud conditionatum,ideſt non ſub conditione datum,ſed ſub qualificatione, vt cum conceditur feudum habitationis.[d] Item aliud antiquum, ſeu paternũ, ſcilicet quod fuit illius, qui fuit communis parens agnationis. Aliud nouum. Item aliud paternum, cuius natura aſpicit tantum maſculos deſcendentes vſque ad quartum gradum,& non plus.[e] ſed ſi additur, & antiquum,extenditur vltra,vt no. Bald. de ſucceſſio.feu.§.hocquoque, in fine. Aliud maternum, cuius natura aſpicit primò maſculos,deinde fœminas. Item aliud habens propriam naturam[f] feudi. Aliud impropriam. Item aliud reale,quod tranſit ad hęredem.Aliud perſonale, quod ſolùm ad vitam alicuius conceditur.Itẽ aliud ligium,[g] vbi iuratur fidelitas contra omnem hominem. Aliud non ligium,[h] in quo prior dominus excipitur.Item aliud francum, ſ.à ſeruitijs,& operibus exhibendis. Aliud non francũ.Itẽ aliud annale,& ẽ feudum guardiæ, & Caſtaldi, & ꝓ mercede alicuius rei. Caſtaldus eſt is,cui res dñi gubernanda mandatur, vt in l.iubemus.C.de ſac.ſan.ec.Aliud non annale.Item aliud nobile, quod nobilitat poſſeſſorem. Aliud Burgẽſe,[i] ſ. quod non nobilitat.Item aliud eccleſiaſticũ & hoc triplex,Primò,quod datur eccleſiæ. Secundum quod recipitur ab eadem. Tertium, quod datur, vel recipitur a clerico. Aliud

a Vbi ſupra de feu.da.]Ibi tex. in fi.dic. Non ſub ꝑtextu pecuniæ, ſed amore,& honore dñi acquirẽdũ.

b Et in l.qui ſe]Ibi Bald.hoc aperte non vr̃ dicere.

c Reſ.Bal.]Iſtas diuiſiones,& alias quàm plures ꝓſequitur latè Car.Ale.in præl. feu. Adde tñ pro declaratione, ꝙ regale eſt illud,qđ conceditur a rege,vel imperatore, non regale, quod ab inferioribus cõceditur.

d Habitationis] Vt.ſ. vaſallus habitet in certo loco, vel cũ datur ꝓ certũ officiũ, vtputa currendi, & hmõi, de hoc ꝑ gl.ſi.in c. 1.de ea.qui cur. vẽdi.

e Vſq; ad quartum gradum, & non plus] Si autem ab alio prædeceſſore ſupra quartũ gradũ,dr̃ antiquũ, de hoc per Pa.de Ca.cõ. 336.& con. 138. Et quod đ nouo acquiritur,vel ꝑ inueſtituram, dr̃ nouum,maternũ dr̃, quod primo fuit acquiſitum per fœminam,& a quacunque fœmina, quia reſpicit cognationem dicitur largè feudom.ca.1.de bene. fe.

f Habens propriam naturam] Natura propriã feudi eſt quædã qualitas innata à prin.generationis feudi,ex qua virtus ꝯ̃ctus perficitur,& ſꝑ videtur ineſſe, niſi ꝑ pactũ improprietur,đ feu.nõ ha. pro. naturã feu. ca.1.intelligitur autem habere propriam naturam,quãdo eſt ſimplex & rectum,& tranſitorium ad hæredes,& ad eum,qui eſt inueſtitus,& alteri coæquali quandoque,de quo non debet quis diſueſtiri niſi cognita culpa,de quo per Abb.in c.quæ in eccleſiarum, de conſt. & Bal.in l.qui ſe patris,x.col.C.vnde li.habet tamen feudum impropriam naturã,qñ datur accipienti, vt ipſe, & ſui hæredes,& cui dederint,habeant.ca.1. de natura feu. item qñ ſine inueſtitura eſt acquiſitum, quibus mo.feu.conſti.poteſt.c.1. Item feudum guardiæ, & caſtaldiæ.Itẽ cameræ,& caneuæ.c.2.de feu.cog. Iſtis tamen modis dicitur contractus,innominatus, Bal. in l.1.de fru.& lit.expen. vnde & in cõtractu emphiteutico admiſcẽtur aliquãdo pacta feudalia,& è cõtra.l.1 §.ſi rẽ, ff.de poſ.l.Ariſt. ff.de don.Bar.cõſi 161. proponitur, ꝙ ſindicus. No.in ſimili Ro. con.293 præſuppoſito, Et conſi. 281. pro deciſ. Pau.de Ca.conſ. 160.circa id,qđ primò. Dicĩt tamen feudũ ẽt habere impropriã naturã,vt qñ dignitas cũ feudo trãſit ad hęredes inueſtiti, ꝓut cõmuniter fit, vt in duce Mediolani, duce Ferrariæ.Itẽ qñ nec dignitas,nec feudum tranſit ad hæredes, ſed ſolũ ad vitam vaſalli,vt in comitatu Cãpaniæ, ducatu Anchonitano, Spoletano, & huiuſmodi.

g Item aliud ligiũ] Iſtud feudũ non recipitur,niſi ab eo, qui nõ recognoſcit ſuperiorem, vnde regulariter oĩa feuda magnarum dignitatum dicuntur ligia, Bald.in l.1. §. in primo, C. de caducita. tollen.

h Non ligium] Quando.n. præſtatur fidelitas illi, qui feudum concedit, excipitur ſuperior illius, qui concedit, quia cum feudatarius ſic illi primò obligatus, neceſſitate excipi debet.c.1.in fi.hic fi le ꝯ eo.de prohi alie. feu. ꝑ Loth. ca. 2. Et dicitur homo ligius quaſi ligatus domino ſuo ſoli,vel ligius quaſi legalitatem continens glo. in Clem.paſtoralis,de re iudi.Spe.tit.de feu.§. quoniam,ver.& no.

i Burgenſe] Quod accipitur à valuaſoribus, illud autem,

ſacramentale.[a] Et quando quis inueſtitur de ducatu,dicitur dux, de comitatu comes, de marchionatũ,marchio, qui autem eſt a principe inueſtitus, vel à poteſtate ꝉ aliqua plebe dr̃ capitane⁹.Qui autẽ à capitaneis, antiquo iure dicitur valuaſor.[b] Qui autem a maioribus valuaſoribus ſunt inueſtiti, dicuntur valuaſini,ſcilicet minores valuaſores, hoc dicit Bald. in c. quis dicatur dux, marchio,in prin in li.de cõſue. feu.[c] ibi in text. habentur hæc omnia.

2 Quis poteſt feudũ dare?℞.Bal.de his,ꝗ feu. da. poſ.§.abbatiſſa, ꝙ quilibet tam maſculus,quàm fœmina,tam nobilis,quàm ruſticus,dummodò habeat legitimam[d] ſuorum bonorum adminiſtrationem,vt in ca.1.§.noui, per quos ſi.inue. Hoſti.ti.de feu.§.per quos tenet,ꝙ etiã poteſt minor.14.an. ſi feudum ſit vetus, ſi verò ſit nouum oportet, ꝙ ſit pubes, & iurauerit non contrauenire.

3 Vtrum prælatus poſſit rem eccleſiæ infeudare ſine alia ſolennitate, vel licentia?℞.ꝙ ſic,antiquũ,ꝗuis ſit reuerſũ ad eccleſiã, ẽt non obſtãte[e] iuramẽto, quod faciunt prælati de nõ alienando, cum modificatione,tñ de qua ſ. emphyteuſis §.21.de nouo autem nõ poteſt,vt in c.ſi. de feu.

4 Quis poteſt inueſtiri? Reſpon.ſecundùm Hoſt.titul.de feu.§.per quos,verſic.perſona,cum ſeq.ꝙ quilibet etiam ſeruus,dummodò ſciente domino faciat. Et tã per ſe,quàm per procuratorem poteſt quilibet inueſtiri,

5 Quot modis acquiritur feudum?℞.Ho.ꝙ quatuor modis,Primò per inueſtituram dando ſibi poſſeſſionẽ corporalem. Secundò per aliquod æquiualens inueſtituræ,ſicut cum dominus dicit,vade in poſſeſſionem talis fundi, & tene pro feudo. Tertio per præſcriptionem, vt ſi.30. annis tenuit feudum, & domino ſeruiuit, licèt inueſtitus non fuerit. Quartò per ſucceſſionem.

6 Quis ſuccedet in feudo? ℞.Bal.de his,ꝗ feu.da.po.§. & quia, ꝙ hic reperitur tale capitulũ. Fideli abſq; liberis ex ſe deſcendentib⁹, & in feudũ ſuccedentib.[f] ſi ꝗdem feudum fuit cõmunis parentis, fratres defuncti cum filijs præmortuorũ fratrũ in ſtirpẽ ſuccedant, his verò non extantibus ad agnatos proximiores id volumus pertinere, & ſi ꝗdẽ ĩ pari gradu sũt, pariter admittũtur, ſi verò ex vno eſt vn⁹,& ex alio plures, nõ in

autem, quod nobilitat eſt id, quod accipitur ab imperatore,rege,& huiuſmodi.Et vide Ioan.An. in rubrica de præſcrip.in addi.

a Sacramentale]Ideſt,quod datur cum iuramento, quod eſt regulare, vnde poteſt per pactum remitti iuramentum, de ca. cor.c.1. & ꝑ. quos fiat inueſt. ꝗ. nulla.

b Valuaſor]Valuaſor dicitur, ꝗ aſſidet ad valuas ideſt portas his diebus,quib⁹ domini ſolent cortizare.

c De conſ.feu.] Differẽtia eſt inter feudum,& allodium, quia eſt illud, quod a nemine recognoſcitur, & ẽ propriè res hæreditaria, & libera.c.2.ſi đ feu. fue. contro. & de pac.iuram. fir.in fin. de hoc allodio not. gl. in l.at ſi quis §. interdũ,ff.de relig.& ſumpt. fu. in verſi. oportebit,& in l. pe de inge.& ma.vnde dicit Bald.in rubrica.ff.de re. diui.ꝙ allodia poſſunt abſolutè ꝯſecrari in eccleſia, ſed non feuda ſine licentia domini. Et in l. 1.ff.de re.diui.6. ꝗ.dicit,Poteſt eſſe,ꝙ principale, puta domus, vel caſtellum, erit feudũ, & acceſſorium, puta hortus,erit allodiũ, de quo per Old. con.121.ad principalem qõ. &c. Adde etiã,ꝙ habemus feudũ cameræ,& caneuę, quãdo ſ.quis recipit annuatim tantũ de camera, vel caneua cõis, de feud.cogni.c.2. Et in iſto feudo non debet ſolui, niſi qñ camera,vel caneua habet, vnde ſolui poſſit, vel expectatur,donec ſit ſoluendo, de notis feud.in princ. Et iſtud eſt propriè feudum,& tranſit ad hæredem,& datur propter aliquod ſeruitium factum domino.Habemus etiam ſoldatam, quæ eſt quædam ꝑſtatio annua,& gratuita, quæ a neutra parte tranſit ad hæredem, & eſt cum datur prouiſio alicui nobili ad paupertatẽ redacto,& tamen non eſt feudũ, Quis di.dux,vel mar. in fi.& ĩ c. poſſeſſiones.16.q.1.Hr̃ ẽt feudum aduocatiæ,vt quia aliquis eſt aduocatus fiſci,& aduocatiæ illi eſt annexum feudum, ca.1.de rebus eccleſiæ non alie.libro.6.c.veniens, de iureiur. Et adde idẽ eſſe in procuratia,notaria, &huiuſmodi,cui ſit annexum feudum.

d Legitimam] Tenet etiam hoc Innoc.in capitulo verum, de foro competent. & Alexan.in d.cap.1.ĩ prin.qui.feu.da.poſ.Et clerici poſſunt infeudare, ſi ita eſt conſuetudo, text.eſt in c.1.in princip. ꝗ feu. dare poſ.

e Etiam non obſtante]Vnde iuramentum præſtitum à prælato đ non alienãdo in cõſulto Papa res eccleſiaſticas refertur ſolum ad eas res, in quib⁹ habet prælat⁹ directum, & vtile dominium,Non autem ad bona feudataria, vel emphyteutica. Ita eſt tex.quem põderat ibi Ab. ſecundo notabili in d.c.ſi.đ feu. Et Cal.hoc titu. con.11.Et de his latè diffuſeq; loquitur Alexãdrinus,ꝗ feu.da.poſ. in principio.

f In feudum ſuccedentibus]Filij ergo æqualiter ſuccedunt in feudo,de quo Alexandrinus in d.§.& quia 5.not.vbi ponit,quod de clerico. Et vide Bald.in l. ſi familiæ,C.famil.erciſ. in l. liberti, libertæque,C. de

ſtirpem, ſed in capita ſuccedere debere ordinamus, hæc ibi, iſta tamen verba formalia non ſunt ibi, ſed in ſententia.

7 Vtrum fœmina ſuccedat? Reſpond. Bald. in dicto. §. & quia; dicit gloſſ. hic quòd non, [a] niſi in tribus caſibus. Primò quando nominata eſt in inueſtitura, text. eſt ibi, niſi ſpecialiter dictum fuerit. Secundò, quando feudum redemit à domino. Tertiò, quando dominus ei dedit propter ſeruitium patris, in quibus caſibus ab aliquo ex parentibus non eſt ingetanda, vt in capitu. ſi quis ſine filio maſculo, quemadmod. feu. [b] ad fin. per. Adde quartum, ſi [c] feudum ſit datum ad nullum ſeruitium, quia non extantibus maſculis ſuccedet fęmina, ſecundùm Baldum in dicto. §. & quia. Quintũ quando feudum erat quæſitum iure emptionis, ſecundùm Odoffr. in ſumm. ſua potius ex natura contractus, quam feudi. [d]

8 Vtrum conceſſo feudo Titio pro ſe, & deſcendentibus filijs maſculis, & fœminis filiabus, filia ſimul cum maſculo ſuperſtite admittatur? Reſpond. Bald. in rubrica eſpicopum, vel ab. aut ab. feu. da. nõ poſ. §. cũ etiam, quòd non, ſed maſculus ſolùm, quia natura feudi eſt, vt præferatur maſculus. [e] Et ſi poſtea filius decedit ſine filio, non admitteretur fœmina ſoror præmortui fratris, quæ ſemel excluſa [f] fuit per maſculum, & ideo reuertitur ad dominum. Quod verum eſt in feudo ſimplici & recto. Secus in feudo conceſſo ad certum ſeruitium, quod fœmina poſſet explicare per ſe, vel per alium, quia tunc admittetur cum maſculo ſimul. ff. de vſufr. accre. l. ſi quis Titio, & l. ſi mulier, ſecundùm Iac. de Bel. qui dicit, ꝙ fuit in facto in regno Apuliæ. Ex quo infert Bald. ꝙ ſtatutum excludens fœminam extante maſculo, ſemel excluſam non amplius ſuccedere, niſi fratri habet ſuccedere, niſi fia

de ope. li. in l. fi. C. de legi. hære. in auth. in ſucceſſione, C de ſu. & legi. Alex. vbi ſupra ponit multas fallentias, & ponit etiam de collateralibus.

a Quod non] Adde, ꝙ excluſa fœmina intelligũtur excluſi filij & deſcendentes ab ea, per text. in d. §. & quia. Tenẽt hoc do. And. de Iſer. in ca. 1 de gradi. ſucceſ. in fe. Spe. ti. de loc. §. nunc aliqua, ver. 155. in ti. de feu. §. qm ver. 21. Anch. cõ. 174. pro maiori intelligẽtia, Pau. de Ca in l. 1 C. de cond inſer. & ibi videas. vbi concluditur, ꝙ excluſa fœmina filia a lege, vel ſtatuto, ſunt excluſi deſcendẽtes ex ea, licèt maſculi. Vnde ſi in cõtractu pater ſtipulatus ſit emphiteuſim pro ſe, & filijs ſuis maſculis & quia noluit ſtipulari filiab[9], ad hanc emphiteuſim non venient nepotes maſculi ex fœmina. Ita Angel. in l. ſed ſi hac. §. liberos, ff. de in ius vo. Bal. & Imo. in l. Gallus. §. nunc, ff. de libe. & poſth.

b Quemad. feu.] Ibi ponuntur hi duo caſus. Et ſi filia relinqueret maſculos, & fœminas, fœminæ excludentur. ca. 1. de feu. fe. refert Alexandrinus, And. de Iſern. in d. §. & quia. 19. col. ver. non aliàs.

c Adde quartum] Hoc non tenetur, propter. §. & qa ver. Hoc autem not. Et tenet idem Bald contrarium in l. quoties. C. de ſuis, & legi. Non obſtat, quod allegabat Bal in d. §. & quia. ſ c. extrauagans incipiens, ſi cui militi, quia non debent talia capitula extraordinaria in feudis pro legibus allegari, glo. in c. 1. de prohib. feu. alie. per Loth Et in c. 1. quo te. ſunt ne. Bal. in c. 1. de gra. ſucceſ feu. Nam extrauagantia non ſunt in cauſis alleganda, niſi quatenus ſunt practicata ſm Bald. in proæ. decre. poſſet fortè ſaluari hęc limitatio, quando feudum ad certum ſeruitium daretur, quod poſſet per fœminam præſtari ſecundũ Bal. in d. l. quoties. Vide Ro. con. 197. circa principium.

d Quod feudi] Idem tenet Goff. refert & ſequit Bal. in c. ſignificauit 2. col. de reſcri Andreas verò de Iſe. tenet contrarium. & rectius ſecundùm Alexan. in d. §. & quia. 19. col. ver. octaua fallentia. Fallit etiã, quãdo ſic eſſet conſuetudo, ſicut eſt in Sicilia, non exiſtẽte maſculo ſecundum Andr. & Alex. vbi ſupra, ſuccedat fœmina quidam etiam addiderunt, ꝙ alio caſu ſuccedat fœmina, ſi eſſet armis experta, vt dicitur de Semiramide. ſed hoc nõ teneas, vide Bal. in l. quoties, C. de ſuis & legi.

e Præferatur maſcul[9]] Ad hoc tex. in d. ti. epiſcopũ, vel Ab. in §. quin etiam, & hoc ſequitur Ale. ratio eſt, quia per pactũ vr̃ receſſum a iure communi.

f Quæ ſemel excluſa] Sic facit tex. ſecundùm intellectum Bal. in d. §. quin etiam, in tit. epiſcopum vel Ab. Et ita cõſulu: Pau. de Ca. con. 225 viſa ſupraſcripta, Cald. tit. de feu. con. 4. Car. conſil. incip. Iacobus, & cõſti. inci. proponitur, ꝙ pater. Anch. cõſ. 221. Hæc quæſtio vulgaris eſt, Bal. in aut. ſed ſi quis, & in l. in quibus, C. de ſecun. nupt. Fallit hoc, ſi mortuo vaſallo relicto filio, & filia ipſe filius ſtatim moreretur. gloſſ. in d. §. quin etiam, in verſic. non admittuntur, quia non videtur extitiſſe, quod non perſeuerauit, facit. l. ſilio, ff. de iniu. ru. te. l. final. § ſed quia. C. communia de legat. & l. fi. §. 1. C. de bo. quæ liber. Et l. qui poſt, ff. de vi & vi ar. Et hanc gloſſ. ſequitur Baldum Ia. de Belui. & Nicol. de Neapo. & Alexandrinus, in dicto § quin etiam. Idem tenet Aluaro. ibidem, & in titulo de ſucceſſio. feud. in § filia, quia non dicit viuere, qui illico obijt, Andræ. de Iſern. in dicto. § quin etiam, tenet contrarium, etiam ſi ſtatim moritur, quia ſemel eſt excluſa, argu. ff. de verbo. obligat. l. inter ſtipulantem, §. ſacram, & C. de hæredibus inſtituen. l. certarum, in fin. ff. de re. du. l. qui duos, in principio. Pro hac opinione

ter decedat cũ hærede teſtamentario ſm Bal. & Ale. vbi ſupra, non vt patri mortuo ſine maſculo. [a]

9 Vtrũ clericus ſuccedat ĩ feudo? ℞. vt colligo ex diuerſitate opi. pro concordia, ꝙ aut feudum erat ſibi apertũ, ideſt apertũ, & poſſidebat; & tũc ſi promoueatur ad ſacros ordines, ſic renunciare vr̃, quia tranſit ad ſtatum incõpatibilem; facit c. de multa, de præbẽ. & Cle. gratia, de reſcript. Nec poterit iſto caſu ſeruire per ſubſtitutũ, niſi eſſet feudum ex quo pręſtaretur ſolum ſeruitium reale, qđ nõ eſt propriè feudum, vel feudum, ex quo præſtaret̃ ſeruitium, quod non repugnat eius ordini, qa tunc ſuccedet eo, ꝙ per clericatum non perdũtur iura ſucceſſionis. 12. q. 3. c. 1. cũ ſi. Si verò promouetur ſolùm ad minores [b] ordines, ſuccedet, quia poteſt ſeruire per ſubſtitutũ, vt vult gl. [c] in capitul. 1. de bene. feud. Aut feudum non erat ſibi apertum, puta quia erant tres fratres, & primogenitus poſſidebat feudum, & ipſe erat vltimus, qui effectus eſt Cardinalis. Poſtea mortui ſunt alij fratres ſine hærede, & tunc ſuccedit, quia non poteſt dici, ꝙ habuerit animum renunciandi, nec etiam facultatẽ; & tũc de æquitate iuris admittetur, ꝙ poſſit ſeruire per ſubſtitutum, licèt ſecus de iuris rigore, niſi tale eſſet ſeruitium, quod de ſui natura poſſet per quemlibet explicari, quia tunc etiã de iuris rigor̃ ſuccedit, ar. l. cõtinuus. §. ſi ab eo, ff. de ver. ob. Et hæc eſt determinatio Bald. in l. quiſquis, C. de epiſ. & cleri. [d]

10 Quid ſi efficitur religioſus, quis ſuccedet? Reſpon. Odof. & Old. in authen. ingreſſi, C. de ſac. ſan. eccl. ꝙ tranſit ad monaſterium eo mõ, quo erat penes ingreſſum. l. ſi quis p̃sbyter, C. de epi. & cle. Inn. in ca. in præſentia, [e] de probat. limitat verum, ſi ſeruitiũ, ad quod

opinione eſt, qa ſi teſtator facit ſubſtitutionẽ filio, ſi ſine liberis deceſſerit, & ipſe moritur cum filio, q non vixit niſi vno momento, ſubſtitutio fideicommiſſaria eſt extincta. ff. ad Treb. l. ex facto. §. fi. Item quia ratione momenti reſcinditur teſtamentum, l. 2. C. de poſthu. hęredi. inſtituẽ. d. Ant. conſi. 20. nulla mulier. vide ad hoc Anch. con. 24. & conſil. 214. Videtur tamen mihi, ꝙ probabilior ſit prima opinio propter mentẽ contrahentium.

a Sine maſculo] Secus eſſet, ſi ſtatutum diceret, fœmina non ſuccedat, donec maſculus ſupereſt, qa tunc filia non intelligitur excluſa, ſed ſuſpenſa à ſucceſſiõe. Interim tamen maſculus inſolidũ eſt hęres, vt nota. ĩ l. 2. ff. ſi pars hæredi, pe. Eò verò mortuo, ſublatũ eſt obſtaculũ. Et ideo patri proportione ſua ſuccedet, & poterit vocari hæres anormala ſecundùm Bal. vt no. glo. de eo, cui liber. cauſa bona addi. in §. quid ergo, in ver. ſucceſſor. Bart. in l. 2. §. videndum, & ĩ l. fi. ff. ad Tertul. in l. cũ emancipati. §. ſi duo, ff. de colla. bon. in l. 1. §. ſi pater, ff. de coniug. cum emancip. li. Bal. in l. ſi quis in ſuo, C. de inoffi. teſt. in l. fi. C. de libe. præte. in l. ſi verò. §. de viro. ff. ſol. ma. Io. And. in addi. io. Spec. in rubri. de ſuc. ab inteſta. Ancha. con. 24. in q. ſupradicta, & cõſilio. 224. hæc quæſtio, & conſil. 119. poteſt probabiliter. d. Ant. in ca. Rainutius, de teſta. & Ro. in l. ventre, ff. de acqui. hęred.

b Solum ad minores] Hæc eſt opi. communis. Idem ſequitur Bal. in c. qui clericus, ſi de feu. fue. contro-uer. ratio eſt, quia aliàs ſequeretur abſurdum, cum faciliter minores deciperentur ab agnatis ad aſſumendos ordines minores, ex quo poſtea feudũ amitterent. Fallit tamen, ſi haberet beneficium eccleſiaſticum, quia tunc cum appareat ipſum velle effici cęleſtis militiæ militem, perderet feudum. Et ita reſidet Bal. in d. c. qui clericus, quamquam alij tenuerint indiſtinctè aſſumentes ordines minores perdere feudum. Quod tamen negat Bal.

c Vt vult glo.] In ver. ſuccedere. Glo. tamen ſequentes tenent clericum, vel conuerſum perdere feudũ, cum gradum fuerint aſſecuti, vel ſtatum, ſed diſtingue, vt hic.

d C. de epiſc. & cle.] Hanc di. facit do. Alexãdr. in c. 1. §. & quia, qui feu. da. poſ. 4. col. ver. circa. eũ dẽ, vbi diſputat per 11. colũ. Adde tñ, ꝙ hæc qõ nõ ſolum p̃cedit in ſucceſſione, ſed etiam in acquiſitione.

e Inn. in c. p̃ſentia] Io. And. ibiẽ ſequitur hãc di. Tu verò dic clarus, ꝙ aut loquimur de ipſo ingrediente monaſterium, aut de ipo monaſterio. Primo caſu clarum eſt, ꝙ non ſuccedit. Et de hoc Ang. conſil. 264. inci. ſecundo verò caſu aut ſunt feuda magnæ dignitatis, vt comitatus, marchionat[9], & ſimilia, aut feuda communia. Primo caſu non ſuccedit monaſteriũ. Et ſic intelligitur gl. in c. ſcripſit. 27. qõ. 2. quam ad hoc no. Bal. in fin. C. de epiſ. & cleri. Spe. ti. de ſta. mo. §. 1. ver. 11. q. ita dicit ſeruari. Secũdo caſu poſſet teneri diſt. Inn. hic poſita. Vel ſecũdũ Ci. in d aut. ingreſſi, C. de ſac. ſan. ec. vt refert Abb. in d. c. in præſentia, aut feudum habet annexum ſeruitium reale, aut perſonale. Primo caſu tranſit, quia non eſt propriè feudum. c. 1. de ſor. fide. Secundo caſu aut in certum ſeruitium præſtandum, & tunc non tranſit, quia vr̃ electa induſtria perſonæ. Aut eſt, tale ſeruitiũ, qđ p̃t honeſtè præſtari per clericũ, & trãſit in monaſteriũ. Si verò ſuperueniret impedimẽtum, poterit per ſubſtitutum ſeruire, & ſic p̃ot procedere prima opinio hic poſita. Addit tñ Alexandrinus in d. c. 1. §. & quia, ꝙ mortuo monacho redit feudũ ad proximos ſucceſſores. Allegat Io. And. in c. præſentia, & Bal. in authenti. niſi rogati, C. ad Treb. Et in c. quæ in eccleſiarum, de conſtit. Et ita poſſet ſolui illud, quod dicitur per quendã doc. in d. c. in p̃ſentia,

vt refert additio ad Ab. ibi poſita, ꝙ ideo non tranſit feudum ad monaſterium, quia fieret conditio domini deterior &c. De his Areti. conſi. 14. Calde. conſ. 4. de feu. & Ange. conſi. 10. &c. Et quod dicitur de monacho, extenditur ad canonicum regularem, vide Bal. in d. cap. quæ in eccleſiarum, Qui quęrit quid ſi dñs efficiatur monach⁹. &c. Et per iſta limitatur c. q clericus, ſi de feud. fue. controuer. Fratres tertij ordinis bene ſuccedunt in feudo ſecundũ Ro. conſi. 367. circa principiũ, allegat Cle. cũ ex eo, de ſent. excommunica.

tenetur, poteſt præſtari ab eccleſiæ aliàs ad dñm reuertetur, C. de ca. tol. l. vnica. §. nè autem. Albri. in d. aut. tenet, ꝙ ſm ius conſuetudinis feudorum reuertitur ad dominum indiſtinctè, vt eſt caſus, ſi de feud. ꝯtro. fue. c. qui clericus, & de va. mi. qui bel. ar. de. c. 1.

11 Sed quid ſi pater obtinuit, pro ſe, & ſuis hæredibus, & ſucceſſoribus qbuſcũque, trãſibit nè ad extraneum, vel legatarium, vel clericum? Reſ. Bal. in l. 1. ff. de re. di. & ſequitur Lud. de Roma. in l. id tempus. §. 1. ff. de vſuca. ꝙ ſic, ſed ipſe Bal. in c. 1. §. donare, ver. ſed dubitari poteſt, ti. qualiter olim feu. po. ali. corrigit ſe, & dicit, ꝙ dictio, Quibuſcũque, intelligitur de ſuccedentibus ab inteſtato, ar. l. ſi quando, C. de inoffi. teſta. Vnde dic, ꝙ nõ veniet extraneus, Ratio, qa res non debet regulari ſecundùm naturam contractus, ſed contract⁹ ipſe ſm naturã rei deductæ in eo, vt l. ſtipulatio iſta. §. quæſitum, a ff. de verb. oblig. vbi licet ſtipulatio ſit tranſmiſſibilis in hæredem de ſui natura, vt in l. veteris, C. de contrahen. ſtipu. tamẽ non tranſmittitur, quando res in ea deducta non eſt tranſmisſibilis, vt eſt videre in feudo, nec legatarius etiã veniet, nec clericus. Et ſic dictio, Quibuſcunque, reſtringitur per not. in l. 1. b C. de ſac. ſan. ec. & per Iac. de Are. in l. 1. §. item nũciatio, c ff. de nou. ope. nun. limita tamen de clerico, ſecũdum ꝙ dixi ſupra ĩ q. 9.

12 Sed nunquid ſuccedet frater, vel filius fratris, qñ quis fuit de nouo beneficio inueſtitus, ſi decedit ſine liberis? ℞. ꝙ non, ſed ad dñm reuertetur, vt in ti. de natura ſuc. feu. Et quod dictum eſt ſupra, ꝙ deficientibus filijs veniunt agnati, intelligitur de feudo acqſito ab antiquo. i. ab eo, qui fuit communis parens totius cognationis.

13 Vtrũ vaſallus poſſit vni ex filijs d ꝑlegare totũ ius feudo? ℞. Bal. in ti. de ꝓhi.

a §. quæſitum] Vbi ſtipulatio de re aliena non valet, niſi cœperit eſſe promittẽtis, & ſic contractus regulatur ſecundum naturã rei, quamquam fortè committatur pœna.

b Per no. in l. 1.] C. de ſac. ſanct. eccle. Dicitur ibi, habeat vnuſquiſque licentiam teſtandi. i. qui ſit habilis.

c §. Item nũciatio.] Bar. ibidem in ver. venio ad quędam dicta Iacobi de Are. Vbi dicit aliquando ſignum vniuerſale recipere limitationem.

venditionis, ff. qui. mo. pig. vel hipo. ſol. vi. Et ſi filij teſtamẽtum nõ approbarẽt, non propterea feudum reuerteretur ad dominum, quia in ſuũ fauorem non videtur indictum, ſed filiorum, l. fi. C. de legi. & l. fi. C. de litig. fallit ſecundo, ſi pater daret recompenſam alijs filijs. Sicut videt velle Bar. ĩ d. ꝯſi. Et d. § liberi, aliàs liberti. Anc. conſi. 317. in themate propoſito. Ro. in l. 1. C. quãdo non pe. partes. 12. q. Sali. in l. fin. 5. col. C. de iure emph. In dubio verò licèt videatur quęſitum contemplatione patris. d. §. in arrogato, tamẽ qa ex cõceſſione vr̃ etiam habita filiorum conſideratio, ſubdiſtinguendum ex mẽte And. de Iſern. & Bal. in ca. 1. §. hoc quoque, de ſucc. feu. aut feudum eſt hæreditariũ, vt qñ recipit

d Poſſit vni ex filijs] Quia hæc quęſtio eſt difficilis propter cõtrarietatem opinionum, Idcirco, videtur ꝙ ſit tutius ſic diſtinguere. Aut feudum quęſitum eſt ex re patris, vel expreſsè contemplatione patris, & tunc poteſt diſponere vni prælegando per ea, quæ vult Bal. in l. 1. C. per quas per. no. acqui. faciunt no. in l. ſi obſcuris, C. ſi cert. perat. & in l. ſed ſi plures, §. in arrogato, ff. de vulga. & pupil. Aut ſunt quæſita contemplatione filiorum, & tunc non poſſit diſponere, & ita ſe habet communis opinio. Quam tenet Spec. ti. de loca. §. nunc aliqua, ver. 78. Bar. conſi. 60. quæſtio iſta, & in conſilio incip. ex themate, & in l. vt iureiuran. §. ſi liberti, ff. de oper. liber. Bal. & Auguſt. in l. item viden. § videamus, ff. de peti. hæredi. Bald. in l. liberti, C. de oper. liber. in l. Apud Iul. §. ſi quis alicui, ff. de leg. 1. Fede. conſi. 228. factum tale, pro ſe hæredibus, aut filijs hæredibus, & ita poſſet diſponere pater, vt de re hæreditaria, & ita concedunt doc. præallegati Et ita pñt intelligi illi, qui tenebant abſolutè patrẽ poſſe prælegare feudũ vni. Et idem fortè, ſi eſt feudum nouũ. Inter quos fuit Pau. de Ca. con 161 Ibi in cã, q̃ magnificus, & Bal qui ꝑ hac parte arguit, In aut. ſi quas ruinas, C. de ſac ſan. ec. hãc partem tenuit Imo. loquendo de emphiteuſi in c. potuit, de loca. Lud. con. 25 viſa facti ſerie, Anc. con. 136. Caſus talis eſt, aut feudum non eſt hæreditarium, vt quia recepit pro ſe, & ſuis liberis, Iuxta no. per Bar. in l. ſi tibi §. ſi pactus, ff. de pact. ſit tunc ius, quod habet, quia morte finitur, non poteſt per ſuam diſpoſitionem in alium transferre, cap. nuper, de dona. inter virum & vxo. Bald. in d. l. 1. C. per quas perſo. no. acqui.

Et non

a Et non plus] Idem tenet Cin. in l. voluntas, C. de fidei. Panormi. in cap. nuper, de donatio. inter vir. & vxo. & in c. quæ in eccleſiarum, de conſt. ſuper gloſſ. pe. Hoſt. Ioan. And. in c. 2. de feu. Sali. in l. fi. C. de re. ali. non alie. Bal. in c. 1. in principio, An mari. ſuccé. Ro. conſil. 457. incipien. circa ꝓpoſitum, Alexã. con. 60. lib. 3. Et ꝑ hęc limita c. 1. §. donare, quali. feu. olim alien. po. qui vult feudum in dotẽ dari non poſſe, intellige in perpetuum, niſi dominus conſentiat, ſecus, vt hic dicitur vnde Alexandrini opin. reijcitur. dicebat ipſe indiſtinctè feudũ non poſſe in dota dari, quia reſpõdeo, quod dare ad vitã vaſalli non eſt alienatio, ergo &c. Addo, ꝙ mulier vaſalla poteſt ſe ipſam de feudo dotare ſine conſenſu domini, dũ tamẽ non detur æſtimatum, vel cum pacto de lucrando dotẽ, rõ eſt, quia ordinata charitas incipit a ſe ipſo. l. ꝑ. ſes, C. de ſerui. & aqua. Item ſi maritus poteſt vxorem ſuam in feudo dotare, ergo & mulier pro ſe ipſa, dummodo non in perpetuũ vt dixi, tex. eſt ſecundũ vnum intellectum in d. c. nuper, & ibi Card de do. poſt di. reſti. Adde etiam, ꝙ ſicut feudum poteſt dari ab vxore in dotem, ſic & à marito in donatione propter nuptias, dummodo non ſit pactum de lucrando, vel detur æſtimatum, ar. ca. æqualitas, C. de pac. conuenti ant. dos data, C. de donatio. ante nup. Cal. de feu. con. 10.

feu. alie. ꝑ Fed. in prin. ver. quæro, vtrum pater poſſit aſſignare, ꝙ non vllo mõ, niſi de voluntate & conſenſu filiorum, quia lex feudorum dictat, ꝙ ad omnes ęqualiter perueniat, vt in ti. qui feu. da. poſ. §. ſed cum hoc. Limita, niſi ſit ducat⁹, vel marchionatus, & huiuſmodi, q debentur primogenito ſolum. Ia. tamen Lotharius tenet, quòd illud. c. 1. de ſuc. feu. vbi dr̃, ꝙ vltima voluntas vaſalli nihil valet in feudis, limitatur ad eam diſpoſitionem, quæ eſt vltima voluntas; ſecus in ſtipulatione, qa in cohęrentibus perſonæ pater poteſt ſtipulari vni cohæredũ vt ff. d̄ pac. l au⁹. Et ſic poſſet aſſignare in totũ, ar. l. filio. §. fi. ff. de ritu nup. cum multis alijs. In his duobus iuribus habetur, ꝙ pater poteſt vni ex filijs ꝯſulere,

14 Vtrum feudum poſſit dari in dotem per patrem filiæ? Reſpond. gloſſ. in ca. fi. de feu. quòd ſic ad tempus vitę feudatarij, & non plus. a

15 Vtrum vaſallus valeat grauare filium hæredem, vt de vino, quod educitur de vinea feudali, det omni anno pro anima b ſua? Reſ. Bald. in tit. de ſucc. feu. ca. 1. in prin. verſicu. quæro, vaſallus, quòd ſic, quia teſtatur de fructibus, non de feudo, qui fructus ſunt res propriæ hæredis, vnde non dicitur alienatio feudi, qñ alienantur fructus ſeparati. ff. de dona. l. in ædibus. §. ex rebus c donatis fructus nõ cõputant̃ in donatione.

16 Ad quid obligatur vaſallus domino? Reſp. ꝙ ad. 6. d q̃ no. de vſib. feu. in c. 1. de for. fi. & 22. q. 5. de forma, & de iureiur. ego Epiſcopus. Primum, nè ſit ei in aliquod dãnum corporis ſui, & quod impediat pro poſſe. Secundum, nè dãnũ in tꝑalibus faciat, vel vtilitate impediat. Tertium, nè reddat ei difficilè, vel ĩpoſſibile, quod facere e eum velle videt. Quartum, nè reuelet eius ſecreta, f per quæ vel minus tutus, vel noceri ei poſſit. Quintum, nè ſit contra eius iuſtitiam vel honeſtatem, ſ. maculando vxorem, g vel filiã eius, vel famam dicto, facto, vel conſenſu. Sextum, vt fideliter ei præbeat conſilium,

b Pro anima] Sed nunquid totum feudum poſſet legari pro anima Hoſt. in tit de immu. ec. §. inquantũ, verſi ſed nec, dicit, quòd ſic. Idem Old. conſi. 238. domi. Anto. in cap. quæ in eccleſiarum, dicit, ꝙ fauore piæ cauſæ poteſt legari. Contra tenet Bal. in capi. 1. §. donare, quali. olim feud. po. alie. per illum textũ. nec hoc dicitur eſſe contra libertatem eccleſiaſticã,

quia natura feudi eſt talis, vt non tranſeat in extraneos. c. 1. §. 8. quia, qui feud. da. poſ. De voluntate tamen domini valeret legatum. Idem dicit Bald. in c. 1. in princ. 3. col. parte. 10. ibi verſicu. habito, de prohi. feu. alie. per Fede. Imo. in c. quæ in eccleſiarum, præallega & ibi Panormi. Tu dic pro concordia, ꝙ prima opinio habet locum, qñ eccleſia haberet feudum homine legati, & ipſa poſſent honeſtè ſeruitiũ vaſalli exhibere ſaltem ꝑ ſubſtitutum, vel non haberet eccleſia feudum in perpetuum, & hoc ſenſit ipſemet Hoſt. in c. fi. de re. eccleſi. nõ. & in ſumma vbi ſupra & hoc idẽ tenet Ro. in con. 199. incipit pñs particula Secunda autem opin. quando eccleſia nõ poſſe exhibere ſeruitium, vel in perpetuũ daretur feudum, ꝑ d §. donar̃, & ita intelligas quę dicunt̃ infra. §. 22.

c § ex rebus] Ex rebus donati fructus non computantur in ſortem tamen poteſt dotare filiã de fructibus feudi obligando ſe perſonaliter, & nõ cõſtituendo ius in re, Iuxta no. per Bar. in l. codicillis. §. inſtituto, ff. leg. 3. & ſic intelligatur Bal. ĩ c. 1. §. donar̃, Et qd no. ibi Alex. qualiter olĩ feu. po. alie.

d Reſp. ꝙ ad 6.] Incolume, tutum, honeſtum, vtile, facile, poſſibile.

e Quod facere] Et quia vaſallus ſeminauit diſcordias, propter quas dominus non poteſt habere bonum ſibi paratum, niſi cum difficultate, vel quia diſturbauit ei matrimonium.

f Secreta] Si dominus reuelauit vaſallo, ꝙ volebat occidere Titium, vaſallus debet dñm admonere, & Titiũ in generali dicẽdo, habeas de teipſo curã: &c.

g Vxorem] Tamen ſi pediſequam macularet, nõ priuaretur feudo, licèt male faceret, vide Alexandrinum in d. c. 1. de forma fidelitatis.

auxilium,& fauorem. Adde ſeptimū, quòd tenetur iurare fidelitatē,niſi ex pacto ſit remiſſum. Formam autē iuramenti ponit Hoſ. ti.de feu.§.qd ſit fidelitas, ſic, Ego iuro ſuper ſancta Dei Euāgelia, ꝙ ab hac hora in antea vſque ad vltimum diem vitę meę ero fidelis tibi. C.dño meo contra quemcunque, excepto imperatore,vel rege, intellige in cauſa iuſta,& etiam debet excipere, ſi habet aliū dominum antiquiorē. Adde.8.ꝙ tenetur, ſm qđ conuentum eſt, vel natura feudi & regionis ipſi⁹, ſeu conſuetudo requirit.

17 Sed quid ſi dñs moriēs reliquit plures filios, vtrū iurabit omnib⁹? ℞. ꝙ ſic,ſi omnes ęqualiter ſuccedūt. Hoſ. tamen ti.de feu.§.fin. ver.ſed nunquid, cū præcedenti tenet,ꝙ non,ſed ſolū vni ſimiliter iurabunt omnes filij, ſeu hæredes vaſalli,ſi feudum indiuiſum habent. Si verò ad vnum peruenit,ille ſolus iurabit.

18 Vtrū vaſallus poſſit per aliū ſeruire? ℞.Bald.in c.1. §.mutus,ver.not. tñ,Epm, vel Abb.feu.da.non poſ.ꝙ ſi ſeruitiū debet fieri principi,non poteſt fieri ꝑ ſubſtitutum, niſi de voluntate principis,vt.C. de murile. l.ſi quis ex corpore.Et ideo ſi incurritur talis infirmitas,[a] ꝙ ſeruitium exhibere non poteſt,perdet feudum niſi eſſet a caſu fortuito ſine culpa præcedente,vtputa quia a latronibus cęcat⁹, quia tūc non perdet, nè detur afflictio afflicto,arg.C. de fur.aut.naui. & ibi ē gl. & C.đ epi.au.l.tā demētis,

19 Quomodo [b] amittitur feudum? Reſ.ꝙ.12. modis. Primus,ſi vaſallus efficitur clericus,vel religioſus, de quo dic, vt ſupra in q.9. & facit.23.q.8.§.1.quia arma non portat.Secundus,ſi hæres vaſalli ſteterit per annum,& diem, ꝙ non petierit [c] a dño inueſtiturā feudi.Intellige hic & in ſequēti,ſi eſt maior.14.annis,vel puella.12.vt no.in c.veritatis.de iu.iu.per Pa. Terti⁹, ſi vaſallus mortuo dño ab eius hęredibus intra tēpus pręductū inueſtituram non petierit,de quib.duob.[d] hr̄ in ti.in qui.ca.feu.ami.c.1. Sed prędicta limita,quādo iurauit perſonæ ſolū, vt cū dicit,Iuro tibi.Secus,ſi iuraſſet ſibi,& ſucceſſoribus vel ſub nomine dignitatis, quia non tenetur ampli⁹ iurare ſucceſſoribus niſi magna longinquitate periret memoria,vt no.Pa.in d. c. veritatis.Itē niſi eēt miles, quia hēt annū,& menſem. Item niſi iuſta cā eū impedierit,vt habetur de proh. feu.ali.per Loth.c. quoniā inter dominum.Quartus, cum vaſallus trib. vicib.requiſitus coram paribus [e] & huiuſmodi fidelitatem iurare noluerit, quamuis dominus ſit paratus facere inueſtituram. Quintus, ſi vaſallus interficit proprium germanum ſuum,vel filiū germani ſui, vel aliud commiſerit;quo parricida [f] nūcupari poſſet,vt totā hæreditatē haberet.Sextus,ſi vaſall⁹ dimittit dñm in ꝑlio non mortuū,vel ad mortem vulneratum. Septimus propter multas cauſas ingratitudinis,quæ enumerantur, quib. modis feu. amit.c.1.& 2.[g] & de feud.ſi.cul. nō amit. capitu.1. & 2.puta concubuit cum vxore, filia,vel ſorore,& huiuſmodi. [h] Octauus, ſi ſcienter negauerit feudum, vel partem, aut

a Talis infirmitas] Quia ceſſat cā, ꝑꝑ quā datū eſt feudū, tñ deberet alimētari, ſi aliunde nō haberet,no.Alexādrinus.

b Quo caſu feudalia directis dominis acquirantur,petas ex Cō. Tri.ſeſ.25.c. 19. de ref. P. V.

c Quod non petierit] Iſte caſus expreſsè ponit in ca.1.§.præterea,primò de ꝓhi.feu.ali.ꝑ Fed. Et ſecundū doc. ille tex.habet locum in fœmina vaſalla. Sed iſti, ſi ſunt minores. 25. annorū, petunt reſtitutionē in integrum, vt ibi ꝑ gl.& doct. & Hoſ.ī ſumma, de feu.§.quibus modis,verſ.qm.

d De quib. duobus] Non inuenio nec in tex. nec in gl.iſtos caſus.Sed pōt hēri hic ſecundus caſus ex.ca veritatis, & expreſsè ī c.1. in prin. quæ fuit prima cā.

e Paribus] Aſt. li. 3.ti.de feu.ca. 8.non dicit, Coram paribus,ſed dicit,Ter requiſitus, Tu ſic declara, Coram paribus ideſt iudicibus, nam pares curiæ ſunt indices inter dñm,& vaſallū,qñ petitur fidelitas, de hoc habetur tex. in c.1.§. eſt & alia, quæ ſit prima cā bñ amit.& ad hoc, vt incurratur iſta pœna, requiritur,ꝙ ter requiratur cum ſpacio.7. dierū, Et ꝙ offeratur inueſtitura ſecūdùm do:.ibi.

f Quo paricida] De hoc eſt text. quib.mod feud. ami.c.1. §. Item ſi fratrē.Et intellige vel fratrem proprium, quo caſu feudum deuoluitur ad agnatos, vel fratrem domini. ꝓditione,& reuertitur ad dominū ſecundùm gl. & Alexādrinū ibi, & in.§. ſi verò ꝗ ſit prima cā bene ami. declaratur,ad quē pertineat feudum,vide ibid.

g Capit.1.& 2.] Ibi non habetur ſecundū capitulum, eſt tantum vnicum. Sed habetur alius ti. q. mo. feu. ami.

h Vel ſorore, & hmōi]Tu dic, ꝙ in omnib.cauſis ex quib.poteſt filius exhęredari, & reuocatur de nō inter viuos, in his pōt qs feudo priuari. Ita Bal.ca.1.quibus mod.feud.amit. & eſt tex.in c.1. §.prædictis,quæ ſit prima cauſa bene ami.Et hęc priuatio eſt ad arbitrium iudicis moderanda, vt ibi per doc.

aut cōditionem eius;ſecus, ſi ignoranter.[a] Nonus,ſi infeudauerit feudū alia lege, quàm ea, quam habet ipſe, vel in talem vaſallum, qui feudū ſeruare non poteſt.[b] Decimus,ſi dominum accuſauerit,aut teſtimonium cōtra eum tulerit in cauſa criminali; quidam dicūt [c] etiā in cauſa ciuili. Vndecimus, ſi vocatus à domino,ꝙ ſecū vadat in expeditione publica,puta [d] vocatus ab imperatore, vt ſecum vadat pro corona ſuſcipiēda,& huiuſmodi,non venerit, nec aliū acceptum domino miſerit, vel ſtipendia militię non dederit.Duodecim⁹, ſi feudū alienauerit.Iſti caſus habētur in ſum.Ho.titu.eo.

20 Sed quęritur,an alienās feudū ſine conſenſu domini ipſo facto cadat? Reſpon. Panor.in cap. vlti.de feu.ꝙ ſic,& poteſt ſine alia ſententia expelli, & alteri conferri, etiam ſi alienando dixerat, Saluo iure [e] dominij, ſecundum Bald.quæ ſit cauſa bene amitt. capitul. 1. §. final. verſic. ſed pone,quia factum ſequens eſt contrarium, ar.capit.eam te, de iureiuran. & quod notat. ibi;ſecus, ſi dixiſſet, Et aliter, vel alio modo non intendo, quia operantur, vt domino contradicente nō videatur facta alienatio. Et hoc verum, niſi aliqua captio domino poſſet interuenire. puta, daret caſtellum tali, quem dominus expellere poſtea non poſſet; adde Alexander. conſi. 3.1.par.

21 Quid ſi non alienat niſi partem? Reſpond. Io.And. quem ſequitur Panormita. ſuper. 2. gloſſ. vbi ſupra, quòd ſolùm perdit illam partem,quam alienauit, etiam ſi eſſet maior pars, de prohi.feu.alie.per.Fed.imperialem.§.1.

22 An poſſit alienare pro anima? Reſpon. quòd non, neque legare,neque diſponere pro anima, vt in capi. 1. [f] qualiter feu.alie. licet, nec etiam de iure canonico ſecundùm. Ho. in ſum. de immu.ecc.§.antepe.ver. hæc abſolutio; quod intellige in feudo temporali, quia ſi feudum eſt perpetuum,poteſt alienari,& eccleſię donari,ſm eūdē Hoſ. & ſequitur Panormita. vbi ſupra in gloſſ. 1.

23 Quid ſi alienat ſuas commoditates [g] ad tempus longisſimum? Reſpon. Bal. in titul. de pace Coſtan. iu. fir. in. 8. charta, quòd non cadit,dummodò actum ſit,ꝙ dominium vtile non tranſeat; allegat gloſſ. ſingularē in l. condicillis. §.inſtituto. ff.de legat.2.ſed non placet.Barto. in dicto.§.inſtituto, vbi dicit, quod vendens fructus domus ad centum annos, non videtur alienare, ſed non placet, ſed ſi vult alienare, faciat ſic, vendo, vel concedo fructus, vel ipſam perceptionem fructuum, cum hoc ſi domino placuerit, vel dominus non reuocauerit, Et ſic ſaluo, & ſaluato honore, & iuriſdictione,& conſenſu domini, & ſi de iure poſſum, nec aliter, nec alio modo. Si autem domino non placuerit, vel non conſenſerit, vel reuocauerit, vel de iure non poſſum, res ſit inempta, vel venditio, vel alienatio ſit irrita, & ipſo iure nulla, & ſic erit tutisſima cautela,niſi ſit captio domini,vt dixi;idem dic in emphyteuta.

24 Vtrum poſſit pignori dare? Reſpond. Panormita.vbi ſupra quod non, quia quæ prohibentur alienari generaliter à lege, vel per teſtatorem, aut à iudice, vel per pactum contrahentium, prohibentur pignori [h] dari.l.fin.C.de reſti.ali. non alien. & per Bartol. in l. in quorum, ff de pigno. Ratio, quia per conſtitutionem pignoris de

a Si ignorāter] Vt quia ē hæres, qui ignorare poteſt facta teſtatoris,cui ſucceſſit.

b Seruare nō poteſt]De hoc in c. 1.in princ.quali. olī feu.po.alien.

c Et quidam dicunt] Vide quæ ſit prima cauſa bene. ami.§. ſed & qui delator.

d In expeditione publica] De hoc in ca.1.§.firmiter, de prohi. feu.alie.per Fed.

e Saluo iure]Dicit Hoſt. in d.c.a. eam te,& ibi Pa. in 2.no.ꝙ ſimile fecit quidam iudex,dum pauperem clericum ſuſpenderet, dixit ſaluo iure ſuo.

f Vt in ca.1.] In §.donare,& ca.1. §.1.de prohi. feu. alie.per Fede. Vide ſupra.§. 15.& intellige, vt ibi.

g Commoditates] Dic clarius ſecundùm Bar.in d.§. inſtituto, ꝙ aut vēdit fruct⁹, cōſtituendo ius vſusfructus in re emēti, & tunc qa eſſet alienatio. l. fi.C.de re.alie.nō ali. nō poteſt aut conſtituendo ſe actiōe ꝑſonali ad dandos fructus; & nō eſſet alienatio, & poſſet,l ſi. ff.de ꝯhē.empt.facit l. liberto. in prin ff.de.an.leg. & hoc modo intelligas gl. bene etiam poſſet vēdere fructus, qa ꝓhibitus aliēare, nō ꝓhibetur de fructib⁹ diſponere. Vide Alexādrinum in capit. primo in princi. quarta co. de ꝓhib. feud. alien. per Feder.

h Prohibētur pignori dari]Adde de prohi.feu.alie. per Fede.in prin. ī ver. pignorare, & dic, ꝙ ſi pignorat,& de facto tradit,ꝑdit feudum; ſecus, ſi non traderet ſm Bal.ibi, & Alexādrinū. & nota,ꝙ ſi vaſallus obligat oīa bona ſua, nō venit feudum, ſm Bal.vbi ſ.vide Bar. in l.q. habebat, in prin. hic allegata, & Angel. in l.benignius, ff.de legi. & Bal.in l. 3.C.vt in poſſeſ.leg.

de facili peruenitur ad diſtractionem rei. ff. de diſtra. pigno. l. ſecūda & tertia. C. de iu. dot. impe. l. 2. Et propterea vno prohibito prohibetur omne per qđ peruenitur ad illud. l. oratio, ff. de ſpon. cum concor. ibi in gl. poſitis; ſecus eſt, quando quis prohibetur emere, quia poteſt in pignus accipere, niſi fieret in fraudem, pro tanta quantitate, quòd non eſt veriſimile dominū, vel debitorem luiturum; ar. l. qui habebat, in princi. ff. de leg. 3. ſm̄ Bar. in d. l. in quorum: de hoc dic, vt Inſtit. de libertinis, in prin. in ver. manui.

25 Ad quē reuertetur feudum vaſallo priuato? Reſp. Bald. qui. mo. feu. amit. §. aut ſi libellario, quòd ſi priuatur ex dolo commiſſo in perſonam domini, ad dominum reuertitur, vt quæ ſit prima cauſa ami. bene. c. 1. §. denique quando verò delinquitur extra perſonam, tunc veniunt agnati, & non dominus, quando verò ex cauſa alienationis, tūc ſunt opi. ſed Bald. ibidem dicit, quòd ſi fecit in fraudem agnatorum, tunc ipſi agnati veniunt, non dominus. Si verò non in fraudem a fecit, tunc reuertitur ad dominum, tamen filij, vel agnati, imo etiam filia, maſculis non exiſtentibus, debet redimere a domino, & cogitur dominus eos inueſtire, vt de his, qui feu. da. poſſ. §. cum verò, quod intellige, ſi feudum non erat nouum, ſecundùm Iaco. de Belui. Bar. tamen, vt recitat Panor. vbi ſupra, in l. eum, ff. de inter. & releg. & in l. vt iureiu. §. ſi liberi, b ff. de ope. lib. dicit, ꝙ ſi pater cōmiſit delictum, propter qđ directè venit priuādus feudo, puta quia alienauit, & huiuſmodi, vel commiſit, aliquid contra tenorem iuramenti, tunc nocet filio, etiam ſi proceſſiſſet ab anteriori generatione, arg. in l. 1. ff. ſi quis ali. te. pro. & in l. cum ratio. §. ſi ff. de bo. dam. vbi patet, ꝙ ſi quis prohibuerit aliquem teſtari; vel interfecit conſanguineum, cui debebat ſuccedere ab inteſtato, fiſcus occupat hereditatem, nec veniunt aliqui conſanguinei, qui ſūt prohibenti, vel occidenti gradus inferioris, vt ibi patet cum nota. Si verò delictū non eſt, propter qđ directè ſit priuandus, ſed ꝑ quandam conſequentiam, puta quia dānatur propter aliquod maleficium, ita, ꝙ eius bona veniunt publicanda, tūc procedat diſtinctio Di. in regu. non debet, lib. 6. qui diſtinguit, & tenet, ꝙ ſi feudum a patris perſona habuit originem, noceat filio, ſecus ſi eſt a genere vlteriori, quia tunc non nocet. Cum qua diſtinctione tranſit Ioan. Andreæ. & dominus Anto. in dicto capi. fin. de feu. Diſtinctio tamen Bald. mihi videtur æquior quoad laicos, ſed in prælato eccleſiaſtico tene cum Ang. de Are. Inſt. qui. mo. fini. tute. §. item finitur, quia licèt veniat priuandus feudo, non tamen nocet ſucceſſori, quia eo mortuo reuertetur ad ſuum ſucceſſorem; & hoc ſequitur etiam gloſſ. in c. 1. §. ſi. in titu. de capitulis Corradi. in ver. ad regem.

26 Vtrum vno feudatario deficiente accreſcat feudum alteri? Reſpond. Panormitanus, vbi ſupra quòd non, c niſi fuiſſet expreſſum, vide Bartolus in lege ſi mihi, a ff. de verb. obl.

27 Vtrum vaſallus vaſalli mei ſit meus vaſallus? Reſ. ꝙ non, ſicut nec libertus liberti mei eſt meus libertꝰ. ff. pro ſo. l. nam ſocij. l. conſilij, in ſi. de reg. iu. & l. Modeſtinꝰ, ff. de ver. ſig.

28 Vtrum filius repudiata hereditate patris poſſit feudum tenere? b ℟. ſm̄ Hoſt. ꝙ nō. Sed aut totum dēt retinere, aut totum repudiare, niſi dñs de nouo beneficio inueſtiat agnatis cōſentientibus. Agnati verò benè poſſunt feudum retinere, c repudiata hæreditate, vt in conſt. Fe. an agna. vel. ſi. defun. re. he. poſ. feu. re. c. ſi contingeret.

29 Vtrū vaſallis inuito domino poſſit refutare feudū & ſic ſe a ſeruitio liberare? ℟. Io. de Imo. ī c. 1. de feu. ꝙ non, allegat gl. ſingularē in c. vnico, in gl. ſi. quæ diſputat, de c. qui cu. ven. & Pa. in d. c. 1. idem tenet, gl. in ca. quæ in eccleſiarum, de conſt. Bar. verò d in l. is cū quo, ff. de aqua plu. arg. & Di. con. 44. & Iac. de Belui. in d. c. ſi. ſic concludunt, ꝙ ſi eſt datum ad certū ſeruitium, non poteſt. Si verò ad ſeruitium incertū, tunc poteſt ante, quàm illud ſeruitiū ſit indictum, quia nōdum eſt purificata obligatio, facit in ſimili text. in l. incola, ſecunda, ff. ad munici. niſi iuraſſet ſpecificè nō poſſe refutare ſecūdū Bal. in præludijs feud. Fallit, ſi dñs eſſet in prælio, & tunc vellet refutare, quia dominus tunc non poſſet ſibi ꝓuidere de æquali vaſallo, arg. l. filiæ e meæ. ff. ſo. ma. Nā cedere feudo eſt quoddam diuortium, & non valet, niſi poſſit conſuli indēnitati dñi. Ho. ī c. quę in eccleſiarum, de conſ. tenet, ꝙ poſſit renunciari feudo ꝑ tex. in c. vno, de va. q ꝯ ꝯſt. Lo. feu. alie. ſed tu tene opin. Bart.

30 Vtrū dñs teneat̄ vicē rependere vaſallo fideli? ℟. ꝙ ſic, aliàs cēſebit̄ : malefidꝰ, vt ī li. feu. de for. ſi. c. 1. ī ſi. facit. 22. q. 5. de forma. 95. di. eſto ſubiectus, & debet priuari feudo per ſuperiore, ſi per fidē ſe habet contra vaſallum f ſuum.

31 Vtrū eccleſia poſſit ſine vſura recipere in pignꝰ feu

a Si verò non in fraudem] Mihi videtur ſic dicendū, aut vaſallus peccat per ingratitudinem delicti, aut per ingratitudinem contractꝰ, primo caſu habet duplex conſideratio, quia quandoque peccat ꝑ delictum in perſonam domini, & tunc feudū reuertit ad dominū, excluſis omnib. deſcendētibus, & agnatis vaſalli, ſiue feudū ſit nouū, ſiue antiquum, quæ ſit prima cauſa bene. ami. §. ſi. gloſ. vlt. in ſi. de pac. iu. fir. §. ſi. Ia. de. Bel. Nic. de Nea. & Bal. n. d. §. aut ſi. l. libellario niſi ſtudioſè hoc egiſſet, vt priuaret agnatos, quia tunc non reuerteretur ad dominum, ar. ff. de eo. per quē fa. eſt l. ſi. & dire. li. 6. c. 1. tenet Bal. vbi ſupra. quandoq; vaſallus deliquit extra perſonam domini, & tunc ſi feudū eſt nouū, reuertitur ad dñm, excluſis omnib. deſcenden. & agnatis. c. 1. ſi vaſal. feu. priue. & c. 1. an ille, qui inter fe. f. d. ſ. ſi eſt antiquum, trāſit ad agnatos ꝓximiores excluſo domino, & omnibꝰ deſcēdentibꝰ vaſalli. d. cap. 1. an ille qui inter &c. gl. pe. de natura ſuc. feu. ca. vno. Secundo caſu, vt ſ. quādo alienat vel pignorat, & huiuſmodi, ſi feudum eſt nouū, re

uertitur ad dominum, de vaſal. qui contra cōſt. Loth. c. 1. no. gl. ī c. hoc quoque, de ſucc. feu. ſi antiquū, tranſit ad agnatos, ſi hēt, aliàs ad dominū reuertitur; ad filios nunquam, ſi habent aliquid de hæreditate patris, aliàs tranſit ad eos excluſo domino, & ceteris agnatis, an agn. vel filius. c. 1. ſi de feu. fue. cōtro. c. Titio, & glo. in d. §. hoc quoque Bar. in d. l. eum, ff. de interdic. & relega.

b §. ſi liberi] Ibi ſolùm dicit, ꝙ pater poteſt nocere filio ī feudo, ſi ñ obſeruat conuentionem.

c Quod non] Aut loquimur in feudo paterno, & habēt locum ius accreſcendi, cap. 1. §. quia, qui fe. dar. poſ. & ita tenet Iaco. de Bel. ibi. dicit tamen Bal. ibidē, ꝙ propriè loquendo magis videtur eſſe q̃dā ſucceſſio, d. bene. fe. c. 1. & extra de feu. c. 2. quod pater, quia ſi iā fuiſſet feudū acceptatū habet locum dictum ius accreſcendi, de feu. mar. c. 2. in iure verò quæſito nō habet locū ius accreſcendi, ſed ſpāle eſt in vſufructu, in quo cum nunquā ſit ꝑfectè q̃ſitum, non dr̄ ius in eo ꝑfectè cauſatum. Ideo hēt locū ius accreſcendi. l. 1. §. interdū, ff. de vſuf. accre. & de his vide Ro. conſi. 1. viſis ī facto, & Bar. con. 58. ex themate ꝑdicto, & ꝯſil. 60. ꝙ iſta duo, ſi verò loquimur in feudo nouo, tunc regulariter nō habet locum ius accreſcendi, de feud. mar. c. ſi. fallit, vt hic, & facit d. c. 1. §. & qa, qui feud. da. poſ. ibi, niſi hoc nominatim &c. Sed hoc non eſt virtute iuris accreſcendi, ſed virtute pacti. Et hæc diſtinctio eſt de mente Bald. in l. vnica §. in 1. C. de cadu. tol. vbi dicit prædicta ꝓcedere niſi in feudis a principe cōceſſis, quia in his etiam ſi ſint noua, habet locum ius accreſcendi, ratio eſt, quia talia feuda ſunt principis liberalitas, & potius pendet ex gratia quā ex cōtractu, c. 1. quis di. dux, vel mar. Idē vult Bal. in c. 1. de fra. de no. feu. inueſ. & Bar. in l. re cōiuncti, de leg. 3. Pau. de Caſ. in d. l. ſi mihi, de ver. obl. Et ſi daretur feudum duobus fratribus, & cuilibet inſolidū, certè videretur tacitè actum, vt ius accreſcendi locum haberet ſecundùm Bal. in c. 1. §. filia, de ſuc. feud. erit tamen potius ius non decreſcendi, ſecundùm Bald. in l. 1. 15. col. C. quando non pe. per. & in c. quæ in eccleſiarum. 9. col. de conſt. dicit, ꝙ ſi pro parte vnius eſſet non ſcriptum, vel caducum, quia totum deuoluetur ad fratrem. Idem dicit, quando feudum eſſet de re indiuidua, puta aquæ, per no. in d. l. ſi mihi, vide Bal. & Sali. in d. l. 1. C. quando non pe. par.

a In l. ſi mihi] In principio. Vbi tractat, an & quando in contractibus habeat locum ius accreſcendi, & regula eſt ꝙ non, vt ibi, & per Spec. titul. de loca. §. nunc aliqua, ver. 9. gl. tamen in c. ſi. de feud. in verſi. conſortem, volebat ius accreſcendi habere locum; ſed malè, nec facit ille tex. pro eā. quia ibi non quærebatur ſecundum Abb. an dominus deberet inueſtire conſortem, ſed vtrum poſſet, quia delictum vnius videbatur alteri nocere. Et ibi deciditur, ꝙ poteſt. Et ſic patet, ꝙ iam erat ille priuatus, nec ſocio accreſcebat; vide Alex. con. 3. & cō. 102. prima parte.

b Feudum tenere] Siue ſit nouū, ſiue paternū, & rō eſt, quia ſuccedit in feudo ex beneficio patris.

c Feudum retinere] Si eſt paternū, vt dicit text. & tunc de fructibus tenent ſatiſfacere creditoribus, vt ibi. Ratio eſt, quia non beneficio agnati ſuccedit, ſed ex magnificētia domini.

d Bar. verò] Tene opi. Bar. & ſic tenet Alexandrinus in d. ca. vno, vide Fel. in d. ca. quæ in eccleſiarum, vbi ponit quaſdam fallentias pro diſtinc. Bar. in primo caſu facit, quia tūc eſt, quòd gratia vtriuſque, ar. l. ſicut, C. de actio. & obligatio. pro ſecundo caſu facit quia quilibet poteſt renuntiare iuri ſuo. capi. ad apoſtolicam, de regul.

e L. filiæ] Ibi namque filia ægra erat, & emancipata & vir miſit repudium, ſeu renunciationem, vt dos acquireretur hæredibus ſuis, non nocet patri, qui ex ſua ſtipulatione poſſit dotem recuperare.

f Contra vaſallum] No hinc eſt, quòd in ſignum mutuę, & perpetuæ dilectionis, & fidei ſeruandę oſculum interuenit d. c. de forma, & ca. tibi domino. 63. di. facit c. ego, & c. veritatis, de iureiur. & c. per tuas de dona. Spe. & Ioann. An. ti. de feu. §. 1. ver. cæterū, in fin. vnde ſicut vaſallus per delictum commiſſum in dominum priuatur feudo in c. 1. quæ ſit prima cā bene. ami. & cap. 1. qui mo. feu. amit. ita & dñs ꝑ deli

dum,& facere fruct⁹ ſuos? ℞.ſm diſpoſitionem.ca.1. de feu.ꝙ ſic, dummodo interim non recipiat ſeruitiũ a vaſallo, & iſtud habet locum ẽt in feudo laicali ſm cõmuniter doc. & licèt gl. ibi ſit contraria, non curabis de ea,dicit tñ Car. ibidem,quem ſequitur d.An. & cõiter alij , quod ſi feudum eſſet liberum, nõ poſſet retinere fructus,quia p̃fatum.c.1.intelligitur, quãdo non eſt liberum. Sed iudicio meo non habuit reſpectũ ad ſeruitium , quia cõiter ſeruitium non tantũ valet,quãtùm fructus feudi,aliter non eſſet beneficium feudum. Et ideo mihi videtur (ſaluo meliori iudicio) ꝙ text.fundauerit ſe ſuper naturã feudi, [a] q̃ eſt,vt dominum directum remaneat apud dominũ,& vtile penes vaſallum , ſed cum obligatione ſaltem fidelitatis, licèt nullum ſeruitium ſit debitum,& ideò dimiſſa obligatione de conſenſu ipſius vaſalli conſolidatur ipſum dñium vtile cum directo,non ex aliena re,ſed propria, & ſic nõ oportet attẽdere, an ſit liberum,vel ne,ſed quòd nullo modo retineat eum obligatum ad aliquod,& ſic declaret, quòd interim eſt abſolutus ab omnibus ratione feudi debitis.

32 Quid ſi dominus recipit interim ſeruitium à vaſallo? ℞.ꝙ ſi vaſallus facit tanquã ex debito , tunc fructus teneretur reſtituere,& ſic vr̃ iuri ſuo renunciare, niſi proteſtetur,ar.in l.2.C.de iure dñico impetr.& in c.cum M. de conſt. Secus eſſet,ſi ex liberalitate ſciens ſe non teneri vaſallus,exhibet conſueta ſeruitia.

33 Verũ idẽ ſit in emphiteuſi,& locatione. ℞.ꝙ ſic,vnde dicit Spe.in ti.de ſen. [b] §.qñ ver.40.ꝙ feudũ, & ꝯ̈ctus emphiteutic⁹,& liuellarius ſunt eiuſdẽ naturæ,& dicit Bal. in p̃fata 8.charta,in ti.de pa.Conſtan.verũ in feudis,in qb.nõ debet ſeruitiũ, ſed certa quãtitas pecuniẹ,vini,& hmõi,aliàs nõ. Sed quoad hoc non video, quin liceat recipere fructus liberando a ſeruitio rõne iã dicta,licèt Io.An.Ho.& alij dixerint indigere declaratione papali, ſed nõ placet,& dico, ꝙ vbicunque lex feudalis non eſt cõtra iuris ciuilis aut naturalis rõnẽ, hẽt locũ in emphiteuſi, aliàs nõ, vt tenet Bar.in l.fi.mihi,& Titio(Bar.ibi de hoc nullũ verbũ facit)ff de verb.& ob.& Bal.in ca.1. de inue.de re.alie.fac.aduerte ẽt in conſcĩa , qđ meliorationes, quæ cõiter in ꝯ̈ctu emphiteutico fiunt,non poſſet rõne mutui tenere,iõ p̃fata oĩa limito tã in hoc dubio,q̃ ante pręcedenti , de feudo & emphiteuſi, vbi melioratio non eſt facta, ꝙ tunc licet. Itẽ qñ eſt a cã libera, qa ſi exburſaſſet quãtitatẽ pecuniæ , vel qđ aliud dño pro ipſo habendo,ſic non liceret,qñ fructus diſproportionarẽtur a ſeruitio,ſiue a fictu, quod bene nota,quia pauci aduertunt.

34 Vtrum idem ſit in vſufructuario obligãte proprietario? ℞.ſecundũ Hoſti.in ſum. ti.de vſuris.§.an aliquo,ver.puta,cũ duobus ſeq.ꝙ ſic,ſi habet a cauſa libera [c] a ꝓprietario,aliàs non,vbi fructus diſproportionantur à ſeruitio.

FICTIO. vide infra, ſimulatio, & quomodo fictio iuris valet,& quando vide ſupra, conſenſus.§.4.

FIDEICOMMISSVM,& mortis cauſa donatio legatorum appellatione continẽtur.ff.de leg.3.l.& fideicommiſſum, ſed fideicommiſſum ideo factum eſt, quia fidei commiſſa olim petebãtur ex fide hẹredũ, ſed hodie ferè exequata ſũt fideicõmiſſa , & legata.habent tñ aliquas differentias,de quib.vide in gl.d.l.& fideicommiſſum, & quod ibi no.& eſt tex.in l.1.ff.de leg.1.

FIDEIVSSOR eſt,qui ꝓ alienis debitis [d] intercedit, & differt a mandatore, qa mãdator interuenit a principio, fideiuſſor verò poteſt accedere tã ante factum , quã poſt,vt habetur in auth.præſente,C. de fideiuſ.propterea tam in ff. quàm in C.eod. ti.

... ctum commiſſum in vaſallum priuari debet iure ſuo,ſ.proprietate , quam habet in feudo,qđ eſt multum notãdum,ſm Alexandrinum in d.c.1. de forma fide,vbi dicit Bald⁹.ꝙ perinde eſt , ac ſi diceret,vſusfructus conſolidatẽ proprietati . Ita vtile dominium conſolidatur cũ directo , de hoc eſt gl.no. in d.c. 1.de for. fi. quã videas,& approbat a docto.ibi , & gl.fi.in d.c.de forma.

a Super naturã feudi] Hæc eſt ratio Hoſtien.& Abb.in d.c.1.ad derem,ſaluo meliori iudicio , ꝙ ſi feudatarius eſſet in magna neceſſitate,eccleſia teneretur gratis mutuare.

b Vñ dicit Spe. in ti.de ſen.] Ibi Spec. nihil dicit de hoc.

c A cã libera] Quia fund⁹ fuit datus in emphiteuſim abſque eo, ꝙ aliquid ſoluerim,vt dixit ſ. emphiteuſis de titulo lucratiuo in prin.

d Debitis] Põt etiam fideiuſſor a creditore obligari obligatiõe ciuili tãtùm, naturali tantùm,& naturali & ciuili ſimul,Pa.in rubrica eã.

tit.additur,& mandatorib.

1 Fideiuſſio nõ tenet,quãdo eſt acceſſoria ei, ꝙ non tenet;gl.in c.grauis,de cenſi. cum concor. ibi poſitis, puta in cõtractu minoris , & huiuſmodi.

2 Quis poteſt fideiubere? ℞.quilibet,qui habet liberam adminiſtrationem ſuorũ bonorum .

3 Vtrũ mulier poſſit fideiubere pro viro?℞.ꝙ non, [a] & ſi fecit, non tenetur ipſo iure.l.2.in gl.1.ff. ad ſena. conſul.Velleia.

4 Vtrum mulier poſſit fideiubere pro altero?℞.ꝙ nõ, ſm quod no.in l.quãuis, ff. ad Velleia. Et ſecũdũ ꝙ ibi diſtinguitur, ponuntur ſex caſus,in quibus mulier põt fideiubere. Primus,qñ fideiubet pro precio dando, vt qs manumittat ſeruum. Secundus,quãdo pro dote alicuius mulieris. Tertius,qñ renunciauit beneficio Velleiano certiorata de eodẽ. Quartus , quando accepit precium pro fideiubendo, vel aliquid loco precij . Quintus , quando in fraudem [b] fideiuſſit,vt deciperet. Sextus, qñ pignus, vel fideiuſſorẽ pro alio dedit , & poſt bienniũ a dicta cautione numerãdum iterum ad diem ſe obligauit , vel pignus, vel fideiuſſorẽ dedit. Secus , ſi intra bienniũ conſenſit, quia nõ valeret.

5 Vtrũ clericus poſſit eſſe fideiuſſor? ℞. ꝙ pro laico nullo modo poteſt, & ſi facit,eſt abijciendus , [c] vt in c.1.de fideiuſ. Sed aliqui limitant [d] in frequentia fideiuſſionis ꝓꝑ verbũ , Inſeruiens,in d.ca. poſitum qđ no.frequentiam.i.valde ſeruiens, ſicut & ponitur in l. Gallus.§. ille caſus indifficilis , ideſt valde difficilis, ff.de libe.& poſthu.ſed mihi vr̃ , ꝙ nullo mõ debeat fideiuſſor eſſe pro laicis,vt 11.q.1.c.te quidem, in tex. & in gl. niſi in caſu neceſſitatis,in quo ſicut obligatur ſubuenire indigenti,vt 12. q.1.vidẽtes, ſic & fideiubere,& hoc tenet glo.in d.c. te quidẽ,& gl.in c.pe.eod. tit.ſed pro eccleſia,vel pro alio clerico benè poteſt fideiubere,vt in c.2.eo.titu. & in d.gl.d.c.te quidem.

6 Sed nunqd obligatur, ſi fideiuſſerit?℞. ꝙ ſic, vt in c.ꝑuenit,& in c.conſtitut⁹, eo.ti.limitat tamen Hoſ.ꝙ ſolũ tenetur đ patrimonio ſuo,vel de reditibus beneficij,quos facit ſuos , nõ ãt in pręiudiciũ eccleſiæ, Arc. in c.ſtatutum,de reſcr.lib. 6.tenet,quòd nec etiam de fructibus beneficij. Sed cõmunis opinio eſt in contrarium,& cum opin. Hoſtiẽ. & ſic tene. [e]

7 Vtrum religioſus poſſit fideiubere?Reſpond.quòd non. [f] vt in c.penulti.eod. ti.nec etiam ſi eſſet Abbas, niſi hoc fiat de maioris partis conuentus capituli, & abbatis licentia, vt ibidem .

8 Vtrũ hæres fideiuſſoris obligeẽ ſicut fideiuſſor?℞.ꝙ ſic.l.põt accipi,ff.de fide.§.1.

9 Vtrum fideiuſſor,qui promiſerat aliquẽ præ-

a Reſpon.ꝙ non] Et hoc,quia facilius a viris decipiebantur.l.1. ff.de donati. inter vi. & vxor. §.illud quoque,in auth.vt nul.iudi.col.9.

b Quando in fraudem] Nam leges deceptis,& non decipientibus opitulãtur l.2.circa mediũ,ff.ad Velle. & ibi gl. allegat concor .

c Abijciendus] A clero , vel ab eccleſia , trina monitione præmiſſa ſecundùm Hoſt.vel abijciatur,ſ. non debet recipi , vnde Pa. in d.c.1.dicit ſtãte ſtatuto,ꝙ in ꝯ̃ctu detur fideiuſſor,ꝙ tunc clericus poteſt refutari, & idem dic in iudicio ſiſti , vide l.1. ff. ſi qs in ius vo. nõ ie. & in c.ſignificaſti,de fo. comp. & Bart.in l.2.ff. de fide.

d Limitãt] vt Innoc.in c. vno de oblig.ad ra.ſequr Archi.in c. ꝑuenit.80.diſ.Pa. in c.1.eod.ti.ſed placet concluſio auctoris.

e Et ſic tene]Dic ſecundũ Pa.in c. 2.eo.ti.quòd aut clericus contraxit debitum pro ſua ſuſtentatiõe, & procedat cõis opi.doc.ar.no.ꝑ Pa.in ca.ex præſentium,.de pig. Nam eccleſia in effectu tenetur ad ea debita . Et ĩtelligit.c.olim, el.2.de reſti.ſpo. quem ibi dixit d.An.facere pro iſta opiniõe,aut contraxit ꝓ patrimonio ſuo cõſeruando,vel fideiubendo , ſeu aliter,quàm pro ſuſtẽtatione, vel vtilitate eccleſię Et credo firmiter , ꝙ de rigore iuris , inſpecto ſtatu beneficiorum, & deputatione,non debet aliquo modo de fructibus beneficij ſatisfieri creditoribus, quia de fructibus id ſolum eſt clericorum, quod probabili rõne conſumunt,vt dixit Pa.in c.fi.de pigno.vbi vide multas concor.ergo non debent apprehendi fruct⁹, cum ſint conuertendi in cauſam piam pro vtilitate clerici, cõis tñ.opinio inualuit , quia hodie clerici apꝓpriãt ſibi oẽs reditus , & diſponunt ad libitũ,vnde viſũ fuit curię,& alijs vicibus, quòd đ talibus ſatisfieret potius creditoribus , quàm ꝙ malè aliter expenderent. Si autem facere,vt deberent , non deberet extẽdi manus ad fruct⁹ beneficiorum,vide Pa.in c. cũ eſſes , de teſta. Et no.ꝙ quis non poteſt obligare quotidiana ſtipendĩa , vt dicit glo.d.c. 2. vt C. quę res pign.ob.pñt,ſpẽ eorum pręmi tñ per iudicem pñt dũ tñ nõ habeãt, vnde aliter ſatisfaciant , quia ſi haberẽt,non poſſent,ar.l. ſtipendia,C.de exe.rei iud.& facit ꝙ ſtipendiũ armigerorum,& doctorũ nõ põt ſubtrahi,ſi habẽt aliàs, vnde ſatisfaciãt.

f Reſ.ꝙ non] ẽt ſi eſſet in ſtudio cum licentia, qa peculium conceſſum gratia ſtudij non poteſt obligari,quia ſit extra cauſam cõ

ceſſum, ſicut dicimus de ſeruo fideiubente extra cauſam, peculij.l licet, ff. de pecu. vide Pan.in ca.fin.de fideiuſſ.

a Eſſet in dolo] Vt quia fecit eum ex banniri, vt nõ teneretur. vide Bar.in l.ſi verò, ff.qui ſatiſd. cogan. ver.vltim.ſcias, vbi diſtinguit.

b Pecuniariter] Et iſta pœna erit, quanta fuit præmiſſa, vel quantum eſt cõſuetudo, vel quãtum iudex decreuerit ab initio, vel arbitrio iudicis, vt in d l. ſi quis reum, tangit Gemininian.in ca.ſi clericos, de ſent exc. lib.6.

c Eadem pœna] quæ imponitur a lege. Pa. in rubric.eod.titu. & Bal in d.l. ad cõmẽtarienſem, & Bar.in d. l. ſi qs reum, & commẽtarienſis dicitur cuſtos carcerũ.

d L.ſi nõ venit] Bar.in l.item liberatur, §. qui paratus, ff. qui. mo. pi. vel hyp. ſol. ꝙ ſi ſtatutũ dicit, ꝙ qui fecerit tale maleficium, condemnetur in certa quãtitate, quam ſi ſoluere non poterit, amputetur ſibi pes, ꝙ datis fideiuſſoribus idoneis debet relaxari, quia non poteſt dici, ꝙ ſoluere non poſſit, qui idoneos inuenit fideiuſſores. l. nemo dubitat, ff.de re.iu. Et intelligitur de fideiuſſoribꝰ, qui non habent bona peritura, aliàs ſecus. l. 2. §.1.ff.ſol.ma. ff. de mino.l.verũ. §.locupleti, ſecꝰ tamen, ſi ſtatutũ diceret, Quam ſi non ſoluerit, qa tunc dari fideiuſſores non deberent, cum poſſet eſſe, ꝙ nec ipſe, nec fideiuſſor ſoluerent, licèt eſſent locupletiores, vbi enim lex requirit ſolutionem, non ſufficit ſatisfactio per fideiuſſores, nec per pignora, caſus eſt in d.§.qui paratus. Et idem dicit in depoſitatione pecuniæ, de quo vide omnino Paul.de Ca. in l. promiſſor. §.ſi.ff.de cõſti.pe.

præſentare, liberetur, ſi talis, pro quo fideiusſit, poſt fideiusſionem commiſit capitale crimen, propter quod fuit condemnatus ad mortem, vel bannitus, & fugit? Reſ. ꝙ ſic, vt eſt caſus in l.ſed, & ſi quis rei, ff.ſi quis cau. in princi. & no.in l.ſi deceſſerit, ff. q ſatisd.cog. & ibi dicitur, ꝙ do. Alberi. cum fideiusſiſſet pro quodam ſcholari Bononię accuſato de quodam maleficio de eo pręſentando ſub pœna mille librarũ, poſtquã fideiusſionẽ accuſatus fuit præfatus ſcholaris ab alio ꝗ alio maleficio q fugit, & non cõparens citatus fuit, bannitus, & diffidatus ſm ꝯſuetudinẽ Bononię, & condemnatꝰ ad mortem, poſtquã condemnationẽ obtinuit, ꝙ non erat obligatus ſuæ fideiusſioni, & hoc verũ, niſi fideiuſſor eſſet in dolo,[a] vel lata culpa reſpectu maleficij poſtea ꝑpetrati, quia in conſciẽtia teneretur ad reſtitutionẽ damni proximi, aliàs non.

10 Vtrum fideiuſſor rei decapitandi, cui dictus reus fuerat aſsignatus, & fugit, ſit ipſe decapitandus? Reſp. Cin.in l. ad commentarienſem.C.de cuſt.reo. & Bart. & ibi tex.in l.ſi quis reum, ff.de cuſt. reo. ꝙ non, ſed pecuniariter [b] punietur. Rõ, qa nemo põt ſe obligare ex ꝯctu ad pœnam capitalem, quia nemo eſt dñs membrorũ ſuorũ. 23.q.5.ſi non licet, & in l.liber hõ, ff.ad l.Aquil. Si tamen fuerit in dolo, punietur pœna arbitraria, vt not. in dictis locis, & in gl.c.cũ hõ.23.q.5. Nec obſtat d. l. ad commentarienſem, quia loquit̃ de illo, qui habet ex officio cuſtodiam, qui punitur eadem pœna, [c] qua erat puniẽdus incarceratus, ſi eſt in dolo fugæ, vel in negligentia nimia, vt ibi no.

11 Vtrum poſsit quis interponere fideiuſſorem in cauſa criminali? ℞.Pa.in rubr. de fideiuſ. ꝙ ſi non venit [d] imponenda corporalis pœna, poteſt aliàs non,[e] & ſic intellige.ca. in clericos, de ſen.exc.lib.6.facit d.l.ſi qs reum,[f] iuncta.l.diuus piꝰ, ff.de cuſt.re. eſt bonus tex. in d.c.cum homo, & ibi ẽt gl. Fallit ĩ muliere, de quo dic, vt in aut. vt nulli iu.§. neceſſarium, & §. ſi verò crimen. [g]

12 Vtrum, cum plures inſolidum ſunt fideiuſſores, debeat diuidi debitũ ĩter eos? ℞.Pa.in c.peruenit, eo.tit. ꝙ ſic, ſi ſunt oẽs præſentes, & ſoluendo, & hoc poſtulent ante litem cõteſtatã.[h] ff.de fideiuſ. l. ſi dubitet.§. 1.& iſtud eſt beneficiũ diui Adriani poſitum.C.de ꝯſt. pecul.diui Adriani, & habes in effectu Inſt. eod.tit. §.ſi plures, & hoc verum, niſi huic beneficio renunciaſſent.

13 Vtrum præſente debitore principali, & indiſcuſſo, poſsit conueniri fideiuſſor? ℞.ꝙ non, vt in aut.præſente, C.e. ti. etiam ſm Pa.in d.c.peruenit, ſi cõſtituerit ſe principalem debitorem, vt fit cõiter hodie, & hoc

e Aliàs nõ] Puta in magiſtris communibus, vt declarat Gem.in d. c. ſi clericos, & quæ ſint illa, vide ibi Gem.& quando eſſet ſuſpitio de fuga, non poſſet dari fideiuſſor, adhoc. ca. literas, de reſti ſpol. vide Pa. in d.rubr.

f D.l. ſi qs reũ] Dic vt ex mente Bart. in l.1.ff.de cuſt.reo.

g §. ſi verò crimen] vbi quãdo crimen eſt graue, traditur mulier cuſtodienda monaſterio, dicit tamen Bart. verũ eſſe de muliere bonæ conditiõis, quia meretrix in carcerẽ detruditur, aut. ſed nouo iure, C.de cuſt.reo.

h Ante litem cõteſtatam] Text. eſt in l. fideiuſſor, ſeu mandator, C.de fideiuſ. & ibi glo. quod limita eſſe verũ, niſi ipſa executio oriatur ex ſẽtentia, cũ a principio quilibet erat obligatus in ſolidũ, ita ſing.

Bart. in l. Paulus, rñdit, ſecunda in fi. ꝑ illũ tex.ff. de re iudi. & in l. in duobus. §. vbi duo, ff.de duo. reis, ver. quarto q̃ro. Et de iſto beneficio diuiſionis vide ꝑ Spe tit.de re.& concl.§.1.circa mediũ. Adde tñ, ꝙ iſtud beneficium diuiſionis nõ ſolùm cõpetit obligatus ex diſpoſitione hominis, ſed etiam illis, qui ſunt obligati ex diſpoſitiõe legis, vt ſũt tutores, adminiſtratores, & huiuſmodi, tex.eſt in l.ſi plures, ſecundo reſponſo, Et ibi Bart.ff.de admin. tu. Bene verum eſt, ꝙ qñ ſunt plures adminiſtratores, & omnes cõueniũtur, ꝙ poteſt opponi, ꝙ ille priꝰ conueniatur, q prior adminiſtrauit.l.fi.ff. de admi.tut.

a Non poſſit] Vt quia tutus priuilegio, vel aliter. Ita Bart.per illũ tex.in l.3 §. ſi is pro quo, in fi.extra gl.ff. ꝙ quiſque iuris, ꝑ text. in l. Marcellus, vbi etiam Bart. poſt Di. ff. de fideiuſſo. Et Bart. in l niſi, ff. de pa. Et vide multas limitationes in d.aut.præſente, quę colliguntur per poſti.ad Ab. in c.peruenit, de fideiuſſoribus, & dicã aliquas. Vt ſi fideiuſſor promittit factũ, & curam, & iurauit, nõ habet beneficium excuſſionis, Bald. per illum text in ca. reſcripto, de iureiu. vel principalis eſt tirannus, potens, nobilis, eccleſia, fiſcus, aduocatus cauiloſus, clericus, & huiuſmodi, Bar.in l. ſi. ff. ſi cer.pet. Et vide gl.in l.2. in prin. ff. qui ſatiſ.cogi. Item qui promiſit indemnitatem, poteſt conueniri priuſquam principales, Bartol.in l.quæro, ff.loca.in prin.vide Ana.conſi.60.Ro.conſi.97.211.& 241.Ancha.conſi.295.& 318.

hoc verũ ẽ, niſi renũtiauerit huic beneficio.C. ꝗ duobꝰ re.ſti.authen.hoc ita, & niſi debitor notoriè ſit non ſoluendo, vel non poſsit[a] conueniri, vt ĩ d.aut.pręſente.

14 Vtrum creditor teneat̃ cedere actiones ſuas fideiuſſori? ℞.ꝙ ſic. Intellige, quas habet contra eũ, pro quo fideiusſit, aliter poteſt ei denegare ſolutionem debiti, vt l.modeſtinus, ff. de ſolu.& l.fideiuſſorib.ff.eo.

15 Vtrũ debitor teneatur ſatisfacere fideiuſſori de oĩ damno? ℞.ꝙ ſic. Intellige, ꝙ ei euenit ex ſua culpa ꝑꝑ fideiusſionem, c.2.& 3.eo.ti.de fo.compe.c. fin. qa officiũ ſuum nulli debet eſſe dãnoſum.ff.de fur.l. ſi ſeruus cõis.§. quod verò, ff.ad Velle.l.2.§.1.ff. quem ad.teſt.ape.l.ſed ſi quis, ff. quib.ex cau.maio.l.videlicet.4.q.3.§.venturus, & in glo.d.capitu.2.

16 Vtrum repetere poſsit vſuras, quas ſoluit fideiuſſor pro creditore? ℞. Ioan. An.in regula, damnum, li. 6. in Mercur. & ſequitur Pa.in d.c.2.ꝙ aut ſimpliciter erat ſolùm obligatꝰ ad debitum ſoluendum, & ſic non repetet, ſed ſibi imputet, ſi ſoluit, qa non erat obligatus, facit.l.cẽtum, ff. de eo, quod cer.loco, niſi ſoluiſſet vſuras vt intereſſe. Et hoc verum, quando fideiuſſor obligaſſet ſe nõ ſolũ ſimpliciter, ſed etiam in omnẽ caſum venientem ex debito principali, quia teneret de augmento debiti, vt d.l. centum, & l.quæro.§. 1. ff. loc.& l.mora, ff de ver.ob. aliàs ſimpliciter fideiubẽs nõ tenetur ad intereſſe, nec ad augmentum debiti, vt no.gl.in d.c. 1. & ſequunt̃ doc.& ideò ſibi imputabit, ſi ſoluet iure fori licèt iure poli debitor teneatur, ſi ipſe erat obligatꝰ in vero ad ĩtereſſe, ſeu augmentũ creditori, aliàs nõ, aut obligauerat ſe fideiuſſor ad vſuras ſoluẽdas, & ſic ſm legiſtas, & canoniſtas diſtinguitur, qa ſi ſoluit ſpõte, nõ repetes, ſm gl.in d.ca.2. quia indebitæ erãt, vt in c.debitores, de iureiu. Si verò ſoluit coactè, ſed nõ oppoſuit exceptionẽ, non repetet, ſi aũt oppoſuit,[b] ſed per iniquitatẽ iudicis fuit coactꝰ ſoluere, & ſic non poſſet repetere, nec debitor tenetur ꝑ l.exceptionẽ,[c] ff.e.ti.ff.de euic.l. ſi ꝑ ĩprudentiã. Sed in ꝯtriũ ſm Theologos, & in ꝯſcĩa tene firmiter, ꝙ tã in iſto caſu, qñ ſoluit coactè, q̃ ẽt qñ ſponte ſoluit eo, ꝙ ſic ꝓmiſit eas ſoluer̃, ꝙ poſſit repetere, & ꝙ debitor ſibi teneat̃, qa ſic intelligit̃ mãdaſſe, vt ſoluat debitum vt l.ſi procurator, ff.de ꝯd. inde. & ſic ſibi imputet debitor, q eũ fideiubere fecit ꝓ vſuris, niſi ſoluerit in fraudem, vt faueret vſurario, quia ſic nõ repetet, Aut nõ ſolũ fideiusſit ſoluere vſuras, ſed ẽt iurauit, & ſic repetet ſm oẽs, qa licèt poſſet petere abſolutionẽ a iuramẽto, non tñ tenetur ſm Gof. quia licet teneat̃ fideiuſſor excipere, vt no.in gl. d.c. 1.per multa iura, non tamen tenet̃ agere.

b Si autem oppoſuit] Etiam ſi nõ oppoſuit, ex eo, qa exceptio non ſolebat admitti, ꝙ repetet, puta quia vſurarius erat in ciuitate priuilegiatus, vt poſſet exigere vſuras, & de facto ſeruabatur, quia tunc nõ eſt quid imputetur fideiuſſori, Ita Inno. in d.c. 2.de fideiuſſo.8.col.verſ. & aduerte.

c Per l.exceptionem] vbi iniurioſo ſententia contra fideiuſſorem lata ſui culpa nõ præiudicat debitori, & intellige maximè, quia idem, & ſi ſine culpa. Sed potuit eſſe in culpa, qa non appellauit, nec denunciauit vt poſſet dominus appellare. ff. mandati.l. ſi procuratorẽ.§. ignorãtis, vel excep. non oppoſuit, vel oppoſitã nõ probauit, vel ꝑ minus idoneos teſtes &c. Et dic contra ius, ſcilicet litigatoris, quia ſi contra leges, eſſet nulla. ff quę ſenten. ſine appellat. reſcin.l.1.&c.

Vtrum

17 Vtrum fideiuſſor remaneat obligatus prorogato termino [a] a creditore? ℞. ſecundũ Pa.in c.conſtitut⁹ e.ti. cõiter tenetur, ꝙ aut fideiuſſor erat obligatus ad tempus ſolùm, puta vſque ad annum, & ſic non tenet̃ poſt annum prorogato termino; per l. item quæritur. §.qui impleto, ff. loca. vbi patet, ꝙ ſi locaui tibi domũ vſque ad annum, dato fideiuſſore, ſi conducis poſtea tacitè ad aliud tempus, fideiuſſor non tenetur, niſi de nouo promittat. Aut obligatio erat pura, licet ſolutio dilatata ſit ad tempus, & ſic licet ſolutio ſit prorogata, non tamen liberat̃. Rõ qa nulla facta ꝓgatione termini tenet̃ fideiuſſor ẽt poſt terminũ, ſicut & re⁹ principalis, ar.c.cum dilecti.§.ꝑterea, de dol.& ꝯtu. & l.Celſus, ff.de arbi.§.idẽ ait, vide ẽt ĩ.obligatio.§.7.

18 Vtrũ fideiuſſor ante tp̃s poſſit agere contra debitorem, vt liberet? ℞. ꝙ ſic in tribus caſib. Prim⁹, ſi diu [b] in debiti ſolutione ſtetit. Secundus, ſi diſſipare [c] bona ſua debitor incæpit. Terti⁹, ſi condemnatus [d] fuit ſup fideiusſiõe, de quib. habes in c.ſi.e.ti.& vide ꝙ ibi no.

19 Vtrum fideiuſſor pro alienatione rei dotalis, vel donatiõis propter nuptias conſtante matrimonio teneatur de euictione? ℞. Pa. in c.cum cõtingat, de iureiur. Bar.in l.cum lex, ff.eo.ti.& Ioan. An. poſt multas opi. videntur concludere, ꝙ ſi mulier vendit, non tenetur nec ipſe, nec ipſa mulier.d.l.cum lex, ſed ſi vendit maritus, vel alius, tenẽtur vendens, & fideiuſſor, vel ad rem tradendam, vel ad intereſſe, ſecundùm qđ no.in l.rem alienam, ff de contrahenda empti.ar.l. & ſi is, C.de præ.mi. Ratio, qa lex non reſiſtit venditioni, & actiõi perſonali, ſed alienationi, ideſt translationi dominij, vnde vxor non [f] obligatur, quia teneretur ad translationẽ dñij [g] l. ex empto, in prin.ff.de act.empt.& ven.nec fideiuſſor, qa haberet regreſſum ꝯ mulierẽ. Et hoc verũ, niſi mulier iuraſſet, qa ſi iuraſſet, teneret̃ tã ipſa, q̃ fideiuſſor & hęc opi.placet omiſſis alijs multis ĩ d.c.cũ ꝯtingat, per Io.An.& d.Ant. tactis.

20 Vtrũ fideiuſ. poſſit aliqd recipẽ ſine vſura a debito-

a Prorogato termino] Vt quando quis conduxiſſet fundum pro duobus annis pro certo precio, vel conduxiſſet vectigal, & dediſſet fideiuſſorem, tunc licet prorogaretur tempus obligationis, non teneretur fideiuſſor niſi conſentiens, d.l.ſi cum hærmes, & d.§.qui impleto, ĩ tex.allegat. Secus, quando tempus adijcitur exactioni. Vt qñ quis promiſit ſoluere in paſchate, vel in fine anni, & dat fideiuſſorem, quia tunc tenebitur fideiuſſor etiã poſt tp̃s, ſi non ſit facta ſolutio ĩ tempore, quamuis ñ interueniat aliqua prorogatio, fortius tenebit̃, ſi prorogatio ſupeuenerit, abſque etiam cõſenſu fideiuſſoris, vide de hoc infra obligatio.§.7. & d. Iaſ. vbi plenè, in l.lecta, in 5.not.ff. ſi certum pet.

b Si diu] Exemplũ, ſi reus promiſit dare centũ intra decenniũ, & dedit fideiuſſorem. Nam tũc fideiuſſor diu ſtat in obligatione, quia per decẽnium, & tamen non poterit agere, vt liberetur, quia non eſt diu ceſſatum ante decennium in ſolutione, cum ante non debeat ſolui, & ſic ante nõ ſit in mora. l.lecta, ff.ſi cer.pe.& per hoc dixit Ci. in l.ſi pro ea, C mand. ꝙ ſi qs promiſit de euictione pro re, quam vendidit, & dedit fideiuſſorem, licet diu ſteterit in obligatione fideiuſſor ante, quàm ſequatur euictio, tamen quia non eſt diu ceſſatũ in ſolutione, ex quo nondum ſecuta eſt euictio, non poterit agere, vt liberetur. Idẽ voluit Io.An.in add.Spe. tit.de iudi.§.1. ſuper ver.ſi verò fideiuſſor ſequitur d.Ant.& Imo.in d c.ſi & diu intelligitur ad arbitriũ iudicis, ſicut & de verbo, Celeriter, ĩ c.potuit, de loc. Et hoc dictũ ſequuntur cõiter doc. Cõſiderabit prudens iudex temporis curſũ, qualitatem perſonę, ad ea, quæ inter contrahentes acta ſunt, affectionem fideiubẽtis, Quamq̃ alij dixerint, diu, intelligi aliter.

c Si diſſipare] Pro hoc facit, quia creditor in die, vel ſub cõditiõe poteſt in dicto caſu agere, vt pręſtetur ſibi cautio de ſoluendo adueniente die, vel conditione. l.in omnibus ff.de iudi. Similiter etiã mulier põt conſtãte matrimonio agere contra virum, q̃ incipit diſſipare bona. l. ſi conſtãte, in prin.ff. ſol.ma. & l. vbi adhuc, C.de iu.do. Fallit tñ caſus iſte, ſi tp̃e, quo fideiuſſio fuit facta, debitor ad inopiã vergebat quia tũc nõ poſſet agere, vt liberaretur, per id, ꝙ habetur in l.ſi is a quo, ff. vt in poſ.leg.

d Si condemnatus] Vide Barto, in l.fideiuſſor ꝓ venditore, ff. de fideiuſſ.& Pe. de Anc.in d.c.ſi.vi.đ ĩ poſtillis Ale. ad.Barto. vbi ſ.

e Et vide quod ibi not.] Adde. quartum, ſi hoc ab initio cõuenit, vt C.man.l. ſi ꝓ ea, ꝯ q̃, & arguit Vinc. ꝙ ſi fideiuſſ.vellet ire ad ſtudiũ, vel ex aliqua cã ad longinquas partes ꝓficiſci, poſſet agere, vt liberaretur a fideiuſſione, ar.in l.aut lõga, ff.de ꝓc.vide Spe.ti.de iu.§.3. ver.q.d ſi fideiu. vbi tractat, quid ſi inimicitia, interuenit, nũquid poſſit agere fideiuſ.vt liberet̃. Non debet tamẽ aliàs intẽpeſtiuè reuocare beneficiũ ſuũ. qa oportet adiuuari nos bñficijs, & ñ đcipi.c.1.đ ꝓ.

f Vnde vxor nõ] Adde Bal. poſt gl.in l. ſi prędium, C.de iu.do.vbi vr̃ dicere hoc eſſe verum, qñ emptor ſciuit fundum eſſe dotalem ſęcus, ſi ignorauit.

g Translationem dominij] ẽt ſi naturalis obligatio non orietur, & nimirum, qua ex contractu, qui fit lege reſiſtente, nulla oritur obligatio, d.l.cum lex. Lex.n.huic obligationi reſiſtit, vt ff.de fun.do.ꝑ to. & in authen.ſiue a me, C.ad Velle.

Quidam

re? ℞. qdã tenẽt [a] ꝙ nõ, qa eſſet vſura, rõ qa vr̃, ꝙ fideiuſſor ſit quoddã mutuũ interpretatũ. Sed ego credo, ꝙ nõ ſit vſura aliqd accipere, dummõ neq; fraus, neq; dol⁹ interueniat, puta quia ꝯuenit cũ aliquo, nè credat debitori, niſi fideiubeat, vt ſic lucrari poſſit, qa tũc nõ liceret, aliàs ſic, qa hoc nõ eſt mutuũ verũ, neq; ẽt interpretatũ ſed ſi rõne facti aliqd acciperet, bñ eẽt iniuſtitia, & ꝯ charitatẽ, qñ nullũ periculũ hẽt, vel laborẽ in fideiubẽdo. ſed qñ aliqd accipit rõne ꝑiculi, cui ſe exponit, vel fortè laborũ & cęterorũ, q̃ faciliter incurrũt ĩ talib. fideiusſionib. eẽt oĩno licitũ aliqd, accipere moderatè tñ, & ſic eſt ꝯct⁹ innominatus, non mutui.

FIDES dr̃ dupliciter, ſ. pactionis, & ꝯſens⁹, vt hr̃ in c. 1.de ſpon. duo. oĩs pactio, q̃tũcunq; ſimplex, dr̃ fides. Vñ veniẽs ꝯ ꝓmiſſionẽ dr̃ venire ꝯ fidẽ ꝑſtitã & ſic capit̃ in l.1.ff.de pac. & ff.de ꝯſt.pe.l.1.in princ. vñ dr̃ fides quaſi fiet, & hęc reſpectu ꝓmiſſionis de futuro, alia eſt, q̃ eſt cõſenſus de ꝑſenti, & hæc facit mrĩmoniũ, vt no.ĩ d.c.1.đ hoc hẽs ẽt ĩ.iuramentũ.1. §.6.

1 Vtrũ fides ſit frãgẽti ſeruanda vide ĩ. iurm̃. 5.§.7.

2 Eſt & alia fides, quæ dr̃ ſubſtantia ſperãdarũ rerũ, argumentum non apparentium. ad Heb.11.cap. Et de iſta intellige, quę infra dicam in toto iſto c.

3 In quo differt fides [b] ab opinione? ℞. vt ĩ.opi.ĩ prĩ.

4 Quæ pertinent ad fidẽ? ℞. Th.2.2.q.11.art.2.ꝙ directè & principaliter articuli fidei. Indirectè verò & ſecũdariò ea, ex qbus, ſi non crederentur, [c] ſequeretur alicuius articuli corruptio, & circa vtraq; poteſt eſſe hæreſis eo modo, quo & fides.

5 Quot ſunt articuli fidei? ℞. cõiter dicitur, ꝙ ſunt.12.quia quilibet apoſtolorũ, qui fuerũt.12.ſuum poſuit, & oẽs inſimul omnes articulos approbauerunt. Sed verius dicendum eſt, ꝙ ſunt.14.ſeptem pertinent ad diuinitatem, & 7.ad humanitatẽ Chriſti, qui omnes ponuntur in ſimbolo minori, qui ſunt infraſcripti. Primus, quẽ poſuit Petrus eſt Credo in Deũ patrẽ, omnipotentem, creatorẽ cœli, & terrę, in quo tria continentur. Primum vnitas deitatis ibi, Credo in deũ, non deos. Secundum diſtinctio perſonæ patris ibi, patrẽ omnipotẽtem. Et vt dicit Ri.in 3.ſen.hic oĩpotentia includit oẽm ſciã, ſummã bonitatẽ, ꝓuidẽtiã reſpũ oĩum, & oẽm ꝑfectionem. Tertiũ creatio oĩum ibi, Creatorẽ cęli, & terrę, i. viſibiliũ per terrã, & inuiſibiliũ ꝑ cœlũ ſignificans. Secundus art.quẽ poſuit B. Andræas, & in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum, dñm noſtrum, Eius dicit, ideſt patris, & vnicum, quia ſolus vnus eſt filius, & Dñm noſtrum, ſ.iure creationis, gubernationis, & redemptionis. Tertius articulus, quem poſuit Ioannes, eſt, Qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto, nat⁹ ex Maria virgine. Quartus, quẽ poſuit Iacobus maior, eſt, Paſſus ſub Põtio Pilato, crucifix⁹, mortuus eſt, & ſepultus. Quintus articul⁹, quẽ poſuit Thomas, eſt, Deſcẽdit ad inferos, tertia die reſurrexit a mortuis in quo ꝯtinẽtur duo articuli. Primus, deſcẽdit ad inferos, ſ.ſm animam. Secundus, reſurrexit a mortuis, ſcilicet glorioſus, & immortalis. Sextus articulus, quem poſuit Iacobus minor, eſt. Aſcendit ad cęlos, ſedet ad dexteram dei patris. Aſcendit enim nõ ſolùm ſuper omnes cœlos, ideſt ſuper omnẽ creaturam corporalem, ſed etiam ſuper omnẽ ſpiritualem, quia propter dignitatem vnionis omnes excellit, Ephe.1.propterea additur, Sedet ad dexteram dei patris, ideſt in potioribus bonis patris. Septimus articulus, quem poſuit Philippus, eſt, Inde vẽturus eſt iudicare viuos, & mortuos, ideſt eos, qui in eius aduentu viui reperientur, & in momento morientur, & poſtea reſurgent

a Quidã tenent] đ hoc vide Ana. in c.ſi.de vſu.12. q.ibi. 12. quæritur, pone ꝙ tu accepiſti mutuo.

b Fides qd ſignificet, Cate.docet in expo.Simb.in prĩo ar.c.igr̃. De ei⁹ gradib. ĩ ꝓœ. op.c. docẽdi, neceſſaria ad ſalutẽ cõſequẽdã, ibi.& in art.Sim. Et in Ieſum Chr.& ad iuſtificationẽ, in ar.Deſcendit. ad inferos.c. Poſtremo, & Cõ. Trid. ſeſ.6.de iuſtifi.c. 7.De oĩpotentia Dei, Cat.ĩ primo art.Sim. in vocẽ oĩpotẽ.in orõne de ora. c.de ꝑpa. adhib.qd primò credẽdum idẽ, in prĩo art.ſidei. Hã antecedeṙ ꝑniam oportet idẽ đ pę. ſac.c.2.alia đ ea, in eodẽ legas ĩ totũ maximè Sim. & ĩ opis exordio ſola q.d, Cõ.Tri. ſeſ.6.c. 7.de iuſt. c.xi.đ obſer.mã. cur ſine operib⁹ mortua, ibid. nè longior ſim, alia de ea tradit Sin. Tri. q̃ ex tabula Zilettianę ĩpreſſiõis colliges. id tñ addas ex ea q. fidei ꝓfeſſionẽ facere teneant̃, ſeſ. 24.c.1.& 12.đ re. cuius formã edidit Pius.4. Pon. mã. q̃ vidẽs poſt decreta Conc.excuſſam, lege quoque reper.inqui. cum anno. P. V.

c Si nõ crederẽtur] Exemplũ, ſi nõ crederet expoſitioni ſacræ ſcripturę, ſm ꝙ, ſ.approbat eccl̃a, qa eſſet ꝯ articulũ, Credo in ſpiritũ ſanctum, &c.

gent

gent cũ eis, q primò erant mortui. Octauus articul⁹, quẽ poſuit Bartholomæus, eſt, Credo ĩ ſpiritũ ſanctũ, q. ſ. eſt tertia pſona in Trinitate. Non⁹ articulus, quẽ poſuit Mattheus, eſt Sanctã eccleſiã catholicã. i. ꝯgregationẽ fideliũ. Decimus articulus, quẽ poſuit Simõ Cananæ⁹, eſt Sanctorũ cõionẽ, remiſſionẽ peccatorum. Et iſte arti. cũ illo, quẽ fuit B. Matthæ⁹, eſt vn⁹ articul⁹, & ad vnũ & eũdẽ articulũ ptinet, q ẽ de operatiõe Dei, p q̃ dat nobis eſſe grã., eſt ſenſus, Credo in ſpiritũ ſanctũ facientẽ ſanctã eccleſiã Catholicã. i. vniuerſalẽ, in qua eſt cõio ſanctorũ, & remiſſio peccatorũ, & iõ non dẽt dici, In ſanctã, ſed ſanctã. Vel ẽ ſenſus, Credo catholicã eccleſiã eẽ ſanctã, ſ. per operationẽ Dei, eccleſiã, in q̃ habentẽ cõionẽ ſanctorũ, & remiſſionẽ peccatorũ, tñ ad hunc art. reducitur fides de ſacris, qa in eis cõicant fideles, & ſunt inſtrumenta ſanctificandi, & ex conſequẽti peccata remittendi. Vndecimus arti. quẽ poſuit Iudas Thadæus, eſt, Carnis reſurrectionẽ. Duodecim⁹ art. eſt, quẽ poſuit Mathias, vitã æternã. Et eſt ſenſus iſtorum duorum, Credo, ꝙ Deus reſuſcitabit nos, & dabit nobis vitã æternam. ſ. bonis, & ex conſequenti ſequitur, ꝙ dabit malis pęnã æternam, hęc ex Ri. in 3. di. 25.

6 Vtrum ſimplices, qui in ſubtilitatibus fidei errant, peccent? ℞. Tho. 2. 2. q. 2. ar. 6. ꝙ non, ſi non pertinaciter, peruerſæ doctrinæ inhærẽt in particulari ꝯ vniuerſalis eccleſię fidẽ. Spe. verò ti. de hære. & Alua. vt refert Io. de Lig. tenent, ꝙ peccant mortaliter, & ſunt hæretici. Spec. allegat. 24. q. 1. ſchiſma, C. de hær. l. 2. in fi. & C. de ĩ ius vocandi. l. venia, ibi nec in ea re ruſticitati venia pbeatur. 37. di. c. fi. Aluaro verò allegat 6. q. 1. q̃ro. 19. q. 1. ſi cupis. 22. q. 2. in ipſarũ, ſed ego credo verã opi. S. Th. imò plus dico, ꝙ aliqñ talis error poſſet eſſe meritorius, vtputa aliquis audit aliquẽ prædicatorẽ famoſum, vel epum prędicaſſe aliquẽ errorẽ, & ſimplex credit aĩo obediẽti fidei paratus tñ corrigi, nã ex intentione opera iudicantur. c. cũ voluntate, de ſen. exc. aliqñ cũ peccato veniali, vtputa vetula credit Trinitatẽ eſſe vnam fœminã, & qa credit eccleſiã ſic tenere, ſic credit, & tñ non eſt hæretica, qa ꝯditionaliter credit, ſi eccleſia ſic tenet, & credit. aliqñ eſt cũ mortali, vt eſt qñ hõ ſcienter credit aliqd, qđ eſt ꝯ articulos fidei, vel determinationem eccleſiæ, & hoc patet ex c. damnam⁹, in fi. de ſum. Tri. Ad iura, q̃ adducit Spe. l. 2. cũ ſua gl. eſt ꝯ ipſũ. l. venia, nihil facit ad materiã. c. ſchiſma, loquitur de hæreticis paratis ſe nõ corrigere. Ad iura Aluari, quæ videntur velle, ꝙ ignorãtia non excuſet, loquunt de ignorãtia iuris naturalis, q̃ non excuſat. Et hoc tene, ſicut tenet ẽt Inno. in 1. c. de ſum. Tri. & Car. in Cle. vni.[a] de sũ. Tri. vide etiam ꝙ infra dicam, hær. in prin.

7 Vtrum oẽs teneãtur habere fidem explicitã? ℞. ſm S. Bo. in 3. di. 25. ar. 1. & conuenit cũ eo Ri. ibidẽ, ꝙ credere explicitè, & diſtinctè eſt fidei prouectæ, & nõ eſt neceſſariũ, niſi illis, qui fidem neceſſariò alijs habent manifeſtare,[b] ſ. officiũ docendi & prædicandi ſumpſerũt, credere verò implicitè eſt fidei diminutæ, & non ſufficit habẽti vſum rõnis, qa cũ q̃dã ſint notoriè diuulgata, non poſſet qs illa ignorare ſine contẽptu & totali negligentia ſuæ ſalutis. credere verò partim implicitè. ſ. quoſdã articulos, ꝙ quoſdã alius explicitè, eſt neceſſariũ ad ſalutem, tenentur. n. ẽt ſimplices[c] ad illos articulos explicitè credẽdos, quos eis manifeſtat non tantum prædicatio, ſed etiã eccleſiaſtica conſuetudo, vt eſt de vnitate & trinitate, quã ex ſignatione noſcere poſſunt, cum dicunt, In nomine patris, & filij, &c. Itẽ de Natiuitate, paſſione, & reſurrectione, quæ feſta prædicant, & remiſſionem peccatorum, quã ex actu præsbiterorum noſcere pñt. Ideo ab ignorantia taliũ nullus excuſatur, vtens rõne, quia non pt eſſe ſine negligentia, & contemptum, niſi ſm Ri. vbi ſupra illi, quibus Chriſtus nec per ſe, nec p aliũ, nec p inſpirationem interiorẽ locutus eſt, quia tales non tenẽtur credere explicitè, niſi id, quod credebatur

in

a Et Car. ĩ Cle. vnica] Et idẽ tenet in Cle. fi. 2. oppo de vſur. & Bal. ĩ ru. đ ſum. tri. dicit, ꝙ q crederet patrẽ filio maiorẽ, credens eccleſiã ita tenere, nõ eẽt hæreticus, ſeqtur Abb. in rub. de ſum. tri. facit gl. in c. ſi Papa 40. diſt. Quæ vult, ꝙ Papa nõ poteſt pp hæreſim deponi ſi eſt parat⁹ corrigi. Et facit tex. in c. nunc autẽ. 21. di. & in c. dixit apoſtol⁹. 24. q. 3. vide tu Fel. in ru. ex̃. de hęr.

b Alijs manifeſtare. Adde Inn. ĩ c. 1. de ſum tri.

c Tenentur etiã ſimplices] Adde S. Th. 2. 2. q. 3. ar. 5. 6. 7. & 8. vbi plenè.

in lege naturæ. Tenet etiã Alex. de Ale. 2. 2. tit. de perplexitate coſciẽtiæ, ꝙ puer in carcere Sarracenorũ incluſus ab infantia ſecundũ Aug. de quæſtionibus noui & veteris teſtamenti, ſi nõ fuerit, à quo didicerit, nec ad eum rumor doctrinæ fidei puenerit, immunis erit, & cum non habeat impotentiam omnino credẽdi, dicit Alex. ꝙ ſi faciet, ꝙ in ſe eſt, Deus illuminabit eum, vel per occultam inſpirationem, vel per angelum, aut per hominem.

8 Vtrum ſit neceſſarium ad ſalutẽ ꝯfiteri ea, q̃ sũt fidei? ℞. ꝙ ſic, p loco, & tpe, ſm Tho. 2. 2. q. 3. ar. 2. puta qñ ſi aliquis interrogaret đ fide, & taceret, & ex hoc crederetur, vel quod nõ haberet fidem, vel ꝙ non eſſet vera, vel alij per eius taciturnitatem a fide auerterentur, & huiuſmodi caſibus, in quibus honor debitus Deo, & vtilitas proximis impendenda ſubtrahitur, niſi confeſſio fiat,[a] eſt neceſſaria de pręcepto. In alijs aũt caſibus non eſt neceſſaria de præcepto, ſed de cõſilio, ſi modo vtilitas fidei ſperat. Vituperabilis eſt confeſſio fidei, qñ ſolũ eſt ad perturbationem infidelium, dicente domino. Mat. 7. Nolite ſanctum dare canibus facit c. in mandatis. 44. diſt.

9 Quid de illo, q licet interius credat, tñ pp timorẽ facit aliquem actũ infidelitatis, puta, exhibet reuerentiam idolo, portat aliquam veſtem deſignatã ad aliqđ determinatũ ſignũ infidelitatis, & hmõi? ℞. ꝙ peccat mortaliter, qa ſm Aug. 32. q. 4. ſicut Sanctius eſt mori, q̃ vti idolatico, hęc ille. Secus eſſet, ſi non deſignaret determinatæ infidelitatem, ſicut legimus in Beato Sebeſtiano, qui vtebatur clamyde militari ex bono zelo, vt lucraretur animas Chriſto, & huiuſmodi.

10 Vtrũ liceat, prece, vel precio aliquem adducere ad fidẽ, vide j. Iudæ⁹. §. 33.

11 Vtrũ liceat diſputar de fide, vide s. Diſputatio, de hac materia, vide. j. Infidelitas.

FILIVS[b] quidam dr ſpurius,[c] & propriè eſt natus ex matre nobili, & patre ignobili, vel patre incerto, & matre vidua. Sed in iure ſpuri⁹ dicitur omnis natus ex illicito coitu, præterquam de concubina in domo retenta ab eo, qui non eſt coniugatus, vt no. in c. tanta qui fil. ſint le. & no. Bar. in l. ſi gener,[d] ff. de his qui. vt indi. q̃quis natus de adulterio proprio nomine vocetur manzer, Deut. 23. & in c. niſi cũ pridem. §. perſonæ, de renun. & in c. per venerabilem, qui filij ſint. le. Et omnis talis ſpurius in nihilo ſuccedit patri, vel coniunctis per lineam paternam, quia non dicit agnatus, de quo tex. in capitu. dicat aliqs. 23. q. 4. & gl. in c. tanta, qui fi. ſint le. & qđ nota per Bar. in authen. ex complexu, C. de ince. & inuti. nup. & Inſtitu. de ſucc. co. §. vulgo, & Inſti. ad Orfi. §. nouiſſime, imò nec pater poteſt, talem inſtituere hæredẽ, aut. licet, C. de na. lib. & d. c. dicat aliquis. Vnde dicit Pan. in d. c. per venerabilem, in gl. in ver. non ſeruatum. (Adde Anch. conſi. 390.) ꝙ baſtardi nobilium non dicuntur de parentela[e] parentum, quia ſordes non computantur inter pręcipuos. C. ad Orfi. l. ſi qua illuſtris, nec arma parentum portare poſſunt, & eſt ſententia Bal. in l. cum legitimæ nuptiæ, ff. de ſta. ho. & ſequitur d. Ant.[f] in d. c. per venerabilem.

1 An tales ſuccedunt matri, diſtingue,[g] ꝙ aut eſt vulgo quæſitus, & propriè ſolum ſpurius, & ſic ſuccedit cum legitimis filijs niſi mater ſit illuſtris fœmina, vt ĩ l. ſi qua illuſtris, & ibi per gl. & Bart. & Inſt. de ſuc.

cog.

a Niſi confeſſio fiat] Nã eſt præceptum affirmatiuum, & ideo p loco, & tempore obligat.

b Vide quoque repertorium inquiſi. cũ annota. Petrus Vendra.

c Spurius] Bar. in d. l. ſi gener, dicit, ꝙ dicitur etiam Spurius, quia lege nomẽ aſſumit, vt ex adulterio, vel ex concubina, cum plures haberet, & gl. & Bald. in l. 2. C. de epiſco. & cleri. ꝙ natus ex ſacerdote eſt inceſtuoſus, vel dicitur ſpurius. l. vulgo ff. de ſta. homi.

d Bart. in l. gener] adde tex. in l. fin. ff. ſol. matr. Bar. in l. parẽtes de in ius vocan. Et an idem ſit baſtardus, quod naturalis, vide Bar & Imo. in l. ex facto. §. ſi qs rogatus, ff. ad Tre. Bal. in l. cũ acutiſſimi, C. de fideicom.

e De parẽtela] Quid aũt in ſtatutis punientib⁹ vnam domum, an veniãt baſtardi? Vide Bart. in l. fi. C. de verbo. ſign. in l. pronũciatio, ff. de ver. ſign. plenè in l. tutelas, ff. de ca. dimi.

f Et ſequitur d. Ant.] Adde, ꝙ illegitimi dicunt indecori, & propterea ſunt inhabiles ad ea, quæ in decore conſiſtũt, vt ad dignitates &c. c. indecorũ, de fi. pſbi. & in c. cum decorem, de inſtitu.

Et baſtardus nõ debet ſedere in vna menſa cum legitimè nato, ſecundùm Bald. in cap. per tuas, de maio. & obedi. l. humilem, C. đ inceſ. nup. Et vide Cardi. Alexãdrinum in d. c. p venerabilẽ, multa dicẽtẽ de his.

g Diſtingue] Pa. in c. tanta, q. fil. ſint leg. hanc facit diſt. & Bar. in l. ſi gener, ff. de his q. vt indig.

a Et ſic in nihilo] Idẽ dic de nato ex ſacerdote, qa matri non ſuccedit ſcḋm Abba. ſuper gl. in verſi. adulterinis in c. per venerabilem, qui fi. ſint leg.
b Poteſt tamen hæredes] Et intellige de matris teſtamento, non de patris.

re vltra legitimum modum; aliàs euellitur à ſpurio.
i Contra prędicta] Adde, quòd ſpurius non poteſt emere bona patris ab eo, cui ipſe pater vendidit, quia præſumitur fraus, ſecundùm Bar. in d. l. ſi is qui, quia eo ipſo, quod ſpurius inuenitur poſſidere bona paterna, pſumuntur alienationes factæ in fraudẽ; & facit. l. 1. C. de natura. li. & e. tit. l. 3. & l. 1. & 2. C. de repu. hære. quicqd dixerit gl. in l. q teſtm̃, ff. de pba. Pro hac q̃ſtione vide Fede. conſi. 57. & Bal. conſi. 251. Vide conſi. Frã. de Rampo. cõſi. 25. in conſilijs Cald. ti. de teſta. vbi dicit, ꝙ ſi rogatus tacitè de reſtituẽdo ſpurio, moriens dicat filio ſuo quał̃r fuit rogatus reſtituere, & ſimiliter ille filius moriens cõfiteatur, ꝙ iſta cõfeſſio prodeſt fiſco.

cog. §. vulgo quæſitus. Idẽ dic de nothis. Aut ſunt etiã manzeres, ſicut nati de ea, quæ non poterat eſſe legitima vxor, ſiue qa alteri nupta, vel ipſe, ſiue qa conſanguineꝰ, vel affinis, & ſic in nihilo [a] ſuccedũt, vt in d. aut. ex cõplexu. põt tñ hæredes [b] eos inſtituere ſcḋm Mar. & Mo. & videtur tenere glo, in d. c. tanta.

2 Quæritur, an parentes ſuccedant præfatis ſpurijs? ℞. Pa. in d. c. tanta, ꝙ nõ [c] in eo caſu, quo ipſi non ſuccedunt parentibus. Et hoc verum de quibuſcunque filijs illegitimis.

3 Quæro, an pfati ſpurij poſſint inſtitui hæredes ab alijs extraneis? ℞. Pan. in c. cũ haberet, in fi. de eo, qui dux. in ma. quam pol. per adul. ꝙ ſic, quia non prohibenẽ niſi parẽtes, vt no. gl. in auth. qui. mo. na. effi. ſui. §. vlt. & ſcḋm Bar. in l. ſi is qui ex bonis, ff. de vul. & pupil. ſubſti. non prohibeẽ ſuccedere fratri ſuo pupillo etiã ex iudicio patris. [d] facit gl. in aut. qui. mo. nat. effi. ſui. ĩ fi. q̃ dicit, ꝙ licèt pater nõ poſſit talẽ vulgariter ſubſtituere, põt tamen pupillariter, quaſi pupilli ſit hęres.

4 Vtrum parentes poſſint præfatis ſpurijs aliquid relinquere rõne alimentorũ? ℞. ꝙ ſic, vt no. Bar. ĩ d. aut. ex cõplexu, imo tenenẽ de æquitate canonica [e] eos alere ſcḋm facultates eorũ, & tã pater, q̃ mater, tum quia tales non ſunt in poteſtate patris, nec matris, Inſti. de nup. §. itaque, & §. aliqñ, & l. vulgo concepti, ff. de ſta. ho. tũ quia alimenta debentur inſtinctu naturæ, [f] quę ſic matrẽ obligat ſicut patrem, vt not. Inn. in c. 2. de regula. & Pa. in d. c. cũ haberet; ſecus de iure ciuili, vt in d. auth. ex complexu. Vñ dicit Bald. in l. fin. §. ſi a ſocero, ff. de his q̃ in frau. cre. ꝙ de æquitate canonica poteſt pater donare ſpurio, vt habeat pro alimẽtis, & ſimiliter legare pro alimentis, [g] no. Bar. in l. fin. ff. de his qui. vt indig. & Cin. in l. non omni titulo. C. de admi. tut. dicit, ꝙ ẽt ſpuria dẽt dotari, vt no. Imol. in l. Lucius, la 2. §. 1. ff. de leg. 2. Limita [h] prædicta, niſi eẽt in nimia quãtitate in fraudem legata. & conclude, ꝙ præfati contra prædicta [i] a patre recipiẽdo de eius bonis tenentur reſtituere etiã in conſcientia. [k]

5 Filius aliꝰ dr̃ nothꝰ, [l] vt not. in d. §. ſunt & aliæ perſonæ, qui aliquãdo dicitur naturalis tantùm, [a] quãuis ſpurij etiã ſine naturales tãtum, & talis eſt ille, qui eſt natus ex coitu neque damnato, neque approbato de iure ciuili, vt eſt filius concubinę ſolutę in domo retẽtę a ſoluto, quæ poſſet eſſe eius vxor legitima, puta qa nõ eſt conſanguinea, nec affinis, vt in l. in cõcubinatu, ff. de concu. & iſte ſuccedit patri ab inteſtato in duabꝰ vncijs [b] totius hæreditatis, dũmõ non exſtant filij legitimi, vel vxor legitima, vt in auth. liceat patri, C. de na. li. qa filijs legitimis exiſtentibus, vel nepotibus nõ põt niſi vnã vnciã relinquere ei, & matri, & non vltra, vt l. matre, C. de na. li. Sed ſi nihil reliquerit ei, in nullo ſuccedet; ſed tamẽ debet alimentari a legitimis.

6 Sed nunquid, ſi nõ habet filios legitimos, poterit tales hæredes inſtituere? ℞. ꝙ ſic ẽt in totum, legitima tñ reſeruata parentibus, ſi habet, vt no. in d. aut. liceat patri, & licèt Goffr. teneat, ꝙ non ſuccedat, cũ hodie talis coitus [c] ſit reprobatus vt in aut. de leno. co. 3. poſt prin. & in aut. ſcęnicas non ſolùm, poſt prin. coll. 5. (in his duobus locis oſtẽdit imperator amare caſtitatẽ, & C. de concubi. l. vnica) tamen ego teneo cum gl. in d. c. tanta, & in ca. niſi cum pridẽ, de renũ. ꝙ ſuccedũt ẽt de iure canonico, qa ex quo ius canonicũ nõ ſtatuit oppoſitum, non debemus in hæreditatibus recedere a diſpoſitione iuris ciuilis, facit. c. p venerabilem, in fi. qui fi. ſint legi. & ſequitur Pa. [d] in d. c. tanta.

7 Filius aliꝰ dr̃ legitimus tm̃, & iſte eſt adoptatꝰ, vel arrogatus. Et dñr legitimi tm̃, qa nõ natura, ſed legis inſtitutione ſunt filij, vt de cog. le. in rubro & nigro. Et iſti ſi nõ ſunt legitimè emãcipati a pater adoptãte ſuccedũt patri legi. ſimul cũ filijs legitimis naturalibꝰ, vt C. de ado. l. pe. §. neq;. n. cũ ſeq. & Inſt. de hære. quæ ab inte. defe. §. itẽ adoptiuos [e] & in l. ſi pr̃, [f] ff. de ado. Vide ſupra, Adoptio. §. 1. & 2.

8 Filius alius dr̃ ſpũalis, & legitimus, ſicut eſt ſuſceptꝰ de baptiſmo, vel chriſmate. Et iſte ĩ nihilo ſuccedit, qa cum ſit ſpiritualis, nõ extendit ſe ad temporalia.

9 Filius alius dr̃ [g] ſpũalis tm̃, ſicut ſunt oẽs Chriſtiani Papæ, & de diœceſi Epi, & de parochia pſbyteri, vt in c. oẽs. 30. q. 2. & iſti ſimiliter in nihilo ſuccedũt parentibus ſuis iſto modo.

10 Filius alius naturalis, & legitimus, naturalis dr̃, qa naturalis eſt generatus, legitimus, qa ex legitima parentũ coniunctione approbata p leges, iſti ſuccedunt ab inteſtato parentib. omnibus alijs excluſis, vt in aut. de hær. ad inte. venientibꝰ. §. ſi quis igitur. Limita niſi in caſu, in quo aliqui ſpecialiter admittuntur, vt dictum eſt in filijs adoptiuis & ſunt quaſi domini [h] viuẽtibus parentibus, ſolũ eis deeſt adminiſtratio, vt Inſ. de hære. qua. & dif. §. ſed ſui. Vnde ex conſuetudine lege iuuata filij comitum appellantur comites, & filij regum reges, etiam in vita parentum, vt. 24. q. 1. c. fi. & p Bar. ĩ l. fi. C. de digni. li. 12.

c Quod nõ] Idẽ tenet Bar. in d. l. ſi gener. Allegat Azo. C. de le. hæred. Bald. in authen. licet, C. de natu. libe. & Bartol. in l. 1. in fine prin. ff. de contra tab.
d Ex iudicio patris] Et in d. l. is qui, & Bald. in l. eam quam, C. de fidei. in pen. col. dicit, ꝙ frater ĩdiſtinctè poteſt inſtituere fratrem ſpurium: alle. gloſſ. ſing. in §. fin. in authen. quib. mo. na. ef. fi. leg. & ibi Ange. dicit idem, & Bal. conſi. 5. lib. 1. & Bald. in d. l. eã quã, Limi at q̃ hic dicit Bart. & idem facit ĩ d. l. is qui, & Imo. Sed Pau. de Caſ. tenet cum Bart. vide eos.
e Canonica] Bal. in auth. ex cõplexu, limitat q̃ dñr hic non procedere in inceſtuoſis, vel natis ex coitu nefario; vide tu Abba. conſil. 116. 2. parte.
f Inſtinctu naturæ] Et hoc conſuluit Areti. vt refert Inſti. de iure naturali in principio &c.
g Alimẽtis] Hoc mõ, Relinquo filio ſpurio meo in vita ſua fundum pro alimentis, & poſt mortem ſi filiorum ſuorum, Quibus poteſt relinqui, vt l. fi. C. de natura. li. & idem in dote &c. l. cum poſt, ff. de iure do. in. §. gener, & ita dixit Bartol. de facto, vt ibi aſſerit Bartol. in l. vxore. §. pater naturalis, de leg. 3. Et Bald. in l. final. C. de do. promiſ. & in l. mater, C. de iurę dotium.
h Limita] Quia pręſumeretur fraus, vt l. 1. C. de natura. libe. Vide Bal. in l. eam quam, C. de fideicõ. 15. col. Vnde dicit patrẽ filio ſpurio nõ poſſe relinquere vltra legitimum modum; aliàs euellitur à ſpurio.
k In conſciẽtia] Sed pone, ꝙ qs ẽ rogatus reſtituere hęreditatẽ ſpurio. Quid dẽt facere ĩ cõſcĩa. Reſ. Bar. in d. l. ſi gener. 3. co. ꝙ ſalua rõne theologorũ debet fiſco reſtituere ſcḋm cõſciẽtiam, nec poteſt dare ſpurio, vel retinere, qḋ patet, quia tenẽdo dicuntur malæ fidei poſſeſſores. l. eũ, ff. de his qui. vt indi. & ibidẽ Bart. dicit, ꝙ hæres tenetur rñdere poſitioni, an fuerit rogatus reſtituere hæreditatem ſpurio, quod not.
l Dicitur nothus] Hoſt. dicit, ꝙ manzer eſt natus de ſcorto, qui dicitur aliàs vulgo quæſitus. Spurius verò propriè natus de adulterio, vel alio coitu damnato. Spurius enim eſt, qui patrem oſtendit, ſed talem, quem nominare nefas eſt. l. vulgo, ff. de ſta. ho. Nothum dicit eſſe natum de non ingenua; & non extra domum, dictus a nota. i. infamia. d. Anto. in c. niſi. §. perſonæ, de renun. & ibi glo. latius.

a Dr̃ naturalis tantũ] Largo mõ inceſtuoſi, & adulterini, & ſimiles dñr naturales, vt p gl. & Pa. in c. per venerabilem, qui fi. ſunt le. Sed ppriè naturales ſunt, Vt hic dr̃ de filio cõcubinæ; ita Spec. in tit. de ſucc. ab inte. §. 1. ver. Nũc de naturalibus.
b In duabus vncijs] D. Ant. in c. niſi. §. perſonæ, de renũ. Idẽ dicit.
c Talis coitus] Et de iure ciuili hodie qlibet coitus extra matrimonium, eſt reprobatus, vt declarat Ab. allegãdo Ho ĩ d. c. tãta.
d Et ſequit Pa.] Nec gl. illa, nec Pa. loquuntur in cauſa teſtati, ſed ab inteſtato, vt patet, caſus tamẽ eſt, prout hic. in d. aut. licet patri, C. de natu. li.
e §. item adoptiuos] Aliàs ſed ea oĩa. Et declarat optimè Ang. Aretin. in d. § ſed ea omnia.
f Et in l. ſi pater] Sunt ibi tria iura incipientia, ſi pr̃. Et nullum iudicio meo facit.
g Filius in ſacro eloquio non naſcendo, ſed imitãdo vocatur, ait D. Hier. in quęſt. in 2. Paralip. ca. 24. P. V.
h Quaſi dñi.] L. in ſuis. ff. de li. & poſth. Hinc vidẽmꝰ, ꝙ ęſtimũ pr̃is cenſetur æſtimũ filij, gl. eſt not. in l. 2. C. qui ęta. li. 10. quã ad hoc reputat ſing. Bal. in l. dix imus. §. ſi pater, ff. de excu. tu. & in cap. q̃ in eccleſiarũ, circa fi. de conſt. ſequitur Bal. in l. fi. ad fi. C. de impu. & ali. ſub. Et per eã dicit idem Bald. in l. 1. §. illud, C. cõia de ſucceſ. ꝙ habitatio patris cenſetur habitatio filij, & in l. etiam. pen. col. C. de exec. rei. iudi. dicit, ꝙ pater & filius quãtum ad æſtimum cõis pro vno capite computantur. Et Bar. in l. 1. §. dñi, 2. ar. illius text. ff. ad Sillania. dicit, ꝙ liber, ſeu cataſtrum patris prodeſt filio ſiue in poteſtate, ſiue emancipato. Et per d. gl. determinat Bal. in l. ſciẽdum, in prin. §. col. qui ſatiſdar. cog. ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ nullꝰ poſſit eſſe prior in ciuitate, niſi ſit æſtimatus ĩ mille, & pater in libris cõis ſit æſtimatus in mille, prodeſt filio, & ĩ d. c. q̃ in eccleſiarum, in fi. plꝰ ſubdit, ꝙ ſtante pdicto ſtatuto, ꝙ ſi pater habet plures filios, iſtud ęſtimũ de mille pdeſt oĩbꝰ. Imo plus not. Bar. in l. cũ ſimus, circa mediũ de agric. & cenſi. ar. filius tex. li. 11. in ver. patres, vel fratres. Qḋ ſtãte ſtatuto, ꝙ ñ allibrati nõ audiantur, nec ĩ ciuilib. nec in criminalib. ꝙ

libra patris vel aliorum conſortium de domo pro derit, non allibratis, facit quia pater, & filius cenſet vna & eadem perſona. l. ſi. C. de impub. &c Et vox filij cẽſet vos patris, & ecõtra. §. ei q. Inſti. de inu. ſti.
a Licet Bar.] Vtrum dicit, inſpecto iure ciuili, Inſti. de nupt. §. aliquando.
b Et hoc teneas] Ad hoc gl. or. in c. ĩnotuit, de ele. quam ibi tenet Io. And & eſt in ver. coniugata.
c Quia licèt per diſpẽſationem] Pone exemplũ, Quando contrahitur matrimonium in gradu ꝓhibito, vel alio obſtante impedimento. Idem dic de nato ex aliquo Saraceno & Chriſtiano, quia ex quo tempore Natiuitatis non poterat eſſe matrimonium 28. q. 1. Caue, meritò ſequens matrimonium non legitimat, q̃cquid dixerit Gaſpar Calderin.
d Inſtrumẽtum dotale] Ibi dicit Bald. Sed canoniſtarum ſimplicitas non curat de iſta ſolennitate.
e Moderniores canoniſtæ] Vide plenè per Alexãdrinum in c. tanta, qui fil. ſint le. 2. col. & qõ. 2. & latiſſimè. q. 10.
f Secundùm cõmunem opi.] Tenet hoc But. Cardi. Zaba. & Card. Alexand. allegat ad hoc l. nuper, in fin. C. de natu. libe. & in aut. q. mo. na. ef. ſui. §. ſi quis igitur, vbi inſpicitur tẽpus natiuitatis, nõ cõceptus. Tñ Io. An. ɔ̃. Et vide plenè Alexãdrinum in d. c. tanta 4. quæſtio.

11 Vtrũ filius naturalis tãtùm, efficiatur legitimus ꝑ ſequens matrimonium inter patrẽ, & matrẽ eius? ℞. Pa. in d. c. tanta, ꝙ ſic, quicunque ſit filius naturalis, ſi tpe, quo genitus fuit, poterant eſſe legitimè vir, & vxor in matrimonio parentes eius, & licèt Bar. [a] in l. in concubinatu, ff. de cõcu. velit ſolũ hoc eſſe verũ in concubina in domo retenta, poſtea ꝓ vxore capta, tñ canoniſtæ cõiter tenent ɔ̃rium, & hoc teneas, [b] ſec[9] eſſet, ſi tpe generationis nõ potuiſſet eſſe matrimoniũ inter parentes, quia licèt ꝑ diſpenſationẽ, [c] vel alio mõ ſit poſtea ɔ̃ctũ matrimoniũ, non tñ erunt legitimi, ſm Io. An. in quadam apoſtilla. Bal. li. feu. tit. ſi de feud. cõtro. fue. §. naturales, ver. nota generale, vult, ꝙ niſi interueniat inſtrumentum dotale, [d] vt volunt iura Inſti. de nup. §. aliqñ, & Inſti. de here. quę ab inte. defe. poſt prin. & in aut. quibus mod. natura. effic. §. ſi quis igr̃ dotalia, & in aut. de inceſ. nup. §. dubitatum, quãuis ſequat̃ matrimoniũ, nõ legitimatur. Sed ego teneo ɔ̃rium, ſicut tenent moderniores Canoniſtæ [e] cõiter, & in practica ſequuntur legiſtæ, imò plus dico, ꝙ licèt tpe conceptus non potuiſſet eſſe vxor eius, ſi tñ tpe part[9] contrahit legitimè cũ ea, fili[9] erit legitim[9] ſm cõem opi. [f] in d. c. tãta, ſimiliter non nocebit filijs natis ex concubina, q̃n ſint legitimi, licèt pater intermedio tpe habuit vxorem aliã, & ea mortua poſtea accepit concubinam in vxorem, ſm Bar. in l. cum mihi decem, [g] ff. de ſol. & Bal. in l. pe. ff. ſol. matrim. §. item ſi ignorans.

12 Vtrũ filij nati [h] ex clandeſtino matrimonio ſint legitimi? ℞. gl. in c. qđ nobis, q. fi. ſint le. ꝙ ſi nullũ eſt impedimẽtũ, poſt approbationẽ matrimonij erunt legitimi, ſiue ſint nati añ approbationẽ mr̃imonij, ſiue poſt & hoc ſequuntur oẽs, vt refert Ab. in d. c. qđ nobis, & probatur in c. 2. de clan. de ſpon. Nã approbatio retrotrahit̃, & perinde eſt, ac ſi a principio fuiſſet ɔ̃ctũ in faciẽ eccleſię, imò plus dicit Alanus, ꝙ licèt clandeſtinè ɔ̃hentes non præſumantur coniuges, vt dicit gl. in c. lator, q. fi. ſint le. tñ hoc procedit reſpectu nubentiũ, [i] ſed reſpectu filiorũ præſumunt̃ coniuges, qđ eſt notandum, ex quo infert Pan. in d. c. lator, ꝙ natus ex viro, & muliere ſimul cohabitantib. p̃ſumit̃ legitim[9], q̃a fauore legitimationis p̃ſumit̃ inter eos mr̃imoniũ, ꝓ quo facit. l. in liberæ mulieris, [k] ff. de rit. nup. & maximè procedit, ſi vocabant ſe cõiuges, vt no. Inn. in c. ex parte. 3. col. de reſt. ſpo. dicit ẽt Ho. [l] ꝙ ſi multo tpe ſimul tanq̃ cõiuges cohabitarunt, p̃ſumendũ eſt eſſe matrimoniũ, facit quod no. ipſe in c. illud, de p̃ſu. ſi aũt erat impedimentũ, tũc ſunt opi. Io.

g In l. cum mihi decem] Vbi hr̃, ꝙ actus medius interueniens facto hominis, qui impediret negotium, retrotrahitur. Vñ Bar. dicit. Pone, Titius hẽt ex concubina filium, poſtea ducit vxorem, ex qua filium ſuſcipit, deinde moritur vxor, & ille accipit concubinã in vxorẽ. Quęritur, q̃s præferatur vti primogenitus in regno, vel ducatu? dicit Ric. Malum. diſputaſſe hãc qõ. quam poſtea Io. An. in c. ratihabitio, in Mercu poſuit. Ex quo conſidera, ꝙ præſupponit, ꝙ legitimetur, licèt itermedio tpe habuerit vxorem &c. Concludo ergo ſecundũ Ab. in d. c. tanta, in fi. ꝙ vbi coitus nõ poterat eſſe vxorius, obſtante aliquo impedimẽto non reuocabili ſine diſpenſatione eccleſię, nõ legitimantur filij per ſubſequẽs matrimoniũ. Anchar. con. 410.
h Adde quid hodie dicendũ ꝑ Con. Tri. de ref. matri. decr. ſeſſ. 24. c. 1. P. V.
i Reſpectu nubentiũ] Quia p̃ſumitur ſtuprũ cãaliter. 30. qõ. 5. & hoc, vt inducant̃ ad palã cõtrahẽdũ. Vide de hoc Anc. con. 410.
k L. ĩ liberæ mulieris] Credo, ꝙ iſta. l. ſit correcta per. §. qñ, in aut. qui. mo na. effic. le. Vel ſaltem ſtãdum eſt iuri canonico. Vide Pa. in c. illud, de præſumpt. in fi.
l Dicit ẽt Hoſt.]

Vide ibi Pa. vbi latè, & in c. lator, qui filij ſint leg.
a Ioan. An.] Quia matrimonium omnia præcedẽtia purgat. c. tanta, qui fil. ſint leg.
b Ioan. Cal.] Ratio, quia ad hoc, ꝙ matrimoniũ ſequens legitimet filios præcedentes, oportet, ꝙ tpe cõceptionis, vel ɔ̃cti matrimonij potuerit eẽ matrim. d. c. tanta.
c Ex tractatu parentũ] Pone caſum, q̃a. ſ. pater & mater tractãt eum vt filium, & oportet, ꝙ ſint verba directa, & non enũciatiua. Vt optimè declarat Ab. in ca. per tuas, de probationibus, vbi reprehendit Bart. in l. 1. §. idem ꝑ ɔ̃rium, ff. de lib. agno. vbi dicit, ꝙ ſi dico, Benè veniat fili[9] me[9] & hmõi, ꝙ conſtituitur fili[9] in quaſi poſſeſſiõe filiationis. Dicit tñ ibi Bar. & benè, ꝙ tractat[9] ẽt ſine verbis conſtituit filium in poſſeſſione filiationis.
d Pa. vbi ſupra] Scilicet in c. per tuas, tamen parũ ibi dicit, ſed vide in c. ꝑ tuas, de proba. & in c. trãſmiſſæ, qui filij ſint legi.
e D. Ant. ĩ d. c.] Dicit tamen ibi Pa. circa finem, ꝙ hoc videt̃ durũ, ſ. ꝙ ſola fama probet quem eſſe filium in præiudicium veniẽtium ab inteſtato. Vnde vide, ꝙ no. in c. illud, de præſump.
f §. defuncto] Vbi dicit text. ꝙ ꝑ eſſe ꝙ mulier ſit adultera, & tamen filius ſit le. Ad hoc Bal. in rub. C. de proba. in l. ſi vicinis, C. de nup. in l. ſi a matre, de ſuis, & legi. & con. 52. 3. par.
g Secus, ſi fuiſſet abſens] Puta per biennium, reuerſuſque inuenit puerulum duorum mẽſium, Idem, ſi fuit infirmitate grauatus &c. Ita probat. l. filium, ff. de his qui ſunt ſui, vel alie. iur. Quę lex eſt notabilis ſecundùm Bar. ibi quæ etiam probat illum debere pro filio haberi legitimo, qui natus eſt tempore, quo vir, & mulier in matrimonio conſiſtũt. Et vide ibi Bart. ad materiam, quõ quis põt probari eſſe filius. Et de hoc in l. nõ ignorat, C. qui accuſ. non poſſunt. Vide etiam text. & Bar. in l. 1. ff. quorum bono. Ex illo tex. d. l. filiũ, mouẽt doctores quæſtione, Pone ꝙ conſanguinei dicunt talem nõ eſſe filium Titij, ex quo Titius ẽc aſſerit. Tu non es filius meus, an noceat filio? Et tenent ꝙ non, q̃a dictũ patris põt prodeſſe, & non obeſſe. l. 1. §. ſi q̃s ff. de Carb. edic. Vnde ſubdit Bar. ꝙ regina quædã habuit filium de quodam milite, qui tamen habebatur vt filius regis, & regnũ obtinuerat, tamẽ regina veniens ad mortem dixit filio, ꝙ militis cuiuſdã erat filius, & non regis. Qui renũciauit regno, ſed ſecũdùm eos malè fecit. Hoc vide ſupra, Adulterium §. 5. Abb. in ca per tuas, de proba. & in cap. tranſmiſſæ, qui fil. ſint legitimi. Qualiter autem probetur filiatio, vide Bal. cõ. 69. & 169. 2. par. & Anchar. conſilio. 236.
h Reſpo. Panormitan.] Et vide not. per Cyn. in l. quiſquis, C. ad l. Iuliam maie. Et in l. quicunque, de ſer. fug. In primo loco tractat, an in diſpoſitione pœnali veniãt naturales

Ioã. An. [a] & d. Ant. tenent, ꝙ poſt approbationẽ legitimãtur, licèt poſtea ſeparẽtur. gl. tenet, ꝙ hoc eſt verũ in natis poſt approbationẽ, ſed nõ in ante natis. Ioan. Cal. [b] tenet, ꝙ nullo modo legitimantur; & hoc putat Pa. verũ de rigore iuris, facit. c. fi. in. §. ſi q̃s, de clã. de ſpon. Et hãc teneo propter præfatum. c. fi. §. ſi quis, vbi, eſt tex. apert[9] vide, de hoc ſupra clandeſtinum, quando dicatur, in prin.

13 Vtrum natus de ſponſa de futuro ſit legitimus? ℞. Pa. in c. per tuas. 3. not. qui fil. ſint legi. ꝙ ſic, ſi nullũ ſit impedimentum; alias ſecus, ſecundùm qđ dictum eſt in pæcedenti q.

14 Vtrum filius, qui communiter reputatur filius viri, & vxoris, teneat̃ credere vxori dicẽti eum illegitimũ, vide ſ. Adulteriũ. §. 5.

15 Vtrũ ex tractatu parentũ [c] q̃s ɔſtituatur filius? ℞. Pa. vbi ſ. [d] ꝙ ex nominatione filij, & tractatu vt filij ɔſtituitur quis in poſſeſſiõe filiationis, etiam ſi ſit natus extra domum. Vnde ibidẽ dicit d. An. quẽ ſeq̃tur Pan. vbi ſupra, & no. But. in l. q̃dam, ff. de proba. ꝙ tractat[9] parẽtum, puta quia illi tractabant eum vt filium, & ipſe eos vt parentes, ꝓbat aliquẽ filium alterius, glo. in c. Michael. de fi. presby. imò plus vult gl. in c. tranſmiſſę, in ver. indicijs, q. fi. ſint leg. ꝙ probatio huius tractat[9] præfertur negationi parentum. Item d. Ant. in d. c. [e] vult, ꝙ etiam ſola fama probet filium, ſi nihil probetur in contrarium.

16 Quid ſi ꝓbetur, ꝙ vxor eo tpe commiſit adulteriũ, quo talis ɔceptus ẽ? ℞. Pa. in d. c. tranſmiſſæ, & ca. per tuas, e. ti. ꝙ ſi pater, ſeu marit[9] cohabitabat eo tpe cũ vxore, reputabit̃ legitimus, quia cum poſſit eſſe filius vtriuſque, debemus fauore filiorum præſumere, ꝙ ſit filius mariti potius, quã adulteri, ꝓ hoc ẽ tex. ĩ l. miles. §. defuncto, [f] ff. đ adul. facit l. qui ſemper, ff. de in ius vocã. Idem dic de filio nato de concubina retẽta in domo, vt ſemper præſumatur filius concubinarij, vt habes gl. ſingularem ĩ c. Michael, de fil. presb. ſec[9], ſi fuiſſet abſens [g] tanto tpe ꝙ non potuiſſet eum generare, vt ff. de his qui ſunt ſui, vel alie. iu. l. filium.

17 Vtrum filius natus ex illis, q̃ poſt mr̃imoniũ ɔ̃ctũ de communi conſenſu fecerunt votum, vel quando alter intrauit religionem, & reperitus fuit, ſit legitimus, Vide ĩ. Matrimoniũ. 3. Impedimentum. 5. §. 3.

18 Vtrum appellatione filiorũ veniant naturales tantũ? ℞. Pa. [h] in c. in p̃ſentia, de ꝓb. 5. col. ver. nunc attẽ

de ꝙ aut apparet de tacita voluntate diſponentis ſiue ex verbis poſitis in diſpoſitione, ſiue quia eſt eadẽ rõ, de legitimo, ſicut de naturali, & tunc veniunt ẽt naturales, ſiue tractetur de pęna, ſiue de commodo, ſiue in legib. ſiue in ſtatutis, vel teſtamentis, & hmõi, ſi verò non apparet de mente, tũc, ſi tractatur de commodo, veniunt etiam naturales, 35. quæſtio a. 7. c. nico, [a] & hoc ex benigna [b] interpretatione potius, quã ex ſignificatione propria, quia ex propria ſignificatiõe nomine liberorum, vel filiorum veniunt ſolummodo naturales legitimi, nõ adoptiui, vel naturales tantùm, vt in l. ſi ita quis. §. fi. ff. de leg. 2. non veniũt ẽt, vbi tractatur de commodo ſpurij ex coitu damnato nati.

19 Vtrum filius denominetur a patre? ℞. ꝙ ſic de iure, vt in ca. 2. de cõuer. in fi. & Inſtit. de leg. tu. §. 1. & hoc, quia ſequitur familiã, & agnationem patris, vt in dictis iuribus. Nec obſtat c. Rainutius, de teſtament. quia ſecundùm Io. And. illud erat [c] per ſuperbiã, qa mater erat nobilior, vel fortè quia pater dudum deceſſerat, vnde filius ſequitur priuilegium patris in trib. Primò quoad honores. Secundò quoad curialẽ cõditionem, C. de decur. l. eos [d] l. exemplo, [e] & l. nullus. 2. li. 12. Tertiò quoad originem, [f] ff. ad munici. l. 1. vide gl. in ca. dicat. 32. q. 4. & glo. in l. cum legitimè, ff. de ſta. hom. de illegitimis dic, vt in. §. ſeq.

20 Vtrum illegitimus fili⁹ ſequatur conditionem ſimiliter patris? ℞. ꝙ non de iure, ſed matris ſecundũ glo. quam ſequuntur communiter doct. in c. 1. de coniu. ſer. quæ vult, ꝙ partus ancillę erit penes dominum, ancillæ. l. & ſeruorũ, ĩ prin. ff. de ſta. homi. pro quo facit text. in l. partũ, C. de rei vendi. & no. in ca. vnico, de na. ex li. ventre, & in c. fi. de ſer. non or. & Inſ. de iu. per ſona. §. fi. nec obſtat cap. liberi. 32. quæſti. quarta, vbi dicitur, Semper qui naſcit̃, deteriorem partem ſumit, ſed expone deteriorem, ſcilicet matris, quæ fragilior eſt, [g] & debilior, hoc tamẽ limitat. Panor. in capitu. licet, de coniu. ſer. verum, niſi cõſuetudo, vel ſtatutum habeat aliud, ſicut hodie eſt, quod natus ex ancilla non eſt ſeruus, ſi pater eſt liber, Quod nota.

21 Vtrum pater, & mater teneant̃ alere filios? Reſp. ꝙ ſic, de quo vide ſupra, Alimẽta. §. 1. niſi in 5. caſibus, quos no. Panormitan. in c. cum haberet, de eo, qui du. in ma. quam po. per adulte. Primus, ſi filius eum accuſauit, vt l. ſi quis a liberis. §. item iudex, ff. de liberis agnoſcendis. Secundus, ſi pater eget ipſe, quia non tenetur vltra quàm poteſt, dicta l. ſi quis. §. ſed ſi filius. Tertius, ſi filius cõmiſit crimen ingratitudinis contra patrem in gloſſ. ꝗ l. cum patrem, C. de alend. liber. Quartus, ſi filius habet artem, vel aliud, vnde viuat dicto. §. ſed ſi filius, & §. alimenta, ibidem. limita. tamen hoc ſecundùm Bartol. in tractatu alimentorum, niſi ſit filius nobilis, quòd eum dedeceat in tali arte operari.

rales. In ſecundo an ex identitate rationis ſtatutũ debeat extendi. Adde aliũ modum coniecturãdi volũtatem diſponentis ꝑ Bar. in l. pronunciatio, ff. de ver. ſig. & in l. fi. C. de fidei. ꝙ aut diſpoſitio loquitur per verba ſignificantia naturalitatẽ, & veniunt naturales, aut per ſignificantia agnationẽ, & ñ veniũt.

a C. vnico] Vide gloſſ. ibi.

b Et hoc ex benigna] Adde tex. in l. generaliter. §. 1. C. de inſti. & ſubſti. ſub condi. fac. Et non apparente de mẽte teſtatoris, in diſpoſitione pœnali, & odioſa non veniunt naturales, quia interpretatio benigna, de qua hic, ceſſat in odioſis, & maximè in ſtatutis, c. in noſtra, de iureiu. & l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. geſt. & vide bonam gl. in l. filij, ff. de ver. ſig.

c Matris nomine quandoque vt illuſtriori, quis vtitur, D. Hier. de q. Hæbrai. in li. 2. paralip. ad fin. & maternam originem quidam populi cõſecuti priuilegio ſunt. l. 1. D. ad muni. P. V.

d L. eos] Ibi dr̃, ꝙ qui non ſequitur conditionem patris, ſequitur conditionem matris, & hoc procedit ſecundũ glo. quia pater erat naturalis, aliàs ſequeretur patris conditionem.

e L. exemplo] Ex illa l. no. Bar. ꝙ non valet reſcriptum principis ſpeciale, nec cõſuetudo, quòd quis ſequatur cõditionem matris vel ꝙ quis dicat̃ nobilis, vel ignobilis ex ꝓgenie materna.

f Tertiò quoad originem] In diſpoſitiõe, vbi fit mẽtio de filio talis, non habetur reſpectus ad patrem, vel ad matrem, ſed dr̃ demõſtrationis cã. Quare, ſi Titius dicat, relinquo filio Martini. 10. non videtur relictum contemplatio ne patris, ſed illud, Martini, poſitum videtur propter demonſtrationem ſecũdùm Bart. in l. cũ aliquis. C. de iu. deli. & in l. fi. C. d̃ vſufr. vbi optimè diſtinguit. Vide Abb. in c. Rai. in ſ. not. deteſt. Cui non placet illud membrum ſi in diſpõne filij reliquatur filio ſub cõmemoratione patriæ ptãtis. Tamen videt̃ probari in l. filio, ff. de condit. & demon.

g Quæ fragilior eſt] vt no. glo. in c. fi. de ſer. nõ or. Fallit in filijs ꝓcreatis a Chriſtiano, & Iudæo, quia ſequuntur conditionẽ Chriſtianitatis, vt in capitulo. Iudæi. 28. quæſtion. 1.

Quintus

Quintus ſunt [a] omnes cauſæ, ex quibus pater poteſt exhæredare filium, ita & negare alimenta, de quibus vide ſupra, Exhæredatio, & j. Ingratitudo. §. 3.

22 Sed ſi diuortium fiat, apud quem debet tali, & cuius expenſis? Reſpon. quòd æſtimabit iudex pẽlatis circunſtantijs, puta quia minor triennio apud matrẽ, & huiuſmodi, vt not. in l. vnica. C. de diuor. fa. & apud quem li. edu. & in authen. ſi pater, ibidem poſita, vbi dicitur, quòd ſi pater fuit cauſa diuortij, nutrietur apud matrem expenſis patris, ſi modò mater non conuolauit ad ſecundas nuptias. ſi verò mater dedit cauſam, apud patrem expenſis matris locupletis, [b] niſi pater minus idoneus ſit, quia tũc apud matrem locupletem, niſi alter eorum eſſet infidelis, quia apud fidelem ſunt alẽdi, vt paret per ea, quę dixi. ſupra. Baptiſmus. 6. §. 11.

23 Vtrum filius magis teneatur ſubuenire patri, quã extraneo? Reſpond. patri etiam infideli, quàm extraneo fideli (cęteris paribus) vt not. glo. 30. diſtinctio. capitulo primo, & 42. diſtin. quieſcamus, & 86. di. non ſatis, vide ſupra, eleemoſyna. §. 2.

24 Eſt filius, qui non habet niſi vnum panem, & habet patrem qui fame perit, & filium ſimiliter, cui debet ſubuenire? Reſpon. Ci. in l. 2. C. de pa. qui fi. di. quod potius patri, quia poſſet eum vendere. Ego addo, quia ius diuinum ſic eum obligat, quod dicit. Honora patrẽ &c. & qñ dicitur, ꝙ amor magis deſcẽdit quàm aſcẽdat. l. iſti quidẽ, §. fi. ff. quod me. cau. l. liberorum. ff. de ver. ſi. & l. liberi, & ibi gl. ff. de inof. teſt. ℞. Iaco. ibidem, ꝙ verum eſt quò ad ordinẽ dilectionis, non tamen quò ad effectum obligationis. Nam ꝑ natiuitatem filiorum nõ debet conditio aut fieri deterior, quia iam habet filium obligatum. Sed in contrarium facit, quod not. Bar. in l. ſi quis à liberis, in. §. ſi vel parẽs, ff. de libe. agnoſç. vbi dicit poſt gloſſ. quòd pater tenetur alere filiũ de iure naturali, [c] & filius tenetur alere patrẽ de iure gentiũ; & ſic videtur fortius vinculum, quo tenet̃ pater filio, quàm quo tenetur filius patri. contrarium [d] tamen determinat in l. 1. in. §. huius ſtudij, ver. quęro, vtrũ educatio, ff. de iu. & iur. facit etiam cõtra, quod no. Bar. in l. non quẽadmodum, ff. de lib. agno. vbi vult, ꝙ ſi quis habet patrem, & filiũ diuites, & ĩdignet alimẽtis, quod poti⁹ debet petere à patre ſuo, quàm à filio ratione prędicta. [e]

25 Vtrum [f] filius poſſit nubere ſine licentia patris? Reſpond. quòd ſic tam maſculus, quàm fœmina, quanuis non expediat, vide ſupra, Dos. §. 4. & quomodo tenetur eam dotare, quæ nupſit ſine ſcitu patris, ibidem. §. 4.

26 Vtrum poſſit vouere, vide infra, Votum. 2. §. 5.

27 Filiusfami. viuente matre emancipat⁹ acquirit vſumfructũ in maternis bonis ꝓ virili. i. pro media parte, ſi eſt vn⁹ filius, & pr̃ pro alia poſt mortẽ mr̃is, caſus eſt. C. de bo. ma. l. ſi viua mr̃e. Idẽ dic ĩ nepotib. & ꝓ nepotib. Idẽ dic, ſi ſũt plures filij, qa ꝓ virili parte ſimul cũ patre, ſed ſi aliq ſũt emancipati,

Et fallit in caſu capitu. cum multæ. 15. quæſ. vlt. de procreato a ſacerdote, quia efficitur eccleſię ſeruus; not. gloſ. in dicto cap. liberi, & eſt finalis, & d. c. de ſer. non ordi.

a Quintus ſũt] Alios duos caſus particulares ponit ibi Abb. ſcilicet ſi filius ſit minor triennio, vt ſupra, Alimenta, vel ſi ſit ſpurius de iure ciuili, ſecus de iure canonico, ſupra eodẽ. §. 4.

b Matris locupletis] Gloſſ. in d. authen. dicit, quòd in corpore non eſt illud verbum, tamen vel ſit, vel non ipſa exponit.

c De iure naturali] Et ideo non valet pactũ in contrarium, vt per Ioan. An. in Spec. qui filij ſint legitimi. Et ſequitur Petrus de Anch. in c. canonum ſtatuta, circa medium, de cõſti. Ex quo dicebat Spec. vbi ſupra. § 1. verſic. ſed pone, ꝙ non valet pactum, quòd pater nõ teneatur filium alere. Et idem erit in dote danda filiæ, ſecundùm Ro. in l. 1. ff ſoluto matrimonio.

d Cõtrarium tamẽ determinat] Bartol. vtrobique dicit, quòd educatio parentum non eſt de iure naturali, ſed naturali æquitate, vt ſcilicet benefacienti benefaciamus, Et ſic de iure gẽtium, quãquam dixerit eſſe contra ius naturę, & fortè malè.

e Ratione prædicta] Tene, ꝙ filius tenetur alere patrem de iure naturali ꝓpter illud præceptum, Honora patrem. &c. quod eſt de iure naturali ſecundùm Scotum in tertio, diſtinct. 37. & in 4. diſt. 17. Ideo magis filius tenetur patri, quàm filio ſuo, cũ illa multa dilectio cauſetur potius ex inſtinctu naturali, vt habetur diſt. prima, cap. ius naturale, & inſtit. de iure natura. in princip. Et ſic tene opinionem Ci.

f Approbat. S. Conci. Trident. ſeſ. 24. de refor. matri. c. 1. P. V.

g Et pro nepotibus] Scilicet non exiſtẽtibus filijs, quia pater concurrit cũ eis, ſicut cum filijs.

a Vt no.glo.] Illa glo. dicit idē, ꝙ glo. in d. cap. queritur,& illas ſequitur Calde. Sed declara, vt ꝑ Pa. ſcilicet ratione peccati, vide Ro.in fin fol. 17.vbi de hoc.
b Et impetrata] Ibi vide glo. & Bartol.vbi de hoc, idem in filijs adoptiuis.
c Huc adde Catec.in præceptū, Honora pa.cap. 1.& 2. P. V.

cipati,aliqui in patria poteſtate, pro virilibus partibꝰ veniēt omnes, ſed vſusfructus emācipatorum remanebit apud patrem,vt in d. l.ſi viua.

28 Sed nunquid idem erit in alijs bonis aduentitijs? ℞.ꝙ non,ſed ſolùm in maternis,vt no gl.in verb.prę ſcripta,in d. l. ſi viua.

29 Vtrum filius poſſit agere ꝯ patrem?℞. Pa.in c.nō eſt ī 1.& 2.nota.de ſpon.ꝙ ſic ratione peccati,aliàs nō eſt admittēdus,vt not.gl.[a] in c.ſi eccleſia.23.q 4.Sed gl.in c.q̄ritur.2. q. 7. tenet ꝙ poteſt ſm canones conqueri tam in ciuili, quàm in criminali negocio, ſed ſm leges non poteſt niſi in caſtrenſi cā ciuiliter,non in alia.ff.de iudi.l. lis nulla, & etiam in quaſi caſtrenſi,vt ff. de fur.l. ſi quis vxori,primo reſponſo, non tamen de furto,ſed actione in factum.C.de bo. ma. l.ſuperſtite,& hoc non exiſtens emancipatus,ſed emancipatus benè poteſt agere petita venia, & impetrata.[b] C.de in ius vo. l. vlti. ſed in criminali cauſa non auditur. 2.q.1.prohibentur,niſi iniuriam in ipſum commiſerit,vt C.de pat.poteſt.l.congruētius,hęc omnia in gl.d.c.conqueritur.

30 Ad quid tenentur filij [c] parētibus?℞. vt colligo ex Alex.de Ales. in 3.part.ſum. in tractatu de 4.præcepto, ꝙ ad tria de ꝑcepto.Primum eſt,ꝙ tenentur eos diligere.Ratio,quia cum filius ſit obligatus aīæ patris, & matris,ex cuius operationis virtute generatus eſt, tenetur ei rependere, quod non pōt in alio niſi amando,quia ſic conſolatur eos, cum hoc perpendunt, & hoc eſt quod dicit Hie.li.de honore parētum,redde amoris vicem,& Io.14. vt cognoſcat mundus &c.q.d. exemplum capiēdo,ꝙ diligo patrē,& nō ſufficit ꝙ ꝯſiſtat in corde,ſed oportet oſtēdatur in ſigno, nec debet eſſe amor, quo obligamur,oēs diligere,ſed ſpālis & ꝑcipuus,& ꝓpterea non excuſo à mortali filios, q̄ nunq̄ ſigna amoris oñdunt parentib. imò ſem ꝑ loquuntur durè,& vident̃ eos habere exoſos. Secundū,ad qd̄ tenent̃,eſt obedire in his, q̄ pertinēt ad diſpoſitionē rei familiaris,& multomagis in neceſſarijs ad ſalutē,vt ſūt ea, q̄ pertinent ad bonos mores. In his ſciēter contēnentes obedire,mortaliter peccant. Secus,ſi ex inaduertentia, vel raró ſine ꝯtemptu,q̄a vr̃ veniale.Ad alia aūt obedire eſt de conſilio ſolum.Tertium eſt,ꝙ debēt eis in neceſſarijs ſubuenire, ſiue ſint infirmi, vel alia neceſſitate, vnde mortaliter peccant,qui cum poſſint, eorum neceſſitatibus nō ſubueniunt,niſi fortè eſſet quid minimum.

31 Vtrum malitia patris nocet filijs?℞.ꝙ ſic,quantùm ad pęnam temporalem, vt patet.C.ad l.Iul.ma.l.quiſquis,& in c.cū ſm, de hęr.li.6.& in c.niſi cum pridem.§.1.de renun.46.di.nunquam,& c.naſci. Item ēt ad pęnam ęternam ꝑꝑ malum exemplum, vel malam curam, vt de Heli.1.Reg.1.facit c.ſi gens.56.di.Similiter malitia filij inducit pręſumptionem contra patrem.6.q. 1.qui crimen.37.di.legant.

32 Vtrum poſſit filius intrare religionē, & an teneatur ad eius miniſtrationem ingreſſus,vide infra,Religioſus.§.11.& §.31.

33 De filijs illegitimis ordinandis, vide infra ordo.3.§.12.cum duob.ſe.

34 Quomodo filij acquirunt ſibi, & nō alijs fratrib. vide infra, peculiū,quaſi ꝑ tot.

FINIS aliquando inſpiciendus eſt, aliquando medium,aliquādo principiū, vide multas allegationes in c.ſcientes, de cenſi.& eſt quęſtio brocardica.

FISCVS eſt burſa Cæſaris, vel principis, 16.q.7.maiores,vel poteſt dici,ꝙ fiſcꝰ hodie eſt ſaccus ſine conſcientia, qui imburſat oīa quæſita malè.ff.de cal.l.in hæredem,& ff.de inof.teſt.l.Papi. meminiſſe.

1 Vtrum fiſcus præferatur alijs creditoribus vide infra,reſtitutio.2.§.16.

2 Fiſcus turpia lucra etiam ab hæredibꝰ extorquet, licèt crimina ſint extincta. d. l. in hæredem,in prin.

FLAGELLA quomodo ſunt ſatisfactoria,vide infra.ſatisfactio §.8.

FLETVS de mortuis improbatur.13. q.2. quàm prępoſterum.

FOMES eſt languor naturę, qui carnis ꝯcupiſcentia appellatur.15.q.1 §. vtraque.Qui quidem non eſt peccatum,ſed pęna peccati,ibidem.§.1.

a Conc. Trid.& Cate.in proprijs cuiuſque locis. Pet. Vend.
b Ita dicit Pa.] de hoc multę sūt opi.vt in gl. in l. iuriſgentiū.§.ſed ſi fraudādi, ff. de pac. & Bar. dicit ibi,ꝙ idem ſit,ꝙ dolus. Alia gl.q̄ ſequitur Pa.in c. ex tenore, dicit fraus eſt dolꝰ adhibitus ad commodum propriū & ad deceptionē,alterius,facit tex.in l.fraudis, ff.de reg. iuris.

FORMA eſt, quę dat eſſe rei ſecundùm Innoc.in rubric.de conſecra.eccleſ. vel alta.

1 Quid ſi [a] omittatur forma in ſacramentis?℞.ꝙ nihil ſit.1.qō. qui perfectionem,in gloſſ.

FORNICATIO eſt omnis illicitus coitus,vt 32.q. 2.§.qui ergo,& in capitulo meretrices,ea.cauſa. qō.4. Sed propriè fornicatio eſt inordinatus concubitus naturalis, quo ſolutus ſolutā naturali vſu cognoſcit. Et intelligitur ſolutus quolibet vinculo,ſ.cōiugij, conſanguinitatis,affinitatis,ordinis,religionis,ſeu voti,etiam dicitur naturalis ad differentiam illius vſus,qui dicitur contra naturam, vt not. in d.c.maretrices,& ſic eſt propria ſpecies luxuriæ,vide infra,Luxuria. §.2.

1 Quid de clerico fornicatore, vide ſupra clericus 5.& 8.§.4.

2 Vtrum accedentes ad meretrices excuſantur propter ignorantiam neſcientes eſſe prohibitum?℞.ꝙ non,imò peccāt mortaliter accedēdo,& toties, quoties,quia ignorantia iuris naturalis, & diuini in tali caſu claro neminem excuſat.1.q.4.per totum.Item peccat mortaliter, ſi quis induxit aliquem ad eas,qui hoc non intēdebat, de pœ.di.1.noli,& 2.q.1.notum.

3 Quę differentia eſt inter fornicationē propriè,inceſtum,ſtuprum,&c. Vide infra Luxuria.§.2.

FORTITVDO vera eſt, per quā quis mediocriter timet, & audet ad hoc inclinatus ex habitu propter bonum finem, q̄ eſt conſeruatio boni communis in periculis mortis,vt elicitur a philoſopho.3.ethi. eſt autem fortitudo (vt ibidem dicitur) circa timores, & audacias quaſi cohabitatura timorum, & moderatura audaciarū, & quidem circa timores periculorū mortis eſt fortitudo ſimpliciter,circa verò alia eſt fortitudo ſecundùm quid. Actus enim fortitudinis principalior eſt ſuſtinere,ideſt immobiliter ſiſtere in periculis, quàm aggredi,quia 3.ethic.in ſuſtinendo triſtia maximè dicuntur aliqui fortes.

1 Vtrum homo teneatur ſuſtinere mortem,vide ſupra Charitas.§.5.

FORVS eſt exercendarum litium locus, a fando dictus.cap.forus,de ver.ſig. ſiue a Phoroneo,q̄ primꝰ Gręcis legē dedit.

1 Quomodo ſortitur quis forus? Reſpō. gloſſ.ī c.1.3.q.6.per iſtos verſus. Contractus,crimen,reus,res,religioque, Vir. Rō ſimilis,vel prouocat, atque recuſat. Excedit iuſſus,vel ſi conſentit vterque,& ibi vide expoſitionem cum alleg.

FRATRES quomodo diuidunt acquiſita per aliquem ipſorum, Vide infra, Peculium.

FRAVS non poteſt eſſe ſine dolo, ſed bene dolus ſine fraude. Ideo fraudi ineſt dolus,ſicut ſpecies generi, ita dicit Pan.[b] in c.ex tenore,de reſcr.

1 Fraus & dolus nemini debet patrocinari,tex.eſt in dicto capit.ex tenore,facit.16. quæſtio.6.c.1.20 q.3.conſtituit.30. quæſt. 1.dictum eſt.

2 Fraus legi fit aliquando de perſona ad perſonam, ſicut quando mulier vult donare viro,& è conuerſo,cum nō poſſit,vt de dona.inter vi.& vxo.capit.vltimo ſupponit aliam perſonam,puta ꝙ ſoluat eius creditori,vt ff.de do.inter vi.& vxo.l.hæc ratio. §.vlt.Similiter tutor,qui non poteſt emere rem pupilli,interponit aliam perſonā,quæ emat. Aliquando fit rei ad rem, ſicut cum quis dat frumentum filioſa.vel ſimile, vt vendat pro eo, ꝙ pecuniam mutuo dare non poteſt.l.4.§.1.ff. ad Mace. quia idem eſt,ac ſi mutuaret,ar.14.q.3.plerique.1.q. 1.ſunt nonnulli. Aliquando fit vnius contractus ad alium contractum contrarium, vt cum vxor vendit viro, quod donare intendit.l.ſi ſponſus,ff.de donat. inter vi. & vxo.ar.16.q.3.ſi ſacerdotes. Aliquando fit vnius contractus ad alium contractum ſimilem,vt cum mulier, quæ fideiubere nō poteſt, facit ſe principalem debitricem. l. quamuis.§.ſi cum eſſem,ff.ad Velle.& l.ſequen. Et omnes tales præuaricantur legē, & in conſpectu Dei non excuſantur, facit qd̄ no.in c.intelligentia,de ver.ſig.& in c. q̄to,de priui.& in c.ꝯſtitutꝰ,de ꝯceſ.ꝑben.

3 Fraudare nemo videtur eos,qui ſciūt, & conſentiunt,ff.de reg.iu.l.nemo.

a Quod debet facere]Pone exemplum, in l. omne. §.fi.ff.de re mili. Vbi qui præpoſitum ſuum protegere potuit,& non fecit, tenetur.
b Vt de vino]Ad hoc l.ſi huius, ff. de rei vend.glo. Inſt.de re.di.§. ſi quis a non domino,in verſi. cura. Idem de oliua, vel oleo de nucib⁹,vide Bal.ĩ rubr.C.đ fru.& li. ex.Itẽ,fœtus pecorũ,Bart in l.ſequit.§. fructus, ff.de vſuc. fœnũ, & ſilua,an ſint induſtriales,relinquit arbitrio iudicis,Bar.in l.ex diuerſo,hic alle. Bar.in d.l.certũ.
c Vt eſt pẽſio domus] An appellatione fructus veniãt pẽſiones domorum, vide Alex.con.181.2. parte.Bal. in l.ſi traditio,C.đ ac. emp.in fi. vbi appellat quoſdam fructus induſtrialiſſimos.Et de pẽſionib⁹ domorũ vide Bal. in l.vbi adhuc,pe.col. C.de iure do.per gl.in l. diuortio in prin. ff.ſolut. ma.d.Ant. & Pa. in cap.grauis,de reſtit. ſpolia.
d Vtrum bonæfidei poſſeſſor]Dr̃ poſſeſſor bonæfidei ſm̃ Pa.in d.c. grauis, qui ignorat ſe poſſidere alienũ,ſed poſſidet cogitatione domini.c. ſi virgo.14 q.2. malæfidei poſſeſſor dr̃ ille,q ſcit rem,quã poſſidet ad aliũ pertinere. Et no. ꝙ aliqui ſunt ſemp bonæfidei poſſeſſores, quidã ſẽper malęfidei,qdã bonæfidei a principio,ſed ex poſt facto malæfidei,quidã econtra. Item quidã poſſidẽt cum titulo putatiuo,quidã ſine titulo. Itẽ quidã cũ violentia, quidã ſine. Poſſeſſor ergo bonæfidei ſine titulo facit fructus induſtriales ſuos,& naturales,in quantũ eos conſumpſit,non conſumptos aũt nõ,vt hic in litera.De poſſeſſore malæfidei,dic vt ĩ. reſtõ, 1.ver.poſſeſſor.de tertio,qñ eſt ex poſtfacto malæfidei poſſeſſor,& tunc ſi cum perſonarum mutatione, quia hæres habet malam fidem, cum dominus haberet bonam,& non facit ſuos. Si verò ſint perſonarũ mutatione,tũc de iure canonico fortè nõ facit ſuos, niſi illos,quos percepit durante bonafide. In quarto mẽbro,qñ a principio erat malæfidei, ſed ex poſt facto effectus eſt bonæfidei, & tunc aut cum perſonarum mutatione, & non facit fructus ſuos, quod tamen fallit in prælato ſuccedente in eccleſia,& malęfidei poſſeſſore. Si verò ſine mutatione pſonarũ,& tunc aut habuit iuſtã cãm putãdi ſe bonæfidei poſſeſſorẽ,& facit fruct⁹ ſuos. Si verò non habuit iuſtam cãm tunc non facit, qdam eſt malæfidei poſſeſſor iuris præſumptione, vt per litis ꝯteſtationem ſup dominio illius rei,& iſta eſt præſumptio iuris, & de iure, vnde q̃tumcunque habuit iuſtam cãm litigandi,non tamen excuſatur a fructibus perceptis poſt litis cõteſtationẽ, vt l. certum,C. de rei vend. & l. nemo ambiget,C.de acquiren.poſſeſſio. Et no. in l.ſed & ſi. § ſcire oportet.ff de peti. hæred Quid de ſimplici denũtiatione, an in malafide cõſtituat? Dic ꝙ aut quis poſſidet ſine titulo.& tunc conſtituit. Si verò cum titulo, tunc ſi denũciatio fit a principio contract⁹, tunc conſtituit. Si verò ex poſtfacto poſt,quàm incępit poſſidere, & tũc ſec⁹.Errans aũt in iure,licèt non vſucapiat,gl.in l.ſi fur,ff.de vſuc.Non tamen hẽt locum reſpectu fructuum lucrandorum,quia non eſt in dolo,vnde dici prędo non poteſt d.§.ſcire oportet,& ibi Bar.Sufficit enim,ꝙ non ſit malafides,vide pleniſſimè p Pan. in d.c.grauis,qui dicit omnia ſupradicta.
e A quibus clericis tuta conſcientia percipi nõ poſſint,Si no.Tri.ſeſ.23.c.1.& 25.c. 8. de ref. De eorum ſequeſtratione,ſeſ.21.c 8.& 23.c.1.de ref.De occupatoribus eccleſiaſticorum fructuũ,ſeſ.22.c. xi. de ref. Ad eorũdem qui teneantur reſtitutionẽ.2 ;, c.ij.quo modo conſumendi.c.xi.ſeſ.22. P. V.
f Factus eſt locupletior] Idem tenent gloſſ.in d.l.ex diuerſo,

4 Fraudem videtur facere etiam is,qui non facit, qđ debet facere.[a] ff.de his, q̃ in frau.cred.l. in fraudem.

FRIGIDITAS quomodo impediat matrimonium,Vide infra,Matrimonium.3.impedimento. 16.

FRVCTVS ſm̃ Bart. poſt gl.ĩ l.ex diuerſo, aliàs & ex diuerſo,ff.de rei vẽd. Quidam ſunt naturales, vt poma,& hmõi, quæ natura producit,& ſicut producit,vtimur.Alij ſunt partim naturales,partim induſtriales,vt lac,lana,ſegetes, vinũ,& huiuſmodi,qui naturales ſunt,inquantum a natura,& induſtriales,inquãtum in aliam ſpeciem ex induſtria ipſis vtimur,in d.l. & ex diuerſo,& l.certũ,C. de rei ven.cõiter dicitur,ꝙ relinquit arbitrio boni viri,an ſint naturales,vel induſtriales,vt ſi plus verſat de induſtria hominum, dicãtur induſtriales,vt de vino,[b] lana.caſeo, & hmõi, ar.l.quærit.ff.de ſtat.ho.& 4.q.3.§. Itẽ hermaphroditus.Si verò magis de natura dicant naturales.Alij ſolũ ſunt induſtriales, ſicut fruct⁹,q acquirunt ex artificio,vł negotiatiõe,&hmõi, q alio mõ dñr ciuiles eo,ꝙ non proueniant ex re, ſed ex prouiſione hominis percipiuntur pp rẽ,vt eſt penſio domus,[c] & hmõi,vt in l.ſi nauis,in princ.ff. de rei ven.& l.domum,C.e.tit.& iſtorum quidam ſunt honeſtè perceptorum,quidã inhoneſtè,vt ſi locauit domũ ad exercendum quæſtum inhoneſtum.l.ancillarum, ff.de peti. hære.

1 Vtrum bonæfidei poſſeſſor[d] faciat[e] fruct⁹ rei,quã bonafide poſſidet,ſuos? ℞. vt colligo ex.c.grauis,đ reſti.ſpol.& d.l.ex diuerſo,cũ ibi no.qa longa eſt diſtinct. doc. quò ad forum contentioſum,eam omitto, & ſolũ dico quò ad obligationẽ reſtitutionis in conſciẽtia, ꝙ oẽs fructus tã naturales, q̃ induſtriales, ſiue poſſideat cũ titulo, ſiue ſine titulo,teneẗ reſtituere,ſi extãt,ſi verò ꝯſumpſit, teneẗ ſolũ reſtituere,inquantũ factus eſt locupletior,[f] puta quia in eam rem expendit. in quam oportuiſſet expendere tantum de ſuo,vel ali

diuerſo,& Inſti. de off.iu. §. 1. & Inſti.de re.di.§. ſi qs a non dño, & cõiter docto.
a Sic patet] Qñ pſcripta ẽ res principalis, intelliguntẽ et fruct⁹ pſcripti,ẽt vltimi anni;Ita ſin.Bal. in l.3.1.col.C. đ fructi. & lit. expẽ.Et vide Alex. conſi.21. 3. vol.
b Vel patre]vbi habes oĩa hæc. fallit in caſu. c. tua nobis, de deci. vbi decimæ ſoluunẗ abſque deductione impenſarum.
c Con.Trid.ſeſ. 6.c.1.& 23. c. 1. de ref. P V.
d Adde ſi fuga timeaẗ,q.d agendum, Conc.Tri. ſeſ.25.c.6.de ref. Petrus Vend.
e Mortem]Ad mortẽ ꝯdemnatus non tenetur facere id, ad qđ mors ſequatur, ſed ſolùm pati mortẽ, vnde patet, ꝙ non tenetur manere in loco, vñ ducaẗ ad mortẽ ſm̃ Th.2. 2.q.69.art. 4. in reſpon. ad 2. ar.
f Corrũpere]vide s̃. accuſatio. §. 11. Intellige, qñ qs a nocente accipit aliquid, nè accuſet; ita dr̃ ibi in d.§. notandum.põt.n.quis qualitercunque redimere ſanguinem ſuũ, dũmodo ſine pctõ faciat,q aliàs debemus potius oĩa mala pati. ca.ita ne.32. q. 5.

qua emit,ex qb⁹ ampliauit patrimoniũ ſuum; facit d. l.certũ, & l.ſi me & Titiũ, ff.ſi cer.pet. Veruntñ diminuet de fructib. induſtrialibus rei lucroſæ,quantũ induſtria ſua eſt ęſtimanda in dicto negocio exercitata in vtilitatẽ, ſeu augmentũ dictorũ fructuũ accipiendorũ,qa nemo militat ſtipendijs ſuis.de lucro aũt facto ex re,q̃ de ſe non eſt lucroſa, dic vt ĩ.reſtitutio, 1. in ver. poſſeſſor. §. 1. Si verò non eſt factus locupletior, non tenetur de cõſumptis, ff.de pe.hæ.l.vtrum,ex quo dolo non deſit poſſidere.

2 Vtrũ præfati bonæfidei poſſeſſores poſſint vſucapere fructus pdictos? ℞. Pa.in d.c.grauis,ꝙ fructus naturales indubitabiliter vſucapiunt per triennium,vt no. in l.ſequiẗ.§. 1.ff. de vſuca. facit l.in bello.§.ſi quis ſeruum,ff.de capti.Alios autẽ cũ fecerit ſuos,non põt vſucapere,quia quod meũ eſt, vſucapere non poſſum.d.l. in bello, & videtur text.in d.l.ſequitur.§ lana. Sed bñ vſucapit aduerſus iudicis officiũ,per quod tenebatur reſtituere,quia poſſum præſcribere rem meã aduerſus. actionem, qua poterã cogi ad reſtitutionẽ eius, vt eſt tex in d.§.ſi quis ſeruum,& hoc voluerunt gl. & Bar.in d.l.ſequitur,in §.fructus.Et ſic patet,[a] ꝙ in conſciẽtia poſt trienniũ bonafide trãſactum erunt ſui oẽs qualitercunq;,nec tenetur reſtituere.De poſſeſſore malæfidei,quomodo teneatur,vide infra,reſtitutio.1. in ver.poſſeſſor.

3 Sed not.ꝙ fructus ſunt illi,qui ſuperſũt deductis expẽſis, q̃ fiũt gratia fructuũ quærendorũ,congregãdorum, & conſeruãdorum,ff.de peti.hęr.l.ſi a domino,vel pr̃e,[b] §.fruct⁹,& l.planè,in fi.& C.de fruc. & lit. expen.li.1.vbi dicitur hoc fructuum nomine continetur, quod iuſtis ſumptib⁹ deductis ſupereſt. Nam nullus caſus interuenire põt, qui hoc genus deductionis impedire poſſit.ff.fam.erciſ.l.fundus qui.1.reſpõſo.ff.ſo.ma.l.fructus. Vnde fructus intelligitur deductis neceſſarijs impenſis. ff. de ope.ſer.l.fructus.ff. de vſur.l.quod in fructus,& ff.man.l.qui mutuam,in fi. & in gl. d.c.grauis,& vide s̃.expenſæ.§.3. Vnde dicit tex.in d.§. fructus, intelliguntur deductis expenſis,quæ quærendorum, colligendorum,& conſeruandorum eorum gratia fiunt, & non ſolùm in bonæfidei poſſeſſoribus naturalis ratio expoſtulat,verumetiã in prædonibus; hæc ille.

FVGERE[c] an poſſit prælatus pro pſecutione, vide s̃. epiſcopus.§.23.

1 Vtrum incarceratus[d] pro delicto ſuo poſſit fugere? ℞. ſi tenetur iniuſtè,eſt clarũ ꝙ ſic.Si verò tenetur legitimè,tunc diſtinguo, ꝙ aut tenetur nõ pp mortem inferendam,vel aliquod membrũ abſcindendum, ſed pp aliud,puta ad punitionem,& huiuſmodi;& ſic nõ licet.facit ad hoc qđ not.gl. in c. ius gentium diſt. 1. ſi verò tenetur ad mortem,vel abſciſſionẽ membri, tunc ſecundùm d. Anto. ſi peccatũ eſt manifeſtũ, peccat fugiendo, ſi fugit,vt in peccato perſeueret. Si verò pœniteat non; tamen, ſi fugit,nõ tenetur ſe reſtituere; ſec⁹,ſi occultum,quia poteſt fugere.Nam nullo iure cauetur,ꝙ debeã expectare mortẽ,[e] niſi violentia alicui fieret in fugiendo, quia tunc haberet iniuſtum bellum.Idẽ dico de concordantibus cum eo, vel auxiliantibus,dũmodò fiat ſine violentia alicuius, & animo compaſſionis, non animo fouendi tales in peccatis,& ſine ſcandalo alicuius,maximè cuſtodis,nec diſtinguo,vtrũ ſententiat⁹ vel non,quia qualitercunque ſit, credo fugere poſſit,ſi bono modo, vt dixi,poteſt facere; facit gl.in.c.inter cętera. §. ſed his.22.q.1. in fin.quę dicit, ꝙ licet reo corrũpere[f] aliquem pro vita conſeruanda; facit.2.quęſt. 3.§.notandum, in fi.facit.l.1.ff.de bon.eorũ,qui mor.ſibi conſci.vbi dicit text.(Hoc idem tenet Bar.ibidem) Ignoſcendum cen

fuerunt

a Furti noĩe q̃d intelligatur, & varijs noĩbus no tantur, Cat. in ꝓ cep. non fur. fa. c. 1. de eius gene rib⁹. c 2. de eiuſdem grauitate. c. 1. P. V.
b Eſt contrectatio] Contrectare eſt de loco ad locum amouere. l. rei § ſi rõ, ff. de acqui. poſſ. &c.
c Cathe. eo. tit. c. 1. P. V.
d Contrectatio] Quid aũt in eo, qui non amouit inſtra, ſed deleuit ibi ſcripta? dic ꝙ tenet̃ furti, & l. Aquilia, Quia amouiſſe vr̃, qui corrupit. l. qui tabulas. §. ſi ff. eod.

ſuerunt ei, qui ſanguinem ſuũ qualitercunq; redemptũ voluerit, & S. Tho. 2. 2. q. 69. dicit, ꝙ ſi q̃s eſſet dãnatus, vt fama periret, poſſet cibum ſumere, imo vr̃ tenere, ꝙ tenetur, ſi põt, ipſum ſumere. Similiter dic de fuga, ſed ꝙ teneat̃, non credo, neque comedere vltra ꝯdemnationẽ, vel fugere, ſed poſſet patiẽter ferre pro pc̃ti ſui ſatisfactione.
2 Quid de eo, qui quærit̃, vt capiat̃, an poſſit fugere? ℞. ꝙ ſiue ſententia ꝯ eum data ſit, vel nõ, põt fugere, non tñ cum violentia officialium, qui vellẽt eũ capere, q̃a ipſi hñt iuſtũ bellũ ꝯ eũ. 3. q. 5. nõ putes. 11. q. 3. qui reſiſtit; & ſic eos impugnando mortaliter peccacaret, ſimiliter auxiliantes.

FVNVS dẽt fieri in ſumptibus ſm̃ dignitatẽ, vel facultatẽ defuncti. l. ſi q̃s pulchrũ. §. ſumptũ, ff. de reli. & ſum. fune.
1 Funeris impenſa ſemper ex hęreditate deducitur, quæ etiã omne creditum ſolet præcedere, cũ bona ſoluendo non ſunt. l. funeris, cum duobus legibus ſeq. ff. de reli. & ſump. fun. hoc limita in ſumptibus neceſſarijs, nõ ad pompam, vel ſtatum, quia non liceret ex alijs debito in conſcientia.
2 De ſuo expedit mortuũ funerari; ideo mulier de dote, quaſi de proprio patrimonio funeretur. l. in eum, ff. de religio. & ſumpt. fune.

FVRIOSVS an poſſit in aliquo caſu ſe obligare? ℞. in c. ſicut tenor. de regula. ꝙ non, cum non conſentiat, vnde not. ꝙ ẽt benefaciendo non præſumitur ſanæ mentis. Ex quo infero, ꝙ licèt faciat teſtamentum tanquam quilibet mentis compos, nõ valet. Idem videtur, ſi daret bona ſua pro anima; facit c. ſi. de ſuc. ab inteſt.
1 Vtrum poſſit baptizari, vide s̃. Baptiſmus. 6 §. 10.
2 Vtrum debeat ei dari corpus Chriſti, vide s̃. Euchariſtia. 3. §. 14.
3 Vtrum imputetur ſibi illud, quod facit ad pœnã, vel culpam? ℞. ꝙ non; facit Cle. ſi furioſus, de homici. nam ſatis ſuo furore punitur. ff. ad l. Pom. de pari. l. pe. in ſi. ff. de offi. præſid. l. diuus. 1. reſponſo. Pati etiã poteſt iniuriam, ſed nõ facere. ff. de iniu. l. illud relatum, quę lex ponitur in c. illud, 15. q. 1. vñ q̃d facit, perinde eſt, ac ſi ſine facto pſonæ accidiſſet. ff. de adm. tut. l. vl. ĩ ſi.

FVRTVM [a] propriè eſt contrectatio [b] rei alienę mobilis corporalis fraudoloſa, inuito dño facta, animo lucrãdi, ſiue ipſius rei, ſiue vſus rei, ſiue poſſeſſionis. ff. eo. l. 1. §. ſi. q̃d lege naturali prohibitum eſt, ſ. & diuina, Quod tibi non vis fieri &c.
1 In quo differt fur a latrone? ℞. Pa. in c. 2. de fur. ꝙ fur propriè dicitur, qui de nocte furatur. Latro autem, qui de die; facit. d. l. 1. quæ dicit, ꝙ fur dicitur a furuo. i. in nigro, ꝙ obſcurè & de nocte plerũque fit. vel a fraude, vel a ferendo, vel auferendo. Bart. verò in authen. ſed nouo iure, C. de ſer. fug. dicit, ꝙ fur dicitur, qui furatur clã ſine aggreſſura. Latro verò cũ aggreſſura, ſiue cum armis, ſiue ſine, vt in d. auth. ſed nouo, & hoc videtur velle tex. in d. auth. maximè in corpore, vnde ſumitur. capiuntur tamen ſæpe æquiuocè, vt in cap. tua; de homi.
2 Vtrũ ſola [c] voluntas cõſtituat aliquem furem? ℞. ꝙ non quò ad homines, vt patet in d. l. 1. §. 1. & ideo oportet ſit contrectatio; [d] ſecus quò ad deum, de pœ. diſt. 1. vulgaris, & c. ſi propterea, 14. q. vlt. c. vlt. quia contra præceptum, Non concupiſces rem proximi tui, & eſt mortale peccatum limi tamen ſecundùm quod infra dico furtum mortale eſſe. §. 34.
3 Vtrũ in re ꝓpria poſſit eſſe furtũ? ℞. ꝙ nõ, niſi alius haberet in eã aliquod ius, puta q̃a impignorata, vel commodata, & huiuſmodi, vt ff. eo. l. cum res pignori. §. 1. & l. ſi is qui rem, la 1. in ſi. propterea dr̃, Rei alienæ. Sed quò ad pc̃m; benè committitur ꝑ conſcientiã erroneam, qua credit alienam. Idẽ dic, ſi credebat ſuã, licèt non eẽt, ꝙ non committit furtũ, Inſti. vi. bono. rap. §. quia tñ. §. ſeq. qui prohibet, ſed quò ad peccatum ſic ꝑ erroneam conſcientiam.
4 Vtrum in re immobili, puta in agro, & huiuſmodi, vel nõ corporali, vt ſunt actiones, & ſeruitutes, cõmittatur furtum? ℞. quòd

a Reſpon. quòd non] Non tamen de facili creditur aſſerẽti credidiſſe rẽ eſſe ſuã quia ſic quilibet de facili vitaret pęnam furti. Sed ex coniecturis iudex hoc indicabit, Inſtit de ob quæ ex de. na. §. placuit, & l. inter omnes. §. recte, ff. eod.
b Fraudoloſa] Fallit in caſu. l. q̃ ſaccum, ff. e. Et in caſu l pe. ff. de condi. cauſa data, Et ĩ caſu. l. fullo. §. 1. ff. eo.
c Reſpon. quod non committit] Nec de facili credetur domino, ſi dicat ex eius conſenſu factũ, quia poſſet hoc dicere in fraudem, vt reus abſolueret̃ ab inquiſitione formata per iudicẽ, vt no. Bart. in l. inter omnes §. rectè, ff. e. Et Panor. in rubr e. ti.
d Ancillã] Scilicet meretricem, quia aliàs eſſet furtum. l. fullo. §. qui ancillam, ff. e. & ratio eſt, quia domin⁹ nõ poſſet poſt vẽdere corruptam ancillam, ſicut non corruptam, de meretrice nõ ſic, quia coitus cũ illa non punitur. l. 1. ff. de accuſa. quando per vim rapuiſſet, vide Bar. in d. l. verũ.
e Siue ab alio] negocium meũ gerente, q̃d ſemper fit, quia ipſo geſto, negocium meum fieri videtur. l. ſi quis ſolutioni. §. ſin. ff. de vſuris.
f Vel alio modo præſtans opem] Bald. in l. 1. C. de cri. pecu. & in l. 1. C. de nili agge. non rumpen. dicit ꝙ ſi opẽ præſtans fert opem per actum proximum facto, puta aſſiſtendo facienti, eadẽ pœna punitur. Si autẽ per actum remotum tunc mitius punitur, vt qui facit ferramẽta. l. infans, ff. de ſica. vide in l. ſi. ff. de extrau. crim. ſed Bal. loquitur iure fori, hic iure poli, ideo tene, ꝙ hic concludit̃.

ꝙ non. ff. e. l. verum, la 1. 1. reſpon. propterea dicitur, Mobilis corporalis.
5 Vtrum ſine animo furandi committat̃ furtum? ℞. ꝙ non, [a] vt l. furtum, ff. de vſucap. in prin. & Inſtit. de ob. quæ ex delic. naſ. §. furtum autem fit, vel. §. placuit, in ſi. 14. q. 6. c. vlt. & d. §. quia tamen, propterea dicitur, Frauduloſa. [b]
6 Sed quid ſi credebat ꝓpria autoritate rem ſuã poſſe accipere? ℞. ꝙ furtũ non committit, ſed perdit ius, quod habebat in re. d. §. q̃a tamen, & §. ſe. & hoc de iure fori, ſecus de iure poli.
7 Quid ſi credit dominũ permiſſurum? ℞. ꝙ non cõmittit [c] furtum. ff. eo. l. iter omnes. §. rectè, intellige, ſi ſuberat cauſa legitima credendi, aliàs non.
8 Quid ſi dominus videt, & non contradicit? ℞. ꝙ ſi non contradicit ex timore, vel verecũdia, perinde eſt, ac ſi contradiceret. l. pe. ff. eo. aliàs videtur cõſentire ſcilicet tacitè, vel expreſsè. 83. diſtinct. error. fallit hoc in iſto caſu, q̃a hic expreſſus conſenſus exigitur, vt. ff. eo. l. qui vas. §. vetare, & in caſu. l. ſiquis ſeruo, C. de fur. vbi pſuadens ſeruo, vt tollat rem a domino, licèt ſeruus eam tollat dño ſciente, tamen talis tenet̃ furti, & ſerui corrupti.
9 Vtrũ rapiens ancillã [d] animo fornicãdi ſit fur? ℞. ꝙ non. l. verũ, la. 2. aliàs incipit, certum, ff. eo. propterea dicitur, Animo lucrandi.
10 Vtrum ille, q̃ ſolũ vſum vel poſſeſſionẽ vſurpat, ſit fur? ℞. ꝙ ſic. l. di. qui ſaccũ, ff. e. l. q̃ iumenta, ſicut vtẽs re depoſita, vel re cõmodata ad aliũ vſũ, & hmõi, exẽplũ in proprietario, qui ſurripit rẽ vſufructuario, vt habeat poſſeſſionem. Et tenetur ad reſtitutionem ęſtimationis ipſius vſus.
11 Quot ſũt ſpẽs furti? ℞. ꝙ multæ. Prima dr̃ ſacrilegiũ, vt ĩ. ſacrilegiũ. Secũda dr̃ peculat⁹, ſ. de re religioſa, vl̃ publica. ff. ad l. Iu. pe. l. 1. 23. q. 4. q̃d ergo. Tertia abigeat⁹, ſ. diſpergẽdo gregem, & inde furando. ff. de abige. l. 1. §. 1. Quarta dr̃ plagiatus. ſ. hominis liberi vẽditi, vel empti ſciẽter. ff. de plagia. l. prima & quarta. Et eodem modo, ſi ſeruum alienum ſollicitauerit, vel aſportauerit, vel ad aliã regionem furtiuè duxerit. C. de plagia. l. 1.
12 Nota etiam, quòd furtum aliquando dicitur manifeſtum, ſ. cum fur deprehenditur cum re prius, quã veniat ad locum deſtinatum, ſiue deprehendatur ab eo, cuius eſt res, ſiue ab alio. [e] ff. eo. l. 3. Aliquãdo dr̃ non manifeſtum, ſcilicet cum non deprehenditur cum re furtiua, vel ſi deprehenditur cum re furtiua, iam delata ad locum deſtinatum erat. l. ſiue igitur, ff. eo.
13 Quot modis participat quis in furto, & tenetur ad reſtitutionem, ſi principalis non reſtituit? ℞. x. modis. Primò cooperatione, ſicut faciens ferramina pro furtis faciendis, vel ſcalas, vel faciens ſcortam, vel alio modo præſtans opem, [f] vel conſiliũ, nam tales tenentur furti, Inſt. de obli. quæ ex quaſi delict. naſc. §. interdum, & ff. e. l. is qui opem, & l. ſi pignore. §. pe. & ff. de ſica. l. nihil intereſt, & tenetur inſolidũ, & ſi nihil habuit, q̃ñ ſine ſua cooperatione non fuiſſet furatũ, aliàs ñ, niſi de pc̃tõ mortali.
14 Vtrũ dantes ſignũ, puta fumi, quo parati ad furtum, vel rapinã vadãt, teneant̃? ℞. ſm̃ Inn. & Ho. quòd ſic, ſimiliter illi q̃ verbis aĩatiuis, aut inſtr̃is bellicis, vt ſunt tibicines. Item qui ignẽ ponũt in vna domo, vt illuc alij currẽtes alias domos ꝑdent̃, & ꝯſimiles ſm̃ eoſdẽ, & inſolidũ reſtituere tenent̃, ſi aliàs non fuiſſet factum ſine eorũ opera

opera, quod ſi factum fuiſſet ſine ipſis, ēt tenentur ſecundū quod magis, vel minꝰ fuerūt efficaces in hoc.

15 Vtrum illi, qui cum raptoribus, vel furib. & hmōi vadunt, vt ipſos defendant ab illis, quos damnificare, volunt indebitè, teneātur? ℞. Inn. & Ho. in c. ſicut dignum. de homi. ꝙ ſic, ſiue aſſociauerint eos, vt retraherent a rapina, ſiue non, dummodo raptores, ſiue fures nō fuiſſent, ſi ipſi nos non aſſociaſſent, vnde ſecūdum prædictos tenentur reſtituere in conſcientia id, quod prædicti rapuerunt, vel quæ eorum auxilio rapta, fuerunt, puta quia quibus rapiebantur, ſe defendiſſent, ſi ipſi non fuiſſent, vel quia tales non iuiſſent, ſi eos non aſſociaſſent, vel non tantum rapuiſſent. a Similiter tenentur, q̄ pacificandi animo cū eis vadūt, tamen aduerſarijs timorē incutiunt, quo res ſuas nō audent defendere, niſi eiſdem hoc ſignificent, quia dāt cauſam efficacem, con cor. Dir. ti. reſti.

16 Vtrum cū multi incurrunt ad furandum, vel rapiendum, vel vadunt ad facien. vaſtum, vel ad ſubuertendum caſtrum, & hmōi, nec habent aliquem capitaneum, ſeu dominum ſuper ſe. nec vnus magis animauit alium, quàm alius ipſum, teneantur quilibet inſolidum? Reſp. Inno. in d. ca. ſicut dignum. & ſequitur ibidem Pan. diſtinguens ſic, aut vnus fuit in culpa in ſubtractione facta per alium, aut non. Si ſic, aut dedit cōſilium, & ſic tenetur inſolidū in conſcientia, ſiue principalis inueniatur, ſiue non, ſiue damnum paſſus contra principalem velit agere, ſiue non. b Si tamen principalis eſſet abſolutus a damno paſſo, tunc ēt liberatur, qui dedit conſilium, niſi ad eum aliquid perueniſſet, quia id tenetur reſtituere. Econtrario tamen ſi abſoluatur conſultor, non liberatur principalis per regulam, acceſſorium conuenit ſequi naturam principalis ſui, de reg. iur. li. 6. Aut non dedit conſilium, ſed auxilium, puta quia aſſociauit, & huiuſmodi, & ſic tenetur, inquantum damnum eſt plus datum ex auxilio ſuo. Et ſi in totum, puta quia res erat ponderoſa, & vnus ſine alio portare non poterat, vel vnus ſine alio non iuiſſent, vel niſi eum aſſociaſſet, tenetur in totum. ff. de fur. l. ſed ſi quis ſurripuit, aliàs incipit, vulgaris. §. ſi duo. Et ratio diuerſitatis eſt inter dantem conſilium, & auxilium, quia conſilium vagatur ſuper totum furtum, auxiliū verò non, ſed ad id, ſuper quo præſtatur, Aut non fuit in culpa ſubtractionis rei alterius, & ſic non tenetur reſtituere, niſi inquantum ipſe aſportauit. Hoſt. (Credo ꝙ ſit in c. ſicut dignum) tamen indiſtinctè, tenet, ꝙ omnes tenentur inſolidum, ēt quanuis vnus per ſe potuiſſet, allegat. l. ita vulneratus. §. finali, ff. ad legem Aquiliam, & l. ſi plures, ff. ar. fur. cæ. & l. prima, §. finali. ff. ſi quis teſtam. liber. eſſe iuſ. fue. Sed iſtæ leges. in quibus habetur de pluribus portantibus trabem, vel incidentibus arborem, loquūtur quò ad pœnam, quia omnes tenentur inſolidum, vt not. gloſſ. in d. l. ſi plures. Sed in conſcientia tene cum Innoc. & Pan. vbi non habet locum pœna, niſi poſt condemnationem, quòd ſolū tenentur ad reſtitutionem, vt dictum eſt. Aduerte tamen, ꝙ quando plures dolo malo dederunt danmū alicui, ſi vnus reſtituat, alij liberati ſunt. l. ſi plures, ff. de dolo, nec credo in conſcientia etiam de neceſſitate teneantur primo ſatisfacienti, quia obſtat ſibi turpitudo ſua, niſi iſte fuiſſet cauſa, ſine qua non induxiſſet eum ad tale quid faciendum, ſed de bono conſilio debet dari pauperibus ſi quid habuit.

17 Secundò participat iuſſione, ſeu mandato, & tenetur inſolidum ad reſtitutionem de omni damno, etiam ſi nihil habuit vtilitatis, & ſimiliter exequens, ar. c. Iulianus. 11. q. 3.

18 Tertiò, conſilio, de quo dic, vt ſupra conſilium. §. 1.

a Vel non tantum rapuiſſent] Si tamen principalis fuit captus in rapinā, & ſic nihil ablatū eſt, non tenetur ſm Pan. in dicto cap. ſicut dignum.

b Velit agere, ſiue nō] Et tenetur in foro contentioſo actione de dolo. vnde licèt interdictum, vnde vi, aut vi bonorum raptorum, non competat contra conſilium dantem, vt in c. cum ad ſedē, de reſtit. ſpoliat. tamen in defectū principalis, vt q̄a non reperitur, vel quia non eſt ſoluendo, vel ex aliqua iuſta cauſa nō vult paſſus damnū agere cōtra eū, puta quia eſt terribilis perſona, tunc q̄ paſſus eſt damnum, pōt agere cōtra eū actione de dolo, ar. l. 1. ff. đ do. hæc vera ſunt, in foro contentioſo. In cōſcientia tene, qđ hic dr̃. Caueant ergo cōſiliarij dominorum, quia teneñ ad reſtitutionē, quæ domino ipſorum rapuerūt, ſi eis conſilium dederunt.

19 Quartò, conſenſu. Intellige, vt teneatur ad reſtitutionem, ſi conſenſit ex preſſo cōſenſu, ſecundùm Ri. in. 4. diſt. 15. ſine quo furtum nō fuiſſet factum, ar. glo. in. c. nuper de ſen. exc. aliàs cōſentiens ſolùm mortaliter peccat; ſed reſtituere non tenetur; & ſic intellige, & limita. 2. q. 1. c. notum, cum notatis in gl. quæ volunt, vt conſentiens ligetur eadem pęna, đ hoc vide. s̄. conſēſus. §. 2.

20 Vtrum ille, qui audiens aliquem ſuo nomine intulliſſe damnum proximo, habet ratum, teneatur, ad reſtitutionem? Reſ. Mo. ti. reſti. quòd ſic inſolidum. 11. q. 3. qui conſentit, cum duob. cap. ſe. & de reſti. ſpo. c. cum ad ſedem, quia ſecundùm Scot. talis eſt conſenſus interpretatus. Limitat tamen Mo. verum, quando ex tali ratihabitione damnificati impediūtur recuperare damna, credo ego etiam quòd tenetur, quamuis non impedirentur recuperare, dummodo tale damnum non fuiſſet datum, ſi non pręſumpſiſſet talis damnificās eum ratum habere.

21 Quintò, palpando. ſ. adulando, vel laudando eum ſubtilem, ſtrenuum, & huiuſmodi, Et ſibi ſe familiarem exhibendo; & tenetur inſolidum ſecundū Ri. vbi ſupra ſi probabiliter credit, ꝙ ex hac adulatione ſunt moti ad damnificandum proximum, q̄a talis adulatio eſt quidam conſenſus. 86. di. c. facientis, & ff. de ſer. cor. l. 1. §. perſuadere, quamuis Mo. vbi ſupra tenebat hoc verum in particulari adulatore, non in generali; tamen tu tene idem, ſecundùm qđ Ri. dicit. idem de detractore, qui eſt cauſa, ſine qua non. ſ. quòd tenetur ad reſtitutionem, ſi fama alterius ex ſua cauſa eſt læſa.

22 Sexto, recurſu, ſ. quando damnificantes habent ad eum recurſum, ſicut ad patrocinium præſtantes ſecundùm Ri. vbi ſu. 11. q. 3. qui conſentit peccantibus.

23 Septimò, receptatione. Nam ſcienter receptans rem furtiuam, & furem, tenetur, furti, a vt eſt tex. in l. eos, & ibi Bal. C. de fur. non tamen punietur, ac ſi furtum feciſſet, ſed ſicut qui furto operam pręſtitit; b & ita intelligit Barto. in l. furtum, ff. de fur. d. l. eos, ſed quoad reſtitutionē teneē ſm In. & Ho. in c. ſicut dignū, đ homi. de omni dāno, qđ ex receptatione, aut defenſione factū eſt, qđ factū nō fuiſſet. Receptatione verò rerū furatarū teneē, ſi ex ſua receptatione res quæ furata eſt, habita nō eſt à vero domino, d. l. eos, ar. l. q̄ vas. §. 2. ff. de fur. & hoc, ſi ſciēter fecit. l. quo naufragiū, ff. de incen. ru. & nau. §. nō tantū. Secꝰ, ſi ignoranter, vel vt rē redderet domino, q̄a tunc non tenereē, vt in d. §. nō tātū.

24 Sed quid ſi iam receptauit, an teneaē, eas res reſtituere dño? ℞. Mon. reſti. 5. ꝙ ſic, niſi immineat periculū in reſtituendo vel latroni, vel alteri perſonæ.

25 Octauò, participatiōe, ſ. rei furtiuæ, cōmodādo, vel alio mō ſcienter recipiendo, niſi in caſu extremæ neceſſitatis; & teneē ad reſtōnem, inquātū participauit, & hoc verum, niſi res furata trāſiſſet in dominiū furis, c puta quia pecunia eſt mixta cum alia, vel granū, vel vinū, & ē cū alio mixtū taliter, ꝙ nullo mō pōt diſcerni ab illo cū quo eſt mixtū, q̄a tūc tranſit in dominiū furis. l. ſi alieni nūmi, ff. de ſo. & l. nā, & ſi fur, ff. ſi cer. pe. & in l. ſi furmentū, in prin. ff. de rei ven. & recipiēs nō teneē reſtituere, nec

a Tenetur furti] Secus ſi ſolū furem celaret, q̄a nō teneretur furti, licèt pœnis poſitis, in fi. de receptatione, vt dixit Bar. in l. q̄ vas. §. 2. ff. eodē.

b Operam præſtitit] Vbi Barto. dicit, dat operā furto, q̄a illo tēpore cū furē recipit facit furtū q̄a ſemp fur furatur donec rē alienam cōtractat. Et dicit Bald. in d. l. eos nota hanc legem ꝙ ſcienter recipiētes furtiuas res q̄a vidi ſemel ſuſpendi quandā mulierē. l. ſi igiē. ff. ꝓ ſoci. vñ illi qui receptāt furta debent puniri ſicut latrōes, hæc Bald. ibi ad idem tex. & ibi Bal. ī l. 1. C. de crimine pecula. vbi receptator pecuniæ alienæ denet capitaliter puniri. Et Pau. de Caſt. ī dicta l. eos. dicit ea quæ ibi dicūtur eē notāda & vxoribꝰ & filijs q̄ furata tradunt vicinis, q̄a vicini benè tenētur, licèt ipſi nō teneāē ad qđ vide Bald. conſil. 246. prima parte. Adde etiā Bald ſingul. in dicta l. eos dicentē hanc pœnā habere locum in fœneratoribꝰ receptantibus res furatas. l. ſeruus cuiuſdam, & ibi Bald. ff. de condi. inde. vbi inducit illā l. ꝙ Hebreos. De hoc receptatore habetur ēt per Bal. in l. prima, C. de his qui. da. vel alijs crim. ſeos occultat vide etiā Bal. in l. 2. C. de fur. in fi. vbi dicit poſt gl. ꝙ quis pręſumitur ſciens delicto ꝓp frequentē negationem. Et ſic Hebræi pręſumūtur ſcientes mutuare ſuper rebꝰ furatis. Idē Bart. ibidem.

c In dominium furis] Qui accipit pecuniā alterius nō efficitur dominꝰ ſi mala fide accipit. Ita dicit. Bar. in d. l. ſi alieni. Allegat in argumentum. l. de eo. §. ſi q̄s. de exhi. Et l. rogaſti. in fin. ff. ſi cer. petaē. Et l. ſed & ſi pāter in ſine. ff. ad Macedo. vide infra vſura. §. 18.

peccat, ſi furem ſoluendo, aliàs ſic; ſecus, ſi ignoráter, & in bona fide cōſumpſiſſet, nec fact⁹ eſſet locupletior; aliàs ſi extat, vel factus eſt locupletior, poſtq̃. ſcit, tenetur reſtituere, niſi ẜm qđ dixi ſ. fructus. §. 1. & 2.

26 Nonò nō obuiãdo ẜm, Ri. vbi ſ. ſ. qui clamãdo, vel alio modo poſſet prohibere, nè furtum fiat, & nō facit; intelligo, ꝙ tenetur, qñ dolosè non prohibet, qñ non hēt ex officio, ar. eorũ, quę no. in c. quátæ, de ſen. ex. & ſic limita Ric. vbi ſ. ſecus, qñ non prohibet ex negligentia, vel quia nō vult ſe immiſcere rumoribus, vel alteri periculo, & ſic intelligo, & limito gl. in c. nō inferenda. 23. q. 3. & in c. dilecto, de ſen. ex. li. 6. vel qñ habet ex officio, vt ſunt p̃lati, officiales, tutores, & hmōi, quia tenentur, ar. c. facientis. 86. di. cũ ſi. & qđ no. in d. c. ſicut dignũ, & tenet Bal. in l. qm̃ iudices, [a] C. de app. & Di. ĩ l. qm̃ multa facinora, C. ad l. Iuliã de vi. pu. & Bald. in l. mãcipia, in princ. C. de ſer. fugi. qui plus dicit, ꝙ non faciẽs reſtituere, cũ poſſit, ex negligentia iudex tenetur ipſe. & Sco. ſimiliter dicit, ꝙ nō faciẽs reſtituere, cum poſſit ex officio, & debeat, ꝙ tenetur inſolidũ, & hoc intellige ẜm eundem Sco. qñ hoc faciẽdo non vergit periculũ reipublicę, ſeu malũ euidens, vel propriæ perſonæ, qa ſi ſic non peccaret, nec teneret ad reſtitutionẽ nō faciẽdo, dũmō ꝓponeret his ceſſantib⁹ obuiare.

27 Decimò non manifeſtans, [b] ſ requiſitus in iudicio, vel extra tali modo, ꝙ res reſtitueretur, ſi diceret veritatem, q̃ ſine periculo propriæ perſonæ poteſt dicere, & ẽt alteri⁹ perſonæ, quia tenetur inſolidũ. Vñ, ſi in iudicio requiſitus tacet, vel non vult rñdere, & dicere veritatẽ, quam ſcit ſecundùm Bal. in l. presbyteri, C. de epiſ. & cleri. efficitur teſtis falſus, & tenetur ad reſtitutionem inſolidum. facit quod not. Pa. c. q cum fure, de fur. & Bart. in l. ciuile eſt, C. eo. fallit hoc, ſi ſciret in cõfeſſione. c. dilectus, de exceſ. præla.

28 Sed quæro, vtrũ teneatur ſimiliter reuelare furẽ? ℞. gl. in d. c. qui cum fure, ꝙ de iure ciuili non tenetur, quia poteſt aliquid accipere, vt indicet [c] ff. de p̃ſcrip. ver. l. ſolent, ff. de condi. ob tur. cau. l. 4. §. vlt. ſed de iure canonico ſic. Sed mihi videtur dicendum ſecundùm Inno. in d. c. dilectus, & d. c. qui cum fure, & de ſimo. c. nemo, & Bar. Ang. & Raph. in d. l. ciuile eſt, ꝙ tam de iure canonico, q̃ ciuili ad inſtantiã partis non tenetur niſi reuelare furtum, non furem ad pœnam, ſed iudex vel ex officio implorato, vel dum procedet per inquiſitionem generalem, poteſt compellere [d] ad iudicandum furem, ar. l. 3. & l. congruit, ff. de offic. præſi. & ſic rectè epiſcopi poſſunt admonere, & excommunicare non indicantes non ſolùm furtum, ſed etiam fures, quia ſuperiores tenentur expurgare prouinciam malis hominibus. Limito hoc, quando non imminet periculum mortis in fure ſecundùm Hoſtienſem, & multò magis ſibi. Et etiam limito ſecundũ ea, quæ dicam. ĩ. Inquiſitio. §. 2. & ſupra, denunciario §. 12. Nec ob. prædictis, ſi dicatur, ꝙ ad inſtan. partis [e] tenetur quis perhi-

a Iudices] Dicit enim ibi. Not. ꝙ qñ poteſtas facit iniuſtitiam, aſſeſſores, & aſſiſtentes debent puniri, niſi proteſtentur, & ei contradicãt apud acta. Et vide Abb. in c. de priore ĩ primo no. de appellatio. Et ſubdit Bald in l. qm̃, ꝙ ſubditi debẽt reſiſtere prælatis, qñ prelati faciũt contra legẽ; qđ tene menti.

b Manifeſtans] vide ĩ. iquiſitio. §. 11. & denũciatio. §. vlt. & ex. cõicatio. 3. §. vlt.

c Vt indicet] Fallit tñ in foro pœnitentiali, qa quis tenetur abſque p̃cio indicare, hoc ẽ dicere, vt qs denũciet, vt ꝯpellatur re⁹ ad pœnitentiam peragendam.

d Poteſt cõpellere] Non ad inſtantiam partis ſecundũ gl. in d. §. fi. Cl. & Bal. in l. 2. C. de his, qui ad eccleſiã cõfu. Adde ẽt ꝙ nō licet indicare ſeipſum, vel ſocios ꝓ p̃cio, tex. eſt in d. §. fi. Et ibi Bar. ponit de quodã, q fuit ſuſpẽſus, eo ꝙ facto proclamate ſe, & ſocios indicauit, qs in tali proclamate aſſignante p̃miũ reuelanti ĩtelligitur de alijs, qui nō ſunt crim noſi, vel ſocij, niſi ẽt de eis expreſsè diceretur. Idẽ Bal. in l. 1. C. de cõditio. ob turp. cã. ſit Iaſon. in l. 4. §. fi. ff. de condi. ob tur. cauſam.

e Partis] An poſſint petere a iudice, vt inquiratur domus talis, ſi eſt furata mihi aliqua res, vt ꝙ ſic p l. requirẽdũ, ff. de fur. vbi officium p̃ſidis eſt inquirere ſeruos fugitiuos, cõmuniter ibi p doct. ĩ d. c. qui cũ fure, ꝯcluditur, ꝙ ſpeciale ſit in ſeruo & in alia re, ſeu perſona, q̃ pōt cõmittere dolũ in ſe occultãdo, vt ſic poſſit inſpici dom⁹ alteri⁹; & ſic loquitur. l. requirẽdum, vnde, ſi quis ſuſpicat, ꝙ vxor ſua ſit in domo alicui⁹, tunc pōt petere a iudice, vt q̃ratur domus illius. Sec⁹ in alijs rebus, q̃ non pñt cõmittere fraudem: tunc. n. iudex nō dẽt facere q̃ri domũ, alterius, qa periculoſum, vt pater famil. hẽat pandere ſuum patrimóniũ alij, ar. in l. 2. C. qñ quarta ps debe. & l. 2. C. de ali. pu. p̃ſtan. niſi eẽt vehemẽs ſuſpitio, ꝙ eſſet in domo illius, ar. in l. 1. ff. de qõnibus. vide Ioa. de Ana. in d. c. qui cum fure, q allegat multa ꝓ & contra.

perhibere teſtimonium cõtra furem, ar. l. nullum, C. de teſti. quia aliud eſt indicare, aliud perhibere teſtimonium, quia quando qs teſtificatur, iam fur eſt detectus per accuſationem, ſed non ſic, qñ indicat, & ideò non tenetur ad inſtantiam partis.

29 Vtrum inueniens rem alienam committat furtum accipiendo eam? ℞. Pan. in c. ex literis, eo. ti. ꝙ aut habebat pro derelicta, & ſic non committit, aut non habebatur [a] ꝓ derelicta. & ſic committit. l. falſus. §. qui alienũ, ff. e. ti. 14. q. 5. ca. ſi qd inueniſti, & c. multi, niſi acciperet animo reddẽdi domino, vt no. gl. in d. c. ſi qd, & Ab. vbi ſupra. Fallit hoc ĩ theſauro occulto, de quo dic, vt no. gl. in d. c. ſi quid, & vide ſ. Emptio. §. 24. & infra. Inuenta, per totum.

40 Quid ſi non inuenitur dñs, cuius erat? ℞. Pa. vbi ſ. dabitur pauperibus, in caſu. ſ. qñ ille, cuius erat non habebat eam pro derelicta ar. c. cum tu, de vſur. & in auten. & omnes peregrini, C. eo. de ſuc.

31 Vtrum inueniens animal dans ſibi damnum in ſua poſſeſſione, qui ipſum accipit, & ducit ad domum ſuã, cõmittat furtũ? ℞. vř; ꝙ ſic, vt in l. 3. ff. eo. Sed dic, ꝙ ſi aĩo celandi eũ dño furtũ cõmittit. Si verò non aĩo celandi, [b] Sed qa ignorat, cuius ſit, includit, donec ſciat licet, vt no. in l. Quintus, aliàs incipit, quanuis, ff. ad l. Aquil. nã non licet in eo agere aliquid mali, ſed dñm admoneř vt ſuũ recipiat, & de dãno ſatisfaciat, vt ibid.

32 Vtrum emens rẽ furatam teneatur reſtituere, Vide infra. Reſtitutio, primo in ver. emens.

33 Vtrũ quis poſſit vſucapere in re furtiua, vel vi ablata contra dñm rei? ℞. ꝙ nō tam quoad furem, q̃ quoad eius hæredes, & ẽt quoad eum, qu emit, quantumcunque bona ſide emerit, ſeu quoad quemcunque, quocũque titulo habuerit, Inſt. de vſuca. §. qđ autem dictum eſt, & §. furtiuæ. de quo tamen dic, vt infra. Præſcriptio. §. 9.

34 Vtrum furtum ſit peccatum mortale? ℞. ꝙ ſic, quia contra præceptum Exod. 20. Non furtum facies, in quo [c] præcepto non ſolùm prohibetur furtũ propriè acceptũ, vt ſupra diffinitum eſt, ſed etiam omnis illicita vſurpatio rei alienæ. 14. q. 5. pœnale. 32. q. 4. meretrices, & quantũcunque modica, vt 14. q. vlt. c. vltimo, & Inſt. de re. di. §. gallinarũ, vbi dicit gl. ꝙ ẽt in vno ouo, ꝙ limita quoad peccatum mortale, qũ. ſ. voluntas etiã maiora ſubtraheret, vel qñ intendit dare notabile nocumentum proximo, aliàs minima accipere non erit peccatum mortale, facit. & cap. ſi quæſtiones, de ſimo. vbi non committitur ſimonia in modico, [d] & in l. eleganter. §. vltimo, & ff. de dolo, dř. Nam niſi ex magna re, & euidenti calliditate non dẽt actio dari de dolo, & ibi glo. dicit, Magna, idẽ vltra duos aureos quod limito verũ circa magnum dñm, ſecus circa communes perſonas, quia videť magnum. facit ad hoc de conſe. diſt. 2. cap. reuera, in prin. vbi dicitur, ꝙ omnes in deſerto mortui ſunt, cum tamen Calef, & Ioſue ſuperuixerint, vnde modicus exceſſus nō conſideratur, ibi gl. in ver. mortui ſunt.

35 Vtrum vxor, quæ habens virũ prodigũ, celat de bonis eius contra prohibitionem, vt ſibi & viro prouideat tempore neceſſario, committat furtum? ℞. Rod. ꝙ non nec peccat, nec tenetur obedire viro præcipiẽti, ſibi, ꝙ ei omnia tradat, quia ſic eſſet dare gladium furioſo.

36 Vtrũ furans ex neceſſitate, peccet mortaliter? ℞. Pa. in cap. quoniam, de ſimonia. ꝙ quædam ſunt mala in ſe, vt adulterare, periurare, & huiuſmodi, & illa p̃textu paupertatis

a Aut non habebatur] Hoc autẽ cognoſcetur ex qualitate rei, vt quia quidam ꝓiecit ducatum. Nã non eſt præſumendum, ꝙ quis nümos proijciat & ita præſumere debuit, tamen debet facere p̃conizari ſecundũ Io. An ſi vult euitare ſuſpitionẽ furti, vide Ab. ibi.

b Non animo celandi] Pro hoc tex. in d. l. quãuis iuncta gl. ibi, nō iure fecit, gl. animo celandi. Nec obſtat. l. ampli⁹, §. de his, ff. de dã. infec. vbi aſportata vi fluminis in fundum alienum, non pōt qs tenere, niſi de futuro caueat, quia loquitur in alijs rebus, nos autẽ de animalib. in q bus eſt periculũ, qa facilius p̃eũt aĩalia. Ita Barto. no. vbi ẽt mouet iſtam qõnem in d. §. de his vide ibi Ro. & Alexã. & alios, & ita debet intelligi gl. & Pa. in c. ſi læſerit, de iniurijs, & Bar. in l. ratis, ff. de incẽ. rui. nau. aliàs ſibi eẽt contrarius.

c Catec. in hoc p̃cep. c. 1. & 2. P. V.

d In modico] Ibi tñ non erat ſimonia, quia illud donum ꝓceſſerat ex mera voluntate donatoris, ſecus ſi ex pacto, quia eſſet ſimonia, vt pateť ibi per gl. in ver. æquum, quæ dicit, ꝙ ſimonia cõmittitur ſex ſolidis, quando autẽ præſumitur gratuita donatio, vide gl. in d. c. & ſi quæſt. 1. ver. muneribus.

pertatis non ſunt committenda, vnde in ipſis hẽt locũ illud.c.ita nè.32. q.5.& c.ſacris,de his, quæ vi,me. cauſa fi.ꝙ potius debet qs quælibet mala tolerare, q̃ malo conſentire, & in c.ſicut.32.q.4.dr̃,potius debet quis famæ mori, q̃ idolaticis veſci, nec ignoſcitur ꝑtextu paupertatis, [a] ſi talia committantur, l. palam.§. non eſt,ff.de ri.nup.vbi dr̃, Non eſt ignoſcendum ei,q obtentu paupertatis turpiſſimam vitam egit.Quędam ſunt mala, quæ tamen neceſſitas excuſat,vt furtum, quia tempore neceſſitatis omnia ſunt communia.47. di.ſicut hi. Et ideò nõ committit furtum, nec peccat mortaliter,qui tempore extremæ neceſſitatis cibum, vel veſtitum,& huiuſmodi furatur, vt nõ pereat,eò ꝙ non contrectat rem inuito domino,facit c.diſcipulos, de conſ.di.5.Si verò nõ eſt neceſſitas extrema, ſed magna,excuſatur a tanto, ſed non à toto. Et ſic intellige. c.ſi quis,eo.ti.Poſſet etiam excuſari a toto, quando ille,à quo accepit, abundat, vt dicam in ſe.§.

37 Sed nunquid tenẽ reſtituere talis,ſi venerit, ad pinguiorem fortunam? ℞. ꝙ ſi neceſſitas fuit magna ſolùm, ſic non tenetur præciſè reſtituere,ſed vel reſtituere,ſi poteſt commodè ſine magna inedia, vel quando non excuſatur à toto, pęnitere tres hebdomadas vt in d.capitul.ſi quis. [b] Et iſta æſtimatio relinquitur arbitrio boni viri, quando debeat dici magna,vel nõ, ſi verò eſt extrema, non tenetur reſtituere, quia de iure ſuum factum eſt. [c] Poſſet etiam dici, quòd licèt aliquis non ſit in extrema neceſſitate, quòd ſine peccato, & obligatione ad reſtituendum poteſt occultè, & bono modo accipere rem alterius, quando ſcilicet ille ita abundat, & iſte taliter neceſſitatur, quòd de præcepto ſibi tenetur ſubuenire, quod quando ſit, Vide ſupra, eleemoſina. §. 1. Quod notat. Et quòd dixi licere exiſtenti in extrema neceſſitate, dic etiam licere alteri pro eo facienti, qui alio modo prouidere non poteſt ſecundùm ſanctum Thomam. 2. 2. queſtion.66. ar.ſeptimo.limita tamen iſta vera, niſi ille, cui furatus eſt, eſſet in æquali neceſſitate, quia ſic non liceret, & reſtituere tenetur, ſi abſtulit, de quo vide infra,reſti.3.§.3.

38 Vtrum committat furtum, & peccet, qui Chriſtianos captos ab infidelibus furatur,& liberat? Reſpond.quòd non, quia nullo modo poterant eos habere captiuos, C. ne Chriſti. man. ha. vel pa. in rubro, & nigro. Et ideo cum iniurioſè eos teneant, non peccat, qui eos liberat.Similiter dicendum eſſet de eo,qui liberat detentum iniuſtè à Chriſtiano, facit quod no.23.q.1. dominus.

39 Sed nunquid liceat res infidelium capere?Reſ.ꝙ ſi eſſet indictum bellum cõtra eos,liceret.d.c.dominus,aliàs nõ,ſicut nec a Chriſtiano.

40 Vtrum ille, qui non poteſt habere ſibi debitum, poſſit furtiuè ſibi ſatisfacere? Reſpond.quòd ſic.l.ſi non ſortem,in princip.ff.de conditio.inde.argum.de or. cog. capitul.cum dilectus,imò dolus cum dolo compẽſari debet.l.ſi duo,ff.de dolo,& paria delicta mutua compenſatione tolluntur.c.intelleximus,de adul. cum concord. ſuis.Et hoc verum credo,ſi nullum iſtorũ. 4.concurrit.Primum, ꝙ poſſit iudice ſentẽtiante ſuũ rehabere, qa nemo debet ſibi ius dicere.Secundũ,ſcandalum ſui,vel proximi innocentis, cuius fortè cuſtodię erat

res

a Prætextu paupertatis] Et rõ diuerſitatis eſt ſm Io.An.in d. ca. ſi quis,quia ille, q furatur tempore neceſſitatis, dicit fruire ꝓpria ad vſum deſtinatũ, ſed humana natura non eſt in fructu §. in pecudũ. Inſt.de re. di. ẽt. ff.de vſu.l.in pecudum:in qua ẽt attẽditur diuinæ pulchritudinis rubrica.l. ſi quis in metallum, C. de pœ.vbi dicit, ꝙ in facie damnati pro crimine minimè ſcribatur,nè facies quę ad ſimilitudinem cœleſtis eſt figurata,maculetur, de quo tamen dicendum,vt ca.ad audientiã,de cri. falſi.Item q fornicatur, peccat mortaliter, in alijs autem rebꝰ, qui eas non præſtat tempore neceſſitatis, peccat mortaliter igitur &c.

b Et in d.c.ſi qs] Vnde iſte talis tenetur confiteri,ꝑ c.omnis vtriuſq; ſexus, & ẽt pœnitere per.d.c.ſicut dignum, ẽt ſi reſtitueret,ſm Ho. ſemper intelligẽdo quando neceſſitas non erat extrema.facit glo. pe.in Clemen.1. de vſur.tex.tñ in d.c.ſi quis, videẽ innuere contrarium in fi.dũ dicit. Et ſi reddiderit, non cogatur ieiunare.

c Quia de iure factum eſt] Scotus in quarto,di.15. dicit ꝙ ſi qs habuit rem alienã ante, quàm eſſet in extrema neceſſitate, & poſtea venit in ea, ꝙ ꝓ tunc nõ tenetur. Sed ſi venerit ad pinguiorem fortunam.Et ita intellige d. c.ſi qs, quia tunc actio eſt ſopita, dũ eſt in extrema neceſſitate,non extincta.Si aũt,dum eſſet in neceſſitate extrema,furatus eſſet, tunc nullo modo teneretur, qa erat facta ſua.

res commendata. Tertiũ, periculum mortis corporalis, vel alterius læſionis magnę. Quartum, periculum mortalis peccati, [a] ſ. periurij, & huiuſmodi, quia aliquo iſtorum interueniente, non licet;imò ſi accepit,& imminet periculum aliquod iſtorum triũ poſtremò dictorum, tenẽ reſtituere, ar.c.cũ ex iniuncto.§.ſup eo quoque,d̃ no. ope.nun.concor.Pa.in c.olim,el 1.de reſti.ſpo.vbi addit ſecundùm Inno. ꝙ qñ quis non habet copiã ſuperioris, poteſt ꝓpria autoritate ſibi ius dicere,ar.c.per venerabilẽ,q ſi.ſint legi.& bõa gl.1.ĩ §.ius gẽtiũ,di. 1.

41 Sed qd ſi epiſcopus,vel alius prelatus pręcipit ſub pęna excõmunicationis, ꝙ qui habuit aliqd de reb. talis,teneatur reſtituere &c. Nunqd talis, q ſibi furtiuè ſatisfecit teneatur? ℞. ꝙ nõ,qa ex quo licitè põt ſibi in recompenſationem detinere, iam ſuum eſt factum, nec amplius eſt alterius, nec ẽt ſi diceret in ſententia,ꝙ ẽt q animo recompenſandi, vel qualitercunque, qa tunc ſententia ꝯtinet expreſsè intolerabilẽ errorẽ. Et ideò nõ tenet, [b] nec ſimiliter ligatur, q nõ reuelat, qñ ſcit talẽ retinere animo recõpenſãdi certus de debito, qd̃ talis debet hr̃e; ſecꝰ,ſi nõ ſit certꝰ, ꝙ talis debeat hr̃e, qa licèt ipſe dicat, nõ credo excuſareẽ nõ reuelando, qa multæ fraudes aliter poſſent fieri, Quomodo teneatur reuelare, & quando, vide ſupra, denunciatio.§.12.

42 Vtrum liceat accipere rem meã apud alium depoſitum? ℞.quòd nõ,l.ſi qs,C.de po. nec etiam ſi eſſet commodata. l.prętextu, C.cõmo.in ꝯſcientia tamen licet,ſi cõmodatario, vel depoſitario nullũ damnũ poteſt euenire ſecundùm Vldericum, & Ho.alle.leg.bonafides.§.1.ff.depoſiti.

43 Vtrum liceat furari,vt faciat eleemoſynas?℞.ꝙ nõ.14.q.5.c. fortè aliqs cogitat, quia non ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona, imò tenẽ reſtituere,ſi fecit,& quamuis ſit vſurarius,cui furatur.tamẽ nõ licet, niſi faceret pro exiſtẽti in neceſſitate ſecundùm quod dictum eſt ſupra.§.37.

44 Vtrum ſi res furata pereat libereẽ ſur a reſtitutione?℞.quòd non,qa ſicut & quilibet alius malæfidei poſſeſſor, ſẽper eſt in mora,vnde, ſi deterioratur ẽt, tenetur ſecundùm eam ęſtimationem,in qua melius valuiſſet apud dominum à tẽpore poſt, q̃ eam accepit.facit c.grauis, & qd̃ ibi no.in gl.de reſti.ſpo.& l.in re furtiua,ff.de cõdi. fur.& ĩ l.ſi nauis.§.generaliter,ff.de rei vẽ. vide plenius de hoc caſu infra,reſtitutio.1. in ver.emens,excipitur caſus,quando rem domino loco & tẽpore obtulit, & ipſe recipere recuſauit, quia purgauit morã.d.l.in re furtiua;nec tenetur,ſi perierit,vel deteriorata fuerit.l.vl.C.de conditio.fur.

45 Vtrũ teneatur fur ad reſtitutionẽ fructuum rei?℞.ꝙ ſic non ſolùm perceptorũ, ſed ẽt percipiendorum a vero domino,ſeu quos percepiſſet. d.c. grauis, & d. l.in re furtiua.§.ſi ex cauſa; vide in d.ver.emens.

46 Vtrũ fur poſſit repetere, ſeu retinere expenſas,quas fecit in re furtiua? ℞.quòd non,niſi,vt dictum eſt ſupra, expenſæ.§.3.

47 Vtrũ [c] filiusfa. vel vxor,religioſꝰ,& huiuſmodi poſſint contra volũtatẽ patrisfa. vel mariti,& huiuſmodi reſtituere rẽ furatã ab eis?℞.ꝙ ſi res extat apud eos,ꝙ tenẽtur.l.inciuilem rẽ,C.de fur.Quod intellige, ſecundũ qd̃ dictũ eſt ſupra.§.24.ſi ſine periculo fieri poteſt.ſi verò nõ extat, ſed ẽ conſumpta,vel alienata, tũc ſi preciũ, vel res eſt verſa in vtilitatem domini, vel mariti, ꝑt bono modo de bonis dñi, vel mariti reſtituere etiam eo contradicente. Et voco hic vtilitatem domini, etiã ſi ſe veſtiuit; vel calciauit ſecundũ conuenientiam ſui ſtatꝰ,& huiuſmodi.Si verò expẽdit inutiliter,vt puta ĩ vanitatib. & hmõi,non poteſt contra voluntatem domini reſtituere, niſi habeat vltra dotem, vel peculium caſtrenſe,vel quaſi;concor.Mona.reſti.2.

48 Sed qd ſi maritus ipſe furatus ẽ vel pater,poterit nè vxor, vel filiꝰ reſtituere contra ſuam voluntatem?℞.ꝙ ſic, ſi res eſt in eius ꝑtãte,dicta l.inciuilem rem. ſed ſi eſt in poteſtate patris,vel mariti,non. ſi tamẽ

a Mortalis peccati] Quia tunc ſecundùm Ioan. An. in dicto cap. olim, el 1. tenetur de peccato agere pœnitentiam. de materia huius.§.vide ſupra,accuſatio.§. 13. & quę habes ſupra, bellum.§. fi.in poſti.

b Et ideò non tenet] vt patet in ca.per tuas,de ſen. excom.in.c. venerabilibus, & cap. ſolet, de ſent. exc.li.6.vide ſupra, excommunica. 3.§.12. &.§. 18.vbi dicitur, ꝙ epiſcopus excommunicans non reuelantem furtum, ꝙ non tenetur qs reuelare, niſi ꝓbare poſſet,ẽt ſi ſit expreſſum, qa non valet,niſi vellet, ꝙ ei reueleẽ tanquam patri.

c Catech. eo. ti. c.11. P. V.

fàcerēt bonafide, nō peccarēt mortaliter, qa nō cōmittunt furtū, cū non ſit fraudulosa, nec animo lucrādi; ɔ̈cor. Rod. & Io. 14. q. 5. c. vl.

49 Vtrū actio furti det̄ ɔ̈ quemcunq; furē? ℞. ꝙ ſic; facit l. impuberem, ff. eo. intellige, ſi eſt doli capax. Itē non ſolū ɔ̈ furem, ſed ɔ̈ eū, qui dedit opē, vel ɔſilium. l. ſi is, qui rē pignori. §. ſi tu. ff. e. fallit in parte ɔ̈ filiū, & ecōtrario, & in vxorē ɔ̈ maritū, & econtrario, ɔſtante matrimonio, ſed dat̄ eis actio rerū ammotarū. l. ſi qs vxori, in prin. ff. eo. & l. fi. §. fi. C. e. ti. & hoc fauor̄ matrimonij, vł dat̄ actio in factū.

50 Quę pęna furis? ℞. ꝙ ſi agat̄ criminaliter, pœna ē, vt fuſtigetur, vel vt exulet, vel alio mō puniat̄ arbitrio iudicis, non tn̄ vt occidat̄, vel demēbretur. C. de ſer. fugi. auth. ſed nouo [a] iure. Et hoc verū, ſi eſt ſimplex latro; ſecus, ſi cū armis, ſiue violenter aggredit̄ in domibus, vel in itinere, vel ī mari, vel ſi palā ſurripit, quia tunc ſuſpēditur, l. capitaliū. §. craſſatores, & §. famoſos, ff. de poe. Sed quid de conſuetudine, qua ſuſpenduntur oēs latrones quantumcunq; ſimplices, ſi vltra certā ſummam furati fuerunt? Rain. tenet, ꝙ neceſsitas pacis cōis, & frequēs incorrigibilitas huius malitiæ hominū facit rationabilē dictam ɔſuetudinem. Si verò agat̄ ciuiliter, tunc ſi eſt manifeſtū, pœna quadrupli. Si verò nō eſt manifeſtū, pœna dupli, vt inſti. de oblig. quę ex delic. na. §. pœna, & §. fi. Et poteſt hæc pœna peti etiam poſt annum & in perpetuum, Inſti. de perpe. & tempora. ac. §. furti, & licèt primò egerit criminaliter, poterit iterū agere ciuiliter, & econtrario, C. qn̄ ciui. ac. præiu. cri. l. vnica, & l. fi. ff. eo. ti. de fur. An autem hęc pœna in conſcientia ſit ſoluenda, dic quod non. Vide infra, lex. §. 4.

51 Vtrū fur poſsit occidi a priuato, vide, homicidium, 1. §. quinto.

52 Vtrū fur ſit excōicatus, qui furatur calices, paramenta, & hmōi ſacra? ℞. Pa. in c. literis, e. ti. ꝙ non, [b] niſi cū furto ſimul fregerit poſtes eccleſiæ, vel armaria, vel feneſtras, & hmōi. facit. c. conqueſtus, de foro com. vbi vſurpantes iura eccleſiaſtica ſunt vt ſacrilegi iudicandi, & c. ɔqueſti, de ſen. exc. & qđ ibi no. vide, excōicatio. 5. caſu. 6.

53 Vtrū fur, qui ſuſpendit̄, ſit ſepeliendus in cœmeterio? ℞. Pa. in c. 2. eo. tit. ꝙ ſic, & omnes alij, qui propter ſua delicta vita priuantur, & ēt omnia alia ſacramenra miniſtranda, ſi pœniteant de peccato, vt eſt tex. in c. fi. 13. q. 2. nec valet ɔſuetudo in cōtrarium, Cle. 2. de pœ. & re. glo. tn̄ in d. c. fi. dicit verū quò ad ſepulturā, dummodò fiat de autoritate principis; alleg. ff. de cadaue. puni. l. 1. & 1. & bene, nec Cle. loquitur niſi de ſacramentis, reprobans contrariam conſuetudinem.

GENERALIS clauſula continet omnia, niſi contraria mens appareat [c] teſtatoris, ff. de penu. legata. l. qui penum legat, [d] & ff. de pecul. l. peculij, C. de inoffic. teſt. l. ſi qn̄, in prin. in gl. non enim videtur quis generaliter concedere, quod ſpecialiter non eſt conceſſurus. C. quæ res pig. obli. poſ. l. 1. cum gl. fi. Nec etiam maiora expreſsis, niſi ſpecialiter cōmittantur. ff. de procu. l. Pomponius, in prin. & l. mandato.

1 Generali per ſpeciale proculdubio derogatur, de reſcrip. paſtoralis.

2 In generali mandato multa ſunt, quæ non intelliguntur, niſi exprimantur, de of. lega. c. 1. in gl in ver. legationis.

3 In generali locutione perſona loquens intelligitur excepta. c. petitio, in gl. in ver. ſpālibus, de iure. cum concor. ibi poſitis, vn̄ ſi promiſi tibi dare aliquid contra omnem hominem, non teneor dare contra me.

GLADIVS non eſt reddendꝰ furioſo effecto, ēt ſi iuraſſet. 22. q. 2. nè quis arbitretur. Et facit ad probandum, ꝙ ex iuramento, vel voto non tenetur homo, quando venit ad eum caſum, in quo nullo modo iuraſſet, vel iurare non potuiſſet. [e]

GLORIA vana. Vide vana gloria.

GRATIA accipitur multipliciter. Aliqn̄ pro [f] amore, & ſic accipit̄ in ca. 1.

[a] Aut. ſed nouo] Vide Bar. ibi diſtinguentē diuerſa iura. tn̄ hodie ſtatur ſtatutis, & cōſuetudinib. vide ēt Bal. ibidē.

[b] Quòd nō] qa qui in vita nō pt morari in ciuitate, poſt mortē nō dēt ibi reduci ſine licentia ſuperioris.

[c] Mēs appareat] Vide ſ. excōicatio. 5. caſu. 31. §. quæ ibi ſcripſit.

[d] L. qui penū legat] Nihil facit iſta lex.

[e] Nō potuiſſet] vide, iuramentū, 4. §. 1.

[f] Sic intellectu, q̄ gratis p̄ſtanda ſint ex decretis Cōnc. Trid. ea vide ſeſ. 4. c. de edi. vſu ſac. li. ad fin. ſeſ. 5. c. 2. 21. c. 1. & 9. de ref. 22. c. de ob. & eui. in c. & c. 2. 23. c. 1. §. eadem. & c. 15. de ref. 24. c. 5. de matrimo. c. 3. & 6. 25. c. 17. de ref. Petrus Vendr.

c. 1. de ɔ̈mo. Aliqn̄ ꝓ [a] ɔceſſione bn̄ficij, ſeu alicuꝰ indulgētiæ, vel autoritatis, ſicut ī Cle. gr̄æ. de reſc. & qđ hr̄ in reg. qđ ob gr̄am, li. 6. & intellige, qn̄ ad illud bn̄ficiū faciendū nō eſt obligatus, qa q facit id, ad qđ eſt obligatꝰ rōne naturali, non facit gratiā, vt dicit Bal. ī c. 1. §. hęc ſacra, [b] de pace iu. fir. in verbo, ꝑ gr̄am eccleſiæ, & facit tex. p̄dictus pro eo l. Titius, ff. de obſeq. patro. Aliqn̄ accipit̄ [c] ꝓ dono ſpiritusſancti. 1. q. 1. gr̄a, & ī Cle. 1. de magiſtris, in gl. in ver. cooperāte, & ꝑ magr̄m in 2. ſen. Et hæc ē duplex, ſ. gr̄a gratis data. & hęc ſtat̄ cū pctō mortali. & ē oē bonū additū naturalib. nr̄is, ſicut gr̄a p̄dicādi, ꝓphetādi, faciēdi miracula, & hmōi. Alia dr̄ gratū faciēs. & hæc ſcđm Ric. in 2. diſ. 26. art. 1. q. 1. nō differt a charitate ſcđm aliqd abſolutū, & iō idē eſt realiter, quod charitas ſcđm Franc. de Mai. [d] in 2. di. 29. qa quæ nō pn̄t ſeparari, ſūt idē realiter. Sed ꝑ rōnes formales reſpectiuas differūt, quia hn̄t habitudines diuerſas habentes diſtinctos terminos. Charitas em̄ dr̄ ad obiectū, ſ. eſſentiā diuinam, ſed nullꝰ eſt in gr̄a eſsētiæ diuinæ, ſed volūtatis; & ita differūt formaliter; & placet, licèt alij teneāt aliter. hæc nunq̄ pōt eē cū peccato mortali, & ſine hac nullꝰ ſaluabit̄. De quo vide per Theologos ī 2. di. 27. & 28.

1 Vtrū bannitus ꝑꝑ aliqđ delictū, cuiꝰ bona ſunt cōfiſcata, ſi a dn̄o recipiatur ad gr̄am, eò ipſo ſit reſtitutꝰ ad bona, & remiſſa ſibi culpa? ℞. qdā tenēt ꝙ ſic ꝑꝑ text. in l. 1. §. fi. ff. de quæſt. vbi dicit Bar. ꝙ bānitꝰ qn̄cunq; recipit̄ [e] ad gr̄am principis, vr̄ reſtitutꝰ. Idē vr̄ ēt ſenſiſſe in l. fi. [f] C. de ſen. paſ. Sed Sal. ī d. l. fi. dānat dictū Bar. & dicit cū Ci. ibidē, ꝙ nō reſtituitur; & magis placet ꝑ tex. in tit. de pace Conſtan. in prin. in ver. Plenitudinē gratiæ noſtræ receptus. & ibi dicit Bal. ꝙ qn̄ qs recipitur ad plenitudinē gr̄ę, ꝙ remittunt̄ culpæ, & reſtituit̄ ad fauores. Ergo qn̄ ſolùm ſimpliciter ad gratiā recipit̄, nō reſtituit̄, & meritò. facit ēt, quia reſcripta fiſco damnoſa, in dubio ſint reſtringēda ad minꝰ p̄iudiciū, ar. l. ſi qn̄, C. de oper. publi. & reſtitutio principis non trahit̄ retrò ɔ̈ ius quęſitum alteri, [g] vt tenet Angel. & Imo. ī l. Gallꝰ. §. & qd ſi tm̄, ff. de lib. & poſth. & Bar. intelligēdus eſt, qn̄ faciēs gratiam mandat ſententiā, vel bannū cancellari in ſuū pręiudicium ſolū, quia adducit. §. fi. prędictum; qđ not. vide ſupra, Damnatus. §. 2.

2 Vtrū gr̄a ſecūdo mō accepta ɔceſſa alicui ꝑ papā, expiret ꝑ mortē eius? ℞. qdā doc. tenent, ꝙ ſi gr̄a conceſſa hēt annexā iuriſditionē, & ſit cōceſſa ſine literis, ꝙ expirat. Si verò nō hēt annexā iuriſditionē, ſic nō expirat, ēt ſi ſit conceſſa ſolo verbo, ſed Io. An. [h] in prologo ſuꝑ. 6. lib. in nouella tenet ſimpliciter ꝙ nō expirat ēt ſolo verbo ɔceſſa. Idē tenet Archi. ibidē, & ē verꝰ ꝑ Cle. dudū, de ſepulturis. Idē dic, qn̄ papa ɔcedit alicui, vt diſpēſet cū tali, licèt nō diſpenſauerit ante mortē ɔcedētis, ſcđm Fede. cōſi. 78. Pariformiter dic de illo, cū quo diſpēſatū

[a] Hoc mō accepta gr̄a qn̄ ſortiatur effectū, Trid. Si. ſeſ. 7. c. 6. & xj. ſeſ. 13. c. 5. 14. c. 1. & 2. 22. c. 5. & 6. 23. c. 8. 25. c. 7. 16. & 18. de ref. gratiæ ad vacatura tollunt̄ c. 19. ſeſ. 24. de ref. P. V.

[b] §. hæc ſacra] Iſte §. incipit itē ſacra. nec ī eo inuenit̄ illud verbū ꝑ gr̄am eccleſiæ.

[c] Sic accepta, qd ſit, Cat. đ Baptiſ. ſa. c. ſed vt ad baptiſ. & de eius effectib. ibid. & de conf. c. ſed iā ordo p̄uenit; Conc. Trid. ſeſ. 6. c. de neceſ. p̄pa. ad iuſti. & cano. 3. non ex operib. ſeſ. 6. c. 8 de iuſtif. per ſacramenta confert ſeſ. 7. can. 6. 7. & 8 An qs ſcire valeat ſe eam conſecutum, ea. c. 9. De iuſti. ſi lubet, vide quoq; reper. inqui. cum anno. P. V.

[d] Secūdū Franc. de Mai.] & bn̄, & cōcor. Scot. q. dicit, ꝙ gr̄a ē reſpū ſuperioris ad inferiorē, charitas verò econtra.

[e] Recipitur] Ibi Bar. loquit̄ đ ſimplici indulgētia, & reſtōne, & q̄rit de bannitis, ſi rebāniant̄, vn̄r reſtitui, vł hr̄e ſimplicē indulgentiā; & dicit ꝑ illū text. ꝙ vn̄r reſtitui.

[f] In l. fi.] Vbi dicit, ꝙ reſtitutꝰ ad gr̄am nō recuperat bona alienata ꝑ fiſcum ab ipſis poſſeſſoribꝰ, ſed benè a fiſco, quatenus eſt factus locupletior.

[g] Alteri] Reſtitutus ꝑ principē ēt ad bona nō veniūt bona alienata ꝑ fiſcū. Idē Pa. ꝑ illū tex. in c. 1. de parochi. facit ꝙ vult Bar. ī tra. Minoricarū, ī penul. col. vbi determinat ꝑ gl. ī d. §. & qd ſi tm̄, ꝙ ꝓfeſſus in ordine mendicantiū Minorū & poſtea ꝓmotꝰ per papā ad epatū, ꝙ non recuperat bona alijs q̄ſita. Itē Bart. in l. 2. in princ. ꝑ illū text. ff. de decur. & ī l. 1. C. de his, q exilio dati, li. 10. qđ doctor expulſus de collegio, ſi reſtituat̄, dēt poni in vltimo loco, & ſic fuit practicata ſemel Bononiæ illa lex. 2. Similiter ſi clericꝰ ꝑꝑ delictū depoſitꝰ, ſi reſtituat̄, nō recuperat bn̄ficiū alteri collatū; ita Bal. ī c. ɔſtitutis, in 2. col. đ reſcr. Pa. in c. ex tuæ, in vlt. col. de cle. n̄ reſid. Similiter ſi minor renunciat bn̄ficio eccleſiaſtico, ſi ɔferat̄ alteri. nō reſtituit̄ ꝑ reſt. in inte. gl. ē in c. ex parte, in minori, đ re. ſpo. & credo ꝙ ſit ſimilis gl. in l. ait p̄tor, in prin. ff. de mino. Iſta tn̄ ɔcluſio limitat̄, vt ī. reſtitutio, vlt. §. 4. & ibi in apoſt. ſuꝑ illo §.

[h] Io. An.] ī ver. ſacroſ. & ī eod. ver. Archi. dn̄. tn̄ ad ꝓbationē dictæ gr̄ę reqri ſcripturā, vt ibi ꝑ eos.

a De gulæ vitio, & detrimētis Catech. in præcept. Nō mæchaberis ca. nunc ad ea, & in oratio. domi. ver. illum, Panē noſtrum, vbi de ſobrietatis, atq; parſimoniæ fructibus Cle. Alex. li. 2. pædago. Di. Hier. ad Demetriadē de vir. ſer. in media epiſt. & ad Furiā đ vidu. ſer. itē ad Euſto. đ cuſt. vir. aduer. Iouinia. li. 2. ī medio ferè libr. De commeſſatione prohibita clericis, Tri. Conci. ſeſ. 22. c. 1. de ref. Hier. ad Nepotianum de vita clerico. P. V.

eſt ſuper aliquo faciendo, ꝙ licèt non fecerit añ mortem diſpenſantis, nihilominus poterit poſt mortē facere, puta contrahere, vel ordinari. c. ſi cui, de prębē. li. 6. & c. ſi ſup, đ of. del. li. 6. Similiter ẜm Io. An. & ſequitur d. An. in c. ex tua, de fil. presb. perpetuaẗ autoritas diſpēſandi conceſſa alicui generaliter a papa per viā gr̄æ per vnam diſpenſationē factā in vita cōcedētis. Secus, ſi fuiſſet facta ꝑ viā cōmisſionis, q̃a niſi fecerit actū cōem diſpēſationis, puta edictum cōe, vel ſimile, ſic expirat quoad aliū cum quib. non diſpēſauit, vide Spe. ti. de lega. § vidēdum, ver. ꝙ ſi is. plus ēt dico, videlicet ꝙ quando gr̄a conceſſa reuocatur, nō expirat añ certificationē de reuocatione, niſi qñ papa expreſsè vellet ſtatim non valere ẜm Ge. in c. 1. de conceſ. præb. li. 6. ibi etiam Are. & Io. An. in nouella.

3 Quid de gr̄a ꝯceſſa ab inferiorib⁹ Papæ, Vtrū expiret morte, vide, indulgentia. §. 7.

GRADVS cōſanguinitatis, & affinitatis quomodo computantur, vide infra, matrimonium. 3. impedimento. 6. & 15.

GVERRA quomodo, & quando ſit licita, vide ſupra bellum.

GVLA a eſt inordinatus appetitus ſecundùm Aug.

1 Quot ſunt eius ſpecies? ℞. Gre. 20. li. moral. & ponitur de conſ. di. 5. quinque modis ſunt quinque. Prima ſpecies eſt, quādo hora præueniẗ debita, de quo habes, de ꝯſec. diſt. 1. c. ſolent. Secunda, qñ cibos lautiores q̃rit, quā conueniat eius qualitati, de quo 12. di. c. 1. 2. & 3. Tertia, qñ nimis ſtudiosè, & accuratè cibos prępar at, de quo dic, vt 12. di. c. 3. Quarta, quando nimis comedit, vel bibit, quā menſura refectionis exigat. Quinta, qñ cum nimio deſiderio affectaẗ, de quo di. 12. c. 1. vñ verſus, Properè, lautè nimis, ardenter, & ſtudiosè. De his quinq; ſpeciebus gulę vide latè Archiepi. Flor. 2. par. tit. 6. c. 1. §. 4. cum ſequen. & ibi etiam per plura capitula de gulæ vitio.

2 Vtrum gula ſit peccatum mortale? ℞. Alex. de Ales. in compendio ſuo, ꝙ appetitus comedendi, vel bibendi poteſt eſſe. 5. modis. Primò cibum, vel potum ſolūmodo appetendo, & hoc nullum eſt peccatū, quia naturale eſt. Secundò quando tali appetitui adiungitur delectatio in cibo, vel potu, & ſic eſt veniale peccatum. Tertiò qñ tali appetitui adiungitur transgresſio alicuius præcepti, puta quia frangit ieiuniū de præcepto, ad quod obligatur, ſic ē mortale peccatum. Quartò quando tali appetitui finali affectu inhæret, puta paratus facere quæcunque, vt eum conſequatur, ſic eſt mortale grauius, ſicut fecit Eſau. đ hoc ēt S. Th. 2. 2 q. 148. ar. 2. Quintò quādo propter talem delectationem appetitus, ducit totam vitam ſuam huiuſmodi delectationibus deputare, ſicut diues, qui epulabatur quotidie, & hoc eſt multum vicinū mortali. Addo. 6. pro clariori intelligentia, quando tali cibo, vel potu, ſeu tanto ſcienter & aduertenter vti vult, quod notabile nocumentum propriæ perſonæ præſtat puta tantum bibit, vel comedit aduertenter, ꝙ perdit vſum rationis, quia tunc peccat mortaliter. Similiter ſi comedit aliq̃d ſciēter, quo notabilem infirmitatem, vel malū incurreret, eſſet mortale, quia contra pręceptum, Matth. 12. diliges proximum tuū ſicut teipſum, Concor. Inn. & Ho. ſimiliter dicendum, ſi quis nocumentum ſibi inferret, puta bibendo aliquod mortiferū, peccaret mortaliter, ſecus ſi inaduertenter, niſi ita eſſet frequens, quòd teneretur aduertere, ſicut dicim⁹ de ebrietate. 25. d. §. aliàs ea demum, vel etiam ſecus ſi modicum nocumentum ex tali cibo incurrat, aut veriſimiliter credat incurrere, ſicut infirmus, qui potius vult pati augmentum febris, quàm ſitim, & huiuſmodi, quia tunc eſt veniale.

3 De ieiunio, & hora comedendi, & cibis, quibus veſci licet, Vide infra, Ieiunium.

4 Quot ſunt filię gulæ? Reſpond. ꝙ ſunt ſex. Prima ebrietas Secunda hebetudo mētis. Tertia inepta lætitia. Quarta multiloquium. Quinta ſcurrilitas. Sexta immunditia, de quibus in ſuis capitulis.

Habitus

a Quid efficiat exercitatio, Cat. de bapti. c. ſed vt ad Clem. Alex. ſtro. 7. & Si. Tri. ſeſ. 14. de ſatisfa. neceſ. P. V.
b Trid. Sin. ſeſ. 14. c. 6. 22. c. 1. de ref. Romæ, & alibi editę de habitu refor. a quib⁹ deferendis clericalis, Con. Trid. ſeſ. 23. c. 6. & 17. de ref. P. V.
c Poſt quinquenniū non deponēdus, idē ſeſ. 25. c. 19. de regu. P. V.
d Ead. Sin. ibid. Petrus Vend.
e Pc̄tm̄ mortale] Roſel. 1. ver. fœmina, in prin. ponit duas ꝯcluſiones. prima, ꝙ mulier vtēs veſte virili, vel ecōuerſo ex ꝓpoſito malo, vel ex ſuperſtitione, ꝙ peccat mortaliter; vir aūt non. iſta ꝯcluſio confunditur ꝑ rōnes ibi allegatas per ipsū, q̃a licèt nō ſit mal⁹ finis, tñ q̃a ẽt occaſio libidinis, vt ibi ꝑ eū, ergo tene, ꝙ hic dr̄, & ēt ē gl. 1. d. c. ſi qua mulier. ſecūda ꝯcluſio, ſi mulier vtiẗ tali veſte cā ioci vel ludi. & econuerſo extra, vt ī laruantibus. hęc cōcluſio eſt ꝯ. c. nullus pſbiterorū, de conſe. di. 5. ibi, nec laruas dęmonū. bñ poſſe eē talis lud⁹, q̃ inhoneſtatē non ptenderet; & tūc nō cōtineretur ī tali ꝓhibitione; aliàs ſec⁹, vnde deut. 22. dr̄. Non induetur mulier veſte virili, nec vir veſte fœminea. Abominabi. eſt apud Deū, q̃ facit hoc. vñ nō eſt verū, qđ dicit in prima cōcluſione de viro, q̃a dr̄ hic de viro. S. Th. 2. 2. q. 169. ar. 2. in reſpon. arg. dicit hoc eē de ſe vitioſum, niſi neceſſitas excuſet.
f Puniend⁹] Vñ pōt agi actiōe iniuriarū ẜm gl. in d. §. vlt. in d. aut. de ſancti epī.
g Huc repetas ann. in vo. Gula. Petrus Vend.
h Dñi ſoli] Intellige de domo q̃ hēt; ſecus in papilione. ff. de re.

HABITVS aliqñ dr̄ quædā qualitas animi acquiſita ex frequētatis actibus, vt puta caſtitatis, vł ſobrietatis, & hmōi, vel ex vno multū vehemēti, vt in actu intēſo charitatis, quo a anima faciliter diſponiẗ ad aliquid faciendū, qui differt a diſpoſitione, quia illa de facili mobilis, ſed habitus de difficili ẜm, Ari. in prædicamento qualitatis. aliqñ dicitur veſtis, ſeu tegumentum, quo homo tegitur, de quo ī c. pręcipimus. 21. q. 4. & de vi. & ho. cle. c. deus qui.

1 Quomodo autē ſit peccatum in veſtimentorum ornatu, Vide, Ornatus.

2 Quali habitu b debent vti clerici? ℞. gl. ī ſum. 21. q. 4. ꝙ pn̄t vti pannis, etiā pretioſis ẜm ꝯſuetudinem regionis, vt cōforment ſe morib⁹ eorū, inter quos viuunt, & nè vileſcat clericalis dignitas, vt 80. di. epi, de quo vide. s̄. clericus. 4. & infra, Ornatus.

3 Qualis dēt eē habit⁹ religioſi? ℞. ſimiliter ẜm ſtatuta ſuæ regulæ, ita tñ, ꝙ ꝯueniat religioni, & pœnitentię, vt. 20. q. 1. c. vidua.

4 Quo c tpe dēt vti habitu religionis? ℞. ꝙ oī tpe, ſeu in lectulo quieſcēs, ſeu in quocunq; loco ꝯſiſtens, vt dicitur in d. c. vidua.

5 Vtrū peccet mortaliter religioſus dimittēs habitū? ℞. ꝙ ſic ſine cā rōnabili, & ē excōicatus, de quo vide, s̄. excōicatio. 7. Calu. 27.

6 Vtrū liceat tā clerico, q̃ religioſo d ex cā rōnabili occultare habitū, ſeu transformare? ℞. ꝙ ſic, vt ī c. clerici officia, đ vi. & ho. cle.

7 Vtrū vir posſit vti veſte mulieris, vel ecōtrio? ℞. ꝙ non; imo vr̄ pc̄tm̄ mortale, e ſi ꝓpoſito malo, vel ſine rōnabili cā ſit, q̃a pōt excōicari, vt. 30. di. ſi qua mulier, & ẜm aliquos ſunt excōicati; ſed non credo.

8 Quid de vtente habitu monachali, vel alio religioſo cā ludibrij? ℞. glo. in c. cum decorem. de vi. & ho. cleri. ꝙ prohibitū eſt, & ſic vr̄ mortale peccatū, & grauiter puniend⁹, f vt in aut. de ſanc. epiſco. §. vlt. C. de epiſco. audien. l. minimè.

HEBETVDO g mētis ē groſſities intellect⁹, qua homo non pōt pertingere ad cognitionē rei, niſi per multa ei ſit expoſita, nec tunc etiā perfectè poteſt conſiderare omnia, quę pertinent ad rationem rei. & dicitur hebes eo, ꝙ acuto opponitur. acutum enim eſt penetratiuum, ita hebes ſiue obtuſum eſt, quod non poteſt penetrare. vnde inquantum importat debilitatē mentis circa ſpiritualia conſideranda, ſic opponitur dono intellectus, quod ſubtiliter penetrat, & differt a cæcitate mentis, quia iſta importat omnimodam priuationē cognitionis ſpiritualis, ſed hebetudo non, quia non taliter priuat cognitione.

1 Vtrum hebetudo ſit peccatum? Reſpō. ꝙ intantum, quantùm habet rationem voluntarij, ſicut cæcitas mentis, vt patet in eo, qui eſt affectus circa carnalia, & de ſpiritualibus ſubtiliter diſcutere faſtidit, vel negligit; hęc S. Tho. 2. 2. q. 15. ar. 2. Ex quo patet, quòd non eſt mortale, niſi quando voluntariè: ita implicat ſe terrenis, quòd omittit illam diſcusſionem, quæ de neceſſitate ſalutis eſt, ſicut in confitendo peccata, vel in cognoſcendo neceſſaria ad ſalutem; & eſt filia gulæ ſecundùm Greg. 31. moralium. de hac Archi. Floren. 2. parte, tit. 6. c. 4. §. 2.

HAEDIFICANS in ſolo alieno de ſuo, de iure efficitur ædificiū domini ſoli, h Inſti. de re. diu. §. & ex diuerſo. Secus,

ſi in

ſi in littore maris, vt piſca tioni intendat, caſam ædifi cauerit, quia quandiu caſa durauerit, ſua eſt, [a] vt in l. riparũ, in fin. & l. in tm̃, in prin. ff. de re. di. Fallit hoc, ꝙ ædificium non efficitur domini fundi, quando ædi ficatum eſt de rebus eccle ſię, quia ſolùm cedit ædifi cio. 3. q. 2. apoſtolicos, ſm̃ Ioan. ibidem, & in c. inue- ſtigandum, de pec. cle. & eſt ſpeciale in eccleſia ſm̃ Ber. intellige tamen, ꝙ ec- cleſia ſoluet pretium ſoli. Similiter dic, ꝙ quando æ- dificans habet ius, vel cau ſam in re a domino, vt em phiteuta, feudatarius, com modatarius, aut inquilin9, & ædificauit, vt pleniorem vſum habeant in re tali; ta men dñs tenetur eis, vt in caſu prędicto, licèt ædifica uerint in alieno ſciẽter, vt no. Ang. Areti. [b] in d. §. & ex diuerſo, Inſti. de re. di. Similiter qñ quis ædificat in alieno ſolo bona fide, credens ædificare in ſuo, ædificat in alieno, in con- ſcientia tenet̃ dñs ſoli vel ad vendẽdum fundum, vel ſatis faciendum pro ædifi- cio [c] arbitrio boni viri. [d] Si verò qs ædificat de alie no in ſuo ſolo, [e] tunc ædifi catum eſt ſuum. l. adeo qui dem. §. cum in ſuo, ff. de ac qui. do. ſed reſtituet æſti- mationem de iure, ſi fue- rit condẽnatus, in duplũ. d. §. cum in ſuo, & l. gem- ma, ff. ad exhiben. & ſi de- ſtrueretur ędificiũ, poſſet petere ſuum, puta trabẽ, [f] ſi modo duplum non fue- rit conſecutus, Inſti. de re. diui. §. cum in ſuo, & d. §. cũ in ſuo, ſed in conſcien- tia, ſi non fuerit condẽna- tus, ſufficit, reſtituat æſti- mationem ſolùm.

1 Vtrũ ædificans cum dã- no vicini ſui teneatur ad reſtitutionem? ℞. ꝙ non, ſi non facit animo nocen- di [g] proximo, ſed ſibi con- ſulendi. l. 1. §. denique, ff. de aqua plu. arc. Nam vſq; ad cœlum poteſt quis ele uare ſuum ædificium, ſi eſt ſibi vtile, & ſeruitutem nõ habet. l. altius, ff. ſi ſer. ven di. Et tenet gl. in c. cum ec- cleſia, de elec. in ver. iniu- ria. Secus ſi animo iniuran di proximo hoc faceret. nam tũc ſiue nuntiatio no ui operis ſit facta, vel non, in conſcientia tenetur. d. §. denique.

2 Vtrũ teneatur ædificans demoliri ædificiũ ſuis ſum ptib9 aliquãdo? ℞. ꝙ ſic, [h] quando poſt denuntiatio- nem noui operis ſiue iure, ſiue iniuria ædificauit, ff. de ope nou. nunci. l. prętor ait. §. 1. extra eodem tit. per totum.

3 Quãdo quis poſſit ædi- ficare caſtrũ, vel noua ædi ficia, vide ſupra, emphiteu ſis. §. 18.

4 Vtrum quis poſſit in a- lieno aliquid facere inui- to domino? Reſpon. Ange. de Are. Inſti. de lege Fuſia Cani. tollen. ꝙ ſic, quando facienti prodeſt, & domi-

diui. ſi Titius facit. C. de ædifi. priua. l. 2. Idẽ in ſatis, plantatis, Inſti. de re. di. §. Titius, & § rõne. vnde ver. q̃cquid plãtatur, ſeritur, vel ędificatur, Oẽ ſolo ce- dit, radices ſi tamen agit, & hoc dicit Inn. in c. olim, de priuilegi. & Bal. conſi. 311. 3. par. Proponitur ꝙ hoſpitale, & di- cit, ꝙ ædificatũ ĩ ſolo eccleſiæ ce- dit ei.

a Sua eſt] Et ſpe ciale. Cũ aũt do- mus illa rupta fuerit, reuerte- tur ſolùm in pri ſtinum ſtatum.

b Ang. Aret.] Eſt tex. & ibi Bal. in c. 1. § ſi vaſall9, hic fi. l. Corn. Et ita dicit Aret. ſe conſuluiſſe Man tuę cũ Io. de Imo. & Io. de Ana. Al- leg. it ẽt Bar. ĩ l. 1. §. qđ aũt, de ſup- ficie, tenet cõtra riũ. Ego aũt non video, ꝙ ĩ d. §. ne que, el 1. neque, el 2. aliqđ đ hoc dicat. vide Aret. vbi ſupra, qui al leg. multa.

c Aedificio] Hoc tenuit Bal. conſ. 36. pmitto ad e- uidentiã, ꝙ ſi ędi ficãs in ſolo alie no, hẽt bonã fidẽ & ẽ in poſſeſſio- ne, & expenſa eſt vtilis dño, hẽt exceptionẽ doli, niſi ſibi reddant̃ expenſæ: ſecus, ſi nõ ẽ vtilis dño, vt l. Paul9. ff. de do. ma. exce. & l. ſi area, ff. de con- di. inde.

d Boni viri] Et de hoc ẽ tex. ĩ §. certè, Inſti. de re. di. Nã retinebit expenſas laborũ &c. Si aũt eẽt in bonafide a prin- cipio, ſed ædificã do efficitur ma- lęfidei, ſic ſm̃ gl. ibi eligitur me- dia via, ſ. vt non puniatur tanquã malæfidei poſſeſ ſor, neque tanq̃ bonæfidei cõſeruet expenſas, ſed pmittitur abraſio. Ita intelligitur. l. Iul. ſi in aliena, ff. de rei ven. Et fa- cit ſemper de mi. l. intra. §. videntibus.

e In ſuo ſolo.] Etiam ſi alius habeat vſumfr. dici- tur in ſuo ędificare, & intellige, ſi bonafide, quia aliàs domin9 ti- gnũ vendicaret.

f Puta trabem] Nõ enim poteſt qs deſtruere do- mum ædificatã, nè deformetur ciuitãs, vt no. gl. in d. l. gemma; ſed aget tigno iniuncto.

g Animo nocen di] Quod nunq̃ pſumit. l. meri- to, ff. pro ſocio, & tenet glo. & Bar. in l. fluminũ. §. ſi ff. de dã. infec.

h Reſpondet ꝙ ſic] donec denũ tiãs ĩ. tres mẽſes probet de iure ſuo, vt in c. fi. de oper. nou. nunc. Hoc tamẽ intel- ligi debet in ca- ſu, vbi dubitat̃, an ille de iure poſſit ibi ædifica re. Secus autem, vbi notoriè con ſtaret ius denun- tianti non com- petere. non n. eſt veriſimile ꝙ iu- ra noluerint da- re locũ figmẽtis, delictis, & dece- ptionibus: imo phibet continuè iniurias. l. 1. & 2. ff. nè qs eũ, qui in ius vocan vbi patet, ꝙ citatio põt ſperni, vbi notorium eſt ip- ſam non poſſe fieri, vt not. in c. veniens, de accu ſa. & 3. q. 2. ſi epi ſcopus. Ad idẽ l. 1. §. vſufructua- rius, ff. de oper. noui nũtiatione, vbi vſufructua- rius non põt de- nũtiar̃ domino, vbi ſua nõ inte- reſt. Sicut. n. non valet denuntia- tio,

no non nocet, [a] vt ibidem, & in l. 1. § ſi, ff. de aqua plu. arcẽ. Secus, ſi læderet. [b] C. de ſerui. & aqua. l. aquam, & ff. ſi ſerui. ven. & l. ſi for- tè, in prin. & l. ſicut. § pe. I- dem dicit, ꝙ nemo poteſt facere in ſuo, qđ alteri no- cet, & ſibi non prodeſt, & ꝙ ſi facit animo nocẽdi, te netur de dolo, dicta. l. 1. §. denique, & ff. de damno in fecto. l. Proculus, vide la- tius Ang. vbi ſupra.

HAEREDITAS vocatur as. i. pondus. 12. vn- ciarum, & diuiditur in 12. partes, quæ vocãtur. 12. vn cię, quæ vocantur diuerſis nominibus, ſ. ſecunx, vncia ſ. vna. Alia ſextans, ideſt ſex ta pars hæreditatis, quæ sũt duę vnciæ. Quadrans, ideſt tres vncię, quę ſunt quarta pars. Triens, ideſt quatuor vnciæ, quę ſunt tertia pars. Quincunx, ideſt quinque vnciæ. Semis. i. ſex vnciæ. Septunx. i. ſeptem vnciæ. Bes. i. octo vnciæ. Dodrãs. i. nouem vnciæ. Dextans. i. decem vnciæ. Deunx. i. vn- decim vnciæ. Appellatione verò aſſis. 12. vnciæ conti- nentur, vt Inſt. de hęr. inſt. §. hæreditas, Secundùm In no. ẽt in c. ex literis, de iure pa. Hæreditas eſt quoddam ius vniuerſale, [c] & ea ven- dita, vel data tranſit ius pa tronatus, & omnia iura, & ideò hæreditas eſt ſucceſ- ſio in vniuerſum ius, quod defunctus habuit tempore mortis. l. nihil, ff. de ver. ſi.

1 Ad quos debet hæredi tas deuenir̃ defuncto aliud non diſponente, vel inuali- dè? ℞. ꝙ in laicis de iure cõi, primò veniunt legiti- mi deſcendẽtes, ſi ſunt oĩ- bus alijs excluſis, & ſi ſunt primi gradus, multi æqua- liter ſuccedunt. Si verò sũt nepotes, & vlteriores, ſo- lùm ſuccedunt in ſtirpes, i. in eam partem, quam pa ter eorum, ſi viueret, habe- ret, nec diſtinguitur, an ſint maſculi, vel fęminę, etiam adoptiui, non emancipati, quia indiſtinctè omnes ad- mittuntur, vt C. de ſuis, & leg. hær. auten. in ſucceſſio- ne. Si verò deſcendentes non ſunt, tunc veniunt aſcẽ dentes, puta pater, auus, ab auus, &c. cũ fratribus, & ſororibus ex vtroque parẽ te coniunctis defuncto, vel eorum filij, quos fratres, vel ſorores, ſeu filios ſi non habet, ſuccedunt aſcendentes (ſalua ſem- per perogatiua gradus). ſ. qa pater pręfer- tur auo, & ſic eum excludit, & ſic de cæte ris. Et ſic ſolùm venit de aſcendentibus, q eſt proximior defuncto, cũ fratribus, ſi sũt, in capita, ſed cũ filijs fratrum in ſtirpes, ex cluſis fratribus ex vno parente tantùm. Si aũt dicti aſcendẽtes ſunt in æquali gradu, puta ex parte patris in primo, vel ſecũdo, & ex parte matris ſimiliter in primo, vel ſecũdo, & huiuſmodi ſic æqualiter pater- ni pro dimidia, & materni, pro alia dimi- dia ſuccedunt, quãuis ſint plures pſonę ex parte vna q̃ alia, puta auus, & auia ex vna parte, & ex alia ſolũ auus, vel alia, vt in au ten. de hæredit. ab inteſt. §. 1. & 2. & in aut. defuncto, poſita. C. ad Tertu. & qđ ibi not. in gl. Aliter qui eſt in proximiori gradu de functo, ſiue paternus, ſiue maternus ſit, ad mittitur, vt in d. aut. defuncto, quod ſi nec aſcendentes ſunt, veniunt collaterales. Et primò fratres, & filij alicuius fratris præ- mortui, qui ſcilicet erant coniuncti ex v- troque parente defuncto, [d] de cuius hæ- reditate agitur, non tamen in capita, ſed in ſtirpes, quò ad filios, fratrum præmor- tuorum ipſi fratres benè ſuccedunt in capi ta, & iſti pręferuntur fratribus, qui ſunt ex vno parente ſolùm, vt C. de legi. hære. auten. ceſſante. Dicit tamen Bar. [e] in auten.

tio, vbi de iure q- ſtat ius non com petere, ita & vbi aliàs notoriũ eſt, ꝙ aliàs fuit iudi catũ inter iſtos ſuper illa re. Hoc dictum fuit Roſ- fre. in ſuis libel- lis ſequitur Spe. ti. de ope. no nũ- tia. § ſed nunqd verũ, prope finẽ. Bar in l. prætor. §. 1. ff eodem, & Pa. in ca. 1. extra eo. & ſic intelli- ge d c. primum.

a Et dño nõ no- cet] Vt puta face re aggeres ĩ alie- no fundo pro a qua retinenda.

b Secus, ſi læde- ret] vt ſi inferior domus immittit fumum in ſupe- riorẽ, vel qs frã gẽdo lapides im mittit fracturas in fundũ alienũ, quod non licet.

c Quoddam ius vniuerſale] Pro hoc facit. l. bono rũ, la 2. ff. de ver. ſig. & Pan. tenet hanc opi. in d. c. ex literis. Et hæ- reditas dicitur hær9, qa hæres ẽ dñs, vel ab ære, qa poſſidet æs.

d Vtroque parẽ te defuncto] Fra tres ex patre, & matre coniuncti præferuntur fra- tri ex vno latere coniuncto, ſiue ex patre, ſiue ex matre in hæredi tate fratris præ- mortui, In autẽ. de hæredit. q̃ ab inteſt. defe. §. cõ- ſequens, & §. reli quũ, cũ ſeq. coll. 9. De iſtis hæredi tatib. qũo deferã tur, vide diffusè Ho. in ſumma, de ſuc. ab inteſta.

e Dicit tñ Bar.] adde Bar. con. in cip. in cauſa na- uis, & ĩ l. poſt do tem, in fi. ff. ſolu. mat. vbi dicit, ꝙ qñ pater dat do- tẽ pro filia, & ſti pulatur pro ea, & filia moritur ſine liberis, ꝙ pa ter ſuccedit ſol9. Et ſic rñdit in cõ tingentia facti, & dicit eſſe text. ſing. ĩ l. ꝙ ſcim9. 3. reſponſo. C. de bo. quæ li. ſequit̃ Ro. conſ. 40. reie cta opiniõe Bal. in aut. defuncto, C. ad Tertul. Et dicit Pau. de Ca. ſe conſuluiſſe, ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ fratre ex latere patris præfera-

itaque, C.cõmunia de ſuc ceſ. quòd quando parẽtes veniunt ad ſucceſſionẽ in bonis quęſitis ex linea materna, pręferuntur parẽtes ex linea materna, & in bonis paternis parentes ex linea paterna. l. 3. C.de bo. mater. ſimiliter quãdo sũt duo filij ex diuerſo matrimonio, præferũtur ĩ lucro matrimonij, illi, qui sũt nati ex illo matrimonio, alijs natis ex alio. ſed ſi ex depoſitiõe teſtatoris, vel legis aut ſtatuti diceret̃, ꝙ ſuccedãt agnati, prout sũt in gradu proximiores. tunc in tali caſu veniũt filij fratrũ p̃mortuorum cum patruis iuxta autẽ. ceſſante, C.de legi.hęre.no.gl.ĩ ver.nominati, cõmuniter approbata. in leg. cum ita. §. in fideicommiſſo, ff.de lega.2.

2 Sed nunquid cum fratribus præfatis veniant filij alterius fratris viui? Reſpon. ſecundùm Gu. quòd non. ff. quod cum eo, qui in alie. po. l.ſed & ſi ex parte. §. ſoli. vbi illud bñficiũ non tranſit ad hæredem.

3 Vtrum filij filiorũ p̃ſatorum fratrum pręferãtur fratribus ex vno parẽte ſolũ? ℞.quòd ſic. d.autẽ. ceſſante, C.de legi.hære.

4 Vtrũ filij fratrũ ſoli ſine patruis, & amitis ſupſtites admittãtur ĩ capita? ℞. Azo, & Hoſt. ꝙ ſic, [a] quãuis ſint filij diuerſorum fratrum, [b] ſed non nepotes, ſcilicet nati ex eis.

5 Secundò non exiſtẽtib⁹ p̃dictis, vel aliquo eorũ veniunt fratres ex vno latere tantum coniuncti, & eorũ, filij qui præferuntur patruis defuncti, i. fratribus patris defuncti, aut. poſt fratres. §. 1. C. đ leg.hęredi.

6 Tertiò p̃fatis nõ exiſtẽtib⁹ præferũtur, qui gradu ſunt ꝓximiores defuncto, & ſi pares ſunt, pariter admittuntur, vt C.de leg.hęre.aut.poſt fratres, & extẽditur hęc computatio vſq; ad decimũ gradũ, & vltra ẽt, vt habetur, 35.q.5.c.ad ſedẽ, licèt imperator ſolũ dixerit đ decimo gradu expreſsè. Et ĩ p̃facta ſucceſſione tã aſcendentiũ, q̃ deſcẽdentium, ſeu collateraliũ ceſſat oĩs differẽtia tam ſexus, q̃ emancipationis; hoc tamen attento, vt cũ agitur de ſucceſſiõe patris, ſolos cõſanguineos admittas, de rebus verò maternis vterinos, filij verò naturales tantum, vel ſpurij ſ̃m Angelum in aut.qui.mo.natura.effi.ſui. §. fi. ſi ſunt ex eodem patre, non ex eadem matre, non ſuccedunt ad inuicem vnus alteri. Si verò ſunt ex eadẽ matre, tunc vnus [c] ſuccedit alteri ab inteſtato, quia ſuccedunt adinuicem. l. 2. §. 1. ff. vnde cogna. Si verò vnus ſpurius decederet relicto fratre ſpurio, & alio legitimo ex eadem matre, tunc venit legitimus, quia quando de ſucceſſione tractatur, ille frater p̃fertur, qui pluribus nexibus eſt coniunctus, vt dictũ eſt. De ſucceſſione verò fratrum adinuicẽ ſerua, quod dictũ eſt, excepto ꝙ frater legitimus non ſuccedit fratri ſuo illegitimo ex parte patris, nec è cõtrario, quia nõ eſt illi agnatus, nec ille ipſi, & durat in infinitum, quouſque memoria poſſit haberi de cognatione, Inſtit. de gra.cog.per totum.

7 Pręfatis autem omnibus aſcendẽtibus, deſcendentibus, & collateralibus deficiẽtibus, veniet vir ad ſucceſſionẽ vxoris, & vxor viri, vt C.vnde vir, & vxor.l.vnica. [d] qđ ſi nõ eſt, veniet fiſcus, vt C.de bo.vacã. l.1.li.10. Si verò vxor eẽt ſine dote, & pauper, & maritus nõ habet nec deſcendẽtes, nec aſcendentes, ſed ſolũ agnatos, vel cognatos, tunc ſuccedet viro ab inteſtato in quarta parte hæreditatis, [e] vt ĩ aut.de exhi.re.

tur vterino, & fratre defũctus habeat bona q̃ſita à iure cõi cõia inter ipsũ & vterinum, ꝙ vterinus nõ excludet̃. Hęc dicit in d.authẽ. itaq.

a Rñ. ꝙ ſic] Iſtã opi. refert Spe. in tit. de ſu. ab inte. & ibi latè Io.An. Idem tenet Saly. in d. autẽ. ceſsãte, ſed Bart. ibi tenet ꝯ & ẽ gl. in d. autẽ. de hoc. Idem tenet Ba. in l.poſt conſanguineos, in. §. hæc hæreditas, C.đ ſuis & legi. & format qõnẽ. Quidã deceſſit relictis filijs duorum fratrum nullis exiſtentibus conſanguineis, nunqđ ſuccedẽt in ſtirpes, vel ĩ capita? Rñ. qđ in ſtirpes; & dicit ſe cõſuluiſſe in Ciuitate Aſſilij; cõſilium incipien. ſuper hæreditate. Do. Nic. Idem tenet Matheſi. ĩ tra. de ſuc. ab inteſ. ĩ 3. arti. Bal. in ...ĩ ĩ pri. de ſuc. feu. ꝙ in. c. 1. đ gradi. ſuc. & ĩ aut. poſt fratres, la. 2. C. de ſuis & legib. vbi dicit, ſi moritur quis relictis auo, auiaque materna, filio ſororis, & duob⁹ filijs fratris, ꝙ fient. 4. partes, & ſic ſuccedent ĩ ſtirpes, & nõ in capita, & ſi qs decedit relicto auo, & decẽ nepotibus ex fratre, fient duę partes hæreditatis, vna erit aui, alia nepotum.

b Diuerſorum fratrum] Secus, ſi vn⁹ ex patruis viueret, quia tũc filij p̃mortuorũ admitterentur ĩ ſtirpes

c Tunc vnus] Vide. Bal. in. ti. de feu. ma. in princ.

d Et l. vnica] Vide Iaſ. ibi qui põit multas fallentias.

e In. 4 parte hęreditatis] Aut. p̃ter ea, C.vnde vir & vxor. Et ibi vide pleniſſimè dom. Iaſ. Adde, ꝙ mulier computabit in illa parte ſibi legatũ factum, vt dictis iuribus.

hi.re. §. quoniam verò, col. 4. & idem dic de viro paupere circa bona vxoris? & aliæ tres partes hæreditatis erunt agnatorum, vel cognatorũ, ſi verò eſſet pactũ vel ſtatutum, aut conſuetudo contra omnia, vel aliqđ pręd ictorum, illud ſerua, ſi tale eſt, quod iuri communi poſſit derogare.

8 Si verò loquimur ĩ [a] clericis ab inteſtato moriẽtib. diſtinguitur, aut ſunt bona propria clerici, de quib. liberè poterat diſponere, De quib. dictũ eſt ſupra, cleric. 1.3. Et in talib. ſuccedunt agnati, ſ̃m ꝙ dictum eſt s̃. Si verò non hẽt ſucceſſores, ſuccedet eccleſia, cui ſeruiebat [b] tpe mortis, vel altare, ſi ſolũ ſeruiebat altari ꝙ hẽbat bona diſtincta ab eccleſia ipſi altari deputata, vt no. 12. q. vl. c. vl. in au. đ eccleſia ti. §. ſi qs ep̃s. Fallit hoc in p̃sbiteris ex ſeruitute promotis ad ſacerdotiũ cũ cõſenſu dñorum, q̃ de eorũ bonis, ſi ab inteſtato decedunt, fiunt quatuor partes, quarũ vna ep̃o, altera eccleſię, tertia pauperib. & quarta parentib. aſſignetur, & ſi non ſint idonei, vt puta hæretici, 24. q. 2. ſanè, & hmõi, ep̃s in vſum eccleſiæ diſtribuat, [c] vt in c. 2. de ſuc. ab inte. nec eſt abrogatum vt ibi doctor. cõiter tenẽt, licèt gl. voluerit ꝙ ſic, ſi verò ſunt bona eccleſiæ, de quib. diſponere clerici nõ p̃nt, ſuccedit eccleſia, vt in c. 1. de ſuc. ab int. & c. 1. & c. relatum, el 2. de teſt.

9 Quid de ſucceſſione in feudis, vide ſupra, feudũ. §. 6. cum ſequentibus, & emphiteuſis, vide emphiteuſis. §. quinto cum duobus ſequentibus.

10 Quid de ſeruis manumiſſis decedentibus ab inteſtato? Reſ. ꝙ ſuccedent deſcẽdentes, vel aſcendentes, vel collaterales, ſ̃m quod dictum eſt, excepto ꝙ patronus vendicat partem, non tamen totum, vt Inſtitu. de ſuc. libe. §. ſed noſtra conſtitutio, & ibi vide eorum ſucceſſionem. Bart. in l. defuncto, C. ſi in frau. patro. poſt gl. ibi dicit, ꝙ ſi vnus patronus viuit, præfertur filio alterius patroni, & filius patroni pręfertur nepoti alterius patroni.

11 Vtrum clerici laicis ſuccedant, ſ̃m ꝙ dictum eſt, & eo ordine? ℞ ꝙ ſic indubitãter, quia iura præallegata non excipiunt eos, imò etiam religioſi. Intellige, qui p̃nt habere proprium in communi, etiam ſi dum laici erant, commiſerint vitium ingratitudinis, vt 19. q. vl. c. fin. fallit hoc in feudis, de quo ſupra, feudum §. 9.

12 Vtrum filius aliquando excludatur ab hæreditate patris, vel alius de prædictis? ℞. ꝙ ſic in. 5. caſib. Primò ſi pater fuit hæreticus, quia ipſo iure bona hæreticorum ſunt confiſcata, de hære. c. cum ſecundùm li. 6. Secundò ſi pater commiſit crimen lę. maie. l. quiſquis, C. ad l. Iul. ma. & 6. q. 1. c. ſi quis. aduerte tamen, ꝙ pœna incapacitatis non extenditur ad filios, niſi quãdo crimen eſt commiſſum in eum, q̃ nõ recognoſcit ſuperiorem, ſecus, ſi eſt cõmiſſum in eum, q̃ recognoſcit ſuperiorem, quia licèt ſit crimen læ. maie. vt l. 1. ff. ad l. Iul. ma. nõ tñ quò ad incapacitatem quò ad filios ſ̃m Sali. in d. l. quiſquis. Et etiam aduerte, ꝙ crimen læ. maie. committitur a ſubdito tantùm, [d] Clem. paſtoralis, de re iud. Tertiò ſi pater erat patronus, vel habebat aliquod ius, ſeu feudum in ecleſia, quod deberet tranſire ad filios, & ipſe interfecit, vel mutilauit rectorem, vel clericum illius eccleſiæ, quia ipſo iure perdit omne ius, & dignitatem, & ad filios non perueniet de pęnis. c. in quibuſdam. quia talia deuoluũtur ad eccleſiam, cui iniuria facta eſt, imò filij talium vſque ad quartam generationẽ in clericorum collegio nullatenus debent admitti, nec in aliqua religione poſſunt eſſe prælati, niſi fuerit cum eis diſpenſatum, vt in dicto c. in quibuſdam, epiſcopus tamen diſpenſare

a Hæreditariæ beneficiorũ ſucceſſiones prohibitæ, Tri. Sy. ſeſſ. 25. c. 7. de ref. Ad de conſtitutionẽ Iulij. 3. Pon. ma. de fructib. beneficiorum vacantium. P. V.

b Eccleſia, cui ſeruiebat] Et ſic tam q̃ vxor, q̃ p̃fert̃ fiſco, vt ait gl. in d. §. col. 9 ſi qs ãt ep̃s, In aut de eccleſiaſticis titulis, & pro hoc, quod dr̃ hic eſt, tex. in c. 1 de ſuc. ab inteſta.

c In vſum eccleſiæ diſtribuat] No vnum mirabile, ꝙ ſi vni ex hæredibus aufertur ſua portio, tã quã ab indigno, nõ applicabitur fiſco ſœculari, licèt hæres ſit ſœcularis, ſed potius fiſco eccleſiæ, habito reſpectu ad qualitatẽ relinquentis, & iſte fiſcus eſt ep̃s & non papa. Ita probat. d. c. ſecũdùm Pa. ibi.

d A ſubdito tñ] Tñ dicit Bald. in l. 2. C. de fal. mo. & in l. fi. C. de aboli. ꝙ proditor populi: ita incidit in crimen læſæ maie. ſicut ꝓditor principis, intellige quò ad ſe, non quo ad filios. Et an ſpoliãtes nuncios apoſtolicos dicantur cõmittere crimẽ læ. ma. vide Old. con. 43. Ro. conſ. 365. Ela. cõ. 138. li. 1. Anc. cõ. 278. & ibi an contra papam, vel legatum de latere dicatur committi crimen læſæ maię.

diſpenſare [a] poteſt, ex quo conditor canonis non ſibi reſeruat, ar. c. nuper, de ſẽ. ex. Quartò ſi filius, vel ali⁹, qui poteſt ſuccedere furioſo, debitam curam non impenderit, ſed ſuccedit ille, qui eum in ſua domo proprijs ſumptibus vſque ad finẽ vitæ procurauerit, euacuata etiam inſtitutione illius, qui neglexerit, ſi modò talis in ſcriptis ad monuerit eos, vt curam haberent, vt in auth. vt cum de appel. cog §. cauſas, ver. vel ſi. vbi etiam dicit gl. ꝙ licèt nullus extraneus eum procurauerit, tamen hæreditas ab agnatis auſertur, vt ff. de his qui. vt indi. licèt, vbi inſtitutus indignus iudicatus eſt ſucceſſione, qui per negligentiam ſuã, & culpã id egit, vt mulier, a qua inſtitutus fuerat, moreretur, vbi dicit gl. ſ. non adhibendo medicum vel malum.

Quintò [b] ſi in captiuitatẽ eos, quib. ſuccedere deberet, mori per ſuam negligẽtiam permiſit, vt in d. §. cãs, ver. ſi aũt, & ſic ſuccedet eccleſia [c] ciuitatis, ex qua oritur, vt ibidem, & etiam in caſib. in quib. põt exhæredari, vt s̃. exhæredatio. §. 1.

13 Vtrum fili⁹ poſſit exhæredari ꝑ patrem? Reſp. vt s̃. exhæredatio, & frater fratrem, & vir vxorem, ibidẽ.

14 Vtrum dñs, qui de conſuetudine torũ accipit, qđ erat illius, q̃ ſine filijs mortuus eſt, teneatur? ℞. ſecundũ Ho. [d] ſi talis conſuetudo præſcriptã eſt, excuſat, quia poteſt allegare, ꝙ hoc pactum ab initio fuerit, q̃a terra ſua erat.

15 Qũo ſuccedent filij illegitimi, vide s̃. Fili⁹ in prin. cũ ſe. verũ eſt, ꝙ Azo tenet, ꝙ naturales tantùm ſuccedunt adinuicem, de ſucceſ. cog §. vulgo, ſed Hoſ. contradicit, authen. qui. mod. na. effi. ſui. §. filium, ſed tu dic. vt ſupra. §. 6.

16 Quis ſuccedet damnatis, ex aliquo delicto ad mortẽ? ℞. ꝙ deſcendentes, vel aſcendentes, ſecundùm ꝙ dictum eſt ſupra, ſed collaterales non, niſi vſque ad tertium gradum vxores verò talium ſolùm habebunt dotem, & dona. ante nupt. Si verò dotem non habuerint, accipient partem legibus diffinitã. Glo. dicit quãtùm ex more lucrarentur, ſiue habeant filios, ſiue nõ, & ſi neminem prædictorum habeãt, fiſco applicantur, [e] vt C. de bon. dam. aut. bona.

17 Vtrum bona ingredientis religionem ab inteſtato, proueniant monaſterio? ℞. Panor. in c. præſentia, de probati. [f] ꝙ quò ad fratres Minores non, ſed veniunt ſuccedẽtes ab inteſtato, quò autem ad prędicatores & alios mendicantes ſic, non tamen vt immobilia, aut iura perpetua ſibi retineãt, ſed vendant [g] ex imploratione officij iudicis, ita ſentit Cal. Idem dic in omnib. alijs relictis, præterquã per religiõis ingreſſum etiam in fratribus Minorib. ſ. ꝙ petent implorationem officij iudicis, & vt vendant, quò autem ad alios [h] religioſos non mendicãtes, indubitanter ſuccedit monaſteriũ.

18 Sed quæro, quod [i] monaſterium ſuccedet, cũ mendicantes nullũ habeant, & aliq̃ transferantur ad placitum prælatorũ? ℞. Pa. vbi ſupra. 20. col. ver. venio ad ſecũdos, ꝙ non proueniunt in pręd ictis monaſterio particulari, ſed erunt in poteſtate illius, q̃ pręeſt, vt prouideat, prout ſibi videbitur.

19 Vtrũ nouitio [k] moriẽte ab iteſtato, ſuccedat monaſterium, vide j̃. nouitius. §. 11.

20 Quid ſi ingrediens erat vſufructuarius ſolùm? ℞. Pa. vbi s̃. 22. col. ver. queritur; q̃d de vſufructu, & vide ibi addi. ꝙ trãſibit in mona-

a Epiſcopus tamen diſpenſare] Honeſtum tñ eſſet, ꝙ nullus eps ſine licentia papæ diſpẽſaret cũ talibus, vt alij ſaltem timerẽt, cum viderent illos vſque ad vltimã generationem puniri. Hæc gl. ĩ d. c. q̃buſdã.

b Quintò] Quid ſi non faciat teſtamentum, nec aliquis extrane⁹ eum procurauerit reſpondet gl. prædicta, ꝙ liberi, vel agnati sũt hæredes, ſed põt eis auferri hęreditas, vt ff. de his, quib. vt indi. l. 3. vel dic ꝙ eis denegabitur hæreditas ex ſuo delicto, & hoc videtur verius per eadem rõnem, quæ dicit in caſu ſeq.

c Eccleſia] Illa bona ĩ redẽptionem captiuorũ expendet. Et idẽ videtur in ſimilibus caſibus, videlicet ꝙ quando fuerit ſubuentio in reliquis magnis neceſſitatib. denegata, ſubtrahatur negligentibus, & ſucceſſio in pias cauſas diſtribuatur, argu. l. nõ poſſunt, C. de legi.

d Reſp. ſecundũ Ho.] tit. de ſuc ab inteſta. §. & qualiter. Et vide eũdem, de na. ex li. ven. verſi.

e Fiſco applicantur] Et non officialibus, de hoc etiam per gl. in l. diuus. §. panuicularia, ff. de bo. dam. Milites ergo, qui Chriſtũ crucifixerunt, ſi iſta aut. viguiſſet nõ debuiſſent habere dñicã veſtẽ.

f C. ĩ præſentia, de prob.] 8. col. ver. nunc venio ad cauſam inteſtati, & præſuppouendum eſt, ꝙ nõ habeat ingrediẽs aſcendẽtes, vel deſcendẽtes.

g Sed vt vẽdãt] Et ſe alant. vide Fed. cõ. 12. & 26.

h Quo autem ad alios] hęc omnia ponit Pan. vbi s̃. & Arc. in c. quia ingredientib. 19. q. 3. & in c. de viduis. 27. q. 1. Im. & Modern. in l. apud Iul. §. fi. ff. de leg. 1.

i Sino. Trid ſeſſ. 25. c. 2. & 3. de regul. P. V.

k Bad. Sin. ead. ſeſ. & ti. capi. 16. Petrus Vend.

monaſteriũ vſusfruct⁹, ſed ſolũ durabit in vita ingredientis, & non plus.

21 Quid de collatis tali ingrediẽti ea lege, vt nõ alienentur? ℞. Io. And. tenet, ꝙ ſuccedet monaſterium per ar. l. 1. [a] ff. de fun. dota. & l. pater. §. Iulius Agrippa, ff. de leg. 2. & in eo, ꝙ not. de iu. patr. ex literis. Pa. vbi ſupra contrarium tenet, [b] & quidam alij, per ar. l. peto Luci Tici. § fratre, ff. de leg. 2. facit quod legitur & no. in l. ſi ita quis. §. ea lege, ff. de ver. obl. Ego verò ſic cõcordo ſic diſtinguendo, ſi prohibita eſt alienatio, vt in familia remaneat, ſic eſt vera opi. Io. An. per d. l. peto. §. fi. a contrario ſenſu. Si verò vt ad extraneam perueniat, prohibitum eſt, ſic non ſuccedet monaſteriũ.

22 Sed quęro, quando accipiet, quod ſibi debetur ipſe legatarius hæres ex hæreditate ingredientis, ſiue fecerit teſtamentum, vel non? ℞. Pa. vbi ſupra co. 17. ver. Sed quia ſupra viſum eſt, Bar. ĩ aut. ſi qua mulier, C. de ſac. ſan. ec. dicit, ꝙ quando mors iſta ciuilis operatur omnem effectum, quẽ mors naturalis, ſicut eſt in ingredientibus ordinẽ Minorum, qui nihil in communi, vel particulari pñt habere, tunc ſtatim habebit poſt ingreſſum cũ effectu, ideſt profesſionem expreſſam, ar. l. Deo nobis, C. de epiſc. & cle. ſed quando non operatur omnem effectum in hoc, quem mors naturalis, puta q̃a habent ſaltẽ in cõmuni, tunc debet expectare mortem naturalem ipſius ingredientis, & interim diſpoſitio, ſi fecit, erit in ſuſpenſo. [c] Et cum hac opinione tranſit Ci. in d. aut. ſi qua mulier, & d. Ant. & Pa. in d. c. in præſentia, limitat tamen, niſi in teſtamento aliter de tempore determinaſſet, quia illud erit ſeruãdum. Item limita vera prædicta, niſi quò ad filios legitimos, qui legitimam habebunt, ex æquitate ſtatim poſt ingreſſum, non autem alimenta ſecundùm prædictos doc. Quod verum credo, quãdo legitima eis ſufficit, aliter non, ſaltẽ in conſcientia, ſed vel monaſterium dabit eis ſtatim, quod debent habere ex bonis ingreſſi, vel ſtatim alimenta præſtabit, donec eis talia bona dederit, facit ad hoc. d. l. deo nobis. §. nam & maritus, & quod no. ibi in gl.

23 Hæreditas quomodo diuiditur inter fratres, q̃ hñt peculium caſtrẽſe, vel quaſi, aut aduentitium, vide, peculium, per totum.

HAERES [d] aliquãdo proximum, ideſt primũ ſignificat, non vlteriorem, vt ff. de ver. ſi. l. ſcient. ſed regulariter nomẽ hæredis per multas ſucceſſiones accipitur, vt d. l. ſciendũ, & l. vlt. C. de hæredi. inſti. vbi hæres hæredis teſtatoris dr̃ hæres, vide gl. in c. ex tranſmiſſa, de fi. pręſbi. Aliquando tamen deſcendentes poſt primum hęredem vocantur prohæredes, vt tenet gl. in c. fi. de pecu. cleri. in ver. prohærede, quanuis aliàs prohæres ſecundũ eandem glo. dicatur qui ſe putat hæredem, cũ non ſit. ff. de pe. hære. in l. pro hęrede, & Inſti. de interdi. §. adipiſcendæ, in ver. pro hęrede. Aliquando quilibet deſcendens, cui relinquitur aliquid dicitur prohęres, vt in d. gl. Nomine verò ſuorum hæredum non veniũt extranei hęredes, de quo ꝑ Bar. [e] & alios

a Per arg. l. 1.] Ibi habetur, ꝙ fundus dotalis, q̃ prohibetur alienari, tranſit cũ vniuerſitatę, vt puta, quia trãſit ad hęredem mariti.

b. Pa. vbi ſupra ꝯrium tenet] Pa. benè allegat co. 22. verſi. quæro, q̃d de bonis, contrariũ de d. l. peto. § ſi cui ait, q̃dam adhærent, ſed poſtea alleg. Ci. in aut ingreſſi, C. de ſacr. ſan. ec. teneurem primam partẽ, quã ſequit ipſe Ab. & monetur, quia hęc eſt alienatio legis, & acceſſoris ad perſonam, ingrediẽtis. Pro quo facit. ita q̃s. § ea lege, de ver. obli. vbi ille, cui donatus eſt ſeru⁹ hac lege, nè alienaret in Gaium Seiamque, ſi alienauit in Pium &c. te. et quidẽ, quia ſumus in ꝯ ctu. Sed alienans ad intereſſe tenetur, & ſic Pa. non tenet ꝯ Ioan. An.

c Erit in ſuſpenſo] Quia poterit mori prius hæres, quàm teſtator. l. ſtatius, ff. de iure fiſ. & C. de do. inter vir. & vxo. l. res.

d Hæres] Hæredis appellatione venit primus tñ generaliter veniunt omnes, & ſic primus in quibuſdam ſpecieb.

e Quo per Bar.] Filij ſui dicũtur ſui hæredes, etiã in vita patris, ſicut in vita patris dicuntur domini, vt l. in ſuis, ff. de libe. & poſth. Idem eſt hæres, quod dominus. l. his verbis, in prin. ff. de hæred. inſt. Et ideo ſi pcedicur aliquid Titio, & ſuis hæredib. an debeat intelligi de filijs tantũ. Concludit Bar. in d. l. Galli⁹. §. et ſi parẽte, Qñ que dicta verba referuntur ad tẽpus vitę eius, de quo loquimur, & tũc ſemper intelligitur de illis liberis, qui tenent primum locum d. § etiam ſi parente, quia in vita non hẽt q̃s hæredem. Si verò ĩtelligat poſt mortem eius, de quo eſt ſermo, ſolũ verificatur circa illud, quod de ſui natura nõ trãſit niſi ad filios, vt in feudo, tunc debet intelligi ſuos hæredes, id eſt filios, de ſucc. feu. c. 1. po. in l. ex facto. §. fin. ff. ad Tre. quamquam Pet. & Ia. de Ra. dicant contrariũ & malè, in quadam q. quam ponit Ci. in l. liberti, libertæq̃ C. de ope. lib. pro hac glo. & Bald in l. ēt in prin. ff. ſol. ma. Bal. in c. 1. ſi de feud. fue. con-

alios in l.Gallus §. etiam ſi parente, ff. de li. & poſthu. Quod limita verũ in his, quę non tranſeunt ad hæredes extraneos, & extraneus hæres dicitur, qui nil attinet, quanuis propriè in ſtatutis hæres extraneus dicatur quilibet, qui tempore mortis non eſt in poteſtate morientis, etiam ſi ſit filius emancipatus ſecundùm Ang.Are. Inſt.de hęr. quali.& di.§.cæterũ. [a]

1 Vtrũ deus inſtituerit, ꝙ aliquis ſit hæres? ℞. ꝙ ſic, vt patet in c.nõ omnis. 32. q.2.& q.4.dicat, ibi, Eijce ancillam &c.Non.n.erit hęres filius &c.ad Gal.4. c.

2 Vtrum hæres inſtitutꝰ ſolùm in certa re, qui propriè non dicitur hæres, ſed legatarius, vt in l.quoties, C.de hære.inſt. poſsit in foro aīę non dato alio hærede, adire totã hæreditatẽ, ſm ꝙ vult.l.1.in.§.ſi ex fundo, ff. de hęred. inſtitu.Reſpond.Panor.in capit. quia ingrediẽtibus, de teſt. ꝙ Fe de conſi. 126. & multi alij doc. in ſacra pagina conſuluerũt quòd ſic, [b] quia ius humanum non cõtrarium diuino debet ſeruari in foro animæ. [c] Ergo licitè poterit: limitant tamen, dummodò dolosè non ſit inductus teſtator ad inſtituendũ eũ ĩ certa re, vtputa qa perſuaſit, ꝙ nõ poſſet habere regreſſum ad alia bona.

3 Quid ſi ita ſit inſtitutus in certa parte, hoc addito, & volo, ꝙ de bonis meis, plus non poſsit petere, ſed ſit contentus &c.& inſtituitur alius hęres vniuerſalis, qui non vult adire hęrêditatem, an ſupraſcriptus poſsit ipſe eam adire? ℞. vr̃ ꝙ ſic, argumẽ.d.§. ſi ex fundo, & d.l.quoties.Sed contrarium eſt verum, quòd non poteſt, vt in leg. quoties. §. ſed ſi duo, ff. de hæredi. inſtituen. vbi patet, quòd.§.prædictus, ſi ex fundo, & prædicta.l.quoties habet locum, quando voluntas teſtatoris eſt ſimplex, & nõ reſtricta expreſsè, vt in caſu iſto. Et ideò venient [a] ſuccedentes ab inteſtato, quia teſtamentum nõ reperitur habere hæredẽ, & nõ põt quis pro parte decedere inteſtatus, & pro parte teſtatus l.ius noſtrũ, ff. de re iur. Si dicis, qũo p̃t prohibere, ꝙ non plus peteret? ℞. per l.dominus.§. finali. ff. de vſufructus vbi teſtator prohibet [b] ius accreſcendi, & caſus eſt in. l. 2.ff. de iniuſto, ru.te.

4 Vtrum hæres teneatur ex delicto, vel quaſi delicto defuncti? Reſpond. vt colligo ex Bartolo [c] in l. prima. ff.de priuatis delictis, qđ aut actio eſt pœnalis ex vtraque parte, vt puta quando petitur pęna, quæ eſt applicanda parti. Nam tam ex parte rei, quàm actoris eſt pœnalis, Et ſic non tenetur aliquo iure. Si verò actio eſt pœnalis ex parte rei, & proſecutoria rei ex parte actoris, vt puta quia ago ꝑ ſatisfactione damni mei, & ſic de iure ciuili, ſi delictũ fuit commiſſum circa contractum, qui quidem cõtractus tenuit, ſic tenetur hæres, quia non fundatur intentio actoris immediatè ex delicto, ſed ex cõtractu, puta quia agitur actione cõmodati, vel depoſiti, & huiuſmodi, & non ex dolo, vel delicto, Caſus eſt in l. ex depoſiti, ff. de action. & obligatio. & l.ex contractibus, ibidem, & bonus textus in l.ſi hominem. §. datur actio, ff.depoſiti, ſi verò fuit commiſſum delictum circa contractum, qui non tenuit, vt puta quia dolus dedit cauſam contractui, quia non tenet, vt in cap. cum dilecti, [d] de emptio. & vendition. ſic non tenetur, quia cum agere nõ poſſit ex contractu, cum non ſit, oporteret agere ex delicto contra hæredem, & crimina morte extinguuntur. 23.diſt.quarundam, & nullus poſt mortem poteſt accuſari. 24.q. 2.capitul. 1. ff. de bo.eo.qui ante ſentent. mor.ſi conſci l.vl.33. q. 2. admonere, niſi in caſibꝰ hæreſis. 24.quæſtio.2.ſanè vel ſi hæreticus inſtituit hæredes, de hære.capitul.ſi quis epiſcopus, vel ſi in crimine notorio deceſsit, vt not. gl. dic.capitul.quorundam, & 24. quæſtione ſecunda in ſumma, vel dic generaliter quandocunque commiſit defunctus crimen, propter quod ipſo facto pœna ſit inflicta a lege, ſicut ĩ hæreſi, & crimine lęſæ maieſtatis, quia tunc accuſatur, & agitur contra hæredem, non vt puniatur ex illo delicto, ſed vt bona auferãtur ab eo, quæ in commiſſum ceciderunt. facit l. commiſſa, ff.de public. & text. bonus in capitulo. 2. de præſcription. libro ſexto, aliàs non tenetur hęres pro quocunque delicto commiſſo à defuncto ſiue in contractu nullo, ſiue extra omnem contractum, niſi in duobus caſibus. Primus, ſi lis fuit conteſtata cum defuncto, vt lege vnica C.ex delic. defuncto. Ratio, qa in iudicio quaſi contrahimus, vt in lege 3.§ idẽ ſcribit, ff. de peculio. Et iõ videtur initus contractus cum defuncto per conteſtationem litis. Secundus, ſi aliquid peruenit ad hæredem ex delicto defuncti, quia intantum tenetur, [e] & non plus, vt in d.l.vnica. Fallit in ꝯdictione furtiua, quia

tro.inter do.& agna.vbi bonus tex.& in l.ſi.6.opp. C.de hære.inſt.& in d.l.liberti.12.col.Sequitur Speti.de loca.§.nunc, aliqua, ver.113.Angel.in l.1.C.de li.impe.ſol li.rc. do. Ant.& alij in ca. in præſentia, de prob.Alex.in.d.§.etiã ſi parente. vbi limitat hoc eſſe verum, niſi dictum fuiſſet ad hæredes quoſcũque, allegat Bal. in. 34.q.de re.di. & multa alia, qa tunc comprehenduntur ẽt extranei. Tu adde Bal. con.80.1. par.vb dicit, ꝙ vigore talium verborum nõ comprehenduntur incapaces lege, vel natura, vel moribus. Adde etiã, ꝙ appellatione ſuorũ hæredũ nõ veniunt extranei, nec legatarij, per d.An. cõ. 21. Et quid ſi ſit dictum, ſine legitimis, & cõibus. hæredibus, vide Cum.conſi.125. Ale.cõ.36.& 41. 3 li.& con.16.& quid veniat appellatione hæredis maſculi, vide Cal. conſi. 25.de ver.ſig.Ang.cõſ. 90.& conſi. 225. Pau.de Caſ con. 190. vbi de intellectu huius, qõnis. Si verò verba illa referũtur ad ea, quæ de ſui natura poſſunt ad omnes tranſire, tunc quandoque illa verba exprimentur ab accipiente, & ſic intelligitur de hæredibus extraneis. l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita, de verb.oblig.ff de proba.l.ſi pactum, cum ſi Si exprimuntur a concedente, vtputa a teſtatore &c.tunc ſiquidem intelligendo vniuerſaliter de hæredibus reſultaret iniquitas, & contra mentem concedentis, ſic exponitur, hęredibus, ideſt liberis. l.ex facto §.ſi ff.ad Treb.ſi nulla reſultat iniquitas, comprehenduntur omnes .l.ſciendum, ff.de verbor. ſignifi. l.in annalibus, C.de legat. de cuius tamen intellectu vide Fulg.conſi.17. & 58. & Alexand. in §. etiam ſi parente.

a Et.d.§.cæterum] Adde.§.inordinatum, in aut.de hęredi.& Falcid.& C.de impo.lu.deſcri.l.1.li.10.& eſt glo.ibi in ver.extraneos. faciunt hæc ad.q.de illo, qui promiſit certam pœnam, ſi rem in manum extraneam alienaret, ꝙ committitur pœna, ſi alienat extra illos, qui ſunt ſibi in põteſtate, vel ſibi non attingant, de quo dic vt per Io.Fa. ibidem, & ẽt Ang.

b Quod ſic] Idem in ſubſtituto, vt puta teſtator inſtituit hæredem vniuerſalem, & ſi hæres non erit &c.ſubſtituit aliquem in re certa, qa ſubſtitutus nõ habetur loco legatarij, ſed erit ſubſtitutus vniuerſalis, cũ nõ habeat cohæredem vniuerſalem, Ita ꝓbat tex.no.& ſingu.ſm Di.ĩ l.cohæredi.§.fin.ſm primam lecturã gl.ibi.ff. de vul. & pupi.vbi Bal. reputat no. & ꝯſideratione ſubtilẽ. ſequit Ang. & Iaſ. in l. quoties, C.de hæredi. inſtitut. Et ſic ibi erit caſus, ꝙ ſicut inſtitutus in re certa nullo dato cohærede, eſt hæres vniuerſalis vt hic, ſi erit in ſubſtituto in certa re nullo ſubſtituto dato vniuerſali, Quia cum venerit caſus ſubſtitutionis, teſtamẽtum incipit a ſecundo gradu. Et ſic ſubſtitutus habebit vniuerſum. Et ſequitur Alexandr.in d.§.fin. Et ſequitur Alexand. conſi.162. circa prin. ſecundò li. Limita ſingulariter hoc eſſe verum, quando ſubſtitutio eſſet facta in re certa per verba directa ciuilia, & per talia verba, per quæ appareret teſtatorem dediſſe licentiam ſubſtituto capiendi bona propria autoritate, ſecus ſi eſſet facta per verba nõ directa, quia nõ traheretur ad vniuerſalem ſubſti.puta ſi teſtator dicit, Inſtituo Titium hæredem vniuerſalẽ, & ſi hęres non erit, volo ꝙ Sempr.ſit contentus tali re, Ita Bar. in l.Centurio.10.còl.ver.quæro vlterius, quid ſi ſubſtitutio compendioſa, ff.de vulg.& pup.allèg.l.cog. §.& generaliter, ff.ad Treb.ſequitur Ro.conſi. 58.viſis narratis in puncto, & conſi. 200. quia Valerinius teſtator, Alc.con.45.1.vol. habita ſuper his, non inueni, tñ in vol.quod vidi. Et ſubdit Bar.in d.l.Cent. ꝙ ſi teſtator inſtituit filiũ in certa quantitate, & ſi decedat ſine libe. in pupillari ætate, vel poſtea qñcunqua volo ꝙ dicta quantitas veniat ad talem, ꝙ tunc non continet pupillarẽ, quia eſt facta in certa q̃titate per verbũ commune, ſequitur Pau.de Ca.con.78.

c Seruari in foro animæ] Quod etiam tenet Ioann. Cal.poſt.S.Th.in prooemio compilat.& Io.An.in c. 2.de vſur.li.6.

a Et ideò venient] Adde Bar. in d.§.ſi duo, vbi allegat rõnem, quia qñ ex verbis teſtatoris colligitur, perplexitas, ſeu repugnãtia, inſtitutio viciatur, vt l.ſi Titius, ff de condi. inſtitu. ſed in d. §. ſi duo, eſt huiuſmodi, qa voluit illũ eſſe hæredem in illa re tantũ, & iuſſit ſtare cõtentũ, ergo trahetur ad cauſam inteſtati, cũ voluntas teſtatoris refragetur, vide Bar.in con.incipi. Matheolus Gratioli, &c aliã rõnẽ vide ꝑ Bar. in d.§. ſi duo.

b Vbi teſtator prohibet] Poteſt prohibere ẽt in vſufructu, vt patet per d.l. quoties.§ ſed ſi duo, & l.ſi quis ita, ff. de hæredi.inſtit. intelligitur, quãdo voluntas eſt ſimplex, Et põt prohiberi, nõ tñ vt inſtitutus in re certa habeat hæres, ſed vt legatarius.

c Vt colligo ex Bar.] Pan. examinat hanc Bar. doctrinam in c.fin. de ſepultu. vide Bald.in l. vnica. C.ex deli.defun. & in l. furti, C. de furtis.

d Vt in cap.cùm dilecti] Vide s. dolus.§.ix. & in § 8. quomõ dolus nõ annullat contractũ ſpiritualem.ſ. matrimoniũ, votum.

e Tenetur] Bar. in d.l.1.ff.de priua.deli.in princ quærit, an de iure ciuili teneat hęres vſurarij ad vſuras, reſtituendas? Et tenet ꝙ ſic, ex eo, qa vſuræ non repetunt per actionem deſcendentẽ ex delicto, ſed per cõdictionem indebiti, vel ſine cã, vt l.ſi non fortẽ, in prin.ff. de cõ. & no.In.in c. Michael, extra de vſu.ꝯcluſio Bar. ẽ vera, ſed ratio nõ, de quo vide ĩ ver.vſu.2.§ 18. & quod ibi notaui. Adde, qđ hæres vſurarij teneatur &c Bald. in l.1.6 col C.ex defun. & autẽ.ad hæc.7.colũ.C.de vſuris, ver qđ dicetur. Et qđ fin. no Fed.conſi.11. Alexa.poſt Bart. in l. quãuis, C. ſi pen.appe.vbi dixit, ꝙ inquiritur cõtra vſurarium poſt mortẽ. Adde Io.And. ſingu. ti de confe.§. poſtremo, verſi. ſed nunquid confeſſus, vbi dicit, ꝙ ſi defunctus confeſſus fuit ſe mille habuiſſe ꝑ rapinam, & promittit epiſcopo ſoluere illas, q. bꝰ apparuerit de

quia in lege, ſi pro furt. ff. de condict. furt. dicit text⁹, Furti actio pœnam petit legitimam, condictio rem ipſam, & ſequitur, Condictio rei furtiuę, quia rei habet perſecutionẽ, hęredẽ quoque furis obligat, nec tantùm, ſi viuat ſeruus furtiuus, ſed & ſi deceſſerit, ſcilicet viuo fure, vl' mortuo. de iure aũt canonico tenet Bart. indiſtinctè teneri, quã do quis agit pro ſatisfactione damni contra hęredem & hoc ſequuntur communiter doctores, & ſic intelligendæ ſunt gloſſę in capitulo ex præſentium, de pignori. de ſolut. capitulo primo, de rapto. in literis, de vſuris tua nos. Intellige, in quantum hæreditas ſe extẽdit. Et placet in conſciẽtia, licèt Panorm. in capit. fin. de ſepu. ſolùm admittat verum, quando defunctũ pœnituit, quia iura canonica loquuntur, ꝙ tenetur quando defunctum pœnituit, vt no. gl. ſingularis in ca. a nobis, el. 2. de ſen. exc. q̃a tunc agitur ex quaſi contractu, non ex delicto. Si verò non pœnituit, non tenetur ſm eundem Pa. in vlt. no. & gl. dic. ca. a nobis, in verſi. mortuos, Niſi quatenus de iure ciuili tenetur.

5 Vtrum hæres teneatur ſoluere legata a teſtamento minus ſolenni facta? ℞. ꝙ in foro iudiciali non, de quo dicendum, vt in l. ſi veritas, & l. fi. C. de fideicommiſ. ſed in foro animæ [a] pẽdet hæc q. ex alia, ſ. vtrũ ex voluntate defuncti oriatur obligatio naturalis, cõiter Vltramontani tenent ꝙ nõ Citramõtani ꝙ ſic. De quo vide per Canoniſtas in ca. fi. de ſol. & per Bal. & legiſtas in l. cum quis, C. de iuris & facti ignorantia, & ibi dicit Albricus quòd opinio Citramontanorũ eſt communis opinio, & ſic teneo eam, quia verior, ex qua opinione d. Ant. motus dicit ſe cõſuluiſſe in teſtamẽto, in quo tm̃ vnus teſtis fuerat adhibitus, tenebatur hęres in foro animæ. Pan. autẽ in c. quia plerique. de immu. eccleſiarũ, vlt. col. & q. diſtinguit, ꝙ aut defunct⁹ noluit ſolenniter relinquere, ſed totũ commiſit fidei hæredis, & ſic tenetur ciuiliter, & naturaliter, Et ſic in vtroque foro, caſus eſt notabilis ſm vnam lecturam, quam ſequitur Bart. in d. l. fi. [b] aut non commiſit [c] fidei hęredis, ſed ſimpliciter relicta fecit ſine ſolennitate debita, & indiſtinctè tenetur hæres in foro animę ſi ei de hoc conſtet. Ratio, quia ſolennitates fuerũt inductæ ad falſitatem tollendam. vbi ergo cõſtat, ꝙ nulla falſitas interuenit, debet ceſſare ẽt diſpoſitio legis, & ſeruari ęquitas, & obligatio naturalis, quæ oritur ex diſpoſitione defuncti. l. eũ amplius. §. is natura debet, ff. de reg. iu. & pro hac opinione facit, ꝙ no. Inno. de electio. in capitul. quòd ſicut, & no. etiam in l. ex teſtamento, C. de fideicommiſ. Ego dico, [d] ꝙ ſi erat legans doctus, & non erat neceſſitas, quæ excluderet ſolẽnitatem debitam, & ſic non valeat, quia videtur voluiſſe potius illudere, ſi verò erat ignorans, vel fortè non potuit ſolennitatem obſeruare, ſic valeat in conſcientia, alio non coſtante de mente. vide de hoc infra, teſtamentum. §. 9. & 10. & legatum. 2. §. 8.

bere, quod abſq; ordine iudiciario poterit epiſcopus declarare creditores, & quantitates, a quo non poterit appellari, nec de enormitate dici. Et talis declarata cõfeſſio poterit exequi cõtra hæredem, licèt nihil ad eum puenerit, quia nõ ex delicto agitur, ſed ex confeſſione. Et ſic limitat. c fina. de ſepult. Sequitur hoc d. Ant. in ca. cum ſpeciali. §. 1. de appel. facit quod no Bal. in l. furti, C. de fur. dicit tamẽ, ꝙ de iuꝛ canonico hęres tenetur tã in foro contentioſo, quàm pœnitentiali, iuxta vires hæreditarias pro delicto defuncti, licèt nihil ad eum puenerit Adde Ab. con. 11 1. ſecũdo li. Et vide Fede. con. 221. Et Bal. con 66. An contra vſurariũ poſſit procedi p inquiſitione &c.

a Sed in foro animæ] Nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ videtur teſtator noluiſſe teſtamẽtum valere, ex quo non adhibuit ſolennitatẽ debitam, quia teſtator ſciebat teſtamentum valere ſecundũ metas fori naturalis. Item cum ad minus ſimus dubij de voluntate teſtatoris, debet ſeruari id, quod tutius eſt, ſcilicet vt legata ſoluãtur, quia in ſolutione nullum ſubeſt periculũ, ſecus in non ſolutione.

b Bar. in d. l fi.] Vbi hæres tenetũ ſoluere legatũ, quando teſtator confeſſus eſt de eo. Et ſequitur ibi. Sali.

c Aut non commiſit] Adde Bar. in l. nemo poteſt đ leg. 1. vbi vult ꝙ ſi legatarius inuenitur poſſidere rem ſibi legatam in teſtamento minus ſolenni, ꝙ iuuatũ exceptione, ſi petatur, ex quo de iure gẽtium valet illud teſtamentum, & ſic orta ẽ obligatio naturalis, vide Anc. in regula, poſſeſſor, li. 6.

d Ego dico] Adde. d. Iaſ. in d. l. cum quis, plenè hanc materiã diſputãtem, tandẽ concludit obligationẽ naturalẽ oriri ex teſtamento minus ſolenni, vnde talia legata debẽtur. Hæc tenet gloſ. magna in d. l. cũ quis, & in l. 1. ff. de condic. inde. Bar. in d. l cũ q̃s Imo. & Canoniſtæ in d. c. fin. de ſol. quamquam Fulg. in repe. d. l. cum quis, tenuerit contrariũ, & Ro. in d. l. 1. ff. de cõ. inde.

6 Vtrum hæres teneatũ ſatisfacere ex ꝯ̃ctu, vel quaſi defuncti, ĩ quo ipſe defunctus erat obligatus vltra vires hęreditariss? ℞. ꝙ ſi fecit inuentarium, nullo mõ tenetur, ſi verò nõ fecit inuentarium, in foro aĩæ nõ tenetur, [a] ſm Io. An. & do. Ant. & Pan. in vlt. col. & q. fi. d. c. quia plerique. In foro verò contentioſo ſic, vt in l. fi. C. de iu. deli. Fede. tñ conſilio. 21. dicit, ꝙ etiam teneatur in conſcientia vltra vires, ſed prima opinio videtur ęquior quò ad conſcientiam.

7 Vtrum, hæreditate hauſta per legata, poſſit hęres aliquid de ipſis legatis detrahere? Reſp. ꝙ aliquando detrahitur Falcidia, aliquã do Trebellianica, aliquando legitima, de quo dic, vt infra Legitima, ſimiliter ante omnia deducere poteſt expenſas funeris, [b] & alias neceſſarias, quas fecit cauſa hęreditatis, vt in teſtamẽto, [c] & inuentario, & huiuſmodi, quia ſic debet eſſe immunis a grauamine, ſicut eſt a lucro, in l. ſcim⁹ §. & ſi præfatam, cum quinque. §. ſequentibus. C. de iure delibe.

8 Vtrum hæres ſcienter ſoluens legata, nec retinens ſibi Falcidiam poſſit repetere, [d] vel ſi ignoranter, vide, ſolutio. §. 21.

9 Quid ſi plures ſunt hæredes, an quilibet teneatur inſolidum ad omnia debita, vel legata? Reſpon. quòd regulariter quilibet tenetur ſolùm pro parte hęreditaria. C. de actio. hęr. l. pro hæreditarijs. Fallit hoc in. 7. caſibus. Primus, quando defunctus aliter diſpoſuit. ff. de lega. 2. cum ab vno. Secundus, ſi obligatio ſit propter impenſas funeris vxoris, quia non ſolùm obligãtur hæredes, ſed, & vir ſecundùm portionem, quam habent, puta ſi vir habet centum, & hæredes 200. tunc vir tenetur pro tertia, & hæredes ſolùm pro duabus. [e] Tertius, ſi bona defuncti erant expreſsè vel tacitè hipothecata debitoribus, q̃a vno exiſtente nõ ſoluẽdo, tamen alij obligãtur. Quartus in alimentis legatis, quando ſic per iudicem eſt

ſed opi. gloſſ. & Bart. eſt magis communis, ideo in iudicando & conſulendo non eſt ab ea recedendum.

a Non tenetur] Ratio, quia lex fundata eſt ſuper pſumptione, ꝙ hæres fraudauerit bona, ex quo non confecit inuentarium, vnde ex quo conſtat in foro conſcientię de ꝯ̃rio, nõ habet locum diſpoſitio, vt no. de hoc Pa. in d. c. quia plerique, & in c. is q. ſidem, de ſponſ. & hoc habet locũ, ẽt ſi lex inducat præſumptionem iuris, & de iure, quòd non ſit ſeruanda in foro animæ, ex quo cõſtat đ effectu cãæ præſumptæ Alia ratio eſt, q̃a lex illa eſt pœnalis, inquantum tenetur ſoluere vltra vires hæreditatis, ſed in foro cõſcientiæ q̃s non arctatur ad ſoluendum pœnam, gloſſ. eſt in c. fraternitas. 12. q 2. quare &c. verũ autem hoc ſit indiſtinctè verũ, ſ. an pœna legis arctet in conſciẽtia, vide plenè p Pa. in c. 1. de conſti. & per Innoc. no. in ca. ſicut dignum, de homic. Adde, ꝙ non teneretur hæres ẽt, quando creditores, & legatarij faterentur nõ in eſſe plus in hęreditate, niſi quantum dicit hæres, Bal. ſingu. in l. filium, quem habentem, antepenult. colum. C. fa. erciſ. ſequitur Alexandrin. in l. fina. § & ſi pręfatam. 1. column. C. de iure. deliberan. vide ibi domi. Iaſo. vbi alias limitationes ponit.

b Expenſas funeris] Idem de expenſa facta pro infirmitate defuncti, tex. eſt no. in l. ex reſtituẽda, C. de peti. hæred. vbi Bal ad hoc no. vbi ponit etiam, quã do mercator in hoſpitio infirmatur, & hoſpes facit expenſam. Et quando ſunt plures ſocij ſcholares. Adde ſimilem tex. de expenſa infirmitatis in l. legatũ, C. de relig. & ſum. fu.

c In teſtamento] Si hæreditas non ſit ſoluendo, tenentur legatarij contribuere pro parte, ita Bartol. in l. fin. §. in computatione, per illum text. quam ſequuntur omnes, C. de iure delib. Refert, & ſequitur Abb. conſil. 107. hæres, qui colligit teſtamentum, primo li. Et idem Bar. vbi ſupra dicit, quod ſi hæres in vendendis rebus hæreditarijs aliquid ſoluit proxeneris, vel in ſubhaſtationib. & huiuſmodi, ꝙ ante omnia repetit, ita etiam Bartol. in l. vbi pure. §. fi. ff. de Tre. & in l. quantitas patrimonij, per illum text. ff. ad l. Falc. Adde, ꝙ ſi hęres expẽdit litigando cõtra alium, qui ſe prętendebat hæredẽ repetit, vt in d. § in computatione, tenent Ange. Pau. de Ca. Ale. & Iaſ. quãdo hæreditas nõ eſt ſoluendo. Sed pone, ꝙ hæres accipit pecuniã mutuo, & morit, & expẽſæ, de quib⁹ fuit lis, inueniuntur factæ per hæredem, ſed ꝙ de pecunia mutuo accepta non cõſtat creditores petũt hæreditatem ſibi aſſignari. Mercator petit pecuniam mutuatam quis præferetur? vr̃ quòd mercator, ar. l. huiuſmodi, ff qui po. in pigno. ha. pro creditoribus, facit quia non conſtat de illa pecunia factas expenſas. Pau. de Ca. ĩ dic. §. in computatione allegat Bar. in l. ſi ventri, ff. de priui. credit. vbi dicit, ꝙ quando quis facit aliquam expenſam pro ſe, vel ſuis, quæ pertinebat ad ipſum, ſi aliud non probetur, præſumitur, ꝙ fuerit facta de pecunia, quam mutuo accepit, per l. ſi. C. de pign. vbi dicit eſſe caſum ſing. ſecus, ſi illa expenſa ad ſe nõ pertinebat. Et ſic ille mercator adducere poterit, ſicut poterat hæres, ita no. Bart. in l. imper. de leg. 2. quod limitat, Pau. ſi tẽpus, & q̃titas patiũt aliàs nõ p l. ſi. ff. đ exer.

d Poſſit repetere] Vide plenè per Pan. poſt In. in d. c. quia plerique, in 4. q.

e Solum pro duabus] Vt l. veluti, & l. Celſus. ff. de relig. & ſum. fu. vbi ponitur hoc, quod hic dicitur.

diſſinitum,[a] vel defunctũ, l.3.in princ.§.1.de alimen.leg. Quintus, quando res legata poſſidetur ab vno inſolidum,d.l.pro hæreditarijs,[b] & ff.commo.l. ſed mihi.§.hæres.Sextus,quando obligatio conſiſtit in implẽdam pollicitationem factam a defuncto ad honorem Dei, vel ſanctorum, vel reipublicæ.ff.de pollici.l.1.§.ſi quis,& l.ex pollicitatione.Septimus, quando,obligatio eſt indiuidua. ff.de verbo.obligation.l. in executiõe.§.2.& de his habens in glo.d.l.pro hęreditarijs.

10 Quid ſi hæres eſt pupillus, nunquid differetur ſolutio debitorum, vel legatorum.Reſpon. quòd non, vt l.ſub prætextu,C.de act. hæredita.

11 Vtrũ dilatio reſtitutionis facta ab hærede prolonget ſtatũ in purgatorio defuncti,& quomodo Epiſcopus poteſt compellere hæredes non exequentes, vel alios executores, & multa alia ad hoc vide ſupra,Executor.

12 Vtrum hæres rogat⁹ reſtituere hæreditatem, poſſit alienare aliquid de ea? Reſpond.quòd non.C. cõmunia de leg.l.fin.§.ſed qa noſtra, niſi in caſibus poſitis in aut.res quæ, ibidẽ poſita, qui ſunt iſti, ſcilicet cauſa dotis, & donationis propter nuptias, & loquitur in liberis, non in extraneis. Item dic ſecundùm Bartol.in d. aut. quod poteſt alienare pro ponendo filiam in monaſterio.Idem Bald.ibidem. Similiter pro cauſa alimentorum, quando non poteſt ſuſtentari aliunde, & idem pro redimendo filio capto ab hoſtibus, poteſt tamen retinere ſibi quartam Trebellianicam, vt in c.Rainutius,&.c.Rainaldus,de teſtamẽtis. Si verò rogatus eſt reſtituere,quicquid ſupererit de hæraditate, tũc ad minus quartam partem ſeruabit ſubſtituto, [c] vt C.ad Treb.aut.contra rogatus,& vide de hoc in gl.in d.capit. in præſentia. Aduerte ſecundùm glo.in d.c.in præſentia, quòd licèt qs ex liberis teſtatoris ſit purè rogatus reſtituere hæreditatem,nulla facta mẽtione de filijs,Si tamen poſtea habuerit filios, vel nepotes,ſubſtitutio euaneſcit. [d] C.de fideicommiſ.l.cum acutiſſimi, C.de inſtitut.& ſubſtitut.l.generaliter,§.cum autem, ff.de condi.& demonſt.l.cum auus,vide infra, ſubeſt.§.13.

13 Vtrũ bona ingredientis religionẽ non capacẽ,vt ſunt mendicãtes, qui nec in cõi debent habere ſint propinquorum? ℞.cõis opinio eſt,ꝙ ad ſuccedẽtes ab inteſtato veniant,per aut.bona,C. de bon.proſcri.Sed hęc limita,niſi prædicta bona fuerint ei relicta ſub conditione,ſi deceſſerit ſine liberis reſtitueñ. lege locũ citatũ,ſi vis intelligere, quia tunc debent erogari ad pios caſus,Caſus eſt ſingularis in aut.de ſan.epiſ. §.ſed & hoc præſenti,in fi.Et hoc ſequitur Ang.ĩ diſputatione,quæ incipit,Nobilis qdã genere,hęc omnia limita vera,niſi imploratione officij iudicis [e] ea vellent vẽdere,& pretium in ſuas neceſſitates conuertere,quia ſuccederent,vt ſupra hæreditas. §.17.dictum eſt.

14 Vtrũ hæres dedicans ſe [f] monaſterio, excludat ſubſtitutũ? ℞.gl.in d.c.in præſentia ꝙ ſic, ſi eſt priuatus, & ẽt cum rogatus eſt reſtituere priuato,ſecus,ſi ſubſtitut⁹,vel cui rogatus eſt reſtituere, eſſet eccleſia, [g] vel loc⁹ religioſus,vel alia pia cã,quia non excluderet,vt in d.§.ſed & hoc pręſenti,vnde ſumpta eſt aut.niſi rogati, C.ad Treb.

15 Sed quid ſi non ingreditur monaſteriũ, ſed efficitur clericus? ℞.gl.in præfato.c.in præſentia,ꝙ non euaneſcit ſubſtitutio,niſi duo concurrant.Primum, vt perpetuò maneat in eccleſia.Secundum vt reditus expẽdantur in pias cauſas,vt in præfata aut. dicitur.Sed Panor.ibidem in 4.col.ver.quæro vlterius,reſtringit ad clericum conuer-

ſum

a Eſt diſſinitũ] Puta,qa vn⁹ pro oĩb.eligit, vt ſoluat, nè minutatĩ cogatur habere.

b L.ꝓ hæreditarijs] Hæc intelliguntur in perſonalibus actionibus, in realibus verò tenet ille,q. poſſidet. l. ꝺ eo. §.fi.ff. ad exhib. ita gl. & Bal.ĩ d. l.ꝓ hęreditarijs.

c Seruabit ſubſtituto] Poſſet tñ quartã illã diminuere ꝓ redemptione captiuorũ,vt in d. autẽ.

d Euaneſcit] Hoc tñ intellige verũ ſm Io. An. & Pa in d.c.in p̃ſentia,ſi eſt rogatus filius, vel nepos,qa nõ eſt veriſimile,ꝙ teſtator voluerit priuare ſobolẽ propriã, & ditare ſobolẽ alienã,ſec⁹ tñ in hærede extraneo,qa d. iura non videntur habere locum.

e Officij iudicis] Hoc intellige in alijs a fratribus Minoribus,quia ibi concluditur, ꝙ nõ pñt implorare officium iudicis in bonis eorũ,qui ingrediũtur religionem.

f Dedicãs ſe] Pa. in d.c.in præſentia. 21. col. ver. quæro vtrum indiſtinctè.

g Eſſet eccleſia] De hoc no. Bar. ĩ aut. quas actiones,C.de ſa. ſan. ec.Nã priuilegia t⁹ nõ vtiẽ priuilegio ꝯ priuilegia tũ eo. priuilegio ſed ecclã ẽ priuilegiata, quare.

ſum alicui monaſterio, ſed magis placet,vt ſimpliciter intelligatur, ſicut gloſſ. intelligit. [a]

16 Vtrum conuerſio, ſeu dedicatio ſui ipſius,& ſuarum rerum eccleſię ſęculari euacuet ſubſtitutionem? ℞. glo.in d.c.in præſentia, & Ab.ibidem. 14. col. ver. vlti glo. ꝙ aut fit clericus; & dic vt. §.pręcedenti.Aut non fit clericus; Et ſic non expirat, [b] licèt alij dicant, ꝙ etiã expirat,ſed primum verius.Secundum ęquius.

17 Quid ſi quis ĩgreditur religionem in fraudem ſubſtituti? ℞.Pa.ĩ d.c.ĩ pręſentia, Abbas tenet ꝙ nõ euacuat ſubſtitutionẽ, quia dolus & fraus nemini patrocinatur,de reſcri. [c] & placet cõmuniter doc.facit. 20.q.3.§.fi. vbi inductio facta cã bonorum impedit acquiſitionem eorũ; ergo fortius, quando fraus interuenit.

18 Vtrũ hęres inſtitut⁹ cũ conditione,ſi ſine liberis ex ſe legitimè deſcendẽtibus, vel ex corpore ſuo naſcentibus,ſi ingrediatur monaſteriũ, euaneſcat ſubſtitutio? ℞.Panor.in d.c.in præſentia.15.col.poſt diuerſas opiniones recitatas concludendo cum Barto. & Cy.in l.ſi ita quis,ff.de le. 2.quod euaneſcit, & credo ſit verior; concor.Archid. [d] & Io.19. q.vlt.c.ſi qua.

19 Sed quid ſi nõ intrauit, ſed inſtituit monaſteriũ hęredẽ? ℞.Archidi.d.c.ſi qua, quòd non euaneſcit ſubſtitutio ſecundùm Goffre. [e]

20 Vtrum hęres teneaẽ ſoluere legatũ cauſa dotis factum,ſi illa ingrediatur monaſterium? ℞.Pa.ĩ d.c.in p̃ſentia.14.col.ver. faciũt ẽt p̃dicta, ꝙ ſic, & idẽ,ſi eſſet ei relictum cauſa donationis propter nuptias.

21 Vtrum ſubſtitutio expiret facta ſub iſta conditione, ſi ingreditur monaſterium, vel ſi nupſerit, vel non nupſerit? Reſpond.Pa. in d.c.in pręſentia, col.12. verſic. alia etiam quando, quòd non, quia communiter tenetur, quod habetur conditio pro non adiecta in ſubſtitutione, quæ impedit religionis ingreſſum, ſicut illa, quæ impedit matrimonium carnale. l. cum tale.§. Mæuiæ, ff.de condi. & demon. l.2. C.de indic. vidui. Et ideo mulier non tenetur reſtituere relictum ſibi cum onere reſtituendi, ſi nupſerit. l.quoties, ff.de cõdi.& demõ.vbi legatũ factum,ſi non nupſerit,tenet, q̃uis faciat cõtrariũ. l.filiæ, ff.de cõdi.& demon. Idẽ dicit Alb.in l.deo nobis,C.de epi.& cle ꝙ puella, cui relinquũtur cẽtũ, ſi nupſerit, Si verò religionem intrauerit nihilominus, ſi intrauerit,habebit cẽtũ,quia in caſu prædicto omnis cõditio, dilatio,& grauamẽ remiſſa intelligunẽ cũ p̃dicta inſtitutio ſuccedat loco debiti bonorum ſubſidij, vt eſt expreſſum,C. de inoffi. teſt. l. quoniam in prioribus, & hoc dicit verum in filia, cui bonorum ſubſidium debetur, ſed in extranea non, ſed ſolùm ſi conditio extet, & ẽt nõ hr̃et filia,qñ legitima ẽet ſibi legata, & iſtud eſſet vltra bonorũ ſubſidiũ. Et de hoc vide eũdẽ ibidẽ diffusè ĩ d.l qm̃ in priorib⁹ Ric.Malũ.diſputauit,&tenet,ꝙ ſi relĩquaẽ alicui cẽtũ,ſi nupſerit, & 50 ſi ĩgrediaẽ religionẽ,ꝙ nihilomin⁹ ingrediẽdo habebit centum, nec diſtinguit, an ſit Filia, vel extranea; & eſt verum,& ſic tene. [f]

a Sicut gl.intellig.] Sed opi.Pa. magis applaudit tex. ad qd enim fieret mẽtio, qꝺ ꝑpetuò remaneret in eccleſia, ſi efficeretur cleric⁹ ſecularis. ideò dicitur, ꝙ intelligit, ſi fiat cleric⁹ in monachatu.

b Et ſic non expirat.] Quia d. §. ſed & hæc pręſenti, non debet extẽdi ad alium caſum.

c Ca.ſedes, de reſcript.] De ſepul. c in noſtra, benè facit de teſta. officij,&.c.requiſiti, &.c.fina. Et dicit Abb.ꝙ probatur fraus probando cõminationes factas per hæredẽ ipſi ſubſtituto, arg. de renũtiatio.c.2.li.6.

d Cõcor. Arch.] Nihil dicit ibi de hoc, ſed benè loquiẽ de eo, quod habeẽ in. §.præcedenti.Sed tu vide bonum tex. in l. Titię,ſi nupſerit, ff. de conditio.& demõſtratio.vbi dicitur, ꝙ ſi teſtator reliquit Titię.cc. ſi non nupſerit, & ſi nupſerit reliquit.c. ſi Titia elegerit nuptias, debet hr̃e. cc. & tamen non impleuit cõditionẽ, ſed illa habeẽ ꝓ nõ adiecta, qa retrahit à matrimonio carnali cõtrahẽdo. Idem & forti⁹,ſi à ſpũali.

e Secũdũ Gof.] Ratio, quia cum teſtator ſic dixerit, ſi ſine liberis & c. de naturalibus intellexit. ff. ꝺ le.2.l. ſi ita qs. §.is cui, ff.ꝺ cõd. & demõ. l. ſideicõmiſſũ, & l. vl. ad.c. in præſẽtia, ꝺ prob.vbi dicit, ꝙ non videtur decedere inteſtat⁹, q. monaſteriũ ſibi inſtituit hæredem,dicit verum illud ĩgrediẽdo. no.tñ;ꝙ ſi grauatus reſtituere,omnia alienaret, demũ in fraudem ſubſtituti monaſterium ingredereẽ, ꝙ nõ euaneſceret ſubſtitutio, qa. §. ſed & hæc p̃ſenti,intelligiẽ, qñ illæ res reſtituẽdę acquiruntẽ monaſterio cũ reliqua ſubſtãtia ingreſſi. hæc Are.poſt Gof.no.

f Et ſic tene] Adde ſimile de Iudęo.ꝯ. Iudæus.§. 30.ver.8. plenè. Io.de Ana. c. Iudęi,el 2.de Iudę. tex.in l.cognouim⁹,& ibi Sali C. de hæret. facit.l. vnica C.de rapt. ver.adde ẽt Ang. de Are.ĩ §. pęnę, Inſt.ꝺ leg.vbi tale legatũ valet; ſed illa cã,vel pęna dẽt reijci contẽplatione vitæ ꝯtẽplatiuę, ĩ aut. de ſan.epiſ.§.ſed hęc pręſenti,vbi tex.gl.& Bar. bñ Archi.Flor. in 3. parte, titu.3.c.3.

Statuto

vltra eum vide Albe. in 2. par. ſta. q. 103. quæ incipit, Martinus de Fano. vbi tenet, ꝙ filia viduata poteſt petere eandem dotem ſibi dari, ſi vellet ingredi religionem. Et idem ſequitur Rom. in ſuis nota. not. 832. adde Bar. in l. 2. ff. de his, quæ pœ. no. quem alleg. Ang. in d. §. pœnæ. Et hanc ſententiã expreſsè tenet glorioſus Hieronimus ad Demetrium, ver. Aliàs de teſtamento. Vbi reprehendit eum, q͞a exhęredauit filias, eò quia ingreſſę fuerãt monaſterium, & eaſdem confortat.

a Quintò deportatus] Per legem ciuilem habetur pro mortuo. l. 1. § pe. ff. de contracta. l. ſi neceſſe. §. ſi deportat⁹, ff. de bo. li. Ideo ꝑdit omnia, quæ ſunt iuris ciuilis, & retinet ea, quę sũt iuriſgentium. l. quidam ſunt, ff. de pœnis. Fallit hoc in relegato, qui nõ perdit bona propria, nec ea, quæ ſunt iuris ciui. l. ſi qua, ff. ex quibus cau. ma l. relegati, ff. de pę. Vide alias limitationes per Iaſ. in d. l. 1. C. de hæredibus inſtituẽ. Sed quid de bannitis noſtri temporis? Et dicendum, ꝙ bannitus ex forma ſtatuti, qui poteſt impune offendi, non perdit ſucceſſiones delatas ei de iure ciuili & communi, niſi eſſent hoſtes Romani imperij, quia perdunt ea, quæ sũt iuris ciuilis. l. 2. C. de deſerto. li. 12. l. amiſſione, ff. de capi. dimi. l. certa, C. de iur. fiſ. li. 10. non ea, quę ſunt iuriſgentium &c. Ita concludunt omnes in d. l. 1. Pone exemplum, Statuto cauetur, ꝙ exiſtentibus maſculis filiæ fœminæ non ſuccedant, certè bannitus non habebit beneficium ſtatuti &c. Sed benè poterit ſuccedere in hæreditatibus, quæ deferuntur ei de iure ciuili. Quod eſt verum, ſi bona sũt extra territoriũ bannientis, quia ſi intra, tunc bannitus non ſuccedit, ita Paul. de Caſt. qui dicit ſe Florentiæ ſic cõſuluiſſe, in d. l. 1. Licèt enim commune banniens non poſſit tollere bãnito ius cõmune, poteſt tamen in ſuo territorio offuſcare, & obumbrare taliter, ꝙ effectum nõ ſortiatur. Nõ enim audiendus eſt a iudice, qui eſt hoſtis ciuitatis. Sequitur Imol. in l. Gall⁹. §. ille caſus, de libe. & poſth. in l. ex facto §. ex facto, ff. ad Trebel. Alex. con. 23. prima parte. Opportune, & conſi. 75. eadem parte, Viſis & diligènter perſpectis Rom. in d. l. 1. licet oppoſitum teneat idem Alex. cum Salic. in d. l. 1. C. de hære. inſtituẽ. Ancha & Imo. in d. c. 2. de teſtam.

22 Statuto cauetur, ꝙ filię extantibus maſculis nõ ſuccedant, ſed debeant de bonis paternis dotari, & eſſe contentę, quæritur, ſi patre mortuo, qui reliquit filiũ, & filiam, & anteq̃ frater ſororẽ dotaret, mortuus eſt, relicta filia ſua, dicta amita debeat habere ſolũ dotẽ; vel tanquàm hęres? ℞. Albe. in l. publico, & l. 1. C. ad l. Iul. de adult. quidam tenent ꝙ ſic, quia neptis non ſuccedit vt maſculus; ſed verius videtur ſecundũ Hugolinum de la Fontana, ꝙ ſuccedit neptis, non amita. Ratio, quia ex morte patris iam ius fuit quæſitũ filio, & illud tranſmittit filiæ, vt C. de cad. tol. §. in nouiſſimo, quia in hoc repreſentat perſonam patris ſui, ar. C. de hære. vel act. vend. l. emptor, & ſufficit ſemel ius fuiſſe quæſitum, vt ff. quod me. cauſa. l. videam⁹, de quo vide ſupra, Feudũ. §. 8. ſed ſi filius præmortu⁹ fuiſſet ante patrem, relicta filia, vera eſſet opinio prima, quia tale ſtatutum eſt factum, quia per maſculos conſeruatur agnatio, vt. ff. de ventre inſpi. l. 1. §. pe. Ergo non debet porrigi ad ſexum fœmineum, vt in d. l. publico. vide ſupra excommunicatio, 1. §. 20. Qũo frater poteſt admittere ſororẽ in fraudem creditorum.

23 Vtrum hæres teneatur ſeruare ordinem in ſoluendo creditoribus, vel legatarijs? Reſpond. ꝙ ſic, quia creditoribus prius ſatisfacere debet, ſiue ex contractu, vel quaſi, aut delicto, vel quaſi ſint, poſtea legatarijs, ſi tñ pri⁹ ſolueret ſine dolo legatarijs pri⁹ venientibus nõ poterit inquietari a creditorib⁹, ſi nihil ei remãſit de hęreditate, ſed habebunt regreſſum contra legatarios, quis autem in creditoribus ſit præponendus, vide infra, Reſtitutio, 2. § 16.

24 Quis poteſt hæres inſtitui? Reſpõ. ꝙ omnis, qui non prohibetur a iure, arg. de ſpon. cum apud, & quis prohibeatur? Reſp. 13. Primò hæreticus, aut pagan⁹, de hære. c. ſi quis epiſcopo: Secundò credentes, receptatores, & defenſores hæreticorum, de hære. c. excõmunicamus, el 1. §. credentes. Tertiò apoſtata. Quartò collegiũ illicitum. Quintò deportatus. a C. de hære. inſtituen. l. 1. Sextò dãnatus ob crimẽ famoſum. Septimò inſecutor Cardinalium, de pœnis. c. fœlicis, libro 6. Octauò excõmunicatus, nam quia tempore inſtitutionis, vel mortis, vel aditionis hæreditatis erat excommunicatus, non valet inſtitutio; ſecus, ſi poſt inſtitutionem fuit excommunicatus, ſed ante mortem abſolutus, vel poſt mortẽ fuit excommunicatus, & ante aditionẽ abſolutus, tenet inſtitutio. ff. de hære. inſti. l. ſed & ſi in conditione. §. ſolemus, vbi media tempora non nocent, & l. ſi alienum. §. in extraneis. Nonò ſpurij nati ex damnato coitu, de quibus ſupra, filius, in princ. Decimò inceſtuoſi cum monacha. 27. q. 1. ſi quis ſoli-

citaue.it,

citauerit, in gl. a Vndecimò crimen læſæ maieſtatis cõmittens, de pœ. di. 1. c. quiſquis cum militibus. Duodecimò ſimoniaci ſecundũ aliquos, quia parificantur lędẽtibus maieſtatem. Tertiodecimò illi, qui non poſſunt habere nec in ꝓprio, nec in communi, vt ſunt fratres Minores, Cle. exiui. §. cupientes, de ver. ſig. de materia hæredis vide ſupra, Hæreditas, & infra, Legatum, & Teſtamentum.

HAEREMITA dicitur, qui verè, & puram ſolitariam eligit vitam. 16. q. 1. qui verè.

1 Vtrũ poſsit habere proprium? ℞. gl. in d. c. qui verè ꝙ ſic, & eſt tex. 19. q. 3. §. econtra.

2 Quæ eſt ſtrictior vita, an hæremitarum, an religioſorum? ℞. gl. vbi ſupra dicit, quòd monachorum. Intellige in hæremitis, qui non ſunt religioſi.

3 Vtrum hæremita gaudeat priuilegio clerici? ℞. gl. b vbi ſupra ꝙ ſic, & dicit probari per d. c. qui verè, ſed iudicio meo nihil ꝓbat, niſi ꝙ ſunt digni honore. Et propterea dico cum Ioa. de Lig. in Cle. per literas, de præbẽ. ꝙ ſicut laici nati ſunt, ita laici perſeuerẽt, & ſub iuriſditione imperatoris, cum eis non aduenìat aliquid eripiẽs eos ab ipſius iuriſditione, qđ duplex eſt, videlicet receptio ordinis, vel conuerſio ad aliquam religionem approbatam, in c fin. de religio. do. 7. q. 4. ſi quis ſuadẽte, de ſen. ex. non dubiũ, cũ ſimilibus, & ſequitur Pan. in c. nullus, de fo. comp. licèt ſit ęquum dicere, ꝙ ſunt eccleſiaſticę perſonæ, & de foro eccleſiaſtico, per. c. nulla ratione. 93. di. & c. ſi autem. 11. q. 3.

4 Vtrum religioſi poſsint vitam hæremiticam eligere? ℞. ꝙ ſic de licentia ſuorum pręlatorũ, & cellas ſiue habitacula in hæremo, ſiue locis, vbi non ſit hominum habitatio de propinquo, capere, & mutare poſſunt etiam religioſi mendicantes, vt ĩ c. cũ ex eo (eſt. c. vnicũ.) & in §. fi. de exceſ. præl. li. 6. Sed ꝑlati nemini, debẽt dare licentiã, niſi iã in ſocietate perfectis, cum ſit periculoſismũ ſolitariè habitare imperfecto, cui dicitur, væ ſoli, quia, cũ ceciderit, nõ hẽt ſubleuantẽ, & iõ. S. Tho. 2. 2. c q. 188. ar. vlti in corpore. q. dicit, ꝙ vita ſocialis neceſſaria eſt ad exercitium ꝑfectionis, quia mutuo ſe inſtruunt verbo, exemplo, & correctione, q̃ ad perfectionem perducunt. Solitudo aut cõpetit iam ꝑfectis, qui aliorum regimine non indigent. Et iõ ſi abſque exercitio præcedenti talis vita aſſumatur, periculoſiſſima eſt, niſi ſuppleatur per diuinam gratiam, hæc ille.

HAERETICVS eſt ſm̃ Arch. in c. quicũque, de hære. li. 6. primo, qui tenet ꝯ quatuor concilia. d Item qui aliter ſentit de ſacramẽtis, ſ. corpore Chriſti, baptiſmate, ꝯfesſiõe, & alijs, quã ſacroſan. pręedicat & obſeruat eccleſia. c. ad abolendã, de hæ. Item q̃ conat̃ auferre priuilegiũ eccleſiæ, Romanæ ſibi a Chriſto traditũ, vt in c. oẽs. 22. di. qđ eſt, vt ſit caput oĩum eccleſiarũ. Itẽ dubius in fide. c. dubius. e de hęr. Item omnis ſchiſmaticus. 24. q. 3. inter hæreſim. Item oĩs ſimoniacus. 1. q. 1. quiſquis. Item oĩs præciſus ab eccleſia. 4. q. 1. c. 2. Itẽ oĩs interpretans malè ſacrã ſcripturam. 24. q. 3. hæreſis Græcæ. Itẽ q̃ nouã opi. inuenit. 24. q. 3. hæreticus eſt. Item qui tranſgredit̃ pręcepta apoſtolicę ſedis. 19. di. nulli. Item qui non tenet articulos fidei. f Sed loquẽdo de hæretico propriè, & vt ſit excommunicatus, & ſubiaceat alijs pœnis contra hæreticos ſtatutis, dic ꝙ tria requiruntur ſecundùm Alexan. de Ales. 2. 2. tit. de hæreſi. Primum falſa credulitas in rationabili, ſecundùm glo. 23. q. 3. §. quia verò ſermo, qđ erret in articulis fidei, & eius ſacramentis vt in c. ad abolendam de hęr. Addit Pau. in Cle. vnica, de vſu. ꝙ ẽt ille, q̃ falſam, & ex-

a Si q̃s ſollicitauerit in gl.] Ibi nihil dicit gl. licèt poſſet trahi a tex. cũ bona illius ſint cõfiſcata eccleſiæ.

b Reſ. gl.] Quæ dicit, ꝙ ſubſunt ep̃o territorij, & ſunt ſicut locuſtæ non habẽtes regẽ Idem tenet gl. in d c. nulla. Idẽ vr̃ velle In. c. cũ in monaſteriũ, de elec. dum dicit hæremitã eſſe perſonã eccleſiaſticã Arch. õt in ca. vno, de exce. prę. li. 6. dicit hæremitã eſſe religioſam ꝑſonam, ſm̃ aliquos. De quo videndũ eſt per d. Ant. cõſ. 19. Arc. tñ vbi s̃. tenet ipſe, ꝙ ſit religios⁹ hęremita.

c Th. 2. 2.] dicit ibid. ꝙ ſolitudo non eſt ipſa perfectiõis eſſẽtia, ſed inſtrumẽtũ, & commodũ cõtẽplationi, non actioni, & cõpetit religionibus ordinatis ad cõtemplationẽ, nõ ordinatis ad opera vitæ actiuæ niſi fortè ad tempus exẽplo Chriſti. Luc. 21. Exijt in montem ſol⁹ orare, & erat ꝑnoctans.

d Quatuor concilia] Et ſic intellige. C. de hære. l. quicunque Adde, quod Archi. modos ſequentes non notat. ſed glo. in c. illi. §. quia. 24. quæſtio. 3.

e C. dubius] Et gl. dicit, ꝙ verificatur in eo, q̃ dubitat ĩ tenui art. vt l. 2. in fi. C. e.

 tortam

tortam expoſitionẽ in diui
nis ſcripturis ponit ꝯ id, qđ
tenet eccleſia. (Intelligo. ſ.
ꝓ art. fidei) eſt hęre. gl. tñ ſin
Cle. 1. §. ſanè, de vſur. dicit
indiſtinctè de tenẽte, aut gi
gnente ꝑuersũ dogma, vel
falſas opi. ꝙ hæret. eſt. Car.
in d. Cle. ẽt voluit hoc extẽ
dere ad tenentẽ ꝯtra cano
nes, & multi doc. ibid. Sed
ego dico clari⁹, ꝙ falſa cre
dulitas ꝯ fidẽ ẽ dupliciter.
Primò directè & principa
liter, & hoc eſt oẽ, qđ eſt ꝯ
articulos fidei. de hoc Th.
2. 2. q. 11. ar. 2. Secundò in-
directè, & ſecundariò ſicut
ea, ex q̃b. ſequiꝛ corruptio,
alicuius articuli, ſicut dice
re aliq̃d falſum in ſcriptu-
ra diuina ꝯtentũ, q̃a eſt cor
ruptio illius articuli de ſpi
ritu ſancto, q̃ locutus eſt ꝑ
ꝓphetas. Similiter dicere,
ꝙ eccleſia malè determina
uit in aliquo circa fidẽ, ẽ ꝯ
illud, Sanctã eccleſiã catho
licã, & hmõi. Secundùm, ꝙ
requiriꝛ, vt quis ſit hæreti-
cus, eſt peruerſa volũtas, &
in ꝯcupiſcibili. Tertiũ im-
pugnatiõis pertinacitas ex
parte iraſcibilis, ſ. qđ perti
naciter [a] hoc teneat, q̃a li
cèt quis erret in fide, & a-
lijs prædictis, ſi tñ paratus
eſt corrigi, non eſt hæreti-
cus, tex. eſt. 24. q. 3. dixit a-
poſtolus in ver. ꝑtinaci aĩo
& gl. fi. ibi. & c. q̃ in eccle-
ſia, & glo. 2. in c. nec licuit.
17. di. & tex. plan⁹ in c. hæc
eſt fides. 24. q. 1. & in c. dã-
namus, de ſum. Trin. in ver
bo ꝑtinaciter, ꝓpterea di-
cit Lau. ꝙ q̃ errorem nõ de
fendit, imo parat⁹ eſt intel
ligere rõnẽ, nõ eſt putãdus
hæreticus. Similiter ille, q̃
dubitat ex aĩ ĩfirmitate, nõ
tñ ꝑtinaciter inſiſtit. Et c. ad abolẽdã, de hę
re. intelligaꝛ, qñ in dubio ꝑtinaciter ĩſiſtit.

1 Qua pęna puniunꝛ hæretici ꝓpriè? Reſ.
vt colligo ex diuerſis iurib. ꝙ vltra morta
le pctm̃. 14. pęnis. Prima [b] ꝙ ipſo facto ſunt
excõicati, de quo. ſ. exc. 5. caſu. 17. Nec dũ
hęretic⁹ excõicaꝛ, ſed ẽt ſuſpect⁹ de hęreſi,
niſi ad arbitriũ epi ſe purgauerit. [c] c. ad a-
bolẽdã. §. laicus, de hęr. & de ſen. exc. vt fa
mæ, & ſi excõicationẽ ꝑ [d] annũ ſuſtinuerit
aĩo indurato, tũc velut hęretic⁹ ꝯdẽnabiꝛ.
c. excõicam⁹. §. 1. de hęret. cum cõtumacia
de hær. li. 6. requiritur tamen, vt ſpecificè
ſit vocatus, vt de fide reſpondeat ſecundũ
Io. An. ibid. & ſe de tali ſuſpitione purget.

2 Sed q̃d ſi ſit occultus [e] oĩno, puta q̃a te
net hæreſim in corde ſolũ, an erit excõica-
tus? ℞. glo. 1. §. 1. 24. q. 1. ꝙ ſic, & idẽ tenet
Rai. & Gof. & Io. de Anco. in ſuis ſummis
eo. ti. & gl. in Cle. 1. de hæret. quã ſequitur
Car. quę allegat multa iura ad hoc. Arch.
aũt in c. cũ q̃s, de hæret. li. 6. Allegat multa
pro & contra, & finaliter relinquit diſpu-
tationi. Sed ſaluo meliori iudicio mihi vꝛ
dicendum, ꝙ ſi hęreſis ſit ſolùm in corde,
nec aliquid oſtendatur in ſigno, vel opere
ꝙ non eſt excõicatus, & hoc tenet Petr. de
Palu. in 4. & Ho. in c. mulieres, de ſen. exc.
& ſequitur gl. in c. cũ q̃s, de ſen. excõ. li. 6.
loquẽdo de eo, q̃ tãtã hẽt verberationẽ cle
rici ſolũ in corde, ꝙ non eſt excõicat⁹ quò
ad eccleſiã, nec ob. iura, quæ allegat gl. in
d. Cle. 1. q̃a concedo, ꝙ ſi aliquid præcipit
eccleſia in opere faciendũ extra, vel nõ fa-
cien. cũ tali intentione, vel aio, ꝙ faciens ꝯ
ligatur ẽt quò ad eccleſiã, licèt eccleſia nõ
iudicet, ex quo occultũ eſt. Et ita loquunꝛ
iura per d. gl. allegata. nam in d. Cle. 1. inq̃
ſitor omittẽs procedere contra conſcĩam
ligatur, ecce ꝙ præcipitur fiendũ. Clem. 1.
de ſta. mon. loquitur de actu exteriori, quo
quis ad curias principũ vadit eo animo, vt
offendat. Ecce præcipit abſtinẽdũ ab acceſ
ſu tali aĩo. Et oĩa alia ſemper habent opus
annexum faciendum, vel non faciendũ, ſi
benè attẽdantur. Et ideo quantũcunque ſit
occultum tale opus factũ tali aĩo, vel non
erit ligatus. Secus vbi cogitationi cordis
nihil addiꝛ operis, quia ſolũ Deum habẽt
vltorẽ. C. de iureiur. l. iuſiurandi. 33. di. ha
buiſſe, & l. diſtinctio. §. ſed illud, ver. quo-
rum.

a Qđ pertinaciter] Vult Innoc. in c. firmiter, in fi. de ſumm. Tri. Referunt, & ſequuntur Bal. & Pau. đ Ca. in ru. C. de ſum. tri. D. Ant. in c. 1. §. ſanè, de ſum. Trin. ꝙ ſi aliq̃s ſimpliciter credit illud ꝙ credit ſancta mater eccleſia, ſi in ſpẽ credat in Trinitate patrẽ eſſe maiorem filio, vel credat eſſe quaternitatẽ errore duct⁹, q̃a ſic credebat tenere eccleſiam, dũmodo non pertinaciter duret in hac opin. non eſt hæreticus, nec ꝑt de hæreſi puniri. Qđ not. ſm Bal. ad defendẽdũ ruſticos, & idiotas ꝑſonas, q̃ ſæpe impetũꝛ ab inquiſitorib. hæreticæ prauitatis. Adde text. in l. oẽs, in verſ. argumẽto, C. de hære. Cæpol. in cautela. 205. & 237. vbi refert. Alb. 3 per ſta. q. 32. defendiſſe in curia Romana corã papa quoſdã Mediolanenſes de hæreſi impetitos. Vide ſupra, fides. §. 6.

b Anathematizãtur a Sin. Tri. in acclamationibus ſeſ. 25. P. V.

c Se purgauerit] Si clericus eſt, laic⁹ verò ad arbitrium, ſatisfactiõe ꝑuia, & abiuratiõe facta iudicis ſæcularis arbitrio.

d Ead. Si. ſeſ. 25. c. 3. de ref. P. V.

e Quis occultũ abſoluat, ea. Si. ſeſ. 24. c. 6. de re.

rum. Si verò aliquid oſten-
dat in ſigno, ſcilicet verbis,
factis, & hmõi, ſic erit liga-
tus, quãtuncũque ſit occul
tus. Et ſic patet, qđ eccleſia
ligat oĩno occulta, & tamẽ
non ligat ea, quę ſolùm con
ſiſtunt in corde ſine aliquo
opere adiuncto facto, vel
ommiſſo. & ſic concorda
doc. in hoc.

3 Quid de illo, qui oſcu-
latur ſepulchrum mahome
ti, vel aliqua facit ad eius
venerationem, ſicut alij in-
fideles? Reſpond. Alex. de
Ales. 2. 2. titu. de apoſtaſia,
quòd ſi faciunt, quia ita cre
dunt, & ideò profitentur,
ſic ſunt apoſtatæ hæreti. &
excõmunicati. Si verò hoc
faciũt ſolùm verbo, vel ꝓ-
pter metũ, nõ in corde, ſic
peccant mortaliter, non ta-
men ſunt hęretici, nec ex-
communicati.

4 Secũda pœna eſt ꝙ ne-
mo cum hęreticis debet ha
bere negociationẽ, neque
ĩ domo, vel terra ſua eos te
neꝛ, vel fauere; facit. c. ſicut
ait, eo. tit. & ſecundũ Pa. ibi
dem extenditur d. c. ad om
nes hæreticos, licèt loquaꝛ
de Toloſanis [a] & no. qđ li-
cet cum nullo excõicato ſit
participandum, tamen cũ
hęreticis multomin⁹. vnde
licèt non excommunicẽtur
omnes participantes cũ eis
eadẽ excõmunicatione, ta-
mẽ credẽtes, fautores, rece
ptatores, defenſores [b] hęre
ticorum benè ligãtur, vt pa
tet ſ. Excommunicatio. 5.
caſu. 17. poſſet tamẽ aliquis
ſine peccato participare cũ
eis in his quę ſpectãt ad eo
rũ ſalutẽ. Similiter & filij,
vxor, & hmõi, q̃ iudicio bo
ni viri aliter cõmodè faceꝛ
nõ poſſunt, nec ineſt pericu
lum peruerſionis, & etiã cę
teri in caſibus, in q̃bus licet
particicipare cum excõmu
nicatis, de quibus habes
ſupra, excommunicatio. 8.

5 Tertia pœna eſt, ꝙ bona
ipſorum ipſo facto, quo crimen incurrunt
hæreſis applicanꝛ fiſco, ĩ terris. ſ. imperij, ſi
ſunt ſęculares, iudicis ſęcularis. ĩ terris ve-
ro eccleſię, vel ſi ſunt clerici applicanꝛ fi-
ſco eccleſię, niſi clerico ũ bona eſſẽt eccle-
ſię, vel ipſi haberẽt ſtipẽdiũ ab eccleſia, q̃a
applicabunꝛ eccleſię à qua ſtipendium ha
bebant, vel cuius erãt, vt in c. vergẽtis, eo.
titu. hæc in c. cum ſecundũ, eo. tit. li. 6. Ve-
runtamen executio [c] ipſius confiſcatio-
nis, vel occupatio dictorum bonorum,
non fiet, donec per aliquam perſonam ec-
cleſiaſticam fuerit ſententiatum ſuper prę
fato crimine hæreſis contra ipſum hære-
ticum, in d. c. cum ſecundum, de quo vide
infra, Pęna. §. 3.

6 Sed quid ſi in vita ipſorum hęretico-
rum non fuit ſentẽtiatum ipſos hęreticos?
Reſpond. in c. fin. quòd ſi poſt mortem ip-
ſorum ſententiatum fuerit ſuper eorum
crimine, nihilominus applicabuntur fiſco,
vt in c. 1. de reſcri. li. 6. quia cõfiſcatio fuit
facta in vita ipſorum, eò ꝙ inciderunt in
hæreſim. Et de hoc eſt tex. in c. accuſatus,
eo tit. lib. 6. in. §. in eo vero caſu.

7 Quid ſi habet, filios catholicos? ℞. ſe-
cundũ gl. in ſumma. 23. q. 7. & in c. vergen
tis, eo. ti. ꝙ nihilominus confiſcãtur, & ſic
nihil habebunt de bonis parentũ filij, nec
etiam agnati. Vnde per d. c. vergẽtis, corri-
gitur aut. de Neſtorianis, C. de hęret. quæ
volebat, vt deuoluerenꝛ ad filios vel agna
tos catholicos bona hęreticorum, quod &
ſequitur Archi. in prin. 23. q. 7. & Cy. in l.
quiſquis, C. ad l. Iul. maieſtatis. Gof. dicit
hoc verum in terris eccleſię, ſed non in
alijs; [d] & iſtud vltimum eſt magis pium,
quamuis primum ſit verius.

8 Quarta pęna eſt, qđ hęretici, credẽtes,
receptatores, defenſores, & fautores, ipſo-
rumque filij vſque ad ſecundam [e] genera
tionem nullum eccleſiaſticũ beneficiũ, vel
officium publicum adipiſci poſſunt, vt in
c. 2. eo. tit. lib. 6. hoc intellige de ſecunda ge
neratione

a Loquatur de Toloſanis.] Pro hoc. c. ad abolendã, & c. excõicamus, eo. tit.

b Defenſores.] Idẽ de ſubueniẽtibus eis, vt l. 1. ff. de recepta.

c Executio] Bar. in l. diuus. 2. ff. de custo. reo. quærit ſic, Pone, Inquiſitor hæreticæ prauitatis ꝓceſſit ꝯ quendã, & eũ cõdẽnauit đ hæreſi & tradidit eũ iudici ſæculari, an iudex ſæcularis debeat credeꝛ illi ſentẽtiæ, & illi ꝓceſſui, & ſic executionem faceꝛ, An verò dẽat de nouo formare ꝓceſſum? ℞. ꝙ ſic. Cõtrariũ tamẽ tenet Ang. in l. 1. C. de exhi. reis per c. ꝑſidẽtes, de hęre. l. 6. & c. vt inq̃ſitionis, e. ti. li. 6. & no. In. in c. paſtora. đ off. dele. & ĩ c. cũ in iure. do. An. & Imo. in c. 1. de officio ordi. & ſic tene, ſicut ẽt tenet Bal. ĩ aut. cleric⁹, C. de epi. & cle. & gl. ĩ d. l. cui⁹, Sal. in l. ea q̃dẽ, in 8 col. C. q̃ acc. nõ poſ. Ab. & Pe. đ Anc. c. at ſi clerici, de off. ord. Alex. ĩ l. magiſtratib. ff. đ iur. om. iu. & ibi. Reſp. rõnib. Bar.

d In alijs] Hoc ẽ cõtra. d. c. vergẽtis, qđ facit mentionẽ de terris ĩperij, &c. Vide Abb. poſt d. Ant. in d. c. vergentis &c. De his vide plenè Ho. e. ti. §. q̃ pœna, in prin. & ibi dicit, ꝙ opi. ſm leges ꝓcedit de æq̃tate, & ſecũdũ canones de rigore, vel leges loquũtur ante ſententiam, canones poſt.

e Secundam] Vide Ge. in d. c. 2. pro declaratione terminorum.

neratione per lineã patris, quę eſt filius,& nepos,ſed per lineã maternã non,niſi ad primum gradum,ſ.filiã extenditur,vt in c.ſtatutũ, el 2.eo.tit. lib. 6. & etiam niſi emendati tales hæretici,fautores, receptatores, & alij eſſent, & reincorporati eccleſiæ, parati ad pœnitentiam peragẽdam fuiſſent,vt in d.l. ſtatutum.

9 [Quinta pœna eſt, ꝙ ſi quis vir eccleſiaſticus ad preces hęretici, fautoris, receptatoris,& aliorum ſimilium peſtilẽtium dignitates,perſonatus, & q̃cunque alia eccleſiaſtica beneficia ſcienter eſt adeptus, ipſis eſt priuat⁹ ipſo facto, & inhabilis ad ſimilia. Si verò ignoranter,ſolummodo ſic habitis eſt priuatus, vt d.c.quicunque,lib.6.

10 Sexta pœna eſt, ꝙ filij hæreticorũ ipſo facto, quo ſententiatum eſt contra eorum parentes de hæreſi,efficiuntur ſui iuris,& effecti intelliguntur a die commiſſi criminis,vnde emancipatio facta non valet poſt commiſſum crimen,vt in d.c.quicunque.

11 Septima pęna eſt, ꝙ vxores, quæ contraxerunt matrimonium cum illis, quos ſciebant hæreticos, amittunt dotem ipſo facto: ſecus,ſi ignorabant, licèt poſtea ſcierint,vt in c.decreuit.eo.titu.lib.6.

12 Octaua ꝙ appellare non poſſunt hæretici,credentes,receptatores, fautores, & defenſores eorum,vt in c.vt inquiſitionis negocium,eo.titu.lib.6.

13 Nona eſt,ꝙ ɔtra hæreticos, credẽtes, & alios prędictos admittuntur excommunicati & participes, vel ſocij criminis ad teſtimonium, vt in c. in fidei fauorem, [a] eo.ti.lib.6.& officiales, licèt ſint excõmunicati, poſſunt contra eoſdem [b] ſuũ exercere officium, ſi requiſiti fuerint ab ipſis, vel inquiſitoribus,vel eorum delegatis, [c] & licitè poſſunt eos requirere,vt in c.prę ſidentes, eo.tit.lib.6.

14 Decima,ꝙ hæreticis,ſiue ſint còniuncti,ſiue extranei,nihil eſt relinquendum, ſiue nõ pñt inſtitui hæredes, vt in c.ſi quis epiſcopus, cum c. ſeq. & quod ibi not.de hære.ſecus facientes, ſi ſunt epiſcopi, vel clerici ſunt excommunicandi, etiam poſt mortem; vt in dictis capitulis notatur.

15 Vndecima,ꝙ vaſalli hæreticorũ, & q̃cunq; alij, q̃ hęreticis aliqua obligatione erãt aſtricti,vt famuli,liberti,& hmõi,ipſo facto liberanť, vt dř & notať in c.ſi.eo.tit. Propterea, ſi aliq̃s ꝓmiſiſſet eis hæreticis ſoluere ſub pęna, vel iuraméto certo die, non tenetur,vt no.gl.ibidem;& hoc intellige, ſi eſt manifeſtũ ipſum hęreticum incidiſſet perfidiam.Et dicit Phil.idẽ, ẽt ſi ſit occultus,dũmodo probari poſſet. Sed Io. And.limitat dictũ ſuum verum, ſi ad ꝓbationẽ proceſſum eſt,quia tunc probatio facit delictũ manifeſtũ,vt in c.cum olim,de ver.ſig.Secus,ſi non eſt proceſſum ad probationẽ. Pa. verò ibidẽ vult,ꝙ a die commiſſi criminis ſunt liberi,quãuis non poſſit allegari p̃dicta abſolutio, niſi facta manifeſtatione per ſententiã, ego teneo cum text.ꝙ eo ipſo, ꝙ eſt manifeſtum in hæreſim incidiſſe, tales abſoluti ſunt, quantũcunq; ſentẽtia non feratur ɔ̈ eos, quia per exceptionem eorum petitionem elidẽt. [d]

16 Duodecima pœna eſt,ꝙ damnati præſentibus ſœcularibus poteſtatibus,aut eorum bailiuis relinquantur animaduerſione puniendi,clericis prius a ſuis ordinib⁹ degradatis,vt in c.excõmunicamus, el 1. eo.tit. & iſta animaduerſio eſt pœna ignis de conſuetudine, licèt de iure ſit pœna mortis,vt in l.Arriani,C.de hęreti. iuncta l.vltimum ſupplicium, ff.de pœni.

17 Sed quæro, quid ſi hæreticus dãnatus per eccleſiam velit redire, nunquid ei parcetur? ℞. Io.An.in quadam apoſtilla in d. c.excommunicamus,tenet ꝙ ſic, & idem gl.ſingularis in c.excommunicamus, el 2. eo.ti.ſed licèt ſit humanum;tamẽ ego credo de iure contrarium. Nam, vt acceptetur, oportet ꝙ ɔtinuò poſt deprehenſionẽ erroris ad fidei catholicæ vnitatẽ ſpontè recurrat,& errorem ſuum ad arbitriũ prę ſidentis publicè abiuret,& ſatisfactionem condignã exhibeat, vt in c.ad abolendã, eo.ti.quod non facit, qui expectat condẽ-

nationem

a Cap in fidei fauorem] Dummodo ex coniecturis falſa teſtificari non prę ſumantur, vt ibidem,quas coniecturas iudex ipſe examinabit ſecundùm gl. ibi.

b Poſſunt contra eoſdem] Vel aliter de iure nõ habentes iuriſditionem.

c Vel eorum delegatis] Quãdo ad alios non poteſt haberi recurſus, nec req̃rentes ſunt excommunicati.

d Elident] Et ſi dicti hæretici reconciliarentur, tamen non inciderent in ſubiectionem, q̃ ſunt facti liberi. Idẽ dic de bonis, q̃a non recuperantur, ſm Hoſt. & Pa.in d.c.ſi.e.ti.

nationem, & dictum.c.excommunicamus,el 2.quod videtur contrarium,loquiť de deprehẽſo,non condemnato.Arch.tamen [a] in c.vt commiſſi,eo.ti.li.6.dicit,ꝙ relapſis duntaxat non parcitur,ſemel tamen lapſis parcendum eſt, ex quo volunt ad fidem redire, & vt dixi, hoc eſt mitius. [b]

18 Verum rediens ſpontè ad veritatem fidei,& reconciliat⁹ recuperet bona? ℞. ꝙ non,ſed ſolummodo euitat pœnã mortis.Et ꝙ olim debebat detrudi in ꝑpetuũ carcerem ad agendam pœnitentiam, hodie per inquiſitores vnà cum præſidente poteſt commutari,vt in ca. vt commiſſi,eo.ti.li.6. Et ſimiliter recuperabit bona,ſi ex miſericordia ei cõcedãtur,aliter nõ,vt d.c. vergẽ.

19 Tertiadecima pœna, ꝙ nullus clericus debet ei p̃bere eccleſiaſtica ſacramẽta,neque eleemoſinas, aut oblationes eorum recipere, aliter clericus priuand⁹ eſt ſuo officio, regularis ſua priuilegia in illa diœceſi,vbi contra fecerint,nõ ei ſeruentur,vt in ca. excõicamus,el.1.e.ti. Hodie tñ, quicũque tradiderit eccleſiaſticæ ſepulturæ,eſt excommunicatus ipſo facto,p.c.quicunque,e.ti.li.6.de quo ſupra,excommunicatio.7.caſu. 28. Sed hæc oĩa limita,niſi pœniteant,& ſigna manifeſta pñĩæ in eis appareant, quia tunc eccleſiaſtica ſacr̃a poſſunt,& debẽt dari, ẽt ſi forent relapſi,vt in c.ſuper eo,de hær.li.6.

20 Quartadecima, ꝙ nullus tabellio publica inſtrumenta, vel ſcripta pro hæreticis, credentib.fautoribus, & cæteris facere poteſt,nec aduocatus in aliqua cauſa, vel facto poteſt eis patrocinium præſtare, nec litigantibus ſub eorum examine. aliter ipſo facto ſunt ſuſpenſi ab officio, & perpetuò infames,vt in c.ſi aduerſus,e.tit.Intellige, ſecundùm Pa.ibidem, niſi reuertantur ad fidem, quia tunc poſſunt prædicta pro eis impendi.

21 Qua pœna puniuntur credentes, fautores,receptatores,& defenſores hęreticorũ? ℞.ꝙ 18.pœnis prima,q̃a ſunt excõicati ipſo facto,de quo ſ̃.excõicatio.5. Caſu 17.Secũda,ꝙ ſi poſt excõicationẽ intra annũ ſatisfacere contẽpſerint,ex tunc ipſo iure ſunt infames, vt neque ad publica officia,ſeu conſilia, ſeu ad eligendos ad hmõi aliquos, neque ad teſtimonium admittuntur,ſunt inteſtabiles ẽt, nec ad ſucceſſionẽ admittuntur,nullus eis cogitur reſpondere ſuper aliquo negotio,ſed benè ipſi alijs ſi ſunt iudices & dabunt ſententiam, nulla ẽ, nec aliquis poteſt cauſam agitare ſub eis.Si aduocati ſunt,non ſunt admittẽdi ad patrocinium,ſi tabelliones,inſtrumẽta per eos confecta nihil valent, ſed cum autore ſuo damnantur.Si verò clericus fuerit, ab omni officio,& beneficio deponatur. Hæc habentur in c.excommunicamus,el.1.e.ti. Ex quibus collige.xii.pœnas contra pręfatos.Adde quartam,quintam, octauam,nonam,tertiãdecimã,& quartamdecimam in præcedentibus.§.dictas.

12 Quis dicatur credens hæreticis? ℞.Archi.in d.c.quicunque,e.ti. li.6.ꝙ ille, qui ore proprio dicit ſe velle mori in fide talis hæretici, vel qui dicit ſe credere errorib⁹ eorũ,ad hoc de pœ.di.1.c.poteſt,ſimiliter qui adorauerit,reuerentiam ſuo more exhibuerit,cõſolationem, vel cõionẽ in morte, ſeu in infirmitate ab hæreticis receperit,vel ſimilia perpetrant,quę ad ritum eorum pertinent, credentes dicuntur, quia plus factis,q̃ verbis loquimur,ar. de ap.dilecti,el. 2.& loquor de his factis, in quib⁹ error exprimitur,quia in alijs factis,vt viſitare eos,vel alimoniam præbere, non eſt credere,ſed potius fauere, credentes tamen [c] in eorum erroribus hæretici ſunt.c. excommunicamus,el. 2.eo.

23 Quis dicitur receptator? ℞.Arc.vbi ſ̃. ꝙ ille,q̃ ſcienter [d] recepit hæreticos, & ſi non frequenter, quia licèt ſecũdùm grammaticum ſit verbũ frequentatiuum,tamen in iure ꝓ ſimplici verbo poniť,vt probatur ff.de recepta. l. ſi. in iure ciuili receptator

 dici-

a Arch. tamen] Nõ videtur mihi ꝙ hoc dicat apertè, tamẽ poteſt elici.

b Hoc ẽ miti⁹] Sed debent in ꝑpetuo carcer̃ detrudi, vt in d.c. excõicamus, 2. quamuis hodie poſſit commutari, vt in c. vt cõmiſſi, e.ti. lib.6. vt hic. § ſeq.

c Credentes tamẽ] Quid de eis qui audiunt eorũ prædicationes? Reſp. Arch. vbi ſupra, ꝙ ſi ſemel tñ audierint, nec poſtea redir̃ voluerint non ſunt credẽtes, quia non videtur approbaſſe,quod poſtmodum vitauerit; arg.c. conſtat.1. q.1. & c. ex ſtudijs, de præſumptio. & ſub.lit, ꝙ licèt de facili non debeãt credentes reputari, fatetur ſuſpitionẽ tamẽ eos nõ carere. Vnde eis poſſet purgatio indici.

d Qui ſcienter] Iſte eadem pœna punitur, qua & hæretici: vide de his Hoſt. eo. ti. §. qua pœna.

dicitur, qui latēter recipit, & celat, vt conſeruatus manus iudicis euadat, vt in l. 1. ff. ď recepta. & l. cōgruit, ff. de officio pręſidis, & l. vlti. C. de his, quæ la. occul. & ſic accipitur etiam de iure canonico, niſi ſolùm in caſu iſto hęreticorum, rō, quia ſpāliter oīs receptio ꝓhibetur, vt in c. ſicut ait, eo.

24 Qui dñr fautores? Reſ. Arc. vbi ſ. ꝙ ſi ſunt pſonę, quæ publica poteſtate fungātur, ex ſola omiſſione dicuntur fautores, puta ſi ab eccleſia condemnatos non fugant, vel non puniunt, ſicut debent, & præcipitur in c. ad abolendam, e. & in ca. excommunicamus, el 1. e. hoc probatur. 23 q. 3. qui poteſt. 2. q. 5. q. vicijs, & q. 8. præterea, & 16. q. 4. §. qui autem. Item dicit idem Archi. ꝙ ſi prælati non faciūt, carceres ad cuſtodiam hæreticorum, vel ſimilia, quæ ad eorum officiū pertinēt, ex auaritia, non dicunt fautores, quia id in fauorē hæreticorum non faciunt. Secus, ſi propter eos non faciunt. Si ſunt priuatæ perſonę, licèt non capiant hæreticos, ex omiſſione ſola non dicuntur fautores, ſed ſi celāt eos poſt, quā iurauerunt indicare, poſſunt dici fautores, cum peccēt mortaliter ī hoc celando veritatem. 11. q. 3. quiſquis. Idē dic de priuatis aſtrictis per iuramentum ad indicandum, & celant in caſu, in quo tenētur indicare, quod quando ſit, vide infra, Inquiſitio. §. 11. ſecus in alijs priuatis, non aſtrictis, quia niſi omittant doloſè, [a] non dicuntur fautores, ex commiſſione verò omnes dicuntur fautores, quia vel verbis excuſāt [b] eos, vel laudant, & huiuſmodi, vnde ſi prędicta verba prouocant ſimplices ad amorē hæreticorum, & deuotionem, quam habēt ad eccleſiam, habeant minuere, & talia non dicantur ex lubrico linguæ, qa lubricū linguæ ad pœnam nō debet trahi. ff. ad l. Iuliā maie. l. famoſi, tunc fautores dicuntur. 11. q. 3. non ſolùm. 2. q. 1. c. ſi. Multò magis fautores ſunt qui facto eis fauent, puta alimoniā miniſtrando, ipſos liberando, vel per quæ liberari pñt, dando, & ſimilis, ad hæc. 23. q. 3. eſt iniuſta. ff. ď furtis l. ſi pignore. Et idem dicit in eo, qui precibus eos liberat, ar. 13. q. 6. eo. titu.

25 Qui dicātur defenſores? ℞. qui ſupra. Arc. ꝙ quicunque defendentes error hæreticorum, & tales dicuntur hæreſiarchæ. [c] Item dicuntur defenſores illi, qui perſonas ipſorum defendunt reſiſtendo viribus, vel potentia, nè ad manus iudicis veniant puniendi, vel examinandi, & de hoc. 21. quæſt. 5. ſi cuſtos, vel nè fiat executio, vt in capit. in ex literis, de officio delegat. not. tamen, ꝙ defendens hæreticum, nè lædatur a priuato, vel qui in iudicio eidem patrocinat, credens eum habere iuſtam cauſam, nō dr̄ defenſor, vel fautor, etiam ſi poſtea appareat, quòd non erat iuſta cauſa, quia hæc eſt iuſta defenſio, quę talibus reſeruatur. Sec⁹, ſi contra conſcientiam ei patrocinatur, qa defenſor eſt, ita not. Card. in Clementin. 1. de poenis.

26 Quomodo hæretici, fautores, credētes, defenſores, receptatores eorum, & etiā infamati de hæreſi recipiantur ad pœnitentiā? ℞. ꝙ ad arbitrium epiſcopi prius debēt abiurare errorē, & promittere per ſcripturā, ꝙ tenebunt firmiter fidem catholicā, & hoc publicè, vel priuatè, ſicut crimen ē publicum, vel priuatū. 1. q. 7. quoties, de ꝯſec. di. 2. ergo Berengarius, & d. c. ad abolendā. poſtea debent abſolui ſecundū eccleſiæ formam, de qua habetur. 11. q. 3. cum alijs, de ſen. exc. cū deſideres, & poſtea imponi, qđ talibus ſolet iniungi, vt in dictis. c. quoties, & ego, ſi tamē tempus [d] non adeſt, & ſigna pœnitentiæ in extremo demonſtret, pñt abſolui ſine ſolennitate præfata ſecundùm Hoſt. & Innoc. in c. a nobis, el 2. de ſententia excommunicationis.

HERMAPHRODITVS dicitur, ille qui habet vtrunque ſexum, ſcilicet virilem, & fœmineum.

1 Vtrum poſſit eſſe teſtis in teſtamēto? ℞. glo. 4. q. 3. item idonei, ver. hermaphrodita, quòd non, ſicut nec mulier, Inſtitu. de teſta. §. teſtes.

a Niſi omittant doloſè] Argu. c. quātæ, de ſen. ex. cum ibi notatis.

b Excuſant] Puta quādo dicerēt iſti homines non ſunt, vt dicūtur.

c Hæreſiarchę] Et ſic peiores ſūt ipſis hæreticis. c. qui aliorū. 24. q. 3. & 11. q. 3. c. qui conſentit. Vñ & deberent plus puniri, ſicut aliquādo magis punitur conſulens, q̄ faciens, quod conſultum eſt. l. vtrum, ff. de paricid. Exemplū in medico, q dedit filio venenum, vt venenaret patrē⁹. l. frater, ff. de paricid. & quod ibi no. gl. Et Archid. vbi ſ. refert aliquos dicere, illos prælatos fore hæreticorum defenſores, qui eos punire negligunt.

d Si tamen tempus] De iſta materia pleuè Hoſt. in ſumma tit. de hære. per totum. Sed de pœnis &c. in §. qua pœna, & in §. quæ pœna.

§. teſtes, in iudicio tamen ſic eo modo, quo mulier. Et hoc intelligo, quando magis habet de fœmina, quàm de viro. Secus eſſet, ſi ſexus virilis magis incaleſceret. ſi verò eſt parilitas, gloſſa prædicta non determinat, ſed dicerem non admitti, niſi quatenus mulier admittitur.

2 Vtrum poſſit ordinari? ℞. ꝙ non, quia eſt monſtruoſus, ar. 36. di. illiteratos, & 49. diſtinct. c. vltimo. Si tamen ordinatur, & ſexus virilis magis incaleſcit, recipit characterem, aliàs non etiam ſi æqualiter incaleſceret ſecundùm Rodo.

3 Vtrum poſſit contrahere, & an debeat contrahere cum viro, vel cum muliere? ℞. gloſſa prædicta, quod ſexus magis incaleſcens debeat attendi, & ſic determinari.

HIRONIA eſt mendacium in verbis, vel factis dictum, vt quis minus æſtimet, quam ſe ipſum æſtimet, vt puta cum aliqs aſſerit de ſe aliquod vile, quod in ſe non recognoſcit, aut negat aliquod magnum, qđ tamen æſtimat in ſe eſſe, & eſt aliquādo peccatum veniale, quando id, quod dicit, vel oſtendit in ſe eſſe, vel non eſſe, non eſt ſcandalum nec propriæ famæ, vel alterius. Aliquando eſt mortale, quando eſſet in ſcandalum proprium, vel aliorum, vel quādo hoc fieret ex inordinata ambitione, vt præficeretur alicui prælaturæ ſpirituali, puta quia vadit malè veſtitus & deſpectus propter hoc ſolùm, vt præficiatur, & deliberatè, & intellige, ſi eſt indignus, vel ſi propter honorem ſolùm, & huiuſmodi, ſecundùm quod dixi ambitionem eſſe mortale, de quo vide ſupra, Ambitio, & de tali dicit̄ eccleſia. eſt q nequiter ſe humiliat, interiora autem eius plena ſunt dolo, aliàs eſſet veniale peccatū talis ambitio cum tali hironia, & ſic intellige & dictum Auguſtini in ca. cum humilitatis. 22. qō. 2. minora tamen de ſe dicere ſalua veritate, & maiora abſcondere ꝓpter humilitatem, non eſt hironia, nec peccatū ſecundùm genus ſuum, ſecundùm S. Th. 2. 2. quæſtione. 113.

HISTRIO quis dicatur? ℞. ꝙ ille, qui de perſona ſua ludum facit.

1 Vtrum ſit peccatum? ℞. S. Tho. 2. 2. quæ. 148. ꝙ non, ſi fiat moderatè, & loco, & tempore perſonis congruis, & geſtibus vel verbis honeſtis, vt pro ſubleuatione animi alicuius, vnde, & licitè tales recipiunt aliqd pro mercede, & ſic nō intelligitur de iſtis, cap. donare, & c. qui veneratoribus. 86. di. nec capitulo. pro dilectione, de conſe. diſt. ſecunda, aliàs autem ludum facere de perſona cum geſtibus inhoneſtis, aut turpib⁹, ſeu in loco, aut tēpore prohibito, eſt mortale peccatum, vt patet d. cap. pro dilectione, in quo denegatur ei corpus Chriſti, & talibus donare eſt peccatū mortale, ſi fiat pro eorum ludo exercendo, ſec⁹ ſi fiat propter neceſſitatem ad naturam ſubſtentandam, vel nè ab eis infamarentur ſecundùm Rodo.

1 Vtrū tales hiſtriones prohibiti poſſint ordinari? ℞. ſm gl. in d. c. donare, ꝙ non, vt in c. maritum. 33. diſ. quid infames ſunt. 4. q. 1. c. 1. ff. de his, qui no. infa. l. 2. §. vlt. limitat tamen Pa. in c. cum decorem, de vit. & hon. cle. verum, quando bis exercuit artē illam in publico, facit l. palam, ff. de ri. nu. 25. q. 2. ita nos. Inno. verò in d. c. cum decorem. vult, vt ſit infamis, ꝙ habeat hoc officium in curia, vel ꝙ aſſueſcat ſe in illo actu, aliàs non ſit infamis, & eſt opinio magis pia, & mihi placet.

HOMAGIVM eſt, quando quis facit ꝓmiſſionem alteri genibus flexis, & manibus intra manus illius poſſitis, ita ꝙ efficitur homo illius, nullius alterius fidelitate ſalua, & talis appellatur homo ligius, & fit ſolùm imperatori, vel regi, & homini, qui non habent ſuper ſe ſuperiorem, & talis homo ligius differt a vaſallitico, in quo reſeruatur ſaltem imperatoris fidelitas, vel autoritas, nec poteſt quis eſſe homo ligius duorum, ſed benè pōt eſſe homo ligius vnius & vaſall⁹ alterius, vel pluriū, de quo homagio no. in glo. Cle. paſtoralis in. §. rurſus. ver. homoque ligius, de re. iu.

1 Vtrum ſit ſimonia pro re ſpirituali, puta beneficio eccleſiaſtico, homagiū exigere? ℞. ꝙ ſic, vt eſt tex. in c. ex diligenti, de ſim. & in c. ſi. de re. iur. rō, qa homagiū eſt, ſeu cōtinet tpale commodū illius, cui pſtatur, qa efficitur eius ſubditus, & obligat̄ ſibi ad certa ſeruitia, fidelitatis āt iuramētum benè pt̄ exigi ſine ſimonia, qa tātū obligat, vt ſibi ſit fidelis, & præſtatur potius dignitati, quam perſonæ, & hoc verum, qñ eſt in tali dignitate, cui debetur fidelitas talis,

aliàs

aliàs eſſet ſimonia ſecundùm vnam lecturam, in d. c. ex diligenti.

HOMICIDIVM. I. dicit voluntarium, qđ animo, & intentione occidendi hominem perpetratur cum effectu, vnde dicitur homicidium, hominis ab homine facta occiſio, & iſtud cõmittitur facto, p̃cepto, conſilio, defenſione, & permiſſione, nec nõ cooperatione, animatione, & auxiliatione. Pro quorum declaratione multa dubia ſub inferuntur.

1 Vtrum homicidiũ [a] volũtarium ab homine factũ, vt eſt homo, ſit peccatum mortale? ℞. ꝙ ſic ſemper, quia contra præceptũ, Nõ occides, Exo. 20. imò terribile peccatum, vt patet. l. di. c. ſi quis voluntate, vbi vult text. ꝙ imponatur ei pœnitentia, vt ſemper, ſ. horis ſtatutis iaceat ad ianuã eccleſiæ, & cõmmunionem in exitu vitæ ſuæ non recipiat, dicit gl. ſi non fecerit p̃dictam pœnitentiam, & notanter dixi eſſe mortale peccatum homicidium voluntarium ab homine, vt homo eſt. Non autem ab homine, vt a lege, ſiue vt eſt legis miniſter, quia non eſt peccatum, dũmodo non deſit iuſtus ordo, iuſta cauſa, iuſtus anim[9]. deeſt iuſta cauſa, quando aliquis ſine demerito occidit, iuſtus animus, cum ex liuore vindictæ occidit, iuſtus ordo, cum occidit ille, cui lex non cõmittit, vel cũ occidit nõ eo ordine, quo lex ſtatuit, de quo. 22. q. 5. in c. reos; & per totam. q. ibi glo. in ſum.

2 Vtrũ liceat alicui [b] occidere ſeipſum, aut mutilare? ℞. ꝙ non ſine mortali [c] peccato, q̃a nemo mẽbrorũ ſuorũ eſt dñs. 23. q. 5. ſi nõ licèt, & in l. liber hõ, la 1. ad l. Aq. ꝓpterea dicit Aug. in d. c. ſi nõ licet, His ergo exceptis, quos vel lex iuſta generaliter, vel ipſe fons iuſtitiæ de[9] ſpãliter iubet occidi, q̃ſquis hominẽ vel ſeipſum, vel quẽlibet occiderit, homicidij crimine tenetur, hæc ille. Fallit hoc in mutilatione, quæ fit cauſa medicaminis, q̃ licet. Et de hoc. 55. di. cap. ſi quis, el 2. & 3.

3 Vtrum liceat alicui occidere ſeipſum, nè aliquis cogat eum ad peccatũ? ℞. ꝙ nõ, vt in d. ca. ſi non licet, & 23. q. 4. diſplicet. Vnde Hieron. in c. non eſt noſtrum. 23. q. 5. dicit, vnde & in perſecutionibus non licet mihi propria manu perire abſque eo, vbi caſtitas periclitatur, hęc ille. Et licèt aliqui ex hoc dicto dixerint, quod vbi caſtitas impugnatur, licèt ſe occidere, hoc eſt falſum, vt patet in pręallegatis ca. Et ideo hęc dictio, Abſque, ponitur incluſiuè, ſicut ibi, Pulchræ ſunt genę tuæ, abſque eo qđ intrinſecus latet. Sic & dictio, vſque etiam incluſiuè ponitur. ff. de pigno. act. l. 1. 13. q. 2. Ebron. Et quod legitur de Sãſone, qui ſe interfecit, & idem de aliquo alio, dicendũ ꝙ hoc fuit ex ſpeciali reuelatione Dei, vt dicitur in d. c. ſi non licet.

4 Quid ſi iudex occidat maleſactorẽ ordine iuſtitiæ non ſeruato? Reſpond. ꝙ peccat mortaliter, ſicut & quando ex animo vindictę, vel ex cupiditate occidit, quia iuſtè quòd iuſtum eſt, exequeris dicit text. in Deut. & no. in d. c. reos (quod credo verũ) niſi ex aliqua vigenti cauſa hoc faceret, & notoriè conſtaret occiſum dignum morte. Et pro hoc facit. capitulũ. de occidentis, & capitu. officia, ſed melius cap. non fruſtra. 23. quæſtio. 5.

5 Vtrum liceat occidere furem? Reſpon. gloſſ. in cap. cum homo. 23. quæſtio. quinta, quòd latronem inſidiantem in itineribus, & nocturnum depopulatorem agrorum licet cuilibet occidere. C. quando liceat vni. ſine iudi. l. prima, & ſecunda. latronem, ſeu furem nocturnum ſimiliter licet, diurnum verò non, niſi armis ſe defendat, vt in capitulo ſi perfodiens, de homici. Limitat tamen Paul. in capitulo. 2. primo, & ſecundo not. de homici. & prædicta gloſſ. verum, quando aliter non poteſt comprehendi. Facit. l. furem, ff. de ſica. & capitulo. 2. de homicid. Limitant etiam ſecundò dicentes, quòd quando fur nocturnus, vel diurnus cognoſcitur, & res poſſunt rehaberi per iudicem, quòd non licet occidere, & facit quod not. Bartolus. [d] in dicta l. furem, aliter

ſic,

a Homicidiũ qđ Aetetur, catec. in præcep. non occides. c. 1. eſt nefarium peccatũ, ibi. a quib. committens dicatur, ibid. P. V.

b Catec. in idem præcep. c. 1. P. V.

c Non ſine mortali] Quia eſt cõtra legẽ naturalẽ quia vnaquęque res appetit conſeruationem ſui eſſe. Itẽ quia contra charitatem, Matthę. 22. diligens proximum tuum &c. Itẽ q̃a contra bonũ cõmunitatis, nam quilibet eſt pars communitatis, quartò quia in deum peccat, ſi interficiens ſeruum alienũ, peccat in dominũ.

d Qđ no. Bart.] Idem per docto. in l. ſi vt allegas, C. de ſica.

ſic, [a] & non ſolũ per eum, cui furatur, ſed etiam poteſt occidi per quemlibet irregularis tamen erit tam iſte occidens, quàm etiam iudex, de quo in præcedenti dubio dictum, eſt etiam ſi ſeruaret, ordinẽ iuſtitiæ.

9 Vtrum vxor a viro, filia a patre committendo adulterium ſimul cum adultero poſſit occidi? Reſpond. quòd pater in ipſo actu in domo propria, vel ĩ domo generi poteſt interficere vtrumque. ff. de adulterijs. l. nec in ea. §. ius, & l. ſequenti. Marito etiam ignoſcitur, ſi occidat adulterũ quò ad mitigationem pœnæ. C. de adulterijs l. Gracchus, ſi modo eum adulterum deprehẽdat in domo ſua cum adultera, vt l. marito, ff. de adult. aliàs nõ de iure antiquo, ſed de iure nouo poteſt poſt tres denũciationes factas vbique occidere, vt in autẽ. vt liceat matri, & auię. §. his quoque. Dicit tamen glo. in c. inter hæc. 33. q. 1. ꝙ licèt tales, & ſimiles excuſentur a pęna ciuili, non tamẽ excuſantur à culpa, ſeu a peccato homicidij, vnde in capitulo quicunque percutit. 23. quæſtion. vltima, dicitur, qui ſine aliqua publica adminiſtratione maleficum, furem, ſacrilegum, adulterum, periurum, vel quẽlibet crimino ſum interfecit, trucidauerit, aut membris debilitauerit, velut homicida iudicabitur, & tantò grauius, quantò non ſibi a deo conceſſam poteſtatem vſurpare non timuit. Aduerte tñ ꝙ aliud eſt, quando lex aliquid permittit non puniendo, vt in occidendo adulterũ, & ſic non licet ſine mortali peccato, aliud eſt, quando lex concedit, ſicut quando diffidat aliquem, vt in capitulo, pro humani, de homicidio l. 6. & ſimilibus, quia tunc ſi aliquis talem occidit non animo vindictæ, ſed zelo iuſtitiæ, ſic non peccat ſecundùm Io. Andr. in addi. ad Spec. quia facit vt miniſter legis, quod licet. 23. quæſtion. 5. non eſt crudelis, & ſic concordia iſtud, quod hic dicitur cum eo, quod dicitur in dubio præcedenti, ille autem, qui aliquem occidit defendendo ſe, vel proximum, nõ propriè dicitur homicida, de quo dic, vt infra, homicidium. 4.

7 Vtrum ſit homicida, qui percutit mulierem prægnantem? Reſpond. quòd ſi partus erat iam formatus, & ex percuſſione interijt, homicida eſt, ſecus, ſi non erat formatus. [b] hæc probantur. ff. de pœ. l. ſi quis aliquid. §. qui abortionis.

8 Vtrum læthaliter aliquem percutiens, quia percuſſus poſtea ab alijs occiſus eſt, ſit homicida? Reſpond. ꝙ ſic, [c] vt eſt text. in capitul. ſignificaſti. el 2. eod. titul. ſimiliter ſi non appareat, an læthaliter percuſſerit, vel nè, tamen homicida eſt. Item homicida eſt, ſi animum occidendi habuit, & percuſſit, quanuis non læthaliter, ſi poſtea ab alijs percuſſus interijt, vt in dicto capi. ſignificaſti.

9 Mandato, ſeu pręcepto commiſſum homicidium imputatur non ſolùm mandatario, ſed etiam mandanti, quia, vt dicitur in capitul. mulieres, de ſent. exc. Is verè committit, cuius mandato delictum committi probat, & ideo ſic peccat mortaliter, nec excuſatur, ſicut ſi ipſe faceret, & perinde determinandum eſt de mandatarijs quò ad irregularitatem, ſicut de mandante percuti clericum quò ad excommunicationẽ, vt ſupra, excommunicatio. 5. caſu. 1. §. 31. & tribus ſeq.

10 Vtrum prælatus habẽs iuriſditionem temporalem, qui iniungit ſuo officiali; ꝙ ſuper tali maleficio inquirat, & iuſtitiam exequatur, ſit irregularis, & homicida, ſi officialis mãdatum exequens aliquem occidi faciat? Reſpond. ꝙ non, quia dicit tex. in capitulo, epiſcopus, nè cle. vel mo. libr. 6. quod licèt clericis non liceat cauſas ſanguinis agitare, eas tamen cum iuriſditionem habet temporalem, debent & poſſunt, metu irregularitatis ceſſante, alijs delegare, hęc ibi.

11 Cõſilio etiam efficitur quis homicida, quando ex conſilio ſequitur homicidium, nec ſolùm quando conſilium eſt directè de mortale alicuius, ſed etiam quando conſu

litur

a Aliter ſic] dicit Bal. in d. l. ſi vt allegas, ſi cognoſcerem furem, cũ veriſimile coniectare poſſem eũ receſſurum, & ſic nõ potero habere res meas, tũc licitè poſſum occidere, & ponit exemplũ de debitore fugitiuo, de hoc dic, vt infra homicidiũ. 3. §. 1.

b Et nõ erat formatus] Si dubiũ erat, an eſſet formatus, vel an ex tal p̃cuſſione interierit abſtineat a ꝓmotione, vel a miniſterio, ſi ꝓbabiliter hoc credit, nę periculo ſe exponat. Temerariè autẽ credens, aut deponat ſcrupulum, aut abſtineat.

c Reſp ꝙ ſic] Vi de Cep. conſ. 11. Et Alexan. conſ. 115. 2. lib.

litur in cauſa propinqua ad mortem ; ſcilicet aliqd, ex quo ſequitur mors, vt notat. Panormi. in c. ad audientiam, eod. tit. & hoc intellige quò ad cauſam propinquam, ſecundùm Innocẽ. ibidem, vbi conſulitur res illicita, ex qua mors ſequitur ; ſed vbi conſulitur res licita, puta conſuluit, vt maleficus capiatur, vel vt exponat ſe pro patria, vel fide Chriſtiana, quia licèt homicidium ſequatur, non imputatur ei, facit. 23. quęſti. 8. omni timore, & melius capitulo hortatu, & precibus Adriani, & ſic non eſt homicida ſecundùm eum, ſed contra eſt, quòd notat Hoſti. in capitul. ex literis, de exceſ. prælato. & per Panormitan. in cap. 1. de fur. & eſt text. in capitul. ſi quis viduam. l. diſt. & in capitu. ſicut dignum, eod tit. & ibi determinatur, quòd clericus, vel alius interrogatꝰ de pęna delicti, ſi reſpõdet, quòd eſt mors, eſt homicida, ſi caſus imminet de præſenti, per dicta iura. Sed ego concordando dico, ꝙ dicit verũ Inn. quò ad peccatum, ſed quò ad irregularitatem dicit verum Inno. quando eſt in conſulendo rem licitam, & non homicidium, & quando homicidium poſſet non accidere, licèt veriſimiliter [a] debeat euenire, Sicut dictum eſt ſupra, Bellum. §. quarto, ꝙ licèt prælatis dicere, Pugnate viriliter, & huiuſmodi. Et dictum Hoſti. & Pan. intelligitur quò ad peccatum in eo, qui conſuluit ſuper morte, quæ infallibiliter exequetur, quia dicũt, quòd ſi non imminet caſus de præſenti, quòd licèt clericus conſulat quod eſt pœna mortis puniendus malefactor, non propterea eſt homicida, ſcilicet quò ad irregularitatem, nec etiã quò ad peccatum, niſi malo animo [b] hoc faciat, vt infra irregularitas. 1. §. 4.

12 Vtrum conſulens alicui, vt alium interficeret, qui volens interficere interfectus eſt, ſit homicida? Reſpond. quò ad peccatum mortale eſt indubitatum, quò autem ad homicidium quidam, vt Innoc. & Hoſ. in d. capitu. ad audientiam, referunt, quod ſi veriſimile erat, ꝙ non poterat interfici ab illo, non erit homicida, nec conſequẽter irregularis. Si verò veriſimile fuit, ꝙ poterat interfici, ſic erit homicida. Sed Ioan. An. in c. fi. eo. tit. li. 6. & Panormi. in d. c. ad audientiam, tenent indiſtinctè talem conſultorem homicidam cenſeri quò ad pœnã irregularitatis. Et in iſtud magis aſſentit etiam Innoc. & eſt verius.

13 Quid de eo, qui conſuluit in genere, ꝙ adulteri ſunt occidendi, vel alij, qui tamẽ de iure [c] non ſunt occidendi? Reſpond. ſecundùm Rodo. ſi reputabatur iuriſperitꝰ, & errauit non in apicibus iuris, ſed in iure claro, & certo, ſic eſt irregularis, ſi conſultus ex ſuo conſilio conſiſus aliquem occiderit. Si verò non erat reputatus peritꝰ, ſed ſimplex, vel idiota, aut errauit in ſubtilitate aliqua, in qua ſunt opinio. diuerſæ, ſic non erit irregularis, dummodo caſus non immineret de pręſenti, vt ſupra dictum eſt.

14 Vtrum conſulens alicui, vt aliquem interficeret, quanuis ille, cui dedit cõſilium, per multum tempus ſteterit ante, quàm interfecerit, ſit homicida? Reſpon. ſecũdùm Innocen. vt Panorm. recitat, & ſequitur in d. capitu. ad audientiam, quòd ſic, quia debebat reuocare conſilium. Et ſi putabat amicum non deſiſtere, debebat hoc inimico intimare, vt caueret, aliàs non euadit, quanuis doluerit de conſilio, non credo tamen, quòd debebat reuelare ſpecificè illum, cui dedit conſilium, ſed bono modo, ſeruata eius fama auiſet inimicum, dicendo vt ſibi caueat, & ſufficit, ex quo conſilium reuocauit.

a Licèt veriſimiliter] Dicit tamẽ Inn. ꝙ ſi quis directè conſiliũ in mortem alicuius dederit, ſemper eſt irregularis, facit. c. ſententiam, nè cle. vel mo. Et concor. ſo. & addit idem ſi de voluntate ſua turbata proceſſerit, puta parentes clerici verberati dicunt hoc ſe velle vindicarẽ, nec clericus expreſsè cõtradicit, facit. ca. Matthæꝰ. de ſim. Si autẽ expreſsè hoc prohibeat, ſecus eſt, de ſim. c. ſicut tuis, & ca. Petrus, eod. ti. Si aũt ex corde non faceret, in cõſpectu Dei caderet.

b Niſi malo animo] Vide de his Spec. ti. de leg. §. iuxta propoſitionis, verſi. quid ſi iudex.

c Qui tamẽ de iure] Quæritur, qđ ſi aliquis conſuluit, ꝙ infirmꝰ verteretur, vt citius moreretur? Rñdeo, ꝙ ſi ex tali verſione citius moritur, irregularis eſt, qui conſuluit, & qui fecit, nec poterit ꝑ epiſcopum diſpẽſari, licèt à peccato abſolui poſſit. Additur tamen, ꝙ ſi ex cauſa citius nõ moritur, nõ incurritur irregularitas, licèt debeat pœnitere de peccato, & mala intentione. Similiter dicẽdũ eſt de iſtis vetulis ſortilegis, quæ ponũt ad caput ferrum, vt citius qs moriatẽ, quia ſic debẽt pęnitere de peccato, cum talia ſortilegia non operentur ad mortẽ alicuius.

Quid

15 Quid de cõſulente alicui, vt ſe exponat pro patria, vel iure ſuo? Reſpond. Innocent. in d. capitulo ad audientiam, quòd non eſt homicida, nec irregularis, etiam ſi interficiatur. 23. quæſtiõ. 3. pro membris, & quæſtio. 8. hortatu. Si tamen ſciret [a] eum ibi moriturum, ſic videtur homicida, & irregularis ſecundùm Innocent. & Hoſtien. ibidem, quos limita, quando conſuluit pro iure proprio ita ſe exponere, ſed ſecus eſſet, ſi conſuluiſſet, quòd pro Chriſto mortem ſuſtineret, vel pro eccleſia, etiam pro patria, quia licèt ſciat moriturum, non eſt homicida, nec irregularis. Et ſic intellige. Innocen. & Hoſti. vbi ſupra.

16 Defenſione cõmittitur homicidium, puta aſſociando homicidam ad factũ homicidij, vt eum, ſi oporteat, defendat, & talis, quanuis etiam ei homicidium diſſuadeat, tamen ſecundũ Ho. in ſum. eo. ti. §. qua pœna, verſic. quid ſi quis, homicida erit. Facit. c. Henricus, de cle. pu. ĩ due. Nec in hoc diſtinguitur, an aliàs eſſet facturus vel nè quò ad irregularitatem, ſed quò ad reſtitutionẽ benè eſt diſtinguendũ, quia ſi aliàs erat facturus, non tenetur.

17 Permiſſione etiam committitur homicidium non prohibendo, cum poteſt, vt patet in. c. non inferenda, & c. ſeq. & c. fi. 23. quæſt. 3. Sed licèt glo. in d. capitul. non inferẽda, hoc referat ſolùm ad prælatos, tu tamen dic, ꝙ cum iura loquantur vniuerſaliter, Ideo eſt diſtinguendum in illis, q non ſunt prælati, nec habent ex officio, an doloſè omittant prohibere, & ſic credo homicidas, ſi aliquis occiditur. Si verò nõ doloſè hæc non prohibent, ſed ex negligentia, vel puſillanimitate, aut quia nolunt ſe immiſcere rumoribus, vel nolunt aliũ huiuſmodi rumoribus immiſceri, ſicut mater filium, vxor virum, & huiſmodi, non credo eſſe homicidas. Et ad hęc faciunt not. in c. quantę, de ſentẽtia excommunicatio. per Ioannẽ Andręæ, & ſequentes, licèt peccẽt, & fortè mortaliter, qñ ſine periculo [b] omni poſſunt obuiare per iura præallegata, non tamẽ ſunt irregulares non obuiãtes, niſi doloſè, vt occideretur, deſiſterent.

18 Vtrum cum quis vult aliquem interficere iniuſtè, niſi ego dem ſibi aliquã certã pecuniam meam, tenear? Reſpond. gloſ. in princip. 82. diſtincti. quòd quidam dicunt ſic, quidam non, ipſa videtur tenere ꝙ nõ, niſi ſit prælatus, ſed ego credo, ꝙ ſiue ſit prælatus, vel non, ꝙ tenetur, aliter peccatum mortale non euadit, ſi modo habet vltra neceſſitatem ſuę vitæ, & illorum, quibus tenetur prouidere, quia ſicut tenetur exiſtẽti in extrema neceſſitate ſubuenire, ſic & tali ex, quo alio modo non poteſt eũ a morte liberare.

19 Vtrum non reuelans tractatum homicidij ſit homicida, ſi ſequitur? Reſ. Panor. in capitulo Petrus, eodem titul. Aliqui dicunt, quòd non ſufficit, ꝙ prohibuerit. Io. Andr. diſtinguit, quòd aut doloſè non reuelat, & erit homicida, aut non doloſè non reuelat, & non erit homicida, & hoc placet Panormi. ibidem. Ego credo, quòd ſi non reuelat illis, qui poſſunt prodeſſe, & non obeſſe, quòd erit homicida, quantumcunque prohibuerit. Et de hoc vide Innoc. in d. c. Petrus.

20 Vtrum iniuriatus ab aliquo audiẽs amicos ſuos, vel parentes velle vendicare, ſit homicida, ſi non prohibeat expreſsè? Reſ. ſecundùm gloſſ. in dicto capitu. Petrus, ꝙ ſi homicidium ſequitur, erit homicida, niſi expreſsè contradicat, quia tractantibus talia ſi non contradicit, videtur conſentire. Similis caſus eſt 1. quęſtio. quarta, quia pręlatus.

21 Cooperatione etiam committitur homicidium, vnde in capitul. ſicut dignum. §. primo, eodem titul. dicitur, ꝙ illi, qui ad capiendum ipſum animo feriendi, aut occidendi acceſſerint, licèt manus in eo non impoſuerint, tamen, ex quo mors ſecuta eſt, homicidę ſunt. facit etiam, capitul. ſtudeant. l. diſtinctione, vbi percutiens aliquem, qui interijt ex percuſſione ſiue directè puta quia vulnus lætale fuit, ſiue occaſionaliter, puta qa ex percuſſione de equo cecidit, vel đ alio loco, ex quo caſu ĩterijt,

a Si tamèn ſciret] Si quis conſuluit fugiẽtem inimicum, vt remaneat ad pacificãdum eos, eſt irregularis, ſi ꝓbabiliter credebat eum moriturum. c. tua nos, eodem ti.

b Quando ſine periculo] Ait. n. Salomon Prou. 24. Erue eos, q trahunt ad mortem. Exemplum habes de Moiſe in Exo. qui occidit Aegiptium, qui ĩfẽſtabat Hebræum.

terijt, homicida eſt, & hoc ratione incertitudinis, vt dicit glo. ibi. Et ſic intellige de cooperatione ſimili in quocunque homicidio, vt puta, quia multi vulnerauerunt, de quo etiam. 23. qõ. vltim. c. fin.

22 Vtrum exhibẽs præſentiam ſuam in bello iniuſto animando, conſulendo, vel inimicis timorem incutiendo, ſit homicida, ſi aliquis ibi occiditur? ℞. Pa. in cap. ſignificaſti. 2. eodem tit. ſuper gl. 1. in fi. ꝙ ſic, ſecus eſſet in bello iuſto, vt ſupra, bellum, & in c. petitio tua in glo. eo. ti.

23 Vtrum exhibens præſentiam ſuam, vbi fit homicidium, ſit homicida, & irregularis? Reſpond. ꝙ ſic, ſi eſt prælatus ibi habẽs iuriſditionem, eſt homicida & irregularis, de exceſ. prę l. c. ex literis, & ibi Ab. no. in 1. notabili. Alij verò non, vbi ex ſola curioſitate ſtant ad videndum, peccãt tamen grauiter clerici, quia faciunt contra. c. ſententiam, nè cle. vel mo.

24 Vtrum inquiſitor hæreticorum ſciẽs, ꝙ cum pronuntiauerit talem hæreticum, occidetur, efficiatur irregularis pronũtiando? ℞. ſecundũ Ho. in d. c. ad audientiam, de ho. ꝙ nõ. 24. q. 8. legi. & q. 5. ſi audieris.

25 Animatione incurritur homicidium, vt patet in. §. qui verò, in d. c. ſicut dignũ. limitat tamen Pan. ibidem verum, quando incitatio, ſeu inanimatio eſt ad homicidiũ ſpecialiter, quia tunc tenetur, ſecus eſſet, ſi eſſet incitatio ad odium in genere, quia non tenetur de delicto poſtmodum inde ſecuto, idem dic, quando animatio eſt ad factum licitum, licèt homicidium ſequaẽ, ſicut cum prælatus hortatur in bello iuſto, vt viriliter pugnẽt, de quo vide ſupra, Bellum. §. 4.

26 Auxiliatione etiam committitur homicidium, vt in d. c. ſicut dignum. §. hi quoque, vnde dicit Pan. in d. c. ꝙ præſtãs quodcunque auxilium, quantumcunque modicum, in delicto committendo tenetur, etiã cuſtodiendo veſtimenta, vt fecit Paulus. Sed diſtingue, ſi vis bñ intelligere, ꝙ aut auxilium præſtatur ad perpetrandum factum legitimum, & iuſtum, ex quo tamen facto ſequitur homicidium. Et ſic nõ teneẽ de tali homicidio talis auxiliator quò ad peccatum. Sed quò ad irregularitatem, ſi auxiliatus fuit directè homicidio, bñ tenetur, ſecus, ſi indirectè, ſicut dictũ eſt de auxiliante pugnante in bello iuſto, & huiuſmodi. Aut pręſtatur auxilium ſuper facto illicito, ex quo ſequiẽ homicidiũ. Et ſic homicida reputatur, quantũcunq; auxiliũ ſit indirectũ, & ſic loquitur. d. ca. ſicut dignũ. Similiter ſi auxiliũ præſtatur ſuper homicidio perpetrando ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè, incurriẽ irregularitas, ſi homicidiũ factũ eſt.

27 Vtrum clericus accommodãs arma alteri ſit irregularis, ſi ille interficit? Reſp. ꝙ ſi in bello iuſto, vel vt ſe defendat contra iniuriantem, non erit. Secus, ſi in bello iniuſto. c. fi. de hom. li. 6. de materia homicidij quò ad irregularitatem vide infra, Irregularitas. 1. §. 1. cum multis ſeq.

HOMICIDIVM. 2. cauſale dicitur, qđ præter voluntatem euenit, & ex caſu fortuito, de quo. l. di. §. caſu, cum multis capitulis ſequentibus.

1 Vtrum ſit homicida quò ad culpã, vel pœnam, qui a caſu hominem occidit? ℞. vt colligo ex gl. Ber. in c. ſicut, de homicidio, ꝙ aut dabat operam rei licitæ, & adhibuit omnem diligentiam, quàm debuit, Et ſic excuſatur, [a] ac ſi non feciſſet. c. ex literis, el. 1. & c. dilectus. e. ti. & 1. di. ſi duo. Si verò non adhibuit debitam diligentiam, imputatur ei quò ad culpam, & pœnam, ſ. irregularitas. l. di. clerico faciente, poteſt tamen diſpenſari cum eo, vt in ordine ſuſcepto miniſtret ſecundùm Ioan. in d. c. de clerico. l diſtinctio. Si verò dabat operam rei illicitæ, ſiue adhibuit diligentiam, vel non, imputatur ei, vt in c. quantum, [b] l. di. Ex quo patet, quid tenendũ de multis quæſtionibus.

2 Quid de clerico, quo rixam faciẽte ſuperuenientibus eius amicis occiderũt eũ, çum quo rixabatur? Ad quam reſpondendum eſt, quod eſt homicida, & irregularis: ita no. Pa. in ca. Petrus, eo. ti. vlt. no. & doc. ibidem, & facit text. ibidem limitat tamen Panormita. ſi rixam illicitè exercebat, aliàs non; puta, quia defendebat ius ſuum, quia

ſi fuit

a Et ſic excuſatur] Fallit, niſi ſcãdalum graue eſſet, vel tanta laboraret ĩfamia, ꝙ purgatio eſſet ei indicenda, vt dicit d. c. ex literis. Vide exemplum ibi.

b Vt in c. quantum] vide Inſtit. qui. & ex quib⁹, in §. in fraudem, in primo not. Et vide Hoſt. e. ti. in ſumma. § qua pęna, verſi. quid de ꝑsbytero, cũ. ſeq.

ſi fuit ſine culpa, factũ aliorum non debet ſibi imputari. c. ſignificaſti, el. 2. eod. ti. limita hoc etiam ſm Hoſ. in d. ca. ad audientiam, verum, ſi non prohibuit, quã tũ potuit. Similiter nõ eſſet homicida, nec irregularis, ſi inimici illius, cũ quo rixã faciebat; ſuperueniſſent, & occidiſſent, quamuis rixa fuiſſet illicita, quia non intuitu clerici eũ occiderũt, ſed ꝑꝑ inimicitiã, quã habebant contra eũ, ita no. doc. in d. c. ſignificaſti, el 2.

3 Quid de eo, qui percuſſit latronẽ, qui aſportabat res ſuas, ex qua percuſſiõe fugere non potuit, ex quo ab alijs poſtea occiſus eſt? ℞. ꝙ eſt homicida, & irregularis ſm cõiter doc. in c. ſignificaſti, el. 2. eo. ti. & ibi Abb. circa fi. ver. extra glo. & facit c. de cætero, ibidẽ, quia dedit operam rei illicitę. Sed ſi tenemus, ꝙ etiã clericus licitè pro defenſione rerum poſſit percutere non erit irregularis, dummodo lętaliter non percuſſerit, nec animo occidẽdi fecerit, & magis placet, q̃ opinio doc. quia dictum c. de cętero, loquitur de cauſa propinqua [a] homicidij, vt ſit irregularis. Sec⁹ in cã remota, vt eſt in caſu iſto. ex quo non habuit animũ occidẽdi. Et pro hoc facit. d. c. ſignificaſti, & c. exhibita, e. ti. & ff. loc. l. q domum, in fi & vr̃ ſenſiſſe gl. in d. c. de cętero, & in c. tua, de homic. niſi fortè dicas, ꝙ licet daret operam rei licitę tñ debuit cogitare ꝙ ſi vulneraret eũ, nõ valẽs fugere ꝙ occidereẽ, ex quo erat veriſimile, & ſic erit irregularis. Sed mihi nõ placet. Nã vt hr̃ in d. c. tua, cleric⁹ vulnerãs grauiter furẽ ingreſſũ ſuam domũ, licèt fur poſtea capt⁹, ſit duct⁹ ad officialẽ, q officialis mittens clerico ꝑdicto, vt exponeret, ſi qua ſciret de ꝑdicto fure ĩter ſigna, ſed nuntijs tribuens cultellũ, & ſotulares, quos a fure abſtulerat, ſi in nullo alio ſe ĩpediuit, licèt talis fur [b] occidaẽ, nõ eſt irregularis, ergo nec a fortiori ꝑdictus.

4 Quid de eo, qui videns latronẽ clamauit, ex quo clamore captus fuit, & occiſus latro? ℞. ꝙ eſt homicida, & irregularis, vt tenet Inn. & Ho. & ſequitur Pan. in d. c. ſignificaſti, el. 2. ẽt ſi non habuit animum [c] ad mortẽ, q̃a debuit cogitare de homicidio, qđ cõiter ſequiẽ ĩ tali clamore, & hoc credo verum ſm Pa. ibidẽ. ſi cõiter ſequiẽ, aliàs non, ex quo animũ non habuit, vt occideretur, ſimiliter non eſt irregularis, qñ clamauit pro ſua liberatione, quia ille volebat eum interficere. Secus, ſi pro rebus, vel alijs vt infra dicetur, homicidium. 3.

5 Quid de ludente cum prægnante, quę diſperdit? ℞. ſm Io. An. & ſequitur Pan. in c. ſicut ex literarum, eo. tit. ſi conditio ludi erat gracilis, & ludus fuit licitus rõne ꝑſonæ, vt quia maritus, frater, vel alia perſona coniũcta, non erit irregularis, quia nõ eſt in culpa aliqua, eo ꝙ ludus leuis non eſt prohibitus in prægnante, dummodo perſonæ conueniat ludenti cum ea, aliàs ſic.

6 Quid de clerico, vel quocunque alio, qui implorat officium iudicis pro recuperandis ſuis rebus, licèt ſciat pro certo, ꝙ ſine ſanguinis effuſione non poterit recuperare? ℞. ꝙ non eſt irregularis ſm Io. An. & ẽ tex. in c. 2. e. ti. li. 6. dummodo præmittat proteſtationẽ, [d] ꝙ non intendit ad vindictam ſanguinis, & hoc tene, licèt Vinc. tenuerit ꝯtrarium, quia ita declaratum eſt in d. c. 2. & credo verum, quando alio modo non poteſt recuperare, & ſic intellige præfatum. c. 2. quando mortem non intendebat, ſed recuperationem ſuã, quia ſi intentio erat maculata, erit irregularis, ſi mors, vel mutilatio eſt ſecuta ſecundùm Hoſti. eod. titul. in ſumm. §. qua pœna, verſi. verũ circa hanc materiam, & ſic intellige. ca. ex literis, de exceſ. præla. & 24. quæſtio. 5. ca. 2. & de pœniten. diſtinct. 1. cap. periculoſè. Idem tene, etiam ſi furem capiat, & iudici tradat ſm limitationem prædictam.

7 Quid ſi poſt ſuſpenſionem, ſeu occiſionem lætetur, & habeat gratum? [e] Reſpon.

quòd

a Loquitur de cauſa ꝓpinqua] Fortè, quia dedit opẽ, cõſiliũ, & hmõi. Et cauſa propinqua ẽ, ſi eũ lætaliter ꝑcuſſiſſet, remota, vt ſi ego, feci feneſtrã, ex qua quis ſe præcipitauit.

b Licèt talis fur.] non fuit occiſus fur, ſed q̃a fuerant ſibi amputata virilia, & oculi eruti, cibum ſumere noluit, & expirauit &c.

c Etiã ſi non habuit animum] Ratio eſt in §. 6. infra, eodem.

d Proteſtationẽ.] Quã proteſtationẽ dẽt facere redigi ĩ ſcriptis, ſecundũ ꝙ conſuluit. Ioan. An. ibidem nam aliàs multi poſſet clericos trucidare. Et intelligo, ſiue iudex occidat eum iuſtè, vel iniuſtè, quia ea, q̃ bono aĩo facim⁹. &c. 23. q. 5.

e Gratũ] Ho. in ſum. eo. ti. § qua pœna, ver. Quid ergo ſi placet, dicit, ꝙ poſſum⁹ gaudere, q̃a punita ſunt maleficia pro honore Dei. Et debem⁹ triſtari, q̃a imagini Dei euenit malum.

a Cap.ſi.eo.tit.]Et ibi pulcher caſus,& pondera,qa ſacerdos clamauit alta voce, vt omnes præcauerẽt, facit ſm Ab. ibi ꝯtra clamantes ſubmiſſa voce, vel poſt caſum contingentem, quia non excuſantur, in quo peccant ruſtici mulos ducentes, qui poſt percuſſionẽ dñt, Caue.

e Vel ex libidine]Pone exẽplũ ſecundũ Io. And. & ibi refert Pa.in d.c.ſi aliqs,qa fortè mulier talis eſt, cui ẽ dedec⁹ apparere prægnantẽ, quare ꝓcurat hoc fieri,vt poſſet vacare libidini aliq̃ fa iũt, vt pp pauPertatem euitent ſobolẽ, q̃ꝗ ſit ad hoc mr̃imonium conſtitutum.

ꝙ non erit irregularis, qa lex promotionis attẽdit factum. 15.q.1.c.ſi.

8 Quid de ſacerdote, qui pro ædificatione eccleſiæ, vel domus aduocauit aliquem in adiutorium, qui a caſu interijt? Reſpond. ꝙ non eſt irregularis, ſi nihil de contingentibus omiſit. c.ſi.eo.titu. a

9 Quid de ludẽte cũ alio, qui a caſu occidit ſocium? Reſp. ꝙ ſi ludebat cum perſonis, cum quibus erat licitum, b & ludo licito, & veriſimiliter ex conditione ludi talis caſus euenire non debebat, nõ eſt irregularis, vt patet in c.lator, eo.titu. vbi clericus ludẽs cum clerico (quod licet) & nihilominus vnus ipſorum alterum accipiens & proſternens ad terram cultellũ ſibi infixit, & mortuus eſt, & tñ proſtratus non eſt irregularis, quia conditio ludi non erat proſternendi, & ideo non fuit in culpa, ſed proſternens. Si verò nõ cõſiderauit conditionẽ ludi, ex qua tale q̃d euenire poterat, erit irregularis, vt in c.continebatur, eo.titu. vbi volẽs equitare ſup ſociũ, c qui habebat falcem in latere, occiſus eſt, & ſocius eſt irregularis, quia cõditio ludi erat, vt qui tetigiſſet baculum alterius ſuper eum equitaret, & ideo debebat deponere falcẽ, ex quo ludi iſta erat ꝯditio, ſi tñ prohibuiſſet, nè eũ equitaret, tenet Pa.in d.c. ꝙ non eſſet irregularis. Hoſt. tñ & alij tenent, ꝙ etiam propter ludi cõditionem, quia potuit euenire; ſed Pa. opinio magis placet. poteſt tñ epiſcopus diſpenſare in caſu, quo efficitur irregularis, vt in ſubdiaconatus officio miniſtret, ſi ſubdiacon⁹ erat, vt in d.c.continebatur.

10 Quid de eo, qui dat poculum amatoriũ, d ex quo ſequitur homicidiũ, quãuis non intenderet? ℞. ꝙ homicida ẽ, & irregularis, vt no. Pa. in c.ſi aliquis, eo. tit. facit l. ſi quis aliquid. §.qui abortionis, ff. de pœnis. Ratio, quia dat operam rei illicitæ; ſecus ſi non ſequitur homicidiũ, puta qa fętus nondum erat formatus, quia licèt peccet mortaliter, quicunq; dat aliq̃d ad potandum vel ex libidine, e vel odio, f & hmõi, vt non poſſit generare, aut concipere, vel naſci ſoboles concepta, vt patet in d. c.ſi aliquis, tamen irregularis non eſt, g vt ibi glo.

11 Quid de eo, qui inſequẽs alium, qui ex fuga cecidit, & mortu⁹ ẽ? ℞. ꝙ eſt homicida, ſi fugiẽs timebat de graui malo ſibi infligendo, niſi fugeret; ſecus, ſi de leui & cã ludi. vñ Pa. in c.exhibita, eo. dicit, ꝙ ſi quis ꝓijcit lapidẽ, vt aliũ percutiat, dummodo percuſſio nõ poſſit eſſe grauis, & alius, nè percutiatur, fugiẽs cadat; & occidatur, nõ erit irregularis, vel ſi proijceret lapidem a remotis, & alius timens fugeret, & corruens interiret, ſimiliter non eſt irregularis; ſecus, ſi vt grauiter percuteret, vel iactus potuiſſet grauẽ ꝑcuſſionẽ facere, niſi alius fugiſſet, qa tũc tenet̃ de homicidio, quia tũc noxius eſſet ludus ẽt in pueris. h

Quid

b Erat licitum] Licitũ eſt. n. aliquã ludere, vt fecit Iſaac. 32.q.4. recurrat. luſit ẽt Ioſeph cũ fratribus ſuis. 22.q.2. ꝙ ait Ioſeph.

c Super ſociũ] Iſte fuit laicus, ex quo no. doc. ſecundũ vnũ intellectũ, ludũ eẽ prohibitũ clericis factum, ſcilicet cum laicis.

d Poculum amatorium] Iſti grauiter puniũtur. De hoc Ioan. de Ana.conſil. 1. & Barba.con.27. faciũt enim aliqui quaſdã incantationes dãdo aliq̃d ad potandũ, ſiue comedẽdũ, vt mulier, vł vir inclinetur ad amorẽ, vñ, ſi ſeq̃tur mors etiam ꝑter intẽtionẽ, de homicidio tenẽtur d l. ſi quis aliq̃d. §. q abortionis, vbi dr̃, Qui abortionis, aut amatoriũ poculum darent, & ſi dolo non faciunt, quia mali exempli res eſt, ĩ metallũ damnantur, honeſtiores in inſulã amiſſa parte bonorũ relegãtur, q̃d ſi ex eo mulier, aut hõ perierit, ſummo ſupplicio afficiant̃, hæc ibi. De quo ẽt ĩ l. 3. §.1.ff.d̃ ſica. vbi ẽt qui dat, vt cõcipiat, pp malũ exẽplũ punit̃, ſi deceſſerit, licèt ñ vltio ſupplicio. Et ibi not. Bart.

f Vel odio] Vt puta ſi dat, vt ab inteſtato ſuccedat vel vt inſtituat̃ hæres ab illo, q̃ abſq; filio recedit, vel vt vxor ſterilis ſit inuiſa marito.

g Non eſt] Rõ, qa lex reqrit factũ, & nõ eſt irregularis, ſ idiſpẽſabiliter, qa põt diſpẽſari cũ eo; & ita cõcorda ſecundũ Pa. in d.c. ſi aliqs, gl iſtã, & in c. periculoſæ, de pœni. di. 1. q̃ dicit clericũ, qui voluit facer̃ homicidiũ, & nõ fecit, eẽ irregularẽ.

h Pueris] Et ſic ꝓcedat opi. In. ĩ d.c.exhibita, & vide Cępo. con. 13. vbi de fugato, q̃ cecidit ſup lapidem, & mortuus ẽ &c. Et vide ẽt eũdẽ conſ. 30. & 31. & Anc. con. 285. Nã ludus noxius eſt ĩ culpa. ff. ad legẽ Aqui. Nã ludus.

12 Quid de illo puero, quo veſicam porci inflatã violenter fragente, ex terræmotu mulier grauida ex paueſcit facta fugiẽs diſꝑſa eſt? ℞. ꝙ non eſt homicida, nec irregularis per doctrinam Pa. in d.c.exhibita quanuis Inn. Abb. & Vicẽ. videãtur ſentire, ꝙ tam in iſto, q̃ in pręcedenti imputetur ei homicidium. Sed mihi videt̃ durũ, nec text. in d.c. videtur velle, vnde non quælibet cauſa debet attendi, ſed propinqua ad hoc, vt ſit irregularis, facit ff. ad leg. Cor. de ſica. l. nihil intereſt, in gloſ. Non. n. quia faber faciat cultellũ, eſt homicida, ſi tamen animo nocendi facit, & minorem diligentiam adhibuit, tunc conſideratur cauſa remota ſecundùm Ber. in ca. decætero, & c. pręsbiterũ, de homic. vnde, cum quis percutit alium vulnere non mortifero, tamen ex imperitia medici, vel incuria, vel expoſitione ad labores, & ſudores ille moritur, non eſt irregularis ſecundùm Ber. in c.exhibita, de hom. in gl. in ver. corruens.

13 Quid de clerico, qui venando, vel ſe exercendo iaculum proiecit, & alium a caſu interfecit? ℞. ꝙ tenetur de homicidio, & eſt irregularis, ſiue adhibuerit diligentiam vel ne, quia dabat operam rei ſibi illicitę capitulo. hi qui arborem. l. diſt. facit in argu.

14 Quid de cuſtodientibus infirmos, qui ad eorũ petitionẽ dederũt eis vinũ, vel aliq̃d hmõi? ℞. ꝙ ſi certũ eſt eos mortuos pp hoc & ipſi hoc potuerũt præuidere ꝙ irregulares ſunt, nõ debẽt tñ facere ſibi hac conſciam, ꝙ pp hoc ſint mortui ſm Ro. q̃ñ bono aĩo id fecerũt, niſi ſit euidens culpa, vel diſſoluta negligẽtia. Et ſi hñt cõſciam, debent deponere ad conſiliũ boni viri, niſi ꝯ præceptũ medici expreſsè dediſſent, qa nõ excuſarent, vt no. in d.c. tua nos, de homi. idẽ dic de vertentib. infirmos, vnde vel apoſtema frangitur, vel anhelitus obturatur, & ſuffocantur.

15 Quid de parentibus, qui à caſu proprios filios occiderunt? ℞. ſi ex culpa graui, vel leui, tenentur de homicidio, vt patet in gl. c.ſi. de his q̃ fil. occi. Nã dat̃ eis ꝓ culpa graui pñia. 7. vel. 5. annorũ, pro leui trium. Si aũt nulla culpa præceſſit, non tenentur. No. tñ ſm Ho. & Pan. & alios doct. in d.c.ſi. ꝙ ſi culpa ſit occulta, ſiue grauis, vel leuis, non debet dari pœnitentia publica, contra quod faciunt multi, qui impoſuũt publicã pñiam, de qua ĩ c. ĩ capite. l. di. & malè, quia fieri non debet talis pœnitentia, niſi crimen adeo fuerit graue, ꝙ totam commouerit vrbẽ. vt in d.c. in capite. collocare tñ apud ſe filios tenellos parentes non debent, aliter ſunt in culpa. 2. q. 5. conſuluiſti, & eis imputatur homicidium, ſi ſequitur, niſi fortè ita pauperes eſſent, ꝙ non poſſent eos pannis fouere contra frigora, quia tunc tenẽdo apud ſe in lecto, ſi debitã faciunt diligentiam, in reliq̃s non tenent̃ aliqua culpa qa duob. malis cõcurrentibus minus eligitur. 13. di. nerui, & ideo, ſi eſt minus periculum collocare penes ſe, quàm aliter tenere, excuſantur.

16 Quid de tenentib. animalia, puta vrſum, vel leonẽ, quæ aliquẽ interfecerunt? ℞. ſi non fuerunt in aliqua culpa, non tenent̃ de homicidio, alias ſic, puta qa erãt ferocia, & nõ tenuerũt ligata, & hmõi, ar. c. q̃ a boẽ, & c. ſæpę. l. di. & quod not. in c. de occidẽdis. 23. q. 5. Et hoc tene, licèt Ho. in c. ad audientiam, de hom. videatur tenere, ꝙ nullo modo ſit irregularis, a niſi fuerit in materia, vel lata culpa, ar. l. 1. §. in beſtijs, ff. ſi quadrup. pau. fecit. dicatur.

17 Quid de illo, qui vocat milites ad defenſionem ſui iuris, ſi aliquis ibi occidat̃? ℞. non tenetur de homicidio, vt in d.c. de occidẽdis, & q. 3. eadẽ cauſa. c. Maximian⁹.

18 Quid de medico, cui præter voluntatẽ infirmus mortuus eſt in manibus, ſeu ſub cura? ℞. ſi iſta quatuor concurrant, non habet culpam. Primum, ꝙ illud officium ſibi conueniebat, quia non erat ei prohibitum exercere, ſicut eſt clericis, & religioſis chirurgiam, in ca. ſententiam, & cap. non magno, ne cle. vel mon. Secũdum, ſi erat peritus b in arte. Tertium, ſi exhibuit omnem

a Sit Irregularis] Vide Innoc. in c. ad audientiam, eo. titul. & Ro. in fin. fo. 17. & per gl. in l. 2. ff. ſi quadrũ. pau. fe. dic. & inſt. eo. ti. §. ſi & videtur potius quod ſic, præcipuè in dolo, vł lata culpa.

b Si erat perit⁹] Et ſic non ſufficit, ꝙ vocet ſe peritum, ſed debet eſſe re ipſa, & facit. l. illicitas. §. ſicuti, ff. de offi. præſi. ſicut dicimus de conſulẽte, qui ſi per imperitiam conſulat, & ſequatur ex conſilio ſententia, ſi conſilium fuit erroneũ, tenetur parti læſę vt l. Idem iuris. ff. ad l. Aq. hæc Pan. in d. c. tua nos.

diligentiam ſm artē. Quartum, ſi informauit de his, quæ ſunt contraria ægritudini infirmi. Nam iſtis ſeruatis non imputatur ei homicidium, ita no. Pa. in ca. tua nos, e. ti. aliàs tenetur, de æta. & qualitat. c. ad aures, vbi de hoc.

19 Quid de eo, qui impellitur in alium, & ille moritur, vel de eo, qui declinās eum, qui volebat percutere, percuſſus eſt alius ex tali declinatione, & occiſus? ℞ ſm Hug. in c. ſæpe. l. di. nō ē irregularis, nec homicida, niſi in fraudē fecerit.

20 Quis de eo qui mandauit aliquem verberari inhibēdo, nè interficiat, vel mutilet? ℞. ſi mandatarius interficit, vel mutilat, ſeu interficitur, vel mutilatur ꝑꝑ talem percusſionē faciendam, homicida iudicatur mandator, qa mandando in culpa fuit, c. is qui, eo. ti. li. 6. qn̄ veriſimiliter hoc poſſe euenire debuit cogitare ibi. Idē dic de eo, q̄ mandat aliquē capi, qn̄ veriſimiliter [a] mors poterat cōtingere. & hoc quò ad eū, q̄ iuſtè & ex officio mandat. Secus in alijs, quia qualitercunq; mors ſequatur, irregulares sūt, quãuis veriſimiliter non debebat euenire.

21 Quid de illo, qui volenti fugere inimicos ꝑꝑ timorem conſuluit, vt remaneret, & pacē procuraret ꝑꝑ ꝙ remanſit, & occiſus eſt? ℞. non tenetur, qn̄ bono animo fecit, habens probabilem cauſam credendi, ꝙ ex remanſione non imminerer periculū, puta, quia inimici erant eius cōſanguinei, vel tales amici, ꝙ eos poterat cohibere, ſecus eſſet, ſi non habuit probabilem cauſam credendi, vel ſi habuit, non tamen fecit, quantùm potuit, quia ſic imputaretur ei homicidium, vt in capitulo tua nos, eodem.

22 Quid de eo, qui miſit puerū ad aquādum equum, monens, vt caueret a flumine, q̄ ſubmerſus eſt? ℞. ſi rōnabiliter poterat dubitari, eſt irregularis, aliter non. [b]

23 Quid de illo, qui cum corrigia, q̄ habebat gladium, verberans famulum interfecit? ℞. ꝙ eſt irregularis, qa probabiliter debebat credere occaſionem non remouēdo gladiū. c. ad audientiam, eo. ti. & c. præsbyterum, de quo infra, irregularitas. §. 6.

24 Quid de illo, qui interrogatus de maleſactore, ipſum eis oſtendit? ℞. ſi probabiliter potuit cogitare, ꝙ ad mortem eū quærerent, eſt irregularis, aliàs non. de hoc etiā habes infra, irregularitas. §. 14. Et ibi vide multos caſus.

HOMICIDIVM. 3. committitur, neceſſitate, [c] ſ. defenſionis, quæ quando & quomodo liceat, vide ſupra, defenſio.

1 Quid ſi violentia infertur rebus ſolū, Vtrum occidens [d] pro ipſis ſaluandis excuſetur? ℞. Pan. in c. ſignificaſti, el. 2. eo. ꝙ non clericus, nec etiā pro ipſis recuperandis, vt in c. ſuſcepimus, eo. Si verò eſt laic⁹, de iure ciuili eſt clarum, ꝙ poteſt impunè occidere, ſi aliter ſaluare [e] nō poterat eas, vt in l. furem, ff. de ſica. & in l. itaque, ff ad l. Aqui. & hoc habebit locum in omni foro contentioſo ſœculari. Sed quò ad irregularitatem tam clericus, quàm laicus occidens, vel mutilans pro ipſis ſaluandis erit irregularis, vt patet in capitul. ſuſcepimus, eod. Not. gloſſ. 2. 23. quæſti. 3. in principio. An autem peccet mortaliter occidē do pro rebus ſaluādis, dic vt ſupra, Defenſio. §. 2.

2 Quid ſi violentia infertur perſonæ ſolū, vel perſonæ, & rebus ſimul? ℞. Pa. in d. c. ſignificaſti, ꝙ aut poteſt euitare fugiēdo aggreſſorem, & ſic clericus tenetur fugere [e] per d. c. ſuſcepim⁹, in laico verò Bart. in l. 1. C. vnde vi, vr̄ tenere, [f] ꝙ non tenet̄ fugere, quia fuga eſt iniuria, vt l. itē apud Labeonem. § 1. ff. de iniur. & dicit Cin. in l. ſi ex plagijs. § tabernarius, ff. ad l. Aquil. ꝙ fuga reddit fugientem viliorem. Ergo ſicut licèt pro iactura rerum, multò magis ꝓ iniuria corporali, quæ eſt maior iniuria. l. in ſeruorum, in fi. ff. de pœnis. Tu dic ꝙ ſiue in clerico, ſiue in laico, ſi poteſt fugere, nō licet occidere, vel mutilare aliter incidit in pœnam irregularitatis ſm Rain. & Ber. Go. tn̄ tenet, ꝙ poſt peractam pœnitētiā poterit in ſuſceptis ordinibus miniſtra-

re

a Quando veriſimiliter] Vide ſupra, homicidium. 1. §. 11. vbi videtur contra &c. Loquitur eñ ib de cōſulēte.

b Aliter non] Hæc Hoſt. eo. ti. §. qua pęna, ver. qd, de p̄sbitero.

c Trid. Sin. ſeſſ. 14. c. 7. d̄ re. P. V.

d Occidē:] Nunquid liceat mulilare, vel percutere pro ſaluādis reb⁹, vide ſupra, defenſio. §. 2. & excōmunicatio. 5. §. 13.

e Aliter ſaluare] Vide Cæpo. ꝯſ 40. & 46. & 52.

f Tenetur fugere] Vide Ale. cō. 77. & 129. 1. par.

g Videtur tenere] Iſta opini. eſt fortè de iure verior præiu. Pan. ibid. in d. c. ſignificaſti, ſed alia ſecurior.

re ſine diſpenſatione, ſed non aſcendere ad maiores & ita intelligit. c. de his clericis. l diſ. Si verò aliter nō poteſt fugere, nec euadere, niſi mutilet, vel occidat, ſic licitè tam clericus, quā laicus occidit, vel mutilat, & ſine oī pœna irregularitatis, vt in cle. vnica, eo. & ſine omni peccato ita, ꝙ ſtatim præsbiter poſſet celebrare ſecundū Io de Lign. tractatu de iuſto bello. Facit c. olim, el 1. de reſt. ſpo. dummodo nō facit animo vlciſcendi. Facit pro hoc capitu. 2. eod.

3 Quid ſi interfecit pro defenſione ꝑſonæ alterius, quā aliter non poterat ſaluare? ℞. ꝙ licèt hoc poſſit ſine oī pctō, qn̄ volebat iniuſtè talē perſonam interimer̄, tn̄ irregularis efficit̄, [a] vt no ī d. c. cle. vnica e vide s̄. cler. 10. §. vl.

HOMICIDIVM 4. ſ. ſpūale, cōmittitur in anima ſolū, multis modis. Primò p̄latus non arguēs. 43. di. Epheſijs. Secūdò adducens ſubditos in deſperationē ꝑꝑ auſteritatē. 45. di. recedite. Tertiò q̄cunq; defraudet res eccleſię. 12. q. 2. q̄ Chriſti, & c. q̄ abſtulerit. Quartò non ſoluēs legata defunctorū. 13. q 2. q̄ oblationes, cū duob. c. ſe. & dn̄r mēbra diaboli. 12. q. 2. cū deuotisſimā. Quintò de reb. alienis faciēs eleemoſinas. 14. q. 4. imolās. 16. q. 1. decimæ. Sextò alios ad malū ꝓuocans, de conſe. diſt. 4. quæris, ver. veruntamen rectè dn̄r, de poe. di. 1. noli. Septimò decimas debitas nō ſoluendo. d. c. decimæ. Octauò prouocans ad iuramentū, quē ſcit falsè iuraturum. 22. q. ille. vincit. n. homicidam iſte. Nonò odium alteri gerendo de pœ. di. 1. homicidiorū, 1. lo. 3. Decimò alteri detrahendo. d. c. homicidiorum, & 6. q. 1. ſum. iniquitas. Vndecimò morienti pecuniam negando. 16 q. 6. agnouimus. Duodecimò de ſe malā ſuſpitionē dando. 21. q. 3. non ſunt audiendi. Tertiodecimò oppresſionem, vel iniuſtitiā, aut iniquitatē exercendo, de pœ. diſ. 1. omnis. Quartodecimò cauſa libidinis explendę, vel odij meditatione, homini, vel mulieri aliquid faciendo, vel ad potādum dando vt non poſſit generare, aut concipere, vt in c. ſi aliquid, de homicidio.

HOMICIDIVM. 5. quò ad [b] pœnam. ſ. irregularitatis, & alijs de iure canonico. Vtrū omnis homicida ſit irregularis? ℞ ꝙ ſic quilibet, qui occidit poſt baptiſmum per induſtriā, [c] & per inſidias, vt no. Pa. in c. 1. de homicidio, & ibi patet ex tex. & ēt eſt irregularis [d] oīs homicida voluntariè occidens ſiue ex iuſtitia, [e] ſiue legis aut canonis permisſione, ſiue ex vindicta, ſiue ſine peccato, ſiue cū peccato, ſolū modo excipitur ille, qui occidit non valēs aliter euadere, & hoc intelligo, ſi hēt occidens vſum rōnis, quia oīs furioſus, infans, & dormiens, ſi occidunt, non ſunt irregulares, Cle. vnica, e. ti. Vnde iudex, quātuncūque ex iuſtitia procedit, eſt irregularis. 51. diſt. aliquantos, & accuſator, aut teſtis, vel etiam notarius ſententiam ſcribēs, vel proferens, aut atteſtationes ſcribens, vel legens, dū publicant̄, Aduocatus, intelligo ꝯ reū, vel ēt pro reo, ſi mors infligatur accuſatori, aſſeſſor, & quilibet ali⁹ officialis in cā mortis, vel mutilationis mēbri irregularis eſt, vt no. in d. c. aliquantos, in glo. & per totum extra, nè cle. vel mo. ſententiam. Et non ſolùm qn̄ quis interficit, vel mutilat ꝑ ſe, ſed ēt ex mandato, conſilio, defenſione, permisſione, cooperatione, aīatione, auxiliatiōe, ſm quod s̄. in 1. c. huius tituli declaratū eſt, fore homicidas, ſolùm excipio quò ad irregularitatem eū, qui nō obuiat, cū posſit, quia licèt ſit homicida, ſecundū qd̄ dixi s̄. non tamen, credo, erit irregularis, niſi ſm quod ſupra dixi, Homicidium. 1. §. 17. quia lex promotionis factū requirit. 15. quæſtio. 1. ſi quis non iratus. Et pro his omnibus facit capitulum, ſicut dignum, eodem titulo, etiam ſi occiſus, vel mutilatus ſit paganus. l. diſt. clericum. Homicida verò caſualis in caſu, in quo ei imputatur, ſimiliter irregularis eſt, aliàs nō. Et qui ſunt, dictum eſt in 2. ca. huius tituli. Homicida ſimiliter ex neceſſitate, niſi pro euaſione ſuę perſonæ, vt dictum eſt c. 3. huius ti. homicida verò ſpiritualis nullo modo irregularis efficitur, per baptiſ-

a Irregularis efficitur] Hoc tenuit glo 2. 23. q. 8. in ſumma ſub dubio fortè, ſed vide ſupra defenſio. §. 3.

b De homicidij pœna, & diſpenſatione. Sinod. Tri. ſeſ. 14. ca. 7. de ref. P. V.

c Per induſtriā] Hic induſtria capitur in malam partem. Et illud verbum per inſidias d̄clarat ver. per induſtriam ſecundùm Pa. in d. cap. 1.

d Irregularis] Hæc aūt irregularitas prouenit de iure diuino ſecundùm Pan.

e Siue ex iuſtitia] Et hæc prouenit de iure poſitiuo ſm Pan.

mum etiam tollitur irregularitas homicidij ante commiſſi, vt ſupra. Baptiſmus. 7. §. 3.

1 Vtrum cum homicida volũtario [a] ſolus Papa poſſit diſpenſare? ℞. ſm communiter doc. in ca. ſicut dignum, eo. tit. ꝙ ſic, quanuis gl. [b] in ver. conſilium, ver. & cum tali, tenuerit, ꝙ nec etiã Papa poſſit. Sed tu tene cum communiter doct. ꝙ põt, imo dicit Pa. ĩ c. ego N. in fi. de iureiurã. ꝙ clerici põt vti armis ẽt offenſibilibus de licentia Papæ, [c] quia ſolũ eſt prohibitũ de iure poſitiuo, ſed inferior nemo poteſt diſpenſare, q̃tuncunque ẽt ſit occultus. c. vlt. de tẽpo. ord. Vincent. tamen tenet, ꝙ ſi omnino occultũ eſt, & egit pœnitẽtiam, ꝙ non indiget diſpenſatione, q͛a eccleſiæ non eſt obnoxius, quia peccatũ occultum. 32. q. 5. Chriſtiana, nec deo propter pœnitentiam, qua ei ſatisfecit, & iõ celebrare põt, & vti ordinibus ſine alta diſpenſatione. Lau. verò & Ioann. concordant cum Vincen. ſi modò diſpenſatio epi interuenit. d. Ant. verò in c. ex tenore, de tempo. ordi. tenet, ꝙ ſi eſt omnino [d] occultum, prout occultum diſtinguit contra probabile. (i. q͛a probari non poteſt) ſic reſpiciẽdo legẽ promotionis [e] publicam ſic non indiget, ſed ſi aſpiciamus ad legem conſcientiæ informatam ex lege poſitiua, ſic indiget diſpenſatione, quod intelligo de diſpenſatione non Papali, ſed epiſcopali, vt ſatisfaciat conſcientiæ, & ad c. fi. de tempo. ordi. quod videt̃ contrarium, Reſpondetur, ꝙ loquitur de diſpenſatione non Papali, ſed epiſcopi quæ eſt neceſſaria, vt tenet Lau. & Io. & ſequitur Arc. I. di. de his, & videtur tenere etiam Pa. nè quis conſtituat ſe iudicem in cauſa ꝓpria exiſtimando omnino occultũ, qđ fortè non eſt, qđ no. quia facit ad multa.

2 Vtrum cum homicida caſuali, q͛ eſt in culpa, inferior a Papa poſſit diſpenſare? ℞. Pa. in c. continebat̃, e. ti. ꝙ epiſcopus poteſt diſpenſare in minoribus ſolum, vt in c. ad andiẽtiam, eo. ti. archiepiſcopus, verò vt commiſſarius Papæ põt in ſubdiaconatu verò, vel præſbiteratu ſolus Papa diſpenſat, vt in dict. c. continebatur.

3 Vtrum mutilatio membrorũ extra caſum infirmitatis pariſicet̃ quò ad peccatũ mortale, & quò ad irregularitatem, & eius diſpẽſationẽ homicidio? ℞. glo. ſingularis in cle. vnica. e. ti. ꝙ ſic facit. c. aliquãtos. I. i. di. cũ multis alijs ibi. & c. clericis, nè cle. vel mo. & ca. in archiepiſcopatu, de rap. c. is q de homi. lib. 6. & alijs allegatis. in d. gl. in ver. mutilet.

4 Vtrum epiſcopus poſſit diſpenſare cũ homicida circa beneficium? ℞. ſecundùm Hoſt. ꝙ circa ſimplex poteſt, ſed circa curatum non, ſed ſolus Papa; arg. c. ad ſupplicationem, de renunciatio. Not. Pa. in ca. fin. [f] de cle. pugnan. in duel.

a Vide Trid. Sin. ſeſ. 24. c. 6. de ref. P. V.

b Quanuis gl.] Hæc gloſſa habet pro ſe bonam rationem, quia irregularitas cauſata ex homicidio vr̃ de iure diuino, iuxta illud dominicum ad Dauid, Nõ ædificabis mihi templum, quia vir ſanguinarius es, de conſ. diſt. 1. in princi. 1. q. 7. ſi q̃s omnem. Sed Papa non diſpenſat contra ius diuinũ. 25. q. 1. ca. ſunt quidam ergo &c. Sed dicũt doctores, ꝙ hoc debet intelligi quo ad difficultatẽ, q͛a de facili non diſpenſatur cum talibus, niſi fortaſſe aliqua neceſſitas, vel vtilitas ſuadeat, per Pa. in d. cap. Ego. n. de poteſtate Papæ, vide in c. propoſuit, de conceſ. præb.

c De licẽtia Papæ] Nõ deberet tamen facere niſi ex magna cauſa, vt ibi per eũ.

d Si eſt omnino] Dicẽdũ in hoc caſu, ꝙ ſi quis eſt irregularis occultè, non poteſt epĩſcopus diſpenſare. Secus, ſi poſt ordinẽ incurriſſet, & eſſet ſcandalum, & procedet opinio hic poſita, ꝙ epiſcopus poſſit.

e Legem promotionis] Scias, ꝙ ĩ promotiõe ad ordines dupliciter lex conſideratur. Prima lex conſcientiæ. Secũda lex iudicialis. Prima poteſt dupliciter informari, primò ex l. Dei, & tũc nullum crimen peracta pœnitentia impedit a promotione, quia omne peccatum pœnitentia deletur ſecundũ Inn. in d. c. ex tenore, & in cap. niſi. §. propter conſcientiam, de renun. Vnde dicimus omnes irregularitates eſſe de iure poſitiuo ſecundùm eum. Item ſecundò poteſt informari a l. poſitiua, vnde poſtquam pœnitentiæ arbitrariæ fuerunt, pœnitentia non commenſurabatur peccati grauitati, ideo non reputabant̃ peccata grauia, prout erãt a peccatoribus, ideo ſtatutum eſt, ꝙ in lege ꝓmotionis. ſ. in ſuſceptis vel ſuſcipiendis ordinib⁹ ſint impedimenta. Secũda eſt lex iudicij quæ eſt a iure poſitiuo, ſicut præcedens, ſed differunt, quia lex cõſcientiæ quieſcic in ſolo fine ĩpellendi, & ſtimulãdi conſcientiam ad abſtinendum a miniſterio ordinis ſuſcepti, vel ſuſcipiendi. hæc autem, iudicij præciſè cõpellit, quæ informatur probationibus extrinſecis. Prima ãũt informat̃ notitia priuata, per quã cõſciẽtia certificat̃, hæc d. Ant. in d. c. ex tenore, in. 4. column.

f No. Pa. in cap. fi.] Ibi dicit hãc diſpenſationem eſſe gratioſam ꝑ tex. in fi. ibi, miſericorditer, & de hoc vide Pa. in c. at ſi clerici. §. de adulterijs, de iudic.

Quid

5 Quid ſi nõ mutilat, ſed debilitat, an ſit irregularis? Reſpon. Pan. in c. de diacono, qui cle. vel vo. quòd nõ arg. 1. q. 1. ſicut vrgeri, quia licèt membrum debilitatũ ſit quaſi inutile quò ad operationem, tamen valet ſaltẽ ad decorem, & in pœnis facienda eſt mitior interpretatio. concor. Gaſpar. Cald. in d. c. de diacono. In cõtrarium tamen facit, qđ not. Ci. [a] in aut. ſed nouo, C. de ſeruis fug. Vnde Bar. in l. 2. ff. de publi. iudic. in fi. dicit, ꝙ mutilatio propriè eſt, qñ membrum læditur, ita, ꝙ non poteſt exercere ſuum officium. Hoc probatur in l. idem Ophilius. in princi. ff. de ædil. edic. Truncatio verò eſt, quando ex toto abſcinditur membrũ d. Cle. vnica. Non dicit trũcat, ſed mutilat. Et ideo intellige, ꝙ non eſt irregularis, quando quis non debilitat ex toto, ſed quando ex toto ita, ꝙ nihil poteſt facere, ſic teneo, ꝙ ſic irregularis ꝑ d. Cle. vnicam, & c. quicũque percuti. 23. q. vltima.

6 Vtrum trũcatio, vel mutilatio digiti ĩducat irregularitatem? ℞. domi. Cardi. in Cle. prædicta decima q. ꝙ non, ſed cum ſit in principalibus membris ſecundùm Lau. alleg. c. 1. de clerico pug. in duel. quod loquitur de mẽbro. Pro quo no. ꝙ mẽbrũ propriè ſumptum, & ſtrictè eſt ſm Bar. & Io. de Imol. in l. 2. circa fi. ff. de publi. iud. pars corporis [b] habens officiũ ſeparatum & diſtinctum, ſicut manus ad palpan. & pes ad ambulan. facit. capitul. ſingula. 89. diſt. iuncta glo. Facit tex. in d. cap. ſicut vrgeri videor, & in aut. prędicta, ſed nouo iure. Digitus autem non eſt propriè mẽbrum, ſed pars membri, [c] ſeu officium membri, vt in l. non ſunt liberi, ff. de ſtatu hominum, & d. l. idem Ophilius. Et ideo optimè tenendum, non eſſe irregularem talem truncatorem, vel mutilatorem.

7 Qua pœna punitur pater, qui occidit filium, vel filius, qui occidit patrem? Reſ. Pa. in c. 1. de his, q fil. occi. ſm leges ponatur in ſacco de corio cum cane [d] ſimia, vipera, & gallo, & ſic proijciatur in flumine. Si non habetur, portatur in inſulam a feris deuorandus. l. vnica, C. de his q pa. vel fi. occ. & l. pe. ff. ad l. Pomp. de paricidijs. [e]

8 Qua pœna puniunt̃ alij homicidæ? clericus debet deponi, & ſine alia incorribilitate tradi curiæ ſœculari [f] hoc intellige, quando volunntariè occidit, Si verò a caſu, tũc gl. in c. fin. [g] de illis qui fi. occid. dicit, ꝙ ſi caſu, nulla culpa pręcedente ſic nulla pœnitentia imponitur, niſi fortè ad cautelam, quia bonarum mentium eſt culpam agnoſcere, vbi culpa non eſt, capitu. conſilium. §. 2. de obſerua. ieiu. 5. diſt. an eius. Si verò culpa præcedente, dic vt ſupra, homicidium. 2. §. 15.

9 Ad quid tenentur homicidæ, vide infra, reſtitutio, primo. in ver. homicida.

a Quod no. Cy.] Vbi etiam Bal. tractat, ſi pro delicto ſit pœna manus, & illa ſit inutilis, an debeat amputari.

b Pars corporis.] Vide Pa. in d. c. 1. qui cleri. vel vouen. & in cap. Ego enim, de iureiurand.

c Sed pars membri] Largè tamẽ dicitur mẽbrũ, ſicut quilibet lapis eſt pars domus. Dens tamẽ non eſt membrũ ſecundùm Bartoluni vbi ſupra.

d Cum cane] Ponuntur iſta tria animalia ad maiorem pœnam, quia canis naturaliter fugit ſimiam, & ſimia gallum, gall⁹ viperam, & cum vipera nõ inueniat refugium, intrat corpus illius, & ĩponitur iſta pœna, vt ſic viu⁹ careat vſu omniũ alimentorum, vt ſupſtiti deſit cœlũ, & mortuo terra, de iure autem canonico nõ imponitur iſta pœna, vt in capi. ſententiam, nè cle. vel mona.

e L. Pomp. de paric.] Vide infra, paricida, & quæ ibi ſcribo, & nota contra matres occidentes filios ex illicito coitu conceptos.

f Vide ſ. in prin. qui Iti. tu. P. V.

g Curiæ ſœculari] Quando homicidiũ non eſt qualificatũ, clericus deponitur in c. cum nõ ab homine. Et quod ibi notat Pan. de iudi. Sed in qualificato, vt i eo, qui fecit eum interfici per aſſaſſinum, eccleſia imponit magnam, & grauiſſimã pœnam. Vnde diffidit cum cum bonis ſuis, vnde impunè poteſt occidi c. 1. eo. ti. li. 6. vnde conclude, ꝙ ſi eſt laicus, qui, commiſit tale crimen, ſuppoſitus eſt temporali iuriſditioni eccleſiæ, & tunc eccleſiaſticus mandabit iuſtitiam facere, vt in c. fin. nè clerici, vel monachi, libr. 6. Et talis punitur pœna legali, quia de iure canonico non reperitur talibus appoſita, ideo recurrẽdum eſt ad ius ciuile. c. 1. de oper. no. nuncia. Aut eſt clericus, & tunc etiã exiſtimo, ꝙ deponi debeat, & ſine alia incorrigibilitate tradi curiæ ſœculari. Nam ſi pro ſimplici homicidro ſit depoſitio, & detruſio in monaſterium, vt in capitu. cum non ab homine, de iudici. iuncto capi. tuæ, de pœnis, debet ꝑ iſto qualificato imponi gauior pœna, ſed grauior non inuenitur, ergo, cum non habent eccleſia, q͛d vltra faciat, relinquit eum iudici ſœculari. Hæc Panor. in c. 1. de his qui fi. occide.

g Tunc gl. in ca. fi.] Loquitur de parẽtibus opprimentibus filios in lecto. &c. Et ad hoc facit. ca. quæſitum, de pœni. & remiſ. &c.

Homo

HOmo conſtituitur ex anima, & corpore;altero iſtorum deficiente nõ eſt homo, vt patet ex.c.cũ Chriſtus, de hęre. & in c. quandam de cele. miſ. in capit. ſicut. 2.de homicid.

1 Vtrũ liber homo poſſit dari in pignus, & in ſubſidium aliarum rerũ deficiẽtium? ℞.ꝙ non. Facit.c.lator,de pigno.imò perdit recipiens eũ in pignus debitũ, & tãtundem de ſuo dare tenetur detẽto, vel eius parentibus, vt no.gl.in ca. ex reſcripto, de iureiur.& C.de act.& obli.aur.omnino.Vbi dicit,ꝙ tantundẽ reſtituat;rario, quia illa quæ non ſunt in noſtro commertio, obligari nõ poſſunt.l.1. §.eã re, ff.quę res pign.Sed liber homo nõ eſt dñs membrorũ ſuorũ. l. liber hõ, la prima. ff. ad l. Aquil. Et iõ pulchrè dixit Bal.in l. 2.C. de patribus,q fi.diſtra.ꝙ illa.l. 2.habuit ortũ à legi.antiq́s,ſm quas pater poterat occidere filios.l.in ſuis, in fi.ff.de libe.& poſt. quę hodie eſt correcta. Et ideò ſolũ ꝑmittitur venditio cauſa paupertatis,ſeu egeſtatis victus, quia filius ſic vẽditus poteſt ſe redimere ꝓciũ offerẽdo ipſe vel alius pro eo,vel mãcipiũ, vt in d.l. 2.

2 Vtrum liber, hõ poſsit dari in obſidẽ? ℞.ꝙ de iure non põt, niſi ꝑ papã, & imperatorem, vt not.in l.obſides,ff.de teſt. & l.diuus,ff.de iure fiſci, & per eum,qui non recognoſcit ſuperiorem, vt no.Bar.in l.famem,ff.de publi.iudi.& in l.hoſtes, ff. de capti.& in l. 1.§.de qua, [a] ff.de poſtul. Tñ conſuetudine vſurpatũ eſt contrariũ, ſm gl.in l. 2. C. de patribus, qui fi.diſtra. Et ſic de facto ſeruatur, vt etiam ciuitas, quę nec ognoſcit ſuperiorẽ;det obſides, & alij ſimiles,& hẽt talis ꝯſuetudo vim legis. l.de quib.de legi.imo vr̃ licere de iure cõidare obſides pro pace ſeruanda [b] ſm glo. in ver.obſides,in c.vt pridem. 23.q.8. ſed non pro pecunia, vt in d.c.ex reſcripto, & d.l. 1.§.eam rem, quæ res pigno. &c. quia liber homo non poteſt obligari,pro pignore nõ poteſt haberi in eo ius pignoris, ſed tantùm ius retentionis, vt dicit.d.glo.

HOnestas requiritur in omni negotio,quia eſt vnum præceptũ iuris, Inſti.de iuſti.& iu.§.iuris ꝓcepta sũt hæc, honeſtè viuere,&c.In matrimonijs,ff.de ritu nup.l.ſemp, in ꝯiunctionib⁹ nõ ſolũ qđ liceat, conſiderandũ eſt,ſ.de iure ſtricto, ſed & qđ honeſtũ ſit,ſ.de æq́tate. hęc ibi. In lege diſ.4.erit aũt,in voto.c.magnæ,de voto.In iuramento.22.q.5.de forma. nec fiſco rem,quam vendit retractare ꝑmittitur ꝑꝑ honeſtatẽ.l.vlt.C.nè fiſc⁹ rem, quã ven.euin.li. 10. Nec actio furti datur viro ꝯ̈ vxorẽ,nec patri ꝯ̈ filium, vel econtrario ꝑꝑ honeſtatẽ,ff.de furtis.l.ſi q̄s vxori, [c] in prin.& §.1.C.de fur.l.fi. Nec arrogato, [d] l.nec ei.§.pe.ff.de ado.ꝓpterea dicit tex.in l.ex damni infecti,in prin.ff.de dam.infec. honeſtus modus ſeruãdus eſt,& nõ immoderata cuiuſq; luxuria ſequenda eſt,ꝓpterea dicitur in l.filius qui,ff.de condi.inſti. nam quæ facta lædunt pietatem,exiſtimationem,verecundiã noſtram,& vt generaliter dixerim,quæ ꝯ̈ bonos mores fiũt, nec nos facere poſſe credendum eſt.hæc ibi.

HOnor [e] eſt maximũ exteriorũ bonorum,vnde potentatus,& diuitiæ ꝑꝑ honores deſiderabilia ſunt, 4. Ethic.

1 Cui debetur [f] honor? ℞.ꝙ ſolùm virtuti ſecundùm philo.4.Ethi.

2 An ſit honor [g] præferendus vtilitati? [h] Reſp.ꝙ ſic,ar.in l.Iul ff.ſi quis ob cauſa.te.

3 Vtrũ poſsit appeti honor ſine peccato? Reſp.ꝙ non.Vnde phil. 2.ethic.dicit,ꝙ nõ ſunt verè forte, qui propter honores faciunt fortia.Nec ob.ꝙ honor eſt prẹmium virtutis.4.ethic.& propterea ſit appetibilis,quia illud eſt verum, quod eſt prẹmiũ virtutis ex parte aliorum, qui ſcilicet non habent maius,quod retribuant.propterea dicit idem Phi. ibidẽ, ꝙ honor eſt propter virtutem, non virtus propter honorem. Nec ob.quod idem phi.dicit,ꝙ honorum amator

[a] L.1.§.de qua] Bar.ibi in fi.tractat de his, qui pñt famam reſtituere, & an ciuitates, ex quo hoc vr̃ principi reſeruatũ.Sed de obſidib.nihil. in l.verò hoſtes,tractat đ bellis,&c.

[b] Seruãda] vide Pa. in d.c. ex reſcripto. 2. col.2. verſi. vnde cum quęritur.

[c] Vxori] Vide ibi optimam gl. in verbo furti.

[d] Nec arrogato] Quia pauperiori ꝯceditur arrogare diuitẽ,ſi ſit affectio honeſta, vt hr̃ in d.§. pe. & ibi glo.in ver. ſobrietas, dicit ꝙ grauitas, & boni mores pl⁹ ad fidẽ attenduntur,q̃ facultates. l. ſcire oportet, i §.pe.ff.de tu.& cur.dat.ab his.

[e] Honorare quã vim habeat,Cat. in ꝓcep. Honora patrem.c.2.P.V.

[f] Qui honorãdi, eod. & c.1. & q.bus officijs, ibi. Deus in primis,ĩ præcep.Nõ aſſumes. P. V.

[g] Di.Ambro.de officijs li. 3.P.V.

[h] Vtilitati]vide aliqua Inſtit. de iu.natu.in §. ius aũt gentium, ſuper.gl.in ver.humano, ver. q̃ro, vltra tamẽ doc.

amator plus,quã oportet; vel vñ nõ oportet,vitupera bilis eſt. Ergo ſine peccato aliqñ ꝑt apperi,q̄a cõcedo, qñ non ꝑꝑ ſeipſum appetitur,ſed ad gloriam, & laudẽ Dei,vel ſalutẽ animarũ, aliàs ſemper peccatum eſt.

4 Vtrũ ſit mortale pctm̃ inordinatus appetitus honoris? ℞.ꝙ ſic,ſm ꝙ ambitio eſt mortale peccatum, de quo vide,Ambitio alias nõ.

5 Vtrũ oblat⁹ honor ſit ſuſcipiẽdus? ℞.ꝙ non niſi ſm ꝙ dr̃. 1.q.1.nõ eſt,ĩ fi. Quiſquis igr̃ ſacerdotiũ non ad elationis pompã,ſed ad vtilitatem adipiſci deſiderat, prius vires ſuas cũ eo, qđ eſt ſubitur⁹,onere,metiat̃, vt ſi eſt ĩpar,abſtineat & ad id cum metu etiam, cui ſe ſufficere exiſtimat, accedat, hæc Gregorius.

6 Vtrum quærenti ſit dandus? ℞.ꝙ non,imò auferẽdus,vt 1.q.6.c.ſicut his. Fugiẽti verò eſt dandus,ibid. & 8.q.1.in ſcripturis. [b]

7 Vtrũ doctor, q in docendo principaliter quęrit ſuũ honorẽ,peccet mortaliter? ℞.Henri.de Ganda.1.quolibet.q.34. ꝙ qui vtitur aliquo principaliter,ad quod non ordinat̃,in quo Deũ ꝯtẽnit,peccat mortaliter, & ſic concludit, ꝙ doctor, q principaliter quærit honorẽ ſuũ in docendo,& ſic prę fert honorẽ ſuum honori diuino, peccat mortaliter, q̄a,vt dicit Aug.li.1.de doctrina, Chriſtiana ad fidẽ, ſpẽ,& charitatem tota militat diuina ſcriptura, q̃ principaliter ordinat̃ ad honorẽ Dei. In quo Deus contẽnit̃,ſi principaliter ad alterius honorẽ ordinetur.Sed ſanè intellige,& limita verũ,qñ legit aliq̄d, quod eſt principaliter ordinatũ ad honorẽ Dei, vt cũ ꝑdicat, & hm̃õi,q̄a ſecus credo,qñ legit aliquid, quod non eſt principaliter ad honorem Dei,vt ſunt leges,& multæ ſcĩę,q̃ ad pacẽ hominũ, & vtilitatem principaliter ordinant̃,q̄a tũc non contemnitur Deus. Et ſic non erit mortale pctm̃. Et de hoc vide,vana gloria.

HOra canonica (ꝓut hic accipio) eſt officiũ diuinũ certa hora diei naturalis deo ꝑſoluendũ ab eccleſiaſticis ꝑſonis.

1 Quot ſunt horæ [b] canonicę? ℞.ſm gl. [c] in Clem.1.de cel.miſ.quod ſunt. 7.ſcilicet matutinum,prima,tertia, ſexta, nona, veſperę,& completorium.

2 A quibus debent dici? ℞. quòd ab omnibus eccleſiaſticis perſonis, facit ca.fin.92. diſt.vbi gloſ.1.

3 Vtrum omnes eccleſiaſtici teneãtur de præcepto ad omnes horas canonicas dicẽdas? ℞. ſm gl.in d.c.fi. ꝙ ſic. & eam videt̃ ſequi Inn.in c.1.de cel.miſ.ſed doc. cõiter in d.c.1. dicunt,ꝙ non omnes tenẽtur.Sed ſolũ triplex genus eccleſiaſticorum.Primũ genus eſt illorũ,qui ſunt beneficiati, [d] hoc patet ꝑ d.c.fi.vbi dicit, eccleſię deputati, ſ.per beneficium, & ſic ſoluitur opinio gl. prædicti.c.fi.Facit capitulum, cum ſecundùm,de præb.vbi qui altari ſeruit. Secundùm genus ſunt exiſtentes in ſacris, licèt non ſint beneficiati, probatur per d.c.primum,& in c.dolentes,eodem tit.& quod ibi Inn.& quanuis Pan.in d.c. 1. dicat eſſe tutius, ꝙ etiam exiſtentes in minoribus, quanuis non ſint beneficiati teneantur, ex quo in partem domini ſunt aſſumpti, tamen ego non credo,niſi de bono cõſilio. [d] Tertium genus eſt illorũ,qui per profeſsionem,vel votum ad id faciendum ſe obligauerunt,c.licèt,de voto.

4 Vtrũ clericus beneficiatus exiſtens in minoribus,cũ eſt abſens ex cauſa legitima, & deſeruit eccleſiæ per vicariũ, teneatur ad horas canonicas? Reſp. ſecundùm Panormita.in d.cap.1.quòd ſic.& hoc eſt de mente Innoc.in d.c.1.Ioann.And. & eſt tutius,

[a] In ſcripturis] Vide ibi bonam gl.ĩ ver.fugiẽtib.

[b] Hæ horæ etiã tꝑe Di.Hier.erãt in vſu,de q̄b.ipſe ſcribit in epi. ad lætã de inſtit. fil.ad Euſt.đ cu. vir.ad Demetriadẽ de vir.ſer.& ĩ epitap.Paulæ ad Euſtochiũ. Nup adhuc in lucem prodierũt autores antiqui ea de re.Nicep. hiſt.li. xij.c.47.De earũ antiquiſſima inſ. idem libr.13.capit.8. P.V.

[c] Secundùm gl.] Eſt ĩ ver. canonicas, ſed ipſa non enumerat eas, ſed allegat.ca.1. de cele.miſſ. vbi iſtę ſeptem horę numerant̃.Addit tñ d.gl. pithagorã dixiſſe duorũ tẽporũ curã habendã.ſ.mane,& veſpere.Adde,ꝙ in c.ſi q̄s ep̃s, el. 2.11.q.3. ſolũ fit mẽtio de matutino,& veſpertino officio.Idẽ in ca. fi.22.di.ſed glo. ibi dicit,ꝙ matutinũ intelligitur vſq; ad nonã incluſiuè,veſpertinũ verò reliquũ.

[d] Qui ſunt bñficiati.] Ad hoc a laicis dati ſunt redit⁹ clericis,vt ipſi in officio vices laicorũ ſuppleant,& iõ bñficiati tenẽt ad horas nõ ſolũ ex ſtatuto,ſed ẽt ex obligatiõe iuſtitię, & q̄a ordinem ſacrũ null⁹ dẽt conferre niſi bñficiato,vel ei, qui ad ſuũ patrimoniũ loco eccleſiaſticorũ redituũ voluerit ordinari. c.cũ ſm, de ꝓbẽ. & c.ep̃s, iõ quilibet hñs ordinum ſacrũ tenetur ad has horas canonicas,quia eccleſia ordinãdo ipſum ĩtẽdit ad hoc miniſteriũ obligar̃.

[e] Niſi de bono ꝯſilio] Et ſic ſeruat generalis cõſuetudo, q̄dã tñ dicũt officiũ beatæ virginis,& benè faciunt.

tius,

tius, licèt Abb. & quidã alij dicant, ꝙ nõ tenetur, quos credo dicere verum, ſi nullam vtilitatem in abſentia reciperet ab eccleſia, aliàs non eſt vera opinio, cũ nõ ſolùm beneficium detur, vt ſeruiat eccleſię, ſed etiam vt oret pro his, qui beneficium conſtituerunt, cõcor. cum hoc Cardinalis in dicta Clementina prima ſecunda quęſtione.

5 Vtrum clericus excommunicatus teneatur ad horas? Reſ. quòd ſi eſt minori excommunicatiõe innodatus, poteſt & debet dicere etiam cum alijs, ſecũdùm quod infra dicam. Si verò eſt excommunicatus maiori excommunicatione, [b] ſic ſolus tenetur dicere ſine, Dominus vobiſcum, [a] & etiam degradatus, ſi eſt in ſacris, vel ſi nõ eſt in ſacris, ſi tamen tenet beneficium. Facit quod legitur & no. in c. legi. 16. q. 1. in prima glo. & concord. communiter doctores in hoc.

6 Vtrum papa poſſit diſpenſare, vt pręfati non teneantur ad horas canonicas? Reſpon. ſecundùm Panormitanum [b] in dicto capitulo primo, quòd non, quin ſepties in die tenentur laudare deum. In modo autem dicendi diſpenſare poteſt.

7 Vtrum dimittens officium ex infirmitate excuſetur? Reſpond. ſecundùm Innocent. in dicto capitulo primo, quòd ſic, ſi eſt talis infirmitas, in qua directè, vel occaſionaliter ſibi obeſſet, vel obeſſe timeretur, ſi celebrationi intẽderet. [c] Dicit tamẽ Pa. in d. c. 1. ꝙ ſi nocumentum eſſe leue, vt ĩ febre quartana, vel longa, vel modica, non excuſaretur, ſi non diceret.

8 Quid ſi ex obliuiõe aliquam horam dimiſit? Reſ. non credo ſit mortale peccatum, debet tamẽ ſupplere, quod omiſit, & doleat de negligentia ſua. Innoc. autem in dicto capitulo primo videtur ſentire, ꝙ confeſſor poſſet ei imponere aliam pœnitentiam, etiam ſi voluntariè dimiſit, licèt conſulat, vt imponat, quod ſuppleat, quę omiſit, niſi quando videret nõ proficere, ſed hoc tene de bono conſilio, [d] & quòd confeſſor poſſit ei imponere aliud, quod ſit ad laudẽ Dei, puta. 7. pſalmos, & huiuſmodi, tenet Tho. in quoli. & Petr. de Pal. in 4. diſt. 15. etiam ſi dimiſit voluntariè.

9 Vtrum non habens librum, vel carens viſu, & huiuſmodi excuſetur, ſi nõ dicat horas? Reſpond. quod ſic, [e] ar. cle. ſi. de vi. & ho. cle. dum tamen ſuppleat per pſalmos, vel pater noſter, & huiuſmodi.

10 Vtrum præfati obligati ad horas peccent mortaliter ipſas omittendo ex negligentia? Reſpon. Henr. de Gand. in quoli. tenet, ꝙ peccant mortaliter omittendo, niſi ratione infirmitatis, vel alterius cauſæ legitimæ impediatur? Ricard. verò Angelicus in quolibe. dicit, ꝙ ſi dimittat ex negligentia, non auderem dicere, ꝙ mortaliter peccarent. ſi verò ex faſtidio diuini cultus, vel contemptu, ſic mortaliter peccant. Credo etiam, ꝙ conſuetudo in huiuſmodi dimiſſione ſit mortale peccatum. Hęc Rica. quæ opinio eſt humanior, & ſubdit ſm Iuriſtas binus actus conſuetudinem inducit. Sed opi. Henrici videtur tutior.

11 Vtrũ clericus bñficiatus non dicẽs offm teneat reſtituere fructus, quos interim recipit ab eccleſia? ℞. Ioann. Cald. in d. cap. 1. dicit ꝙ ſic, [f] quia propter officium datur beneficium, vt in c. diuerſis, dè cle. coniuga. Et ideò cum aliquid datur propter cauſam, cauſa non ſecuta repetitur, ff. & C. de condi. cauſa da. cauſa non ſe. per totum. dominus Card. tenet contrarium, & Panor. dicit, ꝙ prima ẽ nimis rigida, ſed ego credo, ꝙ licèt ſit rigida, tñ eſt vera, & ideò ſequẽda. Et rñſio Pa. ad motiua Calde. non eſt valida, qa licèt dent reditus, vt viuat vt licit, c. diaconi ſunt, 93. di. & c. 2. de pbẽ. nõ qdẽ tamẽ ſimpliciter, ſed vt viuat ſecundũ cultum dei; & facit ꝓ hoc. c. cleric[9] victũ. 91. di. arguẽdo à maiori, & hoc tenet etiã Laudun[9] in clericis, q non implent officia ſua, ſed voluptatib[9] vacant, quòd tenentur fructus reſtituere.

a Dominus vobiſcum] Idẽ Pa. in c. 2. de cleric. excom. mi. quia, Dñs vobiſcum, non eſt verbum priuatæ pſonæ, & no. ꝙ peccaret non dicendo officium, quia delictũ non debet ſibi præſtare immunitatem, vt l. & ſi neceſſe, de donati. inter vi. & vxor. & l. relegatorum, ff. de interdi. & relega. & ſic per modũ orationis dicet. idem ſupra, excõmunicatio, vlti. §. 3. idem dic in degradato, vide ad hoc. c. ſi quis epiſcopus, cum ſeq. 11. q. 3.

b Reſpon. ſecundùm Pa.] vltimo nota, quãuis Io. An. de Ligna. in Cle. 2. de ce. miſ. aliter ſenſerit, & male, vt puto.

c Intẽderet] Forte ẽt nõ tenetur talis ad audiẽdũ, & dicit ibi Inno. ꝙ qui omiſit officiũ ex infirmitate, non tenetur ad aliquid, ſed q omiſit ex culpa tenetur ad ſatiſfaciẽdum ꝓ peccato omiſſionis, vt in § ſeq.

d De bono conſilio] Hoc ẽt põt defendi de iure ciuili ſtricto, qa in obligatiõe facti ſuccedit obligatio ad intereſſe. l. ſtipulatiões non diuiduntur, ver. Celſus, ff. de verb. ob. & l. ſi q ab alio, in ſi ff. de re. iud. quia operæ vnius diei ſũt diuiſa ab alijs l. ſi vſuſfructus in bñe miũ, ff. de vſufru. leg. & l. ſi nõ fortem. §. libertus, ff. de condit. inde. hæc Abb. in d. cap. 1.

e Reſ. ꝙ ſic] Nã eccleſia non hẽt præciſè modum ſpecialẽ in dicendo officiũ, patet in monachis, clericis, & alijs religioſis, qa diuerſi modè perſoluũt horas.

f Quod ſic] Idẽ tenet Bal. in l. 1. primo no. per illũ text. C. de his qui. vt iudici. & ſubdit, ꝙ tanquã indigni tenentur reſtituere fruct[9], idem Io. Cald. in c. cum tu, de vſu. ver. circa diuinũ officiũ. Auc. conſ. 228. incipit, primò inquirẽdum eſt, & tex. in c. cũ ex eo, de ele. ĩ 6. Ge. in c. ſi. ĩ prin. de reſc. vbi text. Iaſ. in l. pe. C. de teſt. mi. & Pano. dicit, quòd hoc eſt tutius.

12 Quid debeat dici ꝓ hora; ℞ Car. in Cle. 1. de cel. miſ. in prin. 7. q. Laudun[9] dicit, ꝙ ſi eſt conſtitutio, vel cõſuetudo, illa ſeruetẽ. 12. diſ. nouit, qa nec hoc, vel illud dicere eſt in pcepto, dũ diuerſi diuerſa dicãt, de cõſe. di. 5. In die reſurrectionis. Verũ eſt, ꝙ clerici ſęculares debẽt dicere ſecũdũ ordinẽ Romanę eccleſiæ, d. c. in die, vel ſecũdũ eccleſiam metropolitanam. 12. di. c. ſi. nec reprobatur vſus alicuius eccleſię antiquus ſecũdũ Landunũ vbi ſupra, Vbi clerici ſunt contenti tribus pſalmis, licèt eccleſia Romana, vel metropolitana hoc non ſeruet. Secus eſſet ſi priuata perſona hoc ſibi faceret; Aduerte ẽt, quia dicit directo li. 1. tit. 8. ꝙ clerici ordinati ad titulum ſui patrimonij poſſunt dicere, quodcunque officiũ volũt. quia non obligantur ad iſtã, vel illam eccleſiã. In regularibus verò dicit ſeruandam eorũ regulã, vel ſtatutum in hoc. 12. diſt. ca. ſi. Et hoc verũ, niſi ſint priuilegiati, vt clerici, & religioſi, qui ſunt cõmenſales domeſtici alicuius Cardinalis, ſeu epiſcopi, gratiã & communionẽ ſedis apoſtolicę habentis, qui licitè ſe eis conformare debent, vt in Cle. ſi. de cele. miſ.

13 Quid de eo, qui ex diſpẽſatione eſt beneficiatus in duabus eccleſijs? ℞. ꝙ debet dicere officium ſecundũ illam, in quã tenetur facere reſidentiam, quod ſi ad nulli[9] reſidentiam tenetur, tunc credo, ꝙ põt ſe conformare illi eccleſiæ, in qua ſe reperit officia celebrare. Si verò dicit per ſe, tunc ſecũdũ Tho. in quolibet videtur, quod debeat dicere ſm ordinem illius eccleſię, in qua habet maiorem dignitatem, [a] quis fortè in alia habeat pinguius beneficium. quod credo de benè eſſe, non de neceſſitate fore verum, cum poſſit dicere, quod vult, vt ſatis patet per. nor. in. c. 1. de cele. miſ. per Inn. & alios doctores.

14 Vtrum peccet mortaliter, qui ad libitũ ſuum mutat officiũ conſuetũ? ℞. credo ꝙ ſic in clerico prębendato, & religioſo. Secus in alio ordinato ad ſuum patrimoniũ.

15 Vtrũ monachus prępoſitus eccleſię ſęculari, teneatur dicere officiũ monachale? ℞. ꝙ ſi perpetuò eſt aſſumptus, & ſic tranſlatus ſit, cum nihil habet commune cum monaſterio. 16. q. 1. nè pro cuiuslibet, non dicet monachale, ſed illi[9] eccleſię, ad quã trãslat[9] eſt, & placet Io. 16. q. 1. c. 3. & Gof. in ſumma de ſtatu mo. §. ſed nunqd abſoluitur, & Hoſti. in ſum. eo. ti. §. . verſi. ſed nunquid. Secus eſſet, ſi nõ eſſet translatus niſi ad tẽpus, quia debet dicere monachale, & hoc ſentit apertè gl. pen. in ſi. Cle. ſi. de cele. miſ. & facit tex. ibidem in argumentum.

16 Quid ſi dicendo officiũ in choro cum alijs ex aliqua neceſsitate intermiſit pſalmum, vel lectionẽ? ℞. ſecundũ Inno. [b] in c. dolentes, de cele. miſ. ꝙ non tenetur illud reaſſumere, licèt ſic cautius reaſsumat, dũ modo non ſubtrahat vocem ſuam ab officio chori imò plus dico, quòd etiã ſi aliquid omiſit ex negligentia ſua quod non debet ſupplere ſubtrahendo vocem ab officio chori, ſed poſtea [c] ſuppleat, ſi aliquid notabile omiſit. Si verò eſſet verſus, vel quid minimum, ſuppleat per aliquem pſalmum, vel pater noſter. Idem dic

a Maiorem dignitatem] Puta qa in vna eſt dicãs, in alia ſimplex canonicus.

b Reſ. ſm Inn.] Refert Pa. ibidem, ver. quærit hic Inno.

c Sed poſtea] Si is, q tenet ad horas, ex induſtria & negligẽtia ſola ommittat, mortaliter peccat, ca. dolẽtes, de cel. miſ. ſecus autem, ſi ex obliuione. vide ſ. § 8. vel alia neceſsitate. tñ non ſũt tot peccata, quot ſunt horæ omiſſæ, qa totũ officiũ diuinum vni[9] diei eſt vnũ totũ integrũ ex ſuis partibus; & iõ pręcepto vno præcipitur, & trangreſſor non trãſgreditur niſi vnum pceptũ, & hoc tãtò ampli[9], quãtò plures ptes eius omittit. benè tñ cõcedo, ꝙ pluribus vicib[9] omiſsio vni[9] officij plã facit peccata mortalia, qa hoc totũ integrale præcipit quotidie adimpleri; hæc ſupple. in ver. hora.

dic ſecundũ Henric. de Gã. in quolibet, ꝙ ſi quis non ex malitia, ſed cũ cauſa legitima non interſit in principio officij, vel fini, ꝙ non oportet a capite reincipere, vel finem perficere, ꝑꝑ perfectionẽ charitatis, qua vnum corpus reputatur, & quod vnus dixit, exiſtimať alter dixiſſe. Et hoc verũ, niſi chorus multum in principio proceſsiſſet, vel multũ de fine reſtaret, hæc ille.

17 Vtrũ teneatur quis dicere id, quod ſm̃ conſuetudinem chori aliquis ſolus dicit, vel aſſociatus, quãdo dicit officiũ in choro? Reſ. ꝙ non, ſm̃ Pet. de Palud. in 4. di. 15. quia id, qđ dicit vnus, reputatur dici ab omnibus, qſi ex aliqua rõnabili cauſa ita eſt conſuetum, vt ſolus tale quid dicat.[a]

18 Vtrum dicens officiũ, ſi prætermittat vnã horam ex obliuione, vel quid ſimile, puta lectionem, vel pſalmum teneatur iterum reiterare totum? ℞. vt colligo ex doctrina Inno. vbi ſupra, & ſequitur Laud. ꝙ non, ſed ſufficit ſupplere, quod omiſſum eſt, vnde qui dimiſit himnum, vel pſalmum primi nocturni, cum aduertit, & eſt in tertio nocturno, non oportet reincipiat diſturbando officium, vel qui dixit tertiam, & aduertit non dixiſſe, primam, non oportet dicat iterum tertiam, ſed poſt officium ſuppleat omiſſum, & doleat de negligẽtia, dicit Pet. de Pal. vbi ſupra, ꝙ qui notabiliter malè dixit officium, ſi vult euadere mortale, debet redicere totum. Sed ſi modicũ dimiſit, puta pſalmum, vel dictionem, tenetur illud repetere poſt officium, vel aliquid loco eius dicere, ſi vult euadere peccatum veniale.

19 Vtrũ debeat dicere, Pater noſter, poſt horas? ℞. ꝙ ſic poſt veſperas, & matutinũ, de conſe. di. 5. c. id ſemper, & de conſuetudine dicitur in fine omnium horarum, ꝙ matutinum accipitur pro omni officio vſque ad nonã, & pro veſpere omne aliud, quod reſtat, vt patet in d. c. id ſemper, &c. conuenit, ibidem.

20 Qua hora ſunt dicendæ horæ canonicę? ℞. debent dici tempore ſuo, ſ. matutinum in nocte prima in ortu ſolis, & ſic de cæteris, niſi ex neceſſitate, vt hic. 1. dicam. De hoc per Pa. in c. 1. de cele. miſ.

21 Sed nunquid in ſero poterit quis dicere matutinum ſine peccato? Reſ. vt ex prædictis patet, ꝙ ſic, ſi ex rationabili cauſa facit. quia ſecundùm Th. in quol. Melius eſt, ſi deo debitas laudes præueniendo reddamus, & alia honeſta officia poſtea faciam⁹, quàm ſi per vnum, aliud impediatur. Sec⁹ eſſet, ſi faceret non ex rationabili cauſa, quia ſic eſſet peccatum,[b] ar. cap. clericus, el. 1. 91. diſt.

22 Vtrum ſit mortale peccatum non dicere horis debitis ſine cauſa rationabili? Reſ. ꝙ non, niſi quis faceret in cõtemptũ Dei, vel eccleſiæ, cũ nullum ius præcipiat, ꝙ dicatur horis debitis, niſi Cle. 1. de cele. miſ. quæ videtur præceptiua propter verbum, Sancimus. ſ. ꝙ officium horis debitis in cathedralibus, regularib. & collegiatis eccleſijs deuotè pſallať,[c] & ideo credo, ꝙ peccarent mortaliter prȩlati, ſi in præfatis eccleſijs horis debitis non facerent dicere, & ẽt illi, qui vel ſunt beneficiati in præfatis eccleſijs, vel ſubditi prælatorum regularium, cum imponitur eis a prælatis, ſi nõ diceret. Nec accipias horam debitam ita ad punctum,[d] ſed groſſo modo & largo, ſicut dicere matutinum in aurora, vel quaſi cenſeatur in media nocte, & huiuſmodi. aliàs autem a particularibus perſonis, vel in alijs eccleſijs a prædictis non dicere horis debitis erit peccatum veniale ſine rationabili cauſa. Ex cauſa verò rationabili etiam in prædictis eccleſijs liceret, vt puta, quia proceſſio eſt fienda, vel prædicatio, & huiuſmodi. Et propterea præueniũt tempus debitum.

23 Vtrum matutinum ſit dicendum ante, quàm miſſa dicatur, vide infra. Miſſa. 52.

24 Vtrum idem ſit de prima, vide ibidẽ.

25 Vbi debent dici horæ canonicæ? ℞. ꝙ in eccleſia, vt no. gloſſ. 92. di. in cap. fin. ſed hoc intelligo quò ad clericos, qui in ipſa ſunt

a Tale quid dicat] Dicunt tamẽ aliqui, quod ea quæ a choro ſolent inſimul cantari, de neceſſitate ab omnib. debent dici, vt ſũt reſponſoria, tñ vnuſquiſque poteſt facere ſecundum, quod ſibi conſcia dictat.

b Quia ſic eſſet peccatũ] Puta, vt quieti⁹ ſomno, & voluptati vacet.

c Deuotè pſallatur] Hoc tenet Ho. in c. 1. eo. tit. refert gloſſ. in d. Cle. i ver. đbitis.

d Ita ad punctũ] In hoc ternari dẽt laudabilis ꝯſuetudo, ar. 12. d. c. illa tamen melius eſt præuenire, quã præueniri ſecundũ Ioan. And. & in c. 1. de ce. miſ. & ponũt exemplũ de vna bona portata ab Angelo, & marcida cuidam hæremitæ &c.

ſunt beneficiati ꝑpter verbum poſitum in d. c. fi. eccleſię deputatus, ergo vr̃ ꝙ clericus beneficiatus peccet mortaliter ſine rationabili cauſa ibi non dicens officium, quia dicit ibi tex. in d. c. fi. ꝙ qui nõn conuenerit, deponať a clero. Et quò ad eccleſias collegiatas, vel regulares, clarum eſt ꝙ eſt de prȩcepto, vt ibi dicãtur, vt patet in Cle. 1. de cele. miſ. no. Inn. in c. 1. de cele. mi. quò ad alias ñ credo.

26 Sed nunquid peccet toties mortaliter, quoties nõ conuenit[a] clericus beneficiat⁹, vel religioſus ad chorum ſine rationabili cauſa? ℞. ꝙ non credo, quia materia non videtur ita ponderoſa, ſed quãdo duceret in conſuetudinem, vel quando officium eccleſiæ pateretur iacturam in celebratione, tunc non excuſareť a mortali. Et ſic limito,[b] & intelligo. d. c fin. Ex aliqua tamen rationabili cauſa, licèt prælatis, & alijs ſe abſentare, dummodo officiũ dicant eundo, vel ſtando in domo ſua. Nec ob. c. eps, de conſ. di. 3. Quod vr̃ inuere ſufficere epo, ſi die dominico ad eccleſiam cõueniat, quia illud. c. non dat licentiam abſentiæ, ſed nõ vult, vt pro alia cã, q̃ infirmitatis, & ſimilib. abſit dieb⁹ feſtiuis. Et ꝙ alij diebus debeat intereſſe, facit. ca. peruenit[c] ad nos. 7. q. 1. & ca. eps vilem. 41. di. ceſſante intellige impedimento.

27 Quò ad attentionẽ, ſeu deuotionem quæritur; vtrũ peccẽt mortaliter nõ dicẽtes officium deuotè & ſtudioſè? ℞. gl. in Cle. 1. ĩ verbo, fruct⁹, de cel. miſ. tenet ꝙ ſufficit dicere ore, licèt non corde.[d] Et cũ ea concurrunt multi cãnoniſtę in d. c. dolentes, de celeb. miſ. Alij autem tenent, ꝙ eſt de præcepto, vt dicatur deuotè & ſtudioſè per d. ca. dolentes, vt ſic deuotio denotet attentionem, & ſtudioſitas modum dicẽdi.[e] Sed tu dic ſm̃ Pet. de Pal. in 4. di. 15. ꝙ attentio ad officiũ ſicut ad quodlibet bonum opus poteſt requiri duplex.

28 Primum vt officium ab intẽtione procedat, & iſto modo attentio reqritur ad officium, non ſolùm propter meritum, ſed ẽt ad euitandũ peccatum, quia nullum opus eſt meritorium niſi ex intẽtione procedat, aliter non eſſet humanum, cum homo ſit homo per rationem & voluntatem. Similiter ad euitandum tranſgreſſiones prȩcepti, quia prȩceptum datur hominibus. Et ideo oportet, ꝙ non procedat ex ſola imaginatione, quȩ communis eſt nobis, & brutis, ſed ex deliberatione, quæ requirit attẽtionem. Secundo modo, vt totum officium attentio concomitetur actualiter, & hoc non requiritur nec in officio, nec in alijs bonis orationibus, vel operibus, quia eſt impoſſibilis humanȩ fragilitati,[f] requiriť tamen ꝙ orans ſcienter non diſtrahat mẽtem ab officio, quia hoc non poſſet eſſe ſine mortali peccato, vel veniali, nam euagatio, quȩ eſt præter intentionem, & propter præcedentem occupationem licitam, non eſt peccatũ. Secus, ſi ꝑꝑ illicitam, ſed euagatio, quæ eſt aduertentis, & ſolũ ſm̃ actũ interiorẽ, licèt ſit temeraria & grauis forè non tamen eſt mortale niſi ꝑꝑ cõtemptũ, quia eccleſia non habet iudicare de interioribus actibus mere, propter quod miniſter eccleſię. licèt dicendo officium aliud cogitet, non videtur trãſgreſſor præcepti[g] ex natura facti, ſi autem euagatio mẽtis ſit ex hoc, ꝙ aliquis ſcienter ſe occupat in actu exteriori, qui non ſecum patitur attentionem, ſic videtur eſſe mortale peccatum & directè contra præceptum. c. dolẽtes, de cel. miſ. vbi ꝑcipitur, vt ſtudioſè pariter, & deuotè

a Nõ conuenit] Gl. in c. fi. in ver. vagandi, de reſc. li. 6. dicit, ꝙ clerici per horã nõ debent abeſſe ab eccleſia. 92. diſti. c. fi. & 46. di. clericum, & cap. his igitur. vbi text. aureus. 23. diſ. in fin. De religioſis dicit Gregor. in c. quia tua. 12. q. 1. ꝙ præ alijs debent diuinis officijs inuigilare, ſ. vt bonis operib. viuant, & canendis pſalmis inuigilent, hęc ibi.

b Et ſic limito] vide gl. ĩ d. Cle. vnica, de reli. & ve. ſan. ver orõnes, in 7. mẽbro.

c C. peruenit] Dicit gloſ. ibi, ꝙ epiſcopus q. ſex mẽſes poteſt abeſſe ſecundùm canones, c. ex tuæ, de cle. non reſi. ſecundùm leges per annũ, in aut. quomodo oportet epos. §. illud.

d Licèt non corde] Datur exemplum de eo, qui vadit ad ſanctũ Iacobum, q. non oportet ꝙ ſemꝑ cogitet de hoc.

e Modum dicendi] nè dicatur cũ ſincopa. ad idem Cle. 1. de celebr. miſ. ibi, cum deuotione. Et Hiere. Maledictus q. facit op⁹ Dei de ſidioſè. Ex corde. n. plus, quàm ore orãdum eſt. 92. d. c. 1. & 2.

f Humanæ fragilitati] Cor enim hominis vagum eſt, ſecundũ Boe. & recitat Pa. tit. in ca. dolentes.

g Tranſgreſſor præcepti] etiam de iure diuino debemus deuotè & attentè orare, & pſallere, pſalmo ſecũdo, Exultate ei cum tremore, & pſalmo. 96. Pſallite ei ſapiẽter, item etiam ius poſitiuum ſe extendit ad interiora in foro pœnitẽtiali, in c. conſuluit de vſur. Et patet in c. dolentes, de cele. miſ.

deuotè dicatur. hoc nõ obſeruant, qui occupantes ſe in actu exteriori ſcienter, ſibi attentionem ſubtrahũt. Idẽ Th. in 4. di. 15. dicit, ꝙ qñ aliquis mentẽ ex ꝓpoſito diſtrahit ad alia in orando, ſine culpa non eſt, & p̃cipuè ſi in alijs ſpõtè ſe occupat, q̃ mentẽ diſtrahunt, ſicut ſunt exteriora opera; & ſi mens ad ꝯtrarium euagẽt, erit culpa mortalis. Si aũt ſine hoc, qđ ꝑcipiamꝰ, mens ad alia euagetur, vel culpa caret, vel minima erit, niſi p̃cedens cogitatio, ex qua ꝯtingit euagatio, talis eſſe dicat̃ in culpa; hæc ille, & hoc teneas. limitando tñ dictũ Thomæ verum quò ad orationem, q̃ eſt de p̃cepto, ſicut eſt officiũ, & hmõi, non aũt quò ad orationẽ, quæ ex deuotione ẽ, & voluntate ſolũ. Aduerte tñ ẽm Tho. 2. 2. q. 82. ar. 1. ꝙ deuotio nihil aliud eẽ vr̃, q̃ volũtas quædã promptè ſe tradendi ad ea, quæ pertinẽt ad Dei famulatum. ſimiliter attende ẽm Tho. in 4. di. 15. ꝙ requirit̃, ꝙ attentio remaneat ĩ oratione nõ per eſſentiã actus; nec ſufficit ꝙ ſit in habitu ſolũ, ſed ꝙ ſit ẽm virtutẽ, [a] quæ eſt mediũ quid inter pꝛ̄dicta duo. Et tunc vr̃ manere ẽm virtutẽ, qñ accedit ad orationem cum intentione aliquid impetrandi, vel deo debitum obſequiũ reddendi, etiam ſi in proſecutione mens ad alia rapiatur, niſi tãta ſit euagatio, ꝙ omnino depereat vis primę intẽtionis. Et ideo oportet, ꝙ ſæpius homo cor reuocet ad ſeipſum. Et ex his patet, q̃d tenendũ dę confabulantib. & alias diſſolutiones faciẽtibus in officio, aut ipſum dicẽtibus faciẽdo aliquod exercitij manuale, qđ bñ no. [b] Et ẽm p̃dicta ĩtellige & limita d. c. dolẽtes, & do. ibi.

29 Vtrum clericus cantans in eccleſia officium diuinum, vt placeat populo, peccet? ℞. Pa. in c. vt quiſque. 2. nota. de vi. & hon. cle. ꝙ ſic grauiter. Vnde dicit Iſido. Deum moribus ſtimular, qui populum vocibus [c] mulcet, aliàs delectat. facit quod dicitur & no. 92. di. c. 1. & 2. de quo tamen, vtrum ſit mortale, vel veniale, vel nullum, Dic vt infra, Placere.

HORROR futuræ vitæ eſt filia luxuriæ, inquãtum reputat bonũ ęternũ, vt bonum arduum, quia propter delectationes venereas non appetit, imo faſtidit bona æterna, ac ſi non eſſent ardua & ſumma.

HOSPITALE, [d] quod alio vocabulo dicit̃ xenodochiũ. Aliud dicitur religioſum. Aliud non religioſum. hoſpitale religioſum dicitur, quando autoritate epiſcopi ædificatum eſt, cap. ad hæc, de relig. do. & tunc pertinet ad ipſum epiſcopum, non vt diſponat de reditibus ad libitum, ſed vt ordinet, vt diſpenſetur ad vſum deſtinatum, ar. Clem. quia contingit, de religio. domi. Hoſpitale, quòd non eſt religioſum, eſt illud, quod ſine autoritate epiſcopi conſtructum eſt, [e] nec epiſcopus poteſt ſe de eo intromittere, ſed patronus, qui ędificauit, ad libitum diſponet, vt in c. inter dilectos, & ibi per Inn. de dona. Et quamuis epiſcopus exercuerit ibi vnum ius [f] epiſcopale, non poteſt tñ per hoc alia exercere ẽm Fede. conſi. 225. quia de poſſeſſione vnius articuli non eſt inferendum ad alios articulos, vt in c. cum cõtingat, de deci. Nec ob. c. 1. de reli. do. quia locus, de quo loquitur, neceſſariò debebat eſſe ſubiectus alicui epiſcopo, & ideo pręſumitur pro eo, q̃ exercuit vnum ius in eo. Simile infert Io. An. in regula, quod alicui, li. 6. in Mercurialibus, ꝙ patronus, qui exercuit ius præſentandi, alio non apparente, [g] præſumitur patronus, ex quo ius patronatus ad aliquem dẽt pertinere, & alius non apparet niſi iſte, qui exercuit actus patroni, nõ ſic in caſu noſtro, quia hoſpitale neceſſariò

a Virtutem] vide ſ. Baptiſmus. 5. §. 8. cũ animo ibidem, & infra, miſſa. §. 12.

b Qđ benè no.] Peccare nanq; tales vñr mortaliter, cum ſtudioſè proijciãt attẽtionem; & vide Ab. in d. c dolẽtes, in fi. qui ponit tres dicendi modos, & ſubdit. credere quãtitatẽ reatus cõſiderandã ex qualitate, & quantitate contẽptus, & negligentiæ, hæc ille.

c Vocib.] Abb. ibi alleg. gl. in c. odi. 24. q. 1. quæ dicit ꝯ ſcholares qui vadũt ad eccleſiã, vt videãt dominas, q̃a corde potius orandum eſt, q̃ ore, & ad laudem Dei.

d Adde ex Con. Trid. hoſpitalia diligenter gubernãda, ſeſ. 7. c. xv. ſeſ. vlt. c. 8. ea obtinentes hoſpitalem exercere debent eo. c. 8. viſitanda, 22. c. 8. q̃ dantur in titulũ. 23. c. 17. 25. c. 8. eorum priuilegijs q̃ gaudeant. 24. c. 5. eorum adminiſtratio vltra trienniũ non concedenda, 25. c. 8. de ref. P. V.

d Cõſtructũ ẽ] Hoſpitalia pñt redir̃ ad hũanos vſus, ſi ſine autoritate ep̃i cõſtructa ſunt, & ſic nõ ſũt religioſa, Pa. in c. ad hæc, de relig. do.

f Vnũ ius] Puta quia viſitauit, vł officialẽ amouit.

g Apparente] Archi. tñ in c. 1. de iure patro. li. 6. tenuit cõtrariũ, & malè, ſecundùm Abb. in ca. 1. de religio. do.

ceſſariò nõ eſt religioſum vt patet. [a] Limita tñ hoc verum, ꝙ epiſcopus non poteſt ſe intromittere, qñ nõ eſt religioſum, ſecundũ Pan. in c. 1. & in c. de xenodochijs, de reli. do. verũ, niſi patronus, qui ipſum ędificauit, eẽt mortuꝰ, q̃a tũc ad curã ep̃i pertineret, vt voluntas defuncti pia mãdaretur executioni, vt vr̃ tex. in aut. de eccleſia. ti. §. ſi quis ędificatiõe, & §. ſeq. Vnde licèt talis locus non teneatur ep̃o rñdere in epiſcopalib. tñ ep̃s curã habere p̃t, [b] ex quo pius locꝰ eſt. Qđ verũ eſt, niſi teſtator, q̃ ipſum ædificauit, aliter expreſsè diſpoſuiſſet, quia illud ſeruandũ, vt ĩ d. §. ſi qs. Ex quo patet, ꝙ q̃libet põt hoſpitale ędificare ẽt cum oratorio ẽm Ho. & Pa. ĩ d. c. ad hæc, ſine alia autoritate. Sed in oratorio non põt celebrari ſine licẽtia ep̃i de conſ. di. 1. vnicuique, & d. c. inter dilectos, de don.

1 Quis p̃t præfici ꝓ rectore hoſpitalis? ℞. Pa. in d. c. d̃ xenochijs. ꝙ religioſi nõ pñt deputari, niſi talia [c] hoſpitalia habeãt curam aĩarum, vel niſi hoſpitale eſſet ſubiectum monaſterio, & monachus deputaretur ꝑ abbatẽ tanq̃ obedientiarius, ẽm Fed. con. 155. Clerici ſœculares pñt eſſe rectores, ſed non pñt habere in titulũ bñficij, vt in Cle. q̃a contingit, §. aũt, de reli. do. & Clem. ꝑ literas, [d] de p̃b. Laici oẽs pñt inſtitui rectores, dũmodo ſint viri idonei, & ꝓudi & boni teſtimonij, q̃ ſciãt, velint, & poſſint loca ipſa, & iura eorũ vtiliter regere, vt in d. §. vt aũt, in Cle. prædicta, quia contingit.

2 Quid debẽt facere prædicti rectores? ℞. ꝙ debẽt ad modũ curatorum, & tutorũ iuramẽtũ pręſtare, ac inuentariũ facere de bonis ipſorũ locorum, & annuatim [e] reddere rõnem ordinarijs, ſub q̃b. ſunt, vel ab eis deputatis alioquin collatio, prouiſio, & ordinatio talium eſt nulla ipſo iure, vt in d. Cle. quia ꝯtingit. [f] Verũ, ꝙ non extendit̃ hoc ad hoſpitalia militariũ ordinũ, [g] aut aliorũ religioſorũ. Præcipit̃ tñ oĩbus rectorib. ſub obteſtatione diuini iudicij, & per obediẽtiam. vt reditus in vſus pauperum conuertant, & non in alios. Rectores tamen militarium, & religioſorum hoſpitalium ſufficit prouideant ſecundùm eorũ ordinũ inſtituta, & antiquos obſeruãtias pauperibus. Quod eſt limitandum, qñ quod ſupereſt, exponunt pro fide, vel piè, aliàs non excuſantur, ſi malè expendunt in non pios vſus, q̃a negari non põt, quin tales reditꝰ ſint inſtituti propter pios vſus.

1 Quid de adminiſtratione ſacramẽtorũ, & celebratione in ipſis hoſpitalibus pauperibus ibidẽ? ℞. ꝙ debet ſeruari antiqua conſuetudo quò ad exercenda & miniſtrãda ſp̃ũalia ſupradicta, vt in d. Cle. quia cõtingit. §. fi. Præcipitur oĩb. ad quos de iure vel conſuetudine, vel ſtatuto, vel priuilegio pertinet cura hoſpitalium, ꝙ bona deperdita alienata indebitè in ſtatum debitũ reducant, & reforment, vt rectores iuxta facultates prouentuum inſiſtant ſuſtentationi, & receptioni miſerabilium perſonarum, in quo ſi negligentes fuerunt, ordinarijs iniungit̃, vt ipſi, ſi non ſunt exẽpta, autoritate ꝓpria ſi verò exẽpta ſũt, autoritate apoſtolica cõpellant ad p̃dicta faciẽda, per cenſurã eccleſiaſticã compeſcendo tñ eoſdẽ q̃ quoſcunque ꝯ dictores cũ dantib. auxilium, conſilium, vel fauorẽ, non obſtãtibus quibuſcũque priuilegijs q̃ ad hoc. d. Cle. quia contingit. §. nos in curiam.

HOSPITALIS quando debet eſſe clericus, Vide ſupra, Clericus 3.

Hoſtiarius

a Vt patet] Facit qđ no. Bar. in l. 1. §. ſi quis, ff. de iti. actu. quę pri. vbi dicit, ꝙ præſidẽs hr̃e iuriſdictionem in loco, tãtũ obtinet, quãtũ ꝓbat ſe exercuiſſe, & nõ amplius; vñ infert, ſi inferior à principe dicit ſe hr̃e poteſtatem exigẽdi vectigalia ex pręſcriptione, ſolũ obtinebit in illis rebus, in q̃bꝰ ꝓbat ſe exegiſſe; ita Pa. in ca. 1. de relig. domi. vbi dicit omnia, quæ hic ſunt in tex.

b Curam habere poteſt] de hoc per Pan. in d. c. inter dilectos, in fi. Nunquid autẽ hoſpitale poſſit per epiſcopũ viſitari, vide Feder. conſil. 16. aliàs. 156. & an poſſit epiſcopus exigere iura epiſcopalia, vide eundem conſil. 225.

c Niſi talia] Inquit Pan. niſi habeant eccleſiam curatam, ſed hoc debet intelligi vt hic, nam religioſi nõ poſſunt extra monaſteriũ intitulari niſi ꝓpter curam animarum. ca. ſuper eo, de regu.

d Clem per literas] oportet. n. ꝙ papa exprimat expreſsè per literas, vt ibi, aliter in generali prouiſione pro clericis non veniunt hoſpitalia.

e Et annuatim] Vide in l. orphanotrophos. in ti. C. de epiſcop. & cle. & in aut. de eccleſia. tit. in §. pecol. q̃ iꝰ leges loquũtur de ratione reddẽda pupillis, & orphanis, ſic tenentur rectores epiſcopis, vt hic, & in aut. de ſancti. epi. §. ęconomos collatio. 9

f Vt in d. Clem. q̃a contingit] §. illi etiam, vide ibi gl. optimas.

g Militariũ ordinum] Vt S. Ioã. Ieroſolomitani, & S. Mariæ Teutonicarum, & huiuſmodi.

HOſTIARIVS dicitur
idem, quod ianitor.
Nam veteri teſtamento 1.
Paralipo.5. Hoſtiarij electi
ſunt ad cuſtodiã templi, vt
non ingrederetur in illud
immũdus ſpũs in oĩ re, vñ
hoſtiarij dicti ſunt eo, ꝙ
præſint hoſtijs templi, ipſi
tenentes claues, oĩa intus
extraq; cuſtodiunt, atq; in-
ter bonos & malos haben
tes iudiciũ fideles recipiũt,
& infideles abijciũt. 21. diſ.
claros, ĩ fi. & 25. di. plectis,
circa prin. ver. ad hoſtiariũ.

HOSTI ſeruanda eſt fi
des promiſſa. 23. q. i.
noli. & 22. q. 4. Innocẽs, vbi
ponitur exemplum de Ga-
baonitis, Quod limita, vt
infra, Iuramentum. §. 17.

HVMILITAS [a] vera [b] requirit tria.
Primũ ſuijpſius nihilationẽ, hoc eſt
quod reputet ſe omnibus viliorẽ. Et licèt
cognoſcat ſe habere aliqua dona dei, quæ
alij non habent, tantò magis dẽt inuileſce
re, cogitans, ꝙ ſi deus talia alijs dediſſet,
gratiores deo eſſent, q̃ ipſe. Et ſic cum ve-
ritate poteſt ſe æſtimare viliorem omnib⁹,
& magis ingratum, & hoc eſt quod voluit
dicere Beda in homel. ſabbati iij. Domini-
cæ Quadrag. Cum alium, inquit, peccantẽ
conſpicimus, mox animum deorſum incli
nemus, & q̃ abiecti ex noſtra fragilitate ſu-
mus, ſi nos diuina pietas nõ ſuſtentet, hu-
militer inſpiciamus. Hæc ille, & Ioan. 13.
cũ feceritis hæc omnia, dicite, quia ſerui
inutiles eſtis. Idem Lu. 17. q. d. ex conſidera
tione humili obligationis, quã habemus,
quia cum augentur dona, rationes etiam
creſcunt donorum ſecundùm Greg. Secun
dùm promptam aliorum obtemperatio-
nem, vnde de renun. c. niſi cum pridem,
poſt prin. tunc veram humilitatem oſten-
dis, cum per eam locũ ſublimẽ effugies, &
tantùm per obedientiam nõ dimittes, nam
vera humilitas facit, vt quiſque, magis alijs
de ſe credat, quàm ſibijpſi, qa dicit Gre. ſi
ſe meliorẽ alijs non crederet, nequaquam
aliorum conſilia ſuę deliberationi poſtpo-
neret. Et hoc verum in omni dubio, quod
potius debet alijs credere, quàm ſuæ opi-
nioni; ſecus in alijs. Tertiũ, quod requirit
humilitas, eſt, vt dona dei, quæ in ſe habet,
abſcõdat, & ſe ſolùm vilem ab extra demõ
ſtret, niſi inquantũ honor dei, & bonũ pro
ximi aliud requirit, nam non eſſet humili
tas, quando pro ſalute proximi & ad ędifi
cationem animarum, poſſet oſtẽdere, & p̃-
dicare dona dei, quæ habet, ſi occultaret,
qa dicitur Matth. 5. Luceat lux veſtra &c.
Non tamẽ debet magis vileſcere in apparẽ
tia, quàm importet cõditio ſua, & qualitas
reſpectu eorum, cum quibus viuit, quia ſic
potius eſſet ſuperſtitio, quàm humilitas.
41. di. c. quiſquis rebus, in prin.

IACTANTIA [b] ꝓpriè importat, ꝙ
hõ verbis ſe extollat ſ̃m Th. 2. 2.
q. 112. ar. 1. Et patet ex ca. imita-
re. [c] 6. q. 1. Et procedit ſ̃m Gre. in
li. 23. moralium. Aliqñ ex ſuperbia, ſicut à
cã interius motiua, qa ex hoc, ꝙ quis per
arrogantiã interius ſupra ſe eleuatur, ple-
runq; exterius maiora q̃dam de ſe iactat,
& propterea ponit̃ a Gre. ibidẽ tertia ſpẽs
ſupbiæ, licèt nõ ſit idẽ, qđ ſuperbia, ſed eſt
tanquam a cã impellente. Aliqñ verò pro-
cedit ab inani gloria, ſicut a cauſa finali, in
quantum, ſcilicet iactator intendit, ꝙ per
ſuam iactantiam gloriam conſequetur. Et
ideo ponitur etiam a Greg. filia inanis glo
riæ ratione finis, vt no. Alexan. de Ales. 2. 2.
titulo eodem.

1 Vtrum Iactantia ſit peccatum morta-
le? ℞. vt colligo ex Alex. & Th. vbi ſupra,
quòd ſic quadrupliciter. Primi duo modi
ſunt, inquantum conſideratur ex ſe. Secun
di duo, inquantum conſideratur ex cauſa,
vel fine, Primò eſt mortale peccatum, qñ
iactator profert, quod eſt contra gloriam
Dei, ſicut ille, de quo Exech. 28. Eleuatum
eſt cor tuum, & dixiſti, Deus ego ſum, ta-
les ſunt, qui iactant ſe ſuis meritis habere
aliqua dona Dei, vel a ſe habere, vel illi, q
de peccatis mortalibus, quæ fecerunt, vel
non, iactant ſe, vt ſtrenui videantur, vel ẽt
laudant alios, & iactant de peccatis mor-
talibus, quæ fecerunt, vt no. gl. in cap. Sunt
plurimi. 6. q. 1. Secus eſſet de veniali, [d] qa
non eſt cõtra deum. Secundò eſt peccatum
mortale,

[a] Humilitas] De humilitate, vide S. Th. 2. 2. q. 151.
[b] De exẽplo imitãdæ humilitatis D. N. Ieſu Chr̃i, Cat. in art. fidei, Paſſus ſub Põ. Pila. c. poſtremo. Diu. Amb. d̃ offi. lib. 1. c. 18. P. V.
[c] Iactãtia] Eſt vitiũ, quo qs ſe extollit ſup illud, qđ eſt, vel qđ homines opinãtur, de eo vide S. Th. 2. 2. q. 112. cũ ſeq.
[d] Imitar̃] Et vid̃ Arc. flo. 2. par. ti. 4. c. 4. in princ. & idẽ dicit, qđ hic.
[e] Veniali] Sicut ſi qs laudaret aliquẽ, vľ ſeipsũ de mẽdatio iocoſo, vel officioſo &c.

mortale, qñ iactantia eſt
contra charitatẽ proximi,
ſicut cum quis iactando ſe
prorumpit in contumeliã
ꝓximi, ſicut phariſęus, Lu.
18. non ſum ſicut cęteri, ve
lut & hic publican⁹; aliàs
aũt iactare ſe de eo, quod
non eſt ꝯ gloriam dei, vel
charitatẽ proximi, ex ſe eſt
veniale. Tertiò eſt mortale
peccatum, qñ procedit ex
tali ſuperbia, vel vanaglo-
ria, quæ ſit mortale pecca-
tũ. Si verò nõ erit mortale
peccatũ talis ſupbia, vana-
gloria, ſic nec iactãtia ex eis
procedens. Quomodo autẽ
ſuperbia, vel vanagloria ſit
mortale, vide, ſuperbia, &
vanagloria. Quartò ẽ mor
tale, qñ ꝓcedit per appeti-
tũ lucri in dãnum proximi
notabile, ſicut cum quis ſe
iactat magnum medicum,
aduocatum, peritũ, multas
ſanitates facere, ſicut Cera
tani, & huiuſmodi, qui fal
sè in nocumentum proxi-
mi ſe iactant; ſecus, ſi non
eſſet in nocumentum pro-
ximi, qa eſſet veniale pec-
catum. Intellige ẽt, ſi ſit no
cumentũ alicuius importã
tiæ, qa id, qđ minimũ eſt,
rõ apprehẽdit quaſi nihil.
2. ph. niſi intenderet etiam
nocere in multo, ſi poſſet.

2 Vtrũ iactantia poſſit eſ
ſe in factis, ſicut in dictis?
℞. propriè nõ, ſed ęquiua
lenter ſic, ſicut cum quis [a]
in veſtibus, in equis, in do
mibus, in conuiuijs, in familia, in pulchri-
tudine, & huiuſmodi, vt appareat diues
de magna domo, & nobili proſapia, & hu
iuſmodi, & ſic erit mortale peccatum, ſi-
cut iactantia in dictis, ſi prędicta, quæ fa-
cit ſint contra gloriam Dei, & charitatem
ꝓximi, vel ex ſuperbia, & vanagloria mor-
tali, vel in deceptione proximi.

ICONOMVS [b] dicitur, cui res eccleſiaſti-
ca gubernanda mandatur, vt 89. di. quia
in quibuſdam. facit. l. iubemus, C. de ſacr.
ſan. ec. & idem eſt iconomus, quod ſindic⁹,
& debet eſſe clericus, non laicus, vt patet
in d. c. & c. iudicatum, ibidem, & in c. quo
niam in quibuſdam. 16. q. 7. de quo dic, vt
j. laicus. §. 1. Sed aduerte, ꝙ eſt differentia
inter actorem, procuratorem, & ſindicũ,
ſeu iconomum ſecundùm glo. in c. ſi quis
erga epiſcopum. 2. q. 7. quia actor conſti-
tuitur a nõ domino, & autoritate iudicis,
& ad pręſentes lites tantũ, procurator ve-
rò ſemp a vero dño ꝯſtituit̃, ſiue ad vnam
litem, ſiue plures, ſiue pñtes, ſiue futuras.
Sindicus aũt, ſiue iconomus ab vniuerſita-
te ꝯſtituitur, ſeu a collegio, & ad vnã cãm,
& plures & pñtes & futuras, & autoritate
epi. de iura. cal. c. imperatorũ. in fi. canõ tñ
oẽs adminiſtratores eccleſię vocat ꝓcura
tores. 1. q. 3. ſaluator. vide gl. ibi. in verſi. in
ſubiecto, & in d. c. imperatorum, cũ ſuis al
legationib. tenet tñ Pau. in d. c. imperatorũ
ꝙ ſi ad vnam certam cãm ſolùm conſtitui
tur, quia eſt res modici præiudicij, ꝙ põt
fieri ſine autoritate ſuperioris, aliàs non.

IDVLIA [c] eſt quędam reuerentia, ſiue
adoratio, de qua ſupra adoratio ꝑ totũ.

IEIVNIVM [d] ſ̃m S. Bo. in 4. di. 15. parte. 2.
ar. 1. q. 4. dicitur communiſſimè pro ab
ſtinentia ab oĩ mortali, Iſa. 58. nonne hoc
eſt ieiunium, quod elegi, diſſolue colliga-
tiones colli tui. Et de conſ. di. 5. ieiunium il
lud magnum, & generale &c. Dicitur etiã
cõiter oĩs afflictio, q̃ conſiſtit in vigilijs, fla
gellis, & diſciplinis [e] ꝓpriè ãt dr̃ ieiuniũ
afflictio carnis per ſubtractionẽ cibi, & po
tus [f] facta ſ̃m inſtitutionem eccleſię. Et ſic
diffinitur ieiunium ſ̃m Gof. eſt ſubtractio
prandij, & poſt cęnã cuiuslibet cibi priua
tio vſq; in diẽ ſequentẽ, & abſtinentia a car
nibus, & trahentibus ſementinã originem
ab ipſis, vt a lacte, caſeo, & ouis. Elicitur
hęc diffinitio. 4. di. c. denique, & ponitur a
Pa in rub. de obſeruatiõe ieiuniorũ. ꝓ cui⁹
declaratione quærunt̃ dubia infraſcripta.

1 Vtrum ſit aliqua hora determinata, in
qua in diebus ieiuniorum ſit comedendũ?
videtur ꝙ ſit cœna, ibi, Poſt cęnã, ergo vſ-
que ad cœnã eſt abſtinendum [f] ſed breui
ter notandum eſt, quod in iure nulla ho-
ra

[a] Cũ qs] De his vide ĩ ſum. Arc. Flo. tit. 4. & c. 4. vbi pulchrè.
[b] De œconomo inſtituendo ſede epali vacãte Tri. Sin. ſeſ. 24. c. 16. de ref. P. V.
[c] De Ieiunij virtute Tri. Cõ. ſeſ. 12. & 15. de delectu cibo vbi cõmẽdatur. Huc adde q̃ ſ. annotata ſunt ad vocẽ Gulæ. Petrus Ven.
[d] Et diſciplinis] Vel abſtinentijs ab aliquo delectabili. Aliud dr̃ ieiuniũ, ſ. moderata refectio, de quo de conſecr. diſ. 5. ſint tibi, & c. nõ dico. Et hoc quolibet die implendum eſt, & tangit Ric. in 4. di. 15. ar. 3. q. 6.
[e] Et pot⁹] Illud ieiunium a dño fuit inſtitutum ĩ paradiſo, vt patet Gen. ſecũdo, & poſtea ſanctificauit illud. 40. dieb. & 40. noctibus, & dr̃ ieiuniũ a quodã inteſtino ſic vocato, qa vt plurimum eſt vacuum, & exinanitum.
[f] Abſtinẽdum] Qđ gl. in ca. ſint tibi, de conſ. diſ. 5. damnat, dicẽs per illũ tex. quotidie prãdere, vnde, inquit, nõ dẽt ꝑ totũ diẽ abſtinerẽ, niſi fortè qđ faciũt Sarraceni.

ra eſt determinata pro cõmeſtione in die ieiunij, niſi ſolùm hora veſperorũ tempore quadrageſimali, vt in c. ſolent, de conſec. diſt. 1. quæ ideo deputata eſt, vt ſicut celebratis veſperis nõ reſtat aliud officiũ diurnũ, ſic fictione iuris videamur 40. dies ieiunare, de quo ꝑ Archi. in d. c. ſolẽt, & ꝑ Ia. in rubrica de obſer. ieiun. Et ideò ſeruãda eſt ꝯſuetudo circa horã comeſtiõis, quę cõiter eſt ĩ hora nonę, vel circa, ſm Ar. ĩ d. c. ſolet.

2 Sed nunquid frangit ieiuniũ, qui ante pręfatam horam manducat? ℞. videtur ꝙ ſic in 40. ꝑ tex. in d. c. ſolent, quod dicit, ꝙ non ſunt credendi ieiunare, q ante, quã veſpertinũ celebretur officiũ, mãducant in 40. ſed non credo etiã in 40. frãgat ieiuniũ, q ante ſtatutã horã comedit, ẽt ſi ꝑ notabile ſpaciũ ꝑueniat, niſi faceret ĩ fraudẽ ieiunij, qa ſiquis attẽdat ad verba pręfati. c. ſolẽt. poti⁹ loquiṫ de ꝑfectione, ꝗ de autoritate, & licèt gl. in ver. ieiunãtib⁹. 25. d. §. aliàs ea demũ, teneat, ꝙ ſit peccatũ mortale ante horã comedere, a tñ. c. 1. de conſe. di. 4. quod allegat b ꝓ ſua opinione, nihil facit pro ea. Melius fortè faceret pro ea. c. vtinã omni tpe. 76. d. ſm gl. ibi, qđ ĩnuit ꝯſuetudinẽ patriæ ęſtimandã legẽ, quod qdẽ admitterẽ, qñ talis cõſuetudo eſſet introducta ea mẽte, vt frãgeret ieiuniũ, q ante ꝑdictã horã comederet. qđ quidẽ nõ credo, niſi (vt dixi) qñ in fraudẽ ieiunij fieret. Et ideò cõcludo cũ Au. in d. §. aliàs ea demũ, ꝙ quotiẽs qs corpore ſanus alijs ieiunãtib⁹ prãdere voluerit, ſ. ante horã, qđ ẽ peccatũ veniale, & ſic tene. Si verò ex cã rationabili, nullũ peccatũ erit, quod quidẽ tenet ẽt In. in pręfata rubrica; Et ſic dicit debere intelligi. d. c. ſolẽt. aduerte tñ ſecũdũ doctrinã. S. Th. in 3. di. 15. ꝙ vbi hora comedẽdi in die, quando non ieiunatur, eſſet hora tertię. in die ieiunij hora comedendi eſſet ſexta, vnde dicit, quòd quia ieiunium eccleſiæ debet eſſe pęnale, & ſatisfactorium, ideo ſupra tempus communiter comedendi aliquid additur. Non autem tantum, quòd penitus humor cibi aſſumpti exiccetur, aut virt⁹ naturalis debilitetur, vnde paruo reſiduo tempore. ſ. a ſexta, vbi cõiter ſumiṫ cib⁹, nona occurrit, in qua cibus ſm inſtitutionẽ eccleſię ſumendus eſt in dieb⁹ ieiunij hęc ille. Ex quo patet, ꝙ ſi eſſet tertia veniret. 6. c qđ bñ no.

3 Vtrũ plus quã ſemel comedere ſit frangere ieiuniũ? ℞. ꝙ varia fuit docto. opinio Gof. & cõiter theologi in. 4. ſen. tenet ꝙ ſic, ſi comedaṫ ꝑ modũ cibi. Et ideò indiffinitiuè dicitur, Cuiuſlibet cibi priuatio. Secus ſm eos, ſi aliqdo ſumereṫ ꝑ modũ medicinę, ſicut ſunt electuaria & hmõi. Et ſm In. in rubrica de obſer. ieiu. ſolũ licẽt ꝓ remouenda infirmitate, vel fugiẽda. Sed pro ꝯſeruanda ſanitate, vbi nõ eſt ſignũ infirmitatis, non licet, niſi quatenus licet vti alijs cibis, Alij tenent, ꝙ nullo iure caueṫ, ꝙ ſolũ ſemel in die ieiunij comedamus. Et propterea dicũt licere pluries in die comedere ſine fractione ieiunij dũmodò fiat ex rõnabili cã d ſm ꝯſuetudinẽ illorũ, inter quos viuit. huius opinionis vṙ fuiſſe Pa. in pręfata rubrica. Ratio ſm eũ, quia cum nõ habeamus ius ſpecificũ, recurrendum eſt ad cõſuetudinẽ loci. Facit. c. vtinã. 79. diſ. & ad dictũ Ho. ĩ. c. 2. eo. ti. q dicit, ꝙ cõſuetudo in ieiunijs indictis ab eccleſia nihil põt facere, Dicit verũ, qñ ꝯſuetudo ex toto aufert ieiunium, e & non habet rationabilẽ cauſam in ſe, ſed fuit inducta, vt homines ſe ventri dedicent propter tẽporalia gaudia: aliàs ſecus, vt nota. gloſſa in. d. c. 2.

Et

a Ante horã comedere] Dicit etiã Rica. in 4. diſtinct. 5. ar. 3. q. 6. in corpore, ꝙ pręuenire notabiliter horã comeſtionis eſt frãgere ieiuniũ, ſecundùm inſtitutionem eccleſiæ.

b Quod allegat] Nõ allegat hoc. c. ſed d. c. ſolẽt, & de conſe. d. 5. quinque modis. Et facit. d. text. in ver. tempora præuenit.

c Veniret 6.] Pa. in d. rubri. dicit in ieiunijs eccleſiaſticis alijs à quadrageſima, cũ non ſit hora præfixa ab eccleſia, communiter tenetur, vt hora nona ſumatur cibus; & ita habẽt homines in obſeruantiã generali; ſed placet vt conſuetudo ſeruetur.

d Ex rationabili cauſa] Ric. tamen in. 4. d. 15. ar. 3. q. 7. in corpore in fi. dicit, ꝙ de determinatione eccleſiaſtici ꝑcepti eſt comedere ĩ die ieiunij ſemel tãtũ in die naturali. Et ibidem ad ſm dicit, ꝙ quamuis aliqui dicãt ꝙ bibere vinũ in mane, vel ceruiſiã, & comedere electuaria infero delectationis cauſa frangãt ieiuniũ, Credo tamen cõtrariũ, quia licèt aliquo modo nutrant, non eſt tñ principalis vſus eorum, aliàs frageret ieiunium bibẽdo vinũ, vel ceruiſiam in collatione, quia aliqđ habẽt de nutrimẽto. Hęc ille quaſi verbaliter.

e Aufert ieiuniũ] Vnde, quãdo conſuetudo interpretaṫ, qualiter ſit explendum ieiunium, benè valet, quia eſt optima legũ interpres, c. cum dilectus, de conſuetudine.

Et proptereà dicit idẽ Pan. putarem, ꝙ aliquid comedere pro collatione de ſero magis ad ſubſtentationem naturę, quàm ad delitias, non ſit peccatum, nec frangeret ieiunium, dummodo fiat ſm conſuetudinem loci, & tẽperatè; hæc ille. facit pro hoc, qđ not. Innoc. in d. rubr ꝙ prandere pluries in die ieiunij eſt ꝑ conſuetudinẽ approbatã eccleſię: & ſic videtur ſentire, ꝙ non ſit de iure ſpecifico. Item Inn. dicit ibidem, ꝙ Ciſtercienſes fecerunt ſtatutum, vt ſeruiẽtes alijs aliquid ſumant in die ieiunij, & licitè. Item ꝙ ſeruientes dominis, qui faciũt credentiam, a non frangũt ieiunium. Mihi verò videtur, ꝙ opinio, quæ tenet, ꝙ ſolùm ſemel debeamus comedere, ſit verior, ſi non verba, ſed mẽtem legis volumus amplecti, in ca. quadrageſima, b de conſ. di. 5. Et ideo concludo, ꝙ comedens plus, quã ſemel in die aliquid eorum, quæ communiter in cibum ſolent ſumi, vt panẽ, fructus, & hærbas (quia etiam ſancti hærbis vſi ſunt pro cibo) frangat ieiunium, c niſi comeſtio ordinetur poti⁹ ad medicinam, quàm ad cibum reſpectu intentionis comedentis, & principalitèr ex modo, & quantitate ſumptum ad id ordinetur, licèt conſequenter aliqualiter nutriat, vtpura quia indigens potu, & timens, nè dilauet ſtomachum, & noceat, aliquid ſumit, ſiue ſit electuarium, ſiue etiam panis, vel fruct⁹, & huiuſmodi pro euitando nocumento potus, non ad ſuſtentationem, quòd nõ frangat ieiunium. nec reſtringo me ſolùm ad electuaria (vt quidam) ſed (vt dixi) ad panẽ, fructus, & quodcunque aliud, quod ſumitur per modũ medicinæ, ar. c. ad eius. 5. diſt. & hoc etiam videtur tenere Pet. de Palu. in quarto. d Conuenientius tamẽ eſt a pane abſtinere, cum ſit principalior cibus in vſu, niſi ſit alteratus, e & niſi ſit carentia alterius rei. nec ob. ꝙ talia nutriant, quia ſm Tho. in 4. diſt. 15. eccleſia non attendit in ſtatuendo id, quod quocunq; modo nutrire poteſt, ſed id, quod principaliter ad nutriẽdum ordinatum eſt, hęc ille. Et ſic tene, quia finis legis non fruſtratur ex huiuſmodi ſumptione.

4 Vtrum pluries bibere vinum, vel aquã frangat ieiunium? Reſpon. Innoc. in prædicta rubrica quòd non, ſiue ante paſtum, ſiue poſt. Poſſet tamen ſecundùm Ricar. in quarto, diſtinct. 15. artic. 3. quęſtio. 7. frangere ieiunium, quando vellet quis in mane bibere vinum, vel ceruiſiam non ad extinguendum ſitim, ſed famem. Similiter etiam non frangit ieiunium, qui etiam ante paſtum comedit ficus, aut polẽtam, aut aliquid huiuſmodi per modum medicinæ, nè deficiat in die ieiunij ſecundùm Petrum de Pal. in 4.

5 Quibus cibis frangitur ieiunium? Reſp. ſecundũ Ric. vbi ſupra, f ꝙ per eſum carnium, & ſic tranſeunt communiter doc. in pręfata? ℞. Arch. in c. rogationes, de conſ. diſt. 4 Facit, d. c. denique, & c. cõſilium, eo. titu. De ouis verò, & caſeo, & alijs lacticinijs Goffre. in pręfata diffinitione videtur tenere, ꝙ ſimiliter frangant. Innocen. in præfata rubrica dicit, ꝙ poteſt ſtatui, vt propter penuriam piſcium vtamur iſtis g lacticinijs in alijs ieiunijs præter quadrageſimam. Tu dic ꝙ cum non habemus tex. expreſſum, qui oua, & lacticinia prohibeat niſi ſolùm in quadrageſima; vt in d. c. denique, ꝙ conſuetudo ſeruanda eſt in alijs ieiunijs extra quadrageſimam, ſecundùm Ricar. vbi ſupra. quæſtio. 5. & Pan. in d. rubrica. Facit d. capitu. vtinam, & eſt cõmunis opinio. Et ideo poſſunt comedi, vbi cõſuetudo eſt in omnibus ieiunijs pręter quadrageſimæ ieiunia; aliàs non licet, non tamẽ dicerem frangere ieiunium, qui

a Qui faciũt credentiam] Etiã ſi carnes guſtarẽt.

b Ca. quadrageſima] Qđ ſm Pa. facit, vt alijs diebus, ꝗ dominicis, ſemel comedamus ĩ ieiunijs.

c Ieiunium] Idẽ tenet Ri. in 4. di. 15. ar. 3. q. 6.

d Pet. de Palud. in 4.] Qui dicit ſicut ſi quis non ꝓp famẽ, vel voluptatem, ſed ꝓp timore, nè deficiat ꝓ anxietate die ieiunij, ficus, aut polentã prælibaret, vel huiuſmodi ante comeſtionẽ ꝑ modum medicinæ, ſic nõ eſt fractio ieiunij. & dicit Dire. ſecundùm quoſdã poſſe circa ieiunia eccleſiæ ſtatui, ꝙ bis, ſed parũ comedatur ĩ die. idẽ dic de portantib⁹ encenia, dum prandẽt, licèt ĩtermittant comedere, de his ĩ. §. 6.

e Alteratus] Rõ aũt ſecundũ Th. 2. 2. q. 147. qa potius ſumitur magis ad alterationem corporis, & digeſtionẽ ciborum, ꝗ ad nutritionem, licèt aliquo mõ nutriat. poſſunt tamẽ immoderatè bibentes peccaṙ, & meritum ieiunij ꝑdere, ſicut etiam immoderatè comedentes.

f Ric. vbi ſ.] q. 5. vbi ſup. & q. 6. vbi dicit comedendo cibos, qui cõiter interdicũtur, eſt frangere ieiunium.

g Iſtis] Vide Archi. poſt Tho. in d. c. Rogationes.

etiam comederet oua, [a] & lacticinia extra quadrageſimam, vbi conſuetudo non eſt, qñ nõ per guloſitatem, ſed ex aliqua rationabili cauſa faceret, nota etiã ſm Hoſt. in ſum. eo. ti. ꝙ cuicũque conceditur vſus ouorũ, & caſei intelligitur ꝯceſſum, ꝙ etiam poteſt vti ſagimine, i. lardo, [b] ar. cap. præsbiter. 82. di. & ibi gl.

6 Vtrum ieiunium cadat ſub præcepto? ℞. ſm Ri. in 4. di. 15. ar. 3. q. 2. 3. & 4. q̃a ieiunium aliquando accipitur largisſimè, prout eſt actus naturæ, & ſic quilibet ieiunatante, quã comedat, & iſto modo nec eſt actus virtutis, nec de præcepto. Secundo modo accipitur largè, prout eſt act⁹ virtutis abſtinentiæ, ſ. frænare delectationes guſtus ꝑ cõparationem ad cibum ſm regulam rõnis, ſiue ſemel comedat ĩ die, ſiue pluries. Et ſic cadit generaliter omnibus ſub pręcepto, [c] non intelligas tamẽ, ꝙ ſemper mortaliter peccet, quando excedit, ſed ſolùm quando ratio virtutis totaliter extinguitur, & hoc eſt in caſibus, qñ gula eſt mortalis, de quo vide ſupra, Gula. Tertio modo accipitur propriè, prout abſtinemus etiã ab illis, quibus vti poſſemus, ſaluo actu virtutis, & ſic accipitur in diffinitione præmiſſa, & omnibus ſuperioribus, & ſecũdùm communem intelligentiam vocabuli, & iſto modo cadit ſub præcepto in duobus caſibus, ſ. quando ex iuramento quis, vel ex voto ſe obligauit. Secũdò qñ ex præcepto ei indicitur ab eccleſia, vel ab alio prælato. Facit. d. c. vtinam, & de conſe. di. 5. c. ieiunia.

7 Sed quæro, qñ & quibus diebus ieiunium indicitur ab eccleſia? ℞ ꝙ infraſcriptis temporibus. Primò quadrageſima tota, exceptis diebus dominicis, vt in c. quadrageſima, de con. di. 5. vbi dicitur, ꝙ ſumma obſeruatione eſt obſeruanda, & incipit in quarta feria, quæ præcedit primam dominicam quadrageſimæ quò ad ſœculares, vt in d. ca. quadrageſima. Quò autem ad clericos incipit ſecunda feria poſt dominicam quinquageſimæ, vt in c. denique. 4. di. Sed communiter tenetur, ꝙ eſt conſilium, non pręceptum, ſed ſolùm in quarta feria prædicta. Secundò quatuor tempora, vt in c. ſtatuimus. diſt. 76. Statuimus, inquit, vt quatuor tempora anni ab omnib⁹ hominibus cum ieiunio obſeruentur.

Prima tempora cadunt in quadrageſima, ſcilicet quarta feria, & ſexta, & ſabbato poſt primam dominicã quadrageſimæ. Secunda cadunt quarta, & 6. feria, & ſabbato poſt pente. Tertia cadunt. 4. 6. feria, & ſabbato poſt exaltationem ſanctæ crucis. Vltima cadũt. 4. & 6. feria, & ſabbato poſt feſtum ſanctæ Luciæ, vt patet. in c. de ieiunio. 76. di. & per totum. Tertiò omnes vigilię duodecim apoſtolorum ſunt in obſeruatione ieiunij celebrandæ, pręter vigilias apoſtolorum Philippi, & Iacobi, & B. Ioannis euangeliſtæ, vt dicit tex. in c. conſilium noſtrum, eo. ti. in prin. & ſunt hę. ſ. Vigilia ſancti Mathiæ, Petri, & Pauli, Iacobi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis, & Iudæ, Andreæ, & Thomæ. Quartò vigilia aſſumptionis [d] dominæ, vt in c. 1. e. ti. Quintò vigilia Natiuitatis Domini noſtri in d. c. Sextò vigilia omnium ſanctorum, & ſancti Ioãnis Baptiſtæ, & ſancti Laurentij ſecundũ Inn. vbi ſupra, & cõiter doc. nullo tamen iure inuenitur expreſſum, ſed ratione conſuetudinis hoc dicunt, quia vt dicit Ri. in 4. diſ. 15. ar. 7. q. 8. ſi in aliqua regione eſt aliqđ ieiunium conſuetum, quod tamen non eſt pręceptum per ius ſcriptum, nihilominus obſeruandum eſt ab exiſtentibus ibidem. Facit pro hoc. c. conſuetudo, diſt. 1. & c. eccleſiarum, & c. in his rebus. 11. di. ſed dico ego verum, quando conſuetudo habet omnia requiſita, de quibus ſupra, conſuetudo. Septimò vigilia pentecoſtes, vt 76. di. c. de ieiunio, & licèt Gratianus teneat, ꝙ ſit de conſilio,

a Qui etiam comederet qua] No. ꝙ quantò cib⁹ eſt delicatior, ſiue præcioſior tẽpe Ieiunij, tãtò minus licet, cap. denique. 4. di. ex quo videtur dicendum de vtentibus confectionibus. Dicit etiã Roſel. referendo Archie. Florẽt. ꝙ excuſatus a ieiunio tẽpore quadrageſimali, ſi vtitur lacticinis, vel carne ex voluptate, vel incuria, peccat mortaliter, quia facit contra præceptum eccleſiæ, Idem in alijs diebus ieiunij eccleſię ſine cauſa legitima.

b Ideſt lardo] De hoc Pan. poſt gl. in c. admonere. 33. qõ. 2. & in ca. ꝓpoſuiſti. 82. di. Pa. in c. cõſuluit, de Iudæis.

c Omnibus ſub præcepto] Item inquantum pertinet ad neceſſitatem coertionis peccati, vel ſatiſfactionis in pœnitentia, vel eleuationem mẽtis ad ſpiritualia ſecundùm Tho. 2. 2. quæſt. 147.

d Vigilia aſſumptiõis] Dicit Pa. in d. rub. ꝙ in iure non reperitur aliud feſtum dominæ noſtræ habens vigiliam in præcepto, nã hoc feſtum eſt alijs celebrius, c. ſi. de ſen. exc. li. 6.

conſilio, in §. neceſſario, ea. di. Tamen verius videtur, ꝙ ſit de præcepto ſm gloſ. Io. ibidem in d. §. Et patet euidẽter in d. c. de ieiunio.

8 Quid ſi vigilia aliquarum pręfatarum ſolennitatũ veniat in dominica? Reſ. ꝙ in Sabbato pręcedenti ieiunanda eſt, vt in c. 1. & 2. de obſerua. ieiu.

9 Quando debet celebrari vigilia ſancti Mathię tẽpore biſexti, vide ſupra, biſextus.

10 Sunt & aliæ vigilię, ſeu ieiunia indicta ab eccleſia, ſed non de præcepto, vt cõmuniter tenetur, ſcilicet aduentus domini, de quo in d. c. conſilium, & rogationes, de quibus in c. rogationes, de conſec. diſt. 3. item. 4. & 6. feria, vt ĩ c. ieiunia, ea. di. & ſabbata omnia, vt in c. ſabbato. ea. di.

11 Vtrum ieiunia indicta de ꝑcepto ab eccleſia poſſint transferi de die in diẽ? ℞. ſm Inn. in pręfata rubrica ꝙ ſic, ſicut dicitur fieri ĩ Francia, vbi ſunt eccleſię ſancti Quintini, vbi vigilia omnium ſanctorum ieiunatur tertio die pręcedenti. [a] Limitat hoc Panor. in d. rubrica, dummodo fiat autoritate epi̅, ar. c. 2. de obſer. ieiu. in fin. & bene.

12 Vtrum pręfata ieiunia de præcepto ab eccleſia posſint redimi, vel in aliud commutari? Reſ. Innõ. vbi ſupra, ꝙ non niſi cã, vel neceſſitas in ieiunante ſubſit, [b] quod intelligo ab inferiore a papa. Secus eſt de ieiunio voti, vel pœnitentię, de quo ſupra, confesſio. 6. § 4. & infra, Votum. 4. §. 2.

13 Vtrum omnes teneantur ad ieiunia indicta ab eccleſia de pręcepto? ℞. Inno. vbi ſupra, ꝙ ſic omnes, qui ſunt ſanæ mentis, doli capaces, & potentes ad ieiunandum, cum peccare posſint, & peccata deflere, vt in c. 1. de delic. pue.

14 Vtrum ſemper peccent mortaliter pręfati, quando ſoluunt ieiunia eccleſię, quæ ſunt de præcepto? Reſ. gl. in §. aliàs autem ea demum, in ver. plus accipit. 25. di. & cõmuniter doc. tenent quòd ſic, ſi ſine rationabili cauſa quis ea ſoluat, do. Car. in c. 2. de obſeru. ieiu. tenet ꝙ non, niſi ex contemptu vel inobedientia hoc faciat, vtputa q̃a nõ vult ſe ſubijcere præcepto ſuperioris. Et dicit hoc tenere Archid. in d. §. Aliàs. Sed Arc. ibidẽ recitat Io. de Fantu. hoc tenentem. Sed ego diſtinguo ſecundùm ꝙ infra dicam, inobedientia. in princi.

15 Quę ſunt rationabiles cauſę excuſantes a ieiunio? Reſpond. vt colligo ex Ricardo, vbi ſupra, ar. 3. q. 4. cum quo concurrunt communiter doc. ꝙ ſunt. 5. Prima ætas, vt ſunt pueri, qui (ſecundùm aliquos) vſque ad pubertatẽ excuſantur a ieiunio, ar. cap. ex literis, de deſpon. impube. vel ſecundùm alios vſque ad plenam pubertatem, quæ eſt in. 16. in muliere, & in 18. anno in maſculo, aut ſecundùm alios vſque ad. 25. annum, arg. l. ſi quis aliquid, C. de his qui ve. æta. impe. Ho. in c. 3. de obſeru. ieiu. & communiter theolo. tenent ꝙ vſq; ad vigeſimum, [c] alij vigeſimumprimum, de officio delegat. Intellige, quòd non tenentur ad omnia ieiunia, ſed benè ad aliqua eis commenſuranda ſecundũ augmentum & propinquitatem ad dictũ vigeſimũ primum annum, ſecundùm Tho. in 4. diſt. 15. Proptetea dico hoc remittendum arbitrio boni viri, vt pẽſata qualitate ętatis ita iudicetur, ar. ca. de cauſis, de of. delegat. & idem dico de ſenibus, licèt quidam dicant eos non teneri poſt annos. 55. ar. l. 2. §. fi. ff. de decurio. in text. & in gloſſ. ibidem. vbi excuſantur a muneribus perſonalibus poſt 55. annum, excepto a tutela, & cura a quibus ſolùm excuſantur. poſt. 70. annum. C. qui æta. l. vnica.

Secũda infirmitas, quia in eis natura debilis eſt, & cibum neceſſarium in vna vice ſi ſumerent, noceret, & idem dico de debilibus eadem ratione.

Tertia laborioſitas, ſicut in illis, qui laborando victum acquirunt, ſeu ratione itineris, vel alio modo non poſſunt ſimul cũ labore ſufferre ieiunium. aduerte tamen, quòd intentio maioris lucri non excuſat ſecundùm Aſten. ſimiliter non excuſantur.

a Tertiò die pręcedenti] Ex quo infert Pan. in d. rub. 6. q. ꝙ idem poſſet fieri, quãdo accidit ieiuniũ in feſto principali alicuius ciuitatis, vel loci.

b In ieiunante ſubſit] Vt puta debilitas perſonę ſuę proueniat ex defectu naturæ, vel exercitio exteriori, vt ĩ a. grimeſſorib⁹ &c. Vide de hoc Pa. in d. rub. 5. q. q̃a. n. tales longo debilitãtur labore, non poſſunt ita cõmodè ieiunare. Vnde licitè ſit eis commutatio. ar. ca. præsbiter. 82. di. in fi. & gl. ibi debet reſtringi ad caſum illi⁹ c. vide etiam in. 15. vbi ponitur, qui excuſantur.

c Vſque ad vigeſimum] Sicut ante hanc ætatem erant apti ad pugnam, num. 2. ſic nec ad ſpiritualẽ pugnã. Itẽ quia talis ætas indiget cibo frequẽtato.

tur, qui nolunt conducere operarios, niſi ieiuniũ ſoluant, niſi cauſa ſit neceſſaria [a] ſm̃ Aſten. quæ feſtinãtiã requirit. Quarta mendicitas, quando cibum neceſſarium in vna vice habere non poſſunt. Quinta qualitas mulieris prægnãtis, aut nutriẽtis, ex appetitu extraneo, aut nutrimento fætus nõ poſſunt ieiunare ſine periculo vel earum, vel fætꝰ, ſeu pueri, non ſolùm excuſantur, imo tenentur ſoluere ieiunium ſecundùm Rodo. vnde dicit ſanctus Th. in 4. di. 15. ꝙ ſubtractio cibi per ieiunium, ſi impediret ea, quę neceſſariè ſunt agenda, cum quibus conuiuit ex ſocietate, vel officio tenetur, non eſſet licita, ſed diceretur rapina.

16 Sed nũquid ſeruientes menſis nobilium, aut legẽtes ad menſam religioſorũ qui aliquid prælibãt, nè deficiant in legẽdo, vel ſeruiendo, ſoluunt ieiunium? ℞. Ro. ꝙ non, ſi hoc faciũt poſitis menſis, vel parum ante, ita, ꝙ ꝑꝑ continuationem temporis dici debeat totum vna menſa, idem dicendum de illis, qui iam incæpto prandio portant encenium ad vicinũ, vel aliquid aliud faciunt, & poſtea redeunt ad comeſtionem perficiendam.

17 Vtrum vxores propter prohibitionem virorum excuſentur? Reſpõ. ſecundùm Inn. in Rub. de obſer. ieiu. ꝙ non a ieiunijs indictis ab eccleſia, ſed a volũtarijs ſic 33. q. vl. manifeſtum, credo tñ, ꝙ pręsbiter proprius ꝓpter ſcandalum [b] viri, cui aliquo modo nõ poteſt obuiari, poſſet diſpenſare cũ eis, ar. ca. conſtitueretur, in fi. l. di. quia præceptum iuris poſitiui nõ obligat quẽ eum ſcandalo, ar. 2. capitu. de noui ope. nun. & cap. nihil, de præſcriptio.

8 Vtrum peregrinãtes ex deuotione excuſentur? ℞. ꝙ ſic, ſi talis peregrinatio nõ poteſt differri, & ſimul cum ea ieiunare non pñt. [c] Nec ob. ꝙ præceptum dẽt præponi conſilio, qa ſecundũ Aſten. intentio dãtis huiuſmodi, præcepta non eſt excludere alias pias cauſas, & magis neceſſarias, ſecus eſt de præceptis legis naturæ, quæ prohibẽt hoc, ꝙ ſecundùm ſe eſt malum idem. S. Tho. vbi ſupra, & addit, ꝙ debet fieri cum diſpenſatione ſuperioris, idẽ dic de quacunque alia operatione bona, vtputa obedientia prælatis prædicatione, auditione confeſſionum, & huiuſmodi, [d] ar. cap. non mediocriter, de conſe. diſt. 5.

17 Quæritur, ſi aliæ cauſæ a prædictis poſſint aſſignari, quę excuſent a ieiunio indicto ab eccleſia? Reſpond. quòd ſic multæ. Et ideo tam in præfatis cauſis, quã in alijs eſt notandum, quod ſi cauſa ſit euidens, ex qua nõ poteſt ex toto ieiunare, licitè homo per ſeipſum poteſt frangere ieiunium præſertim conſuetudine [e] interueniente, vel quando recurſus de facili nõ poteſt haberi ad ſuperiorem, ar. præfati. capit. conſilium. Si verò ſit dubia, vel non ex toto tollit facultatem ieiunandi, ſed ſolùm in

parte,

a Niſi cauſa ſit neceſſaria] Refert Roſel. ꝙ factam eſt circa iſtos magna modificatio per do. Eugenium. 4. 1440. qui indulſit, ꝙ artifices laborioſa opera exercentes, & ruſtici, ſiue ſint diuites, vel pauperes non teneantur ad ieiunandum ſub præcepto peccati, & ꝙ abſolui poſſunt, & ꝙ inducãtur ad eleemoſinas, & ad alia bona ſpiritualia.

b Propter ſcandalũ] ſcãdalum aũt poteſt eſſe, ſi propter hoc vir procederet ad facta, puta ad verbera, vel ꝓpter hoc prouocaretur ad blaſphemandum deum, & ſanctos, & huiuſmodi, qđ ſciri poſſet ex retroactis eius factis, tunc ſaluæ ꝯſcientia poteſt talia ieiunia omittere, & obedire marito.

c Non poſſunt] Idem tenet Ric. vbi ſupra, ar. 3. q. 4. circa fi. vide Tho. in 4. diſ. 15.

d Et huiuſmodi] Quid de curſoribus? Dic ꝙ ſi non poſſunt itinerando ieiunare, excuſantur. Nam eorũ vſus eſt neceſſariꝰ dominis, & ciuitatibus, & hoc dum ſunt in itinere, ſecus, ſi quieſcerẽt niſi propter præcedentem laborem indigerent, vel haberent itinerare dẽ ꝓximo.

e Præſertim cõſuetudine] An cõſuetudo non ieiunandi excuſet nõ ieiunantes. Hoſt. in c. 1. e. tit. dicit, ꝙ nihil poteſt ꝯſuetudo in ieiunijs indictis ab eccleſia. Pa. dicit hoc verum, quã do cõſuetudo in totũ tolleret ieiunium, ſecus, ſi interpretaretur, quomodo ſit explendum quò ad cibos, & collationem, & huiuſmodi, quia eſt optima interpres legum, & ſubdit, ſi in ieiunijs ſolennibus papa ſciret, & tolleret etiam conſuetudinem cõtrariam non ieiunantium, ꝙ ipſi non peccarent, & dicit eſſe no. & glo. in d. c. 2. ꝙ valet cõſuetudo ieiuniorum relaxatiua. Idem Pan. ibi, & in ca. vir autem, dẽ ſe. nu. Can. hoc eſt gl. in §. leges. 4. di. vbi dicit, ꝙ non ſufficit conſenſus tacitus, papæ, ſed neceſſariꝰ eſt expreſſus, & licèt toleret, dico, ꝙ multa ꝑ patientiam tolerãtur &c. c. cum iam dudum, de præb. vnde dubito, ꝙ potius ſit corruptela, qa c. quadrageſima, ſe fundat ſuper ius diuinũ, ideo non valet per not. in c. fi. de conſuetu. Item non poteſt dici conſuetudo, cũ oẽs non conſentiãt, qa multi timorati ieiunãt, vide infra, inobedientia, vbi contraueniẽs iuri poſitiuo per cõſuetudinem cõtemnit interꝑtatiuè.

parte, vtputa debilitas, vel peregrinatio, aut labor, & huiuſmodi, debet ad ſuperiorem recurri, qui poteſtatem habet in talibus diſpenſandi ſecundũ Aſten.

20 Quis eſt ſuperior, qui poſſit in hoc diſpẽſare? ℞. Hoſt. in c. conſilium, de obſerua. ieiu. ꝙ eſt Epiſcopꝰ, nec ſufficit licentia ſimplicis presbiteri ẽt ex iuſta cauſa, niſi ſumma neceſſitas immineat, ita; ꝙ ad epm̃ non poſſit haberi recurſus ſine periculo. Rod. aũt dicit arbitrio boni viri limitandum pro quãta neceſſitate ſit frangendum, potius, q̃ per doctrinam generalem. & ſic cum proprius ſacerdos ſit ordinariꝰ iudex conſcientiæ, videtur, ꝙ ipſe poſſit. Ego verò credo, ꝙ ſi loquamur de diſpenſatione, quæ eſt quædam relaxatio iuris, ꝙ tũc pertinet ad epiſcopum ſolum, qui cauſa ſubſiſtente in ieiunare debente poteſt diſpenſare, & in aliud bonum commutare talia ieiunia. Et cauſa legitima eſt debilitas perſonæ, ſiue proueniat ex defectu naturæ, ſiue laboris, ar. dicti. c. conſilium, in fi. Si verò loquamur de declaratione, ſ. vtrum ſit cauſa legitima, vel non, ſic credo ſufficiat illa confeſſoris proprij, qui eſt bonus vir, & etiam conſilium medici, ſed medicus peccat, ſi ſine rationabili cauſa, vt frangat, conſulit, arg. c. quid culpatur. 23. 1. Et ſic intellige Rod.

21 Vtrum non ieiunans vno die teneatur altero die ieiunare? ℞. ꝙ licet text. [b] ca. 1. de obſerua. ieiu. videatur velle, ꝙ ſic, quaſi ſit obligatus ad duo ſcilicet ad ieiunandum, & illo die. Facit etiam ad hoc in ar. c. cum dilecti, cum notatis in glo. in ver. duo ſub hac forma, de dolo, & contu. Tamen per ca. 2. de obſerua. ieiu. ego teneo, ꝙ non tenetur, quia ibi non imponitur frangentibus, vt alio die ieiunent. facit ad hoc not. Inno in c. 1. de cele. miſ. de illo, qui dimiſit officium, ꝙ non tenetur illud reaſſumere, quaſi ſit ſeruitus cuiuſcunque diei, & variaretur ex tempore. Nam ſi teneor pręſtare operas certo tẽpore, & impedior, non ſum obligatus alio tempore, quia non ſunt eædem operę, ſed variãtur ex tempore, vt eſt text. not. in l. ſi non fortem. §. libertus, ff. de cond. inde. Item ſi relinquitur mihi vſusfructus per biennium futurum, & impedior non poſſum petere vſumfructum alterius biennij, quia nõ eſt idem vſusfructus. l. ſi vſusfructus mihi, ff. de vſu, & vſufru. lega. & tex. c. 1. debet intelligi de tranſlatione fienda ex cauſa propter ſolennitatem. hæc omnia ponit Pan. in c. 1. de ob. ieiu.

22 Sed nunquid totiens peccat mortaliter, quotiens comedit in die ieiunij facti ſine cauſa? Reſ. Io. de Neapol. in quol. tenet, ꝙ ſic, quia videtur reduci ad præceptum negatiuum, ſed magis placet opinio Durãdi in 4. ꝙ non, niſi ſemel, niſi comedens nouo contemptu mentis pluries comederet, quia tũc toties peccaret mortaliter. Et hęc eſt cõmunior opinio, aliter obligaretur ad impoſſibile, quia ex quo ſemel ieiuniũ fregit, iam illud non poteſt amplius facere illo die. Et ideo præceptum eſt ſibi factũ impoſſibile. Secus eſſet de ieiunio quadrageſimæ, quia licèt fregerit vno die, poteſt tamen ieiunare, & tenetur altero die, & ſic quot dies omittit in quadrageſima, tot peccata mortalia committit.

23 Vtrũ liceat ieiunare in dñica, & alijs feſtis ſolennibus? ℞. ꝙ ſic, niſi quis faceret quaſi volẽs deuiare a conſuetudine populi Chriſtiani, quia turpis eſt omnis pars, q̃ ſuo toti non congruit, poteſt etiam eſſe illicitum ſm̃ Tho. vbi ſupra, ſi adeo pertinaciter ieiunium teneret, ꝙ non crederet ꝑ deuotionem feſti vtilitatem ieiunij compenſari poſſe. Idem dic, quando ex alia ſuperſtitione hoc faceret.

24 Vtrum ieiunium factum in peccato mortali proſit? ℞. ꝙ ſic quantũ ad obediẽtiam mandati, ſi eſt præceptum ab eccleſia vel ex voto, & huiuſmodi. Secundò valet ad macerationem. Tertio ad omnia alia valet; ad quæ valent opera facta extra charitatem, de quibus infra, Satisfactio. §. ſexto.

25 Diuerſis intẽtionibus ieiunatur, vnde verſus. Abſtinet æger, egens, cupidus, gula, ſimia, virtꝰ. æger, vel quia nõ pt̃ comedere, vel ꝑꝑ medicinã, egens, quia non hẽt, cupidus, nè expendat. Gula, vt poſtea auidius comedat. Simia, ideſt hipocrita, vt laudetur, virtus, id eſt virtuoſus, vt mereatur.

a Põt diſpẽſare] Imo de cauſis tenetur eps̃ diſpenſare, ar. c. vt cõſtitueret, & c. dño ſancto. 50. di. ita Pa. in d. c. conſilium,

b Reſpõ. ꝙ licèt tex.] vide. ĩ. votum. 4 §. 3.

IGNORANTIA. [a] Alia bona, qua quis ignorat ea quę ei eſſẽt occaſio peccati vt in ca. quãuis, [b] di. 38. Alia neque mala, neque bona qua qs ignorat, q̃ ſcire expedit, & hęc mutiplex ẽ. Alia iuris, alia facti. Ignorãtia iuris, alia iuris diuini, alia iuris canonici, & ciuilis, & de iſtis ſcribit. 38. di. in ſumma, & 1. q. 4. §. vlti. in tex. & in gl. hic autẽ non intẽdo tractare de ignorantia facti, qa hæc excuſat, vt in regula, ignorãtia, lib. 6. ſed de ignorantia iuris, pro cuius declaratione quęruntur plura.

1 Vtrum ignorãtia mala ſit peccatum? Reſpon. quòd aut ignorãtia dicit priuationẽ cognitionis neceſſarię ad ſalutem, & ſic ſecundũ Sanctum Bona. in. 2. di. 22. q. pen. poteſt eſſe dupliciter. Primò ita, quod eſt in nobis, ſed non à nobis, & hoc modo culpa non eſt, & cum non ſimus eius principiũ, in ipſa nec meremur, nec demeremur. Secundò ita, ꝙ eſt in nobis, & ex nobis; & hæc ignorantia eſt culpa, & hęc fit tripliciter. Primo modo, cũ ſumus in via veritatis volũtariè ab ea recedimus in viam erroris nos præcipitantes, Et hæc eſt ignorantia erronea, vt in hęreticis. Secundo modo, cum ad viã poſſumus pertingere veritatis cupimꝰ in tenebris eſſe, Et hęc ẽ ignorantia affectata. Tertio modo, cum ex quadã pigritia, & negligentia non curamus veritatẽ addiſcere, & hęc dicitur craſſa [c] & ſupina. Sed prima maior culpa, quàm ſecunda, & ſecunda, quàm tertia. Et hac dicitur in c. ignorantia. 37. diſt. & in d. §. Si verò ignorantia dicit priuationem cognitionis eorum, quæ non ſunt neceſſaria ad ſalutem, ſic non eſt peccatum, vt 22. quæſtione, in cap. in quibus rebus.

2 Sed quæ ſunt [d] neceſſaria ad ſalutem ſcire? ℞. ſecundùm Tho. 1. 2. q. 128. quòd omnes tenentur ſcire communiter ea, quę ſunt fidei, & vniuerſalia iuris præcepta. Singuli autem ea, quæ ad eorum ſtatũ, ſeu officium ſpectant.

3 Vtrum ignorantia excuſet aliquẽ a peccato? ℞. ſecundùm S. Bonau. vbi ſupra. q. vltim. ꝙ ſi tanta ſit, ꝙ priuet rationem voluntarij, & rationem contemptus, excuſat a toto, ſicut eſt ignorãtia inuincibilis, quæ priuat ſimpliciter cognitione iuris, ſicut in furioſo, & in infante, niſi in talem ignorantiam veniſſet ex culpa ſua, quia tunc excuſat a toto, ſed a tanto, de quo dic, vt ſupra, Ebrietas. §. 3. Item dic ſecundùm Tho. in quolib. de eo, qui habet ſufficiens impedimentum, propter quod ſcire non potuit, puta fuit in carcere, vel in terris, ad quas conſtitutio papę non peruenit, & huiuſmodi, ꝙ non peccat faciens contra conſtitutionem. Si verò ignorantia omnino non priuat rationem voluntarij, & rationem contemptus, ſic diſtinguo ſecundũ Ricar. eadem di. & li. ꝙ aut eſt ignorantia commiſſionis, qua quis non vult ſcire, vt liberius peccet, quæ dicitur affectata, & ſic nec excuſat, nec alleuiat peccatum. Aut eſt ratione omiſſionis, qua quis negligit ſcire, quæ tenetur, quę ſatis faciliter potuiſſet ſcire, & hęc dicitur craſſa & ſupina, & hæc excuſat a tanto, ſcilicet quòd non eſt tam graue peccatum, ſed nõ excuſat, quin ſit mortale, ſi eſt circa ea, quæ ſunt præcepti diuini, aut naturæ. 24. quę. 1. ſi quis dederit, [e] & 37. diſt. c. qui ea. Si autem ſit circa ea, quæ ſunt præcepti iuris poſitiui, ſic credo, ꝙ aliquãdo excuſet a mortali ſecundùm eam diſtinctionem, de qua dicam infra, Inobedientia. Et ſecundùm prædictam intellige, quod dicitur. 6. q. 1. quęro, & 25. quæſt. 1. c. ſchiſma, [f] & 32. quæſt. 7. quemadmodum. 28. q. 1. § ex his ſecundo, & eſt ſub c. omnes, & dicitur ibi, ignorantia, quę eſt culpa, nocet.

Ex

a Inſcius eſt hõ, & ſic indiget adiumẽto diuino, Cat. in pra. dom. ver. & ne nos inducas. P. V.
b Quãuis] Glo. ibi dicit, bonum eſt ignorare mala. 32. d. c. hoſpitiolum.
c Craſſa] Qñ qs de facili potuit ſcire, & non curauit indagare. ſicut. n. ſupinus ꝑt videre, q̃ agũtur eleuando caput, & craſſus, qñ reſpiceret ad pedes, ita & ſimiliter ille, qui potuit ſcire, & non curauit, vr̃ eſſe ignorãtia craſſa & ſupina, & not. ꝙ ignorãtia craſſa & ſupina, & latiſſima culpa cõparantur ſciæ, ẽt in pœnis delictorũ, ꝑ hoc ẽ tex. ĩ c. 1. in fi. de ordi. ab epõ, q. renun. epiſc. licèt regulariter ĩ delictis lata culpa nõ ęquiparetur dolo, de quo ĩ c. 2. de cõſ. tũ latiſſima culpa benè æquiparãt, vt c. apoſtolicæ. de cle. exc.
d Cat. in ꝓfatorijs capitib. operis, & in ſingulis eiꝰ partib. P. V.
e C. ſi qs dederit] Exemplũ de eo, q. dat, aut accipit cõionẽ de manu hæretici, neſciens eccleſiã ꝯdicere, qđ poſtea intelligens, dẽt ꝑ vnũ annũ pęnitere; & ſic loquitur de his, q. poſſunt, & negligunt ſcire.
f C. ſchiſma.] Glo. dicit, ignorantia. n. viris nõ excuſat in articulis fidei.

4 Ex prædictis, & ad euitãdum confuſionẽ multorũ, quę circa ignorantiam ſcribũtur, aduerte, ꝙ ſi ex ignorantia quis facit aliquid, quòd non eſt cõtra legem Dei, nec naturę, credẽs non fore prohibitum aliqua lege, cum tamen ſit prohibitum, & talis ignorãtia non eſt affectata, nec craſſa, vel ſupina, puta quia laborat ꝑ virib ꝰ ſcire ſibi neceſſaria, puta ſi eſt mulier, vel ruſticus, mercator, & huiuſmodi, vadit libenter ad prædicatiões, & alia loca, vbi declarantur talia, & facit, qđ communiter faciũt alij de ſua qualitate, & cõuenit facere, Si eſt religioſus, ſtudet libenter, interrogat, & huiuſmodi, quòd talis ignorantia excuſat eum ab omni pœna etiam excommunicatiõis in iure poſita quò ad forum animæ etiam ab omni culpa, per tex. clarum in cap. fin. qui matri. accuſ. poſ. & per rationem, ca. cognoſcentes, de conſ. Abſurdum enim eſſet ad pœnam obligari [a] ignorantem. Facit l. fi. ff. de decre. ab or. facien. Iura verò, quę videntur innuere contrarium, ſundant ſe ſuper præſumptione, vt euidenter colligit glo. in ver. non oportet, in l. 1. C. de interdict. matri. approbata per doc. ibi, & in l. fin. ff. de ritu nupt. & in l. qui contra, [b] C. de inceſt. & inuti. nup. Et magis apertè colligitur ex his, quæ notant in d. c. cognoſcentes, vbi determinatur, ꝙ volens probare ignorantiam ad euitãdam pœnam, ſit audiendus. Hæc non intelligo de prælatis, officialibus, medicis, artificib. & huiuſmodi, qui exercere habent aliqua officia, ex quibus damnum notabile poſſet inferri proximo ex ignorantia, quia nõ debent officia talia aſſumere, niſi ſint ſufficienter inſtructi ad ea exercenda, aliter eis imputatur. [c] Si autem ignorãtia ſit affectata, non euitat pœnam, quia in dolo eſt. Si verò ſit craſſa, vel ſupina, puta quia neſcit, quòd cõiter omnes ſuæ conditionis ſciũt, puta quia prædicatur, ſed ipſe prędicationem nunquam vult audire, vel non curat intereſſe, vbi talia publicè declarantur, cũ tamen commodè poſſit, non euitat pœnã, vt in c. vt animarum, de conſt. li. 6. De iſtis dicitur. 38. di. c. ſi. Qui enim rebelliter viuit, & diſcere, atque agere bona recuſat, magis diaboli, quàm Chriſti membrũ eſſe oſtenditur, & potius infidelis, quàm fidelis eſſe monſtratur. Si verò id, ꝯtra quod facit ex ignorantia, eſt contra legẽ Dei, tunc diſtinguo, aut expreſſum eſt, & explicitum in lege Dei, [d] vel naturæ, [e] & ſic ignorantia non excuſat a mortali peccato. 16. q. 1. ſi cupis, nec ẽt conſequenter excuſat a pœna iuris diuini, nec poſitiui ſm̃ Scot. in 4. di. 6. q. 8. facit, quod no. gl. in Cle. eos, [f] de conſan. & affi. Facit l. venia, C. de in ius vocan. & §. fin. 1. q. 4. Quod limita quò ad pœnam iuris poſitiui, ſm̃ quod ſupra dixi, Excommunicatio. 7. caſu vltim. §. 2. Si aũt non eſt explicitum, [g] ſed reducibile, maximè cũ ſubtilitate, ſic credo excuſari à culpa, & a pœna illos, qui non ſunt ignorantes ignorantia affectata craſſa, aut ſupina, etenim durum eſſet dicere, ꝙ peccet mortaliter, qui facit ſm̃ ſubtilitatem contractũ illicitum credens licitũ, & huiuſmodi. Facit pro hoc. 15. q. 1. merito, [h] & c. fi. 37. di.

5 Vtrum ignorantia iuris tollat bonam fidem quò ad faciendũ fructus? ℞. ꝙ non, tex. eſt in l. ſed & ſi lege. §. ſcire, ff. de peti. hæredita. Quod limito, niſi ſit affectata, vel craſſa.

6 Quæ differentia eſt inter ignorantiam, neſcientiam, & errorem? ℞. ꝙ ignorantia eſt neſcire, quod ſcire tenetur, & debet. 37. di. c. ſi. neſcientia eſt ignorare, quod ſcire non tenetur. Error eſt vnũ pro alio putare. 22. q. 2. in quib. & 38. di. c. quanuis. Sed melius ſm̃ Franc. in. 2. Neſcientia ſimplicẽ negationem ſcientiæ importat. Ignorantia verò ſcientię priuationem, vnde ignorãtia nihil aliud eſt niſi carere ſcientia, quam quis natus eſt habere. Hoc enim eſt de rõne cuiuslibet priuationis, quandoque autem ignorantia eſt aliquid ſcientię contrarium, quæ dr̃ ignorantia peruerſæ diſpoſitionis,

a Obligati] vide de his ſ. exc. 7. caſu vlti. §. 3.
b Contra] Ibi ẽ gl. in ver. acerrimo, & in ver. affectato.
c Imputat] Inn. in c. ꝯſtitutus, de ap. vide. ſ. aduocatus. §. 12. & 14. cũ apoſtil. ĩ. medicus. §. 1. & ĩ. ſcientia. §. 1.
d In lege Dei] Vt nõ facies furtum, nõ occides, & huiuſmodi.
e Naturæ] vt diliges dñm Deũ tuũ, &c. Et q̃cunque vultis, vt faciant vobis homines. &c.
f In cle. eos] De qua vide, ſ. exc. 7. caſu. 41. § 1.
g Explicitum] Exemplũ ĩ locis Genuenſib. montibꝰ Florẽtinis, & impreſtitis Venetiarũ. Item in ꝯtrib. an ſint vſurarij, vel ſimulati, de quib. diſputant doc. vide ĩ. præſcri. §. 4.
h C. merito] Vbi ſciẽs nõ peccat, & declara, vt in glo. fi. ibidem.

tionis,puta cum aliquis habet habitũ falſorum principiorum, & falſarũ opinionum, ex quibus impeditur a ſciẽtia veritatis. Error aũt eſt approbare vera pro falſis. Vnde addit actum quendam ſuper ignorãtiam, qa poteſt quis ignorans eſſe ſine hoc, ꝙ ſententiam ferat ſuper ignotis, & tũc eſt ignorans & non errãs, ſed quando iam falſam ſententiam fert de his, quę neſcit tunc propriè dicitur errare. Et quia peccatũ in actu conſiſtit, error habet rõnẽ peccati, quia ſine pręſumptione eſſe nõ poteſt, ꝙ qs ſentẽtiam ferat de his, quæ ignorat, maximè in quibus periculum conſiſtit. Neſciẽtia verò de ſe nec rationem culpę, vel pœnę habet. Vñ ꝙ aliquis neſciat, quæ non eſt aptus natus ſcire, nõ eſt neq; culpa, neq; pœna, qa ẽ ẽt in beatis vt dicit Dion. ĩ 5. c. eccl'aſticæ Ierarchię.

ILLEGITIMVS [a] filius qs ſit, & quomodo ſuccedit, & quot ſunt differẽtiæ, & quomodo legitimatur, vide, filius, & legitimatio.

IMAGINES [b] ſanctorum, quare depinguntur? ℞. Greg. in c. prælatum, de cõſec. di. 3. ſic inquiens, quod legentibus ſcripturas, hoc & idiotis præſtat pictura cernentib. q in ipſa ignorãtes videt, qd ſequi debeãt, in ipſa legũt qui literas neſciunt, vñ præcipuè gentib. ꝓ lectiõe pictura ẽ hęc ibi.

1 Vtrũ imagines [c] ſanctorũ ſint adorandæ? ℞. glo. in c. venerabilis de ꝯſe. di. 3. ꝙ ſic adoratione dulię, quę ſolũ reuerentiã exibet, non latrię, & iõ nõ ſunt violãdę de conſe. di. 3. perlatum, cũ duobus. c. ſequentibus.

2 Vtrum imago Chriſti ſit pingenda ſub forma agni? Reſ. ꝙ nõ, ſed in forma humana, vt in c. ſextam ſanctã ſinodum, de conſ. diſt. 3. Dicit tamen gl. ꝙ non eſt prohibitum pingere Chriſtum in ſpecie humana, & ſub ipſo agnum, ſed ſolùm pingere ipſum in agno, ꝓhibet.

3 Vtrum liceat imagines ſanctorum ĩ aggrauationẽ ceſſationis, aut excõicationis in terram proſternere, lapidibus aut ſpinis ſupponere, & huiuſmodi? Reſ. ꝙ non, quia id fieri diſtrictè ꝓhibetur in c. ſi canonici, de officio ordi. li. 6. §. fi. & ibi gl. [d] & Guil.

4 Vtrum liceat ſculpere ſignum crucis in ſolo, vel ſilice, aut marmore humi poſitis? ℞. ꝙ non C. nemini lice. ſig. ſal. l. vnica, & videtur eſſe præceptum, quia vult grauiſſima pęna puniri, vbi dicit gl. fortè mortis. ex quo valde reprehẽſibiles ſunt, q ſupra ſepulturas humi poſitas cruces imprimũt.

IMMISERCORDIA eſt filia auaritiæ, quæ non ſubuenit indigentibus. Vide, Auaritia. § 3.

IMMVNDITIA [e] eſt filia gulæ, qua quis prouocat ſe ad vomitum, vt ſæpius comedere poſſit. Vel tantum comedit, ꝙ neceſſe habet euomere, communiter eſt veniale peccatum. Aliquando tamen mortale, ſicut quando comedit intẽdens euomere propter delectationem gulæ, nulla alia cauſa bona adductus ad hoc, vel quando ex hoc generat ſibi notabile nocumentum in corpore, nec propterea vult deſiſtere, hoc aduertendo, aut quando hoc facit, vt habeat pollutionem in nocte dormiendo, & huiuſmodi.

IMMVNITAS [f] eſt quaſi ſine muneribus data libertas, ab in, quod eſt, ſine, vel ĩmunitas quaſi puritas, inde dicitur qs immunis a peccato. [g] de pur. c. fi. Dicitur etiã emunitas, quod idem eſt, quod libertas, quaſi extra munia. i. munera, data libertas ab. e. quod eſt extra.

1 Ad quid ſe extendit ĩmunitas eccleſiæ, &

a Filij clericorũ, illegitimi in eccleſia, in qua pr̃ habet, vel habuit bñficiũ, idẽ, vel aliud bñficiũ habere nõ põt, Cõ. Tri. ſeſ. 25. c. xv. de ref. P. V.

b Adde Tri. Sin. ſeſſ. 25. de innoc. vener. & reli Sã. Catec. in pce Nõ hẽbis deos ali. c. verũ illud. P. V.

b Imagines] Percutientes imagines Dei, & ſãctorũ pp ludũ, capitaliter sũt puniẽdi, ar. l. q ſtatuas ff. ad l. Iul. maie. vbi q imagines ĩperatori ꝯſecratas ꝯflauerit, vel qd ſimile cõmiſerit in eas, tenet crimine læ. mai. Nã cõmiſſum in diuinã, & humanã maieſtatẽ æq parant. l. 1. ĩ prin. e. ti. & lõgè mai⁹ ẽ diuinã, q̃ humanã maieſtatẽ offendere, C. d̃ hę. & ũc. Gazaros. ca. vergentes, eo. ti.

c De earũ cultu ibid. vtrobiq; & catẽ. de ora. c. qs orandus. P. V.

d Et ibi gl.] Gl. dicit de illo, qui ꝓiecit vrticas in crucẽ ad Dei vilipẽdiũ, q fuit ſuſpẽſus, & facit. l. 2. C. de iu. vbi dicit, q q Chriſtianũ odio Chr̃i lapidat, pœna mortis puniat̃, quãtò magis, q dei imaginẽ odio diuinitatis percutit? Et ita aliàs fuit conſultũ ꝯ quẽdam, q pp ludũ deſperat⁹ oculos crucifixi effoderat ĩ ciuitate Capuæ, ꝙ deberet ſuſpẽdi, vide doc. in l. data opera, C. q ac. non poſ. Ang. in l. 1. C. de ru. ver.

e De tẽperãtia, & ei⁹ partib. Di. Ambr. li. 1. ca. 43. Petrus Vend.

f Immunitas eccleſiaſtica reſtituẽda & cõſeruãda, Sin. Trid. ſeſ. 25. c. 20. de refo. Petrus Vend.

g A pctõ] Sicut dr̃ d̃ glorioſſima virgine Maria, q̃ eſt ĩmunis ab oĩ pctõ actuali, & originali, vt dic. S. Th. 3. di. 44.

& cœmeterij? ℞. ꝙ ad 29. Primò qa ſęcularia placita nõ ſunt in eccleſia, vel cœmeterio tractãda, eccleſiaſtica tñ pñt, vt in c. 1. de immu. ec & c. cum eccleſia, & ſnĩa iudicis ſœcularis data in ea eſt nulla ipſo iure, [a] & maximè ſnĩa ſanguinis, q̃ ſub anathemate prohibetur ibi ferri, in d. c. cũ eccleſia. Limita, niſi ſit data alia a ſanguine per viam voluntariæ iuriſditionis, qa ſic tenet ſm̃ Pa. in d. c. [b] cũ in eccleſia de cauſis eccleſiaſticis autem benè tenet, [c] ar. c. qua fronte, de appel.

2 Vtrũ qs poſſit doctorari in eccleſia? ℞. Io. An ĩ c. decet, e. ti. li. 6. ꝙ ſic. & placet Pa. in d. c. cum eccleſia. [d]

3 Vtrũ contractus facti in eccleſia teneant? ℞. Pa. in d. c. cũ eccleſia ſm̃ gl. in ver. proceſſus, ĩ d. c. decet, ꝙ ſic qa illud. c. decet, cum ſit pęnale, & loquat̃ ſolùm de ſtrepitu iudiciorũ, non debet extẽdi ad contract⁹. Ex quo aduerte, ꝙ diſpoſitio odioſa concepta ſuper quaſi contractu non extenditur ad contractũ purum. Nam in iudicio quaſi contrahimus. l. 3. § idẽ ſcribit, ff. de pecu. Idẽ dic de concepta ſupra contractu puro non extendi ad quaſi cõtractum, ita dicit Bart. in l. more, ff. de acqui hæreditate. vbi vult. ꝙ ſi ſtatutum prohibet mulierem contrahere ſine certa ſolennitate ꝙ poteſt nihilominus adire hæreditatem, quia tunc nõ verè ꝯhit, ſed quaſi contrahit cũ debitorib. hęreditarijs, ad ꝙ vide, [f] qd̃ legitur ĩ l. apud Iul. ff. q ex cau. in poſſeſ. eatur. §. pen. & fi.

4 Secundo non debent in eccleſia, vel cœmeterio fieri ꝓclamationes, ſeditiones ĩpet⁹, vniuerſitatũ cũctationes, & publica parlamẽta, negotiationes nũdinarũ, & fori, vt ĩ c. decet d̃ ĩmu ec. ĩ ver. ceſſent, 1. li. 6. Io. An. tenet, ꝙ parlamenta, & ſocietates ꝓ actu pietatis, aut ſpũalitatis pñt fieri [g] vt refert Pa. in d. c. cũ eccleſia.

5 Sed nunqd peccat mortaliter, q aliqd p̃dictorũ in eis facit? ℞. ꝙ non. vñ dicit tex. ĩ d. c. decet, ordinarij locorũ hoc faciãt obſeruari, ſuadẽda ſuadeãt, ĩterdicta ꝯpeſcãt. Ex quo ꝯcludo, ꝙ illa, q̃ totaliter ĩpedirẽt oĩo nẽ tpe debito, ſint ꝓhibita ſub pctõ mortali. alia non, niſi ex ſe ſint mala, vel qs ex cõtemptu faceret, & ſic intellige. c. pe. & fi. 4. di.

6 Tertiò qa ĩ eccl'a nõ debẽt ſepeliri niſi epi, vel Ab. vel digni p̃sbite. i, au fideles laici. 13 q. 2. null⁹. Et intelligũt q̃dã de laico fideli, q miracula facit a virtute fidei. Alij d̃ quolibet fideli, cui⁹ bonitas fuit manifeſta. Ho. verò ĩtelligit d̃ quol. fideli ĩ dignitate ꝯſtituto, vt comite, rege ĩperatore. Sed hoc hodie ñ ſeruat̃ & malè q d̃ in. c. null⁹ dẽt ĩ eccl'a ſepeliri, vt no. Alb ĩ l. nemo apoſtolorũ. C. d̃ ſac. ſan. ec. & ẽt Azo. [h] ibi. in ſumma.

a Ipſo iure] Idem Bar. & Bal. in l. nemo, C. de ſacro. ſan. ecc. benè verum eſt, ꝙ ſi per iudicem eccleſiaſticum fuit data ſententia ſuper re ꝓfana, & valet ſi verò per merè laicum, non valet &c.

b Pa. in d. c. cum eccleſia] Vide vt puta, quando dat̃ tutor, vel curator, qa eſt actus concernens pietatem. l. qui hẽt. §. quoties, ff. de tutori, vel mittitur aliqs in poſſeſſionẽ per eum nec talis act⁹ annullatur per. ca. decet, de immu. ec. li. 6. qa illud. c. loquitur ĩ ſtrepitu iudiciorum tenet hoc Bar. in l. act⁹, ff. de feri. per illũ text. tñ fieri nõ deberet ĩ eccleſia, niſi pietatẽ cõcerneret, vt in c. 1. de fer.

c Bñ tenet] Imò in eccleſiã deberet iudicium eccleſiaſticũ exerceri, vt pp loci reuerentiã cauerẽt homines a piurijs, & mendacis, ita gl & Ab. ĩ d. c. cũ eccleſia, & gl. in d. c qua fronte, & gl. ĩ c. decet, eo li. 6.

d D. ca. cũ eccleſia] Cũ quia act⁹ iſte eſt licitus & honeſtus, & eccleſiaſticus, cum quia recipit̃ gradus a perſona eccleſiaſtica, cle. 2. de magi. iuncta. gl. tum quia ſciẽtia eſt res ſanctiſſima, l. 1. §. eſt q dem, ff de va. & extr. cog. & hoc conformatur cõſuetudini gñali, qa quaſi vbique in eccleſijs dant̃ doctora⁹ grad⁹.

e Teneant] Ang. Are. I ſtit. de liber. in § multis dicit, ꝙ ſi is, qui contrahit, non põt ſecurè exire eccleſiam, & valet contractus, vt l. præſenti. §. cum autem, C. de his, qui ad eccle. confug. aut poteſt eccleſiam exire ſecurè, & tunc aut eſt contractus, qui reſpicit pietatẽ, & põt fieri in eccleſia, vt in aut. qui. mo. na. effi. legi. §. quandocunque, vt eſt legitimatio, & manumiſſio. l. 2. C. de his. qui in ec. manu. ſi verò ſunt alij contractus nõ reſpicientes pietatem vt locatio, emptio, & cõtractus tenent, ſed cõtrahentes peccant mortaliter ſecũdũ eũ, alleg. glo. in c. decet, de immu. ecc. li. 6. vide tu. §. 5. ĩ. eo. verũ valeat examinatio teſtium, iuramentum, partis citatio, proteſtatio, arbitramentum in eccleſia, latum dic vt plenè p Bar. & Bal. l. in d. l. nemo, C. d̃ ſa. ſan. ec. & Ang. Aret. vbi ſupra. Melius tamẽ eſt talia non fieri in eccleſia, quia ait domin⁹, domus mea domus orõnis vocabitur.

f Ad ꝙ vide] Hæc oĩa Pa. in d. c. cum eccleſia.

g Poſſunt fieri] Vt puta ꝓ faciẽda aliqua oblatione, vel cõfraternitate, facit. ar. 42 di c. 1. alia parlamenta ꝓhibent̃, vt not. etiã glo. ibi in verſic. parlamenta.

h Et ẽt Azo] Tñ gl. ĩ d. c. null⁹, intelligit d̃ oĩ Chriſtiano, ita vt excludat̃, gẽtilis de con. di. 1. ecclesia niſi aliàs in pctõ mortali deceſſerit ĩpœnitẽs, vel niſi eccl'a interdicta ſit, vel niſi in torneamẽtis mortui ſint, qbus pp terrorẽ interdr̃ eccl'aſtica ſepultura, d̃ torne. c. 1.

Niſi

7 Quartò non debet eccleſia incaſtellari, nec in ꝓpugnacula ędificari, vt inde fiat guerra, vel vt ibi recipiantur, qui guerram faciunt niſi iuſta neceſſitate, & autoritate epiſcopi, de cuſtodia eucha. c. relinqui, ſ. vt boni viri defendantur a malis, & hoc communiter tenent doc. ſm Pa. in d. c. cum eccleſia.

8 Quintò intra eccleſiã, vel cœmeterium non debent ſupellectilia poni, vel hoſpitari in ea, niſi pro neceſſitate [a] alias videt̃ mortale in iſto, & in præcedenti, vt in d. c. relinqui.

9 Vtrum venditio candelarũ, quę fit in eccleſia, ſit prohibita? ℞. videtur ꝙ ſit tolerabilis. Nec ob. ꝙ dñs eiecit vendentes in tẽplo, qa ibi fiebãt pacta, & multa perturbantia cultum diuinum. Sed in venditione candellarum nullus fit ſtrepitus, & ideo non prohibetur, ſecus eſſet de alia negotiatione, quia illa eſt prohibita.

10 Sextò ꝙ in eccleſia, vel cœmeterio non debet vlla violentia fieri, vel aliquis violenter extrahi, aut eius cõfinia frangi, vt in c. ſicut antiquitus. 17. q. 4. nec ea, q̃ in ea poſita ſunt, per vim, aut furtũ auferri, aliter ſacrilegiũ committunt. c. qſ. quis inuentus. 17. q. 4. Et ſic peccat mortaliter, vt in d. c. quiſquis, patet.

11 Vtrum excõicatus confugiens ad eccleſiam gaudeat præfata immunitate? Reſpõ. ꝙ ſic, quia cum lex non excipiat, nec nos.

12 Vtrũ ſeruus fugiens ad eccleſiam poſſit violenter extrahi? Reſ. ꝙ aut venit ſine armis, ſ. vt domino ſe ſubtrahat, & ſic reddetur domino, præſtito tamẽ priꝰ ei iuramento de impunitate. [b] c. inter alia, e. ti. Aut venit cum armis, Et ſic continuò extrahitur, lege ſi ſeruus, C. de his, qui ad eccleſiam confu. intellige promiſſa impunitate.

13 Vtrum Iudęus confugiens ad eccleſiã gaudeat iſto priuilegio? ℞. ſm gl. In l. 1. C. de his, qui ad ec. confu. ꝙ non. Et dicit Pa. in c. inter alia, e. ti. ꝙ eſt verior, quàm opin. gl. d. c. inter, quia lex prędicta inducit præſumptionem iuris, & de iure, contra quã non admittitur probatio. l. diſt. ferrum, ꝙ confugit non propter zelum fidei, ſed propter euaſionem debitorũ, vel criminũ. Inno. tamen eſt cum gl. [c] pręfati. c. inter. ego dicerem, ꝙ ſi venit ad eccleſiam, & petit baptiſmum, ꝙ gaudebit, aliàs non, quia videtur veniſſe, vt effugiat, non cauſa fidei.

14 Vtrum clerici, & religioſi confugientes, gaudeant iſta immunitate? ℞. Pa. in d. c. inter alia, ꝙ non, quin a prælatis ſuis nõ poſſint extrahi, & flagellari & huiuſmodi, dummodo non faciant ex odio, ſed cauſa diſciplinæ, vide per eum diffuſè, ſi placet.

15 Vtrum confugiens propter debitum gaudeat iſto priuilegio? ℞. Pa. in d. c. inter alia, ꝙ legiſtę in l. pręſenti, C. de his, qui ad ec. confug. diſtinguunt, aut eſt debitum propter tributum, ſcilicet debitum princi. & ſic extrahitur, vt in aut. de man princ. §. publicorum verò tributorum, & ibi no. in gl. Sed Petrus (vt refert Cy.) tenet, ꝙ nõ extrahetur, ſed ibi citabitur quidem, ſinaliter procedetur ad miſſionem in poſſeſſionem bonorũ, & ita intelligit dictam au. & placet Pan. [d] Si verò debitum eſt ꝓpter aliud, tunc non extrahetur inuitus ſecundũ omnes, in d. l. præſenti. Sed in modo procedẽdi ſunt opiniones. Mihi placet opinio Iacobi de Rauc. q dicit, ꝙ dabitur ſibi ſecuritas ſtãdi, & excũdi extra eccleſia, p. 30. dies ĩ. quos iñdebit aduocatꝰ ad iudiciũ, & iudex ſi dabit ſniam contra eũ, condemnabit, ꝙ aut redeat ad eccleſiam, aut pareat ſniæ, & cum hac opinione tranſit Cyn. [e]

Vtrum

a Niſi pro neceſſitate] Ad hoc d. c. cũ eccleſia. 8. di. qa nulli, & Pan. in d. c. relinqui, infert ad cõſuetudinem ruſticorum, q tempore hoſtilitatis habent refugiũ ad eccleſiam Itẽ nec ſupellectilia ſacerdotum in eccleſia ponãtur, niſi vt hic dicitur.

b De impunitate] Si propter ſæuitiam domini, tunc dominꝰ cogitur eum vendere. §. fin. & ibi Ioan. Fa. & Ang. Inſti. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iur. ſi commiſit crimen graue, ꝙ non pertinet ad dominum, tunc eccleſia tuet̃ eũ ſicut liberum, ſecundùm Ioã. Fa. & Angel.

c Eſt cum glo.] Et communiter doct. ſecundùm Pa. ibidem, dummodo abſit ſimulatio, ſcilicet qa vult effici Chriſtianus.

d Et placet Pa.] Quia ĩ dubijs fauẽdum eſt eccleſiæ. Itẽ quia non potuit Imperator ꝑ ius ſuũ nouiſſimum præiudicare immunitati eccleſiæ a iure, & a canone conceſſæ, & tenet Oldra. conſil. 53. & eſt tex. in d. l. pręſenti, & c. miror. 15 quæſtio. 4.

e Tranſit Cyn.] Vt alle. Pan. vbi ſupra. Adde, ꝙ ſi ſtaturum diceret ꝙ debitor cõpellat̃ ad ſeruiendũ creditori, qa tũc poſſet debitor extrahi, quia non videtur conceſſa immunitas cum præiudicio illiꝰ, qui eſt dominus, vel quaſi; ar. eiꝰ ꝙ dicitur de ſeruo ſupra eod. §. 12. & ſequitur Ant. & Ab. in d. c. ĩter alia, in verſic. nunc quæro, an fugiens.

16 Vtrũ cõmittens maleficium, & vadẽs ad eccleſiã, gaudeat iſto priuilegio? ℞. Pa. in d. c. inter alia. 4. no. ꝙ ſic quò ad duo principaliter. Primũ, vt non poſſit inde violenter extrahi. Secundũ, vt non poſſit ampliꝰ de illo damnari ad mortem, vel ad aliam pœnã corporalẽ, ſeu corporis afflictiuã. Põt tñ pecuniariter dãnari, vel alia pęna extra corpus, & cogi ad pœnitentiã agendã, & aliã ſatisfactionẽ, ita tamẽ ꝙ violẽter nõ extrahatur ſm communionem opinionẽ. Et aduerte, ꝙ licèt egrediatur de eccleſia, ex quo ſemel confugit ad eã, non pt amplius de illo corporaliter damnari, & hoc dicit gl. [a] ĩ c. reũ. 17. q. 4. Et fuit ſnia Hugo. vt firmat, & ſequitur Arc. ibidẽ.

17 Excipiunt̃ ab iſta immunitate dicta. ĩ §. 10. quatuor gña hominũ. Primũ latronũ publicorũ, qui palam, & publicè furantur, vt ſunt pyratæ vel illi, q publicè ſtãt in ſtratis, vt depredantur oẽs tranſeũtes. Secundũ eſt nocturnorũ depopulatorum agrorũ, & differt iſtud genus a primo ſm Inno. quia iſtud in nocte ſegetes deſtruit, dũ ibi ſe abſcondit, vel iacet, vel quia vltra homicidia & depredationes, quas faciunt in ſtrata publica, comburunt agros illorũ, qui eis non ſeruiũt, vel ſunt contrarij, conueniunt tñ iſta duo gña, [b] qa quodlibet depredatur in ſtratis. Tertiũ genus eſt illorũ, qui aliqd̃ maleficiũ enorme cõmittũt in vna eccleſia, vt defendantur ab alia. Secꝰ, ſi cõmitterẽt extra eccleſiã, vel cęmeteriũ ſub ſpe vt defenderent̃ ab ea, qa gaudẽt vt ĩ c. ſi. e. ti. & licèt loquat̃ de homicidio, vel mutilatione, tñ ẽt hẽt locũ in alijs delictis grauib. ſm Pa ibi. [c] ꝑ idẽtitatẽ rõnis. Secꝰ eſſet in nõ enormib. ibi ꝯmiſſis, qa gaudet. Sed qd ſi cõmiſſit maleficiũ in eccleſia, ſed non ſpe, vt defendat̃ ab eccleſia? Pa. ĩ d. c. ſi. vult, vt nõ defendat̃, alij ꝯtra & magis placet [d] ꝑ d. c. ſi. Quartũ genus ſm Pe. de Anc. ẽ raptorũ virginũ, homicidarũ, & adulterorũ ꝑ aut. de mãd. prin. §. qđ ſi delinquentes. Sed cõiter tenet̃, & verius, qđ ẽ correcta illa aut. ꝑ ius canonicũ, & ꝙ gaudẽt [e] hac immunitate.

18 Vtrũ ꝯfugientes ad eccleſiam tpe belli ſint capiendi? ℞. ꝙ non, ſi ipſas nõ incaſtellauerũt, aut inde pugnauerũt, [f] ar. c. ſi. e. ti. nec res eorũ ibi repoſitæ, niſi eſſent ad pugnandũ, vt in c. ſicut antiquitus. 17. q. 4.

19 Vtrũ detentꝰ ſub iuramẽto [g] redeũdi dimiſſus ꝯfugiẽs ad eccleſiã ſit educendꝰ? ℞. Io. An. in addi. ad Spe. ti. de iureiu. ſuꝑ rub. pen. col. ꝙ ſi iniuſtè detinebat̃, [h] non redibit, maximè ſi ĩminet periculũ mortis, vel mutilationis, ſed petet abſolutionẽ a iuramento. [i] Secus, ſi iuſtè detinebatur, qa tũc compellendus eſt redire [k] vt voluit Bart. in l. relegati, [l] ff. de pęnis. Non tñ dẽt pati eccleſia, vt inuitus abſtrahat̃, niſi ꝓſtita cautione de ĩpunitate mortis, vel trũcationis.

20 Vtrũ violenter abſtrahens aliquẽ de eccleſia niſi in caſu permiſſo, teneatur illum reſtituere? ℞. Pa. in d. c. inter alia, cũ Bar. in l. præſenti, C. de his, qui ad ec. conf. ꝙ de iure poteſt peti ſe reſtitui, cũ de facto ſit priuatus, ꝯcor. Old. con. 53. & eccleſia poteſt agere, cũ ſit ſpoliata libertate, vt ĩ c. miror. 17. q. 4. Et ideo excõicantur, niſi reſtituant, ẽt ſi dñs præſtaret iuramentum, vel cautionem de ſeruo extracto. Et facit ad qõnem, an captus in territorio alieno poſſit peti? & ꝙ ſic, per d. c. miror, & firmat Bar. in l. ſi cui, ff. de accu. in §. cum ſacrilegium.

21 Qua pęna punitur de iure ciuili, [m] q. tales

a Et hoc dicit gl.] Et ſi non poteſt ſatisfacere, ſeruiet ei, quem læſit, perpetuò. 36. q. 1. de rapt. Et vide plenè, qñ poſſit contra talẽ agi, & procedi, per Abb. in d. c. inter alia. 2. col. verſic. quæro, quia tex.

b Iſta duo genera] De iſtis duobus loquitur Pa. in d. c. inter alia, in vl. no.

c Pa. ibidem] Scilicet ĩ c. ſi. ver. ſed ego vltra alios.

d Et magis placet] Vide Pan. in ver. ſed circa pręd. quæro. Et idem Pa. tenet, ꝙ defendit̃ ab eccleſia in d. c. inter alia. 8. col. ver. ſecus ergo, ſi non ex propoſito.

e Et ꝙ gaudẽt] De hoc pleniſſimè per Pan. in d. c. ĩter alia. 6. col. ver. ob. ĩ tex. vbi per duas col. hũc caſũ examinat.

f Inde pugnauerunt] Circa materiam iſtius §. vide. S. Auguſ. de ciui. Dei. 1. li. ca. 1. vſque ad. 6. c.

g Sub iuramento] Pone quis detinebatur in carcere, petit exire ad audiendã miſſam, iurat redire, ſed confugit ad eccleſiam.

h Detinebatur] Vel a non habente poteſtatẽ. Pro hoc bona gloſ. in ver. per violentiam, in Clem. paſtoralis, đ re iud.

i A iuramento] Vt in ca. ſi verò, & quod ibi not. de iureiuran.

k Compellendꝰ eſt redire] Quia peccat fugiendo carcerem. Et vide ſupra. Carcer §. 4. in tex. & poſtilis.

l Bart. in l. relegati] vlt. no. vbi dicit illam legẽ facere pro theologis, qui dicũt, ꝙ ſi damnatꝰ ad mortem, fugit, peccat, quia ibi ille, qui fugit pœnam, ſibi impoſitam, & acrius punietur.

m De iure ciuili] Ro. conſ. 227. & 214. dicit, ꝙ epiſcopus nõ poteſt violenter extrahere clericum de eccleſia.

les violẽter extrahit cõſtringit, aut requiẽ, aut veſtes, vł victũ negat? ℞. ꝙ crimẽ leſę maieſtatis incurrit, & vltimo ſupplicio feriẽdus. d.l. ꝑſenti. De iure canonico debet excõicari, & cõdẽnari pecuniariter, & imponi ſibi publica pnĩa, nec reſtitui communioni, niſi reſtituat, quẽ violenter extraxit, vt in d.c. miror, iuncto. c. ſi qs cõtumax, & c. qſqs, & qđ ibi no. 17. q. 4. & ſic patet, ꝙ peccãt mortaliter tales; & no. ꝙ nedũ in eccleſia, vel cęmeterio hẽt iſtud priuilegiũ, ſed ẽt p. 40. paſſus, ſi eccleſia maior, ſ. matrix, vel p 30. ſi eſt minor, vt capella. 17. q. 4. ſicut antiquitus. c. frater. c. miror. Capellę, tñ, quæ sũt intra ambitum murorum ciuitatis, vel caſtri, ſeu villę, nõ ponunť. i. 30. paſſuũ obſeruatione ſm Ho. de immu. ec. §. inquãtũ, ver. ſi aũt longè. Ho. 27. q. 4. qſqs. & no. ſm Iſi. ꝙ paſſus eſt mẽſura qnque pedũ: pes verò. 25. digitorũ; vide gl. in. d.c ſicut antiqtus, vbi hoc diciť. Limita iſtud ſpaciũ, qñ vadit ad requiſita naturę. Sec⁹, ſi iret, vt accederet ad alias domos, vt in d.c. diffiniuit. 17. q. 4. qa poſſẽt tũc capi. infra dictum ſpacium.

22 Quis faciet expẽſas cõfugiẽti ad eccleſiã? ℞. Pa. in d.c. inter alia, ꝙ ipſe, ſi hẽt de ſuo, vel laborabit, ſi põt, vt viuat, ꝙ ſi nõ põt vel nõ hẽt đ ſuo, eccłia ſibi ꝓuidebit tãq̃ pauperi ſm Ar poſt Hugo. i c. diffiniuit. 17 q. 4.

23 Vtrũ exiſtens in eccleſia, & vulnerãs exiſtentem extra violet immunitatẽ? ℞. Pa. [a] i. c. ſi. e. ti. ꝙ ſic, qa delictũ fuit ibi principiatũ, & habebit locũ. c. ſi. e. ti. vt ſcilicet non defendatur.

24 Vtrũ mandãs fieri delictũ exiſtens in eccleſia violet immunitatẽ? ℞. Bar. ĩ l. ſi vt ꝓponiť, ff. de fideiuſſo. & latius per eũ in l. ſolum. §. ſi mandato, ver. quęro vnde oriať, ff. de iniur. tex. in Cle. paſtoralis, in ver. deciperet igiť, de ſentẽ. & re iudic. vbi innuiť, ꝙ citatio facta extra territoriũ ciuitatis nõ valet; ergo videť, ꝙ debeam⁹ attẽdere locũ, vbi mandatũ exequitur, [b] nõ vbi mãdať, ſed ego dico, ꝙ etiã attribuetur factum in loco, vbi mãdatur, qñ exequens exequiť neceſſitate iuris. Ad qđ facit, quod infra dicam, mandatum. §. 1.

25 Vtrum eccleſia non cõſecrata gaudeat præfata immunitate? Reſpond. fuerunt opiniones, ſed mihi placet opinio gloſſ. Hoſt. quã ſequiť [c] Pa. in. c. eccleſia, e. ꝙ ſic, & ibi videť tex. ẽt mouet ſe, qa palatiũ epi gaudet hac immu. vt. 17. q. 4. c. id ꝯſtituim⁹. Ergo multo forti⁹ eccleſia. Itẽ facit, qa oĩa priuilegia ꝯceſſa eccleſijs, extẽdunť ad hoſpitalia, in l. oĩa priuilegia, C. đ epi. & cle. Itẽ ꝙ de ꝓximo faciẽdũ eſt hr̃ pro iam facto, vt l. non tantum, in prin. ff. de excuſ. tu. & in l. pe. ff. [d] de teſt. mili. Hanc tenet. Card. in d.c. eccleſia, & Ioã. de Ligna. poſt Lau. in Cle. 1. de pę. & re. Intellige, ſi autoritate epiſcopi, vel papę ędificata eſt.

26 Vtrum hoſpitale, & priuata oratoria ſimiliter gaudeant? Reſpond. Goffr. quòd ſic, ſi autoritate epiſcopi ſunt fundata, Et facit quod ipſe no. in capit. fina. de eccle. ædi. & tenet Laur. in d. Clemen. 1. & placet Panor. in d. ca. eccleſia, per d. l. omnia, aliàs non. [e]

[a] Reſpon. Pa.] Verſi. Itẽ quęro, & adde. ca. 1. & no. ibi de preſũ. vbi dicit; quòd ſi exñs in vno territorio percutit, vel lancea, vel ſagitta, vel lapide ĩ alio territorio exiſtentẽ, poteſt in vtroque loco puniri ſm Io. An. in regula, in obſcuris, in Mercurialib. & vide tex. & Ab. in c. ſi. de foro cõpet. pro hoc benè facit, quia mittens lãceã in nocumẽtũ, licèt actũ nõ ꝑficiať, puniri debet, vt patet in d c. 1 de præſumptio. & clarius in l. is, q. cũ telo, ff de ſica. & in l. ſi quis nõ dicam, C de epi. & cle. & vide Bald. conſi. 139. lib. 3.

[b] Exequitur] Hanc queſtionẽ tãgit Pa. in c. ſi. de immu. ec. in vltimis verbis, & in c. 1. de præſump.

[c] Quã ſequiť] Pa. In. 1. no. & ſup. 1. gl. & adde gl. & doc. in c ſi. de cõſe. ec. vel alta. Hoſt. & Ioan. An. ĩ c. eccleſijs, & in. c. autoritate, de cenſi.

[d] Et ĩ l. pe. ff.] Vbi de ꝓximo cingẽdus habetur ꝓ cincto. & ibi Bal. no. ꝙ potẽtia propinqua actui reputatur pro actu. vide đ ꝓximo cõſecrãdus habetur ꝓ conſecrato ſecũdùm eũ facit ꝓ illa opi. ꝙ egregiè vult Gemi. in c. cũ illis. §. illud verò, de ꝑbẽ. in. 6. & in. eo. põderet, in ſi. l. di. ꝙ q. dixit in ſupplicatione, ꝙ ſcribebat in regiſtro papæ, nõ dicitur mentitus, licèt nõdũ cępiſſet. ſcribere, ex quo erat deputatus, & de proximo debebat incipere, facit quod vult Bal. in l. ſi ꝓ ea. 6. q. C. mandati. ꝙ ſicut fideiuſſor cõdẽnatus põt agere cõtra principalem debitorem, Ita qñ euidenter apparet, ꝙ de breui eſt cõdemnand⁹. Idẽ Ange. in l. ex eo, ff. de teſt. mili. dicit de pęnæ ſtatuti de offendente ſcholarem matricularũ, habet locum in eo, quẽ rector iuſſit matriculari. Ad. de. Saly. in l. con te. in ſi. C. de dona, ante nupt. ꝙ mulier habetur ꝓ coniuncta, & carnaliter copulata viro, quæ de ꝓximo copulanda eſt. Vide q̃ ſcribo. ĵ. teſtamẽtum, in. § 26.

[e] Aliàs non] ſecũdùm Hoſt. vbi ſupra, verſic. qd de oratorijs, & Pan. dicit ſtãdũ eſſe cõſuetudini.

Vtrum

27 Vtrum eccleſia interdicta ſimiliter gaudeat? Reſpond. Goffred. & Vincen. quòd ſic, ar. præfati, c. eccleſiæ, & ſequuntur communiter doc.

28 Vtrum confugiens ad corpus Chriſti, ſimiliter ſit defendendus? Reſpond. Hoſtien. vbi ſupra, verſicu. quid ergo, quòd ſic, [b] licèt hoc in iure non exprimatur, quia vbi maior eſt ratio, & ibi maius ius, & mulier tangens fimbriam Chriſti ſaluata eſt, Matthæ. 9.

29 Septimò eccleſia habet immunitatem, quòd eius ruſtici non poſſunt eius rura deſerere, & ad alios ſe trãſferre, vt in cap. 3. eodẽ. intellige ſecundùm gloſſ. 1. ibidem de illis, qui glebæ ſunt aſtricti, & qui ſint, Vide ſupra, Colonus. Idem Hoſtienſ. vbi ſupra ver. ruſtici.

30 Octauò quilibet poteſt regulariter rem ſuam eccleſiæ relinquere. l. generali, & l. iubemus. 2. C. de ſacr. ſan. eccle. & etiam donare inter viuos ſine inſinuatione [c] in infinitum, l. illud ibidem, & in auten. de non alie. re. eccl. §. ſi minus, quanuis gloſſ. in dict. §. teneat cõtrarium, ſed primum verius, vt ſupra, Donatio. §. 20.

31 Nonò transfertur dominium [d] rei in eccleſias ſolo pacto, ideſt ſola nuda promiſſione, l. vt inter diuinum. C. de ſacro. ſanct. eccle. in gloſſ. in verſi. in rem, & hanc ſequitur Albri. ibidem, & idem eſt ſecũdùm Rodo. quando datur aliqd eccleſiaſticæ perſonæ intuitu eccleſiæ. In emptione tamen requiritur ſolutio precij, vel fides de precio, aliter dominium non acquiret ſecundùm gloſſ. prædictam.

32 Decimò quicquid fuerit emptũ de pecunia eccleſię, reuerti dẽt ad eam. 12. q. 2. apoſtolicos, in gl. [e] pe. & q. 5. fixum, & hoc ſiue ſit emptum nomine eccleſiæ, vel non, de pecu. cle. c. 1. & c. inquirendum.

33 Vndecimò ꝙ non tenetur ad munera merè perſonalia, & dñr munera merè perſonalia, quæ animi prouiſiõe, & corporali labore ſine aliquo gerẽtis detrimẽto perpetranť, vt in l. fin. in princ. ff. de mu. & ho. Quorum munerum merè perſonalium quędam ſunt ſordida, vt cloacæ mundandæ, calces coquendæ, arenæ fodiendæ, foſſati, vel ſtabuli mundandi, & huiuſmodi, de quibus in l. maximarũ, C. de excuſ. mu. li. 10. ĩ ver. ſordidorum. Et ad hæc nõ tenentur eccleſiæ, [f] nec earum mancipia, aut clerici, vel eorum vxores, aut familiæ, & coloni, vt 16. quæſtio. prima, capitul. generaliter. §. nouarum, & §. placet, C. de epiſco. & cle. l. 2. & l. neminem, C. de ſacr. ſan. ec. quæ vult, quòd in aduentu principis teneantur, non valet quò ad clericos, eccleſias, atque ſeruos, qui ſunt dominio eccleſiarum ſubiecti, quia iure diuino ſunt exẽpti, vt in c. ſi imperator. 96. diſt. & no. Inn. in cap. 2. de maio. & obedi. Vbi etiam Abb. tangit in. 2. no. Facit. l. reſcriptio, & quod ibi not. Bartol. [g] ff. de mu. & ho. & hoc intelligo de familia perpetua eccleſiarum, & earum ſeruis, ſed benè valet quò ad colonos liberos, qui ſeruiunt pro mercede, cum ſint ſub Imperatore, iuxta no. per gl. 1. in c. iudicatum. 89. diſtinc. & ab ipſo a multis exempti, vt in l. 1. & 2. C. de epiſc. & cle. & ideo potuit eorum immunitatẽ limitare,

[a] Communiter doct.] Ho. ẽt vbi ſupra, verſic. ſed nunquid ſunt, & & ibi notat multas rationes. vide eas per Pa.

[b] Reſponde, qđ ſic] Ho. in tit. de immu. eccl. §. in quãtũ, in 3. col. verſ. quid ergo, & in ca. ſanè, de cele. miſſa. & ibi Pan. latiſſimè, & rõ eſt, ſi eccleſia gaudet priuilegio ꝓꝑ Chriſtũ, multomagis ipſum corp⁹ Chriſti. Et ſtatuæ dñorum habent hãc immunitatem. §. hoc tempore, Inſtitut. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iur. Idem Archi. in c. ad ei⁹. 5. diſ. & in ca. quæſitũ. 13. q. 2. vbi dicit hoc defendendũ eſſe vſque ad ſanguinem. Idem tenet Ri. in 4. diſt. 18. ar. 12. q. 1. & alle Hoſt. vbi ſ.

[c] Sine inſinuatione] Idem Io. And. & Hoſ. in c. ſi. de ſol. no. Bar. ĩ l. 1. C. de de sũ. tri. & fide catho. Et idem de donationib⁹ factis in piam cauſam. c. ſi. de rebus ec. non alie.

[d] Trãſfertur dominium] Bart. in d. l. vt inter diuinũ, dicit hoc ſpãle eſſe in eccleſia & ciuitate, & per illam legem apparet, qđ eccleſia, & ciuitas sũt priuilegiatæ in trib⁹, in præſcriptione, vt infra, præſcriptio. §. 14. & 33. Et in acquiſitione dominij, vt hic, & in actione in rem. Et ideo ſi fieret ſtatutum, ꝙ alienatio non poſſi. fieri eccleſijs neque perſonis ſubiectis eccleſiæ, nõ valeret, quia eſſet cõtra libertatem eccleſiaſticam, probatur, quia eſſet cõtra priuilegia cõceſſa eccleſijs, autẽ caſſa. C. de ſacroſan. ecc. Vide no. in c. ſi de immu. ec. li. 6. tex. & ibi Pau. de Caſ. in l. ſi. C. de ſacroſan. ecc. Ang. con 47. Bartol. in l. fina. & fa. §. diui. ff. de leg. 1. vbi Ange. & Imo.

[e] Apoſtolicos in gl.] In verbo, cõſtruxiſſe, & vide ſup. empti. §. 12.

[f] Non tenẽtur eccleſiæ] De materia huius. §. vide plenè per Pa. in c. non minus, de immu. ecc.

[g] Et qđ ibi no. Bar.] In. §. ſciendũ, vbi dicit, ꝙ collectæ nõ pñt imponi clericis.

tare, vt ſimili no. [a] glo. in c. cum ſecundùm leges, de hęre. lib. 6. Nam tales tenentur ad gabellas, & alia onera de parte eis contingente ſm Fede. conſil. 3. Sunt & quædã alia munera perſonalia, quę nõ ſunt ſordida, ſed habẽt annexũ honorẽ, vt ſunt officia ſęcularia, ſic non tenẽtur clerici ꝑ. c. ſacerdotibus, & ca. ſed nec prouocationes, nè cle. vel mo. vnde in l. placet, C. de epiſc. & cle. dicitur, Placet noſtræ clementiæ, vt clericis nihil cõe cum publicis actionibus, vel ad curiã pertinẽtibus, cuius corpori nõ ſunt annexi,[b] habeãt; hęc ibi. Ex quo patet, ꝙ nõ ſunt de vniuerſitate, nec ſ ea vocẽ poſſunt habere, vt tenet In. in c. dilecta, prope finẽ de exceſ. prę. Sunt etiã quædã alia munera perſonalia, quę non hñt nec honorem, nec vituperiũ annexũ, vt legatio, tutela, vel cura, & huiuſmodi, licèt enim ab iſtis ſint exẽpti,[c] vt ĩ l. generaliter. C. de epiſ. & cle. poſita in ca. gñaliter. 16. q. 1. tamen ſm gl iuncto text. l. c. peruenit. 86. di. poſſunt, ſi volunt legitimam tutelam clerici accipere, non datiuam, aut teſtamentariã; ſed epi, & monachi [d] non. 88. diſt. eps, ſecundo, & 16. q. 1. monachi, el 2. Tutelam aũt miſerabilium perſonarum omnes clerici, & monachi pñt ſuſcipere, quia officiũ pium eſt, vt in d. c. ꝑuenit.[e] Et in omnib⁹ prædictis muneribus perſonalibus quò ad eccleſias, & clericos habent locum prædicta tam in ordinarijs, q̃ extraordinarijs muneribus, ſeu indictis, vel ſuperindictis, vt in l. placet, C. de ſacr. eccle. & in auten. Itam nulla cõmũnitas,[f] C. de epiſ. & cle. & c. q̃q̃, de cenſi. lib. 6. Et quæ dicãtur ordinaria, vel extraordinaria, indicta, & ſuperindicta. vide ĩ. Munus.

34 Vtrum clerici teneantur cuſtodire ciuitatẽ, ſeu oppidum? ℞. Pa. id c. peruenit, ver. vnde quidam ſentiunt, e. ti. ꝙ non, niſi maxima neceſſitas ſubeſſet, vt no. gl. 16. q. ſ. placet, quæ quidem per laicum non dẽt diſcerni, ſm Hoſt. in ſum. ſ. quibus, ver. merè, ſed per epiſcopum, & per eum compellantur, vt in c. eccleſia ſanctæ Mariæ, de conſti. puta quia aliter non poteſt defendi ſine eis. Nam tunc tenentur, arg. l. nullus penitus, C. de curſu pu. li. 12. & in d. c. peruenit. Nam quilibet debet ſuam patriam defendere.[g] Facit tex. in c. pe. de homici. Vbi tẽpore inuaſionis poſſunt clerici vnà cum laicis arma ſumere, & pugnare, nec ſunt irregulares, licèt multi ſunt occiſi, dummodo proprijs manibus nullum occiderint, quanuis vulnerauerint.

35 Vtrum teneantur ire ad bellũ, vbi volunt alios impugnare? ℞. Pa. in d. c. ꝑuenit, ꝙ non, etiam ſi ageretur de recuperatione terræ ſanctæ, q̃a clericat⁹ reddit eos inhabiles ad pugnandum etiã cum Sarracenis, vt ꝓbatur in c. ex multa, in ſ. fi. de voto.

36 Duodecimò eccleſia non tenẽ ad munera patrimonialia, ſeu realia. & dicuntur patrimonialia munera, quæ ſumptibus patrimonij, & damnis adminiſtrantis expediuntur, vt in l. fi. ſ. patrimoniorum, ff. de mu. & ho. Et hæc munera ſunt duplicia, quædam ſunt merè patrimonialia. Et hæc tripliciter indicuntur.

Primò rei de eo, quod fiendum eſt de ipſa re, vt ꝙ nauis eccleſiæ, vel equus, vel currus vadat ad ſeruitium reipublicæ.

Secundò imponuntur ſuper eo, qđ percipitur ex ipſa, vt ſcilicet detur certa pars fructuum; de his habes in d. ſ. patrimoniorum.

Tertiò imponuntur ipſi rei de eo, quod nõ percipitur ex ipſa re, nec eſt in ipſa re, vt præſtare certã quantitatem pecuniæ annuatim, de quo habes in l. hactenus. ſ. 1. ff. de vſufru. & in cap. 1. de cenſi. An autem eccleſia teneatur ad iſta? ℞. ſecundùm Pa. in ca. fin. circa fi. de vita & hone. cle. quòd ſi tales res, quibus imponuntur talia munera,

[a] No. gl.] In ver. certoque caſu, q̃ vult, ꝙ pœna legis hẽat locum ĩ matrimonia cõtrahentes ĩ prohibitionẽ ei⁹, Licèt de iure canonico teneat, pone exemplum in his fœminis, quę contrahunt cum raptore.

[b] Sunt annexi] Dicit gl. in ver. annexi. Ergo in curia epi poſſũt hr̃e aliquid cõe, q̃a ei ſũt annexi.

[c] Sint exempti] Niſi ſint deſides, vel deuagantes, q̃a tunc ceſſaret cã, ꝓꝑ quam ſunt exempti ab his muneribus, vt di ctis iuribus.

[d] Et monachi] Vt in ſ. deo amabiles, in autẽ. de ſan epiſc. glo. tamẽ ĩ d. c. ꝑuenit, ſub dubio fortè dicit illi autenti cę cẽ derogatum per d. c. ꝑuenit, q̃a ſi volunt, pñt quidẽ. Adde ſecundũ ꝓdictã gl. ꝙ iſtud eſt priuilegium clericorũ, ꝙ ſi volũt, poſſunt, ſuccedẽ ali cui ab inteſtato, nec tamen tenentur ſuſcipere tutelam.

[e] Ca. peruenit] Imo dicit ibi gl. ꝙ tenentur.

[f] Communitas] Vbi imponit pœna, ꝙ triplum refundãt. Et de materia iſtius. ſ. vide Hoſt. in ſum. eo tit. ſ quibus.

[g] Defendẽ] Plenè Pa. vbi ſupra, examinat.

ra, habebant onus tale perpetuum annexum, & inuariabile ac certũ ſiue ex diſpoſitiõe publica, puta principis, ſiue ex diſpoſitione priuata, vt c. quãto,[a] de cẽſi. & antequam venirent ad eccleſiam, ſicut patet exemplum de tributo, in l. imperatores,[b] ff. de pub. & c. 1. in fi. de cenſi. vbi innuitur, ꝙ quęlibet poſſeſſio ab antiquo eſt onerata onere ſoluendi tributa, & ſic eccleſia de talibus rebus tenẽ, quia res tranſit cum onere ſuo, de dec. paſtoralis, & de pig. ex literis. Fateor tamẽ ꝙ Italia tanquam princeps prouintiarũ non obligatur hodie ad talia tributa, vt no. in l. 1. ff. de cenſi. Si verò non erant oneratę tali onere certo & inuariabili, quãdo peruenerunt ad eccleſiam, ſic non tenetur eccleſia, quanuis eſſent oneratæ onere incerto & variabili, vt ſunt iſtæ deſcriptiones, quæ fiunt hodie, quia ęſtimantur bona cuiuſcũque, vt ſoluat plus, vel min⁹ ſm impoſitionem collectæ, & hanc opinionem tenet In. in c. non minus, eo. ti. Et recitat Pa.[c] ibidem Ioan. de Lign. in Clem. pręſenti, de cenſi. & Ioan. An. poſt Arc. in c. 1. eo. ti. li. 6. & placet, licèt aliqui teneãt, ꝙ ſi poſſeſſiones prius erant aſcriptæ, vt tantùm ſoluatur ꝓ ſolido, vel libra, ꝙ tunc teneatur eccleſia, ſed prima tutior, licèt iſta non ſit condemnanda. ſunt tamen aliqua onera, quę ratione naturali ſuccumbunt ipſis rebus, vt reficere ante domum viam, & ſic eccleſia tenetur, vt no. Bar. in l. ad inſtructiones, C. de ſac. ſan. ec. Item in purgatione putei neceſſarij totæ viciniæ, in qua eſt eccleſia, vt no. Spec. tit. de cenſi. ſ. nunc dicendum, ver. Item pone, quædam vicinia. Item ſoluere ad portam, vel pontem pro plauſtro pro ipſius pontis, vel portæ cõſeruatione, quia deſtruunt viam, vt no. in d. l. ad inſtructiones, & no. Bal. de pace Conſtã.[d] Et idẽ de ſimilibus. Manſus verò eccleſiæ, qui eſt dos eccleſiæ ſecundũ cõmunem opi. doc. debet eſſe liber [e] ab omni munere ante, q̃ conſecretur, vt in c. 1. de cenſi. & debet eſſe tanta quantitas terræ, ex qua vnus ruſticus cum ſua familia viuere, poſſit, vt dicit gl. 1. circa medium. 23. q. 8. ſm canonicam. Sunt & quædã munera patrimonialia mixta, & dicuntur mixta, quia habent onus cũ ſumptu. ff. de mu. & ho. l. fi. ſ. mixta, participant enim de onere perſonali, quatenus habent onus annexum, & cum patrimoniali, quatenus ſunt cum ſumptu, & hæc dupliciter indicũtur. Primò ꝑſonę habito reſpectu ad rẽ, ſeu bona patrimonij, & hoc differt a tertio modo imponendi onera in rebus merè patrimonialibus, quia ibi quælibet res tenetur pro munere, quod eã reſpicit, & non vltra. d. l. imperatores, hic verò eſt perſona obligata, & per conſequens omnes res patrimonij. l. aufertur. ſ. fiſcus. ff. de iure fiſ. & ad iſta nõ tenetur eccleſia, nec etiam laici non ſubditi, licèt habeant patrimonium in loco. l. reſcripto. ſ. fi. & ibi per Barto. ff. de mu. & ho. niſi aliud habeat conſuetudo quò ad laicos, vt no. Bart. in l. vnica. C. de capitatione ciuium, nõ quò ad eccleſiam, quia conſuetudo non valet aut. caſſa, C. de ſac. ſan. ecc. iuncta auten. Item nulla communitas, C. de epiſ. & cle. & iſto modo poteſt intelligi tex. capi. non minus, eo. titu. & c. fi. de vi. & hon. cle. & c. quamquam, de cen. lib. 6. Secundo modo imponuntur perſonæ nulla facta mentione de re, & ſic dicitur capitatio, quia imponitur per capita non habito reſpectu ad bona patrimonij, vt in d. l. vna, & ad iſta ſimiliter non tenetur eccleſia, nec clerici, quia non ſunt ſubditi imperatori, d. ca. quamquam. imo nec laici ciuiles, ſed tantùm ruſtici, vt in d. l. vnicam no. Bar. & hæc omnia [f] procedũt regulariter, & vide plenius per Ab. in d. c. non minus.

37 Sed dubitatur de concernẽtibus pietatem, vt inſtructio pontium, & viarum? ℞.

Inno.

[a] C. quanto] Vbi gl. 1. dicit ſic, ergo patet, ꝙ ab initio de volũtate fundatoris ꝑt imponi cenſus.

[b] L. Imperatores] Quia dr̃ ibi non ꝑſonas, ſed ꝓdia exſoluere debere vectigal.

[c] Recitat Pan.] Ibi. n. latiſſimè ꝓſequitur hãc materiam. 7. col. ver. ſed ego diſtinguo, in c. fin. de vi. & ho. cler.

[d] De pace Conſtan.] In ver. munitio ciuitatum, & refert Pa. in d. c. nõ minus, col. 7. & Bar. ĩ d. l. ad inſtructiones.

[e] Dẽt eſſe liber] Et ſi erat pri⁹ tributarius, dẽt redimi: Ab. in d. c. non minus.

[f] Et hęc omnia] Bar. in l. placet, de ſac. ſan. eccle. diſtinctionẽ ponit approbatam ẽt a Cano. ꝙ quędã ſunt munera verè realia impoſita ipſis ꝓdijs de conſenſu principis, & dicũtur tributa, & ab his eccleſia nõ ẽ immunis ẽt de iure canonico. 11. q. 1. ca. tributũ. 23. q. 8. c. tributa, Archi. in c. placet. 6. q. 1. & ibi eſt text. & nullus in hoc diſcordat. Quædã ſunt munera realia, quæ imponuntur perſonis pro rebus, & hæc appellant

Inn.dicit, ꝙ eccleſia tenet
per d. l.ad inſtructionē, in
ver.reuelandas,& per.c. 1.
eo. tit. ſimiliter in ędifica-
tione murorum ciuitatis,
vel villę.Similiter glo.in d.
ca. non minus. Idem Vin.
& Hoſti.eo.tit.§.à quibus,
ver.verum, in fi.& d.Car.
& Phi. & Pe.de Ancha. &
Alberi. in d. l.ad inſtructio
nem. Addens, quòd idē pu
tat defontibus,& puteo cō
muni.ff. nè qd in lo. pub.l.
2.§.viarū,& dicit huius opi
nionis eſſe Dy. & Old. Sed
in cōtrariū eſt communis
opinio canoniſtarum in ca.
fi.de vi.& ho. cle.& in cle.
pręſenti,de cenſi.& per Io.
de Ligna. & per. Bart.in l.
reſcripto, ff.de mu. & ho.
& d.l.placet, & gl. 16.quę-
ſtio. 1.§. nouarum, Io.An.
& Pa. in d.c. non minus. p
multa motiua.Et iō dic, ꝙ
d.l.ad inſtructionē, & ſimi
les non valēt,qa licèt.ca. 1.
cū ſimilibus,de no.ope.nū.
dicant ſtandum legibus, ex
quo ī canonibus nō reperi
tur contrarium;tamen hoc
nō eſt verum, quando lex
imperialis eſt dānoſa eccle
ſijs, ſeu eccleſiaſticis pſo-
nis, qa tunc nō tenet, niſi
ſpecificè approbet̄ ab ec-
cleſia,vt ē cōmunis opinio
doc.in c.fi.de ſol.& in.c.ec
cleſia ſāctę Marię de cōſti.
& c.fi.de re.ec. nō alie.10.
di.ſi in adiutoriū diſtinguo
tñ ſic ſm Pa.in d. c.non mi
nus,ꝙ aut neceſitas,vel pie
tas imminēs cōcernit vtili-
tatem eccleſiarū à remotis
per quandā conſequentiā,
& tūc eſt tex.apert⁹ in d. c.
non minus,ꝙ non tenētur,
niſi ſpōte velint approbāte
epiſcopo cū clero, & prius
cōſulto Romano Pōtifice,
p c.aduers⁹, eo.ti. Aduerte
tñ, ꝙ ſi tanta eſſet neceſſi-
tas, vel pietas, ꝙ nō poſſet
ſine ſcandalo, & periculo
haberi prius Romani Pōti-
ficis recurſus, quòd tunc
ſufficeret deliberatio cle-
ri cum Epiſcopo, facit.c.fi.
de ec. ędi.& quod ibi not.
Aut neceſſitas, vel pietas
ꝯcernit de directo & prin-
cipaliter vtilitatem eccle-
ſiarum, & laicorum, vt pu-
ta quia praua ſocietas ter-
ritoriū ciuitatis incendit,
deuaſtat prædia, in quo ec-
cleſia multas poſſeſſiones
haber; & tūc eccleſia debet
cōtribuere, nō tamen ad de
liberationē ſolū populi, ſed
oportet, ꝙ clerus, & popul⁹
principaliter conueniāt, &
deliberēt, qa qđ omnes tan
git, debet ab oībus appro-
bari, in Cle. 1.& 2.decēſi.&
c.ad hoc,de offi. Archi⁹. fate
tur tamē Pa.vbi ſupra in d.
c.nō minus, ꝙ ſi clerus nol
let ſine legitima cā cōſenti
re, ꝙ poſſent laici implora
re auxiliū ſuperioris eccle-
ſiaſtici, vt cōpellat eos. vt in
c.nullus, de iure pat. in ar.
de quo vide s. eleemoſina.
§.11.& in hoc caſu non ha-
bet locum diſpoſitio. c. aduerſus, de con-
ſultatione Romani pontificis, quia hæc im
penſa non ſit propter publicam vtilita-
tem, ſed propter priuatam eccleſiarum,
& ſic ſumus extra caſum præfati, c.aduer
ſus; facit cle. 1.& 2.de cenſi.

38 Tertiodecimò habet immunitatem,
quòd eccleſiæ, vel clerici non tenentur [a]
ad gabellas, quæ hodie imponuntur in
vino, & ſimilibus ſecundùm Panormi-
ta. in d. capi. non minus, in fi.per d.auten.
Item nulla communitas, tenet Bald. in
d.l. placet, C. de ſan. eccleſi. niſi gabella
fuiſſet impoſita pro oneribus, ad quæ tene
tur eccleſia, quia tunc ſuccedit loco one-
ra

collectæ ppriè, & ad has colle-
ctas eccleſia nō tenetur, niſi ta
lia prædia fuiſ-
ſent prius tribu
taria & obnoxia
collectis ante, q̃
trāſirēt ad eccle-
ſiā, qa tunc trāſi
rent cū onere, vt
hic in litera, &
habetur in l. re-
ſcriptum.§ ſcien
dum, vbi etiam
Bar. quæ hic. ff.
de mu. & ho. Cō
firmatur hoc per
id, qđ vult Inn.
in.c. verū, de fo-
ro cōpeté.& Ho
ſtien. in ſum. de
iure immu. §. q
bus, circa prin.
In q.bus locis cō
cludunt, ꝙ ſi ec-
cleſia acquirat
rem feudalē, te-
net̄ ad onera, ad
quæ tenebantur
vaſalli, ex quo
erat feudalis an-
te, q̃ ierit ad ec-
cleſiā. Ex quo di
cit Bart. vbi ſu
pra, ꝙ eſt dare cō
ſiliū, quo mediā
te eccleſiæ tene-
būtur ad colle-
ctas ꝙ fiat ſtatu-
tum, ꝙ omnia
prædia ſint tribu
taria, quia ſi po
ſtea irent ad ec-
cleſiā, tranſirent
cū onere colle-
ctandi. Et refert
Bartolus, ꝙ Eu-
gubienſes, & Pe
ruſini vſi ſunt
iſto conſilio, cū
viderent eccleſiā
nimium ditari.
Iſtud cōſilium ē
falſum & damna
tum p omnes, &
in ſpecie repre
henditur à Bal.
in d.l. placet, &
in l. neminem,
eo. ti. & in l.ſi.C.
ſi ſine cen. vel re
li. Et contrarium
tenuit ipſe Bart.
in conſil. inci. Si
aliqua poſſeſſio.
Archi. Ioā.An.&
Gemi. in c. fi. de
immū. ecc. li. 6.
Inno. in. c. fi.de
vi. & ho cleric.
Ro.in l.ſi publi-
canus. §. 1.ff.de
publi. benè opi.
Bar. procederet,
qñ nuper id ſta-
tuerēt, qa tunc
munera eſſēt or
dinaria. Et ēt tē-
pore, quo res p-
uenit ad eccle-
ſiā, ſit imponi p
pactū expreſſum
vt eccleſia, tenea
tur ad collectas
pro tali prædio.
tūc eſſet obliga-
ta, ita Inno. in d.
c. verū, & Bal.in
l.neminem, C.de
ſac.ſan eccle. Itē
eccleſia ſi mittit
animalia in loco
paſcuæ ad paſcē
dum, tenetur ſol
uere ſicut laici,
ita Pa.con.6.inci
pit, Caſus, per c.
aduerſus, e. titu.
Pa. dicit ſe ī hoc
caſu: ita conſu-
luiſſe apud Senas
& obtinuiſſe.

a Non tenetur] Vide Bal. in l. 1. 6 col. de cōtrah. emp. vbi quęrit, an ſtatutū liget clericos ad ſolu tionem gabellæ.

rū, vt voluit Butriga. in d.
l.ad inſtructiones.

39 Vtrū eccleſia teneat̄ ad
gabellas, ſi aliquid donat̄,
vel legat ei, ſecundùm ſta-
tuta quorundam? ℞.ꝙ nō.
23.q.8. quamuis cum duo
bus ſequentibus, idē, ſi do-
natur clerico, ar.c.fi.de vi.
& ho. cle. & ibi Pa. & qđ
no.in.c. ſimiliter. [a] 16.q.1.

40 Quid ſi cleric⁹ trāsferat
res eccleſiæ ad aliū locum
negotiationis cā? ℞.Pa.ī d.
c.fi. ſuper gl. fi. ꝙ nō pōt [b]
exigi pedagiū, vel gabella,
quia delictū clerici nō pōt
nocere eccleſiæ. vide Fede. conſi. 200.ſe-
cus, ſi ſunt ſuæ, non eccleſiæ.

41 Vtrum clerici debeant ſoluere gabel-
lā pro vino, vel frumento, quod vendūt ex
prębēda ſua habito? ℞.Bal.& Pe.& Cy.in
l.oīs.C.de epiſ.& cle. ꝙ non, nec etiam ad
portam, idē Bar.in d.l.placet, in ver. circa
5.nec etiā ſecundū Pa.in d.c.fi.in gl. no.in
ver. ex quo infero, de patrimonio debet
ſoluere gabellas, vel pedagia, facit Cle.prę
ſenti, de cenſi.& ca.quamquam, eo.ti.li.6.

42 Quid de gabella, quę ponit̄ ſup carni
bus, vino, & hmōi, quā eccleſię ſoluunt in
directè, cū emant carius ab illis, qui ven-
dunt, propter talem gabellā? ℞.ſecundùm
Ricar.in quolibet, quòd ſi cōſules ponunt
talē gabellam propter abuſum, & exceſ-
ſum eorū, ſic non licet, ſed ſoluant de ſuo
proprio. Si verò ponūt propter cōem vtili
tatem tā clericornm, quàm laicorum, ſic
licet eis. Si verò propter vtilitatem laico-
rū principaliter. indirectè verò clericorū,
& a remotis, puta quia proſperitas ciuium
redundat in vtilitatē eccleſię, & perſona-
rum eccleſiaſticarū, tunc diſtinguo, aut fa
ciūt animo extorquēdi pecunias ab eccle-
ſiaſticis, quas alio modo nō pñt; & ſic nō li
cet; aut non aīo extorquendi ab eccleſiaſti
cis hoc faciunt, quia, etiam ſi nō eſſent ec
cleſiaſticę perſonę, quę emerēt, talē gabel
lam ponerent, tunc licet eis habita autori
tate dñi tpalis, & habita moderatione, nè
ponatur magis ſuper his, quæ ſæpius emū
tur a clericis, aut ab extraneis, aut à pau-
peribus, quā ab illis ciuibus, & ſic cleri-
ci non poſſunt conqueri, cum poſſunt ali-
bi emere, licèt non ita commodè; hęc pro
bantur.ff. de no.ope.nun.

42 Quę pęna collectātiū eccleſias, vel cle-
ricos? ℞.Pa. [c] in c.aduerſus, de immu.ecc.
d.Ant.in ſuis reportationib⁹ voluit, ꝙ poſt,
q̃ fuerint excōicati, ſeu inciderint excōica
tionē poſt monitionē p c.non minus, ſiue
tolerentur, ſiue ignorētur, nō teneāt ſnīę,
aut ſtatuta taliū ipſo iure, ſiue ſint edita ꝯ
eccleſiā, ſiue ꝯ quācunq; perſonā ēt laicā.
Alij volunt, ꝙ ſubito, ex quo cū effectu col
lectauerunt, ipſo iure ſint nullę, & huius
opi.vř Pa.& mihi placet, qa ex verbis pœ
mij colligitur mens diſponentis, vt l fin.ff.
de hęre.inſti.& per Bar. ī l.ambitioſa, ff.de
decre.ab ord.fac.ex qbus patet, ꝙ d.c.ad-
uers⁹, voluit aliqd addere ad ius antiquū,
quod patet in verbo, adijcimus, ibidē. De
alia aūt pęna. Vide ſupra, Excōmunicatio.
5.Caſu.28.& Excommunicatio.7.Caſu.5.
tenentur ēt vltra peccatum mortale com
miſſum ad reſtitutionem omnium ablato
rum 14.q.6.c.ſi res, cum ſimilibus.

44 Quartodecimò habet immunitatē, ꝙ
nec eccleſia, nec monaſteria, vel hoſpitalia
tenētur ad lucratiuam deſcriptionē, vt in.
§.ſancimus. 23.q.8.& not. ꝙ lucratiua de-
ſcriptio ē quarta pars bonorū, quę à curia-
libus, relinquebātur, quā fiſcus vēdicat, ex
ceptis relictis curialibus, & eorū ꝯiunctis,
de quo habes. C.qñ.& qbus quarta pars.l.
1.& 2.libro decimo, & C.de impo.lucra.
deſcrip.l.vnica, libro decimo.

45 Quintodecimò quod laicorum ſtatu-
ta non habent locum ſuper rebus eccleſię,
capi. ſi.de re.ec.nō alie. vide infra, ſtatutū.
§.7.prædictum priuilegium. Limitant qui
dam verum, niſi Papa approbaret tale ſta-
tutum, vt in gloſſa. in verſiculo ab eccle-
ſia, capitulo eccleſia ſanctæ Mariæ, de
conſtitu.

Quod verum credo ſecundū Bal.ibidē,
quando expreſsè & nominatim approbat̄ à
Papa, ſecus, ſi generaliter approbaret ſtatu
ta, quia non valerent contra eccleſiam per
talem approbationem, cum ſit contra li-
bertatem eccleſiaſticam; & ſic tene, & vide
eundem Bal.in capitulo primo, per quos
fiat inueſtitura.

a Et quod nō. in ca. ſimiliter] Vbi no.gl.qđ res clericorū gaudēt eodē priuilegio, quo res eccleſię, de quo tñ dic, vt per. Pa. in d.c.ſi. ſuper gloſſ.ſi.

b Non pōt] Et ſic hoc caſu non habet locū c.quā quā, de cēſi.li.6. & Cle. præſenti, eodem titu.

c Reſp. ſm Pa.] Nō videt̄ allegat̄ d.Ant. ſed ī gl in ver.terrę, examinat & declaret, vt hic.

46 Sed quid de ſtatutis laicorũ [a] impedientibus quo quo modo liberam facultatem donandi eccleſijs, aut pro anima? Reſpond. Panormit. in ver. non valet ſtatutum laicorum, in cap. relatum, el. 1. de teſta. quòd non valent, vt not. in l. 1. C. de ſa. ſan. ec. facit quod no. Ioann. Andr. in ca. fi. de im mu. eccl. libr. 6. vbi dicit, ꝙ non obſtante ſtatuto, quo quis prohibetur donare forenſibus, ſeu non ſuppoſitis iuriſdictionis quod poterit donare eccleſiæ, quia non poſſunt inferiores tollere priuilegium ſuperioris, & hanc opinionem fouet a parte Bal. in l. generali, C. de ſa ſan. eccl. & idem in auten. Caſſa, eod. titu. ponit aliam q. notabilem, Statuto cauetur, quòd teſtamẽtum inſinuetur per hæredes intra ſex menſes, aliter ſit irritum ipſo iure, clericus eſt hæres, & non inſinuat, nunquid ſit nullum teſtamentum; & reſpondet quòd non, quia ſtatutum non aſtringit clericum, nec fortius eccleſiam, quando fuiſſet hęręs inſtituta, & ex his infert Panormi. in d. capitul. relatum, quod quanuis ſtatuto caueatur, quòd mulier non poſſit donare eccleſiæ, ſeu ad piam cauſam, ſeu teſtari, & ſe obligare eccleſiæ, vel ad pias cau ſas, ſine præſentia duorum agnatorum ſuorum, tamen poteſt donare, teſtari, & ſe obligare eccleſię, vel ad piam cauſam ſine hac ſolennitate, quia relicta, vel donata eccleſię, vel ad pias cauſas debent determinari ſecundùm canones, & non ſecundùm leges, vel ſtatuta, quæ ſunt pars iuris ciuilis. l. omnes populi, ff. de iuſti & iure, idem tenet dominus Anto. in d. capitu. relatum, & per Bar. in l. 1. C. de ſumm. trin. in verſic. hoc præmiſſo. Sed Bald. in ca. eccleſia [b] ſanctæ Marię. & capi. quę in eccleſiarum, de conſtituti. tenet valere, ſi diſponat ſtatutum de re immobili. Sed contra eum eſt caſus in capitulo fi. de rebus eccle. non alie. & ibi Imo. & bene.

47 Vtrum laici poſſint ſtatuere ſuper mortuarijs? Reſpond. Ioann. de Imol. in d. cap. fin. quòd ſic, quatenus diſponit in his, quę non applicantur eccleſię, addit Panormit. ibidem, aut concernunt diuinum cultum, vel refrigerium animæ, quia cũ hæc ſint annexa iuri ſpirituali, non valeret, vt puta, ꝙ nõ dentur niſi tot cærei, vel non inuitentur niſi tot clerici, & huiuſmodi, igitur ſolũ valet in concernentib. pompas mundanas, quę ſunt potius conſolationes viuorũ, ꝗ̃ ſuffragia mortuorũ, nec eccleſia talia approbat, vt in c. q̃ præpoſterũ. 13. q. 2. & ſic tranſeunt communiter doc. in d. cap. fin. & quia dicit Bal [c] in l ſed & q, C. de Latj. lib. tol. ꝑ iſtum tex. ꝙ equi, & arma ducti ad ſepulturã militis, & cærei debent remanere apud clericos, vel fratres ſepelientes, quaſi

ſę-

a De ſtatutis, laicorum] Bar. in l. 1. C. de ſa. ſan. ecc. in repe. l. 5. & 6. q. vltimę principalis dicit, ꝙ ſtatuta, vel leges diſponentia ſuper rebus pertinentibus ad pias cauſas non valent, niſi fuerint autoritate eccleſiæ confirmatę. d. c. fi. de reb. ec. nõ alie. & c. eccleſia ſanctæ Mariæ, vt lite pẽ. & tex. eſt apert⁹ in d. c. relatũ, & ca. cũ eſſes, de teſta. Itẽ eſt ratio, q̃a vbi tractatur in caſu, ĩ quo peccatũ põt emergere, tunc ſtandum eſt iuri canonico, & non legibus. c. fi. de præſcr. c. licèt, de iureiu. li. 6. ꝑ doc. in c. 1. de op. no. nũcia. Sed relicta ad pias cãs reſpiciunt ſpũalia, & remiſſionẽ peccatorum. c. requiſiſti, de teſt. c. animę. 13. q. 2. ergo &c. vnde non obſtante aliqua lege municipali vel imperiali, relicta ad pias cauſas debent iudicari ſ̃m naturalia iura gẽtium, vel diuina. Iſtud firmauit Bart. in l. cunctos populos, C. de ſumm. tri. & in l. generali, de ſac. ſan. ecc. Vbi dicit, ſi ſtatutum dicit, ꝙ mulier non poſſit teſtari, vt hic ĩ tex. Et rõ eſt, Quia vt dicit ibi Bal. contra priuilegium piæ cauſæ, qđ reſpicit ipſum Deũ vel animam, non põt fieri ſtatutũ. Sequitur Archi. in cõmen. c. canonum ſtatuta, de conſt. In ver. Dicit ẽt Bal. & c. vbi ẽt quædã alia adducit. Idẽ voluit Bal. in l. 1 de ſac. ſan. ecc. in 1. lectura nõ dico in repe. facit, qđ no. Sal. in auten. Caſſã, de ſac. ſan. ecc. vbi quærit, Statuto cauetur, quod teſtamenta nõ valeant, niſi ſint in archiuo publico, ꝙ nõ cõprehendit teſtamentũ, in quo inſtituta eſt eccleſia. Idem dicit d. Ant. in c. relatum, primo de teſt. vbi dicit ſe cõſultum ita de facto reſpondiſſe, & in c. quod clericis de fo. compe. dicit, quod ſi tractatur de hæreditate eccleſiæ, vel aliter quomodo cunque de relictis ad pias cauſa ſi ſtatutum diſcrepat a lege cõmuni, & naturali, ꝙ tunc iudicãdũ eſſet ſ̃m ius canonicum. Allegat d. cap. cum eſſes, & capitulũ relatum. Et idẽ tenet in d. ca fin. de rebus ecc. nõ aliena. per illum text. in eccleſia. Et ibi ẽt Imo. de conſt. notat Hoſ. & Io. Andr. in c. 1 de no. ope. nũ. Hæc omnia refert Alex. conſi. 209. 1. volu. ſtatutis accuratè ꝑſpectis. Idẽ Ale. con. 210. Ponderatis his, & conſ. 211. viſa facti narratione.

b Sed Bal. in ca. eccleſia] Neſcini inuenire in Bal. vt hic allegatur. Vide tamen de his pulchrã apoſti ad Bar. in d. l. cũctos populos. 9. col ſuper ver. hoc præmiſſo.

c Et quia dicit Bal] apoſtil. ad Ba. in §. fi. hic allegato dicit Bal. hoc relinquere indeciſum, ibi, & hoc copulatiuè, vt dicit ibidem.

ſequela cadaueris, ar. l. me dico. §. fi. ff. de au. & ar. leg. ideo non valeret ſtatutum laicorum.

48 Vtrũ iſtud priuilegium d. c. fi. de re. ec. non alie. de quo ſupra in. §. 45. extendatur ad res patrimoniales clericorum? Reſpond. glo. prima in ca. eccleſia ſanctæ Mariæ, de conſtit. quòd ſic, & in ca. fin. de vi. & ho. cle. in ver. ſuis, & in cap. ex literis, in ver. obligata, de pigno, & 16. quęſtio. 1. in c. ſimiliter, in gloſ. 1. eſt etiam glo. ſingularis apud legiſtas ſecundùm Franc. Tigri in l. fi. §. patrimoniorum, in verbo, põtifex, ff. de mu. & hono. habes. l. decernimus, C. de epiſcopa. audi. in contrarium faciunt quæ dico infra, præſcriptio. §. 28. & credo verius.

40 Sextodecimò quòd nec etiam prælati, aut perſonæ eccleſiaſticæ poſſunt eccleſijs nouos cenſus imponere, aut veteres augere, aut alio modo grauare, vide ſupra, Cenſus. §. primo.

50 Vtrum Archiepiſcopi, aut epiſcopi poſſint aliquid exigere ab eccleſijs, vel clericis? Reſpond. Pan. in capi. cum apoſtolus, de cenſi. ꝙ dum viſitant, poſſunt exigere obuentionem, quæ eis conceditur, in d. c. cum apoſtolus, aliud non de quo vide infra, viſitatio. §. 3. talias autẽ, & exactiones eis facere non poſſunt, ſed ad charitatiuã ſubuentionem poſſunt compellere, ſi rõnabilis & manifeſta [a] ſit cauſa, puta vult ire Romam pro communi vtilitate, vel neceſſitate, & huiuſmodi, & nullo modo poteſt pręſcribi iſtud ſubſidium [b] charitatiuum, Ab oratorijs autem, & alijs locis nõ religioſis etiam ratione viſitationis non poſſunt exigere procurationem. ca. vlti. de cenſi. & ibi Pa.

51 Vtrum rector eccleſiæ poſſit rem eccleſiæ pro ſua neceſſitate obligare, puta quia erat infirmus, vel egebat indumentis, vel pro neceſſitate eccleſiæ? ℞. Ioa. An. in c. ex præſentium, de pigno. ꝙ ſic, etiã ſi habeat patrimonialia, & ſucceſſor tenebitur, & cũ eo tranſeunt cõiter doc. ſed ego limito ſic, ꝙ aut eccleſia benè abundat fructib. & ſic nõ tenebiť ſucceſſor, q̃a fruct⁹ futuri tẽporis reſeruanť ſucceſſori, vt de ipſis viuat, per c. pręſenti. §. porrò, de of. ord. libr. 6. Aut fructus non ſufficiebant ad neceſſitatem, & ſic eſt vera opinio. Io. An. Diſtinguit etiam Pa. in d. c. ex præſentium, & benè, ꝙ ſi eccleſia erat impotens a principio, quãdo eam impetrauit, & ſic ſibi imputet, nec poterit obligare, niſi pro ſua vita, ſed tenetur viuere de induſtria, aut fortius ex patrimonio, non autem vendere, vel obligare rem eccleſiæ, tex. eſt no. cum glo. 21. q. 1. c. 1. facit. c. clericus victum. 91. di. ſi verò eſt facta impotens poſt, quàm eam accepit, etiam in iſto caſu non poteſt eam obligare, ſed debet agere contra parochianos, vt præſtent ſibi neceſſaria, ex quo ſeruit eis in diuinis, & eſt cauſa licita ſubtrahẽdi parochianis diuina, vide bonam glo. de conſue. di. 1. omnis Chriſtianus.

52 Vtrum debeat fieri compenſatio cũ ꝑditis ex negligentia adminiſtratoris eccleſiæ cũ acquiſitis ex eius diligentia? ℞. Pet. de Anc. in c. conſenſus, de re. ecc. non alie. l. cum quæritur, ff. de admi. tut. & l. Gaius, & ibi Bal. eum ſequitur. ff. de vſur. Sed contra eos facit, quod no. Pa. in c. ex pręſentiũ, de pi. vbi tenet, ꝙ ſi rector eccleſię potuit acquirere aliquid eccleſię, & non fecit, ꝙ tenetur ipſi eccleſiæ, & pro hoc habes tex. cum gl. 12. q. 4. c. quicunque, ad inſtar tutoris, q̃ ad hoc tenetur, vt in l. quicquid, C. arbi. tute. & ſic patet, ꝙ etiam tenetur de leui culpa, vt patet in d. l. quicquid, ſi non laborat, vt acquirat eccleſiæ, & in d. c. fi. ſed hoc non intelligas, ꝙ tenetur laborare perſonaliter, vel ex doctrina, aut artificio, vt acquirat, ſed ſolùm cum ſolicitudine in rebus eccleſiæ, & ex tali ſolicitudine acquiſitum eſt eccleſiæ, & ideo non põt dari in recompenſationem, ſed d. Pet. intelligit de acquiſito per exercitiũ corporale, vel alio modo, in quo acquirit ſibi, de quo habes ſup. Cler. 13. §. 7. de quo benè poteſt recõpenſare, & ſic intelligẽ. l. per ipſum alleg.

53 Vtrũ prælatus eccleſiæ poſſit de rebus eccleſiæ dare remunerandi cã? Reſ. gloſ. 1. & ſequitur ibi Abb. in d. c. conſenſus, ꝙ ſic

a Rationabilis, & manifeſta] Panorm. in ver, 2. no. calum.

b Iſtud ſubſidiũ] Ita firmat d. An. ibidem, vt refert Abb. in ver. nunquid autẽ. ratio eſt, quia contra charitatem non poteſt pręſcribi. Item quia cõtra ea, quæ ſunt meræ facultatis, nõ poſſunt præſcribi, vt no. Abb. in c. ex parte, de cõceſ. præbẽ. Et per Ci. in l. 2. C. quæ ſit lon. conſuet. Sed charitatiuũ ſubſidium eſt in facultate ſuperioris, vt in d. ca. cum apoſtolus, igitur &c.

facit.c.ſi quos, & c.cum redemptor.12.q.2. & l.ſi pater.[a] §.1.& in l. filiusſami. in prin ff.de dona. & tex.in l.etiam.§.ex præcepto,ff.de ma.vindi. facit l.cum plures.§.cũ tutor,ff.de admin. tut.& quod no.Bald.in l.1. C.manda. Vnde dicit idem Bal.[b] in l.iubem⁹.2. ĩ prin. C.de ſac.ſan.ec. ꝙ prætextu beneficij colorati nõ põt prçlatus remunerare amicum ſuum,& ideo vera merita debent eſſe. facit gl.in d.c.quos,[c] ex quo aduerte ꝙ remuneratio non eſt reſtricta ad regulas iuris, gl. eſt ſingularis in l. Aquilius Regulus, ff.de do. & facit. d.§.1.adeo, ꝙ quilibet adminiſtrator donare põt remunerandi cauſa [d] l. tutor ſm dignitatem.§.ſi.ff.de ad mi.tuto.& eſt gl.c. epiſcopus,qui mancipium. 12. q. 2.ſimul iũctis. Addit etiam d.Ant.& Pa.in c.cæterũ,de dona. ꝙ etiam poteſt dare ex cauſa alia, puta vt eccleſia habeat amicos pro ſua defenſione, & huiuſmodi. Limitant tamen in iſto caſu,& cauſa remunerãdi verum,dũmodo res,quæ donatur, ſit immobilis & minima, vel de fructibus, qa vel immobilia & ẽt mobilia magna nõ põt niſi cũ debita ſolẽnitate,& cauſis,de qb.š.Alienatio. §.2.3. & 4.

54 Decimoſeprimò ſe extendit immunitas eccleſiæ ita, ꝙ eccleſia ſi caret proprio prælato,non currit ſibi præſcriptio licèt ꝑlatus ſuperior poſſit ꝓ ea agere ſm Inno. in c.olim,el.1.de reſt.ſpolia.tex.eſt in c.1.de rebus.eccleſi.non alie.li.6. licèt Barto.[e] in l.2.ff.de aqua plu.ar. dubitauerit.

55 Xviii. ꝙ res ecclæ non pñt alienari ſine certa ſolẽnitate,vide š. Alienatio.

56 Xix.ꝙ vnam eccleſiã nemo põt lædere, qn videatur oẽs lædere,qa particulares ecclæ ſũt mẽbra vniuerſalis eccleſiæ,facit.c. loquiẽ. 24.q.1. ſicut in ſimili dicitur,qui tangit aurem, totũ hominẽ tetigiſſe dicatur, c.vulgaris,[f] de pœ. diſt.1.

57 Xx.ꝙ de ꝑſonis eccleſiaſticis nemo põt iudicare niſi iudex eccleſiaſtic⁹,de fo. compet. per totum,& quæ ſunt iſtę perſonę, habes ex com.7.Caſu.5.§.7.

58 Xxi.ꝙ de reb.eccleſiaſticis, & ẽt patrimonialib.clericorũ,aut de cauſis ſpũalibus iudex ſœcularis iudicare non põt.Et de iſtis Vide ſupra excom.7.Caſu 5.

59 Xxii.ꝙ loca pia ſunt ſub iuriſditione eccleſiæ, c. ad hæc,de relig.do.& in Cle.quia contingit, de reli.do.ſm Pa.[g] in c.cum ſit generale, de fo.comp.& ideo lædentes ea ſunt ſacrilegi cenſendi,d.c.cum ſit gñale, ſed lædẽs in bonis clericorum ſine violentia perſonæ non committit ſacrilegium,licèt ſuper ipſa ſit iuriſditio iudicis eccleſiaſtici, vt in c.ſi clericus,de fo.comp.

60 Xxiii. ꝙ relicta in teſtõ minus ſolenni facta eccleſijs,& pijs locis valent, ca.cum eſſes,c.relatum,c. indicente,de teſtam.de quo infra,legatum.1.& 2.

61 Vigeſimoquartò ꝙ eccleſia,vel ei⁹ poſſeſſiones non poſſunt pro alienis debitis, obligari, & obligans eſt ſuſpenſus ab adminiſtratione temporalium,& ſpiritualiũ, de ſol.c.2.quæ tamen ſuſpenſio poteſt per epiſcopum relaxari, conſulto indemnitati eccleſiæ primo,c.ex parte,el primo de verbo.ſign.non comprehendit tamen hęc ſuſpenſio Epiſcopos,c.quia periculoſum,de ſen.exc.li.6.

62 Vigeſimoquintò, quòd excommunicãtur vſurpantes regalia,cuſtodiam, & huiuſmodi,

a L.ſi pater] ibi eſt bonus text.ꝙ ſi aliquis eripuit aliũ de manib.latronum, & donationẽ acceperit, ꝙ illa donatio ẽ irreuocabilis, & glo.dicit ibi etiã prętextu ingratitudinis.

b Idẽ Ba.] Adde Bar.ibi.ver Quæro,vtrũ eccleſia.

c Fac.gl.in d.c.ſi quis] Et glo.i.q̃ dicit,ꝙ benè meritus eſt ille,qui aliquod inſigne fecerit ſeruitiũ. Et facit.c.ſi quis Papa. 97.diſt.vbi ille, qui reuelauerit conuenticulas,quæ fiũt pro Papa eligendo, remuneratur.

d Poteſt remunerandi cauſa] Vbi gl.1.dicit prælatum poſſe remittere ſeruo patrocinium, quod in faciẽdo cõſiſtit.

e Licet Bar.] Pone caſum. q.dam poſſidet fundum eccleſiæ, quę æconomũ non habet,licèt.n.prçlatus poſſit agere, tamen contra eccleſiam præſcriptio non currit, qm Bar.dicit ibi, ꝙ in Italia fortè nulla ciuitas eſt, quæ præſcripſerit merum, vel mixtũ imperiũ, qa in corporalibus reqriẽ quaſi poſſeſſio, ſciente aduerſario. Sed longum tempus eſt, ꝙ imperator nõ fuit in Italia, ſubdit an ſufficiat ſciã eccleſię, vacante imperio in quo ſuccedit, (ſupple,vt alius præſcribat) cogitãdum reliquit, Vide tu.d. An.in c. cũ contingat, de fo.cõ. Et Bar. in l.ſi publican⁹, in.§.in vectigalibus,ff. de publi, & in l. naturaliter,vlt.col.de vſuca.& Bal.conſ. 64.li.1. & Pet.de Anc conſi. 141.

f C. vulgaris] Idẽ. l. vulgaris, ff.de furtis.

g Secundũ Pa.] in 4.no.& ſic eccleſia, & hoſpitale gaudent eodẽ priuilegio,Idem in reſtitutiõe in integrum,vt no. Io.An.in c. 2. de reſtit.in integ.li. 6. Et non eſt mirũ, quia pro oppreſſione pauperũ ſe impedit eccleſia, vt in c.ex potentibus. 24. q.1.fortius,quãdo opprimitur loc⁹ pius Ad hoc tex.no. in l oĩa, priuilegia, C.de epiſ. & cle.

iuſmodi, de quibus š. Excommunicatio.7.Caſu.1.

63 Vigeſimoſextò ꝙ clericus, q eccleſiã ex collatiõe laici tenet,ſi nõ reſignauerit, ſuſpẽdendus eſt ab officio,& bñficio,laic⁹ excõicãdus,de iure patr. c.ꝑterea, & c.relatum,iuncto c.ſi autem vobis.11.q.3.& c.cum non ab homine,de iu.

64 Vigeſimoſeprimò ꝙ in choro nõ debẽt laici cũ clericis ſtare,de vi.& ho.cler. c.1.de ꝯſe.diſ.2.ſacerdotũ.

65 Vigeſimooctauò ꝙ eccleſia, & eccleſiaſtica ornamenta non debent in vſum ſęculariũ ꝯuerti,[a] de ꝯſec. di.1.ligna,& quinque.c.ſequen.de re.do.c.ad hæc.

66 Vigeſimononò ꝙ ludi theatrales cũ laruis,& ſimilib⁹ inhoneſtis non pñt fieri in eccleſia. c.cũ decorẽ, de vi.& ho.cle.ſecus de honeſtis, qui ducũt ad deuotionẽ,ar.de ꝯſe di.2.ſemel, & diſ.4.quęris,quaſi in fin.

67 Trigeſimò ꝙ eccleſia vtiẽ iure minoris,[b] & iure reipublicę,ita,qđ oĩa priuilegia ꝯceſſa reipublicę,vñr ꝯceſſa eccleſijs,ſm gl.ĩ verſic.minoris, in c.auditis, & ibi Pa.de reſti.ĩ integ.& gl. in c.1.eo.Item põt vti iure imperij ita, ꝙ priuilegia attributa ĩperio ĩtelliguñẽ attributa [c] ecclijs,vt ibi alle.

68 Qua pœna puniuntur violãtes eccleſiaſticam immunitatem? ℞. ꝙ diuerſa, ſm quod diuerſimodè violatur. nam ſi qui violant ꝯ primum puniuñẽ nullitate ſententiæ,vt dixi š.Si ꝯ ſm, erit ſolùm mortale peccatum. Si ꝯ tertiũ, nec mortale peccatum eſt propter contrarium conſuetudinem. Si contra quartum vltra mortale non adiuuantur ab eccleſia. Si contra quintum videtur mortale.Si contra ſextum,peccant mortaliter, & alia pœna,de qua dixi. Si ꝯ ſeptimum,compelluntur.Si contra octauum,credo teneãtur ad reſtitutionẽ de damno dato vltra mortale, quod committunt. idem dic,ſi ꝯ 10 12. & 13. puniuntur pœna,vt ibi dixi. Si contra 14.idem dic. ſimiliter ſi contra 15.dicit Alberi.in aut.caſſa,C.de ſac.ſan.ec. ꝙ facientes ſtatuta contra libertatem eccleſiaſticã puniuntur pęna priuationis iuriſditionis, & mille marcarũ,rectores, ſtatutarij, ſcriptores,iudicãtes ſecundũ talia ſtatuta ſunt ipſo iure infames, & eorum ſententię nullæ,& alij actus legitimi nihil valent,vt patet in corpore,vnde hæc auth.ſumitur, in originali, quod multi habent poſt librum feudorum,& eſt cõſtitutio Federici iunioris,& etiam ſunt excommunicati,vt ſupra, Excommunicatio. 7.Caſu.5. Si contra.16. vbi dixi. ſi contra.17.18.& 19.peccãt mortaliter.Similiter,ſi contra.20.21.22. ſi contra. 23. vltra mortale tenentur ad reſtitutionem. ſi contra. 24.25. & 26. patet ibi. Si contra 27.malè faciunt,ſi committunt. Si contra. 28. eſt nullitas alienationis, & peccant mortaliter. Similiter, ſi contra. 29.mortale peccatum eſt.

IMPEDIMENTVM. vide j. Matrimonium 3.

IMPERIVM [d] merum eſt habere gladij poteſtatem ad animaduertẽdum in facinoroſos homines,quod & poteſtas appellatur. Mixtum verò imperium in danda poſſeſſione conſiſtit,vt in l.imperium, ff.de iuriſ.om iudi.& vide ibi glo. & Bart. ibi latè declarat.

IMPOSSIBILE [e] dicitur aliquando illud, quod non commodè poſſum facere, & ſic ſumitur in c. Catanenſis eccleſiæ,aliàs Catinenſis, & vide ibi glo.61. diſtinctio. ff.de verbo ſignifi.l.Nepos Proculo, impoſſibile dicitur,quod non eſt honeſtum,vt de conditio. inſtitu.l.filius.Impoſſibile dicitur,quod non iuſtè poteſt fieri.24.quæſt.ſecunda,ſanè, el primo, & eſt in argum.ꝙ illud poſſumus, quod de iure poſſumus.

IMPVBES dicitur maſculus,donec cõpleuerit.14.annum,fœmina autem.12. qa in iſte ætate hoĩes incipiũt pubeſcere.

a Cõuerti] Et facit tex.in l.q̃ religioſis, ff. de rei ven.& c. mancipia,de rer. ꝑmu.

b Iure minoris] Quia ſicut minor ꝓ lęſione habet reſti. in integrũ vſque ad 4. annos, poſt 25. annum, ſic & eccleſia.

c Attributa] ꝓ hoc facit, qa eccleſia hẽt iperiũ in ſpũalib⁹, quæ ſũt digniora tp̃alib⁹,quare a maioritate rõnis debẽt extẽdi ad eccleſiã, qa ecclı̃a hẽt principatũ. c.nõ min⁹, de immu.ec. vidẽ bonũ tex.ĩ c.1.& 2.22. di facit ẽt, qa ſicut ꝑsbíter vtiẽ priuilegio militię, qa eſt miles Dei,gl.ĩ l.miles, ff.de re in. & no. Pa.in c.1. de cle. ęgro.Ita ecclı̃a q̃ hẽt ĩperiũ ĩ ſpũalib.& ẽt ĩ tp̃alib. ſaltẽ habitu, vt ĩ c.nouit, đ iu. dẽt vti iure imperij.

d Ad ꝓpoſitum hui⁹ dictionis, ĩperij iura multi hñt. Sin.Tri.ſeſſ. 25.c.19.đ refor. Imperator bona ecclı̃aſtica ꝯſeruare dẽt,ead. ſeſ.c. 20.ea occupãs ex cõicatur,ea. đ recip.& obſer.dec. Conc.ſimiliter ſi locum ad monomachiã cõcedit, ead.c.20. P. V.

e Impoſſibilia ñ ſũt ꝑcepta Dei, ex Con. Tri. ſeſſ. 6.c.de obſer. mãda. & cano. 18.

l.fin.C. qñ tutor, vel cura. & Inſti.q.mo.fi.tu. in prin. & hoc verũ quò ad tutelã, ſed quò ad matrimoniũ ꝯhendum tãdiu eſt impubes maſculus, vel fęmina, quãdiu nõ ẽ potẽs ad generandũ, vt in. c.puberes, de deſpon.impub.in tex.& in gl.

1 Impubes, vel furioſus capitalẽ fraudem. [a] i.pœnam, propter quam capite puniendus eſt, committere non põt.ff.de ędi.edic.l. cum autem.§.1.facit.C. de fal. mone.l. 1.in fine.

2 Impuberes torqueri nõ debẽt, [b] terreri tñ ſolent, & habena, vel ferula cędi. ff.ad ſenatus cõſul.Sillanianum.l.1.§. impubere autẽ.

INCANTATIO, vide ſortilegium, Superſtitio, & ſupra, diuinatio.

INCARCERATIO, vide ſupra carcer.

INCENDIARIVS quis dicatur propriè? ℞. Hoſt. ti.de incẽdiarijs.§.1.i prin. & Goff.ꝙ ille, qui ciuitatẽ, vel caſtrũ, domum, ſegetẽ, & ſimilia aliena incendit malo ſtudio, vt odio, vel vindicta, vel aĩo iniuriãdi, vt in c. peſſimã.23.q.8. 12. q.2.cũ deuotiſſimã, de iniur.ſi qs domũ; ſecus, ſi incenderet ex negligẽtia, vel caſu, vel iuſto bello, q̃a talis nõ propriè dr incendiarius. Item incendiarius ꝓpriè dicitur, qui malo ſtudio ignem apponit, aut conſiliũ dederit, aut auxiliũ ſcienter, vt in d.c.peſſimam.

1 Vtrum incendiarij propriè ſint excommunicati ipſo iure? Reſpond. vt ſupra. Excommunicatio.5.Caſu.5.

2 Qua pœna puniuntur [c] incendiarij? ℞. ꝙ de iure ciuili dicit text.in l.qui ędes, ff. de incendi.qui ædes, aceruumve frumenti iuxta domum poſitum combuſſerit, conuictus, verberatus, igni necari iubetur, ſi modù ſciens prudensque id cõmiſerit: ſi verò caſu.i.negligentia, aut noxam ſarcire iubeť, aut ſi minus idoneus ſit, leuius caſtigatur. hæc ibi. Ex quo patet illud, Qui non põt ſoluere in ære, luat in corpore, ff.de iuriſd.om.iu.l.ſi quid id.§.in ſeruos, & ff. de in ius vocan.l.ſi. & ff.de pœ.l.1.in ſi. Quo verò ad ius canonicum, vltra mortale (ſi ſcienter, & voluntariè fecit, vel ex lata culpa) tenetur ad reſtitutionem totius damni dati.c.ſi egreſſus, cum c.ſeq.de iniu. & ibi communiter doc. Facit.l.ſi fortuito, ff. de incendi. Si verò fuit in leui, vel leuiſſima culpa, ſic ſimiliter teneť ad reſtitutionem, ſi modò tenebatur [d] de leui, vel leuiſſima culpa: non credo tamen peccauerit mortaliter. Si autem nihil omiſit de contingentibus, non tenetur. Qñ autem quis teneatur de leui, vel leuiſſima culpa, habes ſupra, Culpa.§.4.& 5.& aduerte, ꝙ tales incendiarij culpabiles non ſolùm tenentur de dãno incendij, ſed etiam de rebus perditis pro incendio, ar.c.ſi.de iniur.

3 Vtrum rapiens res illorum, qui patiuntur incendium, teneatur ad reſtitutionem? ℞.ꝙ ſic.c.ſi quis domum, de iniur. niſi haberentur pro derelictis, puta quia ignis tñ inualuit, ꝙ nullus ſine periculo vitę poteſt eis ſuccurrere, & dominus dimittebat eas pro derelictis, tunc ſi quis eas caperet nõ teneretur reſtituere de neceſſitate, ar. l. ſi quis merces, ff.pro derelicto.

4 Vtrum deſtruens domum vicini timore incendij, nè ſua cõburatur, teneatur ad reſtitutionem? [e] Dir.titu. de incendiarijs, ꝙ nõ, ſi erat iuſtus metus, puta q̃a iam ignis peruenerat ad domũ vicini, vel probabiliter dubitabatur, quia tẽpus erat vẽtoſum, & hmõi.l.3.§.qđ ait prætor, ff. de incen. rui.& nau. vñ dicit tex.in l.ſi alius fecerit. §.eſt & alia exceptio, ff.qđ vi aut clam, nullam iniuriam, aut damnũ dare vr̃ æquè perituris ædibus, facit.l.ſi quis fumo.§.quod dicitur, ff. ad l.Aquil. ſi aũt non fuit iuſtus metus, tũc tenetur ad ſimplum damnum, ſm Hoſtien.titu.de incendiarijs.§. contra quam, ver. ſed & ex hoc. Addit tamen idẽ Hoſtien. in d.ver.cum 4.ſequen.quòd ſi a vicinitate domus alicuius eſt diruta iuſto metu incendij, ꝙ iudex ex officio, & ſumma

a Fraudẽ] Fraus dicitur ipſa noxa, propter quã quis capitalem pœnam mereretur l.illud eſt fraus, ff.de verb.ſigni.

b Non debent] Et intellige, niſi ſint doli capaces

c Puniũtur] Tu vide Sali.in l.data opera, C.q.ac. non poſ.Inno.in c. ſicut dignum, de homici. Pan. in c.ſi greſſus, de iniur. Et elegantiſſimè per Bart. in l.1.de offi.pręfe. vigilum.

d Tenebàtur] Pone exẽplũ, poſui ignẽ ĩ agro meo ad ſtipulas cõburẽdas, & nõ erat ventus: tñ, ſi peruenit ventus, & vi exportauit ignem ad ſegetes alienas, in nulla culpa fui: ſecus, ſi quando appoſui, fuiſſet vẽtus. Adde aliud de muſipula, quæ portat ignem.

e Reſtitutionẽ] Alberi. in 2.par. ſtatu.q.24. ponit caſum, ſi cõmunitas hẽat ſtatutum, ꝙ interueniente incendio, vt hic dicitur, ipſa cõmunitas teneatur ad deuaſtationẽ illi⁹ domus, Ang.in conſil.195.ponit, & concludunt, vt hic dicitur.

ſumma ęquitate debet facere, ꝙ vicini [a] ei ſatisfatisfaciant, quilibet pro parte ſua, ar.l.1. §. æquisſimũ, ff.ad l.Rh.de iact.& l.interdum, ff. qui po.in pign. ha.

INCERTORVM reſtitutio. Vide infra, Reſtitutio. 2. §.11. & ſeq.

INCESTVS [b] eſt conſanguinearum, vel affinium abuſus, vnde inceſtuoſi dicuntur, qui conſanguineis, vel affinibus abutũtur. 36. q.1.§.cum ergo, verſi.inceſtus, & eſt ſub.c. 2.

1 Vtrum inceſtus ſit grauius adulterio? Reſpond, ꝙ ſic. 32.quæſtio.7.c.quemadmodum. §. ſunt enim, & c.ſequ. vincitur tamen a peccato contra naturam, vt in dicto capitul.quod incipit, adulterij malum, & in d.§. ſunt enim.

2 Vtrum accedẽs ad monialem committat inceſtũ? Reſpon.ꝙ ſic. 27. quæſti.1. virginibus, quia ſponſa dei eſt, qui eſt pater noſter. 12. q.2.qui abſtulerit, nec ſolũ inceſtum, ſed & adulteriũ, quia ſponſam alterius corrumpit, & etiã ſacrilegiũ, vt in d.c.virginibus, ſed tamen nõ ſunt tria peccata, ſed vnum ſolùm ſecũdùm Hug. licèt ſortiatur diuerſa nomina. [c]

3 Vtrum inceſtuoſus poſſit, contrahere matrimonium? Reſpond. Panorm.in c.1.de eo, qui cogno. conſang.vxoris ſuæ, ꝙ non, ſed nec etiã exigere poteſt debitum a propria vxore, quã prius habuit ante, quàm inceſtum commiſit. 27. qõ.2. qui dormierit, niſi diſpenſetur cum eo, & ſi exigit, peccat mortaliter, ſecundũ Vinc. quia facit contra præceptum canonis, ar.c.2. de maio.& obe.ſed tu tene, vt infra. Matrimonium.3.Impedimento.19.in princip.

4 Sed quid ſi cõtrahit de facto? ℞.Pa.in c.trãſmiſſæ, de eo.qui cogno. conſang. vxo.ſuę.2.no.ꝙ tenet matrimonium, & reddere tenetur debitum, exigere autẽ non poterit ſine peccato mortali, niſi diſpenſetur cũ eo. Pa.tamen in.c.literis, de præſump. videtur velle, ꝙ iſta pęna. ſ.ꝙ non poſſit ꝯhere, vel exigere inceſtuoſus, ſolùm locum habeat, quando conſtet de inceſtu qualitercunque, ar.d.c. literis, & 27.q.1. Si quis ſponſam, & placet mihi.

5 Quis poterit diſpenſare, vt talis contrahat, vel poſt cõtractum exigat? ℞. Pa.in d.c.1.ꝙ ſi inceſtus eſt verè commiſſus, vtputa, q̃a cognouit cõſanguineã vxoris ſuæ, cum qua iam conſummauit matrimonium, vel cum conſanguineis ꝓprijs, quod eſt verè inceſt⁹, vt in d.§.cũ ergo, tunc eps non poterit diſpenſare, niſi ex cauſa, puta rõne iuuentutis, & hmõi, quo caſu benè poterit. c.ſi duo.35.q.6. Idem tenet, & dicit cõiter tenere doc.in c.tranſmiſſę, de eo, qui cog. cõſan. vt ẽt exigere poſſit. Si verò inceſtus non eſt verè commiſſus, vt puta quia cognouit conſanguineã ſponſæ nondum cognitæ, ſic eps poterit diſpenſare etiã ſine cã, vt ꝓhat, non tamen cum ſponſa illa de futuro, ſi cõmixtus eſt in vaſe, & ibi conſummauit cum eius conſanguinea, ſed cum alia, quæ ſibi non ſit affinis, poterit etiam ſine diſpenſatione, vt eſt gl.in ver.licita, in c.q̃dã.27. q. 2.cũ tex. Quidã ꝑdicta intelligũt de eo ſolũ q̃ cõmiſit inceſtũ cũ conſanguinea vxoris

a Quod vicini] Bar. tenet cõtra, quia hoc vr̃ eſſe ꝯ tex. in d.§.eſt, & alia exceptio, vbi Bartol. dicit hoc. Sed Bar. ĩ d.§. æquiſſimũ, eſt dubius. Gui. ibi tenet opi.Hoſ.& addit, ſi miles vadit ad bellũ pro defenſiõe patrię, & equus interſicitur, ꝙ ciuitas tenetur emendare damnũ; qđ verum eſt, ſi gratis pugnabat, aliter ſecus. Et licèt, d.§. æquiſſimũ, loquatur in naufragio, qđ ẽ magis connexum, quã incendiũ, tu dic, ꝙ in hoc caſu ignis præſupponitur connexus ꝓpter vicinitatem domorũ, vnde intermedia domus de neceſſitate erat deſtruẽda Et vide conſiliũ Sali.in c. In Chriſti ſaluatoris noſtri nomine, Ad q.ꝓpoſitam, Qui decidit aliqua dubia. An.ſ. qñ vicinia tenetur reficere debeat detrahi portio, quę tangit illũ, cuius domus cõbuſta, eſt. Et ꝙ ſic, ſ̃ gl. fin.in l.1 ff. ad l. Rh. de iac. Et vide doc in l. ab oĩ b⁹.§. ſi Titio, de leg.1. Vbi Bar. facit multas quæſtiones. Et faciũt ꝙ teneatur cõtribuere. An autem tota vicinia teneatur, an verò ꝯtigui tm̃. Vide in d.conſi.Sali.& vide ẽt Specu ti.de actore. §. 1. 27. col.verſi.14. Adde ẽt Bal.cõ.120. li.5. Et Franciſcũ de Ramp.conſ.in cipi. In themate ꝓmiſſo. vbi vult, ꝙ cũ olim in domo fabri fuiſſet incenſus ignis, & vicini ꝓp ignem deſtruxerunt domũ Caij, ꝙ Cai⁹ põt recuperare damnum ab eo, q̃ immiſit ignẽ.

b Inceſtus mæchiæ nomine vetatur in præc. nõ mec. Catec.in ei⁹ expoſi.Sin.Trid. c.8 de ref.matri. in arg. P.V.

c Diuerſa nõĩa] Põt dici, ꝙ eſt vnus actus, & triplex reatus. Adde Ab.in c.tranſmiſſæ, de eo, qui cog.cõſan.vxor. ſuæ Vbi no.ex illo tex.ꝙ quandoque ex eodem facto oriuntur duę ſpecies d'licti punibiles ambę. Nã ibi ex copula cũ priuigna commiſit inceſtum, & adulteriũ, tum q̃a cognouit affinẽ, tũ quia erat coniugat⁹, & de quolibet accuſari, & puniri poterat.l. ſi adulteriũ cum inceſtu, ff.de adul. Plenè per Bar.in l.ſenat⁹, ff.de acc.uſ. Et ꝑ Io. An. in addit.Spec.de hom.poſt princ. Idem no.Abb.in c.literis, de pręſ. quinto no.

ſuæ ſed de alio inceſtuoſo nõ hñt locum ita,ꝙ p̃t & ꝯ̈here ſine diſpẽſatiõe,& exigere debitũ poſt ꝯ̈ctũ,ſed ꝯ̈ vr̃ tex.c.ſi duo viri.35.q.6. & q.3.c.de iceſtis,vbi text. clarus,& c.nec eã,& 32.q.7.ſi q̃s viduã. Et iõ dic,ꝙ generaliter oĩs inceſtuoſus ꝓhibetur ꝯ̈here. Nec obſtat ꝙ titulus de eo,q̃ cog. ꝯſa. vxo. ſuæ,ſolũ loquit̃ de inceſtu cum conſang.vxoris, quia vnũ ius ſuppletur per reliquũ, & de hac materia vide, Matrimonium.3.Impedimento.9.in prin.

INCONSIDERATIO eſt, qñ iter diuerſa, q̃ occurrunt,non benè iudicatur, [a] & determinat̃ q̃d eſt faciẽ. & ideo incõſideratio eſt ex defectu circa actũ iudicij,ſicut cõſideratio pertinet ad iudiciũ rectũ. Quod quidẽ rectũ iudicium in hoc conſiſtit,qñ vis cognoſcitiua apprehendit rẽ aliquã,ſm q̃d in ſe eſt,q̃d prouenit ex recta diſpoſitione virtutis apprehenſiuæ, ſicut patet in ſpeculo,ꝙ ſi ſit benè diſpoſitũ,apparent imagines rectæ. Si verò ſit malè diſpoſitũ, apparent tortæ,vel obſcuræ. Q̃d aũt virt⁹ cognoſcitiua ſit bene diſpoſita ad recipiendũ res, prout ſunt contingit radicaliter ex natura cõſummatiuę,ex exercitio, & munere gratię, & directè quidẽ ex virtute cognoſcitiua,ex eo,ꝙ non eſt imbuta prauis opinionib⁹, ſed veris & rectis, indirectè verò ex bona diſpoſitione virtutis appetitiuæ, ex qua ſeq̃tur,ꝙ bñ iudicat de appetibilib. defectus aũt recti iudicij ad vitiũ inconſiderationis ꝑtinet, ex eo, ꝙ ꝯtẽnit,vel negligit attẽdere ea,ex q̃b. rectũ iudiciũ procedit, & ſic incircunſpect⁹ eſt ad non intuendũ circũſtãtias negotij,loci,tp̃is,ꝑſonę,& hmõi, & pericula, q̃ pñt ꝯtingere. Et quia hoc maximè facit luxuria, propterea ponitur filia eius.

INCONSTANTIA [b] ſimiliter eſt filia luxurię,q̃ eſt, qñ quis nõ ſtat ꝯſtãs in bono propoſito, ſed ſine cauſa rõnabili ex aliqua paſſione, pręcipuè ex amore concubinæ,facit ꝯ̈riũ illius,q̃d deliberauerat, iõ ſicut pręcipitatio eſt ex defectu circa actũ conſilij, & inconſideratio circa actum iudicij,ita inconſtantia circa actũ ꝑcepti deficit,quia deficit in ꝑcipiẽdo,quæ ſũt ꝯſiliata,& iudicata,& licèt ira, & inuidia,quę impediunt rõnem ad aliud, cauſent inconſtantiam,tamen luxuria eam extinguit. Hæc ex S.Th.2.2.q.54.ar.5.

INDICIVM [c] quid eſt? ℞.Bal.in l.ea quidem,C.de acc.indicium plenum eſt diuinario rei per ſigna ſufficientia, per quæ animus in aliquo tanquã verò quieſcit, & plus inueſtigare non curat,vt C. de rei vẽ. l.1.§.indicia. Semiplenũ verò iudicium eſt prę́ſumptio fortiter mouens animum ad aliquod credendum, vel dicendũ, de quo in l.cum probatio,ff. de probatio.in gl.1.

1 Qualiter probatur indicium? Reſpõ.ꝙ ad minus per duos teſtes, vt eſt gl.ſingularis,& ibi doc. [d] in l.fin.C. fami. erciſcũ. & Bar.in l.ſi.ff.de quęſtio. & vt præiudicent reo,oportet citetur, & iurent teſtes, aliàs non præiudicant,vt no.in l.ſi quis, ff. de adulterijs.

2 Vtrum vnum iudicium ſufficiat? Reſp. ꝙ regulariter non, ſed oportet ſint plura, vt notat glo. [e] & Bart. in l.2.§.occiſorum, ff.ad Sill.& Bald.in l.congruit,ff.de officio præſi.teneret tamen proceſſus,ſi non opponeretur,quanuis plura nõ pręceſſiſſent indicia,ſed tamen damnari nõ poſſet,etiam ſi in tormentis eſt confeſſus,& poſt ratificauit,vt eſt textus cum gl. [f] & ibi Bar.in l. penul.de quęſti.ſecus,ſi ſpontè,& ſine tortura

a Non benè iudicatur] Vide Sã. Th.2.2.q.53.ar.4.vbi dicit,ꝙ inconſideratio importat actum intellectus veritatem intuentis. Sicut autem inquiſitio pertinet ad rõnẽ, ita iudiciũ ꝑtinet ad intellectũ. Vnde & ĩ ſpeculatiuis demonſtratiua ſcientia dicitur indicatiua,inquãtũ ꝑ reſolutionẽ in prima principia intelligibilia d̃ veritate inquiſitorũ dijudicat̃, & iõ incõſideratio ꝑtinet maximè ad iudicium.

b De conſtantia ſeruanda, Catec. in ver.ora.dom. & ne nos ind.1. & in art.fid.Paſſus &c. in ſi. Di. Amb.li. de of.1. ca.35. cum 6.ſequẽ. Inconſtantiæ cauſæ, quæ Cate.in ver.ora. dom.Aduen. re. tuum.P.V.

c Indicium] dr̃, q̃a rẽ indicat ſm gl.in d l.indiciæ.

d Et ibi doct.] Barto.ibi reddit eã multũ not. & dicit,ꝙ nũquam de mente dẽt exire, & dicit perpetuò eẽ mẽti tenẽdum,ꝙ illud,q̃d dr̃,vnũ teſtẽ facere ſemiplenã ꝓbationẽ,vt ĩ l.bonæfidei,ff. de iureiur. & l.a diuo Pio, ff de re iud. eſt verũ,qñ vnus teſtis deponit recte ſuper vno maleficio, ſed ſi deponeret ſup aliquo indicio ad maleficiũ,tũc illud ĩdicium dẽt ꝓbari ꝑ duos teſtes,vt ibi. Et idẽ dicit Bar.ĩ d.l.ſi. vide in.§ ſe.ver. quæro,qualiter.

e Vt not.gl.] In ver.loc⁹,in.§.itẽ illud. Et dicit quẽ nõ poſſe torqueri,niſi p̃cedãt indicia. Et Bart. in d l.ſi.ver.q̃ro, verũ. Vbi dicit,ꝙ leges ſemper loquũtur in plurali.& ibi multa allegat,& tñ cõcludit tandẽ, vt in iſto §.dicitur.

f Vt eſt tex.cum gl.] ſm vnã lecturã, quæ eſt notabilis ſecundùm Bar.ibi.

tura eſt confeſſus ſm Petr. de Anch.in Clem.1.de homi.ſufficeret tamen aliquãdo vnum indicium,puta vnus teſtis integer, & bonæ famæ,qui teſtificatur,ꝙ vidit committere tale maleficiũ, tunc põt poni ad torturam ad inquirendum,not. gl.in ver.cõuictus,& doct. in l.ſi quis,C.ad legẽ Iulia. maie.& Bar.in l.1.§.2.[a] & l.maritus,ff.de q. Item confeſſio extraiudicialis rei, ſi eſt homo malæ vitæ,& cõditiõis ſufficit, vt dicit Barto.[b] in l.ſi.ff.de q. Item iuuenis inuenitur exire d̃ domo pulchræ mulieris, vel inuentus eſt cũ ea in locis ſecretis,& aptis ad fornicãdũ,vt no.in c.literis, de ꝓſum. vbi eſt bonus text. ad hoc,& hmõi,& ita videtur relinquendum arbitrio iudicis,quãdo vnum ſufficit.

3 Vtrum ſufficiant indicia,ſi reo nõ detur copia,[c] & aduocato ſuo? ℞.ꝙ nõ, vt l.cuſtodias, & ibi glo & Bar.Ang.& Imo.ff.de pub. iu.limitat Ang.in l.ſi vacãtia,C.de bon. vacan.niſi qñ iudex procedit ex mero officio & non ad quęrelam, vt no.d.Ant. in c. qualiter, & quando,el 2.de accu. Vide Bal.conſi.279.3 lib.

4 Vtrũ fama ſit ſufficiens indicium? ℞. ꝙ non,vt tenet Bar.in l.1.§.idẽ Cornelio,ff.de q.niſi iungatur cũ alijs indicijs,fama tamẽ cũ vno teſte in ciuilibus facit plenam probationem,vt in c.veniens,el.1. de teſti. ſecus in criminalibus.

5 Vtrum particeps criminis interrogatus, vel ſpõtè dicendo faciat indiciũ contra ſociũ? ℞.ꝙ non,vt Bar. in l.1.§.ſi ſeruus,ff.de q.facit,quod no.gl. [d] in l. ſi filium,C.de lib.cau. Similiter nec pater,vel filius,aut alij commenſales,de quib. in l.parentes,& liberi,C.de teſt.faciũt indicium,vt no. Bar. [e] in d.§.idem Cornelio,& hæc procedunt,quãdo nulla alia indicia vrgentia p̃cedunt,& iõ ſocius de ſocio nõ eſt interrogandus.l.ſi.C. de accu. Fallit in aſſaſſinis,vt no.gloſ.in l.non ideo minus,C.de accu. & in delictis in offenſã generalitatis,vt no.Bar. in l. repeti,[f] ff. de q.ſicut ſunt latrones,& huiuſmodi.

INDIGNATIO eſt filia iræ,quæ non valet videre,vel audire eum, cui iraſcitur, & cõiter eſt veniale peccatũ,niſi ꝑ accidens, ſ.ratione ſcandali,vel quia denegat loqui, vel reſpondere in caſu, in quo tenetur de præcepto,de quo vide ſupra, Diligere.§.3.

INDVLGENTIA ſm Arc. & ſequit̃ Ge.in c.indulgẽtię,de pę.& re.li.6 qñq; dicit remiſſionẽ pœnæ.2.q.3.in ſi.[g] qñq; cõceſſionẽ gr̃æ,vt lit.pen.c.ſi de priu. dudũ,qñque diſpenſationẽ,77.di.ca.ſi.in ſi.de elec. dudũ,el 2.qñque ius cõe.33.q.2.interfectores,& 35.q.2.de inceſtis,qñq; accipitur ꝓ vacare,ſeu operã dare,vnde dr̃, Indulgere gulæ noli,quæ ventris [h] amica eſt. Sed hic accipio indulgẽtia pro [i] indulgentijs, quę dantur in eccleſijs,& huiuſmodi,quæ ſic diffinitur, Indulgentia eſt quędam remiſſio pœnæ debitæ pro peccato poſt contritionem habitam de eo. hoc colligitur, ex no.in c.quod autem,de pœ.& remiſ.

1 Qualis eſt iſta pœna, q̃ ꝑ indulgẽtias remittit̃? ℞.gl in d.c.q̃d aũt,recitat quinq;, & ego addã duas,& ſic fuerunt.7.opi. Prima tenet,ꝙ ſolũmodo remittitur illa pœna,quam deus pro ſupplemẽto ſtatuit imponendã in alia vita illis, qui ſolummodo fecerũt pñiam,ſm q̃d canones imponunt, ſed illam, quam canones imponunt faciẽdã,nullo modo remittit. Sed hæc opinio eſt falſa, tum quia contra text. apertum in c.cum ex eo,de pœ. & re. vbi dicitur,ꝙ ꝑ indulgentiã pœnitentialis ſatisfactio eneruatur,tũ ẽt q̃a præſupponit, ꝙ canones pęnitentiales neceſſariò ſint exequendi ꝯtra tex.

a Et Bart.in l.1. §.2.] Dicit,ꝙ ſufficit dictũ vnius teſtis,ſi ſit ĩteger & in d.l.marit⁹, ver.2.oppono, Eſt verũ, inquit, in teſte idoneo.

b Vt dicit Bar.] ĩ d.ver. Sed q̃ro. Et vid̃ Ale.ꝯſi.5. 1.li. Et cõ.1.3.li. & Anc.conſi.23. videret̃.1.facie.

c Copia] indiciorũ dẽt dari parti,ſicut dicit Bartol ĩ l ſi. pe. q.& vl.ff.de quæſti.

d No.gl.] Dicit n.ꝙ ſi q̃s diceret ille fuit meus ſocius, hr̃ ꝓ cõfeſſo, ſed dẽt negare,& dicere. Et ſi pur cõmiſiſſem, ipſe non põt accuſare. Et vide Spe.& Io.An. ti. de teſte. §.1.ver. q̃a ſi. Et vide gl. & Bar.ĩ l. q̃ accuſare,ff. de accuſ.

e Vt not. Barr] Ibi Bar.nihil dicit,bñ faceret q̃d ipſe no.ea l.§ ſi ſeruus.1.vbi no. ꝙ in eũ,in quem q̃s nõ cogit̃ dicere teſtimoniũ inuitus, nõ p̃t torqueri, ꝙ ſi torqueatur, non facit indicium.

f In l. repeti.] §. Is q̃. & vide ibi bonã doctrinam Bar. Qũo pñt interrogari de ſocijs, Et in l.fin.ꝑ gl.C.de accuſa.

g Secũda,q.3 in ſi.] Iſta eſt l ſi.C. de genera. abol.

h Quæ ventris] Hæc ad literã ponit Io.An.referẽtes Archi.in d.c. indulgentiæ, in nouella.

i Indulgẽtiæ huiuſmodi maximè ſaluatoris.ex Si. Tri.ſeſ.25.c.d̃ indulgen. Earũ cõferendi poteſtas a Chriſto cõceſſa, ibi.qũo cõcedendæ & abuſus in eis exorti tolluntur,ibi. Cœleſtes eccleſiæ theſauri, ad quæſtũ non exercendæ, & qũo publicandę,ſeſ.21.c.9.de ref. P.V.

tex.in c.deus q.e.ti.q vult, ꝙ pnĩa hodie ꝑ arbitriũ diſcreti ſacerdotes ſit moderãda,& ſic eſt arbitraria,facit ad hoc.c.mẽſurã,de pę.di.1.Secũda tenet,ꝙ ſolum remittis pęnã taxatã a iure, ſeu a canone pnĩali,ſed nõ eã,quam diuina iuſtitia ſtatuit ĩponendã, & hæc ẽ falſa,tũ qa pręſupponit vnum falsũ ꝯ̈ euangeliũ,ꝙ eccleſia nõ poſſit abſoluere quò ad pęnã,cũ ẽt abſoluat quò ad culpã [a] ꝑ virtutẽ,ſacramenti,ſm̃ Sco.in 4. diſ.14. ẽt quò ad deũ, cũ dicatur Mat.16.24.q.1.Quodcunq; ligaueris ſuper terrã, &c. tũ ẽt qa ſic indulgentiæ eſſent nociuę,qa abſoluendo eos a pœna huius mundi tranſmitteret tales ad grauiora tormenta in purgatorio. Tertia opinio tenet, ꝙ remittunt pęnã debitã peccato & quò ad deũ, & quò ad eccleſiã,ſed ꝯcedẽs onerat ſe ad ſatisfaciendũ pro illo,cui dedit, & hæc ſimiliter falſa, tũ qa aliqñ ſunt tã modica merita ꝯcedẽtis, ꝙ non ſufficiũt ſibi,tũ ẽt qa null[9] ꝯcedens ad hoc ſe obligare intendit,& nemo obligat̃ niſi q animũ obligandi habuit.l. obligationũ, ff. de ac.& ob.Quarta opi.tenet,ꝙ remittit̃ ſolũ illa pœna debita peccato,pro quo nõ ſatisfecit ex negligẽtia, ſiue quò ad eccleſiam, ſiue quò ad deũ,nõ ãt illa, quã ꝯtẽpſit facer̃,ſeu noluit, & hoc eſt falsũ,tũ qa remunerare vult negligẽtiã ꝯ̈ l. nõ, ff.ex quib.c.ma.nõ.n. negligentib.ſubuenit̃, ſed neceſſitate rerũ ĩpeditis,hęc ibi, tũ ẽt qa p̃ſupponit, ꝙ quis poſſit ꝯtẽnere pnĩam, & eſſe capax indulgentiæ, cũ talis in pc̃tõ mortali ſit,quod falſum eſt. Quinta opi.tenet, ꝙ remittitur ẽt pęna ĩferni,alleg.tex.de pę.di.3.c.vl.vbi patet,ꝙ bona facta in peccato mortali valent ad tolerabilius iudiciũ ſubeundũ.Sed hæc ſimiliter eſt falſa,tum quia illud.c.nõ intelligitur, ꝙ talia bona minuant pęnam inferni debitam peccatis, ſed quia malum non cõmittendo, & faciendo bonum non auget̃,tũ ẽt qa expreſsè tenet ꝯ̈.c.tres ſunt, de pę.di.1.& de conſ.di.4. omnis, vbi patet, ꝙ pęna æterna nullo modo poteſt remitti,niſi per contritionem ꝓpriã,loquendo de eo,q peccauit actualiter.ſ. de adulto.facit.ca. maiores, de baptiſmo in.§.hic verò dicimus.Sexta opi.tenet,ꝙ ꝑ indulgẽtias remittitur pęna taxata a deo, & ẽt a ſacerdote impoſita,ſi modò ipſe ſacerdos,q eam impoſuit,hoc ſibi conceſſerit, vt eã ꝑ tales remiſſiones vel in partẽ, vel in totũ poſſit redimere,& hęc ſimiliter non vr̃ vera,licèt gl.in d.c. qd̃ aũt, & multi canoniſtæ eã tenuerint, tũ quia vr̃ arctare poteſtatẽ ſuperioris,quaſi non poſſit remittere pęnã impoſitã ab inferiori ſuo ꝯ̈ id, qd̃ legit̃ & no.in c.quod ſuper his. §.rurſus,de voto,tum ẽt quia vr̃ cõtra tex.ꝑ ꝑfati.ca.cum ex eo,in verbo,eneruatur. Septima opinio tenet,ꝙ pręfatæ indulgẽtię valent ſm̃ Frã. de Mai.in tract. de poteſtate clauium primò quò ad augmẽtum gratiæ,nã ſm̃ Aug. charitas meretur augeri,ſed per opera meritoria facta ab exiſtente in gratia meretur augmentum gratiæ,ergo &c.quia non dat̃ niſi facientibus opera de ſui natura meritoria. Secundò quò ad augmẽtum gloriæ, quia tũ nullus poſſit lucrari indulgentiam niſi per fidem,& fides ſit virt[9],cui promittitur viſio dei,ergo &c. Tertiò valent quò ad pœnam debitam in purgatorio, quia qñ alicui aliquod debitum eſt remiſſum ab eo,qui habet poteſtatem,perinde eſt,ac ſi ſolutum eſſet,ſed ſicut eccleſia imponendo pœnitentiam remittit pœnam purgatoriam, ergo remittendo per indulgentiam abſoluit ab ea. Quartò valent quoad pœnitentiã impoſitã a ſacerdote ſm̃ partẽ,vel totũ,prout ſonat,& hæc eſt vera opi. [b] quã ſequunt̃ Goſ.Io.An.Pa.in d.c. quod autẽ, & cõmuniter alij canoniſtę, & Theo.in 4. ſen.

a Quò ad culpam] Intellige miniſterialiter, quia principaliter ſolus de[9], de pę.di.1.c.verbũ.
b Et hæc eſt vera opi.] Dicit S. Bo.in 4.di.20.Et Ale.in 4. par.tractatu de indulgẽtijs, ꝙ indulgentiæ,quæ ad eccleſia dantur, valẽt ad relaxationem pœnarum, quas quis pro culpis proprijs portare meruiſſet etiam in foro Dei, Ita, ꝙ illud,quod eccleſia donat, pro donato habetur, & ſi partem donat, partem acceptat deus.Et probatur hoc per gl. ſuper illud.2.Corint. 2. Nam, & ego, quod donaui, ſi quid ꝓpter vos donaui in ꝑſona Chriſti. gl. ac ſi Chriſtus donaſſet.Sed Chriſtus poterat relaxare abſque omni ſatisfactione peccati pœnam, ergo ſimiliter,& Paulus. Et per conſequens etiã Papa poteſt,cum non ſit minoris poteſtatis in eccleſia,quàm Paulus.Qd̃ aũt Chriſtus omnem pœnam potuerit relaxare, patet de Magdalena, Lucę.7.& de adultera.Io.8.Et ſi dicas, ꝙ par in parem non hẽt imperiũ, & Chriſt[9] abſoluens a culpa, ligat ad pœnã, Reſpondetur ꝙ non ſimpliciter Papa abſoluit a pœna gratis, ſed dat̃ deo de theſauro ſanctæ matris eccleſiæ,vnde ſatisfacit peccator.

ſent.diſt.20.ex quo patet,ꝙ ille, cui impoſuit ſacerdos pœnitentiam. 7.annorum ieiunandorum,accipiendo indulgentiam.7. annorum abſolutus eſt licet melius ſit eã facere, & hanc pro purgatorio reſeruare pro reſiduo,ſi impoſita non fuiſſet ꝯdigna.

2 Quæritur,quantũ remittit̃ ꝑ indulgentiã de præfata pœna, vel debita pœna in purgatorio,vel in hac vita pro peccatis ꝯmiſſis? R℞.ꝙ diuerſa fuit opi. inter doc.canoniſtas,& Theo.Nã quidã dicũt, ꝙ valẽt ſm̃ internã ſuſcipiẽtis deuotionẽ,& nõ pl[9] & huius opinionis vr̃ fuiſſe Rain.Sed hæc eſt falſa,qa ſequeret̃, ꝙ ſine exteriori operatione valerent, qd̃ eſt ꝯ̈ cõiter Theo.ĩ 4. di.20.vbi volunt,ꝙ niſi qs faciat illud,pro quo datur indulgentia,nullo mõ ipſam cõſequatur,quantuncunque habeat bonã voluntatẽ. licèt conſequatur meritum bonæ voluntatis.Secunda opi.tenet, ꝙ valent ſecundũ deuotionis quantitatẽ, & dati, ſeu laboris magnitudinẽ.vnde, licèt dicat̃,qui porrexerit manus adiutrices tali eccleſiæ, habeat de indulgentia.40.dies, tñ ſi vnus dat plus altero, vel de magis longinquo venit ad viſitãdũ eccleſiã,in qua eſt indulgentia.7.annorũ,participabit magis, q̃ ille,qui dat minus, vel venit de propè. Sed hæc opi.implicat ꝯ̈dictionem,eò ꝙ non eſſet indulgentia,ſed commutatio,aut oportet dicere,ꝙ eccleſia prædicaret falſum,ſi non ambo haberent.40.dies,vel.7. annos. Et iõ eſt tertia opin.q̃ tenet,ꝙ tñ valet,q̃tũ valeret ei pnĩa tot dierũ, vel tot annorũ ab eo facta in hac vita, pro quot datur indulgentia,hoc eſt ꝙ tñ minus punietur in purgatorio, quantùm ſi feciſſet pnĩam per tot dies,vel annos, quot ſonat indulgẽtia,ex quo concludunt, ꝙ ſicut pnĩa facta cum maiori feruore, & auſteritate per annũ,plus valet cęteris paribus,q̃ facta cum minori,ſic illi, q plus dat & plus laborat, correſpondet annus efficatioris pnĩę, quã alij,& ideo plus habebit de remiſſione.q̃uis ambo remiſſionem tot annorum habeant,& hæc opi.non placet mihi,quia vr̃ derogare verbis indulgentię,cum dicatur ꝙ datur indulgentia tot annorum, & debeat intelligi de annis veræ & optimę pœnitentię ſiendæ,quia verba in potiori ſignificatu ſunt intelligenda,& latiſſimè in bñficio principis,de ver.ſi.c.olim tibi.Quarta opi.tenet, ꝙ quò ad remiſſionem extenſionis pœnæ, tñ valent, his qui de propè cum modica eleemoſina,ſicut his,q de lõgè,& cum multa eleemoſina, ſm̃ ꝙ continetur in forma, ſed quò ad remiſſionẽ pęnæ intenſiuę, & quò ad diſpoſitionem ſui ad recipiendũ augmentum gratiæ ſunt impares,quia qui plus dat, & magis laborat (cæteris paribus)plus habebit. hæc ãt opi. niſi velit dicere, ꝙ dicit tertia opin.implicat contradictionem, niſi quò ad illam diſpoſitionem augmẽti gratiæ, quia illud eſt veriſſimum, rõ, qa ſi non debeo ferre niſi pnĩam.7.annorũ, ſi dimittatur mihi extenſiuè,ſimiliter & intẽſiuè remittetur. Quinta opi.eſt,ꝙ tantũ valent,quantũ ſonant,& tñ multũ danti, quantũ parũ, vel modicũ laboranti,quantũ multum,quia indulgentia eſt q̃dã liberalitas,q̃ nõ reſpicit merita, ſed largitatẽ ꝯcedentis,& hæc,q̃uis ſit magis cõis opinio, non mihi placet, cum videat̃ irrationabilis,nec illud Matt.20.quo dr̃,An nõ licet mihi facere,quod volo, an oculus tuus nequam eſt ꝯ̈ me?quia loquit̃ ille tex.de dato ex ſuo proprio,nec ex alieno.Sexta opinio eſt, ꝙ non plus remittunt de pœna,niſi quantùm meretur ille labor, vel illa operatio, ẽt ſi talis indulgẽtia non eſſet,aliter videret̃ eccleſia inducere Chriſtianos ad dimittendum opera alia ſatisfactoria, & ſolùm intendere hmõi indulgentijs, quod eſſet abſurdum dicere, & ideo dicunt,ꝙ ſolũ quò ad nomen dat indulgẽtiã, vt Chriſtianos potius inducat ad talia facienda,& adducunt dictum Inn.q dicit, ꝙ ꝑ ꝑ indulgentias generales non min[9] tenetur pnĩam agere homo in hac vita. Sed hæc opi.eſt falſiſſima,tum quia pręſupponit eccleſiam prædicare falſum, & facere malũ ſub ſpecie boni,qd̃ nullo mõ licet,ẽt ꝓ vita alterius ſaluanda.c.ſuꝑ eo, de vſur. tũ ẽt qa fundat ſe ſuper falſo intellectu ad Inn.quia eſt intelligendus Inn.de pœnitẽ. prout eſt extinctiua inclinationis ad malũ, & præſeruatiua, non prout delet pœnã ꝓ peccato præterito. Et ideo eſt ſeptima opi. quã puto veriſſimã,videlicet ꝙ indulgẽtia quãtũ ad augmẽtũ grę,& gloriæ,tñ valet, quantùm eſt interna deuotio ſuſcipientis, non plus,q̃tùm verò ad remiſſionẽ pœnæ de-

debitę in purgatorio, vel impoſitę à ſacerdote in pœnitentia, dico, quòd indulgentia tantum dimittit, q̃tum ſonat, dummodò ẜm S.Bo.& S.Th.l.4.di.20. homo faciat, qđ ſibi imponit, ẜm quod eũ decet facere, vñ, ſi pauper dat vnũ denariũ, ẜm qđ ei ꝯuenit dare, habebit indulgẽtiã q̃ datur porrigẽtibus manus adiutrices, ſicut diues, ꝗ dat vnũ ducatũ, ſed nõ ẽ ꝯrio, ꝗa ſi diues vellet dare vnũ denarium, non cenſebitur porrexiſſe manus adiutrices, & ſic non habebit tantũ de indulgẽtia, ſicut nec rex diceret auxiliũ dediſſe alicui dãdo obolũ, ſed ẜm qđ ꝯuenit regi datũ. Similiter ſi ꝑꝑ honorandam eccleſiam datur indulgentia viſitantib. ęquè habebit eã, ꝗ de ꝓpè, ſicut qui de lõgè venit, dũmodo viſitet ſicut ei conuenit, ſcilicet non furtim, non ſine ſocietate magna, ſi eſt dominus, & huiuſmodi; aliter nõ tantũ habebit, & hęc opinio ſaluat eccleſiã, vt nõ prędicet falſa, ꝗa verã dat indulgẽtiam, vt ſonat, concludit rõnabilitatẽ, vt intelligatur, ꝙ id quod imponitur, debet fieri, ẜm quod ꝯuenit faciẽti, & excludit diſſipationẽ theſauri, dũ pręſupponit rationabilẽ largitatẽ in diſpẽſatore. Addit tamẽ S. Bo. [a] vbi ſupra, quod licèt homo nõ faciat, quod iniũgitur in indulgentia, ſecũdùm quod eum decet, ꝙ propterea nõ debet dimittere, quin faciat illud, ẜm ꝙ ſibi placet, ꝗa licèt non habeat tm̃ de illa ĩdulgẽtia tñ plus habebit đ remiſſione pœnę ꝓ tali facto, q̃ nõ haberet ꝓ alio ſimili (cęteris paribus) facto, vbi non datur talis indulgentia. Inno. & Hoſt. tñ tenent, ꝙ dummodo quis faciat, quod imponitur, eam habebit; ſed magis placet opi. S. Bona. nec per hoc ſequitur, ꝙ homo debeat dimittere alia opa meliora, vel ſatisfactoria, & hmõi ſolũ intẽdere, ꝗa licèt iſtæ plus dimittãt de pęna, alię tñ ſunt magis meritoriæ ꝑmij eſſentialis, qđ eſt meliꝰ, & præſeruatiuæ a recidiuo, & ſubiugatiuæ carnis dñio rationis. Aduerte hic, ꝙ aliqñ dr̃, Damus indulgentiam omniũ peccatorũ, vel centum annorum de pnĩa ſibi iniuncta, ꝗa tunc ſolùm remittitur pœnitentia impoſita a confeſſore, & ideo ſi moreretur nõ ſtatim euolaret, ꝗa non imponitur æquè cõiter. Aliqñ dicitur, Damus indulgentiã omnium peccatorũ, de quibus contriti & ore confeſſi ſunt, & ſic oblita non remittuntur vel ignorata. Aliquando ſimpliciter datur remiſſio omniũ peccatorum, tunc ſi nullũ peccatum poſt cõmiſerit, ſtatim euolaret ad gloriã, ſi moreretur. Intellige etiam ꝙ opi. S. Bon. prædicta non intelligitur, qñ indulgentia datur ſic, Damus indulgentiam cuicunque dicenti decem pater noſter, vel danti vnum ducatum tali loco, & hmõi, quia in talibus non requiritur condecẽtia perſonæ, vel ſtatus, ſed effectus operis impoſiti, ſed intelligit S. Bona. quando imponitur aliquid generaliter, quia tunc intelligitur, ꝙ illud debet impleri, ſecundùm ꝙ facienti conuenit. Nota etiam, ꝙ iſti anni, vel dies indulgentiæ non ſunt anni cœli, vel purgatorij, ſed anni huius vitæ, quod eſt dicere, ꝙ tantùm dimittunt de pœna, quantùm ſi per annum, vel per tot dies feciſſet pœnitentiam.

3 Sed quæro, vtrum dies iſti, vel anni indulgentię ſint vtiles, vel continui? ℞. Hoſtien. [b] c. cum ex eo, de pœ. & re. & ſequitur Pa. ibidem, ver. ſed quęro, ꝙ dies ſunt vtiles, annꝰ verò cõtinuus. Vult dicere, ꝙ ſi ſacerdos impoſuit alicui, vt ieiunet. 40. dies ſiue continuè, ſiue interpellatè accipiendo indulgentiam. 40. dierum, erit abſolutus. Si verò debet agere pœnitentiam per annum, qualiſcunque ſit illa pœnitentia, puta ieiunandi per annum qualibet ſeptimana bis, vel ter, quòd iſta ſolummodo

tollitur

a Addit tamen Sanctus Bonauen.] Hæc ſunt verba Sãcti Bonauẽt. Circa iſtã opinionẽ poſſumus dicere, ꝙ q̃titas indulgentiæ attenditur reſpectu pœnę, ẜm qđ habet rationem ꝑcij, vel debiti ſoluẽdi, non ratione, antidoti, vel purgationis ſcoriæ peccati, quã neceſſè eſt amoueri per ſecundã pęnam, vt puta per contritionẽ, vel alicuius pęnę perpeſſionem. Hæc autem quantitas mẽſuratur ẜm rectũ iudiciũ ſummi põtificis, vel eiꝰ ꝗ indulgẽtias facit. Ille autem, ꝗ dat indulgentias, cum eas tribuit, conſiderat cauſam, & q̃ reputat eũ dignũ tãta gratia, & ſecũdùm qđ plus, vel minus accedũt homines ad illam cauſam, plus, vel minus hñt đ ĩdulgẽtia. Vt verbi gratia, Stationes Romę inſtitutæ ſunt, vbi ſunt indulgẽtiæ determinatæ à ſanctis patribꝰ ꝑꝑ peregrinos, ꝗ veniebant de locis remotis, nec exiſtimauerunt dignũ eſſe tãta gratia, eum, ꝗ eſt natus iuxta eccleſiã, ſicut eũ, qui per longam venit viam. Vñ nec tantã recipit indulgentiã, ſed aliquantũ. Hæc ille.

b Reſpo. Hoſt.] Vide In. in c. qđ aũt, de pœni. & remi.

tollitur per indulgentiã anni ita, ꝙ indulgentia nõ diuiditur per dies, ſed valet reſpectu anni integri, prout pœnitentia eſt annalis. Sed ego hoc vltimum credo verum, qñ indulgetur annus de iniunctis pœnitẽtijs, prout aliqñ dicitur, vt in d.c.cum ex eo. Secus autem credo, qñ ſimpliciter datꝛ annus indulgentiæ, ꝗa credo ſit vtilis, & ſic dimittit de pęna debita peccato in foro aĩę, ſiue ſit impoſita a ſacerdote ſiue a diuina iuſtitia. 365. dierum, ſi eſt plenaria, ſtatim euolat, ſi in tali ſtatu moritur, nec purgatoriũ ſentit ẜm Hoſ.

4 Quomodo intelligetur indulgentia? ℞. ꝙ certa doctrina non poteſt dari, ſed inſpiciantur eius verba, & ſic ẜm quod ſonant, intellige, ar. de priuil. ca. cum & plantare [a] ſubintelligũtur tamen aliqua ſemper, ſcilicet ꝙ dans habeat poteſtatem, & ſuſcipiens ſit debito modo diſpoſitus, de quibus infra dicetur, & tertiò ꝙ faciat, quod in ipſis continetur, ẜm quod ei conuenit facere. Item aduerte, ꝙ quando datur indulgentia ſic, puta a primis veſperis vſque ad ſecundas, vel vſque ad octo dies, ſic ſolùm ſemel habetur, etiam ſi intrat decies; ſecus, ſi diceretur ꝙ totiens, quotiens ꝗs viſitauerit, vel qñ eſt perpetua ẜm S. Thom. in 4. diſt. 20. & Cal. qui allegat. c. 1. de filijs presbi. lib. 6. & ca. non poteſt? ℞. 2. de p'ębẽ. lib. 6. & ſequitur Io. And. [b] & Ge. in d. ca. indulgentia. Mat. tamen (vt recitat Car. in Cle. 1. de priui.) in ver. quibus. 3. q. tenet, ꝙ etiam habebit totiens, quotiens viſitat, etiam qñ eſt temporalis, & ſequitur ipſa Car. & ĩ Cle. 2. de pœ. & re. ver. Ad hæc q. 2. & credo veriꝰ.

5 Quis poteſt dare indulgẽtias? ℞. ꝙ ſolus Papa poteſt dare plenariã, & in toto orbe, quia ipſe ſolus eſt aſſumptꝰ in plenitudinẽ poteſtatis. d. c. cũ ex eo, & 24. q. 1. quodcunque. Item legati domini Papæ pñt de iure facere perpetuas indulgentias in terminis ſuæ legationis, ſicut & perpetua ſtatuta, de offi. lega. c. vlt. in tex. & in gl. Item Archiepiſcopi in ſua prouincia, & epiſcopi in ſua dięceſi, dũmodo non excedant ſummam dierũ. 40. ſiue ſit pro anniuerſario eccleſiæ, ſiue pro quacunq; alia cauſa. in dedicatione verò baſilicæ poſſunt concedere vſq; ad ſummam vnius anni, & nõ plus, ſiue dedicetur ab vno Epõ, aut Archiepiſcopo, ſiue a pluribus, vt in d. c. cũ ex eo, & c. noſtro, eo. ti. hoc no. Car. in § ad hęc. 4. q. in d. Cle. 2. ꝙ ſi excedant hũc numerũ, non valent, vt in c. indulgentia, de pœ. & reli. li. 6. Quod intellige ſecundùm glo. ibidem quò ad exceſſum. [c] non quò ad numerum [d] cõceſſum, alij autẽ prælati inferiores ſiue ſęculares, ſiue regulares, vt Abbates, & huiuſmodi, non poſſunt facere, aut dare indulgentias, vt no. glo. in d. c. noſtro, niſi ex ſpeciali conceſſione, aut priuilegio, vel alia cauſa legitima, puta præſcriptione, & huiuſmodi id ei competat, vt in c. accedentibus, de exceſ. præla. Poſſunt tamen communicare bona ſui collegij. Item ſacerdotes omnes in foro pœnitentiæ poſſunt dare indulgentiam illis, quos pñt abſoluere; ita refert dominus [e] Car. in Cle. religioſi, de priui. Aluar. hoc tenentem, arg. c. Deus

qui,

a Et plantare] In fine ibi, & tenorẽ priuilegiorum noſtrorum.

b Io. An.] Ibi recitat Arch. tenentem, ꝙ quotiens ꝗs facit actũ, ꝓ quo datur indulgẽtia, totiẽs hẽt, ſeu ꝯſequitur eã: iõ, quotiẽs quis intrat eccleſiã, totiẽs hẽt indulgẽtiã. De hoc ſupplementũ, e. §. 5. Et Roſ. eo. §. 12.

c Exceſſũ] Rõ ẽ, quia regulariter vtile per inutile viciatur, de reg. iu. vtile. Rõ maximè, ꝗa hic agit de re ſeparabili, ſ. de numero dierũ. vnde nõ viciatur vtile ꝑ inutile. ff. đ aqua quoti. & ęſtiua. l. 1. §. Trebatiꝰ. Itẽ ꝗa in liberalitatib. & donationibus dicimꝰ, ꝙ tenent ꝓ parte, vſque, ſ. ad legitimũ modũ. C. de dona. l. ſancimꝰ. 12. q. 2. c. ſi quos de ſeruis, ſed hæc ẽ q̃dã liberalitas, ergo &c. nec obſtat, ſi dicatur, ꝗ abutitur priuilegio, ꝑdit illud. 11. q. 3. c. priuilegiũ, ꝗa dr̃ ibi, qđ meretꝛ ꝑdere. Vñ erit pricipis ęſtimatio. Itẽ no. ſecundũ gl. in d. c. cũ ex eo, ꝙ ſi ꝗlibet ꝓcedat annũ, ꝙ valet, licèt agãt ꝯ mãdatũ, cũ non ſit appoſita clauſula. ꝙ ſi ſecus fecerit, decernimus non valere, c. dilectus. 2. de præben.

d Numerũ] Ge. ibi allegat multa, & tenet ꝯriũ, Roſ. e. §. 4. tenet ꝙ ſic, & placet.

e Ita refert] Dicit S. Bo. in 4. di. 20. & Alex. in 4. par. trac. de ĩdulgentijs, ꝙ ſoli epĩs ꝯpetit ĩdulgẽtias facere. Et hoc, ꝗa indulgẽtię ſũt de theſauro Chriſti, quem acquirũt epi ex deſpõſatione ſui cũ Chrõ, qui eſt vir eius, & ſponſus, & cui generat filios, & filias, i. ꝑfectos & imperfectos, ad quorũ educationẽ Chriſtus vult ſeruare hæc bona. Et ꝗa, vt in lege ſcriptũ eſt, ꝙ accipit vxorẽ fratris ſui, vt ſuſcitet ſemẽ &c. deute. 25. & 8. q. 1. c. olĩ, dẽt ſuccedere ĩ bonis eius, illis ſolis cõpetit theſaurus diſpẽſandus, ꝗ ſunt ſpõſi eccleſiæ, tales ãt ſunt epi, qui ſpõſi ſunt, & habent vim generãdi filios, & filias, i. ꝑfectos & imperfectos, iõ oẽs epĩ ꝗ hñt ꝑlẽ, pñt facere idulgẽtias, & præcipuè ſummus põtifex &c.

qui,de pęnitẽ.& remiſ.Sed tu vide gl. in ver.de ſacerdotis, in ca.menſuram de pęni.diſt.1. quę hoc tenet. hoc idem tenet Pa.in c. ſicut dignum,de homi.1.notabi.in fin.allega. ca.quem pęnitet, de pœ. di. 1. hoc idem tenent Inno. in fi. & Ber. in ver. iudices, in d.c. quod autem;ſed de quãto, non determinat, niſi quod Aluar. dicit, quòd poteſt dare indulgẽtiam annorũ, vel dierum, ſicut ei videbitur, dummodo diſcretè faciat. hoc idem tenet Inn. vt refert, & ſequitur Arc. in d. ca. indulgentię.& ad iura, quæ videntur contraria, Reſ.Archi.quòd eſt verum de generalibus, [a] aut publicis remisſionib⁹,quas facere non poſſunt,vel debẽt intelligi de pœnitentia iniuncta à ſuperiore, puta Epiſcopo,quam remittere non poteſt. 21.di.inferior. Quod limita, [b] ſecundùm quod dixi ſupra, Confeſſio.6.§.4.

6 Quid ſi p̄fati pręlati non ſunt ſacerdotes? ℞.Lau. in Clem.ſi dñi,in fi.de reli.& ve.ſan. ꝙ nihilominus pñt dare, ar.d.c.qđ autem, de elec.tranſmiſſam,licèt Ho. in c.accedentibus,de exce. præla.dicat,ꝙ non dent,niſi ſint presbiteri. [c]

7 Vtrum durent poſt mortem concedentium? ℞.ꝙ ſic ẜm Inn.in c.ꝙ tranſlationẽ, de offi.leg.& eſt dictum ſolenne. facit qđ no.Lapus in c ſi.de reſcrip.lib 6. & ſequit̃ Ge.ibidem.facit qđ no.glo. & doctores in c.cum ad hoc, de clericis non reſidentib⁹, & Laudanus in Cle.ſi de elect. & facit ad literas,ꝙ ſaluusconductus nõ expirat morte concedentis,vide glo. ſingularem in c. cum ex eo,de ele.li.6.Nec ob.l.fi.ff.de pę. quia loquitur in pœnalib⁹;quod benè no. Pan.verò [d] in c.fi.de offi.leg.idẽ tenet quò ad indulgentiam, de qua hic loquor. ſed de indulgentia,ſeu licentia, vtputa eligendi confeſſorem, vel non reſidendi in beneficio nõ, ſed tenet ꝙ expirat morte concedentis,vel finito eius officio,niſi ſit facta cum cauſæ cognitione,& conſenſu ſui capituli,quia eſt in præiudicium eccleſiæ, & ſic tene ꝙ in conceſſione p̄iudicatiua conceſſa per inferiores Papæ ſine cauſę cognitione expirat;ſecus eſſet,ſi concederetur à Papa,vel non eſſet alteri præiudicatiua,& ſic concorda doct. Vide Cardi.in Cle.1.de elect.5.quæſt.

8 Quid ſi tales dãtes ſint in peccato mortali? ℞.ẜm Hoſt.ꝙ nihilominus valẽt propter officium, quandiu tolerantur ab eccleſia. [e] Facit.c.dictum eſt.1.q.1.

9 Vnde aſſumuntur [f] iſtæ indulgẽtiæ? ℞. cõis opinio doc. tam Theologorum in 4. q̃ Canonicorum in d.c.indulgẽtiæ,& Cle. vnica,de reli.& ven.ſan.& in d.c. quod autem eſt,ꝙ ſunt ex abundantia meritorum, quæ vltra menſuram demeritorum ſuorũ ſãcti ſuſtinuerũt,& Chriſti.Sed ego teneo cum Fran.de May.in tractatu de indulgẽtijs, ꝙ cum merita ſanctorum ſint vltra condignũ remunerata a Deo,& ſic exhauſta, ꝙ ſolùm dantur ex merito Chriſti, & paſſionis eius,cuius minima gutta ſanguinis, vel ſudoris ſufficeret ad expiationem omniũ peccatorum, quæ vnquam fuerunt perpetrata,aut perpetrabuntur, quia eius reſpectu nihil ſunt omnia,vt in c. damnamus,circa fi.de ſum.tri. quia verè dolores noſtros ipſe portauit,de cel.miſ.c. cũ Marthæ,cuius diſpenſatio tradita eſt ſuper terram illi, qui curam habet myſtici corporis, & clauem totius eccleſię militãtis, de tranſla.c.quanto,& 24.q.1. c. quodcũque.

10 Sub quã forma ſunt cõcedendę [g] quęſtoribus? ℞. ꝙ ẜm formam,quæ ſcribitur in d.c.ex eo.

11 Verũ præfati Pręlati posſint concedere indulgẽtias nõ ſuis ſubditis? ℞.ꝙ non niſi in duobus caſibus. Primus eſt in c.noſtro, de pœ.& re.vbi Archiepiſcopi ꝯcedũt ſimpliciter per totã prouinciam,licèt non ſint eius ſubditi, niſi in caſib⁹ a iure expresſis. intellige tñ,ꝙ non valent,niſi exiſtentibus de prouincia,nõ aduenientib⁹,qui ibi non habent

[a] De gñalibus] Gemi.tenet in c. indulgentiæ,pœni.& re.ꝙ ſacerdos ſimplex nõ poſſit. Allegat Hoſt.Cal.ĩ repe. c.noſtro, eo. Sed tu dic, ꝙ loquit̃ de illis gñalib⁹, ſed nos de remiſſione pœnæ.

[b] Limita] Et vide Car.in Cle.2. §.ad hæc,de pœ. & re.q.3. Qui allegat Hoſ.ĩ ſum. eo.§.qs poſſit,& Arc.ĩ d.c. indulgentiæ. Idẽ tenet Roſe.eo.§.28. & eſt Additio.

[c] Presbiteri]Refert Card.hęc in Cle.ſi donũ, ĩ fi. q.vlt.Sed tu viđ eũđẽ Car. ĩ Cle. religioſi, ver.q.bus,q 2.de priu. & in Cle.2.§. ad hæc.q.3 de pœn. & remi. & Roſe. eodem § 3.

[d] Pa.verò]verſi. nũc venio ad ſecundã partem & vide qa examinat.Et etiam vide eundem in d. c.cum ad hoc.

[e] Ab eccľa] Rõ ẽ,vt dixi,qa ꝯceſſio indulgẽtię dicit iuriſditionẽ.

[f] Vide anno. ad initiũ huius vocis. P. V.

[g] Vide Tri. Sin. ſeſ.21.c.9. de reſ. Petrus Vend.

habent domiciliũ.Secũdus caſus eſt,qñ illi,qui volunt eas accipere, hñt lĩam a proprio Ep̃o ẜm aliquos,vt no.In.in c.qđ aũt, [a] de pę. & re. Alij verò dicunt, qđ de lĩa proprij ſacerdotis parochialis pñt ipſas accipere, & cũ hoc tranſit Ho. Guil.verò [b] in Spe.dicit,ꝙ tutius eſt,ꝙ habeat conſenſus Ep̃i, & ẜm eundem ſufficit ẽt conſenſus metropolitani ſui.d.cap.noſtro.Addit etiã Guil.ibid. verſi. & nota. ꝙ ex cã iuſta põt Ep̃s ſtatuens in diœceſi ſua concedere,vt indulgentiæ ſuæ proſint venientib. de diœceſi aliena,facit d.c. ꝙ aũt, [c] non tñ poſſet cõcedere, ꝙ indulgentię ab alijs Ep̃is in eius diœceſi conceſſæ valeant.Ex quo patet ꝙ illi,q habent literas diuerſorum Epiſcoporũ, dãtes indulgẽtias facientibus eis eleemoſinas non valẽt,niſi quò ad indulgentiam proprij Ep̃i, vel niſi habeant licentiã à proprio Ep̃o, [d] vel ſacerdote,vt tales niſi indulgentiæ ei ꝓſint,qđ fo ꝯ. ſignificaſti.

12 Sed quid ſi ep̃s cõcèdit indulgentiam, & Archiepiſcopus ſimiliter tale qd facientibus? ℞.ꝙ oẽs ſubditi Ep̃i habebũt vtrãq; , alij verò habebunt ſolũ Archiep̃i ẜm Ho. [e] in d.c cum ex eo.

13 Pro quib cauſis indulgentię ſunt fiendę? ℞ ẜm cõiter doctores,ꝙ pro Dei laude, [f] & gloria quæ pręcipuè relucet in ſanctis eı⁹. Sancti verò honorantur in cõſtructione eccleſiarum, & commemoratione virtutum,& ideo rectè dãtur celebrantibus eorũ feſta,exiſtentibus prædicationibus, viſitantibus eorũ eccleſias, & hmõi. Item ſecũdo pro cõmuni vtilitate, & defenſione fidei,terrę ſanctę,pro motione ſtudij,& hmõi.

14 Vtrum posſint dari pro tẽporalib.tm? ℞.ꝙ non ſimpliciter,ſed bñ ꝓ tpalib ad ſpũalia ordinatis,ẜm S.Bo. in.4.di.20.parte vlt.ar.1.q. 4.& ſic non eſt ſimonia.

25 Vtrum pro ſpiritualib. tantũ? ℞.ꝙ ſic,ſicut Inn.4. dedit indulgentiã.10.dierũ orantibus pro rege Frãcię, & prædicantibus crucem.

16 Verũ pro remisſione iniuriæ? ℞.S.Bo.vbi ſ. ad ẜm ꝙ nõ, qa in datione indulgẽtiæ dẽt attẽdi illud, qđ ſit meræ volũtatis,nõ neceſſitatis ſit ẽt qd taxabile,ſit ẽt aliquo mõ pœnale, ſic rectè dãr,quorũ primũ đficit ĩ ꝓpoſito.

17 Quibus proſunt indulgẽtiæ? ℞.vt colligo ex Innoc.& Ho.in c.qđ aũt,de pœ.& re.& ẽt a Theo.in 4.di.20. ꝙ vt valeant,requiruntur ẜm aliquos. 7. Primũ, quod ſit contritus & confeſſus, videtur tamen rõnabile, ꝙ hoc intelligatur ẜm eccleſię ĩterpretationẽ vnde ille, qui fuit confeſſus in paſca,& poſt cecidit in mortale peccatũ,ſi conteratur de eo, & deliberet confiteri in quadrageſima futura,cenſebitur cõfeſſus, & contritus, & ſic habebit indulgentiam, & licèt hęc ſit pia opinio,quam Pa.in c.oĩs vtriuſque,de pœ & re.tangit.8.col.ver.ex his põt,& Io.An.in d.c.ꝙ aũt,& in gloſ.in Cle.vnic. [g] de reli.& ve.ſan.& Car.ibi.tenet,tamen tutius eſt,ꝙ confiteatur, maximè cũ vix ſciant ſœculares,verè conteri,ſi confiteri non poteſt commodè,cõteratur, & credo eam habebit,non autem exiſtens in mortali, ſcilicet non contritus.

18 Secũdum,ꝙ habeant deuotionẽ fidei, quæ credat tãtam poteſtatem eſſe apud eccleſiam, quia licèt non habeamus manifeſta teſtimonia ante tempus Gregorij,tamẽ credendum eſt, ꝙ etiam ante faciebant,licèt non ita frequenter,quia ante ſua tẽpora raò poterant fieri ita ſolennes conuentiones catholicorum, & quia erant magis perfecti,non ita indigebant. [h]

Tertium

[a] Inno.in c. qđ autem] Ibi nihil dicit de hoc, ſed benè tenet hoc Ab.ibi vlt.not.

[b] Guili. verò] 4.par.ti.de pœn. & re.verſi.Itẽ de pluribus epiſcopatibus.

[c] Facit d.ca.qđ aũt] Ibi hoc ſequitur Ioan.An.poteſt.n.hoc dicere concedo omnib. qui benefecerit huic hoſpitali, quod participes ſint omnium bonorum, quæ fiũt in epiſcopatu meo. Et vide.S. Bon in 4.diſ.20. par.vlt.ar.1. q.1. vbi dicit ad fi. ꝙ epiſcopi indulgentes alijs,magis faciunt communicationes,q̃ relaxationes, ſicut faciunt, qui bona ſui collegij cõicãt alijs.

[d] A proprio epiſcopo] Vide ad idem Roſe.eo.§. 13. Quare dicit Pa.in d.c. ꝙ aũt, vlti.not. ꝙ expediens eſt, vt qui vult peregrinari habeat licẽtiam a ſuo iudice, & vt poſſit percipere alienas indulgentias.

[e] Secundũ Ho.] vide aliam q̃õnẽ per Gem.e. ti.li. 6.2.q.quod ſi vnus epiſcop⁹ dat 40. dies pro cõſecratione,alius ſucceſſor alios, 40.ꝙ non valet. Et vide Specu.& Io.Andr.vbi ſ.

[f] Pro dei laude] Exẽplum adducitur de theſauro ſęculari, ſicut n.theſaur⁹ regis duplici de cauſa diſpergitur, videlicet ad honorem regis, vt patet de Aſſuero, Heſter primo, & pro cõmuni vtilitate,vt tpe belli dantur ſtipendia, & dona,militibus. ſ. ſic in ſpũali theſauro.

[g] Et ĩ gl. ĩ Cle. vnica] In ver.cõfeſſis,& Car.ibi. in fi.in 4.no.Idẽ Roſ.eo.ti.§.22.

[h] Indigebant] Item ante tẽpus Grego. oẽs Chriſtiani, q erãt Catholici. Iſta debent eſſe de tex. Et ſic refert Inn. in d.c.Quod aũt.

a Ad remiſſionē pœnę] Item dicit S.Bo.in d.di.20.q.vlt.ar.1.q.4.ad vlt.inuehēs contra vulgares prædicatores.
b Vt refert Car.] Addit tñ ſecus,ſi Papa mandaret aliq.d fieri, qđ p mortuos expleri non poſſit. Tu vide S.Bo. in 4.di.20 par. vl.ar.1.q.5. vbi tenet, ꝙ valēt per modum ſuffragij.

19 Tertiū,ꝙ ſit ſubdit⁹ ei⁹, q facit,ſēm ꝙ dictū ē ſupra.
20 Quartū,ꝙ faciat illud, ꝑ quo dať indulgētia, aliàs nō valet, quāuis habeat bonā voluntatē, nā ſēm Th. in 4.di.20.nō inſtante conditione non pt qs conſequi, qđ ſub conditione concedit. Nec ob.ꝙ deus reſpicit bonā voluntatem.14.q.5.ſi qd, qa verū quantū ad augmētū grę,& gloriæ, ſed nō quò ad accidentalia,cuiuſmodi eſt remisſio pęnæ,valet tñ p accidēs talis bōa volūtas, qa inq̃tū augmentat gratiā,per ꝯſequēs & ꝯtritionē auget, & ita operať ad remisſionē pęnæ.a
21 Sed quid ſi aliquis facit pro eo? ℞.ꝙ ſi indulgentiam concedēs exprimit,valebit, aliàs non valebit,ſi hoc exprimit, etiam ſi ille,pro quo facit,ſit mortuus, non p modum indulgentiæ, ſed ſuffragij, & hęc eſt communis opinio Theologorum, & ēt tenet Inn.in d.c.ꝙ autē.Nec ob. ꝙ dicas papā non habere autoritatē ſuper mortuos, quia hoc eſt verū p ſe & directè,& ſic non valent mortuis indulgentiæ,ſed per modū ſuffragij benè valent.Alij aūt tenent (vt refert Car. b in d.Cle.2.§.ad hęc.q.13.) ꝙ qñ eſt a papa taliter data,ꝙ ēt ꝑ mortuis poſſit fieri id quod,imponitur, ꝙ valet ſecundū Th.in 4.& Pe.& Aug.de Anco. in li.de poteſtate papę,& ad illud,quod dř Matth. 16. Quodcunque ligaueris ſuper terram, &c.℞. referri ad papam exiſtentem ſuper terram,quia cū mortuus fuerit,amplius ligare,vel ſoluere non poteſt. requiritur tñ, ſi dēt valere ꝑ alio,ꝙ tā ille, q accipit q̃ ille,ꝑ quo accipit,ſint in ſtatu grę,aliter nō valeret neque per modum indulgētiæ, neque per modum ſuffragij.Et placet mihi.
22 Vtrū religioſus poſſit facere id, ꝑ quo datur indulgentia,vt habeat? ℞.ꝙ licèt nō habeat propriū, nec pro ſua voluntate poſſit exire clauſtrum, ſuperior tamen poteſt ei dare licentiam aliquid dandi,vel viſitādi loca ſcā,& ſic eam habebit ſicut alij, nō tamen debet dimittere religionis obſeruantiam propter ipſas, quia plus meretur quò ad præmium eſſentiale religionē ſeruando,quàm indulgentias capiendo, licèt minus quo ad dimisſionem pœnæ.
23 Vtrum ille,qui dedit indulgentiam, ſi facit illud,pro quo dedit,habeat eam? ℞. Vin.in d.c.cū ex eo,& Guil.in Spe.Rub.de pœ.& remi.ver.qd ſi ipſe.4. par. & Arc.in d.c.indulgentiæ,ꝙ non l.vnica. C. ne quis in c.ſu.& l.inquiſitio,C.de ſolu. Theologi in 4.di.20.dicunt, ꝙ licèt principaliter nō poſſit prælatus ſibi dare indulgentiā,tamē data alijs ēt ſub eadem forma,poteſt ea vti,& ſic tene,ꝙ valet,vt tenet Gaſpar.in d.c.noſtro,in repe.& ſequitur Gem.in d.c.indulgentiæ,de pœ.& re.li.6.q.4.& ibi ſufficienter examinat, & optimè concludit.
24 Quintum, ꝙ tantum det, pro quanto nollet ſuſtinere pęnā ſibi iniunctā,vñ quātum daret,nè haberet ieiunare tot diebus; tantū dicunt debet dare, ſi vult eam habere,ſed hoc communiter non tenetur a doctoribus,vt tenet Pa.in d.c.ꝙ autē,ſed ſufficit faciat,ſecundū ꝙ ei conuenit,vt dixi ſ.
29 Sextum,ꝙ ille,qui eā vult accipere,nō poſſit facere debitā pniam,vt peccatū ſuū requirit,qa,ſi poſſet facere, & nō faceret, nō valeret indulgentia,ſed hoc falſū eſt,vt ſ.patuit,& iō nō reqrit neceſſariò iſta duo.
26 Septimum, ꝙ ſubſit necesſitas in cā, pro qua datur,ſed hoc ſimiliter non eſt verum,quia etiam ſine necesſitate poteſt dari,vt ſupra patuit, & ſic patet, ꝙ quatuor tantummodo ſunt neceſſaria.
27 De pęna religioſorum pronuntiantiū, vel prædicātium indulgentias indiſcretas habetur in Cle.religioſi,de priuile. vbi patet,ꝙ peccant mortaliter, quia prohibetur eis in virtute ſanctæ obedientiæ, ſub pęna maledictionis ęternæ, & dñr prædicare indulgentias indiſcretas ſecundū gl.in verſi. indiſcretas,quando pronuntiant indulgentias non conceſſas,ſ. quas non habēt. Car. in d.Cle.religioſi.6.no. & in 2.q.& hoc dicit.in. §. quibus,dicit, ꝙ etiam ſi ſunt conceſſæ eis, dummodo ſint indiſcretæ adeo; quòd eis non potuerunt concedi, dicūtur indiſcretæ ſecundùm Pau.qui dicit, quòd dicuntur indiſcretæ, quando concedēs excedit quantitatem.d.cap. cum ex eo.Item etiam dicit Zenz.quòd indiſcretę dicūtur, quando probari non poſſunt,ar.de probatio.quoniā,& c.poſt cesſionem, & de fide inſtrumen.

a Repete quod fuit annotatū ad vocē,Gula. P.V.
b L. ea quæ pater] ibi Bald.no. quod non intelligitur niſi quādo deliberatè ſic nominat filium, vt in caſu dictę l.ea. ſcilicet in teſtō: ſecus, ſi alio modo, quia nullus eſt pater, qui filium non corripiat.
c In capit. teſtimonium] & ibi etiam Pa. in l.ſi. tangit,& gl in c. omnes. el.1.6. quæſtio.1.

inſtrumen.c.2.ſed quomodo peccēt mortaliter, tene, ꝙ ſolùm eſt,quando pronūtiant indulgentias non veras,aut non validas.

INEPTA lætitia a eſt filia gulę, quæ quando ſit peccatum,Vide,ludus.§.1.

INFAMIA eſt læſæ dignitatis qualitas reꝓbata quantùm ad vitā,& mores, per ar.a contrario ſenſu,ſicut fama eſt illæſæ dignitatis ſtatus vita, & moribus comprobatus, & in nullo diminutus,l. cognitionum numerus. §. exiſtimatio, ff. de var.& extraor.cognit.& ideò infamis dicitur, cuius ſtatus vita, & moribus eſt reprobatus, ſicut colligitur.ff. de in ius vo.l.ſed & ſi hac lege.§. prætor,in glo.in ver.ſugillat,&.ff.de obſequi.a lib. l. honori,& l. licet.
1 Quotuplex eſt infamia? Reſ.triplex.ſ.facti, hæc prouenit ex communi hominum locutione,de qua per Bar.in l. de minore. §.tormenta,aliàs.§ plurimum.ff. de quæſt. Secunda iuris.Tertia canonica.
2 Qūo incurritur infamia facti? Rñ. ꝙ aliquando incurritur à crimine ita,ꝙ crimen eſt propria cā infamiæ,& hæc repellit à teſtimonio in cauſis grauiorib⁹,& in cā crīnali,ſed in alijs admitťūtur,ſēm ꝙ pl⁹ & min⁹ ſunt infamati,aliqñ cauſať infamia facti ab alio,puta qa fuit īcarcerat⁹, vel fuit ꝑꝑ crimē repuls⁹ à teſtimonio,vt ī c.teſtimoniū. de teſti.vel cum pater p verba turpia inſtituit filiū hæredē dicēdo,filiū meū ꝓditorē neq̃,& hmōi īſtituo hæredē,vel ei lego,vt C.ex q.cau.inf.irro.l.ea,q̃ pr. b Itē cauſať p verba iudicis dicētis alicui poſtulāti; Calūniaris,vel benefaceres, ſi ad frugē melioris vitæ te cōuerteres,& hmōi,vt in l.verbū & in l.interlocutio,C.e.ti. Multis ēt alijs modis incurritur,vnde quando apud bonos & graues viros infamatur ex aliquo facto, ſic incurrit infamiam facti.d.l. licet,& 6.q.1. ſunt plurimi, vt no.in c.licet ex quadam, de teſti. Infamiam enim non faciunt dicta paucorum,nec multarum leuiū perſonarū dummodo apud graues & bonos nō ſit opinio læſa.& no.ꝙ hic graues dicuntur, qui non ſunt leues, puta,eſt hō bonæ famæ,& opinionis,antiquus,ſicut bene meritus dř, q non demeruit,ff.de leg.2.l.cū pater.§ rogo.& leg.cum quidā,in principio.de ſcruti.c.vno. Vnde & ſenibus maior fides adhibetur.ff.de fide inſt.l.vlt.& ar.ff.famil her. l.ſi quæ ſunt,vbi hæres in maiori parte præponitur illi qui,in minori parte eſt hæres.
3 Quem effectum operatur hæc infamia q̃ habet ortum à crimine? Reſ. ꝙ primò repellit a dignitatibus.c.inter dilectos,de exceſ.præla. quia vilibus, & indignis portæ dignitatis patere non dēnt, & de reg.iu.infamibus,lib.6.Itē repellit à teſtimonio. Intellige in cauſa criminali,non aūt in ciuili niſi ſecundùm quòd dixi de infamia, q̃ habet ortū à crimine.Secus,ſi eſſet infamatus quia fuit incarceratus, & hmōi vel a teſtimonio aliàs repulſus fuit, quia non repellit.Ita no.Ioan.An.& Pa.in capitu. teſtimonium c de teſti.6.colum.verſic.3. & in ca. inquiſitionis.§.pe.de accu.ver.vlterius no. Ric.tamen in 4.di.25.tenet, ꝙ infamia facti ipſo iure non interdicit act⁹ legitimos, allegat ca. ſi quis presbyter, de pur.ca.ſed ſunt talibus interdicendi,donec purgationem canonicam fecerint, capi.ex tuarum, de purga.cano.Item repellit a promotione ordinum,de accuſ. Omnipotens deus.81. diſt.tantis Daniel,& ſuſpendit iam promotum, ſecundum ꝙ crimen impedit ſecundùm Inno. de poſtu.præla.c.ſi.de ele.c.ſuper eo.de renun.c.niſi cum pridem. Itē inducit querelam inofficioſi teſtamenti contra teſtamentū fratris ſi infamis hęres à fratre fuerit inſtitutus,& rūpit.C.de inof.teſt. l.fratres.Itē purgationē inducit.ſi iudici videbitur,de accu.veniens,& ibi Ho.de hoc in gl.in l.nullā,C.ex qui.cau. infa. ali.irro.
4 Quomodo tollitur hęc infamia facti? Reſ.Pa.in c.ex diligenti,de ſim. ſuper gloſ. in ver.infamia, ꝙ tollitur per contrarium factum,vt no.Io.6.q.1.ca.omnes,primo.in gl.poteſt etiam princeps diſponere,vt talis infamia non habeat effectum, vt no.Pan.in c.cū te,de ſen & re iudi & per.8.quæſtiones tractat hanc materiam.
5 Quomō incurritur infamia iuris? Reſp. ꝙ per ſententiam,& regulare eſt, quòd nō incurratur īfamia iuris ī criminibus publicis

cis niſi per ſentētiam.l.1.& ibi gl.in ver.q; in iudicio,ff. de his qui no.infa.no. Dy.ī d.regula, infamibus,& Pa. c.teſtimonium, [a] de teſti. & quę ſint publica crimina habetur Inſti.de pu. iudi.ꝑ totum, De quo vide ſ.Crimē.§.7. Item incurritur infamia iuris ipſo facto in caſibus, in quibus iure cauet, ꝙ incurratur ipſo facto, vt cum imperator militi auſert inſignia, vel mittit aliquem in exilium. l. qđ ait. §. ignominioſa, de his qui no. infa. Item qui exercent improbum fęnus exigentes vſuras vſurarum. 3. q. 7. §. porrò, & ibi vide bonum tex.cū gl. Item cum aliquis deprehēditur in adulterio. l.palā. §.quæ in adulterio, ff.de ritu nup.vel ꝯhit [b] ſimul cum duabus, vel ſimul hēt duas ſponſas.l.quid ergo.§.2.ff. de his qui not. infa. de bigamis nuper a nobis. Itē qui lenociniū exercuit, vel filias, vel neptes ꝓſtituerit.l.athletas. §. ait p̄tor, ff.eodem, & ibi de multis. Item qui pugnauit cum fera. ff. de poſtu. l. 1. §. beſtias, & multis alijs, de quibus vide in d.§.porrò, & d. l.omnes athletas. Et no. ꝙ regulariter [c] oēs infames ſecundū leges ſunt etiam infames ſecundùm canones; probat hoc text.not.in c.omnes verò.6.quæſt.1.no. Innocen.in c.qualiter & quando, el 2. de accuſa.4.colū.ver. Item ab officio & beneficio, ſimiliter omnes, qui ex culpis ſuis ad ordines non poſſunt promoueri, vt in d.c. omnes, eſt text. & ibi vide bonam gloſſ.de hoc, & d.§ porrò.

6 Vtrum confeſſio delicti in iudicio reddat aliquem infamem infamia iuris? Reſp. Bart.in d.l.infamem, ff.de pub. iudi.3.col. ver.quæro, vtrum confeſſus, & no.Pa. in c. at ſi clerici, de iudi.in prin.10.col. verſi.a. ſentit, gl.ꝙ non; quia iudicium prætorum videtur requirere ad hoc, vt ſit infamis, ꝙ ſit condēnatus de crimine.l.1.ff.de his qui no.infa. & in cauſa criminis confeſſus non habetur pro condemnato, vt l.ſi confeſſus, ff.de cuſto.& exhi.re.& ideo Bar.in l. furti, ff.de his qui not.infa.dat cautelam, [d] vt ſoluat, quādo requiritur ſententia ad infamiam incurrendam, condēnationem ante ſententiam, & ſi euadet, ar.l. ſi reus, ff. de procu.ſimiliter no. aliam cautelam, [e] ſ. ꝙ talis non litiget per ſe, ſed per procuratorem, quia licèt ipſe condēnetur, & procurator procuratorio nomine, tamen in hoc caſu, nec dominus, nec procurator efficiet infamis, vt probat in d l.furti §. ſiquis alieno, per tex.& gl.& ibi Bar. hæc no. & doc. & no.ꝙ loquitur, quando quis cōuenitur, vt cōdemnetur actione famoſa, vel ex crimine, ex quo ſequitur infamia. prima tamē cautela non valeret, vbi infamia irrogatur ipſo iure vt in c.teſtimonium, de teſtibus, quia per ſolutionem videretur reus confiteri crimen.l.ad ſolutionem, C. de re iudi. & l.quoniam, ff.de his qui no.infa.

7 Vtrum prælatus efficiatur infamis, ſi remoueatur propter dolum? Reſpon.Pa.in c.licèt Heli.de ſimo. & ibi glo. in verſi.de dilapidatione, ver.hoc tamen ſcias, ꝙ ſic, ſicut iura volunt in tutore.

8 Vtrū, infamia iuris tollat executionem ordinum? Rñ.Pa. vbi ſupra ꝙ ſic, & etiam exercitium cuiuſcūq; dignitatis, & adimit honorē quæſitū, & quærendū, vt dicit text. in l.infamia, C.de decuri.li 10. & ideo platus nō expectet ſententiā, ſed reſignet ſpontè a principio, & ſic euitabit infamiam.

9 Sed nūquid talis infamia priuat titulo beneficij, & alijs dignitatib⁹ ipſo facto? Rñ. Pa.in c.quærelam, de iureiur.puto ꝙ ſic in dignitatibus, & honoribus citra titulos beneficiales, probatur ex tex.l.2.§.qui miles, ff. de his qui no.infa. vbi gl.dicit, quod ſicut infamia priuat ipſo facto militem militia, vt ibi, ſic pari ratione priuat militia cœleſti in alijs dignitatibus, & honoribus. Idem videtur velle glo.in l.fruſtra, C.de re mili. lib.12. In beneficialibus autem nō inuenio tex.dicit Pan.in d. c. quærelam hoc dicentem; vnde nō debemus imponere hanc pœ

nam

a Pa. in c. teſtimonium] quinta col. ver. ego in hac materia, vbi dicit, ꝙ infamia iuris eſt illa quæ irrogatur ꝑ ſententiam, vel ipſofacto, in caſibus, in quib⁹ iure cauetur duntaxat, de quibus per text.& gl. 3. q.7.§. porrò, & & in l. athletas. §. calumniator, cum ſequen. ff. de infami.

b Vel cōtrahit] hoc melius habetur in l.1.in fin. ff.eo.& in l.eum qui, C. de adul.

c Quód regulariter] No. đ hoc Pan in d.c.teſtimonium, col.5. ver.ego.

d Dat cautelā] Hæc cautela datē a Bar.in d.l. infamem, & recitat Ab. ſtatim, vbi ſupra, ſed Bar.dicit in d. l. furti. §.ſi quis alieno, in fine.

e Aliam cautelam] Bart. hoc dicit in d.§.ſi qs alieno, & dicit hoc eſſe mirabile conſilium gl. ibi. vide Barto. ibi, & Pan. qui latè cum limitationibus hoc ꝓſequuntur.

nā ſpiritualē in ipſis; ex quo, iure canonico non cauetur expreſſe, vt in ſimili dicit gl.ī c.fi. [a] de iur.pa. Fatetur bene idē Pa. ꝙ collatio facta infami ipſo iure eſt nulla, regula infamibus, de re. iu.li.6.& l.2.C, de dignita. Facit.c.inter dilectos, de exceſ.præla.

10 Vtrum cōdemnatus de falſo cōmiſſo in officio teſtificādi efficiatur infamis? Reſ.Pa.in c. cū dilectus, in 7.not.de or.cog. ꝙ ſic, ſi directè fuit cōdēnatus, ſec⁹, ſi directè nō fuit actū ꝯ eum, ſed vt repelleretū à teſtimonio, ar.d.c.cū dilectus, & l. Lucius, ff.de his q no.infa.

11 Vtrum ſentētia arbitri infamet? Rñ.ꝙ nō, ſed oportet ꝙ ſit iudicis ordinarij.l, quid ergo.§ ex compromiſſo, ff.de his qui not. infa.

12 Quis pōt tollere infamiā [b] iuris? Reſ. Pa. [c] in d. c.cū te, de re iudi, dicit ꝙ ꝑ ſolū principē tollitur quò ad eos, qui ſibi ſunt, ſubiecti, ſed nō quò ad ſubiectos Papæ, ſed ꝑ ipſum Papā ſolū, vt in l. 1.ff de poſtu.& in c.cū te, de ſentē.& re iudi. & hoc directè, ſed īdirectè pōt aliquando Eps, vt cum diſpenſat in caſibus ſibi à iure permisſis, vt puta condēnat⁹ de adulterio efficitur infamis, & tñ Eps pōt diſpēſare ſup adulterio, & ſic cōſequenter infamia, ſed non principaliter, ſeu directè, & de hoc vide Bar.in d.l...& l.infamē, in fi.ff.de pub.iu.

13 Vtrum Papa poſſit reſtituere laicum nō ſubditum ſuæ iuriſdictionis? Reſp. ꝙ non.1.q.3.§.hinc colligitur. Niſi fortè eſſet ſibi neceſſarius in clericatu, & tunc ipſe tñ poſſet, & non alius illos aūt de patrimonio ſuo reſtituere pōt, vt illos, qui iuri aliorum nō ſubſunt, & omnes clericos, vt in c.per venerabilē, qui filij ſint legitimi, notant Ber.Innoc.& Hoſt.in d.c.cum te. Similiter tenent doc.ꝙ etiam collegiū cardinaliu pōt, ſicut & Papa, ſed Pa in d.c.cū te, in 1.& 2.q.tenet contrariū, ſcilicet quòd non poteſt.

14 Vtrū reges poſſint tollere infamiam iuris? Reſ.ꝙ non illi, qui ſubſunt imperatori, ſecundùm Innoc. ſed benè illi, qui non recognoſcūt ſuperiorē ſ̄m do. Ant. in d.c. cū te, & Pa.ibi.7.q.

15 Vtrum reſtitutus ꝑ imperatorem indigeat alia diſpenſatione, vt promoueatur? Rñ.ſ̄m Pa.in d.c.cū te, ꝙ non, dūmō egerit pęnitētiā, vel dic ꝙ epiſcopus poterit diſpēſare reſpectu criminis, ꝙ fuit notoriū, vt ꝓmoueatur, ex quo reſtitut⁹ eſt per imperatorem, vel regē, q nō ſubeſt imperatori.

16 Quomodo incurritur infamia canonica? Rñ. ꝙ ex quolibet peccato mortali, vt 6.q.1.infames, & in glo. in c.oēs.1.ibi. & iſta durat, donec ſublatum ſit crimen vt in d.c.īfames, & gl.in c. illi.6.q.1.& ideò poſt pœnitētiā ceſſat talis īfamia hęc no. a.in c. diligēti, de ſim.

a Dicit glo.in cap.fin.] In ver.ex vi, quæ dicit, quod non debet quis priuari poteſtate eligendi, niſi exprimatur, quia eſt pœna.

b Tollere infamiam] An bannitus pro crimine homicidij, ex quo irrogatur infamia, & poſt cancellatus de banno per habentes poteſtatem, nulla facta mentione de reſtitutione famæ, intelligatur reſtitutus, maximè ſi bannum in contumacem fuit latum, & non in conuictum per aliud genus probationis, quam per contumaciam? Bartolus in l. fi. nal C.de ſenten. paſ.in vltim.colum.tenet, quod eſt reſtitutus, niſi bannum ſibi remittatur, quia ſoluerit cōdemnationem, quia tunc non cancellatur niſi reſpectu quantitatis ſolutæ, & ideo talis cancellatio reſtringitur ad illam cauſam ſolùm. l.cancellauerat, ff.de his, quæ in te. delen. idem Baldus in l. generali, C.de ſentent. paſ. & plenius in repe. l. cum mulier, ff. ſolut.matrimo. in 8.colum. Alexand. conſilio. 112. in 1.par. incipit, Omiſſis, & conſil. 134. incipit, Repetitur. Intellige, quod alis reſtitutio ſit facta ſecundùm Bartol. à populo, qui non recognoſceret de facto ſuperiorem, tunc communiter cōcluditur, quod quò ad ea, quæ aguntur in territorio illius populi, valeat reſtituere ad famam. Et firmat Bartol.in l.1.§. de quære, ff de poſtulatio. & ſequitur ibi Angel. Bartolus in l. infamem, in fin. ff. de public.iudic.d. Anton.& Ab.in capitulo cum te, de re iudic. Si autem recognoſceret ſuperiorem, tunc communiter cōcluditur, ꝙ non poſſit. per text. in d. §. de quare. Fallit, vbi infamia eſſet irrogata virtute ſtatuti eiuſdem ciuitatis, & non de iure communi; quia hoc caſu poteſt. d. populus diſpenſare ſuper dicta irrogatione infamiæ in futuris, vt probat Bartolus in l. 3. ff. de teſtament. & in d §. quare. Bal.in d.l.1 cum mulier, ff. ſolut. matri. circa pe. chartam, & can. in d.c cū te. Fortius verè voluit Barto. per plura in l ictus fuſtiū, ff.de infa. quod condemnatus ſolùm per contumaciam, quæ ex diſpoſitione ſtatuti habeat vim confeſſionis, nō efficiatur infamis, per no. per gloſſ. in l.1.C.de mō mul. Itē not. Bar.in l. ſi ideo, ff.de euic. Ioàn. An. in addi. ſpe. ti.de contu.§. ſequitē. circa prin. Bal.in l. ſi tutor C. ſi tutor non geſ. & in l 1. C. de hær.inſti.col. fi.& Ang. & Im. in d.l. infamem.

c Reſpondet Panormit.] In tertia & quinta quæſtione, & de Epiſcopo de quo hic, tractat in tertia quæſtione. Nam facit octo quæſtiones de hac materia.

INFIDELITAS a vtrũ ſit peccatũ? Reſ. Aſten. li. 2. titu. 56. in prin. ꝙ infidelitas dupliciter poteſt ſumi, primo negatiuè purè, & hæc eſt in illis, qui nihil vnquã audierunt de fide Chriſti, & iſto mõ non habet rationẽ culpæ, ſed pœnæ, q̃a talis ignorãtia diuinorũ eſt ſecuta pp peccatum primorũ parentũ; & ſic tales infideles non damnantur pp infidelitatẽ, ſed pp alia peccata, quæ ſine fide non poſſunt remitti, & pro hoc facit. Io. 15. ſi nõ veniſſem, & locutus eis non fuiſsẽ, peccatum non haberent, ſ. infidelitatis in Chriſtum, ſecũdũ Aug. b Secũdo modo ſumitur infidelitas contrariè ſ. inquãtũ contrariantur & contemnunt credere, quod audiunt ſecundũ illud Iſa. 53. Domine quis credidit auditui noſtro? & in hoc ꝓpriè rõ infidelitatis cõpletur, & ſic eſt mortale peccatũ, & grauiſſimũ, inquantũ magis elõgat à deo non tm̃ quò ad affectionẽ ſed ẽt cognitionẽ; c & ideò magis punit̃ q̃libet infidelis ꝓ iſto pctõ, q̃ qcũq; alius ꝓ quocũq; alio d cęteris paribus.

1 Vtrũ oẽ, qđ facit infidelis, ſit pctm̃? Rñ. Aſtẽ. vbi ſupra gl. ſup illud ad Ro. ca. 14. & 28. q. 1. §. ex his. Omne, qđ non eſt ex fide, pctm̃ eſt, dicit, ꝙ non oĩs vita infideliũ pctm̃ eſt, ſed qñ ſolũ faciũt aliqđ opus ex indelitate, vel relatũ ad ipſam, vt qñ Saracen⁹ ieiunat, vt legẽ Macometi ſeruet hoc mandante, vel Iudæ⁹ ſabbatizat & hmõi, & ſic mortaliter peccat, alias ſec⁹, q̃a poſſunt facere multa, q̃ ſunt de genere bonorũ, in qb⁹ non eſt peccatũ. An aũt vendentes eis, vel alio titulo ꝯcedẽtes aliqua, qb⁹ vtuntur ad eorũ, ritũ peccent mortaliter? dico ſaluo meliori iudicio ꝙ ſi qs hoc eis vẽderet, vt tales ritus facerẽt, ſic peccaret mortaliter, q̃a cooperatur eorũ peccato; ſed vendẽs ei ſimpliciter aliquas res, licèt illi talib⁹ vtãt̃ ſm̃ ritus eorũ, nõ credo peccet mortaliter, aliter eccleſia, q̃ eos tolerat, & permittit habitare inter Chriſtianos, videretur ponere laqueũ dãnationis, cum ſciãt, ꝙ quaſi oĩa vtãtur ſm̃ aliquã conditionẽ ſuarũ ſectarũ, ſic Iudęus carnes, palmas, cedros, & ſimilia vtitur ſm̃ ſuã legẽ.

2 Quot ſunt ſpecies infidelitatis? Reſp. Aſtenſis, e vbi ſupra. §. 1. ꝙ ſi infidelitas attẽdatur ſm̃ cooperationẽ ad fidẽ ſic ſunt tres. Nã peccatũ infidelitatis conſiſtit in renitendo fidei, & ſic aut nondum ſuſceptæ, vt in gentilibus, ſiue paganis, & ſic eſt prima ſpecies. Aut fidei ſuſceptæ, & iſto modo vel ſuſceptæ in figura, vt in Iudæis, & ſic eſt ſecũda ſpecies, vel ſuſceptæ in manifeſtatione veritatis, vt in hæreticis, & ſic tertia ſpecies. Si verò attẽdatur infidelitas ſecundùm errores ad diuerſos articulos fidei, ſic non ſunt determinatæ ſpecies infidelitatis, cũ poſſint multiplicari in infinitũ, vt patet per Aug. li. de hæreſibus.

3 Quæ eſt peior infidelitas? Reſp. Aſt. ꝙ illa hæreticorũ eſt peſſima. vñ ſecũda Pe. ſecũdo. Meli⁹ eis erat nõ cognoſcer̃ viã veritatis, q̃ poſt cognitã retrorſum cõuerti. f

4 Vtrum infideles ſunt ad fidem cogendi? g vide quod dixi ſupra, Baptiſmus. 6. §. 12. & ſupra, Fides. §. 9.

5 Vtrum ſint in eorum ritibus tolerãdi? Reſpon. Aſten. vbi ſupra circa fin. tit. quòd licèt infideles peccent in eorum ritibus, tamen poſſunt tolerari ſine peccato ꝓpter duo, vel propter bonum, quod prouenit ex eis, ſicut in ritibus Iudæorum hoc bonũ habemus, ꝙ fides noſtra habet ab eis teſtimoniũ in talib⁹ ritibus, in qbus figurabat: vel

a Infidelitate fides amittitur, & gratia, Con. Tri. ſeſſ. 6. c. 15. de iuſtifica. P. V.

b Secũdũ Aug.] Qui ait, ꝙ intelligitur de peccato, quo in Chriſtum nõ crediderunt. Vnde ſubdit magnum peccatũ, quod ſub nomine generali vult intelligi.

c Sed etiam cognitionẽ] Intellige de his, q̃ contingũt in peruerſitatẽ morũ, quia ſecus eſt de alijs peccatis, quæ opponuntur virtutibus theologicis.

d Pro quocunq; alio] Vtputa pro adulterio, & huiuſmodi, conſiderato peccati gñe. punietur tñ grauius fidelis pro peccato adulterij, q̃ infidelis, tũ propter notitiã veritatis ex fide, tũ pp fidei ſcientiam, quib⁹ fidelis eſt imbutus, quibus peccãdo ipſe fidelis cõtumeliam facit, de hoc Tho. 2. 2. q. 10. ar. 3.

e Rñ. Aſten.] Et vide ſanctũ Tho. 2. 2. q. 16. arg. 4. vbi etiam dicit, ꝙ omne, qđ non eſt ex fide &c. q̃a cum fide peccata tollantur, meritò infidelium vita nõ poteſt eſſe ſine peccato. Cornelius autem, de quo act. 10. habuit fidem implicitam ſecũdũ eum.

f Cõuerti] Tum quia magis fidei reſiſtit, tum quia grauius peccat, q̃ nõ implet, quod promiſit.

g Cogẽdi] Aſtẽ. tñ vbi ſupra §. 3. dicit, ꝙ illi qui nunquam fidem ſuſceperint, vt Iudæi, & gentiles, ſunt ad fidem autoritatib⁹, rationibus, & blandimentis inducẽdi, & non cogendi, quia credere eſt voluntatis, & ſeruitia coacta &c. 45. di. de Iudæis. Si tñ inuiti baptizarentur, characterem non ſuſciperẽt &c. Illi autem, qui ſemel fidem receperũt, ſi receſſerunt, cogi poſſent corporaliter.

vel ſecũdo poſſunt tolerari ſine peccato pp malũ vitãdũ, vel ſcandalum, aut diſſidiũ, qđ ꝓuenire poſſet, vel impedimẽtũ ſalutis eorũ, q̃ ſic tolerati paulatim cõuertuntur ad fidem, & propter primum tolerandi Iudæi; propter ſecundũ ſolùm alij infideles, aliàs non.

6 Vtrũ fideles poſſint cũ infidelibus conuerſari? Reſp. Aſten. vbi ſupra, ar. vl. ver. circa tertium, ꝙ ſi in aliquo caſu eccleſia interdiceret pp aliquod peccatũ eorum indi rectè puniendum, ſic non liceret. Si aũt eccleſia nõ interdiceret, tũc diſtingue, aut fideles ſunt firmi, & ſic non ꝓhibentur conuerſari cũ eis, maximè ſi neceſſitas ſubeſt, aut ſunt debiles in fide & ſimplices, de quorũ ſubuerſione ꝓbabiliter põt timeri, & ſic ꝓhibẽdi ſũt, maximè nè magnã familiaritatẽ habeãt, neq; ſine neceſſitate cõuerſent.

7 Vtrum infideles, qui non recognoſcũt dominium, eccleſiæ licitè poſſint reb⁹ ſuis ſpoliari? Reſ. Hoſt. in c. qđ ſuper his, de voto, ꝙ ſic, ꝑ illud Mat. vlt. data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra, quam quidẽ trãſtulit in vicarium ſuum, ſec⁹, ſi recognoſcunt dominiũ eccleſiæ, nec ſunt infeſti Chriſtianis, ꝓ hoc habes tex. cum gl. 23. q. 7. ſi de rebus. Inn. in d. c. quod ſup his, tenet, ꝙ non poſſunt, niſi ſint infeſti Chriſtianis, vel aliter delinquũt in legẽ naturę, & facit ꝓ eo tex. cap. diſpar. 23. q. 8. Sed mihi magis placet opi. Hoſt. & maximè in infidelibus occupantibus prouinciam Ieroſolimitanam, quę cum ſit conſecrata ſanguine Chriſti, & multorum martyrum, non debet eſſe ſub dominio infidelium, & hoc intellige põt ſpoliari autoritate dñi papæ nõ à priuata pſona. vide Pa. in d. c. ꝙ ſup his.

8 Vtrũ infidelib. ſit credendũ in ꝑiudiciũ aliorũ? Reſ. Pa. in c. 1. de hæ. in fi. ꝙ non ar. d. c. 1. ex quo ſunt infideles deo, non pręſumuntur fideles hominibus, & ideo teſtes non admittuntur contra Chriſtianos. 2. q. 7. non poteſt, & c. pagani.

9 Vtrum liceat aſſumere habitum, infidelium, & ſic ſe ſimulare infidelẽ? Reſp. Rod. ꝙ ſi fiat ex rationabili cã, licet, ſicut fecit S. Sebaſtianus, dummodo in tali veſtimento non ſit aliquod ſignum, vel aliquis character principaliter conſtitut⁹ ad diſcernendũ cõfeſſores alicuius infidelitatis, quia ſic non liceret, q̃a ꝑ tale ſignũ mentiretur contra fidei promiſſionem; ſine cauſa verò rationabili nullo modo licet.

10 Vtrũ dubitare de fide ſit peccatũ mortale? Rñ. ꝙ ſic, quia dr̃, dubius in fide infidelis eſt c. 1. de hæ. ſed tũc dubitat, cũ nõ magis declinat ad vnã partẽ, quã aliã; ſecus, ſi titubat, vel vacillat, ſed tñ non firmat ſe niſi ſup fide vera; de hoc vide §. Hæreticus, in prin. & vtrũ ſit diſputandũ de fide, Vide ſupra, Diſputatio. Infideles an poſſint prætio induci ad fidem, Vide infra, Iudæus. §. 33.

INFIRMVS famul⁹ an debeat habere ſalarium, Vide ſupra, Familia. §. 2.

INGRATITVDO vtrũ ſit peccatũ? Reſpõ. Po. Aureo. l. 4. di. 22. q. 2. in fi. ꝙ ingratitudo põt cadere dupliciter, aut tanquã circunſtantia actus, ſicut eſt qñ aliquis peccans ex aliquo alio fine, habet tñ ingratitudinẽ tanquã circunſtantiã, vt eſt quilibet, q̃ licèt receperit multa beneficia à deo, tñ voluptate ductus conſentit fornicationi; & iſto mõ non eſt peccatum per ſe, ſed circũſtantia peccatũ aggrauans. Alio mõ conſideratur ingratitudo per ſe, ſicut qñ non eſt alius finis mouens ad tale faciendũ, niſi q̃a deſpicit beneficia, vel paruipendit, vel nõ recogitat, & ſic eſt peccatum ſpeciale.

1 Vtrũ ſit mortale peccatũ? Reſ. ſm̃ Tho. 2. 2. q. 107. ar. 3. ꝙ ſi ea, quæ prætermittit facere, ſunt neceſſitatis, ſic eſt mortale, aut ea quæ committit, ſunt contra id, quod neceſſariò debet cauere; & ſic ſimiliter eſt mortale, vel quando ex contemptu prætermittit recognitionem beneficij, vel recompenſationem, aliàs eſt veniale.

2 Vtrum propter ingratitudinem reuocetur donatio, vide ſupra, donatio. 1. §. 41.

3 Vtru pater ratione ingratitudinis filij, (puta q̃a eum accuſauit) & ex oĩ cã, ex qua poteſt eũ exhæredare poſſit alimenta ei denegare, vide ſupra, Exhæredatio §. tertio.

4 Quot modis cõmittitur ingratitudo? Rñ. ſecundùm S. Th. 2. 2. q. 107. ar. 2. quòd tribus modis? Primo non recognoſcendo beneficia a dei, & hominũ, vt debet, propterea dicit Sen. quod ingratiſſimus eſt, q̃ obliuiſcitur beneficium. Secundo quando non laudat, ſeu non regratiatur benefactorem

a Cath. de ora. c. q̃ rõ ĩ ora. requi. & in ora. do. ver. Et ne nos ind. in ten. item de Dei præcep. in decalo. cõten. D. Ambro. lib. 1. de offic. c. 31. P. V.

factorem. Tertiò qñ non te cõpenſat beneficio recepto ſcilicet faciẽdo honorẽ vel ſeruitiũ benefactori tẽpore ſuo. Quartò qñ in mẽte ſua contẽnit beneficiũ receptũ vel ipſum benefactorẽ, quaſi ei iniuriã fecerit dãdo beneficiũ. Quintò qñ murmurat de benefactore, vel beneficio eius eũ vilificans. Sextò qñ facit iniuriam, vel aliquid in cõtemptũ illius benefactoris reddens malũ pro bono.

5 Vtrum ingratis ſint beneficia ſubtrahenda? [a] Reſ. ꝙ aut ex beneficio præſumitur, ꝙ attrahẽtur ad gratitudinẽ, vel ad minus malũ, & ſic non ſunt ſubtrahẽda, aut inducuntur ex beneficijs ad peiora, vel ad perſeueran. in malũ, & ſic ſubtrahi debent, ita no. in cap. non omnis. 5. q. 5.

INIVRIA qd eſt? Reſ. ꝙ quadrupliciter [b] accipitur. Primò generaliter, & ſic eſt oẽ, qd non fit iure. Facit. c. qd dicã. 14. q. 4. Secundò accipiẽ ſpecialiter. & ſic eſt iniquitas, vel iniuſtitia [c] iudicantis quaſi ius iniquũ & iniuſtum. Tertiò iniuria dr̃ culpa, vt in l. Aquilia. Quartò accipitur ſingulariter & ꝓpriè, & ſic fit aliqñ re, qñ manus violentæ inſeruntũr. ff. e. l. 1. §. iniuriã. 17. q. 4. ſi qs ſuadente. Aliquando fit verbis cõuitiãdo, vel contumeliã dicendo. facit. c. olim, extra e. tit. Fit & tertio mõ. ſ. literis, cũ videlicet librum, vel chartam, vel hiſtoriam ad infamiam alicuius pertinentẽ conſcripſit, cõpoſuit, vel edidit, vel dolo malo facit, vt aliqd horũ fieret, puta dimiſit ſcripturam cadere, in platea, ar. ff. de ver. ſig. l. latè nec diſtinguitur, vtrum nomine ſuo, vel alterius ediderit, vel vtrũ nomen expreſſerit illi[9], quẽ intendebat infamare, vel non, dummõ aliter per circunſtancias cognoſci poſſit. Eodem mõ tenetur, ſi ſine ſcriptura in notã, vel ſignũ aliquod iſtorum prodidit, puta veſte lugubri vtitur in iniuriã alicuius, vel cornua poſuit in porta, & hmõi. ff. de iniur. l. itẽ apud Labeonẽ. §. ait ꝑtor, nè qd infamandi cã fiat, & 5. q. 1. c. quidã maligni ſpiritus. [d] Et de iſta quarto modo dicta hic loquor.

1 Quid de illo q dicit alicui, latro, fur, homicida, & hmõi, cũ dicat verũ? Reſp. ẽm Hoſ. in ſum. ti. de iniur. ꝙ ſi facit animo accuſandi vel denunciandi ad puniendũ delictũ, & ꝓbauerit non punitur, nec tenetẽ [e] iniuria ff. e. ti. l. cũ q, in prin. vbi dicitur. peccata. n. nocentium nota eſſe & expedire, & oportere, & C. e. ti. l. ſi quidẽ, & idẽ, ſi faciat excipiendo, vt eũ repellat a teſtimonio de teſt. c. ex parte, vel ab ordine, aut beneficio de accuſa. c. ſuꝑ his, quia hæc a iure conceditur, & nemo facit iniuriã, q vtitur iure ſuo de elec. c. cum eccleſia vulterana. Si verò dicit ad infaman. tñ, quod præſumitur, qñ non habet cauſam iuſtã dicendi, tunc iniuriã facit, & condemnandus eſt, d. l. ſi quidem, & l. 3. C. e. 6. q. 1. ex merito, & c. deteriores, & no. Hoſ. & Ber. in c. ſi culpa e. ti. in ver. ignorantia & ibi Abb. not. quaſi omnia hæc.

2 Quis põt facere iniuriã?

a Subtrahenda] Vide quod notaui. infra manumiſſio. §. 4. Adde primò, quod ſi habeo debitores & eis gratis concedo, vel dono liberatis abſque vllis benemeritis, præcedẽtib[9], quòd licèt talis debitor liberatus poſſit propter ingratitudinem reduci ad priſtinam obligationem, eſt verum quãtum ad debitum principale, tamen non reducetur quantũ ad pign[9], vel hypothecã. l. 1. § cũ venditor, ff. q. mo. pi. vel hypo. ſolu. quẽ excla. Rom. in ſuis ſin. Adde ẽt ad illud, ꝙ filius legitimat[9] põt reduci in priſtinũ ſtatum &c. pro hoc facit text. vbi æquiparantur patron[9] erga libertũ, & pater erga filium legitimatũ, in §. 1. in ver. æqualis patri, in aut. vt libert. de cæte. facit ẽt tex. in §. ſi qs igitur non habens, iuncto §. liceat, in aut. qui. mo. natura. effi leg. Eodẽ modo, ſi fili[9] ſit adeptus militiã, vel dignitatẽ poteſt reuocari propter ingratitudinem l. 1. §. fi. & ibi gl. no. ff de obſe. pa. præſti. quæ per hoc infert ad cõceſ. prælatorũ, qui poſſunt propter ingratitudinem reuocare. Et de liberto quomodo reuocetur propter ingratitudinem, vide practicam per Spe. tit. de officio omn. iudic § 1. verſic. Item agitur. Eodẽ modo iudex ordinarius, vel poteſtas; ſi ſit ingratus, põt tanquam ſuſpectus recuſari. §. ſancimus. In aut. de exhib. re Cano. in c. poſtremo, de appel. domi. Iaſ. in d. l. apertiſſimi, C. de iudic. Similiter filius emancipatus ingratus põt reuocari in patriam poteſtatẽ. l. vna. C. de ingra. libe. Spe. ti. de nat. ex lib. ven. ver. Sed & liber. & Bal. in d. l. vna refert, ꝙ quidam philoſoph[9] Græcus, qui pri[9] ſeruitutẽ induxit, adinuenit ẽr modũ, vt diceretur, eſto ſeru[9], qui neſciſti vti libertate.

b Quadrupliciter] hęc quatuor ponũtur in l. 1. in prin. ff. e. & Inſt. eo. in prin.

c Iniurias naſci a quib. iurã expectãtur, nefarium eſt, Trid. Sy. ſeſſ. 24. c. 9. de refor. matri. P. V.

d C. quidã maligni ſpiritus] Vide bonũ text. in l. conſtitutionibus, ff. de iniur.

e Nec tenetur] & dicit Bar. ꝙ ſi nõ expediret rei publicæ, talia ꝓferens puniri deberet, Vt ſi dixi tibi, tu es cæcus, vel claud[9], ſec[9], ſi dixi, tu fuiſti iniuriat[9] ꝓ falſo, vel es ſpurius, quia intereſt rei publicæ ꝓꝑ teſtimonium ferendum.

Rñ. ꝙ ille tantũ, qui & pati eam põt. Fallit hoc in furioſo, & puero, qui nõ eſt doli capax, cui iniuria fieri põt, ipſi tamen alijs nõ poſſunt facere, & idem de dormiẽte. Aduerte tamen ꝙ nemo iniuriã poteſt facere, nec tenetur de iniuria, niſi qui ſcit ſe iniuriam facere, vel ſcire debeat, ẽt ſi ille, cui fit, neſciat, qa ſi quis per iocũ ꝑcutiat, aut dũ certat, non tenetẽ iniuriarũ, hęc habẽtur. ff. e. l. illud. ibi ẽt dicitur, nanque hi pati iniuriã poſſunt, non facere, cum iniuria affectu facientis conſtat, 15. quæſt. 1 §. illud.

3 Cui datur actio iniuriarũ? Rñ. ꝙ illi, qui eam patitur, & not. ꝙ nedum iniuria fit in perſona propria alicuius, ſed ẽt ei dicitur fieri, ſi fit in filio, vel ei, quem habet ĩ poteſtate, Inſti. eo. §. patitur, dum tamen iniurians ſciat eũ filiũ familias. licèt ignoret, cuius. datur ẽt actio filio familias in nomine ſuo. l. filius fami. ff. de acc. & obli. Item in ſponsã vel vxorẽ, & ſic datur actio viro, & mulieri, & ſi ſit fili[9] familias, ẽt patri. l. 1. §. vl. ff. e. non tñ eam, quę fit viro. iniuriã, patitur ſponſa, vel vxor, quia vxores a viris, non viri defenduntur ab vxore. l. 2. ff. eo. de ſponſa dr̃ in l itẽ apud Labeonem. §. ſponſum. Item datur hæredi ob iniuriã factam cadaueri defuncti, cuius eſt hæres. Idem, ſi fama defuncti ſit laceſſita. d. l. 1. §. ſed ſi fortè cadaueri. Item datur domino ob atrocem factã ſeruo. d. l. item apud Labeonem §. prætor ait 1. & §. ſe. & Inſti. eo. §. ſeruus. Item datur epo pro iniuria facta clericis, & abbati in ſuis monachis, vt not. in capitu. parochianos, [a] de ſentent. excommuni.

4 Nunquid matronæ in veſte meretricali [b] deprehenſę fiat iniuria ſi intentetur? Rñ. ꝙ non. facit. c. in audientia, de ſen. exc. non iniuriatẽ matrimoniũ, ẽm Ho. & Ber. qui iꝑam ignorauit. C. de adult. l. ſi ea, ſicut nec militię, q militẽ ignorat. ff. lo. l. ſi ignorans, ſecus, ſi in habitu honeſto. Idem tenet gl. ĩ d. l. ſi ignorãs, ff. lo.

5 Vtrũ iniuriã qs poſſit repellere? Rñ. ꝙ defendendo ſolũ, ſed percutiẽdo fuit diuer. opi. Hug. ĩ §. ſi vero ira. l. diſ. tenuit ꝙ nõ licet Ber. verò & Lau. in c. ſuſcepim[9] de homi. reſtringit hoc ad clericos. Sed ego dico ẽm doctrinã Ale. ĩ 3. parte ſummæ, ꝙ ẽt ꝑcutiẽdo licet, neceſſitate cogẽte, ſi iniuria aliter vitari non põt, & nedum laicis, ſed ẽt clericis, de quo vide ſ. Cleric[9]. 10. & Homi. 3. & Deſẽ. §. 3.

6 Vtrũ iniuriat[9] [d] teneatur eã remittere? Reſ. gl. in c. ſi qs contriſtat[9]. 90. di. ꝙ nõ quò ad actionẽ, [e] ſ. vt ſatisfactionẽ habeat. 23. q. 4. ſi illic. imo dicit, ꝙ bene facit agendo, vt ſatisfaciat. 45. di. & q emendat. 23. q. 5. de occidendis, qa iniuriator tenetur necdũ petere veniã, ſed etiã ſatisfacere de dãno dato ex iniuria, ſi poteſt, aliter non poteſt abſolui, niſi iniuriatus remiſiſſet actionem iniurię liberaliter quoad conſcientiã. Sed rancorem cordis etiã in iniuriãte non ſatisfaciẽte, tenetur iniuriatus dimittere, vt de pę. di. 5. c. vl. imò nunquam debet admittere, cò quia non licet aliquem odio habere. 23. q. 4. cum in l. 11. q. 3. c. inter verba.

7 Quomodo dimittitur, ſeu tolliẽ actio iniuriarũ? Rñ. ꝙ tribus modis. Primo remiſſione, [f] vt per ſupplicationem, aut præces 23. q. 4. ſi illic, aut ꝑ pactũ. ff. de pact. l. ſi tibi decẽ. § 1. Secundo remittitur diſſimulatione. [g] ff. de iniur. l. non ſolùm. §. . & Inſt.

a In c. parochianos] Bar. de hoc in l. 1. in fi. eodẽ, & Imo. in c. contingit, de ſen. ex.

b Veſte meretricali] Dicit text. in l. itẽ apud Labeonem. §. ſi qs virgines, ff. de iniur. ſi qs virgines. i. eas, q̃ erãt virgines appellaſſet, i. pudicitiam earũ blãdo ſermone attentaſſet vt ĩfra, eo. §. attentare. Si tñ ãcillari veſte veſtitas, minus peccare vr̃ [minus] ideſt nullo mõ. Et hoc vr̃ approbare glo. multo min[9], ſi meretricia veſte, i. nullo mõ, vt l. ſi quis ignorãs, hic allegata, Non matrũfami. veſtitę fuiſſent. Si igitur nõ matronali habitu fœmina fuerit, & qs eam appellauerit, i. attẽtauerit pudicitiã ei[9], vel ei comitẽ abduxerit, iniuriarum nõ tenetẽ, i. nullo mõ, & comitẽ accipere debemus, ſ. virginis, eũ qui comitetẽ eã, vt ſequatẽ. Et Bar. ibi ſic ſũmat. Talis qs eſſe ꝑſumitur, in quali habitu reperiẽ. Et de hoc ꝑ Io de Ana. i c. nõ nullis, i. no. & Iu.

c Hug. i §. ſi verò ira] Tãgit Archi. in c. quia te, Sub quo ẽ. §. ſi verò ira. l. diſt. aliqua ad propoſitũ, Et gl in c. de his, ibidem.

d De remiſſio. iniuriarũ Cath. de præpa. adhi. ĩ ora. de earũ obliuione, idẽ ĩ ora. dom. ver. ſicut & nos di. &c. nolẽtes eas condonare, in quæ incõmoda incidant, idẽ in expo. præcep. Nõ occides, adſi. Remedia ad eas deponẽdas, ibid. & in præci. locũ ora. do. Remittendi voluntas quibus ſuffi-ciat. in præcita. ver. ora. dom. D. Amb. c. 47. & 48. li. 1. de offi. P. V.

e Quò ad actionem] Idem dicit Bar. ĩ l. nõ ſolũ. §. iniuriarum, ff. de iniurijs.

f Primo remiſſione] Et no. ꝙ iſta actio ſemel remiſſa ꝑ pactũ, non põt renocari amplius ẽt ꝑ pactũ, vt agatur ex ea. l ſi vnus, §. pacta, ff. de pa.

g Diſſimulatione] Vt ſi riſi, vel luſi, vel comedi cũ eo, ait gl. ibi.

eo.§.vlti.Vñ ſi iniuria illata & p annũ vtilẽ,ſi eſt p metũ,aut continuũ, ſi alio mõ eſt illata,non agit,abolet.l. ſi cum exceptione.§.in cauſæ,ff.qđ me.cau.& C.de iniur.& quod no.in gl.l.ſi nõ conuitij,poſſet tñ indirectè agere ẽt poſt annũ per viã exceptionis,puta ſi eſſet excõicatus iniuriator, nè abſolueretur ẽm Hoſt.& Pa.ĩ c.ea noſcitur,de ſen.exc. in glo.in ver.iuxta facultates. Itẽ tertiò remittitur actio iniuriarũ ſalutatiõe,deoſculatione,comeſtione,& huiuſmodi ſignis. Nam huiuſmodi ſigna ſunt reconciliationis,ſicut ſubtractio eſt ſignũ inimicitiæ,vt not.gl.in c.cũ Adrianus,63.di. ĩ ver. ad ſalutandũ,& in c.cũ ſuper abbatia, a de offi.dele. Quod intelligo verũ, niſi a principio prouocaſſet aduerſarium citare eũ faciendo, quia tũc per oſculũ, & prædicta ſigna non tollere tur,niſi expreſsè renunciẽtur,vel tranſigatur;& ſic intellige prædictam.l.non ſolũ.§.1.Non credo ẽt, quod tollatur actio iniuriarum,ſi nõ exhibet ſignũ,quę neceſſariò tenet exhibere inimico, quia per illa nõ dicitur qs recõciliatus; & pro hoc facit b quod not.Bar.in d.l. ſi tibi decem.§.1. q infirm⁹ ſacerdoti dicendo,q remittit iniuriam ſibi illatam intelligitur remiſiſſe odiũ, & non ſatisfactionem c iniuriæ;quod not.Item tollitur actio iniuriarũ,quotieſcunque quis incitat iudicem, vt torqueat iniuriantem,eò ipſo q ipſum torquet, aut condemnat ad vindictam, remittitur iniuria. Vñ aliã ſatisfactionem pro iniuria petere nõ poterit; vt eſt bonus tex. & ibi Bar. d ĩ l.ſed & ſi vnus.§.ſi ante iudicẽ, e ff.de iniur.niſi proteſteris, q ex hoc nõ vis tibi p̃iudicari,quin pro tuo intereſſe poſſis agere actione iniuriarũ,vt l.ſi ff.de iniur.Itẽ remittitur per mortẽ,quia iniuriarũ actio non tranſit ad hæredem ante litis cõteſtationem moriẽte iniuriato, vt.l.iniuriarũ,la.1. in prin. ff.de iniur. Et hæc omnia limita ẽm Pa.in c.olim,de iniu.quò ad actionem iniuriarum vera, ſed non quoad damna, f & expenſas, quia p hoc nõ tollitur,quin agere poſſit ad reſtitutionẽ,ar. c.1. de iniur. & ſic ſerua in cõſcientia, & ẽt ſi iniuriat⁹ nõ ageret, tenetur ad intereſſe,& dãnũ, qđ intulit,niſi ipſe remittere velit, vt ĩ d. c.1.g no.tñ ẽm Hoſt.ĩ ſum. tit.de pœ.q ſi iniuriat⁹ nollet cõponere cũ iniuriãte, vel nimis grauaret eũ,tunc iniuriator in conſciẽtia poſſet tenere arbitrium iudicis pœnitẽtiæ,arg.c.veniẽs,de iureiur.& c.2.de arbitris.

8 Aduerte ẽt, quia ſi quis ſoluat pecuniam pro remiſſione iniuriæ obtinenda, infamis efficitur,niſi pactum fiat autoritate iudicis. ff.de his q no.infa.l.furti.§ pact⁹ not. Ioan.in d.c.ſi illic,i gl. in ver. tranſactũ. Similiter eſſet infamis, ſi eſſet cõdẽnatus per iudicẽ ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter agat, ff.de his q not.infa.l.athletas.§.vlti. & ideo cũ agitur contra aliquem, conſtituat procuratorem,vel faciat compromiſſum,vt ſupra dictũ eſt,Infamia,§.6.

9 Quando autem iniuria dicatur enormis, vel atrox, vide enormis.

a In c. cum ſup Abbatia] In ver. confeſſus, q̃ plura exẽpla ponit ad id, quod dicitur, Facto loquimur, & hmõi, vnde tangendo manum inimico videt facta pax, & remiſſa iniuria ſecundũ Bal. in lectu.antiqua ĩ l.1.ff. eo. & ibi Ang.& Pa.11.

b Et pro hoc facit] Idem tenet Pau de Caſt. ibidem, & Barr. in d.l. non ſolũ. §. 1.ff.eo. Verũ aũt teneatur quis dimittere, niſi ab eo petatur? Bar. vtrobique dicit, q nõ, quãquam nõ affirmet Pau. de Caſt.in d.§.1. q ſic per illud, niſi remiſeritis, &c. Matth. 18. Tu dic rãcorem, ſed non actionẽ, vt ſupra.§.6.

c Non ſatisfactionem] Idẽ notat Spec. titu.de accuſa, §. 1. ver. quid ſi vulneratus. Vide Io. An. in c.1.& iniurijs; qui idẽm ſentit, vt ibidẽ infert Pan.& Bart.in l. non ſolũ.§. iniuriarum,ff. eodẽ. An autẽ ſi quis remiſit in extremis,proſit remiſſio, ſi reconualeſcit? dicit Bal. q ſic in l.diuus, ff. ad Sil.

d Et ibi Bart.] ibi hoc nõ dicit. Sed dicit,Feciſti mihi furtũ deinde poſuiſti te in manibus meis, & reſtituiſti mihi rem: tñ p hoc non tollit actio furti, nè duplũ, vel quadruplum &c. Facit tñ tex. ibi p hoc dicto.

e §.ſi ante iudicẽ] Et ibi Angè. no. Et facit text. in ratione ſui in l.interdũ. §. qui ſurẽ,ff.de furtis.

f Sed non quò ad dãna] Adde Bald.in l ſi tibi. §.1.ff.de pactis. Vnde ſis cautus ſecundùm eum, q in inſtrumento pacis facias remitti etiã damna,& intereſſe,ſi vis, quòd plena ſit remiſſio. Idẽ etiam & pleni⁹ tenet in l. ſi domus,p illũ text. ff.de ſerui. vrba. prædi.Et ibi ſubdit, q ſi vna vniuerſitas remiſit alteri iniurias, & inuaſiones,nõ pro hoc videtur remittere damna, & intereſſe; Quod eſt no. Et ſequitur Alexã. in conſi. 168. in 2.volu. & l.3. ff. de dam. infec. Cõfirmo per id, quod pulchrè tenet Spec.titu.de accu. verſi. quid ſi accuſatus. Vbi tenet, q ſi vulneratus remiſit iniuriam pecunia accepta põt agere ad expenſas factas in curando vulnere. Hæc infra.

g Vt in d.c. 1.] Ibi not Panor. verſi.vltimo ſuper text. quæro. Vbi etiam tãgit id, quod ſupra eo. dicitur, ver. non credo etiã, q tollatur.

Vide

INIVSTITIA a vtrũ ſit peccatum mortale? Reſ.ẽm S.Tho.2.2.q. 59.ar. 1. q iniuſtitia eſt duplex, vna illegalis oppoſita iuſtitię legali; & hæc ẽm eſſentiã eſt vitiũ ſpeciale, inquãtũ reſpicit obiectũ ſpeciale, ſ.bonũ cõe, quod contemnit,ſed quò ad occaſionem eſt vitium gñale, quia per contemptum boni cõis poteſt homo ad oĩa peccata deduci,ſic ẽt omnia vitia, inquantũ ſunt contra bonũ cõe, rõnem habent iniuſtitiæ quaſi ab iniuſtitia. Alia iniuſtitia dicit ẽm inæqualitatẽ quandã ad alterũ prout. ſ.hõ vult habere pl⁹ de bonis.ſ.diuitijs,honorib.& min⁹ de malis, ſ. laboribus expen.& ſic habet materiã ſpecialẽ. & eſt vitiũ ſpeciale oppoſitũ particulari iuſtitiæ,de qua infra,Iuſtitia. facere aũt iniuſtũ ex genere ſuo peccatũ mortale eſt, qa infert nocumẽtũ p̃ximo qđ eſt cõtra caritatẽ.Excuſatur aũt, vt nõ ſit mortale peccatũ,vel rõne ignorantiæ ẽm Phil.5.ethicorũ. Itẽ ratione paruitatis, vt ſi qs auferat pomũ alicui,qa deficit à rõne perfecta eius, qđ eſt iniuſtũ facere,inquãtũ reputari põt nõ eſſe oĩo contra volũtatẽ eius,q hoc patiẽ,& hoc probabiliter.

INOBEDIENTIA b Vtrũ ſit pctm̃ mortale? c Rñ. diſtinguendo, Aut eſt circa p̃cepta diuina,& ſciẽter, vel ex ignorãtia, q̃ non excuſat, de qua ſupra,Ignorãtia § 4. ſic ſemp eſt mortale,facit.21.diſti.§. porro,& 81.di.c. ſi q presbyteri ſunt vbi dr̃ idololatria, d & 14. q.1.quiſquis,ſi verò fiat cõtra ex ignorantia,quę excuſat,ſic non peccat mortaliter. Aut inobedientia eſt circa pręcepta iuris poſitiui,& tũc diſtinguo, q aut talis lex, ſeu p̃ceptũ per longa tẽpora non fuit receptum papa ſciente, & tranſgreſſores non puniente,& ſic non eſt mortale peccatũ, imo excuſantur.facit qđ not. Pa.in c.cum olim, de cle.coniuga. vbi declarat Græcos non peccare, licèt accipiant vxores clerici eorũ,ex quo not. q quando lex generalis recipitur in vſum a certo genere perſonarũ, & ab alio non, q non obſeruantes non peccant, ſaltem poſt longa tẽpora,§.leges.4. diſt. e & quod no.doc.in c.1.de treu.& pa. Nec obſtat, qđ ibi tenet Hoſt.qa loquitur, quando talis p̃uaricatio eſt peccatũ de ſua natura, quia tunc non excuſat non receptio. Secus, ſi eſſent eiuſdẽ generis,& maior pars.acceptaſſet, quia licèt ſuperior non puniret; tamen minor pars non excuſaretur, ſed haberet locum, Multa p patientiã tolerantur &c.c. cum iã dudũ,de p̃ben.Idẽ dico, ſi talis lex fuit recepta,ſed per conſuetudinem abrogata,q non peccant inobedientes, vt ſupra dixi., Conſuetudo. §.9. & 10. Aut talis lex non eſt abrogata neque p contrariam conſuetudinẽ,neq; p non acceptationem, & tunc fuit diuerſa opinio f inter doct.quidam dicunt,vt Collectarius in c.1.de conſt.refert Ab.in rub.de obſer.ieiu.vl.q.& multi alij, q talis inobedientia non eſt mortale peccatũ,niſi fiat ex contẽptu, & huiuſmodi opinionis videtur fuiſſe beatus Bernar. lib.11. de p̃cepto, & diſpen. vbi dicit, Non qualiſcunque mandati præteritio criminalem inobedientiã facit, ſed repugnare,& nolle obedire. Idem in lib.8.dicit,ſi verbum loco, vel tempore ſilentij per obliuionẽ ſurreptum fuerit contra præceptum, veniam facillimè impetrabit, quia etiam vix peccatum reputabitur. Item in lib duodecimo, ibidem dicit,ſi iubente ſeniore mihi ſilentium,verbum elabitur,reũ me eſſe fateor, ſed venialiter. Si verò ex contemptu ſciẽs, deliberans, ſpontè in verba prorumpo, p̃uaricatorẽ me conſtituo, & criminaliter, hęc ille. Alij tenent,quòd prædicta opinio eſt vera,niſi fiat ex conſuetudine contra legem,quia ſic etiam eſſet mortale. Et huius opinionis videtur Ric. de Media villa in

quol.

a Vide annotationes ad vocẽ, iuſtitia. P. V.

b Videas annotata ad dictio. obedientia.P.V.

c Verũ ſit peccatũ mortale] Peccatũ ẽ mortale, qa p̃riatur caritati Dei,in qua ẽ vita ſpũalis, & caritas exigit,vt eius p̃ceptis obediatur. In præceptis autem diuinis continet, q ẽt ſuperioribus obediat, Ro.13. Qui poteſtati reſiſtit &c. Item p̃riatur caritati p̃ximi, inquãtũ ſuperiori proximo ſubtrahit obedientiã,quã ei debet. Hæc Tho. 2.2.q. 105.

d Idololatria] Non ẽm identitatẽ,ſed ſolũ ẽm ſimilitudinem, quia redũdat in contemptũ Dei, ſicut idololatria licèt idololatria magis ſecũdum Tho.2.2.q.105.

e §.leges.4.di.] Vbi dicitur, q leges abrogãtur per non vſum.

f Diuerſa opi.] Tu clari⁹ dicas. Si conſtat de mẽte legis, q intẽdat p̃cipere; & tunc obligat ad mortale;& ſic intellige d. q non obedierit principi,morte moriatur,c.1.de maio. & obedien. & §. quod p̃cipitur. 14. q. 1. Si verò nõ cõſtat de mẽte;& tũc ſi loquitur p verba p̃ceptiua,& obligat ad mortale.cap. qui reſiſtit, & c. ſi duo,& cap. Iulia. 11. quęſt. 3. niſi materia le-

gis non eſſet neceſſaria quia tũc verba legis impropriãtur c. ro go.11.q. 2. cum ibi no.& gl.in d. §.q̃ p̃cipitur, & in proœ.decre.& ratio eſt, q̃a verba intentioni ſeruiunt, & non è conuerſo l. non aliter., ff.de leg. 3. vbi receditur a proprietate vocabuli,ſi de mente diſponẽtis cõſtat. Aut loquitũ per verba æquipollentia, vt inihibemus &c.tũc dic vt caſu præce.& habetur hic in tex.Aut loquitur p verba imperatiui modi,& tunc aut conſuetudo habet, q̃ illa verba importent præceptum & illam ſerua, c. cum dilectus, de cõſue l.minime, ff.de leg.Aut nõ apparet de conſuetudine,& tũc recurre ad qualitatem materiæ,quæ ſi ſit põderoſa multum, & verſimiliter excogitata per ſuperiorem, & tunc inducitur præceptum, ad hoc textus pulcherrim9 in Clementin.exiui,de verborum ſignifica. aliàs ſecus, patet Matthæ.5. ibi,ſi quis te percuſſerit in maxillam,præbe ei,& alteram,quia illud verbum præbe,licèt ſit imperatiuum, eſt de conſilio,vt in c. paratus.13 q. 1. Aut loquitur p verba communia,ſ ſtatuimus, & dic vt hic in text.& infra lex.

quol. 1. q.19. Alij verò dicunt conſideranda verba legis,quia ſi pręcipit per verba cõmunia,vt puta,ſtatuimus,ordinamus, & ſimilia, ſic verũ eſt,q̃ non eſt mortalis inobedientia,niſi ſit ex contẽptu.Et quid ſit contẽptus,vide ſupra contẽptus. Si verò lex loquitur p verba p̃ceptiua, ſeu æquipollẽtia, ſic eſt mortalis inobedientia, quamuis nõ fiat ex contemptu, dummò ſcienter,& ſine cã rationabili,& p hoc facit c.2.de ma.& obe.& ca. qđ præcipitur.14. q.1.Et huius opinionis videtur Pa.in rub.vl.q. de obſerua.ieiu.Alij verò tenent,vt S.Tho.in 4.di.15.ar. 3. q.1. quęſtiuncula.4.ad 3.q̃ præcepta iuris poſitiui magis obligãt ex intentione legislatoris,q̃ ex ipſis verbis, & ideo trãſgreſſor talis magis eſt reputandus,q obuiat intentioni legislatoris, q̃ qui deuiat in aliquo à legis ordinatione.Intentioni aũt legislatoris obuiat,q ex contẽptu,vel ſine aliqua rationabili cã p̃ceptũ non ſeruat ſecus in caſu,in quo probabiliter credi nõ poteſt, ſi legislator [a] adeſſet,eũ obligare non vellet talis nõ eſt reputandus p̃cepti tranſgreſſor,nec peccat mortaliter, & hæc vr̃ coincidere cũ opinione Ric. q̃ magis mihi vr̃ æqua, & ideo ſequenda, quã ẽt ſequit̃ Arc.86.di. in c.vtinã,& Ge.in c.generali de elec.li.6. Facit pro hanc opinione gl.in ver.occurrere,in c.quiſqs. 4.q.5. & ca, Honorat9.74.di.& 84.di.c. 1.& 10.di.qs aũt & qđ no. Pa.in Cle.1.de æta. & quali.nã durum valde videtur,

q̃ p̃latus intendat ſemper inijcer̃ laqueũ mortalis peccati ĩ ſuis pręceptis,& ideo ſolũ credo ſit in contẽptoribus,& illis, q præuaricationẽ,& inobedientiã ducunt in conſuetudinem , quę eſt quidam contemptus interpretatus,& quia ſic ex toto fruſtratur finis legis, ſed in obedientia,q̃ non ex contẽptu, neque ex conſuetudine procedit, credo q̃ ſit veniale peccatũ , cũ hęc non ex toto fruſtret̃ finẽ legis , nec ſit totaliter contra intẽtionem eius. Similiter dicẽ

§.3. & hoc tenẽt S.Tho. & Archi. in c.1.17.q 1.Pa. in c nam & concupiſcẽtiam, de conſtitu. Si lex loquitur per verba cõſilij, dic vt in tex.in l.final.

a Si legislator] Ad hoc gl.notabilis in l.ſi vnus § pactus, ff. de pac quæ dicit, ſi ſtatuentes fuiſſent interrogati de tali caſu, ita ſtatuiſſent,q̃ debet teneri p ſtatuto, & hoc tenent ibi Doct.

dũ de inobedientia prælatorum,aut ſuperiorum Multò magis excuſatur à mortali , qui facit contra ex ignorantia non affectata , craſſa , vel ſupina . Si verò inobedientia ſit contra conſilia , aut lex conſilij eſt perfectionis , vt Matth. 19. Vade & vende omnia , & ſic non eſt peccatum . Et ſic intellige glo.in ver.inhibemus in d.c. generali,de elec.lib.6.& iura,quæ allegat.Si autem lex eſt conſilij reuerentię,quod eſt,qñ ſubditus deberet facere,tamẽ ſuperior non vult præcipere,ſed potius conſulere, vt abſtineat,vt no.gl.in c.ad aures,de tẽpo. ordin.ſic peccat venialiter, vt no. Archi.in c. teſtamentum.15.diſtin.& 25.diſtinc. §.alias ea demum.

1 Vtrum inobedientia ſtatuti pœnalis ſit peccatum?Reſ.Henri.de Gã.in quoli.3.q. 22.q̃ aliquando in ſtatuto ſunt duo præcepta,puta cum dicitur,Statuimus nè quis faciat tale quid,& qui fecerit,ſoluat talẽ pœnam;& tunc obligat ad culpã & pœnã. Et ſic intellige glo.in ver.ſententijs,& Gemi. in c.vt animarum periculis,de conſtit.li.6. & Inno.in ca. quod ſuper his,de voto , & Ioan.And.in c.relatum,nè cler. vel mona. & Gem.in c.perpetuæ, de electio. li.6.qui dicunt,quòd ſtatutum pœnale præceptiuũ licèt contineat aliam pœnam corporalem obligat ad mortale. Aliquãdo verò eſt vnũ ſolum præceptũ,puta cum dicitur , Statuimus,quòd ſi quis fecerit tale quid , ſoluat talẽ pœnam,& ſic obligat ſolùm ad pœnã ex forma ſtatuti. Ex intẽtione verò ſtatuen-

tis

a Repete addita ad nomen auaritiæ. P. V.

b Huc etiã pertinent annotata quę de viſitatio.&.§. de corre ct. P. V.

c Totius prouinciæ] De hac loquitur cap.ſicut olim, de accuſa.

d De aliquo canonico impedimento]Vt puta, q̃ qs non p̃moueatur ad prælaturã,vel non cõfirmetur eius electio,q̃a eſt vicioſus repertus.

e Secundùm Inno]Vbi dicit,q̃ epiſcopus , vel prælatus poteſt ſuſpendere ſubditum ad modicum tempus ſine monitione,& cauſæ cognitione, ſi culpa, vel delictum coram iudice fiat.

f Sed oportet,ſi notoriũ] Quia nõ denunciãtur niſi notoria.

g Pa in ca.ad noſtram,el 2.]Poſt Inno.tractat hãc materiam, Bart. etiam in l. 3. §. hoc autem, ff.de dam.infe.& in l. 2.§.ſi publicè,ff. de adulte.

h Diſſimulari , non poſſi.] Vt q̃a prælatus diffamatur de delicto incontinentiæ, & ſubditi multum ſcandalizantur ita,q̃ timetur ſcandalũ futurũ, niſi fiat inquiſitio , quia ſ. eſt infamatus de dilapidatiõe, vel de hæreſi,vnde ſi ſuperior diſſimularet,poteſt interim ſequi rerum eccleſiaſticarũ diſtra

tis obligat ad culpã, ſi paſſim temerariè aut cauſa leui præuaricet? Aduerte ẽt, quod in conſcientia neque in primo caſu,neque in ſecundo tenetur ad pœnã,niſi poſt condẽnationẽ, ſecundũ gl.c.fraternitas,in fi.12. q.. & quòd licèt ſtatutum non ſit præceptiuum , ex forma tamẽ obligat ad mortale qñ ĩponit pœnã mutilatiõis,vel mortis corporalis.

INQVIETVDO [a] mẽtis eſt filia auaritiæ , quę cõmuniter eſt veniale peccatum, niſi per eam omittantur neceſſaria ad ſalutem.

INQVISITIO [b] eſt alicuius criminis manifeſti ſaltem per famam ex bono & æquo iudicis competentis canonicè facta inueſtigatio ſecundùm Hoſt.

1 Quotuplex eſt inquiſitio? Reſ.vt colligo ex Pa. in c.qualiter,& qñ,el.2. de accuſ. 3.col.ſuper gl. 1. quod triplex eſt. Quędam generaliſſima, qua inquiritur ſup ſtatu totius prouincię [c] vel diœceſis , & in hac non eſt opus,quòd infamia præcedat, nec habet locum dicta diffinitio,q̃a prælatus tenetur eã facere quolibet anno.c.cũ venerabilis,de cenſi.& c.Rom.de cenſi. lib.6. Quædã eſt generalis , qua inquiritur ſup ſtatu, alicuius ciuitatis, caſtri, vel alicuius loci,& de hac non loquitur p̃fata diffinitio , q̃a non requiritur infamia , vt in c.1.de of. or.l. congrui , ff.de of.præſi. Tertia eſt inquiſitio ſpecialis,q̃ ſit contra certam perſonã, & hæc põt fieri dupliciter. Primò non ad imponendam pœnam,ſed ad peccatũ euitandũ ex debito officij, vt puta quòd matrimoniũ non contrahatur pp impedimẽtũ,de diuor.c.porro. 35.q. 6.ſi duo.Et idẽ dic,qñ vult inquirere de aliquo canonico impedimẽto [d] eadẽ ratione ſm Hoſt. Itẽ ibi agitur de reſtitutione vſurarũ , & debitores pp iuramentum impediuntur petere.Itẽ generaliter,qñ vult inquirere de aliquo crimine non ad priuatũ commodũ , ſed tm̃ ad pęnitentiam peccati , & tunc non requiritur infamia p̃cedens ſecũdũ Inn. [e] & ſequitur Pa.in d.c. qualiter & qñ.facit.c.cũ dilect9, & c nihil,cũ ſi de ele. & c. ſi.de clan.deſpon.& qđ no. p Inn.in c.1.de excel. pręl. Secundò poteſt fieri inquiſitio ſpecialis ad pœnã imponendã & tunc ſi fiat ad denunciationẽ publici officialis,ſic non oportet, præcedat infamia l. ea quidẽ,C.de.accuſ.c.præterea,de teſt.cogẽ.ſed oportet ſit notoriũ; [f] aliàs non creditur denunciatori,de quo tñ dic , vt 4. q. 4.§.vl. aliàs etiam non præcedẽte infamia, procedere non poteſt in inquiſitione ad pœnã imponendam,vt in d.ca. qualiter & qñ,et no.Pa.in c.ad noſtrã,el 2. [g] de iure.

2 Sed q̃ritur qualis infamia debet p̃cedere?Reſ.Pa.in d.c.qualiter et qñ,q̃ ſi ſit inquiſitio contra p̃latũ ſæcularẽ, oportet ſit talis et tãta,q̃ ſine ſcãdalo, vel periculo diſſimulari non poſſit [h] vt in d.c.qualiter,et qñ Si verò contra p̃latũ regularẽ, puta Ab. vel priorẽ conuentualẽ,ſic debet ſeruari diſpoſitio p̃fati capituli qualiter,licèt non ad vnguẽ ſm Ab.Si cõtra regulares inferiores [i] ſic puto.q̃ non requiratur tanta infamia, ſed ſolũ fama publica cũ indicijs,vt ſuſpitionib.aliquib. aliter in cã criminali [k] non credo iudex poſſit procedere ad aliquem actũ vel capturæ,aut arreſtationis perſonæ , vel tormentorũ,aut inquiſitionis [l] infamationis,vt no.Inn.et Io. An. in d.c. qualiter & qñ , & d.Ant.ibi.ſimiliter Ang.in l.ſi va-

ctio , & reſ; eſtu hæreſis aliorum infectio ; & hoc eſt ſpeciale in p̃laro,q̃a de facili infamatũ ſine iuſta cã qñquidem pp executionem officij odiũ plurimorũ incurrat.

i Si cõtra regulares iferiores] Secundũ Pa.non requirit iſte ordo,quia poſſunt remoueri ad libitum abbatis.

k Aliter in cauſa criminali] vult dicere , quod in his pręiudicialibus debet ſeruari ordo d.c. qualiter, ad vnguẽ.

l Aut inquiſitionis] Credo, qđ velit dicere abſque inquiſitione, quam præcedat clamoroſa infamatio , & à prouidis honeſtiſque viris.

cantia,

cãtia,C.de bo.vacã.& Bar. in l.de minore.§. tormẽta, & l.fi.ff.de queſt.In alijs aũt a p̃dictis.ſ.a captura,aut arreſtatione, & cæteris prædictis,ſi nõ ſeruat̃ ordo ad vnguem,nõ obeſt.Pa.tñ tenet in c.pe.de accu.ꝙ ſine infamia [a] ꝯtra clauſtrales non põt fieri inquiſitio. Qđ verum credo, vbi tractaretur de modico p̃iudicio.Secus, ſi ꝓcederetur ad depoſitionẽ ab ordine,aut incarcerationem, & huiuſmodi ſm̃ Pa.in d.c. qualiter & qñ.3. col,ver.puto tñ. Si verò inquiſitio ſpãlis ad pœnã fiat ꝯtra alios a prædictis clauſtralibus, ſic nõ põt fieri,niſi fama publica pręcedẽte, & talis fama dẽt deferri iudici ſedẽti pro tribunali ad bancũ: alias in ſecreto non valet;ita no.Ang.in d.l. vacãtia,& cum alijs indicijs, ſeu ſuſpitionibus aliter nõ poteſt procedere iudex ad aliquem actum, vt dixi.

3 Qũo procedet p̃latus in inquiſitione?Rñ.Quòd primò dẽt deſcẽdere ad locũ, vbi conuerſatur pſona,contra quã vult inquirere, qa ibi veritas meli⁹ inquiritur, vt in c.poſtq̃,& qđ no. ĩ gl. in ver.conuerſatus,de elec. Et hoc intellige,ſi põt commodè,aliàs non tenetur. Secundò ſi inquiſitio eſt generalis dabit iuramentum clericis,ſi eſt contra eccleſiam,ſuper his,quæ ſciunt, vel credunt in ſua eccleſia reformanda tam in capite, quàm in membris,exceptis criminibus occultis,de mera veritate dicenda, vt in ca. qualiter & quando el 1. in fi.de accuſ. Nec iuramentum,[b] vel interdictum, ſeu excõmunicatio lata ab Abbate, vel alio contra ſubditos,nè reuelent inquiſitori,valet, neque ligat eos,de offi.ord.ca.plerique.libro ſexto.Si verò eſt ſpecialis,citabit illũ, contra quem vult inquirere d.cap.qualiter,el ſecundo.§.debet,& 5.q.ſecunda, ſi primates. Tertiò procedet ad receptionem dictorum eorum clericorum,quos inquirit,vel teſtium,ſi qui producuntur ab aliquo, præſentibus tñ eis,contra quos inquirit, niſi p contumaciã ſe abſentent,& ea,quæ eis obijciuntur, & nomina teſtium ſunt eis exponenda.Fallit hoc in caſu, de quo infra, inquiſitor.§.11.Quartò exceptiones tam contra teſtes,quàm alios, & replicationes legitimas admittet,vt deponendi falſum audacia prohibeatur,vt in dictis.§.debet, & capitu.ſi primates.

4 Vtrum ille,contra quem fit inquiſitio, poſſit negare infamiam pręceſſiſſe?Reſpõ. ꝙ ſic, & ſic oportebit, ꝙ primò iudex hoc cognoſcat, vnde, ſi infamatus non inuenitur, non poterit iudex procedere,aliàs ſic, c.cum oporteat,de accuſa.& d.c qualiter, el 2. & licèt accuſator probet eum infamatum,nihilominus reus poterit probare, ꝙ ſit bonæ famæ.[c] arg.de purg.cano.cum in iuuentute,& potentius eſt priuilegiũ bonæ famæ,quã infamiæ,arg.c.licet,in fi. de accuſatio.& not.Ber.in d.c.qualiter,el 2.[d]

5 Vtrum ille,contra quẽ inquiritur,poſſit recuſare iudicem, ſi habet illum ſuſpectum?Reſ.ꝙ ſic.cap. cum ſpeciali, de app. vt puta, quia ex odij ſomite [e] procedit, vel quia eſt criminoſus,arg. 3.q.7.iudicet. iſta tamen quoad omnia non ſunt ſeruanda in inquiſitione regularium, quia facilj & liberius poſſunt à ſuis adminiſtrationib. amoueri.d.c.qualiter,el.2.Quod limita,niſi in graui præiudicio infligẽdo,ar.d.c.qualiter,el.2.in fi.in verbo,facilius & liberius.

6 Vtrum inquiſitores generales poſſint, procedere ad inquirendum de veritate criminum, etiam non receptis teſtibus ſuper infamia?Reſpon.Pa.in c.cum dilecti,de accu.2.no.ꝙ ſic, ſatis eſt ꝙ eis conſtet de infamia propter frequentem clamorem, ſecus eſt in delegato ad vnam cauſam tantũ, vt in c.cum oporteat,de accu.

7 Quis poteſt inquirere? Reſ. ꝙ quilibet pręlatus contra ſuum ſubditum, imo tenetur, nè ſanguis ſubditorum exquiratur in die iudicij de eorum manibus, de of.ord. c.irrefragabili,de regula.cap.vlt. in princ. Facit.c.licet Heli.de ſimo.37.di.legant, & d.c.qualiter,el.2.

a Sine infamia] Pa. ibi ſuper gl. in ver. copiam, & alle.d.c.qualiter,vbi expreſsè hoc habetur.

b Nec iuramentũ] Iſte eſt vnus caſus, in quo nõ tenet ſententia excommunicationis ipſo iure. Et Adde, quòd domina accuſata de adulterio non poteſt manumittere ſeruos ſuos. & hoc vt per ipſos veritas ĩquiri poſſit.ff.qui & à quibus.l.proſpexit.

c Quod ſit bonæ famæ] In hoc varia varij ſentiunt, vt refert Pa.in d.ca. cum oporteat. Tu verò, diſtingue,vt ibi per eũ, & videatis.Bart. in l. de minore §.tormẽta,ff de quæ.

d Qualiter, el 2.] in gl. magna in ver.ad inquirendum,quæ eſt optima in materia huius §.& p̃cedentis.

e Ex odij fomite] oportet enim ꝙ cauſam ſuſpitionis aſſignet, & probet,vt patet ibi in d.c. cũ ſpeciali.

Ordinis

8 Vtrum monachi,& religioſi poſſint deputari generales inquiſitores a ſede apoſtolica?Rñ.Pa.in d.c.cũ dilecti,1.no.ꝙ non,niſi ſint in dignitate,vt in c.ſtatutũ, de reſcrip.lib.6.no. ꝙ dicit Pa.in c.cauſam, el 1. de iu. ꝙ appellatione fratrũ in ſtatutis & odioſis non veniũt monachi. Idẽ dic in monialibus,vt non veniãt appellatione ſororũ,& dicũtur ꝓpriè fratres mẽdicãtes,ſimiliter & ſorores,non mendicantes verò & habitantes ſolitariè,monachi, vel moniales appellantur.

9 Verũ Eps poſſit diſpẽſare in criminibus nè p̃latus amoueatur ab officio? Reſ. Pa.in d.c.qualiter & qñ, el 2.5.col.ver.circa hęc,ꝙ ſic qñ ꝓcedit p viã inquiſitionis & facit.c.inquiſitiõis,de acc.circa principiũ,vbi dicit,ꝙ põt ſuperior pœnam moderari, niſi tale ſit crimẽ,ꝙ impediat ordinis executionẽ, [a] & beneficij retẽtionẽ [b] ẽt poſt pactã pœnitentiã,ergo vbicũq; iſta ceſſant,quantũcunq; graue ſit crimẽ ẽt maius adulterio. poterit nedũ Eps, ſed quilibet ſuperior diſpenſare, vt non remoueat̃ ab adminiſtratiõe.[c] Secus, qñ ꝓcedit p viã accuſationis,& ita intellige.c.at ſi clerici.de iud.

10 Verũ de iuribus ſingularium perſonarum ſit procedendum inquirẽdo,vel extra ordinẽ ſine inſtãtia parti?Rñ.Pa.in c.ad noſtram [d] el 2.de iureiur.ꝙ non, ſed libello oblato & ſeruato ordine iuris, quod etiã ſequitur Ioan.An.in c.fi.de foro competen.lib.6.etiam ſi factum allegatur notorium, facit.l. ad peremptorium, ff.de iudic.& l. properandum.§.1.C.eo. & auth.qui ſemel C.quomodo & qñ iudex,vbi patet quod iudex non debet citare abſentẽ niſi parte petente;& ſi aliter citat, non valet citatio, vt not.in c.1.de iudic. Quod limita ſecundũ Bar.in l.4.§.hoc autem iudicium,ff. de dã. infe.niſi ſit cauſa miſerabilium perſonarũ, quæ ſe iuuare non poſſunt.

11 Quid ſi teſtes interrogentur ſuper occultis criminibus? Reſp.quòd non [e] debẽt reſpõdere,ſi inquiſitio ſit generalis, niſi de crimine,de quo infamia præceſſit,d.c.qualiter,& quando,el.2.multo minus,ſi inquiſitio ſit ſpecialis contra aliquẽ.Si verò infamia pręceſſit contra aliquem, tunc teſtes dicent ſuper omnibus,quæ ſciunt de eo,qđ inquiritur,veritatem, etiam ſi illud, quod ſciunt, ſit occultum, vt ſi de fornicatione agitur,& vocatur aliquis, qui ſimul cũ eo fuit, debet dicere ſecretas circunſtantias, ẽt eas quas ſecretò nouit, dummodò ſit infamatus de crimine, ſuper quo fit inquiſitio,puta cum tali muliere commiſit fornicationem.ſed ſi tantum de fornicatione eſſet infamatus,non expreſſa aliqua tunc nõ debet teſtis reuelare [f] fornicatricẽ occultam?hæc not.Innocen. & Hoſtien. & Abb. in c.qualiter,el 1.& Archidia.1.quæſtio.5. habet hoc.

12 Vtrum ille,contra quem fit inquiſitio, teneatur dicere veritatem ſuper certo crimine interrogatus?Reſp.quòd ſic, ſi fama ſit contra eum,de quo vide ſupra,Cõfeſſio delicti,in prin.

13 Quid eſt indicium,& quomodo per indicia poteſt procedi contra aliquem ad inquiſitionem,vide ſupra,Indicium.

INQVISITOR hæreticorum minor Epiſcopo eſſe non poteſt,niſi quadrageſimum ætatis ſuæ annum attigerit,cle.nolentes,de hæreticis.

1 A quibus poſſunt tales inquiſitores inſtitui?Rñ.gl.in ver.committi,in d.Clemẽt. nolentes,ꝙ per miniſtros,vel prouinciales illorum ordinum,quibus à ſede apoſtolica eſt commiſſum.Item ab epiſcopis, vel capitulis ſede vacante,vt in dicta glo.[g]

2 Vtrum præfati inquiſitores poſſint alijs cõmittere vices ſuas?Reſ.gl.d.Clem.in ver.epiſcoporũ,ꝙ ſic,& cõmiſſarios, quos dant,

a Ordinis executionem] Vt ſi committit homicidium, vt in d. c. inquiſitionis, & ibi gloſſ.

b Beneficij retentionem.] Vt ſi acquiſiuiſſet beneficium vitio ſimoniæ, vt d.ca. inquiſitionis.

c Ab adminiſtratione] Fallit hoc, quando reſultaret ſcandalum, ſi in adminiſtratiõe remaneret, vt nota. Panormi.in d c. qualiter, el 2. 5. colũ. verſi. & ideo.

d Panor.in c.ad noſtram.]2.col. verſi.3. regula, vbi vide, quomodo iudex ex officio poteſt ꝓcedere ſuper iuribus eccleſiæ, & principis ſæcularis.

e Reſpon.quòd non] Vide ſupra denuntiatio. §. vlti. excommunicatio.3.§.fina. & ſupra furtũ, & §.17, & in poſtillis.

f Reuelare] Adde; ꝙ ſi mulier eſſet infamata, tunc teſtis debet ſuper hoc deponere,etiam ſi iuraſſet extra iudicium ſuper hoc non procedere, quia ſi cogitauit,iurante itum eſſet temerariũ. ſi non cogitauit iuramentum ad hoc extenditur ſecundum pręfatos doct.

g Vt in d.glo.] Et electi debent eſſe annorum. 40.aliàs puniuntur cõmittentes, vt in d. gloſſ.

dant vocamus, vicarios, vel ſubſtitutos. Cle. 1. §. porrò. §. notarij, de hæreti.

3 Vtrum ĩquiſitores præfati poſſint ſe impedire de diuinationibus, aut ſortilegijs, aut vſuris. Reſpõ. ꝙ de diuinationibus, & ſortilegijs, ſi manifeſtam ſapiunt hęreſim, poſſunt ſe ĩtromittere, vt puta qa faciũt manifeſtas inuocationes dæmonũ attribuẽdo dæmonibus, aliquod diuinũ. Secꝰ, ſi ſolũ inuocãt ad exercẽdũ opera q̃ naturaliter poſsũt, qa tũc talis inuocatio nõ ſapit hæreſim ſꝫm Oldr. aliàs nõ poſſunt, ẽt ſi ſapiunt hæreſim, ſed nõ manifeſtè, ſimiliter nec de vſuris, text. eſt in c. accuſatꝰ. §. ſanè, de hæ. li. 6.

3 Sed nunquid inquiſitores poterunt ipſi cognoſcere, an ſapiat hæreſim, vel ne? Rñ. ꝙ nõ, qa iuriſdictio eſt ſibi attributa exiſtente conditione, vt no. glo in d. §. ſanè, in verſ. manifeſtè, in d c. accuſatus, & gl. in c. 1. de of. del. li. 6. q̃ videtur cõtraria, intelligẽda eſt vera, ꝙ inquiſitor põt cognoſcere, an ſapiat manifeſtè hæreſim, qñ certũ eſt, [a] ꝙ ſapit hæreſim, ſed dubitatur, an ſit manifeſta, vel nõ, qa tunc põt recipere ꝓbationes, an ſit manifeſta. Et intelligitur manifeſta ſꝫm gl. eandẽ, qñ illa, q̃ notoria ſũt & ita patẽtia, ꝙ nulla tergiuerſatiõe celari poſſunt, de ver. ſigni. ex parte, de cohabit. cle & muli. ca. ſi.

5 Quæ prohibentur præfatis inquiſitoribus? Reſp. ꝙ non extorqueãt pecuniam prætextu [b] officij inquiſitionis quibuſuis modis illicitis. Itẽ ꝙ nec ſcienter accepent bona eccleſiarũ ob delictũ clericorũ aut fiſco applicent, quòd ſi contrafecerint, tam ipſi, quã eorum commiſſarij, [c] & etiã Epiſcoporum, aut capitulorum ſede vacante, ſunt excommunicati ipſo facto, nec poterũt abſolui ante ſatisfactionẽ pecuniæ ſic extortæ, niſi in mortis articulo, Clemẽ. dolentes, de hære. Itẽ diſtrictius inhibetur eis nè abutantur quomodolibet portatione armorũ. Itẽ ꝙ non habeãt niſi officiales neceſſarios. d. Clem. dolentes. Itẽ ꝑcipitur tã Epiſcopis, quàm alijs inquiſitoribus, ꝙ nõ imponant malicioſè aut fraudulenter crimen hæreſis alicui, aut ꝙ impediant executionẽ officij inquiſitionis falsè. Item ꝙ odio, gratia, vel amore lucri, aut cõmodi tẽporalis obtentu contra iuſtitiã, contra conſcientiã non omittant procedere, vbi eſt procedendum, aliàs Epiſcopus per triẽnium ſuſpenſus eſt ab officio, & eius ſuperior hoc faciens. Inferiores verò Epiſcopis ſunt excõmunicati excõicatione Papali, Cle. multorũ. de hære. Quod bene no. contra iſtos inquiſitores, q citant aliquos pro hæreticis, qui tñ non ſunt, quia ſunt excõicati ipſo facto. Item quod non poſſunt de crimine hæreſis inquirerere contra epiſcopos niſi in literis apoſtolicis expreſſè, vt poſſint hęc facere, contineatur, ſed debent hoc ſedi apoſtolicę nuntiare, vt in c. inquiſitores, de hære. li. 6. Itẽ inquiſitores ordinis Minorũ non poſſunt ſe intromittere de ordine Pręedicatorum. Nec inquiſitores de ordine Prædicatorum de ordine Minorũ prætextu cuiuſcũque hæreſis, vt in priuilegijs eorum; aliter ſunt excõmunicati ipſo facto, & eſt Papalis per extrauagantem Pau. ſecundi.

6 Vtrum inquiſitores hæreticorum poſſint procedere contra illos Chriſtianos, q ad ritum tranſeunt Iudæorum? Reſ. ꝙ ſic, dummodo metu mortis abſolutæ, ſeu præciſæ non fuerint baptizati. [d] c. contra Chriſtianos, de hęr. li. 6.

7 Vtrum officiũ inquiſitionis eis ab apoſtolica ſede commiſſum expiret per mortẽ Romani pontificis cõcedentis? Reſ. ꝙ nõ, [e] vt in c. nè aliqui, de hære. li 6.

8 Vtrum inquiſitores poſſint indicere ſilentium oĩbus prædicatoribus? Reſ. ꝙ non, niſi ſolũ quęſtuarijs, quãdo cõtinget cõgregationes fieri pro negotio fidei, vel dictorum

a Quando certum eſt] dicit gl. in §. ſanè hic allegato, quod tũc manifeſtam ſapiunt hæreſim ſuperſtitiones illæ, cũ circa aras idolorum nefarias preces emittunt, ſacrificia offerunt, dæmones, conſulunt, vel etiam cum aſſociant ſibi hæreticos propter prædictas ſuperſtitiones exercẽdas, vel faciunt prædicta cũ corpore, & ſanguine Chriſti vel in ſortibus puerũ, vt poſſint habere reſponſa, rebaptizant.

b Pretextu] Aliàs ſi pecuniam extorquerent, licèt malefacerẽt, non eſſet locus huic pœnæ ſecũdùm gloſſ. ibidem in ver. prætextu.

c Commiſſarij] Non loquitur de epiſcopis, qui licèt malefacerẽt, ſi contra hanc ordinationem pecuniam acquirerent, non tamen pœnæ ſubiacerent ſecùndum glo. ibi. in verſi. commiſſarijs.

d Non fuerint baptizati] Loquitur de Iudæis baptizatis, & hoc no. tex. in ver. redierint. & contra receptores talium, & defenſores eſt procedendum, vt ibi in tex. dicitur.

e Quod nõ.] Vnde poſſunt procedere contra eũ qui poſt mortem pontificis lapſus eſt in hæreſim.

rũ quæſtuariorum, prędicatio eidẽ negotio ĩpedimentũ afferret. c. vt offĩm ĩqſitionis de hę. li. 6. §. cõpeſcẽdi.

9 Vtrũ inquiſitores præfati poſſint cõuocare clerũ, & populũ ciuitatũ, vel caſtrorũ, aut aliorũ locorũ? Reſp. ꝙ ſic, prout negotio fidei viderĩt expedire. Similiter cõceditur eis, vt aduocẽt peritos quoſlibet, vt in ſentẽtijs huiuſmodi proferẽdis conſilium prębeãt, & quòd tales pitos aduocatos, vt eis obediant in p̃fatis conſilijs dãdis, ĩ virtute obediẽtiæ poſſint cogere. c. vt cõmiſſi, de hęre. li. 6. Ex quo aduerte, ꝙ non pñt præcipere ſub obedientia, & minꝰ ſub excõicatione clero, & populo, vt vadant ad eorũ p̃cationes, ꝯ ꝙ ſępius faciũt dicti inquiſitores, & non valet.

10 Vtrum inquiſitores pręfati poſſint ꝓcedere contra aliquos ſine Ep̃o? Rñ. ꝙ citare, capere, ac tutæ cuſtodiæ mãcipare, necnon in vinculis, ac manicis ferreis ponere & inquirere ꝯ illos, quos iuſtitia ꝓ hmõi crimine cõcedit, pñt: ſed tradere carceri, ita atroci, q magis eſt ad pœnã, quã cuſtodiã, aut exponere tormentis, aut ad ſnĩã ꝯ illos non p̃t Ep̃s ſine inqſitore vel inquiſitor ſine Ep̃o, aut deleg. capituli ſede vacante, ſi ſui adinuicẽ copiam valeant habere intra. 8. dierum ſpacium poſt quàm ſe requiſierint, [a] & ſi ſecus præſumptum fuerit, irritum eſt ipſo iure, Clem. 1. de hęre. & ibi ponitur de carcere, & clauib. & officialibus, & dic vt ibi.

11 Quomodo procedent inquiſitores præfati contra aliquem? Reſp. ꝙ ſi per viam accuſationis, ſeruent ordinem ſuum. Si ꝑ inquiſitionem, faciant, quę ſupra dixi de indicijs, & inquiſitione. Excipitur tamen, ꝙ accuſatores, vel teſtes, ſeu deponentes, quando ꝑꝑ potentiam perſonarum, cõtra quas deponũt, aut accuſant, graue periculum [b] immineret eis, ſi noĩa eorũ publicarentur, tũc nõ publicè, ſed ſecretè corã dięceſano, vel eo abſente, vicario ipſius, qñ inquiſitores procedunt, vel Epiſcopus, aut eius vicarius, corã inquiſitore (ſi commodè poteſt) & aliquibus alijs perſonis prouidis & honeſtis iuriſq́; peritis totũ proceſſum, ſuper quo deliberandum eſt, manifeſtent, & de ipſorũ conſilio ad ſententiam, vel condẽnationem procedere pñt, & plena fides talibus teſtibus adhibetur, licèt eorũ nomina non fuerint promulgata, & pñt præcipere inquiſitores præfatis honeſtis perſonis ſub pœna excommunicationis, quã incurrãt ipſo facto, nè reuelent prædicta nomina. Epiſcopus tñ non poteſt præcipere inqſitori, nec inquiſitor ep̃o. Sed papa præcipit in virtute obedientiæ, vt teneãt ſecreta. Ceſſante tamen tali periculo debent accuſatorum, & teſtium nomina publicari. Item poſſunt procedere ſimpliciter de plano, & abſque aduocatorum, & iudiciorum ſtrepitu, & ſigura, vt in c. ſi. de hære. li. 6. Item ꝙ procedẽdo per viã inquiſitionis excõicati, & participes, vel ſocij criminis admittũtur ad teſtimoniũ ꝯtra hæreticos, receptatores, defenſores, fautores, & credentes eorũ, ſi ex circunſtantijs vera dicere præſumantur. c. in fide, de hæ. li. 6. Secus ſi procedatur per viã accuſationis, vel exceptionis, quia tales non admittuntur ſecundũ Ioã. ibid [c] Item religioſi omnes, qui ante religionis ingreſſum erant notarij, quantumcunque ſint in ſacris, liberè iſtud officium tabellionis poſſunt exercere quò ad oĩa, quæ ad officiũ inquiſitionis ꝑtinẽt, nõ obſtãte aliquo ſtatuto contrario. d. c. vt officiũ. §. ad cõſcribẽdas.

12 Item nota, quòd ſtatutum loci, per qđ officium inquiſitionis directè, [d] vel indirectè [e] impediretur, vel quomodolibet retardaretur, ipſo iure eſt nullius roboris, & ꝑ cẽſuram eccleſiaſticam poſſunt cogi rectores illorum locorum ipſa reuocare, vel moderare, vt non impediãt. c. ſtatutum, de hære. lib. 6. Et etiã poſſunt aduocare brachiũ ſœculare per cenſuram eccleſiaſticam contra hæreticos, vt in d. c. vt officiũ. §. deniq;.

13 Item ſtatutũ de duabus dietis, in c. nonnulli

a Se reqſierint] & ſic requiſitio per paren. & ſufficit vna requiſitio ſecundũ glo. ibid.

b Graue periculum] vt ẽ mors, vel detruncatio ipſorũ, filiorum vel parentũ ſuorum, vel deuaſtatio ſubſtantiæ ipſorũ, & hmõi ſecundùm glo.

c Io. An. ibidẽ] In glo. in ver. inquiſitionis, licèt Arch. contra ibidẽ, & male; qui ergo accuſat, debet habere probatiões idoneas: aliàs ſibi imputetur.

d Directè] vt puta, nè aliqs ciuis illius loci accuſari poſſit, vel cõtra eum inquiri ſuꝑ crimine hæreſis, vel ꝙ nullus de crimine ciuiũ audeat teſtificari, & huiuſmodi.

e Vel indirectè] Vt puta, vt nullus poſſit de aliquo crimine puniri ab aliquo, quàm a poteſtate, vel ꝙ nullus alius, quàm poteſtas poſſit aliquẽ capere, vel capi facere, vel vt nullus niſi ſit de familia poteſtatis, poſſit arma portare.

nulli,de reſcrip.non impedit inquiſitionis officium, vt in d.ca.ſtaturũ.Idem ſm Ioan.An. poſſunt procedere contra hæreticum, licèt alibi commiſerit crimen, ſi in ſua ĩquiſitiõe inuenitur.

INSIGNIA vtrũ poſſit q̃s ſibi aſſumere? Reſ. Pa.in c.dilecta,de exceſ. p̄la. communiter tenetur ꝙ ſic,& arma,ſicut & nomẽ a aſſumitur ad placitum, vt agnoſcatur ab alio,Inſti.de le.§.ſi q̃s ĩ noĩe,& l.ad recognoſcẽdos.C.d̄ ĩge.& man.

1 Verum inſignia alteri9 poſſit q̃s aſſumere? Rñ. Pa. in d.c.dilecta.ꝙ ſic,ſicut & nomẽ,q̄d limitat verum,niſi illi,cui9 ſunt,prætẽderent aliquod damnum, vt puta facinoroſus aſſumẽs arma alterius, poſſet ille offendi loco facinoroſi, & talis implorare põt officiũ iudicis, & iudex põt ꝓhibere; quia ad eũ ſpectat quies populo rũ.l.1.§.quies,ff.de offic.p̄fæ.vrb.Idem dic, vbi intereſt reipublicę, ſicut ſi aliq̃s accipit inſignia boni artificis,q non eſt ita bonus, & ita decipiũtur populi.de hoc habes per Bar.in tractatu de inſignijs, & armis.

2 Vtrũ q̃s poſſit aſſumere inſignia dignitatis?Rñ.ꝙ non, ſi non habet illam dignitatẽ:aliàs eſt falſarius. b l.eos,& q̄d ibi no.ff.de fal. Facit.c.1.de cle. non or.mi.

INSCRIPTIO ſecundũ aliquos eſt,qñ accuſator ꝓfitetur vera, quæ in libello ſunt,vel ſecundũ alios, cũ profitetur ſe velle proſequi vſque.ad finẽ.Sed ſm alios & verius inſcriptio eſt, qñ accuſator ſe obligat ad pœnã talionis,l.ſimilẽ,q̃a talio propriè idẽ eſt ꝙ repræſentatio ad conſimile; & hanc tenet Io.And.& gl.in verſ. oportet in c.ſup his, de accuſ.& ꝓbatur in ca.tuæ,de procu. & ſequitur Pa.in d. c.ſup his;& de iſtis opinionibus dr̃ in l.ſi cui,in prin. ff.de ac.l.in cauſis,C.de ac.

1 Vtrũ accuſanti ſit neceſſaria inſcriptio?Rñ. gloſ.& doc.in c.ſup his, ꝙ ſic,niſi in 8.caſibus, & ibi vide. Et licèt inſcriptio non fiat, tñ deficiens debet puniri pœna talionis ſecundũ Accurſiũ in l.2.C. de fide inſtr.in gl.magna,& Bar.in l.ſi cui, prædicta c in prin.

INSTITVTIO, ſeu d inſtituere ſecundùm Hoſt. eſt eccleſiæ,vel eccleſiaſtici beneficij collatio.

1 Quis poteſt inſtituere? Rñ.de iure communi Eps. Item capitulum ſede vacãte,de inſti.& ſi capitulũ,li. 6.Item ille qui habet ex delegatione epiſcopi, de inſt. ex frequentibus.Itẽ qui habet hoc de conſuetudine. c.cum veniſſent,de inſtitu. dummodo ſit clericus,talis tamen ab iſto inſtitutus nõ debet adminiſtrare nec poſſeſſionẽ eccleſiæ adipiſci niſi de cõſenſu diœceſani, & eius autoritate.d.c. ex frequẽtibus. Item Abbates in eccleſijs ſibi ſubiectis pleno iure poſſunt curam cõmittere ſine præſentatione epiſcopo facta,ar.a contrario,de præben.c.in Lateranẽſi,de capel.mo.c. presbyteri,li.6.16.q. 2. viſis.

INTENTIO accipitur dupliciter vel ꝓut eſt mot9 vel motiuum volũtatis,vel ꝓut dicit finẽ intentum, & iſto ſecũdo mõ hic accipio.

a Sicut & nomen] Vt l. duo ſunt Titij, ff de teſta.tu.Et Adde Bald. in q.ſua incipi. Accuſatus, de vi turbatiua, vbi ponit, an notarius vtens vno ſigno poſſit prohibere alteri, nè vtatur eodem ſigno; & concludit, ꝙ ſi illud ſignum eſt ſibi cõceſſum a ſuperiore,poterit alium eodem vti volentem prohibere: aliàs non. Et vide d Ant.in c.ad noſtram, circa fi.de appella.vbi dicit, ꝙ quis nõ poteſt vti ſigno proprio in p̄iudicium alterius, & allegat.d.c. dilecta. & vide Bal.in c.quanto. 2.col. de iureiuran.vbi ponit,an mercator poſſit ſup ballis ſuis apponere ſignũ alterius mercatoris.

b Aliàs eſt falſarius] Quod dicit Panor.in d. c. 1. ꝙ ille text. facit contra venientẽ de lõginquis partibus, & dicentem ſe doctorem eſſe, cum non ſit &c. & facit text. in ca. 2. de cleri. non or.mi. & vide gl.in c.vt apoſtolicæ,de priui. lib.6. in ver. dignitatum, quæ inuenit contra ſcholares portãtes veſtes pomposas, quæ conueniant doctoribus. Et not. ꝙ ſunt quędam inſignia ſingularis dignitatis, quibus vtũtur principes, reges, & nobiles; & illis priuata perſona vti non poteſt, vt l.1.C.ne li.poten. Adde etiam ꝙ ſi vnũ caſtrum habet arma picta alicuius domini in ſignum ſubiectionis, ſi delentur illa arma,diciẽ priuari dñs illa ſubiectione, & pñt puniri vt rebelles. Ita Ge. ĩ c.q̃cunque.39.di.& illi q faciũt cõſtruiẽ eccleſias, & ibi ponũt ſigna ſua, non habent meritum ſecundùm Ge. ĩ c. duæ ſũt, circa me.liũ 45. diſt Quod intellige, ſi facit ad vanam gloriam iuxta illud Mat. 6. Attendite, nè iuſtitiam veſtrã, &c. ſecus, ſi vt alij excitentur, & propter exemplum. vide Ioã. An.in c ſi. de re. iur. in Mercu. & dicit D. Matt. 5. Luceat lux veſtra &c. Adde etiam, ꝙ quando aliqui propter proditionem expelluntur de ciuitate, arma picta ad eorum honorem per ciuitatem deſtrui debent; text.eſt, & ibi Bart. in l.eorum,ff de genis.

c Et Barto in l. ſi cui, prædicta] Vbi etiã tractat materiã, de qua hic in præcedenti.& dicit gl ĩ d. l.2 ꝙ non eſt neceſſaria iſcriptio & fortè verius de conſuetudine &c.

d De inſtitutionis genere, Trid. Syn.ſeſſ.14.c.12. ſe.24.c.18.& 25. c.9.de ref. P. V.

Et

1 Vtrũ intentio habitualis ſufficiat ad meritũ bonæ actionis?Rñ.S.Bon.in 2. di.41.q.vl.primi ar. in fi.ꝙ ſi loquamur de intentione habituali, qua q̃s refert ad deũ in generali oĩa opera diei,vel anni, ſic talis non ſufficit ad meritũ. Sed ſi loquamur de intẽtione habituali,qua q̃s refert aliquod opus ad deũ in primordio illius operationis, vel alteri9 ad quã illa conſequẽter ſe hẽt, ita ꝙ opus ſequens directã habet ad opus primũ ordinationẽ,vel conſequentiã,ſic talis ſufficit ad meritũ.vñ ſi aliq̃s intẽdit ꝓ deo dare,C.marcas, & incipit hodie dare vnã cogitando de deo actualiter poſtea dat alias,& nihil de deo cogitat, tñ actiones illæ ſunt ei oẽs meritoriæ & fructuoſæ, & ꝑ hũc modũ eſt in viris religioſis,q in principio ex charitate deuouerunt portare religionis pondus, quicquid.n.faciũt quod ad ſuæ religionis obſeruantiã ſpectat ex prima intentione,eſt eis meritorium ad ſalutẽ,niſi(quod abſit)contraria intentio ſuperueniat.Si aũt opus alterius gñis inciperet,oporteret,ꝙ intentio renouaretur, vt illud opus eſſet meritorium, vnde, ſi religioſus ad ea, quæ ad religionẽ non ſpectant, vult ſe exercere,oportet, ꝙ intẽtionem renouet,quia illa habitualis ad illam non ſe extendit,& ideo non eſt paruæ ſecuritatis & vtilitatis religionem intrare. Dicit etiam idem S.Bona.ibidem quòd intẽtio habitualis (q̃uis de Deo non cogitet actualiter)tamen ſi ex ſola boni operis conſideratione charitas prompta, vel aliqua alia virtus charitate informata ad ipſum bonũ opus inclinat ipſum eſt meritoria,ſicut vir obediẽs mereẽ obediẽdo p̄lato p̄cipienti ſibi,ẽt ſi nihil cogitet de deo, ſed ſolùm conſideret, quòd eſt bonum obedire.

2 Vtrũ opus ab intentione recipiat quantitatem ſiue boni quò ad bona, ſiue mali quò ad mala?Reſ.S.Bo.di.40.art.1.q.2.q̄d quantitas bonitatis, & malitiæ correſpondet quãtitati intentionis, ſecundũ ꝙ quantitas intentionis attendiẽ quantũ ad actum intendẽdi, ſed inquantũ attendiẽ ex parte intenti,non ſemper corrñdet.Vnde gl.ſup illud Mat.12.bonus hõ &c.dicit,quantum bonũ intendis,tm̃ facis.dicit idẽ.S.Bo.ꝙ ſi ly,tm̃,& quantũ,ſunt aduerbia, ſic dicunt quantitatẽ actus intendendi, & verũ eſt generaliter,ſiue reſpectu malorũ, vel bonorũ,quia quantũ actus intendẽdi eſt magis intenſus in bonitate,vel malitia, tm̃ operatio exterior eſt bona,vel mala,oẽ.n.meritũ vel demeritũ ad actũ voluntatis reducitur licèt circũſtantiæ exteriores aliquo mõ faciant ad voluntatis deprauationẽ. Si verò ly, tm̃,& quantũ,ſunt noĩa,tunc dicũt quãtitatẽ ex parte intenti,& ſic non verum generaliter,q̃a non ſemꝑ operi exterius facto menſuratur intentio, q̃a frequẽter hõ intẽdit magnũ bonum,& non facit; a & minimum bonũ ex humilitate & facit magnũ.

3 Vtrum opus ab intẽtione recipiat qualitatẽ,ſcilicet bonam,vel malam?Reſ.S.Bo. vbi ſupra q.1.ꝙ intentio bona, b vel mala dicitur dupliciter. Primo modo bona dicitur,in qua eſt perfecta, & bona ordinatio operis ad finem.& hoc modo non tantùm reſpicit bonitatẽ finis, ſed ẽt rectum ordinẽ eius,q eſt ad finẽ.Et hoc eſt, quod dicit Ber.ad Eugenium exponẽs illud, ſi oculus tu9 ſimplex,ꝙ ad hoc,ꝙ oculus ſit ſimplex requiruntur duo neceſſariò,ſ. ꝙ veritas ſit in electione.& charitas in intẽtione,q̄d eſt dicere,ꝙ amat,q̄d eſt amandũ,& eligit,q̄d eſt eligẽdũ. c mala dr̃ in qua, eſt ordinatio indirecta;& ſic eſt verũ gñaliter,ꝙ ſm intẽtionẽ qualificatur opus exterius. Secũdo mõ dr̃ intẽtio bona,quia q̄d finaliter intendit,eſt bonũ,& iſto modo nõ qualificatur, q̃a ſi quis furatur,vel facit eleemoſinã,vel mẽtiẽ,vt conuertat aliquẽ, non dr̃ beneſacere, ſed quò ad malitiã non habet inſtantiã,q̃a malitiæ intentionis imputatur omne opus factum,qualecũque ſit, quia deus

a Et non facit] Eõ q̃a paruã caritatem hẽt. In malis tñ põt habere veritatem, q̃a qui intendit multũ peccare, multum peccat, qualecunque opus faciat, & ſic intendendo, nõ diminuẽdo, q̃a qui intendit parum peccare, multũ tñ peccare poteſt, ſi maximè op9 faciat, quod deformitatem habeat.

b Quod intẽtio bona] Intentionis.n. qualitas dupliciter pt accipi,ſm ꝙ intentio dupliciter dicit. Vno mõ intentio dicit voluntatem finis. Alio verò mõ ſi tm̃ dicit volũtatẽ finis,ſed ẽt ordinationẽ eius, quod eſt ad finẽ quẽ appetit. Et ſm hoc dupliciter poteſt dici ĩtẽtio bona, vel mala.

c Q̄d eſt eligendũ] & hoc modo qualitas operis ſemꝑ corrñdet qualitati itẽtionis,nec hẽt inſtãtiam.Imo ſi oculus ẽ ſimplex,totũ corp9 erit luminoſum. Et ſi oculus tu9 tenebroſus, hoc eſt intentio mala, opus erit malũ.

a Quia plura] facit illud Phi. 1. Ethi. Bonum cō tingit vno mō, malum autē om nifariam.

cor interrogat principaliter; & de iſtis intelligitur magis cordis inſpector eſt dominus, q̃ operis 15. q. 6. c. 1. & illud, Ream linguam non facit niſi rea mens. 10. q. 1. c. homines, & c. ſeq. & miniſter legis voluntariè occidens malefactorem, homicida, reputatur. 3 ᷑. q. 5. c. cum homo & illud, quod no. 41. di. quiſquis, & 12. q. 4. omnis iactātia. Non obſtat, ꝙ non ſic eſt in bono, q̄a plura a requiruntur ad conſtructionem, quàm ad deſtructionem.

4 Vtrum intentio bona abſque operibus valeat ad meritum? Reſp. S. Bon. vbi ſupra, di. 40. ar. 1. q. 3. ꝙ ſi ille habet facultatē bene operandi, & opportunitatē operâdi, ſic non ſufficit intentio, quia nec bona voluntas debet dici, ſed ſemiplena. Si verò facultas non adeſt, tunc bona intentio, & bona voluntas ſufficit ad meritum vitæ eternę.

5 Vtrū opera exteriora addant aliq̄d ſupra meritum bonæ voluntatis? Reſ. S. Bon. vbi ſupra, ar. . q. 1. (adde Sco. q. penul. quolibetorū) ꝙ aut loqmur de p̄mio ſubſtātiali; & ſic de condigno nihil addit opus extrinſecū, q̄a quantitas meriti penſatur, ex quantitate radicis. De congruo tamen abſque dubio opus priuilegiatū addit ſupra bonā intentionē, & voluntatem, pro eo, ꝙ voluntas in illo opere præparatur, & diſponitur ad ſuſceptionem maioris gratiæ, per quā digna eſt maiori retributione. Si aūt loquimur de p̄mio accidētali; ſic opus extrinſecū addit ſupra bonā voluntatem, ſicut priuilegiatū, & alia ēt, q̃ diſpoſitiuè addūt ad rationē meriti, q̄a exercitant actum voluntatis ad bonū, & radicationē, & conſeruationē gratiæ, & illud Martini, Palmā tamen &c. intelligitur non de palma, quæ eſt aureola, ſed de palma, quę eſt reſpectu præmij eſſentialis, quę dicitur aurea.

6 Vtrū euent⁹ ſequēs addat ad bonitatē, & malitiā actus exterioris. Reſ. Tho. 2. 2. q. 20. ar. 5. ꝙ aut eſt pręcogitatus & ſic addit. Aut non eſt pręcogitatus, & tunc aut per ſe ſequitur, vt in plurib. & ſic addit. Conſtat. n. actū ex genere ſolo eſſe meliorē, ex quo ſequi pōt plura bona, & peiorem, ex quo plura mala, aut ſequitur per accidens & vt in paucioribus, & tūc non addit, non enim iudicatur de re aliqua, q̄d eſt per accidens, ſed tantùm quod eſt per ſe.

7 Vtrū quis ꝑ intētionē poſſit opera ſua, vel aliorū alteri applicare? Reſ. ſm Aſtē. ꝙ ſic, & ſit tripliciter. Primo modo in ſingulari, vt cū ꝑ alio determinatè ſatisfacit; & ſic q̄libet poteſt alteri bona ſua communicare. Secūdo modo in ſpāli, vt cū q̄s orat ꝑ congregatione ſua, & ſuis familiarib. & benefactorib⁹, & ad hoc ēt ordinat opera ſua ſatisfactoria, & ſic ille, q̄ præeſt religioni, poteſt illa opera communicare alij applicādo intentionē eorū, q̄ ſunt de ſua congregatione, ad hūc determinatè. Tertio modo in generali, & ſi q̄ p̄eſt eccleſiæ generaliter poteſt opera illa communicare applicādo ſuā intentionē ad hunc, vel ad illū, & ideo q̄ præeſt eccleſiæ gn̄ali, poteſt communicare ea, q̃ ſunt congregationis, & hmōi, ſed nonè contrario. prima communicatio, & ſecūda non dr̄ indulgētia, ſed tm̄ tertia ꝑꝑ duo. Primò q̄a per communicationes illas primas licèt abſoluat̄ homo a reatu pœnæ quātū ad deum, non abſoluitur tamen quātū ad ſatisfactionem, ad quam eſt obligat⁹ ex præcepto eccleſiæ, vel confeſſoris, ſed ꝑ tertiā ſic, vt ſupra patet, Indulgentia. Secūdò q̄a in vna congregatione non ēſt ſufficiētia meritorū, vt ſibi & alijs valere poſſint, ſicut eſt in eccleſia Romana, præcipuè propter meritum Chriſti, & ille ſolus, q̄ ipſi præeſt, poteſt per intentionē ſuā applicare opera aliorū alijs, quæ dicunt̄ indulgētiæ: alij autem habent ex eius conceſſione.

8 Vtrum actio ꝓcedens a voluntate deliberatiua, ſi ꝑ intentionē ad deū non ordinatur, ſit mala, ſeu peccatū? Rn̄. vt colligo ex. S. Bo. in 2. di. 4 . q. 1. ar. 3. ꝙ aut hoc prouenit ꝑ inordinatā affectionē, ſiue conuerſionē ad creaturā? & ſic eſt mala ex conuerſione. Aut ꝓuenit ꝑꝑ operātis negligentiā; & ſic eſt mala ex omiſſione. Aut ꝑꝑ operātis infirmitatem, & miſeriā; & hęc neutro modo eſt mala, ſed indifferens: deus. n. decreuit ꝑꝑ ſuam pietatem, & propter noſtrā infirmitatē multas operationes non imputare nobis, neque ad meritū, neque ad demeritū; & conſequenter tales operationes reſpectu noſtri non vident̄ bonæ moraliter, nec malæ, vt cū q̄s loquitur alicui ex naturali pietate, vel aliū ſalutat ex vrbanitate,

nitate, vel facit ex neceſſitate naturæ, puta comedit, vt reficiatur: ambulat, vt recreetur; nec tm̄ hoc refert in deū, tales. n. actiones nō ſunt meritoriæ, q̄a ad deū non referuntur, dicere, ꝙ eſſent demeritoriæ, durum videret̄, cū non fiant ꝑꝑ inordinatā conuerſionem ad creaturā, nec omittūtur ad deū referri agentis negligentia, ſed tm̄ ꝑꝑ quādam infirmitatē, quæ eſt ī nobis ex corpore corruptibili aggrauāte animā. Nec obſtat his Greg. ſuper illud Mat. 13. de oī verbo ocioſo, &c, vbi dicit, ꝙ verbum ocioſum eſt q̄d caret ratione iuſtæ neceſſitatis, vel piæ vtilitatis, q̄a vt dicit Ricar. in 2. di. 40. nōn ſemper oportet, ꝙ actus explicitè ad finē, q̄ eſt deus referat̄, vt nō ſit ocioſ⁹, ſed ſufficit, ꝙ referat̄ ad bonū finē vel ciuilē, vel corporis neceſſitatē, aut honeſtā recreationē. Solū ergo ille dr̄ ocioſus, qui nō refert a ad aliquē bonū finē. Meritorius aūt vitæ eternę ſolus eſt act⁹, q̄ ordinatur per intētionē ad deū aut merito condigni, ſi fiat ex charitate, vel congrui, ſi fiat extra charitatē, demeritorius verò, ſi nō referatur in deum ex inordinata conuerſione, vel omiſſione.

9 Vtrum bonitas actualis voluntatis addat aliquam bonitatē ſuꝑ bonitatē ipſi⁹ habitus gratiæ? Rn̄. ſm Ric. vbi ſupra ꝙ actualis voluntas elicita a voluntate potentiæ per gratiā addit habitui gratiæ bonitatē aliq̄ a deo renumerabilē quātū ad pręmiū ſubſtantiale, ita ꝙ pręmium ſubſtantiale habitui gratiæ, & actib⁹ interioribus voluntatis ꝑ gratiæ habitum elicitis correſpondet, vnde ꝑꝑ tales act⁹ pl⁹ habebit de præmio ſubſtantiali, quàm ſi ſine ipſis à corpora decesſiſſet.

INTERDICTVM. I. dicitur ab interdico, ꝙ idē eſt, quod prohibeo, b & ſic pertinet ad interdictum iuris canonici, ex quo interdicitur adminiſtratio aliquorum ſacramentorum, & celebratio diuinorū, vel executio aliquorū ſpiritualiū ſecundū Inn. & ſic eſt eccleſiaſtica c cenſura. d Aliqn̄ dicitur īterdictū. i. īter duos datū, vel inter duo dicta, vt Inſt. de interdi. in princ. & iſto modo accipitur in interdictis à lege ciuili, ſiue à prætore. & quædam ſunt publica & iſta ſunt. 9. q̄dam ſūt priuata; & hęc ſūt. 23. d̄ q̄b. vide gl. in ver. ꝙ de recuperāda, & doc. in ca. paſtoralis, de cauſa poſ. & ꝓ-

a Qui non refertur] Sic etiam reſpondet. S. Bo. vbi ſupra di. ꝙ ocioſum non dicitur verbum, quia non ſit, ordinatum in finem ſolū, ſed quia omni caret vtilitate, dicit tamen, aliquam deberet habere. Et inter tale ocioſum, & meritorium, ſiue bonum cadit mediū quando aliquis facit aliquid, q̄d nō eſt omnimodo vtilitate priuatum, nec tamē eſt ordinatum in deum tanquam in finem vltimū vnde non dicitur homo ocioſus eſſe ſemper, quando non laborat, ſed tunc, quando non laborat, & deberet laborare. frequēter enim illa verba, quæ videntur eſſe inutilia, vtilia ſiūt, dum ordinantur ad recreationem aliquam ſpiritus, & exclusionem accidiæ, Sicut refertur. b. Bernar. dixiſſe, cum quēdam fecit, ceſpitare. Ocioſum ſūit factum, ſed non ocioſe factum. Fecerat. n. hoc ad lætificandum illum, quē viderat mæſtū. Tu dic exemplū de prædicatore, qui dicit aliquā facetiam ad excitandum populum dormientē. Ad illud, quod dicit apoſtolus. 1. Corint. 10. omnia in gloriam dei facite, dicūt aliqui, quòd eſt conſilium, aliqui, quod eſt p̄ceptum aliqui, quod eſt finis p̄cepti, Sicut illud Diliges dominum deum tuum. Poteſt enim accipi vel negatiuè, vel affirmatiuè. & hoc dupliciter, quia hoc ſignum, omnia, poteſt ibi teneri vel collectiuè, vel diſtributiuè, ſi diſtributiuè & diuiſim, tunc eſt conſilium, & admonitio, admonet enim apoſtolus, vt quilibet bonum ꝑ pus in deum, & de quolibet diuiſim poſſumus facere, & vtile eſt nobis, & expediens, ſi faciamus. Nullum enim eſt opus deliberatiuum à nobis procedens, quod facere non poſſimus propter deum. Si autem teneatur collectiuè tunc eſt finis præcepti, quia hoc deſiderare debemus, vt ad talem ſtatum perueniamus, vt omnes cogitationes noſtras, & effectus in deum referamus. Si autem accipiatur negatiuè, tūc eſt præceptum. Et eſt ſenſus, Ita faciatis opera veſtra, vt nihil faciatis cōtra gloriam Dei.

b Quod prohibeo] Nomen interdicti prohibitionem ſignificat, quæ propriæ alludit vocabulo, Inſtitu. de interdi. §. iure tamen, de ſen. excom. cum illorum, ibi, quibus eſt abſolutio talium interdict.

c Eccle ſiaſtica] Cald in tract. de interdicto deſcribit interdictum eccleſiaſticum, dicēs, ꝙ eſt ſuſpēſio eccleſiaſticæ cēſurę a diuinis officijs, & eccleſiaſticis ſacramentis actiuè, & paſſiuè, & ibi declarat ſingula verba, i prin. primæ par Sco. in 4. di. 25. diffinit ſic, Interdictum eſt arctatio a quibuſdam actibus eccleſiaſticis exercendis, vel ab aſſiſtēdo quibuſdam alijs.

d Eccleſiaſtica cenſura] Quæ cōſiſtit circa ſpūalem pœnam, vt in c. quærenti, de ver. ſigni. Sed aliud eſt ſeueritas canonica, quę conſiſtit circa pœnā tēporalē, vt in c. in quibuſdā, de pœ. Ita Arch. in c. denique Soffredus, circa mediū. 9. q. 3. vbi etiā dicit, ꝙ eccleſiaſtica animaduerſio eſt, quæ conſiſtit circa degradationem, & ſęculari curiæ traditionem, de verb. ſig. nouimus. Allega. Hoſt. hoc dicentem in d. c. in quibuſdam. de pœnis.

priè,& in c.itẽ cum qs, de reſti.ſpo.& de iſtis hic non intẽdo tractare, ſed vide, ſi placet in Spe.e.ti.ſ.de interdicto primo mõ dicto.nec ẽt intendo dicere de interdicto, quo aliquod particulare ſpirituale interdicitur puta cum quis interdicitur ab officio, vel à beneficio, & hmõi, qa de hoc dico ĩ. Suſpenſio, ſed hic intẽdo ſolũ tractare de ĩterdicto, ex quo in aliqua terra vel eccleſia, vel aliquę pſonę ĩterdicunt à celebratione diuinorũ, pceptione ſacramẽtorũ aliquorũ, pulſatione cãpanarũ, & cæteris, de quib⁹ infra dicam, Interdictũ. 5.

1 Quot ſunt ſpecies interdicti? Reſ. q duæ [a] vna hominũ. alia locorũ. [b] Interdictum hominũ aliud generale, aliud ſpeciale, aliud ſingulare. generale interdictũ hominum, eſt cum interdicitur populus regni, caſtri, vel villæ, aut ciuitatis, & ſic aduerte, q qñ ĩterdicit populus, vel vniuerſitas, vel cõmune, q tũc nec loc⁹, nec cler⁹ eſt ĩterdict⁹. Itẽ ẽm Cal. [c] nec pſonæ eccleſiaſticæ, quę ex toto ſunt trãſlatæ in eccleſiam, qa de populo nõ ſunt. 11. q. 1. duo ſicut qñ interdicitur clerus tm̃, non eſt interdictus populus, nec vniuerſitas, vel commune, quia ſunt diuerſa cler⁹, & populus, de ſen. exc. ſi ſententia, lib. 6. Vnde clerici poſſunt celebrare ſicut prius ſecũdùm Io. An. ſuper gl. in ver. interdicti, in d. c. ſi ſententia. ſ. alta voce, pulſatis campanis, interdictis tamen excluſis, qa phibitio. c. quod in te, de pę. & re. &c. non eſt vobis, de ſpon. & moderatio. c. alma, de ſen. ex. li. 6. intelligitur, quando locus eſt interdictus, & non expreſſo loco in ſententia interdicti non habet locum ceſſatio diuinorum, & alia, quanuis ſit generale. Cald. tamen [d] tenet, q debet ſeruari moderatio. d. c. alma. Sed non credo ei, dic ergo, q poſſunt clerici alta voce [e] celebrare ſicut prius, & in eccleſijs ſuis alta voce, & quòd in iſto caſu poſſunt admitti omnes, qui non ſunt de populo illo, & non ſunt cauſa interdicti; tenet Archid. in d. c. ſi ſententia, & Fede. conſi. 70. Similiter ſecundũ Cal. 2. parte. 6. col. verſi. ſed nunquid, illi poſſunt admitti, qui de illo erãt populo, ſed domicilium tranſtulerunt. [f] Aſten. tamen lib. 7. tit. 15. ca. 1. verſi. eſto, quod homines, tenet quòd non, niſi abſoluantur, ex quo ſemel fuerunt interdicti, ſed dictum Cald. [g] eſt verius, & ſequitur Ge. in d. c. ſi ſententia, & etiam abſentes excuſantur, donec ſciant, ca. apoſtolicæ de cle. excomm. mi. poſtquã ſciunt, tenentur ſeruare.

2 Vtrum populus non interdictus, ſi fiat de populo taliter interdicto, efficiatur interdictus? Reſ. ſecundùm Cal. quòd ſic, vbi ſupra, ver. quid ſi exiſtens.

3 Vtrũ bannitus, qui eſt de populo interdicto, ſit amplius interdictus? Reſp. q ſic, ſi ad tempus eſt bannitus, quia adhuc ciuis eſt, & de populo. l. relegati, ff. de interdic. & relega. ſimiliter & ſi in perpetuum, ceſſat interdictũ, Cal. vbi ſupra, ver. ſed quid.

4 Sed nunquid habitantes in ciuitate, q non ſunt neque ciues, neque de populo illius, ligantur interdicto? Reſ. q non, d. ca. ſi ſententia, ſed ligantur illi, qui ſunt facti ciues ex gratia, licèt ibi nõ habitent, Cal. vbi ſupra, col. 11. ver. quid ſi talis, cum ſeq.

5 Vtrũ ĩpuberes populi ĩterdicti ſint ſimiliter. Rñ. Io. de deo q ſi nõ ſũt doli capaces nõ ſunt ĩterdicti. Sec⁹, ſi ſunt doli capaces.

Quid

a Reſp. q duæ] Species eccleſiaſtici ĩterdicti dupliciter pñt ſumi. Vno mõ reſpectu patiẽtis. Alio mõ reſpectu modi in prohibitione ſeruati, ſecũdùm primũ modũ duæ ſunt ſpẽs, vt hic.

b Locorũ] Vel ẽt pñt interdici, & loca, & perſonæ inſimul ẽm Sco. in 4. diſt. 25.

c Itẽ ẽm Cal.] 2. parte, colũ. 9. ver. itẽ ĩterdicto loco, ſunt tñ ẽm eum ibidẽ interdictæ pſonæ culpabiles; facit ca. alma. §. illis, de ſen. exc. de clero ãt dicit. 10. col. ver. intelligo.

d Cal. tñ] parte 2. 11. col. ver. ſed q̃ro, vbi allegat patrẽ ſuũ tenuiſſe cum Io. An. & dicit, q licèt hoc procedat de iure ſcripto, tñ vr̃ ex hoc pſtari occaſio cõtẽnendi eccleſiaſticã cenſuram, cũ populus ab extra audire poſſet. Vñ confuſendũ eſſet clericis, nè hoc facerẽt &c. Hæc recitat Ge. in d. c. ſi ſnĩa, in prin. ſup gl. 1. & etiã in §. pen.

e Alta voce] Sed iſtud dictũ mihi ẽ valde dubium, qa hic loquitur in interdicto gñali hominum, & ſic loquunt iura. c. q in te, de pœni. & remiſ. & c. alma. Nec obſtat, q iura debent intelligi, qñ eſt interdictus locus, qa de hoc eſt tex d. c. alma, vt no. ẽt infra, interdictũ §. 1. de quo tñ dic, vt ibi, qa in omnib⁹ eccleſijs ſpecificè non interdictis põt celebrari p d. c. alma, cum ſua moderatione.

f Trãſtulerunt] Dummodo non fuerint culpabiles ſecundũ eũ.

g Sed dictum Cald.] Sed pcedens dictum videtur verius per id, qđ no. Pa. in c. q nonnullis, de priuile. quia vnus excõicatus in vna eccleſia ẽ etiam excõmunicatus in alia; ſic & interdict⁹, quia ſequit perſonam, quocunque ierit. 1. q. 1. c. cito turpem.

6 Quid de mulieribus, q̃ viris contradicunt, & alijs hominibus, q pro poſſe reſiſtũt? Rñ. Io. de deo, q nihilominus, ex quo ſunt de illo populo q ſũt ĩterdictę. [a]

7 Speciale interdictũ hominum, eſt cũ interdicitur aliqđ collegiũ, vel vniuerſitas in populo incluſa, puta ſtudiũ Papiæ & hmõi, vel capitulũ. Nã interdicto capitulo, vel collegio, vel vniuerſitate, ſingulæ pſonæ de ipſa ſunt interdictæ ẽm Io. An. ſuper ver. cõſtat, & Ge. in d. c. ſi ſnĩa. §. cũ verò, & iſtud cõprehendit tã clericos, q̃ laicos, q ſunt de illo collegio, vel vniuerſitate.

8 Sed qđ ſi ĩterdicatur familia alicui⁹, nunqđ clerici de eius familia erũt ĩterdicti? Rñ. Rod. q ſic, niſi ſpãliter eximantur. Vñ aduerte hic ẽm Archi. ſequitur Ge. in d. c. ſi ſententia? q interdicto collegio, vel vniuerſitate, clerici, q non ſunt de illo collegio, vel vniuerſitate, poterũt ianuis apertis, & pulſatis cãpanis alta voce celebrare, excõicatis & interdictis excluſis. Sec⁹, vbi eſſet ĩterdictus locus, quia non poſſunt, niſi ſecũdùm quòd infra dicam.

9 Vtrũ ſi interdicãtur doctores oẽs alicui⁹ ciuitatis, intelligantur interdicti clerici, q ſunt doctores? Rñ. q nõ p gl. in d. c. [b] ſi ſentẽtia. Similiter ſi ĩterdicũtur clerici, non veniũt religioſi nõ habẽtes dignitatem, & de hoc vide ſ. Cleric⁹. 1. Gem. tñ in d. c. ſi ſentẽtia, in prin. dicit, q clero interdicto veniũt clerici ſęculares, regulares, cõuerſi, & conuerſæ q ita ſunt ad eccleſiã tranſlati, q pprie de populo dici nõ poſſunt, de quo dicto ego valde dubito, [c] & potius credo contrarium, niſi aliud cõſtet de mẽte per ea quæ ſupra dixi, Clericus. 1.

10 Quid ſi vnus de populo interdicto ĩgredit monaſteriũ, an poſſit diuinis ĩtereſſe ſine relaxatiõe interdicti gñalis vel ſpãlis? Rñ. Fe. con. 31. & ſequit Gem. in d. c. ſi ſentẽtia q ſic, [d] qa deſinit eſſe de populo; ergo purgatur eius lepra ſine alia relaxatione. [e]

11 Singulare interdictum hominũ dr̃ cũ aliqua certa pſona interdicitur vel ẽt incerta, vt cũ dicitur, q fecerit, ſit ĩterdictus ipſo facto; & iſti, quocunque vadunt, ſunt ſemp ĩterdicti, niſi abſoluantur, ſi interdictũ non eſt ad temp⁹. Vñ aduerte & no. bene, q tales interdicti ſiue gñaliter, ſiue ſpãliter, vel ſingulariter ñ pñt exercere aliquem actũ conceſſorũ tpe interdicti, de quibus infra dicetur, qui pertineant ad ordines, aut ad celebrationẽ diuinorũ, aliter eſſent irregulares, vel ſuſpẽſi, ẽm q infligitur pœna violãtib⁹ interdictũ, vt ĩfra dicet; & de tali interdicto nõ loqt. c. alma.

12 Vtrũ ĩterdicti generaliter, ſpecialiter, vel ſingulariter, ſint vitãdi ab alijs? Rñ. ẽm Hoſ. Inn. & Ber. q ſic in diuinis officijs, qñ proprio nomine, ſeu alia certa locutione p ſententiã ſunt deſignati, alij aũt non ſũt vitandi, niſi à iudice ſpecificentur, niſi eorũ offenſa, per quã ſunt ĩterdicti, eſſet multorũ notoria, ita, q nulla tergiuerſatione poſſet celari. c. tua nos, de coha. cle. & mulie. Sed tu dic, vt ſupra excõicatio. 8. §. 3. vbi habetur de concilio Conſtantienſi.

INTERDICTVM. 2. locorum aliud generale, vt cum interdicitur regnũ, vel Prouincia, vel diœceſis. Aliud ſpeciale, vt cum interdicit ciuitas aliqua, caſtrũ vel villa. [f] Aliud ſingulare, vt cũ interdicit certa eccleſia, vel capella, vel certæ eccleſiæ, [g] & ſic

a Quod ſunt interdictæ] Vide quod not. Cal. vbi ſupra colũ. 10. ver. iſta dubia. Vbi vult cõtradicentes ligari, quia etiam inſontes ligantur interdicto, licèt ſecus ſit quoad deum.

b Per gl. in d.] Quia. ſ. nõ ſunt eiuſdẽ profeſſionis. & glo. eſt in ver. e conuerſo, & ibi Gemi.

c Ego valde dubito] Tamen illud tenet Cal. 2. parte. 12. col. ver. item ſcias.

d Quod ſic] Idẽ Cal. 2. part. 11. col. ver. itẽ quæro, vbi dicit, q poſt profeſſionem poteſt ordinari, ſed tutum eſt conſiliũ qđ non ordinet.

e Relaxatione] De quo tñ dicto ego dubito, niſi forrè fauore religionis. Vide poſti. ſupra §. 1. Sed ad dictũ Pa. poſſet reſpondori, q loquitur de perſona ſingulariter interdicta, & ſic ceſſat dubitatio, de qua in d. §. 1 & 3. & hic vt patet infra in §. 11. & ſic tene.

f Caſtrum, vel villa] Et iſtud ſecundũ Pa. in c. cũ in partibus, de ver. ſi. Poteſt etiam dici generale, etiam ſi locus eſſet paruus & ratio eſt, quia etiam ſi in villa eſſet niſi vna eccleſia, tamẽ apta eſt habere plures, vnde continent in ſe vniuerſitatẽ. Et hoc facit ad conſtit. Bonifacij, vbi cauetur, q pro pecuniario debito non debet fieri interdictũ generale per delegatum, vel ordinarium, ſine ſpeciali licentia papæ, & adde q nomine terræ comprehẽditur ciuitas villa, vel caſtrum, &c. Idẽ Cal. 2. part. col. 2. verſi. ſed quid ſi in loco.

g Vel certæ eccleſiæ] Vnde dicit Cal. vbi ſupra col. 4. verſi. ſed quęro. Quod ſi dicitur, Interdico omnes eccleſias huius ciuitatis, talis prolatio reſoluitur in ſingularitates, & perinde eſt, ac ſi dicatur, Interdico illam & illam, allegat multa, vt 9. di. c. 1. Et de pę. di. 3. adhuc, cũ ſimi.

ſic interdicto loco aut generaliter, vel ſpecialiter, aut ſingulariter, non ſunt interdicti homines, vel clerici talis loci. Vnde extra illa loca pñt audire diuina, & ſepeliri, ſi ibi elegerũt ſepulturã, vel ibi mortui fuerint, q̃a non ſunt interdicti niſi fuerint in culpa interdicti ponendi, text. in d.c. ſi ſententia. no. Pa. in d. ca. q̃d in te. 1. & 2. no. & d. ca. non eſt vobis, in fi. Aduerte tamen, ꝙ id, q̃d ſtatuiſ in interdicto gñali locorum, hẽt locũ in interdicto ſpãli loci; & hoc ideo, q̃a ĩterdicta ciuitate, vel villa intelligiſ tota interdicta gñaliter, & ideo habẽtes priuilegiũ, ꝙ tpe generalis interdicti poſſint celebrare ſubmiſſa voce, intelligitur generale interdictũ, qñ ẽt aliqua terra eſt interdicta quò ad illam terram, [a] vt dicitur, & no. in c. cum partibus, de ver. ſig. Inno. tñ & Hoſt. tenent ꝙ interdicta eccleſia aliqua in pœnã populi, licèt multi ex eis non deliquerint, ſed ſolũ vel dominus, vel vniuerſitas, ꝙ talis popul⁹, ẽt qui non eſt in culpa, non poterit alibi eligere ſepulturã apud eccleſiam non interdictã, niſi ex priuilegio ſpãli hoc habuerit. ſed hoc non credo verũ, q̃a c. ꝙ allegat, ſ. vt priuilegia de priuil. loquitur, quando populus [b] eſt interdictus.

1 Quid ſi iudex dicat, Interdico regnũ Franciæ? Rñ. ꝙ interdictũ extenditur ad totã terrã, q̃ adhęret ei tpe latæ ſententiæ ſiue rõne domini, ſiue rõne feudi, de poſtula. prælat. c. 1. vel ſm gl. in d. c. extenditur ẽt ad terras, quæ adherebant ei præſtando auxiliũ tpe interdicti prolati [c] ſi verò dicat, Interdico terras Regis Frãciæ, tũc ſm Rodo. non extẽditur ad feuda, q̃a pœnæ ſunt reſtringendæ ſed contra eũ eſt tex. d. c. 1. in ver. terrã [d] Regis ipſius & ideo dic ſimiliter eſſe ĩterdicta, quia in feudis habet vtile dominium, & etiam includuntur terræ, in quibus ſolũ habet vſufructum, ſm Io. An. circa prin. ver. ſciendum, & ſequitur Gemi. in d. c. ſi ſententia. §. cæterum. q. 1. Si verò aliquam terram haberet in pign⁹, non eſſet interdicta, quia non eſt ipſius quoad dominiũ: ſec⁹, ſi diceret, ꝙ interdicit omnẽ terrã, quã tenet, [e] quia ſic eſſet interdicta, c. cum Bertoldus, de re iud. quia creditor hẽt poſſeſſionẽ verã pignoris. ff. de vſuc. l. ſerui.

2 Sed quid ſi habet terrã communẽ cũ altero? Rñ. Ge. in d. c. ſi ſententia. §. cæterum, ver. quid ſi iſte, ꝙ ſi eſt indiuiſa, non comprehendetur, nè iuſtus patiatur. Secus, ſi eſt diuiſa, quia pars ſubiacebit. [f]

3 Vtrũ interdicta ciuitate veniant ei⁹ ſuburbia? Reſp. ꝙ ſic, [g] & etiam continentia ædificia. Et idẽ dic de interdictio caſtri, vel villæ, licèt ꝓpriè non habeant ſuburbia, vt in c. ſi ciuitas, de ſentent. excom. li. 6.

4 Sed quæro quid dicitur ſuburbiũ, aut continẽs ædificium? Io. de deo dicit, quòd ſuburbia intelliguntur illa, quæ ſunt infra vltimam portam, & faciunt cum ciuitate publicas ſunctiones, & vocantur ad conſilia, & conciones. vel dic ſecundũ Ge. ꝙ dicuntur burgi extra & prope ciuitatem, in quibus domus ſunt contiguæ. Vel dic, ꝙ ſuburbia dñr domus, ꝑ quas eſt iter rectũ eundi ad ciuitatẽ, vel locũ, & continentia ędificia ſunt pulchræ dom⁹ circa ciuitatẽ, non intra ſuburbia vbi nõ ſunt burgi directè

a Quò ad illam terrã] Hodie ergo dõ iure nouo ꝑ c. alma, põt celebrari tẽpore ĩterdicti etiã particularis ſubmiſſa voce.

b Loquitur, qñ populus] Inno. Pa. dicit, quòd ille tex. loquitur, qñ eccleſiæ erãt interdictę a diuinis officijs. Vide ibi. & facit glo. in c. ſi ſententia. §. cæterum, de ſentent. excom. ĩ ver. interdicti. Quæ dicit, quòd aliud eſt interdicere ciuitatẽ ſolùm, aliud ciuitatem, & ciues, quia pœna ſpũali punitur vnus pro delicto alterius; de hoc. 1. q. 4. in ſum. & 23. q. 4. in ſum. & ſic ſi ſunt interdicti, non poſſunt audire diuina. Hæc glo.

c Tẽpore interdicti prolati] Sicut enim excommunicatio extendiſ ad illos, qui dãt auxiliũ excõicato, de ſent. excõ. nuper, & c. ſi cõcubinæ, Ita ad illos, qui præſtant auxilium interdicto, & eſt ſimile. ff. de ver. ſig. l. liber hõ. Idem ſi terra eſſet de iuriſdictione regis, licèt proprietas non eſſet ſua.

d In ver. terrã] Idẽ tenet Cald. 2. parte, col. 10. ver. quid ſi interdicitur. vbi ẽt dicit idẽ de terra, quã tenet in emphyteuſim. Et in ver. Sed quid terra. 11. col. in ver. ſeq. Quid ſi interdicat. Idẽ de terra, in qua hẽt iuriſdictionem, licèt non eſſet proprietas ſua.

e Quam tenet] Idem Cald. vbi ſupra co. 11. ver. ſed an terra. Et adde, quòd terra, quæ tenetur nomine dotis, intelligitur interdicta ſecundùm Cald. ibidẽ ver. q̃d ſi ꝑtinet.

f Subiacebit] Si dominus acquirat nouam terram, non erit interdicta, niſi eſſet expreſſum, nec ſi vẽdit, vel perdit ſuam, per hoc tollitur interdictum ſecundũ Gemi. ibidẽ. Et de his omnibus habetur per Cald. vbi ſupra, verſi. Sed quid ſi is, cũ duob. ſeq.

g Reſ. quòd ſic] idem Cal. 2. par. 7. col. verſi. viſo de ſpẽ. Et no. Archi. Ioan. An. & Ge. in d. c. ſi ciuitas, in prin.

a Quia nõ dicit tex.] Vide Cal. vbi ſupra. col. 8. ver. Sed quæ dicantur, vbi concludit vt hic.

b Legis expreſſam] Quæ eſt, nè ſcilicet vilipendi valeat ſentẽtia interdicti. quod fieret, ſi poſſet in ſuburbijs, vel continentibus ædificijs licitè celebrari, vt prius &c. quia licèt celebrari poſſet cum moderatione. c. alma, nõ tamen vt prius.

c Conuenire] Cal. vbi ſupra, q̃rit, vſq; ad quẽ locũ durãt ſuburbia? & dicit, ꝙ ceſſãte ſtatuto, vel conſuetudine ſtaſ arbitrio iudicis, & adhærentia continentibus, vel ſuburbijs non ſunt interdicta, q̃a aliàs ſequeretur, q̃d totus mundus eſſet interdict⁹ ſecundùm eundẽ, vbi ſupra.

d Contigua eccleſiæ] Cõtigua ſunt, quorum extrema ſeinuicem contingunt, ſecundũ glo. in c. ſi ciuitas. Et vide. ſ. continuũ. §. 1. idẽ dic, quando polluitur eccleſia, de quo ſ. conſecratio. 4. §. primo.

e Vel ſuſpendere] Nã excõicatio, ſuſpenſio, & interdictũ multis a pari procedunt, vt colligitur in d. ca. quærenti, & facit. c. is cui, de ſenten. excõ. lib. 6. vide Cal. 3. membro principali de eccleſiaſtico interdicto.

f C. quia pontificali.] & contra graduatos debet procedi cum aliqua modeſtia ꝑ illum text.

g Vel religioſis] Vt patet in fratribus Minoribus, vel prædicatoribus. Secus, ſi eſſet priuilegiatus aliquis frater, nè poſſet interdici, quia hoc priuilegium ceſſat, ſi ordinarius vult ferre ſententiam contra eum.

h Quòd non] & hoc, niſi haberet autoritatem epiſcopalem, ſiue ius epiſcopale in ipſa eccleſia ſecundũ gl. in d. c. quæſiuit; vide Cald. 3. membro principali, verſi. ego puto, cũ ſeq. & ẽt ſupra eodẽ mẽbro, ver. dixi: 2.

i Prouide attendẽtes.] Cal. 2. parte. 6. col. verſic. item quęro, vult d. extrauagantẽ non habere locũ in ſpeciali interdicto eccleſiæ, q̃a, quod de nouo prohibetur in vno caſu, non habet locũ in alio. l. ſi verò. §. de viro, ff. ſo. matri. & de reſcrip. c. ſuſceptum. c. ſi ſñia. 2. & 3 reſponſo, de ſent. exc. li. 6. vnde interdictum latum in commune, populum, ciues, incolas, vniuerſitatem ſub his nominibus appellatiuis, eſt generale, ar. c. alma. §. illis, de ſentẽ. excommu. lib. 6. ſicut enim interdicto loco propter delictũ populi, vel ciuium ſingulares perſonę loci intelliguntur ĩterdictę. d. c. ſi ſententia, & ſic dicitur generale interdictũ. c. cũ ꝓcib⁹, de verb ſigni. ſicut & illud, q̃a vbi vnũ ꝓpter alterũ, vtrobiq; tñ vnũ. 1. di c. ſi cõſuetudo. vñ dicit, ꝙ dicto caſu hẽt locũ hæc extrauagãs ſaltẽ de mente, etiã ſi verba illicere dicantur. 1. q. 1. ca. marchi. cum ſeq.

ctè introducẽtes ad ciuitatẽ. Gl. ĩ d. c. ſi ciuitas, in ver. ꝯtinentib⁹, dicit, ꝙ arbitrio iudicis ẽ relinquendũ, q̃ dicanſ ꝯtinẽtia ædificia, q̃a ſi dicit text. [a] Contiguis, ſed Cõtinẽtibus, legiſtę verò in l. 2. & l. ędificia, & l. q̃ incõtinẽtib⁹, ff. de ver. ſig. quaſi in idẽ coincidũt. Ego verò quò ad hoc attẽderẽ ad rõnẽ legis expſſam, [b] & dicerẽ oĩa illa dici ꝯtinẽtia ædificia, q̃ ita ſunt prope ciuitatẽ, ꝙ ĩ illis celebrãdo contẽneret eccleſiaſtica cẽſura, puta q̃a quaſi ita cõmodè eò ꝯuenire [c] pñt, ſicut ſi nõ eẽt ĩterdictũ, ſed vbi nõ cõtẽnitur ꝓp hoc, puta diſtat ꝑ miliare, & eſt valde laborioſũ illuc ire, nec paſſim popul⁹ ꝑt eò cõuenire, tũc nõ acciperetur ſub hac ſignatione.

5 Vtrũ dño vendẽte terrã ĩterdictã ſiue gñaliter, ſiue ſpãliter, aut ſingulariter alicui dño, qui non eſt in culpa, ceſſet interdictũ? Rñ. ꝙ non ſm Ge. in d. c. ſi ſñia, q̃a ſecum portat onus ſuũ.

6 Vtrũ dño emente terrã poſt latam ſententiã interdicti ꝯ omnẽ ſuam terram, ſit illa terra interdicta? Rñ. ſm Ge. in d. c. ſi ſententia, ꝙ non, niſi lator interdicti expreſſiſſet nedum terram habitam, ſed habendam.

7 Vtrũ interdicta eccleſia ſit interdictũ cœmeteriũ, vel ei⁹ capella? Rñ. ꝙ ſic, ſi capella, vel cęmeteriũ ſunt ꝯtigua eccleſiæ; [d] aliàs nõ. & iõ in non cõtiguis poſſet celebrari d. c. ſi ciuitas. § fi.

INTERDICTVM. 3. tã ꝑſonarũ, q̃ locorũ q̃s ꝑt ponere? Rñ. ꝙ oẽs illi, q̃ pñt excõicare, vel ſuſpẽdere [e] rõne iuriſditionis ordinariæ, vel delegatæ, quã hñt ſuꝑ illos, quos volũt interdicere, de ver. ſig. q̃rẽti, de offi. dele. c. q̃a põtificali, [f] li. 6. & quis ꝑt excõicare, habes ſ. Excommunicatio. 1. §. 3.

1 Vtrũ epi poſſint interdicere ꝑſonas ſingulares eccleſiaſticas, vel ſeculares, aut eorũ loca, vel terras, q̃ hñt priuilegiũ, nè pñt ĩterdici? Rñ. ꝙ ſic, & ẽt excõicare, niſi talia priuilegia ſint ꝯceſſa regibus, vel reginis, aut eorũ filij, vel religioſis, [g] nõ rõne ꝑſonæ, ſed ordinũ, vel locorũ, vt in c. nè aliqui, de priui. li. 6. nec ẽt pñt interdicere exemptos ẽt indirectè, puta interdicẽdo, nè eis vẽdant, aut cõicent, & contrafacientes ſunt puniendi. c. quanto, de priuil. rõne tñ delicti, & ꝯctus poſſet, vt ſ. exẽptus. §. 8. vt ſi eſſet frater Minor, vt ibidẽ.

2 Vtrũ canõici ecclę cathedralis poſsĩt poneř ĩ aliquo loco, vł eccľa ĩterdictũ? Rñ. ꝙ ñ, [h] ſine aſsẽſu epi, c. q̃ſiuit, d̃ his, q̃ ſiũt a ma. par c.

3 Pro qua cã ꝑt poni ĩterdictũ. Rñ. ꝙ ꝓ ſubſidio pecuniario, vł d̃bito pecunię, vel alteri⁹ quãtitatis laicus aliq̃s non ꝑt interdici, niſi ex ſpãli autoritate ſedis apoſtolicę. & expſſa; aliàs nõ tenet, ſi ponaſ, ꝑ extrauagãtẽ Bonifacij. 8. q̃ incipit, Prouide attẽdẽtes. [i] Ponendũ

eſt igitur pro culpa aut domini, aut populi, & huiuſmodi, non ſingularis alicui[a] perſonę, quæ officium non habet generale, vt patet in c.ſane, el 2. de offi. dele. & in c. non eſt nobis, de ſpon.

4 Quomodo debet poni? Rñ. q̀ pręcedēte monitione, & ĩ ſcriptis, quæ ſcriptura [a] contineat cām, ſicut & de excōicatiōe dictũ eſt ſupra, Excōmunicatio. 2. §. 1. & 2.

5 Vtrum ſit aliqua, forma verborum ſeruanda? Reſpō. q̀ non neceſſariò, ſed ſufficit dicere. Nos propter talē cauſam, regnum, vel caſtrũ, vel eccleſiam talē ſupponimus interdicto, & huiuſmodi, vt no. in d. c. ſane, el. 2. & c. non eſt nobis,

INTERDICTVM. 4. In quibus caſibus incurritur interdictum? Reſ. q̀ generale interdictum, & ſpeciale locorũ in nouem caſibus incurritur ipſo iure. Primus ſecũdũ Cal. 4. membro, ver. interdum, quando ciuitas, ĩ qua moritur ſummus pontifex, non ſeruat diſpoſitionem c. vbi periculum, de electio. lib. 6. quia tunc ipſo facto eſt interdicta, [b] & eſt priuata pontificali dignitate, vt ibidem. Secundus ſecundùm Cal. vbi ſupra, verſi. interdicta, quando ciuitas dat auxilium, conſilium, vel fauorem inſecutoribus Cardinalium, aut captoribus, aut percuſſoribus, vel mandatoribus prædictorũ, aut ſocijs talia facientium, vel ſi intra menſem ſaltem tales delinquentes non punierit, ſi pōt, ipſo facto eſt interdicta, de pęnis c. fęlicis, li. 6. excipitur Roma. Terti⁹, qñ collegiũ, [c] vel vniuerſitas ab eccleſijs, vel ab eccleſiaſticis perſonis exigit pēdagia, guidagia, vel alia per ſe, vel per alium de rebus ſuis, quas non cā negociandi deferunt, aut ad huiuſmodi ſoluenda cōpellit, tunc ipſo facto oīs ciuitas, caſtrum, vel villa, aut alius locus dictæ vniuerſitatis, vel collegij ſubiacet interdicto, de cenſi. c. quanquam, li. 6. Quartus, quādo collegiũ vel vniuerſitas, aut Archiepiſcopi, vel Epi, & alij tā ſuperiores quàm inferiores eccleſiaſtici ſuſtinent pęnā, quā incurrerunt, in conducendo, aut locando domos vſurarijs alienigenis, q̃ eis imponitur in c. 1. de vſuris, li. 6. per menſem, de qua habes, Vſura. 2. §. 13. nam poſt menſem terrę omnes ipſorum ſunt interdictæ, quandiu ijdem vſurarij in eis commorantur, vt in d. capit. 1. Quintus, quando clerici, vel religioſi inducunt aliquem ad vouēdum, aut promittendum de ſepultura, ſi in eorum eccleſia, vel cœmeterio eum ſepeliant; tunc, ſi intra decēdium eccleſię, vbi de iure venit ſepeliendus, omnia, quæ occaſione ſepulturæ habuerunt, non reſtituent, ēt ſi non petantur, & cadauer, ſi petatur, ipſo facto eorum eccleſiæ, & cęmeteria ſunt interdicta, c. 1. incipit, animarum periculis, de ſepul. li. 6. & tandiu durat, donec plenè ſatisfecerint, vt ibid. Sextus, quando ciuitas committit aliquid in Epm ſuum, vt capiatur, percutiatur, bāniatur, ipſo facto eſt interdicta. Cle. ſi quis ſuadente, de pœnis. Septimus quilibet locus, vel loca, in quibus Eps detinetur inuit⁹, ſunt interdicta ipſo iure. d. Cle. ſi qs ſuadēte. Octau⁹, qñ religioſi exēpti eccleſias, & decimas recipiũt a laicis ſine cōſenſu dięceſanorũ vel excōicatos admittũt ad diuina, ſeu interdictos nominatim, aut inſtituũt, vel deſtituũt incōſultis Epis in eccleſijs non ſibi pleno iure [d] ſubiectis, vel qñ hoſpitalarij, & tēplarij pluſquā ſemel in anno celebrant in eccleſia poſita in loco interdicto, vel defendunt, nè confratres exemptorum, ſeu ipſorum oblati, qui in totum non ſe tranſtulerunt, poſſint iudicari a locorum ordinarijs; tunc eccleſię eorum ipſo facto ſunt interdictę, ſecundùm gloſ. fin. in fine in capitul. primo, de iureiurand. libro ſexto, & Archidia. in capitul. Epiſcoporum, de priuileg. libro ſexto, & ſequitur Panormitan. in capitu. cum & plantare, in fine

a Quæ ſcriptura] De hoc. §. & præce. vide Cal. 4. membro principali vbi etiam vult, quòd ſi ꝓpter dē ictum, vel a iure feratur, non ſit monitio neceſſaria.

b Eſt interdicta] & ſimiliter eſt priuata dignitate pontificali, ſed excipitur Roma, quia ſi ipſa in hoc puniretur, etiam inferiores eccleſiæ eſſent punitæ, cum Romanus pontifex ſit totius orbis epiſcopus, ad idem 25. quæſtio. 2. ita nos. De hoc per Cal. 3. membro principali, verſ. quandoque profertur.

c Quando collegium] Intellige, etiam ſi eſſet locus, vel collegium eccleſiaſticum, vt dicit gl. in d. c. quamquā & facit. ff. ſi ſerui. vendice. l. altius, & de dec. c. quamuis, & de na. ex li. ven. ca. vno. nec relaxatur, niſi plenè ſatisfecerit, vt ibi dicit tex. ſingularis autem perſona eſſet excommunicata, vt patet ibidem. De quo dic, vt ſupra excommunicatio. 7. caſu. 23. & ſic propter delictum vnius tota congregatio punietur. De quib⁹ dic vt j. ſepultura §. 35. ĩ poſt.

d Pleno iure] Ideſt vtroq. ſcilicet quo ad temporalia, & ſpiritualia.

fine de priui. & facit c. ſi qs ſuadente. 17. q 4. quāuis gl. fi. in d. c. cum & plantare & cōiter doct. ibidem teneāt, q̀ non ſunt ipſo iure. Sed prima opin. mihi videt̃ verior. [a] Nonus, eccleſia dr̃ ĩterdicta, qñ eſt polluta humano ſanguine, vel ſemine de quo dic vt ſ̃. Conſecratio eccleſię §. 8. Decimò incurritur interdictũ regni, caſtri, vel loci, qñ dñs eorũ impedit, nè legat⁹, aut nuncius Papæ poſſit exequi ſuũ officium, & tandiu, donec perſtiterit in tali contumacia, c. ſuper gentes, de offi. leg lib. 6. extrauagans eſt. Aduerte tñ hic, q̀ licèt in ſupradictis caſibus aliqua terra, vel ciuitas, vel eccleſia ipſo iure ſubijciatur interdicto, non tñ tenetur qs illud ſeruare ante declarationē per iudicem fiendā, ita, q̀ in ea celebrans ante dictam declarationē non incidit in pœnas ſtatutas contra non ſeruantes interdictũ, de quibus j̃. dicetur, Interdictum, vij. & hoc propter conſtitutionem Conſtan. Concilij, de qua ſ̃. Excommunicatio. 8. §. 1.

1 In quibus caſibus incurritur interdictum gñale, vel ſpāle perſonarũ ipſo iure? Rñ. q̀ in quatuor caſibus. Primus, qñ Epiſcopus, communitas, vel vniuerſitas imponit, exigit, vel recipit collectas ab eccleſiaſticis &c. de quibus in c. clericis, de immu. eccl. lib. 6 ſeu quando bona depoſita in eccleſijs arreſtauerit, occupauerit, vel arreſtari, aut occupari fecerit, ſeu dederit in his auxilium, conſilium, vel fauorem ſcienter, ipſo facto eſt interdicta, nec abſoluitur, niſi de ſpeciali mandato ſedis apoſtolicæ, nō obſtantibus quibuſcunq; priuilegijs, vt in d. c. clericis, quæ tamen vacat per Cle. vnicam eod. tit. ſ. quantum ad illud vltimum. Secundus, qñ vniuerſitas, vel collegium permittit in terris ſuis vſurarios alienigenas cōducere domos, vel eis locat ad exercendum fœnus, ipſo facto eſt interdicta, c. 1. de vſuris. lib. 6. de hoc Cald. 3. membro, ver. item a iure. Tertius, quando perſona eccleſiaſtica regularis, aut ſœcularis, quātumcunq; exempta, & cuiuſcunq; ordinis aut ſtatus exiſtat, ſcienter celebrat, vel celebrari facit in locis interdictis, niſi ſm permiſſionem iuris, vel excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, vel ſacramenta, aut ſepulturam admittit, tunc ipſo facto eſt interdicta ab ingreſſu eccleſię, & tandiu, donec ſatisfecerit ad arbitriũ eius, cuius ſententiam contempſerunt, ca. epiſcoporum, de priui. lib. 6. Hodie tamen ſepelientes excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, ſunt excommunicati ipſo facto, Cle. eos, de ſepultu. Quartus, quando vniuerſitas concedit repreſalias, [b] aut conceſſas extendit ad perſonas eccleſiaſticas, vel eorum bona, niſi intra menſem reuocet, ipſo facto eſt interdicta, c. & ſi pignorationes, de iniur. lib. 6. Sunt alij caſus interdicti, de quibus j̃. ſuſpēſio, primo; qui poti⁹ ſuſpēſiones noīantur, q̃ interdictum, cum ēt caſu tertio præcedenti.

INTERDICTVM 5. quæ prohibentur tēpore interdicti, vel in loco interdicto exerceri? Reſpon. q̀ omne ſpirituale, quod reducitur ad ſex, vt clarius intelligatur, ſecundũ quod colligo ex Inno. & Pa. & cōmuniter doct. in d. c. non eſt vobis, & c. fin. de exceſ. prælа. & c. q̀ in te, de pœ. & re. & c. ſi. de ſen. exc. lib. 6. Vnde aduerte & no. bene, q̀ quicquid pertinet ad aliquod ſex infra poſitorum, intelligitur ſemper prohibitum tempore interdicti, niſi vbi inuenitur in iure ſpecialiter conceſſum.

1 Et primò prohibetur omne exercitium deputatũ certo ordini eccleſiaſtico. Et hoc procedit, ſiue ſint clerici presbyteri, ſiue inferiores, vt no. Pa. in c. 2. 3. not. de cle. exc. mi. Et dicitur exercere officium deputatũ certo ordini, puta quando dicit epiſtolam vt ſubdiaconus, euangelium vt diaconus, vel offerendo calicem, vrceos, & huiuſmodi vt lector, vel exorciſta, & huiuſmodi, vel dicendo matutinum, & aliud officium vt hebdomadarius, & ſimilia, quæ conueniunt alicui ordini. Facit. c. ſi quis epiſcopus, el 2. 11. q. 3. vnde talia exercentes ſunt irregulares ipſo facto. [c] Secus eſſet, ſi exerceret aliquod, quod nō eſt deputatũ certo ordini

a Mihi videt̃ verior] Quia dicit text. ſubiaceant, vt ſ̃. excommunicatio. 2. §. 7.

b Concedit repreſalias] an iſtę repreſaliæ ſint licitæ, vide j̃. repreſalia. ponit hunc caſum Calde. 3. mẽbro principali, ver. item interdicta in ca. iure &c.

c Ipſo facto] Idē tenet Specu. tit. de leg. § iuxta. 8 col. ver. qd de ſimplici cape. vbi ſu. vide Domi. in c. acolyt⁹. 33. diſt. & Arch. in d. c. ſi quis epiſcopus, & Ioan. Cald. in tractat. de eccleſiaſtico interdicto. Idem tenet Pan. latius in d. c. ſi de cler. excom. mi. poſt Inno. vide, irregularitas. 1. §. 4.

ordini eccleſiaſtico, ſicut cantans reſpõſoria, vel pſalmos non officiando principaliter, ſed tanquam quilibet alius laicus. Itẽ nec auditio diuinorũ pertineat ad certũ ordinẽ,[a] & talia exercentes tpe interdicti non erunt irregulares, niſi autorizando audirẽt diuina, puta quia plarus facit celebrare, q̃a ſic eſſet irregularis [b] ſm gloſ. in ver. celebrari, in Cle. Archiepiſcopi, de pri.

2 Vtrum benedictio ſolẽnis Epi ſit prohibita tali tẽpore? Rñ. q sic, q̃a eã facit ratione ordinis. 95. di. c. ecce ego, niſi in feſtiuitatibus, de quibus infra, nõ autem ſimplex prohibetur, nec benedictio [c] peræ, vel baculi peregrinorũ, quia non pertinent ad ordinẽ, & idẽ poteſt dici de benedictiõe veſtimentorum illorum, qui volunt intrare monaſteriũ, vel tertium ordinem beati Franciſci, q licitè põt fieri.

3 Secundò ꝓhibetur miniſtratio ſacramẽtorũ, exceptis eo mõ, quo conceduntur de iure, de quo vide infra in c. ſequ.

4 Tertiò ꝓhibet̃ celebratio diuinorũ,[d] vt in c. I nſo. de ſen. exc. de cle. exc. mini. c. 2. & 3. Sed q̃d venit, hic nomine diuini officij? dic ſolũmodo ordinatũ in breuiario, vel miſſali, vt infra patet in c. ſe. §. 1. cũ ſequẽ.

5 Quartò ꝓhibet̃ collatio ordinũ, niſi vt j. dicã ĩ c. ſe.

6 Quintò ꝓhibet̃ ſepultura eccleſiaſtica, tñ extra cœmeteriũ, & eccleſiã licet ſine officio, cũ officio non, aliter cleric9 incurreret pęnas poſitas contra tales, de quib. infra dicetur ĩ c. ſeq.

7 Sextò pulſatio campanarũ, arg. d. c. alma. Si tñ laici pulſarẽt ſine eorũ conſenſu clerici excuſant̃ ſm Ioã. de deo. Hoc intelligo de pulſatione ꝓ horis canonicis, q̃a Aue Maria, vel cãpanæ de feſto, vel pro alio ſigno, q̃ ꝓ horis, non credo ſint ꝓhibitæ. Septimò apertio ianuæ eccleſiæ tempore celebrationis officij, niſi prout infra dicitur in c. ſe.

ſubdit Gemi. de fratribus Minoribus, qui tranſitum ſuũ habent per alium locũ, quia admittuntur, cũ non ſint extranei, licèt non habeant vocem.

8 Vtrum præfata ita prohibeantur in eccleſijs exemptis, ſicut in alijs? Rñ. q ſic, vt in c. autoritate, de priu. li. 6. & ita ſeruabũt ſicut faciunt aliæ eccleſiæ celebrando ſm modificationem c. alma, de ſent. exc. lib. 6.

INTERDICTVM 6. quę cõceduntur tempore interdicti genaralis locorum, vel ſpãlis, vel ſingularis? Reſ. q vndecim.

1 Primum celebratio officiorum diuinorum, & miſſarũ in eccleſijs, & monaſterijs ſicut fiebat ante interdictum, [e] cum iſta modificatione tamẽ, ſ. ſubmiſſa voce, [f] ianuis clauſis, cãpanis non pulſatis, excõmunicatis & interdictis excluſis, in d. c. alma. §. adijcimus. Aduerte hic, q iſtud ca. alma, loquitur de generali, & ſpeciali interdicto tam hominum, quã locorum, non de ſingulari interdicto alicuius eccleſiæ, ſm gloſſ. in ver. eccleſijs, in d. §. adijcimus, & ideo ibi non poſſet celebrari. Quod nota bene, quia pauci aduertunt.

2 Sed quęro, à quibus celebrari debent præſata diuina? Reſ. Arc. in d. ca. alma, q a proprijs clericis eccleſiarum, vel monaſteriorum monachis, niſi & ipſi eſſent interdicti, vt ſupra, Interdictum. 1. §. 11.

3 Qui poſſunt admitti ad iſta diuina? Reſpon. q nullus, niſi clerici, aut monachi illarum eccleſiarum, in quibus celebrantur, vñ aliarũ eccleſiarum clerici, vel monaſteriorum monachi non põt admitti ſm Archid. in d. c. alma. Cald. tamen de eccleſiaſtico interdicto. 6. membro, ver. ſed reuocatur in dubium, vt refert Gemi. in d. c. alma in §. adijcimus. q. . tenet, q poſt factũ nõ eſſent irregulares, ſed ante factũ nõ auderet conſulere, q q̃s admitteret religioſos, vel clericos extraneos. Fed. cõ. 99. dicit, q videtur abſurdũ tales ñ admittere, [g] & Io. An. dicit

a Ordinem] vel ſi benedicat mẽſam, vt in c. quãdo. 40. diſt.
b Irregularis] De hoc dictũ eſt infra, irregularitas. 1. § 40.
c Benedictio] Vt eſt illa, Sit nomen domini benedictum, de qua per gloſ. in Clem. Archiepiſcopo, de priuil. in ver. bñdicat.
d Celebratio diuinorum] Pradicatio cõceditur toties, quoties expedire videbitur. d. c. reſpõſo.
e Ante interdictum] Dicit tex. in d. c. qm in re, de pœ. & remiſ. q bini & bini, vel ſimul tres põt dicere horas canonicas.
f Submiſſa voce] ita, q exterius audiri non poſſint.
g Non admittere] & tenendo opi. Arch. dicit illud non procedere in fratrib9, qui tranſitum faciunt per cõuentum loci interdicti de licentia ſuperioris, poſſẽt enim admitti, q̃a quoad officia diuina, & eccleſiaſtica ſacramenta poſſunt dici illius conuentus, ad quem declinant, ſicut dicim9 de parochiano, q poteſt confiteri illi ſacerdoti, in cuius parochiam declinat, & ibi ſepeliret, ſi decederet non electa ſepultura, de quo no. Archi. in c. 1. de ſepul. li. 6. & no. in cap. omnis, de pœniten. & rem.

dicit, q eſt nimis durum tenere, q non admittãtur. Et credo, q ſit verius, q poſſunt admitti oẽs clerici aut religioſi aliarum eccleſiarum, & verbũ tã canonici,[a] q̃ clerici eccleſiarũ reſtringit ad diſtributionem, non auditionẽ, ſeu celebrationẽ, quam permittit ſicut prius poterãt intereſſe, & nũc ſimiliter. Facit ad hoc d. c. q in te. Sęculares autẽ de terris nõ interdictis nullo mõ poſſunt admitti, vt in c. licet. de pri. li. 6. c. quoniam epiſcopi, de priuile. lib. 6. quia quod per priuilegium vni conceditur, alteri denegatũ comprobat̃.

4 Vtrum, cum alicui ſingulari perſonæ cõceditur, vt modo præmiſſo, ſcilicet ianuis clauſis &c. poſſit celebrare, vel audire diuina tpe interdicti, eius familiares, qui non dederunt cãm & domeſtici poſſint admitti ad audiendũ, & celebrandũ ſibi officium diuinum? Rñ. q ſic, vt in d. c. licèt vobis. §. cũ conceditur. Et q̃d comprehendatur ſub iſtis, vide ſupra, Familia, niſi ob iſtam cauſam in fraudem ſint aſſumpti, c. vlti. de ver. ſigni. li. 6. Vbi ponitur, qui dicantur ſui clerici.

5 Quid ſi non ſit ſingularis perſona, ſed conuentus aut collegium, cui conceditur auditio diuinorum tempore interdicti, nunquid eius familiares domeſtici ſimiliter ſint admittendi? Reſpon. quòd non, [b] vt in d. ca. licèt vobis. §. non, niſi ſuper & hoc habeant priuilegium, vt ibi.

6 Quid ſi in conuentu, vel collegio non ſunt niſi tres, quorum duo ſunt infirmi, nũquid, terti9 poterit celebrare cum familiaris? Reſ. Hoſt. in c. q nonnullis, de priuile. q ſic, nè priuilegiũ ſit inutile, ſicut conceditur ſingulari pſonę, vt in d. c. licèt, dummodò non dederit cãm interdicto, vt in d. c. licèt. Archi. dubitat, [c] ſed ego credo verum dictum Hoſt. & ſequitur Ioan. And. in d. c. licet, in glo. in d. §. non ſic.

7 Quomõ debet intelligi priuilegiũ, quo conceditur aliquibus religioſis, quòd tempore interdicti, poſſint recipere ad diuina cõfratres ſuos? Rñ. q debet intelligi de illis confratribus, q̃ licèt in ſęculo remanẽt, tñ eorũ ordini ſunt oblati, mutato habitu ſœculari, vel etiã qui inter viuos bona ſua dederunt eis retento vſufructu in vita ſua, vt in c. vt priuilegia. §. 1. de priuile. & in c. cum & plantare. §. de cõfratribus, ibidem.

8 Quid ſi priuilegiati, vt admittantur tẽpore interdicti, dederunt cauſam interdicto, vel eorũ culpa, dolo, vel fraude fuit interdicti ſententia prolata, vel ad perpetrãdum delictum, cuius occaſione interdictũ latum extitit, dederũt auxilium, conſiliũ, vel fauorem? Rñ q non obſtãte priuilegio nullo modo admitti põt, vt ĩ d. c. licèt. §. fi.

9 Quæ miſſa poteſt celebrari? Reſ. Ge. §. adijcimus. 3. q. in d. c. alma, recitat, & ſequitur Ioan. An. & Cal. de eccleſiaſtico interdicto membro. 6. ver. dubitant quidam, q ẽt peculiaris,[d] licèt Io. Mo. tenuerit, q ſolùm conuentualis poterit celebrari.

10 Conceditur aliquibus, vt tpe generalis, vel ſpãlis interdicti locorũ poſſint celebrare in ſuis feſtis, ianuis apertis, ſicut Minorib9, & Prædicatorib9, nunquid poterũt tales alios admittere ad celebrãdũ? Reſ. Innoc.[e] & Hoſt. in c. vt priuilegia, de priui. q ſi priuilegiũ ſit eis datũ pſonaliter, non põt. & tũc pſonaliter cõcedit̃, cũ dr̃, Cõcedim9 vobis, vt poſsitis celebrare. Si verò pſonaliter nõ eſſet datũ, ſicut cũ dr̃, Cõcedimus vobis, vt in veſtris eccleſijs celebret̃, tũc põt admittere alios ad celebrãdũ, & ſic eſt priuilegiũ fratrũ minorũ, & pdicatorũ.

11 Vtrum ſœculares, & quicunq; alij poſſint extra eccleſiam prædicta diuina officia auſcultare? Reſ. Hoſt. quòd excommunicatis, & interdictis non licet audire diuina. neque licet clericis ita altè dicere, q audiantur de foris. Intellige ſtudioſè, poſſunt enim ita altè dicere, q ſe audiant in choro adinuicem, etiam ſi ſic dicendo audirẽtur ab

a Et verbum canonici] vult ſic opponere d. §. adijcimus, dicit, q canonicis, & clericis, qui horis canonicis interſunt, debent dari diſtributiones, & ſic non loquitur de alijs, ſed reſponde, q Papa vult hoc ſolũ intelligi de diſtributionib9, quæ fiunt in eccleſijs.
b Reſpõ. q nõ] Ratio diuerſitatis eſt, quia in præce. caſu priuilegium alias poſſet eſſe inutile, quod eſſe nõ debet, c. in his, de priuile. li. 6. Sed in hoc caſu conuentus poteſt celebrare ſine familiaribus, & iõ priuilegium eſt reſtringendum. c. vt priuilegia, de priuile. verſus fin.
c Archid. dubitat] Quia priuilegium eſt conuentus, non aliorum. Aut ergo ſolus celebret, aut abſtineat ſecundum eum.
d Quod etiã peculiaris] & dicit Gemi ſecundum Ioan. An. q hoc ſeruat generalis eccleſia.
e Reſpon. Inn.] Innoc. ibi nulla facit diſtinctionem.

a. Vide an obſtet conc. Trid. c. 12. ſeſſ. 25. P. V.

b Gemi. in d. c. alma] In. §. fin. ver. in eadẽ glo. ibi, Cõpletoriũ, vbi allegat Cal. de eccleſiaſtico, ver. ſed quomodo recipitur, vbi concor. cum Io. Andr. ſcilicet ꝙ poſt factum tenenda eſſet opi. Archi. & dicit, ꝙ completoriũ diei ſemper attribuit illi diei ſecundùm quod obſeruat eccleſia. Nã completorium in feſto duplici celebratur tanquã pro feſto duplici. Sed tex. d. ca. alma, permittit celebrationem diuinorũ in feſtis iſtis duplicibꝰ: ergo comprehẽdetur etiam cõpletorium, vide latiꝰ ꝑ eum.

ab extra, ar. d. c. alma. Similiter non eſt eis aperiẽda feneſtra, vel hoſtiũ, vt videãt eleuationẽ corporis Chriſti, & hmõi, nec pax extra portanda, nec ad offertoriũ poſt euangeliũ admittẽdi. Ad prædicationem tñ pñt admitti liberè, nec diſtinguitur, an dederint cauſã, vel non, vel ſint excommunicati, vel nõ, vt in c. reſponſo, de ſen. exc. iuncto. c. epiſcopus nullũ, de conſ. di. 1.

12 Vtrum dicentes officiũ per viam, vel extra eccleſiã tẽpore interdicti gñalis, vel ſpecialis locorũ frãgant interdictũ? Rñ. ꝙ ſi hoc faciãt ſtudioſè, vt ſœculares audiant, ſic violãt interdictũ, probatur, ar. c. ſi. de priu. li. 6. vbi patet, ꝙ ẽt celebratio diuinorum extra eccleſiã prohibetur tali tẽpore. Secus aũt, ſi ſic dicendo a caſu ſœculares tranſeũtes audiant, tum quia quod modicũ eſt, rõ apprehẽdit quaſi nihil. 2. phyſi. tũ qa non ꝯ rationem legis, & hoc verius.

13 Vtrum liceat clericis, vel laicis in loco interdicto legere. i. explanare euangelium, vel pſalmos, & huiuſmodi? Rñ. ꝙ ſic, ſicut & prædicare, ſicut ante dictum eſt.

14 Vtrum tpe generalis, vel ſpecialis interdicti locorũ poſſint ſeculares, & alij orare in eccleſia oratione priuata? Rñ. Monal. ꝙ ſic, quia talis actus non cõtinetur ſub aliquo prohibitorũ, vt patet ſ. Itẽ tenet Rod. ꝙ ẽt ſi ſint ipſi orãtes interdicti, vel illa eccleſia, poſſunt orare oratione priuata.

15 Vtrum introductio poſt partum, & benedictio nuptialis poſſit celebrari tẽpore interdicti? Rñ. Hoſt. tenuit ꝙ non licet, & de bñdictione nuptiali dic, vt infra. §. 30.

16 Secundũ, qđ conceditur eſt celebratio diuinorũ officiorum, & miſſarũ alta voce, & ſolenniter, ianuis apertis, pulſatis cãpanis, & oibꝰ interdictis admiſſis, ſolũmodò excõicatis excluſis. Et hoc ſolũ conceditur in feſtiuitatibus Natalis dñi, Paſchæ, & Pẽtecoſtes, & Aſſũptionis virginis glorioſæ. Ita tñ, ꝙ illi quorũ cã interdictum eſt latũ, altari non appropinquent, vt in d. c. alma. Extenditur hoc c. ad feſtũ corporis Chriſti & eius octauã per Martinũ. 5. & Eugeniũ. 4. in extraua. quæ incipit. Excellentiſſimi. Sed aduerte, ꝙ iſta celebratio ſi fieret ab interdictis pſonis, eſſent irregulares, vt ſ. patet. Similiter ſi eccleſia eſſet ſpecialiter interdicta, qa d. c. alma, intelligitur, quando ĩterdictũ eſt generale loci, vel ſpeciale, ſm gl. ibid. in ver. eccleſijs, & in §. adijcimus.

17 Vtrum habentes [a] priuilegia, vt in ſuis feſtiuitatibus celebrare poſſint, vt ſunt Minores, & prædicatores, vel in ſuo iocundo aduentu, vt de templarijs dicitur in cap. vt priuilegia, de priui poſſint celebrare non ſeruata moderatione huius. c. alma? Rñ. Io. An. in gl. in ver. conceſſis, ſub. § cæteris, & Arch. in d. c. alma, ꝙ nõ, qa eorũ priuilegia ꝑ iſtud c. reuocant quoad hoc. Secꝰ, ſi priuilegia obtinuerũt poſt illud capitulũ, alma.

18 Quero, qua hora dies inchoabitur? Rñ. Io. Mo. in d. c. alma, ꝙ quando dies incipit luceſcere, quia dies dicitur à diam, quod eſt clarũ, & mane, & veſperam comprehẽdit, iuxta illud, factum eſt veſpere, & mane dies vnꝰ, de of. dele. c. conſuluit, in autẽ. de iudi. §. ſedebunt. Io. An. ibi. dicit, ꝙ incipit in vigilia feſti ad veſperas quò ad celebrationem officiorũ, de fer. c. 2. & 75. di. ꝙ dic, & ꝙ continuare poterunt vſq; ad veſperas craſtinæ diei incluſiuè. Sed cõpletorium, & reliqua poſt veſperas cantare non poterunt ſm formã prædictã, c. alma, per iura allegata Archi. verò concordat cũ Io. And. ſed addit, ꝙ in veſperis completoriũ continetur. 11. q. 3. ſiquis epiſcopus, el 2. & 92. diſt. c. vlt. vbi Lauren. Hugo. & Ioã. hoc nor. & hoc dicit probari per d. capi. 2. vbi Alexand. Papa dicit, quòd ſicut magnitudo diei exigit prius incipere, & tardius terminari &c. Item probatur, quia prædicta conceſſio c. alma, eſt gratioſa & fauorabilis, & ſic eſt larga interpretatio fienda, c. quamuis, de præben. lib. 6. & hoc ſequitur Gemi. in d. c. alma, [b] & ſic habet conſuetudo, & ſic tene. Vnde Fede. conſi. 111. dicit, ꝙ ſicut generaliter permittitur celebratio diuinorum officiorum, ſic intelligenda eſt permiſſio generaliter, de quo de coniu. le-

pro.

a Ratione ordinum] vt patet infra, irregularitas. 11. §. 1. & ſupra ĩterdi. 5. §. 1.

b Quàm ſanorum] Ante iſtã decretalem ſani interdicti tpe nõ admittebantur ad pœnitẽtiam, vt dicit Gof. in c. non eſt nobis, de ſponſa. Et allegabat de pœ. di. v. c. propheta uit, & de pœn. & remiſſio. quòd quidã, hæc gl. in d. capi. alma, in ver. ſani.

c In articulo mortis] de quo dic, vt ſupra abſolutio. 3. §. 16. & ſequen.

d C. permittimus] Vbi text. permittit miniſtris eccleſiarum ſemel in hebdomada celebrare tpe interdicti ſecundùm moderationẽ c. alma, pro infirmis, & ſic licitè conficitur corpus Chriſti vt cuſtodiatur pro infirmis pro hoc ca. 1. de cuſto. eucha. Sed tñ qualibet hebdomada debet corpus Chriſti mutari, nè putreſcat. Hoſt. in d. c. permittimꝰ, & ibi Pa. & Pa. in d. c ꝙ in r., dicit, Quid faciet ſacerdos, ſi non habet hoſtiam cõſecratã? Hoſt. decidit, quòd ſufficit credulitas, ſ. crede, & manducaſti., de conſ. d. i. nũquid, & multo minus debet dari ſibi hoſtia non conſecrata, vt refert Pan. Domini nos de Rota, ſic tenuiſſe, quia eſſet committere, idololatriã contra. c. de homine & quod ibi not. de cele. miſ. ſed debet ſacerdos reſeruare hoſtiã vt hic. Si autem tunc nõ haberet ſufficit infirmo credere.

e Gem. in d. c.] in. §. in feſtiuitatibus, 2. quæſt. in fi. refert cum Cal. 6. membro, ver. Sed cum ſupra dixerim.

pro. c. 2. de priui. qa circa, maximè cum hoc ſit fauorabile, & per conſequens ampliandum, & ſit priuilegiũ principis, & ſic latè interpretãdum, & ideò ĩ iſtis feſtiuitatibus pt epiſcopus altaria, & virgines conſecrare, & vela benedicere, & illa imponere monialib. & calices, & paramenta benedicere, & ſimilia, vt eſt benedictio aquę, benedictio abbatiſſæ, & abbatis, qa ſub nomine diuinorum iſta veniunt, quia ſacramẽta non ſunt, cum ſint tantũ. 7. hæc Fed. Similiter poteſt ſacerdos benedicere ſponſas, aquã, & hmõi, & aſperſionẽ facere, cãdelas, & oliuas ſimiliter benedicere. Intellige tamen, ꝙ fiat à pſonis non interdictis, quia ptinent ad ordinem, vt de aqua, de conſ. diſ. 3. c. aquã. De bñdictione paramentorum patet, de con di. 1. c. veſtimenta, & c. conſulto, de ſacra vnctione ca. vnico, in fi. de conſ. eccle. vel alta. c. pe. aliter eſſent irregulares vt patet. Secus eſſet de alijs quæ rõne ordinũ [a] non conueniunt, vt bñdictio mẽſæ, gratiarũ actio poſt menſã, & ſimilia. Limitarẽ tamẽ bñdictionẽ menſæ, & gr̃arum actiones licere, dummodò non fieret in forma officij. An aũt alijs temporibꝰ a dictis feſtiuitatibus hoc poſſit? Rñ. Fed. ibi. ꝙ ſic ſecundũ moderationẽ d. c. alma, & ſm ꝙ diuina officia poſſunt celebrari, aliàs non.

19 Tertiũ, qđ conceditur, eſt pęnitẽtia quorũcunque tã infirmorũ, q̃ ſanorũ, [b] dũmõ excõicati non fuerint. Intellige, ſi fuerũt excõicati pp delictũ, pp qđ interdictũ eſt poſitũ, non de excõicatis ex alia cã, qa ſi ſic ſũt excõicati, non pñt abſolui pterquã in articulo mortis [c]. & exceptis illis, quorum culpa latũ eſt interdictum, vel dederunt auxilium, cõſilium, vel fauorem delicto pp quod latum eſt interdictũ, niſi prius ſatisfecerint, ſi poſſunt, vel de ſatisfaciẽdo præſtiterint idoneã cautionem, aut, ſi hoc non poſſunt, niſi iurauerint, quòd cum poterint, ſatisfacient, & ad ſatisfactionem faciendam per illos, qui poſſunt, & tenentur, dabunt auxilium, conſilium, & fauorem, ac iuxta poſſe ſuum laborabunt ad hoc fideliter, vt in d. c. alma.

20 Vtrũ abſolutio generalis poſſit fieri tẽpore interdicti? Rñ. Io. Cal. ꝙ ſic, quia non eſt officiũ diuinũ, ſed hæc non eſt bona ratio, quia bene pertinet ad ordinem, vnde, ſi talis faciens abſolutionem generalem, eſſet interdictus, efficeretur irregularis, ſed ideò licet, quia ſicut pœnitentia omnibus conceditur, ita & abſolutio ſiue generalis, ſiue particularis.

21 Quartũ, qđ conceditur, eſt ſacramentũ euchariſtiæ, qđ moriẽtibus tñ permittit. c. permittimꝰ, [d] de ſen. exc. & ẽt damnatis ad mortẽ, Cle. 1. de pœni. & remiſ. ſed nunquid debeat eis deferri cum campanella? Reſp. Cald. ꝙ ſic ſecundùm morem conſuetum.

22 Vtrũ ſanis poſſit dari? Reſ. ꝙ non, ẽt ſi ſint ſacerdotes nõ celebrantes, quia quod non eſt conceſſum, intelligitur prohibitũ in pręfatis. 2. q. 5. cõſuluiſti, nec obſtat. c. qđ in te, de pę. & re. vbi dr̃ concedi viaticũ, cui conceditur pnĩa, quia verũ eſt, & propriè tunc dr̃ viaticũ, qñ datur moriẽtib. ſed qñ datur ſanis, non ppriè dr̃ viaticum, ſed euchariſtia, & ideò ſanis ſiue clericis, vel laicis denegat. Intellige ĩ clericis, niſi qñ celebrãt, qa tũc cõicare teneñ. Io. Cal. vt refert Gem. in d. c. [e] alma, dicit ꝙ eſt durum dicere, ꝙ ẽt clericis ſit interdictũ corpus Chriſti. Vnde Gemi. ibid. dicit, ꝙ clericis illius eccleſiæ poteſt concedi corpus Chriſti, quia non eſt eis prohibita participatio ſacramen-

cramen-

cramentorum, nec officiorum diuinorum, vt in d. c. patet, quia pñt ſecretè celebrare, & ſic ſumere corpus Chriſti; & hoc magis placet, & tene, quia veri⁹ eſt.

23 Vtrum ſaltem debeat dari corp⁹ Chriſti illis ſœcularibus, quib⁹ cõceditur audire diuina per c. alma, vt dictũ eſt? Rñ. Arc. in d. c. ꝙ licèt aliq dixerint, ꝙ ſic, tñ verius eſt, ꝙ non; qa ĩ c. ſi ſententia, de ſen. exc. li. 6. ponuntur vt diuerſa auditio diuinorũ; & perceptio ſacramentorum. Et ideò tene, quòd non poteſt dari. a

24 Vtrũ mulierib⁹ ꝑgnãtibus propinquis partui? Rñ. Pa. in d. c. qđ ĩ te, fuit diuerſa opi. ſed ſibi placet, vt cõſidereẽ cõditio mulieris, b & ſi ĩminet ꝑiculũ mortis ꝓbabiliter, tũc poterit eis miniſtrari viaticũ & placet. Idẽ in intrãtib. mare, & obſeſſis ſm ꝓdictã diſtinctio.

25 Vtrum concedatur extrema vnctio? Rñ. ꝙ non, c vt dicit Pa. in c. quod in te. de pœn. & remiſ. dominus Ant. de Butrio in c. non eſt nobis, poſt alios de ſponſa. nec ẽt clericis ſm Io. And. & Cald. 6. membro, & Pa. vbi ſupra.

26 Sed nunquid officiũ recõmendationis aĩæ cõcedatur? Reſp. Cal. vbi ſupra, ꝙ ſic, quia videtur annexũ ſacramento pœnitentię.

27 Quintũ, qđ cõceditur, eſt ſacramẽtũ baptiſmi nedũ paruulorũ, ſed ẽt adultorũ, vt in c. qm̃, d de ſen. exc. li. 6. Et catechiſm⁹, & totũ officiũ baptiſmi tãq̃ acceſſoriũ cõcedit, & tenet Cal. ꝙ ſi ẽt qs baptizaret in eccleſia ĩterdicta ſpãliter non incurreret irregularitatem quamuis, ſi honeſtè alibi poſſit fieri, non liceat. e

28 Sextũ, cõfectio chriſmatis in die Iouis ſancta. d. c. qm̃. Intelligit tñ Arc. ibi ꝙ non põt cõfici alta voce, neque cãpanis pulſatis, ſed cũ moderatione c. alma, ſ. ianuis clauſis, &c. refert Geminia. ibidem.

29 Septimum, quod conceditur, eſt ſacramentũ cõfirmatiõis, e quod ẽt adultis põt exhiberi, d. c. quoniam.

30 Octauũ, qđ conceditur, eſt ſacramentũ matrimonij qđ legitimè põt tali tpe contrahi, ſed benedictio nuptialis ſm Hoſ. ꝓhibet. Pa. in c. non eſt nobis, de ſpõſa. vbi loquitur de ſolennitate matrimoniali, dicit, ꝙ dubitat, ſed mihi vr̃, ꝙ cõceſſo principali cõcedat̃ & acceſſoriũ c. acceſſoriũ, de re. iu. li. 6. Attamẽ ſecurius eſt abſtinere, niſi in diebus, in qb⁹ licet celebrare publicè. Et ſic ĩtellige ſupra e. §. 15.

31 Nonum, quod conceditur, eſt ſepultura eccleſiaſtica, q ſolũ clericis conceditur, qui ſeruauerũt interdictũ, ſine pulſatione campanarũ tamen, & ſolennitate, & cũ ſilentio, d. c. quod in te, & gl. in Cle. eos, de ſepul. in ver. à iure, ſed hodie etiam credo poſſint ſepeliri cum officio ſine nota dicto, per ar. c. cui licet, de reg. iur. li. 6. Secundùm moderationem tamen c. alma, ſecundùm Fede. conſi. 70. etiam cum campanis, & alijs conſuetis in dieb⁹, ĩ quibus poteſt publicè celebrari.

32 Sed qd ſi eccleſia eſt ſpãliter ĩterdicta, nũqd ibi ſepelient? Rñ. In. & Hoſ. ĩ c. tãta, de exce. pla. ꝙ ſm quoſdã nõ pñt ibi ſepeliri. f Hoſ. tñ tenet ꝙ ſic, qa ꝙ facit ĩterdictũ gñale gñaliter, facit ſpãle ſpãliter. l. ſi duo, ĩ. ſi. ff. d' admi. tu. Pa. ĩ c. ꝙ ĩ te. tenet ꝙ clerici eccl'ę ſpãliter interdictę pñt ibi ſepeliri. g

Alij

a Quod nõ põt dari] In d. c. alma, in §. in feſtiuitatibus, vt refert ibi Gem. & qñ hæc hoc limitatur, c. omnis, de pœni. & rem. quo cauetur, vt ĩ die Paſchę &c. quia illud verũ, niſi ſit interdictũ. Idẽ de alijs iuribus ſuadentib⁹ ſumere corpus Chriſti.

b Conditio mulieris] Et cõſuetudo. Et iſta opinio eſt valde rõnabilis, licèt ibi Io. An. dicat ſæpe fuiſſe ĩ facto dubitatum, & obtẽtum, quòd non dicantur decedere.

c Reſpõ. ꝙ nõ] Sed quare poti⁹ conceditur viaticum, quàm extrema vnctio? reſpõdet Pa. in d. c. ꝙ in te, quia ꝑ ipſam vnctionẽ tunc deuenit ad ſacramẽtum, & ſic in ipſa participatione cũ infirmo exhibeatur. Item maior familiaritas cõtrahitur ĩ extrema vnctiõe, vbi dicuntur multæ orationes, quã in exhitiõe corporis Chriſti.

d In c. quoniã] De hoc Pan. in c. permittimus, de ſenten. excõ.

e Sacramentum confirmationis] Et ratio prædictorum eſt, quia conceſſo baptiſmo, & confirmatione tempore interdicti, ſatis eſt cõceſſum cõfici chriſma, qa vet⁹ chriſma nõ debet eſſe vſui, nec de illo veteri chriſmate debet qs chriſmari. Et deponitur ſacerdos, qui de illo veteri chriſmate vngit baptizatum, niſi in mortis articulo, de conſe. diſt. 4. Si quis de alio. Vnde omni anno in die cęnæ, dẽt chriſma confici, & vetus cremari, de conſec. diſt. 3. literis. Si ergo tempore interdicti permittuntur ſacramẽta, ergo & acceſſoria, quod eſt vnum, q. ſ. chriſma cõfici poſſit ĩ die cœnæ. Hæc glo. in d. c. qm̃, in ver. dubium.

f Non poſſunt ibi ſepeliri] hæc fuit opi. Io. An. per tex. in d. ca. quod in te, q̃ loquitur de generali interdicto, & ex gratia conceſſum eſt clericis, ꝙ poſſint, ergo tempore ſpecialis interdicti, ſed tene, vt hic.

g Pñt ibi ſepeliri] Pan. dicit q̃ſtionem eſſe ſibi dubiam, ſed val. de æquum eſt, ꝙ poſſint ibi ſepeliri.

Alij verò, qui nõ ſunt clerici talis eccleſiæ ſpãliter interdictæ, debẽt in eccleſia alia nõ interdicta ſepeliri.

33 Vtrũ pœnitentes, & abſoluti ſint tumulandi in eccleſia, vel cœmeterio ſimiliter, ſicut clerici? Rñ. doc. ꝙ non. a ſi tñ de facto ſepelirentur, nõ ſunt exhumãdi ſm In. in c. ſi. de exceſ. pla. Sed ſi alibi ſepeliant̃ ceſſante interdicto, tunc ſunt ad eccleſias deferendi, b arg. c. a nobis, de ſentẽ. excom.

34 Vtrũ confratres, qui ex priuilegio religioſorũ, quorũ ſunt confratres, admittuntur ad diuina poſſint ſepeliri ĩ eccleſia interdicta? Rñ. ꝙ non, licèt in alijs liberè poſſint eligere ſepeliri. d. c. vt priuilegia. c

35 Vtrũ ſepultura eccleſiaſtica concedatur oĩbus in dieb⁹, in quibus licet celebrare ſolẽniter, vt dictũ ẽ? Rñ. Cald. d tenet, ꝙ ſic, niſi ſpãliter ſint interdicti, vel cãm dederint ĩterdicto; & placet mihi ſua opin. licèt Io. An. in Cle. eos, de ſepul. in gl. in ver. a iure, & Io. de Ligna. e & Ge. in d. c. alma, teneãt ꝯriũ quoad laicos. f Fede. ẽt tenet conſi. 111. ꝙ clerici officiando iſtis feſtiuitatibus circa ſepulturam non efficiũtur irregulares.

36 Vtrũ priuilegiat⁹ tpe ĩterdicti ſup admisſione ad diuina, & receptione ad ſacra poſſit ſepeliri ĩ cęmeterio? Rñ. Cald. vbi ſ. ꝙ ſic, & idẽ vr̃ ẽt, ſi ſolũ eẽt priuilegiat⁹ ſup auditione diuinorũ ſolũ nõ facta mẽtione ſacrorum ꝑ regulã, cui cõtcamus viuo, & ẽt mortuo. g

37 Vtrũ mortuaria, & aliæ oblationes poſſint recipi ꝓ defunctis tpe interdicti, vel ab ipſis interdictis? Rñ. ꝙ ſic, h ſi mortui ſunt pœnitentes, & ꝓ eis orandũ eſt. 11. q. 3. quicunque intra. i

38 Decimum, qđ conceditur, eſt ordinũ collatio, vt no. In. in d. c. nõ eſt nobis. Vr̃ tñ velle, ꝙ ſolũ clericis poſſint dari, ſed non laicis. ſed Pa. in d. c. nõ eſt, dicit, ꝙ poſſet attẽtari, ꝙ ex neceſſitate poterũt ẽt laici ordinari in loco interdicto, ſicut dictũ eſt de chriſmate, cum nõ fiat baptiſmus ſine eo. d. c. qm̃, qa ex quo conceduntur aliqua, quæ non niſi per clericos pñt conferri, cõſequenter ꝑmittunt̃, & ea, ſine qb. k ar. c. qm̃, de ſen. excõ. li. 6. Sed ſine neceſſitate nec laici, nec clerici pñt l ordinari in loco interdicto ſed alibi ordinentur, ſi ipſi non ſunt interdicti, qa pñt.

39 Vndecimũ, quod conceditur, ſed eſt ſpãle epis, & alijs ſuperiorib. vt vbilibet poſſit cũ altari portatili celebrare, & celebrari facere & audire diuina, quamuis ſit interdicta terra, ciuitas, vel caſtrum, ſeruato tñ, qđ dictum eſt, ſcilicet ianuis clauſis, campanis non pulſatis, interdictis excluſis, vt in c. fin. de priuil. libro 6. habetur, & no. ſimile priuilegium, habent fratres Minores, & Prædicatores, capitulo in his, m de priui. & not. in d. c. ſi. in glo. Secus, ſi eſſet interdicta eccleſia, vel aliquis locus ſingularis, qa nec epiſcopus, nec fratres prædicti poſſent ibi celebrare, vt no. Io. An. in c. quęſiuit, de his, quæ ſi. a ma. par. ca. & ſequitur ibi Pa.

40 Duodecimum, quod conceditur, imò præcipitur omnibus obligatis ad dicendum officium, vt illud quotidie, & integrè dicant, licèt ipſi ſpecialiter & ſingulariter ſint interdicti, ſigillatim tamen debẽt dicere, ſicut dictum eſt de excommunicatis ſupra, Horæ. §. 5.

a Qđ nõ] vide gl. in Clẽ. eos, de ſepul. ver. nominatim.

b Deferẽdi] Pa. in d. c. ꝙ in te, & Imò. vbi ſ. allegat in argumentũ c. cũ illorum, de ſenten. excõ.

c C. vt priuilegia] Glo. tamen tenet contrariũ in verſic. à iure, in Clemen. eos, de ſepulturis.

d Reſp. Cal.] 6. mẽbro verſi. ſed horũ, refert Ge. in d. c. alma, ĩ §. in feſtiuitatibus & examinat allegando rõnes ad vtranq; partem.

e Et Io. de Li.] In trac. de eccleſiaſtico interdicto. Allegat etiã Ge. Fede. conſi. 106. tenentẽ hãc opi. & idẽ tenet Car. in d. Clem. eos. 6. quæſtio.

f Quò ad laicos] & fortè opi. iſtorum eſt verior, qa ꝙ nõ eſt ſpãliter conceſſum in d. c. alma, intelligitur ꝓhibitum. Sed opi. Cald. eſt verior.

g Et etiam mortuo] Vt in c. nobis. 2. & in c. ſacris, de ſent. exc.

h Quòd ſic] Ita Innoc. in c. ſi. de exceſ. præla.

i Quicunque intra] & vide quæ no. Pa. in c. a nobis. 2. de ſen. ex. vbi tractat, an poſſit fieri oratio pro eo, q decesſit in pctõ, a quo non fuit abſolutus, oſtenſis tamen ſignis pœnitentiæ.

k Et ſine quibus] Vt e ordinatio clericorum: vñ ſi non eſſent aliq clerici, ꝑdicta ſacramenta ꝑmiſſa cõferrent laici poſſẽt ordinari ad hoc.

l Pñt] Nec in hoc, ſ. vel quandò loc⁹ eſt interdictus, vel quando clerici, & laici ſunt interdicti eſt differentia inter clericos, & laicos.

m C. in his] Per qđ c. not. ꝙ ſine priuilegio nõ ẽ licitum celebrare in loco nõ cõſecrato et cũ altari viatico, quo frequenter vtuntur clerici, qñ celebrant in altari non conſecrato, vt in oratorijs, & capellis dominorũ. Ad idẽ. ca. clericos, & c. vnicuiq;. de conſ. c. di. 1. & cõiter tenetur, ꝙ epſ põt in ſua diœceſi cõcedere iſtud priuilegium, ſed papa in toto mundo. An aũt ſit hodie reuocatũ hoc priuilegium cõceſſum fratribus Minoribus, & Prædicatoribus vide ibi Pa.

In-

INTERDICTVM. 7. violantes incurrunt pœ. 7.

1 Prima eſt irregularitas hanc incurrit omnis clericus, qui licèt non ſit ipſe interdictus, tamen ſi exercet aliquid deputatū certo ordini in loco interdicto, niſi ſecundùm quod permittitur à iure, vt ſ. dictū eſt, irregularis eſt. Intelligit hoc Fede. con. 7. verū eē, qñ publicè & palam more ſolito celebratur, ſicut dicim⁹ de excõicato, vel interdicto, ſicut prius, celebrãte, in Cle. 1. de ſen. exc. Similiter exiſtens interdict⁹ ſimpliciter, ſi exercet aliqd deputatum certo ordini, vbicũq; eſt irregularis. c. is ꝙ, & c. is cui, de ſen. exc. li. 6. & c. cũ æterni, de ſentẽtia, & re iu. li. 6.

2 Secũda, ꝙ ſupradict⁹ eſt ineligibilis, ita ꝙ non pt eligere, nec eligi. d. c. is q. §. 1.

3 Tertia, ꝙ ſupradict⁹ ſit impoſtulabilis ita, ꝙ non poteſt poſtulari. c. 1. de poſtula. prælatorum.

4 Quarta, ꝙ talis eſt beneficijs eccleſiaſticis ſpoliandus, [a] & ſi monachus, vel monialis eſt, debet retrudi [b] in arctiori monaſterio ad agendũ pœnitẽtiam. c. poſtulatis, de cle. ex. mi.

5 Quid ſi talis celebrat non in loco interdicto, nec ipſe interdictus, ſed tñ pſonis interdictis? Rñ. ꝙ nõ eſt irregularis, [c] eſt tñ interdictus ei ingreſſus eccleſiæ, donec ſatisfaciat ad arbitriũ illi⁹, cuius ſentẽtiã contẽpſit. c. epiſcoporũ, de pri. li. 6. Similiter ſm Fede. vbi ſupra, Qñ admittuntur laici aliundè venientes ad diuina in eccleſia non interdicta exiſtẽte in loco interdicto generaliter vel ſpãliter.

6 Sed qd ſi tales clerici exercẽt ea, q̃ nõ ſunt deputata [d] certo ordini, vtputa cãtare in choro, legere pſalmos, vel epiſtolam, ſicut faciũt alij laici? Rñ. ſm Inno. in d. c. tãta, & ſequit̃ Pa. ibi. ꝙ non incidũt in pfatas pœnas, iuriſdictionalia tñ exercere pñt, vñ & excõicare & abſoluere poſſunt ſi ipſi non ſunt interdicti. dicit tñ Pa. in d. c. fin. ꝙ non debent abſoluere cũ illa ſolennitate. c. a nobis, el. 2. de ſen. ex. Sed ei nõ credo quoad abſolutionẽ, qa abſolutio ab excõicatione ſiue cũ illa ſolẽnitate, ſiue ſine ea non pt impendi ab interdicto, ſed ſi ille q impendit, nõ ſit interdictus, tunc abſoluere pt ẽt cũ illa ſolennitate, qa cũ abſolutio permittitur, ergo & ſolennitas [e] conſueta. Inn. tñ & Hoſt. & Laur. cõcordant cum Pa. & addunt, quòd efficeretur irregularis, qui abſolueret cum præfata ſolennitate; ſed eis non credo ratione prædicta. Item ſecundùm Guil. Durandi ſimiliter eſt irregularis clericus, qui ſolenniter in cœmeterio ſepelit hominẽ ĩterdictum, ar. c. 1. de poſt. prelat. ſed ego dico ſimiliter, ſi hominem non interdictum ſepelit in loco interdicto ſolẽniter, ſcilicet cum officio ſolito. ratio, qua iſtud cõpetit certo ordini, ſecundùm quòd communiter ſeruatur, not. etiam aliam pœnam in Cle. eos, de ſepul. de qua ſupra, Excommunicatio 7. caſu. 36.

7 Quinta pœna eſt, quòd clericus, q non ſeruat interdictum loci, eſt ſuſpenſus ab officio, & beneficio [f] d. c. tanta. de exce. præla. in tex. & in gl. in ver. beneficio, & in gl. magna, & ſequuntur communiter doc.

8 Sexta pœna eſt cõtra [g] religioſos quoſcunque, ſcilicet excommunicationis, q nõ ſeruant interdictum, cum matricem eccleſiã eò loci ſeruare [h] ſciũt, qd intelligo de generali interdicto impoſito à ſede apoſtolica, vel a locorũ ordinarijs, quia ſi eſſet ab eorum legatis ſine ſpeciali eorum mandato, non haberet locum hęc pœna. Similiter

Spoliãdus] & ac ꝑ ſniam, vñ nõ ipſo facto ꝑ tex. & ibi Pa. i c. fi. de exceſ. pla.

b ĩt retrudi] Iſtas pœnas vĩ incurrere, ſi ſciẽter facit, vł ignorãtia, q̃ nõ excuſat. c. apoſtolicæ de cle. excõ. mi. & c. 1. de poſtu. pla. ſec⁹, ſi ignorantia eẽt talis, quę excuſaret.

c Nõ eſt irregularis] eſt tñ vicinus irregularitatis cõtrahendæ, qa, ſi poſt hmõi interdictũ in eccleſia celebrauerit, vt pri⁹, irregularitatẽ incurrit ꝑ c. is cui, de ſen exc. lib. 6. vt dicit glo. in d. c. epõrum, in ver. ingreſſum.

d Nõ ſunt deputata] Imo vult Pan. in d. c. fi. de exceſ. pla. circa fi. ꝙ ẽt exercẽtes deputata certo ordini, ſi hñt ex cõſuetudine, nõ ſũt irregulares.

e Solẽnitas] Cõtra iſtã rõnẽ facit. cap. alma, de ſen. exc. lib. 6. qa concedũtur multa tpe interdicti, ſed nõ cũ ſolennitate ſolita, vt patet ſ. c. pce. Itẽ qa abſolutio eſt actus deputatus certo ordini, ergo nõ dẽt fieri. & propterea dicit Pa ꝙ talis abſolutio non dẽt fieri tanquã a ſacerdote, & ideo ſaltẽ ante factũ tenẽda eſſet opi. magis cõis, licèt ꝓ ſumma nr̃a facit, qa in abſolutione ab excõicatione requirit̃ certa forma, vt ſ. Abſolutio. 5. ergo cõceſſa abſolutione conceditur & forma.

f Et beneficio] Sed non priuat ipſo facto, ſed priuandus ꝑ ſententiam, vt ibi no. Pa. vt dixi ſupra §. 4.

g Interdicta ordinariorum a regularib⁹ ſeruanda ſunt, conſtitutione Trid. Syn. ſeſ. 25. c. 12. P. V.

h Seruare] Dic ꝙ matrix eccleſia maior, vel baptiſmalis, dr̃ quo vide ꝑ Io. An. in d. Cle. ex frequẽtibus, in glo. in ver. matrix.

liter ſi ſingulariter eccleſia matrix eſſet ĩterdicta, non habet locum, in Cle. ex frequentibus, de ſent. excom. ſi verò matrix eccleſia non ſeruaret prædictum interdictũ gñale, ſolũ incurrerent pœnas, quas & clerici icurrũt, de quib. in iſto capi. dr̃.

9 Vtrũ laici non ſeruãtes interdictũ, incurrant aliq̃ pœnã? Reſ. ꝙ nulla inuenitur in iure ipſis impoſita, peccarent tñ mortaliter, ſi hoc facerent in contẽptum eccleſię, aliàs non, niſi in quatuor caſibus poſitis in Cle. 1. de ſepul. & Cle. grauis, de ſent. exc. de quibus habes, ſupra, Excõ. 5. Caſu. 15. & Exc. 7. Caſu. 36.

10 Sed nunquid laici tenentur de eccleſia exire, ſi ſacerdos recipit interdictũ ad diuina? Reſ. Mon. ꝙ non neque peccãt audiẽdo, ſed ſolus ſacerdos.

11 Vtrũ clericus ſimplex, q hẽt tm̃ primã tõſurã, ĩcidat ĩ pœnas pdictas, ſicut alij clerici? Rñ. Hoſt. ꝙ ſic, ſi in officio ſuo cãtet, vt pſalmiſta, vt in c. pſalmiſta. 23. di.

12 Vltima, ꝙ clericus decedens interdictus, priuatur eccleſiaſtica ſepultura. [a] d. cap. is cui.

INTERDICTVM. 8. quomodo relaxatur? Reſp. ꝙ aut ĩterdictũ fertur ad tempus, ſicut cũ qs ĩterdicitur vſq; ad annũ, vel donec ſatisfecerit, [b] vel talis ibi moretur, & tũc nõ requiritur abſolutio aliqua poſt tale, qd, qa anno trãſacto, vel ſatisfacto, vel recedẽdo tali ĩterdictũ eſt amotũ ipſo facto, & licitè poſt hoc celebrat quis, ita no. Pa. in c. nõ eſt vobis, de ſpõ. nec diſtinguo, an ſit à iudice, vel à iure, quia in vtroq; habet locũ, qd dixi, & idẽ dic dr̃ quacũq; alia ſuſpẽſione tã iuris q̃ hominis, ſecus de ſententia excõicationis ad tẽpus, qa requiritur abſolutio. ita no. doc. in d. c. fi. de matri. ꝯtracto ꝯ int. ecc. & ibi reddũt rõnẽ eſſe, quia excõicatio requirit certã formã in abſolutione, ſed in interdicto, vel ſuſpẽſione ſufficit conſtet de mẽte iudicis, & licèt aliq dubitẽt de excõicatione lata à Papa ad tempus, tñ tene, ꝙ requirit̃ abſolutio, niſi apertè conſtet Papã velle eũ abſolutũ eſſe ſm d. Ant. & ſequit̃ Pa. ĩ d. c. fi. [c] Si verò interdictũ, vel ſuſpẽſio non eſt lata ad tẽpus, ſed ſimpliciter, tũc requirit̃ abſolutio. & ſi eſt à iure, põt abſoluere ordinari⁹, vel legatus ſedis apoſtolicæ, niſi cũ ꝯditor iuris ſibi vel alteri reſeruauit, arg. c. nuper. §. in 2. de ſen. exc. Si autẽ ſit a iudice ſic ille, qui tulit, poteſt abſoluere, vel eius ſuperior tantũ, & non alius aut, de mãdato eius, q eam tulit. 24. q. 1. ſi Petrus.

1 Vtrũ ſit ſeruanda aliqua forma ĩ ei⁹ abſolutiõe? Rñ. Hoſ. ꝙ ſic, dicẽdo Reuoco, vel remoueo, vel abſoluo, & ſimilia verba. debẽt ẽt iniũgi eis, vt ſatisfaciãt ſm ꝙ dr̃ de excõicationis abſolutiõe, qa ĩ hoc ambulat pari paſſu. Vide ſ. Abſolu. 3. §. 1.

2 Vtrum interdictum poſſit ad cautelam [d] relaxari? Reſ. ꝙ generale interdictũ non poteſt. c. pſenti, de ſen. exc. li. 6. ſed ſi interdictum ſit ſingulare contra perſonam, ſic poteſt relaxari ad cautelam, ar. a contra-

a Eccleſiaſtica ſepultura] Et etiã cœmeteriali, vt dicit ibi tex. & gloſſ. ibi, illud in cœmeterio, dicit, quod hæc pœna habet locum etiam ſi cœmeterium non eſſet contiguum.

b Vel donec ſatisfecerit] Gloſſ. not. in Cle. 1. de deci. in ver. donec, ait ꝙ in ſuſpẽſis ad determinatum tempus non requiritur alia abſolutio, vt no. Inno. in capitulo cum bonæ, de ætat. & qual. Sed ſi quis eſt ſuſpenſus, donec ſatisfecerit, videtur abſolutione indigere, quia de ſatisfactione dubitari poſſet, bene ſubdit, quia videtur ſufficere indicijs declarare ſuper ſatisfactione ſine alia abſolutione.

c Et ſequitur Panormitan. d. capitulo fin.] Et dubium faciebat, quia papa nõ ſubijcitur formæ, ſed ex ſola volũtate poteſt abſoluere ab excommunicatione, Clem. ſi ſummus, de ſent. excommu. Sed dic quòd in dubio requiritur abſolutio ab excommunicatiõe, qa alio non apparente non videtur Papa vti poteſtate abſoluta ſed ordinaria, & ſic debet impendi abſolutio ſecundùm ſui ordinem.

d Ad cautelam] In iſto. §. 2. pone ſic caſum, eſt interdicta ciuitas. Sunt aliqui Innocentes, qui petunt relaxationem ad eorum cautelam fieri, propter quod iudex relaxat; quæritur, nunquid valeat talis relaxatio? Videbatur quòd ſic, quia excommunicatio, & interdictũ paribus ambulant paſſibus, c. 1. de ſen. exc. li. 6. Sed excommunicat⁹ poteſt ad aliorũ cautelam abſolui, c. ſolet de ſen. exc. li. 6. & c. veniens. §. ſed ſi, & §. pe. & vlt. ergo poterit interdictũ relaxare. pone. n. ꝙ ſententia excõmunicationis ſit nulla, excõmunicatus petit abſolutionẽ ad cautelã, quæ abſolutio debet ſibi impẽdi, &c. determinatur tñ contrariũ in iſto §. per d. c. præſenti, & rõ eſt propter communionis periculũ in excõicato. ergo poteſt ad aliorũ cautelam abſolui, ſed in participatione interdicti non eſt tm̃ periculum, ideò ſecus vnde ẽt interdicti tẽpore quędam ſacra miniſtrantur, & celebrantur diuina, vt patet. Et ideo dic, ꝙ aliud in excommunicatione, q̃ in interdicto, quia excõicatio eſt mortis æternæ dãnatio. Et ideo feſtinare debemus, vt mortu⁹ & à Chriſto ſeparat⁹ per excõmunicationem

nem reintegretur Chriſto per abſolutionem, maioribus enim malis debet ſincera charitas ſubuenire, l. diſtinctio, capit. vt conſtituantur, in interdicto autem non traditur quis ſatanæ, nec eſt tantùm periculum, ideo nec tantùm feſtinandum. Item quia in interdicto iura volunt vnum pati pro alio; ſecus in excommunicatione propterea excommunicatio non poteſt ſuſpẽdi niſi in totum relaxet, & ideò in ea locum habet abſolutio ad cautelam, interdictum verò poteſt ſuſpendi, capitulo ad hæc quoniam, de appellati. ergo &c. vel pone caſum quia interdictum non tenet, & petitur relaxatio p cautelam vt dictum eſt in excommunicatione.

a Hoc tenet Io. An.] In gloſſ. in verſic. generaliter, allegat Innoc. in capit. ad hæc quoniam, de appellat. vbi loquitur de perſona interdicta, & Gemin. in d. c. preſenti ponit caſum, Quidam poſt appellationem aſſerit ſe interdictum, & familiam, & vxor petit, &c.

b A temporalibus] Vel in interdicto aquæ, & ignis, l. non tantùm, ff. de appel. quia talis interdictio ſuſpenditur per appellationem, niſi eſſet caſus, in quo damnatum publicè intereſſet ſtatim puniri d. l. conſtõnes, ff. de app. & ſic debet ſuppleri hęc litera.

c Merè ſpiritualib.] Ratio, quia dicit te. in d. c. is cui. §. fi. ab officio & non dicit, à beneficio, quia ſi voluiſſet intelligi de ſuſpenſione à beneficio, expreſſiſſet, & ſic ceſſat diſt. Hoſt. quærat φ ſi ſuſpẽſio eſſet a beneficio, appellatio non impediat, quia eſt quid ſpirituale, & ſic loquitur Inn. in d. c. ad hęc. Secus ſi ſit ſuſpenſio a perceptione beneficij, q̃ eſt qd temporale, &c.

rio ſenſu d. c. p̃ſenti ratio, qa ſpãliter interdicto omnia ſacramenta negantur, donec abſoluat, & ſic idem eſt quod & de excõicatione, a qua qs abſoluitur ſub conditione, vt in c. ſoler, de ſen. exc. lib. 6. hoc tenet Io. An.[a] & Car. ĩ d. c. præſenti. Limita hoc, ſi penitet, aliàs nó; quia ſic relaxatio daret cauſam peccandi, niſi fortè in caſu, ſicut cũ abſoluitur inuitus ab excõicatione, de quo s̃. Abſolutio. 3. §. 7. vide quæ nota infra eo. §. fin.

3 Vtrũ eps, vel alius poſſit ſuũ interdictũ ſuſpendere? Rñ. Lau. Tanc. & Vin. qđ ſic, vt no. ĩ c. ad hæc. el. 3. & ca. directę & c. præterea. 2. de appel.

4 Vtrũ p appellationẽ ſequẽtẽ ſuſpendať interdictũ latũ? Rñ. φ nõ, niſi eius effectꝰ ſit ſuſpẽſus ad tẽpus, qa ſic põt appellari a ſententia ſuſpẽſa, ſicut a cõditionali. d. c. p̃terea. 2. & hoc ĩtellige de interdicto, vel ſuſpẽſione. Secꝰ in ſentẽtia excõicationis, cuiꝰ effectꝰ nũq̃ põt relaxari, niſi ĩ toto abſoluatur c. cũ deſideres, de ſent. exc. hoc no. Hoſt. in d. ca. ad hæc. hoc intellige de interdicto à diuinis, & ſacramẽtis & alijs ſpũalib. ſecus in interdicto à tẽporalibus,[b] vt puta quòd non ingrediatur poſſeſſionem talẽ. ff. de ap. l. cõſtitutionis, vnde Io. An. in d. c. is cui, reſtringit ſolũ ĩ merè ſpiritualibus,[c] per quæ ligatur anima, & ideò p appellationẽ ſuſpendiť interdictũ a beneficio, & ſuſpẽſio, de quo vide infra, ſuſpenſio. 2. §. 1.

5 Vtrum priuilegiũ conceſſum legato à latere, φ ĩterdicti tpe valeat celebrare, interdictis, & excõicatis excluſis, valeat quãtum ad ſentẽtias ſuas,[d] & ſuorum ſucceſſorũ ordinariorũ? Reſpon. ẜm Landu. φ ſic, niſi ſpãliter a ſucceſſore reuocetur, & tenet idẽ, φ ẽt valet quò ad ſentẽtias Papæ, ar. c. dilectꝰ, el. 2. de reſcrip.

6 Vtrum Papa dante licẽtiam celebrandi in eccleſia ſpecialiter interdicta, relaxetur eò ipſo interdictum? Rñ. ſecundùm Hoſt. in c. vt priuilegia, quòd non.[e]

7 Vtrum de authoritate epĩ poſſit quis celebrare[f] in eccleſia interdicta? Reſ. ẜm Hoſ. in d. c. ad hæc quoniã, φ non, quia iſtud pertinet ad ſolum Papã, de priu. c. cum & plantare. Secus eſſet in ceſſatione a diuinis, quia poſſet epiſcopus excipere quos vult, & ſubijcere, & tẽpus, & modũ determinare, ẜm Inno. in d. c. vt priuilegia, & idẽ tenet ĩ eccleſia per eũ interdicta; allegat. dict. c. dilectꝰ ſed non põt concedere, vt perſona interdicta, vel ſuſpenſa celebret, niſi pro delicto alterius ſit ſuſpenſa ab eo.[g]

INTERDICTVM. 9. qñ non indiget relaxatione, quia ipſo iure non tenetur quis ſeruare? Reſp. quòd in duobus caſibus.

1 Prima, quãdo fertur cõtra participantes cũ excõicatis, in caſu quo minorem incurrunt excõicationem ſine canonica monitione pręmiſſa, tunc nullũ eſt ipſo iure, ſicut & ſuſpẽſio q̃libet, intellige, ſi feratur ab inferiori a Papa c. ſtatutũ, đ ſen. exc. li. 6. & dr̃ canonica monitio & legitima, qñ nominatim admonent, aliàs non vt in c. conſtitutionẽ, eo. ti. & li. cõtra alios verò licèt debeat pręcedere monitio, qñ fertur p cõtumacia, ẜm Inn. in d. c. ad hæc qm̃, tñ tenet ſimiliter ſi pferatur ſine ſcriptis, q̃uis iudex ĩcurrat pœnã, de qua in c. 1. de ſen. exc. li. 6. & s̃. Excõicatio 2. §. 2. Sed magis breuiter dic, φ in illis caſibus, in qbus ſentẽtia excõicationis nõ tenet, ſic nec interdictũ de quo vide s̃. Exc. 3. per totũ. Secundò, qñ interdictũ eſt latum propter aliquos, & ipſi non ſeruant eũ; text. eſt in c. petiſti, de priui. Sed aduerte ẜm Hoſ. & Pa. ibi. φ ſi ciuitas, vel eccleſia eſt interdicta propter aliquẽ . i. propter eorum delictũ,[a] tunc licèt ipſi violent, alij tamen ſeruare tenentur, ſi autem ſit poſitum pro eorum querela ad eorũ vtilitatẽ, tunc ſi ipſi non ſeruãt, nec alij obſeruare[b] tenentur, & ſic efficitur nullũ. d. c. petiſti, & ſic eũ intellige.

2 Vtrũ, qñ interdictũ eſt nullum, tamẽ matrix eccleſia ſeruat, teneãtur religioſi illud ſeruare? Rñ. φ ſic aliter incurrunt pœnam excõmunicationis, Clem. ex frequentib. de ſen. exc. in glo.

INTERESSE ſecundũ Bar. in lege vnica. C. de ſen. quæ pro eo, qđ intereſt profer. propriè & ſtrictè eſt eſtimatio[c] alicuius vtilitatis non habitæ pp alicuius factũ iniuſtũ, vel cõceſſionẽ iniuſtã, & eſt duplex, aliud lucri ceſſantis,[d] & hoc eſt, qñ hõ impediť à lucro, qđ feciſſet ſi talis pecunia ſibi reſtituta fuiſſet, vel ſi talis læſio ſibi non fuiſſet illata, & hmõi aliud eſt ĩtereſſe dãni emergẽtis & hoc duplex, aliud in re, aliud extra rẽ. Intereſſe dãni emergẽtis in re, vel circa rẽ, qđ ẽt dr̃ extrinſecũ ẜm Barto. vbi ſupra, & iſtud eſt ipſa res ſeu eiꝰ eſtimatio, vel id qđ pueniť ĩmediatè ex ipſa re, vt fructus, & partus, & hmõi. ponit exẽplũ, vẽdidiſti mihi vinũ qđ valebat 20. & tibi tradidi pciũ, nec dediſti, nũc valet. 40. ſi traditũ fuiſſet, tm̃ habiturꝰ erã, & de hoc. ff. de act. emp. & vẽdi. l. ſi ſterilis. §. cũ p vẽditorem. Intereſſe extra rẽ,[e] vel extrinſecũ eſt, φ prouenit non ex ipſa re, ſed pp ipſam rẽ. exẽplũ, vẽdidiſti vinũ, nec tradidiſti; ſed ſi tradidiſſes, ex eo potuiſſẽ negociari & lucrari, vẽdidiſti granũ, & qa non tradidiſti ſerui mei, famę perierũt, & iſtud qñ petatur in contractibus, habes in l. Iulianus. §. primo, de acti. emp. & vẽ. l. cũ venditorem, C. de act. emp. & vendi. & ff. de verbo. obligati. l. ſi inſulam, & quãdo teneatur in conſciẽtia, habes, Vſura. 1. §. 30. intereſſe, quando habet certã quantitatem, vel ſpeciẽ, duplum excedere[f] nõ poteſt, & quando excedit duplum habes in dict. l. vnica, ĩ tex. & in gl. ſed quò ad conſciẽtiã habes ĩ. Vſura. §. 1. §. 30.

d Quantum ad ſuas ſententias] Caſum potes ponere, Legatus a latere tulit ſententiã interdicti qui tñ conceſſerat priuilegiũ Sẽpronio, vt hic, nunqd ſuffragetur Sẽpronio tale priuilegium.

e Quòd non] Et licent a Papæ operatur, vt celebrantes non ſint interdicti ſecundùm Pa. in d. ca. vt priuilegia, ſuper gloſſ. in verſ. ſemel.

f Poſſit quis celebrare] Vide de materia iſtius §. & etiam §. 4. Pa. in c. ad hæc quoniam, de appel.

g Sit ſuſpẽſa ab eo] Dicit Innocen. vt refert Panor. in ca. vt priuilegia, de priuil. quòd differentia eſt, an interdicatur locꝰ, vel perſona; qa ſi interdicatur locus, poteſt interdictum ſuſpendi, & ibi celebrari de licentia ſuperioris, ſed interdictum latum in perſonam non poteſt ſuſpendi, ratio, quia aut perſonam pœnitet, & debet ex toto relaxari, & non ſuſpendi, aut non pœnitet, & non debet celebrare, ex quo eſt in peccato, ſed ſecus eſt in loco, quia locus non delinquit. & per hanc rationem dicit Innocen. not. in d. cap. vt priuilegia, quòd ſi interdictum eſſet latum in perſonam propter delictum alterius, puta domini terræ, tunc poſſet ſuſpendi, quia ceſſat ratio præcedens.

a Propter eorũ delictum] Fertur interdictum vt corrigantur.

b Nec alij ſeruare] Nè videantur de aliorum luctu ridere, & not. quòd illi, pro quibus interdictum eſt latum, tunc violare dicuntur, quãdo maiores violant, ſeu maior pars eorum, ſecus, ſi vna perſona tantùm, ar. in c. fin. de procurato. & oportet etiam, quòd habeãt animum perſeuerandi, Quod poterit percipi ex actibus eorum ſecũdùm Pa. in d. ca. petiſti.

c Eſt eſtimatio] Bartolus in d. l. vnica. 11. co. multum latè de iſta materia tractat.

d Lucri ceſſantis] hoc proſequitur Bartolus 13. column. verſic. circa hoc eſt videndum.

e Extra rem] In numis venit intereſſe extrinſecum, quod conſiſtit extra rem, ſecus eſt in frumento, vino, oleo, & ſimilibus, quia cum in eis veniat intereſſe cõſiſtens circa precium, & valorẽ certè in illis nõ conſiderať aliud intereſſe extrinſecum, ſiue conſiſtat in lucró, ſiue in dãno, text. eſt in d. §. cũ per venditorem, vbi do. pcipuè Paul. de Caſt. Bartol. & communiter alij in l. numis, ff. de in litem iu. & Latius Barto. in l. 1. col. 10. & 11. C. de ſen. quę pro eo, quod inter, & in l. Iul. in prin. in 2. col. ff. de act. em. & ex iſta doctrina cõmuniter approbata ſequitur in practica mirabilis deciſio & valde dura ſecundũ Fulgo. in d. l. numis, quòd ſi depoſui penes te centũ ſaccos frumenti reſtituendos mihi tali mẽſe quo volebam ſoluere illos cẽtum ſaccos pro canone cuidam eccleſiæ; cuius eram emphiteuta, & quia fuiſti contumax, & non potui ſoluere, eccleſia fecit me cadere a iure emphiteutico, quod iſtud intereſſe extrinſecum non poſſem a te petere, ſed ſi valor frumenti decreuiſſet, poſſem iſtud ĩtereſſe valoris petere; d. §. cum per vinditorem.

f Duplum excedere] Hoc proſequitur Bart. ibidem. 19. col. ver. nunc venio ad tertiam particulam.

INTERPRETATIO [a] Legis ad quẽ ꝑtinet? [b] Rñ. ꝙ interpretatio legis diuinæ, vel canonicæ ꝑtinet ad Papam, c. venerabilem, qui filij ſint legitimi; ſed interpretatio legis ciuilis, inquãtum concernit clericos, ſimiliter pertinet ad Papã, vt c. 1. de iura. cal. Inquantum aũt concernit laicos, pertinet ad imperatorem. l. fi. C. de le. quia eſt eius interpretari, cuius eſt condere, gl. in c. contra eum, in fi. de re. iur. lib. vj. Et hoc intellige verũ gñaliter, ſed quantũ ad vnã cauſam poteſt iudex etiam interpretari, vt no. In no. in c. cum ſpeciali, de ap. vide bonã gl. in c. 1. in ver. interpretatus, de po. præla. facit. l. vnica. C. de ꝓfeſſo. qui in vrbe, lib. 12. niſi eſſet ita arduum, ꝙ firmus intellectus dari non poſſit, quia tunc recurrendum eſt ad principẽ. l. pen. & fin. C. de le. hæc Pa. in c. 1. de iu. cal.

1 Vtrũ interpretatio priuilegij pertineat ad principẽ ſolũ? Rñ. Pa. in c. cum veniſſent, de iudicijs, ꝙ aut dubiũ eſt ſuper poteſtate, ſ. ſi potuit dare; & ſic nulli inferiori a principe licet, vt ĩ c. 1. de tranſla. præla. 17. q. 4. §. qui autẽ, eſt. §. ſequens, incipit, committunt. 9. q. 3. cuncta per mundũ, aut dubiũ eſt ſup validitate, vel ſurreptione, & ſic põt inferior iudex ſm cõiter doct. aut dubitatio eſt circa verba ſolùm; & tunc, ſi caſus eſt clarus, & deciſibilis de facili, ſic poteſt inferior cognoſcere ad præiudiciũ partium ſm communiter doc. Ratio, qa inferior interpretatur legem ſuperioris in præiudiciũ partium, vt no. Innoc. d. c. cum ſpeciali, facit capitulum inter alia, de ſenten. exc. & di. l. fi. Si verò caſus eſt dubius, ſic pertinet ad principẽ, ſi eius præſentia de facili poteſt haberi, arg. d. c. cum veniſſent, [c] & d. c. inter alia, [d] & in l. ex facto [e] d. §. 1. ff de vulga. & pupil. ſubſtitu. quod ſi de facili non poteſt adiri princeps propter longam diſtantiam, ſic poterit interpretari per rationem naturalem, & veriſimilẽ, quæ poteſt notari per expreſſa verba, pro hoc eſt caſus in d. l. ex facto. §. 2. vbi iuriſconſultus interpretatur legem ex naturali ratione. Ad hoc quod not. Inno. in c. cum ſpeciali, facit text. in c. cum perſonæ, de priui. lib. 6. Aut dubium verſatur circa intentionem principis; & non poteſt decidi ſine magno dubio, & ſic interpretatio eſt ſolius principis, ad prædicta facit text. in cap. venerabilem, de electione. dicit etiam Specu. [f] in titul. de lega. §. nunc oſtendendum, verſic. 24. quòd epiſcopus poteſt interpretari iurium allegationes, de pignori. ſignificante, & dictum capitu. venerabilem procedit in arduo negocio, vt dictum eſt.

2 Vtrum in contractibus ſit interpretatio faciẽda, vt res potius valeat, quàm pereat? Reſpon. quòd ſic, de fid. inſtru. c. inter dilectos, in gl. in ver. quo magis, & ff. de re. du. l. quotiens in actionibus, de verbor. ſignifi. c. abbate. §. contra quòd fuit. Si verò res valeret ſecundùm intellectum vtriuſque, tunc accipiendum eſt illud, quod eſt magis veriſimile. ff. de reb. du. l. cum in teſtamento, & ff. de verb. obligatio. l. eum qui ita, in princi. & quod magis conſueuit. 28. diſt. de Syracuſanæ, & quod magis conuenit iuri, de conſue. cum dilectus. §. fin. vbi interpretatio fit contra eum, qui legem potuit apertius dicere. ff. de pac. l. veterib⁹, de priuil. c. quia circa, in gl. in ver. ſed futuri. Interpretatio in contractibus fit plena. In teſtamentis plenior, in beneficijs quoq; pleniſſima, de don. c. cum dilecti.

3 Interpretatio locutionum dẽt fieri ſm pſonas, quæ loquuntur, vel quibus loquit. 26. diſt. deinde, in glo. in ver. reſponſum.

[a] Interpretatio ſcripturarũ quæ prohibita ſit à Trident Synod. vide ſeſſ. 4. in decreto de editio. & vſu ſacro lib. Petr. Vend.

[b] Ad quem pertinet] ſed quæritur, nunquid noſtris temporib⁹ licitum ſit leges ĩterpretari a doctoribus, vt ab eorum interpretatione non liceat recedere? glo. videtur velle quod ſic in l. non puto, ff. de iure fiſci ſed dic contra per text. in §. reſponſa, Inſtitu. de iure na. Qui dicit, ꝙ hoc erat antiquitus, ergo nõ hodie. Itẽ qa hodie nõ cõmittit doctorib⁹ a Cæſare; & iõ doctoris ſnia eſt ꝓbabilis, & nõ neceſſaria, vt no. gl. in l. de interpretatiõe, ff. de legib⁹, & clarius in l. 1. C. de legib⁹. vbi §. Doctor. §. 1. & ad hoc vide bonam glo. in §. ex his. 11. q. prima.

[c] Ar. d. c. cũ veniſſent] Vbi ſol⁹ Papa cognoſcit de dubijs priuilegiorũ apoſtolicæ ſedis.

[d] C. inter alia] vnde ius ꝓdijt, interpretatio legũ procedit.

[e] L. ex facto] Beneficia principalia ſoli prĩcipes ſolent interpretari.

[f] Et iam Spec.] Hoc dictũ reputat ſingulare Pa. in d. c. venerabilẽ, de elec. 14. no. Vbi dicit, ꝙ ad eꝑm pertinet interpretari, An iuramentũ teneat, an nõ. Sed in ordines & ĩter magnas pſonas pertinet ad ſolũ papam, & ita ꝓcedit. d. c. venerabilẽ, in ver. Ad noſtrum iudiciũ pertinere.

Inter-

INTERROGATIONES ĩ [a] ꝯfeſſione, vtrũ ſint faciẽdæ a confeſſore? Rñ. ꝙ ſic ꝑ tex. clarũ Aug. de pœ. di. 6. c. 1. vbi dicit, Diligẽs inquiſitor, & ſubtilis ĩueſtigator ſapiẽter & quaſi aſtutè interroget a peccatore, qđ forſan ignorat, vel ꝑ verecundia velit occultare. hæc ille. & hoc not. ꝙ confeſſor tenet̃ ſub pœna mortalis peccati eas interrogatiões facere, quas cognoſcit neceſſarias cõſitẽti ꝓ validitate confeſſionis, hñs ꝓbabilẽ opinionẽ, ꝙ confitẽs ex obliuione, vel ignorãtia, ſeu negligentia omittit, ar. c. ſit rector. 43. di. ſecus eẽt, qñ hñs probabilẽ opin. ꝙ confitẽs talia ſcit, & aduertit, qa ſic pt credere eũ, vel non cõmiſiſſe, vel alias confeſſum fuiſſe, & ſic non tenet̃ interrogare, niſi fortè videret, ꝙ ex verecũdia nõ auderet dicere. dimittere aũt interrogare ex inaduertẽtia, aut obliuione credo ſit peccatũ; ex negligẽtia verò dimittere interrogationes, quas ꝓbabiliter ꝯſcientia ſibi dictat faciẽdas de neceſſitate, vr̃ mortale pctm̃, per ea, q̃ dicã. j. Negligentia. §. 11. multò magis vr̃ mortale, qñ ſciẽter & ſine oĩ rõnabili cã voluntariè dimittit, tenet̃. n. confeſſor circa cõfitentẽ facere ex ꝑcepto caritatis ea, quæ vellet ſibi fierent rõnabiliter pertinẽtia ad neceſſitatẽ ſalutis; ſicut eſt integrè confiteri, & in viam ſalutis dirigere; aliter præuaricatur illud præceptũ, Diliges proximum, ſicut teipſum. Non tñ dẽt confeſſor eſſe nimis ſcrupuloſus in interrogãdo omnia, quæ poſſibile eſt cõmiſerit peccator, ſed ſolùm circa ea debet interrogare, quæ probabiliter credit commiſiſſe.

1 Quid dẽt attendere cõfeſſor circa ĩterrogationes? Rñ. ſm Aſten. ꝙ tria. Primũ, ꝙ interroget de peccatis, non de fabulis, vel alijs mũdanis. Secundũ, ꝙ non interroget niſi de peccatis conſuetis, & q̃ cõiter ſunt nota explicitè, q̃rere. n. de peccatis incõſuetis & enormib⁹ niſi in gñali & a longe, & ꝑ quandã circunlocutionẽ, nocet confitẽti; qa ſæpe diſcit, qđ neſcit. propterea dicit Prouer. 11 q inueſtigator eſt malorũ, opprimetur ab eis, & in l. 1. §. qui qõnẽ, ff. de qõ. prohibetur fieri q̃ſtio ſpãlis in præiudiciũ alterius. Tertiũ eſt, ꝙ non deſcendãt nimis ad particulares circũſtantias peccatorum carnaliũ, qa dicit Phi. 3. Ethic. Delectabilia quantomagis conſiderãtur, tãtomagis ſunt apta mouere, & nocet talis interrogatio, & confeſſori, & confitẽti, ſufficit. n. habere vltimã ſpeciẽ peccati in hmõi, & circunſtantias, quæ cadunt ſub ſpãli prohibitione, & a longè & cum verbis honeſtis: vnde nullo modo deſcendat ad alia ſpecialiter, puta, mulier confitetur, quòd fuit cognita extra vas debitum, non quærat poſtea in quo loco, vel quomodo, & hmõi, ſicut faciunt quidam, qui potius ſunt contaminatores, quã confeſſores, qui ſæpiſſimè peccant mortaliter delectando ſe de hmõi interrogationibus, & propter delectationẽ faciendo eas.

2 Secũdò de quibus ſunt interrogationes faciendæ? Reſ. ꝙ ſunt faciendæ de peccatis cõibus, ſicut eſt tranſgreſſio decem præceptorum, commiſſio ſeptẽ peccatorũ capitalium, abuſio quinque ſenſuum, & de circunſtantijs, quæ mutant ſpeciẽ, & aliqñ q̃ aggrauant notabiliter, non oẽs de oĩb. ſed de illis, q̃ cõiter cõtingũt in tali ſtatu, quia deriſio eſſet q̃rere à fęmina de militia &c. vñ vt cõfeſſor ſimplex habeat formã interrogãdi hic annotabo talẽ ordinẽ, q erit quaſi vna tabula totius iſtius Angelicæ ſummę circa ea, quæ pertinent ad conſcientiam.

3 Attende ergo confeſſor, qui ſalutiferè vis cõfeſſiones audire, ad infraſcripta. Præſentato tibi pœnitente, debes primò interrogare eum, de quo loco, vel terra eſt (ſi aliter eum non agnoſcis) vt ex hoc intelligere poſſis, ſi habes autoritatem ad eum confitendum, quia ſi es ſacerdos parochialis, non habes poteſtatem, niſi ſuper illos, qui ſunt de parochia tua, ſecundùm ꝙ habes ſupra, Confeſſio. 3. §. 3. & §. 9 & ſex ſequentibus. idem dic ſimiliter de illo, cui commiſſa eſt audientia confeſſionũ à parochiali ſacerdote. Si verò eſt tibi cõmiſſa ab Epiſcopo talis autoritas, vel ab eius Vicario generali in ſpũalibus, vel ab alio habẽte iuriſdictionẽ quaſi Epiſcopalẽ, tunc ſi es Frater Minor, vel frater de ordine Prædicatorũ, aut Eremitarum, & hmõi, & talẽ autoritatem habes per pręſentationem factam ſecundũ formã Cle. dudũ, de ſepul. de quo habes ſupra Confeſſio. 3. §. 16. vel es admiſſus, ac ſi eſſet ſeruata talis forma, ſic potes audire oẽs de illa diœceſi, vel iuriſdictione illius,

[a] Ea quæ ſupra ad vocabulum confeſſionis annotauimus, his accõmodari q̃unt. P. V.

a Quæ pertinẽt ad hunc & cæteros ſequentes locos interrogatiõnum, ea legas annotata ad dictio. ſingu. materiæ, de qua agit, loco ſuo. P. V.

illius, & in illa diœceſi ſolũ; & nõ extra illã; ſi verò non p̄ſentatus ſm formã dictæ Cle. nec admiſſus, ac ſi eſſet ſeruata, ſed ſolũ tibi ꝯceſſit licentiã audiẽdi confeſſiones, ſic potes vbiq; ei⁹ ſubditos audire, de quo vide in d. §. 16. & ſeq. Et ſi inueneris, ꝙ hẽs autoritatẽ eũ ꝯfitẽdi, interroga. 2. de ei⁹ ſtatu, & ꝯditione (ſi aliter eũ non agnoſcis) vt ꝑpendere poſſis ſi erit capax abſolutiõis vel nẽ. nã ſi inueneris eũ in tali officio, vel in tali arte, quã exercere nõ pt̃ ſine mortali, tunc indica ei a principio, nè fortè eũ audiẽdo, & poſtea nolẽs eũ abſoluere ſcãdalizeẽ de te. poſſes tñ talẽ, qui hẽt aliqd, ꝙ non vult dimittere, ſm qđ teneẽ, admoneẽ, ꝙ ſi vult ꝯfiteri, libẽter audies eũ, ſed abſoluere non poſſes, niſi dimittat, qđ exercere nõ pt̃ ſine mortali. & qũo (licet eũ non abſoluas) talis confeſſio valeat ei ad multa bona p̄ſertim vt Deus citius illuminet eũ ad pñiam, ſm qđ dr̃ in c. qđ quidã, de pœ. & re. & his dictis (ſi voluerit ꝯfiteri) poteris eũ audire, & monita ſalutis dare, & aliquã pñiam, ſed nullo mõ abſolutionẽ, qa ſic peccares mortaliter, de quo habes s̃. Confeſſio. 1. §. 14. & Confeſſio. 6. §. 2. & 3. Interroga. 3. quantũ eſt, ꝙ non fuit confeſſus, & cui confeſſus fuit, & ſi debita bona volũtate fuit confeſſus, & ſi fecit pñiam, & ſi aliqd retinuit ſciẽter, quod non fuit ꝯfeſſus, vt ex iſtis poſſis ſcire, de quanto tp̃e hẽt confiteri, & ſi confeſſiones factæ ſint reiterãdæ, & qñ hoc ſit, habes s̃. Cõfeſſio. 1. §. 8. cũ multis ſe. Interroga. 4. ſi adhibuit diligentiã, vt ſuorũ peccatorũ hẽat memoriã, & ſi inuenires ꝙ nõ, puta qa oportet reiterare confeſſiones de multo tp̃e, & ipſe pœnitẽs hoc non cogitabat, & ꝓpea nullã poſuit diligentiã ſuper peccatis confeſſis, tũc admonẽd⁹ eſt, vt vadat, & coneẽ reducere ad memoriã ſua peccata, diſcurrẽdo ꝑ ſtatus, quos habuit, ꝑ officia, q̃ exercuit, ꝑ ſocietates, quas tenuit, ꝑ loca, in qbus habitauit, ꝑ exercitia, q̃ operat⁹ eſt, vt ſic integrè ꝯfiteri valeat; & quantam diligentiã dẽat ponere, habes s̃. Confeſſio. 1. §. 12. Prædictis factis, & inuento ꝙ facta diligẽtia ſm poſſe ſuũ eſt diſpoſitus ad dignè confitendũ, debes eundẽ pœnitentẽ inducere, vt genuflexo dicat humiliter, Confiteor deo &c. vſque, mea culpa, ſi ſcit eam dicere, & ꝙ ſtet facie verſa lateri confeſſoris (ſi eſt mulier, vel iuuenis) & nõ permittas, ꝙ aſpiciat in faciẽ tuam, quia multi propter hoc corruerunt, & poſtea bonis verbis & perſuaſionibus induc eũ, vt dicat peccata ſua. Et ſi ſcit ordinatè dicere, noli eũ impedire, ſed ſolũ vade ſupplendo, vbi ipſe deficit in exprimẽdo circunſtãtias, vel declarando, qũo eſt mortale, & teneẽ abſtinere, vel ad reſtitutionem, vel eſt excõicatus, & hmõi. ſi vides ꝙ ipſe pœnitens hoc non intelligit, vel non perpendit, vel ſi neſcit ordinatè dicere, fac vt confiteaẽ ſaltem grauiora, quę magis grauant eius conſcientiã, vt ex illis poſſis ſcire, de quibus debeas eũ interrogare. & dictis aliqbus de grauiorib⁹; ſi vides, ꝙ neſcit ordinatè dicere, incipe tu interrogare eũ, ſicut in infraſcriptis videbis, non tñ oẽs de omnibus (vt dixi) ſed tñ de his, quæ veriſimiliter præſumiẽ commiſiſſe vel ratione ſtatus, exercitij, aut conditionis perſonæ. & caue, nè eum exaſperes propter aliquod peccatum, donec totam compleuerit confeſſionẽ, nè fortè præ verecundia non integrè confiteatur, ſed cõpleta confeſſione tunc eũ deprehende, & argue, ſecundũ qđ videris ei expedire.

4 Ordo autem interrogandi ſit iſte circa peccata cognoſcenda, & dicenda. Primò circa decem præcepta.

Circa primũ p̄ceptũ a decalogi, qđ eſt, Nõ habebis deos alie. &c. Exo. 20. qđ quidẽ qũo intelligaẽ, habes p̄ceptum. §. 3. ex cuius expoſitione ſic facies interrogationes.

Si adorauit aliquam creaturam, vel cũ primò appet, fecit ei aliquã orõnẽ & hmõi.

Si adorauit diabolum etiam ſub angelo lucis apparente, quia mortalia ſunt, Vide, adoratio. §. 10.

Si inuocauit dæmones, vel fecit aliquod pactum cum eis, vide, ſors. §. 3.

Si vſus eſt necromantia, acromantia, & huiuſmodi, Vide ibidem.

Si vſus eſt ſortibus, vel incantationibus ad ſciendum occulta, vel furta, & huiuſmodi, Vide ibidem.

Si voluit ſcire futurum per vanam inſpectionem creaturę, Ibidem.

Si qñ obuiauit lepori, vel alteri animali, credidit

credidit prę ſagium alicuius futuri, Ibidẽ.

Si qñ mulier prægnans petit ignẽ, & huiuſmodi, & vtitur ad ſciẽ. futura, vide ibi.

Si vſus eſt literis, punctis aſtrolabio, aptione libri, & hmõi ad ſcien. futura. Ibidẽ.

Si obſeruauit ſomnia, vt diuinaret, Ibidem. §. 5.

Si voluit colere deum ſecundùm ritum Iudæorum, Vide, ſuperſtitio. §. 1.

Si vſus fuit ligaminibus, aut characteribus ꝑ ſanitate danda, Vide, ſuperſtitio. §. 1.

Si fecit anulum, quando legitur paſſio Chriſti, vel characterẽ in tali die, & huiuſmodi; Vide ibidem. §. 2.

Si vſus fuit arte notoria, vel eam didicit Vide ibidem. §. 3.

Si vſus eſt hęrbis contra dæmones, Vide ibidem. §. 6.

Si vſus eſt breuibus ligandis ad collum, vel portandis, Ibidem. §. 7.

Si incantauit animalia, Ibidem. §. 8.

Si carminauit infirmos, Ibi. §. 9.

Si dixit, vel fecit dici miſſas, vel pſalmos vt quis moreretur, Ibid. §. 10.

Si colligendo hærbas obſeruauit aliqua vana, Ibi. §. 11.

Si aliquod fecit, vt ſciret infortuniũ alicuius, Ibidem. §. 12.

Si per maleficium deſtruxit aliud malũ Ibidem. §. 13.

Si credidit fœminas ire de nocte, vel cõuerti in cattas, & huiuſmodi, Ibid. §. 14.

Si habet libros de p̄dictis ſortilegijs, vel ſuꝑſtitionib. tenetur eos comburere, alias non eſt abſoluẽd⁹, vt ſupra, Curioſitas. §. 1.

Si obſeruauit dies Aegyptiacos, Vide ſuperſtitio. §. vltimo.

Si dedit poculũ, vt amaretur ab aliquo, vr̃ mortale, quia oĩno ſuperſtitione vtitur.

Si credidit, ꝙ ex conſtellatione cogaẽ qs ad bonum, vel ad malum, vide ſors. §. 3.

Si vſus eſt ſacramentis, vel ſacramentalibus pro danda ſanitate, & huiuſmodi, vide ſacramentum. §. vl.

Si acceptauit duellũ, vel obtulit, vel fuit cauſa, vt fieret, Vide duellum.

Si accepit ferrũ cãdẽs, vel dedit pro manifeſtanda veritate, vide, Purgatio, in prin.

Si eſt hæreticus, vel fautor hæreticorũ, Vide, hæreticus, in prin. & per totum.

Si fuit dubius in fide, vide, hęreticus, in principio, & Infidelitas. §. 10.

Si apoſtatauit a fide, vide apoſta. in prin.

Si fecit actum infidelitatis timore mortis, Ibidem. §. penul.

Si portauit veſtes infidelium, ibidem, ſcilicet apoſtata. §. vlt. & infidelitas. §. 10.

Si nimiam practicam habet cum Iudęis vide Iudæus. §. 1.

Si balneum intrauit cum Iudæis, vide Balneum. §. 3. & Iudæus. §. 8.

5 Circa 2. præceptum. Non aſſumes nomen &c. quomodo intelligatur, habes præceptum §. 4. ex cuius expoſitione ſic formabis interrogationes.

Si vota facta nõ ĩpleuit, vel deliberauit non ĩplere, cũ poſſet & teneretur, peccauit mortaliter, & qñ teneaẽ, vel non, vide Votũ primò, ꝑ totũ, & Votum. 3. per totum.

Si aſſentit impedimento non implendi votum, Vide, votum. 2. §. 12.

Si facta vota ſine determinatione tẽporis nimis tardauit, Votum. 3. §. 2.

Si in caſu, quando obligatur ad vota parentum, non ea impleuit, & quando ſit, vide, Votum. 3. §. 8.

Si impetrauit diſpenſationem voti ſine cauſa legitima, Vide, votum. 4. §. 10. & 11.

Si fecit votum ſciens, ꝙ vouere non poterat, vide, votũ. 2. §. 9. & q nõ pñt, hẽs ibi.

Si fecit votum de re mala fienda, quæ ſit mortale peccatum peccauit mortaliter vouẽdo, & tenetur facere contrarium, ſecus eſſet de re peccati venialis, & quomodo non obligat, Vide, votum. 1. §. 3. & 5. & facit ad hoc, quod no. in c. periurium. §. 1.

Si fecit votũ de re bona, ſed propter malum finem, vide, votum. 1. §. 3.

Si apoſtatauit ab aliqua religione, vel ordine, vide, Apoſtaſia. §. 2. per totum.

Si blaſphemauit deũ, vel ſcõs, vide blaſphemia, & quot modis blaſphemetur, ibi.

Si maledixit deum, vel ſanctos, vide, Maledictio. §.

Si nominauit Deum, vel ſanctos opprobriosè, vel per membra verecunda aduertenter, peccauit mortaliter etiam ſi fecit ex ioco, quia contra præceptum prædictum directè, infra, iuramentum. 3. §. 12.

Si ſacris eccleſiæ fecit aliquod enorme, puta conculcando, vel huiuſmodi, quia mortale eſt contra præceptum prædictum.

Si ſacramenta recepit, vel adminiſtrauit in peccato mortali, mortale peccatum eſt, niſi in caſu, de quo, baptiſmus. 5. §. 10.

Si iurauit falſum, quod credebat verũ, vide, Periurium, in prin.

Si iurauit verum, cum tamen crederet dicere falſum, Ibidem.

Si iurauit falſum ſciens ſe mendacium iurare, Ibidem.

Si iurauit aliquod malum ſe facturum, ibidem. §. 1. & Iuramentum. 3. §. 7. & Iuramentum. 5. §. 1.

Si iurauit in cõi ſermone ſine debita diſcretione, ibidem. §. 2. & iuramẽtum. §. 10.

Si iuramento affirmauit id, de quo dubitabat, vide Periurium. §. 3.

Si iurauit per verbum, credo, quod tamen non credebat, Ibidem. §. 4.

Si credidit contrauenire iuramento, cũ tamen non contrafaceret. Ibid §. 5.

Si iurauit ex metu falſum, ibid. §. 7.

Si induxit aliquem ad iurandum, quem ſciebat falſè iuraturum, vide Iurm. 3. §. 11.

Si iurauit vituperosè per deum, vel ſanctos, Ibidem. §. 12.

Si iurauit non ſm intentionem dantis iuramentum, vide Iuramentum. 4. in princ.

Si non compleuit, quod ſub iuramento promiſit in caſu, quo tenebatur, & quando hoc ſit, habes iuramentum. 5. per totum, & quõ eſt mortale peccatũ non implere, ꝙ iuramento promiſit, habes, Periurium. §. 1.

Si fecit ſe abſolui à iuramento ſine cauſa legitima, vide Iuramentum. 6. per totũ, & de cauſa legitima, quæ ſit, & quis poteſt abſoluere a iuramento.

Si quando tenebatur orare voluntariè, ſe occupauit in his, quæ diſtrahunt mẽtẽ, vide, Horę. §. 17.

Si ſimulauit ſanctitatem, quam non habebat, vide, Simulatio. §. vltimo.

Si adiurauit homines, vel dęmones, aut alias creaturas, vide, Adiuratio, per totũ.

6 Circa tertium pręceptum, ſabbata ſanctifices, eius expoſitionem habes infra, præceptum. §. 5. ex cuius declaratione ſic ſunt formandæ interrogationes.

Si exiſtens corpore ſanus, & non occupatus in ſpũalibus bonis, ſtetit ocioſus, nec aliquid operatur tempore non feſtiuo, vnde viuat, vel vnde tribuat egentib. quia magnus exceſſus ocioſitatis videtur mortale peccatum, de quo vide præceptum. §. 5.

Si in diebus feſtiuis de præcepto non hãbuit, attritionẽ de peccatis mortalib. cõmiſſis, de qb. nõ fuit contrit⁹, vide Feriæ. §. 41.

Si vacauit ludis, aut choreis, de quo vide, Chorea per totum, & ludus, per totũ.

Si non vacauit deo in dictis feſtis ſaltẽ in aliqua hora, quia mortale, vt Ferię. §. 9.

Si fecit haſtiludia, quia ſunt prohibita quibu cunque diebus, ſicut torneamẽta ſecundùm Ricar. in 3. di. 37. & conſimili ratione, vt in c. 1. de tornea.

Si fecit opus manuale, vel fecit fieri in prædictis feſtis in caſibus non conceſſis, vide, Ferię, quæ opera licent, & quæ non, & quæ ſint feſta præcepta, & quando eſt mortale opus ſeruile in die feſto, & quando incipit feſtum, Vide ibidem per totum.

Si audiuit miſſam integram in prædictis diebus, vide Ibidem. §. 4.

Si exiſtens in miſſa occupauit ſe in vanis vide Hora. §. 17. & Feriæ. §. 43.

Si audiens miſſam in prædictis diebus dixit orationes; quas tenebatur dicere ex voto, vel pœnitentia, aut ratione ordinis; vide Feriæ. §. 46.

Si audire pręedicationem contempſit in feſtis, vide Ibidem. § 44.

Si non fecit oblationem in miſſa, ad quã tenebat, vide, Oblatio. §. 1. & q̃ ibi notaui.

Si in diebus feſtiuis de præcepto commiſit aliqua peccata mortalia, vide infra, præceptum. §. 5. & Feriæ. §. 36. Et quia difficilè eſt ſcire dicere, quæ peccata cõmiſit in feſtis, & interrogare in quolibet peccato, ſi illud cõmiſit in feſto, eſt difficilè, potes ſine alio ſcrupulo peccatorẽ interrogare ſic, Peccaſti mortaliter in feſtis? & ſi dicit ꝙ ſic interroga ſecundò, in quot feſtiuitatibus? Et ſi neſcit, interroga eum, ſi quaſi in omnibus, vel in maiori parte ipſarum, vel minori. Et tertiò interroga, ſi in eodẽ feſto aliqñ bis, vel ſepties, & ſæpius, & ſic ſufficit quò ad iſtam circunſtantiã abſque hoc, ꝙ exprimat ſpẽm peccati, ꝙ cõmiſit, vel abſq; hoc quod in quolibet peccato, quod confitetur interroges, ſi fecit in feſto; quod bene no.

7 Circa. 4. præceptum, Honora patrem &c. cuius expoſitio habetur, Pręceptum. §. 8. & ex qua interroga, vt infra.

Si

Si non dilexit patrem, vel matrem, vide, Filius. §. 30.

Si non oſtendit eis ſigna dilectionis, ſed dure ſe habet cum eis, Ibidem.

Si dixit eis verba iniurioſa, vel verberauit, quia videtur mortale p dicta in d. §. 30.

Si non obediuit eis, vide Ibid.

Si non ſubuenit eis indigentibus, Ibid.

Si non ſeruiuit in infirmitatib⁹ eorum, vel fecit ſeruiri, ibid.

Si maledixit eis, vide, maledictio. §. 1.

Si non fuit executus eorum volũtates, ſeu legata facta poſt eorum mortem, vide, Executor. §. 23. & 24. & Hęres. §. 5. vſq; ad. §. 12. & legatum. 1. & 2. per totum.

8 Circa. 5. præceptum, non occides, vide Præceptum. §. 9. ex quo ſic interroga.

Si habuit animum offendendi proximum in perſona vulnerando, mutilando, occidendo, & huiuſmodi, Vide in d. §. 9.

Si vulnerauit, vel occidit aliquẽ, vide Ibi.

Si cõmiſit homicidiũ ſpirituale, ſ. inducendo aliquẽ ad pctm̃ mortale, vel alijs modis de quib⁹ habes homicidiũ 4. p totũ.

Si procurauit àborſum alicuius mulieris, vide, Aborſum, per totum.

Si incarcerari fecit aliquẽ indebitè, vide, Carcer. §. 1. 2. & 3.

Si pueros tenellos tenuit iuxta ſe ĩ lecto, & ſuffocauit dormiẽdo, vide Homicidiũ 2. §. 15.

De multis modis, quib. fit homicidium, & cum peccato mortali, habes homicidiũ. 1. 2. & 3. per totum.

Si aſpexit ſpectacula, in qb⁹ imminebat periculum probabile mortis, vel mutilationis membrorum, vt torneamenta, haſtiludia, & hmõi, peccauit mortaliter in duob⁹ caſibus. Primò qñ tali aĩo aſpexit, ꝙ ẽt ſi præciperetur ei, nè ſtaret ad vidẽdũ, nihilominus non deſiſteret. Secundò quando eius aſpectio eſt cauſa, vt fiant, ſine qua nõ fierent. Aliàs eſt veniale peccatum de ſe niſi fortè ratione ſcandali, vt in clericis, religioſis, & huiuſmodi, & de materia vide s. Curioſitas. §. 1. in fin.

9 Circa. 6. præceptum, Non męchaberis, Vide, præceptum. §. 10. ex cuius expoſitione ſic forma interrogationes.

Si fecit fornicationem, Vide ibi. in d. §. 10.

Si commiſit adulterium, ibidem.

Si ſtuprum perpetrauit, ibidem.

Si ſacrilegium operatus, eſt ibidem.

Si inceſtuoſus fuit, Ibidem.

Si fuit ſodomita, Ibidem.

Si alio modo per ſe polluit qualitercũque vide, Luxuria. §. 2.

Si voluntariè cogitauit de huiuſmodi peccatis propter delectationem, Ibid.

Si voluntate deſiderauit aliquod ipſorũ cõmittere, ibid. Vnde hic aduerte, ꝙ toties peccat mortaliter, quoties hoc deliberatè appetit ꝑpetrare ex diuerſis ĩteruallis tẽporis, vel pſonarũ, puta qa nũc deſiderat vnã pſonã ad malefaciendũ, poſtea occupat⁹ in aliquo alio alia cogitat, demũ poſtea iterũ recordatur de illa pſona, & iterũ eam concupiſcit ſimiliter qñ nunc vnam perſonã & poſtea aliam deſiderat, quia in iſtis caſibus ſunt diuerſæ auerſiones, aliquæ ratione tẽporis, aliæ ratione materiæ, vnde, quia in hoc peccato carnis magis ſunt inuoluti homines cõiter, quàm in alio, & multum immorari in interrogatione de hmõi eſt periculoſum & confeſſori, & confitenti (vt dictũ eſt.) Ideò vt expeditè poſſis, quæ ſunt neceſſaria, pertrãſire, talẽ modũ tenebis. Si illa perſona, q̃ confitetur, eſt perſona ſpũalis, vel mulier, aut aliquis verecund⁹, & q̃ non eſt coniugatus, præſertim puella, interrogabis eã primò ſi cõmiſit aliquod peccatũ inhoneſtatis, vel luxuriæ opere, vel voluntate. Si nihil dicet, & tñ tibi videbitur ꝙ ſit inuoluta in aliquo, tunc interrogabis eã de cogitationib. Si delectatus eſt cogitare de hmõi carnalibus & inuento ꝙ ſic, declara ei, quõ eſt peccatũ mortale, vt habes s. Cogitatio. §. 2. Poſtea ꝓcede, & interroga, ſi delectata ẽ audire loqui de hmõi, vel videre, vel tãgere ſe, vel aliã pſonã pp hmõi delectationẽ, & quoties, & ſi in dieb. feſtis magis, q̃ in alijs. Et ſi inueneris, ꝙ talia cõmiſit, potes poſtea ĩterrogare, ſi habuit aliquã pollutionẽ pp talia per ſe, vel cũ alia pſona, vt ſic ante, inducas eam ad confitendum, quæ ex verecũdia fortè taceret. Si verò perſona, quę confitetur, interrogata primò generaliter, ſi aliquod peccatum luxuriæ commiſit, & reſpondet quòd ſic, interroga, ſi fuit cum fœmina, vel fœmina cum maſculo, & inuento ꝙ ſic, interroga, ſi erãt ſoluti, vel non, ſi affines, vel conſanguinei,

ſi

ſi religioſus,vel religioſa,&huiuſmodi,vt
ſcias,ſi fuit fornicatio,vel adulterium , &
huiuſmodi.& inuento ꝙ huiuſmodi eſt in
uolutus, tũc non oportet ĩterrogare de co
gitationibꝰ moroſis, quia communiter sũt
in talibus deliberatæ in malum,ſi poſſibili
tas adeſſet; ideò circa tales interrogabis.
Primò de cogitationib. deliberatis in ma-
lũ iſtud,& quia numerũ difficilè eſt,& va-
rietatẽ perſonarum exprimere,ſufficit tibi
quò ad neceſſitatem confeſſionis, vt inter
roges, quantùm perſeuerauerit in talibus
cogitationibus,puta a tempore, quo aliàs
confeſſus eſt,quod eſt annus,vel plus. Se-
cundò interroga q̃ ſepè tales cogitationes
habuit,puta bis in die, vel in hebdomada,
aut plus,oĩb.computatis, vel ſi fortè maio
rem partẽ tẽporis in hmõi occupauit.Ter-
tiò interroga ſi ſic in diebus feſtiuis, ſicut
in alijs circa ꝓdicta vacauit, vel fortè plus
in feſtis.Quartò ĩterroga,ſi in eccleſijs vel
locis ſacris eas habuit.Quintò interroga,ſi
ſic deſiderauit coniugatos,religioſos,con-
sãguineos,& hmõi, ſicut alios ĩdifferẽter.

Sextò interroga,ſi ſæpius variauit mentẽ
de vna perſona ad aliam,ſecundũ ꝙ occur
rebant memoriæ,vel magis ſtetit in deſide
rio cum vna perſona. Et ſic ſufficit quò ad
cogitationes,licèt alio modo numerũ, vel
tempus, aut locum exprimere neſciat. Et
idem ſeruandum eſt in omnibus peccatis,
quæ ſæpiſſimè commiſſa ſunt, præſertim
quò ad quatuor prima. Poſtea interroga-
bis eũ,ſi vt ſuum poſſet conſequi deſideriũ
malum,dedit operã in ducendo Choreas,
in dando munera, in faciendo matinatas,
cantando,ſonando,precando, loquendo,
ambaſiatas mittendo, literas ſcribendo, &
huiuſmodi,& quantũ ſe occupauit in iſtis,
& à quanto tempore,& ſi diebus præcipuè
feſtis,vel in eccleſijs, aut locis religioſis.
Vel ſi fuit perſona,cui prædicta fiebant, in
terroga,ſi conſenſit, vt talia fierent,vel ex-
hibuit ſe conſpectui talis, vel recipit lite-
ras,aut munera,& quantũ tẽpꝰ ꝑſeuerauit
& ſi in feſtis,vel in eccleſijs,nã faciẽtes,&
conſentientes in hmõi oẽs mortaliter pec
cant. Et ſi munera ſunt, quæ inducant ad
amorẽ carnalẽ,cogenda eſt,vt pauperibus
eroget.Si verò talia non ſunt,non eſt cogẽ
da niſi de bono conſilio, ſi ille donare po-
tuit,de quo habes,Donatio primò, per to-
tum. Poſtea habes eum interrogare de o-
pere luxuriæ, Et ſi dicit, ꝙ peccauit cum
fœmina maſculus, ſiue fœmina cum ma-
ſculo,non habes quærere niſi tantùm.Pri-
mò ſi erãt ſoluti,vel coniugati,affines,vel
religioſi, & hmõi, vt ſcias quæ ſpecies ſit
luxuriæ,de quo habes luxuria.§. 2. ſecũdò
interroga,ſi ſtetit naturaliter in vaſe debi-
to?ſi dicit ꝙ non,Noli quærere, quomodo
vel in quo loco corporis cognouit eã,quia
non expedit,ſufficit dicat,ꝙ nõ in vaſe de-
bito,ſed extra pollutus eſt, ſiue incæperit
in vaſe,ſiue non.Tertiò interroga,ſi ſic pec
cando cũ tali quæſiuit euitare generationẽ
vel ſtetit tali modo, quòd non poſſet fieri.
Quartò quotiens,vel quantũ perſeuerauit
& ſi in feſtis vt in plus, vel in eccleſia, &
ſufficit.ſi dicit, ꝙ peccatũ ꝑ ſe polluendo
ſeipsũ voluntariè,non oportet quærere de
modo,ſed ſolũ quoties,vel quantũ ꝑſeue-
rauit,vt ſupra dictũ eſt de cogitationib. Et
ſecundò ſi deſiderauit facere malũ cũ alia
ꝑſona,qñ talib.dabat operam, & quæ ſint
illæ ꝑſonæ,ſ.ſi ſoluti,vel affines, & huiuſ-
modi.ſi dicit, ꝙ peccauit cũ alio maſculo
polluendo ſe cũ eo, non oportet q̃rere de
loco corporis,ſed de quotiens, Feſtis,vel
loco ſacro,aut ſi ꝑſona erat ſibi conſangui
nea,vel religioſã,& hmõi, & ſi cũ diuerſis
ꝑſonis;& ſi cõſẽſit ꝓꝓ lucrũ,vel munera,
conſulat,vt det pauperibus taliter acq̃ſita.

Si confitetur,ꝙ peccauit cũ brutis, non
oportet quærere de nomine bruti vel loco
corporis,ſed de quoties,& ſi in feſto, vel ĩ
eccleſia,Et ſic ꝑtrãſire,quod bene notabis.

Si fuit mediator peccatorum carnaliũ,
nam tales grauiſſimè deũ offendunt, vt pa
tet in c.noli,de pœ.di.1.& tenentur, quan
tum poſſunt, taliter inductos reducere ad
bonum,& ſunt inducendi ad reſtituendũ,
quicquid propter hoc lucrati ſunt.

Si ſeduxit virginem promittendo eã ac-
cipere in vxorem,& huiuſmodi,vide,Stu-
prum,per totum.

Si habuit pollutionem dormiẽdo, vide,
Pollutio,per totum.

Si contraxit cum aliqua clandeſtinè, vi-
de,Clandeſtinum.

10 Circa.7.præceptum,Non furtũ facies,
cuius expoſitio habetur præceptum. §.11.
vnde

vnde ſic interroga.

Si fecit furtum propriè dictum,& quid ſit
vide Furtum,in prin. & quando ſit mor
tale,Ibidem.§. 34.

Si commiſit rapinam, quæ eſt,quando vio
lẽter accepit alienum, maius peccatum
commiſit,quàm furans,vt in ca.pœnale
eſt.13.q.5.

Si res naufragantium accepit, vide naufra
giũ,per totum.

Si pedagia iniuſta, vel à quib.non debuit,
exegit,vide, Pedagiũ, per totum.

Si exactiones,vel tallias exegit,vide, tallia
per totum.

Si bellum iniuſtum fecit,vel in eo fuit,vi-
de,Bellum,per totum.

Si participauit in dando damnũ proximo
operando,mandando,conſulendo, con
ſentiẽdo,adulando, receptando, defen
ſando,comedendo,non obuiando, ratũ
habendo,non manifeſtãdo, & huiuſmo
di,de quibus habes,Furtum, in multis.
§§.& Reſtitutio primò,per totum.

Si inuenit aliquid,quod non reſtituit,vide
Inuenta,per totum.

Si aliqua pręſcripſit mala fide vide,Pręſcri
ptio.

si commiſit vſuram,vide, Vſura primò, ꝑ
totum.

si mutuauit pecuniã,vel granũ,vinũ,& hu
iuſmodi,vt aliq̃d lucret̃, vide ibi.ĩ prin.

si mutuauit ſuper aliquod pignus,vt eius
fructus habeat, donec pecunia ſibi tra-
datur,vide,Pignus.§.13.

si emit aliquid pro minori, q̃ valeret, ꝓꝓ
ꝓuentionem ſolutionis,Vſura.1.§. 63.

si vendidit pro precio cariori propter dila
tionem ſolutionis,Ibid §.58.

si fecit cambia ſicca,& huiuſmodi illicita,
Ibidem.§.51.cum pluribus ſeq.§.

si dedit pecuniam in ſocietate,nolens ſci-
re aliq̃d de periculo,vide,ſocietas. §.7.

si dedit aĩalia in ſocidam volens habere
capitale ſaluum,vide,ſocietas.2.per to.

si accepit ſub vſuris ſine neceſſitate, vel
ab eo,q nõ erat paratꝰ vide,vſura.2.§.2.

si accepit in dono aliq̃d ab eo,qui donare
nõ poterat,vide donatio.1.§.4. cum ſe.

si accepit à perſonis eccleſiaſticis aliqua
bona,eccleſiarum,vide,Alienatio.§.14.
&,Clericus.13.§.2.

Si incendit eccleſias, vel fregit, aut loca
religioſa, vide Excõmunicatio.5. Caſu.
5. & 6.Vel alio modo fuit incendiarius,
vide Incendiarius.

Si fecit cõcuſſionẽ cõminãdo,niſi mihi de-
deris. &c. vide Concuſſio, per totum.

Si vt haberet aliquid, conſenſit in aliquod
opꝰ peccati mortalis, vide,auaritia.§.2.

Si per ſimoniam aliquid acquiſiuit. vide,
Simonia,per totum,& dicã circa ſtatus.

11 Circa.8.pręceptum, Non dices falſum
teſtimonium &c. cuius expoſitio habet̃
ꝓceptũ.§.12.ex qua potes ſic ĩterrogare.

Si dixit mendaciũ in iudicio, vel extra con
tra doctrinam Chriſtianæ religionis,vel
in damnum proximi,vide,Mendacium.
§ 2.& 3.&,Teſtis.§.30.

Si noluit teſtimoniũ dicere productus in
teſtem,vide,Teſtis.§.26.& §.27.

Si vſus fuit aſtutia,vide,Aſtutia. §.1.

Si accepit pecuniam, vt non diceret veri-
tatem,vide,Teſtis.§ 28.

12 Circa.9.præceptum, Non concupiſces
domũ ꝓximi &c.& 10.Non deſiderabis
vxorẽ eiꝰ,qualiter intelligãtur,habes ꝓ-
ceptũ §.13.ex quib.potes ſic interrogare.

Si voluit hr̃e res ꝓximi ſui qualitercũque
ſiue cum iuſtitia, vel cum iniuſtitia, &
deliberatè, quia pc̃tm̃ mortale eſt con-
tra iſtud pręceptum,ſecus eſſet,ſi opta-
ret hr̃e ſãlua iuſtitia,q̃a ſic vel nullũ,vel
veniale eſſet peccatũ,vide Auaritia.§ 1.

Si fuit contẽtus habere amatores,vel ama
trices hmõi,de quib.dic,vt ſ̃ Cogitatio.

Si poſuit ſe ad feneſtras, vt videret̃, dic vt
ſ̃.hic circa ꝓceptum, Non mæchaberis.

13 Circa ſeptem peccata mortalia primò
interroga de ſuperbia,& ſic forma inter
rogationes.

Si propter inordinatum amorem excellen
tiæ egit aliquid contra diuina præcepta
vide,Superbia,in prin.& §.1.

Si exiſtimauit habere bonum, quod habet
a ſe,non a deo,vide,Superbia.§.2.

Si bona,quæ habuit, credidit à deo ſibi da
ta propter ſua merita,ibid.

Si ſe iactauit habere bona, quæ non habe-
bat,Ibidem.

Si deſpectis alijs ſingulariter appetit vide-
ri habere,quod non habet, Ibidem.

Circa filias ſuperbię ĩterroga primò de am
bitione,

bitione,vide ambitio, quid ſit, in princ.
Si deſiderauit beneficia eccleſiaſtica principaliter propter honorem, vel bonum temporale,vide,Ambitio.§. 1.
Si appetiuit dignitatẽ ſciẽs ſe indignũ, ibi.
Si quæſiuit dignitates per vias illicitas,Ibi.
Si emit officia,vide,Officium.§.1.
Si mutuauit ſuper ipſis officijs, Ibid.§. 3.
Si per partialitates quæſiuit officia,vt omni modo adiuuet p partẽ mortaliter peccauit ,ppter inordinationem voluntatis.
De 2.filia,quæ dicitur, Præſumptio, quid ſit,vide,Præſũptio ſecũdò, in principio.
Si poſuit ſe ad faciendum quæ erãt ſupra facultatem ſuam,vide, præſumptio.
Si exercuit officium, quod neſciebat,in periculum proximi,vide ibidem .
Si expoſuit ſe periculis peccatorum mortaliũ probabiliter, mortaliter peccauit, ſi aduertebat de periculo , vt patet per ea, quæ notaui,Cogitatio.
Si nimis præſumpſit de dei miſericordia,vide,præſumptio.
De.3.filia,quæ dicitur, curioſitas,vide,Curioſitas,quid ſit, in principio.
Si ſtetit ad audiendum peccata, quæ aliqs confitebatur,vide,Confesſio,vlti.§. 16.
Si voluit addiſcere,vel videre, aut audire, quę fieri non poſſunt ſine mortali peccato,puta fornicationes,& incãtationes & huiuſmodi . vide,Curioſitas.§.1.
Si voluit addiſcere, a quibus non debuit , vt dæmonibus,Ibidem.
Si voluit experiri,quæ non licent,vt ſi incãtationes habẽt effectum, mortaliter peccauit,Ibidem.
Si attẽdens curioſis dimittit addiſcere,vel intendere neceſſarijs ad ſalutẽ, eſt mortale peccatum,Ibidem.
De.4.filia,quæ eſt ingratitudo.
Si deſpexit beneficia,aut alterius,vide,Ingratitudo.§.5.
Si non retribuit benefactori, ibidem.
Si benefactori iniuriatus eſt, ibidem.
De.5.filia, quæ nuncupatur iudicium temerarium,quid ſit,vide,Iudiciũ.§. 17.
Si iudicauit in malum determinatè factũ alterius,vide,Præſumptio. 1.
Si vſurpauit iudicium non habens officiũ, vide,Iudicium. §. 17. quomodo multipliciter dicitur temerarium.

De.6.filia,quæ dicitur adulatio.
Si fuit adulator alicuius de peccato perpetrato,vide,Adulatio.§.1.& §.5.
Si adulando prouocauit aliquem ad ſuperbiam,vide ibid.
De.7.filia ſuperbiæ,quæ dicitur irriſio, & quid ſit,vide,Deriſio,in principio.
Si deriſit proximum,vide, Deriſio.§.1.
Si deriſit ſacramenta , vel volentes ſeruire deo ibidem.
De.8.filia,quæ eſt tentare deũ, & quid ſit, vide,Tentare deum.
Si expoſuit ſe periculo ,pbabili mortis ſine necesſitate,vide Intimiditas,tẽtare deũ.
De.9.filia,q̃ ẽ ptinacia,& qd ſit vid̃,ptinax.
Si fuit nimis pertinax ĩ ſuo ſenſu, vide ibi.
De vltima filia, quæ eſt arrogantia , vide, Arrogantia,quid ſit.
14 Circa vanã gloriã,quę quomodo aliquando eſt capitale peccatum, aliquando filia ſuperbiæ,vide ,Vanagloria.
Si voluit laudari de eo quod eſt cõtra deũ ibidem.§.1.
Si prætulit gloriam ſuam, deo ibid.
Si ordinata ad noſtram ſalutem retulit ad gloriam propriam,ibid.
Si conſtituit finẽ in laudẽ hominum , ibid.
Circa filias vanagloriæ, prout eſt capitale vitium, interroga primò de ornatu indebito,& quando ſit indebitus, habes,Ornatus,per totum,& ſic interroga.
Si mala intentione ornauit ſe,ibidem .
Si inhoneſtè,ibidem.
Si nimis ſuperfluè,ibidem.
Si nouas inuentiones adinuenit,ibid.
De inobedientia,quæ eſt.2.filia.vide, Inobedientia, per totum.
De inobedientia circa præcepta eccleſiæ , ſic interroga.
Si obſeruauit feſta pręcepta ab eccleſia, & quæ ſint,habes,Feriæ.§.2.
Si ieiunauit in vigilijs p̃cepti,vide ieiuniũ. §. 7.q̃ ſunt pręcepta,cum pluribus §.ſeq.
Si confeſſus eſt ſemel in anno,vide Confesſio.2.§.1.& 3.
Si ſuſcepit ſacramẽtũ corporis Chr̃i ſemel ĩ anno,vide,Eucharis.3.ĩ prin.& p totũ.
Si audiuit miſſam in feſtis pręceptis, vide, Ferię.§.4 2.
Si fecit torneamenta, ſeu conſenſit , vt fierent,vide, Torneamentum,per totum.

Si

Si contraxit matrimonium clandeſtinè,vide,Clandeſtinum per totum .
Si fecit aliquod eorum,qd̃ prohibetur ſub pœna excõicationis latæ ſententiæ , de quo vide, Excommunicatio.5.6.& 7.
Si fuit excommunicatus ab aliquo , vide , Excommunicatio, vlti.
Si participauit cum excommunicatis,vide, Excommunicatio.8 . per totum.
De inobedientia certarum perſonarum,habes infra circa ſtatus.
Si fuit inobediens ſuis prælatis,vel dñis,vide,Obedientia , & vide, Inobedientia .
Si fecit ꝯ conſcientiã,vide,Cõſcientia.§.1.
De iactantia, quæ eſt tertia filia , vide Iactantia,in principio .
Si iactauit ſe de aliquo peccato mortali facto,vide ibidem.§.1.
Si iactauit ſe in vituperiũ aliorum,vide ibidem,vel in deceptionẽ alicuius , ibidẽ.
De pertinacia,q̃ ponitur ab aliquibus filia ſuperbiæ,habes infra in ver. ſuperbia .
De hypocriſi,vide, Simulatio. §.4.
Si ſimulauit ſanitatem in deceptionẽ populi,vel vt aſſequeretur prælationes,ibidẽ.
De diſcordia,quę eſt ſexta filia vanaglorię vide,Diſcordia.
Si noluit concordare cum alijs in his,quæ erant bona,pp elationem ſuam,ibidem.
De contentione,quæ eſt ſeptima filia,vide, Contentio .
Si habuit contentionem propter æmulationem alicuius, Ibidem .
Si contendit diſputãdo ꝯ veritatem, ibidẽ.
Si contendit in iudicio ꝯtra iuſtitiã, ibidẽ .
Si contendit ita inordinatè, ꝙ ſcandalũ facit aliquibus, ibidem .
Si ſubornauit aliquos in electione,vel teſtimonio,& huiuſmodi,vide, Subornatio.
Si nimis vilipendit ſe,vide,Ironia. (tia.
De aſtutia,ſi vſus ẽ ſimulatione,vide,Aſtu-
15 Circa auaritiam, quæ eſt capitale peccatum,vide,Auaritia,in prin.quid ſit.
Et quia conſiſtit retinendo, aquirendo , & appetendo, ſic interroga.
Si retinuit qui reſtituere tenebatur , vide, Reſtitutio.3. per totum,& quis tenetur, habes,Reſtitutio. 1.
Si non ſoluit creditoribus in termino,cum poſſet,vide,Solutio.§. 5.
Si retinuit ſuperflua, & non fecit eleemoſinas, vide,Auaritia.§.3.
Si nõ fecit eleemoſinã de arte ſua,puta medicus pauperi infirmo,aduocatus clientulo pauperi , de quo vide, Aduocatus. §.10. Medicus.§.5.
De auaritia in acquirendo,vide, Auaritia . §.2.& ſatis patet ſupra in 7.præcepto .
De auaritia in appetẽdo.Hẽs,Auaritia.§.1.
Si appetiuit illicitè, vel illicita , vel multũ animo ſuffocato, vide ibidem.
Circa filias auaritiæ , prima eſt proditio .
Si prodidit caſtrum,vel terram inimicis,vltra mortale tenetur de omni damno .
Si prodidit res proximi volentibus eas auferre iniuſtè , vltra mortale ſimiliter tenetur ad reſtitutionem .
Si habita ſub ſigillo ſecreto,vel ꝯfesſionis, reuelauit,hẽs,Cõfesſio,vlti.§.1. & §.23.
Si aperuit literas alterius ſigillatas , vide , Falſarius.§.2.
Si ſecreta domini ſui reuelauit in ei⁹ damnum,vltra mortale tenetur ad reſtitutionem,vide,Feudum.§.16.
De fraude,quæ eſt.2.filia, habes fraus.
Si fecit fraudem legi,Ibidem.§.2. (§.6.
Si fraudauit iuſtas gabellas, vide,Pedagiũ.
Si vẽdidit vnã rẽ pro alia,puta vinũ lymphatũ pro puro,corrupta p ſanis,pecus pro caſtrato, & hmõi,habes, Emptio.§.8.
Si aliquam fraudem fecit in deceptionem proximi,vide,Dolus.§.9.
De fallacia, quę eſt tertia filia , habes Falſarius.
Si falſificauit aliquod inſtr̃m,ſ bullam,vel librum,vide,Excommunicatio.5. caſu. 3. & Falſarius.§.1.cum ſequentibus .
Si deſtruxit inſtrumenta,vel ſcripturas, vide Falſarius.§.3.
Si occultarit ſcripturam, vide,Reſtitutio , primo in litera, ſcripturas.
Si falſificauit ſigilla prælatorum, vide,Falſarius. §.2.
Si falſificauit menſuras, Ibidem .
Si monetam, Ibidem.§.4.cum ſeq.
Si ex falſa cauſa obtinuit aliquod beneficiũ eccleſiaſticum, vltra mortale tenetur renunciare,ſi aliàs non obtinuiſſet , vide , Reſcriptum.§.3.
De inquietudine mẽtis,qua quis nimis ſollicitus eſt circa temporalia , & tunc eſt mortale peccatum, quãdo per eam quis

omiſ-

omittit neceſſaria ad ſalutem, aliàs eſt veniale peccatum, vide, Inquietudo.

De violentia, quæ eſt. 5. filia, ſatis patet in 7. præcepto, & in titulo, rapina.

De immiſericordia, quæ eſt. 6. filia, qua nõ ſubuenit quis indigenti, habes Auaritia §. 3. &, Eleemoſyna. §. 1.

De acceptione perſonarum, quæ eſt. 7. filia Habes, Acceptio perſonarum. Si in iudicio accepit perſonam, vel in diſtribuendis officijs, vel beneficijs per eleemoſynis, vide ibidem per totum.

Si in electionibus non eligit magis dignũ, vide, Electio. §. 21.

De turpi lucro, quod eſt. 8. filia, vide, Turpe lucrum; & tale eſt peccatum, quale illud, propter quod acquirit. vide infra, reſtitutio. 1. in ver. turpe lucrum.

De ludo, qui prouenit aliquando ex auaritia, vide, Ludus per totum.

Si luſit ad pilã, vel aliũ ludũ, ĩ quo verſatur induſtria, Vide, Lud⁹. §. 2. quando licet.

Si ludit ad ludũ, in quo verſatur fortuna, Ibidem. §. 4.

Si ſtetit ad inſpiciendum ludentes, vide ibidem. §. 6.

Prodigalitas eſt contraria auaritiæ, ſed tamen peccatum, vide Prodigalitas.

Si ſuperfluè expendit rẽ in põpis, equis, & hmõi, notabilis exceſſus videtur mortalis, vt patet, Ornatus. §. 6. & ibi vide.

16 Circa luxuriã, q̃ eſt capitale vitium, vide, Luxuria & d̃ hoc habes ĩ. 6. p̃cepto.

Circa verò filias luxurię, quarũ. 1. ẽ cæcitas mentis, de qua, Cæcitas mentis, in prin.

Si ita occupatus fuit in mundanis mente, q̄ neſcit aliquid de deo intelligere, vel neceſſaria ad ſalutem, vide ibid. §. 1.

De præcipitatiõe, quæ eſt. 2. filia, vide; Præcipitatio.

Si fuit præceps in operibus ſuis cõtemnẽs conſiderare, vel in periculum, vide ibi.

De inconſideratione, quæ eſt. 3. filia luxuriæ, vide, Inconſideratio.

Si fuit incaut⁹, maximè vbi imminebat periculum, vel vbi tenebat̃ de leui, vel leuiſſima culpa, quia licèt excuſetur aliquando à mortali, non tamen ab obligatiõe reſtitutiõis, vt habes, culpa. §. 5. & 6.

De amore ſui, quo quis quęrit delitias, & quietem, vide, amor ſui.

De amore ſœculi, qui eſt. 5. filia luxuriæ, habes, Diligere. §. 3.

Si voluit perpetuò ſtare in mũdo, vide ibi.

Si dilexit mundum, conſtituens ibi finem, vel ad voluptatem, vide ibid.

De horrore futuri ſęculi, ex quo homo vellet nunquam mori, vide Diligere. §. 3.

De inconſtantia, quæ eſt. 7. filia, habes Inconſtantia.

De odio dei, quod eſt octaua filia luxuriæ, Habes, Odium Dei.

De ſtultiloquio, aut ſcurrilitate, quæ ſunt filiæ luxuriæ, dic ſi vſus eſt verbis libidinoſis, aut inhoneſtis, aut geſtibus vel ad prouocandum alios, vel vnde probabiliter habent prouocari ad luxuriam, eſt mortale peccatum. Idem dic de turpiloquio, vide Scurrilitas.

17 Circa gulã, quæ eſt aliud capitale peccatum, ſunt formandæ interrogationes circa eius ſpecies.

Si pręuenit horam in comedendo.

Si nimis lautè comedit.

Si nimium ſtudium apponit.

Si nimis comedit.

Si cum nimio ardore, ſeu appetitu, & quãdo gula ſit mortale peccatum in prædictis, Habes, Gula.

De eius filiabus, quarum prima eſt Ebrietas vide Ebrietas, quãdo eſt mortale peccatum.

De hebetudine mẽtis, quæ eſt. 2. filia, vide, Hebetudo.

De inepta lætitia, ſcias, q̄ non eſt mortale peccatũ niſi p̄ ipsã diſſolueret̃ qs in ea, q̃ ſunt mortalis peccati, vt chorizãdo in caſu p̄hibito, & hmõi; aliàs eſt veniale peccatũ, vide, Chorea, &, Ludus §. 2.

De multiloquio, quæ eſt. 4. filia, habes, Multiloquium, per totum.

De ſcurrilitate q̃ ẽ. 5. filia habes Scurrilitas.

Si fecit actus ita ſcurriles, q̄ ad prouocandũ ad luxuriã sũt efficaces, vr̃ mortale.

De immunditia, quæ eſt. 6. filia gulæ, vide, Immundicia.

Si cõmedit, vel bibit, vt poſſit luxuriari; quia eſt mortale, ſecus eſt, ſi vt ſatisfaceret vxori in redditione debiti, q̄a ſic nullum peccatum, vel veniale, quando hoc fecit, vt magis delectaretur cum vxore.

18 Circa inuidiam, quæ eſt aliud capitale peccatũ, vide, Inuidia, & quomodo eſt mortale peccatum.

De eius filiabus, quarum prima eſt odium proximi, de quo vide, Odium dei. & ſic interroga.

Si deſiderauit malũ proximi, & quanto t̄pe p̄ſeuerauit, & ſi ſæpe in huiuſmodi occupauit mentem, quia quoties deliberatè deſiderauit malũ p̄ximi; toties mortaliter peccauit, ſi erat notabile malũ, & p̄ diuerſa tẽpora. Similiter quando in eadẽ cogitatione trãſibat nunc de deſiderio mali in reb⁹ ad deſideriũ mali in p̄ſona, vel ĩ filijs, q̄a ſicut sũt diuerſa ſubiecta ita vident̃ diuerſa mortalia peccata.

De triſtitia in p̄ſperis q̃ eſt. 2. filia. Si triſtatus eſt de bono notabili p̄ximi deliberatè propter inuidiam, eſt mortale peccatũ, vt prelatus de maiori prelatione. Doctor de maiori cõcurſu. Miles de maiori lucro. Scholaris de maiori ingenio. Ciuis de maiori honore. Mercator, vel Artifex de maiori creditu. Spiritualis de maiori fama, & hmõi, vide, Inuidia.

De lætitia in aduerſis proximi Idem dic, vt ſupra, & vide ibidem.

De ſuſurratione, vide, Suſurratio.

Si quæſiuit ſeminare diſcordias, reportando malum alteri de altero, Ibidem.

De detractione vide, Detractatio, per totũ, quomodo eſt mortale peccatum, & quomodo tenetur, per totum.

Si dixit malum de proximo falſè, Ibidem.

Si verũ dixit, ſed quibus non debuit, Ibid.

Si augmentauit malum, Ibidem.

Si audiuit libenter detractiones, Ibidem.

9 Circa irã, quæ eſt aliud capitale peccatum, de quo habes, Ira.

Si appetiuit vindictam de proximo, Ibidẽ.

Si noluit loqui cum proximis, nec reconciliari, vide, Diligere deum. §. 2

De filiabus eius, quarum prima eſt tumor mentis, dic vt ſupra in prima filia inuidiæ. §. 15. & ĩ. tumor, & de implicatione in hmõi cogitationib. de vindicta fienda ſecũdũ regulam ſupradictam, Ibidem.

De 2. filia, ſcilicet indignatione, habes, Indignatio.

De 3. filia, quę eſt clamor, vide, clamor.

De 4. filia, q̃ eſt contumelia, ſeu conuitium habes, Cõtumelia, & Conuitiũ, aduerte hic, q̄ licèt quis non dicat conuitiũ, vel contumeliã, vt ei auferat honorẽ, ſed cã correctionis, ſed tñ dicit talia, quæ de ſe notabiliter lædunt, puta mulieri, q̄ eſt putana, & hmõi, & audientes ſcandalizantur de tali, cui dicitur, quia ſic credunt eſſe, non excuſaretur à mortali peccato; & hęc adde ad ver. cõtumelia. §. 2.

De. 5. filia, quę eſt rixa, habes, Rixa.

De maledictiõe, q̃ eſt 6. filia, habes, Maledi.

De blaſphemia dictum eſt ſupra. §. 5.

De bello ſimiliter. §. 10.

De ſeditione, quæ eſt. 7. filia, habes ſeditio.

Si tenet partialitatem, vel eam ſequitur paratus qualitercunque pro parte, eſt in ſtatu damnationis, nec poteſt abſolui, niſi diſponat dimittere.

De murmuratione, habes, murmuratio.

Si murmurauit contra deum deliberatè tenens eum iniuſtum, quia mortale.

Si contra prælatos ipſos temerariè iudicãdo, mortale eſt.

20 Circa accidiã, quæ eſt vltimum capitale peccatum, vide, Accidia.

Si dimiſit neceſſaria p̄p̄ accidiam, Ibi. §. 1.

Si pœnituit ſe bene feciſſe, Ibidem.

Si incurrit infirmitatem notabilem p̄pter tędium, eſt mortale, quando poteſt ſe iuuare, vide, Accidia. §. 1.

De filiabus eius, quarum prima eſt deſperatio, vide, Deſperatio.

De ſecunda, quę eſt malitia, quæ eſt peccatũ in ſpiritũ ſanctũ, quòd habet ſex ſpecies. Prima dicitur prę́ſumptio de miſericordia dei ſine meritis. Secunda deſperatio, qua deſperat de miſericordia dei. Tertia impugnatio veritatis agnitæ, vt liberius poſſit peccare. Quarta inuidẽtia fraternæ gratiæ, ex qua vellet q̄ oẽs eſſent mali, & nullus bonus, nè eſſet ſibi cõfuſio male viuere. Quinta obſtinatio. Sexta impęnitentia; vide Peccatum. §. 3.

De tertia filia, quę eſt puſillanimitas, vide, Puſillanimitas.

Se deſijt bona facere, ad quæ tenebatur ex puſillanimitate, vt puta corrigere fratrẽ, vide, Correctio fraterna. §. 1. & ſimilia.

Si verò dimiſit non neceſſaria, eſt veniale peccatum.

De 4. quę eſt ocioſitas, dictum eſt ſupra in 3. præcepto, & habes in titu. Ocioſitas.

De

De. 5. filia, quæ eſt pigritia, ſeu torpor, vide, Torpor.

De 6. quæ eſt euagatio mentis in illicita, Habes, Euagatio mentis.

De 7. quæ eſt negligētia, vide. Negligētia.

Si fuit negligens in addiſcendo neceſſaria ad ſalutē, in confitēdo, in ſuſcipiendo ſacramēta, in operibus miſericordiæ exercēdis, quæ qñ ſit mortale peccatum, patet, Negligētia. §. 1. Aduerte hic, quia ſi quis ex negligentia omittit implere vnū præceptum, puta de confitendo ſemel in anno, ſolùm eſt vnum peccatum mortale, ſed ſi deliberauit ſępius nolle confiteri, tot ſunt peccata mortalia, quot ſunt deliberationes factæ per interualla tēporis, quod no.

21 Circa opera miſericordię ſpūalia, q̄ ſūt Cōſule, caſtiga, dimitte, ſolare, fer, ora.

Si noluit dare conſiliū petēti in his, q̄ pertinent ad ſalutem, vel in re, vnde notabile damnū pōt euenire proximo, cū tñ poſſet, mortale ē, vel qñ habebat ex officio.

Si nō correxit, quos debuit, & tenebaẗ, hēs, correctio p̄latorū & Correctio fraterna.

Si dimiſit rancorem contra proximum, dictum eſt ſupra. §. 18.

Si nō fuit cōſolatus tribulatós, poſſet eſſe mortale in p̄lato, qñ ſubditi ex tali omiſſione inducuntur in deſperationem, vel aliud malum, & ipſe bono modo poſſet ſalua diſciplina.

Si nō orauit ꝓ oīb⁹, poſſet eſſe graue ī illis q viuūt d̄ eleemoſinis magna negligētia.

22 Circa opera miſericordiæ corporalia, q̄ ſunt, viſito, cibo, poto, redimo, tego, colligo, cōdo, q̄ tūc, cū præuaricantur, ſunt mortale peccatū, qñ ex eorū omiſſione notabiliter læditᷣ ꝓxim⁹, & hō pōt bono mō facere, puta ſi p̄lat⁹ viſitaret infirmū, quē viſitare poſſet, nō deſperaret, ſed cōfiteretur. Eget cibo, & potu, & habes vltra cōdecētiā tui ſtat⁹. Eſt in captiuitate, & redimere poſſes de ſupfluitatib⁹ tuis. Eſt nud⁹, & tu caudā ducis. Eſt ſine domo, & tu habes ampla palatia. ex dictis ſ̄. Auaritia, & eleemoſyna, potes colligere, qñ hō tenetur de præcepto.

23 Circa 5. ſenſus, q ſunt viſus, guſtus, auditus, odoratus, & tactus, ī q̄bus ſæpius pōt eſſe mortale, vt ſi voluit videre, quę ſūt mortalis peccati ī eo, qd facit, vel inductiua ad mortale, de quo habes, curioſitas. Idē dic de auditu. Guſt⁹ aūt, & odoratus cōiter ſunt venialia. Tactus qñque mortale, cum cauſa luxuriæ, vel moroſæ delectationis, vt ſupra cogitatio.

24 Circa p̄cepta eccl'æ, q̄ gñaliter tāgūt oēs dictū eſt ſ̄. in 2. filia inanis gloriæ. §. 14.

25 Nūc de ſtatib⁹ aliqua particularia ſunt ponenda, in quibus ſunt interrogādi vltra ea, quæ ſupra poſita ſunt contra præcepta, & in peccatis capitalib⁹, & primò.

Circa pueros doli capaces ſunt interrogandi de iniectione manuū violenta in perſonā eccleſiaſticā, ex qua poſſent eſſe excōicati, de quo habes ſupra, Excōicātio 5. §. 1. cum multis ſe. Poſtea de confeſſione, & communione, ſi fecerunt, de pnīa, de inobediētia, de mēdacijs, de īhoneſtate, auditiōe miſſæ, de furtis, & ſimilib. in quib. cōmuniter illa ætas ſolet peccare.

26 Circa Chriſtianos in communi, ſi ſuſcepit ſacramenta neceſſitatis, & quæ ſint, Vide, Sacramentum. §. 6.

Si portauit habitum infidelium, vide, Apoſtaſia. §. vltimo.

Si nimiam familiaritatem habet cum Iudæis, vel cū infidelibus, vide, Iudæ⁹. §. 1.

Si fecit ꝯtra conſciētiā, Vide, Conſcia. §. 1.

Si habuit ratum aliquod malū factum nomine ſuo, Vide, Conſenſus. §. 4.

Si alicui conſulit aliquod peccatū, vel malum, Vide conſilium. §. 1.

Si contempſit aliquam exhortationem ſuperioris, Vide Contemptus. §. 1.

Si quando tenebatur, habuit contritionem de peccatis, Vide Contritio. §. 4. & 5.

Si correxit, quos ſciuit velle delinquere, vide, Correctio fraterna. §. 1.

Si denunciauit prælatis peccata, quæ ſciuit, Vide, Denunciatio. §. 1.

Si in dubijs tutiorem partem elegit, Vide, Dubium. §. 1. & 2.

Si exiſtēs excōicat⁹, vel interdictus, & monitus a celebrantibus, vt exiret eccleſiā, noluit exire, Vide, Excōicatio. 5. caſu. 15.

Si famam ſuam neglexit, vide, Fama. §. 1.

Si incarcerat⁹ fugit, Vide, Fugere. §. 1. & 2.

Si vſus eſt habitu fœmineo Vir exiſtens, vel e contrario, aut religionis, Vide, Habitus. §. 7. & 8.

Si

Si fuit hiſtrionus, vide, hiſtrio. §. 1.

Si impreſſit in terra, vel in lapide humipoſito ſignū crucis, vide, Imagines. §. 4.

Si fecit aliquod enorme in eccleſia, vide, immunitas, per totum.

Si ſciuit neceſſaria ad ſalutem, vide, Scientia. §. 2.

Si fuit excomunicatus ab aliquo iudice, vide, abſolutio. 2. &. Excōmunicatio. primò, per totum.

Si iniecit manus violentas in perſonam eccleſiaſticā. vide, Excommunicatio. 5. §. 1. cum multis ſeq.

Si nominatim īterdictos, excōmunicatos, vel vſurarios ſepeliuit, vide, Excōmunicatio. 7. Caſu. 36.

Si contraxerunt matrimonium in caſibus conſanguinitatis, vel affinitatis prohibitis, vide, Excomunicatio. 7. Caſu. 41.

27 Circa ambaſiatores dominorum, vel communitatum.

Si ſteterunt abſentes ſine cauſa, vel pro factis ſuis in expenſis dominorum, vel cōmunitatum, vide, Abſens. §. 1.

28 Circa tutores, vel curatores, aut adminiſtratores rerum alienarum.

Si infideliter ſe habuit in commiſſis fraudando, vel dilapidâdo, aut non bene miniſtrando, vide, Adminiſtratio. §. 1.

Si exegit vſuras pro pupillis, aut alio modo fecit pro eis contractus illicitos, vide, reſtitutio. 1. in litera, vſurarius.

29 Circa coniugatos.

Si contraxit clandeſtinè, vide, Clanſteſtinū. vel in gradu prohibito, vide, Matrimonium. iij. per totum.

Si conſummauit ante benedictionem, vide, Debitum. §. 1.

Si negauit debitum petenti, vel reddidit ſe impotentem, Ibid. §. 6.

Si cognouit cā ſatiandæ libidinis, Ibi. §. 23.

Si cognouit habens intentionem ad alteram, ibidem. §. 21.

Si vſus eſt matrimonio extra vas, vel modo indebito, Ibid. §. 25.

Si tempore menſtrui, Ibidem. §. 32.

Si in dieb. feſtiuis, vel in eccleſia. ibid. §. 28. & §. vltimo.

Si prægnationis tempore, Ibidem. §. 33.

Si per tact⁹ habuit pollutionem extra vas, ibid. §. 26.

Si exegit, vel reddidit debitum adultero, vel adulteræ, ibid. §. 8.

Si contraxit excommunicatus, vel in peccato mortali exiſtens, quia peccauit mortaliter contrahendo per verba de pręſenti, vide, Matrimonium. 2. §. vlt.

Si non contraxit ea intētione, qua debuit, vide, Matrimonium, 2. §. vltimo.

30 Circa vxores, ſi fuit litigioſa in domo, & de reliquis, de quibus ſupra. §. 19. vbi tractatur de ira.

Si habuit dotem de vſuris, vide, Reſtitutio primò, ſub litera, Vſurarius. §. 19.

Si fuit inobediens viro, vide, Obedientia, &, inobedientia, per totum.

Si procurauit ſterilitatem, vel vſa eſt ſuperſtitioſis, vt haberet filios, vide, Matrimonium. 2. §. 23. cum duobus ſeq.

Si dedit bona viri cōtra eius voluntatem, vide, Eleemoſina. §. 7. & vide, Furtum. §. 34. & 35. & 47.

Si non habuit bonā curā de filiabus maximè, & ſi docuit eas vanitates, & hmōi, in quib⁹ ſunt multa mortalia, non duxit ad miſſas, prædicationes, ſed choreas, patet per ſupradicta, quando eſt mortale.

Si vſa eſt ornatu indebito, vide, Ornatus. per totum.

Si violauit fidem viro, vide, Adulterium, in princ. & in ſeq. maximè. §. 3. & 4.

31 Circa viros. Si ſtetit nimis in remotis cauſa cupiditatis contra voluntatē vxoris, vide, Debitum. §. 6.

Si non ſeruauit fidem, vel habet concubinam, quia non eſt abſoluendus, niſi a ſe eijciat, vide, Concubinarius. §. 1.

32 Circa patrēfamilias. Si alimenta dedit, q̄bus tenebatur, vide, Alimenta, ꝑ totū.

Si ſoluit d̄cimas d̄bitas. vid̄, Decima. §. 1. 2.

Si fecit eleemoſinas. vide, Eleemoſina. §. 1.

Si miniſtrauit neceſſaria familię, tam corpori, quàm animæ, docendo & huiuſmodi, vide. §. 1. & Filius. §. 21.

Si non dotauit, ſeu maritauit filias tempore debito, vide, Dos. §. 4.

Quomodo tenetur ex facto familię, habes, dominus. 2. §. 2.

Si prouocauit familiam ſuā nimis exaſperando, & furioſè & cætera, vt infra, ira. & ſupra. §. 19.

Si nō procurauit, vt cōfitereẗ ſemel ī anno,

& communicaret, videtur mortale peccatum,& in ver.familia.§.1.

33 Circa filiosfamilias,ſi furat⁹ eſt res patris ſui,vt expēderet in ſuperfluis,vel ludis,aut alijs malis,quia eſt mortale.

Secus,ſi accepiſſet ꝑ faciēdis ſibi veſtimentis,aut calceamētis,aut alijs neceſſarijs, quia ſic liceret,ex quo pater non prouidit,vt tenetur,& de reliqs,vt ſupra.§.7.

34 Circa Doctores,& Magiſtros.

Si quæſiuit magiſteriū,ſeu doctoratum pp honorē principaliter, vide, Honor.§.4.

Si fecit ſe promoueri ad doctoratū, & exiſtens ineptus & ignorans, vr̄ mortale per c.1.& c.quanto,de magiſtris.

Si legit principaliter propter honorem,vide,Honor.§.7.

Si legit ſcientias prohibitas, vel perſonis prohibitis, vide, Magiſter. & quæ ſunt perſonæ prohibitæ, vide,excommunicatio.7. Caſu.6.& 7.

Si ex pacto receptus eſt in canonicum, vt ſcholas regat, vide,Magiſter.§.10.

Si exegit exiſtens ſalariatus a ſcholaribus aliquid,vide ibidem.§.11. 12.& 13.

Si exegit aliquid pro licentia docendi danda,ibidem.§.15.

Si admiſit ignorantes ad doctoratum,mortaliter peccauit, quia ex tali facto dicit mendacium periculoſum.

Si non exegit iuramentum a doctorando, quod non expendet plus, quàm debet in doctoratione, ibidem.§.vltimo.

Si exiſtēs in mortali notoriè,docuit publicè in theologia, quia mortaliter peccauit ſm̄ Petrum,vide,Prædicare.§.7.

Si ſeruauit iuramenta vniuerſitatis, vide, Iuramentum.6.§.2.& 3.

Si iactauit ſe de doctrina alios vituperādo aliquādo,& in pluribus, poteſt eſſe mortale,vide ſupra.§.14.& 18.

Si notabiliter fuit negligens circa profectū ſcholarium, videtur mortale, vide,negligentia.

Si verberauit aliquem crudeliter, videtur mortale,quia ſolū leuis caſtigatio eis ꝑmiſſa eſt.c.cum voluntate.§.ſi qui verò, de ſententia excōmunicationis;& ſi erāt clerici,eſſet excōicatus, vide,Excommunicatio.5.Caſu.1.§.10.& 11.

Si iniuſto modo,puta detrahendo,vel per ſectas ſubtraxit ſcholares alteri⁹ doctoris, quia vltra mortale tenetur ad reſtitutionem,ſi iam intrauerant ſm̄ Ioā. de Ligna.ſecus,ſi nondum intrauerant.

Si impediuit propter odium,vel partialitatem doctorandum, vel in collegio recipiendum idoneum, quia vltra mortale tenetur ad reſtitutionem damni.

55 Circa ſcholares, ſi ſeruauit iuramenta vniuerſitatis,vide,Iuramētū.6.§.2.& 3.

Si fecit ſectas pro rectore fiendo, multa mortalia ibi adueniunt.

Si elegit rectorem inſufficientem, vr̄ mortale ſm̄ aliquos,ſed hoc non determino in vniuerſitatibus ſcholarium.

Si ſtudet in prohibitis ſcientijs.vide,Magiſter,& ſupra,Excommuni.7.caſu.6.& 7.

Si ſæpe contendit contra veritatem,nè ſuccumbere videatur,vide ſupra.§.14.in ſeptima filia.

Si ſtudet propter malum finem, quia tale peccatum, qualis finis, vel propter honorem,vide, Honor.§.7.

Si ſtuduit curioſa, dimittēdo neceſſaria ad ſalutē,eſt mortale pctm̄.vide,curioſitas.

Si tractauit cum aliquo ciue Bononienſi de conductione hoſpicij alterius ſcholaris, vide,excommunicatio.7.caſu.4.

36 Circa medicos,ſi exiſtens ignorans medetur.Vide,Medicus,in prin. & §.1.

Si in mendendo non fuit ſecutus traditiones medicinę, ſed voluit facere experimenta ex capite ſuo in periculum notabile proximi, ibidem.

Si prolongauit infirmitatem, ibidem.

Si conſuluit aliquid contra ſalutem animæ pro ſanitate corporis, ibidem.§.7.

Si nō admonuit infirmū efficaciter, vt confiteret in principio infirmitatis, ibi.§.13.

Si prægnanti aliquid dedit, vt filius moreretur, peccauit mortaliter, quia nō ſunt facienda mala, vt bona eueniant.

Si dedit medicinam,de qua dubitat,an noceret, ibidem.§.2.

Si non annunciauit mortem infirmo,ibidē. §.12.

Si non debito modo viſitauit infirmos,poſſet aliquando eſſe mortale.

Si pauperibus noluit mederi gratis, ibidē. §.2.

Si habuit partē cū aromatario, & propter hoc grauat īfirmos emere ab eo cū eorū damno, quia ſic teneret eis ad reſtitutionem ex quo ei ſoluerunt;ſecus,ſi ex hoc nullum habent damnum.

37 Circa aromatarios. Si in cōponēdis medicinis nō poſuit, quę medicus ordinauit,ſed vnū pro alio,vel corrupta & quę virtutē nō habebāt ex vetuſtate, pro bonis,& huiuſmodi, ex quib⁹ ſequitur vel prolongatio infirmitatis, vel aliud malum proximo infirmo,quia vltra mortale tenetur ei ad reſtitutionem.

Si vēdidit venena,vel quę faciūt aborſum, & huiuſmodi illis,de quibus ſciebat nō debere vti ad bonum, vide,Ars.§.2.

Si ſophiſticauit aromata ponens in ſpeciebus vnum pro alio,vel in ſyrupis,aut in cādelis,& huiuſmodi,vide,Emptio.§.8.

Si vēdit diminuto pondere,aut falſo,& huiuſmodi,vide,Falſarium,§.11.

38 Circa mercatores,ſi portauit prohibita infidelib⁹,vide,Excōicatio.5.Caſu.21.

Si negociatur propter malum finem,vide, Negocium.§.2.

Si in loco ſacro tenuit mercatum,vide,immunitas.§.3.& Negocium.§.2.

Si carius vendidit,quàm emit in eodem loco,Emptio.§.10.& īfra, Negocium.§.3.

Si vendens pro alijs, aliqua vendit pro.12. & ſolū.10. dat dn̄is rerū, Emptio.§.28.

Si vendidit vnum pro alio, vel corrupta ꝑ bonis,vide,Emptio.§.8.

Si vſus eſt falſis menſuris,& huiuſmodi,vide,Falſarius.§.11.

Si vendidit rem plus iuſto precio, aut pp tempus ſolutionis, & hmōi, vide, Emptio.§.7. Et, vſura.1.§.33.& 34.

si fecit cambia,vide,vſura.1.§.2. cum ſeq.

Si fecit aliquos contractus vſurarios,vide, Vſura.1.per totum.

Si compoſuit cum alijs, vt vēdant vno precio in damnum reipublicæ, quia vltra mortale tenetur damnificatis,vide,Negocium.§.2.Et emptio.§.17.

Si expendit falſas monetas ſciēter, eſt mortale,& tenetur ad reſtitutionem,licèt ipſæ etiam fuerit deceptus ab alio, ſupra, Falſarius.§.4.

Si bonas monetas radit,vide,Falſarius.§.4. cum ſequentibus.

Si emit res raptas,vel furatas,vide,Reſtitutio.1.in litera, Emens rem raptam.

Si infideliter ſe habuit in ſocietate,quā hēt cum aliquo,vide,Societas.1.& 2.per to.

si vēdit in feſtis,vel cū mēdacijs,periurijs, & alijs illicitis, vide, Negocium.§.2.

39 Circa proxenetas, ſi mediator fuit contractuum vſurariorum,vide,Reſtitutio. 1.in litera,Vſurarius.§.5.

si male conſuluit ſcienter in aliquo contractu,quia vltra mortale tenetur de damno dato,vide,Dolus.§.9.

si decepit in precio dans intelligere vni, ꝙ vult tantū,& alteri, ꝙ non poteſt habere niſi tantùm, vide,Dolus.§.9.

40 Circa artifices,ſi fecit artē, cuius opus eſt ad malum,vt taxillos,& huiuſmodi, vide,Ars.§.2.

si accepit inſignia alterius magiſtri, vide, Inſignia,De fraude ī arte, ī mēſuris, & hmōi,vide Falſari⁹.§.11.&,emptio.§.8.

41 Circa lanifices,ſi vendit pannū vni⁹ lanæ ꝑ alia,vel tincturæ,vide,emptio.§.8.

si ſoluit laboratoribus de panno, aut vendendo vltra iuſtum precium, & emēdo pro viliori,vide,Vſura.2.§.60.iuncto.§. 15.in verbo,ſolutio.

si filatoribus dedit.14.vncias pro libra, tenetur ad reſtitutionem, niſi ſic a principio conueniſſet, niſi filatores facerent ex neceſſitate magna.

si pannum nimis traxit,vide, emp.§.8.

si nō ſoluit laboratorib.vide,ſolutio.§.15.

42 Circa tabernarios,ſi vendidit vinū limphatum pro puro,vide,emptio.§.8.

si miſcuit in vino nociua, ibidem.

si tenuit meretrices,vel luſores,oīa peccata ei imputabuntur.

si ſcienter adminiſtrauit ad ebrietatem alterius,vide,Ebrietas.§.1.

si ex culpa ſua ꝑdidit ſibi tradita in cuſtodia,vide,Cuſtos,ī prin.& Nauta,ī princ.

43 Circa macellarios, ſi vendidit carnem corruptam pro ſana, de pecude pro caſtrato,& huiuſmodi,vide, Emptio.§.8.

44 Circa piſtores,ſi fecit panem nimis pōderoſum,vel immiſcuit aliam farinam, & huiuſmodi,vide,Emptio.§.8.

45 Circa ſutores, ſi fecit veſtes impudicas, quæ non poſſunt deferri ſine peccato mortali,vide,Ars.§.2. & hoc quando ſit,vide,Ornatus,per totum.

Si malè incidit ex culpa ſua. Vide, culpa. §. 5. & 6.

Si furatur de panno ſerico, & huiuſmodi, vide, furtum, per totum.

46 Circa aurifices, ſi vẽdidit aurũ alchimicum pro vero, Vide, emptio. §. 8.

Si cudit monetam ſine licentia principis, Vide, falſarius. §. 4. cum ſeq.

Si radit eam, vel facit aquam, vnde aliqd imminueret, Ibidem. §. 8.

Si emit lapidẽ precioſum pro vili ab illo, q ignorabat, vide, emptio. §. 7.

47 Circa alchimicos, ſi laborauit in dicta arte, Vide, Alchimia.

48 Circa daciarios, ſi exegit dacia iniuſta, Vide, Pedagium. §. 1. cum ſeq.

Si exegit a perſonis eccleſiaſticis, ibid. §. 4.

Si imputauit fraudẽ dacij, vbi non erat, vltra mortale tenetur ad reſtitutionem totius damni.

Si fraudauit ſocios, vltra mortale tenetur ad reſtitutionem.

49 Circa muſicos, & hiſtriones, ſi pulſauit his, qui ex libidine chorizabant, vel illicitè, vide, chorea.

Si geſtus impudicos prouocantes ad peccatum mortale fecit. vide Hiſtrio.

50 Circa laboratores, & ruſticos.

Si non laborauit fideliter, in notabili exceſſu eſſet mortale peccatum.

Si permiſit beſtias nocere in agris & hmõi tenetur ad reſtitutionẽ, ſi fuit in culpa.

Si fraudauit dominum in parte ſibi dãda, tenetur ad reſtitutionẽ, niſi dñs in alio grauaſſet eum. Vide, Furtum. §. 40.

Si non ſeminauit poſſeſſiones, vel coluit, quas tenebat, ſicut debuit. vide culpa. §. 5. & 6.

51 Circa venatores, ſi in diebus feſtis perdita miſſa, vel per totam diem ſe occupauit. Vide, Feriæ. §. 9.

Si dedit damnum in agris, quia tenetur (ſi eſt notabile) ad reſtitutionem.

52 Circa locatores, ſi ſciẽter locauit equũ periculoſum, aut vas vitioſum, vide, Locatio. §. 23.

Si conductor fuit in culpa perditionis rei locatæ, ibidem. 24. §.

Si petit mercedem, quã non debuit, vel ſoluit minus, quã debuit, Ibid. §. 22. & 15.

53 Circa laborãtes in filãdo lanã, vel tingẽdo ſetã, & hmõi, qui tenentur Primò ſi furantur. Secũdò ſi male laborant, vel deſtruunt. de quo vide, Locatio. §. 3.

54 Circa reuẽditores rerũ, ſi finxerunt, ꝙ non poterant vendi niſi pro tanto, & tñ vel erãt, q emerunt pro plus, vel ipſi pro modico emerũt, vt ꝓ pluris venderẽt, tenẽtur ad reſtitutionẽ, qa per fraudẽ acquiſierunt. Item ſi vendiderũt pro plus, quã tribuãt domino, vide, Emptio. §. 28.

55 Circa Iudices, ſi habuit iuriſdictionẽ ab aliquo nõ verò dño. vide, Dñs, in princ.

Si dedit iniquam ſententiam ſcienter, vel per ignorantiam, aut negligentiam. Vide, Iudex. §. 21. cum ſequenti.

Si exiſtens ignorans non elegit bonum aſſeſſorem, Ibidem. §. 22.

Si elegit aſſeſſorem in fraudem, cum non indigeret, vide, Iudex. §. 16.

Si accepit pecuniam, vt iudicaret, vel non iudicaret, aut vt iniquè contra iuſtitiam vide, Iudex. §. 8. cum multis ſequentib. & Suſpenſio. 1. §. 29.

Si nõ ſeruauit ordinẽ iuris, videt̃ mortale, niſi aliqua cã vrgẽs ad hoc impelleret.

Si reo dedit dilationes indebitas, qa vltra mortale tenet̃ parti lęſæ ad reſtitutionẽ.

Si reo fecit ĩterrogatiões, ad quas nõ tenebat̃ rñdere, vide, cõfesſio delicti, ꝑ totũ.

Si poſuit ad torturam ſine legitimis indicijs, vide, Tortura. §. 1.

Si allegationes friuolas admiſit, quia vltra mortale tenetur læſo ad reſtitutionem.

Si appellationẽ legitimã nõ admiſit, vel friuolã admiſit, qa vltra mortale tenetur parti læſæ, ſm ꝙ dico, Appellatio. §. 15.

Si pauperibus non prouidit de aduocato, vide, Aduocatus. §. 10.

Si pęnã relaxauit, vel auxit, vide pęna. §. 18.

Si arreſtauit aliquem, vel bona eius deſcripſit, vel officiales miſit, vt ſic pecuniam extorqueret contra iuſtitiam, vel aliqd aliud inuenit, ex quo pecunias haberet, quia tenetur ad reſtitutionem.

Si ĩ ſentẽtia appoſuit clauſulã obſcurã vt ille ꝯ quem dabatur, ſe poſſet defendere contra iuſtitiam, quia vltra mortale tenet̃ ad reſtitutionẽ de dãno dato parti.

Si partem non cõdẽnauit in expenſis, cum deberet, & peterentur, quia vltra mortale tenetur ad reſtitutionem parti.

Si vt extorqueret pecunias modo ſuo, fecit, ꝙ id, qđ iure ordinario debebat expedire, faceret iure delegato.

Si non purgauit prouinciam malis hominibus vide, Iudex. §. 7.

Si iudicauit ſecundùm allegata contra veritatem, quã ſciebat, vide, Iudicare. §. 7.

Si ſententiam alicuius cenſuræ eccleſiaſticę protulit ſine monitione, & ſcriptis. Vide, ſuſpenſio. 1. §. 16.

Si iudicare præſumpſit non ſibi ſubditos nec ratione rei, vel delicti, vide, Iudicare. §. 7.

Si ꝓtraxit ſentẽtiã in lõgũ, vt pecunias extorqueret, mortaliter peccauit, & tenet̃ ad reſtitutionẽ nõ ſolũ pecunię acceptę à parte, q̃ iuſtitiã habebat, ſed & ad oẽ datum, quod habuit ex tali dilatione.

Si interpoſuit autoritatẽ in aliquo cõtractu mulieris, vel minoris in eorũ dãnũ propter pecuniã, vel amicitiam, quia vltra mortale tenetur ad reſtitutionem læſo.

56 Circa officiales Dñorũ, & Cõitatum.

Si comminatus eſt alicui, niſi ei daret &c. vide, Concusſio.

Si exegit iniuſta grauamina de mãdato ſui ſuperioris, qa vltra mortale tenetur ad reſtitutionẽ totiꝰ exacti, ſi ille non vult reſtituere, in cuius vtilitatẽ eſt exactũ.

Si executus eſt iniquam ſententiam, vide, Iudicare §. 7.

Si non obuiauit malis, quantum potuit, bono modo, vide, Conſentire §. 2.

Si fuit proditor terræ, vel caſtri, habes. s̃. Auaritia. 26. §. 15. in prima filia.

Si fuit officialis tyranni, aut iniuſti domini vide, Dominus, in prin.

Si nõ accuſauit, quos tenebatur ex officio, qa ſi ex iuramẽto tenebat̃, erit mortale peccatũ, aliàs nõ ſemper, vide Pęna. §. fi.

Si emit officia, vel ſuper ipſa mutuauit, vide, Officium. §. 2.

Si habens ſoluere de pecunia domini, vel communitatis alijs extorſit tantum pro ducato exiſtens ipſe ſalariatus, quia reſtituere tenetur vide, officium. §. 3.

Si quos inuenit de nocte, dimiſit ꝑꝑ pecuniã cõtra ſtatuta, quia videtur mortale.

Si ſeruauit ſtatuta, q̃ iurauit in prin. officij.

57 Circa conſiliarios dominorum, vel cõmunitatum.

Si exiſtens in conſilio conſenſit alicui malo, vide, Conſentire. §. 2. &, Conſiliũ. §. 1.

Si dedit fraudulentum conſilium, Ibidem.

Si propoſuit aliqua in cõſilio in damnum aliquorum, quia vltra mortale tenetur ad reſtitutionem damni totius, quando ſine eo non fuiſſet, Conſilium. §. 1.

Si conſenſit ad aliqua ſtatuta fienda, quæ erant iniuſta, aut contra libertatem eccleſię, vide ibidem, &, Excommunicatio 7. Caſu. 12. & Caſu. 43.

Si res communitatis permiſit dilapidari, vel ex inutilibus commisſionibus, aut qualitercunque, vide, Adminiſtratio.

58 Circa arbitros, vel arbitratores.

Si iniquam dedit ſententiã ſcienter, vel ex ignorantia, vide, Iudex. §. 21. cum ſequẽ.

Si permiſit expirare compromiſſum, vide Arbiter. § 1.

Si pro ſpirituali dedit temporale in recompenſationem, vide Ibidem. §. 7.

Si pro pace abſtulit ab vno, & dedit alteri, vide Ibidem. §. 6.

59 Circa accuſatores, ſi accuſauit aliquẽ mala intentione, vide, Accuſatio. §. 6.

Si accuſauit aliquem calumnioſè, vide Ibidem. §. 8.

Si iurauit non accuſare, Ibidem. §. 6.

Si accepit pretium, vt non accuſaret, ibid.

Si accuſatus rñdit calumnioſè, Ibid. §. 13.

Si accuſatus tacuit veritatem, ibid. §. 12.

60 Circa aduocatos. Si inhibitus a iure aduocare, aduocauit, vide, Aduocatus. §. 1. cum multis ſequentibus.

Si defendit iniuſtã cauſam, Ibid. §. 13.

Si amiſit cauſam iuſtam per ſuam ignorantiam, vel negligentiam, ibid. §. 12.

Si immoderatũ ſalariũ extorſit, ibi. §. 14.

Si non aduocauit pro pauperibus, ibi. §. 10.

Si fecit pactum cum clientulo de quota litis, Ibidem. §. 14.

Si reuelauit aduerſario ſecreta clientuli, vide, Falſarius. §. 2.

Si cauſam vſurariam defendit, quia vltra mortale tenetur ad reſtitutionem, vide infra, reſtitutio. 1. in ver. vſurarius. §. fin.

Si fruſtratorias dilationes quæſiuit, quia tenetur ad reſtitutionem parti lęſæ.

Si falſas leges, vel inſtrumenta produxit, vel inſtruxit clientulum de falſitate dicenda, vide. s. Tho. 2. 2. q. 69.

Si qualitercunque fuit cauſa alicuius dãni in huiuſmodi aduocatione, quia vltra mortale tenetur de damno parti læſæ.

Si ſolummodo attendit ad ordinem iudiciariũ,& nõ ad merita cauſę,ſicut hodie communiter faciunt Aduocati, & tamẽ non excuſantur a mortali, & ab obligatione reſtitutionis dãni,ſi defendunt cauſam iniuſtã quò ad merita,quantũcunq; quò ad modum procedendi ſit inordinata, quia ordo non eſt inuentus niſi propter deceptiones euitandas.

61 Circa procuratores ſi defendit cauſam iniuſtam,mortale eſt,& tenetur ad reſtitutionem læſo.

Si infideliter,vel negligenter ſe habuit,vide,Locatio.§. 23.

Si in poſitionibus ponendis,vel reſpondendis periurauit, vel fuit cauſa periurij, mortaliter peccauit,vide, periuriũ. §.4.

62 Circa notarios, ſi ex ignorantia dictauit male inſtrumenta, vel teſtamẽta,ꝑꝑ quod proximi damnificati ſunt,. Vide, culpa.§.5.& 6.& infra,Tabellio.§. 6.

Si inſtrumenta,quæ recepit, non poſuit in protocollis ſuis, ex magna negligentia videtur mortale peccatum in inſtrumentis,ex quibus ex eorum perditione proximi poſſent notabiliter lædi.

Si malicioſè occultauit, vel deſtruxit inſtrumenta,vide,Falſarius.§. 3.

Si falſauit inſtrumenta addendo aliquid, quod non fuit expreſſum vel alio modo vide,Falſarius,in principio.

Si non bene informauit in renuntiatione alicuius iuris ponenda in inſtrumento partem,quæ erat ignara, qa teneẽ ei de dãno eo, qa eſt cã deceptionis proximi.

Si fecit inſtrumenta in fraudem vſurarũ,vide,Reſtitutio.1.in litera, Vſurarius.§.6.

Si petijt indebitum ſalarium, tenetur reſtituere,facit quod dico,Emptio.§.7.

Si notarius Epiſcopi petit ab ordinandis ſalarium non ſecundùm inſtrumentum, ſed ſecundũ qualitatem ordinis:quia eſt ſymoniacus, quantumcunque nõ ſit ad ſaliariatus.Vide ſymonia.3. §.22.

Si recipit inſtrumẽta ꝑ teſtamẽto,renuntiatione,donatione, vel alia abſolutione illius,qui non erat ſanæ mẽtis, quia vltra mortale tenetur ad reſtitutionem lęſo.

Si ſcripſit,dictauit,vel redegit in publicam formã ſtatuta contra eccleſiaſticã libertatẽ,vel in fauorẽ vſurarum.Vide Excõmunicatio.7.& caſu.44.

Si rogatus pro pauperibus noluit gratis facere quia tenetur,ſecundùm quod dico de Aduocato Aduocatus.§. 10.

63 Circa litigantes, ſi calumnioſè accuſauit aliquem,vide,Accuſatio.§. 8.

Si mala intentione,Ibid. §. 4.

Si accuſatus dedit pecuniam accuſatori,vt deſiſteret,Ibidem.§. 11.

Si calumnioſè ſe defendit,Ibidem.§. 13.

Si nõ rñdit veritatẽ interrogatꝰ, qñ tenebatur.vide,confeſſio delicti, in principio.

Si litigauit ſciens iniuſtam cauſam habere, Vide,Litigioſa.§.2.

Si habens iniuſtam cauſam,litigauit non ꝑ media iuſta, ſed indebita, vt puta cum mẽdacijs,periurijs, & hmõi, mortaliter peccauit ſm Th.2.2.q.49. nõ tñ tenetur ad reſtitutionẽ,ſi aliquid obtinuit ꝑ iniuſtam ſententiam,vide ſententia.§.7.

Si appellauit cauſa afferendæ moræ, Vide, appellatio.§.15.

Si ratione ſtudij, vel artis fraudulenter cõuenit aduerſarium coram aliquo iudice vide,Argumentatio.§.3.

Si habens conſeruatorem, procurauit, vt intromitteret ſe de non notorijs,Vide, conſeruator.§.1.

64 Circa teſtes ſi requiſitus in iudicio noluit dicere veritatem,vide,Teſtes.§. 16.

Si falſum teſtimonium dixit, Ibid.§. 30.

Si dubiũ ꝑ certo ꝓpoſuit,vide,piuriũ.§.3.

Si pecuniam accepit pro teſtimonio ferendo,vide,Teſtis.§.28.

65 Circa tutores,vel curatores,ſi bene adminiſtrauit in vtilitatibus pupillorũ, vide,Adminiſtratio,per totũ,& tutela.§.2.

Si conſummauit bona ipſorum,vel ſibi appropriauit,quia tenetur ad reſtitutionẽ, vt patet ibid.

66 Circa executionem teſtamentorũ, vel vltimarum voluntatum. ſi alienauit relictum,vide,Dos.§.26.

Si ſoluit d̾bita defũcti,vide,Heres.§.5.&6.

Si legata impleuit,vel nimis diſtulit, vide, Executio.§.23.& 24.

67 Circa curiales.ſi fuit adulator vt obtineret beneficia,& huiuſmodi,vide Adulatio,

tio,per totum.

Si propoſuit dominis aliqua, vnde poſſent extorquere pecunias indebitè.vide,conſilium.§.1.

Si bona confiſcata iniquè ſibi fecit donari, quia tenetur reſtituere.

Si fuit leno ꝑ dño, mortalia multa in hoc ſępe committuntur,vide infra, reſtitutio.1.in ver.animam lædens.

Si totum tempus expendit in ocioſitate, vide,præceptum.§.5.

Si reportauit mala de alio,vt eum poneret in inimicitiam domini,vide,ſuſurratio.

Si delectatus fuit dicere mala de alijs, vel audire,vide,Detractio.

68 Circa principes, & dominos ſęculares.

Si habet dominium ex iuſto titulo, Vide, Dominus,in principio.

Si neglexit facere iuſtitiã petentibus, quia vltra mortale tenetur eis ad reſtitutionem damni, quod paſſi fuerunt ex hoc; facit quod habes,Iudex.§.21.

Si fecit iniuſtitiam alicui, multo magis tenetur,ibid.

Si q̃ſiuit ponere diuiſionẽ i populis, vt poſſet regnare,qa mortale ẽ. vide,Suſurrõ.

Si impoſuit collectas indebitas ſubditis ſuis,vide,Tallia,in prin.&§. 1.

Si exigi fecit pedagia iniuſta, vide, Pedagium,per totum.

Si fuit ambitioſus ad maius dominiũ,propterea procurauit bella, vel aliud iniuſtũ, quia vltra mortale tenetur de omni damno vide,Ambitio.§.1.

Si fecit confederationẽ cũ aliquo de defendendo ſe iuſtè, vel iniuſtè, mortaliter peccauit.

Si habuit bellũ iniuſtũ,& qñ ſit iniuſtũ, habes Bellũ.§.4.quõ teneẽ ibi.1.§.5.10.& 11.

Si poſuit officiales malos,vide, Dominus. §.4.&,adminiſtratio.§. 2.

Si vendidit officia,vide,Officium.

Si ea quæ erant cõitatis,ſibi appropriauit, tenetur reſtituere,vide,Tallia.§.2.& 10.

Si incarcerari fecit aliquem indebitè, vide carcer.§.2.&3.

Si bãniuit aliquẽ indebitè,vide,Bannũ.§.1.

Si non permiſit teſtari aliquos,vide, Tallia §.10.facit in arg.tantùm.

Si coegit nubere filiã alicuiꝰ alteri vt ei ſuccedat,põt eſſe mortale ſm qualitatẽ rei.

Si fecit fieri torneamẽta,vel haſtiludia,vel ſpectacula inhoneſta,vide,Ludus.§.6.

Si iuſtitiã vendidit,vide,Iudex.§.19.& 20.

Si fecit ſtatuta,vel leges iniquas,vide, Lex §.22.& Excommu.7.caſu.12.& caſu.43.

Si vaſallos indebitè grauauit,vel ſpoliauit vide,Tallia,per totum.

Si ipſe vaſallus exiſtens fuit infidelis domino ſuo,vide,Feudum.§.16.

Si tolerauit vſurarios propter lucrum ſuũ, vide,Vſura.2.& 14.

Si non purgauit prouinciam malis hominibus,vide,iudex.§.7.

Si propter auaritiam commutauit pœnam corporalem in pecuniariam, quia vltra mortale tenetur læſis, ſi propter hoc aliqua ſcelera facilius perpetrantur, vide infra,pœna.§.18.

Si nõ tenuit vias ſecuras,vide, Rapina.§.1.

Si pupillos,& miſerabiles perſonas nõ voluit audire, non dando publicas aliqñ audientias, quia vltra mortale teneẽ de damno, ꝙ eis infertur,vide,culpa.§.5.

Si angariauit ruſticos in laboribus, & maximè in feſtis,vide,Tallia per totum, & Feriæ.§.9.

Si tenuit nimias pompas,aut expenſas, vide,Ornatus.

Si nimis occupauit ſe in ludis, & venationibus,vide,Ludꝰ,& Venatio,per totum.

Si dedit damnum in agris propter venationes,vide,venatio.§.2.

Si non correxit familiã,ſed parum curauit eos cõpeſcere a peccatis,vide,correctio primò,& ſecundò per totum,& quomodo tenetur,vide,Dominus. §.1.

Si fuit excommunicatus vel a iudice, vel propter aliquod infraſcriptorum.

Si inijci fecit manus violentas in perſonas eccleſiaſticas,vide,Excommunicatio.5. caſu.1.per totum.

Si fecit incendi,vel frangi eccleſias,vel loca religioſa,ibidem caſu.5.&6.

Si fuit inſecutor alicuius cardinalis,vel de familia Papæ,aut Cardinalis, vel alicuiꝰ Epiſcopi,vide Excommunicatio.5. caſu. 9.& caſu.13.

Si fecit fieri aliquam iniuriam illis, qui tulerũt aliquas ſentẽtias excõicationis,vel interdicti,vel q̃ fuerũt cauſa,vt ponerẽtur,vel obſeruarentur,vide ibi.caſu.10.

Si fuit fautor hæreticorum eorum,vel im-
pediuit officiũ inquiſitoris,vide,Hæreti
cus,per totũ,&,Excõicatio.5.caſu.16.&
Excommunicatio.7.caſu.28.&29.
Si coegit celebrare tempore interdicti, vi-
de,Excommunicatio.5.caſu. 15.
Si fuit receptator paratarũ,vel cum eis par
ticipauit,vide ibidem caſu. 18.
Si impoſuit noua pedagia,vel exegit prohi
bita,ibidem caſu.19.
Si permiſit deferri prohibita infidelibus,
ibidem caſu.21.
Si impediuit victualia, nè ad curiam porta
rentur,ibidem caſu.22.
Si volentes ire Romam, vel redeuntes ce-
pit,percuſsit,& huiuſmodi, ibidem ca-
ſu.23.24.& 25.
Si impediuit,nè obediretur literis apoſtoli
cis ibidem caſu.26.
Si vſurpauit iuriſdictionem eccleſiaſticam
ibid.caſu.28.Excommunic.7.caſu. 6.
Si Romipetas detinuit,vel ſpoliauit,Caſu.
29.Excom.5.
Si inuaſit terras eccleſiæ,ibid.caſu.30.
Si ſe ſubtraxit ab obedientia Romani pon-
tificis,ibidem Caſu.27.
Si corpus alicuius defuncti fecit incidi, vt
alibi ſepeliretur,ibidem Caſu. 32.
Si tertiò admonitus ab Epiſcopis, noluit
eis facere iuſtitiam, excommunicatio.
7.caſu.1.
Si exegit, vel exigi fecit pedagia à perſonis
eccleſiaſticis,vel alia onera,ibidem Ca-
ſu. 5.
Si Chriſtianos naufragium patientes ſpo-
liauit bonis,ibidem Caſu.10.
Si grauauit perſonas eccleſiaſticas,vel eo-
rum conſanguineos,quia noluerunt eli
gere,quem volebat,ibidem caſu. 14.
Si regalia,vel cuſtodiam, & huiuſmodi ſi-
bi vſurpauit in eccleſijs vacantibus, ibi
dem caſu.15.
Si extorſit abſolutionem ab aliqua cenſura
per metum,ibidem caſu. 17.
Si compulit prælatos eccleſiaſticos ad ſub
mittẽdum ei bona eccleſiarum, ibidem
caſu.21.
Si interdixit ſuis ſubditis,nè coquant,mo-
lant, & huiuſmodi perſonis eccleſiaſti-
cis,ibidem caſu. 26.
Si procurauit aliquem occidi facere per aſ
ſaſſinos,ibidem Caſu.31.
Si conceſsit repreſalias contra eccleſiaſti-
cas perſonas,ibidem caſu. 33.
Si impediuit viſitationes monialium,ibidẽ
Caſu.39.
Si immunitatem eccleſiaſticã violauit ca-
piendo homines in eccleſia,vide,immu
nitas,per totum.
Si præſentauit indignos exiſtens patronus
alicuiº eccleſiæ,vide ius patronatº. §.18.
Si fecit promoueri indignos, & ſi pro pe-
cunia, quia vltra mortale eſt ſimoniacº.
Vide ſimonia.3.§.1.
Si voluit,quòd primò beneficia ab ipſo pe
tantur,quàm a Papa,mortale eſt, niſi ali
qua rationabili cauſa faceret, puta nè in
dignis darentur,& huiuſmodi.
Si fidem ſeruauit promiſſam,Vide pactum
§. 4.
Si ſoluit ſeruitoribus ſuis, & creditoribus,
Vide ſolutio.§.3.cum ſeq.
Circa eccleſiaſticas perſonas, & primò cir
ca Clericos in communi.
Si eſt irregularis,& quando, vel quomodo
incurritur,habes, irregularitas primò,
per totum.
Si eſt ſuſpenſus, & in quibus caſibus incur
rat eam,vide,ſuſpenſio primò,per totũ.
Si recepit ordines ſimoniacè,vel à ſimonia
co,Vide,ſimonia.6.§.9.
Si recepit ordines ĩ peccato mortali,vide
Ordo.2.§.3.& 4.
Si executus eſt ea, quæ ſunt ordinis in pec
cato mortali,vide,Clericus.8.& Eucha
riſtia.2.§.5.Euchariſtia.3.§.15.& 24.
Si exiſtens excommunicatus, vel interdi-
ctus,aut ſuſpenſus miniſtrauit,vide,Ir-
regularitas,primò.
Si non portauit tonſuram, vel habitum,vi
de,Apoſtata.§.1.& 2.&,Clericus.4.§.1.
2.& 3.
Si immiſcuit ſe negotijs ſœcularibus,vide
Clericus.9.§.3.cum ſeq.
Si exercuit inhoneſta clericatui,vide,Cle-
ricus.10.per totum.
Si eſt debitè literatus,vide Clericus. 2.per
totum,& Epiſcopus.§.26.
Si fuit ordinatus ante ætatem debitam, vi
de,ætas per totum.
Si dimiſit horas canonicas dicere, vide,
Hora.§.3.cum 8.§.ſequentibus.

Si

Si dicendo voluntariè ſe occupauit in
aliquo alio,Ibidem.§. 26.
Si non benedixit menſam, nec gratias
reddidit poſt cibum.Vide,Clericº. 12.§.3.
Si exercuit officium ordinis ſine debitis
paramentis,vel modo.Vide,miſſa.§.trige-
ſimoquinto.
Si celebrauit in eccleſia polluta, vide,
Conſecratio eccleſię.§.8.
Si celebrauit tempore interdicti, vide,
Interdictum.8.per totum.
Si celebrauit ad faciendum maleficia,vi
de,Miſſa.§.54.
Si celebrauit non ieiunus,Ibidem.§. 3.
cum duobus ſequentibus.
Si in altari execrato,vide,altare.§.2.
Si pluſquam ſemel in die,Vide,Miſſa.§.
quadrageſimoſeſto.
Si cum hoſtia,vel vino corruptis. Vide,
Euchariſtia.1.§.1. cum ſequentibus.
Si cum euagatione mentis, Vide, Miſ-
ſa.§.2.
Si nimis rarò celebrauit, Ibidem. §.43.
& 44.vbi melius.
Si ante diem,vide,Euchariſtia.3.§.36.&
Miſſa.§.41.
Si exiſtens in aliquo notorio delicto,Vi
de,Clericus.8.§.4.
Si habita pollutione celebrauit eadem
die, vide,Euchariſtia.3.§.28.
Si promiſit alicui dicere miſſas, & non
dixit,vide,miſſa.§.52.cum ſeq.
Si exiſtens bigamus portat tonſuram,vi
de,Bigamia.§.12.
Si nimiam habet conuerſationem cum
mulieribus,Vide,Clericus.5.§.2.& alijs ſe
quentibus.
Si participauit cum excommunicatis in
diuinis,vide,Excommunicatio. 5. Caſu.4.
&,Excommunicatio.4.& 3.
Si fuit falſarius literarum apoſtolicarũ,
Vide,Excommunicatio.5. Caſu.3.
si ſepeliuit interdictos, excommunica-
tos,vel vſurarios, vide, Excommunicatio.
7.caſu.28.& 36.
si vſurarijs manifeſtis alienigenis do-
mos conceſsit ad fænus exercendum, Ibi.
caſu.32.
Circa beneficiatos vltra prædicta inter-
rogetur de infraſcriptis.
si obtinuit beneficium per ſimoniam,
vel per preces carnales,aut aliud turpe,Vi
de,Adulatio.§.2.& ſymonia. 3. & 5. & 6.
per totum.
si eſt indignus propter literarum igno-
rantiam,vel aliud canonicum impedimen
tum;puta quia infamis, irregularis,corpo
re vitiatus,& huiuſmodi, quia ſic tenetur
reſignare in manibus valentis accipere reſi
gnationem,de quo vide,Beneficium.§.43.
& niſi fuerit cum eo diſpenſatum, vel in
caſu,vide,corpore vitiatus.§.4.
Si obtinuit beneficium non intendens
clericari,vide,clericus.7.§. 5. & 6.
si permutauit beneficia, vide,permuta-
tio.§.1.cum ſeq.
si renuntiauit beneficio ſimoniacè, vi-
de,Renuntiatio.§.9.& 10.§.
si facit reſidentiam in beneficio ſuo,vi-
de,Clericus.7.in multis.
si habet plura beneficia,quorum vnum
ſufficeret,vide,Beneficium.§.34.
si fecit quatuor partes de fructibus bene
ficij,vide,clericus.3.§.1.
si habens patrimonium ſeruauit, vt vi-
ueret de eccleſia,Ibidem.§.2.
si expendit fructus beneficij in vſus in-
honeſtos,Ibidem.§.4.
si male tractauit eccleſiam,& eius ędifi
cia,vide,clericus.3.§.1.
si vaſa, & paramenta ad diuinum cultũ
tenet immunda,vide,Vaſa ſacra.
si alienauit bona eccleſiaſtica, quę ſer-
uando ſeruari poterant,ſine legitima cau-
ſa,& cum debita ſolennitate,vide, Aliena
tio,per totum.
si locauit ſub annuo cenſu vices ſuas al
teri,vide,ſimonia.2.§.25. cum duobus ſe-
quentibus.
si induxit ad vouendum, vel iurandum
de eligenda ſepultura in ſua eccleſia, Vi-
de,Excõ.5.caſu.14.& ſepultura. §. 35.
si leges,vel phyſicam audiuit, vide, Ex-
communicatio.7.caſu.7.
si habentes eligere non elegerunt me-
liorem,vide,Electio.§.21.
si appetunt epiſcopatum aut prælatio-
nem ſuperiorem,vide,Epiſcopus.§. 2.
si malè adminiſtrauit bona eccleſiaſtica
vide,Adminiſtratio.
71 Circa prælatos habentes iuriſdictionẽ
maximè epiſcopos,vltra prædicta.

Si

Si electus ſe fecit confirmari, Vide, confirmatio electorum, per totum.

Si non correxit publicos criminoſos, vide correctio.1.§.3.&, Epiſcopus, in princi. & §. 10.

Si poſuit indignos in officio, vel beneficio, Vide, Epiſcopus.§.18. &, Adminiſttatio.§.2.

Si fuit nimis pompoſus in ornatu huiuſmodi, vide, Ornatus, per totum.

Si indebitè diſpenſauit in votis, habes votum.4.per totum.

Si in alijs, vide, Diſpenſatio, in prin. cum multis.§§.

Si aliquid exegit pro licentia miniſtrandi, vel docendi, vide, Magiſter.§.15.

Si contulit ordines indebitè, quibus nõ debebat, vel quando, vel modo, quo debebat, vide, Ordo.1.2.3.4.5.6. & 7.

Si non examinauit ordinandos. ſed ordinauit indignos, vide, Ordo 3 §.2. & 23.

Si ſacramentum confirmationis non tenuit notabili negligentia, videtur mortale, vide, confirmationis ſacramentum. §.1.

Si chriſma, & oleum ſanctum non conſecrauit in cæna domini omni anno, vide, Oleum, per to.

Si non fecit conſecrationes eccleſiarum altarium, & veſtimẽtorum, quibus debuit, eſt graue peccatum, vide in ver. conſecratio altarium.

Si non habuit teſtes ſynodales, de quibus vide, Epiſcopus.§.10.

Si non viſitauit ſingulis annis diœceſim Ibidem §.13.

Si non deputauit in eccleſijs cathedralibus, & conuentualibus viros ad prædicandas, & audiendas confeſſiones, vide ibidẽ. §. 14.

Si ordinauit in diaconum, vel ſubdiaconum, qui neſcit officium, vide ibidem. §. 15.

Si non eſt vſus lineis, ſi non erat religioſus, Ibidem.§.29.

Si non ſeruauit nec fecit ſeruari canones, vide, Epiſcopus.§.2..

Si contulit beneficia ſimoniacè, vide Simonia.6.per totum.

Si plura contulit vni, vide, beneficium. §.23.& 26.

Si ratione conſanguinitatis, vide, Acceptio perſonarum.§.4.& §. 10.

Si non prouidit de beneficio illis, quos ordinauit, vide, Beneficium.§.10.

Si viſitando accepit munera ipſe, vel aliquis de ſuis, vide, Viſitatio.§.3.

Si poſuit indebitas collectas, vide, Tallia, in princ.§.1.

Si vſurpauit bona vacantia eccleſiarum vide, Beneficium.§.39.& 40.& 41.

Si non ſoluit debita iuſtè cõtracta a ſuo prædeceſſore, vide, Dignitas.§.1.

Si quæſtuarios pro lucro permiſit, indiſcreta prędicare, quia tenentur ipſi reddere rationem domino de omni malo, & ſatisfacere ſubditis de omni damno dato propter hoc.c.ſi.de iniurijs, & vide, ſymonia.3.§.8.

Si incerta ſibi appropriauit, vide, reſtitutio.2.§.14.& 15.

Si teſtamenta, & legata non fecit implere, vide, Executor.§.11.

Si non tenuit bonum vicarium, cum ipſe non attendat, tenetur de damno.

Si iniuſtam ſententiam dedit, vide ſupra dicta de iudicibus.

Si in excommunicando non ſeruauit debitam formam, vide. Excommunicatio.2. per totum.

Si in diebus feſtiuis non interfuit diuinis, vide, Horę.§.26.

Si exemptos moleſtauit indebitè, mortaliter peccauit, ſi in aliquo notabili hoc fecit, q̃a non habet iuriſdictionẽ in exẽptos.

Si conſecrauit corruptam ſcienter pro moniali, vide, Conſecratio virginum.

Si viſitauit monaſteria monialium, & fecit, vt ſeruent clauſuram, Vide, ſupra, Exẽptus.§.10.& Monialis.§.3.

Si hoſpitalarios viſitauit, & fecit, vt facerent debitum, vide, Hoſpitale.§. vlti.

Si dedit malum exemplum ſubditis, vide, Exemplum.

Si magiſtrũ tenuit in eccleſia, & facit in alijs teneri pro pauperibus, & clericis, Vide, Magiſter.§.7.& ſupra, Epiſcopus.§. 12.

72 Circa Confeſſores.

Si audiuit confeſſiones non habens autoritatem, & ſi vis ſcire, ſi habes autoritatẽ, vide, Confeſſio.3.per totum.

Si abſoluit à q̃bus non potuit, vide quid poteſt, Confeſſio.3.& 5.& Caſus, & a quibus

bus

bus excõicationibus, habes, abſolutio.1. §.1.& 3.4.& 5. & Abſolutio.2.in princ. & per totum, & de modo abſoluẽdi, Abſolutio.3.per totum.

Si abſoluit manifeſtos vſurarios, vide Vſura.2. §. 8.

Si diſpenſauit ſine autoritate, quia peccauit mortaliter.

Si nimis feſtinanter interrogauit, vel non interroganit, vide hic in prin.

Si interrogauit, quod non debuit ex delectatione, vide ſupra.§.1.

Si reuelauit confeſſionem, vide, Confeſſio vltimò, per totum.

Si exiſtens in mortali audiuit confeſſionẽ, vide, Clericus.8.§.1.

Si audiuit confeſſiones principaliter propter lucrum, vide, ſimonia primò, per totum, & ſimonia.2.§.6.

Si habet ſcientiam debitam, vide, Confeſſio, 4.§.3.

73 Circa Predicatores.

Si prędicauit in mortali peccato exiſtens, vide, Prædicare.§.7.

Si habet ſcientiam debitam, ibidem.§.6.

Si p̃dicauit mendacia, vide, Mendaciũ.§.4.

Si prædicauit propter honorem, vide, Honor.§.7.

Si propter lucrum, vide, ſimonia primò, per totum, & ſimonia.2.§.6. & ſimonia. 3.§.9.

Si prædicauit ſine licentia, q̃a mortaliter peccauit toties, vide, Prędicare, in prin.

Si prædicauit indulgentias indiſcretas, vide, religioſus.§ 65.

74 Circa Inquiſitores hęreticorum.

Si extorſit pecunias, vide, Inquiſitor.§.5.

Si bona eccleſiarum applicauit fiſco, ibid.

Si abuſi ſunt armorũ multitudine, ibidem.

Si malicioſè impoſuerunt crimen, vel impedimentum ſui officij alicui, ibidem.

Si omiſerunt procedere contra conſcientiam ex amore lucri, & huiuſmodi, ibi.

Si inquiſitor vnius ordinis proceſſit cõtra fratrem alterius ordinis, Ibidem.

Si impediuit ſe de diuinationibus, vide ibidem.§.3.

75 Circa Religioſos in communi.

Si intrauit per ſimoniam, vide, ſimonia 4. per totum.

Si intrauit latiorem habens votum ſtrictioris, vide, religioſus.§.34.

Si non fuit obediens, vide, Religioſus. §.29.

Si proprietarius fuit, Ibidem.

Si contra votum caſtitatis, ibidem.

Si officium dicit, vide, Hora, per totum.

Si ſeruauit alia præcepta regulæ, vel conſtitutionum obligantia ad mortale, vide, Religioſus.§.28.

Si elegit meliores, vide, electio.§.21.

Si infamauit alias religiones, vide, Detractio, per totum.

Si noluit conſentire electioni, vide, Electio.§.30.

Si ſecreta ſui ordinis reuelauit in ſcandalũ ipſius, peccauit mortaliter, quia proditor eſt.

si in viſitatione non reuelauit, quæ debebat, vide, Denuntiatio.§.10.

si fecit aliquid contra ea, quæ generaliter prohibentur religioſis, vide, Religioſus. §.vltimo.

si receſſit a monaſterio ſine licentia prælati, vide, Apoſtaſia.§.4.

si frequentauit monaſteria monialium, vide, Monaſterium.§.8.

76 Circa monachos.

si ſeruauit quę ſibi præcipiuntur, & quæ ſint vltra regulam, habes infra, Monachus.§.10.

77 Circa Abbates.

si habuit curam ſibi commiſſorum, eos vita & doctrina inſtruẽdo, vide, Abbas. §.10.

si diſpenſauit cum eis ſine cauſa legitima, vide, Diſpenſatio. §.7.

si impoſuit monaſterijs, aut prioratib⁹ nouas penſiones, vel auxit veteres, vel applicauit ſuę menſę, vide, Abbas.§.26.

si ſeruauit regulam, & ſibi præcepta, vt infra, Monachus.

si requiſiuit apoſtatas, vide, Abbas. §.18.

78 Circa abbatiſſam, ſi fecit ſe benedici, vbi eſt conſuetudo, vide, abbatiſſa.§.2.

si fecit ſeruari clauſuram, vide, Monialis. §. 3.

79 Circa hoſpitalarios. ſi fecit inuentariũ, vide, Hoſpitale. §.2.3.4.

si tenuit hoſpitalitatem, Ibidem §.vlt.

si bona hoſpitalis conuertit ad aliũ vſum, vide, Legatum.2.§.11.

si

a Huc pertinentia quædam pñt ex Di. Ambr. de offic. lib. 1. c. 35. 36. & 37. colligi, vbi de fortitudine ſcribit. P. V.

Si perierunt ex negligentia ſua, vide Adminiſtratio.

80 Aduerte, quia p̃ſatas interrogationes ſolũ poſui, q̃a circa prędicta cõiter eſt mortale peccatũ, licèt aliqñ non ꝑꝑ imperfectionẽ actus, & dimiſi multas interrogationes circa ea, quæ ſunt cõiter peccata venialia, & quia non ſunt neceſſariò confitenda talia peccata, niſi qñ dubitatur an ſint mortalia. Item ſecundò rõne ſtatuti obligantis ad peccata venialia confitenda, tamen tunc ſufficeret confiteri in genere, vide, confeſſio primò, §. 28.

Item tertiò videtur, ꝙ teneatur confiteri venialia, qñ eſſet periculũ, nè traherent ad mortale. Nã, cum tunc teneatur de ipſis pœnitere, multò fortius confiteri ꝑꝑ euitandũ mortale, ad quod inducunt, qñ hoc aduertit. Additur ab aliquibus quartus caſus, in quo tenetur quis cõfiteri venialia, ſ. qñ nullum habet mortale, & in paſcha teneatur confiteri, ꝙ tunc confiteatur venialia. Scot. tñ contrarium tenet, ſed quia (vt dixi) qualitercunq; quis teneatur confiteri venialia, ſufficit cõfiteatur illa in genere, niſi in caſu, qñ dubitat, an ſit mortale, ideo pertranſeo, & ſufficit quò ad venialia cõfiteatur ſic, peccaui multis modis cogitatione, delectatione, omisſione, diſſolutione, locutione, viſu, tactu, guſtu, ornatu, & multis alijs modis, de quibus omnibus tam mortalibus, q̃ venialibus dico meam culpã. Itẽ non omittat cõfiteri oblita, & ignorata ſic: Item dico meã culpam, de omnibus peccatis meis mortalibus, quæ oblitus ſum, nec vnquam legitimè confeſſus, fortè ex mea ignorantia, vel negligentia, quia valet talis confeſſio, vt remittantur, vel reducãtur ad cognitionem, & non teneatur recitare confeſſiones, quanuis multa fuerit tunc oblitus confiteri, ſi modò diligentiam ſecundũ ſuam conditionem fecit. Quibus omnibus cõpletis faciat terminare peccatorẽ ſuam confeſſionem, ſic dicẽdo. Ideo præcor beatiſſimam & glorioſam virginem Mariam, oẽs ſanctos, & te pater orare pro me. Quibus peractis confeſſor increpet, corrigat, & dulciter admoneat peccatorem abſtinere a ſocietatibus, & cauſis peccatorum. Nõ tñ exigat iuramentum, vel promisſionem de aliquo, niſi ſolùm de his, in quibus iura ſic voluerunt, vt in excõicatione, & hmõi. poſtea imponat ei pñĩam talem, quã ſtatim poſſit cõplere ante recidiuationem pro ſacramentali, & poſtea aliam, quã videat, ꝙ peccator veriſimiliter faciet. vnde caueat, nè imponat pñĩam talem, quã veriſimiliter non implebit, quia eſſet potius illum illaqueare, quã ſoluere. Eſſet bene bonum illi notificare, quã pñĩam meretur, vt ſic magis timeat; poſtea concede ei illam indulgentiam, quã potes, de quo vide, Indulgentia. §. 5. Deinde abſolue eum ſic, Miſereatũ tui omnipotens &c. Indulgentiam & abſolutionem &c. dñs noſter Ieſus Chriſtus te abſoluat, & ego autoritate ipſius abſoluo te à vinculo excõicationis maioris, vel minoris, inquantum poſſum. & reſtituo te ſacramentis eccleſiæ, iterum te abſoluo ab omnibus peccatis tuis mortalib⁹, & venialibus, confeſſis, oblitis, ignoratis, & a circunſtantijs eorum, In nomine patris, & filij, & ſpiritu ſancti, amen. Poſtea imponat ei ſic taliter, ꝙ ſi intelligat. Omnia bona, quæ facies, & mala, quæ patienter ſuſtinebis, impono tibi in remisſionem tuorum peccatorum; vade in pace. Et ſi haberet caſum, vel excõicationem, a qua non poſſes abſoluere, impone ei, ꝙ vadat ad eum, qui eum poteſt abſoluere, nec ingerat ſe ſacramentis, donec de eo ſit abſolutus, niſi ratione ſcandali euitandi, ſi excommunicatio eſt occulta.

INTESTATVS quis dicitur decedere quatuor modis.

Primò ſi nullum teſtamentum fecit.

Secundò ſi fecit, ſed non iure.

Tertiò ſi fecit iure, tamen poſtea ruptũ eſt poſthumi natiuitate, vel irritum factũ eſt capitis diminutione teſtatoris.

Quartò ſi nulli ſunt hæredes ex eo teſtamento, vt in auten. de hęre. ab inteſta. in prin. colla. 9. Poſſunt addi & duo alij modi, ex poſtfacto, primus ſcilicet per quærelam expugnato teſtamento. Secundus per bonorum poſſeſſionem contratabulas, vide Azo. in ſumma. C. de ſuis, & legit. hæredi.

INTIMIDITAS vnde ᵃ cauſatur? Rñ. ſm S. Thom. 2. 2. quæſtione. 126. ar. primo, quòd aliquando ex defectu amoris proprij, ᵃ vt cũ quis minus debito amat vitam propriam & ea, quæ ordinãtur ad eã. Aliquando cauſatur ex elatione animi de ſe prçſumẽtis, & alios contẽnentis. ᵇ Aliquando autem cauſatur ex ſtoliditate, ſeu ſtulticia. ᶜ

a Amoris proprij] quia timor ex amore naſcitur, Idem iudiciũ erit de amore, & de timore. Agitur autẽ hîc de timore, cum mala tpalia timentur, qui prouenit ex bonorũ tẽporaliũ amore. inſertum aũt eſt vnicuiq; naturaliter, vt propriam vitã amet, & ea quæ ad ipſam vitam attinent, debito tamen modo, vt ſcilicet amẽtur huiuſmodi, non quaſi finis conſtituatur in eis, ſed eis vtendum eſt propter vltimum finem. Vnde, ꝙ aliquis deficiat a debito modo amoris ipſorũm, eſt contra naturalẽ inclinationem, & per conſequens peccatum. Nunquam tamen aliquis a tali amore totaliter decidit, quia quod eſt naturale, totaliter perdi nõ pōt. Vnde Epheſi. 5. Nemo vnquam carnẽ ſuã odio habuit. Et ideò etiam illi, qui ſeipſos interimunt ex amore carnis, ſuç, hoc faciunt, q̃a volunt ab anguſtijs ſuis liberari, vnde contingere pōt, quòd aliquis minus, quam debeat, timeat mortem, & alia temporalia mala, ꝓpter hoc, quòd min⁹ debito amet ea, ſed quod nihil horũ timeat non poteſt ex totali defectu amoris contingere, ſed ex eo ꝙ æſtimat, qđ mala appoſita bonis, quæ amat, ſibi ſubuenire nõ poſſe, quod contingit, vt hic.

b Et alios contemnẽtis] Vnde Iob. 41 Fact⁹ eſt, vt nullum timeret.

c Seu ſtulticia] Vnde Ariſtot. 3. Ethi. ſtulti propter ſtultitiam nihil timent.

1 Verũ ſit peccatum? Reſ. ꝙ ſic, vndecunque cauſet, niſi ſtoliditas ſit inuincibilis, & eſt ratio. 3. ethi. Intimiditas eſt contra fortitudinem ꝑ defectũ non timẽdi, vbi eſſet timẽdum, ſicut timor cõtra fortitudinẽ per exceſſum timẽdo, vbi non timendũ eſt, & ſecundùm Thom. vbi ſupra, ar. 2.

2 Quãdo eſt peccatũ mortale? Reſ. illa, quæ cauſatur ex defectu amoris, & elationis, tunc eſt mortale peccatũ, qñ ſine neceſſitate exponit ſe periculo probabili notabilis læſionis corporis, vt q̃ concurrit ad rixas, & multò magis aĩæ, vt de cunte ad choreas, vel nõ curat de eius notabili læſione omittendo prouiſionẽ debitã facere. Tertia verò, quæ cauſatur ex ſtoliditate, cõiter eſt a veniali, niſi proueniat ex lata culpa in his, in quibus imminet periculũ probabile notabilis nocumenti, & propterea omittit debitã prouiſionẽ, niſi vbi ſtoliditas eſt inuincibilis.

INTRVSVS dicitur, q̃ non canonicè, ſed ꝑ violentiam occupat honores, vel beneficia eccleſiaſtica, vnde fur eſt, & latro. & eſt in peccato mortali, & tenetur reſtituere omnia, quæ inde recipit, capitulo, granis, de reſtitutione ſpoliatorum.

INVENTA ᵈ an ſint reſtituenda? Reſ. ꝙ quædam ſunt, quæ fuerũt in dominio alicuius, & talia inueniens tenetur reſtituere, imò furtũ committit, q̃ ea animo non reſtituendi accipit. l. falſus. §. q̃ alienũ, & §. ſe. ff. de fur. & 14. q. 5. cap. ſi q̃d inueniſti, ſiue talia amiſerit domin⁹ ipſarũ ex ruina, vel incendio, vel naufragio, vt ff. de incen. rui. na. ꝑ totũ. Idẽ dico de iactatis in mare cã nauis alleuiandæ. ff. ad l. Rho. de iac. l. qui leuiandæ, aliàs leuandæ, Et ibi no. in gl. vel qualitercũque amiſit, & hoc verũ, niſi haberẽtur pro derelictis, & tunc credit Fede. cõ. 17. ꝙ habeãtur ꝓ derelictis, ſi dominus tacet, nec per ſe nec per alios perquirit, q̃a d. l. q̃ leuiandæ, vel leuandæ, videtur ſtatim imponere neceſſitatẽ perquirẽdi res amiſſas, & ſic illa negligẽtia non q̃rendi tollit primã p̃ſumptionẽ, quã facit lex, ſ. ꝙ nõ habeant ꝓ derelictis, niſi aliter conſtet ꝑ qualitatem, actus de volũtate dñi, cũ nemo p̃ræſumitur iactare res ſuas, d. l falſus. §. ſi iactum, & d. l. q̃ leuandæ, qđ no. pro limitatione eorum quæ dico j. Naufragium. §. tertio nec talia inuenta, qñ non habentur pro derelictis, poſſunt vſucapi, quia in eis deficit titulus pro derelicto, vt in l. ſi quis merces, ff. pro derelicto. Vnde cõſuetudo aliquorum, qui iactata in mare vel a fluminibus portata occupant, videtur expreſsè reprobata per dicta l. qui leuandæ, & licèt loquatur de iactatis in mare, tamen idem eſt de

d Catechiſm. in præcep nõ fur. faci c. ij. & de ſatiſfa. ca. poſtre. Pet. Ven.

d Inuenta] An inuentũ per vnũ ſocium itineris a caſu, vel fortuna ſit cõmune, Cy. in l. tandiu, in fi. C. ꝓ ſo. Dicit ꝙ non, Pe. de per. trat. de duo. fratri. 5 parte q. 7. dicit. q̃ eſſe puerilem, & credit dictũ Cy. eſſe verũ, niſi eſſet ſocietas omniũ bonorum. l. 1. §. ſpecialiter, ff. ꝓ ſo. & l. cum duobus. §. ſociũ vniuerſa eo. ti. Hoc intelligit, ſi tale inuentum fieret occupatis, vt lapilli in littore maris, vel eſſet pro derelicto, ff. de acqu. poſſ. l. 1. oportet etiam ꝙ talis inuẽtio fiat per apprehẽſionem, non per viſum tantum ſecũdùm Paul. de Caſ. i d. l. 1. aliàs ſecus per regulã, q̃ hic, Quod ruum non eſt, d aliũ ſpectare ſcire debuiſſſi. l. cũ quærebatur, C. Vnde. vi.

ablatis à flumine, vt ſũt ligna, & huiuſmodi, cum parũ differant ab illis, vt dicit tex. Inſti. de re. diui. [a] §. vlt. facit auth. nauigia, C. de fur. Quædã ſunt, quæ nunq̃ fuerunt in dominio alicuiꝰ, vt lapilli in littore maris, feræ ſilueſtres, & huiuſmodi & talia fiunt occupantis, ſiue beſtię capiantˀ in fundo proprio, ſiue ĩ alieno, dum mõ non fuerit prohibitus intrare à dño fundi. [b] ſiue fuerint antea vulneratæ ab aliquo, dummodo eas non proſequeretur, Inſti. de re. di. in multis. §§. vt patet in §. ferę, & §. illud, & ff. de acqui. re. do. l. 3. & l. naturalē, niſi ſecus ſit de conſuetudine, qa tunc ſtabitur conſuetudini. l. q ſi nolit. §. qui aſſidua, ff. de ædili. edic. ſm gl. in d. l. naturalē. §. illud. ſimiliter ſi eſſent captæ in rete alieno, non credo ſint accipiẽtis ſm gl. ĩ l. in laqueũ [c] ff. de acqu. re. do. & Inſt. de re. diui. §. ſingulorũ, licèt rigor iuris videatur velle, q ſint capiẽtis, ibid. Ferę verò ſilueſtres, ſed domeſticæ factæ ſicut pauones, colũbæ, apes in alueo, & hmõi, tandiu ſunt poſſidentis, quandiu habẽt animũ reuertẽdi domũ, ſed ſi bis aufugiant, nec horis debitis non impeditæ reuertuntur, fiũt capientis, qa conſuetudo inducitur per binũ actum. l. 3. C. de epiſcopali audi. & ſic non dicũtur habere animũ reuertẽdi, animalia verò naturaliter domeſtica vt gallinæ, & hmõi, ſemp ſũt domini, & capiens ea, tenetur reſtituere cũ fructibus, puta ouis, & hmõi. §. gallinarũ. Inſti. de re. di. & ff. de acqui. re. do. l. naturalem. §. gallinarum.

1 Vtrũ inueniens theſaurũ teneatur reſtituere? Reſ. q ſi in ſuo ſolo inuenit, ſic ſuũ erit, ſi verò in alieno ſolo, & a caſu, ſic medietas erit ſua, & alia medietas erit domini ſoli. Si vero data opera totũ erit dñi fundi Inſt. de re. di. §. theſauros, & C. de theſau. l. vnica, lib. 10. Nec eſt verũ, q dicit gl. in c. ſi qd. 14. q. 5. q inuẽtus in loco ſacro, vel religioſo ſit inuẽtoris, ſed erit ſm diſtinctionẽ prædictã, vt expſsè tenẽt doc. in d. §. theſauros, qa hodie eccleſiæ, & loca religioſa ſũt prælatorũ. Idem dic, ſi inuenit in loco publico, & ſic ĩtellige. l. 3. [d] §. de. ff. de iu fiſ. & aduerte hic qa in ſuo non dr̃ inuenire vſufructuarius, nec ille, q habet bona hypothecata, nec maritus, ſi inuenit in fundo dotali, niſi ſolũ q ad maritũ vt teneat in vita vxoris, ſed diſſoluto matrimonio [e] reſtituere tenetur vide Bar. in l. ſi is q. §. fin. ff. de acqui. re. do. emphyteuta verò, qui habet vtile dominiũ, diuidet cũ dño, qui habet directum dominium vide Bar. in l. cauſæ, in fin. ff. de procu.

2 Quid de terra p alluuionẽ addita terræ alteriꝰ? Reſ. diſtinguẽdo, qa inſula nata in mari eſt occupãtis, ĩ medio verò fluminis ẽ cõis habẽtib. pdia iuxta flumen ex vtraq; parte: ſi verò eſt ĩ medio, eſt illius, cuius eſt pximior, ager verò a flumine diuiſo circũdatus remanet cuiꝰ erat. & ſi flumẽ mutat alueũ, primꝰ alueꝰ efficitur eorũ, q pdia circa eum habent, & ſecũdꝰ alueus eſt publicus; & ſi reuertitur ad primũ, ſecundus alueꝰ erit eorũ, q habent prædia circa eũ. Similiter ager inũdatus, aqua ipſa recedente, remanet eius cuius erat. hæc habẽtˀ Inſ. de re. di. §. ĩſula. & ſic ſerua, niſi cõſuetudo ſit in cõtrariũ, vel ſtatutũ.

a Et inſti. de re. di.] §. vl. In fine dicit, quòd ſimile iudiciũ eſt de his, qui de rheda, id eſt curru cadunt.

b A domino fũdi] De quo dic, vt infra, venatio, in poſtilla magna. Et adde, quòd ſi aliquis accipit de ore lupi, vel milui, vel de ore alterius tenetur reſtituere domino l. Põponius, in fi. ff. de acquiren. rerum do.

c Secundũ glo. in l. 1 laqueum.] Dicit glo. in d. §. illud, quòd ſunt capientis, & pro hoc eſt etiam tex. ĩ d. l. in laqueum, Bartol. ibi dicit, qd̃ in laqueo cecidit, nõ eſt meũ, niſi manualiter capiatur. tu dic hoc de ęquitate, vt hic patet.

d Et ſic intellige. l. 3.] Secundũ tamen gl. intelligitur illa lex ſm ciuilẽ actionem, & non ſm naturalem æquitatem. vt in d. §. theſauros, qui vult totum eſſe inuentoris.

e Sed diſſoluto matrimonio] Barto. hoc dicit in l. diuortio. §. ſi fundum, ff. ſoluto matr. & ibi gl. Hoſt. in c. dudum. 2. de ele. refert ibi Pa. ſuper gloſ. in ver. furtum. Dicit, q nõ eſt iniquum dicere, vt aliqd detur inuentori, vt inducantur potius ad manifeſtandũ, quàm celandum, arg. optimum in l. 4. in fine. ff. de condi. ob turpi. cauſam, ſed certè hoc dictũ iure non probatur. Nam loquitur ille tex. quãdo à principio quis conuenit cum domino, vt aliquid accipiat pro indicando ſeruum fugitiuum, quia tunc valet conuentio vt ibi. Sed hoc forte ideò, quia ſeruus fugitiuus non erat apud iſtum indicatorem, ſed quãdo res eſt apud eũ differendo reſtitutionem cõtrectat rem alienã inuito domino, Et ſic eſt tunc cõmittere furtum. Valet tamen dictum Hoſtien. in practica, vide ſupra, celare. Item inueniens rem alterius non poteſt licitè petere, quòd aliquid ſibi detur pro inuentione. l. falſus. §. qui alienum, verſ. quid ergo ſi precium & ibi Bartolus ff. de fur. Guilel. & Alber. in l. 4. §. vltimo, ff. de cond. ob tur cauſam, dicunt hoc eſſe multum no, quia ſæpe occurrit; tamen pro laboro inueniendi de futuro poteſt aliquid accipi, vt lege nauis onuſtæ. §. ſed ſi nauis, ff. ad l. Rho. de iac. ſecundum Bartolus in d. §. qui alienum, & Ab. vbi ſupra.

Lædamur,

3 Sed qũo tenetˀ reſtituere ille, q neſcit, cuiꝰ ſit? Rñ. q ſi res non habebatur p derelicta, tenetur facere denũciare publicè, & ſi poſt nõ cõparet, cuius ſit, erogabit in pauperes ſm Hoſ. vel ſi ipſe eſt pauper, retinebit autoritate epi, vel ſui cõfeſſoris ſm Rai. & orabit pro illo, cuius erat. Si verò pbabiliter pt præſumere, quia dñs eam habeat pro derelicta, ſic poterit vſucapere, l. idem quod, ff. pro dereli.

INVESTITVRA pprié eſt poſſeſſionis rei traditio, impropriè aũt eſt alicuius corporei loco poſſeſſionis in manibꝰ poſitio. vnde, qñ dominus dat vaſallo haſtã, vel aliquod ſimile, dicẽs ſe facere inueſtiturã, vt in tit. quid eſt inueſtitura, inueſtire dicitur.

1 Vtrũ ſit ſienda corã feſtibus? Rñ. q ſic, non qa nõ valeat ſine teſtibꝰ, & inſtrumento, ſed vt veritas pbari poſſit, & quidẽ ſi ſiet de beneficio nouo, tunc ſi pares, .i. vaſallos habet, corã trib. vel ſaltẽ duobꝰ ex eis tenetˀ facere. ſi verò pares .i. alios vaſallos nõ habet, faciat corã alijs idoneis teſtib. Si aũt inueſtiat de veteri beneficio, põt fieri corã quibuſcũque idoneis teſtibꝰ, vt ĩ tit. qui teſtes ſunt neceſſarij, & ẽt ſi eſt clericus, qui inueſtituram facit de rebus proprijs; de rebus verò eccleſiæ admittũtur omnes teſtes idonei ſecundùm Hoſtien.

INVIDIA ſm Da. li. 2. eſt dolor de alienis bonis, ſed aduerte, q cum obiectum triſtitiæ ſit malum proprium, ideò de bono alterius põt eſſe triſtitia, prout apprehẽditur vt malũ ppriũ, & ſm hoc quadrupliciter. Primo modo inquantum ex eo nobis aliquod periculũ imminet, ſ. nè ab eo lædamur. [a] & hæc triſtitia non eſt inuidia, ſed effectꝰ timoris, vt dicit phi. 2. Rhet. & põt eſſe ſine peccato, vt dicit. Gre. 2. mor. Alio mõ apprehenditur, inquantũ eſt diminutiuum propriæ glorię, vel excellẽtiæ, & hęc triſtitia eſt propriè inuidia ſm Phi. [b] vbi ſ. & ex genere ſuo eſt peccatũ mortale. Iob. 5. paruulum occidit inuidia, cum ſit cõtra charitatem. Sunt tamen primi motus inuidiæ quandoque etiam in perfectis ex ſurreptione, qui ſunt venialia peccata, & eſt ſimile de inuidia paruulorũ, in quibus non verè eſt vſus rationis, & de motu inuidiæ, ſm quòd eſt paſſio ſenſualitatis. Tertio modo apprehenditur bonum alterius, inquantũ deeſt nobis, quod alius habet, & ſic triſtatur, & hæc triſtitia non eſt inuidia, ſed propriè dicitur zelus ſm Phi. vbi ſupra. Et ſi eſt de bonis honeſtis, eſt laudabilis, ſm illud. 1. Cor. 12. Emulamini chariſmata meliora. Si autem ſit de bonis temporalibus, aut de bonis inhoneſtis, pt eſſe peccatũ, & ſine peccato, & aliqñ cum mortali, puta cũ talia ſunt contra deum. Quarto modo apprehenditur bonũ alterius, prout poteſt cedere in damnum multorũ iniuſtè, & ſic nõ eſt inuidia [c] ſm Gre. nec peccatũ, puta cũ qs triſtatur de proſperitate alicuius tyrãni quia videt, quòd magis, tyrannizabit.

1 Quot ſunt eius filiæ? Reſ. ſecundũ Gre. 31. mor. 4. ſ. Odiũ [d] Suſurratio, Detractio de quibꝰ habes in locis ſuis, exultatio ĩ aduerſis, & afflictio in proſperis proximi, inquantum eueniunt proximo contra conatum inuidentis, ſed quãdo triſtatur de proſperis. ſm quòd habent quandam gloriam ſic eſt inuidia, non eius filia. æmulatio verò, & inuidia idem ſunt generaliter, licèt propriè inuidia attendatur in actu interiori, æmulatio verò in actu exteriori, vt dicit gl. ſup illud Gal. 5. æmulatiões, inuidię.

Ipocri-

a Lædamur] Vt ſi quis triſtatur de bono inimici ſui, & exaltatio nõ, timens ab eo lædi.

b Secũdũ philoſophũ] Quia dolet de eo, quo gaudendũ eſſet.

c Et ſic nõ eſt inuidia] Hæc oĩa habẽtur Th. 2. 2. q. 36. art. 1. & 2. vbi ẽt dicit, q aliqs triſtatur de bono alteriꝰ, in quãtũ ille, cui accidit bonũ, ẽ eo indignus, q triſtitia nõ põt oriri ex bonis honeſtis, ex quibꝰ aliqs iuſtus efficitur. Sed ſicut dicit Phi. 2. rhe. eſt de diuitijs, & talibus, quæ pñt cõuenire, dignis & idignis & hoc vocatur nemeſis. ſed hoc dixit Phi. qſia cõſiderabat hæc bona tpalia eẽ magna ſm ſe, ſed ſm doctrinã fidei nihil ſunt, & deus aliquando cõcedit ea indignis, vel ad eorum correctionẽ, vel ad dãnationẽ, vnde dicitur in pſal. Noli emulari in malignantib. &c. ex quo patet, q talis iuſtitia, phibetur, & hoc et patet ex alio pſal. zelaui ſuper iniquos, pacẽ peccatorũ vidẽs. Qualiter aũt ſit vitiũ capitale, & mortale ponit Tho. vbi ſ. ar. 3. & 4.

d De his catech. in præcep. non occides, circa finem præcipuè, & in pręcep. Nõ loqueris cõ. proxi. &c. c. prohibetur. P. V.

IPOCRISIS.[a] Vide, Simulatio.

IPOTHECA quid ſit, & de ea vide, pignus, per totum.

IRA eſt quędã paſſio appetitus ſenſitiui propriè, quæ dicitur vis iraſcibilis qua quis vindictã appetit, quæ quidem paſſio in tantũ eſt bona, inquantum regulatur à rõne. Si verò ordinẽ rationis excludit, eſt mala, ordo aũt rõnis in ira põt attendi quantũ ad duo, primò quantũ ad appetibile, in quod tendit, quod eſt vindicta, vnde ſi quis appetit, ꝙ ſecundũ ordinẽ rõnis vindicta fiat, ſic dr̃ zelus, & eſt laudabile. Si aũt appetat ꝙ fiat vindicta qualitercunque, ẽt ꝯtra ordinẽ rõnis, ſic eſt ira ex genere ſuo peccatũ mortale, q̃a contrariatur charitati & iuſtitiæ, poſſet tñ eſſe peccatũ veniale ꝑꝑ imperfectionẽ actus, & hoc vel ex parte appetẽtis, vt cũ appetitus ꝑuenit iudiciũ rõnis, nec ſequit̃ cõſenſus ad eũ, vel ex parte appetibilis, vt cũ appetit in modico vindicare, ꝙ ſi inferatur, nõ erit mortale, vt trahere puerũ per capillos, & hmõi, ſecundò attẽditur ordo rõnis in ira quantùm ad modũ iraſcendi, vt ſ. motus iræ non immoderatè feruescat interius, vel exterius, q̃ ordo ſi prætermittatur, non erit ſine peccato, ẽt ſi iuſtã appeteret vindictam, ſed non erit mortale ex genere ſuo, ſed poſſet eſſe mortale peccatũ, puta ſi ex vehemẽtia irę excidat à dilectione dei, vel proximi.

1 Quomõ progreditur? Reſ. ꝙ tres hẽt modos, Scilicet primò in corde vindictam appetẽdo, de quo Mat. 5. qui iraſcit̃[b] fratri ſuo, ſ. per iram mortalem. Secundò in ſignis manifeſtatur, & ideò ſubiungit, Qui dixerit fratri ſuo, racha, quod eſt interiectio iraſcentis. Tertiò in facto nocumentum inferendo liuore vindictæ. Si primus gradus eſt mortalis, multo magis Secundus eſt grauior. Tertius grauiſſimus, ſi deterius noceat.

2 Quot ſunt eius filię? Reſ. Gre. 30. Morã. 6. ſ. Rixa,[c] Tumor mẽtis, Contumelia, Clamor, Indignatio, Et blaſphemia. Adde. 7. ſ. bellum. Et 8. ſcilicet maledictio. Et 9. ſcilicet ſeditio, de quibus in locis ſuis.

IRREGVLARITAS[d] eſt impedimẽtum, ſeu repulſio executionis diuini officij, ſeu ſacramenti ex canonica conſtitutione proueniens, arg. de tempo. or. c. vlti. & dicitur ſtrictè irregularitas quaſi extra regulas aliorum quò ad ordinationẽ, quia requiritur diſpenſatio, dicitur etiam magis largè irregularis, qui non poteſt miniſtrare in ſuſceptis, nec aſcendere ad maiores, hæc introducta eſt à iure poſitiuo, vt 2. q. 7. c. nos. §. item Daniel,[e] licèt in veteri teſtamento fuerit præordinata in perſona Danielis de conſ. diſt. 1. c. 1.

1 Irregularitas in quibus caſibus incurritur ipſo iure? Rñ. ꝙ aliqñ ex delicto, aliqñ ex defectu corporis, aliqñ ex defectu ſacramenti, de quib⁹ habes per doc. in c. niſi cũ. §. perſonæ, verò, de renũti. ſed pro clariori intelligẽtia caſus ex quib⁹ aliquis efficit̃ irregularis, hoc eſt ꝙ nõ põt promoueri, vel ſi promotus non poteſt exercere ſuum officium, explicabo inferius. q̃ reducũt̃ ad 13.

2 Primò ex homicidio, vel truncatione, aut mutilatione membrorum, vt ſupra, homicidium. 5.

3 Sed quid ſi fuit in leuiſſima, culpa homicidij, dando operam rei licitæ? Reſp. ꝙ non eſt irregularis. facit tex in ca. quęſitũ, de pę. & re. in ver. verùm ex incuria, & ibi no. Pa. & per hoc limita, & intellige, quod dico ſupra, homicidiũ. 2. §. . & 1. §. 17.

4 Verum clericus reſpondens iudici ſic, pro tali crimine debetur pœna mortis, ſit irregularis? Reſ. Pa. in c. ex literis, de exce. præl. ſic diſtinguendo ſecũdum Hoſt. ꝙ aut crimen imminet puniendũ de præſenti, & ſic, ſi ex cõſilio ſuo generali, vel ſpeciali ſe-

quatur

a Catech. in prę cep. Non loqueris cõtra proxi. tuum &c. c. prohibetur. P. V.

b Catec. in ꝑce. Non occides.

c De his Catho. ibidem. P. V.

d Irregularitas] Scias ſm̃ Sco. in 4. diſt. 25. ꝙ irregularitas ẽ inhabilitas ad ſuſceptionem, & executionẽ actuum ordinũ, & incurrit ſrequẽter à iure, q̃uis poſſet aliqñ intelligi a iudice ſecũdũ iura. Incurrit ãt a iure ex q̃buſdã criminib⁹, & quibuſdã nõ criminib⁹, & ex q̃buſdã, quæ pñr eſſe crimina, & aliqñ non crimina Ex criminibus quatuor pertinẽtib⁹ ad ordines, vel actus eorũ, quorũ vn⁹ eſt ſimonia, ſecũdus furtũ in ordine, tertius miniſteriũ ĩ ordine nõ ſuſcepto, quart⁹ cõtumacia in nõ ſeruãdo pœnas eccleſiaſticas. Ex q̃buſdam non criminibus, vt per ſeruitutem, per illegitimationẽ, & per turpẽ vel enormem mutilationem. Ex his quæ poſſunt eſſe crimina, & non crimina, vt bigamia, & homicidium; & ſic ſunt nouem modi, ex quibus incurritur irregularitas, de quibus infra per totum.

e § Itẽ Dani.] vbi intelta, vel licitũ fuit occidere: ergo irregularitas eſt de iure poſitiuo.

quatur homicidium, eſt irregularis, ĩ c. ſi quis viduã. l. di. Si verò ex ſua reſponſione non ſequitur homicidium, quia omnino iudex erat diſpoſitus illum occidere, & iſte interrogatus fuit a quodã alio, & hmõi, ſic non eſt irregularis. Similiter non eſt irregularis, qñ crimen non imminet puniendum de ꝑſenti, q̃uis rñdeat, ꝙ meretur mortẽ. Et ſic intellige gl.[a] in d. ca. ex literis, in ver. conſuluit.

5 Verũ exiſtens in bello, ſi aliquis ibi occidatur, ſit irregularis, licèt ipſe non occiderit? ℞. ꝙ ſi bellũ eſt iniuſtum, omnes irregulares ſunt, qui fuerunt ex parte iniurantium, ſi illuc iuerũt vt bellantibus præſtarẽt auxilium, conſilium, vel fauorem, multomagis, ſi vt aduerſarios lęderent ſm̃ Inn. & Ho. in c. petitio,[b] de ho. ſecus, ſi cã pacificandi, vel cã iuſta iuerunt, ar. a cõtrario ſenſu in c. quãtum. l. di. & c. presbiterum, de hom. tñ verũ eſt ſm̃ Rai. & Rod. & Gui. ꝙ ab ep̃o poterit cũ ꝑdictis diſpẽſari, Pa. in d. c. petitio, de clericis loquit̃.

6 Verũ exiſtentes ex parte ſe defendentium in bello iuſto, ſint irregulares? ℞. ꝙ ſic omnes, qui occidunt, niſi ſit talis neceſſitas, qd' aliàs propriam vitam euadere non poſſint. Alij aũt, q̃ non occidunt, nec mutilant, non ſunt irregulares, licèt ibi multi occidantur, imo licet clericis hortari ad bellum, ſi ſit contra rempublicã, aut eccleſiam, aut fidem catholicam, non tñ arma ſumere, vide ſupra, bellum. §. 4. vnde Pa. in ca. pen. & vlt. de cle. percu. refert & ſequitur Hoſt. tenentem, quod clericus, qui prę ſtat opem oppreſſis, vel obſeſſis iniuſtè, & adiuuat[c] repellentes iniuriam proijciendo lapides, & huiuſmodi, dummodo neminem ipſe occiderit, quòd non eſt irregularis.

7 Vtrum pręlati, & alij, q̃ interſunt vindictæ ſanguinis, ſint irregulares? Reſ. ꝙ non ſecundùm Aſtenſ. niſi ad hoc dederint auxilium, conſilium, vel fauorem, vel niſi interſint tanquam auctoritatem præſtantes, vt habetur in ca. ex literis, de exce. pręl. Pa. tamen in d. cap. literis, tenet, ꝙ tales pręlati, ſi habent iuriſditionem temporalẽ ibi, ꝙ efficiuntur irregulares exhibendo ꝑſentiã, vbi vindicta ſit ſanguinis, ſi mors, vel muti[...] ſequit̃, quia videntur præſtare opẽ, l. di. ſi q̃s viduã,[d] ſecus de ꝑlatis, qui non habent iuriſditionẽ temporalem in loco, grauiter tamen peccãt, quia contra. c. ſententiam, nè cle. vel mo. faciũt.

8 Quid de ꝑlato, q̃ nõ liberat hoiem ab iniuſta morte, cũ põt, vel non paſcit fame morientẽ, cũ poſſit? ℞. Aſt. ꝙ licèt mortaliſſimè peccet, non tamen eſt irregularis, quia lex promotionis factum requirit. 15. q. 1. ſi q̃s non iratus, ſed ego credo potius cõtrariũ, ſcilicet ꝙ ſit irregularis, quando ſcienter, & voluntariè permittit eum mori,[e] ſi tamen moriatur, ar. c. Petrus, de hom. & cap. Matthæus, de ſim. quia in illo caſu non ſolùm eſt omiſſio, ſed etiam commiſſio, ſicut, & in dictis iuribus patet.

9 Vtrum verberans aliquem cauſa correctionis, ſi ex vulnere mortuus ſit, efficiatur irregularis? ℞. ꝙ ſic, dummodo ex illo vulnere ſit mortuus, ſecus, ſi deceſſiſſet alia infirmitate ex vulnere nõ ſecuta,[f] c. ꝑſbi. & c. de cætero, & c. ad audientiam. de homi.

10 Quid ſi poſt, q̃ conualuit, recidiuauit? Reſpon. ꝙ nihilominus irregularis eſt, q̃a ſemper cauſa ſub fuit, de pœ. diſt. 2. ſi quis ſemel, & d. capit. ad audientiam no. Ber. in

d. cap.

a Et ſic intellige glo.] Idem tenet Pan. in c. 1. de furt. & Gemi. poſt Arc. in ca. ſi. 2. di. cu vide per Rai. in ſumm. de homic. cir. fin. §. Item no. quod ſi Ep̃s, vbi concludere videtur, ꝙ ſi caſus erat de facto, & reſpondeat, quid iuris, & ex hoc ſequitur homicidium erit irregularis, aliàs ſec⁹. De quo Et vide latè per Spec. ti. de leg. §. iuxta propoſitionis. 15. col. verſi. quid ſi iudex hominis latronem, tu tamẽ poſſes dicere, ꝙ clerici pñt dare cõſiliũ legibus, & ſtatutis condendis, & licèt ex hoc ſequatur mors, nõ ſunt irregulares ſecundũ Bald. in autent. habita, in pri in. C. nè fi. pro pa. vide Inno. in c. ad audiẽtiam, de homici. vbi dicit, ꝙ qui dat cõſilium rei licitæ ſecundũ conſciẽtiã, licèt ex hoc indirectè ſequat̃ mors, non efficit̃ irregularis, vtputa conſuluit, vt maleficus capiat̃, vel vt exponat ſe morti pro patria, vel pro fide. 23 q. 8 c. omni timore, & c. hortatu, & ſequit̃ ibi Pa. ſecus, ſi rei illicitæ, vt ibi per eũ vide quæ poſui inf. §. 1.

b In d. cap petitio] Vbi ſum tex. ad hoc, & ibi Pa. c. Et adiuuat] maximè, quia & ipſe tenetur adiuuare oppreſſos, c. dilecto de ſent. exc. 6. & vide ſupra, defenſio. §. 3. & quod ibi notaui. Pa. in d. c. petitio.

d C. ſi quis viduam] Et facit. ca. ſicut dignũ. §. clericos, de ho.

e Permittit eum mori] pro hoc, quia mortẽ ꝓbatur inferre, qui hanc, cũ põt, non excludit. diſt. 83. in princ. Et facit c paſce. 86. di.

f Non ſecuta] Vide ſupra, Homic. 2. § pe. & facit c. ſi quis non irat⁹. 15. q. 1. & iſte talis non peccauit, ſi modum nõ exceſſit in corrigendo, vt ibi.

d.c.preſbiterum,[a] qđ credo, quando recidiuum fuit ſine culpa alia, ar.c.præterea,[b] de cle. percuſſo.

11 Quid de illis, qui ſimul proijciunt lapides, & lapis vnius aliquē interficit? ℞. ꝙ oēs, ſi ignorāt a quo ꝓiectus ſit, debēt abſtinere ab officio. ar. ca. ſignificaſti, el. 2. de homi. ſm Goſ. facit c. continentia, de cle. percuſſ. Alij contra dicunt dicēdo, neminem in dubio repellere, ar. d.c. continentia, & c. petitio, de ho. debet intelligi, quando conſciētia eum remordet. Vnde nemo eorum eſt repellendus, niſi ſe repellat ar. c. pręſentium, de cle. percuſ. Hoſ. tenet, ꝙ relinquendi ſunt conſciētię ſuæ, & iō ſi aliquibus ex eis vr̄, ꝙ ipſi neminem interfecerunt, non erunt irregulares. Si verò conſcientia eis dictat, ꝙ ſic, ſic abſtineār.[c] d.c. ſignificaſti, & hoc tene in proijcientib⁹ iniuſto bello, ſecus crederem, ſi cauſa ludi, & non adhibita debita diligentia.[d]

12 Quid de clericis, q̄ cū alijs trahunt ad manganellos, vnde aliquis occiſus ē, aut ꝓbabiliter credit̄? ℞. ꝙ irregulares ſunt, ca. ſicut dignum, de ho. alij autē dicūt ꝙ licet clericis turrim, vel murrum impetere, & machinis īpugnare, & ſuffodere, licèt non liceat eis perſonaliter pugnare, vnde, ſi homicidiū ex hoc facto ꝑter eorū intētionē euenerit, nō imputabit̄ eis, ſed ꝙ ſint irregulares, videtur tutius[e] ēt in bello iuſto.

13 Quid de illo, q̄ dicit ducētib. latronē, Claudite os, nè clamet, vel Videte, nè tales liberēt eū? ℞. ꝙ irregularis eſt, ſi mors ꝓbabiliter fuiſſet impedita,[f] aliàs nō.

14 Quid de interrogato, ſi talem vidit, & indicat, vel ſi non poteſt ire niſi ꝑ duas vias, dicit, ꝙ per iſtam non iuit, & illi eum inſequētes occidūt? ℞. ꝙ ſi ſciuit, vel ſcire debuit, ꝙ perſona talis quærebatur ad mortē,[g] vel mutilationem, irregularis eſt, ſecus; ſi probabiliter credidit ꝑꝑ alia cām, & ei⁹ intentio non fuit corrupta ſm Rod. & Guil. Duran.

15 Vtrū clericus, qui pugnantibus arma miniſtrauit, ſit irregularis? ℞. ꝙ ſic, ſi aliquis occidatur, ar. c. ſicut dignum, de hom. Et appellatione armorum veniūt ēt fuſtes,[h] & lapides, ff. de ver. ſig. l. armorū, ſm tamen Inno. & Hoſ. in cap. ſententiam, nè cle. vel mo. non eſt irregularis cleric⁹, ſi ī bello iuſto miniſtret baliſtā alicui tātum, vt ſe defendat, & ſua, nec credit illum aliquem velle occidere, ſed tantū ſe defendere, & ſua, ſimiliter ſi lanceam vel enſem miniſtret tantum, vt ſe defendat, & tamen ille occidit, ſic videt̄ dicendum ēt vt in primo caſu, ſed tuti⁹ eſt dicendum ſm Hoſ. vbi ſupra ꝙ in vtroque caſu ſit irregularis, quia non licet clerico miniſterium ita immediatum[i] in mortem alicuius præbere, de pœnis, c. ꝙ in dubijs.

16 Vtrum clericus, qui cum ſocio latronē capit, & ligat, & poſtea clerico inſcio ſoci⁹ latronem, nè fugiat occidit? ℞. ꝙ irregularis ē, quia fines licitæ defenſionis exceſſit[k] c. ſuſcepimus, in glo. de hom.

17 Quid de illo, q̄ vadens ad ſpatiatum ſuper equū, qui ex petulantia fractis habenis occidit puerum? ℞. quòd non eſt irregularis, quia nec voluntate, nec facto occidit, nec rei illicitæ dabat operam. Facit capit. dilectus, de hom. dicit tamen ibi Bernar. ꝙ ſi de facili frænum potuit frangi, erit irregularis,

a In d.c. præſbiterum] In gloſſ. fin. quæ dicit, ꝙ ſemper cā fuit. Et Ab. ibi nota. ꝙ recidiuatio attribuitur primo morbo, & facit ad. qō. de qua infra, Medic⁹. §. fi.

b Argu. c præterea] Vbi vide bonam glo. quæ dicit, ꝙ ex temporis breuitate ꝑſumitur mors, ſecus ex prolixitate. Stabitur tñ hac iudicio medicorū, vt per Pa. in d. ca. ꝑſbiterū.

c Sic abſtineār] tu tene ſecūdùm ea, quæ notaui infra eodem. §. 20. in 2. regula.

d Debita diligētia] Vide ſupra. §. 3. & īfra. §. 15.

e Vr̄ tutius] Et mihi placeat, ex quo ſecuta eſt mors, & hoc patet per. not. in c. Petrus, de homi. & in c. 2. & 3. de cler. percuſſo.

f Fuiſſet impedita] Pro hoc faciunt no. in c. ex literis, de exceſ. prælat. & ī. §. 8.

g Ad mortem] Hoc faciliter poterit deprehendi ex coniecturis, ex qua cauſa tales quærebāt eū. de hoc ēt ſ. homicidium. 1. §. fi.

h Etiam fuſtes] De hoc excommunicatio & caſu. 2. §. primo.

i Ita immediatū] Et vr̄ in hoc, ꝙ fuerit propinqua cauſa homicidij, nā debuit cogitare, ꝙ veriſimiliter in hoc ſequeretur homicidium, vnde dicit Inno. in ca ad audientiam, de homi. ꝙ qui conſuluit iactum baliſtæ, vel machinę, vel inſultum alicuius caſtri, & ex tali conſilio, ſecutum eſt homicidium, eſt irregularis. Idem concludit ſi inconſideratè, vt furriuè aliqs caperetur, vel aliquod caſtrum ſecundū eundē In. & hoc no. pro extēſione iurium, quæ dicūt, ex ſolo conſilio effici quem irregularē vt procedant nedum, qñ directè cōſuluit in mortē alicuius, ſed ēt quādo præſtatur cauſa propinqua ad mortem. Hæc ex Inn in d. cap. ſententia. Tu vide omnino Pan. ibid. 8. col. verſi. 2. quęro, vbi examinat.

k Exceſſit] Pro hoc l. item. Mella. § ſi alius, ff. ad l. Aqu. vbi ſic de damno teneatur ille, qui tenuit, ſicut qui percuſſit, vide Pan. in d. c. ſuſcepimus, & ſic iſte clericus non fuit in lata culpa, ſed leuiſſima in foro fori. lata culpa non ſufficit ad puniēdum quem. l. Cornelia de ſicarijs, ſed requiritur dolus, & in hoc lata culpa non ęquiparatur dolo. l. 1. C. de ſica. Quantùm autem ad irregularitatē lata culpa æquiparat dolo. c. q̄ſitum, de pœ. & re.

gularis, ar. c. ſignificaſti, el. 1. de homici. vel ſi propter eius imperitiam equūs laſciuiuit, vt Inſtit. ad l. Aqli. §. impetu quoque, vel propter eius impotentiam, ſimiliter ſi quæ debuit præuidere, & facere, non præuidit, nec fecit. d. §. impetu quoque.

18. Vtrum portantes ligna ꝑꝑ zelum fidei ad cremandum hæreticos ſint irregulares? ℞. ſecundū Rod. ꝙ ſi ligna, quę portauerunt ſint cooperata ad mortem, ſunt irregulares, & a Papa ſolū diſpenſandi. Si autem nihil cooperauerunt, puta quia iam erat mortu⁹ ante, quā fuiſſent accenſa. ſic nō sūt irregulares, vel ſaltem Epiſcopus poteſt cū eis diſpēſare, ſi autem dubitant, ſic ſine diſpenſatione Papę nō debent miniſtrare, nec promoueantur, c. hi qui. 1. l. diſtin. c. ad audiētiam, de ho.

19 Vtrum clericus benedicens aquam feruentem, vel ferrum candens, vel pugiles, ſit irregularis? ℞. Rain. ꝙ ſic, ſi mors ſequat̄, & Rodo. dicit hoc eſſe tutius tenere, vide ſupra etiam de hoc, homicidium. 1. & 2.

20 Sed pro maiori intelligentia omnium prædictorum no. aliquas regulas. Prima eſt,[a] ꝙ nec iudex aliquis, vel Magiſter, ſeu Doctor in dubio debet aliquē iudicare irregularē, ar. de poe. diſt. 1. §. pœnæ. Secūda ꝙ in dubio quilibet debet ſe reputare irregularem, vt in d.c. ad audientiam, & iō in foro animæ, maximè qñ qs nō eſt de hoc infamat⁹, eſt relinquendus conſcientiæ ſuæ, vt in capitul. ex literis, de homicid. has duas ponit Hoſt. in d.c. ad audiētiam. Tertia eſt, ꝙ ad hoc, vt quis incurrat irregularitatem ex homicidio, eſt neceſſe, quod interueniat vel conſilium, vel præceptum, vel factū, vel defenſio, vel cooperatio occidentis, hāc ponit Innocen. in d. ca. ad audientiam. Quarta eſt, ꝙ oportet; quòd cauſa homicidij, vt ſit irregularis, ſit propinqua. ff. ad l. Corneli. de ſica. l. nihil intereſt, ſec⁹ eſt de remota cauſa, ſeu occaſione. Non enim ideo, quia faber cultellum facit homicida eſt. ca. tua de ho. 1. ℞. & d.c. exhibita. & hoc verum ſecundùm Bernar. in verſi. corruens, de cauſa remota, niſi animum nocēdi habuerit, aut minorem diligentiam habuit, quàm deberet habere, vel nō cogitauit, quæ cogitare debebat, capitulo, præſbiterum, in fi. de homi. Quinta regula, quòd infans occidens nō eſt irregularis, niſi ſit doli capax.[b] Cle. furioſus, de homi. not. Pa. in c. 1. de delic. pue. & Io. An. ibidem, vbi ponit exemplum Greg. de puero. 5. annorum blaſphematore rapto à diabolo. Similiter dic de furioſo, facit pro hoc. l. 1. C. de ſal. mo. Sexta regula, quòd exiſtens ſolum in culpa leuiſſima homicidij, dando operam rei licitæ non eſt irregularis, vt ſupra in. §. 3. dictum eſt.

21 Vtrum prælatus, qui ſubditum ſuum, quantumcunque deliquerit, incarcerat cū

a Prima eſt] Hāc ponit Inno. in d. c. ad audientiam in fi. quia cum irregularitas ſit de iure poſitiuo, pęnæ ſunt moliēdę l. ſi de interpretatione. ff. de pęnis tu verò dic ſecūdū Pa. in d. ca. ad audiētiam, quòd cum aliqua irregularitas ſit de iure diuino, vt illa quę cauſantur ex homicidio voluntario, vt patet de conſ. diſ. 1. c. 1. & vide bonā gl. 21. di. in ſumma. Ideo iſta ratio non videtur vera, quare diſtinguendum eſt ſecundùm eum, ꝙ in foro cōtentioſo, vbi agitur de pœna imponēda pro irregularitate contracta, nō debet quis in dubio reputari irregularis, quia tunc purè agitur ad pœnam, & in hoc procedit prima regula. Aut agitur ī foro pœnitentiali ad imponendam pœnitentiam, & in dubio debet potius reputari irregularis Quia in foro pœnitētiæ sēper tutior pars eſt eligenda, licèt videatur durior, quia in illa parte tunc nullum ſubeſt periculū, cap. ſignificaſti, de homic. el primo, & idem dic, vbicunque dubitatur de aliquo delicto. Ad hoc vide gloſ. not. in capitul. vnico, de ſcruti. in or. fa. nam bonarum mentium, &c. 5. di. capi. ad eius. No. in capitul. 2. de obſer. ieiu. Idem eſt, vbi agitur in foro quaſi pœnitentiali, vt puta quia non agitur ad pœnā propriè, ſed vt ab altaris miniſterio abſtineat. Vel vt abſtineat a contractu matrimonij, vel ab alio actu exercendo, in cuius exercitio ſubeſſet peccatum, tūc enim debem⁹ interpretari in partem ſecuriorem, licèt illa ſit durior. De hoc optimus tex. in d.c. ad audientiam, & in c. ſignificaſti, đ homi. & in cap. iuuenis, de ſponſa. & ad prædicta facit, quod no. per Inno. in ca. cum tu, de teſti. Hæc Pano. & multum mihi placent.

b Niſi ſit doli capax] infans enim poteſt fieri doli capax, qa ſicut pubertas poteſt præueniri, vt no. gl. 20. q. 1. in ſumma de quodam puero nouem annorum, qui nutricē impregnauit, ita etiam, & doli capacitas. & cætera.

tali afflictione, [a] ꝙ in pau-
cis dieb. moritur, ſit irregu
laris? ℞. Io. da Lig. [b] in cle.
2. de pę. & re. ꝙ ſic, & ideo
dicit, ꝙ carcer non dēt eſſe
nimis crudelis; nec debet
tantū eorum vita attenua-
ri, ꝙ in paucis diebus veri-
ſimiliter moriatur, ſed pa-
ne & aqua ſuſtentari, ſicut
vult. c. nouimus, de ver. ſig.
ſequitur Pa. in c. cum nō ab
homine, de iudi.

22 Secundò contrahit̃ irre
gularitas accipiendo ordi-
nes in excōicatione maiori
exiſtendo, vt in ca. 1. de eo,
qui fur. & in c. cum illorū,
de ſen. exc. Et licèt inferior
a Papa talem poſſit aliquā-
do abſoluere ab excommu
nicatione, in qua erat, non
tamen poterit [c] diſpenſare
ſecum in tali irregularita-
te, niſi de mandato Papę, ſi
ue ſcienter in excommuni-
catione exiſtens ordines ac
cepit, ſiue ignoranter, ſcili-
cet memoriam non habēs,
aut ex ignorātia iuris, hoc
non credens ſibi eſſe prohi
bitum, vt in d. ca. cum illo-
rum. Si tamen efficiatur ta
lis religioſus, poſt laudabi-
lem conuerſationem ꝑ ali-
quod tempus in religione
poteſt Epiſcopꝰ cum eo di-
ſpenſare autoritate apoſto-
lica, vt in c. fi. de eo, q furt.
or. Diſpēſat etiam Ab. cum
monachis, ſecundùm quod
dictum eſt ſupra, Abbas. §.
14. & quod dixi de excom-
municato, habet locum ſe-
cundū Rai. in ſuſpenſo, vel
interdicto, vel ſimpliciter,
vel a talibus ordinibus, ſi
ipſos recipit, ſi ſuſpenſus.

23 Tertiò contrahitur irre
gularitas, quando aliquis
minores ordines, & ſubdia
conatum vno die ſuſcepit,
capi. cum hi, de eo qui fur.
vel cum duos ſimul ſacros
ordines recipit. c. fi. de eo,
qui furt. or. ſiue hoc faciat
vno die vero, vel fictitio, ſi-
cut cum quis continuat ie
iunium vſq; ad dominicā,
quia eſt vnus dies fictitius,
de tempo. or. c. literas. Sed
cum iſtis poteſt epiſcopus
diſpenſare, vt in ordinibus
ſuſceptis non furtiuè poſ-
ſint miniſtrare, dummodo
eis non fuerit prohibitum
ſic ordinari ſub excommu-
nicationis latæ ſentētiæ pę-
na, [d] quia tunc non poſſet
niſi (ſecundùm quod dixi)
de excōmunicato ordines
accipiēte. Sed in ordine ſic
furtiuè recepto, vel ad ma-
iores nō pōt niſi ſolus Pa-
pa diſpenſare, ſecundùm Ioan. Andr. & vi
detur ſequi Pa. in c. 1 de eo, qui fur. or. vlt.
no. & facit tex. pręfati ca. in fi. iuncto. c. ſeq.
& d. ca. literas, pro hoc intellige, niſi reli-
gionem intrauerit, quia poteſt Epiſcopꝰ e
autoritate Papę diſpenſare, vt d. cap. fin. &
etiam Abb. c. 2 de cle. qui fur. or. ſu.

24 Quartò contrahitur irregularitas per
iterationem ſacramentorum illorum, in q
bus imprimitur character, ſciēter factam,
ſiue quò ad adminiſtrātem, ſiue quò ad ſu
ſcipientem, ar. 68. diſtin. capitu. 1. & de cō-
ſecr. di. 5. dictum. Et licèt quidam teneant
hoc generaliter de omnibus ſacramentis,
in quibus imprimitur character, tamen
Sco. in 4. di. 4. q. vltim. tenet, & benè, ꝙ pro
iteratione ſolùm baptiſmi cōtrahitur, ſed
non pro iteratione aliorum ſacramento-
rum,

a Cum tali afflictione] Bonus text. in c. ad audien-
tiam, de crimine fal. vbi not. dicit nullam pœnam
imponendam per eccleſiam, per quam quis poſſit ve
riſimiliter pœnam mortis incurrere, & ſic facit con
tra prelatos ita extenuantes vitam clericis carcera-
tis, vt faciāt eos
expirare. Et facit
tex. in l. aut dam
num §. ſolent, ff.
de pę. vbi carcer
eſt deputatus ad
cuſtodiam, & nō
oīno ad pęnam.
Dic tamen, ꝙ ex
quo dr̃ iure cano
nico carcer poſ
ſet eſſe etiam ad
pęnam, vt c. a no
bis, de apoſto &
ibi Pa. & in c. q̄
uis, de pœ. in 6.
ꝙ carceratis ad
pœnam debet ſi
bi reſeruari mi-
ſera vita, vt
mors ſit ſibi ſo-
latium, vita ve-
rò tormētum, vt
d. c. nouimꝰ, vbi
dicitur, ꝙ pane
doloris, & aqua
anguſtiæ ſuſten-
dandus eſt carce
ratus.

b Reſ. Io. de Li-
gnan.] Idem do.
Ant. in d. ca. cum
non ab homine,
in 4. col. & in ca.
qualiter. 2. ante-
pe. col. de acc. Et
plus dicit ſingu-
lariter Imol. in
Cle. 1. de pœn. &
re. in fi. ꝙ officia
les deputātes cle
ricos tali carce-
ri, ſunt irregula-
res, ſi ſequatur
mors, idem Bal.
in l. de pecoribꝰ,
in fi. C ad l. Aql.
Sali. in l. tranſige
re, C. de tranſa.
pro quo faciunt
no per Car. & d.
Ab. in ca. nuper,
in prin. de ſentē.
exc. Adde et, ꝙ ſi
aliquis iniuſtè ꝯ
demnatus ad car
cerem, vt fame
moriatur, nō pec
cat, ſi occultè ſi-
bi cibum mini-
ſtratum ſumat, imo non ſumere eſſet ſeipſum occide
re ſecundùm Th. 2. 2. q. 69. & vlt. de iure ciuili tamē
non videtur, ꝙ quis poſſit cōdemnari ad perpetuos
carceres, ſeu ad perpetua vincula, per tex. in l. incre-
dibile, C. de pœnis, & §. cæterum, Inſt. ad legē Aqui,
vbi qui incluſit
ſeruum, vt fame
necaretur, tenet
illi. l. Aquil.

c Non tamē po
terit] Dicit Pan.
in d c. cum illo-
rum, in. 3. not. ꝙ
maior poteſtas
eſt in diſpenſan-
do, quàm in ab-
ſoluendo, patet
hic.

d Latæ ſenten-
tiæ pœna] Pa. in
c. 1. de eo, q ord.
fur. ſu. dicit, ꝙ ſi
quis, cui fuit pręg
ceptū ſub pœna
excōmunicatio-
nis nè ordines re
cipiat, ſe ordina
ri fecerit, ꝙ irre-
gularitatem nō
incurrit.

e Quia pōt epi-
ſcopus] Religio
ergo non tollit
defectum proue
nientem ex pro-
prio delicto, ſed
inducit faciliorē
diſpenſationem,
de quo vide in
fra, Irregulari-
tas. 2. §. 1.

rum; cū irregularitas ſit pę
na, quę non dēt imponi, niſi
vbi iuenitur de iure expreſ
ſum, & ideo, cum non inue
niat̃ niſi de baptiſmo, vt in.
c. 2. de apo. ideo dic, ꝙ ſciē
ter rebaptizās ſm̃ Ho. ſi cle
ricus eſt, ſm̃ canones depo
nēdus eſt, ar. c. quibus, &c.
eos, de conſ. diſt. 4. ſi laicus
excommunicandus, nec pt
ordinari. Vnde ēt Acolitus
qui miniſteriū prębuit ſciē
ter præsbitero rebaptizan-
ti, ſi publicum ſit, non dēt
ad ordines promoueri, ni-
ſi religionem intret, qa tūc
poteſt per epiſcopum ſecū
diſpenſari. Si verò ſit occul
tum, poſt pœnitentiam po-
terit promoueri. d. ca. 2. li-
cèt quidam, & malè ſecun
dū Pa. ibidem intelligūt il-
lud. c. intelligere, ꝙ ille a-
colitus rebaptizauerit, vel
fuerit rebaptizatus, ſi verò
rebaptizat quis ignoranter
ignorantia facti, exhibita
prius diligentia debita, om
nino excuſatur, ſed ex igno
rātia iuris, non excuſatur,
quia ſecundū Sco. in 4. diſ.
6. eſt cōtra ius diuinum, re
baptizatus verò ſciēter eſt
irregularis. ignoranter ve-
rò, ſi poſtquam ſciuit, & ra
tū habuit, ſimiliter irregu-
laris eſt. l. di. confirman. &
1. q. 7. qui in qualibet. Si āt
non ratum habuit, ſed tñ
ignorāter eſt rebaptizatus
ignorantia facti, ſecundùm
Ho. non eſt irregularis, ſed
pt promoueri, ſecūdùm ve
rò Go. indiget diſpenſatio-
ne epiſcopi, cui nō credo,
ar. c. placuit. 1. quæſti. 4. nec
ob. dictum. c. qui bis, & qđ
ibi not. qa ſecundùm Scot.
iſtud. ca. cum accipiatur ex
pniali Theodori Epi Cātua
rien. infligere nō pt irregu-
laritatē, niſi fortè dicat̃, ꝙ
oīa. c. à Gratiano in decre-
to poſita, ſunt a Papa con-
firmata. Sed hoc nō eſt ma
nifeſtū. [a] Addo ēt ego, ꝙ ꝯ-
firmatio ſimplex nihil ad-
dit. 12. di. pceptis, de cōfir.
vti. vel inuti. cum dilecta. [b]
cū c. ſeq. & de priu. ca. quia
intētionis, ideo ēt ſi forent
ꝯfirmata, non induceret ir-
regularitatē. Et ſi dicatur,
ꝙ licèt ille Eps non potue-
rit ius condere, tñ potuit ī-
dicare ius conditum, ſicut
facit ibi, cū dicit ſm̃ cano-
nes? ℞. Sc. [c] ꝙ gloſſator de
buit hūc canonē allegare,
& iō concludit Sco. ꝙ ſicut
ignorātia ꝓbabilis excludit
ꝯferentē ab irregularitate,
ſic & ſuſcipientē, ignorātia
verò iur. rebaptizati ñ excu
ſant̃ a pęna irregularitatis.

25 Sed qd ſi quis dubitat,
an ſit baptizatꝰ, vel ꝯfirma-
tus, vel ordinatꝰ? ℞. ꝙ pōt
iterari, qa nō dr̃ iteratū, qđ
neſcit̃ eſſe factū, de ꝯſe. di.
2. ſolennitas, & di. 4. ſi nul-
lam, & de presbitero non
ba. veniens, intellige, ſi de-
bitā diligentiā [d] priꝰ fecit,
de conſ. di. 4. cū itaque dēt
tamē baptizans his verbis
vti. Si tu non es baptizatus,
ego te baptizo, &c. vt ſu-
pra, Baptiſmus. 7. §. 10.

26 Quid ſi coactè fuit re-
baptizatus? ℞. ꝙ ſi coactio
fuit abſoluta, ſic excuſat̃.
Si verò fuit conditionalis,
ſic non euadit irregularitatē, vt no. in d. c.
eos, de conſ. di. 4. in gl. in ver. ſeu coactos.

27 Quintò contrahitur irregularitas a-
poſtatando a fide catholica, ſicut fecit Iu
lianus apoſtata, vt in capitul. Iulianus. 11.
quæſtion. 4. verum eſt, quòd ſi apoſtatauε-
runt propter iuſtum timorem, ſi erant ſa-
cerdotes, ſolus papa diſpenſabit. Si verò
dia-

a Sed hoc nō eſt
manifeſtū] Imo
dicit Ioā. And. vt
refert Pa. in c. 2.
de reſcri. ꝙ nul-
libi legitur, ꝙ li
ber decreti fue-
rit approbatꝰ, ni
ſi quoad dicta sā
ctorū, & Roma
norū pontificū,
non aūt Gratia-
ni, ſubdit tñ Pa.
ꝙ, ex quo ille li-
ber cōiter, & a
multis annis ci-
tra fuit publicè
lectus in ſcholis
& cōiter receptꝰ
ſunt hodie tacitè
approbata eius
dicta, prout in ſi
mili not Bart. in
l. 1. ff. ſi cert. pet.
de dictis Ariſt. &
Hippocratis, &
aliorum philoſo
phorum, & me-
dicorum. Secus
tñ de dictis Grā-
ni. De quo vide
ꝑ Mod. in d. l. 1.
&c. Cū verò ille
canon ſit cōiter
receptus, ergo in
ducet irregulari
tatē, vr̃ ēt appro
batus in 2. ſui ꝑ-
te, cum ſit canon
pnialis, quare.

b C. cū dilecta]
Tex. hic allegati
loquuntur de in
nouatiōe, qa be-
nè verū eſt, ꝙ in-
nouatio non tri
buit nouum ius,
ſed vetus confir
mat. Secus tamē
de confirmatio-
ne, quia vr̃ præ-
ſtare robur. vide
ſupra confirma-
tio, in prin. & in
fi. & ex quo non
tribuit per inno
uationem nouū
ius, ſequitur ꝙ
habebant ius, &
vigorē, ergo &c.
Pro hoc gl. in c.
fi. 11. di quæ di-
cit, ꝙ confirma-
tio, vel autoritas
Papę inualidum
reddit validū, vt
c. 1. de tranſat. &
nulli licet reuo-
care illud pręter
ſummum pōtifi-
cem. c. 2. de con-
firma. vti, vł inu-
ti. Et omnia no-
ſtra facimus, qbꝰ
autoritatem im-
partimur. cap. ad
apoſtolicæ, de ꝓ
bē. in 6. & l. 1. C.
de ve. iur. enu.

c Reſp. Sco.] Cū
hæc gl. videatur
eſſe neceſſaria,
tamen nihil alle
gat. Et ſic appa-
ret, ꝙ in multis
eſt inutilis occu
patio gloſſarum
quæ multiplicāt
concordantes, &
autoritates ad v-
nū vocabulū, &
poſtea in fine ni
hil ad propoſitū
& alibi vbi ē ver
bum maximi pō
deris, a quo de-
pendet ſnīa totiꝰ
capituli, tranſeūt
ſicco pede. Hæc
Sco. ibi. Verunta
men ego in vtro
que caſu tenerē
ſecurius eſſe, ꝙ
quis ſaltem con
ſuleret epiſcopū
ſcilicet ſi qs bis
ordinaretur, vel
ſecundo ſi igno-
ranter qs eſſet re
baptizatus.

d Si debitam di
ligentiam] Quæ
diligentia, ſiue
examinatio dēt
fieri longo tpe,
vt ibi patet, niſi
ſupremꝰ finis im
minet.

diaconi,vel inferioris gradus,aut laici,epiſcopus poterit diſpenſare. Si autē apoſtatauerunt ſine aliquo timore;ſed volūtariè,ſic nullus niſi Papa diſpenſat cum eis,vt in d c.presbiteros. l. di.imo Inn. in c.1.de apoſta.& Hoſt.dicit, ꝙ omnes tales apoſtatæ hodie ſūt verè hæretici, & in ipſis habens locum omnia iura de hęreticis, & pœnæ contra eos ſtatutæ, [a] de irregularitate apoſtatarū a religione,vide ſ̃.Apoſtaſia.§.6.

28 Sed nūquid idē erit de fideli facto hæretico? ℞. ꝙ ſi clericus erat,poterit poſt pniām & abiurationem in ordine ſuſcepto miniſtrare,ſed in ſuſcipiendis tam clerici, q̃ laici ſunt irregulares, vt 1. q.7. ſaluberrimū,idem dic de eo, qui in ꝯtemptum eccleſiæ ab hæreticis ſe fecit ordinari, cū quibus ſolus Papa diſpenſat.1.q.7. conuenientibus.

29 Sextò incurritur irregularitas,cū quis incurrit infamiam iuris, vel facti, de quo ſ̃. Infamia. exēplū habes infra ſortes.§.4. in ſortilegio manifeſto.

30 Septimò incurrit̃,cum quis ordinatur ab Ep̃o excōicato,quia executionem conferre non pōt,qui eam nō habet.1.q.1.gratia, & c. ſtatuimus,& q.7.Daibertū. Si tñ hoc fecit ignoranter, ſic Ep̃s diſpenſare pōt tam in ſuſceptis, quàm in ſuſcipiendis. ſi verò ſcienter, ſolus Papa, de epiſcopo qui reſi. epi.c.2.Idem dico de ordinatis ſchiſmaticis,vt de ſchiſma. fraternitati,ſ̃m Ber.ibidem in glo.in ver.poteſtatem. Vnde no.ꝙ licèt hæretici, excommunicati, ſimoniaci in ordine,vel beneficio,ſchiſmatici, depoſiti,ſuſpenſi, interdicti, & degradati, verū corpus Chriſti conficiant;& ordines dent veraciter,ſi veram formam ſeruent eccleſiæ.19.d.ſ̃m,& 1.q.1.dñs,& c.ꝙ quidam, & de conſe.di.4.oſtenditur. tamen a talibus ordinati executionē non habent,& ſic dñr irritæ tales ordinationes, de ſchiſma. c.1.ſ̃m tñ diſtinctionem præmiſſam dñt ēt Goff.& Hoſt.ꝙ coacti,vt a talibus reciperent ordinem ex metu, qui pōt cadere in conſtantē virum,non indigent diſpenſatione,& magis placet,vel Ep̃s poterit diſpenſare; hodie tñ iſta habent magnā modificationem ex conſtitutione concilij Cōſtantienſis,vt ſ̃.Excōicatio.8.§.3.& ideo non incurritur hæc irregularitas,niſi quò ad illos,quos tenemur euitare per dictam conſtitutionem, non quò ad alios.

31 Octauò incurrit̃,cum quis recipit ordines ab eo,qui renuntiauit Epiſcopatui, ſic diſtinguendo,quia reſignauit ſolū loco,& non dignitati, quia ſic remanet ep̃s, ſi de licentia proprij ep̃i quis ab eo recepit ordines, non eſt irregularis. Si verò ſine licentia proprij prælati,ſic irregularis eſt,de ord.ab epiſcopo, qui reſi.c.1. Si verò talis epiſcopus reſignauit non ſolùm loco, ſed etiam dignitati, tunc ordinatus a tali cum licentia ſui ep̃i in minoribus ordinibus [b] non eſt irregularis,ſed ſine licentia ſui prælati, vel maiores ordines a tali ſuſceperit ſcienter,vel ex ignorātia craſſa,ſic irregularis eſt, [c] & ſolus Papa diſpenſat. Si autē ex ignorantia probabili,ſic etiam irregularis eſt,ſed epiſcopus poteſt diſpenſare, vt in d.c.1.Et ex hoc patet, ꝙ epiſcopatus eſt ordo, [d] in quo imprimitur character,quia verè confert ordines,& characterem ipſorum,quia non reordinantur,ſed diſpenſantur, vt miniſtrent.

32 Nonò incurritur,cum quis recipit ordines ab alieno Epiſcopo ſine licentia ſui prælati ſ̃m aliquos,& ordinator eſt ſuſpenſus per annum a collatione omnium ordinum,de temp.ord.c.eos,lib.6. intellige, ſi ordinatus erat clericus, aliter non incurritur. [e] Item intellige de anno continuo, & integro, [f] c.prouida,de elect.lib.6. ſecundùm gloſſ.in dicto c.eos,& Goffr.licèt ordinator ſit ſuſpenſus: ordinati tamen ſic non ſunt ipſo iure irregulares, ſed ſunt ſuſpendendi per capitulū, quòd translationem,

a Statutæ] Cūm hodie. ergo iſti tales ſunt excōicati ſunt, & irregulares, vt ſi recipiāt ordines in apoſtaſia, vt ſ̃.e.§.22.& vide de religioſis dimittentibus habitū. ſ̃.excōicatio.7. caſu.19. qſo ſūt apoſtatæ.

b Ordinib9] Etiā ſi ſuſciperet ſubdiaconatū, eſſet irregularis,vt dicit ibi tex. ī ver. vſque ad ſubdiaconatū, q̃ dictio ſtat excluſiuè,vt dicit ibi gl. licèt etiam ſtet aliqñ incluſiuè ff.de ſena.l.§.ſenatores. & 93.di.a ſubdiacono &c.

c Irregularis ē] Rō eſt,quia talis ordinator nō habebat executionē, ideo eā dare non poterat, vt patet in §.præcedenti, &c.

d Eſt ordo] & de hoc vide. ĵ. Ordo.1.§.1.

e Incurrit̃] Laicus alterius diœceſis non pōt ordinari ſine licentia diœceſani ſui. 71.di. primatus, & ordinator punitur per annū a collatiōe primæ tonſuræ,vt patet in c.ſi.de tempo. ord. in 6.

f Et integro] Incipiet,credo, iſte annus a die collationis.

nem, [a] & Ibidem tenet d. Ant.de tēp.or.& ſi celebrēt antequam ſuſpendātur,nō efficiuntur irregulares, & hoc ſequitur Hoſti. Gual. Guil.& magis placet, licèt grauiter peccēt celebrādo ante,quàm eorū prælati habeant ratam talem ordinationē, vt no.in d.c.eos.Fallit hoc quando prælati ſunt ſuſpenſi manifeſtè pp alienorum ordinationē, quia quandiu ſic ſunt ſuſpēſi,ei9 ſubditi poſſunt ſine eorū licentia [b] ab alienis vicinis epiſcopis ordinari, vt in d. c.eos qui.Et manifeſti ſunt vel p iuris euidentiā, quia conuicti,vel confeſſi ſunt in iudicio,aut quia manifeſtè ordinauerunt alienū,& nō ſolùm prędicta locum habent in epiſcopis,ſed in abbatibus, [c] & qbuſcūque ordines cōferētibus.Sed quò ad Vltramōtanos ab epiſcopo Ciſmontano ordines ſuſcipientes ſine licentia epiſcopi, de cuius diœceſi traxerunt originē,vel in cuius diœceſi beneficiati ſūt, quę conſtet per patentes literas cauſam rationabilem continentes, quare ipſos nolit, vel non poſſit ordinare, tenet,quòd ſunt ſuſpenſi ipſo iure tali ſuſpenſione, ꝙ ſi celebrant, efficiunt̃ irregulares, nec poterunt à tali ſuſpenſione abſolui niſi à papa,vt in c.1.de tem.ord. li.6.ſed hęc pœna habet locum in quibuſcunque ordinibus receptis ab epiſcopo Italico ab Vltramontano quocunque, ſecundùm communem opi.in d.ca.1. ſed non habebit locum in Italico ordinato ab Vltramontano epiſcopo, vt ibi tenet gloſſ. [d] Similiter non habebit locum in exiſtentibus intra montes, ſi ordinentur ab Italico epiſcopo,vt ibi no.

33 Quęro quis poteſt dare prædictam licentiam accipiēdi ordines ab alieno epiſcopo? Reſpon. ꝙ epiſcop9, de cuius diœceſi eſt oriundus ordinādus, vel epiſcopus, in cuius diœceſi beneficiū habet eccleſiaſticum,vel domicilium,licèt non ſit oriundus ibi. Item epiſcopo agente in remotis, [e] poteſt eam dare eius vicarius generalis in ſpiritualibus, Sede verò vacante, capitulum. Alij autem officiales epiſcoporum, & etiam archidiaconi non poſſunt.c.ſignificaſti,de of.arc.nec quicūque alij inferiores prælati religioſi,vel alij niſi ſint per papam priuilegiati,vel ſecundùm Ioann.Andr. niſi habeant hoc ex præſcripta conſuetudine. Religioſi tamen in prioratibus non exemptis. [f] per ſuos prælatos deputati priores,& eorū ſocij [g] poſſunt,dum ibi morantur,a locorum ordinarijs, licèt non ſint ibidem oriundi.c.cū nullus,de temp.ord.li.6.

34 Vtrum poſſit abſoluere, & diſpenſare cum iſtis de licentia miſſis epiſcopus, cui mittuntur, ſicut poſſet ſuus proprius prælatus? Reſ. ꝙ ſic omnia videntur conceſſa, ſine quibus ordinatio non poteſt expediri, c.præterea,de of.dele.

25 Decimò incurritur,cum quis ordines recipit extra tempora ſtatuta,diſtincti.75. c.vltim.de tempor.or.cap.2.& c. cum quidam,& c.conſultationi.Inno. tamen [h] credit Hoſtienſ. ꝙ non ſunt ipſo iure ſuſpenſi ab ordine ſuſcepto, ſed debent ſuſpendi, ar.capit.literas,in fin.de temp.or. & ſic exponunt.d.capitul.cum quidam,ibi, Debes expertes reddere, ſcilicet per ſententiam. Do.Anton.in c.literas, de tempor.ordi.tenet, quòd ordinatus eſt ſuſpenſus ipſo iure,ſed ordinantes ſunt ſuſpendēdi,& hoc eſt verius,vt patet in cap.2.de tempo ord. Conceditur tamen [i] epiſcopis diſpenſatio in ſuſceptis, vt miniſtrent. dicto capitulo, conſultationi,ſed ſecundùm Rod.non poterit diſpenſare in ſuſcipiendis, cum ibi non dicatur niſi de ſuſceptis. Non tamen

a Cap.ꝙ tranſlatiōnē] in ver.interdicenda;& ad idem,c. ſignificaſti, de offi.Arch. Sed vr̃ obſtare, quia ſicut nō tenet ſnīa a nō ſuo iudice,ſic nec ordinatio.70. di. p totum, ideo dicēdum illū ſuſpenſū ipſo iure, ſed non illā ſuſpenſione, q̃ irregularitatē inducat.

b Licētia] Quia qd' a iure ꝯceſſū eſt,vlterius non eſt neceſſè a iudice poſtulari.ff.de condi. iuſti. lege qui ſub cōditione, & C. de theſa. l. vna, lib.10.

c Sed in abbatibus] Et hoc patet in c. eas, qd' loquitur generaliter,& facit c.ſi. eo.tit.

d Tenet gl.] Scilicet ſi ordinaret vltra mōtes exiſtens.& rō diuerſitatis eſt, qa Vltramōtanus exiſtens citra montes hēt duo remedia,vt vl' mittat ad propriū ep̃m, vel ad papā, ſaltē q ſibi vicinus eſt, de hoc gl. in ver. Italiæ.

e In remotis] Arbitrio iudicis intelligitur quis eē remotus &c.

f Nō exēptis] Licèt ipſi ſint exēpti, qa ibi priores nō erant perpetui.

g Eorum ſocij] quia ibi non dñt eē ſoli,cū ſcriptū ſit,væ ſoli,eccleſi.4.7.q.1.illud, & c.monachi,de ſta.mo. & probatur in c. q' Dei timorem, eo.tit.

h Inn.tñ] in d.c. cum quidā, dicit ex pertes nō ipſo iure, ſed per ſententiam.

i Tamē] Niſi papa ex certa ſcientia reſeruaſſet ſibi abſolutionē, vt in d.c.cum q. dam, ad terrorē aliorum.

ille eps,qui ordinauit,poterit diſpenſare, ſed eius ſucceſſor ſecundùm. d.Ant.in d.c.conſultationi.

36 Vndecimò incurrit, cũ qs per ſaltũ promotus adminiſtrat ĩ ordine ſuperiori,ſm Hoſ.in ſum.[a] & ſol[9] papa diſpẽſabit, ſed Arc.in c.ſollicitudo.52.diſt.tenet, ꝙ talis non eſt ſuſpenſus, niſi ſicut ille, q eſt in mortali,ſed eſt ſuſpendendus, & ideo ſi celebrat ante, q̃ ſuppleatur omiſſum, peccat mortaliter ſed non efficitur irregularis, & eſt verius,[b] vt in d.c. patet.

37 Sed nũquid ſuſcipit charactere ordinis ſuperioris talis?Reſp. ꝙ ſic,ſm cõiter The.[c] & eſt verius. fallit hoc in epiſcopo,qui,niſi ſit ſacerdos,non ſuſcipit characterem epalẽ,ſm Rai.ſed verius credo, ꝙ ſuſcipiat characterem, ſed non executionẽ,[d] ſi non eſt ſacerdos.c.ex literis, de exc.pla. ſed ſi eſt ſacerdos, licèt nõ habuerit aliquem aliorum ordinum,etiã ſuſcepit executionẽ, qa põt ꝯferre oẽs ordines præter illũ,quẽ nõ habẽt.1.q.1. c. gr̃a, & q.7. D.Alber.licèt peccet mortaliter.Et ſi daret illũ ordinẽ,quẽ nõ hẽt, incideret in pęnã,de qua in ſeq.S.dr̃.Et ille non eſſet ordinatus.

38 Duodecimò incurrit,cũ quis adminiſtrat in ordinẽ, quẽ non hẽt,[e] vt in c.1.& 2.de cle.non ord.mi.Et no. ꝙ prædicta pœna locũ hẽt, ſi exercet aliqd deputatũ certo ordini, tanq̃ ĩ officio ꝯſtitutus, puta diaconus legit euãgeliũ vt diacon[9].ſubdiacon[9] epiſtolã vt ſubdiaconus,& hmõi,ſecus,ſi legeret non tanq̃ in tali officio, ſicut ſi monialis legit euangeliũ in matutino. 37. q.1.diaconiſſam, in gloſ.& clericus deficiente ſubdiacono in ſolennitatibus indutus ſine manipulo cãtat epiſtolã,vt no. in c.vt quiſque presbiter, de vi. & ho. cle. qa non eſt irregularis ſm Ho.& Inn.ibi.Pa. verò in c.vt qſque,de vi.& hon. cle.tenet, ꝙ nõ effugit irregularitatẽ,ſi cum veſtib.ſacris cãtat epiſtolã,vel euãgeliũ.Sec[9],ſi ſine veſtib.cãtat epiſtolã, qa licet, facit qđ no.92.di.ñ liceat,& magis placet,qa hęc opi. ẽ veriſſima,ſi ſic indut[9] adminiſtrat calicẽ diacono, vel p̃ſbitero, qđ eſt propriũ officiũ ſubdiaconi,& principalis actus[f] ordinis talis, & opi.Ho.& Inn. dẽt intelligi, qñ ſolũ cãtat epiſtolã ẽt cũ dalmatica, ſed ſine manipulo,& ſine oblatiõe calicis diacono,ſed vt ſimplex clericus. Et cũ talib.ſic adminiſtrantib[9] in ordinibus non ſuſceptis (vt dictũ eſt non licere) non diſpenſat niſi papa ſm Ho.& Goſ.vt ad Maiores aſcẽdat. Sed in ſuſceptis poterit eps diſpẽſare Ber.verò[g] in c.ex literis,de cle.non or.mi.tenet ꝙ eps poteſt diſpenſare ẽt vt ad maiores aſcẽdat. Sed tene primũ, ſecundũ Pa.in c.quanto, de conſuet. & in d.c.2.Limita ẽt p̃dicta vera in exercentibus actum deputatum ordini ſacro,quia ſecundùm Thom.in 4.diſt. 24.Officia quatuor ordinum minorũ exerceri licitè poſſunt a non ordinatis. Item ꝙ tale quid exerceat non ex ludo, ſeu ioco, quia licèt peccet mortaliter, non tamẽ erit irregularis.19.quæſtione.1. illa, in ſi.quia

a Secũdum Hoſ. in ſumm.] Ti.de clerico per ſal.ꝓmo.§.vlt. in fin. ſed dicit hoc eſſe verum, ſi ſciẽter per ſaltum promoueatur, & miniſtret, ſecus, ſi non miniſtrat, qa tunc iniungẽda eſt ei pœnitẽtia, & ſupplebit cautè, quod fuit incautè prætermiſſum, & ſic ꝑ epiſcopũ diſpenſabitur, ar.ca.1. de ſa. non iterã. Arc.tenet vt hic. Et idem Inno.in cã. ſi celebrat,de cle.ex.mi.& Ho. & Spe.de oſ.leg. §.iuxta propoſitionis,verſi. quidam tamen dicunt. hæc Arch.

b Et eſt verius] Quia ibi fuit ex negligentia dimiſſus ſubdiaconatus, ſecus fortè, ſi ex ſupbia, ſed vide plenius per Ge.ĩ d.ca.ſollicitudo, & eundem Ge. in ſum. 51.diſtincti.poſt Archi.& doct.

c Secundùm cõmuniter Theo.] Et dicit Th. in 4. di.24.ar.5.vt refert Pa.in c.vno, de cle. per ſal.ꝓmo. quod nõ eſt de neceſſitate ſacrorum ordinũ, ꝙ quis minores prius habeat,rõ quia poteſtates ſunt diſtinctę, & vna nõ requirit alteram,quia poteſtas minorum ordinum eſt ſeparata a poteſtate ſacrorũ Item non eſt dubium, ꝙ inferior poteſtas includit in ſuperiori, ſicut ſenſus in intellectu, & ratione. Itẽ ordo ſuperiorũ ordinum eſt a canone introductus,vt ĩ c.de his 28.diſti. & 77.d. c.1.2.& 3.

d Non executionẽ] Idẽ tenẽt cõiter doc.in c.vni. de cle. ꝑ ſal.ꝓmo.ſm Pa.ibi reprobata gloſ. Et idẽ tenuit gl. in cap. ſollicitudo. 51.diſtinct.

e Quẽ non hẽt] Et dicit tex.in d. c.1. ꝙ debet abijci de eccleſia.i. nõ dẽt amplius ordinari,ſm Pa. Et ſic eſt deponẽdus, & tenẽt etiã pœna falſi, ſicut non habẽs dignitatem,& ſimulat ſe habere illam, vt in l.eos, ff. de fal. de quo dic, vt ſupra inſignia in poſtil.

f Et principalis actus]. Vt dicit Sco.in 4.d.24.q. vnica,ar.2.in fin. Nã actus legẽdi epiſtolã, vel euãgeliũ, sũt remoti &c.vt ibi ꝑ eũ.

g Ber.verò] Idẽ tenuit In.in c. dilectus, de temp. or.Sed primũ eſt verius,vt hic. Et rõ eſt,qa epiſcopus non diſpenſat niſi in caſib[9] a iure expreſſis, vt d.c. dilectus. Et iſte caſus non ẽ expreſſus,quare &c Pan. tñ in d c.2.ſaluat Inn. qa p̃t intelligi; ꝙ poſſit ad beneficium diſpenſare,vt in d.c.2.

voluntas & propoſitũ maleficia diſtingunt. c.cũ voluntate, de ſentẽ. excom. hoc ſequitur Ho.Itẽ ꝙ non ſit merè laicus, quia ſm Dire.li.3.ti.8. non incurreret irregularitatẽ merè laicus adminiſtrãs in aliquo ordine;& placet,q̃uis Cal.in c.1.de cle.ex.mi.teneat cõtrarium. Itẽ ꝙ nõ faciat ignoranter, quia ſi probabiliter credebat ſe ordinatum,nõ erit irregularis.

39 Sed pone,ꝙ qs in ordinatione ſua omiſit aliqd, qđ certũ eſt nõ eſſe de ſubſtãtia, ſed tñ debet suppleri. Nunqd ſi ante,quã ſuppleatur,adminiſtrat in tali ordine erit irregularis? ℞. ꝙ non. Nã licèt nõ debeat miniſtrare, donec fuerit ſuppletũ,quod eſt omiſſũ, vt in.c.1. de ſa. non ite.Tñ qa iſta ſuſpenſio non eſt ꝓpter delictũ ſuum;ideo peccat mortaliter ante ſupplectionẽ miniſtrando,ſed nõ eſt irregularis.Facit,qđ no. Pa in. c. ſi celebrat, de cle. ex. mi. de viciato corpore miniſtrante,q nõ efficit irregularis ſm eũ.[a] Quidam tamẽ tenẽt,ꝙ eſt irregularis, ſed non credo verum, quia nullo iure probatur.

40 Tertiodecimò incurrit irregularitas, qñ excõmunicatus,interdictus,vel ſuſpẽſus qs exiſtẽs celebrat, vel facit aliquid attributũ certo ordini eccleſiaſtico etiã minori,puta acolitatus, exorciſtę, & huiuſmodi. ſm cõmunẽ opi vt no.Ho.[b] & Io.An.& Pa.ĩ c.2.de cle.ex cõmu.mi. & diſpenſat ſolũ ꝑ Papã,vt in.c.1.de re iudi. lib.6.& in.c.1.de ſen.excõ. li.6.Secus,ſi attẽtat aliquid exercibile ẽt ꝑ laicos.[c] vt qa cãtat requiẽ ęternã, vel verſum pſalmi, & hmõi, quia licèt grauiter peccet non euitando communionem ſibi interdictam,tamẽ non efficitur irregularis,vt in. c. tanta, de exce.prela. niſi quis audiret diuina autorizando, Vt quia epiſcopus facit coram ſe celebrari,quia tũc irregularis efficitur Secus,ſi audiret non autorizando, vult gloſſ.[d] in Cle.2.de priut.in ver.celebrari,& Pan.in d.c.illud, de cle.excommu. mi.Et intelligit Ioa. An. qui dicit, quod celebrans & concelebrans (exponit. ſ.autorizando) quòd efficitur irregularis.

41 Sed quid ſi ignorat ſe excõmunicatũ, interdictũ, vel ſuſpẽſum? ℞. Rodo.ꝙ ſi eſt ignorantia probabilis facti, puta qa miſerat procuratorem, qui tamen procurator non comparuit, & ſic fuit excommunicatus, ſic excuſatur, nec efficitur irregularis celebrando ante, quã ſciat;ſecus,ſi ignorauit craſſe, puta quia citatus noluit comparere, & ſic fuit excommunicatus, quia non excuſatur ab irregularitate;& ſic intellige. c. apoſtolicę, de cle. excommunica. mi.Idẽ Rodo.dicit de eo, q ꝓbabiliter dubitat de excõicatione, puta qa conſcius de culpa,quã fecit, exiſtimat ſe fuiſſe excõicatũ, qa ſi fuit, & celebrauit,irregularis eſt. Itẽ dicit Pa.in d.c.illud, ꝙ habẽs notitiam excõicationis ꝑ ſolã famã,ſi nõ abſtinet, irregularis eſt,[e] ſi modò verũ comperit poſtea.Sed aduerte ſm gl.in d.c.illud,ꝙ dicta paucorũ non faciũt famã, de accu.c.inquiſitionis,nec tenet credere,licèt dicat ei ab aliqbus.11.q.3.non ſolũ ille,quod verũ eſt, niſi ex cõſcientia culpę,vel dictis pluriũ inſurgeret notabile dubium, quia ſic non effugeret irregularitatem non abſtinendo.

a Secundũ eũ] Et idẽ tenet Ge. in c.apoſtoli.ante mediũ.56.di. & allegat In. in d.c. ſi celebrat, & ratio eſt,quia non eſt interdicta ſibi directè executio officij, & iure non cauetur, ꝙ talis efficiatur irregularis, benè tamen peccat.

b Vt no.Hoſt.] Adde Specu;tit. de leg. §. iuxta. 8.col. ver. quid de ſimplici, qui dicit, ꝙ ſi clericus ſimplex habens ſolùm primã tonſurã, & ſuſpẽſus exercet officiũ pertinẽs ad pſalmiſtam, eſt irregularis. & idẽ dicit Arc. in c.ſi quis p̃sbyter à ſuo epõ.11. q.3. Et Ge.in ca. acolit.circa me. 23.di. dicit, ꝙ ſi acolytus efficiatur irregularis, per quem diſpenſabitur; & adducit no.in c. ſi.de exce.pręla. & vide d.An.ĩ c. clericis.2. de vi. & ho.cle.& Cal. tractatu de eccleſiaſtico ĩterdicto, & Pa.in ca. 2.de ſolu.

c Etiam ꝑ laicos] Etiã ſi illud eſſet certo ordini deputatũ, vt qa legit epiſtolã,q ſolet legi ẽt ꝑ laicos ſine apparatu, vel bene dicit menſã. 44. d.c.ſi.ſimiliter ſi exercet ea, quæ ſunt iuriſdictionis, vide in c ſi. de exc.prel.ꝑ Pa.

d Vt vult glo.] Quæ eſt ſingul. ſm Pan.in.d.ca. illud; & teneo eã ſemp menti, qa multi epi ĩ hoc errant facientes corã ſe celebrari ꝓp pudorem, nõ obſtãte excõicatione ꝯ eos lata. Vide de hoc Ge. in. c. cũ medicinalis, de ſen.ex. com. in 6. § . ſi. col.8.& Arch.in c. ſi quis presbyter à ſuo epiſcopo.11.q.3.& vide doct. in ca. ſi is cui,de ſent.excom. & Cal. in trac. de eccleſiaſtico interdicto. 6. mẽbro, q.23. & Ge.ĩ c.teſtamẽtum.6.di. & ſup. interdictũ.3.§.1.

e Si nõ abſtinet, irregularis eſt] Et ẽt peccat,ſi nõ abſtinet ſe à cõione fideliũ, & ſanctorũ. Et in hoc tex. d.c.illud eſt valde notabile, & quotidie ꝯtingit, ꝙ epi excõicantur in curia, & non habẽt notitiam niſi per famam tantũ. Non tamẽ ita grauiter peccãt, ſicut ſi ꝑ certo ſciretur.

42 Sed quid ſi iudex dicat, Suſpendo te ab officio, vel beneficio? ℞. Pa.in ca.latores,de cle.ex mi.Goſ. in c. quanto,de magiſtris, dicit non valere talē ſententiam ratione incertitudinis. l. 3. C.de ſen.quæ ſi.cer.quā.d. Ant.dicit, aut conſtat de intentione, & ſic ſerua, aut non conſtat, & ſic tuti⁹ eſt abſtinere ab vtroque, tñ ſi non abſtinet, non efficitur irregularis. Et hoc tenet Panor.ibi.dicēs. Nā licèt ſententia iniuſta liget, tñ hoc dēt intelligi verum, quādo de ea apparet, ſed hic non apparebat, an ab officio, vel a beneficio voluerit ſuſpēdere. Et ideo nō efficit irregularis ipſam non ſeruās.[a]

43 Vtrū excōicatus minori excōicatiōe ſit irregularis ſi celebrat? ℞.Pa.in c.ſi celebrat, de cle.ex.mi.ꝙ non,[b] quia pōt exercere, q̄ ſunt iuriſditionis, & conferre ſacra, & collatio tenet, & hēt ſuum effectum, tamen peccat mortaliter ſcienter hoc faciendo, & ſine neceſſitate. Ratio aūt, quare non efficitur irregularis, eſt qa excōicatio minor non inducit ſuſpēſionem ordinum, vel officij, ſed tantū priuat participatione ſacramentorum, vt in d. capitulo ſi celebrat.

44 Vtrum omnis ſuſpenſus celebrās ſit irregularis, Vide infra, Suſpenſio.

45 XIII. incurritur irregularitas ratione criminis, vt 25.diſt.c. primum, & 49.d.ca. quoniam, & 1.q.7. ſi quis omnem. Sed diſtingue, vt no.in c.ex tenore, de temp.ord. & ſupra dixi, Crimen.§.4.

46 Quis autem poteſt diſpēſare in hac irregularitate, vide ſupra, Diſpenſatio.§.5.

47 XV. incurritur irregularitas ex bigamia, vt extra de bigamis per totum, & de hoc, & quis poteſt diſpenſare, Vide ſupra, Bigamia.§.8. cum ſequentibus.

48 XVI. incurritur, cum quis in ſacris exiſtens contrahit matrimonium, dic vt ſupra, Bigamia.§. nouo.

49 XVII. incurritur per ſolennem pœnitentiam factā.l.di.ex pœnitentibus, poteſt tamen epiſcopus diſpenſare in minoribus ordinibus propter neceſſitatem eccleſiæ[c] l.di.placuit. In maioribus autem ſolus Papa.l.di.ex pœnitentibus, & 51.di.qui in aliquo dicit tamen Inn.& Ho.ꝙ hoc non ſeruat curia, & ſic videtur, ꝙ hodie non habeat locum hęc irregularitas.

50 XVIII. incurritur, cum quis celebrat in loco interdicto, vt in c.is qui, de ſen.exc. li.6.& a ſolo papa diſpenſatur, de quo ſupra, Interdictum.7.§. 1.

51 XIX. incurritur vitio adueniēte in corpore ſiue a propoſito, ſiue a caſu, de quo dic vt ſupra, Corpore viciatus.

52 XX. incurritur ratione illegitimatis, vt in c.1.de fi.presbi.& in c.is qui, e.ti.li.6. verum eſt, ꝙ in minoribus ordinibus poteſt epiſcopus diſpenſare, ſed ad ſacros ordines non poteſt cum eis diſpenſare niſi Papa, vt in d.c.1. Sed ſi efficiantur[d] religioſi, poſſunt promoueri de iure communi ad ordines etiam ſacros, vt in d.c. 1.

53 Quid ſi illegitimatio ſit ſecreta, ita, ꝙ ſolùm ipſe illegitimus eam ſcit? Reſ. ſecundùm Direc.in titu.de fi.presbi. ꝙ peccauit mortaliter, ſi ſe ordinari fecit, capit.fin.de temp. ordi. nec credo debeat vti ſuſceptis ſine diſpenſatione.

54 Quomodo quis dicatur illegitimus, vide ſupra, filius, per totum.

55 XXI. incurritur, cum quis adultus vſque ad ęgritudinem differt baptiſmum accipere. 57.di.c.ſi quis, & hoc verū, niſi poſtea eius ſtudium, & fides probabilis fuerit, aut hominū raritas exegerit, alias nō pt ordinari ſine diſpenſatione Papæ, ar. præfati c. nec per baptiſmum tollitur hæc irregularitas, vt dicit gl.ibidem, quia idē non poteſt parere obligationem.ff.de ſolu. l. q hominem.§.vl.& hoc eſt, quia eccleſia præſumit, ꝙ non ex voluntate, ſed ex neceſſitate baptizatur, vt in d.c.ſi quis.

56 XXIII. incurrit, ſi religioſus clauſtrum egreditur ad audiēdum leges, vel phiſicā, ſi ante duos menſes non fuerit reuerſus, & ſolus

a Ipſam non ſeruans] Pro hoc facit not. per Pan. poſt Inno. in ca. ad audientiam, de homicidio, ꝑ gloſſ. in. §.ergo, el 2.11.q. 3. glo. in c. prædicator. 6.q.1.Arc.8.q.4. in ſumma dicit, ꝙ qñ eſt dubiū, an ſententia valeat, puta quia lata a ꝑlato depoſito, vel appellauit, & dubitat, an ſit proſecutus appellationē, deberet abſtinere, qa ſecurior via. cap.illud, de cle. ex mi.

b Quòd nō] Archi.in c.excō.11. q 3.tenet, ꝙ ē irregularis, & malè, quia text. eſt clarus.in d. ca.ſi celebrat. ꝯ eum.

c Propter neceſſitatem eccleſię] Idē, ſi adeſſet vtilitas, quia talia inducerēt diſpēſationem.1.q.7. c.tali. Idē, ſi hoc hēret ꝯſuetudo, vt dicit ibi gloſ.

d Sed ſi efficiantur] Nota pro religione, & vide in ca. cum in cunctis, de ele.& ī c.1. & 3. de eo, qui or.fur.ſuſce.

ſolus Papa diſpenſat in hac c.vlt.ne cle.vel mo.

57 XXII. incurrit irregularitatem quilibet epiſcop⁹ presbiter, aut diaconus, q prætextu iniuſtę excommunicatiōis hēt recurſum ad imperatorē, & a ſolo Papa diſpenſabit̄.21. q. vlt.c.pe. & in c.ſi quis epiſcop⁹. 23. q.vlt. ampliatur ad oēs, qui ſunt ſub eccleſiaſtica regula, prędicta irregularitas, ſed non ipſo iure, ſicut in ꝑdictis, de hac materia vide infra, Ordo.3.per totū.

IRREGVLARITAS. 2. quomodo tollatur, Reſpō.ꝙ tribus modis, primò ꝑ baptiſmū deletur omnis irregularitas cōtracta ante baptiſmum cum peccato ſm Arc.26.di.c.deinde, & Pa. in c.gaudem⁹, de diuort.& etiam illa, quæ venit ex ſequela peccati, ſicut eſt infamia. Item oīs irregularitas homicidij, ſiue fuerit cum peccato, ſiue non. Facit pro hoc.c.ſi quis viduam.l.diſ. & §.1.& c.ſi qs poſt. 51.di. Irregularitas verò bigamię ꝑꝑ defectū ſacri. non tollit 26.di.acutius, &c.deinde, & hęc eſt cōmunior opi. licèt alij tenuerint, ꝙ nulla irregularitas deleat̄ per baptiſmū, vt dicit Ri. de Media villa in 2.quolibet.q.2. Alij verò tenēt, ꝙ illa irregularitas, q̄ ꝓuenit in homicidio ſine peccato non deletur, vt no.Pa.in d.c. gaudemus[b] ſed tu tene, qđ dixi ꝰ.baptiſm⁹.§.3. qa verior eſt, vt patet in dictis iurib.

1 Secūdò tollitur per religionis ingreſſū, vt no.gl. in c.2.de apoſta.ſed nō omnis ſm prędictam gl. ſed ea ſolū, quæ non prouenit ex delicto proprio, vt in ca.1. de fi.presb. Ita, ꝙ pōt ꝓmoueri ad ordines ſine diſpenſatione, ſed non ad dignitatē, vel pręlationem ſine diſpenſatione, vt c.fi.de fi.pſ. & Ho in c.2.de apoſt.& ſic dicit intelligendam auten. de mo.in prin. vbi dr̄, quod religionis ingreſſus omnē tollit irregularitatem, ſed tu dic ſm Pa.in d.c.2.ꝙ nō tollit niſi tantùm illam, de qua eſt in iure expreſſum, ꝙ tollatur. Inducit benè faciliorem diſpenſationem.

2 Tertiò tollitur per diſpenſationem Papæ, vnde in omni irregularitate poteſt diſpenſare, cum omnis irregularitas ſit de iure poſitiuo.[e] 1.q. 7. Item Daniel, & tenet In.de renun.c.niſi, in verbo, irregularitas, & hoc communiter tenetur. Epiſcopi autem[d] quomodo poſſunt diſpenſare, dictū eſt, & habes ſupra, Diſpenſatio. §.5.

IRRISIO. Vide ſupra, Interrogatio, in filiabus ſuperbiæ, & ſupra Deriſio.

IRONIA. Vide hironia per h.

ISTRIO. Vide, hiſtrio, per h.

IVDAEVS[e] dicitur ille, qui ad literam legem Moſaicam ſequitur tenendo, circūcidendo, & alia legalia faciendo ad literā, ideo Chriſtiani, qui nimis adhærent literæ iudaizare dicuntur, de ſacra vn.c. vnico.§. pen.ꝙ facere non debent.5.di.§.1. & 6.di. §.vlt.de cele.miſ.c.cum Marthæ.§.cæterū, de conſti.tranſlato.

1 Quę ſunt, quæ prohibentur Iudæis indirectè ab eccleſia, quę Chriſtiani non debent tolerare? ℞.17. Primò nè habeant cōmunionem aſſiduam Chriſtianorum, maximè ſimplicium, vnde Chriſtiani non debēt comedere cū eis, nec habitare, nec eos ad ſua conuiuia recipere, 28.q.1.nullus, & c.omnes, dicit tamen Vgo in d.c.omnes, ꝙ ſi cibos non diſcernunt, licèt comedere cū eis, ſed vbi cibos diſcernunt, nullo modo licet, eorum quoque azima Chriſtianis eſt ꝓhibitū comedere, quia eſt cibus diſcret⁹ ab eis, qui inhibetur in d.c.omnes. Et clericus contrarium faciēs debet deponi, & laicus excommunicari, d.capi. nullus. Rodo.

tamen

a Ex ſequela peccati] Dic Archi. ſequela peccati ſui, vel alteri⁹ veri, vel ꝑſumpti.

b Pa.in d c. gaudemus] Pone, ꝙ pagan⁹ rōne publici officij aliquē facit mori, ꝙ non deleatur, tenent ibi Hoſt. & Io.An.& d.Anto. qa tūc nō eſt ſequela peccati. Pro hoc.d.cap.ſi qs viduam. l.di. Hugo. Tamen, & Cal. tenent contrariū, & pl⁹ placet per d.c. ſi qs viduam, in verſ. poſt baptiſmū. ergo, ſi ante baptiſmū fuiſſet cōſcius, tolleretur, vt dicit ibi gl.ad idē c.1.l.di. Item qs efficitur irregularis ex homicidio cōmiſſo ſine pctō rōne cuiuſdam erroris, vr̄.n. error, ꝙ is premoueatur q fecit homicidiū, quę rō ceſſat in infidelibus, cū ꝑ baptiſmū videat̄ nou⁹ homo.l.di. ferrū. Itē iſta irregularitas proceſſit ex conſtitutione ec leſię. Iō non dēt extendi ad infideles, vt d.ca.gaudemus, iuncto.c. is q, de ſen.exc.1.6. facit no.per Inn. in c. ad audiētiam, de homi. vbi dicit, ꝙ cum irregularitas ſit de iure poſitiuo, debem⁹ in dubio quē nō eſſe irregularē interpretari.

c De iure poſitiuo] Pa tñ in c.ad audientiā, de ho. dicit irregularitatē prouenientē ex homicidio eē de iure diuino, allegat de conſe. diſ.1.in princip.

d Irregulares, quo mō & quando ab epō diſpēſari pñt, Si. Trid. ſeſ.24.c.6. P.V.

e Aliqua ſcribit Catechiſ. de Hebræis in ꝑcep. 1. Ego ſum do. de. tu.&c. Tri.Sin.ēt ſeſ.6.de iuſt.c. 1. Sed quæ ſpectare nō videtur ad qōnes auctoris, aliàs tamē ſcire conducit. P.V.

tamen tenet, ꝙ in neceſſitate liceret comedere, quod verum credo nõ vt azima; ſed vt panem,& no.ꝙ communio ĩ mercimonijs cum Iudæis non prohibetur, niſi aliquando in pœnam, vt in ca. poſt miſerabilem, de vſu. ſed ſolùm nimia familiaritas, vt in d.c. nullus,& ca. ad hæc, de Iudę.cum ſimilibus, vnde admonitus nolens abſtinere ab eorum nimia familiaritate, peccaret mortaliter.

2 Sed quæritur, vtrum liceat Chriſtianis eis ſeruire? ℞.Pa.in d.ca. ad hęc, in 1.glo.Hoſt.voluit quòd ſic extra domum, ſed in domo non.c.Iudæi, Secundò, eadem, ſed Pa.& melius [a] dicit, ꝙ nec extra domum aſſiduè, cum text. ibi non faciat mentionem de domo, & ideo prohibetur aſſidua familiaritas & continua cõuerſatio [b] tam in domo, q̃ extra domũ ꝓpterea Chriſtiani in familiari ſeu aſſiduo ſeruitio Iudæorum eſſe non debent. Intellige, qñ perſonæ Iudæorum interſunt, ſecus eſſet, ſi ædificiũ ędificent [c] ad vtilitatem Iudæorum mercede conſtituta,& huiuſmodi, vel laborent agros, facit.d.c. nullꝰ.

3 Vtrum Chriſtianus poſſit habere ſeruum Iudæũ? Reſpon.ꝙ ſic, vt in ca. & ſi Iudęos, eo.titu.23.quæſtio.8.c.diſpar.non tamẽ debet cum eo morari ita, ꝙ eum habeat familiarem.28.quæſtion.prima ſæpe.& capitu. nullus,& capitul. omnes.

4 Vtrum liceat mulierib. Chriſtianis nutrire filios Iudæorum? ℞.Pa.in d.c.ad hęc & glo.& Io. And.& d. Ant tenet ꝙ non, neque in domo, neque extra domũ. Sed.d.Card.dicit, ꝙ ſolùm prohibentur in domo propter tex.præfati.c. ad hæc, qui dicit, In domo, ſed ego dico etiam extra domum non licere, quando nimia familiaritas,& conuerſatio ex hoc contrahitur, [d] aliàs extra domum non eſt prohibitum, ar,d.c. nullus, iuncto iſto.c.ad hæc.

5 Sed nonne epiſcopꝰ poterit diſpenſare, vt etiam in domo nutriant? Reſpon.Panorm.in d.c.ad hęc ꝙ non, & ita conſuluit.d.Car.quia iſta prohibitio eſt in honorem fidei. [e]

6 Vtrum Iudæus poſſit habere Chriſtianum aſcripticium, vel originarium? [f] Reſpond.quòd ſic, vt in capitul.multorum, eodem.ti. ſed ſeruum nullo modo, [g] vt ibidem.

7 Secundò non debet mederi Chriſtianis, vnde ĩ dicto capitul.nullus,& c.omnes, prohibẽtur Chriſtianis, nè in ſuis infirmitatib. Iudæos aduocent, [h] neque medicinas ab eis recipiant, dicit tamen gloſſ.in d.capitu.nullus, quòd medicinalia poſſunt Chriſtiani a Iudæis emere,& poſtea præparare ea, ſed nõ medicinas pręparatas.

8 Tertiò prohibetur, nè cum Chriſtianis balneentur in vno balneo ſimul, dicto capitu.nullus, ſupradicta omnia prohibentur laicis ſub excommunicationis pœna, clericis verò ſub pœna depoſitionis, & ſic peccant

a Sed Pa.& melius] Duæ ſunt cauſæ principales huius prohibitionis, vna nè propter aſſiduam conuerſationem & familiaritatem ſubuertantur ſimplicium corda c.ad hæc, Alia, nè Iudæi videantur ſuperiores ſi Chriſtiani Iudęis famularentur, & iſtæ rationes militant in ſeruitio continuo extra domum.

b Continua cõuerſatio] Hæc omnia ſequitur Io.de Anan.in d.c. ad hæc.

c Ædificent] qd ſi Iudæus vellet aſſiduè fabricare tangit Ana. in d. c ad hæc, & non reſpondet. Credo, quod nõ poſſet haberi talis conuerſatio propter rationes p̃dictas, ex hoc poſſet inferri, qđ conuerſantes cũ Iudæis aſſiduè ſimiles eis eſſe p̃ſumuntur, Secũdò ꝙ magis præſumitur, ꝙ infidelis trahat fidelem ad malum, q̃ econtra. Ita no ta.Ana. in d.c.ad hæc, in primo notabili.

d Ex hoc contrahit] Io.de Ana. in d.c.ad hæc, tenet ſimpliciter non licere etiam extra domum, quia omnino ſequeretur nimia familiaritas, qa teſte experiẽtia vellẽt Iudæi ſæpiꝰ infantes ſuos viſitare, & ita dicit ſe feciſſe praticare &c.Et Ab. dicit, ꝙ infantes eorũ deperirent, ſed tu dic, ꝙ melius eſt, vt p̃eant inimici Dei, quã ꝙ nutriantur in vilipendiũ creatoris, vt no.Sco. in 4.di. 3.

e In honorem fidei] Sequit̃ Ana. in d.c. ad hęc, & ratio potiſſima, quia epiſcopus non diſpenſat contra ius, niſi expreſſè, vel tacitè permittatur, vt no.Inno.in capi.dilect. de temp.ord.Archid.in c.licèt canon, de electio.lib. 6.& Abb.in cap.& ſi clerici.§.de adulterijs, de iudi. Subdit Ana.ꝙ fortè poſſet epiſcopus diſpenſare, vt ex.domum Chriſtianæ poſſet Hebreorum infantes nutrire, Quia ex quo ſunt opiniones, non dicitur contra ius diſpenſare.

f Vel originariũ] Ex eo, quia non poſſunt ab originarijs aliud exigere ſeruitiũ, quàm a iure ſit eis conceſſum. Not.Panormita. & Anan.in dicto capi.multum.

g Sed ſeruũ nullo modo] Not. contra Chriſtianos recipientes ad vſuram, quia ſerui eorum efficiuntur, Prouer. 32.diues pauperibus imperat,& qui accipit mutuum, ſeruus eſt fœnerantis.

h Iudęos aduocent] Pa.in ca.ex ſpeciali de Iud. 1.no.dicit, ꝙ Iudæi medici maximum nocumentum Chriſtianis poſſunt inferre, & ideo nullo modo licet eis mederi. Idem Anan. in c.cum ſit, eod. ti. in 2.col.

cant mortaliter contrafaciẽtes. Limita tñ de medico verũ, niſi in caſu neceſſitatis, quando aliũ habere non poſſet, qa neceſſitas facit licitum, quod aliàs nõ eſt.c. ꝯſiliũ, in fi.de obſer. ieiu.hoc idẽ tenet Hugo. [a] & ſimiliter eſt dicendum, qñ licèt non habeat alium medicũ, ſed non ſufficiẽtẽ.

9 Quartò nè Iudæi ex teſtamento Chriſtiani aliqd capiant. C.de Iudęis. l. 1. Item non poteſt aliquis Chrianus aliquid congregationi Iudæorũ, vel Iudęo, aut pagano in teſtó relinquere; & ſi fecerit, etiã poſt mortem anathema iudicabit̃.24.q.2.ſañ. el 2.niſi legaret (intellige) extremę neceſſitati alicuius.

10 Quintò nè procedãt in publico ſine habitu diſtincto, vel ſigno, quo diſcernantur a Chriſtianis, vt in c.nonnullis, e.ti.& hoc verum tam in maſculis, q̃ in fœminis, & dẽt eẽ patens ſignũ, nõ ſub plica, vel mãtello ſm doct.ĩ d.c. in nõnullis, vbi Pa.in 1.no.& Ioan.de Ana.1.no.

11 Sextò prohibetur eis, nè nouas ſinagogas erigant, vt in c.conſuluit, eo.tit.pñt tñ antiquas reædificare, vel ruinoſas reſarcire, ita tamen, ꝙ noua ædificatio non perdat antiquam formam, quia vbicunq; mutatur priſtina forma, vtputa quia fit precioſius, vel magis amplum, tũc dicitur nouum ædificium,& cadit ſub prohibitione noui ædificij, vt probat̃ ex tex.iſtius.c.conſuluit. Facit quod in ſimili no. in glo.in c. admonere.33.q.2.& in c.presbiter.82.di. quæ vult, ꝙ ſagimine licet vti illis diebus, quibus vtimur ouis,& caſeo, licèt non liceat vti carnibus, quaſi ſit mutata forma, & per conſequens rei ſubſtantia,& etiam facit, quod no.in c.cũ cauſam, de teſti. in verbo.tempore,& in gl.in ver.ad exhibendũ, in l.Iulianus.§.ſed & ſi qs, ff.ad exhib.

12 Sed quid ſi antiqua ſinagoga ex toto corruit,& funditꝰ? ℞.Pa.in d.c conſuluit, ꝙ non poterũt reędificare, quia eſſet nouũ facere, ex quo funditũs eſt deſtructa. Facit ad hoc qđ legit̃ & no.in l.inter ſtipulantẽ. §.ſacram, ff.de ver.obli.vide bonam glo.in ver.fundatores, ſn ſimili.in c.3.de iure pa. Et no.ꝙ ſi nouas ſinagogas erigere p̃ſumpſerint in l.lib.auri ſunt puniendi, C.de Iudæ.l.hac valitura,& eſt lex finalis.

13 Septimò non pñt præfici alicui publico officio [b] inter Chriſtianos, nec ad aliq̃ dignitatẽ, vel miniſterium, vt in c.cũ ſit,& c.pe.eo.& 17.q.4.conſtituit,& d.c.nullos, vnde in l.fi.C.de Iudę. dicitur, ꝙ nullam dignitatem, nullam pręeminentiam inter Chriſtianos poſſunt habere, intellige de nouo; ſecus eſſet in antiqua, quia tolerat̃. & per iſtam.l infert Bar.ꝙ non poſſunt doctorari, cum ſit dignitas, & præeminentia doctoratus. nec obſtat l.generaliter. §.fin. ff.de decurio, quæ permittit Iudæos promoueri ad dignitates, quia intelligitur inter ſeipſos Iudæos, [c] nõ inter Chriſtianos. vnde infert Pa.in c.ex ſpeciali, eo.ti.ꝙ etiã omne commertium, per quod Chriſtianis aliqđ grauamẽ poſſet ingeri, eſt prohibitũ Iudęis & paganis, & ideo licèt vendatur eis reditus regalis, & poſſint illud emere, vt in d.c.ex ſpeciali; tñ collectio non poterit per ipſos fieri, ſed per Chriſtianos, quia ſic colligendo poſſet Iudęus committere fraudes, & tenetur dare pauperibꝰ, quicquid lucratꝰ eſt ex tali officio, vt in d.c.cũ ſit,& hoc ſecundũ prouidentiam Epiſcopi.

14 Octauò prohibetur, nè in triduo ante Paſcha, & maximè in die Veneris ſancta Oſtia, vel feneſtras apertas teneant, aut in publicum exeant, extra eo.ti.c. quia ſuper his, [d] & in c.nonnullis.

15 Nonò nè decimas prædiales retineant, ſed vt eccleſijs ſoluant, de deci.c.de terris.

16 Decimò nè teſtimonium dicant [e] contra Chriſtianũ, de teſt. Iud. imo repellunt̃ ab omnibus actibus legitimis.2.q. 7. alieni,& hoc verum, niſi in caſu hęreſis, ſi qs ab eos reuerteretur, tunc pro teſtibus admittuntur, vt in ca. contra Chriſtianos, de hęr.lib.6. ſed benè coguntur Chriſtianum contra eos teſtimonium dicentem admittere, vt in d.c. Iudęi.

Vnde-

a Hoc idẽ tenet Hug.] Archi.in d c. nullus, refert ſm eũ licère tpe neceſſitatis comedere de idololatria.

b Publico officio] Ioã.de Ana. in c.cũ ſit, eo.ti. 2.colũ verſi.no. quòd cõmittẽs, qa allegat Ang. in l.fin. C.eodẽ, dicentem, ꝙ illi, qdã. officia publica Iudęis, dicunt̃ ſacrilegiũ committere.

c Inter ſeipſos Iudęos.] Gl. tñ in l fi. C. de Iudęis dicit illũ. §. ſi eẽ correctũ p d l.fi. & placet.

d C quia ſuper his] hic probat Ana. ibidem in prin. ꝙ etiã de nocte debet hoc ſaluberrimũ ſeruare præceptũ.

e Nè teſtimoniũ dicãt.] De hoc p Io. de Ana. c.cũ ſit, de Iudę.quã. quam de facto aliquando admittantur d. c. Iudæi, & ibi Pa.

17 Vndecimò non poſsũt conuenire Chriſtianũ apud Iudæum, ſed benè apud iudices Chriſtianos arbitrũ. in cauſa ciuili tamen poſſunt eligere [a] Iudęum, vt C.de Iudęis.l.Iudęi, prima ſententia tamen debet exequi per ordinarium Chriſtianum iudicem, vt ibi.

18 Duodecimò nè ęmant ſeruum Chriſtianum, vel non Chriſtianum, ſi modò vult baptizari. [b] c.1.& c.vlti.e.ti.vnde, ſi Iudæus emit Chriſtianum ſeruum, vel qualitercunq; acquirat, ſtatim efficiẽ liber nullo modo precio dato.54.di. mancipia.ſi verò ſeruũ nõ Chriſtianum emit pro ſibi ſeruiendo, tunc voluntate patefacta, qđ vult effici Chriſtianus, ſtatim vendicat ſibi libertatem nullo dato precio, c.fraternitatem. [c] 53. di.ſi autem talem nõ Chriſtianum emit non pro ſibi ſeruiendo, ſed cauſa mercimonij, tunc ſi fuit expoſitus ad vendendũ intra tres menſes qui incipiũt currere a die emptionis ſecundũ Hoſt.in d.c. fi. vel ſm Ioã. An.& Pa.in c.1.eodẽ a die, quo petijt Chriſtianitatem, tunc non liberatur ab eius ſeruitute, niſi dentur Iudęo. 12.ſolidi pro quolibet bono ſeruo, qui ſolidi debẽt eſſe aurei ſecundùm Vin.Goſ. & Pa.quorum.72. faciunt vnam libram auri. C.de ſuſce.præpo.& Arca.l. quotienſcunque certa ſumma ſolidorum, lib.10.videtur ſentire gl.in ver.vel 20.in l.quicũque, C. de ſeruis fugi. & pro iſta opinio. facit glo.in ver.ſolidorum, C. de fal.mo.l. ſi qs numos. ſed ſecundùm Ber.& Hoſt.in d.c. fi.in ver.ſolidis, dabuntur de moneta, quę eſt in vſu in illo loco, ar.ff. de leg.3. l. numis, & ff.de lega.2.l. ſi ſeruus plurium.§.ſi numerus; & magis placet, & aduerte, ꝙ dicit pro ſeruo bono, [d] ergo defalcabitur, ſi ille non eſt ita bonus, quia ibi bonus accipitur pro optimo, ſecundũ Pan. in d.c.1. ſi verò non expoſuit venalem intra dictos tres menſes, tunc ſtatim liberatur nullo pretio dato. d.c.fi.

19 Vtrum vernaculus, i. natus ex ancilla Iudæi, ſi vult effici Chriſtianus, liberetur ſimiliter? ℞.ꝙ ſic nullo dato precio. l. deo nobis, C.de epi.& cleri.§.vlti. Idem Ioã.de Ana.in c.1. eo.ti.

20 Sed quid ſi aliquis talem emat, qui cauſa mercimonij fuerat emptus a Iudęo? ℞. ꝙ non efficietur eius ſeruus, ſed reſtituet ei precium.12.ſolidorum, & erit omnino a ſeruitute liberatus, Inſtitu.de noxa.ac.§. dominus; aliàs ſeruiet ei quinquennio.l.fi. C.de capti.

21 Sed pone, ꝙ non habet precium? ℞.ꝙ ſi ſit in manu Iudęi, puta qa nemo eſt Chriſtianus, qui velit eum emere, tunc nihilominus liberabitur, & oſtiatim quæret precium. ff. de manumiſ. l. 4.§.ſuis aũt, vel ſi nullo modo poteſt habere, ſeruiat ſibi per quinquẽniũ, vt no.gl.in ver.ad ſeruiendũ. 36.q.1. de raptoribus. ſi verò ſit in manu Chriſtiani, tunc ſi alio modo habere nõ poteſt precium, ſeruiet ei tantùm, ꝙ ſeruitiũ compenſetur cum precio, & ſic liberatur, ff.de cap.in l.in bello.§. ſi quis ſeruũ. hoc verum, niſi precium fuiſſet datum pro anima, & non animo repetendi, ar. ff. de neg. ge.l.Neſennius, & ff.de relig.& ſump. fune.l.& ſi quis.§.idem Labeo ait.

22 Tertiodecimò nè vſuras exigãt, ſed exactas reſtituant, vt in c. poſt miſerabilẽ, de vſuris, pñt compelli [e] ad hoc p principes, & debent, vt in d.c.qđ ſi nõ faciunt, debẽt compelli per iudicem eccleſiaſticũ cẽſura eccleſiaſtica; vt dicit Ho.& Io.An.ĩ nouella in d.c.poſt miſerabilẽ.Facit.c.poſtulaſti, de Iudæis, & qđ ibi no.vnde principes terrarũ peccãt mortaliter non cogẽdo eos ad reſtituẽdũ vſuras, & ſimiliter Chriſtiani, ſi ipſis non reſtituentib. monerentur, nè cũ eis haberent cõmercium, ſi poſt monitionẽ eis factã cõmercium cũ eis haberẽt, vt ĩ d.c.poſt miſerabilem, & c.quãto, de vſuris.

23 Quartodecimò nè intentent ꝯ catholicam fidem quicquam deteſtabile, ſicut eſt ꝙ nutrices Chriſtianæ proijciant lac in latrinas poſt, quã ſuſceperunt corpus Chriſti,

a Eligere] Cum hoc, vt ante, quã exequatur ſnĩa, arbitretur, ſi ſit iuſta, per ordinarium, ad hoc.d. l.Iudæi, la 1.

b Baptizari] Cõcordat.l. vnica, C. nè Chriſtianũ mãci. & Adde ꝙ Chriſtianus põt hr̃e Iudæum ſeruum, ſed dẽt facere habitarẽ ſeorſum, & cuſtodire porcos, Ana. in c.2. eod.tit.

c C. fraternitatẽ] Datur ibi bonũ remediũ ꝯ Iudæos, ſi vellẽt dicere illũ ſeruum emiſſe mercimonij cã, & declarat Ab. ĩ c.fi.e ti.

d Bono] Iſti ſolidi debent eſſe aurei, quia aliàs parum valeret, ſm Pa. in c.fi. e.ti.& Ana.in c.1.eo.ti. quanquã melius videret iudicio meo, ꝙ eſſent de pecunia currẽti, maximè in odiũ Iudæorum.

e Compelli] Ad hoc qđ latè not. Io.de Anan.poſt Pan. in d.c. poſt miſerabilem.

ſti, vt in c. & Iudęos, eo.& huiuſmodi.

24 Quintodecimò nè quẽquã, qui nõ eſt ſuę nationis, aut ſectę pſumãt circũcidere, ẽt ſi ſit eorũ ſeruus, vt l. vnica.C.nè Chriſtianũ mã. & ibi eſt eis pęna capitalis, ideſt perpetui exilij, quæ dicitur capitalis, vt ff.de pœnis. l.rei capitalis. Aliquando dicit mors naturalis, vt ibidem in principio.

25 Sextodecimò nè Iudę[9] Chriſtianã in vxorem accipiat.l.nè qs, C.de Iudęis, quod ſi fecerit, crimine adulterij punieẽ, vt ibidem.

26 Decimoſeptimò nè fidẽ catholicã impugnet per uerſo dogmatę; aliter pœna ſanguinis punitur, vt in dicta.l. hac valitura in omne euum.

27 Vtrũ eccleſia poſſit punire Iudęos, & paganos, ſi delinquũt? ℞ ꝙ ſic ſi delinquũt ꝯ.l.naturalem, [a] qa illã oẽs recipiũt. Itẽ Iudęos, ſi agunt cõtra. l.veteris teſtamẽti, ſm Aug.de Ancho. in li.de poteſtate Papę.

28 Itẽ no.ſm eundẽ, ꝙ Iudęi p Papã.& alios, principes qbus ſubdũtur, debent cogi ad laborãdũ manibus ,pprijs; aliàs ſiũt participes turpis lucri, & peccatorũ, q̃ faciunt. Nec obſtat c.ſicut, de Iudęis, vbi diciẽ, ꝙ nullus exigat coactaſeruitia ab ipſis niſi conſueta, quia illud intelligitur de ſeruitijs ad vtilitatem dominorum ſolum. [b]

29 Item not. quòd puniũtur pœna ignis, quando aliquem ex ſuis, q vult Chriſtian[9] eẽ, ſaxis, aut alio furoris genere intẽtãt, vt.l.Iudęis, C.de Iudæis. [c]

30 Quæ prohibentur Chriſtiani facere contra Iudæos? Reſpond. quòd nouem. Primò quòd violenter non debent cogi ad fidem, vt in.c. ſicut, in princi. de Iudæis, de quo dic, vt ſupra, baptiſmus. 6.§.12. Secundò ꝙ non offendantur neque in pſonis, neque in donis ſine iudicio terrenæ poteſtatis d.c.ſicut Iudæi.2. Tertiò ꝙ non impediantur obſeruare ſuas conſuetudines in ſuis feſtiuitatibus, dummodo nihil faciãt in opprobriũ Chriſtianorum 45. d. qui ſincera, & d.c.ſicut Iudęi.2.℞.& l.Iudeos, C.de Iudæis. Quartò quòd non exigantur coacta ſeruitia ab eis, quę non ſunt conſueti facere.d.c.ſicut, de quo dic, vt ſupra, baptiſmus. 6. §.7. Quintò ꝙ non fodiãtur eorum ſepulcra, ſiue corpora humata obtentu pecunię, nec eorum cæmeteria q(que mutilet, vel inuadat.d.c.ſicut.3.℞. Et cõtrafacientes Chriſtiani ſunt priuãdi officio, & beneficio, ſi ſunt clerici; ſi laici, excõmunicãdi, vt in d.c.ſi eſt. Sextò ꝙ non debent in ſabbatis eorum ad iudicium trahi. C. de Iudæis l.die ſabbati. Septimò nẽ impediant ſua, prout melius poterũt, vẽdere ſicut nec Chriſtiani.C.de Iudęis l.nemo.2. Octauò ꝙ ſi cõuertantur ad fidem, non ſpoliẽtur bonis iuſtè acquiſitis, neque debita ſucceſſione; & ſi ablata fuerint, p̃cipitur poteſtatibus eorum locorũ ſub pęna excõicationis, ꝙ ea faciant reſtituere. c.Iudęi, el.2.eodem titu.ex quo infert Pa. ꝙ non perdunt agnationem ſuam, vnde debẽt ſuccedere attinẽtibus [d] ſuis, & multo minus bona legitimè acquiſita, cuius cõtrarium exiſtimant vulgares, qđ erroneũ eſt. [e] Nonò ꝙ non prohibeãtur conuerti ad fidẽ, & baptiſmum ſuſcipere, etiam ſi ſunt ſerui Chriſtianorum, ar.duæ ſunt.19. q.2.remanebit tamẽ ſeruus, ſi pri[9] erat ſeruus alicuius Chr̃iani, cum ſeruitus ſit approbata de iure diuino, ciuili, & canonico. 12.q.2 ſi quos, vſque ad.c.eccleſiarũ, dulcius tamen tractandus eſt, quàm alij ſerui, qui non ſunt Chriſtiani, ar. de maior. & obe.per tuas.

31 Vtrum eorum filij ſint baptizandi ipſis inuitis, vide ſupra, Baptiſmus, ſexto. §. 11.

32 Vtrũ eccleſia peccet permittendo Iudęos ritus ſuos obſeruare? Reſpon.ꝙ non, quia nõ approbat, ſed permittit. quod autẽ permittimus, nolentes concedimus, quia malo.

a Contrà legẽ naturalem] De hoc per Inno.& Pa.in c. ꝙ ſuper his, de vo. & in c.gaudemus. de diuor.

b Ad vtilitatẽ dominorum ſolum] Adde Io. de Ana. in d. c. ſicut, qui dicit, ꝙ poſſunt exigi à Iudęis penſiones, & ſeruitia, vt feſtiuẽt ad fidem. 23. q.6. Iã nunc. Et ſic ſingulariter limitatur tex.d.c.ſicut.

c C. de Iudæis] Dicit rñ gl.ibi.ꝙ non legitur in ſcholis.

d Succedere attinentibus] Ex quo etiam no.ꝙ non poterunt à parentibus exhęredari, ſicut nec illi, q ingrediuntur religionem: Ad hoc l. Deo nobis. §. 1. de epi. & cle. & in authẽ. de ſan. epi. §.antepe.in ver. nullum Et ex hoc ſequitur, ꝙ poſſunt Iudæi cõpelli ad aſſignandam legitimam filijs ad fidẽ cõuerſis. Diſputat hoc & ſic concludit Io. de Ana. in d. c. Iudęi.2. col verſi. nunquid autem filius Iudęi, vbi omnino vide.

e Quod erroneum eſt] Hoc rñ inualuit, quia vt plurimum Iudæi habẽt bona ex vſuris acquiſita ſm Pa. ibidẽ.

malorũ [a] hominũ volũtatẽ ad plenum nõ poſſumus ꝓhibere.3 1.q.1.hac rõne.

33 Vtrum pecunia,& alijs blandimentis poſſimus allicere Iudæos, [b] & alios infideles ad fidem? ℞.gl.in ca. dẽt homo.23.q.4.ꝙ ſic, alleg.c.ꝙ aũt.23.q.7.& c.q ſincera.45.di. Similiter ſub tali cõditione põt Chriſtianus aliquam ducere in vxorem,vt fiat Chriſtiana. 28.q.1.caue.& ſic in ſpũalibus licitè fit pactum,vbi agitur de conuerſione alicuius ad fidem , & ſic non obſtat.1.q.2.q̃ pio,quia aliud eſt vẽdere donum Dei,vel aliud ſpũale. [c] Aliud,ꝑ temporalia inducere ad ſpũalia , qa primũ illicitũ, de ſimo. per totum, ſed non ſecundũ vt iurib.præallegatis,vnde Silueſter dona ꝓmiſit [d] conuentibus,vt no. in d.c. quampio. & capitulũ quãpio,loquitur de dono religionis,quod pecunia minimè debet vendi, de quo vide ſimonia.1. § 3.

34 Vtrum bona vſurariorũ Iudæorũ poſſint ab aliquo vel dono, vel exactione,vel ratione pœnæ, vel quocunque alio titulo lucratiuo, vel oneroſo acceptari? ℞. ꝙ ſic, dummodo nihil contra iuſtitiam fiat, ſed retineri an poſſint, diſtingue,quia ſi ſunt nõ ſoluendo,reſtituenda ſunt nõ ipſis, ſed quibus debent ipſi.Si verò ſunt ſoluẽdo, dic vt infra Reſtitutio.1.in ver. Vſurarius.§.17.

IVDEX [e] quis [f] poteſt eſſe? Reſ.ꝙ quilibet,q non prohibetur,ar.c.cum apud deſpon.& l.mutus,ff.de ꝓcura.§.1.

1 Sed qui ſunt,qni prohibentur? ℞.ꝙ ſurdus,mut⁹, & perpetuò furioſus,impubes,fœminæ,ſeruus,excõicatus . Item conſanguinei rei, & inimici actoris ,vel alia cauſa ſuſpecti . Itẽ imperiti,ſeu illiterati, de quib⁹ omitto breuitatis cauſa.

2 Vtrum Iudex,vel prælatus malus peccet iudicãdo ſubditos? ℞. ſecundùm Alex.in.3.ꝙ ſic mortaliter, de quo dic,vt ſupra,Correctio.1.& 4.

3 Vtrum Iudex poſſit iudicare ſine actore? Reſp.ꝙ ordinariè procedendo nõ, facit.c.ſi legitimus(eſt cap. 1.) de accu.extraordinariè aũt ſic,vt in inquiſitione,& denuntiatione,vt ſupra,Inquiſitio,Et,denuntiatio.

4 Vtrum Iudex poſſit cõpellere partes ad faciẽdum compoſitionẽ? ℞. ꝙ ſi cauſa eſt ciuilis , ꝙ non,nec ẽt princeps ex poteſtate ordinaria.l.1.§.deinde quęrit , ff.de noui ope.nuntiatio.tñ ſi lis eſt longa, & intricata multum, ita ꝙ de facili nõ poteſt decidi,Iudex poteſt compellere partes ad concordiam,tex. videtur iudicio meo in c.placuit.90.diſtin.& hoc ratione peccati dicit etiam Pan.in rubr.de tregua,& pace,quòd ad pacem benè poteſt , & debet reducere partes,& ẽt compellere tam iudex ſœcularis,quàm eccleſiaſticus reſpectu ſubditorum ſuorũ . 90.diſt.ſi quis contriſtatus c.placuit,tenet etiam Bart.in l.congruit, [g] ff.de officio præſidis.

5 Vtrũ Iudex cõpellere, poſſit nè potẽtiores viri contumelijs afficiant viliores? ℞. ꝙ ſic,& tenetur.l. illicitas. §. nè potentiores,ff.de officio præſidis.

a Quia malorũ] Vñ, ſi non ꝑmitteret,videret eccleſiæ eos velle compellere ad fidẽ, ꝙ nõ eſt dicẽdũ,d.c.ſicut.c.ti. b Allicere Iudæos] Adde hęc. ſ.baptiſ.6.§. 11. c Vel aliud ſpũale]Arc in d. c. q̃ pio,dicit. Quem ꝑoſſe attrahere tales ad fidẽ promiſſionib. & munerib.& ẽt ꝑ grauiores exactiões penſionũ faciendas in prin. locationũ.23.q.4. Debet,& q. 6. Iã verò . Et hoc dicit tenere doctores antiquos in c. dilectus filius de ſimo.alij dicũt, ꝙ nec ad fidẽ, nec ad religionẽ qs trahẽd⁹ eſt pacto vide eũ ibi latè. d Dona ꝓmiſit] Gl.in d.c q̃ pio, dicit,ꝙ pactũ ꝓhibet , nõ donũ. e Iudex]dictus, eſt qa ius dictat populo , ſiue ꝙ iure diſceptet.Iure ãt diſceptare eſt iuſtè iudicare Nõ.n. ẽ iudex ſi in eo nõ eſt iuſtitia.22.q.2.c.1. & c. for⁹ de ver. ſi.verſi.iudex. Et iudex dẽt ad ſacra Dei euangelia iurare, & c l. rẽ nõ nouã,C.de iud.& ſic facit ad terrẽdũ iudices, nè malè iudicẽt, facit.c.cũ æterni (& eſt primum) de re iudic.Et dicit Bal.in l.2.C. de ſent. ex peri. reci.ꝙ iudex dẽt habere duos tales,vnũ ſapiẽtię, nè ſit inſipidus , alterũ rectæ conſcientiæ , nè ſit diabolus.

f Ex Sin.Tri.Adde.] Iudices eccleſiaſtici cognuſcũt de matrimonijs,de ſac. mat. can. xii. ſeſſ. 24. A cenſuris eccleſiaſticis abſtinere debẽt , & qũo ſententias ſuas exequantur ſeſſ. 25.c. 3.breui cãs finire debẽt ſeſſ. ea.c.x.de ref. Iudices laici eccleſiaſticos impedire non pñt.ca . 3. ſeſ.25.Iudices delegati qui & qũo eligendi, ea.ſeſſ. c.x.Iudicis impedientis acta appellãti pęna, ſeſ. 24.ca. 20.de ref. Catec.adde ẽt in præce.Nõ loqueris con.p.&c.ca. nunc explicem⁹. Petrus Vend.

g Bar.in l. congruit]Bar. ſic diſtinguit.Interdũ q̃ritur de faciẽda pace ĩter vnã ciuitatẽ, & aliã , & tunc dẽt ſe ꝑſes vt præſes interponere,vt fiat § Deinde,in aut. de man. princi.ſi diſcordia ẽ inter ſingulares perſonas , tunc , ſi eſt criminalis , pñt partes cogi,ff.de vſuf.l. ſi vſufruct⁹.§.ſi.ĩter duos Si verò ciuilis, ꝑt partes monere ad cõcordiã ꝑſertim,cũ iura earũ conſeruentur illęſa.§.ſi inſi.in aut.vt li.iud.vbi ẽt Ang.adde Ab. con.108. 2.part.

Vtrum

6 Vtrũ Iudex teneatur, & poſſit compellere aduerſarium ad pręſtandũ cautionẽ de non offendendo nec actorem,nec ſuos, quando talis veriſimiliter timẽs implorat ei⁹ officiũ? ℞. ꝙ ſic , vt in d.§.nè potentiores,& ibi per Bar.& bonus tex.in l.denuntiamus,C. de his,q ad ecc.confu.& ibi per Ci. facit tex.in c.de benedicto. 32.q.1.& in ca.literas,in ſi. de reſt.ſpolia.

7 Vtrùm Iudex teneatur ex neceſſitate officij purgare prouinciã malis hominibus? ℞.ꝙ ſic, [a] text.eſt in l. 3.& l.congruit,ff.de of.pſi. ꝑ quod dicit Bal.in l.Gallus,ff.de liber.& poſt.& Rapha. & Imo. ꝙ licèt ſtatutum ciuitatis dicat , ꝙ põt punire,ꝙ li verbum ,poteſt importat neceſſitatem [b] d. l.Gallus,in prin.Et iõ ſi non facit, tenetur de negligentia.Facit quod not.Bald.& Ang.in l.mãcipia, C.de ſeruis fugiti.debet ergo iudex delicta inquirere,aliter tenebitur in ſindicatu,& hoc verum in iudice,qui habet merum imperium.l.imperiũ,in prin.& ꝙ ibi no.Bar. & in l.iubere cauere, ff. de iuriſ.om.iud.& in l.1.ff.de officio eius, cui mã.eſt iur.

8 Vtrũ iudex poſſit aliqd petere pro labore in iudicãdo? ℞.ꝙ de iure can. iudex ordinarius, vel delegat⁹ eccleſiaſticus nihil põt petere,vt in c.cum ab omni, de vi.& ho.cle.& c.ſtatutum, de reſcri.li.6.& licèt loquatur de delegato,tñ idem tenetur in d.c.cum ab omni, per Pa.& Io.And. & cæteros de ordinario, eſt ẽt gl. in c.non licet.11 q.3. de iure verò ciuili ordinari⁹ ſœcularis petit ſportulas ſolũ, nec aliud poteſt petere. 2.q.3. offeratur , qa ſportulę ſunt munera a lege nõ diffinita, vt ĩ aut.generaliter, C.de epiſ.& cleri.Delegat⁹ verò etiã a principe nõ hẽt niſi duos aureos in princi. & duos in fine, quando cã excedit centum aureos , ꝙ ſi non excedit , nihil habebit,in aut.de iud.§.nè autẽ labor.no.gl.in ver.more,in d.c.cum ab omni.Excipiuntur eſculenta , & poculenta.i.comeſtibilia, & potabilia,ſi ſunt talis qualitatis, ꝙ in paucis diebus [c] poſſint conſumi ſecundùm Arc.& gl.in d.c.ſtatutum,in verſi. conſumi, & ſint ex mera [d] liberalitate oblata, quia ſic poſſunt ab omnibus recipi. Alia aũt omnia, etiam ſi ſit vnus denarius, prohibẽtur omnes iudices accipere,vt ff.de offi.præſi.l.plebiſcito, & l.ſolens,in ſi.ff.de of.procon.& lega.no.gl.in l.3.C. de condi.ob tur.cauſam,facit.l 1.C.de pœ.iud. q ma. iudi.etiam ſi recipiãt, vt expediant cauſam , & ſi recipiunt alia præter prædicta eſculenta,& poculẽta,tenẽtur reſtituere de neceſſitate,ar.d.c.ſtatutũ, & c.exiget de cenſi.li.6. imo ſi ſit iudex delegatus [e] eccleſiaſtic⁹,q talia recipit,nõ ꝑt liberari ex remiſſione ſibi facta a dante talia,niſi reſtituat, & ſi reſtitueret in fraudẽ, vt poſtea ille ſibi donaret , non valeret ſm gl.in d.c.ſtatutũ,in ver.remiſſione.Sec⁹ ãt, ſi ſine fraude reſtitueret,& ille poſtea liberaliter iterum donaret,ſm gl prædictam, ſed ego veram credo, ſi poſt iudicium finitum ſine fraude dat liberaliter, aliter non.

9 Vtrũ officiales inferiores, & nuntij,& huiuſmodi poſſint aliquid exigere a litigãtib.& hmõi? [f] ℞.ſm Ale.de Ales.in. 3.parte ſum.ꝙ ſic ſm conſuetudinem terræ,ſed

a Reſp.ꝙ ſic]Pa. in c. ex parte, de conſue.in vl.no. dicit nõ ſolũ ad iudicem eccleſiaſticum , ſed ẽt ad iudicem ſœcularem ꝑtinere obuiare peccato,Vt c. Rex dẽt. 23.q. 5. vnde compellit ad obſeruantiam iuramenti , c.licèt de iureiu. li.6.Facit bo.tex. coniũcta doctrina Bart. in l.ſub ꝑtextu,ff. de extraor.crim.ꝙ poteſtates , & capitanei terrarum , poſſũt videre ſtatuta , & ordinamenta iſtorũ diſciplinatorum , & ſi ibi reperiãt aliquid , ꝙ non ſpectat ad religionẽ , pñt iſtud collegiũ diſſoluere , & hoc dictũ ſequit Bald. in c.1.§. conuenticulam , de pa. iur.ſi. vbi etiam dicit , ꝙ cogẽtur etiam iſti edere ſua ſtatuta epõ , & eps contra malas cõuentiones habet iuriſdictionem a iure.d.§.ꝯuenticulam , qd' eſt no.ſecũdũ eũ. Et vide Bal. in l. collegium, C.de hæret. inſtitu.Et Ro.in ſing. fo 9. b Importat neceſſitatem] Vide Ale.in d.l.Gall⁹. c Paucis dieb⁹] Quia tamen hoc non exprimitur, ad arbitrium iudicis recurrendũ eſſet ſecundũ gl. ibi in ver.paucis in. §. inſuper, & ſecundũ gl. in c. non licet.11. qõ. ſi omnia talia eſculenta,&c.non debent excedere in toto anno centum aureos , vt etiam eſt tex.expreſſius in l. eandem.§.ſi. ff. ad l. Iul.repe. d Et ſint ex mera]Ita,ꝙ directè vel indirectè nõ fuerit petitum , vel exactum, ſm gl.in d.c.ſtatutũ, in.§. inſuper , in ver. mera. e Iudex delegatur]not. ꝙ iudex ordinarius eſt ille,qui habet poteſtatẽ iudicãdi a ſe iure ſuo , eo ipſo, quod eſt talis, vt eps ꝓuincię preſes,& huiuſmodi delegatus verò eſt ille , q pŕãtem hẽt de cã aliqua cognoſcendi ab aliquo ſibi cõmiſſa,q ẽt dr̃ iudex extraordinarius . Iudex pedaneus dr̃,qui d̃ minutis cognoſcit cauſis maiores verò refert ad ſuperiores , l. 2.C.de peda.iud. ſunt tamen ordinarij . f Et hmõi] vide de notarijs in. d. c ſtatutum. §.notarium , & quod no.in Cle ſtatutum, de ele.& ĩ. eo.§. 17.

per

a Tenet] quòd ſic, vide etiã glo. in d.c. ſtatutum, in verſi.moderatas, vide de his Spe.in ti.de ſala. §.1.in verſi.porrò, & quid de arbitro nunqd pôſſit petere ſportulas, vide Spe. tit. de arbi.§.fi.verſ. ſed nunquid, & an ordinari⁹, vel delegatus poſſit petere ſalarium pro aſſeſſore, vide in d.c.ſtatutũ. §. aſſeſſorem, & inf.eo. §. 16.

b Sportulæ] Sũt ſalaria, quia ſecũdùm Az. in ſportulis ſolebant reponi ſine aliquo alio vaſe, & ſic fiſco reſeruabant, vide in rub C.de ſpor. & Abb. in c.cum ab omni, de vi.& hon.cle.

c Iuxta ea, quæ not.] Vbi ſi quis prætendit habere aliquid ex eo, quia ſolùm ſolutio præceſſit, non valet, quia tẽpus non poteſt eſſe cauſa.l.cum prolatis, vbi iudicãs contra legẽ, quã non credebat valere, non reprobatur, niſi ſit error expreſſus, & vide ibi Paul. de Ca. poſt Bart. qa illa, l. habet plures intellectus, & vide Ro.cõ.260.

per vim, vel immoderatam improbitatem recipere nõ poſſunt, & hoc, quãdo non habent reditus deputatos. Ho.tamen in ſum. tenet, ꝙ ẽt ſi habent reditus deputatos, poſſunt aliquid paruũ recipere, dummodo nõ ꝑ vim, vel ꝑ improbitatẽ immoderatam, Aſſeſſor verò non pôt, ſi habet ſalariũ deputatũ, aliter tenetur reſtituere, ar.c. cum ab omni.

10 Sed quid ſi iudex ſęcularis habet proficiſci extra domicilium? ℞. ꝙ ſiue ſit iudex ordinari⁹ ſœcularis, ſiue eius delegatus, poteſt petere expenſas. d.c. ſtatutum, ſicut & teſtis, cum ꝓficiſcitur extra domicilium. 4.q.3.§.venturus, quia nemo cogitur militare ſuis ſumptib⁹, ea tñ moderatione, nè partes enorme damnum patiantur, ar. 16.q.3.illud, & ſi pauperes litigãtes ſint, tunc debet abſtinere ẽt a ſumptib⁹ iudex delegat⁹, vt in d c.ſtatutum, & ordinarius ẽt ſęcularis nòn dẽt habere ſportulas, in aut.de man.prin.§. ſi tibi quoque.

11 Sed nunquid delegatus ordinarij eccleſiaſtici ſic habebit expenſas, cum proficiſcitur extra domicilium, ſicut delegatus principis, vel ordinarij ſęcularis? ℞. ꝙ ſic tã pro victualib⁹, quã pro vecturis equorum, & ſi miliũ, niſi eſſet delegatus ad vniuerſitatẽ cauſarũ, vel ad vnã, & malitioſè, qa tũc ordinarius hẽt prouidere de ſuo, arg. c.inter cætera, de of.or.& gl.in ver. moderatas, in d.c.ſtatutũ, ſed gl.in ver.pręter in d.c.cum ab oĩ, tenet [a] indiſtinctè, ꝙ non pôt delegatus ordinarij, ſed ordinarius dẽt ſibi facere expẽſas, ſed opinio prima vr̃ magis æqua.

12 Vtrum ordinarius eccleſiaſticus ſimiliter poſſit petere expenſas, qñ proficiſcitur extra domũ? ℞. ꝙ non, niſi cum proficiſcitur pro conſecratione eccleſię, vt in c.cum ſit Romana, de ſimoni. Et cum viſitat prouinciam, ſuam, de cenſi.c.cum apoſtolus, & c.exigit, eo.li.6.

13 Vtrum iudex ordinarius, aut delegat⁹, qui recipere pñt expenſas, teneantur cõputare illas, quas domi feciſſent? ℞. gl.in ver. præter, tenet ꝙ ſic in d.c.cum ab omni, ſed Pa.in d.c.cum ab omni, tenet ꝙ nõ, & magis eſt benigna, quanuis prima ſit tutior.

14 Quid ſi delegatus eccleſiaſticus nõ habet reditus, vel beneficium eccleſiaſticum ſufficiens, vnde viuat? ℞. Pa.in d.c.cum ab omni, ꝙ poterit petere id, quod poteſt petere iudex delegatus principis ſœcularis, vt dixi ſupra per arg. a contrario ſenſu, ſed magis mihi placet contraria opinio, quod nõ poſſit, niſi fortè ꝑꝑ talem cauſam occuparet ab aliquo honeſto exercitio, de quo viuit, tunc tenerem opinionem Pa. veram.

15 Vtrum cõſuetudo excuſet, ſeu valeat, qua dantur ſportulę [b] ordinario, & delegato eccleſiaſtico? ℞. d.Card.in Cle.ſtatutum, de ele.diſtinguit, ꝙ aut præceſſit exactio, & ſic non valet, nec excuſat talis conſuetudo, aut conſuetudo non habuit ortũ ab exactione, & ſic poſſunt partes compelli ad obſeruandũ laudabilem conſuetudinẽ. c.àd apoſtolicã, de ſim. Sed hęc diſtinctio quò ad primũ eſt vera, qa qñ præceſſit exactio, eſt cõtra honeſtatem, & mentẽ iſtius c.cum ab omni, & facit.c.ex multis. 1.q.2. ſed quò ad ſecundũ non credo veram, qa ſi non pręceſſit exactio, ſic cum ſit ex mera liberalitate donatum, non inducitur ꝯſuetudo, ſed quęlibet donatio habuit effectũ ſuum iuxta ea, quæ no. [c] in glo.& Bar.in l. cum de in rem verſo, ff.de vſuris. Facit.l.ſi certis annis, C.de pa.nec valet.d.c.ad apoſtolicã, quia loquitur, qñ aliquid fuit datũ in piam cãm, quia tunc videntur voluiſſe laici inducere conſuetudinem, & ideo dico cum gl.in d.Cle.ſtatutũ, de elec.in ver. ex iuriſditione. & Io.An.Pa.& communiter doc.in d.ca.cum ab omni, ꝙ non valet talis conſuetudo, & licèt cardinalis dicat vbi ſupra, ꝙ non peccat mortaliter recipiẽdo, dummodo non immoderatè, quando eſt ꝯſuetudo, qa habet ꝓ ſe doctores famoſos ꝓ hoc, iuxta no.ff.de re iu.l.cum prolatis,

a C.vnico] Vide gl.ibi.in ver probabiliter, quæ declarat cum gl.ſequen.

b Ad reſtitutionem] Vide Abb.in d. ca.cum ab omni, circa fin.

c Pro notario] Sæpe tales notarij ſolent excedere, metas rationis ĩ exigendo, ideo iudex debet moderari ſalaria, tex.eſt in d. §.notarium, cum glo. in verbo, officiũ.

d Poſſit petere] Ab.ſe remittit in hoc ad no.ĩ Cle. ſtatutum, de ele.

e Non poteſt repetere] Quia verſator ab vtraque parte turpitudo, vnde, & fiſcus in tali caſu accipit. l.Lucius, ff. de iure fiſ.vide glo.in c.nõ ſanè.14.q.5.

f Nam iudex] turpiter accipit. & hoc verum, & licèt Bartol. in autent.ſed nouo iure.C. de pę iu. qui ma. iudica. dicit non poſſet repeti, & Pau. in d.c. cum ab omni, dicit verum, quod hic dicit, niſi aliter cõſtet per coniecturas.

g Amittit principalem cauſam.] Iſta opinio fuit Bar. in aut.nouo iure, C. de pœ.in di.qui male iud. Vbi videtur eſſe tex. Idem Bar.in l.2.ff. de condit. ob tur. cauſam, quem ibi ſequuntur Sali. & Paul. de Caſ. Intellige tamen hoc verũ, quod dicit Bart. Quando pecunia datur, vt perperã iudicetur. Sed qñ datur, vt cauſa expediatur, licèt ꝑdat cauſam ipſe dans, poteſt tamen repetere pecuniam datam. Ita tenet Chriſto.de Caſti.Ful. Ale.& Iaſ.in dicta.l.2.Arc.in c.non ſanè.14. quæſtio.5.Bal.in c.ſi.de appel. Dicit etiam Barto. in l.ſi quis vxori.§.ſi fugitiuum, ff. de furt. ꝙ Si quis pecuniam dederit iudici, vel promiſerit, vt habeat ſententiam quod incidit in pœnam falſi.l.2.ff.de fal. Quod verum eſt, quando permittitur aliquid, per id qd⁹ ſibi acquiratur, ſecundùm quod loquitur. l. 1. & 2. ff.de calumnia. Tamẽ ſi promittitur iudici, de defendendo, aut de eum indemnẽ conſeruando in ſindicatu, tunc nõ incidit in crimen falſi, per d. §. ſi fugitiuum. Idem Ang. in d. §. ſi fugitiuum. Iaſ.tamen vbi ſupra tenet, ꝙ perdat cauſam. Allegat Bal.in c.cum ab omn, de vi.& ho. cle. Quia videtur promittere, vt corrũpat. Et hoc tene. An autem liceat dare aliquid iudici, vt aliquem de banno eximat, & an ille, qui dedit poſſit eſſe teſtis, vide Bal. conſil. 478.in 4.lib.

tis, & de poſt.prę.c.vnico. [a] li. 6. Hoc non credo verũ, niſi in eo, qui neſcit diſcernere, quæ ſit verior opinio, & quis habeat validiores rationes, nec etiam credo iſtum excuſari a reſtitutione fienda.

16 Vtrum iudex ordinari⁹, vel delegatus eccleſiaſtic⁹ poſſit a partibus petere ſalarium pro aſſeſſore? ℞. ſecundũ cõiter doc.in d.c.cũ ab omni, ꝙ nõ ordinarius, quia debet ſcire canones, de quibus verſatur coram ſe. Et ideo ſi neſcit, & indiget aſſeſſore, prouideat de ſuo. Delegatus tamen licitè petit, dummodo fraudulenter non faciat, vt puta quia dicit ſe indigere, cum non indigeat.d.c.ſtatutum. §.aſſeſſorem, vel participare vult in lucro cum aſſeſſore, quia ſic, cum faciat fraudem legi, peccaret mortaliter, & teneretur ad reſtitutionem [b] partibus.

17 Vtrum ſalariũ poſſit petere pro notario? [c] ℞. delegatus pôt, dummodo non participet ipſe cum eo, vt in d.c.ſtatutum, ſed de ordinario dubitat̃, quia vr̃, ꝙ de ſuo debeat prouidere ſuis officialibus, ſed ego credo, ꝙ poſſit petere. [d]

18 Vtrum datum iudici niſi in caſu permiſſo, poſſit repeti? ℞. ꝙ ſi dedit, vt corrũperet iudicem, ſic non pôt repetere, [e] & ſecundũ glo. in c.qui rectè iudicat. 11.q.3.cõiter ſic præſumitur, iõ multi tenent, ꝙ non repetitur, ſed ſi dedit, vt iuſtã daret ſententiam, quam aliàs nolebat dare, vel vt non daret iniuſtam, & ſic non liberatur iudex dando pauperibus, quia repetere poteſt in cõſcientiã, [f] vbi non ſtam⁹ præſumptioni, ſed veritati. 1.q.1.iubemus, de ſimo. nemo.11.q.3.non licet. Si aũt dedit ſimpliciter, vt iudicet, amittit principalẽ cauſam, [g] vt.ff.de cond.ob tur. cãm.l.2. in fi. & ſic non repetet, ſicut qñ dat, vt ꝓ ſe iudicaret, facit gl. in d.c.q rectè, quod limito verũ, niſi qñ aliter nollet iudicare, niſi daret, qa poſſet repetere, & ſibi teneret̃ reſtituer̃.

19 Vtrum cõmittatur ſimonia dando pecuniam ꝓ ſententia? ℞. gl. 1.q.3.vendentes, quòd non, quia in profanis non cõmittitur ſimo. licèt grauiter peccet niſi in caſu, qñ iudex aliter non vult dare iuſtam ſententiã, quia tunc nec peccat, cum redimat vexationem ſuã, ſed pôt dici ſm Pa.in d.c.cum ab omni, ꝙ ſi do pecuniam, vt habeam ſententiam pro me, qua volo conſequi ſpũale vel annexum ſibi, quod tunc ſit ſimonia. Sed ego non admitto hoc in caſu prædicto, ſ. cum iudex non vult ſine pecunia iuſtam dare ſententiam, quia cum redimam vexationem meam, non credo, ꝙ ſit ſimo. ſi modo habeo iam ius in tali re ſecus, ſi per ſententiam de nouo acquirerem, quia ſic eſſet vera opinio Pa.

20 Vtrum ſententia lata intercedente pecunia ſit nulla ipſo iure? Reſpond.gloſſ.in d.cap.cum ab omni, & ſequitur Panormit. ꝙ ſic. 1.q.5.§.veniales.C.quando prouoca. non eſt neceſ. l. venales, in text.& in gloſ. ſententia tamen arbitri tenet, licèt agẽs ex

a Sed datur reſtitutio] de hoc.§.vide glo.& tex.in c. quatuor.11.q.3.

b Quod ſic] Et tenetur ex quaſi maleficio, vt Inſtit. de obli.quæ ex quaſi maleſi.in prin.& ff.de var.& extraor.iudi.l.fi.

ti,& faciet litem ſuam, ſed etiam teneatur ciuitas, vel princeps, qui creauit illum iudicem.

f Et ibi Bar.] qui diſtinguit. Quando non petitur officium, Aut tale officium reſpicit principaliter vtilitatem publicam, & tenetur.l. 3.& l. congruit, ff.de offi.prę ſi. In aut. vt nu.iud.§.1. & §.quoniã verò. Aut reſpicit vtilitatem priuatã. Et tunc aut reſpicit reuerentiã alterius iudicis, & tenetur.l. eos, in fi.& l.iudicibus, ff.de appell. Aut reſpicit ſolũ partis vtilitatem, & tunc aut reſpicit miſerabiles pſonas, & actũ piũ, aut non. Primo caſu aut iudex non poteſt prætẽdere probabilẽ ignorantiam, & tenetur C. de admini.tut.l.ſancimus.§.1. & l.nequaquam.§.aduocatos, ff de of. pro conſult. & l. Aut põt prętẽdere ,pbabilẽ ignorantiam, & non tenetur, vt l.1.§. magiſtratib⁹, ff. de magiſtra. conue. Secundo caſu non tenetur ſuũ officium interponere, vt d.§. hoc autẽ. Subdit Ab. in dicto ca. licet de ,p.ꝙ nec valet citatio iudicis, niſi fiat ad peti-

c Lata culpa] qñ iudex videt peti conſilium ſapiẽtis per calumniã ſeu animo differendi, vel fruſtratoriè, non debet concedere, non obſtante ſtatuto arctãte iudicem ad conſiliũ ſapiẽtis, ita no. Ange. con. 33. in q. vertente, allegat in ar.l.Cor. de Fal. & l.1.C. de dila. l.cum hi.§.ſi cui, & quod ibi not. Ang.ff.de tranſ. Idem voluit Io. An.tit.de requiſitione conſilij, in addi.§. inſuper, ver.vt aũt.Bald. in l.1.C. de rela. Ale.con. 62. ſecũdæ partis, viſa facti narratione.

d Incũbunt] Hęc refert Pa. in d. c. quoniam, ſuper. d.glo.in ver. negligentiam.

e Ad quam tenetur] Eſt infamis, & tenetur crimine falſi, quod pęnam deportationis, vel vltimi ſupplicij cõtinet ſm Azo. Probantur in d.l.2.& d. aut.nouo iure, & l.ſi fam.ff. de iu. Adde text. in l.ſi qs in conſcribendo, & quod ibi no.C.de pac.vbi d.Ia.adducit Roma.conſi. 338.in prīcip. in caſu propoſitæ conſulta. aduertẽdum cenſeo, in ſecũdo dubio. Vbi in cõtingentia facti conſuluit, ꝙ ſi iudex negligat iuſtitiã facere, nedum teneatur iudex par

ea repellatur exceptiõe doli.C.de arbi.l.3. & in gloſ. prædicta, ſecus, ſi per gratiam datur, quia tunc non eſt nulla ipſo iure, ſed datur reſtitutio, [a] vt in dicta gloſſ.

21 Vtrum iudex teneatur ad reſtitutionẽ parti, ſi eius negligẽtia aliquid damnũ incurrit? ℞. gl.in c. quoniã contra, de proba.in verbo, negligentiam, ꝙ ſic, [b] & eã ſequuntur doc. Pan.autem in d.c.quoniam contra, ait, quòd in foro animæ eſt vera opi.ſi fuit in dolo, vel lata culpa, [c] aliàs non, ſed de hoc dico latius ſupra, Culpa.§.5.& 6.

22 Sed quando dicĩ committere negligẽtiã? ℞. Ho. ꝙ tunc, quãdo negligit terminare cauſam, vel habere tabellionem, vel aduertere quid ſcribatur, vel non prouidet de aduocato, vt tenetur, vt ſupra dictum eſt, Aduocatus.§.10. vel non curauit reuoluere libros, & huiuſmodi, quæ ſuo officio incumbunt [d] multomagis tenetur, ſi ex dolo dat damnum, vnde, ſi iniquam ſententiam dedit, vel aliquid aliud fecit contra conſcientiam, & contra iuſtitiam in grauamen alterius partis, vltra reſtitutionem ad intereſſe, ad quam tenetur, [e] vt C.de pœna iud.qui ma.iu. l.2.& auten. nouo iure. 11. q.3. quatuor. 23.q.2. dominus noſter, & ibi gl. & q.5. adminiſtratores, ſi eſt eccleſiaſticus iudex ordinarius, vel delegatus, ſi contra conſcientiam & contra iuſtitiã hoc fecit, ipſo facto eſt ſuſpenſus per annum ab executione officij, vt in c.cum æterni, de re.iu.li.6. ſi verò dãnificauit partem per imprudentiam, ſic tenetur ſimiliter ad reſtitutionem, in culpa enim fuit, cum ſe inſufficientem ſciuit, vel ſcire debuit, & tamen cauſam iudicare pręſumpſit, & hoc verum in ordinario. delegatus autem, qui neceſſitate obedientiæ iudicat, & bona fide, & de conſi. peritorum, licèt iniuſtè iudicet, non tenetur ad reſtitutionem, nec peccat, ſed eius aſſeſſor tenebitur.l. 2. ff. ꝙ quiſque iur. ſi modò eum elegit, qui habebatur pro doctor.& bonæ opin. & ita credidit eum doctum ad hoc, aliàs non excuſaretur, ſi vellet procedere ſecundùm caput ſuum, vel imperitum, vel malum ſcienter eligeret aſſeſſorem, ſecundùm Rod.

23 Vtrũ iudex incidat ĩ pęnã ſtatuti imponentis pęnã nõ terminãti ſentẽtiã intra certũ diẽ, ſi nõ terminat? ℞. Pa.i c.licet, de ,pb. ꝙ ſic, ſi fuit requiſitus, quia non tenetĩ impendere officiũ ſuum ad vtilitatẽ priuatã, niſi requiratĩ, vt in l.4.§.hoc ãt, ff.de dã.infe. & ibi Bar. [f]

24. Vtrum iudex ſęcularis teneatur pręſtare brachium ſuum iudici eccleſiaſtico? ℞. ꝙ ſi eius ſubditus reſiſtit ſibi de iure, vt puta, præcepit ei aliqd, appellauit ad ſuperiorem, epiſcopus dicit, ꝙ nõ poteſt, & petit brachium ſœculare contra eum, tunc dico ꝙ non tenetur, ita no. Pa.in c.1.de offic.or. ſecus, ſi reſiſtit ei de facto, vt ibi no.

Idem

tionem partis ſm eundem in c.1.de iudi.facit, quod no.Inn.in c.ad noſtram.2.de iureiuran. Vide gl.no. in c.fi.de reſcri.& quod no.in l.ſcimus, C de iudi. Et hoc tenet Bar.in l. ad peremptorium, ff.de iudi.pro quo vide Oldr.con. 3. Adde etiam Bar.in l.ſi quis vxori.§. ſi fugitiuum, ff.de fur. vbi dicit in fi. ꝙ iudex poteſt relaxare incarceratum, ſi inueniat ad nullius inſtantiã ibi fuiſſe poſitum, factis tamẽ bannimentis, & dicit ſe ita practicaſſe.

ff.de damno infec.q.5. Idem Alex.in l.properãdum. §.ſin autẽ, C.de iudi.& in l.Paulus, poſt Ang.& Imol. ff. de re iudic.

d Ad hunc titulum poſſunt addi quæ ſcribuntur in Catec.in præcep. Non loqueris con.pro.&c.ca. nunc explicemus.P.V.

Idem dic in exempto, [a] q allegat exemptionem, quã eps non admittit, appellat, non tenetur iudex ſœcularis epiſcopum iuuare.

25 Vtrum iudex poſt latã ſentẽtiam diffinitiuam poſſit eam interpretari, [b] ſeu declarare? ℞. ꝙ nõ inferiores, nec arbiter, maiores autẽ benè pñt declarare, ſed nõ mutare, aut corrigere, vide in c.1.de poſtu. præl. in gl.in ver. interpretatus, & quod ibi no.& Pa.ibidẽ, interlocutoriã verò ſentẽtiam poteſt corrigere, & reuocare, de accuſa.c. qualiter & quando, el.1.

26 Vtrum iudex poſſit pœnam minuere, vel augere, vide infra, Pęna.§.18.

27 Vtrum non condemnãs partem aduerſam in expenſis teneatur ipſe de ſuo reſtituere alteri parti? Reſ. ꝙ ſic.l.ſancimus, C. de iudic. quod limitat gl. [c] in c.fi.de reſcrip. verum, ſi fuit petitum, aliàs non.

IVDICARE [d] vtrum liceat ex ſuſpitione, Vide infra, Pręſumptio.1.

1 Quid eſt iudicare ſimpliciter & pure? ℞. non eſt remouerĩ ordinẽ iuris, ſed tñ ſubtilitatẽ pnitioſã, qa pdicta verba important ex ſuo pprio ſignificato idẽ, qđ ſine malitia, & ſine plica, & inuolutione, ad hoc glo.in Cle.ſępe, de ver.ſi.in verbo ſimpliciter, & ordo iudiciarius non eſt inuentus ad inuoluendum, vt in c.dilecti filij, de iudi. & ideo non remouebitur ſecundùm Pan. in d.c.a dilecti. [d]

2 Quid ſi dicaĩ, pcedas ſine ſolẽnitate iuris? ℞. Pa.ĩ d. c.dilecti, ꝙ cẽſeĩ ſublata ſolẽnitas iur.ciu.& canonici, ſed nõ diuini, [f] & iuriſgentiũ, & iõ duo teſtes ſufficerẽt, licèt fortè plures reqrerenĩ. Siľr ẽt ſi sũt infantes, [g] qa infamia eſt de iure poſitiuo, in c.p tuas, de ſim. nõ tñ recipiuntur non citata parte, qa citatio eſt ſpecies

a Idẽ dic in exẽpto] Quãtùm ad hoc vide. c. cum perſonæ, de priuili.6. vbi exẽptus tenetur oſtendere priuilegiũ ſuæ exemptionis.

b Poſſit eam interpretari] De materia autẽ huius.§.vide p doc. in c.ex parte, el. 3.de ver.ſi.& per Bart.in l.ab executore, ff.đ appella. vbi dicit, ꝙ aut quæritur de interpretatiõe delegati a ſe, & qlibet põt hoc facere. Aut de interpretatione ſentẽtiæ propriæ, & tunc aut eſt delegatus, & nullo modo poteſt, aut eſt ordinarius, & dicendum eſt, vt hic, & poteſt interpretari, ſed non in totum tollere, aut reuocare in partem. Nec etiam capias pro extenſione, quia non poteſt hoc iudex facere niſi circa acceſſoria, ſed intelligit interpretari pro congrua verbi, vel orationis declaratione, qa tũc nihil de nouo facit, ſed factũ declarat. Exemplũ, Iudex ſentẽtiauit aliquem feciſſe violentiam, poterit poſtea declarare, vtrum intellexit de violentia publica, vel priuata, quamquam intelligeretur, ſi non fieret interpretatio, de violentia priuata, vt l.præſes, ff.de pę. Item ſi condemnauit in centum, nec de qua pecunia dixit, poterit interpretari, licèt de minori in dubio intelligatur. l.nummis, de leg. 3. Item ſi condemnauit Titiũ filium Sempronij, & reperiatur duo Titij, poterit declarare, de quo ſenſerit &c. Vide ibi pleuè per Barto. nõ intelligas etiam illa de principe, quia poteſt in totum tollere, vt l.1.in fi.ff. de q.

c Quod limitat gloſſ.] Illa gloſſ. eſt ſingularis ſecũdùm Pa.ibidem concludit Bart. in l.4.§.hoc autem,

e Pa.in d c.dilecti] Vide no.in c. fi.de re iud. li.6. & in c.de cauſis, de officio deleg.

f Sed non diuini] Adde Bart.in l.filiusfam. ff. de dona. vnde vigore huius arbitrij non poterit condemnare iudex, niſi ſibi cõſtet vt iudici, Ita Bal.in l.milites.§.1. de teſtam.mil.& vide, quæ no.Bald. in l ſi pro ea, C. manda. nec poterit torquere ſine indicijs ſm Paulum de Liaza.in commẽto.c. grauis, de depon. in vlti.colũ.& vide plenè per Ro. de his in rubri.ff.de arbi.maximè in. 7.q. & dic.t Bal. in l.1.§ ait prætor, de iur.delib. ꝙ licèt iudex habeat arbitrium, tamẽ tenetur expedire cauſam intra tempus, & p Bar in l.in lege, ff.loca.per Bald. in l obſeruare.§. proficiſci, ff. de offi proconſul.& lega.& in l.1. vbi etiam Ange.C.de teſtam.mili.& adde, quòd vigore dicti arbitrij benè fortè poterit omitti lex, quæ ſe fundat in apicibus iuris.l ſi fideiuſſor, & quod ibi Bar. no.in §.quædam, ff. manda.

g Si ſunt infames.] Tu dic latius, quidam ſunt teſtes de quibus ipſa naturalis ratio ſuſpicatur, vt falſum dicant, vt ſi eſt inimicus capitalis, vel contra me conſpirauit, & ille non admittitur, capitulo per tuas. 1. de ſimon. qui text.benè probatur, quia videtur de iure gentium prohibitus. Item non admittitur ſurdus, nec mutus ſecundùm Innocent. in capitul.ſciſcitatus, de reſcri. ſimiliter nec furioſus ſecundùm Ang.in l.furioſus ff de iudi. Quidam alij prohibentur propter ſui ſtatus defectum, & tunc aut ſtatus eorum eſt vilis etiam de iure gentium, vt ſerui, & damnati in metallum, qui perdunt ea, quæ ſunt iuris gentium, & non admittuntur. Aut perdunt ſolùm quæ ſunt iuris ciuilis in totum, vt deportari

portati in inſulam, vel in partem, vt in fœminis, vt. l. cognitione; ff. de var. & extra cogni. Et iſti poſſunt admitti, probatur. ff. de teſtamen. mili. l. neque enim. §. 1. & 2. coniuncta. l. 1. eod. ti. Hanc ſententiam ſequitur Pet. de Anc. in Cle. ſæpe, de ver. ſi. Quanuis Imo. in l. filiusfam. ff. de donat. tenuerit contrarium, vbi Bar. hęc recitat. Prædicta vera, niſi verba ſtatuti aliud inducerent. Quid. n. ſi diceret, Nõ obſtante ſolennitate iuriſgentium, dũ tamen de maleficicio conſtet legitimè, quia in probatione requiritur ordo iuris, licèt in alio proceſſu ſecus.

a Eſt ſpecies defenſionis] Adde l. vt vim, ff. de iuſtitia, & iure, Et in glo. magna in l. pactũ, ff. de pac. vide Bald. in l. 1. de teſtam. milit. Et Abb. con. 94. 2. par. Vnde parte abſente nõ poterunt teſtes examinari, quia hoc eſſet auferre copiã defenſionis. Ad hoc qđ noc. Alex. poſt Bar. in l. diem proferre §. ſi quis litigatorũ, ff. de arbitris. Poteſt tamen dare licentiam iudici, ꝙ recipiat abſque citatiõe partis, Bal. in l. ſi qñ tertia columna, C. de teſtibus, & Aug. in l. milites C. de teſtamẽto mili. Facit etiam pro hoc, quiã nõ licet hoc iure gẽtium, cum dicat tex. 3. q. nona. ca. omnia, & capitulo, abſens, nullo iure licere parte abſente. An autẽ teſtes poſſint recipi diebus feſtiuis in honorem Dei, quando recipiuntur ſine iuramento? Bart. vbi ſupra dixit, ꝙ ſic. Idem Arch. in dicta Clementina ſæpe. Roma. cõſilio vigeſimo. In contrarium tenet Auguſtinus de Anch. de pote. papæ, quæſt. 58. c. ſi. ſequitur Feli. in c. cõſtitutus, de reſcrip. & placet.

b Rigoroſas] vt litis cõteſtatio, dilatiões fruſtratoriæ Iurgia aduocatorũ, & procuratorum.

c Vt ibidem no. Bartol.] In verſ. conclude igitur, & vide eundem ĩ l. alio. ff. de alĩ. & ciba. l. vbi plenè, & in l. ſi ſit, in princip. ff. de legat. 1.

d Sine ſtrepitu] Quid ſit ſtrepitꝰ & figura, vide Bartol. in d. extrauagãti, ĩ verſ. ſtrepitu, & in ver. figura, Et de his omnibus. q. vide plenè in reper. ſolenni in d. Clemen. ſæpe. Et dic, ꝙ ſtrepitus, qui dicitur a ſtrepo ſtrepis, excluditur, idest vocis rumor. Et figura iudicij intelligitur ordo iudicia rius, per quẽ iudicium aſſumat eſſentiam.

e Iuſtè, & ex legibus iudicia forenſia exercenda Catech. in prec. Non loqueris cõtra. p &c. c. nunc explicemus. P. V.

defenſionis, [a] quæ eſt de iure gentium, nec poteſt tolli, Clemen. paſtoralis, de re iudicata.

3 Quid ſi dicatur, Iudices prout volueris? ℞. Pan. vbi ſupra, ꝙ intelligitur ſolùm dolus excluſus, ar. in l. creditor. §. Lucius. ff. man. & ideo non põt tollere ius alterius ſine cauſa, ſicut nec committens: qa nemo plus iũris in alium transfert, q̃ ipſe habeat, de dote poſt diuor. reſt. c. nuper, & propterea dicit Bar. in extraua. ad reprimen. ꝙ ille, cui cõmittitur; vt faciat, ꝙ vult, vel ſicut libuerit, licèt non teneatur ſequi regulas iuris ciuilis, remanet tñ ligatꝰ regulis iuris naturalis gentium ſeu naturalis æquitatis, qđ idem eſt, vt in Cle. paſtoral. de re iud. vbi imperator inualidè egit, quia exceſſit regulas iuris naturalis.

4 Quid ſi dicat̃, iudices ſecundũ veritatẽ, & ęquitatẽ? ℞. Pa. in c. literas, de iu. ca. ꝙ debent ſeruari ſolennitates ẽt rigoroſę iuris poſitiui. dom. Ant. dicit, quòd rigoroſas [b] non tenetur ſeruare, & placet mihi.

5 Quid ſi dicatur, Iudices ꝑut tibi videbit̃? ℞. Pan. in c. 1. de iu. ꝙ dẽt iudicare iudicio intellectꝰ, cui ꝯgruit hoc verbũ, videbit̃, ita not. Bar. ĩ l. quid tñ. §. ſi arbiter, ff. de arb. & idẽ, cum dr̃, Relinquo, vel committo arbitrio tuo, vel prudentię tuę, vel iudicio tuo, tunc denotant arbitriũ boni viri ratione regulati, ſicut cũ dr̃. Vt viſum tibi fuerit, vel tibi videbitur, ita not. Pan. in c. 1. de ſeq. poſ. ſuper gl. in ver. ſuo, ver. no. primò ex iſta ſimiliter hæc verba, ſi eſtimaueris, ſi arbitratus fueris, ſi tibi placuerit, vt probatur in l. fideicõmiſſ. §. quãquã, ff. de le. 3. & in l. Thais. §. ſorore, ff. de fideicom. lib. vbi tex. no. vide tex. cum glo. in c. 2. de cor. vicia. & ꝑ Bar. in extrauaga. ad reprimen. in ver. videbitur, & Pa. in c. 1. de conſt. in 4. colum. ver. in gl. ſi. Et ideo tenetur ſequi omnes regulas iuris ciuilis ſm Bar. in d. extrauag in d. ver. videbitur. ver. tertio caſu prin. allegat. l. 1. ff. de arbi. & propterea aduerte, ꝙ omnia verba; exceptis iſtis, voloꝰ, libet, arbitrium plenum, vel liberum, vt ibidẽ no. Bart. [c] important arbitrium boni viri.

6 Quid ſi dicat, ſine ſtrepitu, [d] & figura iudicij ſimpliciter, & đ plano? ℞. Cle. ſępe, de ver. ſign. & ibi videas, quomõ poteſt omittere omnia, quę non ſunt de iure gentium, vel naturali.

7 Vtrum iudicandum [e] ſit ſm allegata & probata, an ſm ꝙ iudex cognoſcit veritatem? ℞. ꝙ diuerſorum fuit diuerſa opi. Io. & Arc. 3. q. 7. iudicet, in glo. ſi. Ber. & Hoſ. de officio ordi. capitu. 1. in glo. in ver. canones, & ibi etiam Pa. tangit. Innocen. de cenſi. capitulo venerabili, Hoſtien. de poſtula. prę. ca. bonæ el. 1. tenent, ꝙ ſi agatur in forma iudicij, ſic iudicabit ſecundùm allegata & probata potius, quàm ſecundùm veritatem. ff. de officio præſi. l. illicitas. §. 1. d. capitul. iudicet. 11. quæſt. 3. ſummopere, vbi

glo.

a §. quia verò] Vbi gl. in ver. tenetur eandem, & ibi Pa. plenè examinat.

b §. his igitur] Ibi gl. in verſ. ex officio, not ꝙ iudex poteſt ſupplere etiã de facto, quia papa ſic fecit.

c Et Tho.] Nam dicit iudicare ad iudicem pertinet tanquam ad habentem poteſtatem de publico, & ideo nõ debet iudicare, niſi ſit informatus ꝑ ꝓbationes publicas, per inſtrumenta, teſtes, & ſimilia.

d Contra conſcientiam] Vult benè Io. And. ibi in gl. in ver. contra, ꝙ debet ĩformare conſcientiã ſecũdũ allegationes, & probationes &c. Tu intellige, ſ. veras, & ſi ſcit falſas, tunc contra conſcientiam iudicat.

e Per gratiam] Scilicet per amorem, & per ſordes, ſ. prece, precio, odio, vel timore.

gl. 6. q. 2. ſi tantum, & c. placuit, quia aliud facit vt iudex, aliud vt homo, vt ĩ gl. d. c. 1. de of. or. 23. q. 4. ſi eccleſia, & ideo iudicabit ſm conſcientiam, quam habet vt iudex, non quam habet, vt homo in d. c. 2. & de of. deleg. paſtoralis. §. quia verò, [a] facit c. ſi omnia. 6. q. 1. Ho. tamen, & Arch. dicũt, ꝙ ſi imminet periculũ animę, vel lęditur publica vtilitas, quod tunc de iure, & de facto ſupplere poteſt, & debet pro periculo animæ ꝙ poſſit, facit de ele. cũ vobis. §. his igitur, [b] de excep. ibi, In periculũ animæ ſuę. Pro vtilitate publica, ar. C. de procu. l. litẽ, ff. de poſtu. l. quos ꝓhibet. Hug. tenet, quod nullo modo dẽt iudicare contra veritatem, ſed debet delegare cauſam. ff. de iuriſ. omñi. iu. l. prętor. Rod. dicit, ꝙ ſi innocentem cõdemnet ad mortem, vel mutilationẽ mẽbrorũ, aut ꝯdemnandũ exponat ẽt ad pręceptũ ſuperioris, ꝙ peccat mortaliter? Secus ãt eſſet in alijs pœnis pecuniarijs, vel cauſis ciuilibus, gl. in c. paſtoralis, de of. or. lib. 6. & Ri. in quol 3. q. 25. & Th. [c] 2. 2. qõ. 77. ár. 2. tenent cum prima opi. Sed ſaluo meliori iudicio ego dico, ꝙ aut iudex procedit in iudicio, aut extra iudicium. Si in iudicio ſit, tene, ꝙ nullo modo poteſt iudicare contra veritatem, quam pro certo ſcit niſi cum peccato mortali, ſiue ſimus in criminalibus, ſiue in ciuilibus Tum primò qa eſt contra præceptum diuinum, Exod. 23. Non ſuſcipies vocem mẽdacij, & infra, Neque in iudicio plurimorum acquieſces ſententię, vt a veritate deuies, & poſt, Innocẽtem, & iuſtum non occides. Tum etiam qa dicitur in capi. qui ſcandalizauerit, de reg. iur. vtilius ſcandalum naſci permittitur, q̃ veritas relinquatur. Hæc ibi, & in c. poſtulatus do. 3. q. 7. dicitur, quod non ante iudicandum eſt, q̃ ad conſcientiam noſtram reuertamur, & q̇d placeat deo, ſiue diſpliceat, debeamus dirimere, & in. c. tunc. xi. q. 3. dr̃, tunc vera eſt abſolutio præſidẽtis, cũ interni ſequitur arbitriũ iudicis ergo à ꝯtrario nec abſolutio, & multominus condemnatio. Itẽ in c. ſummopere, ibid. dicit̃, ꝙ ſm quod in l. diuina & humana conſtitutum eſt, dẽt iudicare, & poſt, non ex corde noſtro, ſed pręcepto diuino condemnationis ſententiam proferamus. & in c. cũ æterni, de ſen. & re iu. li. 6. ibi dr̃ inferẽdis ſententijs præ oculis habeat ſolũ deũ, illiꝰ imitantes exemplum, qui quærelas populi tabernaculum ingreſſus ad dominum referebat, vt ſm eius imperium iudicaret, hæc ibi. Ergo non ſm falſas allegationes. Item tex. clarus eſt in d. c. cum æterni, ſi quis (inquit Inn. 4.) aut iudex eccleſiaſticus ordinarius, aut ẽt delegatus famę ſuæ prodigꝰ, & proprij perſecutor honoris, ꝯ̈ conſcientiam, [d] & ꝯtra iuſtitiam in grauamen alterius partis in iudicio quicquam fecerit ꝑ gratiã, [e] vel per ſordes, ab executione officij per annũ nouerit ſe ſuſpenſum, ad æſtimationẽ litis parti, quã lęſerit, nihilominꝰ condẽnandꝰ, hæc ibi. ecce ꝙ non dicit ꝯ̈ allegata, ſed ꝯ̈ conſcientiam, & per ſordes falſorum. Item & alia ratione credo, ꝙ nõ excuſetur a mortali, quia officium iuſdicentis latiſſimum eſt, dicit l. 1. ff. de iu. om. iu. Vnde iudex poteſt vt in pluribus iudicare, prout ſuæ conſcientiæ rationali videt̃, vt patet in l appellari, ff. quis, & a quo appellatur, ibi, & quod optimum putauerit, ſtatuere, facit. ff. de arb. l. quale, vbi dicitur, Omni modo dicat, ꝙ ſibi vr̃ ſm legem, dicit gl. tu dic ſm rationem, & conſcientiã. Itẽ in c. ad noſtrã, de conſue. dicitur, Poſt, q̃ tibi de meritis eorum conſtiterit, ſententiã proferre valeas, ſicut ordo poſtulat rõnis, autoritate ibi præſentium, præmiſſa ꝯſuetudine non obſtante, cõcedimus facultatẽ, facit. l. 1 ẽ non nouã, C. de iudi. parum poſt princ. ꝙ iudices iurent omnimodo ſe cum veritate, & legum obſeruatione iudicium diſpoſituros. Item. C. de iu. l. placuit, In omnib. rebus pręcipuã eſſe iuſtitię, ęquitatiſq; q̃ ſtricti iuris rationem, hæc ibi. Facit ad idem cap. ſi. de tranſac. Et ideo ſicut

 ſæpe

ſępe,quando volũt, ſciunt inuenire colores pro iuſtitia defenſanda, ita in iſto caſu tenẽtur,vt contra veritatem non iudicent, diligentiſſimè facere,ꝙ falſitas detegatur, vt 2. q. 1. deus omnipotens,& ſi nullo mõ detegere poſſunt,tunc potius debent officiũ reſignare, quàm contra iuſtitiam ſententiare. Facit pro hoc, quod no.gl.in c.paſtoralis, de offi.dele.§.quia verò,in ver.& ſi ſciat,vbi dicit,Mer⁹ executor,ſi ſcit ſententiã latã autoritate literarũ falſarũ,vel per falſa inſtrumẽta, vel per dolũ aduerſarij, ꝙ non dẽt exequi eam, [a] Sed remittere ad ſuperiorẽ, vt in.c.de cętero,vbi eſt ẽt bona gl.de re iudi.& c.ſi quando,de of.dele.C.ſi ex fal.inſtru.l.iudicati.ff.de iudi.l.ſi pręt or.§. Marcellus, & ad tex ibidẽ,q dicit, & ſi ſciet illã ſniam iniuſtã, ꝙ tenẽ exequi, ſi non põt aliter abſolui à mandato. ℞.d.gl.ꝙ intelligit de iniuſtitia ſolennitatis iuris, & ita exponit iniuſtam. i. ꝯ ius litigãtis.[b] Secus,ſi eſſet iniqua,& dicitur iniqua qñ eſt cõtra veritatẽ, quia ſic nõ tenẽ obedire, vt ibidẽ allegat.Sed ſi nõ hẽt ſuperiorẽ, cũ nulli ſubſit niſi deo,multominus dẽt contra certam ſcientiã condemnare innocentem pro quocũque teſtimonio, ꝓpterea dicit.l.ab entẽ,ff.đ pę.ſancti⁹ eſt nocẽtẽ impunitũ relinquere,quàm innocentẽ damnare,& ſic cõcludo, ꝙ cõdẽnare aliquẽ nullo modo licet iudici contra veritatem, de qua ipſe certus eſt, abſoluere autẽ benè poteſt ſi probationes non ſunt legitimę, quãuis iudex ſciat pro certo eum culpabilẽ, qa iura illud volunt expreſsè, vt nemo publicet peccatum alterius,quod non poteſt probare, [c] vt in c.ſi ſacerdos, de of.iudi. ord.l.illicitas.§.neque licitas,ff. đ of.pręſi. & ff.de feri.iuncta gl.l.eadem oratione,in fi.& c.ſi tãtùm epiſcopus.6.q.& c.quoties, & in c.Menan.2.q.5.abſoluitur infamatus ex quo defecerunt accuſatores in probando. Et hanc opi.videẽ tenere Nic. de lira. ſuper exo.23.Nec obſtat.c.iudicet.3.q.7.q nõ dicit,Secundùm allegata,ſed dicit,Iuxta leges,& iura ꝓnũciet,qđ ẽ dicere, iuxta qđ ſtatuerũt leges,& iura,ꝓcedat ĩ ꝓcedẽdo & diſcutiẽdo,& det ſniam. q̃ q dẽ volũt, vt vnicuique reddaẽ, quod dẽt.l.1.ff.de iu.& iur.Nec & ob.c.eorũ qui,& c.ſeq.11.q.3.quia loquunẽ,quomodo in examinatione teſtium debet pars citari, & ordo iuris ſeruari in eorũ diſcusſione,nõ enim dicit, ꝙ deẽ ſnia ẜm eorum dictum; imo innuit contrarium,[d] ſi benè attẽdatur.Nec ẽt ob. c.nos in quemquã.2.q.1. cũ c.deus omnipotens,ibidẽ,& aliquibus alijs, quia licèt dicant, neminem condemnandũ niſi conuictũ;non tamen ſequitur,ꝙ omnis conuictus ſit condẽnãdus,ex quo iudex eſt cert⁹ de falſitate,imò.c.iudicantẽ.30.q.vl.demõſtrat oppoſitũ, vbi diciẽ tãdiu actio vẽtiletur,quouſque ad rei veritatẽ ꝑueniaẽ.Frequẽter ẽt interogare oportet,nè aliqd fortè pręter miſſũ remaneat,quod annecti ꝯueniat;hæc ibi.Et ideo dicã, cũ de bona fide agiẽ,nõ ẽ de apicib⁹ iuris diſputandũ.ff. man.l.ſi fideiuſſor. §. quidã. Nec ſimiliter ob.d.l.illicitas §.1.qa ibi dicitur, Præſes, ꝓuincię id ſequaẽ, nõ ſimpliciter, ſed addit, quod eum cõuenit ſequi ex fide eorũ, quæ probabuntur. & breuiter nunquam inuenient ius, ꝙ iudex teneatur iudicare ſecundùm allegata, & probata, [e] ſed benè ſecundùm ordinem iuris. Et ſic intellige ordinem.ſ.in procedendo,& examinando, & etiã ſententiando.Sed ius non vult ꝙ in ſententiando aliqs puniaẽ,q eſt innocẽs,& ꝯ veritatẽ,vt ſ. patet;ergo non debet iudicare ꝯ veritatẽ,quã ꝓ certo ſcit.Ad id, qđ dicũt de ſcãdalo,iã patet ſolu.ꝑ c.quis ſcãdalizaueit,ibi,vtili⁹ ſcãdalũ &c vt ſ. Similiter nõ ob.qđ iudicat non hõ,ſed vt iudex, quia illud verum ſi eſſemus extra ea, quæ ſunt cõtra legem dei,quæ nõ ſunt peccata; ſed

a Non debet exequi eã] Si iſta obijciant, & nõ calũniosè,ſeu dolosè.

b Cõtra ius litigantis] De hoc §.ſeq.

c Quod non põt ꝓbarẽ] Vt refert & ſequitur Pa.in c. paſtoralis. §. qa verò, de of. dele. q ẽt ſeqtur opi.hic poſitã in omnibus, & de abſolutione tenet ẽt Pa. in.c.1. de of. or. adducens, qa dñs abſoluit mulierẽ,q̃ ſciuit adulterã, vt patet Ioã.9.& omni Chr̄i actio nr̄a inſtõ.2.q 1. Deus opſ, & licèt iſte euitet pęnã tpalẽ, non tñ euitabit ęternã,ſi nõ pęniteat, aut ſi pęniteat,tpalẽ ecõtra rñ, qñ iudex habet conſcientiã benè firmã pro reo, qa ſcit ipſum Innocentẽ, nunquam tamen debet condemnare eũ ꝑꝑ ꝓbationes,qa innocens non eſt puniendus, vñ & faceret ꝯ cõſcientiã,ſi puniret.

d Imo innuit cõtrarium.]Pręcipuè.d.c.eorũ,qđ dũ dicit.Cognoſcat veritatẽ, & intelligat,quę ei obijciũtur,quod & ꝑ ſapiẽtiã Salomonis dicitur, Ante,q̃ ſcruteris, nõ reprehendas.

e Secũdũ allegata, & probata] Vel ſi dicãt, non excludunt veritatẽ,& cõſcientiã.

ſed in præuaricatione ꝑceptorum Dei non habet locum illa diſtinctio, qa non iudex punietur,ſed homo, quãuis fecerit vt iudex,[a] ſi verò loquamur, qñ iudex procedit extra iudicium,vt in officijs dandis,& alijs,q̃ eius arbitrio committũtur, ſic nõ habet dubium, quin teneatur ſequi propriã conſcientiã,non allegata, vt ff. de iuriſd.om.iu.l.1. & 2.in diſpenſationibus,vt 1. q.7. exgunt,in criminibus ẽt extraordinarijs ex cauſa,quę ſibi vr̃,poteſt pœnas temperare.ff.de pœn.l.aut facta, quaſi per totum,& l.capitalium,pręcipuè in.§. ſolent. l.di.vt conſtitueretur.

8 Quid de officialib. quibus mãdatur, executio ſententię iniuſtæ? ℞. Alexa.de Ales.in 3.par.ſum.de 5.pręcepto,& Ri.ĩ quol.4. q.25. ꝙ ſi ſententia cõtinet intolerabilem errore, vel iniuſtitiam manifeſtam,non debent obedire, aliàs nõ peccant exequendo, quod ego limito, qñ nõ ſunt certi de innocẽtia ꝯdemnati, qa in dubio excuſaẽ, ſed qñ ſũt certi de iniuſtitia,ſic credo peccãt mortaliter [b] obediẽdo,vt ĩ ꝑcedẽ.i.§ dictũ eſt.

9 Vtrũ iudex ſęcularis poſſit iudicare de his, q̃ ſunt peccata,vt vſura, & hmõi? ℞ Pa.in ca.cũ ſit gñale,de fo.cõ.10 col.ꝙ ſic,dummõ non diſputatur,vtrũ ſit peccatũ principaliter,vt patet. ff.& C.de cõd.inde ꝑ totũ, & ꝙ me cã,& vi bo.rapt.& de furt.& ſimilib⁹,& hæc ẽ cõis opi.& hoc eſt verũ qa corã eo ꝑt obijci de iuramẽto, ſi non vertitur dubium de eius validitate,vt in. ca. cum rex debet.23.q.5. Sed ſi dubitatur, vtrum ſit vſura,vel nè, pactum vel nè, tunc iudex ſœcularis non poteſt,ſed ad eccleſiam eſt recurrendum,c. per venerabilem,qui fi.ſint legiti.& in Clement. vnica de vſur. Et ideo ex dictis patet, ꝙ poteſt iudex ſœcularis cõpellere ad reſtitutionẽ vſurarum, quia etiam de iure ciuili reprobatur hodie ſecundùm communẽ opinionem. Fallit hoc in crimine hæreſis, de quo nullo modo põt ſe intromittere,niſi exequendo.Excipiunẽ multi alij caſus in gl.& ꝑ do.in d.ca.cum ſit generale. Sed tu dic ſecundùm Pa. nullũ alium eſſe niſi (vt dictum eſt) cum agitur de dubio, ſcilicet vtrum valeat iuramentum, vel nè, & huiuſmodi, quia tunc non poteſt, & ſic tene,& vide glo. 32.q.5.c.Chriſtiana religio,& ibi per Arc.

10 Vtrum iudex teneatur iudicare ſecundùm ſtatuta, ſeu conſuetudines loci inter illos,quorum vnus eſt ſibi ſubditus, alter non,puta inter clericum,& laicum? ℞.Pa. in c.ꝙ clericis,de fo.compe.10.col. verſic. ego verò in hoc articulo, quod aut ſtatutũ concernit ſolennitatem actus [c] exhibendi tempore contractus, & tunc ſiue ſit ſtatutum laici,ſiue clerici,non valebit actus,niſi illa ſolennitas fuerit obſeruata,quia ſubditus non potuit contrahere cum nõ ſubdito,etiam ſpreta lege ſui ſuperioris, imo peccauit ca.2.de maio.& obed.& c.requiſiſti,de teſtam.& nulla fuit contracta obligatio lege ſibi reſiſtente, & inhabilitante conſenſum ſuum l.cum lex, ff. de fideiuſ. & quod no. Pa.in 3.no.in capit.ſi diligenti, de fo.comp.& in c.cum contingat,[d] de iureiu. & ſic contractus non tenuit,cum debeat eſſe vtriuſq; obligatorius, l.Labeo,la 2 §.contractũ,ff.de ver.ſi.ſicut videmus ꝙ donatio facta ẽt nõ ſubdito vltra qngẽtos aureos ſine ĩſinuatiõe nõ valet.l.ſancim⁹, [e] C.de

a Vt iudex.] De hac. q. quanuis multi multa dicant, placet opi. hic poſita, cum qua cõcordat Girar. Odonis ſuꝑ 5.Ethic.vbi formalius ꝓcedit, & reſpondit argu. in contra.

b Peccat mortaliter] Cõtra iſta facit tex.in c.paſtoralis.§.qa verò,de offi.deleg. vbi dr̃,ꝙ ordinarius tenetur obſequi delegato, ẽt ſi ſciat ſniam illam iniuſtã, ex no.ibi Pa ĩ 1.no. ꝙ quis dẽt parere mandato ſuperioris, licèt ſciat illud iniuſtũ.ſed rñde hoc nõ eſſe abſolutè verum, quia mandato ꝯ Deum & bonos mores nõ debet quis vllo modo parere, qa oportet obedire Deo magis,q̃ hominibus c. Iulianus, & c.ſi quãdo.11. q.3.de quo ꝑ In. in c.a aures, de temp. or. de hoc eſt,gl. magna. in d.§.quia verò, & ibi Pa.vbi alleg. In.di. ꝙ in criminalibus talis ſententia,quę ſcitur iniuſta, non debet mandari executioni; ſecus in ciuilibus, quia fortè tranſiuit in rem iudicatam, & in ciuilibus tacitus conſenſus partium videtur purgare ſentẽtiæ vitium, quod nõ eſt in criminalibus, qa nemo eſt dominus membrorum l. liber homo.ff.ad legẽ Aql.c.contingit.2 d ſen exõi. Hinc eſt,ꝙ ꝓ cõdemnato põt qs appellare, etiã ſi cõdemnatus recuſaret.l.non tãtũ, ff.de appel.2. q.6. in ſumma. Vide Pa. in d. §. quia verò.

c Solennitatem actus.]Puta, ꝙ ſi fiat cum pręſentia, & conſenſu conſanguineorũ.

d In c.cum contingat]Et ibi Pa. 2.not. Et vide infra, Vſura. 2. §. 18.

e L. ſancimus] Inficit enim illa lex donãdi poteſtatẽ ex cã.quare ẜm hoc ſtatutum iudicabitur inter clericũ,& laicũ in vtroque foro,qa ſi ꝯtus nõ valuit, non dẽt meritò ius reddi.ad hoc qđ no. Cy. in l. 2. C.de cõſt.pecu. Vbi iu

C.de dona. Et ideo iudicabitur ſecundùm hoc ſtatutum in vtroque foro inter clericũ, & laicũ. Facit quod determinat Fede. cōſi. 77. ꝙ ceſſio actionis ꝯ plebeiũ facta nobili ab eccleſia nō valet, ex quo ſtatuto ꝓhibeẽ, nè nobilis eã poſſit recipere. rō, quia ſtatutum diſponit ĩ caſu licito, & inter ſubditos, & nō in fraudẽ libertatis eccleſiaſticæ. ex quo patet, ꝙ laicus tenetur in teſtãdo ſeruare oẽs ſolennitates legis ſuæ; aliàs non valebit, quantuncunq; inſtituat clericũ, niſi hoc ſecerit pro anima [a] ſua, qa in talib⁹ ſufficit ſeruare diſpoſitionem iuris gentiũ, c. relatum, el. 1. de teſta. & l. 1. C. de ſacr. ſan. eccle. Aut ſtatutum cõcernit rẽ (exemplum, ſtatuto cauetur, nè res dotalis ſine certa ſolennitate poſſit alienari) nõ valet alienatio etiã facta clerico ementi; ipſa ſolennitate non ſeruata. Nec ꝑ hoc dico, ꝙ ſtatutum laicorũ liget clericos, ſed tm̃ ſubditũ, & impedit obligatiõnẽ oriri. l. non dubium, [b] C. de leg. Et ideo, ſi clericus vult illum obligare, faciat, ꝙ ſeruet ſeruanda. Aut ſtatutum concernit perſonã, vt puta ꝙ debeat aliqd facere poſt contractum perfectũ, vt apprehendere poſſeſſionẽ intra certum tempus, aut ꝓbare per tot teſtes, & huiuſmodi; & tunc clericus non arctatur reſpectu ſtatuti laici, etiam litigans in foro ſœculari, nec laic⁹ reſpectu ſtatuti epiſcopalis ipſius clerici, nec forenſis. [c] quod limita verum quò ad primũ caſum, qñ aliqd eſt explicandum per partẽ extra iudiciũ, qa dẽt iudex eccleſiaſticus etiam litigãtes ſecundùm ſuam legem iudicare. facit, qđ no. in l. 2. [d] C. de cõſti. pe. Secus, vbi aliquid eſt explicandũ in iudicio, quia non poteſt iudex eccleſiaſticus arctari ſtatuto laicorum. vnde, ſi eorũ ſtatuto cauetur, ꝙ non poſſit probari mutuum per teſtes, ſi laicus litigat contra clericum in foro eccleſiaſtico, nõ aſtringitur laicus illi ſtatuto, ad hoc facit qđ no. in c. 2. de arbi. lib. 6. faciunt no. per Bar. in l. cunctos populos, C. de ſum. tri. vbi dicit, quòd etiam ſi tale ſtatutum concernẽs perſonam indirectè tangit bona, quia non liganẽ. Exemplum, ſtatuto cauetur, quòd primogenitus ſuccedat, certè forenſis non ligatur, etiam ſi habeat ibi bona; [e] ſecus, ſi concerneret principaliter bona, vt ſi diceret, quòd bona deferantur ad primogenitum. facit. l. 1. in fin. ff. de tu. & cu. da. vbi licèt præſes prouinciæ poſſit dare tutorem, non tamen eum, qui non eſt eiuſdem prouinciæ, vel non habet ibi domicilium; & ſic fuit diſputatum per do. Lau. in q. facti, caueẽ ſtatuto Mutinæ, quòd ſi res poſſeſſa ab aliquo, euincatur ab eo, quòd poſſeſſor non teneatur eam ſibi reſtituere, niſi dato ſibi ꝑtio, quo emit. Bononienſis, litigat Mutinæ contra Mutinenſem; obtinet ſententiam, nunquid dabit ſibi precium? certè non, qa illud ſtatutum non porrigit vires ad forenſes, licèt ibi litigent. Facit ad hoc, quod no. Pe. de Ancha. in c. canonum, de conſti. Ex quo infert Pan. vbi ſupra, ꝙ quàmuis ſtatuto caueatur, ꝙ vſurarius nõ teneatur reſtituere pignus, etiam ſi probet quis ſe eſſe dominum, niſi reſtituto precio, pro quo eſt pignoratum, ꝙ non extenditur ad rem clerici, vel forenſis impignoratam domino inſcio, quia ſi res eſt clerici, non ſubijcitur iuriſditioni laicorũ. c. ſi. de vi. & ho. cle. [f] Idem in re laici extranei, qa cum ibi ſit delata furtiuè contra voluntatem domini, non põt dici de iuriſditione ſtatuentis, ſicut dicimus de re mobili, q̃ nõ eſt

dex dẽt attendere ad ſtatuta, & cõſuetudines litigantiũ. Et facit quod habetur ꝑ Inno. in rubr. de conſue. Et quod habetur ĩ c. 3. de eo, q̧ mit. ĩ poſ. Nec ꝑ hoc, ſtatutũ laicorũ ligat clericos, cum diſponat circa ſubditos ſuos ad bonũ finẽ. Et ſi cleric⁹ vult obligationem oriri, dẽt ſeruare oĩa, q́ faciunt ad obligationis ortum.

a Pro anima] Et in hoc ius canonicũ ꝓualet ꝑꝑ animæ fauorẽ, in authẽ. vt Cle. ap. pro epiſ. in prin.

b L. non dubiũ] Nã quiſque põt ſuꝑ re ſua ſtatuere, qa in re ꝓpria & c. l in re mãdata, C. mã. Et ſic ẜm hanc legẽ iudicabiẽ in vtroque foro, qa ſi non valet ꝯctus, non debet ex eo iudicari.

c Nec forenſis] Quia non põt extrane⁹ arctari ad aliquid explicandũ, ſed ſubditum ſtatuentis benè comprehendit, vbicũque litiget.

d Facit ꝙ no. in l. 2.] in fi. & ibi gl. fi. in fin. Nam negotiatores, q̧ poſſũt facere ſtatuta, vt ibi, debent conueniri corã iudice ẜm ſtatuta eorum.

e Etiam ſi habeat ibi bona] Aliud exemplũ ponit Bar. ibi. & eſt in. 8. col. ver. ſed circa hoc dubitatur. ſ. ſtatutũ diſponit filium famil. poſſe teſtari, quia forẽſis filius famil. teſtari non poterit, vel dicit ꝙ vir non poſſit inſtituere vxorẽ ſuã; certè forenſis poterit, ſequiẽ Anch. in cõmẽto. c. canonũ. de conſti. 13. charta, verſi. ex quo infertur, & ver. qd de conuerſo, & in ver. ſed circa pſonas.

f C. ſi. de vi. & ho. cle.] Pa. ponit exẽplũ in ſtatutis, quę fiũt Iudæis vſurarijs.

eſt permanſura in loco, vt no. in c. ſi. de fo. com. facit. l. hęres abſens. §. nunquid, ff. de iud. Aut ſtatutum dat modũ dicẽdi cãm, & tunc ſi præfigit legem iudici, iudex tenetur, & ſub eo ꝑt allegari. Exẽplum, ſtatuto cauetur, ꝙ iudex ſequatur libros mercatorũ, & tũc in foro ſęculari facit fidẽ in ꝑiudiciũ ſubditorũ, nõ ãt clericorũ, vel extraneorum ſi tñ vult recipere librũ ꝓ ſe vigore ſtatutorum, teneẽ recipere ꝯ ſe, ar. c. cũ olim, [a] de cenſi. cũ ibi no. Si verò non ꝓfigit legẽ iudici, ſed loquitur gñaliter. Adhibeaẽ fides libris mercatorũ, tũc vbiq; ꝑt allegari ꝯ ſubditũ ſtatuẽtis, niſi in caſu, qñ nõ vult ſuſcipere contra ſe. [b]

11 Vtrũ iudex eccleſiaſtic⁹ poſſit iudicare laicũ ſubditũ principis laici, vel ẽt prĩcipes laicos? ℞. ꝙ ſic rõne ſpũalitatis, puta ſi cã đ decimis & ſpũalis, vt de matrimonijs, & hmõi, vel ratione peccati cuiuſcunq; mortalis, vt no. in c. 2. & ca. nouit, de iud. aliàs non.

12 Vtrũ laicus poſſit iudicare in aliquo caſu clericũ? ℞. ꝙ ſiue cã ſit ſpũalis, vt de decimis, mřimonijs, [c] ſiue criminalis, vt de hæreſi, vel vſuris, & hmõi, [d] ſiue tpalis, nõ põt, vt in d. c. poſſet tñ autoritate ſibi delegata ab epõ in cã tpali merè de clerico iudicare aliàs ñ, vt in d. c. 2. fallit ẽt, qñ clericus eſt degradat⁹, & tradit⁹ curię ſęculari, qa tunc põt.

IVDICIVM eſt duplex vnum ordinariũ ẜm legẽ dei, aliud temerariũ, primũ eſt duplex, ſ. iudiciũ diſcretionis, de quo ĩ l. cũ ꝓtor. ff. de iud. 3. q. 8. §. tria. Vñ dr̃, furioſus caret iudicio, & iſtud iudiciũ concediẽ oĩb⁹ ĩ manifeſtis & certis, aliud eſt coertionis, & hoc cõceditur aliqñ prælatis, & aliquando alijs, & iſtud aliqñ dicitur extraordinarium. i. delegatum, vt no. Innocen. & Ho. in c. quoniã, & ibi in gl. in ver. extraordinaria, de prob. Item extraordinariũ dicitur, quando non procedit in figura iudicij, ſed iudex procedit ex officio ſuo in modũ inquiſitionis, vel denũtiationis, vt de accuſ. c. ſuper his, & c. qualiter, el. 2. hęc in d. gl. Idẽ in cauſis electionis, poſtulationis, aut prouiſionis, ſuꝑ dignitatib. perſonatib⁹, officijs, canonicatibus, ꝑbendis, ſeu qbuſcunque alijs beneficijs eccleſiaſticis, aut ſuper decimis, matrimonijs, & vſuris, in quibus procedendũ eſt ſimpliciter & de plano, dr̃ extraordinariũ, de quibus no. in c. olim, de accu. per Inn. & Ho. & in c. ſtatuta, de hęr. li. 6. & Io. Mo. & Io. An. Item poteſt dici extraordinarium, quando iudex eccleſiaſticus cognoſcit dẽ tpalib. rebus laicorum, ratione peccati annexi, de iudi. nouit.

1 Quot modis iudiciũ redditur nullum? ℞. ꝙ tripliciter, primò rõne iudicis incõpetentis, puta quia non hẽt poteſtatẽ ſuper eum, quẽ iudicat, vt de iud. ca. at ſi clerici, cum ſuis concor. in gl in ver. non tenet.

2 Vtrum quilibet laicus poſſit ſe ſubijcere cuilibet iudici, qui præeſt? Reſp. ꝙ ſic, ſi vult. l. 1. ff. de iud. & l. 1. C. de iur. om. iu. & intelligitur velle & conſentire, quãdo ſcit eum non eſſe ſuum iudicem, & tamen litigat ſub eo, vt in l. 2. ff. de iudi. Limita ẜm gl. [d] 1. poſt medium in c. ſi diligenti, de foro comp. verum in cauſa ciuili, [f] ſecus in cauſa criminali. vide Pa. ibid. ſed quid ſi ille, cui vult ſe ſubijcere, non habet iuriſditionem in actu vide ſupra. Confeſ. 3. §. 4.

3 Vtrũ ſimiliter cleric⁹? ℞. ꝙ non ſub iudice laico, ẽt ꝑꝑ tpalia bona ſua. c. ſi diligẽti, de fo. com. niſi agendo contra laicũ ſub iudice laico ꝯueniretur, ẽt de crimine, ciuiliter tñ, qa tũc teneẽ rñdere, vt ĩ gl. [g] de iudi.

a C. cum olim] in ver. conſequi, no. gl. ꝙ quis fructũ conſequi non debet ex eo, ꝙ nititur impugnare.

b Contra ſe] Et in terminis vltimi caſus loquiẽ ca. ꝙ clericis, de fo. compet.

c Tri. Sin. ſeſ. 24. de ſacr. mat. can. xii. P. V.

d Et hmõi] vide de his. Pa. in d. c. 2. ſuper gl. 2. ver. no. 1. ex gl.

e Secũdũ gl.] Idem gl. in verſ. pontifice, in c. inclita. 11. q. 1.

e In cauſa ciuili] Limita, niſi ſic ſubiectus laicus rõne feudi, vel ſit tributari⁹, Ita ꝙ ſic ſubiect⁹ alia ratione, quã rõne nudę iuriſditionis, quia tũc non poteſt, ſicut nec clericus, vt no. Bart. in l. 1. §. & poſt operis, ff. de ope. no. nũ. & in l. 1. ff. de iudi.

g Vt in gl.] Quæ dicit, ꝙ ſi feraẽ ſententia, tenet, quia iudex ſuus eſt propter recõuentionẽ, contra quam tenet Bar. in l. 1. verſ. venio ad tertiam, dicit hãc eſſe veritatẽ, ꝙ in criminalib. iuriſditio iudicis poteſt prorogari, ſi iudex ille habet iuriſditionem in illis cauſis, & alle multa. Pa in c. ſi diligenti, dicit, ꝙ hęc eſt communis opi. Bal. tamen tenet cum glo. iuris canonici in l. ſi qui ex cõſenſu, C. de epiſc. audi Adde ſecundũ Io. And. vbi ſupra, ꝙ damo, qa in crimina li poſſit iuriſditio prorogari, non tamen impeditur ſuus iudex quin poſſit ex officio inquirere in caſibus, in quib⁹ permittitur inquiſitio, quia per factum partis non debet ĩpediri officium iudicis, ar. ca. ex parte 2. de priuil. & melius in c. 1. & in ca. crimina, de col. dete & facit optimè pro hoc qđ not. Bartol. in l. inter omnes. §. rectè. ff. de furtis.

a Vide per eum ibidem] Scilicet in d.c.at ſi clerici. 11.col.ver.reſtat ergo examinare.
b Credo ꝙ ſic]Pa.tamen & d.Ant. ſentiunt ꝙ non, vide Pa.vbi ſupra.
c Reſpon.ſecundũm gl.] Loquitur de iudice eccleſiaſtico,ſed nõde Papa, & excipit quinque caſu; tã tum.
d Et d.ca.cũ ſit] De quo plenius per Pa.in d.c.licet.ex.7.colum. ver. ſed pro eius declaratione.
e Oppreſſa] Vt quia eſt vidua,& ſpoliata, & tunc ĩmediatè põt adire eccleſiaſticũ aliter non ſpectata negligẽtia ſui iudicis.24 qõ.3. c. ſi quis de potẽtibus,habet.n.eccleſia iſtas perſonas miſerabiles ſub ſua ꝓtectione.83. & 88.di.ꝑ totum, & in c.ſuper quibuſdam, de ver.ſi.in ſi.idẽ ſi ſint pauperes, licèt aliter nõ appareat de oppreſſione eorum, vt per iniuſtitiã eis factã poſſint immediatè ire ad eccleſiam, quia ſatis opprimuntur paupertate, idẽ ſi non eſſent pauperes,ſed orfani, vel ĩfirmi, & poſſunt impetrare literas ab eccleſia contra laicos in euentũ negligentiæ iudicis ſœcularis,& iſte eſt caſus in c. ex tenore,de fo.com.Limita tamen hoc, vt per Pa.in d.capitul. licet.
f Vt no.in autẽt. vt diſſ iu.] Intellige hanc caſum, quãdo recuſatur iudex,qui eſt ꝓuinciæ caput; & immediatè ſubeſt imperatori, & tũc additur eccleſiaſticus,& ita loquitur iſte text. ſed ſi in prouincia eſſet ſuperior,ille adiri debet.Ita no. Hoſt.in ca. nouit,de iud.Panormit.& d.Anton.in d.capitu.licet ex ſuſcepto.
g Puta quia ſubditi]Vnde dicit Inn. in d.ca.licet ex ſuſcepto, vt ibi refert Pa ꝙ ſi imperator non eſt negligens,& ſubditi ſiut ſibi inobedientes, Ita,ꝗ non poteſt facere iuſtitiam, ꝙ Papa tunc debet eum iuuare, & domare rebellionem ſubditorũ, ar. c. cum ad verum.96.di.
h In.c.iudicatũ] Vbi habetur de illis, qui adminiſtrabant bona eccleſiæ, & qa grauabant ruſticos, epiſcopus eſt ſuus iudex, de quo ẽt Pa.in c.2.de iuſt.
i §.ſi verò contigerit] vide Pan. diſtinguentẽ in d.c.licèt. 6.colũ. ver.& hũc caſũ.
k Vt in c. per venerabilem] vide Pa.vbi ſupra,co. 8.verſi. quartuſdecimus, & põt poni exemplum de duab.quartis. Vt ſi ſit in ambiguitate legiſtarũ ſtetur determinationi canonicæ, de quibus in ca. Raınutius, de teſtamen.

iudi.c.at ſi clerici,in princ. in ver.non tenet.Sed Pa.ibidem tenet, ꝙ ẽt ſunt ſolennes doc.qui tenent, ꝙ non põt cõueniri,vide per eum ibid. [a] Sed aduerte, quia in cã ſpũali, ſeu annexa nõ habet locũ reconuentio corã ſeculari iudice,ar.c.tua,de or.cog.& ca.lator,q fil.ſint leg. & ſic tenẽt cõiter doc. in d.c.at ſi clerici, ſed in tẽporali credo ꝙ ſic. [b]
4 Vtrum laicus laicũ ſup re ciuili poſſit ꝯuenire ſub Papa? ℞. ſm gl. [c] 11. q.1.in ſum.& Pan. in c.licet ex ſuſcepto,de fo.cõ.ĩ 3.co.ver. ego in hac materia,ꝙ non, niſi in.26.caſibus. Primus, qñ hoc habet conſuetudo, vt in ca. ſi clericus,de foro comp.Secundus, quãdo ſumus in terris ſubiectis eccleſię quò ad tpalem iuriſditionẽ, vt in c.cum duobus,de appel. Tertius,quãdo cã,ſup qua agitur, ſpectat ad eccleſiaſticũ de iure,vt in c.tuam,de or. cog. & c.cũ ſit generale,de for. com.Quartus, qñ vacat imperium, & aditur Papa in cã ſpectante ad imperatorẽ,vt in d.c.licet.Quintus, qñ daẽ negligentia principis ĩ iuſtitia adminiſtrãda, vt ĩ d.c.licet,& d.c.cũ ſit. [d] Sextus,qñ impetratẽ a perſona miſerabili & oppreſſa, [e] vt in c.ex parte.C.de fo.cõ. VII.qñ iudex ſecularis,qui nõ hẽt in ꝓuincia ſuperiorẽ,allegatur ſuſpectus, vel non vult facere iuſtitiam, vt no.in aut.vt dif.iu. [f] §.1. & 2. VIII. in cauſa reconuentionis.3.q.8.§. cuius in agendo.9.ſm Ho. in cauſis mortuarum a defunctis de relictorũ,in aut. de eccl. ti. §.ſi autem pro redemptione,col.9.X.quando ſecularis iudex inuocat auxilium eccleſiæ.23.q.5.adminiſtratores,ſm Inn.puta qa ſubditi [g] XI.rõne adminiſtrationis aſſumptę a laicis, qđ intellige,vt no.in c. iudicatũ, [h] 89.di. XII.ſi eccleſiarũ ſerui; vel homines ſeruiẽtes indebitè a laicis collectanẽ c.eccleſiarũ ſeruos. 12.q.2.& in aut.item nulla cõitas,C.đ epi.& cle.XIII. qñ in pronuncia non eſt iudex,aut ſuperior laico, tũc põt adiri epiſcopus,vt eſt caſus in auten.vt dif.iudi.§.ſi verò ꝯtigerit [i] XIIII.quando aliquid eſt ambiguum, & vt difficilè inter iudices variaẽ,vt in c.per venerabilem, [k] qui fi.ſint leg.XV.qñ agitur ꝑ viã denũtiationis euangelicæ, vt in c.nouit, de iud. XVI. qñ cauſa profana eſt annexa ſeu coniuncta cũ cauſa ſpectante principaliter ad eccleſiam.Exẽplum ponit glo.in verſi. incidens, de dote vt in c.de prudentia,de dote poſt diuor.re. & hoc quando non agitur principaliter de dote,ſed ex conſequentia, & circa prædicta vide prędictum Pa.in d.c.licet,cũ multis declarationibus.
5 Secundò redditur nullum iudicium rõne pſonę agentis,puta qa eſt minor,& agit ſine autoritate curatorum.C.de in.l. ꝓperãdum,in fi.& C.qui leg.perſo.in iud. habeant.l. prima. Similiter ſi eſt ſeruus, vel monach⁹,& huiuſmodi.Item excommunicatus,

catus,ſimiles enim non poſſunt agere niſi in caſibus expresſis à iure.
6 Tertiò reddiẽ nullũ ex defectu rei, vt puta qa nõ põt tractari ſub tali iudice, ſicut iuſpatronat⁹, de iudi. c.quãto, vel res eccleſiaſtica.c. decernimus, de iud.
7 Qui ſunt,q nõ pñt vocari ad iudiciũ? ℞.ꝙ multi de qbus.ff.de ĩ ius voc.l.2. & 3.& ſunt cõſul. pfectus prętor.magiſtrat⁹, q hẽt imperiũ merũ, vel mixtũ,nec eps,dũ ſacra agit,nec ille,q vxorẽ ducit,nec illa,q̃ ducitur in vxorem,nec q funus familiare ꝓſequitur, vel iuſta mortuo facientẽ nec qui pp religionem loci ſe mouere nõ põt, vt regularis,vel incluſa. [a] Ponuntur alibi alij,vt ſunt infantes,& furioſi.ff. de condi.fur.l.2. & hoc verũ ꝑ ſe, ſed benè ꝑ tutores, & curatores.Itẽ nec ſeruus dominũ,nec libertus patronũ in famoſis actionibus, [b] niſi venia impetrata, in ius vocare,poteſt, de qb⁹ no.in dictis.ll. de in ius voc.& ſeq.
8 Quid ſi pupillus vocaẽ in iudicium,& nullus eum defendit? ℞. nullum erit iudicium, ff.de re iudi.l. contra pupillum.
9 Vtrũ mulier poſſit vocari in iudicium? ℞. ꝙ non pſonaliter,niſi in caſibus expreſſis à iure;& hoc intellige ꝯ eius voluntatẽ. Secus,ſi vellet, vt in.c.cũ mulieres,de iudi.li.6.Et ſunt iſti caſus expreſſi à iure,in qbus vocaẽ.Prim⁹ in cã criminali.ff.de pub. iud.l.pe.§.ad crimen.Secũdus in ferẽdo teſtimonio in cã criminali,qñ põt admitti,đ quo vide infra,Teſtes.§.5.Tertius, qñ eſt nutrix filiorũ, ſi nõ vult actorẽ cõſtituere, Inſti.de cura.§.vl.Vtrũ autẽ mulieres religioſę poſſint,ſi ipſæ volunt ſimiliter euocari ad iudiciũ? ℞ ꝙ non ꝓ nulla cauſa, perſonaliter intellige vt in d. c.mulieres.
10 Quid ſi citentur de facto aliquę mulieres ꝯ pręmiſſa? ℞.ꝙ irritũ eſt ipſo iure,vt in d.c.mulieres;imo eſt excõicatus fingẽs cãm, [c] vt iudex vadat ad mulierẽ proferẽdo teſtimonio, ſed ex cauſa vera ſi earum teſtimonium eſt neceſſarium,debet iudex ad eas ire, vel ſi non decet alium mittere,vt in d.c.mulieres,ante fin.
11 Qualiter [d] peruertitur iudicium? ℞. quatuor modis,Timore,Cupiditate,Odio, & Amore.11.q.3.quatuor modis.
12 Qua hora poteſt iudiciũ exerceri? ℞. ꝙ de nocte non eſt honeſtũ,de offi.dele.conſuluit;tamẽ, ſi iudex procedit de nocte cũ lumine candelæ ad litis conte. vel ſententiæ prolationem valet, ꝙ agit, licèt facere non debeat,dũmodo aliud non impediat, quia multa prohibentur,quæ tamen facta tenent,de regula.ad apoſtolicã,de iureiu. quemadmodum. §. quod ſi poſt. de hoc no.in auth.de iudi.§. ſedebunt.
13 Vtrum tpe,vel hora feriata poſſit? ℞. ꝙ non vide,§.feriæ,in prin.cũ duob §.ſeq.
14 Vtrũ iudex poſſit iudicare vltima die ſui officij? ℞.ꝙ non,vt in l eum qui, ff de iu.om.iudic.tenet tamen.ſi iudicat, [e] vt in l.meminiſſe, ff.de of. proconſulis, & hoc intellige in ordinario;quia delegatus etiã vlti.die iudicat, vt.in c.conſuluit, de offi. dele.Tamẽ gl.2.in fi.in l. eum qui,limitat verum poſt aduentum ſucceſſoris, quoniam ante licitè iudicat,d.l. meminiſſe.
15 Quo loco? ℞.ꝙ in loco ſuę iuriſditionis,niſi de cõſenſu partium, & iudicis territorij.9.q.1.epiſcopum,cum duobus ſeq. c.vide gl.in ver.expenſis,in.c.vt litigantes de of.ord.li.6. Fallit etiam hoc in epo expulſo.Sed quæ ſunt voluntariæ iuriſditionis,poſſunt vbique exerceri.l.2. ff. de offi. procon.& c.nouit,de offi.leg. & ibi gl.
16 Quomodo debet iudicare? Reſp. ꝙ ſedere debet,vt no in d.§.ſedebunt.
17 Temerariũ iudiciũ, [f] qđ vniuerſaliter prohibeẽ,dr ſex modis.Primò ex parte iudicantis ꝑ vſurpationẽ officij ſibi non impoſiti.Secũdò pp indignitatem,Ro.14.Tu qs es,q iudicas,vel, tu aũt qd iudicas fratrẽ tuũ? Tertiò pp ignorantiã, ex parte verò rei eſt. Quartò qñ iudicaẽ perſona quãtũ ad euẽtu futurũ,qa nemo deſperandus eſt,de pę.diſt. nemo.Quintò qñ iudicatur intentio incerta. Sextò quando iudicatur factum occultum,quia de incertis, & occultis temerarium eſt iudicare ſm gloſſ. ſuper

a Vel incluſa] hoc etiam habeẽ in.c.mulieres, in fin.de iudi.lib.6.
b In famoſis actionibus]Scilicet quæ infamant, vt furti ſacrilegij, & huiuſmodi.
c Fingẽs causã] Puta iudex facit nominare mulierẽ in teſtẽ, vt eã viſitare poſsit.
d Catechiſ.in p̃cep. Non loq̃ris cõ. p.&c. c. nunc explicem⁹. P. V.
e Tenet tñ,ſi iudicat] Hoc dixit gl. in ver.ſeruandum, in c. & ſi Chriſtus, de iureiurã.per regulã,de qua ſupra. §.12. ſcilicet ꝙ multa fieri non debent &c.
f Temerariũ iudiciũ] De iudicio temerario vide plenè per Ar. Flo. 2. par. tit. 3.c.8.

ſuper illud Matth.7. & primo ad Cor.4. Itaq; nolite ante tps iudicare, & de regu.iu.c.eſtote;& in pdictis modis cõiter eſt peccatum mortale,quia ɔ̃ preceptum Chriſti,Mat.7. nolite iudicare, vide præceptũ.5.17. & j. Preſumptio, primo.

IVRAMENTVM Primò eſt aſſertio, vel negatio de aliquo licito, poſſibili, & honeſto ſacre rei [a] atteſtatione firmata ſm Gof.Hoſ. Archi. & in auth. de man. prin.§.ſed neque,& no.22. q.1.§.1. vnde dicitur iurare, quia quaſi pro iure introductũ eſt, vt qđ ſub inuocatiõe diuini teſtimonij dicitur,pro vero habeatur.

1 Quot modis iurat? R.ꝙ duobus modis, primò ſolo ſermone,ſicut ĩ veteri lege dicebant, Viuit dñs, viuit anima mea,hoc addat mihi dñs.1.Reg.12.22.q.1.& iurabãt primitiua eccleſia, Teſtis eſt mihi deus,deum inuoco in teſtem veritatis, dico in Chriſto, & nõ mentior,teſtis eſt mihi cõſcientia.22.q.1. ſi peccatũ, & ſic deus te adiuuet.35.q.6.de parentela. Item per euangelium [b] Chriſti, per crucem,per ordinem ſacrum, per ſanctos,vt no.in c.ſi aliqua.22.q.1.

2 Sed vtrum liceat iurare per creaturas? R.ſm S.Bo. in 3.di.39.ar.2.q.2.ꝙ iurare p creaturas aliqñ fit per imprecationem, vt cum dicitur,ita viuat filius me⁹, [c] & iſto modo non inuocatur creatura ad teſtificandum,ſed oppignoratur ipſa creatura creatori, ſecundùm quòd dicit Auguſt. & licet iurare ſic, quia licèt omnis creatura ſit creatoris,tamen ſolatium eius nobis a Deo conceſſum eſt,& ideo tanquam noſtrũ Deo oppignorare poſſumus. Aliquãdo iuratur per creaturas, & inuocantur in teſtem ſecundùm ſe, & ſic non licet iurare,quia ſic eſſet credere in eis eſſe aliquid numinis, ratione cuius veritas poſſet dici, & confirmari. Et ſic intelligitur iſtud Matt.5. nolite iurare neque per cęlum, &c. & iſtud. 22.q.1. ſi quis per capillum, & ca. conſidera. Aliquando inuocatur creatura in teſtem,inquantum relucet in ea diuinæ veritatis veſtigium, & ſic iurare eſt iurare per deum,qui relucet in ea,& ſic licèt [d] iura

a Sacræ rei] Quare ſic dicitur, vide.j.§.2.vide alias deſcriptiones iuramenti, & nõia alia in Pa.ĩ rub.eo.ti. & de pſtatione fidei vide in §.2. Cauſa aũt quare ſit introductum iuramẽtũ,dicit gl.in ſum.22.q.1.pp infirmitatem hominum de facili dubitantiũ, Qñ volum⁹ alicui affirmare aliqd, qđ eſt ſibi vtile, & nõ credit, tũc licitè iuratur.22.q.1.Nõ eſt ita ergo, & c. ſi pctm̃. Secunda cã pp euitandã idololatriã, ſicut.n. fuit ɔ̃ceſſum Iudæis, vt poti⁹ deo immolarent, q̃ dæmonib⁹,ita,ꝙ potius per ipſũ iurarent, q̃ p creaturas.22.q.1 Cõſidera. Aliam cãm ponit Bar.in l.1.eo.ſ. deci.ſendarũ litiũ. Eſt.n.ad hoc maximũ remediũ.l.1.ff e. Et alibi dr̃, ꝙ omnis controuerſiæ finis eſt iuramentũ.&.c. & ſi Chriſtus,eo.tit. Con. Pa.in rub.eo.tit.

b Item per euãgeliũ] In forma iuramenti introducitur ipſa veritas ĩ teſtimoniũ, & hoc multipliciter. Aut inquãtum tenet rationem præcipientis, & ſic iuratur per deũ,ita,ꝙ importat habitudinẽ principij. Aut importat rõnem pcipientis, & cognoſcentis. Et ſic eſt iſta forma,Teſtis eſt mihi de⁹; ſiue, ſcit De⁹,qđ idẽ eſt. Aut quantùm importat habitudinem retribuẽtis reſpectu bonorum;& ſic iuratur, Viuit Deus,qui vitã alijs attribuit. Aut quantũ importat habitudinẽ retribuentis reſpectu malorum, ꝙ iuratur hac forma, hęc faciat mihi dominus,& hoc addat. Et quoniam ipſa veritas nunc manifeſtè adducitur ad cõſirmationẽ tanq̃ oĩs veritatis principium,& exẽplar, hoc eſt,ꝙ in noua lege dupliciter iuratur. Et quia tempore primitiuæ eccleſiæ veritas nondum erat manifeſta, ſed indigebat maiori euidentia, ideo iſta forma iurabatur, Teſtis eſt mihi Deus. Quia verò in veteri teſtamẽto conſiderabatur diuina veritas vt vindicans & vlciſcens, quia ſub ratione ſeueritatis & æquitatis,ideo duplicem formam in veteri teſtamento obſeruabant. ſ. viuit Deus, & hæc faciat mihi Deus, & hęc addat. Aliqñ tñ iurat cũ iſta prępoſitione,i,ſicut Pa.ad Ro.2.veritatem dico vobis ĩ Chriſto.

c Fili⁹ me⁹] hoc ẽ dicere, niſi ego ĩpleuero,qđ iuro,nõ viuat fili⁹, vel pater meus.

d Et ſic licet] Sic iurauit Ioſeph p Pharaonem. Nã in eo hoc venerabatur, quod Dei iudicio præpoſitus erat &c. ſed qa principaliter relucet in ſãctis, & maximè ĩ verbis euãgelicæ legis, p quæ nobis diuina veritas illuxit, hinc eſt,ꝙ p ſanctos & maximè p euangelia conſueuit frequentari forma iurationis; vide Pa.ĩ c.& ſi Chriſtus,e.ti.& no.ꝙ qui p capillum, aut caput Dei iurauerit, vltimo ſupplicio venit puniendus,vt in aut.vt non lux.ɔ̃ naturã,circa medium, col.6.ibi dicit Bart. ꝙ iurans per mẽbra Dei dr̃ blaſphemare, vnde ſi ſtatutũ dicit, ꝙ blaſphemãti deũ eruat ei oculus,taliter iurãs cõprehendit in ſtatuto;vide Ana.in c.ſi.de Male.& vltimũ ſupliciũ eſt mors.l.vltimũ,ff.de pęnis. Et ex his infert Hoſt.ɔ̃ illos,qui plus homines, q̃ Deum honorant, quia dum coram altare tranſeunt, nullam reuerentiam exhibent, & cum ſunt coram domino terreno, flectunt genua,vt idolum colendo. benè reuerentia ſua ſuperioribus debet præſtari, c. ꝙ ſuper his, de maio.& obed.nè videantur contemni.l.obſeruandũ, ff.de off. præſi.tamen eſt moderandũ hoc,nè prælati videantur dominari in clero;ad hoc.c.eſto.95.diſt.

Aut

re. de hoc habes per Hoſt. Goffr.& Ber.in c.& ſi Chriſtus,de iureiur.

3 Quid de acceptantibus iuramentum idololatrarũ, vel cogentibus eos iurare per deos ſuos? R.S. Bo.vbi ſupra,ar.3. ꝙ in iuramento facto per idolũ eſt duo ɔ̃ſiderare, aut idoli venerationem,& ſic non licet nec recidere,nec exigere. Aut conſideratur verbi confirmatio ſolũ, & ſic licitè exigitur,maximè p bono cõi, ſicut fecit Iacob ad Laban, Ge.31.22.q.1.mouet te.

4 Vtrum ſit iuramentum dicere, In veritate dico vobis? R.Pa.in d. c.& ſi Chriſtus, ꝙ ſic, quia interponit deum qui eſt veritas ad cõfirmationẽ actus.c. in quadam,de cel.miſ. hoc limito verum,quando homines,qbus fit,habent illud pro iuramento, & ille,qui iurat, ſic intendit iurare,aliàs nõ credo,de quo dic.vt j.Periuriũ,in prin.Pro hoc text. in c.ego.n.& d.c.ſi Chriſt⁹.

5 Vtrum ſit neceſsè dicere,iuro? R.Pa.l.d. c.ſi Chriſtus, ꝙ non, ſed ſufficit, ꝙ ad confirmationem veritatis, quis interponat deum implicitè,vel explicitè.

6 Vtrum omnis fidei pręſtatio ſit iuramentum? Reſ. Pa.in c.quærelã, de iu.iur. ꝙ ſic, ſed non econtrario, qa non oẽ iuramentũ eſt ſidei pręſtatio, quia tunc dr̃ quis præſtare fidem, qñ pmittit aliquid p fidẽ meã, vel,ſic deus me adiuuet,& hmõi, & ſic fidei præſtatio non includit niſi iuramentũ,promiſſoriũ,& nõ aſſertorium,vel ſm alios differt a iuramento,ꝙ fit p librũ, vel rem ſacram,fidei autem præſtatio non fit cũ interuentu rei ſacræ, quod eſt ɔ̃.c.& ſi Chriſtus,e.ti.Sed melius dic,qđ fidei pſtatio eſt,cũ aliquid promittitur per fidẽ ſine verbo,iuro.iuramentũ verò eſt,cum dicit,iuro per deum,vel p aliquid vnde licèt quò ad pctm̃ mortale non ſit differẽtia, qa ſm Arch.in c.1.de ſepul.li.6.& Inn.& cõiter doc.in c.& ſi Chriſtus,de iureiur. ſicut iuramentum eſt dicere, iuro tibi per fidẽ meam,vel euangelium,ſic etiam iuramentũ eſt dicere, Promitto tibi per fidẽ meã, ſiue ſub fide mea,verum eſt ꝙ quò ad pœnam periurij, puta diſpoſitionis in clerico,vt in c.quærelam,de iureiu.non incidit quis,niſi expreſſerit verbum, iuro, ſm aliquos,vt infra,Periurium.§.11. & ſic intellige iura,quæ ponunt vt diuerſa iuramentũ,& fidei pręſtationẽ,vt in c. peruenit,de fideiu.& in c.quęrelam,nè pręl.vices ſuas c.2. de ſponſ. ſimplex verò promiſſio dr̃, q̃ nec iuramẽto,nec fidei pſtatione firmat.

7 Secundo modo iuratur cum interuẽtu alicuius ſacrę rei,ſicut cum iuratur in manu epiſcopi,vel ſacerdotis,aut ſuper euangelia, [a] vel corpus Chriſti,aut crucem, & huiuſmodi.63.di.tibi domino.

IVRAMENTVM. 2. Quotuplex [b] eſt? R. ꝙ duplex,aliud iudiciale, aliud extraiudiciale. Iudiciale eſt,quia defertur in iudicio,& iſtud aliquando dicitur iuramẽtum de calumnia, quo quis iurat ſe bona fide, non animo calumniandi cauſam mouiſſe, vel reſpondere,ſeu aliquid aliud proponere,vt.C.de iura.calum.l.2.§.1.ff. famil.erciſc.l.inter coheredes.§.qui fa.erciſ. Et no. ꝙ calumnia eſt falſa petitio, vel iniuſta repulſio facta ſcienter,arg.eorũ,quę no.ff.ad Turp.l.1.§.calumniari.2.q.1.§.notandum, & iſtud iuramentum non tantùm debet eſſe de præterito, ſed etiam de futuro.d.§ q fa.erciſ. Aliquando ſolũ dicitur iudiciale, & dicitur iurare in litẽ ex eo, qđ propter litem,ſiue rem in lite.1.iudicio petitã præſtatur,vnde aliquando datur a iudice,quãdo deficientibus probationibus habens vnum teſtem, vel famam pro aliquo cõpellit eum iurare,ſuper quo eſt fama,& dicit neceſſarium;quia pars,cui defert,non põt ſine cauſa recuſare,vt in c.ſi.de iureiuran. in prin.iuncta ſuperſcriptione,& in l.generaliter,

a Aut ſuper euãgelia] Iuramentum, quod ſit p Deũ, ſm Chriſo. ẽ magis obligatoriũ,q̃ id,quod fit per creaturã, qa in primo habetur relatio ad deum actualiter, in ſecundo fit tãtùm relatio habitudinaliter,intellige,ꝙ eſt magis obligatoriũ cęteris paribus,aliàs non.vñ,amplior conuerſio eſt in deum actualis,q̃ habitudinalis. Si autẽ objiciatur de iuramẽto,quo fit p euãgelium, quod videtur eſſe ſolennius, rñdetur, quia non ſimpliciter ſit iuramentum, per euangelia,ſed cũ additione.ſ. Dei euangelia. Ita,ꝙ nõ ſit tm̃ relatio in deũ rõne effectus habitudinaliter, ſed ẽt realiter in ſe, Et ad aſſumptã humanitatẽ, & propalatam veritatẽ. Vñ tale iuramẽtum fieri dẽt cũ maiori ſolennitate, & ampliorem inducit obligationẽ, vel põt dici hoc accidere pp ſolẽnitatẽ ſuper additã, quã oẽs in forma illa obſeruant,hæc S Bon. in 3.diſt.39.in q.2.circa litera. Vide & hoc gl.ĩ c. ſi aliqua.22.q.1.in fi. Adde gl.no.in Cle.1 de hære.in verſi.tacta,q̃ ponit, qualiter ſit iurandum,an tactis ſcripturis, & Pa. in rubrica e. tit. declarat.

b Cate.in præce. Nõ aſſumes &c. ẽ. verũ cu. P.V.

raliter,

raliter, C.de re.cre.& iureiuran. appellatur ēt deciſorium, quia præſtatur ad litis deciſionē. [a] vnde dr̄. ꝙ maiorē habet autoritatē q̄ res iudicata, vt in l. 2.ff.de iureiurā. & iſtud producit acti.de iure ciuili l.actori, C.de iureiur. aliqn̄ ēt iſtud iudiciale datur a parte partij & iſtud benè pōt recuſari, vel referri, & datur iudice approbante, vt in d.c.ſi. Extraiudiciale [b] verò iuramentum appellatur voluntariū, quia voluntate, & ex conuentione partiū ſuſcipitur. & iſtud aliqn̄ dr̄ aſſertorium, qn̄ aſſeritur aliqd ſic eſſe, vel nō eſſe, vt in c. ſi verò, de iureiur. aliqn̄ dr̄ obligationis ītroductoriū, vel promiſſoriū, ſicut quando promitto tibi dare, vel facere aliquid, vt in c.cum contingat, de iureiur. aliqn̄ dicitur cōfirmatoriū, ſicut cum filia renūciauit bonis paternis, & iuramentū interponit tali renūciationi, vt in c.1.de pac.lib.6.& in aut. ſacramenta puberum, C.ſi aduerſus vēditionem.

IVRAMENTVM 3. de his, quę ꝯſiderāda [c] ſunt in omni iuramēto. vnde ſcias ſm̄ Hoſt.& Gof. ꝙ ſeptem ſunt attendenda, & primò.

1 Quis pōt iurare? & dico, ꝙ oīs, qui eſt doli capax. vnde nec pueri, q̄ nō ſunt doli capaces obligant̄ ex iuramēto. 22.q.5. c. paruuli, nec furioſus. 12.q.2. meritò, nec etiam admittūtur [d] ad iurandum. d.c.paruuli.

2 Secundū, cui fiendū eſt iuramentū? ℞. ꝙ in iudicio iudici competenti; extra iudicium pōt fieri cuicūque.

3 Vtrū clerici pn̄t iurare? ℞. ꝙ non cuicunque laico ſup̄ euangelia. 22.q.5. nullus eſt. hoc intellige, niſi de lnīa ꝑlati ſui, vt ī c.1. de iur. cal. hoc verū, ſi iurat tanq̄ ſuꝑiori; & ſic ītellige dictū c.nullus; aliter ſic ēt ſine licentia, vt in c.ex reſcripto, & c.ꝑuenit, de iureiur. Itē nō pt̄ iurare de calūnia, niſi de lnīa ſui ſuperioris, niſi ille, corā quo litigat, ſit eius ſuperior; ſed habita lnīa pt̄ ēt in manu laici iudicis. 2. q.7.c.nos. Itē prohibet̄ iurare in actu teſtificādi ſine licētia ſuperioris, vt in c.q̄-q̄.14.q.2.& intellige in manu laici. excepto ergo trib⁹ caſibus prædictis pōt iurare licitè, ēt in manu laici, & ſine licētia alia, vt in d. c.ex reſcriptis, & peruenit no.Pan.in c.1. [e] de iur.cal.

4 Tertiū, quid poteſt iùrari, ſ.pro qua re? ℞. ꝙ ꝓ omni re licita, iuſta & honeſta. nam pro re turpi, illic ta, vel iniuſta factū iuramentum non tenet, ar.c.vl. de pac.& clarius.ĩ. patebit.

5 Quartum, per quod poteſt iurari, dictum eſt s̃. Iuramentum, primo.

6 Quintū, ad qd, ſeu cur, ſ. pro fine bono, & licito, q̄a cuius finis bonus eſt, ipſū quoque bonum eſt, ar.8.q. 3.ca.Artaldus. nam ſic pro cauſa mala illicitum eſt, vt ſunt cōiurationes, cōſpirationes, & hmōi, ar.d.c.vlt. de pac.& re iudi. c.1. [f]

7 Vtrum iurans ſine cauſa legitima peccet mortaliter? Reſpon. quòd ſi iuret quis ſine cauſa neceſſaria, vt iſta neceſſitas comprehēdat vtilitatē non ſolùm proximi, ſed etiam propriam, quia aliter non creditur ei, ſic non peccat mortaliter. Facit.S. alias ea demū. 25.di.& c.Florentinū.85.diſt. in glo. [g] in verb.

a Deciſionē] Et hoc ſm̄ Bar.ī l.1. ff.eo. eſt triplex, primò qn̄ defert̄ in defectū probationis, de quo in l.admonendi, ff. eo. ſecūdò qn̄ defertur iuramētū purgationis, vt ī l.ꝑſenti, C.d̄ his qui ad eccleſiam cōfu. & ī aut. nouo iure, C d̄ pę. iud.qui ma iudi. tertiū ē iuramentū in litē, qd̄ defert̄ pro lite æſtimāda. Et hoc q̄a æſtimatio litis iuſta affectionē iurantis taxat̄. Iudex tamē pōt tale iuramentū moderari, & de iſto loqr̄ ti.de in litem iurando.

b Extra iudiciale] Vide de his plenius p̄ Bar.in rub.& in l.1.ff e. & ſcias, ꝙ effect⁹ iuramenti eſt, vt dato iureiurādo nihil aliud q̄rat̄, q̄ vt iuratū ſit, remiſſa q̄ſtione, an debeat̄, quaſi ſatis ꝓbatū ſit iureiurando. Eſt & manifeſtè turpitudinis & ꝯfuſionis nolle iurare, nec iuſiurandum referre, argumētum in c.ſi. de iuramen. calum.

c Cat. ꝓcit.c.Iurandi itē lex quę iubeat, & q̄ prohibeat, Catec.in explicati. eiuſdē præcep.c.1.P.V.

d Admittūtur] Rō iſtorū duorū caſuū eſt, q̄a iure dēt adeſſe iudicium, ipſi aūt iudicio carent; igitur &c.

e No.Pa. in c.1.] Vbi ponit regulā, & iuſta cā exigente pt̄ cleric⁹ ſine ſuꝑioris lnīa oē iur̄m p̄ſtare, niſi expreſsè a iure ꝓhibeatur, ſicut in his q̄ ſunt de genere ꝓmiſſorū oīa intelligūtur ꝓmiſſa, niſi expreſse ꝓhibita reperiātur; notatur ī c. inter corporalia, de trāſ. p̄la. ſed act⁹ iurādi oībus indiſtinctè ē ꝓmiſſus c. & ſi Chr̄s, eo.ti. c.ſignificaſti, d̄ ele & 22.q. 1.ꝑ totū. ergo ſēper poterit iurare, ſed ī his trib. caſib. vt ī litera, reperit̄ ꝓhibitū; ergo nō licet clerico iurare.

f De re iud c.1.] Et Bar. plenè in c ſ.ff.de colle.illi, & no. in §.conuenticulas, de pac.iur.firman.

g In gl.] Quę dicit iuramētū oē eē temerariū, cū ad iurandū non impellit neceſſitas, vt puta, quia iudex defert, vel vtilitas, vt q̄a nō creditur aſſerēti, puta de neceſſarijs ad ſalutē. Dico.n. eē infirmū, tu nō credis, iuro &c. Itē ꝓ vtilitate ꝓpria, q̄a dico, ꝙ tu debes mihi. 10. vel ꝓximo, tu nō credis, iuro; tunc iuramētū nō ē illicitū. idē Pa.ī c.ſicut el.2. de iureiur.ſuper gl.primā addens ſi iocosè iurat, peccat venialiter.

ver.ſanctis, q̄uis ſit pericu loſum, [a] vt patet in c.ita ergo. 22.q.1.in tex.& in gl. Si verò iuret ꝓ cauſa illegitima, [b] vel inhoneſta, aut illicita, cōmuniter ē peccatū mortale 22.quæſtione.4. S.illicitum, quia aſſumptio eſt nominis dei in vanū, & probatur in c.ſicut noſtris, de iureiur.& ibi ſentiūt gl. & Innocen. & Pa. Facit.c. qui ſacramento. 21.quæ.4. Hoc intellige, qn̄ aduertit, & de cauſa illicita, & de iuramento, ſecundū quod dico Periurium mortale, infra, Periurium.

8 Sextò quomodo ſit iurandum? ℞. ꝙ tres debet hr̄e comites, ſcilicet veritatem, iudicium, & iuſtitiam. Ier.3. de iureiu. & ſi Chriſtus.S.Iacobus. 22.q.2.animaduertendum. Ratio eſt ſm̄ ſanctū Bo. vbi s̃.in litera, q̄a iuramentū cōparatur ad tria, ſcilicet ad rem, de qua ſit, & ſic debetur veritas, quę ē adęquatio rei ad ſermonē adiurantē ſecūdò cōparatur, a quo procedit, & ſic debetur iudicium, ſ. diſcretionis, tertiò comparatur ad cauſam, pro qua ſit, & ſic debetur iuſtitia, ſcilicet vt cauſa ſit iuſta. [c]

9 Vtrum ſemper ſit peccatū mortale, qn̄ prædicta deficiūt? [d] ℞. Pa.in d. c. & ſi Chriſtus, ꝙ non ſemper, ſed aliquādo veniale ſecundū quantitatē culpę, vt no. Archid. in d.c.animaduertendum, quod melius patebit infra, Periurium, in princi.cum quinque, S.ſeq.

10 Vtrum iurans ſine iudicio diſcretiōis peccet mortaliter, ſicut faciunt illi, q̄ in quolibet verbo iurant? ℞. ꝙ cū iuramentum prohibeatur, non quia ſit malū, ſed propter periculum periurij, Ideo, ſi talis iurat falſum, non excuſatur à mortali ꝑ ea quæ dicam ĩ. Periurium, in prin. & ſecūdùm illam diſtinctionem. Si verò iurat verum, ſic nō erit mortale peccatum, verum eſt quòd tenetur abſtinere, ſicut à mortali [e] propter periculum, quia de tali dicitur eccleſiaſtici. 33. vir multum iurans implebitur iniquitate.

11 Vtrum inducens alium ad iurandū, quē ſcit falsè iuraturum, vel nō ſeruaturū iur̄m, peccet mortaliter? ℞. ſm̄ Ric. in 3. di. 39. ꝙ aut facit, vt perſona publica ad inſtantiā partis, & ex ordine iuris; & ſic nō peccat, ſi verò facit vt ꝑſona publica, tn̄ ꝯtra ordinē iuris, aut vt perſona priuata, ſic peccat grauiter, ſed dn̄s Car.ī Cle.vnica. [f] de iu.iu. dicit, ꝙ talis vincit homicidā. [g] 22. q. 5. ſi quis cōuictus, & c.ſeq. & ſic patet, ꝙ eſt mortale, & ex hoc ꝯcludit Pa.in c.clericus, de coha.cle. & mu. ꝙ nunq̄ ē deferēdū iur̄m illi, ꝯ que ē vehemēs ſuſpitio de trāſgreſſione, & deferens peccat, intellige mortaliter ſm̄ diſtinctionem dictā; alle. c.ille, 22.q.5.& facit optimè tex. d.c.clericis, vbi nō vult clericos cogi [h] iurare dimittere concubinas, qd̄ no. ꝯ dātes ſęcularibus iuramenta, & ſimilibus, q̄ non ſeruāt, & ideo ponāt potius pœnā; & hoc, q̄a tale iuramentū eſt ꝯtra iuſtitiā. non crēdo tn̄ mortaliter peccare illū, q̄ dat iuramētū ēt vt ꝑſona priuata illi, quē ſcit falsū iuraturū, qn̄ ille eſt iā diſpoſit⁹ iurare, puta q̄a obtulit ſe iurare, qn̄ hoc facit ex aliqua rationabili cā, & de illo nō loquitur capit.

a Quāuis ſit periculoſum] Magiſter ſenten. in 3. diſt. 39.c.5.ſic ait. Spōtē.n.& ſine neceſſitate iurare, vel falſum iurare peccatum grande eſt, nota q̄a videtur æq̄parare iuramentū falſum, & iuramentū ſine neceſſitate, & no.in c. ſi Chriſtus. § Iacobus de iureiu.

b Pro cā illegitima] De iſtis cauſis, vide infra iuramentū. 5. per totū. Illegitima pōt dici, qn̄ iuro, ꝙ tu debes mihi 10. & non eſt verū. Inhoneſta, vt facere deriſionē de me. Illicita, vt facere homicidium, & non redire ad pacem.

c Scilicet vt cā ſit iuſta] Vel dic, debet hr̄e veritatē conſcientiæ. ſ. ꝙ id, quod iurat̄ debet hr̄e veritatē in conſcīa. nec ſufficit, ꝙ in ſe ſit verum, quod iuratur, niſi iurans credat illud verum, aliàs illicitè & ꝯ conſcientiā iurat 22. q.1. c. homines. Iudicium. i. diſcretionē, vel deliberationem. & eſt diſcretū ex mō iurandi, vel ex cā, ꝓ qua iurat̄, ſi.n. iurat per deū, & ex cā neceſſaria, ſeu vtili, ſatis ē, diſcretū; aliàs ſecus. Iuſtitiam. i. ꝙ iuſtū ſit, quod iuratur; vt in c. q̄to, eo. ti. Si iſta vel aliquod iſtorum defuerit, eſt ꝑiurium, vt in d. capi. animaduertendum.

d Deficiunt] Si tamen id, quod iuratur, ſit licitū, eſt ſeruandū, exemplum, iurauit ꝑ creaturas, quia ꝯ præceptum domini, & ē iuramētum indiſcretū; vide no.in d.c.& ſi Chriſtus.

e Sicut à mortali] Maximè ſi iurat ꝑ mēbra dei, quia ē mortale, & vide pulchrā theoricā. Io. de Ana. in capi. 2. de male.

f Car. in Cl.vnica.] Ver. porrò. 22. q.allegat.c.ſi q̄s periurauit, cū ſeq. q̄a ad literā faciunt. 22. q.5. illud aūt. c. ſi q̄s cōuictus, non ita benè facit, nec illud allegat.

g Vincit homicidam] Quia occidit animā, & q̄ inducit aliū ad ꝑiurandū, duos occidit vt dicit Au. in c. ille. 22.q.5. ſm̄ Card. vbi. s̃.

h Clericos cogi] Quia de facili reuertūtur ad vomitum, ſimiliter dic de ſcholaribus, q̄ nō debēt cōpelli ad iurandū obedire rectori, ſed de pœna ꝓuideatur. Hæc Pa. in.2.no.in d. c.clericos, de coha. cleri. vel mulierum.

ille,ſed de eo, qui inducit non diſpoſitum iurare.

12 Vtrum iurans vitupe-toſè per membra inhoneſta, peccet mortaliter? ℞. ꝙ tales propriè ſunt blaſphemi, vt patet in c. ſi quis per capillum, ibi, alio modo blaſphemia & c. 22.q.1.& ideo ſic peccat mortaliter, ſicut dictum eſt de blaſphemia ſupra in prin. nã verbum, alius, facit poſitionẽ eiuſdẽ qualitatis regulariter; licèt habeat exceptionem aliquãdo, vt in Ioanne, & alij duo latrones, & no. Pa. in ca. accedens, de preben. & ideo hic alio modo ꝑſupponit blaſphemiã; ſecus, ſi iuraret ꝑ aliquod membrũ honeſtũ, & cũ reuerentia, vt puta per ſanctum caput dei, & raró, nõ conſuetudinariè ſecũdùm Rodo. ſic eſſet veniale.

13 Septimò attendendũ eſt iuramentum, qñ, tempus enim reddit iuramentũ illicitum, vt qñ iuratur in iudicio diebus feriatis, niſi ꝓ pace, & alijs pijs cauſis, vt de fer. c. cũqueſtus, ꝙ autẽ fiat à ieiunis, eſt de honeſtate. 22.q.5. honeſtum.

IVRAMENTVM. 4. quo modo iuramẽtum interpretandũ eſt? ℞. ſm Inn. in c. veniens. de iureiurã. ꝙ in iuramento determinato ſu ꝑ aliquo ſingulari, ſic interpretatur in foro aĩę ſm intentionem iurantis, facit c. humanę aures. 22. q. 5. ſed hoc ego limito verum, qñ ille, qui dat iuramentum, ſeu exigit, doloſè & iniquè facit, ſicut vir ꝑſtat iuſm vxori [a] ſuper adulterio, nã cum talis iniquè à tali confeſsionem exigat, poterit iurare ſecundùm ſuam intentionẽ, ꝙ eſt verũ, licèt ſm intellectũ audientis ſit falſum, ſecundũ Rodo. quẽ ſequitur Aſtẽ. li. 1. ti. 18. ar. 7. Facit quod no. Teo. in. 3. di. 18. vbi circa literã dicit Ri. ꝙ obſtetrices nõ peccaſſent, licèt nõ rñdiſſent ad intẽtionẽ Pharaonis, qa nõ fuit ei data autoritas ad aliqd agendũ ꝯ deum. Similiter qñ quis ex iuramẽto exigit ab aliquo, quod ipſe nõ põt ſine peccato implere, põt habere intentionẽ, cum iurat, illud facere. ſ. qũtũ poterit ſine peccato, ſicut ſi mulier, quę habet impedimentum excõicata, quia non poteſt ꝓbare in mortis articulo, cũ oporteat eã iurare de ſtãdo cum viro, dẽt intelligi ſic. ſ. qũtũ poterit ſine peccato, & non periurat, vt no. in c. literas, de reſt. ſpo. Si autem ille, qui pręſtat [b] iuramentum, eſt in bona fide, & in caſu licito [c] pręſtat, tunc habet locum. cap. quacunque arte. 22. q. 5. quia ſi ſcienter non iurat ſecundùm intentionem pręſtantis, peccat mortaliter, & eſt periurus, & etiam credo, ꝙ teneatur, ſicut ille intellexit, implere, ar. di. capit. quacunque, nec obſtat, quòd ſicut votum doloſum [d] non obligat, ſic nec iuramentum, quia votum fit deo propriè, ſed iuramentum fit homini, & obligatio cõtrahitur aliter in voto, quia per intentionem; aliter in iuramento, quia per deliberatam verborũ atteſtationem. Si aũt vterque fuit in ſimplicitate, Sed vnus vno modo intelligebat, alter alio modo, [e] ſic interpretatur ſecundũ intentionem iurantis in foro animæ, vt no. in. §. ex his omnibus colligitur. 22. queſt. 5. in foro autem contentioſo ſtabitur verbis, vt in ca. ex. literis, de ſpon. Si verò verba habẽt duplicem intellectum in ſtipulationibus, & alijs contractibus, contra ſtipulantem & vẽdentem interpretabuntur. l. inter ſtipulantem. §. 1. ff. de verbo. obliga. & l. Labeo, la. 1. de cõtrahẽ. emp. In iudicijs [f] in prin. interpretatur

a Vxori] Iurat vxor ſm intẽtionẽ quò ad publicitatẽ, ꝓ hoc Sco. ĩ 4. di. 15. ꝺ reſpõdente in iudicio.

b Qui præſtat] Ideſt defert, qa non intelligitur ille, qui iurat, ſicut videtur importare vocabulũ, vt in §. ex his. 22. q. 5.

c Et in caſu licito] Exẽplũ, iura mihi dare. 10. & tu iuras ſuper lapidem, credẽs poſtea non teneri, ſed teneris, qa ſm intentionem illius iuraſti.

d Sicut votũ doloſum] qa nõ habet intentionem obligandi ſe, ſed in iuramento deꝰ videt ea, q̃ latẽt.

e Alter alio modo] Vt puta, Iuro tibi dare equũ, & intentio mea eſt vẽdere, tu aũt credis vt velim donare.

f In iudicijs] Bar. in l. ſi qs in tẽtione, ff. de iudi. dicit hãc intelligentiã eſſe truphã. vñ tenet, ꝙ indiſtinctè verbũ à quocũque ꝓferatur iudicio, intelligitur ſm interꝑtationẽ ꝓferẽtis; vt d. l. ſi qs intẽtione. Aduertendũ tñ eſt, qa ſi intentio actoris, vel rei eſt ambigua, & teſtis examinatus ſuper ea ꝓbat illam, ita ambiguè, ſicut eſt facti talis, talis ꝓbatio non releuat. l. neque natales, C. de proba. l. non hoc, ff. vñ cog. capit. in præſentia, de ꝓbatio. vbi niſi ꝓbatio plenè concludat, nõ ꝓdeſt, licèt enim poſſit pars dicere ſe ſic intellexiſſe, cũ ꝓ poſuit ſuã intẽtionem, tñ nõ ſequitur, ergo ſic intellexit teſtis. Vnde ambigua, quatenus venit ꝓbanda, debet explicitè & limitatè ꝓbari. Et in hoc ꝓdeſt pti. d. c. ſi qs intentione, remedium, qa dicere põt illud, quod explicitè probatum eſt, & cõprehẽdi ſub petitione ſua, & venire ſub hoc iudicio, & ſic ꝓbationes valẽt, & poterit ſup hoc ferri ſententia, quod aliàs non poſſet. l. non põt. & l. ſolemus, ff. da iudi. Hæc Bar. &c.

tatur pro actore, in medio pro vtroque, in fine ꝓ reo, extra de prob. ex literis, vt eccleſia benefi. c. vt noſtrũ, in delictis autem cõtra delinquentem, niſi aliud appareat, de pręſ. c. 1. ſi verò loquamur de iuramẽto generaliter præſtito pro obedientia ꝑſtanda mandatis, ſic dicit Inn. in d. c. veniẽs, ꝙ interpretetur, vt non extendatur niſi ad ea, de qbꝰ cogitatum eſt, vel debuit cogitare, vt. ĩ c. Quintauallis, de iure. de deci. ex multiplici, de reſt. ſpol. audita. 22. q. 2. ne quis. Alij dicunt ꝙ interpretetur generaliter, niſi ſit contra prius iuramentum, vt in d. c. veniẽs vel ꝯtra ius, vt in d. c. Quintauallis, vel ꝯtra ꝑſumptionem cõem, ꝙ ſi hoc mãdari crediđiſſet, nũquã iuraſſet, ar. ca. petitio, de iu. ego credo, ꝙ in foro aĩæ interpretabitur ſm intentionem iurãtis, niſi fuerit doloſa. [a]

1 Vtrum iuramentum pręſtitum in materia iuris reſtringaẽ ad limites iuris? [b] ℞. Pa. in c. tua nos, de eccl. ædifi. ꝙ ſic, Ita, qđ recipit oẽs limitationes, & reſtrictiones, quas recipit ius illud. Facit tex. ĩ l. ſi. C. de nõ nu. pec. & in l. fi. q ſatiſdar. cog. & no. ꝑ Inn. [c] & gl. in c. ꝑ tuas, de arbi. vbi dicit, qđ cũ qs iurat ſtare ſententię arbitri ſub pęna, ꝙ non obligaẽ niſi vel parere ſnię vel ſoluere pęnam, & iõ ſi ſoluit pęnã, ſufficit. Similiter ſi iurauit nõ ſub pœna, qa teneẽ vel ſeruare ſnĩam vel ad intereſſe. ff. de arbi. l. diẽ. §. fi. quia intelligiẽ iſta clauſula, Ego parebo ſniæ, vel ſoluã pęnã, qa iſte intellectus eſt ſibi datus a iure, Pa. in c. Quintauallis, de iureiu. dicit verũ in ſnĩa arbitri, ſecꝰ ĩ ſnĩa arbitratoris, qa in tali ſnĩa nõ ẽ talis datus intellectꝰ. Itẽ ꝓ hoc facit dictũ In. ĩ c. cũ oẽs, [e] de ꝯſt. q dicit, ꝙ ꝑlatus, q iurauit alienare bona eccleſiæ, ꝙ ꝑt nihilominus alienare in cã neceſſaria, vt ĩ. c. ſi. de ec. ædi. & ẽt vtili, cũ in hoc caſu neceſsitas, & vtilitas æquiparenẽ a iure. 12. q. 2. ſine exceptione, & ſic iuſm ĩtelligiẽ de alienatione illicita ſolũ, [f] facit. c. petitio, de iureiur. vbi iurãs non eſſe contra aliquem, intelligitur illicitè [g] ſecus legitimè etiam pro propria vtilitate

a Niſi fuerit doloſa] Dicit tamen Inno. no. verbum in d. c. veniens, de iureiuran. Et refert Panor. in ca. ex literis, el. 1. de ſponſa. ꝙ in foro animę iuramentum recipit interpretationem, ſecundùm intentionem iurantis, ſed in foro iudiciali ſecundùm ius. Ex quo ſequitur, ꝙ ſi qs cum non intendebat contrahere matrimoniũ, vſus fuit verbis ſophiſticis, vt deciperet mulierẽ, nõ erit matrimoniũ in foro animę, quia ſine cõſenſu non poteſt conſiſtere matrimonium. ca. tua, de ſponſa. Sed in foro iudiciali iudicaretur ꝓ matrimonio, quia non eſt ſibi credendum, ſed recurrẽdum ad rectũ ſenſum verborum, vt in d. cap. ex literis, & in d. c. tua nos. Similiter determinatur alia quæſtio. Iurauit clericus obedire mandatis epiſcopi, epiſcopus ꝑcepit, vt renunciet beneficio, nõ tenetur, & põt appellarẽ, ex quo hoc non erat veriſimile iuraſſe.

b Ad limites iuris] Pone exemplum, quidam libertus iurauit ꝑſtare, quot operas patronus eẽt arbitratus, nunquid ad exceſſiuas tenetur, dic ꝙ non. l. ſi libertus, la. 2. ff. de ope. li. patet ergo, ꝙ de iure tenetur patronus arbitrari iuſtas, ergo ſic intelligitur iuramentum. ſ. ſi arbitratꝰ fuerit iſte. Vel pone exemplum, Quidam iurauit nunquam intereſſe conſilio. creatur conſul. tunc illud iuramentum recipit interpretationem, ſi non ero conſul, &c. l. ſi. in prin ff. ad munici. in glo.

c Et no. per Inn.] Poſſet dici dictũ In. nõ fore verũ, quia nullo iure probatur. Nam omnia iura mandãt iuramenta ſeruari, q̃ in interitũ ſalutis non veniunt, vt in toto ti. de iurei. ergo ẽt hoc caſu iuſm non recipiet hãc interpretationẽ de pęna ſoluẽda, ex quo. n. iuſm dẽt in forma ſpecifica ſeruari. c. ad noſtrã. 1. de iurei. iõ debet ſeruari, & põt ſeruari ſine diſpẽdio ſalutis. c. ſi verò, de iureiur. Et ad pręđicta vide omnino tex. ſing. in l. ſi qs maior, cũ commento Dom. Iaſ. C. de tranſactio. Et reſponde ad c. per tuas, de arbit. quia ille procurator, qui iurauit, ad intereſſe compelli põt, non eccleſia, quã obligare non potuit. Adde ẽt Pa. in c. Quintauallis. 14. col. approbãtem dictum Inno. de quo ſupra.

d Datus intellectus] Imo videẽ approbare ſimpliciter hoc Inn. dictũ ĩ. 14. col. Ibi, nunc circa iſtam reductionẽ ibi, dum allegat Inn. in c. ꝑ tuas, &c. vide tñ quæ notaui ſupra Arbiter. §. decimo.

e Inn in ca. cum omnes] Ibi hoc non dicit.

f Illicita ſolũ] Intelligitur etiã de re magna, ſecus ĩ re modica, ar. 12. q. 2. terrulas. Vide Fed. cõ 202. Pa. in d. c. ſi. An ãt legatus de latere poſſit dare licentiã alienãdi contra hoc iuramentũ, Spe. tit. de diſpenſ. §. conſequenter, verſi. cæterũ, quod nõ ar. c. vene. de electi. Sequitur Pa. in d. ca. ſi. de ecc. ędi. 10, qa nõ põt diſponere ĩ his, quę ſibi ſpecialiter non conceđũtur. c. quod tranſlationẽ, de of. le. Intellige hoc de iuramento præſtito prælato alterius prouincię. Secꝰ de iuramento præſtito prælato inferiori ſuæ prouinciæ, quia ipſe concurret cum illis, igitur ſecundùm Pa. in d. cap. ſi.

g Intelligitur illicitè] Vide omnino gl. in capitu. illud. 31. quæſtion. prima, quæ dicit, ſi ego iuraui de cætero non cognoſcere concubinam, vel talem mulierem, ſi poſtea cum ea contraham matrimonium, & cognoſcam, non ero periurus, & hoc habui de facto. Idem tenet gl. in c. quod prędeceſſor. 15. q. 3. licet gl. in c. ſi. 27. q. 1. in gl. magna circa med. aliter dicat, & malè.

facit etiam. ca. ex parte tua, de cle. non reſi. vbi iurãs reſidere in eccleſia, põt iuro non obſtante, ſe abſentare ꝓ neceſſitate, vel vtilitate eccleſię. Itẽ facit quod not. in c. ꝑut nobis, de dolo, vbi ille, ꝗ iurauit parere mandatis eccleſię, vel iudici, ſi grauat̃, põt appellare, qa iuramẽtũ nõ ſe extendit ad hoc, qñ ẽ generaliter latũ, & qđ no. in c. ex tenore, đ ſen. ex. vbi tenet idẽ Pa. [a] hoc ibi nõ di. dictũ tñ ẽ verũ ꝑ ea, ꝗ notãt̃ in d.c. veniens, & in d.cap. Quintauallis, ꝙ ẽt ex cã noua ſuꝑueniẽte, vel ſi prius erat occulta, poterit ille, ꝗ iurauit reſpõdere corã aliquo iudice, nõ obligãte iuramẽto gñali illũ recuſare, nec ob. ꝑdictis. qđ iuramẽtũ habet cłam ſeu vim clauſulę Si nõ valet, [b] qđ ago vt ago valeat q̃tũ põt, vt c. q̃to, & c. ad noſtram, el. 2. de iu. iu. no. ĩ l. cũ pr̃. §. filius matrẽ. ff. đ le. 2. & ꝑ Bar. ĩ l. ſi q̃s ꝓ eo. ff. đ fideiuſ. 7. co. ver. ad vnũ tñ, & ĩ l. ſciẽdũ, [c] ff. de ver. obl. Et iõ dẽt aliqđ operari qđ nõ faceret, ſi ꝑdicta eſſẽt vera, qa aliqđ operat̃, tũ qa adijcit vinculũ, & ligat ſtrictius ipſum iurantẽ, & qñque accumulat forũ foro, [d] vt c. ſi. de fo. cõpe. li. 6. in caſu aũt, vbi nihil operaret̃, vel parũ, tũc bñ verũ ẽ, quod hẽt vim illi⁹ clauſulæ, ſed hoc nõ ẽ in caſib⁹ ꝑdictis, qa ſtrictius ſtringit, & ideò ſufficit. Facit ẽt ꝓ ꝑdictis qđ no. d. Ant. in c. ex literis, el. 2. de ſpon. & ſequit̃ ibidẽ Pa. ꝙ ſicut ęquitas ꝑtoria facit, vt ĩ ſtipulationibus ꝑtorijs ꝓmittẽdo ſimpliciter factũ alienũ in dubio interꝑtetur ꝓmiſiſſe ſe facturum, & curaturum, [e] quãtũ in eo eſt, vt in l. quotiẽs, [f] ff. de ver. ob. Ita ęq̃tas iuris canonici hoc inducit in materia canonica, vt patet ĩ d.c. ex literis, & ĩ gloſſ. 1. ibidẽ. vbi parentes, ꝗ ꝓ filijs iurãt ſponſalia, nõ peccant, licèt nõ ſequant̃, non ex eorũ defectu, quia illud iuramentum intelligitur, q̃rũ in eis ẽ ſe facturos, Itẽ facit qđ no. Pan. in c. cum clerici, de verb. ſig. vbi dicit, ꝙ iurametum generaliter ꝑſtitũ dẽt reſtringi, quãtùm põt, vt minus obliget iurãtẽ, quia vbi tractat̃ de obligatione, ẽ faciẽda ſtricta interꝑtatio, alle. c. ad noſtrã, el. 3. de iureiu. & c. 1. e. ti. li. 6. & l. quicqđ aſtringendæ, ff. de ver. obl. Itẽ ĩ c. queẽadmodum. 7. col. dicit idẽ Pa. ꝙ iuramentum in aliquo ↄ̃ctu recipit oẽs communiones, & limitationes, & ſubauditiones, quas hẽt ille ↄ̃ctus, & ſimiliter ſi apponit̃ in alia diſpoſitione, vel obligatione, quia regulat̃ ab illa, facit ꝓ hoc. l. ſi. C. de nõ nu. pe. & no. ꝑ Bar. in l. ſi. ſocietatem. §. arbitrorũ, [g] ff. ꝓ ſo. quod bñ no. qa faciunt ad multa in materia iuramenti & voti, vide ad hoc quod. ĩ. d. §. 5. & 6. Itẽ ſi iuro alicui dare cras pecuniã, intelligitur, niſi fuero ab eo abſolutus, quia poteſt ꝓrogare terminum, abſoluere, [i] vt in c. 1. de iureiu. Item ſi iuraui pecuniam tibi reddere ad certũ tẽpus ſpe futuræ numerationis, intelligit̃ ſi pecuniã mihi mutuaueris, C. de nõ nu. pe l. indubitati. Item ſi iuro tibi dare dotem, intelligitur, ſi nu-

ptię

a Vbi tenet idẽ] Pa. Hoc ibi nõ dicit. Dictũ tñ ẽ verũ ꝑ ea ꝗ notantur in d. c. quintauallis.

b Si non valet] tu no. illũ. §. fili⁹ matrẽ, ꝗ ẽ ſing. Et probat, ꝙ iuramẽtũ in teſtamento minus ſolẽni præſtitũ facit, ꝙ hereditas venit reſtituẽda inſtituto à veniẽtibus ab inteſtato, ꝑut facit clauſula codicillaris, fac t. l. quærebat̃, ff. de teſta. mi. Limitat Imo. in repe. c. cũ contingat. 33. char. vl. col. ver. & ꝑdicta, videtur hoc verũ, niſi in illo teſtamento interuenerit ſaltem tanta ſolẽnitas, quæ aliàs ſufficeret in codicillis.

c In l. ſciẽdũ.] nõ vr̃ hoc dicere Bar. niſi fortè eliciat̃ ex eo, quòd decidit, ꝙ iuramentum minoris impedit reſtitutionem in integrũ, vt ibi ꝑ eũ.

d Forum foro] Quia ille, ꝗ poterat ſolũ cõueniri corã iudice ſęculari, põt ratione iuramẽti cõueniri corã iudice eccleſiaſtico.

e Curaturum] Hoc eſt verum ſm gl. in c. ex reſcripto, de iureiuran. in tantũ, ꝙ promittens factũ alienum, niſi ſpecificè obligetur ſe facturum, & curaturũ, ad nihilum valeret; al'r̃at. §. ſi q̃s al. ũ, inſt. de inur. ſtip. Subdit ibi Pa. qđ ſi q̃s ſe obligat cũ iuramento ad factũ alienũ, operat̃, ac ſi ſpecificè obligaſſet ſe, vt ſic valeat eo mõ, quo valere põt, vt dictum ẽ. Ita tenet Ang. Are. d. §. ſi q̃s aliũ. 6. fal. & in. § verſa vice, eo. ti. Idẽ. d. Iaſ. in. § itẽ ſi q̃s 3. colũ. 11. effectu iuramenti, in ſi. inſt. de act. quãuis referat ibi Io. Fabrũ tenere in d. § ſi q̃s aliũ, ꝙ ꝓmiſſio facti alieni iurata ñ teneat de iure ciuili ꝑ l. nõ dubiũ, C. de legi. vbi dicit eẽ clarũ & expeditum de iure ciuili. Secus ſub dubio forte dè iure canonico per tex. d. cap. ex reſcripto.

f Vt ĩ l. quotiẽs] Melius facit. l. ſtipulatio iſta. §. 1. ff. de ver. ob.

g §. arbitrorũ.] 9. col. ver. q̃ro, qđ ſi ẽ iuratũ ſuper cõpromiſſo, vbi dicit, ꝙ iuramẽtũ hẽt in ſe illã ↄ̃ditionẽ ꝑambulã, quã hẽt pactũ. ſ. de nõ veniẽdo ↄ̃, ſi æquũ arbitratus fuerit d. c. Quitauallis, & ibi Pa. plenè. vide Old cõſ. 106. Ang. conſi. 188. ſeq.

h Et abſoluere] De hoc. ĩ. Excõicatio, pe. § 20. & fideiuſſor. § 8.

ptię ſubſecutę fuerint, ff. de iur. do. l. ſtipulationẽ. Item ſi iuro tibi reddere bladũ, vel vinum, intelligitur eiuſdẽ bonitatis. ff. ſi cert. pe. l. cum quid. Item ſi quis iurauit facta pace cũ aliquo de non eũ offendendo ſub certa pęna, talis promiſſio refertur, & reſtringitur ad offenſam ratione inimicitię ꝑteritæ, non ad nouã ex poſt facto inſurgentem ex noua cauſa ſm Bar. in l. aut facta, in princi. ff. de pę. ſequitur Pan. (ibi nihil ſcribit, ſed in hoc tenet do. Ant. & Ioan. de Imo. Pa. in ca. cũ inter, [a] de renun. Item ſi aliquis renunciauit cum iuramento iuri, quod habet, vel habet̃ ſperat in aliqua re, aut habere poteſt, nõ intelligitur ad ius ſuperueniens ex noua cauſa, vel noua ſpe, vt dicit Pa. in d. c. cum inter.

2 Sed qđ ſi prelatus iurauit non alienare bona eccleſię ſine licẽtia Papę, aut ſuꝑioris? ℞. Pa. ĩ d. c. tua nos, ꝙ interpretatur, vt non poſſit alienare ſine licentia, qa deſignatio huius verbi, licẽtia, eſt ꝙ debet primò pati, etiam in caſu licito, quaſi ꝑlatus reſeruet in ſe cognitionẽ, vtrũ caſus ſit licitus, vel non ꝓ hoc facit in ſimili c. licèt, de regula. Itẽ qa ſi intelligeret̃ de illicita ſolum, ſic iuramentũ nihil valeret, quia nec cũ licẽtia ſuperioris põt fieri; ergo oporret intelligat̃ de omni licita. cõcor. Io. An. ibidẽ poſt Ho. in c. de his ꝗ ſiũt à ꝑla. ſed bene non obſtante iuramẽto imminente neceſſitate vrgenti poſſet alienare, ſi ſuperior nõ poſſet adiri, ar. optimum in l. tutor, qui repertorium, in prin. ff. de administ. tuto. vbi ex cã neceſſitatis poteſt tutor, inuentario non facto, adminiſtrare bona pupilli, quod aliàs neceſſitate ceſſante non poteſt. Facit ad hoc quod not. Ioann. 12. q. 2. c. ſine exceptione, & capi. placuit. Hug. & Archid. in c. abbatibus, eadem cauſa, & q. 2. Ioann. de Fant. in Cle. 1. de rebus eccle. non alie. vbi dicit in caſu illius Clementi. alienationem poſſe fieri impune, ſi neceſſitas non capit tantam dilationem, & tenuit Paul. de Caſtr. in diſputatione, quę incipit, Condemnatus. Sequitur hoc Cardi. in dicta Clementina prima, [b] & Pa. in c. ſi. de eccle. ędi. quod no. pro religioſis habentibus prelatos in remotis. [c]

3 Vtrum iuramentum illius, qui iurauit aliquam accipere, ſit interpretandum, vt poſſit intrare religionem? Reſpon. Panor. in c. commiſſum, de ſpon. ſecũdùm vnam lec. quæ ſibi placet, quod ſic; & ideo interpretatur, quòd eam accipiet, niſi ingrediatur religionem. Nec ob. quòd vt contrahat, ibi conſulitur, & poſtea ingrediatur, quia iſtud fit propter vulgi opinionem, nè appareat periurus, cũ in veritate non ſit. [d] Si verò diceres, quomodo inueniatur iſta interpretatio? Reſpond. quòd ſubintelligitur, niſi moriatur &c. vel dic quod habetur in c. peruenit, el 1. de iureiuran. vbi dicitur promiſſum non infringit, qui in melius commutat.

4 Vtrum iuramẽtũ interpretabitur, vt habeat locum in caſu ficto? ℞. Panor. in c. ex parte, el. 1. de cle. non re. ꝙ ſi iuramentum non tendit in aliquam lęſionem illius, qui iurauit, & facit ad bonum illius, cui pręſtitum eſt, tunc ſubeſt cauſa largè interpretãdi, vt in d. c. ex parte, vbi ille, qui iurauit reſidere, ſi ſe abſentat pro neceſſitate eccleſiæ, habetur pro reſidente. Si verò iuramẽti obſeruantia tendit in damnũ illius, cui ſit, licèt reſpiciat vtilitatem alterius tantum, tunc non verificatur in caſu ficto. probatur iſtud ſm communem lecturam in c. ad noſtram, el 1. de iureiuran. vbi dicitur, quòd iuramentum debet ſeruari in caſu ſpecifico, & non in caſu ficto. Nam ibi tenent. Inno. & Ioan. Andr. [e] quòd debitor, qui iurauerat non moleſtare creditorem

ſuper

a Pa. in cũ inter] Ibi nihil ſcribit, ſed ibi hoc tenet. d. Anto. & Ioan. de Imo. & eſt ibi melior tex. ſm mũdo, adde Bal. in c. 1. de pa. tenen. Pau. de Ca. Per illum tex. in l. ꝗ ſeruum, ad fi. de verb. ob. Et qñ præſumatur ex noua cã, dic ꝙ ſi fecerãt rixam ex ioco, vel ebrietatẽ, vt ibidẽ dicit Bar. vide Pau. de Ca. ĩ d. l. ꝗ ſeruũ.

b Car. in d. Cle. 1.] In princi. 29. quæſtionis, vbi hæc omnia, & addit l. diuus, ff de peti. hęr. Vbi dicitur prohibitum eſſe poſſeſſori hęreditatis diſtrahere res hęreditarias, niſi qñ neceſſitas, quæ celeritatem requirit, imminet, vt puta, niſi ſoluat̃ debitũ, pignus deſtrahetur ꝑꝑ funus. Itẽ ꝑꝑ familiæ cibaria, &c.

c In remotis] Et facit ad idẽ. c. nihil, de ele. l. ſi longius, ff. de iudi. c. ſi. de ſepul. in 6. Ad idẽ vide multas cõcor. ꝑ gl. in ver. diſtãtiã, in c. cũ ex literis, de reſti. in inte. & qđ in ſimili no. Io. de Lig. in Cle. nè in agro, de ſta. mona. &c.

d Cũ in veritate nõ ſit] Si poſt matrimoniũ ↄ̃tum de præſenti licitũ eſt ingredi religionẽ. c. 2. & c. ex publico, de cõuer. coniu. forti⁹ in hoc caſu, cum ſit de futuro contrahẽdum; vide Pa. vbi ſupra.

e In. & Io. An.]

Vide Pa. in d c. ad noſtrã, ꝗ ſoluit, vt infra dicam.

a Ego non ero periurius]Ideo tibi non ſoluo, quia mihi nō ſoluis,vnde quaſi facto tuo impeditus,hāc rationem facit tex.in l.3.circa prin.ff.de ſta.lib.
b Numeratio pecuniæ] Vnde meritò non admittitur compenſatio. Tu tamen dic,ꝙ ante factum eſſet ſequenda opi. cano.in d.c.ad noſtram.ſ.ꝙ nō adimplens iuramētū in forma ſpecifica ſit periur⁹. Ex poſt facto opin. Barto. procedit gn̄aliter, quando quis tenetur ſoluere. Sed opi can. procedit in caſu d.c. ad noſtram, qn̄. ſ.tempore traditi pignoris interuenit hoc iuramentum de non moleſtando ante ſolutionem ſortis,nam tacitè videtur actum, ꝙ fructus non recōpenſentur, ante ſolutionē, aliàs nihil operaretur iuramētum. Nec ob. omnia dicta. ſupra §.1.quia ſi benè aduertatur ibi realiter adimplentur,nec ſunt ibi caſus ficti, cū reſtringať ad materiam iuris,vel dic ꝙ iuramentum impleať in forma ſpecifica, quādo debitum non eſt liquidū, quo caſu non admittitur compēſatio, vel ꝙ ſit ſpeciale &c.
c Reſp.gloſ.]In ver. cōditio. ſed non facit diſtinctionem de aſſertorio, licèt hoc ſit verum.
d Si placet Papę]intellige, qn̄ præſtantur iuramenta in materia ſpectante ad Papam, Quia ſi quis iuraret, renuntio appellationi, vt ſcilicet me retrahā a iuriſditione eius, & non habeam recurſum ad papam, tunc non valet.c.venientes,e.ti.& not.in c.quanto, eo.ti.ſi enim iuro me tibi reddere decem, in hoc nō intelligitur hæc condiſio. Et quod dicitur de papa, idem eſt de imperatore,vel rege,tex. & ibi Bal.in c. imperialē,in fin. de proh. feu.ali. per Fed. Idē ī voto Io. An. & do. Ant.in c.non eſt de voto.Ri.in 4. di.18.ar.9.q.3.
e Quia tunc]Expreſsè hoc nō dicit Pa.ſed ex mēte colligitur.
f Ideo papa]Pone exemplū, Iuraui dare.10.pauperib.hoc nō eſt d,papę ſubiectū. Ideo non pōt dici eſſe in eius ꝑiudicium, ratio quia iuramētum eſt de iure diuino, & obligat deo, Iō papa nō pōt impedire obligationem, deo quærendam. Et adde Sp.tit.de legato.§.nūc oſtendendum,ver.24. An autem poſſit papa diſpenſare, vide gl.magnam in Arc.in c.autoritatem.15.q.6. cū alij allegādis infra, iuramentum.6.
g Catec. in exp. præce. Non aſſumes &c.ca vetamur. P. V.

ſup pignore, donec ſoluiſſet ſibi debitum,ꝙ nō ſufficit ꝙ creditori ſit ſatisfactū ex fructib.pignoris, ſed oportet primò ꝙ fiat realis ſolutio debiti,licèt fictè ſoluerit,ex quo percepit debitum ex fructibus pignoris. Facit.l.Mæuius,& l.qui hęredi,ff.de condit.& demō. vbi no. ꝙ cōditio debet fieri in forma ſpecifica.Bar.tn̄ in l.amplius,ff. rem ra. ha. vlt.col.determinat contrarium in iſto caſu, quia iuſſus dare, ſeu ſoluere, implet conditionem compenſando.l.ſi peculium.§.1.ff. de ſta.libe.Item impeditus iuſta de cauſa facere,quod promiſit, non eſt periurus l.fi.ff.qui ſatiſd.cog.& c.ſignificante,de pig. Sed ſi tibi non ſoluo,quia tu mihi non ſoluis,facto tuo impedior,ego nō ero periur⁹. a Et hęc opi.mihi videtur verior de iure,nec eſt contra caſum d.c.ad noſtrā, quia iſte debitor certat de damno vitando,& creditor nullum damnum habet, & iō habebit locum fictus intellectus in tali caſu,& ſic ꝓcedit opi.Bar.& d.c.ad noſtrā, non probat ɔ̈rium, qa ſm Io. An. ibi ex forma iuramenti requirebatur numeratio pecuniæ.

5 Vtrum in omni iuramēto debeant ſubaudiri multæ conditiones? ℞.gl. c ī c. quēadmodū,de iureiu. ꝙ ī iuramento aſſertorio nulla conditio ſubintelligitur,in iuramento verò promiſſorio benè multæ ſubintelligiť,vt ſi deo placuerit. 21. q.1.beatus.§.2.Itē ſi placet papę,d vt in c.veniētes,de iureiu.& aliæ, de qb⁹ in d. gl.quę melius patebunt in ſe.c.Et no.ꝑdictā glo.ꝙ ꝑ hoc iuramentū non eſt ɔditionale.& ēt ſm Pa.ibidem ſi exprimantur,vt in c.ſignificaſti,& qđ ibi no.de elec. & in l.3.ff.de le.1.& aliqn̄, ff.de con.& demon. Sed tu dic,vt infra.Matrimonium 3.impedimento.3.§. 1.

6 Et hæc oia,q̄ de interpretatione iurī, dixi,intellige, qn̄ ille,q iurat,non hēt expreſsè,& ſpecificè aīum obligādi ſe ſup aliquo determinato ɔ̈ īterpretationē,qa tūc nō e valeret īterpretat. vt no.ī c veniēs,ꝑ Pa.đ iur. & facit.c.iurī.22.q.5.in ar.

7 Quid ſi iurať ſup re non ſubiecta Papæ? ℞.Pa.in ca., conſtitutus,de reſcrip. ſup. gl.in verſ. iuramento,ꝙ in rebus,vel iuribus nō ſubiectis ſibi nō ſubintelligitur illa clauſula.d.c. venientes ideo papa f non pōt abſoluere a iuramento præſtito ſuper rebus ſpectantibus ad eum ſine cā ra tionabili, vt no.gl.in c.quanto, de iurei.in ver.abſolui,& Innoc.in capit.cum inter.P. de renun.in fine.

IVRAMENTVM 5. de obligatione iuramēti promiſſorij, vtrum ſemper ſit obligatorum? ℞.vt colligo ex Arc.in c.ſi aliqd 22.q.4.& Canoniſtis in c.ſi verò, de iurei. & Tho.in 3.di.39.ꝙ ſic,vt infra, Periuriū. §.1.Fallit hoc g in 27.caſib.ſeq.

1 Primus,quando iuratur aliquid,qđ eſt peccatum mortale,qa iſtud vergit in interitū ſalutis æternæ,quia pœna æterna punitur

a Non tenetur] Pone exemplum de Dauid iurante occidere Nabal,primo reg.25.& in d.cap.ſi aliquid 22.quæſtio.4.
b Ca.ea te]Et ibi Pan.
c Eſt peccatum veniale]Pone exemplum, ſecūdùm Arc.in d.c.ſi aliquid.22.q.4.Vt ſi iuraui comedere plus debito, vel dicere mēdacium iocoſum.
d C. Florentinum]Vide ibi Archid. & Alexandrū. & Pa.in c.ſi verò,e.tit & no. in c.innocēs 22. q.4. vide infra, Votum.3 § 14.
e Secundam partem iniuſtitiæ] vide.S.Bon.in.3. di.39.ar.vlt q.3. vbi dicit, Graue peccatum eſſe iurare ſe nūquam aſcenſurum ad ꝑfectionem.
f Nunquam erit fideiuſſor]Io.Andr.in ad. ad Spe. e,ti.in rub.dicit, ſi talis iurans in cēdit data neceſſitate ꝓximi nō fideiubere,ꝙ iuramētum fuit temerariū, & nullo modo obſeruādum.ſimile in c.1.eo.ti. li.6.Diſtinguit tamē dicens, aut cleric⁹ hoc iurat, & de hoc dic vt ſupra fideiuſſor. §.5.& Hoſt.in c.1. de fideiuſ.Aut ē laic⁹ & tunc ſi neceſſitati proximi aliter poteſt ſubueniri ſeruabiť iuramentum. Aut non poteſt aliter ſubueniri, & tūc non obſtante iuramento debet fideiubeř, & hoc eſt,quando pertinet ſalus ſpiritualis,vel temporalis proximi,text.eſt pro hac diſtinction.in. §. finali. 22. quæſtion. 4. Idem tenent Panormitan. in capitul. ſi verò,de iureiurand. vbi latè. & Do.n.de ſan. Gemi. in capitul.cum clericus,de for.competen.li.6. & ibi Pet.de Ancharan.vide Dom. Anton. in capitul.cum quidam,de iureiurand.& licèt hic ad hoc non arctetur de iure ciuili, vel canonico,ſaltem arctatur de æquitate naturali ſecundùm Arc,20.q.1. in ca. ſicut enim,vbi bonus tex.
g Nunquam mutuabit] Hoc eſt contra præceptum domini Lucę. 6. mutuum date, & in cap.conſuluit, de vſuris,vt per. S.Ber. de euang. æterno ſer. 36. Idem tenet Panorm.in d.cap.ſi verò, de iureiurand.& allegat. Ioan.And. in ca. 1.de ſolu.di.ꝙ ſi eccleſia habet pecuniā ſuperfluā, illam totam mutuat ex quo, n. de ſuperfluo tenetur facere eleemoſinam, capit. aurum,& capitulo gloria.12.qō. 2.& c ſi. 16. q.1. multò magis tenetur mutuare.
h Vel nō loquetur] Non valet iuramentum cōtra officium pietatis, caritatis, & propinquitatis.Cum enim teneamur loqui ꝓximis noſtris, aliàs ſignum eſſet odij, vt ſupra,diligere. §. 10. tamen adde Bal.in l. ſi ad excludendam, C. de iureiurand.in c. 1. §. Item ſacramēta, de pace iur. ſir.
i Quia benè eſt obligat⁹]ad hoc tex in capi. cum quidam, eodem tit.vbi qui iurauit non loqui cū patre,aut fratre, abſoluēdus eſt, ſcilicet a cautelam, ſecundùm gloſſ.quia illicitum eſt iuramentum, & rationi contrarium, & imponenda eſt ei pœnitentia vnius anni. 22. quæſtion.4.capitul qui ſacramento, & fuit abſolutus de facto, nè notaretur de periurio, quia aliàs ab illicito iuramento non ſit abſolutio. limita verum, niſi verba eorum eſſent corruptiua, quia teneretur obſeruare, & non abſolueretur ſecundùm dominum Anton.

tur c.vnum orarium.§.criminis,verſ.quicūque enim aliquod de iſtis.25. di. vnde qui iurauit ſpolia diuidere,non tenetur, quia dēt reddere.c.ea te,de iureiur. vel ſpoliare proximum nō tenetur a ſecundū Io. An. in d.c.ea te. b& illud quod dicitur 22.q.4.§.ecce,refertur ad conſcientiam erroneam,qua ſe credebat teneri, propterea non ſeruādo mortaliter peccat.

2 Secundus,quando quod iuratur,eſt peccatum veniale c in ſe,ar.c.2. de pac lib. 6.quia ſimiliter vergit in diſpendium propriæ ſalutis, quia per ipſam impeditur homo,vt nō cito perueniat ad ſalutem æternam. c.qualis.25.di.& c.2.de pac.li.6. Hugo tenet,ꝙ ſi ſeruat tale iuramentum, peccat mortaliter, quia facit contra iſtud.c.in malis.22.q.4.ſed Rod.tenet, ꝙ ſolū venialiter,quod verum eſt,qn̄ ſimpliciter cōmittit veniale, ſed ſi ideo committeret.qa iurauit, dic ꝙ mortaliter peccaret quia nomen Dei aſſumit in malum.

3 Tertius, qn̄ iurať aliqd, qđ eſt ɔ̈ conſilia euāgelica, puta ꝙ non efficieť eps, religioſus, & hmōi. Nec ob. c.Florent.d 85.di.qa nō dicit,ꝙ teneat votū,ſed peccat mortaliter iurando ɔtra ſecundā partē iuſtitię,e q̄ eſt facere bonum,ſicut ſi iuraſſet contra primā partem, q̄ eſt declinare malo.

4 Quartus, quando iuramentum excludit opus pia intentione faciendum pro deo,vt cum iurať, ꝙ nihil dabit pro deo,vel non conſulet proximo,vel non conſulabitur talem, vel nūquā erit fideiuſſor, f vel nunq̄ mutuabit g pecuniā, & huiuſmodi, quia deus non acceptat talia iuramēta, cum dicat contrarium faciendū ex charitate fraterna, ibi, quęcunque vultis,vt vobis faciant homines, & vos eadem facite illis,Matthęi. 7.

5 Quintus qn̄ iuratur aliquid,quod ex ſe eſt indifferens,tamen melius eſſet facere contrarium,q̄ non facere,vel non facere, q̄ facere, ſicut quādo quis iurat, ꝙ non tenebit talem in ſuo ſeruitio, vel nō loquetur h cum tali de tali re,vel non ibit ad domū ſuam, vel nō coquet ad furnum ſuū, qđ tamē melius eſſet facere ɔtrarium. Intellige illum caſum verum,qn̄ quis ſolùm ex ſe iurat,quia ſecus eſſet, ſi ɔueniſſet cū proximo ad tale faciendū ex aliquo bono reſpectu, & ita iuraſſet ei, qa bn̄ eſſet obligatus. i

a Ab onere publico] Archidiaco, in c.ſicut cum.11.q.1.dicit, Quem poſſe cogi ad tutelam, curam, & dignitatem.
b Sed Io.An.] Pan.in d.c.ſi verò,refert illud dictũ, & dicit eſſe mirabile.
Panorm.in d.capi.ſicut ex his.
f Non eſt diſcreta] Vel ſi ſit, de facili per epiſcopũ eſt commutanda,refert hoc Pa.ibidem.
g Abruptè] Quia iuramentum non hẽt in ſe conſenſum,idẽ dicendũ in voto,ꝙ non obligat,niſi ſit cum deliberatione factũ. Dicit namque Tho.1.2.q.87. tria in voto neceſſaria primò deliberatio,ſecũdò propoſitum, tertiò promiſſio, vide Pa.in d.c.ſicut ex literis, & infra votum. 1. §.7.ar.1.

6 Sextus eſt,quando iuramentum eſt contra bonum publicum,ſicut quando q̃s iurauit, ꝙ ſubtrahet ſe ab onere publico. [a] iſtud no. Pa.in c.peruenit,el.1.in fi. de iureiur,facit.c.ſi diligẽti,de fo.com. iuꝛ̃m. n. non dẽt eſſe iniq̃tatis vinculũ.

7 Septimus,qñ iuramentũ vergit in diſpendium propriæ ſalutis corporalis,quẽadmodum non teneret, ſi vergeret in diſpendiũ ſalutis alterius.22.q.4.c.1.cum 4.c.ſe.ita nec in propriam. c.ſi non licet.23.q.5.22.q.4.§.illicitum,gl.in d.c.ſi verò,in ver.ſalutis,reſtringit hoc verum,quãdo directè ſecus,ſi occaſionaliter, & ponit exemplum de illo,q iurauit ſtare Romæ de mẽſe Augu.quia licèt ibi moriantur multi,non tamẽ ſẽper, & ideo tenetur ſtare. Sed Io.An. [b] reſtringit dictum gl.verum, niſi ex imminenti infirmitate, vel cõplexione iudicatur ſic iurans ex tali mora moritur⁹. Ex quo colligitur, ꝙ qñ veriſimiliter ex qualitatib. p̃ſumitur de morte,hẽt locũ ꝙ non obligat. Et ꝑpterea Pa. increpat Cartuſienſes, & reputat eos non in bono ſtatu in d.c.ſi verò(licèt malè iudicet) [c] q̃a ſunt in bono ſtatu,& deo ſeruientes, nec exponunt ſe periculo mortis corporalis, ſed carnẽ abdicant,vt a vitijs aĩus ſit liber. Multa alia poſſent adduci ad ꝓbandũ, ꝙ ſunt in bono ſtatu , ſed breuitatis cã omitto, Idẽ dic,ꝙ iuramẽtũ non obligat,qñ cedit ĩ mutilationẽ,q̃a nemo membrorũ ſuorũ eſt dñs.l.liber hõ, la.1.in prin. ff. ad l.Aq.limita iſtud.7.verũ,niſi mors, vel mutilatio eſſet infligenda ex iuſtitia, quia tunc non poſſet cõtra iuramẽtũ fugere,vt ſupra, Carcer.§.4.& ſupra Fugeꝛ̃.§.1.

8 Octau⁹ nõ obligat iuꝛ̃m, qñ q̃s iuraret ex calore iracundiæ [d] ſm Io.An. in c.ſicut ex literis,de iurei. ſicut in ſimili dicit gl. ſingularis ĩ ver.admonita,in c.ex literis,de diuo.ꝙ ꝯfeſſio facta ex calore iracũdię ñ valet [e] qđ limitat d.An.verũ,qñ calor iracũdię fuit tãt⁹, ꝙ deliberatè iſtud iuꝛ̃m ñ feciſſet,Quia hęc volũtas non ẽ diſcreta. [f] Facit gl. in c.dudũ,de ꝯuer.coniu. q̃ dicit, ꝙ calor iracũdiæ non obligat,& idẽ dico,qñ iurat̃ abruptè, [g] facit qđ no.Inn.in c.literaturã,de voto,vbi dicit votũ p̃exigere deliberationẽ,& Ri.di.39.ar.3.q.2.ſuper.3.ſententiarum.

9 Nonus, quando iuramẽtum eſt metu extortũ, [h] in

a Licèt malè iudicet] Pa. non dicit ibi ſimpliciter eos eſſe i malo ſtatu, ſed ꝙ ñ tenentur ſeruare votum tale,in tali caſu. Et rõnem aſſignat,vide ibi. Fertur tñ quendam magiſtrum Rai.de villa noua medicũ feciſſe tractatũ, in quo cõcludit vitam poſſe reſtaurari ſine eſu carnium. Dixit enim,ꝙ vinũ mediocre maximè aromaticum, & vitella ouorum mediocriter mollia, quæ acutiſſima digeſtione ꝯuertuntur in laudabilem, & multum ſanguinem, ſunt ad hoc magis competẽtia, quã carnes, & ſi hoc verum eſt, ceſſat primũ dictum.Sed vbi ex circunſtãcijs medici dicerent cõtrarium,certè ꝓcederet dictũ Panorm.Item poſſet cõtingere, ꝙ infirmo oua ſũt faſtidioſa,ita, ꝙ non poſſet illa capere, vt plures exiſtunt,quo caſu in dubio illud eſſet tenẽdũ, nã neceſſitas excuſat ab omni præcepto.
d Ex calore iracũdiæ] Si autem fuit illicitũ,peccauit,nec calor iracundiæ excuſat a peccato , quod no.pro his,quę ſupra no.blaſphemia.§.6.puto tamẽ ꝙ minuat culpã, licèt eam totaliter non excludat, ar.2.q.3.§.notañ.2.ad fi.& l.vna. C. ſi quis impera.male.& l. omne delictum. §. qui ſe vulnerauit,ff.de re mi.& c.inebriauerunt.15.q.1.
e Non valet] Niſi detur perſeuerantia, ſecundùm
h Metu extortum]Pa.in c.1.e.pe.col. dicit cõmuniter teneri iuramentum metu extortum eſſe obligatoriũ, quia metus non excludit conſenſum ca. merito.15 q.1.& l.ſi mulier,ff. quod me.cau per gl. & Arch.in c.autoritatem.15.q.6.adde Sal.in auth.ſacramẽta puberum, 5.col.C.ſi aduer.ven, vbi dicit,ꝙ licèt iuramẽtum metu extortum ſit nullum de iure ciuili, vt d.authen. de iure tamẽ canonico nõ poteſt ſperni autoritate ꝓpria , ſed debet peti abſolutio,tex. eſt ĩ c.ad audiẽtiam, quod metus cã. Et ꝙ poſſit peti abſolutio, tenet Pa.in ca.ſi verò, eod.tit.§.autem Bona.dicit iuramentum coactũ in foro eccleſiæ non eſſe obligatorium,in 3.diſt.39.ar.3 quæſt.2. Quia eccleſia præſumit iurantẽ ex metu,non iuraſſe voluntate implendi,ſed potius periculũ euadẽdi,tũ quia q iurare cõpulit,nullũ ius acq̃ſiuit,vñ de malitia ſua non dẽt commodum reportare.Hoc tamen intellige,vt hic,& §.11.& ſic limitat.S.Th.2.2.q.89.ar.7.qui dicit, ꝙ tale iuramentum obligat in foro conſcientiæ,ſ.ſi animum obligandi habuit.

tellige, ſi animũ obligandi ſe non habuit,aliàs benè tenetur ſecundũ cõiter doc. ſed ſi non habuit animum obligandi ſe,ꝙ non obligetur, patet ex iam dictis , & facit gl.in c.autoritatẽ. 15.q.6. an aũt peccauit ſic iurando cũ tali aĩo, dicit Pa. in c.ſi verò,e.ti.qđ ſi ẽ homo perfectus,peccauit venialiter,aliàs non . Sed ego dico,ꝙ nec perfectus , nec imperfectus peccauerit, ẽt venialiter. Et pro hoc facit quod in ſimili dicitur in c. nè q̃s.22.q.2.ĩtellige hoc , vt colligit̃ ex d.c.nè q̃s, qñ iurãdo habuit animũ ſolũ inducẽdi iuramentũ ad reuerentiam Dei,non ad obligationẽ ſuã,& in mẽte habuit aliquã circũſtantiã debitã,qua verũ iurabat, puta ꝓmitto, ꝙ dabo tibi centũ,cũ iſta ſubauditione,ſ.ſi ſum tibi obligat⁹ ex debito & nõ aliter , licèt hoc non exprimat,& hmõi,q̃a ſic vtitur ſimulatione licita,q̃ licet,vt in c.vtilẽ.22.q.2.Secus eſſet, ſi iurando credebat ſe obligatũ ex iuramento,& tñ non intendebat obſeruare,q̃a ſic eſſet peccatũ mortale,vt in c.quærelam, de iureiur.facit.c.ille 23.q.5.& quòd no.gl.in d.c.autoritatem .

10 Sed q̃d ſi ſumus in dubio,an habuit aĩum obligãdi ſe,vel non? ℞. Pa.in d.c. ſi verò ꝙ eſt præſumendũ, ꝙ nõ habuit aĩum obligandi,ar.c.ſuꝑ eo.de renun.& l. cum de indebito. §. 1. ff. de proba.

11 Quæro, quare magis eccleſia obligat in iuramẽto ẽt metu extorto,q̃ in voto , cũ iuramentũ,& votũ ambulent pari paſſu? ℞.Pa.in c.ſi verò, ꝙ ex hoc,q̃a iuramentũ frequẽtius accidit , & nè detur materia deierãdi.tamen quantùm ad veritatem obligationis pari paſſu obligationis vadunt votum,& iuramentum,vt in c.debitores.no. in c.1.de iurei.& in c.licèt,& in c.magnæ, de voto.Ex quo infert Pa.in c.verum,circa med.de iu.iu.cum gl.fi.ibi, ꝙ non ſeruantes iuramentum metu extortum,non ſunt puniendi,tanq̃ pro directo periurio Alij tenent in d.c.verum,vt refert Pa.in d.c.ſi verò,ꝙ non peccat mortaliter tale iuꝛ̃m non ſeruans,ſed venialiter,facit tex.in d. c. verũ,q dicit , ꝙ pro mortali crimine nõ ſunt puniendi,& nota,ꝙ loquitur in eo,qui iurauit aĩo obligandi ſe, quia ſi animũ nõ habuiſſet,non eſſet dubium. Conclude ergo ſic,ꝙ ſi habuit animũ obligandi ſe, quãdo iurauit,ꝙ tenetur ſeruare,niſi vergat in diſpendiũ propriæ ſalutis,aut alterius conditionis de ſupradictis,ſed non de præcepto ita,ꝙ mortaliter peccet.Si verò nõ habuit animum obligandi,vel ſumus in dubio,ſic non obligatur ad ſeruandum,vt eſt text.in c.1.quod me.cauſa, & quod dicitur in c.ſi verò, dẽt intelligi ad timorẽ , nè paſſim q̃s contraueniat,ſed cum bona maturitate,& licentia ſuperioris.Similiter.c. licèt de iureiu.li.6.Facit pro hoc,quia ibi dicit , non vi,vel metu extortum , ibi tenet Archi. & multi in c.cum contingat,e.ti.verũ,ꝙ non tenet iuramentum [a] metu extortum in caſu a lege prohibito.Facit aut̃.ſacramẽta puberũ.C.ſi aduer.ven.ſed ſi non eſt in caſu a lege prohibito , ſic tenet iuramentum ſm Vin.& ſequitur Pa.in d.c. cum contingat , quanuis metu extortũ , ſm tñ q dixi ſupra ſub peccato veniali,& hæc intellige in iuramento promiſſorio ex metu , qui poteſt cadere in conſtantem extorto,& contra iuſtitiam , quia ſi eſſet iuramentum aſſertorium, [b] non excuſaretur propter metum,ſi mendaciũ iuraret,a peccato mortali,33.q.5.ita,& de his q vi, vel me.c.ſacris. no gl. in d.c.autoritatem,nec ſimiliter in iuramẽto promiſſorio excuſat leuis metus,niſi(vt dictũ eſt)qñ nõ habuit aĩum obligãdi ſe. [c]

12 Decimò non obligat iuramentum,qñ

a Verum,ꝙ non tenet iuramẽtũ] Hic mouet vnam tacitam q. Nunquid iuramentũ dolo, vel metu extortũ teneat? De dolo caſus ẽ clarus,qđ nõ obligat, qñ fuit talis, ꝙ habuerit auferre conſenſum iuxta no. in c.vno, de cõmo. per Ioan. An. de metu verò dic. vt hic.
b Quia ſi eſſet iuramentum aſſertorium] Idẽ S.Bon.in.4. diſt.39.ar.3.qõ.2. & gl.in d.c.autoritatem.15.q.6.
c Animum obligandi ſe] Hanc opi.tenet glo.in d.c.verum, quæ dicit, iurãs non ex eo,metu,q cadit in conſtantẽ virum, obligat̃, ar.l.metum.2.ff. ꝙ me.cau.Ho.dicit , & ſi metus fuit improbabilis , ſiat abſolutio in odium cogentium , nè ex dolo ſuo reportent alij damnũ, & ipſi commodum. Et hoc placet Pa. in d.c.verum. Quia ẽt de iure ciuili ſubuenitur metũ paſſo ex iudicis officio,licèt non fuerit atrox, vt l.ſi.ff.§.ſi.ff.ꝙ metus cauſa.No. glo. & Bar. in l.interpoſitas,C. de trãſactionib.Nec obſtat.d.l.metum , cum ſimilibus , Quia procedit reſpectu edicti,qđ met.cau.non aũt reſpectu officij iudicis , de quo vide bonam gl. in ca. pe. ꝙ met. cau.in ver. mortis. Item ſatis ẽ, ꝙ turpiter iuramentum receperit,arg.c.1.eo.ti. Tene ergo , vt hic,in text. dicitur & in duobus ſeq. §.

res, ſuper qua eſt iuramentum factum, non perdurat in eodẽ ſtatu, ſed venit ad talem ſtatum, ꝙ temerariũ eſſet tunc taliter iurare, puta quis iurauit, ꝙ non efficietur miles, vel negotiator, vel non recipiet a feudum a tali dño poſtea venit ad paupertatẽ, ita ꝙ nõ poteſt viuere, nſi efficiatur miles, vel negotiator, & huiuſmodi, rõ, quia ſi a principio fuiſſet iſte caſus, & iuraſſet, iuramentum fuiſſet temerarium, & ideo põt ꝓpria autoritate contrauenire ſm Ar. in c. animaduertẽdum. 22. q. 2. Facit pro hoc 22. q. 2. nè quis & dicit gl. in d. c. quemadmodũ, ſemp ſubintelligi in iuramento. ſ. ſi res in eodem ſtatu permanebit. b Idẽ de illo, qui iurauerat reddere gladiũ hoĩ ſanæ mentis, quẽ non reddet effecto furioſo. 22. q. 2. ne quis. Itẽ cũ qs iurauit aliquam accipere, & illa contraxit per verba de p̃ſenti cũ alio. Similiter qñ quis cũ abundaret, promiſit tenere obſtagia, nunc nõ põt, niſi mendicet, & eum non conuenit mendicare, non tenetur, ar. c. quærelã, & c. breui. eod. ti. Secus ſm Ho. ſi eũ non dedecet mendicare, vel ſi tpe iuramẽti hæc conditio inerat, ſ. ꝙ oportebat mẽdicare, quia tenetur. Item quando qs iurauit non mutare ſepulturam, vel teſtamentum, c qa põt ex noua cauſa, vt ĩfra, Sepultura. S. 40. Facit ꝙ no. Pa. in c. veritatis, de iureiu. vbi dicit, ꝙ ſi iurauit reſpectu dignitatis, vel alterius qualitatis exiſtentis in iurãte, vel in illo, cui iuratur, ꝙ illa deficiente nõ tenetur, puta, iuraui tibi, quando eras eps, obedire, nũc cũ ſis depoſitus, non teneor, c. venerabilem, de ele. vel iuraui tanquam canonicus, vel ſcholaris, ar. d. c. venerabilem, & c. cum inter. P. & quod ibi no. de renun. & tenet Fed. con. 158. ſed iſtud dictum ſuum limitat Pa. qñ iurauit non ſimpliciter, ſed vt talis, ſecꝰ, ſi ſimpliciter, d quia ſemp obligatur, ſi verba iuramẽti important, ar. 32. q. 8. c. vnico, niſi (vt dictum eſt) veniret ad talem ſtatũ, in quo, ſi vellet iurare, eſſet temerarium, quod not. bene.

13 Vndecimus, quando eſt contra bonos mores naturales, vt puta qa præbet occaſionẽ delinquendi, vt in c. quemadmodũ, prædicto, & in regula, non eſt obligatorium. de reg. iur. li. 6. Exẽplum, vir iurat nõ agere ꝯtra vxorem rerum amotarum, quia non valet, vt. ff. de pac. do. l. conuenire, rõ, quia tale iuramentum præberet occaſionem mulieribus e furandi. ſimiliter qui iurauit non denunciare aliquem, non tenetur quia eſt contra bonum animæ delinquentis, & charitatis. 2. q. 1. ſi peccauerit, & ď iud. c. nouit. facit. l. ſi vnus. S. pacta, ff. de pac. limitat tamen iſtud exemplũ Hoſtien. in d. c. quemadmodum; vt recitat ibi Pa. verum, ꝙ non tenetur, niſi quando vellet denunciare ſolùm pp commodum proprium, quia ſic non liceret. facit. ca. ad noſtram, el 2. vbi gl. in ver. repeterent, de iureiu. ſed oportet denunciet, vel agat propter bonum commune principaliter, & ſic ſecundariò propter bonum proprium.

14 Sed quid de accuſatione, dic vt ſupra, Accuſatio. S. 6.

15 Duodecimꝰ, qñ iurm̃ eſt ꝗ votum, ve ſum

a Vel non recipiet] Vel quod non locabit operas tali, vel ei ſeruiet, vel non accipiet mutuum, vel donum, &c.

b Statu permanebit] De quo vide ſupra iuramentum, quarto, in. §. 3. an autem neceſſitas, vel difficultas excuſet, vide Pa. in c. breui, de iureiuran.

c Vel teſtamentum] Si quis fecit teſtamẽtum, & iurauit nõ mutare, poteſt nihilominꝰ aliud cõdere teſtamentũ, & nõ erit periurus, idem tenet Bar. in l. cũ duobus. §. idem rñdit, ff. pro ſo. & allegat rationẽ, quia. ſ. tale iuramentum non eſt obligatorium ex eo, quia eſt contra bonos mores quia ſe priuaret factione teſtamẽti, vt in l. fi. C. de pac. & in l. ſtipulatio hoc modo concepta, de ver. ob. Facit regula non eſt obligatorium, de reg. iur. quamquam Ioa. An. in Mer. in regula, qď ſemel, tenuerit talem eſſe periurũ, licèt poſſit facere aliud teſtamẽtum. Idẽ tenuit Bar. in l. ſi quis, in princ teſtamenti, in fin. prin. de leg. 3. & in d. l ſtipulatio hoc modo concepta, de ver. obli. & vbique reprobat opinionem Din. circa quandam cautelã Baldus in repet. l. 1. ad fi. C. de ſa. ſan. ec. dicit, ꝙ eſt ꝑiurus contraueniendo, quia iuramẽtum fuit temerarium, vide Imo. in c. cum cõtingat, de iureiu. 17 charta, & Paulus de Caſtr. conſil. 381.

d Secus, ſi ſimpliciter] Puta ego iuro tibi Petro, ſecus, ſi diceret iuro tibi Epiſcopo, quia tenetur etiam ſucceſſoribus &c. Quia tenetur ſeruare iuramentum, Nã dignitas non variatur ex diuerſitate præſidentiũ vt ĩ c. liberti. 12. q. 2. & in c. ſi gratiosè, de reſcrip. li 6. facit. c. quoniam Abbas, de of. dele. Et quod no Bar. in l. centeſimis, de verb. obli. in. §. id autem. vbi dicit. Stipulatio facti nõ tranſit ad hæredem, ſi cõcernat perſonam promiſſoris.

e Occaſionẽ mulieribus] Vel ſi iurat eam ſuper nullo crimine ſe accuſaturum, & mulier efficitur infidelis, & nollet cohabitare abſque contumelia creatoris.

iuramentum, vel promiſſionem a prius factam, vt ĩ c. cũ ex literis, de ſpon. & c. quanto, de iureiu. & in c. intellecto, e. ti. Intellige, ſi ꝓmiſſio etiã fuit ſimplex ſm Ho. & Pa. qui refert eundẽ Ho. in d. c. veniẽs, & c. ſicu. & Inn. in d. c. ſicut, quanuis poſtea Inn. teneat ꝯriũ ĩ c. veniẽs, de iureiu. ſed nõ eſt verũ ꝑ c. iuramẽti. 22. q. 5.

16 Sed quæro, vtrũ actꝰ geſtus ꝯtra primũ iuramentũ ſit ipſo iure nullus? ℞. Pa. in d. c. intellecto, ꝙ ſi actus dependet a mera volũtate iurantis, puta qa nullo mõ iurare ꝓhibet, ſic tenet. Vñ dic Inn. in c. dilecto, de p̃b. ꝙ ſi quis iurauit non alienare librum, & tñ alienauit, tenet alienatio, licèt ſit periurus. Facit. c. vlt volun tas. 11. q. 2. in glo. vbi tangitur, ꝙ qui iurauit non mutare teſtamentum, ſi mutat tenet ſm licèt ſit periurus, niſi in caſu, de quo ſupra. S. 12. Ho. ĩ c. cũ Marthe, de cel. miſ. tenet, ꝙ non valet ſm teſtamentũ. ſed Io. An. in regula, ꝙ ſemel placuit, li. 6. tenet, ꝙ valeat, qa nullo iure cauet, qď ſit nullũ factũ, per ꝙ ſit ꝯtra iuramẽtũ. quod verũ eſt, qñ actꝰ dependet a mera facultate iurantis. Si aũt diſpoſitio actꝰ non dependet a mera volũtate iurantis, puta quia interdicitur a lege fauore ipſius iurantis (exẽplũ in muliere, & minore, b qui non poſſunt alienare, vel alium contractum facere ſine certa ſolẽnitate) & tunc actus iuratus contra primum iuramentum non valet ipſo iure, & ſic intellige gl. in ver. compellendos. licèt, de iurei. li. 6. rõ, qa actus ſine iuramento erat ipſo iure nullus obſtante prohibitione legis. rõne autem iuramenti ſuſtineri non põt, quia iam obligauerat ſe deo per primũ iuramẽtum, & ſic ſecundũ iuramentũ fuit illicitum, & idem dic, quando actus ꝓhibetur ratione publicæ vtilitatis, & iſte ẽ caſus d. ca. intellecto. c Dic ergo, ꝙ ſi lex, ſeu ſtatutum non reſiſtit actui iurato, ꝙ ſi fiat contrarium, non eſt ipſo iure nullꝰ, ſecus, ſi reſiſtit, ita tenet Arc. in c. ſi a ſede, de præb. li. 6. Gaſpar de Calde. in c. cum contiugat, de iu. iu. & Spe. de emp & ven. S. loco, ver. & no. & ver. quid ergo, in fi. quod no. pro cautela mulierum, quæ timent, ne inducantur ad aliqua facienda in eorũ p̃iudicium, ꝙ iurent prius in manu alicuiùs coram teſtibus ſe nolle tales alienationis, vel renuntiationes facere, dummodo qñ contrarium faciunt, intendant non facere contra iuramentum primum, ſ. nõ effectualiter renunciare, ſed ſolùm verbaliter, qa ſic non erunt periurę in conſcientia, eo ꝙ primum iuramentũ intellexerunt effectualiter, non verbaliter ſolùm.

17 XIII. non eſt obligatorium iuramentũ quando ille, cui eſt præſtitum frangit fidẽ iuranti; d ſed no. ſecundùm Pa. in c. peruenit. el 2. de iureiur. ꝙ quandoque duæ obligationes reſpiciunt ſe adinuicẽ. i. ad idẽ factum tendunt, puta promiſi tibi equum. propter quod alius promiſit mihi cẽtum, & ſic ſi ego non ſeruo promiſſum, nec ille tenebitur mihi de centum, & ſic intellige illud, Frangenti fidem fides frangatur eidẽ ff. pro ſocio. l. ſi conuenerit, in fi. 28. q. 2. ſi infidelis, ff. de inof. teſtam. l. ſi inſtituta, in prin. C. de pac. l. cum proponas, la 2. & ſic intelligit dictum c. peruenit, & c. conſtitutus, de pœnis. Idem dico, quando conditionaliter promiſi. puta, iuraui ire Romam, ſi deris centũ, ſi non das, non teneor, qa promiſſio mea non purificatur niſi a tpe exiſtentis cõdirionis. l. cedere dicẽ, ff. de ver. ſi. iuſti. de ver. ob. S. ex conditionali, quandoque autem obligationes non referũtur adiuuicem, ſed ad diuerſa. Exemplum, promiſit tibi ſimpliciter centũ, & nõ ex hoc, ſed ſimpliciter promiſiſti mihi aliqnid facere, tunc licèt ego non impleam promiſſum,

a Vel promiſſionem] Intellige, niſi primum iuramentum eſſet illicitum, vt in c. tua nos, e. titu. vbi vir, & mulier ſeparati de ꝑ ſe, & iurauerunt nunquam, redite, compelluntur reuerti, niſi ob. ſeruare cõtinentiã promitterẽt.

b Et minore] vt in c. cum contingat, eod. tit. & in aut. ſacramenta puberũ, C. ſi ad uer. vendi.

c D. Ca. intellecto] Vbi rex iurat non alienare bona regni, ſi q. s alenat cum iuramento non reuocandi, non valet iſtud ſecũdũ duplici de cauſa. prima, quia eſt illicitũ, cum ſit cõtrarium primo licito, ſecunda, qa tendit in præiudicium alteriꝰ & ex hoc deciditur, q. ꝙ ſi prælatus iurat nõ alienare bona inconſulto Papa, ꝙ ſi alienat, tenet alienatio, quia tenet actus contra iuramentum, qñ lex aliter non reſiſtit. & hoc tenet Pa. in d. c. i. intellecto, & Arch. in c. ſi a ſede, de præb. li. 6. Intelligitur, quando alienat ex cauſa cum debitis circunſtantijs, & vide ſupra, Iuramentum. 4. §. 2.

d Frangit fidem iuranti] Pone exemplum, obligaui me tibi ſeruire in bello rõne feudi, quod mihi conceſſiſti, certè ſi auſers mihi feudum, nõ teneor, arg. c. 1. de feu. & in ca. potuit, de loca.

ſum, tamen alter tenetur, qa nō promiſiſti mihi ratione promisſionis meę, ſed ſimpliciter, & de ſpecie ad ſpeciem non fit compenſatio, vt no. in ca. 2. de depoſito. hoc tenuit Cy. in d. l. cū proponas; & ſic intellige. c. noli. 22. q. 1. vbi dicit ꝙ hoſti ſeruanda eſt fides,[a] nec obſtat. c. qđ deo patri. 33. q. 5. de voto viri, & mulieris, vbi licèt alter frāgat, alter tñ tenetur ſeruare; quia ibi ſimpliciter quilibet eorū vouit deo, non cōditionaliter, & ei eſt obligatus. Secus, ſi cōditionaliter, ſaltem tacitè; puta, quia ſi de hoc cogitaſſet, non vouiſſet, quia ſic nō tenetur per. ea quę iuramētū. 4. in prin. & Iuramentū. 6. §. 1. in fin.

18 Sed quid ſi ille, cui iuraui, non implet promiſſū ex neceſſitate aliqua, puta qa non pōt? [b] ℞. ꝙ nihilhominus ego nō teneor ad iuramentū factum propter illud, qa videtur tacitè ſub tali conditione iuraſſe; & hoc tenet do. Ant. & Pa. in c. ſicut, el 3. de iure iurā. & placet, licèt alij teneant hoc verum ſolū non teneri, qñ ex negligentia alius nō attēdit, vel ex volūtate.

19 Verum ille, q iurauerat ſeruire [c] ſub certa mercede ſoluēda quolibet mēſe, qui nō potuit implere ſeruitiū propter defectum ſolutionis, puta qa nō potuit ſtare in loco, nunquid poterit agere ꝑ intereſſe ſuo, ex quo p eū non ſtetit? ℞. Albri. in l. ędiles, ff. de ędil. edic. quod ſic, ꝑ hoc bon⁹ tex. in l. ſi in lege. §. colon⁹, & in l. q operas, ff. loca. ſecus, ſi nō impleuit ſeruitiū, cū poſſet; qa nō habebit ſalariū p prędictā. l. ędiles. §. 1. & per l. Iulian⁹, §. offerri, ff. de ac. emp. & vendi.

20 Vtrū iurās, vel promittens non expellere inquilinum, poſſit expellere, ſi nō ſoluit penſionē? ℞. ꝙ ſic, ſecundū Pa. in c. tua nos, de iure iuran. vlti. colum. facit. l. quæro. §. inter locatorem, ff. locati. vbi patet, quòd ſi conductor præterit id, quod tenetur ex natura contractus, non teneri ei locatorem ex promiſſione locationis. Idem dico in patre, qui promiſit non exhæredare filium, intelligitur, niſi crimen ingratitudinis commiſerit. l. quidam cum filium, ff. de verbo. obliga. & generaliter ſecundùm Bartol. in d. §. inter locatorem. Hic. §. facit ad omnes contractus, in quibus aliquid vltro citroque promittitur, vt quilibet non teneatur ſeruare, quod promiſit, ſi per aduerſam partem non ſeruatur id, propter quod ſunt promiſſa. d. §. offerri. Similiter ſi vir iurauit non dimittere vxorem, Intelligitur, niſi faciat contra legem coniugij, vel ſi promiſit dotem, poteſt dimittere, ſi non ſoluit, iuxta not. in capitu. veſtras, de dote poſt diuor. reſt. Itē ſi iuraui te non offendere, intelligitur, niſi cauſam offenſionis commiſeris. l. qui ſeruum, [d] ff. de verborum obliga. Facit quòd notatur in l. cum pater. §. libertis, [e] ff. de lega. 2. & quod not. in d. c. quemadmodum, in glo. in verſic. conditio.

21 XIIII. Quando mandatum legis, vel ſuperioris vult contrarium iuramento, puta iuraui tibi dare. 10. Iudex pręcipit, nè tibi dare debeam ex aliqua legitima cauſa, non teneor, capit. ſignificauit, de cenſi. l. ſi. ff. qui ſatiſ. co. vel de lege, puta fuiſti excōmunicatus poſt iuramentum tibi factum de aliquo tibi dando, non teneor, niſi abſolu aris, de quo tamen dic vt ſupra, Excommunicatio. 8. §. 12. Ideo in omni iuramēto ſubintelligitur, ſaluo iure ſuperiori; idem Panormi. in d. c. quemadmodum. 7. notabili, vel alterius ſecundùm Ioan. And. in d. c. quemadmodum; facit capi. veniens, eod. titulo.

22 XV. Quādo iuramētū ē in ꝑiudiciū alterius,

a Seruanda eſt fides] Tu dic ꝙ ille tex. loqtur, qñ hoſti ad certū actum fuit fides ꝓmiſſa, quæ ſeruāda eſt, ex quo hoſtis interim ſeruat fidē. Nec obſtat ēt. c. Inn. 22. q. 4. vbi fides fuit ſeruata ēt illi, q fraudulenter accepit, qa ali⁹ nil ꝓmiſit, loqtur. n. ibi de Gabaonitis, q fidē acceperūt, & ipſi nihil ꝓmiſerunt, vnde erat eis fides ſeruanda.

b Quia nō pōt.] Pa. alleg. tex. in l. ſi vno. §. itē cū qdā, ff. loca. vide ſ. familia. §. 2.

c Iurauerat ſeruire.] Pone exēplū in doctore, q ꝓmiſit legerē, tūc enim, ſi potuit adimplere, & nō adimpleuit, videt voluiſſe recedere à ꝯctu, nā poterat agere ꝯ cōductorē actione locati, & ſic conſequi ſalarium.

d L qui ſeruum] Per illā. l. formatur talis qō. Pone, feci tecum pacē, & ꝓmiſi non offendere, fuiſti exbannitus, quo caſu poteras īpunè occidi, nunqd ſi offendo te, frāgā pacē? Ille tex. facit qđ nō, iūcta. l. ſi ſeruū, de ver. obl. vide ibi Bar.

e §. libertis] Dicit ibi Bar. per illū tex. Si duo fecerunt pacem, & ꝓmiſerunt illam non rūpere, & ambo ſe percutiunt, nec apparet quis primus, non poſſunt adinuicē ſe accuſare. Secus, ſi vnus, quia alius pōt percutientē accuſare. Et iſte, ſecūdus, q ꝑcutit primū, nō pōt accuſari, ex quo primus pacem non ſeruauit refert &c. ſequitur Pa. in c. quemadmodū. 3. no. eo. ti. vñ Pau. de Ca. in d. l. qui ſeruū, đ verb. ob.

terius, puta canonici iurāt, ꝙ ſi aliquis eorum efficiatur epiſcopus, ſeruabit quędā in prædicium epiſcopalis dignitatis. Nam talis factus epiſcopus non tenetur,[a] vt in c. ſicut eſt noſtris, de iureiu. Idem dic, ſi Cardinales iuraſſent in præiudiciū ſedis apoſtolicæ, ꝙ aſſumptus in Papam non teneretur. Similiter cum vir iurauit non ſtare cum propria vxore. Intellige ꝑꝑ odium quia non tenetur, & etiam propter continentiam. Sed tunc ad requiſitionem vxoris tenetur reddere, ſed nō exigere, quia illud eſt ſolū in præiudicium ſuum,[b] vide quod no. ī c. tua nos, de iurei. in gl. hoc vr̃ tenere [c] Hō. Tancre. & Gof. & Ioa. An. Idē dic, cum quis ꝓmiſit tenere ſecretum, qa qñ eſt alteri nociuum, non tenetur, quin poſſit, & dēat reuelare illis, qui pñt prodeſſe, & non obeſſe. 22. q. 5. hoc videtur ſentire gl. in c. ego, de iureiur. Similiter intelligitur. ꝙ non tenetur reuelare, niſi producatur ī teſtem,[d] quia ſm Inn. in c. qualiter & qñ, el 1. de acc. tenetur dicere, ēt ſi cogitaſſet de hoc, qñ iurauit. Facit c. quia plerique, de offi. or. li. 6. & ca. intimauit, de teſt. & c. olim, de accu. Itē cum quis exigit iuramentū ab aliquo de veritate dicēda. Si talis eſt homo ſerus, de quo præſumitur veriſimiliter, ꝙ procedet nō ſeruato ordinę iuſtitiæ, ſic nō tenetur reuelare quod ſcit etiam ſi poſſet probare. Similiter, & quanuis non ſit crudelis, ſed qui procedet ordine debito, non debet reuelare ei quæ non poteſt probare,[e] ar. c. ſi peccauerit. 2. q. 1. & 2. q. 7. plerū q; ī pri. Hęc Ro. illis tm̄ q pñt prodeſſe, ſed non obeſſe teneretur, ſi iurauit, ar. 22 q. 5. hoc vr̃. Idē dic de eo, q iurauit non præſtare auxiliū tali. Intelligit. ſ. iniuſtè ſm Io. An. alleg. c. petitio, de iu. iu. & c. primū de his q̄ fi. a maio. par. c. & c. grauē, de exceſſib. præl. ēt ſi iuraſſet de iuſto auxilio nō dādo, nō obligat, qa iuramentū nō ligat ad illicita, & cōtra ius, d c. quāto, eo. ti. Idē dic de illo, q poſitus in dignitate, & alienās bona iurat nō reuocare, ꝙ nō tenetur, vt in c. intellecto, eo. ti. qa eſt in ꝑiudiciū alteri⁹. ſ. dignitatis. c. cū ꝯtingat. ī fi. e. ti. c. 2. de pac. li. 6. Et hoc tene, ēt ſi non iuraſſet pri⁹ nō alienare, licèt gl.[f] ſētiat oppoſitū in d. c. intellecto, ꝑ ꝓdicta, & hoc ītelligo in notabili alienatione, ꝑ quā læditur dignitas notabiliter. Sec⁹ eſſet in re modica qa propriū eſt principū donare. c. 1. de dona. & in iuramento facto a ꝓlato de non alienādo, niſi conſulto Papa, non dēt referri ad modicam ꝫ alienationē quia iuramentum nō extend. ſ ad veriſimiliter non cogitata. c. veniēs, e. ſentit Fed. con. 203. aliàs. 4. Sicut recitat Pan. in d. c. intellecto, ideo iuramentum filiorum fa. & minorum, & vxorū, & ſeruorū nō valet in præiudiciū illorū, q eorum

a Factus epiſcopus non tenetur] Imponitur tamen ſibi pœnitentia, licèt non aſtringatur iuramento.

b In præiudicium ſuum] Poſſunt enim ambo coniuges cauſa continentiæ ſeruandæ ſeparare matrimonium quò ad habitationem. Intellige tamē, niſi ſint iuuenes & ſuſpecti de incontinētia, tunc enim iudex debet ex officio ſuo occurrere, & impedire ſeparationem; vt c. vxoratus, & c. cum ſis, de conuer. coniug. vide Pan. in c. veniēs, poſt Ho. de reg.

c Hoc videtur tenere] Refert Panorm. in d. c. tua nos. 2. eo. ti. Ho. tenere cum glo. in verſ. reuertat, ꝙ mulier in caſu illi⁹; c. poteſt reuerti ad maritum propria autoritate, & nō debet expectare ſuperioris autoritatem. Sed dicit idem Pan. Tā. & Goſ. contra tenere, ſed Io. Andr. vult opinionem Tan. poſſe procedere, quando eſſet dubium, an ꝓpter incontinentiam & ad laſciuiam ſe abiuraſſent, quia ſi propter hanc cām, & eſſent certū, tunc quia iuramētum fuiſſet temerariū teneretur ad virum redire non expectata autoritate ſuperioris ſi verò eſſet certū, ꝙ propter continentiam ſe alienaſſet, magis ꝓcedere opin. Tā. & Goſ hæc Pan.

d Niſi producatur in teſtem] Vide ſupra Confeſſio, vlt. §. 21. & q̄ ibi notaui, & vide gloſ. ibi in d. c. ego, quæ dicit, Licèt Epiſcopus ille iurauerit nō pandere conſilium papæ, intelligitur de conſilio honeſto, ſecus de conſilio inhoneſto, ex quo no. etiam papam poſſe peccare ex fragilitate humana. 2. qō. 7. Nos ſi competenter. Imo poteſt eſſe hæreticus. ca. ſi papa. 40. di. Et ibi ait Pa. no. glo. ſing. Malum conſilium non tenetur prælatus, ſeu vaſallus celare. Ita ꝙ iuramētū ad hunc caſum non extenditur facit c. 1. e. ti. lib. 6. poteſt enim reuelare ei, qui pt prodeſſe &c. ſ ſacerdoti, vt oret pro eo &c vide glo ſingu iuncto tex. in ver. a contagione, in c. ner ui. 3. di.

e Quæ non pōt probare] De his duobus caſibus, vide ſ. fam. §. 8.

f Licet glo.] Prima circa principium, dū arguit vltimū iuramentum de nō reuocando eſſe illicitum, quia cōtra, primo licito &c. Sed contrarium eſt verum, ſ ēt ſi non iuraſſet ſm Pa. in d. c. intellecto, quia iurm̄ đ non reuocando eſt contra ius cōmune, qa in præiudiciū dignitatis, ergo non ſeruandum.

g Referri ad modicā] Pa in c. cū ſuper, circa medium de reb. ec. non alie. & tenet In. & Anc. ibi. facit, ꝙ vult Ang. in. §. hoc āt, in fi. in aut. de alie. &

rum curam habẽt, & ideo poſſunt ea irritare, ſicut & vota ſecundùm Nic. de Li. ſuper. ca. 30. numeri. Secus in alijs, puta voto caſtitatis, ſicut de voto habes infra, Votum. 2.

23 XVI. Qñ iuramentum eſt contra legem poſitiuã, vel ſtatutũ, & licèt fuerint multæ opi. vt recitat Pa. in c. cum contingat, de iurei. tamẽ iſtud mihi videtur verius dicendum circa iſtud, qđ aut lex poſitiua, ſeu ſtatutum aliquid prohibet ꝑꝑ bonos mores conſeruãdos, & contra hanc non valet [a] iuramentum, vt in regula, nõ eſt obligatoriũ, [b] de re. iu. li. 6. Exemplũ in muliere, quæ viuente viro dedit fidem adultero de ꝯhendo poſt mortẽ ſui viri cũ eo, nõ valet. Et intelligo de bonis moribus naturalib. qa ſic lex eſt indiſpenſabilis & inuariabilis. 5. di. in princi. & 8. di. quæ contra bonos. Secus in bonis moribus ciuilibus, quia iuramẽtũ contra ipſos valet. c. ſignificante, de pigno. vbi valet iurm cõtra pactum legis cõmiſſoriæ. [c] Aut lex ſeu ſtatutũ fundat̃ ſuper bono publico principaliter, & ſic non tenet iurm factum ꝯ, quia pactis, vel iuramentis priuatorũ ius publicũ remitti nõ põt. [d] ad hoc l. ius publicũ, ff. de pec. Aut lex ſeu ſtatutũ non eſt fundatum in bonis morib. naturalib. nec ſuper bono publico principaliter, ſed in odiũ aliquorũ, & ſic tenet iurm, qñ põt ſine diſpẽdio ſalutis ĩplere, licèt nõ ſine diſpẽdio [e] rerũ tpaliũ; vt in d. c. ſignificãte, & in c. debitores, de iurei. Item dicendũ, qñ lex principaliter eſt fundata ſup fauore priuato, licèt ꝯſequenter & ſecũdariò ſup publica vtilitate, ꝙ iurm ligat. Et iſte ẽ casꝰ ꝓpriè. c. 1. de pa. li. 6. & hoc, qñ nõ ꝯtinet aliquã turpitudinẽ ꝯtra bonos mores naturales nec ex parte iurãtis, nec ex parte materiæ, ſup qua ꝑſtat̃, nec ꝯ bonũ publicũ principal̃r & rõ, quare tenet iurm in iſtis duob. caſib. eſt, qa iurando nõ peccauit, qa talis lex potius ẽ priuilegiatiua, q̃ ꝓceptiua, & iõ eius ꝯriũ nõ eſt in diſpẽdiũ ſalutis æternæ, ſed ſolũ rerũ tpalium, [f] aut

emphi. Vnde ſumitur auten. hoc ius porrectum, C. de ſacr. ſan. eccl. & 22. q. 2. non procedit in prælato alienante rem paruam, per tex. in c. terrulas. 12. q. 2. Et per hoc limitatur. c. 1. qui feu. da non po. vbi eſt tex. a contrario ſenſu, ꝙ prælatus eccleſiæ nõ poteſt res eccleſiæ infeudare de nouo qñ non eſt antiqua conſuetudo infeudandi. Fallit, qñ eſſet res eccleſiæ parua, puta vineola, vel prędiolum, quia poſſet ĩfeudari, vel in emphiteuſim concedi.

a Contra hãc nõ valet] Exemplũ in pacto futuræ ſucceſſionis, per quod inducitur votum captandę mortis, vt l fi. C. de pac. Itẽ in pacto, per quod aufertur libera teſtamenti factio, vt l. ſtipulatio hoc modo, ff. de ver. ob. Itẽ in pacto, per quod aufert libertas matrimonij, vt l. Titia, ff. de ver. ob. Idem de qualibet conuentione turpi, vt l. generaliter, & l. ſi plagij, ff. de ver. ob. Item fauore publicę vtilitatis. Pone exemplũ, quando venduntur res quæ ſunt affixę ædibus, qa non confirmatur venditio iuramẽto, quia eſt prohibita, vt l. cætera. ff. de le. 1. l. ſenatus. ff. de contrahen. emp. Idem in pacto, quo prorogatur inſtãtia litis. de quo vide per Bar. in l ſi quis pro eo, ff. de fideiu. vbi ponit caſus, in quib. iuramentũ non valet, de l poſitiua pone exemplũ in mulierib. quę nõ pñt alienare res dotales, aut. ſiue a me, C. ad Velle.

b Non obligatorium] Pone exemplum in eo, q paciſcitur ſe dolo aliquo nolle teneri, vt c. contractus, de re. iu. in 6. vel pone exemplum in iurante patrem occidere, 22. q. 4. per totum, & rõ eſt, quia æquitas naturalis eſt indiſpenſabilis, ſuper qua lex eſt fundata, ideo perſona priuata non poteſt ipſam mutare.

c Legis commiſſoriæ] Licèt illud pactum ſit contra legem & bonos mores, iuramentum tamen tenet, ratio eſt, quia ęquitas ciuilis eſt variabilis, capitulo non debet, de conſan. & affin. quomodo vna lex per aliam abrogatur, Vide in l. omnes populi, ff. de iuſti. & iure.

d Remitti non poteſt] Pone exemplum in eo, qui fecit pactum non exequi nũciationem noui operis publici, vt in l. iuriſgentium. §. ſi paciſcar. ff. de pac. Itẽ ſi debitori creditor fecit pactum, vt non poſſit conueniri de ſoluendo cenſu publico, de pignore &c. Nam non valet, quin fiſcus poſſit agere contra poſſidentem, vt l. inter debitorem, ff. de pac. & rõ ē, quia quis nõ poteſt renunciare, ei, quod ꝓ ſe nõ ẽ introductum, vt in capitulo ad apoſtolicam, de regula.

e Licèt non ſine diſpendio] Nota tamen, quod iſtud tale iuramẽtum non firmat cõtractum, nam taliter iurans habet omnia remedia competentia ei, qui iurat ſoluere vſuram. Poteſt enim a principio ante, quã ſoluat, petere abſolutionem a iuramento, vt in capitulo. 1. eod. titul. vel poteſt ſolutionem repetere, vt d. capitulo debitores, vide Panormitan. in d. c. cum contingat.

f Sed ſolùm rerum temporalium] Nam lex priuata ſeu publica poſitiua non poteſt impedire, quo minus quis ſe obliget deo, nam iuramentum principaliter dirigitur in deum, & deus præcipit dicẽ. redde deo iuramẽta tua. d. c. & ſi Chriſtus. poteſt enim lex impedire obligationem quærendam homini ad cõmodum ſubiectorum l. cum lex, ff. de fideiuſ. ſed nõ obligationem quærendam deo, cum lex ſubijciatur deo. 14. q. 3. ca. ſi habes. Quinimo nec hoc poſſet lex canonica, vt in capitu. apoſtolicam, de reg. vbi tenet profeſſio ante annum factam, licèt lex interdicat, nè fiat.

Quia

ſi peccauit traſgrediendo, tamen poteſt ſeruare ſine peccato; & ideo tenet iuramentum. c. & ſi Chriſtus, de iureiur. iuncto. §. illicitum. 22. q. 4. Secus autem eſſet, quãdo eſt contra bonos mores naturales, vel contra ius publicum principaliter, quia ſine peccato ſeruari non poteſt.

24 Vtrum talis contractus factus cõtra legem, vel ſtatutum principaliter fundatum ſuper fauore, vel odio priuato, ita firmetur iuramento, quod etiam hæredes [a] obligẽtur? Rx. ſm Pa. in d. c. cum contingat, ꝙ communis opin. eſt ꝙ ſic, quia iuramentum confirmatoriũ validat actum inualidum, & ex eo oritur actio, [b] vt in auten. ſacramẽta puberũ, C. ſi aduerſ. vendi. limita, niſi dolo, vi, vel metu ſit iuramẽtum extortum, vt in ca. cum contingat, eo. tit. & c. licet, eo. tit. lib. 6. & in c. 2. de pac. lib. 6. & d. auth. ſacramenta puberum. Secus eſſet in iuramento introductorio [c] obligationis, puta, iuro tibi dare centum nulla cã præcedente, quia iſte non eſt modus inducendæ obligationis niſi in liberto, vt in l. vt iuriſiurandi, in princi. ff. de ope. li. & l. fi. ff. de libe. cã, & ibi Guiliel. de Cu. & Bar. in l iuſiurandum, in princ. la. 2. ff. de iureiur. & ideo non ligaret hæredes de iure ciuili, ſed de iure canonico, ſi fuit in culpa [d] non implendi, & iuramentum erat ſimplex, puta iurauit dare. 10.

a Quia etiam hæredes] Idem tenet Car. in d. c. cum contingat. ratio eſt, quia dato ꝙ iuramentum non tranſeat ad hæredes, cum ſit perſonale. c. veritatis, de iureiur. ita ꝙ eos non obliget ad periuriũ, tamen contractus extenditur ad hęredes, cum ſit iuramento functus. d. aut. au. ſacramẽta puberum. Idem tenet Bart. in d. l. ſi quis ꝓ eo. 3. mẽbro principali. Pau. de Caſ. in dicta aut. ſacramenta, & in l. pactũ, C. de coll. Imol. in l. qui ſuperſtitis, ff. de acquirẽ. hæred. vnde non poſſunt cõtrauenire. Addit Pan. vbi ſupra ſecꝰ eſſet, quãdo lex inhibet cõtractum odio creditoris, vt in c. ſignificantẽ, de pign. quia tunc in odiũ ipſius ſtandum eſt diſpoſitioni. c. 1. & c. debitores, e. ti. Quicquid dixerit Fed con. 271. Nam ex quo sũt vſuræ ſolutæ, qa eſt ſatisfactũ deo cui iuratum eſt, non eſt ita firmatus contractus vſurarius, quin vſuræ poſſint rep.

b Et ex eo oritur actio] Sed quæritur, nunquid ſublato iuramento per abſolutionem remaneat actꝰ validus, ita quod ei contrauenire non poſſit? Reſpond. Sic diſtingue. Aut actus ſuſtinebatur ſolo iuramẽto, & tunc eo ſublato tollitur etiam contractus, dummodo legitimè tollatur. Exemplum in l. Stichum. §. naturalis, ff. de ſol. Aut ſuſtinebatur contractus etiã alio iure, tunc ſublato eo datur facultas interpellandi aliud remediũ prius competens. Exemplum. in l. 2. C. de reſcin. ven.

c Introductorio] Bar. in l. iuſiurandum, la 2. in prin. ff de iureiu. & in l. vt iuriſiurandi, in princ. ff. de operi. lib. & in l. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſſo. no. triplex eſſe iuramentum. Vnum litis deciſorium, quod ſcilicet in lite præſtatur in ſupplementum probationis. Et ex hoc oritur actio etiam de iure canonico. l. auctori, C. de iureiurand. & l. ſi duo, ff. eodem. Aliud eſt confirmatorium, quia ſcilicet contractum cõſirmat aliàs inhibitum, vt in caſu capit. 2. de pac. lib. 6. Vel etiam quando præſtatur ſuper contractu a iure permiſſo, & tunc oritur actio ex eo, quia confirmatur contractus, vt aut. ſacramenta puberum, C. ſi aduer. vend. Vel ſecundùm Panormi. in c. cum veniſſent, de conſtitu. non propriè oritur actio ex iuramento, ſed potius ex contractu. Sed notabilis pro lucitur effectus, quia accumulatur forus foro, ita, quod in electione actoris eſt conuenire reum non ſolùm in foro ciuili, ſed etiam eccleſiaſtico, vt in capitu. cum C. laicus, de fo. compe. lib. 6. Tertium eſt iuramentum obligationis introductorium, hoc eſt, quod ex eo poſſit agi. Et tunc dicunt legiſtæ communiter ꝙ ex eo non orit̃ actio, ꝙ in exemplo poſito hic, alleg. l. ſi quis pro eo, de fideiuſ. vbi Bar. Niſi in caſu d. l. vt iuriſiurandi, & l. fi. De iure verò canonico ſecꝰ ſm Bart. in d. l. ſi quis pro eo. In. aũt in d. c. cũ veniſſent, & in ca. nouit, de iudi tenuit non oriri actionem. Sed agitur officio iudicis ratione pacti. Quod tamen nõ eſt verum, vt patet infra, Pactũ. §. 5. & quod ibi ſcripſi. Quia ſi ex nudo pacto oritur actio de iure canonico, fortiꝰ ex iuramẽto, putat tamen Pa. varijs modis poſſe agi ex iuramẽto. Primò per viam denunciationis, vt in d. c. nouit. Secũdò ſi manu regia petat̃ iuramenti obſeruatio, ex quo papa mandat ſeruari, imo Deus in capitu. & ſi Chriſtus, de iureiurand. Dato ergo, quòd ius ciuile non det actionem ſpecificam, poterit tamen a miniſtro eius peti, vt iuramentum faciat ſeruare, argumen. no. in c. quę in eccleſiarum, de conſtitu. Tertiò poterit agi per viam cuiuſdam intimationis, in quo non erit neceſſaria denũciatio, ſed ſolùm intimabitur eccleſiaſtico iudici iurantẽ in peccato ſtare, Iuxta not. per Panormit. in c. 1. de iureiurand. Quartò agi poterit cõdictione ex lege, hoc patet per l. legitima, ff. de pac. vbi probatur ex conuentione legitima agi poſſe, quæ a lege approbatur. Sed iuramentum approbatur a iure canonico, imo a lege diuina, igitur agetur, facit. l. ſtatuas. ff. de acquirend. rerum domin. Et not. gloſſ. in capitul. ſi canonici, de officio ordin. libr. 6. in verſicul. reſtituerunt.

d Si fuit in culpa] Tangitur hic ſubtiliter ex iuramento ſimpliciter facto oriri obligationem naturalem, quod dicit verum Bart. in d. l. ſi quis pro eo, ſi pactum nudum præceſſit aliter non. Vnde etiam de iure ciuili non oritur actio, vt in leg. iuriſgentium. §. ſed cum nulla, ff. de pact. Tu vide Anton. in d. capitul. cum contingat, de iureiurand. quem refert, & ſequitur Panor. in c. cum veniſſent, de iuſtit. Vbi dicit, Vbicunque præcedit obligatio naturalis iuramentum, tunc datur etiam de iure ciuili. Et probatur, quia vbi libertus iurat ſe præſtaturum operas

domino

domino manumiſſuro obligatur, ita, vt oriatur actio, vt iuriſiurandi, in prin. ff. de oper. li. & l. fin. ff. de lib. cauſa. Sed non eſt hoc ex alio, niſi quia præceſſit obligatio naturalis, quia libertus propter beneficium receptum obligatur patrono naturaliter, vt in c. cum in officijs, de teſta. & l. ſed ſi lege. §. conſuluit, ff. de pet. hære. ergo idem erit in omni caſu, quando præcedit obligatio naturalis, puta nudum pactum, pro quo facit. c. per tuas, de arb. vbi agitur ex cõpromiſſo iurato. Et facit l. 1. ff. de conſtit. pecu. vbi agitur ex conſtituto cõtractu obligatione naturali præcedente. cũ ergo de iure canonico oriat̃ obligatio naturalis, & actio ex pacto nudo fortius orietur ex iuramento, & ſic iurans tenebitur.

pœnituit de peccatis [a] ſuis credo, ꝙ teneatur p id qđ dixi ſupra, Hæres. §. 5.

25 Sed quid ſi in prædicta lege, vel ſtatuto fundato ſuper bono priuato, [b] vel odio dicatur non valere contractum, nunquid valebit, ſi iuramentum interponat̃? ℞. ꝙ ſic, facit quod no. Inno. in c. 2. de regula. vbi dicit, ꝙ in iſtis ſpiritualibus ius naturale præfertur iuri poſitiuo.

26 Quid ſi addatur ſtatuto, ꝙ ſi ſeruata non fuit ſolennitas debita, præſumit dolũ, vel aliam illicitam cãm? Reſpond. quod ſi conſtat ꝯtractum eſſe verum, & non ficticiũ, aut doloſum, quò ad ipſum minorem, & huiuſmodi, pro quo fit, ſic iuramentum ligat tam in foro animæ, vbi creditur pro ſe, & contra ſe, vt in c. ſignificaſti, el. 1. de homi. & not. in gl. fi. in Cle. 1. de pœnit. quàm etiam in foro contentioſo, quia ceſſat ratio ſtatuti. [c] Si verò fuerit dol⁹, vel fraus, tunc ſi ſtatuto ſuberat cauſa pręſumẽdi dolũ, vt quia communiter in loco decipiebãtur doloſè minores, tunc ſaluabitur opi. Bal. [d] & Barto. & aliorum, qui tenent iuramentũ non valere, quia non tollit præſumptionem ſtatuti legitimè inductam, ſecus eſſet, ſi ſtatuto non ſuberat cã præſumendi fraudem, quia tũc ligat [e] iuramentum.

27 Sed quæro, epiſcopus ſtatuit, quòd quilibet clericus abſens reuertatur infra certum diem ſub pœna excommunicationis, clericus de licentia epiſcopi iuerat ad ſtudium, & iurauerat creditori ſuo non recèdere ante eius ſolutionẽ, quærit̃, an obliget iura-

vendi. Nec facienda eſt vis. Verum lex, vel ſtatutum dirigat verba prohibitiua ad rem, vel ad perſonam, prout facit Bartol. in l. ſi quis pro eo, ff. de fideiu. qa reprobatur communiter a canoniſtis in dicto capitulo cum contingat, & latè refert ibi Panorm. in 6. co. licèt ergo ciuilis lex poſſit inualidare contractum, non tñ ipſum iuramẽtum ex quo non eſt ſup re turpi, qa hoc eſt de foro eccleſiaſtico, nõ ſœculari, in c. nouit, de iudici. ad hoc facit qđ dicit Io. An. in c. ſtatutum, de hære. li. 6. vbi dicit nõ valere ſtatutum imponens pœnã contrahenti matrimoniũ, vide Pa. vbi ſupra.

a Pęnituit đ peccatis] Puto iſtũ eſſe ſenſum, ꝙ ex quo iurãs dare. 10. fortè videbat ſe compelli non poſſe de iure ciuili, tamen dum aduertit ad peccatum ſuum, quod committit de iure canonico, cui contrauenit non obſeruando iuramentum, tunc putabit ſe poſſe conſtringi de iure canonico, & ſic acquieſcet actori, & debitum ſoluet.

b Super bono priuato] Panormitanus mouet hanc quæſtionem in d. capitul. cum contingat. 10. colum. verſi. nunc ad prædicta, vbi latè, & datur exemplum vt quia lex ſeu ſtatutum, quod irritat contractum minoris, irritet etiam iuramentum, quando not. ſuper odio. Dic lex prohibet filiumfami. accipere mutuo, vt quia ſi dicat ſtatutum, nolumus valere etiã iuramentum, ſi ſuper illo mutuo à filiofamil. eſſet iuratum. Et dicit Panormitan. Aut ſtatutum annullat contractum ſine certa ſolennitate factũ, & etiam iuramentum ſine aliqua fraudis aut doli præſumptione, & tunc omnino ſeruandum eſt iuramentum, quia ex quo ſtatutum ſiue lex euacuauit cõtractum in fauorem iurantis, meritò iurans potuit illi renũciare interpoſito iuramento, vt not. in l. ſi quis in cõſcribendo. C. de pactis, & ſic eſt ſeruandum iuramentum, vt in cap. licèt, eodem titu. lib. 6. & in cap 2. de pac. lib. 6. & in aut. ſacramenta puberum, C. ſi aduer.

c Quia ceſſat rõ ſtatuti] facit qđ dicit Inn. ſingulariter in c. quia. plerique, de immu. ec. Si ſententia trãſiuit in rẽ iudicatã, & poſt conſtat de iniquitate per cõfeſſionem partis, pro qua lata fuit, qa debet reuocari, quia ceſſat ratio iuſtitiæ, vide pleniſſimè Panormitan. in d. ca. cum contingat, in capitu. cum inter, de re iudi. vbi de hoc dicto Innoc.

d Saluabitur opinio Bald.] In auth. ſacramenta puberum, C. ſi aduer. ven. Nam eo quia ſæpe fingebantur contra minores contractus obligatorij arguẽdo a communiter accidentibus, vt in c. 1. d. Cle. non reſ. ſtatutum introducit quandam ſolennitatem, qua non obſeruata præſumit doloſum, ſiue ſimulatũ contractum. Et tunc ſi conſtat in foro animæ contractũ minoris fortè verum & non fictum, aut doloſum, putat Panorm. in d. capit. cum contingat, vbi plenè minorem aſtrictum ad obſeruantiam iuramenti, quia in foro animę creditur conſitenti in præiudicium ſuum, capitul. ſignificaſti, de homi. cum alijs allegatis in tex.

e Quia tunc ligat] Et ratio eſt, quia non apparente cauſa vrgenti non debet nec poteſt impediri obligatio quærendo deo, ar. ca. ſunt quidam. 55. q. 1. cum ſi. &c. Si autem ſubeſt cauſa, ſecus, pro quo vide text. no. in l fin. C. de non nu pecu. Vbi dato ꝙ interponatur iuramentum de non opponenda exceptione nõ numeratę pecu. tamen illud iuramentum reſtringitur ad limites iuris, &c.

Simulato

mentum, vel præceptũ pręlati, ſeu legis, & videtur ꝙ iuramẽtum ſit nullum, qa contra obedientiam ſupioris non pt ſeruari ſine interitu ſalutis. d. c. cũ ꝯtingat, & c. 2. de pa. li. 6. ſed Pan in c. veniẽtes, de iureiu. dicit (& eſt dictũ Io. An. in Mercurialib. in regula, ſin malis pmiſſis, li. 6.) ꝙ ex quo cũ licentia epi fuit in ſtudio, & pro neceſſitate ſtudij ꝯxit debitũ, vr̃ ſe obligaſſe cum licentia epi, quia vno conceſſo conceduñt oĩa, ſine qb. illud non hẽt effectũ c. pręterea, & c. prudentiã, de of. dele. & l. ad rem mobilẽ, & l. ad legatum, ff. de pcu. & ſic non dẽt recedere, ſed ſeruare iuramẽtum ſecus, ſi ſine licẽtia Epi, vel nõ p neceſſitate ſtudij, ſed p laſciuia, quia tunc iuramentũ non valet ꝯ obediẽtiã ſuperioris. Idẽ dico in patre reuocante filiũ, q pdicto modo iurauerat, & idẽ de quolibet ſubdito, & facit p mercatorib⁹, qui ꝯtra prohibitionẽ ſuorũ dñorũ vadunt ad certa loca prohibita, ſm ꝙ prohibere pñt, vt in l. fi. & qđ ibi not. ff. de decr. ab. or. faci. & l. mercato. C. de commer. & mer. & l. relegatorũ, ff. de interd. & re. & ꝙ ibi no. qa nõ poterũt ſe obligare ad iſti ſtã dum, niſi ſuperiores tacitè vel expreſsè conſentiant.

28 XVII. Non obligat iuramentũ, quando iuramentum ponitur ſuper contractu ſimulato [a] ſed diſtingue ſecundũ Pa. in d. c. cum cõtingat, ꝙ aut ſimulatio ẽ de cõſenſu vtriuſque partis tã ſuper contractu, quàm ſup iuramento, & tunc ſi ex iuſta cauſa, puta iuſto timore, vel quia indigebat mutuo, concepit pignus in forma venditionis, vt creditor lucraret̃ fructus, & ſic non obligat iuramentum, qa deficit conſenſus, & fuit iuſta cauſa ſimulandi, ad hoc, c. 1. quod metus cauſa, & l. fi. C. de non num. pec. Si verò ex iniuſta cauſa fit, puta cauſa fraudãdi gabellas, [b] vel aliter ad deceptionem proximi ſimulauit vnũ contractum eſſe alium, & iurauit ſingula contenta in inſtrumento vera, tunc eo ipſo eſt periurus, quia ſimulatio intentionis ex iniuſta cauſa non excuſat, vt no. in c. interrogaſti. 27. di. ſicut ille, qui prece, vel pretio depoſuit falſum, c. 1. de crim. fal. & volens contrauenire non debet audiri, [c] ſed ſi iuraſſet ſolùm non contrauenire illi contractui, quem ſimulabat in deceptionem proximi, licèt grauiter peccauerit iurando in damnũ proximi tñ non obligat̃, qa defuit conſenſus [d] vnde reſpectu Dei non exigitur abſolutio a iuramento, ar. ca. tua, de ſpon. ſed in foro contentioſo compellit̃ obſeruare, nec auditur volẽs allegare turpitudinem ſuam, & hoc verum, inquantũ eſt ſolùm in præiuditium ſuum, & non imminet periculum animę. Aut ſimulatio ſolùm erat ſuper contractu ex parte vtriuſque, ſed iuramentum interuenit, nè agat contra tacitè, vel expreſsè, & hoc, nè cõtractus fœneratitius detegeretur. (Exemplũ, pignorauit res quis, & tamen ſimulauit vẽdere, vt mutuans faciat fructus ſuos, iurauit non detegere pignoratitiũ cõtractum, ſed ſeruare) & tunc iuramentum obligat, & perinde ẽ, ac ſi iuraſſet ſoluere vſuras, [e] facit quod no. Ci. in l. ſi ex cautione, C. de non nu. pe. vbi ꝯcludit, ꝙ iurãs nõ opponere exceptionẽ de non nu. pe. obligat̃, licèt ſimplex renũtiatio [f] non valeret, in foro tñ

a Simulato] Pone exemplũ, ego indigeo mutuo, tu vis pignus, facimus inſtrumentum, vt ſit venditum pign⁹, & hoc ſolùm, vt poſſes lucrari fructus, & ego hac de cauſa ſolũ feci inſtrumentum vẽditionis, oportet vtrũque ſimulare.

b Cauſa fraudãdi gabellas] Puta vẽdidi tibi, & ſimulaui donat̃.

c Non debet audiri] Quia allegãs turpitudinẽ ſuam audiri non debet, maxĩmè ĩ eluſionem rerũ ſpiritualium, de conce. pręben. c. cũ ſuper, &c. inter dilectos, de donatio.

d Quia defuit cõſenſus] Quia intentionem ſe obligãdi modo habuit, & ſic nõ incidit ĩ periuriũ, peccat tamen, qa aſſumit nomen Dei in vanum, maximè ad proximi đceptionẽ.

e Soluere vſuras] Tunc non licet cõtrauenire, niſi prius petita abſolutione, vt in ca. debitores, e. ti. Sed quando ſumus in dubio, quia conſtat de ſimulatione contractus, non tamen cõſtat de ſimulatione iuramenti, Et dicitur in foro contẽtioſo iuramẽtum ligare, quia debemus pręſumere, ꝙ noluerit abuti iuramento, ca. eſtote, de reg. iu. Item iuramentũ habet clauſulã, ſi non valet, quod ago, vt ago &c. ca. ad noſtram, el 2. e. ti. igitur &c. Ergo in propoſito, ſi iuramẽtum nõ obligat ad talem obſeruantiã contractus ſimulati propter contradictionẽ, quæ inde oritur, obligat ſaltem quò ad obſeruãtiam apparentis contractus, & maximè quia hoc tenere tutius eſt, & veriſimilius &c. Intellige tñ, qñ eſt iuſta cauſa, & non ad decipiendũ tertiũ facta fuit ſimulatio, aliàs ſecus. Idẽ, niſi aliæ circunſtantiæ ſuaderẽt oppoſitum.

f Licèt ſimplex renuntiatio] Secundũ Bal. in d. l. ſi ex cautione, niſi eſſet facta ex interuallo. Nam ſi a principio, ex quo literarũ obligatio nõ eſt efficax, ergo renuntiatio nõ põt eã facere efficacem.

animæ

animæ, ſi non habuit intentionem obligandi ſe, nõ tenetur, vt dixi ſupra. Aut ſimulatio eſt de vno ɔtractu ad alium contractum, qui non poteſt ſeruari ſine peccato, vt contractus ſimoniacus, licèt concipiatur ſub alio contractu, quia tũc iurans ſcienter peccat mortaliter, & tenetur nõ ſeruare. 22.q.4.per totũ. Aut ſimulatio fuit ex parte iurãtis tantum ſuper ɔtractu ſolũ ab eo ſimulato, vt qa aliud gerebat in corde, aliud in verbis, vel vſus eſt verbis duplicibus callidè iurãdo, & tunc ſm Pa.in d.c.cum contingat, intelligitur ſecundũ intentionem recipientis, & ſic Deus videbitur recipere. 22.q.5.quacunque, & §. ex his omnibus, & ſic ligat iuramentum ſecundùm diſtinctionem, de qua ſupra, Iuramentum.4. in prin.

29 Sed qd' remedium erit, quando iuramentum interuenit, nè in contractu ſimulato vſuræ petantur, ex quo iurauit non agere cõtra tacitè, vel expreſsè? ℞. ꝙ ad verba iuramenti eſt recurrendum, ꝙ ſi verba excludunt actum, & exceptionẽ tacitè, vel expreſsè, tunc denuntiet eccleſiæ, quæ poterit eũ abſoluere. d.c.quemadmodum, ꝙ ſi iurauit non denuntiare, non valet iuramentum, vt dictum eſt, intelligo, quando principaliter facit ex zelo ſalatis proximi, licèt ſecundariò propter ſuam vtilitatem, quia ſi principaliter faceret propter ſuam vtilitatem, non credo tutus ſit in cõſcientia, ex quo iurauit non denuntiare, & ſic intelligo, & limito.c.1.debitores, de iureiurando.[a]

30 Decimooctauò nõ obligat iuramentũ rõne impoſſibilitatis, vel neceſſitatis, aut magnæ difficultatis poſt venientis.[b] Nam de impoſſibilitate[c] dr̃, impoſſibiliũ nulla eſt obligatio.ff.de re. iu.de neceſſitate, & magna difficultate dicunt doc.in c.querelã, de iureiu. & in ca.breui, eo.ꝙ excuſat a periurio, ratio, quia deus reſpicit animum non manũ.13.q.5.ſi quid inueniſti, & facit l.ſi.ff.qui ſatiſd.cog.vnde dicit Innoc.in c.venerabilem, de elec.in fi.ꝙ vrgente neceſſitate poteſt quis propria autoritate frangere iuramentum, ſi non poteſt haberi ſuperior, a quo petatur abſolutio.11.q.3.anteceſſor.

31 Sed qd ſi tpe iuramẽti credebat ſe non poſſe implere, vel non habebat probabilẽ cãm credẽdi, ꝙ poſſet facere? ℞. Ho. ꝙ peccauit mortaliter iurando, quia defuit in.1. veritas, in.2.iudicium, & ſic eſt periurus, ſecus, ſi probabiliter credidit poſſe facere.

32 Decimononò non eſt obligatoriũ iuramentũ, qñ qs non habuit aĩum obligandi, ſe cum iurauit, puta quis ex dolo induct9 iurauit, qd' oĩno nõ iuraſſet, niſi dolus fuiſſet, ẽt ſi dolus venit reipſa,[d] quia nõ tenet, facit.l.fratres, ff.de pact.& l.ſi ſoror, C.de colla.& Fed.con.195.vbi determinat filiã minorẽ ſeductam a fratribus, quæ renũciauit bonis paternis, credens, ꝙ non valeant multò plus, q̃ dos ſua, ꝙ non valet, qñ multò plus valent, quia vbi dolus eſt, ibi excluditur voluntas.l.1.ff.de dolo.tenet.S. Bon. vbi ſupra, q.3.ar.1.ꝙ vniuerſaliter non obligat iuramentum, ſi animum obligandi nõ habuit, debet tamen idẽnitate proximi, ſatiſfacere, ſi doloſè decepit eum ſecundùm Ri.eadem.di.ar.1.q.1.& an peccet mortaliter iurando, dic vt ſupra. §.9. facit.c.veniens, eo.& c.Quintauallis, ibid.

33 Vigeſimò non obligat, qñ iuramẽtum commutatur in melius, vt in ca. peruenit, el.2, de iureiu.ſed hoc habet duas limitationes. Primã, ꝙ hoc eſt verũ, qñ vtrunque nõ poteſt impleri, ſm d. Ant.in d.c.ꝑuenit. Nam tunc, qñ iuramentũ eſt impeditiuum vel turbatiuum maioris boni, licèt ſit tutũ habere licentiam a ſuperiore, tamen non eſt neceſſaria, quia poteſt contrauenire[e] iuramento, allegat, c.cõmiſſum,[f] de ſpon. & c.licet, de regula, allego.capitu.ſcripturæ, de voto, vbi hoc tenet Innocent. apertè.

a De iureiurãn.] De materia huius.§. habes latè per Pa.in c.1.eo.ti.vbi ponit multa remedia.

b Poſt veniẽtis] Pro hoc text. & quod ibi notat Pan.in ca.ſignificante, de pig.

c De impoſſibilitate] Multa habes infra. Pœna. §.13.& Pan.in c. in breui, eo.ti.

b Reipſa] Venit dolus, quando fuit deceptio in contractu reſpectu ꝑtij, nec partes ſciunt iuſtum pretium, vide ſupra, Dolus.§.9. ante fin.

e Quia poteſt cõtrauenire] Exemplum, quis iurauit vno anno ſeruir̃ hoſpitali, ſed poſt iuramẽtum vult religionem ingredi, & tunc poteſt, vt hic dr̃, facit tex.in c.qui bona.17.q.1.

f Allegat.c.commiſſum] Iſte tex. non probat intẽtionem d. Ant.ſecundùm Pan. in d.c. peruenit, qa in d.ca.commiſſum, fuit aditus ſuperior, & conſultum fuit, Vt iuramentũ adimpleat, & ca.licet, facit ad oppoſitum, quia & ſi qs vult ingredi religionem arctiorẽ debet prius licẽtiam petere.

te.[a] facit gl.in c.monachũ.20.q.4.& 33.q.5. noluit.ſecus eſſet, ſi bonum iuratum non eſſet impeditiuum maioris boni, ſed vtrũque poſſet fieri, quia ſine autoritate ſuperioris non poſſet cõtrauenire iuramento, licèt epiſcopus poſſet diſpẽſare, vt contrauen iat ratione maioris boni ſecundùm Inn. in c.debitores, eo. ti. Similiter dic, ſi eſſet dubium, an eſſet maius bonum, neceſſariò requiri diſpenſationẽ epiſcopi.ar.c.1.de voto. ſecunda limitatio eſt, ꝙ vera eſt dicta regula, qñ iuramẽtum non concernit propriã vtilitatẽ alicuius, quia ſi cõcerneret, non eſſet vera, ẽt ſi vnum ſit totaliter impeditiuum alterius, nec prodeſt in hoc autoritas ſupioris. Facit qd' no.in c.quãto, eo.ti.& in c.cum inter.P.de renun.& Io.An. in Mercuria lib9, in regula, in malis, de reg.iu.li.6.Nam debitor, q iurauit vnam rem dare, nõ põt dare meliorẽ aliã ꝓ illa inuito creditore. l. 2.§.1. ff.ſi cer.pe.& inſt.quib.mo.tol.obli.in prin.niſi velit in propriam religionis obſeruantiã cõmutare, & vnũ eſt ĩpeditiuũ alteri9, & hoc placet fauore religionis, & ẽt ſequitur Pa. in d.peruenit.

34 Xxj.non obligat iuramẽtum, ſm aliquos, qñ id, qd' iuratur, ɔſiſtit in facto, vt teneatur pręciſè ad factũ, rõ, quia ſm aliquos de iure ciuili obligatus ad factum, ſufficit, ſi ſoluat intereſſe, vt in l.ſtipulationes non diuiduntur, ff. de ver.obli.& in l.ſi quis ab alio, in fi. ff.de re iu. quia ſm cõiter doc. tenetur vel ad factum, vel ad intereſſe, & non præciſè ad factum, vt no.Barto. in d.l.ſtipulationes. Sed ego dico cõtrarium.ſ.quod præciſè teneatur ad factũ de iure diuino & canonico, & hoc intellige, ſi poteſt impleri, & non ſit ɔ̃ bonos mores, & aliquod ꝑdictorũ, in quo nõ obligat iuramentũ, & ꝓbatur hoc p. c.1.& c.qualiter, de pac.& c.iuramẽti. 22.q.5.Facit.c.licèt, de voto, & c. ex literis.2.de ſpon.& c.nouit, de iud.& d.c.& ſi Chriſt9, & hoc vr̃ ſenſiſſe Bar.vbi ſ.qui vult, ꝙ vbi obligatio deſcendit a lege, cõpellitur quis pręciſè ad factũ, ar.in l.qui liberos, ff.de ritu nup.cũ ſi. Idem dicit, ſi a teſtatore, niſi inducatur ſpecies ſeruitutis perſonæ, vt in l.Titio.§.Titio, & ff.de cond.& demon.hęc regula eſſet vera, qñ quis promiſit factum alienum, quia non tenetur, niſi facere quã tùm in ipſo eſt bona fide, de ſpon. ex literis.nec obſtat quod dictum eſt ſupra, Iuramentum.4.§.1.quia ibi non tenebatur pręciſè ſtare ſententię, ſed vel parere, vel præſtare pœnã, & hoc ẽt non haberet locum, qñ promittens præciſè intendebat ſe obligare ad parendum ſententię, vel poteſt dici, ꝙ verum eſt ꝙ ſufficit pręſtare intereſſe ſine periurio, quando factum eſſet inutile parti, ſi præſtaretur, vel eſt factum impoſſibile, quia tunc non obligaret iuramẽtum ſuper tali facto[b] præſtitum.

35 Xxij. Non obligat, qñ qs iurauit ſeruare qd' non eſt,[c] puta, iuraui ſeruare ſtatuta.intelligiſ de factis, & ſi addidit, ꝙ ꝑ idẽ iuramentum præſtitum obſeruabit ẽt quæ fient, non obligatur ad illa, quæ fient ratione iuramenti, ita, ꝙ ſit periurus, ſed benè rõne promiſſionis obligabitur, vt in c.clericus, e.ti.ſed iſte caſus non eſt ratione ei9 quod non eſt, ſed quia ſeruare futura non iurauit, ſed promiſit ſolùm per iuramentũ prius pręſtitum, non tamen tunc factum, & ideo ſi iuraret ſeruare etiam facienda, teneretur, aliter eſſet periurus.[d]

36 XXIII. Non obligat iuramentum pręſtitum circa ea, quę ſubduntur poteſtati alterius, puta, vxor quæ iurauit peregrinationem, vel abſtinentiam, ſimiliter ſeruus, monachus, & huiuſmodi, & ideo non poſſunt implere, cum eis contradicitur a viro, domino, vel abbate, & de hoc dic, vt infra, votum.2.facit quod ſupra dixi. §.22.

37 Xxiiij.non obligat iuramentum, quando animo euadendi ſolùm qs aliquid iurat.

a Innoc.apertè] vbi ponit exemplum, ſi quis iurauit ire ad S.Antonium, & nũc vult facere mai9 bonum, puta ſeruire reipublicæ, tunc poteſt epiſcopus diſpenſare, ſicut dicit̃ in voto, quod ẽ no. per tex.d.ca.peruenit.

b Super tali facto] De materia iſtius.§.vide plenè per Pan. in c. per tua, de arbit. & in ca. veniens, de iu.iur. & vide ſupra iuramẽtũ.4.§.1.& ſupra eodem.§.15.

c Quod non eſt] Et iuramentum eſt ſtricti iuris, & non debet de facili extẽdi ꝑꝑ periculum periurij ſecundùm Ho.vt refert Pa. in d.c. cleric9, vnde Io. And.in addit.ad Spe.e.ti.in fi. dicit vnum notabile, ſi ſubditus iurauit dño aliqd, poſtea conuenit̃, ꝙ idẽ iuramentũ extendatur ad alia, Dic ꝙ nõ fiet extenſio.d.c.clericus, & ſic iuramentum non extendetur ex ſimplici partium cõſenſu, ſed exigit̃ expreſſa iuratio, quaſi forma iurãdi ſit de ſubſtantia probatur in d.c. clericus.

d Aliter eſſet ꝑiurus] Dic tu, aut quis agit extendere primum iuramẽtũ ad obſer

rat, quod met.cauſa, perlatum. 31.q.2. Lothariꝰ, in fi. vnde, qui iurauit redire ad carceres, ſi carcer eſt iniurioſus, non tenetur redire, quod met.cauſa.c.1. ſecus eſſet, ſi non eſſet iniurioſꝰ, quia tenetur, etiam ſi immineret periculum mortis, ſecundùm gl. in Cle. paſtoralis, de re iud. & Bart. in l. relegati, [a] ff. de pę. Et ideo iſtud eſt verũ, quando vult euadere illud, quod indebitè ſuſtinet, & ſic vt euadat, iurat non intendens ſe obligare, ſecus eſſet, ſi intendebat ſe obligare, quando iurauit; quia tunc dic, vt ſupra. §. 9.

38 Xxv. non obligat iuramentum, quando iuramentum eſt conditionale, vel ꝓpter cauſam, [b] quia niſi ꝯditio extet, vel cauſa, non obligatur, de condit. appo. c. verũ, de iureiu. c. ꝑuenit, el. 2. & hoc intellige, quando tota obligatio ponebat in conditionis euẽtum, vel propter cauſam, aliàs teneretur. vnde iurans ire ad Sãctum Iacobum, vt fratrem ſuum videat, & peccata ſua redimat, licèt frater ſuꝰ deceſſerit, tenetur nihilominus ire propter aliam cauſam. [c]

39 Xxvi. Non obligat quãdo ſingulares firmant ſtatuta collegij cum iuramẽto; dictis ſtatutis ſublatis per ipſam vniuerſitatem, vt dicit Ioann. Andr. [d] in capit. primo de his quę fi. a ma. par. c. quia non obligat niſi remanentibus ſtatutis, vnde eis ſublatis per vniuerſitatẽ, tollitur iuramenti vinculum, quaſi iuramentum liget ſingulos, vbi ſingulares contraueniunt, ſecus, ſi contraueniunt collegialiter tollendo ſtatutum. Pan. verò in capitul. dilecto, de præbend. diſtinguit, & bene, quòd aut ſingulares de collegio iurant vt ſingulares, & ſic eſt vera opinio Ioann. Andr. exemplum, ſtatuto cauetur quòd nullus det vocem non matriculatus. Iurauerunt ſinguli ſeruare ſtatutum. Similiter ꝙ nullus vadat de nocte, ſtatuunt, iurant ſeruare ſtatutum, certè quia hoc cõcernit obſeruantiam ſingulorum, ideo ſi collegium tollat ſtatutum, non peccabũt contrauenientes, quia iuramentum erat ſtatuto acceſſorium, & remoto principali remouetur, & acceſſorium. Si verò iuramentum aſtringit eos ad obſeruantiam vt collegialiter, ſic ſine periurio non poſſunt contrauenire etiã collegialiter cauſa rationabili non ſubſiſtẽte, exemplum, vt in dicto capitul. dilecto. Nam canonici iurantes, vt etiam collegialiter non recipiant, quia non eſt dubium, quòd vt ſinguli non poſſunt eligere canonicos, Paulus verò in Clemen. 1. de regula, dicit, ſi iurant ſtatutum ſeruare, ꝙ ſi collegialiter contraueniunt, non ſunt periuri, quia tollunt ſtatutum, & per conſequens [e] iuramentum. Si verò iurant ſeruare contenta in ſtatutis ſpecialiter, puta, non ibo de nocte, & huiuſmodi, non habito reſpectu ad ſtatutũ, ſic ſunt periuri, ſi contraueniunt qualitercunque. [f] Aduerte tamen, quòd in caſu, in quo non poſſunt contrauenire collegialiter, debet intelligi, niſi per cauſam concernentem fauorem publicum, quia ſic poſſent contrauenire, non obſtante iuramẽto, quia iſtud intelligitur exceptum, vt

uantiam alterius actus, non autem agit de nouo iurare, vt quia dicit volo teneri virtute primi iuramenti, tunc quia iurare non intẽdit, non tenetur ex nouo iuramẽto, & hoc videtur velle text. in dicti.c. clericꝰ. Aut intendit iurare ꝑ primum iuramẽtum, & hoc poteſt dupliciter intelligi, vno modo ꝙ intendat iurare ꝑ primum iuramẽtum, ſicut ſi diceret, iuro per euangelia, vel per ſanctum Petrũ, &c. & ſic eſſet periurus tranſgrediendo, ſicut Cal. ĩ d. c. clericus, aut intendit quis exprimere formã prioris iuramenti, vt ſi dicat, iuro per primum iuramẽtum, ideſt ſecundùm formam expreſſam ĩ primo iuramento, & ſic obligat, hęc oĩa Pan. cũ multis allegationibus ĩ d. c. clericus.

a In l. relegati] ibi dicit Bar. illũ tex. facere ad q. ſi quis damnatꝰ ad mortẽ fugit, peccat ſecundũ theologos, patet, quia ſi quis fugit pœnã ſibi impoſitam, acrius punitur.

b Vel ꝓpter cauſam] Ponit Pan. in d. ca. peruenit duplex exemplũ. Puta, iuraui ſeruire tibi ĩ bello rõne feudi, qđ mihi conceſſiſti. certè ſi mihi aufers feudum, non teneor tibi ſeruire, vel iuraui te non expellere de domo, intelligitur, ſi mihi ſoluis penſionem.

c Propter aliam cauſam] ad hoc. §. affinitatis, inſt. de nup. vbi quando ſunt plures cauſæ finales, ceſſante vna nõ ceſſat effectus.

d Vt dicit Ioan. An.] Et ſubdit, ſi teneretur cõtrarium, ferè oẽs ſęculares eſſent ꝑiuri, & officiales qui iurant ſeruare ſtatuta, & poſtmodũ tractu tẽporis ſtatuta tolluntur.

e Et per conſequens] Qđ pſit, quia quælibet conſtitutio habita ẽ retractabilis de ſui natura ſecundũ tempus, & cõditiones occurrẽtes, quibus ſtatuentes ſe dñt cõformare. c. nõ debet, de conſan. & affinit. & mutari poteſt per eos, qui fecerunt, quia par eſt ius ligandi, & ſoluendi. 64 di. c verum. 11. q. 1. §. ex his.

f Si cõtraueniũt qualitercũque] Hæc omnia refert Cardi. in d. Cle. 1. in prin. 2. q. vbi latè.

vt no. Pa. in d. c. dilecto, & ſecundùm prędicta intellige gl. [a] in c. in h. s. 11. diſt.

40 Vtrũ ſucceſſores in aliquo collegio, vel vniuerſitate, in qua ꝓdeceſſores fecerant ſtatuta, & iurauerãt ea ſeruare, teneãtur ſub pęna, periurij talia ſtatuta ſeruare? ℞. ꝙ non, quia obligatio iuramenti [b] eſt perſonalis ex parte iurantis, nec extẽditur ad ſucceſſores quãtũ ad periuriũ, licèt teneant ipſum ſeruare, de ſolu. c. 1. de vſuris. c. tua, de iureiu. c. veritatis, ſed ex parte eius, cui iuratur, tranſgreditur perſonã, vñ promittens obedientiã pręlato, & ſucceſſoribꝰ [c] eius, non tenetur iterum ꝓmittere ſucceſſori, quia eſt ei obligatus, ſicut anteceſſori, cui ꝓmiſit. Fallit in liberto, qui tenetur & debet profeſſionem facere intra annum nouo patrono. 11. q. 2. lõginquitate, & c. ſæpe fit. no. Inno. & Ber. in d. c. veritatis.

41 Xxvii. Quando quis iurat incautè, & hoc propter aliquam neceſſitatem implere non poteſt. 15. diſt. §. aliàs ea demum. [d] exemplũ pone de matre, quæ iurauit filium verberare, & huiuſmodi minima, quia videtur veniale tale periurium promiſſorium, quia non videtur Deus acceptare cum maiori obligatione, quàm natura eorum importet, vt ibi patet.

42 Vtrum in dependentibꝰ ab animo alicuius, vel conſcientia ſit ſtandum [e] eiꝰ iuramento? Reſp. Pan. in c. vidua, de regula, quòd ſic, vt extra de ſen. excommun. c. ſi verò, el. 2. de homi. ſignificaſti, & c. vidua, prędicto, quod videtur contrarium, quia intelligitur, quãdo certa pręſumptio extrinſeca coniecturat animum, quia tunc non ſtatur in præiudicium alterius, aliàs ſic.

IVRAMENTVM. 6. quò ad abſolutionem quis põt abſoluere [f] a iuramento licito tam ex parte iurantis, quàm recipientis? ℞. Pa. in c. quanto, de iureiur. aut iuramentum fuit præſtitum in materia ſpectante principaliter ad Papam, vtputa cum canonici iurauerunt non recipere vltra talẽ numerum aliquem in canonicũ, & huiuſmodi, & ſic Papa poteſt etiam ſine cauſa abſoluere, quia in tali iuramento intelligitur excepta autoritas Papæ, vt in ca. venientes, eo. ti. & hoc voluit Ho. in d. c. quanto. Aut fuit præſtitum in alia materia, & tunc aut, eſt ad honorẽ Dei principaliter, [g] & ſic ſine cauſa nullus poteſt abſoluere niſi ſolꝰ Deus, & ſic intellige Io. An. poſt Vinc. in c. 2. de ſpon. Nã Papa nõ pt remittere ſine cauſa obligationem deo quęſitam. 24. q. 1. manet. 23. q. 3. ſi is qui. Ex quo infertur, ꝙ ſicut Papa nõ põt alium abſoluere in hoc caſu, ſic multò minus ſeipſum. c. ſi. de inſt. & c. per veſtras de iure patrona. Aut ſubeſt iuſta cã, ſic tã Papa põt, ꝙ Epiſcopus, & ꝙ Epũs poſſit, no. Inno. in c. debitores, [h] de iureiur. Et ideo ſubſiſtente iuſta cauſa, poterit Epiſcopus commutare, & interpretari ſm do. Anton. in

a Intellige gloſ.] Quę dicebat canonicos non poſſe venire cõtra cõſuetudinem et iuratam, licèt Io. dixit contra in ſtatutis, tu idem dicas, quando ſubeſt cauſa per ſupradicta.

b Quia obligatio iuramẽti] Licèt obligatio in temporalibꝰ traſmittat in hæredẽ, et ſi nulla ſit facta mẽtio de hęrede, vt l. veteris, C. de cõtrahẽ. & commit. ſtipul. ſecus tñ in ſpũalibus, vñ iurm patris non obligat filiũ ad obſeruãtiã eiꝰ. Quamquã enim ſit honeſtũ, vt filius ſequatur volũtatẽ patris, qui iurauit, nõ tñ de neceſſitate tenetur. c. ex literis, de ſponſ. & c. 1. de deſpon. impu. & eo. ti. li. 6. c. vnico. Ratio diuerſitatis eſt, quia in iſtis ſpũalibus ligatur anima, quę ſine cõſenſu eius ligari nõ põt, vt in iuribꝰ ꝑalleg.

c Et ſucceſſoribus] Idẽ, ſi iurat alicui ſub noĩe dignitatis, vide Pa. in d. c. veritatis, hoc ſirmat Io. An. in c ſi. de ſepult. vbi plus vult non ſolùm hæredẽ nõ obligari ex iuramẽto defuncti, ſed etiã ratione iuramẽti nõ poſſe conueniri in foro eccleſiaſtico. Hæc omnia Pa. in d. c. veritatis. Et vide eundẽ quò ad vltimum dictum in d. c. ſi. de ſepultu.

d §. aliàs ea demum.] In fi. ibi gl. dicit, cum quis iocãdo iurat; ſecus, ſi temerariè, quia peccat mortaliter.

e Sit ſtandum] Pone exemplum in d. ca. ſi verò, vbi ꝑcutiens clericum nutrientem comam, ſi iuráuerit ignoraſſe fuiſſe clericum, non remittitur ad papam pro iniectione manuum &c.

f Quis poteſt abſoluere] Vide ſupra, diſpenſatio. §. 3. & in poſtilis.

g Dei principaliter] Iuramentũ dr̃ pręſtitũ principaliter Deo, qñ quis iurat volẽs principaliter cõplacere deo, vñ ſi quis iuraret ducere meretricẽ in vxorẽ ad honorẽ dei, non poſſet illa hoc iuramentum remittere ſm Pa. in c. 2. de ſpõ. dr̃ autem eſſe pręſtitũ homini, qñ ad cõmodũ eius eſt factum. Et ideò licèt iuramentũ Deũ reſpiciat, vt in c. debitores, e. ti. tamen quãdo cõcernit cõmodũ hominis, deus illud acceptat pro homine; & ſi hõ remittit, etiam deus remittit ſm Pano. ibidem.

h No. Inn. in ca. debitores] Vbi dicit, epiſcopus in iuramento diſpẽſat, ſi dolo, vel metu, vel vi extortum ſit. c. cum contingat, e. ti. & 15. q. 6. c. 1. & 2. imo in quo, põt diſpẽſare ex cã in iuramentis licitè ꝓſtitis. 15. q. 6. nos ſanctorum.

in d.c.quāto,& Spe.in ti.de legato,qñ.ſ.dubitaẽ de eius validitate,& alijs dubijs,& ēt abſoluere ſēm Inn.quem ſequiẽ Pa.in d.c.quāto,e.ti. Sed eſt differētia inter Papā,& Epm, q.a Eps non pōt niſi reſpectu ſuę diœceſis. Papa verò reſpectu totius orbis, vel reſpectu magnarū perſonarū,aut magni dubij eſt reqrend⁹,& ſic pt intelligi. [a] c.venerabilem,de ele.ar.c.ſi verò, cū ſi.eo.ti. Alius āt citra Epm,vel qui nō hēt Epalē iuriſditionē, non pt abſoluere in iuramē to,ſicut nec in voto diſpenſare,vt not.in c.1.de voto. Sed quæ eſt cā legitima abſoluēdi a iuramēto pſtito in materia ſpectāte ad honorē Dei? ℞. ꝙ pp ſcādalum euitandū,vt no.in gl.2.d.c. quāto,& Inn.in d.c.venerabilē,in fi.vel maior vtilitas, vt not.Inn.vbi ſ.& in d.ca. debitores,& eſt tex. in c.peruenit,el.2.e. vel ſubeſt alia iuſta cā,de qb. 15.q.6.nos ſanctorū,& c.autoritatē,& credo, ꝙ hoc ſit relinquendū arbitrio ipſorū,vt ex pdictis colligāt,qūo in alijs debeāt iudicare.Si verò materia,in qua eſt pſtitū,non ptinet ad Papā,nec ad honorem Dei,ſed cōmodū hoīs, ſic Papa pōt ex cā abſoluere,vt in c.quāto,de iur. iu. & in c.2.de voto,aliàs non reſpectu laicorū ſibi in tpa lib.nō ſubditorū vt in Cle. paſtoralis, de re iudi.& qđ no.ĩ c.q̄ ĩ eccleſiarū.de ꝯſt. & in l.fi.C.ſi contra ius,vel vti.pu.Facit,qđ no.ĩ.Obedientia.§.2.Similiter dic.ꝙ pt Eps ex cā legitima abſoluere a iur̃o licito, & dr̃ cā legitima, qñ ineſt turpitudo ex parte recipientis, vñ dicit Pa.in c.1. de iu.iur.ꝙ ſi notoriè ꝯſtat [b] de turpi receptione,poterit Eps abſque hoc,ꝙ citet,vel cogat [c] ſuſcipientē,relaxare, & abſoluere, puta cū q.s ex metu exegit iur̃m ſup eo, de quo aliàs ēt de iure nō teneę tur,vt exēplificat idē Pa. in c.ad noſtrā,el.3. [d] eo.ti.q.a iniuria ſibi irrogaẽ in eo,ꝙ illaqueaẽ iur̃o ad iuris obſeruantiā per metum, & iō pp periculum periurij poteſt petere abſolutionem, & ſic extēde.c.ſi verò,e.tit.

1 Verū in oīb.pdictis,in q.bus dixi iur̃m nō obligare, posſit q.s ppria autoritate ꝯtrauenire? ℞. vt colligo ex In.in c cū q.dā, [e] de iureiu. ꝙ qñ eſt dubiū, an ſit obligatoriū,tūc nemo pter autoritatē ſupioris pōt ꝯueni re,nec iudex ſœcularis ĩ caſu,in quo eſt dubium inter doc. an ſit obligatoriū vel nè,pōt ſe intromittere, ſed remittere ad iudicem eccleſiaſticū,ita no.Pa.ĩ d.c.cū ꝯtingat.Qñ verò nō ē dubiū de iur̃i obligatiōe, tūc ſi pt ſeruari abſq; diſpēdio ſalutis,dēt peti abſolutio pp reuerentiā ſacr̃i. Si verò ſit in diſpēdiū ſalutis,tūc pōt hō ppria autoritate ꝯuenire, & no.hic ꝙ in diſpendiū ſalutis dr̃ oē illud,qđ charitati Dei derogat,vel eius pfectioni,vel diſponentib.ad eā. vr̃ tñ Pa.in c. cū q.dā,de iu.iu. tenere non eſſe neceſſariā abſolutionē ſupioris,ēt qñ pōt ſeruari ſine interitu ſalutis,niſi ſolū nè noteẽ de tranſgresſione iur̃i,hoc eſt dicere pp ſcandalū, & ſic credo,quando ſcilicet eſt clarum, ꝙ non obliget iuramentum, quod nota.

2 Vtrum iuramentum, quod concernit fauorem iurantium tantùm, ſit remisſibile per eos,qui iurarunt? [f] ℞. Ioannes And. in

a Et ſic poteſt intelligi] Et qđ no. Spec. Vbi ſupra. Qui ſentit ſi ne commutatione quem nō poſſe dare licētiam contraueniendi. Quod nō admittit Pan in d.cap. Quanto,quando ſubeſt alia iuſta cauſa,ar.d cap.ſi verò,de iureiur. cum ſimi.

b Notoriè conſtat] Hoc firmat in vlt. col. verſi. hæc puto.Nam ſi hoc caſu valeret ſentētia,vbi agitur de maiori piudicio, fortius valebit abſolutio, vbi non agitur de tanto præiudicio. Ad hoc. c.bonæ.§ contra de ele.& e.ti. ca. venerabilem.

c Vel cogat]hoc dicit Pa.in 4. colum.ver.4. remediū,vel pōt compellere, vt deſiſtat ab exactione vſurarum, vt. in c.tuas, de vſuris & in alijs locis ibi ĩ 4. remedio.

d Pa. in c. ad noſtram el. 3]In 1. col. verſi. ſed hic aduerte pone exemplum. Ego teneor audir̃ miſſam die feſto,ſed ſocius meus cōpellit me iurare, &c. Ego poſſum peter̃ abſolutionem, nè aliàs incidā in periuriū audiendo miſſā.

e Et Inn.in c. cū quidā] Nihil ibi dicit. Sed ſe remittit ad.c. venerabilem,de elec. in fin.vbi de hoc per eum.

f Per eos qui iurarūt]Adde Bar. in l. 1. §. & poſt operis,ff.de ope. no nun.& ibi latiꝰ Alb.de iu.iur. Facit quod vult Bal.in c.ego,circa fi.ar. illiꝰ tex. de iu. iur. ꝙ dn̄s pōt relaxare iuramentū vaſalli, & ipſum abſoluere a vinculo iuramēti. Et facit qđ ſin. vult Io.And. in add. Spec.4.p. eo.ti.de iud.§. ſequiẽ,in add. inci. ibi in.§. ad hæc, in fi. Quod ſi pater veniens ad mortem, habens duos filios, fecit eos iurare de hęreditate nō diuidēda.ĩ.10.annos q.a mortuo patre pñt ipſi fratres ſibi remittere iuramentū, Quia cū tale iuramētū ſit pſtitū in fauorē ipſorum,pñt ſuo fauor.renūciare, & vult Bart.in l. cū ſtipulatus ſim mihi a pculo,de ver.obl.Si creditor prorogauit terminū iurāti,poſt, q̄ certū eſt pmiſſorē non poſſe in termino adimplere,ad hoc iſta prorogatio facit pmiſſorē nō eſſe p iurū, ſecus tamē eſſet, ſi debitor iā periuriū incidiſſet q.a tūc creditor non poſſet remitter̃ ſēm Bar. & alios in.d.l.Labeo,& Panor. in

in c.2.de ſpō.& Ioan.de Ligua.in Clemen.1.de vſuris ꝙ ſic,& facit.d capitulo.2. idē tenet Cardi.in princip. 13.quæſtionis & facit. d.c. 2.Secus, ſi concerneret cultū dei, vel religionem, vel pietatē, puta,iurarunt duo ſibi inuicem,ꝙ religionem intrabunt,ꝙ dicēt duo pſalteria,vel ꝙ de lucro eorum dabunt certam partē paupe ribus,& huiuſmodi, q.a nō pñt ſibi remittere.Similiter non poſſunt, ſibi iurauerūt id, ad quod tenebātur,puta ꝙ non furtum facient,ꝙ mercatores non falſificabūt merces,& huiuſmodi.Similiter ēt non poſſunt remittere quando iurāt ſuper aliquo faciēdo,vel non faciendo,quod nō pertinet ad eū, cui iuratur,ſed ſimpliciter, puta, iuro tibi,ꝙ negotiabor, vel non faciā talem artē, ſi tamen tale iuramentū reſpiceret incommodū alterius,puta communitatis, aut aliorum,non valeret,vt dictū eſt. Similiter non teneretur, qñ iurādo de aliquo faciendo, vel non faciendo intendebat, ſi ille cui iurabat ſimiliter faceret, q.a ſic ſi ille non ſeruat,nec iſte teneẽ,facit quod no.Hoſt.In. & Ber.in.c. peruenit, el.2. & facit cap. ſicut, el. 3. de iureiuran.

3 Verū vniuerſitas,quę iurat aliquid ſeruare, vel non facere, teneaẽ, quando maior pars facit contra? ℞. Rod.ꝙ ſi qñ iurauerunt, habebant aliquam conditionem in mente, ſēm illā debent ſeruare, puta ſi alij omnes, vel maior pars ſeruabit & ego. ſi verò nullam conditionē habebāt, ſed dubitatur,an fuerit ſimplex, vel ſub aliqua conditione, tunc ſi iuramētum ſpectet tantùm ad commodum iurantium, & medietas vel maior pars ſeruat, & hoc vergat in damnum ſeruantium,& lucrum nō ſeruantium,benignè interpretandum eſt, qđ aliquibus non ſeruantibus,alij non tenentur ſeruare.Si verò nullum incommodum patiuntur ſeruantes, non eſt tutum contrauenire,ſed denuncietur prælato, vt vel cogat ſeruare,vel ſibi inuicem remittere./ Si verò concerneret commodum aliorum a iurantibus,non poſſent nec ſibi remittere, nec alijs non ſeruantibus non ſeruare ſine periurio,ſi ſimpliciter iurarent, & ſi dubitant an ſimpliciter iurarent, vel ſub conditione,dimittant incertum, ſcilicet non ſeruando,& ſeruent quod eſt certum.

4 Vtrum licitè quis posſit petere abſolutionem a iuramento in caſibus, vbi tenet? ℞.ſēm Pa.in c.cum contingat,e. ti.17.col. ver.ſeptimus caſus,ꝙ aut iuramentum cōtinet turpitudinem ex parte ſuſcipientis, & maximè concurrente materia turpi,ſup qua præſtatur, ſed ex parte iurantis nullū imminet peccatum,ſic poteſt peti abſolutio,non obſtāte conditione aduerſarij, caſus eſt in d.c.debitores, ex quo patet,ꝙ filiusfa.q cum iuramento renuntiauit Macedoniano, pōt petere abſolutionem in terris, [a] vbi cōmuniter hodie filij nō inducūtur ad tantum malum, & hoc eſt tutꝰ ſēm d.Ant.in d.c.cum cōtingat, & placet Pa. [b] quanuis poſſet de ſubtilitate iuris dici, ꝙ non tenet iuramentum,ſi benè pōderetur. l.1.ff. ad Mace. quia emanauit ad compeſcendum libidinem peccantium, & ſic pp bonum publicum corporis,& animæ; contra quod iuramentum nullum eſt.c.ſi diligenti,de fo.com.& c.cōtingit.el.1. de ſen. excō. Item quia iuramentum non ſolū eſt nullum,quando continet in ſe peccatum, ſed etiam quando poteſt præbere occaſionem peccādi.c.cum ab omni,de vi. & ho. cle.& c.nam concupiſcentiam, de conſtit. & c.ſicut ex literis, [c] de iu.iur.Aut iuramētum nullam turpitudinem aliam habet, niſi quia eſt contra legem præſtitum, & in hoc diſtingue. Aut & lex reſiſtit propter fauorem rei publicę principaliter, & non eſt neceſſaria abſolutio, quia iuramentum non valuit,dicto capitulo, ſi diligenti. Aut reſiſtit principaliter propter fauorem iurantis, licèt ſecundariò in fauorem publicum, vt in muliere, minore, & huiuſmodi,

c.1.de iureiuran. Et adde.Si debitor iurauit ſoluere, & ipſo abſente & etiam ignorāte prorogatus ſit terminus procuratori ſuo, adhuc non eſt piurtus. Ita Albericus poſt Guil de Cu in d.leg. Labeo, Bar.& alios in l.ꝙ te, ff.ſi certum petatur &c.

a Abſolutionem in terris] Secūdū Bar. in l. ſi q.s p eo.5. col. ver. Et ideo dico, & Io. An. in additi. ad ſpec.ti.de ſenten. prolati. ver. ſed pone, vbi ſentit tale iuramentum non valere, q.a ꝯ̃ bonos mores, & hoc pręcipuè vbi filij inducunẽ ad occidēdos parentes, vel alia ſęua committenda.

b Et placet Pa] Licèt aliàs ſecutus eſt opini. do. Anto.

c Et c. ſicut ex lr̃is] Facit quod vult Io.An.in addi. ſpecu. titu.de ſen. prolati.§. vt autē, ver.ſed pone,vbi ſentit tale iuramentum nō tenere, q.a ꝯ̃ bonos mores,& hoc pręcipuè in terris vbi filij inducūtur ad occidendos parentes, vel ad alia ſæua committenda &c.

modi,

modi, [a] tunc ſi poteſt ſeruari ſine diſpendio ſalutis, abſolutio non poteſt peti. ca.ſi verò, cum ſi.e.ti. ꝙ intellige verum, quando ſine dolo, vi, vel metu, ſed ſpontè & ſcienter eſt iuratum. Si verò iuramentum [b] ſit in cõtractu, & datur enormis læſio, licèt iurauerit nõ cõtrauenire, tamen poterit abſolutionem petere, quia p̄ſumitur dolus. l. omnes. §. Luci⁹, ff. de his quæ in frau. cre. l. qui teſtium, ff. de ꝓb. & nihil intereſt, vtrum interueniat dolus a propoſito, vel re ipſa. l. ſi quis cum aliter, ff. de ver. obl. & verba iuramenti debent intelligi ciuili modo, ſ. ꝙ nõ ꝯtraueniat nulla ratione, vel cã, exceptis grauib. læſionibus, ar. c. creditor. §. Luci⁹, ff. manda. Intellige, niſi ſciẽter iuraſſet, quia ceſſat dolus & re ipſa, & ex propoſito. Et ideo non poterit. Sic etiam ſi nõ intellexit enormem læſionem, licèt dixerit non contrauenire neq; magnè, neque paruè, vt ponũt notarij non propterea prohibetur quin poſſit petere abſolutionom. de hoc vide ſupra, Arbiter. §. 10.

IVRISDITIO ſm Azon. dicitur a ditione, quod ẽ poteſtas, & iuris, quaſi iuſta & legitima poteſtas.

1 Iuriſditio ſine coertione non valet, de officio de leg. c. paſtoralis, vnde dicit tex. in l. fi. ff. de officio eius, cui mand. eſt iuriſditio, ſine modica coertione nulla eſt iuriſditio.

2 Iuriſditione commiſſa, oĩa ſine qb. explicari ñ poſſet, intelliguntur cõmiſſa ſimiliter, ff. de iur. om. iu. l. 2.

IVs eſt ars boni & æq. ff. de iuſt. & iur. l. 1. Ius cõſtare non p̄t, niſi ſit aliqs iuriſperitus, per quem poſſit quotidie in melius ꝑduci. ff. de ori. iur. l. neceſſarium. Ius diuidit in ius naturale gẽtiũ ciuile, & publicũ, de hoc vide di. 1. per totũ, & ff. de iuſt. & iur. per totum. Vtrum facta contra ius valeant, vide infra, lex. §. 18.

IVSPATRONATVS [c] ẽ ius honorificũ, onerosum, & vtile alicui competẽs in eccleſia pro eo, ꝙ diœceſani conſenſu eam cõſtruxit, fundauit, vel dotauit ipſe, vel is, a quo cauſam habuit ſecundùm Io. An. & Pa. in rub. de iure pa. & dicitur honorificum, quia habet honorem præſentandi rectorem, quia ſine eius præſentatione, ſi epiſcopus, vel alius prælatus inſtituit, ipſo iure eſt nulla, per. c. decernim⁹. 16. q. 7. tenet Io. An. in c. 2. de of. vica. [d] li. 6. niſi quando patronus fuiſſet negligens in præſentando, quia elapſo tempore benè inſtituit, papa verò benè poſſet ſine præſentatione patroni, & ſimiliter legatus de latere, ſi patronus ſit eccleſiaſtic⁹. non tamen poſſet prædictus legatus, ſi eẽt ſœcularis, vide gl. in Cle. per literas, de p̄ben. in ver. apoſtolicis, & iſte eſt caſus c. cũ dilectus, de iure pa. oneroſum dr̄, quia patronus tenetur defendere eccleſiam, nè bona indebitè dilapidentur. 16. q. 7. filijs, vnde præſentatus tenetur reddere rationẽ de adminiſtratione patrono (intellige ſi patronus eſt eccleſiaſticus, nõ ſœcularis) vt not. in c. cũ & plantare, [e] de priui. & Pa. in c. ex literis. [f] & c. cũ pp. eod. ti. non tamen valde ſtrictè dicendo quid expẽdat quotidie, ſed in genere, ita no. Pan. in c ex literis, de iure patro. vtile dicitur etiam, quia ſi veniret ad inopiam, tenetur eccleſia ex reditibus vltra neceſſaria remanentibus alimentare [g] patronum pinguius, quàm alios pauperes. c. quicunque, el 2. ea. cauſa, & q. & c. nobis, ĩ fi. de iu. pat. & no. ꝙ ius patronatus habens, aliquando dicitur patronus, aliquãdo aduocatus, & vicedominus, cuſtos, guar-

a Minore, & huiuſmodi] De quo in c. 2. de pactis, li. 6. & in d. c. cũ contingat, & in aut. ſacramẽta puberũ, ſi aduer. vẽditio examinat Pa. vbi. §. 18. col. ver. octaus caſus.

b Si verò iuramentum] Pa. vbi. §. 18. col. ver. nonus caſus, & vide bis omnino, qa latè & pulchrè loquitur.

c Iuſpatronat⁹] Dicitur patronatus, qa ſicut pr̄ deducit filiũ de non eſſe ad eſſe, Ita ille dicitur patronus, q. eccleſiam, quę non erat, ad eſſe deducit

d In c. 2. de offi. vi.] Et ibi Ge. 3. col. verſi. pone, tractat, an vicari⁹ generalis poſſit remouere inſtitutum per ep̄m ad inſtantiam veri patroni, qui tunc præſentat. Et dicit hãc quęſtionẽ fuiſſe diſputatã Bononię. Et cõcludit, ꝙ ſic maximè cum ſpeciali mandato,

e Not. in c. cum plantare] Ibi Pa. tertio nota, vbi dicit habens eccleſiam ſibi ſubiectam, põt exigere rationẽ de rebus tẽporalib⁹, quãtũ expendit in fabricam eccleſię, ſed nõ qd expendit, quotidie vt hic dicitur; vide etiam ibi eundem ſup glo. in ver. pleno iure, vbi dicit, ſi patronus in inſtituto inueniat aliqd correctione dignũ, debet referre ad epiſco pum, vt ĩ c. 1. 16. quæſt. 5.

f Et Pa. in ca. ex literis] In 4. not. Et ex hoc infert pinguius ius habere eccleſiaſtic⁹ q̃ ſœcularis. Et idem dicit in. d. ca. cũ propter. 3. column. verſi. 5. differentia.

g Alimentare] & ẽt filios. Et dicit tex d. ca. nobis, Quã modeſtè ſuccurritur. Et dic. gl. habito reſpectu ad facultates eccleſiæ, & qualitatem perſonæ. 10 q. 3. c. ſi. cum ſimilibus.

guardiã habens eius, aliàs præſentationis, vel proceſſionis ſm Ho. in c. pręterea e. ti. & in c. in ſingulis, in fi. de ſtatu. mo. & ideo ſupponunt pro eodem.

1 Quibus [a] modis acquiritur iuſpatronatus? R. ꝙ ex trib⁹. Primum, quia fundauit eccleſiam. i. fundum ad ædificandum dedit. d. c. nobis, & ca. abbatem, el. 2. 18. q. 1.

2 Secundum eſt ex conſtitutione eccleſię. c. monaſteriũ. 16. q. 7. & hoc ĩtellige, ſi facit de ꝯſenſu ep̄i, cum alio mõ eccleſia fieri nõ debeat. de conſ. d. 1. Nemo, de iurepatr. quoniam, & c. nobis fuit. 16. q. 7. filijs.

3 Sed qd ſi ad refectionẽ dedit? R. ꝙ non acquiritur iuſpa. ſm Lau. arg. ff. nè qd in lo. pu. l. 2. §. vicinales, qd̄ verum eſt, qñ non eſt omnino deſtructa. Sec⁹, ſi funditus erat deſtructa, & de conſenſu reparauit, qd̄ perinde eſt, ac ſi de nouo feciſſet, de Iudæ. ꝯſuluit, & in aut. vt nullus fab. oratorij dom. col. 5. §. 1. ſed prim⁹, q. ædificauerat, amittit iuſpa. ſi nõ dederat fundum, vel dotẽ, & ſm gl. in c. qm̃, e. ẽt ſi de eadem materia [b] ſit reparata, eſt gl. 1. in fi.

4 Tertiũ ẽ ex dotatiõe. d. c. filijs, & c. quicunq; , ibid. & hoc intellige de dote data añ ꝯſecrationẽ, qa poſt ꝯſecrationẽ non induceretur, qa nulla ſeruitus rei ſacrę p̄t ĩponi. ff. de ſeru. l. ſeruitus. la. 2. §. vl. & qd̄ humani iuris deſinit eſſe, ſeruitutẽ non recipit. ff. cõia. p̄dio. l. caueri. Tñ Inn. [b] & Ho. tenẽt, ꝙ ſi non hẽt, dotẽ, & ſibi dẽt poſt ꝯſecrationem, ꝙ acquirit iuſpatronatus, qa ſine ſubſtantia rerũ non poſſet eccleſię deſeruiri. 1. q. 3. ſi quis obiecerit, & magis placet, & no. ꝙ niſi dẽt pro dote, vel ratiõe dotis, non habebit iuſpatronat⁹, ſed erit benefactor ſm Pa. in d. c. quoniam. Limitat ẽt hoc idem Pa. ꝙ ex dotatione poſt conſecrationem efficitur patronus, Verũ, qñ fundator non poteſt cõpelli ad ipſam dotandã, ſicut fit in iſtis capellis, qd̄ not.

5 Verũ poſſint eſſe plures in dote ꝯſtituenda? R. Inn. in c. ad audientiam, de ecc. ædi. vbi ẽt Pa. ꝙ ſic, & quilibet erit patronus, vult etiã gl. 63. di. in ſumma, & ſic limita gl. in d. c. quicunque, quæ vult, ꝙ dãs modicam dotem non ſit patronus, qa verũ eſt, qñ vnus ſolus dat, ſecus, ſi plures ſimul dant ſufficientem. Idem dic in fundatione, & ędificatiõe, & ſic patet, ꝙ multi eſſent patroni, puta quia vnus dedit fundum, alter ædificauit, alter dotauit, vel plures ædificauerunt, vel dotauerunt. [d]

6 Vtrum iuſpatronatus [e] tranſeat ad hæredes? R. Panor. in c. 1. de iure patro ꝙ ſic, etiam extraneos, ita, ꝙ ſi pater inſtituit filium in certa re, extraneum hæredem vniuerſalem, iuſpatronatus tranſibit in extraneum, non filiũ, & ſi plures ſunt hæredes, in omnes tranſit, vt in d. c. 1. & Cle. fi. e. tit. & non ſolũ tranſit ad maſculos, ſed etiam ad fœminas [f] hęredes. Facit capitul. final. de conceſ. præbend. ſentit gloſſ. in cap. quoniam inueſtituram. 16. quæſtio. 7. & ideo filius, qui repudiauit hæreditatem paternã, non erit patronus ſecundùm Federic. conſilio. 111. Et hodie determinatum eſt per d. Cle. fi. ꝙ ſuccedũt non p̄ capita, ſed per ſtirpes, vnde, ſi plures ſuccedũt vni ex duobus patronis, etiam omnes habentur loco vnius, & licèt vnus habeat plus de hæreditate, quàm alius, dummodo non ſit

a De his modis, & qbus iuſpatronatus habere liceat, lege Conci. Tri. ſeſſ. 14. c. 12. 25. c. 9. quomodo ꝓbetur, eod. c. 9. qd̄ rogatũ cenſeatur, ibi. de refor. Petrus. Vendra.

b Etiam ſi de eadem materia] Adde tex. optimum in l. quid tamen. §. mihi nauis, ff. qui mo. vſufru. amit. vbi dicitur, ſi nauis reficiatur per partes nõ ꝑditur vſufructus; ſecus, ſi ex toto deſtruatur, & de nouo reficiatur, etiã ſi de eiſdem tabulis &c. quando aũt q̃s dedit dotem, vel fundũ tunc nõ ꝑdit iuſpatronatus, ſed hoc caſu erũt ambo patroni, prim⁹ ratiõe fundi, ſeu dotis. Secũd⁹ rõne nouę cõſtructionis. Hęc Pa. in d. c. quoniam.

c Tamen In] In rubrica de iure patro. Et refert Pa. in c qm̃, eo. ti. Vbi vult fieri debere de conſenſu epiſcopi. Item debet requiri prim⁹ patronus; & ratio eſt, qa fauore eccleſię hęc ꝯſtitutio dotis retrotrahitur, & videtur dotata añ cõſecrationẽ, ſicut in ſimili cauetur in matrimonio, vt in c. tanta, qui fil. ſint legitimi.

d Vel dotauerunt] Adde pro hoc. l. 5. §. 1. ff. p̄ ſoc. Vbi dr̄, ſocietas p̄t coiri etiã inter eos, qui inæquales habent facultates, cũ plerunque pauperioris opa ſuppleat quãtũ ei p̄ cõparationẽ patrimonij deeſt.

e Ad hoc videas idem c. 9. ſeſ. 25. Petr. Vend.

f Sed ẽt ad fœminas. Nõ ſolùm ſi ſint cõſtitutę in dignitate, ſed ẽt ſi ſint priuatę, dato ꝙ tex. in c. ſi. de cõceſſio. pręb. ꝓbet ſolũ de muliere coſtituta in dignitate, ꝙ poſſit hr̄e iuſpatronatus. Et ita ſentiũt Domini de Rota in quadam ſua deciſione. Et facit, quia iura nõ diſtinguunt. Sed ædificatori dant iuſpatronatus. 16. q. 7. c. filijs. & maſculinum cõprehẽdit in ſe fœmininum. Et de hoc per Pa. in c. a nobis. 1. col. e. ti. & in c. cum ſœculũ, e. tit. & not. in d. c. ſi. de conceſ. præben.

ſit hęres in certa re cōſtitutus, ęqualiter, erit patronꝰ.

7 Vtrū iuſpatronatus poſſit diuidi inter hęredes? ℞. Pa. i̅ d.c.1. ꝙ nō, qualitercū que intelligatur iſta diuiſio, cū ipſum ius ſit incorporale poſſunt benè conuenire patroni, vt alternatis vicibꝰ præſentent. d.cle. fina. Similiter ſi habent plures eccleſias, poſſunt conuenire, vt præſentet vnus in vna, & alter in altera, quia ſicut diuiſio permittitur in tempore, ita & reſpectu locorum, & iſta non eſt diuiſio, quę prohibetur in. d. capitulo. 1. de iure patro.

8 Vtrū iuſpatronatus poſſit adiudicari vni ex hęredibus? ℞. Pano. in. c. quęrimoniam, eo titu. ꝙ non, quia ſi ęqualiter diuidūt, nō apparet, quare hoc. Si inęqualiter diuidūt, & tūc ſi dat̄ ꝓ reſtauratione illi, q̄ minus habet illicitū eſt, & ſimonia cum [a] c. pręterea, eo. titulo.

9 Vtrū iuſpatronatus trāſeat cum vniuerſitate bonorū? ℞. ꝙ ſic. 16. q. 7. nemini, & e. ti. c. ex literis, & c. cum ſęculum, de iure patrona.

10 Vtrū tranſeat donatione? ℞. ꝙ ſic. c. ex inſinuatione, & c. ꝯſultationibꝰ, eo. ita tū ꝙ ſi eſt laicus, non poteſt donare cuicunque laico, aut clerico recipienti nomine proprio ſine licentia Epiſcopi, vt in. c. nullus, & c. ꝑterea, eo. ti. ſicut nec aliqd aliud ius ſpirituale. Si verò donaret eccleſię, aut loco religioſo, tūc ſecundū cōiter doct. poteſt ſine licentia Epiſcopi, vt no. in d. c. nullꝰ, & c. ex inſinuatione, & c. illud, & c. vnico, eo. ti. lib. 6.

11 Vtrū poſſit dari in feudum? ℞. ꝙ ſic, cū vniuerſitate. c. cum ſęculum, eo. ti. ſed ſpecialiter non ſentit In. in c. cū Bertoldus, de re iudi.

12 Vtrū venditione trāſferatur? Reſ. ꝙ ſi ſpecialiter vendatur, eſt ſimonia; ſi emit intentione, vt poſſit præſentare, quem velit, vel priuare; & debet ſpoliari ille qui emit, & eccleſia debet eſſe libera ſecundùm Innocen. in. c. quia clerici, eo. titu. Si verò emeret cum vniuerſitate temporalium, cum quibus trāſit etiam iuſpatronatus, non eſt ſimonia ſecundùm Hoſtien. & Cal. [b] vt patet ex. c. ex literis, eo. titu. quod verum credo, cum non emit principaliter talia bona temporalia propter iuſpatronatus conſequendum, quia ſi principaliter [c] propter hoc emeret, eſſet ſimonia; ita not. Panor. in. c. quia clerici, eo. ti. Item ſm Io. An. [d] c. vnico, eo. lib. 6. ſi dicatur, vendo tibi villam, & iuſpatronatus, quod habeo in ea, non valet venditio; ſecus, ſi ſimpliciter vēdit villam, vt in cle. paſtoralis, de re iudica. Et ideo emptor, vel feudatarius, cū acquirant directū vel vtile dominiū rerū, ſimiliter acquirūt iuſpatronatus licitè, ſicut alios fructus habēt. ff. de cōtrahen. emp. l. dolia, in princi.

13 Vtrum vēdens omnia iura, quę hēt in tali villa, quæ non eſt ſua, intelligatur vendere iuſpatronatus, quod ibi hēt? ℞. ꝙ nō, qa ad hoc vt trāſeat, oportet ꝙ res q̄ venditur, talis ſit, ꝙ ēt ſine expreſſione vniuerſitatē, vel iuſpatronatus in ſe contineat, ſicut eſt villa, vel caſtrū, quod in ſe cōtinēt honorē, iuriſditionem, diſtrictum, & iuſpatronatus. ff. de verb. ſig. l. pupillus. §. territorium, ſed quando dicit, vendo tibi omnia iura, reſoluitur hæc vniuerſalis in ſingula res. ſ. vendo tibi hoc & illud, cū autē iuſpatronatus ſic non poſſit vendi, ſic in tali vniuerſali non ꝯprehendit̄. Sed ſi ſit aliqd̄ vniuerſale, quod multa iura in ſe ꝯtineat, vt eſt hæreditas, [e] benè trāſit cū illo iuſpatronatus. ff. de pe. hę. l. itē videndū. §. ſi. & duabus ſequētibus, vide omnino. Pa. in. d. c. ex literis, de hoc.

14 Quid ſi vendat quis palatium, vbi habet capellam, quæ fortè habet multa priuilegia, & multos reditus, tranſiet iuſpatro. cum palatio? Reſpō. quod ſic. ar. l. ſi merce-

dem.

a Et ſimoniacū] Petrus tñ dicit, ꝙ poteſt vni adiudicari, qa hoc eſſet vtilius eccleſię. ſ. hēre vnū patronū, q̄ plures, cū res cōmunes negligant. l. 2. C. qñ & qui. quarta pars debe. l. 10. ſed ratio Pa. videtur melior, & ſubtilior & dicit hoc eſſe mēti tenēdū, qa frequenter pōt accidere, vñ dicit ſe aliàs dixiſſe, ꝙ patronus nihil habēs in bonis nō poterit cedere iuſpatronatus creditoribꝰ, quia non recipit ęſtimationē, nec poteſt interuenire titulus nō gratuitus.

b Secundū Ho. & Cal.] Et ſic iuſpatronatus pōt eſſe acceſſoriū in rebus temporalibus; facit. l. in modicis, ff. de cōtrahē. empt. vbi dicit̄ locꝰ ſacer, vel religioſus vēdi nō pōt, ſed pōt accedere rei vēditę, ex quo infertur, maius dignū q̄nque accedere poſſe minus digno. Ad idē l. ſi mercedē. §. cum fundū, ff. de act. emp. vbi vēditiōi fundi cedit ſepulchrum niſi ſpecialiter ſit reſeruatū. Hoc dictū latè examinat ibi Geminia. 2. q. in prin.

c Quia ſi principaliter] Puta, vt poſſit præſentare fratrē, vel amicū.

d Item ſm Ioā. An.] Hoc dictum latè examinat ibi Gem. 4. q. in prin.

e Vt eſt hæreditas]Vel ſi diceret, omnia bona, q̄ appellatiōne bonorum venit vniuerſitas. l. bonorum, ff. de ver. ſig.

dem. §. ſi eum fundum. ff. de act. emp. quia ad capellam non eſt iter niſi per palatium, contrariū no. [a] Ho. & Inno. in c. ex literis, eod. titul.

15 Vtrū poſſit pignori obligari? ℞. verior opi. eſt Inno. [b] ꝙ non etiam cum vniuerſitate, quia cum creditor non poſſit vti pignore, ſi vacaret eccleſia, nemo poſſet præſentare.

16 Sed intra quantum [c] tēpus debet patronus pręſentare? ℞. ꝙ ſi eſt laicus, habet quatuor menſes, ſi clericus, ſex a tempore vacationis, c. eam te decet, e. ti. & eſt tex. in c. vnico, e. li. 6.

17 Sed nunquid poterunt variare? ℞. ꝙ ſic, ſi eſt laicꝰ ante, quàm epiſcopus confirmet, vt in ca. quod autē, & c. cum autem, & c paſtoralis, eo. ti. ſi eſt eccleſiaſticus patronus, nō poteſt variare [d] poſt, quàm præſentauit, d. c. paſtoralis, cum. c. prędictis, eo. ti.

18 Vtrū præſentans indignum priuetur iure pręſentandi? ℞. ꝙ ſi eſt clericus, q̄ pręſentat indignum, priuatur ea vice, [e] tex. eſt in c. ſicut. in fin. de ſup. negligen. pręl. & c. 3. de ec. ędi. Si verò eſt laicus, [f] non priuat̄, vt elicitur ſubtiliter, de of. ord. ca. cum vos, hoc tenet Inn. & Ho. & Ber. in d. c. cū vos, & Arc. in c. ſuſcepti, de præb. li. 6. peccat tamē mortaliter ſcienter pręſentando indignum, quia infideliter agit in officio ſibi commiſſo vide, Adminiſtratio, vide ſupra, electio. §. 21.

19 Vtrum quis poſſit præſentare ſeipſum? [g] ℞. ꝙ nō, ſed benè filium, dummodo ſit idoneus, facit. ca. per veſtras, e. ti. & ibi no. Ber. & Ho. & Pa. ponit in cap. conſuluit, eod. ti. Similiter poſſunt præſentare vnum ex ſeipſis. Facit. l. vbi ad ſūt, [h] ff. de tutor. & curato. da ab his, tenet gloſſ. d. cap. conſuluit.

20 Vtrum pręſentatus a maiori parte patronorum ſit admittendus? ℞. Pan. in capit. quoniam, eo. ti. ꝙ aut pręſentatio ſit ab iſtis ſicut a collegio, & tunc requiritur maior pars reſpectu totius capituli ſecundùm Io. Andr. & videtur tex. in capit. eccleſia, el. 1. de ele. aut præſentatio ſit ab iſtis vt a ſingularibus, vt communiter ſit a laicis, & tūc admittitur, qui pręſentatur a pluribus, verbi gratia, ſunt ſex patroni, tres præſentantur, admittitur qui pręſentatur a tribus vt a pluribus præſentatus, qd̄ benè nota, [i] quia facit ad multa.

21 Vtrum oporteat, quòd ſint ſimul, quando volunt præſentare? Reſpond. Pan. in d. capi. quoniam, quòd ſi agunt vt collegium, oportet omnes vocare, aliter poterunt contempti annullare præſentationem. [k] Si verò agunt vt ſinguli, Feder. conſi. 97 tenet, quòd non. Sed Bart. in l. omnes populi, ff. de iuſt. & iur. tenet, ꝙ ſiue a collegio, vt collegium eſt, ſiue a pluribus, vt ſingulares, conſenſus eſt explicandus, dummodo maior pars præiudicet minori, ſemper debent ſimul eſſe per. l. iuriſgentium, aliàs incipit & ſuum hęredē. §. ſi. ff. de pac. & hoc eſt verius quò ad vocationem, quia fortè ſi fuiſſent pręſentes, induxiſſent ad conſenſum alterius, & pro hoc facit. c. 2. & quod ibi notatur, de arb. li. 6.

22 Sed qd ſi duo tm̄ ſunt patroni, & duos

prę-

a Cōtrariū no.] Idem Pan. ibi, & dicit, ꝙ palatiū nō eſt qd vniuerſale, ſed res particularis.

b Verior opi. eſt In.] in d. c. ex literis, eo. ti. vbi ēt Pa. ſuper. 1. gl. & clarius Inn. in c. cum Bertoldus, de re iudi. vbi addit aliam rationem, ſcilicet qa creditor tenetur ſibi fructus computare in ſortē quos percepit ex pignora. c. cū cōtra, de pign. & c. 1. de vſuris, vñ, ſi creditor pręſentaret, non poſſet poſtea præſentare illum fructū. & ſic creditor ex mutuo lucraret̄, ꝙ fieri nō debet. Quia debet eſſe gratuitum. c. cōſuluit, e. ti. ſequeretur ēt inconueniēs, ꝙ ſoluto debito remoueretur præſentatus.

c De pręſentationibus patronorū, & quorum ſit electio, vel inſtitutio præſentatorum adde Sino. Tri. ſeſ. 24. ca. 18. & 25. c. 9. de ref. Petrus Vend.

d Non pōt variare] De hoc vide Inn. in c. cū Bertoldus, de re iu. & gl. i c. cū vos, de of. ordi.

e Priuatur ea vice] Et ibi declarat glo. in ver in poſterū, & ſequit̄ ibi Innoc.

f Si verò eſt laicus] Idē Card. in d. c. vos Fede. cō. 122. & hoc tene, licèt Io. An. in d. capit. vos, aliter dicat.

g Seipſum] vide. in d. c. in ſcripturis. 8. q. 1. & 1. q. 6. ſicut is, Et tex. optimū in l. ſi qc quam, C de epiſ. & cle. quia non ambitiōe, ſed labore vnūquemque ad honorem conuenit peruenire, l. contra publicam, C. de re mil. libr. 10. & c. miramur. 61. d.

h Facit. l. vbi ad ſunt] Vbi dicitur in caſu, quo decuriones pñt dare tutorē, poterunt vnum ex ſe deputare. Et ſic not. ꝙ quando plures ſunt deputati in aliquo officio, & hñt prouidere d̄ certis officialibꝰ pñt vnū ex ſe eligere, ſicut videmus in electoribus, qui poſſunt eligere in prælatum vnum ex ſe ipſis, vt c. nè pro defectu. cap. propter, & c. cum in iure, de elec.

i Quod bñ no.] Et ſic electio rectoris ſcholariū debet fieri a maiori parte, quia ſcholares eligūt vt collegiū, per Bar. in l. fin. ff. de colle. illi. Inn. in c. quæ in eccleſiarum de of. ord.

k Annullare pñtationem] vt in c. ꝙ ſicut, & c. bonæ, de elec.

præſentant?℞.Ioã. And.in capitul.cum autem,eo.tit. ꝙ epiſcopus poterit,quem voluerit eorum inſtituere, & eſt bona gl.in c.ſi plures 16.q.7. hoc tenet Inn.in c. 1.eo.tit. & Calder. & Car. in d.c.cum autem, & Pan. in c.eam te, eod.tit.& placet, [a] & licèt alij contrarium teneant.

23 Vtrum patronus poſſit aliquid exigere, puta aliquos cæteos in cognitionẽ iuriſpatronatus?℞.Pa.in c. præterea,eo.tit.ꝙ non, niſi tempore fundationis a diœceſano iſtud fuiſſet ſibi reſeruatũ,nec valet,ſi ipſe patronus fundando ſibi aliqđ ſeruitium reſeruet, niſi epiſcopus autoritatem præſtiterit,vnde,ſi epiſcopus autoritatẽ pręſtitiſſet, poſſet tale ius [b] vendere titulo remanente apud eum,& hoc credo verum, ſi dedit dotẽ, ſec⁹, ſi ſolùm neceſſaria ad ſubſtentationem miniſtrorum, quia tunc nullũ ſeruitium poterit ſibi retinere, ita no.Pa.in c.1.de cen.fallit hoc, quando locus religioſus proprijs expenſis eccleſiam ædificauit, qa tunc talis locus habet in ea omnia temporalia, ſicut eṗs ſpiritualia,vt de pri.c.cum plantare, & etiam ius præſentãdi,de ſupplen.neglig. prǽl.c.ſicut.

24 Vtrum liceat clerico ſuſcipere eccleſiam de manu laici patroni?℞. Pa.i c.præterea,el.1.e.tit.ꝙ non, & ſi facit, peccat mortaliter, & licèt nõ ſit ſuſpẽſus ipſo iure, tamẽ debet communione priuari.Ex quo ĩfert Pa. ꝙ ſi talis impetrat a Papa, non expreſſo ꝙ prius habuit a laico, non valet, [c] ex quo debet communione priuari, vt in d.c.præterea,& c.poſtulaſti, de reſcrip.

25 Vtrum laicus [d] ædificans capellam in eccleſia, & eam dotans,acquirat ſolum ſibi iuſpa.an eccleſia ſimul? ℞. Pa.[e] in c.ad audientiam,de ec.ædi.ꝙ eccleſia ſimul,qa non poteſt negari, qn eccleſia ponat fundum, ex qua datione iuſpatronatus acquiritur.c.pię mentis.16.q.7.& ideo ſimul cõcurret cum laico in præſentatione.Similiter ſi clericus ædificat ex bonis eccleſiæ capellam, non ipſe vel parentes eius acquirunt iuſpatronatus, ſed ſolum eccleſia,ex cuius bonis eſt ędificata.

36 Vtrum ex delicto patris publicatis omnibus bonis eius,priuetur filius iure patronatus,quod habebat pater?℞.ꝙ ſi publicatio fit ab imperatore, vel iudice ſœculari, non priuatur iure patronatus, nec pro aliquo crimine etiam læſæ maieſtatis poteſt imperator priuare laicum ipſo, quia habet iſtud a Papa. Ita not.glo. Arc.in c.fili⁹. 16.q.7. intellige hoc verum, quando non eſt in aliqua vniuerſitate ſœculari, quia ſi eſſet, ex priuatione illius vniuerſitatis ſœcularis tranſiret, & vide bo.gl.in c.ſatis ꝑuerſum.56.di.quæ dicit,ꝙ licèt pater commiſerit crimen læſæ maieſtatis,ex quo filij efficiuntur infames.l. quiſquis.C.ad l.Iul. maie.6.q.1.ſi quis cum militib⁹,filij tamen clerici non efficiũtur infames,& non perdunt beneficia, & ſic nec iuſpatronatus, etiam filij, qui non ſunt clerici, niſi cum vniuerſitate.

27 Quid ſi laicus habet iuſpatronatus cũ eccleſia ſimul,habebit ne ſex menſes ad ꝓſentãdũ?℞.ſm Io.An.& Arc.in d.c. vnico. e.ti.li 6.ꝙ ſic,ita ꝙ ratione communionis, priuilegium eccleſię tranſibit ad laicũ ad inſtar eius,qđ dicitur de eo,qui habet rem cõem [f] cũ pupillo,quę nõ põt vſucapi,vel pręſcribi ꝑꝑ pupillũ,vt in l. ſi cõem.ff.quẽ ad.ſer.ami.ita per eccleſiã conſequitur,qđ per ſe conſequi non poſſet, de cõceſ.pręb. c.pe.idem dic,quando clericus, & laic⁹ habent pręſentare,ꝙ habet tẽpus ſex menſiũ ſm Pa.in c.eã te,eo.ti. quia maius dignum trahit ad ſe minus dignũ.c. ꝙ in dubijs,de con.ec.vel alta.& hoc tenet Io. And.licèt Ho.aliter.Et intellige de patrono eccleſiaſtico.qui habet iuſpatronat⁹ ratione eccleſię,

a Et placet] Adde gl.in ver.facere in c. venerabilem,de ele. Quæ vult, ꝙ quando electores diſcordant in pari numero ſuper imperatoris electione, tunc Papa ṗt inſtituere quem vult, & ſequitur ibi Pa. & in d.c. cum autem, ponit ſimiles quæſtiones,vide ibi.

b Poſſet tale i⁹] In hoc §.ſũt duæ qõnes, vna,nunq̃d patron⁹ poſſit ſibi aliqđ ſeruitium reſeruare, ſecunda poſito ꝙ ſic, nũquid poſſit tale ius, aut ſeruitium vẽdere Et Pa. concludit vt hic.Debet tamen epiſcopus imponere grauamẽ moderatum vnde,ſi eſſet immoderatum, vel ex poſtfacto ĩcipit multum grauari,poterit reduci, ad debitam moderationem, facit.ca. primum, de conſuetu.

c Non valet] Quia papa non ita de facili conſenſiſſet,facit ca. quiſquis, & qđ ibi no. de ele.

d Vide Con.Triden.ſeſ.14. c.11. de ref.P.V.

e Reſ.Pa.] Col. 4. verſi.ſed dubitat. Et dicit hoc eſſe benè notandũ,quia in multis locis propter inaduertentiam non ſeruatur.

f Qui haberet cõmunem] De hoc vide infra,peculium.§.vlt.

ſię, quia ſi haberet ratione patrimonij, eſſet idem per omnia ſicut in laico, ſic & in clerico.c.cum dilect⁹,eodem.& gl.in Cle.ſi.e.ti.no. Pa.in d.c.eam te, & in d. c. cum autem,quod no.

IVSTITIA, ſecundũ quod eſt habit⁹ virtutis, poteſt accipi quatuor modis ſecundùm Ri. in 3.diſt. 33.ar.5.q.3.Primò communiſſimè, ſcilicet pro qualibet rectitudine animi, & ſic diffinitur ab Anſel.li.de veritate.c.12.Iuſtitia eſt rectitudo voluntatis propter ſe ſeruata.Secundò pro [a] rectitudine, per quam homo iuſtificatur in conſpectu Dei, ſcilicet pro charitate, & ſic diffinit ab Au. li.83.q.61.iuſtitia, quæ per cætera diffunditur, eſt dilectio Dei, & proximi. Tertiò pro qualibet virtute ordinata per iuſtitiã legalem ad bonum commune, & ſic eſt idem cum qualibet virtute,differens tamẽ ſecundùm rationem. Quartò pro habitu determinante voluntatem ad firmiter volendum ſeruare rectitudinem debitam in operationibus, quæ ſunt ad alterũ. Et hoc dupliciter, aut ad alterum, vt eſt perſona ſingularis,& ſic eſt iuſtitia particularis diſtincta per eſſentiam ab alijs virtutib. quæ ſic poteſt diffiniri. Iuſtitia eſt conſtans, & perpetua voluntas ius ſuum vnicuique tribuens ff.de iuſtitia, & iure.l. iuſtitia.Alio modo ad alterum, quod eſt communitas, & ſic iuſtitia legalis, & hæc eſt omni virtuti generalis inquantum præcipit omnia exteriora cuiuslibet virtutis ad bonum commune referri, ſecundùm quod vult philo. 5.eth.c.9.Eſt tamen vna virtus ſpecialis diſtincta in eſſentia ab alijs virtutibus, vnde non eſt generalis alijs per prædicationem ſed per virtutem.[b]

1 Quę ſunt partes ſubiectiuę?℞.ſm phil. 5.ethi.duæ,ſcilicet commutatiua,quæ dirigit vnam priuatam perſonam ad aliam in his, quæ conſiſtunt mutuo inter duas perſonas ad inuicem. Alia diſtributiua, q̃ eſt ordo eius,quod eſt cõe, ad ſingulas perſonas, quem dirigit iuſtitia diſtributiua communium ſecũdùm proportionabilitatem.

IVSTIFICATIO [c] impij quatuor requirit,primum motum liberi arbitrij,contritionem animi,Infuſionem gratiæ,remiſſionem culpæ.

FINIS.

a Trin. Sin. ſeſſ. 6.c.16. de iuſtifi. & can.x.& 24.ca. ſeſſ.de ea. P. V.

b Sed ꝑ virtutẽ] De iuſtitia, vide ꝑ Sco.in 4.di.46. & per S.Th. 2. 2. q.58.& ꝑ Archi. Flor.in 4. parte.

c De hac Conc. Tri. in multis c. ſeſ.6.de iuſtifica. Cat.in arti.Sym. Remiſſio. peccato.c.cũ igitur. & de Dei pręcep.in deca.cõten.c.verũ ſi, paulò poſt med. P. V.

REGESTVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb.

Omnes ſunt Quaterniones præter † quæ eſt Duernio.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
GRANADA

VENETIIS.
Excudebat Ægidius Regazola.
M D LXXVI.